М І Н І С Т Е Р С Т В О   О С В І Т И   І   Н А У К И   У К Р А Ї Н И
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Марія ГОЛЯНИЧ

МОВНИЙ ПОРТРЕТ СЕЛА ТЮДІВ

СЛОВНИК У ДВОХ ТОМАХ

ТОМ ПЕРШИЙ
А – М

Івано-Франківськ
Лілея-НВ
2018

УДК 81′282.2:81′374(477.86)
ББК 81.2/7(4 Укр)
Г62

Рекомендовано до видання Вченою радою ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Протокол № 12 від 27 грудня 2017 року.

Науковий редактор:

Гриценко П. Ю. – доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української мови НАН України.

Рецензенти:

Руснак Н. О. – доктор філологічних наук, професор кафедри сучасної української мови (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича);

Бігусяк М. В. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).

Голянич М. І. Мовний портрет села Тюдів. Словник. У 2-х т. Том І. А−М / Марія Голянич. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. – 1000 с.

У словнику представлено результати діалектологічного дослідження, розкрито особливості говірки села Тюдів Косівського району Івано-Франківської області.

Перший (А–М) і другий (Н–Я) томи словника містять слова і стійкі звороти, що репрезентують говіркове мовлення мешканців села.

Словник призначений передусім дослідникам-діалектологам, а також орієнтований на широке коло мовознавців, літераторів, фольклористів, студентів філологічних спеціальностей, учителів – усіх, хто цікавиться проблемами діалектів, живого народного мовлення, матеріальною і духовною культурою гуцулів.

Golianych M. Language Portrait of Tudiv Village. Dictionary. In Two Volumes. Volume I. A−M / Maria Golianych. − Ivano-Frankivsk: “Lileia-NV”, 2018. − 1000 p.

The dictionary presents the results of the dialectological research, reveals the features of the Tudiv village dialect of Kosiv region of Ivano-Frankivsk district.

The first and the second volumes of the dictionary contain words and stable expressions that represent the dialect of the village inhabitants.

The dictionary is intended primarily for dialectologists, as well as aimed at a wide range of linguists, writers, folklorists, students of philological specialties, teachers, for everybody who is interested in dialects, living folk speech, material and spiritual culture of Hutsuls.

ЗМІСТ

ПРОСТОРІНЬ НАРОДНОГО СЛОВА ГУЦУЛЬЩИНИ

Зв’язок традиційної народної культури і мови – не перебільшення і не метафора. Сьогодні цей зв’язок оцінюється як закономірний, нерозривний і різновимірний. Слова-назви, способи ословлення реалій повсякденного довкілля і подій щоденного буття, лад і стилі мовлення відтворюють багатоплановий життєвий досвід, різноманітні ситуації, емоційні стани носіїв народної мови, їхнє бачення, сприймання й оцінки розмаїтого позамовного світу. Люди, події, обставини, час залишають глибокий слід у слові окремому чи неповторному поєднанні слів, в ограненій влучній фразі, образах, символах. Народні говірки, зокрема гуцульські, вражають обсягами збереженої в них інформації про унікальну культуру, її самодостатність і багатогранність, локальні риси; водночас у говірках зберігаються особливо цінні свідчення про глибоку історію та сучасний стан української мови на теренах її поширення. Для кожної людини її говірка – це особливий мовно-культурний світ, інформаційно й емоційно наснажений, свій, рідний. Тому зрозумілим є бажання кожного, хто має коріння в народному мовленні, оволодіти глибинами рідної говірки, зберегти в пам’яті її прикметні риси, передовсім – мовленнєві портрети батька й матері, рідних і близьких людей. Ці прагнення пам’ятати зігрівають кожну людину, живлять зв’язок між поколіннями, зберігають закарбовані в словах, фразах голоси часу. І навіть коли людина опанувала літературну мову чи інші мови, коли обставини життя дистанціювали її від рідномовного діалекту, і тоді рідна говірка продовжує жити в мовній свідомості, живить пам’ять, надає життєвих сил.

У народному слові тісно переплелися інформаційно-прагматичне, емоційне, естетичне. Тому говіркове мовлення, діалектне слово залишається під особливою постійною увагою: мовознавців вражають обсяги збереженої в діалектному мовленні інформації, як і щораз ширші, оновлювані перспективи її наукового використання; письменників не лишають байдужими зразки високої майстерності народної словотворчості, які відчутно увиразнюють і збагачують стилістичні осягнення художніх творів; педагоги через пояснення цінності й краси місцевого мовлення намагаються прищепити дітям глибоку повагу до рідного краю, носіїв і творців місцевої культури. Самоочевидними є нездола́нний магнетизм українських діалектів, їхнє багатство й висока естетика народного мовокористування й мовотворення, що продовжує живити українську літературну мову, посилює її вітальність на тлі цивілізаційних і глобалізаційних викликів.

Усвідомлення унікальності діалектів як форми буття і першооснови національної мови, неперехідної цінності досвіду народного мовотворення й мовоповедінки актуалізує фіксування й відтворення цієї важливої лінгвальної, культурної й етнопсихологічної інформації, спонукає до пошуку відповідного формату її систематизації, збереження й оприявнення. Сьогодні широко використовують різні форми упорядкування автентичних даних про народні говірки: зібрання текстів оповідей носіїв говірок (наративів різної тематики, опублікованих чи фіксованих на електронних носіях), монографічні описи (нерідко з додаванням коротких словників і текстів), спеціальні словники діалектної лексики (вражає розмаїття підходів авторів до впорядкування й презентування інформації в таких словниках), лінгвістичні атласи (укладені на різних засадах із використанням неоднакових мереж обстежених говірок). Діалектологічні праці розрізняються повнотою й характером упорядкованих і збережених знань про народне мовлення, проте значення кожного такого джерела незаперечне: розширюючи коло мовної інформації, кожна нова студія порушує численні нові загальні й часткові питання, відповісти на які можна лише шляхом залучення нового матеріалу, здійснення нових записів діалектного мовлення.

Таку закономірну нескінченність вивчення діалектів переконливо демонструє історія дослідження гуцульського мовного простору. Початки цієї традиції сягають середини XIX ст. і тривають – з наростанням інтенсивності – досі. Інформацію про гуцульський діалект як складне й водночас унікальне багатьма рисами мовно-культурне утворення подано в працях етнографів і мовознавців І. Вагилевича, Я. Головацького, І. Верхратського, А. Онищука, С. Витвицького, В. Шухевича, В. Гнатюка, В. Коржинського, М. Мосори, Ю. Шнайдера, Б. Кобилянського, Я. Янова, Я. Закревської, Н. Хобзей, Т. Ястремської, М. Лесюка, М. Бігусяка, М. Неґрича, І. Піпаша та ін. Цінними для пізнання закономірностей поширення лексики гуцульського говору, її відношення до словникового складу суміжних і просторово віддалених українських і неукраїнських діалектів є лінгвістичні атласи (*Карпатський атлас* [1967] і *Загальнокарпатський діалектологічний атлас* [т. 1–7, 1989–2003], *Атлас української мови* [у 3 т.; Т. 2, 1988]; *Загальнослов'янський лінгвістичний атлас* [від 1988 р. друкується в різних слов'янських країнах], *Лексичний атлас гуцульського діалекту* [Janów J. *A Lexical Atlas of the Hutsul Dialects of the Ukrainian Language* / Compiled and edited by J. Rieger. – Warszaw, 1996]). Неперехідну цінність зберігає «Гуцульщина» В. Шухевича з порівняно невеликим словником-додатком; особливе значення мають

численні етнографічні дослідження різного часу, у яких зафіксовано народну термінологію, діалектні мікротексти з поясненням реалій традиційної культури. У низці спеціальних словників із різною докладністю відтворено слова, усталені звороти мовлення гуцулів (*Гуцульські говірки. Короткий словник* / За ред. Я. Закревської. – Львів, 1997; *Словник гуцульського діалекту* Я. Янова [Janów J. *Słownik huculski* / Oprac. i przygot. do druku J. Rieger. – Kraków, 2001]; Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. *Гуцульські світи. Лексикон.* – Львів, 2013; Астаф'єва М., Воронич Г. *Словник гуцульських говірок Річки і Яворова.* – Т. 1. – Київ; Івано-Франківськ, 2014; Гавука П. *Тлумачний словник гуцульських говірок*. – Косів, 2017 та низка інших праць; важливо, що створено велику картотеку лексики гуцульського говору і триває укладання *Словника гуцульського діалекту* [Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України]).

Кожного, хто ближче знайомиться з говірками гуцулів, подивляють обсяги їхнього лексикону, унікальність і незвичність тих перетворень форм і значень прадавніх і часто знаних в інших ареалах української мови лексем і фразеологізмів, оригінальність побудови словосполук, прийоми передачі емоційного стану мовців, неповторні словесні моделі, використовувані в різних ситуаціях спілкування; багато з таких моделей відомі в різних гуцульських селах, належать до колективного мовного надбання краю. Прикметно, що мешканці Гуцульщини позитивно, з піднесенням оцінюють своє мовлення, сприяють його збереженню, зокрема й завдяки вивченню рис рідних говірок у школі.

Для донесення до читача неповторності гуцульського мовлення *професор Марія Іванівна Голянич* зосередилася на говірці рідного села *Тюдів* Косівського району Івано-Франківської області, яка не потрапила до мереж відомих лінгвістичних атласів, не була відтворена в жодному з діалектних словників чи докладних монографічних описах. Тому інформація про говірку с. Тюдова, зібрана й упорядкована М.І. Голянич у вигляді словника, має особливу цінність: це перша спроба ввести в науку ще одну просторову координату мовного розмаїття Гуцульщини, спроба значно удокладнити вже відомі свідчення про гуцульський діалект. Нагадаємо, що гуцульський говір належить до структурно особливо складних в усьому українському діалектному континуумі, має ще не з'ясовану в багатьох деталях історію становлення, зберігає надійні свідчення про зв'язки з іншими українськими діалектами та позаукраїнськими мовними й етнокультурними просторами. Гуцульський діалект об'єднує відчутно диференційовані говірки, які багатьма

ознаками розрізняються між собою, інколи – доволі відчутно, хоча при цьому можуть бути розташовані одна від одної на невеликій відстані. Примітно, що те саме явище фонетики, граматики, ті самі слова і вирази в сусідніх селах нерідко мають локальні особливості, які мовці зберігають і передають від покоління до покоління; за такими виразними рисами нерідко визначають належність особи до *своєї* чи *не-своєї* спільноти, такі маркери *свого – іншого* мають для мовців свою цінність. Тому створення нових описових досліджень про мовлення мешканців окремих сіл, зокрема на Гуцульщині, укладання словників чи зібрань текстів діалектних оповідей, як і створення оригінальних художніх текстів із широким використанням надбань народного мовлення, залишаються визначальними в пізнанні, освоєнні й збереженні діалекту, у зміцненні й розбудові української мови.

На тлі транскрибованих діалектних текстів, лінгвістичних атласів та монографічних описів діалектів словники мають ту перевагу, що подають матеріали в традиційному, сприйнятному найширшим колом користувачів вигляді. Водночас формат словника дозволяє використовувати текстові ілюстрації різного обсягу, широко презентувати фразеологією, подавати ширші наративи, що дає змогу не тільки увиразнювати важливі структурні риси говірки, супроводжувати їх необхідними коментарями, а й передавати поліфонію, лад і дух народного мовомислення, відтак – закарбовані в щоденному й звичному мовленні широкі світи поза людиною і людину як центр світобудови.

Повнота й точність відтворення у словнику особливостей говірки завжди залежить від глибини пізнання кожного елемента її структури, закономірностей використання в різноманітних ситуаціях спілкування. Тому так важливо, що говірка с. Тюдова, яку обрано об’єктом лексикографічного відтворення, для автора словника проф. М.І. Голянич є рідною, добре знаною з дитинства. Під час багаторічного систематизування й лексикографічного опрацьовування матеріалів говірки дослідниця мала змогу постійно перевіряти й уточнювати зібрану інформацію, спостерігати такі ситуації природного спілкування носіїв говірки, у яких слово чи фразеологізм поставали в усій своїй повноті й неповторності. Глибока обізнаність з говіркою, застосування різноманітних прийомів виявлення лексикону говірки забезпечили точність опису значень кожного слова, представлення численних коментарів-ремарок щодо особливостей вживання багатьох лексем, виразів. Дослідниці придалися і знання, й глибинне відчуття рідної говірки, і багатоманітний досвід наукового вивчення української мови

(мовознавцям добре відомі праці М.І. Голянич з дериватології, теорії тексту, стилістики, термінології, студії про внутрішню форму мовних одиниць): усе підпорядкувала дослідженню складного й захопливого світу народної мови, огранению кожної статті словника.

Відтворена у форматі словника лексика і семантика фіксує й презентує різноманітні деталі щоденного життя тюдівської спільноти, неповторну локальну культуру, часто не знану на інших українських теренах, особливості природи довкілля, традиційної матеріальної культури, зокрема виробничих процесів (як сплавляння деревини річками, місцева традиція пастухування), харчування, приготування їжі й напоїв, одягу, житла та його опорядження, народної етики, вірувань і обрядів, характер міжособистісних відносин тощо. Словник захоплює й затримує увагу читача влучними зразками слововживання, «фотографіями-цитатами» з народного мовлення, у яких оприявнено різноманітні звукові, граматичні риси говірки, способи конструювання висловлювань, стилістику автентичної комунікації, прийоми традиційної словесної творчості; за графічним відтворенням відчуваються різноманіття інтонаційних побудов, напруга експресії й тональності комунікації.

Хоча текст словника не обтяжений деталізованою фонетичною транскрипцією, проте зберігає виразний індивідуальний звуковий портрет говірки, що має чимало спільного з іншими говірками південно-західного наріччя, як і низку специфічних локальних ознак, як-от подовження приголосних та голосних (напр., у вказівних займенниках – ***ц’:****а* ‘ця’, ***ц:****е* ‘це’, ***т:****о* ‘то’, ***т:****а* ‘та’, *о****ц:****е* ‘оце’; у вигуках – *ог:о*, ***і:****й,* частках – *á****л:****е* та ін.), зміна сполук приголосних (*дн > н: – годний > гó****н:****ий*, *сегодне > сегó****н:****е*, *спидниц’а > спи****н:****úц’а*, *бідний > б’***і****н:****иї*; *бн > мн – дрібні > дри****мн****’í*; *рл > л: – заперла > запé****л:****а*, *умерла > ўмé****л:****а*) тощо. Загалом словник може слугувати надійною основою для створення широкого реєстру фонетичних, граматичних рис говірки, а багато лексем, особливо похідні утворення, можуть прислужитися для поповнення чи створення нових статей етимологічних словників української, інших слов’янських мов, стати об’єктом спеціального історико-семасіологічного опрацювання. Чимало структурних особливостей мовлення мешканців Тюдова М.І. Голянич навела в передмові до словника, до яких додамо ще кілька типових:

– вплив дієслів I дієвідміни на дієслова II дієвідміни (*ўни дéрж****ут*** *гн’іві́*, *біїкú провáд’****ут***, *хóд’****ут***, *ворóж****ут***, *говóр'****ут*** та ін.);

– використання аналітичних форм дієслів майбутнього часу з допоміжним дієсловом *імати*, яке розташоване перед основним дієсловом і нерідко відділене від останнього кількома словами (***меш***

м'ін'і ўс'ек'і байкú роскáзувати; *вин бúрше ни* ***ме*** *пр'іж'іч'кувáтисе*; *ўс'і* ***мут*** *у дáўному ўбрáні*);

– поширене вживання трансформованих похідних від дієслова *казати* (*каў* 'кажу', *скаў* 'скажу', *каўт* 'кажуть', *роскáў* 'розкажу'); використання "застиглих" видозмінених дієслівних форм (як: *наї уч'éйуц:е* 'хай вчаться'; *ўч'éйут* 'вчать'; *фáйно д'íковáт'* 'файно дякую'; *д'іўкú гúнут за цим пáрупком* / *аш п'íш':éйут* '... аж пищать' та ін.) – явище, відоме не тільки в говірці с. Тюдова, а й у багатьох інших давніх українських діалектах;

– збереження давніх форм інфінітива на *-чи* (*помо****ч'í*** 'помогти', *спе****ч'í*** 'спекти', *уте****ч'í*** 'втекти', *б'í****ч'і*** 'бігти', *вúте****ч'і*** 'витекти');

– послідовно вживаною є форма *гóлу* іменника *голова* (*на гóлу* 'на голову', *ў гóлу* 'у голову (брати, взяти)');

– для привернення уваги співрозмовника – *моў*; для спонукання до швидкої дії – *гаї*; для передачі зацікавлення – *вéре*, *веpé*; як звертання часто використовують *л'ўпко*, *л'ўпч'іку*, а про бідного чи невдалого говорять співчутливо – *сарáка*, *сарáку*;

– наявність похідних утворень на *-ко*, насамперед зі значенням спонукання до дії (ймовірно, внаслідок злиття підсилювальної давньої частки *ко* з іншими словоформами (*анý****ко*** 'ану ж бо', *дивúсе****ко*** 'дивись-но', *ходú****ко*** *судá* 'ходи-но');

– використання сполучника *де* у функції заперечного (***де*** *йа такóго з'éт'а хóч'у* 'я такого зятя не хочу'; ***де*** *м'ін'і трéба твóйіх кур'éт*? 'мені не треба твоїх курчат'); неповторність говірки творить також використання прийменників (*питú* ***у*** *грибú* '*по* гриби', *говорúти* ***за*** (кого-небудь) '*про* кого-небудь' та ін.).

Вражає значна кількість слів, зворотів, які залишаються в пам'яті незвичною формою чи значенням, і цим стають особливими мітками говірки, пор.: *пúзнашно* (< *пізнати*) 'видно, можна здогадатися' (*то пúзнашно* 'то видно'); *ледв'íс'ки* 'ледве'; *шл'ахувáла* 'дуже сварила' (ймовірно, від усталеного прокльону *шлях(~к) би т'і трафив*); *вистригáти* 'збуджувати апетит'; *ох'íч'ниї* 'охочий'; *безлúч'іти* 'соромити'; *нидóт'ік* 'бідність, нужда'; *вóлоди* 'сироти по тілу (від страху, холоду)'; *любá* 'любов'; *рокú рокéн':і* 'великі роки'; *вúстар'іла рóзумом* 'втратила розум у старості'; *вúти рóзумом* 'бути кмітливим'; *дни своїí забýти* 'забути про все'; *мáком с'íсти* 'заспокоїтися'; *за столóм дúрки ни бýде* 'невелика втрата, якщо хтось не прийде на застілля; подія без нього відбудеться'; *де д'íт':о добрáнич' кáже* 'де дідько (нечиста сила) «добраніч» каже ' = 'дуже далеко' та ін. У говірці збереглося чимало архаїчних значень слів: *люде* 'чоловіки' (*самé бабнúч'і прийшлó* /

там л'удúї ни бýло 'самі жінки прийшли, там чоловіків не було); *гул'áти* 'танцювати'(*гýцулку гул'áти* 'танцювати «гуцулку»') та ін.

Особлива цінність словника говірки с. Тюдова полягає у відтворенні широкої сполучуваності лексем (особливо дієслів), завдяки чому оприявнено складну семантичну структуру опорних слів, її залежність від багатьох чинників, пор. сталі сполуки з опорним словом ***вúривнатисе***: *вúриўналосе ў голов'і* 'стало зрозумілим, ясним', *вúриўналосе з грúшими, ~ с стáтками* 'подолано матеріальну скруту', *вúриўнатисе з ґáздами* 'досягти становища ґазди', *вúриўналисе з роботáми* 'закінчили тривалу роботу', *вúриўналасе с слабос'т'áми* 'одужала'.

Значення багатьох словосполук постало на ґрунті локальної культурної традиції, тому правильне його розуміння передбачає обізнаність з умовами життя і праці носіїв говірки: напр., у фразі *аг'її / л'ýпч'іки /* ***дарáба їде гор'і*** іронічно вказано на незвичність, ірреальність обговорюваної життєвої ситуації, оскільки дараби завжди пливуть тільки *вниз*, за течією річки, і ніколи не пливуть проти течії, *вгору* річки.

Кожен фразеологізм, усталена словосполука вимагають докладного аналізу, встановлення умов, культурного тла і ситуації їхнього виникнення, формування мотивів номінації; на історико-етимологічний коментар очікує й широке коло лексем, які вперше введено в інформаційний простір українського і слов'янського мовознавства.

***

Кожен діалектний словник – важливе джерело матеріалу, необхідного насамперед для пізнання причин і глибини просторової диференціації мови, встановлення етимології та історії лексики, з'ясування закономірностей відтворення картини світу народною мовою. Водночас такі праці зберігають той національний словниковий запас, який за потреби може бути актуалізований і використаний задля розширення лексикону літературної мови, увиразнення й розбудови художнього й публіцистичного мовлення.

Словник говірки села Тюдів, створений професором М.І. Голянич, забезпечує поглиблене пізнання гуцульського діалекту, його структурної своєрідності й комунікативної потужності, походження та етапів розвитку, занурює в природу ментальності гуцулів, розкриває дивовижно захопливий і манливий світ Гуцульщини. Водночас ця фундаментальна праця долучається до кола надійних джерел для дослідження генези української мови, її витоків та еволюції в часі, різноманітних зв'язків із позаукраїнськими просторами.

Павло Гриценко,
доктор філологічних наук, професор

“А ШО ТУДА́ КОЛО́ ВАС ВИДА́ТИ І ЧЮВА́ТИ?”
(замість вступу)

Говірка села Тюдів – це особливий вияв гуцульського світу, мовної практики гуцулів, у якій відбито мовомислення горян, їхні морально-етичні категорії, оцінки предметів і явищ, дій, що реалізуються не лише через протиставлення “добре” – “погано” (“файно” – “нифайно”), але й асоціативно-образно. Так, мої односельці, оцінюючи щось, можуть сказати, *шо оцце́ йе до́бре, а отото́, зле*, однак частіше зауважать: *Мої мої мої / шо́ / вере́ / с цим роби́ти? / б’і́доч’ко мойа́ гир'ка́ / то йе гет зле; Аг’і́на цисе́ / хто ч’уў так ґаздува́ти? / та ви́брали йісте́ найпу́ш:е / їке лиш мо́же бу́ти*. Або: *Аг’і́ / та ўно йе до́ста нипога́не / ви́жу / шо тики́ фа́йне / йої / та тако́го пошука́ти / і то га́ла па́ла ни на́йдеш / каў вам / с'і́но т:о / шо тре: / ад'і́ їке ўно зеле́не та запашне́ / а ви каза́ли / шо н'ійе́ке / шо то з моч’ірі́ / де? / бер'і́т і ни ду́майте / ану́ озм’і́т йіго́ ў ру́ку ї попа́хайте / та ўно ї бли́ско коло́ моч’ули́ў ни росло́*.

Село Тюдів (Косівського району Івано-Франківської області) засноване в середині XVI століття; станом на 2017 р. у селі 796 дворів, де проживає 2060 чоловік; площа села – 796 га. Його сучасні мешканці увібрали у свою мовну практику досвід багатьох поколінь мовокористування, надбання місцевої мовотворчості, здобутки не лише сусідніх гуцульських говірок, а й буковинських і покутських.

Маніфестуючи чимало архаїчних рис гуцульського говору, говірка Тюдова на різних рівнях своєї структури виявляє впливи з-поза говірки – сучасного літературного мовлення, іншодіалектні та іншомовні вкраплення.

Природні умови проживання горян, їх господарська діяльність, традиції, обряди, вірування, ціннісні орієнтири – все це відтворено говіркою як неповторна мовна картина світу, у якій важливе місце займають і окремі лексеми, і стійкі звороти, і усталені мікротексти-оповіді. Серед фразем, що за семантикою і структурою близькі до літературно-нормативних, є такі, що можуть бути визначені як власне гуцульські й одночасно – як належні до інших говірок, а є й такі, що відомі лише в говірці цього села, наприклад:

аш (гаш) слинь у ро́ті се зґле́джіла – про того, хто дуже хоче їсти;

би́тисе у пі́рту – жест, що виражає самоосуд мовця, оскільки сказане ним з погляду народної моралі є гріховним;

ви́ривнатисе с сла́бостев (с слабостя́ми) – одужати (одужувати); почуватися краще; “виходи́ти з ги́ршого” (“ з найги́ршого”);

і ни зду́мати, і ни здогада́ти – про те, що важко передбачити;

їк (ік) іде́ біда́, то втворе́й ворота́ – чекай гіршого;

катрафу́са (катрафу́дза, катрафу́ца) заде́рти (да́ти) – дуже швидко побігти, втекти;

кі́лавий Йось оди́н ду́жий – ірон., здорові, сильні звалюють важливу, невідкладну роботу на слабкого чи хворого;

клю́мпу трима́ти (держе́ти) – знев., підтримувати тісні зв’язки з кимось, дружні стосунки, керуючись корисливими намірами;

мно́га рука́ би се світи́ла, мно́гий рот би се запа́в – щедрому нехай примножується, а скупому – нещастя, негаразди;

таки́й, ік три зза корчя́ – про того, хто є дуже страшний, кого бояться; щезник.

В окремих фразеологізмах виразно проступає внутрішня форма, вказуючи на якусь життєву ситуацію – час, місце, умови, за яких відбуваються відповідні дії, особливості комунікативних ситуацій тощо; в інших – конкретизація змісту мовних одиниць неможлива без відповідних додаткових знань про село і людей, зокрема особливості розташування села, його історію, звичаї, події, пригоди, що відомі його мешканцям; багато фразеологізмів можна збагнути, лише глибоко розуміючи характер говіркового мовлення. Наприклад, вислів *чю́ти, ік с то́го бо́ку* (“зовсім, нічого не чути”) може бути правильно декодований (він функціонує здебільшого в мовленні “берегових” людей), якщо враховувати, що раніше Черемош був повноводною бурхливою рікою (“*по ний пуска́ли пло́ти*”) і щось почути з протилежного – буковинського – берега було практично неможливо: *На́в’іт' абе́с йек кр'іч’е́ў / то ў́с'о одно́ н'іхто́ ни ме ч’ў́ти / с то́го ї пишло́ / шо так ка́жут / а ш’:е каў́т / ч’ў́ти / ік з уло́ги / ц:е т:о саме́ знач’е́йі / бо бли́ш’:а до нас уло́га тако́ш на ти́м бо́ц'і / ну таї с то́йі ў́ло́ги / шо коло́ вас / тако́ш н'іч’о́ ни бу́дец:е ч’ў́ти / хот' то ни йе Букови́на*.

Декодування змісту говіркових одиниць дозволяє виявити закладені в процесі комунікації в слово або фразему оцінні чи образні компоненти значення, здатні видозмінити зміст мовної одиниці, зрозуміти приховані

значення, які, здавалося б, не були вагомими в мовленні, хоча саме вони часто важливі для правильного розуміння змісту повідомлення.

Графіка словника

У словнику використано графіку української мови, до якої додано окремі спеціальні позначення, зокрема голосні звуки передано:

[і] – голосний переднього ряду високого піднесення, нелабіалізований: *агí, бíчі, відéв, гíкати, дгóрі, кíля*; *мíґи, нíєкий, пíворити*;

[и] – голосний передньо-середнього ряду високо-середнього піднесення, нелабіалізований: *вúжу, кúрма, милúтисе, пúсанка, сúвий, питштрúкувати*; у ненаголошеній позиції [и] може наближатися до [е], однак ця риса виявляється не послідовно: *áфини, бисáги, викнó, гибíти, лилúк, отýтки, примов'єти*; у говірці звук [и] нерідко має дещо обнижену артикуляцію: *вин* (‘він’), *вив* (‘віл’), *кив* (‘кіл’), *кит* (‘кіт’), *мих* (‘міг’), *нис* (‘ніс’ – орган нюху), *пит* (‘горище’), *пист* (‘піст’), *стив* (‘стіл’); голосний [и] у префіксі *ви-* не переходить в [і] (що відомо в низці південно-західних говорів): *вúдержіти, вúдужіти, вúробити, вúстеречі, вúпити*; лише один раз зафіксовано форму *вíпити*: *Лес'ó буў пíтпйіниї / алé казáў / шо йа ни пиў / н'іц ни пиў / в'íпиў лиш на д'н'і пóрц'ійі / на одéн ґлиґ*;

[у] – голосний заднього ряду високого піднесення, лабіалізований: *бáнуш, вýйко, вýстовки, вýлий, дубелтóвий, єблучько, лýтавий, пýтня*;

[е] – голосний переднього ряду середнього піднесення, нелабіалізований: *бéчька, верéта, муравéль, рéїтки, фелéґа*; у ненаголошеній позиції [е] інколи може наближатися до [и]: *верстáк, дáнец, наїдений, передучєра; телúнка* [те^{и}лúнка], [тилúнка];

[о] – голосний заднього ряду середнього піднесення, лабіалізований: *вóздух, горúдец, дóшічька, ґóвня, снóчі, товчí*; перед наголошеним [у] звук [о] наближається до [у] або й зовсім переходить у нього: *зузýля, кужýх, унýк*;

[а] – голосний заднього ряду низького піднесення, нелабіалізований: *дарáба, ззагодí, кантúвка, маґливнúця, набувáтисе, сардáк, фалúтисе*;

[ї] – нескладовий [і]: *бí[ї]но, га[ї], ікú[ї]с, [ї]мúти, на[ї]тú, при[ї]грáти*;

[ў] – нескладовий [у]: *вí[ў]кати, [ў]чєтисе, зá[ў]тік, пú[ў]ка, се[ў]мúти, слú[ў]ний, сочє[ў]ский, хотí[ў]ше*.

Приголосні звуки позначено відповідними літерами українського алфавіту: *бíчі, лéда, кортíти; мрáка, най, óмхний, прúповітка, свіццé*.

Знак **[͡]** (дужка) вказує на ***злитість звуків*** і стоїть над африкатами [д͡з] і [д͡ж]: *д͡зéрькало, д͡зиньчє́ти, д͡зьóбля; бд͡жьолá, бд͡жíґати, д͡жвиньдíти (д͡жвіньдíти), д͡жвúнда (д͡жвíнда)*.

Пом'якшення передано знаком **[']** (таким же, як апостроф), що стоїть праворуч угорі біля літери, яка позначає відповідний звук: *[г'і́]кати, [к'і]птáрь, [м'і]нýта, на [в'і́]ру, [ч'і́ч']ка, [ш'éп]ка*.

М'якість передано знаком **[ʹ]** (скісною рисочкою), що стоїть угорі після літери, яка позначає відповідний звук: *[дʹі]ковáть, жи[тʹé], [зʹéў]кати, [клʹá]са, [лʹук]сусóвий, [фалʹ]бá*.

Знаком **[:]** (двокрапка) позначено подовжену вимову приголосних чи голосних звуків: *ви[т:рý]тювати, гó[н:а], двá[ц:итʹ], файнʹі́[ш:иї], рокú рокé[нʹ:і], чє[л:é]ний, чірвó[н:иї], вé[л:а], заме[л:á], умé[л:а]; о[т:ó], о[т:á], о[тʹ:і́], [ц:е], [цʹ:а], [цʹ:і]*; *[е:],[и:ї],[о:]*.

Наголос подано над літерою, що передає відповідний голосний: *витпичьнýти, гýслінка, дóста, збáвити, лúжник, молодє́к, начє́с, Сокúлске, Тю́див, бýла, нéсла; людинá, тáблиця; бабó, мамó, ненé, татý* (*і тáту*)*; óцінка, сúроті* (але *сиротá*).

У транскрипційному записі тексту використано довгу скісну риску **[/]** для позначення паузи в мовленні: *Сидʹі́ў дóти / дóки ўсʹі се ни поросходúли / а йік ужé зач'éли бýбонʹ бубнʹі́стови заўдавáти / отогдú спамнʹітáўсе / шо то по весʹілʹý / гаш отогдú*; *Йа ї задýрно бих цисé ни ўзʹеў / нашó м'інʹі́? / ў мéне сʹі́на пóўна пóдрʹа; То так / шо ї ни здýмаў бих / і ни здогадáў / гадáлосе однó / а тýтки рас / і мáйіш; Таї шо / Ўлáцʹку / колú меш се женúти? / ужé наїшóў йіс соб'і́ ікус дʹі́ўку*?

У питальних конструкціях використано знак питання: *А йік днувáла / Нóцʹко? / Добреї́кві; А ти ч'ійá? / ци ни Ївáна Петрúшиного*?; *Таї шо / Одок'і́ / ўже йістé завеснувáли?; Анý нагадáїте / кúлʹко мáли йістé мóрґиў пóлʹа*?

У власних назвах збережено велику літеру: *Грéбінь, Долúна, Жіпчіні́, Заїздú, Калатýра, Костевú, Пі́трив ґрунь, Сúкавка, Сумáрин, Цáрина*; *Дроцьó, Дýцьо, Ї́лáк, Кóцьо, Нóця*.

Речення та репліки в діалогах починаються з великої літери: *Моï / пишóў бих буў і йа дгóрʹі / ви ч'о ни сказáли / шо метé їти? / А ми ї сам'і́ ни гадáли / дóсʹв'іта се надýмали / Таї шош наїшлú? / Пáру їкúхос принéсли / áле ми поблúску / хотʹі́ўше бúрше / трéба делéко їти / вúтко /*

шо грибú кúнулисе / бо л'ўде несýт / а ми лéда / так / шо лиш на однý смáшку.

Нижче наводимо поширені риси говірки с. Тюдів, що допоможе читачам у розумінні тексту словника:

– в окремих словах наявні протетичні приголосні [г], [в]; форми з протетичним приголосним і без нього часто вживаються паралельно, наприклад: *гаш – аш; гéзде – óзде; гéздеч'ки – óздеч'ки*: *Робúў смих / шо гаш óч'і м'ін'í вилаз'éли / бо мóрги земн'í / то бýло шош; Гаш ни знáйу / ш ч'óго поч'éти / Пич'н'íт з лéкшого / с тóго / шо йісté зáрас подýмали / шó вам на йізúк упáло; С тóйі нуждú / с тóго тýску Івáн аш поч'орн'íў / ни мих перебанувáти за жúнкоў; Гéзде бисáги / дé ви шукáйіте? / сам'í йісté отýтки лишéн' шо поклáли; Ад'í шо йа óзде найшлá / вит ч'óго ўно мóже бýти? / ци ни вид д'éдевого дзиґáрка? / ге? / вин снóч'і шукáў коч'іл'цé*; *Ад'í гéн:е ў кошелú вогир'кú / берú / най мáма брéскл'і зрóби / і окрóпу урвú / бо йік ни мáйіте / то вúц:и озмú / крóпец фáйниї / ужé нас'íн:иї / ікрáс до квáшен'а*.

Слово *острий* в усіх своїх формах та похідні від нього приставного приголосного не мають: *острúти, вúострити, вúостреный, доострúти, заострúти, заóстрений, наострúти, наóстрений* тощо: *Óстре слóво мóже поранúти гúрше / ік кýл'а / бо ўно рáни дýшу / о / шо йа скаў*; *Такé заводúў / острúўсе / питиштрúкуваў / а йік лиш з:а плóту уздр'íў Лесúшину фýстку / нач'éс обмн'éк / стаў / ік шоўкóвиї / і шо ви бéсте на ц:е сказáли*?

Без приставного приголосного функціонують *Áнна, Аннúця, Аннúчька*, але *Гáня, Гáнька*: *Мойá мáма Áн:а се називáла; Йоï / та Ан:úц'а такá робúтна / шо такóйі пошукáти / на усúї Т'ýдиў йíи рúўних нимá / та д:е / доў Кóсиў ни нáйдеш*; *Ог:ó / та Гáн'ка Сеўч'укóва даўнó ўмéл:а / і Васúл' / і Одок'íйа / на тиї вýлиц':і з мóйіх верстакúў н'ікóго ўже нимá*; *Гáн'а ў Нúжним кинцú жийé / ўна мойá сус'íда / а ви шо / цéго ни знáли*?

– в іменниках чоловічого роду кінцевий приголосний [ц] твердий: *горúдец, конéц (кинéц), сúнец, стилéц, пулярец*;

– приголосні [т′], [д′] вимовляються чітко, не переходять в [к'], [ґ'] (як спостережено в багатьох інших гуцульських, а також у буковинських та покутських говірках): *тікáти, тíло, тінь, тíтка, тíшитисе, тішкúй*; *дíвка, дівáтисе, дíдо, дівчінúшші*; виняток становлять *кíсто, кíстечько (кістéчько)*;

– в іменниках чоловічого роду кінцевий приголосний [р′] здебільшого м'який: *база́рь, вивче́рь, коса́рь, маса́рь*; зрідка використовують словоформи з [*р*]: *вар*;

– у формах теперішнього часу дієслова *каза́ти* наявне випадання звука [ж]: *Йа про́с'у / каў ни ї́ди / а вин напе́рсе / таї да́л'і сво́йі; Моі́ до́бре ка́ете / ч'іши́ д'і́т'ка зр'і́тка / таі́ л'і́пше бу́де; Каўт / шо сего́н:е привезу́т кукуру́дз'іну муку́ / ни ч'у́ли йісте́?; Каўт / шо сего́р'ішне л'і́то бу́де посу́шливе / таке́ / ік у сороко́вим ро́ц'і / А ви шо́ / тото́ памн'іта́йіте? / А ч'о бих ни памн'іта́ў?*;

– поширеним є усічення форм слів, зокрема у Кл. в. імен людей: *Васи́, Іва́, Кали́, Марі́, Пе* тощо: *Таі́ шо / Паз'у́ / йе́к с'в'ітку́вали йісте́ Йу́р'ійа? / С'в'ітку́вала смих сама́ / бо Йу́р'ійіў на споше́ўку ни ма́йу / а по сел'і́ ни витшу́кувала / таі́ таке́ мойе́ с'в'ітко́ван'і бу́ло*;

– усічення у формі III ос. мн. дієслів II дієвідміни: *ї́дю́т, ро́б'ют, хо́дют – і ї́де́, ро́б'ї, хо́ді* та ін.: *Оба́ хо́д'ут у пе́ршу кл'а́су / сего́року пишли́; Мус загороди́ти / бо хо́д'і ўс'е́к'і мин'і́ по́пид ви́кна; Йоі́ / та де ўни ў ха́т'і сид'у́т / уни́ с'іна́ ро́бйут; Ро́бйі / бо йе ко́ло ч'о́го / і ўни зна́йут / за шо; Мас'т'у́т хл'іп мармул'а́доў / таі́ так йід'е́ / Ну та то ни йе зле / голо́н':і ни мут / ни б'і́йсе; Наі́ мас'т'е́ соб'і́ го́лу / хто́ йіх у тото́ пер? / сам'і́ настроми́лисе*;

– усічений прийменник *до* у вимові долучається до наступного слова: *дво́ді, дго́рі, дма́мі, дми́ні, тха́ті*: *Ходи́ / л'у́пч'іку / дми́н'і / наі́ тебе́ кри́шку поўб'іїма́йу*; *Н'і́ іти́ само́му дво́д'і / Бо́же борони́ / аби́х за ц:е на́в'іт' ни ч'у́ла; Бра́ч':іку М'іха́ / ану́ ход'і́т дми́н'і / ци ни могли́ бесте́ заўда́ти оце́с ко́ўпч'ік? / ад'і́ ікиі́ мали́ї / а т'ішки́ї / ік хол'е́ра*;

– поширена усічена форма питального займенника *чого́, чого́с*: *А ч'о йіс сам ни прийшо́ў?*; *Ч'о / вере́ / так постуден'і́ло? / моі́ / та до Іл':і́ ш'і деле́ко; Йа ни зна́йу / ч'о ўни так се ўнима́йут; М'ін'і́ ч'ос се ни хо́ч'і туда́ ї́ти / сама́ ни зна́йу / ч'о / ни хо́ч'у / таі́ ус'о́; Ч'ос Бох дайе́ таке́ випро́буван'і л'удин'і́ / мо́же / на т:о / шоби́ ўна се заду́мала нат сво́йім жит'е́м / мо́же / Вин так наверта́йі йійі́ / бо зна́йі / шо́ дл'а не́йі бу́де л'і́пше*;

– іменники жін. р. І відміни, узгоджені з ними прикметники, порядкові числівники у формі жін. роду, а також деякі займенники в О. в. одн. мають закінчення *-ов, -ев*: *вод**о́в**, земн**е́в**, ног**о́в**, рук**о́в**, зеле́н**ов** блю́ск**ов**, ра́н**ов** весн**о́в**, фа́йн**ов** дни́н**ов**; дру́г**ов** ха́т**ов**, десе́т**ов** доро́г**ов**; мн**ов**, соб**о́в**, т**ов***: *Ўже йіс фа́йно ўздр'і́ла / хто така́ Вас'у́та / ви́вид'іла*

йіс до́бре / меш дес'е́тоў доро́гоў ом:ина́ти; Йік ідете́ дво́д'і / то ни ўд'іт тоў дори́шкоў / ўна ду́же вуска́ / таї̆ дл'а д'іти́ї̆ там застри́мко;

– в іменниках сер. р. II відміни відсутнє подовження приголосних: *весіле́, жите́, зі́лі, знане́, роздорі́жі, фасулі́ні*, але *чютте́*: *Д'іт збера́ў з'і́л'і пе́ред' Іва́ном; Вес'іл'е́ зроби́ли мале́ / але́ до́ста фа́їне; Жит'е́ / Йіла́ / ни йе ле́хке / ў ко́го ўно ле́хке? / скаж'і́т / ви дес ч'ў́ли? / жит'е́ / то йе вели́киї̆ трут і вели́ке терп'і́н'і*;

– у Р., Д. і М. відмінках одн. іменники III відміни мають закінчення -*и*: *ве́селост**и**, ра́дост**и**, со́віст**и**, со́л**и**, сла́бост**и***: *Нима́ м'ін'і́ / Ула́ц'ку / н'ійе́кої̆і ве́селости / бо ви́тки ўна го́н:а се ўз'е́ти / ви́тки*?

– у Д. і М. відмінках одн. іменників II відміни поширені флексії -*ови* (-*еви*): бра́т*ови*, кон*е́ви*, Петр*о́ви*, сва́т*ови*, та́т*ови*, хло́пц*еви*, шваґр*о́ви*: *Та по со́нцеви ви́тко / котра́ годи́на; Йек ви гада́йіте / ки́л'ко це́му гор'і́хови ро́киў?; Ву́йкови на ви се ка́же / бо йек іна́кше*?;

– форми вищого ступеня прикметників часто утворюються за допомогою частки *май*: *май* веселі́шший, *май* замашні́шший, *май* кра́шший; у мовленні ці форми викор. паралельно, з часткою і без неї: *Шо ни каж'і́т / а цес узи́р мин'і́ вигл'іда́йі ікиї̆с весел'і́ш:иї̆ / ци шо бесте́ сказа́ли?; Мару́с'ко / ни ўбера́їсе в таке́ / озми́ маї̆ весел'і́ш:е ўбран'е́ / таке́ / шоби́ тебе́ йіли́ло*;

– у формах дієслів минулого часу наявні залишки давнього допоміжного дієслова ***быти***: роби́в-*їс*, роби́ла-*їс*, роби́ли-*смо*, роби́ли-*сте* (-*їсте*): *Каза́ли йісте́ / шо мете́ ўти ў поса́тку / а сего́н:е шо / переду́мали?; Гра́ла йіс сво́йім во́зом / а тепе́рки хо́ч'іш пора́ди / а шо йа пора́д'у?; Кобе́сте прийшли́ / йої̆ / іка́ йа бих бу́ла ра́да*;

– у говірці послідовно функціонують аналітичні форми дієслів майбутнього часу з компонентами *меш, ме, мемо, мете, мут* (архаїчними формами дієслова *мати*), що здебільшого стоять у препозиції стосовно основного дієслова: *Ік меш се ўч'е́ти / то ста́неш ч'олов'і́ком; Уни́ / в'ід'і́ / мут продава́ти коро́ву / так м'ін'і́ се ви́ди; Ік ни мете́ се л'інува́ти / то до ч'о́гос се доро́бите*; *Печ'і́ меш так / йек йа скаў / таї̆ ви́їде до́бре; Роби́ти меш пото́му / ш'і се наро́биш / а за́рас уч'е́їсе / абе́с се ви́ўч'іла*;

– широко вживаними є форми умовного способу дієслів з часткою *бих*: докопа́в *бих*, зроби́ли *бих*, пишла́ *бих*, сказа́в *бих*: *Сказа́ў бих / шо ду́майу / але́ пош'іну́йу тебе́; Уз'е́ў бих тоту́ д'і́йку / але́ ўна ўже засва́тана / таї̆ шо ти зро́биш*.

У словнику представлено лексику різних тематичних груп, пов'язану передусім з господарською діяльністю жителів села, їхнім побутом, обрядодіями, рисами характеру людини, позначенням часу та ін., пор.: *бара́ба, лутав'е́к, пусте́к*

(пусте́ пусте́чі); дба́лий, муро́вий, огі́дний, слі́вний; гента́м, упере́т; на́рик, переттогі́т, поза́втрю, позавче́ра, сего́року, тогі́т; по Велі́ціни, по Пе́трі; повпі́вночі, пе́редь дні́нов; биса́ги, дзьо́бля, ру́пцак, та́шка; жо́втий є́сний, руже́вий, сива́вий, чірво́нний те́мний.

Словникові статті розміщено в алфавітному порядку. Кожна стаття містить реєстрове слово (представлене в початковій формі), пояснення його значення, ілюстрацію – фрагмент говіркового мовлення, у якому наявне відповідне слово, наприклад:

КАБЗУВА́ТИ – псувати: *Йік ни ўм'ї́йіш ши́ти / то ни бери́се / лиш мате́р'ійу кабзу́йіш / Мамо́ / а йек ви пора́дите наўч'е́тисе / ікшо́ йа ни бу́ду про́бувати ши́ти? / йек? / ік йісте́ го́н':і пора́дити / то скаж'ї́т.*

ЛИ́КАВИЙ – такий, що важко подрібнюється, ділиться на частини: *Солони́на ни кришна́ / а ли́кава / ўна ни надайе́ц:е до жма́кан'а / х'їба́ бих руба́ў на мал'ї́ кавал'ч'ікі́ / таї так ґлиґа́ў / і́нак ни заженеш у ду́шу.*

Для іменників вказано форму родового відмінка однини:

ЛЍЖНИК, -а – ліжник; домотканий ворсистий вовняний виріб, який викор. як покривало чи як ковдру: *Ік меш на базарі́ купува́ти ли́жники / то подиви́се на си́в'і / то варт у по́ўницу ки́нути / ўни ни гет си́в'і / дес по́дес і б'ї́лого мо́же бу́ти / ї ч'о́рного / йа ви́д'іла си́ве ш ч'ірво́н:им те́мним / нибога́то / ле́да / і то до́ста фа́їне.*

У словнику використано різні типи ремарок (див. Список умовних скорочень):

МА́ТИ ВГАДАЧІ́ – *жарт.*, здогадуватися про чиїсь наміри, бажання, про те, що є прихованим: *Кажі́ / ти зна́йіш / шо йа ни ма́йу ўгадач'ї́ў / абі́ зна́ти / шо́ ў ко́го на га́ц':і / того́ се пита́йу / ци ни тре́ба тоб'ї́ шош помоч'ї́? / ік тре́ба / то ни ўнима́їсе / кажі́.*

Варіанти мовних одиниць подано в дужках після реєстрових слів, усталених висловів чи їх складників:

ЗАЗУЛЍЦЯ (ЗОЗУЛЍЦЯ, ЗУЗУЛЍЦЯ) – те саме, що ЗАЗУ́ЛЯ (ЗОЗУ́ЛЯ, ЗУЗУ́ЛЯ): *Ої кува́ла зазули́ц'а / кува́ла та ви́ла / ви́тки б'іда́ ма́ла гро́ш'і / шо так се напи́ла*? (з пісні).

І (ОДНО́ГО) ҐРЕ́ЙЦЕРА (ҐРЕ́ЙЦЕРЯ; П'ЄТЬ КОПІ́ЙОК) БИХ НИ ДАВ ЗА ТТО (ТОТО́, ОТОТО́); (І (ОДНО́ГО) ҐРЕ́ЙЦЕРА (ҐРЕ́ЙЦЕРЯ; П'ЄТЬ КОПІ́ЙОК) ЩЕ (ЦИСЕ́, ОЦИСЕ́) НИ ВАРТУ́Ї) – про те, що, на думку мовця, є поганим, не вартим уваги: *І:ї / та йа бих і ґре́йцера за ц:е ни даў / куда́ ў таки́х ре́йітках ходи́ти? / таке́ за́рас н'іхто́ ни но́си / таї ш'і ї дранти́ве / ви́тко / шо м'іл' фа́їно ў них се ви́зимувала*; *То / Вас'у́тко / так'ї́ шкарбуни́ / шо ї одно́го ґре́йцер'а ни варту́йут / до́бре / шо йіс ни купи́ла / д'іт би ў тако́му ни ходи́ў /*

ґерентýйу / йімý би се здáло шош мн'ікóн'кого / шобú ни тисло́ / абú ногáм легóн'ко бýло / а то йік гúр'і / А́ле вúдите / йіх хапнýли / Ни банýї / наї хапáйут / уз'éли / бо се ни розум'і́йут / шó йе дóбре.

У словнику відтворено говіркове мовлення різних комунікативних ситуацій, цільового спрямування та стильових різновидів усного мовлення; зокрема представлено:

– ***етикетні формули*** (*Абéсте дýж'і бýли / шо йістé так фáйно зо мноў поговорúли*; *Наї вам Бох помогáйі за вáше добро́*);

– ***народні прикмети*** (*Іґ двéч'іру кугýт п'і́йі / то це на зм'і́ну погóди; А йік при зáход'і сóнце обзирнýлосе / на дош'; Ік удéн' пишóў дош' і ў нéб'і прос'в'ітúлосе викно́ / тáмки ме бúти тýч'а*);

– ***вислови філософського змісту*** (*Думкú за мор'áми / а смерт' за плеч'éма; Молодúм би се ни додáў / а старúм / би се ни доробúў; Бýде так / ік мáйі бýти*; *Ш'і ни бýло так / абú їкос ни бýло*);

– ***загадки*** (*У горóд'і на воловóд'і золотé тéл'і рúч'і*; *Шо ростé бес кор'і́н'а / а цвитé без нас'і́н'а?; Без рук / без них / а л'і́зе на пит*);

– ***пісенні тексти*** (*А йа соб'і́ зас'п'івáйу / а йа соб'і́ ф'і́ўкну / кругóм фáйн'і молодúц'і / а йа берý д'і́ўку; Та л'убúў ми пóпиў Івáн / та л'убúў ми Тóдир / а тепéрки розл'убúли / ни л'ýби н'і йóден*);

– ***дражнилки*** (*Івáнку талабáнку / твойá жúнка ў збáнку / вúси на клинóч'ку ї шúйі тоб'і́ сорóч'ку*);

– ***жарти-примовки*** (*Кудá дим / кудá дим / тудá бáба с колач'éм*).

У словнику відбито не лише особливості гуцульської говірки, якою послуговуються сучасні жителі Тюдова, а презентовано мовленнєву практику кількох поколінь. Односельці поважного віку часто пригадували: “*А мойá прéбаба так л'убúла казáти / Ш'і ни ўродúўсе такúї / шóби ўс'ім догодúў*”. Або: “*М'її д'éд'а ўрас нагáдуваў словá свóйі нéн'і / Пош'інýї убран'é рас / то ўно тебé сто рас пош'інýйі / Це йа тепéрки ўнýкам свóйім каў / áле шо с тóго / ік унó до них ни ўрас дохóди*”; “*Ци ш'і ї отакé нагадáла / ўперéт рóдич'ам ус'і́ казáли ви / ну таї тепéрки р'і́тко / шобú бýло úнак / алé мойá свекрýха роскáзувала / шо гентáм трафйéлосе такé / шо одинáч'ка моглá свóйі нéни ци д'éдеви казáти ти / їйі тотó позвол'éлосе / бо ўна одинáч'ка / йа цисé ни розум'і́йу / і ўно м'ін'і́ з дивá ни сходúло ї ни схóди / а свекрýха казáла / йо / бýло такé прáво / і шо ви бéсте на ц:е сказáли*?”.

У словнику відтворено мовлення моїх батьків (*Анни й Івана*), бабусь (*Настуні й Марії*), прабабусі *Параски*, близьких і далеких родичів, сусідів, моїх “верстакúв і верстачьóк”, знайомих – усіх односельців, з якими мала можливість спілкуватися.

Віддаю шану тим, хто вже “пишóв у и́нчий світ”, однак їхні розповіді, діалоги, жарти, повчання, іронію, голоси й інтонацію я намагалася зберегти й передати в словнику; це насамперед:

Слижук Анна Федорівна (1932–1974);

Воротняк Анастасія Олексіївна (1905–1990);

Яким'юк Анастасія Федорівна (1928–2012);

Кобзюк Олена Федорівна (1935–2000);

Яким'юк Іван Ількович (1901–1992);

Бойчук Параска Григорівна (1876–1964).

Слова щирої подяки висловлюю ініціаторові й науковому редакторові цієї праці *Павлу Юхимовичу Гриценкові* – доктору філологічних наук, професорові, директору Інституту української мови НАН України.

Глибоко вдячна за допомогу у збиранні матеріалу, його інтерпретації *Воротняк Олені Андріївні*: без її участі мовний портрет Тюдова не був би достатньо рельєфним. Вдячна також *подружжю Чоборяків* (Галині й Михайлові) за доповнення картотеки словника й сучасні світлини.

За доброзичливі поради й побажання велике спасибі рецензентам словника: докторові філологічних наук, професору *Руснак Наталії Олександрівні* й кандидатові філологічних наук, доценту *Бігусяку Михайлові Васильовичу*.

Висловлюю особливу подяку кандидатові філологічних наук, доцентові *Варварук (Данилюк) Інні Василівні* за інформаційно-технічну підтримку при упорядкуванні матеріалів словника та велику допомогу у підготовці його до видання.

Алфавіт, за яким подано реєстрові мовні одиниці в словнику:

А, Б, В, Г, Ґ, Д, Е, Є, Ж, З, И, І, Ї, Й, К, Л, М, Н, О, П, Р, С, Т, У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Ь, Ю, Я.

СЕЛО ТЮДІВ

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

вірув. – вірування
виг. – вигук
викор. – використовується
вираж. – виражати
висл. – висловлення
вист. – виступати
вульг. – вульгарне
див. – дивіться
дит. – дитяче
дієприкм. – дієприкметник
дієприсл. – дієприслівник
докон. – доконаний вид
евф. – евфемізм
емоц. забарвл. – емоційно забарвлене
емоц.-оцін. – емоційно-оцінне
жарт. – жартівливе
жін. р. – жіночий рід
заст. – застаріле
зб. – збірне
згруб. – згрубіле
здеб. – здебільшого
здрібн. – здрібніле
зменш. – зменшене
знач. – значення
знев. – зневажливе
ім. – іменник
ірон. – іронічне
крав. – кравецька (справа)
лайл. – лайливе
матем. – математичний (термін)
мед. – медичне
мин. ч. – минулий час
мн. – множина
найч. – найчастіше
напр. – наприклад
негат. – негативне
недок. – недоконаний вид
одн. – однина
опредм. – опредметнена (дія)
перен. – переносне (значення)
пестл. – пестливе
підкр. – підкреслюється
пох. – похідне
прийм. – прийменник
прикм. – прикметник
присл. – прислівник
реліг. – релігійне
співч. – співчутливе
стос. – стосовно
ужив. – уживається
у порівн. – у порівнянні
у спол. – у сполученні
ч. р. – чоловічий рід

Словникові статті

А

А – викор. у ролі сполучника, частки; вист. також як виг., зокрема у висловл. зі значенням здогаду, згоди, пригадування, незадоволення та ін. (часто передається у формі подовження): *Ўла́дз'о везе́ та́ч’ку / а ти йіму́ заваж’е́йіш / ану́ ї́ди ви́ц:и; Ви мене́ сварите́ / а то Паз'у́н'а пе́рш’а зач’е́ла*; *Тут бур'іни́ў / а бур'іни́ў / де́ ту́тки ме шош рости́*?; *Мої́ / а ти ни ч’уў / шо йа сказа́ла*?; *А: / та то гет іна́кше / набога́то л'і́пше; А: / тепе́рки ўже пизнайу́ / йа с тво́йоў ма́моў до шко́ли ходи́ла / ти ги́р'ішна Но́ц'а; А: / та так і кажи́ / шо ти Ї́ва́на Петри́шиного / бо йа ду́майу / ви́тки тебе́ зна́йу? / ви́жу / шо ни долинцка́ / а с Ца́рини / а́ле ч’ійа́ / ни мих нагада́ти; Мар'і́ч’ко / а твойа́ ба́ба / Насту́н'а Сеўч’уко́ва*?; *А то шо за ўдна пишла́? / то ни Мар'і́ч’ка Ва́с'кова? / И:ї / ви́жу / шо ви гет ни дов’іж’е́йіте / де́ ўна так хо́ди? / Мар'і́ч’ка жива́ / а ц':а ни ви́дите / ї́ка ростеле́пана / таки́ї хит / ік у М’іс'а́н'а / іґ би дво́йі бися́х на пле́ч’ах не́сла*.

АБЕ́С (БЕС) – *незм*., щоб ти: *Абе́с прийшо́ў / ни гонорува́ў / Васи́л' ме ч’іка́ти; Абе́с зна́ла / йе́к ти сво́йі ма́м’і помога́йіш / так твойі́ д'і́ти мут тебе́ ш’інува́ти; Іва́ / абе́с ни бари́усе / бо йа ўже м’іш’е́йу куле́шку; Абе́с знаў / йе́к то т'е́шко / ік нима́ по́моч’і.*

АБЕ́С (БЕС) НА́РИК ДИЖДА́В (ДОЧІКА́В; ЗДОРО́В БУВ) – побажання здоров’я: *Абе́с здоро́ў буў ї оти́л'киї ві́рис*; *Аби́смо жи́ли / Йу́ц'ку / ї на́рик дижда́ли; Абе́с / Мару́с'ко / здоро́ва бу́ла ї фа́йнойі па́ри се прич’іка́ла.*

АБЕ́С (БЕС) НИ ВЕРНУ́ВСЕ (КУДА́ ЙДЕШ, АБЕ́С НИ ВЕРНУ́ВСЕ; СЕ НИ ВЕРНУ́В) – прокльон; нехай спіткає тебе велике горе: *Куда́ ї́деш / абе́с ни верну́усе / аби́ тоб’і́ ру́ки ї но́ги поломи́ло / абе́с укал'іч’і́ў / це ду́же страшне́ / гет кра́їне кому́с отаке́ ж’іда́ти / а́ле ї до тако́го мош зви́кнути / ву́їна Пара́ска / ми по сус'і́цтву з неў бу́ли / ни рас*

отаке́ таї́ и́нче кому́с викри́кувала / шл'ахува́ла / на ч'ім с'в'іт стоїт / ви́говорит / аў ікі́с ч'ес зноў зач'іна́йі / Мо́же / ўна сама́ до се́бе так говори́ла? / Ни го́н:а сказа́ти / бо бу́ла тогді́ мала́ / ви́диш / йек то йе? / де́шо ж'е́ўко забува́йіц:е / а цисе́ пусте́ памн'іта́йу / йік сего́н:е / вўі́на ве́ўкайі / а йа ву́ха наш'ўрила / таї́ натслуха́йу / шо ўна да́л'і ме каза́ти / ус'і́ йійі́ кл'ід'бі́ наперет зна́ла.

АБЕ́С (БЕС) НИ ДИЖДА́В (НИ ДОЧІКА́В) ДО ЗА́ВТРА (ДО ЗА́ВТРІШНОГО ДНЯ (ДНИ̇НИ), СВЄТ УЗДРІ́ТИ ТА ІН.**)** – прокльон; щоб не дочекав, помер: *Абе́с ни дижда́ў / ікі́ї йіс до́бриї / йе́к ти мене́ нагри́с:е*; *Абе́с ни доч'іка́ў за́ўтр'ішнойі дни́ни / аби́ тоб'і́ ру́ки ї но́ги повиткру́т'увало / за т:о / шо йіс м'ін'і́ ў ха́т'і так накаламоти́ў / ти́л'ко б'іди́ прин'і́с / ни хо́ч'у тебе́ ви́д'іти ї зна́ти / по́ки жи́ти бу́ду / ч'у́йіш? / до́ки мо́го в'і́ку / шоби́ тво́йі ла́би ту́тки ни бу́ло.*

АБЕ́С (БЕС) НИ КИНУ́ВСЕ (СЕ НИ КИНУ́В) – прокльон: *Абе́с ни кину́ўсе та ни кину́ўсе / ік йа тебе́ про́су таї́ ни го́н:а допроси́тисе ви́ч'истити оце́с гниї / Це таке́ про́с'ін'і / ік наї ни ка́жу шо / мо́же / вам вигл'іда́йі / шо про́сите / а́ле ви бут' за шо́ зра́зу зач'іна́йіте кл'е́сти / таї́ тогді́ хо́ч'іте / шоби́ вам хтос помога́ў / говор'і́т пол'у́цкому / ўсти́т бе́сте ма́ли.*

АБЕ́С (БЕС) РІ́ННЮ (РІ́НЬОВ) ЙШОВ (ХОДИ̇В) – прокльон; щоб ти мав проблеми зі шлунком, щоб у тебе були проблеми з випорожненням: *Йек по пра́ўд'і ро́биш / абе́с так жиў / абе́с р'і́н':у ї́шо́ў / оц:е́ йа скаў / би́рше н'іч'о́*; *Абе́с р'і́н'оў ходи́ў / абе́с ни вилази́ў з вихо́тка*.

АБЕ́С (БЕС) СКАЗИ̇ВСЕ (СЕ СКАЗИ̇В) – прокльон, викор. як вияв зневажливого ставлення до когось, негативної оцінки його дій: *Абе́с сказиу́се / ї́киї ти до́бриї / та йа б'іжу́ ў телепи́ / шоби́ шош помоч'і́ / звари́ти йі́сти роби́тникам / попр'е́тати ў ха́т'і / а ти соб'і́ ч'істу́йіс:е с Фед'о́м ? / йек це так? / жи́нка ў шпитали́ / а ти отако́ ґазду́йіш?*

АБЕ́С (БЕС) ТАК ДИ́ХАВ – те саме, що й АБЕ́С ТАК ЖИВ: *Пишли́ смих з М'і́с'ом / таї́ засва́тали тоту́ д'і́ўку / Абе́с так ди́хаў / Би́гме Бо́же / за́ўтра мете́ ч'у́ти / Ну а́ле д'і́ўка / таку́ пошука́ти; Абе́с так ди́хаў / та де́ ўни за так'і́ гро́ш'і ха́ту продаду́т?*

АБЕ́С (БЕС) ТАК ЖИВ – викор. тоді, коли мовець із недовірою ставиться до висловленого кимось, негативно оцінює його дії: *Абе́с так*

жиў / йік ти пра́ўду ка́жеш / йа тоб'і́ н'іц ни в'і́р'у / бо ўже йіс ни рас брехáў; Кáжу лиш однó / абéс так жи́ла / йек ти оц:é говóриш / слу́хайу таї ни наслу́хайусе / лиш одного н'ійéк ни розум'і́йу / ма́йіш своі́йіх д'іті́ї / і ни бойі́с:е / шо за них такóш хтос ме шош казáти? / ни бойі́с:е суди́ти? / йа знáйу / шо каў / бо цис'і́ хлóпц'і ў мéне роби́ли / та таки́х ч'éмних і роби́тних пошукáти / а ти / шо ўни пус'т'і́ / пйут / та ўни ў рот пит'á ни брáли / йéк такé моглó тоб'і́ ў гóлу прийти́? / кажи́ м'ін'і́ оту́теч'ки / йек?; Абéс так жиў / іке́ ти добрó зробиў ч'олов'і́кови / шó вин / сарáку / тепéрки с цим зрóби? / йéк с тóго вийде?

АБЕ́СТЕ (БЕ́СТЕ) ДУ́ЖІ (ЗДОРО́ВІ) БУ́ЛИ – побажання здоров'я комусь; викор. в різних мовленнєвих ситуаціях: *Абéсте ду́ж'і бу́ли / шо йісте́ зо мноў так фáйно заговори́ли; Абéсте ду́ж'і бу́ли / шо видизнáли мене́ / йа ц:е н'ікóли ни забу́ду; Абéсте ду́ж'і бу́ли ї нáрик доч'ікáли / шо йісте́ так фáйно нам закол'ідувáли; Абéсте ду́ж'і бу́ли / шо помоглú заўдáти м'ін'і́ ц':і бисáги / гадáла смих / шо з м'і́ста ўни бу́дут лéкш'і / а то ад'і́ к'і́л'ко ўсéго набрáлосе / фáйно д'ікoвáт' вам; Абéсте ду́ж'і бу́ли / шо йі́сте ни погонорувáли / Ми́трику / ї прийшли́ ўт'і́шити старóго ч'олов'і́ка; Абéсте / Йу́ц'ку / ду́ж'і бу́ли / шо ви так фáйно оц:у́ робóту зроби́ли / ни знáйу / йек м'ін'і́ вам в'ід':éч'ітисе? / Н'іч'ó ни трéба / брáч':іку Васи́ / ви ї м'ін'і́ помогáли / йа тотó ни забу́ў / а вам фáйно д'ікoвáт' / шо ви мене́ так поч'істувáли / цéго дóста*; *Абéсте здорóв'і бу́ли ї нáрик доч'ікáли / в'ін'ч'у́йімо вас с ш'éс'т'ім / здорóўйім і С'в'іти́м Риздвóм*; *Абéсте / Насту́н'ко / здорóв'і бу́ли ї нáрик диждáли / наї вам Бох помогáйі / наї вин провáди вас*.

АБЕ́С ТОТО́ (ТТО) ТА ТОТО́ (ТТО) МАВ (СКОРИСТА́В, ГО́СТИВ) – *евф*., щоб тобі не пощастило: *Йу́р'іха се ўсéрдила таї з:а плóту бомборос'і́ла / абéс тотó та тотó скористáў / ік ти йі́деш / і м'ін'і́ н'іч'ó ни сказáў / і ви знáйіте / то так і вийшло / Лес'ó задуу́рно пу́сто вийіхаўсе / И:ї / гадáла смих / шо йіс мудр'і́ш':а / а ти слу́хайіш пустóго / наї соб'і́ кáже / мáйі йізи́к / таї му́си ним телемкот'і́ти / дурни́ї / хто такé говóри / а ш':е дурн'і́ш:иї / хто пусте́ слу́хайі*.

АБИ́ (ШОБИ́) – у знач. *спол.* щоб: *Ми судá прийшли́ / аби́ се договори́ти на зáўтра; Аби́ до ч'óгос се доробити / трéба к'івáтисе; Аби́*

да́ти / тре: ма́ти / а ви́тки йа о́зму?; *Хо́ч'у / аби́ ви зна́ли / йа се ни ўсту́пйу / до́ки вам ни ста́не ле́кше / йа н'іґде́ се ни ква́пйу.*

АБЍ (БИ) БОХ БОРОНЍВ – вислів, у якому акумульовано прохання Божого заступництва від нещасть: *Аби́ Бох борони́ў ко́ждого вит тако́йі б'іди́ / ни да́ї / Бо́же / н'іко́му тако́го зазна́ти; Ви́дите / шо л'у́де пац'у́т / аби́ Бох борони́ў.*

АБЍ (БИ) БОХ ДАВ – викор. для вираження того, що, на думку мовця, є бажаним у моменті мовлення: *Аби́ Бох даў / шоби́ ми на́рик доч'іка́ли; Лиш оц:е́ каў / аби́ Бох даў йім до́бру до́л'у.*

АБЍ (ШО́БИ) ВАС ТРА́ФИЛО (ПОВИТРАФ'Є́ЛО ВСІХ) – *лайл.*, ужив. для вираження обурення ким-, чим-небудь, зла, стос. когось; те саме, що ШЛЯХ БИ ТЕБЕ́ (ЇГО́, ВАС ТА ІН.) ТРА́ФИВ: *Аби́ вас повитрафйе́ло ту́теч'ки / ўс'і́х до ла́би / ік'і ви до́бр'і / та ік'і ви до́бр'і*; *Аби́ вас тра́фило та би вас тра́фило / іку йісте́ м'ін'і́ капару́ зроби́ли.*

АБЍ (ШОБЍ) МІ́СЦЕ НИ ПУСТЕ́ (НИ ПУСТУВА́ЛО) – про важливість присутності когось десь: *Р'ідо́к пор'ід'і́ў / де ма́ма ў це́р'кв'і бу́ла / бо Йу́риха ўме́л:а / Феди́ха слаба́ / Л'о́н'а ни ўрас го́н:а ходи́ти / то йа ў нед'і́л'у му́с'у пити́ / бо тота́ ла́ўка бу́де поро́жна / а йа іду́ / аби́ м'і́сце ни пусте́ / ўпере́т ни ўрас ходи́ла / а тепе́рки му́с'у / отаке́ мойе́ йе.*

АБЍ (ШОБЍ) НИ ВРІЧІ́ – щоб не вректи: *Дити́на ш'і гет мале́н'ка / йа се ни ди́ўйу на н'у / аби́ / Бо́же борони́ / ни ўр'іч'і́ / а йік мут дру́г'і баби́ зазера́ти ў визо́к / ти ни ду́же дава́ї / туда́ йім нима́ ч'о нис су́нути.*

АБИ́ НИ ЗНА́ТЍ ШО – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче категорично ствердити або заперечити щось: *Айе́ / де́ йа пи́ду? / та йа ни пока́жусе туда́ / аби́ ни зна́ти шо / аби́ м'ін'і́ сто рубл'і́ў дава́ли; Йа ґеренту́йу / ўни прийі́дут / аби́ ни зна́ти шо / ш'і тако́го ни бу́ло / шоби́ ікиї́с рик пропусти́ли / ї на Вели́ґден' ни прийшли́ / наї на тро́хи / а́ле бу́дут;Ўни прийі́дут суда́ кол'ідува́ти / аби́ ни зна́ти шо / ба́їка / шо деле́ко ї хо́ўско іти ў горп; Га́н'а йіго́ ни попу́стиц:е / аби́ ни зна́ти шо / ўна ўмера́йі за па́рупком*; *Ми тики́ прийі́демо / аби́ ни знати́ шо / мене́ саму́ корти́т уздр'і́ти / йек молод'і́ ґазду́йут / а рас кли́ч'ут / то тре́ба іти; Йої / де́ ни прийі́дут? / та ўни прийі́дут / аби́ ни зна́ти шо / ш'і ї д'іти́ї во́змут; Каза́ли / шо поза́ўтр'у гро́ш'і бу́дут / аби́ ни зна́ти шо / а бу́дут.*

АБЍСМО (ЖЍЛИ, ЗДОРО́ВІ БУ́ЛИ) – *незм.*, щоб ми: *Абисмо здоро́в'і бу́ли / Іва́нку / ї ш'і ни рас ота́к се здиба́ли.*

АБИ́ (ШОБИ́) ТВІЙ (ВАШ) ПРОРІ́К ЧЄ́РЕС ДВЕ́РІ (ПОРИ́Х) ВТІК – вислів викор. у певних ситуаціях як запобігання здійсненню чийогось поганого пророцтва: *Катери́ / ни каж’і́т таке́ / аби́ ваш прор'і́к ч’е́рес две́р'і ўт'ік / Бо́жеч’у борони́ / тогди́ д'і́ти си́ротами би се лиши́ли.*

АБЍ (ШОБЍ) ТЕБЕ́ ТОТО́ (ТТО) ТА ТОТО́ (ТТО) ВЗЄ̀ЛО (НАЙШЛО́) – *евф*., щоб тобі було погано, щоб тобі не пощастило, щоб ти захворів: *Н'іч’о́ ни каў / лиш аби́ тебе́ тото́ та тото́ ўз'е́ло / наї тоб’і́ бу́де так / ік м’ін'і́ сего́н:е / шобе́с знаў / йек уно́ задо́бре ота́к леж’е́ти ї ни моч’і́ кину́тисе*.

АБЍ (ШОБЍ) ТЕБЕ́ (ВАС) ШЛЯХ ТРА́ФИВ (АБЍ ТЕБЕ́ НА́ГЛА КРОВ ЗАЛЍЛА; АБЍ ТОБІ́ НО́ГИ ВСО́ХЛИ (ПОВСИХА́ЛИ); АБЕ́С ДО РА́НЯ (ДО НО́ЧІ) НИ ДОЧІКА́В; АБЕ́С ЗДОХ; АБЕ́С НИ ДИЙШО́В, КУДА́ ЙДЕ́Ш ТА ІН.**)** – *вульг., зниж*., викор. як прокльон: *Аби́ тебе́ шл'ах тра́фиў / та би тебе́ тра́фиў / к’і́л'ко ти мене́ меш гри́сти?*

АБЍ (НАЙ БИ, ШОБЍ) ТЍЛЬКО БІДЍ БУ́ЛО – викор., коли мовець зауважує: не потрібно хвилюватися, те, що сталося (чи може статися), − дрібниця, не варта уваги: *І:ї / та наї ро́бйут / шо хо́ч’ут / аби́ ти́л'ко б’іди́ бу́ло / йік оц:е́ / ни прии́дут / то наї ни ї́дут / за столо́м ди́рки ни бу́де; Мару́с'ко / одно́ йа скаў / аби́ ти́л'ко б’іди́ бу́ло / йої / наїшла́ ч’ем жури́тисе*; *Ог:о́ / аби́ ти́л'ко б’іди́ бу́ло / наїшли́ / ч’ем гри́стисе / та л'і́пше / шо йісте́ тепе́р узна́ли / шо ў не́го йе дру́га / йіґ би ц:е ма́ло ста́тисе по вес'іл'у́ / то ш’і н'іч’о́ ни бу́ло зґово́рено / ходи́ли / таї шо? / ци одн'і́ хо́д'ут? / ходи́ли / а тепе́рки ни мут*.

АБЍ (ШОБЍ) ТОБІ́ ЇЗЍК ВСОХ (РУЧЬКЍ ПОВСИХА́ЛИ) – прокльон: *Аби́ тоб’і́ руч’ки́ поўсиха́ли / ни́шки повикру́т'увало / ї́киї ти до́бриї / йек ти ш’іну́йіш мойу́ пра́ц'у*.

АБИ́Х (БИХ) – *незм*., аби (щоб) я (аби (щоб) ми); якби; викор. у висловл. як підтвердження правди сказаного: *Йа вам ка́жу / шо ви́д'іла / йік Петро́ зач’іпа́ўсе до Катери́ни / аби́х так жи́ла*; *Аби́х ни маў шо ў рот уз'е́ти / а́ле туда́ би́рше ни пи́ду ї проси́тисе на ден'ки́ ни бу́ду; Аби́х оц:е́ с'к’ін'ч’е́ў / таї до́ста то́го / за н'ійе́ку будо́ву би́рше ни беру́се / наї молод'і́ се буду́йут; Аби́х ни зна́ти / йек б’ідува́ли / а́ле ч’ужє́ ни о́змемо / бо то гр'іх; Аби́х бу́ла зна́ла / то ч’о м’ін'і́ ни прийти́? / посиді́ла би з мали́м / йа ни зна́ла / шо Ї́ва́н ў шпитали́*; *Це м’ін'і́ до́бра нау́ка / аби́х зна́ла / йек в’і́рити на сло́во.*

АБИ́Х (БИХ) НИ ДОЧІКА́В ДО ЗА́ВТРА (ДО ВЕ́ЧІРА, ДО ДНЍНИ, ДО РА́НЯ ТА ІН.**)** – клятьба; викор. як запевнення когось, що висловлене – щира правда: *Бигме́ / ўс'о пра́ўда / аби́х ни доч'іка́ў с це́го м'і́с'ц'а ўста́ти / ік йа бре́шу / каў тото́ / шо ч'уў сво́йіми вуха́ми / уч'е́ра на переля́з'і ўни говори́ли / а йа ч'уў / бо ниделе́ко ко́ло ста́їн'і їк'іс тр'іскі́ збера́ў / шо полиш'е́лисе*; *Аби́х ни доч'іка́ў / ік йа ту́теч'ки шош ни т:о сказа́ў / йа ўс'о росказа́ў / шо смих ч'уў сво́йіми вуха́ми ї ви́д'іў сво́йіми оч'е́ма / це ни т:о / шо м'ін'і́ хтос говори́ў / н'і / йа сам ч'уў і ви́д'іў.*

АБИ́Х (БИХ) ТАК ДИ́ХАВ – викор. як підтвердження правди сказаного: *Пози́ч' м'ін'і́ пйе́тку / за́ўтра диста́ну гро́ш'і / таї вид:а́м / Йа ўже тоб'і́ три ра́зи зи́ч'іла / а вид:а́ван'а шош ни ви́жу / Аби́х так ди́хаў / за́ўтра ўс'о вид:а́м / м'ін'і́ до за́ўтра / Гаї наї бу́де / йа тоб'і́ дайу́ / а́ле диви́секо / це д'і́тем на хл'іп / а ни́ на гор'іўкі́.*

АБИ́Х (БИХ) ТАК ЖИВ – клятьба; викор. як запевнення у правдивості сказаного: *Насту́ / ти ни в'і́риш / а́ле аби́х так жиў / ік йа збреха́ў / бигме́ / ге́здеч'ки ко́ло ч'у́ркала здиба́ўсе буў с Паз'у́н'коў і ўна м'ін'і́ ўпов'і́ла / шо ти т:о ї т:о за мойу́ Мару́с'у говори́ла / Мої / ч'олов'і́ч'і / ўстида́ўсе бес вислухо́вувати бр'і́хн'і таї л'і́сти м'ін'і́ ў о́ч'і / йа ўже рик з неў се ни ви́жу / а ти шо / ік йі́йі ви́д'іў / то за ц:е тре́ба кл'е́стисе? / ци за т:о / шо ўна ви́с:ала с па́л'ц'а? / ти шо? / здур'і́ў / ро́зуму гет ни ма́йіш? / аг'і́ на те́бе / Та йа т:о / йа н'іч'о́ / йа се запита́ў.*

АБЍ ШО (ШО ТТО), ЛИШ (ЛИШЕ́НЬ) БИ ПОНЕ́СТИ (ПОТІГНУ́ТИ) – про крадіїв, які нічим не гребують: *Це така́ фам'і́л'ійа по Їва́новиї л'і́н'ійі / аби́ шо / лиш би пот'ігну́ти / наї́ме́нче / ка́жут / шо ў них д'і́до таки́ї буў / а тепе́рен'ки ад'і́ і ўну́ки / подиви́се / шо ї на твар' уни́ поди́бн'і / Ву́їно / де йа зна́ла йі́х д'і́да? / йа на́в'іт' ни зна́йу / йек за них ка́жут / таї нашо́ м'ін'і́ ц:е? / Йа скаў / йек йім се пр'іж'іч'ку́йут / але́ абе́с тото́ н'іко́му ни каза́ла / А йа кому́ пи́ду доне́сти? / таї за шо? / за пр'іж'іч'ко́ван'і? / С тобо́ў ни го́ден договори́тисе / йа за гор'і́х / шо ўни до́с'в'іта м'ін'і́ оптр'іслі́ / за т:о / шо ла́ком'і кра́сти.*

А́БО-А́БО (А́ЛЬБО-А́ЛЬБО) – означає взаємовиключення предметів чи дій, пораду здійснити вибір: *Ти́ ўже старш'а д'і́ўка / а́бо а́бо / к'і́л'ко меш вибера́ти?; Йіле́ / ти м'ін'і́ кажи́ / ци с то́го шош ви́їде / а́л'бо так / а́л'бо н'і / наї йа зна́йу / наї ду́рно се ни над'іва́йу.*

А́БО (А́ЛЬБО) ВИ́ЙГРАВ, А́БО (А́ЛЬБО) ПРИЙГРА́В – підкр., що з двох можливих варіантів чогось реалізованим буде один: *То таке́ / Іва́ /*

áбо виі́граў / áбо приі́граў / тýтеч'ки трéтого нимá / тогó сам дивúсе / шо тоб'і́ важн'і́ш:е / йа н'іч'ó ни рáд'у.

ÁБО СЎДА, ÁБО ТЎДА (ÁБО ТЎДА, ÁБО СЎДА) – вислів виражає прохання, пораду або наказ визначитися з пріоритетами і прийняттям остаточного рішення; або сюди, або туди: *Мúтрику / ни рúпаї двер'мú / áбо тýда / áбо сýда*; *Унú ўтворúли хат'н'і́ двéр'і / таї говóр'ут у хорóмах / моï / запр'і́т двéр'і / таї сид'і́т тáмки хот' до рáн'а / ік ни гóн':і наговорúтисе / бо ў мéне корóтка бéс'іда / áбо сýда / áбо тýда / н'і м'ін'і́ вистýд'увати хáту / хóч'іте / ї́д'іт надвúр / а йік бойітéсе морóзу / то сид'і́т у хáт'і / áле н'і м'ін'і́ тýтен'ки стýд'ін' робúти.*

ÁВСВАЙС, -у – *заст.*, паспорт: *Áўсваїс / це пашпóрт по тепер'і́шному / каўт покажú / а вúтки ў д'éд'і вин мих бýти? / а йік ни мáйіш / ґарáўс вúц:и*; *Дайéш áўсваїс / а тáмки записано / вúтки ти і шо за одéн.*

АГÁ – *незм.*, 1) сприяє вираженню здогаду: *Агá / тепéрки ўже знáйу / ви жийіте кóло млинá*; 2) викор. у висловл. зі значенням заперечення, незгоди, обурення, іронії та ін.: *Агá / ўже б'іжý / наїшлú крáїного / ви метé сид'і́ти ў тепл'і́ / а йа мáйу ї́ти водú вúнести / ч'іпóўгатисе по ледý / фáїно йістé придýмали / нимá шо казáти; Агá / цим ножéм гóден шош укройі́ти / пигúч'у / а то се ни рубáйі.*

АГÁ ЙО – *незм.*, *згруб.*, ні; виражає заперечення, незгоду із почутим, часто викор. зі знач. іронії: *Агá йо / сам ідú / йік ти такúї мýдриї / йа ни натúл'ко безголóвиї / шобú слýхати так'і́ порáди / озмú соб'і́ йіх і покладú ў однó м'і́сце; Агá йо / так б'іжý / шо гаш розгон'éйусе / зашпóртуйусе / Ни пискýї / хлóпч'і / бо дистáнеш; Агá йо / ужé б'іжý / розб'ігáйусе робúти.*

АГÍ (АГÍЙ) – *виг.*, 1) ужив. для висловлення обурення, роздратування: *Аг'і́ї / задýрно йіс напáла / де йа брáла твойý зáпаску?; Аг'і́ / лиш се показáў / і ўже сварúц:е; Аг'і́ на б'ідý*; 2) викор. для вираження невпевненості, здивування: *Аг'і́ / ни знáйу / ци м'ін'і́ ч'ікáти / ци ї́тú; Аг'і́ї / ш'і такóго ни вúд'іла / ни здýмаў би такóго*; *Аг'і́ / ужé за квáндрас пйéта / а йіх нимá.*

АГÍЙ, ЛЮ́ПЧІКИ, ДАРÁБА ЙДЕ ГОРÍ – викор. у ситуаціях, коли мовець оцінює щось як дивне, незвичайне, хоче привернути чиюсь увагу до чогось, жартує: *Анýко ход'і́т блúш:е / брáч':іку Федýц'у / шó ви тáмки ўздр'і́ли / шо ў наш бик се ни дúвите? / Аг'і́ї / л'ýпч'іки / дарáба ї́де гор'і́ /*

Наї соб'і́ ї́де / ми тото́ ви́д'іли / аў нас маї ни таке́ / ку́рка и́ндика з':і́ла / таї ч'ут' сама́ ни ўдави́ласе / ми ўс'і ле́дви ййі́ї́ ўратува́ли.

АГІ́КАТИ – розповідаючи щось, виявляти здивування, обурення, роздратування, часто вживати "агі" ("агій" та ін.): *Ни аг'і́каїте / йа сего́н:е дес'е́тиї рас цисе́ ч'ў́йу / Аг'і́ на цисе́ / то ти раху́їіш за мноў ко́жде сло́во? / Ужé одина́ц:ит' / до ве́ч'іра ш'і деле́ко / йе ч'ес поўбе́дуватисе; До́ста аг'і́кати та сеўбе́дувати / аг'і́ та аг'і́.*

АГІ́ МОЙ (АГІ́МОЙ) – *незм.*, викор. у висловах-роздумуваннях з метою оцінки чогось, прийняття якихось рішень; у ситуаціях, коли мовець міркує: що робити? чому так трапилосе? та ін.: *Аг'і́ моі̆ / ч'о ўни се верну́ли?; Аг'і́мої / шо / вере́ / с цим роби́ти? / ік росиу́ў ви́т'ік / та де огир'ки́ мут до́бр'і?; Аг'і́ / мої / к'і́л'ко це тепе́рки мо́же куштува́ти?; Аг'і́ мої / ус'і́ пишли́ / а хто цисе́ ме розбера́ти?*; *Аг'і́ мої / то ўже ше́ста годи́на / ўни даўно́ ма́ли би бу́ти ў ха́т'і / шо / вере́ / могло́ се ста́ти?; Аг'і́мої / йа пиў тото́ л'іка́рство / а то шош н'іц н'іч'о́ ни помога́йі / Таї ки́л'ко ви йіго́ пйіте́? / Тре́тиї ден' / а кра́ш:е ни ч'ў́йусе / То / ву́їку / так бо́рзо уно́ ни бере́ / то ма́йі проїти́ ход'би́ зо дв'і нед'і́ли / отогди́ бу́де ви́тко / ци ўно вам питхо́ди / а це лише́н' поч'ітки́ / ш'і зач'іка́їте / то / ву́їку / лиш сла́б'іс'т' бо́рзо се ло́ви / а л'іко́ван'і ура́с до́ўше / а йік зада́ўнена сла́б'іс'т' / то ї л'іч'е́йіц:е до́ўше; Аг'і́мої / ч'о н'іхто́ се ни ўбзива́йі? / две́р'і ўтворе́н'і / а ў ха́т'і / н'іко́го / йе́к так ха́ту лиш'е́ти?*

АГІ́ (АГІ́Й) НА (АГІ́НА) ТВОЮ́ ГО́ЛУ – те саме, що АГІ́ (АГІ́Й) НА ТЕ́БЕ: *Аг'і́на твойу́ го́лу та на твойу́ го́лу / йік ти в'і́риш то́му / шо дру́га ви́с:ала с па́л'ц'а? / ўна шо / бу́ла на то́му ірш'е́н'у? / ци ўна ви́д'іла / с ким гул'а́ў тв'ії ч'олов'і́к / ік ти пишла́ ку́татисе? / та йік гул'а́ў / то до́бре / на т:о ігра́ла му́зика / вин шо? / маў сид'і́ти / ік тума́к? / ка́же / шо с'м'ійе́ўсе / а вин шо / маў голоси́ти? / аг'і́на цисе́ / ка́ў тоб'і́ ге́зде пра́ўду / ду́мала / шо йіс рузумн'і́ш':а.*

АГІ́ (АГІ́Й) НА ТЕ́БЕ (АГІ́НАТЕ́БЕ) (АГІ́ НА ТІ, ТТІ; АГІ́НА ТІ, ТТІ) – викор. в ситуаціях, коли мовець висловлює своє обурення стосовно когось, зневагу комусь: *Аг'і́ на те́бе / жи́нко бо́ж'а / де м'ін'і́ тре́ба тво́йіх кур'е́т? / та ў ме́не три́ц':ітеро / а йа би поза́риласе на ч'уже́? / спамн'іта́їсе / шо гово́риш; Аг'і́натебе / тре́ба ма́ти ти́л'ко ро́зуму / йік у ку́рки / шоби́ таке́ говори́ти / бес се ўстида́ла на́в'іт' ду́мати таке́ / Бо́жеч'ку м'ії ми́лиї та л'у́биї / даї циї жи́н'ц'і ро́зум*; *Аг'і́ на т':і / таке́ гово́риш / шо ку́пи ни де́ржиц:е / бо йа ў тиї ха́т'і на*

Потóц'і зрóду ни бýла ї тих л'удúї ни знáйу / йéк йа моглá з нúми шош за кóгос говорúти?

АГÍ (АГÍЙ) НА ЦИСÉ (ЩЕ) (АГÍНАЦЩЕ, АГÍНАЦЕСЕ, АГÍНАЦИСЕ) – викор. при висловленні обурення з приводу чогось; здеб. у мовленнєвих актах зі знач. осуду: *Аг'íнацесе / ми спакувáли ўс'о / договорúлисе / шо ранéн'ко йíдемо / а цес кáже / шо позáўтр'у / бо на зáўтра мáйі вес'іл'é / мої / та ти ўч'éра цéго ни знáў? / у нас би úн'ч'і роскла́ди бýли; Аг'íнац:е / хот'íла ўч'éра вúбрати ч'існóк / áле подýмала / шо наї ш'і ден' два / сегóн:е прийшлá / а то нáв'іт' однóго ч'існич'кá нимá / н'іц се ни лишúло / хтос уноч'é фáйно поурýдуваў; Аг'í на цисý кавýл'у / йéк менé рúт'оў удéрила / йа ч'ут' с стúл'ч'іка ни перевернýласе / А ви ч'о ўбрáли úнчу фýстку / таї заўйізáлисе пид бóроду? / ўна вас ни пизнáла / ви шо? / ни знáйіте свойý корóву?/ Аг'íна цисé / ш'і смих ни мáла такóго.*

ÁҐРЕС (ÁҐРЕСТ, ÁҐРИС), -у – аґрус: *Пристúх áкрест / шó меш з нéго робúти? / Д'íти конф'ітýри л'ýбйут / бо шо úнче*?

АДВÓКАТ, -а – 1) *юрид*., адвокат у судовому процесі: *Вúйграли / бо мáли дóброго адвóката / таї хлóпец н'іц ни вúн:иї / на нéго напáли / а вин / сарáку / мýс'іў ратувáтисе / йек мих / так ратувáўсе*; 2) *перен*., захисник: *Ўна шо? / н'імá / шо ти за н'у говóриш? / м'ін'í адвóкатиў ни трéба / наї самá роскáже / йек ус'ó бýло / вит самóго поч'ітќý*.

АДÍ (АДÍ-АДÍ, АДЍ) – ось дивись, бач; у комунікації вжив. для вираження здивування, осуду когось, вказівки на щось: *Ад'í / пишóў і нáв'іт' ни сказáў дáї Бóже*; *Ад'í ад'í / молод'í ўже їдут до сл'ýбу; Адú / набрáла / ікúхос пáдалиц / та ї ни знáйу / шо з нúми робúти / пишлá бих здáти / алé ци приймáйут*?

АДІÓ – *незм*., те саме, що АДÍ; ось дивися (виражр. обурення, схвалення, захоплення, здивування та ін.): *Ад'іó / шó ц':і бахурú наробúли / ус'ó п'íр'і с перúни вúт'ігли / витпорóли краї / таї мáйіш / мош нуч'увáти ў п'íр'у сéрет' хáти / Та ч'о н'і? / рáно бих вúл'ізли / тáк'ік с курникá; Ад'іó / оц:é так ме вигл'ідáти кантúўка / тикú дóста фáйно / ч'éмос Нýсину нагáдуйі / Йо / ў нéйі подúбна / áле бúрше ўзелен'í; Ад'іó / пишóў Петрó / тв'íї сус'íт / вин наперéд'і / а жíнка з:áду шн'áпайі / аг'í / ч'о верé / рáзом ни їдут / а такóйі н'ійéкойі?*

АДІÓ ШО (ЄК, КÍЛЬКО (КЍЛЬКО) ДЕ) – *незм*., ось що (як, скільки, де): *Ад'іó шо киртúна тýтки понаривáла; Ад'іó їке ўно бýде / весéле шит'é; Ад'іó де ўна гн'іздó зробúла / хто би мих подýмати?; Ад'іó*

к’і́л'ко цего се лишило / ту́тки нима́ шо йі́сти; Ад'іо́ йек уни́ ми́жи собо́ў нифа́йно говор'ут / і шо ти зро́биш?; *Ад'іо́ / Насту́ / кі́л'ко тут йе писано́к / це кла́н'а / ік хоч’ / то бери́*.

А ДУ́ЛЮ (ФІ́ҐУ) З МА́КОМ НИ ХОЧЬ? – *згруб*., вислів викор. у ситуаціях, коли мовця зовсім не влаштовує прохання чи порада співрозмовника: *Прода́ĭ м’ін'і́ с'в’іі роверець / А ду́л'у з ма́ком ни хо'ч’*?

АЄ́ – 1) ні (заперечення): *Айе́ / де ўни схо́ч’ут талабува́ти груз'ми́? / мут до́ма сид'і́ти / х’іба́ тогди́ прийдут / ік тро́хи стр'е́хне; Ви ўже шош р'іхту́йтесе т с'в’е́там? / Айе́ / то ш’і заско́ро / д'і́ти / пра́ўда / зач’е́ли ўч’е́тисе кол'ідува́ти / пе́рший рас мут іти́ / наї уч’е́йуц:е*; 2) так; аякже (незгода): *Іва́н'ч’іку / ти бес ни ви́гр'іп по́пиў? / Айе́ / ў ха́т'і ку́па д'іво́к / а ви мене́ застаўйе́йіте / Іка́ ку́па? / ўни ш’і мал'і́ / порос:ипа́йут по ўсі́й ха́т'і / би́рше кло́поту бу́де тото́ попр'е́тати / а ти ч’е́мний / ўже вели́кий / того́ про́с'у помоч’і́ / Бабо́ / та йа таке́ н'іко́ли ни роби́ў / до́ма ма́ма за цим ди́виц:е / а́ле гаї / ік ни го́н':і йісте́ ўста́ти / то каж’і́т / йек то се ро́би*; *Айе́ / айе́ / до́бре ка́жете / та́мки пуста́ трава́ / то мо́ч’іра; Айе́ / ви́били / таї тепер ка́жете / шо пу́стите двод'і́; Айе́ / де́ йа ма́йу коли́ їти*? / *таї йек д'іти́й сами́х лиш’е́ти*?

АЄ́ҐЖЕ – 1) у знач. ствердження; так, звичайно, неодмінно: *Айе́ґже / ік мете́ слу́хати / бу́дете ч’е́мн'і / то Никола́ї му́си прийти́ / вин уже́ вам шош р'іхту́йі / А ви́тки вин ме зна́ти / шо йа л'а́л'ку хо́ч’у / таку́ / шо говори? / мо́же / йік ме темн'і́ти надвор'і́ / то кри́кнути йіму́ за л'а́л'ку ї за т:о / шо́би ни забу́ў поверну́ти?*; 2) у знач. заперечення; ні: *Айе́ґже / кому́ тре́ба ч’ужи́х кло́потиў / йік сво́йіх йе до́ста? / ґеренту́йу / шо ни зголо́с'уц:е.*

А́ЙЄ́ – слово виражає незгоду з висловленим співрозмовником, зневагу, іронічне ставлення до почутого: *Аййе́ / ду́же се перепу́дила / наї ка́же / шо соб’і́ хо́ч’і / м’ін'і́ ни шко́ди; Аййе́ / нивели́ка приндѕ͡у́са / сама́ мо́жеш зроби́ти*.

АКУРА́Т – якраз: *Но́ц'ко / акура́т до се́мойі ви́сапаймо барабул'ки́ таї пи́демо купа́тисе / вода́ ў р'іц'і́ страшно́ те́пла*. Див. ІКРА́С.

А́ЛЛЕ – *підсил. част*., виражає значення “дуже”; у сполуч. з *до́брий* (*мо́цний, смашни́й, фа́йний* та ін.) викор. як знак найвищої оцінки якості чогось: *А́л:е до́бре / то таке́ / шо йізи́к гаш ни хо́ч’і йіго́ попуска́тисе / гаш хо́ч’іц:е йіго ч’ем до́ўше у ро́т'і держ’е́ти / ни так / шо ўз'еў і бо́рзо ґлиґну́ў; А́л:е фа́йне / то таке́ футе́рко / шо на ўсиї Т'у́диў*; *Мої / а́л:е*

мо́цне / то бу́дут л'укс пидва́лини; Паз'у́ / а́л:е фа́йну ма́йіте нев'і́стку / лиш н'іўро́ку / така́ / ік намал'о́вана / а до то́го ш'і ĭ роби́тна / ка́жут / шо ко́ло ха́ти уна́ сама́ ўс'о повиса́пувала; А́л:е фа́йн'і ў те́бе кукуру́цки́ / а́л:е фа́йн'і; *А́л:е до́бра роби́тка / шо до́бра то до́бра; А́л:е смашне́ / бигме́ / тако́го ш'і н'і ў ко́го ни йіў / абе́сте ду́ж'і бу́ли / Насту́н'ко / ĭка ви ґазди́н'а / тако́йі пошука́ти*.

А́ЛЕ ТО (ТТО) ШШЄ НИ ТАК (ШШЄ НИ ТО (ТТО), НИ ЦЕ (ЦЦЕ) – вислів викор. як засіб уточнення чогось, внесення якихось коректив, оприявлення інших (ймовірних) варіантів розгортання певних подій тощо: *А́ле то ш':е ни так / Вас'у́та ни прийшла́ ни того́ / шо присла́бла / а того́ / шо ўна зна́ла / шо ў нас бу́де Кали́на / а ўни де́ржут гн'іви́ / от:о́ йе; То ш':е ни ц:е / Васи́л'ку / ўни хитру́йут / бо по так'і́ĭ ц'ін'і́ йе́блука н'іхто́ ни продайе́ / це лиш так се гово́ри / то за́ч'іпка / йа гаш тепе́р се здогада́ла / на шо ўни над'іва́йуц:е; Абе́с зна́ла / то ш':е ни т:о / ўна ни нава́жуйіц:е росказа́ти пра́ўду / бо зна́йі / шо на ц:е ска́жут ро́дич'і / ўни ни хо́ч'ут тако́го з'е́т'а / а Мар'і́ка за дру́гого ĭти ни збера́йіц:е / того́ ота́к т'е́гнец:е / ка́жут одно́ / а ў д'і́йсности дру́ге; А́ле то ш':е ни так / ўни йік уздр'у́т / іке́ ту́теч'ки добро́ / то лиш зберу́ц:е ĭ ве́рнуц:е наза́т / згада́йіте мене́ / ве́рнуц:е на дру́гиĭ ден'*.

АЛТИ́ЦЯ, -і – клин, вставка під пахвою у сорочці; те саме, що ЛИСТВА́: *Соро́ч'ку роспусти́ли / бо ста́ла вуска́ / ад'і́ покла́ли алти́цу / таĭ ог:о́ / йік нова́ / і до це́р'кви мош убера́ти; Йоĭ / та ту́теч'ки лиш да́ти алти́цу / таку́ / на дв'і пйе́ди / а́ле з двох боки́ў / таĭ ус'о́ / ў ме́не на́в'іт' йе кава́лок тако́го само́го полотна́ / вид ма́минойі соро́ч'ки лиши́лосе.*

А́ЛЬБО – А́ЛЬБО (А́ЛЬБО БУ́ДЕ, А́ЛЬБО НІ; А́ЛЬБО ТАК, А́ЛЬБО НІ (НИ ТАК); А́ЛЬБО ТАК, А́ЛЬБО СЯК ТА ІН.**) –** *заст*., або-або; викор. у контекстах, коли мовець наголошує на двох можливих варіантах вияву чи розгортання чогось; коли йому необхідно здійснити певний вибір з двох величин; коли акцентується на взаємовиключенні предметів, явищ чи подій: *Васи́л'ку / каж'і́т / бу́дут сего́н:е гро́ш'і ци н'і? / А́л'бо бу́дут / а́л'бо н'і / Та каж'і́т пра́ўду / ви та́мки бли́ш:е / шоби́ заду́рно ни ĭти / ни блаву́ч'іти дни́ну; Ан:и́ / йек ви гада́йіте / го́н:о шош с цего бу́ти? / Ш'і м'ії д'і́до каза́ў / а́л'бо бу́де / а́л'бо н'і / ота́к і йа каў / бо хто го́ден зна́ти? / наĭ молод'і́ сам'і́ догово́р'уйуц:е / шо́ ми го́н':і ўра́дити?; Йек би цису́ листву́ приби́ти? / ану́ко диви́се / А́л'бо так / а́л'бо*

ýнак / Мої / шó ц:е за такá бéс'іда? / та йа пол'ýцки се питáйу / А йа пол'ýцки витпов'ідáйу / н'і так / н'і ýнак / ўна закорóтка / ти шо / ни вúдиш?; *Наї ўже бýде / йек бýде / áле наї тотó ікóс труч'éйіц:е / áл'бо так / áл'бо с'ак*.

А́ЛЬБО ДОШЬ, А́ЛЬБО СНІХ, А́ЛЬБО БУ́ДЕ, А́ЛЬБО НІ – *жарт*., *ірон*., викор. у ситуаціях, коли мовець підкреслює неможливість точного прогнозування чогось, зокрема погодніх умов: *То мáрот / зас'в'і́ти сóнце / а за м'інýту такé з'в'і́йіц:е / шо с'в'і́та Бóжого ни вúтко / д'і́до м'її / ік йа йігó се питáла за погóду / так казáў / áл'бо дош' / áл'бо с'н'іх / áл'бо бýде / áл'бо н'і / таї йа тепéрки так сам'і́с'ко скáў; Йе тýтки жíнка по сус'і́цтву / шо до нéйі хóд'ут / шóби ўна шош примóвила / напрáвила ў с'імн'і́ / йік ни складáйіц:е / та ўс'éке íнче / áле йа ў то ни в'і́р'у / бо н'іхтó ўгадач'і́ў ни мáйі / це йік гентáм казáли / áл'бо бýде / áл'бо н'і / ш':е ни так / áл'бо дош' / áл'бо с'н'іх / áл'бо бýде / áл'бо н'і.*

АЛЯ́РМ, -у – тривога, метушня: *То шо се стáло / ч'о такúї ал'áрм*?

АЛЯРМÓВИЙ – терміновий; той, що вимагає негайного вирішення, розв'язання : *Цис'á робóта ал'армóва / ўже пишлú.*

АЛЯРМÓВО – *присл*., негайно, швидко, терміново: *Ал'армóво клич' дóхтор'а / ц':а слáб'іс'т' ни йе прóста.*

АЛЯ́РМОМ – те саме, що АЛЯРМÓВО: *Ал'áрмом зробúли / ў м'інýту*.

АЛЯРМУВА́ТИ – вимагати в когось пришвидшення якоїсь дії чи дій; заставляти когось виконувати щось дуже швидко: *Ни прис'п'і́шуї менé / ни ал'армýї / бо ц'імéнт мáйі сóхнути / це ї так до вéч'іра ни бýде / абúх ни знáти шо робúў; Ни ал'армýї менé / бо зáрас н'ікýда ни пúду*.

А́МБА – кінець, смерть: *Ік се зв'і́йіли в'ітрú / та йік зач'éло зривáти дахú / то гадáў смих / шо м'ін'і́ áмба / шо ни перестýпйу порúх свóйі хáти / Вýїку / а ви ч'о їшлú кудáс ў такý нигóду? / Та то нáґро се зробúло / за їкúхос пáру м'інýт / йік ішóў / то цéго ни бýло / лишéн' йа заўйізáў ікúїс форостéц / хот'і́ў заўдáти / а то наї се преч' кáже / шо се зробúло / ў м'інýту*; *У тóму крут'іжú ни одúн скупáўсе / та й áмба*.

А́МІНЬ – кінець, смерть: *Ч'ýйіте / брáч':іку Васú / так мене їмúло / так бýло скрутúло / шо ни маў над'ійі / шо доч'ікáйу до днúни / зач'éў казáти Оч'інáш / і ўно попустúло / а до тóго / ч'ýйіте / дийшлó бýло / шо подýмаў / отепéреч'ки тоб'і́ áм'ін' / отýтки прош':éйсе с цим с'в'і́том /*

бо бúрше ни ўздрúш йігó / вúдите / а ўно витпустúло / Бох помúх / сказáў / жиї ш'і.

А НАЙ ТЕБÉ МАРÁ ÓЗМЕ (ВÓЗМЕ) – побажання комусь зла: *А наї тебé марá óзме / йек ти ўже менé дойі́ў / к'і́л'ко мóго здорóўйа забрáў / шобéс так ус'ó витпацúў / йік йа / так сам'і́с'ко / áбо ї ш'і бúрше*.

А НА МÁЇШ (ТОБÍ) – отакої: *То ч'існóк ужé вúбраниї ци н'і? / Сейі́ноч'і хтос усúї повимикáў / А на мáйіш / а ч'о ўч'éра ни пишлá? / Ви так се питáйіте / йіґ бéсте ни знáли / ч'о.*

АНГÉЛИК, -а – ангеля, ангелятко: *На ўродúни ми нáшиї Óли подарувáли порцил'áнового ангéлика / такóго фáїного / шо ну / Йа за Пол'ш'і́ такúї у кóгос вúд'іла / ш'і йік малóў бýла*.

ÁНГЕЛЬ, -я – ангел: *Áнгел'і йе нáшими охорóн'ц'ами / і менé змáлку ўч'éли / шобú йа молúласе / Áнгел'у / хоронúтел'у м'її / усé перéдо мноў стиї / рáно / ўвéч'ір / ўден' і ўноч'é / бут' м'ін'і́ при пóмоч'і*.

АНДРÉЯ – *церк*., свято апостола Андрія Первозванного (13 грудня): *Йо / на Андрéйа д'іўкú ворожúли / таї тепéрки дес ворóжут / áле даўнó цéго бýло бúрше / йа роскáў тоб'і́ / шó ми ўперéт робúли / зберáлисе ў кóгос / таї варúли пирогú / áле мал'і́ / ў кóждиї зал'і́пйували пап'ірéц / на їкóму бýло напúсано імн'é хлóпц'а / кóжда свóго писáла / а колú пирогú се зварúли / роскладáли йіх на шош / таї пускáли кóта / котрóйі д'і́ўки пирúх кит наїбóрше óзме / т:а наїскóрше вид:áсце / нéн'а нáш'а с'м'ійéласе с тóго ворож'і́н'а / бо кáже / ви кóта запéл:и / ни давáли ц'ілúї ден' йі́сти / то вин ме бут' шо т'ігнýти / а ни виберáти / áле йа скáў / шо трафйéлосе ї такé / шо кит прин'ýхуйіц:е до їкóгос пиришкá / áле йігó ни йіст / а берé дрýгиї / то тотá д'і́ўка / котрóйі пирúх кóтови се ни ўдаў / ужé мáла журý / а ш':е моглú так ворожúти / виходúли надвúр / а то тéмно / таї напóмацки вит'ігáли с плóту патúк / áле ни зрáзу / а видрахóвували деўйéтиї / йігó вит'ігáли ї дивúлисе / їкиї вин / ци риўнéн'киї / ци кривúї / ци велúкиї / дóўгиї / а ци корóткиї / бо такúї бýде ч'олов'і́к / áбо фáїниї / висóкиї / áбо малúї / таї ш'і до тóго кривúї / отáк / а ш':е нагадáласе / шо надвор'і́ д'іўкú прислухáлисе / вúтки / с котрóго бóку пес наїскóрше загáўкайі / с тóго к'ірýнку бýде ч'олов'і́к / а д'і́ўч'іна ўже соб'і́ додýмуваласе / котрúї це би мих бýти / а йік у тим бóц'і н'іхтó ни жийé / то / мóже / з дрýгого селá / з Велúкого Рижнá ци з Мижибрúт / ци ш':е вúткис*.

АНДУЛЯ́ЦІЯ (ОНДУЛЯ́ЦІЯ, УНДУЛЯ́ЦІЯ), -і – завивка: *Таки́м мали́м д'і́тем ни тре: роби́ти андул'а́ц'ійу / ўна ме стари́ти.*

АНІРУ́Ш – *присл.*, ні з місця, нерухомо: *То йек так? / хтос ма́йі ру́ки ўрива́ти / а хтос / ан'іру́ш; Уна́ ви́ц:и доўта́м / н'іч'о́ ни помо́же / ви́ди / шо хапа́йімо с'і́но / бо накрапа́йі / дош' бу́де / а́ле н'і / ота́к ме стойе́ти / диви́тисе / ĭ ан'іру́ш / Кали́ / мо́же / слаба́ / ни го́н:а роби́ти т'ішке́? / а мо́же / ĭ сама́ т'ішка́ / і ни признайе́ц:е / то ни спроста́ / ўпере́т помога́ла / а тепе́реч'ки / н'і; Гово́риш / про́сиш / а вин / ан'іру́ш / та́к'ік тото́ ни до не́го.*

АНКОГО́ЛИК (АНКОГО́ЛІК), -а – алкоголік: *Маў робо́ту / с'імн'у́ / а́ле роспи́ўсе / таĭ ад'і́ до ч'о́го дийшо́ў / анкого́лик; Йоі̆ / та ў це́му кут'і́ ко́ждиĭ дру́гиĭ анкого́л'ік / Це ўже ви шош сказа́ли забога́то / бигме́ / тако́го нима́ / ў ме́не та́мки пе́рва сестра́ жийе́ / йа зна́йу / йа бих за них се ни ўступа́ла / йік би то бу́ло пра́ўда.*

АНТИ́ПКО, -а – 1) чорт: *Рас у полонин'і́ / йік ву́ĭко л'і́туваў / це тогди́ ш'і бу́ло / йіму́ показа́ўсе анти́пко / ну тоі̆ / з рога́ми / а́ле фа́йно ўбра́ниĭ / таки́й гу́цул / таĭ зач'е́ў се допи́тувати ў не́го / ч'ійа́ то полонина́ / це так / аби́ поч'іпи́ти бе́с'іду / у ву́ĭка гаш во́лоси ўста́ли / вин зра́зу ўздр'і́ў / шо то шош ни так / хот'і́ў сло́во сказа́ти / а́ле рот се ни ўтвор'е́ў / а вин лиш перехрести́ўсе / і тото́ зни́кло / ма́йі ш'е́с'т'і / шо здогада́ўсе цисе́ зроби́ти / отаке́ гости́ў м'іĭ ву́ĭко / то на́в'іт' іґ бес ду́же се перепу́диў / до́ста / шо́би поду́маў Омн'іца́ / і Си́на / і С'в'іто́го Ду́ха / Ам'і́н' / а ни́ хрести́ўсе / то́го ўже до́ста бу́де*; 2) *перен.*, *згруб.*, у порівн. "їк (ік) антипко": *Цес хло́пец ска́ч'і / йік анти́пко / ни го́ден ма́ком с'і́сти*; *Б'і́гайі / ска́ч'і / йік анти́пко / па́лец покажи́ / а вин ме се с'м'ійе́ти / кр'іч'е́ĭ ни кр'іч'е́ĭ / а вин се рего́ч'і / Бабо́ / бо подиви́тисе на вас / то ни лише́н' дити́н'і / а́ле ĭ м'ін'і́ ста́не ве́село / гаі̆ / подив'і́ц:е / на бород'і́ сир матул'ка́йі / ви́тко / шо ўпа́ў / ік йісте́ йі́ли / на фу́с'ц'і вит с'і́на се натр'е́сло / Та бо йа коро́в'і дава́ла / То пи́знашно / ў руц'і́ макоги́н / Куле́шу б'іжу́ м'іш'е́ти / До́бре / а́ле ни розма́хуĭте ним / йік бе́сте половика́ видгон'е́ли / бо то ни го́ден здє́рж'ітисе вит с'м'і́ху / ка́жу вам / ік йе; Ану́ диви́се / д'і́ду / на це́го хло́пц'а / ви́мастиўсе са́жеў / таĭ / таки́ĭ / ік анти́пко / кажи́ йіму́ наі̆ іде́ ўми́тисе / кажи́ / шо ни пи́де с тобо́ў ў копарати́ву / ік фа́йно се ни ўми́йі.*

АНТРАМЕНТО́ВЕ ОЛУ́ФКО (ВЛУ́ФКО, УЛУ́ФКО) – хімічний олівець: *Це се ни вит:ера́йі / бо напи́сане антраменто́вим олу́фком / озми́ дру́гиї листо́к / таї на не́му мал'у́ї / на / ге́зде про́сте ўлу́фко.*

АНТРЕ́МЕНТ (АТРА́МЕНТ), -у – *заст.*, чорнило: *Ў калама́р΄ антре́менту набра́ли / а тепе́рки тре́а ч'е́мос фл'е́шку закри́ти / аби́ ни ви́сох / се ни розли́ў*; *Па́л'ц'і вид антра́менту / йік голуб'і́нка / йіґ би пиў д'н'а а́фини браў.*

АНТРЕ́МЕНТО́ВИЙ (АТРАМЕНТО́ВИЙ) – *прикм.* до АНТРЕ́МЕНТ (АТРА́МЕНТ): *Ра́н'ше руч'ки́ бу́ли антременто́в'і / д'іти носи́ли калама́р' / де бу́ло ч'орни́ло / ўно даўно́ антре́мент назива́лосе / писа́ли пе́рами / а тепе́рки / ог:о́ / де́хто на́в'іт' ни ч'уў про ц:е.*

АНУ́Ш – ужив. у знач. "а раптом, а що як, а коли, а якщо": *Ану́ш уни́ ни при́йдут / то шо́ тогди́ роби́ти*?; *Ви се ви́л'ітували / так'і́ беспе́шн'і ідете́ / ану́ш постудени́т / то ўже пи́дос'ін' / шо́ тогди́ мете́ роби́ти*?; *Ану́ш то шош ги́рше / Йіле́нко / йе́к ти гада́йіш*?

АНЦИНА́ТИЙ – занадто збудливий, "нервовий", неврівноважений: *Ни зна́йу / за шо вин ви́кр'іч'іўсе на ме́не? / пе́ршиї рас йіго́ ви́жу / аг'і́ / та йа ни до те́бе тха́т'і приї́шо́ў шош проси́ти / а на робо́ту / ти на то́му сиди́ш / аби́ м'ін'і́ витпов'іда́ти / бигме́ / ш'і тако́го анцина́того ни ви́д'іў / іки́їс нав'і́говач'.*

А́НЦУК, -а – *рідк.*, чоловічий костюм: *Іва́нови перен΄іцува́ли д΄е́диў а́нцук / то н΄іхто́ би ни сказа́ў / шо то стари́ї*; *Ўбра́ўсе ў а́нцук / таї смих йіго́ ни пизна́ў / гет и́нчиї м'ін'і́ се зроби́ў.*

А ПІ̀ЦЦОЧЬКИ НЕ ХОЧЬ? (ХІБА́ ПІ̀ЦЦОЧЬКИ ХОЧЬ) – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець не схвалює бажань, намірів співбесідника, який хоче нездійсненного: *Ус'о́ тоб'і́ ни та́к / і то́ї пога́ниї / і то́ї / а пи́ц:оч'ки ни хо'ч*?; *Ти хоч' ви́борноиї йіди́ / а ми йімо́ т:о / шо йе / мо́же / пи́ц:оч'ки хоч*?/ *а́ле ви́тки йа йіӥ́і о́зму*?

АПЦА́С, -а – каблук: *Так данцува́ла / шо га́ш апца́си позбива́ла / н'і оде́н да́нец ни мину́ла; Так б'і́гла / шо гаш апца́с витпа́ў / А тебе́ хтос гнаў у пле́ч'і?*

АРА́ПНИК, -а – канчук: *Та на тако́го зло́д'ійа до́брого ара́пника тре́ба / тогди́ ме зна́ти / тогди́ до не́го / мо́же / ди́йде / ў ко́го вин краде́ / наїшо́ў наїбога́ч:их / сири́т мали́х; Йа би н'іц н'іч'о́ ни каза́ў / а лиш уз'е́ў ара́пник / даў де́с'іт' гор'е́ч'іх / а сам пишо́ў / наї ду́майі / хто і за шо йіго́ так фа́їно поч'істува́ў.*

АРЕХМЕ́ТИКА, -и – арифметика: *Ду́же до́бре зна́ў арехме́тику / фа́йно прова́диў раху́нки*; *Арехме́тика м'ін'і́ ўшла т'е́шко*.

АРЕХМЕТЍЧЬНИЙ – *прикм*. до АРЕХМЕ́ТИКА: *Йа купи́ў арехмети́ч'н'і зо́шити і пйет' / на пис'мо́*.

АРЕ́ШТ, -у – тюрма: *Тре́ба уваж'е́ти / би Бо́х борони́ў вид аре́шту / ци оди́н та́мки пропа́ў*? / *то ї на нивѝн:ого на́пас'т' мо́же ўпа́сти*.

А́РІДНИК, -а – злий дух: *То маї да́л'і ў го́рах би́рше за а́р΄ідника зна́йут* / *а ў нас каўт шч'е́зник / шч'е́зби / тот / бо ўни / в'ід'і́ / з одно́го к'і́ста зро́блен'і*.

АРКА́Н, -а́ – 1) гуцульський чоловічий танець: *З аркано́м лиш виступа́йут / а на вес'іл'у́ ци де и́нде гу́цулку гул'а́йут*; 2) петля, якою можна ловити тварин, напр., коней: *Уз'е́ў арка́н таї імѝў б'іду́*.

А СМЕРТЬ ЗА ПЛЕЧЕ́МА – усічена частина фразеологічного вислову, який повністю звучить так: *думки за морем (за морями), а смерть за плечєма*; викор. як характеристика людини, яка не реально оцінює свій поважний вік і реалізацію планів на далеке майбутнє: *Йо / ди́виц:е за мор'а́ ї ни ду́майі / шо смерт' за плеч'е́ма*; *Думка́ми гаї гаї / а смерт' за плеч'е́ма / ужé ла́годиц:е ў го́с'т'і*.

АТЛІСО́ВИЙ – атласний: *Фу́стка атл'ісо́ва / ни па́ри / ни пот'і́йіш у ниї / це ма́ма ў по́сах бу́ла диста́ла / оцису́ фу́стку ї рукави́ўку / фу́с'ц'і ледвѝ ни сто ро́киў*.

А ТО ЧЬО? – чому? чого ж бо?: *А то ч'о н'іхто́ ни кине́ц:е / ік тре́ба дроў упилѝти? / ви шо / поприроста́ли до ла́виц'і?; А то ч'о йа ма́йу ко́ждиї рас нага́дувати / абе́сте с'в'і́тло гаси́ли за собо́ў? / л'іга́йіте / ви́кл'уч'іли / і фе́ртик / то ни йе трудне́ запамн'іта́ти / позага́с'ували с'в'ітла́ і тогдѝ ідете́ хи́р'іти; А то ч'о йа ма́йу йіму́ перепла́т'увати? / йа на́їду тако́го / шо ни ме ти́л'ко гну́ти; А то ч'о цес ма́йі м'ін'і́ л'і́сти ў о́ч'і за т:о / шо йісте́ гро́ш'і ни вид:а́ли? / ви ни зна́йіте / шо то ўстит ни вид:ава́ти / шо ґа́зди так ни ро́бйут? / Мамо́ / та ми з ним се розрахува́ли тикѝ ў тот ден' / ш'і бу́ло запа́су ти́жден' / бо так се догово́р'ували / а́ле ми бо́рше пишлѝ / шобѝ збу́тисе / ни зна́йімо / ч'о вин таке́ зав'і́ў*.

А́ФИНА, -и – чорниця; викор. здеб. у мн.: *То ш'і нима́ ч'о ї́ти / дес по́дес по а́фин'і*; *Пишла́ смих у а́фини таї богате́н΄ко гре́бенем нач'іса́ла*; *А́фини ду́же здо́рово йі́сти / дл΄а оч'е́ї до́бр'і*.

АФИННЕ́НИЙ – прикм. до А́ФИНИ: *Див'і́ц:е / ік'і́ афин':ен'і ру́ки / йе́к йа тепе́рки до шко́ли пі́ду*?

АФИННЍК, -у – місце, де ростуть афини: *У Гребени́ нима́ афин:ики́ў / тре́ба да́л'і їти*; *Зна́йу так'і́ афин:ики́ / шо до полу́н':а мош кош'і́л' набра́ти*.

А ХТО РА́НО ВСТА́Є, ТО́МУ БО́ЖЕНЬКА (ШОШ) ДА́Є – працьовитість – запорука успіху, матеріального достатку: *Це бу́ло даўно́ / ш'і за Пол'ш'і́ / каўт / шо м'ії пре́д'іт буў страшно́ скупи́й / вин рахува́ў / шо йік до́ўше спа́ти / ни ўстава́ти ра́но / то мош зеконо́мити з йідо́ў / бо йік спи́ц:е / то ни йі́сце / а дес ниделе́ко вид йіго́ ха́ти / ко́ло йіру́ги / жиў тако́ш оде́н б'і́н:ий ч'олов'і́к / ікі́й л'у́би суда́ приходи́ти / тай шо / рас вин прихо́ди ра́но / а ў цих ш'і спи́ут / вин прийшо́ў / се роздиўйе́йі / бо ви́ди / шо ви́кна позасло́н'уван'і / гада́ў се верта́ти / а́ле придиви́ўсе / а пе́рет' ха́ти шки́ра ове́ч'а / ви́тко / пси з йіру́ги прит'ігли́ / вин тото́ ўз'еў / ду́же се ўт'і́шиў тай зач'е́ў пу́кати ў ви́кна / гри́мати / шоби́ йіму́ ўтвори́ли / д'іт визера́йі / а цес пид викно́м маха́йі шки́роў і викри́куйі / а хто ра́но ўста́йе / то́му Бо́жен'ка да́йе / ну то д'іт буў страшно́ се згрис / бо йе́к таке́ добро́ вит ха́ти ўтекло́? / йе́к цисе́ мош спок'і́йно пережи́ти*?

А ЧЬО ЦЦЕ? – те саме, що З ІКО́ГО ДОБРА́-ДЍВА?: *А ч'о ц:е йа ма́йу їти ў пиўни́цу / ік йа уже́ се зибра́ў на заба́ву? / ви хо́ч'іте / шоби́ з ме́не та́мки бу́ло ч'у́ти ва́шими перебо́йами ї кваснı́ми огир'ка́ми? / шоби́ до ме́не се прин'у́хували?; А ч'о ц:е вин ма́йі се м'ін'е́ти дӡиґа́рком? / ни позвол'е́ї / вин до́брого нич'о́ ни ви́м'ін'йі; А ч'о ц:е ўна рот утвор'е́йі / ік до не́йі ни пи́ут? / ч'о ни сиди́т ц'і́хо / ік миш?; А ч'о ц:е йа ма́йу набива́тисе / шоби́ кому́с зроби́ти до́бре? / йа ни бу́ду / ка́же / шо зро́би сам / най ро́би / м'ін'і́ ш'і л'і́пше / а́ле ік ни ме моч'і́ / то йа поду́майу / ци помога́ти / бо потому́ це бу́де зроби́ти труд'н'і́ш:е*.

АЧЮ́Й – *незм*., викор. у знач. "Чуєш?", "Ану слухай": *Ач'у́ї / шо́ т:о / вере́ / п'і́ўкайі?*; *Ач'у́ї / ўже молод'і́ верта́йуц:е с це́р'кви / бу́ло ті́хо / а тепе́рки заїгра́ла му́зика / дес уже́ ко́ло Ле́с'кових / бо фа́йно ч'у́ти; Ач'у́ї / кол'ідники́ ўже у Фед'а́ кол'іду́йут / ско́ро ў нас бу́дут / бо́рзо р'іхту́ї на кол'іду́ / Шо р'іхтува́ти? / ўс'о гото́ве / а́ле до́ки ўни се спу́с'т'ут з горба́ / йе ч'ес / йа би сам мих вам закол'ідува́ти*.

АШ (ГАШ) ВО́ЛОДИ ЙДУТ (ІШЛЍ, ПИШЛЍ, БІГЛИ, БІЖУ́Т) ПО ТІЛІ – хтось дуже вражений, наляканий чимось: *Д'і́до роска́зуваў / шо вин тако́го на во́йн'і надиви́ўсе / шо йіму́ ни рас во́лоди їшли́ по т'і́л'і; Буў смих на то́му зга́риш':у / і таке́ ўздр'і́ў / шо гаш во́лоди пишли́ по т'і́л'і / во́рогови тако́го бих ни пож'іда́ў / ге́зде тоб'і́ каў / най Бох боро́ни*.

АШ (ГАШ) ГОРІЧЕ́ (НИДО́БРЕ, ЗЛЕ) СЕ ЗРОБѝЛО КОМУ́С – когось кинуло в жар; хтось себе погано почав почувати: *То вит спарноті́ таї вит то́го / шо зму́ч'іна / бо ч'о здоро́виї жін'ц'і ма́ло би зле се робі́ти? / Йо / м'ін'і́ сам'і́ї аш гор'іч'е́ се зробі́ло / хот' к'і́л'ко йа та́меч'ки бу́ла? / ма́ло / а́ле то ш':е ни т:о / ўна / в'ід'і́ / т'ішка́ / оц:е́ голоўне́ / йа так по ниї ві́жу*.

АШ (ГАШ) ДУ́ШНО СТА́ЛО КОМУ́С – хтось хвилюється, переживає, обурюється та ін.: *Таке́ смих ві́слухала / шо м'ін'і́ гаш ду́шно ста́ло; До́ки проч'іта́ла тоту́ спра́ўку / м'ін'і́ гаш ду́шно ста́ло / ус'а́ змокр'і́ла / а́ле д'е́кувати Бо́гу / з ма́моў ус'о́ до́бре / нима́ наї́гіршого / а с таки́м ш'і їкиї́с рик мош бу́де прожи́ти*.

АШ (ГАШ) ЗАПІ́НИТИСЕ – вислів викор. для негативної характеристики людини, яка в гніві говорить багато зайвого, образливого про когось чи щось: *Ву́їна аж зап'і́ниласе / так кр'іч'е́ла / ни мош бу́ло спе́рти.*

АШ (ГАШ) ЗА́СМІЇТИСЕ – зрадіти, посміхнувшись: *Йа показа́ла Паўл'і́н'і ц'ітки́ / а ўна гаш за́с'м'ійіласе / ви́тко бу́ло / шо ду́же се ўда́ли*.

АШ (ГАШ) ЗА ЧЕ́РЕВО БРА́ТИСЕ – дуже сміятися: *Так се с'м'ійе́ли / шо аш за ч'е́рево бра́лисе / р'і́тко / аби́ мене́ хтос так рос':м'іши́ў / йік Лес'о́ / вин ус'е́ким голоса́ми гово́ри*.

АШ (ГАШ) ЗУ́БИ ЗАКУ́СЮВАТИ (ЗАКУСѝТИ) – дуже сердитися, виявляти свій гнів: *Андр'ії свари́ўсе / аш заку́с'уваў зу́би / а Кали́на с то́го н'іч'о́ ни роби́ла / йіму́ перегори́т / таї на це́му ўс'о се с'к'ін'ч'е́йі.*

АШ (ГАШ) НИ ДѝХАТИ (БОЄ́ТИСЕ ДИХНУ́ТИ, ПЕРЕДИХНУ́ТИ) – бути дуже уважним в очікуванні (сприйнятті) чогось: *Йік на́ш'а О́л'а зач'іна́йі шош роска́зувати / то д'і́ти так слу́хайут / шо гаш ни ди́хайут / бойу́ц:е передихну́ти / так йім тото́ се ўдайе́*.

А ШО, ЇҐБѝ (ІҐБѝ) – ужив. у висл. для вираження припущення, можливості чого-небудь: *А шо / йіґби́ ўдоли́н'і шл'а́рку да́ти?; А шо / йіґби́ ми ни пишли́ на тот баї? / за столо́м ди́рки ни бу́де*.

А ШО ТУДА́ (У ВАС, КО́ЛО ВАС) ВИДА́ТИ І ЧЮВА́ТИ? – можна бачити й чути; викор. в ситуаціях, коли мовець хоче спитати: що у вас

нового?; чи здорові?; що видно й чути такого, що я міг (можу) не знати?: *Гаї / роска́зуїте / шо туда́ у вас вида́ти ї ч'ува́ти? / ци ўже хо́ди ваш ме́нчиї? / йек здоро́ўїі ма́ми? / Шо вам сказа́ти? / у нас / та́к'ік у ўс'і́х / малі́ї бере́ц:е ході́ти / ма́м'і / д'е́кувати Бо́гу / ле́кше / помога́їі нам / а ми на робота́х / а йек ви се ч'у́їіте?; Ми так даўно́ се ни ви́д'іли / в'ідеў / зо три м'і́с'іц'і / Йо / то на́в'іт' би́рше / ш'і їік у с'в'е́та бу́ли / то вит:огди́ се ни ви́д'іли / а шо туда́ ко́ло вас вида́ти і ч'ува́ти? / шо до́брого? / Сла́ва Бо́гу / завеснува́ли / оц:е́ до́бре / А ми прийшли́ се запита́ти / ци вам шош ни тре́ба помоч'і́?; А шо туда́ / л'у́пко Пара́ско / ко́ло вас? / шо туда́ вида́ти і ч'ува́ти? / Та шо ў нас? / свекру́ха засла́бла / з уч'іра́шного дн'а ў шпитали́ / таї ни зна́йу / ци ч'у́ли йісте́ / шо вуїко Васи́л' умéр? / Йоï / ни ч'у́ла / б'і́доч'ко мойа́ гир'ка́ / наї споч'іва́їі з Бо́гом / наї земн'а́ їіму́ бу́де пу́хом / а шо се ста́ло? / Йоï / та вин ни слабува́ў / Йойо́ї / іка́ б'іда́ / а ни зна́їіте / колі́ мут хова́ти? / за́ўтра? / ви́дите / а м'ін'і́ наўч'е́ра сон сни́ўсе / шо ў ме́не зуп ви́паў / а то ад'і́ шо.*

АШ (ГАШ) О́ЧІ ВИЛА́ЗЮТ (ВИЛА́ЗІ) В КО́ГОС – *згруб.*, хтось дуже багато і тяжко працює, виснажений фізичною працею; напружено, інтенсивно виконує щось: *Ро́бйут так / шо гаш о́ч'і вила́з'і / ї́кий робі́тник за ні́ми го́ден се ўгна́ти?; О́ч'і вила́з'ут / а вин да́л'і тої ко́ўбок т'е́гне / і це йе розу́мниї ч'олов'і́к? / мої / та заклич' когос / наї тоб'і́ помо́же / бо так наді́рвес:е; О́ч'і вила́з'і / а ўна да́л'і ди́виц:е / шо би ш'і зроби́ти.*

АШ (ГАШ) ПІ́РІ (ДРА́НТІ) БУ́ДЕ (МЕ) ЛЕТІ́ТИ – погроза насварити, побити когось: *Ік йа́ до не́го добере́се / то ўс'о їіму́ нагада́йу / аш п'і́р'і бу́де лет'і́ти; Ік прийду туда́ / то з не́їі гаш п'і́р'і ме лет'і́ти / цисе́ йа так ни ли́шу / абі́ ни зна́ти шо.*

АШ (ГАШ) ПІШШЄ́ТИ (ПИШШЄ́ТИ) – *згруб.*, дуже хотіти, прагнути чогось: *Д'і́ўка аш п'іш':е́їі / так би за не́го ї́шла / а б'іда́ / шо ни сва́таїі / ка́же / шо ш'і ни же́ниц:е / ота́к; Д'іўкі́ ги́нут за цим па́рупком / аш пиш':е́йут / так би за не́го ї́шли / у пі́тскоки / каў тоб'і́ ге́зде.*

АШ (ГАШ) ПОБІЛІ́ТИ (СПОЛОТНІ́ТИ) (ВИТ ТРЕ́МИ, ЗЛО́СТИ, СЛА́БОСТИ) – стати дуже блідим: *Митри́ха гаш поб'іл'і́ла / їік уч'у́ла за ава́р'ійу*; *Ўна гаш сполот'н'і́ла / бо се́рце се збило / і їіі ни да́ло ди́хати.*

АШ (ГАШ) ПОЗЕЛЕНІ́ТИ (ВИД ЗЛО́СТИ, ЗА́ЗДРОСТИ ТА ІН.) – про стан людини, що перебуває у стресовій ситуації: *Йоǐ / та ўна йік уч'ўла / шо бу́ло сло́во / гаш позелен'і́ла*.

АШ (ГАШ) ПОСѝНІТИ (ВИТ СТУ́ДЕНИ) – про стан того, хто дуже змерз: *Д'е́д'а ни ви́д'іў / а Ǐва́н'ч'ік ви́б'іх рош':і́нканиǐ / таǐ з М'і́с'ком пишли́ дво́д'і / пишли́ / таǐ дни своǐі́ забу́ли / а йік верну́ўсе / б'і́доч'ко моǐа́ гир'ка́ / ди́ўйусе / а вин аш поси́н'іў / а ми тогди́ йіму́ гор'е́ч'ого пи́ти / та ростера́ти гор'і́ўкоў / та ў ли́жник замо́тувати / шо́ лиш ни роби́ли / ота́к усну́ў / таǐ сла́ва Бо́гу / н'іч'о́ / уста́ў здоро́виǐ / отаке́ с цим ба́хуром паци́ли / бо то коби́ лиш диви́лисе / і́ка по́в'ін' / ўни ш'і броц'ка́нили*.

АШ (ГАШ) У ГОЛОВІ́ ТУ́ГО СТА́ЛО КОМУ́С – комусь важко думати, сприймати щось (через хворобу, втому та ін.): *Ти хо́ч'іш / аби́ йа ско́ро / ў моме́нт нагада́ла / а м'ін'і́ аш у голов'і́ ту́го ста́ло / гаш гор'іч'е́ се зроби́ло / де йа го́н:а так ж'е́ўко нагада́тисе? / наǐ поду́маǐу тро́хи / шо за ч'ем ма́йі іти́ / а ни так га́ла па́ла*.

АШ (ГАШ) УМЛІ́ТИ (УМЛІВА́ТИ, ЗИМЛІ́ТИ) (ВИТ ДУХОТЍ, СЛА́БОСТИ, ПЕРЕЖИВА́НЯ) – аж зомліти (зомлівати): *Леси́ха гаш умл'і́ла бу́ла / йік уздр'і́ла / шо́ нароби́ла по́в'ін' / а наǐби́рше банува́ла за коро́воў / це ўна ўже пото́му каза́ла / бо то ўже одно́ з дру́гим / б'іда́ сама́ ни хо́ди / аў не́йі і горо́т пропа́ў / і коро́ва се ўду́ла*.

АШ (ГАШ) У П'Є́ТАХ ЗАТЕ́РПЛО (ЗАГОРІЧІ́ЛО) КОМУ́С **(АШ П'Є́ТИ ЗАТЕ́РПЛИ, ЗАГОРІЧІ́ЛИ)** – хтось дуже хвилювався, налякався чи швидко біг: *Ік зач'е́ли поч'е́тувати / то до́ки до ме́не дийшло́ / м'ін'і́ гаш у пйе́тах зате́рпло; Моǐ / хло́пч'і / за тобо́ў медв'і́т' гна́ўсе / шо так йіс упр'і́ў? / Йо / ў Гребени́ хот'і́ў мене́ ǐми́ти / а́ле йа ни да́ўсе / ки́нуў йіму́ кош'і́л' / а сам ут'і́к / та так / шо гаш пйе́ти загор'іч'і́ли / Йоǐ / ви́тко / шо йіс до́брого пу́ду диста́ў*.

Б

БА́БА[1], -и – 1) *згруб*., жінка: *Мої / д'і́ти пла́ч'ут / а баби́ ни го́н':і наговори́тисе / ану́ко кажи́ шош / ўни тебе́ поўстида́йуц:е*; 2) стара віком жінка: *То ни молоди́ц΄а / а ĭкас ба́ба цис΄і́ клу́нки лишила / ўна з Мижибри́т*; *Ба́би пу́шка / а ўна ад'і́ ĭк'і бисаги заўда́ла*; 3) знахарка, ворожка: *Кс'онц каза́ў / шо тре́ба до це́р'кви ходи́ти / а ни до ўс'е́ких ворожо́к / ус'е́ких баби́ў витшу́кувати*.

БА́БА[2], -и – вид кукурудзяного здобного хліба: *Ў печ'е́ ра́зом з разови́м хл΄і́бом пекла́се кукуру́дз΄іна ба́ба / д΄і́ти ни го́н΄:і бу́ли доч'іка́тисе*.

БА́БА З ВО́ЗА – КОБИ́ЛІ ЛЕ́КШЕ – за умови відсутності чогось (когось) хтось позбудеться зайвого клопоту: *Ни ĭдете́ / то ни ĭд'і́т / ба́ба з во́за / коби́л'і ле́кше / пла́кати ни бу́демо / мед'іўни́к сам'і́ з':імо́; Ўни / ви́тко / соб'і́ гада́йут / шо ми йіх гі́немо пріĭма́ти ў се́бе / наĭ ни ĭдут / ди́рки за столо́м ни бу́де / ба́ба з во́за / коби́л'і ле́кше*.

БА́БА-КАЛА́ННИЦЯ, -і – безпомічна жінка, зокрема вдова, яка, не маючи чоловічої підтримки, не здатна належним чином вести господарство: *Ба́ба кала́н:иц'а / д'і́ти голо́д'н'і / бур'е́н попи́т гру́ди на горо́д'і / шо́ ўна соб'і́ ду́майі?/ Ви́дите / ні́ма ч'олов'і́ка / і́ ус'о́ пишло́ ни так*.

БАБА́ХНУТИ – 1) вистрілити: *За ґруне́м шош баба́хнуло / хтос / в'ід΄і́ / з ґви́ра стр΄і́лиў*; 2) ударити з шумом чимось об щось: *Шо там баба́хнуло? / ци ни бан΄е́к упа́ў*? / *То / в'іде́ў / сло́йік / шо йісте́ нида́ўно закру́т'ували / ге́хнуў* / *мете́ за́рас ма́ти с'в'і́жу робо́ту*.

БАБЙ, -и́й – грубозерниста квасоля: *Покла́ла смих дв'і жме́ни баби́й у борщ' / таĭ тики́ до́бриĭ звари́ўсе* / *зап'і́ĭмистиĭ.*

БА́БИН, -а – назва села в Косівському р-ні, розташованого недалеко від Тюдова: *Цису́ вули́ч'ку прине́сли м'ін'і́ ни з Мало́го Рижна́ / а з Ба́бина / та́мки Мар'і́ч'іна пе́рва сестра́ жийе́*.

БАБИ́НЦКИЙ – властивий старшій жінці; такий, що носять старі баби (про одяг): *Скин' цисе́ / абе́с таку́ баби́нцку фу́стку ни ўбера́ла / де́ ти тото́ ўз'е́ла?;Зна́йу / шо смих нимолода́ / але́ і ў гет баби́нцке ни ква́пйусе се ўбера́ти.*

БА́БИНЦКИЙ – про того, хто живе в Бабині, має стосунок до нього: *З'ет' наш ба́бинцкиĭ / дон'ка́ на вес'іл'у́ ў бра́та з ним се познако́мила*.

БАБІ́ТИ – старіти, покриватися зморшками; мало приділяти уваги своєму зовнішньому вигляду: *Ни хо́ч'у баб'і́ти / тре́ба тро́хи молоди́тисе / купи́ла соб'і́ крем / ч'істот'і́л назива́йіц:е*; *Вид:а́ласе таї зач'е́ла баб'і́ти / а котро́му ч'олов'і́кови цисе́ ме се ўдава́ти*?

БАБІ́ЦА, -и – повитуха: *То ни така́ соб'і́ про́ста вўі́на / то баб'і́ца / йійі́ кли́кали / ік ма́ла ўроди́тисе дити́на*.

БА́БНИК, -а – чоловік, що приділяє надмірну увагу жінкам: *Ко́ц'о страшни́ї ба́бник / то котра́ д'і́ўка за не́го пи́де? / Йо / вин н'і ко́ло одно́йі до́ўго ни заде́ржиц:е / ме ходи́ти / а́ле жени́тисе ни схо́ч'і*.

БАБНЍЧІ, -я – *знев.*, *зб.*, бабнота: *Саме́ бабни́ч'і прийшло́ / там л'уди́ї ни бу́ло / а́ле таки́ї ре́ївах зроби́ли / шо ну*.

БА́БРАНІ, -я – опредметнена дія стос. БА́БРАТИ, БА́БРАТИСЕ: *Ба́бран'і / а́ле мус зроби́ти / н'іхто́ за нас с цим пор'е́док ни зро́би*.

БА́БРАНЬЦІ, -ів – те, що підлягало бабраню; те, в чому бабралисе (про їжу): *Шо л'і́пшого / ви́брали / а ре́шту перем'іш'е́ли / таї йі́ште / а йа тот'і́ ба́бран'ц'і на́в'іт' у рот ни о́зму / х'іба́ гр'і́нку колач'а́ / то н'іч'о́ / шо вин п'іч'не́ниї / уруба́ї м'ін'і́ кава́л'ч'ік*.

БА́БРАТИ – забруднювати: *Шо ти ба́брайіш у ри́н'ц'і нич'е́стими рука́ми? / де́ йа тепе́рки ма́йу борш' вари́ти*?

БА́БРАТИСЕ – 1) копатись у бруді: *Дити́на ба́браласе ў боло́т'і / хот'і́ла ўми́ти пу́головок*; 2) повільно виконувати якусь роботу: *К'і́л'ко мо́жно с тим ба́братисе? / гаї / збера́їсе / бо нич' / лиш'е́ї тото́*.

БАВЕ́НКА (БАВЕ́ННА), -и – нитки, якими вишивають: *Оту́т жо́ўта йа́сна баве́н:а ду́же пасу́йі / рушни́к аш звесел'і́ў*.

БА́ВИТИ – 1) доглядати, няньчити дітей: *Сус'і́цка д'і́ўч'іна приходи́ла ба́вити мойу́ дити́ну*; 2) розважати гостей: *Ми́тро ўм'і́ў ба́вити го́с'т'іў*.

БА́ВИТИСЕ – 1) гратися (про дітей): *Мару́с'ко / лиши́ йіх / ад'і́ йек уни́ фа́їно ба́ўйуц:е*; 2) розважатися (про гостей): *По́ки молод'і́ / наї ба́ўйуц:е / то ўже нас / стари́х / на сон т'е́гне / а йім хо́ч'іц:е набува́тисе*.

БА́ГНА, -и – 1) мокре, болотисте місце: *Виўц'а́ б'і́гла напере́д'і / штри́кла ў ба́гну таї зач'е́ла потава́ти / прийшло́се в'іт'іга́ти*; 2) сіно, скошене на багні: *То с'і́но пусте́ / бо ско́шене на ба́гн'і*; 3) багно: *Та то мо́ч'іра / ба́гна / де там шош се ўро́ди? / к'і́л'ко бес ни робі́ў / а ко́ристи ни бу́де*.

БАГНЍСТИЙ – похідне від БА́ГНА: *Багни́сте с΄і́но коро́ва ни ду́же йіст / ўна хо́ч'і до́брого / але́ наї вибач'е́йі / дайу́ / ї́ке йе*.

БАГНОВЍНІ, -я – багно: *Т'е́шко кла́сти ха́ту на багнови́н΄у / але́ му́с'у / ро́бйу висо́киї фудо́мент таї бу́де / ша́н'ц'і тако́ш помоглú / земн'а́ ста́ла кра́ш':а*.

БА́ГНУТИ – забагати, дуже хотіти: *Йа ду́же ба́гнула / шо́би вин мене́ поцулува́ў / а ўнук за д'і́дом гі́не*; *Ба́гнеш одно́го / а дистайе́ш дру́ге / таке́ жит'е́*.

БАҐА́ЖНИК, -а – місце на передній частині дараби, де бокораші складали невеликі колоди, особисті речі: *На пе́рш'ії та́лб'і дара́би буў баґа́жник / кирма́нич'і та́мки склада́ли мал'і́ кава́лки / ї́к'і моглú пото́му обм'і́н'увати на шош йідне́ / це ўноч'е́ / ік спера́ли плот' / ци скида́ли л'у́дем / шо проси́ли ки́нути ко́ўпч'ік / то ї д'і́ти з бе́рега кр'іч'е́ли / Ву́ї́ку / ки́н'те ко́ўпч'ік / і т':і кида́ли / а́ле йіго́ ни ўрас мош бу́ло ї́ми́ти / бо то по́в'ін' / талбú хо́д'ут / габú / б'і́йно ї́ти у во́ду*.

БА́ДАНІ, -я – *заст., мед.*, огляд у лікаря: *Ї́ке ба́дан'і? / нима́ / до́хтор'а сего́н:е нима́ / йіго́ ви́кликали ў Ко́сиў*.

БА́ДАТИ – *заст., мед.*, оглядати хворого: *Цес молоди́ї до́хтор΄ ш'і ни ўм'і́йі до́бре ба́дати / йа до то́го си́вого пи́ду / Йек хоч' / а́ле каўт / шо вин ду́же до́бриї до́хтор' / ни гі́ршиї вит то́го / а шо вин молоди́ї / то це ни йе ґан'ч'*.

БА́ДАТИСЕ – проходити огляд у лікаря: *Йа ни бу́ду ба́датисе / на́ї бу́де / шо бу́де / І ти се ни ўстида́йіш таке́ говори́ти*?

БАДЄ́НКА, -и – мешканка не Тюдова, а низовини; жінка, що прийшла "з долиў": *Це ни бад΄е́нка / а великорожé́нцка жи́нка*.

БАДИЛЍНІ (БАДЍЛІ), -я – бадилля, стебла рослин: *Д΄і́ти на горо́д΄і збера́ли бадили́н'і / таї кла́ли ва́тру*.

БАДИ́ЛІ, -я – бадилля: *Бади́л'і тре́ба скла́сти ў ото́ї вели́киї кош'і́л' / шо з двома́ ву́хами / вин надвор'і́ / ко́ло пиўни́ц'і*.

БАДИ́ЛІЧЬКО, -а – бадиллячко: *Іва́н'ч'іку / ни роскида́ї тото́ бади́л'іч'ко / шо ў ку́пц'і / бо ба́пка ни ме моч'і́ йіго́ зноў так фа́їно скла́сти / бут' ч'е́мниї / ану́ко ході́ суда́ / йа шош тоб'і́ дам*.

БАДЬО́, -я́ – мешканець не Тюдова, а чоловік, що прийшов "здолу"; низовини: *Бад΄о́ до́бре ора́ў к'і́н΄ми / того́ буў ду́же зави́зниї / ўс'і йіго́ кли́кали / за не́го так ка́жут / бо вин ни наш / вин ту́тки се ўжени́ў таї ужé з два́ц:ит' ро́киў жийе́*.

БАЗА́РНИЙ, -ого – про певний день тижня, коли здійснюється торгівля продуктами харчування чи продуктами широкого вжитку на спеціально відведеному місці: *У Ко́сов'і ў субо́ту база́рниї ден΄ / а ў Ку́тах / у виўто́рок і піе́тницу / ікшо́ хо́ч'іте / мо́жно за́ўтра поӣіхати.*

БАЗАРЮВА́ТИ – ярмаркувати: *Таї шо / Ми́трику / базар'ува́ли сего́н:е? / до́бре поуру́дували? / Та шош тро́хи / база́р' ни ду́же буў ве́ликиї / а́ле бри́ндз͡а пишла́ / д'е́кувати Бо́гу / маў боч'ӣвоч'ку / таї попро́даў.*

БАЙ, -ю – забава, бал, вечірка: *Де ви / л'у́пко / ўч'е́ра бу́ли? / баї дес ма́ли*? / *Ікі́ї баї*? / *ву́їну видизнава́ли ў шпитали́.*

БАЙБАРА́К, -а́ – короткий верхній одяг із грубого домотканого сукна; сіряк: *Постудени́ло / таї Петро́ ўбраў до це́р΄кви баїбара́к.*

БА́ЙКА, -и – 1) казка: *Йа зна́йу ба́їку про ӣізика́ту Фе́с'ку*; 2) байка: *Д'і́ти дава́ли конце́рт / це ӣік збо́ри бу́ли се с'к'ін'ч'е́ли / ї наш М'ӣс'ко роска́зуваў ба́їку про Леси́ч'ку / шо ни хот'ӣла се ўч'е́ти*; 3) нісенітниця, вигадка: *Де ти бу́ў сно́ч'і?/ ў Ми́тра ? / меш м'ін'ӣ ўс'е́к'і баїки́ роска́зувати? / кажи́ пра́ўду*; 4) у знач. присудк. сл. "дрібниця": *То ба́їка / шо тро́хи припизни́лисе тха́т'і / а́ле їку вели́ку робо́ту зроби́ли.*

БА́ЙКОВИЙ – фланелевий: *У цих ба́їкових шарва́рах до́бре ўзим'ӣ спа́ти / купи́ дити́н'і / ўни велич'е́н'к'і / мут на ви́рист / а диви́се / ге́нде до них і соро́ч'іч'ка ӣе / бу́де кус'т'у́мч'ік.*

БАЙСТРЕ́ (БАЙСТРИНЕ́), -е́ти – нешлюбна дитина: *Хот΄ уно́ баїстрин'е́ / а́ле ви́тко / шо за ним фа́їно ди́ўӣуц:е.*

БАЙСТРЮ́К, -а́ – 1) *знев., згруб.*, позашлюбна дитина; те саме, що КО́ПИЛ (БАЙСТРЕ́); 2) *знев.*, дитина взагалі: *Ба́ба л΄у́та бу́ла / дл΄а не́йі ко́жда дити́на бу́ла баїстр΄уко́м / отака́ по нату́р'і бу́ла.*

БАЙСТРЮ́ЧКА, -и – *ім. ж. р.* від БАЙСТРЮ́К: *Ік тики́ так доко́пуватисе / то ўна баїстр'у́ч'ка / а́ле за́рас про ц:е н'іхто́ ни гово́ри.*

БА́КИ ЗАБИ́ТИ (ЗАБИВА́ТИ) – зайвими, не важливими розмовами відволікти когось від чогось, заморочити (заморочувати) комусь голову, збивати з думки: *Так заби́ла м'ін'ӣ ба́ки / шо йа сви́н'ам забу́ла да́ти / ўни скоро ку́ч'у рознесу́т; Заби́ў м'ін'ӣ ба́ки / а йа слу́хаӣу пусте́ / дни своӣі забу́ла / ма́ла заквасни́ти молоко́ / а ўно ўже гет студе́не*; *Ў ме́не / л΄у́пко / роботи́ї ку́па / а ти м'ін΄ӣ ба́ки забива́їіш / ӣік гово́риш / то кажи́ шош тр΄ӣбне / а ни за Васили́шину козу́.*

БАКЛА́ШКА, -и – фляга: *Дгóр΄і ўз΄éли баклáшку водú ĭ кавáлок хл΄і́ба с солонúноў / то дóўго держ’éло / бо вернýлисе гаш у пúдвеч’ір.*

БАЛАМКОТІ́ТИ (БЕЛЕМКОТІ́ТИ, БЕЛЕМКОТА́ТИ) – бурмотіти, бурмотати: *Одок’і́йа так богáто баламкотúт / шо вýха ни витрúмуйут*.

БАЛАМУ́ТИТИ ГО́ЛУ КОМУ́С – заморочувати когось зайвими розмовами; обіцяти комусь щось, не дотримуючись даного слова; збурювати: *Хлóпч’і / бúрше судá ни ходú ĭ ни баламýт' д'і́ўц'і гóлу / бо то до дóброго ни приведé / ўна спершý мáйі наýку с'к’ін'ч’éти / а ўже тогдú дýмати за вид:áван'і*.

БАЛАМУ́ТИТИ СВІ́ТОМ – хвилювати, тривожити багатьох, не знаходити собі місця: *Вин баламýти с'в’і́том / бо ни знáйі / ч’ігó хóч’і; Баламýт'ут с'в’ітом / і лишéн' л'ýдем гóлови задýр'уйут / а кóристи с тóго н΄ійéкойі.*

БАЛАХО́Н, -а – 1) просторе жіноче плаття: *Ти ни моглá ĭкýс фáĭну сýкн'у ўбрáти на вес'іл'é / а нú такúĭ балахóн / шо ўстúт вид л'удúĭ*; 2) завеликий, невдало пошитий одяг: *Купúла / а то балахóн / ни на мéне*.

БА́ЛІЯ, -ї – великий таз: *Намоч’éла бáл΄ійу пран΄á / наї видмокáйі.*

БАНДЕЖУВА́ТИ – зав’язувати поранене місце на тілі бинтом чи полотняною тканиною: *Кóждого д΄н΄а бандежýйу спýхле кол΄і́но.*

БА́НДЕШ, -жу – бинт: *Йік нимá бáндежу / то озмú ў скрúни полотнá / заўйіжú дитúн΄і рýку / і шп’і́ртом т:о м’і́сце протрú*.

БАНДЍҐИ, -ив – *тільки мн*., вигадки: *Цис΄і́ бандúґи йа ўжé ч’ýла / ĭ то ни рас / дóста ўже / абéс до робóти буў такúĭ ц'ікáвиĭ.*

БАНДЍҐИ ГНУ́ТИ – плести нісенітниці, розповідати смішні і / чи неймовірні історії: *Вин так’і́ гне бандúґи / шо слýхати се ни хóч’і; Йо / бандúґи гнýти вин ум’і́йі / абú ш’і до робóти буў такúĭ ох’і́ч’ниĭ*.

БАНДЮ́ГА, -и – *знев*., бандит: *То бан'д'ýга / вин нáв’іт' на сус΄і́диў пýраво дúвиц:е / дé йа такóго з΄éт΄а хóч’у?*

БА́НЕЧЬКА, -и – *зменш*. до БА́НЬКА: *Памн'ітáйіш / йік ходúла йіс з бáнеч'коў до нáс по молокó*?

БАНЄ́К, -ікá – 1) баняк, каструля: *Нóц'у / шо варúц:е ў цéму бан'ікý? / питкладáти вáтру ци дóста / так дúĭде*?; 2) *знев*., про не зовсім розумну, кмітливу людину: *Та ў нéго ни головá / а бан'éк / н'іц ни варúт / мáти тúл'ко грóшиĭ і н'іч'ó ни зробúти*? / *це трéба ўм’і́ти*.

БАНЄ́К ВАРЍТ У КО́ГОС – про розумну людину, яка вміє передбачати, знайде вихід зі складного становища: *Йо / Ду́ц'о ма́йі до́бру го́лу / ў него бан'е́к фа́йно вари́т / йа ни рас ви́д'іў / йек вин ум'і́йі ўз'е́ти себе́ ў ру́ки ї сказа́ти / шо да́л'і роби́ти.*

БАНЄ́К (ГАРБУ́Ц) НА ПЛЕ́ЧЯХ (НА В'Є́ЗАХ) МА́ТИ (НОСЍТИ) – *знев.*, бути, на думку мовця, нерозумним: *Моï / та ти бан'е́к на пле́ч'ах но́сиш ци го́лу? / скажи́ м'ін'і́ ге́зде / наї йа зна́йу / с ким ма́йу говори́ти; Ог:о́ / гада́ла смих / шо то голова́ / а то бан'е́к на пле́ч'ах / аг'і́ / йек йа се ни додиви́ла? / зде́леку поди́бне на го́лу / а́л:е л'і́пше се придиви́ти / а то бан'е́к / бо ік хтос ма́йі го́лу на ўйе́зах / таке́ ни ро́би / голова́ ду́майі і ни дайе́ йіму́ пусте́ роби́ти / а бан'іко́ви ўс'о одно́ / ци вари́ц:е шош у не́му / ци н'і.*

БАНІЧЬО́К, -чька́ – зменш. від БАНЄ́К: *У таки́м бан'іч'ку́ ба́ба Пара́ска вари́ла борш' і кваснила йіго́ зеле́ними сли́вами / це йа до́бре памн'іта́йу / хот' і мала́ бу́ла*; *На́ш'а пре́баба ма́ла бан'іч'о́к д'л'а бор'ш'у́ / вари́ла йіго́ іш шуше́ними слиўка́ми / то м'ін'і́ бужени́цеў па́хло / на писни́ї ден' до́бре / ду́же смашне́ бу́ло.*

БА́ННО – *незм.*, сумно, жаль, шкода: *М'ін'і́ ба́н:о за ти́ми рока́ми молоди́ми / моï / ч'о то так жит'е́ мина́йі?*

БАНТЍНА, -и – 1) поперечна балка, що з'єднує крокви: *Йа мо́жу показа́ти / шо таке́ банти́на / але́ скажи́ / ч'о тебе́ цисе́ заінтересува́ло*?; 2) перекладина, на якій сидять кури; часто викор. у порівн. конструкціях з дієсловами *дрімати, сидіти* та ін.: *Др'іма́йі / йік ку́рка на банти́н'і / Лиши́ йіго́ / наї кн'у́си.*

БАНУВА́ТИ – тужити, сумувати: *Ду́же банува́ў вин за сво́йоў Мар'і́ч'коў* / *Бо то вели́ка л'уба́ бу́ла*.

БА́НУШ, -жу – густа страва (рідша, ніж кулеша) з кукурудзяного борошна, зварена на сметані: *Тре́ба ўм'і́ти вари́ти ба́нуш / диви́тисе / аби́ ґу́дзиў ни бу́ло / уже́ коли́ ма́сло ста́не по крайа́х / то ікра́с гото́вий.*

БА́НЬКА, -и – посудина (алюмінієва чи емальована) із завуженим отвором для води, молока: *Ма́тка ў си́ниї ба́н'ц'і м'іт держ'е́ла.*

БАНЬКЍ, -о́к – *знев.*, очі: *Шо́ йіс ви́тр'іш':іў на ме́не свойі́ бан'ки́*?

БАНЬКРО́Т (БЕНЬКРО́Т), -а – банкрот: *Гро́ш'і Фед'о́ ни зи́ч'іў / бо буў бен'кро́т; Ко́ц'о бан'кро́т / ў кишен'а́х в'і́тер сви́ш':і.*

БА́ПКА, -и – 1) бабуся: *Насту́н'а Сеўч'уко́ва ї Леси́ха Петри́шина / то мойі́ бапки́*; 2) мале кувадло для клепання коси: *За ба́пку ў Лес'а́ се*

питáї / вин вит тóго; 3) сорт груш: *У вўїка Никóл'ц'ового фáїно родúли грýш'і / пастóр΄і / бапкú / ус'éк'і бýли*; *Оц:é бáпка / такá солóтка / йік м'іт / анý кýш'ії.*

БÁПЧІН – належний бабці, бабусі: *Цес к'іптáр΄ бáпч'ін / а оцéс / м'ії.*

БАРÁБА, -и – *згруб., лайл.*, ледар і розбишака, гультяй: *То лавýта хóди / йік корóва без воловóда / а барáба / це ш'і гúрше / мáло тóго / шо ни рóби / валáнцайіц:е / вин пискáтиї / пéршиї до б'íїки / ни ўваж'éйі н'ікóго / це с тóго наїпýш:ого / шо йе ў сел'í / дóброго слóва за нéго ни гóден сказáти.*

БАРАБУЛÚНІ, -я – картоплиння: *Земн'á вохкá / ї барабулúн'і ни надлóмїуйіц:е / а фáїно вит'ігáйіц:е.*

БАРАБÝЛІНИЙ – картопляний: *Барабýл'іна кулéшка / пéрш'а йідá ў Т'ýдев'і*; *У Кýтах ни ўм'íйут добре варúти барабýл΄іну кулéшу.*

БАРАБÝЛІННИК, -а – корж із картоплі й муки: *У нас барабýл'ін:ик ни печ'ýт / х'ібá дýже р'íтко / мáма такóш ни пеклá / áле йа ч'ýла / йік одúн рас тáто просúў мáму йімý спеч'í / бо вин буў гор'іш':áми / ї кýш'іў йігó / це бýло дýже даўнó / ш'і йік вин с:плавáми ходúў / вит:огдú йа / мóже / рас за жит'é тотó йíла / нáв'іт' забýла / ў кóго / в'ідéў / у Василúхи / так шо то бúрше гор'í*; *Йік бýла йа малóў / то л'убúла пал'анúц'і барабýл'ін'і / спéч'ін'і на грýб'і / а вўїна Макс'íмкова барабýл'ін:ик пеклá / áле то ни дýже бýло смáшно / ікéс н'іййéке.*

БАРАБÝЛЬКА, -и – 1) картоплина: *Йік йа приїшóў до д΄íўч'іни / йа ни спостúх с΄íсти / а ўнá м'ін΄í барабул'óк нилýплених йíсти / а йа йім т':і барабул΄кú / таї се роз:ерáйу / на полúци варенúц΄і / на них позерáйу*; 2) зменш. стосовно БАРАБÝЛЯ: *Гаї / з':іш ш'і оц:ý барабýл'ку / таї бýде дóста*; 3) цибулина у певних видах квіток: *Отýт у кошелú мáйу барабул'кú ґорд΄íн΄і / ік хоч' / то розд΄ілú корч'í.*

БАРАБÝЛЯ, -і – картопля, здеб. у мн.: *Сегóроку барабýл'і скóро ни дийшлú / дýже забур΄íнілисе / бо дош':í / Ўже / вúжу / ме стр'íхáти.*

БАРАНÉЦ, -я́ – *зменш.* до БАРÁН: *М'íс'ку / оц:é овéч'ка / а ц:е баранéц / днéму ни їди / бо вин мóже гýпнути / áле бес ни бойéўсе / вин так хóч'і їгрáтисе / Бабó / ми з ним уч'éра се познакóмили / йа на сóб'і ўч'уў / шó вин мóже.*

БАРÁНІЧЯ ГОЛОВÁ (ГОЛОВÁ, ЇК (ІК) У БАРАНÁ) – *знев., згруб.*, про когось, хто, на думку мовця, не є кмітливим, розумним: *Ў*

тébе / д'íўко / барáн'іч'а головá / ци ўна гóн:а хот' трóхи дýмати? / ци тоб'í трéба сто рас поўтóр'увати / шо то свíдер пускáйі / йігó ни мóжно жмакáти з б'íлим / ге? / к'íл'ко йа мáйу цисé доўбáти?; *Бабó / ч'о Фед'ó м'ін'í се пр'іж'іч'кýйі? / кáже / шо ў мéне барáн'іч'а головá? / А ти йімý кажú / Хто комý се призивáйі / тоĭ тим се обзивáйі / і вин бíрше ни ме пр'іж'іч'кувáтисе.*

БАРÁНЬЧІК, -а – 1) малий баран: *Такúĭ йіс куч'ір'éвиĭ / йік барáн'ч'ік*; 2) традиційний виріб із сиру: *Йік пойíдете ў Кóсиў на базáр' / то куп'іт м'ін'í кóникиў / і барáн'ч'ікиў / а однóго кóника такóго / шо на нéму гýцул сидúт*.

БАРАХЛÓ, -а – 1) мотлох; старі, непотрібні речі: *Оцисé барахлó м'ін'áйликови бих дáла / алé шкодá / шо йігó нимá*; 2) *знев*., одяг: *Тóго барахлá кýпа / а ўбрáтисе нимá ў шо / і ўс'о нов'íс'ке.*

БАРАХÓЛКА, -и – базар, на якому торгують різними речами домашнього вжитку, зокрема й старими: *А шо / тепéр'ішна гýмка / то ни барахóлка? / т:о самé продайýт.*

БАРЍТИСЕ – 1) гратися, забавлятися (про дитину): *Анý дивúсе / йек фáйно вин цим колáч'іком барúц:е*; 2) затримуватися: *Шош барúц:е веснá сегóроку / ўна / в'ід'í / забýла / шо мáла прийтú.*

БÁРТКА, -и – топірець (металевий або дерев'яний) з довгою ручкою, прикрашений гуцульським орнаментом: *Про бáртку бíрше ў гóрах знáйут / а ў нас топирéц на тотó кáжут / вúдите / гéнде ў д'íда на с'т'ін'í / от:ó топирéц.*

БАТЕРÉЙКА, -и – *зменш.* до БАТЕРÉЯ: *Дл'а рáд'іӥа купú штúри батерéйц'і / бо ўно ни говóри.*

БАТЕРÉЯ, -ї – батарея: *Йік робúли ремóнти / то поклáли ў хáт'і батерéйі / áле пéч'і ни розбивáли / Бох даў дóбриĭ рóзум.*

БАТИЖÓК, -шкá – батіжок: *А це хто тоб'í такúĭ батижóк зробúў? сам? / меш тепéрки на кóнику йíхати? / кудá пойíдеш? / до вýйка? / а менé с собóў óзмеш? / кобúбес уз'éў / йа бих тоб'í грушóк нарвáла / такúх солóтких / шо ну / óзмеш? / ч'éстиĭ м'іт / Йа / вýйно / ни л'ýбйу м'іт / таĭ кóник м'ій се ўлóми / іґ бестé с'íли / вам л'íпше фíроў йíхати*; *Оцúм батишкóм меш кузý гнáти.*

БАТЍХ, -óга – батіг: *Фíрман забýў дóма батúх / таĭ мýс'іў прýтом кóн'і пидгон'éти / такé ў нас бýло; Моĭ / ни ч'іпúйéсе з:áду за фíру / бо*

вў́ко пот'е́гне бато́гом / йік упа́деш / се схо́ўзнеш / вин ни ме за те́бе витпов'іда́ти / бо́рзо злаз'е́ї.

БАТРІЛЯ́МКА (БАТРІЛЯ́НКА), -и – ручний ліхтарик: *Надвор΄і́ с΄в'і́тла нима́ / то хо́жу з батр΄іл'а́мкоў.*

БА́ТЬКО, -а – 1) хрещений батько: *Йа за ба́т'ка Андр'і́йа ура́с дайу́ на Слу́жбу Бо́жу / на Сорокову́сти / а тепе́рки ї за ма́тку бу́ду дава́ти / бо пишла́ вид на́с*; 2) весільний батько: *Вес΄і́ўним бат΄ка́м і матка́м ў кола́ч'іни вид:айу́т колач'і́ / таї могори́ч'.*

БА́ТЯР, -а – гультяй, "збитошник", жартівник: *То таки́ї ба́т'ар / шо пе́ред Андре́йем ворота́ вў́ка Їва́на ви́т'іх на йе́блун'у ї там приўйіза́ў / а две́р'і тако́ш заўйіза́ў / шо ґазда́ ни ми́х ра́но с ха́ти ви́йти.*

БАТЯ́РКА, -и – парубкування: *Д'і́ду / роскаж'і́т про свойу́ бат'а́рку / йе́к упере́т парупкува́ли? / та́к'ік за́рас? / ци бу́ло шош и́нчого*?

БАТЯРУВА́ТИ – 1) бешкетувати: *Бат'арува́ти мош / але́ по розу́мному / а ни отако́йі н'іййе́койі / бо йік шко́да кому́с се ро́би / то ўжениве́село ї нифа́їно*; 2) парубкувати: *Наї бат'ару́йі / бо йік оже́ниц:е / то ни до то́го бу́де.*

БА́ХУР, -а – дитина, частіше хлопець; пустун, бешкетник: *Йої / та шо т':і бахури́ ни приду́майут / йіх ни мош сами́х лиши́ти / ни змиґне́ш о́ком / йік уже́ шош ви́робили.*

БАЮВА́ТИ – забавлятися, веселитися, "набуватисе": *Де гор΄і́ўка на стол΄і́ / там ура́с байу́йут / ко́ждого д'н'а набу́тки.*

БАЯНІ́СТИЙ – *субст.*, баяніст: *На заба́в'і байан΄і́стиї ігра́ў лиш до дес΄е́тойі / а́ле н'іхто́ ни хот'і́ў се росходи́ти.*

БГА́НИЙ – зігнутий в дугу, заокруглений: *Ни ви́дите / шо то лиш з одно́го бо́ку бга́не / а з дру́гого / ри́ўне.*

БГА́ТИ – 1) гнути, заокруглювати: *Йек бга́ти / йік уно́ тверде́ / ни пид:айе́ц:е*; 2) *рідк.*, нахиляти, нагинати: *Тре́ба до́бре бга́ти тої сук / аби́ дос΄ігну́ти череше́н΄.*

БГА́ТИСЕ – 1) бути гнучким: *Тота́ бл'е́ха бга́йіц:е / то б'і́їно по даху́ ходи́ти*; 2) *перен.*, бути покірним: *Дес йе / шо тре́ба бга́тисе / а ни тве́рдо стойе́ти / бо то жит'е́.*

БГАЧЬКИ́Й – гнучкий: *С це́йі бгач'ко́йі верби́ бу́де фа́їниї лук.*

БДЖІҐ, -а – 1) неврівноважена людина: *То не́рвус / бд͡ж'іґ*; 2) нерозумна, з погляду мовця, думка: *Та ў не́йі ў голов'і́ од'н'і́ бд͡ж'і́ґи.*

БДЖОЛЄ́РЬ, -я́ – пасічник: *Бжол΄е́р΄ ура́с маў м'іт / бо до́бре догл΄іда́ў бдж͡ж'о́лиї / фа́їно диви́ўсе за ни́ми.*

БЕБЕХА́ТИЙ – череватий, пузатий, товстий, з великим животом: *Ни допуска́їсе / йік вуї́киў Ми́тро / абе́с ни буў таки́ї бебеха́тиї / ме́нче йіш соло́ткого / ї пи́ва абе́с у рот ни браў.*

БЕБЕХѝ, -и́в – *тільки мн.*, нутрощі: *То вит пи́ва ў не́го таке́ ч'е́рево / того́ но́си свої́і бе́бехи пе́рет' се́бе*.

БЕБЕХѝ ВИДБѝТИ КОМУ́С – дуже сильно побити кого-небудь із травмуванням внутрішніх органів: *Так би́лисе / шо хло́пцеви на вес΄іл΄у́ бебехи́ видби́ли / ад'і́ ў шпитали́ тепе́рки*.

БЕ́ВКА, -и – *знев.*, несмачна рідка страва, іноді заправлена мукою: *Насту́ / ти звари́ла борш'у́ ци бе́вки? /ге? / йе́к цисе́ йі́сти?*

БЕ́ВКАТИ – *знев*., недоречно чи сердито говорити: *Бе́ўкайі / йік коза́*.

БЕ́ВКНУТИ – док. до БЕ́ВКАТИ: *Шош зла бу́ла / бе́ўкнула таї пишла́ без бут΄ здоро́ў / йе так'і́ нав'і́говат'і.*

БЕЗ БУ́КА НИ ДО НАУ́КИ – про необхідність у строгості навчати й виховувати дітей: *Ште́фко / тре́ба се ўч'е́ти / а йік меш се л'інува́ти / то ге́зде ма́йу ба́т'ка / ад'і́ ўко́го фа́їного / вин ме се диви́ти / ци ти пантру́йіш нау́ку / Йо / ма́ма до́бре ка́же / бо меш пото́му нар'іка́ти / шо ўна ни заста́вила тебе́ фа́їно ўч'е́тисе / і за пру́тик до́бре ка́же / вин пом'іч'ни́ї / мо́же / тепе́рки так ни говор́'ут / а́ле мойа́ не́н'а каза́ла / Без бу́ка ни до нау́ки / ўна ни би́ла / а́ле хот'і́ла / шоби́ ми ц:е памн'іта́ли.*

БЕЗ ВЕЛѝКИХ РОЗГО́НИВ – без великих витрат, скромно: *Уроди́ни витс΄в'ітькува́ли без вели́ких розго́ниў / ти́хо / спок'і́йно*.

БЕЗ ЖЕ́РТУ (ЖЕ́РТИВ) – серйозно, не жартуючи: *Іва́ / ру́ки при со́б'і / без же́ртиў / йа тоб'і́ ни д'і́ўка / абе́с зо мноў об'іїма́ўсе*.

БЕЗЛѝЧІТИ – ганьбити: *Ти ч'о мене́ безли́ч'іш на л'у́дех*?

БЕЗЛѝШНИЙ (БЕЗЛѝЧЬНИЙ) – нечесний, безсоромний; той, хто не дотримує слова, ненадійний, який не дотримується правил співжиття; який "*ни маї лиця*": *Вин таки́ї безли́шниї / шо ї ни кли́каниї мих прийти́ на вес΄іл΄е́*; *Це безли́шниї ч'олов'і́к / іґ би вин маў лице́ / то лиш би ц'і́хон'ко сид'і́ў / а ни́ при л'у́дех таке́ говори́ти / Та то ї при хатни́х ни тре: йізи́к роспуска́ти.*

БЕЗЛИ́ШНИК, -а – про чоловіка, що є безлишним: *Безли́шник / понаўб'і́ц'уваў золот'і го́ри / а сам ут'і́к*.

БЕЗЛЍШНИЦЯ, -і – жінка, що є “*безлишнов”*; пох. від БЕЗЛЍШНИК: *Мар΄і́ка така́ безли́шниц΄а / шо сама́ могла́ па́рупка викліка́ти; Кали́на до́бре ка́же / то безли́шниц'а / ўже рик / йік пози́ч’іла ў ме́не за́паску / ї ни вид:айе́ / наї бу́де / шо йа ў ниї ни хо́жу / а́ле їке твойе́ д'і́ло? / наї уну́кам ли́шец:е / ни тре́ба бу́ло дава́ти / а́ле проси́ла / шо на вес'іл'е́ / шо ўс'і мут у да́ўному ўбран'у́ / таї йа да́ла / де́ йа бу́ла ви́ш’:а то́го / ч’ем ус'о́ се с'к’ін'ч’е́йі*?

БЕЗ ОДНО́ГО ВОЛОСКА́ – про лисого: *Ви́диш / м’її д'е́д'а моло́ч:иї вит тво́го / а ўже гет си́виї / таки́ї / ік го́луп / И:ї / наїшла́ ч’ем жури́тисе / це фаїн'і́ш:е / йік би буў ли́сиї / отаки́ї / без одно́го волоска́ / хот'і́ла бес? / голова́ так би блиш’:е́ла / шо мош би бу́ло диви́тисе / ік у дзе́р'кало / Аг’і́на б’іду́ / їке пусте́ зач’е́ли / таке́ / шо ни ва́рте наї ни ка́жу ч’ого́ / А хто зач’е́ў? / йа?*

БЕЗ ОХО́ТИ НИМА́ РОБО́ТИ – бажання працювати сприяє успішному виконанню чогось: *Без охо́ти нима́ робо́ти / ни хо́ч’у / то ш’і ги́рше / йік ни мо́жу / бо йік хоч’ / а́ле ни ўм’і́йіш / ни зна́йіш / то се наўч’е́йіш / а йік нима́ ў те́бе охо́ти / то так і робо́та ме се роби́ти.*

БЕЗ РУЖНЍЦІ – немає значення: *Без ружни́ц'і / хто пе́рший зач’не́ / голоўне́ / шоби́ роби́лосе; М’ін'і́ без ружни́ц'і / ци соло́ткого молока́ дайіте́ / ци к’іс'л'іку́ / аби́ лиш студене́н'ке бу́ло / бо ду́же схот'і́лосе пи́ти.*

БЕЗУСТИ́ДНИЙ – те саме, що БЕЗЛИ́ШНИЙ: *Скаж’і́т м’ін'і́ оту́теч’ки / наї йа зна́йу / цес ч’олов’і́к пор'е́дниї / ґазда́ / ци таки́ї безусти́дниї / їко́го с'в’іт ни ви́д'іў? / йек так уде́рити мало́го / шо ў то́го на лици́ гаш па́л'ц'і видби́лисе? / ка́же / шо дол'іза́ў / мо́же / ї так / а́ле ти / стари́ї би́ку / би́еш дити́ну / хто́ тоб’і́ позво́лиў ру́ку пидоі́ма́ти на сироту́*? / *та йа поло́мн'у тоб’і́ тот'і́ ру́ки.*

БЕЗУСТИ́ДНИК, -а – безсоромник: *Ти / безусти́днику / шо́ ти гово́риш? / хто тебе́ наўч’е́ў так пискува́ти? / ма́ма ци та́то*?

БЕЗУСТИ́ДНИЦЯ, -і – безсоромниця: *Пара́ / ти ш’і полехки́ ка́жеш / шо то безусти́дниц'а / то поми́їниц'а / ўна з ним вози́ласе ш’і огого́ витколи́ / йа на свої́ о́ч’і ви́д'іла / йек уни́ берега́ми ходи́ли.*

БЕ́КАТИ – 1) видавати звуки, властиві вівці, козі: *А виўц'а́ ч’о так бе́кайі? / ану́ се подиви́*; 2) не могти чітко висловити думку: *На ўро́ц'і / памн'іта́йу / вин лише́н' бе́каў та ме́каў / того́ йіму́ так се пр'іж’іч’кува́ли.*

БЕЛЕМКОТІ́ТИ – базікати, говорити нісенітниці: *Белемкоти́т / шо ни го́ден зрозум'і́ти*; *Белемко́тит шош / гово́ри / аби́ говори́лосе*.

БЕЛЕМОТІ́ТИ (БЕЛЕМКОТІ́ТИ) ДУРНО́Ї (ІҐ БИ ЗДУРІ́В) – говорити нісенітниці; верзти казна-що: *Ік ма́йіш белемот'і́ти дурно́йі / тако́йі / шоби́ с те́бе л'ўде се с'м'ійе́ли / то л'і́пше рот ни ўтвор'е́ти*; *Белемкоти́т / іґ би здур'і́ў / іґ би ў голов'і́ йіму́ шош ви́вихнулосе.*

БЕЛЕНДІ́ТИ – *знев*., не до ладу говорити; плести небилиці: *Отаке́ шош беленди́т / шо нима́ шо слу́хати* / *л'і́пше наї ни ка́жу / шо*.

БЕЛЕНѝ (БИЛИНѝ) ОБ'Ї́СТИСЕ – говорити нісенітниці, те, що суперечить здоровому глузду*: Ти так гово́риш / йік бес белини́ обйі́ўсе*.

БЕРБЕНѝЦЯ, -і – дерев'яна посудина (діжка) видовженої форми для зберігання продуктів (бринзи, вурди, солонини та ін.): *Даўно́ / ік гуцули́ ішли́ ў м'і́сто продава́ти бри́нд͡зу / то зйе́зували дв'і бербени́ци / ік биса́ги / заўдава́ли на кон'а́ / і так йі́хали*.

БЕРБЕНѝЧЬКА, -и – діжечка; зменш. від БЕРБЕНѝЦЯ: *Ва́тах звози́ў нам с полонини́ бербени́ч'ку бри́нд͡зи / дес на де́с'іт' к'іл*.

"БЕРБЕНѝЧЬКА" – назва орнаменту й писанки за типом узору: *Йа пи́шу писанки́ / так'і́ / йік зда́ўна ў Т'у́дев'і пи́шут / купи́ла бих косма́цку / ўни м'ін'і́ се ўдайу́т / а́ле йа ни с Ко́смач'а / то ч'о м'ін'і́ тот'і́ с'в'іти́ти? / ў нас зда́ўна / це ш'і мойа́ не́н'а так роби́ла / беру́т три фа́рб'і / жо́ўту пале́ну / вишне́ву ци ч'ірво́н:у те́мну ĭ жоўте́н'ку / жо́ўту йа́сну / йа тако́ш ме́ч'у писанки́ ў ц':і фарби́ / а́ле памн'іта́йу / шо йіґ бу́ла мала́ / прийшла́ бу́ла рас на бо́хан'ц'і до одно́йі ву́їни / ўна с фам'і́л'ійі Ф'і́липових ци Близ'н'у́ч':іних бу́ла / жи́ла та́меч'ки / де Ўну́фр'ії жиў / то ўна м'ін'і́ да́ла бу́ла зеле́ну пи́санку / н'і до то́го / н'і пото́му тако́йі смих ни ви́д'іла / йа нида́ўно кому́с роска́зувала за ц:е / а ўдна́ жи́нка сказа́ла / шо так / гента́м фарбува́ли писанки́ і ў зеле́не / таку́ пи́санку / ў зелен'і́ / тепе́рки р'і́тко ўздри́ш / а́ле то тако́ш да́ўниї наш звич'а́ї так писа́ти / ўна / мо́же / ш':і даўн'і́ш':а / йік тот'і́ / шо роска́зуйу / хто тото́ го́ден зна́ти? / ік на́в'іт' йа / така́ стара́ / вага́йусе то́ч'но сказа́ти / а оцис'а́ пи́санка назива́йіц:е бербени́ч'ка / бо т:о / шо на ниї напи́сано / ч'е́мос нага́дуйі бербени́цу / ви́диш / ма́йі так'і́ попере́шн'і л'і́н'ійі / ік обруч'і́ / з боки́ў поўздо́ўш / бесконе́ч'ники / а на пол'а́х / хрести́ / це таки́ї узи́р на ниї*.

БЕРЕЖЕ́НОГО БОХ БЕРЕЖЕ́ – викор. як застереження: не можна у всьому надіятися тільки на Бога, не прикладаючи ніяких зусиль, щоб убезпечити себе від нещастя, біди: *Ви ч'о ни запера́йітесе на́нич' / ік*

знáйіте / шо вáш’а хáта кóло дорóги? / к’і́л'ко рас ш’і трéба сказáти / шо бережéного Бох бережé / то ш’і дóбре / шо цим се с'к’ін'ч’éло / дрýгиї прийшóў / вúди / шо ўтворéно / жúво с'т'ігнýў с клинкá кужýх / уз'éў ч’óботи / таї пишóў соб’і́ / ўже ни пýкаї ў двéр'і / а с хоримéц вернýўсе назáт / мóже / вин і ни дýмаў крáсти / а прийшóў гор'і́ўки ци винá / áле вúйшло так / ік вúйшло / тогó йа каў / укýталисе ў стáїни / запéл:и кýри / таї замикáїтесе; Вáс'ку / ни бут' такúм беспéшним / бо бережéного Бох бережé / абéс знаў.

БЕРÉ ОХÓТА – хочеться: *Менé так брáла охóта шош сказáти / ледв’і́с΄ки се стрúмала / таї дóбре зробúла*.

БÉРЕХ, -га – 1) берег річки: *Б’ілúла полотнó на бéрез'і / д'і́ти такóш бýли зо мноў*; 2) крутий схил: *Сам вúдиш / ікúї мóже бýти бéрех / ік ітú кóло Дроцúхи*; 3) територія недалеко від річки: *Ти не знáйіш / де вин жийé? / тáже на бéрез'і / кóло гамóванки / де колúс столóўка бýла*.

БЕРÉЦЦЕ РОБÓТА КОГÓС – хтось хоче працювати: *Йїгó берéц:е робóта? / вин б’іжúт / шобú шош жúн'ц'і помоч’і́? / ти ў тотó в’і́риш? / І в’і́р'у / і знáйу / бо смих вúд'іла / йек вин дóма увихáйіц:е / ўс'о Мар'і́ц'і помогáйі / дýже за неў / виткóлú ўженúўсе / то ни пизнáти ч’олов’і́ка / унá лишéн' скáже / Івáнку / а мóже / би ми ш’і оц:é зробúли? / отáк фáїно до нéго / а вин ужé ўстайé / лиш би ни зурóч’іти / отáк попл'уйý три рáзи / бигмé / Мар'і́ка мáйі велúке ш’éс'т'і*.

БЕРІ́ВКА, -и – невелика дерев’яна посудина видовженої форми для зберігання продуктів: *У бер'і́ўц'і ми тримáли солонúну / звéр'ха накривáли крушкóм*; *Йе бер'і́ўка / алé ўна се рос:óхла*.

БЕРІ́ВОЧЬКА, -и – *зменш.* до БЕРІ́ВКА: *Продайý брúндз͡у ў Кóсов’і / мáйу ш’і дв’і бер΄і́воц΄:і / йа вам лúшу зо дв’і к’і́л΄і / набúйіте ў слóйок / таї ме стойéти / то дóбра / полонúнцка*.

БЕРІВЧЄ́НА, -и – те саме, що БЕРІ́ВОЧЬКА: *Шо ў циї бер'іўч’éн'і / брúнд͡за ци вýрда*?; *М’ін'і́ се ўдáла оц':á бер'іўч’éна / йа бих такý хот'іла*.

БЕРІЗНЍК (БЕРЕЗНЍК), -á – березовий гай: *Ад'і́ дивúсе / оц':і́ треп’ітникú йа наїшóў у бер'ізникý / а козар'і́ / отáмки ў корч’áх*; *Березнúк фиїст вúгут'іў / ўже ни л'ісóк / а л'іс се зробúў*.

БЕРІ́ЗНИЧЬÓК, -á – *зменш.* до берізнúк: *У Татáрскому бер΄ізнич’кý ростýт фáїн'і треп’ітникú / тотó м’і́сце ни ўс'і знáйут.*

БЕРІ́ННИК, -а – збиральник полуниць: *Колú бýли заготúўч'іки ў Т'ýдев'і / то бýли д'н'і / шо ў мéне робúло по штúри / пйет' бер'і́н:икиў / бо йéгоди мус скóро брáти*.

БЕРЛЍХ, -óґу – 1) лігво ведмедя: *Д'éд'а казáў / шо ў полонин'і́ рас буў натрáфиў на берлúх / а тýтки / де*?; 2) *перен*., *знев*. про неохайне, брудне житло: *Розвел:ú берлúх у хáт'і / то йек м'ін'і́ се ни сварúти?*

БЕРЛЯ́ДЖІ (БЕРЛЯ́ЖІ), -ів – *заст*., вид взуття, білі сукняні чоботи, внизу і поздовж (на рубцях) підшиті жовтою шкірою: *Ік м'її тáто пойі́хаў буў з йéблуками одúн рас / то вúт:и прив'і́с берл'áдж'і б'і́л'і / н'іхтó такóго ни маў / х'ібá т':і / шо йі́хали з ним*.

БЕРУЧЬКЍЙ – дуже працьовитий, старанний: *Іванкó буў беруч'кúї до робóти / хот'і́ў / абú л'ýде брáли йігó на ден'кú*.

БЕС[1] – те саме, що АБÉС: *Гаї наї бýде / лиш'éїсе / áле бес се ўч'éла / а нú провалáнцала ден'; Запамн'ітáї соб'і́ / бес н'ікóли ни п'із'мувáла / бо вúдиш / до ч'óго п'і́з'ма довóди*.

БЕС[2]**, -**зу – бузок: *Богáто л'удúї гентáм садúли лиш ф'іл'ітóвиї бес / а потóму зач'éли ї б'і́лиї / отакúї / йіґ гéнде ростé*.

БÉСІДА, -и –1) мова, мовлення: *Ў них такá бéс'іда / шо вигл'ідáйі на свáрку*; 2) розповідь: *Йа л'ýбйу д'і́дов'і бéс'іди*; 3) розмова: *У бéс'ід'і з неў ўзнáла т:о / про шо лиш моглá се догáдувати*.

БÉСІДА КОРÓТКА В КÓГОС – хтось (дуже строгий, вольовий, рішучий) не займається вмовлянням, переконуванням когось у чомусь, а вимагає негайного прийняття рішень, інакше діє так, як уважає за потрібне, незважаючи на думку адресата: *Ў нéго бéс'іда корóтка / áбо áбо / домáшн'і ц:е знáйут і ўже ни протúўйуц:е / бо д'éд'а зле ни кáже; Багат'óх / хто робúў на поч'іткáх на циї бáз'і / повигон'éли і ўз'éли дрýгих / тáмки бéс'іда корóтка / рас ни вúїшоў на робóту / дрýгиї / áбо ни на т:у годúну / шо трéба / а на трéтиї / бувáї здорóў / а дéхто кáже / шо трéтого моглó ї ни бýти / дóста бес припизнúўсе áбо прийшóў пидвúпиўшиї / і ўс'о / ти ўже тýтеч'ки ни рóбиш*.

БÉСІДИ ПРОВА́ДИТИ – вести не зовсім важливі (або й пустопорожні) розмови: *Унá знáйі лишéн' бéс'іди провáдити / а до робóти ни дýже*; 2) обговорювати щось важливе: *Зберáлисе таї провáдили бéс'іди / ікúї ýр'іт у сел'і́ / йек вин справýйіц:е з робóтоў*.

БЕСІ́ДЛИВИЙ – говіркий, балакучий: *Йуркó бес'і́дливиї / бо ўдáўсе ў свойý мáму / а М'іхáїлиха л'ýби поговорúти*.

БЕ́СІДУ ЗАМКНУ́ЛО КОМУ́С – хтось (через надмірне хвилювання, страх та ін.) замовк (не може, не міг вимовити й слова): *Йік уч'у́ў / шо мут перем'і́р'увати присади́бу ї видбера́ти / ў ко́го забога́то со́тикиў / йіму́ гаш бе́с'іду замкну́ло / Ну бо то йе ч'ого́*. Див. МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.) ІК (ЇК) БИ ЗАМКНУ́ЛОСЕ (СЕ ЗАМКНУ́ЛО) В ГО́ЛЛІ.

БЕ́СІДУ (ІК (ЇК) БИ) ПРИТТЄ́ЛО КОМУ́С – розмова припинилася, хтось замовк: *Та де: / говори́ли / а йік йа не́ўмн'іки нагада́ла за Нико́л'ц'а / то Мар'і́ц'і лиш прит':е́ло бе́с'іду і ўс'о / та́к'ік би ни́тку ўрuба́ў / і нима́ ц'і́лости; Ви се допи́туйіте / шо м'ін'і́ прит':е́ло бе́с'іду / ч'о ми да́л'ше ни гово́римо? / а то ни шош / то йа бе́с'іду прит':е́ла / бо ўздр'і́ла / шо ўна кри́во пишла́ / ни ті́ми доро́гами / шо ма́ла би їти / а веде́ ў шклеп'і́т':і*.

"БЕСКОНЕ́ЧЬНИК", -а – назва орнаменту на писанці у вигляді спіралі: *Се́рет писано́к / шо пі́шут у Т'у́дев'і / йе така́ / їка назива́йіц:е бесконе́ч'ник / це кру́ч'іна / йік габи́ / л'і́н'ійа / ўна зач'іна́йіц:е і їде по ко́лу на ўс'о йіце́ / до́ти / до́ки ни зро́биц:е таке́ куч'ір'е́ве ко́ч'іло / ік йі́йі пі́шут / то стера́йуц:е ру́ку ни видрива́ти вид пі́сан'а / а ік се стре́би ўмоч'е́ти ки́рстку / то б'іго́м / борзе́н'ко / і так вести́ / до́ки ни ді́йдеш до то́го кин'ц'а́ / ви́тки зач'іна́ў / так уна́ се пі́ше / м'ін'і́ нага́дуйі кру́ч'іниї пе́рстен' / бесконе́ч'ник / то в'і́ч'не жит'е́ / ўно їде і н'іко́ли се ни к'ін'ч'е́йі / і по́ки л'у́де мут жи́ти / ўни мут с'в'іткува́ти цисе́ с'в'е́то ї писа́ти писанки́ / ц':а пі́санка му́си бу́ти на Вели́ґден'*; *Мар'і́ч'ко / ўч'е́йсе писа́ти писанки́ / бо йік мене́ ни ста́не / хто тебе́ наўч'е́йі? / ма́ма твойа́ ни ўм'і́йі / т'і́тка / ни вит це́го / а ти ўч'е́йсе / ота́к веди́ / то н'іч'о́ / шо рука́ дрижи́т / отаку́ криву́л'ку / таку́ / ік мале́н'к'і габи́ / веде́ш ки́рсткоў / а́ле ни перестайе́ш / ни перерива́йіш / гаш до́ки зноў ни ді́йдеш до того́ м'і́с'ц'а / ви́тки зач'іна́ла / дава́ї свойу́ ру́ч'ку / ра́зом ро́бимо / отако́ / ви́диш / йек фа́їно / оце́ назива́йіц:е бесконе́ч'ник*.

БЕСПЕ́ЧІТИ – запевняти когось у чомусь, обіцяти щось: *Беспе́ч'іли / шо зро́бйут / а шо за ни́хтем ч'о́рне / ни помогли́*.

БЕСПЕ́ШНИЙ – упевнений в тому, що гарантований від небезпеки: *Ўна заду́же беспе́шна бу́ла / ду́мала / шо мине́ц':е*.

БЕСПЕ́ШНО – надійно, безпечно: *То беспе́шно переда́вати ки́мос гро́ш'і? / н'і / наї брат сам прийі́де ї о́зме*.

БЕС ПИ́ТАНЯ (БЕСПИ́ТАНЯ) – не питаючи дозволу (найчастіше у сполученні з "пити́", "взє́ти" та ін.): *Кол'ки́ би вас уз'е́ли / де́ ви ті́л'ко бу́ли? / куда́ йісте́ ходи́ли беспи́тан'а? / йа дво́д'і / берега́ми ді́йўйусе на*

кашийцу / у сус'і́диў се питáйу / ци ни вúд'іли / а кудá вас понéсло? / де дотепéрки мош бýло ходúти? / Ми / бабó / на вес'іл'ý бýли / ч'ýйіте / йек бубнúт? / А ви шо / вес'і́ўн'і? / вас клúкаў хтос? / у такúй с'в'іт пишлú / таї ни бойéлисе йісте́ кут'ýги / шо мих переб'і́ч'і? / Та вин / бабó / не хóди вес'і́л'ами / а ми прийшлú ї / ни б'і́йтесе / ни б'і́гли с'ідáти за стиў / ў нас у голов'і́ шош трóхи йе / ми ч'ікáли / дóки їкас вўїна ни вúйшла / таї се ни запитáла / ч'ійі́ ми / а потóму вúнесла колач'á і ўс'éкого вес'і́ўного / д'éкувала / шо ми повернýли / і ш'і вам передáла / Йої / Бóжеч'ку / за шо ти мене́ карáйіш? / м'ін'і́ лице́ се лýпи вит устúду / йóйойої / гир'кá мойá годúна / за шо м'ін'і́ такá кáра? / скаўт / стáриц'а пислáла д'ітúй просúти / йої / шó йа мáйу робúти? / Бабó / ни йóїкаїте / таї ни пýж'іїте нас / бо ми н'іч'ó ни просúли / к'і́л'ко вам казáти? / ми лиш се дивúли / а вўїна самá нам цéго надавáла / анý кýш'іїте / їке дóбре / Йої / каў тоб'і́ / Гóсподи / оц':і́ бахурú мене́ сегóн:е дибúўт / гет дойід'ýт / жиўцéм ни лúшут / н'і.

БÉСТЕ – те саме, що АБÉСТЕ: *Бéсте борш' гор'éч'ії ни йі́ли / ч'ікáїте / наї трóхи вúстине; Йік ідете́ царинáми / бéсте уваж'éли / с'н'ігáми ни броц'кáн'те / а їд'іт тáмки / де ўже л'ýде ходúли.*

БЕСЧІСЎ (БЕШЧІСЎ) – *незм.*, негайно, моментально, зразу: *Йік узнáў / шо йа зберáйусе ў бýтин / бешч'ісý приб'і́х*; *Йік д´éд´а крúкнуў / то д´і́ти бешч'ісý затúхли / кобú ўни ї нéн'у так слýхали.*

БÉХНУТИ – те саме, що БАБÁХНУТИ: *На Буковúн´і шош бéхнуло / шо т:о вере́?/ Та то грим / ни ч'ýйіте?/ ад'і́ ш':е рас.*

БÉХНУТИСЕ – 1) *згруб.*, впасти: *Бéхнуласе у горб'і́ / шо ни гóдна бýла ўстáти*; 2) вдаритися об щось: *Дóбре бéхнуласе ў плеч'é / шош мноў х'ітнýло / таї ад'і́ їкиї сúнец; Бéхнуласе ў хорóмн'ін'і двéр'і / ік сл'іпá їшла / шош се задýмала / таї мáйу.*

БÉЧЬКА, -и – 1) вербові котики: *Бéч'ка ўже се розвúла / а тогúт у цеї ч'ес ш'і ни бýла*; 2) в'язанка (пучок) вербових гілок, які святять у Вербну неділю. Освячену вербу швидко несуть до хати, щоб усім, хто вдома, побажати здоров'я на цілий рік. Легенько б'ючи когось гілкою верби, приказують: *Бéч'ка бúе / ни йá бúу / за тúжден' / Велúґден' / ни сонлúв'і / ни др´імлúв'і / абéсте бýли ц´ілúї рик здорóв'і.*

"БÉЧЬКА", -и – назва писанки й орнаменту на писанці, який нагадує бечьку: *Бáба кóждиї унýц'і списáла по пúсан'ц'і / на мóйі бéч'ка / йа за н'у так і каў / бéч'ка / а з дрýгого бóку напúсано Христóс воскрéс.*

БЕЧЬКОВА́, -óї – неділя перед Великоднем, коли святять бечьку: *На Беч’кову́ бйут оди́н óдного бéч’коў / рáдуйуц:е / шо скóро Вели́ґден´.*

БДЖЍНЬКАТИ (БДЖІ́НЬКАТИ) – 1) бриніти, дзижчати (про комах): *Ад'і́ йек му́ха бдж́ин'кайі / йа вигóн'у / а ц':а нéндза ни ї́де / розбдж́ин'каласе м’ін'і́ ту́тки / то ўже ос'і́н:а / то ўже пи́дос'ін'*; 2) *перен*., надокучливо говорити, сваритися: *Бдж́ин'кайі / ік хол'éра / най цу бáбу шл'ах трáфи*.

БЕШЧЄ́СНИЙ – безчесний: *Йе сóв’іс'н'і л'у́де / ч’éс'н'і / сли́ўн'і / а йе бешч’éс'н'і / без усти́ду ї лиц'á / таки́ї і ўзим’і́ тоб’і́ лéду пошкуду́йі / ме розгáдувати / а шо вин за т:о ме мáти*?

БИ (АБЍ) БОХ БОРОНЍВ – те саме, що БОРОНИ́, БÓЖЕ. Викор. як прохання заступництва у Бога, щоб не ввійти у спокусу; у висл. з негативною оцінкою ситуації, чиїхось дій: *Би Бох борони́ў вит зáздрости*; *Би Бох борони́ў вит т´ішкóйі дóл´і*; *Би Бох борони́ў кóждого вит пусти́х д´іти́ї*.

БИ (АБЍ) БОХ БОРОНЍВ ВИД РОЖНИВСКÓЇ ҐЕЛÉТКИ, ХІМЧЄ́НЦКОЇ ДІ́ВКИ І СТАРОКУ́ЦКОГО ЧЬОЛОВІ́КА – *жарт*., остерігайся тих, хто здатний на обман: *То ви́тки / ви́тки хлопч’і́ш’і хóч’і брáти д'і́ўку? / с Х’імч’інá? / ци то м’ін'і́ се прич’у́ло? / Та казáў / шо х’імч’éнцка / Йоï / най берé / котру́ хóч’і / лиш ни ц:у / бо йа ш’і вид нéн'і ч’у́ла / йік унá казáла / Най Бох борóни вид рожниу́скóйі ґелéтки / х’імч’éнцкойі д'і́ўки ї староку́цкого ч’олов’і́ка / Йілé / ўстидáли бéсте такé говори́ти / ви шó / ви́д'іли д'і́ўч’іну? / гай кaж’і́т / у Т'у́дев’і ўс'і дóбр'і ци ўс'і погáні? / йек так мош ус'і́х однóў м’і́ркоў м’і́р'іти? / хтос коли́с / мóже / так жертувáў / а л'у́дем удáлосе тай поўтóр'уйут / гет ни ду́майут / шо кáжут / Н'іч’ó / н'іч’ó / уздримó / у ї́кийс ч’ес по вес'іл'у́ / ци то прáўда / ци н'і*.

БИГМÉ – божіння; викор. тоді, коли мовець хоче запевнити когось у правдивості сказаного: *Йа бигмé / ни знáйу / шо с цим роби́ти? / хóч’у виткарáскатисе / áле ни знáйу йек; Бигмé / шо ўс'о прáўда / Мар'і́ка роскáзувала / Ч’о клинéс:е / ік самá йіс там ни бу́ла? / ге? / к’і́л'ко тебé ўч’éти / шо ни мóжно за бут' шо кл'éстисе / то гр'іх.*

БИ́ГМЕ БÓЖЕ – те саме, що БИГМÉ: *Т:а бáба ч’éсто ви́стар'іла рóзумом / би́гме Бóже / клинé на кóждим крóц'і / хто би ни буў / ч’у́йіш / ци дити́на / ци хтос стари́ї; Би́гме Бóже / аби́х так жиў / шо цисé прáўда / а ви йік хóч’іте/ то ни в’і́рте / йек соб’і́ хóч’іте*.

БИЛЍСТИЙ – стеблистий; з високим билом: *На це́му кава́л'ч'іку трава́ р'ітку́вата / а́ле зеле́на / били́ста / а диви́се / ки́л'ко ч'іч'о́к / то гаш шкода́ коси́ти / така́ фа́йна / шо ни надиви́ўбисе / хто ни і́де / ко́ждий на цес лужо́к се роз:ера́йі; Били́ста трава́ б'іго́м па́дайі і здоли́ни / вид земн'і́ / ско́ро пидогнива́йі.*

БЍЛО, -а – стебло: *Сего́року перепада́йут ура́с дош':і́ / ї трава́ ма́йі висо́ке би́ло / а тогит ўс'о бу́ло позагора́ло.*

БЍНДА, -и – стрічка: *Молод'і́ кли́кали на вес'іл'е́ / та ўсі так фа́йно ўбра́н'і / у бинда́х / пол'іти́ках / у запаска́х / з ѕ͡з'обел'ка́ми / тепе́р уже р'ітко таке́ йе*; *Фа́йна д'і́ўка / куч'ір'е́ва / з би́ндоў на голов'і́.*

БИНДЄ́К (БІНДЄ́К), -іка́ – джміль: *Ка́жут / шо бин'д'е́к ни куса́йі / х'іба́ зач'іпи́ти йиго́ / а на цви́нтари мене́ буў укуси́ў; Ни хоч' мене́ слу́хати / то слу́хаї бин'д'іки́ў / так м'ін'і́ не́н'а каза́ла / йік дес коли́с бу́ла нипослу́шна.*

БИНДЗЍНА, -и – бензин: *Биндѕ͡и́ни нима́ / таї у Ку́ти сего́н:е ни йі́ду / І:ї / та к'і́л'ко там то́йі доро́ги / мо́жно ї так пити́.*

БИПКО́ВИЙ ЛИСТ (ЛИСТО́К) – лавровий лист: *Ў огир'ки́ йа кладу́ ўс'е́кого / окро́пу / пе́рцу / со́ли / бипко́ве ли́с'т'і / од'н'і́ ш'і кладу́т хре́н'у.*

БЍРШЕ – *присл.*, більше: *Би́рше слу́хаї / а ме́нче говори́*; *Абе́с би́рше ни пу́таўсе м'ін'і́ по́пид но́ги*; *Ро́зуму ни би́рше / йік у тел'е́ти.*

БЍРШЕ (СКО́РШЕ) ВСЬО́ГО – найімовірніше: *На за́ўтра роби́ли бих то́локу / це ікшо́ протр'е́хне / а йік н'і / то поза́ўтр'у / би́рше ўс'о́го / шо так і бу́де / то на́в'іт' на л'і́пше ви́йде / бо Ми́тро ў ч'ітве́р' ни ме і́ти на робо́ту / вин тако́ш шош би поми́х / то ве́л:еко ме знач'е́ти.*

БЍРШЕ-МЕ́НЧЕ – *незм.*, більш-менш, приблизно, якоюсь мірою; нормально; те, що може задовольняти когось: *Йо́ни склада́йу ў па́ки / а́ле зра́зу браку́йу / котр'і́ кра́ш':і / суда́ / а гет дримн'і́ / отуда́ / би́рше ме́нче ди́ўйусе / де шо кла́сти*; *Со́ли клади́ на о́ко / би́рше ме́нче / ку́ш'ії таї меш ч'ў́ти / ци до́ста.*

БИРШЕ́НЬКИЙ – не зовсім малий, а більший, такий, що здатний виконувати якісь доручення: *У Васил'а́ хло́пец ужé бирше́н'киї / таки́ї / шо мо́жно ўже в'і́ўц'і посела́ти па́сти.*

БЍРШЕ УВІЙДЕ́ЦЦЕ, МЕ́НЧЕ ОБІЙДЕ́ЦЦЕ – завжди можна "обійтисе" тим, що є: *Б'і́йсе зи́ч'ін'а / опходи́се тим / шо йе / бо і́киїс до́бре каза́ў / Би́рше ув'ійде́ц:е / ме́нче об'ійде́ц:е / зи́ч'іти ле́хко / а вид:ава́ти т'е́шко; Це йа вид пре́баби ч'у́ла / би́рше ув'ійде́ц:е / ме́нче об'ійде́ц:е / і*

цим л'удина́ себе́ ўриўнова́жуйі / йе би́рше / йа с тим зро́бйу пор'е́док / а йік нима́ / то на то́му об'і́йдец:е.

БЍРШИЙ – більший: *Цес ґа́рч'ік / в'ід'і́ / би́ршиї / йік тот; Цис'а́ пу́т'н'а би́рш'а / ік пересиплеш / ту́тки ўм'і́стиц:е ўсиї кош'і́л'.*

БЍРШІТИ – ставати "биршим": *Нич' зач'іна́йі би́рш'іти / ра́н'че ўже ў ч'ітве́ртиї става́ло ви́тко / а ў пйе́тиї / гет ви́тко / а сего́н:е ви́д'іла йіс йек / таї дос'в'і́та стайе́ студен'і́ш:е.*

БЍРШІТИСЕ – те саме, що БЍРШІТИ: *М'і́с'іц' росте́ / би́рш'ійіц:е / а́ле йа бих хот'і́ла / абе́с се подивиў на не́го / ік вин бу́де по́ўниї / таки́ї / йік ко́лесо вит фи́ри / отогди́ інтере́сно уздр'і́ти / йек вин вико́т'уйіц:е з:а ґрун'а́ / ни потро́шки / а та́к'ік тер'і́л' / лиш се переверну́ў / і бе́рех / р'іку́ / ґрун' / ўс'о ос'в'іти́ў / на таке́ н'іко́ли се ни наўт'імн'е́йі диви́тисе.*

БИСА́ГАМИ МІ́РІТИ ГРО́ШІ – бути дуже заможним: *Уни́ / в'іде́ў / биса́гами гро́ш'і м'і́р'ійут / бо ви́тки ти́л'ко? / тоги́т маши́ну купи́ли / а сего́року ста́їн'у ви́т'ігли / таї дво́йі д'іти́ї се ўч'е́йут / А ти поза́риласе на ч'уж'і́ ста́тки? / ік н'і / тогди́ ц'і́хо сиди́ / ї подиви́се / йек уни́ се наробйе́йут / а йек ти? / та кру́т'уц:е вид сам'і́с'кого ра́н'а / дни́на се хо́ч'і роби́ти / а ўни ўже на нога́х / ш'і с'в'іте́л у ви́кнах нима́ / а ўни ўже ку́тайуц:е / бо на о́сму тре́ба бу́ти ў Ку́тах на робо́т'і / а ти? / дру́гиї сон доди́ўйуйіс:е / де ти ўста́неш у пйе́тиї?*

БИСА́ГИ, -а́х (-ив) – дві ткані шерстяні торби, з'єднані одним полотнищем, що їх носять, перекинувши через плече або коня; сакви: *Тепе́рки ў сел'і́ ма́ло хто шош у биса́гах но́си / х'іба́ на Вели́ґден' беру́т / ік іду́т до це́р'кви / склада́йут туда́ паски́ та ўс'о / шо тре́ба.*

"БИСА́ГИ", -ах – назва частини лісового масиву: *Биса́ги дго́р'і / ми туда́ ў грибы́ хо́димо / сего́н:е смих буў / та ад'і́ шо наїшо́ў.*

БИСАШКИ́, -жо́к – зменш. до БИСА́ГИ: *Ма́йу дво́йі биса́х / од'н'і́ стар'і́ / вели́к'і / ш'і вид ма́ми лиши́лисе / а цис'і́ бисашки́ сего́л'іта ў Ко́сов'і на базари́ купи́ла / іка́с жи́нка з Йіворо́ва продава́ла / ї нидо́рого проси́ла.*

БЍТА СПИННЍЦЯ – спідниця-плісе: *Мойа́ ма́ма ма́ла зеле́ну йа́сну би́ту спин:и́ц'у / ўбера́ласе ў н'у лиш на вели́к'і с'в'е́та.*

БИТЄ́, -я́ – биття: *Ниво́л'но би́ти н'і худоби́ну / н'і л'удину́ / бит'е́ до добра́ ни приво́ди / н'іч'о́ до́брого ни дайе́ / о.*

БѝТИ, АШ (ГАШ) ДУШІ́ НАТСЛУ́ХАТИ – дуже сильно бити; часто викор. у мовленнєвих актах зі знач. погрози: *Ік ни меш слу́хати / то так бу́ду би́ти / шо гаш душ'і́ натслу́хати*.

БѝТИ (УТТЄ́ТИ) В ГО́ЛУ – спричинити сп'яніння (про алкогольні напої, передусім вино): *Мої́ / ч'у́йу / шо мо́цне вино́ / зра́зу бйе ў го́лу*; *Цеї́ позич'ни́к фист бйе ў го́лу*; *Диви́се / то вишни́к / мо́же ут':е́ти ў го́лу*.

БѝТИ В НИС – дуже відчуватися (про різкий запах); воняти: *Шош шкрум'і́ло на ку́хни / бо страшно́ бйе ў нис / шо веро́?*

БѝТИ В О́ЧІ – яскраво світити, засліплювати; бути занадто яскравим (про одяг, тканину): *На са́пан'у со́нце так би́ло ў о́ч'і / шо му́с'іли ўберта́тисе ў дру́гиї бик / гр'ітки́ зач'іна́ли вит поконе́ч'а; Кажи́ наї́ викл'уч'е́йі / бо бйе ў о́ч'і / ми поўс'л'іпа́йімо вит це́го с'в'і́тла*; *Йої́ / та куда́ ў це́му ї́ти? / то таке́ / шо гаш у о́ч'і бйе*.

БѝТИ В СПУ́ЗУ – дуже сильно когось бити: *Цес мали́ї буў таки́ї лу́тавиї / закоре́ниї / шо йіго́ пру́том би́ли ни ў спу́зу / а́ле би́ли / хот' то н'іч'о́ ни помога́ло* / *Ік нима́ питхо́ду до дити́ни / то н'іч'о́ ни помо́же / а бит'е́ ш'і ги́рше зро́би*.

БѝТИ (МОЛОТѝТИ) ГОРІ́ХИ – збивати плоди горіха: *Би́ла гор'і́хи тич'е́н'ім / дос'іга́ла / де могла́ / а пото́му ўз'е́ла спу́сток / то ўже ним / ти зна́йіш / шо таке́ спу́сток? / ни забу́ла йіс*?

БѝТИ, ЇК (ІК) ГА́МАНА – дуже сильно бити, лупцювати: *То страшни́ї пусти́ї хло́пец / ўни йіго́ бйут / ік га́мана / а́ле то́го стайе́ на ден' / Бо́жеч'ку ми́лиї / так / іґ би шош у дити́ну ўсели́лосе / ўс'о ро́би / йек йіму́ се хо́ч'і / Та то / л'у́боч'ко / кор'і́н'і таке́ / вин ги́р'ішниї д'іт / таку́ нату́ру ма́йі* / *каў тоб'і́ ге́зде*.

БѝТИ, ЇК (ІК) У БУ́БОНЬ – дуже бити: *То йек ік'і́ д'і́ти / до одно́го сло́во дохо́ди / а дру́гого бйеш / ік у бу́бон' / а то н'іч'о́ ни помога́йі / Та хто так бйе? / це́го тепе́рки нима́ / Так се ка́же / йік у бу́бон' / а́ле шо / ни прихо́диц:е дес бра́ти прут / аби́ шво́рснути по нога́х? / йа за ц:е гово́р'у / шо одному́ до́ста сло́ва / а дру́гому це́го зама́ло*.

БѝТИЙ МІ́ХОМ (ПО ГОЛОВІ́) – *згруб.*, *знев.*, про когось некмітливого, занадто наївного, "простого": *Йа то́же ни йе / шо́би м'і́хом би́та по голов'і́ / а́ле смих ду́же т'е́шко попаци́ла; Бабо́ / та йа ни м'і́хом би́тиї по голов'і́ / аби́х ни розум'і́ў опхо́ду с ста́ршими / мене́ ни тре́ба ўч'е́ти; Нене́ / мойі́ ву́ха цисе́ ч'у́ли ш'і рик то́му / ш'і два ро́ки / а ви да́л'і*

прова́дите? / таже́ йа ни м’і́хом би́та / у мо́йі голов’і́ шош тро́хи кру́тиц:е / ци йек ви соб’і́ гада́ли?

БЙТИ МА́СЛО – у масниці чи в іншій посудині зі сметани збивати масло: *Йа ўм’і́йу би́ти ма́сло / ў нас йік бу́ла коро́ва / то ма́ма напр'е́ч’і смета́ни / ў Кали́ни пози́ч’і ма́с'л'інку / і йа збива́ла / а йік це́го нима́ / то хот' у ч’о́му мош збі́ти / на́в’іт' іґ бес биў смета́ну ў сло́йіку / закри́ти сло́йік таї тр'істи́ / колоти́ти ту́да су́да / і ўно се зибйе́.*

БЙТИ ПО КИШЕ́НИ – завдавати збитків, шкоди кому-небудь: *Йік ц'і́ни пидо́ймуц:е / зач’ну́т рости́ / то ўс'іх ме би́ти по кише́ни.*

БЙТИ ПОКЛО́НИ – *церк.*, дуже низько, до землі кланятися, прославляючи Господа: *Вигл΄іда́йі / шо так ш’:е́ре бйе покло́ни / а прийде тха́т΄і / то ўс΄і́х шл΄аху́йі / а блуства́ ни перестайе́ говори́ти / за ко́ждим дру́гим сло́вом* / *то йек це се назива́йі? / шо ц:е таке́*?

БЙТИ СЕБЕ́ В ГРУ́ДИ (БЙТИСЕ В ГРУ́ДИ) – ударяти себе кулаком у груди, запевняючи кого-небудь у чомусь; дуже запевняти, переконувати когось у чомусь: *Йу́рку / ни бийте себе́ ў гру́ди / абе́сте син'іки́ў ни наробили / ї ни ўступа́йтесе за не́го / бо ви ни ўс'о зна́йіте / вин ни ўс'о вам упов’і́ў / ота́к.*

БЙТИСЕ В ПЙРТУ – легенько битися по роті в момент мовлення з тим, щоб повідомлюване (негативна оцінка чогось, характеристика того, що вразило, налякало; осуд чиїхось дій та ін.) в майбутньому не спричинило мовцеві якоїсь біди чи нещастя: *Бйу́ц:е ў пи́рту / бо бойу́ц:е / шо́би тото́ / шо роска́зуйут / на них ни перейшло́ / до них ни верну́лосе; То і йа де́коли бйу́се ў пи́рту / бо опсу́д'увати гр'іх / а́ле шо? / і ц'і́хо сид'і́ти ни го́ден / ік ви́диш / шо так ни ма́ло би бу́ти.*

БЙТИСЕ ГОЛОВО́В У СТІНУ́ – бути в розпачі: *Нати́л΄ко т΄е́шко / шо ни го́ден т:о виноси́ти / хот΄ бийсе головоу́ў у с'т'іну́.*

БЙТИСЕ З БІДО́В (НУЖДО́В) – долати великі труднощі: *Вуйноч’ко / ка́жу / йік йе / ў ха́т'і вели́киї нидо́т'ік / де́коли так / шо нима́ за шо хл'і́ба купи́ти / ро́бимо / а приробити шош ни го́н':і / к’і́л'ко / вере́ / нам би́тисе с цеў б’ідо́ў? / коли́ ўна нас се попу́сти? / ци так до ста́рости бу́демо дни свойі́ прова́дити*?

БЙТИ ТА СЛУ́ХАТИ (НАТСЛУХА́ТИ), ЦИ ДЙШЕ – те саме, що БЙТИ, АШ (ГАШ) ДУШІ́ НАТСЛУ́ХАТИ: *Боро́н' Бо́же / іґ бес у ко́гос шош ўкра́ў / то так бу́ду би́ти / шо гаш натслуха́ти / ци ди́шеш.*

БИХ – у знач. частки “б”, “би”; те саме, що АБИ́Х: *Бих пишла́ / а́ле ни ма́йу ў шо се ўбра́ти; Сказа́ў бих тоб’і́ па́ру слиў / а́ле ту́тки жинки́ йе / дес дру́гим ра́зом погово́римо; Ік бих го́ден це зроби́ти / то бу́ло би до́бре / а́ле де? / за годи́ну ме темн'і́ти; Бих ви́ўч’іў д'іти́й / таї тогди́ мош вид:иха́ти / на спа́ц'ір ходи́ти; Пишли́ бих у грибі́ / ка́ўт / шо ки́нулисе; Буў бих да́ў йіму́ то́йі коси́ / а́ле бойе́ўсе / шо вин м’ін΄і́ йійі́ урве́.*

БЙЦКАТИСЕ – 1) бути неспокійним (про худобу) на пасовиську: *Ч’ос коро́ва би́цкайіц':е / ви́тко / о́води куса́йут / ци шо*; 2) *перен., ірон.*, частково відступати від норм, яких, на думку мовця, повинен хтось дотримуватися: *Ад'і́ / би́цкайіц':е тро́хи м’ії сус'і́т / а́ле то про́їде / поби́цкайіц':е / ї переста́не / ма́йі с'імн'у́ / то ч’о ш’і тре́ба*?

БІ́ГАНКА, -и – діарея: *Така́ б’і́ганка / шо наї ни ка́жу*; *Найі́ўсе зеленцу́ / таї заробі́ў б’і́ганку.*

БІ́ГАНКА НАЙШЛА́ (ЙМЙЛАСЕ) КОГО́С – *знев., згруб., ірон.*, хтось кудись занадто часто ходить, провідує когось, упадає за кимось: *Ог:о́ / ви́жу / шо йіс засла́п / б’і́ганка наїшла́ / бо ч’о так б’і́гаў бес з горба́ та ў горп по три ра́зи на ден'? / тота́ д'і́ўка / мо́же / ікус робо́ту ма́йі.*

БІ́ГАТИ – 1) ходити до когось дуже часто; ходити за кимсь, залицяючись: *Фед΄о́ так б’і́гайі за мо́йоў дон΄ко́ў / шо споко́йу нима́*; 2) гратися, гуляти (про дітей): *Мамо́ / йа б’і́гати хо́ч'у / пуст'і́т до Йіле́нки.*

БІ́ГАТИ (НОСЙТИСЕ) З ВУЧЬКУРО́М – *евф.*, шантажуючи когось, імітувати намір здіснення самогубства: *Прийшо́ў ви́пиўшиї таї шош йіму́ се ни ўда́ло / ўсе́рдиўсе і зач’е́ў б’і́гати з вуч’куро́м / пока́зуваў / шо хо́ч’і тра́титисе / а́ле ми с то́го н'іч’о́ ни роби́ли / ўдава́ли / шо ни розум’і́йимо / таї вин ужé ни шука́ў кл'у́ч’ки / л'ех спа́ти / ота́к йек буў убра́ниў / так і л'ех / Таї шо / л'у́пко / шо каза́ў / йік уста́ў ра́но? / На́в’іт' про тото́ ни зга́дуваў / пра́ўда / се запита́ў / ци н'іч’о́ ни тре: помоч’і́ / вин н'іко́ли ни здога́дуваўсе за таке́ се запита́ти? / А ви шо? / А шо йа? / стисла́ плеч’е́ма / таї под'е́кувала / каў / іка́ по́мич’ / ік ти / Їва́нку / ква́пис:е на робо́ту / а́ле фа́їно д'е́куйу.*

БІ́ГАТИ, ЇК (ІК) КУГУ́Т ЗА КУ́РКОВ – *згруб.*, впадати за кимось: *Іва́ / поговори́ с хло́пцем / скажи́ наї ни б’і́гайі за д'і́ўкоў / йік кугу́т за ку́ркоў / наї ни обнад'і́йуйі д'і́ўч’іну / бо йіму́ тре́ба се ви́ўч’іти / а тогди́ жени́тисе / а волоч’е́тисе нима́ ч’о / А коли́ вин ме ходи́ти / парупкува́ти? / коли́? / ік стари́ї ста́не? / Ви́жу / шо ти таки́ї сами́ї / йік*

вин / н'іч'ó тебé ни з'м'інúло / З'м'інúло ци н'і / а йа каў / наї хóди / тúл'ко йігó.

БÍГАТИ (БÍЧІ), ЇК (ІК) НА ВОДЙЦУ – йти (ходити) кудись (до когось), на думку мовця, занадто часто; надокучати візитами, дуже поспішати кудись: *Йа ўже запéл:а кýри таї хáту замкнýла / л'ігáйу спáти / ни хóч'у н'ікóго пускáти / бо ўден' м'ін'í надойіли прохач'í / од'н'í прийшлú таї се питáйут / ци мóжно лúпи ўрубáти / к'іл'кá сýкиў / а йа ни позвóлила / каў / де ви рáн'ч'е бýли / ік лúпа цвúла / фáйно пáхла? / тепéрки вид нéйі л'íку ни бýде / то нашó рубáти? / áле ік лиш хóч'іте / то дос'ігн'íт соб'í ц'в'íту / шо се лишúў / нúш':іти ни вóл'но / гадáйу / шо дóбре витпов'íла*; *У клýб'і клáли вистáву / ї л'ýде б'íгли / йік на водúцу*.

БÍГАТИ, ІК (ЇК) ОСТÉКЛИЙ – *згруб*., бути розлюченим: *Ўхапúў сокúру / таї б'íгайі / ік остéклиї / мóже / хóч'і вúкна бúти? / йік хóч'і / наї бúе / сегóн:е розúбйі / а зáўтра ме клáсти*.

БÍГАТИ (СКАКÁТИ), ЇК (ІК) ОШПÁРЕНИЙ – швидко ходити, не знаходячи собі місця; метушитися: *Йілéна з бáбоў б'íгали / йік ошпáрен'і / а йа се дивúла / таї менé нападáў с'м'іх / бо с тóго б'íган'а мáло бýло кóристи / ў них мáйже н'ікóли р'ідý ни бýло*.

БÍГАТИСЕ – ставати тільною (про корову): *Корóва б'íгаласе пйéтого падóлиста / серéд'л'íта тéл'і бýде.*

БІДÁ, -и – 1) нестатки, важкі умови; нещастя, лихо: *Б'ідá однá ни хóдит / зáўс'іди ў пáр'і*; *Йік ідé б'ідá / то ўтвор'éї воротá*; 2) *евф*., нечиста сила, гадюка, статевий орган: *Моï / заш':іпú спóн':і / бо тотý б'ідý вúтко*; *Б'ідá обмáрила ч'олов'íка / водúла л'ісáми*.

БІДÁ БИ ТІ (ТТІ, ТЕБÉ) БРÁЛА (ВЗЄ́ЛА) – *лайл*., викор. в певних ситуаціях як вияв обурення чиїмись діями, вчинками: *Б'ідá би т':і ўз'éла / йа ч'іп'íйу на морóз'і / годúну ч'ікáйу / а ти се ни покáзуйіш? / ўже смих дýмала / шо тебé ґýрскиї хапнýў / бо шо моглó стáтисе / шо?*

БІДÁ БИ ЦЕ (ЦИСÉ) БРÁЛА (ВЗЄ́ЛА) – вислів викор. тоді, коли мовець незадоволений, обурений, роздратований чимось; коли він, розмірковуючи над чимось, шукає вихід із певної ситуації: *Б'ідá би ц:е ўз'éла / лишéн' шо залáгодили ўс'о / і д'н'а ни пройшлó / а то зноў сваркú; Б'ідá би ц:е брáла / к'íл'ко цéму гóден терп'íти? / та йа ни жел'íзна*.

БІДÁ В ПÁРІ ХÓДИ (БÍДИ ПÁРАМИ ХÓДЮТ) – про важкі періоди в житті людини: *Дóбре йістé казáли / ік ідé б'ідá / то ўтвор'éї*

воротá / бо б’і́ди пáрами хóд'ут / однúї скýшно / то ўна клúч’і за собóў ш’:е / так / áби ч’олов’і́кови ни наўт'імн'éлосе / абú вин урáс маў гризóту.

БІДÁ ЗÁВСІДИ В ПÁРІ – часто людина мусить розв’язувати одночасно не одну, а декілька складних проблем: *То так йе / шо б’ідá зáўс'іди ў пáр'і / їйі сам’і́ї скýшно / то йік ідé самá / то ї дру́гу клúч’і / шóби ўже рáзом прийтú ў гóс'т'і до ч’олов’і́ка / вин / сарáку / гадáйі / шо збу́ўсе однóйі ї ме мáти припоч’éвок / áле колú то цéго нимá / однá б’ідá се с'к’ін'ч’éла / зач’інáйіц:е друга*.

БІДÁ ЇГÓ БЕРИ́ – *знев*., 1) викор. як вияв незадоволення, обурення чиїмись діями: *Б’ідá йігó берú / хто би мих здýмати / шо вин потрáфи такé зробúти? / отýтки пúли / сид'і́ли / ч’олов’і́к йік ч’олов’і́к / а то / вúдиш / однó звéр'ха / а дрýге / ўсередúн'і / вúтки ти гóден знáти / шо л'удинá дýмайі?; Б’ідá йігó берú / опшахрувáў менé на пйет' грúўн'іў / йа тáмки се ни додивúў / гаш тепéрки ўздр'і́ў / шо ў бр'іхтáс':і замáло*; 2) викор. у знач. “Хай уже буде, як є”: *Б’ідá йігó берú / нам’і́риўсе / то наї ідé / ни перéч’; Б’ідá йігó берú / ўз'еў та ўз'еў / ми ни зб’ід'н'і́йімо / а мóже / йімý дýш:е трéба / йік нам? / Та ти витколú такúї дóбриї та побóжниї стаў? / вин уз'éў бес пúтан'а / ўкраў / а ти кáжеш / шо дýш:е трéба / то х’ібá донесú йімý ї тотó / шо ни ўм’і́с'т'увалосе ў нéго ў рукáх / бо мóже / тогó бýти замáло / аг’і́ / а йек ни стáне ї цéго / то кажú / шо меш вúден*.

БІДÁ НАЙШЛÁ (НАХÓДИ, НÁЙДЕ) КОГÓС – когось спіткали (спіткають) великі неприємності, горе: *Абú то гóден вид б’ідú се сховáти / так замкнýтисе дес / утеч’і́ / шобú ўна ни гóн:а бýла найтú / та д:е / де? / ўна хóди нáзирц'і / ч’ітýйі на тéбе / лиш ч’ікáйі / колú дáти про сéбе знáти / б’ідá тебé нáйде на кóждим крóц'і / а йік забýў за н'у / тоб’і́ дóбре / а ўна соб’і́ дýмайі / рáдуїсе / бо нидóўго лишúлосе т'і́шитисе*.

БІДÁ ОДНÁ (САМÁ) НИ ХÓДИ – у житті людини бувають хвилини, коли виникає вузол проблем чи з’являються вони одна за одною: *Брáч’:іку Васú / ви сам’і́ вúдите / шо б’ідá однá ни хóди / унá л'ýби кумпáн'ійу / йік ідé / то т'éгне за собóў такé / шóби ч’олов’і́кови с'в’іт буў нимúлиї / абú вин ни знаў / йек с тóго ўсéго вúйти*.

БІДÁ (БІ́ДИ) ОПСІ́ЛА (ОПСІ́ЛИ; ПРИСІ́ЛА, ПРИСІ́ЛИ) КОГÓС – хтось у скруті, безвиході: *Б’ідá ч’óрна / опс'і́ла ч’олов’і́ка з усúх бокíў; Бýло крáїне / такá нуждá / б’і́ди прис'і́ли бýли / шо ни бýло на хл'іп / нимá / і робú / шо хоч’ / оц:é каў таї дýмайу соб’і́ / к’і́л'ко ўс'огó пережúлосе / Гóсподеч’ку мúлиї / на волóвиї шкúр'і би тотó ни списáў / оцéго одв’і́рка*

ни стáне / шóби тáмеч’ки тúл'ко зарýбок поклáсти; *Ни гадáї / шо то лéхко / йік ч’олов’і́ка отáк б’і́ди опс'éдут / ни кóждиї тотó гóден вúтримати* / *цес ш’і ї так дайé рáду*.

БІДÁ ПРИТИСЛÁ (ПРИТИСНЎЛА) КОГÓС – комусь дуже важко: *Ўна се питáйі / йек с цéго вúйти? / а шо йа порáд'у? / гóден йіс шош мýдрого сказáти? / н'і / б’ідá йіх дóбре притиснýла / бо д'і́ти се ўч’éйут / мус утрúмувати / наї доўч’éйуц:е / свéкор у шпиталú / а Мúтро лишúўсе без робóти / бо то роспáлосе / де вин робúў / і йек с цим давáти рáду? / áле л'ýде і з гúршого вихóд'ут / і це перéйде / абú здорóўйі бýло / оц:é голоўнé / здорóўйі*.

БІДÁ ТЕБÉ (ТТІ, ТІ) НÁЙДЕ, НÁВІТЬ ІҐ БЕС ХОВÁВСЕ (ТІКÁВ) ВИД НЕЇ – початок негативних процесів у житті людини відвернути важко: *Ўже шо йе / дé вид б’ідú / вид нáпасти гóден ўбереч’і́се? / та ўна тебé нáйде / нáв’іт' іґ бес ни знáти йек ховáўсе*.

БІДÁЧІ, -я – *співч*., бідний, нещасний: *Тотó б’ідáч’і хóч’і на Велúґден´ у р´ідý з ґáздами стойéти; Мýс'у помоч’і́ / бо то б’ідáч’і*.

БІДÁЧІТКО, -а – *співч*., біднятко: *Б’ідáч’ітко / хл´іп уз´éло ў рýки / ї так ж’éдно йі́ло / шо м’ін'і́ аш слизú ў оч’éх се закрутúли*.

БІДАЧІ́Я, -ї – бідність; біднота: *Цес хлóпец з б’ідач’і́йі / áле дýже робúтниї*.

БІДÁЧЬКО, -а – те саме, що БІ́ДНІТКО: *Унó / б’ідáч'ко / мýс'іло гарувáти / áле на пйінúцу ни гóден доробúтисе*.

БІДÁ, ШО ГАШ ÓЧІ ВИЛÁЗЮТ (ВИЛÁЗІ) – дуже велика біда: *Вúд'іла смих / шо там крáїне / шо ўже країн'і́ш:ого нимá / каў гéзде / у тиї хáт'і такá б’ідá / шо гаш óч’і вилáз'ут / боронú / Бóжеч’ку / кóждого вит такóго*.

БІ́ДИ ЛÁЯМИ ХÓДЮТ – те саме, що БІДÁ ОДНÁ (САМÁ) НИ ХÓДИ: *Ўже йік ідé / то кобúбито однá / а то нимá / б’і́ди лáйами хóд'ут / а ни по однúї*.

БІ́ДІТКО, -а – те саме, що БІ́ДНІТКО: *Б’і́д'ітко скуц'ýбилосе / змéрзло* / *таї сховáлосе пид верéн´у вид дош’:ý*.

БІ́ДНИЙ (БІ́ННИЙ) – 1) жебрак: *Улá / даї цéму б’і́н:ому шош / таї наї ідé соб’і́ з Бóгом*; 2) у спол. *бідна моя голóвóнько* виражає горе, безвихідь: *Б’і́н:а мойá голóвон´ко / шо мáйу д´ійáти?*

БІ́ДНІТКО, -а – біднятко: *Б’і́д'н'ітко / йек унó ме без мáми жúти? / хто йігó попéсти ї пошкудýйі*?

БІДО́ВАНИЙ – про людину, яка зазнала лиха, пройшла через випробування, важку або невиліковну хворобу: *Йої / ни каж’і́т / ц':і д'і́ти страшно́ б’ідо́ван'і*; *Та ў ма́ми була́ тота́ сла́б’іс′т′ / шо л'іку вит не́йі нима́ / молоде́н'ка ўме́л:а / б’і́до́вана*; *Худо́ба б’ідо́вана / ві́тко / бо шерс'т' наўстр'і́т' уста́ла / с це́го н'іч’о́ ни бу́де; Цес ч’олов’і́к страшно́ б’ідо́ваниĭ / лиш раху́йіц:е / шо вин йе ў господа́рств’і / шо ма́йі жі́нку / ним н'іхто́ ни пита́йі / бо ка́жут / шо ўна тро́хи нич’ва́ла*.

БІДО́ВИЙ – наполегливий, рішучий, який уміє захистити себе: *Ви́дите / у ха́т'і ўс'і пйут / а цес хло́пец / б’ідо́виĭ / ви́ўч’іўсе / і ў рот нич’о́ ни бере́ / ни гра́ма*; *Жі́нка б’ідо́ва / ви ч’у́ли таке́*? / *ўз'е́ла коро́мисло і пишла́ во́ўка би́ти; Йіла́к б’ідо́виĭ / вин ус'і́х заста́ви себе́ уваж’е́ти / з ним же́рти пога́н'і.*

БІ́ДОНЬКА (БІ́ДОЧЬКА), -и – у спол. *бі́дочько моя́ бі́дна, бі́донько моя́ гірька́* виражає горе, безвихідь: *Б’і́дон′ко мойа́ г’ір′ка́ / ц′:і ку́ри м’ін′і́ гет ус'о́ перегребли́ / хто йіх суда́ ві́пустиў*?

БІДУ́ ЗАВОДИ́ТИ – сердитися, кричати; погрожувати комусь та ін.: *М’іха́йло страшну́ б’іду́ заводи́ў / бо хтос уз'е́ў йіго́ ш’е́пку / а вин ду́маў / шо то Га́нин мали́ĭ / шо́ ми ка́жемо / нашо́ йіму́ стара́ вели́ка ш’е́пка / коли́ ў не́го йе ку́па сво́йіх? / а́ле то н'іч’о́ ни помога́ло / і ва́диўсе до́ти / до́ки ш’е́пка ни наĭшла́се / сам покла́ў на ша́фу / а ду́рно пу́сто зводи́ў на́пас'т' на дити́ну / гаш пото́му йа ўзна́ла / ч’о / бо мали́ĭ грози́ўсе кі́нути ў бе́рех таку́ пога́ну ш’е́пку / ік д'іт ме йі́йі́ ўбера́ти / дес сказа́ў / шо ў так’і́і лиш пу́ж’іти кого́с до́бре / отого́ ĭ ві́йшла каламо́ц'іíа*.

БІДУ́ ТРУЧЄ́ТИ (НА́ПЕРЕ́ТЬ (НА́ПЕРЕ́Т) СЕ́БЕ) – перебувати в постійній скруті, негараздах; бідувати: *Кобі́бито мих вит:ру́тити б’іду́ ци дес йі́йі́ лиши́ти / ци кому́с прода́ти / а́ле н'іхто́ ни купу́йі / бо ко́ждиĭ ма́йі свойу́ / таĭ лиши́ти ни го́ден / бо ўна ч’іпі́йе́йіц:е ĭ ни дайе́ кро́ка ступи́ти / то мус йі́йі́ уко́с'кати / бере́ ч’олов’і́к на́перет се́бе / таĭ труч’е́йі б’іду́ / до́ки / сара́ку / го́ден / таĭ так іду́т соб’і́ ра́зом / то ўна йіго́ дес кри́шку се попу́сти / то вин йі́йі́ / пантру́йут одно́ о́дного*.

БІ́ЖЯ, -і − *дит*., синкретична мовна одиниця, що може означати: обережно – вогонь; гаряче; там пече та ін.: *Наш Іванко́ ш’і зле гово́ри / а́ле ік дес уздри́т ва́тру / то ро́би таке́ перепу́жене лице́ ĭ кр'іч’е́йі б’і́ж’а / маха́йі на н'у па́л'цем / ноно́ / ĭ пока́зуйі / де ў не́го бу́ла бу́ба / то б’і́ж’а йіму́ бу́бу зроби́ла / ноно́*.

БІЗУВА́ТИ – могти, бути в силі: *Ми ни б'ізу́йімо т:о зроби́ти / бо будо́ва тепе́рки на молодо́го / ду́жого*.

БІЙКѝ ПРОВА́ДИТИ – часто битися: *Штрик йіму́ ў гру́ди / а тої даў поза́вуш / ле́дви розборони́ли / ў тиї ха́т'і в'і́ч'но б'іїки́ прова́д'ут*.

БІ́ЙНО – *присл*., страшно, небезпечно: *Ўноч'е́ ў о́блаз'і б'і́їно їти / бо ш'і ікас б'ідá мо́же переб'і́ч'і / ч'уў смих ус'е́ке*.

БІ́ЙСЕ (БІ́ЙТЕСЕ) БО́ГА – не порушуйте Божих заповідей; дотримуйтеся норм моралі, певних життєвих приписів: *Б'і́йсе Бо́га / ч'олов'і́ч'і / за шо ти напа́ў на хло́пц'а? / вин ни ви́нен; Б'і́йтесе Бо́га / шо ви ро́бите? / така́ мац'і́ц'ка дити́на ўже ма́йі спа́ти / бу́ти ў лу́жеч'ку / а ви йійі́ де́ржите ў так'ії спарнот'і́ / де бе́хкайі му́зика ї ни ч'у́ти / шо хто гово́ри? / та ту́теч'ки ўглу́хнути мош / ви це́го хо́ч'іте? / ци хо́ч'іте / шоби́ дити́на ўноч'е́ кида́ласе? / аг'і́ на вас / ўже тха́т'і / у ц:у м'іну́ту*.

БІЛА́НЯ, -і – про корову білої масті: *У нас бу́ла б'іла́н'а / тота́ / шо рих уломи́ла бу́ла / а йа назива́ла йійі́ бер'і́ска / ўна н'іко́ли се ни залє́жувала / ў брудне́ ни л'іга́ла / ура́с б'іле́н'ка / ч'е́ста бу́ла*.

БІ́ЛА ПА́НЯ – *евф*., смерть: *Тота́ б'і́ла па́н'а ни пита́йец':е / ци ти зр'іхтува́усе / прийшла́ / і ўс'о́ / гаї збера́їсе ї пишли́*.

БІЛЄ́ВИЙ – білявий: *Д'і́ўч'іна б'іл'е́ва / ў ма́му се ўда́ла*.

БІ́ЛИЙ-БІЛІ́СЬКИЙ (БІЛІ́СІНЬКИЙ) ДЕ́НЬ – про час, коли давно настав ранок: *Аг'і́ / надвор'і́ б'іл'і́с'ін'киї ден' / а ви ш'і спите́ / та хто таке́ ч'уў та ви́д'іў*? / *ви забу́ли / шо хто ра́но ўстайе́ / то́му Бох шош дайе́*.

БІ́ЛИЙ, ГАШ (ІК) ДЕРЕВ'ЇНЍЙ (ЗАДЕРЕВІ́В) – дуже холодний і з больовими відчуттями (здеб. про пальці рук і ніг): *Зайшли́ за́пар'і / таї ру́ки ста́ли б'і́л'і ї гаш дереўйін'і́; А шо йіс гада́ла? / ди́ўйусе / а вели́кий па́лец на ноз'і́ / ік ни м'ії / ти́ми к'іва́йу / а цес б'і́лиї / гаш ік дереўйіни́ї / ним н'іч'о́ ни ч'у́йу / пото́му видмн'е́к / а́ле за́рас ік ле́да сту́д'ін' / то зра́зу дайе́ц:е зна́ти / То / Паз'у́ / н'іч'о́ так соб'і́ ни перехо́ди / зна́ки му́с'ут се лиш'е́ти; Нис б'і́лиї і гаш задерев'і́ў / бо́йусе / бих ни видморо́зиў / ч'ем тогди́ бу́ду н'у́хати? / Жерту́ї / жерту́ї*.

БІ́ЛИЙ, ЇК (ІК) ГУ́СКА (ПАПІ́Р, ПОЛОТНО́, СИР, СМЕРТЬ, СНІХ, СТІНА́) – дуже білий, світлий; блідий; здеб. про хворобу: *Вин ни ма́йі ц'в'і́ту ў лици́ / б'і́лиї / йік сир / бре́склиї / ў не́го д'е́д'а таки́ї буў / бо мама́ суха́ ї ду́же ц'іка́ва / мале́н'ка / а так ро́би / шо за неў би ни ўгна́усе / І к'і́л'ко ўже ма́йі? / В'ід'і́ / розм'ін'е́ла с'імдис'е́тку / то ни йе ма́ло / а*

йек ро́би; *Во́лоси ї лице́ ў Йу́рч'іка так'і́ б'і́л'і / йік с'н'іх / а о́ч'і так'і́ / йік не́бо ў пи́дос'ін' / то ни дити́на / а ч'е́сто анге́лик / ангел'е́тко*; *Гента́м по сел'і́ ходи́ў б'і́дниї д'і́до з ба́неч'коў / проси́ў / сара́ку / б'і́лиї / йік с'н'іх*; *У зап'і́ч'ку леж'е́ла слаба́ / б'і́ла / йік полотно́ / йік соро́ч'ка / т:а / шо на ниї*.

БІ́ЛИЙ, ЇК (ІК) МОЛОКО́ – дуже блідий: *Так се перепу́диў / шо стаў б'і́лиї / йік молоко́ / йа тако́ш се ни спамн'іта́ла / ік тот кут'у́га зач'е́ў гарч'е́ти*.

БІ́ЛИЙ ПО́ТРЮХ, -а – легені: *По́тр'ух йе б'і́лиї і ч'о́рниї / то ўже / йек хто л'у́бит / а йа ўс'о́ ўсма́жу*.

БІЛЙТИ – 1) вибілювати на сонці (про полотно): *Д'і́ти ни лиш купа́лисе / аї роби́ли ко́рис'т' / б'іли́ли полотно́ / тре́а бу́ло до́бре пантрува́ти / аби́ ни пересо́хло / ої шо до́бре*; 2) покривати стіни розчином крейди, вапна: *Пи́знашно / Но́ц'ко / шо йіс б'іли́ла / ад'і́ ік'і́ с'т'і́ни голубе́н'к'і / і ш'іто́к ни ви́тко / кра́ш:е бу́ти ни мо́же*.

БІЛЙТИ БОРШЬ – додавати до борщу сметану: *Тоб'і́ б'іли́ти борш' ци н'і? /* Мо́же / *окро́ме ў го́рш'ітко наклад'і́т / йа пото́му з':ім*.

БІЛЙТИСЕ – ставати білим (про полотно) унаслідок дії сонця й води: *Ўл'і́т'і полотно́ б'і́лиц:е / ко́ло р'іки́ / коли́ тепл'і́н' / гор'іч'е́*.

БІЛЙЦЯ, -і – білка: *Ска́ч'і / йік б'іли́ц'а / ни ўси́ди на м'і́сци / Наї ска́ч'і / до́ки їйі се хо́ч'і / то дити́на*; *Шо т:о / ве́ре / ска́ч'і / йік б'іли́ц'а / ота́мки з бе́рега ви́л'ізло / то ни ла́сиц'а*?

БІЛОБРЙСИЙ – білолиций, зі світлими бровами, віями: *Ни л'у́бйу б'ілобри́сих / а́ле цес леґі́ник до́ста фа́їний*.

БІЛЬ, -я́ – вид їстівних грибів білого кольору, груздь: *Мару́ / пишли́ ў б'іл'і́; З б'іл'а́ми йе тро́хи моро́ки / а́ле йік фа́їно зр'іхтува́ти / да́ти ч'існич'ку́ / то ўни ду́же до́бр'і*.

БІЛЬ-СКРІПІ́ЛЬ – неїстівний гриб; коли його ламають, він "скрипить": *Цес грип се назива́йі б'іл' скр'іп'і́л' / вин поди́бниї до б'іл'а́ / тако́го / шо йі́сц:е / а́ле ни таки́ї / шо́ ў не́му и́нче? / ге? / Тото́ / бабо́ / шо б'іл'і́ / до Іл':і́ / а цес ни зна́йу / до́ки / Йоі / іки́ї йіс рузу́мниї / даї наї тебе́ поцулу́йу / А йа ш':е зна́йу / на Пе́тра вода́ те́пла / а по Іл':і́ / таї по тепл'і́ / Лиш н'їўро́ку / т'фу на те́бе / ходи́ко суда́ / наї ба́ба шош тоб'і́ даст / моі / у ко́го ти таки́ї уда́ўсе*?

БІНЬЧЄ́ТИ – 1) мукати (про корів): *Коро́ва за те́л'ім б'ін'ч'е́йі*; 2) тихо плакати, скиглити: *Ки́л'ко бу́деш б'ін'ч'е́ти / ану́ переста́н' / бо напра́ўду диста́неш / тогди́ меш ма́ти / ч'о ве́стисе*.

БІРУВА́ТИ – те саме, що БІЗУВА́ТИ: *Ми стар'і́ / ни б'іру́йімо будо́ву зач'іна́ти / най молод'і́ нат тим го́лу шу́шут / нам до́ста цего́ / шо йе*.

БІ́ТКАТИСЕ – жалітися комусь, розказуючи про свої біди; жаліти когось, співчуваючи; журитися чимось: *Йіле́нко / ни б'і́ткайсе / бо ш':е би́рше рож':е́луйіш ц:у дити́ну*; *Ба́ба Леси́ха б'і́ткаласе / шо Іван марни́й / аш ч'о́рний / шо ку́ри бога́то*.

БІХ ПЕС ЧЄ́РЕС ОВЕ́С – виконати (виконувати) щось недбало, без старання, нашвидкуруч: *Зроби́ў / а́ле йек? / б'іх пес ч'е́рес ове́с / а це ни йе така́ робо́та / за йіку бога́то плати́ц:е*.

БІ́ЧІ – 1) прискорено йти, швидко рухатися: *Ану́ пома́ло йд'іт / ба́ба ни го́н:а б'і́ч'і*; 2) поспішати куди-небудь, квапитися: *Б'іжу́ ў Ко́сиў / бо ш'і нич'о́ до с'в'ет ни ма́йу / му́с'у б'і́ч'і*.

БІ́ЧІ, АШ (ГАШ) РОШЧІХА́ТИСЕ (ЗАШПО́РТУВАТИСЕ) – 1) дуже швидко йти, поспішати; бігти: *Ад'і́ / ад'і́ / куда́ то / вере́ / Йу́р'іха б'іжи́т / аш рошч'іха́йіц:е*?; *Де ўна / сара́ка / го́н:а йти? / а́ле б'іжи́т / аш рошч'іха́йіц:е / голова́ спе́реду / а но́ги з:а́ду / наздогон'е́йут го́лу / а́ле шо? / му́си йти шош дон'ц'і́ помоч'і́ / бо т:а слаба́*; 2) *знев*., *ірон*., зовсім не йти: *Ага́ / йо / б'іжу́ / гаш рошч'іха́йусе / аш зашпо́ртуйусе / так б'іжу́ / найшли́ поштуркувач'а / б'іжи́ туда́ / пода́й т:о / до́ста ўже*.

БІ́ЧІ, ЇК (ІК) БИ ТЕБЕ́ ПИДГОНЄ́ЛИ БАТО́ГОМ (ГНА́ЛИ БАТОГА́МИ) – дуже швидко бігти: *Ч'у́йіш / л'у́пко / ди́ўйусе / Іва́ниха так б'іжи́т городами / іґ би йі́йі хтос пидгон'е́ў / приква́пйуваў бато́гом / аг'і́ / шо се ста́ло?; Та тебе́ н'іхто́ ни застаўйе́ў б'і́ч'і / ни пидгон'е́ў бато́гом / шо йіс так се задиха́ла / ци / мо́же / тебе́ хтос лови́ў на ца́рин'і? / ге? / ни лови́ў*?

БІ́ЧІ (БІ́ГАТИ, ШТРИКА́ТИ), ЇК (ІК) БИ ХТОС СО́ЛИ ПИТ ФИСТ НАСЙПАВ – метушитися, бути сердитим, дуже неспокійним, не могти встояти на одному місці: *Шо ўна так верешени́ц:е / б'і́гайі / іґ би хтос со́ли пит фист наси́паў? / мо́же Йілач'е́ха йі́йі шош сказа́ла? / Ґу́рский тих бабі́ў зна́йі / най соб'і́ ма́с'т'ут го́лу / йа ни м'іш'е́йусе*.

БІ́ЧІ, ЇК (ІК) КОЗА́ ДО ЦА́ПА (КОРО́ВА ДО БИКА́) – *знев*., *згруб*., іти (бігти) кудись із великим бажанням: *Най се преч' ка́же / та гента́м тако́го ни бу́ло / шо́би д'і́ўка пе́рш'а кли́кала па́рупка ў да́нец / а ц':а*

б’іжи́т / ік коза́ до ца́па / ш’і н'іхто́ ни ру́шиўсе / му́зика лиш се зач’іна́йі / а ўна́ ўже ї́ми́ласе за рука́ў / кли́ч’і гул'а́ти / Пара́ / та́же твойа́ ўну́ка ц:е саме́ ро́би / ш’:е ни т:о / ўна сама́ с'іда́йі хло́пцеви на кол'і́на / С'іда́йі / бо кли́ч’ут / а тоб’і́ ба́н:о / шо твойа́ с'т'і́ни питпера́йі?

БІ́ЧІ, ЇК (ІК) МОЛОДЕ́К (ІК МОЛОДУ́ХА) – задуже швидко йти, бігти (про людину поважного віку): *Ад'і́ Йуц'о́ / б’іжи́т / ік молод'е́к / ви́тко / забу́ў / к’і́л'ко йіму́ ро́киў; Хо́ч’те / то ї́д'іт напере́т / а йа соб’і́ пово́лен'ки / не бу́ду б’і́ч’і / йік молоду́ха / мене́ н'іхто́ ў пле́ч’і ни жене́ / то ўже / пре́ц'ін' / мус уваж’е́ти на се́бе*.

БІ́ЧІ (БІ́ГАТИ, ЛІ́ТАТИ, ХОДѝТИ ТА ІН.**), ЇК (ІК) ХОЛЄ́РА** – *згруб*., різко негат. оцінка когось, чиїхось дій: *Л'і́тайі вулиц'а́ми / йік хол'е́ра / ни де́ржиц:е ха́ти; Та ти зна́йіш / шо за до́бре ни ка́жут / ік хол'е́ра / то лиш за шош л'е́сте / пусте́*; *Лиш ни пидгон'е́йте мене́ / бо йа ни бу́ду б’і́ч’і / йік хол'е́ра / йа му́с'у роспод'і́л'увати си́ли / туда́ / це одно́ / а ш’і тре: ви́т:и верну́тисе*.

БІ́ЧІ, КУДА́ (ЛИШ) О́ЧІ ВѝЖУТ (ВЕДУ́Т) – бігти будь-куди, без цілеспрямованості: *То́мин пес ік се ўрва́ў / та йік роз':е́виў у паркан'і́ свойу́ па́ш’:у / то нам уже́ бу́ло ни до грушо́к / ми йік горо́х / се рос:и́пали / б’і́гли / куда́ лиш о́ч’і вел:и́; Ни зна́йу / ци йіс ни забу́ла / гента́м ко́ло Кали́ни жиў д'е́д'а Іва́ниў / ми йіго́ страшно́ се бойе́ли / ік уздримо́ / та зач’іна́йімо б’і́ч’і / куда́ о́ч’і ви́жут / вин буў висо́киї / худи́ї / йік острива́ / бл'іди́ї / йік смерт' / нидол'у́дниї буў / в’і́ч’но ікиї́с м’ішо́к маў пит пахо́ў / а ми гада́ли / шо то на д'іти́ї / шоби́ йіх лови́ти*.

БІ́ЧІ (ТІКА́ТИ), ШО ГАШ (АШ) ГУДѝТ (ЗЕМНЯ́ ГУДЕ́) – дуже швидко бігти; тікати: *Ї́киї́с прийшо́ў пид гру́шу / таї зач’е́ў тр'е́сти / а йа з ґал'е́р'ії уздр'і́ў таї кр'іч’е́йу / Мої / а йа тебе́ наїма́ў тр'істи́? / шо́ ти м’ін'і́ ґазду́йіш ў саду́? / то вин так ви́т:и скак / йік ошпа́рениї / б’іх / дупот'і́ў / шо гаш земн'а́ гуд'і́ла / кош’і́л' / сара́ку / забу́ў пид гру́шеў / йа н'іч’о́ / йік закорт'і́ло / то урви́ соб’і́ / ци м’ін'і́ скажи́ / йа дам / ни пошкуду́йу / а́ле отаке́ роби́ти ў б’і́лиї ден'*?

БІ́ЧІ (ТІКА́ТИ), ШО ГАШ СЕ КУ́РИ (СЕ КУРѝЛО) – дуже швидко бігти (тікати): *С'у́та гада́ў / шо йа йіго́ бу́ду проси́ти шош м’ін'і́ помоч’і́ / ўже рас таке́ бу́ло / то йік уз'е́ў ґа́рнец / то так з ним т'іка́ў / так б’іх / шо за ним гаш се кури́ло; Ни тре: так б’і́ч’і / шоби́ за тобо́ў гаш се кури́ло / гаш дим ішо́ў / тебе́ н'іхто́ ни ло́ви.*

Б’Є – *виг.*, який викор. для підганяння коня чи коней: *Йа йі́хаў з ву́йком / ко́н'і соб’і́ фа́йно нас ве́зли / фи́ру ни тр'ісло́ / а ву́йко лиш бйе та бйе / та́же ўни ни глух’і́ / нашо́ ти́л'ко разі́ў т:о саме́ поўто́р'увати*?

БЙО – те саме, що Б’Є: *Бабо́ / йа каў бйо / а ко́ник ни слу́хайі / д'і́дика слу́хайі / а мене́ н'і / тр'ісе́ головоў таї ди́виц:е*; *Іґ буў мали́ї / с'іда́ў на ко́ўбок / н'і́би йа на фи́р'і / браў бати́х / іки́ї сам зроби́ў / і кр'іч’е́ў бйо / в’і́шта / га́йта*; *Ко́н'і загру́зли / а ву́йко бйо та бйо / а то н'іч’о́ ни помога́йі / мої / кли́ч’те кого́с / шоби́ пит:ру́тили*.

БЙО́КАТИ – вигукувати часто БЙО, підганяючи коней: *Хот'і́ў бу́ти фи́рманом / йік ви́росту / гада́ў / шо вин йі́де соб’і́ / к’і́л'ко хо́ч’і ї куда́ йіму́ се хо́ч’і / та лиш ка́же бйо / ма́м’і / ви́тко / тото́ ўже бу́ло ў печ’інка́х / шо йа ко́ждиї ден' кр'іч’е́ў гру́бим го́лосом / ік у ву́йка Ми́тра / на сво́го кон'а́ / шо ўна каза́ла / мої / мо́же / бес переста́ў бйо́кати / бо поду́майут / шо д'е́д'а за пло́том ко́ниї хова́йі / а йа бут' на шо с'е́ду / і то ўже м’ії к’ін'*.

БЛАВУ́ЧІТИ – дармувати, марнувати час: *Така́ золота́ дни́нка / а ти ота́к блаву́ч’іш ч’ес? / а то хто ме роби́ти*? / *ти хоч’ / шоби́ бураки́ с'н'і́гом припа́ли? / та́же ско́ро Покро́ва*.

БЛАГЍЙ – лагідний, спокійний: *Нима́ шо каза́ти / до́бриї чолов’і́к / благи́ї / ж'ел'ісли́виї / тако́го пошука́ти*.

БЛАГОВІ́СНА ДНЍНА – назва дня тижня, на який припадає свято Благовіщення; згідно з віруванням, у такий день після свята не можна нічого садити, бо врожаю не буде: *Йа сего́н:е н'іч’о́ ни сад'у́ / бо то благов’і́сна дни́на / с то́го ко́ристи ни бу́де; Сего́року Благов’і́ш’:ін'і ў ч’ітве́р' / це ду́же вели́ке с'в’е́то / а́ле йа ни за т:о / йа нага́дуйу / шо бес у ч’ітве́р' н'іч’о́ ни сади́ла / то благов’і́сна дни́на / сади́ ў и́н'ч’і дни / бо д'л'а сад'і́н'а ч’ітве́р' сего́року / то пусти́ї ден' / н'іч’о́ ни ме рости́ / н'іч’о́ ни ўро́ди; Йек ти ни розум’і́йіш? / тота́ дни́на ў тижни́ / на їку припада́ло Благов’і́ш’:ін'і / назива́йіц:е благов’і́сна / сего́н:е ч’ітве́р' / Благов’і́ш’:ін'і / і так н'іхто́ н'іч’о́ ни сади́т / бо то гр'іх / а́ле на дру́гиї ти́жден' ци на тре́тиї / ци поти́м ч’ітве́р' раху́йіц:е благов’і́сним / ў цеї ден' н'іч’о́ ни годи́ц:е сади́ти / а тот'і́ / шо сад'у́т / наї сад'у́т / а́ле ў них н'іч’о́ ни ўро́ди*.

БЛАГОВІ́ШШІНІ, -я – *церк.*, свято Благовіщення Пресвятої Богородиці (7 квітня): *Іке́ Благов’і́ш’:ін'і / таки́ї Вели́ґден'; На Благов’і́ш’:ін'і зазу́л'а зач’іна́йі кува́ти; До Благов’і́ш’:ін'а н'іч’о́ ў горо́д'і*

се ни ро́би / ў цеї ден' ўс'е́ка не́ч'іс'т' з:емн'і́ вила́зи / сама́ смих ви́д'іла перет:оги́т / надвор'і́ ш'і дес по́дес л'іт / а т:о л'і́зе / су́нец:е / Бо́же борони́ вит тако́го / ч'у́йіте / го́ло гол'і́с'ко надвор'і́ / а ўно ўже йе.

БЛАГОСЛОВ'Є́ТИ – ставити знак хреста на комусь; хрестити когось-небудь, проказуючи при цьому молитву: *Д'е́д'а ї не́н'а благослоўйе́йут сво́йіх д'іти́ї на ш'іслі́ве жит'е́*; *Благослоўйе́йут / ік у ко́гос деле́ка доро́га ци хтос іде́ на нау́ку / ік шош важне́ у жит'у́ / тогди́ благослоўйе́йут / шоби́ ї́киїс поч'іто́к до́брим с'к'ін'ч'е́усе*.

БЛЕ́ЇНІ, -я – мекання (про овець, ягнят): *Бле́йін'і з вере́нди ч'у́ти / йіѓн'е́та сего́н:е мут там ноч'ува́ти / бо ў ста́їни дл'а них застудено́*.

БЛЕ́ЇТИ – 1) бекати (про овець, ягнят, кіз): *Коза́ бле́йі / тре́ба дес йійі́ пересил΄е́ти*; 2) *знев*. про бесіду людини: *Шо ти там бле́йіш? / х'і́ба ти розум'і́йіс':е на це́му*? / *ти зна́йіш / йек ш':е́пи опходи́ти*?

БЛЕ́ЇТИ, ЇК (ІК) КОЗА́ – *знев*., говорити пискляво, на думку мовця, недоречно: *Соро́ч'ка на ниї кра́їне ч'о́рна / таї ш'і до то́го ўсе́го сама́ ґазди́н'а бле́йі / ік коза́ / йе́к тої ч'олов'і́к витри́муйі / ни зна́йу.*

БЛЄ́ХА, -и – листове дахове залізо: *Хати́ ў не́го пид бл'е́хоў / до́бриї ґазда́*; *Зда́лобисе дах помал'ува́ти / бо бл'е́ха зач'іна́йі ірж'е́в'іти / коби́би кого́с найти́ на ц:у робо́ту*.

БЛЄХЛА́ТА, -и – поперечна жердка, якою з'єднують крокви під дахом: *Бл΄ехла́ти наби́ли ши́роко / і бл΄е́ха ле́да зач'е́ла прогина́тисе*.

БЛЄ́ШКА, -и – невеличкий шматок листового заліза: *Аг'і́ / вит ч'о́го мо́же бу́ти цис'а́ бл'е́шка? / ви́диш / ї́ка ўна риўне́н'ка*.

БЛЇ̀ЖИТИСЕ (БЛЇ̀ЗИТИСЕ) – наближатися; провідувати когось; приходити до когось: *Ужé Вели́ґден' бли́зиц':е / ско́ро бу́дец:е па́ску́ ї́сти*; *Ўни суда́ і ни бли́жуц':е / нашо́ молоди́м старо́го д'і́да*?; *Фам'і́л'ійа ч'олов'і́ка суда́ ни бли́жиц:е / вид вес'іл'а́ н'іко́го ни ви́д'іла; Бли́жуц:е с'в'е́та / а то ч'ос ни ду́же ве́село / бо до́брого н'іви́тки ни ч'у́ти / нима́ ве́селости; Мої / ви ч'о за ба́бу забу́ли? / ўже дв'і нед'і́ли ни бли́житесе*; *Вин ни бли́зиц:е / на дити́ну гро́ш'і передайе́ / а́ле сам ни їде; Бли́зиц:е Никола́йа / а ў ме́не н'іч'о́ ни зр'іхто́вано / му́с'у за́ўтра їти у Вижни́цу / тики́ лиш*.

БЛИЗНЄ́ТА, -є́т – близнята: *Ўни́ ни близ'н'е́та / а́ле ду́же поди́бн΄і.*

БЛЇ̀МАТИ ОЧЄ́МА – 1) оцінююче, недружелюбно кидати погляди, поглядати: *Ану́ диви́се / йек Кали́на бли́майі оч'е́ма / к'і́л'ко суда́ обе́рне*

гóлу / тúл'ко блúмне; 2) сердитися: *Вин лишéн' блúмайе оч'éма / вúтко / шо сердúтиї / áле ч'о / хот'і́ла бих йа знáти*?

БЛЍСКАТИ (БЛИМОТІ́ТИ) ОДНЍМ МІ́СЦЕМ – *згруб.*, ходити в подертому одязі, в лахмітті: *Переберúсе / хлóпч'і / ни ходú ў цéму / ни блúскаї однúм м'і́сцем / бо то ўстит*.

БЛИ́СКИЙ – близький: *До тóго вер'хá ни йе блúскиї хит / то лиш вигл'ідáйі / шо рукóў подáти*; *Отóї Фед΄ó нам блúскиї фам'іл΄йáнт / áле ни ўрáс до нас признайéц:е*.

БЛЍСКИЙ СВІЙ – хтось із близьких родичів: *Ўни блúск'і свóйі́ / тогó вин ни мих ййі́ брáти / а ўз'éў сус'і́цку д'і́ўч'іну*.

БЛЍСКО – близько: *Кóз΄мов'і ї Дроцúха блúско кóло р΄ікú жийýт / блиш:е нимá кудá*; *Жийімó блúско вид мáми / тáк'ік вúц:и до тóйі скалú / отáк заделéко*; *То ни так блúско / ік вам се здайé*.

БЛЍСНУЛО (ЗБЛЍСНУЛО, БЛЍМНУЛО) В ГОЛОВІ́ КОМУ́С – хтось раптом догадався про щось, збагнув, пригадав що-небудь; комусь спало на думку щось цікаве, варте уваги: *За ц:е ни дýмала / мáла дóста úнчих клóпотиў / áле потóму блúснуло ў голов'і́ / моï / тáже йа моглá забýти / шо сегóн:е трéба здорóвити Ї́вáна / дóбре / шо смих се нагадáла / вин рáдиї буў / д'éкуваў і казáў / шо менé цулýйі ї ш'інýйі / ми по тел'іфóну говорúли.*

БЛЍСНУЛО (СВІЧЬКЍ СЕ ЗАСВІТЍЛИ) В ОЧЄ́Х КОМУ́С – хтось почав погано бачити унаслідок сильного удару, різких рухів голови та ін.: *Блúснуло ў оч'éх / бо дистáў кулакóм у ч'олó / ййгó дóбре хтос угр'і́ў.*

БЛИХА́, -и́ – блоха: *Колúс у хатáх бýли блúхи / то л΄ýде кругóм дýстом посипáли ; Та де: / вúтки? / блих рокú рокéн':і ў хáт'і нимá*.

БЛИХА́ВИЙ – блошиний: *Цес пес блихáвиї / хто позвóлиў ййімý тýтки вич'ýхуватисе? / А вин се ни питáў / ци мóжно / вин бес позвол'і́н'а такé рóби / Говорú / говорú м'ін'і́; Івáнови вўíч'іному отáк се пр'іж'іч'кувáли / Блихáвиї Івáнку талабáнку / твойá жúнка ў збáнку / То ни лишéн' ййімý / у нас кýпа Іванúў / багат'óх так дражнúли / мóже / лиш т:о / шо ни кóждому блихáвиї казáли*.

БЛИШШЄ́ТИ – блищати: *Ни л'ýбйу такý матéр'ійу / ўна задýже блиш':éйі / мош óч'і ўрвáти*.

БЛИШШЄ́ЧІЙ – блискучий: *З блиш’:е́ч’ойі матéр΄іхі ш’:и́ли гоноро́ву бл΄у́ску ци су́кн'у і так ішли́ ў клуп / таке́ р'і́тко ў ко́го бу́ло / а́ле це ўпере́т / ш’і за мо́го д'іво́цтва* / *Та то ĭ за́рас ў таке́ се ўбера́йут*.

БЛІДЍЙ, ЇК (ІК) СМЕРТЬ – те саме, що БІ́ЛИЙ, ЇК (ІК) СТІНА́: *Шо ти хоч’? / д'е́д'а ў шпитали́ / того́ бл'іди́ĭ / ік смерт' / та зна́йіш / шо ту́тки ни вид:иха́йут / а рату́йуц:е вид б΄іди́*.

БЛІХА́РИК, -а – пестл. стос. БЛІХА́РЬ: *До бл΄іха́рика ĭду / та́то висла́ў* / *ма́йу т:о забра́ти / шо вин зроби́ў*.

БЛІХА́РЬ, -я́ – майстер, що ремонтує чи виготовляє вироби з металу (з "блєхи"): *Бл'іха́р' жиў ко́ло Тана́н'ковых / і та́то ни рас ходи́ў до не́го шош ремонтува́ти ци зроби́ти* / *бо вин сапи́ роби́ў / ко́си набли́жуваў*.

БЛІХО́ВИЙ – бляшаний, покритий бляхою: *Ў Кали́н΄ч’іних ха́та бл΄іхо́ва* / *аў нас драни́ц'ами ўкри́та; Ко́ло кирни́ц'і хтос покла́ў бл'іхо́ве го́рш’і / шоби́ до́ўше служи́ло*.

БЛІШІНЙЙ – зроблений з алюмінію: *Пам'н'іта́йіш / ко́ло Близ'н'у́ч’:іних бу́ла кирни́ц'а / ĭ та́мки бу́ло приўйе́зане бл΄іш’іне́ го́рш’і / з бл'е́хи / вели́ке го́рш’і* / *з не́го пи́ли ўс΄і́ / хто хот΄і́ў* / *і ми ўрас / ік ішли́ ш:ко́ли / туда́ поверта́ли*.

БЛІШНЙЙ – дуже яскравий: *Йоі́ / та то таки́ĭ бл'ішни́ĭ св́идер / шо гаш у о́ч’і би́е / буў у ме́не гента́м зеле́ниĭ йе́сний / а́ле ни таки́ĭ / на тот хот'і́лосе диви́тисе ĭ корт'і́ло ўбра́ти / а цес до ч’о́го нифа́ĭниĭ / та ш’і ни мн'іко́н'киĭ до т'і́ла / вид не́го аш і́скри ска́ч’ут / де таке́ ўбера́ти*?

БЛУ́ДОМ ХОДЍТИ – 1) блукати: *Ву́їко роска́зуваў / шо рас пишо́ў буў у грибú / і до ран'а блу́дом ходи́ў / ле́дви тха́т'і прийшо́ў*; 2) вести розпусний спосіб життя: *Де́котр'і д'іўкú пишлú ў м’і́сто ни на нау́ку / аў блут / блу́дом хо́д'ут / А ви ви́тки зна́йіте / йек хто хо́ди? / ви та́меч’ки бу́ли? / Йа ў к’і́н'і ви́д'іла / того́ так каў*.

БЛУ́СТВО (БЛУ́ЦТВО), -а – непристойне, "погане" слово; часто – у мн.: *Ни говори́ блу́цтва / ўстида́ĭсе / бо ту́тки д΄і́ти*; *А цес мали́ĭ блуства́ говóри / скаж’і́т йіму́*; *Іва́ / ни погани́ рот блуства́ми*.

БЛУТ, -ду – 1) помилка (на письмі): *Диви́се / к’і́л'ко блу́диў ту́тки наро́блено / шо́ ц:е за зо́шит таки́ĭ?*; 2) *міф*., нечиста сила, яка збиває з дороги: *Ік пишо́ў буў д'е́д'а ў полонину́ / то оди́н рас маў трафу́нок / шо йіго́ шош води́ло л'іса́ми / ĭки́ĭс блут*.

БЛУТ ІМЙВСЕ КОГО́С – про дезорієнтацію у просторі унаслідок "дії" (на думку мовця) надприродних сил чи надмірного вживання

алкоголю: *Хот'і́ў пити́ до́с'в'іта дго́р'і ў Ду́дин / а йіго́ ў Гребени́ ї́ми́ўсе блут / та таки́ї / шо ни памн'іта́йі / йек наї́шо́ў доро́гу тха́т'і / в'ід'і́ / кого́с здиба́ў / тої заговори́ў до не́го / і Лес'о́ спамн'іта́ўсе / Йо / Ми́тро заговори́ў / сус'і́т наш / ікра́с ішо́ў тоў доро́гоў / шо ко́ло Пи́саного ка́мен'а / ўже гет дни́на се зроби́ла / ди́виц:е / мої / а хто т:о ї́ми́ўсе за смере́ку ї стойі́т? / вин бли́ш:е / а то Лес'о́ / до́бре / шо на це́му се с'к'ін'ч'е́ло*; *Та блут бут' кого́ мо́же ї́ми́тисе / ч'у́ли йісте́ / шо ву́їко Андр'і́ї роска́зуваў / шо́ вин буў пого́стиў*?

БЛЮ́ЗА, -и – блуза; легкий верхній жіночий або чоловічий одяг: *Насту́н'а Кали́н'ч'іна перен'іцо́вувала бл'у́зу Ми́микови / та так / шо ни пизна́ў би / шо то ни нова́*; *Ої шо фа́їна цис'а́ бл'у́за / шо фа́їна / то фа́їна*.

БЛЮ́ЗОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл.* стос БЛЮ́СКА: *Ду́же корти́т мене́ ма́ти кребдаши́нову бл'у́зоч'ку / йа таку́ ў к'і́н'і ви́д'іла / а до не́йі си́ву спин:и́ч'ку / рука́ўч'іки трич'вертко́в'і ма́йут бу́ти*.

БЛЮМКОТІ́ТИ В ЧЄ́РЕВІ – про дискомфорт у шлунку, який хтось відчуває: *Видра́н'а бл'умкоти́т у ч'е́рев'і / хол'е́ра йіго́ зна́йі / шо ц:е се ста́ло / Ви́тко / шо йіс ни догоди́ла йіму́ с харч'а́ми / ўно хот'і́ло ви́борнойі йіди́ / а ти да́ла жинти́ц'і*.

БЛЮ́СКА, -и – блузка: *Цеї рас м'ін'і́ ш:и́ли бл'у́ску на ґу́дз͡иках / але́ йа ни бл'уски́ / йа би́рше сукн'і́ л'у́бйу*.

БЛЮСКО́НИТИ – розхлюпувати щось: *Йа затера́йу / а ви да́л'і бл' уско́ните? / ід'і́т надви́р ігра́тисе / надви́р / бо ту́теч'ки пото́п зро́бите*.

БЛЮСКОТІ́ТИ – те саме, що БЛЮСКО́НИТИ: *Ми́йу терел'і́ / миски́ на це́му сти́л'ч'іку ў отак'і́ї милни́ци / ўна вели́ка / ї то ни так бл'ускоти́т на пидло́гу / ну а йік шош / то затера́йу / нима́ б'іди́*.

БОБЕ́ШКА, -и – послід кози, вівці: *Ко́ло кози́ так ви́ч'істи / шоби́ н'і одно́йі бобе́шки ни бу́ло / а пото́му озми́ с па́ки ли́сту ї фа́їно постели́*.

БОБУ́Х (БУБУ́Х) – *дит.*, викор. у знач.: *впадеш; упав; падай обережно; можна впасти*: *Туда́ ни во́л'но ї́ти / бо там / бобу́х / там кам'і́н'і / ўпа́деш*.

БОВВА́Н, -á – 1) великий камінь, скеля, що стоїть окремо: *Ў Костева́х бога́то вели́ких бов:ани́ў*; 2) *лайл.* про людину, яка не поспішає виконувати накази, прохання; яка, на думку мовця, не зовсім розумна, кмітлива; часто у пор.: *Шо ти стойі́ш / йік бов:а́н / к'і́л'ко бу́ду до те́бе говори́ти? / ци ти глухи́ї?/ мої / оглу́х йіс?*

БО́ВДУР, -а – 1) *рідк.*, скеля, великий камінь: *Та́то Йіле́нки Калúн'ч'інойі каза́ў / шо їде на плот' штрика́ти ко́ло бо́ўдура / пит П'іц'аїла́ми*; 2) *лайл.*, дурень: *Ти бо́ўдуре / с'л'іпа́ку / ни го́ден йіс дивúтисе пид но́ги? / йа так т'е́шко збера́ла цис'і́ а́фини ї не́сла ў такúї с'в'іт / а ти прийшо́ў / абú йіх порос:ипа́ти? / Та йа ни вúд'іў / зашпо́ртаўсе за кош'і́л' / бо ч'о вин маў пид нога́ми стойе́ти? / мош бу́ло на ла́вицу покла́сти / або́ хот' да́л'і вит поро́га / богда́ї на крок / та ч'е́рез ваш кош'і́л' йа мих го́лу ўломúти / а ви ш'і кр'іч'іте́*.

БО́ВКАТИ – 1) дзвеніти; грюкати; видавати різкі звуки, вдаряючись об щось: *Машинú ни гал'му́йут таї бо́ўкайут у йімú; А ч'ем це ти бо́ўкайіш / л'у́пч'іку / у нову́ пу́т'н'у? / ти хо́ч'іш / абú ўна пу́кла ци їкиї ґу́рский с тобо́ў? / ти úнчого зан'а́т'а ни го́ден соб'і́ найтú*?; 2) *знев.*, *перен.*, говорити зайве, не обдумавши: *Ўра́с бо́ўкайіш ни т:о / шо тре́ба / забува́йіш / шо за ни зна́йу ни кара́йу*.

БО́ВКНУТИ – *знев.*, однократна дія до БО́ВКАТИ: *Бо́ўкнула / а тепе́рки шкуду́йу / бо н'іхто́ ни т'ех за йізúк і ни притискува́ў говорúти*.

БО́ВТАНІ, -я – опредм. дія за знач. до БО́ВТАТИ: *Рúбу на́паткоў тре́ба ловúти ў велúк'ії / каламитнúї вод'і́ / бо ў ч'е́стиї / то лиш бо́ўтан'і / рúба се ни ло́ви; Йа ни го́н:а дивúтисе на цисе́ бо́ўтан'і / а́бо йіш / ік се нале́жи / а́бо шуру́ї вúц:и*.

БО́ВТАНКА, -и – дуже рідка несмачна страва (борщ, суп та ін.): *Йо / зварúла бо́ўтанку / а ка́же / шо смашне́ / ік тоб'і́ се ўдайе́ / то йіш.*

БО́ВТАТИ – їсти рідку страву не хотячи, без апетиту; розмішувати, колотити рідину, шукаючи чогось: *Шо ти бо́ўтайіш у борш'е́? / берú йіш.*

БОВТА́ТИСЕ – нестійко висіти, теліпатися: *Шо на то́му пло́т'і боўта́йіц:е?; Кус'т'у́м на не́му боўта́йіц:е / ік на ко́лику.*

БО́ВТАТИСЕ – 1) хлюпатися: *Гаї / збера́ї д'ітúї / до́ста бо́ўтатисе ў студе́ниї вод'і / ш'і засла́бнут*; 2) виконувати щось у воді, за допомогою води: *Но́ц'ко / лиш'е́ї тото́ / йа дожма́ч'у / ни бо́ўтаїсе ў то́му / бо тоб'і́ шко́ди на ру́ки / зноў спу́хнут; Мамо́ / йек ни бо́ўтатисе / ік йа цисе́ мус'у ум:úти*.

БО́ВТИЦЯ, -і – 1) китиця (із пучка ниток), що викор. як зав'язка і як прикраса на одязі: *Ба́ба р'іжн'е́нцка ўс'о робúти ўм'і́ла / ї плел:а́ / ї кужухú шúла / ї бо́ўтиц'і так'і́ до соро́ч'ки зро́бит / шо ну́ / ўс'о в'і́к'ін'ч'іїі*; 2) ґудзик: *Тре́ба до свúдра бо́ўтиц'і пришúти / таї тогдú мош убера́ти / йа ўже йіх зла́годила / ад'і́ ге́нде / ў пуде́лку*.

БО́ВТИЧЬКА, -и – зменш. до БО́ВТИЦЯ: *Ту́тки би се зда́ло бо́ўтич'ку покла́сти / ĭ тут / дв'і до́ста*; *З бо́ўтич'коў / то дитин'е́ч'а ш'е́пка*.

БОВХ (БОБО́ВХ) – здеб. у дит. мовленні – впасти, вистрілити, стріляти: *Абе́с / л'у́пч'іку / ни ĭшоў туда́ / бо бу́де бобо́ўх / меш зноў пла́кати*; *Бу́ло ти́хо / а пото́му лиш ч'у́йімо боўх / ĭ за тоў ха́тоў диму́ пишли́; Йоĭ / по во́ĭн'і к'і́л'ко це́го бу́ло / боўх / бобо́ўх / то полиш'е́лосе ў земли́ ĭ стр'іл'е́ло / ад'і́ ма́мина верста́ч'ка так пишла́ / ста́ла на м'і́ну / і ўс'о / нима́ жи́нки / де́ ни бу́ло*?

БО́ВХНУТИ – вдарити; вистрілити: *Бо́ўхнуў у пле́ч'і кулако́м за пустоду́рно*; *Хот'і́ў бо́ўхнути / а то заĭі́ло ĭ ни стр'іл'е́ло.*

БО́ВХНУТИСЕ – 1) упасти, вдаритися: *Бо́ўхнуласе на схо́дах / ік ішла́ ў пиўни́цу*; 2) із шумом хлюпнутися у воду: *Йо / з розго́ну мош поб'і́ч'і ĭ бо́ўхнутисе ў во́ду / Йек / ік там кри́нта? / х'іба́ ни́ш:е.*

БОГАТЕ́НЬКО – *незм*., багатенько: *Кол'а́ндри ĭ пе́рцу даĭімо́ богате́н'ко / ни шкуду́йімо / би́рше / йік оту́тки йе ў пагари́.*

БОГА́ТИЙ – багатий: *Лес΄о́ бога́тиĭ / бо ма́йі кон΄а́ / дв'і коро́в'і / ĭ ш'і дробйе́та / а ми шо про́ти не́го? / ма́йімо кузу́.*

БОГА́ТО ГОВО́РИ (ГОВО́РИТ), А МА́ЛО РО́БИ (РО́БИТ) – 1) про балакучу непрацьовиту людину: *Ни ĭми в'і́ри балакуно́ви / вин бога́то гово́ри / а́ле ма́ло ро́би / де́ вин цисе́ го́ден зроби́ти? / проси́ Фед'а́ / вин ма́ĭстер / розум'і́йіц:е на стол'е́р'ц'і*; 2) про того, хто перебільшує свої можливості, не здатний виконати обіцяне: *Моĭ / ч'олов'і́ч'і / ти фали́с:е / шо ўс'і роботи́ ро́биш / ану́ нагада́ĭсе / ў котро́го ґазди́ йіс робі́ў? / хо́ч'у се подиви́ти на твоĭу́ робо́ту / бо пи́єц кла́сти / то одно́ / а пидло́гу би́ти / дру́ге / Васи́ / про́с'у тебе́ / ни зач'іна́ĭ бе́с'іду с цим ч'олов'і́ком / бо йек таке́ мо́же бу́ти / шо ўс'і роботи́ вин зна́йі? / вин лиш бога́то гово́ри / а ма́ло шо зро́би*.

БОГА́ЦТВО, -а – багатство: *Бога́цтва ни знати́ ĭко́го ни ма́йімо / сама́ ви́диш / а́ле жи́ти мо́жно / аби́ здоро́ўйі / ц:е наĭважн'і́ш:е*.

БОГАЧЄ́ВИ БИ СЕ НИ ДОРОБЇ́В, А БІ́ДНОМУ (БІ́ННОМУ) БИ СЕ НИ ДОПЛАТЇ́В (НИ ДОДА́В) – кожний прагне мати більше того, чого, на його думку, в нього занадто мало: *Так у Т'у́дев'і ка́жут / богач'е́ви би се ни дороби́ў / а б'і́дному би се ни доплати́ў / бо богач'е́ви ўрас ма́ло / і т:о тре́а зроби́ти / ĭ т:о / моĭ / ану́ би ш'і оц:е́ / йоĭ / а т:о*

ни зроблéно / ну áле ї б'і́дному ўс'éкого се стребйéйі / і вин за свойў робóту так зач'інáйі прáвити / йік за рúн:у мáму / *або ї ш'і бúрше*.

БОГÁЧЬ, -я́ – багач: *Уни́ бýли богач'і́ / богáто мóрґиў земн'і́ мáли*; *Гаї / скаж'і́т / котрúї тепéрен'ки ў сел'і́ се рахýйі / шо вин богáч'*?

БОГДÁЙ – 1) дай, Боже; бодай: *Богдáї би йім так бýло дóбре / йік уни́ м'ін'і́ зробúли; Богдáї би йігó шл'ах трáфиў; Богдáї бес ни доч'ікáў / йек ти менé нагрúс:е; Богдáї би ўни запáлисе с свóйіми ґрунтáми / та би запáлисе / ўс'і до лáби / йéк уни менé дойідáйут / пóйідом йід'ýт*; 2) принаймні, хоч би: *Ік ни помогáйут / то богдáї би ни заваж'éли; Ни каў н'іч'ó / áле йік ни гóн':і ўс'о обробúти до с'в'ет / то богдáї кóло хáти зроб'і́т пор'éдок / а з городáми метé потóму се розберáти*.

БÓГОВИ (БÓГУ) ДÝШУ ВИДДÁТИ – померти: *Сегóн:е страшнá стýд'ін' / отáк постóйіти на цих прот'ігáх / то мóжно Бóгови дýшу вид:áти / абéс йек убрáўсе / н'іч'ó ни помóже*.

БОГОРÓДИЦЯ, -і – 1) *церк*., Перша Богородиця – Успіння Пресвятої Богородиці (28. VIII); друга Богородиця – Різдво Пресвятої Богородиці (21. X); 2) у знач. часового відрізка: *На Богорóдицу ў сéрпни конéц пóсту / і ў клýб'і ўвéч'ір бýла забáва / ї грáла фáїна мýзика / отогдú ми се познакóмили.*

БОГОРÓДИЦЯ ДРÝГА – *церк*., свято Різдва Пресвятої Богородиці (21 вересня): *То бýде Мар'і́ч'ка / бо ўродúласе на самý Дрýгу Богорóдицу / ў полýн:е / позáўтр'у пúдемо заберáти / так дóхтор' сказáў / пéршиї у Гáн'і хлóпец / тепéрки ме мáти сестрúч'ку / шобú ни скýшно йімý бýло / ме бáвити йійі́ / ігрáтисе з неў / мúжи нúми два рóки / то ни йе богáто / ікрáс мут рáзом ростú*.

БОГОРÓДИЦЯ ПÉРШЯ – *церк*., свято Успіння Пресвятої Богородиці (28 серпня): *Пéрет' Пéршоў Богорóдицеў йе Богорóдич'ниї пист / вес'і́л'а ў такúї ч'ес н'іхтó ни рóби / це роковé с'в'éто*.

БÓГУ ДЄ́КУВАТИ – слава Богу: *Бóгу д'éкувати / ў м'і́с'т'і дóбре гостúла*; *Бóгу д'éкувати / перезимувáли*; *Бóгу д'éкувати / ў мúр'і ї здорóўйі доч'ікáли ми цéго Риздвá*.

БÓДАНІ, -я – опредм. дія від БÓДАТИ: *Бóдан'і се с'к'ін'ч'éло / бо рýки тéрпнут / такý дримнý робóту ўже т'éшко робúти; Бóдан'і витклáдáйу на зúму / отогдú дúўйусе / шо трéба пидлатáти / шо доплестú ци питплестú / де трéба / дотóч'уйу ци ростóч'уйу / ад'і́ оц:ý спин:úцу ўзим'і́ бýла росточ'éла таї пиў л'і́та ў ниї хóжу; То йік жúнка*

шош шійі / вишивáйі / ад'і́ пасú ч'олов'íкови на сорóч'ку / ци соб'і́ рукавúўку абó вýстоўки / шош отакé / то за ц:е ни каўт / шо то бóдан'і / а йік шош борсáйі / рош:ивáйі / примудрóвуйі / приштукóвуйі / хóч'і с погáного зробúти нисогíрше абó ї фáїне / то за ц:е каўт / шо то бóдан'і.

БÓДАТИ – виконувати якусь роботу, пов'язану з рукоділлям (розшивати, "росплітати" щось; здійснювати дрібний ремонт одягу та ін.): *Таї шо ви рóбите? / вúжу / шо хóч'іте плестú / И:ї / бóдайу шош / росплел:á трóхи / а то ўс'о однó зле / таї так провозúласе пиў днúни; Кýталасе / а потóму шош бóдала / перешивáла тáтову сорóч'ку / хóч'у з нéйі соб'і́ до нос'і́н'а бл'ýску ш:úти / такý / с корóткими рукавáми / унá йімý бýла їкас нипригíсна / а м'ін'і́ бýде дóбре; Бóдала штúри дни / сид'і́ла кóло тóго / áле с д'éдевого футéрка адú їка в'ітрúўка вúїшла / йа йігó перен'іцувáла / таї н'іхтó ни пизнáў би / шо то с старóго / матéр'іїа ч'ісáн:а / ни волохáтиц:е / м'ін'і́ гаш сам'і́ї се ўдáла мойá робóта / мóже / ни пасýйі такé казáти / áле вúхопилосе / таї ужé наї бýде.*

БОЄ́ТИСЕ ЗА СВОЮ́ ШКИ́РУ – переживати за власні інтереси: *Богáто такúх / шо дбáйут і бойýц:е лиш за сéбе / за свойý шкúру / а з дрýгим / шо бýде / т:о бýде / наї хот' за ним западéц:е / ни ўс'і так'і́ / áле йе.*

БОЄ́ТИСЕ, ЇК (ІК) ВОГНЮ́ – дуже боятися: *При жúн'ц'і Фед'ó ни пиў / вин йійі́ бойéўсе / ік вогн'ý / Бóже боронú / би вид нéго бýло ч'ýти пит'éм / áле йік йійі́ ни бýло / давáў соб'і́ вóл'у; Тáмки Петрúха к'ірýйі / самá смих ч'ýла / йік уна з з'éтем говорúла / Івáнку / а ти ч'о ни ўкосúў травúч'ки корóўц'і? / ге? / а ч'о ў стайéн'ц'і ни вúч'іш':іно? / ци ви хóч'іте / шóби йа вам наїмúла когóс оц:é робúти? / а йік н'і / то продáїте ўс'о ї жúїте / йік у м'í́с'т'і / каў гéзде / ўни йійі́ бойýц:е / йік вогн'ý / А ўна шо / зле кáже? / дóбре рóби / шо зберáйі до ґел'óпу / це ш'і н'ікóму ни пошкóдило.*

БОЄ́ТИСЕ, ЇК (ІК) ГРА́НИ – дуже боятися: *Кóц'о бойі́ц:е жúнки / йік грáни / ўна йігó дóбре ў рукáх дéржи / Наї дéржи / ік йімý так дóбре / ў мéне такá жúнка / іґ д͡зиґáрок / ходúла би / м'інýта ў м'інýту / йа би неў к'ірувáў / а ни ўна мноў / А свóйоў ви дýже гóн':і пок'ірувáти? / ге? / то ч'ужóў / Лéс'ку / лéхко / а свóйоў т'éшко.*

БОЄ́ТИСЕ, ЇК (ІК) КИТ ЛÓЮ – зовсім не боятися: *У нас отáк д'і́ти дражн'ýц:е / А йа тебé се бóйу / ік кит лóйу.*

БОЄ́ТИСЕ, ЇК (ІК) ЧЬО́РТА – дуже боятися: *Де вин шош ска́же? / Дрон' бойі́ц:е те́ш’:і / йік ч’о́рта / Йо / а́ле ўна тики́ до́бриї д'і́т':о / та́меч’ки йе ч’о бойе́тисе / та лиш подиви́тисе на н'у / ї це́го до́ста*.

БОЄ́ТИСЕ, ЇК (ІК) ЧЬОРТ ЛА́ДАНУ (ТІКА́ТИ, ЇК (ІК) ЧЬОРТ ВИД ЛА́ДАНУ) – дуже сильно боятися чогось, сахатися, тікати від чогось: *Ік вин шош зач’іпа́йіц:е / а ти йіму́ лиш нагада́ї за жи́нку / напу́т' / шо ўс'о роска́жеш / вин так йійі́ бойі́ц:е / ік ч’орт ла́дану / бо ка́ўт / шо ўна мо́же ї ру́ку на не́го пидоі́ми́ти / а ш’:е дру́ге / вин там у при́ймах / це наїголоўн'і́ш:е.*

БО́ЖЕ МІЙ, БО́ЖЕ – вигук, що виражає здивування, страждання, розпач: *Бо́же м’ії / Бо́же / к’і́л΄ко молоди́х заги́нуло*.

БО́ЖЕНЬКА, -и – 1) *пестл.* стос. БОГ: *Бо́жен'ка ўс'о ви́ди і ўс'о ч’у́йі / на́в’іт' іґ бес шош поду́маў / до́ста поду́мати шош пога́не / і це ўже йе гр'іх*; 2) образ (ікона) будь-якого святого: *Ми́трику / то Бо́жен'ка / ану́ перехрести́се*; *Ц'і́хо бут' / бо Бо́жен'ка ди́виц:е / ци ти ч’емниї*.

БО́ЖЕ ПОМОГА́Й – ужив. як побажання кому-небудь успіху в роботі; викор. як привітання в ситуаціях, коли мовець проходить мимо того, хто працює; відповідь “Діковать”, “Файно діковать, най і вам помогаї”: *Бо́же помога́ї / Ми́трику / Д'ікова́т' / наї і вам помога́йі / А шо / хо́ч’іте с'інце́ ски́нути? / Ми ўже зроби́ли с'і́но / а цес кава́л'ч’ік лиши́ўсе буў / таї хо́ч’у оц:у́ остриўйе́ноч’ку ски́нути / До́бре / і т:о тре́ба / гаї бу́т'те здоро́в’і / Ід'і́т здоро́в’і / Васи́л'ку / д'ікова́т' / шо заговори́ли / ста́ли кри́шку зо мно́ў / куда́ ї́дете́ / абе́сте до́бре гости́ли.*

БО́ЖИЙ ДАР – щось найважливіше, сутнісне, яке, на думку мовця, дається людині волею Всевишнього (про здоров’я, життя, хліб, талант та ін.): *Здоро́ўйі / то Бо́жиї дар / ік йе здоро́ўйі / то йе ўс'о / а йік йіго́ / Мар'і́ч’ко / нима́ / то н'іч’о́ ч’олов’і́ка ни бере́ц:е; Аби́ так с'п’іва́ти / то тре́ба ма́ти Бо́жиї дар; Ік хтос ма́йі Бо́жиї дар / то іў нау́ц'і мо́же себе́ показа́ти / йе так’і́ му́др'і л'у́де*.

БО́ЖИЙ ЧЬОЛОВІ́К – чесний, щирий чоловік, який живе згідно з Божими заповідями: *Йоі́ / та то Бо́жиї ч’олов’і́к / де́ вин ко́мус шош зле зро́би ци ска́же? / ци пож’іда́йі ч’ужо́го? / та вин пос'л'і́н:е вид:а́ст / ікшо́ тре́ба / ни ви́дите / йек вин убра́ниї*?

БОЖЍТИСЕ – говорити БИГМЕ́, БЍГМЕ-БОЖЕ на підтвердження висловленого, присягатися у чомусь: *Заду́рно ни божи́се / бо ї так тоб’і́ ни в’і́римо*; *Божи́ц:е / а тут оберну́ўсе / і зноў то́йі само́йі*.

БÓЖЯ ДНЍНА (ДНЍНКА) – гарний погожий день; неділя: *Ад'í́ ǐка Бóж’а днúнка / ни надивúўбисе ǐ ни над'éкуваўбисе Бóгови / золотá днúнка / а йа ґóв’ійу на циǐ лáвици / тúл'ко бих ўсéго зробúў / тúл'ко бих барабул'óк вúкопаў / йігидóк вúполоў / дривéц урубáў / а йа йік тоǐ пен' / шо гéнде ни вúкорч’уваниǐ / ни зрýшу з м’í́с'ц'а / Ви / д'í́дику / своǐé видробúли / ўже йістé так наробúлисе / йік р'íтко хто / наǐ молод'í́ увихáйуц:е / а ви бéсте вúдуж’іли / оц:é голоўнé*; *Такá Бóж’а днúнка / шо ни набýўбисе / а йа мýс'у леж’éти / Гóсподи / поможú с цéйі лéж’і вúйти; Бóж’а днúна тáк’ік подарóвана / шóби л'ýде йéблуч’ка опш’іпáли; Бóж’а днúна дайéц:е на т:о / шобú питú до цéр'кви / шобú вид:ихнýти.*

БÓЗЯ, -і **–** *дит*., те саме, що БÓЖЕНЬКА: *Івáн'ч’іку / абéс знаў / Бóз'а ўс'о вúди і ўс'о ч’ýйі / тогó бес слýхаў мáмку і тáтка / помогáў д'í́дикови / такúх д'íточ’óк Бóжен'ка л'ýби*.

БÓЇТИ – кипіти: *Óл'ко / анý скóрше давáǐ судá пирогú / бо ўже водá бóйіт*; *Пáру м’інýт / і кулéш’а готóва / ўже бóйі*.

БÓЇЧІЙ – той, що “боï” (кипить): *То се кидáйі ў бóйіч’е молокó / а ни лиш такé / шо гор'éч’е / ўно зач’éло бóйіти / отогдú мéч’іш к’í́сто і кур'іш’ілéм легóн'ко пом’іш’éла / ўже меш вúд'іти / колú бýде готóве / то дýже бóрзо / йа кýш’ійу / ік ни знáйу / ци се зварúло*.

“БОЙКЍНЯ”, -і – назва сорту яблук: *Боіκúн'і / то зимóв’і йéблука / трóшки кваснóват'і / áле йа л'ýбйу так’í́ / дайýц:е йі́сти*.

БОКÓВАНІ, -я – опредм. дія від. БОКУВÁТИ: *Марý / до ч’óго такé бокóван΄і?/ тáже ǐдú ў хáту / ни стíǐ / йік ч’уж’á*.

БÓКОМ ВЍЛІСТИ (ВИЛІЗÁТИ, ВИЛÁЗИТИ) – зазнати (зазнавати) невдачі, неприємностей: *От':í́ стáтки йім ш’і бóком вúл'істи мóжут / нич’ó ни кáў / та нич’ó ни кáў*; *Уч’éра вúпиў / а сегóн:е тотó йімý бóком вилáзи*.

БОКСÓВИЙ – виготовлений із м’якої шкіри: *Вúд'іў у Кýтах ў однóго ч’олов’íка боксóв’і ч’óботи / ну то ч’óботи / в’ід'í́ / ǐкиǐс пан / бо і ўбран'é фáǐне / áле ч’óботи так’í́ / шо каў вам гéзде / н'і ў кóго такúх нимá / ад'í́ моǐí́ с'в’ітóшн'і шкарбунú прóтиў них / от:ó ч’óботи / Йýц'ку / ни перефáл'уǐте ч’уж’í́ / бо вáш’і дóста фáǐн'і / ни дýмайу / шо ў тóго ч’олов’íка крáш’:і / бигмé*; *Андр'í́ǐ т'í́шиўсе / бо д'éд'а йімý купúў боксóв’і ч’óботи / і сам’í́ ўни / ǐ зол΄á ў них л΄укс*.

БОКУВÁТИ – уникати когось (чогось), сторонитися: *Вúтко / нáш’а нев’í́стка ўсéрдиласе / бо бокýйі / рáн'ше хот' моглá шош заговорúти / за*

д'ітúї се запитáти / за здорóўйі / і тепéрки н'íби говóри / ни їде тумакóм / áле склес' / а йік дес дáл'ше стойімó / то ўдайé / шо ни вúди / йа знáйу ч'о / бо мáма задýже óстро шош їйі сказáла / мóже / і йа би на такé се ўсéрдила; *Ти ч'о бокýйіш / ни прихóдиш дитúн'і по молокó? / тажé йа тоб'í ни зробúла ничʼó погáного*.

БОЛÁ, -ú – хвороба, слабість: *Шо за болá? / рýку ни гóден пидоїмúти*; *Ад'í / болá причʼіпúласе / ї ни попускáйіц:е чоловʼíка*.

БОЛÁ БИ ТІ (ТТІ, ТЕБÉ) СТЄ́ЛА (ВЗЄ́ЛА, НАЙШЛÁ) – щоб ти занедужав, щоб тобі було погано: *Болá би т':і с'т'éла / йек ти мене нагрúс:е / жиўцéм у грип загон'éйіш / р'íжеш без ножʼá; Болá би тебé ўз'éла / а ти ч'о ни слýхайіш стáрших?*

БÓЛЕ – *незм*., добре; слава Богу; частк. із підсилювальним знач. "*добре що*": *Чʼýли йістé / шо мéнчиї Мúтриў машúну розбúў? / кáжут / шо нан'інáшо / / н'ічʼó з нéйі нимá / Йої / та де ни чʼýли / бóле / шо сам живúї / зал'íза тóго ни шкодá / наї ідé / дóбре / шо сам уратувáўсе / та де ни чʼýли? / ни гóн':і до сéбе прийтú*; *Бóле / смих вúпрала сегóн:е / бо на дош' се зберáйі / мóже розвéстисе на пáру ден'.*

БОЛЄ́К, -ікá – болячка; "буба": *Агʼí / ікúїс бол'éк се зробúў на плéчʼах і зачʼінáйі бол'íти / алé наї болúт / ік йімý так се хóчʼі / йа на тотó се ни дúўйу; Мáйу бол'éк / алé комý бýду се квóлити*?

БОЛЄ́К ЖИЛУ́ТКА (ЖЕЛУ́ТКА, ЖОЛУ́ТКА) – виразка шлунка: *Зачʼéлосе с тóго / шо йігó побóл'уваў жилýдок / шош з':іст / таї болúт / а потúм перехóди / а то ўже так прийшлóсе / шо гет бʼідá / пишлú ў Кóсиў / ог:ó / бол'éк жилýтка / мус л'íгáти ў шпитáл' / і фéртик; На тих харчʼáх заробúў собʼí бол'éк жолýтка.*

БОЛЄ́ЧЬКА, -и – будь-яка хвороба внутрішніх органів: *У старóго тих бол'ічʼóк / ц'ілá кýпа / а бʼíда / шо молод'í слабýйут*.

БÓЛІ В МІЧЬНИКУ́ – цистит: *Бáба Йілéна н'іґдé се ни покáзуйі / дрýгиї ден' вигр'івáйіц:е / кáже / шо бóл'і ў мʼічʼникý / рас за рáзом гóнит мочʼéти*. Див. ГÓНИТ МОЧЄ́ТИ.

БОЛÓТО, -а – розгрузла земля, грязюка: *Ни їдú тудá / бо понад'вʼíр'у такé болóто / шо ў чʼóботи наберéш.*

БОЛÓТО (ГРУСЬ) ПО ВУ́ХА – про грязюку надворі чи бруд у хаті: *Грýзи надворʼí / болóто по вýха; Моï / ґаздúне / чʼо ў хáт'і грус' по вýха*?

БÓЛЬФА, -и – пухир від опіку, мозоль та ін.: *Ў мéне на губáх болʹфú повикидáло / таї шʼі зáйіда до тóго ўсéго се зробúла; То живúї мозúл' / у*

ïко́му р'ітке́ йе / таке́ / йік су́кровиц'а / шо ш'і ни прорва́лосе / йек вигл'іда́йі? / гаї диви́се / оц:е́ бо́л'фа / бо́л'фа ї на йізиц'і́ мо́же бу́ти / Ви́тко / у тих жино́к / шо ма́йут до́ўг'і йізики́ / аби́ ме́нче говори́ли / то йім тото́ викида́йі / ни ч'уў смих тако́го / а́ле до́бре / тогди́ жи́нка ц'і́хо сиди́т / Пус'т'е́ку / тоб'і́ лиш же́рти ў голов'і́.

БО́ЛЬФА (БОЛЬФЍ) НА ГУБІ́ (НА ГУБА́Х) – герпес: *Дес із рик цего ни бу́ло / а тепе́рки зноў ви́скакла бо́л'фа на губ'і́ / ма́йу ї́кус мас' / а́ле то ни помога́йі / ви́тко / само́ вит се́бе ма́йі зийти́.*

БОМБЕ́ТЛЯ, -і – дерев'яний розсувний тапчан; дерев'яне пружинне ліжко: *У стари́ї ха́т'і пит с'т'іно́ў бу́ло лу́шко / а пид дру́гоў / бомбе́т'л'а / на ни́ї д'і́ти спа́ли / а пид ви́кнами / до́ўга ла́виц'а.*

БО́МБЛИК, -а – зменш. до БОМБО́Н: *Так'і́ бо́мблики на сви́др'і / в'ід'і́ / окро́ме се ро́бйут / а пото́му йіх пришива́йут; На ш'е́пц'і ў ме́не бо́мблик видирва́ўсе / Сам? / ци хтос поми́х йіму́*?

БОМБО́Н, -а – прикраса кулястої форми з ниток, що викор. на дитячій шапочці, на одязі взагалі, напр., на сардаці: *Сарда́к ч'ірво́н:ий / з бомбо́нами / таки́ї лиш ў с'в'е́та ўбера́ли.*

БО́МКАТИ – вдаряти чимось металевим об щось: *Так бо́мкаў клеўце́м у бл'е́ху / шо мене́ гаш голова́ зач'е́ла лупа́ти.*

БОРЗЕ́НЬКО – швиденько: *Ану́ к'іва́їсе / борзе́н'ко ї́ди / бо нич'*; *Гаї б'іжи́ / борзе́н'ко нарви́ м'ін'і́ ч'е́брику*; *То борзе́н'ко ма́йі се роби́ти / а ни так / іґ бес нич'о́ сего́н:е ни йіў.*

БОРЍТКА, -и – приймочки квіток кукурудзяного початка: *Ни рви боритки́ / бо ш'і кукурудз͡зо́к ни ви́рис / вин ма́йі ви́рости*; *Каўт / шо с тих боридо́к до́бре гарба́ту роби́ти / шо то л'ік.*

БОРІ́НКА, -и – змагання (здеб. між дітьми, підлітками), яке повинно виявити сильнішого: *Ў тиї бор'ін'ц'і наїду́ш:ий буў Васи́л'*; *Зач'е́ласе бор'і́нка мижи́ сво́йіми / а де ц:е до́бре*?

БО́РЗО – *присл.* швидко: *Ход'і́м бо́рзо / бо на Слу́жбу се забаримо́*; *Сего́року бо́рзо зима́ ўпа́ла / пйе́того падо́листа*; *Мар'і́ / бо́рзо ни ви́їде / коло́ цего при́йдец:е поси́д'іти / то ни так / ік тоб'і́ се здайе́.*

БОРО́НЬ БО́ЖЕ – вживається для вираж. небажаності чогось, прохання не допустити щось; оберегти, застерегти від чогось: *Боро́н' Бо́же / тако́го зазна́ти вид д'іти́ї*; *Лиш одно́ скаў / боро́н' Бо́же вид на́пасти / вид зло́го о́ка ї за́здрости*; *Боро́н' Бо́же ко́ждого вит тако́йі до́л'і.*

БОРСА́НИТИСЕ – *згруб*., вибиратися зі скрутного становища, долати труднощі: *Йоï / ни зна́йу / к'і́л'ко ми ш'і ма́йімо борса́нитисе? / робú шош / ч'олов'і́ч'і / А йа ма́ло ро́бйу? / а́ле йа ни пúду кра́сти / ĭ л'удúï рабува́ти ў О́блаз'і ни бу́ду / ци ти шо хоч'? / абú йа пишо́ў когóс душúти*? / *кажú м'ін'і́ / хоч'*?

БОРСА́НИТИСЕ, ЇК (ІК) МИШ У ВОДІ́ (В СЛО́ЙКУ, У СЛО́ЇКУ, В КОНО́ВЦІ, В ПУ́ТНИ) – намагатися вийти (вибратися) зі скрутного становища: *Вú́д'іли йі́сте / йек миш борса́ниц:е / ік у шош упа́де? / хо́ч'і вúл'істи / а то ни ду́же го́ден / ота́к і йа др'а́пайусе / борса́н'усе / а то ни пуска́йі / отаке́ мойе́*.

БОРСА́ТИСЕ – витягуватися із чогось (про нитки): *То ни борса́йіц:е / А ти ни з лиц'а́ зач'іна́ï / а знавúворотка / озмú мале́н'к'і ножич'кú / протнú нúтку / а пото́му вит'іга́ï / оце́ў ігло́ў / отако́*.

БО́РСА́ТИСЕ – визволятися з чогось чи від когось; те саме, що БОРСА́НИТИСЕ: *Вин борса́ўсе / а́ле шо / йіх дво́йі / а вин одúн; Снúла смих / шо бо́рсайусе / а мене́ шош та́к'ік стиска́йі / і йа зач'е́ла кр'іч'е́ти / аг'і́ / шо́ би ц:е могло́ знач'е́ти? / То ни на пйе́тницу / такúï сон ни спра́ўд'уйіц:е /а ш':е важне́ т:о / шо ти тикú вúборсаласе / наï бу́де / шо кр'іч'е́ла / а́ле тоб'і́ ста́ло ле́кше*.

БОРТЙ̀ВКА, -и – бортова вантажна машина: *Йо / і л'ісово́зи йі́дут / і бортиўка́ми л'іс во́з'ут / наïбúрше ўноч'е́ / ту́теч'ки ко́ло доро́ги ўс'е́кого надúвис:е / шо тре́ба / і шо л'і́пше ни зна́ти*.

БО́РШЕ – *присл*. швидше: *Цису́ робо́ту бо́рше зро́би Лес'о́ / ан'і́ш ву́ïко Мúтро*; *Зас'п'іва́ли / таï ад'і́ бо́рше робо́та пишла́*.

БО́РШЕ ПА́ЛЕЦ ДА́ТИ СОБІ́ ВИДРУБА́ТИ (ВИТТЄ́ТИ), ІК (ЇК) ПИТЙ̀ КУДА́С (ЗГОДЙ̀ТИСЕ НА ШОШ; ЗРОБЙ̀ТИ ШОШ ТА ІН.**) –** запевнення в неможливості здійснення чогось ким-небудь: *Ма́ма роска́зувала / шо гента́м / ік ш'і ўна бу́ла д'і́ўкоў / до них зач'е́ў приходúти оде́н хлопч'і́ш'і / йіх бу́ло три д'і́ўц'і / таï рахува́лосе / шо то до не́йі / бо ўна бу́ла наïста́рш'а / і пе́ршоў ма́ла се вид:ава́ти / так упере́т бу́ло / ну таï шо / вин буў ни з гúршойі фам'і́л'ійі таï нипога́ниï с се́бе / висо́киï / ч'орн'е́виï / штрама́к / а́ле заго́нистиï / л'убúў питс'м'і́йуватисе з дру́гих / і це ма́м'і ни пл'аўдува́ло / ба́ба ўже по́хот'іла бу́ла вид:а́ти йійі / а́ле ма́ма сказа́ла / шо бо́рше па́лец даст соб'і́ видруба́ти / ік питú за не́го / таï на це́му ўс'о се с'к'ін'ч'е́ло / ба́ба ни сúлувала / а ў ско́рим ч'іс'і́ д'е́д'а та́тиў пишо́ў до ба́би таï зговорúли за*

вес'іл'е́ / так шо ма́ма вид:а́ласе за мо́го та́та бо́рше / ч’ем тот па́рубок се ўжени́ў / а ти зна́йіш кого́ вин уз'е́ў буў?; Ни каж’і́т м’ін'і́ / аби́х би́рше ни ч’у́ла за ц:е / бо йа бо́рше па́лец дам соб’і́ видруба́ти / ік зго́д'усе на т:о / шо ви ра́дите / ни зго́д'усе / аби́ м’ін'і́ шо роби́ли; *Нико́л'ц'о ка́же / шо бо́рше соб’і́ па́лец даст вит':е́ти / ік пити́ до то́йі д'і́ўки / ноги́ мо́йі та́мки би́рше ни бу́де / ота́к сказа́ў при ўс'іх*.

БОРШЄ́ВІТИ – заростати “боршівником”: *Присади́ба ў ба́би гет з'н'ійе́ч’іласе / зарсла́ борш’іўнико́м / таї з не́йі н'іч’о́ нима́ / і ў ву́їни ві́жу / шо борш’е́в’ійі / то пас'ку́дниї бур'е́н / ік ки́нуўсе / то йіго́ т'е́шко се збу́ти*.

БОРШІ́ВКА, -и – вид бур’яну; те саме, що БОРШІВНЍК: *Ту́теч’ки нима́ борш’і́ўки / ўна йе ко́ло ви́шнойі ха́ти / та́мки так загуч’е́ло / шо йе на шо подиви́тисе*; *Йо́йойоі / та це́йі борш’і́ўки ту́тки ад'і́ к’і́л'ко / ану́ / л'у́пко / диви́се / то гаш до пидгор'і́х / гаш до то́йі дро́ти / ус'о́ борш’і́ўка / оту́тки йе ко́ло ч’о́го се наробі́ти / оі шо йе*.

БОРШІВНЍК, -á, (-ý) – вид бур’яну; кінський щавель: *Ко́ло Сеўч’уко́вих тако́го борш’іўнику́ бу́ло / шо ми ле́дви збу́лисе то́го / таке́ то пас'ку́дне*; *Ану́ мич’ / а йік се ни вит'іга́йі / то мус вико́пувати / бо ік да́ти борш’іўнико́ви загуч’е́ти / то с присади́би н'іч’о́ ни бу́де / ти ни ві́диш / іке́ ўно ч’іпке́*; *Борш’іўни́к ма́йі страшно́ мо́цне кор'і́н'і*.

БО́РШІК, -у – борщик: *Йі́шмо це́го бо́рш’іку / вин з нови́ми барабул'ка́ми / с ч’е́бриком / ви́йде по дв’і ко́фел'ки.*

БОРШЬ, -ю – борщ; суп: *Штефа́н л'у́би борш’ з бурака́ми / а ни с сами́ми барабу́л'ами / Там ш’і мо́рква йе / Таї шо / наї плі́вайі / а́ле вин ни ч’ірво́н:иї / Іки́ї звари́ла / таки́ї звари́ла / йік хо́ч’і / наї йіст / а йік н'і / то ўруба́йу йіму́ солони́ни / а тото́ / шо вин хо́ч’і / звари́ш йіму́ до́ма / наш д'е́д'а так ни переберáйі / шо дам / то йіст*.

БО́СИЙ – зовсім босий; той, що не має необхідного, належного на сезон взуття: *Ўд΄ім у Ко́сиў по ч’ереви́ки / бо йа ч’е́сто бо́са / таї тоб’і́ би се зда́ло шош на но́ги / мо́же / на́їдемо; Де ўна бо́са? / ўна ма́йі три па́р'і ч’оби́т / і то ни бут' ік’і́ / а до́ста фа́йн'і.*

БО́СИЙ-БОСІ́СЬКИЙ – те саме, що БОСІ́СЬКИЙ: *Роса́ ўже студе́на / а ба́ба прийшла́ бо́са бос'і́с'ка / ка́же / шо ўна до́бре се ч’у́йі / ік так хо́ди / мо́же / ї так / але́ м’ін'і́ се ви́ди / шо то и́н'ч’а прич’е́на / ўна ни ма́йі / за шо купи́ти.*

БОСІ́СЬКИЙ – підсилення знач. БО́СИЙ: *Ско́ро зима́ ўпа́де / а йа бос'і́с'ка / пі́ду ў Ку́ти ч'о́боти купи́ти / по ч'о́му ч'о́боти / ни ч'у́ли йісте́? / ви би́рше ў м'і́сто хо́дите / Та то йек до ч'оби́т.*

БОСОНО́ШКИ, -жок, -кив – босоніжки: *Мойі́ босоно́шки / у ĭких хо́жу / се пирва́ли / а нов'і́ ти́снут / і шо йа ма́йу роби́ти*?

БОСО́ТА, -и – *знев.*, *зб.*, босяки: *То босо́та / шо́ там мо́же бу́ти до́брого? / Ни каж'і́т так / д'і́ти роби́т'н'і / с таки́х ґа́зди вихо́д'ут*.

БО́СЬКО, -а – заг. назва собаки: *Йа сего́н:е пишла́ на по́шту / плати́ти за с'в'і́тло / ди́ўйусе / а та́меч'ки пид двер'ми́ ікі́йс бо́с'ко зме́рзлиĭ / вихо́ди Мар'і́ч'ка Но́цина / а вин уста́ў / стр'іхну́ўсе / пот'ігну́ўсе / таĭ пишо́ў за ґазди́неў / ўна с'м'ійе́ц:е / ка́же / шо то йійі́ оборо́нец.*

БОСЯКА́ (БОСЯКО́М) – *незм.*, босоніж: *Ти забу́ла / ік мало́ў бос'ако́м ходи́ла? / то здо́рово дл'а л'удини́.*

БО́ТИ, -ив – жіночі ґумові чоботи з короткими халявами, здебільшого на "корках" – підборах: *Бо́ти до́бр'і / коли́ мокро́ / а так / па́р'ут.*

БОХ, -га – Бог: *Бох до́бриĭ / ко́ждому / хто про́си / помо́же*; *Доро́га до Бо́га ко́ждому ўтворе́на / Бох ко́ждого прі́йме / але́ л'у́де гр'ішу́т таĭ ни ві́жут йійі́.*

БО́ХАНЕЦ, - я – 1) невелика булочка, хлібець, яким обдаровують дітей (приблизно до 10 – 12 років), що прийшли до будь-якої хати рано-вранці у Живний (Чистий) Четвер перед Великоднем. Діти стають на порозі, кажучи: *Пус'т'і́т / пус'т'і́т на бо́хан'ц'і.* Зараз рідко печуть боханці, а дітям дають печиво, вафлі, пампушки та ін. Поклавши гостинці в кошик, "боханьчірі" дякують: *Прости́бих / абе́сте на́рик доч'іка́ли*; 2) *рідк.*, хлібина: *К'іл'ко кушту́йі ў циĭ копарати́в'і ото́ĭ бо́ханец*?

БО́ХАНЦІ, -ів – обрядодія, яку виконують вранці у Живний Четвер, обдаровуючи дітей: *Д'і́ти ў Т'у́дев'і хо́д'ут на бо́хан'ц'і зда́ўна / витколи́ себе́ памн'іта́йу / каўт / шо сего́року на́в'іт' до шко́ли ни ĭшли / ўс'і бохан'ч'ір'ува́ли.*

БОХАНЬЧЄ́РЬ, -ірѧ́ – дитина, що прийшла "на боханьці": *Сего́року ў ме́не нибога́то бу́ло бохан'ч'ір'і́ў / дес зо два́ц':іт' / аў Іва́на ў Ни́жним кинци́ / набога́то би́рше / дес ко́ло п'idис'е́т' / ка́же / шо вид:о́с'в'іта две́р'і се ни запера́ли / ві́диш / до старо́йі ба́би ни ду́же ква́пйуц:е ĭти / а*

до молодúх б'іжýт / И:ї / шо ви такé кáжете? / а двáц':іт' це мáло? / де мáло.

БОХАНЬЧІРЮВÁТИ – іти (ходити) "на боханьці": *Бохан'ч'ір'ýйут мал'í д'íти / а ўже так'í / йік нáш'а Óл'а / ни хóд'ут / тогúт і ўна ўшлá / а тепéр вúт'іглaсе / пиў д'íўки / таї кудá*?

БОХ ВАС (ТЕБÉ) НАГОРОДЍТ (НАЙ БОХ ТОБІ́ ДАСТ У СТО РАЗЍВ БЍРШЕ; НАЙ БОХ ТОБІ́ (ВАМ) СЕ ВИДДЄ́ЧІТ ТА ІН.**) –** добро, зроблене комусь, буде помічене і віддячене тобі Богом; зроблене комусь добро повертається до людини: *За т:о / шо йіс помúх одовúци / Бох тебé нагородúт; Бох ус'ó вúди / і кóждому / хто комýс зробúў шош дóброго / наї би отúц'ко / се вид':éч'уйі / вин так рóби зáм'іс' тóго / хто сам ни б'ізýйі оц:é зробúти / áле хто дистáў пóмич' / Бох ус'ó знáйі і нагорóд'уйі за добрó; Наї тебé / Марýс'ко / і твóйіх д'ітúї ни обминé Бóж'а лáска / наї вин тоб'í заплатúт добрóм за твоúé добрó / наї нагородúт у сто разúў бúршим*.

БОХ ВЍДИ (ЗНÁЇ), КОГÓ ПАРУВÁТИ – усе в Божих руках, зокрема й те, кому з ким одружуватися: *Настý / Бох вúди / когó парувáти / одúн вин наперéт ус'ó знáйі / анý бéсте бýли вид:áли д'íўч'іну за тóго лаїдакá / шо ўна гúнула за нéго ўти / ци би бýло дóбре? / а так Бох даў дóбриї рóзум / зач'íкáли йíсте ікúїс ч'ес / і ад'í ўкиї фáйниї та дóбриї хлóпец трáфиўсе / так мáло бýти / нам лиш се здайé / шо ми к'ірýйімо / а то н'і / Бóжен'ка ўс'о дайé*.

БОХ ВЍДИ, ШО КОМÝ СЕ НАЛЕ́ЖИ – Бог – непомильний суддя: *Шо бéсте тýтеч'ки ни говорúли / йек бéсте ни питскáкували / а Бох вúди / шо комý се налéжи / і томý т:о дайé / шо хто заробúў / ік ни зрáзу / то потóму / áле кóждиї своúé дистáне / отáк йа скаў*.

БОХ ВИДОБРÁВ (ВИДБЕРÁЇ) РÓЗУМ КОМÝС **–** хтось не здатний чітко, логічно мислити: *Вúдите сам'í / Парá / гúршого нимá / ік Бох видберáйі рóзум / отогдú ўже б'ідá / ч'óрна ч'орéн:а б'ідá*; *То ни Бох видберáйі рóзум / то йўда пидиўд'уйі*.

БОХ ЗНÁЇ, ЗА ШО, КІ́ЛЬКО (КЍЛЬКО) Й КОМÝ – кожен отримає те, що заслужив: *Дóбре кáжеш / шо на ўс'о Бóж'а вóл'а / вин одúн знáйі / за шо / к'íл'ко ї комý / тóму бúрше / цéму мéнче / а тамтóму тúл'ко / шо ни ме знáти / йек днúну перебýти / ад'í гéнде прийшóў пйéниї / та так витшп'іцувáў жúнку / шо ўна голуб'íс'ка стáла / то йек вин гадáйі? / тýтки об'íїдец:е на мéнчому?*

БОХ З НИМ (З НЕВ ТА ІН**.)** – ужив. як знак згоди, примирення, заспокоєння: *Бох з ним / с тим к'і́с΄ім / ни бу́демо за т:о говори́ти*; *Та Бох з ним / с тим ч'олов'і́ком / то ни йе так'і́ вели́к'і гро́ш'і / шобі́ банува́ти / Йо / нивели́к'і / а́ле ч'о вин маў бра́ти заўда́ток / ік зна́ў / шо ни прі́йде роби́ти? / а йік ни ї́деш / то вид:а́ї гро́ш'і / а то н'і заўда́тку / н'і ма́їстра.*

БОХ ЙІГО́ ЗНА́Ї – ніхто не знає; невідомо що, як, куди, чому та ін.: *Бох йіго́ зна́йі / ч'ем це се с΄к'ін΄ч'е́йі / ти ни ви́диш / шо ро́биц:е?; Бох йіго́ зна́йі / йек це ўсе го́н:о бу́ти; Бох йіго́ зна́йі / шо́ ў них на га́ц':і / то так'і́ л'у́де / шо вид них ус'е́кого мош спод'іва́тисе / уні́ ни йе слі́ўн'і ґа́зди; Бох йіго́ знаї́ / ч'о так ў жит'у́ стайе́ц':е / л΄убі́ў одну́ / а ўжені́ўсе з дру́гоў*.

БОХ УСЬО́ ВИ́ДИ – викор. у ситуаціях, коли мовець хоче наголосити: Бог – справедливий суддя, і кожний згодом отримає за свої вчинки те, що заслужив: *Уні́ гада́йут / шо то йім так мине́ц:е / ої н'і / Бох ус'о́ ви́ди / і ко́ждиї свойе́ диста́не / йік ни вин / то йіго́ д'і́ти / бо то ни мо́же так бу́ти / шобі́ ў сироті́ ви́мантити зе́мн'у / і за ц:е ни витпов'і́сти / н'і / мете́ витпов'іда́ти / ої шо мете́.*

БОЦМА́ТИЙ – товстий: *Та Петро́ таки́ї боцма́тиї / шо лиш н΄іўро́ку*.

БОЦМА́ЧЬ, -я́ – товстун: *А цес боцма́ч' / шо? / зноў йі́сти се ди́ви? / мої / та ти лише́н' шо ўстаў з:а стола́ ї так бо́рзо зголодн'і́ў*?

БОЦМА́ЧЬКА, -и – пох. від БОЦМА́ЧЬ (про особу жін. статі): *Наби́та д'і́ўч'іна / боцма́ч'ка / а́ле ї́ка огі́дна / це ни здохле́ї / шо ни го́ден са́пу держ'е́ти / ц':а так увиха́йіц:е / шо ну*.

БОЧІ́ВКА, -и – невелика бочка: *У циї боч'і́ўц'і ква́с'у капу́сту / а ў т:у набива́йімо солони́ну*; *Ву́їку / к'і́л'ко о́змете за ц:у боч'і́ўку*?

БОЧІ́ВОЧЬКА, -и – бочечка: *Йе́блуч'ка йе / то зро́бимо боч'і́воч'ку вина́ / О: / та с тих йе́блук мош до́бру бо́ч'ку зроби́ти / ў нас йе на сто л'і́триў*.

БО́ЧІЧЬКА, -и – зменш.-пестл. до БО́ЧЬКА: *Фа́їна бо́ч'іч'ка / капу́сту саморі́н:у мош би ў ниї ква́сити*; *А де ко́рок вит це́йі бо́ч'іч'ки*?

БО́ЧЬКА, -и – бочка: *Йе бо́ч'ка пи́ва таї бу́де набу́ток / нима́ ч'о гор'іўка́ми л'уді́ї спо́йували*; *Бо́ч'ка наї видмока́йі / ни к'іва́ї*.

БОЧЬКОВЍИ – той, який зберігається в бочці (здебільшого – про пиво, огірки): *На вес'іл'е́ ўс'е́ке р'іхтува́ли / а́ле ш'і йік бу́ло боч'кове́ пи́во / то ўс'і́ фали́ли / мої / фа́їне вес'іл'е́*.

БРА́ГА, -и – те, з чого готують спиртний напій: *Бра́гу ква́сили таї з не́йі гна́ли гор΄і́ўку / ї тепе́р де́хто жене́*.

БРАКО́ВАНИЙ – 1) вибраний, перебраний: *Йе́блука сам'і́ брако́ван'і / одно́ ў о́дне*; 2) щось найгіршої якості: *Та тут нима́ шо вибера́ти / ўс'о брако́ване / наїгі́рше лиши́лосе / хто таке́ ме купува́ти*?

БРАКУВА́ТИ – вибирати, сортувати: *Ори́с΄а з Ми́тром йе́блука брaку́йут / збера́йуц:е ї́хати / але́ колі́ / йа до́бре ни зна́йу*.

БРАКУВА́ТИ КОМУ́С ЧІГО́С (із ЛИШЕ́НЬ, ШІ ЛИШ) – ужив., коли сталося чи може статися що-небудь небажане, неприємне: *Ш'і лиш це́го м'ін'і́ бракува́ло / ни до́ста то́го / шо йе*.

БРАКУ́Ї (КЛЕ́ПКИ, ЧІГО́С) В ГОЛОВІ́ КОМУ́С – про нерозумну людину, яка не здатна логічно мислити, реально оцінювати ситуацію; про того, хто діє, не думаючи про наслідки; хто несповна розуму: *Та д:е / де: / гаш оце́го та́мки нима́ / йіму́ н'і кле́пки / н'і пиўкле́пки ни браку́йі / ў не́го с цим пор'е́док / а т:о / шо вин хи́триї / йік лис / це дру́ге*; *Скажи́ м'ін'і́ ге́зде / ска́же розу́мна жи́нка за сво́го ч'олов'і́ка отаке́ / йік уна гово́ри? / н'і / ме ц'і́хо сид'і́ти / а цис'а́ гово́ри / то шо? / це йе до́бре? / ко́ждиї стиска́йі плеч'е́ма / іў о́ч'і н'іч'о́ ни ка́же / а позао́ч'і / шо хоч' / ш'і докладе́ сво́го / це му́си ў голов'і́ шош бракува́ти / аби́ таке́ каза́ти*; *Вин ни го́ден сказа́ти / ч'о вин туда́ поверну́ў / рузу́мниї ч'олов'і́к / йіму́ ў голов'і́ / Бо́же борони / н'іч'о́ ни браку́йі / а пишо́ў / таї питписа́ў тот'і́ папе́р'і*.

БРА́МА, -и – ворота, здебільшого великі: *На слупц΄і́ бра́ми пе́рет' с΄в'е́том Йу́р΄ійа ба́ба покла́ла кицки́ з гло́гом*.

БРАТ ЗА БРА́ТА, А БРИ́НДЗА ЗА ГРО́ШІ – про справедливий розрахунок, розподіл чогось; часто викор. у контекстах жартівливого характеру: *Йа тоб'і́ ви́н:а за к'і́л'у ма́сла ї за доро́гу до Ко́сова / шо ти плати́ла / хо́ч'у зра́зу се розраху́вати / Йої / та ми свої́і / ти колі́с за ме́не шош заплати́ш / Заплат'у́ / йік тре́ба бу́де / а́ле ма́йі бу́ти розраху́нок / так / йік ікі́с каза́ў / брат за бра́та / а бри́нд͡за / за гро́ш'і / Ну / рас так хо́ч'іш / то наї бу́де / а́ле каў тоб'і́ / то ни йе вели́к'і гро́ш'і / там к'іл'і́ нима́ / дес фунт / бо то по полови́н'і се д'і́ли / таї води́ч'ку свидо́ву ти купува́ла / то ч'о так дошу́кувати / хто би́рше даў? / а́ле наї бу́де / лиш за ма́сло даш*.

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) В ДА́НЕЦ – те саме, що БРА́ТИ ГУЛЯ́ТИ: *Миро́с΄ два ра́зи бра́ў йі́йі ў да́нец / йа сама́ ви́д΄іла / би́рше н'і / але́ два бу́ло.*

БРА́ТИ ВЕРЬХ – здобувати перевагу в чомусь: *Жи́н΄ц΄і ни тре́ба бра́ти вер΄х нат ч'олов'і́ком / на́в'іт' про́бувати / ік уна́ хо́ч'і до́брого жит'а́ / бо с це́го се зач'іна́йут сварки́.*

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) В ЗУ́БИ КОГО́С – лаяти, гудити кого-небудь, бути до когось необ'єктивним, несправедливим: *Йо / цис'і́ мо́жут ўз'е́ти ў зу́би з оти́ц'кого / ї зроби́ти с то́го вели́ке*; *На поч'ітка́х про́бували бра́ти ў зу́би / але́ ўже з рик / ік се ўтихоми́рили / ўздр'і́ли / шо зо мноў л'і́пше ни зач'іна́ти.*

БРА́ТИ В КОЛІДНИКѝ КОГО́С – дати згоду на участь когось у групі ("партії") колядників: *Бра́ли ў кол'ідники́ ни ко́ждого / а фа́їних / ґаздиўски́х хло́пц'іў / ни пйін'у́х / бу́ли роки́ / шо на с'в'е́та ходи́ло по к'іл'ка́ па́рт'ії.*

БРА́ТИ В ХА́ТУ – дозволяти комусь проживати в хаті, яка належить господарям: *Бра́ти ў ха́ту ни шту́ка / а́ле тре́ба зна́ти / кого́.*

БРА́ТИ ГУЛЯ́ТИ – запрошувати до танцю: *Тики́ бога́то разі́ў вин бра́ў мене́ гул'а́ти / бога́то / то йа на шош се спод΄іва́йу.*

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ДІ́ВКУ (ДІ́ВЧІНУ; КОГО́С, КОТРУ́С) – одружуватися (одружитися) з дівчиною; запрошувати (запросити) до танцю: *Васи́л' бере́ Їва́нову д'і́ўку / ўже засва́таў / ўч'е́ра бу́ло сло́во / а вес'іл'е́ дес у пи́дос'ін'; А йа соб'і́ зас'п'іва́йу / то свисну / то ф'і́ўкну / круго́м фа́йн'і молоди́ц'і / а йа беру́ д'і́ўку*; *Де вин ж:и́нкоў хо́ч'і гул'а́ти / бере́ д'і́ўку*; *Бере́ з Доли́ни / дес с Пидгори́ / ўже́ два ро́ки хо́д΄ут; Йі́л'о бере́ кого́с / а́ле ни зна́йу / котру́; Бере́ котру́с с Ко́сова / таку́ / шо ма́йі двоі́йі д'іти́ї / Таї н'іч'о́ / наї ма́йі / ік йіму́ се ўдайе́ / то ч'о пере́ч'іти? / ш'і ї свойе́ мут ма́ти.*

БРА́ТИ ДО ГОЛОВѝ (В ГО́ЛУ) – занадто великого значення надавати чомусь, пройматися чимсь: *Мару́с'ко / ану́ послу́хаї мене́ / ни бери́ соб'і пусте́ ў го́лу / бо то пусте́ / нич'о́ ти ни го́н:а з'м'іни́ти.*

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ДО ГРО́ШИЙ – брати (взяти) товар з відстрочкою оплати: *Ік робі́ў на доку́ / то ў буфе́т'і де́коли браў до гро́шиї / а йік дistáну / то ўс'о вид:ава́ў / то ни ли́шен' йа / аї тот'і́ л'у́де / шо роби́ли на пилора́м'і / а́ле таке́ р'і́тко бу́ло / стера́лисе зра́зу плати́ти.*

БРА́ТИ ДО ЗІЦЄ́РКИ – дисциплінувати: *Тої ч'олов'і́к пас'ку́дниї буў / ура́с бра́ў до з'іц'е́рки і д'іти́ї / і жи́нку / ої / шо бра́ў / дис'ц'іпл'і́на / до́бре / а́ле це ўже заду́же бу́ло / уни́ / сара́к'і / фист се наму́ч'іли.*

БРА́ТИ (БЛЍСКО) ДО СЕ́РЦЯ – болісно сприймати щось: *Мар΄і́ч'ко / ни бери́ це так до се́рц΄а / ви́тко / шо то ни твойе́ / ни твойа́ до́л΄а / то ч'о гри́стисе? / твойе́ н'іхто́ ни во́зме.*

БРА́ТИ ЗА ДУ́ШУ – сильно хвилюватися, розчулюватися: *Мене́ ўрас бере́ за ду́шу / йік ч'у́йу с'п'і́ванку про рушни́к / гаш де́коли пла́кати се хо́ч'і / а Ї́ван л'у́би Оӣ у лу́з'і таӣ ш'і при доли́н'і.*

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ЗАКЍН – *церк.*, причащатися (причаститися): *Уни́ ўс'і пишли́ до це́р'кви / ви́спов'ідалисе і ўз'е́ли заки́н / це бу́ла така́ постано́ва / ста́ршиӣ син видӣіха́ў уч'е́тисе / і ўни поду́мали / шо так бу́де до́бре / Де ни бу́де? / бу́де / ш'і ӣ йек.*

БРА́ТИ НА ВИДРО́БОК – позичати щось з умовою майбутнього відробітку вартості позиченого: *На видро́бок беру́т гро́ш'і / це наӣбі́рше / а́ле ни лиш ц:е / то бут' шо мош бра́ти на видро́бок / гента́м бра́ли кава́лок солони́ни / ци муки́ / ну а Фед'о́ у Ва́с'ка уз'е́ў буў нида́ўно ік'і́с дош'ки́ / а ш':е нагада́ла / шо ба́ба Пара́ни сплел:а́ бу́ла сви́дер / і то ӣшло́ на видро́бок / тако́го йе до́ста / л'у́де ӣдут на цисе́ / бо за роби́тника т'е́шко / а йік ота́к зроби́ти / то ўс'ім до́бре / ўс'і скориста́ли / і тот / хто жи́ч'ійі / дайе́ / і тот / хто му́си тото́ видроби́ти.*

БРА́ТИ НАЗБЍТКИ (БРА́ТИ НА КНЍПИ) – жартувати, насміхаючись з когось: *У тиӣ компа́н΄ійі Фед΄а́ так бра́ли назби́тки / напере́т΄ се́бе / шо вин / сара́ку / обмина́ў йіх дес΄е́тими доро́гами.*

БРА́ТИ НА КОРКО́ШІ – саджати на плечі: *Ни пе́рет' се́бе / а на корко́ш'і бери́ / хло́пец вели́киӣ / ш'і натсади́с:е / а на пле́ч'ах ле́кше.*

БРА́ТИ НА МУ́КИ – мучити, знущатися: *Л'уди́ӣ бра́ли на му́ки / на страшн'і́ му́ки / і к'і́л'ко таки́х пол'ігло́.*

БРА́ТИ НА ПАТИЧЬКЍ – глумитися з когось: *Івано́ч'ко про́стиӣ / того́ йіго́ ўрас зач'іпа́йут / беру́т на патич'ки́.*

БРА́ТИ НА́ПЕ́РЕТЬ СЕ́БЕ – те саме, що БРА́ТИ НА ПАТИЧЬКЍ; БРА́ТИ НАЗБЍТКИ: *Васи́л' ву́ӣкиў вели́киӣ штрама́к і ф'і́фак / це вин ла́ким буў бра́ти кого́с напе́рет' се́бе / а́ле дру́г'і хло́пц'і се ўступа́ли за то́го / таӣ вин тепе́рки ўже ни про́буйі зноў зач'іна́ти / Вин ма́йі д'і́ўку / каӯт / шо ўна йіму́ сказа́ла / абе́с тако́го ни роби́ў / бо м'ін'і́ за те́бе ўстит / то отого́ / а ни т:о / шо хло́пц'і; Іва́н'ч'ік заду́же благи́ӣ / того́ ста́рш'і хло́пц'і ӣ беру́т йіго́ на́перет' се́бе / І:ӣ / та ўни ўс'іх беру́т / ни лиш йіго́.*

БРА́ТИ НА ПУ́ШКУ – провокувати когось запитаннями з метою встановлення істини: *Озми́ йіго́ на пу́шку / скажи́ / шо ми ўс΄о зна́йімо / таї вин се призна́йі / А л'і́пшого йісте́ нич'о́ ни приду́мали?*

БРА́ТИ НА СЕ́БЕ ШОШ – виконувати всю або частину якоїсь роботи, бути відповідальним за щось: *Наї на се́бе ї ч'олов'і́к шош бере́ / бо жи́нка ни го́н:а ўсе т΄ігну́ти / ўна́ тако́ш на робо́ту хо́ди / ну / а до́ма? / коро́ва / горо́т / ўс΄о хо́ч'і рук.*

БРА́ТИ НА СМІХ – глузувати, кепкувати з когось; те саме, що БРА́ТИ НАЗБЍТКИ: *М'і́с'о гада́йі / шо вин страшни́ї розумна́к / про́буваў при Вас'у́т'і бра́ти мене́ на с'м'іх / показа́тисе пе́ред' неў / але́ ни на то́го напа́ў / йа йіму́ таке́ сказа́ў / шо вин закри́ў пи́сок і би́рше йіго́ ни ўтвор'е́ў.*

БРА́ТИ НА ШПИТА́КИ – те саме, що БРА́ТИ НАЗБЍТКИ: *Йіго́ беру́т на шпита́ки / бо вин / сара́ку / таки́ї / ге́їби нич'ва́лиї / і́ґби попа́ло на дру́гого / тої би ско́ро ўс'ім роти́ позакрива́ў / а цес благи́ї / того́ ї с'іда́йут на го́лу / а то гр'іх ота́к нас'м'іха́тисе.*

БРА́ТИ НО́ГИ НА ПЛЕ́ЧІ – тікати: *Ти хот'і́ў погла́дити кугута́? / мої / па́рупч'і / бери́ но́ги на пле́ч'і / бо вин ко́цне / абе́с тогди́ ни пла́каў / ни зна́йіш / йек бра́ти но́ги? / іди́ се запита́ї у ма́ми / б'іжи́ ви́ц:и / бо ге́нде и́ндик до те́бе призера́йіц:е / ви́тко / ти йіму́ се ўда́ў.*

БРА́ТИ ПО́ПИД РУ́ЧЬКУ – брати під руку: *Ота́к по́пид ру́ч'ку хо́д'ут ц'іли́ї ден' вулиц'а́ми / шо́ т:о за л'уба́ така́?*

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ; ЗАЙМЍТИ, ГНА́ТИ) ПО́СТАТЬ – стати (ставати) до роботи на певній ділянці (частині смуги) землі; швидко працювати на зайнятій площі: *Бураки́ў бу́ло ти́л'ко / шо йік ота́к се подиви́ти / то кине́ц гаш дес там / де присадиби́ се зач'іна́йут / йа ў по́рав'ін' з ма́моў роби́ла / бра́ла по́стат' і гна́ла йі́йі / йек могла́ / а ма́ма / ік ви́д'іла / шо йа се зму́ч'іла / оди́н р'ідо́к забера́ла ї так йіго́ пидгон'е́ла / шоби́ ми зноў сапа́ли ра́зом / деле́ко вид ме́не ни витходи́ла / йої / то т'е́шко бу́ло ў колго́с'п'і / л'у́де / сара́ки / ду́же б'ідува́ли.*

БРА́ТИ ПРЍМІР С КО́ГОС – мати кого-небудь за приклад, наслідувати когось: *Бери́ при́м'ір з ґаздиўско́го / а ни с пусто́го.*

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) СВОЄ́ – домагатися (домогтися) бажаного, незважаючи ні на що, навіть якщо це йде всупереч інтересам інших: *О н'і: / ц':а се ни попу́сти сво́го / ўна йіго́ о́зме / де би ни бу́ло / так тре: ўм'і́ти.*

БРА́ТИСЕ – мати охоту до чогось, до якоїсь роботи: *Йіле́нина ўну́ка ўже́ бере́ц':е ч'іта́ти / хот' ма́йі лиш три ци шти́ри ро́ки*.

БРА́ТИСЕ БРЍШКАМИ – морщитися; див. БРЍШКИ: *Рука́ў ни маў би се бра́ти попере́шними бри́шками / то шош у пле́ч'ах / ви́тко / зле скройе́но / гаї див'і́ц:е / оце́с л'і́пшиї / а оце́ї*?

БРА́ТИСЕ ДО РОБО́ТИ – починати працювати: *Га́ї / беремо́се до робо́ти / до полу́н´:а ма́йімо с´к'ін´ч'е́ти / ту́тки са́пан'а на дв'і годи́н'і*.

БРА́ТИСЕ (ЛОВЍТИСЕ, ХАПА́ТИСЕ, ВЗЄ́ТИСЕ, ЙМЍТИСЕ) ЗА ГО́ЛУ – журитися, переживати, усвідомлюючи характер певної ситуації, складність розв'язання якоїсь проблеми: *Йої / та дон'ка́ за го́лу бра́ласе / ік йа роска́зувала / йек тото́ ўс'о бу́ло / ўна ни зна́ла / лиш т:о / шо дес кра́йім ву́ха ч'у́ла / а йа ўже докла́дно ви́клала / одно́ за о́дним / бо смих бу́ла при тим*; *Хло́пец с'к'ін'ч'е́ў рик то́му шко́лу / ї ка́же / шо жени́ўбисе / старин'а́ за го́лу бере́ц:е*; *Йо́йойої / а це шо? / шо за на́пас'т' така́? / ко́ждиї ота́к ду́майі ї за го́лу бере́ц:е; А йік ўде́рили пло́ви / то їшли́ три дни / а́ле так'і́ / шо вода́ з горбиў ч'у́рком ч'ур'і́ла / та́к'ік де́коли ў йіру́з'і / л'у́де за го́лу бра́лисе / мої / бра́ч':іки / шо́ роби́ти? / ди́вимосе з Моч'ірі́ / а смере́ки на груни́ с:у́нулисе / го́лиї вер'х / іґ би вере́ту хтос удоли́ну с'і́пнуў / і с'т'іна́ го́ла се зроби́ла / лиш ч'іпо́ўган'ц'і ви́тко / а хто ви́н:иї? / л'у́де сам'і́ / бо виру́буйут л'іси́ / а йа се пита́йу / ци хтос посади́ў хот' одну́ смер'і́ч'ку ци бук? / н'і / тако́го нима́ / бо нима́ ґазди́ / шоби́ тото́ пил'нува́ў / і за тим диви́ўсе / нима́*.

БРА́ТИСЕ (ВЗЄ́ТИСЕ) ЗА РО́ЗУМ – починати діяти розумно*: Ік тоб'і́ ўже́ два́ц´:іт´ ро́киў / то даўно́ пора́ бра́тисе за ро́зум.*

БРА́ТИСЕ ПОМОЧІ́ – зголоситися допомогти комусь у чомусь: *Ўну́ка ни ду́же бере́ц:е помоч'і́ д´і́дови / би́рше дон'ка́ ї з'ет' / хот' вин ха́ту ї присади́бу на ўну́ку записа́ў / Ну то н'іч'о́ / то з одно́йі ха́ти ўни би́рше го́н':і помоч'і́ / йік д'і́ўч'іна*.

БРА́ТИСЕ ЗА СТАРЕ́ – повертатися до старих звичок, не одобрюваних близькими чи / і суспільством: *Зач'е́ў бра́тисе за старе́ / зноў пйе / а де гор'і́ўка / там ро́зуму ма́ло*.

БРА́ТИ СЛО́ВО – зголошуватися промовити щось, висловитися з певного питання: *Ба́ба Насту́н'а бу́ла така́ / шо могла́ ми́жи л'уд'ми́ бра́ти сло́во / і ўс'і́ слу́хали / бо йі́йі уваж'е́ли*.

БРА́ТИ СЛЮП – одружуватися: *Даўно́ ў нас бра́ли с'л'уп іў виўто́рок / іў ч'ітве́р΄ / а тепе́рки лиш у субо́ту*; *Списа́лисе / а с'л'уп мут бра́ти потóму / йік бýде вес'іл'é*.

БРА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) У ПРЙЙМИ – те саме, що БРА́ТИ В ХА́ТУ: *Вин ни с Т'ýдева / роже́нцкиї хлопч'íш'і / жийé у Фед'á / ўни йіго́ ўз'е́ли ў прíйми / то ї́кас деле́ка рид'н'á йім / в'ідéї / по мáминиї л'íн'ійі*.

БРА́ТИ ШОШ – купувати у людей, заготовляти щось (ягоди, фрукти): *Л'ýде ў Т'ýдев'і ўже з йе́годами ни дуже вóз'уц':е / бо йіх гáла пáла ни берýт / нимá заготíўл΄і; Ўч'е́ра бра́ли йе́блука / йа тáч'коў возíла*.

БРАТУ́РА (БРАНТУ́РА), -и – духовка: *Ў брантýр΄і гентáм варíли гóлупц΄і ї абí ни ч'ідíло / бо ўнí з'б'ігáли / то пид бан΄е́к сíпали попíў / отáк бýло / а тепе́рки пе́рет' с'в'е́тами і гóлупц'і / і ўс'о йідне́ ў п'іч' засувáйут*.

БРАЦА́РЬ, -я – манжет вишиваної чоловічої сорочки: *Ви́шила смих пасí / а лишíлосе ш'і прóшиўку таї брацáр΄і*.

БРА́ЧЧІК, -а – зменш.-пестл. до БРАТ: *Вáс'ку / когó би ти хот'íў шобí тоб'í купíли / брáч':іка ци сестрич'ку? / Д'івóк ни хóч'у / бо ўни плаксíв'і / хот' за шо ревýт*.

БРА́ЧЧІКИ – 1) те саме, що БРА́ЧЧІКУ[3]: *Брáч':іки мíл'і / а де йа так запорошíўсе? / йек тепе́рки ў цéму ї́ти*?; 2) у знач. *мой*: *Брáч':іки / та вин мих сегóн:е ч'олов'íком бýти / а то ад'í / шо се стáло; Брáч':іки / а це шо се рóби? / ч'о н'іхтó за нéго се ни ўступíў*? / *ч'о ўс'іх замкнýло*?

БРА́ЧЧІКИ, -ив – братки: *З веснí брáч':іки фáїн΄і / велíк'і / а серéд'л΄іта стайýт дримнíми ї н΄ійéкими / такé ї с ф'ійаўкáми / Ну бо то кóжде мáйі свойý порý*.

БРА́ЧЧІКУ – 1) експресивне звертання до когось – особи чоловічої статі (здеб. ровесника), того, хто викликає довіру, приязнь: *Брáч':іку Васí / таї йек жийíте? / ч'уў / шо вáш'а жíнка прислáбла; Брáч':іку М'іхá / анý ход'íт блúш:е до гýрту*; 2) знеособлене звертання: *Анý / брáч':іку / поможí цес кóўбок виткотíти / бо менé шош зач'éло ў попере́ц'і шпиґати*; 3) викор. у мовленнєвих актах зі знач. здивування, захоплення та ін.: *Брáч':іку / шо там добрá бýло / тíл'ко богáто / шо ни гóден розказáти*.

БРА́ЧЬКИ, -ок – перебрані, поганої якості плоди, передусім – яблука: *У пáц΄і сам'í брáч'ки / набер'íт соб'í с кошел'á / там фáїн'і.*

БРЕ́СКЛИЙ – 1) набряклий, опухлий (про тіло, обличчя): *Андр'і́ї фа́їниї буў ч'олов'і́к / а́ле н'іко́ли ни вигл'іда́ў здоро́вим / ікі́їс бре́склиї ході́ў / Йо / ни бу́ло ц'в'і́ту ў лиці́*; 2) сирий, не висушений (про колоду, дошку): *До́ш'ка бре́скла / хот'і́ўше з неў шош роби́ти / тре: зач'іка́ти / до́ки ви́шушиц:е / ма́йі оту́теч'ки накри́та со́хнути*; 3) квашений (здеб. про огірки, капусту тощо): *Бре́склиї о́гир'ок с куле́шкоў ура́с смаку́йі*; *Капу́ста ўже бре́скла / пі́тквасна / ш'і ден' два таї бо́ч'ку мош у хоро́ми вит'іга́ти*.

БРЕ́СКНУТИ – 1) ставати набряклим, опухлим (про тіло, обличчя): *Но́ги бре́скнут / стайу́т / ік ко́ўпки*; 2) заквашуватися (про огірки, капусту): *Огир'кі́ до́ста / а́би бре́скли два дни*; *Ану́ ку́ш'іїте / капу́ста вит позаўч'е́ра бре́скне / то хто і́ку л'у́би / мо́же / наї ш'і / бо йа л'у́бйу квас'н'і́ш:у / а ви див'і́ц:е / ік се ўдайе́ / то оз'м'і́т сло́йік / йа вам набйу́*.

БРЕ́ХА, -и – *знев*., брехунка: *Ни в'і́р'те бре́с'і / та́меч'ки пра́ўдоў ї ни па́хне*; 2) ворожка: *Ў бе́с'ід'і воро́шку ч'іго́с назива́ли бре́хоў.*

БРЕ́ХА ВИД БРЕ́ХИ (НАД БРЕ́ХАМИ) – *знев*., про того, хто дуже часто обманює: *Нич'о́ ни каў / а́ле зна́йу / шо Пара́ска страшно́ бре́ше / то бре́ха над бре́хами / ік'і йе / а ўна наїста́рш'а*.

БРИЖЖЄ́ТИ (БРІЖЖЄ́ТИ, БРИШШЄ́ТИ, БРІШШЄ́ТИ) – світати, розвиднятися: *Пишли́ дго́р'і / шо лиш зач'е́ло бриж':е́ти / а ўже Верца́рини ста́ло ви́тко / йік уде́н'*; *Ў грибі́ се зибра́ли ду́же ра́но / ле́да зач'іна́ло бриж':е́ти; Лише́н' бриж':е́йі / а ўни ўже на нога́х; Лиш бриж':е́йі / лиш дни́на хо́ч'і се роби́ти / а Митри́ха ўже бу́ди нев'і́стку / ўстава́ї / бо по́ўно робо́ти / а молоде́ хо́ч'і спа́ти / ўстава́ї / ба́бо / сама́ / ік тоб'і́ се ни спит / і то ц'іхо́н'ко / абе́с н'іко́го ни розбуди́ла / а ні́ ґваўті́ спередра́н'а роби́ти / до́бре йа ка́жу*?; *Бриж':е́йі / Бо́ж'а дни́нка хо́ч'і се роби́ти; Ўста́ли / ік лиш зач'іна́ло бр'іш':е́ти / нас ба́ба скорн'е́ла / ш'і на́в'іт' кугуті́ ни п'і́йіли / х'іба́ ото́ї ч'о́рниї / Митри́шин подава́ў го́лос / і то захри́плиї / шош ни ї́шло́ йіму́ так фа́їно / ік ура́с*.

БРЍЖІ, -ів – 1) хвилі на річці: *Бри́ж'і так'і́ / шо мо́жут збі́ти дити́ну*; 2) хвилясті складки на полотні, одязі: *Ни ко́жда рукави́ўка ма́ла бри́ж'і; Ік жи́нка по́ўна / то нашо́ бри́ж'іў? / ме / йік копи́ц'а / ходи́ти.*

БРИЗЕ́НТ, -у – брезент: *Дош'кі́ бризе́нтом укри́ли / абі́ ни моч'е́лисе*.

БРИЗЕ́НТОВИЙ – прикм. до БРИЗЕ́НТ: *То бризе́нтове накрит'е́ / таке́ / шобі́ лиш вид дош':у́ схова́тисе*.

БРИКА́ТИ (ШТРИКА́ТИ), ІК (ЇК) ЛО́ШІ (ІК ЛО́ШІТКО, ІК ЛОШЕ́К) – підстрибувати, гратися, бігати (про дитину): *Іванко́ви ў д'і́да бу́ло ду́же до́бре / ту́тки йіму́ во́л'а / ни бу́ло при́мусу / і вин набува́ўсе / ви бесте́ бу́ли ни пизна́ли дити́ну / до́ма таки́ї / ік Мар'і́ч'ін све́кор / а ў д'і́да брика́йі / ік ло́ш'і / ф'і́ўкайі / д'і́до йіго́ наўч'е́ў ф'і́ўкати ў два па́л'ц'і / ї́гра́йі на соп'і́ўц'і / с'п'іва́йі / мо́же / де́коли ї ни ду́же дитин'е́ч'і с'п'іванки́ / це ікшо́ сказа́ти по пра́ўд'і / а́ле каў вам ге́зде / мали́ї ік на́ново роди́ўсе / попра́виўсе / пидри́с на шти́ри па́л'ц'і / а́бо ї на ўсу доло́н' / таке́ л'і́туван'і / фа́їне д'л'а дити́ни / а ў м'і́с'т'і шо? / та́меч'ки лиш мури́ ї камн'іни́ц'і; Ш'і ни наўч'е́ўсе до́бре ходи́ти / а ўже брика́йі / ік ло́ш'ітко / ад'і́ йек бо́ком питска́куйі.*

БРИКНА́РЬ, -я́ – найбільший цвях: *Брикнар'а́ми л'і́ґар'і збива́йут / це до́ўгиї і гру́биї цвик / таки́ї загру́биї / йік оце́с па́лец / за не́го ш'і ка́жут двохсо́тка; А нам нашо́ таки́х цви́киў? / ви́тки ўни се ўз'е́ли? / це брикнар'і́.*

БРЍНДЗА, -и – спеціально приготовлений для зберігання посолений сир: *На́ш'а ба́ба ўм'і́ла роби́ти бри́ндз͡у / бо ни рас л'і́тувала ў полонин'і́ / ї помога́ла ва́тагови; Йе бри́ндз͡а / куле́ш'а / ї мош жи́ти.*

БРЍНДЗА – ЗА ГРО́ШІ – *жарт.*, вислів акцентує на розмежуванні дружніх, родинних стосунків від фінансових: *Ни поледви́ни пйет' ти́ш'іч' да́ли Вас'у́т'і за коро́ву / це назива́йіц:е ў сво́го купи́ли / То Ан:и́ / тепе́рки так йе / ми соб'і́ свойі́ / а бри́ндза / за гро́ш'і / заду́рно нима́ / Та йа ни каў заду́рно / а́ле пусти́ти тро́хи бра́тови могла́.*

БРИНДУШКЍ, -о́к – квіти примули; перші весняні квіти взагалі: *Ўже бриндушки́ зацви́ли / і жо́ўт'і / ї ч'ірво́н':і те́мн'і / йек то фа́їно.*

БРИНІ́ТИ – 1) утворювати бринячий протяжний звук: *Шо то брини́т / вере́ / ни му́ха?*; 2) *перен.*, жевріти (про думку): *Аг'і́ / шо йа ма́ла сказа́ти? / брини́т / а́ле шо / шо*? / *Мо́же / йісте́ за вули́ч'ку хот'і́ли се запита́ти? / ми за плет'і́н'і говори́ли.*

БРИСТ, -о́сту – *збірн.*, молоді пагони дерев: *Ад'і́ йек коза́ фа́їно брист йіст / а ми се ди́вимо / та ўна за́рас уло́ми ш':е́пу / ї н'ійе́койі ко́ристи ни бу́де с то́го / шо д'і́до ш':іпи́ў.*

БРЍСТИ – брести; переходити вбрід, перебридати (про річку, струмок): *Ни бойіте́се бри́сти ў габа́х? / ота́меч'ки до́бриї брит / а ту́тки на Букови́ну н'іхто́ ни перехо́ди*; *Коли́ вода́ ўл'і́т'і ду́же ўпада́йі / йа бриду́ на то́їбик у грибі́ / ота́мки / наўпро́тиў скали́ / йе фа́їниї брит.*

БРИСТУВÁТИ – брунькувати; викидати бруньки: *Н'іўрóку / сат фáйно бристýйі / ік даст Бох / то ўрóди; Сат уже бристýйі / однó / шобú морóс ни ўдéриў / оц:é голоўнé; Зимá ўпáла бýла великá / дóўго держ'éласе / а ш':éпи мал'і́ / зач'éли бриступáти / бо ўже потепл'íло / то зáйіц пиў р'ідý обгрúс буў / с'н'іх держ'éўсе / ікрáс йімý дóбре бýло дос'ігáти.*

БРИТ, -óду – брід: *Брит йе нúш:е крúнти / тáмеч'ки нигл'ібóко / нáв'іт' д'íти перехóд'ут*; *Брит фáйниї / перейшлú / ўпилúли бýч'ка / нагрузúли машúну / тай повéзли / кудá трéба / То такé / Кóц'у / л'ýде жийýт сегóн'ішним днем / ни дýмайут / шо зáўтра бýде / н'іч'ó ни бойýц:е / тай нимá / хто би за цим усúм дивúўсе / пор'éтку бракýйі.*

БРЍШКИ, -жок – зменш. до БРЍЖІ: *Оц':á сýкн'а погáно ш:úта / то ни мáйі брáтисе брúшками на плéч'ах / брúшки т':і н'і до ч'óго.*

БРÍХНЯ, -і – брехня, неправда, плітка; найч. у мн., БРÍХНІ, -óнь: *Вибач'éйте / áле йа бр'íхн'і ни слýхайу / і пустé м'ін'í ў хáту ни нес'íт; Ми соб'í бýдемо дóбр'і / ни бýдемо грúстисе ч'éрес ч'уж'í бр'íхн'і / а ўни / ік йім так смакýйі / то най говóр'ут / шо хóч'ут / л'ýдем ротú ни позакривáйіш*; *Наслýхаласе такúх бр'íхон' / шо ни гóн:а розказáти / про шо тот'і бабú говорúли / ус'éку ўс'éч'іну смих ч'ýла.*

БРІХТÁШКА, -и – шкіряна сумочка, гаманець: *Д'íдо держ'éў грóш'і ў бр'іхтáс':і / а бáба казáла / шо ў нéйі ў пул'áрци; Пéн'ц'ійу каўт / шо дадýт бúршу / так шо мус / М'іхá / купувáти новý бр'іхтáшку / бо ў ций ус'ó се ни ўм'íсти.*

БРІЦЬ-БРІЦЬ – *виг.*, ужив. для підкликання овець: *Гай / клич' / бр'іц' / бр'іц' / і тогдú овéч'ка прúйде / анý кажú.*

БРÍЦЯ, -і – *дит.*, вівця, баран: *Т'íкáй / бо бр'íц'а ўтúч'і ришкáми / бр'íц'а бйéц:е / а йек ти гадáў? / мóже гóпнути / бóрзо їди дмúн'і.*

БРОЦЬКÁНИТИ – ходити по калюжах, по снігу: *Заслáп / а йа шо казáла? / ни броц'кáн' с'н'ігáми / бо то добрóм се ни с'к'ін'ч'éйі.*

БРÝДНИЙ (БРÝННИЙ), ÁЛЕ ЧЄ́СТИЙ – про заношений, але випраний одяг: *Це ў нас так лáком'і жертувáти / ік хтос уберé шош нивúгл'íдне / старé / ци тикú ї ни дýже ч'éсте / áле шобú се вúпраўдати / кáже / шо то брýн:е / алé ч'éсте / це дýже дáўне / ни знáйу / колú ўно се зйівúло / áле йа ш'і малóў вид д'íда ч'ýла / шо одéн жóўн'ір ішóў з вóйни / дóўго їшóў / ну тай сам'í розум'íйіте / шо сорóч'ка на нéму се заносúла / вин йійí вúпраў / áле то мáло шо помоглó / унá ни стáла набогáто крáш':а / і йік хтос задýже роздиўйéўсе томý сорóч'ку / такý / шо нáс'кр'іс' се*

ўз'éла пóтом / пóрохом / усý прол'інтáўлену / то вин л'ýдем казáў / унá брýдна / áле ч’éста / вит:огдú цис'í словá пишлú ў л'ýде / вúдите / то ĭ йа так мóжу сказáти / оц:é / шо сегóн:е на мúн'і / брýдне / áле ч’éсте / йа ниделéко вит тóго жóўн'іра видиĭшлá / áле ў горóд'і м’ін'í ў цéму спрúтишно / тогó так се ўбрáла.

БРУНÁВИЙ – про плід, що починає дозрівати: *Ч’іркач’í нúш’:іли брунáв’і спасиўкú / і ни давáли йім диĭтú*.

БРУНÁВІТИ – дозрівати, достигати (про ягоди, фрукти): *Ўжé брунáв’іўут коркодýш’і / ци дóбр'і? / в’ідéĭ / ш’і н'і*; *И:ĭ / та йéгоди лиш зач’éли брунáв’іти / дес пóдес / áле за пáру ден' ўже меш йíсти / кúл'ко гóн:а / бýдеш / ікрáс йіс дóбре попáла / ти р'íтко ў йéгоди приĭіхáла*.

БРУС, -а – 1) обтесана чотиригранна колода: *Абéс ни забýў / шо сегóн:е привезýт брýси / казáли / шо двéч’іру*; 2) камінь для гостріння коси, ножа: *Кóло р΄ікú тáто наĭшóў шерсткúĭ доўгáстиĭ кáм’ін΄ / і казáў / шо з нéго бýде фáĭниĭ брус*.

БРУЦВЍНА, -и – персик: *Бруцвúна ў Т'ýдев’і ни дýже ростé / áле дес трóхи йе / бо ўна вимерзáйі / тогó богáто ни сад'ýт / лиш так / абú оскóму зигнáти / йік закортúт.*

БЎБА, -и – болячка, нарив, подряпина чи невелика рана на тілі: *На руц΄í бýба се зробúла / л΄íл΄іўу приклáла сегóн:е / ĭ ч’ýўу / шо помогáйі*.

БУБÁВИЙ – прищуватий; про того, хто має бубú: *Йек йа такá бубáва покáжусе мíжи л'ýде? / А ти ч’о л'ýпко / тотó тиснýла? / ни вúдиш / шо гíрше йіс зробúла? / н'іч’ó ни бýло вúтко / т'íс:е / áле ти н'і / шукáла соб’í б’ідú / ну таĭ мáйіш / меш такá ч’ел:éна ў хáт'і сид'íти*; *Дитúну шош опкúнуло / ад'í ĭка бубáва хóди / трéба дóхтореви показáти / ч’о ўни н'іч’ó с тóго ни робйут*?

БЎБНИТИ – грати “в бубонь”: *Так бýбниў у бýбон΄ / шо трóхи з лáвиц΄і ни ўпáў / ти се здогадáла / за кóго йа каў?*

БУБНÍСТ (БУБНÍСТИЙ), -а – музикант, що грає на бубні: *У вúселен'і менé мáма пустúла ў друшкú / бо ікрáс вес’íл'é бýло / то тáк / шо ішлú лиш молод'í / йа / бубн'íст / ĭ одúн / шо ў скрúпку ĭграў / áле це бýло вес'íл'é / усé сéло ч’ýло*.

БУБОВÁТИЙ – те саме, що БУБÁВИЙ: *Мастúц:е отакúм крéмом / кáже / шо йік хот' ден' пропýсти / зноў стаĭé бубовáтиĭ / вин у аптúц'і йігó купúў / у Ч’ірниўц'áх / просúў н'ікóму ни ўпов’ідáти / це йа лиш вам /*

мамо́ / ка́жу / ни хо́ч'і / шоби́ хтос знаў / та́мки сказа́ли / шо вин цисе́ перерoсте́ / ш'і ĭкиĭс рик / і бубо́к ни бу́де.

БУ́БОНЬ, -я – 1) бубон: *Бйе ў бу́бон' / йік хол'е́ра*; 2) *перен*., голова, на якій нема волосся; часто в порівн. конструкціях: *Голова́ вигл'іда́ла / йік бу́бон' / бо во́лоси пус'т'і́ / б'і́л'і ĭ р'ітк'і́ / т'і́мн'і се с'в'іти́ло / а ўни ш'і ĭ питстри́гли мало́го ч'ут' ни на́лисо*.

БУ́БОЧЬКА, -и – зменш. до БУ́БКА: *Ми́трику / абе́с ни к'іва́ў цису́ бу́боч'ку / ўна ско́ро загоĭі́ц:е / ни роздр'а́пуĭ ру́ч'ку*.

БУБУ́Х – те саме, що БОБУ́Х: *Де дити́на ўпа́ла? / ота́мки? / та́меч'ки бубу́х? / ми туда́ ни ĭдемо́ / н'і туда́ ĭти / там бубу́х / у дити́ни бу́ла бу́ба / де бу́пка ? / де? / на кол'і́нци? / даĭ ба́пка поц'о́маĭі та́мки / даĭ*.

БУ́ВШЕ – будучи; якби був (кимось): *Бу́ўше на ĭіго́ м'і́сци / ĭа би лиш уста́ў / зибра́ўсе ĭ пишо́ў / ĭа би ни доч'е́куваў к'ін'ц'а́ / ĭ ни дослуха́ўсе / шо мут да́л'і говори́ти / лиш уста́ў і пишо́ў*.

БУГА́Й, -я́ – 1) самець корови: *Йоĭ / та то таки́ĭ буга́ĭ / шо подиви́тисе стра́шно*; 2) *зне*в., великий, неповороткий; лінивий: *Ки́л'ко робо́ти / а цеĭ буга́ĭ ле́жнем лежи́т / таже́ поможи́ м'ін'і́ шош*.

БУГЍКАТИ (БУХЍКАТИ) – надривно кашляти: *Буги́каĭі так / шо гаш у гру́дех грими́т; Бу́де ти́л'ко буги́кати / бери́ ли́жечку ме́ду / таĭ переста́не / То до́хтореви тре́ба се показа́ти / шо́ м'іт*?

БУ́ҐДЕНЬ МА́Ї СВОЄ́ ПРА́ВО, А СВЄ́ТО – СВОЄ́ – будні і свята мають свої приписи, яких необхідно дотримуватися: *Хо́ч'у припоч'е́ти / бо сего́н:е нед'і́л'а / таки́ĭ смих трудни́ĭ / шо рук і них ни ч'у́ĭу / ота́к леж'е́ў би ĭ н'іч'о́ мене́ ни корти́т / то тики́ до́бре ĭкиĭс каза́ў / шо бу́ґден' ма́ĭі своĭе́ пра́во / а с'в'е́то / своĭе́ / ви́тко / розу́мниĭ буў ч'олов'і́к / знаў / шо гово́ри*.

БУ́ДЕ – *присл*. досить, достатньо: *Бу́де парупкува́ти / мош би жени́тисе*; *Бу́де / бу́де / к'іл'ко сиплеш оли́ви?; Гаĭ бу́де / кида́ĭ са́пу таĭ ходи́ ў ха́ту / то ўже полу́н:е*.

БУ́ДЕ КУ́ЦА ГОДИ́НА КОМУ́С – комусь буде погано, гірше, ніж зараз: *Пу́с'т'у кур'е́та ў загоро́ду / до стари́х кури́ĭ / бу́де ĭім там ку́ца годи́на / бо ту́теч'ки / на во́ли / ĭім нидого́да / зр'іхтува́ла за́мн'ітки / а ўни ни ĭід'у́т / пи́рскаĭут ʒ͡з'у́пками / а та́мки мут ĭі́сти т:о / шо ўс'і / оĭ шо мут*.

БУ́ДЕ НИ БУ́ДЕ – про стихійність якогось процесу: *Бу́де ни бу́де / це ўже таке́ / голоўне́ / шо йіс зробúла т:о / шо вит те́бе се тре́бувало*.

БУ́ДЕ ТАК, ЇК (ІК) БОХ ДАСТ – буде так, як волею Бога складуться обставини: *Одúн Бох знáйі / шо нас ч'ікáйі / ĭ бу́де так / ік Бох даст / ни úнак / а так / йек вин даст / оц:é йа тве́рдо знáйу*.

БУ́ДЕШ МІНІ́ (НАМ) КАЗА́ТИ (ГОВОРЍТИ, РОСКА́ЗИ (РОСКА́ЗНІ) РОСКА́ЗУВАТИ) – викор., коли мовець хоче підкреслити: хтось говорить непереконливо чи неправду, тому немає необхідності його слухати: *Бу́деш м'ін'і́ казáти / н'і́би йа сам ни знáйу / тáже йа тáмки буў і ўс'о вúд'іў свóйіми оч'е́ма / а ти роскáзуйіш тотó / шо Парáска наговорúла / а іґ бес буў му́дриĭ / то маў се запитáти / Ву́йно / а ви тáмеч'ки бу́ли? / ге? / вúд'іли йісте́ / йек унú се бúли? / це́го ни бу́ло / о / шо йа скаў / ни бу́ло / і фе́ртик / а ти ĭди ĭ дáл'і слу́хаĭ дурнúх бр'іхóн'*; *Бу́деш м'ін'і́ ту́тки роскáзувати / марш вúц:и / жúн'ц'і свóйі дóма роскáзуĭ / а йа соб'і́ сам знáйу / шо м'ін'і́ робúти / прийшóў мене́ ўч'е́ти / аг'і́наб'іду*.

БУДЄ́К, -іка́ – будяк: *Буд'е́к забúўсе ў нóгу / ч'ікáĭте / бо му́с'у вúт'ігнути / бóйусе / би наб'і́і с тóго се ни зробúў / ўже рас таке́ смих гостúла*; *Буд'ікú вúросли по гру́ди / ус'ó ў горóд'і зриўнáли*; *Ану́ко се подивú / ĭкиĭ оце́с буд'е́к / фáĭниĭ та гонорóвиĭ се́рет úнчого бур'іну́ / отáк йе / шо ч'олов'і́к / фáĭниĭ / стáўниĭ / а роздúвис:е / а то бур'е́н*.

БУДЄ́ЧІ, -я – зб. стос. БУДЄ́К: *Бабó / йек ви буд'е́ч'і гóлоў рукóў берите́? / йа ў рукавúци / і то мене́ кóле / йік беру́ / а ви гóлоў гол'і́с'коў рукóў вит'ігáйіте / Мойá рукá так зашкару́бла / шо ўже н'іч'ó ни ч'у́йі.*

БУДЗ, -а – сир, здеб. призначений для виготовлення бринзи, спресований у формі кулі, круга: *Ґл'е́дж'іли такúĭ буд͡з / ік на брúнд͡зу / потóму рубáли йігó та ĭ клáли на дору́*; *Вúстойіниĭ буд͡з диркáвиĭ і смашнúĭ*.

БУ́ДЗИК[1]**, -**а – зменш. до БУДЗ: *Тáмки ни бу́ло ч'ем се д'ілúти / к'і́л'ко тóго? / бу́д͡зик / ікрáс на дору́ / тогúт / ни каў / тогúт зґл'е́дж'іла бу́ла такúĭ буд͡з / шо ўс'ім стáло / а сегóроку ни вúйшло*.

БУ́ДЗИК[2]**, -**а – будильник: *Кóждого рáн'а д͡звонúў бу́д͡зик / а йа страшнó спáти хот'і́ла / це ўпере́т / ік робúла дойáркоў*.

БУДЍТИ[1] – коптити в диму м'ясо: *Пе́ред Велúкоднем ми ўрас ґл'е́дж'іли сир / будúли мн'е́со / фиĭст бу́ло ч'у́ти / кубасу́ / писáли*

писанкú / ĭ ч'ўлосе / шо ĭде с'в'éто / а йік пеклú паскú / то гаш понадв'ı́р'у зат'ігáло / слин' се ґл'éдж'їла ў рóт'і / йік усéго се нан'ўхайіш.

БУДЍТИ ² – пробуджувати когось зі сну: *Бýд'у / а вин ни ўстайé* / *И:ĭ / лиши́ наї спит / то молодé.*

БУДЍТИСЕ¹ – коптитися: *Будúласе буженúц'а / кубасá / та ш'і поклáли салтисóн і штúри кавáлки питч'ерéвини / цéго мáло стáти на ўс'іх.*

БУДЍТИСЕ² – прокидатися: *Мýс'іў будúтисе / бо сóнце зач'éло бúти ў óч'і / бýў труднúї / áле ўстáў; Бýд'усе самá / н'іхтó ни корн'éйі.*

БУДІКЍЙ (БУДЬ ІКЍЙ) – будь-який: *Йек ти ни знáйіш / іќé ведрó купúти? / буд'іќé / ведрó йе ведрó / А полúване ци такé? / полúване дорóш:е / іќé бýде / мóжно ĭ полúване / Ви м'ін'ı́ тóч'но каж'ı́т / іќé ўно мáйі бýти / нú би йа купúла / а ви скáжете / шо нидóбре / Та ни пýтен'ку малý / а серéдне ведрó / Отепéрки ўже ч'ýйу.*

БÝДУ НИ Я (НИ МАРÍКА, НИ ІВÁН ТА ІН.**), ІК (ЇК) НИ ЗРÓБ'Ю ЦИСÉ (НИ СКАВ** ТА ІН.**)** – категоричне запевнення когось у чомусь, погроза мовця зробити щось: *Бýду ни йа / ік ни пúду до них і ни зрóбйу там прáво; Бýду ни Мар'ı́ка / йік ш'і хот' рас позвóл'у прийтú м'ін'ı́ ў хáту отúї старúї тóрб'і; Йа бýду ни йа / ік ни докáжу ўс'ім / шо постýпйу без ус'éких блатúў і кудá схóч'у; Бýду ни йа / ік ни заклúч'у отóго молод'іќá на вáлец / бигмé / наї бýде / шо соб'ı́ хóч'і / а йа мýс'у з ним заданцувáти.*

БÝДУТ ЛЮ́ДЕ С КÓГОС – сподівання на позитивні результати, які будуть досягнуті кимось: *З нéго л'ýде бýдут / вин т'éгнец:е до наýки.*

БУЖÁРКА, -и – пристрій для копчення м'яса; те саме, що ВОЗНЍЦЯ: *То йе / шо бужáрку збивáйут з дош'óк / а ў нас бýла мурóвана / с цéгли*; *Вид долинцкúх ч'ýла / шо каўт бужáрка / аў нас дóма ўрас казáли вознúц'а / то / прáўда / ўперéт бýло / на вознúци ĭ слúви мош шушúти.*

БУЖÉНИЙ – копчений: *Варúла смих капýсту з бужéноў к'ı́с'т'коў / то дýже смашнé*; *То бужéниї сир / ў Кóсов'і купúли.*

БУЖЕНЍЦЯ, -і – копчене (спеціально замариноване) м'ясо: *Такóйі смашнóйі буженúц'і / йік у Т'ýдев'і / н'іґдé ни йіў / напрáўду.*

БУЖЕНЍЧЬКА, -и – *пестл.* стос. БУЖЕНЍЦЯ: *Буженúч'ка ў Т'ýдев'і с кол'áндроў / пáприкоў / ч'існич'кóм / та такóго вáрто хот' покýш'іти / хот' кавáл'ч'ік / споч'éтку т:о се маринýйі / а потóму се бýди / йоï / іќé то дóбре / гúну такóго.*

БУ́ЖІНІ,-я – опредм. дія від БУДИ́ТИ у знач. “коптити”: *Мн'éсо наї̆ ш’і се маринýйі / а ўже зáўтра зач’нéц:е бýж’ін'і / таї̆ ме се провáдити / к’і́л'ко трéба бýде / подúвимосе / то до с'в’ет ш’і йе ч’ісý*.

БУ́ЖІНІ, -я – опредм. дія від БУДИ́ТИ у знач. “корнєти”: *Бýж’ін'і зач’éлосе зрáнку / таї̆ т'іглóсе дóўго / бо д'і́ти ни хот'і́ли ўставáти / ми ш’і крúшку / ми ш’і крúшку / ўстáнут / і зноў л'éжут*.

БУ́ЗЯ, -і – *дит.*, рот, ротик: *Даї̆ / бáпка вúтре бýз΄у / бо ти зайі́ўсе*.

БУ́ЙСТВО ДО ДОБРА́ НИ ПРИВО́ДИ – неврівноваженість, непередбачуваність, грубість когось не сприяють розвитку нормальних стосунків з ким-небудь, а спричинюють зло: *Бýї̆ство до добрá ни привóди / йек унó ме приводúти / ік прийшóў вúпиўшиї̆ / буйáни / пидоїмáйі рýку на жúнку / на тéш’:у / ўни мýс'ут т'ікáти с хáти / а вин на дрýгиї̆ ден' ни розум’і́йі / шо з нéго хóч’ут / о / Та вин / л'ýпко / ї̆ так нéрвус / ни тре: пит'á / а йік ш’і п’ідис'éт' грам / то ўс'о / Тáмеч’ки бúрше мáло бýти / вит п’ідис'éт' ни дур'і́йут / пáмн'іт' ни видберáйі / там бúрше*.

БУК, -а – 1) вид листяного дерева з міцною деревиною: *З бýка крушкú на кýхн΄у рóбйут / дереўйéн΄і лишкú*; 2) ціпок, палиця: *Питперáйусе бýком / бо слабúї / це ў мéне трéта ногá*; 3) різка: *Йік бýдеш нич’éмниї̆ / то С΄в’ітúї Николáї̆ пит пóдушку бук поклáде / абéс знаў / дрýгим цукúркиў принесé / а тоб’і́ бук*.

БУКА́ТА, -и – грудка сиру: *Букáту сúру / цóнту кулéш’і / і мош на ц'ілúї ден' ітú д гóр'і / Е: / то ш’і солонúнки бракýйі / ўна ме держ’éти*.

БУ́КЕТ (БУ́КИТ), -а – 1) букет: *Йа тоб’і́ ўкладý фáїниї̆ бýкет до шкóли / казáла т'і́тка О́л'ка*; *С цих ґорд'і́н' бýде дýже фáїниї̆ бýкит / ад'і́ ік’і ўни пелехáт'і;* 2) прикраса, яку прикріплюють на груди молодим і запрошеним на весілля: *Молодúм ч’іпáйут бýкет на прáвиї̆ бик / а друшкáм і дружбáм / на л΄і́виї̆*; *Отак’і́ бýкити маў кóждиї̆ гис'т'*.

БУКОВЍНА, -и – 1) протилежний (від Тюдова) берег Черемоша: *Перехóжу ўбрит на Буковúну / áле трéба знáти / де / ни ідý / де велúк’і габú / де гл'ібóко / плéсо / а отáмки за крúнтоў йе таке́ м’ісцé / м’ін'і́ поўтáк водá / пóци*; 2) прибережна (стосовно Черемоша) територія Чернівецької області: *Вúтки ї̆детé так ранó? / Бýла смих на Буковúн'і / ад'і́ / шо купúла*.

БУКОВЍНЦКИЙ – буковинський: *На буковúнцкому бóц΄і косúли ўлóгу / а йік кóс'ут / то мáйі питú дош’ / наї̆ лиш скрапотúт / áле мýси*

бу́ти / рокі́ так йе / ч’о вере́? / ш’і д'іт каза́ў / мої / зач’іна́йут косі́ти ўло́гу / бу́де дош’ / ми ни в’і́рили / а́ле ді́вимосе / а вин се зач’іна́йі.

БУ́ЛО, ЇК (ІК) БУ́ЛО – було (бувало) по-всякому: *За жит'а́ бу́ло йік бу́ло / а на по́хорон ад'і́ йек се скуштува́ли / так’і́ пишно́ти / шо ни росказа́ў би / і кому́ це́го тепе́рки тре́ба*?

БУ́ЛО, ЇК (ІК) БУ́ЛО, А ТЕПЕ́Р (ТЕПЕ́РКИ) МА́Ї БУ́ТИ ТАК, ЇК (ІК) Є – не треба весь час апелювати до минулого, пам’ятай про нього, але думай про теперішнє: *Ікі́йс до́бре каза́ў / бу́ло / йік бу́ло / а тепе́рки ма́йі бу́ти / йік йе / так і тут / шо́ зга́дувати пусте́? / ду́маїте / абі́ жит΄е́ бу́ло фа́їне / абе́сте ш’інува́ли одно́ о́дного.*

БУ́ЛО (БУ́ДЕ, Є), ШО ВЍДІТИ (НА ШО ПОДИВЍТИСЕ, ШО ВЍДІТИ Й ЧЮ́ТИ) – про наявність того, що привернуло (привертає, приверне) увагу, викликало (викликає, викличе) подив, захоплення, осуд, позитивну та негативну оцінку та ін.: *Ну там бу́ло / шо ві́д'іти / то лиш таке́ ў к’і́н'і мош уздр'і́ти; Шкода́ / шо ви ни пишлі́ / то бу́ло шо ві́д'іти ї на шо подиві́тисе / йа о́ч’і свої́ забу́ла; Ід'і́т / ід'і́т / там бу́де / на шо подиві́тисе / Дрон' йік ві́пйі / то таку́ каламо́ц'ійу зро́би / шо го́с'т'і мут поч’е́рес паркані́ перештрі́кувати / І:ї / це ўже ви забога́то / ш’і смих ни ч’уў за паркані́ / дес шош могло́ бу́ти / а́ле де таке́?; У Мару́с'і така́ ку́хн'а / шо йе на шо подиві́тисе / ўс'о по гуцу́лскому*; *И:ї / та ўч’е́ра ў них бу́ло шо ві́д'іти ї ч’у́ти / ік зач’е́ли свари́тисе / то ч’ут' до б’і́йіки ни дийшло́; Ід'і́т / а ч’о бесте́ ни ї́шлі? / та́мки бу́де / шо ві́д'іти ї ч’у́ти / Ва́с'ко Івану́шкиў ж:і́нкоў прийі́хаў / вин уже ў мо́ре ни хо́ди / а́ле ўс'е́ке інтере́сне роска́зуйі / буў у с'в’іта́х / таї на ўс'е́ке надиві́ўсе.*

БУЛЬБО́НА, -и – найглибше місце в річці з постійним водоворотом: *Ус΄і́ берегов’і́ л΄у́де зна́ли / шо ў бул΄бо́н΄і купа́тисе ни во́л'но / бо мо́же зле се с'к’ін'ч’е́ти*. Див. КРУТІ́Ш.

БУЛЬКАЧІ́ (ПУЛЬКАЧІ́), -і́в – *знев*. про очі: *Лиш блі́майі сво́йіми бул'кач’а́ми / гл'а́ба дес шош схова́ти / ўс'о ві́ди.*

БУЛЬКА́ЧЬ (ПУЛЬКА́ЧЬ), -я́ – *знев*. про того, в кого, на думку мовця, БУЛЬКАЧІ́ (ПУЛЬКАЧІ́): *Тро́хи бул'ка́ч’ / а́ле н'іч’о́ / мо́же бу́ти; Жені́ то́го бул'кач’а́ вит ха́ти / бо вин страшно́ ку́ри / йа пото́му ти́жден' ни ма́йу ч’ем у ха́т'і ді́хати / абі́х йіго́ бі́рше тут ни ві́д'іла.*

БУ́ЛЬКНУТИ, ЇК (ІК) КА́МІНЬ У ВО́ДУ (В БУЛЬБО́НУ) – зникнути безслідно: *Колі́ бу́ла тота́ страшна́ по́в’ін' / доро́ги порозмива́ло / то маши́на одно́го т'удиўско́го ч’олов’і́ка бу́л'кнула ў во́ду /*

йік ка́м'ін' / до́бре / шо сам уратува́ўсе / вин ікра́с ви́йшоў буў з маши́ни / подиви́тисе / ци да́л'і го́ден пройі́хати / бо вели́ка вода́ зач'е́ла прибува́ти / ви́йшоў / верта́йіц:е / а маши́ни ўже нима́ / це дес у Росто́ках се тра́фило.

БУМБОРОСІ́ТИ – говорити щось тихо, малозрозуміло: *Ни бумбороси́ / бо ни ч'у́йу / кажи́ го́лосно ї пово́ли / аби́х уч'у́ў*.

БУ́НДА, -и – 1) *заст*., безрукавка, пошита із суцільної виробленої овечої шкіри, яка одягалася через голову: *Та́то ўзим'і́ / йік ішо́ў у бути́н / то ўбера́ўсе ў плете́ниї сви́дер / бу́нду / зве́р'ха маў куфа́їку / і це йіго́ ду́же ратува́ло вид моро́зиў*; 2) *перен*., утеплений верхній одяг взагалі; іноді – в порівняльних конструкціях: *Зашубу́таўсе / йік у бу́нду / таї іде́*.

БУ́НДОЧЬКА, -и – зменш. від БУ́НДА: *Іванко́ви / аби́ ни перемерза́ў / ш:и́ли бу́ндоч'ку / коли́с і йа ў так'і́ї ходи́ла.*

БУ́ПКА, -и – зменш. до БУ́БА: *Шо т:о за бу́пка? / ви́тко / мура́л' укуси́ў / А́бо кома́р' / ш'і таке́ могло́ бу́ти*; *Шо т:о ў дити́ни ? / бу́пка? / даї йа поду́йу / даї / Іва́н'ч'іку / ба́пка поду́йі таї ни ме бол'і́ти*.

БУРА́К, -а́ – буряк: *До́бре / шо пишо́ў дош' / бо тре́ба розмика́ти бураки́; Лиш н'іўро́ку / ад'і́ їк'і бураки́.*

БУРАЧЄ́НІ, -я – гичка з буряків: *Бурач'е́н'і і сви́н'і йід'у́т / і коро́ва л'у́би*; *Ота́м у ку́пу скида́ї бурач'е́н'і*.

БУРАЧЄ́НКА, -и – самогон із буряків: *У Т'у́дев'і гента́м дес по́дес гна́ли ї бурач'е́нку / а́ле би́рше / с цу́кру / йа то́го ни ку́ш'іў*.

БУРАЧЬКО́ВИЙ – бурячковий; кольору столового буряка: *Йої / та то нифа́їна мате́р'ійа / така́ бурач'ко́ва н'іко́му ни ме пасува́ти / наї би ўже ч'ірво́н:а бу́ла / ци зеле́на / та ўже ї си́на могла́ би бу́ти / а́ле куда́ таке́*?

БУРАЧЬО́К, -чька́ – зменш.-пестл. від БУРА́К: *Ўс'о свойе́ / і бараул'ки́ / ї бурач'ки́ / фасул'ки́ фа́їно сего́року ўроди́ли / цисе́ ми ни купу́йімо / ўс'о з горо́ду*; *Бурач'ки́ тру на те́рц'і / опсма́жуйу с цибу́л'коў / так / аби́ ўни приўйе́ли / ни бу́ли тверд'і́ / а пото́му кида́йу ў борш? / вин кри́шку з ни́ми бо́йі / і борш' гото́вий*.

БУРДЮ́К, -а́ – *заст*., мішок із суцільної козячої або телячої шкіри для зберігання продуктів, зокрема молочних: *Це старе́ / да́ўне / хто сего́н:е ў бурд'уку́ шош де́ржи*? / *н'іхто́*; *Ч'е́рево / йік бурд'у́к / йе шо пе́рет' се́бе не́сти.*

БУ́РКАТИ – невиразно говорити; при розмові грубо відповідати, виявляючи своє невдоволення чимось: *Фа́їно говори́ / ни бу́ркаї / бо смих тоб'і́ н'іч'о́ ни ви́ден / сама́ йіс соб'і́ накаркани́ч'іла*.

БУРКО́ВАНІ, -я – ім. від БУРКУВА́ТИ: *Цисе́ бурко́ван'і / то ўс'о та́това робо́та / ко́ждиї ка́м'ін'ч'ік сам покла́ў / ка́м'ін'ч'ік до ка́м'ін'ч'іка / ї ад'і́ їке подв'і́р'і зробі́ў*.

БУРКУВА́ТИ – укладати бруківку: *Та́то носі́ў вид р'ікі́ кам'і́н'і ї буркува́ў ко́ло ха́ти / перет' ста́їнеў / парка́н сам клаў / возні́цу зробі́ў / до́бриї ґазда́ буў / так л'у́де за не́го каза́ли.*

БУРЛА́К, -а – кадик: *Голова́ мале́н'ка / ши́йа тоне́н'ка / а бурла́к / ік кула́к / ану́ / за ко́го йа каў?; Івац'ко́ гово́ри / а ў не́го бурла́к хо́дором хо́ди / ану́ / наўмі́сне / бес поч'іпі́ла з ним ікý́с бе́с'іду / таї меш ві́д'іти.*

БУРМОСЍТИСЕ – гніватися: *Ни зна́ти ч'о бурмосі́ц:е / н'іч'о́ ни ка́же / Ї́йі пере́їде / таї ме говори́ти / ни б'і́їсе*.

БУ́РОК, -а; *мн.* **БУ́РКИ, -**кив, (-ок) – вид теплого взуття на зразок валянок; шили їх із сукна, на ваті й підкладці; взувалися в калоші ("кальоші"): *Бу́рки / це пе́рше / у шо́ ўзим'і́ ўбува́лисе жинкі́ / креўч'е́н'і ма́ли до́ста робо́ти / оі шо мали / бо сту́д'ін' / і ўс'і хо́ч'ут бу́ркиў / йіх ве́зли продава́ти ў Ко́сиў / у Ку́ти*.

БУ́РОЧЬКИ, -кив (-ок) **–** зменш. до БУ́РКИ: *Оц':а́ дити́на ме носі́ти так'і́ ч'і́ч'ін'і бу́роч'ки / шо н'і ў ко́го таки́х нима́ / до них лиш кал'ошкі́ тре́ба купі́ти ї мош бу́де спац'ірува́ти / так? / Йа ни спац'ірува́ти / йа се спуска́ти хо́ч'у / з ото́го горба́*.

БУРЧЬ, -я́ – бичок: *Ма́йу ў ста́їни ко́ло ч'о́го ході́ти / йе дв'і коро́в'і і два бурч'і́*; *Та́к'ік йе свин'а́ і пі́тсвинок / так і тут / бурч' / це ни гет мале́ те́л'і / а́ле ї ни такі́ї / шо за не́го ска́жеш вели́киї*.

БУ́ТИ В БІГА́Х – бути дуже зайнятим, виконувати роботу, яка вимагає від когось (протягом не дуже тривалого часу) бути присутнім у різних місцях: *Де йіх го́ден заста́ти? / уні́ в'іч'но ў б'іга́х / то ў Ко́сов'і / то ў Ку́тах / то ў Вижні́ци / йе́к заста́неш*?

БУ́ТИ В ГНІВА́Х – гніватися, сердитися: *Митрі́ха з Вас'у́тоў у гн'іва́х / ви це́го ни зна́ли? / зач'е́лосе за їкиїс кушу́т / Вас'у́та хот'і́ла купі́ти / а т:а ни прода́ла / бо бойе́ласе / шо сама́ ни ме ма́ти / ч'ем коро́ву ві́зимувати / а пото́му ш':е шош наїшли́ / таї пусте́ пот'ігло́ за собо́ў сва́рку*; *Хот' то ї сус'і́ди на́ш'і / а́ле ми з ни́ми до́ўгиї ч'ес бу́ли ў гн'іва́х / ўже пото́му / йік Пара́ска ўме́л:а / подобра́халисе / а́ле ўс'о одно́*

говори́ли склес' / хот' ма́ма мене́ пуска́ла до них / і при ми́н'і за сус'і́диу̌ н'іко́ли н'іч’о́ пога́ного у̌ ха́т'і ни говори́лосе / йа так розум’і́йу / шо там наї̆бі́рше стара́ заводи́ла.

БУ́ТИ В ГОДОВАНЦЯ́Х – виконувати функцію годованця: *Тої̆ Іванко́ у̌ годован'ц'а́х у М’і́ц'і / у̌же дес зо два ро́ки*.

БУ́ТИ В ГОНОРА́Х (У ВЕЛѝКИХ, СТРАШНѝХ ГОНАРА́Х) – 1) *ірон*., виконувати певну роль на якомусь дійстві (в обрядодії) – бути старостою, дружбою (дружкою) на весіллі, бути в матках та ін.: *Йа ма́тка Василе́ви / то йік вин жени́у̌се / бу́ла смих у вели́ких гонора́х*; 2) мати велику шану від людей (напр., за виховання дітей): *Ду́же до́бра д'і́у̌ч’іна / роби́тна / с ко́ждим фа́ї̆но загово́ри / ни пока́зуйі / шо у̌на у̌ч’е́на / с тако́у̌ дити́ноу̌ ко́ждиї̆ бу̌у̌ би у̌ гонора́х* / *Та так / Іва́нови йе / ч’о бу́ти гоноро́вим*.

БУ́ТИ ВЕЛѝКИМ У ОЧЄ́Х КОМУ́С – хтось незадоволений кимось, має претензії до когось, гнівається: *То лиш мойа́ дити́на вели́ка йі́и у̌ оч’е́х? / дру́гих та́мки ни бу́ло? / а ч’о свойу́ дон'ку́ ни па́зи / а шука́йі ґа́н'ч’у у̌ мо́йі*?

БУ́ТИ ВИ́ШШИМ ЧЬО́ГОС – знати наперед, могти передбачити щось: *Хто мих бу́ти ви́ш:им то́го / шо ї̆ цис'і́ ур'ідо́у̌ц'і ни мут го́н':і да́ти ра́ду / да́л'і зач’ну́т свари́тисе ї̆ ду́мати ни про на́рит / а про се́бе / ми могли́ цисе́ зна́ти*?; *Де йа бу́ла ви́ш’:а то́го / шо хло́пец на́ї̆де с'ірни́к і розкладе́ ва́тру у возни́ци? / хто мих би таке́ поду́мати?*; *Де ми бу́ли ви́ш’:і то́го / шо йе́годи н'іхто́ ни ме бра́ти? / к’і́л'ко л'у́цкого тру́ду пропа́ло / ни ду́маї̆ соб’і́*.

БУ́ТИ (НИ БУ́ТИ, СИДІ́ТИ) В КУТИКУ́ – не відчувати (відчувати) шанобливе ставлення, повагу до себе; бути (не бути) проігнорованим кимось: *Заклі́кали / таї̆ пишла́ / вага́ласе / шо роби́ти / бо зна́йіте / йек ма́йіц:е ста́рш’а л'удина́ / а́ле зибра́ла себе́ і ни шкуду́йу / мене́ опступи́ли / у̌с'е́ке роспи́тували / йа ни бу́ла у̌ кутику́ / а ма́ла го́нир / Ула́дз͡о ка́же / шо тепе́рки ік мете́ ї̆ти у̌ Ку́тах / то вас пизна́йут / ни мут мина́ти / бо йісте́ ни да́лисе забу́ти; А ви йек гада́ли? / шо мете́ сид'і́ти у̌ кутику́? / хто би ц:е позво́лиу̌ таки́м пова́жним го́с'т'ам*?

БУ́ТИ В НЕ́РВАХ – нервувати: *Дити́на ш’і мала́ / а у̌же у̌с'а у̌ не́рвах / і у̌ це́му ви́н':і ро́дич’і / кау̌ / та́к’ік йе / наї̆ бу́де / шо ми свойі́ / йа цисе́ у̌ о́ч’і йім каза́ла / сам’і́ йісте́ зроби́ли з дити́ни не́рвуса*.

БУ́ТИ В ПЕРЕ́РІКУ – перебувати у гнівах: *Ўни ни т:о / шобú дýже сварúлисе / áле слóво пóслову / таӣ зáрас у перéр'іку / ч’олов’ікú ш’і ӣкос говóр'ут / хот' і склес' / а жинкú / лиш Слáваӣсу / áле то перéӣде*.

БУ́ТИ В РОБОТА́Х – постійно працювати: *Йа ни мúла двéр'і / бо бýла ў роботáх / а потóму ў жар'і́ / тогó йе сóўган'ц'і кóло кл'áмки / áле то йік дóбре се придивúти / а так / то ни вúтко*.

БУ́ТИ (ДЕЛЕ́КО) В СВО́ЇХ ГАТКА́Х (ДУМКА́Х) – відволіктися й думати про щось своє: *Та де: / де: / вин у свóйіх гаткáх / вин делéко вúц:и; Ни лиш’éӣте мáму самý / розговóр'уӣте / бо ни вúдите / шо ўна ў свóйіх гаткáх / ни хóч’і йіх попускáтисе / а то н'іч’ó ни завéрнеш / каж’і́т ц:е*; *Ан:úц'а говорúла / нáв’іт' с'м’ійéласе / áле пúзнашно бýло / шо у свóйіх гаткáх унá дýже делéко вид нас / так / ік вúц:и доў полонинý / і то дорóга тудá ӣ назáт*.

БУ́ТИ (ЖЍТИ; ЧОЛОВІ́К, ЛЮДИНА́) В СЕЛІ́ БЕС ПРИСАДЍБИ − ЦЕ ІҐ БЕЗ ДА́ХУ НАД ГОЛОВО́В (ІК КИНЬ (КІНЬ) БЕС ПИТКО́ВИ): *Ў сел'і́ бес присадúби нимá шо робúти / ік нимá присадúби / це тáк’ік кин' бес питкóви / к’і́л'ко вин прот'éгне?; Вам кóждиӣ скáже / шо ў сел'і́ ни мош бýти бес присадúби / наӣ би кúл'ко тих сóтикиў / áле ўни мýс'ут бýти / бо без них / іґ без дáху над головóў; Бер'і́м прúм’іром / менé / мáйу лиш оцисé / шо кóло хáти / лиш оц:é / áле с цéго жийý / і ш’і д'і́тем шош трóхи гóден дáти / а бес присадúби ни мих би жúти / ч’олов’і́к ў сел'і́ бес присадúби / ік тот кин' / шо шкутил'гáйі / бо дес питкóву загубúў*.

БУ́ТИ В СЕСТРИ́ЦЯХ – тимчасово або тривалий час виконувати обов’язки сестриці: *Мар'і́ка ўже рокú рокéн':і йе ў сестрúц'ах / урáс у цéр'кв’і; Паз'ýн'а ни сестрúц'а / алé ходúла з нúми кол'ідувáти / то ўс'о на цéр'кву ӣде.*

БУ́ТИ (НИ БУ́ТИ) ГОЛО́ННИМ ЧЬО́ГО́С – мати (не мати) потребу в чомусь: *Ми ни голóн':і ӣти тудá / ни клúкали / то наӣ ни клúч’ут / ог:ó / б’ідá велúка; Йа ни голóн:а ч’ужúх ґрунтúў / свóйіх дóста / от:áк стайé*; *Ўже смих ни голóден тих бéс'іт / дóста йіх наӣі́усе*; *Ми ни голóн':і мн'ісúў / у хáт'і дóста ўсéго; Де ўни голóн':і цукúркиў? / ўни переберáйут / то ни так’і́ д'і́ти / йік ми колúс бýли / цим т'éшко догодúти*.

БУ́ТИ ДО́БРИМ (ДО́БРИМИ) С КЍМОС – мати приязні, дружні стосунки з кимось: *То делéка фам’і́л'ійа / áле ўни дýже дóбр'і / тáк’ік рúд'н'і; Йілáк ворогýйі з Мар'і́коў / хот' і пéрвиӣ брат / мúжи нúми н'ікóли*

р'ідý ни бýло / а ми з нúми обомá дóбр'і / і йік рóбимо об'ї́т / то обóх клúч'імо / таї́ прихóд'ут / бо то ни годúц:е виткáзуватисе / то прéц'ін' / об'ї́т / а ни ікúїс весéлиї́ набýток; Таї́ шо / з ус'імá ни гóден бýти фиїст дóбрим / то ўже йек складéц:е.

БУ́ТИ ДО́БРОГО СУМЛІ́НЯ – бути добрим, совісним, співчутливим: *Нимá шо казáти / гр'іх би буў / т'ї́тка О́л'ка бýла дýже дóброго сумл'ї́н'а / це ўс'і знáли ї́ богáто разúў с цего користáли.*

БУ́ТИ ЖІННЍМ (ЖІДНЍМ) ЧЬО́ГО́С – те саме, що БУ́ТИ ГОЛО́ННИМ ЧЬО́ГО́С: *М'ін'ї́ / старúї бáб'і / н'іч'ó ни трéба / ї́їсти йе шо / даї́ Бóже / шóби ї́ надáл'і так / áле ж'ін:á смих он:óго / бéс'іди ї́кóїс / наї́ би малóїі / а то н'ікóго нимá / то йа дéколи самá до сéбе говóр'у / таї́ стайé лéкше / ад'ї́ мóжу с куркáми / с козóў поговорúти / ўни ўс'о рузум'ї́йут / а ўч'éра ш'éн'і хтос питкúнуў / таї́ дóбре / ўже йе товарúство; Буў нидóт'ік / áле д'ї́до ўрас казáў / ми н'іч'ó ни ж'ід'н'ї́ / ў нас ус'ó йе.*

БУ́ТИ (ВИДДА́НОВ) ЗА КЍМОС – бути одруженою з кимось: *Ўна за кýцким / а то сестрá ї́її́ вид:áласе ў Рожéн' / пéрва сестрá / то ни ўна.*

БУ́ТИ (СТОЄ́ТИ) ЗА КЍМОС – дуже турбуватися про когось, пройматися його справами; поважати, виявляти велику прихильність, любити когось: *Бóже боронú шош сказáти / Іван страшнó за неў; Ш'і смих ни вúд'іла / шóби ч'олов'ї́к отáк хот'ї́ў бáвитисе з дитúноў / а ї́ігó ни мош видирвáти вид малóго / доклúкатисе / шобú ї́шоў ї́їсти / вин дýже за малúм / Бо дитúна ў нéго ўдáласе / гúр'ішниї́ Лес'ó; Йілéна на нéго покрúкуїі / а вин / вúдиш / йек стойї́т за неў.*

БУ́ТИ ЗВЍЧЬНИМ ДЕС – вільно почуватися десь, бути у звичних для себе обставинах: *Йа тýтеч'ки звúч'на / а ти уваж'éї / дивúсе / де ступáїіш / бо то скáли / абéс ни загрим'ї́ў; Марýс'а нам / ік своїá / звúч'на тýтки / це так / іґ би ўна приї́шлá до сéбе додóму; Твоїї́ д'ї́ти ни звúч'н'і тýтки / áле ўздрúш / за пáру ден' унú забýдут / шо просúлисе назáт / ї́ім ме се хот'ї́ти бýти ў гóс'т'ах / ходúти дгóр'і / купáтисе ў р'іц'ї́ / цéго ў м'ї́с'т'і нимá.*

БУ́ТИ ЗНА́НИМ – знати; мати досвід: *Іґ би ўни бýли знáн'і / то ни робúли би так / а ўни ни знáли / н'іхтó ни поперéд'уваў.*

БУ́ТИ ЍНЧОЇ ГА́ТКИ (ІК ХТОС) – мати свою думку стос. чогось, яка різниться від погляду інших: *Андр'ї́йови се ўдавáла д'ї́ўка / вин ходúў*

до не́йі / а́ле ро́дич'і бу́ли и́нчойі га́тки / ўни іна́кше диви́лисе на цисе́ хо́ж'ін'і / таї ста́рости пишли́ бли́ш:е / до то́йі / шо бу́ла по сус'і́цтву; Вас'у́тко / мош бу́ти и́нчойі га́тки на шош / а́ле ў вели́кому ма́йіш ігра́ти ра́зом ш ч'олов'і́ком / і йіго́ сло́во ма́йі бу́ти ве́рхне; Йіла́ / йа буў одно́йі га́тки / а ви и́нчойі держ'е́лисе / а́ле ч'іси́ се з'м'іни́ли / ї тепе́рки ма́йімо ра́зом поду́мати / йек помоч'і́ д'і́тем.

БУ́ТИ, ЇК (ІК) МАТУ́ЦЯ (МАТЮ́ТЯ) – про неакуратну жінку, яка не дуже звертає увагу на свій зовнішній вигляд, зокрема на те, яка на голові хустка і як зав'язана: *Та їка ўна? / така́ / йік мат'у́т'а / їка бу́ла / така́ йе / н'іц се ни з'м'іни́ла; Йа йік мату́ц'а / сама́ ви́жу / а́ле му́с'у так се зави́ти / бо оце́с бик голови́ застуди́ла; Гаї / диви́се / ге́нде стоййі́т молода́ жи́нка / а така́ / йік мат'у́т'а / а оц:е́ на́ш'а ба́ба / ви́диш / йек зави́та? / н'іхто́ ни ска́же / шо їйі ско́ро в'іс'імдис'е́т' / штраму́йіц:е / йік молоди́ц'а / л'у́бо диви́тисе на н'у*. Див. ЗАВИ́ТИСЕ (ІТИ́, ПИТИ́, ХОДИ́ТИ), ЇК (ІК) МАТУ́ЦЯ (МАТЮ́ТЯ).

БУ́ТИ, ЇК (ІК) МОТЕЛЍШНИЙ – *згруб*., про стан того, хто не здатний адекватно оцінювати щось (когось), не може чітко, логічно мислити: *Вин сего́н:е / йік прич'меле́ниї / йік мотели́шниї / ви́тко / шо ни видиїшо́ў вид уч'іра́шного; Йа йіґ би оцисе́ ви́пила / бу́ла би йік мотели́шна / шо́ бесте́ тогди́ зо мноў роби́ли? / И:ї / шо ви таке́ / Насту́н'ко / ка́жете? / Д'ікова́т' / Одок'і́ / а́ле йа ў рот пит'а́ ни беру́ / ўно м'ін'і́ ни пани́т / то ч'о йа ма́йу соб'і́ ги́рше роби́ти? / д'ікова́т' фа́їно / ад'і́ дос'е́гну ў вас оти́х коркоду́ш / шо ў пло́т'і росту́т / це́го м'ін'і́ хо́ч'іц:е / Йої / та бер'і́т хот' кош'і́л' / йа ї так ни зна́йу / шо с тим роби́ти / бер'і́т / каўт / шо з них мармул'а́да до́бра*.

БУ́ТИ (ХОДИ́ТИ), ЇК (ІК) ПРИЧЬМЕЛЕ́НИЙ – бути вкрай запамороченим чим-небудь: *Дру́гиї ден' хо́жу / йік прич'меле́на / мо́же / то п'іґу́лки свойе́ дайу́т? / йек ви гада́йіте?*

БУТЍН, -а – лісорозробка, роботи́ в лісі далеко від Тюдова: *Вин бутина́ми ходи́ў / а пото́му роби́ў у л'ісоспла́в'і / ў бу́тин'і т'ішка́ робо́та / а́ле ї з дара́бами іти́ ниле́хко / ни зна́йу / де кра́ш:е*.

БУ́ТИ НА БО́ЖИЙ (БО́ЖІЙ, ПРА́ВЕДНИЙ) ДОРО́ЗІ – померти: *Шо тепе́рен'ки говори́ти? / ч'олов'і́к ужé на Бо́жиї доро́з'і / вин уже там / а ми ш'і ту́тки ма́йімо видбу́ти свойе́*; *Вин уже́ на Бо́ж'ії доро́з'і / напра́виўсе туда́ / ви́тки ни верта́йуц:е*.

БУ́ТИ НА БО́ЦІ КО́ГОС – стати прибічником кого-небудь, поділяти думки, підтримувати когось: *Уна́ бу́ла на бо́ц΄і ни дон΄кú / а з΄е́т΄а / бо зна́ла / йек т:а л΄у́би се сварúти ĭ шпúґати сло́вом*.

БУ́ТИ НА ЗДЍХУ – здихати: *Де тел'е́т'і л'і́пше? / ш'і гúрше / уно́ уже́ / л'ўпко / на здúху / йіму́ ŭже ни помо́жеш*.

БУ́ТИ (ЧЮ́ТИСЕ) НА КОНЍ – почуватися дуже добре, досягти бажаного, мати перевагу в чомусь над кимось: *Йу́р'іха з Мар'і́коŭ тепе́рки мут ч'у́тисе на конú / бо вúйшло так / йек унú хот'і́ли; Ŭни тепе́р на конú / а шо бу́де за́ŭтра / ŭздримо́; У т':і ч'ісú М'іха́йло буŭ на конú таĭ гада́ŭ / шо так ура́с бу́де / а то вúдите / йек с кон'а́ мош упа́сти*; *Вин тепе́р на конú / а́ле то ĭ с кон'а́ па́дайут / на́ĭко / йік те́ш':у з робо́ти потúснут / ікóйі вин тогдú зас'п'іва́йі?; Бу́ли смих і на конú / і так / шо лиш на кон'а́ зде́леку се дивúли / ŭс'е́ке бу́ло*.

БУ́ТИ НА ПЕРЕ́КУПЦІ – перепродувати товар: *Заробйе́ла / йек моглá / і на пере́купц'і бу́ла / ĭ на ден'кú ходúла / а шо ма́ла робúти*?

БУТИНА́РЬ, -я́ – лісоруб, який працює на лісорозробці: *Мо́жно сказа́ти / шо ĭ тв'і́і та́то буŭ бутина́р΄ / унú з мо́йім ходúли ŭ бу́тин / робúли ŭ л΄ісоспла́в'і / пра́ŭда / нидо́ŭго / па́ру ро́киŭ*.

БУ́ТИ НА СВО́ЇХ НОГА́Х – вільно пересуватися, маючи силу в ногах; ходити (йти) без сторонньої допомоги: *Ни збера́йте д'і́да до ґел'о́пу / бо вин / сара́ку / ни го́ден ско́ро ĭти / наĭ бу́де / шо бу́де / а́ле ĭ так до́бре / шо вин на сво́йіх нога́х / бо Мар'і́ч':ін д'е́д'а / шо́би крок ста́ти / му́си ма́ти дв'і па́лици / а вин із на́шим д'і́диком верстакú*.

БУ́ТИ НА СМЕРТЍ – бути смертельно хворим: *Та вин уже́ на смертú / сам сказа́ŭ / шо ни жийе́ / а ґо́в'іййі*.

БУ́ТИ О́МХНИМ – сумувати, перебувати в пригніченому стані: *Йілач'е́ха сего́н:е ни такá / йік ура́с / ч'ос бу́ла о́мхна / мо́же / с хатнúми шош ни так? / каŭт / шо молод'і́ гúркайуц:е; Андр'і́і ни данцува́ŭ / стойе́ŭ о́мхниĭ / і по не́му бу́ло вúтко / шо йіму́ ни до ве́селости / Бо ни бу́ло Йіле́ни / тогó / вин гúне за неŭ / а шо / йік йійі́ ро́дич'і ĭ блúско ни хо́ч'ут ч'у́ти за не́го / та́мки шош да́ŭне мижú фам'і́л'ійами йе*.

БУ́ТИ О́СТРИМ ДО ЖИНО́К – про чоловіка, який не байдужий до жінок: *Іва́н л'ех у шпита́л' таĭ л'іч'е́йіц:е / а́ле на дру́гиĭ ци тре́тиĭ ден' ідé опхúт / таĭ н'іч'о́ / ідé соб'і́ до́хтор' / захо́ди ŭ пала́ту / дúвиц:е / а на лу́шку ко́ло Іва́на / та́мки бу́ло одно́ поро́жне лу́шко / лежúт Вас'у́та з д'ітмú / жúнка це́го ч'олов'і́ка / до́хтор' зач'е́ŭ каза́ти / шобú ŭна ŭста́ла*

/ шо то ни во́л'но / тото́ лу́шко дл'а слабо́го / шо то ч'олов'і́ч'а пала́та / а́ле ўна сказа́ла / вибач'е́йте / па́не до́хтор' / а́ле йа ви́ц:и се ни ўступа́йу / бо ви ни зна́йіте мо́го ч'олов'і́ка / вин у ме́не таки́й о́стриї до жино́к / шо на́в'іт' у шпитали́ йіго́ само́го лиш'е́ти ни мо́жно / того́ йа му́с'у йіго́ сокоти́ти / в'іде́ў / найшли́ бу́ли Вас'у́т'і ўкиїс закапе́лок / бо до́хтор' соб'і́ поду́маў / наї ужє́ бу́де / йек йе / ану́ш ч'олов'і́к на́йде соб'і́ ту́тки ўкус молоди́цу / то шо тогди́? / хто ме за т:о витпов'іда́ти?

БУ́ТИ ПИД ГРА́ДУСОМ (ПИД МУ́ХОВ) – бути "випившим"; перебувати у стані сп'яніння: *Цес ни просиха́йі / ко́ждиї ден' пид гра́дусом / ш'і ўкиїс ч'ес / таї гор'е́ч'ку мо́же дистáти; Вин в'і́ч'но пид му́хоў / ти йіго́ ви́д'іла твере́зим?/ та йіму́ р'і́тко коли́ йізи́к фа́йно се ўбертáйі / ота́к ни́ш':ійі себе́ тр'і́лом.*

БУ́ТИ ПРИ ЗДОРО́В'Ї – бути здоровим: *Д'е́кувати Бо́гу / не́н'а при здоро́ўйі / ку́тайіц:е потро́хи / а́ле шоби́ шош так роби́ти / то ни го́н:а*.

БУ́ТИ ПРИ СВО́ЇМУ (СВО́МУ) РО́ЗУМІ – мислити чітко, ясно, логічно: *Та йа ш'і при сво́му ро́зум'і / йа ш'і го́ден сказа́ти / шо́ ви́йде на до́бре / а шо́ / на зле / йа ш'і / д'е́кувати Бо́гу / го́ден об'ійти́се бес ч'ужи́х рат / отаки́х пусти́х / ік оц':а́ / оі шо го́ден*.

БУ́ТИ ПРИТИСНЕ́НИМ – не почуватися вільно, комфортно: *Молод'і́ ма́йут жи́ти окро́ме / а ми на пе́рших пора́х жи́ли з ба́боў / ну таї дес зач'іна́лисе пере́р'іки / бо ўна хо́ч'і ота́к / а ми на тото́ ди́вимосе іна́кше / ўстайімо́ ра́но / се ўку́тали / ч'олов'і́к пишо́ў на робо́ту / а ба́ба се пита́йі / Вас'у́тко / ти сего́н:е го́н:а зо мноў гнойі́ вози́ти / ге? / ци за́ўтра? / а йа ни го́н:а н'і сего́н:е / н'і за́ўтра / н'і поза́ўтр'у / а́ле ўстайу́ таї іду́ / куда́ се д'і́ну? / ік тре́ба / то мус іти́ / ни ро́бйу тото́ / шо хот'і́ла / а б'іжу́ помоч'і́ / бо розум'і́йу / шо ба́ба дл'а нас стера́йіц:е / ну таї ви́жу / шо і уна́ тако́ш бу́ла дес притисне́на / ра́н'ч'е / це ш'і до нас / уна́ соб'і́ ступа́ла / куда́ хот'і́ла і йек хот'і́ла / а тепе́рки йа кри́ўйусе / ік уна́ ў тих шкерпе́тках / шо бу́ла ў ста́їни / іде́ ў ха́ту / про́с'у скида́ти / бо ў ха́т'і гно́йім па́хне / а́бо ш':е ни т:о / бере́ ведро́ / набера́йі туда́ води́ / шоби́ ви́мн'і / ди́йки коро́в'і ум:и́ти / а пото́му у т:о саме́ ведро́ дойі́т / ну та де́коли н'іч'о́ / а йе так / шо молоко́ мусти́ўкоў ч'у́ти / і йа зач'іна́йу каза́ти / шо ў и́нче ведро́ бер'і́т води́ / а ў цисе́ лиш ди́йте / таї отаке́ ўс'е́ке / йо / ч'у́ласе ўна з на́ми ни ду́же до́бре / бо йік так се подиви́ти / то молоко́ / сир / смета́на / це ви́года нам / і то вели́ка / а́ле ко́ло то́го тре́ба фиїст се нароби́ти / отаке́ с цим уси́м / і ўна притисне́на бу́ла / і*

ми ни ч'ýлисе свобíдними / тогó йа каў / молод'і́ мáйут жíти окрóме і ни ўтискáти стáршу л'удинý ў тóму / йек їйі се хóч'і вестíсе / ўна мáйі у спóкойі доживáти с'в'ій в'ік.

БУ́ТИ РУКА́ В РУ́КУ С КЍМОС – перебувати з кимось у дружніх стосунках: *То шваґер / і Лес'ó з ним рукá ў рýку*.

БУ́ТИ ТАКО́ГО ЗВИЧЯ́Ю (ПОРЄ́ТКУ) (МА́ТИ ТАКЍЙ ЗВИЧЯ́Й (ПОРЄ́ДОК)) – про характеристику людини, яка дотримується заведених правил, певних норм: *Д'іт Івáн буў такóго звич'áйу / шо вин н'ікóли ни с'éде йі́сти / ікшó ни вíказаў Оч'інáш / йа ц:е каў / бо молод'і́ забувáйут за т:о / йек би ўно мáло се бýти; Нагáдуйу соб'і́ / шо м'ій тес'т' буў такóго пор'éтку / шо вин н'іч'ó ни óзме ў рот / дóки ни об'і́йде худóбу; А мойá нéн'а бýла такóго звич'áйу / шо ни с'ідáла шíти ци пр'éсти / ікшó ў хáт'і хот' ікúйс беспор'éдок / йа ни каў кирúн':а / а хот' лéд'а шош ни на м'і́сци; Вíдите / це вíшкил / хлóпец малúй / áле такóго пор'éтку / так знáйі / шó за ч'éм робúти / ік старé / То ш'і ни т:о / вин і заговорúти ўм'і́йі / ік йігó тáто*.

БУ́ТИ ТАКО́Ї ЗВЍЧЬКИ – зазвичай робити; мати певну рису характеру, яка часто виявляється; завжди діяти однаково у відповідних ситуаціях: *Мáма бýла такóйі звúч'ки / шо ни с'éде за шит'é / йік у хáт'і ни питпр'éтано; Івáн буў такóйі звúч'ки / шо ни мих перейтú хорóми ци ґáнок / ік вúд'іў / шо пороскúдуван'і ч'еревúки / ч'óботи / тотó / шо на нóги / ўс'о мáло риўнéн'ко стойéти / прáвиĭ кáпец з л'і́вим / одéн п'і́л'і óдного*.

БУ́ТИ ТІШКЍМ НА БЕ́СІДУ (У БЕ́СІДІ) – про некомунікабельну людину: *Йа бих за Лес'á сказáла / шо вин йе т'ішкúй у бéс'ід'і / за вýйкового Ĭвáна / цес тикú такúй / шо з ним поговорúти / то тáк'ік с пóўноў пúшвоў вúйти на от:ý ўлóгу / ну а Парáска / то ц':а ш'і до тóго ĭ наўрóч'іти мóже / йа пронадúбйі нóс'у с собóў ч'існóк*.

БУ́ТИ У СВАРКА́Х – часто сваритися; гніватися, не розмовляючи: *Де с такúми сус'і́дами гóден бýти дóбрим? / ми ўрас у сваркáх / мóже / ни так у сваркáх / йік у перéр'іках / пéрш'а н'ікóли ни шукáйу кл'ýч'ки / áле ік зо мноў зач'інáйут / то ни стойý н'імакóм / бо с'éдут на гóлу*.

БУТІ́ТИ – 1) ревіти (про худобу): *Бутúт / бо хóч'і на пáшу*; 2) *перен*., довго плакати (здеб. про дитину): *Мої / пáрупч'і / ни бутú / бо самóго ни пýс'т'у двóд'і / абéс ни знатú к'і́л'ко вéс:е*; 3) *перен*., сильно гудіти,

вибухати (про стрілянину з гармат): *Йік зач’éли канон'éри с канóниў бут'í̯ти / то дýмаў смих / шо ни доч’ікáйу*.

БУ́ТЛЯ, -і – бутель; є мала бутля, середня, велика: *Заклáли бýт'л΄ами с поз'іч’никóм ц΄ілý полúцу*; *Отýтки бýло дв’і бýтли / де ўни*?

БУТЬ ТАКИ́Й ДО́БРИЙ (ТАКА́ ДО́БРА, БУ́ТЬТЕ ТАКІ́ ДО́БРІ) – будь ласка; прошу тебе (вас): *Бут' такúї дóбриї / поможú м’ін'í̯ оцéс м’ішóк на фúру поклáсти; Бут' такá дóбра / подáйко тот'í̯ крóпл'і / шо ў кредéн'ц'і / ўни кóло карабýшки стойýт; Бýт'те так’í̯ дóбр'і / скаж’íт / де тýтки шпитáл'? / йек тудá дибрáтисе / шóби скóрше; / Шóфер / бýт'те так’í̯ дóбр'і / стáн'те м’ін'í̯ на Млинóвици / бо делéко ни гóн:а їти*.

БУ́ХНЯ, -і – *знев*., стара хата: *Жийімó ў бýхни / а кóло нéйі ўже звóдимо новý хáту / іґ даст Бох / за пáру рóкиў зрóбимо ўхóдини*.

БУЦИГА́РНЯ, -і – *згруб*., тюрма: *Вид буцигáрн'і ни зар'íкáйсе / бо ни знáйіш / де б’ідá мóже ч’íкáти*.

БУЦМА́ТИЙ (БОЦМА́ТИЙ) – круглолиций, повнощокий: *Буцмáтиї у нéйі хлóпч’ік / пампулúстиї / пампýл'і до грудúї*.

БУЧЄ́НА, -и – 1) дерево бука: *Тáмки ростé буч’éна / а нúш:е / грабúна*; 2) буковий ліс: *Буч’éна на Буковúн'і ўже розвúласе; То ўжé / вýїку / веснá бýде? / Н΄і / веснá тогдú прúїде / ік буч’éна зазелен'íйі на отóму ґрунú;* 3) деревина бука: *Ўни хóч’ут кóўпка ш ч’ерéшн΄і / а це буч’éна / то гет úнче*.

БУ́ЧІ, -я – букові колоди: *С΄т΄ігнýў тúл΄ко бýч’а / шо мúґла ў грýди / отакý склáў*; *Мої / ад'í̯ їке фáїне бýч’і / кудá / верé / йігó вóз'ут*?

БУ́ЧЬОК, -а – 1) зменш. до БУК у значенні “вид дерева”: *Бук ни дýже бóрзо ростé / а цес бýч’ок за їкúхос три штúри рóки ад'í̯ йек вúт'іхсе*; 2) колода, деревина бука: *Пóки с'т'ігнýў бýч’ка / трóхи помýч’іўсе / бо с'н'í̯гу мáло / т'éшко їшлó*; 3) невелика палиця: *На бýч’ок / іґ би переб’í̯х кут'ýга / то меш видгон'éти*.

БУЯ́ТИ (БУЯ́НИТИ) – бешкетувати; бушувати (про дії п’яного, який не дає спокою близьким, оточенню загалом): *Напúўсе / таї буйáйі / шл'ах би йігó трáфиў; Аг’í̯ / котрúї то ф’í̯ўкайі та буйáни / л'ýдем спáти ни дайé*?

В

В (У) – 1) *префікс*, ужив. зі знач. префіксів: *від-*: *Йіле́нко / ўрубáї м’ін'і́ кавáлок цéго бóхан'ц'а*; *по-*: *Д Велúкод'н'у мáма ўб'ілúла ў хáт'і ї понадв'í р'у*; 2) *прийм.*, у спол. зі Зн. в. імен. вжив. у тому ж знач., що й прийм. *по*: *Ўл'íт'і богáто л'удúї хóд'ут у грибú / ў малúни / ў áфини / урáс так бýло*; *Івá / пúдемо ў грибú? / каўт / шо кúнулисе*.

ВÁВКАНІ, -я – опредм. дія від ВÁВКАТИ: *Твóго вáўкан΄а н΄іхтó ни ме слýхати ї робúти / йек ти хóч’іш / зарубáї цисé*.

ВÁВКАТИ (ВАВЧЄ́ТИ) – 1) нявчати: *Аг’і́ / то кит вáўкайі ци то дитин'éч’ії гóлос*?; 2) *знев.*, говорити, просити, плакати, скиглити: *Ни вáўкай м’ін'і́ тýтки / бо йá ни хóч’у цéго слýхати / сказáла / шо ни п΄ýс΄т΄у / то ни пýс΄т΄у*; *Мої / анý їди гет / ни вáўкаї м’ін'і́ над вýхом / то скóрше ни бýде / йік мáйі бýти; Берú йігó / бо йа ўже ни видéржуйу / ц'і́лиї ден' вáўкайі / шо хóч’і двóд'і / а ў мéне тúски / м’ін'і́ ни мóжно на сóнци / дóбре / шо йіс прийшóў / берú цéго бáхура; Та ти нáв’іт' плáкати ни ўм’і́йіш / вáўкайіш / ік занéсене кóт'і.*

ВАВКОТНЯ́, -і́ – *згруб.,* ім. від ВÁВКАТИ: *Ідú подивúсе / шо за ваўкот'н'á кóло стáйн'і / то витпéрше ч’ýти*.

ВÁДИТИ – шкодити, забороняти: *Ми не вáдили хлопч’і́ш’у / наї берé / їку хóч’і / шобú потóму ни нар'ікáў*.

ВÁДИТИСЕ – сваритися: *Памн'íтáйу, шо бáба Парáска в’і́ч’но се вáдила з бáбоў Настýнеў / ус΄ó йії́ бýла нидогóда*.

ВÁЖИТИ ЖИТЄ́М (ЗДОРÓВ’ЇМ) – піддавати своє життя смертельній небезпеці: *Йіт' / алé абéс ни вáжиў тáмки свóйім жит'éм / бес ни забувáў / шо ў тéбе йе жúнка ї дримн'і́ д'íти*.

ВÁЖИТИСЕ – зважуватися: *Шо с тóго / шо ти вáжис:е кóждиї ден' / ік ти тúл'ко йіш / тáкік дóбриї косáр' / і то шопиўгодúни*.

ВÁЖИТИ (ЗВÁЖУВАТИ) СЛОВÁ – думати, коли говориш, ретельно добираючи слова: *Ўже смих ни рас тоб’і́ казáла / звáжуї словá / дивúсе / шо говóриш і комý говóриш / дýмаї наперéт / йек т:о / шо йіс сказáла / дрýгиї ме розум’íти / ни бýл'каї бут' шо / тáже головá ни на т:о / шóби лиш фýстку завивáти / а ї на т:о / шóби неў дýмати*.

ВАЖНЕ́ – *субст.*, важливе: *Це ни дýже важнé / мóжу ї зáвтра приб’і́ч’і*; *Н΄і / то важнé / шо ўна кáже / прислýхаїсе*.

ВАЖНЕ́, ШО РО́БИШ, А НИ ТТО, ШО ГОВО́РИШ – не слова, а діла, вчинки по-справжньому характеризують людину: *Говори́ти мо́жно бога́то ч'іго́ / і наўб'іц'е́ти мош ц'ілу́ ку́пу / а́ле важне́ / шо л'удина́ ро́би / а ни т:о / шо гово́ри / по це́му меш диви́тисе / хто пе́рет' тобо́ў.*

ВА́ЖНО – важливо: *Ва́жно / абі́ дити́на розум'і́ла / шо́ йе́ до́бре*.

ВАЗО́НОК, -нка **–** вазон, квіти разом із горщиком, у якому вони ростуть: *У не́йі ма́ло вазо́нкиў / але йе м'і́рта / шпара́ґус і ш:е́ ĭк'іс*.

ВАКА́ЦІЇ, -іїв (-ій) **–** канікули: *На вака́ц'ійах / ік шко́ли нима́ / д'і́ти ў сел'і́ даўно́ ма́ли ку́пу роботі́ў по ґаздиўств'і́ / а тепе́рки / ни ду́же*.

ВАКНЄ́НИЙ – вапняний: *Ви́тко / шо йа б'ілі́ла / ад'і́ ĭка вакн'е́на бл'у́ска*; *Притулі́ласе до с'т'іні́ / таĭ ку́ртка ста́ла вакн'е́на / пле́ч'і гет завакн'е́нилисе*; *Лиши́ / то вакн'е́не ведро́ / оц:е́ бери́*.

ВАКНО́, -а́ – вапно: *Попа́рила вакно́ / а ў не́му наполови́ну кам'і́н'а*.

ВАКНУВА́ТИ – обробляти щось вапном: *Вакнува́ла смих пиўні́цу / бо кутика́ми гет пл'і́с'н'іўка завел:а́се*.

ВАКО́ВАНИЙ – дієпр. від ВАКУВА́ТИ: *Д'і́до з ба́боў бу́ли вако́ван'і / жили ў Сапого́в'і / йа до́бре ни зна́йу / де ц:е / бо ту́тки роби́ли грани́цу і ўс'іх л'удиі́ / шо жили на бе́рез'і / висе́л'ували*.

ВАКО́ВАНІ, -я – опредм. дія від ВАКУВА́ТИ: *Це се ста́ло ў м'і́с'іц' по вако́ван'у / д'іт диста́ў ґел'опо́ве запа́лен'і*.

ВАКУВА́ТИ – переселяти, евакуювати: *Ви́ц:и / з бе́рега / ўс'іх вакува́ли / с собо́ў ма́ло шо мош було ўз'е́ти / ба́ба хот'і́ла образи́ здоĭми́ти / а́ле ни бу́ло / де йіх покла́сти / того́ лиши́ла*.

ВАЛА́ – дуже багато когось: *Упере́т у клуп вала́ вали́ла / а сего́н:е по хата́х сид'у́т / к'і́но ді́ўйуц:е / ко́жде соб'і́ окро́ме*; *С полонини́ вала́ ĭшла / шо кори́ў / а ове́ц / ўсу доро́гу запруди́ли.*

ВАЛА́НДАНІ, -я – опредм. дія за знач. від ВАЛА́НДАТИ, ВАЛА́НДАТИСЕ: *Ў ме́не ни бу́де вала́ндан'а / ў ме́не це́го н'і / бе́сте зна́ли соб'і́ / ма́йіте слу́хати і роби́ти т:о / шо йа скаў / іна́кше до се́бе / тха́т'і*.

ВАЛА́НДАТИ – *знев.*, вештатися; те саме, що ВАЛА́НДАТИСЕ: *Пйе́та годи́на / а вин дес вала́ндайі / даўно́ маў бу́ти / даўн'і́с'ко*.

ВАЛА́НДАТИСЕ – *згруб.*, вештатися: *Де наш па́рубок вала́ндайіц:е? / Ни зна́йу / пишо́ў буў до Ко́ц'а шош се запита́ти / ш'і ў полу́н:е / ĭ нима́*; *Де ти вала́ндайіс:е? / ану́ диви́се / котра́ годи́на*.

ВАЛА́НЦАТИСЕ – *згруб*., вештатися; волочитися: *Розволоч’е́ўсе хло́пец / дес вала́нцайіц:е / куда́ йіго́ но́си? / Ни зна́йу / а́ле ві́жу / шо тре́ба би тото́ припе́рти / Та припри́ / ти д'е́д'а.*

ВА́ЛАХ, -а **–** кастратор: *Вуйко ни витшу́куваў ва́лахиў / сам ва́лаш’:іў по́рос'і / ми по сус'і́цтву / йа тогді́ т'іка́ла ў ха́ту / шобі́ н'іч’о́ ни ч’у́ти*.

ВАЛАША́ЙНИК, -а – бездіяльна, безвідповідальна людина: *Йік буў пид ба́биноў кома́ндоў / то вигл΄іда́ло / шо ўс΄о́ сам ўм’і́йі зробі́ти / а йік йійі́ ни ста́ло / то зробі́ўсе пусти́м валаша́їником*.

ВА́ЛАШШІНІ, -я – опредм. дія стос. ВА́ЛАШШІТИ: *Йої / де йа вид ва́лаш’:ін'а? / д'е́д'у за ц:е пита́їсе.*

ВА́ЛАШШІТИ – вирізати в поросяти яйники: *Ік ва́лаш’:іли ў нас по́рос'і / йа т'іка́ў вит ха́ти / д'е́д'а просі́ў помоч’і́ / а́ле йа каза́ў / Д'е́дику / ўс'о послу́хайу / лі́шен' ни ц:е*.

ВА́ЛЕЦ, -ця – вальс: *Данцува́ла смих ни оді́н ва́лец с цим па́рупком / але́ шо / ік вин ни сва́таў*; *Ва́лец ш’і мало́ў наўч’е́ласе данцува́ти*; *Вуйкі́ пидмогор'іч’е́лисе таї хо́ч’ут гу́цулку / а ні́ ва́лец / уні́ / пре́ц'ін' / на вес'іл'у́*.

ВАЛЄ́ТИ – забруднювати (про одяг): *Ни вал'е́ї ўбран'е́ / бо н'іґде́ ни пі́деш / меш до́ма набува́тисе / Йа ни вал'е́йу / ўно само́ вал'е́йіц:е / йа уваж’е́йу; Ік так вал'е́ти споден'кі́ / то йа се ни дожма́ч’у*.

ВАЛЄ́ТИСЕ – забруднюватися, “тачє́тисе”: *До́ки меш вал΄е́тисе ў то́му п’іску́? / гаї вил΄іза́ї / диві́се / бо ві́д'іла / шо кит шош там загр'і́п / абе́с ш’і бі́рше на замасті́ўсе*.

ВАЛЍТИ – розвалювати: *Ни валі́ ку́ч’у / бо ни складе́ш пото́му*.

ВАЛЍТИ (ЗВАЛЍТИ, ЗВА́ЛЮВАТИ) В ОДНУ́ КУ́ПУ ШОШ – змішати (змішувати) різні речі, часто не поєднувані: *Хто це доду́маўсе валі́ти ўс'о ў одну́ ку́пу / і старе́ / ї нове́? / ге? / а о́брус ч’о тут? / скаж’і́т м’ін'і́ / ч’о о́брус ма́йі бу́ти ко́ло це́го дра́н'т'а*?

ВАЛИ́ТИСЕ – руйнуватися, падати: *Д'і́дова ха́та валі́ц:е / драні́ц'і зогні́ли / ві́кна хтос повибива́ў / ві́тко / не́моч’і там шука́ў / с'т'і́ни пооблу́пйуван'і / отаке́ смих сего́н:е ўздр'і́ла*.

ВАЛЍТИСЕ З НИХ – бути дуже втомленим: *Прийі́хали так’і́ / шо вали́лисе з них / три дни ни спа́ли.*

ВАЛЍТИСЕ З РУК – про стан, коли людина не може зосередитися на чомусь, не здатна швидко і якісно виконувати якусь роботу: *М’ін'і́ сего́н:е ўс'о валі́ц:е з рук / ни зна́йу / шо́ зо мноў; Л'у́боч’ко л'у́ба / ві́жу /*

шо тоб’і́ робо́та ни ї́де / вали́ц:е з рук / це з:а М’іха́ї́ла?; Кобі́бито мих усереди́н'і шош укл'уч’е́ти ї зач’е́ти ду́мати про и́нче / а ни про т:о / шо сверли́т го́лу / а то б’іда́ / шо ни вихо́ди / хо́диш / шош ро́биш / переробйе́йіш / бо ўс'о вали́ц:е з рук / н'ійе́койі ко́ристи с тако́го хо́ж’ін'а нима́.

ВАЛІ́СКА, -и – зменш. від ВАЛІ́ЗА: *То ни на́ш’а вал'і́ска / ни к’іва́ї / то ву́їка розниўско́го*; *Д'і́до коли́с із дош’о́к зроби́ў буў соб’і́ вал'і́ску / мо́же / ї дотепе́р дес йе на под'і́.*

ВАЛО́К, -лка́ – рядок скошеного сіна: *Тре́ба ї́ти розби́ти валки́ / ў полу́дне ви́ўбертати с'і́но / а две́ч’іру складемо́ ў копи́ц'і.*

ВА́ЛОМ ВАЛЍТИ – безперервно йти: *Даўно́ ік іке́с фа́їне к’і́но / л'у́де ва́лом вали́ли ў клу́п / а тепе́рен'ки р΄і́дко хто ї́де ў к’іно́.*

ВА́ЛЬЧІК, -а – *пестл.* до ВА́ЛЕЦ: *Хот'і́ла бих з ним загул'а́ти / хот' оди́н ва́л'ч’ік / А ти ни ви́диш / шо вин суда́ на́в’іт' ни ди́виц:е?*; *Д'і́ўко / ти шо ро́биш? / Ва́л'ч’ік данцу́йу / ўч’е́йусе / бо ско́ро Митри́шин Іва́н же́ниц:е / нас мут кли́кати / Та л'і́пше гу́цулку ўч’е́їсе / ко́ждиї дру́гиї да́нец мут гу́цулку їгра́ти / А йа хо́ч’у ва́лец / там Улац'ко́ бу́де / вин фа́їно данцу́йі / ни хо́ч’у йіму́ по нога́х драпцува́ти.*

ВАЛЮ́Х, -а – про того, хто лінивий, безвідповідальний, кому не довіряють: *Вал'у́х / це т:о саме́ / шо валаша́їник / до́брого ма́ло.*

ВАЛЮ́ХА, -и – ім. жін. р. від ВАЛЮ́Х: *Ік йе вин / вал'у́х / то ч’о ни мо́же бу́ти вал'у́ха? / ка́жут / ад'і́ вал'у́ха пишла́.*

ВАНЄ́НКА, -и – невелика ванна: *От:у́ ван'е́нку ма́йу ви́жмакати / тогди́ пи́ду; Мої / де ви купи́ли таку́ ван'е́нку?/ ї м’ін'і́ би се зда́ла.*

ВА́Р, -у – узвар: *На С'в’іти́ї Ве́ч’ір пшени́ц’а ї ва́р му́с'ут бути на стол'і́ / а пото́му ї дру́г’і йі́ди / ўс'о писне́.*

ВАРҐА́ТИЙ – *знев.*, губатий: *Цес таки́ї варґа́тиї / шо ї ву́са йіму́ ни помога́йут*; *Де йа хо́ч’у би таки́ї варґа́тиї мене́ цулува́ў?*; *Та де: / де вин варґа́тиї? / х’іба́ ти ни за то́го ка́жеш / бо ко́ло Проц'а́ два Ївани́ жийу́т / Йа за то́го / шо ни́ш:е / ко́ло пото́ку / до ч’о́го ва́рґи на пиў лиц'а́ / до то́го / и:ї / ни каў би́рше н'іч’о́ / Ад'і́ здур'і́ла д'і́ўка / у б’і́лу дни́ну на́пас'т' на хлопч’і́ш’а зво́ди.*

ВА́РҐИ, -ив – *знев.*, губи: *Ўна роспусти́ла так’і́ ва́рґи / шо до́ўш’і вид но́са / бигме́ / ік пиў постола́ / Ну то ї́крас цулува́ти до́бре / І:ї / Васи́ / ви би лиш жертува́ли.*

ВА́РҐИ НАДУ́ТИ – бути невдоволеним, сердитися: *Ва́рґи наду́ла ĭ хо́ди / йік ша́ндар' / м'і́р'ійі м'ін'і́ подв'і́р'і / Наї м'і́р'ійі / се запита́йіте / шо ўм'і́р'іла / ци йе хот' пиў со́тика*.

ВА́РҐИ РОСПУСТЙТИ (РОСПУСКА́ТИ) – сваритися, кричати: *Н'і м'ін'і́ ў ха́т'і ва́рґи роспуска́ти / марш надви́р / та́мки крич'е́ї / ки́л'ко хо́ч'іш / наї хот' тоб'і́ ў го́л':і се залу́пи / а ту́тки нима́ ч'о*.

ВАРЙТИ БА́БИЦІ – *заст*., з нар. мед., виготовляти ліки, заварюючи певні складники, у випадку проблем у хворого зі шлунком, з кишківником: *Ан:и́ц'а ĭшла́ дго́р'і / бра́ла слимаки́ў / шуши́ла тото́ / пото́му те́л:а / перетера́ла на муку́ і т:о дава́ла / йік буў поно́с / ік л'іка́рство / а ш':е ўна вари́ла ба́биц'і / йа ни го́н:а за́рас сказа́ти / шо ўна кла́ла ў бан'е́к / а́ле ўна у не́му шош вари́ла ĭ пото́му тото́ тро́хи осту́д'увала ĭ переверта́ла слабо́му на ч'е́рево.*

ВАРИ́ТИ ГОРІ́ВКУ – готувати самогон: *Вар'у́т гор'і́ўку / де н'і / і ў нас / і Рижна́ми / хто хо́ч'і / то ўноч'е́ диста́не / ци за гро́ш'і / ци до гро́шиĭ о́зме / ци шош с ха́ти виднесе́ / то страшна́ б'іда́ / кобі́бито збу́тисе це́го / а́ле де / ўпере́т тако́го ни бу́ло / наї ка́же хто шо хо́ч'і / дес хтос пиў / а́ле ни так / а тепе́рки пи́ут / ік хол'е́ра*.

ВАРІЮВА́ТИ – сваритися, вчиняти дії, позбавлені здорового глузду: *Лиш ви́пйе / ĭ вар'ійу́йі / а йек це́му запоб'і́ч'і?*

ВА́РІЯТ, -а **–** 1) нерозсудливий, запальний: *Ви зна́йіте / ĭки́ĭ Ко́ц'о / ва́р'іjат / ік ви́ди / шо хтос бре́ше / мо́же ўде́рити / бога́то ни тре́ба / па́ру слиў / і дру́гиĭ уже́ конте́тниĭ*; 2) *лайл*., про людину, дії якої позбавлені здорового глузду: *Вин ч'олов'і́к до́бриĭ / ти́хиĭ / а́ле ік ви́пйі / ро́биц:е ва́р'іjат / жи́нка ĭ д'і́ти т'іка́йут з до́му*.

ВАРТИВНЙК, -а́ – сторож: *Д'іт Іва́н буў вартиўнико́м / ко́ло р'іки́ ко́ўпки сокоти́ў*; *Бабо́ / таже́ йа ни вартиўни́к ва́ших окол'а́р'іў / а ви ко́ждиĭ дру́гиĭ ден' за них се пита́йіте*.

ВА́РТИЙ (ТО́ГО, ЦЕ́ГО, СВО́ГО) – який заслуговує чогось: *Ли́жник ва́ртий цих гро́шиĭ / бо гру́биĭ / фа́йно ви́ч'ісаниĭ / а ни / йік на́патка*; *Ўна тако́ш ва́рта сво́го / наї ц'і́хо сиди́т; Цес ч'олов'і́к ва́ртиĭ то́го / шобі́ йіго́ ш'інува́ли / а ў нас йек? / ко́ждиĭ себе́ ш'іну́йі*.

ВАРТНЕ́, ЇК (ІК) ТОТО́ НА ТРІ́СОЦЦІ (НА ПАТИЧЬКУ́) – *вульг*., зовсім, нічого не варте: *Оц':і шкарбани́ так'і́ варт'н'і́ / йік тото́ на т'р'і́соц':і / ш'і дес ота́к ў перехо́д'і на о́с'ін' мош убра́ти / лиш би н'іхто́*

ни ви́д'іў/ а йік постуденит / то лиш ки́нути ў бе́рех і а́мба / на́в'іт' ко́ло ха́ти ўстит убера́ти / але́ бери́ / л'у́пко / ік уни́ тоб'і́ се ўдайу́т.

ВАРТУВА́ТИ – коштувати: *Йек ду́майіте / варту́йі цес спиндза́р' таки́х гро́шиӣ? / Ни ду́майу / вин ікуйіс обл'і́злиӣ.*

ВАРЦА́БА, -и – дверна або віконна рама у вигляді чотиригранних брусів: *Н'і / двери́ӣ ш'і нима́ / лиш варца́би покла́ден'і.*

ВАСИРВА́ҐА, -и – ватерпас: *Ік вуйко гибл'ува́ў до́ш'ку / то ўрас прикла́даў васирва́ґу ӣ дивиўсе / ци ри́ўно; Без васирва́ґи йек роби́ти стол'е́р'ку?; И:ӣ / та тут і без васирва́ґи ви́тко / шо то нири́ўно пишло́.*

ВА́ТАГ, -а – той, хто переробляє на полонині молочні продукти; старший вівчар: *Ва́тах бу́ў т:о / шо тре́ба / ўс'і́х збера́ў до з'іц'е́рки / бо на полонин'і́ бога́то роботи́ӣ / а вин бу́ў до́бриӣ ґазда́.*

ВАТАГУВА́ТИ – 1) переробляти молочні продукти на полонині; вівчарити: *Ватагува́ти ни йе́ про́сто / тре́ба зна́ти полони́нцке обхо́ж'ін'і*; 2) бути ватагом: *Уже́ йіс пита́ўсе за ва́тага / д'іт наш ватагува́ў ни одно́ л'і́то / а́ле то бу́ло за колго́спу / йік с Т'у́дева ӣшли ў полонину́ / а за тепер'і́шн'і полони́нцк'і ч'іси́ н'іч'о́ ни зна́йу / йек та́мки се ма́йут л'у́де / хто ватагу́йі / ни ч'у́ла / а́ле йік во́з'ут ви́т:и бри́ндзу / то рух йе / ви́тко / шо йе.*

ВА́ТЕРКА, -и – *зменш.-пестл.* до ВА́ТРА: *Наклади́ ва́терку / бо сту́д'ін'; Ва́терка гори́т / таӣ уже весел'і́ш:е.*

ВА́ТІНИЙ – *прикм.* до ВА́ТА: *Коўдр'і́ ши́ли лиш ва́т'ін'і / а ӣк'і и́н'ч'і? / з во́ўни ни зна́йу / ци хтос роби́ў / з на́шойі фам'і́л'ійі / н'іхто́ / а за дру́гих ни бу́ду каза́ти / во́ўна на ли́жники ӣшла / ц:е так бу́ло / а ко́ўдр'а / з ва́ти / а ти ч'о се допи́туйіш? / ч'у́ла йіс за во́ўн'ін'і? / бо йа це́го ни зна́йу.*

ВА́ТІНКИ, -о́к – чоловічі штани, утеплені ватою: *Ба́т'ко Андр'і́ӣ узим'і́ носи́ў бу́нду ӣ ва́т'інки / ма́тка цисе́ йіму́ бу́ла ш:и́ла.*

ВА́ТРА, -и – вогнище, багаття, вогонь у печі: *У печ'е́ догора́ла ва́тра / ско́ро мут саж'е́ти колач'і́; То ни ва́терка / а до́бра ва́тра.*

ВА́ТРА ВИ́ГОРІЛА (ЗАГА́СЛА) – вогонь догорів, погас: *Ва́тра ви́гор'іла / сама́ гран' се лиши́ла / ш'і йік би тр'ісоч'ки́ бу́ли / то ӣми́лабисе / а то пол'ін'е́ сире́ / і с то́го н'іч'о́ ни бу́де.*

ВА́ТРУ КЛА́СТИ (НАКЛАДА́ТИ, НАКЛА́СТИ, ПИТПАЛЍТИ) – розпалювати, розпалити вогонь: *Ўже ч'ес кла́сти ва́тру ӣ шош ку́татисе / шо́ би / вере́ / звари́ти? / сего́н:е писни́ӣ ден' / мо́же / би то бара́бу́л' ш*

ч'існикóм?/ ци пирогúў с капýстоў? / Йо / зар'ідúти олúвоў с цибýл'коў / фáйно ўсмáжити / ц:е ўс'і л'ýбйут.

ВБЕ́ДУВАТИСЕ (УБЕ́ДУВАТИСЕ) – виявляти здивування, осуд з приводу чогось (когось): *К'íл'ко мóжно сеўбéдувати? / лиш'íт ужé ц:у бéс'іду / кóжен соб'і рóби / йек знáйі*; *Йоі̆ / а то ч'о вин лишúў д'íўку ў данцú / ч'о верé? / мóже / ўна шош такé сказáла / шо вин се ўсéрдиў? / йоі̆ / аг'í на ц:е / Бабó / ни ўбéдуі̆тесе так / бо ви ни знáйіте / хто когó лишúў / Йек се ни ўбéдувати / колú це крáі̆не / ік ни хоч' / то ни берú ў дáнец / н'ìхтó ни застаўйéйі / áле ч'о лиш'éти?*

ВБЕРА́ТИ (УБЕРА́ТИ) – одягати; прикрашати: *Анýко дáі̆ к'іптáр' ж:éртки / наі̆ уберý / бо стýд'ін'*; *Гентáм кош'íл' на Велúґден' ни ўберáли ч'іч'кáми / х'ібá шо на Прибражéн'ійе / а тепéрки дéхто рóби / вúд'іла кóло цéр'кви / алé йа дéржусе старов'íцкого*.

ВБЕРА́ТИСЕ (УБЕРА́ТИСЕ) – одягатися: *Ўберáі̆се ў с'в'ітóшне / таі̆ пúдемо на забáву / тоб'í фáйно ў бúтиі̆ спин:úци*.

ВБЕРТА́ТИСЕ (ВБЕРНУ́ТИСЕ, УБЕРТА́ТИСЕ) ПЛЕЧЄ́МА – виявити (виявляти) невдоволення, сердитися; ігнорувати когось: *А шо йа маў робúти? / б'íч'і за неў? / йа хот'íў поговорúти / áле ўна ўбернýласе плеч'éма / затнýласе / а потóму пишлá / ну рас так / то і̆ йа мáйу гóнир; Йа казáла Слáваі̆су / алé Митрíха ўбернýласе плеч'éма / от'íк ни вúди / от'íк і̆йі шош дýже інтересýйі у І̆ванýшковому плóт'і; То спец'іі̆áл'но / вúі̆шло так / шо ми сид'íли рáзом / алé Василúха ўбернýласе плеч'éма таі̆ дýже рúдно се дивúла у викнó / так / іґ би н'ікóли ни вúд'іла тóйі дорóги / шо с Кóсова ў Т'ýдиў*.

ВБИВА́ТИСЕ ЗА КЍМОС – дуже переживати, виявляти турботу про когось, дуже дорожити кимсь або чимсь: *Та ч'о ви так ўбиваі̆тесе за Ўлáдӡ̆'ом? / дрýг'і і̆дут таі̆ вин наі̆ ідé / ни б'íітесе / вин ни сам*; *Іванýш':іха так убивáласе за хлóпцем / шо гаш заслáбла*.

ВБЍТИ (ВБИВА́ТИ) КЛИН (МЍЖИ КЍМОС**)** – посварити когось, домогтися між певними особами прохолодних стосунків: *То ни хтос ч'ужúі̆ / с сторонú прийшóў таі̆ шош наговорúў / то йигó пéрва сестрá приклáла до цéго рýку / ўбúла мúжи нúми клин / таі̆ унú розиі̆шлúсе / богáто ни трéба до такóго*.

ВБЍТИСЕ (ВДАВЍТИСЕ) ЗА КОПІ́КУ – *згруб*., бути дуже жадібним: *Та вин такúі̆ / шо ўбúєц:е за коп'íку / де цеі̆ шош даст? / вин*

нáв’іт' дити́н'і цукíрок шкуду́йі купи́ти / своʹйі дити́н'і одéн цукíрок ни ку́пи.

ВБЙТИ (ВБИВÁТИ) СОБІ́ В ГÓЛУ (ГÓЛОВУ) – 1) весь час думати про щось: *Ўби́ла соб’і́ пустé ў гóлу / тоĭ барáба ни даĭé спокóйу / дé вин? / ч’ó ни прихóди? / отакé пустéч’і д'іʹўц'і гóлу затумани́ло*; 2) некритично оцінювати свої можливості: *Мару́с'а ўби́ла соб’і́ ў гóлу / шо мáйі виʹўч’ітисе на дóхтор'а / пйет' рас поступáла / ну ĭ шó с тóго*? / *ни поступи́ла / виʹтко / т:о ни йійі́ мáло бу́ти*.

ВБІ́ГАТИСЕ (УБІ́ГАТИСЕ) – тривалий час бути на ногах, виконуючи якусь одну чи різні види робіт: *Корóва би́цкаласе / то так смих се ўб’і́гаў / шо них ни ч’у́йу / ш’і такóго зо мноў ни бу́ло; За ден' кóло хáти так се нарóбиш / а ти́л'ко ўб’і́гайіс:е / іґби́ ў Кóсиў і с Кóсова бес припоч’éўку п’і́шки ĭшоў*.

ВБІ́ГУВАТИСЕ (УБІ́ГУВАТИСЕ) – недок. в. стос ВБІ́ГАТИСЕ (УБІ́ГАТИСЕ): *За пéршиĭ м’і́с'іц' йа так се ўб’і́гувала / шо страшнó / а потóму се наўч’éла / ни́ ту́да су́да / пáру годи́н соб’і́ шош рóбйу / а потóму ĭкиĭс ч’ес бáб’і помогáйу / áбо ранéн'ко б’іжу́ тудá / ўс'о / шо пéрше / зроби́ла / і тхáт'і / отáк ус'ó ви́риўналосе / тепéрки ни ў б’ігáх*.

ВБІ́ЗДРІНИЙ (УБІ́ЗДРІНИЙ) – оглянутий: *Ік Мар'і́ч’ка твóйа ідé кудáс / то наĭ дес заўйéже ч’існику́ / ци ў пáзуху мóже поклáсти / áбо заўйіжи́ дити́н'і ч’ірвóн:у ни́тку на ру́ку / бо ўна сегóн:е ўже такá ўб’і́зд'р'іна бу́ла ти́ми бабáми / ĭк’і л'у́бйут суди́ти / шо гаш ни знáйу / бóйусе / би шош д'і́ўч’ін'і ни пошкóдило / аби́ ўрóки ни ĭми́лисе / бо / ч’у́йіш / так обзерáли / так обзерáли з них до голови́ / шо хот'і́лосе т'ікáти / áле шо? / диви́тисе н'ікóму ни закáжеш / а там йе на шо подиви́тисе*.

ВБІ́ЗДРІТИ (УБІ́ЗДРІТИ) – ретельно, уважно оглянути; роздивитися щось: *Ўб’і́здр'іла хáту дóбре / ік мáйі бу́ти / ў кóждиĭ кути́к се подиви́ла / áле ўскр'і́с' бу́ли пор'éтки / ĭ Митри́ха му́с'іла нев’і́стку пофали́ти / мóже / ĭ самá цéго вит сéбе ни ч’ікáла; Дóбре / шо ўб’і́здр'іла себé / бо ĭшлá бих такá вакн'éна вулиц'áми*.

ВБІ́ЗДРІТИСЕ (УБІ́ЗДРІТИСЕ) – оглянутися, подивитися назад: *Ўб’і́здр'іласе / áле н'ікóго ни бу́ло ви́тко / нимá таĭ нимá / а вин ч’ікáў йійі́ пид гор'і́хом кóло кирни́ц'і / кáже / шо ду́же бу́ла се ўрáдувала / áле то і йе ч’о / бо хлóпец т:о / шо трéба*.

ВБІЦЄ́ТИ (ОБІЦЄ́ТИ, УБІЦЄ́ТИ) – обіцяти: *Гаĭ скажи́ / шо с тóго / шо ти ўб’іц'éў ни пи́ти?; Ўб’іц'éў / шо ўжéниц:е / ўна ч’ікáла йігó / дóки*

буў роботáми / а вин прийшóў / таї засвáтаў дрýгу / отакé / л'ýпко / бувáйі мíжи молодíми; Ўб'іц'éў / шо сегóн:е парканéц м'ін'і́ попрáви / таї ч'ос нимá; Ўб'іц'éти лéхко / кóждий мóже / áле зробíти т'éшко / ни ўрáс гóден; *Ни ўб'іц'éї / йік ч'ýйіш / шо ни гóден зробíти / бо хто ме уваж'éти нислíўного ч'олов'í́ка? / то ни ґаздá*.

ВБІЦЄ́ТИ ЛЕ́ХКО, А́ЛЕ ЗРОБЍТИ ТЄ́ШКО – обіцянкам не завжди варто довіряти: *То ни кóжде / шо ўб'іц'éлосе / зрóбиц:е / бо ўб'іц'éти лéхко / а зробíти / т'éшко / ни одéн поп'í́ксе на тóму / шо задýже над'іваўсе на кóгос / на тотó / шо хтос наўб'іц'éў / а йік би ч'олов'í́к маў рóзум / то вин би мих здогадáтисе / моï / ікúй йа дурнúї / та цес м'ін'í́ ўб'іц'éйі золот'í́ гóри / а йа в'í́р'у таї ш'і йімý могорúч' кладý / та де вин ц:е зрóби*?

ВБІЦЄ́ТИ (ОБІЦЄ́ТИ) МО́ЖНО (МОШ), ШО ХОЧЬ – порада не довіряти обіцянкам: *Л'ýде / сарáк'і / пов'í́рили / шо йім наўб'іц'éли / а ўни забýли / шо ўб'іц'éти мóжно / шо хоч' / йізúк вит тóго ни ўлóмиц:е*.

ВБІ́ЦІНИЙ (ОБІ́ЦІНИЙ) – дієприкм. від ВБІЦЄ́ТИ (ОБІЦЄ́ТИ): *Марýс'ко / ни витпýс'т'у тоб'í́ цисý матéр'ійу / бо то Настýни ўб'í́ц'іне / ўч'éра смих поўб'іц'éла / шо дам / унá соб'í́ хóч'і д Велúкон'у спин:úцу ш:úти / бо ни ме мáти / ў ч'ім питú до цéр'кви / а так хоч' крúшку обновúц:е; Ўб'í́ц'іного мош дóўго ч'íкáти / а дéколи ї ни доч'íкáтисе; Ўб'í́ц'іного три рóки ждут*; *Ўб'íц'іного мош і рик ч'íкáти*; *Ўб'í́ц'іне / це ш'і ни зрóблене / і нимá н'ійéкойі ґерáн'т'ійі / шо хтос мáйі твердé слóво*.

ВБІ́ЧІ – вбігти: *Мúтро приб'í́х такúй л'ýтий / ік ни знáйу хто / з велúким бýком / хот'í́ў уб'í́ч'і ў хáту ї вúспов'ідати Никóл'ц'а / áле ми ни дáли / ни пустúли / сказáли / шо йігó нимá / шо вин у Рижн'í́ / таї так успокóйіли / áле то ї цес дóбрий / хот'í́ў пожертувáти / таї загнáў Мúтров'і кóзи гаш вер Цáрини / хот'í́ў / шобú тот шукáў / дурнé / шо зрóбиш? / старé / алé дурнé / бо йек так жертувáти*?

ВБО́ВАНИЙ – взуваний: *То ни ўбóван'і ч'еревúки / ік м'í́р'іла йіх / то вигл'ідáло / шо дóбр'і / а йік хот'í́ла ўбрáти на ірш'éн'і до Йілéни / то лиш пиў ногú пишлó / ци то нóги спýхли? / ци так зле м'í́р'іла? / подивúсе / то трúц':іт' óсмий / йік дóбр'і / то носú*.

ВБО́Ї (УБО́Ї, ОБО́Ї) – обоє: *Ўбóйі прийшлú / і Мúтро / ї Митрúха; Наї соб'í́ рáзом ідýт / ўбóйі / то ни йе дóбре / шóби ч'олов'í́к у свойý їшóў / а жúнка / у свойý / наї з:áмолоду приўч'éйуц:е / шо мáйут рáзом ітú / йа ни каў за робóту / а дес у гóс'т'і / ци ў нед'í́л'у проїтúсе / то лиш рáзом*.

ВБРА́НИЙ (УБРА́НИЙ) – одягнений: *Уна́ ўрас фа́йно ўбра́на / ви́тко / дба́йі за ц:е / а ни т:о / шо ми / Та ўже ни ган'бі́ нас до ре́шти*.

ВБРА́ТИ (УБРА́ТИ) З НИХ ДО ГОЛОВЍ – повністю одягти когось: *Хлопч'і́ш'і верну́ўсе з во́іс'ка / таї прийшло́се ўс'о йіму́ купи́ти / ўбра́ли з них до голови́ / а́ле ми це́го ч'іка́ли / то прийе́мн'і кло́поти / даї Бо́же / ко́ждому таки́х / ко́ждиї л'ў́цкиї дити́н'і верну́тисе здоро́воў*.

ВБРА́ТИСЕ (УБРА́ТИСЕ) – одягтися: *Ко́ждиї би хот'і́ў се убра́ти / пити́ на прохи́т / а́ле хто ме ку́татисе? / сви́н'і / коро́ва / ку́ри / ўс'о хо́ч'і йі́сти / ўно ни зна́йі / шо то нед'і́л'а*.

ВБРА́ТИСЕ В ПА́НЦКУ ШКАРАЛУ́ПУ (ШКАРАЛУ́ШУ) – мати статус "пана", "виглідати, ік пан", але насправді ним не бути: *Іва́н вигл'іда́йі / ік пан / а́ле їкиї вин пан? / вин лиш убра́ўсе ў па́нцку шкаралу́пу / То так йе / бо т'е́шко з Іва́на па́на / наї шо хо́ч'і ўбере́ / а то ўс'о одно́ вила́зи / на ч'ол'і́ написано / ог:о́ / тоб'і́ так до па́на / ік ви́ц:и на П'і́триў ґрун' ци ік на В'і́трину ви́йти / І:ї / та наї би хот' вер Ца́рини / і то бу́ло би ви́ш:е / Йо / це пра́ўда / а́ле йа и́нче скаў / ви́диш / л'у́пко / ік'і́ ми фа́їн'і суд'і́лниц'і / нач'ісі́нку спакали́ли ч'олов'і́ка / а вин рузу́мниї / фа́їниї і ви́тко / шо ўч'е́ниї / а дурн'і́ баби́ не́моч'і шука́йут / а то йе до́бре / шо ў не́му бога́то на́шого / т'удиўско́го / шо вин ни спан'і́ў*.

В (У) БРІХТА́СЦІ ПУ́СТО (ПО́РОЖНО, НІЦ НИМА́, ВІ́ТЕР СВЍШШІ) – хтось зовсім без грошей: *У бр'іхта́с'ц'і пу́сто / н'іч'о́ ни ʒзе́н'кайі / Бо мо́же / ў те́бе гру́б'і гро́ш'і? / Ага́ йо / гру́б'і / в'і́тер свиш':і / кобиби гру́б'і / о: / тогди́ йа би знаў / шо́ з ни́ми роби́ти / йек йіх се збу́ти*.

ВБУВА́ТИСЕ (УБУВА́ТИСЕ, ОБУВА́ТИСЕ) – взуватися: *Даўно́ жинки́ ўбува́лисе ўзим'і́ ў бу́рки / руму́нки / на́в'іт' у бо́ти / ік ни бу́ло ў шо / ч'о́боти ма́ло ў кого бу́ли*; *Ўбува́йусе сего́н:е ў т':і / шо на ко́рках*.

ВБУ́ТИ (УБУ́ТИ, ОБУ́ТИ) – взути: *Ўбуї сanда́л'і / бо проти́ч'іш но́гу / та́мки глиж'е́ мо́же бу́ти; Ўбуў / і н'іч'о́ ни ти́сне / йої ік'і́ лего́н'к'і / ш'і смих ни маў таки́х ч'еревикиў*.

ВБУ́ТИСЕ (УБУ́ТИСЕ, ОБУ́ТИСЕ) – взутися: *Ўбу́їсе ў ч'еревики / таї помо́жеш труч'е́ти та́ч'ку*; *Ў те́бе нима́ ў шо ўбу́тисе? / ну та тогди́ ни зна́йу / ў ко́го йе / тогди́ ўс'і му́с'ут бу́ти бо́с'і / бо йек іна́кше*?

ВВАЛЍТИ (УВАЛЍТИ) – з силою вдарити когось: *Ўвали́ў ми́жи пле́ч'і / шо тот аш зигну́ўсе / йо / т'ішку́ ру́ку ма́йі*.

ВВАЛИ́ТИ (УВАЛЍТИ) НО́ГУ (НО́ГИ) – чимось сильно вдарити когось по ногах: *Марш вúц:и / бо бигмé / оцúм увал'ý тоб'і́ нóги*.

ВВАЛЍТИСЕ (УВАЛЍТИСЕ) – *згруб*., зайти, вдертися: *Ўвалúлисе ў ч'ужý хáту / таї хóч'ут тýтеч'ки р'ет робúти / дóма ў сéбе ўр'ідýїте / а нú м'ін'і́ ў хáт'і*; *Б'і́дна мойá головóч'ко / йéк це отáк увалúтисе до мéне? / шó йа с цим мáйу робúти*?

ВВА́РЕ́НИЙ (УВА́РЕ́НИЙ) – зварений: *Анý дивúсе / ци буракú ўварéн'і? / бо то ік'іс так'і́ тверд'і́ / шо ўже д'в'і годúн'і вар'ýц:е ї ни мóжут доварúтисе*.

ВВАРЍТИСЕ (УВАРЍТИСЕ) – зваритися: *Барабýл'і ўже ўварúлисе / вáтру бúрше ни гаїцýї; Мн'éсо ш'і ни ўварúлосе / наї бóйі.*

В (У) ВЕЛЍКИХ РОКА́Х – про людину поважного віку; давно: *И:ї / та Штефáн буў у велúких рокáх / ік дрýгиї рас женúўсе / а ўна бýла гет молодá; То / Марýс'ко / ў дýже велúких рокáх бýло / твойá мáма ш'і до шкóли ни ходила*.

ВВЕ́ЧІР (УВЕ́ЧІР) – увечері: *Мирóс' об'іц'éў / шо ўвéч'ір заб'іжúт / абéс буў дóма / вин ікúїс інтéрес мáйі ў Цáрин'і / то по дорóз'і хóч'і с тобóў перекúнутисе двомá словáми*.

ВВЍКНУТИСЕ (УВЍКНУТИСЕ) С ЧЄ́МОС – звикнути до чогось: *Каўт / шо ни гóн':і ўвúкнутисе с тим / шо ўнýки пойі́хали / то ч'éтверо / ни дýмаї соб'і́ / кóжде завертáло головú / а тепéрки нáв'іт' мýха ў хáт'і ни бринúт / і зноў мут ч'ікáти с пíўрик / шобú хтос се показáў / бо то р'і́тк'і гóс'т'і / лиш на вакáц'ійі прийіхáйут*.

ВВО́ЛИТИ СОБІ́ (СВОЮ́) ВО́ЛЮ – догодити собі: *Ў мéне йе м'іт / гаї / ходú зо мноў / таї соб'і́ ўвóлимо свойý вóл'у / то майовúї*.

ВГАДАЧІ́ (УГАДАЧІ́), -і́в – *жарт*., тільки у мн., міф. істота, здатна вгадувати чужі думки, потреби, бажання, тим самим сприяючи чомусь, виявляючи щось: *Одéн ч'олов'і́к вертáўсе з вóїни / таї ік стемн'íло / зач'éў просúтисе ў ікóгос ґаздú нáнич' / кáже / ік пýстите / то метé знáти ўс'о / шо хоч' / бо ў мéне йе ўгадач'і́ / унú ўс'о знáйут / гаї дóбре / áле л'ігáї на пóдри / бо ў мéне жúнка слабá / зáўтра поговóримо / ш'і зáтемна ч'олов'і́к пишóў на робóту / а до жúнки приїшóў л'убáс / унá жúво ўс'éкого зр'íхтувáла / таї унú соб'і́ байýйут / а цес ус'ó у викнó вúди / бо ўни ни крúлисе / двéч'іру прихóди ч'олов'і́к / а жúнка стóгне на лýшку / йі́сти ни зварéно / а ч'олов'і́к кáже цéму / моï / ни знáйу / шó бих даў / абú наїтú л'ік жúн'ц'і / мóже / бес се запитáў у ўгадач'і́ў / шо ўни

ска́жут? / а ў це́го во́йака бу́ла то́рба / поро́жна / а́ле ў н'у зал'і́зли бинд'ікú / зач’е́ли дз͡вин'і́ти / а во́йак ка́же / о: / оце́ ўни ўч’у́ли / шо ми гово́римо / таї ра́д'ут / абе́сте ота́м се подивúли / у схо́ўку / та́меч’ки йе б’і́лиї хл'іп / мн'е́со / ўс'е́ка ўс'е́ч’іна / ни ду́же пов’і́риў ч’олов’і́к / бо вúтки тото́ се о́зме? / а́ле шо робúти? / подивúўсе / мої / та ту́теч’ки тúл'ко ўс'е́кого йі́сти ї пúти / шо ну / йек це? / ану́ тикú за л'ік се запита́ї / зноў про́си / б’ін'д'ікú гуд'у́т / а во́йак прикла́ў ву́хо до то́рби / н'і́би натслуха́йі / шо ўни ра́д'ут / таї за ї́кус м’іну́ту ка́же / тре́ба ўз'е́ти в’і́ник / та до́бре вúгопати жúнку / то страшно́ пом’іч’не́ бу́де / зноў завага́ўсе / ни ду́же пов’і́риў ч’олов’і́к / йе́к таке́ мо́же бу́ти? / а́ле лише́н' ўз'е́ўсе за м’ітлу́ / ік жúнка се схо́пила ї зач’е́ла ку́татисе / йої / ка́же / йа крúшку ўсну́ла / а́ле за́рас ч’у́йусе гет здоро́воў / ч’олов’і́к ду́же ўт'і́шиўсе / фа́їно в’ід':е́ч’іўсе во́йакови / бо вин вúл'іч’іў йіму́ таку́ слабу́ жúнку.

ВГАРАТА́ТИ (УГАРАТА́ТИ) – вдарити з великою силою: *Ни хот'іч’е́ / а́ле так ўгарата́ў по голов’і́ / шо Ле́севи гаш с'в’іч’кú ў оч’е́х позас'в’і́т'увалисе.*

ВГАТЍТИ (УГАТЍТИ) – те саме, що ВВАЛИ́ТИ: *Так ўгатúў то́му зло́д'ійіви / шо м’ін'і́ гаш шкода́ йіго́ ста́ло / Пож’е́луї йіго́ / пож’е́луї / тúл'ко ўс'е́кого ўкра́ў / а ти пож’е́луї.*

ВГАТЍТИ ГРО́ШІ (ГРО́ШИКИ, КОШТА́) – *згруб.*, те саме, що ВЍКЛАСТИ ГРО́ШІ (ГРО́ШИКИ): *Ўгатúли так’і́ гро́ш’і ў тру́би / а то н'і тру́биў / н'і га́зу / Та ч’у́ла смих вит Мар'і́ки / ўч’е́ра ўна бу́ла ў с'іл'ра́д'і / шо проведу́т / Йо / пороскрада́йут / шо ш’і се лишúло / таї тогдú мут проводúти / Ч’у́йіте / шо йа вам каў / ґеренто́вано бу́де гас.*

ВГЛУ́ХНУТИ (УГЛУ́ХНУТИ) – оглухнути: *Ко́ло це́го ропота́їла мо́жно ўглу́хнути; Мої / скрутú тото́ ра́д'ійо / наї ни глу́шит / бо бигме́ / до ве́ч’іра ўглу́хну / йа ї так зле ч’у́йу на пра́ве ву́хо.*

ВГНА́ТИ (УГНА́ТИ) У ВЕЛЍКІ КОШТА́ СЕБЕ́ (КОГО́С) – спричинити те, що хтось має великі грошові витрати: *Унú сам’і́ себе́ ўгна́ли у велúк’і кошта́ / бо пе́рет' тим / ік перекла́дати пе́ч’і / тре́ба бу́ло поду́мати / шо бога́то пот'е́гнут ї ú́н'ч’і роботú / одно́ т'е́гне дру́ге / то ї пидлогú / і поб’і́лка / ўс'о / Ч’у́ла / шо ўни ус'і́ вúкна ї две́р'і пом’ін'е́ли / А йа шо каў? / ог:о́ / гаш бо́йусе ду́мати / к’і́л'ко то мо́же куштува́ти; Василúху ўгна́ло у велúк’і кошта́ т:о / шо з'ет' буў засла́п / а́ле / д'е́кувати Бо́гу / пома́ло видр'а́пуйіц:е / ўже ўстайе́ / то бу́ла б’іда́ / йіму́ но́ги бу́ло видибра́ло.*

ВГОВОРЍТИСЕ – наговоритисе: *Шо ўже йіс се ўговори́ла по тел'іфо́ну / то се ўговори́ла / нима́ шо нар'іка́ти / надо́ўго ма́йі ста́ти.*

В (У) ГОЛОВІ́ ЗАКЛЍНИЛО – комусь важко думати, хтось зосередився на чомусь одному, не бачачи ситуації в цілому: *Йіму́ іґ би шош ў голов'і́ закли́нило / гово́ри одно́йі ї то́йі / ўра́с одно́йі ї то́йі само́йі.*

В (У) ГОЛОВІ́ І БЛЍСКО СЕ НИ КРУ́ТИ (СЕ НИ КРУТЍЛО) – неможливо (важко) пригадати щось чи подумати про щось: *Та де йа могла́ за ц:е нагада́ти? / уно́ м'ін'і́ ї бли́ско ў голов'і́ се ни крути́ло; Ти хоч' бо́рзо / у цес моме́нт / аби́ йа сказа́ў / а ўно м'ін'і́ ї бли́ско ў голов'і́ се ни кру́ти / зна́йу / шо знаў / а йек уно́ се назива́йі / ви́диш / ни скаў.*

В (У) ГОЛОВІ́ – ЇҐ (ІҐ) БИ КЛИНЬЦЯ́МИ БЍЛИ (ЛУПА́СИЛИ, КО́ВТАЛИ) − про головний біль, погане самопочуття когось: *Видуч'е́ра м'ін'і́ так у голов'і́ / йіґ би клин'ц'а́ми би́ли / ви́пила п'іґу́лку / а́ле ма́ло шо помогло́ / То / в'іде́ў / на з'м'і́ну пого́ди / зноў слота́ бу́де.*

В (У) ГОЛОВІ́ НИ ВКЛАДА́ЇЦЦЕ ШОШ КОМУ́С – мовцеві важко повірити про можливість наявності, реалізації чогось: *Ў голов'і́ ни ўклада́йіц:е / йек таке́ мо́же бу́ти / йек до це́го допусти́тисе?; Ў голов'і́ ни ўклада́йіц:е / йек н'іч'о́ до́брого ни зроби́ти / а́ле хот'і́ти / аби́ за т:о ш'і фа́їно заплати́ли / ти се здогада́ла / за ко́го йа каў? / Та ту́теч'ки нима́ шо се здога́дувати.*

В (У) ГОЛОВІ́ НИ ВСТО́ЮЇЦЦЕ (НИ ВЛЕ́ЖУЇЦЦЕ) ШОШ КОМУ́С **–** хтось не пам'ятає чогось, здатний часто забувати щось: *М'ін'і́ / Вас'у́тко / бога́то ч'іго́ ў голов'і́ ни ўсто́йуйіц:е / ужé ни т':і роки́ / йа де́коли на́в'іт' забува́йу / ци йі́ла сего́н:е / ни памн'іта́йу / ци пи́ла п'іґу́лки / а то ни во́л'но пропуска́ти / отаке́ с старо́ў л'удино́ў / а ти хо́ч' / шоби́ йа ри́ўно могла́ росказа́ти за т:о / шо бу́ло тогит.*

ВГРИ́МАТИСЕ (УГРЍМАТИСЕ) – тривалий час "гримати", грюкати, стукати: *Шо ўже Ўла́дз͡'о ўгри́маўсе ў две́р'і / а́ле ў ха́ту йіго́ ни пусти́ли / пото́му вин дес кво́лиўсе / шо прийшо́ў до ґа́здиў / а т':і йіму́ ни ўтвори́ли / то таке́ / шо могли́ витсипа́тисе ї ни ч'у́ти / а могло́ / шо ї ни схот'і́ли го́с'т'іў.*

В (У) ГРИП ІТЍ (ПИТЍ) – померати (померти): *М'ін'і́ жит'е́ ни надойі́ло / йа ни хо́ч'у заду́рно пу́сто ў грип пити́ / а ти / йек соб'і́ хоч'.*

ВГРІ́ТИ (УГРІ́ТИ) – сильно вдарити: *Ўсе́рдиўсе / таї уде́риў / угр'і́ў Ко́ц'а оде́н рас макого́ном / ка́же / тим / шо бу́ло пид руко́ў / Бо тої дол'іза́ў.*

ВГРІ́ТИСЕ (УГРІ́ТИСЕ) – зігрітися, поступово нагрітися: *Ч'ўйу / шо ха́та ўгр'і́ласе і ўже де́ржи тепло́; Надвор'і́ ўгр'і́лосе / ш'і ден' два ї бу́де гет тепло́; Ўгр'і́ласе так / шо му́с'у фу́стку розйе́зувати.*

ВГУЛЯ́ТИСЕ – натанцюватися: *На тих заво́динах так ўгул'а́ласе / шо них ни ч'у́ла / ш'і тро́хи / таї бу́ли би ко́рки повид'л'іта́ли / бо йа бу́ла ў тих пиўч'еревы́ках / шо ми ўл'і́т'і ра́зом купува́ли / а ў них проїти́се до́бре / а ни так данцува́ти.*

ВДАВА́ТИСЕ (УДАВА́ТИСЕ) – докон. до ВДА́ТИСЕ (УДА́ТИСЕ): *У них нам ус'о́ ўдайе́ц:е / але́ нев'і́стка / в'ід'і́ / тро́хи зао́стра / ци то така́ бе́с'іда ў не́йі? / ни зна́йу / але́ ми іко́с ла́гид'н'іш:е гово́римо.*

ВДАВИ́В (УДАВЍВ) БЕС СЕ – щоб ти подавився: *Ўдави́ў бес се ті́ми ґрунта́ми / йік тоб'і́ ўсе ма́ло таї ма́ло; Йа ма́лому з'р'іхтува́ла / а ти тото́ з':іў? / бо гор'і́ўка сама́ ни смакува́ла? / ўдави́ў бес се тим.*

ВДА́ТИ (УДА́ТИ) – догодити, сподобатися: *Ўда́ла д'і́дови с т'ут'уно́м / ка́же / шо л'у́тиї / а́ле до́бриї / а йа купи́ла / ікиї буў / де йа на не́му се розум'і́йу*?

ВДА́ТИСЕ (УДА́ТИСЕ) – сподобатися: *М'ін'і́ ўда́ўсе цес матр'ійа́л / фа́йне бу́де футе́рко*; *Д'е́деви ўда́ласе нев'і́стка / весе́ла / ч'орн'е́ва / ўм'і́йі фа́їно заговори́ти*; *Йіму́ ўда́ласе д'і́ўч'іна / наї би бу́ло.*

ВДВО́Ї (УДВО́Ї) – *присл.*, вдвоє, подвійно: *Малу́ пел'і́нку складемо́ ўдво́йі / ўна тоне́н'ка / а вели́ку / та́к'ік йа тебе́ ўч'е́ла; Скру́т'уї ўдво́йі / тогді́ ўм'і́стиц:е / ўно таке́ / шо ни ви́мн'іцкайіц:е / пото́му само́ роспраўйе́йіц:е; Мої / ни с'іда́їте на го́лиї ка́м'ін' / ге́здеч'ки вер'і́тка / склад'і́т удво́йі / таї соб'і́ там ігра́їтесе; Іґ бес буў тогді́ ни скупува́ўсе / то бес тепе́рки ўдво́йі би́рше ни плати́ў.*

В ДЕ́КОГО (ДЕ́КОТРЕ) СЛО́ВО ТВЕРДЕ́ (ТВЕРДІ́ШШЕ), ІК (ЇК) КА́МІНЬ (ІК МУР, ВИД МУ́РУ) – про вагомість, значущість сказаного (даного) кимось слова: *А ч'о ка́жут / шо ў це́го ґазді́ сло́во таке́ тверде́ / ік мур / або ї ш'і тверд'і́ш:е / а ў то́го ни варту́йі ви́йіденого йіц'а́ / шкаралу́ш'і вид йіц'а́? / ге? / ци йісте́ ни ч'у́ли за таке́*?

ВДЕ́РЖІТИ (ВТРЍМАТИ) В ГОЛОВІ́ – запам'ятати: *Та так / зна́ла смих бога́то с'п'івано́к / а́ле де т:о ўс'о го́ден ўде́рж'іти ў голов'і́? / то се забува́йі / то / Мар'і́ч'ко / бога́то ўсе́го витхо́ди.*

ВДЕ́РИТИ (УДЕ́РИТИ) – 1) вдарити: *Ўде́рила по одно́му м'і́сци / наї зна́йі / шо туда́ ни во́л'но ї́ти / то пас'ку́дниї пес / а вин дне́му л'і́зе / хо́ч'і гла́дити / звик / та́к'ік до́ма / а́ле наш благи́ї / а цес / воўч'у́р*; 2) почати

йти (про дощ, зливу): *Ўдéрили так'і́ плóви / шо на р'ікý стрáшно бýло дивúтисе / водá гаш до лúпи бýла пидоїмúласе*; *Так'і́ плóви гор'іш':áми ўдéрили / шо водá ў р'іц'і́ стáла / йік ч'ер*; *Ўдéриў дош' / таї ус'і́ се розб'ігли*.

ВДÉРИТИ (УДÉРИТИ) В ГÓЛУ (ГÓЛОВУ) – 1) *безос*., відчути різкий біль у голові: *Мáма ік т:о ўч'ýла / то йії так ў гóлу ўдéрило / шо ўна ни моглá до себе прийтú*; 2) сп'яніти: *Отóї позич'нúк дóбре ўдéриў у гóлу / м'ін'і́ аш с'в'іт закрутúўсе*.

ВДÉРИТИ (УДÉРИТИ) ТЕЛІГРÁМУ (ТИЛІГРÁМУ) – дати телеграму: *Уч'éра ўдéрили йім тел'ігрáму / а сегóн:е ўни ўже бýли тýтки*.

ВДÉРТИ (УДÉРТИ) – подряпати: *Удéр соб'і́ рýку ў тóму глиж'ý*.

ВДÉРТИСЕ (УДÉРТИСЕ) – подряпатися: *Так ўдéрласе лúткоў у др'іт' / шо ад'і́ йкиї знак / мáйу фáїниї др'áпанец / таї ус'ó*.

ВДЖВІНДІ́ТИСЕ (УДЖВІНДІ́ТИСЕ, УДЖВИНДІ́ТИСЕ) – тривалий час "джвінді́ти (джвинді́ти)": *Жúнко Бóж'а / анý ц'і́хо / ти ўже так уд͡жв'ін'д'і́ласе за ден' / шо ў мéне головá зач'éла лупáти / ти ни бойі́с:е / шо йізúк витпáде?/ отáк лиш гéпнец:е на зéмн'у / ї фéртик*.

ВДИ́В'ЮВАТИСЕ (ВДИВ'Є́ТИСЕ) – 1) вдивлятися: *Ўдúўйуйусе ї ни пизнайý / то шó заў д'н'і пишлú двóд'ї*?; 2) звикати до темноти: *Марýс'ко / ч'ікáї трóхи / ўдúўйуйусе / áле ш'і н'іч'ó ни вúжу / дес отýтки мáли бýти мойі́ кал'óш'і / аг'і́ / а це ч'о / верé / с'в'і́тла нимá? / мóже / тогó / шо в'ітрú се з'в'і́йіли / та дес шош урвáло? / ужé трóхи вúжу / áле де кал'óш'і? / бýли кóло лýшка ї нимá / Бабó / унú ўтеклú*.

ВДНИ́НУ (УДНЍНУ) – *незм*., вдень: *Та це / прéц'ін' / уднúну бýло / ни тогдú / йік повеч'ір'і́ло / сóнце ш'і і ни дýмало заходúти*; *Шо їти ўноч'é? / ўднúну пúдемо / йа се бóйу їти тúми закавýлками ўноч'é*.

ВДОВÉЦ (ОДОВÉЦ, УДОВÉЦ), -ивця́ – вдівець: *Унá наїшлá соб'і́ ўдиўц'á / кáже / шо ў нéго такóш йе дитúна / такá завелúка / йік йійі́ Гáл'а*.

ВДОВИ́ЦИН (ОДОВИ́ЦИН, УДОВЍЦИН) – належний, властивий вдові: *Би Бох боронúў зáритисе на ўдовúцине / то гр'іх / велúкиї гр'іх*.

ВДОВИ́ЦЯ (ОДОВИ́ЦЯ, УДОВЍЦЯ), -і – вдова: *Бáба Настýн'а стáла ўдовúцеў гет молодóў / лишúласе бýла самá с тр'омá д'ітмú / áле Бох помúх вúвести тих д'іўч'éт у л'ýде*.

ВДОВОЛЬНЄ́ТИСЕ (УДОВОЛЬНЄ́ТИСЕ) – задовольнятися: *Абéс соб'і́ пам'н'ітáў / хлóпч'і / то ни штýка хот'і́ти ч'ігóс / трéба ш'і моч'і́*

томо́ зроби́ти / а йік ч’у́йіс:е / шо ни го́ден / то ўдовол'н'е́йсе / ч’ем йе / а потому / йік се питкр'і́пиш / меш ма́ти би́рше / лиш так; Йек оди́н каза́ў? / ўдовол'н'е́йсе мали́м / а над'іва́йсе на вели́ке / до́бре каза́ў.

ВДУ́БЕЛТ (УДУ́БЕЛТ) – *присл*., те саме, що ВДВО́Ї: *Йік на пле́ч’ах да́ти мате́р'йіу ўду́белт / то дити́н'і бу́де тепл'і́ш:е / наї на рукави́ їде ў оди́н рас / а ту́тки дава́ї удво́йі / і ко́ўн'ір поклади́ кр'іл'е́ч’ії / йої / та то бу́де л'укс*.

ВДУРІ́ТИ (ОДУРІ́ТИ, УДУРІ́ТИ) – збожеволіти; втратити контроль над собою, своїми діями: *Стари́ї ч’е́сто ўдур'і́ў / прийшо́ў пйе́ний / таї ви́кна повибива́ў / а за́ўтра ме кла́сти / ґа́зди до с'в’ет ла́год'уц:е / а цес ме ш:и́бами вози́тисе*.

ВЕ́ВКАТИ – *знев*., стогнати, плакати: *Ни ве́ўкаї / сиди́ ц'і́хо*.

ВЕ́ВКАТИ (КРІЧЄ́ТИ, РЕПЕТУВА́ТИ, РОСКРІЧЄ́ТИСЕ) НА ВСУ МОЧІРУ́ (УСЍЙ ТЕРЕБІ́Ш, НА ВСІ ЗАЇЗДЍ ТА ІН.) – дуже кричати, сваритися: *Ве́ўкайі / ік голо́н:а коза́ / на ўсу Мо́ч’іру ч’у́ти; Василі́ха ве́ўкайі на усі́ї Тереб’і́ш / таку́ ўтвори́ла ґе́мбу / шо гаш до Ўла́скових бу́ло ч’у́ти*.

ВЕДЕРЦЕ́, -я́ – зменш.-пестл. від ВЕДРО́: *Купи́ла ведерце́ ї зба́н'ч’ік / дам за прости́бих; Це дитин'е́ч’е ведерце́ / ни к’іва́ї йіго́*.

ВЕДРО́, -а́ – відро: *Де коро́мисло? / беру́ ве́дра таї принесу́ вид Ле́с΄кових води́*; *А би́ршого ведра́ нима́*? / *ц:е гет мале́*.

ВЕДУ́ЦЦЕ ГАРАЗДЍ – хтось має заможне щасливе життя: *Д΄е́кувати Бо́гу / ў них гаразди́ веду́ц:е / а́ле йек ро́бйут*; *Гаразди́ веду́ц:е / ік йе за́ўт'ік / здоро́ўйі / ік ко́ждиї стера́йіц:е ни пони́зити дру́гого; Йек мо́жут ве́стисе гаразди́ / ік б’і́ди ни обмина́йут тоту́ ха́ту / йек*?

ВЕ́ЙСИ ВУС – висновкова формула, викор. у ситуаціях, коли мовець завершив розповідь: *Упере́т / ік д'іт роска́зуваў шош / то ў само́му кинци́ каза́ў ве́йси вус / це знач’е́ло / шо ўс'о / би́рше роска́зувати ни бу́ду / ід'і́т ігра́ї́тесе / ми се допи́тували / про ї́к’і ву́са вин ка́же / а́ле вин лиш с'м’ійе́ўсе*. Див. ОТАКЕ́ Й ОТАКО́Є (ОТАКО́Є Й ОТАКЕ́).

“ВЕЛЍҐДЕНЬ”, -кодня – назва писанки, на якій зображено хрести: *Оц':а́ пи́санка се назива́йі Вели́ґден' / на ниї вели́киї хрест / на ко́ждому кинци́ хреста́ йе узи́р / то написа́н'і ме́н'ч’і хрести́ / так / іґ би ви́шиў / йік йе на рушника́х ци о́брус'і / а ўже ми́жи ни́ми галуски́ бе́ч’ки / ўни ї́дут с:ереди́ни ўбоки́ / ў на́шому роду́ по Сеўч’уко́в’ії л'і́н'ійі на Вели́ґден' му́си бу́ти ї отака́ пи́санка*; *На т'удиу́ских да́ўних писанка́х нима́ дори́ / це́р'кви*

/ а йік хтос тепе́рки ĭ пи́ше / то ўно нове́ / праўди́в'і т'удиўск'і́ писанки́ так'і́ / йік йа роска́зувала ĭ пока́зувала / бесконе́ч'ник / галу́нка / ўни ду́же да́ўн'і / і Вели́ґден' / цис'а́ пи́санка / на ĭк'і́ї отаки́ĭ хрест / ка́же про т:о / шо ско́ро ду́же вели́ке с'в'е́то / Риздво́ ĭ Вели́ґден' / то наĭста́рш'і роков'і́ с'в'е́та;

ВЕЛЇҐДЕНЬ, -кодня – Великдень: *Ба́ба Леси́ха роска́зувала / шо рас на Вели́ґден' ўни з д'і́дом пишли́ с'в'іти́ти ў Мали́ĭ Роже́н' / бо це́р'ква ў Т'у́дев'і тогди́ бу́ла закри́та / ўбра́ласе ба́ба / та́к'ік се нале́жи / ў ви́шиту соро́ч'ку / за́паску / к'інта́р' соч'е́ўскиĭ / а йік верта́лисе с Слу́жби / то така́ зима́ ўпа́ла / шо по ко́тики / ни зна́йу / ци ш'і жийе́ хтос с тих л'уди́ĭ / шо цисе́ памн'іта́йут / зима́ по ко́тики бу́ла ўпа́ла.*

ВЕЛЇКА БУ́ЧЯ, -і – велика, тривала сварка, колотнеча: *Ста́ласе вели́ка бу́ч'а / бо н'іхто́ н'і на па́лец ни хот'і́ў попусти́ти*; *Ў них ура́с так йе / ік бу́ч'а / то ма́йі бу́ти вели́ка*.

ВЕЛЇКА ВОДА́ – про повноводну ріку (ЧЕРЕМОШ) чи потік (тече з Малого Ріжна) під час повені, тривалих дощів, злив у горах: *Так на́ґро прийшла́ вели́ка вода́ / шо ў лу́з'і кузу́ забра́ло*; *Це бу́ло ў тот рик / ік бу́ла ду́же вели́ка вода́ / коли́ т:о бу́ло*?

ВЕЛЇКА СЛОТА́, -и́ – дощова погода, яка триває довго: *У го́рах ни так / йік у вас у м'і́с'т'і / с'в'і́ти со́нце / фа́ĭно / а нара́с постуден'і́ло / пишо́ў дош' / зач'е́ласе вели́ка слота́ / на́в'іт' зима́ мо́же ўпа́сти / о / коли́с пиўл'і́та би́ли пло́ви / лиш переста́не / і зноў зач'іна́йіц:е / бу́ло / бу́ло таке́*.

ВЕЛЇКА ХА́ТА, -и – світлиця: *Ми жи́ли ў хач':е́н'і / а ў вели́киĭ ха́т'і лиш на с'в'е́та а́бо коли го́с'т'і / там йіх приĭма́ли*; *Риздво́ / Вели́ґден' с'в'іткý́йімо ў вели́к'ії ха́т'і / йік ма́йімо го́с'т'іў / то тако́ш та́мки йіх ч'істу́йімо / на Ї́ва́на баї у ниĭ роби́ли / ік бу́ли ўхо́дини / то та́мки кла́ли за стиў*; *Йіли́нку кладемо́ у вели́к'ії ха́т'і*.

ВЕЛЇКЕ ДІВО́ЧІНІ – 1) тривале дівування: *О: / та то вели́ке д'іво́ч'ін'і / йа ш'і до шко́ли ходи́ла / а ўни́ ўже д'іво́ч'іли*; 2) *ірон*., про ситуацію, коли юна особа чепуриться, прагнучи наслідувати старших дівчат: *То ĭка ужé кл'а́са? / ше́ста?/ о / то ўже вели́ке д'іво́ч'ін'і ско́ро бу́де / Н'і / це ш'і мале́ / Йіле́ / а́ле ви́жу / шо ĭде до вели́кого / ану́ диви́се / йек уна́ се штраму́йі*.

ВЕЛЇКЕ ЖИТЄ́ – ТО ВЕЛЇКИЙ ТРУТ – у житті людина повинна постійно долати труднощі: *Абе́с соб'і́ зна́ла / вели́ке жит'е́ / то вели́киĭ*

трут / ле́хкого н'іч'о́ нима́ / то ік ни одно́ / то дру́ге на голов'і́ / і ти лиш т:о ї ро́биш / шо ду́майіш / йек тото́ поростру́т'увати / шо́би усе́му да́ти р'ет.

ВЕЛЍКЕ ЗАЧІНА́ЇЦЦЕ З МАЛО́ГО – у вибудові чогось (позитивного чи негативного, з погляду мовця) важливу роль відіграють деталі (дрібниці): *Вели́ке зач'іна́йіц:е з мало́го / рас ги́ркнуў / дру́гиї / ота́к па́ру разі́ў / а пото́му диву́йіс:е / ч'о жит'е́ дайе́ тр'і́ш':іну / мої / ви́тки це ўз'е́лосе? / н'іч'о́ тако́го ни бу́ло / фа́їно жи́ли / а ма́йіш / б'іда́ / а тепе́рки обзирни́се ї подиви́се / шч'о́го ў с'о се зач'е́ло? / йа скаў напере́т / с пусто́го.*

ВЕЛЍКЕ СПОДІВА́НІ НИ ВРАС СЕ КІНЬЧЄ́Ї (ВЕЛЍКИМ) ДОБРО́М – не все те, на що сподівається людина, має позитивні наслідки: *О: / іг би то так бу́ло / йек се над'іва́йіш / а ўно ни ўрас так йе / вели́ке спод'іва́н'і ни ўрас се к'ін'ч'е́йі вели́ким добро́м / де́коли се над'іва́йіш / стера́йіс:е / шобі́ ўно бо́рше се збу́ло / а то рас / і ўберта́йіц:е таки́м / шо ч'олов'і́к би ї ни сниў / ви́тки таке́ йіго́ се ўч'іпи́ло / деле́ко ни тре́ба їти / ма́йімо хатне́; То до́бре їкиїс каза́ў / шо вели́ке спод'іва́н'і ни ўрас фа́їно се к'ін'ч'е́йі / за́м'іс' вели́койі ра́дости / де́коли ма́йіш вели́киї кло́пит.*

ВЕЛИ́КЕ ШЄ́СТІ – 1) дуже велика радість, задоволення комусь: *Вели́ке ш'е́с'т'і / шо д'і́ти ви́ўч'ілисе / ма́йут свойі́ с'і́мн'і / і ни потребу́йут на́шойі по́моч'і / бо сего́н:е ў нас ни знати́ їко́го за́ўт'іку нима́*; 2) *знев.*, *ірон.*, повна відсутність радості, задоволення: *Вели́ке ш'е́с'т'і / шо прийшли́ / ош'іслі́вили мене́ / ни пока́зувалисе пиў ро́ку / таї тепе́рки могли́ ни їти / йа соб'і́ ра́ду дайу́ / Т'і́точ'ко / вибач'е́їте / а́ле ми таке́ ма́ли / шо во́рогови би ни пож'іда́ў / того́ ни бу́ло йек вас видизна́ти.*

ВЕЛЍКИЙ ПА́Н – 1) про шанобливе ставлення до людини; впливову особу: *Ад'і́ с тако́го М'іс'ка ви́їшоў вели́киї пан / сам усе́го доми́хсе*; *Та вин тепе́рки вели́киї пан / ви ни зна́ли?; Йо / стаў вели́ким па́ном / а́ле дес деле́ко / ў с'в'іта́х жийе́ / пос'л'і́н':і рокі́ суда́ ни прийіха́йі*; 2) *ірон.*, *знев.*, про людину, не варту, на думку мовця, доброго слова, уваги тощо: *Дуже вели́киї пан / озми́ соб'і́ сам*; *Наїшо́ўсе вели́киї пан / ни го́ден уста́ти / слу́шки шука́йі.*

ВЕЛЍКИЙ (ТАКЍЙ), ШО ТРЕ́БА (ТРЕ́Е, ТРЕ́А) НА ФЍРІ ВЕ́СТИ (ХІБА́ БИХ НА ФЍРІ ВІС) – *жарт.*, *перен.*, дуже великий: *Ти так ус'о́ се допи́туйіш / так витиска́йіш / се доко́пуйіш / шо йа гаш ни*

зна́йу / ік напи́шеш кни́шку / то хот'і́йуше проч'іта́ти тоту́ кни́шку / тре: ййі́ бу́де на фи́р'і ве́сти / бо и́нак тха́т'і ни принесе́ш; Насту́н'ко / абе́сте здоро́в'і бу́ли / да́ли йісте́ м'ін'і́ таки́ї вели́кий кола́ч' / шо х'іба́ бих йіго́ на фи́р'і в'іс / бо так поне́сти ни го́ден / фаўно́ д'ікова́т' вам і даї вам / Бо́же / здоро́ўйі.

ВЕЛИКО́ННА (ВЕЛИКО́ДНА) П'Є́ТНИЦЯ – п'ятниця напередодні Великодня: *У Велико́н:у Пйе́тницу ў Т'у́дев'і н'іч'о́ ни ро́бйут / іду́т до це́р'кви на Плаш':іўни́цу / і ў цеї ден' паски́ ни печ'у́т.*

ВЕЛИКО́ННА (ВЕЛИКО́ДНА) СУБО́ТА – субота напередодні Великодня: *У Велико́н:у субо́ту ўс'о долич'ко́вуйут до с'в'ет / р'іхту́йут / шо тре́ба засува́ти ў п'іч' / го́лупц'і / студене́ц / мн'е́со / а две́ч'іру кри́шут дору́ / р'іхту́йут миски́ / шо мут дава́ти за прости́бих / це йік мале́н'ка дора́ / та́мки ўс'о так са́мо накри́шено / йік тото́ / шо ў кошели́ / до ко́ждойі ми́ски ма́йі бу́ти с'в'і́ч'ка / а йік це зроби́ли / ч'іка́йут Нед'і́л'і / ра́но / миски́ кладу́т стро́пом / заўйе́зуйут плати́ну / а тогди́ ўс'о / і дору́ / ї тото́ / шо за прости́бих / склада́йут у биса́ги ї так ране́н'ко їдут с'в'іти́ти / йе так / шо ш'і зате́мна тре́ба їти / тепе́рки ў Т'у́дев'і р'і́тко беру́т биса́ги / би́рше несу́т у рука́х / а ўпере́т бу́ло ли́шен' так / ік йа росказа́ла / ш':е до це́го нагада́ла / ік печ'у́т д Вели́кон'у / то ни лиш паски́ / а́ле ї переп'іч'ки́ / йіх тако́ш дайу́т за прости́бих / тогди́ / ік ґазди́н'а ўс'о зр'іхтува́ла д'л'а це́го / а дайу́т і тер'і́л' / і зба́н'ч'ік / ша́н'ч'ік / пу́тен'ку / тогди́ налива́йут туда́ води́ / кладу́т йе́блуч'ко / гор'і́хи / с'в'і́ч'ку / і це с пере́п'іч'коў дайе́ц:е пе́рет' ч'ійе́йіс душ'і́.*

ВЕЛИКО́ННИЙ (ВЕЛИКО́ДНИЙ) ЧІТВЕ́РЬ – четвер напередодні Великодня: *У Велико́н:иї Ч'ітве́р' у Т'у́дев'і бо́хан'ц'і / жинки́ печ'у́т паски́ / питпр'е́туйут / шо тре́ба / шо ш'і лиши́лосе / бо ўже ўскр'іс' маў би бу́ти пор'е́док / то з:агод'і́ се роби́ / ни доч'е́куйіц:е сами́х с'в'ет.*

ВЕЛИКОРОЖЕ́НЦКИЙ – прикм. від ВЕЛЍКИЙ РОЖЕ́НЬ: *То великороже́нцкиї аўто́бус / вин дес по тре́тиї прийіха́йі*; *Великороже́нцка жи́нка коро́ву продава́ла / фа́їна коро́ва / лиш одно́ / шо бйе́ц:е / іґ би ни ц:е / тої ми бих могли́ купи́ти.*

ВЕЛЍЧЬКИЙ – не зовсім малий; не дрібний, а крупніший, більший: *Хло́пч'ік у них ужe вели́ч'киї / ме ма́ти з ро́ч'ок а́бо ї би́рше; Кот'інки́ тоги́т бу́ли вели́ч'к'і / ни так'і́ мал'і́ / йік сего́року.*

ВЕ́ЛЛЕКО – *присл.*, дуже багато; викор. у поєднанні з дієсловом ЗНАЧЄ́ТИ: *Д'л'а молоди́х ве́л:еко знач'е́йі / аби́ хот' тро́хи хтос поми́х*; *А*

шо ти гада́йіш? / наї бу́де сто гри́ўн'іў / і то ве́л:еко знач'е́йі / бо ўни на доро́з'і ни вал'е́йуц:е.

ВЕ́ЛЬОН, -а – фата: *Молода́ з дружка́ми кли́кала так / ік даўно́ / і так бу́ла ўбра́на / а до с'л΄у́бу їшла́ ў ве́л΄он΄і*.

ВЕ́НЬҐРИ, -ив – Угорщина, угорці: *Шо гада́йіте / ве́н'ґри мут дба́ти за нас? / мут помога́ти?; Зибра́лисе ї пойі́хали на Ве́н'ґри / та́меч'ки сестра́ Мар'і́ч'іна жийе́ / ў не́йі ч'олов'і́к / ма́д'ар*.

ВЕР¹ – 1) поверх чогось: *Ни роздиви́ласе / їке шит'е́ / бо вер соро́ч'ки ў не́го буў к'інта́р'*; 2) вище, над чимось (якоюсь територіальною частиною села): *Деле́ко ни їшли́ / па́сли коро́ву вер Ца́рини / а сего́н:е по́пасом у Калату́ру пишли́; Йек добера́тисе? / та туда́ вер Тана́н'кових до́бра доро́га / машини́ йі́дут аш до Ф'і́липових; Оцис'і́ грибі́ вер Мо́ч'іри / ко́ло ли́пи наїшла́; Вер Соки́лского бу́ли / д'і́тем інтере́сно / де́ ўни таке́ го́н':і ўздр'і́ти? / пойі́дут / і мут ма́ти пото́му шо роска́зувати*; 3) вище над кимось (чимось), угорі: *Дос'ігни́ м'ін'і́ / Їва́нку / ото́т цуки́рч'ік / шо на йіли́н'ц'і / ни ў бик диви́се / а ў те́бе вер голові́ / ко́ло ши́шки / цуки́рч'ік ви́т'ігни / а пап'і́рч'ік лиши́ / а́би ни пі́знашно / бо ма́ма ме свари́ти; Ота́меч'ки фа́їн'і ч'ерешн'і́ / вер голові́ / кин' дити́н'і ки́рстку; Витколи́ себе́ памн'іта́йу / кл'уч' хова́йімо вер двери́й / за футри́ноў; Полови́к лет'і́ў тикі́ вер ха́ти / ш'і н'іко́ли йіго́ так бли́ско ни ви́д'іла / То / в'іде́ї / ни полови́к / Бу́деш м'ін'і́ каза́ти / а ч'о би ку́ри так сполоши́лисе / таки́ї ре́ївах зроби́ли*?

ВЕР² – форма ч. р. мин. ч. від ВЕРЕ́ЧІ (ВЕ́РЧІ): *Вер бур'іну́ / а́ле сви́н'і голо́н':і / ла́гот' шош / бо ско́ро ста́їн'у рознесу́т; Вер псо́ви ку́р'іч'у ф'і́шку / а вин ни йіст / пон'у́хаў / і ни йіст*.

ВЕ́РБИ ЗОЛОТІ́ РОСТУ́Т (ЗОЛОТІ́ ВЕ́РБИ РОСТУ́Т) ЗА КЍМОС – про людину, яка дуже затрималася десь, вчасно (як домовлялися) не повернулася: *Йа тебе́ спершу́ ви́свар΄у / абе́с ско́ро прийшла́ / бо йік іде́ш / то за тобо́ў ура́с золот'і́ ве́рби росту́т / а так / меш зна́ти / шо тре́баква́питисе*; *Пишо́ў / таї за ним ве́рби золот'і́ скоро мут рости; Іди́ йік іде́ш / а́ле би за тобо́ў золот'і́ ве́рби ни росли́*.

ВЕ́РЕ́ – 1) у знач. "цікаво": *Вере́ / бу́де дош'? / бо́йусе / абі́ с'і́но ни змо́кло*; *Коли́ / вере́ / уни́ прийі́дут / сего́н:е ци заўтра*?

ВЕРЕ́МЕННА, -ої – *субст*., вагітна; те саме, що ТІШКА́: *Ўна / в'ід'і́ї / вере́мен:а / так вигл'іда́йі / шо хло́пец бу́де*.

ВЕ́РЕМНІ, **-** я – тиха гарна сонячна погода: *Поки ве́ремн'і / тре́ба йе́блуч'ка ўбирва́ти*; *Ве́ремн'і бу́де ш'і зо два дни / таї́ по ўс'о́му*.

ВЕРЕ́НДА, -и – веранда: *Ўни покла́ли вере́нду / а ни́ ґал'е́р'іїі / з:а́ду ха́ти / по́вид дорогі́ йе ґа́н'ч'ік / ви́т:и тако́ш ухи́т мо́же бу́ти*.

ВЕРЕ́НЯ, **-**і – 1) домоткане вузьке вовняне або лляне рядно: *Ц'а вере́н΄а бут' шо зїілі́т / ла́вицу засте́лиш ци прибїє́ш на с'т'іну́ над неў / то бу́де фа́їно*; 2) старе рядно: *Бери́ вере́н'у / таї́ пі́демо бур'іну́ наж'є́ти коро́в'і*; *На вере́н'у с'іда́ї / а ни на го́лиї ка́м'ін'*.

ВЕ́РЕСКИ ПУСКА́ТИ – верещати: *Ік шош ни по йіго́ / вин лиш л'іга́їі на зе́мн'у / бйе нога́ми ї так'і́ ве́рески пуска́їі / шо ч'у́ти гаш на Млино́вицу / Бо так приўч'е́ли / каў тоб'і́ ге́зде / приўч'е́ли / а йа би с то́го н'іч'о́ ни роби́ла / наї вал'е́їіц:е / к'і́л'ко соб'і́ хо́ч'і / Та шо / л'у́пко / ік вин о́ч'і зач'іна́їі зако́т'увати ї гу́паїі пйе́тами ў зе́мн'у*.

ВЕРЕ́ТА, **-**и – вереня, однак значно ширша; нею здеб. застелюють ліжко, диван: *На базари́ ў Ко́сов'і ц΄ілі́ї р΄ет бу́ў з вере́тами* / *ни надиві́ўбисе; Йоі́ / та так'і́ фа́їн'і вере́ти йе / шо ну*.

ВЕРЕТІ́ІННИЦЯ, -і – вид ящірки: *Ни б'і́їсе / то верет΄і́н:иц΄а / ўна ни ўку́си*; *Верет'і́н:иц'а ко́ло них шу́рхнула / так смих напу́диласе / шо ч'ут' ни ўме́л:а*.

ВЕРЕ́ЧІ – кинути: *Ти го́ден вере́ч'і цес кам'і́н'ч'ік на букови́нцкиї бе́рех*? / *ану́ бери́ / хто да́л΄ше ки́не / ўч'е́ра йа бу́ў доки́нуў туда́ / вин аш за кри́нтоў упа́ў*. Див. ВЕ́РЧІ.

ВЕРЕ́ЧІСЕ – 1) кинутися: *Йек? / уно́ само́ го́н:о вере́ч'ісе ци / мо́же / хтос до це́го прикла́ўсе? / хто би ц:е / вере́ / мих бу́ти*?; 2) злякатися: *Ни ге́йкаї так на́ґро / бо дити́на мо́же вере́ч'ісе* / *таї шо м'ін'і́ тогди́? / питку́р'увати*?

ВЕ́РЕЧЬКИ – *незм*., те саме, що ВЕ́РЕ́: *Оц':а́ куфаїч'е́на / ве́реч'ки / го́н:а ви́держ'іти ш':е одну́ о́с'ін'*?

ВЕРЕШЕНЍТИСЯ – метушитися: *Нима́ ч'о верешени́тисе / клади́ на сті́ў / шо йе пид руко́ў / ми свої́і* / *таї с'е́т'ко з на́ми*.

ВЕРЕШШЄ́ТИ – верещати: *Та́мки в'і́ч'но вереш':е́йут / мир поруга́йут / Мо́же / бйу́ц:е? / Ґу́рскиї йіх зна́їі / а́ле так п'і́вор'ут / іґ би с ко́гос паси́ де́л:и* / *отаки́х ма́йімо сус'і́диў*.

ВЕРЕШШЄ́ТИ, ЇК (ІК) БИ КОГО́С РІ́ЗАЛИ (ДОРІЗА́ЛИ; ПАСЍ З НЕ́ГО ДЕ́РЛИ (ДЕ́ЛЛИ); ПА́ЛЬЦІ В ДВЕ́РІ КЛА́ЛИ; ДВЕРЬМЍ ПРИТИСКА́ЛИ) – верещати, дуже голосно плакати: *Мої́ / а ти ш'і ни*

битий / а вереш’:ейіш / іґ би тебе́ р'і́зали? / та тебе́ на́в’іт' па́л'цем н'іхто́ ни кину́ў / а ти ўже так’і́ ве́рески пуска́йіш / шо гаш нидо́бре се ро́би.

ВЕРЕШШЄ́ТИ, ЇК (ІК) ПО́РОСІ (ВИТ ТУПО́ГО НОЖЯ́) – несамовито кричати, верещати: *Йа ш’і ни кину́ла / а ти ўже вереш’:е́йіш / ік по́рос'і? / тепе́рки йа му́с'у пру́том погла́дити / абе́с ни заду́рно рот утвор'е́ў / погла́д'у по нога́х / таї тогди́ бу́де ч’о кр'іч’е́ти.*

ВЕРІ́ТКА, -и – *здрібн.* до ВЕРЕ́ТА: *Коро́в’і / аби́ найі́ласе / тре́ба ўкоси́ти отаки́х д'в’і вир΄і́ц΄:і трави́.*

ВЕРІ́ТОЧЬКА, -и – те саме, що ВЕРІ́ТКА: *Хот΄і́ла бих таку́ вер΄і́точ’ку купи́ти / к’і́л΄ко за н΄у пра́вите?/ А ви ви́дите / ї́ка ц:е робо́та? / така́ вере́та ни мо́же бу́ти та́ноў / Ну то к’і́л'ко?*

ВЕ́РЛА (ВЕ́ЛЛА) – форма мин. ч. ж. р. від дієслова ВЕ́РЧІ (ВЕРЕ́ЧІ): *Ўна так мене́ ўзли́ла / шо бих бу́ла ве́л:а ў н'у тим пагаре́м / а́ле ч’олов’і́к спамн'іта́ў / бо йек мо́жно на б΄і́ле каза́ти / шо ўно ч’о́рне? / йек? / Ну / ве́рла бес / і шо ў це́му до́брого? / ўна за се́бе ни каза́ла би / шо бр'іхоно́ш’а / а ўс'і́м би кво́лиласе / шо за пра́ўду хот'і́ла йіс йійі́ ўде́рити / таї де́хто би в’і́риў / л'у́де так’і́.*

ВЕРНУ́ТИ – повернути, віддати: *Верн'і́т м’ін'і́ тот'і́ гро́ш’і / шо йа вам даў на ро́вер; Каза́ў йіс / шо ско́ро ве́рнеш драни́ц'і / а то ўже рик вит:огди́ мину́ў*; *Хто ве́рне молод'і́ роки́? / хто*? / *ч’о ўни се ни ўбзива́йут? / наї би хот' у го́с'т'і се показа́ли.*

ВЕРНУ́ТИСЕ – повернутися: *Верну́лисе с пиўдоро́ги / бо та́меч’ки мист урва́ло; Молод'і́ роки́ ни ве́рнуц:е / тре́ба с стари́ми ра́ду дава́ти / а йіх у ме́не ти́л'ко / шо гаш усти́т би́ршого здоро́ўйа ў Бо́га проси́ти / ўже ї́ке йе / таке́ наї бу́де / лиш би ни ги́рше.*

ВЕРНУ́ТИСЕ (ВЕРТА́ТИСЕ) НА ДА́ВНЕ – повернутися до того, що залишалося в минулому, викор. давно: *Узим’і́ на да́вне се верта́йімо / на бу́ков’і дри́ўц'а / бо на гас ни доста́ч’іш / а л'і́пшого тепла́ / ік вит цих дроў / нима́.*

ВЕРСТА́К, -а́ – ровесник, однокласник: *Ми с Тана́с΄ійем верстаки́ / з одно́го ро́ку*; *Ўс'і мойі́ верстаки́ / Мар'і́ч’ко / поўмера́ли / оди́н Іва́н / шо на Млино́вици жийе́ / то вин ко́ло мо́йіх роки́ў / а́ле маї моло́ч:иї / а би́рше нима́ / оди́н смих се лиши́ў.*

ВЕРСТА́ЧЬКА, -и – *ім. жін. р.* від ВЕРСТА́К: *Диви́се / от:а́ жи́нка тво́йі ма́м’і верста́ч’ка / а ви́диш / йек вигл΄іда́йі?*

ВЕРСТВА́, − и́ – ровесники, однолітки: *Жури́ўсе д'іт / ус'а́ мойа́ верства́ даўно́ ви́ўмерала / йа сам се лиши́ў / нима́ с ким заговори́ти.*

ВЕРТА́ТИ – недок. в. до ВЕРНУ́ТИ: *Аг'і́нацесе / пози́ч'іли / а верта́ти борх ни хо́ч'ут / ка́жут / шо ни ма́йут / а мене́ то шо́ ўпхо́ди*?

ВЕРТА́ТИСЕ – недок. в. до ВЕРНУ́ТИСЕ: *Му́с'у верта́тисе / бо ни зна́йу / ци ха́ту замкла́; Уни́ ўже ни хо́ч'ут верта́тисе / ка́жут / шо за́ўтра пове́рнут / ік мут іти́ з робо́ти / ну то н'іч'о́ / наї бу́де так / н'і тої н'і.*

ВЕРТІ́ТИСЕ – перебувати весь час у русі, виконуючи різну роботу: *Ота́к верт'у́се вид до́с'в'іта / Ну але́ ї зроби́ли йісте́ бога́то.*

ВЕРТІ́ТИСЕ В ГОЛОВІ́ – не виходити з думки: *М'ін'і́ сего́н:е пиў д́н'а верти́ц:е ў голов'і́ оц:е́ / шо тоб'і́ росказа́ла / а́ле де́ йа тото́ ч'у́ла / ни памн'іта́йу*; *Верт'у́ц:е ў голов'і́ тот'і́ слова́ / шо вин сказа́ў.*

ВЕРТІ́ТИСЕ (КРУТЍТИСЕ) НА ЇЗИЦІ́ – про ситуацію, коли людина хотіла щось сказати, мала на думці, але забула в момент спілкування: *Забу́ла / йек за тото́ ка́жут / верти́ц:е на йізиц'і́ / а́ле / ви́диш / ни нагада́йу; Фа́їного йіс ма́їстра наїми́ў / йек вин се назива́йі? / видуч'е́ра верти́ц:е на йізиц'і́ / а́ле м'ін'і́ / йік заруба́ло*; *Верти́ц:е на йізиц'і́ / а забу́ла / де ўни́ вид:иха́ли / іко́с по ди́ўному тото́ се назива́йі / ни скаў тоб'і́ за́рас.*

ВЕРТІ́ТИСЕ (ШТРИКА́ТИ), ЇК (ІК) МУ́ХА В ОКРО́ПІ – метушитися, бути постійно дуже зайнятим: *Ма́йімо д'в'і коро́в'і / те́л'і / дво́йі порос'е́т / того́ мус верт'і́тисе / йік му́ха ў окро́п'і.*

ВЕ́РЧІ – те саме, що ВЕРЕ́ЧІ; кинути: *То ни ўна ве́л:а / дити́на так деле́ко ни го́н:а ве́рч'і*; *Верш псо́ви кава́лок хл'і́ба / наї ни га́ўкайі*; *Хот'і́ў йіс ве́рч'і таї ч'о ни вер? / хто тоб'і́ ни дава́ў?*

ВЕ́РЧІ (ВЕРЕ́ЧІ) В ПО́ВНИЦУ – те саме, що КИ́НУТИ В ПО́ВНИЦУ: *Ве́л:и ў по́ўницу два ли́жники / а син гро́ш'і вер / ка́же / шо тепе́рки би́рше так ро́бйут / а йа каў / наї молод'і́ ма́йут па́мн'ітку / бо гро́ш'і розі́йдуц:е / таї нима́ / а цисе́ се ли́ше; Йа зна́йу / шо́ до́бре би ве́рч'і ў по́ўницу / ви́шила смих м'із'е́нку ї м'із'ін'і́ ву́стоўки / ікра́с мут молоди́м пасува́ти / наї памн'іта́йут ба́бу / бо хто зна́йі / к'і́л'ко м'ін'і́ се лиши́ло*; *Тре́ба іку́с коп'і́ку зароби́ти / аби́ ма́ти шо ве́рч'і д'і́тем у по́ўницу.*

ВЕРШЕ́Є́К, -іка́ – верхів'я дерева: *Ота́м / у верш'іку́ ш'і йе́ грушки́ / ану́ потр'іси́*; *Йе́блука обирва́ли по низа́х / лиш по верш'іка́х се лиши́ло.*

ВЕРШЙТИ – укладати верх копиці: *Йа вершйти цисé с΄і́но ни бýду / бо ни дос΄ігáйу / х’ібáби дóўш’і гребл΄і́ бýли*.

ВЕРШІЧЬÓК, -чькá – вершечок: *Ад'і́ка птáшка на самóму верш’іч’кý / мої / йéк унá се називáйі? / ш’і такóйі смих ни вúд'іў*; *Нá кл΄ýку таї нагнú цес верш’іч’óк / абú слúви ўбирвáти / óзмеш тхáт'і / ў вас нимá*.

ВÉРШКА, -и – сплетене з лози пристосування, що має форму лійкоподібної корзини: *Івáн Калúн'ч’ін ум’і́ў дóбру вéршку сплестú з вербúн΄а / метáў ўсередúну кулéш’і / ї рúба дóбре пáдала*.

ВÉРЬХ, -á – 1) гора: *Ітú вер'хáми ў постолáх лéхко*; 2) вершина гори: *Вúїдемо на тот вер'х / а вúт:и ўдолинú мáхом спýстимосе / то ўже ни т:о / шо пйéлитисе ўгорý цим смéреч’ім*; 3) дах: *Ш’і вер'х трéба / і тогдú до веснú будóва наї витп’іч’нé*.

ВЕРЬХЙ, -úв – 1) гори, вершини: *Унú гаш ў вер'хáх жийýт / абú тудá диїтú / то ден' пúде / а ви йек соб’і́ гадáли / шо це ў Велúкиї Рожéн' питú?; Ад'і́ зимá ўпáла / вер'хú б’і́л'і*; 2) верх’ів’я дерев: *Див’і́ц:е ў вер'хáх / там сиўн'і́ш:е*.

ВЕРЬХÓВАТИЙ – переповнений, такий, що виступає за верхній край посудини: *Зварúли пирогúў з брúндз͡оў / д'в’і вер'хóват'і мúс'ц'і / ўс'о пишлó; Вúдиш / ни скупýйусе / гéзде мáйіш слóйок фасýл' / дайý вер'хóватиї / на ш’:е жмéн'ку / це на лопаткú / а гéнде úн'ч’і / тáмки мéнче / под'і́лимосе пополовúн'і*; *Мукú набрáла вер'хóвату мúску*. Див. ДÓБРИЙ; Ш ЧЮПКОМ.

ВЕРЬХÓВАТО – *присл.* від ВЕРЬХÓВАТИЙ: *Набúла тоб’і́ брúндз͡и / к’і́л'ко моглá / ў ґáрч’іку вер'хóвато / анý дивúсе / мóже видибрáти? / абéс моглá йігó нáкривоч’коў накрúти*; *Наї ни бýде ў кошелú вер΄хóвато / бо буракú мут пáдати*; *Судá дайéц:е вер'хóвату лúшку цýкру*.

ВÉСЕЛИСТЬ (ВÉСЕЛІСТЬ), -ости – веселість: *Моï / кобúбито гóден вернýти тотý вéселис'т' / шо бýла ўперéт / де / верé / ўна се д'і́ла? / ч’о за мéне забýла?; Нимá / Марýс'ко / здорóўйа / таї нимá вéселости*.

ВЕСЕЛЙТИ (РОЗВЕСЕЛЙТИ, РОЗВЕСÉЛЮВАТИ) ХÁТУ – приносити (принести) комусь у домівку радість, створювати гарний настрій: *Кол'ідá дýже веселúт хáту / прáўда / сегóроку бýло мáло кол'ідникúў / ни так / ік тот'і́ рокú / бо ўдéриў морóс / на ўч’éра фист буў / а потóму такé се зв’і́йіло / шо наї Бох борóни / тогó звéч’іра / ш’і отáк з:авúдна / трóхи бýло / лúц'а ч’ірвóн':і / позахрипáли / áле кол'ідýйут / а*

потóму н'іґдé поблúзости ни ч’ýла / шóби кол'ідувáли / ўс'і соб’í дóма дос'в’іткóвували; То ўс'éке хáту мóже веселúти / фáйн'і рушникú / йілúнка / йік ўнýки видизнайýт / ік с'в’éта прихóд'ут / а ти фáйно зр'іхтувáўсе / ч’ікáйіш гóс'т'іў / а ік кол'ідникú кол'ідýйут / то ни лиш хáта / áле ĭ подв’íр'і розвесéл'уйіц:е / душ’á тогдú гаш до нéба пидоĭмáйіц:е.

ВЕСЕЛЙЦЯ, -і – веселка: *Ад'í / веселúц'а вóду пйе*; *Веселúц'а так се назвáйі / бо ўна весéла / на н'у хóч’іц:е се дивúти.*

ВÉСЕЛО, ІК (ЇК) НА ВЕСІЛЮ́ – дуже весело, радісно: *Вéсело / ік на вес'іл'ý / так унó ĭ мáйі бýти / бо ч’ос л'ýде назвáли вес'іл'é вес'іл'éм / то ниспростá / нáрит мýдриĭ / знáйі / ĭке комý дáти імн'é / И:ĭ / тоĭ вес'íл'а йе ўс'éк’і / Та йа ни каў / ік’í йе / йа каў / ч’о так се назвáйі / то гет úнче.*

ВЕСÍВНИЙ – *субст*., весільний; гість, запрошений на весілля: *До молодúх вес΄íўн΄і ў нас ідýт с колач’áми ĭ гор΄íўкоў / аў пóли / с кýркоў*; *Унú вес'íўн'і / бо Їван вид:айé дон'кý*; *Ми ни вес'íўн'і / то ч’о бýдемо ĭти на завóдини?/ Тажé на завóдини ĭдут і ни клúкан'і / нáв’іт' іґ бéсте з Мижибрúт прийшлú / то вас би ни видгон'éли / так здáўна ведéц:е.*

ВЕСІЛЄ́, -я́ – 1) обряд одруження: *По слóв’і дóўго ни ч’ікáли / ў корóткиĭ ч’ес зробúли вес'іл'é / ĭ молод'í поĭíхали / кудá йіх напрáвили на робóту / то так бýло; Вýйна ўс'о вес'іл'é знáйі / шо за ч’ем мáйі бýти*; 2) присутні на весіллі: *Пéред рáнком вес΄іл΄é ĭшлó за молодóў / то так с΄п’івáли / бýбнили та ф’íўкали / шо ўс΄í попробýд΄увалисе / нáв’іт΄ т΄:і / шо твéрдо спйут*; 3) *перен.*, про ситуацію, коли чути крики, сварки, метушню: *Моĭ / то ў вас вес'іл'é / шо такé гóĭкан'і та такúĭ рух йісте́ зробúли? / ци шо з вáми се стáло? / бо збóку вигл'ідáйі / шо хтос се жéни.*

ВЕСІЛІЧЬКÓ, -á – зменш.-пестл. від ВЕСІЛЄ́: *А ч’о накликáти богáто? / шо? / вит тóго / к’íл'ко гóс'т'іў / залéжи жит'é молодúх ? / ад'í Андр'íĭ зробúў стáршому такé вес'іл'é / шо когó лиш тáмки ни бýло / і шо? / дóўго молод'í жúли ? / а М’іхáĭло зробúў малé / то так бýло фáйно / шо ни гóн:а тоб’í розказáти / лиш дес у к’íн'і такé вес'іл'іч’кó мош уздр'íти / шо фáйне / то фáйне.*

ВЕСНІНЙЙ (ВЕСÍННИЙ) – весняний: *Вес΄íн:иĭ в’íтер с потóкиў проскóч’ istиĭ і студéниĭ*; *Сегóн:е пéрш’а вес'н'інá днúна / такá / ік мáйі бýти / мáрот се к’ін'ч’éйі / а погúдноĭі днúни дотепéр ни бýло.*

ВЕСНО́ВАНІ, -я – весняні сільськогосподарські роботи: *Весно́ван΄і сего́року тре́ба с΄к'ін΄ч'е́ти до Вели́код΄н΄а / бо пото́му мо́же ўде́рити су́ш'а*; *Весно́ван'і ни ч'іка́йі / йіго́ мус ква́пити*.

ВЕСНУВА́ТИ – проводити весняні сільськогосподарські роботи: *Одно́му т'е́шко веснува́ти / ма́йі йти ўс'а с'імн'а́ / хто лиш го́ден / бо вес'н'іни́й ден' рик гуду́йі / так даўно́ каза́ли*.

ВЕСТЍ (ТІГНУ́ТИ, ТРУЧЕ́ТИ) ГОСПОДА́РЬКУ – господарювати з різним ступенем успішності, прикладання зусиль: *Ан:и́ч'ко / ви ґазди́н'а ї зна́йіте / йек то нилє́хко вести́ господа́р'ку / аў нас ус'о́ на оц':і мойі́ ру́ки / би́рше нима́ ко́му / ч'олов'і́к на зари́пках / свекру́ха слаба́ / д'є́кувати Бо́гу / шо хот' сама́ себе́ опхо́ди ї дес за д'ітми́ поди́виц:е / йік ко́ло не́йі ли́шу / до́ки ку́тайусе понадв'і́р'у / це ве́л:еко знач'е́йі / а ўс'о на ми́н'і*.

ВЕСТЍ КОЛІДУ́ – бути старшим під час коляди: *Сам'і́ зна́йіте / шо йік ідете́ ў кол'ідники́ / то хтос ма́йі бу́ти за ста́ршого / вести́ кол'іду́ / ви соб'і́ ду́майте / кого́ ви́брати / абе́сте пото́му ни шкодува́ли / ік вам шош пи́де ни так / вин ус'о́ ма́йі зна́ти / коли́ у їку ха́ту йти / йек в'ін'ч'ува́ти / їк'і кол'ітки́ кому́ кол'ідува́ти / ўс'о*.

ВЕСТЍ ПЕРЕ́Т – бути головним при виконанні якоїсь дії, керувати чимсь: *Цес хлопч'і́ш'і заводо́виї / ура́с веде́ пере́т / Ну але́ йіго́ слу́хайут / на́в'іт' мойі́ пус'т'іки́ йіму́ ни видво́ркуйут*.

ВЕСТЍ РО́СКАЗИ (РО́СКАЗНІ) – говорити, заплутуючи суть справи: *Ти м'ін'і́ пра́ўду кажи́ / йе́к ус'о́ бу́ло / а ни веди́ ро́скази / бо йа йіх се нач'у́ла / поўтак смих се нач'у́ла / це́го м'ін'і́ до́ста*.

ВЕСТЍ СВО́Ї (СВОЄ́) – у розмові і діях уперто дотримуватися своєї лінії, навіть якщо вона необґрунтована: *Ти йіму́ хот΄ киў на голов'і́ теши́ / а вин веде́ свойе́ / отаке́ нас'і́н'і; Нима́ ї н'іко́ли ни бу́де ми́ру / ікшо́ ко́ждиї ме вести́ свойе́ ї ни ч'у́ти дру́гого*.

ВЕ́СТИСЕ – бути неспокійним, тривалий час плакати: *Дити́на везе́ц:е / а йа ни зна́йу / шо́ їйі ни так / мо́же / ч'е́рево боли́т? / бо ї спа́ти ни спит / і йі́сти ни хо́ч'і / то зач'іна́йі пла́кати / то на ру́ки хо́ч'і / а м'ін'і́ гаш ру́ки ўйіва́йут вит це́го но́с'ін'а*.

ВЕСТЍСЕ – жити, дотримуватися певного укладу життя: *Ў ха́т΄і ў них ус΄о́ веде́ц:е по старов'і́цки*; *Йек вам веде́ц:е / бра́ч':іку М'іха́? / ци йісте́ ду́ж'і? / шо коло́ вас до́брого ч'ува́ти*?

ВЕСТЍСЕ КО́ЛО ХУДО́БИ – доглядати за худобою: *На поч'ітка́х Ори́с'а ни ду́же ўм'і́ла вести́се ко́ло худо́би / а́ле наўч'е́ласе / у нев'істкá́х нау́ка скóро ї́де ў го́лу / Йо / ко́ло ма́ми т'е́шко / а ту́тки ле́хко*.

ВЕТЙТИ – перевершувати когось у чомусь (у рості, вазі; в умінні виконувати якусь роботу – швидко і якісно; виявляти талант у чомусь): *Йіле́нка вети́т Марі́ч'ку / на пиў голови́ ви́ш':а*; *Де: / ў ч'о́му ўна вети́т Ан:и́цу? / ў шит'ў? / та де? / н'і / Йа каў / шо ўна до́бра ку́хар'ка / Ну тут мо́жно се зго́д'увати / але́ ш шит'е́м йі́йі н'іхто́ ни завети́т*.

ВЕЧЄ́РІТИ – вечеряти; споживати Святу вечерю: *Гаї / мете́ ў нас веч'е́р'іти / йа нач'е́с налу́пиў барабу́л' на куле́шу / а до не́йі ўс'о йе / тото́ / шо вам ду́же смаку́йі*; *На С'в'іті́й Ве́ч'ір накладáйут на стиў пис'н'і́ йі́ди / і ўс'і́ с'іда́йут веч'е́р'іти / йік зі́йде пе́рш'а зирни́ц'а*.

ВЕЧЄ́РІШНИЙ – вечірній: *Дити́н'і беру́ ра́н'ішне молоко́ / а нам / іке́ ви́паде / мо́же бу́ти ї веч'е́р'ішне / йіму́ н'іч'о́ ни браку́йі / бо ў них пиўни́ц'а; Ад'і́ лиши́ласе веч'е́р'ішна йіда́ / ў пате́лни пидогр'і́йімо куле́шу / йе бри́нд͡за / а дити́н'і мо́жно йіч'ко́ ўби́ти ў смета́ну / ўна л'у́би таку́ йе́шнич'ку / а ўже ў полу́н:е шош бу́ду пристаўйе́ти*.

ВЕЧЄ́РЯ – 1) вечеря: *Мамо́ / шо́ бих звари́ла на ве́ч'ір? / ану́ поду́майте / шо́ би вас корт'і́ло з':і́сти? / малиї́ хо́ч'і барабул'о́к / то бу́де йіго́ веч'е́р'а / а йа сего́н:е ни йім / мо́же / би ї ви тома́ч'інки ли́шку ўз'е́ли? / хот' кри́шку / ге? / бо ви памн'іта́йіте / шо до́хтор' каза́ў? / Га́н'а вам цитри́ну переда́ла / а Мару́с'ка Ми́трова ме́ду майово́го / му́сите йі́сти ї виздоро́ўйувати / йек іна́кше?*; 2) дванадцять пісних страв, які є на святковому столі увечері (6 січня) напередодні Різдва Христового, і споживання їх: *Схо́димосе до ма́ми на Веч'е́р'у / так бу́ло ко́ждого ро́ку / а на цеї́ рас ни зна́йу / йек ви́їде / бо Йіле́нка ўроди́ла дити́ну / д'і́ўч'інку ма́йут / лише́н' шо забра́ли йіх тха́т'і / то в'іде́ў / до́ма мут веч'е́р'іти / та́меч'ки йе кому́ ўс'о зр'іхтува́ти / а суда́ сам іти́ брат ни хо́ч'і / таї до́бре ро́би / д'е́кувати Бо́гу / шо йе дити́нка; Сего́н:е пекла́ колач'і́ / бо купо́ван'і ни так'і́ смашн'і́ / за́ўтра бу́ду шош пидла́год'увати до Веч'е́р'і / ад'і́ / бураки́ звар'у́ до шу́хиў / вар / шо́би фа́йно насто́йіўсе / ус'е́ке таке́ / а поза́ўтр'у ўже С'в'іті́й Ве́ч'ір / то ни так бога́то ч'ісу́ / йік се здайе́; Веч'е́р'а на С'в'іті́й Ве́ч'ір / то йе ду́же вели́ке / стиў накрива́йімо б'і́лим о́брусом / а пид о́брус кладемо́ ота́ву / гента́м та́то ўноси́ў с'інце́ ї розклада́ў / ни памн'іта́йу тако́йі веч'е́р'і / шобі́ це́го ни бу́ло / збо́ку на стол'і́ наклада́йімо колач'і́ / а ў терел'а́х / у миска́х ус'е́к'і пис'н'і́ йі́ди / йіх*

ма́йі бу́ти двана́ц:ит' / а́ле то йек у ко́го / мо́же бу́ти ĭ ме́нче / ікшо́ хтос ни змúхсе / маў нидо́т'ік / ци ч'ос ни б'іру́йі / голоўне́ / це пшени́ц'а / ўна му́си бу́ти на стол'і́ на́в'іт' у наĭб'ід'н'і́ш:иĭ ха́т'і / без не́йі ни бу́де Веч'е́р'і / ўна наĭста́рш'а; 3) калач і страви (кожної по ложці з тих, що є на Святвечірньому столі), які увечері (6 грудня) перед тим, як вечеряти, відносять комусь із сусідів, родичів чи бідних людей і дають їм приготовлене за "простибих": *Ма́ма бра́ла нові́ĭ тер'і́л' ци ми́ску / накла́дала туда́ по ли́с'ц'і ко́ждойі йіди́ / шо бу́ла на стол'і́ / зве́р'ха на тер'і́л' кла́ла кола́ч' / у не́го / с'в'і́ч'ку / ўс'о заўйе́зувала ў б'і́лу плати́ну / і та́то видноси́ў веч'е́р'у до ко́гос с сус'і́диў / тепе́рки йа́ так ро́бйу / ік при́йду ў ха́ту / запа́л'уйу с'в'і́ч'ку таĭ ка́жу / за ч'ійі́ ду́ш'і цис'а́ веч'е́р'а / йа каў / за ўс'і поме́рш'і ду́ш'і з на́шойі фам'і́л'ійі / Бох зна́йі / за ко́го / а мо́жно назива́ти фам'і́л'ійу / сказа́ти за поме́рш'і ду́ш'і Петри́шиних / тогди́ вика́зуйіц:е Оч'іна́ш / і ти ўже веч'е́р'у вид:а́ў; А йа на С'в'іти́ĭ Ве́ч'ір ла́год'у три веч'е́р'і / ў терел'і́ накладайу то́го / шо ма́йіц:е кла́сти / де́коли і йе́блуч'ок покла́ду ци ĭкі́йс гор'і́х і дайу́ за поме́рш'і ду́ш'і Сеўч'уко́вих / Кали́н'ч'іних і Гусар'уко́вих / за ко́жду фам'і́л'ійу окро́ме запа́л'уйу с'в'і́ч'ку таĭ каў / за ўс'і поме́рш'і ду́ш'і / зна́н'і ĭ низна́н'і / ік'і́ з на́ми сего́н:е хо́ч'ут ту́тки бу́ти / ĭ ж'іда́йут це́йі Веч'е́р'і / тот'і́ / кому́ дайу́ веч'е́р'у / ка́жут наĭ Бох приĭма́йі / тогди́ ка́жемо Оч'іна́ш / тепе́рки ни ўрас дотри́муйуц:е да́ўного / дайу́т за прости́бих і сво́йім / хатни́м / а́ле то л'і́пше да́ти ч'ужи́м / кому́с з б'і́н:их ци сус'і́диў / от':і́ три веч'е́р'і / шо йа каза́ла / ни несу́ ўс'і зра́зу / одну́ видне́сла до ко́гос / тогди́ ми ўс'і с'іда́йімо за стиў / і йа ш':е д'в'і дайу́ ко́мус іс тих / шо за столо́м / то приĭме́н:о*.

ВЕЧІРІ́ТИ – вечоріти: *Падо́лист / таĭ веч'ір'і́йі бо́рзо / ни спости́х шош з:а д'н'а зроби́ти / ди́вис:е / а то ўже л'а́мпу би се зда́ло с'в'іти́ти*; *Заĭшло́ со́нце / та́ĭ б'іго́м зач'е́ло веч'ір'і́ти*.

ВЕЧІРÓК, -рка́ – невелика святкова вечеря на честь одруження чи іншої події: *Н'і / вес'іл'а́ ни бу́ло / лиш веч'іро́к*.

В'Є́ЗИ, -ив – тильна частина шиї, шийні хребці: *Дити́н'і два м'і́с'іц'і / таĭ уна́ зач'е́ла трима́ти ўйе́зи / тепе́рки йійі́ ўрас стордз͡у́йут*.

В'Є́ЗИ НИ СЛУ́ЖУТ (НИ СЛУ́ЖІ) – 1) про хвору людину, у якої пошкоджена шийна частина тіла: *Йе / шо кому́с ўйе́зи ни слу́ж'і / а́ле Бо́жеч'ку бороні́ ко́ждого вит це́го*; 2) *знев*. або *ірон*. про людину, яка не може підняти якийсь предмет чи понести його на плечах: *Тоб'і́ шо / ўйе́зи*

ни слу́жут / шо ни мо́жеш оци́х пиў м'ішка́ ўз'е́ти на пле́ч'і? / *засла́бла йі́с*?

В'Є́ЗИ СКРУТѝТИ КОМУ́С – дуже побити або вбити когось; спричинити шкоду своєму здоров'ю через пошкодження шиї: *Іва́н'ч'іку / абе́с ни ї́шоў по тиї дори́с'ц'і / шо ко́ло скали́ / бо та́мки мо́жно соб'і́ ўйе́зи скрути́ти / іди́ тоў доро́гоў / де фи́ра йі́де / ад'і́ ге́ндеч'ки / ви́диш де*?

В'Є́ЗИ ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) – тримати голівку (про дитину): *Дити́на ўже ўє́зи трима́йі / лиш н'іўро́ку*; *Йу́рч'ікови на циї фудуґра́ф'ійі три м'і́с'ц'і / ад'і́ йек де́ржи ўйе́зи*.

В'Є́ЗОЧЬКА, -и – зменш. від В'Є́СКА: *То така́ ўйе́зоч'ка форосту́ / шо на́в'іт' дити́на мо́же не́сти / наї бере́ / ни б'і́йсе / ўно ни натсади́ц:е*.

В'Є́ЛЬ (В'Є́ЛІСТЬ) НАЙШЛА́ (ЙМѝЛА, ВЗЄ́ЛА) КОГО́С – хтось відчув велику втому: *Дипра́ўди / сего́н:е йа се ни зму́ч'іла / н'ійе́к'і вели́к'і робoти́ ни роби́ла / лиш се ўку́тала / а́ле ўполу́н:е така́ ўйел' мене́ ї́ми́ла / іґ би йа пиў горо́ду скопа́ла / ци іґ би д'в'і копи́ци с'і́на на соб'і́ звє́зла; Зач'іка́ї / Ула́ц'ку / наї се вид:и́хайу / бо ї́кас ўйел' на ме́не наї́шла́ / н'і с це́го / н'і с то́го зач'е́ли но́ги ўйіва́ти / ї за́дниц'а ўдоли́ну т'е́гне*.

В'Є́НУТИ (ПРО РУ́КИ, НО́ГИ) – втомлюватися: *Йік ішла́ смих с Ку́тиў / то так се зму́ч'іла / шо них ни ч'у́ла / но́ги так зач'е́ли ўйе́нути / шо ледв'і́с'ки тха́т'і дийшла́*; *Ру́ки ўйе́нут / те́рпнут / спуха́йут / Ну та то так іў ме́не / ста́рис'т' так се ма́йі*.

В'Є́СКА, -и – в'язка: *Ге́нде ўйе́ска форосту́ / зда́лобисе йіго́ поруба́ти / абе́с це зробі́ў / то йа бих тоб'і́ ни над'е́куваласе*.

ВЖИТКУВА́ТИ – *заст*., споживати страву: *Ўжитку́йте / ни ўстида́йтесе / бер'і́т так / іґ бе́сте до́ма бу́ли / а йік шош ме бракува́ти / то йа принесу́ / ану́ дос'іга́йте / ку́ш'ійте / ї́киї салтисо́н / мо́же / пе́рцу до студ'інцу́ да́ти*? / *ге*? Див. ЖИТКУВА́ТИ.

В ЖИТЮ́ (ЇК (ІК) НА ДО́ВГИЙ ДОРО́ЗІ) ВСЄ́КЕ (ВСЄ́КОГО) ТРАФ'Є́ЇЦЦЕ – життя людини сповнене і радості, й печалі: *Ў жит'у́ / Йіле́нко / ўс'е́ке трафйе́йіц:е / так нима́ / шо ўс'о до́бре / шо лиш весели́с:е ї набува́йіс:е ў роско́ш'ах / л'у́де би́рше б'іду́йут / ік се т'і́шут / сама́ ви́диш / бери́ кого́ хоч' у сел'і́ / ко́ждиї так ска́же / бо на со́б'і ўс'о ви́в'ідаў*.

ВЖІЛЕ́НИЙ (УЖІЛЕ́НИЙ, ВЖЄ́ЛЕНИЙ) – дієприкм. від ВЖІЛѝТИ (УЖІЛѝТИ): *Мене́ ўздр'і́ла / ї ска́кла / йік уж'іле́на / Мар'і́ка*

Ми́трова гаш ки́нуласе / ўни дв'і сид'і́ли / бо ни спамн'іта́ласе / шо́ се ста́ло / а́ле йа до́бре зна́йу / шо́ цису́ ґазди́н'у ўж'ілúло / ч'о́ ўна така́ ўж'іле́на / ой шо зна́йу.

ВЖІЛЍТИ (УЖІЛЍТИ) – 1) вжалити (про осу, бджолу та ін.): *Ка́жут / шо б'ін'д'іки́ ни куса́йут / а мене́ ад'і́ йек ўж'ілúў / Ти осу́ притиснýў*; *Шо / вере́ / мене́ ўж'ілúло? / ад'і́ йек нога́ зач'іна́йі спуха́ти*?; 2) торкнувшись тіла людини, викликати неприємні відчуття (про кропиву): *Оц:е́ б'і́ла кропи́ва / ўна ни ўж'е́ли / а вит то́йі ме печ'і́; Ма́тко / Йіле́нка ўрва́ла кропи́ву і мене́ ўж'ілúла / каж'і́т най ки́не*; *Кропи́ва ўж'ілúла / але́ / диви́се / йек мо́цно / то на нога́х ад'і́ ік'і́ ч'ірво́н':і пл'а́йстри повим'і́тувало.*

ВЖІЛЍТИСЕ (УЖІЛЍТИСЕ) – пожалитися: *Поло́ла тай уж'ілúласе / ад'і́ ік'і ч'ірво́н':і пл'амú*; *Йа лиш тро́хи ўж'ілúласе / і мене́ зач'е́ло печ'і́ / а ба́ба го́лими рука́ми рве кропи́ву / ми́йі сло́йки / і ни кво́лиц:е / ка́же / шо то ни шко́ди здоро́ўйу.*

ВЖУРИ́ТИСЕ (УЖУРЍТИСЕ) – тривалий час журитися, переживати: *Шо смих ўжури́ласе ў пос'л'і́н:ий ч'ес / оди́н Бох зна́йі.*

ВЖУ́ХНУТИ – пожовтіти, зів'янути, стати сухим (всохнути): *Йа шо / ўсий горо́т во́змусе полива́ти? / хто би ц:е го́ден зроби́ти? / йа ч'іч'кú / шо ў гори́ц:и / пидлива́йу / огир'кú / бо з них нич'о́ нима́ / отóй р'ет фасу́л' / шо пере́т' ха́ти / а на ви́шну присади́бу на́в'іт' се ни бли́жу / та́меч'ки кукуру́дз͡и ўжу́хли / ги́ч'ка на барабу́л'ах ўже зо дв'і нед'і́ли / ік суха́ / тай отаке́ с цим полúван'ім / то ни го́ден домоч'і́се / шобú ўс'о полúти / лиш дес шош / ш'і оц':і́ ру́ж'і мус полива́ти / бо ўни напа́с'н'і.*

ВЗАТ – *присл.*, назад: *Васи́л'ку / бра́ч':іку / ану́ да́йте тро́хи ўзат / хот' на пиў кро́ку / бо ту́теч'ки нима́ прохо́ду / тай ле́кше бу́де згру́з'увати м'і́хи / так бо́рше пи́де робо́та.*

ВЗАТ І ВПЕРЕ́Т – туди-сюди, з одного кінця в інший: *Ти ни м'і́р'ій ха́ту ўзат і ўпере́т / це н'іч'о́ ни помо́же / йди шош робú / так ско́рше пере́йде / ни ходú / йік ша́ндар'.*

ВЗДРІ́ТИ (УЗДРІ́ТИ) – побачити: *Ўздри́ш / ш'і при́йде ко́за до во́за*; *Ўздр'іў смих / шо жит'е́ зач'іна́йі нала́гожуватисе / то йек ни т'і́шитисе*?

ВЗДРІ́ТИ (УЗДРІ́ТИ, ПОВЍДІТИ) СВІ́ТА (СВІ́ТУ) – побувати в багатьох місцях; відчути полегшення, повністю чи частково звільнившись від виснажливої праці: *До́бре / шо йисте́ пусти́ли і д'і́ўч'іна тро́хи ўздр'і́ла*

с'в'і́та / бо хто зна́йі / ци така́ наго́да ш':е тра́фиц:е? / мо́же бу́ти / шо це пе́ршиї і посл'і́н:иї рас уна́ так деле́ко пойі́хала; Прода́ли коро́ву / таї по́рос'і ни купува́ли / бо нашо́ тих салі́ў? / і м'ін'і́ ста́ло до́бре / та́к'ік би на с'в'іт народи́ласе / ра́дуйусе таї ду́майу соб'і́ / о: / гаш тепе́рки йа ўздр'у́ с'в'і́та / пі́ду / куда́ соб'і́ схо́ч'у / дес хот' тро́хи помижи́ л'у́де / таї ни бу́ду б'і́ч'і тха́т'і / бо прихо́ди годи́на / шо мус ку́татисе / таї шо / йа з м'і́с'іц' набу́ласе / вид:ихну́ла / а то схот'і́лосе смета́нки / бо нима́ ч'ем борш' зар'іди́ти / моі / ді́ўйусе / шо ї си́ру би низле́ з':і́сти / а то нима́ / а за ба́нуш ї ни нага́дуйу / бо за пу́сто ду́рно ме слин' ґл'е́дж'ітисе / таї так / шо вели́ка ра́д'іс'т' зач'е́ла мен'ч'е́тисе / до́ки ї гет ни ви́в'ітрилосе / отаке́ мойе́.

ВЗДРІ́ТИСЕ (УЗДРІ́ТИСЕ) – 1) побачитися: *Ўздр'і́лисе гаш у рик на хрести́нах у Петра́*; 2) опинитися в певному місці: *Йек йа ўт'і́шиўсе / йік уздр'і́ўсе вер Ца́рини / пизна́ў хати́ / Го́сподеч'ку / ду́майу / д'е́куйу тоб'і́ / шо ти ўратува́ў мене́ / шо йа ни блу́д'у / шо ти даў м'ін'і́ па́мн'іт' і йа верну́ўсе тха́т'і / так смих ут'і́шиўсе / йік мала́ дити́на*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) – взяти: *Озми́ / Ї́ва́нку / дити́ну с собо́ў / бо ма́йу поли́х*; *Ўз'е́ла биса́ги / скла́ла туда́ ґа́рц'і таї так не́сла*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) В ГОДО́ВАНЦІ́ КОГО́С – прийняти в родину когось як годованця: *Ми бих уз'е́ли кого́с у годован'ц'і́ / йік бе́сте шош до́бре пора́дили / то наї би бу́ло / хот'і́ли ў пе́рвого бра́та хло́пц'а ўз'е́ти / а́ле каўт / шо вин л'у́би ви́пити / а ми цего́ ни хо́ч'імо / до́ста ў сус'і́диў надиви́лисе*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) В ГО́ЛУ – постійно думати про щось; проймаючись чимось, дуже переживати: *Ўз'е́ла бу́ла ў го́лу / шо ў не́йі іка́с сла́б'іс'т' / бо ч'о би ўна так змарн'і́ла? / дурне́ ўз'е́ла / а́ле / бо́ле / мину́лосе / заста́вила пров'і́ритисе / і ўс'о до́бре / а схý́дла / бо ни йіст / нима́ коли́*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) В ДА́НЕЦ – запросити до танцю. Те саме, що БРА́ТИ В ДА́НЕЦ: *Іва́ниха ра́да / шо йі́і д'і́ўку ўз'еў у да́нец таки́ї хло́пец / то йе го́нир*; *Ўз'еў у да́нец тоту́ б'і́лу / йік гу́с'і*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) ВЕРЬХ НАТ КЍМОС – диктувати свої умови комусь, наказувати: *Соф'і́йа ўз'е́ла вер'х нат ч'олов'і́ком / то ў ха́т'і ч'е́стиї пока́ї*; *Мали́ї / а ўз'еў вер'х нат ста́ршим / бо тот йіму́ попуска́ў / ни ду́маї соб'і́ / йіго́ шкудува́ли / на не́го ўваж'е́ли / бо мали́ї / а вин роспусти́ўсе таї на го́лу с'іда́йі*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) В НЕВІСТКЍ – одруживши сина, мати за невістку якусь дівчину: *Уни́ хот'і́ли ўз'е́ти ў нев'істки́ ста́ршу Фед'о́ву / а́ле хло́пцеви би́рше ўдава́ласе середу́ш':а / таї наї бу́де / бери́ тоту́ / їка ўдайе́ц:е / ро́дич'і ни пере́ч'или / ї ду́же до́бре зроби́ли / бо тепе́рки ни мо́жут нафали́тисе неў.*

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) В ОПІ́КУ КОГО́С – опікуватися ким-небудь: *Ў т'і́тки ни бу́ло сво́йіх д'іти́ї / ни ду́же бу́ло кому́ за неў диви́тисе / помога́ти / то Га́н'а ўз'е́ла йийі́ ў оп'і́ку / гаш до к'ін'ц'а́ / ўс'о бу́ло на Га́ни.*

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) В ОПСУ́ДУ КОГО́С – обсуджувати, очорнювати когось: *Ўже йик кого́с о́змут ў опсу́ду / то тру́дно видб' іли́тисе / ни меш іти́ до ко́ждого ї каза́ти / шо то бр'і́хн'і / дру́гиї поду́майі / рас ти випра́ўдуйіс:е / то тики́ / ви́тко / шош йе / бо ч'о би вин м'ін'і́ каза́ў / шо ни ви́нен? / йіму́ ле́кше пов'і́рити ў т:о / шо ўс'і гово́р'ут / ік у т:о / шо оде́н; Ўз'е́ти ў опсу́ду / це та́к'ік ўз'е́ти ў зу́би / про ко́гос шош пусте́ говори́ти.*

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) ВУ́РІЮ – затаїти зло на когось, сердитися, спричинити сварки: *Уни́ на не́го ўз'е́ли ву́р'ійу / а де ц:е до́бре*? / *хот'і́ли / шоби́ вин застанови́ў свойу́ будо́ву і йім шош пожи́ч'іў гро́шиї / а Лес'о́ ни схот'і́ў / а хто би на ц:е пишо́ў? / таї с це́го зач'е́лосе / проси́ли то́го / шо се ни про́си / а ўни безли́шн'і / таї ма́йіш.*

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) ЗА БА́РКИ – взяти, вхопити когось за верхню частину піджака, одягу взагалі, виявляючи войовничість: *Вин таки́ї буў ч'олов'і́к / шо йик ле́да ви́пйе / то кл'у́ч'ки шука́йі / лиш шо́ / бере́ц:е за ба́рки*; *Ўз'еў М'іха́йла за ба́рки таї тр'ес ним так / шо ч'ут' ду́шу ни ви́тр'іс.*

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) НА ВЗИР – те саме, що ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) НАШИ́ТИ: *Оце́с йа́сик хо́ч'у ўз'е́ти на ўзир / ту́теч'ки шит'а́ нибога́то / ўно ни забе́те / а́ле до́ста нипога́не / шо́ ш'і мо́жно зроби́ти / то це за́м'іс' зеле́нойі бав́енки да́ти жо́ўту кукуру́дз'іну / ни ўс'кр'і́с' / а лиш по крайа́х / ко́ло цих ч'о́рних ку́ч'ір'іў / так бу́де весел'і́ш:е.*

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ, ПОЗЍЧІТИ) НА ВІ́ЧЬНЕ ВИДДА́ВАНІ – позичити щось у когось і не віддавати позичене: *Ўз'е́ли к'інта́р' соч'е́ўскиї / і на в'і́ч'не вид:а́ван'і / а м'ін'і́ шкода́ / бо то ш'і вид ма́ми / А ви / л'у́пко / ї́д'іт пра́вити / Та шо с то́го? / ходи́ла смих / старо́йі ни бу́ло*

/ ци мóже дес бýла ў малúї хáт'і / áле ни покáзувалисе / а молодúц'а кáже / шо н'іч'ó ни знáйі / ў них йе своúї к'іптар'í / і йім ч'ужúх ни трéба.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) НА РОСХÚТ – взяти певну суму із сімейного бюджету для щоденного використання: *Ўз'éла на росхúт / áле шо с тóго? / на т':і грóш'і ни дýже рож:енéс:е* / *тепéрки с сóткоў нимá шо ї́ти ў м'ї́сто*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) НА СÉБЕ ШОШ – взяти відповідальність на себе за щось: *Вас'ýтко / ўни ўс'о ўз'éли на сéбе? / наї берýт / ми ни м'їш'éїмосе*; *Йа ни моглá ўз'éти тотó на сéбе / бо знáла / шо ни пот'éгну / то ч'о мáла дýрно пýсто об'їц'éти*?

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) НАШÚТИ – взяти як зразок певний орнамент для відшиття – перенесення його на інше полотно (тканину): *Ў Ан:úч'ки ўз'éла нашúти оцéс узúр / м'ін'í дýже се ўдаў; Хóч'у ўнýкови сорóч'ку тс'в'éтам / ад'í їке ўз'éла нашúти; Вýїноч'ко / а моглá би йа ўз'éти оцéго нашúти? / то такé фáїне на пóдушку / шо тикú дýже фáїне*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) ПИД НÓГИ КОГÓС – зневажити когось, не рахуватися з чиєюсь думкою: *Та ўна йігó н'і ў ч'їм ни мáйі / ўз'éти ч'олов'ї́ка пид нóги / та це покайáн'ійе Бóже / хто такé ч'уў та вúд'іў / шóби ч'олов'ї́к так бойéўсе жúнки? / наї це шл'ах трáфи.*

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) ПО ПРÁВУ (ЛÍВУ) РÝКУ – піти праворуч чи ліворуч: *Ід'ї́т напраўц'í / тáмки бýде хрест / ви дúйдете до нéго ї́ óзмете по прáву рýку / ш'і трóхи прóїдете ї уздритé хáту / це т:о / шо вам трéба*.

ВЗЄ́ТИ (УЗЄ́ТИ) (БРÁТИ) РОЗГÙН – виконувати щось високими темпами; розігнатися (розганятися): *Ни вúдите / шо йістé ўз'éли завелúкиї розгúн / ус'ó хóч'їте зарáс / а цéго ни бýде; О: / та ўни ўз'éли такúї розгúн / шо скóро ўс'їх вúперед'ут / тáмки сват богáто питперáйі; Дóбре брáти розгúн / ік йе здорóўйі / ік ч'ýйіс:е ў сúл'і / а йік цéго нимá / то шо хот'ї́ти? / меш се плéнтати / телепáтисе / ік тел'éч'ії фист*.

ВЗЄ́ТИСЕ (УЗЄ́ТИСЕ) БЕЗ РУКАВÚЦ ЗА ШОШ (ЗА КÓГОС) – енергійно, завзято, активно почати виконувати певну роботу, розв'язувати якесь питання: *Гаї / д'ї́ти / йік поскладáйіте м'ін'í оцисé лапшýт'і / то звар'ý вам бáнуш і ш'і дам / абéсте потóму купúли соб'í л'óди / отáк сказáла ї пишлá кýтатисе / нáїко к'ї́л'ко ўни гóн':і зробúти? / а за їкóйіс пиў годúни д'ї́ти прихóд'ут таї кáжут / шóби йа їшлá дивúтисе / вúтко / шо ўз'éлисе без рукавúц за тотý робóту / йа дúўйусе /*

а лапшу́т'іч'ко пит ста́їнеў так файне́н'ко скла́дено / йиґ би тото́ сам ґазда́ робúў / то за ц:е / каў йім / се нале́жи ї на цукúрки да́ти / ї на во́ду свидо́ву / а ни лише́н' на л'о́ди; 2) рішуче, строго взятися за чиєсь виховання, викорінюючи шкідливі звички, недбайливе ставлення до своїх обов'язків та ін.: *О н'і / тепе́рки нима́ то́го / шо бу́ло / Іва́н уз'е́ўсе без рукавúц за хло́пц'а / бо тої зач'е́ў бреха́ти / се ни ўч'е́йі / видга́ўкуйі ба́б'і / ч'у́йіте / гет роспустúўсе / а та́то верну́ўсе ї тепе́рки бу́де пор'е́док / такúй / йік ма́йі бу́ти / То / Одок'і́ / такúй в'ік / хло́пец переросте́.*

ВЗЄ́ТИ (ЗАВДА́ТИ, УЗЄ́ТИ) ТАКЕ́ (ВЗЄ́ТИСЕ (УЗЄ́ТИСЕ) ЗА ТАКЕ́), ШО НИ ГО́ДЕН НЕ́СТИ – взятися за виконання того, що понад силу комусь, вимагає великих зусиль: *Ўз'е́ўсе йіс за таке́ / шо ни го́ден не́сти / а йік бес буў напере́т поду́маў / шо́ ўно ї до ч'о́го / то / мо́же / би ї ни зго́д'уваўсе? / бо со́тка бúрше ниварту́йі здоро́ўйа.*

ВЗЛЍТИСЕ (УЗЛЍТИСЕ) – розізлитися, розсердитися: *Мете́ з ме́не страшно́ с'м'ійе́тисе / ік йа роска́ў / ч'о йа сего́н:е се ўзлúла / ни ўгада́йіте / абе́сте кúл'ко ўга́дували / та ни ўгада́йіте / йа ра́но ўста́ла / шош суда́ туда́ таї ста́ла пе́ред' дз͡е́р'калом / шобú попра́вити фу́стку / та йік ста́ла / подивúласе на се́бе / а́ле от'ік збо́ку / то ўже м'ін'і́ се витхот'і́ло і фу́стки / ї ку́тан'а / ўсе́го / на ме́не вúт:и се подивúла ікáс така́ жúнка / шо лиш поді́бна до ме́не / а́ле набога́то ста́рш'а / ік йа се ч'у́йу / дúўйусе таї ду́майу / мої / а шо́ би ў циї тварú го́ден попра́вити / шобú ўна фаїн'і́ш':а бу́ла / ота́к роздúўйуйусе / а то ўс'о ни так / ус'о́ ни припасо́ване / а́ле до́бре пíзнашно / куда́ ўно ї́де / то ўже пока́зуйі / ш'і ї́киїс ч'ес / і лице́ се зро́би таке́ / йік у то́го д'і́да / шо приходúў просúти / о́ч'і ў старо́го запада́йут / таї рот хова́йіц:е / посува́йіц:е ўсередúну / а йік нима́ зубúў / тої нис на м'і́сци ни хо́ч'і стойе́ти / а йік без:у́бий рот / то та́мки лиш йе́мка се ро́би ї ота́к н'ійе́ко борода́ ї́де / оцисе́ лиш смих уйівúла ї страшно́ се ўзлúла / і на дз͡е́ркало / шо таке́ пока́зуйі / і на ста́р'іс'т' / шо так бо́рзо се блúжи / і на тото́ / шо ни го́н:а йійі́ вит:ру́тити / і на се́бе / шо робо́ти поўно́ / а йа пе́ред' дз͡е́ркалом се виўбе́ртуйу / і на ўс'о на с'в'і́т'і / ої шо зла бу́ла / така́ / йік оса́ / лиш ни ма́ла кого́ ўж'ілúти.*

ВЗНАВА́ТИ (УЗНАВА́ТИ) – недок. в. до ВЗНА́ТИ (УЗНА́ТИ): *Ўзнава́ла / а́ле гро́шиї це́го м'і́с'іц'а ни бу́де*; *Пишла́ ўзнава́ти / йек з робо́тоў.*

ВЗНА́ТИ (УЗНА́ТИ) – дізнатися: *Ану́ ўзна́ĭ / по ч'о́му гор'і́хи? / таĭ се запита́ĭ / ци за́ўтра мут приĭма́ти; Ўзна́ĭте / кумо́ / ци мут ва́ш'і сус'і́ди продава́ти кори́ўку / ми би купи́ли; Узна́ĭте / ік це вам ни т'е́шко / ци ме ĭти Ми́тро гор'і́ / ци н'і / вин каза́ў / шо збера́йіц:е / а́ле мих переду́мати.*

ВИБАЧЕ́Й (ВИБАЧЕ́ЙТЕ) ЗА́ СЛОВО – вибач (вибачте), якщо я сказав (скажу) не те, що може сподобатися; те, що не відповідає мовному етикету: *То йе до́бриĭ ч'олов'і́к? / то / вибач'е́ĭ за́ слово / ґа́ĭда / ĭко́йі ни ви́д'іў с'в'іт; Паз'у́ / вибач'е́ĭте за́ слово / а́ле йійі́ си́лоў н'іхто́ ни застаўйе́ў т:о роби́ти / ўна сама́ це́го хот'і́ла / а рас так / то ни опсу́д'уĭте дру́гих / па́с'те тих / шо бли́ш:е.*

ВИБАЧЕ́Й (ВИБАЧЕ́ЙТЕ), ЇК (ІК) ШОШ НИ ТАК – етикетна формула, найч. прохання господаря вибачити йому, якщо, можливо, в когось є якісь претензії відносно прийому гостей; викор. навіть тоді, коли все було бездоганним: *Дос'іга́ĭте / ку́ме / шо йе / приĭма́ĭтесе / ĭ вибач'е́ĭте / ік шош ни так; Вибач'е́ĭ / Ан:и́ч'ко / ік шош ни так / бо смих хот'і́ла йекнаĭкра́ш:е / а то ни ўрас се ўдайе́.*

ВИБАЧЕ́ТИ – вибачати: *Вибач'е́ĭте / шо му́с'іли йісте́ стару́ ба́бу ви́слухати / бо шо кого́ боли́т / тоĭ за т:о гово́ри.*

ВИБАЧЕ́ТИСЕ – просити вибачення: *А хот' вибач'е́лисе за т:о / шо се́ред но́ч'і таки́ĭ ре́ĭвах зроби́ли? / Де ни вибач'е́лисе? / сто рас.*

ВИБЕРА́ТИСЕ – недок. в. стос. ВИ́БРАТИСЕ: *Ни б'і́ĭтесе / уни́ ўже вибера́йуц:е / ни переси́д'ут вам ха́ту; Ўмера́ти / то і йе вибера́тисе на тоĭ с'в'іт / ус'і́ коли́с туда́ ви́беремосе.*

ВИБЕРА́ТИСЕ (ВЍБРАТИСЕ) НА ПОГО́ДУ – випогодитися (випогоджуватися): *Ма́йіш ш'е́с'т'і / шо ни ĭдут дош':і́ / ви́жу / шо вибера́йіц:е на пого́ду / мо́жеш до́ўше побу́ти / видиĭти́ тро́хи / бо йіс заду́же бл'іда́ / ни ўдайе́с:е м'ін'і́ така́ / кажи́ / шо́ бес йі́ла? / йа банужéц тоб'і́ звар'у́ / ге? / меш йі́сти? / кажи́.*

ВИБИВА́ТИ (ВЍБИТИ) КЛИН КЛЍНОМ – зосереджуватися (зосередитися) на іншому об'єкті, нівелюючи наслідки якоїсь дії схожими або тими ж самими засобами: *Ік наĭшо́ў когóс / то наĭ хо́ди / то клин кли́ном вибива́йут / так йіму́ бо́рше перéĭде.*

ВИБИВА́ТИ (ВЍБИТИ) О́ЧІ – 1) пошкодити зір чимось: *Уваж'е́ĭко ў то́му малин:ику́ / бо ш'і о́ч'і ви́бйіш*; 2) при благих намірах зробити комусь прикрість: *З л'уби́ д'іт ба́б'і оч'і ви́биў*; 3) як погроза побити когось: *Йа тоб'і́ оч'і ви́бйу / йік меш так роби́ти / йа поперéд'уйу.*

ВИБИВА́ТИСЕ (ВѝБИТИСЕ) – домагатися (домогтися) відповідного суспільного становища: *Уна́ сама́ вибива́ласе / бо хто́ та́мки мих помоч'і́?; Ви́биуўсе / таї ад'і́ ўким стаў ч'олов'і́ком / а ўке то бу́ло б'ід'е́ч'і / Ну та вин уч'е́ўсе ду́же до́бре / ни т:о / шо на́ш'і.*

ВИБИВА́ТИСЕ (ВѝБИТИСЕ) З ДОВГѝВ – позбуватися (позбутися) боргів: *Сего́л'іта му́симо стера́тисе / шобі́ ви́битисе з доўгі́ў / ха́ту пома́ло ме́ц:е ўкос доку́тувати / кі́л'ко би се ни прийшло́ / а Ми́трови вид:амо́ ўс'о / вин хот' і каза́ў / шо ни гори́т / а́ле з йігі́т шош бу́де / таї се розраху́ўімо.* Див. ВИРИ́ВНЮВАТИСЕ (ВИ́РИВНАТИСЕ) З ДОВГА́МИ.

ВИБИВА́ТИСЕ ПИСАНКА́МИ – своєрідна гра-обрядодія: на Великдень (після Служби Божої й освячення дори, коли всі вже розговілисе) у певному місці збираються діти, молодь (рідше – люди старшого віку) і "вибиваються" писанками; виграє той, у кого при "вибиванні" писанка залишилася цілою; хто програв, віддає "переможцю" свою розбиту писанку: *У Т'у́дев'і ў тепе́р вибива́йуц:е писанка́ми / збера́йуц:е а́бо ко́ло це́р'кви / а́бо ш':е дес / у нас у Ца́рин'і / таки́м м'і́сцем йе Млино́виц'а / та́мки ко́ждого Вели́код'н'а вибива́йуц:е / тот / у ко́го мо́цна пи́санка / зо шти́ри / пйет' мо́же ви́бити / А мо́жно про́сте йіце́ ўз'е́ти / звари́ти / ў таки́м вибива́тисе? / ни шкода́ бу́де / йік розибйу́т / бо ко́ло пи́санки тре́ба посид'і́ти / наробі́тисе / Н'і / тако́го на Вели́ґден' нима́ / мо́же бу́ти галу́нка / а́ле йіце́? / н'і / витколи́ жийу́ / тако́го ни ч'у́ла / писано́к до́ста пи́шут / по кла́ни ў по дв'і / йе ч'ем і вибива́тисе / ў дава́ти за прости́бих / а йе́ц'ами н'іхто́ ни вибива́йіц:е*; *На ото́му м'і́сци тако́ш вибива́йуц:е писанка́ми / тамеч'ки зда́ўна збера́йуц:е на Вели́ґден'*; *Іванко́ ўз'еў па́ру писано́к таї пишо́ў вибива́тисе / на́йко / ци шош ві́йграйі?*

ВИБИВА́ТИСЕ С-ПИТ КАПЕЛЮ́ХА – одна з "Великонних" обрядодій: *У Т'у́дев'і на Вели́ґден' вибива́йуц:е писанка́ми / то ў кил'ко́х м'іс'ц'а́х йе / наїбі́рше / ко́ло це́р'кви ў на Млино́вици / а́ле мо́же бу́ти і ш':е дес / ужє́ йісте́ ви́д'іли / йек ц:е се ро́би / а́ле гента́м могли́ вибива́тисе тро́хи і́нак / це назива́йіц:е вибива́тисе спит капел'у́ха / од'н'і́ соб'і́ по про́стому / а дру́г'і / спит капел'у́ха / роска́ў вам / йек цисе́ роби́ли / кла́ли капел'у́х / і пид не́го ко́ждиї / хто хот'і́ў се вибива́ти / клаў свойу́ пи́санку / тогді́ ста́ршиї / шо к'ірува́ў цим / йіх фа́йно вим'і́ш'уваў / а пото́му ко́ждиї вит'іга́ў ві́т:и пи́санку і неў вибива́ўсе / то ўже ўка йіму́*

се попáла / це бýло ўперéт / тогдú / ўік м’ії д'éд'а парупкувáў / бо тепéрки цéго нимá / тепéр млáво вибивáйуц:е / а ч’о? / бо купýўут у м’і́с'т'і пáру писанóк / шобú мáти на дорý / таї ус'ó / а сам’і́ ни пúшут / ўа ни каў за ўс'іх / áле богáто так рóбўут / а ч’ужé ўе ч’ужé / ўно ни мáўі тóўі рáдости ї великóн:оўі сúли / ўік тотó / шо ти списáў сам / шкодá / шо дáўне повóли витхóди / каў вам / у сел'і́ ўе лиш пáру жинóк / шо пúшут / і то ік хтос замоўўéўі / то ни клáн'у ци дв’і / ўік гентáм / а нибогáто / дóбре / шо рóбўут галункú / це ш’і кудá ни їшлó / а с пúсан'ім праўдúвоўі т'удиўскóўі пúсанки гúрше.

ВИБИРÁТИ (ВЍБРАТИ) – одержувати (гроші, довідки, якісь документи): *Ўс΄і́ докýменти вúробила / сегóн:е пос΄л΄і́дниї пап’і́р вúбрала*.

ВЍБИТИ – 1) набити (когось): *Грозúласе / шо вúбўу / ік ни ме слýхати / áле малúї знáўі / шо бáба пáл'цем ни кинé*; 2) розбити: *Пўéний / ус'і́ шúби вúбиў*; 3) винищити (про град, дощ) посіви, городину: *Йої / грат ус'ó вúбиў / то такé бýло / шо вúїшла смих надвúр / а горóт б’і́лиї / так / іґ би зимá ўпáла*; 4) вбити, знищити всіх або багатьох: *На вóўні вúбило багат'óх молодúх*; 5) ритмічними ударами визначати час (про годинник): *Ўже пўéту вúбило / трéба корóву пускáти пáсти*; 6) витрусити (про килим, килимові доріжки та ін.): *Вúбиї оц:ý верéту / бо порошнá; Вúбиўте доришкú / ї оц':і́ два кóцики*.

ВЍБИТИСЕ (ВИБИВÁТИСЕ) С ЧЬÓГОС – порушити (порушувати) встановлений порядок: *Дитúна вúбиласе з гудóван'а*; *Вúбиласе ў ч’éс'і с кýтан'ім / корóва ад'і́ ўек бутúт / і свинúї шл'ах трафўéўі*.

ВЍБІГАТИ – домогтися вирішення чогось, постійно ходячи, нагадуючи про себе: *Ў кантóр΄і ўа лéдви вúб’ігала тот΄і́ папéр΄і / шо на присадúбу / і т:о ш’і ни ўс'о.*

ВЍБІЧІ – вибігти: *Малóму ни т'éшко вúб’іч’і до нас і ўз'éти молокá / то старóму трýн:о їти ў горп / х’ібá би хтос труч’éў з:áду / ік фúру / а дитúна шо? / раз два / ї тýтки / наї прúїде / пишлú ўігó*; *Вýўко Мúтро ни гóден буў вúб’іч’і на Мóч’іру / вин бóрзо ни хóди / повóли вúїшоў се подивúти / ч’о такúї рéївах / áле тáмен'ки ўже н'ікóго ни бýло / корóви вúгнали ш ч’ужóўі присадúби / таї ус'ó стúхло*.

ВЍБЛЬОЦКАТИ – *знев., згруб*., використати (до кінця, повністю) якусь рідину (напр., воду, одеколон): *Де водá кол'óнцка? / хто вúбл'оцкаў усý фл΄éшеч’ку?/ ге? / хто пашúўсе? / анý ход'íт наї попáхайу*.

ВЍБОЇТИ – википіти: *Йо́ї / вода́ ви́бойіла / ї ч'ут' бан'е́к ни згор'і́ў*.

ВЍБОРНЕ – *субст*., особливе, найкраще: *Р'іхтува́ли ўі́сти ни Бо́хзна їке ви́борне / лиш так / аби́ голо́н':і ни сид'і́ли*; *Мар'і́ка у ўсе́му хо́ч'і ви́борного / а б'іда́ / шо це́го нима́ / і ў ўід'і́ / іў и́нчому ми тро́хи се стиска́йімо*.

ВИ́БОРСАТИСЕ – докон. в. до ВИБО́РСУВАТИСЕ; 1) витягнутися кимось із чогось (про нитки): *О́л'ко / ни квап / пово́лен'ки / ї то ви́борсайіц:е / на́в'іт' ни пі́знашно бу́де / де ши́лосе*; 2) звільнитися з пут, виплутатися з чогось: *Ва́с'ко жи́лавиї / ду́жиї / ви́борсаўсе / хот' хло́пц'і бу́ли на го́лу ви́ш':і; Ву́їку / йе шош? / Імú́ўсе буў за́йіц / а́ле ви́борсаўсе таї ут'і́к / ўіх суда́ зо два три прихо́д'і таї гризу́т ш':е́пи / ви́жу по сл'іда́х / А ви ч'о ни пообйе́зували? / Бо ўни н'іко́ли ни приб'іга́ли / раху́ї / шо то ма́їже пит ха́тоў / Вибач'е́їте / ву́їку / а́ле йа пора́д'у позабера́ти от':і́ кр'іж'іўки́ / шо лиши́лисе на горо́д'і / бо то ўіх прина́д'уйі / ота́меч'ки ко́ло ш':еп / у с'н'ігу́ / ви́дите? / пообгри́зан'і штипаки́ лиши́лисе / а ге́нде йе ш'і дв'і ц'іл'і́ / Та́мки нима́ голо́ўки / мо́же / так вигл'іда́йі / то з л'і́та ни заўйіза́лосе / а́ле до́бре ка́жеш / йа стари́ї / ни дов'іж'е́йу / шо та́меч'ки се полиш'е́ло / а ти зра́зу ўздр'і́ў / абе́с здоро́ў буў / Д'ікова́т' / абе́сте ї ви здоро́в'і та ду́ж'і бу́ли / кр'іп'і́ц:е / ву́їку; Ад'і́ / ўік хот'і́ти / проси́ти Бо́га / то мош ви́борсатисе шч'о́рнойі б'іди́ / тре́ба лиш хот'і́ти ї в'і́рити / шо ўс'о бу́де до́бре / лиш хот'і́ти ї в'і́рити.*

ВИ́БОРСАТИСЕ (ВИБО́РСУВАТИСЕ) З БІДИ́ – подолати (долати) негаразди, скруту, горе: *Д'е́кувати Бо́гу / шо ви́борсалисе с то́йі б'іди́ / бо так уже́ бу́ло припе́л:о / шо ми ни зна́ли / ци го́н':і бу́демо тото́ пережи́ти*; *Потро́хи / таї вибо́рсуйіц:е з б'іди́ / д'і́ти ўже бирше́н'к'і / зач'іна́йут помога́ти / таї до не́йі з рока́ми ро́зум прийшо́ў / нима́ шо каза́ти.*

ВИБО́РСУВАТИСЕ – недок. в. стос. ВИ́БОРСАТИСЕ: *Бабо́ / то ни вибо́рсуйіц:е / йа цисе́ ни ўм'і́йу робúти / йа кра́ш:е бу́рки фа́йно поч'е́с'т'у / бо там ус'е́кого налови́лосе / а ц:е наї Мар'і́ч'ка зро́би / Гаї / до́бре / клич' ўі́йі суда́ / а́ле бо́рзо / бо це до ве́ч'іра ма́йі бу́ти ш:и́те ї ви́фрасуване / ўни за́ўтра на баї іду́т / то му́си бу́ти.*

ВЍБРАКУВАТИ (ВИБРАКО́ВУВАТИ) – вибрати (вибирати), посортувати: *Ви́бракувала фасу́л'і та́ї каво́в'і іду́ сади́ти на лопатки́*; *Ви́бракувала ўіс / котр'і́ кра́ш':і / а с тим / шо се лиши́ло / шо́ йа ма́йу роби́ти? / хто тото́ о́зме*?

ВЍБРАТИСЕ (ВИБЕРА́ТИСЕ) – 1) покинути (покидати) певне місце проживання чи тимчасового перебування; виїхати звідкись: *Молод'і́ побудува́лисе / таї ш'і тогит / пе́ред Вели́коднем / ви́бралисе з ба́бинойі ха́ти / та́мки н'іхто́ тепе́р ни жийе́; Йек гада́йіте? / йа го́н:а ви́братисе с це́го глиж'а́*? 2) *перен.*, померти: *Ад'і́ Васи́л' уже́ ви́браўсе / нима́ Васил'а́ / нима́ тво́го вӯ́ка*.

ВЍБРАТИСЕ (ВИБЕРА́ТИСЕ) З БІДЍ – позбутися (позбуватися) труднощів, великих клопотів, горя: *Го́сподеч'ку ми́лиї / поможи́ м'ін'і́ ви́братисе с це́йі б'іди́ / поможи́ / бо на те́бе одно́го над'і́йа*.

ВЍБРЕХАТИСЕ (ВИБРІ́ХУВАТИСЕ) – *знев., згруб.*, благополучно вийти (виходити) зі складної ситуації: *Ви́брехаўсе / таї йіго́ пусти́ли*; *О: / цес ум'і́йі ви́брехатисе / так заве́рне голови́ / таке́ нароска́зуйі / шо йа дурна́ стайу́ / вихо́ди / шо то ни вин провини́ўсе / а йа ви́н:а / шо на не́го напада́йу*.

ВЍБРИК, -а – перев. у *мн.*, ВЍБРИКИ, -ив – примхи, неумотивовані вчинки, непослідовні дії: *Іґби́ д'і́ўка ма́ла ме́нче ви́брикиў / то бо́рше би се вид:а́ла / а так н'іхто́ ни ква́пиц:е бра́ти*.

ВЍВАГОМ – *присл.*, повільно: *Іде́ ви́вагом / нога́ за ного́ў / А вин і ни пи́де бо́рше / ў не́го шош з нога́ми / на́в'іт' прихро́мувати зач'е́ў*.

ВЍВАЛЕНИЙ – *знев.*, гордовитий, хвальковитий, безцеремонний: *Ад'і́ їкиї ви́валениї пишо́ў / бл'у́за рош':іпле́на / ч'е́рево телепа́йіц:е / а вин гада́йі / шо по́над не́го нима́ / Наї гада́йі / тоб'і́ шо / шкода́*?

ВЍВАЛИТИ ЇЗЍК – 1) висолопити язик: *Пе́сик / в'ід'і́ / здох / бо ад'і́ йек ви́валиў йізи́к / И:ї / таке́ гово́рите / шо ку́пи ни де́ржиц:е / йек? / здо́хлиї би маха́ў фосто́м? / ви шо? / ни дов'іж'е́йіте*?; *А по́рос'і лиш йізи́к ви́валило / шо́ т:о бу́ло / ни зна́йу*; 2) *перен.*, біжучи, поспішаючи, важко дихати, дуже втомитися: *Мої / ти ч'о ви́валиў йізи́к? / за тобо́ў хтос гна́ўсе ? / Д'ід'е́ / йа наб'і́гаўсе / шо ле́дви сто́йу / А йа гада́ў / шо ти б'іх ци / мо́же / так се ўробі́ў / увиха́ўсе ко́ло ч'о́гос*.

ВЍВАЛИТИ О́ЧІ – *згруб.*, витріщитися; викор. у контекстах, що виraж. здивування, захоплення, переляк, гнів: *Так кр'іч'е́ў / шо гаш о́ч'і ви́валиў; А Мар'і́ка лиш о́ч'і ви́валила / йік уздр'і́ла нас / ви́тко бу́ло / шо ни ду́мала ї ни гада́ла / шо нас суда́ мут кли́кати; Ўч'е́ра з Га́неў купи́ли ў Ку́тах мате́р'ійу / а сего́н:е ў клуп йа ўже ў су́кни прийшла́ / ўна лиш о́ч'і ви́валила / йек так? / ўч'е́ра одна́ке на сукн'і́ купи́ли / а ц:а ўже ви́штрамуваласе? / то так йійі́ цисе́ скобита́ло / шо на́в'іт' ік данцува́ла*

с кúмос / то óч'і закóт'увала ї покáзувала м'ін'í на м'íґах / ікá ў нéйі т'ішкá б'ідá / а то м'ін'í т'íтка / ўздр'íла матéр'ійу / таї кáже / йа нач'éс скройý / а ш:íйу ў понед'íўнок / áле то так глáтко пишлó / шо ўже двéч'іру ўс'о бýло вúк'ін'ч'іно; *Ік йа ўс'о росказáла / унá лиш óч'і вúвалила / бо ни здогáдуваласе / шо йа знáйу*.

ВЍВАЛІТИ – забруднити: *Ўлац'кó ни лиш споден'кú вúвал'іў / бóлото гаш на плéч'ах бýло / вúтко / шо тач'éўсе*.

ВЍВАЛІТИСЕ – забруднитися: *Ад'í йек йіс вúвал'іўсе / і штан'ц'í / ї сорóч'іч'ку / меш тепéрки дóма з бáбоў с'ід'íти та набувáтисе* / *А йа ў новé се ўберý / а цисé сам вúжмач'у*.

ВИВÁРЮВАТИ – щодня готувати різні страви: *Ни вивáр'уйу такé / ік т:о / шо молодóў бýло / нимá комý*; *Абú вивáр'увати / тре: мáти / ш ч'óго / а ў нас нидóт'ік; Вивáр'уйі / бо гúне за ним / хóч'і догодúти*.

ВЍВБЕРАТИСЕ (ВИВБÉРУВАТИСЕ) – гарно, по-святковому одягнутися: *Вúўбераласе / йік молодá / а тоб'í / бáбо / к'íл'ко рóкиў*? / *Кúл'ко би ни бýло / алé то ш'і заскóро бáбитисе / йа ш'і хóч'у молодúцеў побýти*.

ВЍВБЕРАТИСЕ, ЇК (ІК) ДО ЦÉРЬКВИ (ЇК ДІ́ВКА, ЇК ВИДДÁНИЦЯ, ІК НА ВЕЛЍҐДЕНЬ, ЇК НА ВЕСІЛЄ́, ІК НИ ЗНÁТИ КУДÁ) – дуже гарно одягтися: *Бýґден' / а Паз'ýн'а вúўбераласе / йік до цéр'кви; Аг'í / котрá то / верé / жúнка їде? / такá вúўберана / йік д'íўка? / шо заўднá? / ни пизнайý; Кáже / шо їде водú вúнести / áле вúўбераласе / іґ би ни знáти кудá / то шо / йíйі ў бéрез'і ме хтос вúд'іти? / ци водá / то лиш зáч'інка? / И:ї / ни шукáйте кл'ýч'ки / унá до клýбу се зибрáла / áле ўздр'íла / шо вéдра порóжн'і / тогó поб'íгла*.

ВЍВБЕРАТИСЕ, ЇК (ІК) НА СПÁЦІР (ШПÁЦІР) – гарно (святково) одягтися: *Сегóн:е бýґден' / а ви вúўбералисе / ік на спáц'ір / шó се стáло?; Кудá йіс се зибрáла? / м'ін'í би се здáло водú вúт'ігнути / лопатóк нарвáти / а ти вúўбераласе / ік на спáц'ір / шо? / меш отáк у горóт ітú*?

ВЍВБЕРТАТИ (ОБЕРНУ́ТИ) ПОЛЍХ – розпушити граблями скошену траву для того, щоб вона швидше сохла: *Вúўбертаї полúх / абú до вéч'іра вúсох* / *Вин ужé сухíї сух'íс'киї / алé йа зрóбйу*.

ВИВБÉРТУВАТИСЕ – повертатися різними сторонами, роблячи верткі рухи тілом: *Приб'ігáла ўнýка / виўбéртуваласе тýтен'ки / абú ми дóбре се роздивúли / їке ў нéйі ўбрáн'іч'ко і ци їйі ў нéму фáйно / бо ўни*

мут іти́ на вес'іл'é ў Доли́ну / таї́ ї́йі беру́т / ну то ўна хот'і́ла / шоби́ ми з д'і́дом йи́йі́ поўбзера́ли ї сказа́ли / ци нам се ўдайé / а́ле такé малé / а їке хи́тре / зна́йі / шо фа́їно / а ш'і се допи́туйі / а йа лиш се бо́йу / а́би ї́йі та́мки н'іхто́ ни зуро́ч'їў / бо то така́ дити́на / йік намал'о́вана / йої́ / забу́ла сказа́ти / шоби́ ч'існо́к у па́зуху покла́ла / ма́ла на га́ц':і таї́ забу́ла.

ВЍВБИСКАТИ – уважно розчісуючи волосся, оглядати, чи нема на ньому гнид, вошей: *Ви́ўбискала ўс'о / голова́ ч'éста / А ти ш':е поўбиска́ї / м'ін'і́ так до́бре / ік ти шош ро́биш з во́лосами.*

ВЍВЕРЕЧІ (ВЍВЕРЧІ) – викинути: *Ви́верш псо́ви от:о́ / шо ў бан'іч'ку; Тре́ба ви́вереч'і оцисé с'м'іт'é / шоби́ ко́ло ха́ти ни заваж'éло / А куда́ йа ви́вержу? / каж'і́т куда́ / таї́ йа так зро́бйу.*

ВИВЕРТА́ТИ РО́ТОМ – говорити не по-тюдівському (про жителя села чи того, хто народився в Тюдові й тривалий час проживав тут): *Лишéн' рик проўч'éласе / а ўже виверта́йі ро́том / мої́ / та ти ў Коломи́йі соб'і́ так говори́ / а ту́тки / по на́шому / бо йік так да́л'і пи́де / то забу́деш / йек гребл'і́ се назива́йут / шо такé гниї́ / муст / вихо́док / ви́тки молоко́ берéц:е? / а то ўс'о ма́йіц:е памн'іта́ти / такé ниш'іслúве ходúло / а тепéреч'ки ка́же дес' / шчос' / л'у́бл'ат' / мабу́т' / на́їко / ци Сла́ваїсу ме каза́ти? / уздримо́.*

ВЍВЕРЧІ (ВЍВЕРЕЧІ) – викинути: *Гниї́ би се зда́ло ви́верч'і / зроби́ти пор'éдок у ста́їни / бо коро́ва ад'і́ їка залéж'іна / йе хтос таки́ї / шо́би се згоди́ў йіго́ ви́верч'і? / ге? / каж'і́т / ни ўстида́їтесе / ци бу́демо л'ос кида́ти?; Бан'іки́ так'і́ заку́рен'і / шо лиш ви́верч'і / би́рше н'іч'о́; Ви́верш псо́ви от:о́ / шо ў ми́с'ц'і; Тре́ба ви́вереч'і оцисé с'м'іт'é / шоби́ ко́ло ха́ти ни заваж'éло / А куда́ йа ви́вержу? / х'іба́ спали́ти / то такé / шо згори́т.*

ВЍВЕРЧІ (ВЍВЕРЕЧІ, ВЍКИНУТИ) З ГОЛОВЍ – перестати думати про щось: *Уз'éти шош у го́лу лéхко / а ви́верч'і т'éшко / на т:о ма́йі прийти́ с'в'ії ч'ес / бо це ни ка́м'ін' / шо пидоїми́ў і ки́нуў.*

ВЍВЕРЧІ (ВЍВЕРЕЧІ, ВЍКИНУТИ) С ПА́МНІТИ – забути: *Ік хоч' мо́йі ра́ди / то йа так ска́ў / му́сиш ус'о́ ви́верч'і с па́мн'іти / т:о / шо тебé гризé ї заваж'éйі жи́ти / ду́маї за шош весéле / фа́їне / ік у к'і́н'і одна́ каза́ла / сего́н:е йа ду́майу лиш про до́бре / ота́к і ти / бери́ при́м'ір з нéйі / кажи́ соб'і́ / йа за пустé ни ду́майу і пусти́м ни гризу́се.*

ВЍВЕРШЕНА, -ої – *субст*., про вагітну, яка (як свідчать зовнішні ознаки) народить хлопчика: *Див'їц:е / іка́ ўна ви́вершена / йік острива́ / це на хло́пц'а / та і трима́йіц:е фа́їно / а д'і́ўка красу́ з лиц'а́ пйе*.

ВЍВЕРШЕНИЙ – завершений, з верхом (про копицю, остриву): *Така́ фа́їна на бе́рез'і копи́ц'а бу́ла / ви́вершена / йік ма́йі бу́ти / а хто́с уноч'е́ нами́каў с'і́на / ви́тко / припоч'іва́ли пит копи́цеў*.

ВЍВЕРШИТИ – укласти верх копиці, остриви: *Ти ви́диш / йек уни́ ви́вершили острив́у? / буд' йе́к / ма́ма би се одж'їхну́ла / іґ би таке́ ўздр'і́ла / а́ле йа ц'і́хо си́жу / бо до́бре / шо скоси́ли / на́ї с'ак так / а́ле зроби́ли поли́х / ски́дали / Та то так / а́ле ви зна́йіте / шо йік острива́ зле ви́вершена / то с'іно замока́йі / ўсереди́ну ї́дут дош':і́ таї уно зач'іна́йі пл'і́с'н'ів'іти / с тако́го с'і́на ко́ристи ма́ло*.

ВЍВЕСТИ НА РЍВНУ ДОРО́ГУ – дати правильне спрямування чомусь: *Йек тото́ ви́вести на ри́ўну доро́гу / шо́би ўс'о бу́ло так / ік се нале́жи*? / *Вигл'іда́йі / Насту́ / шо ўно само́ вихо́ди на ри́ўне*.

ВИ́ВЕСТИ НА ЧЄ́СТУ (ВО́ДУ) – розкрити щось таємне, приховане: *Йік се постера́ти / то ц'іс'і́ блу́ди мош ви́правити / а ўс'іх / хто пидйу́д'уваў роби́ти зле / ви́вести на ч'е́сту во́ду*.

ВЍВИДІТИ (ВЍВІДІТИ) – уважно стежачи, побачити щось важливе для мовця; те, що вразило, про що не знав, що цікавило*: Д'і́ти ви́в'ід'іли / де ма́ма схова́ла цуки́рки до Никола́йа / таї по одно́му соб'і́ бра́ли*; *О: / йа ви́вид'іла / куда́ ўна хо́ди*; *Йа ўже ўс'е́кого ви́вид'іла / на ўс'е́ке се надиви́ла / о́змемо печ'е́н'і / ти гада́йіш / шо туда́ го́пайут йец / того́ ўно таке́ жо́ўте? / ану́ се подиви́ / то так фарбу́йут / аби́ ўно бу́ло таке́ / шо се хо́ч'і йі́сти / аби́ йіго́ купува́ли / ди́ўйусе тако́ш і по кукуру́дз'іниї муц'і́ / ік уна́ ду́же жо́ўта / то тако́ш ни йе приро́дна / бо йа ўже зна́йу / іка́ мука́ с кукуру́дзиў / ї́ка ўна го́н:а бу́ти / одна́ темн'і́ш':а / дру́га йіс'н'і́ш':а / а йе шо б'і́лава / а́ле ни така́ / шо гаш у о́ч'і бйе / а ти ка́жеш / йої / іка́ фа́їна / така́ / ік со́нце / а ўна со́н'ц'а ї бли́ско ни ви́д'іла*; *Йа до́бре ви́в'ід'іла / ї́киї то Мали́ї Роже́н' / аш у вер'ха́х бу́ла / би́рше туда́ ни пишла́ бих н'і за йе́к'і гро́ш'і; Не каж'і́т / бо ви ни зна́йіте / а йа бу́ла ў них ти́жден' і ви́в'ід'іла / ї́ке там жит'е́ / отаќ*.

ВЍВИС, -воза – узвіз: *У ви́воз'і уваж'е́їте / бо ду́же хо́ўско*; *Ко́ло нас два ви́вози / оди́н ко́ло Васили́ни / а дру́гиї / та́меч'ки / де сутки́*.

ВЍВИЦЬКАТИ (ВИВЍЦЬКУВАТИ) – вихододити (вихолоджувати) приміщення, часто відчиняючи двері: *Ви́виц'кали хáту / шо ни знáйу / йек тут догр'і́тисе.*

ВИВІ́ВКУВАТИ – співати, танцювати, голосно сміятися, викрикуючи “ві-і-в” та інші вигуки, що передають радість, хороший настрій, святкову налаштованість: *Видуч’éра у Вас'ýти вив’і́ўкуйут та вигóікуйут / ви́тко / шо до ўпáду набувáйуц:е / Йо / ўни цисé л'ýбйут*.

ВЍВІДІТИ (ВЍВИДІТИ) (СВОЇ́) О́ЧІ – довго чекати когось, час від часу виглядаючи: *Йа ўже óч’і ви́в’ід΄іла / дé ти так дóўго бари́ласе?*

ВЍВМЕРАТИ – повимирати: *Ус'і́ / шо жи́ли ў тиї хáт'і / ви́ўмерали / ти́фус забрáў / однá д'і́ўч’інка ўратувáласе*.

ВЍВМИКАТИ – *рідк.*, повисмикувати: *Ти ш’і замалá мал'увáтисе / йа ви́ўмикайу ус'і́ от':і́ ч’ірвóн':і вóлоси / от':і́ космаки́.*

ВЍВОРОТЬ – виворіт; зворотній бік чого-небудь: *Диви́се / ци то ни ви́ворот'? / ти шо / ни ви́диш / йек йіс се ўбрáў?*; *Ни ўберáї нави́ворот' / бо меш зле гости́ти*; *Оц:é ви́ворот' а цисé / лицé.*

ВИВСЄ́НИЙ – вівсяний: *Д'і́ти л'ýбйут виўс'éне печ’éн'і / йа дес кýпйу / з молокóм дóбре / з гарбáтоў / ік йе.*

ВИ́ВСТИДАТИ – присоромити когось: *Я мýс'іла шош казáти / бо то ни гóден буў на т:о диви́тисе / йек так? / д'і́ти голóн':і / ў хáт'і студенó / а ўна ни́пайі по хáт'і / при ми́н'і с'ірники́ шукáйі / шóби вáтру наклáсти / а ч’о ти рáн'ч’е ни ўстáла? / Мамó / ви ўже роскáзували / йек ви йійі́ ви́ўстидали / áле йа хóч’у за н'у ўступи́тисе / то йе нáш’а нев’і́стка / ў нéйі бли́ско нимá мáми / аби́ шош помоглá / а ви сам’і́ знáйіте / шо ваш дорогíї Ми́трик ни дýже берéц:е жи́н'ц'і запоб’ігáти / ви би л'і́пше ў нéго се запитáли / ч’о дривéц ни ўрýбано / ч’о нимá сухи́х тр'ісóк / шобі́ вáтра скóро їми́ласе / се запитáйте / йек запи́зно вин уч’éра прийшóў / оц:é бéсте ви́в’ідали / таї тогди́ метé шош казáти / а ни ўстáла ўна рáно / бо снóч’і гор'éч’ку мáла / ни спáла нич’ / а ви приб’і́гли дóс'в’іта таї зач’éли кр'іч’éти / а ч’о ви се ни ўз'éли шош помоч’і́? / та нáв’іт' д'іти́ї могли́ зибрáти на їкийс ч’ес до нас / ге?*

ВИВТО́РОК, -и́рка – вівторок: *Ў Кýтах базáр΄ по виўти́рках; Ѝйде / та сегóн:е лиш понед'і́ўнок / виўтóрок зáўтра*.

ВИВЦЯ́, -і́ – вівця: *У вýїка Ми́тра йе корóва / а ш’:е три виўци́ і двóйі йігн'éт / ўперéт і кузý держ’éў / а тепéрки кáже / шо дóста ї цéго / шо йе / ўни двóйі / таї нашó бирше?*

ВИВЦЯ́ НИ ВКО́ТИ КІЗЬЛЄ́, А ЛИШ (ЛИШЕ́НЬ) Є́ГНІ – про визначеність здійснення, реалізації чогось: *Йек мóже бýти інáкше? / тажé виўц'á ни ўкóти к'із'л'é / а лишéн' йéгн'і / нáв'іт' іґ би дýже хот'і́ла / цéго ни бýде / то наперéт припи́сано*.

ВИВЧЄ́РИК, -а – *зменш.-пестл.* до ВИВЧЄ́РЬ: *А на тóму виўч'éрику кýч'ірики / йік на баранóч'ку*.

ВИВЧЄ́РИТИ (ВИВЧЄРЮВА́ТИ) – вівчарити, вівчарювати: *Ти бес ни хот'і́ў наї́ми́тисе до мéне виўч'éрити? / ге? / йа тоб'і́ фáйно заплат'ý? / Бабó / а к'і́л'ко у вас овéц? / богáто? / таї̆ ци барани́ў нимá / бо ўни нич'éмн'і / Ў мéне пáру йігн'éт / áле йе одéн барáн'ч'ік / вин л'ýби ї̆грáтисе / то йек / згóд'уйіс:е ци н'і? / Йа мýс'у подиви́тисе / шо вин заўди́н*.

ВИВЧЄ́РЬ, -ірý – вівчар: *Виўч'éр' / це тот / шо пасé ви́ўц'і / áле ў Т'ýдев'і виўч'ір'і́ў нимá / бо нимá / шо пáсти / то гор'іш':áми би́рше / ў полонин'і́ / а про виўч'ір'á ми тепéрки лиш у с'п'і́ван'ц'і ч'ýйімо / а в'ію̆ч'éр' женé отáру плáйім / у сел'і́ ї̆ гентáм по бóгату овéц ни кóждиї̆ держ'éў / а хто маў / то сам товó опходи́ў ци давáў у полониý; Виўч'éр маў тели́нку / ї̆граў на ниї̆ / і так виї̆гравáў / шо ви́ўц'і пáсти забувáли*.

ВЍВЧІТИ – дати освіту комусь, підтримуючи матеріально: *Іван ви́ўч'іў дон'кý / ўна у Франки́ўску жийé / а хлóпец до наýки ни дýже маў х'іт / ви́ўч'іўсе буў / áле на шош мéнче*.

ВЍВЧІТИСЕ (НА ШОШ, НА КО́ГОС) – здобути освіту (середню спеціальну чи вищу), певний фах, оволодіти певною професією: *Ви́ўч'іўсе на дóхтор'а / таї̆ рóби ў Кóсов'і; М'і́хас'іў стáршиї̆ / забýла йек се називáйі / ви́ўч'іўсе буў на л'éтрика*; *Мар'і́ч'ка ви́ўч'іласе на дóхтор'ку / ўна сéрце л'іч'éйі / каўт / шо голоўнá ў шпиталі́*.

ВЍВЧІТИСЕ В ШКОЛА́Х – здобути освіту, передусім – вищу: *Тажé ўни / прéц'ін' / ви́ўч'ілисе ў школáх / то ўч'éн'і д'і́ти / дон'кá / дóхтор'ка / рóби ў Вижни́ци / а син у Кýтах на пол'іт'л'і́н'іц'і*.

ВЍГАРЧІТИСЕ, ЇК (ІК) НА ПСА – *згруб.*, вилаятися: *Ви́гарч'іўсе / йік на пса / таї̆ пишóў без буд' здорóў / ни знáйу / шо йігó ўкуси́ло / страшни́ї̆ нéрвус*.

ВИГИБА́ТИ – недок. в. до ВЍГИБНУТИ: *Отóї̆ кути́к ч'éсто вигибáйі / подиви́се / к'і́л'ко хати́ї̆ ужé порóжн'і / а йек уперéт бýло*.

ВЍГИБНУТИ – повмирати: *Т:а фам'і́л'ійа ви́гибла / то с ч'ісóм нáв'іт' забýли / де ўни́ жи́ли / знáйу / шо пид л'і́сом сат се лиши́ў / бо йік*

ходи́ли с та́том у грибі́ / то по па́ру йе́блук та́мки рва́ли / а йа ш'і се дивува́ла / хто так угор'і́ ййго́ посади́ў.

ВИГЛІДА́ТИ – 1) мати вигляд: *Вигл'іда́йі Мару́с'а л'і́пше / йік тогі́т / тогді́ ни бу́ло / на ко́го диви́тисе*; 2) *безос.*, видаватися, сприйматися певним чином; щось свідчить, дає підстави припустити: *Вигл'іда́йі / шо ўни се́рд'уц:е / а́ле за шо? / мо́же / того́ / шо д'і́ти ни пишли́ до них кол'ідува́ти? / а́ле ўни н'іґде́ ни ĭшли́ / бо слабува́ли / ану́ ві́знаĭ / іка́ му́ха йіх укуси́ла / бо ни хо́ч'у гн'іви́ў; М'ін'і́ вигл'іда́йі / шо хло́пец н'іч'о́ / мих би бу́ти / а́ле нату́ру зра́зу ни уздри́ш*; *Ус'о́ вигл'іда́йі на т'ішку́ зі́му / згада́йіте мойе́ сло́во; Вигл'іда́йі / шо бу́де ве́ремн'і; Вигл'іда́йі / шо весни́ сего́року до́ўго ни бу́де.*

ВИГЛІДА́ТИ, ЄК (ІК, ЇК) ПРИРО́ДА ПРИКАЗА́ЛА – найкращий вигляд – це природний; його не приховаєш штучними засобами: *Йоĭ / та де́хто намал'у́йіц:е / ік ма́лпа / таĭ іде́ мі́жи л'у́де / гада́йі / шо то фа́йно / а тре: вигл'іда́ти / йек приро́да приказа́ла / бо то н'іч'е́м ни го́ден схова́ти; Вигл'іда́йут / ік ста́рш'і л'у́де / та́к'ік приро́да приказа́ла вигл'іда́ти ĭ ч'у́тисе ў с'імдис'е́т' ро́киў / А́ле Ми́трови ни даш ті́л'ко / Йо / зде́леку ни ві́тко / а йік зблі́ска се придиви́ти / то ўс'і рокі́ се пока́зуйут / та вин ужé сі́виĭ / ік го́луп / і зу́би гнил'ікува́т'і / на́ĭко / ану́ бес се придиви́ла / А йа ч'о бу́ду ч'ужо́му ч'олов'і́кови ў рот зазера́ти? / йа ни до́хтор' на пол'іт'л'і́н'іц'і / Йа до сло́ва бу́ла сказа́ла.*

ВИГЛІДА́ТИ, ЇК (ІК) СМЕ́РТЬ – будучи хворим, мати дуже поганий вигляд: *То ві́тко / шо Ĭва́ниха слаба́ / ходи́ла смих сего́н:е туда́ / молока́ / смета́ни поне́сла / ĭко́гос кугу́тика на зу́пку / а́ле шо / шо с то́го / ік уна́ ни го́н:а йі́сти? / вигл'іда́йі / прості́ Бо́жеч'ку / ік смерт' / лиш нис стирч'е́йі / ві́тко / шо Бо́жен'ка ййі́ хо́ч'і забра́ти.*

ВЍГНАТИ ГОРІ́ВКУ – виготовити "самогонку": *Тс'в'е́там ві́гнали дес зо три л'і́три гор'і́ўки / а йік се ли́ше / то наĭ бу́де / таке́ добро́ ни пропа́де / ни скі́сне / ви дес ч'у́ли / шо́би ў ко́гос скі́сла гор'і́ўка*?

ВИГОВОРЄ́ТИСЕ (ВИГОВО́РЮВАТИСЕ) – недок. в. стос. ВЍГОВОРИТИСЕ: *Іванко́ виговор'е́ўсе / а́ле ў т:о / шо вин каза́ў / тогді́ н'іхто́ ни в'і́риў / а тепе́реч'ки / йік ус'о́ порозга́дувати / то вин каза́ў пра́ўду / ч'е́сту пра́ўду / це ми так'і́ нидов'і́ри бу́ли.*

ВЍГОВОРИТИ (ВИГОВО́РЮВАТИ, ВЍСТОЇТИ, ВИСТО́ЮВАТИ), ЇК (ІК) КО́ЛО ПЕРЕЛА́ЗУ – стоячи, розмовляти з кимось, довго, весело, втративши лік часу: *Ві́говорила / ік ко́ло перела́зу /*

йідá ни вáрена / а йа стойý / таї дни свойí забýла; *Гéнде Одок'ійа ужé з годúну з Йілакóм виговóр'уйі / ік д'íўка с пáрупком кóло перелáзу / Та їку годúну / дес зо п'ітнáц:ит' м'інýт / ўна с'íно ў нéго хóч'і купúти*.

ВЍГОВОРИТИСЕ – оправдатися: *Вúговориўсе / таї Мúтра пустúли / алé ни кóждиї так гóден.*

ВЍГОДИТИ – виторгувати: *Вúгодила / шо ч'олов'íк тáно пустúў пóрос'і / тáнче / йік тогúт / Мої / а шо т:о за ч'олов'íк*?

ВИГÓДЮВАТИ – недок. в. до ВЍГОДИТИ: *Уваж'éї / Улáц'ку / бо вин ме так вигóд'увати / шóби їгрáло йімý на рýку / Мамó / а ви гадáйіте / шо йа гет дурнúї / такúї / йік ч'іп*? / *йа мáйу гóлу на ўйéзах*.

ВИГÓЙКУВАТИ – тривалий час співати, танцювати, викрикуючи "го-о-й": *Цисý нич' ни спáли смих / бо ў бáр'і до перед:нúни вигóїкували / мýзика їгрáла / пйéн'і ф'íўкали / де ўснéш*?

ВЍГОЛОДНІТИСЕ – 1) дуже хотіти їсти: *Водá вит'ігáйі / йік ішлú на р'ікý / ўни брáли с собóў йíсти / áле шо тóго? / мáло / то вúголод'н'ілисе так / шо йік с'íли за стиў / то лиш ч'ýти бýло / йік лишкú подз͡éн'кували ў мискáх*; 2) тривалий час нічого не їсти або не споживати щось конкретно: *Йік бýло молокó / то н'іхтó ни хот'íў / водúч'ки солóткойі б'íгли купувáти / а йік корóва видбúла / то вúголод'н'ілисе за молоч'кóм / сметáнкоў / сиркóм / а йа каў / пúйте водúч'ку / ви дýже ж'ідáли йійí / нáте грóш'і таї купýйте / нашó йíсти*? / *áле н'іхтó ни поб'íх / лиш се скривúли*.

ВИГОНЄ́ТИ – 1) виганяти (про худобу): *Уч'éра вúгнаў буў на Мáс'л'інкове / тáмки пас / А сегóн:е ни вигон'éї делéко / бо ни вúдиш / іќé се з'в'íйіло? / наї удолúн'і пасýт*; 2) проганяти: *На поч'ітках хот'íла йігó вигон'éти / а тепéрки притéрлисе / таї жийýт низлé / ни гúрше / йік дрýг'і*.

ВЍГОРІТИ (ЗАГОРÍТИ) (ПРО ТРАВÝ, ПÁШУ) – висохнути без дощу: *Тáмки / де йе ікáс т'ін' / йік у бéрез'і пóпид гор'íхами / то ш'і н'іч'ó / а на ўлóз'і ци на рúўному / кóло берéзи / де колúс глúниш':і бýло / травá гет вúгор'іла / н'іч'ó з нéйі нимá*.

ВЍГУЛИТИ (ВИГÝЛЮВАТИ) – виманити щось у когось чи когось звідкись; обманути (обманювати) когось: *Стар'éк вúгулиў у дитúни дóбриї дз͡иґáрок / такúї / шо хóди / а йімý даў пустéч'і / таќé / шо тáмки лиш намал'óван'і годинú / урáс т:о самé покáзуйі; Вúгулили хлóпц'а с хáти / надавáли позáвушникиў / таї утеклú / одúн Петрúў / а дрýгиї ни наш /*

М'і́с'ко йіго́ ни пизна́ў; *Ви́гулиў у дити́ни соп'і́ўку / таї т'і́шиц:е / ти / д'іт':у / ма́йіш ро́зум тако́го мало́го дражни́ти?*

ВЍГУЛЯТИ (ВИГУ́ЛЮВАТИ) – протанцювати танець, два чи більше; танцювати з кимось тривалий час: *Н'і / вин ни буў до́ўго / ви́гул'аў з Мар'і́коў оди́н да́нец таї пишо́ў; Пйет' да́н'ц'іў з ним ви́гул'ала / браў йійі́ ко́ждиї да́нец / а ў кинци́ тики́ стойе́ў ко́ло не́йі / бойе́ўсе / шоби́ хтос дру́гиї ни хапну́ў; Ви́гул'ала з ним усу́ заба́ву*; *Ви́гул΄ала з ним лиш два да́н΄ц΄і / бо би́рше ни кли́каў*; *Жи́нка слаба́ / а ви́н вигу́л'уйі соб'і́ / йік па́рубок / мо́ї / ўстида́їсе / д жи́н'ц'і се верта́ї.*

ВЍГУТІТИ – швидко вирости: *Бур'іни́ за ха́тоў і на ба́бином доўпидгру́ди ви́гут'іли; За л'і́то д'і́ўч'іна ви́гут'іла / лиш н'іўро́ку / ўна у Їва́на ўда́ласе / височ'е́н'ка бу́де / До́бре їкиїс каза́ў / шо д'іўки́ росту́т / ік жиди́ўска ли́фа*.

ВЍГУТІТИ, ІК (ЇК) КОЛОПНІ́ (ІК КУКУРУ́ДЗИ В ЙІЛАЧЄ́ХИ) – дуже швидко вирости, стати високим: *За л'і́то хло́пц'і так ви́гут'іли / йік колопн'і́ / д'е́д'у перегон'е́йут / бигме́ / ш'і тро́хи / таї пережену́т*.

ВЍҐЛЬОХКАТИ (ВЍҐЛЬОХТАТИ) – *знев.*, (жадібно) випити: *Ви́ґл΄охкаў усу́ во́ду / а шо йа́ ма́йу пи́ти?/ на́в'іт' кра́пл'і ни лиши́ў.*

ВИҐЛЬО́ХКУВАТИ (ВИҐЛЬО́ХТУВАТИ) – недок. в. до ВЍҐЛЬОХКАТИ (ВЍҐЛЬОХТАТИ): *Оц:е́ так до́бре сид'і́ти ї вино́ виґл'о́хкувати ш:а́нка / а йік бе́с пишо́ў дриве́ц уруба́ти / коро́ўц'і ўкоси́ти / бо за́ўтра с'в'е́то? / йе́к би цисе́ вигл'іда́ло? / ге? / го́н:о так бу́ти*?

ВИҐЛЯНЦО́ВУВАТИ (ВИҐЛІНЦО́ВУВАТИ) – недок. в. до ВЍҐЛЯНЦУВАТИ (ВЍҐЛІНЦУВАТИ): *Так виґл'анцо́вуйіте / шо хол'е́ра вас зна́йі / де́ ти́л'ко ко́ло це́го сид'і́ти? / Це ш'і ни ў́с'о / ви оту́тки подив'і́ц:е*.

ВЍҐЛЯНЦУВАНИЙ (ВЍҐЛІНЦУВАНИЙ) – 1) начищений до блиску: *Ч'о́боти так'і́ ви́ґл΄анцуван΄і / ік ʣзе́р΄кало*; 2) гарно, зі смаком одягнений: *Е: / та ти таки́ї ви́ґл'анцуваниї / іґ бес маў до д'і́ўки ї́ти / ану́ признава́їсе / ци ўже ма́йіш іку́с*? / *ч'у́ла смих / шо на Іван'ц'о́ву се поди́ўйуйіш*.

ВЍҐЛЯНЦУВАТИ (ВЍҐЛІНЦУВАТИ) – начистити до блиску: *Тре́ба ви́ґл΄анцувати в'і́н'к'іл΄ / шоби́ гру́ба ч'е́стоў вигл΄іда́ла.*

ВИДБЍТИ (ВИДБИВА́ТИ) ДІ́ВКУ В ДАНЦЍ – про звичай запрошувати до танцю дівчину, коли вона танцює з іншим: *О́л'а ка́же / а ўна хо́ди да́н'ц'ами / шо тепе́р нима́ тако́го / шоби́ хтос видбива́ў д'і́ўку ў*

данцú / а гентáм цéго бýло / і ни рас мош бýло ўздр'í́ти / зач'éўсе дáнец / ўс'і пишлú гул'áти / а ǐкиǐс пáрубок шош загýтаўсе / таǐ тотý д'í́ўку / с котрóў хот'í́ў гул'áти / ўже ўз'éли / то вин питхóди до тóйі пáри / шо данцýйі / плéскайі рукáми / і д'í́ўка видбúта / ужé ідé д цéму / шо видбúў / а тот припоч'івáйі ци ў дрýгого видúбйі / це ўже такé / а ш':е моглó бýти / шо д'івóк мáло / а парупкúў богáто / тогдú такóш трафйéйіц:е / шо видбивáйут / а ш':е смих такé вúд'іла ў од'н'í́ кол'ідникú / пустúли д'í́ўц'і кол'ідникú / прийшлá пáрт'ійа / а гул'áти ни дýже йе с ким / отогдú такóш йе видбúван'і / Ну а д'í́ўч'іна моглá видбивáти? / Йа цéго ни вúд'іла / áле мóже / тогдú / іґ дáмскиǐ вáлец / шо хлóпц'іў клúч'ут у дáнец / кóжда свóго / áбо котрóго хóч'і / котрúǐ се ўдайé / áле ни знáйу / ци такé йе / ўже ік уна йігó заклúкала / то вин з неў доданцóвуйі до кин'ц'á / нáв'іт' ік ни дýже йімý се хот'í́ло / це шобú гóнир д'í́ўц'і ни ўрвáти.

ВИДБЎТИ (ВИДРОБЙТИ) ДÉНЬКУ – відпрацювати (працювати) (ретельно чи абияк) цілий день (про поденну працю когось): *Гóсподи / кобú цисý дéн'ку видбýти / бúрше н'іч'ó ни хóч'у / ни гóн:а се прич'ікáти вéч'іра; Дéн'ку видбýў / áле мáло шо зробúў / лиш оцéс р'ет йіблинóк поч'éстиў; Одок'í́ / йа пам'н'ітáйу / шо вúн:а вам дéн'ку / йа видрóбйу / лиш скаж'í́т хот' за ден' наперéт.*

ВИДВІНУВÁТИ (ВИДВІНÓВУВАТИ, ВІДВІНУВÁТИ) – 1) наділити (наділяти) віном: *Фáǐно видв'інувáли дон'кý / нимá шо казáти*; 2) оженити, віддати заміж: *Абú Бох помúх в'ідв'інувáти д'ітúǐ / шобú ўни мáли своǐí́ с'í́мн'і.*

ВИДГÁШЕНА ВОДÁ – згідно з вірув., вода, у якій “видгасюют вуглі” і яка внаслідок цього стає помічною при “уроках”: *Йік імúлисе ўрóки / то видгáшена водá помогáйі / áле неў трéба навúд'л'у ўмúтисе / а йа ш'і знáйу вид бáби / шо йік хтос тебé наўрóч'іў / ци вúдиш / шо на дитúну ни так се подивúли / то своǐá м'іч' тотó здоǐмáйі / отúм ўтéрти лицé / і ўс'о видúǐде / ǐ Бóже боронú заспáти ўрóки.*

ВИД ГЙРШОГО (ГРЎПШОГО) ЗАБРÁТИ (ЗАГРЕПСТЙ, ЗАМЕСТЙ, ЗАЧЄ́СТИТИ ТА ІН.**)** – зробити головне, поверхневе, особливо не звертаючи увагу на деталі: *Івáн'ч'іку / забер'í́т вид гúршого / наǐпéрше оц':í́ велúк'і тр'іскú / а йа потóму рéшту зрóбйу / наǐ ни заваж'éйі пид ногáми; Загребú / Йілéнко / вид гúршого / бо ад'í́ к'íл'ко с'í́на се лишúло / а двéч'іру рáзом óзмемосе за ц:е; То ш'і ни зрóблено ўс'о / то лиш вид гúршого / áле ўже хáта мáйі вúгл'іт.*

ВИДГОВЍРКА, -и – відмовка: *Йік хтос приходи́ў шош зи́ч’іти до Ўва́н'ч’іка / то вин каза́ў / йої / даў бих з дорогóў душе́ў / а́ле ни ма́йу / унó дес се зад'і́ло / се ўломи́ло / йігó хтос укра́ў / говори́ў / шо на йізику́ плел:óсе / кóждиї рас маў іку́с видгови́рку / лиш кобú ни да́ти / то ўже ік хтос дес ска́же / З дорогóў душе́ў / то ўс'і зач’іна́йут се с'м’ійе́ти / бо зна́йут / ўка ўна задорога́; Ма́ц':і ни дава́ли д'іл'а́нку / бо ўна ма́ла видгови́рку / кал'і́ка / таї на ц:е ўкос уваж’е́ли / бо ви́д'іли / шо ни гóн:а / а дру́г’і жинки́ ни ма́ли пóпуску / колгóс за них ни забува́ў; Прóс'у помоч’і́ / бо гори́т / а́ле ўрас ч’у́йу видгови́рку / і то так ш’:е́ре се говóри / шо тоб’і́ гаш усти́т се рóби / шо приїшóў йіс с такóў дримни́цеў до ґазди́ ў ни поду́маў / на ки́л'ко вин зави́зниї / та ти би ш’і йіму́ поми́х / а ни́ видрива́ти ч’олов’і́ка вид робóти / аг’і́нацисе.*

ВИДГÓНИСТИЙ – норовистий; неприємний; непривітний, сердитий: *То ў ч’олов’і́к мóже бу́ти видгóнистиї / і жи́нка / а йа ш’і ч’у́ла за самогóнку / йої / ка́же / ўка видгóниста / ни пиў бих / а́ле му́с'у.*

ВИДГУПАКУВА́ТИ – побити, надавати комусь стусанів: *Видгупакува́ли / йік ма́йі бу́ти / бо вин ч’ут' малóго ни ўтопи́ў / цес ни ўм’і́йі плíвати / а вин йігó на пле́со / ка́же / шо хот'і́ў бóрзо наўч’е́ти / іґ би ни ву́їна / ўна ниделе́ко пра́ла / то ўс'о.*

ВИДГУШМА́НИТИ – набити: *Видгушма́ниў ч’олов’і́ка за пу́сто ду́рно / вин ни краў / злóд'ії ут'і́к / а цес диста́ў / Та бо вин на це́го поду́маў / то ўже веч’ір'і́ло / а вин нидови́д'іў.*

ВИДДА́ВАНІ, -я – опредм. дія від ВИДДАВА́ТИ (про борг; те, що позичено в когось): *Йік тре́ба / дайу́ ў ни ч’іка́йу вид:а́ван'а / бо йігó мóжно ў ни доч’іка́тисе*; *Іке́ зи́ч’ін'і / таке́ ў вид:а́ван'і.*

ВИДДА́ВАНІ (ВИДДАНЕ́), -я (-я́) – опредм. дія стос. ВИДДАВА́ТИСЕ (ВИДДА́ТИСЕ): *Жийе́ з ним на ґеле́тку / шó т:о за вид:а́ван'і? / каж’і́т шош д'і́ўц'і; Нóсиц:е с тим вид:а́ван'ім / йік ку́рка з йіце́м / на́в’іт' ік йіс страше́н:о ра́да / шо засва́тали / то ни фали́се кóждому / Йа ни зач’іна́йу / ўни сам’і́ се пита́йут / ци то пра́ўда? / Кажи́ так / а́ле ни пока́зуї / шо ти ўмера́йіш за хлóпцем / нашó дру́гому ц:е зна́ти? / Бабó / а́ле йа напра́ўду йігó л'у́бйу / Ну то ў шо? / л'уби́ соб’і́ / к’і́л'ко хóч’іш / йа ни за л'убу́ говóр'у / а за и́нче.*

ВИДДАВА́ТИ (ВИДДА́ТИ) – віддавати (віддати), повертати (про борг): *И:ў / та ми ш’і з м’і́с'іц' тóму ўс'о вид:а́ли / гет ус'ó.*

ВИДДАВА́ТИСЕ (ВИДДА́ТИСЕ) – виходити (вийти) заміж: *Т:а д'і́ўка ни зна́йу / де тепе́реч'ки / дес у Мали́ї Роже́н' вид:а́ласе*; *Зашум'і́ла буковинка / йік се розвива́ла / запла́кала д'іўч'іно́ч'ка / йік се вид:ава́ла / та ни шуми́ / букови́нко / та ни розвива́їсе / та ни пла́ч' ко / д'іўч'іно́ч'ко / таї ни вид:ава́їсе.*

ВИДДАВНО́ – *присл.*, віддавна: *Вин з неў вид:аўно́ хо́ди / дес зо три ро́ки ўже / а́ле жени́тисе ни хо́ч'і / і шо ти на ц:е ска́жеш? / Скаў / шо дурна́ д'і́ўка / котра́ на таке́ згод'уйіц:е.*

ВИДДА́НА – *субст.*, одружена, заміжня: *Ўна вид:а́на бу́ла за Ївáном Петри́шиним; Василе́ва дон'ка́ вид:а́на / за їко́гос мижибри́цкого пишла́; Н'і / ўна даўно́ вид:а́на / хло́пч'ік уже́ йе; Отота́ / шо моло́ч':а / вид:а́на / а ста́рш'а н'і / а ти гада́ла / шо то ста́рш'а вид:ава́ласе? / н'і / і ц:у сва́тали / а́ле ўна н'і за ко́го ни хо́ч'і ї́ти / ікиїс задури́ў д'і́ўц'і го́лу / і ўна йіго́ ч'іка́йі / а в'ік д'іво́цкиї коро́ткиї*; *Гаф'і́йа вид:а́на ў Росто́ки / а ў Т'у́дев'і лиши́ласе йійі́ пе́рва сестра́ / уже́ н'іко́го з ри́дних нима́.*

ВИДДАНЍЦЯ, -і – дівчина на виданню: *Йої / та ў нас сами́х вид:ани́ц'а / тре́ба би р'іхтува́ти по́сах / а ми ўсе ду́майімо / шо ш'і мала́.*

ВИДДА́ТИ БО́ГОВИ (БО́ГУ) ДУ́ШУ – померти: *Вид:а́ў ч'олов'і́к Бо́гови ду́шу / таї переста́ў му́ч'ітисе; Нима́ Ми́тра / вид:а́ў Бо́гови свойу́ ду́шу / увидимосе з ним аш на то́му с'в'і́т'і.*

ВИДДА́ТИ (ДАТИ) ЗА ТА́К – дати комусь щось безплатно, не очікуючи винагороди: *Ми за так видда́ли кузу́ / то б'і́дна жи́нка / а́ле іґ би ўна́ зголоси́ласе коли́с шош помоч'і́ / то йа би ни гн'і́валасе / а н'і / то н'і.*

ВИДДА́ТИ МІ́ЧЬ – здійснити сечовипускання: *Ку́мо / вибач'е́їте / йа б'іжу́ вид:а́ти м'іч' / таї за́рас се ве́рну / тогди́ ска́жете / шо йісте́ хот'і́ли.*

ВИДДА́ТИ НА БИК – видати заміж доньку, яка після одруження проживатиме в домі чоловіка: *Вид:а́ли дон'ку́ на бик / бо вин ма́йі свойі́ хати́ ї та́мки йіго́ робо́та / так бу́ло на сло́в'і зґово́рено / а стар'і́ лиш'е́йуц:е сам'і́ / би́рше д'іти́ї ни ма́йут / ўна одина́ч'ка.*

ВИДДА́ТИ ПОСЛІ́ДНУ (ПОСЛІ́ННУ) СОРО́ЧЬКУ – бути дуже щедрим: *Тако́йі / йік на́ш'а ба́ба / йа н'іко́го ни ви́д'іла / ўна пос'л'і́н:е / пос'л'і́н:у соро́ч'ку могла́ вид:а́ти / йік ви́ди / шо ў ко́гос б'іда́.*

ВИДДА́ТИСЕ У ЦИМ (ТИМ) РО́ЦІ (СЕГО́РОКУ, НА́РИК) – вийти заміж цього (того) року: *Вигл'ідáйі / шо цис'á д'і́ўка завúйіц:е сегóроку / вид:áсце за М'і́хасевого / Йо / М'і́хасиха самá ўпов'і́ла*.

ВИДДЄ́ЧІНІ, -я – опредм. дія від ВИДДЄ́ЧІТИ: *Шо хот'і́ти? / ікá пóмич' / такé ї вид':éч'ін'і / Ну та ч'о? / ўни тикú шош помоглú*.

ВИДДЄ́ЧІТИ – віддячити: *Йа з Лес'óм кóло йігó пиўнúц'і пиў л'і́та се намýч'іў / а вин так нам вид':éч'іў? / би Бох боронúў вит такóго ґаздú*.

ВИДДЄ́ЧІТИСЕ – те саме, що ВИДДЄ́ЧІТИ: *Хóч'у вам / Орúс'ко / вид':éч'ітисе за т:о / шо ви м'ін'і́ помоглú / скóро с'в'éта / таї ад'і́ метé мáти на веч'éр'у грибúў / ми сам'і́ шушúли / таї ни знáйу / ци мáйіте пшенúцу / йа вам такóш уз'éла / і цес слóїч'ік мéду озм'і́т / фáїно вам д'іковáт' / таї малé приїм'і́т за велúке / бо вáш'а пóмич' бúрше куштýйі*.

ВИДДЄ́ЧЮВАТИ – недок. в. до ВИДДЄ́ЧІТИ: *Йік тоб'і́ шош дóброго хтос зробúў / трéба тотó памн'ітáти ї вид':éч'увати йімý / ч'ем мóжеш і йек мóжеш / хот' би дóбрим слóвом / це тебé ў кошт ни приведé / а вин ш':éре слóво ме памн'ітáти*.

ВИДДЄ́ЧЮВАТИСЕ – те саме, що ВИДДЄ́ЧЮВАТИ: *Ни бут' тумакóм / тáже скажú шош Фед'óви / вин с'в'іжинú прин'і́с / вúдиш / к'іл'кóм ти помогáў / ч'ем мих / а ўни нáв'іт' д'іковáт' ни кáжут / нú би се запитáти / а шо вам помоч'і́? / а цес ус'ó памн'ітáйі і ўм'і́йі вид:éч'уватисе / гаї ідú закл́ич' йігó ў хáту / приїмú ч'олов'і́ка / йа ўнесý шáн'ч'ік винá*.

ВЍДДИХ, -у – відпочинок: *Ти / Марýс'ко / на вúд:их прийі́хала? / дóбре / побýдеш крúшку з нáми / бо ми даўнó се ни вúд'іли*.

ВИДДИХА́ТИ – відпочивати: *У Т'ýдиў ш'і здáўна вид:ихáти прийіхáли панú с Крáкова / зи Л'вóва*.

ВИДДИХНУ́ТИ – докон. до ВИДДИХА́ТИ: *Хот'і́ла смих отýтен'ки вид:ихнýти / áле ни дайýт / ч'ýйіш / ужé се питáйут / де бáба / йік ни однóму / то дрýгому / кóждому трéба бáби / а ч'о ви мáму свойý ни клúч'іте? / ад'і́ гéнде на ґал'éр'іїах шош ч'ітáйі / клúч'те*.

ВИДДІВО́ЧІТИ – прожити дівоче життя: *Вид':івóч'іла / áле їке то бýло д'івóч'ін'і? / мáла смих с'імнáц:ит' рóкиў / йік вид:áласе / йік менé вид:áли / так л'і́пше сказáти / н'іхтó се ни питáў / ци йа цéго хóч'у / дóбре / шо ч'олов'і́к трáфиўсе нипогáний / шкудувáў менé / оц:é дóбре*.

ВЍДЕН – винен: *Вúден грóш'і / таї ни вид:айé / а йа ни прáўйу / колú вид:áст / тогдú / вин на д'ітúї зúч'іў / нáв'іт' ік пропáдут / таї шо? / ўни*

ни на пусте́ пишли́ / бо вин ни ку́ри і ни пйе / а́ле без жи́нки р'іду́ н'іц ни го́ден да́ти / витколи́ Митри́ха ўме́л:а / то ота́к каламо́ти / йек го́ден / сара́ку / то наї і мойе́ пи́де на Бо́же.

ВЍДЕРТИ (ВЍТІГНУТИ) З ЗУБЍВ (З РУК) – з великими зусиллями забрати щось у когось: *Вин м'ін'і́ ви́ден був сто рубл'і́в / то ледв'і́с'ки ви́т'іх / йік з зуби́ў / у не́го п'ідис'е́тку / а на ре́шту ї се ни над'іва́йу / але́ наї бу́де / де мойе́ ни пропада́ло.*

ВИДЖВІ́НЬДЮВАТИ (ВИДЖВЍНЬДЮВАТИ) – час від часу, багато "джвиньдіти"; дорікати комусь, вимагати чогось: *Ти / л'у́пко / ни меш м'ін'і́ би́рше вид͡жв'і́н'д'увати / ої шо ни меш / йа тв'ії ч'і́ч'іниї ро́тик закри́йу.*

ВИДЖЍТИ – набратися сил, стати здоровішим: *Ад'і́ / ку́р'і виджи́ло / а йа гада́ў / шо пес йіго́ закатру́пиў / Лиши́ / ни к'іва́ї йіго́ / ўно пово́лен'ки витхо́ди / на́в'іт' си́ру тро́хи под͡з'о́бало / лиши́ / ї́ди ви́т:и.*

ВИДЖЍТИ СВОЄ́ – 1) нажитися; прожити довго; пройти через те, що призначено в житті: *М'ін'і́ ўже в'іс'імдис'е́т' і пйет' ро́киў / бога́то ни дожива́йі до таки́х роки́ў / шо хот'і́ти? / а́ле абе́с зна́ла / ўс'о так мину́ло / іґби́ кл'і́пнуў о́ком / ік уч'е́ра / збо́ку вигл'іда́йі / шо ба́ба ўже виджи́ла свойе́ / то так і йе / а́ле скаў тоб'і́ дру́ге / цисе́ н'іко́му смих ни каза́ла / йа ни нажи́ласе / ш'і йіґби́ па́ру ро́киў Бох подарува́ў / то наї би бу́ло / а йік н'і / то йек Бох даст / йіму́ за ўс'о тре́ба д'е́кувати*; 2) вийти з ладу (про предмет, який уже не підлягає ремонту): *Ведро́ виджи́ло свойе́ / ў не́го х'іба́ бур'іни́ склада́ти / йік меш йе́годи поло́ти; Д͡зиґа́рок виджи́ў свойе́ / л'і́пше нови́ї купи́ти / Д'і́д'е / а́ле йа хо́ч'у з зазу́л'коў / шо́би ўна вибива́ла годи́ни / ку́кала на ку́хни / поку́кала ї хова́ласе / а пото́му зноў визера́ла / поди́виц:е / ци хтос йі́йі слу́хайі / таї зноў схова́йіц:е / отаке́ хо́ч'у.*

ВИДЖМАКА́ТИ – відіпрати: *Зра́зу / по́ки с'в'і́же / тре́ба тото́ виджмака́ти / а́ле борзе́н'ко / бо йік засто́йіц:е / то пропа́ло.*

ВИДЖМАКА́ТИСЕ – відіпратися: *Гада́йіте ц':а пл'а́ма виджма́ч'іц:е? / Ў соло́тким молоц'і́ жмач'е́ / нали́ї на соро́ч'іч'ку / та́меч'ки / де пл'а́ма / наї постойі́т / а пото́му з ми́лом жмач'е́ / а йіґби́ ни помогло́ / то ў Йіле́ни о́змеш тото́ / шо видб'і́л'уйі.*

ВЍДЗЬОБАТИ – дзьобаючи когось, завдати йому болю, поранити: *То / Мару́с'ко / мош і сло́вом так кого́с ви́д͡з'обати / шо ш'і ги́рше / іґ би наго́паў / бо тут си́нец зве́р'ха мо́же се зроби́ти / а сло́во ўсереди́ну бйе / ў се́рце / ў ду́шу / отуда́ / і там т'е́шко се заго́йуйі; Стари́ї ни і́де до*

молодо́йі ку́рки / вин би йійі́ рошч'е́х / а оце́с / то молоди́й куґу́т / але́ іґ би вин зач'іпа́ўсе до старо́йі ку́рки / то ўна би йіго́ так ви́пахкала / так ви́дз͡обала / шо вин би до́ўго тото́ памн'іта́ў.

ВИДИБРА́ТИ (ВИДОБРА́ТИ) – відняти, забрати щось у когось: *Видибра́ў т:о / шо ўна мал'ува́ла / ї пирва́ў / а йа ма́йу ц'і́хо сид'і́ти? / так? / то М'і́с'о ш':е ме таке́ роби́ти*? / *ви це́го хо́ч'іте*?

ВИДИБРА́ТИ (ВИДОБРА́ТИ) ЖИТЄ́ КОМУ́С – позбавити життя: *То страшни́й гр'іх / видибра́ти кому́с жит'е́* / *Бо́же борони́*.

ВИДИБРА́ТИ (ВИДОБРА́ТИ) МО́ВУ – *безос*., втратити здатність говорити: *Йік ўздр'і́ў смих медве́д'а / ни змих сло́ва сказа́ти / Васи́л' шош гово́ри / вин ни ви́д'іў йіго́ / а м'ін'і́ мо́ву видобра́ло / йа лиш на м'і́ґах пока́зуйу*; *Мої / тоб'і мо́ву видибра́ло / шо йіс так зав'і́риўсе / сто́йіш / ік тума́к? / ни ч'у́йіш / шо йа каў? / ї́кий ґу́рский с тобо́ў? / говори́ / наї йа ч'у́йу / шо ти ни н'іми́й*.

ВИДИБРА́ТИ (ВИДБЕРА́ТИ, ВИДОБРА́ТИ) МОЛОКО́ (МА́ННУ) (В КОРО́ВИ) – згідно з вірув., зробити так, що корова перестає давати молоко або втрачається його жирність (про дії відьми): *И:ї / да́йте м'ін'і́ спо́к'ії / де́ йа ў цисе́ в'і́р'у? / мо́же / коро́ва засла́бла / а Васили́ха ка́же / що то в'і́д'ма видибра́ла молоко́ / бо дес па́ру д'н'іў то́му ви́д'іла / йек ж'е́ба бу́ла ска́кла ў ста́їн'у / ўна ж'е́ўко ўз'е́ла шу́фл'у / хот'і́ла йійі́ ви́кинути / а́ле тота́ зни́кла / пропа́ла / а ўже на дру́гий ден' удо́йіла лиш пиў пу́тен'ки* / *отаке́ ўна роска́зуйі*.

ВИДИБРА́ТИ (ВИДОБРА́ТИ) РО́ЗУМ – *безос*., втратити здатність реально оцінювати події: *М'ін'і́ ш'і ни видибра́ло ро́зум / шо́би йа таке́ дурне́ говори́ла* / *ў ме́не з голово́ў пор'е́док*.

ВИДИБРА́ТИ (ВИДОБРА́ТИ) РУ́КИ (НО́ГИ, БИК, ПЛЕ́ЧІ) – *безос*., втратити здатність відчувати певні частини тіла, рухати ними: *М'ін'і ч'е́сто бик видобра́ло / ни го́дна кину́тисе* / *шо́ ц:е за на́пас'т' така́*?

ВИДИВ'Є́ТИСЕ – виглядати: *Бра́ч':іку Ї́ва / а кого́ ви так видиўйе́йтесе*?; 2) розглядати себе в дзеркалі: *До́ста видиўйе́тисе / бо ш'і наўро́ч'іш саму́ себе́ / ходи́ ж'е́ўко суда́ / тре́ба поку́ш'іти мн'е́со / ци ўва́рене / ци досо́лене / бо йа сего́н:е ни йім*.

ВЍДИВИТИ (СВОЇ́) О́ЧІ ЗА КЍМОС – довго чекати, виглядати когось: *Ми ўже о́ч'і свойі́ ви́дивили за ва́ми / а вас нима́ ї нима́ / шо́ се ста́ло?; Ба́ба ўже свойі́ о́ч'і ви́дивила / два ра́зи на поконе́ч'і ходи́ла /*

видúўйувalace / ци тебé кóло Йýз'а ни вúтко / ци ни покáжес:е / а потóму пишлá / таї тикú с'ї́ла тáмки на ї́кес ломáдӡ҃ж'і ї так ч'ікáла / ти / в'ід'ї́ / там йийї́ і застáла?; *Йа ўже óч'і своїї́ вúдивила / три рáзи виходúла на дорóгу / видúўйувала / ци вас дес ни вúтко / а вас нимá ї нимá*.

ВЍДИВИТИСЕ – здивуватися; бути враженим чимось: *В'ідéў / йіс ужé ч'ýла / йек одúн хапнýў буў гор'éч'у кулéшу? / йік н'і / то слýхаї / одúн царинцкúї ч'олов'ї́к повернýў / йік ішóў с цéр'кви / до Йуркá / шо кóло дорóги / і ўздр'ї́ў / шо ґáзди ікрáс вúвернули кулéшу / вин н'іч'ó ни сказáў / лиш хапнýў кулéшу ї зач'éў бóрзо т'ікáти / а тот'ї́ лиш вúдивилисе / йім мóву видибрáло / ўни ўже потóму зач'éли за ним б'ї́ч'і ї кр'іч'éти*.

ВЍДИВИТИСЕ (ДИВЍТИСЕ), ЇК (ІК) НА ВОСКРÉСЛОГО – бути дуже здивованим: *То ни ў Рижн'ї́ / а ў Кóсов'і бýло вес'іл'é / вес'ї́ўн'і пойї́хали / а йа свóйім хóдом доберáўсе / лéда припизнúўсе / ікрáс ус'ó се зач'інáло / ўхóжу / а Мар'ї́ка с свóйоў сестрóў стойýт / таї óч'і свóйі забýли / дúўйуц:е / ік на воскрéслого / іґ би йа з нéба ўпаў / а ч'о? / бо се ни над'івáли менé тýтки ўздр'ї́ти / ни знáли / шо ми з молодúм рáзом служúли / шо ми так'ї́ / ік своїї́ / йіх лúц'а вáрто бýло вúд'іти*.

ВИДЍВ'ЮВАТИСЕ – те саме, що ВИДИВ'ЄТИСЕ: *Ни видúўйуїсе / бо п'іс'мá нимá / поштáр'ка лишéн'шо ґазéту принéсла / йік бýде / то х'ібá шо ў понед'ї́ўнок / ў нед'ї́л'у пóшта ни рóби; То ни лишéн' д'ї́ўч'іна / аї хлóпец зач'інáйі видúўйуватисе ў дӡ҃éр'кало / ш'і рик тóму ни питáў тим / йек вигл'ідáйі / а сегóроку ход'йéк ни пúде*.

ВИДЍВ'ЮВАТИСЕ, ЇК (ІК) ДІ́ВКА ЗА ПÁРУПКОМ (ЇК (ІК) ПÁРУБОК ЗА ДІ́ВКОВ) – виглядати когось, уважно вдивляючись кудись: *Моï / шó йістé тáмеч'ки ўздр'ї́ли / шо так видúўйуїтесе / ік д'ї́ўка за пáрупком? / Агá / д'ї́ўка / дúўйусе / ци тéл'і ни заб'ї́гло Митрúс'і ў кон'ушúну / дивúласе бих і за парупкáми / іґбú бýла д'ї́ўкоў / а тепéрки кудá стар'ї́ї бáб'і? / х'ібá бих йіх пýж'ила / т'ікáли би / ік вид Йигú*.

ВИДИГРІВÁТИ (ВИДИГРІ́ТИ, ВИДОГРІВÁТИ, ВИДОГРІ́ТИ) – зігрівати (від холоду); зігріти: *Хóхаї на руч'кú / шобú трóхи видигр'ї́ти йімý / в'ідéў / зáпар'і заїшлú / бо ч'о би так плáкаў / кáже / шо бýба там*.

ВИДИГРІВÁТИСЕ – зігріватися; пас. до ВИДИГРІВÁТИ: *Бáба Настýн'а на печ'é видигр'івáйіц:е / стýд'ін' / таї нимá кудá квáпитисе*.

ВИДИГРІВÁТИ (ВИДИГРІ́ТИ, ВИДОГРІВÁТИ, ВИДОГРІ́ТИ) СИР – нагріваючи "кісьлєк", отримувати (отримати) з нього сир: *Бáпка видигр'івáйі сир / упр'éтала сметáни / йе шо ўз'éти / йік метé їти з*

робо́ти / поверн'і́т / таї о́змете / бо нима́ ко́му не́сти / таї ш'і молока́ полу́н'ішного йе три л'і́три / *то вам тако́ш ни зашко́ди ўз'е́ти*.

ВИДИГРІ́ТИСЕ – докон. в. до ВИДИГРІВА́ТИСЕ: *Гаї / поверта́ймо до Калú́н'ч'іних / абú тро́хи видигр'і́тисе / таї заберемо́ пов'і́смо / шо ў них се лишúло* / *Та́мки ї вулúч'ка на́ш'а йе ци йісте́ забра́ли*?

ВИДЍЙ (ВІДІ́, ВІДЕ́Й, ВІДЕ́В) – *незм*., мабуть, очевидно: *Пишо́ў йіс таї пропа́ў / видúї / тоб'і́ фа́їно бу́ло та́мки / де йіс буў / ге?*

ВИДИЙТЍ – 1) відійти, віддалитися: *Видиїдú вит кра́йу маї да́л'і / бо та́мки скала́ / стрúмко*; 2) від'їхати: *Лише́н' шо авто́бус видиїшо́ў / бу́ло глúтно / а́ле ўни с'і́ли*; 3) відлучитися: *Видиїшла́ на м'іну́ту / ї це́го бу́ло до́ста / абú ни ўсокотúти дитúну / на м'іну́ту смих видиїшла́ / а цес ге́пнуўсе ў боло́то*; 4) відпочити, набратися сил, стати здоровішим: *На́ш'а Йіле́нка тро́хи видиїшла́ вит то́йі нау́ки / прийі́хала гаш сúна / а така́ м'ізе́рна / шо на кол'і́н'і би переломúў / а сего́н:е дúўйусе / лиш н'іўро́ку / фа́їно вигл'іда́йі*; 5) закінчитися (про сезон ягід, фруктів та ін.): *Йе́годи видиїшлú ш'і д'в'і нед'і́ли то́му / а́ле на ото́му кава́л'ч'іку ма́йу п'і́з'н'і / то та́меч'ки шош дитúн'і на́їдеш / дримне́н'к'і / а́ле йе*; 6) відійти у чиюсь власність: *Унú му́др'і / до́бре под'ілúли / пиў ха́ти видиїшло́ дон'ц'і́ / а пиў записа́ли на ўну́ку / тиї / шо жийе́ з нúми*; 7) померти: *Де Йіле́нка Ле́с'кова? / видиїшла́ Йіле́нка / нима́ / і ўже ни бу́де*.

ВИДЍРВАНИЙ – відірваний: *Ч'о цес пап'і́р видúрваниї? / хто шко́ду зробúў? / котрúї з вас такúї ч'е́мниї? / ужé каж'і́т*.

ВИДИРВА́ТИ – відірвати: *Видирвú с це́го зо́шита лист і напишú / за ч'ійе́ здоро́ўйі хоч' да́ти / а йа ўбера́йусе таї пúдемо до це́р'кви*.

ВЍДИТЕ (ВЍДИШ), ЄК ТО (УНО́) Є – бачите (бачиш), як буває: *Вúдите / йек уно́ йе / ти стера́йіс:е / ду́йіш на н'у / ік на бу́бу / а то н'іхто́ ни ц'і́ни; Вúдиш / йек то ў жит'у́ йе / де́коли гет ч'ужúї мо́же д'л'а те́бе бу́ти рин':і́шиї / ік с'в'ії; Вúдите / йек уно́ йе / ти нидосипа́йіш / ку́тайіш тих д'ітúї / а ўни вироста́йут і забува́йут за ро́дич'іў.*

ВИДИТНУ́ТИ – відрізати: *Видитну́ў / а тепе́р шо? / тре: бу́ло ду́мати* / *ци йіс хот'і́ў такúх сподé́н' / шо лиш до кол'і́н*?

ВЍДИХТІТИ – позбутися клопотів, нужди; того, що гнітить: *Абú вúдихт'іти с це́го / то пото́му ле́кше бу́де* / *бо за́рас наїскрут'н'і́ш:е*.

ВЍДІТИ – бачити: *Вúд΄іла ўс΄е́ке / та ниўдна́ке*; *Вúд'іла йіс / йек сат роспустúўсе? / глúпни у вікно́*; *А Мúтра вúд'іў йіс*?

ВИ́ДІТИ БІДУ́ – зазнати випробувань, горя: *Хто ви́д'іў б’іду́ / тот ни ме ота́к кида́ти хл'іп / а кришка́м / шо ўпа́ли на зе́мн'у / ни даст пропа́сти / здо́йме / поцулу́йі і з':іст / ота́к; Ц'і́хо сид'і́т / бо ш’і йісте́ ни ви́д'іли б’іди́ / ни зна́йіте / шо т:о таке́ / і даї Бо́же / абе́сте ни зна́ли*.

ВѶДІТИ (ВѶТКО), ЇК (ІК) У МРА́ЦІ – дуже погано чи зовсім не бачити (не видно): *Ледв’і́с'ки найшла́ сло́йік с конф’іту́рами / с'в’і́тла нима́ і ў пиўни́ци так зави́тко / йік у мра́ц'і / зна́йу / шо дес ту́тки / ни́пайу / а то нима́ / та озми́ / ба́бо / бат'р'іл'а́мку / а́ле де йа хо́ч’у верта́тисе? / так іду́ / ўже шо бу́де / то бу́де; Лиш зач’іна́йі темн'і́ти ў оч’е́х / то ўс'о / йа тогди́ ви́жу / йік у мра́ц'і / Бабо́ / л'іч’е́тисе тре́ба / к’і́л'ко м’ін'і́ вас проси́ти / абе́сте пойі́хали ў Ко́сиў? / ви забу́ли / шо до́хтор' каза́ў*?

ВѶДІТИ (УЗДРІ́ТИ), ЇК (ІК) СВОЮ́ ПОТѶЛИЦУ – ніколи не бачити (не побачити): *Йо / пишли́ гро́шики / пойі́хали / так меш йіх ви́д'іти / йік свойу́ поти́лицу / ої шо меш*.

ВѶДІТИ НАВКО́ЛО І НИ ВѶДІТИ ПЕ́РЕТЬ СОБО́В – зосереджуватися на другорядному й не бачити явного, важливого, того, що стосується безпосередньо тебе, а не чужих, сторонніх: *Де́хто так роз:ера́йіц:е / шо ўс'о ви́ди / за ко́ждого ска́же / шо́ вин ни так зроби́ў / де́ ни так стаў / наўко́ло гет ус'о́ ви́ди / а пе́рет' собо́ў / н'і / моі̆ / та ти споч’е́тку на се́бе подиви́се / у се́бе шука́ї ґа́н'ч’у / а ўже пото́му меш дру́гих суди́ти*.

ВѶДІТИ СВО́ЇМИ ОЧЄ́МА – бачити на власні очі: *Бигме́ / ўс'о смих ви́д'іла сво́йіми оч’е́ма / це ни т:о / шо би м’ін'і́ хтос шош каза́ў*.

ВѶДІТИСЕ – 1) *безос*., здаватися: *Ви́диц:е м’ін'і́ / шо за ці́ми справоч’ка́ми ш’і ни ра́с прийдец:е у Ко́сиў йі́хати*; 2) увижатися: *Іду́ ран'і́с'ін'ко йа пит Сокил'ским і ви́диц:е м’ін'і́ така́ фа́йна жи́нка / а́ле йа зра́зу нагада́ў / шо́ стар'і́ л'у́де роска́зували / перехрести́ўсе / ї мара́ зни́кла*; 3) зустрічатися: *Д΄е́куйімо Бо́гу за схит / за здоро́ўйі / за т:о / шо се ви́димо*; *До́бре / шо хот' р'і́тко / а́ле се ви́димо / бо ти́л'ко на́шого*.

ВѶДІТИСЕ МѶЖИ СОБО́В – формула вираж. сподівання мовця на зустрічі близьких людей, передусім родини: *Аби́ Бох даў / шоби́ ми ї нада́л'і могли́ ви́д'ітисе ми́жи собо́ў / шоби́ ш’і ни рас за цим столо́м се збера́ли; Фа́йно д'ікова́т' вам / шо йісте́ так зде́леку прийшли́ видизна́ти нас і прине́сли вели́ку ра́д'іс'т' / аби́смо бу́ли жив’і́ здоро́в’і ї ш’і бога́то разі́ў ви́д'ілисе мижи́ собо́ў / бо ми / пре́ц'ін' / фам’і́л'іуа ї ма́йімо

держ’éтисе кýпи; Таĭ кúл'ко / Йилéнко / ми се ни вúд'іли мижú собóў? / дес зо штúри рóки ци бúрше? / ч’о ми так се ни ш’інýйімо? / ч’о на ўс'о йе ч’ес / а отáк посúд'іти / набýтисе урáс йигó бракýйі?; Гаĭ / сам’í вúдите / шо ми мáйімо ни так р'íтко вúд'ітисе мижú собóў / а ход' би рас у пíўрик ци рик / бо йік ни рóбимо цисé по свóйі вóли / то нас зберáйі б’ідá; Мáйімо се вúд'іти мижú собóў / бо ми тóго вáрт'і / ад'í пóки хóдимо / дúхайімо / т'íшмосе / шо ми йе.

ВЍДІТИ ТТО (ТОТÓ), ШО ДРÝГІ НИ ВЍДЮТ (НИ ВЍЖУТ), І ЧЮ́ТИ ТТО (ТОТÓ), ЩО ДРÝГІ НИ ЧЮ́ЮТ – про проникливу людину, яка розуміє суть речей; про праведника: *Цисý бáĭку такóш л'убúла роскáзувати бáба р'іжн'éнцка / Настýн'а / Жиў ў однóму сел'í дýже побóжниĭ ч’олов’íк / вин так ни гр'ішúў / шо Бох даў йимý такé / шóби вин вúд'іў і ч’уў ус'ó т:о / шо дрýг’і н'ікóли ни ўздр'ýт і ни ўч’ýйут / тоĭ ч’олов’íк ни рас сидúт у садý таĭ слýхайі / про шо говóр'ут пот'éта / про шо брин'ч’éйут бин'д'ікú / óси / бдж͡’óли / ни рас / ік унú хот'íли сварúтисе / то вин тотý свáрку розгон'éў / а йік приходúў до цéр'кви / то вúд'іў / йек ч’ортú на волóвиĭ шкúр'і запúсували л'ýцк’і гр'іхú / так шорáс вин цисé вúд'іў і просúў л'удúĭ ни гр'ішúти / áле ў однý нед'íл'у ў цéр'кв’і цес ч’олов’íк дивúўсе на робóту ш’:éзникиў / йек тáмки ўни пúшут / дивúўсе / дивúўсе / а т:о два з них писáли на з'м’íну / а штúри держ’éли шкúру / Слýжба ў цéр'кв’і ш’і ни с'к’ін'ч’éласе / а л'ýде ўже дóста нагр'ішúли / богáто / тúл'ко / шо писáти ўже ни бýло де / тогдú одéн д'íт':о зач’éў рост'ігáти шкúру / та так т'ех / шо гаш кавáлок видирвáў і з ним упáў / ч’олов’íк ік цисé ўздр'íў / таĭ зач’éў с'м’ійéтисе / ни мих се здéрж’іти / і ў ту самý м’інýту / ік це се стáло / вин бúрше ни вúд'іў тóто / шо вúд'іў рáн'че / і ни ч’уў т:о / шо мих би ч’ýти / стаў / йік ус'í / отакé погóстиў прáведниĭ ч’олов’íк.*

ВИД’ЇСТИ – від’їсти: *Бóжеч’ку боронú / то страшнúĭ пес / ни сун' тудá рýку / н'іч’ó ни кидáĭ йимý / йоĭ / та вин мих видйíсти рýку / отáк іґ би ĭмиў / таĭ по руц'í / йоĭ / шó йа з ним пацúла / бóйусе нáв’іт' нагáдувати.*

ВИДЛЕ́ЖІТИ – те саме, що ВИТСЛАБУВÁТИ; тривалий час хворіти: *Шо гадáйіш? / унú подобрáхалисе / а йа тотó видлéж’іла / згрúзласе бýла нан'інáшо; По реперáц'ійі м’íс'іц' видлéж’іў / ни мих н'і рукóў / н'і ногóў кинýти / передýмаў усé жит'é.*

ВИДЛІ́НЬКУВАТИСЕ – тривалий час лінуватися; виконувати щось, не маючи бажання: *Гаї / бер'і́т ве́дра / таї пишли́ / ни видл'і́н'куїтесе / за́ўтра нед'і́л'а / тогди́ мете́ к’і́но се диви́ти / к’і́л'ко схо́ч’іте / Бабо́ / та за́ўтра це́го к’і́на ни бу́де / а ви ка́жете / мете́ диви́тисе*.

ВИДЛІЧІ́ (ВИДЛІГА́ТИ) ВИТ СЕ́РЦЯ – перестати (переставати) хвилюватися, позбутися тривожного стану: *Оц:е́ ўч’у́ла / і м’ін'і́ видл'ігло́ вит се́рц'а / а до то́го ду́мала / шо мину́се; Ў́же три ро́ки вит:огди́ мину́ло / м’ін'і́ переїшло́ / видл'ігло́ вит се́рц'а / а́ле де́коли / йік шош розга́дуйу / то так стайе́ / йіґ би то ўч’е́ра бу́ло / гада́ла смих / шо забу́лосе / а то н'і*.

ВИДЛУПА́ТИ – докон. в. до ВИДЛУ́ПУВАТИ: *Видлупа́ли ми́тер' с'т'іни́ / То н'іхто́ ни лупа́ў / ўно само́ / замо́кло ї витпа́ло*.

ВИДЛУПЍТИ – докон. в. до ВИДЛУ́П’ЮВАТИ: *Тре́ба видлупи́ти шки́рку вит солони́ни / бо ўна се ни ўсма́жи / ду́же тверда́*.

ВИДЛУ́ПУВАТИ – колупаючи, відокремлювати частину від цілого: *Ота́к потро́шки видлу́пуї / а йа ўс'о затин'ку́йу / шо́би с'т'іна́ ри́ўна бу́ла*.

ВИДЛУ́П’ЮВАТИ – відокремлювати верхню частину чогось від цілого: *Зач’е́ў видлу́пйувати кору́ вит ко́ўпка / наї ужé с'к’ін'ч’е́йі тото́ / ни клич’ йіго́*.

ВИДЛУЧЄ́ТИ – відлучити: *Н'і / ш’і ни видлуч’е́ли те́л'і / то бич’о́к / хо́ди с коро́воў / а́ле ни пасе́ / ш’і ни ўм’і́йі / шош прин'у́хуйіц:е / ди́виц:е / те́л'і йік те́л'і; Видлуч’е́ли киз'л'е́ таї молока́ ста́ло би́рше / а́ле йа ни пйу / ни л'у́бйу / то ба́ба на не́му жийе́ / то йі́йі л'ік / а м’ін'і ни смаку́йі*.

ВИДЛУЧЄ́ТИ (ВИДЛУ́ЧЮВАТИ) ВИТ ЦЍЦКИ (ВИД ГРУДЍЙ) – припинити (припиняти) вигодовувати дитину грудним молоком: *Йа до́ўго годува́ла / видлуч’е́ла вит ци́цки дес у де́с'іт' м’і́с'іц'іў / молока́ ни ду́же бу́ло / а́ле к’і́л'ко бу́ло / І так до́бре / де́хто ї до полови́ни ни дот'іга́йі*.

ВИДЛУ́ЧЮВАТИ – недок. в. до ВИДЛУЧЄ́ТИ: *Ни видлу́ч’уйу / бо хо́ч’у дити́ну молоко́м ви́гудувати / Наї бу́де / а́ле на само́му молоц'і́ ни держи́ / вин уже́ вели́ч’киї / мих би барабул'о́к тома́ч’іних по ли́жец':і зйіда́ти / зу́пки тро́шки / це се му́си приу́ч’увати*.

ВИДМІ́ТУВАТИ (ВІДМІ́ТУВАТИ) – відкидати: *Іва́н'ч’іку / котре́ йе́блуч’ко надогни́ле / в’ідм’і́туї / йа принесу́ кош’і́л' / ў не́го меш кида́ти / а котре́ ц'іле́н'ке / фа́їне / оту́теч’ки клади́*.

ВИДМНЕ́ЄКНУТИ – 1) стати м'якшим: *Гли́на видмн'е́кла / а́ле наї ш'і постойі́т / а тогді́ дода́ти тро́хи п'іску́ / ї мош переса́жувати / шо ти там хот'і́ла / ге́нде ш':е два гор'ш'кі́ наїшла́*; 2) *перен*., перестати сердитися: *Рос:м'іши́ла / таї вин видмн'е́к / йіму́ переїшло́*.

ВИДМНІКА́ТИ – недок. в. до ВИДМНЕ́ЄКНУТИ: *То ни видмн'іка́йі / тверде́ / йік ка́м'ін' / шо́ би прикла́сти до це́йі ногі́*?

ВИДМОЛО́ДНУТИ – помолодшати: *Йек мош видмоло́днути / йік м'ін'і́ с'імдис'е́т' ро́киў? / х'іба́ бих кукур'і́ч'коў масти́ласе / ї то ледві́ помо́же / Даї вам / Бо́же / здоро́ўйі / йек ви фа́їно гово́рите / абе́сте прожи́ли до сто ро́киў / бі́рше ни тре: / ви ї так трима́йітесе / йік молоди́ц'а / бигме́ / бес ус'е́кого маш':і́н'а / наї мас'т'у́ц:е тот'і́ / кому́ то́го браку́йі*.

ВИДНА́ДИТИ – докон. в. до ВИДНА́ДЮВАТИ: *Пара́ / а ви гада́йіте / шо то ле́хко видна́дити? / нед'і́л'а Бо́ж'а / а ўни ўз'е́ли пиўл'і́тру і ўже пу́кайут / а ч'о ви так'і́ ґа́зди / наї ни ка́жу / ї́к'і / ни їдете́ до це́р'кви? / ге? / а ч'о ни припоч'іва́йіте до́ма? / м'ін'і́ пйано́к у ха́т'і ни тре́ба / дес ді́їде до то́го / шо тикі́ ві́маршкайу сха́ти*.

ВИДНА́ДИТИСЕ – позбавитися певної звички чи/і набути іншої: *Видна́дитисе мо́же ч'олови'ік вит ха́ти / ни держ'е́тисе ха́ти ї приходи́ти / колі́ соб'і́ хо́ч'і / видна́дитисе мо́же кит / пес / у нас колі́с таке́ бу́ло / шо кит мих дес пропада́ти / а потому́ н'ійе́киї та худі́ї верта́тисе / йо / мих*; *Приб'ігаў ї́кuїс кут'у́га / а́ле видна́диўсе / ўже нима́*.

ВИДНА́ДЮВАТИ – віднаджувати: *Бу́ду видна́д'увати тото́ пусте́ вит ха́ти / ўни прихо́д'ут / лиш би шош ві́пити та з':і́сти / а роби́ти н'іхто́ ни хо́ч'і / рас ота́к приїшлі́ / а йа каў / шо їду полі́х переверну́ти / йе́к ви гада́йіте? / хот' хтос сказа́ў / шо помо́же? / н'і / зибра́лисе ї пишлі́ / ві́тко / і́нчу ха́ту шука́ти*; *Видна́д'уї вит ха́ти ч'ужи́х псиў*.

ВИДНЕ́СТИ (ПОНЕ́СТИ) ВЕЧЕ́ЄРЮ – те саме, що ІТИ́ (ПИТИ́) З ВЕЧЕ́ЄРЕВ – на Святий Вечір віднести комусь вечерю “за простибих”: *Ма́тка роска́зувала / шо буў у Т'у́дев'і ч'олов'і́к / ікі́ї ходи́ў на ден'кі́ / б'і́н:иї ч'олов'і́к / а дру́гиї / маї бога́ч:иї / видн'і́с йіму́ Веч'е́р'у / таї ус'о́ зроби́ли / йек се нале́жи / а тогді́ тоі / шо приїшо́ў / подиви́ўсе / шо ду́же фа́їниї тер'і́л' вин даў за прости́бих / таї ка́же / Ко́ц'ку / ану́ див'і́ц:е / ї́киї йа вам тер'і́л' прин'і́с / мо́же / за ц:е бесте́ приїшлі́ м'ін'і хот' одну́ де́н'ку видроби́ти? / це даўно́ бу́ло / а́ле л'у́де ї дотепе́р за тото́ гово́р'ут*.

ВИДНЄ́КУВАТИСЕ – 1) відмовлятися від чогось, казати “нє” (“ни треба”): *Ву́йна дава́ла бри́ндзи / молока́ / ўни видн'є́кувалисе / каза́ли / шо ма́йут / а́ле пото́му ўз'є́ли таї́ бу́ли ра́д'і / а ч'о? / бо ни ма́йут / ви́тки бу́де / йік коро́ва видби́ла*?; 2) заперечувати щось, не признаватися в чомусь: *Тепе́рки вин видн'є́куйіц:е / шо туда́ ни ходи́ў / а́ле шо / ік йе тот'і́ / шо ви́д'іли / йек вин туда́ поверта́ў / і то ни рас*; *Вин се видн'є́куйі / ка́же / шо цє́го ни бу́ло / а йа ви́тки зна́йу / бу́ло ци ни бу́ло?; Т':і гово́р'ут / а тот'і́ се видн'є́куйут / таї́ ви́тки го́ден зна́ти / де пра́ўда? / ус'о́ трима́йіц:е на волоску́ / а ми зна́йімо? / хто́ сего́н:е го́ден за шош ґерентува́ти? / ми н'іч'є́м ни к'іру́йімо / Ви бога́то ч'ем к'іру́йіте / лиш ік ідете́ голосува́ти / ни дава́йте го́лос за то́го / шо вам ни рас бреха́ў / а клад'і́т го́лос за пор'є́дного ч'олов'і́ка / Фа́йно / Йіла́ / ра́дите / а́ле іґ би то знат'є́ / котри́ї ме держ'є́ти ру́ку за на́рит? / котри́ї пор'є́дниї*?

ВИД ОБІ́ЦІНОК ЇЗЍК НИ ВЛО́МИЦЦЕ – те саме, що ВБІЦЄ́ТИ (ОБІЦЄ́ТИ) МО́ЖНО (МОШ), ШО ХОЧЬ: *Ви дес ч'у́ли / шо́би вид об'і́ц'інок у ко́гос уломи́ўсе йізи́к? / йа тако́го ни ч'у́ла / ану́ подив'і́ц:е / йек де́котр'і ур'ідо́ўц'і натрен'ірува́лисе на то́му / шо ўм'і́йут фа́йно об'іц'є́ти / і ш:о́ ўни з об'і́ц'іного зроби́ли? / а сего́н:е зноў хо́ч'ут на те́пле м'і́сце / зноў об'іц'є́йут / шо мут дба́ти за на́рит / лиш ви́бер'іт нас / ми бу́демо ч'є́мн'і / отако́йе таї́ таке́ / И:ї / л'і́пше лиш'і́м цисе́*.

ВИДОБРА́ТИ – те саме, що ВИДИБРА́ТИ: *Та́меч'ки бу́ло шти́ри пи́сан'ц'і / д'в'і Ї́ванко́ви / а д'в'і / Мару́си / н'іхто́ н'і ў ко́го н'іч'о́ ни видбера́ў і ни мих видобра́ти* / *Та ўни би ї так ни свари́лисе / цє́го би ни бу́ло / Бо́же борони́ / за пи́санку? / та йа д'в'і кла́ни списа́ла / до́ста дос'т'і́с'ко*.

ВЍДОВБАТИ (ВИДО́ВБУВАТИ) – тривалий час “довбати”, клювати (викльовувати): *Ў ме́не бу́ла така́ кли́ч'ка / шо ўна ўже свойе́ виткл'о́ч'іла / кур'є́та пидросли́ / і ўна йіх лиши́ла / а сама́ ура́с б'і́гла отуда́ / де загоро́жен'і ку́ри ї куґу́т / ни спуска́ла з нє́го оч'є́ї / ги́бла до куґута́ / ну таї́ йа пусти́ла йі́йі туда́ / ду́майу / наї́ іде́ / рас се хо́ч'і / а́ле шо бесте́ сказа́ли? / н'і тот'і́ курки́ / шо ни кл'о́ч'іли / н'і куґу́т йі́йі ни приї́ми́ли / так йі́йі́ накуса́ли / так ви́доўбали / шо з нє́йі п'і́р'і лет'і́ло / іґ з нап'і́рника / ледв'і́с'ки йа йі́йі ўратува́ла / так шо ку́рка до то́йі фи́ртки / де ку́ри / би́рше се ни пока́зувала / і ла́боў у то́му к'іру́нку ни ступа́ла / і ўже куґута́ йі́йі се витхот'і́ло / а пе́рет' цим ги́бла за ним / йі́йі ста́ло то́го одно́го ра́зу*.

ВИДОГРІВА́ТИ – те саме, що ВИДИГРІВА́ТИ: *Йо / видогр'іва́йу / но́ги покла́ла ў те́пле / таї ч'у́йу / шо видогр'і́ла / тепе́рки ўбу́йу бу́рки ї мо́жу їти / а то так'і́ бу́ли / йік л'іт*.

ВИДОГРІВА́ТИСЕ – ставати зігрілим; тривалий час грітися; пас. до ВИДОГРІВА́ТИ: *Видогр'і́ласе ў вас / таї му́с'у б'і́ч'і / бо н'іхто́ за ме́не ни пи́де / к'і́л'ко мош видогр'іва́тисе? / ш'і перегр'і́йусе / шо́ мете́ тогди́ з ба́боў роби́ти*?

ВИДОГРІ́ТИСЕ – докон. в. до ВИДОГРІВА́ТИСЕ: *Мої / б'і́йтесе Бо́га / ви ш'і ни видогр'і́лисе? / а котри́ї з вас пишо́ў би с'н'іх промести́? / так засипа́йі / шо т'е́шко две́р'і ўтвор'е́ти / йік так ме їти да́л'і / то ту́теч'ки при́їдец:е зимува́ти / ад'і́ ї́к'і рукави́ц'і ба́ба сплел:а́ / котри́ї за́рас йіх убера́йі / то́му ўни бу́дут / Мамо́ / ни гул'і́т нас рукави́ц'ами / каж'і́т / шо́ тре́ба / таї ми їдемо́ / А́ле вид рукави́ц йа се ни витка́зуйу / а вин наї іде́ з го́лими рука́ми / Йої / ц'і́хо сид'і́т / йе ї одно́му / ї дру́гому / йе дв'і па́р'і*.

ВИДОЙМА́ТИ – недок. в. до ВИДОЙМѝТИ: *Ни видоїма́ї у не́го бара́н'ч'іка / наї тро́хи се їгра́йі / вин ме́нчиї / мої / ни тр'іси́ так йіго́ / бо ш'і ўпа́де / каў тоб'і́ / лиши́ йіго́*.

ВИДОЙМѝТИ – 1) відібрати: *Ву́їно / ваш Васил΄ко́ видоїми́ў у ме́не ко́ника с си́ру / таї бо́рзо з΄:іў / йа на́в'іт' йіго́ ни лизну́ў; Да́ла смих мало́му гро́ш'і на бу́лку / а тої стар'е́к видоїми́ў / йа зна́йу / котри́ї*; 2) *матем*., відняти: *Йік видоїми́ти дес'е́тку / то ма́ло шо се лиш'е́йі / на́в'іт' на пап'іро́си ни ста́не / А ти дорог'і́ ни купу́ї*; *Та́то наїшо́ў блут / то тре́ба бу́ло видоїми́ти п'ітна́ц:ит' к'іл' муки́ / а ти додава́ў / подиви́се / шо напи́сано ў кни́с'ц'і / йе́к так мо́жно ч'іта́ти? / таї ш':е т:о / шо мука́ ни одна́ко кушту́йі / пйет' к'іл' доро́ш':а / а т:а / шо лиши́лосе ў м'ішку́ / т:а и́н'ч'а / а ти на гурт браў*.

ВИДОКРЕМНЄ́ТИ – відокремлювати, відділяти: *Ви́тко / ни л'у́би капу́сту / бо ўс'і́ го́лупц'і покабзува́ў / скажи́ йіму́ / шо ни тре́ба видокремн'е́ти риш вит капу́сти / шо ўс'о йі́сце / Та вин і ў борш'е́ йійі́ вило́ўйуйі / капу́ста ї цибу́л'а / то ни йіго́*.

ВИДОКРЕМНЄ́ТИСЕ – відокремлюватися: *Нам до́бре ту́тки / ми ни хо́ч'імо видокремн'е́тисе / зви́кли / шо ўс'о ўку́п'і / ма́ма йі́сти вари́т / то ве́л:еко знач'е́йі / а йа йік за ц:е шош зач'іна́йу / то ўна ка́же / а ч'о будува́лисе? / ту́тен'ки бу́демо / а хати́ поро́жн'і мут стойе́ти*? / *а ўни ни мут / бо ту́тки ту́лимосе / а та́мки це́го ни бу́де*.

ВИДОКРЕ́МНЮВАТИ – те саме, що ВИДОКРЕМНЄ́ТИ: *Лесíха ни хот'íла видокрéмн'увати молодíх / áле ўни сам'í зач'éли за ц:е бéс'іду / нáйко / ч'ем ус'ó се с'к'ін'ч'éйі*?

ВИДОКРЕ́МНЮВАТИСЕ – те саме, що ВИДОКРЕМНЄ́ТИСЕ: *Бáнуш готóвиǐ / ік вúдиш / шо мáсло видокрéмн'уйіц:е вид нéго / це спрахтикóвано; Ад'í йек фáйно кисточ'кú видокрéмн'уйуц:е вит слиў*.

ВИДОРШІ́, -íв – *церк*., те саме, що ЙОРДА́Н; Богоявлення Господнє, Водохреще (19 січня): *Пéред Видорш'áми ǐдемó до цéр'кви / беремó вúт:и с'в'іч':éнойі водú / шобú мáти до веч'éр'і / бо це такóш С'в'ітúǐ Вéч'ір / а ўже на сам'í Видорш'í / деўйітнáц'ітого с'íч'н'а / ўстайімó ранéн'ко / ш'і зáтемна / беремó тотó с'íно / шо бýло на стол'í на С'в'ітúǐ Вéч'ір пéред' Риздвóм / таǐ ним роспáл'уйімо на горóд'і вáтру / а йік уна розгорúц:е / то кр'іч'éйімо К'ір'ілáǐса / зач'інáйімо так / родú / Бóже / барабул'кú / фасул'кú / кукуруцкú / родú / Бóже / пшенúч'ку / ўс'éку пашнúч'ку / К'ір'ілáǐса / трéба за ўс'о нагадáти / шо ростé ў горóд'і / родú / Бóже / бурач'кú / огирч'ікú / К'ір'ілáǐса / отáк гóлосно кр'іч'éти / дóки горúт вáтра / а ўна дýже дóўго ни ме гор'íти / бо тáмки нимá пол'ін'á / грýбого патúч'а / тáмеч'ки мóже бýти тотó с'íно / ǐке корóва нидойíла / ǐкас солóма / то так / шо бóрзо ўс'о згорáйі / áле дóки горúт / мус за ўс'о нагадáти ǐ кр'іч'éти К'ір'ілáǐса / ч'ем голос'н'íш:е / тим л'íпше / хóч'у сказáти / шо тепéрки цéго р'íч:е / дес рóбйут / áле ни так / ік уперéт / ни дуже цим питáйут / то даўнó кóло кóждойі хáти ватрú гор'íли / а тепéр / н'і / а ўже рáно л'ýде ǐдýт до цéр'кви / на Слýжбу / а потóму ўс'і ǐдут на р'ікý / тáмки наперéт вúбрано зруч'нé м'íсце / шóби л'ýдем буў пúтступ до водú / йік на р'іц'í л'іт / то вирýбуйут хрест / це наперéт мáйі бýти готóве / кладýт йілинкú кóло м'íс'ц'а / де мáйут с'в'ітúти / шóби фáйно бýло / і кс'óнц с'в'íти вóду / а йік ос'в'ітúў / кóждиǐ у шош соб'í наберáйі таǐ вертáйіц:е тхáт'і*; *А ў нас на Видорш'í клáли на горóд'і велúку вáтру / ўс'о р'іхтувáлосе звéч'іра / а ранéн'ко лиш питпáл'ували ǐ кр'іч'éли К'ір'ілáǐса / за ўс'о просúли / шóби фáйно ўродúло / а потúм тот пóпиў / шо лиш'éўсе / мáма роскидáла по горóд'і; На Видорш'í / ранéн'ко / ш'і гет тéмно / ўден' такé се ни рóби / мáма менé бýди ǐ ми з неў ідемó надвúр / бо К'ір'ілáǐса / йа малá / вихóжу / ǐ дýмайу / шо то лиш ми такé придýмали / а то ўскр'іс' гор'ýт ватрú / ǐ ч'ýти / йек кр'іч'éйут К'ір'ілáǐса / мáма ǐ менé прóси / шóби гóлосно кр'іч'éти / к'íл'ко йе сúли / ǐ пантрувáти / абú шош ни забýти / бо то ни мóжно / трéба за ўс'о*

сказа́ти роди́ / Бо́же / роди́ / Бо́же / барабул'ки́ / кукуруцки́ / т:о / і т:о / К'ір'ілаі́са / гаш до кин'ц'а́ / і зноу зач'іна́ти ота́к бесперестанку / до́ки ни зага́сне ва́тра / то шош вели́кого бу́ло / ни го́н:а вам розказа́ти / на ўс'о жит'е́ ў па́мн'іти се лиши́ло / роди́ / Бо́же / пшени́ч'ку / ўс'е́ку пашни́ч'ку / К'ір'ілаі́са / от':і́ ватри́ ў с'н'іга́х і ми з ма́моў.

ВИДОТНУ́ТИ (ВИДИТНУ́ТИ) – те саме, що ВИТТЄ́ТИ: *Видитни́ оц:у́ ни́тку / наі́ ни ви́си*; *Видот'н'і́т оту́тки цего шнура́.*

ВИДРА́ЗУ – *незм.*, зразу ж: *Ми видра́зу за ва́ми пишли́ / до́ўго ни сид'і́ли / мали́м ра́но ў шко́лу / таі́ ч'о виси́д'увати?; То бу́ло сло́во / а пото́му тики́ видра́зу зроби́ли мале́ вес'і́л'е́ / сам'і́ свої́ се зибра́ли / бо молоди́ї маў скеро́ван'і на робо́ту і́ мус бу́ло бо́рзо иі́хати; Зам'іси́ла к'і́сто і́ видра́зу печ'е́ш / ўно ни ма́иі до́ўго стойе́ти.*

ВИДРА́НЯ – *незм.*, з самого ранку, від світанку: *Ч'іка́иімо спередра́н'а / а́ле н'іч'о́ ни иі́хало / тоі́ / шо на Пути́лу / ни стаў / за́рас і́киі́с у се́м'ії бу́де / ч'у́иіте / шо видра́н'а ч'іпимо́*; *Видра́н'а таки́ї рух у ха́т'і / а ма́ло шо зро́блено / Йек ма́ло? / оц:е́ ма́ло?*; *Оі́ / та ўни даўно́ приі́шли́ / видра́н'а ие́годи беру́т / а дв'і д'і́ўч'ін'і ш'і приі́дут ўполу́н:е.*

ВИДРІЧЕ́СЕ (ВІДРІЧЕ́СЕ) – відректися: *Та вид ри́н:ого сло́ва ни мош видр'іч'е́се / бо ста́неш н'імако́м; Гаі́ / кажи́ м'ін'і́ оту́тки / хто тоб'і́ доро́ш:иі́ / жи́нка з д'ітми́ ци гор'і́ўка? / кажи́ м'ін'і́ / оту́т / пе́ред' оци́м о́бразом / наі́ иа ч'у́иу / го́ден иі́с в'ідр'іч'е́се вит пит'а́ ци ти іде́ш пид иіго́ ру́ку / а нас н'і ў ч'о́му ни ма́иіш? / прис'іга́і́ м'ін'і́.*

ВИДРОБ'Є́ТИ – відробляти: *Ци бес ни пишла́ м'ін'і́ на де́н'ку за́ўтра? / иа тоб'і́ видро́биу / Вас'у́ / ни тре́ба видроби́е́ти / иа так помо́жу / де́ ти го́н:а роби́ти? / шо́ иі́с го́н:а / це поволен'ки ку́татисе.*

ВИДРО́БОК, -пку – відробіток: *У нас свої́ раху́нки / лиши́ўсе оди́н мале́н'киі́ видро́бок / иа иіму́ шош буў поми́х / то Ва́с'ко зголоси́ўсе / шо пишо́ў би коси́ти / за́ўтра ў не́го вихидни́ї.*

ВИДРУБА́ТИ – відрізати: *Видрубаи́у вам кава́л'ч'ік солони́ни / мете́ иі́сти?*; *На / видрубаі́ м'ін'і́ це́го / дес і з ми́тер / до́ци.*

ВИДРУ́БУВАТИ – недок. в. до ВИДРУБА́ТИ: *Нашо́ видру́бувати? / ўс'о бер'і́т / то нибога́то*; *Ни видру́буі́ / а би́рше пусти́ ў рупц'і́.*

ВЍДРЯШПАНИТИСЕ – вилізти кудись (на щось): *Мали́ї ви́др'ашпаниўсе на иібли́нку / а з'л'і́сти ни го́ден / бойі́ц:е / мо́же / бес с:ади́ў иіго́ / бо ни даі́ Бо́же / ўпа́де / таі́ шо тогди́? / отаки́ї па́рубок.*

ВЍДУБИТИ – вичинити (про шкіру): *Тепе́рки / в’ід'і́ / н΄іхто́ ў сел΄і́ ни го́ден фа́їно ви́дубити ї ви́робити ове́ч’у шки́ру / то ўпере́т бу́ло*.

ВЍДУБЛЕНИЙ – вичинений (про шкіру): *Шоби́ шки́ра бу́ла до́бре ви́дублена / то тре́ба ўм’і́ти т:о зроби́ти / зна́ти / шо до ч’о́го / ану́ / за ко́го сего́н:е бес сказа́ла / шо вин йе с це́го до́бриї ма́їстер? / ни геї рож:ене́с:е / нам ік па́ру ро́киў то́му тре: бу́ло / то ми ў Ко́сиў вози́ли / та́мки нам пора́дили одно́го / шо розум’і́йиц:е на це́му / ї до́бре зробі́ў*.

ВЍДУЖІТИ – одужати: *Ни каж’і́т так / ву́їно / ви́дуж’ійіте / л'у́де ни с тако́го вихо́д'ут / ад'і́ Васил'і́ў д'е́д'а ї́киї слабі́ї буў / а́ле окли́гаў / таї ді́ўйусе / шо зач’е́ў штрамува́тисе / хто зна́йі / шо́ ў д'і́да на га́ц':і.*

ВИДУМЕ́РШІНА, -и – майнова спадщина після померлого: *Ту́теч’ки таке́ ї́кес / йік видуме́рш’іна / ўс΄о запу́ш’:іно / А то тики́ ї йе видуме́рш’іна / нима́ шо се дивува́ти*.

ВИДУЧЄ́РА – *незм*., від (з) учорашнього дня: *Вода́ видуч’е́ра зач’е́ла прибува́ти / ад'і́ ки́л'ко бе́рега ўрва́ло; Боли́т видуч’е́ра / таї ви́тко / шо нога́ ў ко́тику питпу́хла*; *Тото́ видуч’е́ра се насто́йуйі*.

ВИЄ́СНЮВАТИСЕ – 1) прояснюватися (про небо): *Вийе́с'н'уйіц:е / йік так пи́де да́л'і / то за ден' два мош бу́де коси́ти*; 2) *перен*., з’ясовуватися: *То вийе́с'н'уйіц:е / н'іхто́ н'іч’о́ ни зна́йі / за́ўтра се ўзна́йі*.

ВЍЖДАТИ – зачекати; чекати певний час: *Мус ви́ждати / до́ки питсо́хне / тогді́ дру́гиї рас мош бу́де б’іли́ти; Ви́ждали / до́ки вес'іл'е́ проїшло́ / а тогді́ ўже ї ми с сво́йіми клу́нками пишли́ на аўто́бус*.

ВЍЖІБРАТИ – *згруб., знев., перен*., випросити: *Бабо́ / ви каза́ли / шо тоту́ ч’ірво́н:у те́мну фу́стку н'іко́му ни дайіте́ / а ви́жу / шо Йіле́на тики́ ў вас йійі́ ви́ж’ібрала / Йа ни наўра́с да́ла / а лише́н' убра́ти ў нед'і́л'у / ік хоч’ / то ї тоб’і́ дам*; *Ўс'е́ке л'а́пали / а́ле то ўс'о бр'і́хн'і / н'іхто́ н'іўко́го ни ж’е́браў і нич’о́ ни ви́ж’ібраў; Ну шо? / ви́ж’ібрала ў О́л'ки рукави́ўку? / ўна го́н:а бу́ла соб’і́ ш:и́ти / а тоб’і́ ру́ки ни слу́ж’і? / ци ду́же се переро́бйуйіш*? Див. ВЍКАНЬКАТИ.

ВЍЖІДАТИСЕ – дуже прагнути, хотіти чогось, скучити за чимось (кимось): *За с'в’е́та ви́ж’ідалисе про́стойі йіди́ / куле́ш’і с сма́шкоў / бри́ндз͡и / писно́го бо́рш’іку / ч’іго́с тако́го / ўже до́ста мн'іси́ў та студ'інц'і́ў / забога́то це́го / а хот' би гу́с'л'інки с куле́шкоў / ге? / з':і́ла бес*? / *мене́ корти́т* / *ану́ йа на ч’іси́нку звар'у́*.

ВЍЖЛЬОПАНИТИ – *згруб*., *знев*., випити: *Ви́жл΄опаниў усі́ї розви́т / шо косаре́ви нима́ шо да́ти / мої / а ч’о йіс во́ду ни пиў*? / *ни смакува́ла*?

ВЍЖМАКАНИЙ – випраний: *Т:о / шо на ла́вици / ўс'о ви́жмакане ĭ ви́фрасуване / мо́жно кла́сти ў ша́фу / а цисе́ му́с'у жмака́ти / наĭ ш'і видмока́йі / коўн'і́ри на сороч'ка́х ду́же позано́с'увалисе ĭ ч'о́рн'і*; *Шо ра́но ви́жмакали / то гет ус΄о́ до ве́ч'іра ви́сохло / бо гор΄іч'і́н΄ надвор΄і́ бу́ла*.

ВЍЖМАКАТИ – випрати: *Ус'о́ дитин'е́ч'е ви́жмакала / лиши́лисе ĭк'іс рушники́ / ĭ дв'і д'і́дов'і соро́ц':і / але́ то ĭ ф'іра́нки би се зда́ло.*

ВЍЖМАКАТИСЕ – випратися: *Мамо́ / то зле ви́жмакалосе / ану́ див'і́ц:е / ход'і́т суда́ / Бо йіс зле те́л:а / руч'о́к шкудува́ла*?

ВИЖНЍЦКИЙ – прикм. від ВИЖНЍЦЯ: *Вижни́цкиĭ мист стаў дира́виĭ / б'і́йно по не́му ĭти́ / Е: / то ви даўно́ бу́ли / та́мки ўже роки́ роке́н':і нови́ĭ*; *То ни вижни́цкиĭ / ў не́йі з Ри́ўн'і ч'олов'і́к*.

ВИЖНЍЦЯ, -і – районний центр Чернівецької області, що межує з Косівським районом, відстань від Тюдова ≈2,5 км.: *Та ў Вижни́цу ми би́рше хо́димо / йік у Ко́сиў / бо то бли́ско / царинцки́м / маĭ да́л'і / а нижноки́нцким шо? / с'іў у маши́ну / таĭ за па́ру м'іну́т ужé та́меч'ки / то дес так / ік до Ку́тиў / лише́н' мист перейти́ / переĭшо́ў / і ўже Вижни́ц'а.*

ВЍЗБЕРАТИСЕ – гарно, зі смаком одягнутися: *А куда́ це ви так ви́збералисе? / та́же сего́н:е ни йе с'в'е́то? / куда́ ĭдете́ так'і́ ви́ўберан'і*?

ВИЗЕРА́ТИ – виглядати: *Йа тебе́ визера́йу с поконе́ч'а / а ти з и́нч'ого бо́ку ĭде́ш*; *Визера́йу ти́л'ко / шо о́ч'і свойі́ забу́ла / а йіх нима́*.

ВЍЗИМУВАТИ – 1) перезимувати: *Іко́с ви́зимуйімо / до́бре / шо лома́дж'а йе до́ста / бу́демо би́рше ним / а ни га́зом*; *Д΄е́кувати Бо́гу / ви́зимували / та ĭ ш':і з зажи́тком*; 2) прогодувати протягом зими (про худобу): *Д'е́кувати Бо́гу / худи́пка ви́зимувала до́бре*.

ВЍЗИМУВАТИСЕ – перезимувати: *Йек ви́зимуватисе / йік дриве́ц ма́ло / таĭ с'ін'ц'а́ коро́ўц'і мо́же ни ста́ти? / йе кушуте́ц / а́ле то́го зама́ло / х'іба́ ў Васили́хи о́змемо с'і́но / лиш ік ш'і ўна ни прода́ла*.

ВЍЗІЦІРУВАТИ – 1) видресирувати (про домашніх тварин): *Кота ви́з'іц'ірували / вин ту́тки н'іч'о́ ни ро́би / про́сиц:е надви́р / то ни тот Ми́ц'ко / шо пид лу́шко б'і́гаў / а йа пото́му му́с'іла ч'е́стити вит коточ'іки́ў / цес ч'е́мниĭ*; 2) домогтися суворої дисципліни (стосовно людей, зокрема дітей): *Так ви́з'іц'іруваў ус'і́х / шо н'іхто́ ни с'м'і́йі пере́ч'іти / на́в'іт' сло́во сказа́ти / И:ĭ / то таке́ / шо нима́ ч'ем фали́тисе / до́бре / йік д'і́ти по сво́йі во́ли слу́хайут / а ни того́ / шо бойу́ц:е*.

ВЍЗНАТИ – 1) дізнатися: *Вúзнала смих у Йилéни / шо скóро слóво мут робúти / áле йек так? / тої̆ хлопч'ı̆́ш'і до дрýгойі ходúў*; 2) пізнати глибше когось: *За так'ı̆́ рокú мош бýло вúзнати / ч'ем л'удинá дúше*.

ВИЗÓК, -скá – візок (візочок); дитяча коляска: *Лишú йіх / д'іт купúў йім визóк / тай̆ унú вóз'ут п'ісóк / помогáйут йімý будувáтисе / най̆ вóз'і / дóбре / шо ц'ı̆́хо сид'ýт*; *Дитúна соб'ı̆́ спáла ў вискý / а ми з Дóцеў трóхи постóйіли ї̆ поговорúли*.

ВИЗÓЧЬОК, -чька – те саме, що ВИЗÓК: *Бáпко / йік купúли йістé м'ін'ı̆́ л'áл'ку / то до нéйі лиш би се здаў визóч'ок / бо ўна дéколи плáч'і / ни хóч'і спáти / а йа ни гóн:а йійı̆́ забарúти / аў визóч'ку би бóрше ўснýла*.

ВИЍДЕНОГО ЇЦЯ́ НИ ВÁРТЕ (НИ ВАРТЎЇ) – про щось, не варте уваги: *Це пустá бéс'іда / ўна ни вартýйі вúйіденого йіц'á / йа це каў тоб'ı̆́ ў óч'і*.

ВЍЇСНИТИСЕ – докон. в. до ВИЄСНЮВАТИСЕ: *Ад'ı̆́ йек пидвéч'ір вúйіснилосе / зáўтра бýде погúдна днúна* / *Та то ўже ї̆ трéба / бо ш'і трóхи / тай̆ горóт мих би гет позамокáти*.

ВЍЙГРАТИ – мати перевагу в чомусь: *Унú вúї̆грали / н'іц ни приї̆грáли* / *бо за так'ı̆́ грóш'і сегóн:е дроў ни кýпиш*.

ВЍЙДЕ – ДÓБРЕ, НІ – ДРЎГЕ ДÓБРЕ – усі варіанти наслідків певної дії є прийнятними для мовця: *А ч'о тоб'ı̆́ бойéтисе? / вúї̆де / дóбре / а йік н'і / дрýге дóбре / ўсе однó меш се ўч'éти / áле самá розум'ı̆́йіш / шо бýло би крáш:е / ії̆ бес дес пишлá ни на плáтне / нам бýло би лéкше / áле це ўже йек вúї̆де / голоўнé / шо йіс стерáласе / нипогáно с'к'ін'ч'éла шкóлу ї̆ хóч'іш се ўч'éти / а дáл'і / то нáше с тáтом / бýдемо дýмати*.

ВЍЙДЕ – ЇК (ІК, ЄК) ВЍЙДЕ – вислів виявляє байдужість мовця до результату якогось процесу: *Вúї̆де йік вúї̆де / нам шо до тóго? / най̆ вихóди / йек соб'ı̆́ хóч'і / йек йімý се ўдайé; Унýфр'ії̆ бойı̆́ц:е / шо йéблука пúдут тáно / а йа се ни гризý / вúї̆де йік вúї̆де / а шо? / л'ı̆́пше йіх держ'éти до веснú? / ти гóден знáти / шо тогдú бýде? / ци ме тоб'ı̆́ виплáт'уватисе кудáс йіх вéсти*? / *н'іхтó цéго ни знáйі*.

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) В ЛЮ́ДЕ – працюючи над собою, докладаючи багато зусиль, домогтися гідного становища в суспільстві: *Ў Йýр'іхи три д'ı̆́ўц'і / і ўс'і три вúйішли ў л'ýде / вúўч'ілисе / ўже вид:áн'і / кáже / шо дóбре жийýт / однó зле / шо д'íти на бóц'і / а ўна тýтеч'ки самá / прийіхáйут дес / áле ни згýста / отакé с цим* / *Ну та то ўже йек комý вихóди*.

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ, ВЍБОРСАТИСЕ) З БІДЍ – звільнитися (звільнятися) від великих клопотів; розв’язати проблему, що пригнічує; пережити горе: *Скаж’і́т м’ін'і́ / вýйноч’ко / йек ви́борсатисе с цéйі б’ідú / шо ўпáла на мойý гóлу? / хтó м’ін'і́ ц:е помóже? / Ч’ес помóже / Йілéнко / ч’ес.*

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) З ГЍРШОГО (НАЙГЍРШОГО) – подолати великі труднощі, скруту; покращити (покращувати) умови життя; стан здоров’я: *И:ĭ / нимá ч’о стогнáти / сам’і́ ви́дите / шо ўже йісте́ ви́йшли з ги́ршого / убйіте́ пидлóгу / таĭ ужé ў оц:ý крáйну хáту мош бýде с'ідáти / дес так у пи́дос'ін' / бóрше ни ви́йде / а т:о рéшта повóли мете́ докýтувати / ікúĭ мете́ мáти зáўт'ік / то ни б’ідá; Д'éкувати Бóгу / бáба ви́йшла з ги́ршого / ўже дóма / повóли ўстайé / і гóн:а себé об’іїтú / пел'інóк уже ни трéба / а то сам’і́ знáйіте / шо бýло / Гóсподеч’ку ми́лиĭ / н'ікóму бих такóго ни пож’ідáла / нáв’іт' л'ýтому вóрогови*; *Т'і́шимосе / шо з наĭги́ршого ви́йшли / нагадáĭ соб’і́ / шо бýло рик тóму / ĭ подиви́се / шо тепéрки; Шóби Бох поми́х ви́йти з наĭги́ршого / а дáл'і бýде лéкше; Д'éд'а ўже ви́йшоў з наĭги́ршого / сам себé опхóди / а дáл'і повóлен'ки ме попраўйéтисе / йімý ўже набогáто л'і́пше; Ш’і вид:амó Мар'і́ц'і сто рубл'і́ў / і тогдú мóжемо сказáти / шо з наĭги́ршого ви́йшли / н'ікóму н'іч’ó ни ви́н':і*. Див. ВЍЙТИ (ВЍБОРСАТИСЕ) З БІДЍ.

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) З ГРÓШИЙ – витратити через якісь причини всі збереження: *Мáли за йéгоди / áле зáрас ви́йшли з грóшиĭ / бо мéнчиĭ син будýйіц:е / мýсимо йігó питпéрти / хот´ трóхи*.

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) З МÓДИ – перестати бути модним: *Гентáм д'іўкú / йік кудáс ішлú / наĭби́рше то ў с'в’éто ци ў нед'і́л'у / ч’іпйéли ў вóлоси / ў кискú / отáк збóку / бýшпан ци ĭкус ч’і́ч’ку / м’ін'і́ розмáĭ се ўдавáў / дóўг’і рокú так бýло / а потóму ўно ви́йшло з мóди / а то фáйно бýло / д'і́ўка зберéц:е / зати́ч’іц:е / таĭ так ідé / йе на шо подиви́тисе / нáв’іт' ни дýже фáйна / а отáк ви́штрамуйіц:е / таĭ комýс ў оч’éх ужé се зас'в’іти́ла*.

ВЍЙТИ З РÓЗУМУ – від старості позбутися здорового глузду: *Цéму д'і́дови деўйідис'éт' рóкиў / áле н'іхтó ти́л'ко ни даст / а ў Ми́трика д'і́до гет ви́йшоў з рóзуму / Бóже боронú вит такóго / То Паз'ý / ни так / йа з ним онóгди говори́ла / дýже розýмно ўс'о кáже / а ви́тко / так пиджертóвуйі с хатнúми / с'м’іéц:е з них / удайé / шо забýў / шо ни розум’і́йі / так йімý с ти́ми óсами лéкше / Шо ви кáжете? / аг’і́*.

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) НА ДО́БРЕ (НА ЗЛЕ) – закінчитися (закінчуватися), на думку мовця, добре (успішно) чи погано: *Жури́лисе смих / шо тоги́т ни поступи́ли / а то ви́йшло на до́бре / ма́ймо тото́ / шо нам би́рше се ўдайе́; Вас'у́тко / ни послу́хала йіс ро́дич'іў / і ви́йшло на зле / ни туда́ пишло́ / куда́ йіму́ се нале́жи / а тепе́р шо / диви́се сама́.*

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) НА ЛЮ́ДЕ – з'явитися між людьми, показуватися десь у людному місці: *Йа бо́са бос'і́с'ка / нима́ ў ч'о́му ви́йти на л'у́де / му́с'у д Вели́кон'у шош купи́ти; Ўна ни ви́йде на л'у́де / се ўстида́йі / а́ле йік ти ни бра́ла / то нима́ ўсти́ду / лише́н' скажи́ / хто ўз'еў вули́ч'ку? / ти та́меч'ки бу́ла ї ви́д'іла / А мо́же ўна ни хо́ч'і каза́ти? / наї тої / хто ўз'еў / сам призна́йіц:е / ўна ни хо́ч'і ма́ти ворогі́ў / бо то так вихо́ди / шо ви́ден ни тот / шо зле зробі́ў / а тот / шо за ц:е росказа́ў.*

ВЍЙТИ НА МО́Є (НА ЇГО́, НА ВА́ШЕ ТА ІН.) – здійснитися так, як хтось передбачав (я, він, ви та ін.): *Йілу́на ни хо́ч'і ви́знати / а́ле ви́йшло на мойе́; Хоч' ни хоч' / а ви́йшло на йіго́ / ч'о ми / ду́рн'і / ни послу́хали? / вин до́бре каза́ў; Ви́дите / ви́йшло на ма́мине / а ви гада́ли / шо йісте́ ўс'і розуми́ пойі́ли / а то найшо́ўсе хтос розумн'і́ш:иї / ви́йшло на йійі́ / та́к'ік уна́ каза́ла.*

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) НА ОДНО́ (НА ТТО САМЕ́) – залишитися (залишатися) без змін, таким, як і було; про пошуки, які не принесли змін: *То ви́йде на одно́ / ци йі́хати ко́л'ійоў ї ниспа́ти пиў но́ч'і / ци ране́н'ко пойі́хати аўто́бусом; Вихо́ди на т:о саме́ / на т':і сам'і́ гро́ш'і / мо́же / на пйе́тку доро́ш:е; А йа скаў / шо то ни вихо́ди на одно́ / йік сам ш:иў / то набога́то ме́нче кушту́йі / йік тото́ / шо бес купі́ў гото́ве / х'іба́ но́шене / з гу́мки / тогди́ випла́т'уйіц:е / а́ле на с'в'е́та хо́ч'іц:е ново́го.*

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) НА ОДНУ́ ЛІ́НІЮ – знайти (знаходити) порозуміння з кимось, виробити спільне рішення: *Ви зач'іна́йіте жи́ти / ї абе́сте ни гада́ли / шо зра́зу ўс'о пи́де гла́тко / а́ле ни допуска́йтесе сваро́к / ни пови́шуйте го́лос одно́ на о́дного / роб'і́т так / аби́ ви́йти на одну́ л'і́н'ійу / тогди́ ў ха́т'і бу́де мир / і вам ме́ц:е хот'і́ти б'і́ч'і тха́т'і.*

ВЍЙТИ (ІТЍ, ПИТЍ) НА ПРОХЍТ – піти (іти) погуляти, пройтися: *Прийшли́ товаришки́ / ўни тако́ш се ўч'е́йут / а́ле ў Ч'і́рниўц'а́х / таї ус'і́ ви́йшли на прохи́т / їди́ ї ти / на́йдеш йіх.*

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) НА РЍВНУ ДОРО́ГУ – зорієнтуватися в тому, що було (є) не зрозумілим; долаючи труднощі, досягти бажаного: *С*

ціми рахýнками йа ўже вѝйшла на рѝўну дорóгу / гаш тепéрки ўс'о зиїшлóсе; Ўс'о до коп'їки вид:áли / н'ійéких боргѝў нимá / мóжно сказáти / шо ми вѝйшли на рѝўну дорóгу; Ни розум'їйу / с котрóў вин хóди? / кажѝ йімý наї с цим усѝм вихóди на рѝўну дорóгу / наї ни морóч'і д'іўкáм гóлу.

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) С КАПАРЍ – навести (наводити) лад (порядок) у чомусь; прибиранням звільнятися від бруду; перестати бідувати, ставати заможнішим: *Кобѝбито так бóрзо робѝлосе / йік се говóри / а то ни вихóди / рахýї / шо це лиш пéршиї рас се ўб'ілѝло / а хач':éна страшнó закýр'іна / так шо с капарѝ ни скóро вѝйдемо; Ік продамó гор'їхи / шош утургýйімо / а ш'і бáбина пéн'ц'ійа / тогдѝ помáлен'ко зач'немó виходѝти с капарѝ / виберáтисе с крáїнойі б'ідѝ / до їкóйі ми допустѝлисе / отогдѝ гаш кýпиш соб'ї ч'еревѝки / а зáрас / за шо? / вѝтки*?

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) С СВАРÓК (ГНІВЍВ) – перестати сваритися, гніватися: *Буў одѝн ч'ес / шо ўни ни виходѝли с сварóк / áле повóли / повóли / таї то проїшлó / зáрас мир / прóс'у Бóга / шóби так і надáл'і бýло*.

ВЍЙТИ (ВИХОДЍТИ) С ТИХ (ДИТЍНІЧІХ, МОЛОДЍХ, ДІВÓЦКИХ ТА ІН.) **РОКЍВ** – перейти (переходити) якусь вікову межу: *Ўна ўже велѝка / ни скáжеш / шо дитѝна / ўже вѝйшла с тих рокѝў / і мáла би розум'їти / шó йе дóбре / а шó / ни дýже; Ни гризѝсе / дитѝна мáйі переїтѝ своїї рокѝ / ї вихóди з них тогдѝ / колѝ се налéжи / шó хот'їти з дитѝни ў шéстиї кл'áс'і? / ўна ни гóн:а так дýмати / йік тотá / шо ў дес'éтиї / самá вѝдиш / Вѝд'іти то вѝжу / алé хóч'іц:е л'їпшого*.

ВЍЙТИ С ТÓГО (ВСЬÓГО) – пережити якісь великі клопоти, неприємності, біду: *Ни скáржусе тоб'ї / Настýн'ко / áле напрáўду ни знáйу / йек вѝйти с тóго ўс'óго / йек зробѝти / абѝ гризóта менé попустѝласе? / бо то йік ни однó / то дрýге / сегóн:е однó / а зáўтра / дрýге*.

ВЍЙТИ С ТÓГО РÓЗУМУ – стати іншим, по-іншому оцінювати певні явища, процеси, дії: *Йа ўже вѝйшоў с тóго рóзуму / шо мих бут' за шо сéрдитисе / цéго ўже нимá; Йа ўже вѝйшла с тóго рóзуму / шо моглá за їкус дурнѝцу плáкати / дорáн'а ни спáти / йїсти себé пóйідом / ци йа ўс'о дóбре зробѝла / тепéрен'ки йа інáкше на ц:е се дѝўйу / гет інáкше*. Див. ВЍЙТИ С ТИХ РОКЍВ.

ВЍЙШЛО, ЄК (ЇК, ІК) ВЍЙШЛО – минулого не переробиш: *Гаї / бірше за ц:е ни гово́римо / ви́йшло йек ви́йшло / до́бре / шо ўс'о об'їйшло́се на це́му*; *Ви́йшло йік ви́йшло / н'іч'о́ страшно́го се ни ста́ло*.

ВИКА́ЗУВАТИ (ВЍКАЗАТИ) СЕБЕ́ – видавати себе чим-небудь; виявити те, що, на думку мовця, мусило бути таємницею: *Ни хот'іч'е́ / вин ви́казаў себе́ / де буў / с ким гово́ри́ў / йа на́в'іт' се ни допи́тувала*.

ВЍКАЛЮШИТИСЕ (РОСКАЛЮ́ШИТИСЕ) – розваритися, втратити форму і якість (про овочі, зерно) при варінні: *Фасу́л'і ни ц'іле́н'к'і / гет ч'е́сто ви́кал'ушилисе / То н'іч'о́ / до́бре / шо ўва́рен'і*.

ВИКАЛЮ́ШУВАТИСЕ – недок. в. до ВИКАЛЮ́ШИТИСЕ: *То так'і́ фасул'ки́ / шо ўни ни хо́ч'ут / шо́би йіх до́ўго вари́ти / зач'ну́т бо́йіти / тогди́ зроби́ малу́ ва́терку ї дивисе / шоби́ ни попу́кали / бо іна́кше мут викал'у́шуватисе / йа на це́му спрахтико́вана*.

ВЍКАНДИЧІТИ – випросити: *Канди́ч'іў / таї ви́кандич'іў / гада́йіш / ба́ба ни да́ла йіму́ на нові́ї тел'іфо́н? / цес ум'і́йі вит'іга́ти гро́шики / А ви ўпере́т каза́ли / шо то д'і́ўка / грошова́ смерт' / Каза́ла смих пра́ўду / а́ле ви́жу / шо то ї хло́пец до́бриї ґазда́*.

ВЍКАНЬКАТИ – докон. в. до ВИКА́НЬКУВАТИ: *Ви́кан'кали ў ба́би на л'о́ди / ни хот'і́ла дава́ти / бо сего́н:е ўже тре́тиї рас купу́йімо / бойі́ц:е / шобі́ ни засла́бли / бо Ори́с'а ўч'е́ра найі́ласе / таї ад'і́ ни го́н:а говори́ти / а́ле то д'і́ўка / де́ ўна ўм'і́йі л'о́ди йі́сти? / то тре́ба лиза́ти / а ни куса́ти*; *А де ва́ш'і коўтки́? / ўна шо? / ї ц:е ви́ж'ібрала? / Проси́ла поноси́ти / таї йа да́ла на їкиїс ч'ес / йа ко́ло ха́ти / м'ін'і́ ї так мо́же бу́ти / а ўна молода́ / йійі́ корти́т / Ўна ў вас ско́ро ўс'о ви́кан'кайі / шо ўздри́т / ме проси́ти / а ви дайіте́ / бо йійі́ корти́т? / а мене́ шо? / ни корти́т ци йа ни така́ сама́ дон'ка́? / Дон'ка́ / а́ле ў те́бе бі́рше ўс'о́го йе і ч'олов'і́к до́бриї / а ўна б'іду́йі / ни дж͡в'інди́ ї ни за́р'се на ч'уже́*.

ВИКА́НЬКУВАТИ – настирливо просити, випрошувати: *Ни вика́н'куї / бо ї так н'іч'о́ ни ви́кан'кайіш / зна́йіш / шо йа ц:е ни л'у́бйу / ц'і́хо сиди́*.

ВЍКАПАНИЙ – дуже подібний: *Іванко́ / це ви́капана Но́ц'а / а Мару́с'а ўда́ласе у Їва́на / ў та́та / і нату́ра така́*.

ВЍКАРАПКАТИСЕ – 1) докладаючи зусиль, вибратися звідкись, кудись: *Ле́дви ви́карабкалисе на цеї вер'х / тре: бу́ло ў Гребени́ грибі́ў шука́ти*; 2) вибратися з життєвих клопотів, хвороби: *Ни го́дна бу́ла /*

сара́ка / ви́карапкатисе / ўже бу́ло пі́зно / то іґ би з:агод'і́ / то ш'і мош бу́ло шош говори́ти ї на шош над'іва́тисе / а так / пі́зно.

ВЍКАРАПКАТИСЕ З БІДЍ (С СЛА́БОСТИ) – відчути полегшення; виздоровіти: *Ме́нче на газу́ мете́ вари́ти / а бі́рше ва́терку роскладá́ти / ад'і́ ў бе́рез'і поўно́ дриве́ц / таї тро́хи зеконо́миц:е / ви́карапкайітесе з б'іди́ / це ни йе ду́же вели́ке / таке́ / шо ни го́ден йіго́ переступи́ти / ў л'уді́ї маї ни таке́ трафйе́йіц:е / і то вихо́д'ут / а це пусте́*.

ВЍКВАСИТИСЕ В ЧЬО́МУС – прожити в певних умовах, набути певних навичок, почати досконало володіти чимось: *Вин зма́лку помога́ў д'е́деви / таї ви́квасиўсе ў то́му так / шо сего́н:е за рик напере́т тре: се договор'е́ти / шоби́ вин п'іч' ци пйец покла́ў / і л'у́де ч'іка́йут / бо йік до́бра п'іч' / то ї до́бра ха́та; А йа скаў таке́ / шо ви́кваситисе мош ни лиш у до́брому / то зале́жи вид заква́ски / вит то́го / ў ч'о́му се мариню́йі / И:ї / то ўс'о вид л'уди́ни́ зале́жи / ни каж'і́т м'ін'і́ / Л'удина́ л'удино́ў / а́ле йік при́м'ір до́бриї / ік ти ни мижи́ прибе́ґами / а с ти́ми / шо ўм'і́йут і хо́ч'ут роби́ти / то ї сам ви́риўнайіс:е ў робо́т'і / А йа шо? / йа т:о саме́ каў / у ч'о́му се заква́с'уйіш / то́го ї набера́йіс:е / то йа цисе́ зле сказа́ла*?

ВЍКИНУТИ С СЕ́РЦЯ – примусити забути когось чи щось: *Ни нага́дуї м'ін'і́ про тото́ / шо бу́ло / йа ви́кинула ўс'о з голови́ / А́ле ви́жу / л'у́пко л'у́ба / шо с се́рц'а / н'і / дотепе́р йіго́ ч'іка́йіш / над'іва́йіс:е на шош / Над'іва́тисе н'іхто́ ни заборон'е́йі*.

ВЍКЛАСТИ ГРО́ШІ (ГРО́ШИКИ) – витратити на щось, заплатити за щось достатньо велику, на думку мовця, суму: *Ви́клали так'і́ гро́шики / а то ўс'о / в'ід'і́ / ко́тови пид фист; Ви́клали гро́ш'і / це пра́ўда / а́ле зат:о́ дити́на ме се ўч'е́ти / тепе́рки ни так / ік гента́м / шо тоб'і́ ш'і допла́т'уйут / лиш абе́с се ўч'еў / сего́н:е це́го р'і́тко / а бі́рше тако́го / шо мус плати́ти за нау́ку / і ро́дич'і на ц:е ї́дут / бо хо́ч'ут / аби́ дити́на ма́ла кава́лок хл'і́ба*.

ВИКЛЕ́ПУВАТИ (ВЍКЛЕПАТИ) МЍСКУ – повністю з'їдати (з'їсти) те, що в тарілці, у мисці:*Ч'у́йіш / л'у́пко / так ви́клепали ми́ску / шо ч'ут' ді́рку ў ниї ни зроби́ли / гет ч'е́сто ви́йіли / Ну та ўни накупа́лисе / вода́ ўс'о ви́т'ігла і схот'і́лосе йі́сти / до́бре / шо йе ба́пка і йе до ко́го поверну́ти / ни тре́ба б'і́ч'і тха́т'і / оц:е́ ве́л:еко знач'е́йі / наї здоро́в'і росту́т / Фа́їно д'ікова́т' / наї і твоїі́ до́бре се ма́йут*.

ВЍКЛЮПАТИСЕ – *згруб*., відійти від хвороби; виздоровіти: *Лесúха вúкл'упаласе з наїгúршого / áле ш'і слабá / унá мáїже два м'í̱с'іц'і ўзим'í̱ леж'éла ў шпиталú / шо казáти? / то ік зач'іпúти слáбостеў / ни так лéхко збýтисе б'ідú / Áле дóбре / шо жúнка хот' трóхи вид:úхаласе*.

ВИКНÓ, -á – вікно: *Вúкна ў нас дубелтóв'і / д'éд'а сам робúў*; *Викнó ад'í̱ їке порошнé / наведú з ним ґл'анц*.

ВЍКОЛЬКАТИ – доглядаючи, виходити, "вúкутати" когось: *Дон'ц'í̱ йа кур'éта вúкохала / прáўда / попáлосе бýло пáру калатунúў / áле дрýг'і бýли дóбр'і / йа їіх вúкол'кала / тот'í̱ / шо лишúлисе жив'í̱ / кýтала / їік малúх д'ітúї / і шо йа допантрувáла / додивúласе? / ік кýрка лиш'éйі кур'éт / то ўна лекш'éйі / ужé ни їіст так вéсело / ік с кур'éтами / а цис'á клúч'ка / брáма / вúгодуваласе так / шо ни гóн:а бýла їти / шó велúка / а шó т'ішкá*.

ВИКÓНЦЕ, -я – віконце: *Нáв'іт' на под'í̱ йе викóнце*; *На циї їілúн'ц'і йе хáтка з викóн'ц'ами і нáв'іт' с кóмином*.

ВЍКОХАТИ – виростити, вигодувати (про дітей, худобу): *Вúкохала / ад'í̱ ік'í̱ фáїн'і бич'кú / і розýмн'і / л'ýбйут ч'істотý*.

ВЍКРАСТИСЕ (ВИКРАДÁТИСЕ) – зникнути (зникати) непомітно: *Вúкралисе / таї пишлú городáми / н'іхтó їіх ни вúд'іў / лиш с'л'ідú се лишúли / двóйі бýло*.

ВЍКРЕСЛИТИ С СПЍСКУ (С ПАПÉРЯ) – про ситуацію, коли при частому нагадуванні боржникові про борг він погрожує його не віддати: *Одúн ч'олов'í̱к назúч'іў буў у л'удúї кýпу грóшиї / вин тотó записýваў / к'í̱л'ко ў кóго ўз'еў / áле ік комýс се стрéбйувало грóшиї / то вин ішóў дцéму і прáвиў / просúў / шóби тот вид:áў / а вин тогдú казáў / дóбре / йа пров'í̱р'у / ци ти йе ў папéр'ах / браў зошéт / дивúўсе / таї казáў / так / ти йе / áле ни пéршиї / а дес пйéтиї ци шéстиї / ікúї тáмки ў нéго записаниї / твойá óч'ір'іт' ш'і ни приїшлá / а їік цес тикú дóстиїно говорúў / шо їімý трéба грóшиї / то тот пýж'іў / казáў / шо ш'і їік рас вин уч'ýйі / шо цес ме нагáдувати за доўх áбо комýс се поскáржи / то вин їігó вúкресли с спúску / і грóш'і пропáдут / ну таї шо / л'ýде ц'í̱хо сид'í̱ли / бо бойéлисе / шо ік утвóр'ут рот / то лúшуц:е н'і шч'éм / то ми тепéрки / іґ дес ч'ýйімо за доўгú / то кáжемо / анýш когóс вúкрес'л'ут іс спúскиў / шó тогдú бýде? / отáк пишлó мúжи л'ýде оцисé вúкреслити с спúску / с папéр'а / а ш'і кáжут закреслúти ў спúску / забрáти с спúскиў / отакé с цим усúм*.

ВѝКРИЧІТИСЕ (ВѝКРІЧІТИСЕ) – накричати на когось: *Ну шо / ви́кр'іч'іласе? / ста́ло ле́кше*? / *за ду́рно пу́сто нападáйіш / а пото́му хоч' говори́ти*; *Стеремкот'і́ла / ви́крич'іласе / таї̆ пишла́*.

ВИКРУ́ТЮВАТИ – викручувати: *Оцисе́ ни тре́ба викру́т'увати / наї̆ так стр'іха́йі* / *бо і̆на́кше мо́же се ви́т'ігнути*.

ВИКРУ́ТЮВАТИСЕ – викручуватися: *Сего́року ми ни го́н':і вам помоч'і́ / викру́т'уї̆тесе / і̆ек мо́жете* / *х'іба́ на́рик / ік уро́ди сат*.

ВѝКУПИТИ – купити; вдало придбати щось за гроші; купляючи щось, уміти вибрати: *І і̆а го́н:а шош до́бре купи́ти / а́ле с та́том риўна́тисе н'іхто́ ни мих / вин ум'і́ў таке́ ви́купити / шо тако́го н'іўко́го ни бу́ло / це ўже тепе́рки дес ви́жу так'і́ рукави́ц'і / шо бес па́л'ц'іў / а гента́м де таке́ бу́ло? / н'іхто́ ў сел'і́ це́го ни маў / а та́то пишо́ў буў на Вижни́цу і купи́ў так'і́ рукави́ц'і / шо ми ни могли́ се надиви́ти і̆ се наў̆бе́дувати / і̆ек вин тото́ уздр'і́ў? / де? / і̆ек се нава́жиў купи́ти / і̆а ни зна́і̆у / а ч'о се нава́жиў / бо ўни куштува́ли та́к'ік тот'і́ / шо с па́л'ц'ами / оц:е́ / гро́ший ни ду́же бу́ло / а́ле на ц:е ни пошкудува́ў / того́ і̆а каў / шо ўм'іў ви́купити таке́ / шо дру́гому і̆ ни сни́лосе / а ти ви́д'іла так'і́ рукави́ц'і? / ви́д'іла і̆іс? / так? / ну та тогди́ зна́і̆іш / за шо і̆а каў*.

ВѝКУПИТИ (ВИКУПО́ВУВАТИ) МОЛОДУ́ – частина весільної обрядодії, коли молодий батькам, родичам має віддати певну плату за наречену: *Моло́ч:иї̆ брат молодо́йі і̆іі́ продава́ў / молоди́ї̆ ви́купиў Кали́ну за фист вели́к'і гро́ш'і / бо так пра́вили* / *а вин ни торгува́ўсе*.

ВИКУ́ПУВАТИСЕ, ІК (Ї́К) РѝБА – часто, тривалий час купатися: *Р'іка́ бли́ско / па́ру кро́киў / то Іва́н ужé вику́пуваў̆се / ік ри́ба / ц'іле́ л'і́то мок у вод'і́; Зробили на Пото́ц'і ко́ўбер / таї̆ вику́пувалисе / і̆ік ри́ба / н'іхто́ ни мих і̆іх ви́т:и ви́т'ігнути / приходи́ли двеч'іру так'і́ голо́н':і / шо гаш си́н'і / пе́рше до ба́би поверта́ли / бо ўна бли́ш:е*.

ВИКУ́СЮВАТИ – викушувати: *Ану́ бер'і́т про́буї̆те цис'і́ і̆е́блука / а котре́ нидо́бре / вику́с'уї̆те і випл'о́вуї̆те / ми́жи ни́ми і̆е і̆ па́дилиц'і / ўни могли́ тро́хи се поби́ти / котре́ хот' кри́шку надогни́ле / клад'і́т убик / і̆а ни ви́д'іла / шоби́ так'і́ бу́ли би / а́ле і̆ік і̆кес попа́лосе / то ўбик / а так / ду́же сокови́т'і і̆ соло́тк'і / це ра́н'і і̆е́блуч'ка*.

ВѝКУШТУВАТИСЕ – мати великі, на думку мовця, грошові витрати: *Та ми страшно́ ви́куштувалисе по тих шпитал'а́х / сам'і́ зна́і̆іте / шо за́рас заду́рно н'іч'о́ нима́* / *ўс'о мус купи́ти*.

ВИЛАДО́ВУВАТИ – недок. в. до ВЍЛАДУВАТИ: *М’ін'і́ ту́тен'ки н'і́ цисе́ виладо́вувати / бо сама́ ви́диш / йа ма́йу свойу́ робо́ту / ни бу́ду тото́ розбера́ти / а йік бере́с:е / то зробú / мо́жу тоб’і́ тро́хи помоч’і́ / ту́тки на д'в’і годи́н'і робо́ти / йе́к йіс гада́ла? / на дв’і до́бр'і годи́н'і.*

ВЍЛАДУВАТИ – розвантажити, викласти, розкласти щось для огляду, продажу, показу: *Ви́ладували таї пойі́хали / а хто с цим усúм ме р'ет роби́ти*? / *каж’і́т / хто*?; *Ма́ма ви́ладувала ти́л'ко ўсе́го / шо ў д'іти́й гаш о́ч’і розб’іга́лисе / ко́ждиї шош наїшо́ў д΄л΄а се́бе*.

ВИЛА́ЗЍТИ (ВИЛА́ЗЄ́ТИ, ВЍЛІСТИ, ЛІ́СТИ) ІС (Ш) ШКЍРИ – докладаючи максимум зусиль, добитися (добиватися) чогось: *Уни́ ш:ки́ри вила́з΄ут / шоби́ ґа́здами вигл΄іда́ти / а то ма́ло шо помога́йі*.

ВЍЛАМИ ПО ВОДІ́ ПЍСАНО – про те, що могло би бути за певних умов, але невідомо, чи відбудеться: *Т:о / шо ўна вид:а́сце це́йі о́сени / ш’і ви́лами по вод΄і́ пи́сано / меш ви́д'іти / ўс'е́ке го́н:о бу́ти*.

ВЍЛАТАТИ – витратити велику кількість ниток чи тканини на латання чогось: *Ў Т'у́дев’і йе така́ да́ўна с'п’і́ванка про за́йц'а / вибач’е́ї / ік тоб’і́ ни ўс'о ў ниї се ўда́ст / Ої б’іх за́йіц по́пит га́йіц / розде́р сра́ку на лома́ґу / таї с'іў таї лата́йі / таї ви́латаў клубо́к нито́к / таї ш’і верете́но / подиви́ўсе наза́т' се́бе / а то роспоре́но*.

ВЍЛЕТІТИ (ВЍПАСТИ, ВЍЛЮФТУВАТИСЕ) З ГОЛОВЍ – забути: *Ви ни зна́йіте Ко́ц'а? / та вин оберну́ўсе / і йіму́ ўс'о ви́лет'іло з голови́ / вин ни ме памн'іта́ти / бо йіму́ то́го ни тре́ба / вин ли́шен' де́ржи ў голов’і́ тото́ / шо йіго́ інтересу́йі / а йі́хати ў Ко́сиў за́д'л'і не́йі? / та д:е / н'і*.

ВЍЛЕТІТИ (ВЛЕТІ́ТИ), ЇК (ІК) КУ́ЛЯ – дуже швидко вийти, вискочити звідкись чи ввійти (зайти) кудись: *Ік лиш оц:е́ Митри́ха ўч’у́ла / ви́лет'іла с ха́ти / йік ку́л'а / н'іхто́ би буў йі́йі ни спер*.

ВИЛЍЗУВАТИ, ІК (ЇК) ПЕС Є́ЦЯ – *знев., згруб*., занадто ретельно і довго, на думку мовця, виконувати якусь роботу, марно витрачаючи час і кошти: *Ко́ц'о кладе́ паркани́ / а пото́му йіх доробйе́йі / ўл'і́т'і рик бу́де / ік вин тото́ вик’і́н'ч’уйі / випуцо́вуйі / вили́зуйі / ік пес йе́ц'а / а йік би хло́пец схот'і́ў жени́тисе / то гро́шиї нима́ / бо вин ус'о́ уґро́хкаў у мури́ / отуда́ гро́шики пишли́ / а йа каў / та йік тре: бу́де вес'іл'е́ роби́ти / то ти шо / кава́лок паркана́ видруба́йіш? / ци шо́ ти соб’і́ ду́майіш*?

ВЍЛИТИ ЇЦЕ́ – знести яйце без шкарлупи, у м’якій оболонці: *Котра́с ку́рка зноў ви́лила йіце́ / тре́ба присокоти́ти / котра́*.

ВЍЛИТИЙ – те саме, що ВЍКАПАНИЙ: *Ви́лита Нóц'а / ану́ подиви́се на Ĭванкá / на циĭ фудуґрáф'ійі вин мали́ĭ / áле то ви́тко*; *Йу́рч'ік / то ви́лита Мару́с'а / у н'у ўдáўсе*; *Хлóпец / ви́литиĭ Николáĭ / лиш т:о / шо трóхи доўгобрáзиĭ*.

ВЍЛІНТАВИТИСЕ – дуже зноситися (про одяг, вироби з тканини, зокрема полотна): *Сорóч'ка гет ви́л'інтавиласе / такé нáв'іт' кóло хáти ўстит уберáти; Прóстин' так ви́л'інтавиласе / шо йік отáк се подиви́ти на сóнци / то гаш с'в'і́тиц:е / самá оснóва се лиши́ла*.

ВЍЛІСТИ (ВИЛА́ЗИТИ, ВИЛІЗА́ТИ, ВИЛАЗЄ́ТИ) БО́КОМ – спричинити (спричинювати) погані наслідки: *Отакá лу́тав'іс'т' коли́с тоб'і́ ви́л'ізе бóком / згадáйіш мойі́ словá*.

ВЍЛІСТИ (ВИЛА́ЗИТИ, ВИЛІЗА́ТИ, ВИЛАЗЄ́ТИ) З ДОВГЍВ – повністю віддати борги: *То ни шту́ка заĭти́ ў доўги́ / а йéк з них ви́л'істи*?; *Ви́л'ізли з доўги́ў / таĭ тепéрки на д'і́ти йе би́рше*.

ВЍЛІСТИ НА КО́ГОС – *евф*., мати статевий акт з кимось: *Та йа ни ви́л'іс на н'у / йа лиш уз'éў оди́н рас у дáнец / а ти ч'о менé пи́лиш? / ікóйі д'і́ч':ойі мáми хóч'іш*? / *ч'ігó се добивáйіш*?

ВЍЛІТИТИСЕ – одягтися занадто легко, не так, як цього вимагає погода: *А ви шо так ви́л'ітилисе? / вам шо / гор'іч'é? / ци ви хóч'іте позасту́д'уватисе? / ану́ бóрзо ўберáĭтесе*.

ВЍЛІТУВАТИ – перебути літо: *Пйет' разúў л'і́тувала ў полонин'і́ / аби́ Бох поми́х ш'і сегóроку ви́л'ітувати / ĭ би́рше ĭти ў полониню ни бу́ду*.

ВЍЛІТУВАТИСЕ – пас. до ВЍЛІТУВАТИ: *Д'в'і корóв'і ĭ тели́ц'а ви́л'ітувалисе ў полонин'і́ / а ми с козóў лиши́лисе бу́ли / роскóш'іў ни бу́ло*.

ВЍЛІЧІТИ – вилікувати: *Шукáĭте такóго дóхтор'а / шóби менé ви́л'іч'іў / йек так? / ви ти́л'ко се ўч'éли ĭ ни гóн':і д'éдеви помоч'і́*?

ВЍЛІЧІТИСЕ – вилікуватися: *Бáба ви́л'іч'іласе коз'éч'ім молокóм / то ду́же помич'нé / тéпла кулéшка ĭ молокó*.

ВЍЛЛУШОК, -а – 1) свіжий горіх, що випав (чи от-от випаде) із зеленої оболонки: *Моĭ / ч'іі це гор'і́х? / ти́л'ко ви́л:ушкиў / так си́ўно ўроди́ў / лиш н'іўрóку / а н'іхтó ни молóти / Та то лиш в'і́тер поду́йі / легóн'киĭ таки́ĭ / і ўс'о бу́де на земни́ / нашó молоти́ти? / Йо / áле ци ґаздá бóрзо тотó приб'іжи́т ви́збирати? / бо ох'і́ч'них нáĭдец:е богáто / за дéс'іт' м'іну́т мáйіш пиўм'і́ха / і шо / зле*?; 2) молодий здоровий хлопець; часто викор. у порівняльних конструкціях: *Так'і́ / н'іўрóку / фáĭн'і хлóпц'і / йік ви́л:ушки*.

ВИЛО́МНЮВАТИ – виломлювати; збирати (про кукурудзу): *То / ви́тко / на т'ішку́ зи́му / бо ч'іркач'і́ ўс'о то́ўч'ут / ад'і́ виногра́ду ни йі́ла / бо котре́ присти́глиĭ / ўс'о зйі́дене / лиш зеле́не се лиши́ло / сего́н:е вило́мн'ували кукуру́д͡зи / бо ĭ то д͡з'о́байут / на́в'іт' у ме́не ў гори́ц:и росте́ шош таке́ / шо ўни н'іко́ли тото́ ни йі́ли / а тепе́рки ĭ т:о йід'у́т / ускр'і́с' уни́ пе́рш'і / а йа ўже за ни́ми бо́рзо беру́ / шо ш'і се лиши́ло / отаке́ мойе́.*

ВѝЛУПИТИСЕ, ЇК (ІК) ВОВК НА ЗВІ́ЗДИ – *згруб.*, занадто довго дивитися на когось (щось); неприязно оглядати: *Ви́лупиўсе / ік воўк на з'в'і́зди / шо ти / л'у́пч'іку / та́меч'ки ўздр'і́ў? / ану́ ĭди ви́ц:и / ни заваж'е́ĭ л'у́дем роби́ти / Та вин ни на л'удйі́ї ди́виц:е.*

ВѝЛУПОК, -пка – *знев.*, про дитину чи дорослого: *Ти / ви́лупку / меш м'ін'і́ ўка́зувати? / ш'і молоко́ ни обсо́хло пид но́сом / а вин рот ўтвор΄е́йі*?

ВѝЛЬЦЯ, -ів – малі вила: *Йа ці́ми ви́л΄ц΄ами на́в'іт΄ копа́йу / ни рускале́м / а ни́ми / ану́ озми́ ў ру́ки / ĭк'і лего́н΄к'і.*

ВѝЛЮФТУВАТИ – 1) вистудити (про приміщення); те саме, що ВѝХОЛОДИТИ: *Йоĭ / іка́ сту́д'ін' / хто ч'уў так ви́л'уфтувати ха́ту*?; 2) провітрити: *Ха́ту до́бре ви́л΄уфтували / таĭ ле́кше ди́хати.*

ВѝЛЯХКАНИТИ (ВѝЛЯХКАТИ) – *згруб.*, раптово почати сварити когось: *Ви́л'ахканити / це з наско́ку напа́сти на ко́гос / зач'е́ти свари́тисе / а дру́гиĭ мо́же і ни зна́ти / за шо йіму́ така́ на́пас'т' / бо тот н'іч'о́ ни роспи́туйі / ни вийе́с'н'уйі / а зра́зу кр'іч'е́йі / таĭ ш'і до́бре / ік ни зач'іна́йі кл'е́сти; Уна́ ни ко́ждого насм'і́лиц:е ви́л'ахкати / Іва́на об'і́ĭде дес'е́тоў доро́гоў / йіго́ бойі́ц:е / а де́кого так ч'іхво́сти / шо гаш і́скри з оч'е́ĭ лет'у́т / гаш з ро́та ку́риц:е.*

ВѝМАЛЮВАТИ – пофарбувати: *Хати́ ви́мал'уван'і / так'і́ / йік пи́санка / і пидлоги́ / ĭ ви́кна / ĭ две́р'і / а ĭк'і подушки́ на лушка́х! / таке́ шит'е́ / йік на пйе́ду / а рушники́ў таки́х смих ш'і ни ви́д'іла / каў ге́зде / тако́го н'і ў ко́го нима́ / ўс'о до пор'е́тку / одно́ до о́н:ого / Ўни йіх ш'і тоги́т ви́мал'ували / а рушники́ / подушки́ / два о́бруси / то в'і́но.*

ВѝМАРШКАТИ – накричавши, вигнати когось звідкись: *Ўни ви́маршкали з'е́т'а / а де́ вин тепе́рки бу́де з ни́ми жи́ти? / ш'і ни рас згада́йут / йек кр'іч'е́ли марш м'ін'і́ с ха́ти / оĭ шо згада́йут.*

ВЍМАСТИТИ – забруднити: *Ви́мастила ру́ки са́жеў*; *Йа каза́ла питко́т'уї штан'ц'і́ / йік іде́ш / бо ви́мастиш / а ти ни послу́хаў / ч'о йіс таки́ї пусти́ї / ге*? / *ану́ подиви́се на се́бе*.

ВЍМАСТИТИСЕ – забруднитися: *Аби́ ни ви́мастилисе ко́ло гру́би / ўбера́йу фарту́х*; *Ви́мастиўсе ў боло́т'і / таї хоч' таки́ї іти́*? / *куда́*?

ВИМА́СТЮВАТИСЕ – забруднюватися: *Б'і́ле ско́ро вима́с'т'уйіц:е / те́мне л'і́пше / на не́му ни так ви́тко / йік замасти́ш*.

ВЍМАШШІНИЙ – забруднений: *Ви́маш':іна соро́ч'ка / сам зайі́дениї / мої / а шо йіс таке́ робі́ў? / Молоти́ў ч'о́рну ч'ере́шн'у / бо ни мих дос'ігну́ти / А то хто ч'ерешн'і́ моло́ти? / та це ни гор'і́хи / йої / а ч'ем ти тото́ робі́ў? / Йек ч'ем? / ви́т'іх ти́ч'ку / таї неў биў / А фасу́л'і? / Та ўпа́ли / ви шо / цьо́го ни зна́ли? / бес ти́ч'ки ўни ни ви́йуц:е / на зе́мн'у па́дайут / а́ле йім і так до́бре / ўни весе́л'і / ни ўсо́хли / Йойойо́ї / аг'і́ на б'іду́*.

ВЍМИКАТИ (ПОВИМИКА́ТИ) ПЕ́ЙСИ КОМУ́С – тягнучи за волосся когось, тим самим покарати його; набити; часто викор. у мовленнєвому жанрі погрози: *Перекажи́ / шо дес ік уздр'у́ йіго́ / то ви́микайу ўс'і пе́їси / наї ш'і хот' рас м'ін'і́ дити́ну кине́ / то жит'а́ йіму́ ни бу́де / ч'о вин верстаки́ў сво́йіх ни зач'іпа́йі / а бере́ц:е до мали́х? / бик таки́ї / наї с ста́ршими кл'у́ч'ки шука́йі / наї йім пока́же / їки́ї вин геро́ї*.

ВИ́МІНІТИ (ОБМІНЄ́ТИ) ШИ́ЛО НА МИ́ЛО – невигідно міняти що-небудь на щось: *Ти ви́м'ін'іў ши́ло на ми́ло / бо тв'ії ӡиґа́рок / мо́же / ни таки́ї фа́їниї / а́ле до́бре ходи́ў / а цес? / в'іде́ў / наза́т годині́ пока́зуйі / гаї диви́се / йек вин іде́ / котра́ за́рас годи́на?*

ВЍМІРІТИ (ВЍХОДИТИ) СВО́ЇМИ НОГА́МИ ВЗДОВШ І ВПО́ПЕРЕК ШОШ – про ґрунтовну обізнаність когось із певною місцевістю: *Ку́ти ї Вижни́цу йа ви́м'ір'іў сво́йіми нога́ми ўздоўш і ўпо́перек / Ко́сиў так ни зна́йу / а ту́тки з зажму́реними оч'е́ма мо́жу ходи́ти; Йа ік па́сла коро́ву / то от:о́ пидл'і́с'і ви́м'ір'іла ўздо́ўш і ўпо́перек / і ни лиш т:о / а́ле ї уло́гу / горп ко́ло Ф'і́липових / Калату́ру / ускр'і́с' мойі́ бо́с'і но́ги ходи́ли.*

ВИМІ́ТУВАТИ – викидати: *Йа заборон'е́йу / ни дайу́ вим'і́тувати с'м'іт'е́ ў скалу́ ко́ло р'ікі́*; *Ни вим'і́туї муту́з'і / ўно пригоди́ц:е / дес шош тре́ба заўйіза́ти / а то ниме́*.

ВЍМНІ, -я – вим'я: *Ви́мн'і мале́н'ке / а́ле молока́ / н'іўро́ку / дайе́ до́ста*; *Ви́мн'і фа́їно ум:и́ї / а тогди́ диї коро́ву*.

ВѝМНІЦКАНИЙ – зім’ятий: *Сýкн΄а вúмн΄іцкана / де / вéре / зал΄і́ско?*; *Вúмн΄іцканиї óбрус ни кладú на стíў.*

ВИМНІЦКА́ТИ – вим’яти: *Спин:úцу вúмн'іцкала / бо таќа матéр'ійа / х’ібá би ни с'ідáти / а лиш стоўéти / áле кобí так мих*?

ВѝМОРСКАТИ ПО ЛИЦѝ (ПО ПѝСКУ, ПО ТВАРѝ) КОГО́С – *згруб.*, вдарити кілька чи багато разів когось по обличчю (по роті): *Ўна нав’і́говата / приб’і́гла / вúморскала Ан:úцу по лицú ї пишлá соб’і́ / ми ўс'і ни моглú до сéбе приїтú / а б’і́н:а жúнка / йік он'ім’і́ла / ни знáйу / шо ў Парáску бýло ўштрúкло? / И:ї / а їйі богáто трéба? / мóже / т:о / шо Васúл' три ци штúри дáн'ц'і вúгул'аў з Ан:úцеў на вес'іл'ý ў йігó брáта? / ўна страшнó йігó риўнýйі / т'éшко сказáти / áле тáмки ўс'і веселúлисе / на т:о вес'іл'é / Н'і / розýмна жúнка такóго ни зрóби / отáк йа скаў / ни зрóби / с такóў б’і́йно се здибáти.*

ВѝМУЧІТИ (МУ́ЧІТИ), ЇК (ІК) КА́ЛЬВІН – спричинити (спричинювати) комусь великі страждання: *То страшнá слáб’іс'т' / вúмуч’іла йійі́ / йік кáл'в’ін; Ч’олов’і́к у Гáн'і буў погáниї до жит'á / биў йійі́ / вúмуч’іў / йік кáл'в’ін / ни даї Бóже кóмус такóго.*

ВИНДЗА́РНЯ, -і – те саме, що БУЖА́РКА, ВОЗНѝЦЯ: *У нас дóма кáжут вознúц'а / а тáмки / де т'і́тка жийé / винʒ́áрн'а.*

ВИНДЗУ́НКА, -и – копчене сало (підчеревина): *Йа ни йім солонúну / тогó ни рубáйте винʒ́ýнки / йа самóго хл'і́ба з óгир'ком óзму / Ти мýсиш покýш’іти / тýтки мáїже самá буженúч’ка / гаї дивúсе.*

ВѝНЕСТИ ВОДИ́ – принести води з ріки чи “с чюркала” – з джерела: *Вúнеси водú / таї тогдú їди / áле берú дв’і пýтни / на корóмисло / лéкше нéсти / Йа ни ўм’і́йу на корóмис'л'і / пут'н'і́ х’ітáйуц:е / таї плéч’і бол'ýт / ш’і мóжу ўпáсти ўбéрех / загаратáти з вéдрами / йа л'і́пше ў рукáх; Ік с кирнúц'і / то каўт вúт'ігни водú / а йік з р'ікú / то вúнеси.*

ВѝНЕСТИ НА СВО́МУ ГОРБІ́ (НА СО́БІ, НА СВО́ЇХ ПЛЕ́ЧЯ̀Х) ШОШ – розв’язати самостійно якісь складні проблеми, пережити біду, горе; страждати: *Бýла вóїна / а бáба лишúласе самá с тр'омá малúми д'ітмú / то сам’і́ знáйіте / йек приходúлосе / ўна / сарáка / ўс'о вúнесла на свóму горб’і́ / пóмоч’і н'івúтки ни бýло / ч’олов’і́к умéр / нéн'а старá / хто помóже*?; *А хто нам помогáў? / н'іхтó / ўс'о вúнесли на свóйіх плéч’ах / отúц'кого н'іхтó ни помúх / нáв’іт' се ни запитáў / йек се мáйімо.*

ВЍНИШПОРИТИ – ретельно шукаючи, знайти те, що заховано, чи дізнатися інформацію, призначену для вузького кола: *Вит це́го н'іч'о́ ни схова́йіш / на́їде / ви́нишпорит / абі́ де*.

ВЍНКІЛЬ (ВІ́НКІЛЬ), -кля, (-кіля) – 1) кутник, який викор. у столярних роботах для вирівнювання кутів; 2) металеві краї кухонної плити (груби): *У д'і́дов'ії ха́т'і хтос ўноч'е́ ви́биў викно́ / ўл'іс таї позабера́ў ус'і́ в'і́нк'іл'і / а пото́му питки́нуў у викно́ / ни пидийшло́ йіму́ / а́ле шо с то́го / п'іч' попсува́ў / ўна така́ розби́та дотепе́р стойі́т*.

ВЍННИЙ (ВЍДЕН)[1] – винуватий: *Пе / ти ви́н:иї у ўсе́му; Хто ви́ден у то́му / шо ти так зле го́стиў? / сам / бо / їграў сво́йім во́зом*.

ВИ́ННИЙ[2] – кислуватий, кислий: *Абі́ борш' буў ви́н:иї / пре́баба кла́ла туда́ ква́су а́бо зеле́них слиў*.

ВЍННИЙ – НИ ВЍННИЙ, А БІДУ́ МА́Ї (МУ́СИ, МУС, МУ́СИТ) ПЕРЕЖЍТИ (ПЕРЕБУ́ТИ) – загальні негаразди можуть стосуватися і тих, хто непричетний до їх виникнення: *То / Їва́нку / ни лиш с тобо́ў таке́ се ста́ло / ки́л'ко йе тако́го / шо ви́н:иї / ни ви́н:иї / а ма́йіш витпаци́ти ікү́с б'іду́ пережи́ти / ї де́коли таке́ / шо ї ни сниў би / л'удину́ ўс'е́ка не́ч'іс'т' ч'іпийе́йіц:е*.

ВИНО́, -а́ – виноградні ягоди: *Ота́м / ко́ло Їваню́ш':іного паркана́ йе вино́ / іді́ йіш*; *Нарва́ла вина́ по́ўниї кош'і́л'*.

ВЍНОСИТИСЕ – зносити (про одяг, взуття): *Гет з о́буви ви́носиласе / д Великод'н'у шош соб'і́ ку́пйу / а по́кишо так опхо́д'усе*.

ВИН (УНА́ ТА ІН.**) СВОЄ́ НА́ЙДЕ –** йому (їй та ін.) не завжди буде щастити; кожний отримає по заслузі: *Каў тоб'і́ ге́зде / ра́н'ше ци пиз'н'і́ш:е вин свойе́ на́їде / диста́не тото́ / шо заслужи́ў / йіму́ н'іхто́ ни ме так терп'і́ти / йік До́ц'а / натра́фи на таку́ / шо скру́ти йіго́ / йік бара́н'іч'ії рих / ви́д'іла йіс / ік'і́ ро́ги ў Митри́шиного барана́? / ота́к скру́ти / і йік ни сама́ / то на́їде тих / шо їйі помо́жут цисе́ зроби́ти / каў тоб'і́ / шо вин ш'і ни тра́фиў на свойе́*.

ВЍОСТРЕНИЙ – дієприкм. від ВЍОСТРИТИ: *Ниш такі́ї ви́острениї / шо мош се поруба́ти / зле / колі́ тупі́ї / а́ле ї таки́м мус пово́лен'ки лупи́ти / нима́ куда́ се ква́пити / бо ч'ва́хнеш па́лец / таї по ўсе́му*.

ВЍОСТРИТИ – докон. в. до ОСТРЍТИ: *Складі́ оту́тки на табо́рик ус'о́ / шо тре́ба ви́острити / ве́рнусе вид Андр'і́йа / таї зро́бйу / йа ма́хом*.

ВИПАНТРО́ВУВАТИ – недок. в. до ВЍПАНТРУВАТИ: *О н'і / це́го ни бу́де / йа ни бу́ду випантро́вувати / куда́ вин хо́ди / ви гет зле ра́дите / ік схо́ч'і / сам ус'о́ роска́же / тако́го ни бу́ло / абі́ хтос із нас шош прита́йуваў / у на́шиї с'імн'і́ це́го нима́ / А йа бих пишла́ на́зирц'і*.

ВЍПАНТРУВАТИ – вистежити: *Ви́пантрувала / де пид дош'ка́ми несе́ц:е ку́рка / то найшла́ там на гн΄із΄д΄і́ ку́пу йец*.

ВИПАНУ́ШКУВАНІ, -я – опредм. дія від ВИПАНУ́ШКУВАТИ: *Йа тоб'і́ т:о / та йа тоб'і́ т:о / а ти ни ц'ін́уйіш / та б'іда́ би ц:е бра́ла / к'і́л'ко йа ма́йу таке́ випану́шкуван'і вислухо́вувати? / кому́ йа шо ви́н:а? / ци ў ко́гос шош про́с'у? / н'і / а йік сам'і́ дайіте́ / то ч'о м'ін'і́ випомина́йіте*?

ВИПАНУ́ШКУВАТИ – дорікати; нагадувати комусь про колись зроблене добро; наголошувати на чиїйсь невдячності: *Мамо́ / йа ни хо́ч'у / шобі́ Га́н'а м'ін'і́ випану́шкувала за стар'і́ руму́нки / сего́н:е йа ч'ут' ни провали́ласе / м'ін'і́ лице́ лупи́лосе / ї́ду / а ўна при жинка́х мене́ се пита́йі / ци ч'еревики ни ти́снут / та йа йіх даўно́ видроби́ла ї ни збера́йусе би́рше ч'уж'і́ городи́ оброби́йети / за шо? / за нидоно́шен'ц'і*?

ВЍПАХКАТИ – 1) викурити: *Ма́хом ви́пахкаў пиў л΄у́л΄ки / а́ле ў капшуку́ ш'і до́ста т΄ут΄уну́ лиши́лосе*; 2) *перен*., набити, вдаряючи кілька чи багато разів когось рукою: *То мош ви́пахкати ко́гос по одно́му м'і́сци / йо / так у нас ка́жут / ад'і́ ўч'е́ра ў Митри́хи ч'у́ла ре́їваxи / а ў них ура́с ти́хо / таї сего́н:е се пита́йу ў нев'і́стки / а то ч'о / л'у́боч'ко / мали́ї уч'е́ра так голоси́ў / шо се ста́ло? / а ўна ка́же / шо ви́пахкала йіго́ по сра́ц'і / абі́ би́рше сам вит ха́ти н'і на крок / а то ў них нима́ паркани́ў / ни загоро́жено / таї вин поч'іб'ір'е́ў на бе́рех до скали́ / та ўни йік цисе́ ўздр'і́ли / то гаш одж͡'іхну́лисе / а сего́н:е Васи́л' ўже ко́лики наби́ў / загоро́д'уйі подв'і́р'і / Та так / а шо роби́ти? / мале́ у ч'вал' іде́ / де ўно рузум'і́йі / шо ро́би*?; *Мош і по пи́ску ви́пахкати / а ни лиш ви́пахкати т'ут'уне́ц / а ч'о н'і? / це кра́їне / а́ле ї таке́ бува́йі*.

ВИПА́ХКУВАТИ – недок. в. до ВЍПАХКАТИ: *Випа́хкуваў по па́ц':і ўден' / а́ле б'іда́ нарозу́мила / тепе́рки тото́ ў рот ни бере́ / мо́же / корти́т / а́ле ни пока́зуйі* / *Та бо то тр'і́ло / ви́тко / дийшо́ў до це́го / сам уздр'і́ў / шо себе́ гро́би*.

ВИПЍСКУВАНІ, -я – опредм. дія від ВИПЍСКУВАТИ: *С'у́та ни скаў / шо писку́йі / а́ле де́коли / ік йіму́ се ни хо́ч'і шош роби́ти / ла́ким сказа́ти / а ч'о йа? / а йа тогди́ каў / бо нас дво́йі ў ха́т'і / та́то на*

робо́т'і / а Мару́с'а ў шко́л'і / ну таї вин іде́ / уне́сти дроў ци ш’:е шош / це ни так / шобі́ пискува́ў / а́ле ма́ле випи́скуван'і йе / йе.

ВИПЍСКУВАТИ – *згруб*., грубо розмовляти з кимось, не дотримуватися приписів мовного етикету: *Таке́ мале́ / а ад'і́ йек випи́скуйі / ч’ійе́ то / вере́ / з'і́л'і? / хто так фа́їно на́ўч’е́ў дити́ну говори́ти*?

ВИПЍСУВАТИ – дорікати комусь, сварити кого-небудь: *Ви́писала так / шо ме до́ўго памн'іта́ти / згада́ла за ўс'о / шо вин робі́ў і ни робі́ў / наї зна́йі / І шо йіс до́брого сво́йім ва́д'ін'ім зроби́ла? / ти збера́йіс:е ч’олов’і́ка / ік малу́ дити́ну / ўч’е́ти ? / хоч’ / абі́ вин с'п’іва́ў лиш т:о / шо ти їгра́йіш? / ч’іка́ї / вин дес і тоб’і́ тако́йі зас'п’іва́йі / шо меш ли́кт'і куса́ти.*

ВЍПИТАТИСЕ – випитати: *Ви там бли́ш:е / ви́питаїтесе / ци ўни нам’і́рен'і ха́ту продава́ти / бо ха́ту ік ха́ту / але́ там пл'ац фа́їниї.*

ВЍПИТИ – 1) випити: *Ви́пиў мо́н'ки таї конте́тниї / ад'і́ йек фа́їно бари́ц:е*; 2) бути свареним: *Пла́ч’і / бо ви́пиў вид д'е́д'і / вин зна́йі / за шо / а ме да́л'і голоси́ти / то маї ни так диста́не / д'е́д'а тогді́ рем’і́н' с'т'е́гне / І:ї / та де Їван колі́с хло́пц'а ўде́риў? / ни каж’і́т тако́го / це́го ни бу́ло / То так / До́ц'у / а́ле ўч’е́ти тре́ба / наї зна́йі / шо ї таке́ мо́же бу́ти / Та ни ўде́ри / вин страшно́ це́го хло́пц'а л'у́би / гі́не за ним / А́ле дити́на ма́йі зна́ти пор'е́док і т:о / шо мо́жно / а шо / н'і.*

ВЍПИТИ (ДО́БРУ) ПО́РЦІЮ ВИТ КО́ГОС – бути свареним: *Кобі́би лиш йіго́ ўздр'і́ў / тогді́ ви́пйі до́бру по́рц'ійу вид ме́не / ої шо до́бру / йіго́ ш’і н'іхто́ так ни ч’істува́ў; Ви́пила таку́ фа́їну по́рц'ійу вид ма́ми / шо ш’і дотепе́р конте́тна / ни мо́жу видиї́ти́ / а ўс'о ч’е́рес те́бе / абе́с зна́ла.*

ВИПЛА́ТЮВАТИСЕ – *безос*., вигідно: *Нам випла́т’увалосе роби́ти сувен'і́ри / йі́хати з ни́ми ў с'в’іті́ / бо йек би ми цисý ха́ту збудува́ли*?

ВИПЛА́ЧЮВАТИСЕ – те саме, що ВИПЛА́ТЮВАТИСЕ: *Йек ме се випла́ч’увати / ік молоко́ та́н'че / йік вода́ / коро́ву н'іхто́ ни схо́ч’і держ’е́ти / То пра́ўда / ко́ло коро́ви ма́йіш се наробі́ти / і то ни полехкі́ / а так / йік ма́йі бу́ти.*

ВЍПОЛОКАТИ – 1) випрати (про не дуже брудний одяг, білизну): *Ви́полокала / бо то ч’е́сте / та́мки ни бу́ло шо до́ўго жмака́ти*; 2) виполоскати: *До́бре / шо вода́ ў р′іц′і́ ч’е́ста / йа б’іго́м ви́полокала б’і́ле / ўно ма́їже ві́сохло / за годи́ну мош фрасува́ти.*

ВИПРА́ВА, -и – обробка шкіри: *Ч'у́ла / шо випра́ву ў Ко́сов'і ро́бйут / а ў нас н'і / та́мки се пита́йте / а ту́тки на́в'іт' н'і до ко́го ни ї́д'іт / бо йа пра́ўду каў*.

ВИПРАВ'Є́ТИ (ВЍПРАВИТИ) КИШКЍ – *заст*., з нар. мед., у певний спосіб полегшувати (полегшити) стан хворого, у якого проблеми з кишківником: *Шобі́ ви́правити кишки́ / то вари́ли ба́биц'і / йа ўже каза́ла за ц:е / Ан:и́ц'а перевертáла на ч'е́рево бан'е́к / і мо́же / цисе́ так ут'е́гувало ч'е́рево ї тот бан'е́к / мо́же / так вири́ўн'ували кишки́ / йік буў скрут кишо́к ци ки́ли / ад'і́ л'у́де кладу́т бан'ки́ / і ўни вит'ігáйут сла́б'іс'т' / шо бу́ду каза́ти? / це ду́же да́ўне / і тот'і́ / шо на це́му се розум'і́ли / ни ўрас ох'і́ч'н'і бу́ли шош роска́зувати / а ш':е смих нагада́ла / шо ўна ўм'і́ла пидйе́зувати / зна́ла / йек тото́ розм'істи́ти / тепе́рки ни зна́йу / ци хтос у сел'і́ цисе́ ўм'і́йі / о / нагада́ласе / шо Кали́на спа́л'увала ру́жу / до не́йі с цим ішли́ / а́ле за ру́жу / то бога́то ч'у́ли / а випраўйе́ти кишки́ / в'іде́ї / ужé н'іхто́ ни бере́ц:е / ї́дут до дохто́р'іў*. Див. ВАРЍТИ БА́БИЦІ.

ВЍПРАВИТИ (ВИПРАВ'Є́ТИ) – переконуючи когось у чомусь чи погрожуючи комусь, домогтися бажаного, того, що, на думку мовця, йому належить: *Роби́тникови ни ду́же дого́д'ували ў циї́ ха́т'і / ход'іку́ йіду́ зр'іхтува́ли / а вин тото́ ни хот'і́ў йі́сти / ви́правиў до́бройі йіди́ / т:о / шо рахува́ў / йіму́ се нале́жи / йа / ка́е / ў ко́го ни роби́ў / то ш'і ни ў одни́ї ха́т'і тако́го ни дава́ли / ви пе́рш'і / де́ цисе́ до ве́ч'іра ме трима́ти? / ота́к ви́ўстидаў Митри́ху / таї уна́ розгов'і́ласе на бужени́цу / лиш проси́ла / шо́би н'іко́му цисе́ ни роска́зуваў; Ле́дви ледв'і́с'ки ви́правиў у не́го гро́ш'і / тої д'і́т':о ни хот'і́ў вид:ава́ти*.

ВЍПРАВИТИ (ВИПРАВ'ЄТИ) – обробити (обробляти) шкіру, робити її м'якою: *На́ш'а ба́ба і шки́ру ўм'і́ла ви́правити / ни лиш з не́йі шош ш:и́ти*.

ВЍПРАВИТИ (ВИПРАВ'Є́ТИ) НАТУ́РУ – змінити (змінювати) характер: *Ви́правити нату́ру мош лиш тогди́ / ік л'удина́ сама́ це́го хо́ч'і / лиш тогди́ / бо йік ї́йі до́бре с тим / шо ўна ма́йі / то ти н'іко́ли н'іч'о́ ни зм'і́ниш / абе́с умера́ў; Ви́правити нату́ру / і то ни гет / мош / іґ дити́на ш'і мала́ / то с пел'іно́к ви́тко / отогди́ мош потро́шки зач'іна́ти ўч'е́ти / аби́ ўна зна́ла ї розум'і́ла / шо йе до́бре / а шо пога́но / і йек уна́ ма́йі вести́се*.

ВЍПРАВНИЙ – особа, якій, на думку мовця, бракує доброго виховання; безцеремонний; той, хто не завжди дотримується максим

спілкування: *Ад'і́ їка цис'á дитúна вúпраўна / стайé ў р'ет ж:инкáми говорúти / кудá / верé / рóдич'і се дúўйут?; Такá йіс вúпраўна / йік Василúха / ўс'о гет фéртик знáйіш / оц:é ви дв'і ў Цáрин'і наїрозумн'і́ш':і*.

ВИПРОВА́ДЮВАТИ – те саме, що ВИПРОВАЖЄ́ТИ: *Лéхко сказáти випровáд'уї / а йік вин ни хóч'і їти? / кáже / шо йімý тýтки дóбре / шо ви соб'і́ їд'іт роб'і́т / ік вам трéба / а йа зач'ікáйу / мóжу соб'і́ на оцéс лúжнич'ок л'іч'і́ / йа ни квáпйусе*.

ВИПРОВАЖЄ́ТИ – спонукати когось піти геть, покинути певне місце: *Йік в'ір'іж'éйут когóс / то дéколи кáжут / шо випроваж'éйут / а м'ін'і́ се здайé / шо випроваж'éти / то úнче / мóжно когóс с хáти випроваж'éти / йік вин задóўго сидúт / це ни т:о / шо вигон'éйут / вимáршикуйут / н'і / áле покáзуйут / шо кудáс квáпйуц:е / ци шо йе робóта / їку горúт робúти / ци ш':е шош / йек вихóди / так / абú тот пишóў / а йік ц:е ни помóже / то ўже дивúсе самá*.

ВЍПРОСИТИ – докон. в. до ВИПРÓСЮВАТИ: *Вúпросила / таї уна витпустúла ш':е пйет' к'іл' мукú; Вúпросиў у вýїка дз͡иґарн'і́ч'ку / а йа се питáйу / нашó ўна тоб'і́ се здáла*? / *шо з неў меш робúти*?

ВИПРÓСЮВАТИ – випрошувати: *Стáрш'і д'і́ти ў нéго ўс'о випрóс'уйут / шó би ни маў / ус'ó вид:айé / йек так робúти*?

ВЍПСИ, -ив**,** тільки *мн*. – відходи: *Йек ти лýпиш барабýл'і? / к'і́л'ко ў вúпси пишлó*? / *лупú тóнче* / *бо йіх стáне лиш на пиўзимú*.

ВЍПУЖІТИ – 1) перелякати: *Д'ітúї м'ін'і́ вúпуж'іў / присил'і́т свóго пса*; 2) порозганяти: *Бáба с тóйі хáти ус'і́х пйін'ýх вúпуж'іла*.

ВЍПУЛЕНИЙ – *знев*., витріщений: *От:á жúнка такá нифáїна / вúпулена / ік ни знáйу / шо / таї ш'і фýстку завúла крúво*.

ВЍПУЛИТИ (про очі) – витріщити: *Вúпулила óч'і / і то так / шо м'ін'і́ гаш нидóбре стáло / бóйусе / шобú ни наўрóч'іла* / *ўже бýло такé*.

ВЍПУЛИТИСЕ – витріщитися: *Вúпулиласе / йік ж'éба / таї ш'і ґéмбу ўтвор'éйі* / *ни дýмаї соб'і́ / рот / ік вéрш'а* / *лиш матул'кáйі.*

ВЍПУТАТИСЕ – докон. в. до ВИПУ́ТУВАТИСЕ: *Випýтуїтесе тепéрки сам'і́ / ми рáдили / а ви ни слýхали / а сегóн:е / йік зал'і́зли ў боргú / скúглите / порáт'те нам / йек вúйти / вúпутатисе с цéго? / а ч'о ви брáли мотоцúкол' і тел'іфóн на дитин'éч'і грóш'і? / ви ни нáўч'ін'і / шо грóш'і мóжно розд'і́ти / а йі́сти хóч'іц:е шодéн'? / тáже вам по тритц'éц:і / а йек так рóзуму ни мáти? / ви шо / гарбýц нóсите на ўйéзах ци гóлу?*

ВИПУ́ТУВАТИСЕ – долаючи труднощі, виходити зі складного становища: *Тре́ба / а́ле йек уни́ ма́йут випу́туватисе з то́го ўс'о́го / ни зна́йу / ї н'іч'о́ ни го́н:а пора́дити / помога́йу гри́шми / к'і́л'ко мо́жу.*

ВИ́ПУЦУВАНИЙ – дієприкм. від ВИ́ПУЦУВАТИ: *Ч'обиткú ви́пуцуван'і / так'і́ / йік нов'і́ / н'іхто́ ни ска́же / шо ўни ўже рик убе́ран'і.*

ВИ́ПУЦУВАТИ – 1) дуже ретельно почистити; натерти до блиску: *Ад'і́ йек д'і́дик тоб'і́ фа́йно ви́пуцуваў ч'еревúч'ки / скажи́ йіму́ д'іковáт' і поцулу́ї д'і́дика ў ру́ку*; *Горш'кú так ви́пуцувала / шо ста́ли / ік нов'і́*; 2) *перен*., витерти (про заношений одяг): *Шош му́с'у с цеў ку́рткоў роби́ти / бо мали́ї так рукави́ ви́пуцуваў / шо гаш блис'т'у́т / гл'а́ба таке́ ўбра́ти / І:ї / хто на дити́ну ме се диви́ти? / На н'у ни ду́же мут / а на ма́му бу́дут / скаўт / шо сама́ ви́штрамуваласе / а дити́ну ход'йе́к пуска́йі / а йік ни ска́жут / то поду́майут.*

ВѝРАТУВАТИ – врятувати когось з якоїсь небезпеки: *Ч'олов'і́к попа́ў у б'іду́ / ледв'і́с'ки ви́ратували / наўби́рше Фед'о́ поми́х*.

ВѝРАТУВАТИСЕ – врятуватися; те саме, що ВѝБОРСАТИСЕ: *На нас звел:и́ на́пас'т' / ни зна́ли / йек ви́ратуватисе / а́ле Бох поми́х*.

ВѝРВАТИСЕ (ВИРИВА́ТИСЕ) С СЛО́ВОМ – почати (починати) говорити, виступати: *То ни ўс'ім дава́ли / а́ле Га́н'а ви́рваласе с сло́вом / і до́бре / бо сказа́ла за ўс'о / шо л'у́дем боли́т / ду́же йійі́ слу́хали / а пото́му д'е́кували ї фали́ли / тот'і́ / шо бу́ли на збо́рах*.

ВѝРҐАТИСЕ – крутитися, вертітися, ворочитися: *Ви́рґаўсе на лу́шку до ўпи́ўноч'і / ви́тко / ни мих ўсну́ти*; *Мої / та ни ви́рґаїсе / бо йік т':і ви́рґну / то ни ўста́неш*.

ВѝРЕВКАТИСЕ – накричати на когось, виявляючи невдоволення, злість: *Ви́реўкаўсе за ду́рно пу́сто / н'ізашо́ / таї пишо́ў на док*.

ВИ́РИВНАТИ – вирівняти: *С'і́ли ў ха́ту / а́ле надвор'і́ ш'і нима́ пор'е́тку / вид ги́ршого позабера́ли / а́ле ўс'о тре́ба ви́риўнати / ўбуркува́ти ко́ло схо́диў / подиви́тисе / де гр'ітки́ могли́ би бу́ти / ц:е ўже навес'н'і́ / а ни́ тепе́р / коли́ з дн'а на ден' зима́ мо́же ўпа́сти / ка́ўт / шо гор'іш':а́ми с'н'іги́*; *Цису́ гр'е́тку мус ви́риўнати / бо ўна така́ / йік доро́га пит Соки́лским / ану́ див'і́ц:е / ота́к ста́н'те ї подив'і́ц:е*.

ВѝРИВНАТИ (ВИРѝВНЮВАТИ) НАТУ́РУ – набути (набувати) позитивних якостей: *У не́го д'і́ч':а нату́ра / де йійі́ го́ден буў ви́риўнати? / ота́к ус'о́ жит'е́ ї се прому́ч'іла / сара́ка; Ви́риўнати нату́ру мош / але́ л'удина́ сама́ ма́йі це́го хот'і́ти / о / і ш'і ма́йі ма́ти во́л'у ни попуска́ти*

соб'і́ / а трóхи помуцувáтисе с тим погáним / шо мáйі ў сóб'і / отогдú / мóже / с тóго шош вúйде.

ВЍРИВНАТИСЕ – вирівнятися; стати таким, як хтось: *Наш ік ішóў до шкóли / то буў гет малúй / пос'л'і́н:иĭ стойéў / гаш у трéтиĭ кл'áс'і вúриўнаўсе / а тепéрки передогнáў ус'і́х / лиш М'іхáс' долинцкиĭ пéред ним / бо на гóлу вúш:иĭ / так шо ни переживáĭте / ў скóрим ч'ісý і ваш вúросте / наĭ здорóў бýде / Д'ікувáт' / вýĭно / шобú ĭ ви дýж'і бýли; Анý слýхаĭте / шо йа скаў / ви молод'і́ ґазди / ни гóн':і тúл'ко ўсéго мáти / ік тот'і́ / шо ґаздýйут рокáми / ш'і трóхи / трóхи / ікúĭс рик / і ви вúриўнаĭтесе / пúдете ў пóрав'ін' з нúми / шош вид нас / ікáс пúт:римка / а шош ви / таĭ бýде / ог:ó / наĭшлú ч'ем журúтисе / кобú лиш цис'á б'ідá бýла.*

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРЍВНЮВАТИСЕ) В ГОЛОВІ́ КОМУ́С – хтось почав розуміти, збагнув щось, почав діяти розумно: *М'ін'і́ гаш тепéрки вúриўналосе ў голов'і́ / д'ікувáт' / Одок'і́ / шо йістé спамн'ітáли.*

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРІ́ВНЮВАТИСЕ) З ГРЍШМИ – подолати (долати) матеріальну скруту: *Д'і́ти се вúўч'іли / таĭ у нас вúриўналосе з грúшми; Мар'і́ч'ко / то потóму вúриўнаĭц:е з грúшми / важнé / шо ўже ни мáйіте доўгúў / оц:é вéл:еко знач'éйі.*

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРЍВНЮВАТИСЕ) З ҐА́ЗДАМИ – стати (ставати) таким, як ґазди: *Колúс за тих / хто мав велúкиĭ гóнир і дýже хот'і́ў вúриўнатисе з ґáздами / казáли так / Усрáмсе / алé ни дáмсе / бо ўни з усúйі сúли т'іглúсе / у ўсéму соб'і́ виткáзували / так т'éшко робúли / шо гаш йім жúли на ч'ол'і́ вилаз'éли / áле квáпилисе стáти ни гúршими вид ґáздиў / розýмн'і с такúх гонорúў с'м'ійéлисе ĭ брáли цих назбúтки.*

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРЍВНЮВАТИСЕ) З ДОВГА́МИ – позбуватися (позбутися) боргів: *Д'éкувати Бóгу / ми ўже вúриўналисе з доўгáми / сегóн:е двéч'іру Лес'óви пос'л'і́н:е вид:áли / і ўс'о / бúрше н'і коп'і́ки н'і ў кóго ни зúч'у / Ни зар'ікáĭсе / ч'олов'і́ч'і / бо ў жит'ý ўс'éке йе.*

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРЍВНЮВАТИСЕ) З ЗДОРО́В'ЇМ – одужати (одужувати): *Ч'ýли йістé / шо йа слабувáла? / ч'ýли? / йоĭ / та то такé бýло / шо ўже смих гадáла / шо це миĭ пос'л'і́н:иĭ ч'ес / áле / д'éкувати Бóгу / ĭкос вúриўналасе з здорóўйім / мáĭже пúўрик слабувáла / лиш нидáўно витпустúло / гаш тепéрки бúрше мéнче ч'ýйусе ў сúл'і / отакé с цим усúм.*

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРЍВНЮВАТИСЯ) З РОБОТА́МИ – закінчити чи закінчувати виконувати щось, те, що вимагало тривалого часу й зусиль: *А шо / Ан:и́ч’ко / ўже йісте́ ви́риўналисе з робота́ми? / ўс'о завеснува́ли? / Та д:е / де т:о го́ден так скоро зроби́ти? / куда́?; Ік ш’і оц:е́ с'ін'це́ зро́бимо / то мош бу́де сказа́ти / шо ми ви́риўналисе з робота́ми / А ко́ло ба́би? / То ўже таке́ / к’і́л'ко там то́го? / ме́ц:е дес так коро́в’і коси́ти / ік ни бу́де спидру́ч’но випуска́ти / то ба́йка / голоўне́ / шо вели́ке зро́блено*.

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРЍВНЮВАТИСЕ) С СЛАБОСТЯ́МИ (С СЛА́БОСТЕВ) – одужати; про стан, коли хворий відчуває, що одужує: *Йа ўже трохи ви́риўналасе с слабос'т'а́ми і про́буйу на́в’іт' дес мі́жи л'у́де пока́зуватисе / ад'і́ ўч’е́ра ўже ў магази́н ходи́ла; То / Ори́с'ко / така́ сла́б’іс'т' / шо з неў ни го́ден бо́рзо ви́риўнатисе; Д'е́кувати Бо́гу / бі́рше ме́нче ви́риўналисе с сво́йіми слабос'т'а́ми / голоўне́ / шо найшо́ўсе до́брий л'ік / бо два м’і́с'іц'і пи́ла ўс'е́ке л'іка́рство / а то ш’і гі́рше става́ло*.

ВЍРИВНАТИСЕ С СТА́ТКАМИ – не відчувати матеріальної скрути; стати заможнішим: *То бу́ла гол'ач’і́йа / а тепе́рки ўни фіўст ви́риўналисе с ста́тками / Того́ / шо д'і́ти пишли́ на роботи́ / а Митри́ха рик бу́ла ў с'в’іта́х / позаро́бйували / тай то ви́тко / Ну то так / так / коли зач’е́лисе нигаразди́ / то тот'і́ / шо ни ма́ли до́бройі ґа́зди / повийіха́ли с'в’іта́ми / аби́ шош зароби́ти / йім ни бу́ло / шо ўтрач’е́ти / побу́ли та́мки / т'е́шко роби́ли / а́ле верну́лисе з ікоу́с коп’і́коў / тай тепе́рки ма́йут / а ц':і / шо лиши́лисе / то сид'у́т на то́му / шо ї тогди́ / бо ў селі́ вели́ких зари́пкиў нима́ / лиш т:о / шо з горо́ду / с са́ду / ну і хто ма́йі хот' іку́с робо́ту / то ду́же пом’іч’не́*.

ВЍРИВНАТИСЕ (ВИРЍВНЮВАТИСЕ) С ЦИМ УСЍМ (З УСЄ́КИМ) – подолати труднощі, позбуватися різного роду клопотів: *Най би йа т:о ўс'о пороз'м’іта́ла / ви́риўналасе с цим уси́м / отогди́ мош бу́де ду́мати і за т:о / шо ти ка́жеш / а до́ти ни вийде*.

ВЍРИВНАТИСЕ У ЖИТЮ́ – про стан, коли подолано життєві труднощі і комусь стало краще: *Се згри́зла бу́ла за д'іти́й / а́ле / бо́ле / шо ў них ви́риўналосе ў жит'у́ / вигл'іда́йі / шо ви́йшло на ри́ўне / йа гаш се бо́йу кому́с каза́ти / шобі́ ни зуро́ч’іти / каў лиш тоб’і́ / бо ти свойа́*.

ВЍРИВНЕНИЙ – вирівняний: *Доро́гу риўна́ли / а́ле ни ви́риўнали / ўна ни ви́риўнена / йік ма́ло би бу́ти / і де ўна го́н:а бу́ти ри́ўна / ік неў л'іс во́з'ут / бі́рше ўноч’е́ / йік н'іхто́ ни ви́ди.*

ВЍРІДИТИ (ВІ́РІДИТИ, ВИРІЖЕ́ТИ, ВІРІЖЕ́ТИ) В ДОРО́ГУ – провести (проводити, проводжати) когось, хто десь був, гостював чи просто кудись вирушає, від'їжджає: *Таї шо / Йіле́ / в'і́р'ідили йісте́ сво́йіх у доро́гу? / побу́ли тро́хи на с'в'і́жому во́здус'і / видизна́ли ба́бу / таї пойі́хали? / наї здоро́в'і бу́дут ва́ш'і ўну́ки / Аби́ ї ви здоро́в'і бу́ли / Паз'у́н'ко / та наї і ва́ш'і вас т'і́шут; Уч'е́ра мойі́ пойі́хали / ви́р'ідила смих у с'в'іт таї се жу́р'у / бо то доро́га; Бу́ла заба́ва / а пото́му вин йійі́ вир'іж'е́ў*.

ВИРІЖЕ́ТИСЕ – виряджатися, відправлятися кудись; проводжати когось, дотримуючись певного обряду; дуже довго прощатися: *Вир'іж'е́лисе з годи́ну / то Йіле́на йійі́ ви́р'іди / ди́йдут до кирни́ц'і / таї зноў верта́йуц:е / а́ле ўже Мар'і́ка вир'іж'е́йі / ни могли́ наговори́тисе; Зач'іка́ймо / молод'і́ ўже вир'іж'е́йуц:е ў село́ / йіх ви́р'ідимо / таї тогди́ на пиў годи́ни мош бу́де видлуч'е́тисе / ни до́ўше / бо ту́теч'ки мус помоч'і́*.

ВИРОБ'Е́ТИ – 1) виробляти: *Колач'і́ тре́ба ўм'і́ти до́бре виробйе́ти / печ'і́ / тогди́ ўни бу́дут ви́гл'ід'н'і*; 2) вичиняти: *Ни шту́ка ви́квасити шки́ри / тре́ба ўм'і́ти йіх фа́їно виробйе́ти*.

ВЍРОБИТИ – докон. в. до ВИРОБ'Е́ТИ: *То ї без гор'і́йуки мош таке́ ви́робити / шо ни меш зна́ти / йек с то́го ви́йти / ви́путатисе / бога́то ни тре: / сказа́ў па́ру слиў / і ўже гото́во / А́ле бо і то твере́за голова́ ни рас таке́ витвор'е́йі / шо ни го́ден розказа́ти / ш'і ги́рше / йік пйе́на*.

ВЍРОБИТИ РУ́КИ – тяжко фізично працюючи, втратити силу в руках і / чи привабливість рук; через важку працю не бути доглянутими (про руки): *Ви́д'іла ўч'е́ра Ан:и́цу / уна́ з аўто́буса / а йа туда́ / тре́ба бу́ло ў Ко́сиў / і шо йа скаў? / вигл'іда́йі нипога́но / це ік так зде́леку подиви́тисе / а йік бли́ш:е / то ї змо́рш'ки на лици́ / ї ру́ки ви́роблен'і / ш'і молоди́ц'а / а́ле питста́ркувата / То к'і́л'ко їйі бу́де ро́киў? / А йа ви́тки зна́йу? / йа ни роки́ рахува́ла / а диви́ласе / йек вигл'іда́йі / То / л'у́пко / їке ў ко́го жит'е́ / так і ме вигл'іда́ти / то лиш так*.

ВЍРОБИТИСЕ – 1) багато працюючи, знесиліти, постаріти: *Іва́н ш'і ни йе гет стари́ї / вин з мо́го ро́ку / а́ле ви́робиўсе / вигл'іда́йі / йік д'іт / іґ би маў в'іс'імдис'е́тку*; 2) стати кращим на вроду (здеб. про дитину): *Дити́на бу́ла ни ду́же фа́їна / а́ле диви́се / йек ви́робиласе / іка́ ста́ла*; *Мар'і́ка ви́робиласе / тепе́рки до́ста фа́їна / шо н'і́*? / *Та йек н'і? / до́ста фа́їна*.

ВЍРОБИТИ СЍЛУ (ЗДОРО́В'Ї, ЗДОРО́В'ЇЧЬКО) – виснажитися, знесилитися в роботі; втратити здоров'я: *Вин бутина́ми ві́робиў свойе́ здоро́ўйі / а пото́му / йік пло́ти гнаў / ш'і дода́ў / таї с то́го засла́п / а слабо́му / Йу́ц'ку / с'в'іт ни ми́лиї / та ви ц:е зна́йіте / бо тако́ш йі́сте пережи́ли бога́то / Oї шо смих наб'ідува́ўсе / ти́л'ко ни списа́ў би тото́ на воло́виї шки́р'і / фист наб'ідува́ўсе*.

ВЍРОСЛИ (ВЍРОСТУТ) (РО́ГИ) В КО́ГОС – хтось довго чекав (буде чекати) когось (на щось): *М'ін'і́ ўже ро́ги ві́росли / до́ки йа вас прич'іка́ўсе / де мош ти́л'ко ходи́ти?; То ро́ги мо́жут ві́рости / до́ки йіх се доч'іка́йіш; Ро́ги ві́ростут / по́ки доч'іка́йіс:е ўб'і́ц'іного / бо ўб'іц'е́ти / то наїле́кше; Мої / вам ш'і ро́ги ни ві́росли / оту́тки ти́л'ко ч'іп'і́ти? / ви ни ві́дите / шо с це́го ч'е́кан'а ко́ристи ни бу́де.*

ВЍРОСТИ, ЇК (ІК) СПИД ЗЕМНІ́ – з'явитися несподівано, раптово: *Лиш поду́мала за н'у / ступи́ла крок / а ўна пере́до мноў / ві́росла / ік спид земн'і́ / ч'е́сте ч'у́до / Йо / то бува́йі таке́*.

ВИС, -во́за – те саме, що ФЍРА: *Ўни де́ржут ко́н'і / на то́му заробі́йе́йут / бо дес шош приве́сти / ци ві́орати кому́с / ўс'і до них / ци стари́ї іде́ / ци з'ет' / хто ме́нче зави́зниї / ма́йут вис / і нам з ба́бинойі присади́би ўс'о суда́ повози́ли.*

ВИСВЍСТЮВАТИСЕ – зникати безслідно; марно витрачатися (здеб. про гроші): *М'іха́ / ни свисти́ ў ха́т'і / бо гро́ш'і мут висви́с'т'уватисе; Ў ха́т'і ни во́л'но свиста́ти / бо н'ійе́ка коп'і́ка ни заде́ржиц:е / ус'о́ ме се висви́с'т'увати / це тики́ пра́ўда / просвисти́ш на́в'іт' тото́ / ч'іго́ ш'і нима́ / а могло́ би бу́ти / свист ме видгон'е́ти на́в'іт' наїме́нчу коп'і́йіч'ку*.

ВЍСЕЛЕНІ, -а – виселення: *Ўже бу́ло дес рик по ві́селен'у / йік уроди́ўсе Ўла́дӡ'о / вин ста́рший вид О́л'ки*; *У ві́селен'і ми з не́неў і ба́боў за ґруне́м жили*.

ВЍСЕЛКА, -и – те саме, що ВЍСЕЛЕНІ: *Це се ста́ло у ві́селку / йа мала́ бу́ла / а тво́йі ма́ми ш'і ни бу́ло на с'в'і́т'і / ўна пото́му ўроди́ласе / то к'і́л'ко це ўже ро́киў*? / *За́рас се поди́вимо / йа поду́майу*.

ВЍСИПАТИ (ВИСИПА́ТИ) – вилити (виливати): *Ти ч'о мили́н'іну во́ду висипа́йіш пид йе́блун'у? / ўсо́хнути мо́же.*

ВЍСІПАТИ (ВЍТІГАТИ) ЗА КЍСКУ (КИСНЍЦІ, ЗА ЧЮ́ПЕР) КОГО́С – потягти декілька чи багато разів когось за волосся, виявляючи негативне ставлення до когось; у такий спосіб караючи когось: *То*

пре́баба ла́кома бу́ла ви́с'іпати котру́с із нас за ки́ску / ік ми йийі́ ни слу́хали ци заду́же гу́пали нога́ми / с'м’ійе́лисе / ік уна́ припоч’іва́ла / полехки́ т'ігла́ / то ни бол'і́ло / а́ле ми ви́д'іли / шо ўна ду́же серди́та / а наїбі́рше ўна л'у́тиласе / йік не́н'а на́ш’а л'е́же кри́шку подр'іма́ти / а ми зач’іна́йімо ре́їваxи роби́ти / ўступа́ласе за н'у / бо ви́д'іла / к’і́л'ко роботи́ў за ден' уна́ переробйе́йі / ци ў м’і́ну їде / при́їде трун:а́ / а д'і́ти цего́ ни розум’і́йут / ви́скайут / пусту́йут / бо д'і́ти / к’і́л'ко ўс'е́кого бу́ло / ни зду́мала бес; *Та н'і / вин йиго́ ле́да / ду́же ни биў / а́ле тро́хи ви́с'іпаў за ч’у́пер / бу́ло таке́ / шо бу́ду каза́ти*.

ВЍСІТИ НА ВОЛОСКУ́ (НА ВОЛОСЍНІ) – бути у становищі, коли могло здійснитися щось неприємне або й непоправне: *Жит΄е́ на волоску́ ви́с΄іло / а́ле / д΄е́кувати Бо́гу / ви́карапкалисе*.

ВИСКА́КУВАТИ (ВЍСКАКНУТИ) ПО́ПЕРЕТЬ (ПО́ПЕРЕТ) КО́ГОС – не дотримуватися правил етикету, зокрема мовного: *Ґа́зди соб’і́ говор'ут / а йа ни бу́ду виска́кувати по́перет' них / то нифа́їно; Штефа́н прийшо́ў до Іва́на шош се запита́ти / се пора́дити / а Мар'і́ка ви́скакла по́перет' ч’олов’і́ка таї зач’іна́йі роска́зувати / шо́ Штефа́н ма́йі роби́ти / бо ўна наш’у́рила ву́ха і ўч’у́ла / за шо ўни говор'ут / то Іва́нови лице́ се лупи́ло з усти́ду / а ций хот' би шо; Йуц'ко́ви пора́ди до́хтор'а тре: / а ни тво́йі / то хто тебе́ шпи́ґаў виска́кувати по́перет' до́хтор'а ї ра́дити дру́гому / йек вин ма́йі се л'іч’е́ти / іке́ твойе́ д'і́ло? / за таке́ / ік йис йиго́ се допи́тувала / ни во́л'но се пита́ти / ік схо́ч’і / л'удина́ сама́ ска́же / а йік н'і / то н'і / і фе́ртик; Ан:и́ / то ни до те́бе се пи́е / тої ни кажи́ даї Бо́же / йа з Мару́сеў гово́р'у / ни виска́куйу по́перет' не́йі / ік наї ни ка́жу / хто*.

ВЍСКАТИ – кричати, викрикувати, голосно сміятися: *Лу́скайут двер'ми́ / ви́скайут / с'м’і́т'ут / а́ле наї / то д'і́ти / ўни ни го́н':і бу́ти так’і́ запи́шнен'і / йік Васили́ха*; *Ти ма́ма / кажи́ наї ц'і́хо сид'у́т / бо ўни так ви́скайут / шо спа́су нима́ / д'е́д'а лежи́т / ў не́го голова́ лупа́йі / а ўни мене́ ни слу́хайут / х’іба́ бих прут бра́ла / припри́ йіх*.

ВЍСКАТИ, ЇК (ІК) БИ МЕДВЕ́ДЯ УЗДРІ́В (УЗДРІ́ЛА) – хтось викрикує, дуже налякавшись чогось: *Уздр'і́ла ж’е́бу / таї так ви́скайі / ік би медве́д'а ўздр'і́ла*; *Іки́ї ґу́рскиї? / ви́скайіш / іґ бес медве́д'а ўздр'і́ў / йе там медв’і́т'? / гаї кажи́*.

ВЍСКАТИ, ЇК (ІК) МОЛОДУ́ХА – викрикувати, голосно сміятися (про жінок), бажаючи привернути чиюсь увагу, зокрема чоловіків: *Гада́ла смих / шо йийі́ хтос скоби́ч’і / бо ч’о би ма́ла так ви́скати? / а то н'і /*

н'ікогʼі́сʼко нимá / лишéн' Мʼіхáйло се показáў кóло ворúн'а / Ну та цéго дóста.

ВЍСКІПАТИСЕ – докон. в. до ВИСКІ́ПУВАТИСЕ: *О: / то шʼі ўс'éке мóже вúс'кʼіпатисе / нáвʼіт' такé / шо ти бес і ни догадáўсе*.

ВИСКІ́ПУВАТИ ОДНÓ (ОННÓ), ДРЎГЕ, ТРÉТЕ – дошкуляти; дошукуватися до істини, до найдрібніших деталей: *Шо говорúти? / мóва / то тáкʼік кирнúц'а без дна / ти вис'кʼі́пуйіш он:ó / дрýге / трéте / гадáйіш / це ўже богáто / дúвис:е / а то йе чʼітвéрте / слýхайіш / ік хтос говóри / а то йе пйéте / а потóму самá шош розгáдуйіш / мої / та то шʼі отáк кáўт / йéк йа за ц:е забýла? / йа цисé каў до тóго / шо ти пúшеш і ўже йіс богáто позапúсувала ўс'éкойі бéс'іди ĭ гадáйіш / шо то йе кинéц / а то почʼіткú / бо кин'ц'á ў цéму нимá ĭ бýти ни мóже / каў тобʼі́ / то ік гл'ібóка кирнúц'а / гадáйіш / шо ўздрúш дно / а йігó нимá / отакé с цим усúм; Йілé / ни робú так / чʼоловʼі́к прийшóў з робóти / хóчʼі крúшку вид:ихнýти / а ти зачʼінáйіш вис'кʼі́пувати он:ó / дрýге / трéте / нагáдуйіш за тотó / шо вин шʼі двʼі нед'і́ли тóму маў зробúти / то йек так мóжно? / хóчʼіш / шобú вин шукáў собʼі розрáди дес úнде*? / *ік хочʼ / тоĭ дáл'і так робú*.

ВИСКІ́ПУВАТИСЕ – виявлятися, ставати явним: *Наĭ вис'кʼі́пуйіц:е / шо собʼі́ хóчʼі / мʼін'і́ тотó ни шкóди / а чʼо ўно мʼін'і́ мáйі шкóдити? / йа шо / когóс убúла? / ци ĭкус нáпас'т' комýс зробúла? / йа н'ікóму зла ни зробúла / то чʼо мʼін'і́ се грúсти? / а йік хтос шош вúгадайі / то ўже на йігó сóвʼісти*.

ВЍСЛАБУВАНИЙ – виснажений хворобою: *Нóц'а такá ўже бýла вúслабувана / шо вúтко було / до чʼóго ĭдéц:е / ни даĭ Бóже / н'ікóму*.

ВЍСЛАБУВАТИ (ВИТСЛАБУВÁТИ) – тривалий час хворіти: *Вúслабуваў зо штúри мʼі́с'іц'і / та де: / де: / бúрше / дес зо пúўрик*; *Пал́агна вúслабувала дóўгʼі рокú / ĭ шо би ти сказáў ?/ тикú вúйшла с тóго*.

ВЍСЛОБОДИТИ (ОСЛОБОДЍТИ) – вивільнити, звільнити: *Вýйно / поклáли йíсте свóйі бисáги мʼін'і́ на нóгу / анý пидоĭмʼі́т йіх / наĭ йа вúслобод'у нóгу / бо гаш затéрпла*.

ВЍСЛОБОДИТИСЕ (ОСЛОБОДЍТИСЕ) – звільнитися: *Вúслободиўсе буў ў пйéтиĭ / а зáрас шош óзму ў рот / таĭ тогдú зачʼнемó робúти / до вéчʼіра шʼі кýпа чʼісý*.

ВЍСОКОТИТИ – вистежити: *Ни спáў дв'і нóч'і / таї тикú вúсокотиў / хто кýри крадé*; *Вúсокотила вýїка ў горóд'і / таї пишлá з ним шош говорúти / інтерéсно / шо ўна мáйі з ним до бéс'іди?*

ВИСОКÓТЮВАТИ – вистежувати: *Н΄ікóго ни бýду високóт΄увати / наї бýде / шо бýде / ходúти нáзирц'і ни зберáйусе / А ти рас пидú таї меш знáти / накúл'ко вин слúўниї / меш знáти йігó ходú / уздрúш / ци ўни тот'í / шо вин роскáзуйі.*

ВИСÓТУВАТИ ЖЍЛИ – те саме, що ВИТІГÁТИ ЖЍЛИ: *А шо гадáйіте / такá робóта ни висóтуйі жúли? / то прéц'ін' / бýтин*.

ВЍСОХЛИЙ (ВЍСОХНУТИ) НА СКÍПКУ – дуже худий; занадто схуднути: *Йо / вýїко вúсохлиї на ск'íпку / áле то вит стáрости / ни вигл'ідáйі / шобú вин буў слабúї / стáрш'а л'удинá так се мáйі*; *Івáн поч'орн'íў / на с'к'íпку вúсох / ч'ýйіте / вúсох так / шо з нéго н'іч'ó се ни лишúло / лиш óч'і та нис / а ўна ад'í їка попрáўлена / И:ї / та де вин вúсохлиї? / ў нéго кис'т' такá*.

ВЍССАТИ С ПÁЛЬЦЯ – вигадати; стверджувати те, чого насправді не було: *Парáс'ц'і збрехáти / рас пл'ýнути / отáк мóже дивúтисе на тéбе / говорúти / таї н'іч'ó / а у їкиїс ч'ес здибáйусе дес з Василúхоў / сус'íдоў / а т:а се питáйі / ч'о йа за н'у т:о і т:о говорúла? / б'íйтесе Бóга / каў / де йа за вас отакé пустé моглá бих сказáти? / та м'ін'í йізúк би ўсох / то гет ус'ó Парáска вúс:ала с пáл'ц'а / страшнá жúнка / дипрáўду страшнá; Йої / та кóжде / кожд'íс'ке слóво Петрúха вúс:ала с пáл'ц'а / йек йа такé гон:á би казáти? / та бих с цéго м'íс'ц'а ни ўстáла / ік йа про вас с кúмос говорúла / м'ін'í би нáв'іт' ў гóлу такé ни прийшлó / аг'íнаб'іду*.

ВЍСТАРІТИ РÓЗУМОМ – у похилому віці утратити розумові здібності: *Йа ш'і ни гет вúстар'іла рóзумом / абú слýхати / шó м'ін'í дрýг'і рáд'ут / дрýгому шо? / вин ни знáйі / ш'ч'óго ўс'о зач'éлосе / шó хто казáў / ч'ó так се стáло / а йік йа зач'éла би зáрас острúтисе / шó би дóброго зробúла? / н'іц н'іч'ó / бýло би ш'і гúрше / а так повóлен'ки / мóже / ўс'о ўс'éдец:е.*

ВИСТИВÁТИ – вистигати, охолоджуватися: *Наї вистивáйі / бо то дýже гор'éч'е; Гаї / бóрзо с'ідáїте / бо то вистивáйі / метé потóму студéним задовол'н'éтисе*.

ВЍСТИТИ – докон. до ВИСТИВÁТИ: *Борш' вúстиў / х'ібá бих зноў пидогр'íла?; Дóки йістé їшли / то ўс'о вúстило / тепéрки студéне йíште / Та н'і / то ш'і тéпле / дóбре йістé зробúли / шо накрúли рушникáми /*

д'іковáт' / дáйте свóйу рýку йа хóч’у поцулувáти / шо ўна так се натрудúла / шó би ми без вас / мáмко / робúли?

ВЍСТОЇНИЙ – дієприкм. стос. ВЍСТОЇТИСЕ[2]: *Вúстойіниї сир стайé диркáвиї / сухувáтиї / з нéго дóбре робúти брúндз͡у*.

ВЍСТОЇТИСЕ – 1) багато стояти десь: *Вúстойіласе задýрно / ікрáс пидийшлó / шо йа мáла брáти / а ў кáс'і лиш закрúли викóнце ї пишлú на об’íт / а це годúна / а потóму ікас вúйшла ї сказáла ни ч’ікáти / бо грóш’і се с'к’ін'ч’éли / зáўтра мут давáти / ўже с полýн':а / таї отакé мойé гóс'т'ін'і*; 2) набути відповідної якості (про сир, вино): *Йік винó вúстойіц:е / то стайé пйéне / Ну та то ш’і залéжи / ш ч’óго ўно зрóблене / поз'іч’нúк пйéниї / а з йéблук / ни такé*.

ВИСТÓЮВАТИСЕ – докон. в. до ВЍСТОЇТИСЕ: *Ви йек соб’íі хóч’іте / а йа ни бýду вистóйуватисе за цúми милниц'áми / до зáўтра йіх ни росхапáйут / а йік ни бýде / то об’íідусе / нимá страхý*.

ВИСТРИГÁТИ – збуджувати апетит: *Водá с ч’ýркала так вистригáйі / шо зйíў би бикá / фист йíсти хóч’іц:е*; *Менé вúстригло коло р΄ікú / бо ўже три годúн'і купáўсе*; *С'в’íжиї вóздух вистригáйі / похóдиш кóло водú / надúхайіс:е / таї тогдú бúрше смакýйі / ўже ни кн'ýсиш кóло терел'á*.

ВИСТРИГÁТИ В ЖОЛÝТКУ – “смоктати” від голоду, боліти: *М’ін΄í так вистригáйі ў жолýтку / шо ни гóден терп’íти / дáйко шош*.

ВЍСТРЯПАТИ – докон. в. до ВИСТРЯ́ПУВАТИ: *То / мáмо / і ўдолúн'і / ї на рукавáх / трéба легóн'ко вúстр'апати / áле ни так / шóби стр'áмки вúс'іли / а лиш так / йік напúў пáл'ц'а / ни бúрше / сýкон'ка мáйі бýти такá / йік отýт намал'óвано / вúдите / іке ўно / велúких стр'áпан'ц'іў нимá*.

ВЍСТРЯПАТИСЕ – випасти зі структури, плетива (про нитки на краю тканини), вибитися (про волосся з-під хустки); зноситися, витертися (про краї одягу): *Ў бáби вóлоси се вúстр'апали спит фýстки / скажú наї крáш:е завúйіц:е; Рукавú ўдолúн'і на бл'ýс'ц'і гет вúстр'апалисе / хот'íўше питú кудáс / ужé шош úнче мус уберáти*.

ВИСТРЯ́ПУВАТИ – висмикувати, витягати нитки з краю тканини: *Ни трéба вистр'áпувати / тáк’ік отут / питкот'íт / ік се налéжи.*

ВИСТРЯ́ПУВАТИСЕ – недок. в. до ВЍСТРЯПАТИСЕ: *Кóўн'ір на сорóц':і такúї / шо з нéго ўжениткú вистр'áпуйуц:е / áле шо хот'íти? /*

к’і́л'ко ўже ро́киў цис'а́ соро́ч’ка но́сиц:е? / того́ ї прол'інта́виласе / іґ би то лиш ко́ўн'ір / а то ўс'к’р'іс'.

ВИ́СТУДИТИ – впускаючи холод, охолодити щось, зробити холодним: *Ви́студили ха́ту / бо две́р'і лише́н' рип та рип / таї́ ш’і кобі́ до́бре запера́ли / а то лиш’е́йут утворе́н'і / іґ би хтос маў фі́роў ўі́хати.*

ВЍСТУДИТИСЕ – охолодитися: *Ў хоро́мах ви́студилосе / бо пит ни закри́тиї / ви́тко / забу́ли закри́ти / бо ад'і́ ї драби́на йе / хтос по шош туда́ ї́шоў / на́їко / прии́де Лес'о́ / то се запита́ййімо / Мамо́ / ни пита́їтесе / бо це йа ни запе́л:а / йік зл'іза́ла з гор'і́хами / хот'і́ла пото́му ш’і шушени́ц уз'е́ти / таї́ забу́ла / йа ви́н:а.*

ВИСТУ́ДЮВАТИ – недок. в. до ВИ́СТУДИТИ: *Мої́ / вам гор'іч’е́ / шо ви ви́кна поўтвор'е́ли? / хто ч’уў так висту́д'увати ха́ту*? / *Бабо́ / наї́ кри́шку прол'уфту́йіц:е / наї́ во́здуху тро́хи се ўпу́сти.*

ВИСТУ́ДЮВАТИСЕ – недок. в. до ВИ́СТУДИТИСЕ: *Ў ба́би тепло́ / бо йе п’іч’ / а ту́тки лиш гру́ба / таї́ ст'і́ни тоне́н'к’і / того́ ї висту́д'уйіц:е так / ту́тки ни допали́ўбисе / бо ц':а ха́та перене́сена з і́нчого пл'ацу́ / ба́ба купи́ла гото́ву / то ни т:о́ / шо би хтос клаў і ду́маў / йек бу́де л'і́пше / ї́ка бу́ла / таку́ купи́ли / того́ ўна студе́на.*

ВИСТУ́ЖУВАТИ – те саме, що ВИСТУ́ДЮВАТИ: *Ту́тен'ки дроў ни доно́сис:е / йік ота́к мете́ висту́жувати хач:’е́ну / Мамо́ / мус л'уфті́ роби́ти / бо нима́ ч’ем дихну́ти / ч’у́йіте / йек па́хне при́гор'ами? / то шо? / тим ди́хати? / поб’і́гла до дити́ни / а то зач’е́ло пригора́ти / то шо бу́ло важн'і́ш:е / припантрува́ти горш’о́к ци дити́ну?*

ВЍСУНУТИСЕ (ВИСУВА́ТИСЯ) З БУ́ТОРАМИ – з’явитися (з’являтися, зникати) з багатьма речами (валізами, сумками): *Так до́с΄в’іта ви́сунулисе з бу́торами / шо ми ї ни ўч’у́ли*; *Ди́ўйусе / а ўни лиш ви́сунулисе з бе́рега з бу́торами / ви́тко / на аўто́бус.*

ВИТА́К – *незм*., потім, пізніше: *Н'і / за тото́ ни беремо́се / то мо́жно вита́к зроби́ти / ква́пмо т:о / шо голоўне́ / шо гори́т; По́ўниц'а вита́к / то ш’і ни ско́ро; То ўже вита́к бу́ло / ни ў саме́ вес'іл'е́*; *Гаї́ / ход'і́м / вита́к тото́ зро́биш / бо се забаримо́; Каза́ў / шо вита́к / таї́ ад'і́ по сего́н'ішниї ден' ни зробі́ў / ни слі́ўниї ч’олов’і́к / а йа шо / к’і́л'ко ч’іка́ти? / сама́ гребл'і́ зр'іхтува́ла / ма́йу нов’і́ / а́ле ўни т'ішк’і́ / а цис'і́ лего́н'к’і / шти́ри зу́би покла́ла / таї́ полиже́ц зроби́ла / на́їко / йік здиба́йу Николайа́ / ци здогада́йіц:е запита́тисе за гребл'і́? / ци ме ч’іні́тисе / шо ни памн'іта́йі*?; *Це вита́к зро́бимо / за́рас ку́татисе тре́ба.*

ВЍТАЛАБАНУВАТИ – витолочити, знищити щось (озимину, отаву, рослини на грядках): *Худóба так вíталабувала Моч'ірý / шо тáмки ўже нимá шо пáсти / бýдемо гнáти ў Калатýру*; *Кач'кú так вíталабанували гр'ітки́ / шо с тóго н'іч'ó ни бýде / ни ўсокотúла / дверц'éта ни запéл:а / таї мáйу клóпит / а йім шо / йім роздóл'і*.

ВЍТАЛАБУВАНИЙ – витолочений: *Отáва вíталабувана / ї́киї ґýрскиї тýтки ўноч'é коч'éўсе? / хто м'ін'í цисé скáже*?

ВИТÁТИСЕ – вітатися, подаючи руку (про привітання осіб чоловічої статі): *Вин з ус'імá витáўсе / і м'ін'í рýку даў*; *Так ни витáйуц:е / шобú мéнчиї стáршому рýку подавáў*; *А ч'о би Слáўко з ним ни витáўсе? / ўни се ни сварúли / а йік жинкú шош соб'í найшлú / то наї нахóд'ут / л'ýде до тóго се ни м'іш'éйут*; *Витáўсе с кóждим / а вýїкову рýку ш'і ї поцулувáў / Ну та бо то йе за шо*.

ВЍТЕВКАТИ – 1) *знев.*, з'їсти багато: *Вúтеўкаў ус'ó / шо бýло / а казáў / шо ни хóч'і йíсти / ни голóдниї*; 2) виявляючи невдоволення, кидати, відштовхувати щось: *Вин тикú ни ўбрáў т:у полтáўку / вúтеўкаў нéў / таї пишóў у прóстиї / Бо ўна завелúка / ї кóло шúйі зле*.

ВИТÉВКУВАТИ – недок. до ВЍТЕВКАТИ: *Йа вúгопайу по тих руч'кáх / шо так бл'ýзоў витéўкуйут пéред' мéне*.

ВЍТЕЛЕПАТИ – докон. в. до ТЕЛЕПÁТИ: *Та де би йа йíхала? / н'éа / фíроў ни йíду / л'íпше п'ішкóм питú / іґ би мáло мноў вúтелепати / н'ікóли смих ни йíхала і нáв'іт ни кортúт прóбувати / л'íпше наї нóги витпáц'уйут / Е: / та тáмки с'íно йе / ни ме гóцкати*.

ВЍТЕЧІ – витекти: *Йік би ў такý пýт'н'у налúти / то дóки меш нéсти / водá мóже вúтеч'і / вúч'ур'іти / Ўна ни вúч'урит / бо тáмки лишéн' пиў пýтен'ки / дес зо два л'íтри / то ни пóўне / ўз'éла смих тúл'ко / к'íл'ко гóн:а нéсти / дз'ýрка ўгор'í се зробúла / áле йек се зробúла? / малúї цвúком пробúў*.

ВИТЄ́ГУВАТИСЕ – те саме, що ВИТІГÁТИСЕ: *Йек тýтеч'ки примóдити / шóби ўно ни вит'éгувалосе? / шó бéсте порáдили?; Цибýл'а потáла / ўна ни ме вит'éгуватисе / вúдите / шо приривáйіц:е*.

ВЍТИ РÓЗУМОМ – швидко думати; бути розумним, кмітливим: *Мої / та зач'ікáї / ни женú / йа ни гóн:а так вúти рóзумом / ік тоб'í се здайé; Н'іч'ó / мóже бýти / áле ни скаў / шо вúйі рóзумом*.

ВИТІГÁТИ (ВИТЄ́ГУВАТИ) – витягати: *Вит'ігáйу цес цвик / а вин ни їде; Скóро колач'í мéц:е вит'ігáти / ўни ўже мáлибисе спеч'í*.

ВИТІГА́ТИ (ВИТЄ́ГУВАТИ) ДА́ВНЕ (ДА́ВНОГО) – пригадати (пригадувати) комусь минуле, те, що має відтінок негативного і сприймається як неприємне: *Йоі̆ / ти таке́ да́ўне вит'е́гуйіш / шо йа гет за т:о забу́ла / і р'і́тко хто ў сел'і́ за т:о ме памн'іта́ти / а́ле до́бре / наі̆ бу́де / наі̆ тото́ ни пропа́де*; *Нашо́ бу́ло вит'іга́ти да́ўне? / скажи́ м'ін'і́ / нашо́? / ўно ўже проі̆шло́ / йіго́ нима́ / а́ле н'і / ти нага́дуйіш / пока́зуйіш / диви́се / жи́нко / іки́і̆ йа до́бриі̆ / йа тоб'і́ ўс'о тогди́ ви́бач'іў / ц'іну́і̆ тото́ / ну котра́ жи́нка цисе́ ме терп'і́ти? / іґ би то рас ци два / а ти ўрас вика́зуйіш сво́йу вели́ку доброту́ і̆ пор'е́д'н'іс'т' / та і̆ ік шош бу́ло мі́жи ва́ми / а вит:огди́ проі̆шли́ вели́к'і роки́ / ви жийіте́ / то ч'о за пусте́ нага́дувати? / ц'іну́і̆ / ч'олов'і́ч'і / тото́ / шо ма́йіш / і ни шука́і̆ соб'і́ не́моч'і*.

ВИТІГА́ТИ ЖЍЛИ – знесилювати; те саме, що ВИСО́ТУВАТИ ЖЍЛИ: *Шо вам / бра́ч':іку Васи́ / сказа́ти? / така́ робо́та вит'іга́йі жи́ли / і то до́бре / фист вит'іга́йі / ходи́ти с:плава́ми ни ко́ждиі̆ би мих / а ви ки́л'ко проробили ў л'ісоспла́в'і? / роки́ / отого́ ўно так йе*.

ВИТІГА́ТИСЕ – витягатися: *Ни хо́ч'і вит'іга́тисе / ану́ ви т'ігн'і́т / а́ле так / шо́би ни прирва́лосе п'і́л'і земн'і́*.

ВЍТІГНУТИ – ви́тягнути: *Ви́т'ігнула оди́н бура́к / ад'і́ і̆киі̆ завели́киі̆ / ш'і заско́ро йіх вимика́ти / наі̆ ш'і; Ус'і́ пн'і ви́т'ігнуў / йік зажийе́ / му́с'у кла́сти зу́би / бо і̆ старо́му тре́ба ч'е́мос йі́сти; Ви́т'ігнула с кирни́ц'і ч'е́тверо веде́р / наі̆ вода́ на со́нци нагр'іва́йіц:е*.

ВЍТІГНУТИ (ВСЬО) ГАШ (АШ) ДО ГО́ЛОГО МІ́СЦЯ – отримати інформацію в повному обсязі; до кінця вияснити щось, дізнатися про що-небудь; повністю виконати, завершити роботу: *Або́с соб'і́ зна́ла / ти ўже ви́т'ігла ўс'о / гаш до го́лого м'і́с'ц'а / таке́ йіс се повипи́тувала / шо йа ўже ни зна́йу / ци хтос тоб'і́ шош би́рше ска́же; Споч'е́тку вин се ўпера́ў / а́ле ти зна́йіш Насту́н'у / ўна ви́т'ігнула ўс'о / гаш до го́лого м'і́с'ц'а / хлопч'і́ш'і се ни спамн'іта́ў / йік зар'ітко́м / одно́ п'і́л'і о́дного роскла́ў / йізи́к розйіза́ўсе / таі̆ ус'о́ ви́тр'іслосе*.

ВЍТІГНУТИ (ВИТІГА́ТИ) ГРО́ШІ – спричинити (спричинювати) витрати: *Гро́шиі̆ ме́ч'уц:е / шука́йут / а то нима́ / ус'і́ гро́ш'і ви́т'ігнула будо́ва / а то ш'і і̆ обори́х ч'іка́йі*.

ВЍТІГНУТИ (ВЍСОТАТИ) З БЕ́СІДИ ШОШ – вичленувати з почутого приховані смисли: *Н'і Феди́ха / н'і хлопч'і́ш'і це́го ни каза́ли / а́ле йа ви́сотала з бе́с'іди / шо йім се ўдайе́ на́ш'а Йіле́нка / це ду́же ду́же*

подéлеку мош бýло ўловúти / так / іґ би лиш брúн'кнуло / і бúрше ни ч'ўти / áле йа покнúпила / вúтко / ўни хот'íли знáти / шó йа на такé скаў; Вúтки йа цисé знáла наперéт? / вúт'ігла з йіх бéс'іди / тúжден' тóму ми ішлú с цéр'кви / таї шош се розговорúли за д'ітúї / однó дрýге / áле ік дóбре ўслýхатисе / за такóў легóн'коў бéс'ідоў мош бýло уч'ўти тотó / шо ўни ни ўпов'ідáйут / а тепéрки йа вам скаў / шó дáл'і бýде / ви нáв'іт' се ни здогáдуйіте / а йа ўже знáйу; *С Калúниноїі бéс'іди нич'ó ни вúт'ігнеш*.

ВЍТІГНУТИСЕ – витягнутися: *За л'íто хлóпец ад'í йек вúт'ігнуўсе / лиш н'іўрóку; Йік вúт'ігнуўсе шнур / то ни засúл'уї / наї так бýде*.

ВЍТІСКАТИ – вичистити з-під худоби: *Івáнку / здáлобисе вúт'іскати ў стáїни / бо корóва сегóн:е страшнó залéж'іна бýла / гаш устúт*; *Берú шýфел'ку / таї вúт'іскаї / то ни пáнцка робóта / áле кудá д'íнес:е? / меш м'ін'í помогáти*; *Фáйно вúт'іскаў і посúпаў трáком*.

ВИТÍСКУВАТИ (ВИТІСКÁТИ) – недок. в. до ВЍТІСКАТИ: *Кóждиї кожд'íс'киї ден' мус вит'íскувати спит корóви / посипáти пидлóгу трáком ци лúстом / таї тогдú ўнá ў ч'істот'í*.

ВИТКАЗÁТИСЕ – відмовитися, зректися: *Ти бес дурнá бýла / абéс витказáласе вит тóго / шо тоб'í се налéжи / ни виткáзуїсе; Прáўда / шо Мар'íц'і т'éшко / áле дóбре / шо вин ни витказáўсе вид дитúни / оц:é голоўнé / дитúна мáйі тáта*; *А хто вид грóший се виткáже*?

ВИТКÁЗУВАТИ (ВИТКАЗÁТИ) – 1) відповідати, сказати щось у відповідь: *Хлóпец наўч'éўсе нифáйно виткáзувати стáршим / і ни знáйу / йек йігó видуч'éти / зач'інáйі пискувáти*; 2) заповідати комусь щось: *М'ін'í мáма витказáла пиў хáти*.

ВИТКÁЗУВАТИСЕ – недок. в. до ВИТКАЗÁТИСЕ: *Давáла йімý на спóн':і / шóби соб'í купúў / і ч'еревúки / áле вин ни хот'íў брáти / виткáзуваўсе / лéдви ўпросúла / шóби ўз'еў*.

ВИТКАЛАМОТЍТИ – із труднощами завершити щось; прожити в негараздах: *Ми ўже виткаламотúли свóйе / а хот'íлобисе / абú д'íтем бýло крáш:е; И:ї / ни згáдуїте / дóбре / шо виткаламотúли тот'í набýтки / то / прéц'ін' / велúкиї трут*.

ВИТКАЛÁТАТИ – *згруб*. 1) прожити в негараздах: *Марýс'ко / то ни бýло колú жúти / виткалатáли свóйе таї тепéр ґóв'ійімо / йоі / шó ми пережúли*; 2) виконати певну роботу без бажання абияк: *Ден´ на робóт´і виткалáтаў / ї т´íшусе / шо вéч'ір*.

ВИТКАРА́СКАТИСЕ – відмовитися, звільнитися від нав'язливого пропонування чогось: *Шо гадáйіте? / йік зач'éў м'ін'í тúкати ўс'éку матéр'ійу / оц:ý берú / оцис'á фáйна / купýї / то ни моглá вид нéго виткарáскатисе / каў / шо сукнá на бýрки дúўйусе / а вин м'ін'í покáзуйі / котрé на плаш' бýде дóбре; М'ін'í ни трéба цéйі старéч'ойі сорóч'ки / хто йійí ме носúти? / áле ўз'éла / бо виткарáскатисе ни моглá / тепéрки х'ібá бих самá отáк комýс насúлу дáла і ўтеклá / йік це зробúла Вас'ýта / ч'éсте ч'ýдо с цим усúм; Здибáла Ўлáдӡ'а/ та ї ни моглú вид нéго виткарáскатисе*; *Лéдви виткарáскаласе йійí с хáти / би Бох боронúў*.

ВИТКАРА́СКУВАТИСЕ – недок. в. до ВИТКАРА́СКАТИСЕ: *Рáдите виткарáскуватисе / áле ни кáжете йек? / шо? / бúтисе з л'удинóў / йік унá гадáйі / шо рóби тоб'í дóбре? / прийшлá бýла до Л'óн'і / а ўни наливáйут пагáрч'ік / шóби вúпити / йа розум'íйу / хóч'ут приймúти / дайýт тотó / шо сам'í л'ýбйут / áле йа ў рот такé ни берý / витч'іпúлисе / колú сказáла / шо слабá / шо пйу л'ікáрства / тогдú молокá ўнéсли / лиш абú вúпити.*

ВИ́ТКИ – звідки: *Вúтки їдетé? / ци ни вид мáми? / йек унá там?; Вúтки ў тéбе такúї фáйниї шáл'ч'ік? / це тепéрки мóда такá на дóўг'і шáл'ки?; Вúтки ти ц:е ўзнáла / вит кóго*?; *А вúтки йа знáйу / де ваш пул'áрец? / тáмки / де йістé клáли*.

ВИ́ТКИВ – рідко, те саме, що й ВИ́ТКИ: *За шо вин мих такé ўбран'é купúти? / аг'í / казáў / шо ни мáйі н'і коп'íки / а вúткис уз'éў / вúткиў? / Та вин дéрево М'іхáйлови попилúў / йек вúтки? / ї Петрúс'і ўс'о на горбáх повикóс'уваў / то мáло стáти ни лúш на ўбрáн'і*.

ВЍТКИ ВІ́ТЕР ВІ́Є – дивитися, прислухатися; брати до уваги не свої погляди, переконання, а підтримувати тих, кого в певний момент вигідніше (задля спокою, певних благ, якоїсь користі); прислухатися до того, від кого йде певна думка, чиї міркування транслюються: *Зрáзу стáло пíзнашно / хто ц':і бéс'іди мих провáдити / вúтки в'íтер в'íйі*; *О: / цес дóбре ч'ýйі / вúтки в'íтер в'íйі / ў цéго дóбриї нис / цес ни проминé свóго*.

ВЍТКИ ГОЛОВА́ – конче, необхідно, дуже потрібно: *Мýс'у вúтки головá цисé дес дистáти / Ни шукáї / бо ўно ў мéне йе*; *Йоі / вúтки головá / а ц'імéнт мус привéсти / бо ўс'о застанóвиц:е*.

ВИТКИДА́ТИ (ВИТКЍНУТИ) – відціджувати (відцідити): *Виткúн' к’íсто на ц'ідела́ш / бо се зл΄ı́пи; Виткúнула сир на ма́рл'у / а то лиш жме́н'ка; Гаї виткида́ї пирогú / шобú се ни переварúли.*

ВЍТКИ ЙДЕ́Ш? **– ВЍТКИС (ВЍТКИ ТРЕ́БА)** – *згруб*., така відповідь на запитання викор. у ситуаціях, коли мовець не бажає конкретизувати: *Тебе́ вӯїна се запита́ла / вúтки ǐде́ш? / а ти ка́жеш вúткис / а маў би ч’е́мно сказа́ти / шо ходúў до ба́би / Мамо́ / та то ни ӯна се пита́ла / а тоï зуба́тиǐ М’íс'ко / а йа ни хот'ı́ў ǐиму́ каза́ти / вин м’ін'ı́ улу́фка поломúў.*

ВИТКЍНУТИСЕ – стати неприємним, “спротивитисе”: *Гúбла за кубасо́ў / ура́с купува́ла / а ǐік уч’у́ла / ǐек ǐиǐı́ ро́бйут / шо́ туда́ добаўйе́йут / абú фа́ǐно вигл'іда́ла ǐ бу́ла смашна́ / то ӯна м’ін'ı́ гет виткúнуласе / ни го́н:а на н'у дивúтисе / мн'е́са ма́ло / а шо хоч’ / та́меч’ки йе / Мар'ı́ / купу́ǐте дорогу́ / ǐік го́н':і соб’ı́ тото́ позво́лити / наǐ бу́де отúц'киǐ кава́л'ч’ік / а́ле до́бройі / так м’ії з'ет' ка́же.*

ВЍТКИС – *незм*., звідкись: *Вúткис ду́йі / мо́же / викно́ се ӯтворúло?; Хлопч’íш’і вúткис з гор'íш’:а / ӯни каза́ли / а́ле тото́ м’ін'ı́ головú ни де́ржиц:е; То ни т'удиӯска́ / ӯна вúткис зде́леку / йа ч’у́ла по бе́с'ід'і / таǐ уна́ сама́ Га́ни роска́зувала / шо ро́дич’і ко́ло Никола́йіва жийу́т / шо ӯ нас ǐйі ду́же се ӯдайе́*; *Б’іда́ ни ка́же / вúтки / вúткис приǐшла́ / таǐ ма́йіш го́с'т'і / так’ı́ / шо сам’ı́ ни ӯсту́пйуц:е.*

ВИТКЛИКА́ТИСЕ – відповідати на чиє-небудь звертання й казати що-небудь у відповідь: *Грибар΄ı́ витклика́лисе / абú ни загубúтисе ӯ л΄íс΄і.*

ВИТКЛЍКНУТИСЕ – докон. до ВИТКЛИКА́ТИСЕ: *А ти ч’о ни витклúкнуӯсе / ǐік йа на те́бе кр΄іч’е́ла / ходúў ǐіс ко́ло р΄ікú / йа вúд΄іла / шо ч’у́йіш / а ти зробúў т΄íму / шо то ни до те́бе / ǐек ц:е се назива́ǐі*?

ВИТКЛЬО́ЧІТИ – перестати кльочіти: *Ма́ла дв’і клúц':і / а́ле ӯни ӯже виткл'о́ч’іли / х’іба́ бесте́ ӯ Паз'у́н'і се запита́ли / йа ч’у́ла / шо ӯна ни ме наса́жувати / мо́же на ǐкиǐс ч’ес вам да́ти клúч’ку.*

ВЍТКО – *присл*., 1) ясно, світло (про місячну ніч, ранок): *Ӯстава́ǐмо / бо ӯже вúтко*; 2) видно: *Вúц':и до́бре вúтко буковúнцкий бе́рех*; 3) у знач. вставного слова *мабуть*: *Вúтко / бу́де дош’ / бо ӯ Глúн'іним так’ı́ ч’о́рн'і мра́ки / шо с΄в’íту ни витко; Вúтко / до́бре ӯнú се обрахува́ли / шо так ско́ро ус'о́ зробúли / бо на таку́ будо́ву ǐдут велúк’і гро́ш’і / до́бр'і кошта́.*

ВЍТКО, ЇК (ІК) НА ДОЛОНЍ – дуже гарно видно: *Ік вúǐти на П’íтриў ґрун' / то ӯсиǐ Т'у́диў вúтко / ік на долонú.*

ВЍТКО, ЇК (ІК) УДЕ́НЬ – дуже добре видно: *Ви́тко / йік ўден΄ / м’і́с΄іц΄ з:а то́йі гори́ показа́ўсе / таки́ї вели́киї / йік ко́лесо / лиш ви́котиўсе*.

ВИТКОЛЍ – *незм*., відколи: *Витколи́ зач’е́ласе ц':а ўс'а каламо́ц'ійа / на души́ нима́ споко́йу; Витколи́ ма́ми ни ста́ло / туда́ бли́житисе ни хо́ч’іц:е*; *Витколи́ се вид:а́ла / ш’і ў Ца́рин'і ни бу́ла*.

ВИТКОЛЍ СЕБЕ́ (ЇГО́ ТА ІН.) ПАМНІТА́Ю – віддавна, з малих літ: *Витколи́ себе́ памн'іта́йу / ми ўрас убера́ли йіли́нку / а́бо на С'в’іти́ї Ве́ч’ір / а́бо пе́ред' ним / а гента́м / каза́ла ма́ма / роби́ли с соло́ми павуки́ / ч’іпи́ели ў ха́т'і за сво́лок ци дес угор'і́ / йіли́нка / то ни йе ду́же да́ўне; Витколи́ йіго́ памн'іта́йу / вин ура́с шош ч’іта́ў / до нау́ки буў пусти́ї / а́ле ч’іта́ти л'уби́ў / пото́му дити́ну сво́йу так приўч’е́ў / на́йко / ци ўну́ки мут л'уби́ти? / ци йім тото́ переда́сце?*

ВИТКОЛІДУВА́ТИ – закінчити святкувати Різдвяні свята: *Ужє́ / бра́ч’:іку Ми́тре / ми виткол'ідува́ли / тепе́рки / даї Бо́же / на́рик доч’іка́ти / аби́ смо ш’:е ота́к се зибра́ли за оци́м столо́м / ік сего́року*.

ВИТКРИВА́ТИ (ВИТКРЍТИ) О́ЧІ КОМУ́С – розкривати істинний стан речей, вивести з омани: *Ни бу́ло кому́ помоч’і́ д'і́ўц'і на не́го о́ч’і виткри́ти / аби́ ўздр΄і́ла / шо т:о заўди́н / а тепе́рен'ки шо*.

ВИТКРЍТИ (ВТВОРЍТИ) РОТ – *згруб*., заговорити: *Вин ни виткри́йі рот / ни ме сто́ў ба́боў ро́зум наклада́ти*.

ВИТКРОЇ́ТИ – відрізати: *Хо́ч’у виткрой́іти отаки́ї кава́л'ч’ік / дити́н'і на споден'ки́ бу́де / то до́ста лиш’е́йіц:е / Видруба́ї по́ци / то ш’і кам’ізе́л'ка ви́йде / соро́ч’ка йе / і хло́пец бу́де зі́браниї*.

ВЍТОЛОЧІНИЙ – витоптаний: *Трава́ ви́толоч’іна / бо пе́ред Іва́на коч’е́лисе ў рос΄ін΄і́ї трав’і́*; *На поконе́ч’у ота́ва ви́толоч’іна / бо туда́ фі́ра зайіха́ла / таї ми па́ру рас проїшли́се*.

ВЍТОЛОЧІТИ – витоптати: *Хто ви́толоч’іў ота́к траву́ ?/ йек тепе́р коси́ти?; Худо́ба ни па́сла / а лиш ви́толоч’іла траву́*.

ВИТОЛО́ЧЮВАТИ – недок. в. до ВЍТОЛОЧІТИ: *Ни дам / шоби́ м’ін΄і́ ту́тки витоло́ч’ували ота́ву / ко́ло ха́ти їгра́їтесе*.

ВИТПАРУБО́ЧІТИ – прожити парубоче життя: *Ожени́ўсе пі́зно / фа́їно витпарубо́ч’іў*; *Штефа́н ш’і ни витпарубо́ч’іў сво́йе? / ш’і ни набу́ўсе сам? / див’і́ц:е / шоби́ ни лиши́ўсе стари́м па́рупком / бо то ї́де до це́го / ті́л'ко д'іво́к / а вин ни ду́же розгон'е́йіц:е жени́тисе / Йіле́ / бо ни тра́фиў на сво́йе / до́бре ро́би / шо ни ква́пиц:е*.

ВИТПА́ЦИТИ – пройти через неприємні пригоди, зазнати переживань, горя: *Шо йа витпа́цила с цеў ногóў / то наї ни ка́жу / ў тóму самóму м'і́сци три ра́зи ломи́ласе / лишéн' шч'іхóўзне / і ўже ч'ýйу / шо ни гóн:а ста́ти*; *Цес ч'олов'і́к бога́то витпаци́ў*.

ВИТПАЦЍТИ (ВИТПА́ЦЮВАТИ) СВОЄ́ – пройти (проходити) через випробування; зазнати біди, нещастя: *Ми ни зна́йімо / ч'о то так / а́ле кóждиї ма́йі витпаци́ти свойé / і л'і́пше самóму витпаци́ти / ік унó би ма́ло па́дати на д'іти́ї; Ад'і́ витпа́ц'уйі свойé / бо забога́то кл'éла*; *Уна́ / сара́ка / витпаци́ла свойé / вóрогови такóго би ни пож'іда́ў*.

ВИТПА́ЦЮВАТИ – недок. в. стос. ВИТПА́ЦИТИ: *Гóсподи / ч'о ти м'ін'і́ пислáў такé витпа́ц'увати? / за шо м'ін'і́ така́ б'іда́*?

ВИТПÉКАТИСЕ – позбутися когось (чогось): *Аґ'і́нацисé / лéдви витпéкаласе тих м'і́хиў / уни́ лиш'éйут / а анýш ікиї́с пропа́де / то шо йа тогди́? / н'і: / йа на такé ни ї́ду / йа ни наїма́йусе ч'ужé сокоти́ти; Ўна витпéкаласе д'іти́ї / ски́нула ба́б'і / а сама́ хóч'і ў свойý ходи́ти / з д'ітми́ ґа́ла па́ла ни пи́деш / а так вóл'а волéн:а; Гóсподи / то ўже д'іт / а йімý м'і́р'іґи ў голов'і́ / лéдви лед'в'і́с'ки витпéкаласе тóго вýїка / приходи́ў суда́ кóждиї дрýґиї ден' / ни дýмаї соб'і́ / а ўч'éра йа тики́ рéўкнула / каў / а ви ч'о ха́ти се ни дéржите ї м'ін'і́ гóлу морóч'іте? / ви ни ви́дите / шо йа ни ма́йу коли́ ва́ш'і рóскази вислухóвувати / ци ви хóч'іте / шоби́х пишла́ ва́шим д'і́тем на вас се поска́ржити? / ота́к ви́казала / таї вин лиш обернýўсе ї пишóў / мóже / йа заóстро / а́ле ўже йек ви́їшло*.

ВИТПЕРЕТТОГЍТ – *присл*., з позаминулого року: *Вýїко витперет:оги́т шош наїшóў з ни́ми / ни говóр'ут*; *Оцис'і́ ч'іч'ки́ ў мéне витперет:оги́т / ад'і́ ки́л'ко йіх се зроби́ло*.

ВИТПÉРШЕ – *присл*., про певний (не дуже тривалий) час; зовсім віднедавна, незадовго до моменту мовлення: *Таї шо? / Унýфр'ії повертáў? / Витпéрше ч'іка́йі / ота́м на ґал'éр'ійах / да́ла йімý табóрик / та́мки сиди́т*; *То витпéрше шош пи́л'ут у сус'і́диў / ра́н'че такóго ни бýло ч'ýти; Вин ужé витпéрше ч'іка́йі / б'іжи́ / бо каза́ў / шо ква́пиц:е*.

ВИТПЍТУВАТИ (ВИТПИТА́ТИ) – розпитувати (розпитати) людей, шукаючи чогось: *Витпита́ти / де ста́ц'ійа / ни трýдно / бо л'ýде зна́йут*; *Уни́ се зибра́ли / йік свата́ч'і́ / ї́шли і витпи́тували / де тота́ д'і́ўка жийé*.

ВИТПЍТУВАТИСЕ, ЇК (ІК) ЗА ДІ́ВКУ (ЗА ПА́РУПКА) – виявляти великий інтерес до когось, розпитувати про певну особу, прагнути зустрітися чи познайомитися з нею: *Йік ішла́ сегóн:е с цéр'кви /*

то здибáла смих Лес'á / а вин кáже / ци ти вúд'іла М'ı́с'ка? / бо вин шукáў тебé / хот'ı́ў шош се запитáти / н'і / каў / ідý с цéр'кви тхáт'і / н'і с ким ни говорúла / а самá соб'ı́ дýмайу / мої / то ч'о вин витпúтуйіц:е за мéне / йік за д'ı́ўку? / ми верстакú / знáйі / де йа жийý / то ч'о ч'ужúх вулиц'áми сперáйі ĭ допúтуйіц:е / ци хтос мене вúд'іў? / аг'ı́ / а це шо мáло би знач'éти?; То мóжно витпúтуватисе ни лиш за д'ı́ўку / áле ĭ за пáрупка / за кóго хоч' / ік комýс вин удáўсе / то питáйіц:е ў дрýгих / ч'ії вин / де жийé / йек се називáйі? / áле ĭ мош витпúтуватисе ў кóгос / шóби л'ı́пше знáти / шо до ч'óго / а ўже с цéго пишлó дрýге / кáжут / витпúтуйіц:е / ік за д'ı́ўку / йа самá ч'ýла / йек однá жúнка / ўже стáрш'а / кáже дрýгиĭ / ад'ı́ за мноў витпúтуйіц:е / йік за д'ı́ўку / áле нашó м'ін'ı́ цéго? / с такóго мóжут бр'ı́хн'і се зач'éти / вúтко / шо розýмна жúнка.

ВИТПИЧЬНЎТИ – відпочити: *На отúм кáмени витпич'нéмо / то дес за двáц:ит' м'інýт / бóрше ни доберемóсе*.

ВИТПОВІ́ДНИЙ – той, що відповідає нормі: *Трéба мáти витпов'ı́дне ўбран'é / аби тудá ĭти / ў такúх шкарбунáх ни пúдеш*.

ВИТПÓРНА БАРАБЎЛЯ – про сорт картоплі: *Оц:é нéўска барабýл'а / а на циĭ с'л'ýс'ц'і / úнчиĭ сорт / витпóрна / а пéрет' хáти ў д'ı́да / м'ı́ш'ін'і / пáру р'іткúў йе сорокодéнки / це шобú зрáзу на йідý бýло / ни знатú шо ни вúкопайу / áле м'ін'ı́ однúĭ стáне*.

ВИТПÓРСНУТИ – 1) із силою вилетіти звідкись, зупиняючись десь на певній відстані від чогось: *Гран' витпóрсла до пóсерет' хáти / та дóбре / шо ми ўздр'ı́ли / бо моглá бýти б'ідá*; 2) *перен*., відійти: *Хлопч'ı́ш'і хот'ı́ў женúтисе / а ўздр'ı́ў / шо д'ı́ўка дýже ворскá / таĭ витпóрс*.

ВИТПОЧЄ́ВОК, -вку – відпочинок: *Марýс'ко / ў сел'ı́ нимá витпоч'éўку / тýтеч'ки лиш однó / в'ı́ч'на робóта / нимá такóго / шóби ч'олов'ı́к сид'ı́ў таĭ припоч'іўáў / йігó робóта ни пýсти / ме с кóждого кутикá пантрувáти / кудá би ни пишóў / а ўна йігó клúч'і / мої / де йіс се д'іў? / куда хóдиш? / кúл'ко на тéбе ч'ікáти*? / *ч'о ти баĭдикýйіш*?

ВИТПОЧЄ́ТУВАТИ – називати за порядком когось: *Іва́н витпоч'éтуваў / хто йігó здорóвиў / таĭ за тéбе казáў / рáдиĭ буў / шо йіс подзвонúла; Витпоч'éтуйут у шкóл'і / хто приĭшóў / абú знáти / когó нимá / мóжут витпоч'éтувати / хто кудá мáйі ĭти / хто пúде дижýрити / це т:о самé / шо поч'éтувати / тебé називáйут / фам'ı́л'ійу ци імн'é / а ти ўстайéш і кáжеш / шо йе / отáк це се називáйі*.

ВИТПРА́ВА, -и – Служба Божа: *Йік витпра́ва се с'к'ін'ч'е́йі / тогди́ ўс'і ĭдут на р'іку́ / та́мки с'в'е́т'ут во́ду / ў Т'у́дев'і сего́року с'в'іти́ли на Пото́ц'і / бо так бу́ло беспе́шн'іш:е / р'іка́ бу́ла трохи заме́рзла / а́ле л'іт мих провали́тисе / йіґ би на не́го наĭшло́ бога́то л'удı́й.*

ВИТПРА́ВИТИ НА ТОТ (ТОЙ) СВІТ КОГО́С – спричинити чиюсь смерть: *Іде́ соб'і́ ч'олов'і́к таĭ ду́маĭі / йек би то́го анти́пка витпра́вити на тоĭ с'в'іт / абú вин л'удı́й на пидийу́д'уваў / ду́маў / ду́маў таĭ наду́маў.*

ВИТПРОВА́ДЮВАТИ – те саме, що ВИТПРОВАЖЄ́ТИ: *Гаĭ / витпрова́д'уĭмо го́с'т'іў / таĭ пи́демо ба́б'і помоч'і́ с'ін'це́ ски́нути.*

ВИТПРОВАЖЄ́ТИ – проводжати: *Се ўсе́рдиў / шо так ско́ро йі́дут / таĭ грози́ўсе / шо ни пи́де йіх витпроваж'е́ти / а́ле приĭшо́ў / і ни с пусти́ми рука́ми / с тако́ў то́рбоў / шо ле́дви н'іс.*

ВИТПРО́ДАТИ – відпродати: *Васили́ / а к'і́л'ко бе́сте хот'і́ли за ц':і биса́ги? / витпу́стите? / Хот'і́ла бих / а́ле ни витпро́дам / бо мене́ пле́ч'і бол'у́т / а ўни м'ін'і́ ду́же сприти́шн'і / а́ле л'у́пко Йіле́нко / йа скаў / де тота́ жи́нка / шо йа ў не́йі купи́ла / стоĭі́т на базари́ / ви ш'і фаĭн'і́ш':і ку́пите / та́мки йе ш ч'о́го вибера́ти.*

ВИТПРО́ДУВАТИ – продавати комусь щось, куплене для себе; недок. в. до ВИТПРО́ДАТИ: *Витпро́дала Йу́р'іс'і плаш' і ша́л'ок / н'іч'о́ на́в'іт' ни зароби́ла / А ч'о бу́ло витпро́дувати?/ ўно шо / йі́сти проси́ло?*; *Мару́ / ни витпро́дуĭ фу́стку / бо меш банува́ти / тако́йі н'іґде́ нима́.*

ВИТПРОСѝТИ – докон. в. до ВИТПРО́СЮВАТИ: *Витпроси́ла хло́пц'а с пос'л'і́н:ого ўро́ку / бо брат видйіха́йі.*

ВИТПРОСѝТИСЕ – докон. в. до ВИТПРО́СЮВАТИСЕ: *Ни пи́ду на тот баĭ / витпро́с'усе / скаў так і так / ни мо́жу / бо смих напра́ўду ни го́ден*; *Хо́ч'у витпроси́тисе / мо́же / пу́с'т'ут / то л'удı́й до́ста бу́де.*

ВИТПРО́СЮВАТИ – відпрошувати: *Ни хо́ч'у тебе́ витпро́с'увати ш:ко́ли / абе́с ни пропуска́ла ўро́ки / бо то йік йі́хати / два дни пи́де / ско́ро вака́ц'ійі / таĭ тогди́ с т'і́ткоў поĭі́деш / а за́рас се ўч'еĭ / абе́с фа́ĭно ўс'о позаки́н'ч'увала.*

ВИТПРО́СЮВАТИСЕ – відпрошуватися: *Ік дес ду́же тре́ба / то витпро́с'уĭусе з робо́ти / а́ле це лиш тогди́ / йік дити́на слаба́.*

ВИТПУСТИЛО – *безос.*, відлягло від серця; полегшало: *Сла́ва Бо́гу / витпусти́ло мене́ / ўже не бол'у́т кри́ж'і*; *Таки́ĭ буў уз'е́ў ту́сок / шо стршно́ / але́ сего́н:е от'і́к витпусти́ло.*

ВИТПУСТЍТИ – те саме, що ВИТПРО́ДАТИ: *Витпусти́ / Пара́ / цису́ фу́стку / ти соб’і́ кра́ш:у ку́пиш*; *Га́н'а витпусти́ла дз̑о́бл'у / ади́ їка*.

ВЍТРАСКАТИ – набити (долонею) дитину за непослух: *Мал'і́ ўз'е́ли були с'ірники́ / то тики́ до́бре ви́траскала обо́х / наї зна́йут*.

ВИТРАШПІРО́ВУВАТИ – недок. до ВЍТРАШПІРУВАТИ: *Ік шош Васили́с'і нидого́да / ци ў не́йі ї́кас квапна́ робо́та / а хтос прийшо́ў ро́скази роска́зувати / то ўна так лего́н'ко ўм’і́йі витрашп’іро́вувати с ха́ти / шо ну́ / коли́с смих ч’у́ла / йек уна́ фа́йно приговво́р'уйі / так шо дру́гиї лиш ка́же Даї Бо́же таї іде́ / оц:е́ / йа розум’і́йу / жи́нка / оц:е́ жи́нка / і голоўне́ / шо н'іхто́ ни ма́йі гн'іви́ў / бо ўна н'іко́му ч’е́сти ни ўрва́ла / н'ікоги́с'кому*.

ВЍТРАШПІРУВАТИ – *знев*., змусити когось піти геть; вигнати: *То така́ ґазди́н'а / шо йі́йі га́ла па́ла ни ви́трашп’іруйіш с ха́ти*; *Ви́трашп’ірувала / бо то́го си́ж’ін'а забога́то ўже бу́ло / ў ме́не ку́тан'і / а йа ма́йу вислухо́вувати / хто с ким куда́ пишо́ў? / ци ма́йу ч’істува́тисе / ік мене́ зач’іна́йі бол'і́ти голова́ вид одно́го за́паху вина́? / наї се́рд'уц:е / наї ка́жут / шо йа пога́на*.

ВЍТРИНЬКАТИ (ВИТРЍНЬКУВАТИ) – *знев*., необдумано, без необхідності витратити (витрачати) щось (здеб. про гроші): *Ви́трин'кати ле́хко / а зароби́ти коп’і́ку т'е́шко*; *Ви́трин'кали гро́шики / таї сид'у́т ц'і́хо*; *Ма́ла йіс па́ру годи́н / але́ ви́трин'кала на пусте́*.

ВЍТРІСТИ (ВИТРІСА́ТИ) ДУ́ШУ КОМУ́С – сильно побити (бити) когось; довести до смерті: *Ї́миў М’і́с'а за гру́ди / таї так ним термоси́ў / шо гада́ла / в’і́тр'ісе ду́шу / а́ле шва́ґер штри́кнуў таї Ко́ц'а вит:е́х / диста́ў оде́н поза́вушник / а́ле то н'іч’о́ / н'іч’о́ про́тиў то́го / шо могло́ се ста́ти*.

ВЍТРІСТИ КИШЕ́НЮ – витратити всі гроші: *Шоби́ так’і́ хати́ ви́кин'ч’іти / прийшло́се ви́тр'істи кише́н'у / і раху́ї т:о / шо стар'і́ к’і́л'ко помога́ли / бес тако́йі по́моч’і ўни би ї сего́н:е жили ў хач’:е́н'і; Та вин скупи́й / а́ле шо бу́ло роби́ти? / ус'і́ здава́ли по пйе́ц':і / таї вин даў / ч’у́ла / шо вита́к кво́лиўсе кому́с / шо нима́ гро́шиї / шо до коп’і́ки ви́тр'іс кише́н'у / шо н'іхто́ ни хот'і́ў дава́ти / і вин на се́бе ў́с'о ўз'еў / а тепе́рки ни зна́ти / ци хтос вид:а́ст? / таке́ городи́ў / шо м’ін'і́ гаш усти́т за не́го бу́ло.*

ВЍТРУТИТИ (ВЍТРУЧІТИ) – вигнати, виштовхнути когось (щось) звідкись (кудись): *По до́брому ни ї́шо́ў / то йіго́ ви́трутили с ха́ти / отака́ на́пас'т'; За т:о / шо вин мене́ ви́труч’іў с ха́ти / мо́йі ногі́ там*

бíрше ни бýде; Вíтрутиў с кýхн'і / і ни вибач'éўсе / А за шо? / за т:о / шо Йуц'кó / хот'і́ў йімý с'і́сти на гóлу? / йа би ш'і ни так тóго вíмаришкаў; *Лéдви вíтрутили тотý фíру / то таке́ бýло т'ішке́ / шо наї Бох борóни*.

ВИТРЎТЮВАТИ (ВИТРЎЧЮВАТИ) – недок. в. до ВЍТРУТИТИ (ВЍТРУЧІТИ): *Та вин ни ме дрýгого витрýт'увати з:а столá / г'іс'т' мáйі сид'і́ти тíл'ко / к'і́л'ко хóч'і / к'і́л'ко йімý дóбре*.

ВИТСВІЖЍТИСЕ – відпочити; подихати свіжим повітрям: *Вес'іл'é бýло фáйне / áле м'ін'і́ ни дýже пл'аўдувáло / бо задýшно / трóхи виходíла витс'в'іжíтисе / áле ї надвор'і́ бýло ни набогáто лéкше / то ўже блúш:е до вéч'іра пишóў дош' / скропúў ус'ó / таї даў л'ýдем дихнýти / áле це таке́ / це м'ін'і́ бýла такá нидогóда / тогó гадáйу / шо ш':е л'і́пше бýло би / шóби стар'і́ дóма сид'і́ли ї тáмки соб'і́ витс'в'і́жувалисе / а ни заваж'éли молодúм набувáтисе / о / шо йа скаў / ни заваж'éти*.

ВИТСЍДЮВАТИСЕ – відсиджуватися: *Дрýг'і ходúли / достóйувати прáўди / а цис'і́ витсúд'увалисе ў тепл'і́ / а тепéрки наїбíрше галасýйут*.

ВИТСИЛЍТИ – відв'язати; відділити щось від чогось і нанизати окремі частинки його на інший шнурок, нитку: *Витсилú телúцу / наї так пасé / йа подúўйусе за неў*; *Витсилúли козý / а ўна ўтеклá*; *Витсилú корóву ї перебúй киў на úнче м'і́сце / бо тýтки нимá шо пáсти*; *Витсилú м'ін'і́ отúх ц'іточ'óк*; *Витсилú Марýси с цéйі снúски ц'ітóк / ўна ї так задóўга.*

ВИТСЍЛЮВАТИ – недок. в. до ВИТСИЛЍТИ: *Абéсте бич'кá ни витсúл'ували / тýтки дóста пáш'і; Ік ни хоч' витсúл'увати / то ни трéба / ў мéне йе подúбн'і / гаш три снúс'ц'і / хот'і́ла тоб'і́ однý дáти / а ти бес м'ін'і́ свóйіх уд'ілúла / áле йік ни хóч' / то наї бýде / йек скáжеш / і т':і / і т':і фáйн'і*; *Н'іч'ó ни витсúл'уї / а складú снúску ўдвóйі / отáк два рáзи обмотáї шúйу / вúдиш / йек фáйно*.

ВИТСИП'ЄТИСЕ – відсиплятися: *Ни корн'éї / Паз'ýн'ко / наї витсипйéйуц:е / ўни снóч'і дýже пíзно прийі́хали / то старóму л'ік трýн:о наїтú / а молод'і́ видиспúўц:е / таї мут здорóв'і / ни мут ч'ўти т'ішкóйі дорóги*.

ВИТСЛАБУВА́ТИ – те саме, що ВЍСЛАБУВАТИ: *Витслабувáла усý зúму / по Ризд'в'і́ пишлá ў шпитáл' / бýла м'і́с'іц' / а потóму дóма л'іч'éласе*; *И:ї / шо говорúти / тотý л'убý д'і́ўка витслабувáла*.

ВИТ СМЕ́РТИ НИ ВТЕЧЕ́Ш (НИ СХОВА́ЇССЕ) (ВНА ТЕБЕ ВСКРІСЬ НА́ЙДЕ) – всі люди смертні: *Вит смéрти ни ўтеч'éш / ўна тебé нáїде / де бес ни сховáўсе / йійі́ ни виджене́ш / ни напýдиш і ни*

ўпрóсиш / прúйде таї скáже / гаї пишлú / бúрше н'іч’ó / і ч’олов’ík ідé / а шо мáйі / сарáку / робúти? */ ідé / бо знáйі / шо ратýнку нимá*.

ВИТСТАНОВЍТИСЕ – 1) одужати, поправитися після хвороби: *Трóхи витстановúўсе / áле шо хот'íти? / рокú берýт свойé / м’ін'í гаш устúт казáти / к’íл'ко йа жийý / тих рокúў бúрше / йік у цéму горш’éт'і фасул'óк / анý потр'ісú гóрш’і / ч’ýйіш / йек цоркот'ýт*; 2) поновитися на роботі: *Вин витстановúўсе на робóт΄і / хот΄ дерéхтор΄ там тепéрки úнчиї / алé / вигл'ідáйі / шо на м’íсци*.

ВИТ СТÁРОСТИ ЛÍКУ НИМÁ – старіння організму − закономірний процес: *Дóбре ĭкúйс казáў / шо вит стáрости л'íку нимá / молодúсе ни молодúсе / а рокú берýт свойé / áле шо важнé? / абú л'удинá кр'іпúласе / ни дýмала / к’íл'ко ў нéйі слáбостиї і ци ўни дýже фáїн'і / ци лиш трóхи / бо сам’í знáйіте / шо старóму ни ўстит слабувáти*.

ВИТТАНОВ’ЄТИСЕ – недок. в. до ВИТТАНОВЍТИСЕ: *Івáнови трéба вит:аноўйéтисе ш’і зо дв’і три нед'íли / абó ĭ м’íс'іц' / а вин гадáйі / шо вúздоров’іў / ікéс шаламáт'і зач’éў складáти / Йілé / та вин ни мóже сид'íти / ч’ікáти смéрти / ч’олов’ík шош рóби / таї то йімý перехóди / робóта л'іч’éйі*.

ВИТТАНОВЍТИСЕ – одужати; те саме, що ВИДЖЍТИ: *Вит:ановúўсе / таї ад'í хóди с кóштурем / уч’éра пóза стáїнеў шош дивúўсе / Наї дúвиц:е / дóбре / шо прохóд'уйіц:е / то добаўйéйі сúли*.

ВИТТÁТИ – частково розтанути (про сніг, лід): *Вигл'ідáйі / шо потéпл'іло / бо дахú крúшку вит:áли / стáли мóкр'і; Шúби на сóнци вит:áли / Та то ўже веснá ĭде / Ĭка веснá? / ог:ó / мáрот лиш се зач’éў / вин ш’і покáже себé / по ўс'óму вúтко / шо веснá сегóроку забарúц:е / ни скóро звéрне на тепло́ / Áле ў цéму нимá дивотú / так покáзувало ш’і дес спúўрик тóму / І вúдиш / се спрáўд'уйі / нимá ĭ ни бýде теплá / веснá се ни квáпи*.

ВИТТЄ́ТИ (ВИДИТНУ́ТИ, ВИДОТНУ́ТИ) – відтяти, відрізати: *Вит:΄éла кúску / таї споган΄íла*; *Анý видитнú м’ін'í оцéс кавáл'ч’ік воловóда / А йек йігó вит':éти? / х’ібá óзму сокúру / ви ни вúдите / ĭке то грýбе?; Вит':éў здорóвиї сук / а сухúї лишúў / шо ц:е за робóта*?

ВИТТЄ́ТИЙ – дієприкм. від ВИТТЄТИ: *Мої / а ч’о це верш’éк ч’ерéшн'і вит':éтиї? / хто це зробúў? / Та то ни вит':éтиї / а ўлóмнениї / М’íс'о рваў ч’ерешн'í / та д'éкувати Бóгу / шо на цéму се с'к’ін'ч’éло / бо моглó ўс'éке бýти / ни даї Бóже*.

ВЍТТИ (ВЍТТИВ, ВИТТИВО́) – звідти, ось звідти: *Та ви́т:и ўде́ш / маў йіс ус΄о́ ви́д'іти*; *Ви́т:иў зач'іна́йі би́ти грат / т΄іка́ўмо ў ха́ту*; *То ни с це́го бо́ку / а вит:иво́ се зач'іна́йі*; *Таї шо? / ўже проголосува́ли йісте́ ци ш'і мете́ ўти? / Ікра́с ви́т:иў прийшли́ / А му́зика та́меч'ки ўгра́йі? / коли́с му́зика бу́ла / Бра́ч':іку Ми́трику / а вам данцува́ти се хо́ч'і? / забанува́ли йісте́ за да́ўним? / Йоў / та де ни забанува́ў? / ни спи́у / і лиш про т:о ду́майу / йек нам до́бре бу́ло.*

ВИТТИНА́ТИ – недок. в. до ВИТТЄ́ТИ: *Ни бу́демо оц:е́ вит:ина́ти / бо ўно ш'і пригоди́ц:е / наї так бу́де / то н'іко́му ни заваж'е́йі*.

ВИТТОГДЍ – *присл*., відтоді: *Ог:о́ / вит:огди́ бога́то води́ ў р΄іц΄і́ спли́ло*; *Вит:огди́ йа ўже ни ўшла туда́ / таї ни скаў / шо та́мки мене́ ги́нули ви́д'іти / ік дес се здиба́йімо / то пита́йуц:е / ч'о ни прихо́диш / а́ле лиш про л'у́цке о́ко / а йа про л'у́цке витпов'іда́йу*.

ВИТТОГЍТ – *присл*., з минулого року: *Ш'і вит:ogи́т на под΄і́ йе два в'інки́ кукуру́дзиў / тре́ба полу́ш':іти ї змоло́ти*; *Вит:огит отил'ко ко́ло ха́ти се зроби́ло / Ну то / Йіле́ / до́ста нипога́но*.

ВИТТОПЍРЧЮВАТИСЕ (ВИТТОПЍРЧІТИСЕ) – не прилягати належним чином (про одяг): *На пле́ч'ах вит:опи́рч'ілосе / ро́би горп / це шти́ўна мате́р'ійа / бри́шки ни тре: бу́ло роби́ти*; *Шош уно́ нидо́бре / іко́с вит:опи́рч'уйец:е ц'а соро́ч'ка / ко́ўн΄ір ни так приши́тий.*

ВИТТРУ́ТИВ ОДНО́, А ДРУ́ГЕ (ВЖЕ) ПРИЙШЛО́ (ПРИЛІ́ЗЛО, ПРИПЕ́ЛЛОСЕ ТА ІН.**)** – про клопоти, преживання, біди, яких важко позбутися: *До́бре ўкиїс каза́ў / так / аби́ ни бу́ло супоко́йу / лиш вит:ру́тиў одну́ б'іду́ / а дру́га ўже л'і́зе ў две́р'і / а тре́та зазера́йі у викно́ / так / аби́ л'удина́ ни ма́ла м'іну́ти ви́д:иху; Вит:ру́тиў одно́ / а дру́ге прийшло́ / ти даў з ним ра́ду / гада́йіш / шо це́му кине́ц / та д:е / куда́? / ма́йіш нове́ / а́ле таке́ / шо до́ки меш з ним муцува́тисе / жи́ли ста́нут отак'і́ / йік вели́кий па́лец*.

ВИТТРУ́ТИТИ – відштовхнути: *Мали́й хот'і́ў іми́тисе за гор'е́ч'і две́р'ці ў гру́б'і / буў би ўпа́риўсе / а́ле т'в'ії Ми́трик йіго́ вит:ру́тиў ви́т:и ї ду́же до́бре зроби́ў / бо ўже бих ма́ла с'в'і́жий кло́пит / ка́жу йіму́ / шо б'і́ж'а / а вин да́л'і ўде до ва́три / ни зна́йу / шо с цим па́рупком роби́ти*?; *Вит:ру́тиў ус'і́х і сам пе́рший с'іў за стиў / то йек це так? / м'ін'і́ лице́ се лупи́ло вид усти́ду / А вам ч'о ма́ло се лупи́ти? / наї йіму́ се лу́пи / ог:о́ / йе ч'ем се гри́сти / Йе / л'у́пко / бо ми свої́ / а вин ік ле́да ви́пйі / то ўтрач'е́йі ро́зум / йіму́ ниво́л'но пи́ти / бо гор'і́ўка ро́зуму ни добаўйе́йі /*

уна́ йиго́ видбера́йі / таї ч’олов’і́к ни ду́майі / шо ро́би / йо́йойої / іки́ї усти́т / молод'і́ ш’і ни с'і́ли / а вин пе́рший се ўтел'у́ш’:іў.

ВИТТРУ́ТЮВАТИ – недок. до ВИТТРУ́ТИТИ: *Мар'і́ / ни вит:ру́т'уї мене́ ли́кт'ами / бо йа бо́рше ту́теч’ки ста́ла / і бо́рше ма́йу ўз'е́ти муку́ / за мноў Митри́ха стоїі́т / а пото́му гаш ти / ш’і зач’іка́ї / л'у́пко / ни гор'іч’е́се так / бо ў ме́не ни лиш ли́кт'і / а́ле ї ш’і оц':а́ каву́л'а йе*.

ВИТТРУ́ЧЮВАТИ – виттрутювати; відштовхувати когось (щось) від чогось: *Йа б’іго́м вит:ру́тиў та́ч’ку / бо йі́хала фи́ра / могла́ зач’іпи́ти* / *Так йіс вит:ру́ч’уваў / шо м’ішки́ порозйе́зувалисе і ўс'і барабу́л'і ў боло́т'і / Ну та тре́ба бу́ло моцн'і́ш:е заўйе́зувати / йа ни ви́ден*.

ВИТТУ́ЛЕ́НИЙ – дієприкм. від ВИТТУЛЍТИ: *Соро́ч’ка бу́ла вит:уле́на / ї на гру́дех ў не́йі йа ўзд'р'і́ла мале́н'киї хре́стик / отаки́ї бих ду́же хот'і́ла / д'і́ўч’іна ка́же / шо то з Йірусали́му / таке́ / вере́ / мо́же бу́ти? / А ч’о н'і? / йійі́ т'і́тка туда́ йі́хала / ўна ду́же побо́жна*.

ВИТТУЛЄ́ТИ – недок. в. до ВИТТУЛИ́ТИ: *Ни вит:ул'е́йу / бо та́меч’ки кроў запекла́се / ік пот'е́гну ба́ндеш / то зноў поч’ури́т / а так ни боли́т / сти́хло / то ўже ни руш’е́йу / за́ўтра се поди́вимо / але ї так ч’у́йу / шо заго́йуйіц:е / Д'е́кувати Бо́гу.*

ВИТТУЛИ́ТИ – відкрити, частково розгорнути: *Ану́ вит:ули́ / йа хо́ч’у се подиви́ти на ра́ну / ік фа́їно зажива́йі / то мо́жно зноў прикла́сти палани́ч’ку з ме́ду ї муки́ / то ни пошко́ди*.

ВИТТУЛЍТИ БІЛЬ (БОЛЄ́ЧЬКУ) – знеболити; забрати чийсь біль, страждання: *Ви́жу / л'у́пко / шо тебе́ боли́т / а́ле іґ би йа го́н:а вит:ули́ти тот б’іл'? / а йа ни го́н:а тоб’і́ помоч’і́; Іва́нку / йек м’ін'і́ вит:ули́ти тоту́ бол'е́ч’ку / шо тебе́ му́ч’ійі / шо ни дайе́ споко́йу? / шо́ м’ін'і́ зроби́ти? / йа бих уз'е́ла йійі́ на се́бе / наї би мене́ бол'і́ло; Ни зна́ти / шо бих даў / шоби́ жи́нка бу́ла здоро́ва / шоби́ вит:ру́тити / вит:ули́ти тоту́ бол'е́ч’ку / пас'ку́ду пога́ну; Уде́риўсе / Йу́рч’іку? / де боли́т? / даї ни́шку / ма́мка поду́йі / вит:у́ли тото́ / і ўно ни ме бол'і́ти / ану́ йа ш’і поц'о́майу / ни боли́т ужé*? / *а дру́га ни́шка*? / *даї йа погла́д'у*.

ВЍТУМАНИТИ – видурити, виманити: *Ціга́нка ви́туманила пе́рстен΄ ї ко́ўтки ў Митри́шиної́і нев’і́стки* / *шош таке́ йі́йі наговори́ла / так задури́ла го́лу / шо т:а лиш с'т'ігла́ с:е́бе ї вид:а́ла / ка́же / шо ни памн'іта́йі / йек це се ста́ло* / *ў б’іл'і́с'киї ден' лиш с'т'ігла́ ї да́ла*

ВИТУМА́НЮВАТИ – недок. в. до ВЍТУМАНИТИ: *Ото́т руди́ї витума́н'уйі ў д'іти́ї гро́ш’і* / *ч’ії вин? / ка́жут / шо ў о́сми́ї кл'а́с'і*.

ВИТФОРМІНТУВА́ТИ – перестати “формінтувати”: *Ви́на витформ’інтува́ли / а́ле наї умуцо́вуйуц:е / йіблушни́к ни бу́де пйе́ниї / а т:о з више́н' / бу́де мо́цне* / *таке́ / йік поз'іч’ни́к*.

ВИТХОДЍТИ – недок. в. до ВИДИЙТЍ: *Колі́ по́йіст витхо́ди? / див’і́ц:е / абе́сте се ни забари́ли на ста́ц'ійу; Наї д'і́ти витхо́д'ут вит то́йі кла́тки / шо х’іта́йіц:е / бо до б’іди́ ниделе́ко / а шо / йік уні́ поб’іжу́т на н'у?; Бли́ш:е до нас а́фини витхо́д'ут / а́ле гор'і́ йе / ви́т:и бер'ійка́ми передайу́т / од'н'і́ та́меч’ки заготоу́йе́йут / а дру́г’і ту́теч’ки продайу́т / ад'і́ Мар'і́ка у́рас на Млино́вици продайе́ грибі́ ї а́фини / пиу́ л'і́та*.

ВИТХОТІ́ТИ – перестати хотіти: *До́ки йі́сте вари́ли / дити́на витхот'і́ла йі́сти / То наї бес бу́ла бо́рше сама́ звари́ла / ни ч’іка́ла / по́ки йа ве́рнусе*; *Йа витхот΄іла їти на база́р΄ / бо нагада́ла / шо у́де́н΄ бу́де ду́шно*; *Витхот'і́ла / і у́с'о / а ч’о? / ни скау́*.

ВИТХОТІ́ТИСЕ – *безос*., перестати бажати чогось: *Йік ч’іка́ти на шош до́у́го / то мо́же ї витхот'і́тисе; Узд'р'і́ла на Мар'і́ц'і би́ту спин:и́цу / таї м’ін'і́ витхот'і́лосе тако́йі / уна́ у́ ниї / йік копи́ц'а / Бо у́на по́у́на / їйі таке́ ни пасу́йі / а тоб’і́ бу́де фа́їно / Ни хо́ч’у / м’ін'і́ витхот'і́лосе / л'і́пше шпорто́ву*; *Доки звари́ли / то у́же витхот'і́лосе йі́сти*; *М’ін'і́ у́же се витхот'і́ло йі́хати / ік нагада́йу / йек то деле́ко ї к’і́л'ко прийі́дец:е ни спа́ти / ме́рзнути / то у́же н'іч’о́ се ни хо́ч’і / йі́т'те сам’і́ с Ко́ц'ом / а йа дес и́нчим ра́зом пі́ду з ва́ми / ни ч’у́йусе за́рас / шо гото́ва до доро́ги / бигме́ / іка́с йа нійе́ка ста́ла / то госте́ц / того́ му́с'у у тепл'і́ бу́ти / вин це́го хо́ч’і / так шо / му́с'у йіму́ дого́д'увати*.

ВИТХРЕ́ШШЮВАТИСЕ (ВИТХРЕ́СТЮВАТИСЕ) РУКА́МИ Й НОГА́МИ – рішуче відмовлятися від чогось, підкреслюючи, умотивовуючи свою непричетність до чогось: *Уні́ бу́ли у́ спі́у́ц'і / це Кали́на у́пов’і́ла ма́м’і / а́ле ад'і́ прийшло́се до кра́їного / таї тот витхре́ш’:уйіц:е рука́ми ї нога́ми / ка́же / шо це́го ни бу́ло ї ни могло́ бу́ти / А мо́же / ї так / бабі́ мо́жут і прибреха́ти тро́хи / шош нидоч’у́йі / таї ка́же / шо бу́ло / мо́же на́в’іт' кл'е́стисе / бо так їйі се здайе́*; *Витхре́ш’:уйіц:е / бо зна́йі ч’о*.

ВИТЦВЍСТИ – відцвісти: *Сат уже витцві́у́ / і до́бре / шо у́б’ійшло́се без за́мороскиу́ / бо весна́ бу́ла студе́на / а д'іт так каза́у́ / ік у студе́ну весну́ на йо́нах пе́рше лист пока́зуйіц:е / а пото́му ц'в’іт / то йе до́бре / бо йіґ би бу́ли за́мороски / то ц'в’іт бу́у́ би тро́хи прикри́тиї / а йік пе́рше*

ц'в’іт / то ни дýже дóбре / áле шо / л'ýде ĭ с тóго виход́д'ут / за мóйі пáмн'іти бýло так / шо садѝ зацвѝли / двéч’іру дýже постуден'і́ло / ч’ікáли морóзу / то шóби ратувáти сат / роскладáли ватрѝ / áле ни дýже велѝк’і / лиш шóби вóздух стаў тепл'і́ш:иĭ / і клáли такé гор'і́ти / шóби було богáто дѝму / йа малá бýла / áле памн'ітáйу / йек м’ії тáто з М’і́рч’іком у бáби на присадѝб’і ц:е робили / ўсиĭ сат буў у димý.

ВИТЦВИТÁТИ – недок. в. до ВИТЦВЍСТИ: *Йóни ўже витцвитáйут / йа ни гóн:а на них надивѝтисе / соб’і́ дýмайу / даĭ м’ін'і́ / Гóсподеч’ку / нáрик доч’ікáти / бо ш’і смих ни набýласе на с'в’і́т'і Бóжим; Ч’іч’кѝ скóро ўже мут витцвитáти / а йік витцвитýт / тогдѝ йіх се пересáд'уйі / дóти абéс ни к’івáла*; *Ф’ійаўкѝ ўже витцвитáйут / ўже йіх ч’ес прохóди*.

ВИТЧІКРЍЖИТИ – *знев*., відрізати: *Витч’ікрѝжила отóĭ кавáлок / а йéк йа тепéр сýкн'у ш:ѝйу*? / *ни стайé матéр'ійі / х’ібá доточ’éти / áле ч’ем? / нимá нич’ó / шобѝ штимувáло*.

ВИТЧІМХÁТИ (ВІЧЧІМХÁТИ) – відламати: *Ни витч’імхáй / дивѝсе / отóĭ суч’óк наĭ ростé / з нéго кóнар' бýде*.

ВИТЧІПНÉ (ВИТЧІПНÓГО) – *субст*., відступне, здеб. спол. з *дати, зробити*; означає “трохи”, “абияк”: *Лишѝсе пустóго / даĭ витч’іпнóго / шобѝ збýтисе / так / абѝ лиш рахувáлосе / і ўс'о / це ни йе т'éшко.*

ВИТШТРЍКНУТИ – 1) відскочити, стрибнути далі (вбік): *Ш’éс'т'і мáли / шо витштрѝкнули / бо вин йі́хаў / йік нав’іжéниĭ*; 2) ударившись об щось, відлетіти: *Кáм’ін'ч’ік витштрѝкнуў вид грýшки і ўдéриў менé ў гóлу / а йіґ би так поц'і́лиў у пул'с / то ўс'о / абó йік би тáмки малѝĭ стойéў? / вин пéрет цим іграўсе кóло мéне / полóла / а вин забаўйéўсе / А хто мих кѝнути? / Бахурѝ ĭк’іс ішлѝ вид р'ікѝ / таĭ ц'іл'éли / де ўни бýли вѝш’:і тóго / шо хтос йе за парканóм? / унѝ ни дýже вѝн':і / áле йа кр'іч’éла / вам шо? / мáло кóло р'ікѝ кидáти? / т'ікáли / йік кýл'а*.

ВИТШУКÓВУВАТИ (ШУКÁТИ) ЗÁЧІПКИ – намагатися знайти привід, щоб поговорити з кимось, пожартувати, запропонувати свою допомогу чи виявити невдоволення та ін.: *Малѝĭ витшукóвуйі зáч’іпки / абѝ поб’і́ч’і до бáби / бо тáмки ў сус'і́цтв’і йе д'і́ўч’іна / прийі́хала на вакáц'ійі до т'і́тки / то сегóн:е допоминáўсе / ци нимá гýс'л'інки / вин би пон'і́с ґáрч’ік / бо бáба л'ýби такé йі́сти з барабýл'іноў кулéшкоў / ч’ýйіте? / за гýс'л'інку згадáў*.

ВИТШУКО́ВУВАТИ (ШУКА́ТИ) КЛЮ́ЧЬКИ (ҐУ́ДЗА) – прагнути знайти привід, щоб висловити комусь своє невдоволення: *С'у́та витшуко́вуйі кл'у́ч'ки / шобú вúреўкатисе / бо нимá кур'і́нки / а т:о йігó шкребé / скру́т'уйі ў гóл':і / Ну та даї̆ йімý пиў дз͡иґáр'ка / наї̆ пáру рас пот'éгне / Дóхтор' ни позвол'éйі / кáже / ік хоч' ш'і трóхи пожúти / ни курú / то ч'о йа бу́ду йігó слóво ломúти? / а цес і без мéне знáйі / де йе кур'і́нка / áле тéрпи / Ну то наї̆ тéрпи / нáї̆ко / ци дóўго вúдержи*?

ВИТШЮ́ПНУТИ – відщипнути: *Хóч'у витш'у́пнути оцéйі бу́лки / бо ш'і н'іч'ó видуч'éра ў рóт'і ни мáла* / *Йілéнко / бер'і́т усý*.

ВИТШЮ́ПУВАТИ – недок. в. до ВИТШЮПНУ́ТИ: *Ни витш'у́пуї̆ / бо йек такúї̆ обгрúзений колáч' бáб'і понесемó*? */ йа ўкройý úнчого*.

ВИФА́ЛЮВАТИ – вихваляти: *Ч'о ти вифáл'уйіш свóйіх д'ітúї̆? / наї̆ ч'уж'і́ за них дóбре слóво скáжут; Йа ни су́д'у / áле йек Митрúха вифáл'увала свойý дон'кý / а т:а шо зробúла? / йек повел:áсе?*

ВИФА́ЛЮВАТИСЕ – вихвалятися: *Вифáл'уваласе д'і́ўкоў / бо гадáла / шо хтос спокусúц:е / а то н'іхтó ни б'іжúт свáтати / н'іхтó ни схот'і́ў н'і майéткиў / н'і д'і́ўки; Вифáл'уваласе ўс'ім / ікóго дóброго мáйі хлóпц'а / та йек йі́йі л'у́би / а вин у стáрости пишóў ни до нéйі / а до ї̆кóйіс пидгор'éнцкойі / отáк / вúдиш / до ч'óго фал'бá довóди.*

ВѝФАНЯЦКАТИ – забруднити: *Вúфан'ацкаў в'ітрúўку / йек меш до шкóли ї̆тú?; Вúфан'ацкала т:о / шо про с'в'éто дéржиц:е*; *Ни ш'інувáў йіс споден'кú / вúфан'ацкаў / а тепéр меш у хáт'і сид'і́ти / йа казáла / уваж'éї̆ / бо прúї̆де нед'і́л'а / а ти ни меш мáти ў шо се ўбрáти*.

ВѝФАНЯЦКАТИСЕ – забруднитися: *Ад'і́ йек кóло тóго ломáдж͡'а вúфан'ацкаўсе / ідú борзéн'ко се переберú*; *Спин:úц'а вúфан'ацкаласе / таї̆ матéр'ійа такá / шо кошлáтиц:е / йа вúжмач'у / алé з нéйі ўже р'ідý ни бу́де; Де йа знáйу / ў шо так вúфан'ацкаласе? / вúтко / у ї̆кес вакнó / мóже / до с'т'інú дес се притулúла? / Йу́р'іха ікрáс уч'éра б'ілúла / мóже / то ў нéйі / куфáї̆ка новá нов'і́с'ка / пéрший рас сегóн:е ўбрáла / таї̆ ад'і́ ї̆ка се зробúла*.

ВѝФУРКАТИ – *знев*., повикидати: *Ус'ó йігó шмáт'і вúфуркала ў хорóми і сказáла заберáї̆се / абú твóйі ногú ту́тки ни бу́ло*.

ВИФУ́РКУВАТИ – недок. в. до ВѝФУРКАТИ: *То шо? / мус бу́ло вифу́ркувати лáхи? / ни мош бу́ло на лáвицу склáсти? / та наї̆ би соб'і́ забрáли потúм* / *а йік би с твóйім так об'іїшлúсе*?

ВЍФУШКАТИ – 1) *знев., згруб.*, повикидати щось: *Пе́ред Вели́коднем роби́ла пор'е́тки / то ш:афи́ў ус'о́ повиберáла / а котре́ старе́ / пи́рване / ви́фушкала на ґал'е́р'ійі / ї пото́му розберáла / диви́ласе / шо кудá / це мус роби́ти / бо нимá / де шош л'і́пшого м'істи́ти*; 2) *перен., згруб.*, танцюючи швидкий танець, довести партнера до знесилення: *Ко́ц'о тро́хи ви́пиў / та йік уз'е́ў молоди́цу ў дáнец / то так неў тр'ес / зам'ітáў / шо ййі гаш но́ги се запл'ітáли / стойе́ти ри́ўно ни моглá / вин ду́жий / йіму́ н'іч'о́ / а ций с'в'іт закрути́ўсе / то пре́ц'ін' гу́цулка / а ни вáлец / ої шо ви́фушкаў неў / то ви́фушкаў / жи́нка л'ітáла / а ни данцувáла*; *Ви́гнали / таї ви́фушкали за ним ус'о́ убран'е́ / І шо до́брого зроби́ли*?

ВИХИДНЍЙ – вихідний: *Зáўтра вихиднá / а пото́му два дни ро́бйу / так бу́де цес м'і́с'іц' / оди́н ден' до́ма / а два / на робо́т'і / позáўтр'у / прáўда / с'в'е́то / то н'іхто́ ни ме роби́ти / прийдемо з д'ітми́ до вас*.

ВЍХИТ, -оду – вихід: *Ви́хит ко́жда с'ім'н'á мáла с'в'ії / і це до́бре*; *З усе́го мош найти́ ви́хит / нáв'іт' з наїгі́ршого*.

ВЍХІТАТИ – вигойдати: *Ни х'ітáї ногáми / бо ви́х'ітайіш д'і́т':а.*

ВИХІ́ТУВАТИ – докон. в. до ВЍХІТАТИ: *А ти ни бойі́с:е / Паз'у́н'ко / шо дити́н'і ўголов'і́ се закру́ти / шо ти так ййі́ вих'і́туйіш? / Та шо йа зро́бйу / йік вин за х'і́танкоў умерáйі? / до́ма нимá / а ту́теч'ки д'і́до зробйу́ / то прихо́димо ў нед'і́л'у / аби́ нах'ітáтисе / ни злáзи з не́йі.*

ВЍХЛЕПТАТИСЕ – одужати; вийти зі скрути; з біди: *Ку́р'і ви́хлепталосе / таї ад'і́ зач'інáйі б'і́гати; Ч'олов'і́к ду́же т'е́шко слабувáў / ус'і́ казáли / шо ни вийде с це́го / а вин помáло таї ви́хлептаўсе*.

ВИХЛЕ́ПТУВАТИСЕ – недок. в. до ВЍХЛЕПТАТИСЕ: *Ни гризи́се / Одок'і́ / вин пово́лен'ки / пово́лен'ки ме вихле́птуватисе / то бо́рзо нимá / бо пáлец ўтне́ш / і вин боли́т / ни попускáйі / а тут отаке́ / Йілáк уже́ л'і́пше вигл'ідáйі / в'ід'і́ / нáв'іт' дистáў ікíйс ц'в'іт у лици́ / Та їки́й ц'в'іт? / то вид гор'е́ч'ки / гор'е́ч'ка йіго́ се ни попускáйі*.

ВЍХОВАНІ, -я – виховання: *Ви́диш / то ўс'о вид ви́хован'а зале́жи / цес хло́пец таки́й / шо вин ч'ужé ни кине́ / аби́ ни знáти шо / вин нáв'іт' ш ч'ужо́го горн'е́ти ни напйе́ц:е / Мо́же / того́ / шо бри́диц:е? / Н'і / того́ / шо ч'ужé йе ч'ужé*; *Д'і́ти мáйут фáїне ви́хован'і / то зрáзу ви́тко / ти лиш подиви́се / йек уни гово́р'ут*.

ВЍХОДИТИ – те саме, що ВЍБІГАТИ: *Ўна тики́ ви́ходила пе́н'ц'ійу / там бу́ли їк'іс роки́ се загуби́ли / а пото́му найшли́се*.

ВИХОДѝТИ (ВѝЙТИ) З БАГÁЦТВА (РОСКÓШІВ) – стати бідним чи не таким заможним, як був: *Уні́ гет ві́йшли з роскóш'іў / тепе́рки б'ідýйут / а нагадáй / йек уперéт йім вел:óсе / оï шо вел:óсе*.

ВИХОДѝТИ (ВѝЙТИ) З БІ́ДИ (НИСТÁТКИВ, СЛÁБОСТИ; С ЦÉГО, С ТÓГО) – позбавитися (позбавлятися) труднощів, життєвих ускладнень: *Д'і́ти попидростáйут / і ўнá вийде с цéго / а ч'олов'і́к / шó ч'олов'і́к*?; *Василúна ві́йшла / ві́ч'ухаласе с тóго / кáже / тáк'ік на с'в'іт народúлисе / тáк'ік би кáм'ін' с плеч' упáў*.

ВИХОДѝТИ (ВѝЙТИ) З ВІ́РИ – порушувати (порушити) норми поведінки: *Набувáлисе так / шо з в'і́ри виходúли*; *Ік йе шош у голов'і́ / то ўни ни мут такé виробйéти / шобú виходúти з в'і́ри / ци йек ти дýмайіш*?

ВИХОДѝТИ (ВѝЙТИ) НА ДÓБРЕ – закінчуватися (закінчитися) добре: *Нимá такóго злóго / абú на дóбре ни ві́йшло*; *Журúлисе / а то ві́йшло на дóбре / нáв'іт' на дýже дóбре*.

ВИХОДѝТИ (ВѝЙТИ) НА МОЄ́ (НА ЧІЄ́С ТА ІН.**)** – здійснюватися так, як передбачав мовець чи хтось: *Ві́диш / на мойé ві́йшло / бо то ïнáкше ï ни моглó бýти*; *Ни послýхали / а то вихóди на йігó / на Ївáнове*.

ВИХОДѝТИ (ВѝЙТИ) НА ОДНÓ – про незмінність результату дії, який не залежить від способів і засобів його досягнення, їх кількості і якості: *Ци би ми пóйіздом йі́хали / ци аўтóбусом / на однó вихóди / скóрше ни доберемóсе*; *К'і́л'ко ни крутú / наўднó ві́йде*.

ВѝХОДИТИСЕ – ходити багато кудись (у якійсь справі); бути в різних місцях, витрачаючи час і зусилля: *Ві́ходиласе смих Косовáми та Вижниц'áми / пóки найшлá в'ін'к'іл' до грýби*; *Ві́ходиласе / а мáло шо скористáла*.

ВИХОДѝТИ (ВѝЙТИ) СУХѝМ (З ВОДѝ) – уникати (уникнути) покарання, небезпеки: *Вин страшнúй брехáч' / áле ўм'і́йі викрýт'уватисе тáй виходúти сухúм з водú; Хто гадáў / шо Дрон' ві́йде сухúм*? / *а йімý се ўдáло*.

ВИХÓДОК, -тка – туалет: *Вихóдок мáйі бýти надвор'і́ / áле тепéрки дéхто і ў хáт'і йігó рóби / йа цéго ни розум'і́йу / моï / та тоб'і́ т'éшко питú надвíр? / та ік йіс дýжий / ни робú тотó ў хáт'і / ад'і́ сус'і́цк'і молод'і́ мáйут іў хáт'і / ï надвор'і́ / бо ўс'éке мóже се стрéбити / ў них д'і́ти / ц:е йа ш'і гóн:а розум'і́ти / áле бíрше / н'і / ік йіс здорóвий / то надвíр*; *Де ви такé ві́д'іли / шóби вихóдок хтос клаў пéрет' самóў хáтоў?*

/ та посу́н'те йіго́ ўбик хот' на пйет' де́с'іт' кро́киў / поклад'і́т за ста́йнеў / ци ви бойе́лисе / шо ни доб'іжите́ / йік бу́де деле́ко?

ВЍХОЛОДИТИ – див. ВЍЛЮФТУВАТИ: *Моро́с за нич' страшно́ ха́ту ви́холодиў*; *Ви́ц'кали двер'ми́ / таї ви́холодили*.

ВИХОЛО́ДЮВАТИ – недок. в. до ВЍХОЛОДИТИ: *До́ўго холо́д'увала стару́ ку́хн'у / бо хот'і́ла ў студе́ному насипати студене́ц*.

ВИХОЛО́ДЮВАТИСЕ – ставати холодним (про приміщення); "вистудюватисе": *Две́р'і ўт'іглисе / до́бре се ни закрива́йут / таї у ха́т'і вихоло́д'уйіц:е / де тепло́ так ме держ'е́тисе*?

ВЍЦАБАНИТИ – *згруб*., випросити щось у когось: *Тики́ ви́цабаниў тоту́ васирва́ґу ў Ми́тра*; *Ви́цабанила ў До́ц'і жо́ўту баве́нку*.

ВИЦВІ́НЬКУВАТИ (ВИЦВЍНЬКУВАТИ) – *знев*., дорікати; докучати комусь постійними повчаннями: *То ни йе до́бра жи́нка / уна́ вид:о́с'в'іта виц'в'і́н'куйі ч'олов'і́кови та пи́ли йіго́ / йа бих таке́ ни ви́держ'іў / йа би наўшо́ў / ч'ем затули́ти тот пи́соч'ок / і це при нас / при л'у́дех / а йік нас нима́?; Мої / ни виц'ви́н'куї / бу́де*; *Виц'в'і́н'куйі йіму́ на ко́ждим кро́ц'і / за бут'шо́ / на́в'іт' наїме́нче*; *У Катери́ни рот се ни запера́йі / виц'в'і́н'куйі ч'олов'і́кови за наїме́нче / хто таке́ го́ден ви́тримати?*

ВИЦЄ́РКУВАТИ – недок. в. до ВИ́ЦІРКАТИ: *Дий файне́н'ко / виц'е́ркуї до кин'ц'а́ / бо йік ни меш видо́йувати / то молоко́ ни ме прибува́ти*.

ВЍЦИГАНИТИ – *згруб*., випросити щось у когось: *Ви́циганила Пара́ска тоту́ фу́сточ'ку / шо Вас'у́та купи́ла / бо ду́же йійі се ўда́ла*.

ВЍЦІРКАТИ – видоїти рештки молока при доїнні: *Ад'і́ ш'і оц:е́ го́рш'і ви́ц'іркала / коро́ва тоб'і́ ни ду́же припуска́ла / ч'у́ла / шо ни т':і ру́ки*.

ВЍЦІРКУВАНИЙ – вишитий мережкою: *Ви гада́йіте / шо то соб'і́ про́ста соро́ч'ка? / то ви́ц'іркувана / хот' рузум'і́йіте / ки́л'ко ко́ло це́го робо́ти? ану́ бе́сте ш:и́ли хот' отакі́ї оти́ц'кий / тогди́ мете́ зна́ти*.

ВЍЦІРКУВАТИ (ВИЦІРКО́ВУВАТИ) – вишити (вишивати) мережкою: *Ви́ц'іркувала по́дил соро́ч'ки*; *Мар'і́ч'ка ви́ц'іркувала о́брус / і ти ўч'е́йсе / ўна ўже ма́йі дв'і соро́ц':і / тепе́рки о́брус / а ти шо? / ру́ки се ни скада́йут*?

ВИЦУЛО́ВУВАТИ – виціловувати: *Так ужє́ пе́с'т'ут та вицуло́вуйут тоту́ дити́ну / шо гаш забога́то / то так ни мош.*

ВИЦУЛО́ВУВАТИСЕ – виціловуватися: *Уперé́т такóго ни бýло / шóби д'і́ўка с пáрупком вицулóвувалисе на дорóз'і / при ўс'іх / ци кóло клýбу / ци ш’:е дес / устидáлисе / а тепéрки ўсти́ду нимá*.

ВЍЦУЛУВАТИ – багато разів (тривалий час) цілувати когось (здеб. про дитину): *О: / цес пáрубок ни ме нар'ікáти / шо йігó ни ви́цулували / цулýйут кóждиї рас / ік берýт на рýки ци переповивáйут*.

ВЍЦЦИ (ВЍЦЦИВ) – звідси: *На тот ґрýник ви́ц:и ўже бли́ско / рукóў подáти; Моі / та ви́ц:и до Вижни́ц'і п’ітнáц:ит' м’інýт йі́хати*; *Ви́ц:иў / с цéго ґрун'á / ми ни скóро спýстимосе / бо то страшнó хóўско / земн'á ад'і́ їка мóкра / А́ле скóрше / іґ би ї́шли́ ўгурý*.

ВЍЦЦИ ДОВТА́М – дуже мало, майже нічого (уміти, знати): *Н'іч’ó ни ум’і́йі зроби́ти / ви́ц:и доўтáм*; *Ни знáйі ви́ц:и доўтáм / а м’іш’éйіц:е ў бéс'іду / де трéба ї ни трéба / лиш би телéмбати йізикóм*.

ВЍЦЬКАТИ – часто відчиняючи двері, вихолоджувати приміщення: *Хлóпч’і / ни ви́ц'каї так двер'ми́ / бо д'і́дови хáту гет ви́студиш / і йімý зноў мус бýде клáсти вáтру / анý бóрзо за собóў заперáї.*

ВИЧЄ́КУВАТИ – вичікувати: *Ад'і́ гéнде д'і́ўка вич’éкуйі пáрупка / то вин би маў за неў б’і́гати / а ни ўна за ним / а ўна кóждиї вéч’ір йігó переб’ігáйі / Бабó / то йе л'убá / а мóже / ўни так се договóр'уйут / аби́ тýтки се здибáти / йік вин ме ї́ти з робóти? / а мóже / вин прóси / л'ýбоч’ко Мар'і́ч’ко / ч’ікáї менé отýтки / бо де ўни ви́ш’:і тóго / шо хтос за ни́ми с корч’і́ў / з отóго грабі́н'а / зазерáйі*?

ВЍЧІКАТИ (ВЍЧІКАТИСЕ) – довго (тривалий час) чекати десь на когось (на щось): *Ви́ч’ікала дв’і годи́н'і / а спрáўку ни ви́брала; Ти́л'ко ви́ч’ікалисе на стáц'ійі / шо гаш нóги позатерпáли / ни бýло де с'і́сти / таї отáк ч’іп’і́ли с клýнками*; *Ви́ч’ікаласе п’іс'мá / а поштáр'ки сегóн:е ни бýло / ни витходи́ла смих хáти*.

ВЍЧІПІТИ – *згруб*., простояти тривалий час, даремно очікуючи чогось: *Ви́ч’іп’іла ў студени́ / а н'іч’ó вýлицеў ни йі́хало / ни бýло / шо спéрти*.

ВЍЧІСТРИТИ (ВИЧІ́СТРЮВАТИ) – розчесати (розчісувати) вовну на спеціальному гребені: *Йа ч’істри́ла / áле так ви́ч’істрити вóўну / іґ трéба / ни моглá*; *Самá ч’істри́ла / вич’і́стр'увала / ўм’і́йу ц:е роби́ти / áле гентáм / ўже рокі́ цéго ў Т'ýдев’і ни ви́д'іла.*

ВЍЧЬМАКАТИ – *згруб*., виїсти: *Ви́ч’макаў ус'ó з бан'ікá / н'іц н'іч’ó ни лиши́лосе*; *Д'і́ўка сховáласе ў корч’áх / таї ч’ікáйі / хóч’і ўзд'р'і́ти свóйу*

дóл'у / хóч'і знáти / хто ўпúўноч'і прúйде кáшу йі́сти? / сидúт вич'éкуйі / áле тýтки м'і́с'іц' сховáўсе / зв'і́йілисе в'ітрú / і прийшлó шош страшнé / пелехáте / вúч'макало / шо бýло ў горш'кý / перевернýло йігó / таї соб'і́ поб'і́гло / оц:é такé гостúла д'íўка / котрá хот'і́ла забогáто знáти / це ў бáйц'і роскáзано / áле наýка кóждому / шо ни трéба в'íрити ў пустé / у ворож'і́н'і / бо одúн Бох знáйі / шо з л'удинóў бýде / отáк йа скаў.

ВИ́ЧЮРІТИ – те саме, що ВИ́ТЕЧІ: *Цебéр рос:óхсе / таї ус'á дош':і́ўка вúч'ур'іла / а йа ікрáс хот'і́ла жмакáти.*

ВИЧЮ́РЮВАТИ – недок. в. до ВИ́ЧЮРІТИ: *Анý див'і́ц:е / мéнче рос:óлу се зробúло / ци вин ни вич'ýр'уйі? / Н'і / вин потáў / капýста се ўквáсила / таї росúў потáў / це так урáс йе.*

ВЍЧЮХАТИСЕ – вийти з якоїсь скрути, хвороби: *Вúч'ухалисе з велúких роботúў / д΄éкувати Бóгу / йік прúйде зимá / то ўжé ни страшнé.*

ВЍЧЮХАТИСЕ (ВИЧЮ́ХУВАТИСЕ) З БІДЍ – *згруб.*, те саме, що ВИ́БРАТИСЕ З БІДИ́: *Вúч'ухалисе з наїгúршойі б'ідú / йі́сти ни ўрас бýло шо / то би ни росказáў / áле минýлосе / перейшлó / тепéрки лиш здорóўйа би се здáло / кобúбито гóден йігó дес позúч'іти ци купúти? / ви ни ч'ýли / де йігó мош уз'éти? / купúти ци зам'ін'éти на шош.*

ВЍЧЯЛАПАТИ – з трудом вийти, вибратись: *С цéго болóта вúч'алапайу ни скóро / бо дош':і́ ни перестайýт / а пишлá царинáми / бо хот'і́ла бóрше / а то ад'і́ / тýт кал'óш'і мош загубúти.*

ВЍШАЛЮВАТИ (ВИШАЛЬО́ВУВАТИ) – оббити (оббивати) дошками нижню частину зовнішніх стін хати: *Рáн'че так ни вишал'óвували хатú / йік тепéр*; *У нас нúш:иї шал'ýнок / а ў вас вúшал'ували так / шо рúўно зо мноў; Д'éд'а кýхн'у ўже вúшал'уваў.*

ВЍШКІРЕНИЙ – дієприкм. до ВЍШКІРИТИ (ЗУ́БИ): *Ти памн΄ітáйіш тóго / шо їгрáў у цúмбал / буў урáс вúшк'ірениї / Де ни памн'ітáйу? / áле вин ни до ўс'іх с'м'ійéўсе / а лиш до тéбе / казáў Івáнови Мар'і́ч':іному / шо йіс дýже бýла йімý се ўдáла / áле ўстидáўсе пидиїтú / отакé то бýло / ни знáйу / де вин се д'іў потóму / каўт / шо гаш дес кóло Николáйіва се ўженúў / судá бúрше ни прийіхáў / йоі / колú т:о бýло.*

ВЍШКІРИТИ ЗУ́БИ – *знев.*, 1) показати зуби, гаркаючи (про собаку): *Дивúсе / л'ýбоч'ко / йек цес кут'ýга вúшк'іриў зýби / ід'і́м вúц:и*; 2) засміятися: *Вúшк'ірила так'і́ нифáйн΄і р΄ітк'і́ зýби / шо м'ін'і ї сам'íї с΄м'і́шно стáло / Шо скаў? / завелúка фúртка / то прáўда / алé д'і́ўч'іна нич'ó.*

ВЍШКІРИТИСЕ – *знев.* або *ірон.,* засміятися: *Ви́шк'іриласе / ййк пе́с з бу́ди / н'іби йе ч'о / диви́се / бо ш'і пла́кати меш ў нед'і́л'у / сего́н:е пйе́тниц'а.*

ВЍШКІРИТИСЕ, ЇК (ІК) (ДІ́ТТЬО, ПЕС, ХОЛЄ́РА, ЧЬОРТ) – *згруб.*, сміятися: *Гово́р'у / а вин ви́шк'ириўсе / ййк ч'орт / гада́йі / шо йа ййго́ клонцач'і́ў ни ви́д'іла; Ви́шк'іриўсе / ік д'і́т':о / а́ле бигме́ / іґ би мих / то ўкуси́ў би.*

ВЍШКІРИТИСЕ (СЕ ВЍШКІРИТИ, ВИШКІ́РЮВАТИСЕ), ІК (ЇК) КУТЮ́ГА (ПЕС, ЖЄ́РВА) – *знев.*, сміятися; огризатися: *Узд'р'і́ла па́рупка таї ви́шк'іриласе / Наї шк'і́риц:е / по́ки молода́ / по́ки ййі се хо́ч'і / бо коли́ ме с'м'ійе́тисе / ік ни тепе́р / коли́? / ік ста́не тако́ў / ік ми*?; *У нас б'іда́ / а цес ви́шк'іриўсе / ік кут'у́га / пита́йіц:е / ци нима́ закури́ти / кури́ла би тебе́ та би тебе́ кури́ла / таке́ се ста́ло / а тоб'і́ кур'і́нка ў голов'і́? / Успоко́їтесе / Ан:и́ч'ко/ а вин ви́тки мих зна́ти / ік лиш сего́н:е прийі́хаў? / ходи́ў у поса́тку; Йа каў принеси́ дру́гиї воловит / бо цес коро́ва ўрва́ла / а вин вишк'і́р'уйіц:е до ме́не / ік кут'у́га / ка́е / шо ни зав'і́дуйі воловóдами / мої / та ти ік ви́диш / шо коро́ва се ўрва́ла / то б'іжи́ / а ни таке́ м'ін'і́ говори́ти / И:ї / то дитин'е́ч'іі ро́зум / сказа́ў змýдра / аби́ сказа́лосе / а́ле пото́му пишо́ў / шо́ ви з не́го хо́ч'іте? / вин ка́же / шо ни квáпиўсе / бо хот'і́ў ви́д'іти / ци коро́ва ме би́цкатисе / лиш того́.*

ВИШКІ́РЮВАТИСЕ – *знев., згруб.*, посміхатися, сміятися: *А тоб'і́ нашо́ зуби́ў? / абе́с вишк'і́р'уваўсе до жино́к? / м'ін'і́ це́го ни тре́ба / ад'і́ даўно́ хто ни маў зуби́ў / то ї ни маў / ни б'іх кла́сти / та́к се ста́р'іў.*

ВЍШКОЛЕНИЙ, ЇК (ІК) ЦІЗО́РИК (ДЗИҐА́РОК, ДЗЍҐАРЬ) – дуже дисциплінований: *У Андр'і́йа хло́пц'і так'і́ ви́школен'і / ййк ц'ізо́рики / вин лиш подиви́ўсе / а ўни ўже зна́йут / шо роби́ти / лиш се подиви́ў.*

ВИ́ШЛЯМУВАТИ – почистити, приготувати для начинки (про кишку): *Та́же шоби́ ки́шку нач'іни́ти / тре́ба ййі́й ви́шл'амувати ї проми́ти ў багат'о́х во́дах / ік це ни зроби́ти / то хто би тото́ ййў? / на́в'іт' пес би се скриви́ў / йа зна́йу / бо ни рас тото́ роби́ла.*

ВЍШНИЙ – той, що розташований вище, далі, в сторону гір або той, що розташований поруч, але в напрямку гір: *Д'і́дова ха́та за па́ру ми́тр'іў вид ви́шнойі / а́ле д΄і́до ўмер / ўна бу́ла пуста́ і ўсокоти́ти нич'о́ ни мош бу́ло / ўс΄о роскра́ли / розби́ли / на́в'іт' ка́фл'і с пйе́ца.*

ВИШНѝК, -у́ – вишнівка: *Ми з йе́блук вино́ роби́ли / бо више́н' ти́л'ко ни бу́ло / шобі́ зроби́ти вишни́к / а ў ко́го йе / то ро́бйі*.

ВИ́ШПАНУВАТИСЕ – виструнчитися: *Дити́на поч’ірвон'і́ла / ви́шпануваласе / а пото́му л'ігла́ на пидло́гу ĭ зач’е́ла би́ти нога́ми / вереш’:е́ти / бо ма́ли купи́ти тел'іфо́н і ни купи́ли / ўна гада́ла / шо йа ўже поб’іжу́ ў м’і́сто / шо так мене́ заста́ви / а то нима́ / тач’е́ĭсе ĭ биĭ нога́ми / к’і́л'ко хоч’ / йа це́му ни потура́йу.*

ВИ́ШПОРТАТИ – виколупати, викопати, витягти, дістати за допомогою чогось те, що було міцно затиснене в чомусь (у засохлій глині, піску та ін.): *По́рпала барабу́л'і / таĭ ви́шпортала ад'і́ шо / хто ц:е мих загуби́ти?; Ўз'е́ла іглу́ / таĭ ви́шпортала глих с па́л'ц'а*; *Ви́шпортаĭ ш’і па́ру барабул'о́к / а́ле ги́ч’ку ни к’іва́ĭ / наĭ ш’і дохо́д'ут / ота́к / шо лиш на рас звари́ти.*

ВИШПО́РТУВАТИ – недок. в. до ВИ́ШПОРТАТИ: *Ц:е се ни вико́пуйі / земн'а́ така тверда́ / шо ко́жду цибу́л'ку мус вишпо́ртувати*.

ВИШТИМО́ВУВАТИ – планувати щось, ретельно обдумуючи кожну деталь, щоб ефективно втілити задумане: *Насту́н'а ўм’і́ла виштимо́вувати / так скомб’інува́ти / шо та́меч’ки / де ма́ла бу́ти одна́ су́кн'а / виходи́ло дв’і / ма́м’і ĭ ш’і дити́н'і / тако́йі креўч’е́н'і пошука́ти / тепе́рен'ки ў сел'і́ таки́х нима́ / Це того́ / шо тепе́р ни ши́йут / а би́рше гото́ве купу́йут / бо шит'е́ дороге́ / Йа ни за т:о / шо до́рого / йа за ро́зум каў*.

ВѝШТИМУВАТИ – докон. в. до ВИШТИМО́ВУВАТИ: *Цес сво́го ни попу́стиц:е / ви́штимуйі так / шо ви́йде по йіго́ / дру́г’і гада́йут / мо́же / так / а ш’і / мо́же / ота́к / а цес напере́т зна́йі / йек наĭл'і́пше і шо вин с то́го бу́де ма́ти / І шо? / н'іхто́ ни пере́ч’і? / А ч’о пере́ч’ іти? / вин до́бре ка́же / а шо скориста́йі / то наĭ і дру́г’і користа́йут / нашо́ го́лови на пле́ч’ах но́с'ут? / наĭ ду́майут / хот' па́ру кро́киў напере́т.*

ВИШТИ́РКУВАТИ КОМУ́С – часто дорікати комусь тим самим: *Йіле́нка гада́ла / шо ч’олов’і́к зал'і́зниĭ / вишти́ркувала йіму́ / шо ма́ло гро́шиĭ прино́си / і шо с це́го ви́йшло? / сам’і́ зна́йіте / жийе́ з дру́гоў / і то ду́же до́бре / бо ўна йіго́ ш’іну́йі / ни цве́н'кайі ко́ждиĭ ден' то́йі само́йі.*

ВИШТРИКА́ТИ – вискакувати; вистрибувати; з’являтися; несподівано перебивати чиюсь розмову, без дозволу включатися в неї, у якесь дійство: *Мамо́ / ану́ подив’і́ц:е / шо́ ц:е ў ме́не хо́ч’і виштрика́ти на руц'і́? / ад'і́ йек поч’ірвон'і́ло / мо́же / то вит цитри́ни таке́*?; *У ме́не ў*

тот'і́ дни на лиці́ мо́же виштри́кувати; Моĭ / а тебе́ хтос се пита́ў / шо ти виштрика́ў / ік Нико́л'ц'о с храбусти́н'а.

ВИ́ШТРИКНУТИ – вискочити, вистрибнути; дуже швидко піти, побігти; недок. в. до ВИШТРИКА́ТИ: *Сид'і́ў ц'і́хо / а пото́му ви́штрик / ік с колопе́н'*; *Узд'р'і́ў мене́ ў викно́ / таĭ ви́штрик с ха́ти / це ў м'іну́ту се зробило; Д'е́д'а до курника́ / а спе́ред них йиму́ лис ви́штрик*; *Ми се перепу́дили / бо ĭшли́ до Паўло́вофі кирни́ц'і / а спит корч'а́ за́йіц ви́штрик / н'іхто́ ни над'іва́ўсе це́го / бо то тики́ ко́ло само́йі дори́шки / де л'у́де хо́д'ут / р'і́тко / але хо́д'і; Пес ви́штрик на бу́ду / таĭ зач'е́ў га́ўкати / гаш тогди́ йа ўзд'р'і́ла / хто то ĭде / а до то́го ни ви́д'іла / машини́ гу́ркайут / таĭ н'іч'о́ ни ч'у́ти / ота́к по́л'у / ĭ го́лу ни пидоĭма́йу / шобі́ роздиўйе́тисе / нима́ колі́*; *Ти го́ден ви́штрикнути на от:у́ копи́ч'ку? / бо йа го́ден; Ви́штрик з маши́ни / ĭ пишо́ў без буд' здоро́ў / ви́тко / ўсе́рдиўсе; Ви́штрик у клу́б'і на сце́ну ĭ зач'е́ў с'п'іва́ти / н'іхто́ ни спод'іва́ўсе / шо ў не́го таки́ĭ го́лос / вин і ни маў виступа́ти / а́ле пото́му каза́ў / шо закорт'і́ло / Мо́же кри́шку ви́пиў / таĭ того́ корт'е́ч'ка ĭми́ласе?*

ВЍШТРИКНУТИ З ГОЛОВИ́ – забути щось: *М'ін'і́ ви́штрикнуло з голови́ / йек йиго́ імн'е́ / в'іде́ў / Миро́с'; Ти каза́ла купи́ти шош / а м'ін'і́ ви́штрикло з голови́ / нагада́ласе ў О́блаз'і / шо ни ўс'о купи́ла / а́ле / ўбиĭ мене́ / ни ска́ў / шо ш'і ма́ла се подиви́ти*; *М'ін'і́ ви́штрикло з голови́ / шо сего́н:е пйе́тниц'а / писни́ĭ ден'; Забу́ла смих / гет ви́штрикло з голови́ / шо му́с'у спин:и́цу Мар'і́ц'і зарубі́ти / моĭ / за́рас жи́нка при́ĭде / а то ни гото́ве / ска́же / шо йа нислі́ўна*. Див. ВИ́ЛЕТІТИ З ГОЛОВИ́.

ВИШТРИ́КУВАТИ – те саме, що ВИШТРИКА́ТИ: *Каў йиму́ / сиди́ ц'і́хо / ни виштри́куĭ / а́ле н'і / вин му́си ко́ждого переби́ти і сво́йіх пйет' ґре́ĭцериў покла́сти / то хто тако́го ме поваж'е́ти?; Ни б'і́йтесе / д'і́ти ĭгра́йуц:е / виштри́куйут / ік лош'е́тка / йік мал'і́ бара́н'ч'іки; Абе́с се ни бойе́ла / цес пес ла́ким на́ґро виштри́кувати з бу́ди / а́ле вин ни куса́йі; Ви́штрик на ка́м'ін' / шч'іхо́ўс і ўпаў у калаба́н'у / а йа попере́д'увала / ни виштри́куĭ на кам'і́н'і / на ко́ўпки / тоб'і́ ма́ло м'і́с'ц'а / де штрика́ти? / го́лу ўло́миш / а́ле де хтос ба́бу хо́ч'і слу́хати? / ка́же / шо так трен'іру́йіц:е / шо ш'і ро́вером ма́йі на шош висо́ке вийіха́ти ĭ ви́т:и лет'і́ти / а поти́м / ік ку́пи мотоци́кол' / то ш'і ĭ з ним ме штрика́ти / ни гада́йте соб'і́.*

ВЍШУМІЛО (ВЍФОРМІНТУВАЛО) З ГОЛОВЍ В КО́ГОС – хтось забув щось: *Ма́ла смих Леси́с'і ўпр'е́тати смета́ни / а м'ін'і́ цисе́*

ч’ésто вúшум’іло з голові́ / дам хот' пагáр' / под'і́л'усе тим / шо се лишúло / скаў наї вибач’éйі / головá дринтáва / таї шо зробúти?

ВЍШШІТАТИ – точно обрахувати щось: *Тáто з Мúтром наперéт вúш’:італи / шо то ме куштувáти / і ўс'о зб’і́глосе*.

ВІ́ВКАТИ – пищати, галасувати; видавати голосні звуки під час танців: *Там / на тóму вес'іл'ý / і л'ýде / ї жинкú в’і́ўкали / кажýт / шо фáїно бýло*.

ВІ́ВКАТИ, ІК (ЇК) ХОЛЄ́РА (ІК (ЇК) НИ ЗНА́Ю, ШО) – голосно сміятися, “вискати”, привертаючи до себе увагу: *Йиі́ ускр'і́с' поўнó / в’і́ўкайі / ік хол'éра / ўже смих ни гóден тотó слýхати / Е: / Васú / ти задýже / ў нéйі такá весéла натýра / це л'і́пше / іґ би мáла бýти тумакóм і дивúтисе вóўком / вит такóйі т'ікáў бес / а ц':а когó хоч’ розвеселúт / Та йа ни отóї / шо ниделéко вид вас жийé / шобú ўрас хот'і́ў с'м’ійéтисе / мóже / м’ін'і́ дéколи плáкати се хóч’і? / мóже такé бýти ци н'ї*?

ВІДЕ́Й (ВІДІ́, ВІДІ́Й, ВІДЕ́В, ВІДЍЙ) – *незм*., мабуть, напевно: *В’ідéї / ми сегóн:е н'ікýда ни пúдемо*; *То / в’ід’і́ / ў них храм на Іл´:і́ / а мóже / на Богорóдицу; В’ідúї / мут ш’і трóхи ч’ікáти / бо порос´éта тепéр´ки дорог’і́ / мóже / тáн'ч’і стáнут*; *Ўна / в’ід'і́ / т'ішкá / ти вúд'іла Калúну?; В’ідúї / пропáли нáш’і грóшики / ч’ýйі мойé сéрце / шо пропáли; Унú / в’ід'іі́ / зноў зиїшлúсе / вúдите / то жийýт / то росхóд'уц:е / дýмайу / шо жúли би / іґ би старин'á мéнче м’іш’éласе / Йо / ми подúбне мáли з дон'кóў / з'éтева рид'н'á заваж’éла йім жúти / то ўже доходúло до крáїного / ш’і трóхи / і ўна йігó лиш’éла / áле сватú спамн'ітáлисе / таї ус'ó напрáвилосе / прáўда / ни прихóд'ут до нас / Наї ни прихóд'ут / ви йіх гúнете вúд'іти? / дóбре / шо ў молодúх напрáвилосе.*

ВІК ЗВІКУВА́ТИ – прожити життя: *Ў Т'ýдев’і дýже фáїно / мáйіте їк’іс фудуґрáф’ійі? / нимá? / а ч’о? / бéсте поробúли / А нашó? / ми тýтки в’ік зв’ікувáли / на ўс'о цисé дúвимосе кóждиї ден' / таї нашó фудуґрафувáти? / х’ібá бес ти соб’і́ пáмн'ітку зробúла / а ми сéрет цéго / нам ни трéба*.

ВІЛЬМЍ, -úв – назва безлісої частини гори в Тюдові: *В’іл'мú м’ін'і́ нагáдуйут полонинý / áле ми звúкли / шо полониná гор'і́ / делéко / а ц:е блúско / царинцк’і́ / мóже / ї ни знáйут / де ц:е / а нижнокúнцк’і дóбре знáйут / це Пол'інкú / за них ш’і кáжут В’іл'мú*.

ВІЛЬЧЮ́Н (ВИВЧЮ́Р, ВОВЧЮ́Р) – вівчарка: *Тот пес / то в’іл'ч’ýн / анý бес се подивúла / їка ў нéго пáш’:а / та йігó б’іі́но опходúти / ў*

телев’і́зор'і показ́ували / шо таќому псо́ви де́хто на тичи́н'і дайе́ йі́сти / а ни так / шоби́ само́му дне́му ї́ти / Вас'у́та йіго́ гуду́йі / а́ле бойі́ц:е дне́му приступи́ти / то таке́ пога́не / ік воўк; Моǐ / то ў них в’іл'ч’у́н / страшно́ л'у́тиǐ / ни зна́йу / шо би бу́ло / іґ би вин урва́ўсе; Ану́ нагада́йте / йек тот воўч’у́р се назива́ў / шо буў у ву́йни? / ч’о́рниǐ таки́ǐ / ко́ло оч’е́ǐ б’і́ле / в’ідє́ǐ / До́ўбуш / Йо / бу́да пид ви́шним викно́м бу́ла.

ВІЛЬШЄ́НІ (ВІ́ЛЬШІ), -я – гілля або зарості вільхи: *По́при р´іку́ саме́ в’іл´ш’е́н´і росте́ / а ў бе́рез'і би́рше ўсе́го йе; В’іл'ш’е́н'і до́бре пит с'і́но / пид остриву́ питкла́да́ти / шоби́ ни пидигнива́ло / ми йік ки́дайімо с'і́но / то нало́мн'уǐмо в’іл'ш’е́н'а / ўно фа́йно ло́миц:е ǐ кладемо́ на сами́ǐ спит / ік вели́ке с'і́но / так ус'і́ ро́бйут / мус шош стели́ти.*

ВІ́НО, -а – придане: *Ни диста́ла смих вели́кого в’і́на*; *Ус'о́ / шо ў оци́ǐ скри́ни / то Паз'у́нине в’і́но.*

ВІНО́К ШИ́ТИ – виготовляти вінок для нареченої: *У молодо́йі / та́к’ік і ў дружо́к / ни оди́н в’іно́к / а́ле тоǐ / шо ши́йут / ма́йі бу́ти зеле́ниǐ / з м’і́рти а́бо бу́шпану / м’ін'і́ ши́ли м’і́ртовиǐ / а ў дружо́к бу́ли з берв’і́нку.*

ВІНЬЧЄ́ТИСЕ – вінчатися: *Гента́м заборон'е́ли ї́ти до це́р'кви / того́ молод'і́ в’ін'ч’е́лисе ни ў саме́ вес'іл'е́ / а пото́му / по вес'іл'у́ / йек кому́ виходи́ло / тепе́р л'і́пше / бо ўс'о зара́с.*

ВІ́НЬЧІНИЙ – вінчаний: *Ўни в’і́н'ч’ін'і / ни жийу́т на в’і́ру / т:о / шо ни бу́ло вес'іл'а́ / це ўже дру́ге / а́ле т:о / шо зв’ін'ч’е́лисе / це йа то́ч’но зна́йу*; *То зле / ік жийу́т ни в’і́н'ч’ін'і / каж’і́т наǐ се зв’ін'ч’е́йут / наǐ ни гр'ішу́т.*

ВІ́НЬЧІНІ, -я – вінчання: *По в’і́н´ч’ін´у ко́ло це́р´кви роби́ли роспи́ван´і; Зач’е́ла їгра́ти му́зика / ви́тко / шо ўже ї́дут до в’і́н'ч’ін'а / гаǐ / сти́йімо ту́тки / таǐ за́рас мете́ ви́д'іти вес'іл'е́.*

ВІНЬЧЬО́ВАНІ, -я – віншування: *Фа́йне в’ін´ч’о́ван´і йа ўч’у́ла / оǐ шо фа́йне*; *Сего́н:е Їва́на / то ўсим Ївана́м се нале́жи в’ін'ч’о́ван'і / йіх здоро́ўйут.*

ВІНЬЧЮВА́ТИ – віншувати: *В’ін´ч’у́йімо Вас с ш’ес'т'ім / здоро́ўйім / з Риздво́м / абе́сте здоро́в’і бу́ли ǐ на́рик доч’іка́ли.*

ВІ́РА ТАКО́ГО НИ ВѴ́ДІЛА – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: “Це неймовірно, такого ніколи не було”: *Йа с тобо́ў так спус'т'і́ла / шо в’і́ра тако́го ни ви́д'іла / робо́та ни ро́биц:е / а йа набува́йусе / і хо́ч’у сказа́ти / шо м’ін'і́ до́бре.*

ВІ́РИТИ НА СЛО́ВО – вірити сказаному кимось без достатнього підтвердження, доказів правдивості почутого: *Ни в'ір' пáрупкови на слóво / повóт' себé так / ік йа тебé ўч'éла*; *А тепéр в'ір' комýс на слóво / йек мош в'і́рити / колú отакé стайéц:е*?

ВІРІЖЄ́ТИ (ВИРІЖЄ́ТИ) – проводжати: *То прáўда / шо хлóпец пáру рас в'ір'іж'éў д'і́ўку с клýбу / попидрýч'ку йшли / áле шо с тóго*? / *ік вúр'ідиў рас ци два / а наї бýде ї бúрше / то це ни знач'éйі / шо вин мýси женúтисе / ци одн'і́ хóд'ут / а потóму росхóд'уц:е? / а тýтки ї хóж'ін'а велúкого ни бýло.*

ВІРІЖЄ́ТИ В СЕЛО́ (НА КЛЍКАНІ) – з музикою проводжати молодих, які йдуть запрошувати людей на весілля: *Гóс'т'і зийшлúсе на кúтицу / к'і́л'ко йе / богáто на кúтицу се ни клúч'і / і ўни в'ір'іж'éйут молодúх у селó на клúкан'і / ідýт з мýзикоў до пéрших двох тр'ох хатúї / а потóму гóс'т'і вертáйуц:е / соб'і́ дáл'і набувáйуц:е / а молод'і́ пишлú клúкати / так до вéч'іра їде кúтиц'а / а ўже ўвéч'ір зач'інáйуц:е завóдини / áле шо сказáти? / тепéрки ни ўс'і рóбйут кúтицу / і ни ўрас тóго дáўного дотрúмуйуц:е / отáк / мої / áле йек то фáїно даўнó бýло / дýже фáїно*.

ВІРІЖЄ́ТИ ДО ВІ́НЧІНЯ – з музикою проводжати молодих до церкви, щоб священик їх повінчав: *Хто їде? / ўс'і гóс'т'і / мýзика їгрáйі / так в'ір'іж'éйут молодúх до в'і́н'ч'ін'а / а йік унú се з'в'ін'ч'éли / то вертáйуц:е / áле іґ би виходúло / то напраўйéйуц:е úнчоў дорóгоў / ни тоў самóў / нáш'а Гáн'а йік вид:авáласе / то до цéр'кви вес'іл'é їшлó по тепéр'ішниї вýлици / а ўже йік назáт / то пишлú кóло шкóли по старúї / дáўниї дорóз'і / áле ледвú це шош мáйі до жит'á молодúх / в'ідéў / н'іч'ó / л'ýде ўс'éке попридýмували / бо йе так / шо нимá їкúхос бич'нúх дорúх / то шо? / мут вертáтисе городáми? / ідýт по тиї / ікóў судá прийшлú*.

ВІ́СІКАТИ (ВЍСІКАТИ) – висякати: *В'і́с'ікаї дитúну / бо ад'і́ їка хóди шмар'кáта / вид л'удúї ўстúт* / *Вин ужé велúкиї / наї сам за собóў дúвиц:е / мáйі ў кишéн'ц'і фýстинку / наї приýч'уйіц:е / анý / л'ýпч'іку / давáї свиї нис / ти ўже такúї велúкиї / а ни гóден сам дáти рáду? / гаї / йек йа тебé ўч'éла*?

ВІСІКА́ТИСЕ (ВИСІКА́ТИСЕ) – недок. в. стос ВІ́СІКАТИСЕ (ВЍСІКАТИСЕ): *Дистáла шмúркаўку / то ўрас мýс'у в'іс'ікáтисе / вибач'éйте.*

ВІ́СІКАТИСЕ (ВЍСІКАТИСЕ) – сякаючись, очистити ніс: *Стерáйсе вúс'ікатисе ни на л'ýдех / бо дрýгиї мóже брúдитисе / тогó ік тоб'і́ се стрéбило ц:е зробúти / видийдú крок два / і ўрас маї ч'éсту платúнку*.

ВІСКІ́ПУВАТИСЕ (ВИСКІ́ПУВАТИСЕ) – виявлятися: *Ус'éке се в'іс'к'і́пуйі / йік з л'уд'мú здибáйіс:е*; *Прожúли рик / а потóму ад'і́ шо зач'éло виск'і́пуватисе / ни здýмаў би*.

ВІТІГА́ТИ (ВИТІГА́ТИ) ЖЍЛИ – експлуатувати; спонукати когось занадто багато працювати: *Та йа ни бýду з нéго вит'ігáти жúли / ч'олов'і́к рóби / йек гóден / повóли / áле дóбре / анý би вас хтос пидгон'éў / вам би се хот'і́ло робúти? / та крáш:ого робúтника ни нáйдеш / наї мурýйі*.

ВІ́ТІГНУТИ (ВІ́ТІХТИ, ВЍТІГНУТИ) – 1) видалити що-небудь з чогось: *Марýс'ко / анýко в'і́т'ігни м'ін'і́ глих с пáл'ц'а*; 2) випитати щось у когось: *З нéйі н'іч'ó ни в'і́т'ігнеш / ни скáже / абú ни знáти шо*; 3) сприяти загоюванню: *М'іт або сáло нисóлене в'іт'ігáйі гниї / ік наривáйі*.

ВІ́ТІХТИ (ВІ́ТІГНУТИ, ВЍТІГНУТИ, ВІТІГА́ТИ) ДУ́ШУ – знесилити (знесилювати) людину доріканням, підозрами, сварками: *М'ін'і́ с свекрýхоў нимá жит'á / хóч'і в'і́т'іхти з мéне дýшу / хот' т'ікáї вит хáти / ни гóн:а прич'ікáтисе / колú Мúтро се покáже / пишóў гор'і́ / таї ш'і нимá / áле ўже скóро мáйі вернýтисе*.

ВІ́ТІХТИ (ВІ́ТІГНУТИ, ВЍТІГНУТИ) НО́ГИ (ЛА́БИ) – *згруб.*, померти; здохнути: *Дúўўусе / а пóрос'і лиш вúт'ігло лáби / бýло ї нимá*.

ВІТРЕ́Ц (ВІТЕРЕ́Ц), -я – вітерець: *В'ітрéц в'іїнýў / і гаш дúхати стáло лéкше / ї худúпка ад'і́ йек ожúла / йек смáшно пасé / так / іґ би йійі лишéн' шо вúгнаў на пáшу / вúтко / шо і йійі стáло лéкше; В'ітрéц такúї / шо дитúн'і ни пошкóди / то л'і́тепло / веснá так полегóн'ки дúхайі / пéсти л'удúї*; *В'ітерéц подýў / áле тóнен'ко / óстро*.

ВІ́ТРИНА, -и – назва гори в Тюдові: *В'і́трина / отáмки / де жийé Гáл'а / то наївúш':а горá / дéколи л'ýде ік хоч'ут про шош велúке сказáти / то кáжут / Йої / та то такúї ґрун' / ік В'і́трина / тудá дóўго ї́ти; В'і́трина так се називáйі / бо тамки / йік ідéш / в'ітрú ц'ілúї ч'ес / бесперестáнку в'і́йут / звéр'ха скáла / ўна ни заростáйі / тогó в'ітрú / нимá ч'огóс такóго / шобú йіх сперáло / такé трафйéлосе ў полонин'і́*.

ВІ́ТРИТИ – 1) винюхувати щось у повітрі (про тварин): *Ч'о ц:е пес так в'і́трит / шó вин там ч'ýйі*? / *вéре / лúса?;* 2) *перен.*, про того, хто інтуїтивно орієнтується в напрямку змін, прагнучи викор. їх у корисливих цілях: *А Николáї дивúсе / йек в'і́трит / страшнó буў дóбриї з М'іхáїлом / а*

йік уч’ýў / шо кр'íсло пит тим зах’іл'ітáлосе / нач’éс розвернýўсе і ўже íнчоў дорíшкоў хóди / мої / дóбриї н'ух мáйі.

ВІХТУВÁТИ – пригощати: *Коло цéр'кви ік храм у Т'ýдев’і / в’іхтýйут гóс΄т΄іў / а дéкого клúч’ут тхáт'і ї там приймáйут / áле це йік дóбре знакóм’і / гентáм до нас храмн'éни урáс приходúли / а йік д'íда ни стáло / то цисé урвáлосе*.

ВІХТУВÁТИСЕ – частуватися, пригощатися: *На слóв’і ў Лесúхи фáйно в’іхтувáлисе / бо ўс'éка ўс'éч’іна бýла;С΄ідáйте / кýмо / за стúў / таї в’іхтýїтесе здорóв’і / дос΄ігáйте / шо вúдите*.

ВÍЧІКАТИ (ВИЧÍКУВАТИ, ВИЧЄ́КУВАТИ) – довго чекати; дочекати слушного моменту: *В’íч’ікаў / колú старинá вéрнец:е с цéр΄кви / таї тогдú зач’éў казáти / шо хóч’і женúтисе; В’íч’ікаў пиўдн'á / áле доч’ікáўсе свóго*; *Ни вич’éкуї / л'ýпч’іку / бо д'íўка ни вúйде*.

ВÍЧЬКО, -а – кільце плетива в сітці, у в’язанні: *У пан'ч’óс'і в’íч’ко пишлó / трéба ч’éмос шч’іпúти / ймúти / шóби ни йшло дáл'і*.

ВÍШТА – *незм*., викор. як команда для підганяння коней, їх спрямування: *Вýйко кр΄іч’éў гáйта / в’íшта / кóн΄і розум’íли / а йа н΄і / малá бýла*.

ВІШШЮВÁТИ – інтуїтивно відчувати, що буде, станеться: *Йа так ік би в’іш’:увáла / шо шош стáнец:е / ни гóдна бýла соб’í м’íс΄ц΄а найтú*.

ВІШШЮ́Н, -а – той, хто пророкує, “вішшюї” щось: *Та де: / ни ч’ýла н'і за йéких в’іш’:унúў / ікес пустé се питáйіш / м’ін'í гаш с'м’íшно с цéго*.

ВІШШЮ́НКА, -и – *жін*. до ВІШШЮ́Н: *Ў Т'ýдев’і н'і в’іш’:унúў / н'і в’іш’:унóк нимá / то х’ібá дес гор'í / отáмки се питáйте.*

В’ЇДÁТИ, ІК (ЇК) ЖЄ́РВА – *знев., лайл*., про особу, яка постійно свариться: *Наї це шл'ах трáфи / с такúм жит'éм / таї зóўс'ім / ўйідáйі / ік ж’éрва / кóждиї Бóжиї ден' шош нахóди / абú ўкусúти*.

В’ЇДЛИВИЙ, ЇК (ІК) МУ́ХА – дуже надокучливий: *Вúд'іла йіс / ік мýха долаз'éйі? / ти видгóниш / а ўна дáл'і / отак’í ї оц':í ўйíдлив’і / при дитúн'і ни хóч’у казáти / хто / Бабó / мóжете ни казáти / бо йа ї так здогадáўсе / ви урáс на них нар'ікáйіте / áле йа н'ікóму ни скáжу / абúх так жиў / А ти питслухóвуйіш і ш’і за пустé клинéс:е? / ти / пус'т'éку / Ви так кр'іч’éйіте / шо знадвóру ч’ýти / тýтки не трéба трудúти вýха / Йої / шо за д'íти пишлú / ти ч’ýйіш / шо вин виговóр'уйі*?

В'ЇСТИ КОГО́С – допекти комусь: *Тота́ ба́ба так мене́ ўйі́ла / шо ни зна́йу / шо бих зробі́ў з неў / ота́к бих стиснў́ў та лиш лего́н'ко покла́ў на зе́мн'у / та́мки / де стойе́ла*.

В'ЇСТИСЕ (УЇСТИСЕ) В ПЕЧІНКѝ КОМУ́С – постійно докучати комусь зауваженнями, докорами, сварками; зробити чиєсь життя нестерпним: *Га́н'а так уйі́ласе м'ін'і́ ў печ'інки́ / шо йа би́рше терп'і́ти ни го́н:а / це́му му́си бу́ти їкиї́с кине́ц / ви́кажу ўс'о / шо за н'у ду́майу / тики́ ў о́ч'і / при л'у́дех / наї лиш мене́ зач'е́пи / тогди́ ни ме ра́да / шо ўроди́ласе.*

ВКАЛІ́ЧІТИ (УКАЛІ́ЧІТИ) – стати калікою: *Уна́ / Бо́же борони́ / ўкал'і́ч'іла ш'і дити́ноў / слабува́ла ґри́поў / і тото́ да́ло таку́ б'і́ду*.

ВКА́ШЛАТИСЕ – довго, тривало кашляти: *Шо вин сейі́ноч'і ўка́шлаўсе / то йа ни го́н:а розказа́ти / гаш задиха́ўсе / так зако́т'уваў о́ч'і / шо йа перепу́диласе / ни зна́ла / йек дни́ни се прич'іка́ти*.

ВКЛАДА́ТИ (ВКЛА́СТИ) ДУ́ШУ В ЩОШ – 1) робити з любов'ю щось: *У рушники́ ма́ма вклада́йі ду́шу / ўни так'і́ весе́л'і / шо гаш с'м'ійу́ц:е*; 2) дуже піклуватися про когось (передусім – про дітей), ростити з великою любов'ю: *Та зна́йіте / шо ко́жда ма́ма ў дити́ну ўклада́йі ду́шу / хо́ч'і / шо́би з не́йі л'у́де бу́ли*.

ВКЛА́СТИ ВЕ́РШИК (БА́ЙКУ, СПІ́ВАНКУ, БУ́КИТ ТА ІН.) – скласти, створити вірш (казку, букет та ін.): *Ў шко́л'і заўда́ли написа́ти про ма́му / то Га́н'а вкла́ла ве́ршик / так тото́ ўс'о ўкла́ла / одно́ за о́дним / шо ни переда́ў би / до́кладно так / до р'ідý / ми з Но́цеў ч'іта́ли пото́му / таї пла́кали / так ри́дно / шо да́ўно тако́го ни бу́ло / Го́сподї / соб'і́ ду́майу / а т:о́ / шо ўна написа́ла / пра́ўда / к'і́л'ко ма́ма ма́йі пережи́ти / шо́би дити́на ви́росла і з не́йі л'у́де бу́ли / а к'і́л'ко нидоспа́ти*?

ВКЛА́СТИ (УКЛА́СТИ) СЛО́ВО – включитися в розмову, вставивши хоч слово: *Наї ту ба́бу шл'ах тра́фи / так теремкоти́т / шо йа ї сло́ва ни могла́ ўкла́сти; Про́буваў укла́сти сло́во / а́ле д:е / де ўна хо́ч'і слу́хати? / рот їйі се ни закрива́ў; Ви зна́йіте / їкиї Штефа́н / то би́рше жи́нка л'у́би говори́ти / а́ле цес ч'олов'і́к / ік зач'не́ / то ти ўже ни спреш / на́в'іт' сло́во ни меш моч'і́ ўкла́сти / тарахкоти́т / ік тра́хтор'*.

В (У) КО́ГОС (У ПУСТО́ГО) КО́ЖДИЙ ДЕНЬ НЕДІ́ЛЯ (СВЄ́ТО) – *ірон*., про того, хто не дуже прагне працювати: *Ў Йуц'а́ ко́ждиї ден' нед'і́л'а / і шо? / вин му́си с'в'іткува́ти / бо бойі́ц:е згр'іши́ти*.

В (У) КО́ЖДИЙ ХА́ТІ БІДИ́ ПО ЛОПА́ТІ – в кожній оселі чимало клопотів, переживань чи горя: *У нас ка́жут / ў ко́ждиї хат'і по бука́т'і / або́ ў ко́ждиї ха́т'і б'іди́ по лопа́т'і / а ш':е ка́жут / у ко́ждого сво́йі б'і́ди / купува́ти ни тре́ба / ко́ждиї ма́йі свойе́.*

В (У) КО́ЖДИЙ ХА́ТІ ПО БУКА́ТІ – те саме, що В (У) КО́ЖДИЙ ХА́ТІ БІДЍ ПО ЛОПА́ТІ: *Абе́сте зна́ли / то ни лиш у вас / то ў ко́ждиї ха́т'і по бука́т'і*; *Обо́йі ўч'е́н'і / по́длук села́ нипога́но заробйе́йут / а до́брого жит'а́ нима́ / И:ї / Мар'і́ / то ў ко́ждиї ха́т'і по бука́т'і.*

В (У) КО́ЖДИЙ ХА́ТІ (У КО́ЖДОГО) СВОЯ́ БІДА́ – абсолютно щасливих людей немає; кожний має свій клопіт: *То так нима́ / шо́би ў жит'у́ ўс'о ї́шло гла́тко / ў ко́ждиї ха́т'і свойа́ б'іда́ / і ко́ждиї витпа́ц'уйі свойе́.*

В (У) КО́ЖДИМ КУТИКУ́ ПО ДИТЍНЬЦІ – у когось багато дітей: *То ўпере́т с'і́мн'і бу́ли вели́к'і / ро́дич'і ма́ли зо пйе́теро / ше́стеро д'іти́ї / а́бо ї би́рше / ану́ нагада́ї сво́йу верста́ч'ку / Паўл'і́ну / то ўна / в'іде́ї / пйе́та бу́ла / а за неў ішло́ ш':е дво́йі / а тепе́рен'ки / одно́ дво́йі / і ўс'о / тогди́ каза́ли / Ў ко́ждим кутику́ по дити́н'ц'і / а сего́н:е таке́ р'і́тко ўч'у́йіш / бо кутики́ се лиши́ли / а́ле д'іточ'о́к ти́л'ко нима́ / а ш':е йа ч'у́ла / шо ї́кас долинцка́ жи́нка за ко́гос каза́ла / Ў ко́ждим кутику́ по дити́н'ц'і / а ўже да́л'і / гру́ба / ота́к / то ўже / ви́тко / рахува́лисе ни лиш кутики́ / а́ле ї кутич'ки́.*

В КО́ЖДОГО Є (КО́ЖДИЙ МА́Ї) СВІЙ "МУС" – часто доводиться робити те, що треба, необхідно, а не те, що хочеться, і в кожного це "треба" – різне: *Кобúбито бу́ло так / шо ро́биш лише́н' т:о / шо се хо́ч'і / а ни т:о / шо мус / То йе ї так'і́ / Ан:и́ч'ко / шо н'іч'е́м ни пита́йут / ро́бйут соб'і́ / лиш т:о / шо хо́ч'ут / шо́ йім се ўдайе́ / А́ле таки́х ме́нче / бо на́рит би ви́мер / іґ би ўс'і так роби́ли / то ко́ждиї ма́йі і му́си ма́ти с'в'ії мус / шо л'удину́ напраўйе́йі / д'іс'ц'іпл'іну́йі / ни дайе́ / шобú ўна ста́ла гнило́ў / се зн'ійе́ч'іла*; *Ў ко́ждого йе с'в'ії мус / а м'ії / оце́с.*

ВКОЛІДУВА́ТИ (УКОЛІДУВА́ТИ) – за колядування отримати певну грошову винагороду. Те саме, що ЗАКОЛІДУВА́ТИ: *Бра́т'а ї сестри́ц'і сего́року ўкол'ідува́ли бога́то гро́шиї / то ўс'о на це́р'кву.*

В (У) КОНЯ́ ШТЍРИ ЛА́БІ (НОЗІ́), І ТО ВИН ШПО́ТАЇЦЦЕ (А В ЧЬОЛОВІ́КА ЛИШ ДВІ) – кожний може спіткнутися, помилитися; помилок уникнути важко: *Ни гризи́се так цим / то бут' с ким мо́же се ста́ти / ци с тобо́ў / ци зо мноў / с ко́ждим / у кон'а́ шти́ри ла́б'і / і то*

вин шпо́тайіц:е / а ў ч’олов’і́ка лиш дв’і / ни мі́лиц:е тої́ / хто н'іч’о́ ни ро́би / ти шо гада́йіш / йа ў жит'ў ни шпо́таласе? / *ш’і ї йек / ўс'е́ке бу́ло*.

ВКО́СЬКАТИ (УКО́СЬКАТИ) – 1) заспокоїти: *Потро́шки / потро́шки / таї ўко́с'кала / зач’е́ў по и́нчому говори́ти / ни так о́стро*; 2) умовити, переконати в чомусь : *Ду́майіш ле́хко бу́ло йіго́ ўко́с'кати / аби́ ни ї́шо́ў туда*?

ВКРІЧЄ́ТИСЕ – довго, тривалий час голосно кликати когось, робити комусь зауваження, давати настанови, кричати: *Шо смих се ўкр'іч’е́ла / то страшне́ / гаш у го́л':і залупи́лосе / пишла́ з ни́ми дво́д'і / а то ко́жде хо́ч’і плі́вати / л'і́зе одно́ по́перет' дру́гого / а вода́ при бе́рез'і гл'ібо́ка / та де: / би́рше н'і за йе́к’і гро́ш’і ни згод'у́се таке́ паци́ти / ма́йіте та́та ї ма́му / наї уни́ з ва́ми ї́дут / та д:е / ни пишла́ бих / аби́ ни зна́ти шо*.

ВКРОЇ́ТИ (УКРОЇ́ТИ) – відрізати частину від цілого: *Хо́ч’у / ма́тко / то́го мед'іўника́ ўкройі́ти / даўно́ смих ни йі́ла*. Те саме, що ВРУБАТИ[2].

ВКУ́ПІ (УКУ́ПІ) – *присл*., разом: *Уни́ ўку́п’і жийу́т / ї́ко́с ми́р´уц:е*.

В КУ́ПКУ ЗБЕРА́ТИ (БРІ́ХНІ, ПУСТЕ́) – бути “збирачєм” і носієм інформації, що не відповідає дійсності: *Ота́к наскладáйі / назам’іта́йі ўсе́го пусто́го / збере́ ў ку́пку ї тото́ прино́си м’ін'і́ ў ха́ту / ви́сипле / ви́говори / таї поб’і́гла да́л'і шука́ти ікі́хос нови́х вух / ота́к йа за н'у ска́жу / абе́с зна́ла / ї́ка то ґазди́н'а*.

ВКУСЙТИ ГРІ́ШНОГО – согрішити: *Ви́дите / ўкуси́ў гр'і́шного / таї то йіго́ зат'ігло́ / ота́к уно́ бува́йі / Ну та за таке́ ни т'е́шко.*

ВКУСЙТИСЕ ЗА ЇЗЙК (ЇЗИЧЬО́К) – вчасно стриматися й промовчати: *Йа ўже рот бу́ла ўтвори́ла / хот'і́ла нагада́ти йім / ік’і́ ўни за ґа́зди / а́ле ўкуси́ласе за йізи́к / і ду́же до́бре зроби́ла / сама́ себе́ пофал'у́.*

В (У) КУТЮ́ЖИЙ ГО́ЛОС – недоречно: *На байу́ л´у́де ш’і приї́ма́лисе / а ўна́ зат´ігла́ ў кут´у́жиї го́лос / хто то́го с'п’і́ван'а хот´і́ў слу́хати?; Йо / до́бре ра́дите / а́ле ў кут'у́жиї голос / де йі́сте бу́ли ўч’е́ра / ік йа се пита́ў / шо роби́ти / ч’о тогди́ оц:е́ ни каза́ли*? / *а по ўсе́му се наду́мали*.

ВЛА́ЗИТИ (ВЛІ́СТИ) В БОРГЙ – антонім до ВЙЛІСТИ (ВИЛАЗЙТИ) З БОРГЙВ: *Йа ни ўла́з´у ў борги́ / бо пото́му т´е́шко вид:ава́ти* / *бере́ш ч’ужé / а вид:ава́ти тре́ба свойе́* / *ц:е вид богат'о́х ч’у́ла*.

ВЛА́ЗЛИВИЙ (УЛА́ЗЛИВИЙ) – набридливий, надокучливий, уїдливий: *Ч'олов'і́к / а таки́ї вла́зливиї / шо ш'і ги́ршиї / йік де́котра жи́нка / жи́нка р'і́тко така́ / йік вин / трафйе́йіц:е / а цес / ч'е́сте ч'у́до*.

ВЛЕКШЍТИ (УЛЕКШЍТИ) – *рідко*, зробити легшим: *Кобі́бито ч'олов'і́к мих так улекши́ти жит'е́ / шобі́ йіго́ ни гну́ло дземли́; За́рас йа ни ч'у́йу / шобі́ каза́ли ўлекши́ти / м'ії д'і́до так говори́ў / це йа вид не́го зна́йу / а за́рас ўже н'іко́го ни́ма́ з йіго́ верстаки́ў / вин уме́р у деўйідис'е́т' і два ро́ки / і коли́? / п'ітна́ц:ит' ро́киў то́му / раху́ї / ў ї́ким то ро́ц'ї?*

ВЛЕКШЍТИСЕ (УЛЕКШЍТИСЕ) – *рідко*, стати легшим: *Ўлекши́ўсе кош'і́л' / д'і́ти тро́хи видибра́ли йе́блук / таї ч'у́ти / шо ле́кше*.

ВЛЕТІ́ЛО (ВЛЕТЍТ) У ДО́БРУ КОПІ́КУ – щось комусь обійшлосе (обійдеться) дорого: *І нашо́ / пита́йіц:е / так'і́ мури́ мурува́ти? / вит ко́го? / ви шо гада́йіте? / та то ўлет'і́ло йім у до́бру коп'і́ку / та тот'і́ мури́ ти́л'ко кушту́йут / шо за них мих би с'а́ку та́ку хач':е́нку покла́сти / а́ле / ви́тко / ма́йут гро́ш'і таї кладу́т / И:ї / наї кладу́т / уни́ на́ше ни ўз'е́ли / та́мки би́рше гонори́ў / ік ко́ристи / бо тот мур бут'хто́ перел'і́зе / на́в'іт' без драби́ни.*

В (У) ЛИЦЕ́ – відверто, прямо (комусь щось сказати, висловити): *Оц:е́ / шо гово́р'у / Васили́с'і ў лице́ сказа́ла / наї зна́йі; Ч'о м'ін'і́ бойе́тисе? / кого́? / Николайа́? / та йа йіму́ ў лице́ ўс'о ви́кажу / бо це пра́ўда / ни збреха́ў смих / шо за ни́хтем ч'о́рне / оти́ц'ко ни сказа́ў ниправ́ўди*.

ВЛІ́ЧІ́СЕ (РОСКЛА́СТИСЕ) В ГОЛОВІ́ – запам'ятати, зрозуміти щось: *Йа так ни го́ден ско́ро сказа́ти / ўно ма́йі ўл'і́ч'ісе м'ін'і́ в голов'і́ / і тогди́ бу́де ви́тко / шо́ до ч'о́го / ни приква́пйуї мене́*.

ВЛОМЍТИ (ЛОМЍТИ) СЛО́ВО – не виконати (не виконувати) обіцяне: *Ти в'і́риш / шо Миро́с' ни ўло́ми сло́во? / йа ўже оде́н рас бу́ла полапа́ла йіго́ на тако́му*; *Ду́ц'о ўломи́ў сло́во / а ми се лиши́ли / ік се́ред' води́ / бо шука́ти когос ужé бу́ло пи́зно*.

ВМАЛЮВА́ТИ – дати ляпаса, вдарити: *Ўмал'ува́ў / бу́ло таке́ / бо Дро́н'о говори́ў блу́ства / таке́ ўс'е́ке / шо стари́ї би так ни потра́фиў / то бу́ло за шо / Пусто́го набра́тисе ле́хко / а то паца́н*.

ВМАСТИ́ТИ – вдарити: *Ўмасти́ йіму́ / наї зна́йі / йек пр'іж'іч'кува́тисе / Кому́? / Ми́трови ву́їка Васил'а́? / вин тоб'і́ пр'іж'іч'ку́йіц:е / ти з ним наїшо́ў / а йа ма́йу м'іш'е́тисе?*; *Ік ш':е рас*

узд'р'ў / шо шáриш м'ін'і́ по кишен'áх / то ўмас'т'ў ў вухо / йа поперéд'уйу / абéс ни казáў / шо ни ч'уў / ци ти хоч' домáшним злóд'іійім стáти?

ВМАХ – *незм*., дуже швидко: *З'ет' йіх дýже ц'ікáвиї до робóти / і ўс'éке знáйі / дóбру гóлу мáйі / наш малúї ни мих зробúти рахýнки / і дон'кá ни знáла / йек помоч'і́ / а вин до нас приїшóў буў ч'огóс / подивúўсе на тотó / і ўмах сказáў / йек мáйі бýти / так / шо йа ш'і óком ни кл'і́пнула / а цес сказáў / де ў хлóпц'а буў блут / і ч'о вин ни мих тотó розїізáти / отáк / чýйіте / шо ўмах написáў / нáв'іт' у шкóл'і се дивувáли / бо н'іхтó з д'ітúї дóма т:о ни написáў / а нáш і показáў зóшит / і ўм'і́ў розказáти / йек це трéба бýло робúти / шо за ч'ем*. Див. МÁХОМ.

ВМЍГАТИСЕ (ВМЍГУВАТИСЕ) – набриднути (набридати) комусь, будучи весь час перед його очима: *От:á д'і́ўка ў ч'ірвóн:ому м'ін'і́ ўжé ўмúгаласе пéред' оч'éма / ч'о ўнá / вéре / хóди сýда та тýда?*

ВМЍСНЕ (УМЍСНЕ) – *незм*., 1) навмисне, спеціально: *Ни хóт'іч'е ? / н'і / то ўмúсне так се рóби / абéс се грúзла*; 2) викор. для вираження якогось припущення, сумніву: *Анý / ўмúсне мемó вúд'іти / ци прúйдут сегóроку з веч'éреў / ци н'і / ўни кóждого рóку приходúли; Кáўт / шо веснá ш'і ни скóро / усúї мárот і кв'і́тен' бýде стýд'ін' / потепл'і́йі гаш у майý / і то дýже нáґро / це ни йе дóбре / áле / ўмúсне / доч'ікáїмосе / таї тогдú ме се вúд'іти / ци то прáўда / ци лиш так нас пýж'іли / доч'ікáїмосе; Анý / ўмúсне / ўже бýдемо ч'ýти / за к'і́л'ко ўни корóву продáли / А ви би шо / ўс'ім роскáзували? / н'і / це се ни говóри / йек продáли / так / вас тотó ни мáйі інтересувáти / бо ў вас н'іч'ó нимá на прóдаш*.

ВМОЧЄ́ТИ (УМОЧЄ́ТИ) – вмокнути: *Ўмоч'éї кулéшку ў цисý смáшку / меш вúд'іти / їкé то смашнé / ш'і брúндз͡и озмú / гéнде йе.*

ВМНЄ́КНУТИ – заспокоїтися, менше дратуватися, не виявляти злість: *Ўмн'éкла / бо ўзд'р'і́ла вас; Лиш нагадáла йімý за Мар'і́ч'ку / і вин нач'éс умн'éк / ч'ýдо їкес*; *Знáйіш / вит ч'óго Ан:úц'а ўмн'éкла? / унá гúнула б'і́лих слиў / а йа сказáла / шо знáйу / ў кóго поблúзости ўни йе / йа ў М'і́н'ки Зґýтиковойі у плотý вúд'іла б'і́л'і слúви / таї шо? / пúду / скáў комý / таї ўни дадýт / бо ўс'і розум'і́йут / ік жúнка т'ішкá / то хот' ч'ігó мóже забáгнути*.

ВНИ (УНЍ) – вони: *Ўни ї гáтки ни мáли / шó йіх ч'ікáйі; Гéзде дúўйусе / а ўнú з велúкими торбáми / зр'іхтóван'і йі́хати / ікрáс ч'ікáйут на аўтóбус / йа мéнчу се запитáла / кудá ўни в'і́р'ідилисе? / ни ўч'ýла*

добре / шо сказáла / áле вúтко / шо дес у с'в'ітú / мóже / д Мар'íц':і Вáс'ков'ії / тудá / де ўна / а ти знáйіш / де ўна? / Ў Ітáл'ійі.

ВНИМÁТИСЕ (УНИМÁТИСЕ) – соромитися: *Ни ўнимáйтесе / йíште ўс'о / шо йе на стол'í / йа ш':е донесý*; *Ўнимáйіц:е / іґ би ми ч'уж'í бýли / моĭ / та ти до свóйіх прийшóў*.

ВНЍМЛИВИЙ (УНЍМЛИВИЙ) – дуже скромний, сором'язливий: *Ни бут' такúĭ ўнúмливиĭ / моĭ / бут' мурóвиĭ / йік хлóпцеви пасýйі*.

ВНОСИ́ТИСЕ – інтенсивна дія стос. НОСИ́ТИ, НАНОСИ́ТИСЕ: *Шо ми ўб'íгалисе / а шо ўносúлисе ўс'éкого на столú / а кúл'ко накришúлисе / шобú с'в'íже подáти / йоĭ / сам'í голóн':і / бо ни бýло колú óком кл'íпнути / йíдиў поўнó / а йíсти нимá колú / це ўже потóму / йік за столáми зач'éли с'п'івáти / ми соб'í такóш с'íли припоч'éти ĭ шош попойíсти*.

ВНО (УНÓ) ТАК Є (БУВÁЇ, СЕ МÁЇ) – викор. у висл., у яких констатується щось, те, що може або має відбуватися: *Унó так йе / шо шч'éсом дáўне забувáйіц:е / ĭ л'ýде ни придéржуйуц:е тóго / шо колúс ус'í робúли ĭ в'íрили ў тотó / шо мáйі бýти так / а ни úнак / бо так годúц:е / нáш'а нéн'а ўрас нам накáзувала / абéсте на С'в'ітúĭ Вéч'ір ни сварúлисе / бо усúĭ рик бýде ниш'іслúвиĭ / ни метé с свáрок виходúти / а ш':е т:о / шо ни мóжно прáти ў с'в'éта н'і зрáзу по с'в'éтах / бо йік меш ў р'íц'í полокáти / то ш':éзники ĭмýц:е за пран'é і ти йіх повит'ігáйіш / ўни мут рáд'і / шо ўратувáлисе / шо йіс помоглá йім / каўт / шо м'íс'іц' по с'в'éтах ни мош прáти / а нидáўно кс'онц у цéр'кв'і казáў / шо хот' бéсте тúжден' ни прáли / йа ўже ни каў м'íс'іц' / пóки йа с'в'éт'у хатú / ни пер'íт / ну та то тепéрки н'іхтó ни полóч'і ў р'íц'í / л'ýде мáйут машинú / ўно самó перéц:е / áле / вúдиш / так сказáў / ни пер'íт / а йік би хтос с пран'éм пишóў на р'ікý / то л'ýде би г'íкали / йа самá бих кр'іч'éла / моĭ / а тебé ікá корт'éч'ка ĭмúла / шо жмáч'іш / ік тотó ни вóл'но робúти? / ти хóч'іш ус'íм нам б'ідú принéсти / наклúкати на нáшу гóлу? / йоĭ / г'íкала бих / йек лиш моглá / Е: / та то ўс'éкого йе / йа ш'і ч'ýла / шо ни мóжно ў с'в'éта н'іч'ó н'ікóму зúч'іти / абú ни бýло ў рóц'і ўтрат / Такóго ни знáйу / áле на С'в'ітúĭ Вéч'ір ци на Риздвó тикú / ни памн'ітáйу / шóби хтос шош зúч'іў у кóгос / кол'ідувáти хóд'ут / а ни зúч'іти / веч'éр'у несýт / оц:é / А то прáўда / шо на Видорш'í / йік пос'в'ітúли вóду / кóждиĭ борзéн'ко мáйі б'íч'і тхáт'і / бо йік бóрзо прийдеш / то господáр'ка усúĭ рик ме мáтисе фáйно / Йе такé / áле бúрше кáжут за Велúґден' / йік пос'в'ітúли паскú / то мус б'íч'і ч'ем скóрше тхáт'і / шóби ґаздиўствó держ'éлосе дóбре /*

шо́би рик у ўсе́му буў ш’сли́вий / ц:е йе / ц:е ўс'і зна́йут / йої / та то іґ би с'іў та розгада́ў / то ш’і ни таке́ би нагада́ў / каў тоб’і́ / с ко́ждим ро́ком ме́нче стайе́ да́ўного / то́го / шо годи́лобисе роби́ти / о / а нима́ то́го ўсе́го.

ВО́ВКА БИ ЗЗІ́В – дуже голодний: *Шош тоб’і́ зр'іхтува́ти? / Бабо́ / йа би во́ўка з':іў / а ви ш’і се пита́йіте*; *Ми бу́ли так’і́ голо́н':і / шо во́ўка би з':і́ли / а ўни покла́ли на стиў лиш цуки́рки ї гарба́ту / а де ми це́го хо́ч’імо? / ми ў рот ни беремо́ соло́тке / але́ шо ска́жеш? / ц'і́хо сид'і́ли.*

ВО́ВНІНКА (ВОВНЄ́НКА), -и – тепла шерстяна хустка: *З вели́койі воўн΄е́нки ма́ма м’ін΄і́ ш:и́ла сарафа́н*; *М’ін'і́ би се зда́ла во́ўн'інка.*

ВО́ГА – *виг.*, викор. у контекстах, що виражають захоплення, радість, задоволення: *Во́га / л'укс води́ч’ка / у вод'і́ ш’і тепл'і́ш:е / йік на бе́рез'і; Во́га / йек фа́їно.*

ВО́ГНИК, -а – здеб. у мн., ВО́ГНИКИ, -ив – висипка коло рота, на губах; стрептодермія: *Ба́ба Леси́ха каза́ла ни пл'ува́ти на гру́бу / йік гор'е́ч’а / бо во́гники бу́дут / до́бре каза́ла*; *Ви́тко / шо йіс пл'ува́ў на гор'е́ч’у гру́бу / бо ч’о би так поопкида́ло? / во́гники наўко́ло ро́та ли́ш вит це́го.*

ВО́ДАВІТИ – ставати водянистим: *Йік бураки́ звари́лисе / тре́ба йіх витц'і́д'увати / бо так уни́ во́дав’ійут / і ни лиш бураки́.*

ВОДА́ В ЛЕГЕ́НЯХ – плеврит: *Та ч’о деле́ко ходи́ти? / ў та́та бу́ла вода́ ў леге́н'ах / ка́шлаў / маў гор'е́ч’ку / а́ле до дохто́р'іў ни хот'і́ў іти́ / таї ад'і́ к’і́л'ко витслабува́ў / С тим / Йіле́ / же́рти пога́н'і.*

ВОДА́ КОЛЬО́НЦКА – одеколон: *Так у нед'і́л'у бу́ла напаши́ласе кол΄о́нцкоў водо́ў / шо за па́ру ми́тр΄іў вид не́йі т΄ігло́ / гаш млойі́ло.*

ВОДѝ В РІЦІ́ БРАКУ́Ї (НИ БРАКУ́Ї) КОМУ́С – натяк на те, що хтось брудний: *Ч’о дити́на в’і́ч’но така́ замаш’:е́на? / то рук нима́ ци води́ ў р'іц'і́ браку́йі?; Йа шош ни ч’у́ла / шо́би ў р'іц'і води́ бракува́ло / ни зна́йу / ч’о так’і́ ч’о́рн'і хо́дите / каж’і́т / ік тре: / йа ви́жмач’у.*

В ОДѝН ГАЙТА́Ш – водночас; за одним заходом: *То / Одок’і́ / ни ви́їде ўс'о зроби́ти ў оди́н гаїта́ш / бо база́р' у субо́ту / а ви за спра́ўкоў ма́йіте пойі́хати у пйе́тницу / таки́ї при́пис*; *Хтос зач’е́ў сва́рку / а пото́му ўже ўс'і кр'іч’е́ли ў оди́н гаїта́ш / то ўже ни ч’у́ти бу́ло / хто шо ка́же / лиш геї та геї / попересва́р'увалисе на́в’іт' тот'і́ / шо рот н'іко́ли ни ўтвор'е́йут / але́ тут ут'ігли́се і ўни.*

В ОДЍН (ОДЕ́Н) ПРИСІ́СТ (ЗАВДНЍМ ПРИСІ́СТОМ) – виконати щось в повному обсязі, не відкладаючи (не залишаючи чогось) на потім: *Звари́ли куле́шу таї̆ з':і́ли ў оди́н прис'і́ст / у полу́н:е ўже ни бу́ло шо ї̆і́сти; Ї̆ми́лисе до робо́ти / таї̆ зроби́ли ўс'о ў оди́н прис'і́ст / на́в'їт' позам'іта́ли / н'їґде́ ї̆ с'к'і́поч'ки ни лиши́лосе*; *Ста́ли / і ў оде́н прис'і́ст ба́б'і завеснува́ли / сама́ ўна коло́ то́го би ти́жден' шпо́рталасе*.

ВОДЍТИ БУЛЬКАЧЯ́МИ (ПУЛЬКАЧЯ́МИ) – *знев., згруб.*, неприязно дивитися, розглядати когось (щось): *Ми соб'і́ данцува́ли / а ўна води́ла бул'кач'а́ми / іґ би могла́ / то бу́ла би мене́ з':і́ла / А́ле ти тако́ш до́бра / ма́їіш хло́пц'а / таї̆ ш'і цего́ прина́дила / Бабо́ / йек прина́дила? / іґ би ни хот'і́ў / то ни браў би ў да́нец / і то ни оде́н рас*.

ВОДНО́ – весь час: *Водно́ то́їі само́їі / та ўже би се зда́ло про шош и́нче зач'е́ти*; *Ба́ба водно́ поўто́р'уїі / ш'іну́ї̆те коп'і́ку / то ўна вас пош'іну́їі*; *Уна́ водно́ ў тої̆ к'іру́нок хо́ди / до ко́го би це?*

В ОДНО́ ВУ́ХО ВЛІ́ЗЕ (ВЛА́ЗИ, ВЛА́ЗИТ, ЗАЙШЛО́), А В ДРУ́ГЕ ВЍЛІЗЕ (ВИЛІЗА́Є, ВИЛА́ЗИ, ВЍЙШЛО) КОМУ́С – про неуважного, а також про того, хто не бере до уваги чиїсь настанови, поради; хто не зважає на те, що йому адресують інші: *То йе пус'т'е́к / ї̆іму́ ў одно́ ву́хо ўла́зи / а ў дру́ге / вила́зи / де́ вин хо́ч'і слу́хати ба́бу? / де*?; *Вин с'в'її̆ тел'іфо́н пантру́їі /а тото́ / шо ми гово́римо / ї̆іму́ ў одно́ ву́хо заї̆шло́ / а ў дру́ге / ви́ї̆шло / Тепе́рки ўс'і с таки́ми за́баўками / і ўч'е́тисе ни ги́нут*.

ВО́ЗДУХ, -у – повітря: *Там таки́ї̆ здоро́виї̆ во́здух / вид Пи́ска до За́ї̆зда / шо ч'у́ти / йек л΄іку́їі / отáк ди́шеш і ч'у́їіш*.

ВОЗЍТИСЕ С КЍМОС – мати статеві стосунки з кимось: *Йа зна́ўу таку́ / шо вози́ласе / йек соб'і́ хот'і́ла / а пото́му до́ста фа́їно вид:а́ласе / і таке́ йе; Вози́тисе с ки́мос мо́же ї̆ ч'олов'і́к / а́ле ік каўт за во́з'ін'і / то ч'ого́с би́рше за жи́нку / а на ч'олов'іки́ў закрива́йут о́ч'і / хот' ко́му до цего́ іке́ д'і́ло / ко́ждиї̆ веде́ц:е / йек соб'і розум'і́їі*.

ВОЗНЍЦЯ, -і – спец. виготовлена споруда для сушіння фруктів і копчення м'яса: *Д΄іт спаў ко́ло ва́три ў возни́ци / ўрас потро́шки питклада́ў дрива́ / бо на л΄і́с΄і шуши́лисе сли́ўки*.

ВО́ЙСЬКО, -а – військо, армія: *Тот'і́ хло́пц'і / близ'н'уки́ / ра́зом у во́їс'ку служи́ли / а нида́ўно верну́лисе*; *Д'іт Фед'о́ служи́ў у во́їс'ку / а́ле ви́т:и слаби́ї̆ приї̆шо́ў / тогди́ бу́ла пе́рш'а во́їна*.

ВО́ЛО, -а – зоб: *Пре́баба ўї̆іза́ла за́ш'інки пид во́лом / таке́ вели́ке бу́ло / шо ш'і н'і ў ко́го тако́го ни ви́д'іла / Бо́же борони́*.

ВОЛОВЍТ, -óда – міцна сукана мотузка: *Ч’ем приўйізáти бич’кá / ік ни воловóдом*?; *Берú воловúт / таї́ меш м’ін'і́ помогáти гнáти корóву; Ік ч’олов’і́к нам’і́риўсе кудáс питú / то ти йігó ни спреш / абéс воловóдом приўйéзуваў / н'іч’ó ни помóже* / *Йо / і дрит' ни помóже*.

ВОЛОВЍТ ВЍТИ С КÓГОС – про когось дуже доброго: *У нéйі такúї ч’олов’і́к / шо з нéго воловúт мóжно вúти*.

ВОЛОВÓДИТИ КЍМОС – підпорядкувати когось своїй волі: *Вúдиш / пустé ни дайéц:е / шóби мýдре ним к’ірувáло / навертáло до ч’óгос л'і́пшого / ўно самó хóч’і кúмос воловóдити / і ни трéба дóўго се здогáдувати / кудá ўно поведé* / *Та знáйіш / шо ни ў дóбре*.

ВÓЛОКОМ ВЕСТЍ (ТІГНÝТИ, ВОЛОЧЄ́ТИ) КОГÓС – про ситуацію, коли хтось упирається, не хоче (не може) рухатися і його заставляють, прикладаючи для цього зусилля: *Ад'і́ Петрúха вóлоком т'éгне ч’олов’і́ка / а вин виривáйіц:е / хóч’і дáл'і ї́ти се набувáти; Цéго вóлоком ни пот'éгнеш / цес такúї грубéцкиї / шо рукá / йік дóўбн'а / вин іґ би неў когóс поглáдиў / то ўже тогó прийшлóбисе куч’увáти / с цим так нимá / цес сам мáйе досúд'іти / кúл'ко соб’і́ схóч’і / а тогдú пúде.*

ВÓЛОСИ (ВОЛÓСІ) ВСТÁЛИ (СТÁЛИ, ВСТÁЛО, СТÁЛО) ДЍБА (ДЍБОМ, ДЍПКИ) В КÓГОС – хтось дуже налякався; комусь стало страшно: *Ї́шоў пíзно / а то ік шош злопотúт / у мéне гаш волóс΄і ўстáло; У вóйну такé смих вúд'іў / шо вóлоси дúба ставáли*; *Вýйко пок’і́йниї роскáзуваў / шо йік узд'р'і́ў буў медвéд'а / то так се перепýдиў / шо вóлоси дúпки стáли / а нóги / йік задерев’і́ли / ни мих крок ступúти.*

ВÓЛОСИ НА СÓБІ РВÁТИ – дуже переживати, бути у відчаї: *Пишóў таї дес пропáў / рóдич’і вóлоси на сóб’і рвут / банýйут / шо пустúли*.

ВОЛОСІНКЍ, -нóк – *заст*., чоловічі штани з домотканого сукна: *Гентáм вúд'іла / шо с Прислóпа ішлú л'ýде / ўбрáн'і ў волос'інкú / у гуцýлск’і стройі́ / а ў Т'ýдев’і ў такóму дýже р'і́тко хто ходúў / вит т'і́тки свóйі ч’ýла за волос'інкú / ўна с'м’ійéласе / йік ц:е казáла / бо надвор'і́ гор'іч’é / а вин у волос'інкú буў се ўбраў / У шо маў / Йо / роскóш’іў ни бýло / áле ўна с тóго дивувáласе / шо ў бýґден' такúї вúштрамуваниї ідé / Нимá дивотú / ч’олов’і́к се зибрáў у м’і́сто / хот'і́ў фáйно вигл'ідáти / то ї тепéр ік кудáс ідýт / то ўберáйуц:е у шош л'і́пше / І то прáўда*; *Та де: / тепéрки ў Т'ýдев’і н'іхтó волос'інкú ни нóси / та й ни знáйу / ци гор'і́ ўберáйут / то ўже видийшлó.*

ВОЛО́СКИЙ БЕ́РЕХ (БИК) – правий берег Черемоша: *Йа перебридáйу на волóскиї бик / бо там на ўлóз΄і мáйу полúх; Ік на волóскому бéрез'і бук розвúўсе / то знач'ейі / шо ўже веснá.*

ВО́ЛОСОМ СВІТЙТИ – не зав'язувати на голові хустки (про заміжніх жінок): *Гентáм вид:áн΄і ни ўшлú до цéр΄кви бес фустóк / таї ни с΄в'ітúли вóлосом*; *Стáршиї жúн'ц'і ни пасýїі вóлосом с'в'ітúти*.

ВОЛО́ШШІНА, -и – рідко, Буковина: *Волóш':іна мéнче кáжут / а звúкле дл'а нас Буковúна / прáўда / ч'ýйу волóскиї бéрех / йа каў тої бéрех / áбо буковúнцкиї / унó однó / а д'і́до ўрас кáже волóскиї / вин так звик*.

ВО́ЛЮ ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) КОМУ́С – не стримувати когось у чомусь (у діях, вияві почуттів): *Зáўтра дайý соб'і́ вóл'у / спúу / к'і́л'ко хóч'у*; *Ужé вúпустила курúї з:áгороди / дáла йім вóл΄у*; *Дитúн'і трéба давáти вóл'у / шóби ўно ни бойéлосе / ни бýло затýркане / áле ўм'і́ру / шобú ни роспустúлосе / бо потóму ни даш соб'і́ рáду / мóже дийтú до тóго / шо ўно зач'нé на тéбе кр'іч'éти / тебé зберáти до з'іц'éрки / йе ї такé*.

ВО́ЛЯ-ВОЛЕ́ННА КОМУ́С – хтось, на думку мовця, є абсолютно вільний у своїх вчинках і діях: *Йімý ў мéне вóл'а волéн:а / вин прихóди / с'ідáйі соб'і́ мижú подушкú / ік кит / і там ч'ітáйі / йа н'іч'ó ни каў / ік йімý дóбре / то наї бýде так / дóма йімý цисé ни позвол'éйут / а ў бáби ўс'о мóжно*; *Наґл'óхкаўсе / таї вóл'а волéн:а*.

ВО́ЛЯ СЕ ПОЛОМЙЛА КОМУ́С – хтось у відчаї, утратив бажання виконувати щось, прагнути чогось: *Вóл'і нимá / вóл'а м'ін'і́ се поломúла / прихóд'ут с'в'éта / ї стайé дýже гúр'ко / зр'іхтýйіш / а дл'а кóго? / хто тотó ме йі́сти? / йа самá / і шо робúти? / жмакáти тотó вид рáн'а до вéч'іра*?; *Богáто ни тре: / шобú вóл'а се поломúла*.

ВОНЄ́ТИ (ВОНЙТИ) – смердіти: *Шош вонúт / мéршеў вúткис т΄éгне*; *Сир спл'і́с'н'іўиў таї вон'éйі* / *ч'о йістé бóрше ни йі́ли*?

ВОНЄ́ЧІЙ – той, що погано пахне, воняє: *Вóўну мус попáрити таї прополокáти / шóби ни бýла вон΄éч'а*; *А ч'о йіс такúї вон'éч'іі / мóже / ходúў йіс у стáйн'у*?

ВОНЄ́ЧІЙ, ЇК (ІК) БУРСУ́К – дуже вонючий: *Вон'éч'іі / йік бурсýк / гл'áба стáти кóло нéго* / *Мóже / вин у шош се замастúў? / Йі́де / ни знáйіш / ч'о?*

ВОНЙТИ, ЇК (ІК) ТХІРЬ – видавати дуже неприємний запах: *Вонúт / ік тх'ір / ік дес пúде / то дрýгому кóло нéго гл'áба стáти / мої / та*

здéржуїсе трóхи / бо йиґ би поклáў сокúру / то ўна завúсне кóло тéбе / меш мáти ўстидú вид л'удúй / аг’і́ на тéбе.

ВОНЍТИСЕ – псуватися, смердіти: *Сейі́весни насадúла клúч’ку / таї потóму дúўйусе / а то зач’éли вилýпйуватисе кур'éта / он:ó / дрýге / трéте / мáїже ўс'і / кúл'ко там йіх бýло / а он:ó йіцé такé / іґ би йігó лишéн' шо поклáў пит клúч’ку / таї шо / гадáйу соб’і́ / óзму йа цисé йіцé таї звар'ý / наї кýрка йіст / бо знáйу / шо калатунú ни вон'ýц:е / це йа самá спрахтикувáла / а ни т:о / шобú м’ін'і́ хтос казáў / уз'éла йа йігó / поклáла ў кошéлик на лáвицу / наї постóйі / дóки йа вáтру накладý / стойі́т унó соб’і́ / стойі́т / таї н'іч’ó / а прийшóў Улáдз͡'о / с'іў на лáвицу / ми шош говóримо / а вин кáже / Мамó / а шо ц:е так п’і́ўкайі? / ми зач’éли натслухáти / а то йіцé говóри / знáки подайé / ми йігó надбúли / а вúт:и кýр'і визерáйі / йа йігó бóрзо поклáла пит клúч’ку таї уно вúлупилосе / вúжило / то ни буў калатýн / отакé смих сегóроку гостúла.*

ВÓНЯ, -і – сморід: *Ў хáт΄і такá вóн΄а / шо гаш у нóс΄і крýти / ўтвор΄і́т двéр΄і / наї се прол΄уфтýйі / То потр'ухú пригор'і́ли*.

ВОРЍНА, -и – жертка для огорожі: *Хлóпец н΄іс такý ворúну / шо гаш по земнú волоч’éласе / фийст велúку*.

ВОРЍНІ, -я – *зб*. стос. ВОРЍНА: *Наносúў ворúн΄а / таї ме зáгороду робúти*; *А хто ц:е стойі́т кóло ворúн'а ? / ад'і́ ікиї леґ’і́ник / ш’і с п’і́р'іч’ком у капел'ýс'і / мої / та на такóго лиш се дивúти*.

ВÓРИХ, -ога – ворог: *Та ч’о вин би маў такé казáти? / вин тоб’і́ ни вóрих / Мамó / ви цéго ч’олов’і́ка ни знáйіте / вид нéго ўс'éкого мош спод'івáтисе*; *Ік йе хатнúї злóд'ії / то ни ўсокóтис:е / це так / іґ бес маў блúско вóрога / лиш т:о / шо цес вóрих потаїнúї*.

ВÓРКАТИ – те саме, що ВИДВÓРКУВАТИ: *Такé малé / а прóбуйі вóркати / йа йімý слóво / А ўно тоб’і́ дéс'іт'? / Н'і / ш’і дéс'іт' нимá / áле йік ни припéрти / то скóро бýде / ік óзме ў звúч’ку / то бýде*.

ВОРКОТІ́ТИ – 1) легко докоряти: *Н΄і / Óл'ка ни сварúласе / áле воркот΄і́ла трóхи*; 2) бурчати, бурмотіти: *Шо ти там бубнúш? / ни воркотú / бóрзо ўберáїсе і їди пáсти корóву / вўíко свóйу ўже вúпустиў*.

ВОРОБÉЦ, -пця́ – горобець: *Т΄:і дв’і зим’і́ шош ни вúтко бýло воропц΄і́ў / а сегóроку йіх поўнó / гаш докуч’éйут / насúпйу кýрем пшенúц'і / а ўни ўже тýтки*.

ВÓРОГОВИ БИ НИ ПОЖІДÁВ (НИ ПОЖІДÁЇШ) ТÓГО (ЦÉГО, ТАКÓГО) – про нещастя, хвороби, великі біди, яких зазнав хтось: *Йої /*

та во́рогови тако́го ни пож'ідáйіш / хóди ч'олов'íк / стерáйіц:е до ч'óгос доробúтисе / шош прикупúти / д'íтем помоч'í / а йіго́ ад'í шо найшло́ / би Бох бороні́ў вит тако́го та би Бох бороні́ў.

ВО́РОН ВО́РОНОВИ (ВОРО́НА ВОРО́НІ) О́КО НИ ВЍКОЛЕ (НИ ВЍБ'Ї) – люди поганої вдачі не спричинять одне одному зла: *А ч'о дивувáтисе? / уні́ шош ново́го сказáли / тако́го / шо ми ни ч'у́ли? / ци шош до́брого зробúли л'у́дем? / ми шо́ / над'івáлисе / шо ўни зач'ну́т питскáкувати / грозúтисе тим крут'ійáм? / вúтки? / ми наперéт знáли / шо уні́ соб'í бу́ли і йе до́бр'і / і наї би шо се стáло / во́рон во́ронови о́ко ни вúколе / уні́ до пос'л'íн:ого мут держ'éтисе од'н'í за о́дних / до кин'ц'á.*

ВОРОПЛЯ́Н, -а – літак: *Йíхали ш'íфоў / а пото́му воропл'áном.*

ВОРО́ПЧІК, -а – горобчик: *Воро́пч'іки прил'ітáйут таї краду́т ку́р'іч'у зáмн'ітку / ўлáзлив'і так'í / шо ни го́ден вид них обигнáтисе.*

ВОРОХО́БИТИ – підбурювати когось: *Ни ворохобí нáрит / нáї спо́к'ії бу́де / це л'íпше / йік гриз'н'á; Сам ус'íх ворохо́би / а пото́му шукáйі вúн:ого.*

ВОРОХО́БИТИСЕ – бути неспокійним, бунтувати: *Нимá ч'о ворохо́битисе / бо то н'іч'о́ ни даст / приўм'íт т:о / шо йе.*

ВОРСКЍЙ – норовистий; неприємний, непривітний, сердитий: *К'ін' такúї ворскúї / шо мо́же ўбúти ч'ужо́го; Вўі́на н'íби до́бра / áле ч'éсом такá ворскá / шо ни питступú; Д'íўка бу́ла такá ворскá / шо хло́пц'і бойéлисе до нéйі се зач'іпáти ї ни ду́же брáли ў дáнец.* Див. ВИДГО́НИСТИЙ.

В ОЧЄ́Х – ІҐ БИ ХТОС ПІСКУ́ КЍНУВ (СИПНУ́В) – про неприємні зорові відчуття (через втому, хворобу очей): *Ў оч'éх / іґ би хтос п'íску́ кúнуў / вит ч'о́го ц:е верé? / Це вам / бабо́ / знак / абéсте ни с'л'íпали но́ч'ами с тим шит'éм / ни рахувáли цо́ти / о́ч'і тако́ш вúд:иху хо́ч'ут / йек ви соб'í гадáли? / на мéне кр'іч'éйіте / йік йа ўноч'é ч'ітáйу / а сам'í їкúї прúм'ір дитúн'і покáзуйіте? / ге? / ікúї*?

В О́ЧІ ОДНО́, А ПОЗАО́ЧІ ДРУ́ГЕ – про дволикість когось: *Це ни годиновáтиї / н'і / це ў о́ч'і кáже одно́ / фалúт тебé / а позао́ч'і / дру́ге / кусáйі / йек мо́же / б'íйісе тако́го.*

В ПА́ЗУСІ Є ШО ПОГЛА́ДИТИ (НОСЍТИ) – протилежне до В ПА́ЗУСІ НИ ДУ́ЖЕ БОГА́ТО: *Ми тако́йі фам'íл'ійі / шо ў пáзус'і ни по́рожно / йе шо носúти / Ну та то так мáйі бу́ти / Мáйі ни мáйі / áле іґ би тро́хи мéнче то́го добрá / то ї то би бу́ло низлé / шо н'ї*?

В ПА́ЗУСІ НИ ДУ́ЖЕ БОГА́ТО (НІЧЬО́ НИМА́; МА́ЛО ШО Є; ПУ́СТО; НИМА́ ШО ПОГЛА́ДИТИ) – про жінку, що має дуже малі груди: *Суда́ ўна так н'іч'о́ / а ў па́зус'і ни ду́же бога́то / К'і́л'ко йе / Мар'і́ / нашо́ би́рше? / нашо́ торби́ пе́рет' собо́ў носи́ти? / то́го / шо йе / на ўс'о ста́не*.

ВПА́ЛА (УПА́ЛА) ЗИМА́ – випав сніг: *Зима́ ўже по ко́тики ўпа́ла / мо́жно на санка́х спуска́тисе; Гор'і́ш':ім упа́ли зи́ми / а ў нас ш'і нима́ / з'ет' сно́ч'і ви́т:и прийі́хаў / то каза́ў / шо го́ри гет б'і́л'і / і моро́с на сего́н:е буў / ни мо́цниї / а́ле буў / За па́ру ден' і до нас при́йде / Т'у́диў маї у доли́н'і / того́ ту́тен'ки тепл'і́ш:е / при́йде / куда́ д'і́нец:е*?

ВПАНТРА́ТИ (ВПАНТРУВА́ТИ) – те саме, що ВСОКОТИ́ТИ: *То де́коли ї жи́нку ни го́ден ўпантра́ти / д'і́до роска́зуваў / шо одна́ молоди́ц'а ма́ла л'убаса́ / ч'олов'і́к узна́ў / таї приўйіза́ў йійі́ / шо́би ўна н'іку́да ни ї́шла́ / сиди́т уна́ ў ха́т'і / а́ле надийшо́ў тої ч'ес / шо л'уба́с ма́йі ч'іка́ти / моі / шо роби́ти? / йек пити́? / ну таї жи́нка наду́мала / ка́же ч'олов'і́кови / попусти́ шнур / йа ўнесу́ дроў / шо́би ва́тру питкла́сти / а йік ни хоч' / то сам унеси́ / ўна зна́ла / шо вин ни ме б'і́ч'і / ч'олов'і́к поду́маў / поду́маў / таї попусти́ў шнур / нати́л'ко / шоби́ ўна дийшла́ до дрив'і́т'н'і / це́го ікра́с бу́ло до́ста / шо́би ї́йі ви́йшло пити́ туда́ / куда́ тре́ба / де на н'у ч'іка́ли / отаке́ с цим уси́м / ік хтос хо́ч'і куда́с пити́ / то ни ўсоко́тиш / ци то ч'олов'і́к / ци жи́нка / ни ўсоко́тиш / абе́с на́в'іт' приўйіза́ў*.

ВПАНТРУВА́ТИ – те саме, що ВПАНТРА́ТИ: *Ц:у нич' ни с'п'іт / абе́сте ўпантрува́ли / йік коро́ва ме положи́тисе*.

ВПА́РИТИ (УПА́РИТИ) – обпекти: *Ру́ку соб'і́ ўпа́рила / б'іда́ с ти́ми бан'іка́ми / Бери́ би́ршу шма́ту / неў витсува́ї*.

ВПА́СТИ В ЛЕ́ЖУ – 1) довго хворіти: *Ўпа́ла смих у ле́жу / і то т'ішку́ / Йіле́нко / ўже два м'і́с'іц'і витпа́ц'уйу свойе́ / а́ле шо́ / ко́ждиї ма́йі т:о / шо му́си витпаци́ти / лиш хтос бо́рше / а хтос / пото́му*; 2) *ірон*., лінуватися; спати; довго відпочивати лежачи; часто в заперечн. конструкціях: *Та ти ш'і ни ўпаў у ле́жу / абе́с так до́ўго тач'е́ўсе на лу́шку / ўже пі́зно*; *Йо / ўпа́ли ў ле́жу / хропі́ўт / шо гаш ві́кна дрижу́т*.

ВПА́СТИ НА ГА́ТКУ – прийти в голову, спасти на думку: *М'ін'і́ ўпа́ло на га́тку / йек нас перет:оги́т зазу́л'а без гро́шиї закува́ла / йек ми банува́ли / шо н'і коп'і́ки с собо́ў ни ўз'е́ли / а Їванко́ маў ц'ілу́ жме́н'у і ни хот'і́ў нам да́ти / ми йіго́ лови́ли / а́ле шо? / зазули́ц'а ни хот'і́ла зач'іка́ти*

/ квáпиласе кудáс; *М’ін΄í ўпáло на гáтку / йек Мирóс΄ женúўсе / ни ходúў з д'íўкоў / а лиш пишóў у стáрости / Ўперéт такóго богáто трафйéлосе / дóўгого хóж’ін'а ни бýло / уздритé / ўни ш’і л'íпше мут жúти / йік тот'í / шо рокáми хóд'ут / Даї Бóже / кобúби так се стáло*; *То мóже бут'шó ўпáсти на гáтку*.

ВПЕРÍЖИТИ (ВРЕПÍЖИТИ) – сильно вдарити (когось чимсь): *Ц'íхо сидú / бо йа ік тебé прýтом ўреп’íжу / то крóў з гудз͡úц΄і ш’éўкне / к’íл'ко меш м’ін'í видгáўкувати?/ терп’íн'і мойé се с'к’ін'ч’éло.*

ВПЕРÍШШІТИ – 1) піти (про сильний раптовий дощ): *Ўпер'íш’:іў такий дош’ / шо мú лéдви з грибúў прийшлú*; 2) сильно вдарити: *Кон΄á так ўпер΄íш’:іў / шо м’ін΄í аш бáн:о стáло / стар'éку дурнúї / та к’ін' ни стожúлавиї / шобú тотó ў такúї бéрех вúт'ігнути*.

ВПÉРТИСЕ РÓГОМ – бути занадто, на думку мовця, категоричним, не йти на компроміс, не реагувати на чиїсь прохання: *Н'і / і ўс'о / ўпéл:асе рóгом / і ни мош бýло допросúтисе; Мої / та тебé тот'í кошел'í ўродúли / шо ти ни хоч’ йіх пожúч’іти? / ўпéрсе рóгом / і ми вернýлисе н'íшч’éм.*

В (У) ПЍВРИК – через півроку: *Дес у пúўрик унú зноў се здибáйут і вин кáже / так і так / хот'íў бих прийтú ў стáрости; Пройшлó / мóже / с пúўрик / ни бúрше / а ўна ч’ýйі / шо стайé лéкше / шо ўна ўже мóже ходúти / шо гóн:а шош пидоймúти / хот' лéйбик на плéч’і кúнути / алé то ни зрáзу / а дес у пúўрик слáб’іс'т' зач’éла попускáтисе*.

ВПИЛЍКАТИ (УПИЛЍКАТИ) – впилити (упилити): *Ниш затупúўсе / таї ним так ўпилúкала хл'іп / йік би пилóў рубáла / ш’і смих такóго ни гостúла / ад'í їк’і гр'інкú.*

ВПИЛЍТИ – напиляти (про дрова): *Мýс'іли дривéц ўпилúти / бо ни бýло ні пол'íн'ц'а / а йек вáтру клáсти*? / *алé дóбре т:о / шо тр'íсоч’кú найшлúсе / вáтерка бóрзо їмúласе*.

ВПИМНÝТИ – нагадати комусь про щось; дорікнути: *Ўпимнýла за ґáрч’ік / м’ії ґáрнец / а то вúйшло / шо йа ш’і вúн:а / аг’í на цисé / за мойé жúто таї ш’і менé бúто.*

ВПИМНÝТИСЕ – нагадати комусь про борг; про щось кимось обіцяне; згадати про щось: *Йа тикú ўпимнýласе за гребел'кú / бо ч’о бих мáла ц'íхо сид'íти? / ўни дýже м’ін'í спрúтишн'і / наї вид:айýт; Хот'íў смих упимнýтисе за копанич’кú / шо ўни ўз'éли ї ни вид:айýт / áле змóўч’іў / бо тáмеч’ки бýли ч’уж’í.*

ВПЍТИСЕ (УПЍТИСЕ) – 1) сп'яніти: *Вúпиў пиў пагáрч'іка вин'ц'á / таї упúўсе / кáже / шо зач'éла головá бол'íти / А ч'о йісте давáли? / та вáше винó такé / шо кон'á мóже ўбúти / а ви кáжете вин'ц'á / ч'олов'íк ни ўт'ігнéниї / а ш'і до тóго слабúї / а ви ч'істýйіте вишникóм / знáйіте / шо вин мóцниї*; 2) багато, тривалий час пити: *Йоï / та йа солóткойі водú так упúўсе / шо ни гóден на н'у дивúтисе / х'íбá бих вúпиў тóйі свидóвойі / шо ў Кýтах гентáм продавáли / а бúрше ў рот н'ійéкойі ни óзму / то пустé / наїл'íпш'а водá ў нáшиї кирнúци; И:ї / та вин за жит'é тúл'ко тих гор'івóк упúўсе / шо бигмé / йік ус'ó склáсти / ўже ч'ýркало мош би робúти / За шо / за шо / а за ч'ýркало смих ш'і ни ч'ýла / весéле йісте придýмали*.

В (У) ПЍТСКОКИ (ПИТЍ) – дуже радо (піти): *Та ўна би ў пúтскоки пишлá / абú хтос свáтаў / а то б'ідá / шо н'іхтó ни хапáйі*; *Йік уч'ýйі мýзику / то ў пúтскоки ме б'íч'і*.

ВПОВИВÁТИ (УПОВИВÁТИ) – пеленати дитину: *Дóбре ўповивáї дитúну / абú б'ігóм ни розборсáниласе*; *А то кúл'ко ўповивáти? / йа ўже набúла рýку*.

ВПОЛУ́ДНЕ (ВПОЛУ́ННЕ) – опівдні: *Приїдú ўполýн:е áбо пополýн':у / це ш'і л'íпше / йік прúїду с Кóсова / тогдú óзмеш полýн'ішне молокó / с'в'íже л'íпше / йік рáн'ішне; Ўполýн:е ни бýло дош':ý / це ўже потóму надвор'í се розиїгрáло*.

ВПОМИНÁТИ – недок. в. до ВПИМНУ́ТИ: *Меш м'ін'í ўпоминáти за лýн'ч'іну / тажé йа ни застаўйéла брáти солонúну / íку мáла / такóў под'ілúласе / казáла / шо дáўна / шó ти з мéне хóч'іш? / ни ўдайéц:е / даї псóви / іґ би бýла ни дáла / то бес бýла квóлиласе мáм'і / шо пошкудувáла*.

ВПОМИНÁТИСЕ – недок. в. до ВПИМНУ́ТИСЕ: *Наїшлú за шо ўпоминáтисе / ўстит бéсте мáли; Ўпоминáйіц:е за тогúдниї с'н'іх / за т:о / йік д'íўкоў бýла / аг'íна б'ідý*.

ВПРЄ́СТИ (УПРЄ́СТИ) – напрясти: *Бабó / к'íл'ко гóден за два дни ўпр'éсти? / áбо наї за ден'*? / *отакé веретéно*?

В (У) ПРЍСМЕРЬКУ – тоді, коли вечоріє: *Шо йіс на горóд'і загубúў / шо ўпрúсмер'ку нúпайіш? / Ни знáйу / де рускáл' поклáў / Та вин ужé гéзде / на вóз'і / гаї бóрзо їдемó / бо нич' / нич' темéн:а*.

ВПРІ́ТИ (УПРІ́ТИ) – спотіти: *Ўпр'íла смих / дóки вúбрала огир'кú / бо гр'éдоч'ка такá / шо йе кóло ч'óго ўробúтисе*; *Дрýгиї кóло робóти / а йа кóло йідú ўпр'íў / фиїст се наробúў*.

ВПРІЧЄ́СЕ (ВПРІЧІ́СЕ) – впрягтися: *Ўпр'іч'єсе ў робо́ту ни шту́ка / а́ле ни зашко́дило би тро́хи ї за здоро́ўйі поду́мати / бо ти гару́йіш ко́ждиї ден' / шо тоб'і́ гаш о́ч'і вила́з'ут / а пото́му се диву́йіш / ви́тки твойі́ б'і́ди*?

ВПРІЧІ́ – впрягти; запрягти: *Кон'а́ ни ма́йу / х'іба́ себе ўпр'іч'і́ таї вас ве́сти? / ўс'і би б'і́гли з:ера́тисе / шо т:о за ч'удас'і́йа*.

ВПРОСИ́ТИ (УПРОСИ́ТИ) – просячи когось, домогтися свого: *Тики́ упроси́ў д'е́д'у / таї вин пусти́ў мене́ з вели́кими хло́пц'ами дво́д'і*.

ВПРОСИ́ТИСЕ (УПРОСИ́ТИСЕ) – просити довго, тривалий час; попроситися; напроситися: *Шо ўже ми вўі́ка ўпроси́лисе / к'і́л'ко ўс'е́кого наўб'іц'е́ли / лиш би пусти́ў Мар'і́ч'ку з на́ми / н'іч'о́ ни помога́ло / до́ки ни прийшо́ў Іва́н / гаш тогди́ сказа́ў / шо з ним пу́сти*.

ВРА́ДУВАТИ (УРА́ДУВАТИ) – принести радіть комусь: *Ти мене́ ўра́дувала / шо пор'е́тки пе́ред' Іва́на зроби́ла / і го́лупц'і йе / д'іков́ат'*.

ВРА́ДУВАТИСЕ (УРА́ДУВАТИСЕ) – зрадіти: *Ба́ба ўра́дуваласе тиї пу́тен'ц'і / йік мала́ дити́на*; *Ўра́дуваўсе / шо ўзд'р'у́ вас / абе́сте здоро́в'і бу́ли / бра́ч':іку М'іха́ / то ки́л'ко ми се ни ви́д'или*?

ВРАС (УРА́С) – *незм*., завжди: *Ік ни пи́деш видизна́ти / то ўна ўрас ме за ц:е нага́дувати / ска́же / бу́ла слаба́ / а вид вас н'іхто́ ни прийшо́ў / іди́; Бабо́ / ви ўрас то́йі само́йі / ш'іну́їсе та ш'іну́їсе / а йа шо / ни розум'і́йу*?

ВРВА́ТИ (УРВА́ТИ) – зірвати, нарвати: *Ви́диш / ти ўрва́ла йе́блуко ї ки́нула / бо квасне́ / а йа тоб'і́ каза́ла / абе́с ни рва́ла / то зеленце́ / ни меш йіго́ йі́сти / а́ле коби́то хтос хот'і́ў слу́хати*; *С то́йі гру́шки ад'і́ шо ўрва́ла / ни ду́же бога́то / ўна сего́року ни зароди́ла*.

ВРВАТИ (УРВА́ТИ) ВПЕРЕ́Т – швидко віддалитися від когось (чогось): *А́л:е ўрва́ла ўпере́т / ти подиви́се / шо йа́ ўсапа́ла / а шо / До́ц'а / ч'о вере́ / ўна так жене́*?; *Ўрва́ла ўпере́т / іґ би за неў хтос гна́ўсе / Йа зна́йу / ўна Митун'а́ наздоган'е́йі*.

ВРЕ́ВКАТИСЕ – довго, тривалий час "ревкати": *Ўста́ў / ви́тко / ни с то́йі ноги́ / то ўже ма́ли шо наслу́хатисе / ўре́ўкаўсе / шо м'ін'і́ гаш у вуше́х дз͡вен'і́ло / на ри́ўниї доро́з'і ґу́дз͡а шука́ў*.

ВРЕПІ́ЖИТИ – 1) дуже сильно піти, почати падати (про дощ): *Ўреп'і́жиў таки́й дош' / шо с'в'і́та Бо́жого ни бу́ло ви́тко / з Ба́бина се зач'е́ў / то та́к'ік с'т'іна́*; 2) *перен*., сильно вдарити: *Ўреп'і́жиў паско́м / бо бу́ло за шо / оде́н рас присмали́ў / бо зноў с с'і́рника́ми вози́ўсе*.

ВРИВА́ТИСЕ З РОБОТА́МИ – дуже багато й важко працювати: *Ўже пишло́ на пого́ду / таї йа вихо́жу / ни ўрас у ха́т'і / а́ле з робота́ми ни ўрива́йусе / уваж'е́йу на се́бе / бо ч'у́йу / шо ш'і ни ду́же го́н:а*.

ВРОБЍТИСЕ (УРОБЍТИСЕ) – напрацюватися: *Так смих уробиу́се / шо ни го́ден дихну́ти / страшно́ зиўйе́ў*; *Сего́н:е до́ста ўроби́ласе / до́ки тото́ лома́дж͡'і позбера́ла ї порууба́ла*.

В РОБО́ТІ ПЕРЕХО́ДИ (ПЕРЕ́ЙДЕ) – про зміну завдяки роботі внутрішнього стану людини: *То / Іва́нку / ни оде́н таке́ пациу́ў / а́ле ў робо́т'і перехо́ди / ш ч'ісо́м стайе́ ле́кше / То / ву́їку / йек кому́ / кому́с перехо́ди / а кому́с застр'іва́йі ї ни ру́ши.*

ВРОДЍТИ (УРОДЍТИ) – 1) народити (дитину): *Таї шо / ўроди́ла ўже ва́ш'а нев'і́стка? / кого́ ма́йі?*; 2) дати гарний урожай: *Сего́року / н'іўро́ку / фа́їно ўроди́ли йе́блуч'ка / л'у́дем по́мич' вели́ка*.

В РО́ТІ ГІРЧЄ́Ї (ГИРЧЄ́Ї) КОМУ́С – хтось має проблеми зі здоров'ям, зокрема із внутрішніми органами: *Йік у ро́т'і г'ірч'е́йі / це дайе́ про се́бе зна́ти жоўч' / мо́же / печ'і́нка слаба́ / шош йе; Да́їко ч'е́мос запи́ти / бо ў ро́т'і г'ірч'е́йі / ў те́бе н'іко́ли ни бу́ло тако́го? / То запи́ван'і ни помо́же / то їкиїс нипор'е́док ж:олу́тком / абе́сте зна́ли / то вид не́го*.

ВРУБА́ТИ (УРУБА́ТИ) – 1) зрізати щось; поколоти на частини колоду, порубати хмиз для розпалювання в печі: *Ўруба́ў два бу́ч'ки / а́ле ст'ех лиш оди́н / бо т'е́шко / за дру́гим за́ўтра пи́ду; Ўруба́ў тоб'і́ дроў / на два дни меш ма́ти / а ў кошели́ тр'ісоч'ки́ йе; Ву́їч'іку / йа вам ўруба́йу дриве́ц / де́ ви го́н':і?*; 2) відрізати частину від цілого: *Ўруба́ї м'ін'і́ гр'і́нку хлі́ба і тро́хи бужени́ц'і*. Див. ВКРОЇ́ТИ (УКРОЇ́ТИ).

ВСАДИ́ТИ МИ́ЖИ О́ЧІ – *згруб*., вдарити по чолі: *Д'і́ўч'іна / а бие́ц:е з д'ітми́ / йік хло́пец / ўч'е́ра так ўсади́ла Митри́шиному Ї́ва́нови ми́жи о́ч'і / шо Васи́л' ходи́ў перепро́с'увати ї ле́дви тото́ зала́годиў / ди́йде до то́го / шо ї ста́рш'і хло́пц'і / а ни лише́н' мал'і́ / мут йийі́ бойе́тисе / а йік ви́росте / то хто таку́ схо́ч'і ўз'е́ти? / наї ро́дич'і тепе́рки про ц:е поду́майут / ўна / бигме́ / потому́ мо́же ї ч'олов'і́ка би́ти / И:ї / ву́їно / ви зага́дуйіте наперет / а колі́ тото́ бу́де? / таї ци бу́де? / а т:о / шо ўна бойова́ / то за ц:е молод'е́ц / го́н:а за се́бе постойе́ти і ўч'е́йіц:е на пйіт'о́рки / молод'е́ц*.

ВСЕРЕДЍНІ ТЕ́НЬКНУЛО КОМУ́С – хтось інтуїтивно щось відчув: *М'ін'і́ лиш усереди́н'і шош те́н'кнуло / і йа ўже напере́т зна́ла / ч'іго́ ч'іка́ти / ўже ни тре́ба бу́ло / шоби́ хтос шош каза́ў / йа сама́*

зрозум’і́ла / до ч’óго їдéц:е / ў ту самý м’інýту / а тогдú клúч’у / Ї́ва / анýко ходú судá / йа тоб’і́ роскáў / шо зáўтра бýде.

ВСЄ́КА ВСЄ́ЧІНА – усе, усяке, різне: *Шо на тóму базарú бýло / ўс'éка ўс'éч’іна / аш óч’і се розб’ігáли / А кóники с сúру бýли*?

ВСЄ́КЕ ВЍДІТИ (ГОСТЍТИ) − багато бачити й пережити: *Ўс'éке / смих / вúд'іў / áле такóго / йік оц:é / ни трафйéлосе / бигмé / ни трафйéлосе*.

ВСЄ́КЕ (УСЄ́КЕ) – ВСІКЕ́ННЕ – про велику кількість і різноманіття чогось: *Ўс'éке ўс'ікéн:е смих знаў / áле н'ікóму н'ікóли н'іч’ó ни казáў / жит'é наўч’éло менé сид'і́ти ц'і́хо / шо бýло / то минýло / і нимá за шо говорúти; То / Ан:ú / ни йа шукáйу новúн / а ўни менé шукáйут / йа н'ікóго се ни питáйу / шо ч’ýти / áле ад'і́ пишлá на пиўгодúни вит хáти / лиш пáру крóкиў ступúла / і ўс'éке ўс'ікéн:е знáйу / такé пустé / шо м’ін'і́ тóго ни тре: / алé знáйу.*

ВСЄ́КЕ (ПО-ВСЄ́КОМУ) ГО́ННО (ГО́ННЕ) БУ́ТИ – мовцеві важко передбачити конкурентний варіант розгортання чогось чи підсумок чого-небудь: *Ўс'éке гóн:о бýти / вóїна мóже скóро с'к’ін'ч’éтисе / а мóже зат'ігнýтисе на рокú; Ўс'éке гóн:о бýти / вин ік узнáйі / шо ў нéйі дитúна / то мóже ї ни схот'і́ти женúтисе / Унá йімý зрáзу про ц:е сказáла / ви ўч’éра / вúжу / ни дивúлисе к’íно / ўна ўс'о росказáла / ўс'о до крúшки / Нáїко / шо сегóн:е бýде? / тáмки йігó сестрá м’іш’éйіц:е / унá ни хóч’і такóйі б’і́н:ойі ў нев’істкú; Шо бýду наперéт казáти? / то ўс'éке гóн:е бýти / ус'ó ш’і вúлами по вод'і́ пúсано; Ўс'éке гóн:о бýти / ти за сегóн:е ни знáйіш / йек тоб’і́ вúїде до вéч’іра / а шо мош казáти за зáўтра?; Ўс'éке гóн:о бýти / грúўн'а ш’і бúрше мóже ўпáсти; То / Паз'ýн'ко / ўс'éке гóн:о бýти / áле йік ч’олов’íк мáйі сумл'і́н'і / то ни лúше жúнку з двомá д'ітмú / цéго ни бýде*; *Ад'і́ б’ідá хóч’і ітú ўпóрав’ін' з ґáздами / ýсрамсе / нúдамсе*.

ВСЄ́КЕ ТА НИВДНА́КЕ (НИ ОДНА́КЕ) – вислів здеб. викор. тоді, коли підсумовують сказане, почуте про різні події, факти: *Ад΄і́ говорúли ми і про Дýдин / і про Костевú / Ўлáдз͡о роскáзуваў / шо ме їти на В’і́трину / отакé ўс΄éке та ниўднáке*; *Ўс'éке та ниўднáке мижú л'уд'мú се трафйéйі / шо казáти*?

ВСЄ́КИЙ-ВСІКЕ́ННИЙ – *емоц. забарвл.*, різний, різноманітний: *Ік йі́хала смих с'в’ітáми / то зо мноў ўс'éк’і ўс'ікéн':і трафýнки трафйéлисе / так’і́ / шо днúну моглá бих роскáзувати і ш’і ўс'о ни гóн:а бих росказáти*

/ де́ йа лиш ни бу́ла / йоі̌ / ускр'і́с' бу́ла; Іди́ / та́мки ўс'е́ка ўс'іке́н:а матéр'ійа / каў тоб'і́ / іка́ хоч' і на шо хоч' / лиш би гро́ш'і / ота́к ди́вис:е / ї о́ч'і се розб'іга́йут / ус'о́ се ўдайе́; Д'і́ўка с'м'ійе́ц:е ї ка́же / шо сего́н:е ма́ла ўс'е́к'і ўс'іке́н':і трафу́нки / а мене́ корт'і́ло би зна́ти / шо з неў тако́го вели́кого се ста́ло / Ну таї̌ ч'о се ни запита́ли? / А де ўна ска́же? / то ї̌кес д'іво́цке / і до́ста весе́ле / фа́ї̌не / по ниї̌ бу́ло ви́тко / шо ўна ўдово́лена / таї̌ ч'о би йа се допи́тувала? / м'ін'і́ / стари́ї̌ ба́б'і / то́го тре́ба? / йа ўже сво́йе се видвесели́ла / і ўс'о мо́йе вит:рафйе́лосе / а тепе́рки д зим'і́ ї̌де / Йіле́нко / д зим'і́ / а та́меч'ки ни до трафу́нкиў / та́мки на ўс'іх одно́ ч'іка́йі / о / шо йа скаў / на ўс'іх / одно́.

ВСИЙ (УСЍЙ) – *займ.*, весь, увесь: *То ўсиї̌ ден' пишо́ў / н'ім ў Ко́сиў / а н'ім там се ви́стойіла / до́ки ўз'е́ла спра́ўку / ди́ўйусе / а то ўже полу́н:е / ш'і шош купи́ла / таї̌ на аўто́бус / прийі́хала / і дни́ни нима́.*

ВСІДА́ТИСЕ (УСІДА́ТИСЕ) – 1) сідати, зручно влаштовуючись; починати сидіти спокійно: *Моі̌ / до́ки мете́ ўс'іда́тисе? / та ўже с'е́т'те ма́ком / і ни ви́скаї̌те*; 2) опускатися, ущільнюватися, осідати: *То ни стра́шно / ўно ўс'іда́йіц:е / ад'і́ к'і́л'ко фу́су ўдоли́н'і; Гаї̌ / ўс'іда́ї̌тесе таї̌ мете́ ї̌і́сти*; *Фа́ї̌но потисни́ / ви́м'іш'ії̌ / аби́ ўно́ ўс'і́лосе / а пото́му наї̌ росте́ соб'і́.*

ВСІДА́ТИСЕ (ВСІ́СТИСЕ, СЕ ВСІ́СТИ) В ГОЛОВІ́ ШОШ КОМУ́С – ставати (стати) зрозумілим; запам'ятатися: *О: / гаш тепе́рки м'ін'і́ ўс'о ўс'і́лосе ў голов'і́ / гаш тепе́р смих ус'о́ зрозум'і́ла / а пе́рет' цим ти гово́риш / а йа се ди́ўйу / іґ бара́н; Наї̌ м'ін'і́ ўс'о ўс'е́дец:е ў голов'і́ / а тогди́ йа скаў / то на до́бре пишло́ ци на зле / наї̌ се ўсто́йі.*

ВСІ (УСІ́) МИ ТАМ (ТА́МКИ, ТА́МЕЧЬКИ) БУ́ДЕМО – *евф.*, життя людське плинне; воно має початок і кінець: *Шо йа вам скаў? / до́бриї̌ буў ч'олов'і́к / наї̌ споч'іва́йі з Бо́гом / вин пишо́ў ско́рше / бо так ї̌іму́ напи́сано / а́ле ми тако́ш ўс'і та́меч'ки бу́демо / лиш ни зара́с / ко́ждиї̌ ме ї̌ти окро́ме / ў сво́йу годи́ну.*

ВСІ СЛАБІ́, ЛИШ (ОДЍН) КЍЛАВИЙ ЙОСЬ ДУ́ЖИЙ (ВСІ СЛАБІ́, НАЙ КЍЛАВИЙ ЙОСЬ РО́БИ (РО́БИТ) – *іро*н., про ситуацію, коли важка робота з різних причин не може бути виконана присутніми, набагато здоровішими, молодшими від того, хто її насправді буде виконувати: *Йа кал'і́ка / а́ле хто остриву́ набйе́ / йа / хто косу́ ви́клепайі ци с'і́но ски́не? / нима́ ко́му / бо ўс'і́ слаб'і́ / лиш ки́лавиї̌ Йос' ду́жиї̌; Ч'о н'іхто́ ни ква́пиц:е помоч'і́? / бо ўс'і слаб'і́ / оди́н ки́лавиї̌ Йос' ду́жиї̌.*

ВСІ́СТИСЕ (УСІ́СТИСЕ) – докон. в. до ВСІДА́ТИСЕ (УСІДА́ТИСЕ): *Йік ўс'і́лисе / то мо́жемо йі́хати / а́ле подив’і́ц:е / ци н'іч’о́ ни забу́ли*.

ВСКРІ́СЬ (УСКРІ́СЬ) – всюди: *Ўскр΄і́с΄ фа́йно / а ў нас тикú найкра́ш:е*; *Зи́ми ўпа́ли / і ўскр'і́с' по с'в’іто́шному; Л'у́де ўскр'і́с' однá к’і / йе кра́ш’:і ї гúрш’і / а ў нас шо / ни так? / так са́мо*.

ВСЛОНЕ́ТИ (ВСЛО́НЮВАТИ) – недок. в. до ВСЛОНЍТИ (УСЛОНЍТИ): *Іди́ самá йігó ўслон'éї / бо йа му́с'у б’і́ч’і на зм’і́ну*; *Ўсло́н'ували цéго пáрупка годи́ну / а́ле вин на́в’іт' о́ко ни зажмури́ў / ка́же / шо ма́йі ку́татисе / нимá колú леж’éти / ч’у́йіте / шо цес пи́тпен'ок гово́ри? / шо ку́тан'і ма́йі / тогó ни ме спа́ти*.

ВСЛОНЍТИ (УСЛОНЍТИ) – укласти спати: *Лéдви ўслони́ла / н'іц ни хот'і́ў спа́ти*; *Роска́зувала байкú / а́ле ни ўслони́ла / крути́ўсе / ч’ос ни мих усну́ти / ота́к дв’і годи́н'і / а йік зажму́р'у о́ч’і / то вин м’ін'і́ рож:му́р'уйі / па́л'ц'ами ўтвор'éйі*.

ВСЛУТЍТИ (УСЛУТЍТИ) – зробити когось слутим: *Іґ дам / то ўслут'у́ тебé / абéс тогдú ни нар'іка́ў / шо йа ни поперéд'уваў*.

ВСЛУТІ́ТИ (УСЛУТІ́ТИ) – “вкалічіти”; втратити здатність повноцінно володіти рукою чи ногою: *Ци ў тéбе ру́ки ўслут΄і́ли / шо ти так зле ши́йіш?; Бо́йусе / бих ни ўслут'і́ла / диви́се / шо з мо́йоў рукóў се ро́би*.

ВСМЕРТЬ (УСМЕ́РТЬ) – *незм*., дуже: *Ўсмерт' перепу́диўсе / ч’éсто буў задуб’і́ў / медв’і́т' зач’éў йі́сти мали́ни / за дéс'іт' кро́киў вид мéне*.

ВСМІЄ́ТИСЕ – багато, тривалий час сміятися; “насміетися”: *Шо ми сегóн:е ўс'м’ійéлисе / то ни гóн:а розказа́ти*; *Ўс'м’ійéлисе / шо на пи́ўрик ста́не / Миту́ниха гаш о́йкала*.

ВСНУ́ТИ (УСНУ́ТИ) – заснути: *Гада́ў / шо ни ўсну́ / а спа́ў / йік уби́тиї; Д'і́ти ўсну́ли / таї йа ко́ло них кри́шку пригну́ла*.

ВСОКОТЍТИ (УСОКОТЍТИ) – встерегти: *Ад'і́ / ни ўсокоти́ў / таї дити́на ўпа́ла ў боло́то / ус'а́ мокр'і́с'ка / а грус' гаш на ч’ол'і́*; *Старá ка́же / іди́ за ним на́зир'ц'і / диви́се / кудá вин поверта́йі / с ким говóри / ўни гада́йут / шо ч’олов’і́ка гóден ўсокоти́ти / та вин ік схо́ч’і кудáс пити́ / то пи́де / аби́ ни знати́ шо роби́ли / ог:о́ / де ни пи́де? / а ви / дурн'і́ баби́ / л'і́пше бéсте поду́мали / ч’о йігó корти́т утеч’і́*? / *ч’о йімý дес и́нде л'і́пше*.

ВСОКОТЍТИСЕ (УСОКОТЍТИСЕ) – встерегтися: *Вид б'ідú гóден ўсокотúтисе? / та йік мáйі шош найтú / то ўно тебé нáйде / де хоч'; Вит смéрти ї нáпасти ни ўсокóтис:е / ни зар'ікáйсе.*

ВСПÁТИ (УСПÁТИ) – *жарт.*, виспатися, поспати тривалий час: *Трéба скóрше л'ігáти / абú шош успáти*; *Бóрзо кýтаймосе / абú шош успáти / бо дóс'в'іта йíхати / пиў шéстойі мáйімо бýти готóв'і / Мúтро просúў / шобú ни ч'ікáти; Хот'íў бóрше л'іч'í / шобú шош успáти / а то ад'í їка нич' / óка смих ни стулúў.*

ВСПИТ (УСПЍТ) – *незм.*, всередину, вниз; ближче до дна: *Потиснú ўспит / там ш'і дóста м'íс'ц'а / оц:é ўс'о мáйі ўм'істúтисе*; *Йік сегóн:е зáўтра ни вúбрати цибýл'у / то ўна ўтеч'éт успúт / отáк ни вúт'ігнеш / прúйдец:е викóпувати; Росúў потáў / ўспит пишóў / вит'ігáйте боч'íўку ў хорóми / шобú капýста ни перекúсла.*

ВСПІВÁТИСЕ (УСПІВÁТИСЕ) – тривалий час, багато співати: *Ни мáйіте шо нар'ікáти / так йістé ўс'п'івáлисе / шо стáне на пíўрик / Ікиў пíўрик? / за дв'і нед'íли зноў метé ч'ýти / ў Кóц'а ірш'éн'і.*

ВСПОДІ́ (УСПОДІ́) – *незм.*, на дні; ближче до дна; всередині: *Л'íпше шукáйте / то ни звéр'ха / а ўспод'í ў скрúни*; *Дивúсе ўспод'í / с цéго бóку.*

ВСПОКÓЇТИСЕ ВСЕРЕДЍНІ – заспокоїтися; перестати турбувати (про біль у черевній порожнині): *Йоў / гадáла смих / шо сегóн'ішниў ден' / пос'л'íн:иў / шо ни доч'ікáйу полéхкости / áле помáло / таў усередúн'і ўспокóйіло се / ш'і гéйби вид:айé / áле то пустé / ўже мош ни прислухáтисе.*

ВСРÁМСЕ (УСРÁМСЕ), ÁЛЕ НИ ДÁМСЕ (УСРÁМСЕ – НЍ ДÁМСЕ) – *знев.*, про людину, яка докладає занадто багато зусиль, щоб у чомусь зрівнятися з кимось, стати таким, як хтось: *Про такúх / ік оцéс ч'олов'íк / у нас кáжут / Ўсрáмсе / áле ни дáмсе / це / йік хтос хóч'і переветúти самóго сéбе / урвáти бúрше / йік гóден понéсти / йе так'í / а то ў жит'ý кóждому видм'íр'іно свойé.*

ВСТÁВИТИ (ВКЛÁСТИ) (І СВÓЇ) ДВА ҐРÉЙЦЕРИ – *згруб.*, втрутитися в розмову, коли тебе про це не просять і твоєї думки не питають: *Йóлупе / ти мýс'іў свóйі два ґрéйцери ўстаўйéти? / тебé хтос просúў?*

ВСТÁТИ (ВСТАВÁТИ) С ПÉРШИМИ КУГУТÁМИ – прокинутися (прокидатися) дуже рано: *Устайé с пéршими кугутáми і зач'інáйі кýтатисе / ѕелен'кот'íти пут'н'áми / сóвати горш'кáми / а йа*

ўже ўсну́ти ни го́н:а / пото́му ўстайу́ / ік поби́та / іґ би м'ін'і́ хтос со́ли наси́паў у о́ч'і.

ВСТЕ́КЛИЙ (ОСТЕ́КЛИЙ, УСТЕ́КЛИЙ) – 1) скажений (здеб. про собаку): *Ўсте́клиĭ мо́же бу́ти пес / лис*; 2) *перен*., розлючений: *Ви́пйі тро́хи і роби́ц:е ўсте́клиĭ / гаш б'і́йно с таки́м говори́ти / ци шош ле́да поч'іпну́ти.*

ВСТЕ́КНУТИ – стати скаженим; дуже розсердитися: *Вит ч'о́го Ми́триў пес мих ўсте́кнути? / йіго́ лис буў покуса́ў / то ли́ш вит це́го*; *Цес кант'у́жениĭ / ту́тки йа розум'і́йу / а Ко́ц'о н'і́би норма́л'ниĭ / н'іч'о́ йіму́ ни браку́йі / а Л'о́н'а ка́же / шо де́коли вин мо́же страшно́ ўзли́тисе / ч'е́сто ўсте́кнути / гаш б'іл'і́йі / рас поби́ў буў ус'і́ терел'і́ / шо ўна зла́годила на студене́ц / а ўс'о пишло́ з мало́го / ўна ни ўпов'іда́йі / а́ле йа дога́дуйусе / Йіле́ / та то / л'у́пко / ўс'о вели́ке з мало́го се зач'іна́йі / к'і́л'ко тако́го йе? / то рока́ми мо́же накорпани́ч'уватисе / мо́же / ĭ цес ч'олов'і́к вит тако́го не́рви диста́ў*? / *каў тоб'і́ / то ўс'о не́рви.*

ВСТІКА́ТИ – недок. в. до ВСТЕ́КНУТИ (ВСТЕЧІ́): *То не́рвус / вин де́коли остри́ц:е / це́го би́рше / а мо́же ўс'т'іка́ти / отогди́ стра́шно.*

ВСТОГНА́ТИСЕ – довго, тривалий час стогнати: *Леси́ха шо ўстогна́ла / а шо ўка́шлаласе / ми до передра́н'а ни спа́ли / лиĭ поми́х / до́с'в'іта от'і́к ус'о́ ўспоко́йілосе / на́ĭко / сего́н:е при́йде до́хтор' / ска́же / шо роби́ти.*

ВСТО́ЇТИ (УСТО́ЇТИ) В СВА́РЦІ – дати належний відпір тому, хто почав сварку; вийти "переможцем" в суперечці: *Йе так'і́ жинки́ / шо так ум'і́йут свари́тисе / шо ти з ни́ми ни меш го́ден ўсто́йіти ў сва́рц'і / абе́с ни зна́ти йек хот'і́ў / ўни д'і́т':а переговор'ут / а ни́ л'удину́; Отота́ ба́ба / шо жийе́ по пра́ву ру́ку вид ву́ĭка Ми́тра / така́ до сваро́к / ік мала́ дити́на до ци́цки / ве́ўкайі так / шо гаш суда́ ч'у́ти / і то дримне́н'ко / ік соп'і́воч'ка / ве́село / гаш ік набува́йіц:е / о: / з неў н'іхто́ ни ўсто́йі ў сва́рц'і / ме стойе́ти / ік н'іма́к / бо ни ме моч'і́ сказа́ти хот' іке́с би́рше ме́нче до́стиĭне сло́во / іке би йійі́ хот' кри́шку ўж'іли́ло / ў таку́ ба́бу н'іч'о́ ни поц'і́ли.*

ВСТРО́М'ЮВАТИ (ВСТРОМ'Є́ТИ) ПАЛИЦІ́ В КОЛЕ́СА КОМУ́С – перешкоджати у діях, намірах когось: *Васи́л' / н'і / а Васили́ха ла́кома ўстро́мйувати палиц'і́ ў коле́са / ік шош ни по йійі́ / то мо́же.*

ВСТУДО́ВАТИЙ – прищавий: *Приходи́ў іки́їс ўстудо́ватиĭ / каза́ў / шо ви бри́нд͡зу ў них забу́ли / И:ĭ / та де вин ўстудо́ватиĭ? / ў це́го хло́пц'а*

лиц́е б'і́ле / йік пап'і́рч'ік / до́ста фа́їниї / ш'і рик два / і з не́го бу́де муро́виї хлопа́ка / *а ти ч'о так ка́жеш? / ви́тко / шо тоб'і́ вин фист уда́ўсе*.

ВСТУПЍТИ ПЛЯЦ КОМУ́С – звільнити місце комусь: *Іки́їс ч'олов'і́к уста́ў буў / і ўступи́ў ба́б'і пл'ац / ни б'і́їсе / молод'і́ ни ду́же ква́пилисе видирва́тисе вит сид'і́н'а / ўни прирослі́ / а цес уста́ў.*

ВСУ́ДА (ОСУ́ДА, УСУ́ДА), -и – осуд: *Би Бох борони́ў вид усу́ди / бо ни зна́їіш / шо тебе́ ч'іка́їі; Ўсу́да вит ко́го? / вид л'уди́ї іде́*.

ВСУДЍТИСЕ (ОСУДЍТИСЕ, УСУДЍТИСЕ) – ведучи не зовсім коректні розмови стосовно когось, осуджуючи чиїсь дії, вчинки, згодом і самому зазнати того, що було предметом "всуди" ("осуди"): *Ўсуди́ласе / бо опсу́д'увала сироту́ / ўбе́дуваласе / шо т:а ни вид:а́на / а́ле ма́їі дити́ну / і шо с то́го ви́їшло? / шо пого́стила с:во́йоў дон'ко́ў*?; *Пара́ска тики́ ўсуди́ласе / бо сама́ тепе́рки ма́їі з д'ітми́ т:у саму́ б'іду́*.

ВСУ (УСУ́) РОБО́ТУ НИ ПЕРЕРО́БИШ (ТЄ́ШКО (НИ ГО́ДЕН, НИ МОШ) ПЕРЕРОБЍТИ) – процес роботи – безкінечний: *Йа ўже сама́ ви́жу / шо ўсу робо́ту ни переро́биш / к'і́л'ко бес ни роби́ў / ди́вис:е / мої̆ / а т:о ш'і ни зробле́не / а ота́мки би се зда́ло пидб'іли́ти / а оту́тки / мо́же / би тро́хи роскопа́ти ї̆ посади́ти йе́годи? / а пото́му каў соб'і́ / дурна́ ба́бо / ў те́бе ма́ло йіги́т? / успоко́їсе / подиви́се на се́бе / йек йіс поста́р'іла ў пос'л'і́н:иї ч'ес / бо ни ма́їіш колі́ дихну́ти / ўс'а ў робота́х / а пото́му шош розга́дуїу таї̆ зноў каў соб'і́ / н'і / тики́ до́бре би роскопа́ти / ї̆ду пово́лен'ки / таї̆ шо ви на ц:е ска́жете? / рузу́мна жі́нка*?

ВСЬО[1] (УСЬО́) – *займ*., все: *Ўс'о бих вид:а́ла / аби́ молод'і́ роки́ верну́лисе; К'і́л'ко л'удин'і́ тре́ба? / ўс'о ни забере́ш с собо́ў*.

ВСЬО́[2] (УСЬО́) – досить, достатньо (у знач. присудкового слова): *Ўс'о / до́ста / би́рше йа н'іч'о́ ни хо́ч'у ч'у́ти*; *Ўс'о / би́рше ни налива́їте / наї̆ цих пиў ли́шки бу́де / ї̆ до́ста / бо йа ни пи́у / ота́к тро́хи с'і́ла за компа́н'іїу / ї̆ б'іжу́*; *Ўс'о / би́рше с'в'іта́ми йа ни пої̆і́ду*.

ВСЬО (УСЬО́) В КУЛА́К ТИСНУ́ТИ – 1) економити; без необхідності не витрачати кошти: *Ік тисну́ти ўс'о ў кула́к / то до ч'о́гос мош доро́би́тисе / ви́диш сама́ / Де: ни ви́жу? / ту́тки ни лиш кула́к / аї̆ до́бра бр'іхта́шка би се зда́ла / а́ле ўни на́ше ни забра́ли / до́бре / шо ўм'і́їут фа́їно ґаздува́ти / ої̆ шо до́бре / Васи́л' молод'е́ц / с тако́го ґаздо́ван'а мо́жно при́м'ір бра́ти / Йо / молод'і́ / а диви́се / йек ум'і́їут*; 2)

про дії скупого: *Скуперд'ійі́ / ўс'о ў кула́к ти́снут / гада́йут / шо на тот с'в’іт с:обо́ў о́змут*.

ВСЬО (УСЬО́) НА НЕ́МУ (НА НИЙ ТА ІН.) **ДЕ́РЖИЦЦЕ** – він, вона чи хтось відповідають за щось, успішну реалізацію чогось: *Ўс'о на не́му де́ржиц:е / де жи́нка вид будо́ви? / ўна куховáри / йі́сти маїстра́м вари́т / пе́ўно / шо ра́диц:е з неў / а́ле би́рше вин за ўсим ди́виц:е*; *Ч’олов’ік слабі́й / ма́ма ду́же пода́ласе / таї тепе́рки ўс'о на Йіле́нц'і де́ржиц:е*.

ВСЬО (УСЬО́) НИПОЧЬО́МУ – є дуже дешевим: *Йа за база́р' каў / ўс'о нипоч’о́му / та́но / коп’ікú кушту́йі / ў ме́не би́рше на доро́гу пишло́ / ік смих уторгува́ла / бо соло́тка вода́ би́рше кушту́йі / ік молоко́ / хто таке́ ч’уў і ви́д'іў*?

ВСЬО ОДНО́ (ОННО́) ДО О́ДНОГО (О́ННОГО, ДРУ́ГОГО) СЕ СКЛА́ЛО (ЗИЙШЛО́СЕ) – про наявність двох чи кількох підстав (причин) для здійснення чи не здійснення чогось: *Сего́н:е Видорш’і́ / ма́ла смих ї́ти до це́р'кви / бо ду́же вели́ке с'в’е́то / гр'іх ни ї́ти / а́ле ў ме́не он:о́ до дру́гого се скла́ло так / шо н'ї́гдé се ни пока́зувала / бо ї присла́бла / Га́н'а ка́пайі мене́ / ї ду́же хо́ўско / таї моро́с / а м’ін'і́ до ўсе́го лиш засту́ди браку́йі / таї отаке́ мойе́ с'в’ітко́ван'і / А к’ір'ілáїса йісте́ кр'іч’е́ли? / Йо / йа пантру́йу цисе́ на́ше да́ўне / прир'іхтува́ла бу́ла / ота́ўки / шо бу́ла на С'в’іти́й Ве́ч’ір на стол'і́ / таї до́с'в’іта зроби́ла ўс'о / ік се нале́жи / а́ле побли́зости ни ч’у́ла / шо́би кр'іч’е́ли к’ір'ілáїса / ї ни ч’у́ти бу́ло ў во́здус'і то́го за́паху / йік гор'у́т ватри́ / с ко́ждим ро́ком це́го стайе́ ме́нче / молод'і́ ра́но хо́ч’ут спа́ти таї ни ду́же інтересу́йуц:е цим / ну а ста́рших / шо трима́йуц:е да́ўного / с ко́ждим ро́ком ме́нче / ч’у́йіш / шо сего́н:е оту́тки маї бли́ш:е / в’ідé́ў / лиш у Їва́нихи ва́тра гор'і́ла / ви́т:и зат'іга́ло гор'і́лим с'і́ном і тр'іскáми / ота́к уно́ йе / шо хот'і́ти / то ї мойі́ д'і́ти цисе́ не де́ржут / сего́н:е прийшо́ў буў суда́ Ўла́дз͡о / йа йіму́ роска́зуйу за к’ір'ілáїса / а вин с'м’ійе́ц:е с це́го / абе́с ви́д'іла / йек вин жертува́ў / каза́ў / шо сего́року ў горо́д'і ўс'о ўро́ди / на́в’іт' ік ни бу́дец:е н'іч’о́ роби́ти / ї отот'і́ стар'і́ йіблинки́ тако́ш фа́йно заро́д'ут / бо йісте́ / ка́же / кр'іч’е́ли ш’:е́ре ї ду́же го́лосно / отаке́ с цим усúм / нима́ / ус'о́ витхо́ди / і к’ір'ілáїса пома́ло се забува́йі*.

ВСЬО ТАК, ІК УРА́С (ІК У ХА́ТІ) – все без змін: *Шо ново́го? / н'іч’о́ / ўс'о так / ік ура́с / збера́ла йе́блука / бо па́дайут / загони́ла ку́ри / лише́н' шо зайшла́ ў ха́ту; Ўс'о та́к’ік у ха́т'і / ку́тан'і / три ра́зи / ра́но / ў полу́н:е і две́ч’іру / ота́к ко́ждий бо́жий ден' / а ш’і шош понадв’і́р'у тре́ба*

се подиви́ти / ді́ўйусе / шо гі́ч'ка ўсо́хла / то зда́лобисе барабу́л'і копа́ти / роботі́ў стайе́ / ота́к у Т'у́дев'і ка́жут.

В (У) ТАКЍЙ СВІТ (ІТЍ, ЇХАТИ ТА ІН.**)** – далеко; дуже далеко: *Хто ч'уў пуска́ти мало́го ў такі́ї с'в'іт? / ни бойіте́се / шо вин се заблу́ди?; Пусти́лисе ў такі́ї с'в'іт без дош':овикі́ў / а то ад'і́ їка плóва / до ни́тки змо́кнут; Де ў такі́ї с'в'іт на́нич' се збера́ти? / то ўже темн'і́йі / а туда́ до́бра годи́на хо́ду / то лиш так се здайе́ / шо бли́ско*.

ВТВОРЕ́ТИ (УТВОРЕ́ТИ) – недок. в. до ВТВОРИ́ТИ (УТВОРИ́ТИ): *Йік іде́ б'іда́ / то ўтвор'е́ї ворота́*; *Ўтвори́ко фи́ртку / наї с цеў пі́швоў про́їду*.

ВТВОРЍТИ (УТВОРИ́ТИ) – відчинити (передусім вікно, двері): *Ўтвори́ йіму́ две́р'і ў хоро́мах / наї се ни му́ч'ійі / бо несе́ пол'ін'е́ ї ведро́; Ўтвор'е́ї ни ўтвор'е́ї / то нич'о́ ни помога́йі / ві́кна мале́н'к'і / таї у ха́т'і ни л'уфту́йіц:е.*

ВТВОРЍТИ ҐЕ́МБУ НА ЦІЛЕ́ ГО́ЛЛО (ГАШ ХЛЍПАВКУ ВЍТКО (ПОКАЗА́ТИ)) – *знев*., *згруб*., дуже кричати, сваритися: *Ву́їна Пара́ска / на́ш'а сус'і́да / могла́ де́коли ўтвори́ти таку́ ґе́мбу / шо на ц'іле́ го́л:о / таку́ / шо фі́ра з м'ішка́ми могла́ би туда́ зайі́хати / Ну / а́ле то ї Леси́с'і н'іч'о́ ни бракува́ло / ўна до́бре ўм'і́ла шпи́ґати / ота́к то́нен'ко / а́ле згу́ста*.

ВТВОРЍТИ (ВТВОРЕ́ТИ) О́ЧІ (СЛІПАКЍ) – розплющити (розплющувати) очі: *Ік ни дов'іж'е́йіш / то л'і́пше ўтвор'е́ї сво́йі с'л'іпаки́ / тогди́ ўздри́ш / шо твойе́ н'іхто́ ни к'іва́ў / уно́ на м'і́сци*; *Йа ш':е би́рше ўтвор'е́йу о́ч'і / се приди́ўйуйу / ци м'ін'і́ се ни здайе́ / але́ н'і / то Йуц'ко́*.

В ТЕ́БЕ (У ВАС ТА ІН.) **ДІ́ТИ (ДО́МА) НИ ПЛА́ЧЮТ (ЦЍЦКИ НИ ПРО́СЮТ)** – тобі (вам та ін.) нема чого (куди) поспішати: *Вас'у́ / та ў те́бе д'і́ти до́ма ни пла́ч'ут / шо ти так ква́пис:е / Ву́їноч'ко / ни пла́ч'ут / а́ле ма́йу ку́татисе / таї ч'олов'і́к ско́ро прийі́де наўб'і́т; Насту́ / та ў те́бе д'і́ти ни пла́ч'ут / ци́цки ни про́с'ут / шо бес му́с'іла б'і́ч'і / поси́т' кри́шку / ти ўсе ни ма́йіш коли́ / диви́се / абе́с пото́му ни банува́ла / шо ма́му ни послу́хала / оц':і́ слова́ йа ўрас тепе́р нага́дуйу / отепе́р розум'і́йу / йек ма́м'і се хот'і́ло / аби́ йа побу́ла / а йа н'іко́ли ни ма́ла коли́.*

ВТЕЛЮ́ШШІТИСЕ – *згруб*., *знев*., сісти; лягти; розлягтися: *Мої / ґа́здо / де йіс ўтел'у́ш':іўсе? / таже́ ту́тки м'і́сце дл'а д'іти́ї зр'іхто́ване / ўни на це́му лу́шку ма́йут спа́ти; Ни ди́виц:е / де с'іда́йі / ўтел'у́ш':іўсе ікра́с туда́ / де йа мало́му ўс'о / шо до шко́ли / ви́фрасувала / мої / та*

дивúсе / де свойі́ гужúшники меш роскладáти / тоб’í лáвиц'і мáло? / аг’íї на б’ідý.

ВТЄ́КНУТИ – докон. в. до ВТІКА́ТИ: *Йа ўт'éкну йім цисé помоч’í / наї зач’інáйут / то т'éш:е зач’éти / а потóму повóли пúде.*

ВТЄ́МИТИ – запам’ятати, зрозуміти, догадатися: *Ч’о йіс ни гóден вт'éмити / йек робúти ц΄:і рахýнки? / ни так’í ўже унú т΄ішк’í*; *Аш дóма йа ўт΄éмиў / шо м’ін΄í хот΄íли затуманúти рóзум пустúми рóсказ'н'ами*.

ВТЄ́МИТИСЕ (ВТЄ́МНЮВАТИСЕ, ВТІМ’Є́ТИСЕ, ВТІМНЄ́ТИСЕ) – надокучити (надокучати): *М’ін'í дéколи йік ут'éмиц:е сам’íї дóма / то ĭду на бéрех / тогдú рáда / ік хтос тудá прихóди; Орúс'ко / а тоб’í ни ут'імн'éйіц:е такý грýбу кнúшку ч’ітáти / отáк с'л'íпати? / вид:ихáйі трóхи / Та йа ўрас вид:ихáйу / чúтан'і м’ін'í наїбúрше ўдайéц:е*; *Йоĭ / ікúĭ м’ін'í цес ден' дóўгиĭ без робóти / йек се ўт'імйéйі сид'íти; Ў нéд'іл'у се ўт'імйéйі дóма / мих би спáти / áле ни звик / ни гóден удéн' уснýти; Знáйіте / шо йа скаў? / шо то ĭ с'в’ітковáти ўт'імн'éйіц:е / і дóўго дес вид:ихáти / л'удинá звúкла робúти / а без робóти ни знáйіш / де себé д'íти*.

ВТЄ́ТИ (УТТЄ́ТИ) – 1) вдарити: *Мамó / каж’íт йімý / вин менé ўт'еў; Ут':éў два рáзи / ад'í ĭкиĭ сúнец на руц'í*; 2) зрізати (про дерево): *Узим’í тáто утнé бýч’ка / ст'éгне / і мáйімо дривá / унú л'íпше теплó тримáйут / ік смерéка*; *Ўваж’éĭко / абéс малóго ни ўт'еў / ни розмáхуї так рукáми / іґ бес маў лет'íти*.

ВТЄ́ТИСЕ (УТТЄ́ТИСЕ) – вдаритися: *Фáĭно ўт'éласе / áле самá вúн:а / трéба дивúтисе / кудá ĭдеш; Подивúсе / Мар'í / шó на плéч’ах / йа ўч’éра ўт'éўсе / ĭ ч’ýйу / шо болúт / анý се подивú / ĭка там болá*.

ВТЍКАТИСЕ (УТЍКАТИСЕ) – вколотися чимось гострим: *То глих / це ним йіс ўтúкаўсе; Ўтúкаласе ĭглоў / таĭ пáлец стаў / йік óгир'ок / йік кавáлок кубасú*.

ВТИКА́ТИСЕ – недок. в. до ВТЍКАТИСЕ: *Дрýгиĭ рас ўтикáйусе ў тот самúĭ пáлец; Бабó / ч’о йа йік шúйу / то кóждиĭ рас ўтикáйусе? / ци то іглá такá / ци м’ін'í рýки ни слýж’і? / Та ти лишéн' шо зач’éла шúти / тоĭ йа дес мóжу ц'ýкнутисе / ни бес цéго / áле подивúсе / ĭк’і риўнéн'к’і ў тéбе цóти / лиш н'іўрóку / одéн ў одéн*.

ВТЍКУВАТИ – втикати, встромляти: *Бýла на Слýжб’і / а потóму пишлá на цвúнтар' / кóждому з нáших ўтúкувала бéч’ку і з дош’:éм прийшлá тхáт'і / оц:é йа сегóн:е зробúла*.

ВТИСКА́ТИСЕ (УТИСКА́ТИСЕ) – 1) із зусиллям проникати в тісне місце: *Ўтиска́їтесе / там ш'і йе м'і́сце / наї пере́н':і посу́нуц:е да́л'і / абі́ шо́фер мих две́р'і запе́рти*; 2) *перен*., вплітатися в мовлення, розміщатися серед (в ряді) інших (про слова): *Т'удиўска́ бе́с'іда така́ / шо ту́тки йе на́ш'і слова́ / а тако́ш ўтиска́йуц:е малороже́нцк'і / це проска́куйі / ік гово́р'ут тот'і́ л'у́де / шо по́вид Мало́го Рижна́ жийу́т / і великороже́нцк'і / це ў Ца́рин'і / пит Соки́лским ч'у́ти / а нижноки́нцк'і дес по́дес ўти́скуйут по сло́ву / шо їде вит куч':аки́ў*.

ВТИХОМЍРИТИСЕ (УТИХОМЍРИТИСЕ) – 1) заспокоїтися (про людину): *Йо / ўже л'і́пше / Штефа́н ўтихоми́риўсе / сего́н:е н'іч'о́ ни пере́ч'іў / а йек складе́ц:е за́ўтра / йік уни́ мут йі́хати / ни зна́йу / а́ле гада́йу / шо змири́ўсе / д'і́ти йіму́ ка́жут / Тату́ / ік бу́де зле / ми ве́рнемосе / ни б'і́йтесе / ми ни в'і́ч'но ў с'в'іта́х бу́демо*; 2) утихнути (про явища природи): *Ўтихоми́рилосе тро́хи / а то таке́ надвор'і́ роби́лосе / шо ж'іхну́ўбисе / страшна́ бу́ла бу́р'а*.

ВТІКА́ТИ – мати матеріальну можливість досягати чогось: *Йа ни ўт'іка́йу сего́року так ус'о́ зроби́ти / шо́би ха́ту накри́ти / бу́де на́рик*; *Тогди́ ўт'іка́ли / таї ч'о ни пит:ри́мати? / аў пос'л'і́н':і рокі́ ни зна́ти / ци би с цим шош ви́йшло*; *Ни ўт'іка́ли / але́ пожи́ч'іли тро́хи / гас провел:и́*.

ВТОПЍТИ (УТОПЍТИ) У (В) ЛЍСЦІ ВОДЍ – з ненависті бути здатним зробити комусь велику прикрість, шкоду; гніватися на когось, бути недружелюбно налаштованим: *Кво́лиласе на сус'і́диў / шо ўни / йіґ би могли́ / то ў ли́с'ц'і води́ би йійі́ ўтопи́ли / на ўс'о за́здр'ут*; *Йу́ц'о йік би мих / то ўтопи́ў би Фед'а́ ў ли́с'ц'і води́ / а́ле шо / ни мо́же / то му́си мири́тисе / Йо / то ви́тко по не́му*; *Ч'о то так йе? / ко́гос на́видиш / а ко́гос утопи́ў би ў ли́с'ц'і води́ / ч'о така́ п'і́з'ма заво́диц:е ми́жи л'уд'ми́?*

ВТОРОХТІ́ТИСЕ – тривалий час торохтіти: *Пиў годи́ни ту́тки побу́ла / а так ўторохт'і́ласе / йік соро́ка / то́йі бе́с'іди м'ін'і́ ста́ло на ц'ілі́й ден' / ўна пишла́ / а м'ін'і́ дзвин'і́ло ў голов'і́ / йік тота́ пила́ / шо М'і́с'о неў ко́ўпки пили́ў / йіґ би све́л:иком хтос сверли́ў*.

ВТРА́ТИТИ (ЗГУБЍТИ, ЗАГУБЍТИ) ВІНЕ́Ц (ВІНО́К) – втратити цноту до шлюбу: *То ч'е́сна / ч'е́ста д'і́ўч'іна / ўна фа́йно хо́ди / така́ ни ўтра́ти в'іне́ц до вид:а́ван'а / А ви ви́тки зна́йіте? / Ік каў / то зна́йу / іна́кше бих ни говори́ла*.

ВТРА́ТИТИ (ВТРАЧЄ́ТИ) ГО́ЛУ – діяти, на думку мовця, нерозумно: *Д'і́ўка ч'е́сто ўтра́тила го́лу / ма́ла таки́х сватач'і́ў / шо*

таки́х пошука́ти / а ўна то́го зубач’а́ ч’іка́йі / Бо вин тики́ фа́йниї / Паз'ў́н'ко / ої шо фа́йниї / йа бих тако́ш ни ква́пиласе їти за пе́ршого л'і́пшого / Ог:о́ / ви́жу / шо йа з ва́ми / ни ви́йду на ри́ўне.

ВТРА́ТИТИ (ВТРА́ТЮВАТИ, ВТРАЧЄ́ТИ) СПРЍТИШНІСТЬ (У РУКА́Х) – не бути таким спритним, вправним, як раніше, при виконанні чогось: *Йа / Мар'і́ч’ко / ўже ўтра́тила спри́тишн'іс'т' / то ўже ни т:о / шо бу́ло / гет ни т:о; Л'удина́ се ста́ри / таї спри́тишн'іс'т' ў рука́х ўтрач’е́йіц:е; Ба́ба на́ш’а хот' і колі́ ста́рш’а бу́ла / спри́тишн'іс'т' у рука́х ни ўтрач’е́ла / ўс'о роби́ла кра́ш:е і бо́рше / ік йа / йа се дивува́ла / мої / а ч’о ў ме́не так ни вихо́ди? / а ўна каза́ла / шо то ру́ки сам’і́ ро́бйут / ўни йі́йі́ ни слу́хайут і ў не́йі́ се ни пита́йут / йек роби́ти*.

ВТРЍМАТИ (ТРИМА́ТИ; ВДЕ́РЖІТИ, ДЕРЖЄ́ТИ) ЧІСТОТУ́ – навівши лад у чомусь, прибравши, протягом тривалого часу підтримувати порядок: *То ни шту́ка зроби́ти пор'е́док / фа́йно ўс'о попитпр'е́тувати / ве́л:еко знач’е́йі ўтри́мати пор'е́док і ч’істоту́ / ма́ма м’ін'і́ роска́зувала / шо гента́м / ік уна́ бу́ла мало́ў / то ўни ўс'і жи́ли ў хач’:е́н'і / д'е́д'а з ма́моў / стара́ ба́ба / і ўни мал'і́ / тро́йі д'і́ўч’ет / а ш’:е ікиї́с ч’ес / по́ки ў ста́йни бу́ло студено́ / бо ма́рот / з ни́ми бу́ли йі́гн'е́та ї те́л'і / ікра́с укоти́лисе бу́ли виўц'і́ ї уположи́ласе коро́ва / то ў так’і́ї ха́т'і / де на́в’іт' пидло́ги ни бу́ло / а лиш земн'а́ / ўтри́мати ч’істоту́ бу́ло т'е́шко / а́ле шобі́ буў пор'е́док / то наїме́н'ч’і / О́л'ка ї Но́ц'а / ма́ли таке́ дереў́йене цебе́реч’ко / а йік ви́д'іли / шо хо́ч’і ста́тисе б’іда́ / ўни питклада́ли йі́го́ пит фо́стик худі́пц'і / шо́би те́л'ітко ци йе́гн'ітко ни наробі́ло шко́ди по́пит но́ги / а йік ни ўпантру́йут / то му́с'іли сам’і́ тото́ ч’е́стити / шо́би ни бу́ло ч’у́ти гно́йім у ха́т'і і хот' би тро́хи ўтри́мати ч’істоту́ / ма́ма каза́ла / шо йім бу́ло ве́село / бо бу́ло с ким ї́гра́тисе / де́коли ў ха́т'і ч’у́лисе так’і́ ви́ски / ре́готи / бле́йін'і / шо гаш ві́кна дриж’і́ли / тогді́ ба́ба бра́ла ц'іпо́к і с пе́ч’і дос'іга́ла лу́шко ї ко́ўтала ў не́го / Мої / ану́ ц'і́хо / бо мете́ би́т'і / а ми тогді́ ш’і ду́ш:е с'м’ійімо́се / бо де ба́ба го́н:а нас дос'ігну́ти*?

ВТРИЦА́ТИ (ВТРАЦА́ТИ, УТРИЦА́ТИ) – заспокоїти; переконати когось не робити щось; стримати кого-небудь у його намірах: *Вин ужє́ прийшо́ў буў злиї / з утворе́ним ро́том до сва́рки / таки́ї буў / ч’у́йіте / шо ми з Насту́неў йі́го́ ле́дви ўтрица́ли / лед'в’і́с'ки ўпроси́ли / шобі́ ни ї́шоў дним / бо то би добро́м се ни с'к’ін'ч’е́ло*.

ВТРЍЦУВАТИ (ВТРА́ЦУВАТИ) – недок. в. до ВТРИЦА́ТИ: *Мар'ї́ / йа ни зберáйусе тебé ўтрíцувати / бо мáйіш гóлу на ўйéзах / йа лиш каў подýмати / шо ўно дóброго тоб'ї́ даст? / áле ік йіс уже навáжиласе ус'ó вíказати Штефанúс'і / то наї бýде по твóму / áле ни їди сегóн:е / пíдеш зáўтра / бо зáрас у тóб'і злис'т' говóри / а нú головá / абéс потóму ни шкудувáла / шо згóр'іч'у зробúла дурнúцу / оц:é мойé пос'л'ї́н:е слóво*.

ВТРУДЍТИСЕ – втомитися; занадто довго і тяжко працювати; іноді вжив. зі знач. іронії: *Та ви ни ўтрудúлисе ни знáти йек / ви мáжу ни куч'увáли / шо так стóгнете; Ад'ї́ / малúї покáзуйі / йек вин ўтрудúўсе / йек йігó попéрек болúт / кáже / шо трéба йімý тáмки натéрти*.

ВТРУДОВА́ТІНИЙ (УТРУДОВА́ТІНИЙ) – натруджений, набряклий: *Йа гéнде шош робúла / таї н'іч'ó / рóбйу / а то ни їде м'ін'ї́ так / ік йа хóч'у / дýмайу / мої / а то ч'о так кирúн:о се рóби? / дúўйусе / а рýки так'ї́ ўтрудовáт'ін'і / шо кисточ'óк на них ни вúтко / пáл'ц'і ни хóч'ут слýхати / тогó так зле їде; И:ї / а то ч'о ў тéбе такé лицé ўтрудовáт'іне? / ци йіс ни заслáбла? / так йіс заплúла / шо оч'ї́ ад'ї́ їк'і мален'к'і се зробúли*.

ВТРУДОВА́ТІТИ (УТРУДОВА́ТІТИ) – дуже втомитися; набрякнути (здеб. про руки, ноги): *Нóги ўтрудóват'іли / лéдви переберáйу нúми / ў кал'óш'і се ни ўлáз'ут; Рýки ўтрудовáт'іли / бо йіс дóўго жмакáла / а потóму полокáла ў р'іц'ї́ / а то ўже берéц:е морóс / самá вúдиш / ік'ї́ ўни ч'ел:éн'і*.

ВТРУ́ТЮВАТИСЕ (ВТРУ́ЧЮВАТИСЕ, ВТРУЧЄ́ТИСЕ) – втручатися в щось: *Наї соб'ї́ мас'т'ýт гóлу / йа ни бýду ўтрýт'уватисе ў ч'ужé жит'é*; *Дóбре рóбите / і йа так каў / нимá ч'о ў тотó кубл'ó залаз'éти / ўтрýт'уватисе ў свáрку*.

ВТРУ́ТЮВАТИСЕ (ВТРУ́ТИТИСЕ, ЛІ́СТИ, ПОЛІ́СТИ) В БІ́ЙКУ – встрявати (встрянути) в бійку: *Дивúсе м'ін'ї́ / йік хлóпц'і мут шукáти кл'ýч'ки ци шош нáїдут мúжи собóў / абéс ни ўтрýт'уваўсе ў б'ї́йку / і двóд'і / Бóже борoнú / наї соб'ї́ ўни їдут / кудá хóч'ут / у них йе рóдич'і / наї бйýц:е / йік дурн'ї́ / а ти тудá ни л'іс' / ти ч'уў / шо йа сказáла? / бес ни їшоў / анý кажú / йек меш себé вестú*? / *отýтки кажú / наї ч'ýйу*.

ВТУМАНЍТИ КОГО́С – *безос*., спричинити те, що хтось утратив здатність реально оцінювати щось; позбавитися здорового глузду: *Рáно / пит Сокúлским менé ўтуманúло / ікáс манá зач'éла вестú / йа лéдви*

спамн'ітáўсе; *Мене́ та́к'ік ўтуманúло / бигме́ / зрóду ни пов'ір́иў би буў / шо таке́ мóже се стáти*.

ВУ́ГЛІ (ВУГЛЙНІ), -я – вугілля: *Згасú вýгл΄і / бо дитúну тої великиї ч'óрниї пес перепýдиў*; *Наберú цéго вуглúн΄а ў зал΄і́ско / йа бýду фрасувáти*; *Гáн'ко / вúтки цисé вýгл'і се ўз'éло? / хто вúсипаў*? / *ни вúд'іла йіс*?

ВУ́ГОЛ, -глá – зовнішній кут будинку (хати): *Замéтено лиш пéрет' хáти / а ўже збокúў с'м'іт'é / т:о ни к'івáлосе / по вуглáх т'éшко бýло в'і́ником с'ігнýти?; Кирнúц'а ў нас за вуглóм / йік ітú ў пиўнúцу / ни б'і́йсе / ни заблýдиш*; *Удéриўсе ў вýгол таї плáч'і / а хто би ни плáкаў*? / *то ш'і малá дитúна* / *Бабó / вин зажмýрениї ішóў* / *фалúўсе / шо гóден так диймú гаш до старóйі стáйн'і*.

ВУ́ГОЛЬ, -гля – вуглина: *Вýгол' пóрснуў / ік утвор'éли дверц'éта / див'і́ц:е / шóби пидлóга ни ймúласе / де вин? / шукáйте / мóже / ўпаў у кош'і́л' с тр'іскáми*?; *Сокотú / би вýгол΄ ни ўпáў на пидлóгу / бо блúско тр΄іскú / мóжут імúтисе* / *ўже рас таке́ бýло* / *уваж'éйко*.

ВУ́ДИТИ – спостерігати, стежити за кимось: *Нимá ч'о за мноў вýдити / тебé шо? / робóта ни берéц:е / шо ти за мноў хóдиш? / ци ти бойі́с:е / шо мене́ ўкрадýт? / кажú* / *Ад'і́ сокóт'у вид злóд'ійа*; *Ўни погáно жийýт / ўна вýди за ним / кудá пишóў / с ким говорúў / до кóго се зáс'м'ійіў / а вин цисé знáйі ї се злóсти; То ї ч'олов'і́к мóже вýдити за жúнкоў / ік лис за зáйцем / вин'ýхувати / вич'і́кувати / висúжувати ў зáс'іц':і / Ви цисé говóрите / а йа соб'і́ ўйівúла / йек вин дес у корч'áх ў О́блаз'і лежúт і дúвиц:е / колú ўна ме йти / це / Одок'і́ / ўже крáйне і ікес ни дýже фáйне / Та йа ни фал'ý / шо фáйне / йа лиш каў / шо ў с'імн'і́ вýд'ін'і н'і до ч'óго*.

ВУЖВА́, -ú **–** 1) вид перевесла для зв'язування стебел кукурудзи у снопи: *Вужвý трéба скрутúти з мн΄ікúх стебéл кукурýдʒиў / абú се нипоŀомúла / ї заўйізáти неў кукурýʒз'ін΄і снопú*; 2) вид будь-якої зав'язки, виготовленої, наприклад, з повісма, зі шкіри, із гнучких гілочок верби чи ліщини та ін.: *Абú лéкше / д΄і́до зйéзуваў дв'і вéрс΄ц΄і вужвóў з вербóвого прýт΄а ї н΄іс йіх двóд΄і / йік бисáги*.

ВУ́ЖИК, -а – складник ручного насоса для підкачування коліс велосипеда, машини тощо: *М'ін'і́ шо / т'éшко? / ік йе вýжик / кóлесо зáраз бýде готóве / за пáру м'інýт / вúжу / шо зáдне спустúлосе*.

ВУЗЍТИ – звужувати: *Ни зберáйусе вас слýхати / бо тýтки н'іч'ó вузи́ти ни трéба / ік хóч'те / ўсил'і́т ґýмку / бúрше н'іч'ó к'івáти / ни вóл'но / бо збáвите / ўно мáйі так мóрш'ітисе / а йа би казáла / шо ĭ ґýмки ни тре / отáк фáйно / то дитин'éч'а сýкон'ка*.

ВУЗЮ́НЬКИЙ – вузенький: *Прошиўка вуз'ýн'ка / такá / йік м'ізи́н:иĭ пáлец*; *Паси́ вуз'ýн'к'і / áле стáршому такé пасýйі*.

ВУЇ́ЧЬКО, -а – зменш.-пестл. до ВУ́ЙКО: *Вýйіч'ку / оз'м'і́т менé на фи́ру*; *Вýйіч'ку / фáйно вам д'іковáт' / шо йісте́ так менé питстри́гли / м'ін'і́ дýже се ўдáло*; *Хлóпч'ік фáйниĭ / пампули́стиĭ / наби́тиĭ / таки́й / йік вýйіч'ко / лиш т:о / шо малиĭ*.

ВУ́ЙКИВ – дядьків: *Іванкó вýĭкиў прин'і́с капел'ýх спасивóк*; *То вýĭкиў спиндз͡áр' / ви́тко / шо ґáзди*.

ВУ́ЙКО, -а – 1) дядько по батькові чи матері: *Ік йа бýла малá / вýйко Васи́л' даў буў м'ін'і́ ч'укул'áтку / аш дотепéр ц:е памн'ітáйу / бо дóти н'ікóли ни ви́д'ила ĭ ни йі́ла такóго*; 2) будь-який старший чи незнайомий чоловік: *Ў буфéт'і сам'і́ вуĭки́ бýли / пи́ли пи́во*; *Ни ĭду / де йа хóч'у з вуĭкáми гул'áти*?

ВУ́ЙКО (ВУ́ЙНА) ВИЛА́ЗИ С КО́ГОС – *згруб*., хтось освічений, однак виявляє свої не найкращі риси: *Убрáниĭ фáйно / се ўч'еў у С'н'éтин'і / а йік заговóри / то з нéго вýĭко вилáзи / і ни ход'іки́й / а дрімли́виĭ; Ти кáжеш уч'éниĭ / уч'éниĭ / то шош вели́ке / ад'і́ мáйіш уч'éну / таĭ шо? / ви́тко / шо ўна шти́ри рóки се ўч'éла? / шти́ри рóки рóдич'і торби́ р'іхтувáли? / та ўна ш'і слóво ни сказáла / а лиш се зибрáла / лиш се подиви́ла / а з нéйі ўже вýĭна вилáзи / отакó йа скаў / присли́пска вýĭна*.

ВУ́ЙНА, -и – 1) дружина вуйка: *Марýс'а Никóл'ц'ова ни хот'і́ла / аби́ йійі́ вýĭно казáти / урáс нагáдувала / кажи́ м'ін'і́ Марýс'а*; 2) будь-яка незнайома жінка чи старшого віку: *От:á вýĭна / шо жийé кóло Кали́ни / казáла / шоби́ ми приĭшли́ до нéйі кол'ідувáти / ўна з мóйоў мáмоў ў арт'і́ли роби́ла*.

ВУ́ЙНИН – 1) тітчин: *Вýĭнин Ми́трик сегóроку поступи́ў у Ч'ірниўц'і́*; 2) той, що належить чужій або знайомій старшій жінці: *Це вýĭнин'і бисáги / унá лиши́ла йіх тутки на мéне / пишлá по хл'іп*.

ВУ́ЙНОЧЬКА, -и – зменш.-лагідне до ВУ́ЙНА: *Вýĭноч'ко / анý / бýт'те дóбр'і / заўдáйте м'ін'і́ цес м'ішóк*; *Вýĭноч'ко / ни скáжете / котрá тут Кали́нина хáта? / ци ни оц':á*?

ВУ́ЙЦЬО, -я – рідко, те саме, що ВУ́ЙКО[1]: *Ву́йц'о ўже пок'і́йниї / перет:огит умер*; *Ву́йц'о Васи́л' / це ри́н:иї брат мо́го та́та / йіго́ ха́та ко́ло старо́йі копарати́ви*.

ВУ́ЛИЙ, -ю – вулик: *Йе вули́йі / м'іт / а́ле ко́ло то́го бога́то робо́ти*; *Йе м'іт / бо ма́йімо три ву́лийі / пра́ўда / йек ікиї рик.*

ВУЛИЦЯ́МИ ХОДИ́ТИ (ХОДЍТИ ВУЛИЦЯ́МИ) – *знев*., нічого корисного не робити, байдики бити: *Лиш вулиц'а́ми хо́д'ут / ви́тко / до́ма робо́ти нима́ / Де / л'у́боч'ко / нима́? / ни хо́ч'ут роби́ти*.

ВУ́РДА, -и – сир не найвищого ґатунку, виварений з сироватки молока: *У нас ў ха́т'і ус'і́ би́рше бри́ндзў л'у́бйут / а́н'іш ву́рду / таї ву́рда скоро се збаўйе́йі*; *То гор'іч'е́ / до́ки йіс доне́сла / ву́рда ста́ла їкас ни така́ / А то ки́л'ко хо́ду? / ви́тко / ўна ўже бу́ла ни геї*.

ВУ́РДИТИСЕ – скисати, перетворюватися в грудки при кипінні (про молоко): *Молоко́ се звурдило / шо́ дам дити́н'і?/ ви́тко / ра́н'ішне бу́ло а́бо ўч'іра́шне / бо с с'в'і́жими н'іко́ли таке́ ни стайе́ц:е.*

ВУ́РІЯ, -ї – сварка, ворожнеча: *Прийде / нагово́ри ўс'е́ке ч'олов'і́кови / ї пи́де соб'і́ / а йа ўже ў ха́т'і ма́йу ву́р'ійу / та́же ни ви́женеш / бо то йіго́ ри́н:а сестра́ / а́ле к'і́л'ко це́му го́ден терп'і́ти?*

ВУРЛЬО́П (УРЛЬО́П), -у – 1) відпустка солдата під час проходження військової служби: *Шо / М'іс'ку / на вурл'оп пусти́ли?*; 2) *жарт*., канікули: *Коли́ ву́рл'оп / Ула́ц'ку? / ки́л'ко ш'і тоб'і́ се ўч'е́ти? / бо каза́ла Вас'у́тка / шо на Риздв'ін'і́ с'в'е́та ўна ни ме ма́ти нау́ку / ц'іли́ї м'і́с'іц' мут до́ма / ци то ўскр'і́с' так / ци лиш у Коломи́йі*?

ВУСКИ́Й – вузький: *Бу́ло би л'укс / іґби́ ш'і ї пасо́ч'ок ви́їшоў / Х'іба́ шо вуски́ї / на па́лец / бо мате́р'ійі ма́ло*; *Сви́дер до́ўгиї і вуски́ї? / ни зна́йу / на ко́го вин би мих бу́ти до́бриї; До́ш'ка вуска́ / ни пиди́йде / ўна на пйе́ду / а се зда́лоби хот' на дв'і*.

ВУ́СКО – *присл*. вузько: *У пле́ч'ах ву́ско / таї рукави́ коро́тк'і / таке́ футе́рко ме пакали́ти Андр'і́йа / то так / іґ би ч'ужє́ ўбра́ў / з іко́гос мале́н'кого ч'олов'і́ч'ка*; *Вам ву́ско / шо ви так две́р'і ўтвор'е́йіте? / гет м'ін'і́ ха́ту ви́студили / ідете́ / йік бе́сте фи́роў йі́хали; Тут ву́ско / де йа го́н:а бу́ду ви́спатисе*?; *По одно́му ї́д'іт / там ву́ско / і ўваж'е́йте*.

ВУСКО́ВАТИЙ – вузькуватий: *Рушни́к до́ста фа́їниї / а́ле м'ін'і́ се здайе́ / шо вуско́ватиї / ход' би на два па́л'ц'і буў ши́рши ї / а шит'е́ фа́їне*.

ВУСТО́ВКА, -и – 1) вишивка, горизонтальна смуга на рукаві жіночої сорочки; викор. здеб. у мн.: *Вид ма́ми ў ме́не се лиши́ла соро́ч'ка з*

вустоўка́ми; 2) сорочка з такою вишивкою: *На Ї̆ва́на ўберу́ оц':і́ ву́стоўки / уни́ ўзелен'і́ / і до них йе зеле́на би́та спин:и́ц'а; Йа бу́ла ў канти́ўц'і / а Мару́с'а се ўбра́ла ў ву́стоўки / ота́к ході́ли до це́р'кви*.

ВУ́ХА В'Є́НУТ – про ситуацію, коли чути "пусте" – непристойне, вульгарне: *Ву́ха ўйе́нут / ік ўч'у́йіш / шо́ там на бе́рез΄і виговóр΄уйут*.

ВУ́ХА СПУ́ХЛИ (ПУ́ХНУТ, СПУХА́ЮТ, ПОСПУХА́ЛИ) В КО́ГОС – комусь надоїла чиясь балаканина; хтось не може більше когось (чогось) слухати: *Ў ме́не ўже ву́ха спу́хли вит це́йі му́зики; Ш'і з де́с'іт' м'іну́т поси́жу / а потóму т'іка́йу / ў ме́не ву́ха пу́хнут вит це́го гóйкан'а*.

ВУ́ХОМ НИ ВЕ́СТИ (І ВУ́ХОМ НИ ВЕ́СТИ) – не звертати на щось ніякої уваги: *Кажи́ йіму́ / шо тре́ба плит зр΄іхтува́ти / а вин і ву́хом ни веде́ / уз'е́ў ґазе́ту таї̆ ч'іта́йі*; *То пус'т'е́к пус'т'е́ч'ії / ба́ба шош йіго́ прóси / а вин на́в'іт ву́хом ни веде́*.

ВУ́ХО О́СТРО ДЕРЖЕ́ТИ – прислухатися: *Це тоб'і́ ни ми́жи свóйіми / дома́шними / та́мки ву́хо óстро держи́ / а рот на припóн'і*.

ВУ́ЧЬКУ́Р, -á – мотузка для підв'язування штанів або зав'язування чого-небудь: *Нима́ іїкóгос вуч'кура́ / аби́ цес м'шóк заўйіза́ти*?; *Ц:е воловúт / а йа прóс'у да́ти отóт вуч'ку́р*.

ВУЧЬКУРЕ́Ц, - рця́ – *зменш.-пестл.* до ВУЧЬКУ́Р: *На цес вуч'куре́ц і к'і́з΄л΄ітко приўйіжи́ / ход'ікóйі / але́ полегóн'ки*; *Кобúби їкиї̆с вуч'куре́ц найти́ / йа бих кош'і́л' обйіза́ў / шоби́ а́фини се ни рос:ипа́ли*.

"ВУШЍВЕ" ПОЛОТНО́ – лляне полотно із залишками темних крапок через не до кінця очищену, відбілену пряжу: *З вуши́вого полотна́ рукавиўкú ни ши́йут / х'іба́ сорóч'ку на шоде́н΄*; *Б'і́лого ўже ни бу́ло / лиш вуши́ве полотнó се лиши́ло / але́ йа ўз'е́ла / наї̆ стойі́т*.

ВУ́ШИ ПРИСІ́ЛИ КОГО́С – *згруб*., хтось "вушивий" чи у великих злиднях: *Ву́ши прис'і́ли / а́ле ўни / сара́ки / т'е́гнуц:е с пос'л'і́н:ого / а то йе нат ч'ем шуши́ти гóлу / бо ку́па д'іти́ї̆ / і кóжде хóч'і ї̆і́сти*.

ВФАЛЍТИ (УФАЛЍТИ) – дуже, великою мірою хвалити когось (щось): *Шо ўже йіс ўфали́ла тóго па́рупка / та ї̆киї̆ вин дóбриї̆ / йек стойі́т за дон'кóў / ікúї̆ фа́ї̆ниї̆ з не́го бу́де з'ет' / а то ви́диш / шо с тóго ви́ї̆шло? / ік дóбре ни зна́йіш л'удину́ / то ч'о фали́ш*? / *ц'і́хо сиди́*.

ВФАЛЍТИСЕ (УФАЛЍТИСЕ) – дуже, великою мірою хвалитися (вихвалятися) кимось (чимось): *Йо / ўфали́тисе мош дон'кóў ци нев'і́сткоў / ки́мос с фам'і́л'ійі / когó дóбре зна́йіш / ци з деле́кóйі роди́ни / котрóгос знакóмого мош пофали́ти за шош / бо ти за не́го ни ґеренту́йіш*

/ отáк йа цисé рузум'і́йу / Та то мóжно хот' ч'ем ўфалúтисе / хто ни дайé? / лиш би ўно вартувáло тóго / а то гéзде Л'óн'а вúштрамуваласе ў сýкн'у / шо вýїко прислáў / за н'у йа ш'і навес'н'і́ ч'ýла / ікúї то шоўк та курункú / а тепéрки дúўйусе ї соб'і́ дýмайу / та йа би ў такúм кóло хáти ни ходúла / ни знáйу / шó ти / л'ýбоч'ко / ў ниї найшлá / шо так йіс уфалúласе / іґ би то шош велúкого бýло / напрáўду / свин'áм бих ни пишлá ў тóму дáти.

ВФАТЙТИ (УФАТЙТИ) – вхопити; схопити: *Ўфатúла дитúну таї поб'і́гла / ни знáйу / шо йійі́ ўкусúло; Ч'ýйіте / шо прийшóў у хáту / а ми ікрáс кулéшу вúвернули / і шо ви дýмайіте? / цес н'іч'ó ни кáже / лиш ўфатúў гор'éч'у кулéшу ї поб'і́х / бýло такé / бýло.*

ВФАТЙТИСЕ (УФАТЙТИСЕ) – вхопитися: *Ўфатúласе за гор'éч'е таї ад'і́ йек упеклá рýку / ўже бол'фú повиштрикáли.*

В (У) ХÁТІ, ЇК (ІК) У БУЖÁРНИ (В БУЖÁРЦІ) (С ХÁТИ БУЖÁРНЮ ЗРОБЙТИ) – про задимлену всередині хату: *Колú бих ни прийшлá / у вас у хáт'і / йік у бужáрни / нимá ч'ем дихнýти / каж'і́т / кúл'ко ўже гор'ш'кúў згор'і́ло? / ци то ви наўмúсне такóго пол'ін'á шукáйіте / шóби бúрше дúму давáло? / Ікé ваш син пол'ін'é пристерáў / такé ї горúт / ў нéго се запитáйте.*

ВХÓДИНИ (УХÓДИНИ), -ин – тільки *мн.*, новосілля: *Ік у нас бýли ўхóдини / то гóлупц'і отúц'к'і зварúли / так'і́ / йік пáл'ч'іки*; *И:ї / то лиш вúкин'ч'іна половúна / то ш'і делéко до ўхóдин.*

В (У) ХРÉШШІНЮ (ШІ) НІХТÓ НИ ЗАСТУДЙВСЕ (НИ МОШ СЕ ЗАСТУДЙТИ, ДИТЙНА СЕ НИ ЗАСТЎДИ) – хрещення не приносить і не може принести шкоди здоров'ю людини: *Ан:úч'ко / ни б'і́йсе / шо стýд'ін' / ў хрéш':ін'у ш'і н'іхтó ни застудúўсе / ш'і смих ни ч'ýла / шóби вит цéго дитúна заслáбла / ни ч'ікáїте теплá / бо нимá ч'о ч'ікáти / ўже хрес'т'і́т малóго / бо так годúц:е / ґерентýйу / шо ўс'о бýде дóбре / то к'і́л'ко д'ітúї рóдиц:е ўзим'і́ / то шо / йіх ни хрéс'т'ут? / цéго нимá / та ти самá хреш':éна ў такúї морóс / шо р'і́тко ікиї / Слýхаї бáбу / Ан:ú / ўна дóбре кáже / прийшóў реч'éнец / таї трéба хрестúти.*

ВЦІ́ЛИТИ – вдарити; поцілити якимось предметом у когось: *Ч'ут' ни ўц'і́лиў у С'ýту кáм'ін'ч'іком / мáйі ш'éс'т'і / шо схилúўсе.*

ВЦЮ́КНУТИСЕ (УЦЮ́КНУТИСЕ) – вколотися чимось гострим: *Оцéў шпúл'коў ўц'ýкнуўсе / н'іч'ó ни бýде*? / *А йа вúтки знáйу? / покажú / ци гл'ібóко / бо йік гл'éбоко / то зле.*

ВЧЄ́РА (УЧЄ́РА) – *присл.*, учора: *Ўч’е́ра ході́ли ў мали́ни / а сего́н:е до́с'в’іта пишли́ ў грибі́ / ка́ўт / шо ки́нулисе*; *Бу́ла молодо́ў / а то так мину́ло / йиґ би ўч’е́ра бу́ло / іґ би ни зо мноў*.

ВЧЄ́РПАТИ (УЧЄ́РПАТИ) – начерпати: *Ікшо́ ш’і лиши́лосе шош на д'н'і / то ї м’ін'і́ ўч’е́рпаї пиў це́йі ми́соч’ки / би́рше ни поду́ж’ійу*.

ВЧЄ́ХНЕНИЙ (ВЧІХНЕ́НИЙ) – дієприкм. від ВЧЄ́ХНУТИ (ВЧІХНУ́ТИ): *Йибли́нка ўч’е́хнена / поклади́ питпо́ру / а́ле то / в’іде́ў / ма́ло шо помо́же / ану́ їди сам диви́се / шо с тим роби́ти*; *Сук ўч’іхне́ниї / ви́тко / шо хтос гру́ш’і дос'іга́ў / ад'і́ надгри́с таї ки́нуў*.

ВЧІНЍТИ (УЧІНЍТИ) – вчинити (учинити): *Ўч’іни́ли таке́ / шо ўстит говори́ти / бо ми пе́рв’і / за ч’ужо́го ш’і бих сказа́ў / а за сво́го йизи́к ни ўберта́йиц:е* / *Мо́жеш ц'і́хо сид'і́ти / бо то ї так ўс'і зна́йут*.

ВЧІНЍТИ (УЧІНЍТИ, ЗРОБЍТИ) ДИТЍНУ – *згруб.*, звабити дівчину (жінку): *Зач’е́ли ду́мати гаш тепе́рки / тогди́ / йік вин ўч’іни́ў дон'ц'і́ дити́ну / а тре́ба бу́ло ра́н'че / йік ви йиго́ ни хот'і́ли / то ч’о тото́ ни розби́ли / ни розигна́ли?; Ўч’іни́ў д'і́ўц'і дити́ну таї лиши́ў / А ўна ч’ем ду́мала / йік б’і́гала дне́му? / ўна шо / ни зна́ла / ч’ем тото́ мо́же се с'к’ін'ч’е́ти*?

ВЧІНЍТИСЕ (УЧІНЍТИСЕ) – зчинитися, статися: *Ўни ни бу́ли гет твере́з'і / ви́пиўш’і / таї того́ ўч’іни́ласе б’і́їка; Йоі / за тот'і́ платві́ таке́ ўч’іни́лосе / шо стари́ї ўхапи́ў киў таї б’іх за М’і́с'ом*; *Сва́рка ўч’іни́ласе с пусто́го / Ко́ц'о сказа́ў / шо две́р'і ко́ло кл'а́мки зда́лобисе ум:и́ти / а ўна йік утвори́ла рот / то йа ўт'і́кла с ха́ти / б’і́дниї тоі ч’олов’і́к*.

ВЧІРПНУ́ТИ (УЧІРПНУ́ТИ) – зачерпнути: *Ўч’ірпни́ко пага́р' води́ / бо шош мене́ ду́ши* / *Мо́же / вам кро́пл'і да́ти*?

В (У) ЧІСУ́ – швидко, через невеликий проміжок часу: *Пес урва́ўсе / поб’і́х зайізда́ми / а́ле ў ч’ісу́ верну́ўсе / спу́ж’іў Йиле́н'і ку́ри / а́ле їко́йіс вели́койі шко́ди ни наробі́ў / за́рас зноў присиле́ниї*; *Ў ско́рим ч’ісу́ тра́филасе наго́да поговори́ти*.

ВЧІХНУ́ТИ (УЧІХНУ́ТИ) – відламати, відчахнути: *В’і́тер зв’і́йіўсе таї ўч’іхну́ў оце́с ко́нар' / усі́ї у ц'в’іту́* / *мої / іка́ шко́да се зроби́ла*.

ВЧІХНУ́ТИСЕ (УЧІХНУ́ТИСЕ) – відламатися, відчахнутися: *То само́ ўч’іхну́лосе / шкода́ / шо та́то тоги́т ш’:іпи́ў* / *Йек само́? / хтос кину́ў*.

ВЧЬОРНІ́ТИ (УЧЬОРНІ́ТИ) З ГРИЗО́ТИ – змарніти, бути згорьованим: *Та́мки ўже нима́ на ко́го диви́тисе / Ан:и́ц'а ўч'орн'і́ла з гризо́ти / бо ї ч'олов'ік ўкал'іч'і́ў / і ў д'іти́ї ни ўс'о так склада́йиц:е / йек би се хот'і́ло / а ус'о́ де́ржиц:е на ниї / і ха́та / і горо́т / таї ш'і на робо́ту ко́ждиї ден' мус ви́їти / отаке́ то / без б'іди́ ни опхо́диц:е.*

В (У) ЧЮЖУ́ ХА́ТУ НИ ЙДЕ́ЦЦЕ С СВО́ЇМИ РА́ДАМИ (ПОРА́ДАМИ, ПОРЄ́ТКАМИ) – чужому висловлюй поради лише тоді, коли тебе про це попросять: *Йа зна́ла / шо бу́де зле / збо́ку л'і́пше ви́тко / а́ле мене́ се ни пита́ли / таї йа ц'і́хо сид'і́ла / До́бре йіс роби́ла / бо ў ч'ужу́ ха́ту с сво́йіми ра́дами ни ї́де́ц:е / нара́диш / а то ви́їде и́нак / таї шо тогди́? / ни об:ере́с:е б'іди́ / а йік сам'і́ ўра́д'ут / то хот' і на зле ви́їде / ни мут на ч'ужо́го п'і́з'му держ'е́ти.*

ВЧЮТИ (УЧЮТИ) – 1) почути: *Ўч'у́ла / шо Мар'і́ч'ка йі́де з йе́блуками / це пра́ўда? / мо́же / бих ї йа з неў пишла́?*; 2) відчути: *Сейі́ноч'і ўч'у́ла / шо дити́на ўсереди́н'і се зару́хала.*

ВЧЮ́ТИ (УЧЮ́ТИ) ДИТИ́НУ – почути перші рухи дитини (про вагітну): *Ўна ка́же / шо ни зна́ла / шо т'ішка́ / гаш тогди́ ўзна́ла / коли́ ўч'у́ла дити́ну / вере́ / таке́ мо́же бу́ти? / Ўс'е́ке го́н:о бу́ти / ўна молода́ / могла́ ї ни зна́ти / то так бува́йі.*

ВЧЮ́ТИ (УЧЮ́ТИ) НА СВО́Ї ШКЍРІ (НА СО́БІ) – відчути на собі якісь негаразди, пройти крізь складні випробування: *Лес'о́ ўч'уў на сво́йі шки́р'і / шо т:о знач'е́йі добива́тисе пра́ўди / з не́го н'іч'о́ нима́ / н'іч'о́ се ни лиши́ло / А пра́ўду наїшо́ў?*

ВЧЮ́ТИСЕ (ЧЮ́ТИСЕ) В ГРО́ШЕХ – стати (ставати) заможнішим: *Ўч'у́лисе ў гро́шех / таї купи́ли / то ї ми би купи́ли / іґ би ма́ли / за шо; Гаш тепе́рки / йік д'і́ти се ви́ўч'іли / ми ўч'у́лисе ў гро́шех / узд'р'і́ли / шо мо́жемо шош викла́сти / наї би ки́л'ко / наї би па́ру гри́ўн'іў / а́ле то запа́с / то хот' ік'і́с / а́ле гро́ш'і; Ле́да йісте́ ўч'у́лисе ў гро́шех / таї зач'іна́йіте три́н'кати / ни́ би ї́кус коп'і́ку притри́мати / а ўни ўвиха́йуц:е / пусти́м шафи́ забива́йут / Бабо́ / ни ва́т'тесе / бо д'і́тем на зи́му лиш тре́а бу́ло шош прикупи́ти / ци ви би хот'і́ли / шоби́ ўни ў ва́шиї куфа́їц'і ходи́ли? / ге? / у тиї / шо ви ў ста́їн'у ўбера́йіте?; Ік уч'у́йусе ў гро́шех / то ку́пйу тот дз͡иґар'.*

ВЧЮ́ТИСЕ (УЧЮ́ТИСЕ) В СЍЛІ – почуватися здоровим, сповненим енергії: *Ўже бли́жуц:е Риздв'і́н'і́ с'в'е́та / таї тре: шош прир'іхто́вуватисе / сего́н:е йа пус'т'іку́йу / нич'о́ ни ро́бйу / а за́ўтра*

зач'ну́ / тогúт смих нич'о́ ни пекла́ / а сего́року / д'éкувати Бо́гу / ўч'ýласе / шо го́н:а / шо ў сúл'і / таї надýмала печ'і́ колач'і́ / мойі́ л'ýбйут дома́шне / таї йа самá ўт'íшена / бо с такúми кло́потами / з запахáми вит колач'і́ў / шо ни лиш у хáт'і / аї позахáтоў розно́с'уц:е / натхо́ди с'в'éто / захо́ди ў хáту вéселис'т'; Ўч'ýласе ў сúл'і / таї пово́лен'ки по́л'у / бо хто зро́би?

ВШЙТКА, -и – виточка чи декоративний шов на швейному виробі: *Йік дáти ўшиткú / то сýкн'а ме фáйно / дел'ікáтно вигл'ідáти / а так унá зáрас вúси / телéмбайіц:е / йік на острив'і́ / нáв'іт' іґ бес убрáла пасо́к / і вин ни дýже помо́же / то мýс'ут бýти ўшиткú / а йік тро́хи се ўшúйі / отогдú бýде л'укс; Тáто буў штрамáк / л'убúў фáйно се ўбрáти ї до́бре вигл'ідáти / мáма йімý ш:úла бýла фáйну кýртку / с такúми ўшиткáми на ко́ўн'ір'і / маў до нéйі штрамáцк'і спо́н':і / ікрáс пасувáли / бо кýртка темн'і́ш':а / а спо́н':і каво́в'і тако́ш / áле йіс'н'і́ш':і / ну та то бýло на ко́го се подивúти / дýже фáйниї ч'олов'і́к буў / а рас / памн'ітáйу / вин кудáс буў у нед'і́л'у се зибрáў / ни знáйу / кудá / áле вин с сво́йім д'éдем мáли їкиїс хит / се зибрáў / áле мої / шо робúти? / у нéго зуп се надломúў / йек тако́му їти? / ікрáс перéн:иї / то вин тот кавáл'ч'ік зýба приклáў / іко́с прим'істúў йіго́ так / шобú вин стойéў / і пишо́ў / áле ўже тáмки н'іч'о́ ни мих йі́сти / бо іґ би з':іў / то ў ро́т'і фúртка би се зробúла / отáк вин дбаў за т:о / шобú фáйно вигл'ідáти*.

В (У) ШКЙРУ СЕ НИ ВЛАЗЙТИ (ВЛАЗЄ́ТИ) – про дуже товсту людину: *Хо́ди / йік колéшн'а / ў шкúру се ни влáзи / а ч'олов'і́к сухо́н'киї / малéн'киї / б'і́гайі ко́ло нéйі / ни знáйі / ч'ем би ш':е догодúти / Та ўна до вес'іл'á бýла такá / йік с'к'і́пка / а йік уродúла хло́пц'а / то ад'і́ з неў шо се зробúло / кáўт / шо до́ўго слабувáла ї дистáла такé вид зáшч'ікиў / Бо́же боронú / ни дýмаїте / шо їйі лéхко* / *Та комý би бýло лéхко*?

ВШТРЙКЛО (УШТРЙКЛО) В КО́ГОС (КОГО́С) – зачепило, розсердило когось: *Йіго́ ўштрúкло т:о / шо ўна соб'і́ ш:úла соро́ч'ку / а йімý н'і / йімý купúла д Велúкон'у ў магазúн'і / а вин хот'і́ў м'із'éнку / то йа дáла однý з д'éдевих / ш'і ни ўбéрану / ікрáс м'із'інé шит'é / на нéго бýде до́бра / бо ўни з д'éдем однáк'і зависо́к'і ї загрýб'і; Йо / ў мéне ўштрúкло / бо ни го́н:а слýхати / йік хтос брéше; То ни тро́хи / а тикú до́бре так у н'у ўштрúкло / шо гаш гýби поб'іл'і́ли / гадáла смих / шо з неў шош се стáне*; *Мéне́ ўштрúкло цисé / бо ч'о дрýга хо́ч'і м'ін'і́ ў мо́йі хáт'і роскáзувати? / мáйі сво́йу хáту / та наї тáмки ґаздýйі; Вúд'іла смих / шо*

Л'он'у тотó бýло ўштрúкло / áле ўна ц'íхо сид'íла / вúтко / ни хот'íла на бúрше зач'інáти.

ВШУКÁТИ (УШУКÁТИ) – ошукати: *Куч':áнка менé ўшукáла / де цис'í цибýл'і мóжут тúл'ко куштувáти? / ўна з мéне ўз'éла так / іґ за дв'і к'íл'і / а йа казáла к'íл'у звáжити; Ўшукáла менé / питсýнула гнил'éч'і / Бо йіс дáласе ўшукáти / трéба дóбре óч'і пролýпйувати / ік шош купýйіш / а ти / шóби скóрше / тогó мáйіш / і це ни пéршиї рас.*

ВШУКÁТИСЕ (УШУКÁТИСЕ) – 1) тривалий час шукати щось: *Шо ўже ўшукáўсе цéго клéўч'іка / то наї йігó б'ідá óзме / а малúї уз'éў таї сховáў йігó ў карабýшку / дé йа вúш:иї тудá зазерáти? / тáже ш ч'еревúками йігó н'ікóли ни дéржу*; 2) помилитися при купівлі-продажу чогось: *Ушукáласе / бо йа мáла пйéтку заплатúти / а ўна ў мéне ўз'éла дес'éтку / йа пишлá соб'í / і гаш у аўтóбус'і нагадáласе / шо жúнка здáч'у ни дáла / áле йек вертáтисе*?

ВШУРУВÁТИСЕ (УШУРУВÁТИСЕ) – тривалий час, довго шурувати: *Шо ми з Мар'íкоў ўшурувáлисе цих гор'ш'кúў / наї Бох борóни / ад'í ік'і рýки вит п'іскý / унá ў рукавúц'ах тéл:а / а йа так ни ўм'íйу / таї ад'í шо соб'í зробúла / надóўго пáмн'ітка бýде.*

Г

ГАБÁ, -ú – 1) хвиля на річці: *Водá ни йé велúка / áле так'í габú / шо з них збивáйі*; 2) *перен*., хвиля на волоссі: *Йілéна ўсе жит'é габú соб'í рóби.*

ГАВА, -и **–** 1) *дит*., собака: *То гáва гáўкайі? / так? / йек гáва кáже?*; 2) вигадана істота, якою лякають дітей: *Сидú ц'íхо / бо тебé гáва заберé.*

ГÁВКАНІ, -я – опредм. дія стос. ГÁВКАТИ: *Отакé гáўкан'і ч'ýйу кóждиї Бóжиї ден' / ни знáйу / вúтки такúх псиў се ўз'éло*; *Гáўкан'і / бо кóло хáти тр'ох псиў дéржут*; *Гóсподи / ў циї хáт'і мут колúс фáйно говорúти? / наўч'éйуц:е? / ци в'íч'но бýде отакé гáўкан'і*?

ГÁВКАТИ – 1) видавати "гав" (про собаку): *Кóло Никýлових переб'íх ікúйс пес / зач'éў гáўкати / долаз'éти / таї малúї се перепýдиў*; 2) *знев*., *перен*., говорити: *Ни гáўкаї / бо ўже менé млойíт вит тóго ўс'óго / шó йа се наслýхала / і йек лиш тоб'í йізúк ни спух*?

ГА́ВКАТИ (ГАРЧЕ́ТИ), ІК (ЇК) ЖЕ́РВА (ІК КУТЮ́ГА, ПЕС) – *згруб*., грубо розмовляти, кричати, сваритися: *Л'і́пше ни говори́ти / ік ма́йіш га́ўкати / йік ж'е́рва; У тиї хат'і така́ но́рма бе́с'іди / ўни клину́т / га́ўкайут од'н'і́ на о́дних / ік кут'у́ги / і то йім зви́ч'не / а ти шо гада́ла ? / хот'і́ла йіс іти́ йіх устида́ти? / та йік бес пишла́ / то ї д'л'а те́бе би ікес слиўце́ ў них наїшло́се / пишла́ бес без буд'здоро́ў*; *Нима́ д'н'а бес сва́рки / га́ўкайі / ік пес / ци на ме́не / ци на д'іти́ї / і ўже на ма́му про́буйі ха́ўку ўтвор'е́ти / Катери́ / то ни вин / то гор'і́ўка*.

ГА́ВКАТИ РО́ТОМ – базікати: *Га́ўкайі ро́том / іґ би то ни рот у не́йі буў / а наї ни ка́жу / шо / та л'і́пше пи́сок стули́ти / ік йіму́ таке́ позвол'е́ти*.

ГАВКОТНЯ́, -і́ – 1) гавкання: *Оц:у́ лайу́ ви́д'іла ўч'е́ра ко́ло йіру́ги / сего́н:е ўна вигр'іва́ласе ко́ло мо́стика / а пото́му пот'ігла́се на бе́рех / ви́т:и ўже ч'у́ти гаўкот'н'у́ / то і старе́ / ї к'іл'ка́ ш':ін'е́т тerka ́тих / каў / шо ла́йа*; 2) *знев*., безперервні сварки, крики: *Коли́ се с'к'ін'ч'е́йі оц':а́ гаўкот'н'а́*? / *к'і́л'ко мош се свари́ти*? / *х'іба́ бих позашива́ў тот'і́ роти́ / лиш уз'е́ў бих вели́ку іглу́ / і фе́ртик / тогди́ х'іба́ на м'і́ґах мут догово́р'увати*.

ГАВТИНЍ, -и́в – назва частини села: *Гаўтини́ пид Горо́ў / йік іти́ вид Ула́дз'а / то йе таке́ по́ле / пита́йуц:е / Де йіс буў? / а вин ка́же / На Гаўтина́х / а ви́т:и пишо́ў да́л'і / дго́р'і*.

ГАДА́ЛОСЕ (ДУ́МАЛОСЕ) ОДНО́ (ОННО́), А ЗРОБЍЛОСЕ ДРУ́ГЕ (ВЍЙШЛО НА ДРУ́ГЕ ТА ІН.**)** – плани в процесі реалізації можуть змінюватися чи приводити до непередбачуваних результатів: *Насту́н'ко / ви зна́йіте / шо ч'олов'і́к плану́йі / а Бох к'іру́йі / так і тут / гада́лосе он:о́ / а зроби́лосе дру́ге; Гада́лосе он:о́ / а ви́йшло на дру́ге / на таке́ / шо ни мих би н'і зду́мати / н'і здогада́ти; Гада́лосе одно́ / а тут / ма́йіш тоб'і́ / ви́йшло гет на дру́ге / таке́ / шо ї ни сниў бих*; *Гада́лосе он:о́ / а заверну́ло на и́нче*.

ГАДЕ́, -я́ – гаддя: *Йік іде́ш дго́р'і / уваж'е́ї на гад'е́ / ч'о́боти озми́*.

ГАДЕ́К, -іка́ – неїстівний гриб: *То лиш вигл'іда́йі / шо гад'е́к / грип до́бриї / а́ле ти бери́ тот'і́ / шо до́бре зна́йіш / абе́с се ни ўтрой́іла*.

ГАДЕ́ЧІ, -я – те саме, що ГАДЕ́К (ГАДЕ́): *Уваж'е́йте / л'у́пч'ки / то гад'е́ч'і / ід'і́м ви́ц:и / ўно поди́бне до пи́тпен'киў / а́ле ма́йі отак'і́ крапоч'ки́ зве́р'ха / це на стари́х ви́тко / а молод'і́ / так'і́ / йік пи́тпен'ки / ў ко́го о́ко наби́те / тот ме ви́д'іти / а д'і́ти ус'о́ мут кла́сти ў кош'і́л' /*

уваж’éйте / бо то смерт'; *Д'іт ік ідé ў грибú / то берé бýч’ок / тай ним пит корч’éм ци ў лúс'т'у штýркайі / а ни рукáми / шобú ни трáфити на гад'éч’і*.

ГАДЖЮ́ҐА, -и – частина молодого лісового масиву: *У Т'ýдев’і цисé слóво ни дýже ч’ýти / х’ібá тогдú / йік хтос йі́хаў гор'і́ ў áфини / ци малúни / ци ў посáтку / тогдú казáли / шо ходúли ў гаджж’ýґи / йшлú гадж’ýками / áбо ходúли делéко / гаш у гадж’ýґи / отакé ч’ýла / а бúрше н'і*.

ГАДІЧЬÓК, -чькá – зменш. до ГАДÉК: *Де йіс найшлá цис΄і́ гад΄іч’кú ? / берú вúверш / бо се ўтройімó / аг’і́наб’іду*.

ГАЙ[1] – *виг*., викор. як заохочення, спонукання, підсилення у висловленнях із відповідним значенням: *Гаї / бóрзо зрóбимо ц:е ї тогдú б’іжимó на р΄ікý*; *Гаї дóбре / наї бýде / йек ти кáжеш; Гаї давáї / йа тоб’і́ помóжу ц:е полýш’:іти*; *Гаї зберáйтесе борзéн'ко ї пúдемо до вуйц'а; Гаї квáпмосе / бо дош’ накрапáйі*; *Гаї / с'і́ли ї слýхайте / шо йа скаў*.

ГАЙ[2], -ю – густі гарні посіви; викор. здеб. у спол. з *їк (ік) гай*: *На Мóч’ір'і кукуруцкú / ік гáї / рослú / так’і́ бýйн'і / шо такúх н'і ў кóго ни бýло*.

ГАЙ-ГАЙ – *виг*., викор. у висловл. зі знач. незгоди, обурення, заспокоєння та ін.: *Гаї гаї / мéц:е вúд'іти / то ш’і заскóро шош говорúти; Гаї гаї / наї квáпйуц:е / уздримó / ч’ем унó се с'к’ін'ч’éйі*.

ГÁЙТА – *виг*., ужив. як команда для підганяння коней, їх спрямування; це слово наявне і в пісні, яку викор. як колискову чи як пісню-дію, імітуючи з малюком різні рухи: ходіння, складання предметів у щось тощо: *Тепéрки на вýлици машинú / а ўперéт / ш’і за колгóспу / йі́хали фúри / і ўрас бýло ч’ýти гáйта / в’і́шта / гáйта / в’і́шта*; *Гáйта / л΄ýл΄у / гáйта / л΄ýл΄у / пит зелéну дýл΄у / а йік дýл΄ка бýде цвúсти / дитúнка ме рóсти / а йік дýл΄ка ме родúти / дитúнка ходúти / а йік дýл΄ка ме ўпадáти / дитúнка зберáти / та ў кошéлик бýде клáсти / та мáмц΄і давáти*. Див. ВІШТА.

ГАЙЦУВÁТИ – 1) підтримувати сильний вогонь: *Ни гаїцýї вáтру / бо пригор΄ýт на грýб’і барабýл΄і*; 2) *перен*., спонукати когось до дії у посиленому режимі: *Гаїцувáла робúтникиў / бо з Бáбина сýнула тýч’а ї зав’івáло дош’:éм / áле то ни дýже помоглó / дош’ ни доч’éкуваў / дóки робóта се с'к’ін'ч’éйі.*

ГАЙШТЎК, -á – галстук: *Ни ўберáї тоїˊ ч'ірвóн:иї гаїштýк / бо вин м'ін'ї́ шкóди / йа ни л'ýбйу ч'ірвóн:е*; *Стáрш'і л'ýде / так'ї́ ік м'ії д'ї́до / дотепéр каўт гаїштýк; Ми йік уперéт ішлú ш:кóли ў гáлстуках / то дéкотр'і л'ýде казáли / Моїˊ / а то ч'о цис'ї́ д'ї́ти ў гаїштукáх / ік пси / хóд'ут*?

ГАЛÁ (ГАЛÁСВІТА) – *присл.*, у світ за очі; невідомо куди: *Галá пишлú / к'їˊл'ко мош ч'ікáти? / де ўнú?; Кудá їдéш / Слáўку? / Галáс'в'їта / вуїно / Нý нý / ш'іслúво / абéс дóбре гостúў; Ч'олов'ї́ка нимá / таї йа мýс'у наїмáти косúти / алé за дóброго робúтника т'éшко / сегóл'іта наїмúла бýла тр'ох / шобú тотó / шо на бéрез'і і ў бéрез'і скосúли / унú приїшлú рáно / трóхи ўкосúли / а потóму пишлú галáс'в'іта / де йа знáйу / кудá / усúї ден' дес набувáлисе / а йік двéч'іру приїшлú / то косúли до одинáц':ітоїі годúни / ўже нич' заїшлá / а ўни кóс'ут / тáк'ік тотá корóва / їку зач'інáйіш загонúти / а ўна так рúдно пасé / тикú рвéц:е пáсти / шо їйі ни видигнáти с пáш'і / отак'ї́ кос'ї́н:ики / і шо ти зрóбиш? / йа ўже ни спáла / зр'іхтувáла йім веч'éру / таї ч'ікáла / приїшлú гаш тогдú / ік у хатáх лéда ў кóго с'в'ї́тло бýло / ўже смих н'іч'ó ни казáла / приїмúла йіх / бо / мóже / ш':е дес се стрéби заклúкати / отак'ї́ робúтники / а úнчих нимá*.

ГАЛÁКАНІ, -я – опредм. дія від ГАЛÁКАТИ: *Ч'ýти їкес галáкан'і / вúтко / шо л'ýде на аўтóбус ч'ікáйут; То пйéниї / наї галáкайі / ік йімý так се хóч'і / йігó галáкан'і м'ін'ї́ ни шкóди*.

ГАЛÁКАТИ – голосно й нерозбірливо говорити, розмовляти; кричати, шуміти, сваритися; балакати, говорити про щось незначне; говорити голосно, нерозбірливо: *Ни галáкаї / бо н'іхтó т:о ни слýхайі*; *Вúпили по велúк'ії гáл'б'і пúва / таї м'ін'ї́ галáкайут*; *Вúїшли з бáру / стáли м'ін'ї́ пид вúкна таї галáкайут / Пид ік'ї́ вúкна? / де вáш'і вúкна / а де ўни? / Йо / унú на вýлици / ни перел'ї́зли ч'éрес плит / áле ўс'о ч'ýти / так / іґ би за крок стойéли / а йа тóго пустóго ни хóч'у ч'ýти / Ну та йек соб'ї́ хóч'іте / áле ўни мáйут прáво набувáтисе ї говорúти*; *Галáкали таї догалáкалисе*.

ГАЛÁМ-БАЛÁМ – *незм.*, абияк, недбало: *Оц:é се називаїі пор'éдок? / поскидáли галáм балáм / ч'óрне / тотó / шо жмакáти / ш ч'éстим / і ўже попр'éтали? / а хто ме зам'ітáти? / хто доришкú повибивáйі*?

ГА́ЛА-ПА́ЛА – *незм.*, легко, просто, без особливих турбот, зусиль: *Тепе́р ў сел'і́ робі́тника ота́к га́ла па́ла ĭ ни на́ĭдеш / ни ĭдут / хот' і плати́ш до́бре / а ни ĭдут / Йо / і могори́ч' н'іч'о́ ни помога́йі.*

ГА́ЛЕЧЬКА, -и – *зменш.* до ГА́ЛЬКА: *Тоб'і́ до це́йі су́кон'ки т'і́тка О́л'ка ш:и́йі га́леч'ку / бо то кребдаши́н / то се прос'в'і́т'уйі.*

ГАЛУ́НКА, -и – великоднє фарбоване яйце з нанесеними на ньому "крапочьками" ("горошком"): *У Т'у́дев'і писанки́ пи́шут / галунки́ тако́ш / а́ле р'і́ч:е / х'іба́ хтос ни ми́х списа́ти / тогди́ ро́би / шо ле́кше / то / Кали́нко / йек кому́ вихо́ди / м'ін'і́ ĭ галунки́ се ўдайу́т; Йо / галу́нка му́си бу́ти / бо неў на Вели́ґден' тре: се ўмива́ти / кладу́т галу́нку ў го́рш'ітко ци ми́соч'ку / налива́йут туда́ води́ і неў се ўмива́йут / шоби́ здоро́вими і фа́ĭними бу́ти.*

ГАЛУ́СКА, -и – гілка: *Галу́ска розма́йу ў ме́не дотепе́р йе на стол'і́; Оту́т ма́ма з галу́скоў сфудуґрафо́вана.*

ГАЛУ́ШКА, -и – рваний шматок тіста у формі кульки, основним складником якого є терта картопля; варять на воді, заправляють смаженим салом (солониною): *К'і́сто ма́йі бу́ти таке́ / йік на пл'а́цки / а́ле то р'ітке́ / а ту́т ік потре́ш барабу́л'і / тре́ба до́бре витц'іди́ти / тогди́ ўби́ти йіце́ / да́ти муки́ / ви́м'іш'іти фа́ĭно / ĭ коли́ забо́йі / кида́ти ў окри́п.*

ГА́ЛЬБА, -и – скляний кухоль (0, 5 л. чи 1 л.), який викор. для пива: *Гор'і́ўки ни пи́ли / лиш дв'і га́л'б'і пи́ва / вели́ку ĭ малу́.*

ГА́ЛЬКА, -и – вид нижньої жіночої білизни – на бретелях, яка викор. і для купання в річці: *Даўно́ ік жинки́ ĭшли́ купа́тисе на р'іку́ / то ўбера́ли гал'ки́ / мойа́ ма́ма ў то́му купа́ласе пит П'іц'аĭла́ми / там фа́ĭна вода́ / габи́ нивели́к'і / а на д'н'і ни кам'і́н'і / а п'ісо́к.*

ГАЛЬО́ (ГАЛЬО́В) – у знач."гей", "озовіться", якщо хтось є: *Гал'о́ў / ґа́зди до́ма? / йе хтос ў ха́т'і?; Гал'о́ / де йісте́ се под'іва́ли?; Ік гово́р'ут у тел'іфо́н'і / то тако́ш каўт гал'о́ў.*

ГАЛЬТАМА́СОМ ЇСТИ – швидко, похапцем споживати їжу: *Ни йіш гал'тама́сом / бо мош се ўдави́ти / ти куда́ се ква́пиш?*

ГАЛЯ́ПА, -и – 1) неохайна жінка: *То гал'а́па / а ма́ма ў не́йі бу́ла штрама́ч'ка / оĭ / шо бу́ла / так н'іхто́ ни ўм'іў се зибра́ти*; 2) про ту, що пащекує ("пискачьку"): *Іко́с ге́здеч'ки ĭду / таĭ у сутка́х здиба́йу Феди́ху / сло́во по́слову / розговори́лисе / таĭ уна́ се пита́йі / ци то пра́ўда / шо йа за н'у таке́ ĭ таке́ каза́ла / зра́зу смих здогада́ласе / ви́тки в'і́тер ду́йі і хто*

мих таке́ ви́гадати / ли́ш Мар'і́ка / би́рше н'іхто́ / лише́н' тота́ гал'а́па / шо рот / ік па́ш':а / ти йиї сло́во / а ўна тоб'і́ де́с'іт' / ти лиш дихну́ў / а ўна ка́же / шо бала́каў і добаўйе́йі / йік з гор'е́ч'ки / шо́ про ко́го каза́ў; 3) жінка легкої поведінки: *То така́ гал'а́па / шо с'в'іт тако́йі ни ви́д'іў / пусте́ пусте́ч'і / і м'ін'і́ / ґазди́ни / ма́йі л'і́сти ў о́ч'і*?

ГАМ – *пестл.*, їсти (у мовленні з дитиною, коли закладено інтенції: "відкрий ротик", "ковтни" та ін.): *Ану́ / ш'і ли́жеч'ку / гам / нима́ / фа́їний хло́пч'ік*; *Гам / гам / гам / ході́ / хл'ібе́ц / днам / хл'і́пч'ік прийшо́ў / га́маї йіго́ / ви́диш / вин се про́си ў ро́тик*.

ГАМ-ГАМ – те саме, що ГА́МАТИ (у мовл. з дитиною): *Шо́ ку́роч'ка ро́би? / га́майі? / ка́же гам гам? / а пе́сик? / пе́сик тако́ж ка́же гам / Н'і / вин ка́же гаў гаў.*

ГА́МАН, -а – 1) *міфол.*, вигадана істота, у багатьох контекстах нагадує "шшєзника"; непосида; часто викор. у порівн.: *Йа се перестра́ш':іла / вин ч'о́рниї / ік га́ман; Ска́ч'і / йік га́ман / на м'і́сци ни го́ден ўси́д'іти*; 2) *перен.*, неслухняна дитина, підліток: *Ти / га́мане / к'і́л'ко мене́ меш гри́сти? / ци ти хо́ч'іш / шобе́с сам лиши́ўсе? / догризе́ш / таї ли́шес:е / тогди́ меш ма́ти во́л'у*; 3) *знев.*, брудний, поганий; часто в порівн. конструкціях: *Ти / га́мане / їди ўми́їсе / гет йіс зайі́ўсе; Хо́диш / йік га́ман / ану́ бо́рзо переберисе.*

ГА́МАТИ – *дит.*, *пестл.*, їсти: *Йік м'ії уну́к ка́же / Йа ни с'о́ц'у га́мати / то йа йіго́ заговор'уйу / зач'іна́йу шош роска́зувати / аби́ йіму́ се схот'і́ло йі́сти / каў / ад'і́ хл'і́пч'ік ни їде до те́бе / бо вин бойі́ц:е / шо ти йіго́ ни схо́ч'іш / вин ут'і́к вид д'і́да / вид ву́їка / вид за́їч'іка / вид во́ўч'іка / вит хи́трого ли́са / а прийшо́ў до дити́ни / ўна йіго́ ме з бо́р'ш'іком йі́сти ї ви́росте вели́ка / вели́ка / така́ / ік та́тко / гаї клич' хл'і́пч'іка / наї вин іде́ суда́ / ану́ кажи́ / Гам / гам / гам / ході́ / хл'і́бе / днам / ўс'о / шо ми каза́ли / то ўс'о жертува́ли / гам / гам / гам / ході́ / хл'і́бе / днам / це таке́ да́ўне / йа ш'і вит преба́би ц:е ч'у́ла / в'ід'і́ / ма́ло таки́х у Т'у́дев'і / шо цисе́ зна́йут*; *Шо Паўл'і́нка ме га́мати? / мо́н'і хо́ч'і? / мо́н'ки?*

ГА́МКАТИ – те саме, що ГА́МАТИ: *Л'а́л'а ме га́мкати? / так? / ба́пка дайе́ дити́н'і куле́шки ї си́ру / а пото́му ўна мо́н'ки ме пи́ти*?

ГАМО́ВАНКА, -и – спеціальна гребля, де зупиняли "дараби" ("плоти"): *Гамо́ванка ни йе тепе́р така́ / йік гента́м бу́ла / бо дара́би ни плийу́т*; *Андр'і́ї жийе́ ко́ло гамо́ванки / ў кра́їниї ха́т'і; Ог:о́ / то ўже ї с'л'і́ду нима́ вид гамо́ванки / ви́тко / шо йісте́ даўно́ ў Т'у́дев'і ни бу́ли.*

ГАМСЕ́ЛИТИ – *згруб.*, 1) бити (стукати) чимсь об щось: *Мої / ни гамсе́л' у ведро́ / то ни бу́бон' / уваж'е́ї / бо дно витпа́де*; 2) бити когось: *Бут' за шо гамсе́ли мало́го / ка́же / шо тре́ба ўч'е́ти / а то х'іба́ така́ нау́ка ма́йі бу́ти?*; *Так гамсе́лиў хло́пц'а по пле́ч'ах / шо смих ле́дви розборони́ла*.

ГАМУВА́ТИ – заспокоюватися, втихомирюватися, не давати вияву негативу*: Гамува́ў у со́б'і л'ут' / шо гаш поб'іл'і́ў вит то́го*; *Гаму́ї ни гаму́ї / то нич'о́ ни помо́же / гада́йіте / то́го д'і́т':а мош угамува́ти*?

ГА́МУЗОМ ПИТЍ – пропасти; здійснитися швидко, без користі, із втратами, абияк: *Ік ни ста́ло та́та / ўсе га́музом пишло́ / н'іч'о́ ни лиши́лосе / ўс'о ґаздиўстќо запа́лосе / бо н'іхто́ н'іч'е́м ни пита́ў*.

ГАМУТЍТИ – нудити: *Ч'ос гамути́т мене́ / мо́же / шош нидо́бре з':і́ла? / видуч'е́ра таке́ найшло́ / На́ко гарба́ти ви́пий / то румн'е́нец / ік ни помо́же / то ї ни зашко́ди.*

ГА́НДРИ БЍТИ – гратися: *Мош га́ндри би́ти / а́ле ни так / шо́би гаш ха́та дриж'і́ла*; *Га́ндри би́ли / тай доїгра́лисе / м'і́ру ўтра́тили*.

ГА́НДРИ В ГОЛОВІ́ КО́МУС – хтось хоче гратися; веселитися, пустувати: *Тоб'і́ га́ндри ў голов'і́ / іди́ т сво́йі ма́м'і / най уна́ с тобо́ў поїгра́йіц:е / а ба́ба тро́хи припоч'е́не / а пото́му пі́демо подиви́тисе / ци ни напа́дало грушо́к / уни́ ўже так'і́ / йік м'іт / гай б'іжи́ / ма́ма ч'іка́йі*.

ГАНДРЍҐАНІ, -я – пустощі, здеб. дитячі: *Ад'і́ їке ту́тки бу́ло гандри́ґан'і / шо гаш нап'і́рник пирва́ўсе / То н'іч'о́ / ш:и́йіц:е нови́й / аби́ ти́л'ко б'іди́ бу́ло*; *От:о́ гандри́ґан'і до добра́ ни доведе́ / ўже смих ви́жу*.

ГАНДРИҐА́ТИСЕ – гратися, пустувати (здеб., про дітей): *Ужé пі́зно / д'і́ти гандриґа́йуц:е / а пото́му ни ўсну́т*; *Молод'і́ / тай дес тро́хи гагдриґа́йуц:е / ни бес це́го*.

ГА́НДРИ ЗАВОДЍТИ – веселитися, бешкетувати, гратися: *Д'і́ти га́ндри заво́д'ут / а стари́м ц:е ни ўрас удайе́ц:е / ўни хо́ч'ут споко́йу.*

ГАНЍТИ – висміювати (когось, щось); осуджувати, констатувати наявність вад, які, можливо, і не притаманні комусь: *Ти гани́ла хло́пц'а / і то́ ў не́го ни та́к / і ц:е́ / і ни́с ни таки́й / ік ма́йі бу́ти / а ч'о́ йіс вид:ава́ласе с пі́тскоком*? / *бойе́ласе / шо́би вин ни переду́маў*?

ГАНЬБЍТИСЕ – набувати сорому між людьми: *Ни ган'би́се / бо ти ўже застари́ї до це́го / ўстит вид л'уди́й*.

ГАПТА́К – *незм.*, струнко: *Дити́на ни го́дна ти́л'ко на гапта́к стойе́ти / лиши́ йі́йі́*; *Кри́кне гапта́к / і мали́ї ма́йі ста́ти / ік закамен'і́лий*

/ аг'і́нацисе / *ви́тко / шо старо́му шош у голов'і́ се скал'бу́ч'іло / бо ч'о би таку́ му́штру заводи́ти*?

ГАРАЗДѝ НИ НАВТЄ́МНЮЮЦЦЕ (НИ НАВТІМНЄ́ЮЦЦЕ), А БІДА́ ЗЗІДА́Ї (ЇСТ, ЇСТ ПО́ЇДОМ, СУ́ШИ (ШУ́ШИ) – позитивні сторони життя збагачують його, а негативні − збіднюють: *Гаразди́ ни наўт'імн'е́йуц:е / ўни ўрас коро́тк'і / йіх ни йе забога́то / а б'ідá йіст / дойіда́йі ч'олов'і́ка / ч'о то так йе? / хто м'ін'і́ го́ден сказа́ти*? / *б'ідá йіст по́йідом*.

ГАРАЗДУВА́ТИ – жити в достатку, без великих клопотів, біди: *Гаразду́йімо / а́ле роско́ш'іў вели́ких нима́* / *бо ви́тки ўни о́змуц:е*?

ГАРА́ЗТ, -ду́ – 1) достаток: *Ни зна́ти і́ких гаразди́ў нима́ / а́ле ни б'іду́йімо*; 2) моральний клімат у сім'ї, родині: *Там ни мо́же бу́ти гаразду́ / бо ко́жниї т'е́гне на се́бе / йі́сти йе́ шо / а добра́ нима́*.

ГАРАТНУ́ТИ (ГАРАТА́ТИ) – вдарити (вдаряти): *Так гаратну́ў фі́роў у слуп / шо ко́лесо витпа́ло* / *До́бре / шо на це́му се с'к'ін'ч'е́ло*; *У да́ўн'і ч'іси́ з:а́ду хати́ бу́ли ни́ск'і / бо там хл'іви́ бу́ли / то ми ла́ком'і бу́ли гарата́ти палиц'а́ми ў дах / за т:о фа́йно диставáли*.

ГАРА́ТНУТИСЕ – вдаритися, падаючи: *Ў комо́р'і те́мно / то так смих гаратну́ласе ў бо́ч'ку кол'і́ном / шо ад'і́ з і́ки́м синце́м хо́жу*.

ГАРБА́ТА, -и – чай: *Пйімо́ гарба́ту з румн'е́нцу ї мн'е́тки*; *Д'і́до ўс'е́к'і пом'іч'н'і́ гарбати́ ўм'іў вари́ти*.

ГАРБУ́ДЗИК, -а – *зменш.-пестл.* до ГАРБУ́Ц: *Оце́с гарбу́дзик бе́сте н'іко́му ни дава́ли / вин таки́ї / ік гру́шка* / *зде́леку ч'е́сто гру́ш'а*.

ГАРБУ́Ц, -дзá – 1) гарбуз: *Йе два / оде́н гарбу́ц до́ста вели́киї / з де́с'іт' к'іл' ма́йі / а дру́гиї / набога́то ме́нчиї / бер'і́т / іки́ї хо́ч'іте*; 2) кавун: *Гарбудзи́ ко́ло мо́сту продайу́т / і ви́д'іў / шо ко́ло магази́ну йе маши́на / каўт / шо херсо́нцк'і*; 3) *перен*., про товсту присадкувату дитину чи дорослого: *Ад'і́ і́киї гарбу́ц / ле́дви хо́ди* / *Хло́пец ви́т'ігнец:е / то н'іч'о́ / то і йа буў мали́м кругле́н'киї*.

ГА́РКАТИ (ГАРЧЄ́ТИ, ГА́РКНУТИ) – *знев., перен*., кричати (крикнути) на когось, грубо відповідати (відповісти) комусь: *Ни мо́жеш / йік л'удина́ / сказа́ти / а ли́ш га́ркайіш*? / *це так тебе́ до́ма ўч'е́йут*?

ГА́РКАТИ (ГАРЧЄ́ТИ), ІК (ЇК) ПЕС (ҐА́ЙДА, КУТЮ́ГА; ІК НА ПСА, ҐА́ЙДУ, КУТЮ́ГУ) – *згруб*., грубо розмовляти, кричати, сваритися: *Гарч'е́йі / ік ґа́йда / йа ўже ни зна́йу / шо роби́ти / вигл'іда́ло / шо жи́нка йік жи́нка / а ц':а зал'і́зо го́н:а гри́сти / це д'і́т':о ў спин:и́ци /*

наї ййиї́ шл'ах тра́фи; *Ни́ би фа́їно до ч'олов'і́ка заговори́ти / а ўна га́ркайі на не́го / ййк на пса / кому́ цисе́ ме се ўдава́ти і котрі́ї цисе́ до́ўго ме терп'і́ти*?

ГАРМЍДЕР, -у – сварки, крики: *Ни прова́т΄те гарми́дер / бо осуру́гу ро́бите / ко́ждиї ве́ч'ір то́йі само́йі*.

ГАРМУШЄ́ТИ – безладно перемішувати: *Н'і м'ін'і́ ту́тки гармуш'е́ти / то ўс'о скла́дено / ййк ма́йі бу́ти / а ти шо хот'і́ла? / рушни́к? / рушники́ на ни́жниї поли́ци / ту́теч'ки нима́ / ўдоли́н'і дивисе*.

ГАРМУШЄ́ТИСЕ – 1) створювати безлад, скупчуватися, перемішуватися, переплутуватися: *Аби́ ни гармуш'е́лосе / то заведи́ пор'е́док / де шо ма́йі стойе́ти / і д'і́ти наї зма́лку приўч'е́йуц:е / йа ўже пиў годи́ни шука́йу / де ў те́бе с'іл' / і ни го́н:а наїти́ / а то ўсе́му ма́йі бу́ти своє́йе м'і́сце; Мої / шо ц:е за так'і́ пор'е́тки ў ха́т'і? / нидойі́ден'ц'і на стол'і́ / на лу́шку гармуш'е́йіц:е ї́кес катра́н'і / то шо? / нима́ рук оц:е́ позабера́ти? / Мамо́ / ру́ки йе / а́ле од'н'і́ на ўс'о / ікра́с р'іхту́йу / шо́би ви́фрасувати дитин'е́ч'е / т:о / шо скла́дено ў ку́пу на лу́шку / а де йа ма́йу скла́сти / ік у хач':е́н'і на́в'іт' ш':е оди́н табо́рик нима́ де покла́сти*?; 2) морщитися, збиратися складками (про тканину, одяг): *Зле скройе́но / на пле́ч'ах ни ма́йі так гармуш'е́тисе / Мате́р'ійа лупка́ / того́ стирч'е́йі / Н'і / л'у́боч'ко / зле скройі́ли / того́ пидоі́ма́йіц:е / стирч'е́йі / того́ горп се ро́би*.

ГАРМУШЄ́ТИСЕ В ГОЛОВІ́ – сумбурно переплітатися (про думки): *Гаї до́ста / бо ў ме́не ўже зач'е́ло гармуш'е́тисе ў голов'і́ / до́ста цих бе́с'іт*.

ГАР ТА ГАР – те саме, що ГА́РКАТИ: *Ўни пога́но жийу́т / лиш гар та гар / до́брого сло́ва ни ўч'у́йіш / і так ужє́ з рик*.

ГАРУВА́ТИ – тяжко працювати: *Л΄у́де ў го́рах гару́йут / там н΄іч'о́ нима́ ле́хкого / А де ле́хко? / скаж'і́т м'ін'і́ / де? / ви за таке́ ч'у́ли*?

ГАРЯ́КАНІ, -я – опредм. дія від ГАРЯ́КАТИ: *Ї́ко́йі б'іди́ ўни там од'н'і́ з о́дними дошу́куйут / шош нахо́д'ут ми́жи собо́ў / ми ни зна́йімо / а́ле гар'а́кан'і на оце́с усі́ї кути́к ч'у́ти / ре́ївах до ве́ч'іра / р'і́тко ї́киї ден' бес конце́рту / нам ту́теч'ки ве́село / ви́дите сам'і́*.

ГАРЯКА́ТИ – *знев*., голосно розмовляти; кричати, сваритися: *На байу́ богато с΄п'іва́ли / а гар΄а́кали ма́ло / бо то ґа́зди набува́лисе*.

ГА́ТКА В КО́ЖДОГО СВО́Я – кожний міркує по-своєму; чужі думки важко розгадати: *Коби́бито ма́ти ўгадач'і́ / тогди́ бес зна́ў / шо*

хто ду́майі / а так / га́тка ў ко́ждого сво́йа / і ти ни зна́йіш / шо ў тиĭ голов’і́ се ро́би / компету́ўіс:е лиш тим / шо дру́гиĭ ка́же / а́ле ĭке тото́ сло́во / ци тверде́ / ци споро́хн'ів’іле / ни зна́йіш / А мо́же / ўно ĭ на л'і́пше? / мо́же / і ни ра́диĭ без буў / іґ би бу́ли ўгадач’і́ і тоб’і́ ўс'о поч’е́тували? / ци твойа́ голова́ би тото́ ви́держ’іла? / ге? / ци би ни пу́кла вит то́го? / Йо / шука́ў бих тогди́ обруч’і́ў / шоби́ ўна ни роспа́ласе / фиĭст мо́цних / хот' зо два.

ГАТКѝ НИ МА́ТИ (І ГА́ТКИ НЕ МА́ТИ) – зовсім не мати на думці чогось: *І га́тки ни ма́ла / шо зди́байу тебе́ / ми ўже рик се ни ви́д'іли.*

ГА́ТКО СТАЄ – нудить: *Ік м’ін'і́ стайе́ га́тко / то йа пйу ли́жеч’ку гор'і́ўки а́бо квасне́ йе́блуко беру́ / шош квасно́го ў рот.*

ГАТЬ ГАТѝТИ – робити греблю: *То гор΄і гат΄ гатили / а пото́му пуска́ли во́ду / шо́би пло́ти сплаўйе́ти.*

ГАЧІ, -ів – чоловічі штани з домашнього сукна: *У Т'у́дев’і тепе́рки гач’і ни но́с'ут; Оĭ ч’ійа́ ти / д΄іўч’іно́н΄ко / ч’ійа́ ти / ч’ійа́ ти / ч’і бес ми се ни наĭми́ла га́ч’і пит΄:іга́ти? / так с'п’іва́йіц:е ў одни́ĭ с'п’і́ван'ц'і / т'удиўск’і́ цисе́ зна́йут; Га́ч’і / це сукн'е́н'і вуск’і́ спо́н':і.*

ГАЧІНЄ́ТА, -є́т – *зменш.* до ГА́ЧІ: *Мали́м маў смих гач’ін΄е́та ĭ постил΄ц΄і́ / а ш’і криса́н'у ĭ соп’і́воч’ку / д'і́до наўч’е́ў ігра́ти.*

ГА́ЧЬ – *виг.*, ужив. для відганяння свиней: *Ви́диш / сви́н'і ку́ч’у ч’е́сто розбива́йут / ік голо́н':і / то ни дайу́т у кори́то йі́сти ви́сипати / ўже туда́ з лаба́ми позал'іза́ли / гач’ / гач’ / ад'і́ он:о́ ч’е́мне / а дру́ге се ни ўступа́йі / гу́ком це́го видго́ни / ад'і́ йек труч’е́йі.*

ГАШ (АШ) ВО́ЛОДИ ПИШЛЍ (ІДУ́Т) ПО ТІ́ЛІ В КО́ГОС – хтось дуже розхвилювався, налякався: *Рас смих паци́ў таке́ / шо ни хо́ч’у зга́дувати / отогди́ м’ін'і́ пишли́ бу́ли во́лоди по т'і́л'і; Ік йа ўч’у́ла бу́ла страшне́ за ма́му / то м’ін'і́ гаш во́лоди / так’і́ / йік йіж’іки́ / пишли́ по пле́ч’ах / гаш поц'у́кувати зач’е́ли / Во́лоди по т'і́л'і мо́жут іти́ / ік шош на́ґро л'удина́ ўзд'р'і́ла ĭ се перепу́дила / ік на йійі́ оч’е́х се ста́ло шош страшне́ / ік во́лоди ĭдут / то кра́ĭне / то вели́ка напру́га ўсереди́н'і.*

ГАШ (АШ) ДИМ З ВУХ ІДЕ́ – про того, хто багато курить: *Ўла́дз͡'о так ку́ри / шо гаш дим з вух іде́ / одно́йі па́ч’ки на ден' ни стайе́; Пацани́ / так’і́ / шо ш’і шко́лу ни с'к’ін'ч’е́ли / збера́йуц:е ота́мки на бе́рез'і таĭ пахкот'у́т так / шо гаш дим з вух іде́ / і ч’о ро́дич’і за цим ни ди́ўйуц:е? / та́же то ч’у́ти / ік дити́на прихо́ди наку́рена; Та де вин ни ку́ри? / ку́ри так / шо гаш дим з вух іде́ / так смали́т / шо наĭ тото́ б’іда́ бере́.*

ГАШ (АШ) ДО НЕ́БА – дуже високий (високо): *А тото́ де́рево росло́ / росло́ / таї ви́росло гаш до не́ба / так шо верш'ікu҆ў ни ви́тко бу́ло*.

ГАШ (АШ) ЗАСТѝГЛО (ЗАСТИГА́Ї) ШОШ УСЕРЕДѝНІ (В ЧЄ́РЕВІ, В П'Є́ТАХ, У ГО́ЛЛІ) – хтось дуже хвилюється, налякався: *Ік йа с'і́ла з ним на тот мотоци́кол' / а вин ік рвану́ў / то ў ме́не гаш засти́гло шош усереди́н'і / отогди́ йа поду́мала / шо це / напе́ўно / мойе́ пос'л'і́н:е йі́хан'і / а пото́му йік ста́ли / і йа се подиви́ла ў дз͡е́р'кало / шо бу́ло збо́ку / то ўзд'р'і́ла / шо гу́би бу́ли так'і́ поку́сан'і / шо з них гаш кроў поч'ур'і́ла / отаке́ йа гости́ла позаўч'е́ра; Ік подиви́тисе с Страшно́йі ўдоли́ну / то гаш у пйе́тах шош застига́йі; Йа йік узд'р'у́ дес тоту́ до́ўгу / то м'ін'і́ гаш у гру́дех застига́йі / гаш во́лоси на голов'і́ ўстайу́т / і це зма́лку / йа на́в'іт' ік дес ви́жу йійі́ намал'о́вану / то на́в'іт' тако́йі се бо́йу / ад'і́ наш мали́ї ма́йі кни́шку / де ўс'е́ке йе / і ри́би / ї гад'е́ / ї пот'е́та / то йа на т:у се ни ди́ўйу / йа се зажму́р'уйу / ік вин м'ін'і́ пока́зуйі.*

ГАШ (АШ) ЗМІНѝТИСЕ (СЕ ЗМІНѝТИ) У ТВАРЬ (У ТВАРѝ, НА (В) ЛИЦѝ) – змінитися на обличчі через невдоволення, злість, переживання: *А бе́сте бу́ли ви́д'іли Л'о́ну / ўна гаш зм'іни́ласе на лици́ / йік уч'у́ла / шо йа вид:айу́се*; *Ч'о / вере́ / Ї́ван так се зм'іни́ў у твар'*?

ГАШ (АШ) ЇЗѝК ЗАДЕРЕВІ́В У КО́ГОС – хтось багато говорив; випив чогось занадто міцного; дуже хвилюється: *Так се наговори́ла / шо гаш йізи́к задерев'і́ў / Уваж'е́йко / бо спу́хне / йек тогди́ меш бе́с'іди прова́дити?; Гор'і́ўка така́ / шо ад'і́ йек гори́т / це́го ви́пити / то йізи́к мо́же задерев'і́ти / Ви́диш / а пйін'у́гам н'іч'о́ ни шко́ди / де́коли ўноч'е́ ч'у́йу / йік іду́т доро́гоў та вис'п'і́вуйут / на ўсе го́л:о; Йізи́к задерев'і́ў / поти́ збили / ду́мала смих / шо ни доч'іка́йусе до́хтор'а / до́ки вин ве́рнец:е і шош ска́же*.

ГАШ (АШ) ЇЗИК СЕ СКРУТѝВ (СЕ СКРУ́ТЮЇ) – про ситуацію, коли хтось покуштував щось дуже кисле, гостре чи випив занадто міцний напій: *Така́ гор'і́ўка / шо вид не́йі гаш йізи́к се скру́т'уйі; Вино́ заоцта́в'іло / йіго́ н'іхто́ ни ме пи́ти / Бо́же борони́ / іґ би йіго́ ўз'еў / то йізи́к се скру́ти / і йек тогди́ се л'іч'е́ти*? / *Ви́валити ї так ходи́ти*.

ГАШ (АШ) НА КИНЦѝ СВІ́ТУ – дуже далеко: *Кобибес го́н:а видизна́ти ву́їка / то би до́бре бу́ло / а́ле то деле́ко / гаш на кинци́ с'в'і́ту / де ти ви́тримайіш таку́ доро́гу? / Ва́с'ко ка́же / шо то так / ік доў Сахал'і́н / ота́к вин сказа́ў / туда́ лиш воропл'а́ни хо́д'ут.*

ГАШ (АШ) НИ ДЍХАТИ – переживати, хвилюватися, очікуючи чогось, прислухаючись до чогось: *Дóки поч’éтували / стойéў смих / аш ни дíхаў / ни мих прич’ікáтисе / дóки дúйдут до тих фам’íл'ії / шо на такý бýкву / ік мойá*.

ГАШ (АШ) НИ ЗНА́Ю, ЄК (ШО) СКАЗА́ТИ (ШЧЬО́ГО ПОЧЄ́ТИ, ЄК СЕ ДОЧІКА́ТИ (СЕ ПРИЧІКА́ТИ) КОГО́С (ЧЬОГО́С) ТА ІН.) – про вагання, хвилювання у зв’язку з труднощами в оцінці якоїсь події, передбаченні негативної реакції когось на повідомлення та ін.: *Гаш ни знáйу / йек сказáти / Та каж’íт прáўду / так / йек унó йе; Гаш ни знáйу / шо на ц:е сказáти / ўно м’ін'í дýже диўнé; Аш ни знáйу / йек се прич’ікáти / колú мáма прийíде і шо ўна скáже*.

ГАШ (АШ) НИ РОЗУМІ́Ю – про подію або явище, що викликають здивування і складність їх пояснення: *Надвор'í такé се рóби / шо йа гаш ни розум’íйу / шо ц:е такé; Так се в’ір'іж’éли / шо йа гаш ни розум’íйу / до ч’óго ўно; Ми соб’í ўрас бýли дóбр'і / н'ікóли перéр'іку ни мáли / áле зáрас Мúтрова Йілéна ĭкос так за мноў / шо гаш задýже / йа гаш ни розум’íйу / ч’о так се стайé / аг’í мої / йа такóш фáĭно / алé ни так / а це / ч’ýйіш / ш’і л'íпше / ік рúн:а сестрá; Запахú так’í / шо гаш ни розум’íйу / кудá ми попáли*.

ГАШ (АШ) О́КО СЕ ЗАЛУПЍЛО (СЕ ЗАЛУ́П’ЮЇ, ЗАЛУ́П’ЮЇЦЦЕ) – про щось дуже кисле, гостре: *Йої / та м’ін'í гаш óко се залупúло вит цéго / де такé пúти? / ўно йік óцит; Дóхтор' рáдиў цитрúни йíсти / малúї накаламотúў сóку з водóў / і кáже / шо ік тотó пйеш / то гаш óко залýпйуйіц:е / йа ĭ соб’í покýш’іла / а то сам сик / водú ни ч’ýти / цýкру ход' би крúшку буў даў / а то н'іц нимá / тогó йізúк скрýт'уйі / йік тотó пйеш / таĭ нашó бýло дв’і цитрúн'і кабзувáти*? / *л'íпше по пл'астéрку йíсти / ўрубáў / умоч’éў у цýкор ци м’іт / отогдú бýла би кóрис'т'*.

ГАШ (АШ) ПО ВУ́ХА (ПО ГО́РЛО (ГО́ЛЛО), ГАШ ПО́СИ (ПО́ЦИ, ПОВТА́К) – дуже, надзвичайно багато; про те, що великою мірою виражене й відповідно оцінене мовцем: *Та ў них добрá гаш по вýха*; *Оцéго ўсéго ў мéне гаш поўтáк / м’ін'í бúрше ни трéба; Навúд'іўсе / надивúўсе ўс'éкойі ўс'éч’іни гаш по вýха; Наслýхаласе пустúх об’íц'інок гаш пóси / дáл'і ўже нимá кудá*; *Йої / та тýтки цéго гаш по вýха / ус'íм стáне*.

ГАШ (АШ) ПО́ПИТ ХМА́РИ – дуже високо: *Ле́ґ'ін' с'і́ў на то́го кон'а́ / і вин йіго́ пон'і́с гаш по́пит хма́ри / так шо з:емн'і́ ле́да ви́тко бу́ло / а то ни про́стий буў к'ін'.*

ГАШ (АШ) У ГО́ЛЛІ ЗАЛУПЍЛОСЕ (СЕ ЗАЛУПЍЛО, ЗАЛУ́П'ЮЇЦЦЕ) КОМУ́С – хтось настільки сильно кричав, сварився, голосно співав, що аж захрип; не може говорити, чітко вимовити слово: *То це ти с ки́м так се свари́ла / шо тоб'і́ гаш у го́л':і залупи́лосе? / ци ни с Пара́скоў? / ни бойе́ласе йіс / шо ўна ме кл'е́сти? / Най клине́ / то ўс'о на н'у ўпа́де / Бох так дайе́ / шо хто клине́ / то кл'ід'бу́ на се́бе прикликайі / йа се ни бо́йу / бо н'іко́го ни клину́ і́ н'іко́ли ни кл'е́ла.*

ГАШ (АШ) УСТЍТ СЛУ́ХАТИ – зміст якогось повідомлення принижує гідність людини; почуте не варте уваги: *И:і́ / Фе́д'у / ўстида́либесте пусте́ говори́ти / а м'ін'і́ гаш усти́т таке́ слу́хати; Паз'у́ / забери́ ви́ц:и дити́ну / ўна ни ма́йі ту́тки наш'у́р'увати ву́ха / бо пйе́н'і вуйки́ таке́ гово́р'і / шо гаш усти́т тото́ слу́хати / Та ўни пога́н'і слова́ ни гово́р'ут / уни́ жерту́йут / Так'і́ же́рти ни до дитин'е́ч'іх вух.*

ГАШ (АШ) ФФЕ (ГАШ УСТЍТ) – вислів викор. як негативна оцінка когось (чогось): *Баба́ шош гово́ри / а сама́ зайі́дена / ік мала́ дити́н:а / гаш ф:е / то ўже ни слу́хайіш / іка́ бе́с'іда / а соко́тиш / коли́ тот сир з губи́ў упа́де і к'і́л'ко вин там удéржиц:е.*

ГЕ – розм., “га”; викор. у діалогах, коли мовець запитує чи перепитує щось: *Мо́же / ви отак'і́ фалди́ з боки́ў зро́бите? / ге?; Хо́ч'у ў нед'і́л'у по́рос'і купи́ти / ни хот'і́ла бес се подиви́ти? / ге? / пишли́ бих ра́зом / йа тоб'і́ дози́ч'у / ік се наду́майіш купува́ти / бо то так / а́бо це́йі нед'і́л'і / а́бо на дру́гу / та́мки ўже мут с'в'е́та питпера́ти; Мару́с'ко / дай кур'іш'і́л' / Ге? / шо да́ти? / Каў кур'іш'і́л'.*

ГЕВ – незм.; викор. у знач. *що* при відгукуванні, коли співрозмовники перебувають на значній відстані один від одного: *Васили́ / де ви? / Васили́ / Геў / йа ту́тки / коро́ву пересил'у́йу / ни кр'іч'е́й / бо йа н'іч'о́ ни ч'у́йу / вид р'іки́ шуми́т.*

ГЕ́ЗДЕ – *присл.*, 1) тут: *Де ти шукайіш? / ге́зде твойі ч'еревики*; 2) недавно: *Йа ге́зде ў Ку́тах йійі́ ви́д'іла / н'іч'о́ по ни́й ни ви́тко бу́ло / а каза́ли / шо т'ішка́ / Йо / хло́пц'а ме ма́ти / Ви́дите / йе жинки́ / шо по них і ни ду́же пи́знашно / йа н'іч'о́ бу́ла ни покм'і́тила.*

ГЕ́ЗДЕНЬКИ – *присл.*, 1) тут; ось тут; ось це: *Ни шука́й / Іва́нку / волови́т ге́зден'ки*; 2) недавно, зовсім недавно: *Іду́ йа ге́зден'ки с*

присади́би / бур'інцу́ ќо́гос наж'е́ла / ди́ўйусе / а д'і́да веде́ Ми́триў брат / ка́же / шо пизна́ў д'і́да таї поми́х прийти́ / бо йіму́ так шош у голов'і́ се зроби́ло / шо вин забу́ў / де жийе́ і йек йіго́ фам'і́л'ійа / Бо́же борони́ ко́ждого вит тако́го / гет ч'е́сто забу́ў.

ГЕ́ЗДЕЧЬКИ – те саме, що ГЕ́ЗДЕНЬКИ: *Ге́здеч'ки їду / а Васи́л′ коро́ву веде́ / фали́ўсе / шо до́бра на молоко́ / дес у Пути́л′і купи́ў; На тоб'і́ / ге́здеч'ки ма́йіш гро́ш'і / купи́ соб'і́ шош у м'і́с′т′і.*

ГЕ́ЙБИ – *незм*., наче, ніби: *Ге́їби корч' кали́ни / іґ дивитисе зде́леку / ге́їби на мала́ї поди́бне / шош отаке́ / ни зна́йу / йек уно́ се назива́йі; Ге́їби на дош' се збера́ло / і зноў ви́йіснилосе.*

ГЕ́КАТИ – часто викор. "ге", перепитуючи про щось, іноді (спеціально) не бажаючи швидко реагувати на прохання: *Ни ге́каї / а їди скоре́н'ко ви́жени коро́ву с кон'уши́ни / бо ўду́йіц:е / ч'у́йіш ци н'і*?

ГЕЛЕ́МСАТИ – сильно стукати, бити чимсь об щось: *Шо йіс прийшо́ў м'ін'і́ ў ви́кна геле́мсати? / гу́пайіш / аш ши́би дрижу́т / шо се ста́ло*?

ГЕ́НДЕ – 1) ось там: *Де рушни́к ? / Ге́нде / ко́ло гру́би*; 2) недавно: *Ге́нде їду ї ви́жу йійі́ з іки́мос молод'іко́м / н'і́би н'іч'о́.*

ГЕ́НДЕЛЬ (ҐЕ́НДЕЛЬ), -я – комерція, спекуляція: *Ми ни вит це́го / а йе так'і́ / шо с це́го жийу́т / ў на́шиї фам'і́л'ійі / в'ід'і́ / оди́н М'іха́йло шош ма́йі до не́го / а́ле ге́ндел' / то ни на́ше / абе́с за не́го ни бра́ўсе / с тим б'і́їно шош ма́ти / хто ни ўм'і́йі / погори́т.*

ГЕ́НДЕЧЬКИ (ГЕ́НДЕНЬКИ) – те саме, що ГЕ́НДЕ: *Ге́ндеч'ки ўс′е́кого йе / дос′іга́ї таї бери́ йіш / ки́шка ду́же до́бра і салтисо́н.*

ГЕНДЛЮВА́ТИ (ГИНДЛЮВА́ТИ) – займатися комерцією – перепродувати щось, торгувати чимось, маючи від цього зиск: *Каўт / шо вин де́ревом гендл'ува́ў / а́ле ни зна́йу / ци то пра́ўда.*

ГЕНТА́М – давно, колись: *Гента́м ни бу́ло тако́го ўбран'а́ / ходи́ў / хто ў ч'ім / аби́ ч'е́сте / ни пи́рване / могли́ ї доно́с′увати / А тепе́рен'ки ни доно́с'уйут?; Гента́м так ни пи́ли / йік тепе́р / тепе́рки на байу́ пе́рет' ко́ждим кладу́т пага́р' / а тогди́ / одни́м ч'іствува́лисе / а ш'і смих ви́д'іла / шо пи́ли с таки́х пага́рч'ікиў / йік напе́рстки / наш д'і́до таки́ї маў / оц:е́ / йа розум'і́йу / набу́ток / н'іхто́ ни ўпива́ўсе; Бабо́ / то гента́м так бу́ло / а тепе́рки и́н'ч'і пор'е́тки / ч'о Їван ма́йі сади́ти барабу́л'і / коли́ вин го́ден йіх купи́ти? / к'і́л'ко се стре́би / ти́л'ко о́зме / сего́н:е за гро́ш'і ўс'о ку́пиш.*

ГÉПАТИ (ГÉПНУТИ) – 1) бити (вдарити) чимсь об щось: *Ни гéпаї у тотó ведрó*; 2) бити (вдарити) когось: *Гéпнуў рас / а кúл'ко трéба? / тáмки пýшка дýху бýла*; 3) стріляти (вистрілити): *Гéпнуў с пýшки / таї потокáми такé видлýн'і пишлó / шо ну*.

ГÉПАТИСЕ (ГÉПНУТИСЕ) – *згруб*., падати (впасти): *На тóму ледý ни рáс гéпнуўсе / дóки прийшóў тхáт'і / так мош ўйéзи скрутúти*.

ГЕРНÁДЛІ (ГЕРНÁҐЛІ, ГЕРНÁЛІ, ГАРНÁЛІ), -ів – шпильки для волосся: *Ў мéне корóт'к'і вóлоси / нашó гернáд'л'іў? / То ни тоб'í / а Йилéн'і; Ў Мар'íч'ки бýла такá грýба кúска / йік рукá / і ўна дéколи ўкладáла йійí наўкрýх головú / дýже фáїно / гернáґл'і / шо ўна брáла / мáли звéр'ха так'í б'íл'і ч'іч'іч'кú / йа бýла се придивúла / і то так вигл'ідáло / йік в'інóч'ок / дес пóдес ч'íч'іч'ка / дýже йілúло гóлу / Ну таї унá самá фáїна бýла / нимá шо казáти / ў мáму се ўдáла*.

ГЕТ – дуже, зовсім: *Оц:é гет зле зрóблено / трéба переробйéти*; *Ідú гет вúц:и / наї ни дúўйусе на тéбе / наї се ни злóс'т'у*; *Йек так наґл'óхкатисе / шобú гет нич'ó ни розум'íти*?

ГЕТ ФÉРТИК (ГЕТФÉРТИК) – *незм*., абсолютно, повністю: *З':íли гетфéртик ус'ó / н'іч'ó се ни лишúло / н'і крúшки; Д'íти бáвилисе / з лýшка пóс'т'іл' с'т'іглú на пидлóгу / і ўс'о гетфéртик повимн'éцкували ї позамáс'т'ували / дóбре / шо хот' п'íр'і ни к'івáли / се ни додýмали; Унú ш'і ни знáйут / йек то бýде / а Кóц'о роскáзаў нам ус'ó гетфéртик; Ус'ó / лиш уб'ілúти / ї тáмки мош бýде ноч'увáти / йа самá пишлá бих тудá сид'íти / гетфéртик ус'ó позаберáла бих і пишлá*.

ГЕТЬ ЧЄ́СТО – *незм*., абсолютно, зовсім, повністю: *Ви гет' ч'éсто рóзуму ни мáйіте / йек такý малý дитúну лишúти ў хáт'і самý? / та ўна / шо хоч' / вúроби / Мамó / йа мýс'іла вúб'іч'і свúн'ам дáти / таї корóву трéба здойíти / хто за мéне ц:у робóту зрóби? / а дитúна ўже велúч'ка / сидúт і бáвиц:е / ад'í йек фáїно; Вогир'кúў ужé нимá ї ни бýде / кавýл'а вúрваласе / пишлá горóдом і ўс'о вúтолоч'іла / А ви ч'о ни держ'éли? / Та йек удéржиш / ік унá се збúцкала / ї пот'іглá ни ў тоï к'ірýнок / шо трéба / м'ін'í ч'ут' рýки ни ўрвáла*. Див. ГЕТФÉРТИК.

ГÉЧІ-ПÉЧІ – шипшина; те саме, що СВЕРБЍВУСКА: *Ў бéрез'і ростé гéч'і пéч'і / обúрвемо по пéршому морóз'і*; *Ў мéне йе гéч'і пéч'і / хот'íў бес такóйі гарбáти*?

ГИ! – вигук, який викор. мовець, коли відганяє чи підганяє корову (корів): *Ги / ги / ч'о / верé / ўна бйе рúт'оў? / ч'ут' ведрó ни перевернýла /*

А йа зна́йу ч’о / бо ви фу́стку дру́гу ўбра́ли / ўна вас ни пизна́ла / *ви ўрас у зеле́ниї бу́ли* / *ви шо / гада́йіте / шо ўна ни розум’і́йі*?

ГЍБІ́ТИ – 1) мерзнути: *Ч’о ми / дурн'і́ / оту́тки ги́б’ійімо? / ї́д'ім у ха́ту / ік маши́на прийі́де / то ми шо / ни ўч’у́йімо? / А́ле ўна мо́же ста́ти ни тут / а ко́ло Ї́вано́ч’ка / ви́ц:и ни ч’у́ти / шо́фер розди́виц:е / шо н'іко́го нима́ / таї пойі́де / Йо / До́ц'а до́бре ка́же / пойі́де*; 2) жити в матеріальній скруті: *Молод'і́ ч’о йі́дут у с'в'іти́? / шо́би заробі́ти ї́кус коп’і́ку / ни хо́ч’ут ги́б’іти / йік ми ўпере́т / ік ма́ли по ти́л'ку ро́киў / йік уни́ / ану́ нагада́йте / ї́к’і ми д'іл'анки́ гна́ли / йік ста́неш / ота́к поди́вис:е пе́рет' се́бе / йої / то гаш у оч’е́х мр'і́йі / а́ле шо / бере́ш са́пу таї ц'у́кайіш / дес'е́т'і поти́ збива́йут / ти с'в'і́та Бо́жого ни ви́диш / бо зі́гнутиї / нима́ коли́ се роздиўйе́ти / ц'і́лиї ден' лиш ц'ук та ц'ук*; 3) бути хворим, від цього втрачаючи якість життя: *В’і́ч’н'і от':і́ ти́ски / се́рце / ни жийу́ / а ги́б’ійу*.

ГИВНЄ́К, -ніка́ – 1) коров’ячий послід: *Позач’е́с'т'уїте пе́рет ста́їн'і / ч’о йа ма́йу опходи́ти гиўн'іки́*?; 2) *вульг.*, *образл.*, про особу чоловічої статі: *Ти / гиўн'е́ку / шоби́ тво́йі ла́би ту́тки би́рше ни ви́д'іў / йа до те́бе / ік до ч’олов’і́ка / а ти шо ро́биш*? / *марш м’ін'і́ з оч’е́ї*.

ГИВНЄ́НКА, -и – *вульг., образл.*, пох. від ГИВНЄ́К; про особу жін. статі: *Така́ гиўн'е́нка / ш’і молоко́ ко́ло ро́та ни ви́сохло / а ўна писку́йі* / *фа́їно наўч’е́ласе до ста́рших рот утвор'е́ти*.

ГЍДИТИСЕ – гидувати: *Дес / ка́жут / ж’ібі́ї йід'у́т / йа би то́го ги́диласе / ни го́дна бих на тото́ диви́тисе / а ни́ т:о / шо йі́сти*.

ГЍДНИЙ – гідний, достойний: *Ги́дниї хлопч’і́ш’і / л΄уба́ за не́го пі́де*.

ГИЙ! – те саме, що ГИ: *Гиї ка́жут / ік хо́ч’ут / шо́би коро́ва ў ста́їни ста́ла на сво́йе м’і́сце / ік йійі́ тре́ба приструни́ти / ік жену́т на па́шу ци с па́ш’і / а ўна ни хо́ч’і ї́ти / тогди́ / йік уна́ би́цкайіц:е ци ни ўстайе́ / ци йік шош ни по ниї* / *отогди́ му́сиш гиї́кати*.

ГЍЙКАТИ – 1) часто вживати “гий”, доглядаючи корову (корів): *Даї спо́к’ії коро́в’і / ни ги́їкаї на н'у / наї пасе́ / рас ї́йі там смаку́йі / наї пасе́ / а поти́м ота́к по́пасом пі́дете на кра́ш:у па́шу / а ту́тки ї́йі се ўда́ло / бо / в’іде́ў / с'іл' бу́ла рос:и́плена / того́ ўна так на́стиїно догриза́йі*; 2) *перен.*, *згруб.*, робити занадто багато зауважень, часто дорікати комусь: *Так ги́їкайут на нев’і́стку / шо ўна бойі́ц:е сло́во сказа́ти / ўпере́т бу́ла весе́ла / а тепе́рки ад'і́ ї́ка ста́ла зату́ркана / ни пизна́ў би*.

ГЍЛИНІ (ГЍЛІНІ), -я – опредм. дія стос. ГИЛИ́ТИ: *Запамн'іта́їте / ва́ше ги́лин'і н'іч’о́ ни даст / йа за не́го ни пі́ду / наїшли́се м’ін'і́ сватач’і́*.

ГИЛЍТИ – радити, переконувати кого-небудь у достоїнствах когось (чогось): *Ни тре́ба м'ін'і́ гили́ти т:у д'і́ўку / йа сам ви́жу / іка́ ўна́ зафа́йна / перепу́диўбисе уноч'е́ / Та йа ни каў / шо фа́йна / йа лиш каў / шо нипога́на / ї ґаздиўска́ / лиш оц:е́ / Ну та бер'і́т ййі́ ви.*

ГЍМБЕЛЬ (ГЍМБІЛЬ), -я – рубанок: *У та́та йе два / оди́н вели́киї ги́мбел' / а дру́гиї / мали́ї / таки́ї ги́мблик / шо на́в'іт' йа ним мо́жу роби́ти / та́тко де́коли позвол'е́йі / оц:у́ до́ш'іч'ку йа гимбл'ува́ў.*

ГИМБЛЍВКА (ГИБЛЍВКА) – гимбльована (гибльована) дошка: *То ни гимбли́ўка / гимблиўки́ скла́ден'і за ха́тоў / ота́мки див'і́ц:е.*

ГЍМБЛИК (ГЍБЛИК), -а – *зменш.*. до ГЍМБЕЛь (ГЍМБІЛЬ): *Цису́ робо́ту мале́н'ким ги́мбликом тре: роби́ти / іди́ко пози́ч' у ву́їка Николайа́ / кажи́ / шо две́ч'іру вид:амо́.*

ГИМБЛЍНІ (ГИБЛЍНІ), -я – дерев'яні стружки, що утворюються після "гимбльованя" дощок: *Набер'і́м гимбли́н'а / таї з не́го зро́бимо с'ін:и́к / лиш тре́ба диви́тисе / аби́ тоне́н'ке / бес тр'ісоч'о́к / на не́му бу́демо соб'і́ леж'е́ти / їгра́тисе л'ал'ка́ми / ба́ба нас пофали́т / шо ми ни на земни́ роскла́лисе / а на не́му / А ви́тки пі́шву о́змемо? / Нашо́ пі́шви? / ге́нде м'ішо́к йе / у нас бу́де с'ін:ич'о́к / а ни тот / шо на лу́шко.*

ГИМБЛЬО́ВАНІ (ГИБЛЬО́ВАНІ), -я – опредм. дія за знач. ГИМБЛЮВА́ТИ (ГИБЛЮВА́ТИ): *Шо ц:е за гимбл'о́ван'і таке́? / ўсу до́ш'ку сто́ч'іш / диви́се / йек ву́їко ро́би / а ти зап'і́ниўсе таї гимбл'у́йіш.*

ГИМБЛЬО́ВАНИЙ (ГИБЛЬО́ВАНИЙ) – обструганий рубанком (про дошку, брус): *Ц'ːі дош'ки́ до́бре гибл'о́ван'і / з них фа́йна ви́їде стол'е́р'ка.*

ГИМБЛЮВА́ТИ (ГИБЛЮВА́ТИ) – вирівнювати, видшліфовувати дерев'яну дошку "гимблем" ("гиблем"): *Ву́їко гимбл'ува́ў / таї мене́ забаўйе́ў / до́ки ма́ма ни верну́ласе з м'і́ста / ми тогди́ ў хач':е́н'і жили / а ў нови́ї лиш стол'е́рку зач'е́ли роби́ти.*

ГИМЗЍТИ – 1) мжичити: *Тро́хи гимзи́т / а́ле їд'ім / мус шош роби́ти надвор'і́ / ни розмо́кнемо / ми ни цукр'е́н'і*; 2) *перен.*, плакати, "вестисе" (про дитину): *Ни гимзи́ / бо ш'і йіс н'іч'о́ ни диста́ў / йа лиш каза́ла / шо ўде́р'у / а тики́ напра́ўду мо́жу ўз'е́ти прут.*

ГЍМКАТИ (ГИМКОТІ́ТИ) – тихо "виводити" якусь мелодію; щось "говорити", "співати" (про немовля); видавати уривчасті звуки (про тварину, здеб. корову): *Хо́ди по ха́т'і / ку́тайіц:е / і шош соб'і́ пид нис*

гимкоти́т; Моі̆ / ви́жу / коро́в'і зле / ўна ни му́кайі / а́ле ги́мкайі / ўже с пиў годи́ни так; Мала́ Ан:и́ч'ка ўже гимкоти́т / шош роска́зуйі д'і́дови.

ГЍНУТИ (ГЍБНУТИ) – 1) дуже хотіти, прагнути чогось: *Йа сего́н:е ги́ну йі́сти лопато́к* / *ги́ну за ни́ми*; 2) дуже боятися: *Ч'е́сто ги́ну / йік тому́ ў л'і́с'і ўзд'р'у́ / страшно́ се бо́йу / пото́му ни го́н:а до се́бе прийти́*; 3) у знач. "мені прикро": *Йа ги́ну / ч'о ви ни хо́ч'іте ўз'е́ти хот' оди́н цуки́рок*? / *хот' оде́н од'н'і́с'кий / мало́му дасте́ / ік сего́н:е ни йісте́*.

ГЍНУТИ ЖЍТИ (ПОЖЍТИ; ПОБУ́ТИ) НА ЦЕ́МУ СВІ́ТІ – прагнути жити: *Йа ўже стара́ / Мар'і́ч'ко / так'і́ / ік йа / ўже даўно́ ў гли́н'і лежу́т / а́ле призна́йусе тоб'і́ / шо ги́ну жи́ти / ш'і хот' би па́ру ро́киў / бо так ус'о́ проі̆шло́ / іґ би бу́ло ўч'е́ра / ад'і́ ўч'е́ра мойе́ жит'е́ се зач'е́ло / а сего́н:е ўже тре́ба ду́мати про и́нче / тре́ба / а́ле ў голов'і́ кру́тиц:е га́тка / Го́споди / іки́й цес с'в'іт фа́і̆ний та ми́лий / йек то корти́т ш'і хот' тро́хи надиви́тисе на не́го / хот' тро́хи побу́ти на не́му / наі̆ би к'і́л'ко*.

ГЍНУТИ (ВМЕРА́ТИ) С ПУ́ДУ – дуже боятися: *Іки́йс д'іт прийшо́ў / ж':е́рвоў / тако́ў / ік те́л'і / таі̆ с'і́ў ко́ло ме́не на ла́воч'ку / а ж'е́рва се ўл'ігла́ ко́ло них / йа ч'е́сто ги́нула с пу́ду / каў / забер'і́т пса / а вин ка́е / шо ни б'і́йтесе / а тот ужэ́ наш'у́р'уйі ву́ха / ўтвор'е́йі о́ч'і / і̆ зач'іна́йі мене́ сокоти́ти / а з ро́та слин' ц'у́рком ни перестайе́ і̆ти / ўнук пото́му роска́зуваў / шо то пас'ку́дний бойови́й пес / у не́го така́ шки́ра / шо дру́гий пес іме́ йі́йі зуба́ми / т'е́гне / а ўна ни рве́ц:е / т'е́гнец:е / йойойо́і̆ / ле́дви д'і́да се допроси́ла / шоби́ даў м'ін'і́ ўста́ти / бо йа на ко́л'і́йу і̆ду*.

ГЍРІШНИЙ – такий самий, як хтось; схожий, подібний: *Іванко́ / ги́р'ішна Но́ц'а / гаі̆ диви́се на фудуґра́ф'ійу / а Мару́с'а / ви́капаний Іва́н / шо н'і? / ус'о́ таке́ / і твар' / і поста́ва / і̆ така́ сама́ л'у́тава* / *йік вин*.

ГЍРКАНІ, -я – опредм. дія від ГЍРКАТИ: *Одно́ ги́ркан'і ч'у́йу / би́рше н'іч'о́* / *йек мош таке́ жит'е́ прова́дити*? / *лиш гир та гир*.

ГЍРКАТИ – 1) *знев*., грубо відповідати комусь: *Іва́н'ч'іку / абе́с н'іко́му ни ги́ркаў / то нифа́йно / на́в'іт' / ік тоб'і́ ни ду́же се хо́ч'і говори́ти / ни хоч' / ни става́і̆ у вели́к'і бе́с'іди / скажи́ лиш па́ру слиў / а́ле фа́йно / шо́би м'ін'і́ н'іхто́ ў о́ч'і ни л'іс / йа тебе́ про́с'у*; 2) сварити когось: *До́брого сло́ва ни ўч'у́йіш вид не́йі / лиш ги́ркайі на д'і́ўч'іну / а ўна́ шо / ви́н:а*?

ГЍРКАТИСЕ – сваритися: *Д'і́ти ги́ркайуц:е / с то́го нима́ диво́ти*; *На поч'ітка́х і мойі́ ги́ркалисе / а тепе́рки і̆кос напра́вилосе*.

ГЍРШЕ – *присл*., гірше: *Ч’о бойе́тисе? / гі́рше ни бу́де / шо бу́де / т:о бу́де*; *Ўс'і каўт / шо ста́ло гі́рше жи́ти / того́ л'у́де йі́дут с'в’іта́ми / шука́йут кра́ш:ого жит'а́*.

ГЍРШИЙ – гірший: *Цес ґрунт гі́ршиї вид д΄і́дового*; *Йа бих ни сказа́ла / шо цес спиндз͡за́р' гі́ршиї вит то́го / шо ў ма́тки / вин і́нчиї / нов’і́ш:иї*.

ГЍРШКАТИ – сварити: *Ни гі́ршкаї / ўна́ за́рас ўс΄о́ фа́їно зро́би / ц'і́хо / наї йа ни ч’у́йу таки́х слиў*.

ГЍРШКАТИСЕ − 1) гратися, жартувати: *Стар΄і́ / а гі́ршкайуц:е / йік д΄і́ти*; 2) сперечатися, сваритися: *Сего́н:е гі́ршкайуц:е / а за́ўтра / до́бр΄і / ни м’іш’е́йсе ни ў свойе́ / бо ли́шес:е ви́н:иї / то хат'н'і́ / ни мут до́ўго гу́ки ду́ти*.

ГИРЬКА́ (НИПОРА́ДНА) ГОДЍНА – біда, нещастя*: Гир'ка́ мойа́ годи́на з ва́ми / Го́сподеч’ку / поможи́ м’ін'і́*.

ГИРЬКЍЙ (ГИРЬКЍЙ ГИРЕ́НЬКИЙ) МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.**) СВІТ БУ́ДЕ** – когось чекають великі неприємності: *Наї лиш се пока́же / наї лиш прийі́де тха́т'і / ої шо ме ма́ти / гир'ки́ї йіму́ с'в’іт бу́де / ої шо бу́де; Ч’у́йу / шо ту́тен'ки гир'ки́ї гире́н'киї м’ін'і́ с'в’іт бу́де / ч’у́йі мойе́ се́рце / шо б’іда́ зазера́йі ў о́ч’і; Гир'ки́ї м’ін'і́ с'в’іт / йек це́го се збу́ти?*

ГЍЦКАВКА, -и – опредм. дія стос. ГЍЦКАТИ (ГЍЦКАТИСЕ): *Ц'і́хо сид'і́т / шо ц:е за гі́цкаўка вас найшла́? / див’і́ц:е / бо с'ін:и́к пирве́ц:е / надвор'і́ їгра́їтесе* / *гаї надви́р / та́мки ч’іпо́ўгаїтесе*.

ГЍЦКАТИ – легенько підкидати малюка вгору й ловити, граючись із ним; гойдати дитину на коліні (“так, іґби ўна на коневи їхала”): *Мали́ї л'у́би / ік йа йіго́ ота́к гі́цкайу / а́ле м’ін'і ру́ки ўйе́нут; Бі́рше ни гі́цкаї дити́ну / до́ста / бо йек йа йійі́ прислон'у́*?

ГЍЦКАТИСЕ – підстрибуючи, падати на щось (у такий спосіб гратися): *Ни гі́цкаїсе на то́му лу́шку / бо с с'ін:ика́ нич’о́ ни бу́де*; *Ад'і́ гі́цкалисе / таї догі́цкалисе*.

ГИЧЕ́НІ (ГІЧЕ́НІ), -я – збірн. стос. ГИ́ЧЬКА: *А шо с цим гич’е́н'ім роби́ти? / наї со́хне*?; *Бери́ ўсе г’іч’е́н΄і с то́го горо́ду / де бу́ли барабу́л΄і / ви́шушимо / таї ним оп:алимо́ по́рос΄і пе́рет' с'в’е́тами*.

ГЍЧЬКА, -и – гичка: *Кин΄ оцису́ гі́ч’ку сви́н΄ам*; *Гі́ч’ка гет усо́хла / а барабу́л'і так’і́ / йік воро́н'іч’і йе́ц'а / оти́ц'к’і*.

ГІ́КАТИ – сварити: *Стара́ г’і́кала / шо ку́ри пишли́ їйі ў гр'ітки́ / а йек йіх усокоти́ти*? / *Запри́ / зробі́ за́городу / наї та́мки по́рпайуц:е / а ни*

ў гр'іткáх / бо інáкше вид нáпасти се ни ўсокóтиш / анý би тоб'і́ кóло хáти ґаздувáли ч'уж'і́ кýри? / ти бес ш'і ни такé заводúла / лиш загородúти / і ўс'о / йа ўрас так рóбйу.

ГІЛЄ́, -я – гілля: *Анýко позберáйте оц:é г'іл'é та склад'і́т отáм на кýпу / а потóму котрúйс із вас порубáйі йігó*.

ГІРЧЄ́ВІТИ – ставити гіркуватим: *На тепл'і́ ц:е мáсло зач'éло г'ірч'éв'іти / то трéба йігó перетопúти / абú мош бýло йі́сти*.

ГІРЧЄ́ТИ – мати (відчувати) гіркуватий смак (присмак): *Ч'о / вéре / сметáна г'ірч'éйі ?/ мóже / корóва ў них високот'і́ўна?/ ви се ни питáли ў Одок'і́йі?; Шо вúпити / шóби так ни г'ірч'éло м'ін'і́ ў рóт'і? / аг'і́ / вит ч'óго т:о?/ То вит печ'і́нки мóже йти.*

ГІ́ТЬКАТИ (ГЙТЬКАТИ) – підстрибувати, підскакувати, граючись; те саме, що ГЙЦКАТИ: *Ни г'і́т'каї так дитúну / бо ўпýстиш.*

ГІ́ТЬКАТИСЕ (ГЙТЬКАТИСЕ) – те саме, що ГЙЦКАТИСЕ: *Ни г'і́т'каїсе на лýшку / бо спружин'é повилáзи / гéнде кóло грýш'і йе копúч'ка / б'іжú тудá / Бабó / йа прóбуваў / áле ўна так ни питкидáйі / тáмки гúцнуўсе / ї потóму ни гóден вúл'істи вúт:и / а тýтеч'ки скáкнуў / і летúш до нéба / див'і́ц:е / йек йа ўм'і́йу.*

ГІЦ – *незм*., викор. у значенні "великий" у висловленні: *Кулéшка гіц / а робóти / ні́ц / це так д'і́до л'убúў казáти*.

ГЛА́ДИТИ (ПОГЛА́ДИТИ) ПРУ́ТОМ (ПРУ́ТИКОМ) – *ірон., жарт*., бити, вдарити: *Йо / ни бес цéго / мáма дес може глáдити прýтиком / а д'éд'а н'і / вин дéколи с'т'ігáйі рем'і́н' / ни бúе / áле дóста тóго / шо ним помахáйі пéред' оч'éма / м'ін'і́ цéго ўрас стайé / а т:о / шо мáма по ногáх легóн'ко поглáди / то ни болúт / ўна пот'éгне / а йа каў / а менé ни болúт / а менé ни болúт / а менé н'іц ни болúт / ни знáйу ч'о / áле йік оц:é крúкну / то ўна кладé прýтик і ч'ос стайé смутнá / н'іч'ó ни кáже / áле по ниї вúжу / шо йі́і ни дýже вéсело / ч'о т:о / верé / так*?

ГЛА́ДІЧІ – гладячи: *Отáк глáд'іч'і кóтика / вин н'іс йігó до ґал'éр'іййу / тудá / де ми з вýйноў сид'і́ли / і ўже дес за пиў крóку до нас / кóтови шош се стáло / і вин др'áпнуў малóго за рýку / та так / шо гаш кроў поч'ур'і́ла / вúрваўсе і ўт'ік / отакé ми сегóн:е мáли / к'і́л'ко бýло плач'і́ў / ужé наї ни кáжу / Мóже кит ч'огóс се перепýдиў*?

ГЛА́ТКО НИ ОБІЙШЛО́СЕ (НИ ОБІ́ЙДЕЦЦЕ, ОБИЙШЛО́СЕ) КОМУ́С – хтось зазнає невдачі, труднощів, нерозуміння з боку інших; комусь дали (дадуть) прочухана: *Ўс'і пишлú бýли до цéр'кви с'в'ітúти / а*

малу́ О́л'ку лиши́ли до́ма / бо дити́н'і ш’і зат'е́шко ўс'о ви́тримати / ти́л'ко стойе́ти / витпра́ва ĭшла́ до́ўго / таĭ убра́тисе ни ду́же бу́ло ў шо / пос'в’іти́ли / верта́йуц:е ўдово́лен'і / шо доч’іка́ли це́го д'н'а ў здоро́ўйі ĭ гаразда́х / ве́село на душі́ / бо ўскр'іс' ч’у́ти Христо́с воскре́с / прихо́д'ут тха́т'і / с'іда́йут за стиў / хо́ч’ут розгов’і́тисе / кли́ч’ут і малу́ / а дити́на ни ду́же хо́ч’і с'іда́ти ў р'ет / ка́же / шо ни голо́н:а / ну н'і / то н'і / меш пото́му йі́сти / гаї у ĭкиї́с ч’ес ўстайу́т / не́н'а шош попраўйе́йі на стол'і́ / а на не́му стрип пасо́к / бо то гоноро́в’і ґа́зди / придиўйе́йіц:е / а ў ко́ждиĭ па́с'ц'і ви́гризен'і кру́ч’ін'ц'і / тогди́ ўна здогада́лисе / хто паски́ спакали́ў і ч’о дити́на наĭ́дена / а́ле шо роби́ти? / кру́ч’ін'ц'і ни ве́рнеш / мус с'в’іткува́ти з обгри́зеними паска́ми / а́ле ĭ О́л'ц'і гла́тко ни об’іĭшло́се / бо ўна зна́ла / шо тото́ ни во́л'но к’іва́ти / зна́ла / а́ле зроби́ла / йек се схот'і́ло.

ГЛАТЬ ЗА ШЕ́РСТЮ (ТО Й СВА́РОК НИ БУ́ДЕ) – не дратуй когось, потурай йому, то й уникнеш конфлікту: *Глат' за ше́рс'т'у / таĭ меш ма́ти ч’е́стиĭ спо́к’іĭ / ни ви́диш / йек йа ро́бйу? / д'е́д'а шош скр'іч’е́йі / ци ви́жу / шо о́мхниĭ / то йа тогди́ н'іч’о́ ни зач’іна́йу / рот ни ўтвор'е́йу / а ўже пото́му / ік тра́фиц:е наго́да / то полехки́ ска́жу / шо́ вин зле ро́би / шо́ м’ін'і́ ни ўдайе́ц:е / а йік би йа зра́зу йіму випану́шкувала / то бу́ли би страшн'і́ сварки́ / ота́к тебе́ ўч’е́йу / бо зна́йу / шо на до́бре*.

ГЛЕ́ВОТЬ, -і – непридатна для обробітку земля; заболочений ґрунт: *На гле́вот΄і кукуру́д͡зи за л΄і́то лиш по кол΄і́на ви́росли*.

ГЛЕВТА́К, -а́ – глевкий хліб: *Мар'і́ / та це глеўта́к / де йіс таке́ купи́ла? / ад'і́ шо ў не́му ўсереди́н'і; Гента́м у Т'у́дев’і / йік хтос жертува́ў / то мих ш’:е ĭна́кше сказа́ти / ти йіго́ се пита́йіш / Так? / а вин ни хо́ч’і витпов’іда́ти / таĭ ка́же / З':іш глеўта́к / ота́к мо́жно дражни́ти кого́с / так? / з':іш глеўта́к / ну кажи́ / так ци н'і? / так? / а дру́гиĭ зноў ка́же / З':іш глеўта́к / отаке́ с ци́ми глеўтака́ми*.

ГЛЕВТЄ́К (ГЛЕВТУ́К), -а́ – глевкий, недопечений хліб: *Спекли́ таки́ĭ глеўт΄е́к / шо з не́го ко́ники мо́жно л΄іпи́ти*; *Насту́ / ти шош до́брого спекла́ ци глеўтуки́ў? / А ти поку́ш’іĭ / таĭ меш зна́ти / ану́ с котро́го поч’е́ти? / п’іч’ну́ з оце́го*.

ГЛЕМІ́ДАТИ – 1) обгризати щось (про тварину): *Ад'і́ / йек коза́ глем’і́дайі молоду́ ш’:е́пу*; 2) *знев*., їсти, добре, ретельно не пережовуючи: *Цис΄а́ ба́ба / сара́ка / ни йіст / а лиш глем’і́дайі хл΄іп*.

ГЛЄ́БОКО – незм., ГЛЍБОКО: *Та́мки / де гл'е́боко / ни заход'і́т / бо вод'і́ ни мош в’і́рити; Бо́же борони́ дити́н'і зазера́ти ў кирни́цу / там страшно́ гл'е́боко / ви́диш сам / к’і́л'ко ки́бел' ма́йі се крути́ти / аби́ дийти́ до води́*; *Ту́тки гл'е́боко / брит ни́ш:е*.

ГЛИЖЕ́Є, -я́ – збірн. стос. ГЛИХ[1]: *Хот'і́ла пити́ / шо́би ско́рше / таї зайшла́ ў глиж’е́ / му́с'у наза́т верта́тисе / їти тоў доро́гоў / шо л'у́де хо́д'і*; *Вит:оги́т ад'і́ їке глиж’е́ ту́тки повироста́ло*.

ГЛИЙ, -ю – річкова глина голубуватого кольору: *От:о́ / шо при бе́рез'і / таке́ / ік наму́л / а́ле тверде́ / то глиї / каўт / шо йіго́ гента́м де́хто браў / ік шош пидб’і́л'уваў / а́ле ў нас у ха́т'і так ни робили / ма́ма б’ілйла вакно́м / м’іш’е́ла туда́ си́н'ки / ота́к / зда́ўна лиш си́н'ку бра́ла / і би́рше н'іч’о́ / вакно́ і си́н'ку / а глиї приклада́ли / йік бол'і́ло кол'і́но / ци ли́кот' / ік шош с к’іс'т'ка́ми бу́ло ниўпор'е́тку / тогди́ кла́ли глиї / вин вит'іга́ў сла́б’іс'т' і става́ло ле́кше / так ка́жут / де́ йа зна́йу*?

ГЛЍНІНЕ, -ого – назва урочища: *Ад'і́ їкиї дош’ у Гли́н'іному / за́рас і ту́тки бу́де / бери́ парасо́л'ку / йік куда́с іде́ш / а́бо с'іра́ту / неў накри́йіс:е / бо парасо́л'а / в’іде́ў / се ўломи́ла.*

ГЛЍННИЦЯ, -і – глинище: *Тоту́ гли́н:ицу ўс'і зна́ли / з Рижни́ў приходи́ли по гли́ну / а пото́му ма́тка тот'і́ йіми́ засипала / таї спо́к’її / нима́ ви́рин'їў / а росте́ фа́їна трави́ч’ка.*

ГЛИП – глядь: *Йа глип / а то́ / грип / йа ў кош’і́л' / а то́ / б’іл' / йа посмотри́ў / а то мокро́ / йа пон'у́хаў / а то / наї ни ка́жу / шо*.

ГЛЍПАТИ (ГЛЍПНУТИ) – час від часу дивитися, поглядати (поглянути): *Іди́ гли́пни / ци коро́ву ни тре́ба пересили́ти / бо голо́н:а бу́де.*

ГЛИПІ́ТИ – існувати; через хвороби та ін. бути постійно пригніченим: *Ти се пита́йіш / шо ц:е за сло́во таке́ глип’і́ти / а йа каў / шо це жи́ти / аби́ жи́ти / шо́би рахува́лосе / шо ти жийе́ш / і би́рше н'іч’о́ / ота́к йа скаў / це так / шо тоб’і́ н'іч’о́ ни ми́ле ї н'іч’о́ се ни хо́ч’і / оц:е́ знач’е́йі глип’і́ти.*

ГЛИТНЍЙ – людний: *Глитни́ї ден' сего́н:е ў Ко́сов’і / бо база́р'*.

ГЛЍТНО – тісно, людно: *Так було гли́тно ў аўто́бус'і / шо ни мош бу́ло с'і́сти / стойе́ли ўсу доро́гу / а Мар'і́ка ка́же / шо на одни́ї ноз'і́ дойі́хала / і т:а ниш’іслива / бо їкас ба́ба про́бувала на н'у свойі́ клу́нки кла́сти; То заду́же гли́тно / куда́ с тако́ў мало́ў дити́ноў іти́?*

ГЛИХ, -óгу – 1) колюча рослина (напр., глід, шипшина та ін.): *Моï / анý дивúсе / йек цес глих фáйно зацвúў / отáк стáла смих таï дýмайу / йек Бох за ўс'о подбáў / за ўс'о / шо ростé / та йа цисé глиж'é ўрас опходúла / а сегóн:е стáла / таï óч'i свóйi забýла*; 2) колючка цієї рослини: *Йоï / анýко б'iжú судá / дитúн'i глих забúўсе у нóгу / поможú вúт΄iгнути.*

ГЛІБÓКЕ, -ого – назва частини гори: *Гл'iбóке / то вúсоко ў гóрах пол'éнка / áле ўна ни йе рúўна / то пидгúрок / велúкого л'íсу тáмки нимá / самá дримнич'íйа ростé / тудá ïти стрúмко / а ў долúн'i / в'iд'í / йе потúк / бо вóхко / цес бик горú / йiк отáк подивúтисе / дóста стримкúï / це скалúсте гл'iбóке понúжен'i / вит цéго ï пишлó т:о / шо ўна се називáйi / Гл'iбóке / лиш так / по úнчому ни мóже бýти.*

ГЛІБÓКИЙ – глибокий: *Тýтеч'ки / кóло бéрега / гл'iбóка водá / то лиш вигл'iдáйi / шо ўна нигл'iбóка / вúтко кам'iн'ц'í / а йiк стáти / то м'iн'í по шúйу / хто ни ўм'íйi плúвати / потáне.*

ГЛІБÓКО – те саме, що ГЛЄ́БОКО: *Накáзуï / шóби ни орáў гл'iбóко / бо потóму прúïдец:е так перевертáти зéмн'у / йiк тогúт Митрúха робúла / ўс'о писнé пишлó бýло навéр'х / а шо л'íпшого / то ўдолúну / йiк у такé посадúти / н'iч'ó се ни ўрóди.*

ГЛОТÁ (ГОЛОТÁ) , -и **–** тіснота, штовханина: *То пéрет' с΄в'éтами / тогó такá велúка голотá на базарú бýла.*

ГЛОТЍТИСЕ – тіснитися: *Л΄ýде / ни глот΄íц:е тýтки / бо хл΄íба сегóн:е ни бýде / гаш зáўтра привезýт.*

ГЛОТÝ (ГОЛОТÝ) РОБЍТИ (ЗРОБЍТИ) – спричинювати (спричинити) тисняву, штовханину: *Прийшлú ўнýки ï прéўнуки / i ў хáт'i зробúли голотý; Л'ýде / ни роб'íт голотý / ус'í с'éдете / пус'т'íт / наï тот'í вúïдут / шо прийíхали / i наï жинкú споч'éтку захóд'ут.*

ГЛУЗДЕЇ́, -íв – *знев*., їстівні гриби, однак не білі: *Йе / вýïку / грибú ?/ Та набрáў ïкúхос глуздейíў / на смáшку бýде / ад'í ïк'i.*

ГЛУСТ, -ду – розум, кмітливість: *Ти мáйiш глуст ў голов'í ци н'i?/ хто ч'уў дитúну самý дгóр'i пускáти?*; *Ік нимá глýзду ў голов'í / то нич'ó ни помóже.*

ГЛУХЍЙ ЇК (ІК) НИ ДОЧЮ́Ї, ТО ПРИБРÉШЕ (ДОБРÉШЕ) – вислів викор. у ситуації, коли мовець хоче наголосити на неправдивості чогось: *Д'éд'а за постолú казáў / а ти за к'iнтáр' зач'éў / таï ш'i се нервýйiш / а то дóбре кáжут / глухúï iк ни доч'ýйi / то добрéше / до ч'óго к'iнтáр' / iк у нéго два соч'éўск'i ўже йе / то ш'i трéтого трéба*?

ГЛУШИ́ТИ ГОРІ́ВКУ – те саме, що ГЛУШИ́ТИ (ПЕРЕВЕРТА́ТИ) ПАГА́РЬ ЗА ПАГАРЕ́М: *М’іхáйло по ч’óрному глушúў гор'ї́ўку / áле Бох помúх / шо збýўсе цéго / тепéрки ў рот ни берé*.

ГЛУШИ́ТИ (ПЕРЕВЕРТА́ТИ) ПАГА́РЬ ЗА ПАГАРЕ́М – *знев.,* вживати велику кількість алкогольних напоїв: *Одúн глýши пагáр' за пагарéм / áле ни пйін'ї́йі / а дрýгиї пиў пагáр'ч’іка вúпйі / таї уже контéтниї / Бо цес ужé допúўсе / а пéршого ш’і ц:е ч’ікáйі / спйéц:е до рéшти.*

ГЛУШЍТИ СВІТ – створювати сильні шуми, гуркіт, шкодячи довкіллю: *Кобúбито л'ýде уваж’éли / йі́хали повóлен'ки / вúдите / їка дорóга / то пошкудýйте і себé / ї свойý тарадáїку / ї тих л'удúї / шо жийýт при дорóз'і / áле де: / хто на цисé се дúви? / глýши с'в’іт / іґ би за ним шч’éзники гнáлисе / з гóриў се спустúли таї лóўйут / а вин т'ікáйі*.

ГЛУ́ШМАН, -а – *згруб*., 1) глуха чи глухувата людина: *Марýс'ко / кажú гóлосно / бо йа стаў глýшманом / ў молод'ї́ рокú мих питс'м’ї́йуватисе з вýїка Мúтра / котрúї нидоч’увáў / а тепéрки сам тóго покýш’іў / ўс'і шош говóр'ут / с'м’ійýц:е / а йа лиш оч’éма блúмайу*; 2) *перен*., дитина чи дорослий, які вдають, ніби не чують, коли до них апелюють: *То ти / глýшмане / водú ў рот набрáў ци тебé зýби бол'ýт / шо ти ни обзивáйіс:е? / йа кр'іч’éйу ї ни гóн:а докр'іч’éтисе / абéс з дитúноў посúд'іў / дóки здойý корóву / а тебé зац'іпúло? / ти ни гóден кинýтисе ж’éўко / абéс помúх / колú горúт? / ге? / кол'кú би тебé наїшлú / та би тебé наїшлú*; *Глýшмане / к’ї́л'ко йа мáйу тоб’ї́ казáти*? / *вúнеси водú ї урубáї дроў*.

ГЛЯ́БА – *присл*., неможливо: *Х’ібá би водú ў рóт набрáў / бо гл'áба шош сказáти / попрáвити / ік унá ўже зач’інáйі гýки дýти*; *Малúї / такúї / шо ўс'о нáїде / гл'áба дес шош сховáти / ік цес ужé наїшóў / ци с'ірникú / ци грóш’і / шó бес ни спр'éтаў / дéколи самá забýду / де смих поклáла / а вин наперéт знáйі / шó шукáйу / ї кáже / де ўно / ни дýмаї соб’ї́ / ўс'о знáйі / Паз'ý / та наї знáйі / лиш би ни забувáў / шó мóжно к’івáти / а шо / ни вóл'но / таї би ч’ужúм ни роскáзуваў т:о / шо йім се ни налéжи знáти / оц:é однó; Малá ни хóч’і самá бýти / гл'áба на м’інýту вúїти / ік унá зач’інáйі плáкати / Бо ви приўч’éли до рук / а тепéрки шо хóч’іте? / тотá рузýмна головá розузнáла / шó л'ї́пше / ї уже трéбуйі свóго*.

ГНА́ТИ ГОРІ́ВКУ (ГОРІВКИ́) – виготовляти горілку в домашніх умовах: *Ў сел'і́ зна́йут / хто жене́ гор'і́ўку ї де ййиі́ мош купи́ти / на́в'іт' уноч'е́ / йік ду́же се стре́би / то мош диста́ти.*

ГНА́ТИ ГОРОДИ́ – мати й обробляти великі площі землі: *Городи́ вели́к'і ни жене́ / а́ле к'і́л'ко тре́ба / то ма́йі.*

ГНИЛЄ́К, -іка́ – 1) гнила деревина, фрукт та ін.: *Перебера́ли йе́блука / а гнил'іки́ скида́ли ў йе́му*; *Ў печ'е́ гнил'іки́ ни хо́ч'ут гор'і́ти / лиш димйу́т*; 2) *перен*., ледар: *То робі́тник? / то гнил'е́к / лиш ду́майі / йек би ско́рше до ве́ч'іра*: 3) *знев*., дірявий зуб: *Йіле́нко / ў ме́не нима́ ч'ем тото́ йі́сти / лиши́лисе ў ро́т'і лиш два гнил'іки́ / тверде́ ни йім*.

ГНИЛЍЙ – 1) зогнилий: *Та́мки нима́ шо вибера́ти / то ус'о́ гниле́*; 2) *перен*., ледачий: *Та д:е / вин гнили́ї до робо́ти / тако́го наїма́ти ни мо́жно*.

ГНИЛЍЙ, ІК (ЇК) ПЕНЬ – про лінивого: *Ви зна́йіте / ста́рший робі́тниї / а ме́нчиї до робо́ти ни ду́же / вин лиш с'п'іва́ти л'у́би / Одок'і́ / ви ш'і полехки́ сказа́ли / та вин гнили́ї / ік пен' / а с то́го с'п'і́ван'а шо? / іка́ ко́рис'т'? / наї с'п'іва́йі / йа н'іч'о́ ни каў / а́ле наї ус'о́ зро́би / шо тре: / а тогди́ с'п'іва́йі / к'і́л'ко соб'і́ хо́ч'і / ци шо ви ка́ете*?

ГНИЛЍЦЯ (ГНИЛЍЧЬКА), -і (-и) – груша, яка починає гнити зсередини: *Цис'і́ грушки́ до́ўго ни мут стойе́ти / бо то гнили́ц'і*.

ГНИЛЍЧІ, -я – 1) гнилі або дрібні плоди: *Урви́ соб'і́ фа́їне йе́блуко / ни йіш / тото́ па́далиц'а / гнили́ч'і*; 2) *згруб*., ледащо: *Л'у́пко Вас'у́ / ни каж'і́т так за Йіле́нку / ўна ни гнили́ч'і / ўна / сара́ка / слаба́ / ни ви́дите / йек уна́ т'е́шко хо́ди*? / *лед'в'і́с'ки переступа́йі*.

ГНИЛУВА́ТИЙ – 1) трохи гнилий: *Йе́блука гнилува́т'і / бо йісте́ ни диви́лисе за ни́ми / тре́ба бу́ло л'уфт роби́ти / а ни ус'о́ позапл'і́шувати / хто ч'уў так ґаздува́ти? / йік ду́же моро́с / то затика́їте / а йік нима́ / то ўс'о хо́ч'і ди́хати / на́нич' закри́ли / а ўден' / йік нима́ вели́койі сту́дени / ўтвори́ли*; 2) *перен*., лінькуватий: *Шо бу́демо каза́ти / тро́хи гнилува́тиї цес ч'олов'і́к / а́ле при до́бриї жи́н'ц'і ме справува́тисе.*

ГНІВНІ́, -их – *субст*., про людей, що "тримают гнів" між собою: *Сус'і́ди гн'іўн'і́ с Пара́скоў / бо ўна́ з ус'іма́ кл'у́ч'ки шука́йі*; *Уни́ гн'іўн'і́ / ни говор'ут / лиш Сла́ваїсу / і ўс'о.*

ГНІВ (ГНІВЍ) ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) – бути у сварці, сердитися один на одного; те саме, що БУ́ТИ В ГНІВА́Х: *Уни́ до́ўго гн'іви́ ни трима́ли / б'іго́м подобра́халисе* / *Ну таї до́бре / так л'і́пше жи́ти.*

ГНІЗДИ́ТИСЕ (КОМОСИ́ТИСЕ, КОМОЗЇ̀ТИСЕ) – вертітися, крутитися, бути неспокійним; постійно змінювати положення тіла: *С'п'іт ужé / к'і́л'ко метé гн'ізди́тисе? / ч'ерес вас йа ни гóн:а ўсну́ти.*

ГНІТЇ̀ТИСЕ – підрум'янюватисе (про хлібні вироби): *Ди́ўйусе / ци фáйно гн΄іт΄у́ц:е колач'і́ ў печ'é.*

ГНОЄ́НИЙ – який має запах гною чи забруднений ним: *Ви ми́ли корóв'і ви́мн'і? / мили? / а ч'о молокó вид:айé гнóйім / гнойéне / ану́ прóбуйте / хто йігó ме пи́ти? / це х'ібá лиш порос'éтам ви́сипати.*

ГНОЇ́ВКА, -и – місце, де збирається гній, а також рідка частина гною, що є цінним добривом: *Дóбре ў дош' гнойі́ўку виноси́ти / бо ни так ч'у́ти / зрáзу потайé; Ў сус'і́диў кóло гнойі́ўки ви́росли їк'іс гад'ікú; Тáто зробúў збирни́к / таку́ йéму / дл'а гнойі́ўки / ви́т:и лéкше вéдрами йіі́ виберáти.*

ГНУ́ТИ СВÓЇ (СВÓЄ) – твердо стояти на чомусь; наполягати на своїй думці; не брати до уваги міркування інших: *То ўперт'у́х / йіму́ кáжут однó / а вин гне свóйі; Ти ни знáйіш / то такá нату́ра / вин до пос'л'і́н:ого ме гну́ти свóйе / ви́ди / шо зле / шо хтос л'і́пше рáди / áле дáл'і ме казáти / най бу́де отáк / то такá д'і́ч':а нату́ра / херéктер / абéс знáла.*

ГОВИРКЍЙ (ГОВИРНЍЙ) – говірливий: *Д΄і́ўка говиркá / ўдáласе ў бáбу / такá Васили́ха бу́ла / То ї мáма ў нéйі говирнá; То нифáйно / йік молодá д'і́ўч'іна заду́же говирнá / ґаздин'і́ шош говóр'ут / а ўна свóйе ўстаўйéйі / покáзуйі / шо на ўсéму розум'і́йіц:е / ти знáйіш / за кóго йа говóр'у / дру́г'і жинкú ўже питс'м'і́йуйуц:е / ік хтос зач'інáйі шош телен'і́ти / то кáжут / Такá рузу́мна / йік Мар'і́ч'ка Василéва / áле ни пиши́ / котрóго Васил'á / бо йа гн'іви́ў ни хóч'у.*

ГОВІ́НІ, -я – піст: *К'і́ца гов'і́йі / твéрдо дéржи гов'і́н'і / а ў пйéтницу тики́ н'ікóли н'іч'ó ни йіст; У гов'і́н'і пéрш'і дни так'і́ / шо хот'і́лосе йі́сти / а потóму ўт'ігáйусе / ї дóбре.*

ГОВІ́НІ ЗАХÓДИ (ЗАЙШЛÓ, ЗÁЙДЕ) – піст наступає, почався (почнеться): *Ўже захóди гов'і́н'і / сегóроку штирнáц':ітого мартá / на Йіўдóхи; Гов'і́н΄і захóди / з йідóў трéба дáтисе на стрим / тай ни лиш з неў / то ни найголоўн'і́ш:е / мéнче гриз'і́т од'н'і́ óдних.*

ГОВІ́ТИ – постити; дотримуватися правил посту: *Ўс΄і д΄н΄і ни гов'і́йу / беру́ лишéн΄ сéреду ї пйéтницу; Ви́дите / йек унó йе / стáрш'і л'у́де моглú би мéнче гов'і́ти / ік молод'і́ / а ўни набогáто бúрше пóс'т'ут / Вўйно / та молод'і́ т'éшко рóбйут / а ш'і йік ни мут дóбре йі́сти / то шо с тóго

бу́де? / а стар'і́ до́ма / ўни го́н':і соб'і́ шош привари́ти писно́го / таї йі́сти йім ни так се хо́ч'і / йік молоди́м / Ни загово́р'уї мене́ / пист йе пист / йа ни за тих каў / шо на т'ішки́х робота́х / Та йа жерту́йу / і молод'і́ гов'і́йут / лиш одно́ / шо цим ни фал'у́ц:е ї вам ни роска́зуйут; Гов'і́йу так / ік се нале́жи / пе́рший і пос'л'і́н:ий ти́жден' / а ў т':і дни тро́хи соб'і́ попуска́йу / йім на́б' іло / а́ле ї тогди́ ў понед'і́ўнок / се́реду ї пйе́тниц'у по́с'т'у / мн'е́са усі́ї пист ни йімо́ / а́ле шо йа скаў? / голоўне́ ни т:о / шо пишло́ ў рот / а т:о / шо з ро́та / йіда́ / це важне́ / а́ле ни наїголоўн'і́ш:е / тре́ба ме́нче йі́сти оди́н о́дного / моли́тисе / ходи́ти до це́р'кви / оц:е́ ме се рахува́ти / шо гов'і́йіш / ме́нче йі́сти оди́н о́дного / оц:е́.

ГОВОРѝ ДО ГОРѝ, А ГОРА́ ГОРО́В – 1) про уперту людину, яка не сприймає аргументованих доводів: *До́бре ї киїс каза́ў / говори́ до гори́ / а гора́ горо́ў / таке́ ї тут / ўна йік нам'і́риласе шош зроби́ти / то н'іч'о́ ни помо́же / абе́с к'і́л'ко тиўк / шо ни роби́ ц:е / бо бу́де зле / абе́с йек ри́дно проси́ў / ни помо́же / ка́же / ви се ни розум'і́йіте на це́му / таї шо роби́ти? / то нату́ра д'е́дева вила́зи*; 2) про неслухняну дитину: *Говори́ до гори́ / а гора́ горо́ў / це йа про на́шого Ї ванка́ / н'іц ни слу́хайі / а ўперт'у́х / ї ко́го с'в'іт ни ви́д'іў.*

ГОВОРѝЛА, Ї́ХАЛА, НАДѝБАЛА МІ́ХАЛА – говорити незрозуміло, без логічного зв'язку між окремими висловленнями; говорити нісенітниці: *Ти ни зна́йіш Мар'і́ч':іну бе́с'іду? / говори́ла / йі́хала / нади́бала М'і́хала / ўна прихо́ди / зач'іна́йі телен'кот'і́ти / а йа ўже ї н'іч'о́ се ни пита́йу / наї догово́ри / бо ў то́му н'іййе́кого р'іду́ нима́ / хто каза́ў / куда́ ї шоў / с ким говори́ў / ч'о ґваўтува́ли? / отаке́ / мене́ голова́ зач'іна́йі вит то́го бол'і́ти / а шо ў вас до́брого*? / *лиш'і́м пусте́ / за се́бе роска́зуїте.*

ГОВОРѝ СОБІ́ СВОЄ́, А Я ЗНА́Ю СВОЄ́ – у кожного своя думка, і кожен має право на неї: *За́ким бу́де так / ік йе / ў нас нима́ за́ўт'іку на шош вели́ке / того́ йа н'іч'е́йіх пора́т ни слу́хайу / ти говори́ соб'і́ свойе́ / а йа зна́йу свойе́ / йа л'і́пше ви́жу / шо ў мо́йі ха́т'і се д'і́йі; Говори́ соб'і́ / говори́ / а йа зна́йу свойе́ / і зро́бйу так / ік м'ін'і́ се хо́ч'і / оц:е́ по ўсиї на́шиї бе́с'ід'і.*

ГОВОРѝТИ, АБѝ ГОВОРѝЛОСЕ – *знев.*, базікати: *Ста́рш'а жи́нка / і ма́ла би зна́ти р'ет це́му ўсе́му / а ўна гово́ри / аби́ говори́лосе / так / аби́ йізи́к ни ўснуў / аби́ маў робо́ту.*

ГОВОРЍТИ (КАЗÁТИ, СКАЗÁТИ) В ÓЧІ КОМУ́С – промовляти (повідомити) щось комусь безпосередньо: *Йа л'ýбйу ў óч'і ўс'о казáти / áле то ни ўс'ім удайéц:е; Н'і / ўна ўс'о ў óч'і сказáла / ўс'о / шо дýмала; Меш говорúти ў óч'і? / ни робú ц:е / ǐ позаóч'і ни трéба / наǐ лиш'éйіц:е на мéнчому / вúговориласе м'ін'í / таǐ дóста; Говорúла / рубáла ўс'о ў óч'і / вин / сарáку / ни знаў / де д'íтисе / поч'ірвон'íў / стаў такúǐ / йік грéб'ін' у нáшого кугутá / ч'éсто кугýт'іч'іǐ грéб'ін'.*

ГОВОРЍТИ ДЕСЄ́ТОЇ – говорити, розповідати щось незрозуміло: *Ти гóн:а ў нéго шош се допитáти? / йа н'і / говóри дес'éтойі / так / áби говорúлосе / Йо / ў нéго такá бéс'іда / вúтко / однó дýмайі / а дрýге л'íзе на йізúк; Говóри дес'éтойі / тáк'ік пйéниǐ / мóже / шош тайíт? / бо йек так? / йа про однó / а вин м'ін'í про дрýге / шó ц:е за такá н'ійéка бéс'іда*?

ГОВОРЍТИ, ЇК (ІҐ) БИ КАМÍНЯ (ГОРÍХИВ, КУЛÉШІ) В РОТ НАБРÁВ – розмовляти невиразно, незрозуміло: *М'íцин стáршиǐ / дýже розýмниǐ / ўс'і йігó фал'ýт / áле говóри / іґ би гор'íхиў у рот набрáў / гéзде до нас прийшóў / шош зо мноў заговорúў / áле йа мáло шо с тóго зрозум'íла / та хот' би повóли / а то бýл'кайі / іґ би стр'іл'éў.*

ГОВОРЍТИ, ЇҐ (ІҐ) БИ ЛИШÉНЬ ÓЧІ ПРОЛУПЍВ – висловлюватися не зовсім зрозуміло: *Мар'í / колú йіс устáла? / ге? / даўнó / л'ýбоч'ко / а так говóриш / іґ бес лишéн' óч'і пролупúла / шо с тобóў*?

ГОВОРЍТИ, ЇҐ (ІҐ) БИ НІЧЬÓ (НИЧЬÓ) НИ РОЗУМÍВ – розмовляти, не виявляючи в чомусь компетентності, обізнаності з чимось; не дотримуватися правил спілкування: *Каў тоб'í / з нéго вýйко вúл'іс / отóǐ / шо вин йігó ў сóб'і придýшуваў / притлýмйуваў так'í рокú / тогó ўч'éниǐ ч'олов'íк / а так говорúў / іґ би н'іц н'іч'ó ни розум'íў / йімý за однó / а вин сýне напóперек / рот говóри / а головá ни гóн:а ўсокотúти / йек і кудá тотá бéс'іда завертáйі / то йа скаў / шо гет ниўч'éниǐ л'íпше би гóден повестúсе / йік оцéс / набогáто л'íпше.*

ГОВОРЍТИ, ЇҐ (ІҐ) ДО СТІНЍ (ДО СЛÝПА, БАРАНÁ, ТÝРКА ТА ІН.**)** – про ситуацію, коли адресат не хоче реагувати на висловлене адресантом: *Говóр'у / йіґ до с'т'інú / а вин се ни ўбзивáйі / ч'ітáйі шош*; *Йімý шош казáти / це йіґ до слýпа говорúти / кажú ни кажú*.

ГОВОРЍТИ, ЇҐ (ІҐ) З МАЛÓВ ДИТЍНОВ – обережно, заспокоюючи, не завдаючи болю, намагаючись оберегти від жорстокої реальності; говорити, не сприймаючи когось як рівноправного партнера: *Бабó / ви так говóрите зо мноў / іґ з малóў дитúноў / а йа х'ібá ни*

розум'і́йу / шó стáлосе? / це йа вас хóч'у ўспокóйіти / абéсте ни переживáли за мéне / ви ўрас казáли / шо йа розýмна / метé вúд'іти / йа ĭ вúду ни подáм / шо м'ін'і́ шош ни так / напрáўду / ĭ вúду ни подáм / метé вúд'іти.

ГОВОРѝТИ, ЇК (ІК) КСЬОНЦ КÁЗАНІ (ЇК У ЦЕ́РЬКВІ) – поважно, розважливо, повчаючи: *Говóриш / ік кс'онц кáзан'і / áле ми ни ў цéр'кв'і.*

ГОВОРѝТИ, ЇК (ІК) П'Є́НИЙ (ЇК У ГОРЄ́ЦЦІ, ІҐ БИ БЕЛЕНѝ (БИЛИНѝ) ОБ'Ї́ВСЕ) – говорити нісенітниці, те, що не відповідає реальності, не має логічного зв'язку: *С цеў жúнкоў гóден шош урáдити? / ўна говóри / йік пйéна / іґ би вúпила сто грам / тотó / шо кáже / х'ібá кóтови пит фист / А ви йік ц:е знáйіте / то зач'інáйіте бéс'іду? / ч'о / шукáйіте ч'ужúх порáт?*

ГОВОРѝТИ, ІК (ЇК) С П'Є́НИМ – розмовляти з кимось, не досягаючи мети (результату); говорити, знаючи неадекватність сприйняття співрозмовником: *Мар'і́ / ти ни знáйіш / йек тверéзиї говóри с пйéним? / і йек унú гóн':і се договорúти? / отáк і йа сегóн:е поговорúла з М'і́с'ом / йек? / тáк'ік с пйéним / бúрше н'іч'ó ни каў.*

ГОВОРѝТИ, ЇК (ІК) С ПРОСО́НКУ – необдумано, не до ладу: *Івá / говóриш / ік с просóнку / йа се питáйу за бербенúч'ку / ци ўже зробúў вýйко / а ти шо м'ін'і́ витпов'ідáйіш? / шо винó форм'інтýйі?*

ГОВОРѝТИ, ЇК (ІК) С СЛАБѝМ – те саме, що ГОВОРѝТИ, ЇҐ (ІҐ) З МАЛО́В ДИТѝНОВ: *Андр'íї дóбре з вýйком говорúў / тáк'ік се налéжи с слабúм говорúти / обнад'і́йуваў / роскáзуваў / йек дрýг'і вит такóго бол'íкá се вúл'іч'іли / шó ш':е би мош бýло спрóбувати / і то бýло слабóму пом'іч'нé / вин нáв'іт' зач'éў буў жертувáти / даўнó такóго ни бýло.*

ГОВОРѝТИ, ЇК (ІК) СТАРЕ́ – мудро, розважливо; вести розмову, міркувати, як дорослий (про дитину): *Ни л´ýбйу д´ітúї / шо ўм'і́ш'уйуц:е ў бéс´іду стáрших / бо ўни / і мóже / говóр´ут шош мýдре / йік стар'і́ / áле то погáно вигл´ідáйі / вúтко / шо дóма нимá дóброго вúхован´а / бо де би йа такé позвол'éла дитúн'і*?; *Йíму лиш штúри рóки / а говóри / йік старé / так / іґ бес з йігó д'éдем / Лес'óм / поговорúла; Дитúна малá / а говóри / йік старé / таї вúжу / шо нáв'іт' зач'інáйі так ходúти / ік Йілáч'ко / а де т:о фáйно*?

ГОВОРѝТИ (РОСКÁЗУВАТИ) КО́ЖДИЙ РОЗУ́МНИЙ, А ЗРОБѝТИ ТЄ́ШКО – за людину промовляють її діла, а не слова: *Йілá /*

говори́ти / ро́скази роска́зувати ко́ждиї розу́мниї / а зроби́ти т'е́шко / ану́ наї зро́бйі / а де ўни хо́ч'ут? / ўни ро́бйут / але́ соб'і́ / свойу́ кише́н'у пилну́йут / а на́рит / сара́ку / да́л'і ма́йі б'ідува́ти; Говори́ти / Васи́ / ко́ждиї розу́мниї / це ни т'е́шко / а т'е́шко зроби́ти / от:о́ / шо йа скаў / це ўрас т'е́ш:е.

ГОВОРЍТИ КРИЗ ЗУ́БИ – говорити неохоче, лише з необхідності, виявляючи тим самим образу, гнів стосовно кого-небудь: *Гово́ри / а́ле криз зу́би / а йа с то́го н'іч'о́ ни ро́бйу / бо ни ч'у́йусе / шо ч'е́мос завини́ла / рас так / наї бу́де так / ме́нче бу́де кло́потиў*.

ГОВОРЍТИ НА ВІ́ТЕР – марно, даремно говорити: *Ко́ц'у / то та́мки нима́ с ким говори́ти / бо гово́риш на в'і́тер / н'іхто́ н'іч'о́ ни слу́хайі*.

ГОВОРИ́ТИ НАВСТРІ́ТЬ (НАВСТРЍТЬ) – розмовляти, відповідати неввічливо, не дотримуючись деяких максим спілкування: *Ў не́го н'іч'о́ ни го́ден се допита́ти / гово́ри наўстр'і́т' / ни зна́йу / шо́ йіго́ ўкуси́ло / Даї йіму́ спо́к'ій / ни надойіда́ї / ік схо́ч'і / то сам ска́же / ви́тко / ч'ес ни прийшо́ў*; *Гово́ри і ро́би ўс'о наўстри́т'*.

ГОВОРЍТИ НАПРАВЦІ́ – прямо, чітко висловлювати думку; не використовувати підтекст: *Васи́ / ни ўнима́їсе / говори́ напраўц'і́ / наї йа зна́йу / ци мош ч'іка́ти вит те́бе по́моч'і / ци н'і / кажи́ / та́к'ік уно́ тоб'і́ вихо́ди*.

ГОВОРЍТИ ПУСТО́Ї – *знев*., базікати, говорити дурниці: *Та вин таки́ї йе / ура́с гово́ри пусто́йі / на́в'іт' ік шош зач'не́ му́дре / то ў кинци́ зведе́ на пусте́ / таї шо ти з не́го о́змеш*?

ГОВОРИ́ТИ (РОСКА́ЗУВАТИ), ТА́КІК С КНИ́ШКИ ЧІТА́ТИ – говорити (розповідати) щось дуже чітко, логічно, без запинки: *Мар'і́ч':ін хло́пец ви́тко / шо до нау́ки / ік роска́зуйі шош / то та́к'ік би с кни́шки ч'іта́ў / ни наслу́хаўбисе то́йі бе́с'іди / ду́же фа́йно*.

ГОВОРЍТИ (СКАЗА́ТИ) РУ́БА – висловлювати (висловити) щось дуже категорично: *У Лес'а́ нима́ так / шо хо́ч'те / роб'і́т / а хо́ч'те / н'і / вин сказа́ў ру́ба / і ма́йі бу́ти по йіго́; Іва́ниха се ўсе́рдила / бо йіс говори́ў / а́ле заду́же ру́ба / а так ни мо́жно / ўна нам попуска́йі па́ш'і / а ни ми́ і́йі / меш ви́д'іти / ўна ш'і мо́же переду́мати / йа би сама́ се ни згоди́ла / іґ би хтос так руба́ў бе́с'іду; Абе́с н'іко́ли би́рше зо мноў так ру́ба ни говори́ў / бо ц:е м'ін'і́ се ни ўдайе́ / нара́з'і про́с'у тебе́ / ік хоч' / шо́би ми фа́йно жили / так ни роби́ / бо ўно ни напраўйе́йі жит'е́ / а кал'і́ч'і*.

ГОВОРЍТИ (СКАЗА́ТИ) С ПРЍТИСКОМ – промовляти (промовити) сердито, невдоволено: *Ни говорú до мéне с прúтиском / бо йа тоб'і́ ни наймáласе ц'ілúй ден' сид'íти з дитúноў / просúла йіс на годúнку / а то ўже ўполу́н:е / та де: / ўже пополу́н':у / і́ка годúнка? / йа вит самóго рáн'а / а ти ш'і гу́ки ду́йіш / то хто би маў се сéрдити*? / *ў мéне дóма такóш робóта*.

ГОВОРЍТИ (НАГОВОРЍТИ) ТЍЛЬКО, ШО Й НА ДВОХ ПАПÉРЯХ БИ НИ СПИСА́В – дуже багато говорити: *Йа ни л'у́бйу тоту́ жúнку / шо дéколи вúжу ў телев'і́зор'і / говóри богáто / тúл'ко / шо на двох папéр'ах би ни списа́ў / вúтко / шо се наўч'éла / áле йі́і ни мош в'і́рити / бо ц:е самé ўна рокáми говóри / моі́ / та ўс'і пус'т'і́ / дурн'і́ / краду́т / а ти ч'ем / л'у́пко солодéн'ка / л'і́пш'а? / лиш тим / шо сóлотко се наўч'éла об'іц'éти*?; *И:ї / наговорúла тоб'і́ тúл'ко / шо ї на двох папéр'ах би ни списа́ў / а то ўс'о пустé / нашó тоб'і́ тóго да́ўного знáти? / та т':і л'у́де ўже ус'і́ вúўмерали / нáв'іт' р'і́тко котрá хáта се лишúла / х'ібá лиш да́ўниї пл'ац*.

ГОВОРЍТИ У ШТЍРИ ДОРÓЗІ – *знев.*, базікати; говорити, не дбаючи про зрозумілість, логіку викладу, смислову цілісність повідомлюваного: *Говóри у штúри дорóз'і / н'іч'ó ни гóден зрозум'і́ти / А шо вит пйéного хот'і́ти? / котрúї пйéниї фáйно вигл'ідáйі / рúўно і́де і дóбре говóри? / ви дес такé ч'у́ли ци вúд'іли*?; *Говóри у штúри дорóз'і / а хóч'і / шóби хтос тотó слу́хаў / а кóму цéго тре:*?

ГОВОРЍТИ ХОДІКÓЇ (ХОДЬЄ́К) – висловлюватися, не дотримуючись правил мовного етикету; викор. знижені, лайливі слова: *Ви знáйіте / шо знач'éйі ходúти ход'ікóйі / кáжут / д'і́ўка хóди ход'ікóйі / то ўже ни трéба допúтуватисе / йек це? / отáк мош говорúти нифа́йно / ход'ікóйі / телепáти йізикóм / абú телепáлосе / скаў такé / абú ни знáти / і́киї буў хтос фа́йниї / а йік отáк заговóри / то мóже спротúвитисе с пéршого слóва / йа ўже мáла такé*.

ГОВОРЍТИ, ШО В ГÓЛУ ПРЍЙДЕ (АБЍ ГОВОРЍТИ, АБЍ ГОВОРЍЛОСЕ, АБЍ ДУ́РНО НИ СИДІ́ТИ) – говорити, не дотримуючись максим спілкування; говорити дурниці: *Катерú / йік говорúти / абú говорúлосе / то л'і́пше ц'і́хо сид'і́ти / йéк так мош ход'ікóйі говорúти?; Говóриш лиш так / абú ду́рно ни сид'і́ти / тáже ду́маї / шо кáжеш / дáйсе на стрúман'і / ш'у́пни себé / йік хоч' рот утвор'éти*.

ГОВОРЍТИ (ТАКЕ́), ШО НИМА́ ШО СЛУ́ХАТИ (НИМА́ ШО В ДВІ ТРІ́СЦІ ВЗЄ́ТИ) – *згруб.*, говорити дурниці: *Гаї́ до́ста / таке́ гово́риш / шо нима́ шо слу́хати / от:а́ дити́на варт'н'і́ш:е ска́же; Де йа хо́ч'у пусте́ вислухо́вувати? / таке́ гово́ри / шо нима́ шо ў дв'і тр'і́с'ц'і ўз'е́ти / л'і́пше пе́рнути / ік тото́ слу́хати / вибач'е́їте / а́ле тото́ л'і́пше.*

ГО́ДЕН (ГО́ДНИЙ) – здатний, спроможний: *Йа ни го́н:а за де́н'ку ц:е зроби́ти*; *Го́ден буў данцува́ти / то го́ден і ране́н'ко ўста́ти*; *Ік їісте́ ни го́н':і / то каж'і́т / ни ўстава́їте / ми вам суда́ їі́сти принесемо́; Де вин / сара́ку / го́ден роби́ти? / їіму́ лиш на печ'е́ се вигр'іва́ти.*

ГОДЍНА, -и – погода взагалі: *Ад'і ї́ка годи́на Бо́ж'а / ўс'о мош роби́ти / і йе́блуч'ка рва́ти / і барабул'кі́ копа́ти / золота́ дни́на.*

ГОДИНОВА́ТИЙ (ГОДИНУВА́ТИЙ) – 1) неврівноважений, здатний швидко, часто не зовсім умотивовано, змінювати свої рішення: *Ба́ба Леси́ха годинува́та бу́ла / тут одно́ ка́же / а за іку́с хви́лю гет и́нче;* 2) той, який не дотримує даного комусь слова: *Паўло́ таки́ї годинова́тиї / шо з ним ни го́ден се договори́ти / сего́н:е ка́же одно́ / тве́рдо об'іц'е́йі / а за́ўтра ро́би дру́ге / поўб'іц'е́ў / шо при́їде мурува́ти / і ни приї́шо́ў / ми се ви́ч'ікали заду́рно пу́сто / мої́ / йек таки́м нислі́ўним бу́ти?*

ГОДЍТИ – 1) догоджати комусь: *Ба́ба при́кра / а́ле куда́ д'і́ўч'іна д'і́нец:е? / му́си терп'і́ти ї годи́ти їі́і / и́нчого / ч'ого́с л'і́пшого по́ки ни ви́жу*; 2) наймати когось на роботу, домовляючись про ціну: *Ходи́ла смих ў Мали́ї Роже́н' годи́ти ма́їстра / об'іц'е́ў / шо при́їде ў ч'ітве́р' / А то ї́киї та́мки йе ма́їстер?*; 2) догоджати: *А йа сво́му і нада́л'і бу́ду годи́ти / бо їіго́ л'у́бйу / мене́ дру́г'і ґаздин'і́ ни опхо́д'ут / ад'і́ Мар'і́ка ка́же / шо ўч'е́йі ч'олов'і́ка / йек вин і шо ма́йі роби́ти / того́ / ви́тко / Ї́ван т'іка́йі вит ха́ти / прихо́ди лиш ноч'ува́ти / скаж'і́т / це йе до́бре? / це фа́їне жит'е́? / йа тако́го ни хо́ч'у.*

ГОДЍТИСЕ – торгуватися, знижуючи попередньо запропоновану кимось ціну: *Тре́ба годи́тисе / а ни зра́зу виклада́ти гро́ш'і*; *Му́с'іли годи́тисе / аби́ та́н'че купи́ти муку́*; *Годи́лисе / таї ви́їшло на до́бре.*

ГО́ДНО (ГО́ННО) БУ́ТИ – *незм.*, може стати реальністю: *То го́дно бу́ти / ти до́бре ра́диш*; *Ни зна́йу / ци так го́н:о бу́ти / бо їім ни ме випла́т'уватисе гна́ти суда́ маши́ну; Насту́ / йек ви гада́йіте / го́н:о бу́ти / шо́би м'ії хло́пец уз'е́ў ва́шу ўну́ку? / Та ч'о ни го́н:о? / го́н:о / а́ле наї́ молод'і́ соб'і́ се догово́р'уйут / тре́ба їіх се пита́ти / ци ўни хо́ч'ут це́го? / а мо́же / ўни ўже ма́йут шош на прим'і́т'і / а ми бу́демо се м'іш'е́ти*?;

Насту́ / це вере́ / го́н:о бу́ти? / ікшо́ так / то наш хлопч'і́ш'і пишо́ў би ў ста́рости / йіму́ ўдайе́ц:е ва́ш'а дон'ка́; Де ц:е го́н:о бу́ти? / ґеренту́йу / шо н'і / іґ би шош таке́ ма́ло бу́ти / Васили́ха би ўпов'і́ла / ўна про́ста / ни ўм'і́йі видн'е́куватисе / таї нима́ ч'о / Катери́ / ўно то так / а́ле ви се ни пита́ли / таї того́ ўна ни каза́ла / йа би сама́ так зроби́ла / а ч'о ўс'ім труби́ти / шо хо́ч'імо роби́ти сло́во?

ГОДО́ВАНЕЦ, -я – 1) вихованець, особа, що живе в сім'ї на правах її члена, допомагає господарям, а згодом зобов'язана їх утримувати; опікун: *Васили́ха ни сама́ / ўна ма́йі годо́ван'ц'а / то пе́рвойі сестри́ син*; 2) *міф.*, нечиста сила, яку людина "використовує" для себе: *Ў одно́го ч'олов'і́ка ў сел'і́ зна́йут / у ко́го / буў годо́ванец / цес ч'олов'і́к зроби́ў йіго́ с ку́р'іч'іго йіц'а́ / вигр'іва́ў пит пахо́ў / і ви́гр'іў / таї тот пото́му служи́ў йіму́ / И:ї / пусте́ слу́хайіте / бр'і́хн'і ба́пс'к'і / хо́дите до це́р'кви і ў таке́ в'і́рите / аг'і́наб'іду*.

ГОДО́ВАНІ (ГУДО́ВАНІ), -я – годування: *Худо́ба хо́ч'і до́брого ку́тан'а / фа́їного годо́ван'а / тогди́ ї молоко́ бу́де / і ўс'о / шо ма́йі бу́ти*.

ГОДО́ВАНКА, -и – пох. від ГОДО́ВАНЕЦ[1]: *Ан:и́ч'ка ду́же до́бра годо́ванка / так ходи́ла за стари́ми / йік за ри́дноў ма́моў*.

ГОЙ ДАЙ, БО́ЖЕ – вислів, що викор. у багатьох колядках (після кожного рядка тексту): *Закол'іду́йу тоб'і́ ш':е кол'е́тку / ўна кол'іду́йіц:е ґаз'д'і́ / н'іхто́ з на́ших хатни́х йійі́ ни зна́ў / це йа ўч'у́ла ў Мар'іки Во́йаковойі / ўна кол'ідува́ла / се назива́йі / У по́ли / по́ли / по́ближ доро́ги / У по́ли / по́ли / по́ближ доро́ги / Гоï даï / Бо́же / По́ближ доро́ги / шоўко́виї на́м'іт / оту́тки ї да́л'і Гоï даï Бо́же се кол'іду́йі / гаш до к'ін'ц'а́ / йа кол'іду́йу лиш пе́рш'і р'ітки́ / абе́с зна́ла / йек уно́ ма́йі бу́ти / Пит тим нам'і́том / золоти́ї сти́л'ч'ік / Хто же там сиди́т на тим сти́л'ч'іку? / На тим сти́л'ч'іку сиди́т брат Іва́н / тут імн'е́ ґазди́ се ка́же / Оï сиди́т / сиди́т / ў кобзи́нку їґра́йі / Ў не́го кобзи́нка / баï / ни спросте́н'ка / Баï / ни спросте́н'ка / ўс'а золоте́н'ка / Прихо́д'ут дне́му три в'і́рн'і слу́шки / Оï бра́те Їва́не / даўно́ ми ў те́бе / Даўно́ ми ў те́бе в'і́рно слу́жимо / Баï у нас волиски́ / баï посив'і́ли / На́ш'і боритки́ гет поб'іл'і́ли / На́ш'і ш'іпоч'ки́ по пойасо́ч'ки / На́ш'і шебе́л'ки по загино́ч'ки / А́бо нас пуска́ї / а́бо нас стина́ї / Йа вас ни пу́с'т'у / йа вас ни зи́тну / Йа пи́ду з ва́ми до гир полони́н / Лу́снемо ў шкре́бл'і / йік грим на не́б'і / Пу́стимо ку́л'і / йік крап дош':і́ку / Йік крап дош':і́ку у гирску́ зе́мл'у / У гирски́ї земли́ корол'а́ нима́ / Оï бра́те Їва́не / короле́м бу́деш / Гоï даï /*

Бóже / А дáл'і се кáже в’ін'ч’óван'і / такé самé / йік у кол'éц':і Оі брáте Ївáне / ми ў вáшим двор'і́ / однó ш’і скаў / у циі кол'éц':і тот'і́ словá / шо поўтóр'уйуц:е / так се кол'ідýйі / Гоі даі / Божéі / ни Бóже / а Божéі / так зат'ігáти трéба.

ГÓЛА, БÓСА, А В ВІНКЎ – про недоречно одягнену жінку: *У подéртих пан'ч’óхах / áле з золотúм ланцушкóм / гóла / бóса іў в’інкý*.

ГÓЛА ДУШЯ́ – неприкрита одягом верхня частина грудей: *Івáн'ч’іку / ч’о ў тéбе гóла душ’á? / хто тебé так зибрáў? / анýко їди до бáби наі тоб’í попрáўйу свúдрик / бáба зашп’ін'кáйі хлóпч’іка і йімý бýде теплéн'ко; Ўбрáўсе ў куфáіку / а душ’á гóла*.

ГОЛÉЧІ, -я – дуже бідний: *И:ї / за їку машúну ви говóрите? / то голéч’і / вúтки ў них грóш’і? / ви бýли ў них дóма? / вúд'іли / їк’і тáмеч’ки стáтки*? / *де ўни гóн':і машúну купúти*?

ГÓЛИЙ – 1) дуже рідкий (про страву): *Шо ц:е за йідá? / це гóла ӡ͡з'éма*; 2) позбавлений рослинності (про землю): *Пáш’і нимá / гóла гол'í́с'ка земн'á*; 3) не умебльований (про хату, приміщення взагалі): *Н'іч’ó пóки шо нимá / сам’í́ гóл'і ст'í́ни / Н'іч’ó / ўни молод'í́ / а то ўс'о нажиўнé*.

ГÓЛИЙ-ГОЛÍСЬКИЙ – те саме, що ГОЛÍСЬКИЙ: *Ти гóла гол'í́с'ка / а йа бóса бос'í́с'ка / нам лúш трéба шош купúти / тоб’í́ ш’:е однý новý сýкн'у / а м’ін'í́ трéту пáру пиўч’еревúкиў / дóбре йа каў? / ни с'м’íісе / дóбре? / тогдú бýдемо ч’í́ч’ін'і ї контéт'н'і*.

ГÓЛИЙ І БÓСИЙ – бідний, неімущий: *Вúдите / ўни лишúлисе бýли без н'іч’óго / гóл'і ї бóс'і / áле н'іхтó ни сказáў буў / шо то ни ґáзди / ґáздами бýли ї ґáздами йе / отáк / бýли і йе*.

ГÓЛИЙ, ЇК (ІК) ПÁЛЕЦ – бідний, неімущий: *То б’ідá / вин ни мáйі вúтки пот'ігнýти / гóлиі / ік пáлец; Гóлиі / йік пáлец / н’і ў хáт’і / н’і кóло хáти*; *Хлóпец гóлиі / ік пáлец / áле робúтниі / з нéго л'ýде бýдут / вин і рóби / і ўч’éйіц:е / наі би їшлá д'í́ўка / ік вин йійí́ хóч’і / то дóбриі хлóпец / вин ни вúн:иі / шо сиротá ї н'і вúтки нимá пóмоч’і / наі ідé*; *Н'іхтó за нéго ни їшоў / бо гóлиі / йік пáлец / оц':á звáжиласе / таі ад'í́ йек ус'ó напрáвилосе / ґáздами стаіўт / дýже фáйно жиіўт*.

ГОЛÍСЬКИЙ – голісінький: *Надвор'í́ постуденúло / а дитúна гол'í́с'ка б’í́гайі; Наі ни приб’í́д'н'уйіц:е / мáйі пóўну шáфу ўбран'á / а мáм’і квóлиц:е / шо гол'í́с'ка / ўстидáлабисе / ц':а дес'ít'óх с:вóйіх ўберé*.

ГОЛОВÁ БИ ЙШЛÁ, А НÓГИ НИ ХÓЧЮТ – про неспроможність людини в роках швидко долати якусь відстань: *Соф’í́йа просúла ў*

до́хтор΄а тако́го л΄іка́рства / абі́ стар΄і́ но́ги видмоло́дли і ї́шлі́ ў м’і́сто / ўік молод΄і́ / бо ка́же / шо голова́ би ї́шла́ / а но́ги ни хо́ч’ут.

ГОЛОВА́ (БАНЄ́К) ВАРЙТ У КО́ГОС – про розумну, кмітливу людину: *Ў не́го голова́ метику́ўіі / вари́т до́бре / а́ле кобі́ до ч’о́гос до́брого / а вин лиш ду́майі / йек би шош у ко́гос укра́сти.*

ГОЛОВА́ ЗАБЙТА В КО́ГОС – хтось постійно про щось думає: *Ў не́йі одни́м голова́ заби́та / хло́пец шко́лу к’ін'ч’е́йі / ўна гризе́ц:е / шо́ бу́де да́л'і.*

ГОЛОВА́, ІК (ЇК) БИ КЛО́ЧІМ НАБЙТА (ІҐ БИ ЇЇ КЛО́ЧІМ НАБЙЛИ, ХТОС НАБЙВ) – про стан, коли людина не може зосередися на чомусь: *То / ви́тко / на з'м’і́ну пого́ди / бо ў ме́не голова́ іґ би кло́ч’ім наби́та / по́ўно ў ниї / а ду́мати ни хо́ч’і; Но́ги ва́т'ін'і / а голова́ іґ би хтос кло́ч’ім наби́ў / а́ле фиїст / така́ т'ішка́ / шо ле́дви на ўйе́зах се де́ржи / ни зна́йу / шо зо мноў / витполу́н':а отаке́ / вит:огді́ / ік приї́шла́ з м’і́ста.*

ГОЛОВА́ – ЇК (ІК) БАНЄ́К, А РО́ЗУМУ – ЇК (ІК) У КУ́РКИ (ЇК) КУЛА́К – *згруб.*, про того, хто, на думку мовця, нерозумний: *Шкода́ / Йу́ц'у / шо го́лу ма́йіш / ік бан'е́к / а ро́зуму ў ниї н'іц нима́ / ти́л'ко / ўік у це́йі р'ібо́йі ку́рки / ото́йі / шо ко́ло те́бе гребе́ / оти́ц'ко се лиши́ло.*

ГОЛОВА́ (ТВАРЬ, ЛИЦЕ́), ЇК (ІК) ДИТЙНІЧІЙ (ДИТИНЄ́ЧІЙ) КУЛАЧЬО́К – дуже мала (мале): *Так змарн'і́ў / шо лице́ ста́ло / ўік дити́н'іч’ії кулач’о́к; Мар'і́ка гет пода́ласе / твар' така́ / ўік дити́н'іч’ії кулач’о́к / ш’:е ни так / іґ би два па́л'ц'і покла́ў поздо́ўш / а два / ўпо́перек / н'іц нима́ / н'іч’о́ се ни лиши́ло ж:и́нки.*

ГОЛОВА́, ЇК (ІК) ГАРБУ́Ц (МАКІ́ТРЯ, СТУ́ПА) – про нерозумну людину: *Голова́ / ўік гарбу́ц / ни ду́майі / ота́к но́с'у ўіі́і ік ни зна́йу шо / а ўік би тро́хи поду́мала / то ч’о м’ін'і́ суда́ бу́ло ї́ти? / ни бу́ло ч’о.*

ГОЛОВА́, ЇК (ІК) ҐО́ВНЯ – дуже велика; нерозумна: *Ў не́йі воли́с нибога́то / тоне́н'киї фо́стик / а сего́н:е / ви́тко / шош питкла́ла пит фу́стку / мо́же / вели́к’і за́пл'ітки ўз'е́ла / ч’у́йіш / голова́ / ік ґо́ўн'а / а ўна ї́де така́ гоноро́ва / іґ би ни зна́ти шо / А м’ін'і́ се ўда́ло / йа тако́ш з неў се здиба́ла; Мойа́ голова́ ўже ста́ла така́ / ўік ґо́ўн'а / йа ї́йі про́с'у ду́маї / мої / ни забува́ї / ни ста́р'се / а ўна ни хо́ч’і / гра́йі сво́йім во́зом / таї шо ти зро́биш? / ни меш ўіі́і би́ти / з неў мус по до́брому.*

ГОЛОВА́, ЇК (ІК) КОЛІ́НО (ІК БУ́БОНЬ, МАКОГЙН) У КО́ГОС – *згруб.*, *ірон.*, хтось лисий: *Вин ш’і па́рубок / а́ле питстаркува́тиї / голова́*

таки́ гладе́н'ка / йік кол'і́но / де ц:е фа́йно? / Васили́ / тепе́рки мо́да така́ / за цисе́ ни пережива́йте / йік д'і́ўч'ін'і ўдайе́ц:е / то наї ідé.

ГОЛОВА́ ЙДЕ́ (ПИШЛА́) О́БЕРТОМ У КО́ГОС – про стан приголомшивості, розгубленості когось: *Йік смих уч'ўла / шо до виўти́рка ма́йі бу́ти зро́блене / то голова́ ў ме́не пишла́ о́бертом / йе́к це го́н:о се зроби́ти? / хто ч'уў*?

ГОЛОВА́ ЛУПА́Ї В КО́ГОС – комусь дошкуляє головний біль: *Голова́ лупа́йі / так / іґ би клеўц'а́ми биў / отак'і́ при́ступи рас на м'і́с'іц' му́с'ут бу́ти / ї вели́ке ш'е́с'т'і / йік ни тогди́ / коли́ весно́ван'і / ци с'іна́ / а рас бу́ло пе́рет' сами́ми с'в'е́тами / тогди́ б'іда́ / бо голова́ по́душки ни попуска́йіц:е.*

ГОЛОВА́ НА МІ́СЦИ В КО́ГОС – хтось розумний, завжди діє зважено: *Ікра́с у Лес'а́ голова́ на м'і́сци / це ў нас с тобо́ў уна́ де́коли кру́тиц:е ў дру́гиї бик / А йа х'іба́ за йіго́ го́лу каў*?

ГОЛОВА́ НИ БОЛЍТ ЗА ЩО́Ш – хтось не турбується, не переживає за щось: *Мене́ ни боли́т голова́ за ч'уж'і́ присадиби́ / ма́йу сво́йу / до́ста то́го / до́ста дос'т'і́с'ко / а за ч'уж'і наї ч'уж'і́ ду́майут*.

ГОЛОВА́ НИ ДУ́МАЇ В КО́ГОС – хтось, на думку мовця, діє нерозумно, не думаючи про наслідки: *Таї шо ти зро́биш / ік голова́ ни ду́майі / н'іц ни хо́ч'і ду́мати / на́в'іт' оти́ц'ко / шо за ни́хтем ч'о́рне*.

ГОЛОВА́ НИ НА ТТО, ШОБЍ ЛИШ ФУ́СТКУ ЗАВИВА́ТИ (КАПЕЛЮ́Х, КРИСА́НЮ, КА́ШКИТ, ШЄ́ПКУ НОСЍТИ) – *згруб.*, *ірон.*, голова для того, щоб нею думати: *Мої / ду́маї / д'і́ўко / голово́ў / та́же ўна на т:о́ / абе́с неў ду́мала / а ни лише́н' фу́стку завива́ла / ци йек ти соб'і́ гада́йіш?; У те́бе голова́ на шо? / абе́с лиш капел'у́х с ки́тицеў носи́ў? / ци ўна на т:о / шо́би хот' кри́шку ду́мати? / наї ни ўрас / а́ле у вели́кому ўна ма́йі зна́ти / шо́ тре́ба роби́ти / аби́ на до́бре вийі́шло / та ч'ос л'у́де но́с'ут йі́йі на ўйе́зах / ни лиш'е́йут у зап'і́ч'ку*.

ГОЛОВА́ ПУ́ХНЕ В КО́ГОС (КОМУ́С) – хтось має великий клопіт: *М'ін'і́ голова́ пу́хне / йік нагада́йу / шо́ мене́ ч'іка́йі / ў б'іду́ їду / вели́ку б'іду́*.

ГОЛОВА́ РОСКО́ЛЮЮЇЦЦЕ (РОЗВА́ЛЮЮЇЦЦЕ, РОСПАДА́ЇЦЦЕ) – те саме, що ГОЛОВА́ ЛУПА́Ї: *Ц'іхо́н'ко сид'і́т / бо мене́ страшно́ голова́ боли́т / ч'е́сто роско́л'уйіц:е / ід'і́т скаж'і́т ма́м'і наї принесе́ п'іґу́лку / бо йа ни го́н:а го́лу пидоїми́ти / а́ле ни ду́паїте так / пидоїма́йте но́ги*; *Голова́ ч'е́сто роспада́йіц:е / ви́тко / дош' бу́де*.

ГОЛОВА́ ЧЄ́МОС (ПУСТЇМ) НАБЇТА В КО́ГОС – *згруб.*, хтось щось робить бездумно: *Кажи́ м'ін'і́ ге́зде / ч'ем тво́йа голова́ наби́та? / клоч'ім? / ци / мо́же / ўна го́н:а хот' кри́шку ду́мати? / кажи́ / шо́ ў ниї?*

ГОЛО́ВА́ЧЬ, -я (-я́) – вид риби: *Та́то буў іми́ў тако́го головач'а́ / шо ма́ма з не́го студене́ц зварила / голова́ бу́ла / йік у тел'е́ти.*

ГОЛОВА́ ШУРУ́ПАЄ – те саме, що ГОЛОВА́ ВАРЇТ: *Йо / ў це́го голова́ шуру́пайі / до́бре вари́т / т:о / шо м'ін'і́ тре: годи́ну ду́мати / вин за м'іну́ту ска́же / вели́ким ч'олов'і́ком ста́не / згада́йіте мойе́ сло́во.*

ГОЛОВЕ́ШКА, -и – недогоріле обвуглене або тліюче поліно; те саме, що ГОЛО́ВНЯ: *Покла́ў оц:у́ головешку / наї т'л'і́йі / упи́ўноч'і загас'у́.*

ГОЛОВНЕ́ – ПОЧЄ́ТИ (ЗАЧЄ́ТИ; ПОЧІТО́К) – в успішній реалізації задуманого важливим є початок; головне – не обмежуватися розмовами про щось чи планами стосовно чогось, а починати працювати: *Іва́н'ч'іку / голоўне́ / поч'е́ти / а там уно́ пі́де / ни б'і́йсе / ікшо́ шо / то ма́ма помо́же.*

ГОЛО́ВНЯ, -і – обгоріле поліно: *Голо́ўн'а у возни́ци т'л'і́ла до ра́н'а.*

ГОЛОВО́В ДУ́МАТИ, А НЇ НОГА́МИ (А НЇ ОДНЇМ МІ́СЦЕМ, А НЇ НАЙ НИ КА́ЖУ, ЧЄМ) – діяти розумно, логічно: *Д'і́ўко / ч'ем ти ду́майіш? / ге? / головоў тре́ба ду́мати / а ни наї ни ка́жу / ч'ем / голово́ў / тогди́ ни меш ли́кт'і куса́ти; Коби́бито го́ден голово́ў ду́мати / а то ни ўрас так вихо́ди.*

ГОЛОВОСІ́КИ – тільки *мн.*, церк. – усічення голови Івана Хрестителя (11. IX). Згідно з віруванням, у цей день не можна їсти те, що має округлу форму (цибулю, капусту, яблуко та ін.), тому борщ у це свято бажано не варити: *До Головос'і́ки н'іхто́ капу́сту ни ш'ітку́йі / лиш пото́му; До́бре / шо́би на Головос'і́ки ниш у ру́ки ни бра́ти / ни руба́ї / а ўломи́ хл'і́ба / ік йіс зве́ч'іра ни ўкройі́ла / то об'і́йдес:е / ўломи́ соб'і.*

ГО́ЛУ ЗАКРУТЇТИ (ЗАТУМА́НИТИ) КОМУ́С – позбавити когось здатності діяти розсудливо: *Зач'е́ў роска́зувати про вели́к'і зари́пки / таї затума́ниў го́лу ч'олов'і́кови.*

ГО́ЛУ ЗАТУ́РКАТИ – позбавити здатності пам'ятати щось: *Вибач'е́ї / шо ни прийшла́ / д'і́ти го́лу зату́ркали / таї йа дни сво́йі забу́ла.*

ГО́ЛУ ЛОМЇТИ – 1) посилено думати, шукаючи вихід із скрутного становища: *Уже́ два дни го́лу ло́мн'у / ї ни зна́йу / йек так зроби́ти / аби́ на до́бре ви́йшло*; 2) *перен.*, мати статевий стосунок: *Каўт / шо ўна з ним го́лу ломи́ла / Пара́ / а хтос ви́д'іў / шо таке́ л'апоти́т? / хтос ви́с:аў с*

пáл'ц'а таї пускáйі мíжи л'ýде / та так хот' за кóго мош вíгадати / би Бох боронíў вид нáпасти; *Каўт / шо ўна с Кóц'ом гóлу ломíла / Мар'íка Вáс'кова казáла / шо Йілéна ўпов'íла / И:ї / а ўна шо? / с'в'íч'ку держ'éла? / помéнче слýхаїте пустóго / бабí ни мáйут робóти і бр'íхн'і зберáйут / а ви тотó принóсите тхáт'і / ўстидáлибестесе*.

ГÓЛУ СУШЍТИ (ШУШЍТИ) – посилено думати над розв'язанням якоїсь проблеми: *Шýшу гóлу / вíтки ўз'éти грóшиї / шóби с цеў стáїнеў р'ет дáти* / *блíжиц:е зимá / і шо тогдí*?

ГОЛОДÉЧЯ, -і – те саме, що ГОЛОДÉШНИК: *Йек ти гадáйіш? / тотá голодéч'а шош варíт / ци лиш хатáми хóди / мóже / хтос шош даст? / урáс прихóд'і / і то ікрáс тогдí / ік ми с'ідáйімо за стиў / ни скóрше / і ни пизн'íш:е / ни трéба дз͡игáрка / А ти би йім сказáла / шо складáїмосе ў спíўку / рас йа вар'ý / а рас ви принóсите ўже зр'іхтóване / И:ї / жертýйіш / а м'ін'í ни до тóго / йа роскáзуйу / їк'і йе безлíшн'і л'ýде / А шо йа порáд'у? / ни даї / то гр'іх / ік хтос прóси / принáд'уї? / і т:о зле / самá шýшу гóлу / шó íнче на ц:е скáжеш*?

ГОЛОДÉШНИК, -а – *згруб*., *знев*., людина, що, на думку мовця, занадто багато їсть, зокрема (як є нагода) за чужий рахунок: *Голодéшники прийшлí на вес'іл'é / то на стиў би буў ни доносíўсе / шó ни поклáдут / цис'í ў м'інýту зм'ітáйут / Бóже боронí / і ни ўстидáйуц:е / моï / та ік хóч'іте йíсти / ни квáптесе / ч'ікáїте / пóки дрýг'і зач'нýт / а ни так / шо гл'áба шош уз'éти / бо спéрет' тéбе ўхапíли / Йоï / л'ýбоч'ко / віжу / шо тоб'í н'і ў шо пишлó / голóн:а йіс прийшлá з вес'іл'á / А шо / н'і? / побýла до пóўниц'і / а потóму пишлá тхáт'і таї найíласе / ік мáйі бýти*.

ГОЛÓДНИЙ (ГОЛÓННИЙ) ЧЬОГÓС – хотіти отримати щось; дуже хотіти досягти чогось; ужив. здебільшого в заперечних конструкціях: *Йа ни голóдна тих фустóк / ад'í к'íл'ко мáйу* / *нашó м'ін'í ш':е*? / *алé ч'о так мáйі бýти*?

ГОЛÓДНИЙ (ГОЛÓННИЙ), ЇК (ІК) МÉЛНИКОВА (МÉННИКОВА) КÝРКА – зовсім не голодний: *Сам знáйіш / ік мéн:ик рóби ў млин'í / то ў нéго йе мукá / вин сам тáмки хóди муч'éниї / то ўже хто хто / а йігó кýрка мáйі шо з':íсти / дé ўна мóже бýти ни найíдена? / áле л'ýде жертýйут / тогó кáжут / голóн:иї / йік мéлникова кýрка / оц:é ти ў мéне зáрас такúї голóн:иї / так? / ци бес хот'íў ш'і шош покýш'іти*?

ГОЛОМШЍВИЙ – непоказний: *Е: / та вин ни такúї / ік йігó брат / брат дóста фáйниї / а цес голомшúвиї / Ч'олов'і́к йік ч'олов'і́к / н'іч'ó йімý ни бракýйі / нимá ў нéму н'ійéкого ґáн'ч'у / ни вúжу / а ви прис'к'і́пуйтесе.*

ГОЛÓННИЙ – голодний: *Мамó / йа такúї голóн:иї / йік пес*; *Такúї голóн:иї / шо вóўка бих з':іў / Зач'ікáї крúшку / зáрас меш йі́сти / áле мýс'у пидогр'і́ти / ў мéне ўс'éке йе / томó / шо ти л'ýбиш.*

ГОЛОСЍ, -úв – вибори: *Ї́демó на голосú / нáйко / когó на цеї рас вúберемо*? / *хóч'імо йек л'і́пше / а вихóди йек вихóди.*

ГÓЛОС, ІК (ЇК) С ПИВНЍЦІ (ІК С-ПИД ЗЕМНІ́) – ледь чутний, приглушений: *А то шо з вáми / шо гóлос такúї / ік с пиўнúц'і / іґ би с тóго бóку хтос шош казáў?; Нагáдуйу вáш'і словá / дóбре йістé казáли / шо йік л'удинá услабáйі / то гóлос стайé такúї / йік с пиўнúц'і / ним лиш йóйкатисе дóбре / на ц:е вин ш'і мáйі сúлу / ш'і се б'ізýйі / а на бúрше йігó ни стайé.*

ГОЛОТÝ РОБЍТИ – спричинювати незручності, тисняву, гамір; часто викор. з *не*: *Йа самá / ц'і́хо ў кýтику сúжу / і вам голотý ни рóбйу.*

ГÓЛУБЕЦ, -пця – 1) вид страви: *Зварúла ӡ͡звин гóлупц'іў / метé мáти на ц'ілúї тúжден' / ўни мут держ'éти / то ни писнé / шо з':іш / і зноў се хóч'і*; 2) *заст.*, голуб: *Дивúсе / ікúї роспúсаниї гóлубец прилет'і́ў / з неў прийшóў / ни сам* / *Та ўни ўрас прил'ітáйут / то дúк'і.*

ГОЛУБІ́НКА (ГУЛУБІ́НКА), -и – вид грибів: *Грибúў нимá / сам'і́ голуб'інкú / дес пóдес мóжно козар'á найтú* / *і ўс'о.*

ГÓЛУ ВЛОМЍТИ – падаючи, пошкодити шийні хребці: *Ни л'іс на ц:у грýшу / а йік л'і́зеш / то уваж'éї / абéс ни ўпаў і / Бóже борóни / гóлу ни ўломúў* / *ти ни вúдиш / іка́ ўна.*

ГÓЛУ ЗНÓСИ (ЗНÓСИТ) КОМÝС – хтось діє, на думку мовця, необдумано, не логічно; погано: *Ад'і́ / буў ч'олов'і́к йік ч'олов'і́к / а лéда вúпиў / таї йімý гóлу знóси / Йо / áле йік би лéда / то такé би ни витвор'éў / вид лéда цéго нимá* / *И:ї / та з ним ужé і вид лéда такé се стайé / йімý богáто ни тре:.*

ГОМЍВКА, -и – гомілка: *Гомиўкú бол'ýт / шó би т:о зробúти / áби лéкше стáло? / ге? / ни ч'ýла йіс / шó помогáйі? / Йа колúс бáб'і попéрек натерáла / х'ібá би тим? / ў мéне лишúлосе трóхи / то дóбре натéрти / а потóму тéплим замотáти / бáба на попéрек ш'і воўн'éнку нáнич' клáла / так / іґ би запер'і́зуваласе неў / і помогáло / таї ви соб'і́ такé зроб'і́т.*

ГО́НИР, -ору – честь, шана, повага: *За ц':у д'і́ўч'іну ў Т'у́дев'і Іва́н го́нир маў*; 2) пиха, бундючність: *Іке́ бу́ло н'ійе́ке / а тепе́р к'і́л'ко го́нору / на́в'іт' Сла́ваїсу пе́ршим ни ка́же / ч'іка́йі / абе́с сам сказа́ў*.

ГО́НИР (ГОНОРѝ) МА́ТИ – 1) мати почесті, бути в пошані: *За д'іти́ї ма́йімо гонори́ ў сел'і́*; 2) *ірон*., не мати шани: *Ма́йі таки́ї го́нир / аби́ Бох борони́ў вит тако́го / усти́т ми́жи л'у́де ви́йти*.

ГО́НИТ МОЧЕ́ТИ КОГО́С – хтось має цистит: *Пра́ла ў р'іц'і́ / таї ад'і́ го́нит моч'е́ти / тре́ба бу́ло ч'о́боти ўбра́ти / а ўна так / бо́са пишла́*.

ГОНОРѝВ ЖІДА́ТИ (ХОТІ́ТИ; ХОТІ́ТИ ГОНОРѝВ) – прагнути вивищитися над кимось; зазнати поваги, честі від людей: *Вин гонори́ў хот'і́ў / а т':і гонори́ ви́л'ізли бо́ком; Ми / Мару́н'ко / ни ж'іда́йімо вели́ких гонори́ў / ми ўдовол'н'е́їмосе тим / шо ма́йімо; Пара́н'а каза́ла / ну то тепе́р йа б'іду́йу / бо ку́па д'іти́ї / а́ле йік уни́ ви́ростут / отогди́ бу́де ку́па гонори́ў / ви́диш / уна́ рузу́мна / ни хот'і́ла зра́зу вели́ких гонори́ў / а ч'іка́ла сво́го ч'ісу́*.

ГОНОРО́ВИЙ – 1) пихатий: *Таки́ї іде́ гоноро́виї / шо забува́йі Сла́ваїсу каза́ти / йа тот'і́ гонори́ дес му́с'у поопт'і́сувати*; 2) гарно вдягнений: *Ўбра́ласе фа́їно / таї пишла́ / гоноро́ва / ви́тко / сама́ зна́ла / шо т:о її́і ду́же пасу́йі / бо здиба́лисе / йо шош се запита́ла / куда́ ї́деш ци йек днуйе́ш / а ўна зач'іна́йі м'ін'і́ роска́зувати / а́ле ле́дви се стри́муйі / шо́би йа ни пот'е́мила / ї́ка ўна ра́да / ка́же / шо ї́де т'і́тку видизна́ти / т:а ў Доли́н'і жийе́ / Йіле́ / шо́ тоб'і́ ту́тки се ни ўда́ло? / гаї признава́їсе / тоб'і́ зле / ік кому́с до́бре? / ци шо́ тебе́ ўкуси́ло? / ї́ка му́ха? / а́ле то / в'іде́ў / ни му́ха / а до́бриї бинд'е́к*; 3) шанований: *Ну / та то ў сел'і́ до́бриї ґазда́ / гоноро́виї ч'олов'і́к / шо каза́ти*? / *ко́ждиї цисе́ питве́рди*.

ГОНОРО́ВО – *присл*. за знач. ГОНОРО́ВИЙ: *Йа соб'і́ гоноро́во ўбра́ласе / таї пишла́ на прохи́т / наї ду́майут / шо м'ін'і́ ду́же до́бре*; *Ўни гоноро́во пишли́ на вес'іл'е́ / на са́баш пиўсо́тку да́ли / ч'ўйі́те*? / *пиўсо́тку*.

ГОП – *виг*., 1) звуконаслідування, яким супроводжується стрибок чи імітація його дорослим, який "забав'єї" дитину, тримаючи її в себе на колінах: *Гоп / гоп / гоп / ко́нику / ґел'о́п / ч'е́рез го́ри і доли́ни / захова́ўсе ў барабули́н'і / гоп / гоп / гоп / ко́нику / ґел'о́п*. Крім цієї гри-примовки, у Тюдові викор. і таку: *Іде́ / іде́ пан / пан / на ко́нику сам / сам / а за па́ном / хлоп / хлоп / на ко́нику гоп / гоп*; 2) ужив. як присудок за знач. ГО́ПАТИ: *Гоп / і пол'і́но се росколо́ло / одни́м ма́хом / гоп / і ўс'о*.

ГО́ПАТИ (ГО́ПНУТИ) – 1) стукати (стукнути) чимсь об щось: *Ни го́паї у тої бан'е́к / то ни бу́бон' / дно види́бйіш*; 2) *перен., згруб*., бити (вдарити): *Йо / цес мо́же хот' кого́ го́пнути / цес ни вибера́йі*.

ГО́ПАТИ (ГО́ПНУТИ) ЗА́ДНИЦЕВ (ЗА́ДНИЦУ) – *згруб*., сідати (сісти): *Йіґ були йего́ди / то йа наї́ма́ла робі́тникиў / а́ле рас і ба́ба пу́стиласе ї́ти ў горо́т / ну та наї ідé / соб'і́ ду́майу / поди́виц:е / йек дру́г'і ро́бйут / ци ни толо́ч'ут йего́ди / а ба́ба йік дес ішла́ / то ўбера́ла би́ту спин:и́цу / ну таї і суда́ так се ўбра́ла / спин:и́ц'а широ́ка / а ба́ба пишла́ ў горо́т / с'і́ла ў ниї у йего́ди / таї так бере́ / бо ни го́н:а прич'е́кненоў бу́ти / бере́ / а йік ви́брала ко́ло се́бе / то да́л'і ни ўстайе́ / шобі́ ўста́ти ї перейті́ да́л'і / уна́ змý'іласе / того́ го́пайі за́дницеў і так соб'і́ йі́де / пройі́халасе / ї зроби́ла таку́ сл'у́шку / ік на до́бриї крок / таї да́л'і зач'іна́йі бра́ти / а йа пишла́ кли́кати робі́тникиў йі́сти / ди́ўйусе / а йего́ди гет потома́ч'ін'і / і шо ти ска́жеш? / ни меш при ўс'іх свари́ти / йа се здéрж'іла / лиш смих сказа́ла / шо ї́д'іт припоч'е́н'те / бо ви се ўтруди́ли / ми сам'і́ ўс'о доберемо́ / і ш'і / пра́ўда / сказа́ла / шо шкода́ спин:и́ц'і / сокот'і́т / каў / ї́йі / шобі́ ўна ш'і би́рше се ни замасти́ла; Вас'у́ / ни го́паї за́дницеў буд'де́ / диви́се / де с'іда́йіш; Прийшла́ / го́пнула на ла́вицу сво́йу за́дницу таї сиди́т / а ў ме́не ку́тан'і / горо́т / де́ йа хо́ч'у блаву́ч'іти*?

ГОПТЍРЬКА, -и – зменш. від ГОПТЍРЯ: *Га́н'а ра́да / шо ни така́ по́ўна / ік йа / а́ле тикі́ і ўна тро́хи гопти́р'ка / за н'у тако́ш так ни ўсти́т сказа́ти / Мар'і́ / у вас фа́йна нев'і́стка / н'іч'о́ ї́йі ни браку́йі / а шо́ / ма́йі ходи́ти / йік остріва́? / абе́сте таке́ н'іко́му ни говори́ли / бо дру́г'і ска́ўт / шо ви су́дите ї о́змут вас у зу́би*.

ГОПТЍРЯ, -і – повна, міцної статури дівчина (жінка): *Ік цис'а́ гопти́р'а с'іда́йі / то ла́ўка гаш угина́йіц:е*.

ГОРА́ З ГОРО́В СЕ НИ СХО́ДИ, А ЧЬОЛОВІ́К С ЧЬОЛОВІ́КОМ СЕ ВЍДИ (МО́ЖЕ ЗИЙТЍСЕ; ЗДИБА́ТИСЕ ТА ІН.**)**: *Ми з Ну́сеў се ни ви́д'іли рокі́ рокен':і / а сего́л'іта ўзд'р'і́лисе / ледв'і́с'ки ї́йі пизна́ла / ка́же / шо ду́же слабува́ла / воўч'е́нку ма́ла / ўже с с'в'і́том прош':е́ласе / а́ле ї́кос Бох помі́х ви́йти з б'іди́ / а йа ўже ду́мала / шо ни ўзд'р'у́ йі́йі / То / Йіле́ / до́бре ї́кі́йс каза́ў / Гора́ з горо́ў се ни схо́ди / а л'у́де мо́жут зийти́се / а бува́йі ш':е ни так / жийу́т / а́ле ни ви́д'уц:е ї так витхо́д'і / а́ле ц:е ўже и́нче*.

ГОРА́ С ПЛЕЧЬ УПА́ЛА (СПА́ЛА, СКОТѝЛАСЕ; ЇК (ІҐ) БИ ГОРА́ СКОТѝЛАСЕ (ЗВАЛѝЛАСЕ) С ПЛЕЧЬ (С ПЛЕЧЄ́Й)) – відпали турботи, клопоти, які пригнічували когось: *Го́споди / та м’ін'ї́ тепе́рен'ки / іґ би гора́ с плеч’ скоти́ласе / до́бре / шо ўни́ верну́лисе с с΄в’іти́ў таї забра́ли д΄іти́ї*; *Хло́пец верну́ўсе живи́ї здоро́виї / і м’ін'ї́ гора́ с плеч’ спа́ла*; *Сего́н:е ви́орали / і м’ін'ї́ та́к’ік би гора́ скоти́ласе с плеч’*.

ГОРБА́ТИЙ, -ого – *субст.*, горбань: *Ўна горба́та / Бо́же борони́ / витколи́ ўроди́ласе / на пидги́рку ко́ло ба́би жийе́*.

ГОРБА́ТИТИСЕ – 1) сутулитися: *Мої / та́же с'ет' ри́ўно / ни горба́т'се / бо меш таки́ї ходи́ти / йік стари́ї Уну́фр'ії*; 2) тяжко працювати: *Горба́тимосе на це́му горо́д'і ўсе жит'е́ / а шо ви́димо? / оц:у́ лиш скалу́ / би́рше н'іч’о́ / ад'ї́ йек уна́ се здоїма́йі і ўс'о засло́н'уйі*.

ГО́РБАТКА, -и – вид плахти: *У нас у Т΄у́дев’і би́рше носи́ли за́паску ї о́пинку / а́н΄іш го́рбатку / йа про н'у лиш ч’у́ла / би́рше н'іч’о́ ни скаў; Гаї див’ї́ц:е / оц:е́ го́рбатка / на циї зни́мц'і ви́тко*.

ГОРЄ́НИ, - є́н – мешканці гір: *Гор΄е́ни ўм’ї́йут роби́ти / а́ле і ўм’ї́йут се набува́ти*; *Ми гор'е́ни / бо жийімо́ ў го́рах / а с куч’:іки́ў гор'е́ни? / ци о́змемо тот'ї́ се́ла / шо за ни́ми*.

ГОРЄ́ЧІЙ, ЇК (ІК) ГРАНЬ – дуже гарячий: *Дити́на гор'е́ч’а / йік гран' / ану́ посмотри́ ч’оло́ / мо́жеш губа́ми / ота́к*.

ГОРЄ́ЧЬКА, -и – підвищена температура тіла: *Гор΄е́ч’ка ў не́йі ужé дв’і нед΄ї́ли / шо́ / ве́реч’ки / бу́де? / йек би це́му зара́дити*? / *Ік мете́ ш’:е ч’іка́ти / то се доч’іка́йіте / бо́рзо до до́хтор'а*.

ГОРЄ́ЧЬКА ТРИМА́Ї (ТРИМА́ЇЦЦЕ, ДЕ́РЖИЦЦЕ) – те саме, що ГОРЄ́ЧЬКУ МА́ТИ: *Гор'е́ч’ка ўже три дни трима́йі / то ґри́па / бо шо и́нче*?

ГОРЄ́ЧЬКУ МА́ТИ – мати високу температуру тіла або ту, яка трохи вища від нормальної: *Ма́йу тро́хи гор΄е́ч’ку / а́ле му́с΄у їти на робо́ту*; *Ма́йі гор'е́ч’ку / бо ўч’е́ра забога́то мок у вод'ї́*.

ГОРЄ́ЧЯ КРОВ – про запальну людину: *То гор΄е́ча кро́ў / гл΄а́ба шош сказа́ти / зра́зу зач’іна́йі питска́кувати*.

ГОРѝДЕЦ, -я – квітник: *У гори́ц:и ї нев’істки́ / ї ґорд'ї́н'і росте́ / ї хаўкала́ / а маї да́л΄і / ко́ло йіблино́к / Йіле́нка ру́ж’і посади́ла*.

ГО́РИ ЗРУ́ШИТИ – зробити дуже (надзвичайно) багато: *Ти зна́йіш / шо ми с тобо́ў го́д΄н΄і го́ри зру́шити / лиш би здоро́ўйі.*

ГОРЍТ КОМУ́С – про швидке, термінове виконання чогось: *М’ін'і́ ни гори́т / вид:асте́ / ік мете́ ма́ти; Та то гори́т / ужé мус коси́ти / л'у́де ўже пиў П’і́тривого ґрун'а́ скоси́ли ĭ с'іна́ поробили.*

ГОРЍТ УСЬÓ (РОБÓТА) В РУКА́Х (ПИД РУКА́МИ) – про здатність когось швидко і якісно виконувати якусь роботу: *У тóйі д'і́ўки ўс΄о гори́т пид рука́ми / фа́ĭна бу́де кому́с нев’і́стка / ни т:о / шо и́н΄ч’і.*

ГОРІ́ – *присл.*, далі в гори від Тюдова (в горах): *Пишóў гор'і́ / і та́мки наĭшóў соб’і́ жи́нку / з Рости́к ци ви́тки*; *Водá ў р΄іц΄і́ / ĭік ч’ер / ви́тко / гор΄і́ дош’:і бу́ли*; *Никóл'ц'о гор'і́ / ш’і цес ти́ждени'.*

ГОРІ́ВКА, -и – горілка: *Оĭ гор'і́ўко с кук’іл'у́ / ĭек ĭа тебé фа́ĭно пи́у / геĭ / гул'а́ĭу ĭа / ĭа за тéбе ср'і́бло злóто / а ти менé у болóто / геĭ / гул'а́ĭу ĭа; Усу́ б’іду́ гор'і́ўка рóби / уна́ ч’олов’і́ка ни́ш’:і.*

ГОРІ́ВКОВ РОТ ПОЛОКА́ТИ (ПОЛОКА́ТИ ГОРІ́ВКОВ РОТ) – *жарт.*, *ірон.*, споживати горілку: *М’і́с'о сегóн:е н'іĭéкиĭ / дé вин / сара́ку / мих до цéр'кви пити́? / ў нéго ўч’éра бу́ло Пу́ш’:ін'і / му́с'іў гор'і́ўкоў рот полока́ти / Йо / шóби скорóми ни лиши́лосе / ду́же стера́ўсе / Ви́дите / ви жерту́ĭіте / а вин хот'і́ў / ĭек л'і́пше / поду́маў / шо гов’і́н'і захóди / ма́либесте ĭігó пофали́ти / а ви с'м’іĭітéсе / Л'óн'у / та хто би с цéго с'м’іĭéўсе? / н'і / гр'іх буў би / страшни́ĭ гр'іх / де такé роби́ти? Йоĭ / та де вин пи́е? / вин лиш дéколи гор'і́ўкоў полóч’і рот / ік зу́би бол'у́т / а так / то ў рот ни берé / А зу́би ў нéго ік’іс пус'т'і́ / ўрас бол'у́т.*

ГОРІВЧЄ́НА, -и – *емоц. забарвл.*, горілка: *Це тики́ пра́ўда / Никола́ĭ пишóў поперека́ми / шоби́ скóрше гор'іўч’éну тха́т'і принéсти / і шо гада́ĭіш? / хот' і пи́ений / а́ле так кóло груди́ĭ тули́ў фл'éшку / ĭік дити́ну / шоби́ борóн' Бóже / ĭіĭі́ ни ўби́ти / ўже нидохóд'іч’і до Бур'éч’:іних / зашпóтаўсе / а́ле ви́тко бу́ло / шо стера́ўсе так упа́сти / шоби́ тотó добрó ни пошкóдилосе / Кали́на ĭшла́ з:а́ду / хот'і́ла ĭіму́ помóч’і́ ўста́ти / а́ле вин му́с'іў спершу́ подиви́тисе / ци фл'éшка се ни ўби́ла / а ĭік узд'р'і́ў / шо ц'іла́ / то ч’ут' ĭіĭі́ ни опцулува́ў.*

ГОРІВЧЄ́НИЙ (ГОРІ́ВЧІНИЙ) – горілчаний: *Цес пага́р' гор΄іўч’éниĭ / ни сип ў нéго вóду*; *Ву́ĭко ди́хаĭі гор'і́ўч’іним / таки́м л'у́тим / шо м’ін'і́ рега́ти се хóч’і / де ĭа кóло нéго гóн:а сид'і́ти*?

ГОРІЧЄ́ – *незм.*, гаряче; спекотно: *М’ін'і́ гор'іч’é / утворико двéр'і / наĭ трóхи вóздуху на́ĭде; За́рас ни ĭди надви́р / там гор'іч’é.*

ГОРІЧЄ́ СЕ РÓБИ (СЕ ЗРОБЍЛО) КОМУ́С – хтось почувається дуже погано; когось кидає в жар: *Ви́дите / ки́л'ко рóкиў проĭшлó / а ĭа ĭік*

за ц:е нагада́йу / то м’ін'і́ гор'іч’é се рóби / абó гаш морóс ідé попи́т шкíру.

ГО́РІЧЬ, -і – спека: *Йої / ул'і́т'і бу́ла страшна́ гóр'іч’ / д'і́ти приб’іга́ли знадвóру ĭ гра́лисе оту́тки на пидлóз'і / ў циĭ ба́биниĭ ха́т'і / де холодóк держ’éўсе; Надвор'і́ такá гóр'іч’ / іка́ бу́ла ў сóрок пéршим рóц'і; А́л:е пали́т / гóр΄іч’ / отака́ ў сóрок пéршим бу́ла / йа памн'іта́йу*.

ГОРІЧЬКУВА́ТИ – гарячкувати: *Лишéн' ц'і́хо / ни гор'іч’ку́їте / абéсте при слабóму ни йóікалисе / бо ги́рше йиму́ зрóбите / Бóже борони́ пла́кати / фаĭно говор'і́т з ним / та́к’ік з здорóвим / мóжете шош весéле росказа́ти / бо йісте приĭшли́ пит:ри́мати йигó*.

ГОРІЧЬКУВА́ТИЙ – гарячкуватий, неврівноважений, запальний: *Ви́дите / двóйі д'іти́ĭ / а гет и́нчу ма́йут нату́ру / ста́ршиĭ розва́жливиĭ / йік ґаздá / а цес гор'іч’кува́тиĭ / ў нéго ўсе ма́хом / ци дóбре / ци ни ду́же / тоĭ доклáдно ме ўс'о роби́ти / а цес поробúў / а йік ни ви́ходи / ки́нуў таĭ пишóў ч’ігóс дру́гого шука́ти / уздритé / так потóму мут ґаздува́ти / а йік шош тóму мéнчому сказа́ти / такé / шо йиму́ се ни ўдайé / о: / ни ра́д'і метé / шо зач’іпи́ли / То Йілач’éха такá бу́ла / йіх ба́ба / ти оц:é ка́жеш / а йа розга́дуйу / ў кóго вин уда́ўсе / ч’éста Йілач’éха; Ни гн'і́ваĭсе / Паз'у́ / а́ле т'в’ій ч’олов’і́к гор'іч’кува́тиĭ / дéколи гаш на́рваниĭ / лéд'а шош ска́жеш ни так / йек би йиму́ се ўдава́ло / вин ч’ірвон'і́йі ĭ зач’іна́йі бумборос'і́ти / ни зна́йу / йек ти з ним ра́ду дайéш? / н'іч’ó ни каў / ґаздá / а́ле оц:é йе / Це ни наĭги́ршиĭ ґан'ч’ / а гор'іч’ку́йі / бо бога́то рóбиц:е тóго / шо ни ма́ло би се роби́ти / тотó йигó нерву́йі*.

ГОРІ́ШНИЙ – верхній, гірський: *Ў тих гор΄і́шних сéлах пшени́ц΄а ни ростé / Е: / то ни лиш пшени́ц'а / то бога́то ч’ігó*.

ГОРІ́ШШІ, -я – територія Верховинського району, гірських сіл Косівського району Івано-Франківської області, Буковини; тих сіл, що розташовані вище за Тюдовом, “горі”: *Шо наш д'éд'а наробúўсе гор'іш’:а́ми / йої / ни гóден бих і за ден' розказа́ти / іґ би тотó ўс'о зибра́ти / шо вин гости́ў / то ни зна́йу / такé х’іба́ лиш у к’і́н'і ўздри́ш; То гор'і́ш’:і / та́меч’ки нима́ такóйі земн'і́ / йік у нас / та́мки смерéки / гóри / тогó так і се назива́йі; Ви́тки хлóпец? / З гор'і́ш’:а / тóч’но ни зна́йу / в’ідéў / с Проб’і́ни*.

ГО́РНІ, -є́ти – те саме, що ГО́РШІ: *Дити́на виджи́ла / кóждиĭ ден' ра́но і ўвéч’ір пйе гóрн'і молокá ш:умкóм / ўже ц'в’іт диста́ла*.

ГОРО́В СТОЄ́ТИ (СТА́ТИ) – захищати когось, щось усіма силами: *Та то наш Іва́н'ч'ік / ми за не́го горо́ў ста́немо*; *Уни́ за з'е́тем горо́ў стойу́т / Ну бо то йе за ким*.

ГОРОДЙТИ – *знев*., говорити нісенітниці, дурниці: *Таке́ горо́ди / шо ни зду́маў би / н´ійе́кого р´іду́ ни го́ден найти́*.

ГОРОДЙТИ ВСЄ́КЕ (ВСЄ́КОЇ) – розповідати щось, логічно не вмотивоване чи неправдоподібне: *Горо́ди тако́йі ўс´е́койі / шо ни ў плит / ни ў ворота́ / н'іч'о́ ку́пи ни де́ржиц:е / гуде́ / йік ото́т млин / Та з млина́ вели́ка ко́рис'т' / а с тако́йі говор'і́нки / шо*.

ГОРОХОВЙНІ, -я – стебла гороху: *Ў нас ма́ло кладу́т горо́ху / того́ горохови́н'а нима́ бога́то / х'іба́ на цапа́р´ коро́в'і*.

ГОРО́ШКИ, -ив – цукерки, які за формою нагадують горох: *Шо тоб'і́ да́ти / хло́пч'іку / горо́шкиў ?/ а ти гро́ш'і ма́йіш? / ану́ / к'і́л'ко*?

ГО́РШІ, -є́ти – чашка, кухоль: *На об'і́д'і за ўме́рших дава́ли колач'і́ ї горш'е́та*; *Ге́нде на печ'е́ йе ўс'е́к'і горш'е́та / бери́ / їке хоч'*.

ГО́РШІТКО (ГО́РНІТКО), -а – *зменш.-пестл.* до ГО́РШІ (ГО́РНІ): *До́бре / шо́би дити́на пи́ла ко́ждого дн´а го́рш'ітко молоч'ка́ с шумко́м / тогди́ бу́де ч'ірвоне́н´ка*; *Ад'і́ їке го́рш'ітко / поди́бне на зба́н'ч'ік / бо ма́йі дзу́пч'ік / Йої / та йа тако́го ш'і ни ви́д'іла / де йісте́ таке́ фа́йне купи́ли*?

ГОРШЬО́К, -шька́ – 1) горщик: *Цес горш'о́к на го́лопц'і до́брий*; 2) каструля: *Но́ц'у / йа барабу́л' ужé налупи́ла / ў котри́й горш'о́к пристаўйе́ти? / Бери́ / шо ви́диш / ге́нде си́на кастру́л'а / ў н'у клади́*; 3) загалом, те, у чому щось варять: *Іди́ виц:и / Ва́с'ку / ни тре́ба м'ін'і́ у горш'ка́х клен'кот'і́ти / сама́ ўс´о зро́бйу / с'іда́ї ота́мки на ла́вицу і жди*.

ГОСПОДА́РИТИ – господарювати: *Лиши́ли хло́пцеви фа́йну господа́р´ку / лиш н´іўро́ку / йе де господа́рити / де розверну́тисе*.

ГОСПОДА́РНИЙ – хазяйновитий; який дбає про господарство і вміє примножувати його: *То господа́рний ч'олов'і́к / ґаздиўски́й / то ни пус'т'е́к / шо лиш хо́ди гала́с'в'іта / цес дбайли́вий*.

ГОСПОДА́РЬКА, -и – господарство: *Ма́йу пйет´ кури́й / кузу́ / пса ко́ло ха́ти / оц:е́ ўс´а́ господа́р´ка / на мойі́ ру́ки до́ста / Ну та ви бога́ч'ка / ма́йіте мо́цне ґаздиўстdо́ / куда́ би́рше*?

ГО́СПОДЕЧЬКУ (ГО́СПОДЕНЬКУ), НИ ВИДБЕРЙ В НАС (У НАС ТА ІН.) РО́ЗУМ – Господи (Боже), бережи нас (їх та ін.) від лиха, дай нам (їм та ін.) сили діяти: *Го́сподеч'ку / ни видбери́ ў них ро́зум / зроби́ так / шо́би ўни дба́ли за на́рит; Го́споден'ку ми́лий та л'у́бий / ни видбери́ ў*

цих л'удйі́ ро́зум / поможи́ йім / шоби́ ўни ни шука́ли ле́хкого хл'і́ба / ўбережи́ йіх вид на́пасти ї л'уцко́йі за́здрости / Ви́тки ви зна́йіте / шо то ўни зроби́ли / та́же ўноч'е́ в'і́тер буў / И:ї / йік с тобо́ў говори́ти / то л'і́пше наї ни ка́жу / шо.

ГО́СПОДИ (ГО́СПОДЕЧЬКУ), ДАЙ КО́ЖДОМУ РО́ЗУМ – про важливість у житті кожної людини розумно діяти: *Го́сподеч'ку / даї ко́ждому ро́зум / мо́же / тогді́ ни бу́де ти́л'ко б'і́диў / ни мут ги́нути молод'і́ хло́пц'і / Го́споди / поможи́ нам / охорони́ вид на́пасти.*

ГОСТЕ́Ц, -ця – "корчі", спазми м'язів; артрит: *Госте́ц / то страшна́ пас'ку́дна сла́б'іс'т' / би Бох борони́ў ко́ждого / Феди́ху ге́зде / йік імі́ли корч'і́ / то так йо́їкаласе / йік мала́ дити́на; Дохто́р'і сказа́ли / шо тре́ба се л'ікува́ти / то госте́ц / Насту́ / вин так се ни попуска́йі.*

ГОСТЍТИ – успішно чи неуспішно завершити якусь справу: *Ну / роска́зуйте / йек ви гости́ли / ци до́бре прода́ли коро́ву*?; *Так гости́ли / шо н'іч'о́ ни купи́ли ї лиши́лисе бес коп'і́ки; Т'е́шко напере́т сказа́ти / йек меш гости́ти / оде́н Бох тото́ зна́йі.*

ГОСТЍТИ (ПОГО́СТИТИ), ЇК (ІК) ПЕС У СЛЍВАХ – *згруб.*, не досягти бажаного; погано гостити: *То йек йіс гости́ў / л'у́пчку? / фа́їно? / ци йік пес у сли́вах? / каза́ла тоб'і́ / ни їди сего́н:е н'іку́да / а́ле де ти хоч' слу́хати? / гра́йіш сво́йім во́зом / таї ма́йіш.*

ГОСТІ́Т ЗДОРО́ВІ – одна із форм прощання, коли тому, хто прощається (відправляючись у далеку дорогу чи збираючись вирішувати якусь важливу справу та ін.), хтось бажає успіху: *Ну то гаї / Іва́нку / йа ўже їду / бу́т'те здоро́в'і / Гос'т'і́т здоро́в'і / йік мете́ верта́тисе / поверн'і́т / таї ви́пиймо по пага́рч'ікови вин'ц'а́; Даї Бо́же / Насту́ / Гос'т'і́т здоро́в'і / вуї́ку / ни бар'і́ц:е / бо ўже пора́ на ко́л'ійу / ш'ісли́во вам.*

ГРАБА́СТАТИ – привласнювати щось, різними способами примножуючи своє добро: *Вин наўч'е́ўсе граба́стати лиш пит се́бе / мо́же / би і дл'а л'удйі́ хот' тро́хи вартува́ло би помоч'і́?*

ГРАБЍНІ, -я – 1) сукупність дерев граба: *По́вит доро́ги ма́тка насади́ла граби́н'а / ви́росте плит / таї порохи́ ни мут тха́т'і лет'і́ти*; 2) гілля цього дерева: *То ї граби́н'ім зама́йуйут ха́ту.*

ГРАДИВНЍК, -а́ – згідно з віруванням, людина, що "відвертає" град; "мольфарь": *Градиўники́ ни ў Т'у́дев'і / а да́л'і / гор'і́ / там / ка́жут / йе так'і́ л'у́де / а́ле йа ў таке́ ни в'і́р'у; Д'і́до роска́зуваў / шо рас до не́го*

прийшóў буў одúн ч'олов'ı́к / вин дес з Буковúни / з гор'ı́ш':а / то шо ти дýмайіш? / зач'éло грим'ı́ти / áле дýже / пишóў дош' / а тот вúб'іх надвúр і зач'éў рукáми розмáхувати / шош бумборос'ı́ти / д'ı́до потóму се запитáў у нéго / шо вин робúў? / а тот сказáў / шо видвертáў тýч'і / ни знáйу / ч'ем ус'ó се с'к'ін'ч'éло / бо дош' сам вит сéбе перестайé / áле бúрше такóго д'ı́до н'ікóли ў жит'ý ни вúд'іў / хот' вин маў ужé деўйідис'éт' рóкиў / одúн рас оц:é бýло / мóже / за отакúх л'удúй / йік тот ч'олов'ı́к / кáжут градиўнúк / áле каў тоб'ı́ гéзде / шо йа с тóго с'м'ійýсе / таї д'ı́дови бýло вéсело / йік вин оц:é роскáзуваў.

ГРА́НЬ, -и – 1) розжарені вуглини: *Йе гран' / наберú ў зал'ı́ско таї фрасýї*; 2) одна з таких вуглин: *Ік кладéш у грýбу пол'ı́но / дивúсе / абú гран' ни ўпáла на пидлóгу / бо з малóго мóже зач'éтисе велúке.*

ГРА́ТИ (ПОКА́ЗУВАТИ) ВА́РІЯ́ТА – прикидатися дурником: *Мúтро дýмайі / шо хтос дурнúй / а вин розýмний / уз'éў з оборóга с'іч'кáрн'у / таї грáйі вар'ійáта / рóби крýгл'і óч'і / так / ігбú з нéба ўпаў / н'іч'ó ни ч'уў і ни знáйі / шó з нéго хóч'ут / а шо хóч'ут? / ч'олов'ı́ч'і / покладú на м'ı́сце т:о / шо йіс уз'éў / ни перевертáї óч'і.*

ГРА́ТИ СВО́ЇМ ВО́ЗОМ – діяти так, як вважаєш за потрібне, не рахуючись із думкою (порадами) інших: *Ік меш і дáл'і грáти свóйім вóзом / то ни рас такé меш гостúти / ни рас; Граї свóйім вóзом / граї / уздримó / шо с тóго вúйде / до ч'óго доїгрáйіс:е / то нидóўго ч'ікáти.*

ГРЕБЕЛЬКЍ, -ьóк – *зменш.-пестл.* до ГРЕБЛІ́: *Дýже лéхк'і гребел'кú / нáв'іт' дитúна мóже нúми ўч'éтисе полúх обертáти.*

ГРЕБИВНО́, -á – держак грабель: *Мóжеш громáдити / áле помáло / абéс ни ўломúла гребиўнó / бо ц:е од'н'ı́ гребл'ı́.*

ГРЕ́БІНЬ[1]**,** -еня – назва частини Сокільського хребта: *У Гребенú сегóроку кúнулисе грибú / л'ýде кошел'áми нóс'ут.*

ГРЕ́БІНЬ[2]**,** -еня – 1) пристрій для збирання "афин" (чорниць): *То зрáзу вúтко / шо áфини грéбенем / а ни рукáми брáн'і*; 2) пристрій для чесання вовни: *Грéбенем ч'істрáйут вóўну / бо йек інáкше*?

ГРЕБЛІ́, -éль – граблі: *Гребл'ı́ ни дýже дóбр'і / к'іл'кóх зубúў нимá.*

ГРЄ́НУТИСЕ (ГРЍМНУТИСЕ) – вдаритися: *Так грúмнуласе ў од'в'ı́рок ч'олóм / шо гаш ў оч'éх с'в'іч'кú се зас'в'ітúли*; *Нéсла пúшву / ї ни вúд'іла дóбре / кудá їду / таї гр'éнуласе.*

ГРЄ́ТКА, -и – грядка: *Гр'ітку́ ўже повиробйéли / ч'ікáйімо / наї трóхи стр'éхне / тогдú мéц:е с'ı́йіти / на оцúї мóрква бýде.*

ГРИЗО́ТА, -и – клопіт, жура: *Ма́йу гризо́ту / ма́му ўз′е́ли ў шпита́л′*; *Гризо́та сама́ ни хо́ди.*

ГРИЗЬНЯ, -і́ – сварки: *Мі́жи ні́ми ў ха́т′і така́ гриз′н′а́ / шо во́рогови би ни пож'ідау́*; *Гриз'н'а́ добро́м се ни с'к'ін'ч'е́йі / абе́сте зна́ли*.

ГРИМ, -о́му – грім: *Йік уч'у́йіш пе́ршиї грим / ік пе́ршиї рас у ро́ц'і грими́т / то тре́ба борзе́н'ко ўз'е́ти ка́м'ін' і себе́ ним поко́ўтати по голов'і́ / шо́би ўна бу́ла ду́ж'а і ц'ілі́ї рик ни бол'і́ла; Тре́ба сокоти́тисе / бо грим мо́же ўби́ти / Бабо́ / то бли́скаўка бйе / а ни́ грим*.

ГРИМІ́ТИ, ЇК (ІК) ДІ́ТТЬО (ІК НАЙ НИ КА́ЖУ, ХТО) – дуже грюкати: *Котрі́ї з вас там грими́т / ік д'і́т':о? / котрі́ї ни го́ден се ўтихомі́рити? / котрі́ї се же́ни? / ге? / див'і́ц:е / бо йік уста́ну / то мете́ м'ін'і́ / йік ц'ізо́рики*.

ГРЍМНУЛО КОГО́С – явище, подія, те, що негативно вплинули на когось: *Йої / шо йа пережи́ла / печ'і́нка бу́ла спу́хла / гри́мнуло мене́ до́бре / фист гри́мнуло / гет бу́ла зн'ійе́ч'іласе / бо то сла́б'іс'т' / а́ле то коли́с і н'ійе́ч'ітисе тре́ба / йа так ді́ўйусе / шо л'у́де де́ржуц:е дес і з де́с'іт' ро́киў / а пото́му м'ін'е́йуц:е / ік зач'іна́йут се ста́р'іти / то йе на ц:е прич'е́ни.*

ГРИП, -иба́ – гриб: *Кин' пусте́ / то ни тої грип / то гад'е́к / де т:о до́бре?/ Ву́їно / вин йіго́ ко́ло гнойі́ўки наїшо́ў.*

ГРИП, -о́бу – могила, труна: *Покла́ли ў грип / а да́л'і ти ўс'о ви́д'іла / шо тото́ роска́зувати*?; *Іва́ниха ўс'о виписа́ла д'і́тем / ка́же / шо ни хо́ч'і / а́би ўни ч'іка́ли / коли́ йійі́ ни ста́не / коли́ покла́дут у грип / наї тепе́р зач'іна́йут ґаздува́ти / У не́йі д'і́ти ду́же до́бр'і / йої / де ўни це́го ч'іка́йут? / То пра́ўда / д'і́ти страшно́ за неў / а́ле так каза́ла / ви́тко / того́ / шо при Пара́с'ц'і / шо́би ї та так зроби́ла / бо ўна скупи́ц:е / на́в'іт' сво́йім д'і́тем н'іч'о́ ни дайе́ / Ви́тко / гада́йі с собо́ў уз'е́ти*.

ГРИП ЗРОБЍТИ КОМУ́С – погроза побити чи вбити когось: *Та вин так пу́ж'іў / каза́ў Ко́ц'ови / Йа тоб'і́ грип зро́бйу / ік ш'і рас узд'р'у́ / шо ти при д'і́тех блуства́ гово́риш / пу́ж'іў так*.

ГРЍСТИ – 1) постійно дорікати комусь, лаяти когось: *Ік меш так мене́ гри́сти / то ли́шис:е сам / ти це́го хо́ч'іш*?; 2) непокоїти, хвилювати: *Мене́ гризе́ / шо даўно́ п'іс'ма́ ни бу́ло / йек там уни́ ма́йуц:е*?

ГРЍСТИ (Ї́СТИ, ДОЇДА́ТИ, ПИЛЍТИ, СКРЕГОТІ́ТИ, СКРЕГОТА́ТИ), ІК (ТРА́ЦКА) ПИЛА́ – дошкуляти комусь постійними зауваженнями, докорами: *Ко́ждиї Бо́жиї ден' цис'а́ ба́ба гризе́ мене́ / пи́ли*

/ ік трáцка пилá / ік тот'í́ пíли / шо на докý бýли; Йо / то йе так'í́ пас'кýди / шо наколи́ óч'і пролýпйуйут / зач'інáйут грúсти ч'олов'íка / пóйідом йí́сти / ік пилá / отáк пíли / пíли / таї допúли / бигмé / то так бýде / вин лиш гéпнец:е / йік упúлене пол'íно / і фéртик / буў ч'олов'íк / і нимá / і ч'éрес шо? / ч'éрес д'íч':у хáўку.

ГРЍСТИ КУЛАКЍ – 1) бути у відчаї: *А тепéрки гризýт кулакú / лúкт'і кусáйут / а де ви / л'ýпч'іки л'ýб'і / рáн'че бýли? / шó вáш'і гóлови рáн'че дýмали*?; 2) дуже сердитися: *Буў такúї л'ýтиї / шо гаш кулакú грис*.

ГРЍСТИСЕ – 1) переживати: *Д'éдику / ни гриз'íц:е / мáм'і ўже лéкше*; 2) жити в постійних докорах, звинуваченнях, сварках: *Де ў них мóже бýти дóбре жит'é / йік унú за кóжде пустé гризýц:е ї ни попускáйут однó óдному*? / *отúц'ко ни хóч'ут попустúти*.

ГРІ́НКА, -и – скибка (здеб. про хліб): *Урубáї дв'і грíн'ц'і хл'íба / ї солонúни кавáлок óзмемо с собóў дгóр'і.*

ГРІ́ТИ – кип'ятити (про молоко): *Поклáла гр'íти молокó / хóч'у гýс'л'інки насúпати / а полýн'íшне наї бýде на сметáну*.

ГРІ́ТИ ДІ́ДА – назва обрядодії у "Великонну середу": *Вид Беч'ковóйі нед'íл'і до Велúкодн'а богáто робóти / до середú мус ус'ó понадв'íр'у позам'ітáти / пович'éс'т'увати / аў сéреду ўвéч'ір кладýт ватрú / пал'ýт тотó с'м'íт'é / шо назберáлосе / ўно горúт / а ўс'і кр'іч'éйут / Гр'íїте д'íда / дáїте хл'íба / гр'íїте бáбу / дáїте лáбу / кр'іч'éйут дóти / дóки вáтра ни вúгори / а потóму тої пóпиў роскидáйут по горóд'і*.

ГРІ́ТИ (ВИГРІВА́ТИ, ВИТЕРА́ТИ) ЛА́ВИЦІ – *знев*., занадто довго сидіти: *Ід'íм тхáт'і / нимá ч'о гр'íти ч'уж'í лáвиц'і; Н'іхтó ни берé ў дáнец / таї мýс'ут вигр'івáти лáвиц'і / понакривáли спин:иц'áми / таї гр'íйут / Йо / шобú т':і ни застудúлисе; Ц':а йік с'íла / то лáвиц'а ни лиш нагр'íласе / áле ї зач'éла шкрум'íти / Ну то вúтко / шо фáїно гр'íла*.

ГРІ́ТИСЕ, ЇК (ІК) КО́ЛО КОЗЍ – *íрон*., мерзнути: *То студéна хач':éна / ў ниї меш гр'íтисе / йік кóло козú / ўзим'í ни достáч'іш дроў*.

ГРІХ БИ БУВ (БУ́ЛО) ШОШ КАЗА́ТИ – хтось (щось) заслуговує похвали, доброго слова; хто-небудь характеризується позитивними рисами, які виділяють його з-між інших: *За ц:у д'íўч'іну гр'іх би бýло шош казáти / ч'éсна ї робúтна дитúна; Мáйімо хл'íп і до хл'íба / гр'іх би бýло шош казáти / на шош нар'ікáти / даї Бóже / би ї надáл'і так.*

ГРІХЍ ВИДБУВА́ТИ (ВИДБУ́ТИ) – страждати через те, що грішний: *Ко́ждиї видбува́йі свойі́ гр'іхи́ / ко́ждиї / і йік ни видбу́ў на це́му с'в'і́т'і / то прийдец:е на то́му / а де́хто ї за ро́дич'іў витпа́ц'уйі.*

ГРІХ ПОКРЍТИ – одружитися з вагітною: *Вин покри́ў гр'іх / уб'іц'е́ў таї уз'е́ў / а це ни ко́ждиї так ро́би / оі шо ни ко́ждиї.*

ГРОБОВЕ́Ц, -ивця́ – надгробок: *Га́л'а ўже покла́ла т'і́ц':і гробове́ц / такі́ї / ік у ва́шого Їванка́ / ік пі́демо на цви́нтар' / то ўздри́ш.*

ГРОЗЍТИСЕ – 1) погрожувати, лякати когось можливістю здійснення чогось: *Никола́ї грози́ўсе / шо за бр'і́хн'і йім ві́кна повибива́йі / а́ле йа проси́ла ни наклада́ти з дурни́ми баба́ми ро́зум / бо мут ни за се́бе роска́зувати / а за те́бе / шо йіс напа́ў на ха́ту / і так би ви́шло*; 2) *ірон.* обіцяти: *Хтос грози́ўсе / шо ви́несе води́ з р'іки́ / а ве́дра поро́ж'н'і / йе́к ц:е рузум'і́ти*? / *мо́же / хтос забу́ў*? / *то йа йіму́ нага́дуйу.*

ГРОМА́ДІННИК (ГРОМА́ЖІННИК), -а – особа, що громадить сіно: *Тепе́рки громáд'ін:иками йе сам'і́ хат'н'і́ / бо наїми́ти кого́с тру́дно.*

ГРОМА́ЖІНІ, -я – збирання сіна, громадіння; слово похідне від ГРОМА́ДИТИ: *Ў нас так бога́то грома́ж'ін'а / шо аби́ йек хот'і́ли / то за ден' ни зро́бимо / х'іба́ би то́локу склика́ў*; *Ви́жу / шо ма́йіте грома́ж'ін'і / Йе / а́ле полижо́к буў нивели́киї / таї ни зна́ти їко́йі робо́ти ко́ло це́го ни бу́де*; *Іке́ грома́ж'ін'і ци́ми гребл'а́ми? / ўни т'ішк'і́.*

ГРОМОВЕ́ СВЕ́ТО – *церк.* свято, у яке не можна працювати; того, хто порушує цей припис (або його "господарьку", "маржину"), може спіткати нещастя: *Громови́х с'в'ет йе ни ду́же бога́то / ви йіх зна́йіте / лиш мо́же / ни ду́мали / шо ўни так се назива́йут / Гаўрийі́ла / Іл':і́ / йік Іл':і́ ни с'в'ітку́вати / то грим мо́же ўби́ти / а́бо грат ус'о́ зни́ш':ійі ў горо́д'і / а ш':е йе деўйе́того се́рпн'а Пал'і́йа / каўт / шо ік йіго́ ни с'в'ітку́вати / то шош мо́же спали́тисе / згор'і́ти ў господа́рств'і / у Феди́хи буў хл'іў згор'і́ў / бо ўна ни трима́ла ц:е с'в'е́то / ў одни́х пидгор'е́нцких позатоги́т с'і́но згор'і́ло / а ўже сего́року ў Га́н'і ни їми́ласе бу́ла ку́хн'а? / ле́дви загаси́ли / ш'і смих забу́ла сказа́ти за М'іха́їлове Ч'у́до / це у ве́ресни / ра́н'че ў сел'і́ ни ду́же йіго́ с'в'ітку́вали / бо то ни йе вели́ке рокове́ с'в'е́то / їкус ле́хку робо́ту роби́ли / ну а́ле оди́н ч'олов'і́к з Доли́ни / М'іха́йло се назива́йі / пишо́ў буў йе́блуч'ка ш':іпа́ти таї упа́ў з йібли́нки / ўже ни зна́йу / ци з драби́ни / а мо́же / ста́ў на шош і так дос'іга́ў / а́ле так упа́ў / шо страшно́ т'е́шко / гет поломи́ўсе / роки́ роке́н':і проїшли́ / вин жийе́ / а́ле з лу́шка ни ўстайе́ / то йік цисе́ се ста́ло

/ л'ўди се перепу́дили і вит:огди́ ў цеї ден' н'іч'о́ ни ро́бйут / отаке́ бува́йі / йік ни уваж'е́ти на с'в'е́та / ни в'і́рити / ни ходи́ти до це́р'кви / абе́сте соб'і́ зна́ли.

ГРО́ШИКИ, -ив – те саме, що ГРО́ШІ (часто у висловл. зі знач. іронії, осуду): *Гро́шики ї̆ду́т / профунди́рила гро́шики / ї̆ шо тепе́рки*?; *Гро́шики л'у́бйут спо́к'ій / ўни хо́ч'ут фа́ї̆ного опхо́ж'ін'а.*

ГРО́ШІ В КО́ЖДИЙ КИШЕ́НИ В КО́ГОС – хтось заможний, має багато грошей: *У це́го з Горба́ гро́ш'і ў ко́ждиї̆ кише́ни / сам ви́д'іў / йік вин йіх вит'іга́йі / А ти ч'о / л'у́пч'іку солоде́н'киї̆ / зазера́йіш у ч'уж'і́ кишен'і́? / свойі́ пантру́ї̆ / А ў ме́не нима́ шо сокоти́ти.*

ГРО́ШІ НИ ПЛАТЍТИ – викор., коли мовець хоче заохотити співбесідника до якоїсь дії, заспокоїти, підкреслити свою прихильність: *То нич'о́ / Мару́с'ко / припоч'е́н' / с'іда́ї̆ оту́тки скра́йу / ми за ц:е гро́ш'і ни платимо́ / мо́жемо соб'і́ таке́ позво́лити.*

ГРО́ШІ ПИШЛЍ (ІДУ́Т), ЇК (ІК) ЗА ВОДО́В – кошти швидко зникають, витрачаються: *Гро́ш'і ї̆ду́т / ік за водо́ў / ми н΄іч'о́ ни го́н΄:і скла́сти / Скла́ли бих / а́ле шо / ік ма́ло заробйе́йімо.*

ГРО́ШІ (ГРО́ШИКИ) СОКОТЍТИ (СОКОТЍТИ ГРО́ШІ) – не розтринькувати кошти, берегти їх; бути скупим: *Молод'і́ ни ўм'і́йут гро́ш'і сокоти́ти / бо ўни ни зна́йут то́го / шо варту́йі коп'і́ка / ік нима́ на хл'іп / уни́ це́го ни розум'і́йут; Гро́ш'і / Ї̆ва́нку / тре: сокоти́ти / бо ти ни зна́йіш / шо тебе́ ч'іка́йі за́ўтра; То скуп'і́ндри / так соко́т'ут гро́ш'і / шо на́в'іт' на Вели́ґден' опхо́д'уц:е наї̆ме́нчим; М'і́с'о роска́зуваў / шо ї̆киї̆с кво́лиўсе / шо ни ма́йі за шо жи́нку похорони́ти / ўс'і йіму́ склада́лисе / на́в'іт' дохто́р'і / тот'і́ / шо йійі́ л'іч'е́ли / а йік і вин у ско́рим ч'іс'і́ пишо́ў за неў / то ў не́го тиш'іч'і́ наї̆шли́ / ота́к вин сокоти́ў гро́шики / ви́тко / гада́ў / шо с собо́ў о́зме / жи́н'ц'і на л'іка́рство шкудува́ў / а тут ма́йіш.*

ГРУ́БА¹, -и – кухонна мурована піч, що служить для опалювання приміщення і для приготування їжі: *На гру́б'і йе борш' / ану́ко бер'і́т / вин ш'і ни ви́стиў / з':і́ште ч'іго́с р'ітко́го / ни ква́птесе / у вас до́ма д'і́ти ни пла́ч'ут / а йа борзе́н'ко ш':е шош зр'іхту́йу / т:о / шо ви л'у́бите / Мар'і́ч'ко / об'ійди́ сво́го ч'олов'і́ка*; 2) плита залізна (елемент печі), на якій готують їжу: *Йік бан΄ікú фа́їно ви́пуцувати п'іско́м / то л΄у́бо шош у них вари́ти / гру́ба блиш':е́йі*; *Бер'і́т / на гру́б'і к'і́сто йе.*

ГРУБА́² – вагітна; те саме, що ТІШКА́, ВЕРЕ́МЕННА: *Ва́ш'а нев'і́стка гру́ба? / суда́ по ниї̆ ни ду́же ви́тко / йа лиш по лици́ пизна́ла.*

ГРУБЕ́ЦКИЙ – грубезний, товстелезний: *На лице́ молоди́ц'а фа́їна / а́ле грубе́цка / така́ ни ко́ждому се ўдайе́ / А шо? / ік торохти́т к'іс'т'ка́ми / то до́бре? / ви бе́сте хот'і́ли таку́ нев'і́стку? / Мар'і́ / а мене́ хтос се пита́йі / шо йа хо́ч'у? / тепе́рки ко́ждий сам по соб'і́ вибера́йі / а нам лиш ка́жут / оц:е́ ва́ш'а нев'і́стка / шо́ / ни так?; Йо / грубе́цкий / це таки́й / шо м'і́ри нима́ / ад'і́ диви́се / ікра́с іде́ ге́зде / пе́ред' на́ми / Н'і / ц:е ш'і ни т:о / цес гру́бий / а́ле до грубе́цкого йіму́ ш'і з де́с'іт' к'іл' би се зда́ло набра́ти / цес ш'і мо́же бу́ти / йіму́ деле́ко до мо́йі сус'і́ди*; *Ч'олов'і́к грубе́цкий / але́ таки́й зависо́кий / йік вўі́на Вас'у́та / м'ін'і́ до пидгру́ди / того́ вигл'іда́йі / ш'і гру́пшим / ік йе; Ко́ўпч'ік так ле́гко ни ўпи́лиш / ад'і́ йкий вин / грубе́цкий і т'ішки́й / бре́склий / ми йіго́ ни пидо́ймемо / шоби́ покла́сти на верста́т / х'іба́ бих вў́іка Йілака́ кли́кали / або́ бер'і́м с тих дроў / шо на зи́му / тай по ўс'о́му*.

ГРУ́БИЙ – 1) товстий: *К'іс'т' гру́ба / того́ вигл'іда́йу широ́ка; Ки́ска така́ гру́ба / йік м'ійі кула́к / а ў не́йі дв'і так'і́*; 2) низький (про голос): *Іва́н / шо ни рас пасту́шиў на полонин'і́ / ма́ў таки́й гру́бий го́лос / шо ік загово́ри / то так / іґби́ ў трамбо́н труби́ў*.

ГРУ́ЖЕНИЙ – навантажений, завантажений: *Таки́й груже́ний пойі́хаў / шо коле́са гаш угина́лисе / забога́то напл'іши́ў.*

ГРУЗЍТИ – вантажити: *Дес та́мки ў го́рах гру́з'ут л'іс / а ту́тки машини́ ноч'а́ми лиш фуґу́йут і фуґу́йут / го́ри скоро поли́с'іўут*.

ГРУ́ЗІНИЙ – забруднений "грузев": *Йоі / а ти ч'о таки́й гру́з'іний? / шо се ста́ло? / дес упа́ў? / ану́ко ході́ суда́ / кажи́ / де йіс буў?*

ГРУ́ПКА, -и – зменш. від ГРУ́БА: *Ку́хон'ка мала́ / ко́ло гру́пки ла́виц'а / йе мале́н'кий сто́лик / табо́рик / йе де с'і́сти / на́в'іт' л'іч'і́ мо́жно оту́тки / і до́бре / шо надвор'і́ / йа де́коли шош поро́бйу тро́хи / тай соб'і́ припоч'іва́йу ту́тки / за ко́ждий рас ни йду ў ха́ту*.

ГРУСЬ, -зи – в'язке болото, розмокла глина: *Іди вулиц'а́ми / бо царина́ми гру́зи*; *Ч'о ц:е ў те́бе грус' гаш на фу́с'ц'і? / ви́тки ўна́ се ўз'е́ла?*

ГРУСЬКЍЙ – забруднений глиною, "грузев"; те саме, що ГРУ́ЗІНИЙ: *Таки́й грус'ки́й прийшо́ў з Зайізди́ў / шо ле́дви доми́ли*; *Ч'о́боти грус'к'і́ / роз:у́йсе / бо йа лише́н' шо ўми́ла пидло́гу ў ха́т'і / ни йди ў них / ўбери́ оц':і ка́пц'і / а́бо ў вере́н'д'і йе би́рш'і / озми́ тот'і́*; *Грус'ка́ / бо з горо́ду / сего́н:е мокро́ / але́ скида́йу кал'о́ш'і / тай ус'о́*.

ГУ́БИ ЗА БО́РОДУ ВПА́ЛИ (ПА́ДАЮТ) – про дуже худого: *Ў не́го гу́би за бо́роду ўпа́ли / ни зна́йу / ў ч’о́му там душ’а́ де́ржиц:е / пу́шка ч’олов’і́ка / Аг’і́ / ни вигл'іда́ло / шоби́ зле се ч’уў / йа йиго́ дв’і нед'і́ли то́му ви́д'іла / ч’олов’і́к йік ч’олов’і́к / ш’і жертува́ў*.

ГУ́БИ, ЇК (ІК) БРИНДУ́ШІ – 1) товсті: *Уни́ ўс'і губа́т'і / а́ле ў Га́н'і ч’ос наїби́рш’і / так’і́ / йік бринду́ш’і / на пиўлиц'а́ / Ну: / та ни так’і́ / а́ле до́ста вели́к’і*; 2) надуті, спухлі: *Даў у пи́сок / і гу́би ста́ли / йік бринду́ш’і*; *Гу́би / йік бринду́ш’і / ви́тко / шо йіс до́бре се нацулува́ла*.

ГУ́БИ, ЇК (ІК) БРІХТА́ШКА (ПОСТОЛІ̀) – про великі (товсті) губи: *Гу́би / йік бр'іхта́шка / а́ле цулува́тисе ни ўм’і́йі / ч’мо́кайі / йік по́рос'і / тото́ шо до́бре на йіду́ / Йоі́ / йа ўмера́йу / ш’і смих тако́го ни ч’у́ла*.

ГУ́БИ ТАКІ́, ІК (ЇК) ДВІ КОВБАСІ́ – про товстогубого: *Ро́тик і но́сик у жи́нки ма́йі бу́ти мале́н'киї / тогди́ ўна фа́їна / а ту́тки нис / ік ґвир / а гу́би / Го́сподеч’ку / прости́ / ік дв’і коўбас'і́ / йа ни опсу́д'уйу / бо то гр'іх / а́ле л'і́пше / би ўна се ни с'м’ійе́ла.*

ГУ́БИ (ЇЗЍК, РОТ) ТАК СЕ НИ СКЛАДА́ЮТ (СЕ НИ СКЛАДА́Ї) КОМУ́С – комусь важко, незвично, незручно щось вимовляти: *Іду́т Риздв’ін'і́ с'в’е́та / і ў нас ка́жут / В’ін'ч’у́йімо вас ш’е́с'т'ім / здоро́ўйім / С'в’іти́м Риздво́м / Збо́ром / Ште́фаном / абе́сте здоро́в’і прова́дили ї на́рик доч’іка́ли / ота́к / н'іхто́ ни ка́же Штефа́ном / Собо́ром Прис'в’іто́йі Богоро́диц'і / так гу́би се ни склада́йут / то ни по т'удиўско́му / по на́шому / Збо́ром / Ште́фаном / а да́л'і мош сказа́ти / бе́сте бу́ли здоро́в’і / ў гараздა́х на́рик доч’іка́ли цего ве́ч’іра / ота́к рот хо́ч’і каза́ти / бо вин зна́йі напере́т / шо́ каза́ти і йек / вин зма́лку цего се наўч’е́ў*.

ГУГУ́КАТИ – починати “говорити” (про “мовлення” немовляти): *Н'іўро́ку / фа́їна дити́нка / ўже гугу́кайі / шош роска́зуйі*.

ГУДЗИЦА́ТИЙ – про того, в кого пишні сідниці: *Ої бих ш’у́пнуў от:у́ гуд͡зица́ту / диви́се / йек уна́ гоноро́во хо́ди / Йіла́ / та бе́сте се ўстида́ли таке́ говори́ти / ви́пили таї шош ни т:о ка́жете / бигме́ / ад'і́ йек д'і́ўч’іна поч’ірвон'і́ла / А йа шош пога́не сказа́ў? / іґ бих буў моло́ч:иї на двана́ц:ит' ро́киў / то ўз'еў бих йійі́ ў да́нец / ду́же фа́їна д'і́ўка / наї здоро́ва бу́де / йе на ко́го подиви́тисе / така́ / йік намал'о́вана*.

ГУДЗИЦА́ЧЬ, -я́ – про особу чол. ст., у якої пишні, тугі сідниці (сіднички): *Лиш н'іўро́ку / мали́ї фа́їниї / здоро́виї / йік ви́л:ушок / таки́ї*

гуд͡зицáч’ / шо йе шо ўз'éти на рýки / гíр'ішний Штефáн / бо тої стáрший худíї / пустíї на йідý / а цес пампулúстиї / вúтко / шо йімý ўс'о смакýйі.

ГУДЗИЦÁЧЬКА, -и – пох. від ГУДЗИЦÁЧЬ: *Ти ни дýже фáйно кáжеш за н'у / гуд͡зицáч’ка / а ўна найбúрше данцувáла / дрýг’і д'íўкú питперáли с'т'íни / а ўна н'і одéн дáнец ни стойéла / фáйна д'íўка / постáўна / весéла / м’ін'í дýже се ўдáла*.

ГУДЗЍЦЯ, -і – зад (задня нижня частина тіла людини): *Дéколи про л'інúвого / їкиї ни дýже квáпиц:е шош робúти / комýс помоч’í / поб’íч’і кудáс / кáжут / унá ци вин ни хóч’і гуд͡зúцу вид лáвиц'і видирвáти / абó пидоїмúти*.

ГУДЗЍЦЯ, ЇК (ІК) ДРИВÍТНЯ –дуже велика: *Де ўна ў ц':і спóн':і гóн:а се ўбрáти? / ў нéйі гуд͡зúц'а / йік дрив’íт'н'а / де ўна до сподéн'*?

ГУДЗИЧЄ́НА, -и – те саме, що ГУДЗЍЧЬКА: *Анý подивúсе на гудзич’éну / шош йігó натéл:о / мóже / пел'íнка твердá?*

ГУДЗЍЧІТИ (ГУДЗЍЧІТИСЕ) – *згруб*., довго, занадто повільно (інколи й неякісно) виконувати якусь роботу: *Моĭ / к’íл'ко мош кóло тóго гуд͡зúч’іти? / ти áбо робú / áбо грóш’і вертáї / Ви / вýїку / шо хóч’іте? / бóрзо ци дóбре*?; *Гуд͡зúч’ітисе мóжно з л'убóў робóтоў / ад'í ўч’éра М’íс'о колóў дривá / то шо / ни гуд͡зúч’іўсе? / робóти бýло на дв’і годúн'і / а вин у мéне дéн'ку робúў; К’íл'ко мош с тим гуд͡зúч’ітисе? / гаї лиш’éї тотó / миї рýки таї ходú / помóжеш м’ін'í кýфер перенéсти*.

ГУДЗЍЧЬКА, -и **–** зменш. до ГУДЗЍЦЯ: *Йік Вáс΄ко родúўсе / то їшóў гуд͡зúч’коў / д΄екувати Богу / ўс΄о об’íйшлóсе / ад'í їкиї пáрубок / ўже пйéтиї м’íс'іц' / двáц:ит' шéстого бýде пóўних пйет' / падóлиста / цéго / шо їде*.

ГУДÍТИ (ДЗВЕНÍТИ, ТАРАБÁНИТИ, ТЕРЕМКОТÍТИ ТА ІН.**), ІК (ЇК) ТАРТÁК** – утворювати різні переривчасті звуки; тарахкотіти; *знев*., *перен*., торохтіти: *Шо т:о / веpé / гудé / йік тартáк? / вúц:и машинú спокóйу ни дайýт / а вúт:и так скрегóч’і / йік трáхтор' / Йо / тýтки сегóн:е вéсело / н'íц ни скýшно / тáмеч’ки сус'íда косáр'коў кóси / а тýтки машинú калабáн'і перескáкуйут / ї отакý мýзику меш ц'íлиї ден' слýхати; Ни говóри / а тарахкотúт / ік тартáк / іґ би ў рóт'і зýби скрегот'íли ї ломúлисе / йа ни гóн:а ўч’ýти / шó ўна кáже; Моĭ / ікúї ґýрскиї з вáми / шо л'ýдем уноч’é спáти ни дайітé? / ми сейíноч’і на вóлос ни ўснýли / лиш стýл'у óч’і / а то зач’íнáйі тарахкот'íти / йік тартáк / аг’í / соб’í дýмайу*

/ та ўч’ера цего ни було / шо зо мноў / шо ў голов’і́ пили пил'ут? / де йа? / а то у вас концерти.

ГУДУВА́ТИ – годувати: *Іду́ гудува́ти ку́р΄ет / а коз΄і́ траві́ кі́ну*; *Ўна ш’і гуду́йі мало́го / ўноч’е́ дайе́ ці́цку / ш’і гет ни видлуч’е́ла*.

ГУЖЙВКА, -и – міцний шнур, яким скріплювали колоди або якісь інші предмети: *Гаї дивисе / оц:е гужиўка / Вижу / шо доста моцна / але йа ни вит цего / Лес'а питаїсе / вин бирше на цему розум’і́йіц:е*.

ГУЖЙШНИКИ, -ив – штани або нижня чоловіча білизна: *Ч’уж’і́ гузишники прати ни буду*; *У шо йіс с΄іў гужишниками? / гет ззаду завал΄еў / ікас фарба зелена / де йіс тото наїшоў*?

ГУ́ЗАРЬ, -я – товстий (нижній) кінець стовбура: *Коўбок майі верш’ек і гузар΄*; *Смереку згори с΄т΄ігайут гузарем удолину*.

ГУЗЙШНИК, -а – *знев*., *лайл*., негідник; лінивець; той, хто не дотримується правил етикету: *Ти / гузишнику / шмаркач’у / пас' себе / ни ўтвор'еї писоч’ок / бо йа тоб’і́ йіго закрийу / Вуїку / а ви ни гроз'і́ц:е / бо йа сказаў праўду за вашого з'ет'а / йе с'в’ітки / ік ни в’ірите / то запитаїтесе ў них; Ти / гузишнику / к’іл'ко меш с тим гуд͡зич’ітисе? / казаў йіс / шо за тиждeн' с'к’ін'ч’ейіш / Вуїку / йа хоч’у вам добре зробити / а ни ход'йек / але ік вам нидогода / то наїм’і́т когос другого / вин вам за ден' зроби; Гентам було так / шо на вес'іл'у або на їкомус набутку пацани ни мали права коло ґаздиў с'ідати / ўни соб’і́ окроме були / або тогди с'ідали / ік ґазди ўже ўстали з:а стола / д'іт роскасуваў / шо рас вид'іў / йік ус'і́ ўстали / ўже музика зач’інала іграти / ґазди соб’і́ стали закурити / шош говор'ут / жертуйут / а парупки / так’і́ пид вусом / збоку стойели / дивилисе / йім такош схот'і́лосе курити / таї один скрутиў д͡зиґарок і каже / Зарас пиду до вуїкиў прикурити / пидиїшоў і тики зразу / Вуїку / дасте прикурити? / а ч’олов’і́к каже / Дам / гаї ходи / але трохи схилисе / лиш тої схилиўсе прикур'увати / бо вуїко буў ниш:иї / а вин йіму / рас позавуш / та другиї / та третиї / Ти гузишнику / каже / ти вид ґазди хоч’іш прикурити? / тебе ни наўч’ели / шо так се ни роби? / ў тебе ш’і молоко на губах ни опсохло / а ти ўже хоч’ курити*?

ГУЗЙШНИКИ (ГУДЗЙШНИКИ), -ив – те саме, що ГУЖЙШНИКИ: *Твоі́ гузишники були отутки / на стилци / йа йіх кинула вижмакати / бо страшно були замаш’:ен'і / гаш вон'ели / а сороч’ки ни знайу / де / де йіс поклаў / вит:и озми / сам майіш знати / витки / ўни випран'і ї вифрасуван'і*.

ГУ́ЗНА, -ен – 1) верхня частина (між штанинами) штанів: *Куда́ дити́н'і так'і́ вели́к'і штани́ ўбера́ти? / ад'і́ йек гу́зна обви́сли*; 2) *знев.*, чоловічі штани; те саме, що й ГУЗИ́ШНИКИ: *Забери́ свойі́ гу́зна / бо за́рас йіх ко́пну / хо́ч'у с'і́сти оту́тки ў зап'і́ч'ку / Ко́паї сво́йі / ў те́бе ни л'і́пш'і / а ш'і мо́же / ї ги́рш'і / іки́мос гно́йім ч'у́ти / Ану́ко ц'і́хо / бо за́рас обидва́ дистане́те / оз'м'і́т штан'ц'і́ ї фаїне́н'ко ота́м поклад'і́т / нове́н'к'і спо́н':і / а ўни ґа́н'ч'у шука́йут / шо́ оди́н / а шо дру́ґиї / ік кугути́ / ану́ бо́рзо / шо́ йа сказа́ла? / ци ви ни доч'ува́йіте?*

ГУК, -а – 1) рило: *Оц:е́ по́рос'і / з до́ўгим гу́ком / ду́же йістови́те / видгон'е́йі дру́гого*; 2) *перен.*, *знев.*, рот: *Закри́ї с'в'ії гук і би́рше ни пока́зуї гнил'іки́*; 3) виступ скали над рікою: *Іґ бес могла́ ра́но / ў се́м'ії годи́н'і / прохо́д'уватисе вид оци́х гор'і́хиў / до ли́пи / шо ге́нде на гу́ц'і / ї наза́т / то ду́же здо́рово / ви́диш / це загли́бина / во́здух ту́тки таки́ї / шо ни го́ден нади́хатисе / так за Пол'ш'і́ л'ітники́ роби́ли*; 4) водоспад у Ко́сові: *Йе ў Ко́сов'і гук / ти ч'о се пита́йіш? / хоч' туда́ пойі́хати ї подиви́тисе? / тоб'і́ тото́ інтере́сно? / гаї наї бу́де / пойі́демо.*

ГУК (ПИ́СОК), -а (-ска) – давні назви Ґриджіна: *Отота́ скала́ / шо пид неў бул'бо́на / гента́м Гук се назива́ла / тепе́рки за н'у би́рше ка́жут Ґри́дж'ін; Гук / то таки́ї ви́ступ скали́ / пид неў ду́же гл'ібо́ко / там крут'і́ш.*

ГУКА́ТИЙ – 1) з довгим рилом: *Порос΄е́та купи́ли так'і́ гука́т΄і / шо лиш бул΄кот΄у́т у кори́т΄і*; 2) *перен.*, *знев.*, людина з товстими губами: *Тоі хло́пец мих би бу́ти / а́ле їкиї́с гука́тиї / На се́бе подиви́се / на свойі́ постол'е́та / ў не́го набога́то ме́н'ч'і.*

ГУ́КИ ДУ́ТИ – сердитися: *Ни ду́ї гу́ки / бо ни пасу́йі таки́ї фа́їниї д΄і́ўч'ін'і се́рдитисе / ти зла се ро́биш / така́ / йік К'і́ца.*

ГУ́КОМ КРУТЍТИ – *згруб.*, виявляти невдоволення, сердитися: *Ти́л'ко диста́лосе ўсе́го / а ўна ш'і гу́ком кру́ти; Йа фа́їно заговори́ла / ди́ўйусе / а К'і́ца їкас о́мхна / йа ш':е шош се пита́йу / йек здоро́ўйі / йек д'і́ти / таке́ зви́кле / ог:о́ / а ўна гу́ком кру́ти / кобі́бито до ме́не бу́ло зра́зу дийшло́ / ч'о́ ўна так се веде́ / то йа бих найшла́ / шо сказа́ти / а йа їкос зни́д'іла / таї да́л'і ўже бу́ло ни до бе́с'іди / і гаш до́ма мене́ ос'іни́ло / ч'о ўна так ква́сно говори́ла / гаш отогди́.*

ГУЛѝТИ – 1) дурити, ошукувати: *Гули́ў таї ви́гулиў у дити́ни ѕ͡зиґа́рч'ік*; 2) манити, вабити: *Гули́ў / аби́ д΄і́ўка пишла́ з ним у*

брит на Буковúну / *ўна ўже бýла пóхот'іла ĭти / алé Бох даў рóзум витказáтисе / ў пос'л'і́н:у м'інýту се надýмала ни питú / ĭ дóбре зробúла*.

ГЎЛІЧІ – *дієприсл*., пов'яз. із ГУЛЍТИ: *Тот стáршиĭ на два рóки / а нáшому лиш бýде штúри / таĭ тот зач'éў гулúти малóго / шобú вин з ним пишóў до маґазúну по цукúрки / гулúў / гулúў / таĭ гýл'іч'і / дов'і́ў до Млинóвиц'і / а тáмеч'ки лишúў / а сам соб'і́ поб'і́х шош купувáти / ци ĭа ни знáĭу / кудá / ĭа ĭду з м'і́ста / дúўйусе / а малúĭ соб'і́ ч'імч'ікýĭі / кýпа машúн / а вин ідé / кáже / шо цукúркиў купувáти / Бóже боронú / шó моглó бýти / ĭа каў / а ти мáĭіш грóш'і? / а вин дúвиц:е / а де бáба? / се питáĭу / ўна тебé пустúла? / х'ітáĭі головóў / шо пустúла / і шо ти зрóбиш*?

ГУЛУБЕ́НЬКИЙ – світло-синій: *У ц:е шит'é ĭа бих бúрше дáла голубéн'коĭі бавéнки / такá сорóч'ка ĭімý до оч'éĭ ме фист пасувáти.*

ГУЛУБЍЙ – синій: *Мáтка ш:úла бýла м'ін'і́ голубúĭ кус'т'ýмч'ік / ĭа тогдú бýла ў сéм'іĭ кл'áс'і / а до нéго мáла сúн'і босонóшки / ўс'і се здиўйéли / бо то фáĭно бýло*.

ГЎЛЬКИ В ГОЛОВІ́ КОМЎС – про особу, яка прагне розваг, веселого відпочинку: *Тоб'і́ ни робóта / а лиш гýл'ки ў голов'і́ / Ни вáт'тесе / мамó / бо ви сам'і́ так'і́ бýли*; *Ні́ би шош помоч'і́ / ĭĭі́ лиш гýл'ки ў голов'і́ / шó т:о за д'і́ўка такá*? / *Такá / Настý / ĭік мáĭі бýти*.

ГУЛЮ́КАТИ – галасувати, покрикувати: *Ни гул'ýкаĭте на дитúну / бо вúросте затýркана / ви цéго хóч'іте*? / *ме ўсéго боĭéтисе*.

ГЎЛЯНІ (ГЎЛІНІ), -я – танці, розваги: *Д'і́ўко / тоб'і́ лиш гýл'ан'і ў голов'і́ / берúсе до ĭкóĭіс робóти / кудá ти ўже зберáĭіс:е? / прúĭдеш у клуп пéрш'а таĭ меш тáмки ч'іп'і́ти? / та дрýг'і с'м'іĭéтисе мут с тéбе / Бабó / ĭа ш'і до к'і́на мáĭу одúн хит / а ви за ĭку робóту говóрите? / забýли / шо сегóн:е нед'і́л'а? / Ни забýла / áле дроў моглá бес унéсти / таĭ водú би се здáло вúт'ігнути с кирнúц'і / наĭ би загр'і́ласе / корóв'і ни даш студéну / ци шо на ц:е скáжеш? / ге? / Водú ўже вúт'ігла / а дроў унесý; Молодóму се хóч'і гýл'ін'а / а старúĭ де до цéго?*

ГУЛЯ́ТИ – танцювати: *Бýду сегóдне гул'áти / бо мáĭімо ўхóдини / Івáн з мýзикоў рóби; Ў кол'іднúкú три дни гул'áла / ўжé так нагул'áласе / шо на ўсиĭ рик; Хот'і́ла бих гул'áти / áле лишéн' з ним / угадáĭ / с ким / І:ĭ / дýже т'éшко ўгадáти / ĭік ус'ó на ч'ол'і́ напúсано.*

ГУПАКУВА́ТИ – бити, давати комусь стусанів: *Ни гупакýĭут / áле прýтом даĭýт / мус / вин ни хóч'і слýхати / пустúĭ хлóпец / н'ікóго н'і ў*

ч’óму ни мáйі; Бóже бороні́ / та ўни дити́ну би пáл'цем ни кину́ли / хто ч’уў гупакувáти? / то золотá дити́на.

ГУ́ПАТИ (ГУ́ПНУТИ) – те саме, що ГÓПАТИ (ГÓПНУТИ): *Ни гу́паї так ногáми / бо ву́йц'о спит / снóч’і з гор'і́ш’:а прийі́хаў труднúї; Гу́пайі му́зика / ви́тко / гóс'т'і ўже схóд'уц:е*.

ГУ́РКАТИ (ГУ́РКНУТИ) – грюкати (грюкнути): *Ни гу́ркаї горш’кáми / бо дити́на лишéн' шо ўсну́ла*; 2) штовхати (штовхнути): *Ік йа тебé зáрас гу́ркну / то се перевéрнеш* / *А йа йік тоб’і́ ўмас'т'у́ / то гаш на П’і́триў ґрун' полети́ш*.

ГУ́РМА, -и – натовп, юрба: *Ўл´і́т´і на р´іку́ гу́рми хóд´ут осудá пóпри хáту* / *áле ти ду́майіш / шо йа знáйу / ч’ійі́ ўни / пизнайу́ х’ібá тих / шо ўдáлисе ў кóгос з рóдич’іў / котри́х йа знáйу / ци с пи́знашнойі такóйі фам’і́л'ійі / шо ўс'і поди́бн'і / а так н'і / д:е / селó зм’іни́лосе / то ўже / Вас'у́тко / мину́ў м’ії ч’ес / ад'і́ з верстач’óк мáло хто лиши́усе / ўс'і ўже пишли́ / а йа ш’і ту́теч’ки добувáйу*.

ГУРТ, -у́ – отара: *У Кóсиў на прóдаш погнáли гурт овéц*; *Ў полонин'і́ ни одéн гурт л'і́туваў*.

“ГУ́СИ” – назва дитячої гри, що побутує в Тюдові: *Це ш’і мойá бáба / йік бу́ла малóў / так ігрáласе / а то бу́ло сто рóкиў тóму / ўна бу́ла з деўйітсóт пйéтого рóку / се назувáйі ігрá Гу́си / д'і́ти стайу́т оди́н за óдним і лóўйут за плéч’і тóго / хто пéред' ни́ми / пéрш’а дити́на ў цéму р'іду́ / то мáма гу́ска / а ўс'і / гус'éта / однá дити́на прич’ікáйі ї копáйі йéмку / це йе воўк / мáма гу́ска зач’інáйі се питáти / Вóўч’іку / вóўч’іку / шо ти рóбиш? / Йéмку копáйу / Нашó тоб’і́ йéмка? / Вáтерку клáсти / Нашó тоб’і́ вáтерка? / Гу́соч’ку смáжити / і йік лиш цисé воўк сказáў / борзéн'ко схóпиўйіц:е ї стерáйіц:е йекнаїскóрше ї́ми́ти гу́с'ітко / мáма ни дайé / рукáми борóниц:е / т'ікáйі / а д'і́ти за неў / áле шо важнé? / так / ік гус'éтка держ’éлисе за плéч’і / так тот р'ет ни мóже се розирвáти / ни мáйі се збáвити / гу́ска штудеру́йі / ди́виц:е / йек л'і́пше се ўборони́ти / бо за неў усúї р'ет / áле ікшó воўк іми́ў когóс / ци лиш пáл'цем кину́ў / тогди́ ўс'о / тої / котрóго ї́ми́ли / стáне вóўч’іком / зач’інáйі копáти йéмку / а дру́гиї / шо буў вóўком / то ўже гу́с'і / вин стайé на йігó м’і́сце ў тóму ланцушку́ / і ї́гра зач’інáйіц:е зноў*.

ГУ́СІ (ГУ́СІТКО), -є́ти (-а) – гусеня (гусенятко): *А ч’ійá то д´іўч’інóн´ка / шо б’íла / йік гу́с´і?*; *Ву́йко Лес'ó ўрас с'п'івáў / А йа л'у́бйу д'іўч’ини́ш’:і / шо б’íле / йік гу́с'і / А Леси́ха їка бу́ла / б’íла? / Коли́*

посúв’ла / то так / áле м’ін'í вигл'ідáло / шо то ни про н'у / там бýло гýс'і / а тýтки дóбра гýска / такá / йік пóдушка; Ад'í йек гýс'і ӡ̑з'óбайі травúч’ку; Птáшка такá завелúка / йік нáш’і гýс'ітка / отáмеч’ки на гор'íс'і сид'íла ĭ дивúласе на мéне / йéк унá се називáйі?

ГУ́СІНЬ, -í – гусениця: *Гýс'ін' увéс áґрест з':íла / н'іч’ó з нéго нимá*.

ГУ́СЛІНКА, -ú – заквашене “квасницею” тепле кип’ячене молоко, яке в готовому вигляді нагадує ряжанку, кефір: *Гýс΄л΄інка с кулéшкоў дýже смакýйі*; *Гýс΄л΄інку дýже дóбре йíсти з бáнужем*; *Бáба молокó / от:ó / шо на гýс'л'інку / насипáйі ў ґáрч’ік / у нас йе три ґáрч’іки ĭ два ґáрц'і*; *Йік кваснúц'а дýже кваснá / то гýс'л'інка ни ўрас дóбра / л'íпше такý кваснúцу м’іш’éти с сметáноў*. Див. КВАСНÉ МОЛОКÓ.

ГУСТЍЙ, ЇК (ІК) С СЍТА – дуже густий (про дощ): *Падé / дримнúĭ і густúĭ / ік с сúта / отáк / іґ бес мукý с'íйіў / і дóста студéниĭ.*

ГУ́ЦУЛ, -а – гуцýл: *Гентáм йік у кóгос с Т΄ýдева се питáли / ци вин гýцул / то богáто видн΄éкувалисе / казáли / шо то гор΄í гуцулú / а тепéреч’ки кóждиĭ скáже / шо вин гýцул і ш’і ме гонорувáтисе цим*.

ГУ́ЦУЛКА, -и – 1) імен. ж. роду від ГУ́ЦУЛ: *То праўдúва гýцулка / з гóриў / а нú такá / шо ўбрáласе ў к’інтáр' і зáпаску / шобú лиш стáти до фудуґрáф’íйі*; 2) вид танцю: *На вес'íл'ах у нас наїбúрше грáйут гýцулку*; *Урáс пéршиĭ дáнец на вес΄іл΄ý мáйі бýти гýцулка*; *Горúт хáта / горúт хáта / вáтерка палáйі / пелехáтиĭ с костр΄убáтоў гýцулку гул΄áйі* / *це такá жертиўлúва с'п’íванка*.

ГУЦУ́ЛСКИЙ – гуцульський: *Уперéт кóждиĭ маў гуцýлске ўбран'é / а тепéрен'ки на велúке с'в’éто мóжут так се ўбрáти / на їкес вес'іл'é / ци виступáти / а бúрше / н'і / аў постолáх / сардакáх тикú н'іхтó ў Т'ýдев’і ўже ни хóди / ўперéт бýло / а сегóн:е / н'і / нимá*.

ГУЧЄ́ТИ – видавати різкі звуки (про тварин): *Кин' шош свúн'ам / бо ад'í йек гуч’éйут / сус'íдиў поругáйут* / *ў тáц':і бур'éн йе* / *вúт:и озмú*.

ГУЧЬО́К, -чька́ – зменш. до ГУК[1]: *Купúла смих оц:é малé пóрос΄і / бо ўно мáло клепáт΄і вýха ĭ малéн΄киĭ гуч’óк / так менé наўч’éла виберáти порос΄éтка бáба / ўна се розум’íла на цéму / бо то такé / шо с цим ни ўрас гóден удáти / áле бáба йік се подúви / ĭ покáже / котрé купувáти / то ўно мýси бýти дóбре / тогó їйі ни рас просúли поїíхати ў Кóсиў / шобú помоглá вúбрати фáйну ц'óн'ку / д'л'а ґаздú то вéл:еко знач’éло / йа се дúўйу / а ўни м’ін'í ўс'і однáк’і / а ў нéйі óко бýло набúте / на ўсéму ў ґаздиўств’í розум’íласе* / *і на свúн'ах / і на худóб’і / на ўсéму*.

ГУ́ШМА, -и – жмут, пучок: *Нарва́ла ц΄ілу́ гу́шму румн΄е́нцу таї̆ покла́ла шуши́ти ў пид:а́ш'і*; *М'ін'і́ гу́шма і цапа́р' ік'і́с однак'і / це шош таке́ / шо ўз'еў у ру́ки / с'ін'ц'а́ / бур'іну́ / іко́гос з'і́л'а / йа за ц:е каў / гу́шму ч'ого́с уз'е́ў і дес покла́ў / ота́к йа ц:е рузум'і́йу*.

ГУШМА́НИТИ – *знев*., бити, лупцювати: *Гушма́ниў / бо бу́ло за шо / вин про́буваў ш ч'ужо́йі бр'іхта́шки ви́т'ігнути со́тку / а Штефа́н уздр'і́ў і ни позво́лиў ц:е зроби́ти* / *Ну таї̆ до́бре зроби́ў / ви́ўстидаў таї̆ тро́хи погла́диў / наї̆ зна́йі*.

Ґ

ҐАЗДА́, -и **–** 1) господар; добрий господар: *Іва́н / ґазда́ / т:о / шо тре́ба / подив'і́ц:е / ї̆к'і вин хати́ покла́ў / і худо́бу де́ржи / а ї̆киї̆ сат ви́кохаў / лиш н'іўро́ку / на не́го ўс'і сус'і́ди риўна́йуц:е*; 2) шанована чесна людина: *У ґазди́ сло́во тверде́ / вин сказа́ў / і це йе доку́мент / вин йіго́ ни поло́ми / о: / таки́х тепе́р р'і́тко*; 3) чоловік: *А йе ґазда́ до́ма? / Нима́ / Йіла́ / вин ш'і з робо́ти ни прийшо́ў / маў би дес уже́ бу́ти / а́ле / ви́тко / бари́ц:е*; 4) *ірон.-знев*., поганий господар, особа, яка не набула (чи не хоче набути) відповідних трудових навичок; чоловік сумнівних моральних якостей: *То це таки́ї̆ ґазда́ / шо ни ўм'і́йе н'і косу́ ви́клепати / н'і цвик заби́ти*?; *Ад'і́ шо цес ґазда́ витвор'е́йі / ма́йі жи́нку ї̆ дити́ну / а соб'і́ не́моч'і шука́йі*.

ҐАЗДА́ ВИД ҐАЗДѝ – найдостойніший: *Е: / та то ґазда́ / то ґазда́ вид ґазди́ / шо говори́ти? / на ўсиї̆ Т'у́диў дру́гого тако́го нима́; Тота́ фам'і́л'ійа / то ґа́зди вид ґа́здиї̆ / ўни ду́же до́бре стойу́т*.

ҐАЗДА́ ҐАЗДІ́ НИ РЍВНЯ – те саме, що ҐА́ЗДИ Є ВСЄ́КІ: *То / Мар'і́ / ґазда́ ґаз'д'і́ ни ри́ўн'а / йе ўс'е́к'і / йе ґре́ч'н'і / ч'е́с'н'і / ї̆к'і н'іко́му ч'е́сти ни ўрву́т / а сло́во тако́го ч'олов'і́ка / тверде́ / йік мур / а йе так'і́ / шо наї̆ ни ка́жу / ї̆к'і / ўс'е́к'і йе / йо́йойої̆ / йе так'і́ / шо і с'м'іх / і гр'іх / оц:е́ каў таї̆ нагада́ла соб'і́ за одно́го / ў котро́го м'ії̆ д'е́д'а толокува́ў / ну ти зна́йіш / шо л'у́де де́коли склика́йут то́локу / ота́к / іґ ба́ба роби́ла / йік ха́ту суда́ с'т'іга́ла / то оц:у́ ха́ту толока́ роби́ла / а́ле йа за и́нче / ну таї̆ скли́каў ч'олов'і́к то́локу / л'у́де фа́йно зиї̆шли́се / зроби́ли / шо ма́ли зроби́ти / ну таї̆ ік с'к'ін'ч'е́ли робо́ту / тре́ба л'уди́ї̆ приї̆ми́ти /*

вид':éч'іти ĭкос / так се рóби / такúĭ звич'áï / а цес ч'олов'íк лиц'á ни маў / у нéго зáм'іс' лиц'á шош úнче бýло / бо вин / шобú ни ч'істувáти робúтникиў / н'іч'ó ни р'іхтувáти / зач'éў при л'ýдех ж:úнкоў кл'ýч'ки шукáти / зач'éў питиштрúкувати / бúти жúнку / хтос штрик тотó розборон'éти / алé дрýг'і / мáïже ўс'і / зач'éли т'ікáти / бойéлисе / шобú ни дистáти / толокá се розб'íгла / нийíўши ĭ нипúўши / жúнка дистáла трóхи кулакúў / алé зат:ó ґаздá н'іц се ни скуштувáў / ус'ó бесплáтно / тáк'ік задýмаў буў / жúнка / прáўда / стогнáла ў зап'íч'ку / áле то такé.

ҐÁЗДИ, -ив (-ий) – *мн.*, господарі (ґазда і ґаздиня, їхня сім'я, родина): *Петрúшин'і ґáздами бýли*; *Ў сел'í кóждиĭ знáйі / хто ґáзди / а хто н'і / хто лишéн' кóло ґáздиў жийé*; *Ўни ґáзди / то ш'і вид д'íда ĭде / йа знáйу / бо ми з Мúтром верстакú.*

ҐАЗÉТА (КАЗÉТА), -и – газета: *Цес рик вúписала однý ґазéту / лиш однý*; *Ґазéти ни бýде / бо ў нед'íл'у ни нóс'ут*.

ҐАЗДИВСКЍЙ – 1) з родини (сім'ї) ґазди: *Наĭ ідé за нéго / то ґаздиўскúĭ хлóпец*; 2) господарський: *Це йе так'í ґаздиўск'í порáди / шó колú робúти / шóби вúĭшло на дóбре / бо ч'олов'íк ус'ó ц:е мáйі знáти / йéк кóло худóби ходúти / шо колú садúти / йек за сáдом дивúтисе / а ў кóго йе вýл'ійі / то ĭ за нúми / а ш':е напúсано / йéк зробúти дóбру брúнд͡зу ци вýрду / фáĭниĭ бýд͡з заґл'éд͡ж'іти / ўс'éке отакé*.

ҐАЗДИВСТВÓ, -á – 1) господарство, селянська садиба (хата, господарські прибудови, реманент, город, худоба, птиця): *Такé ґаздиўствó / шо лиш жúти і жúти*; 2) *ірон.*, сукупність речей, які належать особисто дорослому чи дитині: *Івáнку / а це ч'ійé ґаздиўствó? / машинкú / медвéдик / роверéц / твойé ци бáбине*?

ҐÁЗДИ Є ВСЄ́КІ – не кожний, хто вважає себе (чи кого вважають) ґаздою, насправді є ним: *Ґаз'д'í в'íр'ут / бо вин слúўниĭ / алé ґáзди йе ўс'éк'і / ікúíс буў Сеўч'укúў / наĭмúў пастухá ў полонинý / а ўже йік вертáлисе вúўц'і / то вин ішóў крáт'ки протúў них / браў однý виўцý с свóйіх / краў у сéбе / і йік пригонúў пастýх вúўц'і додóму / то однóйі бракувáло / моï / аг'íнацисе / йек так се стáло? / пастýх ни в'íриў свóйім оч'éм / ш':е рас рахувáў / перерахóвуваў / нимá / однá дес у дорóз'і се загубúла / бо йік руш'éли / то ўс'і бýли / ĭ д'éкувати Бóгу / фáĭно вúл'ітували / а тýтки бракýйі / моï / дé ўна моглá се загубúти? / йек? / на ĭкúм кавáлку дорóги цисé се зробúло? / бо ў дорóз'і вин ни рахувáў вúвц'і / воўкúў нимá / вúўц'і дéржуц:е кýпи / погóда нисогúрш'а / ус'ó вúтко /*

н'іхтó ни нападáў / а виўц'і́ нимá / брак однóйі / аг'і́ / шó тепéрки робúти? / а ґаздá зач'інáйі се сварúти / Ти лаĭдáку / пус'т'éку / йа тебé маў за пор'éдного / а ти шо зробúў? / марш з мóйіх оч'éĭ / абúх тебé ни вúд'іў / то так / шо тоĭ / сарáку / без грóшиĭ вертáўсе / таĭ отакé / сам'і́ вúдите / шо ґáзди йе ўс'éк'і / алé би Бох боронúў вит отакóго / йік оц:é / шо смих росказáла.

ҐАЗДЍНЬКА, -и – 1) *пестл*. стос. до ҐАЗДЍНЯ[1,2]: *Ти мойá ґаздúн'ка / когó йа мáйу се питáти? / лиш тебé*; 2) дівчинка, яка вміє господарювати, як справжня господиня: *Ад'і́ дитúн'і дéс'іт' рóкиў / а такá ґаздúн'ка / шо на ўс'і двáц:ит' / Йо / ус'éке ўм'і́йі зробúти / а наĭбúрше йійі́ кортúт варúти*.

ҐАЗДЍНЯ, -і – 1) господиня: *Хто ў циĭ хáт'і ґаздúн'а? / ти? / а рас так / то ч'о Йілéна мáйі м'іш'éтисе ў нáше ґаздиўствó*?; 2) дружина: *Ґаздá з ґаздúнеў у нед'і́л'у пишлú до цéр'кви / так / ік се налéжи*; 3) порядна жінка: *Це ґаздúн'а / а нú пустéч'і / шо хáти ни дéржиц:е*; 4) *ірон*., *знев*., жінка, якій не притаманні риси справжньої ґаздині: *Фáĭна ґаздúн'а / лиш н'іўрóку / бур'іні́ ў грýди / а ўна с пŷін'ýгами с'і́ла / вúтко / йе шош до бéс'іди*.

ҐÁЗДИ ПÉРШОГО РІДÝ (ПÉРШОГО КÓЛА) – найповажніші ґазди: *Ни хóч'у фалúтисе ĭ гонорувáтисе / áле скаў прáўду / і м'іĭ д'éд'а / і тв'іĭ / то / прéц'ін' / ґáзди пéршого кóла / йа ни каў / шо ўни лиш два так'і́ / н'і / йе ĭ дрýг'і ґáзди / устúт би бýло такé казáти / шо лиш цис'і́ два / то би бýло ниповаж'і́н'і дрýгих / йа лиш каў за нáших / бо ми зач'éли за них говорúти / тогó м'ін'і́ се хот'і́ло такé сказáти*.

ҐАЗДÓВАНІ, -я – опредм. дія за знач. ҐАЗДУВÁТИ: *С такúм ґаздóван'ім скóро пúдемо с торбáми*; *Ґаздóван'і / так сáмо / йік ґáзди / йе ўс'éке / фáĭне і ни геĭ*.

ҐАЗДОВЍТИЙ – який цінує господарство (“ґаздивство”), хоче і вміє дбати про нього, примножувати його: *Ч'олов'і́к ґаздовúтиĭ / гр'іх би бýло шош казáти / дбáйі за господáр'ку / Йо / Івáн ґаздá / нимá шо казáти*.

ҐАЗДУВÁТИ – господарювати: *Твоĭі́ д'і́ти / Л'óн'у / н'іўрóку / фáĭно ґаздýйут*; *Лéхко ґаздувáти / йік приĭшóў на готóве; Уч'éĭтесе / бо ви лиш зач'інáйіте ґаздувáти / ни ўстидáĭтесе шош запитáтисе / бо нимá ўстúду / ік ч'огóс ни знáйіш / устúт ни хот'і́ти знáти*.

ҐА́ЙДА, -и – 1) *знев.*, собака (перев. бродяча): *Ку́р΄і ўздр΄і́ло ґа́їду таї зач’е́ло т΄іка́ти*; 2) *лайл.*, людина (про ледарів, п’яниць, злодіїв та ін.): *То пуста́ ґа́їда / цес па́рубок лиш берега́ми вал΄е́йіц:е*.

ҐАЛАМА́ҐАТИ – 1) невправно щось робити (варити, прати, писати та ін.): *Ґалама́ґайі / ад'і́ ік’і криву́л'і ў зоше́т'і / ка́же / шо то ўлу́фко ви́н:е*; 2) *знев.*, говорити нісенітниці: *Ґалама́ґайі шош / гово́ри аби́ говори́лосе*; 3) про “мовлення” немовляти: *Н'іўро́ку / фа́їна дити́нка / уже́ ґалама́ґайі / шош соб’і́ гово́ри / ота́к бари́ц:е*.

ҐАЛЄ́РІЇ, -їв – відкрите (не засклене) піддашшя вздовж передньої частини хати: *Розга́дуйу / ў ко́го ш’і йе ґал'е́р'ійі? / у Сеўч’уко́вих / Га́н'ки Сеўч’уко́вовйі / у тво́го ву́їц'а / ў Нико́л'ц'овиx / уни́ та́мки де́коли сид'у́т / мо́жут йі́сти на ґал'е́р'ійах / ну / а йік ти прихо́диш / то де з ву́їком гово́риш? / на ґал'е́р'ійах / ў мо́го д'і́да йе ґал'е́р'ійі і ґа́н'ч’ік / ўпере́т у багат'о́х хата́х бу́ли ґал'е́р'ійі / а сего́н:е л'у́де по їна́кшому се буду́йут*.

ҐА́ЛИЦЯ, -і – 1) гадюка, гаддя: *Ота́мки у горо́д'і / ко́ло п’іп’і́ни / ви́д'іла ґа́лицу / йоі / наї ни каў / їко́го пу́ду диста́ла / гаш ко́ло ха́ти до се́бе прийшла́*; 2) комашня, воші: *Коро́ву ґа́лиц΄а прис΄і́ла / со́нце ш’і ни зайшло́ / таї ад'і́ ўна ни го́н:а па́сти / би́цкайіц:е*.

ҐА́ЛКА, -и – 1) шматок рафінованого цукру: *Купи́ла смих цу́кор у ґалка́х / бра́ла / їкиї буў*; 2) кісточка на рахівниці: *Уна́ буха́л'теркоў роби́ла ў колго́с'п’і / ґалки́ переберáла на рахиўни́ци*.

ҐАНЬДЖЬОВЍТИЙ (ҐАНЬЧЬОВЍТИЙ) – про людину з вадою чи вадами: *Фа́їна жи́нка / а́ле ґан'дж͡ж’ови́та / ни заўва́жила йіс / йек уна́ хо́ди*? / *Тро́хи нал'іга́йі / а́ле то ле́да ви́тко* / *Ле́да / але́ йіс уздр'і́ла*.

ҐА́НЬЧЬ, -ю, (-ю́) – вада, дефект: *Ч’о цису́ д'і́ўку н'іхто́ ни бра́ў? / і ґаздиўска́ / ї ви́ўч’іласе / ї ґан'ч’у́ нима́ / ў сел'і́ / Бо́же борони́ / горба́т'і вид:айу́ц:е / а ц:у н'іхто́ ни сва́таў*; *Йе так’і́ фа́їн΄і / шо наїти́ ґан΄ч’у́ ў них ни го́ден / на́віт΄ іґ би ду́же хот΄і́ў* / *і шо с то́го*? / *н'іхто́ ни хапа́йі*.

ҐА́НЬЧЬ БУВА́Ї НИ ЛИШ У РУКА́Х, АЛЕ́ І В ГО́ЛОВАХ – про непоміркованих, безпринципних, недалеких людей; тих, що діють у власних інтересах: *До́бре їкиїс каза́ў / шо ґан'ч’ мо́же бу́ти ни лиш у рука́х / а́ле і ў го́ловах / от:о́ ўже йе ги́рше / і ви́правити йіго́ труд'н'і́ш:е / бо руч’ни́ї ґан'ч’ ви́тко зра́зу / а тот дру́гиї / ни ўрас / ч’олов’і́к мо́же вигл'іда́ти ї говори́ти / ік норма́л'ниї / а ду́мати ї роби́ти так / ік ч’е́сна л'удина́ н'іко́ли ни зро́би*.

ҐА́НЬЧЮ ШУКА́ТИ – дошукуватися ґанджу в когось: *Ле́хко ґа́н'ч'у шука́ти ў ч'ужи́х / а вин наї на се́бе ди́виц:е / ци ў не́го ўс'о гла́тко*?

ҐА́РНЕЦ, -рця – дерев'яний посуд видовженої форми для молочних продуктів, передусім гуслінки: *Ба́ба Леси́ха так уч'е́ла / ік вид:айе́ш ґа́рнец вит квасно́го молока́ / то ми́ти йиго́ не тре́ба / кин' туда́ кава́лок куле́ш'і ци хл'і́ба / шоби́ ма́лосе молоко́ у тиї ха́т'і / шо́би бу́ло жо́ўте / ік куле́ш'а*.

ҐАРУВА́ТИ – те саме, що ГА́РУВАТИ: *Це камн'іни́ста земн'а́ / ко́ло не́йі тре́ба до́бре ґарува́ти*; *Ц'іле́ жит'е́ ґару́йімо / а до ч'о́го доробилисе? / скажи́ м'ін'і́ оту́т / наї йа зна́йу*.

ҐА́РЧІК, -а – малий ґарнец: *У не́го до́бре смета́ну пр'е́тати / мош трима́ти бри́нӡзу / а мош і насипа́ти на гус'л'інку / хто́ ни дайе́? / ґа́рч'ік до́бре ма́ти / а́ле тепе́рки би́рше сло́їки беру́т / а ґа́рц'і ўже ни так*.

ҐВАВТ, -у – 1) сильний крик: *Мої / шо т:о за ґва́ўт? / шо́ се ста́ло*?; 2) плач, шум: *Ідемо́ с по́хоронку / та́мки так'і́ ґваўти́ бу́ли / шо т:о ни го́ден ви́держ'іти / аби́ ч'олов'і́к зал'і́зниї буў / тоі вин би се ни стри́маў*; 3) *виг*. "рятуйте": *Ґваўт / ґва́ўту / лов'і́т зло́д'ійа*; 4) дуже (у сполуч. з "треба", "мусіти"): *М'ін'і́ ґва́ўт тре́ба пойі́хати ў Ку́ти / а нима́ с ким д'іти́ї лиши́ти*.

ҐВА́ВТУ – *незм*., у знач. "рятуйте": *Ґва́ўту / помож'і́т / хто ч'у́йі / ґва́ўту*; *Кр'іч'е́ла ґва́ўту / де́ ни кр'іч'е́ла? / ма́йі ш'е́с'т'і на М'і́лика / то вин уч'у́ў і приб'і́х / верта́ўсе вид Йілака́ / ікра́с по́при Пара́ш':іну ха́ту*.

ҐВАВТУВА́ТИ – сильно кричати, плачучи: *Ґваўтува́ли так / шо гаш Пидгора́ ўч'у́ла*; *Ни ґваўту́ї м'ін'і́ ту́тки / нима́ ч'о / йа тебе́ ни застаўйе́ла б'і́гати по кам'і́н'у і ни ігра́ласе с тобо́ў ло́ванки*.

ҐВА́ВТУ КРИЧЕ́ТИ (КРІЧЕ́ТИ) – просити про порятунок, допомогу: *Ни рас ба́ба ґва́ўту крич'е́ла / ік М'іха́їло напива́ўсе ї би́ўсе / йоі / ус'е́ке бу́ло*.

ҐВИР, -а – вид рушниці: *Бабо́ / а ґвир / це така́ пу́шка / шо ге́зде намал'о́вана? / ци за і́киї ґвир д'і́до роска́зуваў? / Іва́н'ч'іку / се запита́ї у не́го ци ў та́тка / ўни л'і́пше зна́йут / ік йа / йа ни вит то́го*.

ҐЕ́ВКАТИ (ҐЕ́ВКНУТИ) – видавати (видати) звуки (звук); пищати (про тварин, птахів): *Подиви́се / шо́ там за ста́їнеў ґе́ўкало ўноч'е́ / Бабо́ / та то ўноч'е́ бу́ло / а за́рас б'і́лиї ден' / шо та́мки мо́же бу́ти? / ік вас корт'і́ло зна́ти / то тре́ба бу́ло тогди́ ўста́ти і пити́ диви́тисе / а ви гаш*

тепéр се здогадáли / Ни говорú богáто / а ĭди подивúсе / борзéн'ко / ти ни д'іт старúĭ.

ҐÉҐНУТИ (ҐЙҐНУТИ) – здохнути (про тварин, птицю): *Пес ігратисе хот'і́ў / отáк полегóн'ки цáпнуў кýр'і / а ўно лиш ґéґнуло*.

ҐЕЛЕВÁТИЙ – череватий, пузатий: *То вит пúва вин стаў такúĭ ґелевáтиĭ / бо вит ч'óго úнчого*? / *л'ýби пúво пúти* / *то ўно рознóси*.

ҐЕЛЕВÁЧЬ, - я́ – *знев*., людина з великим животом, товстун: *Марý / пишлá бес за отакóго ґелевач'á? / ге*? / *опходúла бес такóго*?

ҐЕЛЕВÁЧЬКА, -и – дуже повна жінка: *Ни опсýд'уĭ / бо ти такóш ґелевáч'ка / подивúсе ў ʤзéр'кало* / *такá йіс самá / ік Л'óн'а*.

ҐЕЛÉТКА, -и – 1) дерев'яна посудина для зерна, муки: *У нас бúрше казáли ў пáц'і мукá / а ни ў ґелéц':і / х'ібá гентáм / і то дýже р'і́тко*; 2) одиниця виміру (приблизно 25 кг): *Ўкопáли дéс'іт' ґелéток барабýл' / таĭ ш':е лишúлосе докóпувати*.

ҐЕЛЕТКÓВИЙ – прикм. від ҐЕЛÉТКА; той, що вміщає ґелетку: *У нас йе ґелеткóвиĭ кош'і́л' / м'ішóк мóже бýти ґелеткóвиĭ / за бисáги ни знáйу / ни ч'ýла / мóже / у кóгос йе так'і́ велúк'і / áле йа ни вúд'іла*.

ҐЕЛЕТКÓВИЙ КОШІ́ЛЬ – кошик, у якому вміщається ґелетка чогось: *Дáĭ ґелеткóвиĭ кош'і́л' носúти барабýл'і*; *Йе ў нас два велúк'і кошел'і́ / ґелеткóвиĭ ĭ пúўґелеткóвиĭ*.

ҐЕЛЬÓП – *присл*., бігом, вперед: *Анý ґел'óп / бóрзо напéред' мéне* / *н'і мин'і́ пид ногáми плéнтатисе / ік йіс хот'і́ў ітú / то ўч'éĭсе бóрзо ногáми переберáти*.

ҐЕЛЬОПÓВЕ ЗАПÁЛЕНІ – крупозна пневмонія: *Вид ґел'опóвого запáлен'а гентáм ни бýло дóброго л'і́ку / отáк наш д'іт Фед'ó ўмер / до тúжн'а / ік приĭшóў с фрóнту* / *то дóўго ни слабувáў*.

ҐЕЛЬОПÓВИЙ – дуже швидкий; раптовий, який протікає, відбувається дуже швидко: *То ґел'опóвиĭ дош' / дóки б'і́гли з бéрега / гет змóкли* / *хмар ни було вúтко / ми соб'і́ ногá за ногóў / а потóму йік ушквáриў / то з нас ч'уркóм зач'éло ч'ур'і́ти* / *тáк'ік з рúнви*.

ҐЕЛЬÓПОМ – *незм*., дуже швидко: *Ік бýло вúселен'і / ґел'óпом се зберáли та ĭшлú за ґрун'і́ ў Костевú / нú / шóби так ховáлисе / а за ґрун'*.

ҐЕЛЬОПУВÁТИ – квапити когось, стимулювати швидко виконувати якусь дію: *Ни ґел'опýĭ / бо йік ни там урубáйу / то бýде б'ідá / абéс ни нар'ікáла; Ти гадáйіш / шо йік ґел'опýйіш / то ми бúрше ўсапáйімо / а то /*

л'ýбоч'ко солодéн'ка / ни так / бо ми ни зал'і́з'н'і; *Ни ґел'опуўте / бо йа бóрше ни гóдна робúти / ік рóбйу / абéсте соб'і́ знáли / ни гóн:а*.

ҐÉМБА, -и – *знев*., рот: *Áл:е дóбру ґéмбу мáйі / ік виткрúйі / то ни гóден спéрти*; *Ґéмба такá / йік постúў велúкиї*.

ҐЕМБÁТИЙ – 1) губатий: *У йіх фам'і́л'ійі ўс'і ґембáт'і*; 2) про особу, яка не дотримується правил мовного етикету, груба у спілкуванні: *Ч'ії то / верé / такúї ґембáтиї хлóпец? / йа йімý слóво / а вин м'ін'і́ дéс'іт' / кúнуў с'м'іт'é отáмки кóло д'і́довойі хáти / тикú на дорóз'і / йа ўздр'і́ла / каў заберú / а вин ш'і видгáўкуйі / ни дýмаї соб'і́*; *Тої ґембáтиї кóждому пискýйі / такé говóри / шо старúї тóго ни ч'уў*.

ҐÉМБУ ВТВОРЍТИ – *вульг*., почати говорити, сваритися: *Ўтворúла ґéмбу / а ўна такá / йік вéрш'а / нимá комý закрúти / ўз'éўсе бих / áле се бóйу / бо ни мáйу ч'ут':á ў рукáх / ни хóч'у брáти гр'іх на дýшу*.

ҐÉМБУ ЗАКРЍТИ (СТУЛЍТИ) – *згруб*., замовкнути: *Стулú ґéмбу / бо йа тоб'і́ зáрас помóжу / йік закрúйу / то ни ўтвóриш*.

ҐÉМБУ ПРИКРЍТИ (ЗАТКНЎТИ) – те саме, що ҐÉМБУ СТУЛЍТИ: *Скажú свóму наї прикрúйі ґéмбу / бо задýже роспустúў йійі́*; *Тотý ґéмбу ни закрúйіш / х'ібá бих зашúў / то ўже би бýло ґерентóвано*.

ҐЕРДÁН, -а – жіноча прикраса на шию з бісеру (“ціток”) у вигляді стрічки: *Тепéр бúрше купýйут ґердáни ў однóму кóл'ір'і / áбо ў зелен'і́ / áбо ў ч'ірвон'і́ / а дéкотр'і сúв'і берýт / б'і́л'і / хто соб'і́ ік'і л'ýби / áле ў нас йіх ни рóбйут / то / в'ід'і́ / ў Кóсов'і*.

ҐЕРÉНТ ДАВÁТИ – гарантувати: *Йа ґерéнт дайý / шо це прáўда* / *І комý ви метé йігó давáти? / хто хóч'і ч'ýти прáўду*?

ҐЕРЕНТÓВАНИЙ – гарантований: *Бигмé / то ґерентóван'і грóш'і / Йа / Йілá / ни в'і́р'у / ік хтос дýже богáто ўб'іц'éйі / бо йік такé добрó / то ч'о вин сам ни ї́де тудá*?; *Згóд'уїсе / Вáс'ку / то ґерентóван'і грóш'і / ўни заўдáток ужé дайýт / а рéшта тогдú / йік заберýт ус'і́ йéблука / кáжут / шо моглú би ї гор'і́хи ўз'éти / і нáв'іт' шушенúц'і*; *Брúндз͡за ґерентóвана / то ни йе шош пустé / вýїко сам прин'і́с с полонинú*.

ҐЕРЕНТÓВАНІ, -я – гарантування: *М'ін'і́ ни трéба твóго ґерентóван'а / ўже йіс ни рас ґерентувáла / а шо с тóго виходúло / самá знáйіш*; *Йігó ґерентóван'і н'іч'ó ни ґерентýйі*.

ҐЕРЕНТÓВАНО – гарантовано: *То ўжé ґерентóвано / шо д'і́ўч'іна пойі́де се ўч'éти / стар'і́ ни дýже хот'і́ли пускáти / áле ўже / нáв'іт'*

кватúр'у наǐшлú; *М'іхá / ти мене́ знáйіш / то ґерентóвано / абéс ни переживáў*.

ҐЕРЕНТУВÁТИ – гарантувати, обіцяючи неодмінне здійснення чогось: *Ґерентувáти ни зле / áле ти споч'éтку зробú / наǐ йа вúжу / шó с тóго бýде*; *Йа ґерентýйу / шо зáўтра ў цеǐ ч'ес унú ўже бýдут тýтки / метé вúд'іти; Хто сегóн:е за кóгос гóден ґерентувáти*? / *н'іхтó*.

ҐЕРНÁДЛІ, -ів – те саме, що ГЕРНÁДЛІ: *Купúла стáршиǐ ґернáд'л΄і / бо мáйі ґрýб'і кискú / а мéн'ч'а пит':éта / йíі тóго ни трéба / ў нéйі кýч'ір'і / йік на барáн'ч'íкови*; *Ад'í ǐк'і тепéр рóбйут ґернáд'л'і*.

ҐÉЦНУТИСЕ (ҐЍЦНУТИСЕ) – вдаритися: *Ґéцнуласе так / шо ў оч'éх с'в'іч'кú се зас'в'ітúли*; *Ґéцнуласе / таǐ н'іч'ó / син'ц'í зиǐшлú / аў м'íс'іц' шош зач'éло бол'íти / ўноч'é поц'ýкувати / іґ би зрáзу питú ў Кýти / áле де: / ўна ни ǐшла / таǐ ад'í до ч'óго доч'ікáласе / а то тре: бýло зрáзу / йік ч'ýйіш / шо болúт і ни перехóди / се пров'íр' / пидú / наǐ дохтóр'і се подúўйут*.

ҐИҐЍЦЯ, -і – неакуратна, непричесана жінка; часто викор. у порівн.: *Шо ти сидúш / йік ґиґúц'а? / анý подивúсе на сéбе / перепýдитисе мош / переберú сорóч'ку / зач'ішúсе пол'ýцки*.

ҐЍРҐОЛИЦЯ, -і – довгоносик комірний: *Завел:áсе ґúрґолиц'а / сегóн:е ўздр'íла ў фасýл'ах / мýсимо ўс'о перебрáти / передивúтисе / бо то б'ідá / Мóже / з мукóў се занéсла? / с тоў / шо ми виткупúли ў Йілéни*?; *Ў кукурýдзах завел:áсе бýла ґúрголиц΄а / ǐ тóйі б'ідú ни мих лéхко збýтисе / то страшнó пас'кýдне / йоǐ / шо смих се намýч'іў*.

ҐИРЛЍҐА, -и – 1) палиця із загнутим кінцем: *Д'іт Івáн маў ґирлúґу / пос'л'íн':і рокú урáс з неў ходúў / і дгóр'і / і бут'кудá*; 2) будь-який дрюк, гілляка: *Берú ґирлúґу та виджентú тóго пса / ни б'íйсе / вин ни кусáйі*; *Йоǐ / та це такá ґирлúґа / шо йа ни гóден пидоǐмúти / А ти / Ївáн'ч'іку / ни пидоǐмáǐ / абéс ни натсадúўсе / ти т'ігнú / ўно лéхко пúде*.

ҐІРÁВС (ҐІРÁВУС) – геть: *Ґ'ірáўс м'ін'í с хáти / дóки ц'ілúǐ*; *Крúкнуў ґ'ірáвус на кóта / то вин аш на верш'éк вúл΄іс / вúскак / ік кýл'а*.

ҐІШÉФТ, -у – 1) діло, справа: *Ідý ў Кóсиў / бо ш'і йе одéн ґішéфт*; 2) спекуляція: *Вин на базарú торгýйі / áле ґ'ішéфтиў н'ійéких ни мáйі*; 3) користь, вигода: *Ікúǐ йімý с тóго ґ'ішéфт? / вин ни знáйі / шо с:вóйіми йéблуками робúти / нашó йімý вáших*?

ҐІШÉФТ МÁТИ (МÁТИ ҐІШÉФТ) – 1) мати справу, при успішному завершенні якої можна отримати якусь вигоду матеріального

чи морального характеру: *Б’іжу́ / бо ма́йу ґ’іше́фт / тре́ба договори́тисе за ко́ўпки*; 2) *ірон*., нічого не отримати, не мати ніякої користі з чогось: *Фа́йниĭ ма́йу ґ’іше́фт / му́с'у ш’і сво́го докла́сти / це тре́ба так ум’і́ти*.

ҐЛЕМЕ́Й, -я́ – важкопрохідна гірська місцина; нетрі; часто – у множ., ҐЛЕМЕЇ: *Це ш’і н'іч’о́ / а да́л'і / ґлемеи́і / ота́мки бу́де т'е́шко*; *Отото́ б’іда́ч’і з ґлемеи́іў т'ішко́ў пра́цеў заробило гриш / купи́ло тарада́йку таĭ грими́т вулиц'а́ми* / *спа́су вит то́го нима́*.

ҐЛЕ́ДЖІНИЙ СИР – сир, виготовлений за допомогою ҐЛЕ́ҐУ: *Гента́м на Вели́ґден' ус'і́ ў Т'у́дев’і ма́ли ґл'е́дж’іниĭ сир / солони́ну / йіце́ / кубасу́ / а найпе́рше / па́ску ĭ писанки́ / пра́ўда / ў пос'л'і́н:иĭ ч’ес сир би́рше купу́йут / бо кори́ў не де́ржут / х’іба́ р'і́тко хто / а свойе́ йе свойе́ / а́ле це таке́ / наĭголоўн'і́ш:е т:о / шо с'в’ітку́йут / печ’у́т паски́ ĭ пи́шут писанки́*.

ҐЛЕ́ДЖІНІ, -я – опредм. дія стос. ҐЛЕ́ДЖІТИ: *Ва́тагом смих ни бу́ла / а́ле розум’і́йусе на ґл'е́дж’ін'у* / *ĭ го́н:а зроби́ти до́бру бри́ндзу*.

ҐЛЕ́ДЖІТИ – виготовляти будз сиру за допомогою закваски – ҐЛЕ́ҐУ: *Ма́ма ґл΄е́дж’іла сир ни лиш’е́н΄ на с΄в’е́та* / *моло́киў бу́ло бога́то / таĭ ґл'е́дж’іла / ĭ ба́нуш вари́ла / ĭ ма́сло би́ла*.

ҐЛЕ́ДЖІТИСЕ – заквашуватися ґлеґом (про сир): *Ґл'е́дж’іц:е / ни б’і́йсе / меш ма́ти бу́дз / оде́н тоб’і́ / а ш’:е оде́н / Іва́нови / наĭ ма́йі на дору́ / і солони́ни ўд'і́л'у; Лише́н' шо покла́ла молоко́ / наĭ ґл'е́дж’іц:е*.

ҐЛЄК, -ґу – вміст шлунка маленького теляти, який викор. як закваску для молока: *Йік йе ґл΄ек / то мо́жно заґл΄е́дж’іти бу́дз.*

ҐЛИҐ, -á – ковток: *У фл'е́шец':і води́ч’ки лиши́лосе на оди́н ґлиґ / би́рше нима́ / ш’:е нали́йте*; *Два ґли́ґи / ĭ по́рц'іјі нима́ / ўна мала́ / шо там го́н:о ўм’істи́тисе*? / *Але́ зат:о́ з неў мош набува́тисе / ни ўпива́тисе / а фа́йно байува́ти*.

ҐЛИҐА́ТИ – ковтати; пожадливо пити або їсти: *Ни ґлиґа́ĭ / пово́ли йіш / бо се ўда́виш* / *це́го до́ста йе / уваж’е́йко*; *Докопа́ласе до йіди́ таĭ ґлиґа́йі / ік гу́ска; Ґлиґа́йі / шо гаш бородо́ў ч’у́ри́т*.

ҐЛОДЗА́К, -á – грудка: *Ік зле куле́шу ви́м’іш’іти / то ў ниĭ се лиш’е́йут ґлодзаки́ / то і ў ка́ши ўни мо́жут бу́ти / ўс'о зале́жи вид вим’і́ш’уван'а / то тре: потро́шки си́пати муки́ / одно́ў руко́ў си́плеш / а дру́гоў м’іш’е́йіш / отогди́ до́бре*; *Звари́ла дити́н'і ґр'і́сик / але́ йе ґлодзаки́*.

ҐЛЬО́БИН, -у – крем для взуття: *Ґл΄о́бин так затве́рднуў / шо ни мош н΄іч’о́ ним попуцува́ти*; *А ти ч’ем позама́с'т'уваўсе? / ґл'о́бином*?

ҐЛЬÓХКАНІ, -я **–** опредм. дія стос. ҐЛЬÓХКАТИ: *Іке́ ґл'óхкан'і? / ході́ зо мноў у стáйн'у / таї уч'ýйіш / бо йек йа роскáў? / х'ібá бих показáла / áле м'ін'і́ пи́ти се ни хóч'і / а то мáйі дýже корт'і́ти*.

ҐЛЬÓХКАТИ (ҐЛЬОХКÁНИТИ) – 1) *знев*., *згруб*., пити великими ковтками (жадібно, неакуратно): *Ни ґл´óхкаї ті́л´ко студéнойі воді́ / бо се застýдиш*; 2) *знев*., вживати спиртні напитки: *Гл´óхкáни / шо попáло / а потóму хóди ў шти́ри дорóз´і / ад'і́ йек Йýц'о кривул'éйі тхáт'і*.

ҐЛЬОХКОТІ́ТИ – те саме, що ҐЛЬÓХКАТИ: *Ни ґл'охкоти́ кóло мéне / от:áм стан' / і повóли пиї / наї óч'і тоб'і́ ни вилáз'ут / кудá се квáпиш*?

ҐЛЯНЦ, -у **–** блиск; чистота, порядок: *Ў хáт´і ї понадв'і́р´у ґл´анц / áле жи́нка / сарáка / ни дýже ві́штрамувана / а ц:е зле.*

ҐЛЯНЦ НАВОДЍТИ (РОБЍТИ) – ретельно прибирати, щоб усе вражало чистотою: *Вели́киї ґл'анц пéрет' с'в'éтами роби́ли / б'іли́ли / прáли / ўс'о ч'éстили понадв'і́р'у і ў хáт'і / а тепéрки так / йік у багат'óх / ни наїґи́рше / áле ї вели́кого ґл'áнцу нимá / бо здорóўйі ни т:о.*

ҐЛЯНЦÓВАНІ – опредм. дія стос. ҐЛЯНЦУВÁТИ: *Гл'анцóван'і зат'éгне на два дни / абéс знаў / бóрше н'ійéк ни ві́йде*.

ҐЛЯНЦУВÁТИ – доводити щось до блиску: *Шо ґл'анцувáли? / ч'óботи ї ч'еревúки / а мóжно ї бан'іќі / горш'іќі / ўс'éке*.

ҐÓВНЯ, -і – 1) викорчуваний пень: *Вит':ігни́ от:ý ґóўн'у / шо йіс уч'éра ві́корч'уваў / наї сóхне / а йа тáмки шош посад'ý / бо ад'і́ кі́л'ко м'і́с'ц'а заберáйі*; *Ни трéба питкладáти оц:ý ґóўн´у / бо ме до нóч'і тл´і́ти / то стрáшно сукóвате ї брéскле*; 2) велике "поліно", зрізане ближче до пня, яке важко розколоти: *Цисý ґóўн'у х'ібá пили́ти / ни мош поколóти / а шо йа тепéрки мáйу ў грýбу клáсти?*; 3) *знев*., голова: *Ти мóжеш свóйіў ґóўнеў трóхи дýмати*? / *ци ти йі́йі задýрно нóсиш?*

ҐÓВЕНЬКА, -и – зменш. від ҐÓВНЯ: *Йік оц:ý ґóвен'ку поклáсти ў возни́цу / то до рáн'а ме кýр'іти*.

ҐОҐÓВНИК (НАГОЛÓВНИК), -а – каптур, капюшон: *З м'ішкá зроби́ла ґоґóўник / таї пишлá кукурýдз͡и ж'éти*.

ҐÓҐОДЗ, -а – здеб. у мн., ҐÓҐОДЗИ**, -**ив – ягоди брусниці (червоного кольору, ростуть у лісі часто впереміш з афинами): *У Т'ýдев'і би́рше до áфин зві́кли / ідýт у áфини / мали́ни / а ў ґóґодз͡и ікóс н'і / тепéр маї би́рше ни́ми інтересýйуц:е / йік уперéт / дес пóрас берýт / бо кáжут / шо то л'ік фáйниї / áле шкодá / шо ми дóбре ни знáйімо / йек с тим опходи́тисе*.

ҐОҐОДЗНИ́К, -á – місце, де ростуть ҐО́ҐОДЗИ: *Ґо́ґоДзи росту́т / де ĭ áфини / áле йе / шо áфин мáĭже нимá / а ґóґоДзиў пóўно / йа знáйу два так'í ґоґоДзникú*; *У нас поблúзости нимá ґоґоДзникúў / йе афин:икú / а ґоґоДзникú тудá маĭ дáл'і / у вер'хáх / áле ік ми ĭдемó ў áфини / то мóжемо ĭ ґóґоДзиў принéсти / ўни дéколи помúжи áфини ростýт / кóло áфин / так тоб'í скáже кóждиĭ у сел'í / а шо би окрóме ĭ богáто рослó ґóґоДзиў / цéго тýтки нимá / оц:é йа мóжу сказáти*.

ҐО́ҐОДЗОВИЙ – *прикм*. стос. ім. ҐО́ҐОДЗИ: *Гаĭ / анý кýш'іĭте / шó ц:е за конф'ітýри? / ни ўгадáĭте / це ґóґоДзов'і / з ґóґодзиў / сегóроку пéршиĭ рас зварúла / а оц:é áґрестов'і / йа з усéго потрóшки вар'ý*.

ҐОДЗУМА́РИК, -а – *зменш.-пестл.* стос. ҐОДЗУМА́РЬ: *Вúтко / шо цéго ґоДзумáрика фáĭно кýтайут / лиш н'іўрóку / йе шо на рýки ўз'éти / Йо / цéму йідá смакýйі / гет ус'ó зач'éў йíсти*.

ҐОДЗУМА́РЬ, -я́ – здорова, міцна, "набита" (не худа) дитина: *Мін'í се ўдайé цес ґоДзумáр' / анýко ходú судá / йа тоб'í шош дам / вýїна мáйі цукúрки / лиш ни знáйі / ци ти йіх л'ýбиш / л'ýбиш? / ну то ходú / áле говорú / а ни лиш махáĭ головóў / гаĭ скажú / к'íл'ко тоб'í рóкиў і йек ти се називаáйіш / абúх знáла / комý йа дайý / ну то йек твойé імн'é*?

ҐОРДІ́НЯ (ҐОРДІ́НІ; ДЬОРДІ́НЯ, ДЬОРДІ́НІ; ҐОРҐІ́НЯ, ҐОРҐІ́НІ), -і (-я) – жоржина: *О: / ґорд'íн'і ў нас сад'ýт / йа самá л'ýбйу пелехáт'і / бáба Настýн'а йіх садúла / твойá т'íтка / йоĭ / йек то фáĭно*.

ҐРА́ЖДА, -и – гуцульська садиба: *Мáтко / ви памн'ітáĭіте / ў кóго в Т'ýдев'і ш'і ни так даўнó бýла ґрáжда? / У Жоўт'éч':іних / тáмеч'ки такá старá хáта бýла / кóло Татарч'укóвих / ти мáйіш знáти / то ў Цáрин'і*.

ҐРА́ЛІ, -ів, **(-**úй) – *мн*., залізні вила з чотирма зубами: *Ґрáл΄ами дóбре зносúти с΄íно ĭ кúдати / а йе так'í / шо л΄ýбйут ц:у робóту робúти вúлами*.

ҐРАНА́ТА, -и – граната: *Бабáхнуло так / іґ би хтос ґранáту кúнуў*.

ҐРАНАТО́ВИЙ – темно-синій: *Ґранатóва спиднúц΄а пасувáла до сорóч'ки з вýстоўками ў син΄í / а ш'і до цéго сúн'і коўткú*.

ҐРАНДЖЯ́, -і – воші; *знев*., хтось ненажерливий; те саме, що НЕ́НДЗА: *Моĭ / такóйі ґранДж'í ў голов'í / шо наĭ Бох борóни; ҐранДж'á вúйіла ўс'о ни лишéн' з мисóк / áле ĭ повийідáла з горш'кúў*; *Сам'í вúдите / шо знач'éĭі пустúти ґранДж'ý ў хáту / вит:епéр йа дес'éтому закáжу*.

ҐРА́СИ, -ив – *мн.*, залізні вила з багатьма тупими зубцями (щоб не пошкодити овочі), які здеб. викор. при бортуванні картоплі, буряків та ін.: *Н'і / ви́ла / то ви́ла / а йа каў за ґра́си / ўни стойу́т у д'і́да ў оборо́з'і / ко́ло гребе́л' / ану́ принеси́ / меш ви́д'іти / їк'і ўни.*

ҐРАСУВА́ТИ – 1) розпушувати ріллю: *Ви́д'іла / йек ґрасу́йут / а́ле сама́ тото́ ни роби́ла*; 2) топтати, нищити щось, напр., траву, конюшину, посіви: *Ґрасува́ли ту́теч'ки / ік ко́н'і / гада́йіте / шо ц:у ота́ву мош бу́де коси́ти? / та з не́йі н'іч'о́ ни бу́де / н'іц н'іч'о́.*

ҐРАТУЛЮВА́ТИ – вітати, поздоровляти: *Йек се ма́йіте / Ми́трику? / йа вас ґратул΄у́йу / абе́сте здоро́в'і бу́ли ї на́рик доч'іка́ли.*

ҐРЕ́ЙЦЕР (ҐРЕ́ЙЦАР, ҐРЕ́ЙЦИР), -а – 1) австрійська розмінна монета: *Йо / гента́м ходи́ли ґре́їцери / а́ле йа тото́ ни заста́ла / ч'у́ла за них / лиш вид сво́го д'і́да / а би́рше н'і вит ко́го / за зло́т'і / за рубл'і́ говори́ли / а за ц:е н'і / і йіх н'іко́ли ни ви́д'іла / а ти ч'о се пита́йіш*?; 2) гріш, копійка: *Ви́лупиў йіс о́ч'і / йік два ґре́їцери / таї ди́вис:е на ме́не / іди́ додо́му / оста́тна пйін΄у́го / ў ме́не нима́ гор'і́ўки.*

ҐРЕ́ЙЦЕРА НИ ВА́РТЕ (НИ ВАРТУ́Ї) – нічого не варте: *Це така́ робо́та / шо ї ґре́їцера ни варту́йі / оде́н ґре́їцер за н'у бих ни даў.*

ҐРЕ́ЙЦЕР СВІЙ ПХА́ТИ (ПХА́ТИ СВІЙ ҐРЕ́ЙЦЕР, ПХА́ТИ СВОЇ ДВА ҐРЕ́ЙЦЕРИ) – втручатися не в свої справи; включатися в розмову, коли про це не просять; давати поради, яких не очікують і не потребують: *Хто проси́ў тебе́ шош каза́ти? / ўстаўйе́йіш свойі́ два ґре́йцери ура́с / де ни тре́ба*; *Н'іхто́ ни т'ех йійі́ за йізи́к / а́ле ти зна́йіш Вас'у́ту / ўна му́си свойі́ два ґре́їцери ўста́вити / іґ би бу́ла ц'і́хо сид'і́ла / то ўс'о могло́ ми́рно се с'к'ін'ч'е́ти / ўже до це́го їшло́се / а ўна рот утвори́ла / і ўс'о зноў зач'е́лосе / а́ле ўже без над'і́йі на мир і зла́году / та́мки ўже ко́ждиї сам говори́ў і дру́гого ни слу́хаў / отаке́ с цим уси́м.*

ҐРЕ́ЧЬНИЙ – чемний, увічливий: *Хлопч'і́ш'і ґре́ч'ниї / пова́жниї / дол΄у́дниї / ус'і́м з на́шойі фам'і́л'ійі се ўдаў.*

ҐРЕ́ЧЬНО – *незм.*, увічливо: *Ву́їко з ус'іма́ ду́же ґре́ч'но се здоро́ўкайі / на́в'іт' с таки́м шмаркач'е́м / ік йа / ура́с ру́ку пода́йе.*

ҐРЄ́ДЖІН, -а – назва скали, яка різко виступає вглиб стосовно русла ріки: *Ґр'е́дж͡'ін ус'і́ ў сел'і́ зна́йут / хо́д'ут туда́ нат скало́ў / а́ле та́меч'ки м'ін'і́ стра́шно / ду́же стри́мко / бо йік ота́к би подиви́тисе ўдоли́ну / то мо́же с'в'іт се закру́тити / х'іба́ шо зде́леку диви́тисе на Букови́ну / лише́н' ни питходи́ти на краї / каў тоб'і́ / шо тогди́ б'і́їно се ро́би / а ти*

низви́ч’на ту́тки / то тако́ш абе́с бли́ско ни ӥшла́ / Ч’у́ла / ма́тко / шо там вода́ ду́же гл'ібо́ка / Йоӥ / де́ н'і / а́ле коби́би лиш гл'ібо́ка / це ш’і н'іч’о́ / наӥ бу́де / та́меч’ки йе крут'і́ш / Бо́же борони́ та́мки плі́вати / див’і́ц:е / абе́сте туда́ тако́ш ни ӥшли́ / ота́мки ко́ло кри́нти купа́ӥтесе / м’і́с'ц'а до́ста / ш’і на́в’іт' забога́то / і д'і́тем накаж’і́т / наӥ ни витхо́д'і вид вас.

ҐРИҐО́РЧІНЕ, -ого – назва частини схилу гори в Тюдові: *Ґриґо́рч’іне / це таки́ӥ бик гори́ / ўно ниделе́ко вид Гл'ібо́кого / мих би ш’і сказа́ти / шо це Пол'інки́ / дв’і пол'е́н'ц'і / йа тепе́реч’ки там ни бу́ў / а́ле то ни йе густи́ӥ л'іс / а корч’і́ / ожин:ики́ / ӥкес отаке́ / йе кирни́ч’ка / це би́рше нага́дуйі пол'е́нку.*

ҐРИНДЖОЛЄ́ТА, -є́т – *зменш.-пестл.* до ҐРИНДЖЬО́ЛИ: *Ў ме́не санки́ отак’і́ / ӥік у Ште́фки / аў те́бе ґринд͡жол'е́та.*

ҐРИНДЖЬО́ЛИ, -ив – вид дитячих санок зі спинкою: *Забери́ ґрин΄д͡ж’о́ли спид них / аби́ йа ни зашпо́ртаўсе / бо хо́ўско.*

ҐРИНДЗГО́НИТИ (ҐРИНЦҐО́НИТИ) – смітити, подрібнюючи щось: *Меш тут ґринд͡зґо́нити / ану́ ӥіш фа́ӥно; Ни ӥід'у́т / а лиш / ґринд͡зґо́н'ут / ану́ змети́ кришки́ таӥ даӥ ку́рем; Д'і́ти би́рше ґринцґо́н'ут / ік ӥід'у́т.*

ҐРИНДЗЍТИ (ҐРИНДЗІ́ТИ) – смітити; розсипати крихти, “кришити”: *Абе́сте ни ґринд͡зи́ли / абе́сте пото́му ўс'і пап’і́рч’іки позбера́ли / ўс'і доў дно́го*; *Лише́н' шо земел:а́ / а ти ґринд͡зи́ш / ўч’е́ӥсе фа́ӥно ӥі́сти.*

ҐРЍПА, -и – грип: *Диста́ў ґри́пу / вели́к’і гор΄іч’ки́ / таӥ слабу́йі*; *Ґри́па дайе́ ўс'е́к’і усклА́днен'а / з неў пога́н'і же́рти / то ду́же питсту́пна сла́б’іс'т' / ла́кома заверта́ти.*

ҐРИПУВА́ТИ – хворіти грипом: *Мару́с΄ко / ни ӥди́ до не́го / бо вин ґрипу́йі / то лише́н' зач’е́лосе / дру́гиӥ ден' / ни ӥди / бес се ни набра́ла.*

ҐРИС, -у – висівки; борошно грубого помолу (переважно для годівлі худоби): *Ікшо́ дава́ти коро́в’і фа́ӥно ґри́су / то ме до́бре доӥі́тисе.*

ҐРІ́СИК, -у – манна крупа: *Купи́ли ґр΄і́сик ў копарати́в’і / фа́ӥниӥ / ч’е́стиӥ / дримне́н΄киӥ / А ӥки́ӥ вин и́нчиӥ мо́же бу́ти?*; *Купи́ла дв’і к’і́л'і ґр'і́сику / би́рше ни тре́ба / то лиш мало́му.*

ҐРІСИКО́ВА МУКА́ – борошно, схоже за стуктурою на ґрі́сик: *Ґр'ісико́ва мука́ / це кукуру́д͡з’іна крупо́н'ка мука́ / така́ / іґ ґр'і́сик / за н'у ус'і́ так ка́жут і ўс'і зна́ӥут / шо́ т:о за мука́ / це ходове́ ў Т'у́дев’і.*

ҐРІ́СИКОВИЙ – прик. від ҐРІ́СИК: *Д΄іти́ї гудува́ли ї гуду́йут ґр΄і́сиковоў ка́шеў / ни само́ў неў / а́ле дайу́т.*

ҐРУ́НИК, -а – 1) невисока гора: *Оц:е́ за мноў ґрун' / а пе́ред' на́ми / ґру́ник / годи́на хо́ду*; 2) *пестл*., висока гора: *Ік бе́сте ма́ли си́лу / то мош би на тої ґру́ник ви́йти / а́ле то зо три годи́н'і пи́де / ви́т:и ўс'о ви́тко / Т'у́диў / ік на долони́ / ну то йек? / го́н':і ї́ти*?

ҐРУНТ, -у – 1) ґрунт; 2) земельний наділ: *Ґрунта́ позас΄іда́ли / а зе́мн΄у рост΄ігну́ти ни мош / де́ молоди́м будува́тисе?*; 3) місце, на якому розташована хата: *Цес ґрунт / де ха́та / м'ін΄і́ вит старин΄і́ дистá́ўсе.*

ҐРУНЬ, -я́ – окрема гора; верхня частина гори; гірський хребет: *Ґрун'і́ сего́н:е б'і́л'і / зима́ ўпа́ла; На т:о село́ ота́к ґруне́м мо́жно ви́йти / іде́ш соб'і́ / ї ви́їдеш / а пото́му лиш спусти́ўсе / і ўже там*; *У ґрун'а́х те́ш'ко с'іна́ роби́ти / а тре́ба ш'і зве́сти пото́му / ми ма́ли у Тереб'іж'а́х / а де́хто на само́му П'і́тривому ґруни́ / ота́м роби́ў.*

ҐРУ́НЬЧІК, -а – зменш.-пестл. від ҐРУНЬ: *Страшно́ л'у́бйу ї́ти дго́р'і / шош соб'і́ гимкот'у́ / ду́майу / ви́їшла на ґру́н'ч'ік / а ви́т:и Т'у́диў / ік на долони́ / м'ін'і́ шо / па́ру кро́киў ступи́ла / і ўже ў л'і́с'і / за пиўгоди́ни / мо́жу оце́с коше́лик грибі́ў набра́ти / ік йа дго́р'і / то нале́жу сама́ соб'і́ / н'іґде́ м'ін'і́ ни йе так до́бре / йік та́меч'ки.*

ҐУҐУ́ЛЬКА, -и – зменш. від ҐУ́ЛЬКА: *Шо ц:е за ґуґу́л'ка ў ме́не на руц'і́ се зроби́ла / ге? / подиви́секо / цего ра́н'че ни бу́ло.*

ҐУҐУ́ШКА, -и – 1) здеб. у *мн*., дрібні круглі плоди: *Зач'іка́ї / йа нарву́ тих ґуґушо́к / о́змеш у шош / Ни тре́ба / ў нас йе пру́н'і*; 2) потовщення круглястої форми на плетиві: *Ма́ма сплел:а́ м'ін΄і́ свидрик з ґуґушка́ми* на *рукава́х / то фа́їно / на́в'іт' ду́же / бо рукави́ диркав'і / і т:о йіго́ зїіли́ло / ми таке́ ў журна́л'і ўздр'і́ли / та́мки йе пора́ди / йек плести́ / ї́к'і фасо́ни / у Вижни́ци купи́ли / ік се наду́майіш плести́ / то пожи́ч'у.*

ҐУҐУШКА́ТИЙ – той, що має ґуґушки: *Бабо́ / сви́дер ни ма́йі бу́ти таки́ї ґуґушка́тиї / тих ґуґушо́к забога́то / Нима́ б'іди́ / ц:е йа дайу́ Йіле́н'ц'і / ўна ў пи́тскоки о́зме / а тоб'і́ с тако́йі само́йі вули́ч'ки дру́гиї сплету́ / наї бу́де / Йіле́нка ду́же хо́ч'і тако́го / ш'і каза́ла / шо до́бре би ша́л'ок і ш'е́поч'ку таку́ саму́ ма́ти / Бабо́ / йа сказа́ла / а ви ўже ква́питесе вид:ава́ти / н'іч'о́ ї́йі по́кишо ни каж'і́т / до́бре*?

ҐУДЗ (ҐУЦ), -а – вузол: *Шоби́ плести́ / то ни́тка ни ма́йі бу́ти з ґудза́ми / бо плет΄і́н΄і бу́де нири́ўне / ни ч'іса́н:е.*

ҐУ́ДЗА ШУКА́ТИ (ШУКА́ТИ ҐУ́ДЗА) – 1) шукати “зачіпки” з кимсь до сварки: *Моĭ / ти лиш о́ч’і пролупи́ў / а ўже шука́йіш ґу́дза*?; 2) втручатися у не свої справи, вияснюючи щось, коментуючи: *Жи́нко Бо́ж’а / ни шука́ĭ соб’і́ ґу́дза на ри́ўниĭ доро́з'і / ти ч’о пишла́ вислухо́вувати ус'е́к’і бр'і́хн'і*? / *тебе́ хтос туда́ поселя́ў*? / *сама́ йіс пишла́ / а тепе́р се йо́ĭкайіш*.

ҐУДЗО́ВА́ТИЙ (ҐУДЗУВА́ТИЙ) – вузлуватий: *Тоĭ ме́нчиĭ ко́ўпч’ік таки́ĭ ґудзува́тиĭ / шо з не́го до́бру до́ш’ку ни зро́биш / абе́с йек хот'і́ў*.

ҐУДЗУМА́РИК, -ика – товстунець (про дитину); те саме, що ҐОДЗУМА́РИК: *Цис΄а́ дити́на ни флешова́та / а фа́ĭниĭ ґудзума́рик*.

ҐУДЗУМА́РЬ, -я́ – товстун; те саме, що ҐОДЗУМА́РЬ: *У Мар'і́ки два ґудзумар'і́ / фа́ĭн'і хло́пц'і / то один буў уроди́ўсе / а тро́хи би́рше / йік у рик / дру́гиĭ / а йа каў / тепе́рки ш’і д'і́ўч’інку тре́ба*.

ҐУ́ЛЬКА, - и – невелике потовщення круглястої форми на тілі людини чи тварини: *Ану́ / шо́ ц:е за ґу́л'ка така́ у Ште́фки пит кол'і́ном / у сам’і́ĭ за́гин'ц'і се зроби́ла? / ви́жу / шо мала́ зач’е́ла похро́мувати / ни так дити́на хо́ди / йік ш’і ти́жден' то́му / Одок’і́ / то мус йі́хати ў Ко́сиў / ми ни го́н':і шош му́дре сказа́ти / до́хтор' поди́виц:е / і тогди́ мете́ зна́ти / а так н'і / ад'і́ за́ўтра виўто́рок / таĭ йі́т'те / ни вич’е́куĭте*.

ҐУ́ЛЯ, -і – потовщення, припухлість кулястої форми на тілі людини, тварини: *Ўде́риласе / ĭ на ч’ол΄і́ ви́штрикла ґу́л΄а* / *на́в’іт' до це́р'кви ў нед'і́л'у гл'а́ба бу́ло пити́* / *а ч’о / бо ĭшла / йік нич’ва́ла / ни диви́ласе пе́рет' се́бе / каў / ік нич’ва́ла*.

ҐУ́МАВКА, -и – здеб. у *мн*., ҐУМАВКѝ, -о́к, полуниці, які не дають соковитих якісних плодів або взагалі не плодоносять, хоча цвітуть пишно: *Ґумаўки́ гет заплі́ли ў горо́д'і / йе́к ма́йімо йіх збу́тисе*? / *х’іба́ перекопа́ти*.

ҐУМАКѝ, -и́в – ґумове взуття, передусім чоботи: *Привез'і́т дити́н'і ґумаки́ / бо ў Т'у́дев’і дош’:і́* / *ўна ни мо́же надви́р ви́ĭти*.

ҐУМАЧЬКѝ – зменш. до ҐУМАКѝ: *Ўбува́ĭсе фа́ĭно ў ґумач’ки́ та ĭ пі́демо двоо́д'і* / *поди́вис:е на по́в’ін'* / *ш’і йіс ни ви́д'іў тако́йі*.

ҐУ́РСКИЙ – *субст., лайл.*, нечиста сила: *Ікú ĭ ґу́рскиĭ тоб’і́ ц:е каза́ў*?; *Іко́го ґу́рского хоч’ вид ме́не*?

ҐУ́РСКИЙ ЇГО́ (ЇХ ТА ІН.**) ЗНА́Ї** – *лайл.*, ніхто не знає; чорт його знає: *Ґу́рскиĭ йіго́ зна́йі / шо́ вин с ти́ми гри́шми зро́би / і ци вид:а́ст*?; *Ґу́рскиĭ йіго́ зна́йі / ви́тки по́моч’і ч’іка́ти / хот' умера́ĭ*.

ҐУШЄ́ТИЙ – *прикм.* стос. ім. ҐУ́ШІ: *Ґуш’е́тиĭ / бо слабúĭ / у здоро́вого нима́ ґу́ш’іў / а ту́тки / ви́диш / іка́ ши́йа*.

ҐУ́ШІ, -ів – нерівні потовщення, припухлості на шиї (збільшення лімфовузлів) унаслідок хвороб – “свинки”, ангіни тощо: *Йа ни зна́ла / ч’о так цис'а́ сла́б'іс'т' се назива́йі / сви́нка / а́ле пото́му у Ĭванка́ ви́д'іла ши́йу / ік вин слабува́ў / йоĭ / так’і́ ґу́ш’і ви́л'ізли / і гаш тогди́ до ме́не диĭшло́ / ч’о́ т:о сви́нка*; *Ўбера́ĭ фу́стку / ци ти ґу́ш’і хоч’ ма́ти*?

ҐУ́ШЯ, -і – *мед*., зоб: *У мо́йі пре́баби Пара́ски бу́ла така́ ґу́ш’а / шо т'е́шко бу́ло фу́стку под бо́роду зави́ти / ви́тко / того́ уна́ ўрас по молоди́цки се завива́ла / це с то́го / шо памн'іта́йу / а ш’:е йа нагада́ла / шо пре́баба ма́ла ч’ірво́н:у фу́стку і так по старов’і́цки йи́йі завива́ла / шо фо́стики / ки́н'ч’іки фу́стки / стирч’е́ли зве́р'ха нат ч’оло́м / то ни́жна фу́стка / мале́н'ка / ўна по молоди́цки / а ц':а / маĭ би́рш’а / ота́к*.

Д

Д – прийм. *до*; перед глухими передається як *т*; іноді в мовл. викор. і варіант *ид*: *У нас каўт дми́н'і / дво́д'і / тха́т'і / идне́му*; *Дго́р'і / йік іде́ш / тре́ба ўбува́тисе л'і́пше / ґумаки́ ма́йіш?*; *Йа сама́ при́ĭду т:о́б’і*; *Тс'в’е́там ус'е́кого тре́ба і ўс'е́ких роботи́ў до́ста*; *Б’іжи́ дма́м’і / ўна ч’іка́йі / а́ле бо́рзо*.

ДАВА́ТИ (ДА́ТИ) ГО́ЛУ (РУ́КУ) НА ВІДРІ́С (ВИДРІ́С) – категорично стверджувати щось, запевняючи, переконуючи когось у чомусь: *Та йа даĭу́ го́лу на в’ідр'і́с / шо вин ни поверта́ў до Мар'і́ки / ў не́го йе д'і́ўч’іна / з іко́ў вин хо́ди / ц':а могла́ кли́кати / н'іч’о́ ни каў / могло́ таке́ бу́ти / а́ле шо́би вин туда́ ĭшоў? / н'і / А ч’о ви / л'у́пко Васили́ / так се заступа́йіте за не́го? / сего́н:е хтос за ко́гос го́ден ґерентува́ти? / таĭ шо / шо ма́йі д'і́ўку? / с тоў хо́ди / а до це́йі поверну́ў / та́же ўна йіго́ ни з':і́ла*; *Даĭу́ го́лу на в’ідр'і́с / шо ўна сама́ при́ĭде перепро́с'увати / бо де так га́лапа́ла на́ĭде тако́го / йік наш Ула́ӡ͡з'о*? / *Ме́ц:е ви́д'іти / Одок’і́*.

ДАВА́ТИ (ДА́ТИ) СЕБЕ́ ЗНА́ТИ – 1) виявляти свою справжню суть: *На поч’ітка́х до́бре бу́ло / то ўже пото́му вин даў себе́ зна́ти / коли́ зач’е́ў ру́ки роспуска́ти*; 2) бути відчутним: *От:о́ / шо ма́ма пра́ла ўзим’і́ у р'іц'і́ / да́ло пото́му се́бе зна́ти / до́бре да́ло / с то́го ус'о́ зач’е́лосе*.

ДАВА́ТИ (ДА́ТИ) СЛЮП – *церк*., одна з обрядодій, яку здійснює в церкві священик: *Кс'онц дайе́ с'л'уп / молод'і́ прис'ігáйут у цéр'кв'і / і то ўже рýшити ни вóл'но / то до к'ін'ц'á жит'á*.

ДАВНІ́ЧЬКО – *присл*., давненько, досить давно: *То даўн΄і́ч'ко / дóбре ни памн΄ітáйу / колú т:о бýло*; *Е: / та то даўн'і́ч'ко / дес за штúри рóки / йік вин уженúўсе*; *Оі̆ даўн'і́ч'ко ми се ни вúд'іли*.

ДАЙ, БО́ЖЕ (ДАЙ, БО́ЖЕЧЬКУ, БО́ЖЕНЬКУ, ГО́СПОДЕЧЬКУ, ГО́СПОДЕНЬКУ, МА́ТІНКО БО́ЖЯ) – викор. у побажаннях, висловленнях-проханнях Божої допомоги: *Даі̆ вам / Бóжеч'ку / здорóўйа за вашý робóту / за т:о / шо йістé ни погонорувáли / шо помоглú одовúци / наі̆ вас Бох благословúт.*

ДАЙ БО́ЖЕ, ЗДОРО́В'Ї – 1) етикетна формула прощання; те саме, що “будьте здорові”; вжив. і в усіченому варіанті“Дай Бóже”. Господар відповідає: “Ідіт здорові”: *Гаі̆ даі̆ Бóже / Васúл'ку / Ід'і́т здорóв'і / М'і́с'ку / áле ўваж'éі̆те / бо то хóўско*; 2) усталена сполука, яку викор. при застіллях: *Даі̆ Бóже / вýі̆ку / йа пúу до вас / Пúі̆те здорóв'і* (опісля випиту чарку знову наповнюють і передають тому, до кого “пили”).

ДАЙ МІНІ́, БО́ЖЕ, ТАКЍЙ РО́ЗУМ ТЕПЕ́Р, ЇҐ (ІҐ) ДРУ́ГОМУ ПОТО́МУ – *жарт., ірон.*, про важливість для успішної людини передбачати події та їх характер: *Йе богáто такúх / шо мýдр'і по ўсéму / зáдним ч'іслóм / колú ўже ўс'о се зробúло / тогдú ч'олов'і́к дýмайі / моі̆ / трéба бýло отáк робúти / ч'о / верé / йа дурнúі̆ / ни догадáўсе? / ад'і́ Дрон' зробúў дóбре / вин н'ікóго се ни питáў / а знаў наперéт / йек унó мáйі вúі̆ти на л'і́пше / И:і̆ / Андр'і́йку / то ни стáлосе шош дýже погáного / вúі̆шло йік вúі̆шло / áле дóбре вýі̆ко Мúтро кáже / Даі̆ м'ін'і́ / Бóже / такúі̆ рóзум тепéрки / йік дрýгому потóму / вин так жертýйі / áле то прáўда / б'і́дниі̆ ч'олов'і́к ни мáйі ўгадач'і́ў / абú н'ікóли ни змилúти / то і̆ Дронéви рас на рас ни попадáйі / памн'ітáйіте / шó вин с телúцеў буў погóстиў*?

ДАЛЕЧІ́НЬКО (ДЕЛЕЧІ́НЬКО) – те саме, що ДАЛЕ́ЧЬКО (ДЕЛЕ́ЧЬКО): *То тикú далеч'і́н'ко і̆ти до Паўл'укúў / до Бур'éч':іних пиў дорóги / а тáмки ш'і дóбриі̆ кавáлок.*

ДАЛЕ́ЧЬКО (ДЕЛЕ́ЧЬКО) – *незм*., далеко: *То делéч'ко / трóхи йе хóду / бо ўни жийýт гаш кóло цéр'кви / трéба ў горп ітú / це тоб'і́ ни Т'ýдиў*; *На твоі́і̆ нóги то делéч'ко / йа бих ни і̆шла*.

ДА́ЛІ (ДА́ЛЬШЕ) (ВЖЕ) НИМА́ (НИ БУ́ЛО) КУДА́ (НИМА́ КУДА́ ДА́ЛІ) – про крайні терміни виконання чогось чи міру вияву

певної якості: *Йіле́нко / да́л'ше ўже нима́ куда́ / ма́ма му́си ї̆ти на реперáц'ійу; Да́л'і нима́ куда́ / за́ўтра поза́ўтр'у му́сиц:е ора́ти; Ка́же / шо от'ік ле́кше / ни так шпи́ґайі / а́ле йа ви́жу / шо да́л'і ўже нима́ куда́ / то дв'і нед'і́ли т'е́гнец:е / мус йі́хати ў Ко́сиў / і ч'ем бо́рше / тим л'і́пше / то ї̆ так зат'ігло́се / йа би́рше ба́бу ни слу́хайу / збера́йімо до ґел'о́пу ї̆ ране́н'ко веземо́*.

ДА́ЛІ (ДА́ЛЬШЕ) СВО́ГО НО́СА НИ ВѝДІТИ – бути обмеженим: *Йек мош да́л'ше сво́го но́са н'іч'о́ ни ви́д'іти? / ўни махл'у́йут / а ти в'і́риш йіх ро́сказам / ану́ бес се запита́ў у сво́го дорого́го бра́та / йе́к вин ва́шу спі́ўку д'і́ли? / так / ік се догово́р'ували ци по і́нчому*?

ДА́ЛЬШЕ – далі: *Гаї̆ / да́л΄ше роска́зуї̆ / бо хо́ч'у ч'у́ти / ч'ем то се с΄к'ін΄ч'е́ло*; *А да́л'ше доро́ги нима́ / по́в'ін' урва́ла*.

ДА́НЕЦ, -ньця – танець: *Пишла́ ў да́нец с таки́м фа́їним молод΄іко́м / шо ну*; *Ад΄і́ ґа́зди се лиши́ли / а пусте́ / пишло́ ў да́нец*.

ДАНЦИВНѝК, -а́ – танцівник: *З це́го па́рупка данциўни́к н΄ійе́киї̆ / лиш на но́ги ступа́йі / А ти ўч'еї̆ / таї̆ ме фа́їно данцува́ти*.

ДАНЦО́ВАНІ, -я – опредм. дія стос. ДАНЦУВА́ТИ: *Їке́ то данцо́ван΄і бу́ло / йік му́зика н΄ійе́ка ї̆ гул΄а́ли на земни́ / по пі́лскому*.

ДАНЦУВА́ТИ – танцювати: *Ваш / Йіле́ / фаїно данцу́йі / а наш н'і / д'і́ўку ни о́зме ў да́нец / унима́йіц:е*; *Данцува́ла бих до ра́н'а / лиш би ї̆гра́ло*; *Данцува́ла / шо гаш ч'о́боти пирва́ла*.

ДАНЦУВА́ТИ ВЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ ДАНЦУВА́ТИ) – запросити до танцю: *Гу́цулку з дру́гими гул΄а́ў / а ва́лец мене́ ўз΄еў данцува́ти*.

ДАНЧІ́ВКА (ДЕНЦѝВКА), -и – вид сопілки: *Т'в'ії д'іт / Йіле́нко / л'убі́ў на бе́рез'і сид'і́ти / пид гор'і́хом / і гра́ти на данч'і́ўц'і*; *Ў Т΄у́дев'і лиш Петро́ Ко́з'миў робі́ў дан΄ч'іўки́ / мо́же / ї̆ ш':е хтос / а́ле йа лиш за не́го зна́йу*.

ДА́НЬЧІК, -а – *зменш.-пестл.* стос. ДА́НЕЦ: *Побу́т'мо ш'і оди́н да́н'ч'ік / пос'л'і́н:иї̆ / і тогди́ тха́т'і*; *Йіле́нко / ш'і ўдин да́н'ч'ік / і ї̆демо́ / отої́ ч'орн'е́виї̆ хло́пец суда́ ди́виц:е / йа бих пишла́ з ним / іґ би ўз'еў / ад'і́ напра́виўсе днам / йа йік в'іш':ува́ла / Таї̆ шо варту́йі твойе́ в'іш':о́ван'і? ге? / ти ни ви́диш / кого́ вин бере́? / Ори́с'у / за на́ми стойе́ла / того́ ї̆ суда́ диви́ўсе / ід'і́м тха́т'і / да́н'ц'і сего́н:е н'ійе́к'і*.

ДАР, -у – здеб. у *мн.*, ДАРѝ, -ив (-ий); весільний подарунок молодої рідні молодого: *Васили́ха фали́ласе / ї̆к'і́ дари́ дон΄ка́ зр΄іхтува́ла / шо́ кому́ хо́ч'і да́ти*; *Се́страм у дар фустки́ канаде́йск'і*.

ДАРА́БА, -и – пліт при лісосплаві, що складається з кількох чи багатьох частин – талбий, з'єднаних рухомо (велика і мала дараба): *Йік ішли́ дара́би / то з бе́рега кр'іч'е́ли / Ву́ўку / кúн'те ко́ўпч'ік / і ву́ўко кида́ў*; *Ко́жда дара́ба ма́ла дв'і а́бо ї три / це ўже́ р'і́ч:е / кúрм'і / кирма́нич'і нúми кирмува́ли / а йік бу́ла ду́же до́ўга дара́ба / то кúрму кла́ли ї на пос'л'і́дну та́лбу / ш'і ї там кирмува́ли*; *Пусти́ли по́в'ін' / то за́рас дара́би мут іти́*.

ДАРА́БУ ВЕ́СТИ – бути учасником процесу сплавлення лісу − бокорашем: *М'ії ба́т'ко Андр'і́ї Калúн'ч'ін робúў у л'ісоспла́в'і / одúн рас ко́ло Ко́з'мових йа вúд'іла / йік вин в'і́ў дара́бу / та́мки пога́не м'і́сце дл'а пло́тиї / тре́ба бу́ти ду́же до́брим кирма́нич'ем / а́би переходúти так'і́ т'ішк'і́ м'іс'ц'а́*; *Та де: / дара́би даўно́ ни веду́т / йої / та то ўже рокú*.

ДАРА́БУ ПУСКА́ТИ (ПУСТЍТИ, СПУСТЍТИ) – здійснювати під час повені процес лісосплаву: *Ад'і́ / дара́би ўже пусти́ли / тре́та їде*.

ДАРА́ПКА, -и – малий пліт, яким можна було перепливати на протилежний бік ріки: *Д'іт робúў дара́пку і так перепливá ў на воло́ский бе́рех / пото́му вода́ ў ріц'і́ змен'ч'і́ла / таї ішли́ ў брит / а́ле ік шош переве́сти / то л'і́пше дара́пкоў / а тепе́рки ўс'і ў брит іду́т ци на кла́тку*.

ДАРЍ ДАРУВА́ТИ – обдаровувати подарунками рідних молодого перед весіллям: *Дари́ дару́йут на сло́в'і*; *Ўже ї дари́ бу́ли подаро́ван'і / а пото́му вес'іл'е́ розбúлосе / і ўс'о / отаке́ бува́йі*.

ДАРЍ РІХТУВА́ТИ (ЗРІХТУВА́ТИ) – готувати дари (подарунки) для нареченого та рідних молодого: *Фа́їн'і дари́ зр'іхтува́ли / Ан:и́ц'а та́мки бу́ла / ї вúд'іла / ду́же фа́їн'і / ўс'ім се ўдайу́т*.

ДА́СТ БОХ (ДАСТ БО́Х) – дасть Бог; ужив. у висловл. зі знач. бажання здійснення чи нездійснення чогось із Божою допомогою: *Да́ст Бох / ми вúйідемо с цьо́го*; *Да́ст Бох / ус'о́ бу́де / йік ра́н'че*; *Даст Бо́х / ни пропа́демо / вúкарапкайімосе.*

ДАСТ СЕ (ДА́СЦЕ) ВЍДІТИ – буде видно: *На́йко / даст се вúд'іти / шо с то́го бу́де / то ўс'о ш'і вúлами по вод'і́ пúсано; Даст се вúд'іти / йік бу́демо ўт'іка́ти / то дамо́ йім на дах / іт би до о́сени вúт'ігли ха́ту ї накри́ли / бу́ло би ду́же до́бре / а́ле без на́шойі по́моч'і ўни ц:е ни зро́бйут*; *Напере́т ни ка́жемо / даст се вúд'іти / йік здоро́ўйі позво́ли / то прúйідемо на хрести́ни / а йік н'і / то ўже гаш ул'і́т'і ўздримо́се*; *Да́сце вúд'іти / напере́т н'іч'о́ ни зага́дуйімо / йік вúйде помоч'і́ / то помо́жемо / а йік н'і / ну то н'і / а́ле ни ка́жемо / шо́би ўни ни над'іва́лисе / до́бре?; Да́сце*

ви́д'іти / йек уно́ складе́ц:е / йік уде́р'ут сло́ти / то де́ ўну́ки ту́тки схо́ч'ут бу́ти?; То / Йу́ц'ку / да́сце ви́д'іти / йек бу́де на́рик / шо́ тепе́р говори́ти? / ч'олов'і́к плану́йі / а Бох к'іру́йі / до на́рик тре́ба доч'іка́ти.

ДА́ТИ (ПОКАЗА́ТИ) – дієсл. у сполуч. з додатком часто викор. у висловах зі знач. погрози: *Йа йіму́ дам / до к'ін'ц'а́ ме памн'іта́ти*; *М'ій та́то даст тим пус΄т΄іка́м / ўни ни мут мене́ би́ти та видоїма́ти ўс'е́ке*; *Йа т:об'і́ дам ни слу́хати*; *Йа т:об'і́ дам / йа пока́жу тоб'і́*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) БІ́ДНОМУ (БІ́ННОМУ) – виявляючи милість, поділитися (ділитися) з неімущим: *Б'і́н:ому ни тре́ба шкудува́ти шош да́ти*; *Л'і́пше б'і́н:ому да́ти / іґ би ма́ло тото́ пити́ богач'е́ви*.

ДА́ТИ (ПОДА́ТИ) БІ́ДНОМУ (БІ́ННОМУ), АБЍ (ШОБЍ) ТОБІ́ НИ ПОДАВА́ЛИ – краще ділитися добром з іншими, ніж бути в ситуації неімущого: *Абе́с н'іко́ли ни шкудува́ли пода́ти б'і́н:ому / це л'і́пше / іґ бес сама́ проси́ла / Бох тоб'і́ дайе́ на т:о / абе́с д'ілі́ласе; Ік ви́диш / шо б'і́н:иї / даї йіму́ / шоби́ тоб'і́ ни дава́ли; То ўс'е́к'і йе просач'і́ / а́ле йа дайу́ б'і́н:ому / ік ви́жу / шо про́си / дайу́ / це л'і́пше / іґ бес сам маў стойе́ти с прос't'ігне́ноў руко́ў / це ў сто рас ле́кше.*

ДА́ТИ БУ́КА (БУ́КОМ, ПРУ́ТОМ, ПАСКО́М, РЕМЕ́НЕМ) – вдарити чи набити когось: *Ти ч'о тут / л'у́пч'іку / стойі́ш? / доч'е́куйіш / до́ки йа дам бу́ка? / ік хоч' / то за́рас о́зму / ти ї так соб'і́ ўже бога́то накорпани́ч'іў*; *Верта́їсе суда́ / бо дам пру́том / диста́неш так / шо ш'і йіс ни буў таки́ї би́тиї / меш ви́д'іти / йа пу́сто ду́рно ни гово́р'у*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) В ГУК – *вульг.*, вдарити (бити) по губах: *Да́ти ў гук? / хо́ч'іш / шо́би йа поми́х тоб'і́ закри́ти дз'у́бок? / ге? / сам закри́йіш ци помоч'і́? / бо йа мо́жу*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ВЕЧЄ́РЮ – те саме, що ВИДНЕ́СТИ (ПОНЕ́СТИ) ВЕЧЄ́РЮ: *Даш веч'е́р'у за прости́бих / таї тогди́ с'іда́йімо за стиў / а йа до́ти ш'і шош зро́бйу / йе мале́н'ке ку́тан'і / ко́ло схо́диў промету́ / бо ад'і́ к'і́л'ко напа́дало с'н'і́гу / наї кол'ідники́ ни броц'ка́н'ут пе́рет' ха́ти / бо за́ўтра н'іц н'іч'о́ ни мо́жно бу́де роби́ти*.

ДА́ТИ ВИД (ПО́ВИТ, ПО́ДЛУК) СВО́ГО ЗА́ВТІКУ – ділитися з кимось настільки, наскільки дозволяє матеріальна спроможність: *Ік будува́ли це́р'кву / то ко́ждиї дава́ў вид за́ўт'іку / хтос би́рше / хтос ме́нче / ки́л'ко хто мих; Йа дайу́ со́тку / а ти мо́жеш да́ти ме́нче / то ко́ждиї ди́виц:е / йек йіму́ вихо́ди / іки́ї ў не́го сего́н:е за́ўт'ік / таї дайе́ по́длук сво́го за́ўт'іку*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ВИТЧІПНО́ГО (ВИЧЧІПНО́ГО) – дати мізерну, незначну частину чогось, так, "аби рахувалосе": *Даї циї жин΄ц΄і шош витч'іпно́го / бо ме ко́ждиї ден΄ надойіда́ти*; *Да́ли вич':іпно́го / лиш абú да́ти / шо́би рахува́лосе / шо ф'іну́ ни забу́ли / таї шо ти зро́биш*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ВО́ЛЮ (СОБІ́, КОМУ́С, ЧЬО́МУС) – не обмежувати себе (когось) у діях, у вияві чогось: *Даў соб'і́ во́л'у / наї́йўсе помера́н'ч'і / таї ад'і́ йек опкúнуло / забога́то з':іў; Ік ус'і́ розийшлúсе / то да́ла соб'і́ во́л'у / напла́каласе / йік ма́йі бу́ти / даўно́ смих так рúдно ни пла́кала / таї ста́ло ле́кше; Дитúн'і ни мо́жно у ўсе́му дава́ти во́л'у / бо ў не́йі нима́ тúл'ко ро́зуму / йік у старо́го / йа ма́йу вас уч'е́ти*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ВО́ЛЮ ЇЗИКО́ВИ – говорити все, що хочеться, не думаючи про наслідки: *Вúпиў пага́р' винá / йіму́ ста́ло до́бре / таї даў во́л'у йізико́ви / ни поду́маў / шо ту́тки йе ч'уж'і́ ву́ха*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ВО́ЛЮ РУКА́М – набити (бити, зачіпати) когось; торкатися руками співрозмовника всупереч його волі, бажанню: *Ву́їку / шо́ ви ч'іпíе́йтесе / дайіте́ во́л'у рука́м? / подив'і́ц:е на се́бе / старúї д'іт / а ру́ки роспустúў*; *Ле́да вúпйі / і ўже дайе́ рука́м во́л'у / А м'ії н'і / м'ії ік вúпйі / то хо́ч'і спа́ти / н'і с ким ни шука́йі кл'у́ч'ки*. Див. РУ́КИ РОСПУСТЙТИ.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ, КЙНУТИ) В ПО́ВНИЦУ – обдарувати чимось молодих під час весільної обрядодії – повниці: *Тепе́рки л'у́де наїбúрше гро́ш'і дайу́т у по́ўницу / а гента́м велúке бу́ло да́ти ко́ўдр'у / йої / ка́же / йа ко́ўдр'у кúнуў / то ў молодúх бу́ло по де́с'іт' коўде́р' / а нашо́ тúл'ко*?

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) В РУ́КИ КОМУ́С – дати себе зловити: *М'і́с'ко да́ўсе йім у ру́ки / бо поўб'іц'е́ли / шо ни мут бúти / лиш шош се запита́йут / а то ад'і́ шо вúйшло / ад'і́ йек се запита́ли*.

ДА́ТИ В ХА́ВКУ (В ҐЕ́МБУ, ЗУ́БИ, ПЙСОК, У ФАФЛЮ́ҐУ, ЧЬОЛО́) – *вульг.*, вдарити по роті, по обличчю, набити: *Малúї / хоч' у ч'оло́? / да́ти? / ану́ ни курú / кин' ǯзúґар'*; *Марш вúц:и / по́ки йа до́брий / ни даў у ха́ўку*; *Да́ти ў фафл'у́ґу? / Мої / шо ц:е за така́ бе́с'іда? / уч'іні́к так ма́йі говорúти*? / *абúх бúрше ни ч'у́ла тако́го / де йіс тако́го пусто́го се наўч'е́ў*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) В ХА́ТУ (НА ДІТЙЙ) – виділити кошти "на росхит" – на потреби сім'ї, зокрема дітей. Ця словесна формула часто викор. в ситуаціях, коли чоловік (глава сім'ї) не завжди належним чином виконує свої обов'язки: *Хот΄ ми ї розве́ден΄і / а́ле вин дайе́ ў ха́ту на*

д΄ітúї / ни б'ідýйімо; *Моĭ / даї шош у хáту / бо б'ідá*; *Е: / та вин дайé ў хáту / де н'і*.

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ДЖЬÓСУ – 1) втекти (втікати): *Дáли дж͡'óсу / гаш закурúлосе / áле йа пизнáла / ч'íйі ўни / по тварú пизнáла*; 2) насварити когось: *Наї лиш се покáже / д'éд'а даст йімý дóброго дж͡'óсу / оĭ шо даст*.

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ДО ГРÓШИЙ – дати (давати) товар з відстрочкою оплати: *Вúд'іла / шо Йилéн'і ў маґазúн'і дайýт до грóшиї / áле ни ц:е голоўнé / а т:о / шо ўна брáла кóн'ак / ни д'íтем шош з':íсти / а вúпиўку / то це йе ґаздúн'а*?; *У корч'м'í на поч'íткáх давáли ўс΄ім до грóшиї / а тепéр перестáли / бо ни кóждиї б'іжúт вид:авáти / А ч'о йімý б'íч'і / йік грóш'і мóжут на шош úнче се стрéбити*? / *шо / ни так*?

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ДРÁЛА (ДРАПАКÁ) – утекти (втікати): *Обибрáў хáту таї дáў дрáла*; *Ўже рик ни дайéц:е ч'ýти / походúў з д'íўкоў / наўб'íц'éў ус'éкого / таї / вúтко / шо даў дрáла*.

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ДÝЛЮ (ДÝЛЮ З МÁКОМ) – нічого не дати (не давати): *Йо / дýл'у з мáком даў / у нéго тепéрки дрýга жúнка / таї нимá колú д'ітмú питáти / А йа знáйу / шо помогáйі д'íтем / гр'іх / Парá / такé на ч'олов'íка казáти / тáже вин ни вúден / шо Катерúна ўмéл:а / а шó / крáш:е би бýло / іґ би вин ни женúўсе? / штúри рóки буў у желóб'і / і так дóбре / шо вúйшоў с тóго / а ви кáжете*.

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ЖИТЄ́ КОМÝС – народити когось: *Ти жит΄é ни давáў / таї ни мáйіш ч'о видберáти / пpáўду йа каў*?

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ЗАВДÁТОК – дати частину з наперед визначеної й узгодженої з кимось суми: *Давáї заўдáток / ік прóси / áле дóбре повитпúтуїсе / шó за ч'олов'íк / ци ни їкиїс барáба*?

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ЗАЖЍТОК – сприяти відчуттю ситості (про їжу, напр., сало): *Фáїно попоїíли / солонúна дайé зажúток / а писнúї борш' / н'і / вид нéго лиш ме колóт'катисе ў ч'éрев'і.*

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ЗА КÓГОС – видати заміж: *Настýн'у / нáшу бáбу / дáли за Фед'á / хот' вин буў набогáто стáршиї / ни питáлисе / за кóго ўна хóч'і / сам'í дивúлисе / ци бýде ч'олов'íк дóбриї до жит'á*.

ДÁТИ (ДАВÁТИ) ЗА ÓЧІ – у вислові наголошено на платі (три яйця від кожної "клані"), яку, крім грошей, належало дати майстрині, що писала писанки: *Мойá мáма / йік вид:áласе судá / до Калúн'ч'íних / то пéред' Великóн:ими с'в'éтами писáла писанкú / клáн'у соб'í / клáн'у д'íдови*

з ба́боў / бо ўна ц:е ўм’і́ла роби́ти / д'іўч’е́та ба́би р'іжн'е́нцкойі бу́ли заводо́в’і / ба́ба йіх усе́му бу́ла наўч’е́ла / а сус'і́ди ўздр'і́ли / шо ўна так фа́йно пи́ше / таї соб’і́ зач’е́ли проси́ти / ма́ма зго́д'уваласе / бо низле́ ї́кус коп’і́ку зароби́ти / а ш’:е т:о / шо дава́ли ї за о́ч’і / по три йіц'а́ вит кла́н'і / а ц:е тако́ш заро́бок / оі / то т'ішк’і́ бу́ли ч’ісу́ / а́ле ту́тки ве́л:еко знач’е́йі т:о / шо л'у́де ц'іни́ли робо́ту ї зна́ли / шо ни лиш гро́ш’і ма́йіц:е да́ти / а́ле ї по́вер'х то́го / за т:о / шо жи́нка натру́д'увала о́ч’і.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗА ПРОСТѝБИХ – обрядодія, яку виконують у пам’ять про померлих. За простибих обов’язково дають хлібо-булочний виріб (хліб, калач, булку, батон). Крім хліба, можна давати яблука, горіхи, іноді те, що любив покійник. Усе це складають у відерце, миску, горня чи ін. посудину, наливаючи на дно води (“*Аби́ маў там шо пи́ти / ік схо́ч’ї*”); запаливши свічку, даючи приготовлене певній особі, кажуть: “Наї Бох приїме перед Ноциної [називають ім’я померлого] души”. Відповідь: “Простибих, най Бох приймаї”; після цього присутні “виказуют Очінаш” (“Отче наш…”), гасять свічку, а той, кому дали “за простибих”, відпиває ковток (чи три ковтки) тієї води, що була в посудині: *На Вели́ґден´ дала смих за прости́бих три ми́с'ц'і і зба́н'ч’ік*; *Д Риздву́ за прости́бих дайе́ц:е ц'іл'і́ колач’і́ / а на Вели́ґден' / ўс'о кри́шене / паски́ / йе́ц'а / кубасу́ / солони́ну / буц / ус'о́ ма́йі бу́ти покри́шене*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗА ТАК (ЗА НІЧЬО́) – віддати комусь щось задарма, не чекаючи плати, винагороди: *Йа ни хо́ч’у за так дава́ти / наї хот´ тро́хи заплати́т / бо вин ни б’і́н:иї / ў не́го йе би́рше ўсе́го / йік у нас с тобо́ў*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗДА́ЧІ – уміти постояти за себе, відплачуючи особі, яка образила, тим же: *Хло́пч’і / ўч’е́йсе дава́ти зда́ч’і / та́та ко́ло те́бе ўрас ни бу́де / ма́йіш сам за се́бе стойе́ти / ўч’е́йсе*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗЕ́МНЮ (ҐРУНТ, ҐРУНТА́) – наділяти землею: *Іва́нови да́ли бу́ли зе́мн'у на царина́х / а кава́л'ч’ік ба́ба ўд'іли́ла / ти шо / забу́ла? / на поконе́ч’у пид гор'і́хами / то Їванко́ве ста́ло*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗНАНЄ́ – навчити: *Т'удиўска́ шко́ла дайе́ знан'е́ / бога́то з на́ших д'іти́ї се ви́ўч’іло / до́ста бога́то*.

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ЗНА́ТИ КОМУ́С – повідомити (повідомляти) щось комусь про себе: *Да́їсе зна́ти / йік дойі́деш туда́ / зател'іфону́ї / йе́к гости́ла*; *Уни́ ни дайу́ц:е зна́ти / вид Риздва́ за них н'іч’о́ смих ни ч’у́ла*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗНА́ТИ ШОШ КОМУ́С – повідомити (повідомляти) щось комусь: *Ўч’е́ра приходи́ў Ва́с'ко ї сказа́ў / шо ўни поза́ўтр'у збера́йуц:е йі́хати / ік хо́ч’іте / то вин і ва́ших па́ру пак йе́блук мих би ўз'е́ти / а́ле сего́н:е да́йте зна́ти*; *Да́йте зна́ти / ік ме́те йі́хати гор΄і́ / озм’і́т і мене́ с:обо́ў; Да́ли зна́ти / але́ ў пос'л'і́н:у м’іну́ту / ми ўже ни го́н':і бу́ли се зибра́ти / того́ ўже ї вам ни каза́ли.*

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ, КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ)) ІМНЄ́ – назвати (називати) певним іменем когось, передусім новонародженого: *Хот΄і́ли да́ти імн΄е́ Богда́н / а́ле ўроди́ўсе на Йа́кова / то ўже́ му́с΄іли так назва́ти*; *Д'і́ўч’інка два́ц:ит' о́смого гру́д'н'а ўроди́ласе / да́ли імн'е́ А́н:а / дв’і йійі́ пре́баб’і так се назива́ли / а ш’:е т:о / шо пе́рет' цим А́н:и бу́ло*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) КАВА́ЛОК ХЛІ́БА – допомогти комусь у житті, підтримуючи для досягнення ним мети: *Ви́дите / да́ли йісте́ д'і́ўч’ін'і кава́лок хл'і́ба / мої / та ц'іну́ї тото́ / а́ле де́ уна́ хо́ч’і*? / *йійі и́нче ў голов’і́*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) КОПНЯКА́ (КОПНІКА́; ПА́РУ КОПНІКЍВ) – вдарити ногою, копнути когось кілька разів: *Ду́же ни биў / даў копн΄ака́ / таї пусти́ў / пошкудува́ў пуст'іка́ / мо́же / ц:е бу́де йіму́ нау́коў? / Хот'і́ў йіс зло́д'йа наўч’е́ти?*

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) КРЕНТ – нахилитися (нахилятися): *Па́мн'ітник / шо йа покла́ла д'е́деви / даў крент / йіму́ лиш де́с'іт' ро́киў / ш’і ни маў би / а́ле ви́тко / шош ни так бу́ло зро́блено*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) МА́ХУ – помилитися (помилятися): *Ми с ті́ми гру́ш’ами да́ли ма́ху / могли́ доро́ш:е прода́ти / тро́хи би́рше заробі́ти*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ, ПОКЛА́СТИ) МОГОРЄ́ЧЬ (МОГОРЍЧЬ) (ДА́ТИ НА МОГОРЄ́ЧЬ) – вручити комусь гроші чи подарунок як віддяку за щось; він може включати й алкогольні напої: *Даў могор'е́ч’ / бо то вартува́ло / вин м’ін'і́ поми́х / ус'і́ тот'і́ па́ки поперено́сіти*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА БО́ЖЕ – віддати комусь щось, не чекаючи повернення чи віддяки: *Н'іч’о́ м’ін'і́ вид вас ни тре́ба / дайу́ на Бо́же / наї Вин вам помога́йі*; *Ік ви́жу / шо тре: / то дайу́ на Бо́же*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НАВІ́ДЛЮ (НАВЍДЛЮ) – вдарити навідліг: *Йік дам тоб’і́ ота́к нав’і́д΄л΄у / то тебе́ хол΄е́ра о́зме / запамн'іта́йіш мойу́ ру́ку*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА ЕЛІМЕ́НТИ – оформити документи на отримання аліментів: *Ўна ни подава́ла на ел'іме́нти / вин так дайе́ / ни скупу́йіц:е / іґ би пода́ла / то дистава́ла би ме́нче.*

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА ЗУП – *жарт*., викор. у висловл. зі знач. прохання поїсти щось: *Т'і́точ'ко / да́йте шош на зуп / ік ма́йіте / бо ми ш':е рас дго́р'і хо́ч'імо пити́ / а ў ро́т΄і р΄е́ски видра́н'а ни ма́ли*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА КОЛІДУ́ – обдарувати (обдаровувати) колядників: *То ни ў ко́ждиї ха́т΄і одна́ко дайу́т на кол΄іду́ / йек хто б'іру́йі*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ; ВИДДА́ТИ, ПИСЛА́ТИ) НА (В) НАУ́КУ КОГО́С – відправити (відправляти) когось на навчання (в середній спеціальний або вищий навчальний заклад): *Мар'і́ка сего́року двох да́ла на нау́ку / тро́хи т'е́шко / а́ле шо зроби́ти? / ў Ч'ірниу́ц'а́х се ўч'е́йут / оди́н на до́хтор'а / а дру́гиї ни зна́йу / на шо / а́ле се ўч'е́йут*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА НИШ – пригостити особу, яка допомагала заколоти кабана, свіжиною: *Даўно́ / йік р΄і́зали свин΄у́ / то кли́кали кого́с з л΄уди́ї помога́ти / а йік уже зроби́ли т:о / шо нале́жиц:е / с΄іда́ли за сти́ў / йі́ли ўсма́жениї по́тр'ух / б'і́лиї і ч'о́рниї / пи́ли могори́ч' / д΄е́кували за по́мич' / і дава́ли на ниш / кава́лок солони́ни / мн΄е́са / кишо́к*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА РОЗВЍТ – бути ініціатором розлучення: *Да́ла на розви́т / таї ўс΄о́ / а́ле гр΄іх би бу́ло шош каза́ти / д΄і́тем вин помога́йі*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА РОСХИ́Т – виділити (виділяти) комусь певну суму на щоденні витрати: *Ч'олов'і́к дайе́ на росхи́т / а́ле ўна ма́йі витч'іта́тисе пе́ред' ним за ко́жду коп'і́ку / наї Бох боро́ни вит тако́го*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА СЛУ́ЖБУ (НА СЛУ́ЖБУ БО́ЖУ) – виділити (виділяти) певні кошти на храм, означуючи "за здоров'ї", "за всєке прошені" та ін. Під час Літургії священик зачитує імена тих, за чиє здоров'я замовлена Служба, а також імена доброчинців, що здійснюють пожертви на храм: *На Богоро́дицу дамо́ на Слу́жбу за здоро́ўйі / бо ш'і до то́го ц:е ў нас храмове́ с΄в'е́то*; *Мар'і́ка дайе́ на Слу́жбу / де́ ни дайе́? / і за здоро́ўйі / і за под'е́ку ни забува́йі*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА СОРОКОВУ́СТИ – замовити (замовляти) поминальні Служби, які правляться за померлих щотижня у визначений день Великого посту: *Дайімо́ на Сорокову́сти ко́ждого ро́ку за ўс'і́х на́ших / хто видиї́шо́ў / а йа ї за верстач'о́к дайу́ / котри́х ужé нима́*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НА ЦЕ́РЬКВУ – виділити певні кошти на потреби церкви: *Ни дайу́ на це́р'кву дес'іти́ну / йіґ би могло́ бу́ти / а́ле дайу́*; *Абе́с ни скупува́ласе дава́ти на це́р'кву / т:о тоб'і́ ў и́нчому се ве́рне*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) НАШИ́ТИ – дати комусь як взірець певний орнамент для відшиття – перенесення його на полотно (тканину): *Йе жинки́ / шо ни хо́ч'ут да́ти наши́ти / ка́же до́бре / ĭ ни дайе́ / а йа ра́да / йік кому́с шош у ме́не се ўда́ло / шо́ би то ни бу́ло / ци рушни́к / ци о́брус / ци рукави́ўка / наї беру́т / абі́ лиш бу́ло здоро́ўйі тото́ видз͡'о́бувати*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПА́РУ ГОРЄ́ЧІХ – набити, вишмагати (бити): *Йік / Васи́ / даш йімў па́ру гор'е́ч'іх / то ни зашко́ди / наї зна́йі*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПЕ́РЦУ КОМУ́С – насварити, набити (бити) когось: *Да́ли / да́ли йіму́ тро́хи пе́рцу / бо вин ус'і́ ґу́дз͡ики на д'е́девому футе́рц'і повидру́буваў*; *Даст та́то пе́рцу тоб'і́ до́брого / оĭ шо даст / ужé пита́ўсе / ци йіс ни прийшо́ў / ти шо зробі́ў з йіго́ габард'і́новими спо́н':ами? / а де ша́л'ок се д'іў*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПИД ДИХ (ДѝХАЛО) – вдарити (вдаряти) під груди, у "сонячне сплетіння": *Тої стариґа́н знаў / куда́ би́ти / даў пид дих / і дити́на лиш по́точ'іласе ĭ зигну́ласе / а вин ут'і́к / та так убі́ти мо́жно / йа пи́ду ў с'іл'ра́ду / наї уні́ гово́р'ут з ро́дич'ами / йа цисе́ так ни ли́шу*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПѝТИ – пригостити (пригощати) алкогольним напоєм: *Хто йіму́ даў пи́ти? / та то слабі́ĭ ч'олов'і́к / де́ йіму́ пи́ти*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПОЗА́ВУШ (ПОЗА́ВУШНИК, ПА́РУ ПОЗА́ВУШНИКИВ) – вдарити (бити) по голові (її нижній боковій частині): *Шо ц:е за бе́с'іда така́? / то́му даў поза́вуш / тот упаў / гаш заде́р но́ги / за шош и́нче говор'і́т / Бабо́ / ц:е таке́ ў к'і́н'і бу́ло / ми ни бйімо́се*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПО ЗУБА́Х (В ЗУ́БИ, В ГУК, ПО ПѝСКУ) – 1) те саме, що ДА́ТИ В ХА́ВКУ: *Мали́ĭ / ни говори́ блуства́ / бо дам у зу́би / де́ йіс таке́ ч'уў?; Хоч' у гук? / йік хоч' / то йа мо́жу / а йік н'і / то стули́ пи́соч'ок / до́ки йа до́бриĭ*; *То пусте́ч'і / це́му да́ти кому́с по зуба́х ци поза́вуш / рас пл'у́нути*; 2) зазнати невдачі: *Та д:е / вин ужé даўно́ ў Ч'ірниўц'а́х ни ро́би / да́ли по зуба́х таї вин верну́ўсе у Вижни́цу / іґбі́ ни пиў / то мих робі́ти / а так / хто сего́н:е хо́ч'і тако́го держ'е́ти*?

ДА́ТИ (ЗРОБѝТИ) ПОПРА́ВОК ДО ЧЬО́ГОС – покращити щось, вносячи у нього зміни: *Фе́д'у / ану́ се подив'і́т / м'ін'і́ вигл'іда́йі / шо оту́тки мус да́ти попра́вок / бо дверц'е́та до́бре се ни запера́йут; Зроби́ла йіс мало́му попра́вок / таї вин прин'і́с ш:ко́ли фа́ĭну о́ц'інку / ви́диш / па́ру слиў йек ус'о́ оберну́ли на кра́ш:е; Ту́теч'ки мус зробі́ти*

вели́киї попра́вок / мали́м ни об'ї́їдец:е / спин:и́ц'а ли́хо скро́йіна / то тре: поро́ти ї оцис'ї́ фости́ забера́ти; *Ту́тки дам лиш оде́н попра́вок / і мал'у́нок ме по и́нчому се диви́ти*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПОРЄ́ДОК (РЄТ) – навести (наводити) лад у чомусь: *Кали́ / с цим тре́ба да́ти ї́киїс пор'е́док / наї жийу́т по л'у́цки / а ни́ так / ўна з д'ітми́ тут / а вин там / до́ки це ма́йі бу́ти? / г'ї́кайте на них; Ни зна́йу / йек да́ти р'ет це́му ўсе́му / ско́ро на робо́ту / а ту́тки ш'і рук і рук би се зда́ло*; *Ік вин у ха́т'і ни го́ден р'ет да́ти / то де тако́го до к'іро́ван'а кла́сти*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПО РУКА́Х – протидіяти кому-небудь: *Нима́ кому́ да́ти по рука́х / аби́ ме́нче кра́ли / Аййе́ / де́ хтос даст? / та́мки ўс'і одно́йі ма́сти / і ўс'і ко́ло одно́го кори́та тру́ц:е.*

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ, ДІЛЙ́ТИ) ПОСЛІ́ДНЕ (С ПОСЛІ́ДНОГО (ПОСЛІ́ННОГО)) – бути щедрим, милосердним, віддавати останнє: *Цис΄а́ ву́їна така́ / шо пос΄л΄і́дне даст*; *О: / гаш тут це́го ни бу́де / ўни ни так'ї́ / шо пос'л'і́н:е даду́т*; *Ни б'ї́їсе / уни́ с пос'л'і́н:ого ни д'і́л'ут / у них до́ста йе шо йі́сти / або́с ни пережива́ла; Ма́мина ма́ма могла́ да́ти пос'л'і́н:е / а та́това ни ду́же се ква́пила д'іли́тисе / х'іба́ ўже ма́ла до́ста бога́то ч'іго́с / отогди́ могла́ ї нам ўд'іли́ти; Ба́пко / ви д'і́лите с пос'л'і́н:ого / а йа зна́йу / шо у вас сами́х н'іч'о́ се ни лиши́ло / йа так ни хо́ч'у.*

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПОЧІТО́К – започаткувати щось, бути джерелом чогось: *Уни́ да́ли фа́їний поч'іто́к / тепе́рки допидви́кна н'іхто́ с сус'і́диў ни сади́т барабу́л'і / а ди́ўйуц:е / шо́би трави́ч'ка ко́ло ха́ти бу́ла / ч'іч'ки́ / аў де́кого гаш до доро́ги цвиту́т ч'іч'ки́ / ни ли́ш у гори́ц:и / од'н'і́ вид о́дних ц:е переїма́йут / Ну та л'у́де наўч'е́лисе / йі́дут с'в'іта́ми таї ви́жут / шо фа́їне*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПРИКУРЙ́ТИ (ПРИКУ́РКИ) КОМУ́С – насварити (сварити), набити когось: *Ої шо дам прику́рки за цис'ї́ повидлу́пуван'і с'т'і́ни / йа ч'о нида́ўно б'іли́ла? / ге? / шо́би ўни ма́ли шч'е́м ігра́тисе*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПСО́ВИ ГУ́БИ ОБЛИЗА́ТИ – ужив. як жарт після приймання якоїсь смачної їжі: *Попойі́ў йіс масне́н΄кого / а тепе́рки б'іжи́ даї псо́ви гу́би облиза́ти / вин ужэ́ облі́зуйіц:е*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ПУ́ДУ – налякати (лякати): *Ку́рем да́ла тако́го пу́ду / шо ўни́ бешч'ісу́ з гр΄ідо́к повиштри́кували*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ; УТТЄ́ТИ) РЍТЬОВ (РЍТТЬОВ) – вдарити ратицею (про корову); інколи в контекстах жартівливого х-ру: *М'ін΄і́ коро́ва хот΄і́ла да́ти ри́т΄:оў / то до́бре / шо йа витштри́кла ўбик / бо би бу́ла смих до́бре дistáла*; *Ої ішо́ў йа до д'іўч'е́ни те́мними луга́ми / а йік ж'е́ба ўт'е́ла ри́т'оў / йа ўкри́ўсе нога́ми / ч'у́ли йісте́ таку́ с'п'і́ванку*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) РОЗВЍЛНЕНІ – спричинити понос: *Да́ти розви́лнен'і могло́ зеленце́ / к'і́л'ко проси́ла / ни йіш пусте́ / наї присти́гне*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) РОЗВЍТ – погодитися на розлучення: *Мар'і́ка дайе́ розви́т / бо ка́же / шо то ї так жит'а́ ни бу́ло*.

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ВЗНАКЍ – дати себе відчути чимось неприємним, прикрим, поганим: *Да́лосе ўзнаки́ тото́ / шо ву́їко бутина́ми ході́ў / вит то́го засла́п / по́ки буў маї моло́ч:иї / то ш'і н'іч'о́ / а пото́му зач'е́ў ч'у́ти но́ги / попе́рек / ру́ки зач'е́ло крути́ти / ота́к / така́ т'ішка́ робо́та му́си да́ти себе́ зна́ти / му́си лиши́ти с'л'іт; Ви́диш / йек уно́ да́лосе ўзнаки́ / проси́ла тебе́ / ни ході́ бес фу́стки / то ма́рот / на йіго́ тепло́ нима́ в'і́ри / а шо йіс м'ін'і́ на ц:е каза́ла? / а тепе́рки ни йо́їкаїсе / сиді́ ў ха́т'і ї л'іч'е́їсе / бо шо и́нче тоб'і́ пора́д'у*?

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ВКО́СЬКАТИ – заспокоїтися; піддатися умовлянням когось, виражаючи готовність виконувати яку-небудь дію: *До́бре / шо да́ўсе ўко́с΄кати / шо н΄іґде́ ни пишо́ў / наї л΄і́пше ви́спиц:е / йік ході́ти но́ч'ами / Ну та так / нич' ни дл'а хо́ж'ін'а*.

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ВПРОСЍТИ – погодитися з чимось, дати згоду на щось: *Д'е́д'а ле́дви да́ўсе ўпроси́ти / ни хот'і́ў / шо́би йа їшла́ на заво́дини / ка́же / то ни по сус'і́цтву / а ти ґаздиўска́ д'і́ўч'іна / ч'о́ меш ноч'а́ми ході́ти? / а йа каў / та́же заво́дини ўден' ни ро́бйут / а йа ни на ки́тицу ї́ду; Ўна ни да́ласе ўпроси́ти / сказа́ла н'і / і хот' умера́ї / н'і / і ўс'о*.

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ЗДУРЍТИ – піддатися (піддаватисе) обману: *Да́ласе здури́ти / а тепе́рен'ки ли́кт'і куса́йі / И:ї / ци ўна одна́*?

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ЙЇ́СТИ – смакувати: *Пл'а́цок таки́ї / шо дайе́ц:е йї́сти / ни ду́же соло́ткиї / ікра́с т:о / шо тре́ба; И:ї / це таке́ / шо ни дайе́ц:е йї́сти / ўз'е́ла два кни́ґл'і / то ле́дви ў ду́шу загна́ла / шквар'ки́ лу́н'ч'іноў видго́н'ут; Мої / та цих пироги́ў з':іў би ш':е одну́ ми́ску / нит:о́ / шо так / а фист дайу́ц:е йї́сти; Де т:о ни ме дава́тисе йї́сти? / йек? / та та́меч'ки грибі́ шуше́н'і / на́в'іт' найі́дениї ме хот'і́ти поку́ш'іти*.

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) НАЗА́Т – посторонитися: *Л΄у́де / да́йтесе наза́т / наї проце́с΄ійа їде*; *Л'у́де цур'і́кнули / да́лисе наза́т*.

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ПІД'Ю́ДИТИ – набути під певним впливом поганих звичок: *То таке́ йе / шо ї пор'е́дниї ч'олов'і́к мо́же да́тисе пидйу́дити / шош йиму́ стайе́ц:е / і ўже йе пит'е́ / пусте́нство*.

ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ЧЮ́ТИ – те саме, що ДА́ТИСЕ (ДАВА́ТИСЕ) ЗНА́ТИ: *Да́йтесе пото́му ч'у́ти / бо нога́ ў ме́не ш'і се ни загойі́ла / йа ни бу́ду моч'і́ прийти́ до вас; Ву́йко да́ўсе ч'у́ти / ни писа́ў рик / а ўч'е́ра п'іс'мо́ прийшло́ / пи́ше / шо ўл'і́т'і хо́ч'і прийі́хати*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) СЛО́ВО – пообіцяти (обіцяти): *Даў сло́во / шо се ўжє́ни / мо́же / ни поло́ми йиго́; Васи́ / раз даў сло́во / то держи́ йиго́*.

ДА́ТИ (ДАВАТИ) СОБІ́ РА́ДУ – справитися (справлятися) з чим-небудь самостійно: *Шо ў нас до не́йі мо́же бу́ти? / ўна дайе́ соб'і́ ра́ду сама́? / дайе́ / гро́шиї ни про́си? / ни про́си / то ч'о нас ма́йі опходи́ти / йек уна́ жийе́? / ч'о ўна ма́йі слу́хати на́шойі ра́ди*?

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) СПО́КІЙ КОМУ́С – не турбувати когось: *Да́йте м'ін'і́ ч'е́стиї спо́к'ії / йа трун:и́ї / де́ йа го́ден дви́гати ва́ш'і ко́ўпки? / шл'ах йіх ни тра́фи до за́ўтра*; *Да́йте дити́н'і спо́к'ії / наї іграйиц:е*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) СТУСАНЍВ (КО́ПАНЬЦІВ) – набити; те саме, що ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) КОПНЯКА́ (КОПНІКЍВ): *Хот'і́ў йиму́ да́ти па́ру стусани́ў / а́ле ни даў / здє́рж'іўсе / знаў / шо мете́ свари́ти / а́ле абе́сте зна́ли / мо́жете це ву́йкови сказа́ти / йіх мали́ї страшно́ роспу́ш':іниї / наї шош ро́бйут з ним*.

ДА́ТИ ТАК, ШО ЗУ́БИ ВЍПЛЮНЕ ХТОС – *згруб*., когось сильно вдарити в обличчя: *Ни ви́д'іў смих / ш ч'о́го то се зач'е́ло / лиш ч'уў / шо Лес'о́ грози́ўсе / Йиг дам / то ти зу́би ви́пл'унеш / ни меш ра́диї / шо ўроди́ўсе / а Сла́ўко да́л'і долаз'е́ў / ви зна́йіте йиго́ нату́ру*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ХРОПАКА́ – заснути ("уснути"), спати: *Ви́тко / тве́рдо спит / бо тако́го дайе́ хропака́ / шо аш ви́кна дзелен΄кот΄у́т*.

ДА́ТИ ЧЄ́МОС (ВДЕ́РИТИ, ЗАЧІПЍТИ, ШТУ́РКНУТИ) НЕ́ВМНІКИ (НЕ́УМНІЧЬКИ) – вдарити (штовхнути) когось не хотячи: *Йа не́ўмн΄іки шту́ркнуў Ори́с΄у / а таки́х ґваўти́ў бу́ло / йік бих йийі́ до́бре ут:΄е́ў*; *Вин ни хот'і́ў / вин не́ўмн'іки даў тоб'і́ ли́ктем у го́лу*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЧЄ́СТУ ГОДЍНУ КО́МУС – те саме, що ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) СПО́КІЙ; оцінне висл. у ситуації, коли мовець отримав якусь негативну інформацію чи роздумує над відомим, висловлюючи своє

ставлення до почутого чи обмірковуваного: *Т:а слаба́ / тре́ба помоч’і́ / бо ни ма́йі ж’ел'ісли́вого ч’олов’і́ка / цис'а́ пйе / ни ма́йі стри́му / а йа стара́ ўже / ни го́н:а / да́йте м’ін'і́ ч’е́сту годи́ну с цим уси́м*; *Да́йте м’ін'і́ ч’е́сту годи́ну с таки́ми зари́пками таї зуси́м; Да́йте ба́б’і ч’е́сту годи́ну / де́ ўна ме бра́тисе за цес ц'іп? / ўна го́н:а молоти́ти? / ци ви жерту́йіте*?; *Даї м’ін'і́ ч’е́сту годи́ну / ви́тки йа мо́жу зна́ти / хто л'і́пшиї / ти сама́ ма́йіш ч’у́ти ў души́ / хто тоб’і́ л'уб’і́ш:иї / а йік ни ч’у́йіш / то / ви́тко / твойе́ ни прийшло́ / ўно ш’і ў доро́з'і; Да́йте м’ін'і́ ч’е́сту годи́ну з ва́шим йі́хан'ім таї зо ўс'і́м / йі́т'те / коли́ хо́ч’іте / йа з д'ітми́ побу́ду і ўс'о ўку́тайу*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЧЮ́ТИ – те саме, що ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ЗНА́ТИ: *Да́йте ч’у́ти / ік мете́ ўже шош би́рше зна́ти*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ШМІ́РУ – 1) втекти (втікати), побігти: *Лис ни доч’е́куваў / шо́ да́л'і бу́де / даў шм’і́ру і ў корч’і́*; 2) насварити, побити: *Наї лише́н' пока́жец:е / йа йіму́ до́брого дам шм’і́ру*; *Та́то йіму́ до́брого даст шм’і́ру / бо каза́ў ни бра́ти йіго́ ро́вер*.

ДА́ТИ ШПІ́ЦА (ШПІЦАКЍВ) – *знев*., *згруб*., те саме, що ДА́ТИ КОПНЯКА́ (КОПНІКИ́В): *Мали́ї / да́ти шп’і́ца? / ти ч’о ку́риш? / хто тоб’і́ позво́лиў? / ге? / кажи́ / хто позво́лиў?/ ў те́бе ўже о́ч’і ў сто́ўбир пишли́ / йік у Нику́линого барана́*.

ДА́ТИ (ДАВА́ТИ) ШПРЕ́Ю – дуже вилаяти (лаяти) когось: *Та́то буў таки́ї л'у́тиї / шо ш’і смих ни ви́д'іла ї ни ч’у́ла / шо́би так на мало́го кр'іч’е́ў / до́брого даў шпре́йу / гада́ла / шо ўде́ри / а́ле ї̆кос об’іїшло́се / бо шо ви гада́йіте? / та́то зибра́ўсе йі́хати на робо́ту / до ро́вера / а тот / розі́браниї / коле́са спу́ш’:ін'і / рул' пит парканом́ / розибра́ти розибра́ў / а скла́сти ни го́ден буў / і н'іко́му ни признава́ўсе.*

ДАШО́К, -а – покрівля, яку спеціально примощують над вхідними дверима хати чи тим місцем, де зберігають дрова тощо: *У нас фа́їна дрив’і́т΄н΄а / з дашко́м* / *та́то сего́л'іта таке́ примо́диў*.

ДБА́ЛИЙ – дбайливий: *Н΄іч’о́ ни ка́ў / вин мих дес ви́пити / а́ле буў роби́тниї / дба́лиї / за ўси́м диви́ўсе / аби́ буў пор΄е́док*.

ДБА́ЛО – дбайливо: *То ни ри́н:а дити́на / а́ле Митри́ха страшно́ дба́ло за неў ди́виц:е / та́к’ік ри́н:а ма́ма / і то ни ко́жда*.

ДВА́ЙЦИТЬ (ДВА́ЙЦІТЬ) – двадцять: *У нас ка́жут два́ц:ит' а́бо два́ц':іт' / а два́їц'іт' / це р'і́тко / це коли́ шош жерту́йут / питс'м’і́йуйуц:е / бо то би́рше ко́сиўске / ма́ма мойа́ де́коли могла́*

сказáти / та тоб'í̆ ўже двáйцит' рóкиў / ти ни малéн'ка / йа ў такúх рокáх ужé даўнó вид:áна бýла.

ДВАНÁЦЩИТЬ (ДВАНÁЦЩІТЬ) – дванадцять: *У нас ни ўрáс вар'ýт дванáц:ит' йі́диї на С'в'ітúй Вéч'ір / то / Йілé / йек вихóди*.

ДВАНÁЦЩИТЬ (ДВАНÁЦЩІТЬ) СТÁЦІЙ (ХРÉСНА ДОРÓГА) – вид орнаменту на писанці: *Дванáц:ит' стáц'ії / це дванáц':іт' малéн'ких хрéстикиў / узúр отáк вигл'ідáйі / йік на оц:úї пúсан'ц'і*.

ДВА ПО (НА) ДВА (ДВА ПО (НА) ТРИ; ДВА ПО (НА) ШТЍРИ) – те саме, що при множенні викор.: два помножити на два, два помножити на три і т. д.: *Кúл'ко бýде два по два*? / *штúри? / н'і / пйет'* / *а два по три*?

ДВА-ТРИ – ужив. для приблизного визначення невеликої кількості чого-небудь: *Два три дни / ї ми ц:е ўб'í̆лимо / то нимá богáто робóти*.

ДВАЦЄ́ТКА (ДВАЦЦЄ́ТКА), -и – двадцятка: *Тоб'í̆ ўже двац':éтка / це ўже стáрш'а д'í̆ўка; Це куштýйі двац'éтку / двáц':іт' грúўн'іў смих дáла / ад'í̆ йке ўно*.

ДВÁЦЩИТЬ (ДВÁЦЩІТЬ) – двадцять: *Уперéт двáц:ит' рубл'í̆ў / то бýли велúк'і грóш'і / тáто за м'í̆с'іц' на докý мих ш'іздис'éт' заробúти / а пéн'ц'íйа ў колгóсника бýла дванáц:ит' рубл'í̆ў*.

ДВА ЧЬÓБОТИ ПÁРА – про осіб, однакових у вияві негативних рис: *То два ч'óботи пáра / іке однó зарозýмне / такé ї дрýге / ни знáйу / ў кóго ўни ўдáлисе / ч'ýйіте / однак'í̆с'к'і*.

ДВÉРІ ВТВОРÉНІ (УТВÓРЕНІ) – про ситуацію, коли людина повинна здійснити вибір: залишатися чи йти: *Двéр'і ўтворéн'і / сúлоў н'ікóго ни дéржу / хóч'іш жúти / то жúй / а йік ідéш / голосúти ни бýду*.

ДВÉРКА (ДВÉРЬКА), -и – одна половина дверцят, які складаються з двох частин: *Двéр'ка ў кредéн'ц'і шош тýго їде / мóже / ўт'іглáсе*?

ДВÉРЦІ (ДВЕРЦЄ́ТА), -ів (-цє́т) – невеликі двері, дверцята: *Закрúй двéрц'і ў грýб'і / бо гран' у тр'іскú ўпáде*.

ДВÉЧІРУ – *присл*., надвечір: *Тáто з дóку аш двéч'іру прúйде*; *Двéч'іру пúдемо двóд'і / се скупáйімо / зáрас задýже гор'іч'é*.

ДВИГÁНИТИ – *згруб*., те саме, що ДВЍГАТИ: *Де ц:е гóден такé т'ішкé двигáнити? / клич' наї Кóц'о помóже; Шо йістé соб'í̆ гадáли? / двигáниў смих тот'í̆ кóўпки ц'ілúй ден' / пóмоч'і ни бýло / бо Лес'ó ни прийшóў / об'іц'éў / áле потóму сказáў / шо їде орáти на цáрин'і / а тепéрки йа н'і зигнýтисе / н'і розигнýтисе ни гóден / і ни знáйу / ци ўсну*.

ДВЍГАНІ, -я – опредм. дія стос. ДВЍГАТИ: *Вит ч’óго попéрек забол'і́ў? / вид двúган'а / хто ч’уў так’і́ м’ішкú на сóб’і двúгати*?

ДВЍГАТИ – зрушувати з місця, піднімати, переносити важкі речі, пересувати щось: *Ни двúгаї / О́л'ко / бо натсадúс:е / то т'ішкé / лишú бер'і́ўку; Двúгаў т'ішкé таї дистáў кúли.*

ДВІ ГОЛОВІ́ ЛІ́ПШЕ, ЇК (ІК) ОДНА́ – про вагомість колегіального прийняття рішення: *Йа се рáд'у с тобóў / бо знáйіш / шо дв’і голов’і́ л'і́пше / ік однá / Це прáўда / áле тýтки йа погáниї рáдник*.

ДВІ ГОЛОВІ́ ШОШ УДУ́МАЮТ (ГО́ННІ ШОШ УДУ́МАТИ) – те саме, що ДВІ ГОЛОВІ́ ЛІ́ПШЕ, ЇК (ІК) ОДНА́: *Дв’і голов’і́ шош такú бúрше ўдýмайут / йік однá / гаї дивúсе / котрé шит'é ме бúрше пасувáти дитúн'і*? / *йа бих казáла / шо оц:é / а ти шо скáжеш*?

ДВІ (ТРИ) ПА́РІ ПОСТОЛЍВ СХОДЍТИ – довго жити: *Уперéт л'ýде бúрше бóс'і ходúли / постолú / ч’óботи т'éшко купувáлисе / дóўго тре: бýло коп’і́ку до коп’і́ки складáти / ну то ік ч’олов’і́к дв’і пáр'і постолúў сходúў / то це знач’éло / шо вин дóўге жит'é прожúў / д'і́до роскáзуваў / шо нáв’іт' до цéр'кви гентáм ішлú бóс'і / а пéрет' брáмоў цер'кóўноў ўбувáли постолú ци ўже потóму ч’еревúки / і так заходúли ў цéр'кву / а йік вертáлисе / то роз:увáлисе і тхáт'і ішлú бóс'і / отакé бýло.*

ДВІ́СТА – двісті: *Циї цéр´кв’і ни ўгадáйіш кúл´ко рóкиў / дв’і́ста* / *то ў котрúм рóц'і йійі́ звéл:и*?

(ДЕ) ДВОЇ Б’ЮЦЦЕ, (ТАМ) ТРЕ́ТИЙ КОРИСТА́Ї – суперечки, чвари ніколи не розв’язують проблеми, а лише поглиблюють її; плодами “боротьби” користуються інші: *Л'óн'а вúч’ікала / ўни зач’éли сварúтисе / а ўна лиш ўз'éла моткú ї сказáла / шо ўни бýдут йійі́ / тот'і́ лиш óч’і вúвалили* / *То / Калú / так урáс йе / де двóйі бйýц:е / там трéтиї користáйі*.

ДВОЇ́ТИСЕ В ОЧЄ́Х – погано бачити; здаватися подвійним: *То буў Мúтро / йа пизнáла / м’ін'і́ ни двойі́ц:е ў оч’éх / йа ш’і дóбре вúжу; Шош у мéне з оч’éма / óзму ґазéту / ч’ітáйу / н'і́би н'іч’ó / вúжу / аў ікúйс момéнт зач’інáйі двойі́тисе / таї тогдú зажмýр'уйусе / л'éжу / і трóхи перехóди / Ч’олов’і́ч’і / та óч’і такóш се стáр'ійут / Е: / ни кажú / ік фáйна молодúц'а / то м’ін'і́ ни двойі́ц:е*; *Вúдиш / ужé ни гóн:а іглý ўсилúти / зноў зач’éло двойі́тисе ў оч’éх* / *Бабó / а вам кúл'ко рóкиў*?

ДГО́РІ – вгору; вгорі; догори; в ліс, у лісі: *Кудá ї́ду? / дгóр'і / мóже / шош нáїду / л'ýде несýт б’іл'і́ / лесич’кú*; *Мóже / бих зáўтра дгóр'і*

пишли́?; Хот'і́ли пити́ дгóр'і / áле дóс'в'іта ўреп'і́жиў дош' / таї́ се лиши́ли дóма / кудá ў такé ї́ти?; *Ўни ни тут жийу́т / то дгóр'і тре: ї́ти / ў сам'і́ вер'хи́; Бу́ла смих дгóр'і / гаш у Ц'ітко́вому*.

ДЕВЕРЕНЍТИСЕ – виявляти занадто велику активність, метушитися: *Ни деверени́се / йа свойá / м'ін'і́ ни трéба / абéс ти кóло мéне се зáходила*.

ДЕВ'ЇДИСЄ́ТИЙ (ДЕВІДИСЄ́ТИЙ) – дев'яностий: *Бáб'і пишо́ў деўйідис'éтиї рик / а ўна ш'і ад'і́ ї́к'і рушники́ ши́йі / ни кóжда молодá такé гóн':а ўдáти / ти лиш се поди́ви / ї́ке ч'іса́н:е шит'é / ду́же ч'ісáн:е*.

ДЕВ'ЇДИСЄ́ТЬ (ДЕВІДИСЄ́ТЬ) – дев'яносто: *Д'і́дови бу́ло пóвер'х деўйідис'éт' / йік вин умéр*; *Д'іт Івáн / йік пишо́ў на тóт с'в'іт / то маў деўйідис'éт' і два / а мáма пишлá вид нас скóрше / ш'і ни бу́ло в'іс'імдис'éт' пйет' / два рóки бракувáло*.

ДЕВ'ЇТНА́ЦЩІТЕРО (ДЕВІТНА́ЦІТЕРО) – дев'ятнадцятеро: *Ви́вел:осе деўйітна́ц':ітеро кур'éт / нáїко / ки́л'ко бу́де куроч'óк*?

ДЕВ'ЇТНА́ЦЩИТЬ (ДЕВІТНА́ЦЩИТЬ) – дев'ятнадцять: *Та ї́йі ужé деўйітна́ц:ит' / дл'а Т'у́дева це ни йе гет молодá д'і́ўка / штирна́ц:ит' / то так / а ц:е н'і*; *Йа ў деўйітна́ц:ит'се вид:áла*.

ДЕВ'ЇТНА́ЦЩІТИЙ (ДЕВІТНА́ЦІТИЙ) – дев'ятнадцятий: *У деўйітна́ц':ітим рóц'і / це за три рóки / д'éдеви бу́ло би ри́ўно сто / то з ікóго вин рóку? / ану́ раху́ї*; *Д'і́ўч'ін'і деўйітна́ц':ітиї рик*.

ДЕ́В'ЇТСОТ (ДЕ́ВІТСОТ) – дев'ятсот: *Ки́л'ко бéсте м'ін'і́ дáли рóкиў? / ни ўгадáйіте / йа з дéўйітсот пйéтого*.

ДЕ ДІ́ТТЬО ДОБРА́НИЧЬ КА́ЖЕ – дуже далеко, у важкодоступних місцях: *Йої / то страшнó делéко / у ікúхос таки́х кутикáх / шо ни росказáў би / тáмки / де д'і́т':о добрáнич' кáже / тудá нимá дорóги / нáв'іт' с'л'і́ду л'уцкóго / каў вам / нáв'іт' с'л'і́ду*; *Ву́їна кáе / шо ўни пишли́ ў áфини / áле гаш дес тудá / де д'і́т':о добрáнич' кáже / аш дес за Мáґуру / до д'і́т':а пишли́ / бо то шо / ни мош бу́ло бли́ш:е дес? / ш'і зáїдут у такé шклеп'і́т'і / ви́тки ни мут моч'і́ се ви́брати / бо ўни ни ду́же знáн'і с ти́ми м'іс'ц'áми / а йік ни знáйіш / то ч'о тудá пéртисе? / Ну та то поблúску áфин ужé нимá / тогó му́с'ут іти́ делéко / у ґрун'і́ / то пи́з'н'і áфини / йіх ужé з ґóґодзами се берé*.

ДЕ́КА, -и – 10 грамів: *Ори́ / нали́ї дéку гор'і́ўки / áле ни би́рше / бо шош менé млойі́т / Ву́їку / а то гор'і́ўка вид млойі́н'а*?

ДЕЛЕ́КИЙ – далекий: *Ік ч’олов’і́кови сте́лиц:е деле́ка доро́га і вин хо́ч’і це́го / то ни заваж’е́ї́ / Йа ни заваж’е́йу / а́ле каў / куда́ вин / туда́ йа*.

ДЕЛЕ́КИЙ СВІЙ – про далекого родича: *Уни́ деле́к’і свої́і́ / таї ви́д'уц:е / а́ле ўна свойу́ ґа́зду ни лиш’е́йі / а вин ни хо́ч’і свойу́ / бо пре́ц'ін' хати́ фа́їн'і ма́йі / таї так / ік се́ред' води́ / ни го́н':і зиїти́се*.

ДЕЛЕ́КИЙ СВІТ – дуже далеко: *Йої / та ти ду́майіш / то бли́ско? / то деле́киї с'в’іт / угуру́ тре́ба їти три годи́н'і*; *Мару́с'ко / туда́ їти / то деле́киї с'в’іт / ш’:е́ ўрас так / ік ви́ц:и до це́р'кви ў Мало́му Рижн'і́ / ти го́н:а їти*?

ДЕЛЕ́КО – *присл*., далеко: *Ми ў а́фини пишли́ деле́ко / гаш ў Костеви́ / та́меч’ки фа́їн΄і афин:ики́ / ад'і́ ш’і ї па́ру гри́бикиў наїшли́*.

ДЕЛЕ́КО ЗАЙТЍ – зайти за межі допустимого: *То ўже деле́ко заїшло́ / та́мки добра́ ни бу́де / А мо́же / ікра́с? / ви́тки зна́ти*?

ДЕЛЕ́КО ПИТЍ – завдяки особистим якостям чи підтримці когось досягти значних успіхів у чомусь; інколи зі знач. іронії: *О: / цес деле́ко пи́де / цес ус'і́х вит:ру́ти / а́ле свойе́ о́зме*; *Дрон' деле́ко пи́де / вин н΄іч’е́м ни гре́буйі*.

ДЕЛЕ́КО ХОДЍТИ НИ ТРЕ́БА (НИ ЙДЕМО́, НИ БУ́ДЕМО ЙТИ, НИ БУ́ДЕМО ШУКА́ТИ) – ужив. у ситуаціях, коли мовцям однаковою мірою відомий якийсь яскравий приклад “із життя”: *Деле́ко ни тре́ба ходи́ти / йа вам роска́ў / шо бу́ло зо мно́ў*; *Деле́ко ни бу́демо їти / оз'м’і́т т'і́тку О́л'ку / мо́же хот' оди́н хтос сказа́ти / шо ўна ни бу́ла роби́тна / шо скупува́ласе? / ци ни бу́ла до́броў? / н'і / н'іхто́ це́го ни ска́же*.

ДЕЛЕЧЄ́НЬКИЙ – далеченький: *То делеч’е́н΄киї хит / убери́ ле́хк’і ч’ереви́ки / оцис΄і́ / а на ко́рках / здоїми́ / ўни ни до це́го*.

ДАЛЕЧЄ́НЬКО – присл., пох. від ДЕЛЕЧЄ́НЬКИЙ: *Одок’і́йа пра́ўду ка́же / то делеч’е́н'ко / куда́ с тако́ў мало́ў дити́ноў іти́*?

ДЕЛЕ́ЧЬКО – *присл*., далеченько: *То деле́ч’ко / ота́к у ґру́ник тре́ба їти три годи́н'і / а мо́же / тро́хи ме́нче / дв’і ї пиў*.

ДЕЛІКА́ТНИЙ – гарний, акуратний (про людину, результат якоїсь дії, процесу): *А тепе́рки див’і́ц:е / їка дел'іка́тна бл'у́ска ви́їшла*.

ДЕЛІКА́ТНО – *присл*. від ДЕЛІКА́ТНИЙ: *У циї су́кни дел'іка́тно зро́блено ко́ло ши́йі / нима́ шо каза́ти / ни стр'апа́те ї ни рокоши́ц:е*.

ДЕ МОЄ (НА́ШЕ) НИ ПРОПАДА́ЛО – 1) викор. у ситуаціях, коли мовець вважає за краще поступитися комусь у чомусь незначному з

метою уникнення суперечки: *То н'іч'ó / мамó / наї берé / дé мойé ни пропадáло? / йа ї ч'ужóму бих попусти́ла / а то сестрá / Йа ц:е розум'і́йу / áле ти ўрас їйі попускáйіш / а ўна тоб'і́ н'іколи / ш'і смих ни ч'ýла такóго / ўс'о до коп'і́ки вúрахуйі / так пéрв'і ни рóбйут*; 2) вислів викор., коли мовець вирішує йти свідомо на риск, передбачаючи матеріальні втрати: *Де мойé ни пропадáло? / вúйде / дóбре / н'і / то дрýге дóбре / бýду знáти / йек ни трéба робúти*.

ДÉНЬ-ДВА – кілька днів: *То ни надóўго мрáки / ден' два / ни бúрше / таї розúйдуц:е / йа вúжу по них / цис'і́ ни мут дóўго*.

ДÉНЬ ДНИНЦКЍЙ (ДНЍНЦКИЙ ДÉНЬ) – 1) викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкр., що "давно день, не ранок": *Ден' днинцкúї / а ўни спйут / то шó / с'в'éто ікéс сегóн:е? / анý ўставáйте*; 2) весь день – від світання до темного вечора: *Йа днúнцкиї ден´ видробúла / прийшлá / а ви ш'і ч'ікáйіте / би йа корóву здойі́ла?*

ДЕНЬ-ДРЎГИЙ – те саме, що ДЕНЬ-ДВА: *Ден´ дрýгиї / таї гóри зазелен´і́йут / бруцвúна ужé зацвúла*.

ДЕНЬ, ІК (ЇК) БИК – не ранок, а справжній день: *Ужé ден' / іґ бик / а ў них ни кýтано / мої / та к'і́л'ко мош хúр'іти? / та то ни нед'і́л'а / а бýґден' / б'і́йтесе Бóга; Ден' / іґ бик / ад'і́ їке сóнце / а ми лишéн' зач'інáйімо сапáти / Тогó / бáпко / шо тýтеч'ки бик / а ў нас дóма йе корóва / тéл'ітко / ц'óн'а / і ўс'о хот'і́ло гáмати / тогó трóхи припизнúлисе.*

ДÉНЬКА, -и – робочий день найманого робітника: *Тепéрен´ки ни виплáт'уйіц:е наїмáти на дéн'ку / богáто куштýйі / л'і́пше самóму / ік гóден / А йа бих наїмúла / áле н'іхтó ни їде / сегóн:е т'éшко за робúтника*.

ДЕНЬКУВÁТИ – працювати у когось щоденно за плату: *Йек жийé? / дайé рáду / ден'кýйі / хóди з д'ітмú дгóр'і ў грибú / ў áфини / продайýт потóму на вýлици / ни їдут базар'áми*.

ДЕНЬ МÁЇ СВОЇ ПРАВÁ, А НИЧЬ – СВОЇ́ – день і ніч призначені для різного: *Дóбре їкиїс казáў / шо ден' мáйі свойі́ правá / а нич' / свойі́ / ўноч'é се спит / а ўден' се рóби / а ти йік ни спиш / а рóбиш нóч'ами / то на к'і́л'ко тебé стáне? / і ци вартýйут тот'і́ сувен'іри ? / Йа ўже даўнó тотó ни рóбйу / бо оч'і́ зач'éли бол'і́ти / йа лиш дот'іґáйу тотó / шо ўден' ни зробúла / Йа вúжу / їка йіс удéн' хóдиш / ік побúта кýрка / тотá / шо вит половикá се ўратувáла*.

ДЕНЬ НА ДЕНЬ (РИК НА РИК) НИ ВИПАДА́Ї – про несхожість днів (років), а отже, і ситуацій, самопочуття людини: *То / Одок'ї́ / ден' на ден' ни випада́йі / сам'ї́ ви́дите / сего́н:е ч'олов'ї́к ду́жиĭ / кр'іпи́ц:е / а за́ўтра ĭкас б'іда́ наĭшла́ / таĭ вин упа́ў у ле́жу / так і ми з ва́ми / ўч'е́ра бу́ло би́рше ме́нче / а сего́н:е / ти́ски / ў голов'ї́ се кру́ти / отаке́ на́ше*.

ДЕ́НЬ ПО́ПРИ ДЕ́НЬ – день за днем: *Ота́к ден´ по́при ден´ / таĭ мина́йі жит´е́· / ду́же ско́ро / Ан:и́ч'ко / мина́йі*.

ДЕНЬ СПОМИНА́НЯ – рідко, день пам'яті: *Сего́н:е ходи́ла до це́р'кви / і кс'онц у ка́зан'у каза́ў / шо сего́н'ішниĭ ден' / ден' спомина́н'а ўс'іх украйі́нцких с'в'іти́х / ус'ї́х тих / шо зна́йімо і ни зна́йімо / оц:е́ йа ч'у́ла*.

ДЕ ПОКЛА́ЛА (ПОКЛА́В ТА ІН.**), ТАМ НАЙШЛА́ (НАЙШО́В** ТА ІН.**)** – 1) у когось ідеальний порядок: *Ану́ ўноч'е́ мене́ збуди́ ĭ се запита́ĭ / де шо стоӣт / ус'о́ ска́ў / бо ўс'о на м'ї́сци / де покла́ла / там і на́ĭду / нима́ кому́ роскида́ти / д'ї́ти ви́росли / на сторон'ї́ / а ми з д'ї́дом ни гра́ĭмосе хо́ванки / аби́ шош пору́шити*; 2) хтось самотній, не має сторонньої допомоги: *Ти / Паз'у́ / ка́жеш / Ни жур'ї́ц:е / зро́биц:е / а йа се пита́йу / хто зро́би? / ў ме́не так / шо де́ покла́ла / там наĭшла́ / по́моч'і нима́ / над'ї́йа на оц':і́ ру́ки / х'іба́ би ў них се запита́ў / ци зро́биц:е*.

ДЕРГЍВКА, -и – *заст*., щітка з високими металевими зубцями, призначена для чесання волокна: *Зна́йу / ĭка дерги́ўка / бо ви́д´іла ӣйі́ на под´ї́ / йік пор´е́тки роби́ла / а́ле сама́ неў н'іч'о́ ни ч'іса́ла*.

ДЕ́РЕВА НИМА́ БЕС СУ́ЧЯ, А ЧЬОЛОВІ́КА (ЛЮДИНЍ) – БЕС ХЍБИ (БЕЗ Ґ́АНЬЧЮ) – у кожного є якісь недоліки; ідеальних людей немає: *Іва́н'ц'у / ни шука́йте ґа́н'ч'у у сво́йіх д'іти́ĭ / уни́ ў вас роби́т'н'і / ду́же потр'ї́бн'і д'ї́ти / таки́х р'ї́тко / а йік шош вам се ни ўдайе́ / то таке́ бува́йі / бо нима́ де́рева бес су́ч'а / а л'удини́ / без ґа́н'ч'у / то і ў нас би наĭшо́ў / іґ би тро́хи потр'е́с / а шо хот'ї́ти з молодо́го*?

ДЕРЕВ'Є́НИЙ (ДЕРЕВ'Ї́НЍЙ) – дерев'яний: *Пи́санка дереўйе́на / то зра́зу ви́тко / тут на́в'іт' нима́ шо обзера́ти*; *Кур´іш'ї́л´ дереўйіни́ĭ / и́нчиĭ бу́ти ни може / а ти ни зна́ла / ĭкиĭ вин? / н'іко́ли йіс ни ви́д'іла? / аг'ї́ / наї бу́де / шо м'ї́сто / а́ле йек за кур'іш'ї́л' і макоги́н ни зна́ти*?

ДЕРЕВ'Є́НКА, -и – 1) дерев'яна мисочка, у якій розтовчують часник: *Ни стиĭ / а бо́рзо озми́ дереўйе́нку ĭ утоўч'е́ ч'існику́ / йе́ц'а ўже зва́рен'і / ско́ро мете́ ӣ́сти / а́ле йік то́ўч'іш / то ни забу́т' туда́ пу́шку со́ли ки́нути*; 2) *перен*., протез: *Ч'у́йу / шо ву́їко Андр'ї́ĭ іде́ / це вин так гу́пайі*

свóйоў дереўйéнкоў / це йігó хит; 3) дерев’яна писанка: *Вин дереўйéнку маў / тогó дýже хот΄ı́ў б’іч’і на Млинóвицу вибивáтисе / гадáў / шо ўс΄ı́ дурн΄ı́ / а вин одúн такúї рузýмниї*; *Дереўйéнкоў ни мóжно се вибивáти / вибивáйуц:е писанкáми / áле дéхто берé такý áбо смол'éнку / тогдú с ким би вин ни вибивáўсе / урáс ме виїгравáти / а ш’:е каўт / шо фист дýж’а пантáр'іч’а пúсанка / берýт йіцé пантáр'ки / пúшут йігó / і їдут ним вибивáтисе / такé йіцé дýш:е / моц'н'ı́ш:е / йік тотó / шо вит прóстойі кýрки / áле йа ў жит'ý йігó ни вúд'іла / кóждого рóку пúшу / áле так’ı́ / йік трéба / так’ı́ / шо мóжно за простúбих давáти / а нú когóс дурúти*.

ДЕРЕВЍШШІ, -я – домовина: *Стрáшно стáло / йік привéзли ў хáту деревúш’:і / бо то смерт' / у вóздус'і смерт'*.

ДЕРЕВІ́ТИ (ДЕРЕВ’ЇНІ́ТИ) – 1) дерев’яніти: *Йік дóўго на одню́м м’ı́сци постóйу / то нóги дерев’ı́йут / а йік хóжу / то н'іч’ó / їкос переберáйу ними*; 2) втрачати здатність рухатися, говорити: *Так буў перепýдиўсе / шо гаш ч’уў / йек дереўйін΄ı́йу / н΄ікóли ни забýду / йéк се здибáў з медвéдем*.

ДЕРЕВ’ЇНКЍ, -óк – вид взуття, виготовленого з дерева або на дерев’яній підошві: *Памн'ітáйу / йек д'іт вам з Івáном робúў постил'ц'ı́ з ґýми і / в’ідéў / дереўйінкú / алé за ц:е тóч'но ни скáў / бо то ўже рокú*.

ДЕРЕВЦÉ, -я́ – 1) зрізана і прикрашена паперовими квітами верхівка ялини, що викор. у весільній обрядодії: *Дереўцé уберáйут / ік зач’інáйіц:е вес'іл'é / колú кúтиц'а / тогдú / йік ужé зибрáлисе гóс'т'і / тот'ı́ / шо клúкан'і / ўберáйут дереўцé / а йек? / ч’іпійéут др'ı́т'оў ч’ı́ч’ку рáзом із грúшми / тепéрки маї мéнче цéго се дотрúмуйут / пид дереўцé зач’éли клáсти тер'ı́л' / і кóждиї / хто їде ўйізáти ч’ı́ч’ку / ўже ни заўйéзуйі грóш’і / бо ўни нúш’:ійуц:е / а кладé йіх у тер'ı́л' / а потóму ўбрáне дереўцé кладýт пéред' молодúми / це ўже йік с'ı́ли за стиў / унó ўстромйéйіц:е ў два колач’ı́ / ї отáк стойíт дóти / дóки вес'іл'é; Йік ідýт за молодóў / то такóш з дереўцéм таї з мýзикоў / а ўже по вес'іл'ý / то дереўцé ч’іпійéут на їкес дéрево пéрет' хáти / такé / шо рóди / áле ни дýже вúсоко / бо йік йе ў хáт'і ш’:е хтос / хто мáйі вид:авáтисе ци женúтисе / то шóби дрýге вес'іл'é ни забарúлосе / тогó мáйі бýти ни вúсоко*; 2) уквітчаний паперовими квітами вершок ялини чи маленька ялинка, що їх закріплюють на крокви як знак завершення будівництва хати: *То йек даўнó бýло? / йік ужé хáта звéдена / ўже бйут дранúц'і / а мóже бýти / шо ш’і дах ни рóбйут / йа ї такé вúд'іла / тогдú ўгор'ı́ / з*

двох бокíў хáти / ч’іпйéйут малéн'к’і дерéўц'а / а на них заўйéзуйут áбо рушнúк / áбо фýстку / мош і полотнó / то гентáм ус'ó бýло ў ц'ін'í / нáв’іт' кавáлок полотнá / то се налéжило дáти маїстрáм / унú соб’í тотó заберáли / а йік спустúлисе ўдолúну / то до тóго / шó бýло заўйéзане / давáли ш’і могорúч’ / такúй / ік на вес'іл'é се їде / це ї тепéрки ни гет видийшлó / рóбйут так / лиш т:о / шо ни ўс'і хатú дереўйéн'і / і дранúц'і / в’ід'í / ни бйут / мóже / дес йе / áле ў нас / н'і / ну а дереўцé кладýт / унó мáйі вивéршувати хáту / ік молод'í ґáзди ни знáйут р'ідý / тóго / шо ц:е мáйі бýти / то маїстрú нагáдуйут йім / бо так годúц:е / отакúй дáўниї у нас йе звич’áї; 3) рідко, *заст*., новорічна ялинка ("їлинка"): *На риздв’інé дереўцé д΄íти ч’іпйéли з'в’іздý / пайáци / дóш’:ік / морóс / гор΄íхи ўберáли ў позлúтку*.

ДЕРÉНЬКАТИ (ДЕРЕНЬЧЄ́ТИ), ІК (ЇК) ПОРÓЖНА ТÁЧЬКА (ПО КАМÍНЮ) – деренчати; *перен*., голосно й незрозуміло говорити: *Василúха ік розговóриц:е / то так дерéн'кайі / ік порóжна тáч’ка по кам’íн'у / ч’ýла йіс / йек тáч’ка йíде ї кóлесом ґýркайі / отáк і ўна дерéн'кайі; Фáїно говорú / ни ґлиґáї словá / ни дерéн'каї / ік порóжна тáч’ка; І шо ти зрóбиш? / дерен'ч’éйі / ік порóжна тáч’ка / такá бéс'іда / і робú / шо хоч’*.

ДЕРЕНЬЧЄ́ТИ (ДЕРЕНЬКОТÍТИ) – видавати неприємні уривчасті дрижачі звуки: *Анý лишú ведрó / ч’ем ти там дерен'ч’éш / шо бáбу головá розбол'íласе?*; 2) *знев*., говорити невиразно, надокучливо, незрозуміло чи надоїдливо: *Шо ти дерен'ч’éш вид рáнку до вéч’іра т:о самé? / йа шо / глухúї*? / *анý ц'íхо / припрú с'в’ії рот*.

ДЕРЕНЬЧÍНІ, -я – опредм., стос. ДЕРЕНЬЧЄ́ТИ: *Шо т:о за дерен'ч’íн'і? / анý слýхаї / зноў трýби кладýт? / Йо / Йілéнка гас провóди*.

ДЕРÉХТОРЬ, -я – директор: *Наш дерéхтор΄ дол΄ýдниї / л΄ýби шкóлу / вúд΄іла / шо хóди до цéр΄кви / фáїниї ч’олов’íк*.

ДЕРÉХТОРЬКА, -и – жінка-директор: *Дерéхтор΄ка дýже фалúла хлóпц΄а / ўна йігó ўч’éйі / рáдила / ік с'к’ін'ч’éйі шкóлу / дáл'і їти се ўч’éти*.

ДЕРЖЄ́К, -іка́ – держак у лопаті, сапі, вилах тощо: *Ўломúўсе держ’éк / а úнчого рускал΄á нимá; Ч’о / верé / держ’éк такúї т'ішкúї і шерсткúї? / ад'í їкиї мозúл' на руц'í се зробúў / н'íколи цéго ни маў*.

ДЕРЖЄ́ТИ – мати за дружину: *Вин держ’éў ікýс з Малóго Рижнá / йігó тáто н'íйéк ни хот'íў тóго вес'іл'á / ни буў на нéму / áле Гóсподи /*

ўже ўс'і поўмерáли / шó тепéрки говори́ти? / *коли́ тотó бýло? / ўже двáц:ит' рóкиў / ік йігó нимá / н'ікóго з них*.

ДЕРЖЕ́ТИ (ТРИМА́ТИ) В ГОЛОВІ́ – пам'ятати: *Уперéт ус'ó держ'éў у голов'і́ / а тепéрен'ки головá дирáва стáла / ўс'о з нéйі випадáйі / ік с тóго горш'кá / шо тр'і́снуў / дéколи забувáйу / ци йіў сегóн:е / ци н'і / отáк вигл'ідáйі стáрис'т' / абéс знáла / Йілéнко*; *Фед'ó н'іч'ó ни пи́ше / ўс'о дéржи ў голов'і́ / Ну та бо ў нéго вартиўнá головá*.

ДЕРЖЕ́ТИ (ТРИМА́ТИ) ГНІВѝ – гніватися, сердитися: *Ужé з рик дéржут гн'іви́ / і шо? / ц:е йе дóбре / йік сус'і́ди / пéрш'і сус'і́ди ни говóр'ут і ни позвол'éйут д'і́тем бáвитисе*?

ДЕРЖЕ́ТИ (ТРИМА́ТИ) ЗА ЇЗЍК – забороняти говорити щось, висловлювати свою думку: *Хто тебé держ'éў за йізи́к? / моглá сказáти / а тепéр / коли́ по ўс'óму / нагадáласе йіс / мої / отáк бих бýла сказáла*.

ДЕРЖЕ́ТИ, ІК (ЇК) У КЛІШШЯ́Х – дуже міцно тримати: *Ў Лес'á т'ішкá рукá / Бóже борони́ / аби́ неў удéриў / а йік імé ни́ми / то тоб'і́ гаш ди́хати ни дайé / дéржи / йік у кл'іш':áх / каў тоб'і́ прáўду / нимá прáва дихнýти; Митри́ха дéржи Ми́тра / йік у кл'іш':áх / ц'ілé жит'é отáк*.

ДЕРЖЕ́ТИ КОГÓС **У РУКА́Х (У ЖМЕНЯ́Х, У КУЛАЦІ́)** – диктувати комусь свою волю: *М'іхáйло мýси слýхати ї роби́ти / шо Лес'ó скáже / бо вин знáйі / за шо / де буў провини́ўсе / отáк ч'олов'і́к дáўсе / шóби дрýгиї держ'éў йігó ў рукáх / мої / та зроби́ цéму кинéц / ни давáїсе / йéк допусти́ўсе йіс / аби́ тебé отáк н'і ў ч'óму ни мáли*?

ДЕРЖЕ́ТИ (ТРИМА́ТИ) НЕДІ́ЛЮ (СВЄ́ТА) – не працювати в неділю, а також, коли церковні свята: *Мáйімо держ'éти нед'і́л'у / ўна на т:о дайéц:е / шóби л'удинá пишлá до цéр'кви / припоч'éла / бо с тóйі робóти / їку рóбиш у нед'і́л'у / вели́койі кóристи ни бýде / мáйіш усíї ти́жден' / йе коли́ наробитисе / а нед'і́л'а / то Бóж'а дни́на / оц:é ни трéба забувáти; Нáш'і сус'іди би́рше дéржут с'в'éта / йік ми / ми / лиш вели́к'і / а ўни і с'в'іц:é с'в'ітку́йут*.

ДЕРЖЕ́ТИ ПА́РТІЮ С КЍМОС – бути в дружніх стосунках з кимось, діяти за одно: *Леси́ха лиш з Йілéнкоў пáрт'ійу держ'éла / би́рше н'і с ким / Бо то / прéц'ін' / дон'кá / та ўна ни бýде добр'і́ш':а з нев'і́сткоў / іґ з дон'кóў / так вам кóждиї скáже*.

ДЕРЖЕ́ТИ СВОЕ́ – дотримуватися певної лінії поведінки, відстоювати певні принципи: *Штефáн вигл'ідáйі / шо таки́ї прóстиї / мн'іки́ї / алé йік дохóди до крáйного / то вин дóбре ўм'і́йі держ'éти свойé /*

стойі́т / ік аўстр'ії́скиї мур / абе́сте соб'і́ зна́ли / шо́ т:о за ч'олов'і́к / ік мур / цес на пїе́ду ни попу́сти; Уна́ слу́хайі / сиди́т ц'і́хо / дес йіму́ потака́йі / але́ де́ржи свойе́ / бу́де так / ік уна́ сказа́ла / це тре́ба ўм'і́ти / за н'у н'іхто́ ни ка́же / шо о́стра / шо сварли́ва ци ї́кас нич'е́мна / шо ни ш'іну́йі ч'олов'і́ка / н'і / ўна слу́хайі йіго́ / ра́диц:е з ним / а́ле наперет зна́йі / йек уно́ ма́йі бу́ти / шоби́ ви́йшло на до́бре / оцисе́ важне́ / напере́т зна́йі.

ДЕРЖЕ́ТИСЕ, ЇК (ІК) СЛІПИ́Й ПЛО́ТУ – *згруб., знев.*, дуже міцно: *Та попусти́се ч'олов'і́ка / ни держи́се / ік с'л'іпи́ї пло́ту / ни б'і́їсе / йіго́ н'іхто́ ни ўкраде́ / а йік украде́ / то ми бо́рзо на́йдемо / аг'і́нацисе.*

ДЕРЖЕ́ТИСЕ (ТРИМА́ТИСЕ) ОДНО́ГО (ОННО́ГО) – не розпорошуватися, зосереджуватися (зосередитись) на чомусь (комусь) одному: *Наїшо́ў йіс фа́їну робо́ту таї держи́се ўже одно́го / ни лови́се за и́нче / ни шука́ї соб'і́ не́моч'і / бо ўс'і гро́ш'і ни заро́биш; Мар'і́ / держи́се одно́го / то ґаздиўски́ї хло́пец / мо́же / ни таки́ї фа́їниї / іґ бес хот'і́ла / а́ле з ним меш ма́ти жит'е́ / а с фа́їним пуст'е́ч'ім добра́ ни бу́де.*

ДЕРЖЕ́ТИ (ТРИМА́ТИ) СЛО́ВО – пообіцявши щось, виконувати: *Ч'олов'і́ч'і / тебе́ за йізи́к н'іхто́ ни т'ігну́ў об'іц'е́ти / а́ле ўже ік шош кому́с поўб'іц'е́ў / то держи́ сло́во / ти ґазда́.*

ДЕ́РЖІНІ, -я – держання; догляд за домашніми тваринами: *Шо ц:е за де́рж'ін'і? / ру́ки ота́к пе́рет' се́бе / тогди́ йа бо́рше цис'і́ нитки́ змота́йу; Ма́йут по́рос'ітко / навес'н'і́ купи́ли / козу́ / па́ру кури́ї / то ниве́лике ку́тан'і / Іке́ би ни бу́ло / Насту́ / а́ле ї таке́ де́рж'ін'і іко́йіс жи́ўности тре́буйі опхо́ду / вид годи́ни до годи́ни тото́ об'іїти́ / ко́жде хо́ч'і ува́ги / то лиш т:о / шо ме́нче ч'ісу́ ї́де / ни ти́л'ко / йік на коро́ву / ви́ўц'і / зо дво́йі порос'е́т / каў тоб'і́ / а́ле ї це йе ку́тан'і.*

ДЕ РО́Б'Ї (РО́БЙУТ), ТАМ ГУ́СТО, А ДЕ НІ – ТА́МЕЧЬКИ ПУ́СТО – лиш праця забезпечує достаток: *Ко́жде му́си роби́ти / крути́тисе / бес це́го н'іч'о́ нима́ / ік ч'олов'і́к стайе́ тру́тнем / ў не́го одна́ доро́га / Йоі / бра́ч':іку Васи́ / де́ ни пра́ўда / так йе / аби́ шош ма́ти / му́сиш ра́но ўстава́ти / А ш':е ка́жут / де ро́бйі / там гу́сто / а де н'і / та́меч'ки пу́сто / А мойа́ пок'і́їна не́н'а л'уби́ла каза́ти / Хто ра́но ўстайе́ / то́му Бох дайе́ / хто хо́ч'і шош ма́ти / му́си працува́ти / ік ни ро́биш / тоі ни йі́ш / ота́к каза́ла.*

ДЕ́РТИ – 1) дряпати: *Цес ваш кит до́бре ўм'і́йі де́рти / ад'і́ шо вин м'ін'і́ зроби́ў*; 2) нищити; псувати; зношувати: *Де́рти ч'еревики ти фа́їно ўм'і́йіш / меш тепе́рки бо́сиї ходи́ти / Бабо́ / то ўс'о ч'еревики / йа ни*

ви́ден / шо ўни так’і́ напа́с'н'і / так ско́ро се зноси́ли / А хто ни́ми ў две́р'і гу́паў / ко́паў пі́ўку? / йа? / ци ўни сам’і́ цисе́ роби́ли? / *Мо́же / ĭ сам’і́ / де́ ўни схо́ч’ут се призна́ти*?

ДЕ́РТИ В ГО́РЛІ (ГО́ЛЛІ) – про біль чи взагалі неприємні відчуття в горлі: *Звари́ гарба́ти / бо ч’ос ў го́л΄:і дере́ / наĭ ви́пĭу / мо́же / тогди́ попу́сти / румн'е́нец у ша́фц'і*.

ДЕ́РТИ ДРАНѝЦІ – виготовляти драниці для покриття даху: *За́рас нима́ ў сел'і́ тако́го ч’олов’і́ка / ĭкиĭ би ўм’іў де́рти драни́ц'і / оди́н Йіла́ч’ко ц:е робиў / а́ле йа ви́д'іла / йек т:о се ро́би / бо вин буў наш сус'і́т / шо́би таку́ робо́ту роби́ти / тре́ба ма́ти приспосо́би / бере́ц:е два ко́ўпки / вибера́йіц:е без ґудз͡иў кава́лок / нам’і́р'уйіц:е / ĭк’і задо́ўг’і / завели́к’і ма́йут бу́ти драни́ц'і / таĭ тогди́ зач’іна́йіц:е / кава́лок розд'і́л'уйіц:е нач’е́тверо / а ўже поти́м с тако́го ч’ітвертака́ ву́їко риўне́н'ко / шоби́ ни зба́вити / витко́л'уваў драни́цу / маў приспосо́би до цего́*.

ДЕ́РТИ ПІ́РІ – відривати пух (для пошиття подушок, перин) від твердої основи пера (найчастіше – “гусічього”): *Ўже роки́ ни де́ржимо гуси́ї / таĭ нима́ шч’о́го де́рти п’і́р'і / йоĭ / а́ле цего́ ĭ ни тре́ба / куда́? / подушо́к на лу́шку накладе́но стро́пом / гаш до сте́л'і / шо / би́рше би се зда́ло*?

ДЕ́РТИСЕ НА СТІНУ́ (СТІ́НИ, ПО СТІ́НАХ) – бути у відчаї, відчувати нестерпний біль, страждати; не бачити виходу зі складної ситуації: *Йіму́ дава́ли за́шч’іки / де н'і / і то бу́ло пом’іч’не́ / а пото́му / йік уже́ маў приĭти́ тоĭ ч’ес / шо зноў за́шч’ік / то вин ни мих се прич’іка́ти йіго́ / так зач’іна́ло бол'і́ти / шо / Га́н'а роска́зувала / ни знаў / шо́ с:обо́ў роби́ти / де́рсе по с'т'і́нах / так проси́ў по́моч’і*; 2) *жарт*., налякатися: *Ка́жут / шо оде́н ч’олов’і́к з го́риў ік пе́рший рас уздр'і́ў маши́ну / то де́рсе по с'т'і́нах / бо фист се перепу́диў / а тепе́рки ў машина́х го́рами йі́дут / ку́па машини́ї / А ч’о би н'і? / ма́йут за шо / таĭ купу́йут*.

ДЕ́РТИСЕ С ПОСЛІ́ДНОГО (ПОСЛІ́ННОГО) – *згруб*., маючи велике прагнення досягти чогось у житті, докладати максимальних зусиль і коштів, багато в чому обмежуючи себе: *Де́л:исе с пос'л'і́н:ого / а шо бу́ло роби́ти? / робо́ти ў ч’олов’і́ка ни бу́ло / а дити́ну ў м’і́с'т'і тре: бу́ло ĭкос утри́мувати / шо́би ўна доўч’е́ласе ĭ ма́ла кава́лок хл'і́ба / оĭ / ус'е́кого бу́ло / ба́ба бога́то помога́ла / ўна страшно́ за ўну́коў / іґ би ни ц:е / ми би ни пот'ігли́ нау́ку / ту́го приходи́лосе / рик т'е́шко ўде́рж’іти / а то пĭет'*.

ДЕ́РТИ (ЗДЕРА́ТИ) ШКИ́РУ С КО́ГОС – експлуатувати когось, знущатися з когось: *Йе так’і́ / шо сам’і́ н'іч’о́ ни ро́бйут / а з дру́гого шки́ру би де́л:и / ікшо́ би го́н':і / ма́ло йім таї ма́ло.*

ДЕ́РЬГАТИ – 1) “чесати” (чистити) вовну на спеціальному пристрої – гребені: *Ўпере́т бога́то л'уди́і ў Т'у́дев’і держ’е́ли ви́ўц'і / ма́ли во́ўну таї йі́йі де́р'гали / ч’істра́ли / ў нас буў таки́ї гре́б’ін'*; *А ш’:е смих се нагада́ла / шо з молодо́йі ове́ч’ки / з йе́рки / во́ўну с:тригáли / па́рили / шуши́ли / а пото́му де́р'гали / і з не́йі плел:и́ мн'іко́н'к’і сви́дрики / так’і́ / шо ни куса́ли / бо то м’і́цоч’ка / а́бо пан'ч’ошки́ дити́н'і;* 2) *перен*., тягти, смикати (“микати”); не зовсім бережно розчісувати: *Ни де́р'гаї за во́лоси / бо то боли́т / ч’іши́ ле́кше / наї йа припоч’е́ну / придр'імну́ соб’і́.*

ДЕС – 1) *присл*., десь, невідомо-де: *Дес / ка́жут / йе таке́ з'і́л'і*; 2) *у знач*. частки: *Сни́ла йа / шо дес ви́жу м’і́с'іц' / таки́ї фа́їниї / шо ну́ / а ко́ло не́го хтос йе / ди́ўйусе / а то ти / а йа дес соб’і́ ду́майу / ч’о / вере́ / ти гаш там? / таке́ диўне́ сни́ц:е / И:ї / спи́ц:е таї сни́ц:е.*

ДЕСЄ́ТІ ПОТЍ ЗБЍЛИ – про великі фізичні зусилля, яких необхідно було докласти при виконанні якоїсь роботи: *Мої / та мене́ дес'е́т'і поти́ збили / до́ки йа ц:у пи́шву доне́сла / А ви ч’о ти́л'ко бра́ли*?

ДЕСЄ́ТОВ ДОРО́ГОВ ОБМИНА́ТИ (ОПХОДЍТИ) КОГО́С – уникати зустрічі з ким-небудь: *Та де: / де: / ўна дес'е́тоў доро́гоў Паз'у́н'у обмина́йі / то бре́ха / ї́ко́йі с'в’іт ни ви́д'іў / ска́жеш сло́во / а ўна таке́ з не́го зведе́ / шо ї ни сниў би / у т'ішко́му с'н'і би се ни присни́ло.*

ДЕ́СІТЬ (СТО) ПОТЍВ СХО́ДИ (ЗИЙШЛО́) (ДЕСЄ́ТІ ПОТЍ СХО́ДЮТ (ЗИЙШЛЍ) С КО́ГОС – хтось дуже багато й напружено, у важких умовах працює (працював): *То страшно́ тве́рдо / з ме́не дес'е́т'і поти́ зиїшли́ / до́ки йа цес кава́л'ч’ік ша́н'ц'а докопа́ў; Де́с'іт' поти́ў з ме́не зиїшло́ / до́ки смих ви́бралас е на цес ґрун' / і шо / йа соб’і пово́лен'ки ї́шла́ / а йек тим л'у́дем / шо ту́тки с'і́но ро́бйут? / йек тим / шо ў таки́ї стримин'і́ полижо́к оберта́йут / пото́му ки́дайут с'інце́ і с'т'іга́йут йіго́ ў доли́ну? / йе́к йім у таку́ гор'е́ч’у дни́нку се ро́би*?

ДЕ́СІТЬ (СТО) РАС ГОВОРЍТИ (КАЗА́ТИ, НАГА́ДУВАТИ, ПОВТО́РЮВАТИ) – дуже багато разів: *Де́с'іт' рас тоб’і́ каза́ла / ўбера́ї фу́стку / бо то ма́рот / а ти мене́ слу́хала? / тепе́рки ма́йіш; Та йіму́ де́с'іт' рас тре́ба говори́ти / х’іба́ йіґ беру́ рем’і́н' / тогди́ зра́зу ч’у́йі; То / Насту́ / говори́ ни говори́ / йа ўже сто рас каза́ла / ни пиї / а́ле хтос мене́ хо́ч’і слу́хати? / то йік до слу́па / а слуп ни ч’у́йі.*

ДЕС КОЛЍС – зрідка, інколи: *Дес колúс прихóд'і / пр'іїіхáйут / áле р'і́тко / нимá колú* / *ўс΄і по роботáх* / *х'ібá йік с'в'éто*.

ДЕС КУДÁС – кудись; вибірково, не всюди: *Ци кудáс хóдимо? / дес кудáс / ни ўскр'і́с' / де клúч'ут / бо то лишéн' ходúў би хатáми* / *так / дес пúдемо / а дес / н'і / кáжемо / вибач'éїте / ни вихóди*.

ДЕС-НЍ-ДÉС – де-не-де: *Ог:ó / барабул'кú замóкли / деснúдес показáлисе* / *велúкоїі кóристи з них ни бýде / Ік дош':і́ перестáнут / то ўни вúриўнайуц:е ї пúдут у рист / ўже їкóгос рóку так бýло / замóкли / а потóму свойé ўз'éли ї дóста фáїно ўродúли*.

ДЕ ТЕБÉ НÓСИ (НОСЍЛО)? – *згруб*., де ти був?: *Де тебé носúло / шо йа кр'іч'éйу таї ни гóн:а докр'іч'éтисе?; Д'і́ўко / де тебé нóси? / анý дивúсе / котрá годúна / а корóва ш'і ў стáїни / ти хоч' до ўпúўноч'і пáсти ци шо с тобóў?/ Ни б'іїтесе / до деўйéтоїі напасéц:е / йе дóста ч'ісý / ўна йік вúголод'н'ійіц:е / то бóрше напасáйіц:е / таї мух мéнче.*

ДЕХІ́РНИЙ – бридливий : *Та йа такá дех'і́рна / йої / та йа т:у ж'ébу ў рýки бих ни ўз'éла / абú шо* / *Анý ми зáрас цисé перев'і́римо*.

ДÉХОТЬ, -хтю – дьоготь: *Р΄іхтувáў кóлесо ў фúр΄і / то гет вúмастиўсе ў дéхот΄ / вин так се ўйі́ў у спóн΄:і / шо т΄éшко бýде виджмакáти* / *А ч'о йіс стар'і́ ни ўбраў*?

ДЕХТЄ́НИЙ – *прикм*., утв. від ДÉХОТЬ: *Аг'інá цисé / вúтки дéхот' на плáш':іку? / ч'о ти такúї дехт'éниї? / ад'і́ на рукав'і́ / і збóку*? / *шó ц:е такé*?

ДЕХТЄ́РЬ, -ірЯ́ – чоловік, що займається промислом, пов'язаним із дьогтем: *У нас ни памн΄ітáйу / ци бýў дехт΄éр΄ / бо ў нас бéрез΄а нибогáто*.

ДЕШЕВЍЙ – 1) дешевий: *Ўперéт прóста матéр'іїа бýла дешевá / мúтер' мош бýло трáфити по п'ідис'éт' коп'і́йок / áле дé ми ў нед'і́л'у ў тóму хот'і́ли ходúти? / лен ци штáпел' / то бýло гúрше / бо нас корт'і́ло кримпл'і́ниў / наї так пáри / шо гаш óч'і вилаз'éйут / то н'іч'ó / лиш би ни мн'éцкалосе / а сорóч'ка шобú такóш ни прóста / а наїлóнова / тепéрки соб'і́ роздýмуйу / ік'і ми дурн'і́ бýли / йéк ни ц'інувáли т:о / шо дóбре*; 2) нічого не вартий, поганої якості: *То пус΄т΄і́ ч'еревúки / дешев'і́ / то на два рáзи ўбрáти / на óбуви нимá шо еконóмити.*

ДЕШЕВЍЗНА, -и – дешевина: *Де тепéрки йе дешевúзна? / х'ібá шо на гýмц΄і / і то ни ўрáс* / *йек ікúї ден'*.

ДЕ́ДИК (ДЕ́ДИЧЬОК), -а (-чька) – *зменш.-пестл.* до ДЕ́ДЯ: *Д´един’ку солоде́н´кий / йе́к йа вас л´у́бйу / так / шо ни го́н:а розказа́ти*.

ДЕ́ДЯ (ДЕ́ДЬО), -і (-я) – батько, тато: *Д'е́д'а купи́ў оселе́дец / даўно́ ми це́го ни йі́ли*; *То м’ії д'е́д'а на фудуґра́ф’ійі / це ко́ло старо́йі ха́ти бу́ло / ви́ц:и йі́і до́бре ви́тко / але́ де́ ви мете́ памн'іта́ти*?

ДЄК, -іка́ – дяк: *Д´ек у це́р´кв’і кс´о́ндз͡ови помога́йі / ото́й ч’олов’і́к / то йе д'ек / а ву́йко наш у хо́р'і с'п’іва́йі.*

ДЕ́КА, -и – вдячність: *Д'е́ки вид не́йі ни ч’іка́й / бо ни бу́де / а́ле йік мо́жеш помоч’і́ / поможи́ / за ц:е тоб’і́ Бох вид:е́ч’ійі*.

ДЕ́КУВАНІ – дякування: *Де йа ч’іка́йу д´е́куван´а / вит ко́го? / то ни тот´і́ л´у́де / а́ле соб’і́ ду́майу / шо сказа́ти д'ікова́т' ни йе тру́дно / кошти́ў се ни збу́деш / ік ска́жеш кому́с фа́йне сло́во / мой / ни бут' ч’і́ном / кажи́ д'ікова́т' / вибач’е́йте*.

ДЕ́КУВАТИ – дякувати: *Гай / іди́ под´е́куй ву́йн´і за цуки́рки*; *Йек то ма́ло л´удин´і́ тре́ба / скажи́ до́бре сло́во / то ўна́ бу́де тоб’і́ д´е́кувати / ни над´е́куйіц:е*; *Йа ўже д'е́куваў д'і́дови / ш’:е йти? / Пиди́ / то ни пошко́ди*.

ДЕ́КУВАТИ БО́ГУ – вислів викор. у ситуації, коли мовець хоче подякувати Богові за допомогу, за відвернення біди, зла, за добре здоров’я: *Д'е́кувати Бо́гу / мо́жно жи́ти / йе хл'іп і до хл'і́ба; Нима́ шо нар'іка́ти / ма́ли би гр'іх шош каза́ти / д'е́кувати Бо́гу / молод'і́ дба́йут за нас; Отако́ ўстаў ра́но / доч’іка́ўсе дни́нки / тай д'е́куй Бо́гови за здоро́ўйі / шо помі́х тоб’і ви́нуч’уватисе*; *Д'е́кувати Бо́гу / завеснува́ли / й ікра́с ад'і́ йкий фа́йний дош’ пишо́ў; Д'е́кувати Бо́гу / шо перезимува́ли / і ми / і худи́пка / бо зима́ страшна́ л'у́та бу́ла; Д'е́кувати Бо́гу / шо хо́жу / потро́хи ку́тайусе / шо ни ўпа́ла ў ле́жу / бо то роки́ / Насту́н'ко / з мо́йіх верстач’о́к у Ца́рин'і лише́н' йа се лиши́ла / одна́ йа / од'н'і́с'ка.*

ДЕ́КУВАТИ БО́ГУ, КОБЍ (КОБЍБИ) ТАК І ДА́ЛІ (НАДА́ЛІ) БУ́ЛО – усе миром; словесна формула, викор. як відповідь на запитання: Єк жиєте? Ци здорові? Єк жинка, діти? Єк худипка?: *Д´е́кувати Бо́гу / ўс´і́ здоро́в’і / коби́ так і нада́л´і бу́ло*.

ДЕ́КУЇМО (ДЕ́КУЙМО) БО́ГОВИ ЗА СХИТ ТА ЗДОРО́В’Ї, ЗА ТТО, ШО СЕ ВЍДИМО – формула подяки Богові: *Д´е́куйімо Бо́гови за схит та здоро́ўйі / за т:о / шо се ви́димо / шо диждали с´в’ет / ра́зом кол´іду́йімо / аби́ Бох помі́х нам на́рик доч’іка́ти і ш’і ни рас так се збера́ти.*

ДЄ́КУЮ (ДІКОВА́ТЬ) ЗА ОБІ́Т, ШО НАЇВСЕ ДАРМОЇ́Т – подяка за обід у формі жарту: *Йа цес об'іт ни заробúў / áле ви заклúкали / таĭ йа с'іў за стúў / фáĭно смих попойі́ў / д'éкуйу вам за об'іт / шо найі́ўсе дармойі́т*.

ДЖВЙНДА, -и – особа, яка часто "джвиндит": *То такá дж'вúнда / шо наĭ Бох борóни / йізúк мáйі / йік прáн:ик*.

ДЖВИНДІ́НІ, -я – опредм. дія стос. ДЖВИНДІ́ТИ: *М'ін'і́ тотó дж'винд'і́н'і ц'ілúĭ ден' у вухáх / то дóбра дж'вúнда / оĭ шо дóбра*.

ДЖВИНДІ́ТИ – 1) настирливо говорити, повторювати щось, скеровуючи когось до якоїсь дії: *Йілé / ни джвиндú / йа хóч'у припоч'éўку / ти ўже дес'éтиĭ рас зач'інáйіш тóйі самóйі / б'і́ўсе Бóга / жúнко*; 2) сваритися ("*полехки*"): *Ни джвиндú кóжен ден' / бо йа ўтеч'ý с хáти / дé йіс се ўз'éла на мойý гóлу*?

ДЖВИНДЛЙВИЙ (ДЖВИНЛЙВИЙ) – про того, хто "джвиндит": *Знáйу / шо жúнка мóже скрекот'і́ти / йік сорóка / вицвúн'кувати ч'олов'і́кови / áле шобú ч'олов'і́к буў такúĭ джвиндлúвиĭ / йік трáч'ка / цéго смих ни ч'ýла / такé р'і́тко трафйéйіц:е*; *Каў тоб'і́ / ік йе / лиш прóс'у / абéс се ни гн'і́ваў / такóйі джвинлúвойі жúнки / йік у тéбе / М'іхá / трéба пошукáти / на ц'ілúĭ Т'ýдиў однý áбо дв'і ледвú нáĭдеш / бигмé / робú / ч'олов'і́ч'і / шош с цим усúм / А шо йа зрóбйу? / тáже ни зашúйу тоĭ рот / в'ідéў / такá ўродúласе / до вес'іл'á ўстидлúва / тихóс'ка бýла / мóже / притвор'éласе / а тепéрки ни жúнка / а д'і́т':о ў спиднúци*.

ДЖІ́ҐНУТИ (ДЖЬО́ҐНУТИ) – 1) чимсь гострим торкнутися когось, спричинивши біль: *Дж'і́ґнуло шош у рýку / тáк'ік би стеблóм се ўколóў*; 2) гострим словом (спеціально чи з необережності) зробити комусь неприємність: *Йа тикú хот'і́ла йійі́ дж'і́ґнути / наĭ знáйі / наĭ дýмайі / шо говóрит*; *Ц':а / наĭ ни кáжу хто / ўм'і́йі дж'і́ґнути / ўна ў цéму велúкиĭ спец'íйал'і́ст*.

ДЗВЕНІ́ТИ У ВУХА́Х (В ГОЛОВІ́) – про стан перенапруження, втому, унаслідок чого у вухах, в голові – неприємні звуки, відчуття: *Видуч'éра дзвенúт у голов'і́ і шпúґайі ў прáвому вýс'і / мóже / вит прóт'ігу*?; *У голов'і́ дзвенúт / гýпайі / йіґ би хтос у бýбон' биў*.

ДЗВЕ́НЬКАТИ (ДЗВЙНЬКАТИ) – дзенькати: *Дзвéн'кати мош ведрóм / а ц'в'ін'кати / рóтом / то ни однó*.

ДЗВЕ́НЬКАТИСЕ (ДЗВЙНЬКАТИСЕ) – метатися, битися об щось; падати (про дитину), вимагаючи чогось, виявляючи невдоволення;

заплутавшись у чомусь, впасти, намагатися визволитися з чогось: *Му́ха дз͡ве́н'кайиц:е ў павути́н'у; К'ін' на́в'іт' спит сто́йіч'і / а́ле йік дес шош йіго́ звали́ло / ч'ос вин упаў / борса́йиц:е / то мош сказа́ти / шо вин дз͡ви́н'кайиц:е / випу́туйиц:е с то́го / шо йіго́ ї́мило*; *А ш':е йа ни рас ви́д'іла / йіґ дити́на шош хо́ч'і / тре́буйі / а ї́йі тото́ ни дайу́т / ци ни позвол'е́йут / а ўна тогди́ л'іга́йі ци па́дайі на пидло́гу ци на зе́мн'у / дз͡ви́н'кайиц:е / бйе нога́ми / рука́ми / кр'іч'е́йі / пла́ч'і / і йік ота́к попусти́ти / да́ти / шо́ ўна хо́ч'і / то Бо́же борони́ / б'і́н':і тот'і́ ро́дич'і бу́дут*.

ДЗВИН, -о́ну – 1) дзвін: *Ч'у́йіте / дз͡вин дз͡во́ни / ви́тко / по ко́мус / сего́н:е ўже тре́тий рас*; 2) великий горщик (“банєк”): *Дзвин го́лупц'іў звари́ла / бу́де на ти́жден'*; *Ма́йу дзвин / заме́таниї дро́теў / ду́же да́ўниї / йіму́ ти́л'ко ро́киў / ік м'ін'і́*.

ДЗВИННЍЦЯ, -і – дзвіниця: *Дз͡вин:и́цу ра́зом с це́р'квоў будува́ли / усі́м ми́ром / ко́ждиї / хто ч'ем мих / помога́ў.*

ДЗВИННЍЧЬКА, -и – зменш. до ДЗВИННЍЦЯ: *Ў то́му сел'і́ це́р'ква лиш се буду́йі / а́ле ўже йе капли́ц'а і дзвин:и́ч'ка*.

ДЗВИНО́К, -нка́ – дзвінок: *Шо т:о за дз͡вино́к дз͡вени́т? / то бу́дз͡ик?*

ДЗВИНО́ЧЬОК, -чька – дзвіночок: *На йіли́нку ми отаки́х де́с'іт' дз͡вино́ч'киў наробили / йе си́н'і / ч'ірво́н':і / іки́ї буў пап'і́р / с тако́го роби́ли*.

ДЗВІННЄ́ЧЬКА (ДЗВИННЄ́ЧЬКА), -и – назва лісового потоку: *Дзв'ін':е́ч'ка пид О́бразом / це таки́ї пoти́к / ік іти́ с Т'у́дева / ўже ў само́му кинци́ села́ / то та́мки бу́де по л'і́ву ру́ку оди́н горп / пото́му дру́гиї / а ми́жи ни́ми згори́ ч'ури́т Дзв'ін':е́ч'ка / с'т'іка́йі ў р'іку́ / ўна так дз͡вени́т / па́дайі на кам'і́н'і / того́ / мо́же / так се назива́йі.*

ДЗВОНА́РЬ, -я́ – дзвонар: *Палама́р' ў нас дз͡во́ни / вин і йе дзвона́р'*.

ДЗВОНЍТИ ПО́ДУШИ – дзвонити в церковні дзвони за померлим: *Йо / ў Т'у́дев'і дз͡во́н'ут по́души / йік хтос умре́ / ота́к / ік на Слу́жбу / то оди́н рас две́ч'іру дз͡во́н'ут / сего́н:е ўже дз͡вони́ли / бо за́ўтра Благов'і́ш':ін'і / а йік по́души / то дз͡во́н'ут три ра́зи / ра́но / ўполу́н:е і две́ч'іру / три ра́зи ма́йиц:е дз͡вони́ти / це таки́ї при́пис*.

ДЗЕЛЕ́НЬКАТИ (ДЗЕЛЕНЬЧЄ́ТИ) – дзеленчати: *Ч'ем ти там дз͡еле́н'кайіш / шо йа ни го́ден усну́ти*?; *Шо т:о / вере́ / дз͡елен'ч'е́йі ў ро́вер'і? / ану́ко подиви́се / на за́дне ко́лесо се диви́*.

ДЗЕЛІ́НЬКАТИ (ДЗІЛІ́НЬКАТИ) – те саме, що ДЗЕЛЕ́НЬКАТИ: *М'ін'і́ ў голов'і́ так дзел'і́н'кайі / іґ би хтос лупа́сиў клеўц'а́ми / коўт та коўт*.

ДЗЕМНЍ – *незм*., додолу: *Пригну́ла виногра́т дземни́ / тої / шо пе́рет ха́ти / а б'і́лиї попидйе́зувала / ш'і зда́лобисе су́ч'і порuба́ти / т:о / шо на дриви́тни / ік меш ма́ти колú / то зроби́ / порuба́ла бих сама́ / а́ле му́с'у ба́б'і молоко́ полу́н'ішне виднести / ўна се над'іва́йі*.

ДЗЕР, -у – сироватка, яку отримують при скисанні молока, виготовленні сиру: *Ми дзер порос'е́там дайімо́ / то так бога́то ро́бйут; А ш':е з дзе́ру / то́го / шо / з ґл'е́джь'іного си́ру / мош ву́рду роби́ти / а́ле то тре: зна́ти / йек / зна́йу / шо молока́ туда́ добаўйе́йут*.

ДЗЕ́РАВИЙ – *прикм*. від ДЗЕР: *Сир дзе́равиї / наї стр'іха́йі*.

ДЗЕРУВА́ТИЙ – те саме, що ДЗЕ́РАВИЙ: *Сир дзерува́тиї / з ним пирогú нидо́бр'і бу́дут / х'іба́ би барабу́л' дода́ў / а йік хоч' / то с самúми барабу́л'ами зроб'і́м / Іва́н л'у́би так'і́ / ци шо? / а́ле бо́рзо / бо то об'і́т / на пе́ршу ўс'о ма́йі бу́ти гото́ве*.

ДЗЄ́МА, -и – 1) рідина, відвар із супу, борщу: *Дити́на так при́ўч'іна / шо йіст саму дз'е́му / а ўсúї борщ' н'і*; 2) дуже рідкий суп: *Шо ц:е за йіда́? / сама́ дз'е́ма / ма́їже нич'о́ ни пла́вайі / тре́ба бу́ло бúрше барабул'о́к да́ти / крупúў / а ч'о мо́ркви так ма́ло*?

ДЗИҐАРНІ́СТ (ДЗИҐА́РНІСТИЙ), -а (-ого) – годинникар: *Ба́т'ко Ўла́дз'о буў дзиґарн'і́стом / вин ус'е́к'і дзиґа́рки мих пола́годити*.

ДЗИҐАРНІ́ЧЬКА, -и – курильний мундштук: *Це д'е́дева дзиґарн'і́ч'ка / ни к'іва́ї / бо меш сва́рений / вин ни л'у́би / шобú тото́ бра́ли*.

ДЗИҐА́РОК, -рка – 1) годинник: *Оц:е́ да́ўниї дзиґа́рок / ш'і за Пол'ш'і́ купúли / а́ле годинú до́бре вибива́йі / кра́ш:е / йік бу́дзик*; 2) цигарка: *Хот'і́ў бих закури́ти / ма́йіш дзиґа́рок? / Ма́йу т'ут'у́н і пап'і́рки / а то́го / шо с па́ч'ки / нима́ / се запита́їте ў Нико́л'ц'а*.

ДЗИҐА́РЧІК, -а – годинничок: *На це́му дзиґа́рч'іку ле́да ві́тко годинú*.

ДЗЍҐАРЬ, -я – 1) годинник: *Наш дзи́ґар' стари́ї ужé / йімў шош се ста́ло / і вин зач'е́ў годинú пока́зувати наза́т*; 2) цигарка: *Лес'о́ ўрас держ'е́ў у ро́т'і дзи́ґар' / бо хот'і́ў вигл'іда́ти ста́ршим*; *Ўпере́т дзи́ґар' запа́л'ували креса́лом*.

ДЗИҐОТІ́ТИ (ДЗИҐОНІ́ТИ) – 1) дрижати від холоду: *Спóн΄:і тéпл΄і ўбери́ / ни ӡ͡зиґоти́ м'ін'і́ ту́тки / ни покáзуї / йек йіс змерс / бо йа ни застаўйéла тебé б'і́ч'і надвір*; 2) те саме, що ДЖВИНДІ́ТИ: *Ни ӡ͡зикoни́ ти́л'ко / наї хот' кри́шку припоч'éну*.

ДЗИНЬ (ДЗИНЬ-ДЗИНЬ) – *виг*., дзінь (дзінь-дзінь): *Ӡ͡зин' / ад'і́ ш':е рас / ци то шош ни розби́лосе? / подиви́се / ч'ем д'і́ти бáўйуц:е*?

ДЗЍНЬКАНІ, -я – опредм. дія стос. ДЗЍНЬКАТИ: *Ч'у́ти дзи́н'кан'і? / ви́тко / мали́ї бйе у бл'éху клеўцéм / ідйко вид нéго забери́ / бо ш'і шкóду зрóби / а мóже / ў ведрó? / б'іжи́ бóрзо / би ни покабзувáў йігó / мої / та то новé ведрó / б'іжи́ / л'у́пко / нов'і́с'ке ведрó*.

ДЗЍНЬКАТИ – стукати чимось об щось металеве чи скляне, спричинюючи утворення дзвінких уривчастих звуків: *Му́си ӡ͡зи́н'кати / бо випраўйéйі вели́к'і цви́ки / вит'ігáли таї уни́ погну́лисе / а йіх ли́ш трéба бу́де зáўтра*; *Наї ӡ͡зи́н'кайі / дóбре / шо ц'і́хо сиди́т / ни плáч'і*.

ДЗЍНЬКНУТИ – докон. в. до ДЗЍНЬКАТИ: *Йа пагар'і́ легóн'ко клаў / а ўни лиш ӡ͡зи́н'кнули / Бо йіс ни ўтри́маў*.

ДЗЬО́БАЙЛО, -а – *рідко*, дятел; те саме, що КОВТА́ЧЬ: *Гéздеч'ки ви́йшла шош уз'éти знадвóру / ди́ўйусе / а ӡ͡з'óбайло так увихáйіц:е кóло цéйі старóйі йібли́нки / шо гаш ск'інки́ лет'у́т / ӡ͡з'óбайі / ӡ͡з'óбайі / а потóму оптр'ісáйіц:е / ч'éсти п'і́р'іч'ко ї зноў зач'інáйі / їке малé / а їке рузу́мне*.

ДЗЬО́БАТИ – 1) їсти дзьобом: *Ку́р'ітко зач'éло ӡ͡з'óбати*; 2) *перен*., неохоче, дуже мало їсти: *Іка йіс пустá на йіду́ / ни́ / аби́ найі́стисе / а дз'óбайіш / йік ку́р'і / шо лишéн' ви́лупилосе*; 2) *перен*., робити постійні зауваження комусь, давати настанови: *Уни́ так тоту́ дити́ну ӡ͡з΄óбайут/ шо ви́д:иху ни дайу́т / ни мáйут н'іч'ó ў голов'і́ / хто ч'уў так за кóжде доск'і́пуватисе*?

ДЗЬО́БАТИ, ІК (ЇК) (КУ́РКА) ЗЕ́РНІ (ЗЕРЕНЦЕ́) – постійно дошкуляти комусь, сварити когось: *Це йа вам роскáзуйу за тих ртáтих / ік'і́ ўм'і́йут дз'óбати / йік ку́рка зéрн'і / бесперестáнку / зар'ідóм / дóки ни ви́говор'ут ус'ó / шо мáли сказáти; Ву́їна зач'інáйі свари́тисе / а потóму кл'éсти / дз'óбайі так фаїнéн'ко / ік ку́рка / шо зберáйі зеренцé / дз'óбне рас п'і́л'і рáзу / іґ би цóти рахувáла / н'і одéн ни пропу́сти / áле ч'ікáїте / ти стойі́ш таї споч'éтку гадáйіш / шо то ни до тéбе / а кому́с и́нчому се говóри / а потóму до тéбе дохóди / шо н'і / цис'і́ сли́ўн'і ви́вершен'і бу́кети тоб'і́ се поселáйут / тоб'і́ тотó на гóлу виливáйіц:е / і тогди́ ти стайéш

/ ік дурни́ї / бо йіс таке́ за се́бе ўч'уў / шо на́в'іт' ни здога́дуваўсе / у ĭку кумпа́н'ійу тебе́ оцис'а́ / наĭ ни ка́жу ĭка / завел:а́.

ДЗЬО́БЕЛЬКА (ДЗЬО́ВБЕЛЬКА), -и – невелика торбина, *зменш.-пестл.* до ДЗЬО́БЛЯ: *Де йіс / л'ў́пко / таку́ ʒ͡з'о́бел'ку купи́ла? / ў Ко́сов'і на базари́*? / *так? / і шо ў ниĭ меш носи́ти*?

ДЗЬО́БЛЯ, -і – торбина з вовняної тканини, полотна чи шкіри (часто оздоблена), яку носять через плече. Дзьобля також була і є елементом дрес-коду молодих (зокрема молодої і дружок), які у святкових давніх строях запрошують на весілля. У дзьоблі – солодощі для дітей, а також паперові кольорові стрічки, які прикріплювали до вікна, ручки дверей, якщо господарів не було вдома. Це своєрідний знак запрошення на весілля: *У ʒ͡з΄о́бли молод΄і́ носи́ли ĭ могори́ч'* / *ўни ни ч'іка́ли / шоби́ йіх ч'іствува́ли / а сам'і́ могли́ поч'іствува́ти когó́с / ік схо́ч'ут / і то ни лиш у ха́т'і / йік приĭшли́ кли́кати / а́ле ĭ на доро́з'і / ви́жут знако́мих / кого́ уваж'е́йут / таĭ ч'істу́йут / н'іхто́ се ни витка́зуйі / бо то ни годи́ц:е; З ʒ͡з'о́блеў гента́м д'і́ти ходи́ли до шко́ли / тепе́рки ви́жу / шо хо́д'ут з ру́пцаками / з ус'е́ками торба́ми / а даўно́ не́н'а ш:и́ла ʒ͡з'о́бл'у / туда́ кладу́т зоше́ти / улу́фко / ус'о́ т:о / шо тре́ба / і с цим дити́на ĭде.*

ДЗЬО́БНУТИ – однокр. дія стос. ДЗЬО́БАТИ: *Дз'о́бнула ли́жеч'ку ĭ би́рше ни хот'і́ла / каза́ла / шо ни голо́н:а; Цис'а́ до́бра ʤ͡жви́нда / ўм'і́йі так то́нен'ко ʒ͡з'о́бнути / шо ни го́ден пото́му до се́бе приĭти́ / оĭ шо ўм'і́йі / сверли́т / сверли́т / п'і́йі тоб'і́ над ву́хом / а пото́му так то́нен'ко / йік стебло́м / ц'у́кне / і ти ўже ч'у́йіш / шо терп'і́ти би́рше ни ма́йіш си́ли.*

ДЗЬО́БОК, -а – те саме, що ДЗЮ́БОК: *То оре́ў / у не́го ʒ͡з'о́бок ви́диш ікиĭ закру́ч'іниĭ / б'і́н:иĭ тоĭ / кого́ вин ца́пне.*

ДЗЮБА́ТИЙ – 1) з великим дзьобом: *Д'і́ду / йек се нази́ва́йі от:а́ ʒ͡з'уба́та пта́шка*?; 2) *перен.*, з великим носом: *Нифа́ĭна д'і́ўка / заду́же ʒ͡з'уба́та? / И:ĭ / а то кому́ нис заваж'е́йі? / до́бре / шо роби́тна / ґаздиўска́ / а нис / шо́ нис? / то пусте́.*

ДЗЮ́БИК (ДЗЮ́ПЧІК), -а – 1) малий дзьоб: *Гаĭ поди́в'і́ц:е суда́ / у воро́пч'іка таки́ĭ ʒ͡з'у́бик? / йа до́бре намал'ува́ў*?; 2) *дит.*, *перен.*, ротик: *Ану́ко ўтвори́ с'в'іĭ ʒ͡з'у́пч'ік / ш'і он:у́ ли́жеч'ку / і ўс'о*; 3) *перен.*, невелика загострена частина чогось або імітація її як фрагмент ламаної лінії у вишивках, килимах, на писанках: *Ко́ло ши́йі ў циĭ соро́ц΄:і вели́кого шит΄а́ ни тре́ба / мале́сен΄ка про́шивоч'ка с таки́ми ʒ͡з΄у́пч'іками / йік на*

рукавáх / унá ни с΄в’ітóшна; *На вýстоўках йе отак’íʒ͡з'ýпч’іки з бокíў / то фáйно*.

ДЗЮ́БОК, -пка – 1) дзьоб: *Вúдиш / йек кýрка дбáйі за кýр'ет / клúч’і кóждиї рас / ік шош її трáфиц:е / ад'í шо ўна ў дз͡'ýпку дéржи / зáрас котрóмус даст*; 2) загострена передня частина взуття: *Ч’еревúки з ʒ͡з'ýпками купúла соб’í / вúд'іла ў м’íс'т'і / шо ў такúх хóд'ут*; 3) *знев.*, рот: *Дз͡'ýбок такúї / йік постíў / а йік утвóри йігó / то йізúк / ік прáн:ик / лиш гóпайі ним*.

ДЗЮ́БОК ЗАКРЍТИ (СТУЛЍТИ, НИ ВТВОРЄ́ТИ) – *знев.*, замовкнути: *Закрúї / ступú с΄в’íї дз΄ýбок / бо за сéбе ни ґерентýйу / ш’і слóво / ї бигмé / меш бúта / йа задýрно ни клинýсе*.

ДЗЮ́ҐАЛО (ЦЮКА́ЛО), -а – будь-який гострий видовжений предмет, яким можна розпушувати щось, робити в чомусь заглибини, напр., у ґрунті: *Кин΄ тотó дз΄ýґало / бо ш’і протúч’іс:е / ни вúдиш / їке т:о óстре*?; *За сáпку / малéн'ку ї острý / мош сказáти / шо то дз'ýґало / йа такý до гр'ідóк мáйу*.

ДЗЮ́ҐАТИ (ЦЮ́КАТИ) – 1) колоти чимсь гострим: *Каж’íт йімý / Никóл'ц'о ўз'еў веретéно ї дз͡'ýґайі ним*; 2) постійно виговорювати комусь щось, дратуючи когос: *Ни дз΄ýґаї ч’олов’íка / жúнко бóж’а / бо з΄в’íрити мóжеш / виткúнес:е йімý / і шо тогдú*?

ДЗЮ́РИТИ – те саме, що ДЗЮРКА́НИТИ[2]: *То і за дитúну / ї за старóго мош сказáти / шо вин ʒ͡з'ýриў ци надз'ýриў*.

ДЗЮ́РКА (ДЍРКА), -и – дірка*: На лúкт΄ах у свúдр΄і дз͡΄уркú се зробúли / трéба би заплестú*; *Вид дз͡'ýрки ад'í шо пишлó / так’í пан'ч’óхи н'ікýда ни ўберéш*; *Дз͡'ýрка такá / ік пиў велúкого пáл'ц'а / то де мукá ни ме се висипáти*?

ДЗЮРКА́ВИЙ (ДИРКА́ВИЙ) – діркавий: *Мáма бýла вúплел:а фáйн΄і ч’óрн΄і дз͡'уркáв’і реїтýзи / тогдú то бýло дýже мóдно*; *Ч’о спóд΄н΄і диркáв’і ? / дес у швáру зач’іпúў ци шо?*

ДЗЮРКА́НИТИ – 1) лити; текти тоненькою цівкою: *Ад'í йек фáйно винó дз΄уркáни ў збáнок*; *Ік шош ʒ͡з'уркáнит / то звéр'ха шум / п’íна мóже се робúти*; 2) здійснювати сечовипускання (“пісяти”): *Хто ц:е ʒ͡з'уркáни тýтеч’ки? / л'áл'а? / малéн'киї хлóпч’ік?*

ДЗЮ́РКАТИ – те саме, що ДЗЮРКА́НИТИ: *Сегóн:е трóхи тепл'íш:е / і с:тр'íхи зач’éло ʒ͡з'ýркати / мáйімо пóўне ведрó*; *Хто бáпц'і наʒ͡з'ýркаў*

на спин:и́цу? / хто? / мали́й о́пик? / о́пик? / так? / ту́тки ни во́л'но дз'ўркати / ни мо́жно / ге́нде ри́н'ч'ік йе / ўч'е́їсе проси́тисе.

ДЗЮ́РОЧЬКА (ДІ̀РОЧЬКА), -и – дірочка: *С тако́йі д͡з'у́роч'ки ч'е́сом б'іго́м стайе́ц:е вели́ка / і таку́ ўже т'е́шко зац'ірува́ти.*

ДЗЮРЧЕ́ТИ – дзюрчати: *С:кали́ д͡з'урч'е́йі / ду́же до́бра води́ч'ка / на́в'іт' йе ч'ўркал'це / і мош набра́ти / а́ле тро́хи тре́ба зач'іка́ти / ота́к си́жу ту́тки на ка́мени / тай̆ ч'ут' ни ўсну́ла.*

ДЗЯ́ВКАТИ – 1) гавкати (про маленьких собак): *Забери́ цису́ ж'е́рву / бо ўна ц'іли́й ден' по́пид ви́кнами д͡з'а́ўкайі*; 2) *знев.*, *згруб.*, говорити: *Най̆ д͡з'а́ўкайі / шо хо́ч'і / шо́ лиш соб'і́ наду́майі / тото́ мене́ ни коли́ше.*

ДЗЯ́ПАЛО, -а – маленька собака: *Ў Николайа́ два пси / оде́н таки́й / йік те́л'і / а дру́гий / д͡з'а́пало / вин ни присиле́ний / так хо́ди / а́ле до́брий / н'іко́го ш ч'ужи́х тха́т'і ни питпуска́йі / най̆ бу́де / шо ни ви́гл'iдний / то н'іч'о́ / а́ле сторожу́йі фа́йно / И:й̆ / цес лиш ре́ǐвах ко́ло ха́ти ро́би / а вели́кий / от:о́ пес / йа буў у Николайа́ ǐ ви́д'іў / тот кут'у́га лиш поди́виц:е / і ўже стайе́ б'і́йно.*

ДЗЯПА́НИТИ – те саме, що ДЗЯ́ПАТИ: *Кин' шош йіму́ / най̆ ни д͡з'апа́ни / ге́зде к'і́с'т'ка йе / кин'; Ч'о пес так д͡з'апа́ниў усу́ нич'? / мо́же / того́ / шо сту́д'ін'? / шо буў на студени́*?

ДЗЯ́ПАТИ – дзявкати: *Таке́ мале́ / а таке́ пас'ку́дне / ад'і́ йек д͡з'а́пайі / ш'і за но́гу мо́же хапну́ти / ни ду́май̆ соб'і́ / ǐке л'у́те / Та ко́ло ха́ти ікра́с тако́го тре́ба / а ни т:о / шо наш / хтос іде́ / а вин спит / напра́ўду / ǐ хропе́ / йік ч'олов'і́к / але́ шо з не́го хот'і́ти? / вин стари́й / ўже свойе́ видга́ўкаў / вин у нас на пе́н'ц'ійі / то пен'ц'іоне́р.*

ДИБУЛЕ́ТИ (ДІ̀БАТИ) – 1) шкандибати (про втомлених або людей поважного віку): *Дибул'е́йімо ўже годи́ну / а гента́м йек бу́ло? / одна́ нога́ тут / а дру́га́ там*; 2) іти (ходити) невпевнено (про маленьких дітей): *Наўч'е́ўсе дибул'е́ти / тай̆ тепе́рки ўскр'і́с' хо́ч'і ǐти і ўс'о ви́д'іти / йа ни розгина́йусе / бо му́с'у за ру́ч'ку держ'е́ти*; *Дити́на ўжé ди́байі / по́ч'ерес хату го́н:о переǐти́.*

ДИВИ́СЕ, КАТЕРИ́, ДАРА́БИ ЙДУ́Т ГОРІ́ – *жарт.*, викор. у ситуаціях, коли мовець хоче з кимось почати невимушену розмову: *У Катери́ни ура́с збера́ласе ку́па сус'і́диў / жертува́ли / прова́дили ўс'е́к'і бе́с'іди / а́ік хтос ішо́ў бе́регом і хот'і́ў шош заговори́ти до тих / шо сид'і́ли ў Катери́ни на ґал'е́р'ійах / то мих зач'е́ти ота́к / Диви́се / Катери́ / дара́би ǐдут гор'і́ / ўс'і с'м'ійу́ц:е / бо рузум'і́йут жерт / і бе́с'іда*

зач’éплена; Дивúсе / Катерú / дарáби ўдут гор'í / це йа ч’ўла вид береговúх л'удúї / тих / шо кóло р'ікú жийўт і вúжут / ік дарáби ўдут / зáм’іс'т' Катерú / мóжно сказáти Мар'í / Васú / Одок’í / буд' до кóго так мош заговорúти / хтос зáс'м’ійіц:е / а дрўгиї кáже / Йо / ш’і ўч’éра зач’éли ўти / або́ / Йо / прáўду кáжете / йа вúд'іў / лишéн' шо тáмки буў / нáв’іт' кóўпч’іка ў вўїка вúпросиў / вин кúнуў м’ін'í / і йа з нéго стáїн'у фáїну покладу / отáк дéколи отўтки кóло нас жертўйут / йої / ус'éкого наслўхайіс:е.

ДИВИ́СЕ (ДИВІ́ЦЦЕ) МІНІ́ (МИНІ́) – викор. у мовленнєвих актах зі значенням застереження, погрози: *Див’íц:е м’ін'í / б’іл'íт так / шóби ш’:ітóк по с'т'íнах ни бўло вúтко / бо йа ни бўду переб’íл'увати.*

ДИВЍТИСЕ, АБЍ ДИВЍЛОСЕ – про формальне ставлення до чогось: *Каўт / шо дúўйуц:е за д'íдовоў хáтоў / надзерáйут / абú ўкóйіс шкóди ни бўло / Ўни / Парá / дúўйуц:е / абú дивúлосе / сегóн:е смих прийшлá з Долúни / áле нáґро / ўни ни знáли / шо бўду / а ўкиїс ч’олов’íк ґаздўйі ў д'íдовиї хáт'і / ўден' соб’í пишóў / іґ ґаздá / отакé с цим усúм / нáўко / бўду казáти йім / йа ни застаўйéйу сторожúти ўноч’é / мої / áле ўден' подив’íц:е.*

ДИВЍТИСЕ (ПОДИВЍТИСЕ) БІ́ЛИМ – дивитися (глянути) неприязно, сердито: *Вин ўрас дúвиц:е б’íлим / Н'і / ни ўрас / тоб’í се здайé / áле йік дéколи подúвиц:е / йік лўпне оч’éма / то гаш морóс ідé по шкúр'і.*

ДИВЍТИСЕ, ЇК (ІК) БАРА́Н (НА НОВІ́ ВОРОТА́) – *згруб.*, виявляти нетямущість, нерозуміння чогось: *Ви йімў роскáзуйіте / йéк вин мáйі зробúти / шóби вúйшло на дóбре / а вин стойíт і дúвиц:е / іґ барáн на нов’í воротá / в’ідéў / у нéго мáло шо ў голов’í лишúлосе с тóго / шо йістé казáли / так м’ін'í се здайé; Вúтриш’:іў óч’і таї дúвиц:е / іґ барáн на нов’í воротá.*

ДИВЍТИСЕ (ВИШКІ́РЮВАТИСЕ, СКА́ЛИТИ ЗУ́БИ), ЇК (ІК) ПЕС НА О́ТРУБИ – бути неприязним, сердитися: *Дúвиц:е / йік пес на óтруби / а рас ти так до мéне / то ч’о ч’ікáйіш л'íпшого вид мéне?; Де ўна ўм’íйі до кóгос фáїно заговорúти? / лиш бўркайі / дúвиц:е на тéбе / йік пес на óтруби / а ти робú / шо хоч’.*

ДИВЍТИСЕ (СИДІ́ТИ ТА ІН.**), ЇК (ІК) ЗА (З) МАЛО́В ДИТЍНОВ** – дуже ретельно доглядати за кимось, пильнувати когось: *А шо йа ш’:é пацúла? / йо:ї / тогíт мáла смих кур'éта / таї кур'éта йік кур'éта / а з однúм йа сид'íла / йік з малóў дитúноў / зо дв’і нед'íли ни витходúла вид*

нéго / бо ўно бýло ни такé / йік ус'í / і на т:о бýла свойá прич’éна / кур'éта зач’éли вилýпйуватисе / а однó н'іц ни квáпиц:е / ужé даўнó мáло би пит клúч’коў сид'íти / а ўно ў йіцú / таї шо / йа кудáс пишлá / а дон'кá вúди / шо такé / таї полегóн'ки облупúла шкаралýш’у / а кýр'і ш’і ни дийшлó бýло свóго / ни поросло́ / лиш дес нúдес по п’íр'іч’ку / таї іке́ то п’íр'і? / ўно лиш так се кáже / то пушóк / пух зач’éўсе пробивáти / а самé кýр'і гóле / йімý стýд'ін' се рóби / а на сóнци гор'іч’é / це йа ўже каў за тогдú / ік унó пидрослó / зач’éло б’íгати / клúч’ка йігó ни дýже признавáла / вúтко / се дивувáла / вúтки ўно такé се ўз'éло / кур'éта такóш ни ж’éлували йігó / однá йа дýла на нéго / йік на бýбу / ч’ýйіте / дивúласе за ним / ік за малóў дитúноў / áле то мáло шо помоглó / дон'кý вúсварила / áле то дитúна / кáже / шо хот'íла кур'éт'і помоч’í / таї отакé с цим помóган'ім вúйшло.

ДИВЍТИСЕ (ПОЗЕРÁТИ), ЇК (ІК) КИТ НА ҐÁЙДУ (НА ПСА) (ІК ҐÁЙДА НА КÓТА) – неприязно, вороже поглядати на когось: *Сус'íт / áле дúвиц:е / йік ґáйда на кóта / ни гáўкайі / áле отáк фаїнéн'ко ч’éрес паркáн лиш позерáйі; Дúўйуц:е мижú собóў / йік кит на пса / отак’í задóбр'і / молод'í говóр'ут / а стар'í лиш Слáваїсу / і то криз зýби.*

ДИВЍТИСЕ, ЇК (ІК) НА ВЛÓГУ – про усвідомлення неможливості змінити перебіг подій чи процесів, що є об’єктивним; не перейматися чимось, бути байдужим: *И:ї / та м’ін'í тепéрки гет ус'ó однó / йа на ц:е дúўйусе / йік на ўлóгу / подивúласе / ну таї шо? / стойíт соб’í / та наї стойíт; Йа рáн'ч’е се грúзла / переживáла / моï / а кудá вин пишóў / а с ким? / а тепéр на цисé дúўйуе / ік на ўлóгу / менé цисé отúц'ко ни інтересýйі / і ў грýдех н'іц н'іч’ó ни т'óхкайі / йіт дес колúс дýмка за нéго нагадáйі; Ан:ú / абéсте знáли / йа на цисé дúўйусе / ік на ўлóгу / ік на тотó / шо зб’íгло і ўмéл:о / то ўже рокú рокéн':і / нимá за шо говорúти.*

ДИВЍТИСЕ, ІК (ЇК) НАЙ НИ КÁЖУ, НА ШО – дивлячись, висловлювати комусь зневагу, презирство: *Бих бýла ни заступáласе за н'у / áле пошкудувáла / бо Петрúха так се подивúла на М’íц'у / ік наї ни кáжу / на шо / тотá гаш змац'іц'кáласе / і це на л'ýдех / ус'í вúд'іли / йа ни хот'íла / би зач’éласе їкас церемóн'ійа / тогó лиш йійí пóпид рýку / таї каў / ад'í йек вас ч’олов’íк визерáйі / ход'íм днéму / отакé смих пацúла / ни дáла їйі слóва сказáти / а ўна ўже ўтворúла бýла рот / а потúм / ік унá ўже ўспокóйіласе / каў / ви ґаздúн'а із ґаздúн' / ни накладáйте соб’í рóзум с тúми / шо ни вартýйут вáшого дóброго слóва.*

ДИВЍТИСЕ (СТОЄ́ТИ), ЇК (ІК) ЦАП – *знев.*, про нерозумного, нерозважливого: *А ми шо / ни дивúлисе / йік цапú / колú трéба бýло слóво сказáти / шл'ах наї ц:е тр́áфи та наї тр́áфи; Йа говóр'у / а вин дúвиц:е / йік цап / питáйусе / а цес вúлупиў óч'і таї стойíт / мої / ти н'імúї ци їка ґýрска мáма с тобóў*?

ДИВЍТИСЕ КРЍВО НА КÓГОС – ображатися, виявляти невдоволення, не бути приязним із кимось: *Васú / анý се запитáї свóго шваґрá / ч'о вин так крúво дúвиц:е на мéне / ікшó вин дýмайі / шо то йа ўз'еў пол'ін'é / то це ни так / менé тáмеч'ки ни бýло / йа косúў на ўлóз'і*.

ДИВЍТИСЕ НА РОБÓТУ, А НЍ НА СЛÓВО (НА СЛОВÁ) – людину характеризують добрі діла, виконана робота, а не обіцянка зробити її: *То такé йе / шо трéба дивúтисе на робóту / а нú на словá / на т:о / шо хтос об'іц'éйі / бо вит слиў до робóти дéколи дóўга дорúшка / такá / ік вúц:и до ўпидґрýн' / áбо ї ш'і дóўш'а*.

ДИВЍТИСЕ (ПОДИВЍТИСЕ, РОЗЗЕРÁТИСЕ, РОЗЗЕРНÝТИСЕ) ШО КУДÁ (ШО ДО ЧЬÓГО) – про попередній погляд на зовнішні обставини для орієнтації в них: *Йек вин так зрáзу мóже шош сказáти? / трéба дивúтисе шо до ч'óго / їк'і тáмеч'ки роскл́áди / а тогдú ўже бýде вúтко*.

ДЍВИЦЦЕ, ІҐ (ЇҐ) БИ В МÉНЕ (В КÓГОС) НА ГОЛОВÍ РÓГИ ВЍРОСЛИ (ШОШ ВЍРОСЛО; БУВ БАНЄ́К ЗÁМІСЬ ГОЛОВЍ; ХТОС ДВА КАПЕЛЮХЍ ВБРАВ) – про того, хто здивовано, неприязно, дуже уважно, безцеремонно розглядає когось: *Ад'í йек вóди бул'кач'áми / дúвиц:е / іґ би ў мéне на голов'í рóги вúросли / то мóже / бих йа пидиїшлá блúш:е дниї / наї би ўна л'íпше се роздивúла / а заоднó бих се запитáла / шó ўна такóго велúкого на мúн'і ўздр'íла; Л'ýпч'іки / ш'і смих такóго ни вúд'ла / д'іўкú так се дивúли на нáшого Ївáн'ч'іка / іґ би ў нéго на голов'í два капел'ухú бýли / кудá вин / тудá ўни / оч'éї ни спускáли / і н'іц се ни ўстидáли / шо ми цисé вúдимо / йої / ікúї ўстит / та то пáрубок мáйі д'íўку пантрувáти / а нú ўна йігó / до ч'óго ми се дожúли*.

ДЍВ'ЇЧІСЕ – дивлячись: *Мóжно продáти / áле дúўйіч'ісе / шо дадýт / зáшо зáт:о ни меш пускáти / отáк йа гадáйу*; *Йо / уже мош йíхати / áле дúўйіч'ісе с ким / ікá кумпáн'ійа*.

ДИВМÍТИСЕ (ДОВМÍТИСЕ) – додуматися, як необхідно щось робити: *Вúт'ігла млинóк / вин розúбраниї буў у карабýс'ц'і / хот'íла мн'éсо змолóти / і шо т:и дýмайіш? / дóки йа шош загýталасе / а малúї сам уз'éў*

і йіго́ склаў / йе́к вин диўм'і́йўсе? / н'іко́ли таке́ ни робі́ў і н'іхто́ йіму́ ни пока́зуваў; Оце́с йа́сик уну́ка ви́шила / наши́ла з оце́го / сама́ диўм'і́ласе / йек то се ро́би / ни хот'і́ла / а́би йа шош пока́зувала / ўс'о сама́.

ДЍВО ДИВЕ́ННЕ – те саме, що ДИ́ВО ДЍВНЕ; те, що дуже здивувало: *Ди́во диве́н:е / н΄іхто́ би ни зду́маў / шо ц΄:і л΄у́де пишли́ ў злод΄і́йство / у йіх фам'і́л'ійі тако́го ни бу́ло.*

ДЍВО ДЍВНЕ – те, що дивує; чудо: *Ди́во ди́ўне / йек така́ мала́ дити́на мо́же памн'іта́ти тото́ / коли́ ўна ш'і ни ўм'і́ла говори́ти / ни зна́йу / йа тото́ бу́ла забу́ла / а вин нага́дуйі.*

ДИВУВА́ТИСЕ ДЍВОМ ДИВЕ́ННИМ – дуже дивуватися; бути враженим чимось: *Напро́тив Косо́вич'іў гента́м бу́ла корч'ма́ / а та́мки ниделе́ко жиў Петро́ / пйін'у́га оста́тниї / а д'і́до йіго́ до́бре знаў / бо ўни бу́ли свойі́ / ўжени́лисе на ри́н:их се́страх / ну таї тот Петро́ д'н'ува́ў і ноч'ува́ў у корч'м'і́ / пропива́ў ус'о́ / шо мих / дийшло́ до кра́йного / рас прийшо́ў буў туда́ / проси́ў до гро́ший гор'і́йки / а́ле жит ни даў / тогди́ вин ски́нуў кужу́х і даў у заста́ву / а́ле корч'маре́ви сказа́ў / ад'і́ оц:е́ мойа́ каву́л'а / ік йа кого́с пишл'у́ з неў по гор'і́йку / то бес дава́ў / хто би т:о ни буў / ну таї тики́ ў ду́же ско́рим ч'іс'і́ Петро́ви се стре́било ви́пиўки / а їкрас бу́ла наго́да / бо зибра́ласе кумпа́н'ійа / таї вин при ўс'іх закли́каў іко́гос хло́пц'а таї ка́же / ад'і́ ви́дите / йа пишл'у́ до жи́да каву́л'у / і вин даст гор'і́йки / ну бо кожу́х пере́т' тим даў / але́ дру́г'і це́го ни зна́ли / ус'і́ зач'е́ли се с'м'ійе́ти / н'іхто́ ни в'і́ри / бо де таке́ го́н:о бу́ти? / а Петро́ тики́ де́ржи свойе́ / іди́ / ка́же / с каву́леў / і ўс'і за́рас мете́ пи́ти / хло́пец пишо́ў / і шо соб'і́ гада́йіте? / верну́ўсе ни с поро́жними рука́ми / ус'і́ дивува́лисе ди́вом диве́н:им / мої / йе́к таке́ се ста́ло? / шо́ каза́ў жит? / а хло́пец ка́же / н'іч'о́ ни каза́ў / лиш се подиви́ў на каву́л'у ї даў / л'у́де до се́бе ни го́н':і прийти́ / бо ш'і тако́го ни ви́д'іли / йе́к так / шо ў корч'м'і́ каву́л'а ма́йі таку́ си́лу / але́ цисе́ держ'е́ло ўс'іх нидо́ўго / ш'і па́ру рас каву́л'а помогла́ ви́пити / а потому у їкиїс ч'ес / ік Петро́ ужé ви́браў свойе́ / то посла́н:ик верну́ўсе н'ішч'е́м / отогди́ до ўс'іх дийшло́ / ви́тки ў каву́ли ла́би росту́т / бо хло́пец ік прийшо́ў у корч'му́ / показа́ў каву́л'у / маха́ў неў / але́ н'іхто́ на тото́ се ни диви́ў / ота́к цисе́ се с'к'ін'ч'е́ло / але́ до́ўший ч'ес л'у́де ік шош жертува́ли / ік заходи́ла бе́с'іда / шо кому́с ч'іго́с тре́ба / то лиш се пита́ли / мої / а де каву́л'а? / тре́ба каву́л'у показа́ти / тепе́рки цисе́ се забу́ло / але́ ўпере́т ўс'і зна́ли / шо́ се ма́ло на га́ц':і / бо то бу́ло ходове́ / ўс'і розум'і́ли / ви́тки се зач'е́ли цис'і́ слова́.*

ДИЖДА́ТИ – 1) дочекати: *Кобúбих диждáла до веснú / до Велúкод'н'а / бо ч’ўйу / шо ĭкос упáла с сил / шó хот'і́ти? / йа ўже старá / Вас'ўтко / м’ін'і́ ўже ни ўстит умерáти / áле ш’і іґ би ĭкиĭс рик прожúла / то наĭ би бýло*; 2) викор. у формулах побажання: *Абú ви бýли жив’і́ / здорóв’і / абéсте диждáли ўнýкиў і прéўнукиў / абéсте нáрик доч’ікáли*.

ДИЖДА́ТИСЕ – дочекатися: *Д'éкуĭмо Гóсподу / шо диждáлисе д΄і́тем в’ін΄ц΄á*; *Диждáлисе Риздвá таĭ д'éкуĭмо Бóгови*.

ДЍЗДРІТИ – 1) доглянути щось (когось): *І своĭé мáйу кýтан'і / ĭ мýс'у дúздр'іти мáмину господáр'ку / дóки унá ў шпиталú*; *Шо тре: дúздр'іти? / корóву / дóки ни ўположúласе / вúўц'і / дóки ни ўкотúлисе / богáто ўс'éкого мош дúздр'іти*; 2) побачити: *Йа ц:е самá дúздр'іла / на своĭí óч’і смих вúд'іла / йек йіґó корóва чуж’і́ мéж’і запасáла / ш’і тéмно / а вин ужé женé пáсти*.

ДИЙГРА́ТИСЕ – дограτися: *Дивúсеко / бо ти м’ін'і́ / пáрупч’і / диĭґрáйіс:е / шо йа óзму ломáґу / ĭ тебé успокóйу / і ни трéа зýби продавáти / бо тýтки купц'і́ў нимá; Диĭґрáўсе до тóго / шо ў хáт'і пóрожно стáло / ўс'о гор'іўкú вúт'ігли* / *Йо / ўна м’і́ри ни знáйі.*

ДИЙМЍТИ (ДОЙМЍТИ) – дошкулити, допекти: *Кúл'ко мóжно / даĭ та даĭ / то ўже ĭ менé диĭмúло / нимá / кáў / бýде пéн'ц'ійа / тогдú шош дам* / *а зáрас нимá / вúтки тоб’і́ óзму*?

ДИЙМЍТИСЕ (ДОЙМЍТИСЕ) – *осудж.*, забагато часу, зусиль, на думку мовця, приділяти комусь або чомусь: *Диĭмúўсе тóго рóвера / а робóта стоĭíт / йа х’ібá кóлесо пробйý / і фéртик*.

ДИЙНЍЙ – той, що доїться, дає молоко (про худобу, зокрема корів): *Диĭнá корóва бýла / алé ік мáтка заслáбла / мýс'іли продáти / бо ўна гáлапáла úнчих ни питпускáла до сéбе / ч’ікáла своĭý ґаздúн'у*.

ДИЙНЍЦЯ, -і – *заст.,* своєрідна дерев’яна посудина, у яку доїли молоко: *Ўперéт молокó доĭíли ў диĭнúцу / а тепéрки ў пýт΄н΄у дóйут*; *Диĭнúц'а / це такé дереўйéне ведрó / подúбне до малéн'кого цéбрика / áле з рýч’коў / такóў / ік у ведр'і́ / з бокúў у ниĭ бýли так’і́ вýшка / ў кóждому по дúроц':і / і ў них усúлена рýч’ка / це йа роскáзуйу / ĭка ў нас бýла диĭнúц'а / áле то бýло даўнó / дес зо ш’ідис'éт' рóкиў тóму / а бúрше ни вúд'іла*.

ДИЙНЍЧЬКА, -и – зменш.-пестл. до ДИЙНИ́ЦЯ: *Бабó / шо ў циĭ диĭнúц':і мош держ’éти*? / *Шо хоч’ / тепéрки ў н'у н'іхтó ни доĭíт / Соф’ійка хот'і́ла ўз'éти / кáже / шо зберáйі дáўне нáч’ін'і / онóгди вúпросила тот старúĭ млинóк / шо пéрец мéле / у кýхни на полúцу хóч’і

покла́сти / йа да́ла / а ти бес ви́д'іла / їка ўна бу́ла ра́да / наї бере́ / до́бре / шо інтересу́йіц:е таки́м.

ДЍЙОК, -йка – дійок: *Ўч’е́їс΄е / д΄і́ўко / коро́ву дойі́ти / а́ле памн΄іта́ї за ди́йки / уни́ ма́йут бу́ти ч’е́с΄т΄і / бо йік зле ум:и́йіш / то молоко́ бу́де ч’у́ти гно́йім / ста́їнеў / а́би на́в’іт΄ оти́ц΄ко пишло́ ў пу́т΄н΄у брудно́го / то ўже ўс΄о / ви́лиї йіго́ / куда́ хоч’*.

ДИЙТЍ – дійти: *Ди́йдемо / а́ле ни ско́ро / туда́ ш’і дв’і годи́н'і хо́ду; Дийшли́ до то́го / шо по́ки шо сид'і́ти мут ти́хо / н'іґде́ н'іко́му н'іч’о́ ни каза́ти / а пото́му бу́де ви́тко / шо роби́ти*.

ДИЙТЍ ДЄ́КИ – зрозуміти, оцінити і бути вдячним за добро, зроблене кимось: *Уна́ ди́йде до то́го / шо сло́во д'е́куйу тре́ба каза́ти / ди́йде д'е́ки / ди́йде / Х’іба́ ік се постá́р'іїі / і то ни зна́ти / ік у три́ц':іт' ни розум’і́їі / то ма́ло над'і́їі / шо ў п’ідис'е́т' нарозу́миц:е*.

ДИЙТЍ ДО ГОЛОВЍ – збагнути те, чого раніше не розумілося: *Аш тепе́р м’ін΄і́ дийшло́ до голови́ / ч’о Пара́ска приходи́ла / каза́ла / шо со́ли ни ста́ло / ква́си огир'ки́ / а́ле то за́ч’інка / йа се догада́ла*.

ДИЙТЍ ДО КІНЬЦЯ́ (КИНЬЦЯ́) – закінчити йти, прийти до наміченого місця: *Та ми му́симо дийти́ до к’ін'ц'а́ / ш’і тро́хи / за цим ґру́ником ужé д'і́дова ха́та / гр'іх верта́тисе / ік ти́л'ко проїшли́ / йе́к таке́ роби́ти? / хто ч’уў? / ш’і кри́шеч’ку / потерпи́ / д'іт тебе́ ду́же ч’іка́йі*.

ДИЙТЍ (ДИЙШЛО́) ДО КРА́Ю (ДО КРА́ЙНОГО) – стати нестерпним; дійти до межі, за якою, на думку мовця, скрута, безвихідь; викор. і в безособ. знач.: *Вин до кра́йу дийшо́ў / ўс'о пропи́ў / а д'і́тем л'у́де зноси́ли йі́сти*; *В’ід'і́ / мут се росходи́ти / бо то ўже дийшло́ до кра́йу; То ўже бу́ло дийшло́ до кра́йу / ўже так / шо кава́л'ч’іка хл'і́ба ў ха́т'і ни бу́ло; Дийшло́ до кра́їного / уни́ ўже на́в’іт' ни говóр'ут / а страшно́ бу́ли до́бр'і / отаке́ то ўсе йе*.

ДИЙТЍ ЗГО́ДИ – виробити спільне рішення, погодитися з кимось у чомусь: *Йоі / да́йте м’ін'і́ ч’е́стиї спо́к’іі / де́ смих гада́ла / шо бу́де таки́й цу́рис за тот кава́л'ч’ік па́ш’і? / а́ле до́бре / шо дийшли́ зго́ди / наї уже пово́лен'ки ус'о́ ўтихоми́р'уйіц':е / а там бу́де ви́тко*.

ДИЙТЍ РО́ЗУМУ – порозумнішати з часом, збагнути те, чого раніше не розумів: *З рока́ми ди́йде ро́зуму / ни б’і́йсе / вин ш’і мали́й*.

ДЍЙТИ СВО́ГО – 1) домогтися вирішення важливої для мовця справи, розв’язання якоїсь проблеми: *Кали́на така́ / шо ди́йде сво́го / ўна*

ч’ужóго ни óзме / áле ǐ свóго ни попýсти / йа дúўйусе / шо низлé мáти такúǐ херéктор' / гет низлé; 2) набути певної якості: *Йéгоди ни перекóпуǐ цес рик / уні́ видрóд΄уц:е / роспасемкýйуц:е ǐ дúǐдут свóго / ш’і ікýс кóрис'т' меш з них мáти / а нáрик мéц:е вúд'іти*; 3) глибше розуміти життя: *Вýǐноч’ко / ни гриз'і́ц:е / д'і́ти дúǐдут свóго і рóзумом / і стáтками* / *то так йе / а вам шо / урáс у жит'ý ǐшлó лéхко? / н'і / вúдите сам’і́ / шо жит'é ни лиш глáди*.

ДИЙТЍ СВÓЇХ РОКЍВ – стати мудрішим, подорослішати: *То ш’і малé / унó дúǐде свóйіх рокúў / і меш вúд'іти / шо нарозýмиц:е*.

ДИЙШЛÓ ДО ПОСЛІ́ННОГО – те саме, що ДИЙТЍ (ДИЙШЛÓ) ДО КРÁЮ (ДО КРÁЙНОГО): *Тáмки ўже добрá ни бýде / то диǐшлó до пос'л'і́н:ого*.

ДЍКЕ МНЄ́СО – хворобливий наріст біля рани, яка довго не загоюється: *Ў мéне колúс бýло дúке мн΄éсо / і знáйіш / ч’ем вúл΄ікували?/ ў нас буў грéб’ін΄ з рóгу / йігó шкрептáли ǐ тот'і́ шкрéптан'ц'і прикладáли кóло м’ізúн΄ц΄а / і т:о дýже скóро загойі́лосе / а úнче н΄іч’ó ни помогáло / т:о / шо рáдили дохтóр'і / ни помогáло / лиш оц:é*.

ДИКУВÁТИСЕ – 1) ховатися: *Ни дикýǐсе / Ан:úч’ко / ходú / гадáла йіс / шо ми тебé ни нáǐдемо / áле двéр'і лишúла ўтворéн'і / ǐ ми здогадáлисе / де ти / гаǐ пишлú*; 2) відзначатися мовчазністю, закритістю особистого життя: *Мар'і́ч’ко / анý стан' / ни дикýǐсе / йа лиш шош запитáйусе / ни з':ім тéбе / ти прúǐдеш сегóн:е ў клуп?/ Н'і / вýǐку* / *Та ǐкиǐ йа тоб’і́ вýǐко*?

ДИКУ́НОК, -нка – 1) бункер, криївка: *Йігó бýли ўбúли ў дикýнку / хтос / вúтко / шо дон'і́с*; 2) *перен*., місце, де, заховавшись, хтось перебуває: *Д'і́ти так соб’і́ ǐгрáлисе / зробúли дикýнок ǐ постановúли ни ўбзивáтисе / ік йіх мут клúкати / ми з них збúлисе / дé ўни? / ни знáли / шо робúти / аў ікиǐс ч’ес дúвимосе / а ўни вилáз'ут / каўт / шо голóн':і*.

ДИЛ, -óлу – 1) долина: *Дил / це тáк’ік Т'ýдиў / долúна / ч’о / дýмайіш / так се називáйі? / бо тут долúна / ми ў долúн'і жийімó / а ч’о Кýти се називáйут Кýтами? / бо вúц:и ǐде р'ікá ǐ рóби такúǐ кут / згин / а вúт:и гóри / тогó / а Мижибрóди? / бо селó мúжи брóдами / Б’ілоберéска / бо б’і́ле бéрез'і / ну а Т'ýдиў? / ш’:е рас каў / тогó / шо тýтеч’ки долúна / лúшен' так і ни інáкше*; 2) територія сіл, розташованих далі, вниз від Тюдова, де “поля”: *Сейі́ноч’і Óл'ка з дóлу прийі́хала / на барабýл'і ходúла / н'іўрóку / пóўну машúну привéзла*.

ДЍМАЛО, -а – очищений і висушений сечовий міхур тварини, наповнений повітрям, він міг викор. як дитяча іграшка: *Ди́мало бу́ло за́м'іс' пи́воч'ки / ним д'і́ти ї̆гра́лисе / бо то ле́хке / ік наду́те / ки́неш угуру́ / а ў̆но лети́т / йоі̆ / т'ішк'і́ бу́ли ч'іси́ / тепер'і́шн'і д'і́ти за таке́ / мо́же / ї̆ ни ч'у́ли / ў̆ них и́н'ч'і за́баў̆ки*; *Ў̆пере́т ди́малом д'і́ти ї̆гра́лисе / йік пи́ў̆коў̆ / лиш т:о / шо ни ко́пали*; 2) капшук, зроблений із сечового міхура тварини: *Д'і́до маў̆ два капшуки́ / оде́н буў̆ з ди́мала / те́мниі̆ / заку́р'ініі̆ / йік д'і́дов'і па́л'ц'і / а дру́гиі̆ / в'іде́ў̆ / шк'і́р'ініі̆ / то буў̆ с'в'іто́шниі̆ капшу́к*.

ДЍМКА, -и – сорт цибулі: *Посади́ла смих ди́мку / на́і̆ко / шо бу́де?*

ДЍНДИ-БА́БА, -и – очевидно, міф., особа жін. статі: товста, закутана, страшна, якої можна налякатися; часто у порівн. конструкціях; аналог баби-яги, бабая; хтось страшний, невідомий: *Тепе́реч'ки надвор'і́ така́ сту́д'ін' / шо йа замота́ласе ў̆ фу́стку / йік ди́ндиба́ба*; *А шо т:о заў̆дна́ пишла́ / така́ позамо́тувана / йік ди́ндибаба? / ге? / ану́ див'і́ц:е; Зибра́ласе йіс / ік ди́ндиба́ба / іґ би ни зна́ла / шо то ти / то могла́ бих се перепу́дити; А ц:е / л'у́пч'іки / кого́ несе́? / ад'і́ ї̆ка ди́нди ба́ба пишла́ до Ї̆вану́ш':іхи; Ди́ндиба́ба / це шош таке́ / йік ба́ба йига́; Ви́д'іла / смих / Мала́нка ї̆шла́ / ў̆с'і пере́бран'і / одна́ бу́ла така́ ди́ндиба́ба / йік йа / по кутика́х ни геі̆ бу́ло Малано́к / а ц':а пишла́ бу́ла до вуі̆ка Ми́тра / та ка́жут / шо вели́койі шко́ди наробила / бо ў̆кра́ла йиго́ бра́му таі̆ гаш на горп ви́несла / а хат'н'і́ две́р'і заби́ла цви́ками / ву́і̆ко ра́но ни мих ви́йти / так'і́ збитки зроби́ли / йік де́коли ро́бйут на Андре́йа*.

ДИПРА́ВДИ (ДИПРА́ВДУ) – *незм*., справді: *Дипра́ў̆ди ни зна́йу / ци ў̆ни шош пот'е́мили / н'іхто́ н'іч'о́ ни каза́ў̆*; *Йа дипра́ў̆ди зна́йу / шо так було / бо йіс сама́ каза́ла / а пото́му т:о саме́ сказа́ў̆ Васи́л' ву́і̆киў̆*; *Каў̆ / та́к'ік йе / дипра́ў̆ду ни зна́йу / шо́ м'ін'і́ с цим усим роби́ти.*

ДЍРКА, -и – дірка; те саме, що ДЗЮ́РКА: *То ў̆же така́ ди́рка се зроби́ла / шо х'іба́ лиш лата́ти*.

ДЍРКА В ГОЛОВІ́ У КО́ГОС – *згруб*., хтось забудькуватий: *Ў̆ те́бе шо? / ди́рка ў̆ голов'і́ / шо ў̆с'о з не́йі вил'іта́йі? / ки́л'ко ш'і тре́ба нага́дувати / абе́с оц':і́ бисашки́ Га́ни видн'і́с*?

ДИРКА́ВИЙ (ДЗЮРКА́ВИЙ) – 1) про "сітчасту" або ажурну тканину чи виріб із неї: *Дирка́ва бл'у́ска / така́ / шо ни ме па́рити ў̆л'і́т'і / йек до́бре хтос приду́маў̆*; 2) пористий: *Бу͡дз дирка́виі̆ / таки́і̆ сами́і̆ / ік тот / шо ў̆ Ку́тах продава́ли / ану́ ку́ш'ійте / о́змеш у рот / а вин гаш*

скрипи́т на зуба́х / ни ўрас отакі́ї удайе́ц:е заґл'е́дӡ҄ж'іти; То ĭ ч'укул'а́да мо́же бу́ти диркáва / йа зна́йу / вўі́ко Ми́тро таку́ буў м'ін'і́ даў / йої / іке́ т:о до́бре / ч'укул'а́да така́ завели́ка бу́ла / ік / ік / йе́ґ би це сказа́ти? / ік / Ни бреши́ / так'і́ вели́к'і ч'укул'а́ди ни ро́бйут.

ДЍРКАНІ, -а – опредм. дія від ДЍРКАТИ: *Ди́ркан'і з ву́лиц'і гаш суда́ дохо́ди / ад'і́ зноў ропотáйлом хтос ĭі́де / пусте́ / наĭпу́ш:е ку́пи / зал'із'е́ / таĭ тим с'в'іт глу́ши.*

ДЍРКАТИ – деренькотіти, видавати голосні уривчасті звуки; гудіти: *Йа ко́с'у косо́ў / а ўни понакупо́вували коса́р'ки таĭ ди́ркайут до само́го ве́ч'іра / гл'а́ба шош роби́ти надвор'і́ / лиш дир та дир / голова́ вит то́го ди́ркан'а се розва́л'уйі.*

ДЍРКИ ЗА СТОЛО́М НИ БУ́ЛО (НИ БУ́ДЕ) – свято відбудеться за будь-яких умов чи відсутності когось із гостей; усі місця були (будуть) заповнені: *Ни приĭшла́ / угн'і́валасе / а́ле ди́рки за столо́м ни бу́ло*; *Гаĭ скажи́ м'ін'і́ / Мару́с'ко / ік йа ни при́ĭду / то за столо́м бу́де ди́рка? / ўс'і мут жури́тисе / шо з неў роби́ти? / моĭ / йек ĭі́йі затули́ти? / ни бу́де це́го / ди́рка вит то́го се ни зро́би / шо мене́ нима́.*

ДИРКУВА́ТИЙ – те саме, що ДИРКА́ВИЙ: *Сви́дер ĭкиĭс диркува́тиĭ / а́ле то / в'ідє́ў / таке́ р'ітке́ плет'і́н'і / ану́ ўбери́ / наĭ се поди́ўўу.*

ДЍРОЧЬКА, -и – дірочка: *Мале́н'ка ди́роч'ка / зат'ігни́ ĭі́йі́ / шч'іпи́ / бо ста́не вели́ка / тогди́ т'е́шко зац'ірува́ти.*

ДИСТАВА́ТИ – діставати: *У маґази́н'і ўс'о йе / коби́ лиш гро́ш'і / шо хоч' йе / то нит:о́ / шо ўпере́т / пус'т'і́ полиц'і́ бу́ли / сего́н:е н'іч'о́ ни тре́ба дистава́ти / лиш бере́ш бр'іхта́шку / ĭдеш і купу́йіш; Йо / ік ни слу́хаў / то дес бу́ло / шо диставáў / ни бес то́го.*

ДИСТА́ТИ – дістати: *Ц'і́хо сиди́ / бо диста́неш / уже́ беру́ прут; Мар'і́ка про́си / шо́би йа дес диста́ла ĭі́йі кукур'і́ч'ки / А ти се ни ўстида́йіш тако́го витпи́туватисе? / наĭ сама́ про́си / ік ĭі́йі то́го тре́ба.*

ДИСТА́ТИ БУ́КА (БУ́КОМ; **ПА́РУ БУ́КИВ; ПРУ́ТОМ, ПАСКО́М, РЕМЕ́НЕМ)** – бути битим: *Диста́ў бу́ком таĭ пишо́ў конте́тниĭ / та ни б'і́йтесе / йа жерту́йу / ни биў ĭіго́ / даў рас тоне́н'ким пру́тиком по нога́х / Йоĭ / ни тре́ба бу́ло / бо Васили́ха ме л'і́сти ў о́ч'і / Наĭ л'і́зе / а́ле ўна ма́йі д'е́кувати / а ни́ л'і́сти / бо ĭіґ би ни ми с Ко́ц'ом / то вин мих се ўтопи́ти / та ни биў ĭіго́ / ни биў / ни пережива́йте / йа назби́тки каў / лиш свари́ў / ч'о вин ішо́ў двод'і́ / ĭік ни ўм'і́йі плива́ти? / на́ĭко / шо́ цес хло́пец ме до́ма каза́ти*?; *Диста́ў бу́ка ĭ тепе́рен'ки так*

ц'і́хо сиди́т / шо ну; Хоч' па́ру бу́киў? / ік хоч' / то диста́неш / м'ін'і́ ни шкода́ да́ти.

ДИСТА́ТИ ВЍШКИЛ – добре навчитися чомусь (десь, у когось): *Вин у Коломи́йі / ў ґ'імна́з'ійі се ўч'еў / до́бриї ви́шкил диста́ў*.

ДИСТА́ТИ ВО́ВКА – захворіти, мати геморой: *Вин диста́ў во́ўка / а́ле ни хо́ч'і каза́ти / се ўстида́йі / а шо тут усти́дного? / сла́бости ўс'е́к'і йе*.

ДИСТА́ТИ (МА́ТИ) ҐУСТ – прагнути чогось; мати велике бажання постійно здійснювати щось: *Ан:и́ц'а диста́ла ґуст на ба́нуш / ко́ждиї ден' вари́т / того́ ї розиїшла́се / шо ни ўм'і́с'т'уйіц:е ў две́р'і*.

ДИСТА́ТИ (МА́ТИ) ДИХАВЍЦУ – захворіти астмою: *Зо мноў ўч'е́ласе Паз'у́н'ка / шо ма́ла дихави́цу / т'е́шко / сара́ка / ди́хала*.

ДИСТА́ТИ ПИСЬМО́ (ПІСЬМО́) – отримати лист: *Ад'і́ їке смих пис'мо́ позаўч'е́ра диста́ла / ни ўгада́йіш / вит ко́го*.

ДИСТА́ТИ ПУ́ДУ – налякатися: *Шо тот'і́ шмар'кач'і́? / уздр'і́ли / шо йа ни сам таї диста́ли пу́ду / пус'т'е́ч'і би́тисе хот'і́ло / а́ле се спу́дило / так драпану́ло / шо гаш в'і́тер зашум'і́ў*.

ДИСТА́ТИ ТРЕ́МУ – розхвилюватися: *Диста́ў тре́му / таї би́рше н'іч'о́ ни мих сказа́ти / ўч'ітел'і́ ни могли́ хло́пц'а допроси́тисе*.

ДИСТА́ТИ (МА́ТИ) ХІТЬ – дуже хотіти, прагнути чогось: *Йа ду́мала / ч'о́ / вере́ / ўна диста́ла таку́ х'іт' на квасне́? / а то ад'і́ ч'о / йе́к йа зра́зу ни здогада́ласе*?; *Диста́ла х'іт' до запле́тен'а / ко́ждиї ден' по и́нчому се запл'іта́йі / то одна́ ки́ска / то дв'і / то бога́то мале́н'ких / а́ле н'іч'о́ / йі́йі фа́їно / наї мудру́йі / по́ки молода́ / молодо́му ўс'е́ке пасу́йі / то стари́ї ма́йі се стри́мувати / ў шо се ўбра́ти і йек вигл'іда́ти / а молодо́му шо? / молоди́ї на́в'іт' йік і ни ду́же фа́їниї / ус'о́ одно́ вин набога́то фаїн'і́ш:иї вит старо́го ци питста́ркуватого / пра́ўду йа каў*?

ДИСТА́ТИ (МА́ТИ) ЦВІТ У ЛИЦЕ́ (В ЛИЦЍ, НА ЛИЦЕ́) – виглядати здоровим, рум'яним, свіжим, не втомленим: *Побу́ла дити́на ў нас дв'і нед'і́ли / ї диста́ла ц'в'іт у лице́ / прийі́хала заму́ч'іна / н'ійе́ка / а тепе́рки б'і́гайі / йі́сти сама́ про́си / молока́ ш:умко́м пйе / бес ни пизна́ў йі́йі / ї ц'іли́ї ден' на во́здус'і / ка́же / шо могла́ би ту́тки се лиш'е́ти / а́ле жу́риц:е / ци ма́ма пу́сти*.

ДИСТА́ТИ ШОШ НА ГО́ЛУ – те саме, що ВДУРІ́ТИ: *Уз'е́ў буў цису́ / котру́ хот'і́ў / ви сам'і́ ви́дите / їка з не́йі жи́нка / а ўз'еў би буў Йіле́нку / то хто зна́йі / ци би бу́ло л'і́пше / з неў би ни б'ідува́ў / та́к'ік с цеў / бо то*

ґáзди / áл:е / Бóже боронú / ўна / кáжут / шош дистáла бýла на гóлу / то ўже ни знáйіш / йек крáш:е порáдити / ўс'о ў Бóжих рукáх.

ДИТИНЕ́, -е́ти – дитя: *Слáва Бóгу / мáйут дитин'é таї наї т'і́шуц:е.*

ДИТИНЕ́ТКО, -а – *зменш.-пестл.*, те саме, що ДИТИНЕ́: *Анý / котрé то дитин´éтко так фáйно с´п'івáйі? / хóч'у йігó поцулувáти.*

ДИТИНЕ́ЧІЙ (ДИТЍНІЧІЙ) – дитячий: *То дитин´éч'і споден´кú ĭ к'іптáрик*; *Йе дóста дитин'éч'ого / шо тре: вúжмакати / а ўже ў дрýгиї захúт óзму твойé.*

ДИТИНЍТИСЕ – про старшу дитину, яка веде себе, як маленька, вимагаючи уваги батьків: *Йік уродúўсе малúї / Орúс'а зач'éла дитинúтисе ĭ пестúтисе / а потóму ўже ĭ говорúти хот'і́ла / йік Іванкó / лéдви видуч'éли.*

ДИТИНІ́ТИ (ЗДИТИНІ́ТИ) – "впадати (впасти) в дитинство", іноді поводити себе, як дитина: *Ік прихóди ўнук / ч'олов'і́к ч'éсто дитин'і́йі.*

ДИТЍНІЧІЙ (ДИТИНЕ́ЧІЙ) РО́ЗУМ – такий, як у дитини; притаманний дитині (про наївну людину; про нерозсудливість, часто – вседозволеність, яку іноді виявляє дорослий стосовно дітей): *Мамó / та ў вас ни дитúн'іч'ії рóзум / абú дослухáтисе йігó рóсказиў / хто тýтки стáрший? / ви ци дитúна*?; *Паўл´і́ / ни сварú малý / унá дýмала / шо дóбре рóби / то ш'і дитин´éч'ії рóзум.*

ДИТЍНУ ТРЕ́БА (ТРЕ́Е, ТРЕ́А) ЗАЧІНА́ТИ ВЧЕ́ТИ, ІК (ЇК) УНА́ ШІ ЛЕЖЍТ ВПО́ПЕРЕК ЛА́ВИЦІ, А НИ́ – ЇК ПОДО́ВШ – дитину необхідно виховувати з пелюшок: *Це йе дýже праўдúве / дитúну тре: зач'інáти ўч'éти с:амóго мáлку / ік унá ш'і лежúт ўпóперек лáвиц'і / а нú йік подóўш / нú йік ужé биршéн'ка / то ĭ тогдú мош / áле ўже т'éш:е / а йік унá вúросла / а ти шош се нагадáў і зач'інáйіш йійі́ поýч'увати / то гет зле / дé ўна ме тебé слýхати?; Дитúну ўч'еї / йік унá ш'і лежúт ўпóперек лáвиц'і / отогдú / а нú йік л'іглá подóўш / бо йік малéн'ка / то тогдú ш'і мош уч'éти / а ўже потóму ме хот'і́ти тебé ўч'éти / тоб'і́ роскáзувати; То такé йе / шо дéхто зач'інáйі дитúну ўч'éти / йік унá ўже хóди / фáйно говóри / а стáрш'і л'ýде дóбре рáдили / уч'éї дитúну / ік унá ш'і лежúт ўпóперек на лáвици / а ни тогдú / йік л'ігáйі подóўш / бо йік зач'нéш пиз'н'і́ш:е / то припúзнес:е рúўно натúл'ко / накúл'ко ўна вúросла / отáк говорúли ўперéт / уродúлосе / а ти потрóшки йігó ўч'еї.*

ДИТИНЬЧЕ́, -е́ти – те саме, що ДИТИНЕ́: *Ч'ійé цисé дитин´ч'é? / ўнó мáло би даўнó спáти / а ни ходúти кóло столúў / дé рóдич'і*?

ДИТИНЬЧЄ́ТКО, -а – *зменш.-пестл.*, те саме, що ДИТИНЄ́ТКО: *А то йек се називáйі таке́ дитин'ч'éтко / йек*? / *ану́ скажи́ ву̂ӥн'і*.

ДИХ, -у – “сонішне сплетіні”, особливо болюче місце під грудьми: *Бóже борони́ би́ти у̂ дих / так мóжно у̂би́ти ч'олов'íка*.

ДИХАВѝЦЯ, -і – астма; те саме, що ЗАДУ́ХА: *Де у̂на / сарáка / гóн:а т'éшко роби́ти? / х'íбá шош лéда / у̂ нéйі дихави́ц'а / ви ни знáли*?

ДИХАВѝШНИЙ – хворий розладом дихання: *Бáба дихави́шна / у̂на ни ви́йде на цес ґрун'/ нáв'іт' ни кли́ч'те / ни ви́йде*.

ДИХАВѝШНИК, -а – чоловік, що має проблеми з диханням: *То у̂ них спаткóве / д'éд'а дихави́шник / іу̂ нéго цис'á б'ідá*.

ДИХАВѝШНИЦЯ, -і – *жін.*, пох. від ДИХАВИ́ШНИК: *Бу́ла тáка д'íу̂ч'іна / йийі́ пр'іж'іч'кувáлисе дихави́шниц'а / áле йа тогди ни розум'íла / ч'о / у̂на вигл'ідáла / йік ус'í / це у̂же потóму йа у̂знáла / шó т:о ӥ до ч'óго / потóму*.

ДѝХАНЯ, -і – *заст.*, живі істоти: *Ус'éка ди́хан'а жийé на с'в'íт'і / у̂с'éке Бóже сотвор'íн'і / ди́хайі ӥ хóч'і жи́ти*.

ДИХНУ́ТИ ГРѝШМИ – дати комусь грошову винагороду за сприяння в досягненні чогось, позитивному розв’язанні якоїсь проблеми: *І:ӥ / та йигó ви́пустили на дру́гиӥ ден' / д'éд'а дихну́у̂ гри́шми / і зрáзу пусти́ли; Ц':і мáли дóбре дихну́ти гри́шми / шо дистáли таку́ присади́бу / оӥ шо мáли; У̂ни скупувáлисе / а то трéба бу́ло хот' трóхи дихну́ти гри́шми / і у̂с'о пишлó би / йік по мáслу / а шо тепéрки? / трéба бу́ло рáн'ше за ц:е ду́мати*.

ДИХТІ́ТИ – 1) важко дихати: *Ад'í ӥкиӥ слаби́ӥ / лéдви дихти́т / ни знáйу / ци с цéго гóден ви́йти; Моӥ / ти ч'о дихти́ш / ік стари́ӥ д'іт? / шó с тобóу̂*?; *З никривúч'ки дихт'у́ / бо м'ін'í т'éшко у̂ горп іти́ / йа по ри́у̂ному зви́кла ходи́ти*; 2) мати важкі чи нестерпні умови прожиття: *Вин ни жийé / а дихти́т / кáжу вам / шо ду́же б'іду́йі*.

ДИЧЄ́ТИСЕ – те саме, що ДИКУВА́ТИСЕ: *Гаї / ни дич'éӥсе / кажи́ ву̂ӥн'і Слáваїсу / а тепéрки поцулу́ӥ / под'éкуӥ за колáч'іки / бóрзо / ад'í ву̂ӥна ш':е шош мáйі дл'а тéбе*.

ДИЧІ́ТИ – недок. в. до ЗДИЧІ́ТИ: *Кóжде хóч'і рук / а йік ни роби́ти / ни копáти / полóти / то ад'í шо се рóби / горóт дич'íйі / хто би сказáу̂ / шо це бáбин горóт / бáбин гори́дец? / н'іч'ó з них нимá / гет н'іч'ó*.

ДѝЧЬКА, -и – дика яблуня: *Ни йіш / то ди́ч'ка / квас'н'íкú*.

ДІ́ВКА, -и – 1) дівчина: *То ўже ста́рш’а д'і́ўка / ўна з Йіле́нкоў до шко́ли ходи́ла / то к’і́л'ко це ро́киў / ік уни́ шко́лу с'к’ін'ч’е́ли*?; 2) *жарт*., дівчинка: *Д'і́ўка ма́йі шти́ри ро́ки / а ни ўм’і́йі фа́йно шнуриўки́ заўйіза́ти*; 3) донька: *Ма́йу д'і́ўку і хло́пц'а* / *То наї здоро́в’і ўни вам бу́дут / Д'і́кова́т' / абе́сте ї ви здоро́в’і бу́ли*.

ДІ́ВКА З ЗАКО́РСАНИМИ П’Є́ТАМИ – згідно з вірув., дівка (жінка), які приносять нещастя: *Йа цисе́ ч’у́ла вид д'і́да / вин л'убиў казати / би Бох борони́ў вит старокўцкойі д'і́ўки з зако́рсаними пйе́тами / таї ура́с се с'м’ійе́ў / йік дес таке́ ска́же / ну таї ми гада́ли / шо то таке́ жерто́ван'і / бо йек пйе́ти мо́жут бу́ти зако́рсан'і? / тако́го нима́ / але́ рас / йік д'іт цисе́ сказа́ў буў / йа зач’е́ла се допи́тувати / ч’о́ вин так наўстри́т' жерту́йі? / а вин витпов’і́ў / шо то пра́ўда ї н'ійе́к’і ни же́рти / вин ш’і вит сво́го д'е́д'і цисе́ ч’уў / д'е́д'а йіго́ ра́диў бу́ти пода́л'і вит таки́х д'іво́к / бо йік таку́ ўз'е́ти / то ўна н'і ў ч’о́му ни ме ма́ти ч’олов’і́ка / догризе́ йіго́ / аї́йе́ли / престу́пи ї ни обзирне́ц:е / то нич’е́сте / с таки́х пусте́ бере́ц:е / ну таї сказа́ў так / таї н'іч’о́ / шо́ л'у́де ни вига́дуйут / би́рше смих се ни допи́тувала ї на це́му се с'к’ін'ч’е́ло / д'і́до ўже даўно́ пок’і́йниї / а с тепер'і́шних л'уди́ї / мо́же / за ц:е уже́ н'іхто́ ї ни ч’уў / бо то пусте́ / але́ шо бесте́ сказа́ли? / сего́л'іта прийшла́ бу́ла до ме́не Ан:и́ц'а / Василе́ва нев’і́стка / йі́йі тре: бу́ло си́та / шоби́ п’ісо́к с'і́йіти / пита́ласе / ци ни ма́йу / йа да́ла / шош гово́римо ш’і / йа ди́ўйусе на йі́йі́ босоно́шки / а паски́ вид них з:а́ду гаш потайу́т у пйіту́ / м’ін'і́ гаш моро́с пишо́ў по шки́р'і / йа да́л'і се придиўйе́йу / а пйіта́ гет вети́т на пасо́к / йо́йої / соб’і́ ду́майу / та ў не́йі зако́рсан'і пйе́ти / ї гаш тогди́ до ме́не дийшло́ / шо за таке́ йа вид д'і́да ч’у́ла / ни в’і́рила тогди́ / гада́ла смих / шо то бр'і́хн'і / а то ад'і́ ї́ка пра́ўда / п’і́с'л'а це́го ни в’ір' / шо л'у́де каўт / Ну а йек цис'а́ молоди́ц'а жийе́ ш ч’олов’і́ком? / Та ў тим і р'іч’ / шо / в’ід'і́ / ни геї / але́ абе́сте цисе́ н'іко́му ни каза́ли / бо з ме́не мут се с'м’ійе́ти / скаўт / шо ба́ба гет ро́зум загуби́ла*.

ДІВКѝ РОСТУ́Т, ЇК (ІК) ЖИДѝВСКА ЛѝФА – *заст*., *жарт*., те саме, що ДІВКѝ РОСТУ́Т, ЇК (ІК) З ВЕРБѝ (ВОДѝ): *Ог:о́ / це так д'іт каза́ў / шо д'іўки́ росту́т / ік жиди́ўска ли́фа / тепе́рки ма́ло хто ц:е памн'іта́йі / х’іба́ ста́рш’і / так’і́ / мо́же / йік Пара́ска / ва́ш’а сус'і́да*.

ДІВКѝ РОСТУ́Т, ЇК (ІК) З ВЕРБѝ (ВОДѝ) – дуже швидко: *Каў тоб’і́ / шо ни пизна́ла твойу́ дон'ку́ / гада́ла / шо ўна ш’і мала́ / а то ад'і́ йек ви́гут'іла / То ч’уж’і́ д'і́ти ско́ро росту́т / а д'іўки́ / йік з води́*.

ДІВО́ЦКИЙ – дівочий; часів дівоцтва; належний дівці: *То д'іво́цк'і коўткú / ш'і йіс замалá до них; Оц:é бáбина д'іво́цка соро́ч'ка ї спиднúц'а / унá ў них убрáна на циї фудуґрáф'ійі / а ц'іткú / то мáмин'і / тáто йіх у Ко́сов'і купúў; Мамо́ / то д'іво́цка ш'éпка / з мéне хло́пц'і мут с'м'ійéтисе / йа ў цéму ни пúду / наї бýде шо хо́ч'і / ни пúду / і ўс'о*.

ДІВО́ЧІНІ – опредм. дія стос. ДІВО́ЧІТИ: *То бýла во́їна / їке д΄іво́ч'ін΄і могло́ бýти? / н'ійéкого / д'н'а ни д'іво́ч'іла*.

ДІВО́ЧІТИ – дівувати: *О́сма кл΄áса / а ўнá ўже хо́ч'і д΄іво́ч'іти / дивúсе / Одо́к'і́ / бо то заскóро / Тепéрки / Настý / ўс'о скóрше*.

ДІ́ВОЧЬКА, -и – позит. чи негат. стос. ДІ́ВКА[1]: *Такý д'і́воч'ку пошукáти / ў нéйі робóта горúт у рукáх / а ўч'éра / йік сапáли на бéрез'і / йа ни моглá за неў угнáтисе / і до тóго ўсéго ш'і ї фáїна; Ни б'і́їсе / то дóбра д'і́воч'ка / ни рас ме плáкати тої / хто такé ш'éс'т'і ў хáту приведé*.

ДІВУ́ЛЯ, -і – *зниж.* стос. ДІ́ВКА[1,3]: *Дв'і д΄івýли ў хáт΄і / а на горо́д΄і хто ро́би? / старá Івано́ч':іха / Йо / унá наїдýш':а*.

ДІВЧІНЍШШІ, -я – дівчина-підліток: *Ікóс тáто при мáм'і жертувáў / шо наїшо́ў би соб'і́ д'іўч'інúш':і ў штирнáц:ит' / йа ц:е ўч'ýла таї кáжу / ог:ó / то ви ш'і молóч:у вид мéне хо́ч'іте / бо м'ін'і́ ўже п'ітнáц':іт' / Вин подивúўсе ї бúрше за такé н'іко́ли ни говорúў / бáба рáда бýла / дóбре / кáже / шо ти йіго́ трóхи заўстидáла*.

ДІВЧЮ́Р, -á – 1) дівчина-підліток: *О: / це дóбриї д΄іўч'ýр / ш'і хло́пц΄а мо́же вúбити*; 2) хлопчик, що має звичку гратися з дівчатками: *Мої / та ти пáрубок / а ни д΄іўч'ýр / грáїсе з Васил΄ко́м вýїниним / а нú с цúми д΄івоч'кáми / Грáўсе бих / áле тýтки інтерéс'н'іш:е / Васил'ко́ ни ўм'і́йі їгрáтисе / А ти йіго́ наўч'éї / Бабо́ / вин пустúї до наýки / таї йа ни наїмáўсе йіго́ ўч'éти*.

ДІ́ДИВ – належний дідові: *То д΄і́диў капел΄ýх / ни берú / ни вóл'но / Йа лиш прим'і́р'ійу / подúўйусе / ікúї йа бýду / ік стáну д'і́дом.*

ДІДИВНА́ СУБО́ТА – *церк*., Дмитріївська заупокійна субота: *Кс'онц казáў сегóн:е / шобú ни забýти / шо цис'á / шо прúїде / то д'idиўнá субóта / алé йа цисé ўрас памн'ітáйу / бо бúрше мóйі рид'н'і́ ужé там.*

ДІДЍЗНИНА, -и – спадщина після смерті діда: *Хáта на д΄ідúзнин΄і поклáдена / на тóму пл΄ацý / де старá бýла / то фáїниї пл'ац.*

ДІ́ДИК, -а – *зменш.-пестл.* до ДІД: *Наш д΄і́дик дóбриї буў ч'олов'і́к / к'іл'кóм л'ýдем помúх / а ік'і зáбаўки нам робúў / ў т':і ч'íсú то вéл:еко*

знач’éло / грóшиї ни бýло / а ми мáли / ч’ем ігрáтисе / ўс'éку ўс'éч’іну д'іт мих зробúти / оц':і́ копанич’кú / нáрти / х’і́танка / то ўігó рýки робили / то вид нéго лишúлосе.

ДІ́ДИКОВИЙ (ДІ́ДИКИВ) – належний “дідикови”: *Оц:é бáпч’ін спинд͡зáр' / а ц:е д'і́дикиў / обúдва дóста фáїн'і / ни пíзнашно / шо ўім тúл'ко рóкиў / прáўда*? / *так / іґ би нидáўно ўіх ш:úли*.

ДІ́ДИЧЬОК, -чька – пох. від ДІ́ДИК: *М’їй д'і́дич’ок / велúкиї мáїстер / йа вид нéго ўс'éкого се наўч’éў* / *нáв’іт' соп’і́ўку гóден зробúти*.

ДІ́ДО, -а – 1) дід: *Д'íдо ўс'íх унýкиў л'ýби / алé / в’ід'і́ / наїбíрше Івáнового мéнчого / Йо / вин д'і́да ни попускáўіц:е / ўс'о хóч’і знáти / ус'ó берéц:е помогáти / а стáрш’і бúрше ў компýтер'і сид'ýт*; 2) старший чоловік: *Шó т:о за д΄і́до пишóў дорóгоў? / ни пизнаўý / ни знáўу / шо за ўдин* / *Вúтко / мижибрúцкиї / бо на клáтку звернýў*.

ДІДÓРА, -и – *згруб.* до ДІ́ДО: *То ш’і такúї д'ідóра / шо молодúх пантрýўі / ни дýмаїте соб’і́* / *ад΄і́ / йек вúштрамуваўсе*.

ДІДÓРНЯ, -і – *жарт*., хата старих людей: *Ік ужéниц:е хлóпец / то пíдемо жúти на бик / ў хач’:éну / отáм рáн'че поклáли соб’і́ на стáр'іс'т' д'ідóрн'у / з молодúми нимá шо жúти* / *наї сам’і́ ґаздýўут*.

ДІ́ЇТИСЕ (СЕ ДІ́ЇТИ) – відбуватися, діятися: *Н'іц н'іч’ó ни рóбўу / наї се д'і́ўі Бóж’а вóл'а; Л'ýдоч’ки дóбр'і / шо се д'і́ўі? / шо се д'і́ўі?; Шо бýде д'і́ўітисе / ми ни знáўімо / мóжемо лиш се здогáдувати*.

ДІКОВÁТЬ – дякую: *Фáїно д΄іковáт' / абéсте дýж’і бýли / шо ўістé згодúлисе помоч’і́*; *Д'іковáт' вам / абéсте нáрик доч’іќали; Наперéт д'іковáт' вам / Настýн'ко / даї / Бóже / вам здорóўўі*.

ДІКÓВИЙ – дяковий: *Йек ти ни знáўіш / де? / каў тоб’і́ / кóло д΄ікóвоўі хáти Мар΄і́ка жиўé* / *ўни тáмеч’ки се побудувáли*.

ДІКУВÁТИ – виконувати функції дяка: *Ни знáўу / хто тепéрки там д΄ікýўі / знáўу лиш / що новúї д΄ек / а ўа хóжу ў тотý цéр'кву / шо кóло цвúнтар΄а* / *здáўна так се склáло*.

ДІЛЕНЍНА, -и – розподіл чогось між кимось: *Н'іўéкоўі спúўки ї д'іленúни ни хóч’у / наї кóждиї соб’і́ сам заробйéўі / шо заробúў / т:о ўігó / а ўік зач’інáўут д'ілúтисе / то ўс'éке гóн:о бýти / дéхто дúвиц:е / абú лиш ўімý на рýку вúўшло / шош л'íпшого перепáло / ўже смих / мáла такé*.

ДІ́ЛЕНЬЦІ, -ів – *знев*., результат поділу цілого на частини: *Та ви просúли отúх д'і́лен'ц'іў / отóго хл'і́ба / шо вýіна вам ш’ýпала ї давáла? / зазерáли ўістé / шóби ўна ш’:е витш’ýпувала ї се ни ўстидáли брáти? /*

до́ма ма́йіте такі́ї кола́ч' / ік со́нце / а ви / ік старц'і́ / зазера́йіте дру́гому ў рот? / *так йа вас уч'е́ла? / каж'і́т / так*?

ДІЛЍ, -и́в – назва поляни в лісі, де косять траву: *Вер'х Д'ілиу́ў / В'іл'ми́ / це тако́ш пол'е́нка / де ро́бйут с'і́но / ди́ўйуц:е / шо́би ўна ни зароста́ла / шо́би мош коси́ти*.

ДІЛИ́ТИСЕ ПОСЛІ́ННИМ (ПОСЛІ́ДНИМ; ПОСЛІ́ДНИМ КАВА́ЛКОМ ХЛІ́БА; ПОСЛІ́ДНОВ СОРО́ЧЬКОВ, КОПІ́КОВ) – бути співчутливим і щедрим – навіть у своїй бідності: *Уна́ пос'л'і́дним под'і́лиц:е / а хло́пец уже́ ни такі́ї / вин у д'е́д'у ўда́ўсе / ў тому́ фам'і́л'ійу / бога́цку*.

ДІЛЍТИСЕ СВО́ЇМ МОЗОЛЕ́М (МОЗОЛЯ́МИ) – допомагати комусь; ділитися тим, що здобуте важкою працею: *Іва́ниха д'і́лиц:е пос'л'і́н:им / сво́йім мозоле́м д'і́лиц:е / бо дайе́ ни вит то́го / шо ма́йі забога́то / а вит то́го / шо сам'ії тре́ба на прожит'е́*.

ДІТ, -да – 1) тато матері або батька: *М'ії д'іт по ма́м'і Фед'о́ назива́ўсе / а по та́тови / Лес'о́*; 2) старий чоловік: *Іва́н ву́ўкиў постар'іў / ч'е́сто д'іт се зроби́ў / а ти раху́ї / шо вин ни йе таки́х роки́ў / йік Ми́тро / Ми́тро ста́рший вид не́го на де́с'іт' ро́киў / це бога́то / а йік ота́к на них поди́вис:е / то ни ска́жеш / котри́ї ста́рший / Зна́йу / шо вин присла́п буў / йіму́ ди́хати ни дайе́ / а сла́б'іс'т' ч'олов'і́ка ни фаїни́т*; 3) жебрак: *Гента́м ходи́ў д'іт з ру́пцаком і ба́неч'коў / проси́ў у сел'і́ / і ўл'і́т'і / і ўзим'і́ ў то́му само́му ўбра́ниї / зве́р'ха таке́ / йік дош':ови́к / маў*.

ДІ́ТЕМ БИ СЕ НИ ДОДА́В (НИ ДОДА́ВСЕ), А СТАРИНІ́ – НИ ДОРОБЍВСЕ – про різні пріоритети дітей і батьків: *Д'і́тем ура́с ма́ло / йім усе́го тре́ба / а ста́рш'а л'удина́ здоро́ўйа потребу́йі ї по́моч'і / це́го ко́ждому се стре́бйуйі / того́ так ка́жут / шо д'і́тем би се ни додаў / а старин'і́ / ни доробиу́се / ад'і́ дайімо́ д'і́тем і хтос ч'уў / шобі́ ўни сказа́ли / шо йім до́ста? / д'е́куйут таї беру́т / Насту́ / а де́коли ї ни д'е́куйут і ш'і ди́ўйуц:е пу́раво / шо зама́ло да́ли / отаке́ бува́йі / Йої / та ми́жи л'уд'ми́ ў́с'еке трафйе́йіц:е / на́в'іт' деле́ко ни тре́ба ходи́ти*.

ДІТЍЙ, ЇК (ІК) У КЛЬО́ЧЬКИ КУРЄ́Т – багато: *У них д'іти́ї / йік у кл'о́ч'ки кур'е́т / Бох ко́ждого ро́ку дава́ў по дити́н'ц'і / таї ма́йут*.

ДІ́ТИ МОЇ́, ДІ́ТИ, ДЕ МІНІ́ ВАС ДІ́ТИ? ПОКЛА́ДУ ВАС В КАРАБУ́ШКУ, МЕТЕ́ ШКРЯБОТІ́ТИ – *жарт.*, вислів викор. в ситуаціях, коли хтось (дорослий) хоче сказати дітям приблизно таке: "Ну шо міні з вами, такими нечємними, робити?": *Д'і́ти мойі́ / д'і́ти / де м'ін'і́*

вас д'і́ти? / покла́ду вас ў карабу́шку / мете́ шкр'абот'і́ти / Бабо́ / ви́тко / шо ви ўже гет стар'і́ / таке́ гово́рите / шо ку́пи ни де́ржиц:е / йе́к ми го́н':і змац'іц'ка́тисе / шо́би туда́ зал'і́сти? / йек?

ДІТЍСКА, -ив – *мн*., *збірн*., *згруб*., дітвора: *Д'іти́ска ко́ўбер зроби́ли / таї се купа́йут / до́бре / шо на Пото́ц'і / бли́ско*.

ДІ́ТИ ЦЍЦКИ НИ ПРО́СЮТ – те саме, що В ТЕ́БЕ (У ВАС ТА ІН.) ДІ́ТИ (ДО́МА) НИ ПЛА́ЧЮТ: *Поси́жу / бабо́ / тро́хи з ва́ми / ви до́бре ка́жете / нима́ ч'о б'і́ч'і ў телепи́ / ў ме́не д'і́ти ци́цки ни про́с'ут / до́ма ўс'о зваре́но / хто схо́ч'і йі́сти / наї о́зме сам; Ў не́йі д'і́ти вели́к'і / ци́цки ни про́с'ут / то ч'о ўна так му́си б'і́ч'і? / Так приўч'е́ла ч'олов'і́ка / шо ўс'о йіму́ ма́йі пода́ти / ни ду́маї / шо там ле́хке жит'е́ / ўс'а дома́шна робо́та на ниї / ко́ло ха́ти / горо́т / ус'о́ на ниї / А́ле вин на робо́ту хо́ди / А ўна шо? / спит до́ма? / та ў не́йі тако́ш ко́ждиї ден' робо́та / у дв'і зм'і́н'і / ў Ку́тах і до́ма / то хто би́рше наро́бйуйіц:е?*

ДІТО́ЧІЙ – дитячий: *Це д'іто́ч'е ўбран'е́ / нам тре́ба шош би́ршого диви́тисе / ход'і́м ви́ц:и / ту́тки гет мале́*.

ДІ́ТТЬО (ДІ́ТЬКО), -а – 1) чорт, іноді викор. у пор.: *Замаш':е́ниї / йік д'і́т':о / ік ш'а́тан / стойі́т / А ви ви́д'іли / їкиї д'і́т':о? / ге? / ви́жу / шо йісте́ ви́д'іли / рас таке́ гово́рите / Го́сподеч'ку ми́лиї / у ко́го цес хло́пец уда́ўсе? / ви́тки вин таки́ї говирли́виї уз'е́ўсе*?; 2) *перен*., шибеник: *Ад'і́ їкиї д'і́т':о / куда́ ви́л'іс / зл'іза́ї / бо так ру́ку ци но́гу мош ўломи́ти / Бо́же борони́ / абе́с ви́т:и ўпаў / уваж'е́ї / пово́лен'ки / ни става́ї на ото́ї сухи́ї сук / йоі / ни ква́псе / бо м'ін'і́ ўже гор'іч'е́ се зроби́ло.*

ДІ́ТТЬО БИ ТЕБЕ́ ВЗЄ́В (УХАПИ́В) – 1) побажання зла комусь, вияв адресатові обурення, зневаги: *Д'і́т':о би тебе́ ўз'еў / та би тебе́ ўз'еў / йек ти так м'ін'і́ ўс'о позал'а́пуваў / та йа лише́н' ти́жден' то́му ўб'іли́ла / шо́ йа ма́йу тепе́рки роби́ти?*; 2) у певних ситуаціях викор. як вияв здивування, схвалення чиїхось дій: *Моі / д'і́т':о би йіго́ ўз'еў / йек вин фа́йно ўскр'і́с' скориста́ў / то н'іхто́ би так ни мих / ге́зде тоб'і́ каў*.

ДІ́ТТЬО ЇГО́ ЗНА́Ї – *згруб.,* ніхто не знає: *Д'і́т':о йіго́ зна́йі / де́ ўна могла́ се зад'і́ти / йа ку́шку ни к'іва́ў / мо́же / ти кому́с зи́ч'іла? / йек це так / шо́би ко́ло ха́ти н'іко́ли ни годе́н найти́ то́го / шо се стре́би / шо ма́йі бу́ти пид рука́ми? / Ни кр'іч'е́ї / де́ йіс покла́ў / там озми́ / ти зна́йіш / шо йа ни ко́с'у / і ку́шку ў па́зуху ни схова́ла; Д'і́т':о йіго́ зна́йі / шо́ с цим роби́ти?; Д'і́т':о йіго́ зна́йі / йе́к ви́ц:и ви́братисе / ми / в'ід'і́ / пишли́ ў*

дрýгиї к'ірýнок / *бо йік судá ўшли / отакúх áфин ни бýло / ни росло́ / мої / кудá ми заўшли́*?

ДІ́ТТЬО НИ ВХА́ПИ (НИ ВХАПЍВ) КОГО́С – *згруб*., нічого ні з ким не станеться (не сталося): *Ад'і́ / н'ікóго д'і́т':о ни ўхапúў / а ти се бойéла / грúзла менé / ч'о йа пускáў / йа ни самóго / а з дрýгими пустúў / йéк ти ни розум'і́йіш / шо вин ни ме лиш кóло твóйі спин:úц'і сид'і́ти? / ўже штирнáц:іт' рóкиў; Ни б'і́йсе / д'і́т':о ни ўхáпи / то ни йе студенó*.

ДІ́ЧЧІЙ – чортів: *То / Васú / такá д'і́ч':а натýра / шо тýтки н'іч'о́ ни помóжеш / вин мáйі сам цéго схот'і́ти / а ни т:о / шо хтос кáже / лúш так / порáди ни ме слýхати*; *Д'і́ч':і ч'óботи / нóсиш і ни гóден йіх зносúти / А то шо / зле? / А йа шо казáў / шо зле? / йа такóго ни говорúў і ни мих би сказáти / йа лиш сказáў / шо ўни дýже дýж'і / фиїст мóцн'і / оц:é лиш / шо дýж'і*.

ДІ́ЧЧЯ МА́МА – *вульг*., викор. у висл., коли мовець виявляє своє невдоволення чимось, сердиться, свариться; коли зазнає якоїсь невдачі чи коли хоче сказати: “Геть з моїх очей”; найч. у спол. з дієсл. *іти, питú* до… (на…), а також із *шо за…, іка…*; 1) чортова мати: *Ід'і́т до д'і́ч':ойі мáми с свóйіми бер'іўкáми / сам'і́ нес'і́т; Ід'і́т на д'і́ч':у мáму вúц:и / най вас шл'ах ус'і́х вúтрафи*; 2) *перен*., біда, клопіт: *Шо то за д'і́ч':а мáма? / ч'о́ йа ни гóден цим кл'уч'éм хáту ўтворúти?; Ікá д'і́ч':а мáма тебé судá пригнáла? / йа поперéд'уваў / абéс хúр'іў дóма / а ни шпóртаўсе пид ногáми*; *Де ў д'і́ч':ойі мáми тоі старúї ч'омаїдáн ?/ там цóнгл'і бýли*.

ДІ́ЧЧЯ НАТУ́РА В КО́ГОС – поганий, на думку мовця, характер у когось: *Гáнин носáч' мáйі д'і́ч':у натýру / то страшнúї лутаўйéк*.

ДІ́ЧЧЯ ШКЍРА – про дуже міцну тканину чи шкіру (на взутті); часто – в порівн.: *Матéр'ійа такá / йік д'і́ч':а шкúра / н'і з йéкого бóку ни гóден ўпорóти; Ч'еревúки ўже нóс'у двáц':іт' рóкиў / ўни мáло шо зносúлисе / зóл'а ц'іл'і́с'ка / так'і́ / йік з д'і́ч':ойі шкúри*.

ДІЯ́ТИ – робити, діяти; викор., коли мовець обмірковує щось, думає про щось, висловлюючи міркування вголос: *Шо м'ін'і́ д'ійáти? / ци л'іч'і́ / ци ни л'інувáтисе і питú бур'інцý ўж'éти?; Шо м'ін'і́ казáти / і шо м'ін'і́ д'ійáти с цим усúм? / хто би мих порáдити?*

ДЛЯ ОДНЍХ УСЬО́, А ДЛЯ ДРУ́ГИХ – ЄК ВЍЙДЕ (НІЧЬО́) – про несправедливий розподіл матеріальних благ: *Нáрит цéму ни ме терп'і́ти / бо ч'о так мáйі бýти / шо дл'а однúх ус'о́ / а дл'а дрýгих / н'іч'о́*

/ одн'і́ жиру́йут / а дру́г'і / б'іду́йут / ти м'ін'і́ ц:е скажи́ / ч'о так ма́йі бу́ти?

ДНИ БИ ТВОЇ ПРОПА́ЛИ – прокльон; щоб тобі було дуже погано; щоб ти страждав: *Дни би твойі́ пропа́ли / ікиї ти до́бриї / та ікиї ти до́бриї*.

ДНЍНА, -и – день: *По Іл':і́ дни́на коро́ч':а стайе́ / таї студено́ ста́ло / ад'і́ йек мра́ками позат'іга́ло; Ско́ро Видорш'і́ / таї дни́на се збі́ршила / ни набога́то / але́ йе.*

ДНЍНА БІ́ЛА-БІЛІ́СЬКА – день, який давно настав: *Дни́на б'і́ла б'іл'і́с'ка / а ми ш'і ни ўку́тались*; *Дни́на б'і́ла б'іл'і́с'ка / а ўни спйут / йек таке́*? / *а шо ўни ўноч'е́ роби́ли*?

ДНЍНА ЗА ДНЍНОВ – день за днем: *Дни́на за дни́ноў зб'іга́йі / ти ди́вис:е / а то ўже Іл':і́ мину́ло / Маковейа / за́ўтра Прибраже́н'ійі / ш'і тро́хи / таї Богоро́диц'а / ота́к / Мару́с'ко / жит'е́ прохо́ди / абе́с зна́ла / ти ш'і ни набу́ўсе / ш'і ч'у́йіс:е молоди́м / а поди́вис:е на верстакі́ў / то ўже д'іт ци ба́ба / мої / соб'і́ дума́йіш / то дес так уни́ ї на ме́не ди́ўйуц:е / таї ду́майут / Йої / йек уна́ се постар'іла / до́бре ву́їна каза́ла / Ік ни ди́ўйусе ў ѕзе́р'кало / то ду́же фа́їно вигл'іда́йу / а йік поди́ўйусе / то пла́кати се хо́ч'і / ота́к і йа / поди́ўйусе / таї сму́тно се ро́би*.

ДНИ́НА (ДНИ́НКА; БО́ЖЯ ДНИ́НКА) ЗАЧЄ́ЛА СЕ РОБИ́ТИ (РОБИ́ТИСЕ) – почало світати: *Ш'і ниви́тко бу́ло / лише́н' шо дни́нка зач'е́ла се роби́ти / ч'у́йу / а то хтос пу́кайі у викно́* / *мої / хто т:о*?

ДНЍНКА, -и – зменш.-пестл. від ДНИ́НА: *Золота́ дни́нка / ни нат'і́шиўбисе: Куда́ тот'і́ днинки́ зб'іга́йут? / ге? / хто цисе́ го́ден зна́ти / ти ўстаў / покрути́ўсе / шош зроби́ў / а то ўполу́н:е / йої / обиїшо́ў худи́пку / ле́да ўку́таўсе / а то ўже ско́ро ве́ч'ір / зноў ку́тан'і / ш':е бих от:о́ зроби́ў / а дни́нка ка́же добра́нич'*.

ДНЍНУ (ДНЍНКУ) ЗДНУВА́ТИ – перебути ден: *Ш'і би Бох поми́х нам сего́н'ішну дни́нку здну ва́ти / таї за́ўтра випи́суйут / лиш би ўс'о бу́ло до́бре / шоби́ ни́ч'ка ни т'ішка́ бу́ла / таї ідемо́ тха́т'і; Йік отак'і́ бур'іни́ / ї отаке́ кам'і́н'і / йе́к тото́ т'е́шко са́поў ге́пати / а́ле н'іч'о́ / би ш'і цису́ дни́нку здну ва́ти / таї припоч'е́немо / с'в'е́та захо́д'ут і тро́хи види́йідемо / то н'іч'о́; Ік спа́ли / Но́ц'ко? / Добреїкви́ / До́бре / аби́смо здну ва́ли цису́ дни́ну ў гаразда́х і ду́жости / аби́ б'і́ди нас обмина́ли / Даї Бо́же / аби́ обмина́ли / аби́ ми ў здоро́ўйі ї добр'і́ прожи́ли / а ви куда́ се зибра́ли?*

ДНЍНЦКИ – *присл*., щоденно: *Та ўна дни́нцки пропада́йі на то́му горо́д'і / де йі́і / л'у́пко / до л'у́брикиў*? / *шука́ĭ / ти дес ту́тки йіго́ покла́ла ĭ забу́ла / то н'ixто́ ни мих уз'е́ти / ґеренту́йу / шо н'ixто́*.

ДНИ ПЕРЕВЕРНУ́ЛИСЕ (СЕ ПЕРЕВЕРНУ́ЛИ) КОМУ́С – хтось утратив лік часу: *М'ін'і́ дни гет перевернулисе / гадала смих / шо то середа́ / а то ўже ч'ітве́р'; Витколи́ слабу́йу / м'ін'і́ дни гет се переверну́ли / ĭ ни памн'іта́йу / ік'і́ коли́ / ура́с пита́ўсе ў дон'ки́ / а шо сего́н:е за дни́на*?

ДНИ ПРОВА́ДИТИ – жити: *Ота́к дни свойі́ прова́д'у / ве́селости ма́ло / Вас'у́тко / бо шо́ мо́же бу́ти до́брого / йік ч'олов'і́к стари́ĭ і слаби́ĭ? / скажи́ по пра́ўд'і / Ву́ĭку / та т:о / шо ў л'уди́ĭ бува́йі ги́рше / а ў вас вели́койі б'іди́ нима́ / абе́сте зна́ли / д'е́куĭте Бо́гу / шо нима́*.

ДНИ СВО́Ї ЗАБУ́ТИ – захопившись іншим, забути про щось важливе: *Пишла́ таĭ дни сво́йі забу́ла / захо́ди нед'і́л'а / понадв'і́р'у н'іч'о́ ни зро́блено / коро́ва ў ста́ĭни бути́т / а ц:у д'і́т':о дес уз'е́ў; Нагада́ла / шо йік бу́ла мало́ў / ма́ма мене писла́ла бу́ла ў копарати́ву купи́ти со́ли / бо ма́ли ква́сити капу́сту / а йа ік пишла́ / то дни свойі́ забу́ла / поверну́ла до Йіле́нки / зач'е́ла та́мки ĭгра́тисе л'ал'ка́ми / та ти́л'ко / шо тха́т'і две́ч'іру приĭшла́ / гет за с'іл' забу́ла / за ўс'о на с'в'і́т'і.*

ДНО, **-**а – *крав*., деталь нижньої жіночої і чоловічої білизни, а також штанів, "портіниц": *Ма́ĭточ'ки ўч'е́ĭсе сама́ пра́ти / ўже йіс вели́ка / бо ік ни меш ц:е роби́ти / то ў них дно витпа́де / от:о́ ўсти́т бу́де д'і́ўц'і / ота́к о́зме ĭ витпа́де / ти це́го хо́ч'іш*?

ДНУВА́ТИ ДНЍНУ (ДНЍНКУ) (ДНЍНКУ ЗДНУВА́ТИ, ПЕРЕДНУВА́ТИ) – днювати; перебути (прожити) день: *Но́ц'ко / а йек днува́ли йісте́ дни́нку сего́н'ішну? / ци зроби́ли тото́ / шо хот'і́ли? / Д'е́кувати Бо́гу / шо ў гараз'д'і́ / а т:о / шо се ни зроби́ло сего́н:е / дот'е́гнец:е за́ўтра / ви сам'і́ зна́йіте / шо ўсу робо́ту ни переро́биш / таĭ нима́ ч'о тако́го хот'і́ти*.

ДО БІДЍ БОГА́ТО НИ ТРЕ́БА (НИ ТРЕ́Е) – вислів викор., коли мовець хоче наголосити: "Будь обережним, щоб не мати зайвих клопотів, проблем, які важко розв'язати; пильнуй, щоб не попасти у скруту": *А то х'іба́ бога́то тре́ба до б'іди́? / до б'іди́ бога́то ни тре́ба / ўна мо́же ч'ітува́ти на ч'олов'і́ка та́мки / де вин на́в'іт' ни спод'іва́ўсе / на ри́ўному м'і́сци на́ĭде / тако́му ри́ўному / шо риўн'і́ш:ого нима́ / абе́с соб'і́ ц:е зна́ў*.

ДОБІ́ЧІ – добігти: *Хот'і́ли доб'і́ч'і до ото́го кам'і́н'а / таї́ та́мки ўже ч'іка́ти д'е́д'у з не́неў / а́ле до́бре ни обрахува́ли свої́ перего́нки / забу́ли за вели́к'і ша́н'ц'і / таї́ до́ки ро́дич'і прийшли́ / хло́пц'і ўже мо́кр'і бу́ли / ни ви́йшло йім перештри́кнути ша́нец / отаке́ ви́йшло гос'т'о́ван'і*.

ДО́БРА ДНИ́НА (ДО́БРИЙ ДЕНЬ) – не ранок, а пізній день: *Йек ти́л'ко спа́ти? / надвор'і́ ўже до́бра дни́на / ско́ро полу́н:е / а ви на лу́шку? / Бабо́ / ў нас д'і́ти ни пла́ч'ут / ми ко́ждиї́ ден' ўстайімо́ до́с'в'іта / а сего́н:е хо́ч'імо припоч'е́ти / ч'о́ ви таки́ї́ рух ро́бите*?

ДОБРА́НИЧЬ – на добраніч, іноді в контекстах жарт. х-ру: *Добра́нич' / ус'і́м бли́хам на́нич' / а ў ме́не одна́ і т:а с'в'іта́*; *Добра́нич' / Добра́нич' / ід'і́т здоро́в'і / а́ле уваж'е́їте / бо там схо́ди / йа зас'в'і́т'у вам*.

ДО́БРА НИЧЬ – пізня ніч: *Куда́ ї́ти? / то ўже до́бра нич' / де́хто ўже с'в'ітла́ позага́с'уваў / ў нас ноч'у́їте / м'і́с'ц'а до́ста*.

ДОБРЕ́ЗНИЙ – дуже добрий, смачний: *Ну шо за сир?/ йе́к вин? / Добре́зниї́ / р'і́тко таки́ї́ мош уда́ти / л'укс*.

ДО́БРЕ, ЇК (ІК) КО́ЛО МА́МИНОЇ ЦЍЦКИ – дуже добре, затишно, спокійно: *Ад'і́ / ви́тко / шо циї́ дити́н'і шош фа́їне сни́ц:е / мо́же / сво́го анге́лика ви́ди? / Н'іхто́ це́го ни го́ден зна́ти / одно́ лиш / шо ї́йі ду́же до́бре / Та́к'ік ко́ло ма́минойі ци́цки / н'іко́ли ўже ни бу́де / Еї́ / та йек так? / бу́де / де н'і / а́ле ї́на́кше / так са́мо ни го́н:о бу́ти / А йа / Вас'у́тко / за ц:е каў / ту́тки ўно ш'і мале́ / ни розум'і́йі / йе́к йіму́ до́бре / а ў жит'у́ ўс'е́ке ме трафи́е́тисе / ї́ вели́кого добра́ ма́ло / ш'і по́ки молоди́ї́ / ду́жиї́ / то так / а йік роки́ беру́т свойе́ / то ўже з и́нчим до ч'олов'і́ка прихо́д'ут / а тв'ії́ хло́пец наї́ здоро́виї́ бу́де / Д'ікова́т' / абе́сте ї́ ви бу́ли здоро́в'і*.

ДО́БРЕ, ЇК (ІК) У ПЕ́КЛІ – дуже погано: *Ч'уў йіс за пе́кло? / ота́к м'ін'і́ задо́бре / йік у не́му / би́рше н'іч'о́ ни каў*.

ДО́БРЕ КРУТЍТИСЕ – заповзятливо, завзято працювати: *Ік хоч' шош ма́ти / тре́ба до́бре крути́тисе / а йік сид'і́ти ў зап'і́ч'ку / то ви́тки ўно о́змец:е*?; *До́бре крути́лисе / таї́ змогли́се на хати́ / ад'і́ ї́к'і видгро́хали*.

ДО́БРЕ МА́ТИ – правильно зробити: *До́бре йіс маў / шо ни пишо́ў з ним / то ни ґазда́ / то пусти́ї́ ч'олов'і́к; До́бре йіс ма́ла / шо так сказа́ла / наї́ ни ду́майут / шо ми дурн'і́ / а ўни розу́мн'і; До́бре ма́йі / шо ни ї́де туда́*.

ДÓБРЕ (ЗЛЕ) СЕ МÁТИ – 1) те саме, що ДÓБРЕ (ЗЛЕ) СТОЄ́ТИ: *Мар'і́ч'ка жийé пит Ч'ірниўц'áми / вúтки мáма ч'олов'і́кова / дóбре се мáйі / ўна прийіхáла судá на Велúґден' / ўс'і бýли / і ч'олов'і́к / і д'і́ти*; 2) бути здоровим (хворим), почуватися добре (погано): *Ан:úч'ко / йéк вáш'а мáма се мáйі? / вúздоров'іла*? / *Д'іковáт' / помáло / зач'éла ходúти.*

ДÓБРЕ (ЗЛЕ) СТОЄ́ТИ – бути (не бути) матеріально забезпеченим: *То ґáзди / ўни дóбре стойýт; Йигó сестрá дóбре стойі́т / фáйно заробйéйі / таї́ вин низлé / áле ўна л'і́пше / таї́ ш'і т:о / шо ч'олов'і́ков'і рóдич'і помогáйут*; *То пéрш'і ґáзди ў сел'і́ / ўни дóбре стойýт / ад'і́ ік'і хатú д'і́тем поклáли; Де ни мут? / мут робúти вес'іл'é / ўни дóбре стойýт / ч'о би ни робúли*?; *Шо йа скаў? / ўперéт дóбре стойéли / а зáрас / ни т:о*.

ДÓБРЕ ТАМ (ТÁМКИ, ТÁМЕНЬКИ, ТÁМЕЧЬКИ), ДЕ НАС НИМÁ – марно сподіватися, що десь краще: всюди однаковою мірою доводиться розв'язувати проблеми, долати труднощі: *Пойі́хали Гáнин'і д'і́ти ў с'в'ітú шош заробúти / áле гéзде прийі́хали ї казáли / шо мут вертáтисе / То / Йілé / дóбре тáмки / де нас нимá / унú / сарáк'і / надривáйуц:е / шóби ікус коп'і́ку заробúти / áле шо т:о за жит'é? / х'ібá на т:о ўч'éлисе / шóби наїгíршу робóту дес у с'в'ітáх робúти*?

ДÓБРЕ ТРÁФИТИ (ДÓБРЕ ТРÁФИВ ХТОС) – отримати відповідні умови для реалізації задуманого (комусь пощастило): *Д'і́ўка дóбре трáфила / пишлá ў дýже пор'éдну с'імн'ý; Дýже дóбре трáфила / за дв'і годúн'і ўс'о розпрóдала; Тогúт вин уставáў у ч'ітвéртиї годúн'і / шобú дибрáтисе на робóту / а сегóроку дóбре трáфиў / ме жúти ў тóму м'і́сци / де робóта / скóро жúнку ї дитúну тудá заберé / малúї ужé тáмки пúде ў шкóлу; Вартнé дóбре трáфити / бо мош і йéблука мáти фáїн'і / і гор'і́хи / а йік ни пúде / тої шо с тóго*? / *і м'і́с'іц' мош с тим сид'і́ти*.

ДÓБРЕ ТРІ́ЛО (ТРІ́ЙЛО) КОМУ́С **РОСТÉ** – *жарт*., про дитину чи підлітка як майбутнього чоловіка чи дружину: *Ої́ / то дóбре тр'і́ло комýс ростé / ц':а ме крутúти ч'олов'і́ком / ік фúрман батóгом; Нагадáйіте мойі́ словá / хтос се ўрáдуйі / ік колúс цисý д'і́ўку óзме / ўна йімý покáже / ўже вúтко / шо дóбре тр'і́їло комýс ростé / Одок'і́ / хто знáйі / шо бýде / ми ни знáйімо / шо зáўтра се стáне / а ви загáдуйіте на рокú / Та йа лиш каў / шо з нéйі бýде фáїна д'і́ўка / áле ї óстра / йік Івáн / йійі́ д'éд'а / Ўна / в'ід'і́ / бúрше ў бáбу се ўдáла / ад'і́ ік'і йімоч'кú / ік с'м'ійéц:е / Йа ни за йімоч'кú / а за натýру / ни вúдите / йек унá фóскайі / ік шош ї́йі се ни*

ўдайе́ / гі́р'ішниї Іва́н / *І то пра́ўда / а́ле наї здоро́ва бу́де* / *І йа так каў / наї росте́ здоро́ва*.

ДО́БРЕ ТЮДИВСКЍЙ ХТОС – про людину, яка добре знає говірку села, його звичаї: *Ти тикú до́бре т'удиўска́ / так ус'о́ зна́йіш / ті́л'ко йіс назбера́ла усе́го да́ўного / шо на́в'іт' йа / хот' в'ік ту́тки прожи́ла / ни ко́жде с тих слиў памн'іта́йу / ўже тогдú / йік ска́жеш / зач'іна́йу нага́дувати / мої / та́же так мойа́ пре́баба каза́ла / ви́диш / то се забува́йі / а йік ота́к бу́де зі́брано / то ўно се лúше / нас ни бу́де / а ўно се лúши / ме жúти*.

ДО́БРИЙ – те саме, що ВЕРЬХО́ВАТИЙ; переповнений, такий, що виступає за верхній край посудини; такий, що містить більше, ніж передбачалося: *Ту́теч'ки до́брих два л'і́три молока́ / жúнка фа́їно ўм'і́р'іла / берú; Да́ла смих до́бре ведро́ барабу́л' / наї йід'у́т / ледв'і́с'ки ви́несла с пиўнúц'і; То нú / шо́би так соб'і́ / та́мки до́бриї кош'і́л' йе́блук і пиў м'ішка́ гор'і́хиў / того́ ўни так д'е́кували / то бу́ло за шо*.

ДО́БРИЙ ДЕНЬ – те саме, що ДО́БРА ДНЍНА: *Н'і / то ни бу́ло ра́но / то ўже буў до́бриї ден' / йа ўже бу́ла ма́їже ўку́таласе*.

ДО́БРИЙ-ДОБРІ́СІНЬКИЙ – дуже добрий: *Йої / ікúї смашниї бо́рш'ік / сама́ себе́ пофал'у́ / ану́ ку́ш'іїте / Йо / Мару́с'ко / л'укс / до́бриї добр'і́с'ін'киї / л'і́пшого бу́ти ни мо́же / ч'у́йу / шо з гриба́ми* / *Ма́ла тро́хи шуше́них / ви́дите / па́ру грибú́ў / а йек ч'у́ти / а йа соб'і́ ду́майу / ану́ наўмúсне / ци ўч'у́йут? / Та йек ни ўч'у́ти? / та л'і́пшого нима́ / йік оц:е́*.

ДО́БРИЙ (ПОГА́НИЙ) ДО ЖИТЯ́ ХТОС – з кимось, на думку мовця, буде гарне (погане) сімейне життя: *Ти / Паз'у́н'ко / ни ква́псе / до́бре обдивúсе / ци вин бу́де до́бриї до жит'а́ / бо вигл'іда́йі / шо хлопч'і́ш'і тро́хи ба́т'ар; Ус'і́ ка́ркали / йої / за ко́го ўна і́де? / вин бу́де пога́ниї до жит'а́ / заду́же л'у́би зазера́ти ў пага́рч'ік / н'іґде́ ни ро́би / а дивúсе / йек фа́їно жийу́т / тогдú ни і́шоў на зарúпки / бо ро́дич'і бу́ли слаб'і́ / ни хот'і́ў йіх лиш'е́ти / а за пага́рч'ік / вúс:али с па́л'ц'а / ви́диш / йек уно́ йе / таї берú / слу́хаї отакúх пора́дникиў / та де́ дру́гиї го́ден до́бре пора́дити? / вин ди́виц:е / шобú йіму́ бу́ло на ру́ку / таї ту́тки / м'ін'і́ се здайе́ / шо хтос тако́ш маў на́м'ір на це́го хло́пц'а / того́ видра́д'уваў / а́ле нич'о́ ни каў*.

ДО́БРИЙ ДО РОБО́ТИ – працьовитий: *Мúтро ду́же до́бриї до робо́ти / того́ ўра́с клúч'ут на ден'кú* / *шо говорúти? / ўрас*.

ДО́БРИЙ, ЇК (ІК) ХЛІП, МОШ ЇГО́ Ї́СТИ – про занадто добру, совісну людину, яка від цього може страждати: *Сегóн:е кóждиї дýмайі за сéбе / а сóв'існого / пор'éдного дéколи назбúтки мáйут / каў за Ї́вáн'ч'іка / кóждиї скáже / шо вин дóбриї / ік хл'іп / і шо? / дýже йігó уваж'éйут? / Уваж'éйут / áле ни ўс'і / тот'і́ / котрúм усéго мáло / шо дýмайут лиш за сéбе ї своїé ч'éрево / тот'і́ берýт йігó на патич'кú / ў óч'і однó / а пóза óч'і с'м'ійýц:е / таї дéколи і ў óч'і ни ўстидáйуц:е шош сказáти стáршому ч'олов'і́кови / йе такé / áле ґáзди такóго н'ікóли ни зрóбйут.*

ДО́БРИЙ НА ПЕРЕХЇ́Т – вислів акумулює вірування: добра людина, яка перейшла комусь дорогу, може принести успіх, сприяти досягненню певної мети ("чьоловік скористаї, їк хтос добрий перейде дорогу"): *Даўнó дóброго на перехíт клúкали / абú переїшóў дорóгу тóму / хто їшóў у м'і́сто шош орýдувати / ад'і́ нáшу бáбу так клúкали.*

ДО́БРИЙ НА ПОЧЄ́ТОК (НА ПОЧІТО́К) – вислів акумулює давнє вірування: від того, *хто* і *як* починає справу, залежить її результат*: Гаї / Онýфр'ійу / ви дóбр'і на поч'éток / каж'і́т шош таї зач'інáйімо.*

ДО́БРІ ДІ́ТИ ДЛЯ РО́ДИЧІВ – ВІНЕ́Ц, А ПОГА́НІ – КОНЕ́Ц (КИНЕ́Ц) – акцентовано на важливості для батьків, їхнього життя виховати хороших дітей: *Шо мóже бýти дорóш:е дл'а рóдич'іў / ік ч'ýти дóбре слóво за свóйіх д'ітúї? / тогó / брáч':іку Мúтре / мáйіте рáдуватисе / шо мáйіте такúх хлóпц'іў / сам'і́ йі́сте колúс казáли / ік ми отýтки на бéрез'і сид'і́ли / шо дóбр'і д'і́ти д'л'а рóдич'іў / в'інéц / а погáн'і / конéц / вáш'і синú / д'éкувати Бóгу / гóнир вам принéсли / Абéсте здорóв'і бýли / Андр'і́йку / за цис'і́ словá / гаш ни знáйу / йек вам д'éкувати / то йе ч'ес'т' уч'ýти йіх вит такóго ґаздú / йік ви / лиш скаў / шо вáш'і д'і́ти і ви йе прúм'іром д'л'а ўс'іх нас / даї вам / Бóже / здорóўйіч'ка на мнóг'ійі л'і́та / і вам / і вáшиї родúн'і.*

ДО́БРІ О́ЧІ – 1) здорові, які бачать без окулярів: *Ў бáби дóста дóбр'і óч'і / йік унá гóн:а ў так'і́ рокú нúтку ў іглý ўсилúти*; 2) які не наврочать, "ни накличуют біду": *Ў цéйі жúнки дóбр'і óч'і / áле ўс'ó однó ни покáзуї дитúну / бо ш'і ч'ірвóн:у нúточ'ку дитúн'і на рýку ни заўйізáли.*

ДОБРІ́СЬКИЙ – 1) незношений, цілий (про одяг, взуття): *Дивúсе / шó йа наїшлá на под'і́ / добр'і́с'к'і ч'óботи / мóже / бес ти ўз'éла малóму? / Айé / дé ўни дóбр'і? / ад'і́ йек попýкали*; 2) непошкоджений чи той, що має невеличкий "ґаньчь", але, на думку мовця, ще може використовуватися: *Йа ни дам цес кош'і́л' викидáти / вин добр'і́с'киї /*

оту́т трошки́ др'і́т'оў шч'е́пїу таї бу́де / ни к'іва́їте йіго́; Це добр'і́с'киї спинд͡зáр' / хто ч'у́ў кому́с вид:ава́ти? / йік ми́лен'ка / меш ўзим'і́ ходи́ти.

ДО́БРОГО ПОТРО́ШКИ – в усьому треба знати міру: *А мо́же / до́ста? / ге? / до́брого потро́шки / попоі́ли і ўстаийімо́.*

ДО́БРОГО СЛО́ВА НИ ВЧЮ́ТИ ВИТ КО́ГОС – хтось не хоче чи не може підтримати когось, належним чином оцінити чиїсь дії, знаходячи в них позитив: *Ти ч'іка́йіш / над'іва́йіс:е / хо́ч'іш уч'у́ти до́бре сло́во / а то нима́ / вит цéго зач'іна́йіш гри́стисе / ду́мати / ч'о то так ма́йі бу́ти? / та скажи́ шош до́бре / ч'олов'і́ч'і / тоб'і́ йізи́к ни витпа́де / Йіле́нко / то така́ нату́ра / а́ле абе́сте зна́ли / ми́жи л'уд'ми́ вин вас ду́же фали́т / н'іўди́н так свойу́ жи́нку ни фали́т / ік ваш / бигме́; Вид мо́йі свекру́хи йа н'іко́ли ни ўч'у́ла до́брого сло́ва / А мо́йа за ко́жде фали́т / Ої / іки́ї у те́бе смашни́ї бо́рш'ік / ш'і н'іко́ли смих тако́го до́брого ни йі́ла / наўч'е́ї і мене́ / йе́к ти цисе́ зроби́ла? / а і́ке до́бре ти спекла́ / ўрас ота́к / то йа ш'і би́рше стера́йусе / Ви́диш / і таке́ бува́йі / а мойа́ / н'і.*

ДОБРО́ ЧЬОЛОВІ́КА (ЛЮДИНУ́) НИ ГНІТЇ̀Т – добро – це не тягар: *Ви дес ч'у́ли / шо́би хтос кво́лиўсе / шо йіму́ заду́же до́бре жийе́ц:е? / тако́го йісте́ н'ігде́ ни ч'у́ли / бо добро́ ч'олов'і́ка ни гн'іти́т / л'удина́ ў добр'і́ веселиц:е / і́йі хо́ч'іц:е жи́ти / йі́йі ни ду́же гризе́ / шо́ бу́де за́ўтра ци поза́ўтр'у / ўна лиш д'е́куйі Го́споду за т:о / шо вин даў / і про́си здоро́ўйа / Одок'і́ / а́ле ни бес то́го / шобі́ і ў не́йі шош ни бу́ло на голов'і́ / і ў не́йі йе ч'ем гри́стисе / То пра́ўда / Катери́нко / де́ ни пра́ўда? / а́ле ўна ма́йі хл'іп і до хл'і́ба / на́в'іт' мо́же под'іли́тисе / іґ би кому́с се стре́било / оц:е́ ве́л:еко знач'е́йі / йа за ц:е каў / лише́н' за ц:е.*

ДОВГАЛЕ́ННИЙ – *згруб.*, дуже довгий: *Бабо́ / то тепе́рки так'і́ доўгале́н':і но́с'ут спин:иц'і́ / до сами́х пйет а́бо коро́тк'і / ви́ш:е кол'і́н / а так'і́ / досе́ред' ли́тки / н'і / х'іба́ ста́рш'і.*

ДОВГЇ̀ ЗАЛАТА́ТИ – позбутися боргів: *Мої / залата́ў доўги́ / таї ч'у́йіс:е ч'олов'і́ком / уже́ ни гризе́ тебе́ с:ереди́ни / ни бу́ди ўноч'е́.*

ДО́ВГИЙ-ДОВЖЕ́ЗНИЙ – дуже довгий: *Ден' до́ўгиї доўже́зниї / так т'е́шко / шо ни зна́ти / йек ве́ч'іра прич'іка́тисе.*

ДО́ВГИЙ ЇЗЇ̀К МА́ТИ (МА́ТИ ДО́ВГИЙ ЇЗЇ̀К) – про вдачу людини, яка говорить багато і часто зайве: *Н'іч'о́ ни скаў / фа́їна жи́нка / а́ле іґ би прит':е́ти тро́хи йізи́к / уна́ ма́йі заду́же до́ўгиї.*

ДО́ВГИЙ ХИТ МА́ТИ – йти кудись далеко (повертатися здалеку): *Ви́жу / бра́ч':іку Васи́ / шо ма́ли йісте́ до́ўгиї хит / ану́ко с'іда́їте /*

припоч’е́н'те оту́тки пид гор'і́хом / шо́би добро́ ў нас с'іда́ло / аби́смо бу́ли здоро́в’і / а на́шим ворога́м наї бу́де т'е́шко; Сего́н:е ў нас бу́де до́ўгиї хит / убера́ї шош ле́кше на но́ги / або́с пото́му ни т'ігла́ йіх; Ў ме́не / Насту́н'ко / нима́ до́ўгих ходи́ў / д'і́ти мал'і́ / таї си́жу ко́ло ха́ти.

ДОВЕ́ВКУВАТИ – *знев*., закінчувати плакати (“довевкувати”); невиразно говорити щось: *Ану́ ц'і́хо / меш м’ін'і́ ту́тки голоси́ти / дове́ўкуї таї збера́їмосе / бо їна́кше пи́ду сама́ / нима́ ч’о се криви́ти.*

ДОВЕДЕ́ НѝТОЧЬКА ДО КЛУБО́ЧЬКА – приховане згодом стане явним: *Ни хоч’ / ни кажи́ / а́ле ни́точ’ка доведе́ до клубо́ч’ка / тогди́ уздримо́ / їко́йі зас'п’іва́йіш / ої шо ўздримо́.*

ДОВЕ́СТИ ДО РІДУ́ – завершити, зробивши все належним чином: *Хот'і́ўше тото́ ўс'о ў ха́т'і дове́сти до р'іду́ / то тре́ба до́брих рук і вели́кого тру́ду / ду́же вели́кого.*

ДОВЖНЍК, -á – боржник: *Фед΄о́ м’її доўжни́к / каза́ў / шо при́їде помоч’і́ / Ік при́їде / то до́бре / а́ле ш’і і М’і́с'а закли́ч’ / вин тако́ш сказа́ў / шо мих би питсоби́ти / ік тре́ба / вин сам се зголоси́ў.*

ДОВЖНЍЦЯ, -і – боржниця: *Уна́ страшна́ доўжни́ц΄а / поназич’увала ни лиш уў сус΄і́диў / і н'іко́му н'і коп’і́ки ни вид:а́ла / л'у́де ско́ро мут у о́ч’і л'і́сти / А́ле н'іч’о́ їйі ни зро́бйут / ўна ни ма́йі ви́тки вид:а́ти.*

ДОВМІ́ТИСЕ – те саме, що ДИВМІ́ТИСЕ: *Ни ду́маї / ни гада́ї соб’і́ / шо ўно мале́ ї н'іч’о́ ни рузум’і́йі / ад'і́ ви́диш / йек уно́ пантрува́ло / де ба́ба с'ірники́ де́ржи / і доўм’і́лосе / йек йіх с пе́ч’і дос'ігну́ти / та стари́ї би таке́ ни зду́маў / Тепе́рки д'і́ти розу́мн'і / шо́ хот'і́ти? / ўни ўс'е́ку ўс'е́ч’іну зна́йут / а т:о ўс'о їде зма́лку / вит отако́го / йік оц':а́ дити́на.*

ДОВХ, -гу – борг: *Йа прийшо́ў / Пе́тре / пра́вити доўх / ка́жу так / йік йе / вибач’е́їте / а́ле м’ін’і́ ду́же стре́билосе гро́шиї.*

ДО ГЕ́ЗДЕ – донедавна: *До ге́зде смих ни зна́ла / шо ўна вид:а́ласе / ди́ўйусе / а ўна с хло́пч’іком іде́ / йа гада́ла / шо то ме́нчойі сестри́ / а ўна ка́же / н'і / то м’її / Та наї тоб’і́ здоро́ў бу́де / наї от:аки́ї вели́киї ви́росте; До ге́зде ус'е́ке л'і́зло ў го́лу / ч’о́ то так ма́йі бу́ти? / а тепе́рки тото́ витки́нула / таї на души́ спо́к’ії / за пусте́ ни ду́майу.*

ДОГЍДЛИВИЙ – такий, що вміє догодити: *Сам’і́ зна́йіте / шо ста́рш’і л'у́де мо́жут бу́ти не́ўкрит'н'і / при́кр'і / йім ни ўрас го́ден догоди́ти / а́ле ц':а моло́ч’:а нев’і́стка ду́же доги́длива / мн'іка́ / стари́ї йійі́ страшно́ л'у́би / ўступа́йіц:е / ік Митри́ха зач’іна́йі вуркот'і́ти.*

ДОГЛУ́ПАТИСЕ – *згруб.*, додуматися, догадатися, зрозуміти: *Ш'і смих ни забу́ў / т'е́мн'у шош / доглу́паўсе / йек кра́ш:е ц:у возни́цу пидр'іхтува́ти.*

ДОГО́ДЮВАТИ – догоджати: *Одок'і́ / то ч'олов'і́кови тре́ба тро́хи дого́д'увати / а ўна зао́стра / н'іко́ли ни попу́сти / а йік шош усе́рдиц:е / то три дни ни гово́ри / то к'і́л'ко це́му мош терп'і́ти? / бигме́ / ни здиву́йусе / ік вин йійі́ ли́ше / абе́сте тогди́ ни нар'іка́ли / йа вас попере́д'уйу / поговор'і́т з дон'ко́ў / наї поду́майі / ци до́бре ро́би.*

ДОГОЖЄ́ТИ (ДОГОДЖЄ́ТИ) – те саме, що ДОГО́ДЮВАТИ: *Догож'е́ў бих ус'і́м / ко́ждому / іґби́ мих / а́ле б'ід́а / шо таки́ї ш'і ни ўроди́ўсе*; *Догож'е́ла свекру́с'і / де́ ни догож'е́ла? / а́ле то ма́ло шо помогло́.*

ДОГОНЄ́ТИ (ЗДОГОНЄ́ТИ, НАЗДОГОНЄ́ТИ) – доганяти: *Б'іжи́ / догон'е́ї ба́бу / пи́деш з неў до ву́їни М'і́хасевойі.*

ДОГОРЍ НОГА́МИ – 1) не так, як повинно бути (про безлад десь, у чомусь): *Лиши́ли ў ха́т'і ўс'о догори́ нога́ми / ви́тко / шо до́бре ква́пилисе*; 2) про лінь, чиюсь бездіяльність: *Лежу́т догори́ нога́ми / гада́йут / шо то само́ зро́биц:е / а так нима́.*

ДО ГОТО́ВОГО ПОВНО́, А РОБИ́ТИ НИМА́ КОМУ́ (НІХТО́ НИ ХО́ЧІ) – кожний би хотів скористати з чогось, не прикладаючи зусиль: *Сус'і́т уже́ ни го́ден обробйе́ти присади́бу / того́ сейі́весни там ґаздува́ў йіго́ син / бо Йіки́м до́бре ка́же / До гото́вого поўно́ / а роби́ти нима́ кому́ / ў не́го ш'і дв'і дон'ц'і́ йе / а́ле ўни ни бли́жуц:е / ўпере́т прийіха́ли / а тепе́рки се ни пока́зуйут / А ч'о йі́хати / ік ви́ц:и н'іч'о́ ни о́змеш?*

ДОГУЛЯ́ТИ – дотанцювати: *Мамо́ / ви мене́ кли́ч'іте / а ви́д'іли / шо йа ма́йу догул'а́ти да́нец / ви би тако́ж по́серед да́нцу н'іко́го ни лиш'е́ли.*

ДОГУЛЯ́ТИСЕ – дотанцюватися: *Догул'а́ласе до то́го / шо ко́рки гет позбива́ла / на дру́гиї ден' с'в'ет ни ма́ла шо ўбра́ти / пишла́ ў стари́х пиўч'еревиках / Ну а́ле зат:о́ фа́йно набу́ласе.*

ДОДАВА́ТИ (ДОБАВ'Є́ТИ) ЖІЛЮ́ КОМУ́С – посилювати чийсь жаль, біль, сум: *Ни́ би розговори́ти жи́нку / а Вас'у́та зач'е́ла таку́ бе́с'іду / шо дода́ла йі́йі ш'і би́ршого ж'іл'у́ / йе́к так мо́жно? / до ч'о́го тота́ голова́ на ўйе́зах? / моі́ / та ду́маї неў / И:ї / та ўна хот'і́ла / йек кра́ш:е / об'іїми́ла йійі́ / поцулува́ла / фа́йно заговори́ла / а тиї ста́ло ба́н:о / Вас'у́тка ни ви́н:а / бабо́ / ни каж'і́т так / ўна му́с'іла шош говори́ти / йа ўс'о ви́д'іла / Но́ц'а бу́ла ра́да / шо ўна прийшла́ йійі́ видизна́ти.*

ДОДЖВІНЬДІ́ТИСЕ (ДОДЖВИНДІ́ТИСЕ) − “джвіньдіти” дуже довго, доходячи до якогось стану, становища: *Доддж͡ж’в’ін'д'і́ласе до то́го / шо вин йійі́ лиши́ў / би́рше ни мих терп’і́ти / Йо / бо то лиш дж͡звин' та дж͡звин' над ву́хом*.

ДОДЍБАТИ – повільно дійти до кінцевого “пункту”; докон. стос. ДИ́БАТИ: *Аби́х доди́баў до ха́ти / таї̆ за т:о бу́ду д'е́кувати Бо́гу*.

ДОДИБУЛЄ́ТИ – докон. стос. ДИБУЛЄ́ТИ: *Зноў уч’е́йусе ходи́ти / з ного́ў ле́кше / а́ле шоби́ додибул'е́ти вид лу́шка до стола́ / де́коли прихо́диц:е ту́го / Сла́ва Бо́гу / шо ї̆ ц:е йе / сла́ва Бо́гу / бо могло́ бу́ти ги́рше*.

ДО ДНЍНИ – до самого ранку: *Ни спа́ли смих до дни́ни / дити́на страшну́ гор´е́ч’ку ма́ла / на во́лос ни ўсну́ли*.

ДО ДНЯ́ – те саме, що ДО ДНИ́НИ: *До д'н'а́ пакува́ли сувен'і́ри / ко́ждиї̆ тре́ба бу́ло фа́ї̆но обмота́ти і скла́сти ў па́ку*.

ДОДРІМА́ТИ – докон. в. стос ДОДРІ́МУВАТИ: *Йа ш’і кри́шку додр'іма́йу / сего́н:е с'в’е́то / то ч’о м’ін'і́ схо́пйуватисе ї̆ б’і́ч’і шош роби́ти? / наї̆ і робо́та тро́хи вид:ихне́ / ўна тако́ш се зму́ч’уйі.*

ДОДРІ́МУВАТИ – досипати ще певний час: *Наї̆ додр´і́муйут / д´і́ти труд'н´і́ / на полога́х уч’е́ра ц´іл´і́с´киї̆ ден´ бу́ли / фа́ї̆но помогли́*.

ДОЖИДА́ТИСЕ, ІК (ЇК) ДИТЍНА СВІТО́ГО НИКОЛА́Я – дуже чекати: *Га́н'а ни могла́ се прич’іка́ти / коли́ ўже ти прийі́деш / так ч’іка́ла / іґ дити́на С'в’іто́го Никола́йа / по три ра́зи ї̆шла на поконе́ч’і диви́тисе / ци дес се ни пока́зуйіш / а ч’о йіс припизни́ласе*?

ДОЗАКРУ́ТЮВАТИ – закрутити до кінця: *Дозакру́т'уї̆те сам’і́ / бо йа би́рше ни го́ден / мене́ гаш рука́ забол'і́ла.*

ДОЗЕРА́ТИ – доглядати когось чи щось: *Па́сла на́шу коро́ву / таї̆ ш’і ву́їнину дозера́ла / бо ў не́йі шош з ного́ў се ста́ло / а ву́ї̆ко гор'і́*.

ДО́ЗИР, -о́ру – догляд: *За ўсим ма́йі бу́ти до́зир / тогди́ господа́р'ка ме фа́ї̆но ї̆ти / а йік н'іч’е́м ни пита́ти / то так і бу́де / а йек ви гада́ли / шо ўно само́ се зро́би*? / *само́ се ўку́тайі / се ви́оре / так*?

ДОЗИРНУ́ТИ – док. стос. ДОЗЕРА́ТИ: *Дозирни́ мало́го / до́ки йа ва́тру накладу́ / бо то ши́бен:ик / ни зду́маў би / шо йіму́ у го́лу при́йде*.

ДОЇДА́ТИ – 1) закінчувати їсти: *Гаї̆ дойіда́ї̆те таї̆ бо́рзо пишли́*; 2) *перен., згруб*., набридати, докучати постійними зауваженнями, сварками, підозрами: *Ми́тро жи́нку ч’е́сто дойіда́йі / за бут´шо́ кл´у́ч’ки шука́йі / ни́*

/ шо́би пйе́ний / а тики́ так / на ри́ўному м'і́сци; 2) закінчувати їсти за кимсь: *А ч'о? / йа за дити́ноў дойiда́йу / шкода́ тото́ свин'ам дава́ти*.

ДОЇ́СТИ ДО ЖИВО́ГО КОГО́С – спричинити комусь страждання: *Ад'і́ / ни дойі́ли до живо́го молоди́цу? / бо ч'о би ўна ма́ла шпитал'а́ми ходи́ти*? / *И:ї / та сла́б'іс'т' на́їде кого́ хоч' і де хоч' / йек таке́ каза́ти*?

ДОЙГРА́ТИСЕ – те саме, що ДИЙГРА́ТИСЕ: *Доїгра́ласе до кра́їного / Но́ц'а гада́ла / шо обду́ри сла́б'іс'т' / а де таке́ йе? / ўна мо́же притайі́тисе на їкиїс ч'ес / а пото́му з ново́ў си́лоў / ш'і остр'і́ш:е ўз'е́тисе за л'удину́*.

ДОКА́ЗУВАТИ – повідомляти комусь про щось, переказувати, доносити: *Жинки́ дока́зували / шо ви́д'іли йiго́ з їкоўс ку́цкоў / але́ ци то пра́ўда / н'іхто́ ни мих ґерентува́ти / а ўна́ на́зирц'і ни їшла́*.

ДО́КИ БОГА́ЧЬ СХУ́ДНЕ, БІ́ДНИЙ (БІ́ННИЙ) НО́ГИ ВЍТІГНЕ (ПРОСТЄ́ГНЕ) – про нерівність умов життя багатого й бідного: *Так упере́т каза́ли / до́ки бога́ч' сху́дне / б'і́н:иї но́ги ви́т'ігне / а до сего́н'ішнойі дни́ни цисе́ ни пасу́йі? / ци ў нас ниміа́ богатих і б'і́н:их?*

ДО́КИВ – *незм*., доки: *Гаї / диви́се / до́киў руба́ти? / іку́ задо́ўгу хоч' спин:и́цу?*; *До́киў ста́ла з Мар'і́коў / се запита́ла / ци хл'іп приве́зли / а мали́ї ад'і́ йек се ви́мастиў / ускр'і́с' су́хо / а вин дес наїшо́ў боло́то / му́с'у се верта́ти / шо́би перебра́ти па́рупка*.

ДО́КИ (ПО́КИ) ЖЍТИ БУ́ДУ, ЦЕ́ГО (ТО́ГО; ЦЕ; ЦИСЕ́, ЦЦЕ; ТО; ТОТО́; ТТО; ТОБІ́; ВАМ ТА ІН.**) НИ ЗАБУ́ДУ** – хтось пам'ятатиме щось (добре чи погане) завжди: *О: / н':і́ / це йа бу́ду памн'іта́ти / до́ки жи́ти бу́ду / тото́ ни забу́ду / йе́к таке́ забу́ти? / оц':і́ син'іки́ / шо ни зла́з'ут / то фа́їна па́мн'ітка; Ма́мко / л'у́боч'ко / со́колко / пус'т'і́т мене́ з д'іўч'е́тами / пус'т'і́т / до́ки жи́ти бу́ду / цисе́ ни забу́ду / пус'т'і́т / йа йік прийі́ду / то поро́бйу ўс'о / шо тре́ба / шо лише́н' ска́жете*.

ДОКЍЛЬКО – *незм*., доки; як довго: *Доки́л'ко йа цисе́ ма́йу терп'і́ти? / хто накири́н:иў / тоі наї за собо́ў питпр'е́туйі / вин ни кал'і́ка / Бо́же борони́ / шоби́ ни мих зроби́ти*?

ДОКИНУ́ТИСЕ – доторкнутися: *Йік ни к'іва́йу бу́бу / то мош терп'і́ти / а йік докину́се / то т'е́шко / аби́ ни йо́їкнути*.

ДОКІВА́ТИСЕ – доторкатися, торкатися: *До́ц'ко / ни док'іва́їсе до д'і́дика / бо вин слабо́н'киї / сего́н:е йіс ви́д'іла / к'і́л'ко йіму́ за́шч'ікиў да́ли*

/ наї спит / так вин бо́рше поду́ж'ійі / Бабо́ / а д'іт ни ўмре? / шо́ вам до́хтор' сказа́ў? / йа ч'у́ла / йік ви цисе́ ў не́го се пита́ли?

ДО́КЛАТ, **-**ду – необхідний складник для приготування чогось: *Ни хот'і́ла па́ску печ'і́ / бо шош ни ду́же до́бре ч'у́ласе / а́ле ста́ло ле́кше / таї ду́майу / мої / ма́йу до́клади / йе мука́ / гр'іх ни спеч'і́ / спекла́ дв'і па́с'ц'і / накройі́ла і цис'і́ / ї магази́н:у / ку́плену / а мойі́ по́длук купо́ванойі ни ду́же ви́борн'і / але їк'і йе / тота́ ви́гл'ід'н'іш':а / таї шо? / прихо́д'ут д'і́ти / ўну́ки / йа ч'істу́йу йіх / і шо би ви сказа́ли? / ку́плену лиш поку́ш'іли / а дома́шну ўсу з':і́ли / йої / ка́жут / іка́ до́бра / ми ш'і тако́йі до́бройі н'і ў ко́го ни йі́ли / а ўна тики́ фист до́бра ви́йшла / бо дома́шне йе дома́шне / і шо ти ска́жеш*?

ДОКЛЮ́МПАТИ – додуматисе, догадатися; те саме, що ДОКЛЮ́МПАТИСЕ: *Йої / наре́шт'і докл'у́мпала / йек дити́н'і с ци́ми раху́нками помоч'і́ / то ле́хке / лиш вигл'іда́ло / шо трудне́*.

ДОКЛЮ́МПАТИСЕ – те саме, що ДОКМІ́ТИТИСЕ: *Гаш тепе́рки докл'у́мпаласе / ч'о маши́на зач'е́ла так зле ши́ти / ни ўгада́йіте*.

ДОКМІ́ТИТИСЕ – додуматися: *Мале́ / а докм'і́тилосе / де тото́ се ўкл'уч'е́йі / ш'і говори́ти ни го́н:о / а ц:е ўже ўм'і́йі / пока́зуйі / де*.

ДОКОЛІДО́ВУВАТИ – недок. в. стос. ДОКОЛІДУВА́ТИ: *Наї докол'ідо́вуйут / йа хо́ч'у ч'у́ти / то ду́же да́ўна кол'е́тка / йа вит пре́баби оде́н рас ч'у́ла / пото́му се запита́йімо / хто йіх наўч'е́ў*.

ДОКОЛІДУВА́ТИ – закінчити колядувати: *Бо́рзо винос'і́т на кол'іду́ / ни ч'у́йіте / шо кол'ідники́ докол'ідува́ли? / за́рас дру́г'і зач'ну́т / шо / тогди́ мете́ б'і́ч'і*? / *то сус'і́цк'і д'і́ти / би́рше йім ви́нес'іт*.

ДОКО́ПУВАТИСЕ (ДОКОПА́ТИСЕ) ДО ПРА́ВДИ – глибоко аналізувати що-небудь, вникнути в його суть: *Мош бу́ло доко́пуватисе до пра́ўди / а́ле н'іч'о́ до́брого с то́го би ни ви́йшло / а йа хо́ч'у спо́койу*.

ДОКОРЄ́ТИ – докоряти: *То бу́ло гет навес'н'і́ / ш'і зима́ дес ни́дес стойе́ла / а ўна дотепе́р докор'е́йі / шо Фед'о́ ни поми́х буў гниї роски́нути / то ки́л'ко вин помога́ў / т:о ўс'о се забу́ло / т:о се ни памн'іта́йі / а за ц:е ўрас йіго́ пи́ли / И:ї / найшли́ ч'ем се гри́сти.*

ДОКО́ЦКАТИ – 1) *жарт*., закінчити працювати, "коцкаючи" (стукаючи чимсь об щось): *Ле́дви доко́цкаў оце́с дашо́к / цви́ки пога́н'і / ни т':і / шо тре́ба*; 2) постійними зауваженнями, нагадуваннями чи сварками заставити когось прийняти якесь рішення, зробити щось: *Це́йі прибудо́ви би ни бу́ло / іґ би До́ц'а йіго́ ни доко́цкала / ўна така́ / шо йік за шош*

ózмец:е / то ўже ни попýстиц:е / абú шо / Ну áле ўже йік зробúли / то ĭ дóбре; 2) спричинити погіршення стану здоров’я когось: *Докóцкала ч’олов’íка / шо тоĭ ч’ут' ни ўмéр / дé хтос гóден т:о вúтримати*?

ДОКÓЦКАТИСЕ – достукатися: *Гал΄:óў / йе хтос у цúĭ хáт΄і ци н΄і? / ч’о ми ни гóн΄:і докóцкатисе? / Ў них / в’ід΄í / ўхит з ґáнку / ни вúц:и.*

ДОКÓЦКУВАТИ – докон. в. до ДОКÓЦКАТИ: *Мáĭже ўс'о буркóван'і зрóблено / Онýфр'іĭ докóцкуĭі кóло схóдиў / шош ни так ĭімý пишлó / хóч’і переробúти / То н'іч’ó / ни квап ĭігó / вин знáĭі цéму р'ет / колú зрóби / тогдú / то ни горúт / абéс ни квáпила.*

ДОКРИВÁТИ – недок. в. стос. ДОКРЍТИ: *Робúтники докривáйут дах / р' íхтýĭ об’íт і могор'éч’ / за пиўгодúни шобú ўс'о ўже бýло.*

ДОКРЍТИ – краще, щільніше накрити; закінчити покривати щось чимсь: *Поможú докрúти ц':і снопú / бо смих зле накрúла / пáдайут і змóкнут / анý берú отóт м’ішóк і с΄ірáту / звéр'ха ш’і цисé поклáдемо.*

ДОЛАЗЄ́ТИ – погрозами, образами, штовханиною спричинювати бійку із кимось, “провокувати” на бійку: *Йа ни хот'íў з ним бúтисе / вин сам долаз'éў / то мýс'іў рас кинýти / шóби ни робúў рéĭвах.*

ДОЛАЗЄ́ТИ (ДОСКÁКУВАТИ), ЇК (ІК) ЖЄ́БА, ДО ОЧЄ́Й – дуже надокучати, набридати: *Та ти знáĭіш / йек хтос мóже долаз'éти / тáк’ік ж’éба до оч’éĭ / ти видгон'éĭіш / а ўна дáл'і / ти ш’:е / а ўна ĭ ни дýмаĭі заберáтисе / скáч’і до оч’éĭ / отакé ĭ тут.*

ДОЛЍВ – *незм.*, вниз; означує територію сіл, розташованих (стосовно Тюдова) внизу, за течією Черемоша, у передгір’ї, а не далі, в горах; протил. до ГОРÍ: *У скрут'н'í ч’ісú л'ýде с Т'ýдева ни рас ходúли долúў у м’íну / абú принéсти хот' трóхи мукú ци ш’:е ч’ігóс / хл'íба / крупúў / бут' ч’ігó.*

ДОЛИВСКЍЙ – про того, хто живе “долив”, у низинних місцях: *То долиўскá д΄íўка / з Берегомéти / тýтки т΄íтка ĭіĭí жиĭé*; *Дривá купувáў долиўскúĭ ч’олов’íк / ни наш / у пол'áх сутýжно с цим.*

ДОЛЍНА, -и – 1) низовина: *Йіґ би на пиў мúтр'а пидоĭмúти фудóмент / бýло би дóбре / а то хáта ĭ так ў долúн'і*; 2) *перен.*, нижня частина, низ предмета одягу: *Ў долúн'і бл'ýски дивúсе / ци рúўно / Шош ни дýже*; 3) назва частини Тюдова, протил. до Цáрина: *Гáн΄а ў Долúн΄і жиĭé / тáмки хáту поклáли / на тóму пл'ацý / де бýла д'íдова.*

ДОЛИНЦКЍЙ – той, що живе в нижній частині села: *На прóдаш йéгоди пéршими ў сел'í долинцк'í зач’éли садúти / вúтко / виплáт'увалосе /*

áле ўни н'ікóму ни ўпов'ідáли / то ўже потóму Цáрина ўз΄éласе за т:о / ус΄і городú пид йéгоди пустúли / нáв'іт' ц'ілинý розóр'ували.

ДОЛЮ́ДНИЙ – людяний, вихований: *Ваш син такúї дол'ўдниї / шо р'íтко такóго / наї здорóў бýде / Д'іковáт' / абéсте ї ви / ї вáш'і д'íти бýли здорóв'і / мáйіте фáїних / робúтних хлóпц'іў.*

ДОЛЮ́ДНО – *присл.*, людяно, виховано, ввічливо: *Хлопч'íш'і ч'éмниї / ўм'íйі так дол΄ўдно повестúсе / шо ни кóждиї старúї гóден / оï / шо ўм'íйі.*

ДО́ЛЮ (Й) КОНЕ́М НИ ОБ'ЇДЕШ – про неминучість здійснення призначеного комусь: *Абéс зат'éмиў соб'í / дóл'у ї конéм ни обúйдеш / Бабó / а такс'ійéм? / вин скóрше йíде / Абéс знаў / нáв'іт' воропл'áном.*

ДО́МА І СТІ́НИ ПОМОГА́ЮТ – все, що входить у поняття "рідний дім", "родина", "рідна земля", допомагає долати труднощі, підтримує в житті морально: *Нáш'і мáйут вúїграти? / ци шо ви дýмайіте / вýїку? / Дóма і с'т'íни помогáйут / áле тогдú / ік ти ўм'íйіш ігрáти / а ни бúти по пúўц'і / лиш би бúлосе / отáк йа тоб'í скаў.*

ДОМА́РИТИ (ДОМАРУВА́ТИ) – вести господарство, доки інші члени сім'ї відсутні: *Ти / Мар΄íч'ко / самá домарýйіш ци бáба трóхи помогáйі?*

ДОМА́ТОРСТВО, -а – 1) догляд за господарством кимсь із дорослих членів сім'ї, коли інші відсутні ("на роботах, на науці"): *На домáторств'і бáба се лишúла / а молод'í пойíхали з йéблуками / тс'в'éтам мáли би се вернýти / то ўже м'íс'іц' / ік йіх нимá*; 2) *ірон.*, у мовленні дорослого до дитини: *То ти / Ївáнку / сам на домáторств'і / грáйіш на гармóс'ц'і / а де мáма с тáтом? / У колгóс'п'і / А кúл'ко рóкиў мáйіш? / Пйет' бýде / Ну / та ти пáрубок.*

ДОНО́СЮВАТИ (ДОНОСЍТИ) ДО РО́НДЗИКИВ – носити одяг доти, поки він не порветься, не стане лахміттям: *Ц:е / шо на мúн΄і / вúдиш ікé? / доносúла до рóнд͡зикиў / х'ібá лиш скúнути ї спалúти / йік т:о / шо ў бáїц'і за ж'éбу ї цáрского сúна.*

ДО ОДНО́ГО (ДНО́ГО, ВДНО́ГО) МІ́СЦЯ – *вульг.*, байдуже: *М'ін'í до ўднóго м'íс'ц'а / шó хто за мéне говóри / наї плéш':ут.*

ДОПА́ЗЮВАТИ – допильновувати, ретельно стежити: *Пас' своїí д'íти / допáз'уї / ци ўсе ў них / ік мáйі бýти / а моїí / ґаздúне / наї тебé ни опхóд'ут / бо йа тебé так попáз'у / шо меш контéтна на ўсе жит΄é.*

ДОПАКО́ВУВАТИ[1] – закінчувати пакувати: *Йе́блука ўноч'е́ допако́вували / за дримн'і́ йо́ни на́в'іт' ни бра́лисе*.

ДОПАКО́ВУВАТИ[2] – *згруб*., доїдати: *Допако́вуї бо́рше го́лубец / бо забари́с:е* / *на / озми́ йе́блуко / на па́ўз'і з':іш*.

ДОПАКУВА́ТИ[1] – акуратно заповнити "паки" (ящики) фруктами, зокрема яблуками: *Ўч'е́ра допакува́ли йе́блука / а сего́н:е ўже пові́зли*.

ДОПАКУВА́ТИ[2] – *згруб*., доїсти: *Ка́жеш / шо пус΄т΄і́ на йіду́ / ни б'і́йсе / зголод'н΄і́ли / то ўс΄о допакува́ли / тер΄і́л΄ хл΄і́бом ви́мастили / ти ч'у́ла таке́? / та́к'ік з голо́н:ого кра́йу.*

ДОПАНТРА́ТИ – допильнувати; вистежити: *Гаш уч'е́ра допантра́ла / де тота́ ч'о́рна ку́рка несе́ц:е / ўна ни їде туда́ / де ўс'і*; *Фали́ц:е / шо допантра́ла / куда́ ч'олов'і́к поверта́йі / ік іде́ з робо́ти / найшла́ ч'ем фали́тисе / мої / та на́в'іт' ік йіс сокоти́ла / види́ўйуваласе / то ч'о про ц:е ка́жеш*? / *ц'і́хо сиди́*.

ДОПАНТРО́ВУВАТИ – пильнувати, доглядати; вистежувати: *Ко́ло ха́ти йе шо допантро́вувати / аби́ лиш бу́ло кому́*; *Васили́ха допантро́вуйі / шо́би ўс'о бу́ло зро́блено доцо́тно / ў не́йі нима́ ход'йе́к*.

ДОПАНТРУВА́ТИ – доглянути; спостерігаючи за чимсь, дійти певного висновку: *Допантрува́ла / шо тота́ ч'уба́та ку́рка ни несе́ц:е ў гн΄із΄д΄і́ / та́к'ік ус΄і / а ма́йі соб'і́ окром'і́шне м'і́сце*; *Ма́ма до́ма лиши́ласе / бо мус ус'о́ допантрува́ти* / *господа́р'ка хо́ч'і опхо́ду*.

ДОПАПРИКУВА́ТИ – дати у щось достатню (до смаку) кількість паприки; завершити паприкувати: *Допаприку́ї оцисе́ ўс'о / шо́би до́бре бу́ло / так / ік ти зна́йіш; В'іде́ї / тут ма́ло па́прики / допаприку́ї*.

ДОПА́СТИСЕ – *знев., ірон*.; отримавши бажане, не завжди розумно викор. його: *Допа́лисе до л΄о́диў / а́ле так / йік мал΄і́ д΄і́ти / на дру́гиї ден΄ сло́ва ни могли́ сказа́ти* / *на м'і́ґах пока́зували*.

ДО ПЕРЕДДНЙНИ – до світанку: *До перед:ни́ни бу́ли набу́тки / так'і́ реївахи́ / шо смих о́ч'і ни стули́ла / пист / а ўни набува́йуц:е.*

ДОПЕЧІ́ ДО ЖИВО́ГО – своїми словами, діями довести когось до поганого самопочуття: *Йек мош бу́ло таку́ благу́ жи́нку допеч'і́ до живо́го? / ўни ни йе до́бр'і л'у́де / то ни ґа́зди / бо так се ни ро́би*.

ДОПИТПРЄ́ТУВАТИ – закінчити прибирати: *Гаї / бо́рзо допитпр'е́туї / бо го́с'т'і бу́дут з м'іну́ти на м'іну́ту / л'у́де ікра́с ви́йшли с це́р'кви / А ўни шо / мут лет'і́ти? / то до́бриї кава́лок доро́ги / бо́рше ни бу́дут / ік за пиў годи́ни / а м'ін'і́ шо ту́тки лиши́лосе? / ц'іле́ н'іч'о́*.

ДО ПОЗАВПЙВНОЧІ – далеко за північ: *Сувен'і́ри ни рас робили гет до позаўпи́ўноч'і / дру́г'і тре́тиĭ рас перевертáйуц:е / а ми ш'і ни л'ігáли*.

ДОПОЛОКА́ТИ – закінчити полоскати; допрати: *Ч'ікáĭ ш'і тро́шки / шош роскáзуї / дополо́ч'у цисé дитин'éч'е / таĭ пи́демо ў хáту / то кри́шка пран'á*; *Ўс'о дополокáла / гéнде стр'іхáйі*.

ДОПОМИНА́ТИСЕ – нагадуванням домагатися чогось: *Ў мéне пози́ч'іли зáпаску на вес'іл'é / а вид:áли ч'ужу́ / обм'іни́ли / йа допоминáласе / áле с ті́ми куч':акáми нимá шо говори́ти / кáжут / шо то бáба ни памн'ітáйі / а йа знáйу / бо то ш'і мáми мо́йі бу́ла зáпаска / дáўна*.

ДО ПОРИ́, ДО ЧІСУ́ (ЧЄ́СУ) – до певного моменту: *Л'у́де терпи́ўт до пори́ / до ч'ісу́ / до́ки го́н':і терп'і́ти / лиш до́ти / по́ки го́н':і*.

ДО ПОСЛІ́ДНОГО (ПОСЬЛІ́ННОГО, ДОПОСЬЛІ́ТКУ) – до кінця: *До пос'л'і́дного ни знáла / ци пи́демо на вес'іл'é / áле колач'і́ спеклá*; *Сид'і́ли допос'л'і́тку / ш'і н'іко́ли так ри́дно ни витси́д'іли*.

ДО ПОСЛІ́ДНОЇ (ПОСЛІ́ННОЇ) КОПІ́КИ – геть усе віддати, не залишивши абсолютно нічого: *Тáто ўдови́ци пози́ч'іў буў гро́ш'і на вес'іл'é / д'і́ўку вид:авáла / і ўна пото́му вид:áла ўс'о / до пос'л'і́н:ойі коп'і́ки / ву́ĭна ўрас за ц:е д'éкувала / бо л'у́де ни хот'і́ли зи́ч'іти / боĭéлисе / шо ни вид:áст / а тáто н'іч'о́ ни казáў / лиш се запитáў / к'і́л'ко*?

ДОПРА́ЖИТИ – досмажити: *Наĭ допрáжуйі / ўна пото́му при́йде / ни ч'ікáĭте / бо д'éд'а ме сéрдитисе*.

ДОПРА́ЖИТИСЕ – досмажитися: *Наĭ ш'і дéс'іт' м'іну́т допрáжиц:е / вáтру ни питкладáĭ / то на тиĭ грани́ / шо йе / ди́йде*.

ДОПРЄ́СТИ – докон. в. стос. ДОПРІДА́ТИ: *Пр'іду́ м'і́цоч'ку / бáба ў Рижн'і́ купи́ла / оц:é бих допр'éла / ĭ тогди́ бу́ду диви́тисе / шо випл'ітáти / сперш у́ мало́му / бо то мн'іко́н'ке мáйі бу́ти*.

ДОПРЍКЛАДНИЙ – взірцевий: *О: / то допри́кладне шит'é / подиви́се / шо́ лицé / а шо́ навы́ворот' / йе вели́ка ружни́ц'а*?

ДОПРЍКЛАДНО – взірцево: *У клу́б'і вин так допри́кладно росказáў буў вéршик / шо ни мош передáти / ўс'і страшно́ плескáли*.

ДОПРІДА́ТИ – закінчувати прясти: *Допр'ідáйу куде́л'у ĭ тогди́ зач'ну́ ку́татисе / диви́се / к'і́л'ко лиши́лосе / отáк по́хапц'ами / таĭ зроби́ла*.

ДОПРОВА́ДИТИ – 1) довести щось (обрядодію, гостювання тощо) до кінця: *Абú Бох помúх оц:é вес'іл'é допровáдити* / *то бúрше н'іч'ó ни хóч'у*; 2) провести когось до кінцевого пункту, відповідаючи за його стан здоров'я, настрій, самопочуття: *Йек би м'ін'í цéго пйéного допровáдити до йигó хáти / до дверúї / жúнка лиш утвóри / а йа ўтеч'ý / бо ме кр'іч'éти / гадáти / шо це йа йигó напóйíў / а йа пошкудувáў ч'олов'íка / ни хот'íў / абú вин вал'éўсе вулиц'áми / алé комý т:о казáти?*

ДОПРОВОЖЕ́ТИ (ДОПРОВА́ДЮВАТИ) – провести когось до кінцевого пункту: *Ч'о так пíзно? / бо мýс'іў д'íўку допровож'éти / с пиўдорóги ни ўтеч'ý / ци йек бéсте рáдили*?

ДОПУСТЍТИ СМІХ НАТ СОБО́В – дозволити комусь зневажати себе, насміхатися над собою: *Івáн гонорóвиї / вин би ни допустúў с'м'іх нат собóў / цес ни позвóли / шóби дрýгиї браў йигó назбúтки / а Їванóч'ко / сарáку / прóстиї / гаш задýже / тогó дéхто мáйі йигó за н'іч'ó / А то ш'і ни знáти / хто йе н'іч'ó / ци вин / ци тот / шо пíсок роспустúў / оц:é трéба вúзнати / котрúї*?

ДОПУСТЍТИСЕ ДО КРА́ЙНОГО – дійти до якоїсь межі, вихід за яку спричинить біду і / чи буде оцінюватися на шкалі оцінок як різко негативне: *Шó вам сказáти? / допустúлисе бýли до крáїного / на хл'іп ни мáли / áле ни зúч'іли / перебивáлисе йек моглú / бо зúч'ін'а страшнó бойéлисе*; *Допустúўсе до крáїного / так пйе / шо ўс'о с хáти повит'ігáў*.

ДОПУЦО́ВУВАТИ – недок. до ДОПУЦУВА́ТИ: *Мúтрику / ни трéба допуцóвувати тотý бл'éху / наї так бýде / гаї / мúйте рýки / таї ход'íт йíсти*; *Допуцóвувала / а то зноў закýр'іло*.

ДОПУЦУВА́ТИ – почистити, натерти до блиску: *Так смих п'іскóм допуцувáла бан'ікú / шо стáли / йік нов'í / ни дýмала / шо доведý йіх до р'ідý*.

ДОРА́, -и – 1) великодній кошик з усім, що повинно бути освяченим на Великдень: *Дорá звéч'іра се крúши / і це рóби ґаздá / ч'олов'íк*; 2) залишки з освяченого на Великдень: *Дивúси / бо то кришкú ни так'í соб'í / то дорá / ус'ó / шо лишúлосе / шкаралýш'і с писанóк / кришкú / ни вóл'но викидáти / спалимó / а потúм рос:úплемо по горóд'і*.

ДОРІДЍТИ – більшою мірою "заправити" страву, надаючи їй кращих смакових властивостей: *Дор'ідú оц':í лопаткú ч'íсникóм / бýдут маї л'íпш'і*.

ДО РІДУ́ – *присл*., до ладу: *Шо́ би ни робі́ў / тре́ба р'ет зна́ти / і до р'іду́ ўс'о робі́ти* / *а ни бут´ійе́к*.

ДОРОБЍТИСЕ ДО ТО́ГО, ЩО… − мовленнєва формула викор. тоді, коли йдеться про втрату кимось чогось; найчастіше у контекстах зі знач. осуду: *Доробі́лисе до то́го / шо ни бу́ло за шо хл'і́ба купи́ти; Маў йіс ус'о́ / ч'олов'і́ч'і / а́ле с пусти́ми компа́н'ійами доробі́ўсе до то́го / шо про́сиш у ме́не пйе́тку? / а ч'о тоб'і́ тот'і́ ни помо́жут / шо йі́ли і пи́ли за тв'ії кошт? / ге? / де́ ўни се под'іва́ли*? */ ч'о тебе́ ни рату́йут*?

ДОРОБЍТИСЕ ДО ЧЬО́ГОС – багато (наполегливо, тяжко) працюючи, стати матеріально забезпеченим: *Хот'і́ўше доробі́тисе до ч'о́гос / тре́ба крути́тисе / і то до́бре* / *ни полехки́ / а до́бре*.

ДОРО́ГА, -и – помітна вузька, не заповнена ниткою основи смужечка у тканині чи у виробі з неї: *Купи́ла смих спин:и́цу / а на ниї ад'і́ ïка доро́га / ни́тка пишла́ і ўс'о / Та н'і / то ни ду́же ви́тко* / *тре́ба до́бре призера́ти / аби́ ўздр´і́ти* / *с'м'і́ло мо́жете ўбера́ти*.

ДОРО́ЖНИК, -а – *здеб. у мн*., робітник, що працює на дорогах, ремонтуючи їх, хоча й не є спеціалістом з будівництва й експлуатації доріг: *Ўл'і́т'і Іванко́ доро́жником робі́ў / ни ïшоў на ко́л'ійу / хот' мих буў пити́ / бо вин на т:о ўч'е́ўсе / а ви́диш / ни пишо́ў / таї му́с'іў робі́ти / шо попада́ло / аби́ ïкус коп'і́ку заробі́ти / и:ï / сара́ку Ї ванко́*.

ДО СВА́РКИ ТАКЍЙ (ТАКЍЙ ДО СВА́РКИ), ІК (ЇК) (МАЛА́) ДИТЍНА ДО ЦЍЦКИ – про того, хто часто свариться: *Ч'олов'і́ч'і / та де ти ни свари́с:е? / ти ўже на́в'іт' ни ўло́ўл'уйіш / шо ў те́бе бе́с'іда сварли́ва / шо го́лос / ік у захри́плого кугута́ / так тото́ тоб'і́ ле́хко ïде / та ти до сва́рки / ік мала́ дити́на до ци́цки / ви́бубон'іў / ви́бубон'іў / і ўже тоб'і́ ле́кше / так / іґ бес фа́йно попойі́ў і стаў удово́лениї* / *а мин'і́ йек*?

ДО́СВІТА – *присл*., на світанку, дуже рано: *До́с´в'іта смих уста́ли / бо йі́хали ў Ч'і́рниўц´і́* / *бойе́лисе / шоби́ на ко́л'ійу ни забари́тисе*.

ДОСВІТКО́ВУВАТИ – продовжувати святкувати до завершення свята чи свят: *Ус'і́ пишли́ до Ўла́ӡ'а / а йа ни го́н:а бу́ла ïти таї дос'в'ітко́вувала оту́теч'ки сама́ / і каў тоб'і́ пра́ўду / шо м'ін'і́ ни бу́ло ба́н:о / бо ве́сел'іс'т' і с'в'ітко́ван'і у старо́го и́н'ч'і / йік у молодо́го / ста́ршиї л'удин'і́ и́нчого се хо́ч'і ï и́нче на га́ц':і*.

ДО́СВІТОК, -тка – світанок: *Ти ч'іго́ / Васи́ / до́с'в'ітками хо́диш? / шо / ни спи́ц:е*? */ Спаў бих / а́ле му́с'у ïти ў дрива́ / а вас тако́ш сон ни бере́ц:е / ви́жу / шо ï ви куда́с се ква́пите*.

ДО СÉБЕ ПРИЙТЍ – отямитися, заспокоїтися; викор. найчастіше у запереч. конструкціях зі словами *годен, могти* (у різних формах): *Йік уч'ўў / шо вўйкови зле / ни гóден буў до сéбе прийти́ / бо ви́рис у них; Ни гóн:а бýла до сéбе прийти́ / н'іиéка робóта менé ни брáласе / бо ми верстач'кú / з одногó рóку / а вúдиш / йа ш'і тýтки / а ўна ўже пишлá / нимá Вас'ýтки; Ої / та шо говорúти? / д'і́ўка ни моглá до сéбе прийти́ / йек так? / ходúў з неў два рóки / і тикú дóбре ходúў / а засвáтаў дрýгу / об'іц'éў / шо óзме / а тýтки мáйіш тоб'і́ / Тáже об'іц'éти / ни знач'éйі / шо ўз'éти / ўна мáла би ц:е знáти.*

ДОСЍДІТИСЕ – сидіти, перебуваючи десь, дуже довго, понад міру: *Досúд'ілисе до тóго / шо ўже ї молодý привел:ú / і гóс'т'і мáїже ўс'і поросходúлисе / а наш вўйко набувáўсе / то йек йігó лúшимо*?

ДОСІГÁТИ – 1) досягати щось рукою чи за допомогою якогось засобу: *На гребл'і́ та дос'ігнú соб'і́ ч'ерешéн'*; 2) брати зі столу пригощення: *Анý бер'і́т / дос'ігáйте / ус'ó пéред вáми / ни бýт'те прóшен'і*.

ДОСІГНУ́ТИ – докон. до ДОСІГÁТИ: *Дос'ігнú м'ін'і́ отóго пл'áцка з гор'і́хами / вин пéрет' тéбе нарýбаний*.

ДОСКИ́ДАТИ (СІ́НО) – завершити "ки́дати": *Бигмé / іґ би по кел'і́шку вúпили / таї тогдú бих бóрше доскúдали с'і́но / Зроб'і́м робóту / а тогдú бýде кел'і́шок / бо йік зáрас йігó ўз'éти / то с'і́но ме до зáўтра ч'ікáти.*

ДО СЛИС (СЛИЗЍЙ) СМІЄ́ТИСЕ – дуже сміятися: *Вўйко роскáзуваў / йек вин с Фед'óм даўнó ї́шоў на пол'óван'і і ї́к'і трафýнки йім трафйéлисе / то ми гаш пýкали зóс'м'іху / до слис с'м'іійéлисе / то бýло шо ч'ýти / ч'ýйіш / шо плáкали вит с'м'і́ху / йо / бýло такé / і то ни рас.*

ДОСОКОТЍТИ (ДОСОКО́ТЮВАТИ) – пильнувати, стежити (простежити) до кінця (до якоїсь певної часової межі) за кимось (чимось): *Йа б'іжý / а ти досокотú молокó / шобú ни зб'і́гло; Ан:úч'ко / досокотú / шобú ў патéлни н'іч'ó ни пригор'і́ло / пом'і́ш'уї / а йа бóрзо зáкришку принесý; Досокóт'уйу тéл'і / дóки ўно пйе / таї тогдú мéц:е робúти т:о / шо ти хоч' / а ти ш':е рас подýмаї / ікúї то мáйі бýти фасóн / бо м'ін'і́ се здайé / шо то заштúўна матéр'ійа д'л'а такóйі сýкн'і / за ї́ку йіс уч'éра роскáзувала.*

ДО́СТА – *присл*., досить, достатньо: *Тáто дóста се наробúў с тúми сплавáми*; *Дóста / бúрше ни лúйте; М'ін'і́ ни трéба бúршого клóпоту /*

до́ста то́го / шо йе; Гаї до́ста ўже м'іси́ти к'і́сто / наї росте́ / а ти р'іхту́ї та́си; Йа до́ста се наслу́хала об'і́ц'інок / би́рше ни хо́ч'у.

ДО́СТА-ДОСТІ́СЬКО – абсолютно достатньо: *Ої / та ту́теч'ки мали́ни ц'ілі́ї кош'і́л' / то до́ста дос'т'і́с'ко / нашо́ би́рше? / то ік л'ік / йа перетру́ с цу́кром / таї наї бу́де.*

ДО́СТИЙНИЙ – настирливий, упертий; дуже ретельний у роботі: *Мар'і́ка така́ до́стиїна ў робо́т'і / шо таку́ ш'і пошука́ти тре́ба*; *Йік л'удина́ до́стиїна / то ни йе зле / а́ле Ан:и́ц'а гаш заду́же / с тако́ў т'е́шко жи́ти; Йіла́к до́стиїниї / вин се ни попу́сти сво́го.*

ДО́СТИЙНО – *незм*., дуже настирливо: *Тики́ до́стиїно проси́ли / так / шо ни мош бу́ло се витказа́ти ї ни пити́ / мус бу́ло їти*.

ДОСТО́ЇТИ – довго стоячи десь, добути до кінця: *На то́му по́хоронку досто́йіли до к'ін'ц'а́ / ни випада́ло пити́ бо́рше / хот' так бу́ли зме́рзли / шо них ни ч'у́ли / а́ле це ўже таке́.*

ДОСТО́ЇТИСЕ – 1) довго стоячи, все-таки дочекатися чогось: *Мар'і́ка пишла́ / а ма́ма досто́йіласе ї ви́брала доку́мент / ви́дали / таї до́бре / бо то ў с'в'е́та захо́ди / ўни ни мут роби́ти / приїшло́бисе дес за дв'і нед'і́ли / ш':е йі́хати / а так йе / таї спок'і́ї голов'і́*; 2) довго стояти, не досягши мети: *Досто́йілисе до то́го / шо ї гро́шиї ни ста́ло / і аўто́бус поїі́хаў / і ӡ̆з'о́бл'у дес загуби́ли ци хтос пози́ч'іў / на в'і́ч'не вид:а́ван'і.*

ДО́СТУПНО – *присл*., близько, зручно для проведення якихось робіт: *Ви́рубали л'іс та́меч'ки / де до́ступно / ни їшли́ ў ґлемеї́ / ота́мки наї би руба́ли / а́ле у вер'хи́ ни хо́ч'ут де́ртисе / ч'о їти / ік мош тут?*

ДОТАЛЮВА́ТИ – припасувати щось до чогось; приєднати якісь предмети до інших, заповнюючи ущерть простір, призначений для цього: *На / ш'і цес паку́н'ч'ік поклади́ / дотал'у́ї / шоби́ ў то́рб'і н'іч'о́ ни хл'е́палосе*.

ДОТЕЛЕПА́ТИСЕ – *згруб*., дійти з великими труднощами: *З Рижна́ н'іч'о́ ни йі́хало / ледв'і́с'ки гру́з'ами дотелепа́лисе с ци́ми биса́гами*.

ДО́ТИВ – *незм*., доти: *До́тиў мут на то́б'і йі́хати / до́ки меш позвол'е́ти ц:е роби́ти / ік меш сид'і́ти ц'і́хо / то так і бу́де*.

ДОТІГА́ТИ – *жарт*., досипати ще якийсь час: *Сего́н:е нед'і́л'а / таї молод'і́ соб'і́ дот'іга́йут; І так дот'ігла́ до деўйе́тойі / зроби́ла соб'і́ во́л'у / а то ко́ждиї ден' у ше́стиї ма́йіш бу́ти на нога́х; Штефа́ / ни буди́ / наї дот'іга́йут / ўни с ко́л'ійі; Лиш н'іўро́ку / ви́диш / йек вин соб'і́ дот'іга́йі / попоїі́ў / наїгра́ўсе / таї спит / іґ дити́н'і до́бре / то ўже до́бре / А ўноч'е́*

шо йа бу́ду роби́ти? / та йа до ўпи́ўноч’і на во́лос ни ўсну / а мо́же / ї до передра́н'а.

ДОТІГНУ́ТИ – докон. до ДОТІГА́ТИ: *Йоґ / то ўже полу́н:е / дот΄ігну́ў / йік ма́йі бу́ти / ви ч’о ни збуди́ли?*

ДО ТО́ГО (ЦЕ́ГО) ЙДЕ́ЦЦЕ – згодом (скоро) те, про що мовиться, може збутися: *Бра́ч’:іку Ми́трику / та до то́го ї́де́ц:е / ік л'уди́ї і на цеї рас ни пош’іну́йут / то ўни скаўт свойе́ сло́во; То тики́ до то́го ї́де́ц:е / ік нев’і́стка ї да́л'і ме так фо́скати / то йа лиш туда́ се ни пока́зуйу / і ўс'о / ікшо́ мойе́ ни ў лат / то йа с сво́йім наза́т; До то́го ї́де́ц:е / шо ўс'і се рос:вар'у́т / а ко́ристи ни бу́де / Йо / бо то ко́ждиї хо́ч’і к’ірува́ти / а поб’іди́т тот / шо ц'і́хо сиди́т / та лиш вич’і́куйі / колі́ здо́ймец:е ш’і би́рш’а бу́ч’а / отогди́ вин ви́їде ї ска́же / вит:епе́р к’іру́йу йа.*

ДОТРАДЖЬО́ВУВАТИ – недок. до ДОТРАДЖЮВА́ТИ: *Даї зна́ти / наї сам’і́ цисе́ забера́йут / ни бу́демо дотрадж’о́вувати ч’уж’і́ клу́нки / та́мки ў ґрун΄ годи́ну тре́ба ї́ти.*

ДОТРАДЖЮВА́ТИ – *згруб*., 1) донести щось до певного місця: *Йек ми ма́йімо ц':і м’ішки́ дотрадж’ува́ти тха́т'і / ік у нас лиш од'н'і́ пле́ч’і? / аг’і́ї*; 2) довести, провести когось до кінцевого пункту: *Дотрадж’ува́ли ву́їкового Їванка́ до сам’і́с΄ких двери́ї / у ха́т΄і с΄в’і́тло гор΄і́ло / ви́тко / шо ч’іка́ли.*

ДОТРУ́ТИТИ – докон. до ДОТРУ́ТЮВАТИ: *Йек цес м’іх дотру́тити / шо́би две́р'і се запе́л:и*?; *Дотру́тили клу́нки / таї спо́к’ії.*

ДОТРУ́ТЮВАТИ – доштовхувати; доживати: *Дотру́т'уйу / ско́ро до в’іс'імдис'е́т' і пйет' / а ш’і ни нажи́ласе / ус'о́ жит΄е́ так бли́мнуло / іґ би па́ру д'н'і́ў проїшло́ / Бабо́ / та йек таке́ мо́же бу́ти*?

ДОТУЛЄ́ТИ – торкати, притуляти: *Моч’е́ї оц:у́ шма́ту ў во́ду з о́цитом і дотул'е́ї до ч’ола́ / а йік уна́ загор'іч’і́йі / то зноў моч’е́ї / гор'е́ч’ка зач’не́ па́дати* / *ни на бога́то / але́ ме.*

ДОТУЛЄ́ТИСЕ – торкатися; притулятися: *Вин ни хо́ч’і / шо́би до дити́ни хтос дотул'е́ўсе / ус'і́ ґрипу́йут / ка́шлайут / нашо́ б’іди́*?

ДОТУЛЍТИ – доторкнути; притулити; прикласти щось до чогось: *Ану́ дотули́ свойу́ ру́ку / ну шо / йе гор'е́ч’ка ци н'і?; Дотули́ла туда́ ш’:е одну́ ми́ску / а то нифа́їно / полі́ц'а заби́та ста́ла.*

ДОТУЛЍТИСЕ – притулитися, торкнутися: *Дити́на дотули́ласе до не́го / та так ри́н:о цулува́ла / шо вин аш сам сплакну́ў / б’і́д'н΄ітко / пережива́ло за́ д'е́д'у.*

ДОТУ́ЛЮВАТИСЕ – недок. до ДОТУЛЍТИСЕ: *Ни доту́л'уйсе до ме́не / бо ўс'о боли́т / на́в'іт' дра́нка раж'е́йі*.

ДОФАСУВА́ТИ (ДОФАСО́ВУВАТИ) – закінчити (закінчувати) "фасувати" щось, розподіляючи на частини, зва́жуючи або відміряючи "на око": *Дофасу́йу по к'і́л'і ц'іс'і́ гор'і́хи тай пи́демо / за́ўтра ле́кше ме се продава́ти*.

ДОФРАСО́ВУВАТИ – 1) недок. в.; те саме, що ДОФРАСУВА́ТИ: *Ко́ц'о с Ко́цихоў прийшли́ / йік т'і́тка дофрасо́вувала спо́н':і / ре́шта бу́ло гото́ве / уни́ ўс'о забра́ли і пишли́ / каза́ли / шо куда́с ква́пйуц:е / Куда́ / вере́? / Мо́же / на ірш'е́н'і до пе́рвого бра́та*?; 2) дуже ретельно прасувати: *Мар'і́ / ни дофрасо́вуї так цису́ соро́ч'ку / бо то ни на робо́ту / йа ко́ло ха́ти ў ний хо́жу / голоўне́ / шо ч'е́ста / оц:е́*.

ДОФРАСУВА́ТИ – закінчити "фрасувати": *Дофрасу́йу оц':і́ сороч'ки́ / тай тогди́ поди́вимосе на вули́ч'ку / ўс'е́ка йе / М'і́ц'а прине́сла*.

ДОХОДЍТИ – 1) достигати: *Най ш'і дохо́д'ут сли́ви / ни рви зеленце́*; 2) отримати відповідну якість (про зірвані плоди, приготовлену чи зварену страву): *Най го́лупц'і ш'і дохо́д'ут у бранту́р'і / ни вит'іга́й*; 3) добиватися чого-небудь, підтверджуючи документально своє право на щось: *Та́то мих доходи́ти би́ршойі пе́н'ц'ійі / трудод'н'іў маў до́ста / а́ле ле́хко пова́жиў / тай дистава́ў т:о / шо нарахува́ли*; 4) помирати ("умерати"): *Шо говори́ти? / дохо́ди ч'олов'і́к / і нима́ вит це́го спа́су*.

ДО ХОЛЄ́РИ – *згруб*., дуже багато; іноді викор. зі знач. "геть": *Та ў не́го до хол'е́ри тих реме́н'іў / нашо́ йіму́ ш':е?; Та ў них до хол'е́ри ўс'о́го / най ни приб'і́д'н'уйуц:е; Та ма́йі до хол'е́ри то́го дра́н'т'а / шафи́ пу́кайут / а́ле н'і / ш':е іде у Вижни́цу*; *Іди́ до хол'е́ри / аби́х тебе́ ни ви́д'іў; Най іде́ до хол'е́ри / йек прийшло́ / так най іде́ / де́ йа хо́ч'у цим гри́стисе*?

ДОХТОРУВА́ТИ – працювати лікарем: *Іва́н дохтору́йі дес на Букови́н'і / у Ва́шкиўц'ах / так каза́ли / і вин / і жи́нка з ним / то́же до́хтор'ка / ли́шен' там*; *Наш з'ет' у Ку́тах дохтору́йі*.

ДО́ХТОРЬ, -я – лікар: *До́хтор´ прийшо́ў / а́ле шо? / то ни до́ма тре́ба се ліч'е́ти / а ў шпитали́ / а д'е́д'а ни хо́ч'і*.

ДО́ХТОРЬКА, -и – лікарка: *Кли́ч'те до́хтор'ку / най зба́дайі д'і́да / послу́хайі / ци нима́ запа́лен'а / бо ад'і́ йек т'е́шко ди́ше*.

ДО ЦЕ́ГО ЧІСУ́ – до цих пір: *Гро́ш'і ўз'е́ли / а муку́ до це́го ч'ісу́ ни приве́зли / отак'і́ пор'е́тки; Н'і / та д:е / до це́го ч'ісу́ ни ўжени́ўсе / вин тоту́ Мар'і́ч'ку хот'і́ў / а́ле ро́дич'і видговори́ли / а вин сказа́ў / ік ни ц':а /*

то н'ікóтра / отáк і се лиши́ў / А тепéрки йа се питáйу / і шо дóброго ўни зроби́ли? / скажи́ м'ін'і́ / шо дóброго?

ДОЦѝТНО – 1) *присл.*, точно, детально, з найменшими подробицями: *Гаї с'ідáймо і тепéрки ти ўс'о роскáжеш / áле доци́тно / абéс н'іч'ó ни пропусти́ла*; 2) те саме, що ДОЦО́ТНО: *Так / менé ни бу́ло на тóму байу́ / áле йа доци́тно знáйу / ш ч'óго т:о ўс'о зач'éлосе / Знáйіш шо? / мéнче слу́хаї отíх наш'і́птувач'іў / ік йіс ни бу́ла при тóму / то ц'і́хо сиди́ / ўни донóс'ут тотó / шо йім на ру́ку / аби́ спихну́ти с:éбе вину́ / отáк йа скаў*.

ДОЦО́ТНИЙ (ДОЦѝТНИЙ) – точний, акуратний, педантичний: *Це дóбре бу́ти таки́м доцóтним / áле ў жит'у́ ўс'éке бувáйі / мóжно коли́с і попусти́ти трóхи / ни ўздр'і́ти ч'ігóс*.

ДОЦО́ТНО (ДО ЦО́ТУ) – точно, дуже акуратно, педантично, бездоганно: *Шо бес ни роби́ў / роби́ до цóту*; *Йілé / за мéнчоў диви́се / а стáрш'а ўс'о самá доцóтно зрóби / ўна такá / шо ш'і менé дéколи попраўйéйі / ч'éсто йік Мар'і́ка Василéва / йік старá ґазди́н'а / то гаш ни пасу́йі дити́н'і такóў бу́ти / бо ўна / бут'шо кому́ хоч' скáже / роскáже / шó ўни ни так рóбйут і йек се налéжи*; *Зі́браниї до цóту / ни кóжда д'і́ўка ўм'і́йі так се зибрáти / а вин у д'і́да ўдáўсе / тот буў вели́киї штрамáк; Ў нéйі ў хáт'і ўс'о до цóту / ни знáйу / йек таки́ї пор'éдок мош держ'éти / ік йе мал'і́ д'і́ти? / а ўна мáйі хлóпц'а ї д'і́ўч'іну / дес по шти́ри пйет' рóкиў / дес так / мóже / однóму пи́ўшеста.*

ДОЦЮ́КАТИ – *згруб.*, *перен.*; 1) досапати ділянку з твердим ґрунтом: *Страшнá спарнотá / а земн'á такá / ік кáм'ін' / лéдви доц'у́кали ц':і бураки́*; 2) довишивати: *Доц'у́кала цисý м'із'éнку і ўже ни бу́ду брáтисе за такé шит'é / óч'і ни т':і / наї молод'і́ сам'і́ ши́йут*.

ДОЦЮ́КУВАТИ – недок. в. стос. ДОЦЮ́КАТИ: *Йа ни доц'у́куйу / йа ц:е лиш'éйу / наї бу́де шо хóч'і / та йа ру́ки урву́ на цéму горóд'і*.

ДОЧЄ́КУВАТИ – чекати довго, тривалий час: *Ви шо / хóч'іте / шóби вас за стиў клáли / шо так доч'éкуйіте? / пишли́ ви́ц:и; Доч'éкували до пóўниц'і / а то трóхи зат'іглóсе*; *Доч'éкували / дóки л'у́де ни ўстáнут з:а столá / тогди́ пишли́ / бо і́нáкше ни випадáло*.

ДОЧЄ́СТА (ДО́ЧІСТА) – геть, абсолютно: *Ус'ó доч'éста на Зáйіз′д′і хтос уноч'é повимикáў / і ч'існóк / і цибу́л'ку / ўс'о / н'іч'ó ни лиши́ў*.

ДОЧІКА́ТИ – дочекати; прожити: *Д'éкувати Бóгу / шо доч'ікáли до Риздвá*; *Абéсте нáрик доч'ікáли*; *Доч'ікáла до тóго / шо гóрш'і ни моглá ў*

руц'і́ ўде́рж'іти / так уна́ бол'і́ла / і гаш тогді́ пишла́ на пол'іт'л'і́н'іку / а та́мки за го́лу ўз'е́лисе / сказа́ли / шо бо́рзо ў шпита́л' / бо́рзо / бо ц:е па́хне кал'і́цтвом.

ДОЧІКА́ТИ НА́РИК (НА́РИК ДОЧІКА́ТИ) – прожити ще один рік: *Фа́йно д'іковáт' / абе́сте на́рик доч'іка́ли / ви м'ін'і́ ти́л'ко помоглí зроби́ти / шо йа ни спод'іва́ласе / а тоб'і́ / дити́но / дай / Бо́же / здоро́ўйі та до́бру до́л'у*; *Доч'іка́ймо на́рик / тай тогді́ ме́ц:е ви́д'іти.*

ДОЧІКА́ТИСЕ (ДОЧІКА́ТИ, ДИЖДА́ТИ) ПРЕ́ТЧІТИ (ПРЕ́ЧЧІТИ) – дочекати праправнука: *Сего́н:е до ме́не прийшла́ бу́ла Мар'і́ка / тай сказа́ла / шо ў не́йі ўже йе пре́ўнука / йа йі́і здоро́ўйу / а ўна ка́же / шо пре́ўнуки / це до́бре / д'е́кувати Бо́гу / шо смих дожи́ла до них / а́ле ад'і́ Га́н'а доч'іка́ласе пре́ч':іти / а йа / в'ідé / ни дожийу́ до це́го*.

ДОЧІНІ́НІ, -я – клопіт, морока: *Ма́йу доч'ін'і́н'і / приве́зли м'ін'і́ пса / та тако́го / шо ма́йі йі́сти по годи́н'і / ік мала́ дити́на / ш'і тако́го ни ви́д'іла / аг'і́наб'іду́ / і то ни бут' шо йі́сти*; *Паўл'і́на ма́йі доч'ін'і́н'і / бо ўпекла́ ру́ку; Ма́йу доч'ін'і́н'і / бо му́с'у сокоти́ти ч'уж'і́ клу́нки / іка́с букови́нцка жи́нка з дон'ко́ў проси́ли / ци бих ни позво́лила на годи́нку ко́ло ха́ти йіх лиши́ти / ік на годи́нку / то най бу́де / а́ле їка годи́нка? / ўже пополу́н':у / а бабі́ў нима́ / і шо м'ін'і́ с цим уси́м роби́ти*?

ДОЧІРА́ТИ (ДОЧІРНУ́ТИ) – дочерпувати (дочерпнути): *Озми́ ми́скоў муки́ / аби́ фист вер'хо́вата бу́ла / тай заси́п ч'ер / а́ле диви́се / пе́рет' цим / мо́же / доч'ірну́ти води́? / бо ма́йі бу́ти по́ўниї бан'е́к*.

ДО ЧЬО́ГО – мало того, що; викор. у конструкціях, коли мовець акцентує на підсиленні того, що і так має високий ступінь вияву чогось: *До ч'о́го м'ін'і́ ї так т'е́шко / шо ни го́н:а соб'і́ м'і́с'ц'а найти́ / а вин ш'і хло́пц'а пидйу́диў пити́ з ним дво́д'і / бес пи́тан'а / мой / вам шо? / т'е́шко сказа́ти бу́ло / куда́ їдете́? / гада́ла смих / шо мину́се / та вин йек вин / ним ни пита́ла / а́ле де мойа́ дити́на? / ту́тки скала́ / стрим'і́н' / до б'іди́ бога́то ни тре́ба*; *До ч'о́го м'ін'і́ ги́р'ко / а ўна мене́ ш':е штри́кайі / вини́т у ўс'іх б'і́дах.*

ДО ЧЬО́ГО БИК ЗВИК, ТО́ГО Й РЇЧІ – часто прагнеться того, до чого звик: *До ч'о́го бик звик / то́го ї ри́ч'і / а цес звик до кумпа́н'ійі / до могорич'і́ў / а ти хо́ч'іш тото́ видибра́ти / то вин ш'і ни так ме питштри́кувати / ой шо ме; Сама́ йіс приўч'е́ла ч'олов'і́ка / шо йіму́ ма́йі бу́ти ўс'о ви́фрасувано / у ха́т'і питпр'е́тано ї зва́рено / а тепе́рки цисе́ тро́хи ўрва́лосе / бо дити́на хо́ч'і рук і вели́кого тру́ду / і ч'олов'і́к ге́йби ни*

стаў голоўни́м / того́ вин о́мхний / то / Йіле́нко / до ч’о́го бик звік / то́го ї ри́ч’і / сама́ йіс приўч’е́ла / і шо роби́ти?

ДО ЧЬО́ГО РО́БИ, А ЇГО́ ШІ Б’ЮТ (НА НЕ́ГО КРІЧЄ́ЮТ; ЇГО́ ПИДГОНЄ́ЮТ, НИМ ПОШТУ́РКУЮТ ТА ІН.**)** – несправедливо підганяти роботящого: *До ч’о́го М’і́с'о ро́би / стера́йиц:е з усі́х сил / а йіго́ ш’і ква́пйут / бо ї т:о тре́ба зроби́ти / і дру́ге / ї дес'е́те / а ч’о ви ни ви́дите то́го / хто лиш у фл'е́шку зазера́йі ї бойі́ц:е косу́ ўз'е́ти ў ру́ки? / ге? / бо ви л'у́бите сво́го Їва́н'ч’іка / а на це́му мо́жно йі́хати / сво́го шкода́ / а цес ч’ужи́й.*

ДО ЧЬО́РТА В ЗУ́БИ – *згруб*., дуже далеко, у якесь невідоме місце; у найскрутніші обставини: *Тот'і́ на́ш’і хло́пц'і / шо та́мки войу́йут / куда́ ўни попа́ли? / до ч’о́рта ў зу́би / Бо́жен'ко / поможи́ йім верну́тисе / ви́братисе с то́го пе́кла / охорони́ йіх / Бо́же.*

ДОЧЮРІ́ТИ – дотекти: *Ни к’іва́йте / наї доч’ури́т / шо́би по́ўне ведро́ бу́ло*; *Диви́се / гаш по́ци ма́йі доч’ур'і́ти*.

ДОЧЮ́РЮВАТИ – недок. в. стос ДОЧЮРІ́ТИ: *Йа з ли́стика зроби́ла ч’у́ркал'це / і зба́н'ч’ік ско́ро по́ўниї / ш’і кри́шку наї доч’у́р'уйі / с це́йі скали́ ду́же до́бра вода́ / л'і́пш’а / ік с кирни́ц'і / пово́лен'ки ц'а́пайі / а́ле до́бра*.

ДОЧЯЛЯ́ПАТИ – дійти з трудом кудись, до чогось по болотистій місцевості чи ґрунтовій мокрій дорозі: *Така́ грус΄ка́ доро́га / шо ле́дви смих до вас доч’ал΄а́пали / ни зна́йу / йек бу́ду верта́тисе*.

ДОШНЮ́ПАТИ (ДОШНЮ́ПИТИ) – догадатися, додуматися; дійти якогось правильного висновку: *Сам дошн'у́паў / йек то се ўкл'уч’е́йі / н'іхто́ йіму́ ни пока́зуваў / прихо́жу / а вин пока́зуйі мин'і́*.

ДОШНЮ́ПАТИСЕ (ДОШНЮ́ПИТИСЕ) – те саме, що ДОШНЮ́ПАТИ: *Ч’олов’і́к ни мих з оти́м да́ти ра́ду / а мали́ї дошн'у́паўсе / уз'е́ў / проч’іта́ў / шо за ч’ем се ро́би / ї ка́же / ота́к і ота́к роб’і́т*. Див. ДОКЛЮ́МПАТИСЕ; ДОКМІ́ТИТИСЕ.

ДОШНЯ́ПАТИ – *емоц. забарвл*., дійти: *Ад'і́ дошн'а́пали / д'е́кувати Бо́гу / за́рас накладемо́ ва́терку / таї бу́де весел'і́ш:е*.

ДОШПЕ́НТА (ДО ШПЕ́ЛЛИКА, ДОШПЕ́НТУ) – зовсім, цілком: *Ни зна́йу / йек ми т:о зроби́ли / а́ле ўс'о дошпе́нту поскла́дали / тепе́р соб’і́ наї тот'і́ дош’ки́ со́хнут*; *До шпе́л:ика ус'о́ зро́блено / порохи́ повитера́ла / пидлоги́ ўми́ла / терел'і́ ї миски́ ч’е́с'т'і / х’іба́ шо з дити́ни ски́ну ї переполо́ч’у / лиш так / аби́ с'в’і́же*.

ДОШТИМО́ВАНИЙ – дієприкм. від ДОШТИМУВА́ТИ: *Ўна перешива́ла рукави́ / то т'ігло́ ў пле́ч’ах / а тепе́рки ад'і́ йек доштимо́ван'і / соро́ч’ка на ниї / йік ви́лита / іґ би ў ниї се ўроди́ла*.

ДОШТИМО́ВУВАТИ – недок. в. до ДОШТИМУВА́ТИ: *Ма́тка ўм’і́ла доштимо́вувати / так ус'о́ доцо́тно зро́би / так скомб’іну́йі / на́в’іт' іс старо́го / шо ўно вигл'іда́йі / йік нове́ / це тре́ба ўм’і́ти.*

ДОШТИМУВА́ТИ – допасувати, припасувати: *Ус'о́ нати́л'ко доштимува́ла / шо н'іхто́ би ни сказа́ў / шо та́меч’ки дото́ч’іно / бо мате́р'ійі ни става́ло / ко́ждиї поду́майі / мої / йек фа́йно*.

ДОШТУКО́ВАНИЙ – дієприкм. від ДОШТУКУВА́ТИ: *Шо́ йа тоб’і́ скаў? / ви́тко / шо рукави́ доштуко́ван'і / бо то гет и́н'ч’а мате́р'ійа / а́ле ко́ло ха́ти мош ходи́ти / Йа ни за ко́ло ха́ти пита́йусе.*

ДОШТУКО́ВУВАТИ – недок. в. стос. ДОШТУКУВА́ТИ: *Ни тре́ба доштуко́вувати / то дити́н':і / наї бу́де коро́тка су́кон'ка*.

ДОШТУКУВА́ТИ – доточити, зробити щось більшим, подовженим: *Доштукува́ла в’ітри́ўку отаки́м кава́лком / с та́тових спо́н':іў бу́ло лиши́лосе / пра́ўда / шо фа́йно*? / *ци шо ти ска́жеш*?

ДОШУРУ́ПАТИ (ДОШУРУ́ПУВАТИ) – *згруб*., догадатися (догадуватися), дійти до розв’язання якоїсь проблеми: *Говори́ли ўни на м’і́ґи / питкл´і́пували / шош с´м’ійе́лисе / а́ле йа дошуру́пала / за шо ўни на па́л´ц´ах пока́зували / н'іхто́ би се ни догада́ў / а йа зна́йу*.

ДОШШІ́ВКА, -и – дощова вода: *Набра́ўсе по́ўниї цебе́р дош’:і́ўки / і то ду́же до́бре / бо ма́йу ч’ем коро́ву пойі́ти / ни мус б’і́ч’і ў поти́к*.

ДОШШІВНѝК, -а́ – саламандра: *По дош’:е́ пишо́ў смих дго́р´і / а там таки́х дош’:іўники́ў повил´іза́ло / лиш шуркот´у́т у ли́с´т´у*.

ДО́ШШІК, -у – 1) зменш.-пестл. від ДОШЬ: *До́ш’:іку ли́ш тре́ба / ўс'о со́хне / а ўсиї горо́т ни полі́йіш / ми ад'і́ вогир'ки́ поли́ли / тро́хи фасу́л'і / бо ўйе́нут / і т:о / шо ў гори́ц:и / то з два́ц':іт' веде́р ви́т'іґли с кирни́ц'і / а ў л'уди́ї йе так / шо ї кирниц'і́ повисиха́ли / отогди́ шо роби́ти? / колі́ на́в’іт' на ку́тан'і нима́*; *До́ш’:ік пишо́ў / ад´і́ їкиї фа́йниї / пом’іч’ни́ї на горо́ди*; 2) вид ялинкової прикраси: *Йе / шо де́хто ўбера́йі йіли́нку самі́ми ку́л'ами / а ми ї ланцушки́ кладемо́ / ї до́ш’:ік / м’ін'і́ так би́рше се ўдайе́*.

ДО́ШШІЧЬКА (ДО́ШІЧЬКА), -и – дощечка: *С це́йі до́ш’іч’ки ви́йшла би фа́йна поли́ч’ка*; *Це завуска́ до́ш’:іч’ка / ши́ршу би*.

ДОШШЬОВѝЙ (ДОШШІВѝЙ) – дощовий: *Ў цебр΄і́ дош’:іва́ вода́ / а ў пу́тни / з р΄ікú / на шо тоб’і́ тре́ба*?

ДОШШЬОВѝК (ДОШШІВѝК), -á – дощовик: *Д΄е́д΄а даў с΄в’і́ї дош’:іви́к / а́би йа ни змо́кла / бо парасо́л'і нима́ / се ўломи́ла*.

ДОШЬ, -ý – дощ: *Дош’ уде́риў / хапа́їмо мана́тки / таї б’іж’і́м*; *А́ле фист дош’ / сего́л'іта ш’і тако́го ни бу́ло / Йоі́ йек до́бре / бо горо́т / ік ка́м’ін' / йік отота́ скала́*.

ДРАБИНЄ́, -я́ – збірн. стос. ДРАБѝНА (дві чи декілька драбин): *Позабера́їте ви́ц:и драбин'е́ / наї по́пит нага́ми се ни вал'е́йі / кра́їне / припр'і́т до гру́ш’і / а пото́му поди́вимосе / де йіму́ м’і́сце*.

ДРАБУ́ГА, -и – *знев*., ледар: *Хо́д΄ут берега́ми драбу́ґи / лише́н' у ка́рти їгра́йут* / *А вам шо / ба́н:о? / наї ігра́йут*.

ДРАҐАНѝСТИЙ (ШТРИҐАНѝСТИЙ) – *знев*., довгоногий: *Ў них така́ фам’і́л΄ійа / шо ўс΄і гет висо́к’і ї драґани́с΄т΄і*.

ДРАНѝЦЯ, -і – здеб. у *мн*.; колота дошка для покриття даху: *Йіла́к маў о́стр΄і нож’і́ / фа́їно коло́ў драни́ц΄і / йіго́ ўс΄і́ кли́кали*.

ДРАНИЧЄ́РЬ, -я́ – майстер, який “роби драниці”, покриває дах ними: *Дранич’е́р΄ кла́ў драни́ц΄і / одну́ п’і́л΄і о́днойі / побива́ў дах у два р΄ідú / абú ни прот΄іка́ло* / *це вин ду́же до́бре робú́ў*.

ДРА́НКА, -и – 1) стара подерта сорочка: *Мару́с'ко / ни сидú ко́ло то́йі дра́нки / бо там уже́ нима́ шо лата́ти*; 2) сорочка “до носіня”, на щодень: *Ба́ба сид΄і́ла ко́ло викна́ таї р΄ітки́м дримни́м шит΄е́м опшива́ла д΄і́дови дра́нку; Ма́ма сего́н:е жмака́ла дранкú*.

ДРАНТѝВИЙ – подертий, зношений. Див. ЛІНТА́ВИЙ, ШАЛАНТА́ВИЙ: *Дранти́ва соро́ч’ка / куда́ ў це́му їти*?; *Куфа́їка дранти́ва / а́ле коро́ву па́сти бу́де*.

ДРАНТѝВИЙ, ІК (ЇК) СТАРІ́ БИСА́ГИ – дуже зношений, діркавий: *Абе́с цес ле́їбик ни дава́ла д'е́деви ўбера́ти / бо то ўстит / рукавú дранти́в’і / ік стар'і́ биса́ги / тот'і́ / шо з них уже́ н'іч’о́ нима́ / а ба́ба шкуду́йі йіх ви́кинути / Та ўна ка́е / шо фа́їно позац'іро́вуйі / Іке́ ц'іро́ван'і? / ўни л'інта́в’і / ік покла́сти туда́ два ґа́рц'і / то ўни ге́пнуц:е ш’і бо́рше / н'ім уна́ па́ру кро́киў сту́пи*.

ДРАНТѝВИЙ РОТ У КО́ГОС – *жарт*., про людину, яка не зовсім охайно їсть: *Ў дранти́вому ро́т'і йіда́ ни де́ржиц:е / бо ли́шка їде а́бо п’і́л'і ро́та / тогдú одно́ / а́бо попада́йі / куда́ тре́ба / а́ле ускр'і́с' лиш’е́йі с'л'ідú / Йоі́ / де йіс таке́ ви́д'іла? / це́го нима́ / Ік ни в’і́риш / то подиви́се /

йек ба́ба Йіле́на йіст / і то ни лиш уна́ / ста́рш'і так ма́йуц:е / мо́же / йа тро́хи і дикла́ла сво́го / а́ле так йе / старе́ / йік мале́ / у ўсе́му дитин'і́йі.

ДРА́НТІ (ДРА́НТЄ), -я – 1) старий поношений одяг; лахміття: *Шо / вере́ / с цим дра́н'т'ім роби́ти? / Йе́к шо? / котре́ л'і́пше / лиши́ / а т:о пусти́ / наї ко́ло гру́би бу́де / пид рука́ми*; 2) *знев*., *згруб*., погана людина: *У ме́не ш'і с то́го ро́ку вино́ лиши́лосе / а́ле йа ни продайу́ / ка́жу / шо нима́ / бо ни хо́ч'у / аби́ ўс'е́ке дра́н'т'і м'ін'і́ по́пит ха́ту ходи́ло / пу́кало у ви́кна / гар'ака́ло та вина́ проси́ло се́ред' но́ч'і*.

ДРАНЬЧЄ́НА, -и – те саме, що ДРАНКА: *У їкиїс дран'ч'е́н'і / ў куфа́їц'і / ў кал'о́ш'ах на бо́су но́гу / отаки́ї прийшо́ў / гет ниш'ісли́виї*.

ДРАПЦО́ВАНІ, -я – тупцювання; пох. від ДРАПЦУВА́ТИ: *Нашо́ м'ін'і́ твойе́ драпцо́ван'і ? / стиї ри́ўно ї кажи́ / де гро́ш'і / шо йіс уз'е́ў с це́йі карабу́шки?; То ни данцо́ван'і / а драпцо́ван'і / так на́ш'а ба́ба коли́с каза́ла? / де́ цис'і́ молод'і́ ўм'і́йут гул'а́ти? / ану́ бе́сте сказа́ли / загул'а́ї гу́цулку ци ва́лец / ни б'іжу́т / йім до́бре на м'і́сци ота́к дри́ґатисе*.

ДРАПЦУВА́ТИ – 1) тупцювати: *Уна́ грим ба́ба / а вин мале́н'киї / йій допидгру́ди / ўна шош гово́ри / а вин драпцу́йі ко́ло не́йі / Е: / та вин до плеч'а́ дос'іга́йі / ни мац'іц'ка́їте йіго́ / ни́скиї ч'олов'і́к / таї шо? / тре́ба / аби́ таки́ї / іґ драби́на буў? / таї смих ни ви́д'іла / шо́би драпцува́ў / це ўже ви загну́ли / фа́їно соб'і́ гово́р'ут / іду́т попидру́ч'ку / ўна / мо́же / с ста́ршим хло́пцем стойе́ла / а ни́ ш ч'олов'і́ком / таке́ могло́ бу́ти / йіму́ двана́ц':іт' ро́киў*; 2) *перен*., невміло танцювати: *Де вин ум'і́йі данцува́ти? / драпцу́йі ко́ло д'і́ўки / Йо / лиш би на но́ги ни става́ў / наї уже бу́де йек бу́де / бо мене́ видуч'е́ра вели́киї па́лец боли́т / гада́ла смих / шо се ўломи́ў / Ну а́ле за т:о ви́данцувала йіс два да́н'ц'і с таки́м гоноро́вим па́рупком / шо́ хот'і́ти? / дру́гиї рас ти йіму́ става́ї / мо́же / так бо́рше се нау́ч'е́йі? / Та вин ц:е саме́ каза́ў*.

ДРАПЦУВА́ТИ НА (ОДНО́МУ) МІ́СЦИ – 1) не рухатися: *Ни драпцу́їте на м'і́сци / проїд'і́ц:е / то ш'і с пиўгоди́ни при́їдец:е ч'іка́ти*; 2) *жарт*., танцювати: *Ви́д'іли бесте́ / бабо́ / йек за́рас данцу́йут / то ни так / ік даўно́ / А де йа ни ви́д'іла? / тоги́т у клу́б'і бу́ла ї се надиви́ла / ўни ни данцу́йут / а драпцу́йут на одно́му м'і́сци / бу́ла тако́ш у Ку́тах на вес'іл'у́ / уно́ ў ресторáц'ійі бу́ло / то та́мки гу́цулки ни бу́ло / па́ру ва́л'ц'іў ігра́ли / а ўс'о и́нче / таке́ / шо лиш драпцува́ти.*

ДРАПЦУВА́ТИ (ТРАПЦУВА́ТИ) НА МІ́СЦИ, ЇК (ІК) КІНЬ (КИНЬ) – виявляти неспокій, хвилювання; *знев*., стояти; переминатися з

ноги на ногу (про хвору тварину): *Ни зна́ти / шо с коро́воў се ста́ло / ни йіст і драпцу́йі на м'і́сци / йік к'ін' / тако́го ш'і з неў ни бу́ло*; *Ни драпцу́ї на м'і́сци / йік к'ін' / а бо́рзо б'іжи́ помоч'і́ д'і́дови*.

ДРИБНЍЙ (ДРИМНЍЙ) – дрібний: *А йек пі́ду данцува́ти дрибно́го тропо́та / подив'і́ц:е / л΄у́де до́бр΄і / шо т:о за робо́та*; *Уна́ дримна́ ў лицé / ї суда́ тако́ш; Жі́нка ста́рш'а / але́ дримна́; Дримн'і́ барабу́л'і / де́котр'і так'і́ / йік гор'і́хи / сего́року ўс'о загор'і́ло*; *Тогі́т фа́йн΄і бу́ли барабу́л΄і / дримни́х ма́ло се ўроди́ло / порос'éтам т'е́шко бу́ло видибра́ти / оц:é йа розум'і́йу / а́ле таке́ р'і́тко бува́йі / а то бу́ло одна́ ў о́дну / йік до́бр'і кулаки́*.

ДРИБУЛЄ́ТИ – іти маленькими кроками (про людину похилого віку чи маленьку дитину): *То ўже рик ско́ро / йік зач'е́ў дрибул'е́ти / Наї здоро́виї росте́ / лиш н'іўро́ку / то д'іўки́ бо́рше зач'іна́йут ходи́ти / а це хло́пец*.

ДРИВА́, -ов – дрова: *Ўл΄і́т΄і попили́ли дрива́ / поколо́ли / таї скла́ли пит с'т'іно́ў / а́би со́хли ни зі́му; Дрива́ йе? / бо йа хо́ч'у ва́тру кла́сти ї шош приста́ўйе́ти; М'і́шко поми́х попили́ти дрива́ / ужé йе на пиў зими́ / ш'і би ти́л'ко / таї ста́не*.

ДРИВІ́ТНЯ, -і – міцна широка частина колоди, на якій розколюють дрова: *Позам'іта́ї ко́ло дрив'і́т΄н΄і / а трак збери́ ў кош'і́л΄*.

ДРИВОРУ́П (ДРОВОРУ́П), -ба – місце (повітка), де складають дрова: *У нас дриворýп ко́ло пс΄е́ч'ойі бу́ди / ми йігó бл΄е́хоў накри́ли / шо́би ни гни́ў / ви́ц:и ви́тко / мо́жеш се подиви́ти.*

ДРЍВЦЯ, -иве́ц (-ове́ц) – те саме, що ДРИВА́: *Сего́н:е за дри́ўц'а т'е́шко / хот'і́ўше маши́ну дроў приве́сти / тре: ви́кластиy ку́пу гро́шикиў / а ви́тки йіх уз'е́ти?; Ад'і́ ї́к'і фа́йн'і дри́ўц'а / то бу́ков'і / мут фа́йне тепло́ дава́ти*; *Ўруба́ў дриве́ц і ўкоси́ў коро́в'і / шо ш':е*?

ДРИЖЍФИСТ, -а – горихвістка: *Ў дупл΄і́ ч'ере́шн΄і ви́вел:исе пот΄е́та / тото́ / в'ід΄і́ / дрижи́фости*.

ДРИЖІКЍ ЛОВЍТИ – мерзнути: *Се ни ўбра́ли / а то постуден'і́ло / ужé пі́дос'ін' / таї ло́ўйут дриж'іки́ / йа дава́ла д'і́диў ле́йбик / к'інта́р' / каў / ки́н'те на пле́ч'і / споч'е́тку видн'е́кувалисе / а пото́му / ік ми́лен'к'і / ў то́му ходи́ли / до ве́ч'іра ни скида́ли*.

ДРИЖІ́ТИ, ЇК (ІК) ЛИСТ НА ТРЕПЕ́ТІ – тремтіти від хвилювання, холоду, через хворобу: *Дриж'і́ла / йік лист на трепе́т'і / ле́дви се загр'і́ла / ми ўже би́рше ни пусти́ли Паз'у́н'ку надви́р / до́ста л'уфтува́тисе*; *Ко́ло

Сама́шкових мало́го буў пес переб’і́х / зач’е́ў на не́го гарч’е́ти / ни пуска́ти да́л'і ї́ти / ўратува́ў Іва́н Ми́триў / ікра́с ішо́ў вид д'е́д'і / то вин пизна́ў хло́пц'а / заверну́ў тха́т'і / бо мали́ї дриж’і́ў / ік лист на трепе́т'і / вин бойе́ўсе ййго́ само́го пуска́ти / сам прив’і́ў.

ДРЙМБА, -и – щипковий музичний інструмент: *На́ш’а пре́баба ї́гра́ла на дри́мб’і / би́рше н'іхто́ с хатни́х.*

ДРИМБА́РЬ, -я́ – особа чол. статі, що виготовляє дримби чи грає на дримбі: *За не́го каза́ли дримба́р' / фа́йно ї́граў на дри́мб’і і ўм’іў на соп’і́ўц'і / с'е́де ота́мки на бе́рез'і таї ігра́йі / ўс'е́койі ўм’іў.*

ДРИМБА́РЬКА, -и – особа жін. статі, що грає на дримбі: *Ба́ба дримба́р´ка бу́ла / ўм’і́ла ї́гра́ти на дри́мб’і ї низле́ с´п’іва́ла / Йек низле́? / до́ста до́бре / ййі́ ў хор кли́кали / то ни ко́жду стару́ ба́бу туда́ кли́ч’ут / а ўна па́ру рас на́в’іт' виступа́ла ў клу́б’і.*

ДРИМНЕ́НЬКИЙ – дрібненький: *Дримне́н'к’і д'і́ти / ўда́лисе ў ба́бу.*

ДРИМНЕ́НЬКИЙ, ІК (ЇК) МА́КОВЕ ЗЕ́РНІ – дуже дрібний: *Це ни л'і́тниї дош’ / це дримне́н'киї / йік ма́кове зе́рн'і / йік у пи́дос'ін' / ци йік уже́ гет о́с'ін' / і роса́ студе́на / ни така́ / йік ул'і́т'і / то пре́ц'ін' / Спас мину́ў.*

ДРИМНЕ́НЬКО (ДРИМНЕ́СЕНЬКО) – *незм*., дрібненько: *Гриби́ йік шу́шиш / то ни тре́ба ду́же дримни́ти / це ни за́кришка / руба́ї сере́дно / ота́к / а ўже йік петру́шку меш шуши́ти / то ли́с'т'і дримне́н'ко порруба́йіш / йа ї окри́п так шу́шу / а йік гото́ве / склада́йу ў сло́йік і ма́йу на зи́му*; *Іде́ дош’ / іде́ / дримне́сен'ко с'і́йі.*

ДРИМНЕ́НЬКО КЛЄ́СТИ – клясти, проклинати когось, вживаючи пестливі слова: *Ад'і́ ї́киї Іва́н повесел'і́лиї верта́йіц:е вит Паз'у́н'і / ви́тко / шо ви́пиў сто грам / таї ййму́ до́бре / вин ура́с туда́ заб’іга́йі / ік хо́ч’і замогор'іч’е́тисе / а ўна прода́ст / коли́ бес ни прийшо́ў / таї ч’о йа ц:е каў? / ага́ / оногди́ йа ййго́ ўздр'і́ла / тако́го жертиўли́вого / шо ране́н'ко приб’і́х буў по гор'і́воч’ку / таї зач’е́ла тро́хи ўстида́ти / каў / / а йіґ би твойа́ ма́ма жи́ла / шо́ би ўна сказа́ла? / каза́ла би / Іва́н'ч’іку / а шоби́ тебе́ шл'ашо́к йісне́н'киї тра́фиў / а шоби́ тоб’і́ нишки́ покрути́ло / або́с ни б’іх до́с'в’іта по гор'і́ўку / аби́ тоб’і́ руч’ки́ ўсо́хли / за т:о / шо ўни по́рц'ійу беру́т / це йа так сказа́ла / ік Митри́ха ла́кома бу́ла говори́ти / а ўна ўрас ота́к дримне́н'ко кл'е́ла / то йік оц:е́ смих ви́говорила / то вин у моме́нт протверез'і́ў / а тепе́рки буку́йі вид ме́не / ви́жу / шо да́л'і туда́ хо́ди / а́ле так / шо бих ни ви́д'іла / а то ў викно́ ўс'о ви́тко; Ої н'і /*

Василúха дримнéн'ко ни ўм’í̓ла кл'éсти / ўна зрáзу зач’інáла з велúкого ĭ бýла велúким мáїстром у цéму / ўна так кл'éла / іґ би с'п’івáла / ни рúўно / ход'йéк / а з душéў.

ДРИМНИЧÍЯ, -ї – дрібнота: *Оц:ý дримнич’í̓йу склад'í̓т у карабýшку / оз'м’í̓т спит ч’еревúкиў; Д'í̓до роскáзуваў / шо ўперéт у р'íц'í̓ бýло богáто ўс'éкоїі рúби / ш’і йік ни бýло гамóванки / судá запливáў голóвач’ / рас д'іт прийшóў таї кáже / Здолúў приплúў голóвач’ таї у плéс'і ўсу дримнý рúбу з':íў / бо ў вéршку н'íч’ó ни пишлó / а д'íт ус'éку дримнич’í̓йу ловúў / наїбúрше плúтиц'і приносúў / бáба тотó зварúт / áле кладé зелéних слиў / шóби ўни се ни розварúли / утóўч’і ч’íснич’кý / зелéного п’í̓р'а / вúверне кулéшку / таї ужé йе йідá / м’ін'í̓ ўно смакувáло; Івá / то дримнич’í̓йа / там нимá с ким говорúти / дé ўни розум’í̓йуц:е на ч’óмус? / трéба зач’ікáти / дóки рóдич’і прúїдут / анý би нáших д'ітúї хтос ч’ужúї шош се питáў / то шо? / ўни мут шош говорúти? / нáв’іт' іґ би знáли / то ни скáжут; Ў хáт'і пйéтеро д'ітúї / самá дримнич’í̓йа*.

ДРЍМНО – *незм*., дрібно: *Дрúмно рубáї / а нú такúми кавáлками / шо мош удавúтисе / А наї ни берýт ус'ó ў рот / наї виткýс'уйут*.

ДРИМНÝСЬКИЙ (ДРИМНÝЦЬКИЙ) – дрібненький: *Одок’í̓ / йа хот'í̓ла / абéсте дáли м’ін'í̓ нас'í̓н'а отúх велúких фасýл' / шо садитé кóло дорóги / а це дримнýс'к’і / ш’і смих н'íкóли такúх ни садúла / Це / Гáн'у / лопаткóв’і / йік трéба / то цих уд'í̓л'у / а тот'í̓ ўс'і посадúла / потóму / йік вúростут / дам / áле ĭ ц':і дóбр'і / то велúк’і жóўт'і лопаткú*.

ДРЍСКАНЕЦ, -нься – опредм. дія від ДРЍСКАТИ (ДРИСКОТÍТИ): *Кýрка лиш’éйі пóпид нóги дрúскан΄ц΄і / уваж’éї / ни стан΄*.

ДРЍСКАТИ (ДРИСКОТÍТИ) – мати понос: *Моï / так дрискот΄í̓ў у вихóтку / шо йа гаш спéрет' хáти ўч’уў / фист притúсло бýло*.

ДРИТ, -óту – дріт: *Вúтки цес дрит тýтки ўз'éўсе*?

ДРИЦЦЯ́, -í̓ – тоненький дротик: *Вит ч’óго ц':а дриц':á / Вáс'ку? / мóже / вид рáд'ійа? / ти н'іґдé н'íч’ó ни розберáў*?

ДРИШЬ (ДРІШЬ) ІДÉ (ПИШЛÁ) (ПО МЍНІ, ПО ПЛÉЧЯХ ТА ІН.**) –** хтось відчув тремтіння від холоду, через хворобу, надмірне хвилювання: *Ч’ýйу / а то лиш др'íш’ пишлá по мúн'і / рас / дрýгиї / ог:ó / соб’í̓ дýмайу / та йа с цим мýс'у дáти рáду / бо інáкше б’ідá*.

ДРІБÓНЬКИЙ (ДРІБÓЦЬКИЙ) – дрібненький: *Спершý їшоў велúкиї дош’ / а потóму такúї др΄íбóн΄киї / шо д΄í̓ти б’í̓гали ниўкрúт΄і*;

Ц'ітки́ так'і́ др'ібо́ц'к'і / шо оц:у́ сни́ску дв'і годи́н'і с'іл'е́йу; Др'ібо́ц'киї / ік ма́кове зе́рн'і.

ДРІБОТІ́ТИ – те саме, що ДРИБУЛЄ́ТИ: *Ад'і́ ви́жу / шо Васили́ха др'іботи́т до нас / ви́тко / шош се стре́било*.

ДРІЖЄ́К (ДРИЖЄ́К), -іка́ – здеб. *множ*.; дрож: *Ч'о ц:е / вере́ / хло́пц'а др'іж'іки́ се ї́мили? / ану́ / л'у́пко / див'і́ц:е / шо́ з дити́ноў*?

ДРІЖЄ́ТИ (ДРИЖЄ́ТИ) – тремтіти; боятися; надмірно опікати когось: *Ч'о дити́на так дрижи́т? / мо́же / перепу́диласе ч'ого́с? / пе́рше М'іха́їлиў пес ту́теч'ки б'і́гаў; Ни тре́ба др'іж'е́ти / нима́ кого́ бойе́тисе / там ус'і́ свої́; Дрижи́т / бо гор'е́ч'ка / видуч'е́ра отаке́ / шо́ ни ро́бимо / н'іч'о́ ни помога́їі; Дрижу́т нат тоў дити́ноў так / шо гаш заду́же / рошч'іха́йуц:е над неў / ка́жу / шо гаш заду́же*.

ДРІЖІКѝ (ДРИЖІКѝ) ВЗЄ́ЛИ (ЛО́В'ЮТ, ІМѝЛИ, СЕ ЙМѝЛИ ТА ІН.**)** КОГО́С – про стан людини як результат упливу надмірного хвилювання чи холоду: *Две́ч'іру до́бре ў р'іц'і́ купа́тисе / вода́ до́ста те́пла / а́ле на бе́рез'і сту́д'ін' / зра́зу др'іж'іки́ ло́ўйут і виштрика́їі гу́с'іч'а шкі́ра*.

ДРІТЬ (ДРИТЬ; ДРИТ), -о́ти (-о́ту) – дріт: *Перелаз'е́ла / таї зач'іпи́ласе ў др'іт'*.

ДРІ́ШШІ, -я – дріжджі: *Мої / нима́ др'і́ш':а / а до́бре би бу́ло на Прибраже́н'ійе роґа́л'ки ї переве́ртан:ики спеч'і́ / ма́ма ўрас так роби́ла*.

ДРІШЬ (ДРИШЬ) УЗЄ́ЛА КОГО́С – комусь холодно; хтось тремтить, бо хворий, сердитий, дуже наляканий: *Мене́ гаш др'іш' уз'е́ла / іґ би ни Штефа́н / то ска́кла би йіх би́ти; Йіго́ лиш уз'е́ла др'іш' / вин зач'е́ў проси́ти / шо́би по́вер лі́жника йіго́ ш':е ч'е́мос укри́ти / і йа ўже ўздр'і́ла / до ч'о́го ўно ї́де / ўже мош бу́ло ни м'і́р'іти гор'е́ч'ку*; *Др'іш' уз'е́ла / бо гор'е́ч'ка / ка́же / шо ш'і йік гор'і́ бу́ў / то ч'уў / шо слабі́ї*.

ДРОБ'Є́ТА, -є́т – вівці, ягнята: *Ў Т'у́дев'і тепе́рки ни де́ржут дробйе́та / то гента́м бу́ло / х'іба́ дес хтос / шо йа ни зна́йу*.

ДРО́ТІ, -я – *зб*., стос. ДРІТЬ (ДРИТЬ), ДРИТ: *Тепе́рки / ў на́ш'і ч'іси́ / ни вори́н'ім / а бі́рше дро́т'ім опклада́йут заги́н дл'а худо́би / а́ле ї то р'і́тко / бо худо́би нима́ / шо́ опклада́ти / ік коро́ву р'і́тко хто де́ржи*?

ДРОТІНѝЙ (ДРО́ТІНИЙ, ДРОТЕ́НИЙ) – дротяний: *Це дрот'іні́ї плит / ни саме́ граби́н'і / іде́ др'іт' / а пото́му граби́н'і*.

ДРОЧЄ́ТИ – дратувати: *Ни дроч'е́ї пса / бо ўку́си / ўже йіс оди́н рас попаци́ў / маў б'іду́ / тебе́ ни наўч'е́ло*?

ДРОЧЄ́ТИСЕ – ніби граючись, спеціально надокучати комусь, дратувати: *Ни дроч'е́йсе с цим псом / бо йік урве́ц:е / то ни зна́йу шо бу́де / ч'у́йіш ци н'і? / іди́ вид бу́ди* / *А вин сам хо́ч'і їгра́тисе*.

ДРУ́ГЕ СА́ПАНІ – “сапані” у червні: *Йа бих на́в'іт' так сказа́ла / дру́ге са́пан'і ни ў середи́н'і / а на поч'ітку́ ч'е́рўн'а / а́ле сего́року ўс'о се с:у́нуло / зач'е́ўсе ч'е́рвен' / а ў ме́не барабу́л'і ўже цвиту́т / тако́го даўно́ ни бу́ло / тогі́т у дру́ге са́пан'і ўни лиш сходи́ли*.

ДРУ́ГИЙ – 1) нерідний: *Дру́га ма́ма / то йе дру́га ма́ма / ни ри́дна / уна́ ни го́н:а так пож'е́лувати дити́ну / ік ри́н:а*; 2) інший: *Наїди́ дру́гих маїстри́ў / Та хто тепе́рки ум'і́йі до́бр'і пйе́ци кла́сти*? / *ви́тки йа йіх о́зму*?; 3) той, що йде після першого: *Ў Т́у́дев'і переважно с́в'ітку́йут два С́в'іт́і́ Ве́ч'іри / Риздв'іни́ї і дру́гиї / Видорш'іни́ї*; *Таї йек / Васи́ / тоб'і́ дру́га жи́нка ? / Шо тоб'і́ / Мар'і́ / на ц́:е витпов'і́сти? / так / йік дру́гиї С́в'іти́ї Ве́ч'ір* / *ота́к / до́бра ї фа́їна жи́нка / би́рше н'іч'о́ ни скаў*.

ДРУ́ГИЙ (НА́ЙМЛЕ́НИЙ) ДЛЯ ТЕ́БЕ НИ МЕ БИ́РШЕ СЕ СТЕРА́ТИ (СТЕРА́ТИСЕ), ЇК (ІК) ТИ САМ – беручись за якусь роботу, надійся передусім на себе: *Дру́гиї дл'а те́бе ни ме би́рше се стера́ти / ік ти сам / бо вин соко́ти си́ли / ни хо́ч'і переро́бйуватисе; То пра́ўда / шо дру́гиї дл'а те́бе ни ме би́рше стера́тисе / йік ти сам / а́ле тоб'і́ мо́же вигл'іда́ти / шо ти йіго́ наїми́ў / і вин зро́би кра́ш:е / а робо́та мо́же бу́ти така́ / йік твойа́ / а́бо ї ш'і ги́рш'а / і до то́го скуштува́ўсе йіс / бо заплати́ў за де́н'ку / ота́к.*

ДРУ́ҐАТИ – *згруб*., тягати, нести, переносити важкі предмети: *Дру́ґаў ко́ўпки / таї диста́ў ки́ли / ска́ржиц:е на попе́рек / гет зробле́ниї ч'олов'і́к / шо каза́ти / л'у́де / сара́ки / ўс'е́ке пац'у́т*.

ДРУҐА́ТИ – зсукувати; з двох ниток робити одну товстішу: *Ни́тка з м'і́цоч'ки бу́ла тоне́н'ка / з не́йі сві́дер буў би затонки́ї / того́ нитки́ з двох веретен друґа́ли / так скру́т'ували / і ўже з них плел:и́ / то виходи́ла маї гру́пш'а / кру́ч'іна ни́тка / ота́к ц:е се роби́ло / пр'е́ли / а ўже поти́м скру́т'ували / друґа́ли*.

ДРУ́ЖБА, - и – *обр*., боярин, друг молодого на весіллі: *Дру́жба ду́же се ўт'і́шиў / йік уч'у́ў / хто за ста́ршу дру́шку*.

ДРУ́ЖБА СТА́РШИЙ (СТА́РШИЙ ДРУ́ЖБА) – найближчий друг молодого, який порівняно з іншими дружбами (їх кількість мусить бути така ж, як і дружок) бере найактивнішу участь в обряді. Старший дружба

(перший), а далі йде другий, третій і т.д.: *Му́с΄у с фам’і́л΄ійі бра́ти ста́ршого дру́жбу / бо бу́дут гн΄іви́ / А хто ц:е каза́ў? / Так году́ц:е*.

ДРУ́ШКА, -и – *обр*., подруга молодої на весіллі, яка разом із дружбою бере активну участь у різних частинах обрядового дійства: *Друшки́ з молодо́ў ужé пишли́ кли́кати / ко́ло Костино́вих йіх ви́д΄іла*.

ДРУ́ШКА СТА́РШЯ (СТА́РШЯ ДРУ́ШКА) – дівчина, яка серед дружок (у Тюдові раніше їх могло бути й більше десяти) бере найактивнішу участь в обряді. Отже, є “друшка старшя (першя), друга, трета” і т. д.: *На тоı̆ ч’ес / коли́ йа ходи́ла ў друшки́ / м’ін΄і́ бу́ло нибога́то ро́киў / того́ ни могла́ бу́ти ста́ршоў дру́шкоў на́в’іт΄ у фам’і́л΄ійі*; *Ди́ўйуц:е / шоби́ ста́рш’а дру́шка бу́ла с фам’і́л'ійі / а йік ни вихо́ди / тогди́ ўже молода́ с товаришо́к вибера́йі / бере́ тоту́ / с котро́ў наı̆бли́ш:е*.

ДРЯПА́К, -á – “зношений” віник; різка, “загониста” людина: *Йо / ў нас ка́жут в’і́ник др'апа́к / це за тот / ікиı̆ лиш др'а́пайі / а ни фа́ı̆но зам’іта́йі / ад'і́ йік оце́с / вин стонк / лиши́лисе сам’і́ штипаки́ / таı̆ того́ так каўт; Ву́ı̆ко Лес'о́ буў з ґаздиўско́йі фам’і́л'ійі / то пра́ўда / ўни ни ду́же бу́ли замо́жн'і / ни тве́рдо стойе́ли / а́ле рахува́лисе ґа́здами / ік ми / лиш одно́ т:о / шо ўс'і ўни бу́ли заго́нис'т'і др'апаки́ / за них позао́ч’і так і каза́ли / нату́ру ма́ли пога́ну / ну а ц:е вели́киı̆ ґан'ч’ / таı̆ виходи́ло / до ч’о́го б’і́дниı̆ / до то́го ш’і ı̆ др'апа́к / того́ д'іўки́ ни фиı̆ст ги́нули за таки́х іти́*.

ДРЯШПА́НИТИСЕ – залазити на щось (кудись): *Мар'і́ч’:ін'і д'і́ти др'ашпа́н'уц:е на тоı̆ ч’упла́к / уна́ ц:е ви́ди? / наı̆ ди́виц:е / би ни ўпа́ли / л'у́пко Йіле́нко / крикни́ йійі / бо ўна шош з Насту́неў заговори́ласе ı̆ ни ди́виц:е за д'ітми́*; *Зл'іза́ı̆ко / да́л'і ни др'ашпа́н'се*.

ДРЯ́ШПАНІ, -я – опредм. дія стос. ДРЯ́ШПАТИ: *Обитни́ ни́хт'і / таı̆ ни бу́де др'а́шпан'а ı̆ таки́х др'а́шпан'ц'іў; Це ни пи́сан'і / а др'а́шпан'і / таке́ / йік ку́рка ла́боў / за таке́ п’іс'мо́ йіди́нку меш ма́ти*.

ДРЯШПАНУ́ТИ (ДРЯ́ШПНУТИ) – дряпнути: *Тот кот΄а́ра так буў др΄а́шпнуў мене́ по лиц΄и́ / шо дотепе́р йе знак / хот΄ то гаı̆ гаı̆ / ки́л'ко роки́ў проı̆шло́*.

ДРЯ́ШПАТИ – дряпати: *Ни др΄а́шпаı̆ мене́ сво́йіми па́зур΄ами*.

ДУБА́СИТИ – *згруб*., бити: *Duба́сиў по пле́ч’ах / по ч’о́му ви́д'іў / ледв’і́с'ки тото́ рос'т'ігли́ / ни зна́йу / шо ўни наı̆шли́*.

ДУ́БЕЛТ – *присл*., подвійно: *Бану́йу страшно́ / шо ў ду́белт заплаті́ў / а́ле ўже н΄іч'о́ ни заве́рнеш / ни тре: бу́ло ква́питисе*.

ДУБЕЛТО́ВИЙ – подвійний: *Ви́кна дубелто́в'і / і ўзим'і́ тепло́*.

ДУБЍВКА, -и – дубова бочка: *Ўпере́т купува́ли дубиўки́ / купува́ли там / де продава́ли розлиўне́ ч'е́ске пи́во / то до́бр΄і боч'ки́ / ни л΄уфтува́ли / у нас ш'і дотепе́р одна́ така́ йе*.

ДУБЍНА, -и – 1) дубовий ліс: *Дуби́на / це йік йі́хати ў Ко́сиў / за Йа́н΄ом / ви́жу / шо йіс забу́ла*; 2) деревина дуба: *Ка́же / шо дуби́на / а ти диви́се сам / бо йа ни розум'і́йусе на дош'ка́х*.

ДУБЍТИ – хворіти (про корову); унаслідок цього в сечі тварини наявна кров: *Коро́ва ў Петра́ дуби́ла / вин ви́л'іч'іў таї прода́ў / лиши́ли соб'і́ тели́цу / молоко́ поки шо ў нас мут бра́ти*.

ДУБЛЕ́НИЙ – оброблений спец. розчином з кори дуба: *Ба́бин спиндз͡а́р΄ буў ш:и́тиї с ч'ірвон΄а́стойі дубле́нойі шкі́ри*.

ДУБЛЕНЍЦЯ, -і – корова, що дубила, задубила: *Ма́ли дублени́цу / таї прода́ли / купи́ли дру́гу / а́ле ш'і ни зна́йімо / їка бу́де на молоко́*.

ДУ́ЖИЙ – 1) здоровий (сильний): *То ду́жиї буў ч'олов'і́к / пит Соки́лским робі́ў*; 2) не хворий: *Ма́ма ду́ж'а / Мар'і́ч'ко? / Та н'і / ву́їно / сам'і́ зна́йіте / іка́ то сла́б'іс'т' / Зна́йу / ої шо / зна́йу*.

ДУ́ЖИЙ (ЗДОРО́ВИЙ, МО́ЦНИЙ), ЇК (ІК) МЕДВІ́ТЬ (ІК БИК (БУГА́Й), КІНЬ (КИНЬ), ІК КОБЍЛА) – дуже міцний, сильний, здоровий: *Наї ни приб'і́д'н'уйіц:е / вин ду́жиї / ік медв'і́т' / вас двох пе́рет' се́бе понесе́ / а ни оде́н м'ішо́к барабу́л' / це вин ў одну́ ру́ку о́зме ї ме не́сти / н'і / ме б'і́ч'і з ним*; *Ду́ж'а / йік коби́ла / хол'е́ра*.

ДУ́ЖІТИ – одужувати: *Ду́ж'іїте / ни слабу́їте / ву́їку / бу́т΄те здоро́в'і / Ід'і́т здоро́в'і*; *Йо / Леси́ха потро́хи ду́ж'іїі / ўже гет ни т:о / шо бу́ло ўзим'і́ / виджи́ла / ц'в'іт у лици́ диста́ла.*

ДУ́КА, -и – *заст*., багач: *Уни́ ни йе вели́к'і ду́ки / ни зна́ти їких ста́ткиў ни ма́йут / а́ле ни наїб'ід'н'і́ш':і ў сел'і́ / нипога́но стойу́т.*

ДУЛУМБА́СИТИ – 1) бити когось: *Напа́ли таї зач'е́ли дулумба́сити ч'олов'і́ка*; 2) бити чимсь об щось: *Мали́ї уз'е́ў пу́т'н'у ї дулумба́си бу́ч'ком / наїшо́ў соб'і́ таке́ зан'а́т'і / Вин ви́д'іў у телев'і́зор'і ўч'е́ра / йік би́ли ў бу́бон' / таї соб'і́ таке́ ро́би*.

ДУ́ЛЮ ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЕ́ТИ) – скласти відповідним чином пальці ("дулю зробити") з тим, щоб тебе ніхто не зурочів, щоб ни "ймилисе вроки": *Йік ви́диш / шо тебе́ мо́жут зуро́ч'іти / бо хтос ду́же*

дúвиц:е / то зробú дýл'у ї тримáї у кишéни / а йік нимá кишенúї / то так дýл'у держú / ни ховáї / то н'іхтó ни ме дýже призерáти / йек у тéбе склáден'і пáл'ц'і / а мóже / то кулáк такúї? / *мóже такé бýти? / мóже*.

ДУ́ЛЯ, -і – 1) сорт груш: *Ў Никóл´ц´ових дýл´а родúла / грушкú пристигáли ікрáс до Прибражéн´ійа*; 2) *образл*., фігура, складена відповідним чином з трьох пальців: *Дýл´у ни хоч'? / сам ідú робú / йа ни дурнúї*; *Ти / дурнá дýле / ни вúдиш / шо тебé н´і ў ч'ім ни мáйут?*; 2) іноді – в порівн. конструкціях: *Вин такúї дурнúї / йік дýл´а / дурн'íш:ого смих ни вúд'іла*.

ДУ́ЛЯ З МА́КОМ – *лайл*., ніщо: *Зробúў дрýгому дóбре / а вид нéго нáв'іт´ д´ікoвáт´ ни ўч'уў / показáў лиш дýл´у з мáком* / *Йо / цéго дóста йе / за добрó мáйіш дýл'у з мáком*.

ДУЛЯ́Р (ДОЛЯ́Р), -а – долар: *У нéго нимá дул'áриў / жúнка бýла трóхи заробúла / йік йíхала ў с'в'ітú / áле ўс'о пишлó на вес'іл'é / ї на машúну молодúм доклáли / сегóроку Мар'íч'ка шош прислáбла / таї нарáз'і ни йíде / áле вúт:и клúч'ут з бáбоў сид'íти / хóч'ут / шóби зноў прийíхала / бо бáба дрýгих ни хóч'і вúд'іти / кáже / шо лиш цисý ч'ікáйі*.

ДУ́МАЛОСЕ (ДУ́МАЛИ) ОДНО́ (ОННО́), (ПЛЯН БУВ ОДЕ́Н), А ОБЕРНУ́ЛОСЕ ЙНАК (ЙНЧИМ (О́СТРИМ) БО́КОМ – плани в процесі реалізації можуть змінюватися, часто в негат. для мовця вимірі: *Іґ би то знат'é наперéт / шó се стáне / а то ни гóден знáти / ми дýмали он:ó ї гадáли / шо так бýде дóбре / а то ад'í íким óстрим бóком обернýлосе; Марýс'ко / дýмалосе он:ó / хтó буў вúш:иї тóго / шо складéц:е úнак / і ўс'о пúде ў úнчиї бик? / н'іхтó; Дýмаў смих однó / а ўно обернýлосе úнчим бóком / пишлó ни тудá / кудá йа хот'íў / і шó ти зрóбиш? / тáже ни зав'íсис:е / наї ужé їде / кудá їде / То / брáч':іку Івá / так мáло бýти / велúкого н'іч'ó се ни стáло / важнé шо? / шо ви жив'í ї здорóв'і / а т:о ўс'о набутнé / пóдлук здорóўйа то ўс'о пустé*.

ДУ́МАТИ ЛИШ ЗА СЕ́БЕ (ЗА СВОЄ́ ЧЄ́РЕВО) – *знев*., бути егоїстом: *Шо гадáйіте? / такúх нибогáто / шо дýмайут лиш за сéбе / дрýгому коп'íку шкодýйут дати / на грам ни попýс'т'ут? / такúх дóста / ни каў / йе ї дóбр'і л'ýде / áле ї цих дóста дос'т'íс'ко*.

ДУ́МАТИ ПРО (ЗА) ДО́БРЕ – настроювати себе на позитивний лад: *Дýмаї за дóбре / йа ў к'íн´і ч'ýла / йік однá урáс так казáла / ї ви абéсте знáли / шо то йе прáўда / йéк дýмайіш / так унó бýде*.

ДУ́МАТИ (ГАДА́ТИ), ЩО ВСІ РОЗУМѝ ПОЇ́В – вважати себе наймудрішим: *Таки́ї мали́ї / ш'і ни дори́с до кл'а́мки / а ду́майі / шо ўс'і розуми́ пойі́ў / хо́ч'і мене́ / стару́ / ўч'е́ти*.

ДУ́МКА (ГА́ТКА) ПРОВАРѝЛАСЕ В КО́ГОС (КОМУ́С) – щось прояснилося, стало зрозумілим: *Ду́мка провари́ласе / таї ус'о́ смих уздр'і́ла / йік на долони́; Ни ду́маї соб'і́ / м'ін'і́ тогди́ ў голов'і́ та́к'ік зате́мнен'і бу́ло се ста́ло / а пото́му ду́мка провари́ласе / мо́рок дес се д'іў / і йа соб'і́ каў / мої / та шо ту́тки ни розум'і́ти? / та ви́тко / йік уде́н' / а ти соб'і́ не́моч'і шука́йіш*?

ДУМКѝ ГРИЗУ́Т (ДОГРИЗА́ЮТ, ДОЇДА́ЮТ) КОГО́С – хтось у стані пригнічення, зневіри: *Ма́йу гризо́ту / Ну́с'ко / і то вели́ку / думки́ мене́ ч'е́сто догриза́йут / пус'т'і́ думки́ / і ни зна́йу / йек вид них ви́рватисе*.

ДУМКѝ НАСІДА́ЮТ (ВЕ́РТЮЩЦЕ В ГОЛОВІ́) – хтось постійно про щось думає, міркує: *Думки́ ўс'е́к'і так нас'іда́йут / шо голова́ ч'е́сто пу́хне / хо́ч'іш / і ни го́ден йіх ви́верч'і / х'іба́ би клеўц'а́ми вибива́ў*.

ДУНДУ́К, -а́ – *перен*., про мовчазну, сердиту людину; часто в порівн.: *Дру́г'і шош гово́р'ут / жерту́йут / а цес найі́ўсе / таї сиди́т / ік дунду́к; Мої / ти ч'о наду́ўсе / йік дунду́к? / іка́ тебе́ му́ха ўкуси́ла?; А це шо за таки́ї дунду́к прийшо́ў / шо ни гово́ри ї ле́дви крок ступа́йі? / хто ч'уў ти́л'ко шма́т'а на дити́ну понаўбе́рувати? / Мамо́ / це ни дунду́к / а дундуч'о́к / прийшо́ў у го́с'т'і до ба́пки*; *Сиди́т / ік дунду́к / мої / та питс'м'іхни́се / шош заговори́ / ти на баї прийшо́ў*.

ДУНДУ́К ДУНДУКО́М – *знев*., викор., коли мовець хоче наголосити: “Хтось сердитий, насуплений, і його не змінити”; про мовчазну, некомунікабельну, сердиту людину: *Дунду́к дундуко́м / котра́ д'і́ўка схо́ч'і за не́го пити́*?; *Уна́ / ф'і́фа / а Лес'о́ / дунду́к дундуко́м / та ход' би ви́гл'ідниї буў / а то ни ду́же йе на шо подиви́тисе / зав'і́риц:е куда́с / а ти ду́маї / шо́ ў не́го на га́ц':і / Йіле́ / геї шош заду́же ти зач'е́ла за них пережива́ти / мо́же / тоб'і́ шос росхо́диц:е? / бо ч'о би ти таке́ вигово́р'увала? / ану́ нагада́ї / йе́к ти йіго́ фали́ла / ік ми їшли́ з Букови́ни / це ге́здеч'ки бу́ло / а сего́н:е ўже вин пога́ниї / зав'і́р'уйіц:е / ге? / пра́ўду кажи́*.

ДУНДУЧЬО́К, -чька́ – *жарт*., зменш. від ДУНДУ́К: *Дунду́к / це вели́киї / а ў нас дундуч'о́к / н'іч'о́ ни гово́ри / лиш сопе́ / мої / ану́ шош скажи́ / ти ўм'і́йіш говори́ти? / ге*?

ДУ́ПАТИ – *знев*., гупати ногами; йти, ходити (про маленьку дитину): *Ни ду́паї так / бо м'ін'і́ ў голов'і́ гу́пайі вит тако́го хо́ду; Хто це так*

ду́пайі? / Іва́н'ч'ік наўч'е́ўсе ходи́ти? / ота́к борзе́н'ко перебера́ти нишка́ми ĭ б'і́ч'і до ба́пки? / ану́ко диви́се / шо йа ма́йу дл'а Ї́ванка́ / тако́го фа́їного хло́пч'ика.

ДУПЛА́ВИЙ – дірявий, пошкоджений: *У старо́му дупл'і́ ў оти́ї гру́ши коўта́ч' зроби́ў гн'іздо́ / То ни лиш там / ви́д'іў / шо ш':е оде́н жийе́ ў то́му дупла́вому де́рев'і / шо ко́ло гор'і́ха / ви́жу / шо ўрас туда́ л'іта́йі / то оде́н зелена́ве п'і́р'іч'ко ма́йі / а дру́гиї / б'і́ле / ч'о́рне ĭ ч'ірво́н:е / два ў це́му сад'і́ жийу́т.*

ДУПЛО́, -а – 1) порожнина у старому чи пошкодженому дереві: *Йої / та то таке́ вели́ке дупло́ / шо ў не́му мош се схова́ти*; 2) дірка в зубі: *Тре́ба ї́ти́ ў Ку́ти до зубно́го / наї поди́виц:е / шо с ти́ми ду́плами роби́ти.*

ДУПОТІ́ТИ – тупотіти: *Скажі́ наї д'і́ти тут ни дупот'у́т / бо ба́ба л'ігла́ / голова́ боли́т; Дупоти́т / ік хол'е́ра / і шо ти з ним зро́биш? / ка́же / шо ни ме / а пото́му забува́йі.*

ДУ́ПЦІ – *незм.*, *дит.*, самостійно, без підтримки стояти на ніжках: *Гаї / див'і́ц:е / шо́ ми ўм'і́йімо роби́ти / ану́ / Ї́ва́н'ч'іку / ду́пц'і / ду́пц'і / ота́к ми ўже стоймо́ / і на́в'іт' кро́ч'ок два го́н':і зроби́ти / а́ле це ўже му́си хтос помога́ти.*

ДУ́РЕНЬ ДУРЕ́ННИЙ (ОСТА́ТНИЙ, ПОСЛІ́ННИЙ) – *образл.*, *лайл.*, нерозумний: *Ду́рен' дуре́н:иї / бо йіґ би буў розу́мниї / ни спро́даў би за́ш:о / за́т:о присади́бу ĭ пасо́вис'ко*; *Вас'у́тко / шо́ з не́го о́змеш? / пос'л'і́н:иї ду́рен' / розу́мниї би ни лиши́ў таку́ фа́їну жі́нку / таку́ ґазди́н'у ĭ ни пов'і́йіўбисе с пусти́м*; *Наїшо́ў с ким говори́ти / то оста́тниї ду́рен' / ти ни ви́диш / іко́йі вин плете́? / шо́ таки́ї ч'олов'і́к го́ден до́брого сказа́ти? / Йа бих так ни ду́маў / ік н'іко́го нима́ / з ним до́ста фа́їно / до р'іду́ мош поговори́ти / і ґазду́йі нисогі́рше вид розумнаки́ў / а́бо ĭ ш'і л'і́пше / ви ни бу́ли ў не́го / а мене́ тоги́т вин буў закли́каў / ка́жу вам / ус'о́ дор'е́дно / йік у ґазди́ / А ч'о / вере́ / вин с се́бе таке́ ро́би? / Це́го ни скаў / ви́тко / йіму́ так л'і́пше / н'і / вин ни дурни́ї / а до́ста розу́мниї.*

ДУРЕ́НЬСТВО (ДУРЕ́НСТВО), -а – дурість: *У тиї ха́т'і таке́ дуре́нство / шо би Бох борони́ў вит тако́го ко́ждого.*

ДУРЍТИ ГО́ЛУ КОМУ́С – приховувати істинність намірів: *О н'і / гаш це́го нима́ ĭ ни бу́де / ни меш м'ін'і́ го́лу дури́ти / йа ў́с'о зна́йу.*

ДУРНЕ́ ДУРНЍМ – не варто очікувати від нерозумного мудрих рішень: *Поч'іто́к ни ч'у́ла / а лиш т:о / шо пос'л'ін:е ву́їна сказа́ла / дурне́*

дурни́м / ік з дурни́м говори́ти / то л'і́пше / наї ни ка́жу / шо / А Мар'і́ка? / Н'іч'о́ / бу́ла ч'ірво́н:а / йік гран' / н'іч'о́ ни каза́ла / оц:е́ йа ви́д'іла.

ДУРНЕ́ (ДУРНІ́ ДУМКѝ; ПУСТЕ́) ЛІ́ЗЕ В ГО́ЛУ КОМУ́С – хтось критично (як зайве, недоречне) оцінює в певний момент свої думки, міркування: *Ўс'е́ке дурне́ л'і́зе ў го́лу / хо́ч'у йиго́ се збу́ти / а то ни вихо́ди; То / Насту́ / дурн'і́ думки́ / виткин' йіх з голови́ / Йа ї бес те́бе зна́йу / шо пусте́ / а́ле ота́к л'і́зе / таї роби́ / шо хоч' / ік све́л:иком сверл'у́т / ско́ро ді́рку зро́бйут / ка́жу тоб'і́ / ни го́н:а вид них утеч'і́*.

ДУ́РНЕМ (ДУРНѝМ) РОБѝТИСЕ (СЕ РОБѝТИ; ПРИКИДА́ТИСЕ) – хтось удає, що не розуміє чого-небудь: *Вин лиш прикида́йіц:е дурни́м / то до́ста розу́мниї ч'олов'і́к / Ік рузу́мниї / то ч'о їгра́йі ва́р'йата? / ти бес тако́йі пл'іў*?

ДУРНЕ́ ПРИЙШЛО́ В ГО́ЛУ КОМУ́С – комусь спало на думку щось незначне, не варте уваги; щось важливе, але яке з певних міркувань мовець "для інших" кваліфікує як дріб'язкове, "дурне", не бажаючи його вербалізувати: *Ти ч'о с'м'ійе́с:е? / Та так / дурне́ прийшло́ ў го́лу; Де́коли таке́ дурне́ прийде ў го́лу / шо сам ни рат і ни зна́йіш / шо с тим роби́ти.*

ДУРНЕ́К, -іка́ – *знев., лайл.*, дурень: *Ти / дурн΄е́ку / ў те́бе голова́ ци кр΄іж'е́ўка? / кажи́ / наї йа зна́йу / с ким гово́р'у.*

ДУРНЕ́НКА, -и – *згруб., знев., образл.*, про особу жіночої статі, яка, на думку мовця, є не зовсім мудрою, виваженою: *Ти / дурн΄е́нко / йа тво́йі ма́м'і ска́жу / шо бйе́с:е / ўна тоб'і́ пока́же.*

ДУРНѝЙ – нерозумний; той, що не завжди діє обдумано, а отже, із втратами (моральними й матеріальними) для себе; іноді "задуже чєсний": *Вин дурни́ї / ни тре́ба бу́ло признава́тисе / шо ма́йі сол'а́р'ку; Іва́н дурни́ї / бо заду́же ч'е́сниї і пор'е́дниї*.

ДУРНѝЙ, АШ (ГАШ) КУ́РИЦЦЕ (АШ (ГАШ) СВИСТѝТ, СВѝШШІ, ШУМѝТ, ГАШ ДИМ ІДЕ́) – *згруб.*, зовсім нерозумний: *Дурни́ї йіс / ч'олов'і́ч'і / гаш ку́рис:е / с'в'іт тако́го ни ви́д'іў; Таки́ї зарозу́мниї / шо гаш ку́риц:е / ви́т:и доўта́м / н'іч'о́ ни ска́же / ану́ бе́сте про́бували з ним заговори́ти / І ни рас про́бувала / тре́ба ўм'і́ти пидийти́ йиго́ / розговори́ти / та ў це́му кут'і́ би́рш'а полови́на то́го ни зна́йі / шо цес хло́пец / то лиш вигл'іда́йі / шо вин заду́же про́стиї / ої н'і / до́ста розу́мниї / тот'і́ розумнаки́ / шо таке́ за не́го гово́р'ут / ни ви́жут / шо вин питс'м'і́йуйіц:е з них / тому́ де́коли гово́ри наўстр'і́т' / оц:е йа скаў.*

ДУ́РНИЙ, ЇК (ІК) БАРА́Н (БАНЕ́К, ЧЬО́БИТ, ДО́ВБНЯ, КУ́РКА, ПЕНЬ, СЛУП, ТЕ́ЛІ, ЦАП, ЧІП, ШУ́ФЛЯ) – *знев., згруб., лайл.*, про нерозумну людину: *Висо́киї / йік дуп / а дурни́ї / йік слуп*; *Дурни́ї / ік Мику́лин цап / йік бара́н Івано́ч'киў; Вин дурни́ї / ік бан'е́к / голова́ н'іц ни ро́би / та м'ії мали́ї л'і́пше раху́нки зна́йі / мих би бо́рше порахува́ти / а цес н'ійе́к с ти́ми коб'і́ками ни го́ден да́ти ра́ду*; *Там йе с ким говори́ти? / ти ни ви́диш / шо йіму́ йізи́к запл'іта́йіц:е / шо вин дурни́ї / йік шу́фл'а / за́ўтра меш говори́ти / йік уста́не / а сего́н:е ході́ ви́ц:и / наї хи́р'ійі; Стара́ / а дурна́ / йік шу́фл'а / ота́к йа за се́бе скаў / бо ч'о / ба́бо / м'іш'е́йіс:е ни ў свойе́? / тебе́ хтос проси́ў? / н'і / хот'і́ла йіс помоч'і́? / а хто потребу́йі тво́го сло́ва? / тво́йі по́моч'і*?

ДУРНИ́Х НИМА́, ДУРНІ́ ПИШЛИ̇ ЛІС БІЛИ̇ТИ – *згруб.*, вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: він розуміє комунікативні цілі партнера і не дасть себе обманути: *Ага́ йо / уже́ б'іжу́ / ти гада́йіш / шо ти оди́н му́дриї / а хтос дурни́ї / а дурни́х нима́ / уни́ ўс'і пишли́ л'іс б'іли́ти / ту́теч'ки сам'і́ розу́мн'і се лиши́ли.*

ДУРНІКОВА́ТИЙ – про особу, яка говорить і чинить не зовсім виважено, розумно; здатна безпідставно ображати когось: *На заба́в'і д΄іўки́ вид не́го т΄іка́ли / ни хот΄і́ли з ним гул΄а́ти / хова́лисе по́за пле́ч'і одна́ о́дниї / бо вигл΄іда́ў / сара́ку / ї́ки́мос дурн΄ікова́тим / ни зна́ў н΄ійе́кого р΄іду́ / а́ле котру́ ўже ўз'еў за ру́ку / т:а му́с'іла з ним ви́гул'ати да́нец / би́рше н'і / а́ле да́нец му́с'іла / нас так уч'е́ли / шо Бо́же бороні́ кому́с ч'е́сти ўрва́ти*.

ДУ́РНО – *присл.*, даремно: *Ду́рно ви́ходиласе / нич'о́ смих ни купи́ла*; *Йіла́ч'ку / ни їд'іт сего́н:е / ни хо́ч'у абе́сте ду́рно ї́шли / гро́ш'і за́ўтра витполу́н':а мут дава́ти*.

ДУРНО́ГО НИ ПОСЕЛА́ЇЩЦЕ МИ̇ЖИ ЛЮ́ДЕ – нерозумна людина – часто непередбачувана: *Ґазда́ ґазду́ рузум'і́йі с пиўсло́ва / а дурно́му хот' сто слиў кажи́ / н'іч'о́ ни помо́же / цису́ ба́їку йа ч'у́ла вит сво́го д'і́да Іва́на Кали́н'ч'іного / Фед'о́ в'іхтува́ўсе до ду́же вели́кого вес'іл'а́ / вид:ава́ў дон'ку́ за д'і́дич'а / сам'і́ зна́йіте / шо кло́потиў бу́ло бога́то / ўс'і хат'н'і́ б'і́гали / йік ошпа́рен'і / а́ле нагада́лисе / шо тре́ба писла́ти кого́с кли́кати на вес'іл'е́ / аг'і́ / хто би пишо́ў? / ус'і́ при робо́т'і / того́ пислали дурно́го Петра́ / пишо́ў Петро́ / захо́ди ў ко́жду ха́ту / бо так каза́ли / таї кли́ч'і / Проси́ли д'е́д'а з не́неў / проси́ла молода́ / абе́сте прийшли́ до мо́го ґазди́ Фед'а́ на вес'іл'е́ / а́ле їд'іт / л'у́де / без жино́к / гаї*

прийшлóсе до днúни вес'іл'á / дúвиц:е ґаздá / а то лиш сам'í л'ýде ї́дут до йігó хáти / Та йек такé мóже бýти? / питáйіц:е Фед'ó / Послáў йіс Петрá / таї вин так нас клúкаў / шóби ми сам'í прийшлú / без жинóк / Наї це шл'ах трáфи / збýриўсе Фед'ó / Гаї бóрзо наїд'íт Петрá / наї вин зноў обúйде селó ї заклúч'і ўс'іх жинóк / пишóў Петрó по хатáх таї кáже / Просúли д'éд'а з нéнеў / просúла молодá / абéсте прийшлú до мóго ґаздú на вес'іл'é / áле ї́д'іт / жинкú / без д'ітúї / зибрáлисе жинкú таї пишлú до Фед'á / áле без д'ітúї / бо так бýло прóшено / А де д'íти? / питáйіц:е ґаздá / Та ви казáли / шóби ї́шли без них / Зноў накáзуйут Петрóви / тепéрки вин мáйі заклúкати д'ітúї / бо на вес'іл'é ўс'іх хатнúх се клúч'і / а нú пóч'ерес однóго / так годúц:е / йік клúч'іц:е / то ўс'іх / ўз'еў Петрó вис / запр'éх кон'á / таї пишóў по д'ітúї / хóди пóпит хатú / клúч'і / а д'íти т'ікáйут / ни хóч'ут ітú с ч'ужúм вуї́ком / се бóйут / тогдú вин зач'éў ус'íх ловúти / когó ї́миў / зйізáў і вер на фúру / наладуваў пóўну фúру таї прив'íс на вес'іл'é / Йік уздр'íли цисé жинкú / зач'éли голосúти / повиб'ігáли с хáти / за нúми л'ýде / ї́мúли Петрá / дóбре видгупакувáли / áле шо с тóго? / ўже ї так н'іч'ó ни завéрнеш / отакéто наїтú соб'í з дурнúм / дурнóго ни поселáйіц:е мúжи л'ýде.

ДУРНÓМУ ДÓБРЕ Й САМÓМУ – для нерозумної людини найкращим є те, що вона сама (а не інші) думає і говорить: *Дóбре ї́киїс казáў / шо дурнóму дóбре ї самóму / наїл'íпше т:о / шо вúн кáже / а шо дрýґ'і / то пустé / наї би йек йімý докáзували / н'іч'ó ни помóже / делéко ни ї́ду / дýўйусе по свóйі / шýфл'а шýфлеў.*

ДÝТИ (НАДÝТИ, ВИДДÝТИ) ГÝКИ – сердитися: *То л'ýпко солодéн'ка / нимá ч'о гýки дýти / ти самá вúн:а / хот'íла йіс тудá ї́ти / то ї пишлá / а тепéрен'ки мáйіш / наперéт дýмаї.*

ДÝТИ І НА СТУДÉНУ ВÓДУ – бути занадто обережним; маючи гіркий досвід, остерігатися навіть там, де для цього немає підстав: *Йік оп':еч'íсе на гор'éч'ому молоц'í / то меш дýти і на студéну вóду; Ўна ўже рас бýла вид:áна / то тепéрки дýйі і на студéну вóду; Вин дóбре ўже оп':íксе / тепéрки на студéне ме дýти / ої шо ме.*

ДÝТИ, ЇК (ІК) НА БÝБУ (БÝПКУ, ПІ́НКУ) – дуже догоджати комусь, опікувати кимось: *Дýли на дитúну / йік на бýбу / таї шо с тóго вúйшло? / ад'í йек іґрáйі фéрбл'а*; *Парáска з Йілакóм зле рóбйут / унú дýйут на малóго / ік на бýбу / а йа каў / шо ни роб'íт так / ни рошч'іхáйтесе над ним / бо шо з нéго вúросте? / áле кобúби хтос слýхаў /*

У них три д'і́ўц'і / а це хло́пец / пі́зна дити́на / це того́; Вин л'убі́ў жі́нку / дуў на н'у / ік на бу́бу / каза́ў / шо ўна ни ма́йі т'е́шко робі́ти / а лиш так / шо́би руч'кі́ ни замасти́ти / шо́би за ні́хтем ч'о́рного ни бу́ло / а воді́ / ік хо́ч'і / наї по пиў пу́тен'ки несе́ / вин ус'о́ зро́би / Ну таї того́ йіго́ дру́г'і назбі́тки бра́ли; *Ўни рош':іба́йуц:е над дити́ноў / ду́йут / ік на п'і́нку / а то нидо́бре / дити́на ма́йі так рости́ / йік ма́йі / заду́же оп'і́с'т'ували ни мо́жно*.

ДУ́ТИСЕ – ображатися, сердитися: *Д'і́т':о йійі́ зна́йі / ч'о ўна ду́йіц:е; Ни прийшлі́ / бо ду́йуц:е / шо ми ни витпусти́ли па́шу / а йек ми ма́ли роби́ти кому́с во́л'у / йік у нас самі́х йе коро́ва? / та ни бу́демо йійі́ ў ста́йни держ'е́ти*.

ДУ́ЧЬКА, -и – заглиблення у чомусь: *Вин соб'і́ та́ку ду́ч'ку зробі́ў у с'і́н'і / і та́мки спаў / Бабо́ / за ко́го ви ка́жете? / за то́го за́йц'а / шо переда́ў буў м'ін'і́ кола́ч'іки? / за не́го*?

ДУШЍТИСЕ ЗО́ СМІХУ – сміятися, стримуючи сміх: *Ус'і́ стойу́т так'і́ пова́жн'і / йік у це́р'кв'і / а нас імі́ў с'м'іх / то так / шо ми ле́дви та́меч'ки досто́йіли кі́л'ко моглі́ / души́лисе зо́ с'м'іху / а йік ужé зач'е́ли жинкі́ оберта́тисе / то ми потихо́н'ко ві́йшли ї гаш надвор'і́ моглі́ дихну́ти на по́ўн'і гру́ди / ни затиска́ти ді́хан'і / ни здє́ржувати с'м'іх; Колі́ ни во́л'но / тогді́ наїбі́рше корти́т се с'м'ійе́ти / зо многў рас таке́ тра́филосе бу́ло ў шко́л'і / це ік йа мало́ў бу́ла / ў ч'ітве́ртиї кл'а́с'і / шош у па́рт'і заскрип'і́ло / ї м'ін'і́ ста́ло ве́село / йа зач'е́ла па́ртоў термоси́ти / би ўна бо́рше йі́хала / а ні́ йік стара́ фі́ра / то дийшло́ до то́го / шо йа ўже души́ласе с с'м'і́ху / ўч'е́тел'ка сказа́ла ўста́ти / йа ўста́ла / і фі́ра тако́ш ста́ла / а йа зноў про́буйу йійі́ ростормози́ти / наї йі́де / мене́ ви́гнали / бо йа ўже н'іч'о́ ни ч'у́ла / лиш пока́зувала на па́рту / отакі́ї трафу́нок буў у мене́ ў жит'у́*.

ДУ́ШУ (ЖИТЄ́) ВИДДА́ТИ ЗА КО́ГОС – дуже дорожити кимось, шанувати, любити його; бути готовим жертвувати усім заради нього: *Вин ни пока́зуйі цéго / а́ле за д'іті́ї ду́шу би вид:а́ў / страшно́ за ні́ми*.

ДУ́ШУ ВЍТРІСТИ (ВИТРІСА́ТИ) С КО́ГОС – трясучи когось, спричинити (спричиняти) шкоду його здоров'ю: *Так тр'ес М'іс'а́н'а / шо гада́ла смих / ду́шу ви́тр'ісе с не́го; Ни термосі́ / ни тр'ісі́ так мало́го / бо з не́го ду́шу ви́тр'ісеш / хто ч'уў так ігра́тисе*? / *А йіму́ се ўдайе́ / вин с'м'ійе́ц:е*.

ДУ́ШУ ЗАСОЛОДЍТИ – *жарт.*, пригоститися чимсь смачним, зокрема й солодким: *Д'ікова́т' фа́їно / до́бр'і роґа́л'ки / ни ду́мала / шо ў те́бе / Насту́н'ко / ду́шу засоло́д'у*; *На кава́л'ч'ік отако́го худе́н'кого смашно́го мн'іс'ц'а́ / ад'і́ іке фа́їне / засолоди́ соб'і́ ду́шу / бо ти ўс'о пи́сно таї пи́сно / а л'удина́ потребу́йі ч'іго́с триўк'і́ш:ого / іна́кше ни ме моч'і́ роби́ти*.

ДУШЯ́, -і́ – душа: *Го́споди / та вин ни ви́ден / сара́ку / шо нич'ва́лиї / ў не́го така́ сама́ душ'а́ / йік ў ко́ждого з нас / така́ сам'і́с'ка*.

ДУШЯ́ В П'Є́ТАХ (ПИШЛА́ В П'Є́ТИ, ПРОПА́ЛА В П'Є́ТАХ) – дуже перелякатися: *Йік смих уч'у́ла / шо ста́ласе ава́р'ійа / душ'а́ пишла́ ў пйе́ти / бо дес у тиї годи́н'і мойі́ ма́ли верта́тисе / а́ле / д'е́кувати Го́сподеч'ку / ўни дру́гим аўто́бусом йі́хали*.

ДУШЯ́ ЗАТЕРПА́Ї (ЗАТЕ́РПЛА) В КО́ГОС – хтось дуже хвилюється, боїться (налякався) чогось: *М'ін'і́ / Васили́ / душ'а́ затерпа́йі / ік йа ви́жу / йек ваш хло́пец тим тара́хкалом поми́жи машини́ йі́де / каж'і́т шош йіму́*.

ДУШЯ́ НИ ГО́ДНА (ГО́ННА) НАРА́ДУВАТИСЕ – про радість, внутрішнє піднесення людини, спричинені кимось або чим-небудь: *Йік ди́ўйусе на сат / то душ'а́ ни го́н:а нара́дуватисе*; *Ў нед'і́л'у йік уже́ по об'і́д'і / л'у́бйу соб'і́ с'і́сти оту́тен'ки на ла́вич'ку таї диви́тисе на с'в'ії гори́дец / а́бо проїти́се на бе́рех / а до́ки іду́ туда́ / поди́ўйусе на кукуруцки́ / фасул'ки́ / на т:о / йек зацви́ли барабул'ки́ / і каў тоб'і́ ге́зде / так м'ін'і́ ле́хко на души́ / так до́бре / шо гаш ни го́н:а нара́дуватисе / а́ле ц'і́хо си́жу / бо́йусе за ц:е кому́с каза́ти / шоби́ ни ўрекли́ / ни поду́мали / мої / то шош заду́же ї́йі до́бре / аг'і́ / а то ч'о так ма́йі бу́ти / шо м'ін'і́ т'е́шко / а ўна так се т'і́ши*?

ДУШЯ́ НИ НА МІ́СЦИ В КО́ГОС – хтось хвилюється; комусь неспокійно, тривожно: *Д'і́ти пишли́ дгóр'і / а ў ме́не душ'а́ ни на м'і́сци / бо ад'і́ ікиї дош' ўпер'і́ш':іў / бо́йусе / би ни змо́кли*; *Пишо́ў ра́но ран'і́с'ко таї нима́ / мо́же / шош се ста́ло? / си́жу ў цих бур'іна́х / по́л'у / а́ле душ'а́ ни на м'і́сци / коби́би ўже бо́рше йіго́ ўздр'і́ла*.

ДЬО́ХКАТИ – "пульсувати", колоти (про біль): *Оце́с наб'і́ї так д'о́хкайі / шо ни мош ра́ду да́ти / ни зна́йу / шо би прикла́сти до пйіти́ / Солони́ни / ўна ме тото́ вит'іга́ти / меш ви́д'іти / шо помо́же / то така́ да́ўна пора́да / спрахтико́вана*.

Е

Е-Е-Е (ЕЙ, ÉЙ-ДЕ, ЍЙ-ДЕ) – *виг.*, ні, та де: *Е: / та колú т:о бýло? / Марýс'а ш'і до шкóли ходúла / ў óсму кл'áсу / йік тáто кол'íдникú пускáў / а йа кáў за потóму / п'із'н'íш':і ч'ісú*; *Е: / та то ў нéйі три дон'ц'í / йа за середýш:у каў / тотý / шо ў Цáрину вид:áласе*; *Ти се питáйіш / ци пúду с тобóў до тóйі хáти? / éйде / н'і / ни пúду / там пóрожно / ну / скажú м'ін'í / шо тáмки мóже бýти дóброго / колú ўже даўнó н'ікóго нимá?/ шó д'л'а мóйі душ'í тáмеч'ки йе*? / *Йек шо? / та то / прéц'ін' / вáше рúдне / там йісте родúлисе / тáмки дес у закýтках ховáлисе дитúн'іч'і голосú / ваш / мóйі мáми ĭ т'íтки Óл'ки / тáмеч'ки нáв'іт' стýпан'ц'і / вáш'і с'л'ідú вид малéн'койі нúшки / мош у трав'í уздр'íти / напрáўду / подúвитесе / ĭ нагадáйіте соб'í / ход'íм / Нимá н'іч'ó / Марýс'ко / н'іч'ó бúрше ни ўздр'ý / бо ўс'о минýлосе / а душ'á мойá хóч'і спокóйу / йа вид усéго тóго ўже даўнó видгородúласе / даўнó даўн'íс'ко*.

ЕҐЗÁМЕНТ, -у – екзамен: *Здаст еґзáменти ĭ тогдú прийíде / ш'і зо дв'і нед'íли бýде ў Ч'ірниўц'áх* / *а гаш потóму вакáц'ійі; Гаї / кажú / к'íл'ко ш'і тоб'í еґзáментиў трéба здáти / абéс се виýч'ила?; Ви шо гадáйіте? / еґзáменти ни шýшут гóлу? / йої / та Йілéнка / йік се ўч'éла / сúна прийіхáла с Коломúйі / а потóму м'íс'іц' витходúла / гаш потúм диставáла ц'в'іт у лицú*.

Є

ЄБЛУКО, -а – яблуко: *Цисé йéблуко ш'і зелéне / ўно лиш вигл'íдáйі пристúглим*; *Ми з йéблук і слиў варúли мармул'áду*.

ЄБЛУНЬКА, -и – яблунька: *Івá / оц':á йéблун'ка / шо йіс буў приш':іпúў / н'íйрóку / фáйно ўродúла* / *анý кýш'ії / шо ц:е за сорт? / йа однó йéблуч'ко ўрвáла / це ни л'óнцбера*?

ЄБЛУНЯ, -і – яблуня: *Тóйі веснú м'ін'í Мúтро фáйно поч'éстиў йéблун'і / хот' стар'í / áле сегóроку зародúли* / *а груш / нимá*.

ЄБЛУЧЬКО, -а – яблучко: *Ў л'удúї йéблуч'ка йе / а ў мéне зле цвúли*.

ЄВИР, -а – явір: *Áби вúкутати фáйно дитúну / то казáли / шо трéба з йéвора зробúти колúску*; *У нáшому бéрез'і йéвир ростé / кóло гор'íхиў*.

Є́ВЛЕНИЙ (ЇВЛЕ́НИЙ) – з’явлений: *Д'і́ду / то вам се приви́д'іло / шо ви роска́зуйіте / Н'і / то йе́ўлене бу́ло / бо / смих / ви́д'іў йіго́ / йік тебе́*; *Ісу́с Христо́с буў йе́ўлениї апо́столам / а ш’і двом л'у́дем / шо ї́шли́ соб’і́ доро́гоў / таї здиба́ли Йіго́ / ді́ўйуц:е / їде ч’олов’і́к / шош заговори́ли / сло́во по́слову / Вин зач’е́ў роспи́тувати / хто ўни / ви́тки ї́дут / і ўни зач’е́ли Йіму́ роска́зувати за ч’у́до / шо се ста́ло / роска́зуйут / а́ле Йіго́ ни пизнайу́т / а гаш ік Вин пишо́ў вид них / тогді́ ў голов’і́ йім ви́риўналосе / ўс'о пройісни́лосе / отаке́ йа ч’у́ла ў це́р'кв’і / здогада́лисе / а́ле ўже бу́ло пі́зно*.

Є́ВЛЕНІ, -я – пох. від ЇВЍТИ (ЇВЍТИСЕ): *Йа ч’у́ла / шо дес на Закарпа́т'у / ко́ло ї́ко́гос ч’у́ркала / бу́ло йе́ўлен'і Ма́тки Бо́жойі / а́ле ци то пра́ўда / ни зна́йу / бо смих там ни бу́ла*.

Є́ВНИЙ – явний: *Нима́ н΄іч’о́ та́їного / аби́ ни ста́ло йе́ўним*.

Є́ГНІ (ЇГНЕ́), -є́ти – ягня; у мн. ЇГНЕ́ТА: *Ўпере́т мал΄і́ йігн΄е́та / шо лиш укоти́лисе / трима́ли ў ха́т΄і ў вели́кому кошели́ / аби́ ни переме́рзли / бо ў ма́рт΄і моро́зи / ш’і сту́д΄ін΄ де́ржиц:е*.

Є́ГНІТКО (ЇГНЕ́ТКО), -а – ягнятко, зменш. від ЄГНІ (ЇГНЕ́): *Бу́демо трима́ти цисе́ йе́гн΄ітко*; *Хло́пч’ік таки́ї куч’ір'е́виї / ік йе́гн'ітко / і б’іле́н'киї / ік гу́с'ітко / наї росте здоро́ве / ўно ад'і́ ї́ке фа́їне*.

Є́ГОДА, -и – 1) суниця або полуниця: *Мар'і́ч’ко / пишли́ ў йе́годи / йа зна́йу йігидники́ / позаўч’е́ра з ба́боў два сло́їки назбера́ли; Ўпере́т л'у́де ма́їже ўсу присади́бу пуска́ли пид йе́годи / ц'ілину́ розо́р'ували / шо́би би́рше посади́ти / а пото́му переста́ли прийіха́ти загото́ўч’іки / таї ус'о пома́ло пишло́ на спат / ад'і́ ге́н:е йе кава́л'ч’ік / шо́би з':і́сти / лиш т:о / шо соб’і́ / таї дес уну́ки приб’іжу́т*; 2) ягода: *Де йіс ц':і йе́годи наїшла́? / та де т:о а́фини? / це іке́с тр'і́ло / ви́кин' / а́фини ни росту́т на корч’а́х*.

ЄДИНА́К (ЇДИНА́К, ОДИНА́К), -а́ – єдиний син: *То богач’і́ / ї вин йедина́к / би́рше д'іти́ї ни бу́ло*; *Та де вин йедина́к? / у Кали́ни два хло́пц'і / ти ста́ршого ни зна́йіш / бо вин се ўч’е́йі*.

ЄДИНА́ЧЬКА (ЇДИНА́ЧЬКА, ОДИНА́ЧЬКА), -и – єдина донька: *Га́н΄а бу́ла йедина́ч’ка / і ни зна́йу / ч’о / а́ле ї́йі позвол΄е́лосе старин΄і́ на ти каза́ти / за ц:е н΄іхто́ ни свари́ў / бо так позвол΄е́лосе / дру́г’і д'і́ти ни ма́ли пра́ва сво́йім ро́дич’ам ти́кати / лиш на ви / і ни ї́на́кше / за ти́кан'і могли́ по пі́ску дистáти / а сего́н:е и́н'ч’і ч’іси́ / А йа ви́знала / ч’о / бо даўно́ / хто буў йедина́к ци йедина́ч’ка / ма́ли таке́ пра́во*.

ЄК – незм., як; 1) означає питання про стан, обставини дії: *Бра́ч’:іку Ǐва́нку / йек йісте́ гости́ли*?; *Йек ви / До́ц'ко / жийіте́? / ци ўс'о вам іде́ до́бре*?; 2) ужив. на позначення вищої міри або ступеня виявлення дії, стану; у знач. *дуже* в риторичних запитаннях: *Йек тут фа́йно / Го́споди / нима́ кра́ш:ого м’і́с'ц'а / йік оту́т / де ва́ш’а ха́та*; *Йек цес Т'у́диў забу́ти? / х’іба́ мош*?; *Бра́ч’:іку Йіла́ / йек то ўс'о ско́ро мину́ло!; Йек уна́ фа́йно ку́тайі дити́ну / тако́го р'і́тко ўздри́ш.*

ЄК БУ́ДЕ, ТАК (НАЙ) БУ́ДЕ – ужив. для вираж. готовності прийняти будь-який кінцевий результат: *Йек бу́де / так бу́де / гі́рше ни бу́де*; *Йек бу́де / так бу́де / ўс'о ў Бо́жих рука́х / шо могли́ / ми зроби́ли*.

ЄК БУ́ЛО, ТАК Є – без змін: *У Т'у́дев’і нима́ ǐкі́хос нови́н / йек бу́ло / так йе / ад'і́ ч’іка́йімо ǐ ни го́н':і прич’іка́тисе тепла́ / наǐ би ўже ско́рше Йиўдо́хи / отогди́ сту́д'ін' забере́ц:е гор'і́*.

ЄК ВАМ СЕ РО́БИ (РО́БИТ)? – усталена формула привітання; викор. в ситуаціях, коли хтось вітається, ідучи мимо того, хто працює: *Йек вам се ро́би? / Гара́ст / йек вам? / До́бре / Бо́гу д΄е́кувати / до́бре*.

ЄК (ЇК) ВЍЙДЕ (ВИХО́ДИ) КОМУ́С – як (буде) зручніше комусь: *Іва́нку / н'іч’о́ ни каў / йе́к тоб’і́ ви́ǐде / так наǐ бу́де; Васи́л'ку / див’і́ц:е / йек вам вихо́ди / робо́та зач’іка́йі / мин'і́ ни гори́т*.

ЄК ВЍЙДЕ, ТАК НАЙ ВИХО́ДИ – те саме, що ЄК БУ́ДЕ, ТАК (НАЙ) БУ́ДЕ: *Йіле́нко / йа се с'м’і́йу с то́го ўс'о́го / страшно́ се с'м’і́йу / йек ви́ǐде / так наǐ вихо́ди / ми бих дурн'і́ бу́ли / аби́ ч’уж’і́ кло́поти на се́бе бра́ли / сего́н:е ўни свар'у́ц:е / а за́ўтра подобра́хайуц:е / а ти меш ви́н:а / бо л'і́зла ни в свойе́ / нас шо? / про́с'ут? / н'і / прийі́демо / зач’немо́ шош каза́ти / а дру́г’і лиш о́ч’і ви́вал'ут / моǐ / а ц':і ч’о суда́ прийшли́*?

ЄК ЗАРОБЍВ (ЗАСЛУЖЍВ), ТАК І МА́ЇШ (МЕШ МА́ТИ) – наслідки вчинених дій оцінюються по заслузі; див. ШО ЗАРОБИ́В, ТО Й МА́ЇШ: *Ти соб’і́ / л'у́пко / бога́то накорпани́ч’іла / і йек зароби́ла / так меш ма́ти*; *Шо тепе́рки каза́ти? / йек зароби́ў / так і ма́йіш / то до це́го ǐшло́се / лиш ни зна́ли / коли́ ўно ста́нец:е*.

ЄК ЗАЧЬНЕ́Ш, ТАК І СКІНЬЧЄ́ЇШ – про важливість доброго початку у кожній справі: *Голоўне́ / до́бре поч’е́ти / бо йек зач’не́ш / так і с'к’ін'ч’е́йіш / вит поч’ітку́ бога́то зале́жи*; *До́бре д'е́д'а каза́ў / Йек зач’не́ш / так і с'к’ін'ч’е́йіш / і то так йе / ци ў мало́му / ци ў вели́кому / ад'і́ ки́л'ко йа се ви́ходила Косова́ми / шо́би ви́брати спраўки́ на зе́мн'у / ни пишло́ споч’е́тку / то так і т'ігло́се па́ру ро́киў / і це ни оре́нда / ни́ шо́би

м’ін'і́ хтос шош уд'ілúў / це мойé / т:о / шо лишúлосе по д'éдеви / то спáдок / а кúл'ко морóки / Бóжеч’ку / кúл'ко морóки.

ЄК (ЇК) ЗНА́ЇШ (ЄК СОБІ́ ЗНА́ЇШ (ЗНА́ЇТЕ) – порада діяти згідно зі своїм розумінням ситуації: *Робú / йік знáйіш / а ти знáйіш / йек л'і́пше*; *Йек знáйіте / так роб’і́т / н'ікóго ни слýхаїте*.

Є́КИЙ-ТА́КИЙ (СЯ́КИЙ-ТА́КИЙ) – будь-який, перший-ліпший: *Йéкиї тáкиї / лиш би буў / бо то стáрш’а д'іўка*.

ЄК КОЛЍ – не завжди однаково, у різний час по-різному: *То йек колú / нимá так / шо ўрас болúт / зашпúґайі / а потóму попýсти / сегóн:е смих зрáн'а леж’éла / а тепéрки ўже гóн:а шош робúти / ч’ýйусе пóдлук свóйіх рокíў / то / Паз'ýн'ко / ўже стáр'іс'т'*; *Йек ви / вýїно / се ч’ýйіте? / Йек колú / рас нá рас ни вихóди / йек мáйі ч’ýтисе старé*? / *áле ти м’ін'і́ вýїно ни кажú / на імн'é кажú / Марýс'а кажú / бо йа ни вýїна*.

ЄК КОМУ́ – по-різному, не всім однаково: *То йек кóму ў жит'ý / однóму дóбре / а дрýгому по úнчому / кóждиї мáйі с'в’íї прúпис*.

ЄК КОМУ́ ВЕДЕ́ЦЦЕ – як кому виходить; як у кого складається: *То / Марýс'ко / йек комý ведéц:е / ни мóже такóго бýти / шóби у ўс'іх склáлосе однáко*.

ЄК ЛИШ ГО́ДНИЙ (ГО́ННИЙ) БУВ – максимально докладаючи зусиль; наскільки дозволяло здоров’я; так, як лиш міг: *Помогáла / йек лиш моглá / бо хот'і́ла йіх фáйно приймúти ї кóждому догодúти*.

ЄК ЛИШ ЗЕМНЯ́ ЇГО́ ТА ІН. **(ТАКО́ГО) НО́СИ?** – викор. як осудження того, хто здійснює погані вчинки: *Йоі́ / шо т:о рóбиц:е ў с'в’і́т'і / кúл'ко гúне л'удúї / і делéко ни тре: ходúти / витхóд'ут молод'і́ хлóпц'і / ўмерáйут войакú / а тот лúсиї д'і́т':о кáже / шо вин н'іч’ó ни знáйі / шл'ах би йігó трáфиў та би йігó трáфиў / і йек лиш йігó земн'á нóси? / ч’о ўна ни провáл'уйіц:е пид ним*?

ЄКНАЙ- (ЇКНАЙ,- ІКНАЙ-) – префікси, що утвор. форми найвищого ступеня порівняння прикметників; наявні вони і в структурі прислівників, утворених від відповідних прикметників.

Є(ї-, і-)КНАЙБЍРШЕ – якнайбільше: *Цес ґаздá хóч’і хапнýти йекнаїбúрше / áле ми йімý тотó ни позвóлимо*.

Є(ї-, і-)КНАЙБЍРШИЙ – якнайбільший: *Вúбрала соб’і́ йекнаїбúршу йéгоду / ўс'і велúк’і / а ц':а / йік пиў кулакá*.

Є(ї-, і-)КНАЙБЛЍШШЕ – якнайближче: *Хот'і́ли нев’і́стку / абú бýла йекнаїблúш:е / с цих крайі́ў / абú знáти / ікóйі ўна фам’і́л'іїі*; *Хóч’іц:е*

/ шóби д'і́ти бýли блúско / а то ни вихóди / йекнаїблúш:е бýти вúйшло молóч:ому сúнови / вин у Ч'ірниўц'áх / а стáрш'і делéко.

Є(ї-, і-)КНАЙБЛЍШШИЙ – якнайближчий: *До йекнаїблúш:ойі дорóги вúц:и дес зо двáц':іт' м'інýт хóду / то гет блúско.*

Є(ї-, і-)КНАЙВЍШШЕ – якнайвище: *Йа скáкнуў дóста вúсоко / стерáўсе йекнаївúш:е / н'і М'і́с'ко / н'і Вáс'ко так ни гóн':і; Анý котрúй з вас йекнаївúш:е зал'і́зе? / зголóс'уйтесе.*

Є(ї-, і-)КНАЙВЍШШИЙ – якнайвищий: *Постановúў вúйти на йекнаївúш:ий ґрун' / котрúй тýтки такúй? / с котрóго поч'éти? / бо дрýга постанóва / Говéрла.*

Є(ї-, і-)КНАЙГЍРШЕ – якнайгірше: *Хóч'іш / йек крáш:е / а то ни урáс так вихóди / дéколи стерáйіс:е / а то ни їде / нáв'іт' / мóже бýти зле / йекнаїгúрше / йік кýрем на с'м'іх / дрýгий мих би подýмати / шо наўмúсне / а то н'і / то се ни склáло / тай ус'ó; Йа йімý дóбре / а вин м'ін'і́ йекнаїгúрше.*

Є(ї-, і-)КНАЙГЍРШИЙ – якнайгірший: *Та де ц:е фáйн'і йéблука? / вин тебé опшахрувáў / уз'éў йіс йекнаїгúрш'і / на кóждому пл'áма.*

Є(ї-, і-)КНАЙДЕШÉВШЕ – якнайдешевше: *Вúтургувала йекнаїдешéўше / такóйі ц'іну́ на базарú нимá / жúнка квáпиласе тай пустúла тáно.*

Є(ї-, і-)КНАЙДЕШÉВШИЙ – якнайдешевший: *Шукáли на базарú йекнаїдешéўшого / áле хот'і́ли / абú лúжник вúгл'ідний буў / анý див'і́ц:е на оцéс / йіворúўска жúнка тáно лишúла / і фáйний / шó ви скáжете?; Це прóста матéр'іййа / ни пáри / і ш'і до тóго тáна / а т:а / за їку ти кáжеш / то йіґ ґýма / ме страшнó пáрити / і ўна ни йе йекнаїдешéўш'а / абéс знáла.*

Є(ї-, і-)КНАЙДОРÓШШЕ – якнайдорожче: *Хóч'і продáти йекнаїдорóш:е / а купúти йекнаїдешéўше / ї ни їкóгос пустóго / а дóброго / а то так ни бувáйі / нимá такóго / дóбре хóч'і дóбрих грóший.*

Є(ї-, і-)КНАЙДОРÓШШИЙ – якнайдорожчий: *Кáжу Мар'і́ц'і / вúбери улуфкá / а ўнá дúвиц:е / де йекнаїдорóш':і / гадáйі / шо ў мéне м'іх грóший / та йа свóйім д'і́тем таké ни купувáла / бо то пустá трáта.*

Є(ї-, і-)КНАЙКОРÓЧЧЕ – якнайкоротше: *Гáн'ко / кажú бóрзо і йекнаїкорóч:е / бо страшнó квáпйусе / кажú / л'ýбоч'ко / ч'ем тотó се с'к'ін'ч'éло / гúну знáти.*

Є(ї-, і-)КНАЙКОРО́ЧЧИЙ – якнайкоротший: *Йе́к ви́ц:и пити́ / шоби́ йекнаїкоро́ч’:а доро́га / напоперекі́? / ко́ло Ва́тика?*; *Ч’о йіс купи́ла так’і́ коро́тк’і шнуриўкі́? / кому́ ўни? / на́в’іт' мало́му зда́лобисе до́ўш’і / це / напе́ўно / наїкоро́ч’:і с тих / шо бу́ли / ти спец'ійа́л'но вибера́ла / шоби́ йекнаїкоро́ч’:і? / Би́рше н'ійе́ких ни бу́ло / ïк’і бу́ли / так’і́ купи́ла / але́ вам догоди́ти / то л'і́пше дго́р'і два ра́зи поб’і́ч’і.*

Є(ї-, і-)КНАЙКРА́ШШЕ – якнайкраще: *Ко́жниї би хоті́в йекнаїкра́ш:е жи́ти / а́ле ікнаїби́ршойі / ду́же т'ішко́йі робо́ти ни хо́ч’і*; *Хо́ч’іц:е йекнаїкра́ш:е зроби́ти / так / шоби́ робо́та гаш с'м’ійе́ласе.*

Є(ї-, і-)КНАЙКРА́ШШИЙ – якнайкращий: *Вам ви́брала ї наква́сила йекнаїкра́ш:их огирч’іки́ў / оти́ц'ких / ма́йіте два сло́йіки.*

Є(ї-, і-)КНАЙЛЕ́КШЕ – якнайлегше: *Ўла́ц'ку / помога́ї д'і́дикови / а́ле шоби́ тоб’і́ бу́ло йекнаїле́кше / мо́жеш отот'і́ патич’кі́ склада́ти на ку́пку / абе́с т'ішке́ ни пидоїма́ў.*

Є(ї-, і-)КНАЙЛЕ́КШИЙ – якнайлегший: *Наї бере́ коше́лик / а́ле диви́се / шоби́ йекнаїле́кшиї / бо ўна́ ш’і слаба́ / а́бо сам озми́.*

Є(ї-, і-)КНАЙЛІ́ПШЕ – якнайкраще: *Котр΄і́ ро́дич’і ни хо́ч’ут / шо́би д΄і́тем бу́ло йекнаїл΄і́пше*? / *нима́ таки́х / ус'і́ хоч’ут добра́.*

Є(ї-, і-)КНАЙЛІ́ПШИЙ – якнайкращий: *То ўс'і до́бр'і / йекнаїл'і́пшого нима́ / сам’і́ вибера́їте / то ўс'о ви́борне.*

Є(ї-, і-)КНАЙМЕ́НЧЕ – якнайменше: *Слу́хаї / шо дру́г’і ка́жут / йекнаїме́нче пере́ч’ / даї ви́говоритисе ко́ждому / а пото́му ска́жеш / шо ў те́бе на га́ц':і / так мене́ ўч’е́ли / і так йа уч’е́йу.*

Є(ї-, і-)КНАЙМЕ́НЧИЙ – якнайменший: *Оту́тки би се зда́ла ш’:е одна́ ц'е́точ’ка / ви́бери йекнаїме́нчу / оти́ц'ку.*

Є(ї-, і-)КНАЙТА́НЬЧИЙ – якнайдешевший: *Бабо́ / йекнаїта́н'ч’і ч’еревики / пус'т'і́ / ўни зра́зу розва́л'уйуц:е / ви це́го хо́ч’іте*? / *а ц':і до́бр'і.*

Є(ї-, і-)КНАЙТЕПЛІ́ШШЕ – якнайтепліше: *Іґ іде́ш / то ïди / а́ле ўбера́їсе йекнаїтепл'і́ш:е / бо страшна́ сту́д'ін'.*

Є(ї-, і-)КНАЙТЕПЛІ́ШШИЙ – якнайтепліший: *Вам нидого́да / а йа вибера́ла / шо́би сви́дер буў йекнаїтепл'і́ш:иї / А куда́ йа ў не́му пи́ду? / ў бу́тин / смих / ни хо́жу.*

Є(ї-, і-)КНАЙЧІСТІ́ШШЕ – якнайчистіше: *Гаї / див’і́ц:е / ци фа́їно ўмиў? / каза́ли йісте́ / шо́би бу́ло йекнаїч’іс'т'і́ш:е / йе так*?

Є(ї-, і-)КНАЙЧІСТІ́ШШИЙ – якнайчистіший: *Озми́ рушни́к / йекнаїч’іс'т'і́ш:иї / а́бо гет нови́ї / і пода́ї ву́їц'ови / ви́бери / котри́ї.*

Є(ї-, і-)КНАЙШЍРШЕ – якнайширше: *Утвор'éйте бра́му / а́ле йекнаїши́рше / бо фи́ра с с'і́ном ни пройі́де.*

Є(ї-, і-)КНАЙШЍРШИЙ – якнайширший: *Д'і́ти зроб'і́т йекнаїши́рше ко́ло / йа вам пока́жу нову́ ї́гру / оде́н хтос стайе́ ўсереди́ну.*

ЄК-НИБУ́ТЬ (ЇК-НИБУ́ТЬ, ІК-НИБУ́ТЬ) – як-небудь: *Ўже йік уз'е́ўсе роби́ти / то роби́ / а́ле ни йек нибу́т' / а так / шоби́ ўно вигл'іда́ло / шо зро́блено / ци шо ти на ц:е ска́жеш*?; *Зроби́ў йек нибу́т´ / а́би бо́рше / ґазда́ би так соб'і́ ни позво́лиў / а цес ад'і́ йек сква́пиў.*

Є́К НИ Є, А́ЛЕ (А) − як би там не було, однак: *Йе́к ни йе / а́ле ўни жийу́т ра́зом / дба́йут за д'іти́ї / таї шо ш'і хот'і́ти*?; *Йе́к ни йе / а до́бре / шо жийу́т / хло́пч'іка ма́йут / ўс'о прите́л:осе / і ўна́ / в'ід'і́ / зно́ў гру́ба.*

ЄК-НИ-Є́К – як-не-як: *Йек ни йе́к / уна́ ма́ма / хо́ч'і ви́д'іти свойу́ дити́ну / скажи́ / наї о́змут мало́го дниї у шпита́л'*; *Йек ни йе́к / а́ле ўна ду́же роби́тна / дба́йі за д'іти́ї / а це ве́л:еко знач'е́йі / хто би шо ни каза́ў.*

ЄК ПОСТЕ́ЛИШ, ТАК МЕШ СПА́ТИ (СЕ ВЍСПИШ, ТАК МЕШ МА́ТИ) – результат успіху закладається у щоденній праці, прийнятті відповідних рішень, здійсненні певного вибору та ін; необхідно дбати про свою репутацію, добре ім'я: *Вас'у́тко / абе́с фа́їно ходи́ла / ти ма́йіш го́лу ї ду́маї / шо йа каў / бо йек соб'і́ посте́лиш / так се ви́спиш*; *Уч'е́ї д'і́ўч'іну / шо́би ўна фа́їно ходи́ла / шо́би за н'у ни бу́ло ўсти́т / бо йек посте́ли / так ме ма́ти; Мене́ ни застаўйе́ли до нау́ки / а з бра́том держ'е́ли до́бру шко́лу / вин ни ду́же хот'і́ў се ўч'е́ти / того́ ни рас за ц:е заробйе́ў соб'і́ / йа тогди́ до́бре ни розум'і́ў / ч'о ма́ма ўрас йіму́ ка́же / йек посте́лиш / так се ви́спиш / до́ўго ни розум'і́ў / за їке спан'е́ їде́ц:е.*

ЄК ПРИЙШЛО́, ТАК ПИШЛО́ – дуже легко: *То / Мар'і́ / так йе / ік уно́ ле́хко прихо́ди / то так і витхо́ди / того́ нима́ ч'о банува́ти за тим пол'ін'е́м / то́го / хто йіго́ ўкраў / уно́ ни загр'і́йі*; *Йек приїшло́ / так і пишло́ / та наї іде́ / ґу́рскиї з ним.*

ЄК ПРИЙШО́В, ТАК І ПЍДЕ (Ш ЧЄМ ПРИЙШО́В, С ТИМ І ВЕ́РНЕЦЦЕ; ЄК ПРИНІ́С, ТАК І ЗАБЕРЕ́ НАЗА́Т ТА ІН.**)** **–** дії не є результативними для їх виконавця: *Де йа дурни́ї зи́ч'іти? / йек приїшо́ў / так і пи́де / ми сам'і́ ле́дви зво́димо к'ін'ц'і́ с к'ін'ц'а́ми / а йіму́ на бинӡи́ну тре́ба / моï / та похо́ди тро́хи п'і́шки / на сво́йіх двох / йе фа́їна наго́да кри́шку попра́вити здоро́ўйі.*

ЄК РОБѝВ, ТАК (ТѝЛЬКО) І (Й) ЗАРОБѝВ – те саме, що й ІКА́ РОБО́ТА, ТАКА́ Й ПЛА́ТА: *Йек робúў / так і заробúў / дру́г'і по́ўниї м'і́с'іц' бу́ли на робо́т'і / а ти лиш пиў / того́ ĭ с'т'іглú.*

ЄК СЕ МА́ЇШ (МА́ЇТЕ)? – формула привітання, що викор. при зустрічі добре знайомих, ровесників, сусідів; старші можуть так вітатися зі значно молодшими і навіть із дітьми; відповідь – *до́бре, єк ви? (добрейквú); гара́ст; гара́ст, єк ви (гараздіквú)?*: *Йек се ма́йіш / па́рупч'і? / до шко́ли ўже хо́диш? / ти ч'о ни гово́риш? / ни ўм'і́йіш?; Йек се ма́йіте / Їва́нку? / Добреїквú / До́бре; Йек се ма́йіте / Йіле́нко? / Добреїквú / Ви́жу / шо їдете́ полижо́к обертáти / Ту́тки нибога́то / на дв'і копúци / а́ле наї бу́де / Пра́ўда / шо так / узим'і́ бу́де / йік подаро́ване / гаї / бу́т'те здоро́в'і / наї вам Бох помога́йі / Д'ікова́т' / ід'і́т здоро́в'і / Васúл'ку / наї і вам помога́йі; Йек се ма́йіте / ву́їку / ци ду́ж'і? / Пома́лен'ко / гара́ст / рас на рас ни попада́йі; Йек се ма́йіте / Андр'і́їку / даўно́ ми се ни вúд'іли / Гара́ст / ік ви? / До́бре / д'е́кувати Бо́гу / ш'і хо́жу по цему́ с'в'і́т'і ; Йек се ма́йіте / Одок'і́ / йіґ днува́ли? / Добреїквú / ад'і́ полúх ікúїс ма́ла / ц':і два дни йіму́ дого́д'увала / До́бре / шо догодúли / вин цисе́ л'у́би; Сла́ваїсу Хресту́ / йек се ма́йіте / Йу́ц'ку / йек се трима́йіте? / Д'ікова́т' / трима́йусе ха́ти таї оце́йі па́лиц'і / з неў ускр'і́с' хо́жу / ни пупуска́йусе їйі / Ну то низле́ / бо само́му бу́ло би ску́шно / а́ле до́бре / шо ĭ так / нам з ва́ми нима́ шо гн'івúти Бо́га; Йек се ма́йіш / Мар'і́ч'ко / уже́ йіс се вúўч'іла? / ци к'і́л'ко тоб'і́ се лишúло ўч'е́тисе?; Йек се ма́йіш / па́рупч'і / к'і́л'ко тоб'і́ ро́киў? / Тли / Моĭ / а ч'о так ма́ло? / та то тре́ба бúрше куле́ш'і з бри́ндз͡оў йі́сти / тогдú рокú мут прибува́ти / ска́жеш ма́м'і / шобú куле́ш'і ни шкудува́ла / Ни хо́ц'у куле́с'і.*

ЄК СЕ ПРѝЙДЕ – як вийде: *Ни ч'іка́їте / ве́рнусе / йек м'ін'і́ се прúїде / а́ле две́р'і на́нич' ни запера́їте*.

ЄК СКІРУ́ЇШ, ТАК І ПѝДЕ – успішне виконання чогось залежить від правильного його планування: *Ік шош зач'іна́йіш робúти / то ма́йіш зна́ти / йек уно́ хо́ч'і бу́ти / шо́би на до́бре вúйшло / бо йек с'к'іру́йіш / так і пúде / це у ўсе́му так / шо́ бес ни ўз'еў.*

ЄК ТИ ДО ЛЮДѝЙ, ТАК І ЛЮ́ДЕ ДО ТЕ́БЕ – настанова ставитися до інших так, як би ти хотів, щоб ставилися до тебе: *Робú так / йек бес хот'і́ў / шо́би тоб'і́ робúли / бо йек ти до л'удúї / так і ўни мут до*

тéбе; *Дóц'ко / то так нимá / шо ти дрýгому фýкайіш / берéш когóс назбúтки / а до тéбе мáйут фáйно / йек ти до л'удúї / так л'ýде мут до тéбе / тúл'ко унú тебé пош'інýйут.*

ЄК УСКÁК, ТАК І ВЍСКАК – про безрезультатність чогось: *Нам ни бýло за шо се договóр'увати / бéс'іда би ĭ так се ни склáла / вин цисé ўздр'іў / сказáў / шо водú заб'ї́х се напúти / таĭ поб'ї́х / йек ускáк / так і вúскак с хáти / ш ч'ем приĭшóў / с тим і пишóў / отакé / Áле / вúдите / ни зач'інáў н'іч'ó / Та бо вин ни дурнúї / і н'ух мáйі дóбриĭ.*

ЄК ХТО – кожний по-своєму, по-різному: *То йек хто / áле велúких набýткиў теперки н'іхтó ни рóби / опхóд'уц:е мéнчим.*

ЄЛОВИЧІЙ (ЄЛОВІЧІЙ) – яловичий: *Купúла смих свúнцку лáбу на студенéц / а дóма мн'éса мáйу йéлов'іч'ого / бýде смашнúї / Ш'і кугутá даĭ.*

ЄЛОВІТИ – 1) ставати яловою (про худобу): *Ч'о / верé / худóба йéлов'іїі*?; 2) вироджуватися (про землю): *Горóт хоч'і гнóйу / а вúтки гнúї? / ік у Т'ýдеви мáло тримáйут худóбу / земн'á йéлов'іїі / пис'н'ї́йі.*

ЄМА, -и – яма: 1) заглиблення у чому-небудь, передусім у землі: *Ни ўпадú / бо гéзде йéма*; 2) могила: *Знáйу / шо йік ховáйут когóс / то ч'іч'кú ў йéму се ни кидáйі / ни вóл'но*; 3) кагат: *У бáби пиўнúц'і ни бýло / барабýл'і і йéблука клáли ў йéму.*

ЄМКА, -и – 1) ямка: *Шо ти меш у циї йéмц'і садúти? / ік рýжу / то ўна замалá / на пиў рускал'á даĭ удолúну / і трóхи шúрш'а мáйі бýти / так / шобú кор'ї́н'у бýло дóбре / би ўно ни гнýлосе / дес пóци / дивúсе / де йа покáзуйу / на отúл'ко мáйі бýти шúрш'а*; 2) картопляне вічко: *Рубáĭ отáк барабул'кú нá двойі / áле йéмку ни перерубáĭ / вúт:и гúч'ка ме ростú*; 3) заглиблення на передній частині шиї, між ключицями: *Ц'іткú корóтк'і / ікрáс по йéмку / До сýк'н'і / шо на тóб'і / дóста фáйно.*

ЄМКА ДО ЄМКИ – назва дитячої гри, ключовою фразою якої є "ємка до ємки": *Д'ї́ти викóпували на пóли йéмку / і клáли тудá пúўку / потóму хтос одúн лиш'éўсе кóло йéмки / а ўс'і д'ї́ти витходúли вид нéйі на пáру крóкиў / ни дýже делéко / ўни соб'ї́ видиĭшлú / а цес / шо кóло йéмки / браў пúўку ĭ кр'іч'éў Йéмка до йéмки / йéмка до йéмки / áле ц:е мáло бýти так / шо вин кр'іч'éйі і ў ту м'інýту стерáйіц:е пúўкоў поц'ї́лити ў кóгос / ну а д'ї́ти ни стойýт на м'ї́сци / йік уч'ýли йéмка до

йéмки / зач'інáйут т'ікáти / б'ӥч'і хто кудá / а ікшó вúйшло / шо вин поц'ӥлиў / то тот ішóў до йéмки / а цес / на йігó м'ӥсце / ўни м'ін'éлисе / і ўс'о зач'інáлосе нáново.

Є́МОЧЬКА, -и – ямочка: *Страшнó л'ýбйу / йік у д'ӥўч'іни йе йімоч'кú / ік унá с'м'ійéц:е / ў мóйі Орúс'і ч'ос однá рóбиц:е / Та д:е / Мар'ӥ / дв'і / однá / мóже / мéн'ч'а / áле дв'і / ўна ўч'éра зáс'м'ійіласе / а йа заувáжила / шо то фáйно / йімкú йіл'ýт йійӥ*.

Є НА ШО (НА КÓГО) ПОДИВИ́ТИСЕ (СЕ ПОДИВЙТИ) – хтось дуже гарний; про те, що, на думку мовця, варте уваги, схвалення: *Мої / та там йе на шо подивúтисе / то так'ӥ хатú / шо ну; О: / отепéрки йе на шо подивúтисе / та ц:е такúй рушнúк / шо ни знáйу / на вúстаўку мош давáти / крáш:ого ни бувáйі*; *Éйде / та то такúй хлопч'ӥш'і / шо йе на кóго се подивúти*.

ЄРЕПЕНЙТИСЕ (ЇРИПЕНИ́ТИСЕ) – *згруб*., упиратися, не слухати порад, не погоджуватися на пропозиції: *Ни трéба йерепенúтисе / бо л'ӥпшого нич'ó нимá / гаї / дé йе л'ӥпше? / а верствá видúйде / то лúшес:е старóў д'ӥўкоў*; *Най йерепенúц:е / об'ӥдемосе без нéйі / б'ідá велúка*.

Є́РИЙ – ярий (який дає урожай в рік посіву, однорічний): *Йéриї ч'існóк фáйниї буў у мéне сегóроку / л'ӥпшиї вид озúмого*.

Є́РКА, -и – молода вівця до окоту: *Йéрка фáйну м'ӥцку мáйі / мн'ікóн'киї свúдрик і / мóже / ш'і касéточ'ка бýде*.

Є́РКИЙ (ЇРКЙЙ) – яскравий, сяючий: *Кус'т'ýм задýже йіркúї / до лиц'á ни пасýйі / ти ў нéму ĭкас бл'ідá / бл'ід'ӥш':а / йік урáс*.

ЄРМАРКÓВИЙ (ЇРМАРКÓВИЙ) – 1) ярмарковий (*прикм*. від ЄРМАРОК): *То сегóн:е шо / йермаркóвиї ден'*?; 2) у знач. іменника – той, хто продає або купує щось на ярмарку. *Субст*. є також ЄРМАРКÓВІ: *То ўс'і т'удиўск'ӥ / йермаркóв'і йіхали с Кóсова / ікрáс субóта / пóўно л'удúй*.

ЄРМАРКУВА́ТИ (ЇРМАРКУВА́ТИ) – ярмаркувати: *А йа л'ýбйу йермаркувáти / ўс'éкого надúвис:е / м'ін'ӥ інтерéсно*.

Є́РМАРОК, -у – ярмарок: *Ў Т'ýдеви нимá своóго йéрмарку / за ўсúм йӥдемо ў Кóсиў ци ў Кýти / а богáто у Вижнúцу ĭдут*.

Є́РОЧЬКА, -и – *зменш*. до ЄРКА: *Ад'ӥ ĭка йéроч'ка / д'ӥдо даў Іванкóви*.

Є́РЧІ, -я(-є́ти) – ягня (до року): *Дивúсе / йек малúї ігрáйіц:е з йéрч'ім / одúн рóзум / однав'ӥс'ін'киї / Най ігрáйуц:е / тúл'ко йіх*.

Є́СЕНЬ, -я – ясен: *Ци росте ў цє́му л'і́с'і йе́сен'? / Дес маї̆ да́л΄і / мо́же і йе / а ту́тки сме́реч'а поўно́ / ни ви́диш? / саме́ сме́реч'і*.

Є́СЛА, -ел – ясла: *Наби́ла коро́в'і по́ўн΄і йе́сла с΄і́на / аби́ фа́їно попойі́ла / тогди́ ўна кра́ш:е припуска́йі молоко́*.

Є́СНА, -ен – ясна: *Йік с΄м'ійе́ц:е / то ўс΄і йе́сна ви́тко / поди́вис:е / таї̆ вит то́го пла́кати се хо́ч'і / а ўна гада́йі / шо фа́їна*.

Є́СНИЙ – ясний; той, що випромінює яскраве світло; не темного кольору, а світлий: *До цє́го шит'а́ тре́ба кукуру͡дз'інойі і ч'ірво́н:ойі йе́снойі баве́н:и*; *Вули́ч'ка зеле́на йе́сна / а йе ш'і ч'ірво́н:а / то с котро́йі сви́дрик бес хот'і́ла ма́ти*? / *в'іде́ў / з оцє́йі / гаї̆ диви́се*.

Є́СНО – *присл*., ясно: *Би́рше н'іч'о́ се ни пита́йу / ўс'о ї̆ так йе́сно / йік у Бо́жиї̆ ден΄*; *Нич' / а́ле йе́сно / м'і́с'іц' ви́котиўсе з:а ґрун'а́ / таки́ї̆ вели́киї̆ / йік ко́лесо / напра́ўду / йік ко́лесо з ото́йі фи́ри*.

Є́ЦЯ, -єц – яйця; в одн. ЇЦЕ́, -я́: *Ту́тки лиш ку́р΄іч'і йе́ц΄а / йа дам / аби́ Кали́на списа́ла кла́н΄у писано́к / от:а́к ста́не / бо йа сама́*.

Є́ШНИЦЯ (ЇЄ́ШНИЦЯ), -і **–** яєчня: *Таку́ до́бру квасне́н΄ку йе́шницу / с солони́нкоў ї̆ окро́пом у нас н΄іхто́ ни ўм'і́ў так до́бре вари́ти / йік пре́баба Пара́ска*; *Мойа́ не́н'а роби́ла йе́шнич'ку на смета́н'і / таї̆ нас наўч'е́ла*; *На́ш'а ба́ба так р'іхтува́ла йе́шницу / дримне́н'ко криши́ла солони́ну / а да́л'і бра́ла йец / па́ру йец / тро́шки кукуру́͡дз'інойі муки́ / к'і́л'ко тре́ба / гу́с'л'інки / т:о ўс'о м'іш'е́ла таї̆ вилива́ла ў пате́л'н'у до шквар'о́к / а йік уно́ гото́ве ўже бу́ло / добаўл'е́ла с'іч'е́ного зеле́ного окро́пу / отака́ старов'і́цка йе́шниц'а*.

Є́ШЮРКА, -и – ящірка: *Йік пе́рший рас уздр'і́ла бу́ла йе́ш'урку / то ду́же се напу́дила / ма́ма / приб'і́гла ї̆ успоко́йувала мене́ / Ни б'і́йсе / ти ч'о бойі́с:е? / Бо ўно диви́лосе на ме́не таки́ми оч'е́ма / йік у ку́рки / к'і́л'ко м'ін'і́ тогди́ бу́ло? / дес зо три роки / ста́ло про́тиў ме́не / таї̆ ди́виц:е / йа пла́ч'у / нагон'е́йу / а ўно ни ї̆де / та́то з ма́моў бу́ли молод'і́ / йіх корт'і́ло куда́с пити́ / а шо бу́ло зо мноў роби́ти? / ўз'е́ли с:обо́ў дго́р'і / лиши́ли мене́ на ка́мени / а сам'і́ ниделе́ко вит не́го шука́ли грибі́ў / говори́ли зо мноў / тепе́рки йа розум'і́йу / шо забаўйе́ли / аби́ м'ін'і́ ни бу́ло ску́шно / таї̆ отогди́ йа уздр'і́ла / йік шош шу́рхнуло ї̆ ста́ло про́тиў ме́не / ш'і смих ни зна́ла / йек уно́ се назива́йі / і ни ўм'і́ла пото́му до́бре росказа́ти / хто т:о буў / лиш памн'іта́ла / шо ни ду́же вели́ке / а о́ч'і / йік у ку́рки / ота́к роска́зувала ї̆ голоси́ла / а ч'о? / бо ўно на ме́не диви́лосе*.

Ж

ЖА́КИТ, -а – жакет: *Здоїми́ жа́кит / бо ту́тки ду́шно*.

ЖА́КИЧЧІК, -а – жакетик: *Йа ў ше́стиї кл΄а́с΄і ма́ла пе́ршиї жа́кич’:ік / ма́тка ш:и́ла / зеле́ниї с трич’вертко́вими рукава́ми*.

ЖАРЍВКА (ЖЕРЍВКА), -и – електрична лампочка: *У ста́їни жари́ўка с΄в’і́ти / туда́ ми с с΄в’і́ч’коў ни хо́димо / аби́ шош ни ї̆ми́лосе*.

ЖБУРЛЄ́ТИ (ШПУРЛЄ́ТИ) – жбурляти: *Ни жбурл΄е́ї кам’і́н΄і у траву́ / бо йе́к вуї́ко ме коси́ти? / а ти бес го́ден?*

ЖБУРЛЄ́ТИСЕ (ШПУРЛЄ́ТИСЕ) – жбурлятися: *Ву́їно / скаж’і́т йіму́ / наї ни жбурл'е́йіц:е / А ч’ем вин у те́бе жбурну́ў / ге? / ч’ем*?

ЖБУ́РНУ́ТИ (ШПУ́РНУ́ТИ) – *згруб*., різко, з силою кинути що-небудь кудись чи в кого-небудь: *Йік тебе́ жбу́рну / то переки́цнес:е / ни меш м’ін΄і́ мало́го зач’іпа́ти / тоб’і́ шо / доро́ги ма́ло / шо ти йіго́ труч’е́йіш?*

ЖБУ́ХАТИ – 1) бити кулаками: *Никола́ї н'іко́го ни жбу́хаў / де́ вин / сара́ку / го́ден? / це хтос гово́ри / аби́ говори́лосе*; 2) вириватися (про полум’я): *Йої / то так жбу́хало / шо страшне́ / ус΄о́ згор'і́ло*.

ЖБУ́ХНУТИ – *док*. до ЖБУ́ХАТИ: *Йої / т:а ва́тра йік жбу́хнула / йа гаш се перепу́диў / фист гор'і́ло*.

ЖВИНДІ́ТИ (ЖВІНДІ́ТИ) – те саме, що ДЖВИНДІ́ТИ: *Жвинди́т видуч’е́ра / ве́ре / ц:е с΄к’ін΄ч’е́йіц:е коли́с ци н΄і? / ци шо м’ін΄і́ с цеў жи́нкоў роби́ти?*

ЖҐРА́БЛО, -а **–** металева щітка для чищення корів: *Озми́ жґра́бло та ї ви́ч’іши фа́їно коро́ўку / бо ўсти́т таку́ випуска́ти / ге́нде ўно*.

ЖДА́ТИ (ЧІКА́ТИ, ДОЧЄ́КУВАТИ) З МО́РЯ ПОГО́ДИ – безперспективно чекати, надіятися на щось: *Ви соб’і́ йек хо́ч’іте / а́ле йа зна́йу одно́ / нима́ шо жда́ти з мо́р'а пого́ди / нима́ / ік уни́ до сего́н:е ни да́ли зна́ти / ци йі́дут / то вам тре: сами́м ру́хатисе / ч’о́ ч’іка́ти*?

ЖЕЛЄ́ТКО (ЖИЛЄ́ТКО), -а – бритвочка: *Даўно́ голи́лисе бри́твоў / а ўже́ пото́му / жил΄е́тком; Згорошков’і́ле сукно́ ч’е́стили жил΄е́тком / тот΄і́ ґуґушеч’ки́ зру́бували жел΄е́тком*.

ЖЕЛІ́ЗНИЙ – залізний, прикм. стос. ЖЕЛІ́ЗО: *То жел΄і́зниї киў / т΄ішки́ї*; *У них дво́йі двери́ї / од'н'і́ жел'із'н'і / а ш’:е од'н'і́ / дереўйін'і́ / так’і́ / йік оц:е́*.

ЖЕЛІ́ЗО, -а – залізо чи будь-який інший неблагородний метал: *Цес пе́рс′т′ін′ ни с′р′і́блиї / вин ж:ел′і́за зро́блениї / ни ви́диш / іржʼа́ на не́му?*

ЖЕЛІЗЯ́КА, -и – залізяка: *Кин′ дес оц:у́ жел′із′а́ку / бо шʼі хтос но́гу пробйе́ / диви́се / ї́ке ўно о́стре / а с пʼіску́ ма́їже ни ви́тко*.

ЖЕЛІ́СКО (ЗАЛІ́СКО), -а – праска: *У нас на под′і́ йе старе́ жел′і́ско / шʼі вид О́л′ки се лиши́ло*; *Ў жел'і́ско набера́ли гра́ни / ўно се нагр'іва́ло / таї тогди́ фрасува́ло / а шоби́ ни студен'і́ло / то ним хʼіта́ли / шо́ бу́ло си́ли / і во́здух гран' пид:ува́ў*.

ЖЕНЄ́ЧЬКА, -и – одруження: *Ву́їку / йа за жен′е́чʼку шʼі ни ду́майу / хо́чʼу се ви́ўчʼіти / а ўже́ пото́му ї за ц:е поду́майу / До́бре ма́йіш / нима́ куда́ ква́питисе / то ни таке́ добро́ / йік се здайе́*.

ЖЕНЄ́ЧЬКА НАПА́ЛА НА КО́ГОС – *згруб*., *ірон*., хтось, будучи занадто молодим, прагне швидко одружитися: *Іки́ї ґу́рскиї с тобо́ў / шо на те́бе напа́ла жен'е́чʼка? / лише́н' йіс шко́лу с'кʼін'чʼе́ў / шʼі жит'а́ ни ви́д'іў / а йіму́ ўде́рило ў го́лу жени́тисе / мої / та походи́ / подиви́се / зароби́ шош / ви́ўчʼіісе / а тогди́ роби́ / йек зна́йіш / гаї скажи́ / хто до́бре гости́ў / ік ско́ро ўжени́ўсе? / н'іхто́ / забу́ў йіс / шо́ тоб′і́ д'іт ра́диў*?

ЖЕНЍТИ – 1) одружувати сина: *Же́н'ут Нико́л'чʼіка / а наш іде́ йіму́ ў дружби́*; 2) *перен*., *ірон*., бити когось, сварити: *Шо / Васи́ / си́на жени́ў йіс? / бо чʼу́ти бу́ло ў полу́н:е аш суда́ / Му́с′іў ўчʼе́ти / бо с′ірники́ вишу́куйі / де би ни схова́ў / ускр'і́с' на́їде / чʼут′ с′і́но ко́ло ха́ти ни спали́ў / бу́ло би таке́ / йік тоги́т у Феди́хи*.

ЖЕНЍТИСЕ – 1) одружуватися: *Ми́тро же́ниц:е / ўже сло́во бу́ло*; 2) *перен*., *згруб*., шуміти, гуркотіти чимсь, розбивати щось: *Ни мо́жеш с'і́сти ма́ком / шо́ за ре́ївах? / же́нис:е ци шо с тобо́ў*?; *Чʼу́йу / шо же́нис:е / ўже два терел'і́ го́пнули / Ўни самʼі́ / бабо́*.

ЖЕ́РВІТИ – 1) догорати без полумʼя, тліти: *Ва́три нима́ / то ї́кес ґуӡова́те пол'і́но же́рвʼійі*; 2) *перен*., існувати приховано: *Тота́ бʼіда́ же́рвʼіла ўсереди́н'і / а коли́ пишли́ ў Ко́сиў / то ўже бу́ло пі́зно*.

ЖЕРТ (ЖЄРТ), -у – жарт: *Ори́ / йа жертува́ў / то жерт бу́ў / ни гн′і́ваїсе*; *Ка́же / шо пожертува́ў / то шо́ ц:е за таки́ї жерт / шо мʼін′і́ лице́ лупи́лосе / мої / ду́маї / шо гово́риш*.

ЖЕ́РТИ – *знев*., *вульг*., їсти багато і жадібно: *Же́рти хо́чʼі / а роби́ти / н′і*; *Же́л:а би тебе́ бʼіда́ / та би тебе́ же́л:а / ї́киї йіс до́брий*.

ЖЕРТИВЛЍВИЙ – жартівливий: *Таки́ї жертиўли́виї і на таке́ зво́ди / шо йа то́го ч'е́сом слу́хати ни го́н:а / ни го́н:а ї ни хо́ч'у / бо то н'іймеке.*

ЖЕ́РТИВ (ЖЕ́РТУ; ЖЄ́РТИВ, ЖЄ́РТУ) НИ РОЗУМІ́ТИ – жартів не сприймати, не мати почуття гумору: *Ти / Васи́ / ла́ким шош сказа́ти / а́ле ўна же́ртиў ни розум'і́йі / того́ ни зач'іна́ї д'і́ўч'іну / бо ш'і пла́кати зач'не́ / оди́н рас ужє́ бу́ло та́ке / ти ма́йіш / с ким жертува́ти*.

ЖЕ́РТИ ПОГА́НІ – про ситуацію, коли жарти можуть образити когось, не бути сприйняті як жарти, спричинюючи негативні наслідки для мовця; про те, що може загрожувати мовцеві: *Бра́ч':іку Іва́ / же́рти пога́н'і / ни зна́йу / шо мете́ роби́ти / ота́к полехки́ таї ш'і мо́жут забра́ти присади́бу*; *Ни зйе́зуї́се / бо з ни́ми же́рти пога́н'і / ўни шо за ни́хтем ч'о́рне / ни попу́с'т'ут*.

ЖЕ́РТИСЕ – *зниж*., те саме, що ГРЍСТИСЕ: *Ўни так жеру́ц:е ми́жи собо́ў / шо наї то хол'е́ра о́зме / ни м'іш'е́йсе / бо т'ішка́ бу́де твойа́ годи́на / і тебе́ ж:еру́т / ік зроби́ли ц:е з Ан:и́цеў / шо́ гада́йіш? / ни витслабува́ла ўна? / Наї йід'у́ц:е / йа се ни м'іш'е́йу*.

ЖЕ́РТОМ (ЖЕРТОМА́, ЖЄРТОМА́, ЖІРТОМА́) – жартома: *Зач'е́лосе з мало́го / Нико́л'ц'о шош же́ртом сказа́ў / а тої йіму́ / ота́к дийшло́ до вели́кого*; *Же́ртом / же́ртом / таї ус'о ви́питаўсе / д'іўч'іни́ш':і молоде́ / ўстидли́ве / а цес ум'і́йі го́лу задури́ти*; *Споч'е́тку жертома́ / а пото́му дийшло́ до би́ршого*.

ЖЕРТУВА́ТИ (ЖЄРТУВА́ТИ, ЖІРТУВА́ТИ) – жартувати: *Так жерту́йі / шо хо́ч'іц:е слу́хати / ўс'о пога́не се забува́йі / аш на души́ стайе́ ве́село*; *М'іха́ / ни жерту́їте / бо йа цего ни хо́ч'у / ва́ш'і же́рти ни туда́ напра́ўлен'і*.

ЖЕРТУ́Н (ЖЄРТУ́Н, ЖІРТУ́Н), -а́ – жартун, жартівник: *Жерту́н / ваш цеї хло́пец / ої шо жерту́н / гово́ри / йік стари́ї / Йо / лиш де́коли м'і́ри ни зна́йі / оц:е́ одно́*.

ЖЄ́БА, -и – жаба: *Ч'у́йіте / йек ж'е́би кр'і́кайут / ік'і́ конце́рти дайу́т? / в'ід'і́ / на дош' / Наї би буў / вин ни пошко́ди; Ви́пулиласе / йік ж'е́ба / йік по́рхаўка / ти видго́ниш / а ўна стойі́т / ди́виц:е на те́бе штри́кнути*.

ЖЄ́БІ ПО КОЛІ́НО – неглибоко (про річку, струмок та ін.): *У пото́ц'і ти́л'ко води́ / шо ж'е́б'і по кол'і́но*; *Ж'е́б'і по кол'і́но / ч'у́ла йіс / аби́ так хтос каза́ў? / так н'іхто́ ни поду́майі с т'удиўски́х за р'іку́ / бо ўна хот' і ни ду́же гл'ібо́ка м'іс'ц'а́ми / а́ле забра́ла багат'о́х / так х'іба́ би*

сказáў за потич’óк / шо кóло Унуфрéйкових; *Де т:о гл'ібóка калабáн'а? / там ж’éб’і по кол'і́на / А мóже / по пуп? / Йо / по вýха*.

ЖЄ́Б’Ї, -я – Жаб’є, колишня назва м. Верховини: *Ўлáѕз΄о пиў жит΄á вúробиў ѕзиґарн΄і́стом у Ж’éбйу*; *Гáл'а ў Ж’éбйу жийé / Мар'і́ка ў Т'ýдев’і / а Мúтрик у Ч’íрниўц'áх / оц:é йа знáйу*.

ЖЄ́Б’ЇЧІЙ – жаб’ячий, *прикм*. від ЖЄ́БА: *На Ж’íпч’інáх по велúких дош’:áх ч’ýти ж’éбйіч’е кр΄і́кан΄і*; *А вин лиш уздр'і́ў / шо то ни ж’éба / а такá фáйна д'і́ўч’іна / ўкóйі с'в’іт ни вúд'іў / та лиш кúнуў ж’éбйіч’ії кужушóк / тотó / шо ўна с:éбе скúнула / ў вáтру / ікрáс гор'і́ла / гадáў / шо дóбре рóби / а д'і́ўч’іна цисé ўздр'і́ла / таї кáже йімý / Шо йіс наробúў? / тепéрки ми н'íколи ни бýдемо рáзом*.

ЖЄ́БРА, -ер – зябра: *Ж’éбра викидáйу / а гóлу ї фист / н΄і / наї вар΄ýц:е з усúм / вихóди таке / йік студенéц / ік фáйно вúвариц:е / застúне / то ч’éсто студенéц*; *К’і́но смих вúд'іла / шо ў хлóпц'а ж’éбри бýли / вин мих у вод'і́ дúхати / йéк унó се називáло*?

ЖЄ́БРАНИЙ – добутий жебранням: *Каўт / шо йік дáти дитúн΄і / ўка дóўго ни говóри / ж’éбраного / с тóрби просач’á / то зач’нé говорúти*.

ЖЄ́БРАНІ, -я – *опредм. дія* стос. ЖЄ́БРАТИ: *Хто казáў / шо ж’éбран'і / то йе шош фáйного*? / *це ўже пос'л'і́н:е*.

ЖЄ́БРАТИ – 1) просити милостиню: *Ў нас ни хóд΄ут ж’éбрати / такóго нимá / áле крáсти мóжут / у мéне і ш’:е у двох сус΄і́диў по дв’і кýрц΄і ўкрáли / ни по бóгату / áле ўкрáли*; 2) *знев*., *перен*., позичати: *Приўч’éйсе мáти свойé / ни трéба ж’éбрати / бо дрýгиї нич’ó ни скáже / позúч’ійі / áле мóже крúво дивúтисе*.

ЖЄ́БРИ, -ив – 1) жебракування: *Буў ч’олов’і́ком / а стáласе б’ідá / таї вин тотó ни перебýў / пишóў у ж’éбри / це ў к’і́н'і покáзували / вúгнали кал'і́ку з дóму / отакé ў с'в’ітáх се рóби / д'éкувати Бóгу / шо ў Т'ýдев’і цéго нимá*; 2) *знев*., позичання: *М’ін'і́ се ни ўдайýт так’і́ ж’éбри / наї у свóйіх сестéр зúч’і / а нú ў ч’ужúх*.

ЖЄ́ВШЕ – *присл*., скоріше, швидше: *Анý маї ж’éўше переберáйте ногáми / ў полýн:е трéба тéл'і пускáти / свúн΄ам дáти*.

ЖЄ́ЛІСЛИВИЙ (ЖІЛІСЛЍВИЙ) – 1) жалісливий, співчутливий: *Вýйна ни так / а вýйко дýже буў дóбриї і ж’éл'ісливиї*; 2) сумний: *Казáў / шо ч’ýйіц:е дóбре / áле гóлос ж’éл'ісливиї / таї вúтки вин óзмец:е весéлиї*?

ЖЄ́ЛІСЛИВО (ЖІЛІСЛЍВО) – жалісливо: *Вúкл'уч’і рáд'ійо / бо дýже ж’éл'ісливо с'п’івáйут про Кáч’у*.

ЖЄ́ЛІСНИЙ – жалісний: *Катери́на ўрас отаки́м ж'е́л'існим голосо́ч'ком гово́ри / ўрас*; *Таки́м ж'е́л'існим го́лосом дити́на се запита́ла за ма́му / колú ўна прúйде / шо ми ни моглú се здéрж'іти / зач'е́ли голосúти*.

ЖЄ́ЛІСНО – *присл*., жалісно: *Д'і́ти так ж'е́л'існо дивúлисе / ік ба́ба видйіха́ла / шо м'ін'і́ гаш пла́кати се хот'і́ло / без ма́ми оï йек т'е́шко / а цес ужé прив'і́ў ма́ч'уху / таї шо / шо́ ба́б'і ту́тки робúти?*; *Бигмé / коро́ва ўс'о розум'і́йі / ад'і́ йек ж'е́л'існо се дúви*.

ЖЄ́ЛУВАТИ – 1) жаліти, співчувати: *Йа тикú ж'е́луйу йійі́ / бо хто помо́же / йік ни мú?/ ни ду́маї / шо їйі ле́хко*; 2) шкодувати: *Лиш за однúм ж'е́луйу / йік ма́ма жúла / де́коли про́си мене́ / с'іда́ї / посúт' / шош роскажú / а йа б'іжу́ / нима́ колú / ура́с ни бу́ло колú*.

ЖЄ́ЛУВАТИСЕ – скаржитися: *Вин ж'е́луваўсе / каза́ў / іке́ ў не́го до́ма жит'е́ / а́ле ми ни ду́же в'і́рили / а то тикú пра́ўда бу́ла*.

ЖЄЛЬ, -ілю́ – жаль: *Найшо́ў соб'і́ дру́гу / а́ле / вúтко / ж'ел' йіму́ за Мар'і́ч'коў / нима́ ў оч'е́х то́йі ве́селости / шо бу́ла ш'і рик то́му*.

ЖЄЛЬ БЕРÉ (УЗЄ́В) КОГО́С – співчуття, жаль огортає душу когонебудь: *Ж'ел' мене́ бере́ за рока́ми молодúми / де́коли йік розга́дуйу соб'і́ / то так / іґ би т:о ни зо мноў бу́ло*; *Ж'ел' бере́ / йік згада́йу / йе́к то бу́ло ў мо́лодости / ни ду́же бу́ло / ў шо се ўбра́ти / шош до́брого з':і́сти / а́ле запамн'іта́лосе ни ц:е / ўно дес видийшло́ деле́ко / а т:о весе́ле / шо бу́ло на душú / т:о / шо ти ч'у́ўсе ш'іслúвим*.

ЖЄ́ПКА, -и – *зменш*. стос. ЖЄ́БА: *Пустú ж'е́пку / наї жийе́ / бо йік убйе́ш ж'е́бу / то тоб'і́ ма́ма ўмре / так ба́ба каза́ла / а ўна́ ўс'о зна́ла.*

ЖЄ́РВА, -и – 1) *згруб*., собака: *Шо т:о за ж'е́рва прибúласе? / ўч'е́ра бу́ла ї ад'і́ сего́н:е прийшла́ / Бабо́ / да́йте їйі шош / ни вúдите / шо ўна ш':ін'е́т ма́йі / вúтко / голо́н:а / А ти хоч' би ўна м'ін'і́ і йіх суда́ привел:а́? / кúл'ко м'ін'і́ тре́ба псиў ко́ло ха́ти? / до́ста двох / а котúў к'і́л'ко? / забу́ла йіс за котúў / кил'ко́х ти м'ін'і́ принéсла? / ужé мош кот'е́рн'у робúти / Ба́пко / со́колко / ш'і оц:е́ ш'е́н'ітко / йа йійго́ ота́мки найшла́ / бúрше ни бу́ду / об'іц'е́йу*; 2) *лайл*., про людину: *То ч'олов'і́к? / н'і / то ж'е́рва / пос'л'і́н:а ж'е́рва / ікóйі с'в'іт ни вúд'іў*.

ЖЄ́РВОЧЬКА, -и – зменш. від ЖЄ́РВА: *Така́ мала́ ж'е́рвоч'ка / ш'е́н'і / а ад'і́ йек дола́зи до них / ш'і ўкусúти мо́же*.

ЖЄ́СНО – *присл*., страшно: *Туда́ ж'е́сно ўноч'е́ їти / ти ни бойі́с:е?*

ЖЄ́ТИ – жати: *Кúл'ко то́го ж'е́ти? / бу́де лиш па́ру снопúў*.

ЖЄ́ХЛИЙ – хворий (про дерево, кущ), пошкоджений чимсь: *Шпара́ґус ж'єхлиї / ўйе́не / ад'і́ шо з не́го натр'ісло́се*.

ЖИВА́ ВА́ТРА – вогонь, добутий тертям. Розповідають, що живу ватру ватаг запалював на полонині у перший день літування. Згідно з вірув., вона, а також молитва, оберігали маржину й людей від хвороб, злих звірів, нещасть. Через вуглини з викресаної ватри, покладені у воротах, проходила вся худоба. Вважалося, що жива ватра мусить горіти до останнього дня полонинського літа: *Йа ч'у́ла за живу́ ва́тру / а́ле тепе́рки ў нас це́го нима́ / то ўпере́т могло́ бу́ти / колго́спиў нима́ / то ўже́ рокí роке́н´:і н´іхто́ ни хо́ди ў полонину́ / а ра́н´че з му́зикоў вир´іж'е́ли полонúн:икиў / А йа нида́ўно здиба́ла Паз'у́н'у / то ўна сказа́ла / шо сего́л'іта дв'і шту́ц'і дава́ла ў полонину́ / коро́ву ї телúцу / вúтко / да́ўне се видно́ўл'уйі / бо ўже рокí за ц:е ни бу́ло ч'у́ти / Але́ Мар'і́ч'ка се пита́йі за живу́ ва́тру / А йа каў / шо́ Паз'у́н'а каза́ла / ўна за ва́тру ни зга́дувала*.

ЖИВЕ́НЬКО – *присл*., швиденько: *Гаї / убера́їсе / а́ле живе́н´ко / хот´і́ла йіс к'ір´іла́їса кр´іч'е́ти / ї́демо́ / по́ки ш'і те́мно*.

ЖИВЕ́Ц, -я́ – приманка для риби: *Д'іт наўч'е́ў / дл'а ї̆ко́йі ру́би ікúї ма́йі бу́ти живе́ц / а ў ве́ршку кида́ў куле́ш'і*.

ЖИВЍЙ-ЖИВІ́СЬКИЙ – здоровий, який не має тілесних ушкоджень: *Верну́ўсе з во́їни / живúї жив'і́с´киї / сла́ва тоб'і́ / Го́сподu*.

ЖИВЍЙ-ЗДОРО́ВИЙ – усе благополучно, добре в кого-небудь; часто викор. в етикетних формулах: *Йек там ва́ш'і / ци жив'і́ здоро́в'і?*; *Абе́сте бу́ли жив'і́ здоро́в'і / ї на́рик доч'іка́ли*; *У пе́рших р'ітка́х це́го п'іс'ма́ ка́жемо / шо ми жив'і́ / здоро́в'і / іко́го здоро́ўл'а і вам зúч'імо*.

ЖИВЍЙ ПЛИТ – живопліт: *Вид ву́лиц'і насадúли грабúну / ма́йімо ч'е́стиї спо́к'ії / н'іхто́ ни зазера́йі тоб'і́ ў ха́ту / таї цес живúї плит вит порохúў до́бриї / дúхайіц:е л'і́пше / шу́му ме́нче*.

ЖЍВНИЙ ЧІТВЕ́РЬ – Страсний Четвер; у цей день уранці в Тюдові діти ходять “на боханьці”: *Д´і́ти ч'іка́йут / колú ўже бу́де Жúўниї Ч'ітве́р´ / бо зна́йут / шо тре́ба ўста́ти до́с´в'іта / а́би питú на бо́хан´ц´і / ц:е тро́хи приў па́ло бу́ло / а тепе́рки да́ўн´ішне видродúлосе / ни зна́йу / йек по ú нчих се́лах / а ў нас ц:е ш'іну́йут / ус´і́ р´іхту́йуц:е / нима́ тако́го / шо дитúна прийшла́ / а ї̆йі нич'о́ ни да́ли*. Див. БО́ХАНЬЦІ.

ЖЍВНІСТЬ, -ости – 1) усе живе, різні види живого: *Ус'е́ка жúўн´іс´т´ йе на с'в'і́т'і Бо́жому*; 2) свійські тварини, птиця: *Ус'о́ / шо*

ко́ло ха́ти хо́ди / п'і́йі / коткода́кайі / ме́кайі / то жи́ўн'іс'т' / жийе́ і хо́ч'і йі́сти / хо́ч'і опхо́ду.

ЖЙВО (ЖЄ́ВКО) – дуже швидко, жваво: *Ану́ жи́во ўстава́йте таї понес'і́т ба́б'і коро́мисло*; *Озми́ з бо́ч'ки солони́ни / а́ле жи́во / бо йа м'іш'е́йу куле́шу*; *Ану́ ж'е́ўко суда́ / бо шош Йиле́н'і пога́но / кро́пл'і ў шуфл'а́д'і / нака́паї на цу́кор; И:ї / та ўни ж'е́ўко се верну́ли.*

ЖИВЦЕ́М – *присл*., у живому стані, живим; *перен*., часто у спол. з *їсти, гристи*; дуже дошкуляти комусь звинуваченнями, докорами: *Ти мене́ жиўце́м догриза́йіш за тот спинд͡за́р' / заши́йімо йіго́ / понесу́ до Насту́н'і Сеўч'уко́вої / уна́ так зро́би / шо на́в'іт' ви́тко ни бу́де*.

ЖИДЍВСКА НАТУ́РА – про хитру людину, яка у всьому вміє знаходити вигоду для себе: *У них жиди́ўска нату́ра / му́симо с цим се змири́ти / бо ми свойі́ / абе́с ни про́бувала шош зач'іна́ти*.

ЖИДЍВСКІ КУ́ЧЬКИ – початок вересня, коли негода і майже завжди йдуть дощі: *Мус отави́ зак'ін'ч'е́ти / бо за́рас прийі́дут жиди́ўск'і ку́ч'ки; Тре́ба зроби́ти ота́ву до жиди́ўских ку́ч'ок / іна́кше бу́де ки́снути два ти́жн'і / бо то за́ўше с пе́ршого по дес'е́те ве́рес'н'а дош':і́*.

ЖЍДИКИ, -и́в – тільки *мн*., насіння череди: *Ішла́ города́ми / ї на пан'ч'о́хи понач'е́пйуваласе ку́па жи́дикиў / поможи́ зибра́ти*.

ЖИЛА́, -и́ – кровоносна судина, вена: *А да́л'і шо? / Уни́ соб'і́ жи́ли / до́ки ни пирва́лисе йім жи́ли / А да́л'і? / А да́л'і / се свиш':і*.

ЖЍЛАВИЙ – 1) витривалий: *Цес Петро́ / шо йа наїми́ла на де́н'ку / ду́же роби́тниї / таки́ї мали́ї / нивигл'і́дниї / а́ле жи́лавиї / поми́х занéсти ус'і́ с'іна́ / дру́гиї і пиў робо́ти то́йі ни зроби́ў би / шо вин*; 2) з випнутими жилами: *Ў Мар'і́ки но́ги жи́лав'і / Бо́же борони́ / жи́ли так'і́ / йік па́лец / повиска́кували*; 3) з великою кількістю сухожилок (про м'ясо): *Мн'е́со старе́ ї жи́лаве / ме пи́ў дн'а вари́тисе / Таї ци ш'і ўвари́ц:е*?

ЖЍЛИ, ЖЍЛИ, ДО́КИ НИ ПИРВА́ЛИСЕ ЇМ (У НИХ) ЖЍЛИ – усталений вислів – кінцівка багатьох казок ("байок"), почутих у Тюдові: *Жи́ла соб'і́ б'і́н:а роди́на / ў ха́т'і бу́ло пйе́теро д'іти́ї / вит т'ішко́йі робо́ти не́н'а ўме́л:а / а д'і́ти лиши́лисе пиўси́роти / ч'олов'і́к б'ідува́ў / а́ле вин хот'і́ў поле́хкости д'і́тем / таї наду́маў ужени́тисе / хот'і́ў по́моч'і до д'іти́ї / жи́н'ч'іного о́ка ў ха́т'і / уз'е́ў молоди́цу з дити́ноў / ну / пожи́ли ўни ї́киї́с ч'ес / нидо́ўго жи́нка роз:ера́ласе шо куда́ / таї ка́же ч'олов'і́кови / к'і́л'ко ми бу́демо б'ідува́ти? / іди́ ї видвези́ сво́йіх д'іти́ї у л'іс / а з одни́м ми ра́ду дамо́ / т'е́шко бу́ло на души́ ч'олов'і́кови / а́ле вин*

уз'е́ў тикѝ фѝру / запр'е́х кон'а́ таї ка́же д'і́тем / Ход'і́т зо мноў / бу́демо заготоўўе́ти дрива́ / бо пи́зна о́с'ін' / ско́ро ўпа́де зима́ / С'і́ли д'і́ти з д'е́дем на фѝру / таї пойі́хали / зайі́хали ўни деле́ко вит ха́ти / ў густѝї л'іс / і д'е́д'а ка́же / Зла́с'те с фѝри таї оту́тки мете́ мене́ ч'іка́ти / ви ц'і́хо сид'і́т / а йа пѝду маї да́л'і / та́мки бу́ду руба́ти дрива́ / а двеч'і́ру вас заберу́ / Видйі́хаў ч'олов'і́к убі́к / ўруба́ў до́ўбен'ку / приўйіза́ў йійі́ до смере́ки / а йік зач'іна́йі в'і́йіти в'і́тер / до́ўбен'ка зач'іна́йі ко́ўтати / Коўт / коўт / несе́ д'е́д'а дроў / д'і́ти цисе́ ч'у́йут і ра́дуйуц:е / Зноў поду́йі в'і́тер / зноў д'і́ти ч'у́йут / Коўт / коўт / несе́ д'е́д'а дроў / таї сам'і́ тото́ поўто́р'уйут / бо д'е́дик руба́йі дриве́ц / так унѝ ч'іка́ли ц'ілѝї ден' / а ўже йік зач'е́ло веч'і́р'іти / ўни се збойе́ли / йої / шо́ се ста́ло / шо за нѝми д'е́дик ни їде? / Поб'і́гло старше́н'ке се подивѝти та́мки / де ко́ўтало / таї уздр'і́ло до́ўбен'ку / і бѝрше н'іч'о́ / верну́лосе / росказа́ло / шо вѝд'іло / заголосѝли д'і́ти / а́ле шо / тре́ба їти / мо́же / би їкос вѝбратисе вѝц:и / іду́т унѝ / їдут / дѝўйуц:е / а то їкас ха́тка стойі́т / мої / ч'ійа́ т:о ха́тка? / а то бу́ла ха́тка бутинар'і́ў / унѝ заїшлѝ туда́ / накла́ли ва́терку / нагр'і́ли п'іч' таї голо́н':і і зму́ч'ін'і л'іглѝ / а ўноч'е́ поч'е́рес ко́мин ў ха́ту ўл'і́зли два ш':е́зники / ўз'е́ли коно́ўку / кѝнули ў н'у пол'і́но таї так по ха́т'і дерен'кот'у́т / а на печ'е́ котра́с дитѝна шош снѝла таї зач'е́ла пла́кати / т':і ш':е́зники страшно́ перепу́дилисе / кѝнули коно́ўку ї да́ли дра́ла / ўтеклѝ ч'е́рес ко́мин наза́т / А до́ма д'е́д'а т'е́шко зажурѝўсе / ни спаў ц'ілу́ нич' / уста́ў ра́но / вѝгнаў с ха́ти жѝнку / шо таке́ пога́не йіму́ нара́дила / запр'е́х кон'а́ / таї пойі́хаў у л'іс за д'ітмѝ / Ду́же ўра́дуваўсе / шо найшо́ў йіх ду́жими здоро́вими / таї так унѝ ўс'і верну́лисе додо́му і ста́ли жѝти / поживати та добра́ наживати / жѝли / жѝли / до́ки ни пирва́лисе йім жѝли; *Царе́ви ни бу́ло куда́ д'іва́тисе / вин вид:а́ў за Їва́на сво́йу дон'ку́ / записа́ў на не́го пиў ца́рства* / *А шо бу́ло да́л'і? / Молод'і́ соб'і́ жѝли / жѝли / до́ки ни пирва́лисе ў них жѝли.*

ЖЍЛКА, -и – волосінь, ліска: *Цису́ рѝбу йа на жѝлку їмиў.*

ЖЍНКА БЕС ЧЬОЛОВІ́КА, ЇК (ІК) ШИЯ БЕЗ ГОЛОВЍ – самотній жінці важко жити, долати труднощі: *До́бре їкиїс каза́ў / шо жѝнка бес ч'олов'і́ка / йік шѝйа бес головѝ / Йо / куда́ ўна покру́тиц:е / туда́ голова́ се дѝви.* Див. ЧЬОЛОВІ́К БЕЗ ЖЍНКИ, ЇК (ІК) ФЍРА БЕЗ ДЍШЛЯ.

ЖЍНКА В БІ́ЛОМУ – *перен.*, смерть: *М'ін'і́ се снѝло / шо прийшла́ жѝнка у ўсе́му б'і́лому / ста́ла ко́ло дверѝї таї дѝвиц:е / а йа се забойе́ў /*

таї дес соб'і́ ду́майу / сховáйусе пид ли́жник / мóже / ни ўздри́т / а ўсереди́н'і гаш шош тéн'кнуло.

ЖЍНКА Є ЖЍНКА – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: 1) доглянутість хати, дітей, турботу про чоловіка: *Жи́нка йе жи́нка / áле аби́ дóбра бу́ла / ч'істоту́ тримáла / дбáла за д'іти́ї / ч'олов'і́ка мáла ў ч'óмус / тогди́ тхáт'і хóч'іц:е їти́*; 2) м'якість характеру, співчутливість, небайдужість до чужого горя: *Ч'олов'і́к тверди́ї / а жи́нка йе жи́нка / йійі́ лéхко рож':éлобити;* 3) інколи – нелогічність дій, емоційність: *Жи́нка йе жи́нка / то говори́ла однó / а за м'іну́ту гет дру́ге / áбо ш':е ни так / ви́реўкайіц:е / йійі́ тотó скóро переї́шлó / і ўна хóч'і зноў говори́ти / шош се рáдити / так / іґ би н'іч'ó ни бу́ло / а м'ін'і́ се ни хóч'і нáв'іт' рот утвор'éти / нáв'іт' склес' говори́ти.*

ЖЍНКА НИ БЍТА, ЇК (ІК) КÓСА НИ КЛЕ́ПАНА – *ірон., жарт.*, непереконливе "умотивування" необхідності "вчєти жинку": *Йо / погу́пуйі дес ни́дес ми́жи плéч'і / бо кáже / шо жи́нка ни би́та / йік косá ни клéпана / ви́клепайіш / таї тогди́ дóбре / фáйно кóси.*

ЖИ́НКО БО́ЖЯ – емоційно навантажене звертання до учасниці розмови; викор. у мовленнєвих актах переконування, докору, погрози та ін.: *Жи́нко Бóж'а / ду́маї / шо говóриш / та ми ту́теч'ки рóбимо с'і́но роки́ рокéн':і / і с ци́ми л'уд'ми́ / шо кóс'ут кóло нас / н'ікóли за траву́ ни мáли сварóк / кóждиї знáйі / пóки йігó / а де / ч'ужé / а ти напáла на ч'олов'і́ка / шо вин ни там зач'éў коси́ти? / а нáв'іт' іґ би ни там зач'éў / то ч'о кр'іч'éйіш? / мих забу́ти / шош се заду́мати / áле цéго нимá / вид отóйі йіли́ц'і / пóси / то йігó / áбо диви́се вид оцéйі йібли́нки / отáк напраўц'і́ до оти́х корч'і́ў / то йігó / вин тáмки мáйі коси́ти.*

ЖИНО́ЦКИЙ – призначений для жінок: *Це жинóцка бл'у́за / ад'і́ йек ґудз͡ики поклáден'і / таї ру́ж'і на ни́ї / ч'олов'і́к у такóму ни хóди.*

ЖИНТЍЦЯ, -і – те саме, що ДЗЕР: *Л'у́биш жинти́цу? / ану́ пиї с цéго горш'éтки*; *Це шош такé / йік жинти́ц'а / це ни сик.*

ЖИНТЍЧІТИСЕ (ЖИНТЍВІТИ) – скисати (про молоко): *Ог:ó / молокó зач'éло жинти́ч'ітисе / коли́ ўно здóйіне*? / *полу́н'ішне ни мóже бу́ти.*

ЖЍНЧІН – належний дружині чи має стосунок до неї: жинчіна сестра, мама, жинчін брат, тато, вуйко: *То жи́н'ч'іна фу́стка*; *То жи́н'ч'ін пéрвиї брат / Івáн се називáйі*; *Ту́тки йе гóс'т'і і ж жи́н'ч'інойі фам'і́л'ійі.*

ЖИРУВА́ТИ – 1) *знев.*, жити дуже заможно, дозволяючи собі надмірне задоволення якихось потреб: *Ог:ó / тýтки таки́х нимá / шо жирýйут / тýтеч'ки тот'і́ / шо б'ідýйут*; 2) *жарт.*, про задоволення чи незадоволення елементарних потреб: *Ад'і́ йек жирýймо / оц':і лиш од'н'і́ / шо на ми́н'і / нимá и́нчих кал'óш / а ч'ереви́ки йі́сти прóс'ут.*

ЖИТЕ́ЙСКА МУ́ДРИСТЬ ПРИХО́ДИ (ПРИХО́ДИТ) З ВІ́КОМ (З РОКА́МИ) – життєвий досвід дає пророчий погляд: *Івáн Д'ілови́й росказáў тотó / шо вин ч'уў вит свóго д'éд'і / а йа ўже тоб'і́ перекáзуйу / ї́шли жоўн'і́ри додóму з аўстр'і́йского вóіска / дóўго войувáли / дес гаш ў Ітáл'ійі / ї́дут соб'і́ / дорóга делéка / таї приходи́лосе ноч'увáти по хатáх / прóс'уц:е ўни ў однý хáту / йіх прийми́ли / постели́ли / дáли йі́сти / ўни йід'ýт / шош бес'і́дуйут з ґаздóў / таї уздр'і́ли / шо на печ'é сиди́т д'іт і н'іч'ó ни говóри / лиш соб'і́ тáмеч'ки сиди́т таї ди́виц:е / Шо ц:е тýтки ваш д'іт н'іч'ó ни говóри? / Та це ни наш д'іт / кáжут ґáзди / вин таки́й сами́й / ік ви / проси́усе переноч'увáти / таї ми йігó пусти́ли / áле ки́н'те йімý тáл'ір / то вин вам шош скáже / ки́нуў оде́н грóш'і / а д'іт йімý кáже / Поможи́ / ік хтос ме проси́ти твóйі пóмоч'і / ки́нуў дрýгиї / а д'іт йімý рáди / пéрше / ч'ем шош роби́ти / подýмаї / а потóму роби́ / ки́нуў трéтиї грóш'і / д'іт дóўго диви́усе на нéго / н'іч'ó ни хот'і́ў казáти / завернýў грóш'і / áле йігó тики́ ўпроси́ли і вин сказáў / Богáто проїшóў йіс / ус'éке ви́д'іў / áле абéс знаў / б'ідá ускр'і́с' мóже ч'ікáти / нáв'іт' пит самóў хáтоў / Дóс'в'іта жоўн'і́ри ўстáли / попойі́ли з рýпцакиў / под'éкували ґáздам таї розийшли́се / хто кудá / бо до хати́й йіх бýло ўже ни дýже делéко / таї іти́ трéба бýло ў р'і́з'н'і боки́ / ідé свóйім селóм пéрший жóўн'ір / перехóди мостóм р'ікý / а тýтки б'іжýт днéму мал'і́ д'і́ти с кри́ком / Вýйку / поратýйте / бо дити́на се тóпи / ни дýже охóта бýла жóўн'ірови залаз'éти ўбрáному ў студéну вóду / áле нагадáў д'і́дов'і словá / таї би́рше нáв'іт' ни дýмаў / бóрзо зал'і́с у вóду таї уратувáў дити́ну / а йік ви́т'іх хлóпч'іка з води́ / то вин перепýжениї так борзéн'ко поб'і́х тхáт'і / шо жóўн'ір нáв'іт' ни ўс'п'іў се запитáти / ч'ійі вин і йек се назиáйі / прихóди жóўн'ір додóму / ўтвор'éйі двéр'і / ди́виц:е / а ў вуглý мóкра дити́на се переберáйі / А ц:е шо за дити́на? / питáйіц:е ў жи́нки / та це наш Васил'кó так ви́рис / шо ти йігó ни пизнáў / гаш волóс'і на голов'і́ кинýлосе / йік подýмаў ч'олов'і́к / шó моглó се стáти / шо мих ни ўратувáти свойý ри́н:у дити́ну / питхóди дрýгиї жóўн'ір до свóйі хáти ужé двéч'іру / ди́виц:е / аў в'ікн'і́ йігó жи́нка ї́кóгос молод'іка́ ўб'іймáйі /*

скúнуў ч’олов’і́к ґвир с плеч’éї / прицʼі́лиўсе ў лʼубасá / а потóму нагадáў тотó / шо казáў йімý дʼіт / таї остúў / покóцкаў у двéрʼі / і йімý ўтворúў молодúї хлóпец / а жúнка гаш умлʼі́ла / Йої / синóч’ку / наш дʼéдик прийшóў / гет малúм хлóпч’іком буў йіс / ік дʼéдʼу забрáли на вóїну / тепéрки вúрис / пáрупком стаў / дúвиц:е ч’олов’і́к таї соб’і́ дýмайі / іґ би буў ни нагадáў дʼі́дов’і словá / їку б’ідý мих зробúти / покáї / ч’éстиї покáї / мих бýти / а трéтиї жóўнʼір забýў за тотó / шо поперéжуваў дʼіт / прийшóў до фúртки ўноч’é / іде до дверúї / таї ни дúвиц:е пид нóги / ни дивúўсе і ўпаў у глʼібóку / ш’і ни докóпану кирнúцу / ййи́ї нáнич’ ни накрúли / бо нʼіхтó се ни надʼіváў на нич’нúї прихúт / таї стáлосе так / ік казáў дʼіт / б’ідá мóже ч’ікáти на ч’олов’і́ка пит самóў хáтоў / вин мóже сʼв’ітáми ходúти / бýти на вóїнʼі / ї нʼіч’ó йімý се ни стáне / а прийшóў додóму таї адʼі́ / шо йигó ч’ікáло / усʼó так се збýло / йік говорúў тот дʼіт / вин знаў / шо кáже / буў мýдриї / а мýдрисʼтʼ прихóди з рокáми / шó казáти? / з рокáми ч’олов’і́к цéго наберáйіц:е.

ЖИТЄ́ БЕРÉ СВОЄ́ – перемагає те, що є насущним, ближчим до щоденного буття людини: *Жúнка ўмéл:а ш’і перет:огúт / а вин ч’олов’і́к молодúї / наї жéниц:е / д΄і́ти мал΄і́ се лишúли / пóмич’ йім бýде / шó тоб’і́ сказáти? / жит΄é берé свойé.*

ЖИТЄ́ ВКОРОТЙТИ – необдуманими діями, вчинками, непосильною працею спричинити свою чи чиюсь загибель; часто викор. у заперечних конструкціях: *Йа ни бýду так тʼéшко робúти / ни хóч’у соб’і́ житʼé ўкоротúти / робóту ўсу ни перерóбиш / унá в’і́ч’на.*

ЖИТЄ́ Є ЖИТЄ́ – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче наголосити на різних виявах буття, позитивно чи негативно оцінюваних: *Вин такóш одовéц / наї жéниц:е / житʼé йе житʼé*; *Áле див’і́ц:е / йек то бувáйі / рúн:а мáма ни дбáла / а ч’уж’á дýйі / ік на бýбу / житʼé йе житʼé / усʼéке та ниўднáке бувáйі*; *Житʼé йе житʼé / кóждиї хóч’і / де лʼі́пше.*

ЖИТЄ́ ЗНÁТИ (ЗНÁТИ ЖИТЄ́) – пройти через випробування, бути досвідченим: *Дé цисʼі́ молодʼі́ знáйут житʼé? / йім трéба ш’і ни однý кулéшу зʼ:і́сти / А мóже ї дóбре / Кóцʼу / шо ўни ни переїшлú т:о / шо ми / нʼікóму тóго ни пож’ідáйіш.*

ЖИТЄ́ ОБЕРНЎЛОСЕ ПО-ЙНЧОМУ (ЙНЧИМ БÓКОМ) КОМЎС – несподівано в житті відбулися великі зміни; комусь стало жити краще чи гірше: *Нʼіхтó ни дýмаў / а житʼé вúдите / йек обернýлосе / і хто*

мих сказáти / кудá ўно / у ӥкиї к'ірýнок пíде? / нáв'іт' уч'éра за ц:е н'íхтó ни здогáдуваўсе / та шó йа каў? / сегóн:е / сегóн:е рáно.

ЖИТЄ́ ПРОВА́ДИТИ – жити (згідно з можливостями; дотримуючись певного способу життя): *Кóждиї провáди жит'é / йек ум'ї́йі / йек йімý вихóди / сегóн:е блúснуло погóди / то йа понадв'ї́р'у кýталасе / ч'орнобрúўц'і вит'ігáла / бо прийшóў йім ч'ес / ікиїс лист загр'ібáла / таї отакá мойá днúна / а ўноч'é спáти ни моглá / бо шош нóги крутúло / а зáрас л'íглá трóхи / а потóму зноў бýду брáтисе до ӥкóйіс робóти*.

ЖИТЄ́ РОЗБѝТИ КОМУ́С – зруйнувати комусь життя, сім'ю: *Вин ж:úнкоў жиў тýтки / а робúў дес гор'ї́ / ӥ тáмеч'ки наїшлáсе ӥкас / шо розбúла йім жит'é / отакé бувáйі / абéс цисé памн'ітáла / ч'олов'ї́к і жúнка мáйут жúти рáзом / бо йік інáкше / то вúдиш / шо се стайé*.

ЖИТЄ́ ТРУЧЄ́ТИ – жити, долаючи труднощі: *Жит'é труч'éйімо / ўно ўперáйіц:е / ни хóч'і фáїно ӥти / а ми соб'ї́ дýмайімо / вúїдемо на оцéс горп / а тáмки бýде лéкше / вúїшли / моӥ / ужé дóбре / фáїно / ўже вéселис'т' / áле бо придиуўйéїмосе / а то зноў пéред' нáми / зноў шош се показáло / áле ўже ни горп / а ґрýник / і шо? / упр'ігáїмосе таї ідемó / отáк жийімó / Марýс'ко*.

ЖѝТИ, АБѝ ЖѝТИ (АБѝ ЖѝЛОСЕ) – жити без радості, оптимізму (через нестатки, хворобу): *Погáно жúла з Мирóсем / жúла / абú жúлосе*.

ЖѝТИ, А НѝДОЖИВА́ТИ (ҐО́ВІТИ) – почуватися здоровим, бадьорим: *Таї шо / Ӥýц'ку / с тóго / ік йа ни жийý / а ґóв'ійу / шо / брáч':іку / с тóго*? / *х'ібá цисé се рахýйі жит'éм*?

ЖѝТИ В ДОВХ – більше витрачати, ніж заробляти: *Моӥ / уч'éїтесе еконóмити / припр'íт свої́ забагáнки / ни трúн'каїте грóшики / бо ни вúдите / шо жийітé ў доўх? / дóбре / шо зáрас ми помогáйімо / дв'і пéн'ц'ійі / а йік нас ни стáне? / звикáїте / шо трéба жúти на свойé*.

ЖѝТИ (ПЛѝВАТИ) В ДОСТА́ТКАХ – бути матеріально забезпеченим: *Марýс'ко / ми ни мóжемо риўнáтисе з нúми / унú жийýт у достáтках / ни так йід'ýт і ни так уберáйуц:е / ік ми / а ми соб'ї́ позвол'éйімо лиш т:о / шо мóжемо позвóлити / кобúбес вúўч'іласе / а тогдú бýде лéкше*.

ЖѝТИ В МѝРІ (В МѝРНОСТИ) – без воєн; дружно, у злагоді, не сварячись; шанувати одне одного: *Абúсмо жúли ў мúр'і та добр'ї́ / абú*

обминáли нас б'íди та ўс'éк'і нигарáзди; *Жúйте ў мúр'і і злáгод'і / ни гúркаїтесе / памн'ітáйте / шо вит слóва дéколи бúрше болúт / ік вит прýта; Прóс'т'і л'ýде хóч'ут жúти ў мúр'і / а тот д'íт':о лúсиї цéго ни розум'íйі / натрáўйуйі л'удúї / вóйни хóч'і / то ш'áтан пекéл'ниї*.

ЖЍТИ ВЧІРÁШНИМ ДНЕМ (ВЧІРÁШНОВ ДНЍНОВ) – зациклюватися на минулому: *Розговóр'уї Вас'ýтку / ўна жийé ўч'ірáшним днем / а ўч'éра минýло / йігó нимá / ї н'ікóго ни вéрнеш / т':і / шо пишлú вид нас / ни прийíдут / бо вúт':и ш'і н'іхтó ни вернýўсе*.

ЖЍТИ, ЇК (ІК) БОХ ПРИКАЗÁВ (ПО-БÓЖОМУ) – жити згідно з Божими заповідями: *Гаї / скаж'íт м'ін'í / ви богат'óх вúд'іли / знáйіте / шо жийýт / ік Бох приказáў? / йа ни каў / шо хтос комýс жит'é забрáў / ци злóд'ії темéн:иї / цéго мóже ї ни бýти / а ў úнчому? / Вýйно / та ч'о ви ўже так рýба? / йе так'í л'ýде / ўни ни с'в'іт'í / áле йе / і нáв'іт' делéко ни трéба шукáти / унú кóло нас йе*.

ЖЍТИ, ЇК (ІК) СИР У МÁСЛІ – в достатках: *Вин гарувáў / а бáба з Йілéноў жúли / йік сир у мáс'л'і / áле кобú дурн'í бабú ц'інувáли тотó*.

ЖЍТИ, ЇК (ІК) СТАРЦÍ – жити погано; не бути матеріально забезпеченим; не мати належних побутових умов: *Йої / та ўни жийýт / ік старц'í / іґ бес тудá прийшлá / то одӡ͡'їхнéс:е / тепéрки ўже нимá такóго / шóби ў хáт'і / на лушкáх бýли сам'í с'ін:икú / а ў них йе / ни гóн:а тотó розказáти / шо йа ўздр'íла / Вúдите / ш'і ї такé трафйéціц:е / отáк б'ідýйут / наї Бох борóни*.

ЖЍТИ, ЇК (ІК) У БÓГА ЗА ПЛЕЧЄ́МА – жити в достатках, не турбуючись ні про що: *Йе л'ýде / шо жийýт / ік у Бóга за плеч'éма / йек унú / верé / ден' коротáйут? / такé жит'é такóш надойідáйі / йім ш'і мóже бýти гúрше / йік нам у роботáх / ге? / шó ви на ц:е скáжете*?

ЖЍТИ, ЇК (ІК) ЦИГÁНИ (ІК НА ВОҐЗÁЛІ) – без комфорту, без належного облаштування житла, так, ніби воно тимчасове: *Кóло бáби йе однá хáта / йої / іґ бес бýла тудá прийшлá / мáла бес шо вúд'іти / кýпа д'ітúї / ў хáт'і гол'íс'ко / пидлóги нимá / лиш земн'á / йíсти / мáло шо / жийýт / йік цигáни / áле / д'éкувати Бóгу / ни слабýйут / кóждиї хлóпец / ік огúрч'ік / мóцниї / здорóвиї / ік вúл:ушок / н'іч'ó йім ни шкóди.*

ЖЍТИ НА ВÍРУ – без офіційної реєстрації шлюбу: *Ўперéт такóго мéнче бýло / абú жúли на в'íру / а тепéрен'ки йе / дóста йе*.

ЖЍТИ (БÝТИ) НА ВСÉМУ ГОТÓВОМУ – жити за рахунок надбаного іншими: *Настýн'ко / а то х'ібá т'éшко жúти / ік на ўсéму*

готóвому? / то ї ми би з вáми н'іч'éм ни журúлисе / бо ни бýло би ч'ем / жиї соб'ї таї т'ї́с:е / Йо / áле готóве н'іхтó ни квáпиц:е давáти / готóве пишлó ў úнч'і рýки / а нам кáже / Анýко крúшку зач'ікáїте.

ЖЍТИ НА ҐЕЛЕ́ТКУ – *згруб*., те саме, що ЖЍТИ НА ВІ́РУ: *Жийýт на ґелéтку / йе такúх пáру ў сел'ї́ / Кóждиї соб'ї́ жийé / йек розум'ї́йі*.

ЖЍТИ НА СВОЄ́ – витрачати лише те, що є особистою власністю: *Ў м'ї́с'т'і ни так / а тýтен'ки мýсиц:е жúти на свойé / áле страхý нима / бо йе присадúба / худúпка / кýри / то хóч'і рук / áле йік ни л'інúтисе / то ўс'о меш мáти / йа нáв'іт' хл'іп печ'ý / так вихóди тáнче / таї хл'іп смашн'ї́ш:иї / і триўкúї / дéржи дóўше*.

ЖЍТИ ОДНЍМ ДНЕМ – не задумуватися над наслідками своїх дій; не бути впевненим у забезпеченні завтрашнього дня, в тому, що він для когось настане: *Мар'ї́ч'ко / дé йа так делéко дúўйусе? / м'ін'ї́ ўже тúл'ко рóкиў / шо сам вит сéбе дивýйусе / шо ш'і жийý / отáк устáў / под'éкуваў Бóгу / шо вúнуч'уваўсе / таї прóс'у йігó / шóби помúх днúнку перебýти / отак'ї́ мойї́ росклáди і пл'áни / жийý однúм днем і ни гризýсе / шо бýде / йек Бох даст / так се стáне; Хто ч'уў? / молодá / а жийé однúм днем / порá би за робóту подýмати / за т:о / шо дитин'éч'і грóш'і скóро се с'к'ін'ч'éйут / йіх ни мут виплáт'увати / і тогдú йек жúти? / жúнка сорокúўку розм'ін'éла / аї д'н'а н'іґдé ни робúла*.

ЖЍТИ (НИ) ПО КИШЕ́НИ – у невідповідності (відповідності) до "своїх статкив": *Гаї обрахóвуїте / к'ї́л'ко ў нас і на шо їде ў м'ї́с'іц' / таї мéц:е вúд'іти / ци ми жийімó по кишéни / пускáйімо т:о / шо сам'ї́ заробúли / ци трáтимо бúрше / т:о / шо складáли на роверú*; *Унú ни ўпов'ідáйут / вúтки мáйут грóш'і / áле вúтко / шо жийýт ни по кишéни / дивúсе / шо нидáўно купúли машúну / а перет:огúт / поклáли новý кýхн'у / дóста фáїну / йа би такý хот'ї́ла / áле йек? / А ч'о ни мáти? / унú заробйéйут / таї стар'ї́ тáмеч'ки фист питперáйут / а ти подивúсе / йек унá ўбрáна / ни з роскóш'іў / а полегóн'ки / та ми ў сто рас крáш:е / напрáўду / ми на пустé ф'ї́т'кайімо грóш'і / а ўни ўс'о ў кулáк / тогó мáйут / і дóбре рóбйут / рахýйу / шо задýже дóбре / бигмé / ад'ї́ / вúдиш / забожúлисе*.

ЖЍТИ ПО-ЛЮ́ЦКИ (ТА́КІК ЛЮ́ДЕ; ЇК (ІК) СЕ НАЛЕ́ЖИ) – нормально, добре; не відчувати матеріальної скрути; в пошанівку до інших; дотримуючись правил співжиття: *Хóч'іц:е жúти по л'ýцки / а ни*

так / шо бойе́тисе / ци меш ма́ти заўтра д'і́тем на хл'іп; Ік жийіте́ / то жи́йте та́к'ік л'у́де / ни шука́йте кл'у́ч'ки одно́ з о́дним.

ЖЙТИ ПО ПА́НЦКИ – заможно й мати "витповідний домашний опхит": *У нас л'у́де про́с'т'і / ни жийу́т по па́нцки / а́ле дес ч'у́йіш за таке́ / ў к'ін'і́ ви́диш / ік'і́ де́хто ма́йі роско́ш'і / йої / так'і́ / шо і ў с'н'і тако́го би ни ўздр'і́ў / а́ле шо / і ц:е ни прино́си йім вели́кого ш'е́с'т'а / наді́вис:е / таї зач'іна́йіш йіх шкудува́ти ї би́рше ш'інува́ти т:о / шо ма́йіш / хтос ни пов'і́ри / а́ле так йе*.

ЖЙТИ ПО ПРА́ВДІ – жити чесно, правдиво: *Ни ўс'і́ хо́ч'ут жи́ти по пра́ўд'і / ма́йу тако́го ў сус'і́цтві / а́ле ни ска́жу / котрі́ї / бо йік узна́йі / шо йа говори́ла / ме ў о́ч'і л'і́сти / Мар'і́ / ни б'і́йтесе / йа н'іко́му ни ўпов'і́м*; *Ви́дите / бра́ч':іку Васи́ / л'у́де ни хо́ч'ут жи́ти по пра́ўд'і / а с це́го зач'іна́йуц:е сварки́ / гриз'н'а́ / во́їни / і йек ви гада́йіте / котри́х би́рше / тих / шо ш'іну́йут пра́ўду / ци тих / шо забу́ли за н'у*?

ЖЙТИ СЕГО́НІШНИМ ДНЕМ (СЕГО́НІШНОВ ДНЙНОВ) – легковажити стосовно майбутнього: *Жийу́т сего́н'ішним днем / ни ду́майут / шо́ ста́нец:е з го́рами / лиш аби́ би́рше ўруба́ти / ўпили́ти / пот'ігну́ти / мої / та с:обо́ў ус'о́ ни о́змете / хто ч'уў таке́ роби́ти*?

ЖЙТИ С ПОСЛІ́ДНОГО (ПОСЛІ́ННОГО) – бідувати; жити дуже важко, бідно: *Жийімо́ с пос'л'і́н:ого / а шо ч'іка́йі за́ўтра / ни зна́йімо*.

ЖЙТИ ЧЮЖЙМ РО́ЗУМОМ – не мати власної думки: *З'ет' нич'о́ / заробйе́йі / маши́ну купи́ў / а́ле жийе́ ч'ужи́м ро́зумом / ма́йі бу́ти так / ік сказа́ла йіго́ ма́ма / так і ни и́нак / а т:о / шо ўни ж жи́нкоў бу́ли ўра́дили / т:о / шо вин сам хот'і́ў / то пусте́ / таї с це́го у ха́т'і сварки́; Ни жиї / Васи́л'ку / ч'ужи́м ро́зумом / бо дру́гиї ни зна́йі / йек тоб'і́ бу́де л'і́пше / а ти ч'у́йіш.*

ЖИТКУВА́ТИ – *заст*., споживати страву: Ж*итку́йте / дос'іга́йте / шо йе на стол'і́ / йа ш'і вам солони́ни уруба́йу*.

ЖИТКУ́ЙТЕ (ВЖИТКУ́ЙТЕ) ЗДОРО́ВІ – їжте на здоров'я: *Ану́ / Фе́т'ку / л'у́пч'іку / ход'і́т з на́ми / присува́йтесе / Житку́йте здоро́в'і / йа лише́н' вит це́го / То хот' пага́р'ч'ік вин'ц'а́ ви́пийте / Це мо́жно / д'ікова́т'*; *М'іха́ / ход'і́тко суда́ / за сти́ў / Житку́йте здоро́в'і / йа лише́н' вит то́го / А мо́же / хот' пага́рч'ік вин'ц'а́ ? / Це ни пошко́ди / д'ікова́т'*.

ЖЙТНИЙ – житній: *Жи́тниї хл'іп / здоро́виї / а́ле мойі́ б'і́лого хо́ч'ут / було́к / зви́кли так / та наї йід'у́т.*

ЖИТЯ́ НИМА́ (НИМА́ ЖИТЯ́) – 1) зазнавати неприємностей від кого-, чого-небудь: *Жит'а́ нима́ вит це́йі му́зики / ко́ждиї Бо́жиї ве́ч'ір ййі́ пуска́йут / ў ме́не голова́ со́хне вит то́го гу́пан'а / л'ў́боч'ко / та то до ўпи́ўноч'і го́їки / а де́коли ї до передра́н'а*; 2) про сімейне життя, яке не склалося у подружжя: *То там нима́ жит'а́ / бо ко́жде ў свойе́ / ни́ шобі пора́дитисе / поговори́ти.*

ЖИЮЧЄ́ – живучи: *Жийуч'е́ ш ч'олов'і́ковоў ридне́ў / му́сиш с'в'ії но́роў тро́хи поопт'і́сувати ї ни ўстано́ўйувати свойі́ пор'е́тки / бо йік ту́тки соб'і́ попу́стиш / тої ш ч'олов'і́ком ни мут ро́ги се сходи́ти.*

ЖІБ'ЇВСКЍЙ – той, що пов'язаний із Жєб'їм: *То ни ж'ібйіўскиї чолов'і́к / а с Ко́сова / вин лиш та́мки ро́би / ӡиґа́рки ремонту́йі.*

ЖІБРА́К, -а́ – жебрак: *Ж'ібрако́ви до ґазди́ деле́ко / ої / шо ни бли́ско*; *Йе ж'ібраки́ / йе / де нима́*? / *але́ то ў м'і́с'т'і / ў Ч'ірниўц'а́х смих ви́д'іла / у Франки́ўску.*

ЖІБРО́ТА, -и – *збірн.*, 1) дуже бідні люди: *Ж'ібро́та ўс'е́ка бува́йі / цис'і́ л'ў́де б'і́н':і / а́ле гоноро́в'і*; 2) бідні люди, які живуть з милостині: *То би́рше ў м'іста́х така́ ж'ібро́та / ў сел'і́ йе земн'а́ / шош посади́ш / таї йе / на́в'іт' ік нима́ гро́шиї / а́ле пишо́у ў горо́т / набра́ў на борш' таї ни голоду́йіш / то би́рше ў м'іста́х / бо та́мки нима́ ви́тки / йік нима́ гро́шиї / то ўмера́ї / а шо*? / *нипра́ўду каў*?

ЖІБУРЍНІ, -я – жабуриння: *Там засто́йіна вода́ / по́ўно ж'ібури́н'а / хот'і́ўше пи́ти / то тре́ба їти до Паўло́вовоі кирни́ц'і.*

ЖІВКЍЙ (ЗІВКЍЙ) – гіркуватий: *Ікиї́с ж'іўки́ї оце́с хл'іп / вит ч'о́го ц:е би могло́ бу́ти? / мо́же / мука́ бу́ла з'ipр'і́ла*?

ЖІҐОНІ́ТИ (ЖИҐОНІ́ТИ) – випускати сечу сильним струменем: *То йе / шо п'і́с'айіш так соб'і́ / а йе / шо ж'іґони́ш / це так ч'ури́т / ік с по́мпи / йік ота́к / то тогди́ каўт / шо хтос ж'іґони́т / а йік ле́да / то н'і.*

ЖІДА́ТИ – прагнути: *Ни тре́ба ж'іда́ти ч'ужо́го / шо́ би т:о ни бу́ло.*

ЖІДНЍЙ (ЖЄ́ДНИЙ) – 1) спраглий: *Йа ни ж'ідна́ то́го молока́ / а́ле ч'о таки́ї мали́ї дити́н'і дава́ти збе́ране / с с'іпара́тор'а? / молоко́ гаш си́не*; 2) жадібний, скупий: *Ву́йко ж'ідни́ї / вин б'і́н:ому кава́лок хл'і́ба ни даст / а ґазда́ раху́йіц:е / Дайе́ / каў тоб'і́ ге́зде / шо дайе́ / сама́ смих ви́д'іла.*

ЖІЛЍТИ (ЖІЛЄ́ТИ) – жалити (про кропиву): *То поди́бне на кропи́ву / а́ле ўно ни ж'іл'е́йі*; *Абе́с знаў / ни лиш кропи́ва мо́же ж'іли́ти / а́ле ĭ кома́р' / мура́л' / таĭ сло́во мо́же ўж'іли́ти / і ш'і йек фа́ĭно*.

ЖІЛЍТИСЕ – жалитися: *Вўĭно / ваш Сла́ўко ж'е́лиц:е кропи́воў / Ага́ йо / це ўна́ сама́ ўж'іли́ласе / а спиха́йі на ме́не*.

ЖІЛО́, -а́ – жало: *Оса́ ци бдз͡ж'ола́ ўкуси́ла / поможи́ко ж'іло́ ви́брати / ад'і́ йек зра́зу па́лец нагна́ло / моĭ / шо́ роби́ти*?

ЖІЛО́БА, -и – 1) скорбота за померлим: *Ус'а́ фам'і́л'ійа ў ж'іло́б'і*; 2) траурний одяг: *Пус'т'і́т цису́ жи́нку ў ж'іло́б'і / наĭ бере́ хл'іп / сара́ка*.

ЖІЛЬЦЕ́ (ЖИЛЬЦЕ́), -я́ – те саме, що ЖІЛО́: *Йоĭ / йек боли́т / ану́ помож'і́т / мо́же / ви́т'ігнете м'ін'і́ ж'іл'це́ / йіго́ до́бре ви́тко / див'і́ц:е / йо́йойоĭ*.

ЖІПЧІНЍ (ЖЄПЧІНЍ, ЖЄ́ПЧІН), -и́в (-а) – назва частини Тюдова: *На Ж'іпч'іна́х ў дош':і́ / ци ĭ без них ура́с ж'іби́ ква́кайут / того́ цисе́ м'і́сце так назива́йіц:е / ану́ / на́ĭко / ци меш ч'ў́ти? / ти хо́диш у то́му к'іру́нку*.

ЖІСНЍЙ (ЖЄ́СНИЙ) – дуже негарний, потворний, такий, що може налякати: *Іґ би таке́ ж'існе́ се показа́ло ўноч'е́ / то зач'е́ў би заика́тисе / То і ўден' би стаў зайі́коў / ану́ би таке́ ви́скало з:а корч'а́*.

ЖІХНУ́ТИСЕ (ОДЖІХНУ́ТИСЕ) – дуже налякатися: *Ж'іхну́ўбисе / йіґ би таку́ ба́бу дес упи́ўноч'і ўздр'і́ў / бигме́ / мих би одз͡ж'іхну́тисе / Та ўпи́ўноч'і бут'кого́ се перепу́диш / нашо́ но́ч'і ч'іка́ти? / до́ста зави́тка ота́к на́ґро подиви́тисе / таĭ пу́ду диста́неш / А шо би бу́ло / іґ би ўна схот'і́ла тебе́ погла́дити / сказа́ти / Йоĭ / Іва́н'ч'іку / іки́ĭ йіс фа́ĭниĭ / хот'і́ў бих тото́ ви́д'іти / Жерту́ĭ / жерту́ĭ*.

ЖМА́КАНЕЦ, -ньця – 1) пережована їжа: *Бабо́ / абе́сте дити́н'і жма́кан'ц'і ни дава́ли / ни мо́жно / наĭ само́ ўч'е́йіц:е йі́сти / йа вас про́с'у / іс сво́го ро́та н'іч'о́ ни дава́ĭте*; 2) *знев*., *перен*., дуже пом'ятий предмет одягу: *Куда́ таки́ĭ жма́канец ўбера́ти? / бери́ зал'і́ско таĭ пофрасу́ĭ*.

ЖМА́КАНИЙ – 1) жований: *Ш'і ўда́виц:е / бо ґлиґа́йі ни жма́кане / И:ĭ / та то вам так вигл'іда́йі / бо вин бо́рзо йіст*; 2) пом'ятий: *Цису́ су́кон'ку ни тре́ба фрасува́ти / ўна така́ / ік жма́кана / ма́йі бу́ти / то мате́р'ійа така́ / так спец'ійа́л'но зро́блено*; 3) чистий, праний: *Це жма́кана соро́ч'ка / переберáĭ*.

ЖМА́КАНІ, -я – 1) *опредм. дія* стос. ЖМА́КАТИ[1,3]: *Іке́ то жма́кан'і / ік нима́ зуби́ў? / оди́н пен' лиши́ўсе / нима́ нич'о́ / і фе́ртик*; 2) сукупність

речей, які необхідно прати (“*жмакати*”): *Жма́кан'а ти́л'ко набра́лосе / шо на ц'ілі́йі ден' / хо́ч’у ш’і ко́ции ви́прати*.

ЖМАКА́ТИ – 1) жувати: *Йа ни го́н:а ц:е жмака́ти / то таке́ / ік смола́ / хто ч’у́ў таке́ йі́сти?*; 2) *перен*., мнути: *Див’і́ц:е / вин мин΄і́ жма́ч’і спо́н΄:і / оз'м’і́т дити́ну / бо йек тако́му на робо́ту ǐти?*; 3) *перен*., прати руками: *Жма́ч’у ўже пиў д΄н΄а / а́ле до́бре / ве́ремн΄і / то наǐ со́хне*.

ЖМАКА́ТИ ВСЕРЕДѝНІ – боліти: *Шош мене́ жма́ч’і ўсереди́н'і / вит сно́ч’і зач’е́ло*.

ЖМЕ́НЬКА (ЖМІ́НЬКА, ПУ́ШКА) ЖѝНКИ (ЧЬОЛОВІ́КА) – про дуже худу, “дримної” статури людину: *Йоǐ / та там жме́н'ка то́йі жи́нки / шо́ там йе би́ти? / це Бо́же борони́ / іґ би хтос на н'у пидоǐми́ў ру́ку / маў би страшни́ǐ гр'іх; Жм’і́н'ка жи́нки / а ǐка роби́тна / йе́к у не́йі ўс'о до́кладно зро́блено / та йа таки́х пор'е́ткиў н'і ў ко́го ни ви́д'іла*.

ЖМЕ́НЯ ДО́БРА (ДО́БРА ЖМЕ́НЯ) ЧЬОГО́С – велика кількість чогось, значно більше, ніж уміщається в жмені: *То́го нас'і́н'а тики́ до́бра жме́н'а бу́ла / ад'і́ / ўс'о засади́ла ко́ло фасу́л' / фа́ǐниǐ р'ет ви́ǐшоў*.

ЖМІ́НЬКА, -и – 1) жменька; невелика кількість чого-небудь: *Со́ли лиш жм’і́н΄ку кин΄ / тро́хи / на цес сло́ǐок до́ста ли́шку / а́ле без вер΄ха́*; 2) щіпка, пучка: *Ў окри́п се кида́йі жм’і́н'ка з'і́л'а / пу́шка / вода́ забо́йіла / кида́йіш цисе́ / і наǐ се насто́ǐуйі / тогди́ пи́ти по ли́с'ц'і до йіди́*; 3) *перен.*, про людину низького росту, худу, неміцної статури: *Та то жм’і́н'ка то́йі жи́нки / де́ ўна́ го́н:а на ден'ки́ ходи́ти*? / *наǐ йі́йі д΄іўки́ ǐдут*.

ЖМІНЬКУВА́ТИ – давати щось невеликими порціями, “відмірюючи” жменею: *Та ни жм’ін'ку́ǐ / ни скупи́се / наси́п тро́хи би́рше ри́жу / йа вид:а́м пото́му / а то дайе́ш / йік б’і́дному*.

ЖО́ВКНУТИ – 1) дозрівати, ставати жовтим (про деякі плоди): *Коркоду́ш’і зач’е́ли жо́ўкнути / ско́ро змн'е́кнут*; 2) ставати блідим, жовтавим, хворобливим (про обличчя людини): *Жо́ўкне / бо сла́б’іс'т' ни додайе́ ц'в’і́ту ў лици́*; 3) в’янути, жовтіти (про кущі, дерева): *Шош цим вазо́нкам браку́йі / зач’е́ли жо́ўкнути / мо́же / того́ / шо за́т'інку ни л'у́бйут / ци шо*? / *дес йіс ни ч’у́ла за таке́*?

ЖОВНЄ́РКА (ЖОВНІ́РКА), -и – служба в армії: *Ўни близ'н'уки́ / верну́лисе ж:оўн'е́рки таǐ у ǐкиǐс ч’ес обидва ужени́лисе*.

ЖОВНЄ́РСКИЙ – військовий, солдатський: *Це жоўн'е́рск’і строǐі́ / і на циǐ фудуґра́ф’ійі тако́ш / пизнайе́ш / хто́ т:о? / ану́ придиўйе́ǐсе.*

ЖО́ВНІР, -а – військовий, солдат: *На оцíї̆ фудуґрáф’іїі наш д´іт / стáўниї̆ жóўн´ір / твóйа мáма ў нéго се ўдáла / а мойá / ў бáбу*.

ЖОВНІ́РИК (ЖОВНЄ́РИК), -а – *зменш.-пестл.* до ЖО́ВНІР: *То ти хóч’іш жóўн'іром бýти / йік вíростеш? / а зáрас малúї̆ жоўн'íрик / бо мáйіш п’істóл' / Йа ўже велúкиї̆ / д'íду*.

ЖОВНІ́РСКИЙ – те саме, що ЖОВНЄРСКИЙ: *Хлопч’íш’і ў жоўн´íрскому ўбран´ý / йігó ў урл´óп пустúли / ікрáс на с'в’éта / стар´í ни нарáдуйуц:е / шо живúї̆ здорóвиї̆*.

ЖОВНІРУВА́ТИ – служити в армії: *Уперéт жоўн'íрувáли по бóгату рокúў / ни т:о / шо тепéрен'ки*.

ЖОВТЕ́НЬКЕ, -ого – *субст.*, бісквіт: *Ни ўм’íйу печ’í жоўтéн´ке / áле л´ýбйу йігó / унó м’ін'í бúрше смакýйі / ік мед'íўнúк.*

ЖОВТЄ́К, -іка́ – 1) бліда, хвороблива людина: *Слабúї̆ / тогó жоўт'éк*; 2) переспілий огірок: *Ни викидáї̆ жоўт'íкú / бýде на нас'íн'і*; 3) про кульбабу чи іншу рослину, що має квіти жовтого кольору: *Нашó тúл'ко жоўт'íкúў нарвáла? / В’інóч’ок сплетý / оцúх сúних ш’і додáм / Дивúсе / ік’і рýки вит тóго*.

ЖО́ВТИЙ-ЖОВТІ́СЬКИЙ – цілком жовтий: *У темнот'í / смих / ни вúд'іла / а полотнó жóўте жоўт'íс'ке / дé с такóго полтáўку шúти*?

ЖОВТІ́ННИЦЯ (ЖОВТІ́ЛНИЦЯ, ЖОВТУХА́), -і (-и) – *мед.*, жовтяниця; захворювання печінки, що спричинює жовтизну шкіри через підвищення нагромадження у ній жовчного пігменту: *Йоі̆ / та жоўт'íн:ицу л'іч’éйут / це ни йе шош такé / шо вид нéго л'íку нимá / ни гриз'íц:е; Заслáп на жоўт'íлницу / таї̆ б’ідá / у шпитáл' сегóн:е видвéзли*.

ЖОВТІ́ТИ В ОЧЄ́Х – про стан, коли людина втрачає здатність добре бачити через перевтому, якусь недугу: *Се нач’ітáла тúл´ко / шо ў оч’éх жоўт´íйі / мушкú б’íгайут / Це мóже бýти і ни вит ч’éтан'а*.

ЖОВТО́ЧЬОК, -чька – *зменш.-пестл.* до ЖОВТО́К: *Ану / М’íс'ку / з':іш оцéс жоўтóч’ок / ш’і крúшку / анý / таї̆ пúдемо до вýйни*.

ЖОЛОБЕ́Ц (ЖОЛОБО́К), -пця́ (-пка́) – *зменш.-пестл.* до ЖО́ЛОП: *Зробúти жолобéц / і тогдú водá ме фáйно ч’ур'íти*.

ЖО́ЛОП, -ба – 1) дерев’яне пристосування (корито) у формі видовженого чотирикутника, призначене для годівлі і напування тварин: *Подивúсеко / ци йе ў жóлоб’і с'íно / ік нимá / то кин' корóв’і / наї̆ йіст / Івáн маў кúнути / áле ци ни забýў*?; 2) ущелина в горах, на дні якої здеб. тече струмок: *Оц'íс'í грибú наї̆шóў у жóлоб’і / бúрше нимá / то сам’í*

козар'і́ / а́ле на сма́шку бу́де; 3) невелике поздовжне заглиблення в чому-небудь: *Вода́ ка́пала таї̆ ад'і́ ї̆киї̆ жо́лоп на камени́ ви́доўбала / Це ш'і н'іч'о́ / це жолобе́ц / а ў ї̆іру́з'і ї̆а ви́д'іў таки́ї̆ загру́биї̆ / ік мої̆а́ рука́ / ї̆ік дош' / то таке́ / ік ч'у́ркало ч'у́рит / згори́ гаш удоли́ну*.

ЖОЛУ́ДОК (ЖУЛУ́ДОК), -тка – шлунок людини, рідше – тварини: *Боли́т у жолу́тку / шо́ ї̆а таке́ / ве́ре / з':і́ла?*; *Пиї̆ кис'л'іку́ / шоби́ розби́ти тро́хи жолу́док / тогди́ би́рше схо́ч'іц:е ї̆і́сти / а так / ік ни ї̆іш / меш да́л'і така́ зеле́на ходи́ти*.

ЖОЛУТКО́ВИЙ (ЖУЛУТКО́ВИЙ) – шлунковий: *То ни жолутко́ва бол'е́ч'ка / то шош с печ'і́нкоў / а́ле Бо́же борони́ вит тако́го*.

ЖОЛУТКО́ВИЙ (ЖУЛУТКО́ВИЙ) БОЛЄ́К – виразка шлунка: *Наш д'і́до збера́ў з'і́л'і / вари́ў ус'е́к'і гарбати́ / бо каза́ў / шо ў не́го жолутко́виї̆ бол'е́к і шо му́си л'іч'е́тисе / то / ви́тко / бу́ло пом'іч'не́ / бо прожи́ў деўї̆ідис'е́т' і два ро́ки*; *Лес'о́ каза́ў / шо ў не́го буў жолутко́виї̆ бол'ек / а зна́ї̆іте / шо́ ц:е? / по тепер'і́шному ї̆а́зва / Н'і / до́хтор' іна́кше каза́ў*.

ЖОРНИВНЍИЙ – *прикм*. стос. ЖО́РНА: *Жорниўни́ї̆ ка́м'ін' ма́ї̆і таку́ ру́ч'ку / зве́р'ха ти полего́н'ки о́змеш / ў ди́рку наси́плеш кукуру́дз͡иў і меш за ру́ч'ку крути́ти / ти ўже ц:е роби́ла / забу́ла? / ву́їна пока́же / ни б'і́їсе*.

ЖОРНЍИТИ – використовувати жорна для розмелювання зерна: *Ота́м ї̆е полу́ш':ін'і кукуру́дз͡и / озми́ ї̆іх / пиди́ до Митри́хи / ўжорни́ / ти ўм'і́ї̆іш жорни́ти / зна́ї̆іш / ї̆е́к тре́ба на го́лупц'і / ска́жеш ву́їн'і / шо ма́ма проси́ла*; *Ходи́ли жорни́ти до ву́їка Ф'і́липового*.

ЖУРА́, -и – гризота, журба: *Ма́ї̆у журу́ / свекру́ха засла́бла / ў шпитали́ / напраўї̆е́ї̆ут у Франки́ўск / а́ле ї̆а ї̆ так се дога́дуї̆у*.

ЖУРА́ БЕРЕ́ (ВЗЄ́ЛА, ЙМЍЛАСЕ) КОГО́С **–** про почуття туги, смутку, що охопило когось: *Жура́ бере́ / ї̆ік соб'і́ ўс'о порозга́дуї̆у / Го́сподеч'ку л'у́биї̆ та ми́лиї̆ / ї̆е́к цисе́ ўс'о пережи́ти*?

ЖУРА́ ГРИЗЕ́ (ОПСІ́ЛА, ЇСТ, ДОГРИЗА́Ї) – когось охопили сильні переживання: *Жура́ опс'і́ла з уси́х боки́ў / і нима́ прос'в'і́тку / хо́ч'і до ре́шти догри́сти / тогди́ ї̆ї̆і ста́не ле́кше / аш тогди́*.

ЖУРЍТИСЕ[1] – сумувати, тужити: *Ни жури́се / Мар'і́ч'ко / ско́ро ве́рнусе / ч'іка́ї̆ мене́*; *Жури́ўсе / таї̆ с то́го ўмер / каўт / шо се́рце / а то ўс'о жура́ / ду́же банува́ў за неў / ни мих себе́ ў ру́ки ўз'е́ти / да́ти соб'і́ ра́ду / с то́го ї пишо́ў у зе́мн'у / ви́дите / шо́ т:о знач'е́ї̆і л'уба́ / Каўт / шо вин за неў вид дити́ни буў / н'і за ко́го ни хот'і́ў ч'у́ти / лиш за н'у / ч'у́ї̆іте*

/ шо з малúх рокúў ус'ó се зач'éло / такé р'і́тко бувáйі / А йек фáйно ўни жúли / та такé / дипрáўду лиш дес у к'і́н'і мош уздр'і́ти.

ЖУРЍТИСЕ[2] – видавати (про курку) специфічні звуки, коли вона хоче знести яйце: *От:á з ґýш'ами кýроч'ка ад'і́ йек жýриц:е / хóч'і нéстисе / а на гн'із'д'і́ б'íла / кудá ўна тепéрки пúде*? / *мýс'у сокотúти*.

ЖУРÝ ПЕРЕЖЍТИ – переболіти, перестати тужити: *Однó прóс'у ў Бóга / шобú вин вам помúх оц:ý журý пережúти* / *бúрше н'іч'ó*.

З

ЗАБÁВА, -и – вечір танців: *Гентáм у клýб'і забáва бýла кóждойі нед'íл'і ї на дéкотр'і с'в'éта / а тепéрки шош ни ч'ýйу / абú бýбнило*.

ЗАБАВ'ЄТИСЕ – 1) гратися (про дітей): *Нáш'і хлóпц'і ад'і́ йек фáйно забаўúéйуц:е визóч'ком*; 2) розважатися: *Стáрш'і л'ýде ўм'і́йут забаўúéтисе / по напéрстку вúпили / с'п'івáйут / роскáзуйут / йек то бýло ў полонин'і́* / *наслýхаўсе вид них такóго / шо йі́де / іґ би сам пáру рóкиў тáмеч'ки л'і́туваў*.

ЗАБÁВИТИ – відволікти увагу дитини, зосереджуючи її на чомусь іншому: *Забáў дитúну / бо йа ни мóжу корóв'і дáти / покажú от:ý машúнку áбо малéн'ку пúвоч'ку* / *шош зробú / áле жúво*.

ЗАБÁВИТИСЕ – 1) захопившись, гратися довше, ніж було передбачено (про дітей): *Мáма даўнó кр'іч'éла / дé ти / а ти / вúтко / ни ч'уў / забáвиўсе / б'іжú бóрзо тхáт'і*; 2) розважаючись, затриматися десь: *Прийі́хаў вўйкиў М'íс'о / таї забáвилисе трóхи / даўнó се ни вúд'іли / дес зо пйет' / шис'т' рóкиў / áбо ї бúрше* / *ш'і йігó бáба жúла / отогдú*.

ЗАБАГÁТИ – хотіти, бажати чогось; часто такого, що неможливо або важко дістати, реалізувати, зробити, приготувати: *Слабé ни хóч'і йі́сти / ни гóн:о / áле дéколи забагáйі такóго / шо ни знáйіш / де т:о ўз'éти*.

ЗАБÁГНУТИ – захотіти чогось; просити (веліти) зробити щось; док. до ЗАБАГÁТИ: *Ужé ўвéч'ір малúї забáх пл'áцкиў / і шо дýмайіш / ни ї́шлá тéрти барабýл'і*? / *ішлá / йік мúлен'ка*.

ЗАБАНДЕЖÓВАНИЙ – дієприкм. від ЗАБАНДЕЖУВÁТИ: *Пáлец забандежóваниї / áле ґ'і́псу нимá / здоїмúли ўч'éра*.

ЗАБАНДЕЖО́ВУВАТИ – забинтовувати: *Ўч’е́їсе забандежо́вувати ба́б’і ру́ку / бо ни рас меш ц:е роби́ти / ти ви́д΄іла / йек тоб’і́ пока́зували*.

ЗАБАНДЕЖУВА́ТИ – забинтувати: *Л΄у́боч’ко л΄у́ба / забандежу́ї оце́с наб’і́ї / ни ході́ так / бо то ско́ро прорве́ / йе́к до тако́го допуска́тисе? / ни уваж’е́ти на се́бе*.

ЗАБАНУВА́ТИ – 1) затужити: *Забанува́ў за Мар'і́ч’коў / а́ле шо тепе́р каза́ти? / Та ў́же шо / це́му н'ійе́к ни зара́диш / му́си бу́ти / ік йе*; 2) засмутитися, пошкодувати за чимсь (якимось предметом), загубленим, вкраденим чи подарованим комусь: *Зна́йіш / шо тикі́ забанува́ла смих за тоў са́поў / шо зло́д'ії укра́ў / уна́ ле́хка бу́ла / о́стра / так / іґ би спец'ійа́л'но пид мойі́ ру́ки зро́бле́на / йа неў за ден' могла́ пиў горо́ду ўгна́ти / а цис'а́ т'ішка́ / іка́с завели́ка / гаш ру́ки ўт'іга́йі / тоў сапа́ла / а оце́ў / ге́пайу / каў / ік йе; Ви́жу / шо йіс забанува́ў за ти́ми санка́ми / а́ле ни шкуду́ї / ми ш’і кра́ш’і ку́пимо*; 3) *перен*., зів’янути, зупинитися в рості (про рослини, господар чи господиня яких покинули дім): *Ни пов’і́риў бес / а́ле йік уме́л:а Мар'і́ка / вазо́нки забанува́ли / ду́мала смих / шо з них ужé н'іч’о́ ни бу́де / а́ле видроди́лисе / дес у пі́ўрик по то́му*.

ЗАБИВА́ТИ – затіняти, “заглушувати”: *Тре́ба ўпили́ти ц:у сли́ву / бо ко́ристи з не́йі ма́ло / а ўс'о́ забива́йі / пид неў н΄іч’о́ ни росте́*.

ЗАБИВА́ТИ БА́КИ (БА́КИ ЗАБИВА́ТИ) – вводити в оману, заморочувати комусь голову зайвими розмовами: *Ни забива́ї м’ін΄і́ ба́ки пусти́ми ро́сказами / ни хо́ч’у тото́ слу́хати / робо́та ч’іка́йі*.

ЗАБЍРШЕ – *присл*., забагато: *Ў цес м’іш’у́лик заби́рше покла́дено / тре́ба / шобі́ цукі́ркиў у ко́ждому бу́ло по́риўну*; *Да́ла йіс заби́рше / ми се догово́р'ували на три л'і́три / а ту́тки ік маї шти́ри / То н'іч’о́ / бері́ / ўно ни пропа́де*.

ЗАБЍТИЙ У КУТЍК (В КУТИКУ́, В КУТИКА́Х) – *згруб*., відсталий, затурканий: *Ч’олов’і́к заби́тиї неў у кути́к і сиди́т ц'і́хо / ік миш / вин бойі́ц:е йійі́ / ік сме́рти; До́ц'а ни заби́та ў кутику́ / ўна о́стра і ни даст собо́ў помика́ти / а йік хтос схо́ч’і / се наду́майі хот' па́л'цем кину́ти / то ц':а жи́нка мо́же ўкуси́ти / і тогді́ бу́де бу́ба.*

ЗАБЍТИ КНЍГУ – *ветерин*., захворіти: *Ко́ло йіблуні́ присили́ла бу́ла коро́ву / а коро́ва наї́ласе йе́блук таї заби́ла кни́гу / таї шо / му́с'іли зда́ти коро́ву / бо ўна засла́бла ї ч’ут' ни здо́хла*.

ЗАБЍТИ ОСТРИВЎ – вбити в землю “сукувату” очищену смерічку, призначену для сушіння сіна: *То ч’олов’і́ч’а робóта / жúн΄ц'і т'éшко забивáти остривý* / *ў нас цисé з'ет' рóби*.

ЗАБІГА́ТИ (ЗАБІ́ЧІ) (ГА́ТКОВ, УДУМКА́Х) (ЗАДЎЖЕ) ВПЕРЕ́Т (ДЕЛЕ́КО НАПЕРЕ́Т) – думати (подумати) про майбутнє: *И:ĭ / та ни заб’ігáї так делéко наперéт / бо ми ни в’і́дайімо / шо з нáми зáўтра бýде / а ўже зач’інáйімо д'ілúти т:о / ч’ігó ш’і на с'в’і́т'і Бóжому нимá*.

ЗАБІДО́ВАНИЙ – 1) виснажений: *Васúл΄ / сарáку / заб’ідóваниĭ вигл΄ідáйі / лиш нис стирч’éйі*; 2) недоглянутий, неохайний: *Там б’і́н:о / áле д'і́ти ни вигл'ідáйут заб’ідóваними / унá дбáйі / йек мóже*.

ЗАБІДУВА́ТИ – почати бідувати, відчувати нестатки: *Ми заб’ідувáли / вит:огдú / йік д'éд'а ўмер / гúр'ко б’ідувáли.*

ЗАБІЖЍТ (ЗАБІ́ГЛО, ЗАЙШЛО́, ЗА́ЙДЕ; ЗАЛІ́ЗЛО, ЗАЛІ́ЗЕ) ДУРНЕ́ В ГО́ЛУ – про думки, здатні бентежити, хвилювати, непокоїти: *Шó с тобóў? / шó се стáло? / Н'іч’ó / заĭшлó дурнé ў гóлу / подýмала за Кóц'а / а шо / ік у нéго йе хтос?; Зáĭде дурнé ў гóлу / таĭ ти сам ужé ни рат / шо за тотó дýмайіш / хóч’іш се збýти / а то ни гóден / зал'і́зло таĭ ц'в’ір'і́н'кайі тáмки.*

ЗАБІНЬЧЄ́ТИ – почати біньчєти, “мукати” (про корів, телят), що свідчить про голод тварини, бажання пити, хворобу тощо: *Корóва мóже заб’ін'ч’éти ĭ тогдú / йік їйі смýтно / нимá ґаздúн'і блúско / ни дýмаĭте / шо ўна ни мáйі ч’ут':á* / *спрахтикувáла ц:е богáто разúў*.

ЗАБІ́ЧІ – забігти, прийти: *Моглá бих зáўтра заб’і́ч’і / дес у полýн:е / дóбре бýде*?; *Вýĭно / вибач’éĭте / áле ни моглá заб’і́ч’і / бо машúна ўже п’і́пкала / шóфер квáпиўсе / Йа хот'і́ла вам брúнд͡зи дáти / то шо / вин ни мих зач’ікáти? / он:ý м’інýту? / гадáйу / шо йімý ў однúĭ м’інýт'і се ни росходúло*; *Такúĭ р'існúĭ дош’ урвáўсе / шо лúло / ік с конóўки / ми хот'і́ли заб’і́ч’і ў ґáнок / áле йек? / стойéли ўже / йек стойéли / наĭшлú ш’і ĭкус с'ірáту / неў укрúлисе таĭ так пид гор'і́хом переч’ікáли раптúўку.*

ЗАБЛЕ́ЇТИ – 1) почати блеїти (про овець), видавати природні для цих тварин звуки: *Вúўц΄і заблéйіли / пес загáўкаў / мóже / з'в’іринý ўч’ýли*?; 2) *перен*., *знев*., почати говорити, співати: *Заблéйіў такóйі / шо л'ýде пýкали зó с'м’іху / моĭ / ік ни ўм’і́йіш с'п’івáти / то ни берúсе / ни ўтвор'éĭ рот*.

ЗАБЛЕ́ЇТИ (БЛЕ́ЇТИ), ІК ГОЛО́ННА ВИВЦЯ́ – *знев*., *згруб*., заговорити, заплакати (почати говорити, плакати); сваритися: *Іванóч’:іха*

ад'і́ йек заблéйіла / ік голóн:а виўц'á / ўку видуч'éра ни пусти́ли на пáшу / ви́тко / маїстри́ шош ни так зроби́ли / йéґ би ўйі се хот'і́ло; Заблéйіла йіс / ік голóн:а виўц'á / замéкала / іґ бáбина ч'óрна козá / ход' бес се наўч'éла розвáжливо говори́ти / а ни так дрин'ч'éти / ік старá фи́ра / шо йі́де у ви́воз'і по кам'і́н'у.

ЗАБЛЍМАТИ (ЗАБЛЍМКАТИ, ЗАБЛИМКОТІ́ТИ) ПУЛЬКАЧЯ́МИ (БУЛЬКАЧЯ́МИ) – *знев.*, *згруб.*, гнівно дивитися, розглядати щось; почати моргати від подиву, розгубленості, злості та ін.: *Н'і / ни свари́ласе / лиш забли́мала пул'кач'áми / ви́тко / шо бýла зла.*

ЗА БЛУ́СТВА́ ("ПУСТІ́ СЛОВА́") ЇЗЍК ВИТПА́ДЕ (ЗИГНИЄ́) – припис "ни говорити поганих слив" спрямований на виховання у дитини культури мовлення, засвоєння нею правил мовного етикету: *Івáн'ч'іку / абéс ни говори́ў блуствá / бо ік меш говори́ти / то йізи́к витпáде / Бóжен'ка покарáйі нич'éмних д'іти́й / А ч'о М'і́с'о говóри і йімý нич'ó? / Ти ни диви́се на дрýгих / а слýхаї / шó тоб'і́ бáпка кáже / менé слýхаї / прóс'у тебé / абéс ни говори́ў пусте́ / то вели́киї ўстит і гр'іх / абéс соб'і́ знаў.*

ЗАБОГА́ТО ЧЄ́СТИ КОМУ́С – хтось не вартий великої уваги, турботи, пошанівку: *Забогáто ч'éсти бýде / шóби ми ўшли перепрóс'уватисе / хто ви́н:иї / тот наї пéршиї кáже вибач'éїте / бо інáкше так ме вигл'ідáти / йік у тиї с'п'і́ван'ц'і / прости́ менé / мойá ми́ла / шо ти менé би́ла / уни́ ви́н':і / то наї дýмайут тепéр.*

ЗАБОЄ́ТИСЕ – почати боятися: *Забойéўсе ўноч'é ўти диви́тисе / хто горóдом хóди / лиш кри́кнуў / моі̆ / а ти шо тáмки загуби́ў? / і ўно соб'і́ поч'імч'ікувáло ў бéрех / вит хáти подáл'і.*

ЗАБОЖЍТИСЕ – поклястися: *Парáска забожи́ласе / шо ногí йійі́ тáмки ни бýде / ў такý фи́л'у сказáла / áби Бох борони́ў вит такóго / Бóжеч'ку / прости́ нас / гр'і́шних.*

ЗАБО́ЇТИ – закипіти: *Кидáї пирогí / бо водá ўже забóйіла / борзéн'ко / бо бóйі; У гор'ш'кý мáйі забóйіти сметáна / а тогди́ берéш кукурýдз'іну мукý / таї потрóшеч'ки си́плеш йійі́ ў сметáну / це однóў рукóў / а дрýгоў пом'і́ш'уйіш / беспереста́нку м'іш'éйіш / дóки бáнуш ни зач'нé загустáти / а йік вин ужé готóвиї / пусти́ў мáсло / то йігó вивертáйіш у ми́ску / ни так / ік кулéшу / ни на кружóк / аў ми́ску / бо вин у мáс'л'і / йа ни доказáла / шо бáнуш тогди́ готóвиї / ік ц:е йе / то мóжно ни прóбувати / вин бýде дóбриї / ш':е однó / ў сметáну ки́неш пýшку сóли / вари́ти бáнуш наїл'і́пше ў кулéш'ін:ику / áле йік нимá / то ни б'ідá; Лиш забóйі водá / зрáзу*

кида́йіш пирогі́ / ўни се повар'у́т па́ру м’іну́т / зач’ну́т сплива́ти / і це знач’е́йі / шо се звари́ли.

ЗАБО́РЗО – занадто швидко: *Вам се ни здайе́ / шо ми забо́рзо їдемо́? / ге? / забу́ли йісте́ / шо ба́б’і ди́хати ни дайе́? / ци ї́ка б’іда́ вас жене́*?

ЗАБРА́ТИ (ЗАБЕРА́ТИ) ЧЄС (КУ́ПУ ЧІСУ́) В КО́ГОС – відволікати когось своїми проблемами: *Вибач’е́йте / Ми́трику / шо забера́йу у вас ч’ес / ви́жу / шо ви шош маїстру́йіте ї ни ду́же ма́йіте колі́ / а́ле хо́ч’у вас проси́ти / мо́же / бе́сте да́ли зго́ду кирни́цу нам ви́копати / йа зна́йу / шо ў вас зави́зно / а́ле колі́ бе́сте моглі́ / ми се ни ква́пимо / Мо́жно бу́де / а́ле ўже с:ейі́весни бі́рше вит це́го м’ії з'ет' / йа лиш помога́йу / то з ним тре́ба се договор'увати / бо то́ч’но ни зна́йу / кому́ вин на ц:у о́с'ін' дава́ў сло́во / йа ўже / Насту́н'ко / пома́ло вит то́го витхо́жу*.

ЗАБРА́ТИСЕ (ЗАБЕРА́ТИСЕ) З ДОРО́ГИ КОМУ́С – не заважати комусь реалізувати (реалізовувати) свої наміри: *Пе / ни стиї м’ін'і́ на доро́з'і / забера́їсе з не́йі / бо йа хо́ч’у жени́тисе / хо́ч’у бра́ти ц:у д'і́ўч’іну / а ти хо́ч’іш ході́ти / то д'л'а хо́ж’ін'а наїді́ соб’і́ дру́гу / А ві́тки ти зна́йіш / шо́ йа хо́ч’у? / шо́ ми з Мар'і́ч’коў хо́ч’імо? / ми шо / ра́дилисе с тобо́ў? / ци потребу́йімо твої́і ра́ди*?

ЗАБРИСТУВА́ТИ – забрунькувати: *Ўс'о забристува́ло / на́в’іт' тото́ / шо тогі́т ш’:іпі́ў / лиш н'іўро́ку.*

ЗАБРУНА́ВІТИ – докон. до БРУНА́ВІТИ: *Слиўкі́ забруна́в’іли / це тот'і́ / шо т Прибраже́н'ійу пристига́йут / а грушкі́ о́бзеленкуват'і / ўни тако́ш ра́н'і / а́ле ш’і тверд'і́ / А куда́ йім се ква́пити? / ді́їдут тогді́ / колі́ ма́йут диїті́ / ч’ісу́ йе до́ста / то / Пара́ / на ўс'о йе с'в’ії ч’ес*.

ЗАБУ́ЛА КОРО́ВА, ЇК (ІК) ТЕ́ЛІМ (ТЕЛИ́ЦЕВ) БУ́ЛА – про занадто прискіпливе ставлення, вимогливість людей поважного віку до молодих, дітей, підлітків: *Ви́жу / шо забу́ла коро́ва / йік тели́цеў бу́ла / забу́ла йіс / йек виб’іга́ла до Ўла́дӟ'а на м’іну́ту / а стойе́ла годи́ну / а йа ма́м’і ба́ки забива́ла / до́ки йіс ни верну́ласе / каў / шо воді́ пишла́ з р'ікі́ ви́нести / бу́ло таке́? / ге*?

ЗАБУ́ЛА СМЕРТЬ (ТОТА́ ПА́НЯ С КОСО́В) ЗА КО́ГОС – хтось дуже довго живе: *Мої́ верстакі́ / Мару́с'ко / ўже даўно́ ў і́нчому с'в’і́т'і / а за ме́не забу́ла тота́ па́н'а с косо́ў / оде́н рас видизнава́ла / ш’і з:а́молоду / а́ле шош переду́мала таї бі́рше ни приходи́ла / ві́тко / ни ду́же ма́йі колі́*.

ЗАБУРІНЕ́НИЙ (ЗАБУРЄ́НЕНИЙ) – порослий бур'янами: *Таї шо ти зро́биш / ік ни го́ден? / горо́т забур'іне́ниї / а ти сиди́ш на ла́вици / таї видиўйе́йіс:е ў викно́ / ік зазу́л'а / ану́ш хтос се здогада́йі помоч'і́?*

ЗАБУРІНЍТИСЕ (ЗАБУРЄ́НИТИСЕ) – порости бур'яном: *Гр'ітки́ так забур'іни́лисе / шо ни ви́тко / де́ шо́ сади́ли / в'іде́ў / окри́п і петру́шку при́їдец:е пересад'увати / а цибу́л'а пово́ли схо́ди / Мамо́ / то ш'і ї нас'і́н'і могло́ бу́ти пусте́ / а дру́ге т:о / шо окри́п напа́сниї / вин ни л'у́би сту́д'ін'*.

ЗАБУ́ТИ (ЗА, ПРО) ВСЬО́ НА СВІ́ТІ – повністю зосередити свою увагу на комусь, чомусь: *Уздр'і́ў д'і́ўку / таї забу́ў ус'о́ на с'в'і́т'і / йе́к таке́ мо́же бу́ти? / ми ч'іка́йімо / го́с'т'і се зибра́ли / а вин дни свойі́ забу́ў / ни памн'іта́йі / куда́ ї́шоў і ч'іго́*.

ЗАБУ́ТИ ГО́ЛУ СВОЮ́ – не пам'ятати: *Забу́ла го́лу свойу́ / ч'е́сто забу́ла / прийшла́ / а́ле ни памн'іта́йу / шо́ йа ма́ла ви́ц:и ўз'е́ти / аґ'і́ мої / шош хот'і́ла / а́ле шо?*

ЗАБУ́ТИ ДНИ СВОЇ (ДНИ СВОЇ ЗАБУ́ТИ) – поринувши в буденні клопоти, забути про щось; захопившись чимсь, забути про все інше: *Ти шо / дни свойі́ забу́ла? / ки́л'ко мо́жно с хло́пцем говори́ти? / усти́т ти́л'ко стойе́ти / Кого́ йа ма́йу се ўстида́ти? / стойу́ соб'і́ / гово́р'у / н'іко́му ни заваж'е́йу / то шо? / гл'а́ба с ки́мос заговори́ти?*

ЗАБУ́ТИ ДОРО́ГУ (ДОРЍШКУ) КУДА́С (ДО КО́ГОС) – перестати відвідувати кого-, що-небудь: *До ву́їка забу́ў йіс доро́гу / а ў буфе́т / ни б'і́йсе / до́бре памн'іта́йіш / ни тре́ба л'уди́ї роспи́тувати / йек туда́ добра́тисе*.

ЗАБУ́ТИ (НИ ПАМНІТА́ТИ), ЄК СЕ НАЗИВА́ЇШ (ЄК ТВОЄ́ ІМНЄ́) – бути дуже схвильованим, наляканим, свареним, битим: *Ву́їко роска́зуваў / шо рас у полонин'і́ буў так се перепу́диў / шо ч'е́сто задерев'і́ў / так вигл'іда́ло / шо йіґ би йіго́ буў хтос се запита́ў / ч'ії вин? / з іко́го села́? / йек се назива́йі? / вин би ни сказа́ў / н'іч'о́ ни памн'іта́ў; Йа т:об'і́ пока́жу / йік о́зму тебе́ ў ру́ки / то забу́деш / йек се назива́йіш*.

ЗАБУТІ́ТИ, ІК (ЇК) БИК (БУГА́Й, КОРО́ВА) – голосно заплакати, заридати: *Ану́ ц'і́хо / ч'о йіс забут'і́ў / ік бик? / кро́ви се перепу́диў? / а ч'о йіс б'іх / ік прич'меле́ниї? / ікі́ї д'і́т':о за тобо́ў гна́ўсе?; Ву́їна би́ла Федун'ц'а́ / бо тот уз'е́ў буў бес позвол'і́н'а ік'і́с гро́ш'і / ви́т'іх з д'е́девойі бр'іхта́шки / а цес забут'і́ў / іґ бугаї / іґ би то йіго́ би́ли / іґ би з не́го паси́ де́л:и / аґ'іна́цисе / йа пото́му се пита́йу / мої / а ти ч'о так рев'і́ў? / іґ бик / а вин ка́же / шо гада́ў / шо заодно́ ву́їна і йіго́ пот'е́гне / ка́же / шо*

так се перепу́диў / шо хот'і́ў утеч'і́ / а́ле но́ги ни пуска́ли / Ну то н'іч'о́ / ме зна́ти / шо́ за злод'і́їство мо́же ч'іка́ти / наї на ч'ужо́му ўч'е́йіц:е.

ЗАВА́ВКАТИ – занявкати; видавати невиразні звуки: *Шош зава́ўкало ко́ло ку́хн'і / ге́їби кит / а́ле то ни кит / ч'ўи́іш? / ану́ко подиви́се.*

ЗАВАЛЄ́ТИ – забруднити: *Цис'і́ витхо́ди так тре́ба пово́лен'ки не́сти / шоби́ ни л'а́пнуло дес / шоби́ с'т'іну́ ни завал'е́ти; Ўдоли́н'і дити́на споден'ки́ завал'е́ла / ни ди́вис:е? / Наї вал'е́йі / то н'іч'о́.*

ЗАВАЛЄ́ТИСЕ – забруднитися: *Мару́н'ко / ни с'ідаї на цису́ ла́вицу / завал'е́йіс:е / ми пе́рет' цим та́си та́меч'ки кла́ли / ік ви́т'ігли хл'іп с пе́ч'і.*

ЗАВАЛЄ́ТИСЕ ДЕС (У ХА́ТІ, В КОМО́РІ, У СКРѝНИ, НАДВОРІ́ ТА ІН.**)** – 1) знайтися випадково (про якусь річ): *Дес завал'е́ўсе буў пасо́к вит цих спо́н':іў*; 2) *ірон*., бути спеціально захованим до слушного часу: *У ме́не тро́шки вин'ц'а́ завал'е́лосе / ану́ ход'і́м у ха́ту*; 3) забруднитися: *Пе́тре / бра́ч':іку / ни звод'і́т ц:у до́ш'ку / бо завал'е́їтесе / дош' пишо́ў / таї на н'у набри́скало / То н'іч'о́ / йа се ни бо́йу.*

ЗАВАЛѝВСЕ (ЗАВАЛѝЦЦЕ) ҐРИ́ДЖІ́Н? (ПІ́ТРИВ ҐРУНЬ?) – те саме, що ЗАВАЛѝВСЕ (ЗАВАЛѝЦЦЕ) СВІТ?: *Хо́ч'ут жи́ти окро́ме? / наї жийу́т / Ґри́дж'ін вит це́го ни завали́ц:е і ни запа́дец:е / таї м'ін'і́ бу́де ле́кше / бо т:о / шо йа за́рас ро́бйу ї помога́йу / ни ц'іну́йіц:е / Пра́ўду ка́жете / н'іч'о́ ни завали́ц:е / ўс'о на м'і́сци бу́де / наї пожийу́т іки́їс ч'ес / а пото́му сам'і́ мут се проси́ти / шо́би верну́тисе / бо прийшли́ з робо́ти / а то питпр'е́тано / йіда́ гото́ва / д'і́ти ўку́тан'і / таї шо ш'і хот'і́ти? / а т:о / шо ба́ба дес шош полехки́ ска́же / то за т:о нима́ ч'о гн'і́ватисе / ўна вам добра́ хо́ч'і.*

ЗАВАЛѝВСЕ (ЗАВАЛѝЦЦЕ) СВІТ? – нічого не трапилося, не сталося (не станеться): *Гаї скажи́ м'ін'і́ / с'в'іт завали́ўсе / шо йа туда́ ни пишла́? / ч'у́ла йіс плач'і́ / шо мене́ та́меч'ки нима́? / н'і / н'іхто́ ни голоси́ў / а мо́же / ди́рка бу́ла ў стол'і́ / та́мки / де йа ма́ла сид'і́ти? / тако́ш н'і / ну то шо цисе́ зводи́ти ік шош вели́ке? / ни пишла́ / бо ни хот'і́ла / а йім ус'о́ одно́ / ци бу́де ба́ба / ци н'і / шо́ там ба́ба варту́йі? / кутики́ питпера́ти*?

ЗАВАЛѝЛОСЕ (ЗАВАЛѝЦЦЕ) СОКѝЛСКЕ? – те саме, що ЗАВАЛѝВСЕ (ЗАВАЛѝЦЦЕ) СВІТ?: *Мар'і́ч'ко / ік умру́ / або́с за мноў ни пла́кала / бо вели́кого н'іч'о́ се ни ста́не / Соки́лске ни завали́лосе і ни завали́ц:е / або́с се ни бойе́ла / жиї соб'і́ так / ік се нале́жи ґазди́н'і / таї*

тогди́ ї м’ін'і́ та́меч’ки бу́де ле́кше; Шо / завали́лосе Соки́лске? / йа шош тако́го ни ч’у́ла? / ни ч’у́ла смих / шо́би скала́ завали́ласе / шо так йіс се згри́зла / і за ко́го? / за пусту́ пусте́ч’:іну / та ті́с:е / шо Бох тебе́ ми́луваў вид на́пасти / шо йіс ни заўйіза́ла соб’і́ с'в’іт іс пус'т'іко́м.

ЗАВА́ЛІНИЙ – забруднений: *Куда́ таки́ї зава́л΄иниї? / переберайсе.*

ЗАВВА́ЖИТИ – помітити: *Жи́нка зра́зу заўва́жила / шо то шош ни т:о ш ч’олов’і́ком / сказа́ў / шо труднийі / кри́шку л΄е́же.*

ЗАВВА́ЖУВАТИ – *недок.* до ЗАВВА́ЖИТИ: *Ни пе́ршиї рас заўва́жуйу / шо Ко́ц΄о ма́йі х’іт' до пит΄а́ / диви́се ко / д΄і́ўч’іно / ци з не́го бу́де до́бриї ч’олов’і́к? / диви́се / до́ки ни пі́зно.*

ЗАВВЍДІТИ – помітити: *Йа заўви́д'іла йіго́ ш’і ра́но / йік уни́ ї́шли на р'іку́ / бу́ли дес та́мки зо шти́ри годи́н'і.*

ЗАВВИХА́ТИСЕ – почати дуже швидко виконувати якусь роботу: *Ви гаш тепе́р заўвиха́лисе / коли́ ўздр'і́ли / шо дош’ / а де йі́сте бу́ли ра́но*?

ЗА́ВДАНИЙ – узятий на плечі якийсь тягар: *Це ўже за́ўданиї м’іщо́к / ни бу́ду йіго́ кла́сти на зе́м’н'у / а пото́му ш’:е рас пидоїма́ти.*

ЗАВДА́ТИ (ЗАВДАВА́ТИ) – брати (взяти) на плечі якийсь тягар (самому чи за допомогою когось): *Абе́сте здоро́в’і бу́ли / шо м’ін΄і́ заўда́ли цис΄і́ биса́ги*; *Л'у́пч’іку Васи́л'ку / ану́ заўда́йте м’ін'і́ цес ру́пцак.*

ЗАВДА́ТИ (ЗАВДАВА́ТИ) ВЕЛЍКЕ – виконати (виконувати) те, що вимагало (вимагає) великих матеріальних витрат і (чи) фізичних сил: *Заўда́ла йіс вели́ке / таї пово́лен'ки доне́сла / цису́ робо́ту н'іхто́ би ни зробйі́ў / меш ма́ти вели́ку д'е́ку вид ус'і́х.*

ЗАВДА́ТИ (ЗАВДАВА́ТИ) ЖІЛЮ́ (ГРИЗО́ТИ, МУ́КИ) КОМУ́С – викликати в когось важкі переживання, біль: *Ти ни ду́маї соб’і́ / оди́н Бох зна́йі / цек цис'а́ жи́нка натерп’і́ласе / шо́ пережи́ла / ікойі му́ки вин їйі заўда́ў.*

ЗАВДА́ТИ (ЗАВДАВА́ТИ) КЛО́ПОТУ (КЛО́ПОТИВ) КОМУ́С – створювати комусь певні незручності, нові турботи: *Абе́с / л'у́боч’ко / се ни бойе́ла / шо ти м’ін'і́ заўдайе́ш кло́потиў / йа ра́да / шо йіс прийі́хала і шо побу́деш тро́хи до́ўше.*

ЗАВДА́ТИ КУТО́РИ – завдати клопотів кому-небудь, причинити певні незручності: *Заўда́ла м’ін΄і кўто́ри / таї пишла́ / а ти сиди́ ко́ло це́йі мармул΄а́ди / та йійі́ ни мо́жно лиш’е́ти / ура́с тре́ба пом’і́ш’увати / бо пригори́т / хто́ ме хот΄і́ти при́гор΄і йі́сти?*

ЗАВДА́ТИ (ЗАВДАВА́ТИ) МОРО́КИ КОМУ́С – обтяжувати когось своїми проблемами, справами: *Вибач'е́ї / шо заўдайу́ тоб'і́ моро́ки / а́ле прийшла́ / бо зна́йу / шо н'іхто́ м'ін'і́ так до́бре ни пора́ди / йік ти; Ни хот'і́ла заўдава́ти тоб'і́ моро́ки / а́ле му́с'у тро́хи поморо́ч'іти / ану́ / л'у́пко / подиви́се / ци йіс до́бре пришйила цес рука́ў / і де заўйе́зуйуц:е за́ш'інки? / гаї диви́се / на це́му і на це́му рукав'і́ / ви́диш / шо ту́тки шош зґан'ч'ува́ло*.

ЗАВДА́ТИ (ЗАВДАВА́ТИ) РОБО́ТИ (РОБО́ТУ, РОБОТѝВ, КУ́ПУ РОБО́ТИ, РОБѝТКУ) КОМУ́С – обтяжувати когось своїми справами, проблемами; спричинити комусь зайві клопоти, непередбачувану витрату часу на щось: *Одок'і́ / прийшла́ до вас / бо хо́ч'у заўда́ти вам нови́х роботи́ў / йе́к ви на ц:е се поди́вите? / Н'іч'о́ / наї бу́де / ме́не робо́та л'у́би таї йа за н'у дба́йу / то / Ори́с'ко / зле без робо́ти / а йік уна́ ни дайе́ тоб'і́ спу́ску / то ч'у́йіс:е ў си́л'і / нима́ коли́ слабува́ти*.

ЗАВЕ́ВКАТИ – *знев*., 1) голосно, не зовсім виразно, з криками заговорити: *А ти ч'о заве́ўкала? / дру́ґ'і йі́дут / таї вин наї шош з ни́ми заро́би / ч'о́ се роскр'іч'е́ла*?; 2) заплакати: *Заве́ўкала / йік мала́ дити́на / н'і́би там йе / за ким голоси́ти? / та за таки́м ба́т'аром у ме́не н'і одна́ слиза́ би ни ўпа́ла / бигме́ / Йіле́ / скажи́ д'і́ўц'і / наї ни гризе́ц:е / Митри́ха ўпов'і́ла / шо вес'іл'а́ ни бу́де / розби́лосе / хло́пец переду́маў жени́тисе*; 3) видавати певні звуки (про свійських тварин): мекати, блеїти, мукати: *У ста́їни ўс'о заве́ўкало / ўс'о хо́ч'і йі́сти / а тут ш'і д'і́ти кр'іч'е́йут / ду́мала смих / шо ста́йн'а переве́рнец:е / аґ'і́на таке́*.

ЗАВЕДІ́Й (ЗАВЕДІ́Я), -я́ (-ї) – розбишакуватий хлопець, схильний до витівок; вигадник, добрий організатор: *То тепе́р д'іт Іва́н таки́ї благи́ї / а йік буў молоди́м / то тако́го завед'іййа́ ш'і тре́ба бу́ло пошука́ти / ўс'е́ке приду́муваў / а шо штрама́к буў / то штрама́к*.

ЗАВЕРЕ́ЧІ – закинути: *Хот'і́ў завере́ч'і за остриву́ / а ўно́ ўпа́ло на вер'х / за́рас драби́ну во́зму таї здо́йму*.

ЗАВЕРЕШЕНѝТИСЕ – заметушитися: *Ш'і ни спости́гли музика́нти с'і́сти / йік ус'і́ заверешени́лисе / шо́ т:о знач'е́йі мо́лод'іш*.

ЗАВЕРЕШШЄ́ТИ – заверещати: *Завереш':е́ў / зап'і́вориў ни сво́йіми голоса́ми / аш ми з Га́неў од͡ж'іхну́лисе / моï / шо́ се ста́ло? / а то миш ви́л'ізла с кутика́ таї ста́ла ко́ло йіго́ ч'о́бота / аґ'і́ / та ти таки́ї вели́кий / та так се перепу́дий? / та кит ни бойі́ц:е / а ти би́рший вид не́го*.

ЗАВЕРНУ́ТИ – повернути: *Куда́ пі́йте / туда́ пі́йте / а до ме́не пі́йте / йа вам пага́р'ни заве́рну / ви́пйу таї поста́ўйу / Йа вам пага́р' ни заве́рну / гор'і́ўки ни ли́шу / а йік пи́ду данцува́ти / лиш се поколи́шу*.

ЗАВЕРТА́ТИ (ЗАВЕРНУ́ТИ) БЕ́СІДУ – спрямовувати (спрямувати) розмову в інше річище, змінивши тему: *Проци́ха ни да́ла м'ін'і́ се допита́ти за Ду́ц'а / лиш заверну́ла бе́с'іду / ї коне́ц / уна́ ўрва́ласе / а м'ін'і́ їкос ни випада́ло зноў за т:о зач'іна́ти / рас ни хо́ч'і каза́ти / то наї ни ка́же; Ви́диш сама́ / йек уни́ соко́т'ут свойе́ жит'е́ / лиш зач'не́ш шош / ле́да хоч' се запита́ти / а Кали́на ік ни наздо́гат' шош и́нче ска́же / таї йа ўже ни памн'іта́йу / шо́ смих хот'і́ла ў не́йі узна́ти; Штефа́н уда́ў / шо ни ч'у́йі / заверну́ў бе́с'іду ў дру́гиї бик таї зач'е́ў роска́зувати за Йілу́ну / сво́йу сус'і́ду / шо́ ў них у ч'ітве́р' се ста́ло*.

ЗАВЕРТА́ТИ ГОЛОВѝ – постійно турбувати когось різними проханнями, відволікаючи від чогось: *Ни заверта́ї голови́ / ўже йіс сама́ го́н:а ус'о́ зроби́ти / даї / наї йа досапа́йу цис'і́ два р'ідо́ч'ки*.

ЗАВЕРТА́ТИ ЇЗИКО́М – не дотримуватися норм тюдівської говірки: *То ўна фа́їно говори́ла / а тепе́рки ад'і́ йек заверта́йі йізико́м / на рик видлуч'е́ласе / і ўже закру́т'уйі бе́с'іду / таке́ шош говóри / шо т'е́шко зрузум'і́ти / аг'і́на лице́се / та йе́к так мо́жно ус'о́ позабува́ти? / та йік ти шош забу́ла / ц:е одно́ / а́ле тогди́ пусти́ йізи́к / вин сам ска́же / йек тре́ба / ни заверта́ї ним.*

ЗАВЕ́РЧІ – закинути: *Го́ден заве́рч'і цес м'іх на фи́ру?; Хто тоб'і́ ш'е́пку заве́р на дах? / ге? / кажи́ / уна́ сама́ туда́ зане́сласе ци хтос помога́ў*? / *кажи́ бо́рзо / бо ни здо́йму*.

ЗАВЕСЕ́ЛИЙ – занадто веселий: *Шош йіс завесе́лиї / заду́же говирни́ї стаў / аг'і́ мої / шо́ тебе́ так розвесели́ло*?; *В'ід'і́ / ва́шому з'е́теви шош попани́ло / бо з робо́ти завесе́лиї прийшо́ў / ци шо́ би ц:е и́нчого бу́ло*?; *Ко́ц'о шош завесе́лиї іґ дл'а це́го д'н'а*.

ЗАВЕ́СЕЛО – *присл*., занадто весело: *У вас заве́село шош / уч'е́їтесе / бо рем'і́н' д'е́диў о́зму / пmisла́ла вас ўч'е́тисе ци їгра́тисе?*

ЗАВЕСТИ́ БАДЖЄ́ҐИР – спричинити сварку, безлад, метушню: *Завел:и́ таки́ї бад͡ж'е́ґир / іґ би ни зна́йу / шо ма́ло се ста́ти / гаш вид бе́рега ч'у́ти*.

ЗАВЕСТѝСЕ – *докон*. до ЗАВОДѝТИСЕ: *Йік зав'і́усе / то ни припе́р би буў / ми ц'і́хо сид'і́ли / бо ни мош бу́ло сло́во сказа́ти*.

ЗАВЕТЍТИ – перевершити когось у чомусь, насамперед у рості; більшою мірою виявитися в певний момент: *Ваш Лéсик заветíў нáшого / за л'і́то ад'і́ йек фа́йно ви́т'іхсе / лиш н'іўрóку* / *Áле ваш молóч:иї на рик*; *Твойá хот' і мéн'ч'а / а заветíла мойý / на ц'ілý гóлу ви́ш':а.*

ЗАВÉТЮВАТИ – недок. в. стос. ЗАВЕТЍТИ: *Ад'і́ с'і́ла таї си́жу / трóхи сапáла / áле кóристи с тóго мáло / бо бур'іни́ ўс'о завéт'уйут / од'н'і́ барабýл'і зийшли́ / дрýг'і лишéн' хóч'ут сходи́ти / а бур'іни́ў поўнó / земн'і́ ни ви́тко* / *і йек тóго се збýти*?

ЗАВ'ЄТИ (ЗАВ'ЄНУТИ) − докон. до ЗАВ'ЇВÁТИ: *Рýж'і забýли полити / таї уни заўйéли; Ори́с'ко / ни даї заўйéти вогир'кáм / бо ўни гóр'іч'і ни л'ýбйут / а то ад'і́ їка земн'á / йоі / і фасýл'і ўйéнут*.

ЗАВЍВАНЕЦ (ЗАВЍВАННИК), -я (-а) – вид пирога, рулет; струдель: *У Т'ýдев'і кáжут і зави́ван'ц'і / ї роґáл'ки / мóже / то ни гет т:о самé / áле ружни́ц'і вели́койі нимá*; *Зави́ван:ик з мáком / гор'і́хами / мед'іўни́к на с'в'éта пекли́ / лиш на с'в'éта* / *то ви́борна йідá*.

ЗАВИВÁТИ – *недок*. в. стос. ЗАВЍТИ: *Ни с'п'івáйі / а завивáйі / цисý ў хор ни óзмут*; *Цисý фýсточ'ку дóбре по молоди́цки завивáти* / *а ни́ пид бóроду* / *тоб'і́ ни дýже пасýйі так*.

ЗАВИВÁТИ (ЗАВЍТИ) МОЛОДÝ – про частину весільного обряду, коли з молодої знімають вінок як символ дівоцтва і "вберают у фустку" – як уже заміжню жінку: *То ш'і ни скóро молодý мут завивáти / ш'і пóўниц'і ни бýло* / *то дес за три шти́ри годи́н'і*.

ЗАВИВÁТИСЕ (ЗАВЍТИСЕ) ПО-МОЛОДЍЦКИ – в особливий спосіб зав'язувати (зав'язати) невелику хустку: *Молод'і́ жинки́ ни квáпйуц:е завивáтисе по молоди́цки / ни т:о / шо гентáм / тепéрки бес фустóк хóд'ут / х'ібá шо дес котрáс до цéр'кви / йік іде / то ўберé фýстку / йа / прим'і́ром / шáл'ч'ік на гóлу берý / дéхто гáзову фýсточ'ку / це ўл'іт'і / а стáрш'і ґаздин'і́ / лиш у фýс'ц'і / а ўзим'і́ / хто ў ч'óму*.

ЗÁВИДІТИ – завидувати, заздрити: *Уни́ страшнé зáвид'ут / то так'і́ л'ýде; Зáвид'іти / то йе дýже погáне / бо з':ідáйі л'удинý с середи́ни / тóч'і / йік ч'ірвáк / с тóго заслáбнути мош.*

ЗÁВИДНИЙ – заздрісний: *Вас'ýта н'і́би фали́ла буркóван'і / áле диви́ласе таки́ми зáвидними оч'éма / шо м'ін'і́ аш іґ би шош тéн'кнуло ўсереди́н'і / і шо гадáйіш / ўнá пишлá* / *а ч'олов'і́к / шо маў прийти́ дорóбйувати / заслáп / ўже три нед'і́ли такé роскири́н:ине стойі́т / шó бес на ц:е сказáла? / кавáл'ч'ік се лиши́ло дороби́ти / а ни змих*.

ЗАВЍДУВАТИ – заздрити: *Зави́дувати гр΄іх / то с середи́ни гризе́ / ни́ш’:ійі ч’олов’і́ка / Бо́же борони́ вит цéго*.

ЗАВЍЗНО – *присл*., те саме, що ГЛИ́ТНО: *У Ўла́дз͡'а зави́зно / ви́тко / л'у́де заробúли с'в’іта́ми гро́шиĭ / прийі́хали / таĭ кладу́т зу́би*.

ЗАВЍННИЙ – занадто “винний”, кислий: *Борш’ зави́н:иĭ / абе́сте дру́гиĭ рас ти́л'ко кваску́ ни дава́ли / вин усиĭ смак перебива́йі*.

ЗА́ВЍСЛИВИЙ (ЗА́ВИСНИЙ) – заздрісний: *До́бра жи́нка / а́ле тро́хи за́вислива / на́в’іт΄ сестр΄і́ зави́дуйі; То за́висниĭ сус'і́т / ни ду́же до́бре ма́йі о́ко / з ним уваж’е́ĭ*.

ЗА́ВЍСЛИВО (ЗА́ВИСНО) – *присл*., заздрісно: *То вода́ ў пагари́ / а вин так зави́сливо диви́ўсе / шо сама́ пйу / а йіму́ ни дайу́ / ду́маў / ви́тко / шо гор΄і́ўка ? / То ни таки́ĭ ч’олов’і́к / шо за́риц:е на пит΄е́ / ду́майу / води́ студе́нойі хот΄і́ў; Ви́жу / шо кому́с за́висно / мене́ кли́ч’ут данцува́ти / а хтос с΄т΄і́ни питпера́йі / А тоб’і́ шо до то́го*?; *Йік йі́хала з йе́блуками / то Йіле́н΄і т:о саме́ купува́ла / шо соб’і́ / аби́ ни диви́ласе за́висно / ни йо́йкала / шо ўна́ / б’і́н:а / н΄іч’о́ ни ма́йі*.

ЗАВЍСЛИВОГО (ЗА́ВИСНОГО) ТРЕ́БА СОКОТЍТИСЕ – про негативний вплив заздрості: *То так бу́ло і йе / за́висливого тре́ба сокоти́тисе / бо вин з добро́м ни ї́де / не́н'а роска́зувала / шо ўбра́ла бу́ла нови́ĭ кужу́х / спри́тишниĭ / фа́ĭниĭ / то іке́с с'в’е́то бу́ло / ўс'і каза́ли / здоро́ва зноси́ / фали́ли / шо фа́ĭниĭ / аў ікі́йс ч’ес уна́ утвори́ла ша́фу / ди́виц:е / а м’іл' йіго́ дойіда́йі / гет под͡з'о́баниĭ / ну н'іч’о́ с слу́шкиў нима́ / отаке́ ўна пого́стила / ви́тко / хтос так буў подиви́ўсе / шо сам оч’е́ма ни з':іў / а́ле м’іл' йіму́ помогла́*.

ЗА́ВИСТЬ (ЛЮЦКА́) ДО́ВГІ РУ́КИ МА́Ї – дехто виявляє заздрість до інших, навіть з найменших дрібниць: *До́бре йіс каза́ла / шо за́вис'т' до́ўг’і ру́ки ма́йі / шо зави́сливого тре́ба бойе́тисе / ік вогн'у́ / Бо́же борони́ / аби́ таки́ĭ тоб’і́ ў ста́ĭн'у подиви́ўсе та посеўбе́дуваў / ік’і́ фа́ĭн'і ма́йіш сви́н'і / ци уздр'і́ў / шо ў те́бе ле́хка драби́нка / а ў не́го дв’і / а́ле т'ішк’і́ / шо тебе́ ґа́зди кли́ч’ут на вес'іл'е́ / а йіго́ обмину́ли / вин ни ду́майі / шо ми свойі́ / того́ кли́ч’ут / а вин гет ч’ужи́ĭ / та на́в’іт' у дримно́му / ад'і́ / ма́ла смих фу́стку / шо до в’і́н'ч’ін'а ў ниĭ ішла́ / і шо бес сказа́ла? / ік зач’е́ла Ї́ва́ниха ўбе́дуватисе / іка́ фа́ĭна фу́стка / та така́ / шо тепе́р таки́х н'іґде́ нима́ / шо ўна тако́ш би таку́ хот'і́ла / йоĭ / а́ле н'іч’о́ / йа фу́стку зве́л:а і дес у ти́жден' нагада́ласе / моĭ / а де фу́стка? / ци йа покла́ла йійі́ у скри́н'у ? / ўс'о смих пере́рила / перешука́ла / та д:е /*

д:е / нимá / так / іґ би ĭ н'ікóли ни бýло / і ўс'о ч'ерес шо? / ч'ерес завúсливе óко / бо шо úнче? / самá ўна ни ўт'ікла с хáти / н'і на кóго ни гр'ішý / бо смих н'ікóго ни ĭмúла за рýку / áле лиш каў / шо то зáвис'т' л'уцкá таке зробúла / зáвисливе óко / а ш'і ĭік ч'óрне / то ĭе дýже пас'кýдне.

ЗАВИТÁТИСЕ – привітатися, подаючи руку; докон. до ВИТÁТИСЕ: *Вýĭко Мúтро завитáўсе с кóждим ґаздóў / ták'ік мáĭі бýти / а потóму ш'і нашóму Ĭýрч'ікови подáў рýку / малúĭ буў се заўстидáў / алé н'іч'ó / потóму ус'ім фалúўсе / роскáзуваў / ĭек то бýло / покáзуваў/ котрý рýку давáў / вин знаў / шо то прáву даĭéц:е / Ну то гаĭ / рас заслужúў у вýĭка такóго пош'інúўку / то клич' ĭігó ĭісти*; *Ми завитáлисе / вин сам / пéршиĭ подáў рýку / áле н'іч'ó ни говорúли*.

ЗАВЙТИ – 1) почати вити, гавкати: *То вóўк завúў / р'ікá замéрзла / і вин переĭшóў с тóго бóку*; 2) запнути (про хустку): *Завúĭ воўн'éнку / бýде тепл'éн'ко*; 3) забинтувати, перев'язати чимось: *Даĭ судá пáл'ч'ік / бáба завúĭі / ни ме бол'íти*; 4) замотати, загорнути: *Завúĭ штýч'іну ў цес пап'íр / а потóму ў платúну / а хóч'іш / то набúў ĭіĭí ў слóĭок*; 5) *перен., згруб.*, почати плакати: *Ти ч'о / л'ýпч'іку / завúў / ĭа ш'і ни ўдéрила / а ти зат'éх*.

ЗАВЙТИ (ПОКРЙТИ) ГÓЛУ – рідко, вийти заміж: *Ĭо / у Т'ýдев'і так дес / мóже / ĭ кáжут / áле р'íтко / бúрше / вид:áласе / пишлá за кóгос / а покрúла гóлу лиш гентáм ч'ýла / цисé мóжеш ни писáти / а ĭік трéба / то напишú завúли / завивáĭут молодý / ўно ме бúрше пасувáти / áбо бáба завúла фýстку / мош грóш'і завúти / заўĭізáти ў шош / о*.

ЗАВЙТИЙ – дієприкм. від ЗАВИТИ[2,3,4]: *Пáлец завúтиĭ / áле шо с тóго / ік болúт*; *Приĭшлá завúта / бо вýхо шпиґаĭі*.

ЗАВЙТИСЕ (ЗАВИВÁТИСЕ) – 1) набути (набувати) відповідної форми (про капусту): *Фáĭно завúлисе голоўкú капýсти / ĭ пíзна / і тоĭ úнчиĭ сорт / вит Парáски*; 2) запнутися: *Завúĭсе / ни ĭди бес фýстки / то мáрот / крúшку загр'íĭі / а потóму метé / зам'ітáĭі / то мáрот*.

ЗАВЙТИСЕ (ІТЙ, ПИТЙ, ХОДЙТИ), ЇК (ІК) МАТÝЦЯ (МАТЮ́ТЯ) – неакуратно зав'язати на голові хустку; іти (ходити), не дбаючи про зовнішній вигляд: *Ви ĭік ідетé мúжи л'ýде / то пéрет' тим подив'íц:е ў ӡ̂éр'кало / ни ĭд'іт так завúт'і / ĭік матýц'а; Завúласе ĭіс / ік матýц'а / таĭ дýмаĭі / шо ўна страшнá фáĭна / а то / наĭ ни кáжу / на кóго подúбна; Завúласе ĭ хóди / ĭік мат'ýт'а / ĭа ўже нáв'іт' н'іч'ó ни каў / бо то дýрно*.

ЗА́ВИТКИ БЕРУ́Т (УЗЄ́ЛИ, ЗАЇДА́ЮТ) КОГО́С – стає заздрісно кому-небудь: *Абе́с соб'і́ знаў / за одно́го би́того двох ниби́тих дайу́т / таке́ йіс проі̆шо́ў / шо тоб'і́ н'іч'о́ нима́ т'ішко́го / та́мки / де дру́гиі̆ ме стогна́ти / бойе́тисе шош роби́ти / а дл'а те́бе то ўс'о бу́де дурни́ц'а / бо ти ї̆ ни так'і́ трафу́нки маў / а на М'і́с'а ни диви́се / йіго́ за́витки беру́т / того́ так гово́ри*.

ЗАВЙ̀ТУВАТИСЕ – недок. до ЗАВИТА́ТИСЕ: *Йо / вин до ко́ждого питходи́ў / зави́туваўсе / ко́ждому шош каза́ў / а́ле то ни бу́ло ч'у́ти / шо вин гово́ри / а пе́рет' тим / шо кал'і́ка / шо на виску́ буў / вин стаў на кол'і́на і так йіму́ пода́ў ру́ку / це йа ви́д'іла по телев'і́зор'і / на свої́і́ о́ч'і смих ви́д'іла*.

ЗАВІ́ВКАТИ – 1) запищати, закричати: *Аг'і́ / ану́ подиви́се / хто та́меч'ки так зав'і́ўкаў? / мо́же / Бо́же борони́ / шош се ста́ло?*; 2) почати викрикувати, свистати у такт танцю: *Зав'і́ўкаў і пишо́ў тако́го тропака́ / шо молоди́х завети́ў / ўни ни ўм'і́йут так тропот'і́ти*.

ЗАВІ́ЇТИСЕ – *згруб*., зникнути; тривалий час бути відсутнім; не подавати звістки про себе: *Куда́ цис'а́ д'і́ўка зав'і́йіласе? / ўна ўже даўно́ ма́ла бу́ти ў ха́т'і; Зав'і́йіўсе таї̆ нима́ / шо́ / куда́ / ни зна́йу / бо ни каза́ў*; *Де так до́ўго? / де йіс зав'і́йіласе / іґ зна́йіш / шо тре́ба сапа́ти ?/ йа ўже о́ч'і свої́і́ ви́дивила / а тебе́ дес но́си*.

ЗАВІРЄ́ТИСЕ (ЗАВІ́РИТИСЕ) – *згруб*., задивлятися (задивитися) на кого-, що-небудь: *Зав'і́риўсе ў соф'і́т / ік наї̆ ни ка́жу / хто*; *А ти ч'о / л'у́пч'іку солоде́н'киі̆ / так зав'і́риўсе? / шо́ йіс та́меч'ки ўздр'іў? / шош інтере́сне*?

ЗАВІ́РИТИСЕ – *згруб*., задивитися на когось, щось чи кудись: *Куда́ йіс зав'і́риўсе? / на́в'іт' ни ч'у́йіш / шо йа каў / ану́ / шо́ йа сказа́ла*?

ЗАВІ́СИТИ – почепити: *Футе́рко ота́мки зав'і́с' / на ото́ї̆ цвик*.

ЗАВІ́СИТИСЕ – зачепитися (повиснути): *Ти ч'о ки́нуў ба́бину фу́стку? / ви́диш / зав'і́силасе на йібли́н'ц'і / мо́же / ото́ў ти́ч'коў здо́ймемо? / ти ч'о таки́й пусти́й*? / *ге*?

ЗАВІ́ТРИТИ – нюхом "учюти шош": *О: / ў це́го н'ух до́бриі̆ / вин пе́рший зав'і́триў / ви́тки ч'іка́ти перем'і́н і котре́ кр'і́сло наї̆бо́рше мо́же се ослободи́ти / ў не́го н'ух / ік у пса*.

ЗАВ'ЇВА́ТИ – 1) в'янути, втрачати свіжість (про квіти, рослини загалом): *Ч'іч'кі́ заўйіва́йут / тре́ба бу́де две́ч'іру поли́ти / і рос:а́ду*

такóш; 2) утрачати фізичну силу: *Отáк трóхи шош порóбйу / ї рýки так заўйівáйут / шо ни мóжу кинýти ними / і нóги трудовáт´ійут*.

ЗАВ'ЇЗÁТИСЕ (ЗАВ'ЄЗУВАТИСЕ) – створитися (створюватися); зароджуватися; започатковуватися, закластися (про основи чого-небудь): *Колгóспи т´éшко заўйéзувалисе / л´ýде ни хот´íли тудá се записувати*; *Унá мáла нáм'ір с Фед'óм розводи́тисе / бо ш'і тогдí ни знáла / шо т'ішкá цим дрýгим хлóпцем / бо то бýло гет на поч'íткáх / унó лиш заўйізáлосе / а йік узнáла / то кудá ўже? / ад'í д'éкувати Бóгу / шо ўс'о помáло притéл:осе / вíриўналасе / і йа ўже тогдí вíд'іла / шо мут жи́ти*; *Садовúна / н'іўрóку / фáйно заўйізáласе / лиш би ни ўмéрзла*.

ЗАВОДЍЛО, -а – те саме, що ЗАВЕДÍЙ (ЗАВЕДÍЯ): *У кóждиї лáйі йе с´в'íї заводи́ло / ўперéт таки́м наш д'іт буў*.

ЗАВÓДИНИ, -ин – тільки *мн*., 1) заведення молодих та їх гостей за весільний стіл: *Завóдини тогó так се називáйут / шо молодúх завóд´ут за стиў / у Т´ýдев'і так спретков'íч'но*; 2) вечір із танцями для молоді напередодні весілля, у перший день святкового дійства (в "китицу"). На заводини можуть іти усі бажаючі, зокрема й ті, що не запрошені на весілля. Як правило, господарі усім організовують і скромне частування: *Ми їдемó на кúтицу / і на вес'íл'é / бо свойí / ни мош ни пити́ / а на завóдини н'і / кудá? / наї молод'í се набувáйут.*

ЗАВÓДИНИ, -ин – тільки мн., *перен*., *ірон*., сварка; пох. від ЗАВОДЍТИ ("сваритися"): *Ци їдý на завóдини? / нашó м'ін´í ч'ужúх / ік мáла сегóн:е ў сéбе? / так'í фáйн'і бýли завóдини / шо такúх пошукáти.*

ЗАВОДЍТИ – *перен*., сваритися: *Бáба страшнó заводи́ла / кáже / шо пизнáла / шо хтос дивúўсе у йійí скрúн´у ї порýшиў тáмеч'ки пор´éдок / а комý тóго трéба? / мóже / шош кинýлосе / ік скрúн'у пересувáли ? / а мóже / бáб'і се здайé / стáрш'а людинá забувáйі / шош перекладé ци дес поклáде / ї забýде / де ўно / а допи́туйіц:е / ци хтос ни ўз'еў*.

ЗАВОДЍТИ (ГЕТ) ЍНЧОЇ – про дії безпринципної, непослідовної у вчинках людини: *Ўч'éра казáў однó / а сегóн:е завóди и́нчойі / Мóже / йігó хтос пидйýдиў? / А ґýрскиї йігó знáйі / áле йек с таки́м ниcлíўним ч'олов'íком мáти ікýс спрáву*?

ЗАВОДЍТИСЕ (ЗАВЕСТЍСЕ) – гніваючись, починати затівати (затіяти) з ким-небудь бійку, сварку: *Завел:áсе / зач'éла вáдитисе / шо ни спер би бýў / а головóў так махáла / ік Мúтриў кин'*.

ЗАВОДЍТИ ТÓЇ САМÓЇ – надокучати, постійно говорячи комусь про те саме: *Шо ти завóдиш тóйі самóйі? / даї хот' попойíсти / ў мéне видрáн'а крúшки ў рóт'і ни бýло / б'ííсе Бóга.*

ЗАВОДÓВИЙ – той, що організовує; лідер; "бойовий", витівник: *Мóже бýти хлóпец заводóвиї / áле ї д'íўка такóш мóже бýти / д'іт роскáзуваў / шо ўперéт жиў у Кóсов'і такúї пан Тарнáўскиї / таї б'íд'н'і т'удиўск'í хлóпц'і наїмáлисе до нéго / служúли тáмки / áле йік приходúли ў селó / то тот'í маї багáч':і / шо ни служúли / брáли йіх назбúтки / казáли / шо то прийíхали панú Терелéўск'і / бо ўни терел'í / мискú мúли ў Тарнáўского / прохóду йім ни давáли / ўрас брáли на шпитакú / шó казáти? / то ї тепéрки йе так'í заводóв'і / їк'і ни лúш на дóбре / áле ї на зле нарáд'ут / тої / когó слýхайут / зберáйі кумпáн'ійу таї ідýт / áбо шош дóброго / áбо нéмоч'і шукáйут / áбо тáк'ік оцис'í / назбúтки когóс брáти.*

ЗАВОНЍТИСЕ – зіпсуватися, почати воняти: *Дóки цес сир маў тýтеч'ки стойéти? / дóки ни завонúц:е? / ну то ўжé завонúўсе.*

ЗÁВОРОТЬ, -і – запаморочення: *М'ін'í се зробúла зáворот' у голов'í / та такá / шо ни моглá смих корóву додойíти / лиш лéда трóхи вúд͡з'уркала.*

ЗÁВОРОТЬ ГОЛОВЍ (У ГОЛОВÍ) ДИСТÁТИ – запаморочитися: *Ни дивúсе ўдолúну с цéйі скалú / бо мóже ў голов'í се закрутúти / йа рас дистáла бýла зáворот' / ік се ўдиўйéла ў крут'íш звéр'ху / кóло лúпи / ш'і крúшку / таї ни знáйу / шо би бýло.*

ЗÁВОРОТЬ (ЗÁВОРОТ) КИШÓК – защемлення грижі; непрохідність кишечника: *Дистáў зáворот' кишóк / таї ч'ут' ни ўмер / мáло до б'ідú бракувáло; Дóўго ни йíў / а потóму набéхкаўсе / таї дистáў зáворот' кишóк.*

ЗАВОРÓЧІНКА, -и – недопечена писанка: *Заворóч'інка / це такá пúсанка / у їк'ії лéда імúўсе б'ілóк / а ўс'о ниспеч'éне / йік такóў заворóч'іноў пúсанкоў вибивáтисе / ци тикú гет сирóў / то мус бýло уваж'éти / бо тої / хто вúбиў йіх / заберáў соб'í / áле ў кишéн'у такé ни поклáдеш / то шо вин робúў? / випивáў / Бóже борóни вим'íтувати пúсанку / йа самá цисé вúд'іла / бо д'іўч'éта ї жинкú ни вибивáлисе / вибивáлисе хлóпц'і / ч'олов'ікú / а йім позвол'éлосе лиш дивúтисе / то йа ходúла на Млинóвицу / дивúтисе / йек вибивáйуц:е.*

ЗÁВСІДИ – *присл.*, завжди: *Вýїна Б'іл'ýч':іна / йік приходúла до бáби / то зáўс'іди мáла шош дл'а д'ітúї / унýкиў бáбиних.*

ЗА́ВСІДНИЙ – повсякденний: *То такі́ї за́ўс΄ідниї пос΄іду́нок буў пид оци́м гор΄і́хом / по об'і́д'і ци две́ч'іру збера́лисе сус'і́ди / приході́ли д'і́дов'і верстакі́ / і ми / мал'і́ / ўс'е́кого се нач'у́ли*.

ЗАВСТИДА́ТИ – присоромити: *Заўстида́ли йісте́ д΄і́ўч'іну / де / па́не Штефа́не / таке́ се пита́ти? / Та йа шо? / йа лише́н΄ се запита́ў / ци ма́йі хло́пц΄а і ци л΄у́би йіго́? / Ни каж'і́т / ви ї́на́кше говори́ли / Насту́н΄ко / йа жертува́ў / аби́х так жиў / то бу́ли же́рти*.

ЗАВСТИДА́ТИСЕ – засоромитися: *Дити́на заўстида́ласе / тепе́рки н΄іч'о́ ни ска́же*; *Мару́с'ко / ч'о йіс так заўстида́ласе? / та хло́пец ни з':іст тебе́ / заговори́ шош до не́го / Бабо́ / ви́тки йа зна́йу / шо́ ў не́го се пита́ти? / х'іба́ бих се запита́ла / шо ўни сего́н:е вари́ли? / Йої / то ч'о таки́м інтересува́тисе? / Йек ч'о? / ота́к заговор'у / таї вин би́рше ни при́їде*.

ЗАВСТЍДЮВАТИ − недок. до ЗАВСТИДА́ТИ: *Васи́ / то нипра́ўда / Фед'о́ н'іко́го ни заўсти́д'уваў / вин лиш сказа́ў / шо склада́ймосе ўс'і по́риўну / а ни́ так / шо де́хто раху́йі себе́ ґаздо́ў / а плати́ти ни хо́ч'і / ч'іка́йі / шо́би йіму́ хтос купи́ў га́л'бу пи́ва / ота́к сказа́ў буў*.

ЗА ВСТИТ МА́ТИ ШОШ – відчувати сором: *Йа бих за ўстит ма́ла забра́ти тото́ / ч'ем дру́гиї тебе́ прийма́йі / вин / мо́же / пос'л'і́н:е покла́ў на стиў / а ти бере́ш / бо до́ма д'і́ти / а ў не́го шо / нима́ д'іти́ї?*

ЗА́ВТІК, -у – матеріальна спроможність: *Тогди́ ў л'уди́ї ни бу́ло за́ўт'іку / от:о́ х'іба́ / шо садові́нка ўро́дит / с то́го шош ма́ли / йе́годи ш'і ни сади́ли / то ўже́ пото́му розузна́ли за них*.

ЗАВТІКА́ТИ – мати змогу реалізувати свої плани через достатнє матеріальне забезпечення, необхідне для цього: *Ми ни ду́же заўт'іка́ли / а́ле д'і́ўч'іну ви́ўч'іли / ни ду́майте / то до́ўга і т'ішка́ нау́ка / а дити́н'і ўс'о́го тре́ба / і се ўбра́ти / ї книшкі́ купи́ти*.

ЗА́ВТІК ЗРОБЍТИ КОМУ́С – підтримуючи когось матеріально, допомагати йому покращити умови життя: *Наш д'е́дик ч'ужо́му зробі́ў за́ўт'ік / а с фам'і́л'ійі ни ду́же ква́пиц:е помоч'і́ / Кому́ помоч'і́? / ниро́б'і / л'ін'ухо́ви? / та тако́му би ни доста́ч'іўсе / це йік у бул'бо́ну мета́ти*.

ЗА́ВТІК МА́ТИ (МА́ТИ ЗА́ВТІК) – бути матеріально спроможним: *Ни ма́ли вели́кого за́ўт΄іку / а́ле д΄іти́ї ви́ўч'іли / ус΄і́ тро́йі се ўч'е́ли / ма́йімо тепе́рки двох дохто́р'іў і ўч'е́тел'ку / ўна по англ'і́йскому пишла́ / ка́же / шо т:о йі́і ўдайе́ц:е наїбі́рше*.

ЗА́ВТРА – ПОЗА́ВТРЮ (ЗА ДЕНЬ – ДВА) – дуже скоро, найближчим часом: *То таке́ / Йіле́ / сего́н:е тоб'і́ н'іц н'іч'е́м ни зара́д'у / а́ле ік уно́ го́н:о зач'іка́ти / то за́ўтра поза́ўтр'у шош дам / ма́йі пе́н'ц'іўа бу́ти / тогди́ пожи́ч'у / а за́рас вибач'е́ї / на́в'іт' на хл'іп ни ма́йу*.

ЗА́ВТРІШНИЙ – завтрашній: *За́ўтр'ішна дни́на ўс'о пока́же / на́йко / ік'і т':і ана́л'ізи бу́дут? / гаш бо́йусе ду́мати / Бо́жеч'ку / поможи́ м'ін'і́*.

ЗАВУ́СЕНИЦЯ, -і – заусениця: *Ў ме́не н'іко́ли ни бу́ло заву́сениц'і / аў сестри́ ўрас / вит ч'о́го т:о / вере́ / зале́жи? / каўт / шо ік ни́хт'і гризе́ш / а́ле ўна ц:е ни ро́би*.

ЗАВУСКЍЙ – занадто вузький: *Две́р'і завуск'і́ / х'іба́ бо́ком іти́?; Спин:и́ц'а завуска́ / то на худ'і́ш:у / а ни на таку́ наби́ту / йік ти / А йа х'іба́ по́ўна? / Н'і / а́ле і ни худа́ / подиви́се ў дзе́р'кало на се́бе і на Йіле́нку*.

ЗАВУ́СКО – *присл*., занадто вузько: *Перен'іцува́ли плаш' / а́ле дру́га бе́с'іда / м'ін'і́ заву́ско ў гру́дех / х'іба́ би листви́ з боки́ў покла́сти? / тро́хи ўкороти́ти і с то́го листви́ / ге? / йе́к ви на ц:е ди́витесе*?

ЗА ВУ́ХА НИ ВИДЍРВЕ́Ш (НИ ВИТТЄ́ГНЕШ) КОГО́С – комусь щось дуже смакує: *Ни хот'і́ў йіс с'іда́ти за стиў / а тепе́рки за ву́ха тебе́ ни види́рвеш / ви́тко / шо се ўда́ло / попл'аўдува́ло тоб'і́*.

ЗА ВУ́ХА ТІГНУ́ТИ – постійно допомагати тому, хто не хоче або не може сам виконувати щось, включитися в певну діяльність, процес (напр., навчання): *С'к'ін'ч'е́ў шко́лу / йік ўс'і / а́ле посл'і́д'н'і три ро́ки мус бу́ло за ву́ха т'ігну́ти / бо ўпера́ўсе / ни хот'і́ў се ўч'е́ти*.

ЗА́ВШЕ – *незм*., завжди: *За́ўше помн'іта́ї добро́ / іке тоб'і́ хтос зробі́ў / на́в'іт' наі́ме́нче*; *Ўни за́ўше прихо́д'ут на Риздво́*.

ЗАГАДА́ТИ[1] (ЗАГА́ДУВАТИ) – забажати (про самок свійських тварин, передусім – корів): *Коро́ва загада́ла бика́ / то так би́цкаласе / шо ми ўс'і́ тро́йі гна́ли йійі́ ў стаі́н'і́ / ко́ло Ўла́скових / а куда́ и́нде ? / лиш туда́*.

ЗАГАДА́ТИ[2] (ЗАГА́ДУВАТИ) – те саме, що ЗАБА́ГНУТИ (ЗАБАГА́ТИ): *Загада́ла пот'е́ч'ого молока́ / ви́тки йа цего́ о́зму? / йімо́ т:о / шо йе*; *Загада́ла ки́шки нач'іне́ной́і / і шо́ ти на ц:е ска́жеш? / ў ко́го таке́ йе? / н'і ў ко́го / а хот'і́ўше йійі́ зроби́ти / тре́ба іти на база́р' таі́ диви́тисе / шо купи́ти / і гаш потому́ роби́ти / таку́ ки́шку ни ч'у́ла смих / аби́ продава́ли / то на́ше / да́ўне / за пйет' м'іну́т таке́ ни зр'іхту́йіш*.

ЗАГА́ЛЬНИЦЯ, -і – здеб. у мн., ЗАГА́ЛЬНИЦІ, -ів; дні, коли церква дозволяє не постити: *Ік йа соб’і́ памн΄ітáла / шо пóс΄т΄у у ĭкúĭс ден΄ / то ни дúўйусе / ци то загáл΄ниц΄і / ци н΄і*.

ЗАГАРМУШЕ́ТИ – заповнити щось (приміщення чи його частину) "усєким нипотрібом": *Загармуш’éла ґáнок / шо нимá йек проĭтú / хот΄і́ў вúфошкати ўс΄о / а жúнка кáже / шо то про надúбйі стоúĭт / а йа ни гóден на такé пронадúбйі кóждиĭ ден' дивúтисе*.

ЗАГА́ТА, -и – 1) споруда для затримання руху води в річці, потоці: *Зробúли загáту / кóўбер таĭ купáйуц:е / Де зробúли? / Йек де?/ на Потóц'і пит Книшéвими / на зар'і́нку / дл'а такúх парупкúў / ік наш / ікрáс дóбре*; 2) стихійне запрудження ріки дарабами, кирманичі яких з певних причин не уникли аварії: *Дéколи моглá бýти такá загáта / шо дарáби на бéрех виносúло / бо он:á плиĭé / шош стáлосе / а за ĭкúĭс ч’ес дрýга / трéта / ĭоï / шó т:о бýло / потóму ниўдúн ден΄ тотó розберáли*.

ЗАГЕ́ЙКАТИ – кричати "гей", відганяючи когось; постійно турбувати когось, роблячи зауваження, даючи нові і нові завдання: *Загéĭкали / таĭ половúк видлет'і́ў / а ўч’éра ĭимý се ўдáло / ў об’íт кýр'і цáпнуў / сегóн:е / вúтко / прилет'і́ў по дрýге / ми ікрáс бýли ў хáт'і / áле ўч’ýли / шо кýри велúкиĭ рух шч’інúли / вúб’ігли / а то половúк; То ĭ дитúну мош так загéĭкати / шо ўна стаĭé / іґ дурнá / рузýмна дитúна / ч’éмна / а стаĭé такá / шо ни рузум’і́йі / шó з нéйі хóч’ут / і шó ўна мáйі робúти / це ĭік у рóдич’ĭў у голов’і́ полóва; Вúн':і стар'і́ / то ўни загéĭкали середýш:у / стáршу ни к’івáйут / бо т:а ни даĭéц:е / мéн'ч’а / то мáмин м’ізúн'ч’ік / а на ц:у погýркуĭут / ік на слýжницу / іґ би ўна ĭім шош вúн:а бýла*. Див. ЗАУ́ШЬКАТИ.

ЗАГЕ́ХКАТИ – почати "гехкати", стріляти: *Загéхкали п’істóл'і / гармáти / вóĭна бýла / а йа с тр΄омá малúми д΄ітмú*.

ЗА́ГЍНКА, -и – місце згину руки в лікті чи ноги під коліном: *Анý подивúсе / шó мéне ў зáгин'ц'і ўкусúло / мурáл' ци шо?*; *Укрúĭ загинкú / бо спин:úц΄а корóтка / ни пит΄:ігáĭ так / тоб’і́ нифáĭно ў корóткому / нóги затоўс'т'і́ / загрýб’і / так’і́ / ĭік коноўкú*.

ЗАГНА́ТИ В ГРИП (У МОГЍЛУ, В ЗЕ́МНЮ) – спричинити смерть комусь; вислів викор. і в знач. погрози зробити це: *То страшнúĭ ч’олов’íк / мих би іў грип загнáти / І:ĭ / та д:е / вин пýж’ійі / грозúц:е / áле ш’і ни ч’ýла / шобú когóс удéриў / однó зле / шо такé пустé говóри / таĭ блýства ўс΄éк’і / самá вúдиш / сказáў / а дрýгиĭ ад’і́ йек вúн΄утуваў*.

ЗАГНА́ТИ В ДУ́ШУ – з’їсти (випити, проковтнути) щось усупереч бажанню: *Таке́ йіс звари́ла / шо то ни го́ден загна́ти ў ду́шу / Ну та шо бу́ло / т:о звари́ла / ў ме́не нима́ пот'е́ч’ого молока́; Іва́нку / абе́с ни роску́с'уваў цис'і́ п’іґуўки́ / бо іна́кше ни зажене́ш йіх у ду́шу / ўни страшно́ гир'к’і́; Ни вино́ / а їкиї́с квас'н'е́к / о́цит / уни́ припро́с'уйут / а́ле до ч’о́го? / йа бих тото́ ни загна́ў у ду́шу н'ізайе́к’і гро́ш’і*.

ЗАГНА́ТИ В СЕ́БЕ – з’їсти (випити) через силу: *Уна́ барабу́л'і зар'іди́ла лу́н'ч’іноў / мо́же / хтос таке́ л'у́би / а йа ни могла́ йіх у се́бе загна́ти / ўстида́ласе ни йі́сти / бо скаўт / шо запи́шниласе / загонорува́ла / але́ гада́ла смих / шо се ўда́ўйу тим; Гор'і́ўка вид:айе́ таки́м / шо на́в’іт' пйін'у́га ни ме моч’і́ тото́ загна́ти ў се́бе / Та наї ни пйе / хто кого́ застаўйе́йі загон'е́ти? / то ни л'іка́рство / шо мус ви́пити / то на́в’іт' до́бре бу́де / йік пйін'у́з'і се спроти́ви тото́ тр'і́ло*.

ЗАГНІ́Т, -у – *кул.*, рум’яна шкірочка на хлібо-булочних виробах: *Загн΄іт΄у́ц:е подаўники́? / А йек іна́кше? / то ўже йе загн΄і́т / а́ле ш’і нибога́то ч’ісу́ пройшло́ / меш ви́д΄іти / фа́йн΄і бу́дут / йа цису́ п’іч’ до́бре спрахтикува́ла / зна́йу / йек напа́л΄увати*.

ЗАГНУЗДА́ТИ ДО РОБО́ТИ – заставити когось працювати: *Ви так загнузда́ли мене́ до робо́ти / шо йа ў жит'у́ ти́л'ко ни роби́ла / зигну́ласе / а ўже розигну́тисе ни го́н:а*; *Ву́їко кон'а́ загнузда́ў / а цес мене́ загнузда́ў до робо́ти / йа ўже́ рук ни ч’у́йу / лиш’е́ймо / наї се д'і́йі / шо хо́ч’і*.

ЗАГНУ́ТИ ЦІНУ́ – занадто дорого оцінити що-небудь: *Загну́ў таку́ ц΄іну́ / шо тот΄і́ ли́жники н΄іхто́ ни ку́пи / йе́к так*?

ЗАГО́ЙКАТИ – 1) постійними зауваженнями, повчаннями позбавити когось (найчастіше – дитину) самостійно приймати рішення: *Ви стар'і́ / а́ле ро́зуму ни ма́йіте / заго́їкали так йісте́ мало́го / шо кра́їне / т:о́ ни та́к / і туда́ не їди / а йе́к вин ма́йі наўч’е́тисе? / ік ви йіму́ н'іч’о́ ни позвол'е́йіте?*; 2) почати “гойкати” – розважаючись, викрикувати, шуміти, голосно розмовляти: *Ужé заго́їкали ў ба́р'і / бу́демо ма́ти набу́тки доўпи́ўноч’і*.

ЗАГО́ЙКУВАТИ – недок. до ЗАГО́ЙКАТИ[1]: *Дити́ну тре́ба ўч’е́ти / а́ле ни заго́їкувати / бо ме бойе́тисе сама́ сло́во сказа́ти / а ни́ би шош зроби́ти / дру́гим ме ў рот зазера́ти / а ни з ро́дич’ами ра́дитисе / бо ро́дич’і лише́н΄ гар΄ака́йут*.

ЗАГОЛЍТИСЕ – *вульг.*, відкрити (під час сварки) задню нижню частину тіла, піднімаючи спідницю чи плаття, що сприймається як вияв

крайньої зневаги до когось: *Дес трафйе́йіц:е / шо жи́нка мо́же у вели́к'ії сва́рц'і і сама́ заголи́тисе / а́ле ду́же р'і́тко / то пусте́ / рузу́мниї таке́ ни ро́би*; 2) *ірон., згруб.*, відкрити частину тіла, частково піднімаючи або закочуючи одяг: *Ад'і́ / му́с'іла заголи́тисе тро́хи / бо дош' / боло́то / а спин:и́ц'а до́ўга / мо́же / ўсоко́т'у вид гру́зи*.

ЗАГОНЄ́ТИ (ЗАГНА́ТИ) В (У) ГРИП СЕБЕ́ (КОГО́С) – непосильною працею, важкими умовами життя спричинювати (спричинити) шкоду здоров'ю або й смерть: *Йа ни дурни́ї загон'е́ти себе́ ў грип / за так'і́ гро́ш'і ї так т'е́шко роби́ти? / нима́ дурни́х; Дро́н'о сам себе́ загна́ў у грип / бо то ни мо́жно так натса́д'уватисе / вин с це́го засла́п / А ви ви́тки зна́йіте / ш'ч'о́го? / ци оде́н гару́йі / і йіму́ н'іч'о́ / а йіму́ мус бу́ло увиха́тисе / бо ку́па д'іти́ї / куда́ д'і́нец:е*?

ЗА ГО́НИР (іти, виконувати якусь роботу) – безплатно, мати за честь щось робити: *За го́нир кол'ідува́ли / ко́ждого ро́ку р'іхтува́лисе і їшли́ / бу́ли ї так'і́ ґа́зди / котри́х бра́ли / а́ле ни з вели́коў охо́тоў / бо хтос ви́пити л'уби́ў / хтос ни одно́слиўниї / а то йе зле*.

ЗАГО́НИСТИЙ – неврівноважений, запальний: *Ти ни гн'і́ваїсе / а́ле ўс'а ва́ш'а фам'і́л'ійа / ўс'і тро́хи заго́нис'т'і / ни́ / аби́ розва́жливими бу́ти; Вин заго́нистиї / д'і́ти ни так'і́ / ч'е́мн'і роба́ки / ни ч'у́ла вид них шош тако́го / потр'і́бн'і д'і́ти / у н'у се ўда́ли*.

ЗАГОНОРУВА́ТИСЕ (ЗАГОНОРЍТИСЕ) – загордитися: *Сере́д'л'іта вид'і́ла Ду́ц'а / уни́ дво́д'і їшли́ / в'ід'і́ / жи́нка ї д'і́ти бу́ли / з Ми́тром се завита́ў / м'ін'і́ Сла́ваїсу сказа́ў / н'іц ни загонорува́ўсе.*

ЗАГОРІЧЬКУВА́ТИ – про стан того, у кого почала підвищуватися температура тіла: *Лес'о́ ни сего́н:е загор'іч'кува́ў / а позаўч'е́ра / а́ле ўни с то́го н'іч'о́ ни роби́ли / гада́ли / шо само́ минє́ц:е*.

ЗАГОРО́ДА, -и – відгороджене місце для випасання худоби: *Тепе́рки ў Т'у́дев'і ма́їже ни ро́бйут таки́х загоро́т / а ў даўн'і́ш':і рокі́ роби́ли / йа йік бу́ла мала́ / то па́сла коро́ву / ўс'о бу́ло загоро́жено / аш до ўло́ги / до попидґру́н' / а тепе́рки коро́ву ма́ло хто де́ржи / таї паш'і́ў нима́ / шо загоро́д'увати*?

ЗАГОРОДЍТИ (ЗАГОРО́ДЮВАТИ) СОБО́В ПРОХЍТ (ДОРО́ГУ) – не пропустити (не пропускати) кого-, що-небудь, заступивши шлях: *Ад'і́ де ву́їна с сво́йіми биса́гами се ўс'і́ла / гет загороди́ла прохи́т / л'у́де ви́ц:и пру́т'ут / а ўна с то́го н'іч'о́ ни ро́би / мої / ану́ко пидоїм'і́т лего́н'ко тоту́*

бáбу таї посýн'те маї дáл'і / бо ад'і́ ш'і кúл'ко л'удúї хóч'і йі́хати / ўни ни мут ч'éрез н'у ў м'і́с'т'і ноч'увáти.

ЗАГРА́БАТИ – заграбастати: *Моï / та ви ïк'іс усрáн'і ґáзди ци н'і? / вам мáло свóго / то ви хóч'іте ш'і ï ч'ужé заграбáти? / ци ви гадáйіте / шо с собóў ус'ó заберетé ï на тим с'в'і́т'і метé доґаздóвувати*?

ЗАГРЕПСТЍ (ЗАГРІБА́ТИ, ЗАГРАБА́СТАТИ, ЗАГРАБА́СТЮВАТИ) ЧЮЖЕ́ – силою або хитрощами привласнити (привласнювати) що-небудь: *Йе так'і́ / шо йім свóго мáло / а лиш дúўйуц:е лáсим óком / йеґ би ч'ужé заграбáстати / нáв'іт' сиротý ни пошкудýйут*.

ЗАГРЕПСТЍСЕ КО́ЛО РОБО́ТИ – померти, важко працюючи: *Ш'і нимá такóго / абú роботú ўс'і переробúў / то мóжно загрепстúсе кóло робóти / ўна лúшец:е / а ти пúдеш*.

ЗАГРОМА́ДИТИ – *докон.* до ЗАГРОМА́ЖУВАТИ (ЗАГРОМА́ДЮВАТИ): *Дош' ни даў ус'ó ік с'л'іт загромáдити / дóбре / шо голоўнé ўфатúли* / *а т:о ўже такé*; *Загромáдила / наї кóло хáти ни бýде кирúн':і*.

ЗАГРОМА́ЖУВАТИ (ЗАГРОМА́ДЮВАТИ) – загромаджувати щось, насамперед згрібати сіно: *Загромáд'уїте / бо ш'і мáйімо скúдати / тýтки бýде на остривý* / *И:ï / та тýтки ï на дв'і мóже набрáтисе / ік тóнко кúдати*.

ЗАГУБА́ТИЙ – про людину, яка має занадто повні губи: *Фáїна д'і́ўч'іна / нич'ó ни кáжу / мóже бýти / áле трóхи загубáта*.

ЗАГУБЍТИ ВСТИТ (ЗАБУ́ТИ ПРО ВСТИТ) – перестати соромитися: *И:ï / та хто тепéрен'ки ўстидáйіц:е / бойі́ц:е ўстит загубúти? / переживáйі / шо л'ýде мут пáл'цем на нéго покáзувати? / такúх р'і́тко? / богáто / в'ід'і́ / ï ни памн'ітáйут / шó такé ўстит / Йо / цéго дóста йе / н'іч'ó ни каў / áле напрáўду / бúрше дол'ýдних / пор'éдних л'удúї / бо то ўже би ни буў ґаздá / іґ би такé соб'і́ позвóлиў / і н'і вин / н'і йігó д'і́ти ґáздами би ни стáли / оц:é йа знáйу*; *Д'і́ўка ч'éсто ўстит загубúла / хлóпцеви самá на кол'і́на б'іжúт с'ідáти*.

ЗАГУБЍТИ ГО́ЛУ (РО́ЗУМ) – діяти не продумано, бездумно: *С тоў л'убóў д'і́ўка гóлу загубúла / а йа ни розум'і́йу / йек такé мóже бýти? / таї шо ц:е за л'убá такá? / кáже / л'убá вúн:а / йек вúн:а? / л'ýде вúгадали / шо такé йе / таї в'і́р'ут у т:о / а йа знáйу / шо л'удинá мáйі собóў к'ірувáти / а ни спихáти на л'убý / казáти / йоï / та то ўс'о л'убá зробúла /*

ч’ѐрез н'у таке́ смих пого́стила / йа це́го ни розум’і́йу / н'ійе́к ни розум’і́йу таї фе́ртик; А шо йісте́ тогді́ каза́ли? / йої загуби́ла д'і́ўка ро́зум / за найпу́ш:е ў сел'і́ їде / а тепе́рки їко́йі с'п’іва́йіте? / йої / таки́ї з'ет' / таки́ї / шо л'і́пшого бу́ти ни мо́же / ви́дите / їк’і йісте́ годинова́т'і / а йа вам каза́ла / вин до́бриї / розу́мниї / пор'ѐдниї / та д:е / ви слу́хати то́го ни хот'і́ли / і шо би бу́ло до́брого / іґ би йа тогді́ вас послу́хала? / скаж’і́т м’ін'і́ / шо?

ЗАГУБЙТИ (ЗАБУ́ТИ) ДУ́МКУ (СЛО́ВО; ТТО, ШО ХОТІ́В СКАЗА́ТИ; ТТО, ШО БУВ ПОДУ́МАВ; НА ЧЬО́МУ СКІНЬЧЄ́ЛИ; ЗА ШО ГОВОРЙЛИ) – втратити на якийсь час здатність логічно продовжувати розмову, розповідати що-небудь: *Ч’іка́ї / не перебива́ї / бо йа зноў загу́бйу ду́мку / поти́м ска́жеш; Крути́лосе на йізиц'і́ / а́ле забу́ла сло́во; Ужѐ ўс'о / ни нагада́йу / загуби́ла тото́ / шо хот'і́ла сказа́ти / гет ви́пало з голови́; То таке́ / ік загу́биш ни́тку то́го / шо хот'і́ў сказа́ти / то ўже так’і́ї голов’і́ / ік мойа́ / тру́дно нагада́ти*; *Переби́ў йіс / таї сло́во се загуби́ло*.

ЗАГУБЙТИ ЖИТЄ́ (МОЛОДІ́ РОКЙ; СВІЙ ВІК) С КЙМОС (ЧЄ́РЕС КО́ГОС) – зробити чиєсь життя безрадісним, нещасливим: *С таки́м ч’олов’і́ком мош загуби́ти жит'е́ / а йа це́го ни хо́ч’у / Ми тебе́ на застаўйе́йімо з ним жи́ти / а́ле про́симо / ни ква́псе; Загуби́ла с пйін'у́гоў найкра́ш’:і молод'і́ роки́ / і хто м’ін'і́ йіх ве́рне*?

ЗАГУБЙТИ СО́ВІСТЬ (ЛЮ́ДІНІСТЬ) – не бути милосердним, щирим, людяним: *Ви ка́жете / шо цис'а́ жи́нка со́в’іс'т' загуби́ла / а ўна ў не́йі бу́ла? / ўна жи́ла / йік Бох приказа́ў? / ану́ нагада́йте / позатоги́т оц':а́ побо́жна ни скри́ўдила сироту́? / ни ви́туманила бу́ла ў не́йі присади́пки*?

ЗАГУБЙТИ ЧЄС (КУ́ПУ ЧІСУ́, ДНЙНКУ, ДНЙНУ, ПИВДНЙНИ, ДЕНЬ, РИК) – витратити на щось занадто багато часу: *Н'ім туда́ / н'ім ви́т:и / а ш’і шош по доро́з'і купи́ла / таї ден' пролаїда́ч’іла / ку́пу ч’ісу́ загуби́ла / а ко́ристи ма́ло; Петри́ха прийшла́ поси́д'іти / хо́ч’і говори́ти / а йа ік на и́глах си́жу / і ч’ес бо́йусе загуби́ти / ну і ба́бу ни ви́женеш с ха́ти; Хло́пец загуби́ў буў рик / бо лиш’е́ўсе ў пйе́тиї кл'а́с'і; Дни́нку смих загуби́ла з оци́ми хода́ми / ки́л'ко мош бу́ло сего́н:е зроби́ти.*

ЗАГУЛЙТИ – *докон. в.* стос. ЗАГУ́ЛЮВАТИ: *Загули́ дити́ну до д'і́да ў сат / маї да́л'і вит то́го кугута́ / бо ш’і ʤз'о́бне*.

ЗАГУ́ЛЮВАТИ – заманювати: *Ни загу́л΄уї це́го хло́пц΄а / бо вин вид ро́вера н΄іґде́ ни пи́де / аби́ ти шо йіму́ дава́ў / абе́с йек просы́ў*.

ЗАГУЛЯ́ТИ – затанцювати: *Оди́н рас уз΄е́ў мене́ загул΄а́ти / би́рше ни данцува́ў / н'і зо мноў / н'і з дру́гими.*

ЗАГУНДО́СИТИСЕ – 1) захмаритися, зібратися на негоду: *Ад'і́ йек загундо́силосе / отаке́ мо́же па́ру ден' держ'е́тисе а́бо ї гет пити́ на о́с'ін' / бо по Іл':і́ / таї по тепл'і́ / ц:е хтос до́бре сказа́ў;* 2) *перен*., насупитися, виражаючи невдоволення, сердитися; іноді – в порівн.: *Загундо́сиўсе / йік от:а́ хма́ра / шо су́не з Рижна́ / а́ле то пере́їде.*

ЗАГУНДО́СЮВАТИСЕ – недок. в. до ЗАГУНДО́СИТИСЕ: *Загундо́с΄уйіц:е на слоту́ / до́бре / шо йе́годи зи́бран΄і / тот΄і́ тре́т΄і / ни раху́йу*.

ЗАГУ́ТАНИЙ – задуманий, заклопотаний, не зосереджений, неуважний через клопоти, постійне турбування кимось: *Уна́ ни загу́тана / ка́же / шо голова́ лупа́йі; Ч'о / вере́ / К'і́ца сего́н:е ї́кас загу́тана / ни така́ / йік ура́с? / йа шош до не́йі говоп'у / а ўна ни ч'у́йі / ви́тко / шо ў сво́йіх думка́х*; *Вибач'е́ї / йа така́ загу́тана / шо ни ўч'у́ла / шо́ твойа́ дити́на хот'і́ла / даї йіму́ от:у́ денци́воч'ку / наї т'і́шиц:е*.

ЗАҐУ́ТАТИСЕ – 1) задуматися, бути заклопотаним: *Загу́таласе с цим кро́йін΄ім / ди́ўйусе / йе́к би так ви́комб'інувати / шо́би ко́ўн΄ір тро́хи би́ршиї ви́йшоў*; 2) відволіктися, втративши вимір часу: *Загу́талисе / заговори́лисе / а то ўже об'і́т / шо́ йа ма́йу вари́ти*?; *Загу́таласе / а молоко́ до́ти зб'і́гло*.

ЗАГУЧЄ́ТИ – зарости чимось: *Сат загуч'е́ў корч'а́ми / за два ро́ки / шо се зроби́ло*; *Горо́т загуч'е́ў / ни ви́тко / де́ шо́ поса́жено / ўс΄о ў бур΄іна́х / ни пи́знашно / шо бу́ло са́пано*.

ЗАГУЧЄ́ТИ БУРІНА́МИ – зарости бур'янами: *Присади́ба так загуч'е́ла бур΄іна́ми / шо ш'і н΄і одно́го ро́ку так ни бу́ло / н'іко́ли ни допуска́лисе до тако́го / а це ма́йіш / ўсти́т вид л΄уди́ї / Іки́ї усти́т? / т:о / шо йіс слабува́ла? / та ти пе́рш'а ґазди́н΄а ў циї окру́з΄і / таку́ пошука́ти / ўс΄і цисе́ зна́йут / а ти / ўстит*; *Гр'ітки́ так загуч'е́ли бур'іна́ми / іґ би н'іко́ли ни ви́д'іли са́пи*.

ЗАҐАЗДУВА́ТИ (ЗАГАРАЗДУВА́ТИ) НА ЧЮЖО́МУ МОЗОЛЍ (ГОРБІ́) – отримати матеріальний зиск: *Уни́ заґаздува́ли на ч'ужо́му мозоли́ / о / шо йа скаў / а таке́ вели́кого добра́ / гаразди́ў / спо́койу ш'і н'іко́му ни прине́сло*.

ЗАҐЛЄ́ДЖІТИ – використовуючи ґлеґ, приготувати сир: *Заґл΄е́дӡ͡ж’іла смих два бу́дӡ͡и / оде́н д’і́тем / а ме́нчиї соб’і́ / ми стар΄і́ / к’і́л΄ко нам тре́ба? / а молоди́м ш’і напр΄е́тала йец / смета́ни / наї йід'у́т.*

ЗАҐЛЬОМБУВА́ТИ – запломбувати (про зуб): *Шош заґл΄омбува́ли / а пн΄і ви́т΄ігли / мут кла́сти / ч’ір'їўни́х зуби́ў ужє́ даўно́ нима́ / до́хтор΄ каза́ў / шо тре́ба пор΄е́док ў ро́т΄і зроби́ти.*

ЗАДАНЦУВА́ТИ – затанцювати: *Заданцува́ла бих / а́ле н΄іхто́ ни бере́ / клич’ут молоди́х / бо ко́му тре́ба старо́йі ба́би? / Ву́їно / та вам лише́н΄ п’ідис΄е́т΄ / шо́ ви себе́ ў баби́ запи́суйіте? / ви ш’і молоди́ц΄а / ото́ї ву́їко ад΄і́ йек на вас позера́йі / йа шо ка́ў? / їде кли́кати ў да́нец.*

ЗАДВІ́РІ, -я – задня (за хатою) частина подвір’я, задвірок: *Ку́ри ў ме́не на задв’і́р'у / а кли́ч’ка с кур'е́тами бли́ш:е / аби́х могла́ за ни́ми диви́тисе*; *На задв’і́р'у трави́ч’ка росте́ / ч’іч’ки́ / коро́ви нима́ / то ї гно́йу нима́ / а то бу́ло / бу́ло / коро́ўка лиш’е́ла сл'іди́.*

ЗАДЕЛЕ́КО – *незм*., задалеко: *Насту́ / заделе́ко йіс ста́ла / бли́ш:е до остриви́ / зо два кро́ки зроби́ / ота́к / шоби́ фа́їно бу́ло ви́тко / питс'м’іхни́се / бо йа фудуґрафу́йу / йе / а тепе́рки ви дв’і з Но́цеў тики́ притул'і́ц:е до с'і́на / але́ бли́ш:е / шоби́ ч’іч’ки́ ш’і зас'іґну́ти / ужє́ ра́зом питс'м’іхн'і́ц:е / та́к’ік би вас шош ут'і́шило / нагада́їте шош фа́їне / шоби́ твар' пройісне́на бу́ла / гаш отепе́р до́бре / йе.*

ЗАДЕЛЕ́ЧЬКО – *емоц. забарвл*., стос ЗАДЕЛЕ́КО: *Мару́н'ко / то заделе́ч’ко дл'а таки́х мале́н'ких нижо́к / х’іба́ бих тебе́ ў та́ц':і ве́зла / бо ў ме́не во́зика нима́ / хот'і́ла бес йі́хати ў та́ц':і*?

ЗАДЕНЬЧЄ́ТИ – вставити дно: *Бабо́ / йа мих би заден'ч’е́ти цису́ боч’і́ўку / Н΄і / Ўла́ц΄ку / ўна стара́ / гет рос:о́хласе.*

ЗАДЕРЕВІ́ТИ – докон. в. до ДЕРЕВІ́ТИ: *Іду́ ї скаў йіму́ / па́не до́хтор' / у ме́не па́л'ц'і на ноги́х задерев’і́ли / вели́киї і тої / шо ко́ло не́го / ану́ подив’і́ц:е / мо́же / припи́шете їкус мас'т' / аби́ ўно попусти́ло / бо йа хот' і стара́ / а́ле ўмера́ти се ни збера́йу*; *Ву́їко Ми́тро роска́зуваў / шо буў ч’е́сто задерев’і́ў / ік уздр’і́ў медве́д΄а / їки́ї пр΄ам’і́с΄ко на не́го їшо́ў / це ў полонин’і́ бу́ло / велик’і́ роки́ прої́шли́ / А мо́же / йіму́ т:о се приви́д'іло? / Н'і / ка́же / шо тот на́в’іт' йіго́ буў обн'у́хаў / і пишо́ў соб’і́ потому́.*

ЗАДЕ́РЖІТИСЕ – бути, існувати, не зникнути: *Да́ўного звич’а́йу ў Т'у́дев’і л'у́де трима́йуц:е / а́ле ў го́рах / маї да́л'і гор΄і́ / то́го би́рше задє́рж’ілосе / би́рше / йік у нас.*

ЗАДЗЕБЕНІ́ТИ – 1) змерзнути: *Так заʒ͡зебен'і́ў / шо них ни ч'ýйу / а ў руки зáпар'і зайшлú*; 2) замерзнути: *Йимý стáло зле ік переходúў потíк / упáў таї заʒ͡зебен'і́ў / ц:е ў велúк'і морóзи / по Риздв'і́ се стáло*.

ЗАДЗЕЛЕНЬКОТІ́ТИ (ЗАДЗЕЛЕНЬЧЄ́ТИ) ДЗВИНО́ЧЬКАМИ – задзеленчати дзвіночьками, засвідчуючи прихід колядників: *Ми знáли / шо прúйдут кол'іднúкú / áле колú ўни заʒ͡зелен'кот'і́ли ʒ͡звинóч'ками / м'ін'і́ аш шош тéн'кнуло ў грýдех / так сам'і́с'ко / йик тогдú / колú малóў йа цисé пéрший рас уч'ýла.*

ЗАДЗЮРКОТІ́ТИ (ЗАЦЮРКОТІ́ТИ) – потекти цівкою (про рідину): *Корóва н'ікóму / лишéн' мáм'і припускáйі / і молокó зрáзу заʒ͡з'уркотúт / а дрýгому ш'і рúт'оў мóже дáти / пýт'н'у переверньýти / д'éд'а онóгди пишóў буў дойі́ти / ўбрáўсе ў мáмину фýстку / то споч'éтку н'іч'ó / а потóму ўч'ýла / вúтко / шо то ни ґаздúн'а / то так фóскала / бúла фостóм / шо д'éд'а ледв'і́с'ки домусóлиў тотó дóйін'і.*

ЗАДЙЇТИ – 1) забруднити: *Задúйіла ведрó / таї тепéрки ч'éс'т'у*; 2) загубити; те саме, що ЗАДІ́ТИ: *Н'іч'ó ни купýйу / бо дес задúйіла пул'áрец*.

ЗАДЙЇТИСЕ – 1) забруднитися: *Спóн':і так задúйілисе / шо ни знáйу / жмáч'у / а то ни витпускáйі*; 2) загубитисе: *Бáба ўрас з окол'áр'ами мáла доч'ін'і́н'і / дес поклáде / а потóму жýриц:е / де ўни се задúйіли? / моï / анý найд'і́т / то дам вам цукúркиў / ци на цукúрки / і ми ў пúтскоки б'іжимó йіх шукáти / а потóму тот'і́ окол'áр'і так нам се ўдáли / шо ми лиш ік дýже схóч'імо солóткого / пантрýйімо / колú бáба здóíме окол'áр'і / лúше шит'é ї пúде се кýтати / о: / дáл'і ми знáли / шо робúти*.

ЗАДИКУВА́ТИСЕ (ЗАДИКО́ВУВАТИСЕ) – 1) окопатися; окопуватися, маскуватися: *Задикувáлисе / таї ждемó / колú знóў зач'нýт стр'іл'éти*; 2) рідко, заховатися, ховатися: *Задикувáўсе так / шо лиш гóлу накрúў / таї гадáйі / шо йигó н'іхтó ни вúди*.

ЗАДІВА́ТИСЕ – недок. в. стос. ЗАДІ́ТИСЕ: *Йік у хáт'і пор'éдок / то н'іч'ó ни ме се зад'івáти / а йік на м'і́сце ни кладéц:е / то так і надáл'і бýде / шó ви хот'і́ли? / по пиў д'н'а метé шкерпéтки шукáти*.

ЗАДІ́ТИ – загубити: *Отýтки клáла окол'áр'і / це йа памн'ітáйу / а потóму / ік прийшлá поштáр'ка / йа йіх вúц:и ўз'éла ї дес зад'і́ла / де верé*?; *Мáла снúску ц'ітóк / áле дес зад'і́ла*.

ЗАДІ́ТИСЕ – загубитися: *Ци йіс ни вúд'іла? / два ч'óрн'і ґýдʒ͡зики бýли ў шуфл'áд'і / де ўни се зад'і́ли? / М'і́ц'а до спин:úц'і ік'іс пришивáла / мóже / то ўни? / анý се запитáйте; Йек такúї велúкиї тер'і́л' мих се зад'і́ти? /*

то або́ хтос йіго́ пот'ігну́ў / а́бо ви шош з ним зроби́ли таї́ се ни признайіте́.

ЗА́ДЛІ – *незм.*, задля: *За́дл'і ко́го ми стера́ї́мосе? / кому́ оц:е́ ў́с'о се ли́ше? / ци ви гада́йіте / шо ми с собо́ў заберемо́? / це ва́ше / а́ле ко́ло то́го ма́йіте роби́ти / ни над'іва́тисе / шо ми ў́с'о с та́том пот'е́гнемо / ўже ни тот'і́ роки́*; *За́дл'і не́го ми перепро́с'ували йіи́́ / а́ле то н'іч'о́ ни помогло́ / ўна́ ўпе́л:асе і сказа́ла / шо ни ве́рнец:е; Нима́ за́дл΄і ко́го стера́тисе*; *Ми му́с'іли гар'ака́ти / аби́ л'у́де ни кида́ли с'м'іт'е́ буд'де́ / роби́ли ц:е за́дл'і то́го / шоби́ бе́рех буў хот' тро́хи ч'іс'т'і́ш:иї́ / аби́ ни вони́ло ви́т:и / бо гл΄а́ба ви́йти на бе́рех.*

ЗАДНЍТИ (ЗАДНЍТИСЕ) – затягтися хмарами: *Не́бо задни́ло на дош'*; *Надвор'і́ задни́лосе / ўже так / ік у пи́дос'ін'.*

ЗА ДО́БРЕ ЖИТЄ́ В ХА́ТІ ТРЕ́БА (МУС) ДЕ́КОЛИ (ТРО́ХИ) ПОЦУ́ҐАТИСЕ – навіть у зразкових сім'ях іноді виникають непорозуміння; "розумне" вияснення стосунків сприяє уникненню конфліктів, сварок: *Ура́с до́бре ни мо́же бу́ти / дес шош таке́ ў с'імн'і́ йе / шо тоб'і́ се ни ўдаст / сло́во по́ слову / таї́ с то́го мо́же зач'е́тисе би́рше / а́ле йік л'у́де розу́мн'і / то стера́йуц:е / шо́би це́го бу́ло ме́нче / мойа́ не́н'а до́бре ка́же / За до́бре жит'е́ ў ха́т'і де́коли тре́ба тро́хи поцу́ґатисе / бо йік ходи́ти н'імако́м / то ў́с'о ме ї́ти до ги́ршого.*

ЗА ДО́БРЕ ТЄ́ШКО – досягти бажаного непросто; те, що можна кваліфікувати як "добре", без зусиль не дається; досягнення його вимагає терпіння, праці і часу: *Ни вид:айу́се / вуї́но / бо за до́бре / т'е́шко / ура́с так бу́ло / пишла́ бих / а́ле нима́ за ко́го / за до́бре т'е́шко / а пусто́го сама́ ни хо́ч'у; То пра́ўда / сего́н:е за до́бре т'е́шко / д'і́ти ро́дич'іў ни ду́же хо́ч'ут слу́хати / ми сво́му каза́ли ни ква́псе / а вин ужени́ўсе / таї́ шо? / у пи́ўрик розб'і́глисе / а йік би послу́хаў / роздиви́ўсе / то мо́же / би ї́на́кше бу́ло? / Йіле́ / хто напере́т го́ден зна́ти / іке́ бу́де жит'е́? / ад'і́ ваш уз'е́ў буў у Ко́ц'а / вигл'іда́ло / шо ў́с'о до́бре / а ўно ни скла́лосе / ход'би к'і́л'ко роздиўйе́ўсе / то ма́ло шо помо́же / пото́му жит'е́ ў́с'о пока́зуйі / ти забу́ла? / Никола́ї́ ходи́ў с К'і́цино́ў Л'о́неў пйет' ро́киў / і шо? / то помогло́ / шо так до́ўго роздиўйе́ўсе*?; *Насту́ / сего́н:е за до́бре т'е́шко / а пусто́го До́ц'а ни хо́ч'і / ка́же / шо л'і́пше сам'і́ї́ бу́ти / То ї́ даўно́ так бу́ло / а́ле тогди́ нас н'іхто́ се ни пита́ў / шо́ ми хо́ч'імо / йек сказа́ли / так ми роби́ли / а шо н'і? / на́ше сло́во ма́ло шо вартува́ло.*

ЗАДО́БРИЙ – занадто добрий: *Вин задо́брий / замн'іки́й дл'а тако́йі робо́ти / а то тре́ба держ'е́ти ў рука́х / ік ма́йі бу́ти / бо йік ле́да попу́стиш / то мут л'і́сти на го́лу / с'е́дут і ни попу́с'т'уц:е.*

ЗАДОВОЛЬНЄ́ТИСЕ – те саме, що ВДОВОЛЬНЄ́ТИСЕ: *Ми ўже стар'і́ / Ўла́ц'ку / ĭ ма́йімо задовол'н'е́тисе тим / шо йе / бо йек йе / то так і ма́йі бу́ти / ми пле́нтаĭмосе молоди́м пид нога́ми / але́ ĭ без нас бу́ло би тру́дно / ота́к жит'е́ се ма́йі.*

ЗАДО́ЛИНА, -и – невелика долина; частина місцевості, яка розташована між горбами: *Зра́зу / ік пишо́ў дош' / ви́ўц'і ў задо́лин'і се зби́ли / уни́ соб'і́ та́меч'ки переч'іка́ли ниго́ду.*

ЗА́ДОЛИНОК, -нка – невелика долина: *За́долинок на па́шу лиш'е́йімо / та́мки ни ро́бимо с'і́но / дл'а с'іни́ў йе Мас'л'і́нкове.*

ЗАДРІ́МЛЕНИЙ – сонливий, запаморочений, "замотеличіний"; через утому, хворобу, не здатний думати, реально оцінювати ситуацію: *Ти́ говори́ш / йа ч'у́йу / а́ле ану́ заста́ў мене́ сказа́ти / шо йіс говори́ла / ни ска́ў / така́ смих зад'р'і́млена / замотели́ч'іна / шо ле́дви ўку́таласе і лиш ду́мала / йек ско́рше л'іч'і́ / йек дибра́тисе до лу́шка / То / ви́тко / ти́ски / ану́ йа бо́рзо верта́йусе ĭ принесу́ тоб'і́ п'іґу́лку / зра́зу попу́сти / меш ви́д'іти / ік на с'в'іт наро́дис:е.*

ЗАДРИЖІ́ТИ – затремтіти; задрижати: *Задриж'і́ў / бо се спу́диў / се збойе́ў / а шо ти гада́ў? / йіх три / а йа оде́н.*

ЗАДРИЖІ́ТИ, ЇК (ІК) ЛИСТ НА ТРЕПЕ́ТІ – затремтіти (від холоду, переживань; через хворобу): *До́хтор' ш'і н'іч'о́ ни робйу / лиш сказа́ў утвори́ти рот / а цес ужé задриж'і́ў / ік лист на трепе́т'і / моĭ / та до́хтор' ни з':іст тебе́ / вин лиш се поди́ви / вин н'іч'о́ тоб'і́ ни кине́ / ни криви́се / ік середа́ на пйе́тницу / гаĭ / бо́рзо утвор'е́ĭ рот.*

ЗАДРИМНЍЙ РО́ЗУМ У КО́ГОС – хтось, на думку мовця, не відзначається високими розумовими здібностями: *Де ўна го́н:а шош про́тиў Йіле́ни? / ў Катери́ни до це́го задримни́й ро́зум / ў не́йі ў голов'і́ ти́л'ко / йік у ку́рки / А ти н'і́би зна́йіш / к'і́л'ко ў ку́рки / м'і́р'іла йіс?*

ЗАДРИНЬЧЄ́ТИ (ЗАДЕРЕНЬЧЄ́ТИ) – задеренчати: *Де Їва́н до ци́мбала? / йік задрин'ч'е́йі на не́му / то хо́ч'іц:е пид лу́шко схова́тисе; Ад'і́ шош м'ін'і́ ў го́л':і задрин'ч'е́ло / му́с'у прока́шлатисе.*

ЗАДРИСТА́ТИСЕ – забруднитися внаслідок поносу: *Ку́р'і ку́н'іш'йіи / задриста́лосе / в'іде́ĭ / ме здиха́ти.*

ЗАДРУ́ҐАНА НЍТКА – подвійна нитка, скручена: *То зле такó̆у / берú задрý́ґану нúтку ĭ бúршу іглý / отогдú бýде дóбре*.

ЗАДРУҐА́ТИ – скрутити дві нитки для в'язання: *Споч'éтку пр΄ідýт вóўну / дв'і вúпр΄іден΄і нúц΄:і друґáйут / скрýт΄уйут веретéном / оц΄:а задрýґана нúтка ĭдé на шкерпéтки / рукавúц΄і / свидрú*.

ЗАДУБЍТИ – почати "дубити" (про хворобу тварин, зокрема корів, унаслідок чого в їх сечі з'являється кров): *Корóва задубúла / тогó продáли / áле споч'éтку вúл'іч'іли / Хот'íла йіс сказáти пидл'іч'éли*?

ЗАДУБІ́ТИ – *згруб*., 1) дуже змерзнути: *Рýки задуб'íли / бо рукавúц΄і затонк'í / ўни мáло шо помоглú*; 2) заціпеніти: *Йік цисé ўч'уў / то ч'éсто задуб'íў / ўже дáл'і ни розум'íў / хто шо говóри / вúд'іў / шо рот утвор'éйут / áле гóлосу / слиў ни ч'уў*; 3) померти: *Колú найшлú / то вин уже буў задуб'íў / зрáзу ни моглú йігó вúнести / бо вúт:и бесперестáнку стр΄іл΄éти / іґбú скóрше / мóже / бих ўратувáли*.

ЗАДУДНІ́ЛО ЗА КЍМОС – хтось зник, швидко побіг, поїхав: *А за ним лиш задуд'н'íло / зрáзу ўт'ік / ни доч'éкуваў / шо бýде дáл'і*; *Ми з Дóцеў шош говорúли / ч'ікáли соб'í на аўтóбус / а т:а жúнка / шо бýла кóло нас / лиш зайóйкала / бо злóд'ій хапнýў фустúнку з грúшми і ўт'ік / ми се подивúли / а за ним лиш задуд'н'íло / жúнка зач'éла голосúти / áле шо / ни тре: бýло тутý фýсточ'ку с пáзухи вит'ігáти / дóма би бýла се подивúла / ну áле де ўна над'івáласе такóго? / стойéла / сарáка / ік побúта / бо кудá ме б'íч'і? / то прéц'ін' / м'íсто / таї л'удúї ни дýже бýло / отакé се стáло; За Кóц'ом задуд'н'íло / ви пíзно се схóпили.*

ЗАДУ́ЖЕ БРА́ТИСЕ ДО КО́ГОС (ЧЬО́ГОС) – занадто "дисциплінувати" когось; занадто напружуватися (в роботі): *Дистáў кúли / бо вин задýже брáўсе до т'ішкóйі робóти / дрýг'і стúснут плеч'éма / докýр'уйут / шош договóр'уйут / а цес пéрший поб'íх такé велúке кам'íн'і накидáти / і рем'íн' ни носúў / такúї / шо допидгрýди / тогó заслáп; Фед'ó задýже берéц:е до д'ітúї / ўни д'íти / хóч'ут ігрáтисе / дупот'ýт / с'м'ійýц:е / а вин кáже / шо то ни так мáйі бýти / шо ми йіх роспустúли*.

ЗАДУ́РА В ГОЛОВІ́ – *згруб*., запаморочення, головні болі; іноді стос.
х-ки людини, яка втрачає контроль над собою – своїми діями і мовленням: *Ĭкáс задýра ў голов'í / óзму п'іґýлку / дáĭко от:ó пудéлко*; *Кóц'о йік вúпйі / то ў нéго стайéц:е задýра ў голов'í / абéс ч'ýла / шó вин лиш виговóр'уйі / н'іч'ó кýпи ни дéржиц:е / А ў котрóго пйéного ўс'о*

тримáйіц:е кýпи? / нимá цéго / йізúк окрóме говóри / нóги ни слýхайут / то Бóже борони́ / Оĭ шо прáўда / ш ч'олов'і́ка н'ійéке се рóби / то ўже ни ч'олов'і́к / а наї ни кáжу шо / то тáк'ік л'іхтáрн'а бес с'в'і́ч'ки.

ЗАДУРЍТИ – *докон.* до ЗАДЎРЮВАТИ: *Задури́ ч'éмос малóго / бо йа ни мóжу два крóки ступи́ти / кри́ки на ўсý хáту.*

ЗАДУРНЍЙ – *згруб.*, про людину, не дуже високих, на думку мовця, розумових здібностей, тому не здатну виконувати відповідну роботу: *Слáўко задурни́ї до цéйі робóти / тýтеч'ки трéба гóлу мáти / то прéц′ін′ рахýнки / а вин шо? / ў нéго головá до и́нчого.*

ЗАДЎРЮВАТИ – "забав'єти"; відволікати від чогось чи когось (передусім про дітей): *Задýр′уї ни задýр′уї / дити́на ци́цки хóч'і / отýт мáма мáйі бýти*; *Ік зголон':і́ў / то йек себé задýриш? / Озми́ йéблуко / ўно перебйé гóлот.*

ЗАДЎХА, -и – те саме, що ДИХАВЍЦЯ: *У бáпки старéн′койі задýха / ди́хати ни дайé / абéс ни т′ікáў / бо ўна ни гóн:а б'і́ч'і / абéс слýхаў / буў ч'éмниї / Та йа х'ібá бих дурни́ї буў / аби́ з бáбоў рóзум накладáў / Моĭ / а йек ти з мáмоў говóриш? / Тáк'ік д'іт Івáн / вин казáў / шо тре: вид баби́ў подáл'і / Та йа тоб'і́ за нáшу бáпку кáжу / абéс слýхаў / Гаї наї бýде / Йоĭ / шо с тéбе ви́росте?*

ЗАДЎШНА СУБÓТА – день поминання померлих: *Бли́жиц:е задýшна субóта / ў цéр'кв'і бýде Слýжба ї парастáс / Йа ўже ўс'о зр'іхтувáла.*

ЗАДЎШНІ ДНІ – час поминання померлих: *Абéс знáла / шо ў задýшн'і д'н'і ни мóжно квáсити капýсту / бо згнийé / задýшиц:е / йа оди́н рас ужé спрóбувала бýла / і шо гадáйіш? / ви́кинула йійі́ на гниї / усý боч'і́йку; Скóро задýшн′і д′н′і / то ни до набýткиў / наї перенóс′ут / бо ни годи́ц:е зáрас шош роби́ти / ўже потóму / кудá квáпйуц:е?*

ЗАЄ́ЛОВІТИ – стати яловою (здеб. про корову): *Ми ўз'éли бýли пéрв'істку / б'і́галасе кóждого рóку / а сегóроку / в'ід'і́ / зайéлов'іла.*

ЗАЄРМАРКУВА́ТИ – вдало продати чи купити щось на "єрмарку": *Пáне Івáне / а шош зайермаркувáли? / йек мáлосе сегóн:е?*

ЗАЄ́СНИЙ (ЗАЯ́СНИЙ) – занадто світлий чи занадто яскравий: *Мул'і́нка оцис'á зайáсна тут / ікéс нифáйне / бл′ідé шит'é / поклади́ по бокáх ч'ірвóн′:і хрéстики; Вýстоўки зайéс′н′і / дл′а стáршойі жи́нки пасувáў би темн′і́ш:иї узи́р і дримн′і́ш:иї трóхи / ни таки́ї лабáтиї; Стáршиї жи́н'ц'і ни пасýйі такá фýстка / ўна зайéсна / трéба ус'ó*

виберáти пóдлук свóйіх рокúў / і бáбитисе нимá ч'о / áле ĭ молодúтисе нифáйно; Бавéнка / в'ідéў / зайéсна / зливáйіц:е з б'і́лим / гаĭ дивúсе на оц:ý / прáўда / шо крáш:е?

ЗАЖÉРИСТИЙ – *згруб*., жадібний: *Наĭ бýде / шо то рúдна сестрá / áле трóхи зажéриста / кáжу / йік йе*.

ЗАЖÉРИСТО – *присл*., жадібно: *Ти / л'ýпко / вúд'іла / йек Парáска зажéристо роздиўйéласе твоїі́ сороч'кú?/ а то однá вид óдноїі крáш':а*.

ЗАЖЕРТÓВУВАТИ С КЙМОС – починати жартувати; час від часу жартувати з кимось: *Прóбуваў зажертóвувати зо мноў / áле йа се ни дáла / каў / мáйіш жúнку / ідú соб'і́ з неў жертýĭ*.

ЗАЖЙТИ ЧЄ́СТИ (В ЛЮДЙЙ) – бути шанованим між людьми: *Буў багáч' / áле ни зажúў велúкоїі ч'éсти ў л'удúĭ / бо ни кóждиĭ / хто мáйі грóш'і / мáйі і ч'éс'т' / ни кóждого ш'інýйут*.

ЗАЖЙТИСЕ – покращити своє матеріальне становище: *Йо / зажúўсе / таĭ тепéрен'ки нáв'іт' ни здорóўкайіц:е / ад'і́ шо з дéким грóш'і рóбйут / Та так / дóбре кáете / купúў тарадáĭку / áле вит тóго ў голов'і́ ни додáлосе / а трóхи видоїмúлосе ĭ тóго / шо бýло / бо рáн'ч'е казáў Слáваїсу / ч'ерешн'і́ ў мéне рваў / вигл'ідáло / шо дол'ýдниĭ / ч'éмниĭ / а то ад'і́ шо дáл'і / Васú / а мóже / то ми стар'і́ймосе таĭ ч'іпйéймосе до л'ýцких д'ітúĭ? / а нáш'і л'і́пш'і? / бигмé / шо ни л'і́пш'і / а вúтки ми знáйімо / ци ўни з ус'імá здорóўкайуц:е? / ми уч'імó / áле ци ўрас унú за ц:е памн'ітáйут*?

ЗАЖЙТОК, -тку – 1) достаток, заможність: *У них ў хáт'і йе зажúток / це прáўда / áле нимá спокóйу*; 2) відчуття ситості: *З':іў борш'ý таĭ ни ўч'уў зажúтку / ш':е шош óзму / Ікиĭ зажúток / ік борш' писнúĭ / вúтки? / де вин ме держ'éти*? / *то іґ би до нéго ш'і цóнту мн'éса / отогдú йо / би мих трóхи се ч'ýти / а так*.

ЗАЖМЎРÉНИЙ – про особу, що часто мружиться; з примруженими очима; *жарт*., сонний: *Моĭ / шо ти такúĭ зажмýрениĭ хóдиш? / ни вúспаўсе? / нóч'і тоб'і́ мáло*?; *Йігó / вúтко / óч'і бол'ýт / шо вин дéколи такúĭ зажмурéниĭ хóди / шо нý / То ў них у ўс'іх шош з оч'éма / іў мáми / і ў сестрú йігó / то бувáйі / то н'іч'ó / хлóпец фáйниĭ / áле йек йіс се придивúла? / гаĭ признавáĭсе / ўдáўсе тоб'і́ хлопч'і́ш'і? / Таĭ шо с тóго / ік вин у м'її бик се ни дúви / йімý úнч'а ў оч'éх се зас'в'ітúла*.

ЗАЖМУРЍТИ (ЗАЖМЎРЮВАТИ) – заплющити (заплющувати очі): *Ни зажмýр΄уї / йа се подúўўу / ци шош ни ўпáло ў окó? / йе / в'ід΄і́ / мýшка / анý ни кл'і́паї / мóже / вúт'ігну*.

ЗАЖМУРЍТИ (ЗАКРЍТИ) ÓЧІ – померти: *Зажмурúў нав'і́ки óч'і / таї фéртик / буў ч'олов'і́к / і нимá*.

ЗАЖМУРЍТИСЕ – заплющити очі: *Так с'в'і́тло бúло / шо йа гаш зажмурúласе*; *Зажмурúсе / а потóму се подúвиш / меш шош вúд΄іти / áле ни пид:úўйуїсе / дóбре? / шош фáїне ўздрúш*.

ЗАЖМЎРЮВАТИСЕ – *недок*., те саме, що ЗАЖМУРЍТИСЕ: *Шо з малúм? / йіғó шо / óч'і бол'ýт / шо вин так кл'і́пайі / зажмýр'уйіц:е*? / *абéсте зат'éмили соб'і́ / ік вин ме і дáл'і тúл'ко с компýтером ігрáтисе / то ї ни такé погóсти / за пáру рóкиў з дитúни кал'і́ку зрóбите / тажé вин н'іч'ó ни рóби / лиш у тóму сидúт / абéсте соб'і́ знáли / йа дес тотó лиш óзму / таї вéржу ў бéрех / бо úнчого поратýнку ни вúжу / ўс'о вид рóдич'іў залéжи / рóдич'і позвол'éйут / і д'і́ти збаўйéйут óч'і / таї так ус'і́м дóбре / н'іхтó н'ікóму ни заваж'éйі / ус'і́ фáїно жийýт / інáкше ни ум'і́йут / а йа зрóбйу р'ет / ої шо зрóбйу*.

ЗА ЗВЍЧЬКУ ВЗЄ́ТИ (ВЗЄ́ТИ ЗА ЗВЍЧЬКУ) – діяти згідно із заведеними правилами: *Трéба ўз'éти за звúч'ку ни говорúти блýства / нáв'іт' ікшó úн'ч'і ц:е говóр'і / наї соб'і́ кáжут / а ти сидú тúхо*.

ЗАЗЕЛЕНЍТИ ХА́ТУ – прикрасити хату зеленим гіллям (насамперед липи, берези чи дуба) до Зелених свят: *Йо / ми ўже зазеленúли хáту ї понадв'і́р΄у / де трéба / йа ўс'о надвúрне зазелéн'уйу*.

ЗАЗЕМНЍТИСЕ – жити в "родовому гнізді"; мати присадибу, хату – всі умови для постійного проживання: *Йа тýтен'ки се заземнúла / таї м'ін'і́ тýтки дóбре / йа бих ни моглá ў м'і́с'т'і жúти / вúц:и н'іґдé бих ни пойі́хала / ни знáйу / йек л'ýде лиш'éйут свойé / йі́дут у с'в'ітú і тáмки се лиш'éйут / вúтко / ғóн':і / а йа с Т'ýдева н'іґдé бих ни пишлá / ни каў / богáто йі́дут на зарúпки / а потóму вертáйуц:е / áле так / шобú наўрáс / то це н'і*.

ЗАЗЕРА́ТИ В ГОРШЬКЍ – 1) бути голодним: *Вúжу / шо йіс голóдниї / рас ў гор΄ш'кú зазерáйіш*; 2) бути безцеремонним: *М'ін'і́ ни трéба / абú дрýгиї у гор'ш'кú зазерáў / наї дóма сидúт та ў сéбе р'ідý шукáйі*.

ЗАЗЕРА́ТИ В ЗУ́БИ – те саме, що ЗАЗЕРА́ТИ В РОТ[1]: *Ік пуска́йіш мало́го до сус΄і́диў / нагуду́ї / шо́би вин та́мки ни зазера́ў у зу́би / ік уни́ мут йі́сти / то полу́н:е / с'е́дут / а вин ме слин' ґлиґа́ти*.

ЗАЗЕРА́ТИ В О́ЧІ – запобігати ласки: *Л΄о́н΄а так уже́ йіму́ дого́д΄уйі / так зазера́йі ў о́ч'і / шо йа аш ни го́н:а на т:о диви́тисе / мої / та де вин тебе́ / жи́нко / пож'е́луйі / пош'іну́йі / ік ти ду́йіш на не́го / йік на бу́бу? / хто таке́ ч'уў та ви́д΄іў / аби́ так себе́ ма́ти н΄і ў ч'о́му?*

ЗАЗЕРА́ТИ В ПАГА́РЬ (У ФЛЄ́ШКУ, ПО́РЦІЮ, ПАГА́РЧІК) – надміру вживати алкогольні напої: *Фа́йниї / роби́тниї / т:о / шо тре́ба / а́ле л΄у́би зазера́ти ў пага́р΄* / *а йік ви́пйі / то робо́ти з не́го нима́*.

ЗАЗЕРА́ТИ В РОТ – 1) сподіватися на пригощення: *І:ї / та ц΄:а дити́на ўра́с голо́н:а / так зазера́йі ў рот / шо ни го́ден ґлиґну́ти / сара́ка д΄і́ўч'іна / даї йі кава́лок ч'ого́с / запита́їсе / шо ўна хо́ч'і / мо́же / бри́нӡзи с куле́шеў?*; 2) не мати власної думки, у житті керуватися порадами інших: *Ти соб'і́ ма́йіш жи́нку і жиї з неў / ра́т'се / а ни́ зазира́ти ў рот ч'ужо́му / шо́ вин зна́йі до́брого пора́дити*? / *ска́же аби́ сказа́ти / а рузу́мна жи́нка на до́бре спра́ви*.

ЗАЗЕРА́ТИ ЗА ЧЮЖЍЙ ПЛИТ – те саме, що ЗАЗЕРА́ТИ В ГОРШЬКИ́[2]: *Жийімо́ йік жийімо́ / та́к'ік дру́г'і / за ч'ужи́ї плит ни зазера́йімо / ў се́бе до́ста йе / на шо диви́тисе*.

ЗАЗЕРА́ТИ ЗА ЧЮЖЍМИ МОЛОДЍЦЯМИ – виявляти небайдужість до чужих жінок: *Ла́ким буў зазерну́ти за ч'ужи́ми молоди́ц΄ами / а́ле жи́нка с то́го н΄іч'о́ ни роби́ла / таї ґаздува́ли пома́ло / а шо до́брого бу́ло би / ікби́ йіго́ за шо́рас пили́ла? / могли́ би ўни да́л'і жи́ти?*

ЗАЗЕРА́ТИ, ЇК (ІК) ВОРО́НА У ПОРО́ЖНУ КІ́СЬТЬКУ (КЍСЬТЬКУ) – *негат. забарвл.*, *згруб.*, про велике бажання когось отримати щось; жадібно дивитися, прагнучи їсти: *Ўни йід'у́т / а́ле Ми́тра ни кли́ч'ут / а вин зазера́йі / ік воро́на ў поро́жну к'і́с'т'ку; Ни зазера́ї / л'у́пч'іку / ік воро́на ў поро́жну к'і́с'т'ку / бо т:о ни тоб'і́*; *Васили́ха ўрас попада́йі / шо ми йімо́ / ци с'іда́йімо за стиў / таї шо / кли́ч'імо і йійі́ / бо так годи́ц:е / ўна н'і́би видн'е́куйіц:е / а́ле зазера́йі / йік воро́на ў поро́жну ки́с'т'ку / а ўже ік йі́йі шош покла́демо ў ми́ску / то ї сам'і́ го́н':і попойі́сти / м'ін'і́ ни шкода́ се под'іли́ти / а́ле ў ха́т'і йе по ўс'е́кому / ви́борна йіда́ р'і́тко / того́ се бо́йу / шоби́ мене́ дес ни опсу́д'увала* / *Ну та то ўс'е́ке го́н:о бу́ти*.

ЗАЗНА́ТИ ГАРАЗДУ́ (ГАРАЗДЇ̀В) – 1) відчути достаток, належне матеріальне забезпечення: *Аш тепе́р΄ки зазна́ла гаразду́ / колú ўже і ўмера́ти ни ўстит / а ўс΄о жит΄е́ ду́же т΄ішке́ бу́ло / йоі / іґбú росказа́ти / то на воло́виї шкúр΄і би тото́ ни списа́ў*; 2) прожити певний час в атмосфері, де панувала любов, злагода, взаєморозуміння: *С цим ч'олов'і́ком ни мош зазна́ти гаразду́ / вин жúнку н'іўч'і́м ни ма́йі*.

ЗАЗОРЄ́ТИ – почати світати: *Ш'і до́бре ни зазор'е́ло / а вуйко ўже́ с косо́ў пишо́ў / ни спúц:е / вúтко*.

ЗАЗУЛЇ̀ЦЯ (ЗОЗУЛЇ̀ЦЯ, ЗУЗУЛЇ̀ЦЯ), -і – зозуля: *Оі кува́ла зазулúц΄а / кува́ла та вúла / вúтки б'іда́ гро́ш'і ма́ла / шо так се напúла?*

ЗАЗУ́ЛЬКА (ЗОЗУ́ЛЬКА, ЗУЗУ́ЛЬКА– 1) *зменш.-пестл.* до ЗАЗУ́ЛЯ (ЗОЗУ́ЛЯ, ЗУЗУ́ЛЯ): *Мене́ сего́н:е зазу́л'ка закува́ла / А гро́ш'і йісте́ ма́ли? / Гру́бих ни бу́ло / а́ле ни ўпорожн'і́ / ік'і́с коп'ікú дз͡елен'кот'і́ли / Ну та ота́к мут вам ц'ілúї рик дз͡елúн'кати / І т:о до́бре / л'і́пше / ік нич'о́ / А йа гру́б'і но́с'у / ік закуйе́ / то шобú на ўсиї рик йіх ста́ло / Йо / пйе́тки ци дес'е́тки ста́не / де́ ни ста́не / ви ўже по́ўн'іс'т'у себе́ забеспе́ч'или / моі / йек йа ни поду́мала наперéт? / бу́ла бих бога́ч'коў*; 2) *пестл., перен.*, іменування чи звернення до дитини або дівчини: *Ходú ў ха́ту / зазу́л΄ко / роска́зуї / тебе́ ма́мка по шош писла́ла?*; 3) свищик у формі пташки: *Куп'і́т м'ін'і́ у Ко́сов'і зазу́л'ку / таку́ / шо свúш':і / ї ко́ника с сúру*; 4) *здеб. у мн.*, "пташки" із тіста, якими прикрашають паску: *Йа ўм'і́йу зазул'кú робúти / то ле́хко / з двох кава́л'ч'ікиў к'і́ста ро́биц:е / одúн на фо́стик і т'іл'це́ / а дру́гиї на крúл'ц'а*.

ЗАЗУ́ЛЯ (ЗОЗУ́ЛЯ, ЗУЗУ́ЛЯ), -і – зозуля: *На бе́рез΄і шум вид р΄ікú / і йа н'і рас ни ч'у́ла / абú зазу́л΄а ту́тки ку́кала / аў ба́би куйе́*.

ЗА ЇГРАШКУ (І́ГРАШКУ) – дуже легко, не докладаючи особливих зусиль: *То йім́у за úграшку т:о зробúти / ни гризúсе; Таке́ кам'і́н'і / а вин за úграшку кида́ў на машúну / ка́же / шо трен'іру́йіц:е / пидоі́ма́йі зал'із'е́*.

ЗАИКА́ТИСЕ (ЗАІКА́ТИСЕ) – заїкатися: *Малúм се перепу́диў / того́ тро́хи заика́йіц:е / а́ле ік ув'і́йде ў бе́с'іду / то н'і*.

ЗАІРЖЄ́ВІТИ (ЗАИРЖЄ́ВІТИ) – заіржавіти: *Кл΄а́мка заірж'е́в'іла / тре́ба фаіне́н΄ко вúпуцувати / ўна гаш блиш':е́ти ма́йі*.

ЗАІРЖЄ́ВЛЕНИЙ (ЗАИРЖЄ́ВЛЕНИЙ) – заіржавлений: *Дрит΄ заірж'е́ўлена бу́ла / вин ни вúд΄іў / ста́ў / таї маў пото́му б'іду́ / тре́ба бу́ло зра́зу к'іва́тисе / а вин аш на дру́гиї ден΄ пишо́ў на пол΄іт'л΄і́н΄іку / і то до́бре / бо могло́ бу́ти ш':е гúрше*.

ЗАІРЖЄ́ТИ (ЗАИРЖЄ́ТИ) – заіржати (про коней): *Кин΄ заірж’єў / дивúсе / зáрас се покáже ф’ійáкор΄ / ним тепéрки вóз΄ут л΄ітникúў / шо прийіхáйут на бáзу / дéколи вúжу / шо на самúх кóн΄ах йі́дут / йе ĭ так’і́ / йек хто соб’і́ хóч’і.*

ЗАЇДА́ТИСЕ – недок. до ЗАЇСТИСЕ: *С сус΄і́дами трéба по дóброму / нимá ч’о зайідáтисе / Д΄ід΄é / ви дóбре рáдите / áле ч’ос сам’і́ ни ўрáс цéго притрúмуĭтесе / Ми з ус΄імá дóбр΄і / з однóў Парáскоў ни вихóди / ни ч’ýла йіс / йек ўна клинé? / бут΄кóго / бут΄ за шó / ци то кýрка / ци пес / ци дитúна / ўс'іх шл'ахýйі / на ч’ім с'в’іт / обзиваáйі.*

ЗА́ЇДА, -и – маленька виразка в куточках рота: *Тебé ни цулýйу / бо ў мéне зáйіда се зробúла / ни хóч’у / абéс і ти такé мáла.*

ЗА ЇЗИ́К (ЇЗИЧЬО́К) – за зайві, небажані для когось (чи неприємні) розмови: *За йізич’óк мус витпов’ідáти / áбо к’ірýĭ ним / áбо йа йігó притнý / наĭ корóч:иĭ бýде / л'і́пше ме ў рóт'і се ўм’і́с'т'увати.*

ЗАЇСТИСЕ – 1) при неакуратному чи невмілому (про дитину) споживанні їжі залишити її сліди біля рота: *Дивúсе / дитúна зайі́ласе трóхи / áле н'іўрóку / дóбре лúшкоў орýдуйі*; 2) дуже посваритися з кимось: *Унú зайі́лисе дес спéрет' с΄в’ет / дес за дв’і нед'і́ли до них / н'і / брéшу / тикú мéнче / йа нагадáла / за штúри дни / йа ш’і тогдú подýмала / моĭ / це йе зле / фам’і́л'ійа / а такé се стáло / ік’і́ цис'і́ с'в’éта бýдут? / н'ійéкойі вéселости / кóждиĭ ме дóма ч’іп’і́ти.*

ЗАЇХА́ТИ (ЗАЇ́ХАТИ) – 1) заїжджати; їдучи, повернути кудись (до когось): *Ми лиш тудá ĭ назáт / н'ікýда ни зайіхáйімо*; 2) *згруб.*, вдарити (вдаряти) когось: *Рас зайі́хаў / і стáло / бúрше ни ме ч’іпйéтисе до д΄іўч’éт / такóго трéба ўч’éти.*

ЗАЇХАТИ В ПЍСОК (У ВУ́ХО, ҐЕ́МБУ, МО́РДУ, ХА́ВКУ; ПОЗА́ВУШ) – *вульг.*, вдарити: *Вин казáў / стулú пúсок / бо / бигмé / ўдéр΄у / а ўнá дáл΄і з΄іпáнит / ну таĭ ч’олов’і́к ни вúдерж’іў / зайі́хаў у тоĭ пúсоч’ок / а хто би т:о гóден вúтримати? / би Бох боронúў кóждого вит такóйі жúнки.*

ЗА́ЇЧІ ВУ́ХА – назва деталі узору, зображеного на писанці, і назва самої писанки: *Тот'і́ / шо ми дивúлисе / то Бóж’і писанкú / бо на них / бéч’ка / áбо хрест / а на циĭ зáйіч’і вýха / йа се питáла ў мáми / áле ўна ни моглá сказáти / ч’о т:о так йе / áле ўрáс пéред Велúкоднем і пáру галунóк писáла / ĭ зáйіч’і вýха / казáла / шо так годúц:е / то ĭде ш’і з дýже дáўного / ўна вит прéбаби се наўч’éла / а то бúрше / йік сто рóкиў.*

ЗАЙГРА́ТИ – почати грати: *Заїгра́ла му́зика / гу́цулка пе́рш’а / голоўни́ї да́нец / ус΄і́ ўже пидохо́ч’ін΄і / лиш у да́нец*.

ЗАЙГРА́ТИ (ЙГРА́ТИ) СВО́Ї – не прислухатися до чужих порад (часто діяти всупереч їм): *Ми говори́ли / де н'і? / а́ле хто хо́ч’і слу́хати / ўна зноў заїгра́ла сво́йі / на́їко / шо с це́го ви́їде? / Тото́ / шо ўрас / до́брого бу́де ма́ло / І диви́се / шо йі́йі н'іч’о́ ни го́н:о наўч’е́ти? / мої / та ти ўже рас оп:екла́се / на дру́гиї рас уваж’е́ї / ни да́їсе / шо́би тоб’і́ зноў го́лу затума́нили*.

ЗАЙО́ЙКАТИ – заплакати, заголосити, повторюючи “йой”: *Зайо́їкала / иґ би ни зна́йу шо / аг’і́ / та́же н΄іч’о́ страшно́го ни ста́лосе*.

ЗАЙТѝ – 1) дійти: *Ш’і з:ад'н'а́ заїшли́ / Йої / а ки́л'ко то тре́ба бу́ло їти ў горп*? / *Дес зо три годи́н΄і / ни ме́нче / шо́ ви гада́йіте? / там стри́мко;* 2) початися: *Заїшло́ с то́го / шо вин ходи́ў до ста́ршойі / а ўз'еў ме́нчу / тота́ так і ни вид:а́ласе*; 3) завагітніти: *Диста́ла ґуст на квасне́ / види́ї / заїшла́*.

ЗАЙТѝ (ПРО “ЗА́ПАРІ”) – відчувати гострий біль у руках від морозу: *Ік за́пар΄і за́їдут / то ни мо́жно ру́ки зра́зу кла́сти ў гор΄е́ч’е / а ў шош тепле́н΄ке / притули́ти до пйе́ца ци пе́ч’і / або́ замота́ти ч’е́мос те́плим / мн΄іко́н΄ким / потро́шки / потро́шеч’ки ўни види́їдут / а ш’:е л΄і́пше / ўбера́ти те́пл΄і рукави́ц΄і / гру́б’і / так’і́ / ік шкерпе́тки во́ўн΄ін΄і*.

ЗАЙТѝ В ГНІВѝ – посваритися з кимось; гніватися: *Ми з Мар'і́коў Лес'о́воў заїшли́ ў гн'іви́ / і то вели́к’і / бо ўна ли́ш хот'і́ла тот пл'ац / де бу́ла д'і́дова ха́та / шо́би йі́йі ста́ршиї там побудува́ўсе / а ми ни позво́лили / бо то на́ше / хто ч’уў роскида́тисе присади́боў? / ну таї с це́го зач’е́лосе / зле ви́їшло / а́ле шо зро́биш*?

ЗАЙТѝ ДЕЛЕ́КО – 1) ускладнитися (про стосунки): *Хло́пец пйет' ро́киў ходи́ў / то там деле́ко ўже бу́ло заїшло́*; 2) порушувати певні норми співжиття: *Наї би ме́нчиї пи́соч’ок ма́ла / ўна деле́ко зайшла́ / заделе́ко*.

ЗАЙШЛО́ (ЗА́ЙДЕ, ЗАХО́ДИ) НА СЛОТУ́ – почалися (починаються, почнуться) тривалі дощі: *То зо два три дни тепла́ ни бу́де / заїшло́ на слоту́; У го́рах до́бре вид:иха́ти / по́ки ни заїшло́ на слоту́ / а йік зач’ну́ц:е дош’:і́ / то ї ти́жден' мо́жут іти́ / ми ўже звикли до це́го; Ік за́їде на слоту́ / то х’іба́ меш у ха́т'і сид'і́ти / надвор'і́ ни бу́де шо роби́ти / ану́ диви́се / йек лас'т'іўки́ ни́ско л'іта́йут*.

ЗАКАВУ́ЛОК, -лка – завулок, крива вуличка: *Йа би ни жи́ла ў м’і́с'т'і / аби шо́ / Ва́с'ко води́ў нас іки́мис таки́ми закаву́лками / шо йа їни*

памн'ітáйу ікúми / ни потрáфила бих туда / ў Ч'ірниўц'áх йа лиш базáр' знáйу / гор'ÍÍхи ĭ йéблука продавáла / а бíрше н'іч'ó / н'íдé смих ни бýла.

ЗАКÁЖЕНІ, -я – *мед*., зараження крові: *Ни знáйу вит ч'óго тот ч'олов'íк дистáў закáжен'і / каўт / шо на цвик буў стаў*.

ЗАКÁЗАНО – 1) замовлено: *Ни гриз'íц:е / мамó / бýдут подаўникú / ўс'о закáзано / ранéн'ко привезý*; 2) заборонено: *Дéхто ни йіст йéблук до Прибражéн'ійа / кáже / шо закáзано / ни вóл'но*.

ЗАКАЗÁТИ – 1) замовити: *Ўбрáн'і ў Кýтах заказáў / там ш:ийут; Одок'íйа заказáла клáн'у писанóк / ни гóн:а списáти / бо рукá болúт / ўна ўм'íйі / фáйно пúше*; 2) заборонити: *Тудá закáзано / ни вóл'но ітú*.

ЗАКÁЗУВАТИ – *недок*. до ЗАКАЗÁТИ: *Гаĭ / закáзуĭ / шо меш йíсти*.

ЗАКАМÁРОК, -рка – 1) невеличка кімната: *Марýс'ко / то к'íлко ў м'íс'іц' ви платитé за цес закамáрок? / вúжу / шо трóйі лужóк / ни т'íсно вам?*; 2) закуток: *Йік уч'éўсе / то жиў у ікóмус закамáрку / такóму / шо там лишéн' спáти мих / áле н'іч'ó / вúўч'іўсе на дóхтор'а*.

ЗАКАМЕНÍТИ – те саме, що й ЗАДЕРЕВÍТИ: *Паўл'íна йік цисé ўч'ýла / то ч'éсто закамен'íла / йек так? / дон'кá бýла здорóва / а тýтки ўч'ýла / шо такá б'ідá / ч'óрна б'ідá*.

ЗАКАПАРЍТИ – 1) забруднити: *Йоĭ / ад'í йек закапарúли хáту / і то ч'ужý / отáк пустú свин'ý пит стиў / а ўна шó зрóби? / анý попр'éч'те / абúх цéго ни вúд'іла / і то бóрзо*; 2) почати капарити: *Закапарúли тогдú / йік д'éд'а ўмер / а до тóго бýло ни зле*.

ЗАКАПÁРЮВАТИ – *недок*. до ЗАКАПАРЍТИ: *Ни закапáр'уĭ гор'ш'кú / бо потóму ни видмúйіш / і п'ісóк н'іч'ó ни помóже / а вúдиш / шо затеклó / зб'íгло / обитрú зрáзу / отáк урáс робú*.

ЗАКАРÝБОК (ЗАКАЦЮ́БОК), -пка – про щось скручене, зів'яле (овоч, плід): *Пишлá йіс огир'кúў принéсти / áле йа ни вúжу / де ўни / І ни метé вúд'іти / бо ўс'о засóхло / ад'í гéн:е йе пáру закарýпкиў / і ўс'о*.

ЗАКАЦЮ́БИТИСЕ – висохнути, скрутитися (про плід, овоч): *Вогир'кú закац'ýбилисе / пожóўкли / таĭ ни ростýт / шо / верé / йім ни так*?

ЗАКАЦЮ́БОК, -пка – те саме, що ЗАКАРÝБОК *На фасулúн'у сам'í закац'ýпки вúс'ут / н'іц нимá лопатóк / і ўже сегóроку ни бýде*.

ЗАКВАСНЍТИ – *кул*., приправити страву чимось кислим: *Закваснúти бор'ш' мóжно кваскóм / зелéними йéблуками / слиўкáми / квáсом наĭл'íпше*.

ЗАКВАСНЍТИ (ЗАКВА́СНЮВАТИ) МОЛОКО́ – до теплого кип’яченого молока додати квасниці, у такий спосіб готуючи гуслінку: *Заква́с'н'уйімо молоко́ ў ґа́рц'ах / мо́жно і ў сло́йіку*; *Йілу́нко / ни забу́т' закваснúти молоко́ / але́ наї ш’і тро́хи / бо загор'е́ч’е*.

ЗАКВА́СНЮВАТИ – *недок.* до ЗАКВАСНЍТИ: *Ба́ба ўм’і́йі заква́с'н'увати борш’ / і ни ўгада́йіш / ч’ем / А нашо́ ўга́дувати? / йа знаў / зеле́ними слиўка́ми*; *Йа принéсла кваснúцу / заква́с΄н΄увати молоко́ ци сама́ пото́му закваснúш? / Дава́йте / йа ўже́ зро́бйу.*

ЗА́КИ (ЗА́КИВ) – поки: *За́киў прийшо́ў / а н'ім з':íли шош / то ўже нич’ теме́н:а бу́ла / того́ йа ї сказа́ла / наї ноч’у́йі ў нас*.

ЗА́КИМ – поки що: *Ха́ту накрúли / за́ким бу́де так / а ўже навес'н'і́ / ік Бох помо́же / бу́демо шош бúрше дивúтисе*.

ЗАКЍН, *-о́ну – церк.*, причастя: *Ма́їже ўс'і / хто буў у це́р'кв’і / ўз'е́ли закúн / бо сего́н:е рокове́ с'в’е́то*.

ЗАКИРЍННИТИ – забруднити: *За́ким до́бре / ч’е́сто / н'іхто́ н'іч’о́ ни закирúн:иў / ускр'і́с' пор'е́док; Закирúн:ити ле́хко / а ўде́рж’іти пор'е́док / т'е́шко*; *Ану́ дивúсе / йек йіс закирúн:ила гру́бу.*

ЗАКИРЍННИТИСЕ – забруднитися: *Дитúна пла́ч’і / бо ад'і́ йек закирúн:иласе / а ви ўс'і поглу́гли / шо ни ч’у́йіте? / вас ту́теч’ки ла́йа / ї нима́ кому́ пел'і́нку ч’е́сту покла́сти*?

ЗАКИРЍННЮВАТИ – забруднювати: *Так ґазду́ї / шобе́с ку́хн'у ни закирúн':увала / бо йік хтос прúйде ї подúвиц:е / шо шош ни так / ме судúти / ў не́йі само́йі мо́же бу́ти ў сто рас гúрше / а́ле ўна за се́бе н'іч’о́ ни ска́же / ме ц'і́хо сид'і́ти / а бу́де тебе́ ў зу́би бра́ти*.

ЗАКИРЍННЮВАТИСЕ – забруднюватися: *Ни хо́ч’у / шо́би ў ста́їни закирúн':увалосе / таї ў оборо́з'і би се зда́ло подивúтисе / йе до́ста робо́ти*.

ЗАКИРМУВА́ТИ – те саме, що ЗАКІРУВА́ТИ: *Закирмува́ў / йек ум’і́ў / вин ш’і ни наўч’е́ўсе до́бре йі́хати / шо́ з не́го хот'і́ти?; Ўже так бу́ли закирмува́ли / шо ра́ди на т:о ни бу́ло / того́ на́рит му́с'іў свойе́ сло́во сказа́ти / і ўно ни пос'л'і́н:е*.

ЗАКИРМУВА́ТИ КЍРМОВ – керуючи “плотев”, “дарабов”, спрямувати її в певному напрямку: *Тот / шо бога́то ходúў с сплава́ми / знаў ко́ждиї кава́л'ч’ік р'ікú / вин напере́т вúд'іў / йек йіму́ закирмува́ти кúрмоў / шо́би ни бу́ло зага́ти / таї шо́би сам ни покал'і́ч’іўсе / бо то /*

пре́ц'ін' / ко́ўпки / то по́в'ін' / уни́ ни ўваж'е́йут на ч'олов'і́ка / ўни соб'і́ своййе́ зна́йут.

ЗАКИСА́ТИ (ЗАКѝСНУТИ, ЗАКИ́СЛЕ) (ПРО О́КО, О́ЧІ) – *мед*., про кон'юктивіт: *Іду́ на пол'іт'л'і́н'іку / бо ў мало́го закиса́йут о́ч'і / наї се поди́ўйут / шош ска́жут / мо́же / іке́с л'іка́рство ви́пишут*; *О́ко таке́ заки́сле / шо ни го́ден ййіго ўтвори́ти / А ти гарба́тоў з румн'е́нцу промива́ї*.

ЗАКИТѝЧІНИЙ – дієприкм. від ЗАКИТѝЧІТИ: *М'ії капел'ушо́к так само закити́ч'іниї / ік у д'і́да Ї̆ва́на / лиш у д'і́да п'і́р'і до́ўше*.

ЗАКИТѝЧІТИ – прикрасити квітами, пір'ям, "китицев": *Закити́ч'іў капел'у́х / таї ад'і' ї̆киї ле́ґ'ін' / та тако́го пошука́ти тре́ба*.

ЗАКІМА́ЦКАТИ – 1) дуже помнути: *Хто м'ін'і́ зак'іма́цкаў фу́стку*?; *Ус'і́ спин:иц'і́ риўне́н'ко оту́тен'ки стойе́ли / а хтос пок'іма́ч'іў / ґу́рскиї зна́йі / ї̆ко́йі б'іди́ шука́ў / а цис'а́ / шо за́рас ма́ла ўбера́ти / гет зак'іма́цкана*; 2) *перен*., занадто багато гладити щось, тримати в руках: *Д'і́ти ви́ткис прине́сли ко́т'і / ї̆ так ййіго́ зак'іма́цкали / шо ўно ле́дви ди́ше / ану́ко озми́ ййіго́ / даї молока́ / наї види́йде / бо ш'і здо́хне с таки́м п'і́стуван'ім.*

ЗАКІРО́ВУВАТИ – недок. до ЗАКІРУВА́ТИ: *Бра́ч':іку Ї̆у́ц'ку / а то шо / тот'і́ / шо ўгор'і́ пе́ршиї рас так зак'іро́вуйут? / Е:ї̆ / лиш'і́т пусте́ / ўни се ўч'е́йут / ўни ш'і ни ма́йут до́бройі пра́хтики / Наї бу́де / наї се ўч'е́йут / а́ле хот'і́ў бих зна́ти / ци це ста́нец:е ш'і за мо́го жит'а́*.

ЗАКІРУВА́ТИ – спрямувати транспортний засіб чи діяльність кого-, чого-небудь у певному напрямку: *Буў трудни́ї / таї ад'і́ куда́ зак'іруўа́ў / до́бре / шо ўс'і жив'і́ / здоро́в'і се лиши́ли / за оц:е́ д'е́кувати Бо́гу; Йек зак'ірува́ли на́ми / так ми ї̆ жиййімо́*.

ЗАКЛАДА́ТИ (ЗАКЛА́СТИ) ФУДО́МЕНТ – ставити (поставити) основу, будуючи щось: *Закла́ли фудо́мент / би́рше нич'о́ / так вин і лиши́ўсе / ч'іси́ зм'іни́лисе / і шош ййім переби́ло / мо́же / нисхот'і́ли / а мо́же / ї̆ т:о / шо гро́ш'і ўпа́ли ў ц'ін'і́ / то́го / шо ма́ло і̆ти на будо́ву / ўже ни става́ло / Й̆о / а пото́му Іва́н уме́р / таї так лиши́лосе / ад'і́ ї̆киї бур'е́н загут'і́ў / таки́ї / шо ї̆ фудо́мент ле́да ви́тко / Зач'е́ў ни́ш':ітисе / то так йе / шо / Га́н'ко / зро́биш? / так йе / і ч'олов'і́к ни́ш':іц:е / і ка́м'ін' / таї на т:о нима́ ра́ди.*

ЗАКЛЬО́КАТИ (ЗАКЛЬО́ЧІТИ) – заквоктати: *Ку́рка ш'і навис'н'і́ закл'о́ч'іла / йа ўз'е́ла йец у Костино́вих таї насади́ла / ад'і́ ї̆к'і кур'е́та*.

ЗАКОВЍРИСТИЙ – складний для розуміння; незрозумілий, нелогічний: *То ўс'о таке́ заковúристе / таке́ н'ійе́ке / шо ни найшо́ў би р'ідý / йек говóр'ут / так унú ĭ рóбйі / ти рузум'і́йіш / йік Мар'і́ка шош кáже? / ти в'і́риш / шо то прáўда? / йа н'і / н'іц н'іч'ó с тóго / шо ўна кáже / ни гóн:а склáсти докýпи.*

ЗА КО́ГО ТИ (ВИ) МЕНЕ́ (КОГО́С) **МА́ЇШ (МА́ЇТЕ)?** – викор., коли мовець підкреслює: я (хтось) не настільки наївний, нерозумний, як тобі (комусь) може здатися, як хтось вважає: *За кóго ти мене́ мáйіш? / гет за дурнóго? / та мойá головá на ўйе́зах ш'і шош дýмайі / абú йа на таке́ згóд'уваўсе / та з мене́ би воропц'і́ с'м'ійе́лисе / іґ би йа м'ін'е́ўсе с тобóў присадúбоў / кудá бих ішóў / унú би над вухáми ц'в'ір'і́н'кали.*

ЗАКОЛІДО́ВАНИЙ – *дієприкм.* від ЗАКОЛІДУВА́ТИ: *Закол'ідóван'і грóш'і ўс'і пишлú на цéр'кву / тáмки ш'і богáто вик'і́н'ч'увати.*

ЗАКОЛІДО́ВАНО – отримано грошову винагороду за колядування: *Ходúли брáт'а ĭ сестрúц'і / закол'ідóвано дóста фáйно / л'ýде ш':е потóму дадýт / на ц:е н'іхтó ни шкудýйі.*

ЗАКОЛІДО́ВУВАТИ – *недок. в.* до ЗАКОЛІДУВА́ТИ*: Ік малóў ходúла кол'ідувáти / то шош трóхи закол'ідóвувала / одúн рас нáв'іт' свúдрик ч'ірвóн:иĭ тéмниĭ бýла соб'і купúла / ч'ісáн:иĭ такúĭ.*

ЗАКОЛІДУВА́ТИ – отримати грошову винагороду за "коліду": *Закол'ідувáла тúл'ко / шо ў Вижнúци купúла фáйну матéр'ійу ĭ цукúркиў / а ч'о? / бо своі́й ни коп'ікú давáли / а грýб'і грóш'і / тогó ĭ назберáлосе / Ну áле тогдú ĭ коп'ікú / то бýли грóш'і / хл'іп куштувáў п'ітнáц':іт' коп'і́йок / а з дес'éткоў / ог:ó / мош бýло гонорóво ĭти ў м'і́сто.*

ЗА КОМПА́НІЮ (КУМПА́НІЮ) ОДИ́Н (НА́ВІТЬ) УТОПИ́ВСЕ – *ірон., жарт.*, вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: "як усі, так і я": *То шо? / меш ĭі́сти грибúў? ци хоч' капýсти? / Ни дýже ш'інýйу грúбики / бо ўни хрýцкайут / áле дáĭте / за компáн'ійу одúн нáв'іт' утопúўсе / а тýтки шо? / грибá бойéтисе?*

ЗАКОМПЕТА́ТИ – зробити когось задоволеним: *Закомпетáли гóс'т'іў / ус'і́ конт'éт'н'і пишлú / дóста весéл'і / ĭім ус'ó пл'аўдувáло.*

ЗАКОМПЕТА́ТИСЕ – бути задоволеним з чогось: *З':іў бáнужу / таĭ дóста дóбре закомпетáўсе / на борщ' ни ч'ікáў; Закомпетáўсе / де н'і? / бо ни дýмаў і ни гадáў / шо так скористáйі.*

ЗАКОМПЕТА́ТИСЕ МЕ́НЧИМ (ТИМ, ШО Є; ТИМ, ШО БУ́ЛО) – бути задоволеним тим, що отримав, чого досяг, навіть якщо

розраховував на більше: *Закомпета́лисе ме́нчим / бо то ни бу́ло колі́ прива́р'увати / тогді́ ко́ждиĭ ден' буў на вагу́ зо́лота / а ўже пото́му / ік пологі́ се с'к'ін'ч'е́ли / тогді́ йо / тогді́ мош бу́ло соб'і́ бі́рше догоди́ти / гаш тогді́*.

ЗАКО́НЕНИЙ – людина, що прийняла причастя: *Н'іч'о́ ни каў / бо ни хо́ч'у гр'іши́ти / сего́н:е зако́нена*.

ЗАКО́НИТИСЕ (ЗАКО́НЮВАТИСЕ) – причаститися (причащатися): *Іґ ду́же слаби́ĭ / шо ни го́ден пити́ до це́р'кви / то мо́жно до́ма ви́спов'ідатисе ĭ зако́нитисе / кс'о́нд͡за тха́т'і кли́ч'ут / так гента́м дмо́йі ма́м'і кли́кали / і дма́ц':і так приходи́ў*.

ЗАКО́НЮВАТИ – *церк*., причащати: *Кс'о́нц зако́н'уйі / йік ти ходи́ў до спо́в'ід'і / пе́рше тре́ба ви́спов'ідатисе*.

ЗАКОРЕ́НИЙ – дієприкм. від ЗАКОРЍТИСЕ: *Вин закоре́ниĭ / йік сказа́ў / шо шош зро́би / то так бу́де / йек вин сказа́ў / йа ни зна́йу / йек Га́н'а з ним жийе́ / таки́ĭ ч'олов'і́к т'ішки́ĭ до жит'а́ / бо коби́ лиш зако́р'уваўсе ў до́брому / а то ни ўрас так / то лутаўйе́к вид лутаўйіка́ / с таки́м т'е́шко се договори́ти*; *Йіла́к закоре́ниĭ / вин сло́во ни ло́ми*.

ЗАКОРЕ́НІСТЬ, -ности – пох. від ЗАКОРЕ́НИЙ: *Іва́нова закоре́н'іс'т' переда́ласе дити́н'і / того́ ни зна́йу / йек йа ма́йу мало́го ўч'е́ти і шо з ним роби́ти? / ви́жу / шо сварки́ тут н'іц ни помога́йут / уни́ лиш шко́д'ут / бо вин тогді́ зач'іна́йі роби́ти наўми́сне / і то так / шо тре́ба ма́ти ду́ж'і не́рви / аби́ тото́ сте́рп'іти.*

ЗАКОРЍТИСЕ – впертися; не відступати від прийнятого рішення; не брати до уваги чужі аргументи, якими б переконливими вони не були: *Йік хо́ч'іш зроби́ти шош до́бре ĭ закори́ўсе / шо тото́ зро́биш / то це одно́ / а йік ро́биш зле / ĭ сам ви́диш / куда́ ўно ĭде / а́ле ни попуска́йіс:е / бо так йіс сказа́ў / то це гет дру́ге / це ўже ни ро́зум тобо́ў к'іру́йі / а йа ни зна́йу / шо; Ни каў / мош закори́тисе / то і ў ме́не де́коли шош уштрика́йі / а́ле йек уштри́кло / так і ви́штрикло / ікшо́ л'удина́ поду́майі / ч'ем ус'о́ ма́йі се с'к'ін'ч'е́ти ĭ куда́ закоре́н'іс'т' приведе́*.

ЗАКОРО́ТКІ РУ́КИ В КО́ГОС **–** хтось не здатний спричинити комусь біду: *Моĭ / ґазди́не / закоро́тк'і ру́ки ма́йіш / аби́ мене́ дос'ігну́ти / ни нату́жуĭсе / бо пу́кнеш / зба́виш здоро́ўйіч'ко / і шо тогді́*?

ЗАКОРПАНЍЧІТИ – заслужити покарання: *Д'і́воч'ко / оĭ шо меш ма́тисе / ти соб'і́ корпани́ч'іла / корпани́ч'іла / та йік тото́ скла́сти / то*

ўже йіс фаíно заробúла / дóста закорпанúч'іла; *Ти ўже закорпанúч'іла соб'í сегóн:е / óзде прут / знáйіш / за шо?* Див. НАКОРПАНИ́ЧІТИ.

ЗАКÓРСАНИЙ – дієприкм. від ЗАКÓРСАТИ: *Йік ч'ýпки ў пиўч'еревúках дóўг'і / то ўни лáком'і се закóрс'увати / ў мéне бýли так'í босонóшки закóрсан'і / то ў т:о / йік се ўберéш / так вигл'ідáйіш / йік нич'вáла / ідéш / йік спутан'éк / то ўже л'íпше бóсиĭ ітú / ч'ос у них у мéне ўрас ногá мúтус' ішлá / л'íва н'іч'ó / а с прáвоў мáла смих доч'ін'íн'і; Нис у Мар'íки лéда закóрсаниĭ / гаш диркú вúтко / тáк'ік би хтос пот'éх за нéго і то так застúло / Гóсподи / ни сýд'у / бо то гр'іх / алé ĭ зýби ў нéйі / йік у вúдри / Гóсподеч'ку / простú / алé йа прáўду каў; А ш'і йе так'í гýки закóрсан'і / шо гаш вивáл'уйуц:е / іґ би два пирогú склаў докýпи / це йе однá такá ў телев'íзор'і / шош говóри / а рот хапáйі вóздух / йік рúба / Бóже боронú вит такóго / тажé ў жúнки ци д'íўч'іни мáйут бýти спрúтишн'і гупкú / і до бéс'іди / ĭ до цулóван'а / а це / каў вам / іґ два стýлен'і богáцк'і пирогú*.

ЗАКÓРСАТИ – загнути (про передню частину чогось, зокрема взуття): *Мáĭстер ік рóби постолú / то закóрсуйі ч'ýпки / бо йік би рúўно пустúў / то ў них ни так лéхко мош бýло би ходúти / скóрше мих би се зашпóтати / а так ногá йік плийé ў трав'í; Сáни / саноч'кú / мус закóрсати / бо ўни би се заривáли ў с'н'ігý / йéк би ўни йíхали? / хот' бес йек т'ех / то би ни помоглó*.

ЗАКÓРСАТИСЕ – загнутися (про передню частну чогось, здеб. взуття): *Ч'еревúки бýли трóхи завелúк'і на нéго / алé вин уберáў / гóпаў нúми / йек йімý виходúло / таĭ ад'í йек закóрсатилисе / ч'ýпки се позакóт'ували / йік у копанúц'ах / таĭ стáли ўже ни ч'еревúки / а шкарбунú*.

ЗАКÓРСЮВАТИ – недок. до ЗАКÓРСАТИ: *Лес'кó сказáў / шо сам соб'í зрóби лижвý / алé ни знáйі / йек закóрс'увати перéт / то йа йімý помúх / ми ў пýтни завáр'ували кóжду лижвý ĭ потóму загинáли / бо ĭнáкше тотá вúгимбл'увана штехетúна би пýкла ци і се ўломúла / а так / ог:ó / ч'ýпки л'укс вúйшли / а ремéн'і вит старúх постолúў вин уз'éў / прибúў ґýму / шобú ч'еревúки се ни хл'éмпали / шобú ни хóўско йім бýло / ĭ спор'ідúўсе / йік змагýн / ни тре: ў м'íс'т'і купувáти*.

ЗАКОРТІ́ТИ – дуже захотіти: *Мене́ закорт'íло писнúх гóлупц'іў*; *Йіх закорт'íло питú до Сúкавки / наĭ ідýт / тáмки фáйно / Áле наĭ шош óзмут д'íтем перекусúти / шóби ни квáпитисе тхáт'і / а моглú соб'í походúти /*

фудуґра́ф’ійі зроби́ти / ўни зна́йут / шо там йе па́мн'ітник Шеўч’е́нкови? / ану́ нагада́ї / а ш’:е л'і́пше / абе́с і ти пишла́ з ни́ми / пороска́зуйіш / пока́жеш / де буў покладе́ниї пе́ршиї па́мн'ітник / бо так роска́зуї ни роска́зуї / ўни ни мут зна́ти / де́ вин стойе́ў / т:о м’і́сце ма́ло хто зна́йі; *Йіму́ закорт'і́ло бурако́вого борш’у́ / ка́же / бих з':іў / іґ бес звари́ла / фа́їно бих тоб’і́ под'е́куваў за ц:е / таї вар'у́ / ма́йу ква́шен'і бураки́ / таї звар'у́ / рас корти́т / зро́бйу йіму́ во́л'у*.

ЗАКОТЍТИ (ЗАКО́ТЮВАТИ) О́ЧІ – 1) дуже сердитися, сваритися: *Ни зако́т'уї о́ч’і / ни скрегоч’е́ / бо йа се ни бо́йу*; 2) *згруб*., померти (помирати): *Ди́ўйусе / а вин уже́ зако́т'уйі о́ч’і / до́хтор' приб’і́х і ле́дви ўратува́ў на́шого та́та / верну́ў йіго́ с то́го с'в’і́ту / ўже ма́ло ни бу́ти та́тка / оі шо ма́ло*.

ЗАКОЦЮ́БІТИ (ЗАКОЦЮ́БНУТИ) – змерзнути; замерзнути: *Тут / на Млино́вици / мо́ш закоц'у́б’іти / сту́денеў страшно́ т'е́гне вид р'іки́*.

ЗАКОЦЮ́БЛИЙ – *дієприкм. від* ЗАКОЦЮ́БІТИ (ЗАКОЦЮ́БНУТИ): *Де йіму́ бу́ло до же́ртиў? / прийшо́ў таки́ї закоц'у́блиї / шо говори́ти ни мих*.

ЗАКОШТЕЛІ́ТИ – те саме, що ЗАДЗЕБЕНІ́ТИ: *Д'і́ти закоштел'і́йут на цих л'уфта́х / хто ч’уў держ’е́ти йіх розі́браними? / ґаї / бо́рзо ўбер'і́ц:е*.

ЗАКРА́ДЕНИЙ – дієприкм. від ЗАКРА́СТИ*: Бип закра́дениї / того́ так фа́їно росте́ / оц':і́ ч’іч’ки́ тако́ш / диви́се / к’і́л'ко йіх / йек уни́ бу́їно зацвили; Ік йіс уз'е́ла іке́с нас'і́н'і бес пи́тан'а / бес позвол'і́н'а ґазди́н'і / то ўно закра́дене.*

ЗАКРА́СТИ – взяти насіння городини, квітів, щоб ніхто не бачив; згідно з вірув., закрадене дає гарний урожай: *Мо́же / то ї нипра́вда / а́ле ка́жут / шо йік закра́сти нас'і́н'і / укра́сти / то ўно фа́їно ме рости́ ў зло́д΄ійа / а ў ґазди́ пи́де н΄іўшо́; Ви́тко / шо хтос закра́ў нас΄і́н΄і фасу́л΄ / бо сего́року гет н΄іч’о́ ни ўроди́ло; Мар΄і́ка кво́лиласе / шо і ў не́йі закра́ли*; *А йа ч’у́ла / та́к’ік ви / ік закра́сти ї закра́дене посади́ти / то ўно ме фа́їно рости́ ї роди́ти / а́ле шо ў ґазди́ пи́де н'іўшо́ / це́го н'і вит ко́го ни ч’у́ла / то ўже л'у́де приду́майут*.

ЗАКРЕМІ́НЦКИЙ (ЗАКРЕМІ́НСКИЙ) – дуже впертий, “твердий”: *То закрем’і́нцкиї ч’лов’і́к / це́го ни допро́сис:е / вин йік мур*; *Ба́ба каза́ла де́коли ота́к / Йа ц:е зро́ду ни роби́ла / ї роби́ти ни бу́ду / зро́ду цисе́ ни йі́ла і йі́сти ни бу́ду / і тики́ ни йі́ла / йе так’і́ л'у́де ї жинки́ закрем’і́нцк’і /*

ўпéрт'і / д'і́до кáже / Та ти хот' покýш'ії / áле допросúтисе ни гóден буў / сказáла / ік видрубáла.

ЗАКРЍВАТИ (ЗАКРЍТИ) (СВÓЇМИ) ГРУДЬМЍ (СОБÓВ) КОГÓС (ШОШ) – захищати (захистити) когось, щось ціною великих зусиль або/і власного життя: *Йа бýла стáрш'а / мáла дес зо шис'т' с'ім рóкиў / а вин гет малúй / áле йік уч'ўў / шо сус'і́цк'і д'і́ти хóч'ут мене́ пож'ілúти / стаў пéред' мéне / роспрáвиў рýки ĭ отáк закрúў мене́ свóйіми груд'мú / тот'і́ йік ц:е ўздр'і́ли / кúнули кропúву ĭ пишлú соб'і́ / отáк зробúў буў м'ії брат / і скажú / цисé гóден забýти? / та йа до пос'л'і́н:ого вúд:иху бýду цисé памн'ітáти*.

ЗАКРИВÁТИ (ЗАКРЍТИ) ÓЧІ НА ШОШ – робити (зробити) вигляд, що не помічаєш чогось: *Мош би бýло закрúти óч'і на ўс'о / наĭ тóўч'уц:е / гризýц:е / áле д'і́ти / унú вúжут т:о / шо ни мáли би вúд'іти ĭ ч'ýти / ікúĭ прúм'ір йім подайéц:е*?

ЗАКРИВÁТИ (ЗАКРЍТИ) РОТ – замовкнути; не давати можливості висловитися комусь; примушувати замовкнути когось: *Васú / ни закривáĭ м'ін'і́ рот / бо йа гóден і тоб'і́ закрúти / абéс потóму ни нар'ікáў*.

ЗАКРЍШЕНИЙ – *дієприкм. від* ЗАКРИШЍТИ: *Óл'ку / подивúсе / ци борш' дóбре закрúшениĭ / мóже / додáĭ ч'ігó трéба*.

ЗАКРЍШЕНО – *безос.* стос. ЗАКРИШЍТИ: *Ти ў бор'ш' ус'ó дáла / шо трéба? / Ни переживáĭте / мамó / ўс'о закрúшено / х'ібá шо ч'існич'кý трóхи ўтоўч'і́ / Вúдиш / а ти кáжеш / шо ўс'о / йек ус'ó*?

ЗАКРИШЍТИ – заправити страву (передусім борщ) “закришков”: *Фáĭно йіс закришúла / йа кýш'іла / дóста смáшно / крóпец дóбре ч'ýти*.

ЗÁКРИШКА, -и – заправа у борщ чи суп: петрушка, кріп, чебрець, цибуля та ін.: *Пишлá по зáкришку / таĭ дни свóйі забýла / аг'і́ на цисé.*

ЗАКРЍШУВАТИ – *недок.* до ЗАКРИШЍТИ: *Закрúшуйу борш' таĭ б'іжý / ш'і оцéс ч'éбрик мýс'у порубáти / а ти ўже ўберáĭсе*.

ЗА КРОК – дуже близько: *Бóже боронú / унú ўже бýли за крок до б'ідú / помоглó грабúн'і / ўно здéрж'іло машúну / ĭнáкше моглá перевернýтисе / йоĭ / кúл'ко то бýло страхý / шо наĭ ни кáжу / ус'ó смих вúд'іла*.

ЗАКРУТЍВСЕ СВІТ КОМЎС – про стан запаморочення: *Ни дивúсе з мóсту ўдолúну / бо с'в'іт закрýтиц:е / йа ни ĭму тебé / іґ бес пáдала / уваж'éĭ*.

ЗАКРУТЍЛИСЕ (СКРУТЍЛИСЕ) СЛЍЗИ (В ОЧЄ́Х) – з’явилися сльози; комусь на очі набігли сльози: *Закрути́лисе слі́зи / бо то ма́ма / дити́на видйіха́йі се ўч’е́ти / а ўна бану́йі за неў / д'і́ўч’ін'і лиш п’ітна́ц:ит' ро́киў / молоде́ / ну а Но́ц'а пережива́йі / ік ко́жда ма́ма / таї Насту́н'а сплакну́ла / хот' йійі́ ўже дру́гиї рик / ік се ўч’е́йі / ўна тото́ ни пока́зувала / а́ле йа ўздр'і́ла*.

ЗАКРУТЍТИ – загвинтити, закріпити; закрити в банку, пастеризуючи щось; консервувати овочі, фрукти, гриби та ін.: *Закрути́ цис΄і́ дверц΄ета ша́фки / аби́ ни х’іл'іта́лисе / ўни де́ржуц:е на Бо́жому сло́в’і*; *Передуч’е́ра закрути́ла смих два сло́йіч’ки грибі́ў*.

ЗАКРУТЍТИ ГО́ЛУ КОМУ́С – відволікти чи постійно відволікати когось від чогось; закохати, підпорядковувати когось своєму впливові: *То тре́ба так ум’і́ти / тот пелеха́тиї так закрути́ў д'і́ўц'і го́лу / шо ўна хо́ди / йік прич’меле́на / бигме́ / н'ійе́ка робо́та йійі́ ни бере́ц:е / іґ зазу́л'а / зазера́йі ч’е́рес плит / ци тот ни йі́де на ро́вер'і? / Насту́ / а́ле та́мки йе за ким зазера́ти / од'н'і́ ку́ч’ір'і ч’ого́ варту́йут; Мал΄і́ м’ін'і́ го́лу закрути́ли / та так / шо смих забу́ла за ва́тру / му́с΄у зно́ў наклада́ти*.

ЗАКРУТЍТИ (КРУТЍТИ) НО́СОМ (ҐУ́КОМ) – *знев., згруб*., виявити (виявляти) незадоволення чимось, негат. ставлення до чогось: *Ч’о ўна / вере́ / так закрути́ла ґу́ком? / іка́ йі́йі зноў нидого́да*?; *Закрути́ла но́сом / ік тот пес / шо му́хи кла́нцайі / бо се ни ўдаў о́брус / ну та ш:иї соб’і́ кра́ш:иї / цес йа дайу́ заду́рно / а йік нидого́да / то купи́ ци ш:иї таки́ї / шо ме се ўдава́ти*.

ЗАКРУТЍТИСЕ (ЗАКРУ́ТЮВАТИСЕ) – з’явитися (з’являтися) (про гроші): *Упере́т йа ўну́киў збера́ла до шко́ли / н'ім іти́ / ўс'о ку́пимо / складемо́ / а тепе́рки ў з'е́т'а закрути́лисе гро́ш’і / то ўни сам’і́ ўс'о р'іхту́йут / йа се ни м’іш’е́йу / бо хот'і́ўше м’іш’е́тисе / тре: ма́ти / ш ч’ем*.

ЗАКРУТЍТИСЕ В ГОЛОВІ́ – запаморочитися: *Йік ста́ла по́серет΄ кла́тки / м’ін΄і́ ў голов’і́ се закрути́ло / вода́ шуми́т / страшна́ вели́ка / кла́тка х’іта́йіц:е / а йа ч’е́сто па́дайу / ледв’і́с΄ки дийшла́ до це́го бо́ку*.

ЗАКРУ́ТЮВАТИ – *недок.* до ЗАКРУТИ́ТИ: *Ми тепе́рки ни закру́т'уйімо вогир'ки́ / а ква́симо ў бо́ц':і / та́к’ік гента́м*.

ЗАКРУ́ТЮВАТИ (ЗАКРУТЍТИ) БЕ́СІДУ – робити (зробити) мовлення не зовсім зрозумілим; уникати певних тем, прямих відповідей на певні запитання: *Йа се пита́ла / шо́ ўни ду́майут с кон'уши́ноў роби́ти /*

а́ле М'і́ц'а так закрути́ла бе́с'іду / шо ми ўже зач'е́ли за шош и́нче / а за ц:е забу́ли; М'і́с'ку / наї бу́де / шо ти ўч'е́ниї / а́ле говори́ по на́шому / ни закру́т'уї бе́с'іду / м'ін'і́ так би́рше се ўдайе́.

ЗАКУРЍВСЕ СЛІТ (ЛИШ СЛІТ ЗАКУРЍВСЕ; ГАШ (АШ) ЗАКУРЍЛОСЕ) ЗА КЍМОС – хтось безслідно зник: *Мо́же / то шахраї́ї бу́ли / бо ййік лиш дон'ка́ показа́ласе ко́ло д'і́довоїі ха́ти / за ни́ми закури́лосе / бешч'ісу́ ўтеклі́ / ййіх та́к'ік водо́ў змило.*

ЗАКУ́РІНИЙ, ІК (ЇК) ДРАНЍЦІ НА СТАРІ́Й (СТАРЍЙ) ХА́ТІ – про щось, темне від диму, сажі: *С'т'і́ни ў д'і́довиї хач':е́н'і так'і́ заку́р'ін'і / ік драни́ц'і на стар'і́ї ха́т'і / ура́с б'і́л'у пе́ред' Вели́кон:ем / а́ле то́го ни стайе́ надо́ўго; Памн'іта́йу / шо гента́м у Нико́л'ч'іка дим с пе́ч'і / з гру́би ї́шоў ни ўгуру́ / аў хоро́ми / і ўни бу́ли ч'о́рн'і ч'оре́н':і / так'і́ заку́р'ін'і / ік драни́ц'і на ба́биниї ха́т'і / і цисе́ йа ви́д'іла ни лиш у Нико́л'ц'а / ў багат'о́х да́ўних хата́х таке́ трафи̂е́лосе.*

ЗАКУРМЕ́ДАТИ – недбало (чи дуже міцно) зав'язати щось; зробити багато вузлів на чомусь: *Так ййіс / М'і́с'ку / закурме́даў / шо йа ни го́н:а розйіза́ти / х'і́ба розрубайу цес шнур; Ход'йе́к закурме́даї / бо нима́ колі́*; *Закурме́дали / шо ни го́ден розйіза́ти / хто ч'уў ти́л'ко ґудз͡і́ў роби́ти*?

ЗАКУРМЕ́ДАТИ (ЗАКРУТЍТИ) ҐУ́ЛЮ – скрутити волосся у вузол, закріпивши його на голові "ґернадлями": *Закурме́дала ґу́л'у / таї така́ пишла́ на вес'іл'е́ / А́ле ї́ка там ґу́л'а? / ґу́л'ка / во́лосиў нима́ / ду́же р'іт'к'і́ / Йа ни придиўйе́ласе / а́ле му́с'у ви́знати / шо ї́йі фа́їно / ік зач'е́сана гла́тко / ік нима́ бан'іки́ў на голов'і́.*

ЗАКУРМЕ́ДАТИСЕ – зав'язатися; заплутатися в чомусь: *Коза́ ў ланцу́ так закурме́даласе / шо ба́ба ле́дви тото́ порозмо́тувала; Ад'і́ йек цис'і́ шнуриўки́ закурме́далисе / хто ц:е так постера́ўсе? / ге? / ану́ признава́їтесе? / котра́ з вас ййім помогла́? / То ўни сам'і́ / бабо́ / у нас так'і́ ч'ереви́ки / шо сам'і́ зашнуро́вуйуц:е / ми ййіх ни к'іва́ли.*

ЗАКУСЍТИ – *докон.* до ЗАКУ́СЮВАТИ: *Да́їте ч'е́мос закуси́ти / бо то страшно́ гир'ке́ / таке́ / шо гаш ййізи́к витпада́йі.*

ЗАКУСЍТИ ЗУ́БИ – *евф.*, здохнути: *А коро́ўка ш'і ни ййі́ла / тел'е́тко ни пи́ло / а по́рос'і пит поро́гом зу́би закуси́ло.*

ЗАКУ́СЮВАТИ – закушувати: *Бер'і́т / заку́с'уїте / йа ш':е студ'інцу́ принесу́ / дос'іга́їте солони́ни / то бужена / до́бра.*

ЗАКУ́СЮВАТИ (ЗАКУСЍТИ) ЗУ́БИ НА КО́ГОС – сердитися, погрожувати комусь: *Таке́ ва́диӯсе / питиштри́куваӯ / а йа сказа́ла / ни заку́с'уї зу́би / бо ми ни бойімо́се / ни перестра́ш':ілисе тебе́*.

ЗАКУ́ТАТИСЕ – у процесі "кутаня" втратити лік часу, поратися більше, ніж передбачалося: *Шош ми заку́талисе / до ба́би ӯже пи́зно їти / бо тре́ба ш'і води́ ви́нести / аг'і́ / мої / шо́ ц:е таке́ з на́ми*?

ЗАКУЧІРЄ́ВІТИСЕ (ЗАКУЧІРЄ́ВИТИСЕ, ЗАКУЧІРЄ́В'ЮВАТИСЕ) – стати (ставати) кучерявим: *Во́лоси на дош':е́ так закуч'ір'е́вилисе / йік у ч'орнове́цкойі па́н'і / йік отака́ за́рас пі́ду / то мене́ ни мут пизнава́ти / Та ч'о ни мут? / твар' т:а сама́ таї габи́ ӯкладе́н'і / н'іц се ни розбили; Оц:е́ шит'е́ на по́дус'ц'і ш'і ба́ба ши́ла / то шоӯко́вими нитка́ми ши́то / ни зна́йу / ч'о / бо ӯс'о ре́шту мул'і́нкоӯ се ши́ло / таї ад'і́ їке йе́сне / фа́їне шит'е́ / лиш т:о / шо ни таке́ ч'іса́н:е / а закуч'ір'е́в'ілосе / повистр'а́мувалосе оту́т по бока́х / а йа се бо́йу нитки́ прит:ина́ти / ану́ш уни́ тогди́ зач'ну́т рош:ива́тисе*.

ЗАЛА́ГОДИТИ – усунути непорозуміння: *Уна́ даӯно́ ӯс'о зала́годила / подобра́халасе з Йіле́ноӯ / тепе́рки і д΄іті́ї туда́ пуска́йі*.

ЗАЛА́ГОДИТИ (ПОРАХУВА́ТИСЕ) З ДОВГА́МИ (ПОРОСТРУ́ТЮВАТИ ДОВГЇ̀) – те саме, що ДОВГЇ̀ ЗАЛАТА́ТИ: *Мару́с'ко / зала́год'у з доӯга́ми / таї тогди́ поди́вимосе / шо́ тоб'і́ прикупи́ти / с то́го / шо наїби́рше се хо́ч'і / але́ кри́шку зач'іка́ї*.

ЗАЛА́ГОДИТИСЕ – змінитися на краще, поліпшитися: *Ог:о́ / к'і́л'ко роки́ӯ / то ӯс'о даӯно́ зала́годилосе ї забу́лосе / гет ус'о́*.

ЗАЛА́ГОДЮВАТИ – *недок. в.* до ЗАЛА́ГОДИТИ: *Н'іч'о́ ни хо́ч'у зала́год΄увати / наї бу́де / йек бу́де / йа ӯ це́му ӯсе́му ни ви́н:а*.

ЗАЛА́ГОДЮВАТИСЕ – змінюватися на краще, поліпшуватися: *Д'е́кувати Бо́гу / шо ӯс'о зала́год'уйіц:е / пово́ли / а́ле їде до до́брого*.

ЗАЛА́ГОЖЕНИЙ – *дієпр.* від ЗАЛА́ГОДИТИ: *Тото́ / шо ми́жи ни́ми бу́ло / ӯже зала́гожене / сват поми́х / таї ми ц'і́хо ни сид'і́ли*.

ЗАЛАДО́ВУВАТИ – *недок*. до ЗАЛАДУВА́ТИ: *Уна́ ни жма́ч'і рука́ми / а заладо́вуйі ӯ пра́л'ну маши́ну / і вит'іга́йі гото́ве / таке́ / шо лиш порозв'і́с'увати на шнур / наї со́хне / наї пров'і́йі / і мош фрасува́ти.*

ЗАЛАДУВА́ТИ – 1) зарядити (про зброю): *Пу́ж'іӯ ус'і́х / заладува́ӯ ґвир / таї каза́ӯ / шо ме стр'іл'е́ти / ік ни приста́нут на т:о / шо вин хо́ч'і / це ӯ к'і́н'і пока́зували / А хто йіго́ зна́йі / ци пу́ж'іӯ? / к'і́л'ко йе таки́х*

дурн'ікова́тих / шо стр'іл'е́йут / і л'у́де ги́нут н'і за шо́; 2) завантажити: *Па́ками заладува́ли ўсу маши́ну / би́рше се ни ўм'іш':е́ло*.

ЗАЛАЗЄ́ТИ (ЗАЛІЗА́ТИ) КОМУ́С **В (У) ДУ́ШУ** – прагнути дізнатися щось із чужого життя, допитуватися когось про особисте: *Л'о́н'а сама́ н'іч'о́ ни сказа́ла / а йа ни л'у́бйу залаз'е́ти дру́гому ў ду́шу / А́ле іґ би росказа́ла / то мо́же / ма́ла би поле́хкис'т'? / Ну то ўже таке́ / ни зна́ти / ци ї ми б'і́гли би кому́с шош роска́зувати / ад'і́ ч'у́йу / шо н'і*.

ЗАЛЕ́ЖІНИЙ – 1) забруднений унаслідок лежання в неприбраному місці (про худобу): *Диви́се / їка коро́ва зале́ж'іна / усти́т вид л'уди́ї*; 2) давній, з ознаками пошкодження: *Ви́тко / шо ц':а мате́р'ійа зале́ж'іна / рока́ми дес стойе́ла / ви́жу / їк'іс пл'ами́ ма́йі / пруги́ / ни зна́йу / ци шош до́бре з не́йі вийде*.

ЗАЛЕ́ЖІТИ – 1) забруднити частини тіла (про худобу): *Тре́ба бу́ло ли́сту с пи́шви ўз'е́ти / тогди́ коро́ва би ни зале́ж'іла клу́би*; 2) через довге лежання відчувати у тілі біль: *Зале́ж'іла ши́йу / то тики́ зависо́ка по́душка / тепе́рки ни го́н:а кину́ти голово́ў*.

ЗАЛЕ́ЖІТИСЕ – 1) забруднитися (про худобу): *Коро́ва зале́ж'іласе / ўстит таку́ гна́ти*; 2) довго лежачи, почати погано себе почувати: *Мої / ви ни бойіте́се / шо зале́житесе?; Зале́ж'іўсе бик таї боли́т*; 3) зіпсуватися, пошкодитися унаслідок поганого зберігання: *Сукно́ зале́ж'ілосе / футе́рко з не́го бу́де н'іййе́ке / мо́жно би їкус ку́ртку скомб'інува́ти / х'іба́ оц:е́*.

ЗАЛЕ́ЖУВАТИСЕ – *недок.*, те саме, що ЗАЛЕ́ЖІТИСЕ; занадто довго лежати: *Хот' то ї нед'і́л'а / а́ле до́ўго нима ч'о зале́жуватисе / забу́ли йісте́ / шо сего́н:е ма́йіте хит?*

ЗАЛЍЗАНИЙ – *згруб., дієпр.* від ЗАЛИЗА́ТИ: *Шо́ т:о вин с собо́ў зроби́ў? / буў хло́пец ік хло́пец / а тепе́рки ад'і́ їкиї зали́заниї хо́ди*.

ЗАЛИЗА́ТИ – *докон.* до ЗАЛЍЗУВАТИ: *Ви́жу / шо пес зали́зуйі ла́бу / Йо / ў не́го ї на дру́гиї бу́ло / а́ле вин ужеі зализа́ў таї уно́ присо́хло / а на циї ш'і йе / то М'і́ликиў Бу́рик буў урва́ўсе і йіму́ таке́ зроби́ў / наш бойізли́виї / а тот л'у́тиї / Е: / ни скаж'і́т / наш тако́ш даў йіму́ до́бройі прику́рки / йа ви́д'іў / йік тот т'іка́ў / А ч'о йіс ни борони́ў / а диви́ўсе? / Бабо́ / йа се бойе́ў / а ви хот'і́ли би мене́ пси покуса́ли? / йа ш'і ма́йу ти́л'ко ро́зуму / шо́би ў таке́ ни м'іш'е́тисе; Ік се ни розум'і́йіте на то́му / то ни каж'і́т / то мо́да така́ / з бокі́ў тре: зализа́ти / а ўго́р'і во́лоси ма́йут бу́ти пидоі́млен'і / Наї бу́дут пидоі́млен'і / а́ле ў те́бе ўни

стирч'ейут / ік йіж'ек / то ĭка тут мóда? / нимá н'ійéкойі / то такé / іґ бес ч'огóс фиĭст се перепýдиў.

ЗАЛЍЗУВАТИ – лижучи поранене місце на тілі, очищати його, сприяючи швидкому загоєнню (про тварин); *згруб.*, гладко зачісувати волосся: *Ни залíзуĭ так вóлоси / бо головá стаĭé / ĭік кулач'óк.*

ЗАЛЍЗУВАТИ РÁНИ – лижучи рану, сприяти її загоєнню (про тварину); *перен.*, *згруб.*, відходити після пережитого, якихось неприємностей: *Ни покáзуĭуц:е / залíзуĭут рáни / Таĭ дóбре рóбйут / кудá ітú? / і ч'огó*?

ЗАЛЍЗУВАТИСЕ – 1) гладко зачісуватися: *Пустú на ч'олó трóхи волúс / ни залíзуĭсе так*; 2) стікати по зовнішній стінці посуду (про рідину): *Уваж'éĭ / м'іт ме залíзуватисе / вин с'в'íжиĭ / ш'і ни загýс.*

ЗАЛЍЛИ (ЗАЛИВÁЮТ) СЛИЗЍ КОГÓС – хтось заплакав, плаче, заридав: *А то ч'о дитúну слизú залúли? / на шо ви тýтки дв'і кобúл'і сидитé? / когó ви сокóтите? / моĭ / та забáўте ĭігó / шобú вин ни плáкаў / загул'íт ч'éмос / ĭа мáĭу вас уч'éти*?

ЗАЛИЦÁТИЙ – про того, в кого, на думку мовця, занадто широке обличчя: *Е:ĭ / та шо ви говóрите? / т:о / шо залицáта / то бáĭка / кóжда мáĭі ікиĭс ґан'ч' / таĭ у нéĭі ни так'í лúц'а / шо вúс'ут / а т:о / шо ўна óстра / оц:é ĭе / ік шош скáже / то стоĭíш / іґ дурнá / ни знáĭіш / шо витпов'íсти.*

ЗАЛЍШКА, -и – заклад, парі: *Йа дýмала / шо ўни мені тáк клúч'ут / таĭ пишлá / а то бýла залúшка / ўни се заложúли / ци прúĭду / ци н'í.*

ЗАЛІЗЄ́, -я́ – *збірн.*, залізяччя: *Ў зáрв'і поўнó зал'із'á.*

ЗАЛÍСКО, -а – те саме, що ЖЕЛÍСКО: *Наберú ў зал'íско грáни / бо трéба бýде спóн':і пофрасувáти; Йе такé зал'íско / шо ў нéго грáни ни наберáĭут / а гр'íĭут ĭігó на грýб'і / Йа за такé ни знáĭу / ни ч'ýла смих / ти / в'ідéў / за т:о самé кáжеш / бо шó? / такé / ĭік у т'íтки ци ў вас / ни мош нагр'íти на грýб'і? / гр'іĭ соб'í / ік се хóч'і / áле ўно ни ме дóўго держ'éти гóр'іч' / гран' пид:увáĭіц:е таĭ унó л'íпше фрасýĭі / а ĭік лиш нагр'íте / бóрзо студен'íĭі / отáк ĭа цисé розум'íĭу.*

ЗАЛІЧЄ́ТИ – вилікувати; залікувати: *Івáн / м'іĭ з'ет' / маў беркул'óс / алé ĭігó зал'іч'éў / і дóбре тепéрки се ч'ýĭі / нидáўно ĭігó пров'ір'éли ў Франкúўску і н'іч'ó ни наĭшлú; Ік отáк дóўго ч'олов'íка л'іч'éти ĭ ни знáти тóч'но / шо ĭімý ĭе / то мош і зал'іч'éти / ад'í Парáс'ц'і Унýфр'іĭовиĭ сказáли бýли / шо ў нéĭі гостéц / і вит цéго л'іч'éли / а то гет ни т:о /*

професор' у Ч'ірниўц'ах се дивуваў / бо гет ни тот припис маў бути / йек се л'іч'ети / отак йа скаў / вит такого припису богато залежи / ў нейі шкира на руках / де замки / поч'ірвон'іла / зач'ела се луш':іти / тр'іскати / а ўни зноў тойі самойі / а цес лиш подивиўсе / і зразу сказаў / шо то йе.

ЗАЛОЖЙТИСЕ – побитися об заклад: *Уни заложилисе / хто перший приїграйі / тот майі ус'і дрива баб'і порубати.*

ЗАЛОМЙТИ (ЗАЛОМНЮВАТИ) РУКИ – про жест, який виявляє хвилювання, горе когось: *У т:у м'інуту вуїну йік зац'іпило / уна ни плакала / лиш заломила руки / Господеч'ку / та ўна ўс'о ўже виплакала.*

ЗАЛУБІТИ – стати дуже твердим: *Так залуб'іли ч'еревики / шо ни годен носити / треба ч'емос намастити / може / змн'екнут / тогди ўберу.*

ЗАЛУПЙТИ – підняти, задерти: *В'ітер фустку залупиў / таї йа така н'ійека ішла вулиц'ами / ч'есто нич'вала; Бур'а дах на стаїни залупила.*

ЗАЛУПЙТИ (ДАТИ, ЗАДЕРТИ) КАТРАФУСА (КАТРАФУЦА) – піднявши хвіст, втекти: *Кит задер катрафуса / ї бешч'ісу вил'іс на верш'ек.* Див. ЗАЛУПЙТИ ФИСТ.

ЗАЛУПЙТИ (ЗАЛУП'ЮВАТИ) ОЧІ – вивернути (вивертати) повіки: *Кланцкот'іў зубами / залупўуваў оч'і / показуваў / ікиї вин сердитиї; Кузу т'егнеш / а ўна ни їде / вереш':ейі і залупўуйі оч'і.*

ЗАЛУПЙТИ (ЗАЛУП'ЮВАТИ) ФИСТ – піднявши вгору хвіст, утекти (втікати): *Кит лиш фист залупиў / і йік ошпарениї / виштрик у двер'і / ти видиш / де вин лишиў коточ'іки? / пид лушком / Того ї залупўуваў фист; То йе / шо ї коза залупўуйі фист / ік б'іжит / йе таке.*

ЗАЛУПЙТИСЕ – 1) піднятися, задертися краями догори: *То страшниї буў в'ітер / таї дах залупиўсе*; *Поправ / бо спин:иц'а залупиласе*; 2) *згруб.*, дуже уважно дивитися кудись, розглядати щось: *Ти куда залупиласе? / шо йіс тамки ни вид'іла? / бери пут'н'у ї ход'ім.*

ЗАЛУП'ЮВАТИ – піднімати щось догори, здирати, зривати: *Ад'і йек в'ітер залупўуйі фустку / їду / йік матуц'а / друґиї подумайі / шо баба ни ўм'іїі се завити / Бо ви задуже гонорово се завили.*

ЗАЛУП'ЮВАТИСЕ – підніматися вгору, задиратися: *Ви ни видите / йек у вас плаш' залупиўсе / отак ішли йісте селом / ік наї ни кажу / хто / Ік комус се ни ўдайе / то наї мене ни засватайут / о.*

ЗАЛЮТУВА́ТИ – почати лютувати: *За́ўтра Стр'і́тен'і / а моро́зи ад'і́ йек зал'утува́ли / Йо / каўт / шо ш'і за дв'і нед'і́ли так ма́йі бу́ти / а пото́му заве́рне на весну́ / ї зима́ ўтеч'е́т гор'і́.*

ЗАМАЇ́ТИ ХА́ТУ – прикрасити хату зеленню (гілками дерев) напередодні Зелених свят: *Замайі́ти ха́ту маў та́то / а ми з ма́моў пор'е́тки роби́ли / йі́сти вари́ли / го́лупц'і с крупи́ў кукуру́дз͡з'іних ма́ли бу́ти / и́н'ч'і н'і / де́коли сам'і́ жорни́ли куру́дз͡зи на крупи́*; *Майі́ти ха́ту майе́н΄ім / це ч'олов'і́ч'а робо́та / майі́ли дубови́н΄ім / березйи́ноў / ли́поў.*

ЗАМАЛАНКУВА́ТИ – отримати певні кошти (винагороду) за маланкування (щедрування): *Йо / шош тро́хи замаланкува́ли / а́ле ходи́ли по ви́борних / ни ў ко́жду ха́ту / та то л'у́де би бойе́лисе ї ни ду́же пуска́ли / ікшо́ наперéт се ни договори́ли / бо ни зна́йіш / кого́ пере́браного пу́стиш у ха́ту / це пра́ўда / шо ска́жеш? / ў на́шому кутику́ сего́року з:агод'і́ пол'іга́ли спа́ти / ни с'в'іти́ли с'в'ітла́ / ви́тко / ни хот'і́ли маланóк / а ў ни́жним кинци́ маланкува́ли / О́л'а каза́ла / шо нав'іт' роспи́ван'і мут поти́м роби́ти / таї ш':е шо важне́? / ў де́котрих се́лах на Букови́н'і удни́ну тото́ ро́бйут / а ў нас мала́нка пи́зно се зач'іна́йі / дес у дес'е́тиї годи́н'і і доўпи́ўноч'і / ста́рш'і тогди́ ўже дру́гиї сон ви́жут / а йіґ би з:агод'і́ / коли́ ни йе гет те́мно / то бу́ло би би́рше ох'і́ч'них до мала́нки / таї іґ би ўна ни роби́ла шко́ду / оц:е́ / наї жерту́йі / а́ле шко́ду роби́ти ни во́л'но / а ўна де́коли ро́би.*

ЗАМАЛЮВА́ТИ – *згруб.*, *перен.*, сильно вдарити: *Оди́н рас замал'ува́ў у фафл΄у́ґу / би́рше ни тре́ба бу́ло / ме памн'іта́ти / Йоï / а то ч'о йіс таке́ роби́ў? / За пога́н'і слиўц'а́ / бабо́ / Йоï та мих шош йіму́ сказа́ти / а ни се би́ти / йоï / мут л'і́сти ў о́ч'і / ґеренту́йу / шо прийі́дут.*

ЗАМАСТЍТИСЕ – докон. до ЗАМА́СТЮВАТИСЕ: *Уваж'е́йте / абе́сте ни замасти́лисе / бо то са́ж'іне; Ма́тко / ч'ем ви так се замасти́ли на лици́ ?/ мо́же / коро́ва фосто́м да́ла*? / *ану́ко ўбитр'і́ц:е.*

ЗАМА́СТЮВАТИСЕ – забруднюватися: *Замасти́ўсе йіс / ік по́рос΄і / ану́ ї́ди́ переберйи́се / і то бо́рзо / Йа ни зама́с'т'уваўсе / то само́ се замасти́ло / йа шо / дурни́ї / у грус' л'іга́ти?*

ЗАМАТУ́ЛЬКАНИЙ (ЗАМАТУ́ЦЬКАНИЙ) – недбало закутаний: *Перед'н'і́ш:ими рока́ми ўна́ ни ходи́ла така́ замату́л'кана та шн'апа́та / шо́ т:о знач'е́йі / йік нима́ до́брого жит'а́*? / *жи́нка перестайе́ собо́ў пита́ти.*

ЗАМАТУ́ЛЬКАТИ (ЗАМАТУ́ЦЬКАТИ) – надміру закутати когось: *Йек це ви так замату́л'кали дити́ну? / ге? / йек уна́ ма́йі ди́хати? / ану́ аби́ йа вас так позамо́тувала / вам би до́бре бу́ло?; По́вер'х ш'е́пки заўйіза́ла дити́н'і ш'і фу́стку / так замату́ц'кала / шо лиш нис стирч'е́йі / бойі́ц:е / шо́би хло́пец ни застуди́ўсе / бо вин нида́ўно слабува́ў / а йа каў / шо то ни йе здо́рово / бо йік бу́де йіму́ гор'іч'е́ / то ско́рше мо́же засла́бнути; Замату́ц'кала мало́го / а́ле так / шо вин голово́ў рухну́ў / і ву́хо го́ле се зроби́ло / Ну то ўна так зроби́ла / шо́би ву́хо натслуха́ло / шо́ ч'у́ти / Х'іба́ шо так / лиш би пото́му ни нар'іка́ла / шо ўно зач'е́ло дити́ну бол'і́ти / шо́би ни каза́ла / йоі́ / шо роби́ти*? / *пора́т'те м'ін'і́.*

ЗАМАТУЛЬКА́ТИСЕ (ЗАМАТУ́ЦЬКАТИСЕ, ЗАМАТУ́ЛЬКУВАТИСЕ) – “завитисе” недбало, неакуратно чи, на думку мовця, занадто тепло; надміру закутати, загорнути майже всю поверхню обличчя: *Молоди́ц'а / а замату́л'каласе / йік стара́ ба́ба / И:ї / зле гово́риш / бо на́ш'а ба́ба така́ штрама́ч'ка / шо кого́ хоч' завети́т*; *Замату́л'калисе / таї ідете́ так'і́ / йік ста́риц'а; Так заматуц'ка́ласе / шо лиш о́ч'і ви́тко; То тепло́ / ч'о ви так замату́ц'калисе? / моро́зу нима́ / ўпр'і́йіте; Замату́л'калисе / таї ш'і фу́стку навы́ворот' убра́ли / оі́ шо фа́йно*.

ЗАМА́ЦЬКАНИЙ – *згруб*., забруднений (про одяг, обличчя): *Ни ви́д'іла йіс / шо дити́на йе́шницеў лице́ зама́ц'кала? / ум:и́ї*; *Зроби́ў йіс / але́ с'т'іна́ ад'і́ їка зама́ц'кана / ти ни здогада́ўсе / шо то ме бри́скати на с'т'іну́? / мих надвор'і́ с тим се вози́ти / а ни ў хоро́мах*.

ЗАМА́ЦЬКАНО – пох. від ЗАМА́ЦЬКАНИЙ: *И:ї / йек цисе́ ўбера́ти? / ви ни ви́дите / шо здоли́ни зама́ц'кано*?

ЗАМА́ЦЬКАТИ – забруднити: *Ік бере́ш цил'і́ндер / то здоли́ни / ни зама́ц'куї рука́ми усі́ї / бо л'а́мпа ни ме фа́йно с'в'іти́ти; А шо йіс роби́ў / шо так зама́ц'каў сви́дер на рукава́х? / де цисе́ го́н:о се видипра́ти? / то і́кийс шм'ір / то ни боло́то / аг'і́нацисе / Йа сам ви́жмач'у*.

ЗАМА́ЦЬКАТИСЕ – забруднитися: *Тро́хи йіс зама́ц'каўсе / але́ н'іч'о́ / зато́ поми́х ву́ўн'і барабул'ки́ поперено́с'увати / де ўна би цисе́ сама́ зроби́ла*?

ЗАМАШНИ̏Й – той, що переважає когось у чомусь, передусім – у рості: *Ва́ш'а д'і́ўч'іна замашн'і́ш':а / йік на́ш'а / ад'і́ / на ц'ілу́ го́лу*.

ЗАМАШШЕ́НИЙ, ЇК (ІК) ЧЬОРТ (ДІ́ТТЬО) – дуже брудний: *Д'і́ти сам'і́ оту́тки їгра́йуц:е / ч'о за ни́ми н'іхто́ ни ди́виц:е? / замаш':е́н'і / йік ч'орти́ / каўт / шо це́глу с це́йі гли́ни роби́ли / мут псо́ви бу́ду роби́ти.*

ЗАМА́ШШІНИЙ (ЗАМАШШЕ́НИЙ) – 1) забруднений: *Д'і́ти зама́ш':ін'і ў не́йі ни хо́д'ут / уна́ ди́виц:е за ни́ми / ў не́йі нима́ ход'ікóйі ходи́ти*; 2) зама́щений: *Замаш':е́ниĭ к'і́стом горш'óк покла́ли ў п'іч'; Диро́к уже́ нима́ / ўни замаш':е́н'і гли́ноў.*

ЗАМЕ́КАТИ – 1) почати мекати; видавати звуки, схожі на "ме" (про козу): *Заме́кало / забле́йіло / і ста́їн'а ожи́ла*; 2) *знев.*, почати говорити: *Заме́каў буў / сказа́ў ікéс сло́во / а́ле то́го ме́кан'а н'іхто́ ни слу́хаў.*

ЗАМЕКЕКЕ́КАТИ – те саме, що й ЗАМЕ́КАТИ[1]: *Коза́ так замекеке́кала / ік би во́ўка ўздр'і́ла / іґ би з не́йі шки́ру ма́ли де́рти.*

ЗАМЕРЗЛЕ́К, -іка́ – мерзляк; людина, яка швидко мерзне, боїться холоду: *Оĭ ти / замерзл'е́ку / ўбра́ўсе / йік капу́ста / а нис да́л'і студе́ниĭ.*

ЗАМЕ́РСТИ (ЗАМЕ́РЗНУТИ), ЇК (ІК) КОЧЕ́Н – дуже змерзнути: *Руки́ ни ч'у́ла / ўна заме́рзла бу́ла / йік коч'е́н / іґ би ни мойа́.*

ЗАМИЛЍТИСЕ – помилитися при виконанні якоїсь дії, наприклад, при написанні: *Два ра́зи замили́ўсе / а́ле ўже л'і́пше / йік бу́ло ўч'е́ра.*

ЗА МЍЛУ ДУ́ШУ – охоче; з радістю; з великим бажанням: *Йе́к ни пи́де? / за ми́лу ду́шу пи́де / йа ґеренту́йу / ме рошч'іха́тисе / так б'і́ч'і.*

ЗАМИНДУВА́ТИ (ЗАМИНДО́ВУВАТИ) – повідомити (повідомляти) про щось в органи влади: *Та Ĭван ни пи́де заминдува́ти / аби́ шо / бе́сте ни пережива́ли / Йуц'ко́ пишо́ў би / а вин / н'і.*

ЗАМИНДУВА́ТИСЕ (ЗАМИНДО́ВУВАТИСЕ) – повідомити (повідомляти) в органи влади про щось, скоєне особисто: *Зроби́ў буў ава́р'ійу ĭ сам заминдува́ўсе / ка́же / шо тормози́ се зба́вили.*

ЗАМІНЕ́ТИ – поміняти: *Зам'ін'е́ĭ м'ін'і́ цису́ баве́нку на жо́ўту йа́сну / бо смих уздр'і́ла / шо те́мнойі ма́йу до́ста / а це́йі / пиў шу́л'ч'іка.*

ЗАМІНЕ́ТИСЕ – помінятися: *Ми з Ĭванко́м зам'ін'е́лисе бу́ли но́жиками / а пото́му розм'ін'е́лисе / йа ни схот'і́ў / бо уви́д'і́ў / шо м'ії кра́ш:иĭ / і руба́йі вин л'і́пше.*

ЗАМІ́НЮВАТИ – недок. в. до ЗАМІНЕ́ТИ: *О́л'ко / зам'ін'е́ĭ цес мото́к вули́ч'ки на зеле́ниĭ / м'ін'і́ ни стайе́ доплести́ касе́тку / Зроби́ла бих ц:е з ра́доў душе́ў / а́ле зам'і́н'увати ни мо́жу / бо то ч'уже́ / то Івану́ш':іхи / М'і́ц'а йі́йі принéсла / х'іба́ бес у не́йі се запита́ла.*

ЗАМІ́РИТИ (ЗАМІ́РІТИ) – виміряти: *Ану́ / Ва́с'ку / зам'і́р' / кі́л'ко ш'і дош'о́к тре́ба бу́де на пидло́гу / наї зна́йу / ци ста́не цих.*

ЗАМІ́РИТИСЕ – націлитися: *Аг'і́ на те́бе / ч'ем йіс зам'і́риўсе? / та цим йік кі́нути / то мо́жно ўби́ти / шо т:и соб'і́ гада́йіш?*

ЗАМІ́СЮВАТИ – замішувати (здеб. про тісто): *Т Прибраже́н'ійу роґа́л'ки у кру́глих та́сах пеклі́ / заві́ван:ики / у квадрато́вих / ні́ских / а на переве́ртан:ики бра́ли разову́ муку́ / зам'і́с'ували / ік на хл'іп / бра́ли зеле́ну цибу́л'у / п'і́р'і / бри́нд͡зи / роби́ли переве́ртан:ик / кла́ли йіго́ на крайові́ї лист капу́сти ї подо́во / на дн'і пе́ч'і / пеклі́ / а йек роби́ли? / та́к'ік вели́киї пири́х / ўсереди́ну наклада́ли цибу́л'у з бри́нд͡зоў і зал'і́пйували / ба́ба пото́му водо́ў йіх зма́с'т'ували / на капу́с'т'і ўни се пеклі́ / капу́ста вишу́шуваласе / а тогді́ / ік переве́ртан:ик се ўп'ік / вит'іга́ли с пе́ч'і / вин мих здоли́ни бу́ти тро́хи пидгор'і́лиї / але́ то н'іч'о́ / но́жиком лего́н'ко тото́ ч'о́рне шч'е́с'т'увалосе / і ўс'о / мош йіго́ йі́сти ци кому́с дава́ти за Прості́бих / роґа́л'ки ї заві́ван:ики ў та́сах пеклі́ / а переве́ртан:ик на капу́с'т'іному листку́ / то бу́ло ду́же пригі́сне.*

ЗАМІ́Т, -у – дерев'яні колоди ("ковпчіки"), з яких формують стіни: *Маїстрі́ звел:и́ ї накри́ли ха́ту драни́ц'ами / а ґазда́ ўже сам робі́ў зам'і́т / вин цисе́ ўм'і́йі / таї на́в'іт' йа / шо жи́нка / ўм'і́йу.*

ЗАМІ́ТУВАТИ – формувати за допомогою "ковпчіків" стіни хати: *То ни ко́ждиї ўм'і́йі зам'і́тувати ха́ту / бо дл'а це́го тре́ба се розум'і́ти / зна́ти маїстрову́ робо́ту / при́м'іром / ік наш д'е́д'а.*

ЗА́МІТЬ, -і – 1) замет: *Ко́ло Моїсако́вих заїшла́ ў таку́ за́м'іт' / шо с'н'іх по гру́ди / ві́тко / йе́ма ї́кас бу́ла / до ба́би мо́кра мокр'і́с'ка приїшла́*; 2) заметіль: *І:ї / ни ї́д'іт н'іку́да / бо сего́н:е ни ві́дите / ї́ка за́м'іт' / хо́ч'іте се застуди́ти? / ни ї́д'іт / сид'і́т у тепл'і́.*

ЗАМІШЄ́ТИ КУЛЕ́ШУ (КУЛЕ́ШКУ) – приготувати, зварити кулешу: *Йа нач'іси́нку зам'іш'е́йу куле́шку / ї ми попоїмо́.*

ЗАМКНУ́ТИ (ЗАПЕ́РТИ) СВО́Ю ЗАГОРО́ДУ (ВЕ́РШУ, СВІЙ ПІ̀СОК) – *згруб.*, замовкнути: *Вин каза́ў при ми́н'і / Жи́нко / замкни́ сво́йу загоро́ду / стули́ ха́воч'ку / ни робі́ / шобі́ йа буў злиї / а ўна да́л'і / таї да́л'і / того́ Лес'о́ се ўсе́рдиў / таке́ би ко́ждиї ч'олов'і́к ни подарува́ў.*

ЗАМКНУ́ТИСЕ В СО́БІ – заглибитися у свої думки, переживання; ні з ким не ділитися ними: *Іґ би Васили́ха ни замкну́ласе ў со́б'і / а росказа́ла / шо́ їйі му́ч'ійі / гризе́ / то мо́же / би ї сла́бости це́йі ни бу́ло / а то ўс'о вид не́рвиў / ўс'о з гризо́ти / це ш'і за Пол'ш'і́ оди́н л'ітни́к д'і́дови каза́ў.*

ЗАМНЄ́ТИНА, -и – вм’ятина: *Ў пу́тни замн΄е́тина / бо малі́ї ігра́ўсе таї ка́менем шко́ду зробі́ў / ка́же / шо хот'і́ў зна́ти / ци бл'е́ха ду́ж’а / І шо? / Ну та ўже зна́йі / і ми ви́димо*.

ЗА́МНІТКА, -и – корм для курей та іншої домашньої птиці із кукурудзяної муки чи комбікорму й дрібно посіченої трави: *Зробі́ за́мн'ітку ку́рем / дода́ї тро́хи бараб́ул' у н'у / лиш ви́м’іш’ії фа́їно / а коро́в’і бур΄іну́ кин΄ / А мо́же / ку́рем пшени́ц'і кі́нути*?

ЗА́МОК, -мка́ – суглоб: *Ру́ки ў замка́х бол'у́т / пле́ч’і / мої / шо́ т:о знач’е́йі в’іс'імдис'е́т'* / *Бабо́ / а ме́не ў со́рок ужé кру́ти / і шо? / кому́ йа ма́йу їти кво́литисе*? / *аў в’іс'імдис'е́т' ужé ни ўстит слабува́ти / то на́в’іт' пасу́йі іку́с сла́б’іс'т' ма́ти*.

ЗАМОРО́ЧІТИСЕ – через клопоти втратити здатність розумно діяти, пам’ятати про щось: *Заморо́ч’іласе с ті́ми кур'е́тами / таї забу́ла / шо ку́ри пиў дни́ни запе́рт'і ў курнику́ / фа́їна з ме́не ґазди́н'а / ої шо фа́їна*.

ЗАМОТЕЛЍЧІНИЙ – *згруб*., дуже заклопотаний, млявий; очманілий; іноді вжив. з ЇК (ІК): *Ходи́ла / йік замотели́ч’іна / Ну то так / ік ти́л'ко ни спа́ти / то хто такé го́ден ви́тримати*?; *В’ідéў / на дош’ / бо ч’о би йа бу́ла така́ замотели́ч’іна*? / *гаш шош двойі́ц:е ў оч’éх*.

ЗАМОТЕЛЍЧІТИ ГО́ЛУ КОМУ́С – *згруб*., заморочити: *Ік зач’éў видра́н'а ка́н'кати / то м’ін'і́ го́лу ч’éсто замотели́ч’іў / йа ї половину то́го ни зроби́ла / шо ў ку́тан'і се нале́жи зроби́ти*.

ЗАМОЧІ́ (ЗМОЧІ́) – подужати, бути здатним щось виконати: *Верé / го́н':і ми тото́ замоч’і́ сего́року / ци на́рик мемо́ к’ін'ч’éти*?

ЗАМОЧІ́СЕ (ЗМОЧІ́СЕ) – зосередити зусилля на реалізації задуманого: *Мош замоч’і́се на вес'іл'é / на фа́їну по́ўницу / на вели́ку ха́ту / хтос го́ден на ц:е с'т'ігну́тисе ї зроби́ти / а хтос тото́ ніко́ли ни поду́ж’іїі / то ни по не́му; Ви́диш / одови́ц'а / а на їку господа́р'ку замогла́се / і д'іти́ї повиу́ч’увала / і ўну́кам помога́йі / То / До́ц'ко / мош замоч’і́се / ік йі́хати на зари́пки с'в’іта́ми / а ўна дéс'іт' ро́киў дес бу́ла / лиш два ра́зи на рик прийіха́ла / зароби́ла коп’і́ку таї ста́ла на но́ги / а йік до́ма сид'і́ти / то де го́ден так пидоїми́тисе*?

ЗАМРІ́ҐАТИ – *згруб*., *знев*., закліпати: *Га́н'ка лиш оч’éма замр'і́ґала / йік узд'р'і́ла таку́ проце́с'ійу*; *Вин ни зна́ў / шо сказа́ти / лишéн' оч’éма замр'і́ґаў / а йа соб’і́ поду́маў / мр'і́ґаї / мр'і́ґаї / гада́ў йіс / шо ти одéн розу́мниї / а ўс'і дурн'і́ ци белени́ обі́їлисе*?

ЗАМУ́РҐАНИЙ – брудний, замурзаний: *Куда́ йіс зибра́ўсе таки́й замýрґаниї*? / *ану́ подиви́се ў ӡзе́р'кало* / *ну шо* / *фиїст фа́йниї*?

ЗА МУС (ЗА МУ́С РОБЍТИ, ЗРОБЍТИ) – не хотячи; виконувати якусь роботу тільки тому, що треба: *Н'іхто́ ў колго́с'п'і ни хот'і́ў роби́ти / за мус роби́ли / бо куда́ бу́ло д'і́тисе*? / *и:ї / наї ни зга́дуйу за т:о*; *Ану́ бес заста́вила йіго́ шош зроби́ти / ни пи́де / абе́с ни зна́йу шо роби́ла / за мус н'іч'о́ ни зро́би / а йік пидиїти́ по до́брому / ўс'о помо́же / ме буркот'і́ти / шо баби́ ў ха́т'і сид'у́т / а ч'олов'і́ка застаўйе́йут роби́ти / а́ле йа лиш тогди́ ц'і́хо / Ї̆ва́нку / Ї̆ва́нку / тре́ба / таї вин затиха́йі / на́в'іт' мо́же се запита́ти / гаї / кажи́ / шо ш':е / до́ки йа ни переду́маў*; *Йа зро́бйу / а́ле ни за мус / за мус ни бу́ду ру́ки масти́ти; За мус прийшла́ / бо зна́ла / шо тре́ба / лиш оц:е́*.

ЗАМУЦУВА́ТИСЕ (УМУЦУВА́ТИСЕ) – настоятися: *Борш' ма́йі замуцува́тисе / тогди́ вин до́бриї / а ни так / шо звари́ла / ї за м'іну́ту йі́сти / так н'і / вин ма́йі диїти́ сво́го*.

ЗАМШЕНЄ́К, -іка́ – *згруб*., худа, заморена, квола людина чи тварина: *То замшен'е́к / пиў ч'олов'і́ка / де вин го́ден роби́ти*?; *Наш кит ни б'іду́йі / фа́йно йіст / але́ ад'і́ ї̆киї замшен'е́к*.

ЗАНА́ДИТИСЕ – занадто часто з'являтися, приходити: *То / в'ід'і́ї / лис зана́диўсе / бо ўже двох кури́ї нима́* / *А мо́же / ш':е хтос л'у́би ку́р'ітину? / ге? / ни зна́йіте таки́х*? / *шо л'у́бйут ку́р'іч'у зу́пку*?

ЗАНЍДІТИ ГОСПОДА́РЬКУ – занедбати господарство: *Зани́д'іти господа́р'ку ле́хко / дл'а це́го вели́кого тру́ду ни тре́ба / а напра́вити пото́му / т'е́шко / мо́жно рока́ми с то́го виходи́ти*.

ЗАНЍДІТИ ЗДОРО́В'Ї – втратити сили, здоров'я: *Ік зани́д'іти здоро́ўйі / ни дба́ти за не́го з молоди́х роки́ў / то шо хот'і́ти на ста́р'іс'т'? / ви́тки ўно о́змец:е? / абе́с зна́ла / ста́р'іс'т' ни додайе́ здоро́ўйа / а йіго́ видоїма́йі*; *Кур'і́нка помогла́ зани́д'іти здоро́ўйі / а шо йіс / л'у́пч'іку / гада́ў*?

ЗАНЍДІТИ ХА́ТУ – занедбати, занехаяти дім (хату, кімнату): *Зани́д'іли гет т:у хач':е́ну / шо з:а́ду / а мали́ї про́си зроби́ти ў ниї ремо́нт / і ка́же / шо ме соб'і́ та́мки се ўч'е́ти / аби́ йіму́ н'іхто́ ни заваж'е́ў / Ну та до́бре ка́же / наї бу́де / за па́ру ден' тото́ мош зроби́ти*.

ЗАНЍДІТИСЕ – знудьгуватисе: *Мус роби́ти ї̆киїс рух / бо ми ўже зани́д'ілисе ў цих бур'іна́х та ў це́му ку́тан'у / ви́жу / шо це́му к'ін'ц'а́*

кра́йу нима́ ї ни бу́де / За дв'і нед'і́ли се розв'і́йімо / ў Ми́тра ву́ікового на вес'іл'у́ / то нидо́ўго ч'іка́ти.

ЗА "НИ ЗНА́Ю" НИ КАРА́Ю – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: мовчання – золото; не говори зайвого, бо це може спричинити неприємності тобі чи комусь: *Хто тебе́ проси́ў роска́зувати ву́ін'і / куда́ пишла́ ма́ма? / абе́с зна́ла / за ц:е меш би́та / мо́же / хот' тогди́ запамн'іта́йіш / за ни зна́йу ни кара́йу / хатни́м роска́зуї / а ч'ужи́м / н'і / кажи́ ни зна́йу / ма́ма м'ін'і́ ни сказа́ла / ота́к кажи́.*

ЗАНЍКАТИ – заховати чи просто покласти щось у певному місці й забути, де: *Зани́кала дес сво́йі ка́пц'і / аг'і́ / де́ ўни мо́жут бу́ти? / мо́же / Йіле́на ўбра́ла?* / *ни ви́д'іў йіс? / Йа / бабо́ / йіх ни соко́т'у / і ви мене́ ни наїма́ли на ц:е* / *А де йіс се наўч'е́ў так змў́дра витпов'іда́ти?*

ЗАНЍКАТИСЕ – загубитися: *Зани́калосе верете́но / ўно бу́ло с куде́леў / де ўно́? / Та́же та́мки / де куде́л'а.*

ЗАНЍХТИЦЯ, -і – *мед.*, гнійне запалення під нігтем: *Приклада́йу солони́ни до па́л'ц'а / бо ма́йу зани́хтицу* / *солони́на вит'іга́йі.*

ЗАНЍЦЬКАТИ (ЗАТЍЦЬКАТИ) – покласти щось і ни могти знайти; забути, де поклав: *Зани́ц'кала гро́ш'і таї шука́йу / гет забу́ла / де ўни* / *а то ў кише́ни ў футе́рку / ота́м пул'а́рец.*

ЗАНОСА́ТИЙ – про людину із занадто великим, на думку мовця, носом: *Ус'о́ наї би бу́ло / а́ле тої нис / ік ру́ч'ка вид двери́ї / тики́ заноса́та д'і́ўка / наї ка́жут / шо хо́ч'ут* / *Ну та йіго́ ни притне́ш / уже́ ікиї йе / таки́ї ма́йі бу́ти; Ігби́ то буў хло́пец / то куда́ ни ішло / а д'і́ўц'і с таки́м но́сом куда́ се пока́зувати? / того́ йа сказа́ла / шо заноса́та / А́ле то йій́і ни пас'ку́ди / та за неў ги́нут парупки́ / а за ва́шоў Вас'у́ткоў шош ни ду́же ч'у́ла / хот' нис у не́йі ги́р'ішниї ваш / таки́ї / ік ц'а́поч'ка.*

ЗАНО́СИТИ – *безос.*, тхнути, "видгонити" чим-небудь: *Вид них до́бре зано́си гно́йім / ни хо́ч'іц:е свари́тисе / а́ле хто ро́би гнойі́ўку пит паркано́м ў сус'і́да?* / *А йа скаў / бо ўрас ме́ц:е т:о н'у́хати.*

ЗАНОСЍТИ – довго носячи, робити щось брудним, зношеним (про одяг): *Це с'в'іто́шне ўбран'е́ / ни ўбера́ї бут'коли́ / бо зано́сиш таї ни меш ма́ти / шо ў нед'і́л'у ўбра́ти.*

ЗАНО́СЮВАТИ – зношувати (про одяг), робити його малопридатним для використання: *Ни зано́с'уї так спо́н':і / бо ни бу́де*

мáти ў ч’ім до шкóли питú / х’ібá меш д'íдов’і порт'інúц'і ўберáти / сокотú трóхи / кóло хáти мош і ў старóму ходúти.

ЗАНÓСЮВАТИСЕ – від довгого носіння ставати брудним, зношеним, непривабливим (про одяг): *Це прáўда / шо ўбрáн'і занóс'уйіц:е / áле то ни бýло би так / іґбú маў йігó богáто / зо дв’і три скрúни / Ог:ó / тоï однóйі дóста / нашó тúл'ко? / ни меш йігó квáсити*.

ЗАНÓШЕНИЙ – брудний, несвіжий, зношений (про одяг), який не має привабливого вигляду: *Шмáт'і занóшене / йек у такóму ідéш у м’íсто? / переберúсе / абú л'ýде ни обзерáлисе за тобóў*.

ЗАНЮТÓВУВАТИ – *недок*. до ЗАНЮТУВÁТИ: *Наï соб’í зан'утóвуйі / а вáше їке д'íло? / вам н'іхтó н'іч’ó ни кáже / таï соб’í ц'íхо сид'íт*.

ЗАНЮТУВÁТИ – 1) запам’ятати: *Вúдиш / пйéниї / áле ўс'о зан'утувáў / А то / л'ýпко / ни знáти / ци вин шош пиў / ци лиш так удавáў*; 2) записати: *Зан'утýйу ў зошéт тотó / шо ви сказáли за л'ікáрство / бо забýду / а з'ет' ме се питáти / абúх знáла / шо казáти*.

ЗА ОДÉН КОШТ – однаковою мірою: *То за одéн кошт / на однó вихóди / йéк ни рахýї / кудá ни крутú / сам’í вúдите*.

ЗА ОДНЍМ ЗÁХОДОМ – одноразово, одночасно з чим-небудь: *За однúм зáходом і д'ітúї видизнáйімо / уздримó / йек унú тáмки ґаздýйут / і шош кýпимо / т:о / шо трéба ў хáту*.

ЗА ОДНÓГО БЍТОГО ДВОХ НИБЍТИХ ДАЮ́Т – життєві випробування, досвід дають змогу долати перешкоди, уникати помилок: *Йо / так кáжут / за однóго бúтого двох нибúтих дайýт / а шо ўно знач’éйі? / ну / такúї прúм’ір / мáйу ўнýку / ўна се ўч’éйі і вúжу / шо ў наýц'і т'éшко йе / лехкóго нимá / áле ўже хто ўч’éйіц:е і вúўч’іўсе / тот бúтиї / вин богáто ў жит'ý проïшóў / нáв’іт' ік ш’і ни йе у велúких рокáх / вин бúтиї / а нибúт'і / це тот'í / шо ни ўч’éлисе ї ни знáйут / шо знач’éйі грúсти наýку / ци тот'í / шо ни знáйут жит'á / гаï скажú / то когó ти бес бúрше уваж’éла ї пош’інувáла ? / бúтого ци нибúтого? / ге? / бо йа бúтого*.

ЗАОРÁТИ НÓСОМ (НÓСОМ ЗАОРÁТИ) – *згруб*., упасти обличчям, сильно вдарившись: *Ни спамн'ітáласе смих / йік упáла / фист нóсом заорáла у вúвоз'і / тáмеч’ки маї бúрше би се здáло шýтром посúпати / бо хóўско дýже / кругóм ледú / вúтко / ни одéн такé погóстиў / бо ї Федúха хрóмайі / ї Лес'ó пáлец уломúў*.

ЗАОСЕНУВА́ТИ – виконати всі осінні роботи: *Д'єкувати Бо́гу / заосенува́ли / ш’і лиш зда́лобисе пиў с'л'у́шки скопа́ти / а́ле це кава́л'ч’ік / ік ни ви́йде / то навес'н'і́ / то ни б’іда́.*

ЗАО́СТРИЙ – занадто гострий: *Ниш о́стриї / мо́же / на́в’іт' зао́стриї / того́ страху́ нима́ / шо ни ме руба́ти / ме / ш’і ї йек / так шо уваж’е́ї / ік руба́йіш солони́ну / абе́с па́лец ни ч’ва́хнула; Шо сказа́ти? / зао́стриї росі́ў / пересоли́ли йісте́ / таї пе́рцу да́ли / ік ни зна́йу / шо*; *Дл'а дити́ни цис'і́ ножич’кі́ зао́стр'і / до папе́р'іў і́нчих тре́ба; Д'і́ўка фа́їна / але́ зао́стра / іка́с гаш л'у́та вигл'іда́йі / м’ін'і́ таке́ се ни ўдайе́ / а́ле то шо / йа се же́н'у? / наї Ко́ц'о сам ди́виц:е.*

ЗАО́СТРО – *присл*. від ЗАО́СТРИЙ: *Іва́н зао́стро бере́ц:е до дити́ни / ш’і перепу́ди / так на дити́ну кр´іч’е́ти ни мо́жно / абе́с йіму́ сказа́ла / Ви ма́ма / ви йіму́ і каж’і́т*; *Штефа́н зао́стро бере́ц:е до мало́го / кажи́ шош йіму́ / наї поле́кше / там ш’і нима́ кого́ дисципл'інува́ти / Мамо́ / йа ї сло́ва ни скаў / бо мали́ї гет роспусті́ўсе / ви йіму́ потака́йіте / ро́бите во́л'у / то вин ужé н'ійе́кого стри́му ни ма́йі.*

ЗАПАДА́ТИ – випадати (випасти) у великій кількості (про сніг): *Ік запада́йут с´н´ігі́ / то с тих хати́ї / шо ў вер´ха́х / л´у́де ни го́н´:і ви́братисе*; *То мо́же так запа́сти / шо с'в’іт бу́де ними́лиї / бо ў голов’і́ ме крути́тисе одно́ і т:о саме́ / одно́ ї то саме́ / йої / йек йа ма́йу ў ста́їн'у пити́ / ік то ни проме́тено / ік зима́ по ві́кна ўпа́ла*; *Так’і́ запа́ли с'н'ігі́ / так’і́ за́мет'і / шо допидгру́ди.*

ЗАПАЛЍТИ – 1) розкласти вогонь (ватру): *Запали́ла ва́тру / наї би ў ха́т´і тро́хи прогр´і́лосе*; 2) засвітити (про гасову лампу): *Запали́ л'а́мпу / а́ле диви́се / ни розбі́ї ц'іл'і́ндер / бо бі́рше нима́ / це пос'л'і́н:иї.*

ЗАПАЛЍТИСЕ – зіпріти, почати псуватися, гнити (про сіно, свіжоскошену траву та ін.): *Уні́ ра́н'че ни ма́ли коро́ви / але́ купі́ли ї зач’е́ли робі́ти с'і́но / скоси́ли таї вохке́ скі́дали / а то отава́ бу́ла / а ота́ва вариўка́ дл'а шу́шен'а / і ви́тко / шо ту́го скі́дали / бо вид остриві́ ота́ва лиш приўйе́ла / і с'і́но запали́лосе / т:о / шо по́вит крайі́ў ішло́ / т:о н'іч’о́ / т:о до́бре / бо крайі́ обв’і́тр'увалисе / а ўсереди́н'і остриві́ запали́лосе / ну а йік уні́ цисе́ ўзд'р'і́ли / то гаї / йе́ґ би тото́ прода́ти? / і шо бесте́ сказа́ли? / л'у́де се ни пол'інува́ли ви́л'істи на остриву́ / нали́ти зве́р'ха воді́ / шобі́ то́му / хто ме купува́ти / сказа́ти / шо то вид дош’:у́ / бо дру́гиї тако́ш ни дурни́ї / вин пос'ігне́ руко́ў усереди́ну / таї уч’у́йі / шо ўно мо́кре / але́ мойа́ ма́ма йік цисе́ ўч’у́ла / пішла́ туда́ се подиві́ти /*

посмотри́ла с'і́но / ĭ сказа́ла / н'і / то ни би́листе с'і́но / то ота́ва / і ш'і до то́го зле ски́дана / того́ се запали́ла / то ни вид води́ / ўна ста́ла ўсереди́н'і / йік кло́ч'і / ви́тко / шо к'імака́ми кла́ли ĭ ш'і до то́го фиĭст запл'і́скували / а так се ни ро́би / на остриву́ тре́ба бу́ло тоне́н'ко ĭ лего́н'ко ки́дати / ни дотиска́ти си́лоў / шоби́ ўна ни запл'і́скуваласе / тогди́ би бу́ло до́бре / а так шо / ўна му́с'іла се запали́ти / але́ то молод'і́ ґазди / ўни худо́бу ни держ'е́ли / н'і с ким се ни пора́дили / таĭ того́ таке́ пого́стили / бо йім ко́ждиĭ ста́ршиĭ ґазда́ сказа́ў би / так ни роб'і́т / бо ме гни́ти.

ЗАПАМНІТА́ТИ – запам'ятати: *Запамн'іта́ĭ соб'і́ / йек ти до дру́гого / так дру́гиĭ ме до те́бе / зроби́ кому́с добро́ / то ўно́ до те́бе ве́рнец:е / аби́ йек / аби́ ўч'о́му / а прі́ĭде / це ўже багат'ма́ спрахтико́вано*.

ЗАПАМНІТО́ВУВАТИ – *недокон*. до ЗАПАМНІТА́ТИ: *Шо зро́биш? / ма́йіш наўч'е́тисе запамн'іто́вувати / шо́ ка́жут у шко́л'і / а ни го́ден / то запи́суĭ / бо шо цисе́ за робо́та / ни зна́ти / шо́ ма́йіш до́ма зроби́ти? / ў те́бе ко́ждиĭ ден' н'іч'о́ ни заўдава́ли / Га́ни заўдайу́т / а тоб'і́ н'і*.

ЗА́ПАРІ, -ів – тільки *мн*., зашпори: *Рукави́ц ни ма́ла / то так'і́ за́пар'і заĭшли́ / шо страшне́ / ру́ки ду́же бол'і́ли / до́киў йіх видигр'іва́ла*.

ЗАПАСА́ТИ (ЗАПА́СТИ) – таємно випасати худобу на чужій території: *Гаĭ диви́се суда́ / оту́тки / пови́д Ан:и́цинойі присади́би / йа ни сили́ла тут кузу́ / ни па́сла коро́ву / ўна ц':і дни ў ме́не ў ста́ĭни / а диви́се / йек хтос запа́с / і хто ц:е / догада́тисе ни йе т'е́шко / то лиш уна́ / пуска́йі до́с'в'іта коро́ву і м'ін'і́ запаса́йі траву́ / а ч'о? / бо дру́гиĭ ни гнаў своўу́ коро́ву по́ч'ерес йійі́ присади́бу / то лиш Ан:и́ц'а*.

ЗА́ПАСКА, -и – жіночий тканий одяг з однієї полотнини, який одягають поверх довгої сорочки, в особливий спосіб закріплюючи крайкою: *Це ш'і ма́мина за́паска / на Вели́ґден' у ниĭ до це́р'кви хо́жу*.

ЗАПА́СТИ – отримати від когось платню за те, що пастушив (пас козу, корову та ін.): *Гаĭ роска́зуĭ / шо йіс ў д'і́да запа́с? / Ти́л'ко / шо ста́не на ро́вер / Моĭ / та д'іт тоб'і́ плати́ў ш'і би́рше / йік роби́тникови / йа би тако́ш наĭми́ласе пасту́шити / Ву́ĭно / а ў вас до́ма ўс'о пороблє́но / шо ви хот'і́ли бе́сте наĭми́тисе? / д'і́до каза́ў / шо ґаздин'і́ ма́йут своўу́ ха́ту ĭ господа́р'ку пантрува́ти / а ни ходи́ти ч'ужи́ми хата́ми*.

ЗАПЕРА́ТИ (ЗАПЕ́РТИ) – зачиняти (зачинити): *Ти запе́л:а ха́ту? н΄іхто́ ни ўл΄і́зе ? / диви́секо м'ін΄і́*; *Запри́ две́р'і / бо сту́д'ін' / маї́ л'і́пше притисни́*; *Запри́ ха́ту / таї́ ходи́ тро́хи суда́*.

ЗАПЕРА́ТИСЕ (ЗАПЕ́РТИСЕ) – зачинятися (зачинитися): *Две́р'і цис'і́ шош барахл'у́т / ни запера́йуц:е до́бре / мо́же / мали́ї́ х'іта́ўсе на них*?

ЗАПЕРІ́ЗУВАТИ (ЗАПЕРЕЗА́ТИ) – підперізувати (підперезати): *Ни тре́ба мало́го запер΄і́зувати / і так фа́їно / пасо́к ме тисну́ти*.

ЗАПЕРІ́ЗУВАТИСЕ (ЗАПЕРЕЗА́ТИСЕ) – підперізуватися (підперезатися): *Ти ни ўм'і́йіш запер΄і́зуватися / то ту́го ма́йі бу́ти / бо за́паска ни ме держ'е́тисе*; *Заперезáўсе вуч'куро́м / таї́ бу́де / голоўне́ / аби́ спо́н΄:і ни ўпа́ли / так / па́рупч'і ? / ти ч'ії́? / ч'о ни гово́риш?*

ЗАПЕ́РТИ (ЗАПЕРА́ТИ) Ґ́ЕМБУ (ХА́ВКУ) – *вульг*., замовкнути (замовкати): *Ти запре́ш свойу́ ґе́мбу / ци м'ін΄і́ запе́рти? / бо йа ма́хом ц:е зро́бйу* / *Ог:о́ / ду́же смих се збойе́ў*.

ЗАПЕ́РТИ (В СО́БІ) ДЍХАНІ – перестати дихати: *Ко́л'ка мене́ ко́ле / а до́хтор' слу́хайі тоў тру́пкоў і про́си запе́рти ди́хан'і / а де йа го́ден би́рше / ік м'ін'і́ ї так ди́хати нидайе́? / наї́ би вин ни ди́хаў / побу́ў у мо́йі шки́р'і / Ви таке́ / ву́їку / горо́дите / іґ бе́сте ч'ого́с обйі́лисе / ви́тко / шо йісте́ ў дохто́р'іў н'іко́ли ни бу́ли / то ш'і терпл'е́ч'ії до́хтор' вам попа́ўсе / дру́гиї би маї ни так з ва́ми говори́ў.*

ЗАПЕ́РТИЙ – зачинений: *Д΄і́ти ў ха́т΄і запе́рт΄і / му́с΄іла смих лиши́ти / бо ни бу́ло кому́ води́ ви́нести* / *А ни бойе́ласе йіс*?

ЗАПЕ́РТО – зачинено: *Ус΄о́ запе́рто? / ку́хн'у ї ста́їн'у ни забу́ли*? / *ану́ посмотри́ две́р΄і / гаї / ік ус'о́ / то ход'і́м.*

ЗАПЕРЧЄ́НИЙ – занадто перчений (про страву): *Мн΄е́со заперч'е́не ї пересо́лене / котра́ з вас так припраўйе́ла?*

ЗАПЕЧЄ́ТАТИ (ЗАПЕЧЄ́ТУВАТИ) – запечатати (запечатувати): *Запеч'е́таї на по́шт'і оц:е́ п'іс΄мо́ таї кин΄ / ік меш іти́ / то на куве́рту / абе́с свойі́ ни розд'іва́ла / таї купи́ м'ін'і́ тих цуки́ркиў / шо сту́д'ін' у ро́т'і ро́бйут* / *на тоб'і́ пйе́тку / ї купи́*.

ЗАПЕЧЄ́ТАТИ ГРИП – здійснити похоронний ритуал (про дії свяще́ника під час похорону): *Каўт / шо син прийіха́ў / а́ле грип кс΄онц уже́ буў запеч'е́таў / аби́ на годи́ну дв'і ско́рше / то буў би узд'р'і́ў ма́му* / *а так шо*?

ЗАПИЗНА́ТИСЕ С КЍМОС – познайомитися, мати з кимось ближчі стосунки, ніж з іншими: *То йі́і ужé двáц:ит' два рóки / а ўни запизнáлисе / ік унá ш'і до шкóли ходи́ла / бýла ў пос'л'і́н:иї кл'áс'і / то рокú.*

ЗАПЍР, -у – обгороджене місце, призначене насамперед для птиці: *Ви́рвалисе кýри з запóру і ї́дут уч'вáл' / та ўни ї̆ би пишли́ оти́ми трáвами / то загуби́либисе / тогó мýс'у бóрзо загнáти.*

ЗАПЍШНЕНИЙ – пройнятий гордістю: *Дити́ну пофали́ли / таї̆ ад'і́ ї̆кá запи́шнена хóди малá Петриш'ýч'ка.*

ЗАПЍШНИТИСЕ – запишатися: *Васили́ха запи́шниласе / ч'ікáйі / би припрóс'ували / а то н'íхтó ни б'íжи́т і шо ти зрóбиш?*

ЗАПІ́ВОРИТИ – *згруб.*, голосно заплакати, закричати: *Моі̆ / ч'о т':і ў Петри́хи так зап'і́ворили? / шó се стáло? / анý котри́їс се запитáї̆те ў вýї̆ка / вин ви́т:и ї̆де / то шош мáйі вели́кого бýти.*

ЗАПІ́ВОРИТИ НИ СВО́ЇМИ ГОЛОСА́МИ – дуже голосно заплакати, закричати: *Д'íти зап'і́ворили ни свóйіми голосáми / ми видиї̆шли́ ўбик / бо ни гóн':і бýли на т:о се диви́ти / наї̆ Бох борóни кóждого.*

ЗАПІЗЬМУВА́ТИ – розгніватися на когось, посваритися з кимсь: *И:ї̆ / та ўни даўнó зап'із'мувáли / ш'і йіс малá бýла / то за тої̆ х'і́тар' / за т:у дори́шку / шо вид нéго ї̆де на бéрех / хот'і́ли / шóби сус'і́ди попусти́ли присади́би йім / тогó витсувáли / виткóт'ували х'і́тар'.*

ЗАПІ́ЙМИСТИЙ – густий, наваристий, підбитий яйцем, не водянистий (про борщ, суп): *Зап'і́ймистиї̆ борш' мош звари́ти і без мн'éса.*

ЗАПІЛІ́КАТИ – *знев.*, заграти: *Такóйі н'ійéкойі зап'іл'і́каў / шо ни мош бýло слýхати / так / ї̆ би стар'і́ колéса задерен'ч'éли.*

ЗАПІ́НИТИСЕ (ГАШ (АШ) ЗАПІ́НИТИСЕ) – *згруб., знев.*, дуже сердитися, кричати: *Унá гаш зап'і́ниласе / так крич'éла / гаш слин' пи́рскала.*

ЗАПІ́ТИ (ЗАПІ́ЇТИ) – 1) запіяти: *То ни наш / то ў Митри́хи кугýт зап'і́йіў*; 2) *знев.*, заговорити: *А диви́се / ї̆кóйі Мар'і́ка зап'і́йіла / такá благá бýла / а тепéрки зач'éла гóнир показýвати*; *Казáла ўч'éра однó / а сегóн:е ад'і́ ї̆кóйі зап'і́ла / то ўже Леси́шина наýка.*

ЗАПІ́ЧЬОК, -а – місце коло печі, її бічної частини, де можна сидіти, спати: *У зап'і́ч'ку ни дýже богáто м'íс'ц'а / áле тепло́ / ўзим'і́ дити́н'і дóбре там спáти / ў бáби буў таки́ї̆ зап'і́ч'ок / а маї̆ дáл'і лýшко стоїéло.*

ЗАПЛЕСТѝ – 1) за допомогою ниток і засобів для в'язання відремонтувати деталь в'язаного одягу: *Ба́пко / ану́ подив'і́ц:е / ци мо́жно оту́тки заплести́? / ї́ми́ти от':і́ кл'уч'кі́ / шо пишли́?/ ци то тре́ба гет перепл'іта́ти*?; 2) відремонтувати пліт, кошик та ін.: *До́бре / шо йе пру́т'і / ли́ш тре́ба плит заплести́ / а́би ку́ри ни б'і́гли ў ч'уж'і́ гр'ітки́*.

ЗАПЛЕСТѝ В КОЛА́ЧЬ – заплести косу й викласти її короною на голові або в задній частині голови: *Д'і́ўч'е́та де́котр'і никва́пйуц:е пит:ина́тисе / ї до́бре ро́бйут / то кра́ш:ого нима́ дл'а д'і́ўч'іни / йік ки́ска / уна́ ци так йійі́ пу́сти / ци заплете́ ў кола́ч' / ви́кладе на голов'і́ / Це / мамо́ / йік во́лоси фа́йн'і / а йік ни ду́же / то л'і́пше таки́х колач'і́ў ни тре́ба*.

ЗАПЛЕСТѝ (ЗАПЛІТА́ТИ) ЗА́ПЛІТКИ – заплести (заплітати) косу, використовуючи заплітки: *Ори́с'а ўже д'і́ўка / за́пл'ітки запл'іта́йі*.

ЗАПЛѝСТИ (ЗАПЛИВА́ТИ) СА́ЛОМ – *згруб*., стати (ставати) дуже повним: *Бу́ла така́ м'ізе́рна / ік ти́ч'ка / а тепе́рки так запли́ла са́лом / шо оч'е́ї ни ви́тко / ўни ўже так'і́ / йік у порос'е́ти / Бо́жеч'ку ми́лий / шо ж жи́нкоў се зроби́ло?*

ЗАПЛІ́СКУВАТИ – ущільнювати щось; докладаючи зусиль, зменшувати що-небудь в обсязі: *Ни запл'і́скуї так / бо ўс'о пок'іма́ч'іц:е / лего́н'ко склада́ї; Ік с'і́но бу́де гет сухе́ / тогди́ мош потисну́ти / а за́рас ни запл'і́скуї / бо ўно ни ме ди́хати; Гаї / бер'і́т оц':і два кошел'і́ ї нарв'і́т бур'іну́ / але́ так / шоби́ гаш пид дугу́ / і ни рокош'і́т / а фа́їно запл'і́скуїте / шоби́ ў полу́н:е коро́в'і бу́ло шо ки́нути*.

ЗА́ПЛІТКА, -и – кісник з кольорових вовняних ниток: *Киски́ ў за́пл'ітках фа́їно вигл'іда́йут / гру́пш'і і до́ўш'і*.

ЗАПОВВИХА́ТИСЕ – завзято попрацювати: *Запоўвиха́лисе до дош':у́ / таї ски́нули тот'і́ остриви́ / тепе́рки ни ме с'і́но мо́кнути*.

ЗАПОМО́ГА, -и – допомога: *Таки́ запомо́га старин'і́ ве́л:еко знач'е́йі*.

ЗАПОМОХТѝСЕ – мати змогу реалізувати щось; досягти чогось: *Зампо́хсе купи́ти пйет' мо́рґиў ґру́нту / на би́рше ни маў*.

ЗАПОПЕРЕ́ЧІТИ – докон. в. стос. ЗАПОПЕРЕ́ЧЮВАТИ: *Старин'а́ запопере́ч'іла / шо́би вин браў тоту́ д'і́ўку / с котро́ў ходи́ў / а наги́л'увала дру́гу / котру́ вин ни л'уби́ў / то хлопч'і́ш'і сказа́ў / шо жени́тисе ни бу́де*.

ЗАПОПЕРЕ́ЧЮВАТИ – заперечувати ("перечіти"), забороняти: *Ни ў ч'о́му ни бу́ду йім запопере́ч'увати / аби́ ни зна́йу шо / то ни шту́ка*

м'іш'étисе / а йік шош у молодúх ни складéц:е / то скáжут / шо бáба вúн:а.

ЗАПОРЄ́ДНИЙ – занадто порядний: *То запор'éдниї пáрубок дл'а такóйі д'і́ўки / кáжу вам / запор'éдниї.*

ЗАПОРЄ́ДНО – *присл.* від ЗАПОРЄ́ДНИЙ: *Вýїко запор'éдно тотó под'ілúў / бúрше ґрýнту йа дáла бих мéнчому / с котрúм жийý / а стáршиї на сторон'і́ / тáта ни ўрас видизнайé / Ну таї шо? / áле то син.*

ЗАПОСІГНУ́ТИ – заволодіти чи прагнути заволодіти чимсь (землею, маєтками); часто у спол. ЗАПОСІГНУ́ТИ ҐРУНТ (ҐРУНТА́, ЗЕ́МНЮ, ПЛЯЦ, ПРИСАДИ́БУ ТА ІН.): *Хот'і́ла йіс запос'ігнýти ч'ужé / а то велúкиї гр'іх / абéс знáла / тогó тоб'і́ так видгикнýлосе.*

ЗАПОСІ́СТИ (ЗАПОСІДА́ТИ) – заволодіти (заволодівати) чимсь (майном, землею та ін.): *Запос'і́ў ч'ужúї ґрунт таї ш'і рúхту шукáйі / ікáс нидогóда йімý / Йо / ўперéт Дроцúха тотó мáла.*

ЗАПОСІ́СТИСЕ (ЗАПОСІДА́ТИСЕ) – 1) докласти (докладати) певних зусиль для реалізації чогось: *Запос'і́лисе / таї ад'і́ йек на дóбре вúйшло / то лиш трéба хот'і́ти / і ўс'о вúйде / абéсте соб'і́ памн'ітáли цисé / лиш хот'і́ти.*

ЗАПОТАРА́ЇТИ – подіти, загубити: *Дес йа запотарáйіла окол'áр'і? / мóже / ў шуфл'áд'і / анýко подивúсе / Бабó / унú пéред' вáми.*

ЗАПОТРЕБО́ВАНИЙ – затребуваний: *М'і́ц'а гадáла / шо бýде запотребóвана / унá ўз'éла с'в'і́ч'ку / стáла / дúвиц:е / а то ўже дрýг'і опхóд'ут у цéр'кв'і с тáсоў і с'в'і́ч'коў / то так вúйшло / шо двом жинкáм т:о самé сказáли; Йоï / та цисé л'ікáрство страшнó запотребóване / унó вид багат'óх слáбостиї помогáйі / ц:е йа вúзнала / ік тогúт леж'éла ў шпиталú; Здаў папéр'і на пéн'ц'ійу / одéн вернýли / буў ни запотребóваниї; Йа ни т:о / шóби бýла дýже запотребóвана / áле сказáли прийтú / то йа прийшлá / дрýг'і перéд'н'іш':і вид мéне.*

ЗАПОТРЕ́БУВАТИ – затребувати: *Та д:е / де йа гóн:а скóро вúробити тот'і́ дукýменти на присадúбу ĭ хáту? / ў Кóсов'і запотрéбували тúл'ко папéр'іў / шо наї ц:е шл'ах трáфи та наї трáфи.*

ЗАПРАВ'Є́ТИ – додавати до страви засмажку, сметану, підсмажену солонину ("шкварьки"): *Ч'ем запраўúйеймо бор'ш'? / Заб'і́л'уйімо / сметáни лúшку дайý / а йік нимá / тоï молокóм солóтким / шо йе.*

ЗА́ПРАШКА, -и – засмажка до страви: *Ік сус'і́ди робúли ўхóдини / то наймúли бýли фáйну кýхар'ку / йа помогáла там / і наўч'éласе вид нéйі*

солóтке печ’і́ / зáпрашку робúти / то такý / шо з неў ус΄ó смашнé / нáв’іт΄ тотó / шо ни дýже ўдáлосе.

ЗАПРЄ́СТИ – 1) запрясти: *Запр'éла за ц':і дни тúл'ко / шо стáне д'і́тем шош на зúму ўбрáтисе купúти*; 2) зацвісти (про кукурудзу): *Запр΄éли кукуруцкú / пустúли борúтку / ўже пиў л΄і́та пройшлó*.

ЗАПРЄ́СТИ ВУХÁМИ – бути настороженим, прислухатися до чогось (про тварин): *Ч’о / вéре / кин΄ так запр΄éў вухáми? / Мих вóўка зач’ýти*.

ЗАПРЄ́ТАТИ – сховати: *Оц':і́ ч’еревúки запр'éч’ дес / наї ни вал'éйуц:е тут / ти йіх зáрас ни ўберáйіш / то наї ни нúш’:уц:е*.

ЗАПРЄ́ТАТИ (СПРЄ́ТАТИ, СХОВÁТИ) ПОДÁЛІ ВИТ ЧЮЖЍХ (ВИТ ЧЮЖÓГО ÓКА, ЧЮЖЍХ ОЧЄ́Й) – заховати від сторонніх: *Оцисé / шо ў платúн'і / запр'éч’ дес / áле подáл'і вит ч’ужóго óка; Де би оц':і́ бáбин'і корáл'і поклáсти? / анý придýмаї /де йіх запр'éтати? / так / шобú подáл'і вит ч’ужúх лáсих оч’éї / мóже / ў скрúн'у / тáмки / де к’іптáр'? / пид нéго / тудá ў самúї кутич’óк засýнути / ге*?

ЗАПРИМІ́ТИТИ (ЗАПРИМІ́ТЮВАТИ) – спостерігаючи за чимсь, помітити (помічати) щось, дійти якогось висновку: *Стáрш’і л'ýде заприм’і́тили / шо на Одок’і́йі мáїже ўрас нигóда / на Івáна зазýл'а перестайé кувáти / а наїпом’іч’н'і́ш:е т:о з'і́л'і / їке брáли днем пéред' Івáна*; *Ік заприм’і́т'у шош / то тоб’і́ скаў / а пóки шо н'іч’ó за неў ни заувáжувала*.

ЗАПРІГÁТИ – *недок. в*. до ЗАПРІХТЍ: *Запр΄ігáли кон΄á / на нéго клáли бер΄іўкú з брúнʤзоў / таї так традʤ’увáли тотó ўс'о.*

ЗАПРІГÁТИСЕ (ЗАПРІХТЍСЕ, ЗАПРІГНÝТИСЕ) В РОБÓТУ – дуже тяжко й багато працювати: *Запр'іглúсе ў роботú / шо нáв’іт΄ узим’і́ вúд:иху нимá*; *Памн'іт́айу / йек М’і́ликов’і орáли пéрет΄ хáти / сам’і́ запр'ігáлисе / бо кон'á ни бýло / таї трóйі т'іглú плух / отáк бýло.*

ЗАПРІХТЍ – запрягти: *Запр΄éх кон΄á / таї óре / а шо робúти? / веснá ни ч’ікáйі / ни питáйіц:е / ци ти слабúї / ци дýжиї / мус ітú*.

ЗАПРОТÓРИТИ – 1) покласти щось, не пам’ятаючи де; загубити: *Запротóрила дес свойі́ коўткú*; 2) заховати, покласти що-небудь так, що важко знайти: *Де ти / Йілé / запротóрила мойý фýстку / тоту / шо йа до цéр'кви ўберáйу? / Ад'і́ отáм / на полúци / дé úнде ўнá мóже бýти?*; 3) відправити кого-небудь кудись далеко і поза його волею: *Йн'ч’і се лишúли блúш:е / а вýїка Васил'á запротóрили гаш на Сахал'і́н / отáм вин служúў*.

ЗАПРОТО́РИТИСЕ – загубитися, пропасти: *Де мих запрото́ритисе отόї ланц? / мо́же / хтос уз'е́ў? / ўч'е́ра вин стойе́ў оту́тки*.

ЗАПРОТО́РЮВАТИ − *недок*., стос. ЗАПРОТО́РИТИ: *Мару́ / ти фаїно ўм'і́йіш ус'о́ запрото́р'увати / ни спости́гла о́ком кл'і́пнути / а плати́ни нима́ / де йіс покла́ла? / Де йісте́ покла́ли / ви́т:и бер'і́т / йа ни к'іва́ла*.

ЗАПРУТѝТИ – закрити "дротев" чи тонкими гілками певний проміжок (дірку) у чомусь (у плоті, в кошику та ін.); тугіше закрутити, закласти: *Бо то і дро́теў мош кош'і́л' запрути́ти / ік нима́ пру́т'а / то шч'іпи́ ота́м / де ву́хо / дро́теў*; *Зда́лобисе цису́ ди́рку ў д'і́довому пло́т'і / хот' с'а́ко та́ко запрути́ти / йек вийде / шо́би н'іхто́ туда́ ни л'іс / ни за́риўсе на гру́ш'і / бо ўданцува́ли пид гру́шеў так / шо нима́ шо коси́ти / го́ло гол'і́с'ко; А йа каў / запрути́ ї оц:у́ ди́рку / вин уже по́хот'іў буў іти́ / а́ле ди́ўйусе / а то ш':е одна́ / до́бре / шо узд'р'і́ла / тепе́рки л'і́са гото́ва; Паз'у́н'ко / запрути́ коше́лик пру́тиками / аби́ а́фини се ни рос:и́пали / подиви́се / йек ву́їна зроби́ла / озми́ па́порот' / накри́ї / а зве́р'ха па́ру пру́тикиў / уни́ мут держ'е́ти*.

ЗАПРУ́ТЮВАТИ – тугіше закручувати; закладати; загороджувати щось "прутім" – тонкими гілками – чи "дротев": *Ік о́змес:е запру́т'увати ота́мки по́вид Брани́ч'ковиx / то мо́жеш шош уз'е́ти і с це́йі ку́пи лома́дж͡'а / бо то́го пру́т'а / шо зр'іхто́вано / в'іди́ї / ни ста́не / того́ / бери́ / шо ви́диш; Запру́т'уйу кош'і́л' / бо це квапне́ / а пото́му пи́ду до и́нчойі робо́ти*.

ЗАПУ́ДИТИ – залякати: *Запу́диў ус'і́х / шо там н'іхто́ ни п'і́кне / сло́во бойу́ц:е сказа́ти / подиви́тисе кри́во*.

ЗАПУ́ДЮВАТИ – *недок*. до ЗАПУ́ДИТИ: *Про́буваў запу́д'увати / а то н'іч'о ни ви́їшло / то зач'е́ў проси́ти / аби́ за дру́гого ни їшла́*.

ЗАПУ́КАТИ – 1) постукати: *Хтос запу́каў у две́р'і / тики́ на́стирно запу́каў*; 2) затріщати: *Запу́кали с'т'і́ни / затр'і́скали пидва́лини / ї ха́ти ба́бинойі нима́ / то тре́ба бу́ло зроби́ти / бо сама́ ўпа́ла би / а́ле ход' би сфудуґрафува́ли бу́ли / на па́мн'ітку / а то н'іхто́ ни здогада́ўсе*.

ЗАПУСКА́ТИ – заганяти (про худобу, птицю): *Диви́се / йек припусти́лосе / запуска́ї т':і дробйе́та / наї ни мо́кнут*.

ЗАПУСТѝТИ – *докон*. до ЗАПУСКА́ТИ: *Запусти́ла бурч'а́ / а ста́їн'у ни замкну́ла / а вин знаў / шо́ да́л'і ма́йі роби́ти*.

ЗАПУСТЍТИ (ЗАПУСКА́ТИ) РУ́КУ (ЛА́БУ) В ЧЮЖУ́ КИШЕ́НЮ – вкрасти (красти): *Ў сел'і́ зна́йут / шо хто ла́ким зроби́ти / і хто про́буваў запуска́ти сво́йу волоса́ту ла́бу ў ч'ужу́ кише́н'у*.

ЗАПУСТІ́СІНЬКО – те саме, що ЗА ПУ́СТО-ДУ́РНО: *Аг'і́ / запус'т'і́с'ін'ко на ме́не напа́ла / йа шо́ / соко́т'у йійі́ ку́ри*?

ЗАПУ́СТО – безоплатно: *Да́ла смих футе́рко / спо́н΄:і / дв'і соро́ц΄:і / ўс'о запу́сто / н΄і коп'і́ки ни ўз΄е́ла / бо то ви́тко бу́ло по ч'олов'і́кови / шо б'і́н:ий і слаби́й / да́ла тай ус'о́ / най іде́ на Бо́же*.

ЗА ПУ́СТО-ДУ́РНО – *присл*., 1) даремно, марно, без досягнення результату: *За пу́сто ду́рно ви́ходиласе Косова́ми та Ку́тами / нич'о́ ни купи́ла / ўс'о закри́то / А ти ч'о їдеш у так'і́ дни?*; 2) безпідставно, за "нішо": *Ти / Мар'і́ за пу́сто ду́рно ви́кр'іч'іласе / мали́й на́в'іт' ни кину́ў ро́вер*; *За пу́сто ду́рно бу́ла ви́сварена / йа шл'а́уф ни бра́ла*.

ЗАПУЦО́ВАНИЙ – витертий, забруднений: *Ко́н'ч'і тре́ба мало́му шош тепл'і́ш:ого / бо це запуцо́ване / блиш΄:е́йі / ў це́му до шко́ли н'і ходити*; *Рукави́ так'і́ запуцо́ван΄і / шо / в'ід΄і́ / ни да́сце йіх витч'е́стити*.

ЗАПУЦО́ВУВАТИ – *недок*. до ЗАПУЦУВА́ТИ: *Ни тре́ба так запуцо́вувати ўбран΄е́ / доч'е́кувати / до́ки зач'не́ блис΄т΄і́ти*.

ЗАПУЦУВА́ТИ – 1) носячи, витерти одяг до блиску; забруднити його: *Йек мош так шма́т'і запуцува́ти? / так ни ш'інува́ти?*; 2) вирівняти поверхню стіни при підготовці її до "біліня": *Ану́ / хло́пц'і / оце́с кава́л'ч'ік с'т'іни́ тро́хи би́рше запуцу́йте / бо вигл΄ідайі ни ду́же ри́ўним*.

ЗА́РАС (ЗА́РИС, ЗА́РА) – 1) зараз, негайно: *Най за́рас б'іжи́т / бо ўни ни мут ч'іка́ти*; 2) скоро, через невеликий проміжок часу: *Пантру́й молоко́ / абі́ ни зб'і́гло / йа за́ра прийду / йа ма́хом.*

ЗАРАТУВА́ТИ – запобігти чомусь, надати допомогу: *Йек заратува́ти / йік бли́ско н'іко́го ни бу́ло? / а то крут'і́ш / ма́йі ш'е́с΄т΄і на тих / шо ў ч'оўна́х ґумо́вих спуска́лисе по р΄іц΄і / ікра́с пли́ли ниделе́ко / Бох присла́ў по́м'іч' Ми́трикови*; *Ни мих заратува́ти Но́ц'у вид б'іди́*.

ЗА́РВА, -и – зсув ґрунту, що утворюється після тривалих дощів: *Йік іде́ш на бе́рех / сокоти́ дити́ну / бо там за́рви / а д'і́ти беспе́шн'і ду́же*.

ЗАРВА́ТИСЕ[1] – стати зарвою: *Бе́рех зарва́ўсе / йд'іт май да́л'і / передуч'е́ра к'із'л'е́ туда́ ч'ут' ни ўпа́ло; Доро́гу гор'і́ пидми́ло / тай кава́лок зарва́ўсе*.

ЗАРВА́ТИСЕ[2] – докон. до ЗАРИВА́ТИСЕ: *Мали́й уже́ зарва́ўсе / ус'е́кий стрим устра́тиў*.

ЗАРЍБНА РОБО́ТА – добре оплачувана робота: *А́фини / грибі́ збера́ти / л΄у́де гор΄іш’:а́ми ĭдут / то зари́бна робо́та*.

ЗАРЍБОК, -пку – заробіток: *Нивели́киї зари́бок / а́ле ў тепл΄і́*.

ЗАРИВА́ТИСЕ – *згруб*., 1) вести себе у стосунку до інших зверхньо або й нахабно: *Ни зарива́їсе / Йу́ц'ку / бо йа до́ўго ни те́рпйу*; 2) збільшувати свої статки, не гребуючи нічим: *Ж’ідо́ба жене́ ч’олов’і́ка / таї вин зарива́йіц:е*; 3) чіплятися до когось, надоїдати: *Малі́ї / ни зарива́їсе / іди́ ви́ц:и / бо диста́неш / мамо́ / каж’і́т шош йіму́ / бо хло́пц΄і ни поді́ўйуц:е / шо то м’ії брат / вин до ўс΄іх л΄і́зе*.

ЗАРІДЍТИ – заправити чимсь страву для покращення її смакових якостей: *Зар΄іди́ борш’ смета́ноў / то н΄іч’о́ / шо р΄ітка́*.

ЗАРІДЍТИСЕ[1] – заправитися (про страву): *Іґ бу́де ч’ем / то зар'іди́ц:е / а йік н'і / то об’і́їдец:е / за́рас пист / наї так йід'у́т*.

ЗАРІДЍТИСЕ[2] – почати сильно падати (про дощ): *Моі / ти диви́се / ікі́ї дош’ зар'іди́ўсе / а́ле до́бре / бо то тре́ба дош’:у́ / барабули́н'і гет поўсиха́ло / шо с тих барабу́л' бу́де? / сего́року н΄іч’о́ ни ўроди́ло.*

ЗАРІДО́М – своєю чергою, послідовно, хтось біля когось, щось за чимось: *Ота́к зар'ідо́м сид'і́ли / Га́нин Васи́л' / М’і́ц'а с Фед'о́м / м’ії д'і́до з ба́боў / Йури́нка / іґ за́рас ви́жу; Сапа́ї зар'ідо́м / ни лиш’е́ї так’і́ пол'а́; Роска́зуїте / а́ле зар'ідо́м / ми ўс'о хо́ч’імо ч’у́ти; То зар'ідо́м се ро́би / а ни́ так / ік ти; Йі́ште ўс'о зар'ідо́м / ни лиш’е́їте нидойі́ден'ц'і; Оц':а́ ву́лич’ка / ўс'і сус'і́ди зар'ідо́м ма́йут так’і́ імн'а́ / Пара́н'ка / Йіле́нка / Івану́шка / Марі́ч’ка / Га́н'ка / Ва́с'ко / О́л'ка / це ста́рш’і л'у́де / там да́л'і ў сел΄і́ такого нима́ / шо́ би ти на ц:е сказа́ла? / каў / це ўс'і ста́рш’і / ни д'і́ти*; *Йе́годи бери́ зар΄ідо́м / ус΄і́ / ік’і́ йе / це тре́т΄і / би́рше ў йе́годи ĭти ни бу́ду / х’іба́ поло́ти / того́ ўс΄о вибера́ї / наї ни лиш’е́йуц:е*.

ЗАРІЖЕ́НИЙ – дієпр. від ЗАРІДЍТИ: *Борш’ зар'іже́ниї / х’іба́ бес ч’існич’ку́ ш’і ўтоўкла́ / а́ле пото́му / шо́би ни ў гор'е́ч’е йіго́ кла́сти*.

ЗАРІ́К, -о́ку – обіцянка, клятва: *Ўз΄е́ла зар΄і́к на понед΄і́ўнок / лише́н΄ во́ду пйе / ну а пйе́тниц'а / то ўрас пи́сно*.

ЗАРІ́К (СОБІ́) ДА́ТИ (ДА́ТИ ЗАРІ́К) – заректися: *Йа ни йім сего́н:е / да́ла соб’і зарі́к за Ĭванка́ / йік уроди́ўсе / ти памн'іта́йіш / ікі́ї вин буў? / а йа Бо́га проси́ла / Го́сподеч’ку / поможи́ м’ін'і́ ц:у дити́ну ви́кутати*.

ЗАРІ́К ТРИМА́ТИ (ВЗЄ́ТИ, ДЕРЖЄ́ТИ) (ТРИМА́ТИ ЗАРІ́К) – дотримуватися клятви, яку дав; не порушувати її: *Хто ўз΄еў зар΄і́к / му́си йіго́ трима́ти*; *Йіле́нко / йа зар'і́к трима́йу / сего́н:е ни йім*.

ЗАРІНКОВЍЙ – *прикм.* від ЗАРІ́НОК: *Зар΄інков'і́ хати́ / тот΄і́ / шо покла́ден΄і ниделе́ко вид зар΄і́нку / а Ца́рина ўгор΄і́ / там би ї́ка вода́ бу́ла / то ни залива́йі / р΄іка́ ўдоли́н΄і.*

ЗАРІ́НОК[1], -нка – 1) місце біля річки, устелене галькою: *На зар΄і́нку / ко́ло води́ / жинки́ б' іли́ли полотно́*; 2) невеликі ділянки біля річки, покриті травою: *Л'у́де пасу́т коро́ви і зар'і́нками / хот' до́бройі па́ш'і та́меч'ки нима́.*

ЗАРІ́НОК[2], -нка – частина села: *Вас'у́тка Тодо́с'ійіва ота́м / на Зар'і́нку / жи́ла / а хто жийе́ тепе́р у тиї ха́т'і / ни зна́йу / ни бу́ла та́мки роки́ роке́н΄:і / дес іс п'ідис΄е́т΄ ро́киў / Та́мки Мар'і́ч'ка Но́цина / Лес'о́ ўмер / таї уна́ та́мки сама́ жийе́.*

ЗАРІЧЄ́СЕ – заректися: *Ни шту́ка зар΄іч'е́се / т΄е́шко то́го дотри́муватисе / це рас / а дру́ге / тре́ба до́бре поду́мати / на шо́ / за шо́ ти зар΄іка́йіс:е? / шо меш проси́ти ў Бо́га?*; *Мош зар'іч'е́се на оде́н ден' / а мош на би́рше / то ма́йіц:е зна́ти / на шо зар'іка́йіс:е і котри́ї ден' меш держ'е́ти / понед'і́ўнок / се́реду ци пйе́тницу / а йік ч'у́йіс:е / шо ни меш го́н:а по́стити / то так моли́се / бо то ни годи́ц:е бра́ти ї лиш'е́ти / ў тако́му нима́ р'ід'у́ / це ўже ік засла́п / отогди́ попуска́йіш.*

ЗАРОБЍТИ – *перен.*, отримати покарання: *Ти соб'і́ ўже до́бре сего́н:е заробила / у ха́ту бес пру́та ни ї́ди / ви́бери / котре́ тоне́н'киї.*

ЗАРОБЍТИ САМ (САМО́МУ) У (В) СЕ́БЕ – самому виконати певну роботу, тим самим зекономити, не витрачаючи гроші на платню іншим: *Йа сего́н:е сама́ ў се́бе заробила / наїми́ла бу́ла Мар'і́ку / а́ле ўна сно́ч'і сказа́ла / шо ни мо́же / то йа сама́ / без н'іко́го / ад'і́ к'і́л'ко ўкопа́ла / н'ійе́киї робі́тник би́рше би ни зробі́ў / То ш'і заско́ро т'і́шитисе / мете́ за́ўтра ви́д'іти / ци го́н':і бу́дете ўста́ти / оц:е́ голоўне́ / ци ни ме попе́рек і ру́ки бол'і́ти.*

ЗАРОБЍТИ СЛА́БІСТЬ (БОЛУ́ НА ЗДОРО́ВУ ГО́ЛУ) – захворіти; зазнати великих клопотів, неприємностей: *Паўл'і́на / Ула́дз҇ова сус'і́да / уни́ пе́рш'і ў Т'у́дев'і купи́ли бу́ли маши́ну / ну таї пойі́хали неў у го́с'т'і / прийі́хали туда́ / покла́ли маши́ну на подв'і́р'у / а сам'і́ пишли́ ў ха́ту / а и́ндики ска́кли на маши́ну ї гет йійі́ подр'а́пали / пони́ш':іли / то так / шо жи́нка засла́бла с то́го / с тих не́рвиў / шо ўна диста́ла / му́с'іла витслабува́ти / И:ї / то до б'іди́ бога́то ни тре́ба / з отако́го пусто́го мош сла́б'іс'т' зароби́ти / і за шо? / за зал'із'е́ / Ну ни скаж'і́т / то пра́ц'а / уни́ пиў жит'а́ на тото́ с'т'іга́лисе / ко́ждому бу́ло би ги́р'ко таке́*

попаци́ти / То / в’ід'і́ / и́нче / то того́ / шо хтос зап’із'мува́ў / то п’і́з'ма / уни́ страдз͡ж’ува́ли маши́ну / а кому́с оско́ма се розиґра́ла / і то фийст / то ли́ш того́.

ЗАРОДѝТИ – дати урожай: *Сего́року ни бу́де гор'і́хиў / навес'н'і́ моро́зи зни́ш’:іли / і йе́блуч’ка дес поде́с / ду́же ску́по / ни зароди́ли.*

ЗАРОЗУ́МНИЙ – *ірон.*, занадто розумний: *Ану́ покажи́ / йіки́й ти зарозу́мний / проч’іта́й / шо тут напи́сано / оц':і́ дв’і л'ін'і́йц'і.*

ЗАРО́ХКАТИ – почати рохкати (про свиней): *Бабо́ / шо́ да́ти порос'е́там? / уни́ заро́хкали / Най ро́хкайут / ік хоч’ / мо́жеш трави́ ки́нути / до полу́н':а ш’і деле́ко / нима́ ч’о б’і́ч’і і йім во́л'у роби́ти.*

ЗАРУБѝТИ – підігнути щось (про виріб із тканини): *Здоли́ни зда́лобисе зaруби́ти / лиш на па́лец / ни би́рше / шо́би кол'і́нами ни с'в’іти́ти.*

ЗАРУ́Б’ЮВАТИ – недок. від ЗАРУБѝТИ: *Ти ни хоч’ зару́бйувати? / та ўно ме се стр'а́мати / рас два ўбере́ш / а пото́му шо с тим роби́ти*?

ЗАРУ́БЛЕНИЙ – дієпр. від ЗАРУБѝТИ: *Рукави́ зару́блен'і / мош убера́ти / поди́вимосе / йек вигл'іда́йі бл'у́ска / ци ни задо́ўга.*

ЗАРУМИҐА́ТИ – 1) почати ремигати (про худобу): *Напа́сласе / л'ігла́ тай зарумиґа́ла / по худоби́н'і ви́тко / шо йій до́бре*; 2) *знев.*, *перен.*, почати їсти, жувати щось: *Ура́с шош румиґа́йі / нима́ / шо́би рот у споч’е́ўку трима́ти / лише́н´ шо йіў і зно́ў зарумиґа́ў.*

ЗАРУ́СТИ (ЗАРУ́ТИ, ЗАРУВІ́ТИ) – *згруб.*, 1) заревти (про худобу): *Коро́ва зару́ла / иґ би зголоже́на бу́ла*; 2) *перен., згруб.*, сильно заплакати: *Йа ш’і ни би́ла / а ти ўже зару́ла / ш’і заско́ро*; *Ни руй / ш’і йіс ма́ло диста́ў / йа дода́м / ік тре́ба / абе́с зна́ў / йек с´ірники́ бра́ти / та ми ч’е́рес те́бе бу́ли би згор´і́ли / а ти зару́ў? / розж’е́лобити хо́ч’іш?*

ЗАРУ́ХАТИСЕ, ІК (ЇК) МУРАЛІ́ (НА КУ́ПИНІ) – швидко ходити, заметушитися, бігати: *Леж’е́ли / а йік нас узд'р'і́ли / то зару́халисе / ік мурал'і́ на ку́пин'і; Го́р'іч’ ўти́хла / тро́хи спа́ла / тай л'у́де / сара́к’і / зноў зару́халисе / ік тот'і́ мурал'і́ на ку́пин'і; Коли́с іке́с к’і́но пока́зували / шо ўкий́с цар' шош вели́ке будува́ў / це ў ду́же да́ўн'і ч’іси́ бу́ло / ну то згори́ л'у́де так вигл'іда́ли / йік мурал'і́ / шо ру́хайуц:е т'е́гнут на со́б’і ўс'е́ке / тот'і́ ко́ўпки так вигл'іда́ли / ік сте́бла / а вели́ке кам’і́н'і / йік пиў ма́кового зерн'е́ти / забу́ла смих / шо т:о бу́ла за будо́ва / а́ле ўна гаш дотепе́рки стойі́т / так ус'о́ фа́йно обрахо́вано бу́ло / шо ўс'і ч’уду́йуц:е / йек цисе́ могло́ бу́ти*?

ЗА́РЬКА, -и – золототисячник: *Д'іт зберáў і зáр'ку / і румн'éнец / і з'в'іроб'і́ї / знáўсе на з'і́л'у*; *То вит ч'óго зáр'ка? / вит жолу́тка? / Йо / іґ болúт / тре: гарбáти зварúти ї до йідú по пиў пагáрч'іка пúти*.

ЗАСАЛЄ́НИЙ – 1) занадто жирний: *То засал'éна йідá дл'а ч'олов'і́ка / шо маў реперáц'ійу*; 2) *перен*., брудний, засмальцьований (про одяг): *Мамó / ви ўже ни дов'іж'éйіте / шо ўбрáли йісте́ такý засал'éну бл'у́зу / шо нáв'іт' кóло хáти ўстúт у так'і́ї ходúти / а нú / шо їти кудáс.*

ЗАСАПА́ТИ – позначити сапою певне місце: *Засапáї / пóки нáше / абú вúтко бу́ло / дóки сапáти / бо Йілéна ме гн'і́ватисе / ік зáўдемо на йійі́ / А ч'о? / ўна ме рáда / ік ми йі́і трóхи ўсапáйімо.*

ЗАСА́ПУВАТИ – загрібати сапою, позначаючи певне місце: *Засáпуї риўнéн'ко / вúц:и доў там / до отóго корч'á*.

ЗАСВА́ТАНА ДІ́ВКА КО́ЖДОМУ ФА́ЙНА (ЗАСВА́ТАНА ДІ́ВКА КО́ЖДОМУ СЕ ВДАЄ́; ІҐ ЗАСВА́ТАНА, ТО КО́ЖДА ДІ́ВКА ФА́ЙНА; ЗАСВА́ТАНА ДІ́ВКА УРА́С ФА́ЙНА) – те, що втрачене, подобається; за ним шкодуєш: *Засвáтана д'і́ўка кóжда фáйна / áле нимá шо банувáти / анý нагадáїсе / шо ўна виробйéла / мóже / мáйіш ш'éс'т'і / шо йі́і дру́гиї берé*?; *Гаї скажú м'ін'і́ / хто на стáршу Кóц'ову дон'кý дивúўсе? / а йік засвáтали / то кóждиї поду́маў / мої / ґаздиўскá / ўч'éна / таї нипогáна / ўже н'іхтó ни нагáдуйі / шо ни ду́же молодá / шо трóхи пул'кáта / То / Паз'у́ / так бу́ло і йе / засвáтана д'і́ўка кóждому се ўдайé / а ц':а нисогúрш'а / áле / вúдите / так лишúласе / таї ус'ó / мáйі ш'éс'т'і / шо трáфиўсе хлóпец*.

ЗАСВЕРБІ́ЛИ РУ́КИ В КО́ГОС – хтось відчув сильне бажання щось робити (зробити), побити когось: *Мене́ аш ру́ки засверб'і́ли питказáти цéму йóлупови / йек вин мáйі говорúти з мáмоў / ледв'і́с'ки се здéрж'іў*.

ЗАСВІТЙ́ТИСЕ В ГОЛОВІ́ – несподівано, раптово з'явитися (про думку, здогад): *Ішлá до них і твéрдо ни знáла / йек зач'нéц:е бéс'іда / шó ўни мут казáти / Йілéни дóма ни бу́ло / Одок'і́йа шош ку́таласе / і шо? / йа ш'і рот ни ўтворúла до бéс'іди / лиш Слáваїсу сказáла / а м'ін'і́ тáк'ік би зас'в'ітúласе ў голов'і́ і ўже смих знáла / йек унó бу́де дáл'і і шó с тóго вúйде / йа гаш самá до сéбе се зáс'м'ійіла*.

ЗАСЙ́ДІТИ БІЗІ́Ц – зайняти місце: *Ку́мо / ви тáмки бу́дете блúш:е / зас'éт'те нам б'із'і́ц / мóже / поклад'і́т бисáги кóло сéбе / бо сегóн:е глотá / а з дитúноў йа ни гóн:а бу́ду скорéн'ко заїтú ў аўтóбус*.

ЗАСЍДІТИ ПОПЕ́РЕК (НО́ГУ, ОДНО́ МІ́СЦЕ; НАЙ НИ КА́ЖУ, ШО) – через тривале незручне сидіння відчувати біль у попереці, в нозі та ін.: *Уваж'е́ї / абе́с ни заси́д'іла попе́рек / ни ч'іта́ї ти́л'ко / бо ї о́ч'і мут бол'і́ти / перерива́їсе / прохо́д'уїсе тро́хи*.

ЗАСИЛЍТИ – затягти нитку у вушко голки: *Ану́ м'ін'і́ засили́ тут / бо ни ві́жу*; *Іґ заси́л'у іглу́ / то залата́йу*. Див. УСИЛИ́ТИ.

ЗАСЍЛЮВАТИ – *недок*. до ЗАСИЛИ́ТИ: *У вели́ку іглу́ го́н:а засили́ти / а тут пиў годи́ни заси́л'уйу / без окол'а́р'іў н'іч'о́ ни ві́жу / А йек плетете́? / Ру́ки сам'і́ ро́бйут / йа та́мки ни ді́ўйусе.*

ЗАСІ́В БЗІЦ (БДЖІК, БДЖІҐ) – про неврівноважену, "загонисту" людину: *У не́го то́ч'но у голов'і́ бз'іц зас'і́ў / по́ре таке́ / шо ку́пи ни трима́йіц:е* / *таке́ / шо м'ін'і рот ни ўтвор'е́йіц:е сказа́ти*.

ЗАСІГА́ТИ – недок. до ЗАСІГНУ́ТИ: *О́ч'і зас'іга́йут / а ру́ки ни го́н':і роби́ти* / *Бо о́ч'і завид'у́ш':і*.

ЗАСІГНУ́ТИ (ЗАСІХТЍ) – заволодіти чимсь, передусім – землею: *Ус'о́ зас'ігну́ла / зас'ігла́ ўс'і береги́ / А вам шо до то́го / ву́їно? / Йек шо? / береги́ прис'і́ла / а йа ма́йу ц'і́хо сид'і́ти*?; *Митри́ха зас'ігну́ла пл'ац / а на не́го ї дру́г'і ла́комйуц:е* / *але́ тото́ прийшло́ йіи вид д'і́да*.

ЗАСКАЛУ́БА (ЗАСКОЛО́БА), -и – скалка: *Зани́хтиц'а се зроби́ла / і йа зна́йу / вит ч'о́го / йік носи́ли от:о́ шалама́т'і / загна́ла смих заскалу́бу ко́ло ни́хт'а / ви́т'ігла / гада́ла / шо мине́ц:е / а то н'і*.

ЗАСКАЛУ́БИТИ (ЗАСКОЛУ́БИТИ) – загнати скалку: *Заскалу́била ру́ку ў цису́ до́ш'ку / в'і́т'ігни* / *бо фист боли́т*.

ЗАСКО́РО – занадто рано (швидко): *Зажди́ / Мар'і́ / наї коро́ву здойу́ / таї пі́демо ра́зом / то ш'і ї так заско́ро ї́ти / л'у́де зач'ну́т сходи́тисе ни ра́н'че / йік у тре́тиї / меш ві́д'іти* / *ч'о там ч'іп'і́ти*?; *Вас'у́ / ви заско́ро ї́дете́ / йа так ни го́н:а / но́ги ни пуска́йут*.

ЗАСКОРО́МИТИСЕ – спожити "скоромного": *Пист / а йа заскоро́миўсе* / *о́зму за ц:е поку́ту* / *Та ки́л'ко ти там то́го з':іў*?

ЗАСКУ́ЛИТИ – 1) примружити (очі): *Ч'о вин заску́лиў о́ко*? / *У не́го ўрас одно́ о́ко заску́лене бу́ло / зма́лку*; 2) заскавучати (про собаку): *Приблу́дне пес'е́ / а́бо хтос питки́нуў уноч'е́ / ш'е́н'і заску́лило / йік йа коро́ву їшла́ дойі́ти / ви́тко / ду́же голо́н:е бу́ло* / *а найі́лосе таї ад'і́ йек ожи́ло*.

ЗАСКУ́ЛИТИСЕ – примружитися: *То вит со́н'ц'а о́ч'і заску́лилисе* / *ш'і мут бол'і́ти / ік так ни́ми ни пита́ти; Заску́лиласе / бо то страшно́*

квасне́ / ш’і смих тако́го ни ку́ш’іла; Вит цитри́ни заску́лиласе / таї ви́жу / шо ш’і оско́мина бу́де / А ч’о йісте́ ті́л'ко йі́ли? / пиў цитри́ни / то бога́то / До́хтор' каза́ў / шо та́мки йе отам’і́ни / шо м’ін'і́ йіх браку́йі / А́ле вин ни каза́ў йі́сти / ік йе́блука / то потро́шки се бере́ / а йік вам заду́же квасне́ / то з ме́дом / а ни так / з ме́дом бер'і́т / м’іт ни пошко́ди.

ЗАСКУ́ЛЮВАТИ – *недок.* до ЗАСКУЛЍТИ: *Ни заску́л'уї так о́ч’і / бо змо́рш’ки бу́дут / к’і́л'ко тебе́ ўч’е́ти? / ти шо / нидов’іж’е́йіш ци ч’о так прижму́р'уйіш о́ч’і*?

ЗАСЛАБА́ТИ – *недок.* до ЗАСЛА́БНУТИ: *Мару́с'ко / ч’у́йу сама́ / шо заслаба́йу / ни зна́йу / шо м’ін'і́ / гет пидупа́ла с сил / це ш’і з весни́.*

ЗАСЛАБЍЙ – занадто слабий: *Івано́ч’ко заслабі́ї до тако́йі т'ішко́йі робо́ти; Тоі заслабі́ї / а цес / захи́триї / то кому́ наїби́рше пасу́йі заби́ти остриву́? / лиш м’ін'і́ / стар'і́ї ба́б’і / Та ни роб’і́т таки́х кри́киў / ми ї̆демо́ / а́ле па́ру м’іну́т припоч’е́немо / ци ў̆же ї̆ ц:е ни во́л'но? / ци ми ма́йімо ўпа́сти ко́ло тих с'іни́ў*?

ЗАСЛА́БНУТИ – захворіти: *Йік твойа́ ма́ма засла́бла / то Їванко́ ш’і мали́ї буў / ма́ло шо до́брого вин / сара́ку / ви́д'іў / ни бу́ло кому́ за ним диви́тисе*; *Найі́ўсе с'в’іжини́ / таї засла́п.*

ЗАСЛОТЍТИСЕ – *безос.*, зібратися на негоду: *Зо два три дни ни меш на р'іку́ ходи́ти / бо ад'і́ йек заслоти́лосе / а́ле це нидо́ўго.*

ЗАСЛО́ТЮВАТИСЕ – збиратися на негоду: *Засло́т'уйіц:е / бо поверну́ло на о́с'ін' / то ни до тепла́ ї̆де / а ў̆же до Риздва́ / туда́ ден' оберну́ўсе / то на́в’іт' ви́тко / шо дни́на коро́ч’:а.*

ЗАСМАЛЍТИ – *докон.* до ЗАСМА́ЛЮВАТИ: *Засмали́ў / шо ў ха́т'і ад'і́ ік’і дими́ / нима́ ч’ем дихну́ти / ік ку́риш / то надвор'і́ кури́ / а ш’:е л'іпше / кин' пусте́.*

ЗАСМА́ЛЮВАТИ – запалювати (цигарку, люльку): *Зроби́ў ӡ̑иґа́рок / таї ад'і́ ікым л'у́тим засмали́ў / зра́зу бйе ў го́лу.*

ЗА́СМІЇТИСЕ, ІК (ЇК) БАРА́Н (КИНЬ, КІНЬ) – *знев.*, про того, в кого, на думку мовця, негарна посмішка: *Ус'о́ могло́ би бу́ти / ус'о́ / лиш / іґ би ни с'м’ійе́ўсе / а за́с'м’ійіц:е / то та́к’ік бара́н / йа ги́ну / ік тото́ ви́жу.*

ЗАСМІШЍТИ – 1) розсмішити: *Хто хто / а цес ум’і́йі зас'м’іши́ти / ни зна́йу / йек вин тото́ ро́би / а́ле го́ден пр'е́сти вуха́ми / пра́ўду каў / йа сам ви́д'іў / к’іва́йі ни́ми*; 2) *ірон.*, не викликати сміх у кого-небудь: *Ду́же зас'м’іши́ў / аш ни го́ден се стри́мати / ад'і́ гаш бара́н се за́с'м’ійіў.*

ЗАСМУТНЍЙ – дуже, занадто сумний: *Цес молоди́й засмутни́й ік дл'а вес'іл'á / мóже / ни хот'і́ў жени́тисе? / ви́жу / шош йімý ни так.*

ЗАСОКОТЍТИ – постерегти: *Іва́н'ч'іку / засокоти́ м'ін'і́ кóзи / наї йа поб'іжý та шош óзму на плéч'і / бо стýд'ін'; М'і́с'ку / мих бес засокоти́ти м'ін'і́ корóву / шобí ни ї́шлá ў буракú? / йа за ч'ісúнку вéрнусе / а ти заверни́ / ік цис'á кавýл'а ме тудá б'і́ч'і.*

ЗАСОЛОДЍТИ ДУ́ШУ – спожити невелику кількість чогось бажаного, зокрема солодкого: *Куп'і́м соб'і́ шош / абú дýшу засолоди́ти / мóже / отúх подушеч'óк / шо ў пудéлку?*; *Засолоди́ти дýшу мош цукíрком / ли́жеч'коў мéду / дóста нáв'іт' пиў уз'éти / і то дóбре / захолóд'уйут дýшу ч'éмос пригúсним / тим / ч'ігó л'удинá ж'ідáйі / то такóш так кáжут; Йік ййс з':і́ла тóго / шо дýже корти́т / то ти соб'і́ засолоди́ла дýшу*; *М'ін'і́ буженúч'ка би дýшу засолоди́ла / бíрше н'іч'ó.*

ЗАСПА́ТИ ЗА́ХИТ СО́НЦЯ – мати тривожну ніч; спання під час заходу сонця спричинить, згідно з вірув., погане самопочуття людини, зокрема дитини: *Каўт / шо йік дити́на заспи́т зáхит сóн'ц'а / то ўноч'é ме зле спáти / бýде ниспок'і́йноў / ме плáкати / тогó цéго бойýц:е і дýже ў ц:е в'і́р'ут; М'ін'і́ дéколи гаш с'м'і́шно / шо ї молод'і́ / йа ўже ни кáў за стáрших / бойýц:е заспáти зáхит сóн'ц'а / ви́диш / схит сóн'ц'а / ік унó лиш се покáзуйі / н'іхтó ни бойі́ц:е заспáти / за цисé ни говóрўут / а за зáхит переживáйут / мої / а то пасувáло би рáно ўставáти / рáзом с сóнцем / отогди́ к'і́л'ко би усéго мош зроби́ти / бо дóбре ї́кийс казáў / хто рáно ўстайé / тóму Бох дайé / ци ранóк / панóк / Ну áле йік ус'і́ дотепéрки ў такé в'і́р'ут / то шош унó йе / ви́тко / ни оди́н на сóб'і тотó ви́пробуваў / И:ї / та йік ви́спатисе двéч'іру / то ї́кий сон бýде ўноч'é? / Ни скаж'і́т / то шош тики́ йе / ўс'і каўт / шо то прáўда / ни бýт'те / Васили́ / такóў беспéшноў / бо ўноч'é л'удинý ўс'éк'і б'і́ди / ўс'éк'і слáбости мóжут імúтисе.*

ЗАСТАВА́ТИ – заступати світло, затінювати: *Посýн'се / ни заставáї м'ін'і́ / бо ї так зле ви́жу / ў оч'éх / іт би хтос сóли насúпаў.*

ЗАСТА́В ДУРНО́ГО ПОКЛО́НИ БЍТИ, ТО ВИН І ГО́ЛУ (ЛИЦЕ́, ЧЬОЛО́, ТВАРЬ) РОЗЍБ'Ї – *згруб*., у всьому необхідна поміркованість і міра: *Проси́ла ўлупи́ти барабýл' на кулéшу / а ти пиў кошел'á ўлупи́ла? / шó тепéрки с тим роби́ти? / Йілé / ни свари́ д'і́ўч'іну / ўна / ви́тко / нидоч'ула ци ни т:о зрозум'і́ла / Йа и́нче скаў / застáў дурнóго поклóни би́ти / то вин і гóлу рози́бйі / де йа бýла ви́ш':а тóго / шо трéба казáти*

наперéт / облупи́ зо шти́ри барабу́ли / сказáла на кулéшу / і фéртик / шó ш’:е?

ЗАСТАВ’ЄТИ[1] (ЗАСТАВЛЄТИ) – заставляти, примушувати когось виконувати що-небудь: *Дóбре / би ни си́лоў застаўйéти до робóти / а дити́на би самá хот΄і́ла шош помоч’і́ / ік ви́ди / шо мáм’і т΄éшко*.

ЗАСТАВ’ЄТИ[2] – заставляти, заповнювати весь простір чимсь: *Ти цисóў шáфоў застаўйéйіш ус'і́ хорóми / т΄існотá се зроби́ла*.

ЗА СТАРÓВ ЗВЍЧЬКОВ – як звик робити раніше: *Вибач’éї / за старóў зви́ч’коў закури́ў / би́рше ни бу́ду / дайу́ слóво*.

ЗАСТÁТИ – *докон.* до ЗАСТАВÁТИ: *Застáла йіс м’ін΄і́ с'в’і́тло / і йа ни мóжу цóти порахувáти / мр'і́гайі ў оч’éх*.

ЗАСТИВÁТИ – 1) холонути (про страву): *Мої / к’і́л'ко вас кли́кати? / на стол'і́ ўс'о застивáйі / х’ібá потóму пидогр'і́йу / ік вам так би́рше смаку́йі*?; 2) замерзнути, простудитися: *Ни бери́ с'н’іх / засти́неш / ад'і́ ўже ік’і́ ру́ки чел:éн'і*; 3) утрачати стан рідини: *Студенéц фáйно застивáйі / дóбре лóвиц:е*; 4) умирати від холоду: *Ч’ітáў про хлóпч’іка / шо ішоў у гóс'т'і / таї засти́ў у с'н'ігáх / йіму́ ни тре: бу́ло припоч’івáти / а вин с'іў / таї зач’éў застивáти / ус'éке зач’éло йіму́ привиж’éтисе / сту́д'ін' кудáс се д'і́ла / а то вин замерзáў*.

ЗАСТЍТИ – *докон. в. до* ЗАСТИВÁТИ: *У полонин΄і́ зимá нáв’іт΄ ул΄і́т΄і мóже ўпáсти / а худи́пка іґ би видби́ласе / ни бу́ла ў стáйі / то моглá би засти́ти / такé трафйéлосе.*

ЗАСТÓЇНИЙ – застояний; зіпсований, несвіжий (про повітря, воду та ін.): *Йа напáсниї до застóйіного вóздуху / о / си́жу ў хáт'і / ік гор'і́ч’é / а вóздух пускáйу ранéн'ко абó ўже пóнад вéч’ір /йа / Мар'і́ч’ко / ўстайу́ рáно / ік ч’у́йу / шо óч’і се ни злипáйут / тогди́ ўстайу́ / бо ч’о йа мáйу тач’éтисе / ік спáти ўже се ни хóч’і? / о / йе так’і́ ч’іси́ / шо тре: опкоси́ти подв’і́р'і / ну таї беру́ кóсу таї рóбйу / ку́рем дайу́ / шош рóбйу / áле потрóхи / бо ру́ки тéрпнут / хорбáка боли́т / о / таї такé мойé / áле коби́ ни ги́рше / лиш оц:é каў / коби́ ни ги́рше / о.*

ЗАСТРЄГНУТИ (ЗАСТРЄНУТИ, ЗАСТРЄЧІ; ЗАСТРІВÁТИ) – застряти (застрягати, застрявати, застрягнути): *Хóди таки́ї / ік вели́киї к’імáк / ч’ут' у двéр'ах ни застр'éх / уни́ ў бáби пóвуск’і; Ди́рка такá / шо ў ниї мош застр'éч’і / скажи́ мали́м / ўни іґрáйуц:е хóванки і лáком’і тудá залаз'éти.*

ЗАСТРІ́ЛИТИ – застрелити, вбити когос із вогнепальної зброї: *Стр΄іл΄е́ў у ли́са / ў за́йц΄а / а́ле н΄іч'о́ ни застр΄і́лиў; На́йко / ци застр΄і́ли Ўла́дз΄о хот΄ одну́ ка́ч'ку? / ч'іка́йі то́го пол΄о́ван΄а / ік ни зна́йу / шо / а́ле ш'і н΄іко́ли н΄іч'о́ ни прин΄і́с / То / мамо́ / дл΄а не́го така́ за́баўка / вин шкуду́йі ўби́ти / ни приц΄і́л΄уйіц:е / таї дру́г'і ни ду́же / а́ле похо́д΄ут / поб'і́гайут ў л΄і́с΄і / ота́к вид:ихну́т / і гаш увеч'ір прихо́д΄ут / А́ле йе ч'ем пофали́тисе / де́ ўни бу́ли ї шо́ прине́сли.*

ЗАСТУДЕ́НИЙ – занадто холодний ("студений"): *Наї се ўбу́йі / ц':а роса́ застуде́на дл'а тако́йі мало́йі дити́ни* / *Ни б'і́йтесе / наї хо́ди / наї гарту́йіц:е*; *Вода́ застуде́на дл'а ку́пел'у / диви́се / абе́с ни застуди́ла мало́го / йа тебе́ ўч'е́ла / ік хоч' зна́ти / ци до́бриї ку́п'іл' / про́буї ли́ктем / ік тоб'і́ до́бре до т'і́ла / тої дити́на ў ниї ме до́бре се ч'у́ти / це спрахтико́вано вид:а́ўна*; *То м'ін'і́ застуде́не / йа л'іч'е́йусе.*

ЗАСТУ́ЖЕНИЙ – про того, хто простудився ("застудивсе"): *Сид'у́т у ха́т'і / бо засту́жен'і / н'іґде́ ни вихо́д'ут.*

ЗАСУ́НУТИ (ПОКЛА́СТИ) ШОШ, НАЙ НИ КА́ЖУ, КУДА́ – *лайл.*, викор., коли мовець незадоволений чимось, сердитий, виявляє своє негативне ставлення до чогось: *М'ін'і́ ўч'е́ра тре́ба бу́ло пи́лки / а сего́н:е мо́жеш йійі́ засу́нути / наї ни ка́жу / куда́.*

ЗА СХИТ, ЗА ЗДОРО́В'Ї, ЗА ТОТО́, ШО СЕ ВИДЍМО, АБЍ БОХ ПОМЍХ НАМ НА́РИК ДОЧІКА́ТИ – одна з формул етикету, яка викор., коли близькі чи й далекі родичі збираються з певної нагоди і піднімають чарку за зустріч: *Хо́ч'у / шобе́сте ї ви запамн'іта́ли / йек ка́жут у Т'у́дев'і / бо йік мене́ ни ста́не / то хто ме вам роска́зувати? / ота́к ми сего́н:е зибра́лисе / ў таке́ вели́ке с'в'е́то / ї д'е́куї́мо Го́споду / шо вин поми́х нам дожи́ти до це́го дн'а / доч'іка́ти Риздва́ / шо ми за столо́м при здоро́ўйі / ў гараз'д'і́ / д'е́куйімо тоб'і́ / Бо́же / за схит / за здоро́ўйі / за тото́ / шо се ви́димо / про́симо / шо́би ми ї на́рик доч'іка́ли.*

ЗАТ, -ду – задня частина предмета одягу чи взуття: *Пере́т це́йі су́кн'і до́бриї / а зат / н'і / то ни ма́йі бу́ти ти́л'ко бри́шкиў на пле́ч'ах.*

ЗАТАЇ́ТИ В СО́БІ ШОШ **–** не виявляти комусь свої справжні думки, почуття; не бути відкритим: *Не зна́йу / шо́ мижи́ ни́ми бу́ло / а́ле то да́ўне / уни́ шош наїшли́ бу́ли / а ви́диш / вин затаї́ў у со́б'і / ни пока́зуваў / шо йіго́ шош опхо́ди / ти́л'ко ро́киў ц'і́хо сид'і́ў / а сего́н:е ўс'о ви́йіснилосе / Ну таї до́бре / л'і́пше зна́ти / ік ни зна́ти.*

ЗАТАЛАБАНУВА́ТИ – докон. в. до ТАЛАБАНУВА́ТИ: *Ни ти́л'ко то́йі пол'і́нки / йік шко́ди / цис'і́ роби́тники м'ін'і́ йе́годи гет заталабанува́ли; Ум:и́ла пидлоги́ / а ти нич'е́стими нога́ми заталабанува́ў у ха́ту / ік іде́ш / с'т'іга́й свойі́ к'ірзаки́ / пош'інуй мойу́ пра́ц'у.*

ЗАТАЛЯ́ПАНИЙ – *згруб.*, забризканий, брудний: *Затал'а́пан'і спо́н':і / бо царина́ми ӥшо́ў / ко́ло Онуфре́їкових страшн'і́ гру́зи*; *Де́коли сус'і́т м'ій ла́ким буў суда́ до ме́не ўрива́тисе / ну тай оде́н рас прихо́ди / а́ле таки́й затал'а́паний / шо ни го́н:а розказа́ти / ўтвори́ў две́р'і ў ґа́нку / заталабанува́ў м'ін'і́ да́л'і ў ха́ту / а йа йім́у каў / мої / Іва́н'ч'іку / прийшо́ў йіс у ха́ту таки́й боло́т'іний / шо́ йа тепе́рки бу́ду роби́ти? / та́же м'ін'і́ / стар'і́й / т'е́шко ми́ти пидлоги́ / а вин зна́йіш / шо м'ін'і на ц:е сказа́ў? / іґ бих буў роз:у́ўсе / то ш'і ги́рше бу́ло би / а так протрете́ / тай ус'о́ / а йа соб'і́ поду́мала / мої / та вин розу́мно ка́же / це на мойі́ ру́ки бу́де ле́кше / і ўже вит:огди́ н'іко́ли ни ди́ўйусе на т:о / хто ӥки́й прийшо́ў / і ци роз:у́ўсе / на́в'іт' ік у боло́т'і / то ба́йка / пот'е́гну пидло́гу па́ру рази́ў шма́тоў / і н'іч'о́ м'ін'і́ се ни ста́не.*

ЗАТАЛЯ́ПАТИ – *згруб.*, забруднити, забризкати чимось брудним: *Затал'а́пала пла́ш':ік / най ви́сохне / пото́му поч'е́с'т'у.*

ЗАТАЛЯ́ПАТИСЕ – *згруб.*, забруднитися, забризкатися: *Затал'а́паласе / ік мала́ дити́на / іґ би пе́ршиӣ рас гр'ітки́ роби́ла.*

ЗАТАРАТО́РИТИ – *знев.*, почати тараторити; голосно, швидко і не завжди членороздільно говорити: *Затарато́рила на ўсу ха́ту / переговори́ти йійі́ н'іхто́ би ни змих / на́в'іт' уста́вити слиўце́.*

ЗАТВЕ́РЖІ́НІ (ЗАТВЕ́РДЖІ́НІ, ЗАТВЕ́РДІНІ), -я – запор: *Ў дити́ни затве́рж'ін'і / дру́гий ден' ни ӥде надви́р*; *Зле / йік ч'ірв'і́нка / а́ле і затве́рд͡ж'ін'і му́ч'ійі.*

ЗАТЕ́МНИЙ – занадто темний: *Цес сви́дер ни пасу́йі тоб'і́ / вин зате́мний / тай нашо́ каво́вого? / ти молода́.*

ЗА́ТЕРКА, -и – страва із пшеничного чи житнього борошна; муку “затерают” невеликою кількістю води й утворене “груткаве кісто” кидають у киплячу воду чи молоко: *Но́ц'у / ану́ ку́ш'ій за́терки / смашна́ / йа смета́ну ни збера́ла з молока́ / цисе́ мо́жно на́в'іт' с хл'і́бом йі́сти / М'іха́йлиха ік ота́к сказа́ла / то м'ін'і́ тото́ з дива́ ни сходи́ло / бо за́терку смих н'іко́ли с хл'і́бом ни йі́ла / та́меч'ки ўже йе хл'іп.*

ЗА́ТЕРОЧЬКА, -и – *пестл*. до ЗА́ТЕРКА: *За́тероч'ки д΄і́ти заба́гли / ўч'е́ра пирогі́ў з а́финами / а сего́н:е / за́терки / ка́жут / шо скорт'і́ло / а то шош і до не́йі бу́де*.

ЗАТЕТЕРІ́ТИ – заціпеніти: *Диста́ли таку́ тре́му / шо ч'е́сто затетер΄і́ли / ни моглú сло́ва сказа́ти / бо ў запов'і́т'і за них ни згáдувалосе / а ўни / ви́тко / се над'іва́ли / Іґ би рузу́мн'і бу́ли / то на́в'іт' би ўстида́лисе таке́ ду́мати / бо пок'і́іниӥ Лес'о́ ш'і за жит'а́ каза́ў / шо ха́та ӥ присади́ба се нале́жи ме́нчому / котри́ӥ жиў з д'е́дем / а би́рше нима шо д'іли́ти / а ўни шо / спла́тку хот'і́ли ци ч'о так се згри́зли*?

ЗАТЄ́МИТИ – запам'ятати: *Зат'е́м / шо на Головос'і́ки ни мо́жно ӥі́сти нич'о́ кру́гле / цибу́л'у / капу́сту / ӥе́блуко / нич'о́ / і ниш абе́с ни бра́ла ў ру́ки / бо с то́го / шо меш руба́ти / мо́же кроў поч'ур'і́ти*.

ЗАТИНА́ТИСЕ – 1) мати ваду у вимові: *Ӥіго́ д΄е́д΄а тро́хи се заика́ў / затина́ўсе / а́ле ни так / шо́би гет зле говори́ў / а ле́да*; 2) говорити з паузами, ніби заїкаючись: *Спершу́ до́бре говори́ў / а пото́му / колú ӥа запита́ласе / де ба́пка до косú / зач'е́ў затина́тисе / каза́ў / шо ў не́го ӥе свойа́ / а ч'уж'і́ вин ни пантру́йі*.

ЗАТИНЬКО́ВАНИЙ – *дієпр.* від ЗАТИ́НЬКУВАТИ: *С΄т΄і́ни ду́же фа́йно затин΄ко́ван΄і / кра́ш:е ни бува́йі / л'укс*.

ЗАТИНЬКО́ВУВАТИ – *недок*. до ЗАТИ́НЬКУВА́ТИ: *Затин΄ко́вуї у вели́к'ії / а ӥа їду ў хач':е́ну / та́мки ӥе шо роби́ти / ої шо ӥе*.

ЗАТИНЬКУВА́ТИ – заштукатурити окремі місця на стіні, готуючи її до побілки: *Зда́лобисе ў хоро́мах ритви́ни затин΄кува́ти / та́мки / де в'іша́к / ану́ до́бре подиви́тисе і ш'і там / де ку́фер стойе́ў*.

ЗАТИРЛЍҐАТИ – *знев*., заграти: *Затирли́ґаў шош таї ду́майі / шо ўже мо́жно вес'іл'е́ їгра́ти / моӥ / та ко́му тре́ба тво́го п'іл'і́кан'а? / х'іба́ бес до́ма жи́н΄ц΄і п'іл΄і́каў / наї би уна́ данцува́ла*.

ЗАТЍХИЙ – занадто тихий, спокійний: *Цес зати́хиӥ / абú пере́ч'іти Леси́с'і / пе́ршу жи́нку ни слу́хаў / а цису́ бойі́ц:е / ни їде про́тиў не́йі*.

ЗАТЍХНУТИ (ЗАНІМІ́ТИ) НАВІ́КИ – померти: *Зати́хла нав'і́ки Га́н΄а / видроби́ла свойе́ / таї пишла́ вид нас / уже́ ни ўздримо́ ӥі́йі́*.

ЗАТЍХО – *присл*. від ЗАТИ́ХИЙ: *Іду́ диви́тисе / шош там зати́хо / нима́ ру́ху / ви́тко / с'н'іх ни пром'іта́ли / мо́же / засла́бли / Бо́же бороні́*?

ЗАТЍЦЬКАТИ – те саме, що ЗАНИ́ЦЬКАТИ: *Зати́ц'кала дес свойі́ окол'а́р'і / таї шука́йу дру́гиӥ ден' / бо зач'е́ла бу́ла розводи́ти пасú / і ши́ла бих бу́ла ӥ сего́н:е / а тепе́рки шит'е́ му́си витклада́тисе*.

ЗАТИЧЄ́НИЙ – дієприкм. від ЗАТИЧЄ́ТИ: *Фасу́л'і затич'е́н'і / тич'е́н'а ста́ло / на́в'іт' се лиши́ло / з де́с'іт' тич'е́н мо́жеш Паз'у́ни да́ти / Наї стої́т / уно́ йі́сти ни про́си / а ў не́йі йе кому́ дгор'і́ пити́ / йа би ско́рше ў ма́тки се запита́ла / ци йім ни тре:.*

ЗАТИЧЄ́ТИ – забити кілок – "тичьку" – коло пророслої із землі квасолі, гороху та ін., по якій рослина буде підніматися вверх: *Затич'е́ла смих фасу́л'і і ко́ло ха́ти / і на тиї присади́б'і / шо ко́ло ба́би*; *Уз'е́ў киў / таї хот'і́ў тич'е́н'і тич'е́ти / ди́ўйусе / а два р'іди́ ужé хтос затич'е́ў / ви́тко / Сла́ўко Митри́шин поверта́ў до ба́би / лиш вин / н'іхто́ и́нчиї.*

ЗАТИЧЄ́ТИ МОЛОДУ́ (ДРУЖО́К) – одягти весільні вінки й задню частину голови прикрасити "затичьками" (штучними квітами): *Ни ч'у́ли? / молоду́ ўже затич'е́ли? / і ўна пишла́ ў село́?*

ЗАТИЧІНЕ́НИЙ – *пас. дієприкм. мин. ч.* від ЗАТИЧІНИ́ТИ: *Тич'е́н'а ста́ло / ш'і ї лиши́лосе / ус'о́ затич'іне́не і шо тре́ба / попидйе́зували.*

ЗАТЍЧІНИЙ – заквітчаний: *Голова́ ў д'і́ўки зати́ч'іна шпара́ґусом / йік у дру́шки / така́ тогди́ мо́да ў Т'у́дев'і бу́ла.*

ЗАТИЧІНЍТИ – те саме, що ЗАТИЧЄ́ТИ: *Га́н'у / затич'іни́ горо́х / бо ўсиї на земли́ / ш'і тро́хи / то йіго́ ни пидо́їмеш / Зро́бйу сего́н:е / ўч'е́ра пати́ч'а ни ста́ло / мали́ї ужé прин'і́с таї зро́бйу.*

ЗАТЍЧІТИ (ЗАТЍЧЮВАТИ) – заквітчати, прикрашувати зеленим гіллям: *Д Зеле́ним с'в'е́там ус'і́ хати́ ў Т'у́деви зати́ч'ін'і / зазеле́нен'і / йа зати́ч'уйу і т:у / де жи́ла ба́ба з О́л'коў / і ни забува́йу на́шу стару́ ха́ту / де ўже даўно́ н'іхто́ ни жийе́ / де ўже на́в'іт' пидло́ги нима́ / а́ле де коли́с ду́пали мої́ мал'і́ но́ги / де бу́ла ве́сел'іс'т' / і ро́дич'і бу́ли ду́же молод'і́ ї ш'ісли́в'і / так'і́ / йік на оци́ї пожо́ўклиї фудуґра́ф'ійі / зелен'у́ ха́ту таї ура́с за ц:е ду́майу.*

ЗА́ТИЧЬКА, -и – 1) вид весільної прикраси; здеб. у мн., ЗАТИЧЬКЍ, -óк – сукупність усіх весільних прикрас, якими заквітчує голову молода чи дружка: *Йік ї́шла́ йа ў друшки́ / то затич'ки́ ми́ ў ко́гос зи́ч'іли / а в'іно́к із берв'і́нку / ци бу́шпану ма́ма ши́ла сама́ / Йек ши́ла? / Та ота́к / нашива́ла на іке́с тонке́ сукно́ / зеле́ниї в'іно́к му́си бу́ти*; 2) *ірон., жарт.*, яка-небудь деталь одягу, що повинна би слугувати прикрасою, однак, на думку мовця, не виконує цієї функції: *Шо т:о за за́тич'ка ко́ло горлови́ни? / здоїми́ / то там ни пасу́йі*; 3) прикраса до капелюха: *Ад'і́ їкиї молод'е́к з за́тич'коў на капел'у́с'і / гада́йі / шо по́над не́го нима́.*

ЗАТІГА́ТИ (ЗАТІГНУ́ЛО, ЗАТІГЛО́, ЗАТЄ́ГНЕ) В ТРЍБИ КОГО́С – комусь стає (стане) дуже важко: *Жит'е́ зат'ігну́ло ў три́би / уно́ так пишло́ / шо н'іко́му бих тако́го ни пож'іда́ла; Так м'ін'і́ прийшло́се / шо ду́мала смих / ни доч'іка́йу / коли́ бу́де ле́кше / зат'ігнуло ў три́би / ти зна́йіш / йек то / коли́ зат'іга́йі? / зна́йіш / шо таке́ три́би? / ну то ота́к мене́ зат'ігло́ бу́ло / пиў ро́ку проїшло́ / гаш тогди́ попусти́ло.*

ЗАТІГА́ТИСЕ НА СЛОТУ́ – підтвердження спостережень про негоду, грозові дощі: *То / Мару́с'ко / по пого́д'і / ви́жу / шо зат'іга́йіц:е на слоту́; Ік зат'е́гнец:е на слоту́ / то з на́ших с'іни́ў н'іч'о́ ни бу́де; Зат'ігло́се на слоту́ / а шо хот'і́ти? / то ўже д о́сени їде / ви́тки тепла́ жда́ти? / ви́тки ўно о́змец:е? / х'іба́ би заверну́ти л'і́то / а шо? / бува́йі / шо ўно пу́ж'ійі / грози́ц:е / шо їде / а пото́му шош обду́майіц:е / таї се верта́йі / дайе́ л'у́дем доробúти тото́ / шо ўни хот'і́ли / ї нара́дуватисе тепло́ви.*

ЗАТІГЛО́ В ГО́ЛЛІ КОМУ́С – у когось ларингіт або ангіна: *Зат'ігло́ ў го́л':і ї вели́ка гор'е́ч'ка / поцулува́ла дити́ну таї ч'у́йу / шо гори́т.*

ЗАТІГНЕ́НИЙ – дієпр. від ЗАТІГНУ́ТИ: *Д'іт каза́ў / шо йік зазу́л'а пе́рший рас закуйе́ тогди́ / ік л'іс зат'ігне́ниї ли́стом / то ц:е на до́бриї урожа́ї / а йікшо́ ўна зач'не́ кува́ти / шо л'іс ш'і го́лиї / то рик бу́де голо́дниї.*

ЗАТІГНУ́ТИ – затягнути: *Йік посади́ти оту́теч'ки виногра́т / то вин так ус'о́ зат'е́гне / шо ў ха́т'і бу́де те́мно / наї бу́де / сад'і́т / а́ле ни п'і́л'і само́йі ха́ти / да́йте зо три кро́ки ўпере́т; Йа соб'і́ ду́майу / де ба́бин дру́гиї кал'о́ш? / а то пес зат'ігну́ў / ко́ло бу́ди ўздр'і́ла / ви́тко / тогди́ / йік буў урва́ўсе; Буковúну так зат'ігну́ло / шо на́в'іт' уло́гу ни ви́тко.*

ЗАТІГНУ́ТИ (ЗАТІГА́ТИ) МЕ́РШЕВ – про неприємний запах здохлої тварини: *Уноч'е́ / ви́тко / хтос ки́нуў здохл'е́тину ў бе́рех / бо зат'іга́йі ме́ршеў / л'у́де таке́ скида́йут / шо пит скало́ў ї ўден' б'і́їно їти.*

ЗАТІГНУ́ТИСЕ (ЗАТІГА́ТИСЕ) – затягнутися (затягатися): *Ўже пишло́ на тепло́ / л'іс ско́ро зат'е́гнец:е ли́стом / Ужé зач'е́ў зат'іга́тисе; Плит зат'ігну́ўсе граби́н'ім / таї до́бре / бо і вид доро́ги ни ви́тко / і порохи́ў ме́нче; Ра́на зат'ігла́се ї ма́йже ни боли́т.*

ЗА́ТКАВКА, -и – 1) корок: *Оце́с кукуру́дз'іниї коч'е́н за́м'іс'т' за́ткаўки / наї бу́де? / Йо / нипога́ниї ко́рок / Ну то бери́ / а́ле уваж'е́ї / аби́ оли́ва ни ви́текла / бо шкода́ бу́де*; 2) виріб прямокутної чи круглої форми, яким можна щось (який-небудь отвір) закрити: *Ч'ем би ц:е*

закри́ти? / йе ікáс зáткаўка? / *Мáйі бу́ти ў кредéн'ц΄і / ў ни́жниї шуфл΄áд΄і*.

ЗАТКА́ТИ РОТ КОМУ́С – примусити замовкнути когось: *Ў мéне йе кукуру́дз'іниї коч'éн / х'ібá бих йіго́ ўз'éў таї дес заткáў от'і́ї бáб'і рот / рас н'іхтó йі́йі ни гóден припéрти*.

ЗАТРА́СКАНИЙ – *дієпр.* до ЗАТРА́СКАТИ: *Йої / ікá йіс затрáскана з:áду / грус΄ аш на фу́с΄ц΄і / ти шо / данцувáла ў грузи́*?

ЗАТРА́СКАТИ – забруднити, забризкати: *Маши́на кóло нас фуґону́ла / а то болотá / то так затрáскала / шо верну́ласе смих перебрáтисе / ни шл΄аху́йу н΄ікóго / áле тут се ни здéрж'іла / А шóфер ч'уў? / Та д:é / вин гнаў / йік оч'ман΄і́лиї / дес ни однóго так покропи́ў / б'ідá би йіго́ кропи́ла*.

ЗАТРА́СКАТИСЕ – забруднитися, забризкатися: *Йік йі́деш на рóвер΄і / питкоти́ штан΄ц΄і́ / бо затрáскайіс:е / таї ланц мóже спóн':і зат'іґáти / а ї́киї то бу́де пáрубок / ік уни́ се с'т'éгнут?*

ЗАТРА́СКУВАТИ – *недок.* до ЗАТРА́СКАТИ: *Зноў йіс позамáс'т'увала пан'ч'óхи ї спин:и́цу / а йа проси́ла / уваж'éї / ни затрáскуї / диви́се / де ступáйіш / Бабó / то ч'ереви́ки так хóд'ут / ўни и́нак ни ўм'і́йут / так фу́шкайут болóтом / ік хол'éра*.

ЗАТРЕ́БУВАТИ – хотіти, вимагати щось від когось: *Ік зи́ч'іш кому́с грóш'і / ни ч'ікáї на скóре вид:áван΄і / нáв'іт΄ ікшó об'іц΄éйі / шо вид:áст / мóжеш ни рас нагáдувати / затрéбувати гост'р'і́ш:е / а с тóго н΄іч'ó нимá / це дóбре знáти ї памн΄ітáти*.

ЗАТРОЄ́НИЙ – дієприкм. від ЗАТРОЇ́ТИ: *Ік ч'олов'і́к затройéниї ч'ужи́м наву́шкуван'ім / вин ни ме ш'інувáти жи́нку*.

ЗАТРОЇ́ТИ – отруїти: *Сп'і́ванка йе такá / про Гри́ц΄а / шо йіго́ Мару́с΄а затройі́ла / каўт / шо то ни ви́гадали / а такé бу́ло / вин ходи́ў до однóйі / а свати́ў послáў до дру́гойі / за ц:е Мару́с'а так уч'іни́ла*.

ЗАТРОЇ́ТИ ЧІРВАКА́ (ЧІРВАЧЬКА́) – перекусити, з'їсти невелику кількість чого-небудь чи трохи випити: *Затройі́ли ч'ірвач'ка́ / таї стáло весел'і́ш:е / ру́ки ўже зноў прóс'уц:е до роботи*.

ЗАТРУ́ТИТИ – *докон.* до ЗАТРУ́ТЮВАТИ: *Ш'і ц':і два м'ішки́ іґ би мош ікóс затру́тити ў комóру / ану́ бер'і́м / лиш би ўм'істи́лисе / от:ó бу́ло би ду́же дóбре*.

ЗАТРУ́ТЮВАТИ – 1) заштовхувати щось (когось) кудись: *Хто ни ї́шоў сам / то йіго́ си́лоў затру́т'ували ў маши́ну / а йік уперáўсе / то би́ли / отакé з л'уд'ми́ роби́ли / це ў телев'і́зор'і покáзувало*; 2) закочувати,

посувати щось, штовхаючи у призначене місце: *Ану́ / затру́т'уїмо ў̆с'і ко́ўпки пит ста́ін'у / а́ле ни пидоімаймо / а труч'еімо / бо ўни бре́скл'і / т'ішк'і́*.

ЗАТТЄ́ЛО – *безособ.*, зупинилося, перериваючи чи припиняючи яку-небудь дію; зіпсувалося та ін.: *Замо́к зле ро́би / ад'і́ кру́т'у кл'уч'е́м / а то ни їде / шош зат':е́ло ї ни пуска́їі; Дзига́рок се ни накру́т'уїі / та́мки шош зат':е́ло; Кажи́ / йа слу́хайу / ци тебе́ зат':е́ло? / така́ йіс бу́ла ўч'е́ра говирна́ / а сего́н:е їкиї ґу́рский с тобо́ў?*

ЗАТТЄ́ТИ – глибоко застромити щось гостре у твердий предмет: *Так зат':е́ў соки́ру ў пол'і́но / шо н'і суда́ / н'і туда́ / д'е́д'а му́с'іў помоч'і́ хло́пцеви тото́ дорубати*.

ЗАТТЄ́ТИЙ – 1) упертий: *Така́ зат':е́та / ік йіїі́ та́то / гі́р'ішниї Іва́н*; 2) глибоко застромлений у щось (йдеться насамперед про сокиру): *То ґудзува́т'і / суч'кува́т'і дрива́ / соки́ру з них де́коли т'е́шко в'і́т'іхти / йе так / шо тики́ ни го́ден / і роби́ / шо хоч' / ни їде / і ўс'о / а йа тогди́ ота́к зат':е́ту лиш'е́йу / таї ч'іка́йу Андр'і́йа з робо́ти / наї вин с тим домуцо́вуїіц:е*.

ЗАТТЄ́ТИСЕ – упертися: *Йік зат':е́ўсе / то ни го́ден буў йіго́ допроси́тисе / отака́ нату́ра / і шо ти зро́биш? / вит:айе́ пото́му / а́ле м'ін'і́ ни стайе́ ле́кше*; *І йа бих зат':е́ласе / але́ шо ўно даст? / вит це́го ў ха́т'і л'і́пше ни ста́не*.

ЗАТУГА́ТИ – тверднути, ставати тугішим: *Ч'ос затуга́їі оц:е́ к'і́сто / мо́же би / молока́ тро́хи да́ти а́бо оли́ви? / ўно ма́їі мн'е́кше бу́ти*.

ЗАТУ́ГЛИЙ – стверділий: *Зату́гл'і барабу́л'і сви́н'ам да́їте / наї йід'е́ / покриш'і́т таї да́їте / бо хто и́нчиї ме цисе́ йі́сти? / ци з о́гир'ком / ци без не́го? / таке́ ни зажене́ш у ду́шу*.

ЗАТУ́ГНУТИ – ствердіти: *Куле́ш'а посто́йіла таї зату́гла / ни́ткоў уже́ ни ду́же го́ден уруба́ти / тре́ба руба́ти ноже́м*; *То ўч'іра́шн'і барабу́л'і / зату́гли / мо́же / бес з ог'ір'ком з':і́ла? / а так / нидо́бр'і / Ік нидо́бр'і / то ч'о кли́ч'іте за стиў? / сид'і́ли бе́сте ц'і́хо / бо вас н'іхто́ се ни пита́ў за йіду́*.

ЗАТУМА́НИТИ (ЗАТУМА́НЮВАТИ) ГО́ЛУ КОМУ́С – ввести (вводити) в оману когось: *Прийшли́ / затума́нили ба́б'і го́лу / таї уна́ вид:а́ла гро́шики ўс'і / шо ма́ла; Моï / ни на то́го напа́ў / ни затума́н'уї м'ін'і́ го́лу / бо то н'іч'о́ ни даст / шука́ї дурн'і́ш:их*.

ЗАТЎХЛИЙ – погаслий: *Вогóн´ затўхлиї / ни розгорúц:е / нимá ч'о тўтки тúл´ко ч'ип'ї́ти* / *Ни квáптесе / ш':е рас подив'ї́ц:е / бо іґ би вáтра зноў імúласе / велúка шкóда моглá би бўти*.

ЗАТЎХНУТИ (ЗАТУХÁТИ) – погаснути, погасати, ледь жевріючи: *Питкладú вáтру / бо гет затўхла / ни доваримó*; *Вáтра затухáйі / ш'і трóхи / таї ідемó* / *голоўнé / наї соб'ї́ тл'ї́йі / к'їл'ко хóч'і* / *т:о / шо на грўб'і / ме доходúти / допáр'уватисе*.

ЗАЎШЬКАТИ – кричати "ушь", відганяючи курей; постійно робити комусь зауваження: *Заўш'кали йістé / áле колú ўже ўс'і гр'ітќú бўли розгрéбен'і / з них ужé н'іч'ó нимá; Мар'ї́ч'ку так заўш'кали / це ш'і змáлку / шо ўна крóку без них ни стўпи*. Див. ЗАГЕ́ЙКАТИ.

ЗАФÁЙНИЙ – занадто гарний ("файний"): *То / Мар'ї́ / зафáїниї ч'олов'ї́к прóтиў тéбе / бигмé / зафáїниї* / *А ви мáйіте лицé таќé м'ін'ї́ ў óч'і казáти? / іґ бéсте мáли / то нáв'іт' ікшó це прáўда / ни пакалúли би так / а ц'ї́хо сид'ї́ли / бо вас н'іхтó се ни питáў*.

ЗАФÁЙНО – *присл*. від ЗАФÁЙНИЙ: *Приїмáли аш зафáїно / дўже дóбре* / *Це ви зле кáжете / зафáїно бўти ни мóже* / *приїмáли / ік се налéжи / так / ік ви йіх*.

ЗАФАСÓВУВАТИ – *недок*. до ЗАФАСУВÁТИ: *Ўни / вúтко / зафасóвуйут фáїн'і грóш'і / по них вúтко / мáйут машúну / хатú поклáли* / *Та де: / то úнче / свáха помогáйі / ўна делéко пойі́хала / тхáт'і два рáзи на рик покáзуйіц:е / то вúт:и* / *з Італ'ійі*.

ЗАФАСУВÁТИ – отримати гроші, зокрема за щось продане: *Тогúт унú дóбр'і грóш'і зафасувáли за йéблуч'ка* / *мáли в'ї́с'ім кил*.

ЗАФЛЯ́ЦКАНИЙ – *згруб*., *дієпр*.від ЗАФЛЯ́ЦКАТИ: *Аг'ї́ї / б'ї́до / йек цис´ї́ зафл´áцкан´і спóн´:і привéсти ў пор´éдок?*

ЗАФЛЯ́ЦКАТИ – *згруб*., забруднити: *Ум'ї́ла йіс зафл´áцкати / а тепéр ч'ес´т´ / на мойї́ рўки цéго забогáто* / *йа ч'еревúки пуцўйу*.

ЗАФЛЯ́ЦКАТИСЕ – *згруб*., забруднитися: *Наї йігó хол´éра óзме / йек йа зафл´áцкаласе* / *б'ї́доч'ко мойá гир'кá*.

ЗАФЛЯ́ЦКУВАТИ – *недок*. до ЗАФЛЯ́ЦКАТИ: *Йа ни зафл´áцкуваў / мамó / то самó / йа фáїно ішóў / а ч'о спóн´:і грўз´ін´і / ни знáйу* / *Ну то йа х'ібá ў них се запитáйу? / ч'о ўни так'ї́ нич'éмн'і?*

ЗАФÓСКАТИ – 1) виявляти незадоволення чимсь (про тварин): *Корóва зафóскала / ікáс / вúтко / недогóда / шош ни так йійї́*; 2) *перен*., сердитися (про людину): *Одок'ї́йа зафóскала / ік Мар´ї́ка сказáла / шо ўна*

гоптúр΄а / пóўна / ік нáш’а старá фáска / томá / шо ўже рос:óхласе / Еї / вýїно / тут нимá ч’ем вáшиї Мар΄і́ц΄і фалúтисе.

ЗАФУ́РИТИ – *згруб*., кинути, закинути: *Вýїно / ваш Мúтрик м’ін'і́ ш’éпку зафýриў на дах / здоїм’і́т / бо менé мáма ме бúти* / *А ти ч’о йімý давáў? / Та ви гадáйіте / шо вин се питáў позвол'і́н'а?*

ЗАФУ́РКАЛО (ЗАСКОБИТА́ЛО) В ГОЛОВІ́ КОМУ́С – *згруб*., хтось занадто гарячий, запальний; не завжди діє вдумливо, зважено: *Шош зафýркало йімý ў голов’і́ / бо вин лиш схóпиўсе / і ў двéр'і / мої / та зач’ікáї / наї вýїна договóри / Вúтко / шош се ни ўдáло / тогó пишóў / Наї бýде / áле ік вам шош се ни ўдайé / то ви схóпйуїтесе ї б’іжетé? / і йа так ни рóбйу / ну таї вин би маў повестúсе по úнчому*.

ЗАФУТРУВА́ТИСЕ – поправитися, набрати зайву вагу. Те саме, що УБРА́ТИСЕ В ТІ́ЛО: *Йа рáс ни розум’і́йу / ч’о тúл΄ко йі́сти? / берú мéнче / потрóшки / бо жúн΄ц΄і ўстúт так’і́ї бýти / ўстúт / і ходúти т΄éшко / а ти так йіс зафутрувáласе / шо наї ни кáжу / йек; Свúн΄і / н΄іўрóку / зафутрувáлисе фáїно / ад΄і́ їк’і глáтк’і*.

ЗАФУЧЄ́ТИ – *згруб*., засопіти, виявляючи своє незадоволення чимось: *Ни знáйу / л'ýбоч’ко солодéн'ка / ч’о йіс так зафуч’éла? / тáже мискú мýси хтос мúти / ци с такúх дамó робúтникам*?

ЗАХА́ЇТИ – забруднити: *Захáйіли ґал΄éр΄ійі / шо гл΄áба дес с΄і́сти*.

ЗАХИБУВА́ТИ – забракувати, не вистачати чогось: *Захибувáло зáўт'іку / абú ўс'о в’і́к’ін'ч’іти* / *наї ч’ікáйі до нáрик.*

ЗАХЍТ, -óду – приготування до чогось, що вимагає багато коштів і зусиль: *Робúти велúке вес'іл'é сегóн:е / то велúкиї захúт / ни дýмаї соб’і́*.

ЗАХІТА́ТИ – захитати: *Так зах’ітáли дитúну / шо ўна гаш позелен'і́ла / ікúї ґýрскиї ч’уў такé робúти? / у ўсéму трéба м’і́ру мáти*.

ЗАХІТА́ТИСЕ – 1) похитнутися: *Зах’ітáласе / бо м’ін΄і шош у голов’і́ стáло ни так / бýла би смих упáла / іґ би ни одв’і́рок*; 2) завагатися: *Вúтко бýло / шо вин зах’ітáўсе / мóже / ї хот'і́ў буў вернýтисе / бо от'і́к стаў буў / обернýўсе / а потóму бóрзо пишóў / так / іґ би йігó шош гнáло*; 3) захопитися гойданням на гойдалці (“хітаньці”): *Мáмко / йа ни ч’уў / йік ви клúкали / зах’ітáўсе / д'і́дик х’і́танку зробúў кóло старóйі хáти* / *пит ч’ерéшнеў*.

ЗАХЛЍПАТИСЕ – дуже плакати, аж захлинаючись: *Дитúна гаш захлúпаласе / так плáкала / бо цес стариґáн забрáў ў нéйі ч’укул΄áду / Ікúї стариґáн? / у пйет΄ рóкиў? / абú йа бúрше ни ч’ýла вит тéбе такóго*.

ЗАХЛЍПУВАТИСЕ – недок. стос. ЗАХЛЍПАТИСЕ: *Ни доводи́ до то́го / шо́би дити́на так захли́пуваласе / бо ш’і зач’не́ заика́тисе / ти ўже ви́диш / колі́ ўно везе́ц:е / а колі́ так пла́ч’і / шо гаш задиха́йіц:е / то Бо́же борони́ / про́с'у / аби́х би́рше тако́го ни ви́д'іла / Та йа зра́зу зач’е́ла б’і́ч’і / йік уч’у́ла / шо пла́ч’і / вин спаў / а йа пел'інки́ жмака́ла.*

ЗАХЛИСНУ́ТИСЕ – захлинутися: *Ма́ло ни захлисну́ласе / ни мо́жно с'м’ійе́тисе / ік йіш; Су́ло ўпа́ло / дара́пка се хитну́ла / до́бре / шо бе́рех буў бли́ско / йа ни ўм’і́йу пли́вати / могла́ бих захлисну́тисе водо́ў.*

ЗАХЛЬО́ПАТИ – забруднити, захляпати (когось, щось): *Де мош найти́ так’і́ болота́ / аби́ так фа́йно захл'о́пати штан'ц'і́? / то пошука́ти тре́ба / Ік хо́ч’іте і́ ви поброц'ка́нити / то йа скаў / де / абе́сте ни шука́ли.*

ЗАХЛЬО́ПАТИСЕ – забруднитися, захляпатися: *Тро́хи захл΄о́паласе / бо ми́ла пидлоги́ / И:ї / аби́ ти́л'ко б’іди́ бу́ло / це ни найгі́рше.*

ЗАХОДЍТИ (ЗАЙТЍ) В ГО́ЛУ – з’являтися, виникати (про думку): *М’ін'і́ дурне́ зайшло́ ў го́лу / ўни прийдут / а ми би ч’іни́лисе / шо ни ч’у́ли н'іч́о / ўздр'і́ли бих / шо сам’і́ ска́жут / Таї ци ска́жут?*

ЗАХОДЍТИ (ЗАЙТЍ) В ТІШКІ́ ЧІСЍ – (почати) відчувати матеріальну скруту: *Сара́к’і л'у́де / ўни ш’і ни зна́йут / шо́ йіх ч’іка́йі / а ўни захо́д'і ў т'ішк’і́ ч’іси́ / ви подив’і́ц:е / ки́л'ко ма́йіц:е плати́ти за гас і л'е́трику / а йа т'і́шусе / шо смих пе́ч’і ни порозбива́ла / су́ч’а поўно́ / таї ікóс дам ра́ду / ви́зимуйу / а йек т':і / ў ко́го печ’е́ї нима́?*

ЗАХОДЍТИ ЗБО́КУ – діяти не прямо, відкрито, а приховано: *Уну́фр'ії / уже́ ста́рший па́рубок / вин бойе́ўсе / шо йіму́ виткáжут / того́ заходи́ў збо́ку / зде́леку про́буваў / шо́ Нико́л'ч’іха на ц:е ска́же і ци ўно го́н:о бу́ти / ота́к ниназдо́гат' роби́ў.*

ЗАХОДЍТИ (ЗАЙТЍ) ЗДЕ́ЛЕКУ (ЗАЧЄ́ТИ ЗДЕ́ЛЕКУ) – здалеку почавши розмову, говорити про другорядне, поступово наближаючись до основної теми: *Уна́ ни зра́зу сказа́ла / шо́ з ним се ста́ло / а зач’е́ла зде́леку / с то́го / шо зима́ ўпа́ла вели́ка / шо Ї́ванко́ ї́ки́їс слаби́ї / а́ле м’ін'і́ ни тре́ба бу́ло да́л'і нич’о́ каза́ти / йа ўс'о з го́лосу зрозум’і́ла.*

ЗАХОДЍТИ (ЗАЙТЍ) У (ВЕЛЍКУ) БІДУ́ (НИДО́ВТІК, СКРУ́ТУ) – (почати) бідувати: *Ми / Ва́с'ку / зайшли́ у вели́ку б’іду́ / ни даї Бо́же / н'іко́му тако́го; Абе́сте зна́ли / захо́димо ў нидо́ўт'ік / бо ма́ло шо ўроди́ло / а купи́ти нима́ за шо / бу́демо опходи́тисе на ме́нчому.*

ЗАХОДЍТИ (ЗАЙТЍ) У ВЕЛЍКУ КЛЮ́МПУ – (почати) приятелювати, заприязнитися з кимось: *Ви́жу / шо ў них зайшло́ у вели́ку*

кл'ýмпу / ни знáйу / шó йіх мóже зблúжувати; Шóби заходúти с кúмос ч’ужúм у велúку кл'ýмпу / трéа мáти на ц:е ч’ес / а м’ін'í рúдних стайé / йа мáйу когó видизнавáти ї комý помоч’í.

ЗАХОДЍТИ (ЗАЙТЍ) У (ВЕЛЍКІ) ГНІВЍ – (почати) гніватися: *Ни бýдемо с фам’íл'ійоў заходúти ў велúк’і гн'івú / то йе нидóбре / абéсте соб’í запамн'ітáли / то йе зле / бо гн'іў с:ередúни ч’олов’íка гризé / ни дайé йімý жúти / а вин тотó перевóди на рúдних / на родúн'у / с'íйі злис'т' на наїблúш:их до нéго / та шо казáти? / і шч’ужúми трéба дóбре опходúтисе / ч’о се сварúти? / бо вит тогó вам ни стáне л'íпше.*

ЗÁХОДИТИСЕ – клопотатися, готуючись до чогось, передусім неочікуваного: *Тáто сказáў / шо зáрас гóс'т'і бýдут / і ми зач’éли зáходитисе / бо то ни дýже бýло / шо поклáсти на стúў / а маў прийтú бригадúр΄ і ш’:е хтос с колгóспу / вúдиш / іке дáўне се нагадáло.*

ЗАХРЎПАТИ – 1) захрумтіти: *Д'íти захрýпали / лишкáми поцóкали і мúска ў момéнт спорожн'íла*; 2) захрустіти: *Шош захрýпало пид ногáми / в’ідéў / от':í ц'íточ’кú / шо с снúски попáдали ўч’éра.*

ЗАХУДЍЙ – занадто худий: *Вин захудúї прóтиў такóйі жúнки / Вам пустé ў голов’í / фáїниї ч’олов’íк / то ўна загрýба.*

ЗАЦВЍСТИ – 1) зацвісти (про квіти, дерева): *Зацвúли ф’íйавоч’кú*; 2) запліснявіти (про хліб чи якісь продукти): *Кавáлок колач’á зацвúў / то трéба бýло йігó тúл΄ко держ’éти / ни дивúтисе / шó ў платúн΄і?*

ЗАЦВИТÁТИ – недок. в. до ЗАЦВЍСТИ: *Ч’о / веpé / цес вазóнок ни зацвитáйі? / шо йімý ни так*? / *Вин сóнце ни л'ýби.*

ЗАЦЕГЛÍТИ – стати таким твердим, як цегла: *Ўже три нед'íли ў Т'ýдев’і нимá дош’:ý / земн'á зацегл'íла ї стáла такá / йік кáм’ін' / тогó йа прóс'у / йік у вас зноў пúде дош’ і йігó бýде забогáто / то бéсте переслáли судá / бо ми ни гóн':і прич’ікáтисе / колú вин нас обрáдуйі.*

ЗАЦІПЍЛО РОТ (ҐÉМБУ, ПЍСОК, ХÁВКУ) КОМЎС – хтось не міг (не зміг, не хотів) говорити: *А вам шо / зац'іпúло бýло рот / шо йістé йігó ни ўтвор'éли? / ч’о йістé вýїн'і ни сказáли / хтó позаберáў клýнки? / тáже ви вúд'іли / Бо нас просúли ни казáти / отогó; Тýтен'ки вин ґéмбу ўтвор'éйі / а ўч’éра йімý зац'іпúло бýло рот / ік сестрá сказáла / шо хóч’і / абú вин витпустúў їйі тот кýсник земн'í / шо пóвит Парáн'і / наїл'íпшиї кýсник / а нам шо се лúше? / наї берé тотý бáгну / шо пóвит К’íци / рас їйі так земн'í бракýйі / а брат такúї дóбриї / шо роздайé.*

ЗАЦІПЙТИ – *безос*., утратити здатність говорити і рухатися: *Мене́ зац'іпи́ло / йа ч’е́сто остоўп’і́ла / йік це ўс'о уви́д'іла / наї Бох боро́ни*.

ЗАЦІРО́ВАНИЙ – заштопаний: *Шкерпе́тки ч’е́с΄т΄і / то н΄іч’о́ / шо зац΄іро́ван΄і / н'іхто́ ни ўздри́т / то ни пи́знашно*.

ЗАЦІРО́ВАНО – заштопано: *Диви́се / йек зац'іро́вано / абе́с ти так могла́ / ану́ кажи́ / ци змогла́ бес*? / *в’іде́ў / ни ду́же*.

ЗАЦІРО́ВУВАТИ – *недок*. до ЗАЦІРУВА́ТИ: *Цисе́ ви́кину / ни бу́ду зац΄іро́вувати / на гу́мц΄і кра́ш:е ку́пйу*.

ЗАЦІРО́ВУВАТИСЕ – заштопуватисе: *То / Йіле́нко / зац'іро́вуватисе ни бу́де / бо ану́ диви́се / йе́к кл'уч’ки́ пишли́ / ї́ми́ти мош / а́ле ци варту́йі оц':а́ ма́їка тако́йі робо́ти? / то пи́знашно бу́де* / *і так ни ме́ц:е ўбера́ти*.

ЗАЦІРУВА́ТИ – заштопати: *Даї / йа зац'іру́йу цису́ бл'у́ску / ко́ли йіс урва́ла? / ўч’е́ра? / тре́ба бу́ло ўч’е́ра да́ти / ме́н'ч’а ди́рка бу́ла би*.

ЗАЦІРУВА́ТИСЕ – заштопатися: *Ни зна́йу / ци то зац'іру́йіц:е*.

ЗАЦІ́ХАТИ – змусити замовкнути когось проханням чи погрозою: *Де́котр΄і зач’е́ли говори́ти / шош роска́зувати / а́ле йіх зац΄і́хали / таї на то́му се с΄к’ін΄ч’е́ло / А ї́ко́го би́ршого ви ч’іка́ли?*

ЗАЦІ́ХУВАТИ – недок. до ЗАЦІ́ХАТИ: *На зац΄і́хуї́те мене́ / наї ска́жу / шо ду́майу про вас і про ва́ше жит΄е́* / *На́ше ми зна́йімо / а ти кра́ш:е про своє́ роскажи́*.

ЗАЦІ́ШКАТИ – заспокоїти, втихомирити, примусити замовкнути когось: *Іди́ / Йіле́нко / бо сама́ ви́диш / вин ни го́ден мало́го зац'і́шкати / да́їте йіму́ пи́пку / так ско́рше ўсне; Бригади́р' бо́рзо зац'і́шкаў Лес'а́ / нагада́ў йіму́ за присади́бу / таї тої зати́х / бо хот'і́ў на бе́рез'і сл'у́шку / а то ікра́с / та́к’ік за́ўтра / ма́ло праўл'і́н'і бу́ти; Зац'і́шкали с'в’і́ткиў / таї уни́ тепе́рки и́нчойі с'п’іва́йут / каўт / шо н'іч’о́ ни ви́д'іли.*

ЗАЦІ́ШКУВАТИ – спонукати когось мовчати, не подавати голос, заспокоювати: *Васи́л' хот'і́ў шош сказа́ти / ўже на́в’іт' уста́ў буў / а́ле йіго́ зач’е́ли зац'і́шкувати / таї вин с'іў / а пото́му ўс'і розиї́шли́се / таї на це́му с'к’ін'ч’е́лосе; То праўди́ва при́пов’ітка / бйут / а пла́кати ни дайу́т / по со́б’і зна́йу / ік ми бу́ли мал'і́ с твойо́ў ма́моў / то дес могли́ шош і ни послу́хати / та́к’ік д'і́ти / за т:о диставáли на одно́ м’і́сце / дити́на хо́ч’і пла́кати / а йійі́ зац'і́шкуйут / ни поруга́ї мир / ц'і́хо сиди́ / шо́би н'іхто́ ни ч’уў / шо ў ха́т'і ро́биц:е / а йік при ко́мус шош ни так зро́бимо ци ска́жемо / то ма́ма лиш поди́виц:е / ї це́го до́ста / отаке́ бу́ло ви́хован'і; Д'і́ти с'п’іва́ли с'п’і́ванку / іку́ ўч’у́ли на вес'іл'у́ / а́ле до́бре ни розум’і́ли /*

про шо ўна / лиш ви́д'іли / шо ста́рш'і питс'м'і́йуйуц:е / а пото́му зач'іна́йут йіх зач'і́шкувати / мої / ану́ до́ста / ц'і́хо.

ЗАЦО́РКАТИ ПАГАРЯ́МИ – про початок застілля; легко стукатися чарками, наповненими алкогольними напоями, бажаючи один одному здоров'я: *За столо́м зацо́ркали пагар'а́ми / повесел'і́ли / хтос ужé про́буваў с'п'іва́ти / а́ле йіго́ зац'і́хали / набу́ток лишéн' розгора́ўсе.*

ЗАЦО́ФАНИЙ – забруднений, неакуратний, зношений (одяг): *То ш'і д'éдиў спиндза́р' / таки́ї зацо́фаниї / шо ў нéму х'іба́ лиш узим'і́ у ста́їн'у їти / а ни́ дес да́л'і / А ч'о? / води́ з р'іки́ ви́нести / дроў упили́ти / Йа каў / шо ми́жи л'у́де ни їти.*

ЗАЦО́ФАНО – забруднено: *Ў ха́т'і ўс'о зацо́фано / і двéр'і / ĭ с'т'іна́ / де на ла́вицу с'іда́ли / ви́шурувана / ĭ на ф'іра́нках са́ж'а / мої / та ту́тки трéба рук і рук / А ви шо хот'і́ли? / ту́теч'ки даўно́ н'іхто́ ни жийé / і так до́бре / шо п'іч' ц'іла́ / н'іхто́ на цéглу ни поза́риўсе / і л'а́мпа йе / ши́би ни повиби́ван'і / та́же по́при ха́ту ўс'éк'і хо́д'ут* і *ўс'éке могло́ бу́ти.*

ЗАЦО́ФАТИ – забруднити, засмальцювати: *Ц:е ўбра́н'і ни йе гет старé / а́ле йіго́ зацо́фали / на рукава́х / ік би шма́л'цем хтос намасти́ў.*

ЗАЦО́ФУВАТИ – недок. в. до ЗАЦО́ФАТИ: *Зацо́фувати ўбра́н'е лéхко / ни трéба вели́кого тру́ду / а витпуцо́вувати т'éшко / а йе так / шо ĭ ни го́ден / абéс йек ни стера́ўсе.*

ЗАЧЄ́НАНІ – *опредм. дія.* стос. ЗАЧІНА́ТИ: *Ікé зач'éнан'і бу́ло / так і робо́та пишла́ / А шо дивува́тисе? / то так йе.*

ЗАЧЄ́САНИЙ – зачесаний: *Йа л'у́бйу / ік жи́нка гла́тко зач'éсана / а ни патла́та / така́ / шо ўноч'é мих би се перепу́дити.*

ЗАЧЄ́СНИЙ – занадто чесний: *Ц':а жи́нка бо́ж'а / зач'éсна / а́би шош такé говори́ти / на н'у бр'і́хн'і звел:и́ / ґеренту́йу.*

ЗАЧЄ́СТИЙ – занадто чистий: *Зач'éстиї бан'éк ни мо́же бу́ти / с'м'і́шно такé ч'у́ти / Йек ни мо́же? / А йік сви́н'ам вари́ти / то х'іба́ так випуцо́вуйіте / йік кулéш'ін:ик?*

ЗАЧЄ́СТО – дуже, занадто чисто: *Ни ду́маї / то ни до́бре / йік зач'éсто / пи́пка ўпа́ла / а ти ўже ми́йіш / поло́ч'іш у окро́п'і / ану́ диви́се на Пара́нин'і / к'і́л'ко д'іти́ї / беру́т йéблуко з земн'і́ / ĭ нич'о́ йім ни стайéц:е.*

ЗАЧЄ́ТИ – *докон.* до ЗАЧІНА́ТИ: *Голоўнé зач'éти / а там пи́де / йа ско́ро ро́бйу / ни лиш'éйу на пиўдоро́з'і.*

ЗАЧЄ́ТИЙ – початий: *Зач'е́ла розводи́ти / ш'і ўзим'і́ / а́ле ĭ с це́го зач'е́того ви́тко / ік'і́ бу́дут вустоўки́*; *Про́шиўка зач'е́та / а́ле на бі́рше мул'і́нки ни ста́ло / таĭ так се лиши́ло / ад'і́ ĭка*.

ЗАЧЄ́ТИ (БУ́ДУ) ПРА́ТИ (БИ̇ТИ, РЕПІ́ЖИТИ) І НАТСЛУХА́ТИ, ЦИ ДИ̇ШЕ – *згруб*., погроза сильно набити когось: *Моĭ / па́рупч'і / абе́с двод'і́ ни ĭшо́ў / бо йік зач'ну́ / то так бу́ду би́ти / шо лиш натслуха́ти / ци ди́шеш / диви́се / абі́ йа тебе́ ни шука́ла зар'і́нками / а ік меш ч'е́мниĭ / то две́ч'іру пі́ду с тобо́ў / і напла́вайіс:е / к'і́л'ко соб'і́ схо́ч'іш*.

ЗАЧЄ́ТИСЕ – початися: *Зач'е́лосе нипорозум'і́н'і тогді́ / йік Ва́с'ко з М'іха́ĭлом на зари́пки поĭі́хали / ду́же деле́ко / а ўна ту́тки з дити́ноў сама́ се лиши́ла / хло́пч'ік буў у них*.

ЗАЧІНА́Ї (ЗАЧЄ́ЛО) ИКА́ТИСЕ (ІКА́ТИСЕ) КОМУ́С – згідно з вірув., "ікаїцце" комусь тоді, коли про нього хтось говорить: *Вас'у́тко / тоб'і́ сего́н:е ни зач'іна́ло ика́тисе? / н'і? / аг'і́ / йек так? / му́с'іла йіс іка́ти / бо ми з Мар'і́коў за те́бе говори́ли / Та шош до́брого ци пога́ного? / Рас ни іка́лосе / то ду́же пога́ного ни бу́ло / йа жерту́йу / фа́ĭне говори́ли / до́ста фа́ĭне*.

ЗАЧІНА́Ї (ЗАЧЄ́ЛО) ТРАФ'Є́ТИ КОГО́С – хтось починає (почав) дратуватися, сердитися: *А ўже йік До́ц'а зач'іпи́ла за д'іти́ĭ / мене́ зач'е́ло трафйе́ти / жи́нко Бо́ж'а / а ч'о ти сво́йіх ни пантру́йіш / а опсу́д'уйіш ч'ужи́х? / ч'ем твоĭі́ л'і́пш'і / ік дру́г'і? / ч'ем?; Ка́жу / та́к'ік йе / мене́ зач'іна́йі трафйе́ти / ік ч'у́йу / шо хтос роска́зуйі / йек уно ма́йі бу́ти / йек тото́ тре́ба роби́ти / а сам ни кине́ собо́ў / ни види́рве своĭу́ па́н'у вид ла́виц'і / моĭ / та ти ўста́н' таĭ зроби́ / а ні́ м'ін'і́ ро́скази роска́зувати*.

ЗАЧІНА́ТИ – починати: *Гаĭ / зач'іна́ĭмо б'іли́ти*; *Зач'інаĭ розводи́ти цес рука́ў*; *Лиш ни зач'іна́ĭте пус'т'і́ бе́с'іди / про́с'у вас*.

ЗАЧІНА́ТИ ДЖВІ́НДИ – починати сваритися ("джвиндіти"): *Лиш ч'олов'і́к у ха́ту / прийшо́ў з робо́ти трудни́ĭ / голо́н:иĭ / а ўна ні́ абі́ фа́ĭно до не́го заговори́ти / да́ти йі́сти / н'і / тако́го нима́ / дурна́ ба́ба зач'іна́йі дж͡в'і́нди / догово́р'уйі т:о / шо ш'і ра́но ни сказа́ла / таĭ котри́ĭ ч'олов'і́к це́му бу́де терп'і́ти*?

ЗАЧІНА́ТИ ЗДЕ́ЛЕКУ (ПОДЕ́ЛЕКУ, З И̇НЧОГО БО́КУ) – діяти обережно, не виявляючи істинних намірів: *Іва́ниха зач'е́ла зде́леку / йа на́в'іт' бу́ла ни зрозум'і́ла / за шо ўна говóри / до ме́не ни дийшло́ / а ўже пото́му ўздр'і́ла / куда́ ц':а жи́нка гне / куда́ ўна т'е́гне*.

ЗАЧІНА́ТИ (ВСЄ́КІ, ВСІЛЯ́КІ) Ѝ́ЙГРИ – шантажувати когось; спричиняти комусь неприємності та ін.: *Абе́с соб'і́ знаў / зо мноў б'і́йно и́йгри зач'іна́ти / йа ц:е ни л'у́бйу*.

ЗАЧІНА́ТИ (ЗАВОДЍТИ, ЗВОДЍТИ) НА БЍРШЕ – певними діями поглиблювати непорозуміння між кимось: *То Васили́ха зач'е́ла на би́рше / бо ч'о бу́ло допомина́тисе / де тот'і́ мотки́ вули́ч'ки / шо вит Пара́ски / с це́го пишло́ / а пото́му ўже ти́л'ко ўс'е́кого виговор'увалосе / шо йа ўтекла́ с ха́ти / ни зна́йу / йек уно се с'к'ін'ч'е́ло*.

ЗАЧІНА́ТИ РОБЍТИ С КО́ГОС КАЛІ́КУ – співчувати, занадто жаліти когось, застерігати від намагання когось працювати, виконувати якусь дію: *Лиш ни роб'і́т з ме́не кал'і́ку / про́с'у вас / бо йа ни збера́йусе ўмера́ти / а хо́ч'у ви́дуж'іти; Наї́ги́рше / ік зач'іна́йут с те́бе роби́ти кал'і́ку / с'ус'у́кати / іґ з мало́ў дити́ноў / вид отаки́х и́грашок мене́ шл'ах трафйе́йі*.

ЗАЧІНА́ТИ (ЗАЧЄ́ТИ) РО́СКАЗИ (РО́СКАЗНІ) – *знев*., починати (почати) пустопорожню балаканину, неправдоподібні розповіді: *Васи́ / ни зач'іна́ї ро́скази / бо йа бр'і́хн'іў слу́хати ни хо́ч'у / а́бо кажи́ пра́ўду / а йік н'і / то сиди́ ц'і́хо; Л'і́пше наї ни ї́де суда́ / бо йік прихо́ди / то зач'іна́йі пус'т'і́ ро́сказ'н'і / а йа ни ма́йу колі́ тото́ вислухо́вувати / ў ме́не робо́та*.

ЗАЧІНА́ТИ СВОЄ́ – те саме, що ЗАВОДЍТИ ТОЇ САМО́Ї: *Ми гово́римо за одно́ / ми́рно / фа́їно / а Пара́ска да́л'і зач'іна́йі свойе́ / теремкоти́т / ік заве́дена*.

ЗАЧІНА́ТИСЕ – починатися: *Ч'у́йу / шо ўже зач'іна́йіц:е ки́тиц'а*.

ЗАЧІПЍТИСЕ О́КОМ ЗА ШОШ – звернути увагу на щось; на те, що, на думку мовця, є цікавим, виділяється з-поміж іншого: *Проїшла́ усі́ї база́р' / і н'іч'о́ смих ни купи́ла / н'іч'о́ ни ви́д'іла тако́го / шо́би зач'іпи́тисе о́ком / На базари́ / О́л'ко / ус'о́ база́рне / ота́к йа скаў / таке́ / ік йіму́ се нале́жи бу́ти / а хот'і́ўше ч'ого́с л'і́пшого / тре́ба ни туда́ ї́ти / Йо / іти́ мо́жно / а́ле тре́ба ма́ти / ш ч'ем.*

ЗАЧІРА́ТИ – зачерпувати (про рідину): *Зач'іра́ї соб'і́ молока́ / ки́л'ко хо́ч'іш / а́бо кис'л'іку́ бери́ / йік л'у́биш*; *Зач'іра́йте с це́йі пу́т'н'і / то вид Дроці́хи вода́ / а ц':а тако́ш мо́же бу́ти / а́ле ги́рш'а.*

ЗАЧІРНУ́ТИ – *докон.* до ЗАЧІРА́ТИ: *Зач'ірну́ла го́рш'і с то́йі пу́т'н'і / а вода́ ї́кас каламитна́ / Бо то з р'іки́ / л'у́боч'ко л'у́ба / а пи́ти / ў це́му ведерци́ / ад'і́ ге́зде.*

ЗАЧІРСТВІ́ЛИЙ (ЗАЧЄРСТВІ́ЛИЙ, ЗАЧЬВО́РСКЛИЙ) – зачерствілий: *Стру́цен΄ зач'ірств'і́лиї / а́ле йа зна́йу / шо́ з ним робі́ти.*

ЗАЧІРСТВІ́ТИ (ЗАЧЄ́РСТВІ́ТИ, ЗАЧЬВО́РСКНУТИ) – зачерствіти, стати черствим: *Хл΄іп зач'ірств'і́ў / тре́ба роспа́рити / Ну то робі́ / а йа барабу́л' усма́жу.*

ЗАЧІСА́ТИ – зачесати: *Зач'іши́ свойі́ ку́ч'ір'і / бо ўни тоб'і́ о́ч'і закрива́йут / а́бо пидитні́ тро́хи / по бро́ви наї бу́дут*.

ЗАЧІСА́ТИСЕ – зачесатися: *Зач'іса́ласе побри́скаласе кол'о́нцкоў водо́ў / таї куда́с пов'і́йіласе / Та зна́йіш / шо ни дго́р'і*.

ЗАЧЬВІ́РСКАТИ – *докон*. до ЗАЧЬВІ́РСКУВАТИ: *Ц':і парупки́ так'і́ роспу́с'н'і / гет схо́ди зач'в'і́рскали сли́н'оў / де ўни́ це́го наўч'е́лисе*?

ЗАЧЬВІ́РСКУВАТИ – забруднювати, запльовувати: *Ни пл΄уї ту́тки / ни зач'в'і́рскуї ко́ло при́зби / бо ми ту́тки сидимо́ / к'і́л'ко тоб'і каза́ти?*

ЗАЧЬНЕ́НИЙ – початий: *Ґа́рч'ік зач'не́ниї / хтос ужє́ браў молока́*; *Сло́їч'ік с конф'іту́рами ужє́ зач'не́ниї*.

ЗАЧЬО́ВГАНИЙ – дієпр. від ЗАЧЬО́ВГАТИ: *Ти лиш нида́ўно мал'ува́ла ў ку́хни пидло́гу / то ч'о ўна́ така́ зач'о́ўгана*?; *Споден'о́к ма́йі дво́йі / а́ле од'н'і́ мо́кр'і / а дру́г'і зач'о́ўган'і / вин з горба́ на кол'і́нах спуска́ўсе / дру́г'і на санка́х / а вин / так*.

ЗАЧЬО́ВГАТИ – 1) забруднити, зносити: *Так зач'о́ўгаў на ли́кт'ах ку́ртку / шо ско́ро се збро́бйут дирки́ / меш т'і́лом с'в'іти́ти*; 2) затоптати, витерти (про підлогу): *Ко́ло ла́виц'і пидло́гу гет зоч'о́ўгали / Бо ўс'і та́мки с'іда́йут*; 3) іти (піти), шаркаючи ногами: *Моі / шо йіс так зач'о́ўгаў / йік стари́ї д'іт? / пидоі́ма́ї тро́хи но́ги*.

ЗАЧЮ́РІНЕЦ, -ньця – здеб. у мн., ЗАЧЮ́РІНЬЦІ, -ів – сліди від стікання вологи по чомусь; дрібні патьоки, що по чомусь течуть, або сліди від них: *Так / зач'у́р'ін'ц'і йе ўс'е́к'і / на ви́кнах ци две́р'ах / ікшо́ уни́ скл'ін'і́ / а надвор'і́ / та ци і ў ха́т'і / сту́д'ін' / на ба́н'ц'і мо́жут бу́ти / ік шош зле лиў / а ўно пидлиза́лосе / ну / ш'і ї таке́ ска́жу / на нога́х / по литка́х / а́ле то ўже и́н'ч'і; Ви́дите / йек зле йі́сте ви́мили пове́р΄ха пу́т΄н΄у / ви́тко зач'у́р΄ін΄ц΄і*.

ЗАЧЮРІ́ТИ – мати "зачюрінці"; почати "чюріти" (передусім про вікна, двері); зіпсуватися, почати протікати (про взуття): *Цис'і́ ч'еревики ўже зач'ур'і́ли / лиш дв'і нед'і́ли но́с'у / тре́ба бу́ло зра́зу вид:а́ти ў копера́ти́ву / а́ле ци би прийми́ли*? / *бо ко́рки тро́хи стеса́лисе / Ог:о́ / ни*

трóхи / а тикú дóбре / пустé йіс купúла; Вúкна запот'íли ї зач'ур'íли / ви шо? / тýтки свúн'ам варúли?

ЗАЧЮ́ТИ БІДУ́ – відчути наближення небезпеки: *Пес пéршиї зач'ýў б'ідý / ш'і ни стр'іл'éло вúт:и / а вин зач'éў гáўкати / а потóму поб'íх і сховáўсе ў бýду / ікáс жúнка роскáзувала / шо вин урáс так робúў / лиш ік мáли зач'інáти у їіх бик стр'іл'éти / отáк давáў їім знáти / шо трéба ховáтисе / це ў телев'íзор'і покáзували / а потóму і їігó б'ідá наїшлá / ни ўратувáўсе.*

ЗАЧЮ́ХАНИЙ – *згруб*., неакуратний, недоглянутий: *Тел'éти стаїé молокá? / бо ч'о ўно таке́ зач'ýхане*? / *таке́ ниш'іслúве*?

ЗАЧЮ́ХАТИСЕ – *згруб*., 1) не приділяти належну увагу своїй зовнішності: *Зач'ýхаласе с цúми городáми / та с цим кýтан'ім / корóва / порос'éта / кýри / ўс'о хóч'і їíсти / трéбуїі опхóду / нимá колú за собóў подивúтисе*; 2) загаятися: *Зач'ýхалисе отýт / а мáли ўже даўнó бýти на цáрин'і / кóло М'іхáїликових / даўнó даўн'íс'ко*.

ЗАЧЯЛЯ́ПАТИ – *згруб*., почати "чяляпати" – піти з шумом по воді, грязюці; піти повільно, важко переставляючи ноги: *Ад'í нáш'і зач'ал'áпали / áле стáли ї вúжу / шо ўже вертáйуц:е*.

ЗАЧЯ́МКАТИ – *згруб*., почати чавкати: *Зач'áмкаў їіс / іґ бес з голóдного крáйу приїшóў / ўч'éїсе фáїно їíсти / бо ік хтос бýде кóло тéбе / ни ме моч'í кавáлок хл'íба ў рот уз'éти.*

ЗАШАЛЬО́ВАНИЙ – дієпр. від ЗАШАЛЮВА́ТИ: *Зáдна с'т'íнá до пидвéр'х зашал'óвана*.

ЗАШАЛЬО́ВУВАТИ – недок. до ЗАШАЛЮВА́ТИ: *Тепéрки так ни зашал'óвуйут хáту / ік гентáм / то úн'ч'а мóда / і ремóнти з накáтами ни рóбйут / подивúсе нов'í хатú ў Т'ýдев'і / отáк тепéр се рóби*.

ЗАШАЛЮВА́ТИ – покрити стіну "шалюнком": *Дóци зашал'ýїте / бúрше ни трéба / і вúш:е ни давáїте / отáк наї бýде.*

ЗАША́РКАНИЙ – затоптаний (про підлогу); витертий, зістарений (про одяг): *Йої / ч'о ц:а пидлóга такá зашáркана? / йек мош бýло так ходúти*.

ЗАША́РКАТИ – затоптати: *Н'іхтó ч'óботи ни скидáїі / т'éгнут нóги / ік ни знáйу шо / пидлóгу ў ґáн'ч'іку ад'í йек зашáркали / хол'éра би тотó ўз'éла / Ну то замкн'íт двéр'і ї н'ікóго ни пускáїте / наї надвор'í сид'ýт / то велúкого морóзу нимá / пидлóга бýде л'уксусóва.*

ЗАША́РКУВАТИ – *недок.* до ЗАША́РКАТИ: *Ни бер'і́т / ни заша́ркуйте ба́бин спинд͡за́р' / уна́ ме се свари́ти / м'ії уберайте / Ба́бин кра́ш:иї / спри́тишниї / такі́ї се хо́ч'і ўбера́ти.*

ЗА́ШІНКА, -и – особлива застібка, зроблена із ниток; зав'язка, яку використовують у сорочках, передусім – у вишитих: *Йа ш'і мало́ў наўч'е́ласе за́ш'інки роби́ти / ĭк'і хоч' / до ко́ждойі соро́ч'ки могла́ дибра́ти / то так / шо не́н'а пото́му лише́н' мене́ проси́ла ц:е роби́ти / кра́ш:е н'іхто́ ни мих.*

ЗАШІ́НКАНИЙ – застебнутий (про одяг): *Бабо́ / подив'і́ц:е / йа до́бре заш'і́нкана? / абе́сте пото́му ни свари́ли / шо з го́лоў душе́ў хо́жу.*

ЗАШІНКА́ТИ – застебнути: *Заш'інка́ĭ хло́пц'а / аби́ ни заверну́ло / аби́ зноў ни засла́п / бо вин забу́ў / шо лише́н' шо ви́ĭшоў іс сла́бости.*

ЗАШІНКА́ТИСЕ – застебнутися: *Заш'інка́ĭсе / бо сту́д'ін' / ни ви́диш / зима́ па́дайі / і ша́л'ок ге́нде ви́си / ĭ ш'і рукави́ц'і озми́.*

ЗАШКВАРЧЄ́ТИ – 1) почати шкварчати (на вогні): *Див'і́ц:еко / л'у́пко / бо шош заду́же зашкварч'е́ло ў пате́лни / аби́ ни згор'і́ло*; 2) *перен.*, сильно припекти (про сонце): *Сего́н:е до́бре гр'і́ло / аў полу́н:е тики́ зашкварч'е́ло / ш'і так / в'іде́ĭ / сего́л'іта ни бу́ло / пока́зувало три́ц':іт' п'ет' у хо́лод'і.*

ЗАШКІ́РЕНИЙ – *згруб.*, усміхнений: *Ге́нде т'в'ії кава́л'ір показа́ўсе / ад'і́ ĭкиї зашк'і́рениї / таї ш'і фи́ртку ма́йі ми́жи зуба́ми.*

ЗАШКІ́РИТИСЕ – *знев., згруб.*, засміятися; іноді, на думку мовця, безпричинно, недоречно: *Ўна до не́го зашк'і́риласе / шош хот'і́ла говори́ти / а́ле вин на́в'іт' ни подиви́ўсе / це йа сама́ / на сво́йі о́ч'і ви́д'іла.*

ЗАШКОРО́ДИТИ – заскородити: *Сус'і́т помі́х зашкоро́дити с'л'у́шку / а́ле с то́го вели́койі ко́ристи ни бу́де / то лиш так / аби́ ни пустува́ло.*

ЗАШКОРО́ДЮВАТИ – *недок. в.* до ЗАШКОРО́ДИТИ: *Ма́йут кон'а́ / таї того́ ско́ро зашкоро́д'уйут / а йа гребл'а́ми ро́бйу.*

ЗАШКОРО́ЖЕНИЙ – заскороджений: *Га́лине ўже зашкоро́жене / а на́ше мут пополу́н':у роби́ти / ў нас нибога́то.*

ЗАШКРОМА́ДЮВАТИ – 1) загрібати, згрібати (насамперед про сіно): *Зашкрома́д'уї оти́ми мали́ми гребел'ка́ми / ўни ле́кш'і*; 2) заскороджувати: *Зашкрома́д'уйу оц:у́ гр'е́тку / таї тогди́ беру́се за жма́кан'і.*

ЗАШКРУМІ́ТИ – почати тліти (про вовну, шкіру та ін.): *Ікӣіс шкрум ч'ýти / то / в'ідéї / ш'éпка д'éдева ї́мúласе / вин шушӣў йійі́ / мóже / хтос нихот΄іч'é трýтиў с пéч'і на грýбу? / мої / анý б'іжú.*

ЗАШМА́РЬКАНИЙ – сопливий: *Пáрупч'і / ч'о йіс такӣї шмар'кáтиї хóдиш ?/ де твойá мáма*? / *Мар΄і́ / даї фустúнку / наї обитрý ц:у дитúну / гет зашмáр΄кана / мої / та на тéбе д'іўкú ни мут дивúтисе.*

ЗАШМА́РЬКАТИСЕ – стати “шмарькатим”, сопливим: *Ч'о ти / л'ýпч'іку / так зашмáр'каўсе? / йек такӣї велúкиї пáрубок мóже так ходúти? / ти ш'і ни наўч'éўсе вис'ікáтисе? / ге? / скажú / наї мáма наўч'éйі / йек так? / кáжеш / шо до вóїска пúдеш / а хто тебé такóго óзме? / бóрзо ходú судá / наї тебé поўтерáйу*.

ЗАШМІ́РЕНИЙ – *згруб*., забруднений: *Кужýх зашм'і́рениї на рукавáх / а ви хóдите ў нéму / йік стáриц'а* / *тáже ви їкас ґаздúн'а*.

ЗАШМІ́РИТИ – забруднити: *Де йіс так зашм'і́риў споден'кú? / і грус' / і тикú шм'ір ікӣіс* / *Йа кóлесо вит фúри з вýїком змáс'т'уваў / мýс'іў помоч'і́.*

ЗАШМІ́РИТИСЕ – *згруб*., забруднитися: *Зашм'і́риўсе / йік наї ни кáжу / хто / Мóжете ни казáти / йа ї так здогадáўсе / áле ў нéго ш'і йе ришкú ї фóстик / аў мéне цéго нимá*.

ЗАШМІРО́ВАНИЙ – дієприкм. від ЗАШМІРУВА́ТИ: *Рукавú ї кóўн'ір так зашм'ірувáў / шо ни гóден йіх дожмакáтисе.*

ЗАШМІРУВА́ТИ – забруднити: *Кýртка гаш блистúт / рукавú ч'óрн'і / йіґ бес у болóт'і бáбраўсе / шó м'ін'і́ з неў тепéрки робúти? / ти зашм'ірувáў / то їди сам перú / Мáмоч'ко / л'ýбоч'ко / йа бúрше ни бýду*.

ЗАШМО́РГАНИЙ – дієприкм. пас. мин. ч. від ЗАШМО́РГАТИ: *Ти ў такé зашмóргане кудá / л'ýпч'іку / се вӣўбераў?*

ЗАШМО́РГАТИ – забруднити: *Рукавú так зашмóргаў / запуцувáў / шо / нимá ў шо се ўбрáти*? / *б'ідá / нидóўт'ік у хáт'і*?

ЗАШМО́РГАТИСЕ – забруднитися: *Йек ни зашмóргатисе кóло такóйі нич'éстойі робóти? / Де томó вúтко / шо йа се переберáла?*

ЗАШМО́РГУВАТИ – *недок*. до ЗАШМО́РГАТИ: *Йа просúла рукавú ни зашмóргувати / бо ни витперý / то шо / трýдно йіх закóт΄увати / ік берéс:е шош робúти? а йік т'éшко / то наїмú закóт'увач'а.*

ЗАШМО́РГУВАТИСЕ – забруднюватися: *Наїбúрше ў дитúни зашмóргуйуц:е рукавú ї кóло кишенӣї / И:ї / то йек у кóго / на мóму ўс'о*

горúт / а дéколи прихóди такúї / йіґ би кóло шм’і́ру робúў / йік би шош тер кýрточ’коў / *Та мóже / ї тер / ік шмáти ни бýло*.

ЗА ШО? – чому?; навіщо?: *За шо м’ін'і́ / Гóсподи / пúслано такé / шо с'в’іт нимúлиї? / Бох кóждому дайé тúл'ко / к’і́л'ко вин гóден вúдерж’іти / ни бúрше.*

ЗÁШО – ЗÁТТО – дешево, майже задаром (продати): *Продавáї зáшо зáт:о / так / абú продáти / абéс скóрше вернýласе / бо то ни йе видбúрн'і йéблука; Див’і́ц:е / йек вúїде / пускáїте зáшо зáт:о / то пос'л'і́тки / нимá кóло ч’óго блавýч’іти днúну*; *Наї ідé / зáшо зáт:о / абú збýтисе / бо то гнийé / ч’о ч’ікáти? / а так / мóже / хот' шош скористáйімо.*

ЗА ШО ЇСТÉ ЗАПЛАТЍЛИ, ТОТÓ (ТТО) ВАМ (І) ЗРОБЍЛИ – про прагматичний розрахунок когось при виконанні ним певного обсягу роботи: *А ви шо хот'і́ли? / бúршого? / а ви йек се договóр'ували? / шобú вин скопáў тотý сл'ýшку / шо повúд Іванóч’ка? / отáк вин тотó зробúў / за шо йістé заплатúли / т:о вин і зробúў / а вам забáглосе ш’і на поконéч’у пáру крóкиў скопáти / то це úнче / договóр'уїтесе / ци вин гóден / і плат'і́т окрóме*. Див. ІКÁ ПЛÁТА, ТАКÁ Й РОБÓТА.

ЗА ШО КУПЍВ, ЗА ТТО ПРОДÁВ (ПРОДАЮ́) – мовець не бере відповідальності за правдивість переданого: *За шо купúў / за то продáў / сам тáмки ни буў / м’ін'і́ Ан:úц΄а ўпов’і́ла / унá з нúми дóбра / пéрва сестрá Лес΄óви* / *то ц:е ўс'о ўна росказáла*.

ЗАШОРÁС – *присл*., завжди, постійно: *Йа зашорáс мýс'у нагáдувати / вúнеси водú / урубáї дроў / інáкше ни зрóбиш / мих би сам догáдуватисе*.

ЗÁШПІНЬКА, -и – застібка: *У тéбе зáшп’ін'ки йе на цéму лéїбикови*?

ЗАШПІНЬКÁТИ – застебнути: *Мене́ пáлец болúт / поможúко цисý бл'ýску зашп’н΄кáти / бо ни пúду такá.*

ЗАШПІНЬКÁТИСЕ – застебнутися: *Зашп’ін΄кáїтесе / так файн΄і́ш:е*.

ЗАШПІ́НЬКУВАТИ – *недок*. до ЗАШПІ́НЬКАТИ: *Тúл΄ко ґýдз͡икиў ни клад΄і́т / то дóўго зашп’і́н΄кувати / пришúйте три.*

ЗАШПІ́НЬКУВАТИСЕ – застібатися: *Маї л'і́пше зашп’і́н'куїсе / абéс запáлен'і ни дистáла* / *вид р΄ікú ад'і́ йек т΄éгне*.

ЗАШПÓТАТИСЕ (ЗАШПÓРТАТИСЕ) – спіткнутися: *Зашпóтаўсе у ц:у др΄іт΄ / ч’ут΄ стр΄імголóў ни пишóў; Бáба громáдила пéред Велúкоднем сух’і́ бур'інú / лúс'т'і / зашпóталасе таї упáла / ўломúла*

к'і́с'т'ку ў клу́б'і / та так с то́го і ни ві́йшла / ви́диш / хот'і́ла попр'е́тати понадв'і́р'у ї до ч'о́го допр'е́таласе / ста́ршому тре́ба ўваж'е́ти на се́бе.

ЗАШПО́ТУВАТИСЕ (ЗАШПО́РТУВАТИСЕ) – недок. до ЗАШПО́ТАТИСЕ (ЗАШПО́РТАТИСЕ): *Забери́ ві́ц:и кицки́ / ч'о ми ма́йімо ура́с зашпо́ртуватисе? / кин' йі́х уби́к / наї ни заваж'е́йут.*

ЗАШПУ́РИТИ – *згруб.*, кинути шось кудись: *Зашпу́риў ша́л'ок аш на верш'е́к / а хто ме здоїма́ти ? / цис'і́ д'і́ти ни ўм'і́йут се їгра́ти / н'іц ни ўм'і́йут / ве́л:и / а здоїми́ти ни го́н':і.*

ЗАШРУБО́ВАНИЙ – загвинчений: *Мої / цес млино́к до́бре зашрубо́ваниї / ни роспа́дец:е / іґ бу́ду моло́ти*? / *Ни б'і́йтесе*.

ЗАШРУБО́ВАНО – загвинчено: *Ни ду́маї / тут так фа́їно зашрубо́вано / шо ну / ану́ко даї цо́нґл'і / наї виткру́т'у.*

ЗАШРУБО́ВУВАТИ – загвинчувати, "закрутювати шрубу": *Сам ни бери́се / то маїстри́ ма́йут тото́ зашрубо́вувати ї подиви́тисе / йек уно́ ро́би / каў тоб'і / ти ни вит то́го / ни к'іва́ї.*

ЗАШРУБУВА́ТИ – *докон*. до ЗАШРУБО́ВУВАТИ: *Гаї див'і́ц:е / зашрубува́ў до́ста до́бре / мо́жете приїма́ти робо́ту*.

ЗАШТѝВНИЙ – занадто цупкий: *Мару́с'ко / на пла́ш':ік цисе́ могло́ би бу́ти / а на дитин'е́ч'у су́кон'ку зашти́ўне і ўно пога́не до т'і́ла*.

ЗАШТИПО́ВАНИЙ – дієприкм. від ЗАШТИПУВА́ТИ: *Хто та́мки ме се придиуўйе́ти / ци то заштипо́ване / ци н'і / де ўно ви́тко? / іґ бес ни сказа́ла / тої ни ўздр'і́ла бих / каў тоб'і́ пра́ўду*.

ЗАШТИПУВА́ТИ – заштопати: *Поде́л:исе шкерпе́тки / ли́ш зда́лобисе заштипува́ти / То ни бу́де до́бре / ў ба́би лиши́лосе тако́йі вули́ч'ки / проси́ наї питплете́ оту́тки / бу́дут / ік нов'і́*.

ЗА́ШТРИК, -а – те саме, що ЗА́ЩІК (ЗА́ШШІК): *За́шч'ік би́рше каза́ли / а за́штрик / р'і́тко / а тепе́рки ўже ч'у́ла ї таке́*.

ЗАШТРИКА́ТИ – почати "штрикати": *Вин аш заштрика́ў з ра́дости / ба́ба да́ла гро́ш'і на ро́вер / диста́ла пе́н'ц'ійу таї да́ла*.

ЗАШЮ́ЛЕНИЙ – *знев.*, стягнутий, стиснутий: *Цис'а́ фу́стка / Мар'і́ / тоб'і́ ни пасу́йі / ти ў ниї ікас заш'у́лена / н'ійе́ка / ўбери́ и́нчу / от:у́ з в'іно́ч'ками / і ни стиска́їсе так пид бо́роду / л'і́пше / по молоди́цки*.

ЗАШЮ́ЛИТИ – 1) стиснути, стягнути (про якийсь предмет – мішок, спідницю та ін.): *Спин:и́ц'а ў нейі заш'у́лена / хо́ди / йік три снопи́ скла́ден'і / кому́с таке́ пасу́йі / а́ле ни Йіле́н'і / ч'о так заш'у́лили?*; 2) *знев.*, міцно стиснути (про губи): *Гу́би заш'у́лен'і / нис / н'іўро́ку / йік отота́*

ру́ч'ка вит комо́ри / *ни ди́ўно / шо се жу́р'ут / ци хтос о́зме ў да́нец таку́ / н'іўро́ку / фа́йну.*

ЗАШЮ́ЛЮВАТИ – *недок. в.* ЗАШЮ́ЛИТИ: *Свари́лисе / шо гаш гу́би заш'у́л'ували / то бу́ло на шо подиви́тисе / бесплáтне к'і́но.*

ЗА́ЩІК (ЗА́ШШІК), -а – ін'єкція: *Бо́йусе за́ш':ікиў / ік малá дити́на.*

ЗА́ЩІНКИ ПОКЛА́СТИ – зробити і пришити до виробу (сорочки) зав'язки: *Ї́к'і тоб'і́ за́ш'інки покла́сти до соро́ч'ки? / Йа ви́тки зна́йу? / Мо́же / оцис'і́ / так'і́ ч'орнобри́в'і / шо́би пасува́ли до шит'а́?*

ЗБА́ВИТИ – 1) зіпсувати, пошкодити: *Ану́ каж'і́т / хто зба́виў м'ій ӡ̆иґа́рок?*; 2) спричинити хворобу: *От':і́ в'і́ч'н'і пйанки́ зба́вили ч'олов'і́ка / а ї́ки́й ду́жий буў / а тепе́рки шо? / слабу́йі*; 3) убити, спричинити смерть: *Ни одно́го зба́вили гор'і́ўки́ / ни один пишо́ў ч'е́рез н'у ў зе́мн'у.*

ЗБА́ВИТИ (ЗБАВ'Є́ТИ) ЖИТЕ́ – зіпсувати (псувати), змарнувати життя, зробити себе чи когось нещасним: *Каза́ла і бу́ду каза́ти / гор'і́ўка до добра́ ни приво́ди / ни одно́му зба́вила жит'е́ / І ни одни́й / Йо / ко́ждому збаўйе́йі / ус'і́м / хто л'у́би ви́пити.*

ЗБА́ВИТИ (ЗБАВ'Є́ТИ) ЗДОРО́В'Ї – втратити (втрачати) силу, міць: *Ву́їко бутина́ми зба́виў соб'і́ здоро́ўйі / ік молоди́й буў / то ш'і н'іч'о́ / а тепе́рки ад'і́ шо ш ч'олов'і́ком се зробило.*

ЗБА́ВИТИСЕ (ЗБАВ'Є́ТИСЕ) – зіпсуватися (псуватися): *Ни ши́йу тепе́рки / Вас'у́тко / бо шош зба́вило се у маши́н'ц'і*; *Молоко́ се зба́вило / шо́ / вере́ / дамо́ дити́н'і?*; *Сир се зба́виў / гаш зацви́ў.*

ЗБА́ВЛЕНИЙ – пошкоджений, зіпсований: *Ро́вер зба́ўлений / ко́лесо в'ідл'іта́йі / на не́му б'і́їно ї́їхати; Две́рц'і зба́ўлен'і / се ни запера́йут.*

ЗБА́ДАНИЙ – *мед.*, оглянутий лікарем: *Йо / д'е́д'а зба́даний / а́ле ўт'і́шного ма́ло / ме ш'і ў Франки́ўск ї́їхати.*

ЗБА́ДАТИ – *мед.*, оглянути пацієнта: *До́хтор' зба́даў ма́му / а́ле н'іч'о́ ни сказа́ў / зач'е́ў шош запи́сувати / гаш пото́му росказа́ў.*

ЗБАНЕ́ТКО, -а – те саме, що ЗБА́НЬЧІК: *Ни ўгада́йіш / ви́тки ў ме́не ц:е збан'е́тко / йіму́ ма́їже ти́л'ко ро́киў / ік м'ін'і́ / то па́мн'ітка.*

ЗБА́НОК, -а – глечик: *Зач'ірни́ зба́нком води́ / бо то́йі / шо ў горш'е́т'і / ма́ло / ге́нде на табо́рику пу́т'н'а.*

ЗБА́НЬЧІК, -іка – маленький глечик: *Оце́с зба́н'ч'ік ву́їна на Вели́ґден' за прости́бих да́ла / ду́же м'ін'і́ се ўдаў.*

ЗБА́НЬЧІКИ, -ив – 1) сорт яблук: *Цис'і́ йе́блуч'ка / ану́ диви́се / тики́ так'і́ / йік зба́н'ч'іки / ни надиви́ўбисе на них*; 2) вид польових квітів, дзвіночки: *Ту́тки / де на́ше / ад'і́ ĭких нев'істо́к і зба́н'ч'ікиў / а оц':і́ ч'іч'ки́ ни зна́йу / йек се назива́йут / уни́ іў бе́рез'і росту́т / ге́зде меду́нка йе / за́р'ка / дерев'і́ї / а за ц':і ў ко́гос се запита́йу / диви́се / до́ста фа́ĭн'і / Ус'о́ фа́ĭне / шо на це́му лушку́ росте́ / ни нал'убува́ўбисе / с'і́сти оту́тки / то кра́ш:ого припоч'е́ўку нима́ / абе́с ни зна́ти куда́ ĭшоў*.

ЗБЕРА́ЇЦЦЕ (ЗИБРА́ЛОСЕ) НА МОРО́С (СТУ́ДІНЬ, НИГО́ДУ; ТЕПЛО́) – починає (почало) холодніти, теплішати та ін.: *Не́бо пройісни́лосе / ви́тко / шо збера́йіц:е на моро́с / уже́ ло́ви / пока́зуйі / шо ўноч'е́ фист бу́де*.

ЗБЕРА́ТИ – збирати; одягати: *Збера́йу дити́ну / таĭ у во́зику пово́з'у оту́т ко́ло ха́ти / на во́здус'і ўна фа́ĭно спит*.

ЗБЕРА́ТИ ҐРУНТѝ (ҐРУНТА́) – скуповувати землю: *Ба́ба з нату́гоў збера́ла ґрунти́ / аби́ шош д'і́тем да́ти / одови́ци т'е́шко бу́ло / а ў ха́т'і три д'і́ўц'і*; *Збера́ў ґрунти́ / а роби́ти ни мих / з во́ĭни слаби́ĭ верну́ўсе*.

ЗБЕРА́ТИСЕ – збиратися, одягатися: *М'ін'і́ нима́ шо збера́тисе / ч'ереви́ки ўбу́ла / і ўже́ гото́ва / зи́брана / Су́кн'у и́нчу ўбери́*.

ЗБЕРА́ТИСЕ (ЗИБРА́ТИСЕ) З ДУМКА́МИ – зосередитися (зосереджуватися) на чомусь, обдумувати щось: *Прийшла́ тхат'і така́ / шо ни го́н:а бу́ла зибра́тисе з думка́ми / голова́ лупа́ла*.

ЗБЕРА́ТИСЕ, ЇК (ІК) ПО СМЕРТЬ – дуже довго, повільно збиратися: *Шо за ґу́рскиĭ? / збера́йіс:е / йік по смерт' / ш'і к'і́л'ко тебе́ ч'іка́ти*?

ЗБЕРА́ТИСЕ НА ДОШЬ (НА НИГО́ДУ) – хмаритися: *Збера́йіц:е на дош' / му́с'у б'і́ч'і шма́т'і зане́сти / подушки́ / ви́клала бу́ла / аби́ тро́хи прол'уфтува́лисе / прошуши́лисе / то ни ч'іка́лосе дош':у́*.

ЗБИВА́ТИ ДОКУ́ПИ ЧЄС (РОКѝ, ЖИТЄ́ ТА ІН.) – аналізувати прожите життя, виділяючи окремі яскраві моменти, події; міркувати над тим, скільки часу пройшло від того чи того періоду: *Ота́к збива́йіш доку́пи ч'ес / розга́дуйіш / шо бу́ло / йік ти буў мали́ĭ / а пото́му пишо́ў до шко́ли / нага́дуйіш соб'і́ / йек упере́т с'в'іткува́лисе с'в'е́та / йек ти ч'іка́ў / шо́би С'в'іти́ĭ Никола́ĭ ни забу́ў приĭти́ / а пото́му парубо́цтво / во́ĭна / то т'ішк'і́ роки́ бу́ли; Ви се пита́йіте / ки́л'ко м'ін'і́ ро́киў / а йа ми́л'у ў раху́нку / лише́н' зна́йу / шо ўмера́ти ўже ни ўстит / йа з де́ўйітсот о́смого / то ки́л'ко м'ін'і́? / пра́ўда / шо бога́то? / так'і́ вели́к'і роки́*

збива́ти доку́пи т'е́шко; Іва́нку / ік зач’е́ласе во́їна / м’ін'і́ бу́ло шти́ри ро́ки / то ану́ збива́їте доку́пи роки́ і скаж’і́т / к’і́л'ко м’ін'і́ за́рас; Збива́йу доку́пи роки́ / а ўни до́бре се ни збива́йут / се вид:ава́ла йа ў со́рок деўйе́тому / а дон'ку́ ма́ла ў рик / то к’і́л'ко їйі бу́ло ў с'імдис'е́т' тре́тому / ік у не́йі бу́ло вес'іл'е́? / ге? / ану́ збива́їте доку́пи цис'і́ роки́ / шо йа сказа́ла / ану́ / шо́ там вихо́ди?; Слабу́йу / виле́жуйусе / таї йе колі́ збива́ти доку́пи жит'е́ / ш’і бих пожи́ла / а́ле йік ус'о́ фа́їно поросклада́йу / то се ўспоко́йуйу і каў соб’і́ / мої / та твойі́ верстач’кі́ ї до це́го ни дот'іглі́ / а тоб’і́ шо́ се ни ўдайе́ / їка нидогóда?

ЗБИВА́ТИ (ЗБЙ́ТИ) З ДУ́МКИ (З ГА́ТКИ; С ТО́ГО, ШО ХОТІ́ЛА (МА́ЛА) СКАЗА́ТИ) – спричинювати (спричинити) втрату логіки викладу чогось, напрямку думки: *Йа хот'і́ла шош сказа́ти про Тереб’іж’і́ / а мене́ зби́ли йісте́ з ду́мки / ўже ї ни памн'іта́йу / шо́ бу́ла поду́мала*.

ЗБИВА́ТИ (ЗБЙ̀ТИ) С ПАНТЕЛЙ̀КУ – спантеличувати, заплутувати: *Ти зби́ла мене́ с пантели́ку / тепе́рки ни зна́йу / шо роби́ти / шо д'іййа́ти*.

ЗБИВА́ТИ КОПІ́КУ ДО КОПІ́КИ – збирати, відкладати гроші: *Збива́ї копі́ка до коп’і́ки / таї бу́де рубе́л' / а ру́блик ни вал'е́йіц:е на доро́з'і*; *Збива́ли коп’і́ку до коп’і́ки / таї шош назбива́ли*?

ЗБИВА́ТИСЕ (ЗБЙ̀ТИСЕ) З ДОРО́ГИ – втрачати (втратити) правильний напрям руху: *Ни б’і́їсе / ни зі́бйіс:е з доро́ги / бо до ву́їинойі ха́ти лише́н´ оц´:а́ дори́шка їде / ота́к у горп / у горп / а за вер´хо́м ха́ту ўздри́ш*.

ЗБЙ̀ТИ (ЗБИВА́ТИ) В СПУ́ЗУ – дуже сильно побити (бити) когось: *Йої / та вин л'у́тиї / іґбі́ зач’е́ў би́ти кого́с / то збиў би ў спу́зу*.

ЗБЙ̀ТИ (ЗБИВА́ТИ) З НИХ – ударом, поштовхом змусити падати кого-небудь: *Габі́ так’і́ / шо з них збива́йут / Бо́же борони́ / ўпа́сти.*

ЗБЙ̀ТИ (ЗИГНА́ТИ) ОСКО́МУ (ОСКО́МИНУ) – частково здійснити дію, яку з певних причин не можна (чи не бажано) виконати повністю: *Шо там то́го ба́нушу / то ни бу́ло дл'а ўс'іх / лише́н' так / оско́мину зигна́ти; У клу́б’і розниўск’і́ виступа́ли / йа тро́хи бу́ла / бо до́ма д'і́ти / йім ра́но ўстава́ти / а́ле оско́мину зби́ла / ми́жи л'у́де се показа́ла*.

ЗБЙ̀ТИ (ЗБИВА́ТИ) ЦІНУ́ – домогтися зменшення ціни: *Молдава́ни наве́зли йе́блук таї зби́ли ц'іну́ / ми ўже за́шо за́т:о продава́ли / бо ў них йе́блуч’ка набога́то кра́ш’:і.*

ЗБЍТИСЕ (ЗБИВА́ТИСЕ) З НИХ – натрудити (натруджувати) ноги, шукаючи чогось (когось), намагаючись досягти мети: *Шо ми сего́н:е се нашука́ли мало́го / з них зби́лисе / мої̆ / бу́ла дити́на / ї̆ нима́ / а вин у кори́т'і ў хач’:е́н'і уснуў / і ни ч’уў / йек ми кр'іч’е́ли та ду́пали / ну а́ле там / де кори́то / н'іхто́ се ни диви́ў і га́тки ни маў подиви́тисе*.

ЗБЍТИ (ЗБИВА́ТИ) МА́СЛО – у “масници” (спеціально пристосованій для збивання) зі сметани отримати масло: *Йа зби́ла ма́сло / а ма́ма покла́ла йіго́ на листо́к капу́сти / пото́му ў кастру́л΄у / і так поне́сла ў пиўни́цу*.

ЗБЍТКИ, -ив – *мн*., 1) пустощі, жарти, витівки: *До зби́ткиў цес хло́пч’ік до́бриї̆ / то д'е́деви ш’е́пку схова́йі / то ба́б’і па́лицу / а ўч'е́ра хот'і́ў пса у бу́д'і запе́рти*; 2) велика шкода, матеріальні витрати; зло: *Цис'і́ пло́ви страшн'і́ зби́тки л'у́дем наробили / у Доли́н'і ш’і нич’о́ / а ў Ца́рин'і / ка́жут / грат буў таки́ї̆ велики́ї̆ / ік йіце́ / ўс'о ви́ниш’:іў.*

ЗБЍТКИ ВЕЛЍКІ (ВЕЛЍКІ ЗБЍТКИ) – значні матеріальні втрати: *Тоги́дна по́в’ін' прине́сла л'у́дем вели́к’і зби́тки*; *Зби́тки вели́к’і / а́ле ўб’іц'е́ли / шо мут тото́ витишкудо́вувати / ни ўс'ім / а́ле ў ко́го наї̆би́рш’і / Ага́ / над'іва́ї̆тесе / ўже б’іжу́т / лиш бої̆у́ц:е / ци вас до́ма заста́нут*.

ЗБЍТКИ МА́ТИ (МА́ТИ ЗБЍТКИ) – відчувати матеріальні втрати: *Ма́йімо вели́к’і зби́тки / коро́ва ўду́ласе / і шо би́рше каза́ти*?

ЗБЍТКИ РОБЍТИ (ЗРОБИТИ) – заподіювати (заподіяти) шкоду: *Мої́ сус΄і́ди / ґа́зди / до́бр΄і л΄у́де / уни́ зби́тки н΄іко́му ни зро́бйут*.

ЗБИТКУВА́ТИСЕ – жартувати, пустувати, кривдити кого-небудь: *Ни тре́ба над д'і́дом збиткува́тисе / д'іт ни ч’у́йі до́бре / а ви пусту́йіте / гр΄іх мете́ ма́ти / А ми гада́ли / шо йіму́ тако́ш ве́село.*

ЗБЍТОК, -тку – те саме, що ЗБЍТКИ[2]: *У ву́ї̆ка Ми́тра / вели́киї̆ зби́ток / у полонин'і́ дв’і виўци́ се загуби́ло / Ну та так / це ўтра́ток; У Пара́ски зби́ток / бо свин'а́ здо́хла / до тр'ох дн'іў / ни йі́ла / диста́ла шош на но́ги / і нима́ порос'е́ти*.

ЗБИТО́ШНИЙ – пустотливий; бешкетний: *Мар΄і́ч’ка Но́цина страшна́ збито́шна / тогди́ на ірш’е́ну то ўна́ схова́ла ву́ї̆киў капел΄у́х / а ўс΄і гада́ли / шо вин сам загуби́ў / ік ішо́ў Ж’інч’іна́ми.*

ЗБИТО́ШНИК, -а – жартівник, бешкетник: *Ти / збито́шнику / ў ко́го йіс таки́ї̆ уда́ўсе ? / ге? / в’ід΄і́ / ў д΄і́да / вин л΄уби́ў ус΄е́ке вига́дувати*; *Стари́ї̆ / а диви́се ї̆ки́ї̆ збито́шник / таки́м і па́рупком буў.*

ЗБИТÓШНИЦЯ, -і – *жін. р.* від ЗБИТÓШНИК: *Ти нáв'іт' би ни подýмала / іκá от:á вýїна бýла збитóшниц'а / та такóго хлóпц'а найтú бýло трýдно / унá ў д'éд'у свóго ўдáласе / йа йігó ш'і пáрупком памн'ітáйу*; *Твойá мáма бýла велúка збитóшниц'а / у Ївáнкá то вид нéйі було*.

ЗБЙЦКАТИСЕ – 1) стати дуже неспокійним (про худобу, передусім корів) через укуси оводів, комарів, мух; через переляк: *Корóва се збúцкала / побíгла ў корч'í / ни мош бýло йійí вúт:и вúгнати*; 2) *перен.*, сердитися; не піддаватися на чиїсь умовляння; з певних причин передумати виконувати щось, порушуючи попередні домовленості: *Ми рáн'че бýли договорúлисе / шо пúдемо до Мúтра / а сегóн:е їкиїс комáр' укусúў жúнку / ўна ч'éсто се збúцкала / нáв'іт' говорúти ни хóч'і / абú ітú кудáс*.

ЗБІГÁТИ (ЗБÍЧІ, ЗБÍГНУТИ) – 1) виливатися (вилитися) через край при закипанні: *Забогáто водú ў бан'іκý / студенéц мóже зб'ігáти / сокотú / ік шо / то заклúч'іш / йа ў хорóмах / Бабó / а ни л'íпше би бýло ўже водú видибрáти?; Л'óн'у / дивúсе / биситá ни зб'íгла / цýкор мáйі гет ростáти / тогдú ўбúк витсýнеш*; *Кладú на мéнчиї вогóн' / бо молокó мóже зб'íч'і / А ўно ї так ме пидоімáтисе / ци бýде мéн'ч'а вáтра / ци бúрш'а*; *Вáр мóже зб'íч'і / зáрас ни накривáї*; *Дивúсе / абú кáш'а дитин'éч'а ни зб'íгла / пом'íш'уї*; 2) про викидень: *Пéрш'а дитúна зб'íгла / а потóму ўнá ужé ї самá ни хот'íла / бо вúд'іла / шо с пйін'ýгоў жит'á нимá*.

ЗБІГЛЕНЄ́, -є́ти – викидень: *Йоі / ни питáйтесе / ў нéйі ўже дрýге зб'іглен'é / наї Бох мúлуйі*.

З БІДЍ ВЍТІГНУТИ (ВИТІГÁТИ) КОГÓС – допомогти комусь одужати, вийти зі скрутного становища: *М'іі сват йігó вúт'іх с страшнóйі б'ідú / вин дóхтором рóби у шпиталú / то ч'ýйіте / шо дóбами ни буў дóма / ноч'увáў кóло цéго слабóго / дибрáў Василéви пом'іч'нé л'ікáрство / ї вúт'іх ч'олов'íка / мóжно сказáти / шо ўратувáў йімý жит'é*.

ЗБÍЧІСЕ – прийти, зібратися, збігтися: *Де т:о гóн:о тúл'ко л'удúї зб'íч'ісе? / у кóждого свóйа робóта / хто ґерентóвано бýде? / Йілáк / Улáско / Штефáн / мóже Митýн'о по об'íд'і прийтú / а бúрше ни знáйу / хто / х'ібá ш'і Тóма / так шо ни навáр'уїте йíдиї / ік на храм*.

ЗБЛАВÝЧІНИЙ – марно витрачений (про час): *Зблавýч'іна днúнка Бóж'а / бо ни робúлосе т:о / шо важн'íш:е*.

ЗБЛАВУ́ЧІНО – марно витрачено (про час): *Зблаву́ч'іно пиў дн΄а / по́ки т:о / по́ки ц:е / по́ки ви́корч'уваў тої пен΄ / шо ко́ло возни́ц΄і / дроў урубáў / ди́ўйусе / а то полу́н:е / а за йе́годами кава́лок скопа́ти тре́ба / колú т:о зро́бйу? / ни зна́йу / бо ско́ро на робо́ту.*

ЗБЛАВУ́ЧІТИ – змарнувати (про час): *С ті́ми бе́с'ідами пусти́ми зблаву́ч'іла пиў дн'а / аг'і́ на б'іду́ / йек то голова́ ни ду́майі.*

ЗБЛА́ГА – *присл.*, лагідно: *М'іха́йло / йік буў твере́зиї / так збла́га говори́ў / шо н'іхто́ би ї ни поду́маў / іки́ї вин мо́же бу́ти.*

ЗБЛЍСКУ (ЗБЛЍСКА) – *присл.*, зблизька: *Ота́к / ік тебе́ / збли́ску ви́д'іў смих л'існу́ ў полонин'і́ / каў ге́зде / ота́к / ік тебе́ / Йої / ч'олов'і́ч'і / то шош приви́д'ілосе тоб'і́ / ви́тко / шо за жи́нкоў буў забанува́ў.*

ЗБЛІ́ДНУТИ, ЇК (ІК) СТІНА́ (ПОЛОТНО́, СМЕРТЬ) – побліднути: *Ле́сиха шош пода́ласе / збл΄і́дла / ік с'т'іна́ / ци ни слаба́? / таї ни така́ говирна́ / йік упере́т.*

ЗБО́ВТАНО – безос. форма від ЗБОВТА́ТИ: *Тут збо́ўтано / ід'і́м ви́ш:е / та́меч'ки н'іко́го нима́ / ч'е́ста вода́ / без му́лу.*

ЗБОВТА́ТИ – зб́овтати, скаламутити: *Д΄і́ти збоўта́ли во́ду ў ко́ўбер΄і.*

ЗБОКУВА́ТИ – відсторонитися: *Н'і́би н'іч'о́ / ни вигл'іда́ло / шо хтос цур'ікне́ / а ў пос'л'і́н:у м'іну́ту Фед'о́ збокува́ў / сказа́ў / шо н'і ў шо ни ме м'іш'е́тисе / И:ї / та то Феди́ха / де́ вин ма́йі свойу́ го́лу*?

ЗБО́РА – *церк.*, Собор Пресвятої Богородиці і Йосифа, яке святкують восьмого січня: *С'в'іти́ї Ве́ч'ір / Риздво́ / Збо́ра і Ште́фана / то йе вели́к'і с'в'ета́ / у Т'у́дев'і пуска́йут кол'ідники́ / сам'і́ кол'іду́йут / до це́р'кви ї́дут.*

ЗБОРШЄ́ВІТИ – докон. до БОРШЄ́ВІТИ: *Йіле́нко / ни да́ймо / шоби́ цес горо́т пере́т' д'і́довоў ха́тоў збо́рш'е́в'іў / бо йік до це́го допу́стимосе / то мемо́ ма́ти страшну́ б'іду́ / а ко́ло паркани́ў ад'і́ ўже іка́ борш'і́ўка / йої / а ўна йек ту́тки се ўз'е́ла*?

ЗБРИКА́ТИСЕ – те саме, що ЗБИ́ЦКАТИСЕ: *Коро́ва збрика́ласе / ч'ут΄ ри́т΄оў ни да́ла / Мо́же / б'і́гатисе хо́ч'і?*

ЗБУ́РИТИСЕ – 1) почати бунтувати, виявляти незадоволення: *Л'у́де збу́рилисе / бо хто ч'уў зе́мн'у т'удиўску́ ч'ужи́м продава́ти? / ки́л'ко там то́йі земн'і́? / та́же ўна ни рос'т'іга́йіц:е / би́рше йійі́ ни ста́не*; 2) почати бурхливо виявляти себе (про негоду, вогонь та ін.): *Надвор'і́ таке́ се збу́рило / з'в'і́йілосе / шо гл'а́ба крок ступи́ти; Йої / так'і ватри́ збу́рилисе / шо ш'і смих таки́х н'іко́ли ни ви́д'іў; Р'іка́ збу́риласе / леди́*

потрош’:éлисе / та ік тотó рухнýло на л'ýцк’і хатú / йої / то страшнé / шо бýло / дéкотр'і гет розвáл'увало / а дéкотрим лиш вúкна ци двéр'і повибивáло / л'ýде потóму тот'і́ ледú ў тач’кáх спéрет' хáти вивозúли / це ў телев’і́зор'і покáзувало / дес / в’ід'і́ / на Закарпáт':у такé се зробúло.

ЗБУ́ТИ (ЗБУВА́ТИ) З РУК – позбавлятися чого-небудь, зокрема того, що набуто нечесним шляхом: *Ни знáйу / але ч’ýла шош погáне / унú лáком’і бýли на ч’ужé / а потóму збувáли тотó з рук / ни знáйу / ци прáўда / самá смих ни вúд΄іла / ни хóч’у гр΄ішúти / каў / т:о / шо ч’ýла.*

ЗВА́ВКАТИ (ЗВАВЧЄ́ТИ) – почати “вавкати”; видавати звуки, схожі на “вав” (здеб. про кота): *Звáўкаў / бо цес ййгó т'ех за фист / дóбре / шо ни др'áпнуў / бо наш кит розвéзениї / вин ни л'ýби / абú ййгó к’івáли / вин сам ідé / до кóго хóч’і.*

ЗВАКУВА́ТИСЕ – піти і перебувати десь певний час: *На зúму звакувáлисе ў однý хач’:éну / абú гр'і́тисе*; *Звакувáлисе ў гóс'т'і до з'éт'а / пробýли дв’і нед'і́ли / ужé кóсо з'ет' дивúўсе / мýс΄іли вертáтисе*.

ЗВАЛЙТИСЕ НА ГО́ЛУ КОМУ́С – несподівано стати для когось причиною клопотів, турбот: *Вúтки ц:е звалúлосе на нáшу б’і́н:у гóлу? / шó ми мáйімо робúти? / кáжут / шо цес пес мáйі йі́сти по годúн'і / йік дитúна / і ни бут' шó / А йéк вин се називáйі? / Ікóс ни по нáшому / вин / йік ч’олов’і́к / нав’іт' пашпóрт мáйі / ш’і ни ч’ýла такóго / а ти ч’ýла?*

ЗВАЛЙТИСЕ (ЗВА́ЛЮВАТИСЕ) З НИХ – через утому, хворобу ледве триматися на ногах: *Звáл΄уйусе з них / такá труднá / нóги так утрудовáт΄іли / шо ч’óботи ледв’і́с΄ки скúнула*.

ЗВАРҐА́НЕНИЙ – зроблений абияк: *Цис'á бýда зварґáнена / бо ни бýло колú і шч’óго / з лапшýт΄а зробúў / наї пóки шо бýде*.

ЗВАРҐА́НИТИ – *згруб*., зробити щось абияк: *Шо то за мáїстер такиї*? / *зварґáниў двéр'і / а вúт:и дýйі / йік ни знáйу / вúтки*.

ЗВАРІЮВА́ТИ – 1) збожеволіти; 2) *перен*., робити щось, позбавлене здорового глузду: *Вин ч’éсто дурнúї / звар'íйуваў / хлóпе / де мóжно бýло тúл'ко грóшиї зúч’іти? / а йек потóму вид:áти*? / *за ц:е йіс ни дýмаў / злáкомиўсе на кред΄і́ти / а тепéрки шо? / гаї кажú / шо тепéрки? / йек меш тóго се збувáти*?

ЗВЕ́ДЕНА – (про дівчину) спокушена, яка народила дитину поза шлюбом; те саме, що ЗВЕДЕНЙЦЯ: *Ўна бýла звéдена / мáйі хлóпч’іка / а сегóл'іта списáласе з ікúмос / вес'іл'á ни бýло / лиш такé / малé шош*.

ЗВЕ́ДЕНИЙ – той, у якого батько або мати нерідні (про дітей): *У них зве́ден'і д'і́ти / а́ле жийу́т до́бре / ро́дич'і ни д'і́л'ут д'іти́й.*

ЗВЕДЕНѝЦЯ, -і – *знев*., покритка; жінка, яка народила дитину, не перебуваючи у шлюбі: *То ўпере́т зведени́ц'а / бу́ло шош страшне́ / а тепе́рки н'і / пра́ўда / шо нима́ ч'ем гонорува́тисе / а́ле і ўсти́ду страшно́го нима́ / і це / йа скаў / до́бре і дл'а то́йі дити́нки / шо ўроди́ласе / ўно ни ви́н:о / таї і дл'а йіго́ ма́ми тако́ш.*

З ВЕЛѝКИМ РОЗГО́НОМ – занадто пишно, багато, "гонорово" (робити (організовувати) щось; жити не скромно, а на широку ногу): *Ўни хо́ч'ут показа́тисе пе́ред' л'уд'ми́ / ад'і́ і́ке гоноро́ве вес'іл'е́ ро́бйут / Ма́йут гро́ш'і / йе за шо / таї ро́бйут / ад'і з іки́м вели́ким розго́ном / ни́ шо́би так / А мо́же / би ї ми так роби́ли / іґби́ ма́ли / шч'о́го / О: / тако́го би ўже ни бу́ло / каў тоб'і́ ге́зде / бо жит'е́ ни вит то́го зале́жи / к'і́л'ко го́с'т'іў скли́каў і йек загоноро́во йіх приймі́ў / ни вит це́го*.

З ВЕЛѝКОЇ ХМА́РИ МАЛѝЙ ДОШЬ – те, що проектувалося кимось чи сприймалося як велике (величне, грізне), насправді виявилося малим (дрібним, мізерним, не вартим уваги): *Таки́ї л'у́тиї прийшо́ў / а пото́му умн'е́к / таї ма́йіш / з вели́койі хма́ри мали́ї дош'; Заду́рно пу́сто таки́ї рух роби́ли / а с то́го н'іц н'іч'о́ нима́ / до́бре і́киїс каза́ў / з вели́койі хма́ри мали́ї дош' / а ту́тки ї мало́го нима́ / нашо́ бу́ло так б'і́гати / р'іхтува́тисе / ўс'ім роска́зувати / і́к'і пова́жн'і го́с'т'і ма́йут прийі́хати / а то ад'і́ / н'іхто́ ї ни ду́маў прийіха́ти / ота́к / Йо / до́бре / л'у́боч'ко / ка́жете / то так се ни ро́би / ми би з ва́ми зна́ли / йек пок'ірува́ти / аби́ ви́йшло на до́бре / а ўни де́ го́н':і*? / *Пра́ўда / шо ни го́н':і.*

ЗВЕРЕ́ЧІ (ЗВЕ́РЧІ) – скинути: *Ни хоч' звере́ч'і соро́ч'ку? / йа би ви́жмакала / усти́т у ч'о́рниї ходи́ти / гаї з'м'і́туї; Зве́р соро́ч'ку / ї так пишо́ў коси́ти*; *Звер спинд͡за́р' / бо бу́ло гор'іч'е́; Зве́л:а бих соро́ч'ку / а́ле ни ма́йу купа́л'ника / му́с'у так па́ритисе / А йа тоги́т се здогада́ла / шо згрома́д'увати с'і́но мо́жно ў купа́л'нику / і по́мич' ба́б'і йе / і соб'і́ загора́йіш / в'ітере́ц продува́йі / л'укс / абе́с за́ўтра ї ти так зроби́ла*; *Хо́ч'у ўже звере́ч'і ц:у куфа́йку / то гет потепл'і́ло; Проси́ў звере́ч'і ко́ўпч'ік / а вин ни схот'і́ў / Та йек вин мих хот'і́ти / ік то ни йіго́ де́рево*?

ЗВЕРЕ́ЧІСЕ – категорично відмовитися від чогось, відректися: *Вин ни мих звере́ч'ісе це́йі дити́ни / хот' рид'н'а́ гар'ака́ла / мої / ти дурни́ї.*

ЗВЕРЕШЕНѝТИСЕ (ЗАВЕРЕШЕНѝТИСЕ) – заметушитися: *Зверешени́лисе / бо зра́н'а зач'е́ли б'іли́ти / ў ха́т'і кири́н':а / а Іванко́*

приб’і́х задíханиї / таї кáже / шо до нас ідýт молод΄і́ / мут клíкати на вес΄іл΄é / мáйімо ш’éс΄т΄і / шо ў хач’:éн΄і нич’ó ни к’івáли / тáмки ч’éсто бýло / а так ни знáйу / шо бих робíли.

ЗВЕ́РЬХУ (ЗВЕ́РЬХА) – *присл.*, зверху: *Хто би вíл'іс таї утрамбувáў звéр'ху цисé с'і́но*? / *нимá комý / таї фéртик / робí / шо хоч’*.

ЗВЕСТЍ ДІ́ВЧІНУ (ДІ́ВКУ) – зробити її покриткою: *Вин йійі́ з'в’іў / áле женíтисе ни схот'і́ў / ут'і́к / і по сеї ден' ни поінтересувáўсе цеў дитíноў / хлóпец ужé у пйéтиї кл'áс'і / фáїниї / лиш н'іўрóку*.

ЗВЕСТЍ КÓРИСТЬ Ш ЧЬÓГОС – мати вигоду, користь із чогось: *Вин зведé кóрис'т' і там / де дрýгиї нáв'іт' ни подýмайі / цес ум’і́йі.*

ЗВЕСТЍСЕ НА БЍРШЕ (НА ВЕЛЍКЕ) – про ймовірність драматичного розгортання ситуації, формування конфлікту: *Іґ би кóждиї дýмаў / шо говóри / то би ни звел:óсе на бíрше / затíхло би на тóму / шч’óго зач’éлосе / а йік ни к’ірувáти йізикóм / то ад'і́ шо мáйімо; Сам’і́ вíдите / з ікóго малóго зач’éлосе / с пустóго / а звел:óсе на велíке*.

З ВЍВАГОМ – розумно, поважно*: З вíвагом говóри / тáк’ік старíї / Ў нéго д'іт такíї буў / ти ш’і застáў йігó; Лесíха скóра / а ў Лес'á ўс'о пово́ли / з вíвагом / по ґаздиўскóму.*

ЗВЍЧЯ́Ю (ПОВÓДЖЕНЮ) НАВЧЄ́ТИ (ВЧЄ́ТИ) КОГÓС – виховати когось культурним, увічливим, таким, що вміє шанувати традиції, родину: *Дитíну з наíмéнчих рокíў трéба ўч’éти нáшим звич’áйам / абí ўна знáла / йек вестíсе мíжи л΄уд΄мí / абí ўм’і́ла Оч’інáш казáти / кол'ідувáти / писанкí писáти / а йік вíросте / абí с΄в’éта ї нед΄і́л΄у тримáла / це ўс'о змáлку се закладáйі*.

ЗВІВА́ТИСЕ (ЗВІ́ЮВАТИСЕ) – недок. в. стос. ЗВІ́ЇТИСЕ[1]: *Ў полонин'і́ урáс зв’івáйуц:е в’ітрí / мóже бýти сóнеч’ко / фáїно / а потóму нагнáло тýч’і / ї пишóў такíї дош’ с':н'і́гом / шо с'в’і́та Бóжого ни вíтко / бáба роскáзувала / шо ни рас так бýло / л'і́то / а ґрун'і́ б’і́л'і*; *Зв’і́йуйуц:е бýр'і / гримйýт громí / таї тогдí шо / лиш у хáт'і сид'і́ти / н'іч’ó ни вíтко / ік попадáйіш на слотý / то ї тíжден' мóже т'ігнýтисе / бо то / прéц'ін' / гóри*.

ЗВІ́ВКАТИ – заверещати: *Д'і́ти ж’éби се перепýдили / тогó так зв’і́ўкали / а м’ін'і́ гаш дíхати ни дáло*.

ЗВІ́ДАТИ – дізнатися, розвідати: *Здáлобисе зв’і́дати / ци ўни мут шош у нед΄і́л΄у робíти / ци н΄і / бо ік мут / то трéба нам се р΄іхтувáти /*

ни пи́деш у ха́ту з го́лими рука́ми / а йа соб’і́ гада́йу / шо бу́де набу́ток / бо д´і́ти поприйіха́ли / д´е́деви в’іс´імдис´е́т´ / хо́ч’ут витс'в’іткува́ти.

ЗВІДО́МИТИ – повідомити: *Зв’ідо́мили / шо ў таки́й то ден' д'е́дика кли́ч’ут у Ко́сиў / і вин му́си та́меч’ки бу́ти.*

ЗВІДО́МЛЕНИЙ – дієприкм. від ЗВІДО́МИТИ: *Напере́т н'іхто́ ни буў зв’ідо́млений / шо мут висе́л'увати / а пото́му лиш сказа́ли / і ма́йіш іти́ / бере́ш / шо важн'і́ш:ого / і ї́де́ш / то ни так / шо до́ўго се збера́ти / то ма́хом.*

ЗВІДО́МЛЕНІ, -я – повідомлення: *Зв’ідо́млен'і по́штоў пришл'у́т / так сказа́ли*; *Н'ійе́кого зв’ідо́млен'а ни бу́ло.*

ЗВІДО́М’ЮВАТИ (ЗВІДО́МЛЮВАТИ) – повідомляти: *Ма́ли би л'уди́й зв’ідо́мйувати / шо так і так / ўс'о бу́де доро́ш:е / а за ц:е н'іхто́ ни гово́ри / ни ка́жут / мої́ / л'у́де / р'іхту́ї́тесе до ги́ршого / А вам ш’і тре́ба каза́ти? / ви шо / сего́н'ішн'і / ни ви́дите / до ч’о́го ўно ї́де*?

ЗВІ́ДУВАТИ – недок в. до ЗВІ́ДАТИ: *До ко́го пи́ду зв’і́дувати ? / кого́ се пита́ти? / м’ін´і́ тре́ба пусто́го / ч’ужи́х бр´іхо́н´*?

ЗВІЗДА́[1], -и́ – 1) зоря, зірка: *Ко́жда зв’ізда́ на не́б’і / то ч’ійа́с душ’а́*; 2) зірка, з якою ходять колядувати: *Зве́р'ху зв’ізду́ роби́ли с позли́тки / а ш’і котра́ ку́л'а поби́та / то бра́ли / йі́йі́ пото́ўч’ут і тим присипа́ли / то ду́же фа́йно виходи́ло / ота́к ішли́ кол'ідува́ти.*

ЗВІЗДА́[2], -и́ – вид орнаменту на писанці, який дає назву самій писанці: *На ций пи́сан'ц'і така́ сама́ зв’ізда́ / йік тота́ / шо з неў хо́д'ут кол'ідува́ти / лиш на ций ч’ірво́н:а те́мна / а на тий ге́йби йісн'і́ш’:а.*

ЗВІЗДІНЍЙ – зоряний: *Не́бо таке́ зв’ізд'іне́ / бо то на зм’і́ну пого́ди / а за́рас уздри́ш / м’і́с'іц' ме пока́зуватисе з ото́йі гори́ на Букови́н'і.*

ЗВІ́ЗДОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл.* до ЗВІЗДА́: *Йе так’і́ ч’іч’ки́ / зв’іздоч’ки́ се назива́йут / б’і́л´і йе / ч’ірво́н´:і.*

ЗВІЇ́ТИСЕ – 1) здійнятися (про вітер, бурю): *Таке́ з'в’і́йілосе / нач’іси́ноч’ку / шо ни мош бу́ло ўсто́йіти*; *Шо т:о бу́ло / зв’і́йілисе так’і́ в’ітри́ / шо Бо́же борони́*; *Ад'і́ їке зв’і́йілосе / гл'а́ба надви́р ви́ї́ти*; 2) піти кудись і довго не повертатися: *Ха́ту б’і́лити / а ўна́ дес з'в’і́йіласе / нима́ ўже́ дв’і годи́н'і / і ш’і коли́ при́ї́де / от:о́.*

ЗВІКУВА́ТИ ВІК (ВІК ЗВІКУВА́ТИ) – прожити все життя: *Та ўни́ в’ік зв’ікува́ли у тий ха́т'і / йа ш’і мала́ бу́ла / йік уни́ та́мки жи́ли.*

ЗВІНЬЧЄ́ТИСЕ – взяти церковний шлюб: *Уни́ з'в’ін'ч’е́лисе ту́тки / ў Т'у́дев’і / а вес'іл'е́ роби́ли ї ту́теч’ки / ї там / ви́тки ўна.*

ЗВІРИНА́, -и́ – 1) дика тварина; різні види диких звірів: *У нас маї ме́нче / хот' йе / аў го́рах / да́л'і туда́ / ўс'е́ка з'в'ірина́ йе*; 2) *перен*., жорстока людина: *То ч'олов'і́к? / н'і / то зв'ірина́ / і то зв'ірина́ / милости́в'іш':а / бо уваж'е́йі на сво́йіх / а цес н'і на шо́ ни ді́виц:е*.

ЗВІ́РИТИ – роздратувати: *Зл'іс'т' на́в'іт' кон'а́ мо́же зв'і́рити / а ни т:о / шо ч'олов'і́ка / йе́к ви соб'і́ гада́ли*?

ЗВО́ДАВІТИ – докон. в. до ВО́ДАВІТИ: *І бураки́ / ї барабу́л'і / ўс'о зво́дав'іло / бо забога́то нат'ігло́ води́ / з них си́лус бу́де нидо́бриї / йа ўрас се свар'у́ / звари́ли / то вит'ц'і́д'уїте / ни держ'і́т у вод'і́ / а́ле молод'і́ го́лови забува́йут цисе́ роби́ти*.

ЗВО́ДИНИ (ЗВО́ДИ), -ин (-ив) – очна ставка, вияснення особистих стосунків шляхом зустрічі всіх учасників конфліктної ситуації: *Уна́ трима́ла гн'іви́ з Йіле́ноў / бо т:а в'і́ч'но шош пусте́ наговор'увала Ї̆ва́нови / і до́ма поч'е́рес ц:е сварки́ бу́ли / того́ ішли́ на зво́дини / ти ш'і мала́ бу́ла*.

ЗВОДЍТИ – *недок*. до літ. ЗВЕСТЍ: *Зводи́ти мош ха́ту / а пото́му ч'іпйе́ти дереўце́ / ік зве́дена / мо́жно зво́ди зводи́ти / бр'і́хн'і / шо ш':е? / зводи́ти мош кого́с із ро́зуму / шо йе ду́же пога́не / зво́д'ут кого́с з до́бройі доро́ги / тру́дно зра́зу ўс'о нагада́ти / шо́ мош зводи́ти*.

ЗВОДЍТИ (ЗВЕ́СТИ) КІНЬЦІ́ С КІНЬЦЯ́МИ – з великими труднощами виходити з матеріальної скрути: *Рик буў таки́ї / шо ми ни го́н':і бу́ли звести́ к'ін'ц'і́ с к'ін'ц'а́ми / ма́йімо ш'е́с'т'і на ма́му*.

ЗВОДЍТИ ПУСТЕ́ НА КО́ГОС – зводити наклеп: *То така́ жи́нка / шо ни бу́де зводи́ти пусте́ на ко́гос / ў не́йі сло́во вартне́ / У не́йі вартне́ / Мар'і́ / то пра́ўда / а́ле твойе́ ни ўрас / ни гн'іва́ї̆се / а́ле йа тебе́ до́бре спрахтикува́ла / ти на́в'іт' мо́жеш закл'е́стисе / за шош / а пото́му вийе́с'н'уйіц:е / шо то ни так / Бі́гме Бо́же / тако́го ни бу́ло / н'іко́ли / аби́х ви́ц:и ни ўста́ла / Ви́диш сама́ / за їке пусте́ так т'е́шко клине́с:е / за таке́ / шо х'іба́ йіго́ лише́н' переступа́ти / таї ус'о / ота́к йа ска́жу*.

ЗВОЗДЍЧЬКА, -и – 1) гвоздика; здеб. у мн., ЗВОЗДЍЧЬКИ, -ок, (-ив) – назва квіток: *От':і ч'іч'іч'ки́ / на Мо́ч'ір'і росту́т / звозди́ч'ки се назива́йут / ад'і́ їк'і фа́ін'і / так'і́ покла́деш до цих ч'іч'о́к*; 2) прянощі: *Звозди́ч'ки ў Вижни́ци купи́ла / до соло́ткого дам / ік шош печ'і́ бу́ду / тогди́ ўс'е́ких до́кладиў тре́ба / А йа ї до вогир'ки́ў дайу́*.

ЗВОЛЄ́ЙТЕ ЗДОРО́ВІ – це один із варіантів відповіді, коли хтось до когось п’є чарку, промовляючи “Дай Бо́же”: *Даїбо́же / Феду́н'у / Звол'е́їте здоро́в’і; Даїбо́же / Їва́н'ч’іку / Пи́їте здоро́в’і*.

ЗВОЛЄ́ТИ – *iрон*., занадто багато вживати спиртних напоїв: *Ме́нче звол΄е́ти тре́ба бу́ло / тогди́ бес і дро́ў урубаў / н΄і пол΄і́на нима́ / і води́ бес ви́н΄іс / а так шо? / збера́йусе сама́.*

ЗВОРОХО́БИТИ – підбурити, підмовити: *Зворохо́били на́рит / а пото́му зач’е́ли ўспоко́йувати / а́ле то ўже бу́ло пи́зно.*

ЗВОРОХО́БИТИСЕ – стати неспокійним, заметушитися: *До сего́н':ішного д'н'а Вас'у́та про н'іӥе́к’і зари́пки ни говори́ла / а ўч’у́ла / шо Ва́с'кова Мар'і́ч’ка ӥі́де ў Іта́л'ійу / жи́нка тако́ш се зворохо́била*.

ЗВОРОХО́БЛЕНИЙ – дієпр. від ЗВОРОХО́БИТИ: *Лес'о́ зворохо́блениї / таї ни ду́же ду́майі / шо ро́би / а с тако́го добра́ ни жди*.

ЗВОРОХО́Б’ЮВАТИ – недок. до ЗВОРОХО́БИТИ: *Ни слу́хаїте ӥіго́ / бо вин зле ра́ди / лиш зворохо́бйуйі л'уди́ї / то ни ӥе ґре́ч’ниї ч’олов’і́к*.

ЗВУ́ЗЮВАТИ – звужувати: *Ни тре́а зву́з'увати / тепе́рки мо́да така́*; *Ту́тки н'іч’о́ ни тре́ба зву́з'увати / бо тогди́ ни меш моч’і́ крок ступи́ти*.

ЗГА, -и – печія: *Мене́ зга печ’е́т / даї шош вит це́го*.

ЗГАДА́ЛА (НАГАДА́ЛА) БА́БА, ЇК (ІК) ДІ́ВКОВ (МОЛОДО́В) БУ́ЛА – хтось у розмові з кимось пригадав те, що давно минуло, пройшло: *И:ї / коли́ т:о бу́ло? / згада́ла ба́ба / ӥік д'і́ўкоў бу́ла / шо ти риўна́йіш тогди́ ї тепе́р? / то ўс'о з'м’іни́лосе*; *У не́йі бе́с'іди лиш про д'іво́цтво / і ӥек то гента́м бу́ло фа́їно / ӥек ӥійі́ ко́ждиї па́рубок хот'і́ў уз'е́ти ў да́нец / Уна́ ни вид:а́ласе / таї того́ гово́ри / мо́же / бану́йі за Ми́триком / хто ӥіго́ зна́йі? / Мойа́ свекру́ха ӥік іка́с така́ бе́с'іда захо́ди / ка́же / Згада́ла ба́ба / ӥік д'і́ўкоў бу́ла / Йо / бо ту́тки напра́ўду за д'іво́цтво се згада́ло / А́ле шо тепе́рки зро́биш? / ўна д'і́ўкоў фа́їна бу́ла / лиш забога́то переберáла / Каўт / шо то ч’е́рез Ми́тра / та́мки вели́ка л'уба́ бу́ла / а́ле ни скла́лосе / Йої / таї нашо́ тото́ зга́дувати*?

ЗГАДА́ТИ (ЗГА́ДУВАТИ) ДО́БРИМ СЛО́ВОМ КОГО́С – говорити про когось тільки хороше, пригадуючи якісь епізоди, ситуації, пов’язані з ними: *Свойу́ т'і́тку / ба́бу йа ўра́с зга́дуйу до́брим сло́вом / р'і́тко мош наїти́ таки́х до́брих л'уди́ї / ш’:е́рих / таки́х / шо пос΄л΄і́дне вид:аду́т.*

ЗГАМУТИ́ТИ – знудити: *Вит то́йі сити́ мене́ гаш згамути́ло / А ти ч’о ти́л'ко ви́пиў? / йа каза́ла поку́ш’іти / пиў ли́жеч’ки.*

ЗГА́НИТИ (ЗГА́НЮВАТИ) – розкритикувати, акцентуючи на певних недоліках когось чи чогось, притаманних чи приписуваних предметові: *Зга́нила мойу́ спин:и́цу / а сама́ ў так'і́і у клуп пишла́*; *Зга́н'увала мо́го хло́пц'а / каза́ла / шо ў не́го нис таки́ї / йік переўйе́заниї ни́ткоў / а сама́ ў пі́тскоки за не́го пишла́ / А ч'о йіс слу́хала? / хто застаўйе́ў*?

ЗГАРАТА́ТИ – *згруб*., 1) сильно загрюкати, застукотіти: *Две́р'і ўтворе́н'і / ни замика́ла / а цес згарата́ў кулака́ми / йік нав'іже́ниї / йіґ би хтос лови́ў*; 2) побити когось, завдаючи швидких ударів: *Н'і за шо / за пус'т'і́с'ін'ко / заду́рно згарата́ў мало́го / а ру́ку т'ішку́ ма́йі / моĭ / та ти пантру́ї / шо ро́биш / к'іру́ї собо́ў / ни риўна́ї себе́ з дити́ноў.*

ЗГА́РДА, -и – здеб. у *мн*., жіноча прикраса на шию з намистин, монет, металевих хрестиків: *Зга́рди ў Т'у́дев'і йе дес у ко́гос с ста́рших / тепер'і́шн'і молод'і́ ни ду́же т:о но́с'ут / йа шош ни ви́д'іла / Мин'і́ се здайе́ / шо ў нас би́рше ни зга́рди / а дука́ти каўт / ад'і́ ўз'е́ла ц'ітки́ ĭ дука́ти / ота́к*.

ЗГА́РКАТИ (ЗГАРЧЄ́ТИ) – 1) раптово загарчати: *Пес ни злиї / а́ле на цес рас йік згарч'е́ў / то ду́мала / шо мину́се*; 2) *згруб*., накричати: *За шо йіс згарч'е́ла на дити́ну? / уна́ ни ви́н:а / шо ти ни с то́йі ногі́ ўста́ла.*

ЗГАРМО́ШІНИЙ – *дієприкм.* від ЗГАРМО́ШІТИ: *Спин:и́ц'а ви́жмакана / а́ле така́ згармо́ш'іна / шо ўстит у н'у се ўбера́ти / ану́ / де зал'і́ско*? / *а́ле т:о / шо вид л'е́трики се гр'і́йі*.

ЗГАРМО́ШІТИ – зімнути, помнути: *Шма́т'і ад'і́ йек згармо́ш'іла / ти спа́ла ў не́му ци так заси́д'іла? / То мате́р'ійа така́ / шо бо́рзо се мн'е́цкайі / ў це́му с'іда́ти ни мо́жно / х'іба́ бих лиш стойе́ла; Згармо́ш'іў ч'о́боти / нов'і́с'к'і ч'о́боти / де йа тоб'і́ дру́г'і о́зму? / у цих меш с'в'ітку ва́ти.*

ЗГАРМО́ШІТИСЕ – стати помнутим: *Ус'о́ фрасо́ване / а́ле згармо́ш'ілосе / бо зле рука́ў приши́тиї / на пле́ч'ах бри́шки ро́бйуц:е.*

ЗГАРМУШЄ́ЛОСЕ ВСЕРЕДЙНІ КОМУ́С – хтось почав погано себе почувати; когось нудить: *Ви́тко / шош таке́ з':і́ла / бо ч'о би м'ін'і́ ма́ло так згармуш'е́тисе ўсереди́н'і*?

ЗГАРМУШЄ́ТИ – докон. в. до ГАРМУШЄ́ТИ: *Йоĭ / та терел'і́ моглі́ поби́тисе / хто згармуш'е́ў ус'о́? / хто горш'е́та ота́к накла́ў? / ви́жу / шо ў це́му ву́хо надби́лосе / а тер'і́л' пук / б'і́доч'ко мойа́ гир'ка́ / хто ц:е таке́ н'ійе́ке зроби́ў? / Та ни йо́йкаїтесе / бо н'іхто́ ни ў́мер*.

ЗГАРМУШЄ́ТИСЕ – докон. в. до ГАРМУШЄ́ТИСЕ: *Д'е́д'а покла́ў кашúцу / абú доро́гу ни рва́ло / а прибу́ла вода́ / таї ад'і́ ўс'о згармуш'е́лосе / зноў тре́ба бу́де кам'і́н'а ї па́ру ко́ўпч'ікиў / моцн'і́ш:е зробúти / І так д'е́кувати Бо́гу / вúдерж'іло / та йіґ би ни кашúц'а / це́йі доро́ги могло́ ни бу́ти*; *Зага́та / таї ко́ўпки згармуш'е́лисе / тра́хторем мут до за́ўтра тото́ розбера́ти / а́бо ш'і ї до поза́ўтр'у*.

ЗГАРЯКА́ТИ – *знев., згруб*., раптово накричати на когось, насварити когось; докон. стос. ГАРЯКА́ТИ: *Згар'ака́ла на ч'олов'і́ка / а тої лиш о́ч'і вúвалиў / бо цису́ жúнку пе́рший рас вúди*; *Така́ нату́ра / згар΄ака́йі / і зра́зу витхо́ди / а йа ни мо́жу се ўспоко́йіти пиў днúни*.

ЗГАСЍТИ ВОГНЮ́ – примовити "вид урокив": *А шо гада́йіш? / ба́ба згасúла вогн'у́ / таї помогло́ / то тре́ба ўм'і́ти / йа лише́н' спл'о́вуйу / йік дитúну хтос наўро́ч'іjі / тако́ш помога́йі / ота́к поцулува́ла ў ч'оло́ / і набúк спл'у́нула / поцулува́ла / ї спл'у́нула / так три / шис'т' а́бо де́ўйіт' рас / помога́йі / йе л'у́де / шо ма́йут пога́н'і о́ч'і / вúдиш сама́ / ни рас йіс пацúла таке́*; *Дитúн'і шош пога́но / пúду до Калúни згасúти вогн'у́*.

ЗГЍДЛИВИЙ – м'який, зговірливий: *Вин до́брий / згúдливий буў ч'олов'і́к / н'іко́ли ни пере́ч'іў жúн'ц'і / то ўна могла́ острúтисе*.

ЗГИМБЛЮВА́ТИ – зістругати рубанком поверхню деревини: *Васúл'ку / л'у́пч'ку / ану́ ш'і оц:е́ згимбл'у́йте / абú л'і́пше штимува́ло*.

ЗГИМБЛЬО́ВАНИЙ – дієпр. від ЗГИМБЛЮВА́ТИ: *То ўс΄і дош'кú згимбл΄о́ван΄і / хот΄ сего́н:е мош кла́сти пидло́гу*.

ЗГИМБЛЬО́ВУВАТИ – недок. до ЗГИМБЛЮВА́ТИ: *Ни згимбл΄о́вуї тúл΄ко / бо шо с тако́ў до́ш'коў робúти? / пúде у вúпси*.

ЗГЍНУТИ СПЕ́РЕДЬ (СПЕ́РЕД) ОЧЄ́Й (СПЕ́РЕДЬ МЕ́НЕ) – *лайл*., зникнути, забратися геть: *Ти / парш'е́ку / згин' спе́ред΄ мо́йіх оч'е́ї / абúх ни вúд'іў тебе́ бúрше / ти м'ін'і́ пока́ї ро́биш ко́ло ха́ти? / ану́ марш*.

ЗГЍРКАТИ – *згруб*., те саме, що ЗГА́РКАТИ[2]: *Василúха / витко / шош се ўсе́рдила / згúркала на ме́не / а за шо́ / ни зна́йу*.

З ГИРЬКО́В БІДО́В – *незм*., заледве: *З гир'ко́ў б'ідо́ў докосúли / то т'ігло́се дв'і нед'і́ли / н'іко́го ни моглú допросúтисе / бо та́меч'ки ду́же стрúмко / т'е́шко косúти / а пото́му з'ет' найшо́ў ростúцкого ч'олов'і́ка / таї тої згодúўсе / то таке́ / шо на рúўному до́бре с'і́но робúти / аў горба́х тре́а молодо́го ї ду́жого / а ни такúх / шо ле́дви хо́д'і*.

ЗГЛОТЍТИСЕ – стовпитися: *Жинкú зглотúлисе / бо р'іжн'е́нцкого аўто́буса ни бу́ло / ч'іка́ли на тої / шо ў Проб'і́ну їде*.

ЗГЛО́ТЮВАТИСЕ – юрбитися: *Л′у́де / ни згло́т′уйтесе пе́ред' ґа́нком / зроб'і́т прохи́т / аби́ молод′і́ могли́ ви́йти.*

ЗГО́ДЖЕНИЙ (ЗГО́ЖЕНИЙ) – узгоджений; домовлений; найнятий: *То згу́жениї ч'олов'і́к / ми з ним ш'і навес′н′і́ се договори́ли / шо при́йде пе́ч'і кла́сти / на пі́ўрик напере́т.*

ЗГОДѝТИ – сторгувати: *Коро́ву нач'е́с згоди́ла / молод'і́ ґа́зди купи́ли / ўни / в'ід′і́ / с Поп'іл′ни́к / так йа ч'у́ла кра́йем ву́ха.*

ЗГОДѝТИСЕ – 1) сторгуватися: *Ми згоди́лисе зра́зу / бо порос'е́тка фа́йн'і / лиш н'іўро́ку / гука́стен'к'і / на́йко / їк'і на йідý бу́дут / а тот ч'олов'і́к / шо продава́ў / сам тро́хи спусти́ў / бо ми дво́йі ўз'е́ли*; 2) погодитися: *Ни хот'і́ў / а́ле му́с'іў згоди́тисе / шо жи́нка до́бре ра́ди / л'і́пше / ік дру́г'і / куда́ бу́ло д'іва́тисе*?

З ГО́ЛИМИ (ПОРО́ЖНИМИ) РУКА́МИ – без нічого: *Та́же ни пі́деш з го́лими рука́ми / тре́ба слабо́му шош уз'е́ти*.

ЗГОЛОДѝТИСЕ – 1) недоїдати; постійно відчувати бажання їсти: *Зголоди́ласе на тих робота́х так / шо ни зна́йу / шо́ би з':і́ли / гро́ш'і бу́ли / ма́ли за шо / а́ле ни бу́ло / де купи́ти*; 2) тривалий час не споживаючи чогось, мати велике-велике бажання поласувати ним: *Зголоди́ласе за лопатка́ми / ни го́н:а прич'іка́тисе / коли́ ўни при́йдут; Зголоди́ласе за дома́шноў йідо́ў; До́ки коро́ва ни видби́ла / ни ду́же хтос ги́нуў молока́ ци си́ру / а тепе́рки / ік нима́ / то хо́ч'іц:е / зголоди́лисе за ним / беру́ м'і́с'ішне / а́ле то ни таке́ до́бре / ік вид на́шойі коро́ви / це на́в'іт' д'і́ти досмакува́лисе*; 3) *перен*., засумувати за чимось: *У тих с'в'іта́х уни́ каўт / шо зголоди́лисе за село́м / на́шими с'в'е́тами / го́рами / за ри́дними об'і́іс'т'ами / за ўсим бану́йут / То наї би бу́ли ни йі́хали / кра́йнойі б'іди́ ни бу́ло / а йік так ж'ел' / наї верта́йуц:е / ад'і́ Мар'і́ч'ка Ко́ц'ова пойі́хала / а́ле прийіха́йі / на Риздво́ і ўл'і́т'і / а тоги́т і на Вели́ґден' ви́д'іла йійі́ ў це́р'кв'і.*

ЗГОЛОЖЕ́НИЙ – похідне від ЗГОЛОДѝТИСЕ: *Вам шо? / до́ма йі́сти ни дайу́т / шо йісте́ так'і́ зголоже́н'і? / ч'у́до / іґ бе́сте з голо́н:ого кра́йу ви́рвалисе / гаї / дойіда́йте / йа ш':е дам / Ба́пко / ми до́ма не хот'і́ли йі́сти / бо зна́ли / шо ту́тки ўрас йе шош смашне́н'ке / а ш':е се нагада́ли / шо д'і́дик позаўч'е́ра упов'і́ў / шо ўс'о ўже добу́д'уйіц:е / то ми приб'і́гли здоїми́ти про́бу / ану́ш уно́ ш'і ни дийшло́? / йе́к ви мете́ зна́ти? / Хол'е́ра би вас бра́ла / їк'і ви ў ме́не говирн'і́ / кого́ хоч' загово́рите / а д'іт тако́ш ни го́ден йізи́к здэ́рж'іти / та́же бу́ли договори́лисе / шо ў нед'і́л'у ўс'іх*

заклúч'імо / Бáпко / а ми два рáзи зрóбимо нед'і́л'у / сегóн:е і зáўтра / ни жур'і́ц:е / ми ї зáўтра прúїдемо / *Ну шо м'ін'і́ з вáми робúти*?

ЗГОЛОМШИ́ТИ – *згруб*., налупцювати, побити, надавати комусь стусанів: *Переб'і́гли дорóгу таї зголомшúли хлóпц'а*.

ЗГОНОРОВІ́ТИ (ЗГОНОРНІ́ТИ) – загордитися, зазнатися: *Ну таї йек ти тáмки / ў с'в'ітáх? / вúжу / шо ни згоноров'і́ла / ни ўстидáйісе с такúми вуїнáми / йік ми / говорúти* / *ми тебé вид отакóйі памн΄ітáйімо*.

ЗГОНОРУВА́ТИ – проігнорувати когось: *Йа ни згонорувáла д'і́дом / пишлá з ним у дáнец* / *Ікúї вин д΄іт? / так легóн΄ко данцýйі / шо молодúї / бигмé / так би ни змих / Дл'а вас / мош / і ни д'іт / а дл'а мéне вин нáв'іт' ни вýїко / а тикú д'іт / сúвиї / йік ототó сукнó*.

ЗГОРЕНЙНА, -и – залишки того, що не згоріло, залишилося на згарищі: *Згоренúну витсýн΄ убúк / а там перекопáї / наї ни бýде с'л'і́ду*.

ЗГОРІ́ТИ (ЗГОРА́ТИ) ВИД УСТЙДУ – почервоніти, ніяковіти: *Хлóпц'іў фалúли / а йа за д'і́ўку мáла згорáти вид устúду / кажú / хтó ни дайé тоб'і́ се ўч'éти / Мар΄і? / сéма кл΄áса / а ти ўжé д΄івóч'іти хóч'іш?*

ЗГО́РІЧЯ – *присл*., згарячу, зопалу: *Згóр΄іч'а сказáла / шо ни л΄ýбйу йігó / і шо гадáйіте ? / двáц΄:іт΄ рóкиў жийімó / а вин м'ін΄і́ тотó ўрас нагáдуйі / ужé ї перепрóс΄увала / божúласе / шо то нипрáўда / н΄іч'ó ни помогáйі / ў такý м'інýту сказáла / шо на ўсе жит΄é мáйу б΄ідý*.

ЗГРЙЗЕНИЙ – змучений від клопотів, переживань: *Ан:úч'ка згрúзена / бо самá слабá / ч'олов'і́к кал'і́ка / а тут д'ітúї кýпа / рéївахи / крúки*.

ЗГРИМІ́ТИ – загриміти: *Згрим'і́ло / таї перестáло / тýтеч'ки нáв'іт' ни крáпнуло / дош' пишóў буковúнцкими сéлами*.

ЗГРИМОТІ́ТИ – те саме, що ЗЛУСКОТІ́ТИ: *Згримот'і́ў у хорóмах так / іґбú медв'і́т' доберáўсе* / *Бо то тéмно / Ан:ú*.

ЗГРЙСТИСЕ – змучитися від переживань, маючи якусь гризоту: *Бáба згрúзласе / шо ни пизнáў би / бо дон'кá запúла* / *і шо с цим зробúти? / йек помоч'і́? / ікúї л'ік наїтú*?

ЗГРУЗИ́ТИ – докон. до ЗГРУ́ЗЮВАТИ: *Унú шо? / згрýзили ї пойі́хали / ўни ни мут тотó пол'ін'é складáти / дóбре / шо привéзли / а дáл'і / твойі́ клóпоти* / *тогó йа каў / наїмú наї тоб'і́ попúл'ут / а ти ўже поскладáйіш*.

ЗГРУ́ЗЮВАТИ – розвантажувати щось: *Згрýз'ували пáки до трéтойі нóч'і / а ви йек соб'і́ гадáли*? / *то богáто*.

ЗГЎДИТИ – виставити когось, щось у негативному світлі, унаслідок чого мовець втрачає чи може втратити інтерес до цього предмета, явища: *Згýдити лéкше вид лéкшого / а ти шош дóбре скажú про л´удинý / ў наїпýш:ого мóжно хот' отúц'ко / áле дóброго ўздр´íти.*

ЗГЎДЮВАТИ – *недок.* до ЗГЎДИТИ: *Ус'ó тоб'í ни так / згýд'уйіш ус'íх / а подивúсе л'íпше на сéбе / гаї / на ͡дзéр'кало / лишéн´ ни страхáїсе.*

ЗГЎСТА (ШЧЄ́СТА) – *присл.*, часто: *Д'íти згýста прихóд'і*; *Згýста ни прийіхáйут / áле вúдимосе кóждого рóку / ўл´íт´і на вакáц´íйах.*

ЗҐАНЬЧЮВÁТИ – допустити, зробити “ґаньчь”: *Ад'í кройíла сýкн'у таї зґан'ч'увáла; Студенó / бо п'іч' такá / і тот / шо клаў / дес зґан'ч'увáў / бо ўна ни дéржи теплó / таї ік розгорáйіц:е вáтра / димúў поўнó / то шош ни так / ік мáло би бýти / Ад'í йік лиш зберетé ĭкус коп'íку / то пéрше / шо трéба бýде зробúти / переклáсти п'іч' / бо д'íти мут узим'í застýд'уватисе.*

ЗҐВАВТУВÁТИ – почати ґвавтувати чи виконати цю дію в дуже короткому часовому проміжку: *Ў сел'í урáс пóўно робóти / ік мáйіш господáр'ку / то дýже се ўрóбйуйіш / ни каў / то вúгода держ'éти свúн'і / худóбу / алé накúдати ўл'íт'і двáц:ит' пйет' остривúї т'éшко / ти ўпр'íла / а в'íтер вúт:и потиснýў / таї ус'ó / мáйіш гор'éч'ку / моглá бес л'іч'éтисе / дóма сид'íти / алé де? / бáба зґваўтýйі / і ми дáл'і б'іжимó до робóти / кóристи бáб'і позатúл'ко позакúл'ко / то нам бúрше / алé ми з д'ітмú страшнó се змýч'уйімо / ч'олов'íк роботáми / а йа плотú р'іхтýйу / трáви викóс'уйу / наїмúла бих / алé нимá когó / тогó знáйусе на ўсиї ч'олов'íч'ії робóт'і / отáк помáлен'ко ґаздýйімо.*

ЗҐЛЄ́ДЖІЛАСЕ СЛЍНЬ У РÓТІ В КÓГОС – про нестерпне бажання когос щось поїсти: *Йа ни йіў вид уч'éра / м'ін'í ўже гаш слúн' зґл'éд͡ж'іласе ў рóт'і / а ви за йідý ўже пиўгодúни говóрите / áле дáти йíсти ни квáпитесе.*

ЗҐРÁБНИЙ – зграбний: *Де ц:е зґрáбна робóта? / то н'ійéка; Самá вúжу / шо моїí рýки низґрáбн'і / алé шо / рóбйу / йек мóжу / пáл'ц'і ни слýж'і ĭ робú / шо хоч'; О: / оцéс кус'т'ýм зґрáбниї / вин по мúн'і / ч'ýйусе ў нéму так / іґ би ни знáти кúл'ко ў цéму ходúў / н'іґдé ни тúсне / рукавú ад'í ĭк'і / спóн':і ни задóўг'і / акурáт на мéне.*

ЗҐРÁБНІСТЬ, -ости – зграбність: *Ік нимá зґрáбности / то ĭ нимá / лиш'éї тотó / берú л'íпше м'ін'í ч'íсникý ўтоўч'é / посолú йігó таї так тоўч'é / потóму йігó вúм'іш'йіш з олúвоў.*

ЗҐРА́БНО – зграбно: *Ви́диш / ік се стера́йіш / то зґра́бно вихо́ди / ўс'о риўне́н'ке / цот до цо́та / л'ўбо се подиви́ти.*

ЗҐУМО́ВІТИ – стати таким, як ґума; втратити смакові якості (про полуниці, сир): *Оце́с кава́лок йіги́т му́с'у перeко́пувати / ма́їже ко́жда йе́года зґумо́в' їла / це ўже тогі́т тре: бу́ло до то́го бра́тисе / а йа ду́майу наї ш'і / а то зле / ік ви́диш / шо виро́д'уйуц:е / н'іч'о́ ни шкуду́ї / бо заду́рно меш тото́ поло́ти та кол'інкува́ти ко́ло пусто́го; Сир зґумо́в'їў / дити́н'і таке́ ни даш / А ч'о н'і? / наї нат'іга́йі / А л'і́пшого н'іч'о́ бес ни пора́дила? / тро́хи мудр'і́ш:ого*? / *ге? / уна́ тим наї́сце*?

ЗҐУ́РА, -и – запах чи смак пригорілого: *За́терка зґу́роў па́хла / ни ду́же йі́ли / криви́лисе / а́ле би́рше н'іч'о́ ни бу́ло*.

З ДАВНІ́СЬКИХ ДАВЕ́Н – *присл*., здавна, з найдавніших часів: *Та то бу́ло тики́ ду́же даўно́ / з даўн'і́с'ких даве́н памн'іта́йу про тої знак / па́мн'ітник Шеўч'е́нкови / йіго́ покла́ли бу́ли нидохо́д'і Соки́лского / ни там / де за́рас / за т:о́ м'і́сце ма́ло ўже хто зна́йі / то бу́ло на бе́рез'і / ік мину́ти кра́їн'і хати́ / а́ле ни ко́ло Си́каўки / а гет пе́рет' скало́ў / пе́рет' Пи́саним ка́менем / ў ме́не на фудуґра́ф'їйі йе.*

ЗДА́ЛИЙ – здатний що-небудь робити; часто викор. з *ни*: *Вин ни зда́лиї до данцо́ван'а / зат'ішки́ї / таки́ї соб'і́ данциўни́к / н'ійе́киї*.

ЗДА́ЛОБИСЕ – потрібно, необхідно, варто би: *Зда́лобисе от':і́ па́даниц'і сего́н:е зибра́ти; М'ін'і́ зда́ўбисе клеве́ц / де би вин мих бу́ти?; Зда́лабисе їка́с то́рба а́бо шош таке́ до оци́х огир'ки́ў; Зда́либисе л'і́пш'і но́жиц'і до креве́цтва / ци́ми т'е́шко кройі́ти; Зда́лобисе вў́їну видизна́ти / йі́йі ш шпита́л'у приве́зли.*

ЗДВЙЖІНІ, -я – *церк*., Воздвиження Чесного Хреста, яке святкують 27 вересня: *Здви́ж'ін'і / то йе вели́ке рокове́ с'в'е́то / йіго́ ў нас ду́же ш'іну́йут*.

ЗДЕРЖЄ́ТИ (ЗДЕ́РЖІТИ) СЛО́ВО – виконати обіцяне: *Васи́л' вў́їкиў здерж'е́ў сло́во / поми́х с ко́ўпч'іками / ўс'і поскла́дали ко́ло ха́ти*.

ЗДЕ́РЖІТИСЕ (ЗДЕРЖЄ́ТИСЕ) – *докон. в*. до ЗДЕ́РЖУВАТИСЕ: *Ба́ба ни могла́ здє́рж'і́тисе / аби́ нич'о́ ни каза́ти з'е́теви / моі / жи́нка слаба́ / а вин дру́гу веде́ ў ха́т'у / та ў тиї за́дниї хач':е́н'і набува́йуц:е соб'і́*; *Ни мих здє́рж'ітисе / зач'е́ў пла́кати*.

ЗДЕ́РЖУВАТИСЕ – стримувати себе від вияву почуттів, намірів: *Ік ни хо́ч'іш ма́ти гн'іви́ с ки́мос / ўч'е́їсе здє́ржуватисе / ни вика́зуї ўс'о / шо ду́майіш / зач'іка́ї м'іну́ту / дру́гу / до́ки тоб'і́ ни пере́їде.*

ЗДЕ́РЖУВАТИСЕ ВИД ЖЍНКИ – не мати інтимних стосунків з дружиною: *У пист до́бре би здѐржуватисе вит сваро́к / се́рж'ін'а / ч'олов'і́кови вид жи́нки / а́ле наїголоўн'і́ш:е / бу́ти ми́лостивим / н'іко́му ни роби́ти зла*.

ЗДЗЕ́РІТИ – взятися сироваткою: *Ч'ос смета́на зд͡зе́р'іла / ви́тко / ўік збера́ли / к'іс'л'іку́ дода́ли / ўі́сти мош / а́ле дити́н'і ни дава́ї.*

ЗДИБА́ЛАСЕ БІ́ДА З БІДО́В – *жарт., ірон., перен.*, про одруження чи дружбу, товаришування однаковою мірою бідних, незаможних: *Здиба́ласе б'ідá з б'ідо́ў / Куда́ ї̆де́ш / пита́йіц:е одна́ / Добра́ шука́ти / а ти / л'у́пко? / Йа тако́ш / моі̆ / ход'і́м соб'і́ ра́зом / таі̆ пишли́ / А м'ії д'е́д'а каза́ў / шо ік ўе б'ідá / то пото́му ма́йі бу́ти до́бре / так жит'е́ перехо́ди / а хто зб'ідо́ваниі̆ / тот би́рше ц'і́ни тото́ / ўік ўіму́ ле́кше стаўе́ / вин зач'іна́йі ш'інува́ти добро́ / шо ўіму́ пи́слано*.

ЗДИБА́ТИ – зустріти (зустрічати) кого-небудь, ідучи або прийшовши кудись: *До́ц'у здиба́ла / ік ішла́ ў Ку́ти / ко́ло Татарч'уко́вих*; *Сего́н:е смих здиба́ла Йу́ц'а / памн'іта́йіш / вин на бе́рез'і жиў / а тепе́рки ў Ку́тах*.

ЗДИБА́ТИСЕ – зустрітися (зустрічатися): *Здиба́лисе на скру́т'і ко́ло капли́ч'ки*; *Р'і́тко се ви́димо / тоги́т здиба́лисе бу́ли на толоц'і́ ў Л'он'і.*

ЗДЍБУВАТИ – зустрічати: *Н'іко́го ни зди́буўу / бо н'іґде́ ни хо́жу / х'іба́ с хатни́ми се ви́жу; Дес зди́буўу гор'і́ і на́ших л'уди́ї̆.*

ЗДЍБУВАТИСЕ – зустрічатися: *Хо́ч'у / шо́би ми бу́ли здоро́в'і / а́би зди́бувалисе ни лише́н' у с'в'е́та*.

З ДИВА́ НИ СХО́ДИ ШОШ КОМУ́С – хтось подивований, вражений чимсь: *Ўч'іра́шне м'ін'і́ з дива́ ни схо́ди / моі̆ / ўек так ни ш'інува́ти на л'у́дех сво́ўу жи́нку*? / *ўек таке́ ўіі виговор'увати*?

ЗДИЙМА́ТИСЕ – підніматися: *Мамо́ / то ни здиі̆ма́йіц:е / мо́же / затекло́ таі̆ прили́пло / шо ни го́ден уз'е́ти? / Йек затекло́? / сло́ўіки нипо́ўн'і бу́ли / конф'іту́ри ни могли́ зач'ур'і́ти / х'іба́ ўісте́ дос'іга́ли таі̆ розби́ли сло́ўок? / бу́ло таке́? / признава́ї̆тесе.*

ЗДИКУВА́ТИСЕ – *згруб.*, засоромитися, уникати розмови, зустрічі з кимось: *Д'і́ўка ўтекла́ / здикува́ласе / хот' ўіі ўдаўе́ц:е цес хло́пец / а́ле ч'е́сто ди́ка / ад'і́ ўек поб'і́гла / Ч'іка́ї / ўа за́рас ўіўі́ закли́ч'у*.

ЗДИХА́ТИ – зітхати: *Одок'і́ / шо ти жу́рис:е та так т'е́шко здиха́йіш? / ве́рнец:е М'і́с'о живи́ї / здоро́виі̆ / ве́рнец:е*.

ЗДИХНУ́ТИ – докон. до ЗДИХА́ТИ: *Ота́к лиш здихну́ў і пишо́ў / н'іч'о́ ни каза́ў / бо ўа за д'іти́ї̆ поде́леку зач'е́ла / ви́жу / ни тре́ба бу́ло*.

ЗДИЧІ́ТИ – *перен.*, відвикнути від людей, товариства; здичавіти: *Ч’іч’кú здич’і́ли / ад'і́ шо з нúми се зробúло; Ми здич’і́йімо у цéму афин:икý / колú ўже бýдемо вертáтисе*?; *Ш’і трóхи / ĭ ми би здич’і́ли тут / дв’і нед'і́ли н'іґдé ни ĭшлú / ў городáх сидимó / бур΄інú пóлемо.*

ЗДІ́ДИТИСЕ – передчасно зістаритися, не дбати про себе (стос. чоловіка): *Йік ўмéл:а жúнка / то вин гет з'д'і́диўсе / ни рас кáжемо / Штефá / шо ви соб’і́ дýмайіте ?/ анý подив’і́ц:е на сéбе / ни поругáĭте мир*.

ЗДОГАДА́ТИ – докон. в. до ЗДОГА́ДУВАТИ: *Здогадáла / шо ш’і водú трéба принéсти вит Тóми / ĭ мéду се запитáти / ци мáйут на прóдаш*.

ЗДОГАДА́ТИСЕ – 1) пригадати: *Здогадáласе на пиўдорóз'і гаш кóло Лен'óвих / шо забýла Куцýн'ку замóвити на зáўтра / ш’і хот' однóго робúтника лúш здалóбисе*; 2) подумати: *На здогадáласе сказáти / А вáш’і д'і́ти дýже ч’éмн'і? / ш’інувáли старин'ý? / ни говорúли блýства*?

ЗДОГА́ДУВАТИ – згадувати: *Дес здогáдуваў за вóĭну / áле ни хот΄і́ў богáто говорúти / казáў / шо то наĭстрашн΄і́ш:е / шо вин вúд΄іў*.

ЗДОЙМА́ТИ – недок. до ЗДОЙМИ́ТИ: *Цес кош’і́л΄ ни бýдемо здоĭмáти / наĭ стоĭі́т на креден'ц'і гаш до Велúкод΄н΄а / і ш’і здáлобисе пýтен΄ку купúти / дáла бих Митрúс΄і за простúбих*.

ЗДОЙМА́ТИСЕ – переміщатися знизу вверх; те саме, що ЗДИЙМА́ТИСЕ: *То ни здоĭмáйіц:е / в’ідéĭ / приўйéзано звéр΄ха на вóз΄і*.

ЗДОЙМА́ТИ (ЗДОЙМЍТИ) ШЄ́ПКУ (КАПЕЛЮ́Х) – вітатися з ким-небудь (про чоловіків старшого віку), скидаючи (піднімаючи частково) головний убір: *У Т'ýдев’і стáрш’і л'ýде ĭ тепéр так се здорóвайут / кóли кáжут Слáваĭсу / йік дýж’і? / йек се мáйіте*? / *здоĭмáйут ци пидоĭмáйут трóхи ш’éпку / а мóжут і завитáтисе / рýку подáти комýс / ч’олов’і́к ч’олов’і́кови / пáрупкови / нáв’іт΄ малóму / áле ни жúн΄ц΄і / з нúми лиш Слáваĭсу Хрестý / сус΄і́дам / дóбре знакóмим ш’і кáжут / ік дýж’і?/ ік днуйітé? / йік днувáли?*

ЗДОЙМЍТИ (ЗДИЙМЍТИ) – зняти; підняти: *На шáф’і йе топирéц / здоĭм’і́т / бáпко / йа се подивúти хóч’у / то вид д'і́да пáмн'ітка*; *Де ми гóн':і здоĭмúти цес м’іх ? / там кам’і́н'а наладувáли ци ĭку б’ідý*?

ЗДОЙМЍТИСЕ (ЗДИЙМЍТИСЕ) – знятися, піднятися: *Ш’éпка бýла на тóму кóнареви / пацáн сус΄і́цкиĭ закúнуў / Дóбре / шо се здоĭмúла / бо ĭшóў бес простоволóсиĭ*; *То ни гóн:о здоĭмúтисе / х’ібá бих под'ілúў /*

там зо сто к’іл' / де ми тотó пидóймемо? / *ш’і натсадимóсе*; *Ад'і́ гéндеч’ки бýз'ок / здоймúўсе ў вóздух / а тáмки ш’:е одéн / йої / та йіх штúри áбо ĭ бúрше.*

ЗДОЙМѝТИ (ВЗЄ́ТИ) МІ́РКИ – те саме, що ЗМІ́РІТИ МІ́РКИ: *Ч’о би ни ш:úла ? / ш:úла бих / áле трéба м’і́рки знáти / óзму цинтомúтер' таї здóйму м’і́рки / а ти берú олýфко / ĭ меш писáти.*

ЗДОЙМѝТИ (ПИДОЙМѝТИ) РУ́КУ НА КО́ГОС – вдарити чи побити когось: *На слабý жúнку рýку здоймúти? / то ни ч’олов’і́к*.

ЗДОЙМѝТИ (ЗДИЙМѝТИ) ШКѝРУ С КО́ГОС – погроза покарати когось: *Ни забýт' пиў шéстойі корóву пускáти / йа шкúру здóйму / йік ни приĭдеш* / *йа задýрно ни гроз'ýсе*.

ЗДО́ЙМЛЕ́НИЙ (ЗДИЙМЛЕ́НИЙ) – 1) знятий: *Ч’ійі́ ц':і в’інкú кукурýдз͡иў? / Тáже здóймлен'і с пóду*; 2) знятий з посади: *Вин здóймлений / там úнчий хтос к’ірýйі / цес мáнки наробúў таї здоймúли*.

ЗДО́ЛУ (ЗДОЛИ́В) – з півдня: *Здóлу в’і́йі / назáўтра трóхи попýсти надвор'і́*; *Здолúў прийшлá смих / ходúла на барабýл'і*.

ЗДОРО́ВИЙ ЗНОСѝ ТА ШІ КРА́ШШИМ ПОНОВѝ (ТА ТѝШІЧЬОВ ПОНОВѝ; ТА ФА́ЙНИМ ХЛО́ПЦЕМ (ЧОЛОВІ́КОМ) ПОНОВѝ; ТА МАЛЕ́НЬКОВ ДИТѝНКОВ ПОНОВѝ (заміжній жінці)**; ТА ТѝШІЧЮ РОЗДЕРѝ** ТА ІН.**)** – вираз викор. у ситуаціях, коли хочуть привітати співбесідника з обновкою і побажати чогось: *Фáйний плáш’:ік / здорóва зносú та ш’і крáш:им поновú*; *Ўбрáн'і л'уксусóве / здорóвий зносú та тúш’іч’оў поновú*; *Дýже фáйн'і ч’еревúки / вúтко / шо ни тúснут / і спрúтишн'і / здорóва / Мар'і́ч’ко / зносú та ш’і ни однúми такúми поновú*.

ЗДОРО́ВИТИ – поздоровляти: *Здорóвимо ус'і́х вас іс с'в’éтами Ризд'в’інúми / абéсте бýли жив’і́ / здорóв’і / іў рáдости нáрик доч’ікáли*.

ЗДОРОВІ́СЬКИЙ – здоровісінький: *Ўч’éра се скáржила / шо слабá / а сегóн:е ад'і́ здоров’і́с'ка прийшлá на забáву / то йік се ч’ýйіш зле / то ч’о ĭдéш? / А тоб’і́ шо / бáн:о? / наї ідé / кудá хóч’і і йек хóч’і / ўна соб’і́ знáйі / шо рóби / і ч’о ĭйі сегóн:е тýтки трéба бýти.*

ЗДОРО́В’Ї, -я – здоров’я: *З:áмолоду ч’олов’і́к ни ўрáс дýмайі про здорóўйі / ни ш’інýйі йигó / а йік уже старúї стайé / тогдú ш’інýї ни ш’інýї / то ўжé н'іч’ó ни помóже / абéс шо робúў*; *З:áмолоду здорóўйі ни дýже ш’інýйіц:е / а блúш:е т стáрости / ік йигó зач’інáйі бракувáти / отогдú*

ч'олов'і́к спохва́т'уйіц:е / а́ле шо? / йіго́ ни ве́рнеш / бо ста́р'іс'т' ни додайе́ / а лиш видбера́йі / це така́ йійі́ приро́да.

ЗДОРО́В'Ї ІК НИ ВИ́РОБИШ, ТО ВИ́ЛЕЖИШ, ВСЬО ОДНО́ НА СТА́РІСТЬ ЇГО́ НИ БУ́ДЕ (НИ МЕ СТАВА́ТИ, НИ МЕШ МА́ТИ, МЕ БРАКУВА́ТИ) – людина в похилому віці не може бути абсолютно здоровою: *Ста́рш'а л'удина́ ни мо́же так вигл'іда́ти / ік молода́ / ĭ ма́ти таке́ здоро́ўйі / д'іт Іва́н на ц:е так каза́ў / Здоро́ўйі / йік ни ви́робиш / то ви́лежиш / а ўс'о одно́ на ста́р'іс'т' йіго́ ни бу́де / ма́ло се ли́ше*; *Цису́ при́пов'ітку д'іт л'убі́ў / вин каза́ў / здоро́ўйі йік ни ви́робиш / то ви́лежиш / ўсе одно́ на ста́р'іс'т' йіго́ ни меш ма́ти / і то пра́ўда / вели́ка пра́ўда / абе́с ни зна́ти йек сокоти́ўсе / а ста́р'іс'т' при́йде / і тако́го здоро́ўйа / ік маў / ужé н'іко́ли ни меш ма́ти / н'і за йе́к'і гро́ш'і ни ку́пиш.*

ЗДОРО́В'ЇЧКО, -а – здоров'ячко: *Йек ва́ше здоро́ўйіч'ко / ци ду́ж'і? / ци обирва́ли йе́блуч'ка? / Д΄ікова́т΄ фа́йно / ш'і дв'і йібли́н΄ц΄і се лиши́ли / а ви йек се ма́йіте ? / ци ду́ж'і? / шо поробйе́йіте?*; *Сего́н:е шош соб'і́ розга́дуйу / розду́муйу / шо рокі́ ўже ни тот'і́ / шо бу́ли / шо гаткі́ и́н'ч'і ста́ли / шо ме́нче ўс'е́кого се хо́ч'і / шо здоро́ўйіч'ко дес се д'іва́йі / ота́к смих розга́дувала / таĭ м'ін'і́ ба́н:о се зроби́ло / отогді́ до ме́не дийшло́ / шо ста́р'іс'т' / це колі́ бі́рше сму́тку / ік ве́селости.*

ЗДО́РОВО – *у знач. присуд. слова* "корисно для здоров'я": *Ран'і́с'ко на прохі́т іді́ ко́ло р'ікі́ / вид ли́пи ота́к до це́йі скалі́ / то ду́же здо́рово / д'іт каза́ў / шо за Пол'ш'і́ л'ітникі́ ота́к роби́ли.*

ЗДОХЛЄ́К, -іка́ – *згруб., знев.*, 1) здохла тварина: *Зат'іга́йі іки́мос здохл'іко́м / ви́тко / зле закопа́ли / а́бо пси тото́ повит'іга́ли*; 2) *перен., знев.*, квола людина або тварина: *То здохл'е́к / де вин го́ден у л'ісоспла́в'і роби́ти?*; 3) *ірон., жарт.*, про худорляву дитину, яка не має апетиту: *Ц':а дити́на страшно́ пуста́ на йіду́ / а́ле ба́ба л'у́би це́го здохл'іка́ і му́си йіму́ прива́р'увати / ни зна́йу / ци ў жит'у́ хтос ме бі́рше йіму́ дого́д'увати / в'іде́ў / н'і*; *Цес здохл'е́к бут'шо́ ни ме йі́сти / вин хо́ч'і лише́ ви́борного / л'у́би мн'е́со / але́ то ма́йут бу́ти риўне́н'к'і кава́л'ч'іки / и́н'ч'і ў рот ни о́зме.*

ЗДОХЛЄ́ТИНА, -и – те саме, що ЗДОХЛЄ́К: *У бе́рез'і / ота́м ни́ш:е / здохл'е́тиноў іко́ўс ч'у́ти / мо́же / хтос ви́кинуў шош туда́ / бо йе так'і́ / шо ни ма́йут лиц'а́ / ўс΄е́ке зно́с΄ут таĭ кида́йут ко́ло р΄ікі́.*

ЗДО́ХЛИЙ, ЇК (ІК) ЗАНЕ́СЕНЕ КО́ТІ – кволий, худий: *Прийі́хала здо́хла / йік зане́сене ко́т'і / гаш си́на / лиш о́ч'і с'в'і́т'уц:е / а́ле до́бре / шо*

ма́йі вака́ц'ійі / м’ін'і́ н'іч’о́ ни тре́ба роби́ти / наї́ видиспи́ц:е / вид:ихне́ на с'в’і́жому во́здус'і / до́бре шо дош’:і́ переї́шли́ / фаї́но надвор'і́ / ту́тен'ки йе куда́ пити́ / наї́ хо́ди на прохи́т / шо́ бу́ду каза́ти? / наї́ ро́би / шо хо́ч’і.

ЗДРЍБНА – *присл.*, дрібно (малими кроками): *То хто так дриботи́т / так здри́бна перебера́йі нишка́ми? / ба́бин горо́пч’ік? / мале́н'ке по́т'ітко? / ни ў́пат' / бо ге́нде ка́м’ін΄ / ни ї́ди туда́.*

ЗДУДУ́РИТИСЕ – загордитися; розсердитися: *Аг’і́мої / а то шо ж:и́нкоў се зроби́ло? / здуду́рилась ї́ ни пусти́ла ч’олов’і́ка мижи́ л'у́де / Ну а то шо / вин маў у не́йі позвол'і́н'а проси́ти? / вин / пре́ц'ін' / ч’олов’і́к / Та то так / але́ вин ж’е́л'ісливиї / шкуду́йі слабо́го / а ў́на зач’е́ла йо́ї́катисе / таї́ вин се лиши́ў / миї́ би пишо́ў / а цес / ви́дите / се лиши́ў / таї́ шо / за годи́ну ў́на ў́же ви́здоров’іла / а вин поломи́ў сло́во / бо ў́б’іц'е́ў / шо при́йде / ў́ни ма́ли та́мки шош се ра́дити; Уч’у́лисе би́рше ў гро́шех таї́ здуду́рилисе / уже́ с таки́ми / ік ми / компа́н'ійі нима́ / гонори́ л'уди́й помало одол'іва́йут / таї́ уни́ се ро́бйут / ік наї́ ни ка́жу / хто; Ни зна́йу / шо́ йіх укуси́ло / здуду́рилисе таї́ пишли́ / мо́же / гада́ли / шо ми поб’іжимо́ проси́ти / а ми ни ї́шли́ / таї́ на це́му се с'к’ін'ч’е́ло / ў́же дв’і нед'і́ли / ік ни прихо́д'і / н'і ў́ни / н'і д'і́ти.*

ЗДУ́МАТИ – уявити що-небудь, подумати: *Ни зду́маў би / шо́ цис'а́ дити́на мо́же зроби́ти / ни здогада́ўбисе.*

ЗДУРЍТИ – обдурити: *Ни зду́рите? / дасте́ та́тиў ро́вер? / ге?*

ЗДУРІ́ТИ МОШ – ужив. при розповіді про те, що, на думку мовця, є неймовірним; те, що вразило, обурило, схвилювало: *С таки́м пус'т'іка́ми здур'і́ти мош / йа ти́ждень' побу́ла і сказа́ла / ў́с'о / з ме́не до́ста / роб’і́т соб’і́ з ни́ми / шо хо́ч’іте / а́ле мене́ ни к’іва́йте і ни прос'і́т / уни́ мене́ ни слу́хайут / йа на ти́л'ко би́рше се ни лиш’е́йу.*

ЗДУ́ТИСЕ – подути (про сильний повів вітру); “звіїтисе”: *Ў́ч’е́ра ў́ден' бу́ло тепло́ / ми на́в’іт' у горо́д'і шош про́бували ў́же роби́ти / зе́мн'у ни к’іва́ли / бо ш’і па́ру ден' до Благов’і́ш’:ін'а / а́ле отаке́ / згр'іба́ли бур'іни́ / збера́ли іке́с су́ч’і / шо напа́дало за зи́му / а дес по об’і́д'і / йої́ / ш:о́ зач’е́лосе / зду́лисе так’і́ студе́н'і в’ітри́ / шо ну / зач’е́ў па́дати с'н'іх / по кисточ’ки́ ў́паў / го́ри б’іл'і́с'к’і ста́ли / а сего́н:е вигл'іда́йі / шо зноў бу́де весна́ / ви́дите / зима́ ни ду́же хо́ч’і попуска́тисе сво́го / ни т'іка́йі гор'і́.*

ЗЕЛЕ́НА НЕДІ́ЛЯ – перший день Трійці: *Ў́ субо́ту пе́рет' Зеле́ноў нед'і́леў майу́т хати́ / зна́йу / шо зда́ўна / ш’і йік д'іт жиў / руба́ли дубо́ве*

а́бо бере́зове майе́н'і / наіпе́рше тако́го диви́лисе / ни зна́йу / ч'о / мо́же / того́ / шо ўно ни так ско́ро ўйе́не / а ўже пото́му / ік нима́ це́го / то їке йе / хто їке дос'е́гне / у нас у бе́рез'і ї граби́н'і йе / ї ли́па / березини́ ме́нче / а дуп ни росте́ / Ула́дз̑'о суда́ прихо́ди ї ус'е́кого соб'і́ нару́буйі / таї тогди́ їде / а та́меч'ки / де дон'ка́ жийе́ / росте́ дуби́на / то ўни ї м'ін'і́ одну́ дв'і галу́с'ц'і прино́с'ут / зама́йіна ха́та ду́же весе́ла / це вели́к'і с'в'е́та / ї л'у́де р'іхту́йуц:е / печ'у́т б'і́л'і булки́ / колач'і́ н'і / то на Риздво́ / булки́ / вар'у́т го́лупц'і / ус'о́ / та́к'ік на вели́к'і с'в'е́та.

ЗЕЛЕНЕ́Ц, -нцу́ – зелені недоспілі плоди, передусім дерев: *То ш'і зелене́ц / абе́с ни йі́ла / бо ме ч'е́рево бол'і́ти / меш б'і́гати куда́с*.

ЗЕЛЕ́НИЙ ПОНЕДІ́ВНОК, - вка (-ника) – другий день Трійці: *На Зеле́ниї поне́д'і́ўнок дош' ішо́ў / а́ле ми ни сид'і́ли ў ха́т'і / пишли́ ма́му видизна́ти; Іў Зеле́ну нед'і́л'у / іў Зеле́ниї понед'і́ўнок пи́ду до це́р'кви / то роков'і́ с'в'е́та / ни годи́ц:е ни їти*.

ЗЕЛЕ́НІ СВЄ́ТА – *церк*., Трійця: *Йік прихо́д'ут Зеле́н'і с'в'е́та / то тре́ба ус'о́ замаї́ти ко́ло ха́ти іў ха́т'і / прибива́йут майе́н'і ко́ло двери́ї / вико́н / ко́ло вори́т / бра́ми ци фи́ртки / на вугла́х паркана́ / ти́ч'ут зеле́ну галу́ску ў горо́д'і / шо́би вин фа́їно роди́ў / кладу́т у ха́т'і за образи́ / а йа на́в'іт' д'і́дову ха́ту зама́йуйу / хот' та́мки даўно́ н'іхто́ ни жийе́ / а́ле так годи́ц:е / ўс'о обма́йуйу / і ста́їн'у / ї ко́ло кирни́ц'і / це аби́ добро́ ма́лосе / шо́би б'і́ди обмина́ли / шо́би майе́н'і сокоти́ло нас вид не́ч'їсти / ўс'е́койі сла́бости / ў Т'у́дев'і н'іхто́ се ни пита́йі / ч'о так ро́биут / бо ко́ждиї зна́йі / шо так ма́йі бу́ти / так годи́ц:е*; *Л'у́де ра́дуйуц:е Зе́леним с'в'е́там / галуски́ з ли́пи / ду́ба / бере́зи кладу́т ко́ло двери́ї / ви́кон / на фиртки́ / ко́ло ста́їн'і / а йік бес подиви́ласе / на машини́ / шо йі́дут / тоі уни́ зазеле́нен'і / це́р'ква / хрести́ на доро́гах / так са́мо / ўс'о*.

ЗЕЛЕНКА́ВИЙ – зеленуватий: *Йа ни го́н:а розказа́ти / їке т:о / вер'х зеленка́виї / а спин:и́ц'а / ў зеле́не те́мне пишла́ / а по ниї траўйе́н'і крапоч'ки́ / так'і́ дримне́н'к'і / йік до́ш':ік у пи́дос'ін' / шо ни зна́йіш / ци вин йе / ци йіго́ нима́*; *У Но́ц'і бу́ли си́в'і о́ч'і / аў дон'ки́ зеленка́в'і*.

ЗЕЛЕПУ́ГА (ЗЕЛЕПУ́ЖІ), -и (-я) – 1) те саме, що ЗЕЛЕНЕ́Ц: *Зелепу́ж'а йіў / таї диста́ў ч'ірв'і́нку*; 2) *перен*., *жарт*., про худорляву кволу дитину: *Би́рше тре́ба йі́сти / моі / шо́ ц:е за пор'е́тки? / диви́се / їка йіс зелепу́га / лиш о́ч'і с'в'і́т'уц:е таї оде́н нис стирч'е́йі*.

ЗЕЛЕПУ́Х (ЗЕЛЕПУ́ГА), -а (-и) – *знев*., *згруб*., недосвідчена молода людина (підліток, юнак): *Де вин то го́ден роби́ти? / зелепу́х / Ни каж'і́т / ву́їку / оц:у́ вере́нду вин сам зробúў / ўіго́ ўже наїма́йут на так'і́ роботи́*.

ЗЕ́МНЮ ГРЍСТИ (ГРЍСТИ ЗЕ́МНЮ) – дуже страждати від болю: *Гада́ла смих / шо мину́се / ни доч'іка́йу дни́нки / а́ле переїшло́ / ду́мала ўже / шо зе́мн'у бу́ду гри́сти зуба́ми / а́ле попусти́ло ўкос / д΄е́кувати Бо́гу / тепе́р н΄іч'о́ ни ч'у́йу / н'і кри́шки*.

ЗЕ́МНЮ ЇСТИ – *згруб*., померти: *Ко́ждиї / хто жийе́ / ме зе́мн'у ўі́сти / лише́н' оди́н ско́рше / а дру́гиї / пото́му*; *Ус'і́ бу́демо зе́мн'у ўі́сти / лише́н' ни ў оди́н ден' / хтос ра́н'че / а хтос маї пото́му*.

ЗЕМНЯ́, -і́ – 1) земля, ґрунт: *До це́йі земн'і́ до́бре би да́ти тро́хи п'іску́ / ўна би се рос:ипа́ла / а то кицко́вата / тверда́ / ік ка́м'ін΄*; 2) долівка: *Сего́н:е ў ко́ждиї ха́т΄і ў сел΄і́ пидло́га / а ни́ земн΄а́ / а гента́м бу́ло по ўс΄е́кому / та шо деле́ко ходи́ти? / ў на́шойі ба́би пидло́ги ни бу́ло*.

ЗЕМНЯ́ ПЕРО́М (ПУ́ХОМ) КОМУ́С – вираз доброї пам'яті про померлого: *Наї земн΄а́ ўіму́ бу́де пу́хом / наї споч'іва́йі з Бо́гом*.

ЗЕ́РНІ, -є́ти – 1) зерня плодів; часто у мн., ЗЕРНЄТА, -є́т: *Мамо́ / то ни зелене́ц / зерн'е́та ад'і́ ўже ік'і / йа ўім / до́бре?*; *Ка́ўт / шо йе́блуко тре́ба ўі́сти з зерн΄е́тами / по ра́д΄ійу ч'у́ла / а ми тото́ викида́йімо*; 2) плід горіха без шкарлупи ("шкаралуші"): *Ў це́го гор'і́ха б'і́ле / здоро́ве зе́рн'і / кугу́тик назива́йіц:е / а пиў / то ку́роч'ка / ни зна́йу / ч'о так ка́жут / а́ле м'ін'і́ ш'і пре́баба пока́зувала / де кугу́тик / а де / ку́роч'ка*; 3) гарбузове або соняшникове насіння (для лузання): *Купи́ зерн'е́т / ч'о́рних*. Див. СЄ́МУШКИ (СЯ́МУШКИ).

ЗЕ́РО, -а – нуль: *Ўч'е́їсе писа́ти / ану́ оту́т напиши́ зе́ро і йеди́нку / Бабо́ / йа ш'і ни ч'уў тако́го / йа рахува́ти ўм'і́йу до де́с'іт'*.

ЗЄ́БНУТИ – мерзнути: *Ўбери́се ў цес сви́дер / бо меш з'е́бнути ко́ло р'іки́ / то т'е́гне ви́т:и / о́стрим т΄е́гне / вид не́го мо́же шпи́ґати / ци ў попе́рец'і / ци пони́ску / ти низви́ч'на до о́строго во́здуху / слу́хаї / шо йа каў / фа́їно ўбера́їсе / йік іде́ш на бе́рех*.

ЗЄ́ВКАТИ – позіхати: *Паз΄у́н΄а пе́рш'а зач'е́ла з΄е́ўкати / і ми за неў роти́ пороз':е́ўл'ували / а́ле сидимо́ / прили́пли до ла́виц / бо ш'і ни ўс'і бр'іхон'ки́ перебра́ли / ч'о ква́питисе тха́т'і? / ік ми так'і́ фа́їн'і / пор'е́д'н'і ґаздин'і́? / ге? / А шо нифа́їн'і? / рас у пи́ўрик се ви́димо / бо нима́ колú / а з'е́ўкаймо / бо ни ви́спан'і ч'е́рес тот'і́ роботи́ / о́ч'і пролупи́ла / і гаї до робо́ти / і кру́тис:е усúї ден' / ни́ би соб'і́ пово́лен'ки / ц'іхо́н'ко шош

робúти / припоч’івáти / вúпити кáву / полеж’éти / цéго нимá / áле дес ц:е йе / котр'íс цисé мáйут / Ну то х’ібá / Ан:úч’ко / ўк’íн'і / у нас ў сел'í за такé т'éшко; Сидúш і з´éўкайіш / óч’і посолов’íли / а ти дáл'і ч’ітáйіш / моï / лиш’éï тотó / л´ігáï / бо пíзно / скóро ме ден' се робúти.

ЗЄ́ВКНУТИ – позіхнути: *Дéкотр´і стар´í л´ýде ік з´éўкнут / то рот перехрéс´т´ут / шóби душ’á вúт:и ни вúйшла / йе так’í / а молод´í цéго / мóже / ĭ ни ч’ýли*; *Ік з'éўкнуў / перехрестú рот / шóби тудá ни зайшлó шош нич’éсте і ни ўселúлосе там*.

З’Є́ЗУВАТИ (З’ЇЗА́ТИ) ДОКУ́ПИ (В КУ́ПУ) (ДУМКЍ, СЛОВА́, ШОШ) – розуміти, осягати суть чогось, уміти висловити щось: *Де ўни гóн':і дóкладно ус'ó сказáти? / Митрúха н´іч’о ни зйéже ў кýпу / ĭ Мúтро / сарáку / такош ни ме моч’í твéрдо росказáти / йек бýло*.

З’Є́ЗУВАТИ (З’ЇЗА́ТИ) СВОЄ́ ЖИТЄ́ С КЍМОС – вступати в близькі стосунки, одружитися з кимось: *Д´íўко / хóч’іш вид:авáтисе / твóйа спрáва / áле дóбре дивúсе / с ким зйéзуйіш жит´é*.

З-ЗА – *прийм*., під час, за: *З:а Пол'ш’í бáба дв’і кл'áс'і с'к’ін'ч’éла / вид:áласе ў штирнáц':іт' рóкиў / на циï фудуґрáф’íйі вúтко / ĭка ўна тогдú бýла / вúдиш / стáтна ĭ дóста фáйна.*

ЗЗАВЕСНЍ – *присл*., навесні: *То т'éгнец:е ш’і з:авеснú / йік барабýл'і садúли / ўни найшлú шош соб’í / вит:огдú ни говóр´ут*.

ЗЗАВЍТКА – *присл*., завидна: *Дóбре / шо ми з:авúтка добрáлисе / бо облазáми стрáшно ходúти ўноч’é*; *Ми ш’і з:авúтка фíроў ус'í йéблука попривозúли / пиў пáки ĭкóгос дримнóго лишúлосе / áле т:о нимá шо рахувáти / то пусте́ / за два ходú тотó принесéц:е*.

ЗЗАГОДІ́ – *присл*., 1) завидна: *Ідú скóрше / бес з:агод´í зайшóў / бес ни ч’ал´áпаў уноч’é груз´мú*; 2) заздалегідь, завчасно: *З:агод'í прийшлú / ш’і ни клáли за стиў / бýло богáто знакóмих / поговорúли соб’í / бо р´íтко се вúдимо; Такúй набýток трéба з:агод'í р'íхтувáти*; 3) увечері: *Ми з:агод'í прийшлú / бо кýтан'і / а потóму пишлú на пóўницу / д'íти спáли ўже / мáма з нúми бýла се лишúла / мáйімо ш’éс'т'і на н'у / ўрас помогáйі*.

ЗЗА́ГОРІЧЮ (НА́ГОРІЧЬ) – *присл*., згарячу, зопалу: *З:áгор'іч’у сказáла / банýйу за цим та банýйу / áле шо тепéрки?*

ЗЗАДНЍНИ (ЗЗАДНЯ́) – *присл*., вдень, завидна: *Óл´ка барабýл´і привéзла двéч’іру / áле ми ш’і з:аднúни йіх поносúли / Йуркó помúх / то так / шо за годúну ўс´о бýло ў пиўнúци; Ни б’íйсе / унú з:аднúни прúйдут / до вéч’іра ш’і дóбрих дв’і годúн'і бýде / меш вúд´іти*.

ЗЗАЛІ́ТА – *присл.*, влітку: *Мус ш'і з:ал'і́та ви́т'ігнути ха́ту ĭ накри́ти / бо пото́му дош':і́ / сту́д΄ін΄*; *Еĭ / та то з:ал'і́та бу́ло / ўже йе́годи бу́ли приĭшли́ / то ў йе́годи.*

ЗЗАРА́НЯ – *присл.*, 1) завчасно: *Ни доч'е́куĭтесе до нед'і́л'і / шош з:ара́н'а прир'іхто́вуĭте / ад'і́ мед'іўни́к мо́ш спеч'і́*; 2) завидна, коли вечоріє: *Хто так з:ара́н'а л'іга́йі? / шо́ мете́ ўноч'е́ роби́ти*?

З-ЗА СТОЛА́ НИ ВИТІГА́ЮТ (НА́ВІТЬ У ВО́ЙСКО І В ТЮРМУ́ З-ЗА СТОЛА́ НИ БЕРУ́Т; ЗА СТОЛО́М НИ КІВА́ЮТ, НА́ВІТЬ У ВО́ЙСКО І ТЮРМУ́ СЇЛОВ НИ ЗАБЕРА́ЮТ) – про пошанування процесу споживання їжі голодним; про важливість не порушувати норму, нагодувати голодного: *Миĭ брат де́коли мих бу́ти пус'т'ікова́тим / і за ц:е трафйе́лосе / шо дистава́ў ба́т'ком / тоне́н'ким пру́тиком / по нага́х / а́ле вин спрахтикува́ў / шо ік йіст / то йіго́ н'іхто́ н'іко́ли ĭ па́л'цем ни кине́ / йе́к би ни завини́ў / то вин лиш ік уздри́т / шо мо́же ста́тисе б'іда́ / бо́рзо с'іда́йі за стиў і зач'іна́йі шош йі́сти / ну а ма́ма / ік цисе́ ви́ди / ўмн'іка́йі / бо ўна сама́ л'уби́ла ўрас каза́ти / з:а стола́ ни вит'іга́йут / на́в'іт' у во́ĭско і т'урму́ ни забера́йут / даĭу́т голо́н:ому ч'олов'і́кови попоĭі́сти / наĭ вин попоĭі́ст / а ўже тогди́ о́змут / ік вин уста́не з:а стола́ / це / Мар'і́ч'ко / так даўно́ каза́ли ĭ роби́ли / а за тепер'і́шне ни зна́йу*.

ЗЗЄ́ВКЛИЙ – зіпсований (про продукти): *Хл΄іп нисмашни́ĭ / з΄:е́ўклиĭ / ви́тко / ўже мука́ бу́ла нидо́бра / дотепе́р ги́р'ко ў ро́т'і.*

ЗЗЄ́ВКНУТИ – втратити смакові якості, зіпсуватися, набути гіркуватого присмаку: *Мука́ з΄:е́ўкла / ки́л΄ко ти йійі́ на под΄і́ держ'е́ла? / тепе́рки х'іба́ сви́н΄ам до́бра*; *Ĭ сир / і бри́нʣа з':е́ўкли / па́ру д'н'і́ў проĭшло́ / йік ку́плен'і / кобиби́х уздр'і́ла тоту́ жи́нку / шо таке́ прода́ла / ус'о́ йій ви́кажу / наĭ бу́де сир / це ш'і ĭкос мих би розум'і́ти / а́ле бри́нʣа? / та витколи́ с'в'іт / йа тако́го ни ч'у́ла / Ви н'іч'о́ ни вийі́граĭіте / бо жи́нка вас ни застаўйе́ла купува́ти / ўна шо ма́ла / тото́ продава́ла / а ви ч'о ни ку́ш'ійіте? / ік се ни ўдаĭе́ / ни купу́ĭте / Та от:о́то / шо смих ку́ш'іла / а́ле в'іде́ў / ни т:о / шо принесла.*

ЗЗІВКА́ТИ – *недок. в.* до ЗЗЄ́ВКНУТИ: *Сир з':іўка́йі / ч'о йісте́ ни йі́ли? / дру́ге купу́йіте / а дома́шне мете́ сви́н'ам викида́ти? / Ну а́ле то ĭ сви́н'і ма́йут ч'іго́с до́брого йі́сти / ви сам'і́ так нас уч'е́ли.*

ЗЗІДА́ТИ ОЧЄ́МА – *згруб.*, пильно, не відриваючи очей, дивитися на кого-небудь: *На вес΄іл΄у́ ў Петри́хи / йік ўна си́на жени́ла / ма́ма*

Штефанóва менé ч’éсто з΄:ідáла оч’éма / так се дивúла / хтос / в’ід΄і́ / сказáў / шо ми хóдимо з ним / бо ч’о би ўна так призерáла? / Йек ч’о? / хот΄і́ла знáти / шо т:о за нев’і́стка мóже бýти? / вин у нéйі один.

ЗЗІДА́ТИСЕ – 1) з’їдатися: *Ч’ем ви дýмали*? / *нашó гаш ведрó барабýл΄ налупúли? / ци йісте́ ни знáли / шо зáрас тúл'ко / ни з΄:ідáйіц:е / трéба бýло под΄ілúти хот' би на два рáзи / бо с такúм ни т:о шо до новúх / до Стр'і́тен'а ни дот'éгнемо / кобúби хот' на нас'і́н'і стáло*; 2) *згруб*., *перен*., переживати, сильно хвилюватися, тривожитися, терзатися: *Йа шо / дурнá? / з΄:ідáтисе / грúсти себé за т:о / ў ч’óму н'іц ни вúн:а? / наї тот΄і́ переживáйут / шо пйут / ни ш’інýйут свойé здорóўйі / а йа шо тепéрки гóн:а йім помоч’і́?; Нимá за шо так з':ідáтисе / ўнú помúр'уц:е / а ти здорóўйа се збýдеш* / *А ви гадáйіте / шо йа цéму рáда? / та гризóта менé се ни питáйі*.

ЗЗІ́ЛА БИ ТЕБÉ ТОТА́ – *лайл*., виражає крайній ступінь негативного ставлення до когось: *З':і́ла би тебé тотá / та би тебé з':і́ла / ікúй ти дóбриї* / *йек ти мóйі криўц'і́ напúўсе*.

ЗЗІ́ЛА ГРИЗÓТА (БІДА́, ЖУРА́) КОГÓС – хтось дуже змарнів, захворів чи помер від надмірних переживань: *Йійі́ гризóта з':і́ла / ўс'о ч’éрес дитúну / ни дýмаї / це ўже дрýгу ўтрáтила / шó ўна / б’і́н:а / пережúла / одéн Бох знáйі; Умéл:а / бо гризóта з':і́ла / лиш ц:е.*

ЗЗІ́СТИ – 1) з’їсти: *Нимá шош з΄:і́сти?*; 2) спричинити комусь страждання, біду: *Меш вúд'іти / ік Гáн'а ни наўч’éйіц:е видгáўкувати / то ўни йійі́ з':ід'ýт / то так’і́ л'ýде / шо наї Бох борóни*; *То ўнú з':іли нев’і́стку / Ну а хто би т:о вúдерж’іў? / вид рáн'а до нóч’і грúзли / йіґ би подур'і́ли*; *То так’і́ ґáзди / шо з':і́ли би / йіґ би гóн':і / жиўцéм з':іли би / ік у кóгос шош л΄і́пше / йік у них*; 3) бути дуже прихильним до когось, любити когось: *Так л'ýбйу томý середýш:у / шо бих з':іў йійі́ / Фáїна д'і́ўч’іна / нимá шо сказáти / шо фáїна / то фáїна*; *Л'ýпко мойá солодéн'ка / так тебé л'ýбйу / шо з':іў бих / отáк зáрас укýс'у і ўс'о*.

ЗЗІ́СТИ (ДИСТА́ТИ, ЗАРОБЍТИ ТА ІН.) ДУ́ЛЮ З МА́КОМ – 1) *згруб*., залишитися ні з чим: *Ш ч’ем пишóў / с тим прийшóў / з':іў дýл'у з мáком / оптéрсе таї / контéтниї / вернýўсе*; 2) викор. у висл., коли хтось, на думку мовця, прагне чи вимагає більшого, ніж може отримати: *А ни хоч’ дýл΄у з мáком з΄:і́сти? / йа мóжу дáти* / *бо пустú свин'ý пит стиў / а ўна зач’інáйі рóхкати / бúршого хóч’і* / *стиў перевертáйі*.

ЗЗІ́СТИ ЖИВЦЕ́М (С ПОТРЮХА́МИ, З ГОЛОВО́В, БЕС СО́ЛИ) – *лайл.*, *вульг.*, доріканнями, лайкою створити комусь нестерпні умови життя: *Йо / йа зна́йу / вин з'е́т'а з':іў би с потр'уха́ми / а́ле бо ни го́ден / нима́ йек укуси́ти / ўже ни рас нам'і́р'уваўсе / а́ле диставá́ў по пи́ску*.

ЗЗІ́СТИ ЗУ́БИ – набути великого досвіду в чомусь, до тонкощів вивчити що-небудь: *Ми́тро на то́му зу́би з´:і́ў / ц´іле́ жит´е́ пе́ч'і ро́би*.

ЗЗІ́СТИ (ЗЗІДА́ТИ) НЕ́РВИ – сильно роздратувати, "гристи" когось: *Йа тебе́ наўч'е́йу / та йа тебе́ наўч'е́йу / ни меш м'ін´і́ не́рви з´:іда́ти / к'і́л´ко йа ма́йу ц:е терп'і́ти? / гаї / кажи́ оту́т / к'і́л'ко?*

ЗЗІ́СТИСЕ – докон. до ЗЗІДА́ТИСЕ: *Ўс´о з´:і́сце / ік ни бу́де шо / ни пережива́ї / зима́ до́ўга / так мут отот'і́ дримне́н'к'і барабул'ки́ йі́сти / шо гаш прицмо́кувати; Ч'е́рес тели́цу з':і́ласе нан'іна́шо*.

ЗЗІ́СТИ ТЕ́ЛІ (БИКА́) МИХ БИ – про дуже голодну людину: *З':і́ў бих те́л'і / таки́й голо́н:ий / т:а зу́па ни трима́ла до́ўго / лиш коло́т'калосе ў ч'е́рев'і / то писне́ / а йиї бы цо́нту мн'е́са / о: / отогди́ ї ден' мих би роби́ти / Ну та йа л'і́пшого ни ма́ла / ік хоч' / то йіш мене́ / йа ўсереди́н'і така́ жо́ўта / йік ку́рка / Йа пра́ўду каў / а ви ш'і жерту́йіте*.

З ЗУБЍВ (З РО́ТА) ВИДЕРА́ТИ (ВИТІГА́ТИ) ШОШ – докладаючи великих зусиль, домагатися чогось: *Бо́же борони́ вит тако́го / цес з ро́та ви́т´ігне / ма́йі бу́ти по йіго́ / абе́с уме́р / цес ни попу́сти / ої шо н'і / та д:е*.

ЗЍБГАНИЙ – зігнутий: *Йе́к меш данцува́ти / отака́ зи́бгана? / хто таку́ дру́шку ў да́нец о́зме ?/ ану́ ри́ўно с'ет' / ї ходи́ риўне́н'ко*.

ЗИБГА́ТИ – зігнути*: Ану́ зибга́ї цису́ др'іт' / йа тоб'і́ гач'о́к зро́бйу на кош'і́л' / ік меш ч'ерешн'і́ рва́ти / о́змеш таї зач'е́пиш за шош*.

ЗИБГА́ТИСЕ – 1) сидіти чи йти, сутулячись: *Ни ч'іта́ї так / зибга́ўсе йіс / ік стари́ї д´іт / мої / о́ч'і зи́рвеш / ўйе́зи скру́т´уц:е*; 2) стати зігнутим, погнутися: *Бл'е́ха цис'а́ зибга́ласе / а ти клеўце́м полего́н'ки випраўйе́ї*.

ЗЍБРАНИЙ – 1) дієпр. від ЗИБРА́ТИ; одягнений: *Ўна зи́брана / а́ле н´ійе́ко / замату́л'кана у їку́с фу́стку / ў стар'і́ ч'о́боти*; 2) гарно одягнений: *Диви́се / ік'і́ ўни зи́бран'і / ви́тко / дес у го́с'т'і їдут / то / в'ід'і́ / сло́во сего́н:е ў Мар'і́ки*.

ЗИБРА́ТИ – докон. до ЗБЕРА́ТИ: *Дити́ну до шко́ли тре́ба зибра́ти / купи́ти ўс´о / то ни йе ле́хко / ў ко́го ч'олов'і́к / то ш'і с´а́ко та́ко / а йа*

самá; *Зибрáў винá / áле мáло / бýде с пиў кошéлика / ни бíрше / ад'í гéнде / Ну та ч'о / йе дóбрих пиў кошел'á / а ви кáжете / дóбрих пиў кошéлика*.

ЗИБРÁТИ (ЗБЕРÁТИ) ВСІ СЍЛИ – максимально напружитися, зосереджуючись на чомусь, виконуючи щось, допомагаючи комусь: *Ус'í сíли зибрáли / абú помоч'í цéму хлóпцеви / в'íт'ігнути з тóго багнá / абú пишóў се ўч'éти / зголосúлисе / шо ўс'і мут помогáти*.

ЗИБРÁТИ (ЗБЕРÁТИ) ДО ЗИЦЄ́РКИ (ЗІЦЄ́РКИ) – змусити (змушувати) когось строго дотримуватися певних поведінкових приписів: *Калúна ўм'íла ўс'íх зибрáти до з'іц'éрки / хлóпц'і бойéлисе ї слýхали йійí / ш'і бíрше / йік Андр'íйа / А до такóйі рáди вáрто кóждому се прислухáти / це ўна йіх вúвел:а ў л'ýде*.

ЗИБРÁТИ ПРАНЄ́ – 1) приготувати, відібрати речі для прання: *Зберú пран'é / окрóме б'íле / вúжмач'у сегóн:е / фáйна погóда / то скóро вúсохне*; 2) зняти білизну, випрані речі із місця, де вони сохли: *То ўс'о ўже вúсохло / їди зберú пран'é / ї то / шо на паркан'í / ї т:о / шо на шнýр'і*.

ЗИБРÁТИСЕ (ЗБЕРÁТИСЕ) – зібратися (збиратися); одягтися (одягатися): *За дес'íт' м'інýт ми зберемóсе / то к'íл'ко тóго хóду? / прúйдемо / ш'і н'ікóго не бýде* / *А шо мин'í ўбрáти*?

ЗИБРÁТИСЕ (СТÁТИ) В КÓЛО (В КЎЛКО) – зробити коло, ставши відповідним чином: *Зибрáлисе ў кóло / вúтко / мут вибивáтисе; Зибрáлисе ў кóло / таї гнут бандúґи; Ад'í ш'і ни зач'íнáли їгрáти / а ўни ўже зибрáлисе ў кýлко / вúтко / гúнут гул'áти гýцулки / Йо / пéрш'а бýде гýцулка / то ўрас так йе.*

ЗИБРÁТИ (ПОСЬЛІ́ННІ) СЍЛИ В СÓБІ – напружившись, перемагаючи біль, нещастя, виконати якусь дію: *Леж'éў пластóм / ни мих устáти / áле сегóн:е зибрáў сúли ї с'íў / нáв'іт' сам прóбуваў йíсти / це ўже дýже велúке / таї бéс'іда ў нéго úнч'а стáла*.

ЗИБРÁТИ (ЗБЕРÁТИ) ЧЬОМАЙДÁН (РЎПЦАК, СВÓЇ КЛЎНКИ ТА ІН.**)** – 1) бути готовим вирушати в дорогу: *Ч'омаїдáн зúбраниї / ш'і смих уч'éра зибрáў / бо то ни мут ч'ікáти / лиш дадýт знáти / і ти ў ту м'інýту мáйіш руш'éти / то мóже нáв'іт' сéред' нóч'і бýти / ци передрáн'а / тогдú / йік лиш днúна ме се робúти / ти ўстаў і їдеш / каў тоб'í / ік дадýт знáти*; 2) через непорозуміння піти звідкись (із сім'ї, з дому): *Лиш зберáї ч'омаїдáн таї пишóў / йа ни тримáйу / йа ш'і помóжу се зибрáти*.

ЗИВ’Є́ЛИЙ – 1) зів’ялий (про рослину): *Ог:о́ / ва́ш’і ч’іч’ки́ гет зиўйе́ли / забу́листе ў сло́йік води́ нали́ти? / ну таї шо / тепе́рки / пі́дете без бу́кита / зиўйе́лиї ни мете́ дава́ти / то ни годи́ц:е*; 2) млявий, втомлений, хворий (про людину): *Дити́на ї́кас зиўйе́ла / мо́же / наўро́ч’іў хтос?; Зиўйе́лиї / бо л'іни́виї / л'ін'у́х / іко́го с'в’іт ни ви́д'іў.*

ЗИВ’Є́ТИ – зів’янути (про рослини): *Ти ни полива́ла ч’іч’ки́ / таї уни́ зиўйе́ли / а йек йіс хот΄і́ла?; Вогир'ки́ зиўйе́ли / ви́тко / уч’е́ра н'іхто́ ни полі́ў / таї ма́йіш / ви шо? / ни ви́дите / ї́ка го́р'іч’? / Бабо́ / ни ва́т'тесе / бо ми полива́ли / дв’і пу́тни пишло́ / Шо т:о дв’і? / ма́ло бу́ти зо шти́ри / пйет' / А ми ви́тки зна́йімо? / ми би́рше ў гори́ц:и полива́ли / трави́ч’ку пе́рет' ха́ти / сам’і́ йісте́ каза́ли / шо л'у́бите / а́би ўс'о цви́ло ї трава́ фаїно росла́ / Го́сподеч’ку ми́лиї / коли́ ц':і д'і́ти нарозу́мн'уц:е? / Бабо́ / та ч’о ви так’і́ годинова́т'і? / ўч’е́ра фали́ли йі́сте нас Митри́с'і / каза́ли / шо ми ч’е́мн'і / рузу́мн'і / шо вам ха́ту звесе́л'уйімо / а сего́н:е гет и́нчойі заво́дите / Йа ї сего́н:е каў / шо м’ін'і́ з ва́ми ве́село*; 2) утратити молодість, красу; змарніти, утратити силу (про людину): *Вид:а́ласе / таї ад'і́ йек зиўйе́ла / хто би тепе́рки пизна́ў т:у весе́лу Мар'і́ч’ку? / То ї́ке жит'е́ / так л'удина́ ме вигл'іда́ти; Ўна ма́йі сла́б’іс'т' / і то пога́ну / того́ така́ бл'іда́ та зиўйе́ла / то вит це́го / ч’олов’і́к ду́же за неў / а́ле шо с то́го*?

ЗИ (ЗО) ВСЕ́Ї (З УСЕ́Ї) СЍЛИ – зі всієї сили: *Вин з ро́змаху / зи ўсе́йі си́ли ўде́риў / таї ра́мц'а се поломи́ли / ни зна́йу / ч’о ўни йіму́ заваж’е́ли? / Того́ / шо дурн'е́к / де розу́мниї би таке́ робі́ў*?

ЗИГНА́ТИ (ЗГОНЄ́ТИ) ДИТЍНУ – викликати штучний аборт: *Ўна ік лиш уч’у́йі / шо ге́їби т'ішка́ / накаламо́ти со́ли / ви́пйі / таї з не́йі ўс'о схо́ди / н'іч’о́ ни де́ржиц:е / То / Мар'і́ / ни вит со́ли / тако́го смих ни ч’у́ла / то / ви́тко / так у не́йі се става́ло само́ по со́б’і / бо каў тоб’і́ / с тим ч’олов’і́ком уна́ ни ма́ла жит'а́ / того́ ни хот'і́ла д'іти́ї / бойе́ласе / шо́ ме з ни́ми роби́ти? / шо́ т:а дити́нка до́брого ўздри́т? / отого́ так се става́ло / то вид гризо́ти / пережива́н'а / а ни вит со́ли.*

ЗИГНА́ТИ (ЗВЕСТЍ) ЗИ СВІ́ТУ – укоротити життя кому-небудь: *Отаки́ми сварка́ми мо́жно л'удину́ зигна́ти зи с'в’і́ту / бигме́.*

ЗИГНА́ТИ (ЗГОНЄ́ТИ) ЗЛЍСЬТЬ НА КО́МУС – висловити (висловлювати) своє обурення, гнів не тому, хто їх спричинив, а мститися іншому: *Феди́ха згон΄е́йі злис΄т΄ на хло́пцеви / а шо вин / сара́ку / ви́ден?*

ЗИГРІ́ТИ – скип’ятити (про молоко): *Ўже зигр'і́ла молоко́ / кладú на стиў два ґáрч’іки*; *Ни зигр'і́ла / бо лишúла на кис'л'éк*.

ЗИЙТЍ НА НІЦ (НА НІЧЬÓ) – зубожіти; знесилитися; опуститися; втратити попередній вигляд, статус: *Ік роспúтисе / то мóжно зийтú на н'іч’ó / Бóже боронú вит цéго; Буў ґаздóў / а потóму зийшóў на н'іц;Зач’éў пúти / тай ус'ó зийшлó на н'іц / і ч’о? / бо допилúли ч’олов’íка ї з'éт'а / дурн'í бабú / тай шо зрóбиш?*

ЗИЙТЍ НА ПУСТЕ – те саме, що ЗИЙТЍ НА НІЦ; про негативні зміни в житті людини (сім’ї): *Вúдите / шо се стáло / а їке тýтки бýло ґаздиўствó / н'іч’ó нимá / ўс'о зийшлó на пустé; Шо дóброго за нéго сказáти? / розв’íўсе з однóў / з дрýгоў / зийшлó на пустé / в’ідéў / і робóти ни мáйі / йигó вúгнали бýли вúт:и / де вин робúў / бúрше н'іч’ó ни ч’ýла / дóброго мáло / А вúтки ўно óзмец:е? / за дóбре сегóн:е т'éшко / То / Настý / так урáс бýло / ни лúш сегóн:е*.

ЗИМÁ, -ú – сніг: *Ш’і ўч’éра / йік йа громáдила лист / н'іхтó би ни сказáў буў / шо сегóн:е ўпáде зима*; *Зимá ўже по кóтики; Ад'í їка зимá / гóри за нич’ б’íл'і стáли; Ўпáла зимá / а йéблуч’ка дримнéн'к’і на верш’ікý ад'í йек фáйно ч’ірвон'íйут / йе на шо подивúтисе / Ни журʼíц:е / то брáч’:іку / ш’і ни рас так бýде / бо ми ўже з вáми верш’ікáми ни гóн':і лáзити / тай котрé ни ўрваў / т:о лиш’éйіц:е / а ш’і т:о / шо зимá нáґра / ш’і зо три нед'íли мáла би зач’ікáти / а ўна / вúдите / се ни питáйі / ни дайé знáти / мої / ч’ікáйте / йа ўже їду ў гóс'т'і / Ну то так / то ї гóс'т'і дéколи прихóд'ут / колú тоб’í гет ни до них / Вúдите / ўже йістé повесел'íли / Ну та з розýмним ґаздóў поговорúў / тай сам стаў мудр'íш:ий / И:ї / ни каж’íт так / бо м’ін'í гаш устúт се рóби / та такóго розýмного ч’олов’íка на ўсий Т'ýдиў нимá / та шо казáти / доў Кóсиў / оц:é йа знáйу / гаш доў Кóсиў*.

ЗИМÁ В ПОЛОНИНÝ (ГОРÍ) СЕ ЗИБРÁЛА (СЕ ЗБЕРÁЇ) – про весняне потепління: *Ш’і велúкого теплá скóро ни бýде / áле зимá ўже ў полонинý се зберáйі; То ўже гет на веснý пишлó / зимá гор'í се зберáйі / а йік задéржиц:е / то ни надóўго / по ўс'óму вúтко / шо ме лиш’éти нас.*

ЗИМЍВЛЯ, -і – 1) зимівля, зимування: *Зим’íўл'а сегóроку бýла т'ішкá*; 2) сіно, сукупність кормів, заготовлених для годування худоби взимку: *Зимúўл΄і дóста / с΄íна тогúдного лишúлосе пиў пóдр΄і / а ш’і йе сегóр΄ішне / два велúк’і с΄інá скúдали / кушýт йе / ўсéго дóста / ш’і се лúше*.

ЗЍМКА, -и – зима, зимонька: *Оǐ кувáла зозулúч’ка / кувáла / кувáла / а йік ўч’ýла л'ýту зúмку / то ўна се сховáла*.

ЗЍМНІНИЙ – 1) сніжний: *Земн΄á зúмн΄іна / хóўско / йік ішлá ў бéрех / то питкóви ўберáла / бо ǐнáкше бих ни зиǐшлá ǐ ни вúǐшла*.

ЗЍМУ ЗИМУВÁТИ (ЗИМУВÁТИ ЗЍМУ) – жити, перебувати десь, у когось зимовий час, період холоду: *Йілéна ни мáла дроў / то зимувáла зúму ў нас / отáм у зап’íч’ку спáла / Óл'ка на лýшку / йа на печ’é / а ўна тáмки*.

ЗИНÁКШЕНИЙ – дієпр. від ЗИНÁКШИТИ: *Зинáкшен'і словá ни йе праўдúв’і / йік говóриш / то ни переǐнáкшуǐ.*

ЗИНÁКШИТИ – “перекрутити”, неправдиво, не зовсім точно передати щось: *Та дé т:о так бýло? / де? / Мар'íка зинáкшила / С'ýти тáмки ǐ блúско ни бýло / вин на робóт'і / дé вин удниину дóма сидúт? / і за Митрúху доплел:á / цéго ни бýло; Зинáкшила нибогáто / однó слóво / áле йéк унó ўс'о розвернýло / гет у дрýгиǐ бик напрáвило; Н'іч’ó ни кажú / бо дрýгиǐ зинáкши / і бýдут бр'íхн'і / нашó цéго*?

ЗЍПРАНИЙ – про річ, яка від багаторазового прання втратила привабливість: *Сорóч’ка гет зúпрана / кóўн'ір подивúсе / ǐкиǐ / а ман'дж͡éта*? / *н'і / тотó ўже ўберáти ни мóжно*.

ЗИРВÁТИ (ЗРИВÁТИ) ÓЧІ – через постійне напружування очей, виконання відповідних робіт без засобів захисту органів зору; втратити (втрачати) здатність добре бачити: *Звáр΄уваў зал΄із΄áки без окол΄áр΄іў / таǐ óч’і так зирвáў / шо гет зле вúди / на однó / кудá ни ǐшлó / мóже бýти / а дрýгим лéда шош пизнаǐé / то тикú дýже б’ідá*.

ЗИРВÁТИ (ЗРИВÁТИ) НÓГИ – дуже втомитися (втомлюватися) від хвороби, важкого, незручного взуття, тривалого ходіння: *У цих ч’еревúках мош нóги зирвáти; Бýла сегóн:е іў Кýтах / іў Вижнúци / а потому ш’і ў Р'іжн'í Малóму / то так зирвáла нóги / шо ни дýмала / шо гóн:а тхáт'і диǐтú*.

ЗИРВÁТИ (ЗРИВÁТИ, УРИВÁТИ) РÝКИ – зазнати (зазнавати) болю від важкої непосильної ноші: *Рукóў ни кинý / нéсла капýсту / абú наквáсити / бáбо дурнá / пидú два рáзи / н'і / зрóбйу зарáс / рýки ч’éсто ўслут'íли / Та то так мош зирвáти рýки / шо ўни потóму ни мут служúти*.

ЗИРВÁТИСЕ, ЇК (ІК) З ЛАНЦÁ (ЛАНЦЍВ, С ЦÉПУ) – *згруб*., бути дуже сердитим: *Йік остéклиǐ / зирвáўсе / ік з ланцúў / напáў на*

пе́ршого / кого́ ўздр'і́ў / зач’е́ў свари́тисе / ч’о ў ґа́н'ч’іку ч’ереви́ки пороскі́дуван'і.

ЗЍСХЛИЙ – дуже сухий, висушений; змарнілий: *Така́ зи́схла / йік с'к’і́пка / і́йі одно́ў руко́ў мош пидоі́ми́ти / мої́ / а іка жи́нка бу́ла / Бо́жеч’ку ми́лий / шо то сла́б’іс'т' з л'уд'мі́ ро́би / йек уна́ йіх виму́ч’уйі*.

ЗИСХНУ́ТИ – висохти, висушитися; дуже змарніти: *Васи́ / ни к’іва́й тото́ / ўно ма́йі зисхну́ти / бо йік ота́к скла́сти ў ку́пу / ўно ме пидгнива́ти; Зисхну́ў / шо лиш шкі́ра та ко́сти*.

ЗИТНУ́ТИ (СТЄ́ТИ) – різко заболіти (насамперед – про черевну порожнину): *Мене́ так зитну́ло бу́ло пони́ску / шо страшно́ / ду́мала / шо мину́се / шо це ўже м’ії кине́ц*.

ЗИТТЄ́ЛО – безос., почало боліти, колоти; про гостре відчуття болю: *Мої́ / а це ч’о мене́ так зит':е́ло ў л'і́вому бо́ц'і? / йік би кл'іш’:а́ми хтос стисну́ў / і попусти́ў / а пото́му зноў*.

ЗИЦЄ́РКА (ЗІЦЄ́РКА), -и – муштра: *То до́бре / шо Ми́тро трима́йі д΄іс΄ц΄іпл΄і́ну / а́ле м’ін΄і́ се зда́йе / шо тро́хи забога́то / така́ зиц΄е́рка мо́же пошко́дити дити́н΄і / ўно ма́йі ма́ти дитин΄е́ч’ого ч’ісу́ / поб’і́гати / позабаўйе́тисе / ўно це́го хо́ч’і.*

ЗИЦІРО́ВАНИЙ (ЗІЦІРО́ВАНИЙ) – муштрований: *Ої́ / цес до́бре з΄іц΄іро́ваний / стари́й лише́н΄ поди́виц:е / а хло́пец зна́йі / шо́ ма́йі роби́ти ци сказа́ти / Мо́же / ўно і́ низле́ / іґ д'і́ти так слу́хайут ро́дич’іў / а́ле ўни ни ма́йут йіх бойе́тисе / ма́йут уваж’е́ти / а́ле ни бойе́тисе.*

ЗИЦІРО́ВАНІ (ЗІЦІРО́ВАНІ), -я – опредм. дія стос. ЗИЦІРУВА́ТИ (ЗІЦІРУВА́ТИ): *У нас до́ма ни бу́ло н΄ійе́кого зиц΄іро́ван΄а / а́ле ко́ждий знаў / шо́ ма́йі роби́ти / бо ви́д΄іў / йек д΄е́д΄а з не́неў т΄е́шко ро́бйут.*

ЗИЦІРУВА́ТИ (ЗІЦІРУВА́ТИ) – муштрувати: *Пор'е́док ма́йі бу́ти / а́ле ни тре́ба так з'іц'ірува́ти дити́ну / мали́й бойі́ц:е йіго́ / йік вогн'у́*.

ЗЍЧІНИЙ (ЖЍЧІНИЙ) – позичений: *Зи́ч’іному нима́ шо т'і́шитисе*.

ЗЍЧІНІ (ЖЍЧІНІ), -я – позичання: *Зи́ч’ін΄і ни йе до́бре / бо зи́ч’іш ч’уже́ / а меш вид:ава́ти свойе́ / вит це́го ба́н:о се ро́би / бо стайе́ш доўжнико́м.*

ЗЍЧІТИ (ЖЍЧІТИ) – позичати: *Ікі́йс до́бре сказа́ў / шо зи́ч’іш ч’уже́ / а вид:айе́ш свойе́ / Ну то пози́ч’те / тай ни вид:ава́йте / най ги́р'ко бу́де то́му / ў ко́го йісте́ пожи́ч’іли / а ні́ вам / Оц:е́ фа́йно йісте́ пора́дили / най вин жу́риц:е / а йа ч’о ма́йу пусти́м се гри́сти*?

ЗЍЧІТИ (ПОЗЍЧІТИ, ПОЖЍЧІТИ, ВЗЄ́ТИ) НА ВІ́ЧЬНЕ ВИДДА́ВАНІ – позичати, не маючи надії віддати (отримати) борг: *Ік Га́н΄а прихо́ди зи́ч'іти / йа дайу́ / а́ле зна́йу / шо то на в'і́ч'не вид:а́ван΄і / да́йу на Бо́же / мо́же / ни ўрас ти́л'ко / йік уна́ про́си / а́ле дайу́*.

ЗІБІРЬКА́ТИЙ (ЗИБІРКА́ТИЙ) – рябий: *Цис'а́ мате́р'ійа задуже з'іб'ір'ка́та / бл'у́ска з не́йі ста́ршиї жи́н'ц'і ни ме пасува́ти; То йе / шо ї шит'е́ мо́же бу́ти з'іб'ір'ка́те / И:ї / де нима́? / це́го поўно́*.

ЗІЄ́ТИ – бути широко відкритим, виявлятися на всю глибину (про отвір, яму, провалля та ін.): *Ра́на так з΄ійе́ла / шо страшно́ бу́ло на н'у диви́тисе*.

З ІКО́ГО ДОБРА́-ДЍВА? – чому?: *А то з іко́го добра́ ди́ва йа ма́йу слу́хати Леси́ху? / хто ўна м'ін'і́ така́?; А це з іко́го добра́ ди́ва пишо́ў йіс в'ір'іж'е́ти Га́н'у? / та ти ни па́рубок / а ў не́йі йе ч'олов'і́к / та вин ік узна́йі / то забу́деш / йек се назива́йіш / Гада́ў смих / шо ви розумн'і́ш':і / а ви таке́ гово́рите / шо на́в'іт' у дурну́ го́лу се ни ўм'і́сти / та ік ви ви́д'іли / шо те́м'ін' теме́н:а / то ч'о ни сказа́ли / шобы́ ўна ў нас нуч'ува́ла? / а ік йісте́ ни хот'і́ли нич'ники́ў / то тре: бу́ло сам'і́ї пити́ / а ни́ так / мене́ пидоїми́ли з лу́шка / зач'е́ли дз͡ин'кот'і́ти / шо пи́зниї ч'ес / йе́к жи́нку саму́ пуска́ти? / а тепе́рки ад'і́ йек оберну́ли / та ш'і смих ни ви́д'іў тако́йі двули́ч'ности / Йої / та йа лиш того́ / шо вин ду́же реўни́виї*.

ЗІ́ЛІ, -я – зілля: *Назбера́ла смих ус΄е́кого з΄і́л΄а / ч'іч'о́к / за́ўтра Їва́на*.

ЗІ́ЛІ ЗЛЮ́БНЕ – зілля, що, за вірув., є помічним “у справах” любові: *Ни в'і́руї н'і ў йе́ке зл'у́бне з'і́л'і / то бр'і́хн'і ўс'о / абе́с зна́ла*.

ЗІЛЬО́НКА (ЗЕЛЬО́НКА, ЗИЛЬО́НКА), -и – зелень брильянтова, один із антисептичних засобів: *Наї вереш':е́йі / а ти ни слу́хаї / масти́ кол΄і́на з΄іл΄о́нкоў / то ма́йі тро́хи печ'і́ / а́ле наї печ'е́т / а цес ме зна́ти / шо тре́ба тро́хи уваж'е́ти / іґ б'і́гайіш / н΄іч'о́ вели́кого ни ста́лосе*.

ЗІПА́НИТИ – *згруб*., сварити (сваритися), кричати: *Цис΄а́ до́бре ўм'і́йі з΄іпа́нити / ої шо ўм'і́йі / йа би на тот рот капка́н покла́ў / йа бих запе́р тоту́ ґе́мбу / ота́к лиш уз'е́ў і замкну́ў / Зроби́ли бе́сте дубелто́в'і две́р'і с колі́ткоў? / Йо / наї так би ходи́ла / Мої / шо до́бре ка́жете / так'і́ колитки́ тре́ба би ма́ти про надибйі ко́ждому ч'олов'і́кови / ої шо до́бре / бо ми ни зна́йімо / ўко́йі на́ш'і мо́жут зас'п'іва́ти*.

ЗІЦ, -а – сидіння (передусім – у велосипеді): *Вин ни дот'е́гуйі до з'і́ца / по́пид ра́му йі́де / ро́вер вели́киї / а́ле н΄іч'о́ / наї по́ки шо так*.

З’ЇВ’Є́ТИСЕ (З’ЇВЛЄ́ТИСЕ) – з’являтися: *Сни́ц:е м’ін’і́ / шо йа дес іду́ ко́ло Мите́рч’іних / і зйіўйе́йіц:е м’ін’і́ на́ш’а ба́ба / смутна́ / ўбра́на ў за́паску / ў к’інта́р′ соч’е́ўский / подиви́ласе на ме́не / і зни́кла / а́ле йек? / ста́ла / шо́би йа до́бре роздиви́ласе / шо то ўна / а пото́му доро́га лиш рос:тупи́ласе / і ўс'о / н'іко́го ўже нима́ / так / іґ би ĭ ни бу́ло / гаш тогді́ до ме́не дийшло́ / шо́ ц:е за таки́й сон / бо пе́рет' тим зо мноў б’іда́ могла́ се ста́ти / йа ўже роска́зувала / шо мене́ ч’ут' маши́на ни ростоло́ч’іла / а́ле йа ўч’у́ла бу́ла го́лос / шо хтос ра́диў / шо́ м’ін'і́ роби́ти / ка́же / Ота́к наза́т іди́ і н'іку́да ни диви́се / ўс'о бу́де до́бре / йа ни пизна́ла / хто́ т:о / а́ле м’ін'і́ цисе́ три дни ни сходи́ло з га́тки / хто т:о мих бу́ти? / таĭ / ви́диш / тре́тойі но́ч’і отаке́ смих сни́ла / то буў ба́бин го́лос.*

З’ЇВЛЕ́НИЙ – той, що з’явився: *Сни́ц:е / шо дес йа ĭду по́лем / ге́ĭби Мо́ч’іроў / ди́ўйусе / а то ĭкас ха́та / аг’і́ / ду́майу соб’і́ / ч’ійе́ це мо́же бу́ти? / а з не́йі вихо́ди хтос / йа приди́ўйуйусе / а то м’ії д'е́д'а / уздр'і́ў мене́ / а́ле ни кли́каў тсо́б’і / а борзе́н'ко верну́ўсе / і ха́та шч’е́зла / шо́ ц:е мо́же бу́ти? / ч’о ўно зйіўле́не м’ін'і́ на пйе́тницу? / А т:о / шо д'е́д'а ни хот'і́ў / абе́с ішла́ дне́му / і шо йіму́ та́мки до́бре / лиш так.*

З’ЇДА́ТИ ЖИТЄ́ С КЍМОС (ЧІЄ́С) – страждати, мучитися (завдати комусь болю, страждань): *О: / це́го ўже би ни бу́ло / йа би ни з':іда́ла сво́йе жит'е́ с тако́ў бара́боў / оĭ шо бих ни з':іда́ла / йа би йіго́ гна́ла вит хати / ік оста́тну кут'у́гу / ота́к бих зроби́ла / і фе́ртик / а ўна ік го́н:а терп’і́ти / то наĭ те́рпи / м’ін'і́ то шо; Стара́ карга́ з':іда́йі жит'е́ д'і́ўч’ін'і / хо́ч’і гет йі́і догри́сти / Та ўна слаба́ / лиши́ йі́йі́.*

З’ЇЗА́ТИСЕ З БІДО́В – мати справу з кимось ненадійним, легковажним, злодійкуватим: *Шо йіго́ заста́вило зйіза́тисе з б’ідо́ў / ста́ти с тим Фед'о́м у спи́ўку / ни зна́йу / а́ле ч’у́ла одно́ / тоĭ уз'е́ў гро́ш’і на де́рево / профу́хкаў йіх / а це́му сказа́ў / шо йіго́ обикра́ли.*

З’ЇЗА́ТИСЕ С КЍМОС – *знев.*, *перен.*, вступити з кимось у певні стосунки: *Зйіза́ўсе хло́пец с пусти́м товари́ством / а то ш’і н′іко́го н'іко́ли до добра́ ни привел:о́ / так і тут / с пусти́м сам пус'т'і́йіш.*

З’ЇЛЍТИ – прикрасити: *Йіх нибога́то / а́ле йек ц':і ч’іч’ки́ зйіли́ли подв’і́р'і / ни надиви́ўбисе на них.*

З’ЇЛЮВАТИ (З’Є́ЛЮВАТИ) – недок. в. стос. З’ЇЛИ́ТИ: *Ми на Риздво́ і йіли́нку ўбера́йімо / і павука́ ч’іпйе́йімо / то ду́же зйі́л'уйі ха́ту.*

ЗЛА́ГОДИТИ – 1) відремонтувати: *Ни зна́йу / йек Ва́с'ко то зла́годиў / а́ле ӡиґа́рок зач'е́ў ходи́ти*; 2) приготувати: *Но́ц'а фа́йно ўс'о зла́годила / пе́рш'а кл'а́са / го́с'т'і конте́т'н'і пишли́*.

ЗЛА́ГОДИТИСЕ – 1) приготуватися: *То мале́ бу́ло / ни вес'іл'е́ / а веч'іро́к / а́ле фа́йно зла́годилисе*; *Ми ўс'і́ зла́годилисе йти / хот' ни ду́же хот'і́ли / сама́ зна́йіш / ч'о*; 2) відремонтуватися: *Само́ ни зла́годиц:е / цеї ӡиґа́рок годиний наза́т пока́зуйі / ни ўпере́т / а наза́т*.

ЗЛА́ГОЖЕНИЙ – 1) відремонтований: *Мо́жно йі́хати / мотоци́кол´ зла́гожениї*; 2) приготовлений: *Ни переживаї / ми зла́гожен´і / ік при́йдут го́с´т´і / на́йдемо / ч'ем прийми́ти / ад'і́ к'і́л'ко ўсе́го йе*.

ЗЛА́ГОЖЕНО – 1) відремонтовано: *Приймайте робо́ту / ус'о́ зла́гожено / млино́к так ме́ле / йік нові́ї / іґ бесте лише́н' шо з магази́ну прине́сли*; 2) приготовлено: *Подиви́се / ци зла́гожено / шч'ем на роди́ни йти / мо́же / ш':е шош уз'е́ти? / А шо би́рше о́змете? / х'іба́ бих ме́ду сло́йч'ік покла́ла? / до́бре / шо смих нагада́ла / ме́ду оз'м'і́т*.

ЗЛАДО́ВУВАТИ – недок. до ЗЛАДУВА́ТИ: *Та́то сказа́ў па́ки зладо́вувати суда́ / а йа ўже так нат´е́гаўсе / шо гаш хорба́ка боли́т*.

ЗЛАДУВА́ТИ – 1) скласти, спакувати, завантажити: *Зладува́ли ўс'о ў карабу́шку вит ч'ереви́киў / така́ поси́лка ви́йшла*; *Зладува́ли по́ўн'і биса́ги / а в'іно́к кукуру́ӡиў поч'е́рес пле́ч'і Ми́тро соб'і́ покла́ў*; 2) *знев*., *згруб*., з'їсти: *Зладува́ли милни́цу пироги́ў / виде́л'ц'а лиш шурхот'і́ли*.

ЗЛАЙДАКУВА́ТИ – прожити якийсь період чи й усе життя в ледарстві: *Йіго́ да́ли бу́ли ўч'е́тисе / а́ле вин злаїдакува́ў / ви́гнали ви́т:и / таї так пишло́ / тут робо́ти нима́ / х'іба́ на ден´ку́ йти*.

ЗЛА́КОМИТИСЕ – 1) спокуситися: *Зла́комиўсе на го́рш'і молока́ / мо́ї / ч'олов'і́ч'і / та́же пист*; 2) зазіхнути ("позаритисе"): *Паз'у́н'ка зла́комиласе на сири́цкиї ґрунт / ни диви́ласе / шо дво́йі д'іти́ї / шо б'іду́йут / ота́к опкрути́ла сироту́ / ни хот´і́ла про л´у́цку дити́ну поду́мати*.

ЗЛАПА́ТИ – 1) зловити, піймати: *Ч'ут' ни ўтопи́ўсе мали́ї / то габи́ / за но́гу злапа́ла*; *Йа ни да́ўсе злапа́ти / бо́рше б'і́гайу / йік М'іс'ко ї Вас'ко / уни́ зат'ішк'і́ до б'і́ган'а*; 2) зафарбуватися: *Ни злапа́ло до́бре / ад'і́ йке / ч'о́рне ма́ло бу́ти / а то си́ве / ни зна́йу / шо́ с цим роби́ти?*

ЗЛАПА́ТИ (ЙМИ́ТИ) НА ГОРЄ́ЧЬОМУ – піймати на місці злочину: *Злапа́ли на гор'е́ч'ому / а пото́му пусти́ли / ота́к у нас йе*.

ЗЛАПА́ТИСЕ – зловитися: *Ти гада́ў / шо тебе́ н΄іхто́ ни ўме / злапа́ўсе? / а́бес зна́ў / йек фали́тисе; Миш злапа́ласе / ви́кин΄; Злапа́ўсе за го́лу / та так ги́р'ко пла́каў за жи́нкоў / шо ни мош бу́ло на т:о диви́тисе.*

ЗЛЕ́ЖІНИЙ – який через хворобу довго лежав: *Ба́ба злє́ж'іна / лише́н΄ по Вели́ц΄іни зач'е́ла кри́шку ходи́ти / по па́ру кро́киў.*

ЗЛЕ́ЖІТИСЕ – погано почувати себе від довгого (через хворобу) лежання: *На́в'іт' ік лиш ден' / два ци три дни полежи́ш / і то т'е́шко ўста́ти ї пити́ / а йік м'і́с'іц΄ / два / пйет' / тогди́ так замак'і́тр'уйіц:е ў голов'і́ / шо ї́деш / ік пйе́ниї / ота́к ба́ба злє́ж'іласе бу́ла / шо гаш но́ги ў загинка́х ни розгина́лисе / ста́ти ри́ўно ўже до кин'ц'а́ жит'а́ ни го́н:а бу́ла / Бо́же борони́ вит тако́го.*

ЗЛИВА́ТИ – 1) виконувати магічну дію над кимось для зняття переполоху: *Йе так'і́ жинки́ ў сел'і́ / шо ўм'і́йут ї питку́р'увати / ї злива́ти виск / йа т:о ни зна́йу*; 2) збирати якусь рідину в одну посудину: *Ўс'о злива́ї у цису́ пу́т'н'у / ш'і ў то ведерце́ мо́жно / жинти́ц΄і бога́то.*

ЗЛИЙ, ЇК (ІК) ЧЬОРТ (ІК ДІ́ТТЬО; ІК НАЙ НИ КА́ЖУ, ХТО) – дуже злий: *Прийшо́ў голо́н:иї / а то ни зва́рено / на́в'іт' ва́тра ни гори́т / того́ злиї буў / йік ч'орт / зач'е́ў ус'і́х шл'ахува́ти / таї до́бре зроби́ў / бо ч'о баби́ сид'у́т у ха́т'і і ни посу́нут тро́хи сво́йу па́н'у? / ни види́рвут вид ла́виц'і*? / *та наї і ўна прол'уфту́йіц:е.*

ЗЛЍСНО (ЗЛО́СНО) – сердито: *Ни крич'е́ў / а́ле зли́сно диви́ўсе / так блимкот'і́ў оч'е́ма / шо гаш стра́шно бу́ло.*

ЗЛЍСЬТЬ (ЗЛО) БЕРЕ́ – хто-небудь сердиться, стає розлюченим, злим: *Йіго́ зли́с'т' бере́ / бо прихо́ди голо́н:иї / а ў рот нима́ шо ўз'е́ти / ни попр'е́тано / жи́нка ка́же / шо мала́ дити́на ни дайе́ зроби́ти / то пра́ўда / а́ле ў багат'о́х йе мал'і́ д'і́ти / і ўни ї́ко́с дайу́т с цим ра́ду.*

ЗЛИСТЬ ДИЙШЛА́ ДО СЕ́РЦЯ КОМУ́С – хтось дуже розсердився: *Йої / шо ў нас навес'н'і́ бу́ло / шо бу́ло / одна́ жи́нка зроби́ла фа́їн'і гр'ітки́ / а ч'уж'і́ ку́ри приходи́ли туда́ по́рпатисе / ўна у́ш'кала / видгони́ла їі́х / рас / дру́гиї / дес'е́тиї / а пото́му ік уни́ ш':е рас прийшли́ / ўна лиш іми́ла ку́рку / ўз'е́ла соки́ру / таї видруба́ла їі́ї го́лу / і ўс'о тото́ ки́нула поч'ере́с плит / їі́ї ўже так злис'т' дийшла́ бу́ла до се́рц'а / шо ни бу́ло куда́ да́л'і / бо свої́ ку́ри запе́рт'і / а ч'уж'і́ ко́ждиї ден' шко́ду ро́бйі; Д'і́до пр'іч'е́к на кри́нт'і / таї ла́годиў ву́тку / а цес пидийшо́ў дне́му з:а́ду та йік га́ркнуў / то д'іт ч'ут' ни бу́л'кнуў у во́ду / мали́ї зач'е́ў се с'м'ійе́ти / бо гада́ў / шо ї д'і́дови бу́де ве́село / а́ле вин так се ўсе́рдиў / злис'т' так дийшла́ йіму́ до*

се́рц'а / шо вин гаш потемн'і́ў / малі́ї ш'і н'іко́ли йіго́ таки́м ни ви́д'іў / гаш се перепу́диў / гада́ў / шо д'і́до йіго́ за́рас рош':ібне́ / того́ зра́зу зач'е́ў проси́тисе / Д'і́дику / л'у́пч'іку / вибач'е́йте / йа би́рше н'іко́ли таке́ ни зро́бйу / аби́х так жиў / ік ни каў пра́ўду / вибач'е́йте / хот'і́ў ш'і ў ру́ку д'і́да поцулува́ти / а́ле се бойе́ў / шо д'іт с перепу́ду мо́же йіго́ шту́ркнути і вин полети́т у во́ду.

ЗЛІХТЍ (ЗЛІЧІ́) – злягти, захворіти: *Йік отаке́ ку́тан'і / то нима́ ко́ли слабува́ти / з'л'іч'і́ ни тру́н:о / а йек пото́му ві́йти с то́го*?; *Бо́же борони́ тепе́рки зл'іч'і́ / ш'і би па́ру ден' / таї завесну́йімо / а поти́м бу́демо дослуха́тисе / шо ро́биц:е ўсереди́н'і / тогді́ бу́демо кво́литисе на здоро́ўйі*.

ЗЛІЧІ́ – злягти: *Шоби́ зл'іч'і́ / бра́ч':іку Ї̆ва́нку / то бога́то на ц:е тре́ба? / н'і / ота́к упр'і́ў / в'ітере́ц полего́н'ки дихну́ў / таї ч'олов'і́к мо́же бу́ти гото́виї / того́ йа ни ду́же л'уфту́йусе / зач'е́ў тро́хи уваж'е́ти на се́бе / таї ві́жу / шо ї̆ ви ни ду́же ди́витисе / шо надвор'і́ ли́пец*.

ЗЛО́СНИЙ (ЗЛИ́СНИЙ) – злий, сердитий: *Ву́їко зло́сниї / бо на робо́т'і шош ни так пішло́ / хтос ни зроби́ў тото́ / шо маў*; *Цес ч'олов'і́к ура́с зло́сниї / мо́же / нату́ра така́ / а мо́же / шош и́нче / аг'і́ на б'іду́*.

ЗЛО́СТИТИ – злити, сердити кого-небудь: *Ни злос'т' Йіле́ну / бо ўна мо́же ўде́рити / абе́с тогді́ ни пла́каў / ни кво́лиўсе м'ін'і́*.

ЗЛО́СТИТИСЕ – злитися, сердитися: *Нима́ ч'о зло́ститисе / тоб'і́ до́бре ра́д'ут / а ти йік хоч' ї̆гра́ти сво́йім во́зом / то ї̆граї*.

ЗЛУ́ПАТИ ОЧЄ́МА – грізно, вороже подивитися: *Лес'о́ низлі́ї ч'олов'і́к / помо́же / шо тре́ба / до́бре се ма́йі с сус'і́дами / а це шош таї говори за л'удину́ / Уно́ / мо́же / ї̆ так / н'іч'о́ ни каў / а́ле Іва́н роска́зуваў / шо прийшо́ў буў уч'е́ра до не́го пози́ч'іти ги́мблика / а тот злу́паў на не́го оч'е́ма / і ни даў / сказа́ў / шо ги́мблик цес се загуби́ў / Та бо Ї̆ван пози́ч'іў буў пи́лку / ї̆ уломи́ў йійі́ / і клеве́ц ни вид:а́ў / то йек тако́му шош зи́ч'іти? / йа бих тако́ш ни да́ла / Ви́дите / а йа це́го ни знаў*.

ЗЛУПЍТИ – докон. до ЗЛУ́П'ЮВАТИ: *Іки́їс рости́цкиї продава́ў / таї* злупи́ў *за коро́ву так'і́ гро́ш'і / шо ўна напра́ўду то́го ни варту́йі / то пе́рв'істка / молока́ ма́ло бу́де / йа каза́ла Га́ни / наї ни ква́пиц:е / наї зач'іка́йі / худо́ба та́н'ч'а бу́де / а ўна зроби́ла / йек зроби́ла / шо́ тепе́рки каза́ти*? / *И:ї̆ / до́бре / шо купи́ли / гро́ш'і би розиї̆шли́се / а так ма́йут*.

ЗЛУ́П'ЮВАТИ – 1) очищати ("вит шкирки, лупини"): *Ни так гру́бо злу́пйуї лупи́ну / бо вид бара́бу́л' нич'о́ ни ли́шец:е*; 2) *згруб*., *знев*.,

продавати щось дуже дорого: *Злу́пйуйі з л'удíй такʼí гро́шʼі / шо най йіго́ бʼідá о́зме / вúтко / гадáйі / шо ўс'о с:обóў на тоі́ с'вʼіт óзме*.

ЗЛУСКОТÍТИ – почати брязкати, грюкати чимсь, загриміти: *Шош злускот'íло / ви ни чʼу́ли? / ад'í зноў / мої / а це шо такé*?

З ЛЮБЍ ДІТ БÁБІ О́ЧІ ВЍБИВ – не думаючи про наслідки, навіть близькій людині, не хотячи, можна зробити прикрість: *Хот'íў йіс / йек л'íпше / а то ад'í шо вúйшло / йік у то́го д'íда / шо з л'убú бáбʼі о́чʼі вúбиў*.

ЗМАҐЛЮВÁТИ – *заст*., розгладити, викачуючи, білизну: *Зал'íско бу́ло ни у ўс'іх / то отáк скру́т'ували ї маґлиўнúцеў маґл'увáли / нáвʼіт' д'íти моглú змаґл'увáти шош маї лéкше / хот' то т'ішкá робо́та*.

З МАЛО́ГО (З МАЛЍХ РОКЍВ) – змалку: *Іванко́ ў бáби з мало́го жиў / тут йіму́ ўс'о рúн:е; Хло́пец з малúх рокúў прúўчʼіниї до робо́ти / ни т:о / шо дéкотр'і / Паўл'í / а нáшʼі прúўчʼін'і?*

З МАЛО́ГО РОЗВЕСТЍ НА ВЕЛЍКЕ – посваритися через дрібницю: *З мало́го розвестú на велúке лéхко / а велúке ўтихомúрити ду́же т'éшко; Сло́во по́ сло́ву / таї з мало́го розвел:о́се на велúке.*

ЗМАЦІЦЬКÁТИСЕ – стати меншим чи малим (“маціцьким”): *Бáба нáшʼа їкос змац'іц'кáласе / постáрʼіла / То так с:тáршими йе / так мáйіц:е / стáршʼа л'удинá ни мáйі такóйі постáви / ік молодá / ўна усихáйі / ік тотó старé дéрево / мац'іц'кáйіц:е / а дéхто натúл'ко / шо т'éшко пизнáти / мої / буў муро́виї фáїниї чʼоловʼíк / а їде зúгнутиї старúй д'іт / і шó ти зро́биш*?

ЗМАШКАРЍТИ – *згруб*., вилаяти: *Змашкарúла цису́ брʼіхоно́шʼу / на чʼім сʼвʼіт стоййт / наї ни їде мʼінʼí тхáтʼі*.

ЗМЕНЬЧЄ́ТИСЕ (ЗМÉНЬЧІТИСЕ, ЗМÉНЬЧЮВАТИСЕ) – ставати (стати) меншим: *По Пéтр'і днúна змéн'чʼуйіц:е / потро́шки / áле мéнʼчʼа стайé / а ничʼ до́ўшʼа / так зачʼінáйі повертáти до Риздвá*.

ЗМЕРЗЍТИ – *згруб*., зганити, зробити остогидним; відбити охоту від чогось: *Змерзúла йіс мʼін'í тоту́ йіду́ / ни хо́чʼу бúрше кúшки / ўже се найíла*.

ЗМЕРЗЍТИСЕ – *згруб*., остогиднути: *Ік ўздр'íў / йéк т:а ву́їна варúт йíсти / то ўс'о змерзúлосе / ї хáта от:á / ї д'íўка / нʼі за йéкʼі гро́шʼі бúрше бих тудá ни пишо́ў / каў вам гéзде / н'і за йéкʼі*.

ЗМЕРЗЛЄ́К, -іка́ – те саме, що ЗАМЕРЗЛЄ́К: *Змерз'лʼéку / даї ру́ки / наї похо́хайу / а пото́му ўберéш рукавичʼкú / тотʼí / шо бáба сплел:á*.

ЗМЕРЗЛЄ́ЧЬКА, -и – мерзлякувата жінка, дівчина: *Дава́ї суда́ руч'кі́ / наї загр'і́йу / аг'і́ / йа ї ни знаў / шо йіс така́ змерз'л'є́ч'ка*; *Молодо́ў ни ч'у́ла студени́ / а тепе́рки смих ста́ла змерз'л΄є́ч'ка / а́ле то ни йе вели́киї ґан΄ч' / ста́рш'і л΄у́де так се ма́йут / кроў и́н'ч'а стайе́ / студен'і́йі.*

ЗМЕРЬКА́ТИСЕ – темніти, вечоріти: *Ме змер'ка́тисе / то йек тогди́ їти таки́ми калаба́н΄ами? / ўже ход΄і́м.*

ЗМЕ́РЬКОМ – *присл.*, увечері: *Тха́т'і зме́р'ком прийшли́ / уже́ с'в'ітла́ гор'і́ли / бу́ло ко́ло дес΄е́тойі / ни да́л΄і.*

ЗМЍВКИ, -ок – те, що є результатом змивання чого-небудь із чогось: *Зми́ўки ў ме́не ни пропада́йут / йа дайу́ йіх псо́ви / вид молока́ / смета́ни шош ми́йу / ци пате́л'н'у / туда́ хл'і́ба кри́шку ци їко́йіс ка́ш'і добаўйе́йу / і вин тото́ йіст / дз͡ер ни дайу́ / бо вин прот:ина́йі / х'іба́ перева́рениї / тогди́ мош / а с кис'л'іку́ н'і / бо вид не́го поно́с ло́ви / а йік дз͡ер с с'в'і́жого молока́ / ік у и́нчиї спо́сип сир се ро́би / то тако́ш дайу́ псо́ви / и:ї / шо сама́ йім / то ї йіму́ дес уд'і́л'уйу / а йік н'і / то вар'у́ йіму́ окро́ме / ни ўс'о хо́ч'і йі́сти / би́рше спит / і ўден' / і ўноч'е́ / а хропе́ / йік ч'олов'і́к / шо фист утруди́ўсе / таї шо зро́биш? / му́с'у і йіму́ тро́хи дого́д'увати / бо / ч'у́йіте / стаў пусти́ї на йіду́ / ви́тко / шо ста́р'іс'т' бере́ сво́йе.*

ЗМИҐЛУВА́ТИ – порушити (про структуру дараби): *Плот' зми́ґлува́ло / тре́ба тра́хтор'а / шо́би рос'т'ігну́ў і ви́риўнаў талби́.*

ЗМИЛЍТИ (ЗМЍЛЮВАТИ) – 1) помилитися (помилятися): *Ве́ршик вели́киї / а́ле дити́на змили́ла лише́н' два ра́зи*; *Йа ту́тки змили́ла ў розво́д΄і / цо́ти ўбик пишли́*; 2) відволікти (відволікати) когось, унаслідок чого допущено помилку: *Сама́ йіс мене́ змили́ла / ад'і́ шо йа написа́ў / ни с'м'іши́ / ни скоби́ч' / бо йіди́нку диста́ну.*

ЗМИЛЍТИ В ПИСЬМІ́ (ПІСЬМІ́) – допустити помилки на письмі: *Змили́ла йіс у пис'м'і́ / йе два блу́ди ў зоше́т'і / на́в'іт΄ йа / шо коли́ йа ўч'е́ласе / ўм'і́йу тото́ писа́ти / а ти ч'ем ду́майіш*?

ЗМИЛЍТИ В СЛОВА́Х – помилитися, розповідаючи щось, розказуючи вивчене напам'ять: *Ти н΄і рас ни змили́ласе ў слова́х / про Шеўч'е́нка ўс'о фа́йно сказа́ла / йе́к вин мали́ї буў / шо́ написа́ў / за па́мн'ітник пит Соки́лским / л'у́де ду́же слу́хали / ш'і ве́ршик тої тре́ба бу́ло / шо сама́ йіс укла́ла / ти забу́ла за не́го? / То ўже ч'ес ни позвол'е́ў.*

ЗМИЛЍТИ (ПОМИЛЍТИ) РО́ЗУМОМ – збожеволіти: *Вин так / Бо́же борони́ / ўду́маўсе ў тото́ / шо змили́ў ро́зумом.*

ЗМИЛЍТИСЕ (ЗМЍЛЮВАТИСЕ) – те саме, що ЗМИЛИ́ТИ (ЗМЍЛЮВАТИ): *Мар'і́ч’ко / йік змилис:е / то да́л'і кажи́ / тото́ шо памн'іта́йіш / або́с ни пла́кала ї ни каза́ла / шо забу́ла*.

ЗМИЛЍТИСЕ В РАХУ́НКУ – помилитися при підрахунках: *Ни сходи́лосе / бо д'е́д'а змили́ўсе буў у раху́нку / йіму́ ни става́ло одно́го коб’і́ка / а йа найшо́ў / де́ тот коб’і́к се схова́ў*.

ЗМИНТРО́ЖЕНИЙ – стривожений: *Ї́кас йа зминтро́жена / на души́ м’ін'і́ т'е́шко / про́с΄у Бо́га / аби́ ўни дойі́хали до́бре*; *Йа так скаў / іґ би йіго́ ни гри́зли / то вин ни ходи́ў би таки́ї зминтро́жениї / ни ви́дите / шо йіго́ ни го́ден розговори́ти*? / *вин ни дайе́ц:е*.

ЗМИНТРО́ЖИТИ – стривожити: *Сно́ч’і прийшо́ў / зминтро́жиў / наговори́ў ус'е́кого / ми дни́ни ни могли́ се прич’іка́ти*.

ЗМИНТРО́ЖИТИСЕ – занепокоїтися, розхвилюватися: *Л΄о́н΄а зминтро́жиласе / бо ў д΄іти́ї ни ўс΄о так / іґ би ма́ло бу́ти.*

ЗМИНТРО́ЖУВАТИ – *недок. в.* до ЗМИНТРО́ЖИТИ: *Пара́ска лиш ум’і́йі зминтро́жувати кого́с / а ни́ би ўспокойі́ти*.

ЗМІЗЕРНІ́ЛИЙ – схудлий, втомлений, “мізерний”: *Леси́ха гризе́ц:е / бо Ї́ван з'м’ізерн'і́лиї верну́ўсе з бу́тина / таки́ї / шо гаш ч’о́рниї* / *Ну та туда́ ни ї́дут вид:иха́ти / ш’і смих ни ч’у́ла / шо́би ви́т:и хтос попра́ўлениї верну́ўсе.*

ЗМІЗЕРНІ́ТИ – стати “мізерним”, худим, втомленим: *Йої / Іва́н'ч’іку / а ти ч’о так з'м’ізерн΄і́ў? / ге? / шо тоб’і́ хибу́йі?*; *З'м’ізерн'і́ла тогди́ / ік ста́ла одови́цеў.*

ЗМІНЍТИСЕ (ОБМІНЍТИСЕ) НА ЛИЦЕ́ (В ЛИЦЍ, В ЛИЦЕ́; У ТВАРЬ, У ТВАРЍ) – про зміни в обличчі когось; змінити вираз обличчя під впливом хвилювання, роздратування: *Ни ч’у́ла / шо ўни́ говори́ли / лише́н΄ пото́му ўзд'р΄і́ла / шо Васили́ха з'м’іни́ласе ў лици́ / лиш зач’е́ла кл'і́пати ї поч’ірвон΄і́ла / йік бура́к; Іва́ниха так се з'м’іни́ла у твар' / шо йа йійі́ ни пизна́ла / сказа́ла Сла́ваїсу таї соб’і́ ї́ду да́л'і / іґ би ни ўч’у́ла Нав’і́ки сла́ва / то бих бу́ла соб’і́ пишла́ / а так уч’у́ла / мої / та це Ї́ва́ниха / аг’і́нацисе / йе́к йа так здоро́вайусе / йік шч’ужо́ў жи́нкоў*?

ЗМІ́РІТИ – виміряти: *З'м’і́р'ії / к’і́л'ко кро́киў до то́йі смере́ки на бе́рез'і / а пото́му до паркана́ Івано́ч’кового / то дес так ї бу́де твойа́ присади́ба / м’і́рч’ік маї л'і́пше з'м’і́р'ійі / а́ле ўже тепе́рки меш зна́ти / шо́ до ч’о́го / по́ки твойе́ / а котре́ йійі́ / то би́рше ме́нче одна́ке / іґ дивитисе на о́ко / вигл'іда́йі / шо так уно́ і йе / а́ле наї з'м’і́р'ійут /*

складу́т доку́мент і тогди́ ўже ме́ц:е л'і́пше ви́д'іти / шо йа бу́ду каза́ти? / наї тот'і́ гово́р'ут / шо вит це́го.

ЗМІ́РІТИ (ЗМІ́РЮВАТИ) МІ́РКИ – зняти (знімати) мірки (для пошиття одягу): *Ма́тка могла́ на о́ко кройі́ти / з де́кого на́в'іт' ни з'м'і́р'увала м'і́рки / ўна так ви́д'іла.*

ЗМІ́РІТИСЕ СѝЛОВ – помірятися фізичною силою; вступити в боротьбу з ким-небудь: *Ік ти ви́диш / шо вин мали́ї / то ч'о кли́ч'іш йіго́ з'м'і́р'ітисе си́лоў? / ти з верстака́ми м'і́р'іїсе / а ни́ с таки́м пи́тпен'ком.*

ЗМІ́РЮВАТИ – недок. в. до ЗМІ́РІТИ: *Гаї з'м'і́р'іў / ки́л'ко та́меч'ки бу́де кро́киў? / дес зо пйет' / тогди́ нат'е́гнеш гру́бу ни́тку / шоби́ р'ідо́ч'ки бу́ли риўне́н'к'і / таї сади́ / ни ч'іка́ї на ме́не.*

ЗМІШЄ́ТИ З БОЛО́ТОМ – дуже сварити когось, іноді – безпідставно: *Ўна з боло́том мене́ з'м'іш'е́ла / а йа ма́йу ц'і́хо сид'і́ти? / н'і: / це́го ни бу́де / та це́го ни бу́де / йа ї́йі пока́жу / І шо ти пока́жеш? / кому́*?

ЗМІЮ́ (ВИДОГРІ́ТИ, ТРИМА́ТИ) КО́ЛО СЕ́РЦЯ (НА ГРУ́ДЕХ) – про довірливість мовця і непередбаченість того, що людина, яку він вважав близькою, якій довіряв, здатна на зраду: *Насту́н'ко / каў вам ге́зде / ми з'м'ійу́ видогр'і́ли на гру́дех / ої шо хот'і́ла ўкуси́ти / ги́нула ўж'іли́ти.*

ЗМЛИНКУВА́ТИ – подрібнити щось (передусім – м'ясо) на "млинку" – м'ясорубці: *Змлинкува́ла тро́хи шту́ч'іни / хо́ч'у го́лупц'іў звари́ти.*

ЗМНЄ́ЦКАНИЙ – *дієприкм.* від ЗМНЄ́ЦКАТИ: *Кос'т'у́м буў на в'і́шалц'і / вин ни маў бу́ти змн'е́цканиї / йе́к таке́ се ста́ло*?

ЗМНЄ́ЦКАТИ – 1) зім'яти, помнути: *Фу́стка с'к'іма́ч'іна / ї спин:и́ц'а / хто ц:е змн'е́цкаў?*; 2) пошкодити, здавлюючи щось: *У шош таке́ поклади́ цис'і́ йе́годи / аби́ ни змн'е́цкати / ік меш не́сти.*

ЗМНЄ́ЦКАТИСЕ – 1) зім'ятися, помнутися: *О́брус змн'е́цкаўсе? / та вин буў фрасо́ваний*; 2) зіпсуватися від здавлювання: *Сик з мали́ни пот'і́к / хто ч'уў так тр'істи́ кошеле́м? / гет ус'о́ змн'е́цкалосе.*

ЗМОГА́ТИ – недок. до ЗМОЧІ́: *Сон змога́йі / а мус ни спа́ти / бо то / пре́ц'ін' / ч'ужє́ добро́ / от:а́ худи́пка.*

ЗМОГА́ТИСЕ – змагатися, намагатися перевершити, перемогти когось у чомусь: *То богач'і́ / ми ни мо́жемо з ни́ми змога́тисе.*

ЗМОЛОТѝТИ – *перен.*, жадібно, з великим апетитом з'їсти щось: *Ви каза́ли / шо ўни пус'т'і́ на йіду́ / а ўни змолоти́ли ўс'о / гет ч'е́сто.*

ЗМОЛО́ТЮВАТИ – недок. до ЗМОЛОТЍТИ: *Грат ік ідé / ік лýпи / то змолóт'уйі ўс'о / пíдеш у горóт / а там / ік по вóйн'і / іґ би стр'іл'éли.*

ЗМÓКНУТИ ДО НЍТКИ – дуже сильно змокнути: *Дóки зийшлú с П'íтривого ґрун'á / змóкли до нúтки / там ни дýже бýло / де сховáтисе / таї ни вигл'ідáло / шо так припýстиц:е / а потóму йік дош' упер'íш':іў / тикú кóло Бранúч'кових / блúско / то ўже ни бýло ч'о б'íч'і / ховáтисе.*

ЗМÓРҐАТИСЕ – дуже втомитися: *И:ї / ни варú н'іч'ó / йíсти йе шо / Та йа се ни змóрґайу / ік улýпйу їкус барабýл'у на борш' / м'ін'í н'іч'ó се ни стáне / а жолýдок хóч'і ч'ігóс р'íткóго; То ни бýло вит ч'óго се змóрґати / ік нарвáла йіс кош'íл' бур'íнý / то це ни йе шош дýже велúке / ти мáжу м'ін'í ни куч'увáла; Ідú / ідú / ни л'інýїсе / ўкосú корóв'і / ти се ни змóрґайіш / ни б'íїсе / йа ни застаўйéйу тебé ўлóгу косúти / нá верéн'у таї ідú.*

ЗМÓРШІНИЙ – 1) зморщений: *Мóйа ўнýка кáже / Бабó / ви гет змóрш'ін'і / ч'олó ад'í їке змóрш'іне / йа óзму зал'íско ї йігó пофрасýйу / такé малé / а такé рузýмне*; 2) зібраний у складки (про тканину): *Хто шиў цисý сýкн'у?/ на плéч'ах ни мáйі мóрш'ітисе / зле скрóйіно / і рукáў змóрш'іний.*

ЗМÓРШІНИЙ, ІК (ЇК) ШУШÉНИЙ ГРИП – дуже поморщений: *Лицé ў цéго вýйіч'ка такé змóрш'іне / ік старúї шушéний грип / ік пúтпен'ок; Ч'олó ў бáби стáло такé / йік шушéний грип / і то ни праўдúвий / бо цес / ік вúшушиц:е / ни йе такúї тéмний.*

ЗМÓРШІТИСЕ – 1) вкритися зморшками, постаріти: *Штрамýїсе ни штрамýїсе / а йік лицé змóрш'ілосе / то вúтко / шо йіс ни молод'íнка / Так / це прáўда / áле нашó бáбитисе / йік мош трóхи тримáтисе / вúгл'ідноў бýти?*; 2) зібратися у складки (про тканину): *Дýмала йіс / йék унó змóрш'іц:е? / та унó ме лýбом стойéти / ни вúдиш / ікá цис'á матéр'ійа штúўна? / на мóрш'інку лéкшу берéц:е / ад'í гéнде йе штáпел' / шош отакé.*

ЗМÓРШЮВАТИСЕ – недок. до ЗМÓРШІТИСЕ: *Ан:úч'ко / ни морш' так ч'олó / бо меш вигл'ідáти / йік старá бáба / А ўно самó змóрш'уйіц:е / і позвол'íн'а ў мéне ни прóси.*

ЗМОТÁТИ МОТÁШКУ – мотаючи, звивати пряжу в клубок: *Вúдиш / мул'íнка / це такóш малá мотáшка / áле за н'у так ни кáжут / то мотóк мулíнки / а йік берýт тот'í циткú / с котрúх плетýт свúдер / касéтку / то ўни ни зрáзу йе ў клупкáх / споч'éтку ниткú склáден'і ў мотáшку / а*

потóму моташкú змóтуйут у клупкú / йа ікóс нир'éдно говóр'у ї ни знáйу / ци йіс зрозум'і́ла / ге? / кажú / шó то знач'éйі змотáти мотáшку?

ЗМÓТУВАТИСЕ – 1) скручуватися, звиватися в моток, клубок: *Над'івáласе йіс / шо то самó се зрóби*? / *вúдиш / а ўно ни хóч'і / самó ни змóтуйіц:е / слýшки ў нас нимá / то мýсимо сам'í рáду с цим давáти*; 2) *згруб*., втікати, швидко покидати яке-небудь місце: *Змóтуїсе вúц:и / пóки копн'акá ни дистáў* / *комý йа сказáў? / бóрзо / шобú мойí óч'і тебé тýтки ни вúд'іли*.

ЗМОЧІ́ – 1) змогти: *Змоч'í змóжеш / áле ни трéба л'інувáтисе / отáк кúснути / а ўстáти ї зач'éти робúти*; 2) здолати: *Слáб'іс'т' змоглá / таї ч'олов'íк / йік мала дитúна* / *лежúт / ни гóден н'і рукóў / н'і ногóў кинýти*.

ЗМОЧІ́СЕ – спромогтися: *Змоч'íсе на шош бúрше ни бýло йек / то поклáли оц:ý хач':éну / отýт ўс'і жúли / а корóва ї свúн'і за двер'мú*.

ЗМУ́ДРА – *присл*., гордовито, пихато: *Моï / ш'і молокó ни обсóхло пид нóсом / а дивúсе / йек змýдра в'ітпов'ідáйі стáршим / ти ч'ії такúї*?; *Ми ни гóн':і змóч'ісе на цисý будóву / застар'í* / *наї молод'í рóбйут*.

ЗМУДРУВА́ТИ – 1) ошукати, обдурити: *Хот'íў змудрувáти / розумнáк / з'м'іш'éти ўс'і йéблука ї так здавáти / та їк'і ў мéне / а шó ў нéго? / м'ін'í такé ни виплáт'уйіц:е*; 2) придумати, знайти розв'язання чогось: *Йек це ти змудрувáў з оцúм замкóм / шо ўже ни заклúн'уйі*? / *Лес'ó ўч'éра ни мих зр'íхтувáти / а ти зробúў / моï.*

ЗМУСÓЛИТИ – поволі, з труднощами все-таки зробити, завершити щось: *Лéдви змусóлиў оцисý фíртку / каменúсто дýже* / *т'éшко бýло стоўпц'í забúти / Дóста фáйно зробúў йіс / д'ковáт'.*

З МУ́СУ (ІТЍ, ПИТЍ, ХОДЍТИ, РОБЍТИ ТА ІН.**)** – не з власної волі, а з примусу: *Абéсте знáли / йа ц:е ни рóбйу по свóйі вóли / а з мýсу / бо ви стойітé над душéў і ни дайітé кавáлок хл'íба ґлиґнýти / отáк стойітé / дóкиў ни пидóймйусе / таї ш'і хóч'іте / шобú йа буў весéлиї / ікá вéсел'іс'т' / ік йа лéдви нóги т'éгну? / наїм'íт соб'í робúтника / таї тогдú м'ін'í ни бýде так óмхно / тогдú ї м'ін'í схóч'іц:е трóхи помоч'í / бо ни бýду так се змýч'увати*.

ЗМУ́ЧІТИСЕ, ШО НИ ГÓДЕН ГОВОРЍТИ (СЛÓВО (ПИВСЛÓВА, ПА́РУ СЛИВ) СКАЗА́ТИ; НІ РУКÓВ (НІ НОГÓВ) КИНУ́ТИ ТА ІН.**)** – дуже втомлений: *Змýч'іниї / шо ни гóден говорúти / алé на ц:е йе рáда / ік йіс ни гóден пáру слиў сказáти / то наї малíї зател'іфонýйі і скáже / шо тотá сегóн:е ни бýде / бúрше н'іч'ó / лиш*

скáже / шо ти труднúї; Такá смих бýла змýч’іна / шо ни моглá пиўслóва сказáти / М’іхáс' шош се питáйі / а м’ін'і́ т'éшко рот утворúти; Змýч’іна бýла / шо слóво сказáти / то буў дл'а мéне велúкиї трут / йізúк у рóт'і ни ўбертáўсе; Змýч’іўсе / шо ни гóден буў н'і рукóў / н'і ногóў кинýти / леж’éў пластóм; Натúл'ко прийшлú змýч’ін'і / шо словá у бéс'іду ни ўйізáлисе / кóждиї лиш дýмаў / йéк до лýшка допáсти.

ЗНАВЍВОРОТКА (ЗНАВЍВОРОТКУ) – *присл.*, навиворіт, із внутрішньої сторони швейного виробу чи одягу загалом; те саме, що НАВЍВОРОТЬ (НАВЍВОРИТЬ): *Йік фýстку ўбрáти знавúворотка áбо корóтким кинцéм звéр'ха / то меш зле гостúти* / *Та то ни лиш фýстку*; *Ни вúц:и / с цéго бóку / а знавúворотку подивúсе оцисý сорóч’ку / анý переверни́ навúвор'іт' / ти вúдиш / ік’і́ рупц'і́? / так’і́ тонéн'кі та рúўн'і / шо машúнкоў так ни ш:úйіш / а це робúла бáба у в’іс'імдис'éт' пйет' рóкиў / р'і́тко котрá молодúц'а гóн:а так удáти* / *то такé / шо мош на вúстаўку даватú.*

ЗНАДВІ́РЯ – *незм.*, знадвору: *Йéблука студéн'і / бо знадв’і́р'а / наї трóхи се загр'і́йут*; *Вúтки тúл'ко грýзи ў хáт'і? / Знадв’і́р'а / а вúтки úнде? / фóйі трéба бýло кúнути / абú нóги ўтерáли.*

ЗНА́ЇШ (ЗНА́ЇТЕ) ШО? – викор. при поясненні чого-небудь; внесенні певної пропозиції; незгоді з чимось: *Знáйіш шо / Васú? / лиш’і́м пус'т'і́ бéс'іди / л'і́пше кажú / ци йіс ўже завеснуваў?; Знáйіш шо? / за ц:у порáду фáйно тоб’і́ д'іковáт' / наї ни кáжу бúрше / ти йіи́ при сóб’і держú / пронадúбйі; Знáйіш ш:о? / за ц:у порáду попáхаї з:áду / мóже / тогдú ў твойý гóлу шош дóброго зáйде.*

ЗНА́ЇШ (ЗНА́ЇТЕ), ШÓ Я ТОБÍ (ВАМ) НА ЦЦЕ СКА́ЖУ (СКАВ)? – викор. при подальшій актуалізації слухачем ключового висловлення, у якому закладена оцінка почутого, повна порада, натяк на щось та ін.: *Е:ї / знáйіш / шо йа тоб’і́ скáжу? / то ўс'о минýлосе / і нимá ч’о соб’і́ пустúм гóлу забиватú; Знáйіте / шо йа на ц:е скаў? / то кор'і́н'і богáцке / ґаздиўскé / алé тепéрки ўс'о зийшлó на пси; Знáйіш / Ан:úч’ко / шо йа тоб’і́ скаў? / ни перéч’ хлóпцеви / наї берé / котрý хóч’і / то йімý з неў жúти / а ни тоб’і́; Знáйіте / шо йа на ц:е вам скаў? / ік у трúц:ит' рóкиў нимá рóзуму / то ўже ї ни бýде / а йік до сорокúўки ни ўженúўсе / то ўже ї ни ўжéниц:е.*

ЗНА́ЙДЕЦЦЕ (НА́ЙДЕЦЦЕ) БУК (ПРУТ), ЇК (ІК) ХОЧЬ КОГÓС УДÉРИТИ (ЇК (ІК) ХОЧЬ УДÉРИТИ, ТО БУК НА́ЙДЕШ) – *згруб.*, у

всьому можна знайти недоліки і привід покарати когось: *Голоўне́ / хот'і́ти / а йік хоч' / то на́йдеш / ч'ем когóс удéрити; Ік хоч' / то ўдéриш / прут урáс знáйдец:е*.

ЗНАК, -у – те, що вказує на що-небудь; подряпина, синець як слід певної дії та ін.: *Ад'і́ ік'і знакú / на плéч'ах / на лицú / сúна син΄іс΄ка / отáк стр΄імголóў з рóвера лет΄і́ла*.

ЗНАКЍ ЗРОБЍТИ (НАРОБЍТИ, ПОРОБЍТИ) – побити когось, спричинюючи появу синяків: *Подивúсе / ік'і знакú на руц΄і́ порóблен΄і / мáйу за т:о / шо розборон΄éла хлопúў / йік кугутú / штрикáли / ч'іс΄т΄і́с΄ко / ік кугутú / лиш т:о / шо ни кукур'і́кали.*

ЗНАКО́МИЙ – знайомий: *Знакóм'і с Кúйіва прийіхáли / ми з нúми рáзом на Маїдáн΄і бýли / тáмки се познакóмили.*

ЗНАКО́МИТИ – знайомити: *Мамó / мáйу д΄і́ўч'іну / áле ни бýду вас знакóмити / нáї ш'і трóхи / ік тáто прийі́де / тогдú*.

ЗНАКО́МИТИСЕ – знайомитисе: *М'іхá / йа ни бýду з ним знакóмитисе / вин м'ін΄і́ се ни ўдайé / н'ійéк се ни ўдайé*.

ЗНАКО́МСТВО – знайомство: *То старé знакóмство / ми ў шкóл΄і се ўч'éли ў одні́ї кл΄ác΄і / п'ідис΄éт΄ рóкиў тóму / дотепéр се ни вúд΄іли*.

ЗНАКО́МСТВО МА́ТИ (МА́ТИ ЗНАКО́МСТВО) – розраховувати на чиюсь підтримку при розв'язанні важливого для когось питання: *Д'і́ти прóс΄т΄і / тáто ї мáма колгóсники бýли / ни мáли н'іґдé н'ійéкого знакóмства / áле хлóпц΄і поступúли / одúн се вúўч'іў ужé / ў Ч'ірниўц'áх / на дóхтор'а / а дрýгиї тáмки се доýч'уйі.*

З НАСКО́КУ – *незм*., раптом, несподівано: *Ужé мус к'і́сто м'ісúти / тикú ўже / б'ігóм / Та йек отáк з наскóку? / ш'і смих ни спостúгла порúх переступúти / се ни розибрáла / а ви ґваўт м'ісúти / наї хот' вид:úхайусе; То ни рóбиц:е з наскóку / ус'ó трéба прир'іхтувáти / питкупúти / шóби н'іч'ó / ік зач'нéш / се ни стрéбйувало / а тогдú клич' масар'á ї зач'інáї / ци сам робú / лиш отáк / Унýфр'ії прúйде / поўб'іц'éў*.

ЗНАТЄ́, -á – знаття, знання: *Йік би знат'é / шо пúде дош' / ни розбивáли бих сегóн:е с'і́но / ни ч'уў йіс / шо по рáд΄ійу казáли?*

ЗНА́ТИ – уміти: *Настýн'а ни рас шúла так'і́ сороч'кú / пасú пришивáла / ўна знáйі ц:е робúти*.

ЗНА́ТИ ВИТ ЧЮЖЍХ (ДРУ́ГИХ, ЍНЧИХ) – довідуватися про щось від сторонніх: *Ч'о йа мáйу знáти цисе вит ч'ужúх / а ни вид*

ри́дного ч'олов'і́ка? / *ти гада́йіш / шо ў сел'і́ шош мо́жно ўтайі́ти? / тако́го н'іко́ли ни бу́ло ĭ ни бу́де* / абе́с знаў.

ЗНА́ТИ ВЍЦЦИ ДОВТА́М – дуже мало, майже нічого не знати: *Там жи́нка кома́ндуйі / вин ви́ц:и доўта́м ни ска́же без не́йі / н'іц н'іч'о́*.

ЗНА́ТИ В ЛИЦЕ́ КО́ГОС – бути знайомим із кимось: *Де бих ни пизна́ў? / пизна́йу / йа Лес'а́ до́бре зна́йу / а то́го / шо буў з ним / ни ду́же / так / у лице́ зна́йу / ви́д'іў зо три ра́зи / а́ле шо́ заўди́н / це́го вам ни скаў / ви у шваґра́ се запита́йте / ўни з Лес'о́м ра́зом ро́бйут*; *Іду́т на р'іку́ / а йа ўже ни ўс'іх зна́йу ў лице́ / йік ра́н'че / ни пизнайу́ / ўл'і́т'і тут голота́ / ч'ужи́х бога́то / а́ле йа ĭ богат'о́х т'удиўски́х ни зна́йу / то попидроста́ло / а йа се с:та́р'іла*.

ЗНА́ТИ ВСІ ВХО́ДИ І ВЍХОДИ – бути проникливим, знаходити вихід із будь-якої ситуації, досягаючи мети: *То таки́й ч'олов'і́к / шо зна́йі ус'і́ ўхо́ди ĭ ви́ходи / ус'е́к'і две́р'і ўм'і́йі ўтвори́ти / на́в'іт' заби́т'і*.

ЗНА́ТИ ВСТИТ – відчувати сором: *И:ĭ / ти се над'іва́ла / шо ўни поўстида́йуц:е дитин'е́ч'е з':і́сти? / а ўни де зна́йут усти́т*? / *де*?

ЗНА́ТИ ЖИТЄ́ – реально оцінювати всі сторони життя: *Ти ш'і молода́ / ни зна́йіш жит'а́ / а ў не́му ни ўс'о так гла́тко / йік вигл'іда́йі*.

ЗНА́ТИ ЗВИЧЯ́Ї (ПОВО́ЖІНІ, ПОВО́ДЖІНІ; ЄК СЕ ПОВОДЍТИ) – засвоїти правила поведінки, співжиття, шанувати батьків, традиції; уміти вести себе відповідно до різних життєвих ситуацій: *На́в'іт' ік зна́ти / йе́к тре́ба се поводи́ти / нима́ ґере́н'т'ійі / шо дити́на так зро́би / то мус ура́с уч'е́ти / нака́зувати / а ти ка́жеш / шо каза́ла / сто рас тре́ба нагада́ти / гаш тогди́ ме роби́ти / йек тре́ба / і то́ ни ўрас / а оди́н два рази ни помо́же / та д:е; Тре́ба зна́ти пово́ж'ін'і / це́му ни наўч'е́йіс:е за ден' / ро́дич'і зма́лку му́с'ут приўч'е́ти дити́ну до пор'е́тку / йек вести́се мижи́ л'уд'мі́*.

ЗНА́ТИ, ЇК (ІК) ОБЛУ́ПЛЕНОГО – мати повне уявлення про характер, поведінку кого-небудь, передбачаючи його дії: *Зна́йу Га́н'у / ік облу́плену / так / уна́ мо́же кр'іч'е́ти / свари́тисе / а́ле за м'іну́ту витхо́ди / а ч'ужу́ дити́ну па́л'цем би ни кину́ла / це хтос ви́гадаў / шо ўна пру́том кого́с би́ла / могла́ ўз'е́ти ў ру́ку патич'о́к / а́ле би́ти? / н'і / так пу́ж'іла / а шо бес ти / л'у́пко / роби́ла / іґ би д'і́ти ў бо́ч'ку з огир'ка́ми гли́ни накида́ли?*

ЗНА́ТИ (РОСКА́ЗУВАТИ), ЇК (ІК) ОЧІНА́Ш – дуже добре, напам'ять: *Йоі́ / та вин ве́ршик рас уч'у́йі / ĭ пото́му роска́зуйі / йік*

Оч'іна́ш / н'іґде́ ни змилиц:е / вин страшно́ до нау́ки / каў̆ тоб'і́ / оде́н рас / і зна́йі.

ЗНА́ТИ, ЇК (ІК) СВО́Ї П'ЄТЬ ПА́ЛЬЦІВ – дуже добре знати: *Де́ вин се заблу́ди? / та вин зна́йі В'і́трину / йік свойі́ пйет' па́л'ц'іў̆; Каза́ла йіс / шо зна́йіш ч'олов'і́ка / йік свойі́ пйет' па́л'ц'іў̆ / і шо с то́го? / к'і́л'ко жийіте́ / а ти ǐ ни здога́дуваласе / шо́ ў̆ не́го на га́ц':і / і шо́ вин потра́фи зроби́ти.*

ЗНА́ТИ КОГО́С ТАК, ІК (ЇК) СЕБЕ́ – дуже добре знати когось, його характер, звички та ін.: *Оно́гди ота́м на скру́т'і здиба́ла смих Пара́ску / шош розговори́лисе / і ў̆на зач'е́ла за з'е́т'а / ду́же фали́ла / ка́же / шо ў̆же зна́йі йіго́ / та́к'ік себе́ / пизнайе́ / ік о́мхниǐ / ви́ди / йік йіму́ шош ни так пишло́ на робо́т'і / а сего́н:е ч'у́йу / а та́мки з дон'ко́ў̆ ни ви́йшло жит'е́ / ну це таке́ / ў̆ жит'у́ по ў̆с'е́кому се склада́йі / а́ле ви́диш / щ'і ти́жден' то́му ў̆на ни здога́дуваласе / до ч'о́го т:о ǐде / а каза́ла / шо зна́йі / йік свойі́ пйет' па́л'ц'іў̆ / а то де го́ден дру́гого зна́ти? / то ǐ за се́бе ни мош ґеренту́ва́ти / а ни т:о / шо за ко́гос / бо сего́н:е ти оди́н / і так ду́майіш / а за́ў̆тра тоб'і́ перем'іни́лосе / і ти ў̆же по и́нчому ви́диш / Уна́ / Йіле́ / ў̆с'о зна́ла / а́ле гада́ла / шо напра́виц:е / щ'і вит:оги́т зна́ла.*

ЗНА́ТИ ЛИШ "ДАЙ" ТА "ДАЙ" ("ДА́ЙТЕ" ТА "ДА́ЙТЕ") – майже нічого не вміти або не хотіти робити, надіючись на інших, їхню матеріальну підтримку: *Вит сво́йіх д'іти́й йа ни ч'у́йу даǐ та даǐ / ў̆ни це́го ни зна́йут / бо ви́жут / шо ў̆ ме́не нима́ ви́тки / нима́ шо ў̆з'е́ти би́рше / ік т:о / шо йе; Никол'ц'о зна́йі лиш даǐ та даǐ / а озми́ / оз'м'і́т / на́те / це́го вид не́го ни ў̆ч'у́йіш.*

ЗНА́ТИ ЛІК – уміти лікувати хвороби народними засобами: *Д'іт тра́ви збера́ў̆ / зна́ў̆ л'ік вид багат'о́х сла́бостиǐ.*

ЗНА́ТИ МІ́РУ – дотримуватися певних меж у чому-небудь: *Ў̆с΄о до́бре / шо до́бре / а́ле тре́ба зна́ти м'і́ру / на́в'іт΄ у наǐме́нчому / у наǐл΄і́пшому.*

ЗНА́ТИ НАЗУБО́К – дуже добре вивчити щось: *Йа зна́йу назубо́к тот΄і́ ве́ршики / шо ви́ў̆ч'іла / щ'і йік до шко́ли ходи́ла / дв'і кл΄а́с'і смих с΄к'ін΄ч'е́ла / а тепе́рки па́мн΄іти н'іц ни ма́йу / забува́йу / де шо покла́ла / шо ти на ц:е ска́жеш? / ч'о ц:е так йе?*

ЗНА́ТИ, НА ШО ЙДЕШ (ІШО́В) – усвідомлювати наслідки своїх дій: *Шо тепе́рки говори́ти? / се ста́ло шо се ста́ло / ў̆ни зна́ли / на шо́ ǐдут; Уна́ зна́ла / на шо́ ǐде / за ко́го вид:айе́ц:е / у не́го висо́ких школи́й*

нима́ / вин цисе́ ни прита́йуваў / то шо ўна тепе́рки хо́ч'і? / ви́д'іли о́ч'і / шо купува́ли; Мої / та ік ти лиш'е́ў жи́нку / то ти знаў / на шо ідеш / шо́ тебе́ да́л'і ч'іка́йі / голова́ му́с'іла шош ду́мати? / ци ўна / ік коч'е́н криж'е́ўки?

ЗНА́ТИ НИ ЗНА́Ю (І ЧЮ́ТИ НИ ЧЮВ) – викор., коли хтось категорично заперечує щось: *Та йа йіго́ зна́ти ни зна́йу / бигме́ / пе́рший рас смих сего́н:е уздр'і́ў / ік ви се запита́ли / ци ни зна́йу / шо т:о за ўдин / і ўс'о*.

ЗНА́ТИ ОПХЇТ – бути обізнаним з етикетом, правилами "прийому гостів", з особливостями порання по господарству та ін.: *Д'і́ўч'іна зна́йі опхи́т / уна́ ўс'о зро́би / йік тре́ба / йік стара́ ґазди́н'а*. Див. ЗНА́ТИ РЄТ.

ЗНА́ТИ ПО СО́БІ – судити із власного досвіду: *Йа ни досто́йувала / бо зна́йу по со́б'і / йек то зле / йік хтос ч'іпи́т над головоу́*; *Йа зна́йу по со́б'і / ік ни прил'ігну́ ўден' / хот' кри́шку / хот' па́ру м'іну́т / то мене́ н'ійе́ка робо́та ни бере́ц:е; Абе́с зна́ла / йа ік ни пи́ду до це́р'кви ў нед'і́л'у / ік пропу́с'т'у / шо ни іду / то м'ін'і́ страшно́ до́ўго ден' т'е́гнец:е / ни го́н:а смих соб'і́ м'і́с'ц'а найти́ / це йа зна́йу по со́б'і / а йек дру́гому / ни зна́йу / бо це т:о / шо ўсереди́н'і ч'у́йіц:е*.

ЗНА́ТИ ПОРЄ́ДОК – 1) бути дисциплінованим: *Тре́ба зна́ти пор'е́док / вин йе у ўсе́му;* 2) те саме, що ЗНА́ТИ РЄТ: *Гаї каж'і́т / іки́й тут р'ет? / Та ви / Ан:и́ч'ко / найкра́ш:е з ус'і́х нас розум'і́йітесе на це́му / зна́йіте пор'е́док / шо́ за ч'ем ма́йі іти і хто шо́ ма́йі роби́ти ї каза́ти / йек ска́жете / так уно́ бу́де*.

ЗНА́ТИ РЄТ – орієнтуватися в особливостях організації господарства, в етикеті, обрядодіях: *Тре́ба зна́ти р'ет це́му ўсе́му / йе́к с'в'е́та прова́дити / вес'іл'е́ / то нима́ бут' йе́к / шобй ко́ждий роби́ў / шо соб'і́ се наду́маў*.

ЗНА́ТИ РОСХО́ДИ – орієнтуватися у витратах, фінансових справах своїх чи когось: *Д'і́ти зна́йут росхо́ди ў с'імн'і́ / ї ни вимога́йут би́ршого*.

ЗНА́ТИ (ТРИМА́ТИ) СВЄ́ТА (НЕДІ́ЛЮ) – святкувати, як належить християнинові: *Це ў ме́не пе́рш'і сус'і́ди / ўни зна́йут с'в'е́та / трима́йут йіх / с'в'ітку́йут по старов'і́цкому / р'і́тко хто ў сел'і́ тепе́р тото́ зна́йі*.

ЗНА́ТИ СВО́Є МІ́СЦЕ – об'єктивно оцінювати свій статус, матеріальний стан, свої можливості: *То ко́ждий / ни ли́ш йа / ма́йі зна́ти свойе́ м'і́сце / і йік прийшо́ў до дру́гого ў ха́ту / то вин ма́йі розум'і́ти / де́ йіму́ се нале́жи с'і́сти / ци на ла́вицу / ци пид образа́ми за сто́ло́м / ци*

постойе́ти ко́ло двери́ї / зач’іка́ти / ци мут тебе́ кли́кати та припро́с'увати с'і́сти / оц:е́ йа зна́йу / Ну а́ле / Ми́трику / ви тики́ забога́то сказа́ли / бо хто би ни прийшо́ў / на́в’іт' найпу́ш:ий / вин ни б’іжи́т зра́зу за стиў / це́го нима́ / шо нима́ / то нима́ / Бра́ч’:іку Васи́ / це йа так до сло́ва / мо́же / ї ни б’іжи́т / а́ле гада́йі / шо йіму́ і там би пасува́ло бу́ти / Ну та то ўже таке́ / ду́мати во́л'но ко́ждому / наї ду́майі / на т:о го́лу ма́йі / бо голова́ ни лиш до то́го / шо́би капел'у́х носи́ти.

ЗНА́ТИ СВО́Ю РОБО́ТУ (ДІ́ЛО, СПРА́ВУ) – бути спеціалістом у чому-небудь: *Ни м’іш’е́йсе / вин зна́йі сво́йу робо́ту* / *то ма́їстер*.

ЗНА́ТИ СЕБЕ́ – розуміти свій стан, свої почуття: *Вин себе́ зна́йі / дл'а не́го сто грам / гора́ / би́рше ни во́л'но* / *вин ни ўпйе́ц:е*.

ЗНА́ТИ СОБІ́ (КОМУ́С) ЦІНУ́ (ХТО ШО ВАРТУ́Ї) – об’єктивно оцінювати себе (когось): *Наї ка́жут / шо хо́ч’ут / шо́ лиш соб’і́ наду́майут / бо йа зна́йу соб’і́ ц'іну́ / і м’ін'і́ ни тре́ба дру́гому ў рот зазера́ти / а йіґ би зазера́ў / о: / отогди́ буў бих йім фа́їний* / *отогди́ би фали́ли*.

ЗНА́ТИ ТВЕ́РДО ШОШ – запам’ятати щось; бути переконаним у чомусь: *Йа одно́ зна́йу тве́рдо / і то на́в’іт' ду́же тве́рдо / ци за́ўтра / ци поза́ўтр'у / ци коли́ / ік ти кому́с зроби́ў добро́ / уно́ до те́бе ве́рнец:е / і так бува́йі / шо ти ї ни над'іва́йіс:е / ї га́тки ни ма́йіш / шо ўно ви́ткис ма́йі прийти́ / а ўно рас / і прийшло́ / му́си так се ста́ти / а́би шо*.

ЗНА́ТИ ТЍЛЬКО (ТАК), ІК (ЇК) (МАЛЕ́НЬКА) ДИТЍНА – не мати знань, досвіду, не орієнтуватися в складних життєвих питаннях: *Ан:и́ч’ко / абе́с лиш ни гн'і́валасе / бо йа зна́йу / шо йіс розу́мна і зна́йіш ни так / ік дити́на / а набога́то би́рше / а́ле сего́н:е зроби́ла йіс / та́к’ік уна́ / так сам’і́с'ко повел:а́се / оц:е́ йа му́с'іла тоб’і́ сказа́ти.*

ЗНА́ТИ ТОЛК У ЧЬО́МУС – бути досвідченим: *Вин вид маши́н / ка́ўт / шо зна́йі толк у це́му* / *то ти йіго́ се запита́ї*.

ЗНА́ТИ ЦІНУ́ ЧЮЖЍМ СЛОВА́М (ШО ВНИ ВАРТУ́ЮТ) – бути обережним у виборі тих, кому можна довіряти: *Тре́ба ўч’е́тисе перебера́ти ч’уж’і́ слова́ / зна́ти йім ц'іну́ / т:о / шо ўни варту́йут / і ни гада́ти / шо дру́гий зро́би тото́ / шо об’іц'е́ў / вин сего́н:е сказа́ў / а за́ўтра забу́ў / таї ш’і ска́же / шо йіс заду́рно напа́ў на не́го / клине́ц:е / шо ни мих таке́ об’іц'е́ти / ота́к / а ти стойі́ш / іґ дурни́ї / іґ бара́н нидор'і́заний / на́в’іт' бе́кати ни го́ден / бо йіс ни над'іва́ўсе на таке́*.

ЗНА́ТИ, ШО ЗА ЧЄМ – те саме, що ЗНА́ТИ РЄТ: *Мамо́ / ану́ йа хо́ч’у сама́ ўс΄о зроби́ти / йа зна́йу / шо за ч’ем ма́йі се роби́ти / Наї бу́де.*

ЗНА́ТИ, ШО ПО ЧЬО́МУ – орієнтуватися у вартості речей і послуг: *Де́н'ка / то сто гри́ўн'іў / йіда́ ї ви́пиўка / і ш’і проси́ти тре́ба / аби́ хтос се згоди́ў прийти́ / йа цисе́ роска́зуйу / бо зна́йу / шо́ по ч’о́му.*

ЗНА́ТИ, ШО СКАЗА́ТИ (ЄК ВЕСТЍСЕ) – діяти і говорити відповідно до ситуацій, правил етикету: *Ни пережива́ї / уна́ ўда́ласе ў ма́му / зна́йі / йек сказа́ти / ни бу́де н΄імако́м сид΄і́ти / даст соб’і́ ра́ду.*

З НАТУ́ГОВ – тяжко, з великими зусиллями: *Мамо́ / Іва́н скоси́ў бе́рех / а́ле ви́д΄іла / шо роби́ў з нату́гоў / би́рше ни застаўйе́йте його́ ц:е роби́ти / А де йа застаўйе́йу? / вин сам пишо́ў / Пишо́ў / бо йісте́ ґваўтува́ли / шо нима́ кому́ тото́ зроби́ти / йої / ни ско́шене / ўсти́т вид л΄уди́ї / мої / хто би тот кава́л΄ч’ік ви́косиў? / ура́с так говори́ли / і це́го до́ста.*

ЗНАЧЕ́НИЙ – той, який має мітку (про худобу): *Цис'і́ йігн'е́та ўс'і знач’е́н'і / уни́ полони́нцк’і / ко́жде ма́йі знак.*

ЗНАЧЕ́ТИСЕ (ЗНА́ЧІТИСЕ) – вважатися, числитися де-небудь, бути записаним десь: *Т':і / шо на доку́ зна́ч’ілисе / ни їшли́ на д'іл'анки́.*

ЗНЕДІ́ЛІ – *присл.*, на початку наступного тижня: *Іва́н х’іба́ шо знед'і́л'і пишо́ў би вам рва́ти йе́блука / бо на за́ўтра об’іц'е́ў кому́с у Мало́му Риж’н'і́ / то пе́рвиї брат Мар'і́ч’:ін з ним се договори́ў.*

ЗНЍДІНИЙ – дієприкм. від ЗНИ́ДІТИ: *Сиди́т зни́д'іниї / н'ійе́киї / н'і с ким ни хо́ч’і говори́ти / А це шо з ним се ста́ло*?

ЗНЍДІТИ – стати кволим, ослабнути (про людей, тварин): *Цес кит гет зни́д'іў / шо / вере́ / з ним таке́ ?/ мо́же / шош укуси́ло? / аг’і́.*

ЗНЍМКА, -и – фотографія: *На циї зни́мц΄і ма́ма ду́же молода́.*

ЗНЍМОЧЬКА, -и – *зменш.-пестл.* до ЗНИ́МКА: *Оту́тки на стол΄і́ зни́моч’ка бу́ла / де ўна? / хто йійі́ ўз'еў?*

З НИХ ЗБЍТИСЕ (ЗБИВА́ТИСЕ, СЕ ЗБЍТИ) – швидко йти (ходити, бігати), шукаючи чогось, виконуючи якусь роботу: *Йа з них се зби́ла / крич’е́йу / шука́йу вас / а ви ч’о ни ўбзива́йтесе? / хо́ч’іте / шо́би мене́ зноў се́рце зач’е́ло бол'і́ти? / каж’і́т; Так подава́ли на стиў / шо з них зби́лисе / бо то тре: бу́ло бо́рзо / по́ки гор'е́ч’е / шо́би л'у́де фа́йно попойі́ли / а стиў буў вели́киї / у кл'уч’ / то розум’і́йіте / йек тре́ба бу́ло нам увиха́тисе.*

З НИХ ПА́ДАТИ (ВАЛЍТИСЕ) – зовсім не мати сил: *Прийі́хаў такі́й / шо з них па́даў / де с'і́ў / там усну́ў / до́ки прине́сла шош у рот уз'е́ти / а вин ужé спит / ў м'іну́ту / тики́ на стилци́ ўснуў*.

З НІЧЬО́ГО ЗВЕСТЍ НА ВЕЛЍКЕ – певними діями поглибити непорозуміння між кимось, спричинити сварку, гніви: *Іґ бес ма́ла ро́зум / то рот би ни ўтвор'е́ла / ти лиш сло́во сказа́ла / а́ле це́го бу́ло до́ста / шо́би Пара́ска з н'іч'о́го звел:а́ на вели́ке / А ви гада́йіте / бабо́ / шо то би шош помогло́? / та ци йа ц'і́хо си́жу / ци шош ска́жу / ўна соб'і́ ме говори́ти т:о / шо йі́і на га́тку ўпа́де / йізи́к к'іс'т'о́к ни ма́йі.*

ЗНЯ́МКАНИЙ – *дієприкм.* від ЗНЯ́МКАТИ: *Хл'і́пч'ік зн'а́мканиї / нима́ би́рше / йе одно́ печ'е́н'ко / да́ти? / дити́на хо́ч'і*?

ЗНЯ́МКАТИ – *дит*., з'їсти: *Зн'а́мкала л'а́л'а бо́рш'ік / ш'і ли́жеч'ку барабул΄о́к з΄:іст / так? / а пото́му ме мо́н'ку пи́ти.*

З ОДНО́Ї БІДЍ – ДРУ́ГА БІДА́ (ДРУ́ГА СЕ СТА́ЛА, ДРУ́ГА ПРИЙШЛА́) – одне нещастя спричинило інше: *Кобі́бито так / шо одно́ л'іч'е́йіш / ви́л'іч'іў / і ўже здоро́виї / а́ле так нима́ / л'іч'е́ў одно́ / а пошко́диў дру́ге / таї зноў зач'іна́ї / бо з одно́йі б'іди́ / дру́га / ота́к кру́тис:е / с'т'іга́йіс:е на л'іка́рство / а то ад'і́ / так / абе́с ни маў споко́йу / а ўже йік зач'е́ў / то це́го ни збу́дес:е / То ста́р'іс'т' так'і́ при́писи ро́би / шо́би ч'олов'і́к ни забува́ў / к'і́л'ко йіму́ ро́киў / і шо тот'і́ рокі́ колі́с тако́ш му́с'ут се с'к'ін'ч'е́ти / абі́ тро́хи уваж'е́ў на себе́ / ни браў би́рше / ік го́ден поне́сти*.

З ОДНО́Ї БІДИ́ ТА В ДРУ́ГУ – перебувати у постійних клопотах, негараздах: *Лише́н' завеснува́ли / т'і́шилисе / шо ўс'о посходи́ло / а пишли́ пло́ви / грат биў так / шо ба́б'і ў ха́т'і ши́би повибива́ў / і зноў робо́та / перевесно́вувати / ч'іка́йімо / над'іва́ймосе / а то зач'е́ло па́рити / шуши́ти / земн'а́ потр'і́скала / таї де цисе́ го́ден дополива́тисе? / так ура́с / абі́ споко́йу ни бу́ло / лиш з одно́йі б'іди́ та ў дру́гу / а сере́дного нима́*.

ЗОЛОТА́НКА (ЗЛОТА́НКА), -и – сорт яблук, що мають золотисто-жовту шкірочку: *У ба́би за дриви́тнеў цис'і́ йе́блуч'ка росли́ / золотанкі́ / а маї да́л'і / п'іп'і́на / а ко́ло пло́ту / фунтиўкі́*.

ЗОЛОТІ́ ГО́РИ ОБІЩЕ́ТИ – обіцяти те, що неможливо буде виконати, у такий спосіб обманювати когось: *Лес΄о́ мо́же золот΄і́ го́ри об'іц΄е́ти / а́ле ци зро́би? / йізи́к ни ма́йі к'іс'т'о́к / шо хоч' / наме́ле.*

ЗОЛЮВА́ТИ – підбивати взуття (підметки): *Цес ч’еревúк тре́ба ўсиї зол'ува́ти / а ў це́му вúжу / шо лиш ко́ло ко́рка / а́ле наї подúвиц:е М’іха́їло / вин зна́йі / шо́ тре́ба / гаї збера́їсе таї несú до ч’обота́рика / ти зна́йіш / де вин жийе́ / ска́жеш / ч’ійа́ ти / і шо ма́ма пислáла*.

ЗО́ЛЯ, -і – підошва: *Ти лиш подивúсе / іка́ тут зо́л'а / л'уксусо́в’і ч’ревúки / то ш’і з:а По́л'ш’і кýплен'і*.

ЗОМРАЗЍТИ – *згруб*., те саме, що ЗМЕРЗЍТИ; знеславити, зганьбити когось, відбиваючи охоту спілкуватися з кимсь, бачити когось, щось: *Ота́к ни хот΄іч’е́ мо́жно зомразúти л'удинý / вúдиш сама́ / йек то ма́ло тре́ба / того́ дýмаї / колú шош за ко́гос гово́риш / абе́с бе́с΄ідоў ни пошко́дила комýс*.

ЗОМРАЗЍТИСЕ – *згруб*., остогиднути: *Зомразúўсе тим / шо ч’існич’е́ниї ходúў / йа ни го́н:а бýла з ним на́в’іт' сло́во заговорúти.*

ЗОРЄ́ТИ – світати: *Мої / устава́їте / бо ўже зор'е́йі / пото́му ме страшно́ па́рити / а тепе́рки мош шош укосúти*; *Спи / то лише́н΄ зор΄е́йі*.

ЗОРУ́ДУВАТИ – вигідно купити чи продати щось, залагодити якусь справу, повернутися додому з користю: *Бра́ч’:іку Васúл'ку / йек ви? / ци зорýдували ў Кýтах? / Д'ікова́т' / низле́ пишло́*.

ЗО́СТРАХУ ЗАКОСТЕНІ́ТИ – налякавшись, утратити здатність рухатися, реально оцінювати ситуацію: *Д΄і́до росказуваў / шо йік л΄і́туваў у полонин'і́ / оде́н рас / ўзд'р'і́ў буў медве́д΄а / та так спýдиўсе / шо зо́страху закостен'і́ў / ни мих рýшитисе / мо́же / це і ўратува́ло / бо вýїко пишо́ў соб’і́ / маї убúк / зач’е́ў малúни йі́сти / а д'і́до / по́ки тот буў поблúзости / так ц'іхо́н'ко стойе́ў / шо гаш ни дúхаў.*

ЗОШЕ́Т, -а – зошит: *Зоше́ти / улýфко ма́йіш? / до шко́ли гото́виї? / Бабо́ / та то тúл'ко ш’і ўсе́го тре́ба / шо ну / йе́к ви гада́ли*? / *то ўпере́т с такúм ходúли / а сего́н:е / шо́ ви? / повн'і́с'киї рýпцак ма́йі бýти / та з ме́не би се с'м’ійе́ли / іґ би йа с такúм прийшо́ў до шко́ли*.

ЗРА́ДИТИСЕ – змовитися, домовитися: *Унú зра́дилисе / йек мут каза́ти / а́ле ни ўрахува́ли / шо з нúми малúї буў / ус΄о́ ч’уў і вúд΄іў.*

ЗРА́ДУВАТИСЕ (ВРА́ДУВАТИСЕ) – зрадіти: *Йої / йе́к малúї т'і́шиўсе / йек се зра́дуваў / ік йа поўб’іц'е́ў / шо да́м на тел'іфо́н / а́ле вин ма́йі до́бре се ўч’е́ти / на од'н'і́ пйіт'о́рки*; *Йої / та ми фиїст се зра́дували / ік уч’ýли / шо д'і́до ї до нас пове́рне / йік ме їти вид Лес'а́ / ми се ни дýже над'іва́ли / бо то тро́хи ўбик / таї того́ ни с'м’і́ли просúти / а вин сам сказа́ў / шо ї до нас зро́би повертúнок / шо хо́ч’і пре́ўнукиў узд'р'і́ти.*

ЗРА́ЗУ (ЇК (ІК) ЛИШ) – *незм*., спочатку, зараз же (як тільки): *Це зра́зу ка́жец:е / йік лиш прі́йдете ў ха́ту до ґазді́ / проси́ли та́то ĭ ма́ма / ĭ йа вас про́с'у / ти зна́йіш / йек да́л΄і / абе́сте прийшли́ ў субо́ту на вес΄іл΄е́ / аў пйе́тницу на ки́тицу / ота́к*.

ЗРА́НЯ – *присл*., зранку, зрання: *Зра́н΄а пі́демо коси́ти / по́ки ш'і роса́ і ни так гр΄і́йі; Колі́ ĭде́ц:е ў грибі́? / та зна́йіш / шо зра́н'а / де́хто ĭде гет до́с'в'іта / бо дни́на скоро се ро́би / а ми пі́демо ў се́м'ії*.

ЗРИВА́ТИ (ЗИРВА́ТИ) ЗЛЍСТЬ НА КО́МУС – те саме, що ЗИГНА́ТИ (ЗГОНЕ́ТИ) ЗЛИ́СТЬ: *Шука́ў / на ко́му зирва́ти злис'т' / а ви ікра́с попа́ли пид ру́ку / таї ви́пили / т:о / шо ни ва́ше / ни вам се нале́жило*.

ЗРЍВНЮВАТИСЕ (ЗРИВНА́ТИСЕ) ГОНОРА́МИ С КЍМОС – намагатися бути таким, як інші, насамперед у матерільному плані: *Кон'а́ куйу́т / а ж'е́ба ла́бу питкладайі / таке́ ĭ тут / то ґа́зди / а вин хо́ч'і зри́ўн'уватисе з ни́ми гонора́ми*.

ЗРІЗАНЕ́Ц, -нця́ – вид цибулі: *Зр΄ізане́ц ік перерсте́ / то стайе́ тверді́й / тогді́ ни го́ден йіго́ йі́сти / а́ле йік соко́тиш ц:е / то ўрас меш ма́ти зеле́ну цибу́л'ку с тоне́н'ким п'і́р'іч'ком / вид весні́ гаш до пі́знойі о́сени / Ік нима́ моро́зиў / ік нима́ студені́ / Йо / цисе́ ни додайе́ ро́сту / а збаўйе́йі йіго́ / ни́ш':ійі*.

ЗРІХТУВА́ТИ – 1) відремонтувати: *Ву́йко шош у ӡиґа́рку покрути́ў / таї зр'іхтува́ў / вин зач'е́ў ході́ти / ĭ годині́ до́бре бйе / нима́ шо каза́ти*; 2) *ірон*., зіпсувати: *Так зр'іхтува́ў / шо коле́са ў ро́вер'і ни крут'у́ц:е*; 3) приготувати: *Зр'іхту́ĭ шош / а́ле бо́рзо / бо зголон':і́ў уже́ / моĭ / тре́та годи́на / а ми колі́ йі́ли?*

ЗРІХТУВА́ТИСЕ – приготуватися: *Васи́л΄ з Мару́сеў фа́йно зр΄іхтува́лисе / йекнаĭкра́ш:е / по́ўно бу́ло ўсе́го йі́сти ĭ пи́ти / фа́йна му́зика ĭгра́ла / мале́ вес΄іл΄е́ / а́ле на не́му варто бу́ло бу́ти*.

ЗРОБЍТИ – 1) зварити, спекти: *Зробі́ го́лупц'і ĭ ре́бра / до́ста дос'т'і́с'ко*; 2) збудувати, спорудити, змурувати: *Ш'і кирни́цу тре́ба зробі́ти / возни́цу / пе́рет' ста́ĭнеў шош поду́мати / там в'і́ч'но мокро́*.

ЗРОБИ́ТИ А́МБУ (А́МІНЬ) КОМУ́С – погроза побити, вчинити смерть комусь: *Йа до́бриĭ / по́ки до́бриĭ / а́ле йік узд'р'у́ / шо ти бре́шеш / то зро́бйу тоб'і́ а́м'ін' / йа ни бу́ду диви́тисе / шо ти м'ії син / н'і / а́бо ти ста́неш ч'олов'і́ком / а́бо ни зна́йу шо / тогді́ йа ўже за се́бе ни витпов'іда́йу / ка́жу тоб'і́ ге́зде / абе́с ни говорі́ў / шо ни ч'у́ў / оту́теч'ки*

ка́жу при с'в'і́тках; Йа тоб'і́ а́мбу зро́бйу / йік ш'і рас сту́пиш суда́ / марш ви́ц:и / к'і́л'ко меш м'ін'і́ на ха́ту напада́ти?; Йа тоб'і́ а́мбу зро́бйу / ік ме́ш так видга́ўкувати.

ЗРОБЍТИ (ВЕЛЍКУ) БУ́ЧЮ – спричинити сварку: *Зроби́ла бу́ч'у / а сама́ / ў две́р'і / таї тха́т'і / без бут' здоро́ў пишла́ / скаж'і́т / це йе до́бре? / так ма́йі роби́ти ри́н:а сестра́*?

ЗРОБЍТИ (РОБЍТИ) ВЕЛЍКІ О́ЧІ – виявити подив, дивуватися: *Ти тепе́рки зроби́ла вели́к'і о́ч'і / ка́жеш / шо ни спод'іва́ласе вит Мар'і́ки тако́йі вид':е́ки / а ки́л'ко йа тебе́ проси́ла / ни води́се з неў? / бо то бр'іхоно́ш'а / іко́йі с'в'іт ни ви́д'іў / така́ ви́с:е с па́л'ц'а / шо хоч' / на б'і́ле ска́же ч'о́рне / на до́бре / шо т:о пога́не.*

ЗРОБЍТИ (РОБЍТИ) ВЕСІЛЄ́ – справити (справляти) весілля: *Тепе́рки у Т'у́дев'і верта́йуц:е до старо́го / ни ўс'і́ / пра́ўда / а́ле ва́рта бес бу́ла на тако́му вес'іл'у́ / іке́ зроби́ў Ула́ʣ'о ў Ко́сов'і / то так бу́ло / йік у к'і́н'і*; *То ўже так / шо мус бу́ло зроби́ти вес'іл'е́*.

ЗРОБЍТИ ВЕЧІРО́К (БАЙ, ТО́ЛОКУ́, ДА́НЦІ) – організувати вечірку, танці, толоку: *Уни́ веч'іро́к зроби́ли / вес'іл'а́ ни бу́ло / бо молода́ ўже бу́ла т'ішка́; Ік кла́ли цису́ ха́ту / ба́ба то́локу бу́ла зроби́ла / йа тоб'і́ роска́зувала за ц:е / то ти́л'ко л'уди́ї прийшло́ / шо ба́ба ни зна́ла / шо́ з ни́ми роби́ти / а зна́йіш / ч'о ? / за йіду́ / за кава́лок / ко́панец куле́ш'і / бо то буў голо́дний ч'ес.*

ЗРОБЍТИ ВО́ЛЮ СОБІ́ (КОМУ́С) – 1) зробити те, про що мріялось, чого хотілося, але на що не вистачило часу, коштів та ін.; "догодити" собі чи комусь: *Сего́н:е во́л'у соб'і́ зроби́ла / ни ква́пиласе / вид ма́ми гаш две́ч'іру прийшла́ / набу́ласе з неў*; *Зач'е́лисе вака́ц'ійі / то йа мало́му во́л'у зроби́ла / ни буди́ла / наї ви́спиц:е*; 2) виконати усі прохання когось: *Дити́н'і ни во́л'но у ўсе́му потака́ти / зро́би́ти во́л'у дес мо́жно / а́ле ни ўрас / бо шо́ з не́йі ви́росте*?

ЗРОБИ́ТИ (РОБИ́ТИ) ВУ́РІЮ (У́РІЮ) – спричинити (спричинювати) сварку, ворожнечу: *Це так'і́ л'у́де / шо йім до́бре / йік дру́гому зле / ота́к зро́би ву́р'ійу / і ди́виц:е / шо́ с то́го бу́де / а йік тре́ба / то ш':е питкладе́ ва́тру / шо́би л'і́пше гор'і́ла / йе ї так'і́*.

ЗРОБЍТИ ВХО́ДИНИ – справити новосілля: *Ўхо́дини з му́зикоў зроби́ли / тики́ набу́ток таки́ї / йік ма́йі бу́ти / фа́йно зр'іхтува́лисе*.

ЗРОБЍТИ ГРИП КОМУ́С – погроза набити (побити, вбити) когось: *Га́н'у / каж'і́т шош сво́му ч'олов'і́кови / бо вин перейшо́ў м'ін'і́ доро́гу ї*

грози́ўсе / шо зро́би мо́му грип / ік тот ни витпу́сти йіму́ па́шу на ўло́з'і / Та вин жертува́ў / де́ би мих таке́ зроби́ти? / То наї ни пу́ж’ійі / бо бигме́ / пі́ду ў с'іл'ра́ду / скаў / шо цес жит'е́ хо́ч’і ч’олов’і́кови ўз'е́ти / Б’і́йтесе Бо́га / Катери́ / шо́ ви таку́ на́пас'т' зво́дите? / та таке́ ў го́лу н'іко́му би ни прийшло́ / йоі / де́ таке́ хтос би мих зроби́ти?

ЗРОБЍТИ ҐАЗДЍНЮ С КО́ГОС – посприяти тому, щоб хтось став ґаздинею – жінкою, вартою поваги: *То вин з то́йі Мар'і́ч’ки ґазди́н'у зроби́ў / сам уч’е́ў / пока́зуваў / шо до ч’о́го / л'уби́ў йійі́*.

ЗРОБЍТИ ҐІРА́ВС – зчинити сварку, бійку: *Приб’і́х чел:е́ний / ви́пиўшиї / гада́ў / шо ту́тки зро́би ґіра́ўс / а то ни ви́йшло / н'іхто́ йіго́ ни перепу́диўсе*; *Йо / вин дес по пйа́н'ц'і каза́ў / шо Фед'о́ви зро́би ґ’іра́ўс / а то доне́сли / того́ вин л'іс ў о́ч’і*.

ЗРОБЍТИ (РОБЍТИ) З МУ́ХИ СЛОНЯ́ – сильно перебільшити (перебільшувати) щось: *Слу́хаїте мене́ / лиш ни зроб’і́т з му́хи слон'а́ / бо ц:е наїле́кше / а пото́му шо? / йе́к тото́ розгр'іба́ти*?

ЗРОБЍТИ КО́ЛО (КУ́ЛКО) – те саме, що ЗИБРА́ТИСЕ (СТА́ТИ) В КО́ЛО (КУ́ЛКО): *Нара́с зроби́ли ку́лко / ї Андр'і́ї з Насту́неў ужє́ ў не́му данцува́ли* / *Та бо ўни молод'і́ / то йіх вес'іл'е́*.

ЗРОБЍТИ ЛИЦЕ́ КОМУ́С – виконати щось якнайкраще, часто не виявляючи істинного стану речей і свого ставлення до ситуації, дії: *М’ін'і́ ни до го́с'т'іў бу́ло / М’іха́їло знаў про ц:е / а́ле зроби́ла лице́ ч’олов’і́кови / ї приїма́ла / йек се нале́жи*.

ЗРОБЍТИ ЛЮДИНУ́ (ЧЬОЛОВІ́КА) С КО́ГОС – вивести в люди когось, підтримуючи матеріально і духовно: *Ро́дич’і зроби́ли с те́бе л'удину́ / ви́ўч’іли / а ти так тото́ ц'іну́йіш? / так йім д'е́куйіш*?

ЗРОБЍТИ МАХ – виконати багато, великий обсяг чогось; подолати велику відстань: *Зроби́ли вели́киї мах робо́ти / шо́ т:о знач’е́йі по́мич’ / коли́ ро́бйут ни од'н'і́ ру́ки / а бога́то;Зроби́ли фа́їниї мах / лиш н'іўро́ку / до́бре / шо тепе́реч’ки дош’:у́ ни бу́ло / іґ би ш’і так за́ўтра / то ўс'о с'к’ін'ч’е́йімо; Фист мах зроби́ли / угна́ли бак биндз͡и́ни*.

ЗРОБЍТИ НИПРЍЧЬКОМ ШОШ – вчинити щось не хотячи, мимохіть: *Наї ни питиштри́куйут так / нима́ ч’о / ўна зроби́ла тото́ ниприч’ком / і сто раз вибач’е́ласе за ц:е / шо́ уни́ хо́ч’ут? / шо́би пе́ред' ни́ми хтос на кол'і́на става́ў ци їко́йі ґу́рскойі ма́ми заво́д'ут*?

ЗРОБЍТИ (РОБЍТИ) ПАКАЛУ́ (ПАКАЛУ́ ЗРОБЍТИ) – спричинити (спричинювати) комусь неприємності, “устит” на людях:

Тота́ ма́лпа м’ін'і́ пакалу́ зроби́ла мижи́ л'уд'ми́ / таке́ виговó́р'увала / шо наї Бох боро́ни / йа ду́мала / шо земн'а́ се рос:ту́пи пи́до мноў.

ЗРОБЍТИ ПІ́ЗЬМУ – необережними словами, діями (або й спеціально) посіяти ворожнечу між кимсь: *На поч’ітка́х ни бу́ло тако́го / то Йіле́на пото́му зроби́ла п’і́з'му / рик ци два ми з ни́ми ни говори́ли / лиш Сла́ваїсу.*

ЗРОБЍТИ ПЛЯЦ – 1) посунутися, звільнити місце: *Мої / котри́ї би з вас уста́ў / аби́ оцис'а́ жи́нка с'і́ла? / ў не́йі реперáц'ійа бу́ла / ўна ни го́н:а стойе́ти*; 2) приготувати місце для складання чогось, виконання якоїсь роботи, будівництва чогось: *Зроби́ пл'ац / аби́ бу́ло / де колач’і́ склада́ти; Уни́ там фа́йниї пл'ац на ха́ту зроби́ли / то таки́ї / шо кра́ш:ого ў Рижн'і́ нима́*.

ЗРОБЍТИ ПОГО́ДУ – у якийсь спосіб вплинути на ситуацію, хід подій: *Тим / шо ти та́меч’ки ден' побу́деш / пого́ду ни зро́биш / пи́деш / а ўни да́л'і соб’і́ мут жи́ти так / йек розум’і́йут*.

ЗРОБЍТИ (РОБЍТИ) ПОКА́Й (ПОКАЯ́НІЄ) – вчинити (вчиняти) щось дуже погане, страшне, напр., сильно побити когось: *Цес ч’олов’і́к / Бо́же борони́ / зроби́ў коло́ ха́ти таки́ї пока́ї / шо гаш стра́шно каза́ти.*

ЗРОБЍТИ (РОБЍТИ) СВОЄ́ ДІ́ЛО (РОБО́ТУ) – виконати (виконувати) заплановане чи обіцяне: *Вин свойе́ д'і́ло зроби́ў / дош’ки́ гото́в’і / погимбл'о́ван'і / а да́л'і сам’і́ див’і́ц:е*.

ЗРОБЍТИСЕ – 1) стати кимось, набути якогось статусу чи втратити його: *Вин зроби́ўсе ч’олов’і́ком / ґаздо́ў*; *Зроби́ўсе пйін'у́гоў / л'е́стим пусти́м / найпу́ш:им у сел'і́*; 2) спрацюватися: *Бутина́ми ву́йко так зроби́ўсе / шо з не́го нич’о́ нима́ / поч’орн'і́ў / йік отота́ голо́ўн'а*.

ЗРОБЍТИ СРАЧЬ ДЕС (У ЧЬО́МУС) – *згруб*., допустити засмічення, забруднення чогось: *Дв’і коби́л'і таки́ї срач’ зроби́ли / шо ну́ / це тре́ба ўм’і́ти / ни́ би позам’іта́ти фа́йно / ум:и́ти пидло́гу / ви́жмакати по́с'т'іл' / а ўни рос':і́лисе таї ди́ўйуц:е / йік бара́н на Б’і́бл'ійу / Ни ва́т'тесе / бо то ни ўни / ўни лише́н' шо / пе́ред' ва́ми заїшли́ ў ха́ту / ту́тки ік’іс вуйки́ з гор'і́ш’:а ноч’ува́ли / а ц':і лише́н' шо пори́х переступи́ли*.

ЗРОБЍТИ ТАК, АБЍ (ШОБЍ) ОБІЙШЛО́СЕ НА МЕ́НЧОМУ – не спричинювати сварки, непорозуміння: *Ни рас каза́ла молоди́м / аби́ їшли́ коси́ти / а то н'іхто́ никва́пиўсе / то зроби́ла сама́ / ни гар'ака́ла / а*

зробúла так / шобú об’іїшлóсе на мéнчому / ни застаўйéла ўставáти та б’íч’і / хот' то м’ін'í куштувáло здорóўйа.

ЗРОБЙТИ ТАКÉ, ШО ГЕТ (НÁВІТЬ СОБÍ) НИ МЙЛЕ (НИ МЙЛО) – не кожний результат праці приносить задоволення: *То так йе / шо мóжно опстáвити ў хáт'і / а потóму стáти / подивúтисе / а то н'íйеке вúйшло / зробúла такé / шо гет ни мúле / дúвис:е / таї плáкати се хóч’і.*

ЗРОБЙТИ (РОБЙТИ) ТÍМУ – зробити (робити) вигляд; вдати (вдавати): *Йа каў / Васú / м’ін'í дýже се стрéбили грóш’і / мóже / бес вид:áў? / а вин зробúў т'íму / шо ни рузум’íйи / за шо кáжу; Петрúха зробúла т'íму / шо менé ни вúди / отáк проїшлá ї нáв’іт' Слáваїсу ни сказáла / вúтко / п’із'мýйі*; *Зробúла т'íму / шо ўна ч’ігóс ни розум’íйи.*

ЗРОБЙТИ (РОБЙТИ) ЎРЛЬОП – *перен.*, зробити (робити) перерву в роботі, виділивши час на відпочинок: *Йілéна з д'ітмú зробúли соб’í ўрл'оп / ік с'к’ін'ч’éлисе йéгоди / кóждиї ден' ходúли на р'ікý / так / іґ би ўни пойíхали дес на мóре / а мóре дóма / ў Т'ýдев’і / наїшлú / ї кáжут / шо н'іц ни гúрше вид:ихнýли / ік позатогúт тáмки*.

ЗРОБЙТИ (РОБЙТИ) ХАЙ – спричинити (спричинювати) сварки, безлад десь (у чомусь): *У хáт'і ўни такúї хаї зробúли / йік у стáїни / вúд'іла йіс бáбину стáїн'у? / а то ш’і гúрше*.

ЗРОБЙТИ ХАРАМАНÁ – те саме, що ЗРОБЙТИ ÁМБУ; *вульг.*, налякати когось погрозою набити чи вбити: *Йа казáў / шо зрóбйу йімý харамaнá / йік бýде плéнтатисе м’ін'í пид ногáми / áле то бýли словá / йа з дурн'íкáми ни зач’íнáйу*.

ЗРОБЙТИ ЧЄСТЬ КОМЎС – виявити повагу, пошану до кого-, чого-небудь: *Ви м’ін'í ч’ес'т' зробúли / Мúтрику / шо приїшлú судá / шо ни погонорувáли мноў / фáїно д'íковáт' вам за ц:е*.

ЗРОБЙТИ (РОБЙТИ) ХИТ – піти (іти) кудись: *Йік ти менé ш’інýйіш / то зробú зáўтра зо мноў одúн хит / йа скаў / кудá*.

ЗРОБЙТИ (СКАЗÁТИ) ШОШ ВЕЛЙКЕ (ВЕЛЙКОГО) – здійснити чи промовити, висловити щось таке, що хтось оцінить як значуще, вагоме: *А шо ўни такóго велúкого нам зробúли? / позúч’іли грóшеї / áле ми йіх вид:áли / ш’і бóрше / йік об’íц'éли / а буў ч’ес / колú і ми йім шош зúч’іли / то шó / це ўже трéба випоминáти*?

ЗРÓБЛЕНИЙ – спрацьований: *Т:а жúнка ни дýже зрóблена / і дн'а ў колгóс'п’і ни бýла / ни т:о / шо дрýг’і / йíйí верстач’кú*.

ЗРОДЍТИ – вродити, дати добрий урожай: *Грушкú ни ўродúли / а сливкú / н'іўрóку / мáйімо / зродúли / бýдемо шушúти.*

ЗРОКОШÉНИЙ – дієприкм. від ЗРОКОШИ́ТИ: *То ни вит плет'і́н'а залéжи / то вид клупкá / свúдер зрокошéниї / бо тýтки ни самá лиш вулúч'ка / а дóдано ї отак'і́ моткú / áле то фáйно / н'і ў кóго такóго нимá.*

ЗРОКОШЍТИ – 1) розпушити, збільшити в об'ємі: *Зрокошúти мóжно п'і́р'і / лúс'т'і; Зрокошú с'і́но / ни давáї корóв'і такúм к'імакóм; Гр'іткú прибúло грáдом / хóч'у хот' трóхи зрокошúти зéмн'у / мóже / шош уратýйу; Зрокошúли гребл'áми с'і́но / таї дóбре / наї пров'івáйиц:е / сóхне; Вóлоси йік трóхи зрокошúти / то бýде л'і́пше / головá ни буде така прилúзана*; 2) *перен.*, підбурити: *Хто ч'уў так нáрит зрокошúти*? / *шо ўни соб'і́ гадáйут*?

ЗРОКОШЍТИСЕ – 1) розпушитися, збільшитися в об'ємі, піднятися: *Йа гéзде Паз'ýн'у ни пизнáла / сидимó з Івáном / шош говóримо / дúўйусе / хтос мигнýў пид вúкнами / ўхóди д'і́ўч'іна / áле дé йа вúш':а тóго / шо то ўна? / гет ч'уж'á / дитúноў унá мáла прáв'і вóлоси / таї зач'éсана бýла так / ік Мáтка Бóж'а / а тепéреч'ки вóлоси зрокошúлисе / мóже / ундул'áц'ійу зробúла? / м'ін'і́ ц:е се ни ўдáло / гет споганúло йійі́ / на дéс'іт' рóкиў вúстарило*; *Матéр'ійа заштúўна / то ни на бл'ýску / а ўни ш:úли / таї ш'і намóрш'іли на грýдех / тотó зрокошúлосе і жúнка так вигл'ідáла / іґ би мáла пóўну набúту пáзуху цицóк*; 2) *перен.*, висловити невдоволення, виступити проти чогось: *Л'ýде зрокошúлисе ї сказáли / шо задýрно робúти бýдут.*

ЗРÝШИТИ ГÓРИ – зробити дуже багато, маючи натхнення, велике бажання досягти чогось: *Тот΄і́ л΄ýде так'і́ робúтн΄і / шо з нúми мош гóри зрýшити / шо хоч' / зрóбиш.*

ЗУБÁМИ ДЕРЖЄ́ТИСЕ (ВЧІПЍТИСЕ, ТРИМÁТИСЕ) ЗА ШОШ – дуже міцно триматися за що-небудь: *За т:о пасóвиско унú мут зубáми держ'éтисе / ни дýмаї соб'і́ / мут казáти / шо то здáўна йіх / ш'і з:а Пол'ш'і́.*

ЗУБÁМИ ЦОКОТІ́ТИ (ЗÝБИ ЦОРКОТЮ́Т У КÓГОС**)** – тремтіти від холоду, хвороби або страху: *Ни цокотú зубáми / ўберú касéтку; Цокотúт зубáми / бо гор'éч'ка / ґрúпу мáйі; Гýби стáли сúн'і / ік вид áфин / а зýби так цоркот'ýт / іґ би фасýл' набрáў у рот і нúми там переберáў / таї ш'і кáже / шо ни змерс / шо водá ни студéна бýла / а йа ўже вúжу / їка ўна застудéна.*

ЗУБА́ЧЬ, -я́ – про людину з великими зубами: *Тот носа́ч' / а тот зуба́ч' / йе́к тоб'і́ / д'і́ўко / догоди́ти*? / *котри́ї тоб'і́ фа́їниї*?

ЗУ́БИ ПРИЇ́СТИ НА ЧЬО́МУС – набути великого досвіду: *Л'і́пше / ік Ми́тро / н'іхто́ п'іч' ни покла́де / вин на це́му зу́би прийі́ў / того́ ўс'і йіго́ кли́ч'ут / цес ч'олов'і́к страшно́ зави́зниї / ми договóр'увалисе за пи́ўрик наперéт / і т:о раху́йіц:е / шо нидо́ўго ч'іка́ли.*

ЗУ́БИ ПРОДАВА́ТИ (СУШЍТИ, ШУШЍТИ) – *згруб., знев.*, сміятися: *Ни л΄убила Ўла́дз͡а / бо ў не́го рот масни́ї / а вин лиш зу́би продава́ў.*

ЗУЗУ́ЛЬЧІН (ЗАЗУ́ЛЬЧІН, ЗОЗУ́ЛЬЧІН) – зозульчин: *Ўже весна́ / ч'у́ти зузу́л'ч'ін го́лос / ад'і́ йек фа́їно ку́кайі / ч'у́йіте / Васи́л'ку? / ка́же / шо ма́йімо до́ўго жи́ти / ш'і дес зо де́с'іт' ро́киў / И:ї / кобиби на́рик доч'іка́ти таї то бу́де до́бре / а́ле д'ікова́т' вам за так'і́ слова́ / наї би ш'і пожи́ли.*

ЗУ́ПА, -и – 1) бульйон: *Одок'і́ / дава́ї мн'е́со / бо йа зу́пу з':іў / Йої а ти шо з':іў? / зу́па ге́нде / дова́р'уйіц:е / б'і́доч'ко мойа́ гир'ка́*; 2) суп: *Йіле́ / шо йіс кла́ла ў цису́ зу́пу? / Ўс'е́кого / і пинцаку́ / того́ ўна ни во́дава.*

ЗУП ЗА ЗУП – на кривду, образу відповідати тим же: *Зуп за зуп / це йе зле / с тако́го на вели́ке перехо́ди / ўч'е́їтесе прош':е́ти.*

ЗУ́ПКА, -и – пестл. від ЗУ́ПА: *Ану́ ку́ш'ії / ци звари́ласе зу́пка / ци наї ш'і дохо́ди? / бо мали́ї л'у́би таку́ / з ри́жом / и́нчу ни йіст / А наш зу́пу ў рот ни бере́ / хо́ч'і ч'ірво́н:ого бо́рш'іку ї тома́ч'інки / таке́ би ко́ждиї ден' йіў.*

И

ЍВА, -и – вид верби: *Це и́ва росте́?/ Йо / ад΄і́ їке ли́с΄т΄і ма́йі; Ми ви́росли се́рет' сме́реч'а таї ни зна́ли / їка и́ва / д'л'а нас ус'о́ верба́ / а ти ка́жеш / шо ве́рби йе ўс'е́к'і / Це ни йа / це ў шко́л'і роска́зували.*

ЍВОВИЙ – вербовий: *Д'іт и́вов'і вершки́ роби́ў / а йек іна́кше? / ли́ш и́вов'і / то́го поўно́ ў бе́рез'і / пру́т'а до́ста; Цес коше́лик и́вовиї / а ото́т / в'іди́ї / с соло́ми / ў не́го шош т'ішке́ се ни накладайі.*

ИГРА́, -и́ – часто в мн., ЙГРИ (И́ЙГРИ), -гор – ігри: *Ти ниўдово́лена / ка́еш / шо йім би лиш и́гри та и́гри / а йек ма́йі бу́ти? / та́же на т:о д΄і́ти*

/ абú ĭгрáлисе / йік стар΄í мут / то ни схóч'ут ц:е робúти; Се ни ўч'éйут / а ůйгри провáд'і.

ИГРÁТИСЕ (ЙГРÁТИСЕ, ІГРÁТИСЕ) – гратися: *Отýт играйтесе / травý ни вóл'но толóч'іти / дáл'ше за слуп ни ĭд'ít.*

ЍГРАШКА, -и – іграшка: *Дитúна малá / а тих úграшок пóўна колúска / хто такé ч'уў? / а дé дитúна ме спáти?*; *Гадáў / шо мóже мáти когóс за úграшку.*

ЍГРАШКИ (ЍЙГРИ, ЍГРИ) В ГОЛОВÍ КОМЎС – жарти, розваги, веселощі на думці в когось: *Д'íўц'і вид:авáтисе / а ĭйí úграшки ў голов'í.*

ИД (Д) – *прийм.*, до: *Ид нéму самá ни ĭшлá / дитúну пидослáла*; *Наĭ ідé кудá ĭде / лиш би ни двод΄í / сокотú / л'ýпко / бо там гл'íбóко.*

ЍЙГÁ – *виг.*, овва; *незм.*, викор. у висл., коли мовець виявляє байдужість (удавану чи справжню) або зневагу до когось (чогось), заперечує почуте, дає негативну оцінку кому-небудь: *Ńĭгá / дýже се спýдила / б'іжý / аш зашпóртуйусе*; *Ńĭгá / дýмали / шо йік такé в'íно дайýт / то д΄íўку мут хапáти / а то н΄іхтó ни б'іжúт*; *Ńĭгá / наĭшóўсе роспор'éдник / та йа такúх роспор'éдникиў знáйіш / де мáйу? / отáм / де йіс подýмаў*; *Ńĭгá / йек ви се заўвихáли кóло ч'ужóго ч'íснич'кý / а ви шó на мóйі присадúпц'і рóбите? / ви шош тýтки садúли? / ге? / йíсти ч'íснич'кý хóч'іте? / ůйла би вас та би вас ůйла.*

ЍЙ-ДЕ – те саме, що ÉЙ-ДЕ: *Дé ўни схóч'ут ітú жúти ў Рожéн? / ůйде / тýтки хатú пид бл'éхоў / пиўнúц'а / кирнúц'а йе / хто би тудá ĭшóў*?

ИКРÁ, -ú – ікра (передусім у риби): *Йік оселéц':і крúшу / то икрý абó молоч'кó тудá / ў росúў кладý / то смашн'íш:е / йа т:о ни викидáйу.*

ЍНАК – *присл.*, інакше: *То так се ни рóби / úнак / цисé плет'íн'і бúрше кл'уч'óк мáйі*; *То трéба бýло úнак кройíти*; *Зробúў úнак / ни так / ік ми ўрáдили / а тепéрки кáже порáт'те мин'í / а шо йа тоб'í / хлóпч'і / порáд'у / ік йіс так се поквáпиў / шо*?

ЍНДИК, -а – індик: *Úндики мáйу / кýри / пóрос'і / ўс'о опхóд'у / д'éкувати Бóгу / з усúм самá рáду дайý; Ўбрáласе йіс у ч'ірвóн:е / оĭ шо úндики мут тебé л'убúти; А тот úндик / пúндик / лúндик ужé т:óб'і б'іжúт.*

ЍНДИК ДЎМАВ (ДЎМАВ) ТА Й ЗДОХ – *знев., згруб.*, про нерішучу людину, не здатну оперативно приймати рішення: *Йа дýмала / Ни хóч'у слýхати / шо йіс мáла ў голов'í / трéба бýло наперéт дýмати / а*

ни́ / ік по ўс΄о́му / бо і́ндик ду́маў / ду́маў / таї здох / ч'ў́ла йіс таке́? / лиш перекицну́ўсе.

ЙНЕЙ (ЙНІЙ), -ю – іній: *Ану́ подиви́се ў викно́ / и́н'ії / ви́диш / ік'і́ йіблинки́ / так і ма́йі бу́ти пе́ред' Риздво́м; У д'е́д'і и́неї гаш на брова́х се ўз'е́ў / То с'н'іх се зач'іпи́ў / ни ви́диш / ік'і́ зи́ми*?

ЙНЧИЙ – інший: *Васи́ / то и́н'ч'а бу́ла коса́ / це к'іс'е́ и́нче / обм'і́нене / йа свойу́ косу́ до́бре зна́йу; И́н'ч'а л'удина́ / таї и́н'ч'а бе́с'іда / з одни́м ўйе́жец:е / а з дру́гим / н'і*.

ЙНЧИМИ ОЧЄ́МА ДИВЙТИСЕ (ВЙДІТИ, СЕ ПОДИВЙТИ) – сприймати когось, щось (дійсність) в іншому ракурсі – не так, як раніше, або не так, як інші сприймають зараз: *Йа ви́д'іла цих л'уди́ї ў робо́ті / і тепе́р и́нчими оч'е́ма на них ди́ўйусе / наї соб'і́ ка́же / хто шо хо́ч'і / а йа зна́йу свойе́ / то ду́же пор'е́д'н'і / роби́т'н'і л'ў́де / ду́же*.

ЙНЧИМ РА́ЗОМ – не тепер, потім, не цим разом: *И́нчим ра́зом прии́ду / абе́с ч'іка́ла / напра́ўду роби́тникиў ма́йу / Іван стел΄махи́ў наї́ми́ў / Мар'і́ / и́нчого ра́зу ни бу́де / ўже ходи́ / на па́ру м'іну́т / йа ме́ду дам*.

ЙНЧОЇ ДУ́МКИ БУ́ТИ (ПРО ШОШ (КО́ГОС)) – мати не такий погляд на кого-, що-небудь, як інші: *Йа и́нчойі ду́мки / бо іґби́ ц':і схо́ди зроби́ли ду́же гла́тк'і / то л'ў́де би на них па́дали ўзим'і́ / а так / до́бре; На́рит и́нчойі ду́мки / йік тот'і́ / шо ў вер'ха́х*.

ЙНЧОЇ ЗАСПІВА́ТИ (ЗАТІГНУ́ТИ, СПІВА́ТИ, ПІЇТИ) – *знев.*, з певних причин говорити протилежне про когось чи щось: *Ви́тко / питплати́ли / бо вин тепе́р и́нчойі п'і́йі; Мете́ ви́д'іти / ўни и́нчойі зас'п'іва́йут / йік уздр'ў́т / шо в'і́тер ужє́ ни ви́т:и зач'е́ў в'і́йіти*.

ЙРІЙ, -ю – вирій: *Куда́ лет'ў́т пташки́? / деле́ко / ў и́р'ії / де́котр'і на зи́му ту́тки се лиш'е́йут / а бога́то лет'ў́т гаш на краї с'в'і́ту*.

ЙСКРА, -и – іскра: *Моі / така́ бу́ла ва́тра / шо и́скри гаш до не́ба лет'і́ли / оі / шо ва́тра / то ва́тра*; *И́скра ўпа́ла і ўпекла́ мин'і́ ру́ку; Ч'е́рес тот слуп м'ін'і́ гаш и́скри ў оч'е́х се позас'в'і́т'ували; Бо́жеч'ку борони́ / аби́ и́скра до с'і́на долет'і́ла / хот' одна́; То так бу́ло дийшло́ / шо до́ста бу́ло одно́йі и́скри / одно́го слиўц'а́ / іў ха́т'і би се зач'е́ла сва́рка / розгор'і́ласе би вели́ка ва́тра*.

І

І БЛЇСКО ТАКÓГО В ГОЛОВІ́ НИ МÁТИ (НИ БУ́ЛО) – зовсім не думати про щось, не мали наміру його здійснити: *Шо / Насту́ / пусте́ слу́хати? / т:о / шо комýс шош здайéц:е / ти знáйіш / шо ў мéне і блúско ў голов'і́ такóго ни бýло / абú йа хот'íла їти кудáс і шош се допúтувати / ў кóго? / у тих ч'орнорóтих?*

І БУДЬ ДÓБРИМ – викор. у висл., коли мовець хоче наголосити: вияв доброти не завжди оцінюється правильно: *І буд' дóбрим / помогáї комýс / а дрýгиї тоб'і́ за ц:е на гóлу с'éде / таї ш'і ме пидгон'éти / абéс ни л'інуваўсе / абéс бúрше робúў / Йо / с'éде на шúйу таї ш'і нóги наперéт зв'і́си / йе такé / йе / Та йа за це каў.*

ІВÁНА – *реліг.*, день Івана Предтечі (7 липня): *С'в'éто Івáна / то йе роковé с'в'éто / ў Т'ýдев'і богáто Їванúў / і ўс'і знáйут / шо йіх мáйут купáти ї здорóвити / за помéрших поклáду с'в'і́ч'ку / а до кóго с фам'і́л'ійі / котр'і́ / д'éкувати Бóгу / ш'і кр'іпúўц:е / пúдемо ў гóс'т'і ї водóў кал'óнцкоў йіх скупáйімо / так годúц:е / а пéред' Івáна / двéч'іру / д'іўкú ї молодúц'і їдýт дес / шобú нарвáти ч'іч'óк / áле ни з горúц:а / а вúт:и / де се кóси / рóбйут бýкити і кладýт йіх дес надвор'і́ / ў нас дóма клáли пéрет' хáти на паркáн / а дéхто ч'іпúйі кóло вúкон / кóло дверúї / по вуглáх хáти / так / ік клáлосе майéн'і на Зелéн'і С'в'éта / а рáно на Ївáна трéба ўстáти і ўмúтисе тоў росóў / шо йе на ч'іч'кáх / це шóби бýти здорóвоў і фáїноў / йік ч'і́ч'ка / а ш':е би бýло л'і́пше дóс'в'іта ўстáти / вúб'іч'і тудá / де йе пóле / травá / розибрáтисе / áле гет / ї фáїно вúтач'ітисе ў ниї / скупáтисе ў рос'і́ / отогдú меш здорóва усúї рик / гентáм так коч'éлисе.*

ІВАНÉРІЯ, -ї – *жарт.*, викор. у ситуації, коли хочуть підкреслити “династійність” імені “Іван” у певній сім'ї чи родині: *У тéбе і тáто буў Івáн / і д'іт / і брат рúдниї / і ш':е одúн брат / ц'ілá іванéр'ійа.*

ІВАНЇ, ШО ЗЗІ́ЛИ ФИСТ СВИНЇ – *жарт.*, вислів викор. здеб. як преамбулу до розмови: *Мóже / йіс ч'ýла / шо кáўт / Зибрáлисе Іванú / шо з':íли фист свинú / це такúї жерт / вúдиш / ни кáўт вýха / а фист / вúтко / тогó / шобú с'м'іш'н'і́ш:е бýло / і ни однóму Івáнови / а йіх мáйі бýти хот' би зо два / ну таї мóжут тáмки з ус'імá бýти ї тот'і́ / шо мáйут úн'ч'і і́мн'а / áле наїпéрше / Іванú / то до них се кáже / це ни лиш на Івáна жертýйут / д'і́до мих колú хоч' так сказáти д'íтем Іванáм / бо ў Т'ýдев'і*

ўперéт ц:е імн'é дýже богáто мáли / р'і́тко ў котрúї хáт'і йигó ни бýло / так жертýйут верстакú áбо стáршиї з молóч:ими / з д'ітмú / отакé йа сегóн:е нагадáла / бо сегóн:е Івáна; То хто тýтки се зибрáў? / Іванú / шо з':і́ли фист свинú?; Мої / та тýтеч'ки йе Іванú / шо з':і́ли фист свинú / а йа гадáў / шо ўни ўже дес с'в'іткýйут / Ш'і йе ч'ес на с'в'іткóван'і / ден' дóўгиї; Йа ч'уў / шо ви тот'і́ Іванú / шо з':іли фист у вýїковойі свинú / це прáўда? / Н'éа / А де тот фист мих се д'і́ти? / анý бéсте пишлú до вýїка таї се запитáли / мóже / вин ужé наїшóўсе? / Ми ни так'і́ дурн'і́ / абú пусте́ се питáти; М'ії брат ік здибáў котрóгос Івáна / то л'убúў пожертувáти / То шо / ми два Іванú / шо з':іли фист свинú? / вин так зач'інáў бéс'іду.

І В ГÁЦЦІ (І ГÁТКИ) НИ МÁТИ (НИ БЎЛО) – зовсім не думати про щось; не спадало на думку: *Ми і ў гáц':і ни мáли йіх клúкати / нашó тил'кóх скликáти? / наї лиш сам'і́ свойі́ прúйдут / цéго дóста; Вýїко кáже / шо ў нéго і ў гáц':і ни бýло зúч'іти ў кóгос грóшиї / Бóже боронú / бо йік ікиїс казáў / берéш грóш'і ч'уж'і́ / а вид:авáти прúйдец:е свойі́*; *Унú і ў гáц':і ни мáли нас приїмáти / ч'ікáли на бúрших / важн'і́ш:их гóстиї; І ў гáц':і ни мáла шош випúтувати ў дитúни / ўна самá росказáла / шо д'і́йіц:е ў хáт'і*; *Йа ї гáтки ни мáйу / шо то трéба їти / сúжу соб'і́ / ч'ікáйу / бо напúсано / шо аўтóбус за дв'і годúн'і / а Мар'і́ч'ка вýїкова приб'ігáйі ї кр'іч'éйі / Бóрзо ход'і́т судá / бо тóго ни бýде / вин поломúўсе / íнчим йі́демо / а йиґ би ни ўна / то сид'і́ла бих на лáўц'і до вéч'іра / аг'і́ / шó би йа тогдú робúла*?; *Йа соб'і́ зибрáласе / Івáн такóш / ідемó до Паўл'і́ни на вес'іл'é / і гáтки ни мáйу / шо за м'інýту ў нас самúх бýдут гóс'т'і / сватач'і́ / приїшлú нáшу д'і́ўку свáтати / ми ни зр'іхтóван'і / ни знáли / ци рáдуватисе / ци плáкати / д'і́ўка перепýж'іна / отакé гостúли*.

І В ГÓЛУ ТАКÉ НИ ГÓННО ПРИЙТЍ – комусь важко здогадатися про щось, додуматися до чогось: *М'ін'і́ такé і ў гóлу би ни приїшлó / а малúї / вúдиш / до ч'óго докумéкаўсе; Витколú жийý / ш'і смих такóго ни ч'ýла / м'ін'і́ такé і ў гóлу би ни приїшлó / і ни сниў би такé*.

І ВДÉНЬ, І ВНОЧЄ́ – постійно, весь час: *Нимá супокóйу / і ўден' / і ўноч'é ўстайé / дýже нéўкритна цис'á дитúна*; *Дé ни болúт? / і ўден' / і ўноч'é д'óхкайі*.

І ВІРЬ (СЕГÓННЕ) КОМЎС – не кожному варто довіряти: *І в'ір' комýс / йéк в'і́рити / ік нáв'іт' пéрва сестрá отакé с тобóў зробúла? / а шо ўже казáти за ч'ужóго? / дé вин ме за тéбе памн'ітáти*?

І ВОЛОВО́ДОМ (ЛАНЦО́М) НИ ВТРЙМАТИ (НИ ВДЕ́РЖІТИ, НИ ЗАТІГНУ́ТИ) КОГО́С – про неможливість вплинути на когось, спонукати зробити щось: *И:ї / пусте́ гово́риш / та вин ік нам'і́риўсе куда́с пити́ / то ти йіго́ і волово́дом ни ўтри́майіш / на́в'іт' / іґ бес приўйіза́ла / а вин видйе́жец:е і пи́де / ти шо гада́ла?; Йік вин уздр'і́ў у викно́ / шо д'і́ти ўже ўз'е́ли пи́ўку і ї́дут на Мо́ч'іру / то ти йіго́ і ланцо́м ни ўде́ржиш / того́ роби́ йіму́ во́л'у / пуска́ї натро́хи / наї ви́ди / шо ти ни ўс'о заборон'е́йіш; Ог:о́ / та ц':а йік ч'ў́йі му́зику / то ти йій́і і волово́дом ни ўтри́майіш / ме так б'і́ч'і / шо грус' аш на фу́стку ме по́рскати / ўна ги́не за тим.*

І (ЛЮ́ТОМУ) ВО́РОГОВИ НИ ПОЖІДА́ЇШ (НИ ПОЖІДА́В БИХ) ТАКО́ГО (ЦЕ́ГО) – нікому не побажаєш зазнати того, що мовець оцінює як абсолютно негативне: *Бо́же борони́ ко́ждого вит це́го / і л'у́тому во́рогови / наїл'ут'і́ш:ому / ни пож'іда́йіш тако́го / каў тоб'і́ ге́зде.*

ІГЛА́ (ИГЛА́), -и́ – голка: *Йе тоне́н'ка ігла́ / копа́ч' і вели́ка / ціга́нцка*; *Йи́гли йе / ни тре́а купува́ти; Ц:е шит'е́ хо́ч'і то́нчойі игли́.*

ІГРА́ТИ (ЙГРА́ТИ, ИГРА́ТИ) – грати: *Ва́с'ко на байа́н'і ігра́йі*; *Ба́ба Леси́ха ї́гра́ла на дри́мб'і / ота́к зач'не́ ї́гра́ти / ди́вис:е / а мали́ї ўснуў / ни тре́ба бу́ло с'п'ва́ти / до́ста фа́їно заігра́ти*; *Ч'ў́йіте / ужé зач'е́ли ігра́ти / ви́тко / л'у́де се схо́д'ут; Игра́ли / де н'і.*

ІГРА́ТИ (ЙГРА́ТИ) ВАРІЯ́ТА – вдавати, що не розумієш, не знаєш чогось; підкреслювати поведінкою, що не маєш жодного стосунку до чогось: *Ходи́ў до д'і́ўки / зроби́ў йій́і т'ішко́ў / а тепе́рки ігра́йі вар'іййа́та; Моі́ / ни ігра́ї вар'ійа́та / а вид:ава́ї гро́ш'і / де́с'іт' рубл'і́ў / шо йіс у ме́не пожи́ч'іў / Йа н'ійе́к'і рубл'і́ н'і ў ко́го ни браў / Йек н'і? / йе с'в'і́тки / Йа гри́ўн'і зи́ч'іў / а ти хоч' рубл'і́ў / ви́тки йа тоб'і́ йіх о́зму*?

ІГРА́ТИ (ЙГРА́ТИ) КУМЕ́ДІЮ – прикидатися, обманювати: *Уни́ ігра́йут куме́д'ійу / ч'е́н'уц:е / шо ни розум'і́йут / к'і́но ро́бйут.* Див. ПОКА́ЗУВАТИ КУМЕ́ДІЇ.

ІГРА́ТИ (ЙГРА́ТИ) НА НЕ́РВАХ КОМУ́С – словами, діями дратувати когось: *Вин м'ін'і́ ігра́ў на не́рвах / пото́му зач'е́ў ходи́ти з дру́гоў / і шо бу́ду каза́ти? / на поч'ітка́х гри́зласе / а тепе́рки ви́жу / шо ви́йшло на до́бре.*

ІГРА́ТИ НА НЕ́РВАХ, ІК (ЇК) НА (СТАРЙЙ) ДРЙМБІ – дуже дратувати, сердити когось: *Уна́ м'ін'і́ ї́гра́йі на не́рвах / ік на дри́мб'і / але́*

ўна диїгра́йіц:е до то́го / шо йи с'в'іт ста́нениму́лиї / ту́тки йа ўже се постера́йу / бигме́ / бу́ду ни Ўван / ік цисе́ ни зро́бйу.

ІГРА́ТИ (ЙГРА́ТИ) НА РУ́КУ КОМУ́С – робити комусь вигоду; діяти приховано, сприяючи комусь у досягненні його мети; про ситуацію чи обставини, що є комусь вигідними: *Ви́дите сам'і́ / нима́ тако́го зло́го / шобі́ ни ві́йшло на до́бре / та́к'ік скла́лосе за́рас / ігра́йі нам на ру́ку / бі́рше н'іч'о́ ни каў*; *А йек іна́кше? / ўни му́с'ут ігра́ти на ру́ку сва́тови / і йа́ бих так зроби́ла / бо ч'о помога́ти ч'ужо́му / ік йе с'в'ії*?

ІГРА́ТИСЕ (ЙГРА́ТИСЕ) З ВОГНЕ́М – рискувати багато чим, наражатися на небезпеку: *Жи́нко Бо́ж'а / ігра́йіс:е з вогне́м / тоб'і́ н'іхто́ ни ме так терп'і́ти / йік йа / абе́с ни зна́ти шо роби́ла / н'іхто́*.

ІГРА́ТИСЕ (ЙГРА́ТИСЕ), ЇК (ІК) КИТ З МЍШЕВ – вести себе зверхньо стосовно когось, не виказуючи істинних намірів; домінувати у визначенні й реалізації певних стратегій і тактик: *Ігра́йіц:е з неў / йік кит з ми́шеў / поведе́ стебел'це́м / а ўна б'іжи́т дне́му / куда́ вин / туда́ ўна / отаке́ то ўсе ц:е йе* / *І куда́ ўно заведе́*?

ІҐ (ЇҐ) БИ В ГО́ЛУ ШОШ УТТЄ́ЛО – хтось відчув раптовий біль, втратив здатність логічно мислити: *Наколи́ йа лиш цисе́ ўч'у́ла / то мене́ іґ би ў го́лу шош ут':е́ло / іґ би хтос фиїст ге́пнуў у т'і́мн'і / але фиїст / з усе́йі си́ли / ўже смих ни памн'іта́йу / йек дийшла́ бу́ла тха́т'і; Васи́л' ка́же / шо ў не́го така́ б'іда́ з головоу́ / витколи́ тота́ ава́р'ійа се ста́ла / вин йі́хаў тоў маши́ноў / і ў не́го вит:огди́ бува́йут так'і́ м'іну́ти / шо вин ни памн'іта́йі / де́ вин і шо́ з ним / так / іґ би йіго́ ў го́лу шош ут':е́ло і с'в'іч'ки́ позас'в'і́т'увалисе ў оч'е́х / тогди́ вин н'іч'о́ ни ви́ди і ни зна́йі*.

ІҐБЍ (ЇҐБЍ) ЗНАТЄ́ – якби знати: *Йіґби́ то знат'е́ / шо ни бу́де дош':у́ / то пишо́ў бих за́ўтра коси́ти / ану́ко се запита́ї у д'і́да / шо́ вин на ц:е ска́же?; Іґби́ знат'е́ / шо М'і́с'о о́зме йе́блука і даст ни ду́же та́но / то йа Ко́ц'ови бих ни ўб'іц'е́ла / вин сего́н:е ра́но приб'іга́ў се запита́ти / ци ни продайу́; Йіґби́ знат'е́ / шо бу́де гас / то п'іч' би ни кла́ла / Йек ни кла́сти? / йа ўже ч'у́ла ни вид одни́х / шо л'у́де бу́ли пе́ч'і порозбива́ли / бо се над'іва́ли на гас / а потому́ ли́кт'і куса́ли / бо ц'іна́ на гас йіх зач'е́ла куса́ти / а йік йе пйец / п'іч' / ти соб'і́ накла́ў ва́терку і ма́йіш тепло́ / су́ч'а / ко́гос форосту́ поўно́ / і ти тогди́ пан / а ни дриж'іки́ ло́виш*.

ІҐБЍ…, ТО (ТТО) БИ З МЕ́НЕ (С КО́ГОС) **СМІЄ́ЛИСЕ** – здійснення чогось спричинило б у когось негативну реакцію, сміх, насміхання, осуд: *Іґ би йа така́ простоволо́са пишла́ ву́лицеў / то́ би з*

ме́не с'м’ійе́лисе; Іґ би хтос уч’у́ў / шо ўна так та́но прода́ла пиў присади́би / т:о би з не́йі с'м’ійе́лисе / каза́ли би / шо жи́нка гет ни ма́йі ро́зуму; Та з нас би страшно́ с'м’ійе́лисе / па́л'ц'ами би пока́зували / іґ би витказа́лисе вит це́го; Іґ би Ĭван витказа́ўсе тогди́ вит тако́го фа́їного пл'ацу́ на ха́ту / то з не́го би горопц'і́ с'м’йе́лисе / а ни т:о / шо л'у́де; Іґ би ўч’у́ли / шо стари́ї д'іт наду́маў жени́тисе / т:о з не́го би с'м’ійе́лисе / ойойо́ї / шо би т:о бу́ло / Н'іч’о́ би се ни ста́ло / пос'м’ійе́либисе таї переста́ли.

ІҐ (ЇҐ) БИ ТО ЗНАТЄ́ НАПЕРЕ́Т – передбачення розвитку подій звільнило б від багатьох проблем: *Іґ би то знат'е́ напере́т / йе́к ус'о́ обе́рнец:е / то цисе́ мош би бу́ло об’ійти́ / а то н'іч’о́ ни в’іш’:ува́ло тако́го; Іґ би то знат'е́ напере́т / шо́ дру́гому прі́їде ў го́лу / а ти це́го ни зна́йіш / бо ти слу́хайіш / шо́ вин ка́же / ї ни ви́диш то́го / шо ў не́го ў голов’і́; Іґ би то бу́ло знат'е́ напере́т / ч’ем ус'о́ се с'к’ін'ч’е́йі / то / мо́же / мих би ĭкос запоб’і́ч’і це́му? / І:ї / і шо́ би ви тако́го вели́кого зроби́ли? / ўс'і кла́ли гро́ш’і на кни́шку / таї ви покла́ли / а шо л'і́пшого тогди́ моглі́ бесте́ бу́ли приду́мати? / н'іхто́ ни каза́ў / шо то ўс'о згори́т / і:ї / лиш’і́м пусте́ / у л'уди́ї ни таке́ пропа́ло*.

І (ОДНО́ГО) ҐРЕ́ЙЦЕРА (ҐРЕ́ЙЦЕРЯ; П’ЄТЬ КОПІ́ЙОК) БИХ НИ ДАВ ЗА ТТО (ТОТО́, ОТОТО́); (І (ОДНО́ГО) ҐРЕ́ЙЦЕРА (ҐРЕ́ЙЦЕРЯ; П’ЄТЬ КОПІ́ЙОК) ЩЕ (ЦИСЕ́, ОЦИСЕ́) НИ ВАРТУ́Ї) – зовсім нічого: *Йа би за ц':і йе́годи і пйет' коп’і́йок ни даў / уни́ ни варту́йут то́го / То ĭд'іт / ву́їку / ви́ц:и таї шука́їте тих / шо варту́йут; Таки́ї капел'у́х / шо і ґре́їцер'а ни варту́йі / ви́тки ви йіго́ ўз'е́ли? / мо́же / ў су́голоўку наїшлі́?/ бо йа оно́гди та́меч’ки ви́д'іў / в’іде́ї / на́в’іт' / кра́ш:иї / Говор'і́т / говор'і́т / поговор'і́т ш’:е / роскаж’і́т / шо́ та́мки ви ш’:е до́брого ўздр'і́ли / бо ми ти́ми доро́гами ни хо́димо; І:ї / та йа бих і ґре́їцера за ц:е ни даў / куда́ ў таки́х ре́йітках ходи́ти? / на́в’іт' дго́р'і / і то бих ни ўбра́ў / таке́ за́рас н'іхто́ ни но́си / та ш’і ї дранти́ве / ви́тко / шо м’іл' фа́їно у них ви́зимувала; Хо́ч’і пйет' гри́ўн'іў / а йа і пйет' коп’і́йок ни да́ла бих за ц:у капу́сту / ану́ко дивисе / іка́; То / Вас'у́тко / так’і́ шкарбуни́ / шо ї одно́го ґре́їцер'а ни варту́йут / до́бре / шо йіс ни купи́ла / д'іт би ў тако́му ни ходи́ў / йіму́ би се зда́ло шош мн'іко́н'кого / шоби́ ни тисло́ / аби́ нога́м лего́н'ко бу́ло / а то йік ги́р'і / А́ле ви́дите / йіх хапну́ли / Ни бану́ї / наї хапа́йут / уз'е́ли / бо се ни розум’і́йут / шо́ йе до́бре*.

І ДВОХ СЛИВ НИ ГО́ДЕН СКАЗА́ТИ (НИ СКА́ЖЕ, НИ З'Є́ЖЕ) – про нездатність когось чітко висловити думку: *Наї̆ Лесíха ї̆де / ўна ўм'ї́йі сказáти / а вин і двох слиў ни гóден докýпи зї̆зáти / хтó ме тáмеч'ки ї̆игó вислухóвувати*? / *а ї̆йі мут слýхати*.

ІДЕ́ (ПИШЛА́) БЕ́СІДА – відбувається розмова, здійснюється спонтанне мовлення: *Ік ворóна кáркайі / то ўна шо / дýмайі / ї̆ек кáркати? / ўна кáркнула / і ўс'о / так і бéс'іда / ти говóриш / а бéс'іда самá соб'ї́ ї̆де / самá ўї̆éжец:е / ти ни дýмайіш / а словá сам'ї́ вихóд'ут; Головá би пýкла / іґ би за кóжде слóво зач'éў дýмати / розгáдувати / шó сказáти / цéго нимá / словá сам'ї́ знáї̆ут / котрé за котрíм мáйі ітú ї̆ де се заостановúти / а ї̆ік призабýли шош / то ї̆ім на пóмич' прихóди íнче слóво / ї̆ бéс'іда дáл'і соб'ї́ ї̆де / дáл'і се провáди.*

ІДЕ (ПИШЛО́) В СТУ́ДІНЬ (Д О́СЕНИ) – холоднішає (похолодало): *Та кудá? / то ўже / Настý / ідé ў стýд'ін' / ужé ни до бл'узóк / то порá би куфáї̆ку ї̆ рукавúц'і р'іхтувáти / рáно ўстаї̆ý / а росá такá / шо мус бýло кал'óш'і ўберáти / тернóмитер' у М'ї́с'а покáзуваў / шо шис'т' теплá / вéресен' лиш се зач'éў / а ўже ад'ї́ ї̆ек уз'éўсе теплóм к'ірувáти / аў Микулúч'ін'і каўт / шо зимá бýла ўпáла / з нед'ї́л'і на понед'ї́ўнок гóри поб'іл'ї́ли / ш'і зарáно / алé нас н'іхтó се ни питáйі; Ідé дóсени / Мар'ї́ / ўже ї̆ік Іл':ї́ минýло / то на теплó нимá шо дýже се над'івáти / ад'ї́ ї̆к'і маркú се насувáї̆ут / крýт'уц:е.*

ІДЕ́ ГЛА́ТКО ШОШ КОМУ́С – комусь щастить, усе відбувається безперешкодно, як і було заплановано: *Так ус'ó пишлó дóбре / так глáтко / ї̆ік н'ікóли / так / іґ би шош вел:ó / ўз'éло за рýку ї̆ вел:ó*.

ІДЕ́ (ІШЛО́, ІШЛО́СЕ) ДО ЦЕ́ГО (ТО́ГО) – наближається, настає щось таке, що є наслідком розвитку подій: *Усé до цéго ї̆шлó / бо ни мóже с'імн'á тúл'ко рóкиў жúти отáк / вин тут / а ўнá рокú рокéн':і ў с'в'ітáх*; *То / Мар'ї́ / до тóго ї̆шлóсе / ти ни ш'інувáла ч'олов'ї́ка / і нимá шо на кóгос нар'ікáти* / *вúн:а ї̆іс самá / бúрше н'іхтó*.

ІДЕ́ (НИ Й́ДЕ) ЗАРІДО́М ШОШ КОМУ́С – хтось виконує (не виконує) щось у певній (належній) послідовності: *Тóма пéрет' хáти зач'éў буў шош з вýликами робúти / таї̆ вýї̆н'і ўже ни ї̆шлó зар'ідóм надвúрне кýтан'і / тотó шо ўна соб'ї́ гадáла; Н'іхтó ни заваж'éў / ми соб'ї́ бóрзо питпр'éтали ї̆ зач'éли кроӣти / то так нам ішлó ўс'о зар'ідóм / шо до популýн':у д'в'і сýкни бýли готóв'і ї̆ вúфрасуван'і*.

ІДЕ́ (ПИШЛО́) НА ЍНЧЕ – несподівано змінилися обставини: *З о́сени йа шош пороби́ла / роски́нула су́да ту́да / подиви́ласе / шо ш'і се зда́ло би дашо́к на кирни́ци пола́годити / але́ уздр'і́ла / шо ї́де на и́нче / того́ зроби́ти до цо́ту ни ўда́лосе / здоро́ўйі / Йу́ц'ку / ни туда́ пишло́ / таї́ з гри́шми ни геї́ ста́ло / шо́ бу́ду каза́ти?; Се над'іва́ли на одно́ / а то пишло́ на и́нче / і л'у́де да́л'і б'ідуйут; Л'удина́ плану́йі / а Бо́жен'ка к'іру́йі / ти се над'і́йіш на он:о́ / а то ї́де на и́нче / таї шо зро́биш.*

ІДЕ́ (ПИШЛО́) НА (ДО́БРЕ) ТЕПЛО́ – потепліло; буде дуже тепло: *За́ўтра Благов'і́ш':ін'і / ўже ї́де на до́бре тепло́ / поза́ўтр'у л'у́де зач'ну́т сади́ти / бо нима́ ч'о ч'іка́ти.*

ІДЕ́ (ІШЛО́, ПЍДЕ) (ШОШ) **НІЄ́КОЇ** КОМУ́С – комусь не щастить; хтось зазнав (зазнає) невдачі при реалізації своїх планів: *З гор'і́хами до́бре / а з йе́блуками ї́де н'ійе́койі / то зави́зно / і у ўс'і́х пога́но продайе́ц:е; Ниш'ісли́виї ваш Іванко́ / зма́лку йіму́ ї́шло́ н'ійе́койі / ма́ма ўме́л:а / таї́ добра́ бу́ло ма́ло; Ік жит'е́ ма́йі ї́ти н'ійе́койі / то л'і́пше ни вид:ава́тисе / Ти гет зле гово́риш / напере́т ка́жеш / йе́к уно́ ме ї́ти / а ви́тки хтос го́ден зна́ти? / ў одно́го так / аў дру́гого / и́нак / вид л'удини́ зале́жи / йек уна́ уйіўйе́йі свойе́ жит':е́ / і шо ўна ро́би / шо́би ўно бу́ло фа́йне.*

ІДЍ (ІДІ́Т) ЗДОРО́ВИЙ (ЗДОРО́ВІ) – ужив. під час прощання як побажання здоров'я: *Даїбо́же / ву́їно / Ід'і́т здоро́в'і / уваж'е́їте / бо та́мки схо́ди / ану́ / йа л'а́мпу о́зму / пос'в'і́т'у вам.*

ІДЍ (ЛИШЍ), ІДІ́Т (ЛИШІ́Т) ГЕТ – викор. у контекстах, коли мовець висловлює недовіру почутому, сумнівається у правдивості сказаного кимось: *Ід'і́т гет / де́ ц:е мо́же бу́ти? / то бр'і́хн'і; Лиши́ тото́ / іди́ гет / бо ўс'о ни так / йе́к ти роска́зуйіш / йа бу́ла с'в'і́тком; Ід'і́т гет / де́ йа це́му в'і́р'у? / Бигме́ / ку́мо / ўс'і ку́ри поздиха́ли / а вид де́котрих лиш ку́па п'і́р'а / то лише́н' уна́ шош зроби́ла / бо деле́киї ни пи́де / йіму́ мойі́ ку́ри ни шко́д'ут / А мо́же / ї́кас з'в'ірина́? / ік ви забу́ли йіх запе́рти / то шо хот'і́ти? / сам'і́ ка́жете / шо за́сууку ни засу́нули / то шош ди́ке.*

І ДО КОЛЬО́РУ, І ДО ВИБО́РУ – про різноманіття чогось: *Свидри́ў іки́х хоч' / і до кол'о́ру / і до вибо́ру / о́ч'і мойі́ тако́го ш'і ни ви́д'іли; То тепе́рки ус'о́ йе / і до кол'о́ру / і до вибо́ру / лиш ни забу́т' пул'а́рец / і ўс'о меш ма́ти / То шо / на́в'іт' с поро́жним даду́т*?

І ЗАДУ́РНО БИХ (ТТО, ТОТО́, ЦИСЕ́, ОЦИСЕ́ ТА ІН.**) НИ ВЗЄВ** – про щось зайве; про те, що мовець оцінює як негативне: *Йа ї задур́но бих цисе́ ни ўз'еў / нашо́ м'ін'і́? / ў ме́не с'і́на / по́ўна по́др'а; Де́хто на*

базарі́ продайе́ таке́ / шо йа ї задýрно бих тотó ни ўз'éла / нáв’іт' іґ би мене́ просúли / озмú / йа бих се витказа́ла / то дра́нт'і із дра́нт'а / а ўни продайу́т / хтó тотó ме купувáти?; *Роскáў тоб’і́ таке́ / гентáм з однóў жи́нкоў ми йі́хали ў Румýн'ійу / таї уна́ мáла с собóў такý н'ійéку ш’éпку / іґ би ў сýголоўку / ў йірýз'і дес наїшóў / обл'íзлу / іґ би неў пси ігрáлисе / таї шо / ўже хóч’імо вертáтисе / і ўна ў тої ден' вúм’ін'іла ў цигáниў тотý ш’éпку на два дóўґ’і цукúрки / то ми пиў дорóги с цéго с'м’іййéлисе / бо то такá ш’éпка / шо ї задýрно бес ни ўз'еў / а вúдиш / і на н'у купéц наїшóўсе*.

І ЗА СТУДЕ́НУ ВО́ДУ НИ БЕРЕ́ЦЦЕ (НИ О́ЗМЕЦЦЕ, НИ ВО́ЗМЕЦЦЕ) – *знев*., про лінивого чи такого, що надто “дбаї за себе”, боїться “перетрудитисе”: *Прúйде / попойі́ст / óзме ґазéту ци ўкл'ýч’і телев’і́зор і бúрше н'іч’ó йігó ни опхóди / і за студе́ну вóду ни óзмец:е / бо вин наробúўсе / а йа? / йа н'ї*? / *йа се вилéжувала*?

ІЗЗАГОДІ́ – те саме, що ЗЗАГОДІ́: *Із:агод΄і́ прийшлú / ш’і óсмойі ни бýло / дес кóло сéмойі / каўт / шо дóбре пишлó / тогó бóрзо се вернýли.*

ІЗНАДВО́РУ (ЗНАДВО́РУ) – *присл*., знадвір’я: *Ізнадвóру вúкна би се здáло помал΄увáти / тогúт ми н΄іч’ó з нúми ни робúли.*

І ЇК (ІК) НА КОРЧЬ ШОШ НАП’ЇЛЙТИ (НАП’Є́ЛИТИ), ТО ВИН БУ́ДЕ ФА́ЙНИЙ (І КОРЧЬ ПРИБЕРЙ, ТО ВИН БУ́ДЕ ФА́ЙНИЙ) – вислів викор. у ситуації, коли хочуть підкреслити вагомість одягу у презентабельності людини чи як (*ірон.*) застереження: “Не думай, що ти дуже гарна, оцінюй себе реально”: *Абéс ни дýмала / шо йіс ни знáти їка фáїна / бо і на корч’ ік шош напйéлити / то вин такóш ме нисогúрше вигл'ідáти / бýде фáїниї / цес свúдрик шош трóхи тоб’і́ додáйе / а úнче / то таке́ соб’і́.*

ІЙ (І́-ІЙ, ИЙ; Ѝ-ИЙ) – *виг*., ей, ой; у відповідних контекстах виpаж. негоду, роздратування, обурення, небажання розмовляти та ін.: *І́:ї / ви таке́ н'ійéке говóрите / шо нимá шо слýхати*; *І́:ї / би Бох боронúў вит такóго жит'á / шó с тих роскóш’іў / йік нимá спокóйу*; *І:ї / ўстидáли бестé таке́ говорúти*; *Ії / ід'і́т гет; И:ї / л'і́пше бéсте ц'і́хо сид'і́ли; Иї / лиш’і́т мене́*.

ІК (ЇК) – коли; якщо; як: *Йа ни квáпйу / наї бýде тогдú / ік змóжете / ік ужé завеснýйіте / то ни горúт; Стойі́т / ік барáн / таї дúвиц:е на мéне; Такá говирнá / ік сорóка на гнойý; Ік бéсте змоглú / Мúтрику / м’ін'і́ оц:é кóло шáн'ц'іў скосúти / то йа ни знáйу / йек би вам д'éкувала; Ік бýде тепл́о / то озм’і́т д'ітúї / таї приїд'і́т / побýдемо отýтки на бéрез'і; Ік*

бу́де толока́ / Но́ц'ко / то да́йте зна́ти; Пи́ду / ік мут кли́кати / ч’о би ни йшо́ў?; *Така́ фа́йна / ік л΄а́л΄ка / лиш н΄іўро́ку.*

ІКА́ БІДА́? – що? що таке?: *Іка́ б’іда́ се ста́ла / шо ти так дрижи́ш?; Іка́ б’іда́ с тобо́ў / шо ти так но́сис:е? / шо́ тебе ўкуси́ло?; Іка́ б’іда́ з ва́ми? / ч’о́ ви так’і́ скис'л'і? / Ма́тко / ми стра́шно се наробили / Йілач’е́ха наймила нас тоўч’і́ гор'і́хи / ўна пе́рет' с'в’е́тами ме продава́ти / а то так’і́ к’іс'т'ко́ват'і / шо ни зна́йу / ду́же т'е́шко то́ўч’уц:е / Ну то так йе / шо наймайут на т:о / шо сам’і́ ни хо́ч’ут ци ни го́н':і роби́ти / так уно йе / шо́ зро́биш*? / *куда́ д'і́нес:е*?

ІКА́ (ІКАС) ЇГО́ (ЇЇ) МУ́ХА ВКУСЍЛА – про сердиту людину, яка не стримує вияву своїх негативних емоцій стосовно осіб, що жодним чином не вплинули на погіршення її настрою: *За́рас ни йд'іт / бо ни зна́йу / йка йiго́ му́ха ўкуси́ла / видра́н'а серди́тий / мих шош М’іха́йло йiму́ сказа́ти*.

ІКА́ КОМУ́ ДО́ЛЯ – у кожного своя доля, кожному різне судилося: *То ко́ждому свойе́ / і шо ма́йі се ста́ти / тото́ се ста́не / абе́с ни зна́ти шо робі́ў / де́коли мо́жеш соб’і́ розду́мувати / ч’о́ то так йе? / д'і́ўч’іна і фа́йна / і розу́мна / а жит'е́ ни йде / так / іґ би се хот'і́ло / а дру́га ґет нифа́йна / а ўна ї ч’олов’і́ка ма́йі до́брого / і д'іточ’о́к ку́пу / а ч’олов’і́к ни го́ден се набу́ти з неў / так йiму́ до́бре / ну шо на ц:е сказа́ти? / лиш одно́ / іка́ кому́ до́л'а / так уно́ ї бу́де / йа ўже роска́зувала тоб’і́ ба́йку про до́л'у / а ц':а поди́бна / а́ле тро́хи и́нч’а / йа йiйі́ вид мо́йі ма́ми Насту́н'і Сеўч’уко́войі ч’у́ла / вит тво́йі ба́би р'іжн'е́нцкойі / іко́с у па́нцким майе́тку одна́ слу́жниц'а ка́же / Ну шо цес пан найшо́ў у ций так’і́ї нифа́йний па́ни? / ви лиш на ме́не подив’і́ц:е / йка йа ч’і́ч’іна / ч’у́ла цисе́ ста́рш’а жи́нка / йка тако́ш ту́тки служи́ла і йка розум’і́ласе на ворожб’і́ / тай ка́же / Ану́ко / д'і́ўч’іно / ході́ суда́ / шош тоб’і́ скаў / т:а прийшла́ / а ўна ка́же / на по́ўний м’і́с'іц' звари́ два гор'ш’ки́ ка́ш’і / поклади́ дв’і ли́с'ц'і / тай виднеси́ пит стару́ вербу́ / та́мки / де село́ се зач’іна́йі / зроби́ цисе́ ш’і до ўпи́ўноч’і / а сама́ схова́йсе дес у корч’і́ / шоби́ тебе́ н'іхто́ ни ўздр'і́ў / а́ле поклади́ знак на с'в’ії горш’о́к і на цес дру́гий / то бу́де на́шойі па́н'і / І шо бу́де? / шо йа та́меч’ки ўздр'у́? / Напере́т ни каў / бо ни зна́йу / сама́ ўздри́ш / ус'о́ меш ви́д'іти / тото́ / шо йiс хот'і́ла зна́ти / тай н'іч’о́ / на це́му бе́с'іда се с'к’ін'ч’е́ла / а йік наста́ў по́ўний м’і́с'іц' / д'і́ўч’іна видне́сла два нов’і́ зр'іхто́ван'і горш’ки́ пид вербу́ / сама́ схова́ласе ў корч’і́ і ч’іка́йі / а дес упи́ўноч’і прийшла́ вели́ка мра́ка / а с то́йі мра́ки ви́йшла*

таќа фа́йна д'і́ўч'іна / шо ни росказа́ў би / пообзера́ласе / ци н'іко́го ни ви́тко / пидийшла́ до па́нцкого горш'ка́ / ўз'е́ла тр'і́ш'іч'ки ка́ш'і / поку́ш'іла / покла́ла ўбик ли́шку таї пишла́ наза́т у мра́ку / ч'іка́йі д'і́ўч'іна / шо бу́де да́л'ше / а ту́тки з мра́ки таке́ пелеха́те вели́ке ви́л'ізло таї з ри́ком поскака́ло до д'і́ўч'іниного горш'ка́ / запха́ло туда́ ла́би / ви́ч'макало ўс'о / шо та́меч'ки бу́ло / переверну́ло горш'о́к / ве́л:о ли́шку таї пропа́ло ў мра́ц'і / йік уздр'і́ла цисе́ д'і́ўч'іна / то зо́страху ўме́л:а на м'і́сци / уна́ ўздр'і́ла / іка́ ў не́йі до́л'а / а це́го л'і́пше ни зна́ти.

ІКА́ НАЙЛІ́ПШЯ ЇДА́? – ТЕ́ПЛА КУЛЕ́ШЯ (КУЛЕ́ШКА) Й КВАСНЕ́ МОЛОКО́ – *жарт., ірон.*, згадана їжа є найкращою, оскільки вона повсякденна, проста, традиційна, доступна кожному: *Ти зна́йіш / шо куле́шу вар'у́т ко́ждиї ден' / р'і́тко ї́ка дни́на опхо́диц:е без не́йі / а ўже до куле́ш'і / шо йе / мо́же бу́ти сма́шка / о́гир'ок / а́ле до́бре / ік йе гу́с'л'інка / нам таке́ смаку́йі йі́сти / ви́ц:и / вид оце́го пишло́ / шо те́пла куле́шка ї квасне́ молоко́ / то найл'і́пш'а йіда́ / на с'в'е́та шош и́нче прир'іхто́вуйут / а́ле мо́же бу́ти / шо ї тогди́ де́кому це́го се хо́ч'і / бо до не́го звич'ниї / а ў де́кого нима́ за́ўт'іку / таї йі́сце т:о / шо ко́ждиї ден' / отаке́ с цим усі́м / а́ле іґ би тебе́ хтос се пита́ў / ци ти зна́йіш / іка́ найл'і́пш'а йіда́ / то бес зна́ла / шо́ каза́ти / те́пла куле́ш'а ї квасне́ молоко́ / тогди́ ўс'і мут удово́лен'і ї мут зна́ти / шо ти т'удиўска́ / на́ш'а; Д'і́до роска́зуваў / витколи́ зач'е́ли жертува́ти / шо те́пла куле́ш'а ї квасне́ молоко́ / найл'і́пш'а йіда́ / гента́м жили ў Т'у́дев'і од'н'і́ б'і́н':і л'у́де / ти йіх ни меш зна́ти / таї на Вели́ґден' ста́рш'і ї́дут се вибива́ти / а малі́ї / с це́йі / шо йа каў / ха́ти прийшо́ў се диви́ти на вибі́ван'і / ну таї йіго́ се пита́йут / Васи́ / а де твоїі́ писанки́? / а вин йіх ни маў / бо ви́тки о́зме? / а́ле хло́пец сказа́ў / шо до́ма лиши́ў / а ўни зноў се допи́туйут / Васи́ / а ти сего́н:е па́ску йіў? / Йіў / ка́же / ч'о би н'і? / вин / сара́ку / се ўстида́ў сказа́ти / шо н'і / а тот'і́ жертиўники́ зноў йіго́ опс'і́ли / Васи́ / а скажи́ / іка́ найл'і́пш'а велико́н:а йіда́ / а вин сказа́ў / шо те́пла куле́ш'а ї квасне́ молоко́ / з оце́го зач'е́ли так жертува́ти / И:ї / шо йа скаў? / с'м'ійімо́се сам'і́ с се́бе / бо ї на вели́к'і с'в'е́та ни у ўс'іх бу́ла л'і́пш'а йіда́.*

ІКА́ ПЛА́ТА, ТАКА́ Й РОБО́ТА – про взаємозв'язок позитивної чи негативної оцінки роботи, виконаної кимось, і її оплати: *Мамо́ / Йіла́к вам так зроби́ў / йек йісте́ йіму́ заплати́ли / ви хот'і́ли / шоби́ за таку́ пла́ту вин гор'іч'е́ўсе ко́ло ва́ших йіблони́ї? / а вин ни ме натса́д'уватисе / за шо?*

/ сегóн:е так нимá / сегóн:е ікá плáта / такá ĭ робóта / а дастé йімý бúрше / вин л'í́пше збрóби / метé вúд'іти.

ІКÁ РОБÓТА, ТАКÁ Й ПЛÁТА – винагорода за роботу залежить від якості й кількості зробленого: *Ви бéсте хот'í́ли н'ічʼó ни робúти ĭ мáти фáĭн'і грóшʼі / а то так нимá / ікá робóта / такá ĭ плáта*.

ІКÁС КОПÍКА (СЯ́КА-ТÁКА КОПÍКА, ІКЍЙС РУБÉЛЬ) – певні кошти; хай і невеликий, але заробіток: *Ĭкýс копʼí́ку мус заробúти; Даўнó ў колгóс'пʼі шúли рукавúц'і / йа дóма цисé робúла / бо кал'í́ка / за т:ó мáло платúли / áле с'áка тáка копʼí́ка лишʼéласе / ĭкúĭс рубéл' мош було настáрчʼіти*; *Йо / ікýс копʼí́ку приносúў / áле мáло*.

ІКÁ ТЕБÉ (ЇГÓ ТА ІН.**) БОЛÁ НАЙШЛÁ?** – що з тобою (з ним та ін.)?: *Ікá тебé болá наĭшлá / шо йіс зрáн'а с'í́ла мʼін'í́ на гóлу ĭ дз͡'óбайіш?; Ікá йігó болá наĭшлá / шо бʼí́гайі / ік ошелéшениĭ; Моĭ / а то ĭка болá Мар'í́ку наĭшлá / шо ўна так фóскайі / ік вуĭнина корóва? / ікúĭ ґýрскиĭ у н'у сегóн:е ўштрúк? / ге*? / *хто би мин'í́ цисé поĭіснúў*?

ІК (ЇК) БДЖÓЛИЙ У ВУ́ЛИЮ (ВУ́ЛИКУ) – дуже багато; багатолюдно: *Йоĭ / та то такá дримнóта / а тúл'ко йіх бýло / іґ бдж͡ʼóлиĭ у вýлику / то ўс'а кл'áса приĭшлá Іванкá видизнáти / і шʼі з дрýгоĭі пáру д'ітúĭ; На стáц'іĭі л'удúĭ / іґ бдж͡ʼóлиĭ у вýлиĭу / тúл'ко богáто / ік ни знáĭу / когó / од'н'í́ сýда / дрýгʼі тýда / моĭ / кудá / верé / цис'í́ л'ýде йí́дут? / шó йіх женé вит хáти? / йа дóма сúжу / ад'í́ ц'ілé жит'é вúц:и делéко ни ĭшлá таĭ смих гадáла / шо то ўс'і так / а то ад'í́ шо се рóби / йоĭ / тáкʼік у вýлиĭу; Моĭ / та ў циĭ хáт'і мош бýде крúшку припочʼéти / ци ў ниĭ урáс бýде так / йік у вýлику*?

ІК (ЇК) БЕЗДÓННА БÓЧЬКА (ІК У БЕЗДÓННУ БÓЧЬКУ; ІК У БЕЗДÓННИЙ БÓЦЦІ) – про того, хто не має “стриму” в своїх бажаннях (зникати безслідно): *Вин ік бездóн:а бóчʼка / йіст / йіст / кидáĭі тудá / а то мáло / та тим би двох косар'í́ў нагудувáў; Помогáĭіш / даĭéш / а то ік у бездóн:у бóчʼку / отúц'кого с'л'í́ду нимá / та с такúм помóган'ім ми скóро с торбáми пíдемо; Грóшики вúшепталисе / пропáли / йік у бездóн:иĭ бóц':і / і ни знáти / колú і йек / бýли ĭ загýли*.

ІК (ЇК) БИ В ГОЛОВІ́ ШОШ ВЍВИХНУЛОСЕ (ПУ́КЛО, СЕ СТРІСЛÓ) – *згруб*., *знев*., говорити нієнітниці: *Мар'í́ / то шó твʼíĭ ґаздá говóри? / йімý шо / ў головʼí́ шош се вúвихнуло ци ĭкиĭ ґýрскиĭ? / за ĭку солонúну вин горóди*?

ІК (ЇК) БИ РАС ЧЄ́ХНУВ (ФІ́ВКНУВ, ХО́ХНУВ ТА ІН.**)** – дуже швидко, миттєво: *То так ус'о́ бо́рзо се ста́ло / іґ би рас ч'є́хнуў / то кі́л'ко тре́ба ч'ісу́ / шобі́ ч'є́хнути? / пиў м'іну́ти / ци на́в'іт' ме́нче; Іду́ йа оногді́ / хо́ўско / а́ле ді́байу / а вид Василі́ни ві́штрик йіх пес / про́сто на ме́не / і то так леті́т / ік бу́р'а / ни зна́йу / йек ішло́ да́л'ше / а́ле йа спамн'іта́ласе / ік уже́ зйі́хала ўдолі́ну / гаш та́мки до ме́не дийшло́ / ч'о йа сі́жу на леду́ / отаке́ з мо́йім хо́ж'ін'ім / ч'у́йіте / так бо́рзо смих зйі́хала / іґ би рас ф'і́ўкнуў / іґ би рас с пу́шки стр'і́лиў.*

ІК (ЇК) БИ (ХТОС) РУКО́В ВИДВЕРНУ́В (ВИДВЕРНУ́ЛО) – про покращення стану, самопочуття когось: *Ві́пила тот порошо́к / шо йіс да́ла / і м'ін'і́ йіґ би руко́ў видверну́ло / н'іц ни ч'у́йу / шобі́ т'ігло́ ў попе́рец'і; Ўзна́ла пра́ўду / таї м'ін'і́ йіґ би хтос руко́ў видверну́ў т:у гризо́ту / на́в'іт' ни ду́майу за пусте́ / а ра́н'че йа но́ч'ами ни могла́ се ўтихомі́рити / м'і́с'ц'а соб'і́ ни наході́ла / а тепе́рки спі́у / ік убі́та.*

ІК (ЇК) БИ ТО (КОБЍБИТО) МОЧІ́ (ЗМОЧІ́) – якби могти (змогти): *О: / йік би то моч'і́ / а де́ ми го́н':і се с'т'ігну́ти?; Зима́ л'у́тила / вода́ ў кирні́ци так ум'іл'і́ла / шо пу́тнеў по дну шкре́пч'іш / х'іба́ би з р'ікі́ носи́ли / а́ле іґ би то моч'і́ с пут'н'а́ми ў горп пйе́литисе? / а ста́рш'а л'удина́ цисе́ ни го́н:а; О́с'ін' уже́ до́бре дайе́ц:е ві́д'іти / ї кобі́бито змоч'і́ до Покро́ви бі́рше ме́нче прику́татисе / бо ба́ба ўрас нага́дувала / шо понадв'і́р'у ї на горо́д'і ўс'о мус зробі́ти до Покро́ви / бо ўна ўже с'н'і́гом де́коли ла́кома поґриндз͡і́ти.*

ІК (ЇК) БИ Я БУВ ВЍНЕН (ВЍДЕН) ШОШ КОМУ́С **(ІҐ БИХ ЗАВИНЍВ ПЕ́РЕТ (ПЕ́РЕТЬ)** КЍМОС**)** – викор., коли мовець наголошує: "Я нікому нічим не зобов'язаний і ні перед ким не буду запобігати": *Та йа йім помога́йу / хо́жу сид'і́ти з диті́ноў / а ўни так пу́раво ді́ўйуц:е / іґ би йа йім бу́ла шош ві́н:а; Та йа н'іко́му н'іч'о́ ни ві́ден / а ўни так себе́ веду́т / іґ би йа ч'е́мос завині́ў пе́ред ні́ми; Вас'у́та гово́ри / а́ле склес' / а Мар'і́ка лиш Сла́ваїсу / так / іґ би йа йім буў шош ві́ден / йа оді́н од'н'і́с'киї рас уз'е́ў д'і́ўку ў да́нец / а стара́ соб'і́ ві́мудрувала / шо ўни ни про́тиў вес'іл'а́ / та роб'і́т соб'і́ / а́ле йа тут до ч'о́го?*

ІК (ЇК) БОМБА – великий; сильний; товстий: *Ку́рка така́ / йік бо́мба / ко́жда по шті́ри к'і́л'і / то йе шо пидоїмі́ти; Споч'е́тку загрим'і́ло / а пото́му ік ге́хнуло / то та́к'ік бо́мба / ду́мала смих / шо грим пе́рет' ха́ти ў шош уде́риў / бо ўс'о на полі́ци задриж'і́ло; Жі́нка така́ / ік бо́мба / ік*

с'і́ла м'ін'і́ на табо́рик / то ч'ут' ни ўломи́ла / А ч'о йіс дава́ла на табо́рик? / наї на ла́вицу с'іда́йі.

ІК (ЇК) ВИД НА́ПАСТИ (ДА́ТИ, ЗРОБЍТИ, ПОЗЍЧІТИ, ПОМОЧІ́ ТА ІН.**)** – будь-як, а не ретельно виконати щось: *Да́ли / а́ле ік вид на́пасти / об'іц'е́ли / шо ўд'і́л'ут фасу́л' / абе́с ни купува́ла / ў нас йе лопатко́ве нас'і́н'і / а диви́се / к'і́л'ко ту́тки / ни би́рше / ік пиў пага́рика / ту́тки / ік посади́ти / то на па́ру йімо́к / мої / а ч'о йісте́ об'іц'е́ли?*

ІК (ЇК) ВСТЕ́КЛИЙ (ОСТЕ́КЛИЙ) – *згруб.*, *перен.*, про того, хто не контролює свої дії; розлючений: *М'іха́йло б'іх / ік осте́клиї / йа заговори́ла / а́ле вин / в'ід'і́ / ни ч'уў і вигл'іда́ло / шо ни ви́д'іў мене́ / с па́лицеў б'іх / аг'і́мої / куда́ йіго́ поне́сло?; Абе́с зна́ла / ти ста́ла йіму́ на мози́л' / ўгада́ла / ік'і вин ма́йі поверту́нки / того́ но́сиц:е / ік осте́клиї / йік ту́ч'а / на́в'іт' при ми́н'і ни ўмн'е́к*.

ІК (ЇК) ВУ́ЙНА (ВУ́ЙКО) – про молоду людину, одягнену так, як старша, іноді без смаку: *Мар'і́ / ти куда́ така́ ї́деш? / аг'і́ / та йа / бигме́ / тебе́ ни пизна́ла / ў циї ку́ртц'і ї спин:и́ци така́ йіс / ік ву́їна / і то де́котр'і вуї́ни́ ўм'і́йут ви́штрамуватисе ш'і кра́ш:е / йік д'іўки́; Мої / хло́пец / а ў таки́х ре́йітках / ік ву́їко Ми́тро гента́м ходи́ў / ч'е́сто ву́їко малорожéнцкиї / Бабо́ / та це тепе́рки страшно́ мо́дно; Йа сама́ ви́жу / шо н'ійе́ко се зибра́ла / та́к'ік ву́їна / а́ле наї вибач'е́йут / ік хтос уздри́т / йа му́с'у бо́рзо б'і́ч'і / до́ки д'і́ти ни поўстава́ли / йа ма́хом*.

ІК (ЇК) ГАРМО́ШКА (БУ́ТИ ГАРМО́ШКОВ) – розтягнутий, який втратив попередню форму: *Сви́дер се зни́ш':іў / стаў / ік гармо́шка / куда́ таке́ ўбера́ти?; Ік шош з убе́р'і се рост'ігло́ / то каўт / шо ўно таке́ / ік гармо́шка / а мо́жут сказа́ти / ік феле́ґа / це ік шош ни по то́б'і ста́ло*; *Гаї диви́се / ік йа сху́дну на пйет' к'іл' / то по ми́н'і бу́де ви́тко? / н'і / а йік на би́рше / то бу́ду / йік гармо́шка; Цис'а́ жи́нка ни бу́ла гармо́шкоў / бо йік би ду́же сху́дла / то шки́ра би звиса́ла / а це́го нима́*.

ІК (ЇК) ҐУ́МА – про їжу, яка втрачає їстівні властивості: *Де́ ц:е хл'іп? / вин таки́ї / йік ґу́ма / це ни т:о / шо ма́ма гента́м пекла́ / гет ни т:о; За́рас ни йім бу́лку / с'в'і́жиї хл'іп / вин таки́ї / йіґ ґу́ма / отаки́ї / шо ни пит:ри́муйі здоро́ўйі / а шко́ди йіму́ / ви́диш / а де́хто л'у́би таке́; Сир ни ду́же ўда́ўсе / таки́ї / ік ґу́ма / коло́ не́го тре́ба нат'іга́тисе / шоби́ ґлиґну́ти; Купи́ў йіс пом'ідо́ри / але́ шо / ўни так'і́ / йіґ ґу́ма / ї ни па́хнут пом'ідо́рами / на смак ч'е́сто трава́ / і шо с цим роби́ти*?

ІК (ЇК) ДАВ БОХ ДІ́ТИ, (ТО) ДАСТ І НА ДІ́ТИ – вислів виражає надію, сподівання на розв'язання життєвих проблем: *Йіле́нко / лиш ни жури́се ĭ наперéт ни гризи́се / даў Бох д'і́ти / даст і на д'і́ти / так бу́ло / йе і бу́де / абéс запамн'іта́ла / ви́кутайіш і ц:е / Бох до́бриĭ.*

ІК (ЇК) ДАМ (ВМАСТЮ́, ВРІ́ЖУ), ТО СВОЇ КЛОНЦАКѝ (КЛОНЦА́ЧІ, ГНИЛІКѝ) НИ ПОЗБЕРА́ЙІШ (ТО ТРИ РА́ЗИ ПЕРЕКѝЦНЕ́ССЕ) – *згруб.*, погроза вдарити, набити кого-небудь: *Попро́буĭ ш'і хот' сло́во сказа́ти / йа терп'і́ти ни бу́ду / йік дам / то свойі́ клонцач'і́ ни позбера́йіш / йа тебé виду́ч'у пр'іж'іч'кува́тисе; Ти / ш'а́тане / ти ч'о мало́го переб'іга́йіш? / ч'о ў нéго гро́ш'і видбера́йіш? / йа се ни поди́ўйу / ч'ії ти / йа йік тоб'і́ дам / то три ра́зи перекицнéс:е / забу́деш / куда́ тха́т'і ĭти.*

ІК (ЇК) ДУТКѝ – товсті, спухлі (про ноги): *Моĭ / роб'і́т шош / ад'і́ ĭк'і ў ба́би но́ги / спу́хл'і / ік дутки́ / мас'т'у́ оце́ў ма́стеў / шо М'і́ц'а да́ла / а то н'іч'о́ ни помога́йі; Ік ходи́ла смих з мали́м / то но́ги так спуха́ли / шо ставали / йік дутки́; Но́ги ў Мар'і́ч'ки ўже так'і́ / йік дутки́ / а ўна берé путен'ки́ таĭ ідé полива́ти / ка́же / ік ни поли́йу / то н'іц н'іч'о́ з горо́ду ни бу́де / а то веде́рц'а т'ішк'і́ / ĭ таки́ми нога́ми тре: перебера́ти / то йа ни ви́держ'іла ĭ сама́ ўс'о йійі зроби́ла / ў само́йі ни полито / а йійі му́с'іла помоч'і́ / бо ни го́н:а бу́ла на н'у се диви́ти / таĭ ш'і т:о / шо ў не́йі з оч'е́ма зле / ди́хати де́коли ни дайе́ / и:ĭ / би Бох борони́ў вит тако́го.*

ІКÉ ЇХАЛО, ТАКÉ ЗДѝБАЛО – те саме, що ДВА́ ЧЬО́БОТИ – ПА́РА: *Шо вин / а шо́ ўна / іке́ йі́хало / таке́ зди́бало / Н'і / мин'і́ вигл'іда́йі / шо вин мн'е́кшу нату́ру ма́йі / та́мки би́рше ўна заво́ди.*

ІКÉ КОРІ́НІ, ТАКÉ Й НАСІ́НІ – про дітей, схожих на батьків у всьому, хорошому й поганому: *Іке́ кор'і́н'і / таке́ ĭ нас'і́н'і / йіго́ та́то тако́ш буў злод'ійкува́тиĭ / то шо хот'і́ти вит не́го?*

ІК (ЇК) ЗА́ЇЦ ВИД ЛѝСА (ВИД ВО́ВКА) – дуже швидко бігти, втікати: *Йа зроби́ў буў шко́ду / проби́ў цви́ч'ком д'е́деви капел'у́х / то ік вин куда́с хот'і́ў іти́ і ўз'е́ў у ру́ки тот капел'у́х / то йа так шво́ркнуў йіму́ спе́ред' оч'е́ĭ / ік за́йіц вид ли́са / до полу́н':а сид'і́ў у корч'а́х; У байка́х во́ўч'ік таки́ĭ ч'е́мниĭ / н'іко́го ĭ ла́боў ни кине́ / а ба́ба м'ін'і́ ка́же / шо йа таки́ĭ зас'м'і́лиĭ / іґ за́йіц / і так т'іка́йу вид л'о́хи / ік за́йіц вид во́ўка / а йа сказа́ў / шо во́ўка н'іц се ни бо́йу і н'іко́ли се ни збо́йу / а л'о́ха така́ / шо на пиў ку́ч'і / і ш'і до то́го ро́хкайі / а гук ма́йі таки́ĭ / ік коно́ўку / то л'і́пше таку́ на́пас'т' обмина́ти.*

ІК (ЇК) ЗАЧЬНЕ́Ш ЗАДУ́МУВАТИСЕ (РОЗДУ́МУВАТИСЕ, РОЗГА́ДУВАТИ), ТО ДНА НИ ВЍТКО – думки про щось, розв'язання якогось питання можуть тягнутися безкінечно: *Оц:е́ / шо смих росказа́ў / сверли́т мин'і́ ў голов'і́ / ік све́рлик / де́коли шош загу́тайусе таї от'і́к забу́ў / а пото́му зноў се зач'іна́йі / Та бо то / Васи́ / ни лиш з ва́ми таке́ / то ік шош зач'не́ш розга́дувати / то дна ни ви́тко / дру́га га́тка перебива́йі / а ц':а зноў л'і́зе / і ч'олов'і́к зач'іна́йі моцува́тисе з неў / зноў розду́мувати / а йе́к би тото́ ви́йшло / іґ би ота́к буў зробі́ў ци ота́к? / ви́дите / то так ч'олов'і́кови йе.*

ІКЍЙ В О́ЧІ, ТАКЍЙ ПОЗАО́ЧІ – завжди справедливий і об'єктивний: *Твойу́ ба́бу / Мару́с'ко / ўс'і фали́ли / каза́ли / шо ду́же роби́тна і слі́ўна жі́нка / ўна н'іко́ли ни ма́ла н'ійе́ких бр'іхо́н' / н'іко́му н'ійе́койі кри́вди ни зроби́ла / ўна н'іко́го ни опсу́д'увала / а йік шош ма́ла на души́ / ви́д'іла іке́с зло ци нипра́ўду / то каза́ла кри́ўдникови ў лице́ / і вин ц'і́хо сид'і́ў / бо знаў / шо іка́ уна́ ў о́ч'і / така́ ї позао́ч'і / ни́ ў о́ч'і одно́ / а позао́ч'і / дру́ге / і йіґ би бу́ло їкес пра́во / то ї за не́го посто́йі / ікшо́ вин ни ви́ден.*

ІКЍЙ ҐУ́РСКИЙ? – *лайл.*, хто (що)?: *Іки́ї ґу́рскиї пороскида́ў трач'е́н'і? / кому́ ўно заваж'е́ло?; Іки́ї ґу́рскиї вас суда́ прин'і́с? / ма́ло ма́йу кло́потиў / то ш'і вас бракува́ло*?; *Іки́ї ґу́рскиї з ва́ми*?

ІКЍЙ ДО ЇДЍ, ТАКЍЙ ДО РОБО́ТИ – добре харчування надає людині сили, здоров'я, а отже, можливість виконувати різну роботу, зокрема й ту, яка вимагає витривалості, великих фізичних зусиль: *Йіш / Іва́нку / наї поді́ўйусе / їкиї йіс до робо́ти / на к'і́л'ко ден'о́к тебе́ ўз'е́ти / бо ти зна́йіш / йек ка́жут / іки́ї до йіди́ / таки́ї до робо́ти.*

ІКЍЙ ЗАФА́ЙНИЙ, ТАКЍЙ ЗАДУРНЍЙ – *ірон.*, про невідповідність іноді зовнішнього вигляду людини і її розумових здібностей: *Йе шо фа́їниї і до то́го розу́мниї / а́ле йе ї дру́ге / хтос таки́ї / йік намал'о́ваниї / а ў голов'і́ пу́сто / це йа би́рше про жино́к каў / Пок'і́йна не́н'а за таку́ каза́ла / їка зафа́їна / така́ задурна́ / а́ле кому́с і таке́ се ўдайе́ / ни ўс'і хо́ч'ут рузу́мнойі / голоўне́ / би фа́їна / і ч'ем фаїн'і́ш':а / тим л'і́пше / о / наї у голов'і́ в'ітри́ в'і́йут / то пусте́ / вартне́ тото́ / шо ни го́ден на н'у надиви́тисе / ану́ / Вас'у́ / скаж'і́т пра́ўду / хот'і́ли бе́сте таку́ нев'і́стку? / ма́ли бе́сте на ко́го диви́тисе.*

ІКЍЙ (ТАКЍЙ) ФА́ЙНИЙ, ШО НИ ГО́ДЕН РОЗКАЗА́ТИ (ШО НИ РОСКАЗА́В БИ) – дуже гарний: *Йоі / ік'і́ фа́їн'і дош':і́ сего́н:е пишли́*

/ шо ни росказа́ў бих; Іка́ фа́йна ха́та / шо ни го́ден розказа́ти / о́ч'і мої́і тако́го ни ви́д'іли; Іка́ фа́йна у Ї́ва́на д'і́ўка / шо ни го́ден розказа́ти / йік намал'о́вана / лиш н'іўро́ку; Іка́ фа́йна з Йиле́ни ґазди́н'а / шо т:а де: / ни го́ден розказа́ти / на ўсиї Т'ўдиў тако́йі нима́ / йік мойа́ дон'ка́ / а мо́же / ї на ўсиї Ко́сиў / Ву́їно / ви ш'і Вижни́цу забу́ли / та́меч'и тако́ш йе ґаздин'і́.

ІКИ́Й ЧЬОРТ (ДІ́ТТЬО, ДІ́ТЬКО)? – *згруб.*, вислів ужив. для вираження незадоволення кимось (чимось), чиїмись діями, вчинками: *Іки́ї ч'орт йіго́ туда́ пон'і́с? / н'іхто́ ни кли́каў / а вин пишо́ў / таї тепе́р ад'і́ шо / То / ви́тко / так ма́ло бу́ти / Ї́ва́н'ч'іку / так ма́ло бу́ти.*

ІК (ЇК) ІКЕ́С НИШЄ́СТІ НА МЕ́НЕ (НА МОЮ́ ГО́ЛУ ТА ІН.**)** – про негативну оцінку свого стану чи кого-небудь: *Це ік іке́с ниш'е́с'т'і на ме́не / ї́ду і дру́гиї рас печ'у́се на то́му само́му / стайу́ на т':і сам'і́ гребл'і́; То йік іке́с ниш'е́с'т'і на Паўл'і́ну / ч'олов'і́к уме́р / а диви́се / шо ї дон'ка́ т'е́шко засла́бла; Сего́року на мойу́ го́лу одно́ за о́дним вали́ц:е / пос'л'і́н:е / це т:о / шо свин'а́ ч'ут' ни здо́хла / ік іке́с ниш'е́с'т'і / ї́кас на́пас'т' / напра́ўду.*

ІК (ЇК) КАПУ́СТА – про того, хто одягнув занадто багато одежі: *Ву́їна на́в'іт' ул'і́т'і / ход' би ї́ка бу́ла го́р'іч' / пидийе́зуваласе фу́сткоў / бо каза́ла / шо йік у сами́ї спин:и́ци / то ї́йі пид:ува́йі / того́ ўрас так вигл'іда́ла / йік капу́ста / а йа мало́ў н'іййе́к ни могла́ зрозум'і́ти / ч'о одн'і́ вуї́ні́ хо́д'ут спла́сл'і / а дру́г'і так'і́ зрокоше́н'і / вит ікóйі фу́стки то зале́жи? / і ци йа йік ви́росту / потра́фйу на таку́ / шо ни зро́би з ме́не копи́цу.*

ІК (ЇК) КІМА́К – без належної, на думку мовця, форми; товстий: *То ни су́кн'а / а к'іма́к / ви́фрасуї; Во́лоси ў не́йі фа́їн'і / ки́ска така́ / ік м'ії кула́к / а ти ви́диш / шо вин у ме́не ни йе мале́н'киї / йа з рука́ми ў д'е́д'у се ўда́ла / а ўна шош таке́ з:а́ду на голов'і́ зроби́ла / ік к'іма́к / ік воро́н'іч'е гн'іздо́; У Васили́ни ни ви́тко / де та́л'ійа / де се к'ін'ч'е́йут пле́ч'і / поста́ва така́ / йік вели́киї к'іма́к / ік м'іш́ок / наби́тиї кло́ч'ім / Ну та йа / л'у́боч'ко л'у́ба / скаў / шо ї ми ни набога́то кра́ш':і / ану́ на́їко / ік меш се перебера́ти / то подиви́се ў дзе́р'кало / а тогди́ озми́ ч'о́рне улу́фко таї познач'е́ / де ў те́бе та́л'ійа / ска́жеш / оту́тки наї бу́де та́л'ійа.*

ІК (ЇК) КО́ЛЕСО – дуже великий: *Спекли́ два колач'і́ / а́ле так'і́ / ік коле́са; М'і́с'іц' се ви́котиў таки́ї / ік ко́лесо вид вели́койі фи́ри / ї ста́ло ви́тко / йік уде́н' / Лиш т:о / шо вин ікиї́с ч'ірвон'а́стиї / ви́тко / шо на*

зм'і́ну погóди; Лич'кó дримнéн'ке / а коўткú так'і́ / йік колéса / то нидýже фáйно.

ІК (ЇК) КОПЍЦЯ – про повну жінку: *Отáк з ногú на нóгу / повóлен'ки / сýне / ік стреп'іхáта копúц'а / їку зле ўтрамбувáли.*

ІК (ЇК) КУ́РИ (КУРЄ́ТА) ПОЛОВИКА́ – дуже боятися: *Фед'ó ўрас хóди / ік мрáка / мойі́ д'і́ти йігó так бойýц:е / ік кур'éта половикá / вин йім слóва погáного ни сказáў / рас нáв'іт' грушóк хот'і́ў дáти / клúкаў / а ўни зач'éли т'ікáти / каў / шо бойýц:е / а вин нисогúрший / áле / вúдите / лицé ікéс затéмнене / н'ікóли ни питс'м'і́хнене / тогó вигл'ідáйі пужлúве*.

ІК (ЇК) ЛА́ВИЦЯ – про рівну, гладку поверхню чогось: *У нас ремонтýйут дорóгу / ни йімкú засипáйут / а рóбйут / ік се налéжи / ўс'о вéрхне зберáйут / перемéл'уйут і нáново укладáйут / то рóбйі такý риўнéн'ку ї гладéн'ку дорóгу / йік лáвицу / сегóн:е ч'éмос ч'óрним / такúм / ік дéхот' / кóло мéне заливáли / то йік прийі́деш нáрик / ужé машинú ни мут гýпати ў йімú / ти нáв'іт' ни меш ч'ýти / йек унú йі́дут; Такé подв'і́р'і / йік лáвиц'а / буркóван'а ўже нимá / ўс'о риўнéн'ке / фáйне / зац'ıментóвано наўкрýх хáти / кóло кирнúц'і / а пид вúкнами дес на два крóки цисé зрóблено / по крайáх ч'іч'кú / а за нúми травúч'ка / вúд'іла / шо отáўка скúдана / а ўже гаш там / горóт / і то поздóўш / пéрет' фасýл'ами / ч'іч'кú такóш посажéн'і / ч'орнобрúўц'і / рýж'і / майóри / а повúд бéрега сóн'ішники / то хто ни їде двóд'і / се з:ерáйі / бо то дýже йілúт подв'і́р'і.*

ІК (ЇК) ЛЬО́ХА (ЛЬО́ШКА) – *знев.*, *згруб.*, товстий (товстенький): *Йоï / та то грим д'і́ўка / такá зафáйна / ік вýйнина л'óха / лиш т:о / шо ни рóхкайі / И:ї / устидáўсе бес такé говорúти / А ви бестé се ўстидáли соб'і́ нев'істóк витшýкувати / йа сам нáйду когó м'ін'і́ трéба; Такý йістé ш:úли спин:úцу / шо йа ў ниї / ік л'óха / отáк іґ би л'іглá / то лýшка би ни вúтко бýло / а з:áду йік подивúтисе / то нúш:е плеч' так вигл'ідáйі / іґ би пóўн'і бисáги приклáў / áбо йік дв'і пóдус'ц'і метрúўц'і прил'іпúў*.

ІК (ЇК) МАРМУЛЯ́ДА – дуже густий, солодкий, солодко-кислуватий; темного кольору та ін.: *Шó йіс зварúла? / ч'ó ўно такé густé / ік мармул'áда? / дé ц:е дóбре на слабúї жолýдок? / йа бих зýпки легóн'койі з':іў / а ни такóго; Оï шо дóбре / та цис'і́ к'істéч'ка так'і́ солóтк'і / ік мармул'áда / в'ід'і́ / ўсередúн'і тикú поклáли мармул'áтку / бо ч'ýти / шо неў пáхне.*

ІК (ЇК) НА СВІТЍЙ ВЕ́ЧІР – про велику кількість і різноманіття страв, якими заповнений стіл: *Ти́л'ко йіс усе́го понакладáла / шо так / ік на С'в'ітúй Ве́ч'ір; Ус'е́кого зне́сли / ад'і́ на стол'і́ / ік на С'в'ітúй Ве́ч'ір / а де вин / сарáку / гóден йі́сти?; Ви се зр'іхтувáли / іґ би то ни знáти / шо бýло ĭ ни знáти / ĭк'і гóс'т'і мáли би приĭтú / бигме́ / тáк'ік на С'в'ітúĭ Ве́ч'р / та колó це́го мош пáру дн'іў байувáти / ми х'ібá се ли́шемо ў вас з на три дни / шкодá таке́ ўтрач'е́ти*.

ІК (ЇК) НА ХРАМ – багато (зварено, приготовлено): *Студ'інцý йе ти́л'ко / йік на храм / і шо йа тепе́рен'ки мáйу з ним роби́ти? / хто ти́л'ко гóден з':і́сти?; Ў нед'і́л'у навáр'уйут / ік на храм / а йа каў прит:инáĭте йідý / бо ўже йісте́ стáли ши́рш'і / йік дóўш'і*.

ІК (ЇК) НИ ТЍ БІДУ́, ТО ВНА ТЕБЕ́ ЗДОГО́НИ – лихо постійно переслідує людину в житті, і вона повинна бути готова долати труднощі: *Б'і́ди се ни попускáйут ч'олов'і́ка / аби́ вин шó роби́ў / без них се ни опхóди / Та так / ік ни ти́ б'ідý / то ўнá тебе́ здогóни / бо и́нчоїі дорóги нимá / Йо / дóбре кáжете / опхиднóйі дорóги нимá / аби́ ч'олов'і́к мих кудáс утеч'і́ / пити́ ў дрýгиĭ бик / це́го нимá*.

ІК (ЇК) НИЧЬВА́ЛИЙ – занадто млявий; той, у поведінці кого не виявляються притаманні певному виду позитивні ознаки: *Кýр'і ходи́ло / ік нич'вáле / би́рш'і кýр'ета йігó дз͡ўбали / кли́ч'ка такóш йігó доўбáла / ўно т'ікáло / а потóму зноў за ни́ми б'і́гло ĭ хот'і́ло рáзом спац'ірувáти; Ни ви́спаласе / таĭ хóжу / йік нич'вáла / йіґ би м'ін'і́ м'іх на гóлу ўпаў*.

ІКО́ГО (ЙКО́ГО) ДІ́ТТЯ (ДІТЬКА)? – *вульг*., чого?: *Моĭ / ч'олов'і́ч'і / ти ĭкóго д'і́т':а тýтеч'ки шукáйіш? / ти шош загуби́ў на мóму подв'і́р'у?; Ікóго д'і́т':а ви́ц'кайіш м'ін'і́ хáту? / áбо тýда / áбо сýда; А вин ікóго д'і́т':а ĭшóў борони́ти пйін'ýх? / ш'і ни так мих дистáти / дóбре / шо на ме́нчому об'іĭшлóсе / вин шо / сегóн'ішниĭ?*

ІКО́Ї (ЙКОЇ) БІДИ́? – *знев*., *згруб*., чого?; чого тобі?; чому?: *Лиши́ дити́ну / ікóйі б'іди́ з не́йі хóч'іш?; Ікóйі б'іди́ судá хóдиш? / ни ви́диш / шо тýтки скóпано / іди́ крайе́м*; *Ч'о вернýўсе? / ĭкóйі б'іди́ хóч'іш?; Мар'і́ / шо ти тýтки ни́пайіш? / ĭкóйі б'іди́ шукáйіш?; Ни знáйу / ĭкóйі б'іди́ мене́ тудá поне́сло / н'ікóли смих ни ĭшлá тоў дорóгоў / цес оде́н рас / і то мáйіш*.

ІКО́Ї (ЙКОЇ) БОЛЍ? – те саме, що ІКО́Ї БІДИ́: *Ікóйі бóли тýтки ни́пайіш? / шукáĭ у хорóмах / тáмки йіс се розберáла / диви́се кóло*

воўн'е́нки / ота́м бу́ли дв'і мал'і́ фу́с'ц'і; *Ікóйі болú хóч'іш? / йа ў пáзус'і твойý сорóч'ку ни дéржу / шукáї тáмки / де йіс ноч'увáў*.

ІКÓЇ БУ́ДЕ, ТАКÓЇ НАЙ ІДÉ – буде як буде: *Ікóйі бýде / такóйі наї ужé їде / йа цим ни гризýсе / оц:é бáбине бýде / а тýтки бýдемо ўпор'ітко́вувати / йек моч'í / Марýн'ко / дóбре кáжеш*.

ІКÓЇ (ЙКОЇ) ҐУ́РСКОЇ МА́МИ? (ШО ЗА ҐУ́РСКА МА́МА?) – *лайл.*, якого чорта?; якої чортової матері?; чого?; чому? та ін.: *Марш м'ін'í с хáти / ĭкóйі ґýрскойі мáми прийшóў? / ци тоб'í жит'é надойíло*?; *Шо за ґýрска мáма? / ч'о ў хáт'і такиї рéївах?; Шо за ґýрска мáма? / ч'о м'ін'í ў оч'éх се двойíт*?; *А вин ікóйі ґýрскойі мáми тудá повертáў*?

ІКÓЇ (ТОГДЍ, ПОТÓМУ) ЗАСПІВА́ЇШ (МЕШ СПІВА́ТИ) – як будеш діяти, що скажеш: *Дóбре говорúти / ік ти найíдениї / ў тепл'í / а ĭкóйі ти зас'п'івáйіш / ік цéго ўсéго ни бýде?; Це ти тепéрки так кáжеш / а йа хот'íла бих вúд'іти / ікóйі ти зас'п'івáйіш / ік д'íти вúростут і ни дýже схóч'ут тебé слýхати? / оц:é менé інтересýйі*?

ІКÓЇ (ЙКОЇ) ХОЛЄ́РИ? – те саме, що ІКÓЇ БІДЍ: *Ікóйі хол'éри припéрсе ў такúї ч'ес? / подивúсе на дз͡иґáрок / котрá годúна? / тоб'í шо? / лóйу ў голов'í бракýйі?*

ІК (ЇК) НИ ВТВОРЄ́В ЇС О́ЧІ, ТО МУС (МУ́СИШ) УТВОРЄ́ТИ МОШЕ́НКУ (БРІХТА́ШКУ, ПУЛЯ́РЕЦ) – неуважність при покупці чого-небудь спричинює марне витрачання грошей: *Отáк / Улáц'ку / ік ни ўтвор'éў йіс óч'і / ік ни дивúўсе / шо купýйіш / то ўтвор'éї мошéнку / абéс цисé соб'í запамн'ітáў / абéс потóму ни скáржиўсе / шо тоб'í шош ни т:о питсýнули / мáйіш óч'і / дивúсе; Кúл'ко такóго йе / йік ни ўтвор'éў йіс óч'і / то мýс'іў утвор'éти мошéнку / унá / сарáка / мáйі за ўс'о се росплáт'увати; То / Йілá / áбо áбо / абó ти ўтвор'éйіш / пролýпйуйіш óч'і ї дúвис:е / ци то йе т:о / шо хот'íў йіс / áбо се квáпиш / уз'éў шо ўз'еў / áле за т:о фáїно утвор'éйіш бр'іхтáшку / і то ни рас / дóки ўна ни стóнкне*.

ІК (ЇК) ОНУ́ЧЯ (УНУ́ЧЯ) – брудний, старий, пом'ятий: *Йо / у Т'ýдев'і так каўт / ад'í оцéс фартýх / та вин ужé такúї / йік онýч'а / йа йігó ни ўберáйу / áле вúжмакала / бо хóч'у на шмáти пустúти / вин старúї / л'інтáвиї / гет нифáїниї / а ш':е / ік шош пок'імáч'іне / то мóжут сказáти / йік онýч'а / áле бúрше за бруднé / старé каўт / такé ўнó / шо ўже устúт уберáти / бо йéк бес ни сокотúў онýч'і / а ўни ўс'о однó замáс'т'уйуц:е / таї к'імáч'уц:е / в'ідéў / вит цéго і пишлó / шо л'ýде так каўт*.

ІКО́С (ЙКОС, ІКО́СТО, ЙКО́СТО) – якось, одного разу; нещодавно: *Іко́сто іду́ ўноч'е́ і ви́жу ў Тереб'іж'а́х с'в'і́телко ї́кес / мале́н'ке таке́ / ко́тиц:е соб'і́ ўдоли́ну*; *Іко́сто йі́хали с Ко́сова / то йа йійі́ ви́д'іла / уна́ з уну́коў бу́ла*; *Іду́ йа ї́кос у суткá́х / ди́ўйусе / а Йіла́к з Йілач'е́хоў стойу́т пе́рет' ха́ти ї шош се роздиўйе́йут / то таке́ / ге́їби шки́ра ове́ч'а / йа заговори́ла до них / таї каў / а шо ви таке́ се роздиўйе́йіте? / кужу́х мете́ ши́ти? / ота́к пожертува́ла / а ўни се здиви́ли і каўт / а то за ї́киї кужу́х ви ка́жете? / йа се придиўйе́йу / а ў них у рука́х н'іч'о́ нима́ / аг'і́мої / та лише́н' шо бу́ло / де́ ўно се д'і́ло? / і шо би ви / Йіле́нко / на цисе́ сказа́ли? / то ўже буў пи́двеч'ір / але́ йа до́бре ви́д'іла / шо ўни держ'е́ли / таї отаке́ / ни го́н:а смих видуч'е́ра до се́бе прийти́ / шо́ т:о / вере́ / могло́ бу́ти?; Ви́д'іла ї́кос Л'о́н'у М'і́с'ову / шош уна́ ду́же пода́ласе / ци ни слаба́?; М'ін'і́ ї́кос се ни хот'і́ло ї́ти / ни зна́йу / ч'о / се нихот'і́ло / і ўс'о; Лес'о́ ї́кос каза́ў / шо ма́йі фа́їн'і ш':е́пи / мих би се под'іли́ти / але́ ми ни ї́шли́ / таї на це́му се лиши́ло; М'ін'і́ іко́с ни випада́ло се видн'е́кувати; Фед'о́ роска́зуваў / шо ї́ко́сто ви́д'іў ва́шу Мар'і́ч'ку / у Ч'ірниўц'а́х на ву́лици здиба́ў; Бу́ли іко́сто уни́ ў нас / в'ід'і́ / на Ї́ва́на / бо д'е́д'а Ї́ван / таї йа ви́д'іла то́го хлопч'і́ш'а / до́ста фа́їниї / тики́ до́ста / вин у ма́мину фам'і́л'ійу пишо́ў; Іко́сто пишла́ бу́ла дго́р'і / се верта́йу / а ўна ш ч'у́ркала води́ бере́ / таї сло́во по́ слову / і ўна м'ін'і́ зач'е́ла роска́зувати / шо ўна / сара́ка / сего́л'іта попаци́ла / то наї Бох боро́ни ко́ждого; Жит'е́ у них іко́сто ни так іде́ / йіґ би ма́ло ї́ти*.

ІК (ЇК) ПА́НЯ – гарна, доглянута; та, яка не працює: *Іґ дон'ка́ ма́ла роди́ти / то Андр'і́ї пойі́хаў буў туда́ / то до́ста деле́ко / гаш за Ки́йівом / то ік вин прийі́хаў / йіго́ д ниї ни пусти́ли / бо то ни во́л'но бу́ло / вин лиш у викно́ їйі уздр'і́ў / пото́му роска́зуваў / шо ўна така́ фа́їна / попра́ўлена / йік па́н'а / у викн'і́ держ'е́ла дити́ну ї ра́да бу́ла / шо за н'у ни забу́ли ї у таки́ї с'в'іт йі́хали; Сиди́т / ік па́н'а / та лиш ро́скази ўс'ім роздайе́; Спац'іру́йі / ік па́н'а / ви́ўберана / ку́ч'ір'і гаш по пле́ч'і ви́с'ут / ч'еревики на ко́рках / ч'е́сто па́н'а / ни ска́жеш / шо ўна с Т'у́дева; Хо́ди на бе́рех с парасо́л'коў / йік ч'ірнове́цка стара́ па́н'а / та ў нас у сел'і́ / йік спе́ка / н'іхто́ парасо́л'у ни бере́ / парасо́л'а вид дош':у́ / а ц':а соб'і́ свойі́ при́писи ма́йі.*

ІК (ЇК) ПАРШЍВЕ КО́ТІ – про когось, на думку мовця, втомленого, виснаженого, негарного: *Таки́ї / ік парши́ве ко́т'і / мо́же / кому́с так'і́ ўдайу́ц:е / а м'ін'і́ / н'і*; *Така́ худа́ / зголоже́на / ік парши́ве ко́т'і / Мо́же /*

слабá? / Ц:е мóже бýти / бо тепéрен'ки гóлоду нимá / а слáб'іс'т' ни дúвиц:е на рокú ї н'ікóму фáїности ни додайé.

ІК (ЇК) ПОМЍЯМИ ОБЛЍТИЙ – почуватися ображеним, скривдженим, приниженим, коли людина зазнає від когось впливу "словесного бруду": *А йа стойý / ік помúйами облúтиї / мене́ йіґ би зац'іпúло / нú би тиї бáб'і хáўку закрúти / та де: / йа стойý / ік барáн / таї дúўйусе.*

ІК (ЇК) ПРЍРВА (ІК (ЇК) У ПРЍРВУ) – бездонний, безмірний (зникати безслідно): *Та вин / ік прúрва / йідú би се ни достáч'іў / бигме́ / Ну та ік смакýйі / наї йіст; С пйін'ýгоў ни догараздýйіш / ўс'о їде / ік у прúрву; Хто тýтки се дорóби? / грóшики лет'ýт / ік у прúрву / а де́ йіх тúл'ко ўз'éти? / Одок'í / будóва так се мáйі / ч'олов'íк розрахóвуйі на однó / йімý вигл'ідáйі / шо цéго дóста / а то тре: ш'е / ік маї пúўрас тóго / шó вин мáйі ў пул'áрци / абó тикú ш':е ўрас так.*

ІКРÁС – *присл.*, якраз: *Ікрáс л'ýде с цéр'кви зач'éли виходúти; То бýло по Ївáн'і / ікрáс на дрýгиї ден'*; *Ікрáс йа кулéшку зварúла / с капýстоў метé йíсти / і ш'і по кавáл'ч'іку буженúч'ки ўрубáйу / гаї ход'íт у хáту; Ўродúла хлóпц'а ікрáс на самúї С'в'ітúї Вéч'ір.*

І КРЍШКИ НИ БÝЛО (НИ МÁТИ) В РÓТІ – хтось нічого не їв: *Ужé полýн:е / а ў мéне ї крúшки ни бýло ў рóт'і; Мої / шó би / вере́ / ми з':íли? / ў мéне сегóн:е і крúшки ў рóт'і ни бýло / Йа знáйу шо / звар'íм кулéшку з брúнʣоў / бáба ранéн'ко принéсла / дýже дóбра / Івáниха с полонинú передáла / а бáба ї нам уд'ілúла.*

І КРÓПКА – все; остаточно; кінець; завершено: *К'íца лиш зибрáла д'ітúї / і крóпка / лиш'éїсе / ч'олов'íч'і / сам / ік тоб'í так се хóч'і.*

ІК (ЇК) СТАРЍЙ ГРИП – негарний, зморщений: *Питáйіс:е / ўкиї вин зафáїниї? / меш вúд'іти / такúї / ік старúї грип / гаї подивúсе / ікúї старúї грип / тогдú зрáзу ўйівúш / лúсиї / старúї / н'ійéкиї / оцисé йіс хот'íла ч'ýти? / такúї / шо нимá на шо се подивúти.*

ІК (ЇК) СТЕБЛÓ – дуже тонкий, худий, неміцний, легкий: *Д'íўч'інка дýже фáїна / áле такá / йік стеблó / подýйіш / і ўна полетúт; Рýки ў бáби стáли так'í / ік стéбла с'íна / т'éшко на т:о дивúтисе / Та слáб'іс'т' ш'і н'ікóго ни сфаїнúла / а споганúла багат'óх.*

ІК (ЇК) С ТРАЧЄ́НЯ – дуже густа (здеб. про кулешу): *Ўсмáжила смáшку / зварúла кулéшу / але́ їку? / такý / йік с трач'éн'а / хто таке́*

гóден йі́сти? / ви бестé йі́ли? / та йа тотó ў сéбе ни моглá загнáти / нат'ігáласе колó тóйі кулéш'і / йік гýска.

ІК (ЇК) ТРАВÁ – про щось несмачне: *Цес малáї / ік травá / н'іц ни мáйі смакý; То молодé / ўно ш'і ни ўс'о ўм'і́йі варúти / алé помáло справуýйіц:е / ад'і́ їк'і сегóн:е дóбр'і пирогú зварúла / т:о / шо трéба / а їку зýпу / рáн'ч'е ў нéйі ни дýже виходúло / бýла / йік травá / йа лиш ц'і́хо сид'і́ла / а сегóн:е такá смашнá / шо ни найі́ўбисе / анý кýш'іїте / д'éкувати Бóгу / фáйну мáйу нев'і́стку / робúтну / ч'éмну / ўс'éке берéц:е р'іхтувáти / дéколи такé прóбуйі вивáр'увати / шо йа ш'і такóго н'і ў кóго ни йі́ла / берé книшку / ч'ітáйі / таї так варúт / ци їкиїс пéрепис принесé ї по нéму рóби / ўч'éйіц:е ґаздувáти / наї бýде.*

ІК (ЇК) У БАРАНÁ – тверді (про губи): *У тéбе гýби так'і́ тверд'і́ / йік у баранá / йéк меш нúми цулувáтисе*?

ІК (ЇК) УГОРІ́ЛИЙ – очманілий: *То ни жерт / йа прáўду каў / здибáйу ўч'éра кóло клáтки Петрá / вин з Буковúни їшоў / таї йа н'іч'ó / сказáла А йік дýж'і / Пе? / таї ідý соб'і́ / а вин спер таї зач'éў шош такé говорúти / йік угор'і́лиї / іґ би йігó кáгла ўдéрила / И:ї / вúтко / вúпиў таї стаў охúч'ниї до жéртиў / у нéго дáл'ше жéртиў н'іч'ó ни захóди / áле лáким отáк жертувáти.*

ІК (ЇК) ШКВÁРЬОК – *знев*., худий, зігнутий: *Моï / та ти ни йе старúї д'іт / шо хóдиш схúлениї і вигл'ідáйіш / ік шквáр'ок / та маї ікýс постáву / бо йéк д'іўкú мут на тéбе дивúтисе? / кóжда лиш стúсне плеч'éма і скáже / йа хóч'у стáўного хлóпц'а / а ни такóго н'ійéкого / Вýїку / та йа ш'і замалúї до д'івóк / таї уни дурн'ікoвáт'і / лиш с'м'ійýц:е / йа з нúми се ни їгрáйу / Мóже ї замалúї / áле до постáви / н'і / ўна зáрас ікрáс вирóбйуйіц:е / а ти бýдеш фáйниї хлопч'і́ш'і / áле за ц:е дбаї.*

ІК (ЇК) ШКВÁРЬОК НА ПАТÉЛНИ – *знев*., про сердиту, сповнену люті людину: *Моï / та ни штрикáї / йік шквáр'ок на патéлни / а говорú розвáжливо / ми ўс'о ч'ýйімо / і ни перевертáї óч'і / бо ми ни бойімóсе / ми ни с пужлúвих; Питштрúкуваў / ік шквáр'ок на патéлни / грозúўсе / шо вúкна Мар'і́ц'і вúбйі / а йа каў / напáдеш на хáту / то ўна тебé заминдýйі / і шо ти дóброго зрóбиш? / лишúсе пустóго / наї унá соб'і́ говóри / шо хóч'і / то старá брéха / ти йійі́ ни перерóбиш / отáк говорúла / таї умн'éк / трóхи се ўспокóйі́ў / Та дóбре йіс казáла.*

ІКШÓ (ЇКШÓ) – незм., якщо: *Ікшó надýмайіте продавáти гор'і́хи / то йа кýпйу / йе трóхи йéблук / а ш'і би гор'і́хи / то мóжно йі́хати / а так*

/ нима́ ш'ч'ем зач'іна́ти; Ікшо́ ни пи́де дош' / то ўс'о засо́хне / ми полива́йімо / ки́л'ко го́н':і / а́ле то́го ма́ло / гич'ка на барабу́ли суха́ / фасу́л'і ни ўроди́ли / а вогир'ки́ скру́т'уйуц:е / отаке́ сего́л'іта ми пого́стили / тоги́т у цеї́ ч'єс н'іхто́ ни зач'іна́ў копа́ти барабу́л'і / дес аш за дв'і нед'і́ли бра́лисе / а сего́року ўже; *Ікшо́ коро́ва здрига́йіц:е / йік пйе во́ду / то бу́де дош'; Ікшо́ соро́ка скрего́ч'і пе́рет' ха́ти / на де́рев'і ци на пло́т'і / бу́дут го́с'т'і; Ікшо́ кит умива́йіц:е / то тако́ш на го́с'т'і; Ікшо́ зибра́ўсе шош вели́ке купи́ти і хо́ч'іш до́бре гости́ти / то проси́ / шо́би хтос до́бриї на перехи́т / переї́шо́ў тоб'і́ доро́гу / на́шу ма́му це́го кли́кали / бога́то л'уди́ї приходи́ло; Ікшо́ хоч' / шо́би ў те́бе до́бре шош уроди́ло / то закради́ нас'і́н'і / а йік хтос тоб'і́ дайе́ нас'і́н'а / бес соб'і́ посади́ла / то за не́го се ни д'е́куйі*; *Ікшо́ свербит пра́ва рука́ / то меш с ки́мос се вита́ти / а йікшо́ л'і́ва / то на гро́ш'і / ви́ткис меш ма́ти; Ікшо́ свербит нис / то меш пи́ти / тебе́ ч'іка́йі ї́киїс могори́ч' / а́бо меш се свари́ти / ш'і таке́ йе; Ікшо́ м'і́с'іц' у ч'ірвон'і́ / бу́де в'і́тер / а йік у Гли́н'іному си́н'іўка / на дош'; Ікшо́ воропц'і́ купа́йуц:е ў по́рос'і / бу́де дош' / а йікшо́ ўже дош' іде́ і на вод'і́ бул'ки́ / то вин ш'і до́ўго ме ни перестава́ти; Йікшо́ змо́жу / то помо́жу; Йікшо́ с'н'і́гу ни бу́де / то йек тот'і́ бу́ч'ки с'т'е́гнемо?; Йо / пишли́ бих на вес'іл'е́ / йікшо́ мут кли́кати / то пи́демо / ми ўже даўно́ н'іґде́ ни бу́ли / На́їко / ци мут / бо ми деле́ка фам'і́л'ійа / а л'у́де на вели́к'і вес'і́л'а тепе́рки ни розгон'е́йуц:е*; *Йікшо́ се витпро́си на робо́т'і / то ви́оре*.

ІКШО́ МОЄ́ НИВЛА́Т, ТО Я С СВО́ЇМ НАЗА́Т – нікому ні з чим не нав'язуюсь; якщо комусь не подобається моя пропозиція, то я не гніваюсь, сприймаю це спокійно: *А ч'о би ви ма́ли пережива́ти / ци йім се ўдаду́т подушки́? / ік се ни ўдаду́т / то наї ку́пйут ци зро́бйут дру́г'і / тот'і́ / шо мут се ўдава́ти / йа так / ікшо́ мойе́ ниўла́т / то йа с сво́йім наза́т / лиш так / а ви ш'і ма́йіте гри́стисе? / за шо? / наї купу́йут / Та бо ў них гро́шиї нима́ / А йік нима́ / то наї ц'іхо́н'ко сид'у́т і цулу́йут ма́мку ў ру́ку / шо за них дба́йі і йім помога́йі / ота́к*; *Цису́ вули́ч'ку йа дава́ла Мар'і́ц'і / бери́ / ка́жу / плети́ касе́тку з о́лен'ами / а ўна́ шош / Ни зна́йу / Ну / йек хо́ч'іш / ікшо́ мойе́ ниўла́т / то йа с свойі́м наза́т / купи́ л'і́пше*.

ІМИ́ВСЕ (ЙМЍВСЕ) БЛУТ КОГО́С – хтось збився зі шляху, блукає, не знаходячи потрібної дороги: *Лес'о́ ни памн'іта́йі / куда́ і йе́к вин ходи́ў / шо таки́ї оби́драниї / лиш спамн'іта́ўсе вер'х Соки́лского / машини́ ўдоли́н'і загу́ркали / і вин уздр'і́ў / де́ стойі́т / таї зач'е́ў пово́лен'ки*

спускáтисе / ўже дóма роскáзуваў / шо ўстаў ранéн'ко таї пишóў у грибú / диїшóў до Грéбен'а / а дáл'і н'іч'ó ни знáйі / вúтко / шо блут буў імúўсе ч'олов'íка / і водúў йігó / дóки вин ни спамн'ітáўсе; *Вýїка Мúтра імúўсе буў блут / вин лéдви приїшóў с Татáрского / шош обм'інúлосе йімý / блудúў до передрáн'а*.

ІМЍВСЕ ПРИСТРІ́Т КОГÓС – те саме, що ІМЍЛИСЕ (ЙМЍЛИСЕ, ЛÓВ'ЮЦЦЕ) ВРÓКИ (УРÓКИ) КОГÓС: *Імúўсе такúї пристр'íт' / шо дитúна гаш позелен'íла / ви ч'ýли такé? / зелéна стáла*.

ІМЍЛИ (ЙМЍЛИ, ЛÓВ'ЮТ) КОРЧІ́ КОГÓС – звели (зводять) судоми когось: *Абéс ни штрикáла розгор'іч'íла ў вóду / бо корч'í мóжут імúти / ни ўдúн так поплатúўсе*; *Імúли корч'í / таї ус'ó / ґвáўту смих крич'éла*.

ІМЍЛИСЕ (ЙМЍЛИСЕ, ЛÓВ'ЮЦЦЕ) ВРÓКИ (УРÓКИ) КОГÓС – хтось “зурочіний” чи легко піддається впливу “уроків”: *Абéс знáла / ік дитúну їмúлисе ўрóки / то наї уна поп'íс'айі ї тим ўмúйіц:е / меш вúд'іти / шо помóже / це спрахтикóвано*; *Ік імúлисе ўрóки / то трéба дитúн'і ш ч'олá спл'увáти / поцулувáти / і спл'ýнути / поцулувáти і спл'ýнути / так три / дéўйіт' ци дванáц:ит' разúў*.

ІМЍТИ (ЙМЍТИ) – 1) дістати щось за допомогою чогось, зловити, піймати: *На гребл'í / їмéш ними кúрстку / ш':і от:ý дос'ігнú / на велúкому кóнари*; *Улáдз͡о отакóго клéн'а їмúў*; 2) вхопити: *Дóц'а ч'ут' мамý ни ўтопúла / їмúла за шúйу / бо йійí т'ігло́ / ўнá ратувáласе / йек моглá*.

ІМЍТИ (ЙМЍТИ) НА БРЕХНЍ – мати неспростовні докази того, що хтось говорить чи говорив неправду: *Свар'ýц:е / бо ўна йігó їмúла на брехнú / казáў / шо допúзна буў на робóт'і / а то н'і / ў нéго буў одúн повертúнок / ци ўна нáзирц'і ходúла / ци хтос доказáў / ни знáйу.*

ІМЍТИ (ЙМЍТИ) НА ГОРЄ́ЧЬОМУ – піймати (спіймати) на гарячому: *Розвóдиц:е / бо застáла йігó на гор'éч'ому; Повимикáў у мéне ўсиї ч'існóк / імúла смих на гор'éч'ому / ужé складáў ус'ó ў тóрбу / кáже / шо хот'íў помоч'í / маў м'ін'í цисé принéсти тхáт'і / А ви шо? / Шо йа? / под'éкувала / шо мáйу такúх фáїних сус'íдиў / áле каў / заскóро виберáти / бес буў приїшóў дес за дв'і нед'íли / отогдú / колú цéму ч'ес.*

ІМЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) – 1) загуснути: *Молокó їмúлосе фáїно / дóбра гýс'л'інка бýде / пúдемо ў Кýти заўтра продавáти*; *Молокó їмúлосе / зáўтра бáб'і понесéш ґáрнец; Студенéц ш'і ни їмúўсе / гýсне / скóро понесý ў велúку хáту*; 2) вхопитися: *Дóбре / шо їмúласе за тáта / бо ў*

óблаз'і мáла лет'і́ти стр´імголóў с цéго рóвера; 3) почати горіти: *Вáтра ймúласе / бо тр´іскú сух'і́ / за п'ітнáц:ит' м'інýт бýде кулéш'а*; 4) почати щось виконувати: *Стар'і́ / а дурн'і́ / ймúлисе бúтисе / хто такé ч'уў та вúд'іў*?

ІМЙТИСЕ (ЙМЙТИСЕ, ЛОВЙТИСЕ) ДО РОБÓТИ – почати (починати) завзято (дружно) працювати: *Ус'і́ ймúлисе до робóти / таї ад'і́ йек скóро зробúли; Гаї / лов'і́мсе до робóти / то к'і́л'ко цéго? / до полýн':а зрóбимо*; *Імúлисе до робóти ї нач'ісúнку ўс'о попр'éтали / нас ч'éтверо / то знáйіш / шо ни бýло колú се змýч'іти*.

ІМЙТИСЕ (ЙМЙТИСЕ) ЗА ГÓЛУ – схаменутисе; налякатися; усвідомити складність якоїсь проблеми, яку необхідно розв'язувати: *У нéйі йізúк задерев'і́ў / слóво ни моглá сказáти / лиш імúласе за гóлу / Гóсподеч'ку / а йек йа тепéрки бес ч'олов'і́ка с кýпоў д'ітúї*?

ІМЙТИСЕ (ЛОВЙТИСЕ) ТÓГО САМÓГО – "братисе за старе"; намагатися постійно торкатися теми, що вже була предметом розмови, а тому є нецікавою слухачеві: *Йа ўже ч'уў за ц:е / а ти дáл'і провáдиш / імúласе йіс тóго самóго / йік старá бáба; Одок'і́ / лиш'і́т ійі / наї се вúговори / Йа лиш'éйу / алé мýс'у ійі ўтоўмáч'іти / шо ўна пустé ўбúла ў гóлу / шо йік ни виткúне / то ўно ўрас ме йійі́ грúсти / здорóўйі збаўйéти / ужé сам'і́ йістé ўздр'і́ли / кудá ійі занóси / імúласе тóго самóго ї ни попускáйіц:е н'і на отúц'ко / с цим мус шош робúти*; *Імúўсе тóго самóго / у рот ни браў / а тепéр зноў зач'éў звол'éти*.

ІМЙТИСЕ (ЙМЙТИСЕ) ТРÓШШЬОВ – дуже густо рости, переплестися корінням: *Йа цисé вид мáми ч'ýла / йої / кáже / анýко їди подивúсе / бур'інú ў гр'іткáх імúлисе трóш':оў / ужé трéба полóти / бо ўс'о пропáде / тикú ўже / це / вúтко / дáўне / бо тепéрки йа цéго ни ч'ýйу / таї самá так ни каў / áле йе такé / Ви ни кáжете / бо ў вас ад'і́ їк'і ч'éс'т'і гр'іткú / н'і ў кóго такúх нимá / Та ч'о / і ў дрýгих йе / ви ни хóдите хатáми робúти рев'і́з'ійу / їк'і ў кóго гр'іткú і ци ў пор'éтку горóт / йе і ў дрýгих*.

ІМНЄ́, -я – ім'я: *То кóждиї мáйі імн'é / áле ік йа скаў Івáн / то ни меш знáти / котрúї / тогó се питáйут / йéк вин се пúше / ци де вин жийé / áле м'ін'і́ се здайé / шо наїл'і́пше казáти / їкóйі вин фам'і́л'ійі / гаї / йéк за вас кáжут? / Петрúшин'і / а тв'ії тáто / Їван Петрúшин / то йік так сказáти / кождúї знáйі / шо то ни Їван Дроц'і́ў / ни Їван Ік'імн'укúў / а то Ївáн / áле гет úнчиї ч'олов'і́к / ци скаў Андр'і́ї / хот' у Т'ýдев'і / в'ідéў /*

ме́нче л'уди́ї / шо так се назива́йут / ік тих / шо Ї̆вани́ / а́ле ї̆ ту́тки так са́мо / ко́ждиї̆ ме гада́ти / аг’і́ / моі̆ / а за ї̆ко́го Андр'і́йа ў̆на каза́ла? / а йік ска́жеш Кали́н'ч’ін / то ў̆же мо́жно да́л'і н'іч’о́ ни говори́ти / Ну а́ле Т'у́диў̆ / ни йе ду́же мали́ї / ус'і́ фам’і́л'ійі / йек за ко́го ка́жут / ни го́ден зна́ти / шо́ / ми зна́йімо / йек ка́жут за ў̆с'іх долинцки́х ци пидгор'е́нцких? / То тоб’і́ так се здайе́ / ану́ йа за́рас зач’ну́ каза́ти / а ти розга́дуї̆ / де́ ў̆ни / ко́ло ко́го жийу́т / зач’ну́ с Ца́рини / Доў̆гани́шин'і / та́мки Нику́ла Доў̆гани́шин жиў̆ / Лес'о́ Доў̆гани́шин / М’і́хасев’і / це ма́ї̆же кра́ї̆на ха́та по́вит Соки́лского / ў̆ М’і́хас'а бу́ло бога́то д'іти́ї / пото́му спуска́йусе ў̆доли́ну / за То́моў̆ ч’ійа́ ха́та? / Ва́с'ка / а хто йиго́ д'е́д'а буў̆? / Андр'і́ї Ла́зер'іў̆ / та́меч’ки на горб’і́ ї̆ Фед'о́ Ла́зер'іў̆ с Феди́хоў̆ жи́ли / а́ле йа за́рас за Андр'і́йа каў̆ / ко́ло вас Пара́ска Макс'і́мкова з вў̆ї̆ком Ми́тром жи́ла ї̆ М’і́лик з М’і́лич’коў̆ / ог:о́ / ў̆же н'іко́го з них нима́ / ў̆же ў̆с'і деле́ко / а с це́го бо́ку / по л'і́ву ру́ку / Івано́ч’кова ха́та / ну а тих / шо на Млино́вици / ти ма́йіш до́бре памн'іта́ти / Дуди́дров’і / маї̆ да́л'і ў̆бик до р'іки́ Дроци́ха з дон'ко́ў̆ Мар'і́коў̆ жи́ла / ў̆ни ко́ждого ро́ку об’і́ди роби́ли / а ко́ло кла́тки / шо на Букови́ну / Ко́з'мов’і / та́меч’ки скрут/ р'іка́ ро́би кол'і́но / і йік ході́ли сплави́ / то ц:е м’і́сце тре́ба бу́ло ду́же пантрува́ти / шо́би зага́та се ни зроби́ла / а йік верну́тисе на доро́гу / то ниделе́ко вид Млино́виц'і Дз̑'інако́в’і / пото́му ха́та Татарч’уко́вих бу́ла / да́л'і Жоў̆т'е́ч’:ін'і / М’іс'а́їло / Фр'із'іре́в’і / з дру́гого бо́ку / Васи́л' Во́йакиў̆ з Войач’е́хоў̆ жи́ли / а ў̆гуру́ вид них Бур'е́ч’:іна Васили́нка / да́л'і Лен'о́в’і / Іва́н Лен'і́ў̆ тебе́ до хресту́ держ’е́ў̆ / ти це зна́йіш / йіх сус'і́ди / Садойу́ч’:ін'і / Корч’ів’і́ / пото́му Матеї̆ков’і / А ви пропусти́ли Ф’і́липових / Тана́н'кових / Йо / ко́ло них угор'і́ Вас'у́та Ґр'і́цкова / А йік іти́ до П’і́тривого ґрун'а́ / то маї̆ ў̆гор'і́ / Моі̆сако́в’і / а пото́му / ік спуска́ї̆мосе / то хто там жиў̆? / Ва́тик / ба́ба Леси́ха / ў̆на вид Йур'іч’ко́вих / Іва́н Йур'іч’ки́ў̆ / А вид них ниделе́ко П’ікарч’уко́в’і / Васили́на Ї̆ва́н'ч’ікова / Кали́на Ї̆вас'і́ў̆ска / Йу́з'ова Мар'і́ка по сус'і́цтву з Йур'іч’ко́вими / тепе́рки там и́н'ч’і л'у́де жийу́т / Ну а йек йіс забу́ла Онуфре́ї̆ковиx / Йіле́нку Брани́ч’кову / Сеў̆ч’уко́вих / Ме́н:ич’іних? / Мар'і́ч’ка Ме́н:ич’іна ниделе́ко на тиї̆ сами́ї ву́лиц':і / беремо́ да́л'ше / ко́ло стаї̆ни́ї колго́сних жи́ли / Ў̆ла́сков’і Іва́н і Мар'і́ка / а ко́ло млина́ / Млинцки́ї Йурко́ / забу́ла ш’і Рошако́вих / за М’і́с'а Рошако́вого смих нагада́ла / А ч’о за Ік’імн'уко́вих ни ка́жете? / іду́ туда́ ў̆ то́му к’іру́нку так / Ік’імн'уко́в’і / Ч’у́ч’іков’і / ну і Гаї̆л'у́к / ниделе́ко вид них Ба́вур жиў̆ /

Ан:и́ц'а Семе́нкова / Га́н'а Іван'о́ва / а йік пити́ цисе́ў ву́лич'коў / то йе вели́ка ха́та М'і́тр'іч'іних / ко́ло старо́йі ву́лиц'і / Іва́нков'і / Ф'ірч'уко́в'і / по л'і́ву ру́ку / йік суда́ ї́ти / Йіле́на Сумари́н:а / ўна с Сума́рина / ви́т:и / того́ так за н'у каза́ли / йої / роки́ ўже / ік уна́ видийшла́ / ко́ло само́йі доро́ги / тв'ії ву́їц'о / Васи́л' Петри́шин / уже́ рик по не́му нида́ўно буў / лиши́ласе йіго́ жи́нка / Мару́с'а Нико́л'ц'ова / йіх хло́пц'і окро́ме жийу́т / А забу́ла ш':е сказа́ти за Косо́вич'ових / Костино́вих / Па́ўлич'іних / Круч':ако́вих / А йік Берега́ми ї́ти / то Ори́с'а Ї́ван'о́ва / ми ўже до клу́бу дийшли́ / та́меч'ки Мите́рч'іних ха́та / гаї бу́де ўже / до́ста ї це́го / шо за па́ру м'іну́т нагада́ли / до́ста / а ти каза́ла / ни зна́йу / зна́йіш до́бре / мо́же / лиш призабу́ла / і ви́диш / йек фам'іл'і́йне до́ўго де́ржиц:е / богат'о́х с цих л'уди́й / шо ми зга́дували / даўно́ ўже нима́ / а́ле ўс'і зна́йут / шо йе Семе́нков'і / Сем'і́нков'і / Семени́шин'і / йе Ми́триков'і / Миту́нев'і / Івано́ч'ков'і / Івану́шков'і / Іванко́в'і / Іва́нков'і / Іван'ц'о́в'і / Івас'і́ўск'і ї Іва́н'ч'іков'і / А ш':е нагада́лосе / каўт / Нико́л'ц'ов'і / Нико́л'іч'іков'і / Николайе́в'і / Николайі́шин'і / це так за них ка́жут / або́ Йіла́ч'ков'і / Йілач'ко́в'і / Йі́ликов'і / Йі́л'ов'і / Йілако́в'і / ви́диш / гет р'ідо́м пишло́ / А йік уду́матисе / то коли́с у Т'у́дев'і / ви́тко / шо буў Макс'і́мко / бо йе Макс'і́мков'і / Ла́зар' / бо Ла́зарев'і / Ґр'і́цко / бо Ґр'і́цков'і / Ф'і́лип / бо йе Ф'і́липов'і / Ко́з'ма / бо Ко́з'мов'і / ми звикли до цих фам'і́л'ії / і ни заду́муїмосе / а ч'о за них так ка́жут / а то ў ко́ждого свойа́ прич'е́на / пі́шуц:е по одно́му / а за них ка́жут іна́кше / таї шч'о́го ми зач'е́ли? / З імн'а́ / Ви́диш / зач'е́ли з одно́го / а нас пот'ігло́ на дру́ге / на т:о / шо фам'і́л'іа д'л'а л'удини́ ве́л:еко знач'е́йі / ти це ўс'о пі́шеш? / пиши́ пиши́ / наї зна́йут / хто ме ч'іта́ти.

І МУС МА́Ї РЄТ ЗНА́ТИ – навіть дуже важливе, першочергове необхідно виконувати без поспіху: *Одок'і́ / наї бу́де / шо то гори́т / тре: бо́рзо зроби́ти / а́ле і мус ма́йі р'ет зна́ти / у ўс'е́кому опхо́д'і йе с'в'ії пор'е́док*; *Ни надрива́їсе / Йіле́нко / Йек ни надрива́їсе / ік то гори́т / мус зроби́ти / То і мус ма́йі р'ет зна́ти / ни вин тобо́ў к'іру́йі / а ти ним / ік ота́к на́ґро ни бра́тисе / то одно́ за о́дним ус'о́ зро́биш / а мус наї тро́шки зач'іка́йі / наї кри́шку тебе́ пош'іну́йі / То скаж'і́т ви йіму́ цисе́ / бо вин мене́ ни слу́хайі.*

І (НІ, НА́ВІТЬ) НА КОПІ́КУ (НА ПИВ КОПІ́КИ) – зовсім, абсолютно нічого: *І на коп'і́ку ни поми́х / мої / ви́диш / шо б'іда́ / та поможи́ / ік мо́жеш / ми свойі́ / н'і / на таке́ нима́ шо се над'іва́ти; І на*

коп’і́ку дити́н'і н'іч’о́ ни купи́ў / хот' би бу́лку / ўко́гос печ’е́н'а / та ти / пре́ц'ін' / ри́н:иї вуі́ко / йе́к ідеш с пусти́ми рука́ми?

І НА СО́НЦИ Є (БУВА́ЮТ) ПЛЯ́МИ – ідеальних людей немає: *Шо хот'і́ти с це́го хлопч’і́ш’а? / вин ратува́ўсе / йек мих / мо́же / ни ўс'о зроби́ў / ік се нале́жи / а́ле ї на со́нци йе пл'а́ми / а ни т:о / шо на л'удин'і́*.

І (Й) НА ФЍРУ СЕ НИ ВМІ́СТИ (БИ СЕ НИ ВМІСТЍЛО) – дуже багато: *Йоі́ / та цих йе́блук ти́л'ко / шо ни т:о шо ў бися́ги / і на фі́ру се ни ўм’і́сти / це́го на дв’і фі́р'і йе / а йа хот'і́ли кри́шку ўз'е́ти / бо ў нас ш’і ни присти́гли; Клу́нт'а тако́го / шо ї на фі́ру би се ни ўм’істи́ло / шафи́ пу́кайут / а йім да́л'і ма́ло / ўни да́л'і купу́йут*.

І НИ ВТЄ́МИТИ СОБІ́ – і не подумати, не здогадатися про щось: *Насту́ / дити́на мо́же таке́ ви́робити / шо ти бес ни ўт'е́миў соб’і́ / ти на́в’іт' би ў то́му к’іру́нку ни поду́маў / і га́тки тако́йі бес ни маў*.

І НИ ЗДУ́МАТИ, І НИ ЗДОГАДА́ТИ (І НИ ЗДУ́МАВ БИХ, І НИ ЗДОГАДА́В) – те саме, що І В ГО́ЛУ ТАКЕ́ НИ ГО́ННО ПРИЙТЍ; хтось не міг би подумати, здогадатися про щось; додуматися до чогось: *Ад'і́ шо ви́твориў / і ни зду́мати / і ни здогада́ти / де би йа до тако́го доду́маласе? / а мали́ї докуме́каўсе таї ад'і́ йек зроби́ў*; *То так / шо ї ни зду́маў бих / в ни здогада́ў / гада́лосе одно́ / а ту́тки рас / і ма́йіш / до за́ўтра тре́ба сказа́ти / ци згод'уйіс:е на таку́ робо́ту / бо йік н'і / то мут кого́с дру́гого шука́ти*.

І НИ ПОДЍВ’ЮСЕ (І НИ ПОДИВЍВСЕ БИХ) – запевнення когось у тому, що хтось (що-небудь) не може бути для мовця предметом уваги: *Каў тоб’і́ ге́зде / і ни поди́ўйусе ў тот бик / наї кли́ч’ут / наї про́с'ут / йа би́рше н'і кра́пл'і ў рот ни о́зму / ноги́ мо́йі ў тиї кумпа́н'ійі ни бу́де; Йа стари́ї про́тиў не́го / а́ле на таке́ ї ни подиви́ўсе бих / к’і́л'ко бога́то ў сел'і́ фа́їних д'іўч’е́т / а вин ад'і́ іку прив’і́ў / мої / та ти ма́йіш о́ч’і ци н'і? / ци тоб’і́ заступи́ло? / И:ї / Фе́д'у / лиш’і́м пусте́ / уз'е́ў / іка́ йіму́ се ўдайе́ / ни ви́дите / йек йіму́ до́бре / т'і́штесе / шо ва́ш’а дити́на ўдово́лена / таї д'і́ўч’іна / ска́жу вам / нисогі́рш’а / тро́хи м’ізе́рна / а́ле це нажиўне́ / таї раху́їте / шо ўна се ўч’е́йі / а то си́ли вит'іга́йі / н'іч’о́ / фа́їну нев’і́стку мете́ ма́ти / ад'і́ йек уна́ се ўвиха́йі.*

І (НА́ВІТЬ) НИ ПОДУ́МАЮ (НИ ДУ́МАЮ, НИ ЗГАДА́Ю) – не вважаю за потрібне, не маю наміру робити що-небудь: *Ти ка́жеш іти́ перепро́с'увати? / і ни поду́майу / то хто кого́ обзива́ў? / йа? / хто*

зач’ина́ў сва́рку / робі́ўу ре́ївах ко́ло ч’ужо́йі ха́ти? / ни йа / то ї́ке пи́тан'і до ме́не? / Йа тогó / шо ти моло́ч’:а / тоб’і́ фу́стка з голові́ ни ўпа́де.

І (ШІ; ТО ШІ Й) НИ ТАКЕ́ БУВА́Ї – оцінка події, яка може мати позитивні чи негативні наслідки: *І ни таке́ / До́ц'ко / бува́йі / ми посади́ли бу́ли навес'н'і́ ш’:е́пи / і шо ви ду́майіте? / ўноч’е́ хтос йіх повико́пуваў / ўс'і / до одно́йі / на дру́гиї ден' ди́вимосе / а ш’:еп нима́ / лиш йімі́ се полиш’е́ли; То ї ни таке бува́йі / м’ін'і́ жи́нка з Рости́к роска́зувала / шо йіх сус'і́т маў пса / таї вид:а́ў йіго́ сво́му знако́мому / тої дес пит Коломи́йоў жийе́ / і шо бесте́ гада́ли? / ни верну́ўсе пес тха́т'і / т сво́му ґаз'д'і́? / верну́ўсе / ішо́ў ни одну́ дни́нку / голо́н:иї / зму́ч’иниї / а́ле приїшо́ў / то цес ч’олов’і́к сказа́ў / шо н'іко́ли н'і за йе́к’і гро́ш’і це́го пса н'іко́му ни вид:а́ст / аби́ шо бу́ло / ви́дите / пес / а ї́ке ма́йі ч’ут:е́; Ог:о́ / то ш’і ї ни таке́ бува́йі / це ш’і н'іч’о́ / а ву́їко роска́зуваў / шо вин у полонин'і́ л'існу́ ви́д'іў*.

І НЍТКИ НИ БУ́ЛО СУХО́Ї НА КО́МУС – хтось дуже змок: *Пишли́ дго́р'і / а йік верта́лисе / ўреп’і́жиў таки́ї дош’ / шо па́ру кро́киў ступи́ў / і ўже мо́криї / приїшли́ так’і́ / шо ни́тки на них ни бу́ло сухо́йі / А хот' ни заду́рно? / хот' шош наїшли́? / Ни скаў / шо ни зна́ти к’і́л'ко / а́ле тро́хи йе / потепл'і́ло / таї грибі́ ки́нулисе / л'у́де з гет поро́жними кошел'а́ми ни верта́йуц:е / ко́ждиї шош несе́ / треп’ітники́ / лисич’ки́ / ўс'е́ке*.

ІНТЕ́РЕС, -у – користь, вигода, зацікавленість: *Приїшо́ў / бо йе інте́рес у Ца́рин'і; Іки́ї інте́рес м’ін'і́ ї́ти на спи́ўку / ік йа ма́йу ўс'о сам роби́ти? / м’ін'і́ тако́го ни тре́ба; Ч’о Іван хо́ди ни напраўц'і́ / а ко́ло це́йі ха́ти? / бо ў не́го ту́тки інте́рес / моло́ч’:а Га́нина д'і́ўч’іна / в’ідеї / у дес'е́ту кл'а́су переїшла́ / Та вин застари́ї дл'а не́йі / Йек застари́ї? / два́ц':іт' шти́ри / то ни йе таке́ страшне́ / ану́ нагада́їсе / ў к’і́л'ко твойа́ ма́ма вид:ава́ласе ї к’і́л'ко бу́ло д'е́деви? / дес так / А́ле то гента́м / а тепе́рки д'і́ти ўч’е́тисе хо́ч’ут / ста́ти на но́ги / Наї бу́де / то н'іхто́ ни ка́же / шо вин ужé же́ниц:е / йа каў / шо ўда́ласе йіму́ тота́ д'і́ўч’іна / Ан:и́ц'а / йіго́ ма́ма / сама́ ўпов’і́ла; Вин зра́зу / Ч’іго́ приїшо́ў? / Інте́рес ма́йу / хо́ч’у па́далиц'і забра́ти / Ану́ зач’іка́ї м’іну́тку.*

ІНТЕРЕ́СНИЙ – цікавий: *Паз'у́н'ко / ни ч’у́ла йіс за сего́н'ішне к’і́но? / ўно інтере́сне ци н'і? / йек се назива́йі? / Ч’і́ч’ка ў пел'у́ц'і / кв’і́тка ў пел'у́ц'і / ко́ло клу́бу так напи́сано / ду́же фа́їне / бер'і́т ма́му / таї ід'і́т / йа так се напла́кала / шо ну / ду́же м’ін'і́ ба́н:о бу́ло за тоў д'і́ўч’іноў / Йої / а шо з неў? / Ід'і́т / таї мете́ ви́д'іти.*

ІНТЕРЕ́СНО – *присл.*, цікаво: *Інтере́сно / ки́л'ко мо́жут куштува́ти так'і́ ч'о́боти / йік у то́йі па́н'і?; Інтере́сно / ци пи́де до не́йі / ци н'і? / бо на заво́динах уч'е́ра з неў ни гул'а́ў / на́їко / бу́демо ч'у́ти.*

ІНТЕРЕСУВА́ТИ – цікавити: *Мар'і́ / ни роска́зуї м'ін'і́ / бо йа то́го слу́хати ни бу́ду / ўно мене́ ни інтересу́йі / ти за сво́йім ч'олов'і́ком диви́се / куда́ вин хо́ди / а мо́го ни пантру́ї / йа то́го ни потребу́йу.*

ІНТЕРЕСУВА́ТИСЕ – цікавитися: *Мар'і́ч'ко / тобо́ў інтересува́ўсе оди́н хло́пец / каза́ў / шо хо́ч'і се познако́мити / А шо т:о за таки́ї хло́пец / шо сам ни пидийде / а шука́йі помич'ники́ў? / Вин н'іч'о́ ни шука́йі / йа сама́ ви́питала / хто йіму́ наїби́рше ўдайе́ц:е / бо то м'ії брат / мо́же / ти його́ ви́д'іла / фа́їниї таки́ї / висо́кий.*

І (Й) ОДНО́ СЛО́ВО МО́ЖЕ ВЕ́ЛЛЕКО ВАРТУВА́ТИ (ЗНАЧЕ́ТИ) – про вагомість мудрого, доречного слова: *Ни кажи́ / то ї одно́ сло́во мо́же ве́л:еко вартува́ти / шо́ гада́йіш / іґби́ Лес'о́ сказа́ў н'і / це́го ни бу́де / то ўно би се ста́ло? / хтос би його́ ни послу́хаў*?

І ПЕНЬ УБРА́ТИ, ТО ВИН БУ́ДЕ ФА́ЙНИЙ – те саме, що ЇК (ІК) НА КО́РЧЬ ШОШ НАП'Ї́ЛЍТИ (НАП'Є́ЛИТИ), ТО ВИН БУ́ДЕ ФА́ЙНИЙ: *Ўбран'е́ ве́л:еко знач'е́йі / бо і пен' ік убра́ти / то вин бу́де фа́їниї / хто ни поди́виц:е / ко́ждиї ска́же / мої / іки́ї фа́їниї*.

І ПРО́ШЕ, І МУС – *жарт., ірон.*, викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: щось необхідно виконувати всупереч волі, бажанню діяча: *І хо́ч'іц:е вам ота́к ко́ждиї кам'і́н'ч'ік оп'і́стувати / вибера́ти ко́ло не́го бур'іне́ц? / Скаў по пра́ўд'і / Кали́ / ни хо́ч'іц:е / а́ле ту́теч'ки так вихо́ди / шо і про́ше / і мус / рас ч'олов'і́к убуркува́ў подв'і́р'і / то с тим ма́йі бу́ти пор'е́док / хот'і́ла лише́н' замести́ / бо ўч'е́ра с'і́но скида́ли на по́др'у / ї ко́ло ха́ти натр'іслóсе / ди́ўйусе / та де: / тут полехки́ ни об'і́їдец:е*; *То таке́ / Ан:и́ / і про́ше / і мус / мош би ї ни бра́ти цису́ сл'у́шку / наї зароста́ла би траво́ў / а́ле ч'ем уна́ м'ін'і́ спидру́ч'на? / тим / шо ко́ло ха́ти / посад'у́ бараб́ул'і / таї ни бу́ду за ко́жде їти на ца́рину*.

ІРЖЄ́ВИЙ – іржавий: *Цви́ки іржʼе́вʼі / уважʼе́ї*.

ІРЖЄ́ВІТИ – іржавіти: *Це пусти́ї ниш / скоро ме іржʼе́вʼіти*.

ІРЖЄ́ТИ – іржати (про коней): *У ву́їка тво́го нима́ ко́н'іў / у них коро́ва / то іржʼе́ли на́їман'і / ч'ужʼі́ / тот'і́ / шо ора́ли ко́ло ха́ти*.

ІРЖЄ́ТИ, ІК (ЇК) КІНЬ (КИНЬ) – занадто голосно, різко сміятися: *А ўна лиш ста́не ко́ло фи́ртки ї ди́виц:е / хто іде́ ву́лицеў / тогди́ зач'іна́йі с тим бе́с'іду / ї гаш вид нас ч'у́ти гагага́ та гагага́ / це так'і́ поч'ітки́ / а*

потóму ч’ýйу / шо ўже ѝнч’а мýзика / ўна зач’інáйі iрж’éти / ік к’ін' / бигмé / тáк’ік кин' у колгóсниї стáїни / И:ї / такé йістé росказáли / шо ни знáйу / шó витпов’і́сти / мóже / то ни ўна / а тот / хто з неў / отáк зат'ігáйі? / бо то прéц'ін' / жѝнка / дé ўна так ум’і́йі? / Н'і / ґерентýйу / шо ўна / бо по вýлици рýжн'і хóд'ут / а рéгит тот самúї / то лúш уна́ регóч’і / і ви знáйіте / хот' шч’óго / це такá натýра; Л'ýде по ўс'éкому с'м’ійýц:е / одѝн так х’іх’і́кайі / іґ би шош полегóн'ки тер / іґ би тот с'м’іх хот'і́ў се вѝрвати і ўтеч’і́ / а вин йігó сперáйі / а дрýгиї так / іґ би ікóўс нáкриўкоў у шош гéхкаў / а трéтиї п’і́ўкайі / іґ би ў нéго ў бурлакý ф’і́ўкало бýло / а йе такúї / шо ни ўм’і́йі се с'м’ійéти / вин iрж’éйі / ік кин' / тáк’ік óґир' / ікóго вѝпустили на пáшу / Ну а йе такé / шо с'м’ійéц:е так / іґ би кáшлаў і захлинáўсе / а мойá сус'і́да ни с'м’ійéц:е / а в’і́ўкайі / так / іґ би їйі їкиїс молод'éк об’іймáў / Йої / ви нагадáли / а Мар'і́ка / шо за парканóм / ѝхкайі / іґ би шош буксувáло ў грузѝ ї ни гóн:о вѝйіхати / йої / ус'éкиї с'м’іх ч’ýйіш / і кóждиї мáйі свойé лицé.

ІРЖЯ́ ЇСТ (ЗЗІ́ЛА) ШОШ – щось окислюється (про залізні вироби): *Цисý питкóву iрж’á з΄:і́ла / вѝтко / дóўго ў землѝ бýла.*

ІРШЄ́НІ, -я – хрестини: *З мýзикоў рóбйут iрш’éн'і / такé / йік малé вес'іл'é / н'і́би вит тóго дитѝн'і л'і́пше бýде.*

І САМ НИ ГАМ, І ДРУ́ГОМУ НИ ДАМ – про ситуацію, коли людина й сама не користується чимось і комусь не дає можливості це зробити: *І сам ни гам / і дрýгому ни дам / наї бур'інáми ўс'о заростáйі / áле дрýгому посадѝти цибýл'ку ни дам / ни позвóл'у / А їке ти мáйіш прáво на тот кавáл'ч’ік? / йа шо? / пишóў до тéбе на присадѝбу? / áле н'і / кáже / шо потóму тотó мáйут йімý дом’і́р'іти / бо йімý бракýйі пиў сóтика / Та йік дом’і́р'ійут / то вóзмеш / áле тепéрки то ни твойé.*

І СЛУ́ХАТИ НИ ХО́ЧІ – не бажати з кимось обговорювати якесь питання: *Йа каў / порá вид:авáтисе / кýпа хлóпц΄іў гѝнут за тобóў / ужé би хот΄і́ли женѝтисе / а ўнá ї слýхати ни хóч’і / кáже / шо ни л΄ýби / То / Настý / л΄убá такá / ік нáїде когóс / то спáсу нимá / ў нéйі / вѝтко / хтос йе ў Ч’ірниўц΄áх / лишéн΄ ни кáже / бо ч’о би такá д΄і́ўка ў хáт΄і сид΄і́ла? / йек це мóже бýти / шобѝ молодý ни корт΄і́ло кудáс питѝ? / гаї кажѝ / йек?*

І С СВІ́ЧЬКОВ (ВДЕНЬ) НИ НА́ЙДЕШ (НИ ГО́ДЕН НАЙТЍ) – про те, що дуже важко (майже неможливо) знайти: *Йо / бувáйі такé / шо дес шош поклáдеш / у такúї спр'éток сховáйіш / шо і с':в’і́ч’коў ни нáїдеш*

/ д'і́до наш так буў сховáў кýшку / шо два рóки шукáў / ўс'і хат'н'і́ йімý помогáли / та д:е / д:е / нимá / гадáли ўже / шо хтос пот'ігнýў / а прийшóў Мар'і́ч':ін хлóпец / малúй пúтпен'ок / тай покáзуйі / шо кýшка ў фудóмен'т'і / на тóму м'і́сци / де ми кл'уч' колúс ховáли / отакé бýло / ни дýмай соб'і́ / стаў / подивúўсе / тай кáже / ад'і́ гéн:е.

І СТІ́НИ МА́ЮТ ВУ́ХА – необхідно бути обережним, не говорити зайвого, оскільки це може спричинити неприємності: *Д'іт ік шош хот'і́ў такé сказáти / шо ч'уж'і́ ни мáли ч'ýти / то стúшуваў гóлос / обзерáўсе / дивúўсе / ци пид викнóм когóс нимá / і гаш тогдú зач'інáў говорúти / йа се питáў / д'і́ду / тáже тýтки н'ікóго ш ч'ужúх нимá / ч'о ви так потúхон'ко говóрите? / а вин пидоймáў пáлец і казáў / шо мус уваж'éти / бо і с'т'і́ни мáйут вýха / а йа соб'і дýмаў / а де / верé / тот'і вýха схóван'і? / де ўни спр'éтан'і*?

ІТЍ (ЙТЍ) – їхати: *Ідемó зáўтра з Мúтром у Ч'ірниўц'і́; Ідемó ў малúни / зáўтра ў шéстий аўтóбус йі́де / аш у Проб'і́ну / ним пойі́демо*.

ІТЍ (ПИТЍ) БАБА́МИ – 1) спілкуватися з тими, хто не вартий уваги, не здатний розрадити, дати розумну пораду: *Мáйі ч'олов'і́ка / а ўна пишлá бабáми рáди шукáти / хот'і́ла бих знáти / котрá з цих рáдниц знáйі бúрше хот' на мáкове зéрн'і / йік най ни каў / хто / жúнко Бóж'а / та дýмай шош*; 2) користуватися послугами знахарок: *Кс'онц казáў / шо то гр'іх шукáти ворожóк / а ўна ходúла бабáми / це прáўда*; 3) шукати пригод за межами подружнього життя (про чоловіка): *Розб'і́глисе / бо вин пишóў бабáми / шó тут казáти і шо бýло робúти? / б'іч'і за ним / ходúти нáзирц'і / а то би шош помоглó? / усмакувáў тай ходúў*.

ІТЍ (ХОДЍТИ, ПИТЍ) БЕ́ЗВІСТИ – іти невідомо куди: *Пишóў бéзв'істи / та пишóў / ґýрский йігó знáйі / де вин мóже бýти*; *Ідé бéзв'істи / та най ідé / алé хот' скажú / коли се вéрнеш*.

ІТЍ (ПИТЍ) БЛУ́ДОМ (У БЛУТ) – *згруб*., вести недостойний порядної людини спосіб життя: *Скажú м'ін'і́ / шó ўна дóброго вúд'іла вит тáта ци мáми? / дóбре / шо ни пишлá блýдом*; *За дитúноў трéба се дивúти / ўч'éти вид малóйі / шóби / йік вúросте / ни пишлá блýдом / і рóдич'і мáйут бýти прúм'іром тóго / йек уна мáйі себé вестú*; *Д'і́ўч'на с кóго мáла брáти прúм'ір? / з мáми? / та т:а / най ни кáжу їка / дитúна мáла ш'éс'т'і на бáбу / унá ўс'о зробúла / шóби ўнýка ни пишлá ў блут.*

ІТИ́ (ПИТИ́) В БАТЯ́РКУ – парубкувати; гуляти (про парубків): *Друґ'і хóд'ут у бат'áрку / а ваш / вúжу / ни дýже мáйі колú їти / Хóди ї*

м’ії / áле хóч’і женúтисе / таї квáпи добудувáти оц:ý хач’:éну; Аг’і́ мої / жонáтиї ч’олов’і́к / а хот'і́ў питú ў бат'áрку / вúтко / ни дибрáў свóго / Та йек ни дибрáў? / дóста пíзно женúўсе / дибрáў гаш забогáто.

ІТѝ В БЕЗВѝХІТЬ (В БІДУ́) – передбачати скруту, нещастя, тяжке становище когось, наявність проблем, які важко буде розв’язати: *Знáйіш / кудá йа ї́ду? / у страшнý безвúх'іт' / так мойá душ’á в’іш’:ýйі*; *Ідý ў такý б’ідý / шо ни гóден сказáти / гаш т'éшко подýмати*.

ІТѝ (ПИТѝ) В ГЕ́НДЕЛЬ – *згруб*., займатися (зайнятися) торгівлею: *Шóби ї́ти ў гéндел' / трéба мáти до тóго охóту ї розум’і́тисе на тóму / гóлу до тóго трéба мáти / о / шо йа скаў*.

ІТѝ В ГО́ЛУ – сприйматися, запам’ятовуватися, спадати на думку: *У гóлу ї́де ї́кéс пусте́ / думкú ўс'éк’і / кобúбито йіх мих збýтисе*; *Де цéму хлóпцеви ме ї́ти ў гóлу наýка / ік вин лиш б’і́гати хóч’і*.

ІТѝ (ПИТѝ) В ГО́СТІ – відправлятися або прибути куди-небудь як гість: *Ї́демó ў нед΄і́л΄у ў гóс΄т΄і / Івáниў хлóпец ме се женúти / ўни слóво рóбйут / Ну та то гонорóво бýти на такóму.*

ІТѝ (ПИТѝ) В ДА́НЕЦ – починати (почати) танцювати: *Ни хот΄і́ла смих ітú ў дáнец / бо ногá побóл΄уйі / áле то вáлец / ни гýцулка / то так розданцувáласе / шо дни свойі́ забýла / ўже н΄іч’ó менé ни бол΄і́ло*.

ІТѝ (ПИТѝ) В ДРУШКѝ (ДРУЖБѝ) – бути на весіллі молодій за дружку чи молодому за дружбу: *Ідý Марýси ў друшкú / мýс΄у пол΄і́тики купúти / бо тот΄і́ стар΄і́ / а на в’інóк мáйу м’і́рту.*

ІТѝ (ЛІГА́ТИ, ПИТѝ) В ЗЕ́МНЮ – умирати (умерти): *Ус'і́ ми ї́демó тудá / áле ни ўс'і́ зрáзу / кúл'ко ўже верстакúў пишлó ў зéмн'у*.

ІТѝ (ПИТѝ) ВИДИЗНА́ТИ – провідати: *Ти ў гóс'т'і трóхи прийі́хала / ідéш бáпку видизнáти? / дóбре / фáйна ўнýка / абéс здорóва бýла / Абéсте ї ви / вýйно / здорóв’і бýли таї вáш’і ўнýки.*

ІТѝ (ПИТѝ) В КИШНЮ́ – виконувати роботи, пов’язані з заготівлею сіна: *Ш’і ден' два наї протр'éхне / таї ідемó ў кишн'ý / рахýї / д'в’і нед'і́ли вúпаде / А́ле то роковá робóта / це рас на рик се рóби / унá вартýйі такóго ч’ісý / Ну та то прáўда / де ни вартýйі*?

ІТѝ (ПИТѝ) В ЛАЮ – *згруб*., іти (піти) в компанію і зазнавати (зазнати) її негативного впливу (про дітей, підлітків): *Ўч’éўсе дóбре / а потóму шо / пишóў у лайý / а тáмки íнч’а наýка*.

ІТѝ (ПИТѝ) В МІ́НУ – *заст*., вирушати (вирушити) в інші села (“долив”) з метою обміняти якісь речі на продукти: *Ни бýло шо йі́сти / то*

л'ӱде ǐшли́ ў м'і́ну / ў по́ле / бра́ли с ха́ти / шо могли́ / абі́ ви́м'ін'іти на муку́ / пшени́цу / шо мош бу́ло / а ба́ба бра́ла иглу́ / нитки́ / таǐ так ішла́ / наǐма́ласе шош залата́ти / заши́ти / переши́ти / ш:и́ти / ци сплести́ / питплести́ / і цим заробйе́ла / приноси́ла д'і́тем йі́сти.

ІТЍ В ОДНО́ (ОННО́) З КИ́МОС – бути одностайними; про наявність однакових поглядів на життя, відсутність розбіжностей в діях, в оцінці чогось: *Йік ни пере́ч'іти ч'олов'і́кови / дослуха́тисе до то́го / йек вин ра́ди / іти́ ў одно́ з ним / то мош до ч'о́гос доробі́тисе / а йік ко́жде у свойе́ / то споко́йу ǐ добра́ ни бу́де / це ни йа приду́маў / це ві́знане зда́ўна; Ан:и́ц'а ǐшла́ в он:о́ / а Ко́ц'о / ў дру́ге / уни́ н'іко́ли ра́зом ни ходи́ли ǐ ни диви́лисе на с'в'іт одна́ко / ко́ждиǐ ішо́ў соб'і́ / йек йіму́ се хот'і́ло / ǐ ті́ми доро́гами / ік'і́ йіму́ се стели́ли; Ік іти́ ў он:о́ / то ў ха́т'і бу́де мир і зла́года.*

ІТЍ (ПИТЍ) В ПО́ЛЕ – вирушати на заробітки в "долишні" села, де немає гір, а отже, великі площі відведено для посіву зернових, овочів: *Уна́ ў по́ле пишла́ з Га́неў / соб'і́ дв'і зибра́лисе / барабу́л' привезу́т / бо сего́року ч'е́рес т':і пло́ви / н'іч'о́ ни ўроди́ло / ўс'о до кри́шки замо́кло.*

ІТЍ (РОБЍТИ) В ПО́РАВІНЬ (В ПО́РИВЦІ) – виконувати якусь роботу такою ж мірою, як і хтось: *Д'і́ўч'іна ду́же до́бра до робо́ти / ік сапа́ли барабу́л'і / то ўна́ ǐшла́ ў по́риўц'і з робі́тниками / ни́ соб'і́ так; Дити́на хо́ч'і ў по́рав'ін' іс старине́ў робі́ти / а ти до ч'о́го там? / нага́дуǐ / шобі́ припоч'іва́ла / Мамо́ / йа це ўрас ка́жу / йійі́ н'іхто́ ни застаўйе́йі.*

ІТЍ (ПИТЍ) ВПО́ТИЧЬ – ідучи, спотикатися: *Ад'і́ йек Васи́л' ўпо́тич' пишо́ў з буфе́ту / от:о́ ўт'і́шиц:е Васили́ха / оǐ шо ўт'і́шиц:е; Іду ўпо́тич' / йік піе́на / ві́тко / зноў ті́ски ма́йу / за́рас прийду / ві́пйу п'іґу́лку / таǐ ле́кше ста́не; Ад'і йек упо́тич' ідé / скóро ш'і ф'і́ўкати зач'не́.*

ІТЍ (ПИТЍ) В ПРЍЙМИ – жити не в своєму домі, а в дружини чи в кого-небудь іншого: *Ха́ту звел:и́ / а́ле мус бу́ло іти́ ў при́йми / бо та́мки у не́го лише́н' хач':е́на ǐ ш'і брат йе / а́ле нич'о́ / ві́кинч'ійут ха́ту / таǐ пере́йдут; Іду́т у при́йми / мут ікі́йс ч'ес у ба́би жи́ти / там йе де.*

ІТЍ (ПИТЍ) В РИСТ – підніматися, рости (про рослини): *Фа́йниǐ дош' / майові́ǐ / ўс'о ў рист ідé / ад'і́ іка́ па́ш'а / а іки́ǐ гори́дец.*

ІТЍ (ПИТЍ, ХОДЍТИ) В СТА́РОСТИ – виконувати роль старости, що сватає наречену женихові; сватагися: *Мар'і́ка ўпов'і́ила / шо Йу́ц'о*

ходи́ў у ста́рости / з М’іха́йлом ішо́ў; Йік удайе́ц:е / то наї ідé ў ста́рости / д'і́ўка фа́їна / ў Ан:и́цу се ўда́ла; Ма́йут сегóн:е їти ў ста́рости / сва́тайут у Їва́на дон'ку́.

ІТЍ (ПИТЍ, ХОДЍТИ) В ТАКО́МУ, ІК (ЇК) КО́ЛО КОРО́ВИ – про негарний, старий, іноді забруднений одяг на комусь: *Гаї скаж’і́т м’ін'і́ / куда́ ви так се ві́штрамували? / ге? / і бисашки́ ўз'е́ли на пле́ч’і? / таї куда́ йісте́ се напра́вили? / у копарати́ву? / а ни ўстида́їтесе ота́к іти́ / ў тако́му / ік ко́ло коро́ви / іґ бе́сте лише́н' шо гниї вит'і́скували / а пото́му шош се наду́мали таї ідете́ мижи́ л'у́де / ід'і́т перебер'і́ц:е / бо йа вас у тако́му ни пу́с'т'у / а йік н'і / то сама́ пи́ду ї ку́пйу ў́с'о / шо йісте́ хот'і́ли / аг’і́ на цисе́ / зибра́лисе ни́ йік ґазди́н'а / а йік ни зна́йу / хто*.

ІТЍ (ПИТЍ, ХОДЍТИ) ГАЛА́СВІТА – вирушити далеко, невідомо куди; світ за очі: *Де ўно розум’і́йі / куда́ ї́де / іде́ гала́с'в’іта / ни ди́виц:е / шо там машини́ / н'іч’о́ ни розум’і́йі / с тако́йі дити́ни о́ка ни мо́жно спуска́ти / Бо́же борони́ / хот' куда́ пи́де; Пишо́ў гала́с'в’іта / каза́ў / шо на годи́ну / а то ўже по об’і́д'і / куда́ йіго́ но́си?; Хо́ди гала́с'в’іта / ни ди́виц:е / шо ў ба́би плит розва́л'уйіц:е / дах прот'іка́йі / лиш свойе́ пантру́йі.*

ІТЍ ГЕТ (С-ПЕ́РЕДЬ МЕ́НЕ, С-ПЕ́РЕДЬ ОЧЄ́Й; АБЕ́С НИ ВИРТА́ВСЕ; ІДЍ ХОТЬ ДО ДІ́ТТЯ, АБЍ Я ТЕБЕ́ НИ ВЍДІЛА, АБЍ МО́Ї О́ЧІ ТЕБЕ́ НИ ВЍДІЛИ ТА ІН.**)** – ужив. як лайка, якою виявляють різко негат. ставлення до когось: *Іди́ гет спе́ред' ме́не / бо йік о́зму лома́ґу / то ни спамн'іта́йіс:е / ри́дну ма́му забу́деш*; *Іди́ спе́ред' оч’е́ї / марш ви́ц:и / наї мойі́ о́ч’і тебе́ ни ви́жут та наї ни ви́жут*.

ІТЍ (ПИСЛА́ТИ КОГО́С) Д’ҐУ́РСКИЙ МА́МІ – *лайл.*, те саме, що ЙТИ ДО ДІ́ТТЯ: *Наї йіго́ шл'ах тра́фи / наї вин іде́ ви́ц:и дґу́рскиї ма́м’і / шоби́ йіго́ ла́би ту́тки би́рше ни ви́д'іў / то йе ч’олов’і́к? / то поме́тен'і*.

ІТЍ (ПИТЍ) ДО ВІНЦЯ́ (ДО ШЛЮ́БУ, СЛЮ́БУ) – брати шлюб: *Уна́ розве́дена / того́ ни ме їти зно́ў до в’ін´ц´а́ / спи́шуц:е / таї ус´о́; Див’і́мсе / за́рас молод´і мут іти́ до с´л´у́бу / ўже зач’е́ла му́зика їгра́ти.*

ІТЍ (ПИТЍ) ДОЛЍВ (ГОРІ́) – влаштовуватися на тимчасову чи постійну роботу в села (або відповідні організації), розташовані значно далі від Тюдова – в горах (“горі́”) чи у протилежному напрямку (“долив”): *Вин лише́н' уч’е́ра пишо́ў гор'і́ / ш’і ни ско́ро ве́рнец:е*; *За Ку́ти н'іхто́ ни ка́же доли́ў / то бли́ско / а доли́ў гет да́л'і / за Ро́зниў або гаш ко́ло*

Ч’ірниўц'і́ў; Тв’ії бáт'ко Андр'і́ї ни рас ішóў долиў; Вýйко гор'і́ йде / А шо ме робúти?/ Та ў бýтин'і / тáмки богáто нáших л'удúй.

ІТЙ̀ (ПИТЙ̀) ЗА ВÓЛЕВ КОМЎС – потурати комусь, зокрема дітям: *Ідéш дитúн'і за вóлеў / а шо з нéго вúросте? / йек ти потóму з ним рáду даш? / гаї кажú м’ін'і́ / наї ч’ýйу*. Див. ДАВÁТИ (ДÁТИ) ПОТЎКУ.

ІТЙ̀ ЗА ГÓНИР – мати за честь піти кудись; виконувати щось, виявляючи повагу комусь: *Вин за гонúр ідé / йігó / прéц'ін' / ґаздá просúў; А ч’о бих ни йшлá? / йа за гóнир ідý ў кумú / наї бýде / шо то ни так’і́ богач’і́ / ік ви / áле йа на ц:е се ни дúўўу і ч’éсти н'ікóли н'ікóму ни ўрву; Уперéт / у дýже дáўн'і ч’ісú / йа ш’і до шкóли ходúла / однá б’ін:а жúнка одовúц'а / ўна жúла делéко вид нас / áле дес приходúла молокá / а дéколи мáма йїі на ден'кú брáла / то ўна ік вид:авáла дон'кý / прийшлá просúти мáму / шобú пустúла менé ў дружкú / то ўже бýла стáрш’а д'і́ўка / з неў йа н'ікóли н'і ў йек’і бéс'іди ни ўступáла / áле мáма фáйно под'éкувала за т:о / шо ўна прóси / ї поўб’іц'éла / шо йа пúду / менé цисé ни дýже ўт'і́шило / áле мáма сказáла / ти їдеш за гóнир / а ни за шош úнче / ї пониж’éти л'удинý вúтказом ни годúц:е / рас уна навáжиласе прийтú просúти / то тýтки нáв’іт' мóви ни мóже бýти / шобú ни їти / пúдемо ўс'і на вес'іл'é / і ўс'о зрóбимо / йек се налéжи.*

ІТЙ̀ (ПИТЙ̀) ЗА КЙ̀МОС**, ІК (ЇК) ВИВЦЯ́ (ІК ВЙ̀ВЦІ)** – діяти, не думаючи про наслідки: *Вин сказáў / а ви пишлú / пишлú йістé / йік вúўц'і / то шо / у вас свóйі головú нимá? / ви ч’ужóго мáйіте слýхати?; Ішлá смих / ік виўц'á / н'іц ни дýмала / шо зле рóбйу / іґ би менé зáтуманило шош.*

ІТЙ́ (ПИТЙ́) ЗА КÓГОС – виходити (вийти) заміж за когось: *Ч’ýла смих / шо ўна тикú їде за нéго / ўже нáв’іт' слóво бýло / áле за слóво тóч’но ни знáйу / бо ўни ў дрýгим кинцú жийýт / ўни пидгор'éнцк’і.*

ІТЙ̀ (ХОДЙ̀ТИ) ЗА НОГÁМИ – слідувати всюди за кимось, бути прив’язаним до когось: *Ц':а ч’убáтен'ка кýроч’ка ни попускáйіц:е менé / їде за ногáми / кудá йа / тудá і ўнá / нич’ó ни бойі́ц:е.*

ІТЙ̀ (ПИТЙ̀, ХОДЙ̀ТИ) ЗАРÍНКАМИ – бути без батьківського нагляду (про дітей, підлітків): *Отáк ік пацáн пúде зар'і́нками / берегáми / то ш’і їкáс б’ідá нáйде; Ч’о такá д'і́ўч’іна мáйі увéч’ір зар'і́нками ходúти / їкúхос компáнiї шукáти*? / *Бо н'іхтó за неў се ни дúви.*

ІТЙ̀ ЗА ЧЮЖЙ̀М РÓЗУМОМ – те саме, що ЖЙ́ТИ ЧЮЖЙ́М РÓЗУМОМ: *Ідé за ч’ужúм рóзумом / бо гадáйі / шо ў дрýгого головá*

рузумн'і́ш’:а / мої / та ти ра́т'се с ки́мос / ік хо́ч’іш / а́ле прислуха́їсе / шо твойа́ ра́дниц'а ска́же / *твойа́ голова́*.

ІТЍ (ПИТЍ) З ВЕЧЄ́РЕВ – на Святий вечір відносити (віднести) вечерю комусь із сусідів чи родичів; це частина обряду – святкування Святого вечора; лише після віднесення вечері сім’я, виказавши “Очіна́ш”, сідає за стіл, на якому дванадцять пісних страв: *Ма́ма бра́ла нову́ ми́ску ци терле́ц / кла́ла туда́ по ли́с'ц'і ўсего́ / шо йе на стол'і́ / на тер'і́л цес ш’і кола́ч’ кла́ўсе / с'в’і́ч’ка му́с'іла бу́ти / і та́то ішо́ў з веч’е́реў*; *Ми ш’і се ни зр'іхтува́ли / а М’і́лик ужé до ко́гос ідé з веч’е́реў / мо́же / пишо́ў до сво́йіх з Доли́ни / а́ле ви́диш / йек з:агод'і́ / ни ч’іка́йі / до́ки стемн'і́йі / Це ікра́с до́бре / бо йік ме веч’ір'і́ти / вин ужé ве́рнец:е і ўни зач’ну́т веч’е́р'іти / а ми сего́року шош зат'ігли́ / гаї бо́рзо / ква́пмо / бо за́рас д'і́ти мут кол'ідува́ти / а ў нас ш’і ни ўс'о на стол'і́*. Див. НЕ́СТИ ВЕЧЄ́РЮ.

ІТЍ (СТУПА́ТИ, ХОДЍТИ), ІК (ЇК) КИТ (КЍТКА) – рухатися тихо, беззвучно: *То ў Андр'і́йа така́ хода́ / шо вин так ідé / питкрада́йіц:е / ік кит / кро́ку н'іц ни ч’у́ти / йа ге́зде шош ро́бйу / а вин пидийшо́ў з:а́ду потихо́н'ко / ік оц':а́ ки́точ’ка / та лиш шош се запита́ў ко́ло ву́ха / ни га́ркнуў / н'і / а́ле ота́к полего́н'ки / дримне́н'ко / іґ дити́на / а мноў гаш ки́нуло / так / шо йа ч’ут' у пиўни́цу ни ўпа́ла / аг’і́нацисе / та йа на ста́рости заика́тисе мо́жу зач’е́ти / йек так питкрада́тисе?*

ІТЍ (ПРИХОДЍТИ, ПРИЙТЍ, ПОПАДА́ТИ), ІК (ЇК) МИТРЍХА НА СВІ́ЖЕ (СОЛО́ТКЕ) МОЛОКО́ – про здатність окремих людей появлятися тоді, коли найсприятливіший момент для отримання якоїсь вигоди: *Николайе́ви / йа би ўже ни хот'і́ла шош зи́ч’іти / бо вин ни ўрас вид:айе́ / а́ле вин так попада́йі / ік Митри́ха на соло́тке молоко́ / а ўч’е́ра прийшо́ў ку́шки / хот'і́ла смих сказа́ти / шо нима́ / д'і́до ўз'еў / бо се бо́йу / шо ли́шусе бес ку́шки / а́ле шо / ік ку́шка стойі́т йіму́ пе́ред' оч’е́ма / йа лише́н' шо йі́йі покла́ла на цису́ ла́ўку / таї му́с'у да́ти / так вин приходи́ў оно́гди вели́кого кошел'а́ / ўхо́ди ў ха́ту таї ка́же / ч’о́ прийшо́ў / шо́ йіму́ се стре́било / а два кошел'і́ ікра́с стойу́т ко́ло схо́диў / так / іґ би спец'і́йа́л'но йіму́ бу́ли зр'іхто́ван'і; Мар'і́ка л'у́би ви́пити / ї тогди́ приб’іга́йі / коли́ на стол'і́ йе вино́ ї ми когóс ч’істу́йімо / лиш поду́маї / таке́ ма́йі ч’ут':е́ на т:о / шо́ ўна хо́ч’і / йік Митри́ха на с'в’і́же молоко́ / т:а тако́ш ура́с попада́йі / ік несе́ш у пу́тни с ста́їн'і молоко́ / ци йіго́ проц'і́д'уйіш / ци ї́деш дойі́ти коро́ву / а ўна стойі́т і ч’іка́йі / про́си пожи́ч’іти молока́ / та ни витка́жеш / хот' бес йек хот'і́ў; А йе ї так’і́ /*

шо сам’і́ ни вар'у́т / а ї́дут до дру́гого / шобú попойі́сти / ікрáс тогдú / ік т':і с'ідáйут за стиў / лишéн' шо вúвернули кулéшу / ц:е / каў вам / тáк’ік Митрúха на с'в’і́же молокó / до цéго тре: мáти дар / абú ўрас користáти / йа н'іч’ó ни каў / б’і́н:ому дайéц:е / áле такúм / ік йа роскáзуйу / дéколи се ни хóч’і.

ІТЍ (ХОДЍТИ, СПАЦІРУВÁТИ), ІК (ЇК) НА ВЕЛЍҐДЕНЬ – не працювати, прогулюватися: *У нас нидáўно знимáли к’і́но / отáмки нúш:е скалú / áле ни ўден' / а ўноч’é / росклáли ватрú / ўни гор'у́т / а прожекторú тотó ш’і ос'в’і́т'уйут / ми такóго дотепéр ни вúд'іли / два дни доўпúўноч’і цисé бýло / то л'у́де судá ішлú / ік на Велúґден' / ўс'о лиш’éли / а б’і́гли се дивúти; Хóд'ут вулиц'áми / ік на Велúґдень / а то ч’о / верé / йіх робóта ни берéц:е?; Ідé соб’і́ повóлен'ки / ногá за ногóў / ік на Велúґден' ци у ї́кес велúке с'в’éто / і то ўрас так / йа вúжу ў викнó / н'ікýда ни квáпиц:е / ни несé т'ішк’і́ бисáги / а тáк’ік на шпáц'ір / мої́ / а ч’о йа так б’і́гайу / шо головá на крок уперéт / а нóги дес з:áду плéнтайуц:е / йійі́ наздогон'éйут*?

ІТЍ (ХОДЍТИ), ІК (ЇК) НІМЍЙ (НІМÁК) – зовсім не розмовляти: *Ідé пóпри мéне / ік н'імáк / мої́ / та ти хот' Слáваї́су скажú; Йа шош до нéйі говóр'у / а ўна ї́де / йік н'імá / И:ї́ / лиш’і́т йійі́ / ї́йі ни до вас / ўна мáйі велúк’і клóпоти / мóже / ї́шла такá загу́тана / шо н'іч’ó ни вúд'іла ї́ ни ч’у́ла / у вас такóго н'ікóли ни бýло / шо ї́деш / нóги несýт / а ти ни знáйіш кудá і ч’о ти судá прийшлá*?

ІТЍ (ХОДЍТИ), ІК (ЇК) РОЩЄ́ХНЕНИЙ (РОЩІХНÉНИЙ) – мати вади ходи: *Вас'у́тка / Бóже боронú / хóди / йік рошч’іхнéна / рáн'че це ни так бýло вúтко / áле ўна / сарáка / т'éшко вúслабувала ґрúпу таї́ ад'і́ шо дáло / і то дóбре / шо стáла на нóги / бо навес'н'і́ нóги ни служúли / кáже / шо ўже бýло мáло над'і́йі / шо змóже питú / отакé слáб’іс'т' з л'уд'мú виробйéйі / би Бох боронúў кóждого вит такóго.*

ІТЍ (ХОДЍТИ), ЇК (ІК) КОРÓВА БЕЗ ВОЛОВÓДА – вештатися: *Ідé / кудá соб’і́ хоч’і / так / ік корóва без воловóда / ни кáже / кудá се напрáвиў / колú прúї́де / трéба цéго хлóпц'а трóхи до з'іц'éрки зберáти.*

ІТЍ (БІ́ЧІ, БІ́ГАТИ, ХОДЍТИ ТА ІН.**), ЇК (ІК) МОЛОДЄ́К (ІК МОЛОДІ́НКА)** – про чоловіка чи жінку поважного віку, які є швидкими у всьому: *Анý анý дивúсе / то ни вýї́на Митрúшина? / мої́ / та ўна стáрш’а вид мéне / в’ід'і́ / на пйет' рóкиў / алé ад'і́ йек б’і́гайі / ік молод'і́нка / дé м’ін'і́ до нéйі?; Йуц'кó ўже старúї́ буў / дес такúї́ / ік наш*

д'і́до / а́ле ни ĭшоў пома́лен'ко / йік пасува́ло би ста́ршому ч'олов'і́кови / а так ч'імч'ікува́ў / йік молод'е́к; То пидгор'е́нцкиĭ ч'олов'і́к / йа йігó зна́йу / а́ле ти подиви́се / йек вин іде́ / ік молод'е́к / то ш'і ни кóждиĭ ма́йі таку́ поста́ву і гóден так бóрзо ĭти / о шо йа скаў / ни кóждиĭ.

ІТЍ (ПИТЍ), ЇК (ІК) ПО МА́СЛУ – успішно здійснюватися: *Ни кажи́ / шо ўс΄о ĭде / ік по ма́слу / бо ш'і зурóч'іш / ш'і ўс΄е́ке гóн:о бу́ти.*

ІТЍ (ВИГЛІДА́ТИ, ЗИБРА́ТИСЕ, ВБРА́ТИСЕ), ЇК (ІК) [ЖЍНКА] С ПРИСЛÓПА – одягтися, на думку мовця, не зовсім доречно, охайно, зі смаком, інакше, як одягаються в Тюдові: *Ад'і́ / диўи́усе на дру́гих / ґа́н'ч'у шука́йу / а сама́ ĭду́ / йік жи́нка с Прислóпа / ход'йе́к*; *У циĭ убе́р'і ĭде́ш / йік с Прислóпа / н'іхтó ни ска́же / шо т'удиўска́.*

ІТЍ (ПИТЍ, ХОДЍТИ), ЇК (ІК) СПУ́ТАНИЙ – *згруб.*, дуже повільно; рухатися важко, малими кроками: *Моĭ / к'іва́ĭсе / шо ти хóдиш / ік спу́таниĭ?; Ану́ бóрше / к'іва́ĭсе маĭ / ідеш / йік спу́таниĭ*; *Іду́ / йік спу́тана / ў ки́стоц΄:і шош боли́т.*

ІТЍ (ПИТЍ) КА́БУТА – упасти, іти (піти) "стрімголов": *Йік ц'іпóк переступи́ти / то с це́йі драби́ни ни рас мош іти́ ка́бута / ўже бу́ло таке́ / кол'і́но ни згина́лосе / ду́мала смих / шо мину́се*; *Стойе́ў на кри́нт'і / ви́тко / с'в'іт йіму́ закрути́усе / бо лиш пишóў ка́бута ў габи́.*

ІТЍ (ПИТЍ, ЛИШЍТИСЕ) КОНТЕ́ТНИМ – 1) бути (стати) задоволеним: *Ус'і́ конте́тн'і / і ку́цк'і гóс'т'і такóш лиши́лисе конте́тними / М'іха́ĭло догоди́ў*; 2) *ірон.*, бути незадоволеним, ображеним: *Мар'і́ / ік ш'і рас закли́ч'іш оти́х рижн'е́нцких / бигме́ / конте́т'н'і ви́ц:и пи́дут / би́рше ни сту́пйут суда́ / абе́с зна́ла / йа се постера́йу.*

ІТЍ (ХОДЍТИ) КРУГА́МИ – блукати; не висловлювати щось прямо, безпосередньо, а лишень натякати: *Т'і́тка моглá ўноч'е́ ўста́ти / ходи́ти / а потóму зноў л'іч'і́ ĭ ни памн'іта́ти / шо з неў бу́ло / а оде́н рас уна́ бу́ла схóпиласе / ви́ĭшла надви́р і ходи́ла круга́ми гаш до передра́н'а / верну́ласе тха́т'і і гаш тогди́ / йік Дóўбуш зага́ўкаў / буў у них таки́ĭ ч'óрниĭ пес / гаш тогди́ ўна се скорн'е́ла / а́ле ни памн'іта́ла / куда́ ўна ти́л'ко се́ред' нóч'і ходи́ла / отаке́ бу́ло; Мар'і́ / кажи́ напраўц'і́ / ни ходи́ круга́ми / бо йа таке́ ни л'у́бйу / ік шош тре́ба / то кажи́ / шоби́ йа зна́ла / ч'ем помоч'і́ / а ни́ отакóйі / ў ме́не ўгадач'і́ў нима́ / аби́х се догада́ла.*

ІТЍ, КУДА́ НÓГИ НЕСУ́Т (НЕ́СЛИ) – невідомо куди: *М'ін΄і́ так бу́ло ги́р΄ко / шо ни памн΄іта́йу / йек ви́ĭшла с ха́ти / ішла́ / куда́ нóги не́сли / ішла́ / шóби ĭшлóсе / би́рше нич'ó; Ўни ўже ма́ли роби́ти слóво / а́ле ўс'о*

розби́лосе / ї хлопч'і́ш'і сказа́ў / шо по́ки шо ни же́ниц:е / то д'і́ўч'іна так т'е́шко тото́ пережи́ла / шо ї́шла вид не́го / куда́ но́ги не́сли / ўни сам'і́ ма́ли зна́ти доро́гу / бо ўна ни го́н:а бу́ла ду́мати / А́ле ви́дите / шо ви́йшло на до́бре / тот ш'і дотепе́рки парупку́йі / а ўна ад'і́ ї́ко́го фа́йного та до́брого ма́йі ч'олов'і́ка / і ўже двої́і д'іточ'о́к б'і́гайут.

ІТЙ (ПИТЙ) МИР ПОРУГА́ТИ – дуже кричати, сваритися та ін. – виконувати дії, які односельцями будуть оцінені як різко негативні: *Ад'і́ пишо́ў село́м / шл'аху́йі / крич'е́йі / мир поруга́ти бу́де / м'ін'і́ ўстит роби́ти*; *Іде́ш м'ін'і́ мир поруга́ти? / марш тха́т'і / там кр'іч'е́ї.*

ІТЙ (ПИТЙ) НА ВАКА́ЦІЇ – мати канікули: *За па́ру ден' ус'і́ д'і́ти ї́дут на вака́ц'ійі / а вин шо / ме ту́тки сам?*

ІТЙ (ХОДЙТИ, ПИТЙ) НА ДЕ́НЬКУ (ДЕНЬКЙ) – найматися (найнятися) до когось працювати за поденну оплату: *За шо жийе́ ?/ на ден'ки́ хо́ди / л'у́де беру́т / пра́ўда / з д'ітми́ ни ду́же хо́ч'ут / а ўна́ ни ли́ше йіх сами́х / с собо́ў му́си бра́ти / йек іна́кше*?

ІТЙ (ПИТЙ) НА ДІ́ТИ – одружуватися з тим (з тією), у кого вже є діти: *Іти́ на ч'уж'і́ д'і́ти / ни ду́маї / шо ле́хко / ўна́ ш'і сама́ дити́на*.

ІТЙ (ПИТЙ) НА ДНО – 1) тонути (потонути): *Іґ бих пишла́ ў гл'ібо́ку во́ду / то зра́зу ї́ду на дно / пли́вайу / йік соки́ра*; 2) зазнати невдачі, краху: *Йіму́ ни ўда́лосе роскрути́тисе / ї пишо́ў на дно / н'і́шч'е́м лиши́ўсе*.

ІТЙ (ПИТЙ, ХОДЙТИ) НА ЗВО́ДИ (ЗВО́ДИНИ) – виясняти особисті стосунки шляхом зустрічі всіх учасників конфліктної ситуації: *Іти на зво́ди ни хо́ч'у / таї ч'олов'і́к ка́же ни бра́ти пусте́ ў го́лу / ни зйе́зуватисе з дурни́ми баба́ми / йім йізики́ ни заўйе́жеш*.

ІТЙ (ПИТЙ, ПОВЕРТА́ТИ, ПОВЕРНУ́ТИ) НА ЗЙМУ (О́СІНЬ, НА ВЕ́СНУ) – про ситуацію, коли погода чи календар засвідчують прихід певної пори року: *Це на о́с'ін' ї́де́ / ба́йка / шо ш'і тепло́ / Іл':і́ сего́н:е*; *Гаш отепе́р іде́ на ве́сну / це ў во́здус'і ч'у́йіц:е*.

ІТЙ (ПИТЙ, ПРИЙТЙ) НАЇДА́ТИСЕ (НАЇСТИСЕ) КУДА́С – *знев*., про тих, хто, прийшовши в гості, не може насититися – занадто багато, на думку мовця, їсть: *Гаї / Іва́н'ч'іку / с'іда́ї оту́тки за стиў / таї фа́йно попо́йі́ш / бери́ оци́х го́лупч'ікиў / на ш'і тоб'і́ кава́лок мн'іс'ц'а́ / шо́би м'ін'і́ на байу́ лице́ ни лупи́лосе / шо́би ни вигл'іда́ло так / іґ би ми ви́рвалисе з голо́н:ого кра́йу / прийшли́ до дру́гого найіда́тисе / Та де йа / жи́нко / хо́ч'у йі́сти / іґ та́мки на ме́не ўс'е́ка ўс'е́ч'іна ч'іка́йі? / ци ти хоч' / шо́би м'ін'і́ набу́ток ни буў ми́лий? / шо́би йа ни мих загна́ти у ду́шу*

ĭкóйіс ĭідú / а нат'ігáўсе / ĭік гýска / шóби тотó проґл'óґнути? / хто такé ч'уў? / Так менé нéн'а ўч'éла / ітú ў гóс'т'і трéба найі́деному / каў тоб'і́ гéзде / ĭа ни хóч'у / абú м'ін'і́ лицé лупúлосе / ік ти присúлис:е до мúски / Наĭ це шл'ах трáфи / с такúм набýтком і с такóў жúнкоў; То / Йілéнко / даўнó так бýло / шо ч'олов'і́к устидáўсе богáто найідáтисе / іґ до кóгос приĭшóў і ĭігó поклáли за стиў / ци ĭік тикú дес на байў / ікúĭ бес голóн:иĭ ни буў / а з мúски ўс'о вийідáти ни годúлосе / мус бýло хот' трóхи нидойі́сти / шóби дрýгиĭ ни подýмаў / шо ĭіс приĭшóў найідáтисе / ĭо / так бýло / бо інáкше / то велúкиĭ устúт / дóста велúкиĭ / шó ти гадáĭіш? / дрýг'і дивúлисе / хто к'і́л'ко ĭіст / і потóму судúли / отáк бýло / то нáв'іт' робúтник за столóм до к'ін'ц'á ни виклéпуваў мúску / крúшку лиш'éў / ти шо соб'і́ гадáла? / так даўнó бýло.

ІТЍ (ПИТЍ; ПИСЛÁТИ КОГÓС) НАЙ НИ КÁЖУ КУДÁ – *евф., лайл.*, виявити різко негативне ставлення до когось: *М'ін'і́ ўч'éра гор'і́ло / а сегóн:е іди / наĭ ни кáжу кудá / приĭшлá ĭіс / колú ўс'о зрóблено? / то ĭік тоб'і́ тре: бýло / то ми б'і́гли / гаш зашпóтувалисе / а ти боĭéласе / шо рýки витпáдут / ік трóхи помóжеш*?

ІТЍ (ПИТЍ) НА РÝКУ – про такий розвиток подій, збіг обставин, який комусь є вигідним: *Т:о / шо молод'і́ вúбрали пл'ац ў сус'і́цтві / Кал'úн'і пúде на рýку / пóмич' хот' трóхи бýде / с'áка тáка / áле бýде*.

ІТЍ (ПИТЍ, ХОДЍТИ) НА СТРІЛÉЦТВО – *заст.*, іти (піти, ходити) на полювання: *А ц:е шо за такá ш'éпка? / кудá ў ниĭ ітú? / То Улáдз'ова / вин ĭіі ўберáĭі / ĭік ідé на стрілéцтво; У нас бúрше кáжут пол'óван'і / ходúў на пол'óван'і / л'ýби пол'óван'і / а за стр'ілéцтво ĭа ч'ýла вид д'і́да / за Івáна М'і́с'кового д'і́до казáў / шо вин хóди на стр'ілéцтво*; *Вýĭко роскáзуваў / шо ĭігó сус'і́т з:áмолоду дýже л'убúў ходúти на стр'ілéцтво / то ĭік ужé се постáр'іў і ни мих ітú / то соб'і́ прорубáў у с'т'ін'і́ дúрку і с пéч'і мих дивúтисе на л'іс / а л'іс буĭ пид носóм / вин тáмки жиў / і шо / вин соб'і́ леж'éў на печ'é / н'і́би ў зáс'іц':і / і ц:е скрáс'увало ĭімý жит'é*.

ІТЍ (ПИТЍ) НА ШПÁЦІР – те саме, що ЙТЍ НА СПÁЦІР: *Мáтко / ви кудá се зибрáли? / Отакá фáĭна? / випускáĭу корóву таĭ ідý з неў на шпáц'ір / ік хоч' / то ĭ ти ходú / бýде весел'і́ш:е.*

ІТЍ (ПИТЍ) НИРКÁ – пірнати (пірнути): *Ішóў ниркá / с крúнти штрикáў / ч'ут' водú ў рот ни набрáў*; *Хóч'і ĭти ниркá / наĭ ідé / алé сокотú ĭігó / дивúсе / ĭек вин цисé рóби*.

ІТЍ (ХОДЍТИ, ПИТЍ) НІ́ ВАШ, НІ́ НАШ – *знев.*, вести нездоровий спосіб життя, особливо не проймаючись нормами моралі: *То таке́ / ни бу́ду суди́ти / а́ле тоі̂ хло́пец пишо́ў н'і́ ваш / н'і́ наш / зйіза́ўсе з ĭкі́мос пусті́м.*

ІТЍ (ПИТЍ) НІ В ШО – зазнавати (зазнати) великих втрат: *Ус'о́ пишло́ н'іўшо́ / хто би тепе́рки сказа́ў / шо ту́тки ра́н'че жи́ли фа́ĭн'і ґа́зди?*

ІТИ́ (ВЕРНУ́ТИСЕ, ЛИШИ́ТИСЕ) НІ Ш ЧЄМ – не добитися результату: *Гро́ш'і держ'е́ли на кни́с'ц'і / а тепе́рки лиши́лисе н'ішч'е́м; Пойі́хала смих у с'в'іти́ / а́ле верну́ласе ма́ĭже н'ішч'е́м / ни пишло́ м'ін'і́ / та́к'ік ду́мала / А ви́тки йіс могла́ зна́ти? / ти про́бувала.*

ІТЍ (ПИТЍ) НОГА́ ЗА НОГО́В – іти дуже повільно: *Цес ни ме б'і́ч'і / аби́ ско́рше / а ĭде́ соб'і́ так / ного́ за ного́ў / нога́ за ного́ў.*

ІТЍ (ПИТЍ, СТА́ТИ) ПИТ ЧІЮ́С РУ́КУ – підпорядкуватися комусь: *То ни шту́ка ĭти пит ч'іи́у́с ру́ку / тре́ба до́бре обмозґува́ти / нашо́ ўно тоб'і́ се зда́ло / шо́ меш ма́ти с це́го тепе́рки ĭ пото́му / йе́к уно́ видгикне́ц:е тоб'і́ у ĭкі́мос ч'іс'і́ / і йік твоĭа́ голова́ оц:е́ перевари́т / тогди́ до́бре / роби́ / йек наду́маў.*

ІТЍ ПО ЖИТЮ́, ЇК (ІК) У БРИТ – жити, особливо не задумуючись над проблемами, нічого не плануючи: *Уна́ ни ду́маĭі напере́т / іде́ по жит'у́ / йік у брит / / йе́к бу́де / так наĭ бу́де; Іду́ по жит'у́ / йік у брит / бо ни зна́йу / шо бу́де за́ўтра / ви ни ви́дите / шо се ро́би?*

ІТЍ (ХОДЍТИ) ПО КО́ЛУ (ПО КРУ́ГУ) – не мати можливості вирішити якусь справу, розв'язати важливе для мовця питання: *Ни го́н:а бу́ла ту пе́н'ц'іи́у доходи́ти / т':і туда́ посела́йут / т':і туда́ / а ш'і ц:е / ш'і т:о принес'і́т / ота́к по ко́лу ішла / вид одни́х до дру́гих/ ледв'і́с'ки нарахува́ли.*

ІТЍ (ПИТЍ, ХОДЍТИ) ПРО́СІЧІ – жебракувати; стати жебраком: *Ба́ба роска́зувала / шо ў голо́н':і роки́ бога́то л'уди́ĭ проси́ли / могли́ іти́ про́с'іч'і на́в'іт' так'і́ / шо ра́н'ч'е ма́ли за́ўт'ік / с'аки́ĭ таки́ĭ / а́ле ма́ли / ни наĭги́ршими бу́ли / а приĭшло́се / таĭ пишли́ / шо бу́ло роби́ти?*

ІТЍ СВО́ЙОВ ДОРО́ГОВ (ДОРЍШКОВ) – у кожного свій шлях, своя доля, своє життя, тому не варто (якщо тебе не просять) виявляти надмірну зацікавленість чужими справами: *Іди́ соб'і́ сво́йоў дори́шкоў / а йа сво́йоў / і ни л'іс' у ч'ужє́ жит'е́ / бо ти ў не́му ни буў / ти збо́ку.*

ІТЍСЕ (ІДЕ́ЦЦЕ, ІШЛО́СЕ) ПРО КО́ГОС (ШОШ) – мова ї́де про кого-, що-небудь: *Тут іде́ц:е / йе́к л'і́пше зроби́ти / так / аби́ ў́с'і́м бу́ло до́бре*; *Про те́бе ни ї́де́ц:е / л'у́пч'іку солоде́н'киї / зач'іка́ї кри́шку*.

ІТЍ СОБІ́ – ужив. як спонукання до дії (щоб хтось пішов) або як констатація факту відходу: *Іди́ соб'і́ / куда́ хо́ч'іш / а́ле тогди́ ї мене́ ни пантру́ї / отако́го жит'а́ ж'іда́йіш*?; *Йа ў́же́ ї́ду соб'і́ / ву́ї́но / а ви с'в'ітку́ї́те здоро́в'і / добра́нич' / Д'ікова́т' / шо йіс приходи́ла*.

ІТЍ (ПИТЍ, ХОДЍТИ) С СПЛАВА́МИ – працювати бокорашем – сплавляти ліс (дараби) Черемошем: *Іти́ с сплава́ми / то т'ішка́ робо́та / л'у́де роби́ли ў л'ісоспла́в'і / бо мус бу́ло дес заробйе́ти / тв'ії д'е́д'а гента́м тако́ш буў кирма́нич'ем / зна́ла йіс цисе́? / н'і? / буў / але́ нидо́ў́го*.

ІТЍ (ПИТЍ) С ТОРБА́МИ – втратити (втрачати) нажите добро, стати жебраками: *Ми го́лу ма́йімо ї ни хо́ч'імо ї́ти с торба́ми / ни слу́хаймо таки́х пора́т*.

ІТЍ (ПИТЍ) ТПРУ́-ТПРУ́ – *дит.*, гуляти; про намір піти на прогулянку: *Л'ал'а́ хо́ч'і тпру́тпру? / ідемо́ / ў́же ї́демо́ / лиш ни плач' / дити́на деле́ко / деле́ко пи́де / а та́меч'ки ў́здри́т пе́сика / гаў гаў / ко́тика / н':аў / н':аў / так ка́же ко́тик?*

ІТЍ (ПИТЍ) ТРОПАКА́ (ТРО́ПОТА) – танцювати, притоптуючи, виконуючи складні па: *Ішо́ў тропака́ / а вита́к др'ібу́шки / гу́цулку ни мину́ў н'і одну́ / в'іде́ї / до́бре набу́у́се / Цес свойе́ ни попу́сти*.

ІТЍ (ПИТЍ; СКА́КНУТИ, ШТРЍКНУТИ) У ВОГО́НЬ – бути готовим до будь-яких випробувань: *Уна́ ги́бне за ним / ни ду́маї соб'і́ / іде́ ў́ воѓо́н' / то л'уба́ така́ / іґ би ш'і вин ота́к за неў*.

ІТЍ (ПИТЍ) У ГРИБЍ (МАЛЍНИ, А́ФИНИ, ЄГОДИ ТА ІН.**)** – вирушити по гриби (малини, чорниці, суниці): *Пишо́ў у гриби́ ї набра́ў смих гаш два кошел'і́ / ки́нулисе / н'іў́ро́ку*; *До́с'в'іта ї́демо́ ў́ мали́ни / а́ле ни́ бес спа́ла / бо йа тебе́ ў́ч'е́ра ни го́н:а бу́ла докорн'е́тисе / ў́ ше́стиї ужé ма́йіш бу́ти гото́ва*.

ІТЍ (ПИТЍ) У ДВІ (ШТЍРИ) ДОРО́ЗІ – *знев.*, рухатися нерівно, хитаючись (про п'яного): *Ад'і йек Йу́ц'о пишо́ў / у шти́ри доро́з'і / сара́ку / ї́де / ої / шо жи́нка до́ма ў́т'і́шиц:е / страшно́ ме ра́да*.

ІТЍ (ПИТЍ) УПАКЍСВІТА (ВПАКЍСВІТА) – іти (піти) далеко, невідомо куди: *За неў вин упаки́с'в'іта пи́де*; *Паз'у́н'а жийе́ за тим ґруне́м / то ў́паки́с'в'іта ї́ти / йа на́в'іт' доро́ги до́бре ни зна́йу / оди́н рас та́меч'ки смих бу́ла / позатоги́т на Благов'і́ш':ін'і*.

ІТЍ (ПИТЍ) У СВІТ – їхати (поїхати) далеко; покидати (покинути) рідні місця в пошуках заробітку, кращої долі: *Ма́ма ни рас у с'в'іт ішла́ / с сувен'і́рами йі́хала / а́ле ми ц:е н'іко́му ни ка́жемо*; *Ік ни меш слу́хати / пи́ду соб'і́ ў с'в'іт / таї ус'о / тогди́ роби́ соб'і́ / шо хо́ч'іш / Ма́моч'ко / со́колко / ни ї́д'і́т / йа ду́же вас л'у́бйу / бу́ду слу́хати / лиш ни каж'і́т / шо пи́дете*.

ІТИ́ (ПИТИ́; СТАВА́ТИ, СТА́ТИ; РОБИ́ТИ) У СПИ́ВКУ – домовлятися (домовитися) з кимось про умови спільного виконання чогось: *То ч'е́сниї ч'олов'і́к / ґазда́ / з ним с'м'і́ло мо́жно ї́ти у спи́ўку; Ни ра́д'у ї́ти з неў у спи́ўку / ни шука́ї соб'і́ ґу́дз͡а / бо ўна тебе́ зако́с'кайі / ме говори́ти одно́ / а зро́би так / ік ї́йі се схо́ч'і*.

ІТЍ (ПИТЍ) У ЧВАЛЬ – "направитисе, ни знати куда"; поспішати, нічого не бачачи і не чуючи: *Дити́на мала́ / ни ди́виц:е пе́рет' собо́ў / у ч'вал' іде́ / іґ би ни ї́ми́ў / то ўби́лабисе*; *Таки́ї пйе́ниї / шо ї́де у ч'вал' / ану́ / л'у́пко На́ст'у / поможи́ йіго́ ўтрица́ти / бо ад'і́ йек вирива́йіц:е*.

ІТЍ (ПИТЍ) У ШКЛЕПІ́ТІ – опинитися у якихось непрохідних місцях, звідки важко вибратися (напр., у лісі); заблудитися: *Шука́ї грибі́ў маї бли́ш:е / ни ї́ди́ у шклеп'і́т'і / аби́ ми ни шука́ли тебе́ / бо ўс'е́ке го́н:о се ста́ти / М'і́с'о ота́к пишо́ў буў / заблуди́ўсе / таї два дни добера́ўсе тха́т'і / ни мих найти́ доро́гу / ка́же / шо ўс'о гет йіму́ обм'іни́лосе / це йа до то́го / шо вин л'і́пше зна́йі го́ри / йік ти / і то таке́ попаци́ў / вин зви́ч'н'ішиї до це́го л'і́су / вид мало́го туда́ ходи́ / і то / ви́диш / шо се ста́ло / того́ каў / абе́с делеко ни ї́шла́*.

І ТО (ЦЕ, ЦЦЕ) ШІ (ШШЄ́) НИ ВСЕ (ВСЬО) – розповідь не завершена; попереду цікава інформація: *І то ш':е́ ни ўсе / ми сказа́ли Даї Бо́же таї пишли́ соб'і́ / а́ле дохо́димо до Сама́шкових / ч'у́йімо / а то хтос ду́пайі за на́ми / обзера́йімосе / а то з:а кукуру́дз͡иў Ко́ц'о с Ко́цихоў виб'іга́йут; І це ш'і ни ўс'о / йа забу́ла росказа́ти / йе́к у Петри́хи ў данци́ спин:и́ц'а ч'ут' ни спа́ла / це се ста́ло / йік дру́гиї рас ма́ли с'іда́ти за стиў / отогди́ / му́зика ї́гра́ла / таї л'у́де гул'а́ли; Йоі́ / і ц:е ш':е́ ни ўс'о / наї́нтерес'н'і́ш:е бу́ло пото́му / ік лиши́лисе сам'і́ свої́і́*.

Ї

ЇБЛЍНКА, -и – те саме, що ЄБЛУНЯ: *Це молода́ йібли́нка / лиш дру́гиї рик ро́ди; Тота́ йібли́нка назива́йіц:е золота́нка; Йібли́нка рошч’е́хласе / бо с'н'іх / ад'і́ кíл'ко напа́дало.*

ЇБЛУНО́ВИЙ – яблуневий: *Це йіблуно́виї сат / пок’і́йниї та́то сам йіго́ саді́ў / сам’і́ йо́ни / ад'і́ йек зацвили / лиш н'іўро́ку.*

ЇБЛУШНЍЙ (ЇБЛУКО́ВИЙ) – яблучний: *Йіблушні́ї сик / соло́ткиї / йік м’іт / то с таки́х йе́блук; Ма́ма за сик з йе́блук каза́ла йіблуко́виї / а ба́ба / йіблушні́ї / то ї так / і так се говори́ / то по т'удиўско́му.*

ЇБЛУШНЍК, -а́ – вино з яблук: *Йік ро́бимо йіблушни́к / то ў ма́ч’ку додаймо́ перева́рену во́ду / аби́ вино́ ни оцта́в’іло / ї пото́му ўно му́си до́бре ви́форм’інтувати*; *И:ї / то і йіблушнико́м мош упи́тисе.*

ЇВ БИ ДВА РА́ЗИ (ОДНО́, ОННО́) Й ТТО САМЕ́ – *вульг., знев.*, про дуже скупого: *Уни́ страшн'і́ скуп’і́ / йі́ли би два ра́зи одно́ і т:о саме́ / а хлопч’і́ш’і ни таки́ї / ви́тко / ў ба́бу ўда́ўсе.*

ЇВ’Є́ТИСЕ (ЇВЛЄ́ТИСЕ) – з’являтися: *Де́коли шош с΄н΄у / то ма́ма м’ін΄і́ йіўйе́йіц:е / то ба́ба / а д΄е́д΄а / н΄іко́ли / н'і рас.*

ЇВОРЕ́Ц, -рця́ – *зменш.-пестл.* до ЄВИР: *Цес йіворе́ц ни заваж’е́йі / наї соб’і́ росте́ / то поконе́ч’і / н'іко́му ни ме шко́дити.*

ЇВОРЍВ, -о́ва – Яворів: *Буў таки́ї профе́сор΄ Тр΄е́ґ’ір΄ / вин у Т΄у́дев’і робі́ў / у шко́л΄і / а за Йівори́ў ни ч’у́ла / шо́би вин та́мки ўч’ітел΄ува́ў.*

ЇВОРЍВСКИЙ – прикм. від ЇВОРЍВ: *У Ко́сов’і / в’ід΄і́ / ни ро́бйут ли́жники / то ўс΄о йівори́ўск’і / йа йіх пизнайу́; Оце́с ли́жник йівори́ўскиї / таки́ї си́виї / мих би бу́ти / ге? / шо́ ви ска́жете? / до́ста нипога́ниї.*

ЇВОРЍНА, -и – 1) окреме дерево явора: *У нас ни геї бога́то йівори́ни / би́рше бу́киў / сме́реч’а*; 2) деревина явора: *Гор'і́х / йівори́на / то фа́їна деревина́*; *За йівори́ну до́бре ни зна́йу / ци з не́йі ри́з'бйут / а на отак’і́ терел'і́ беру́т гру́шу / ч’ере́шн'а тако́ш низле́.*

ЇВОРО́ВИЙ – яворовий: *Коли́ска да́ўна / йіворо́ва*; *Колиши́се / коли́соч’ко / фа́їна / йіворо́ва / аби́ї на́ш’а дитино́н΄ка ви́росла здоро́ва.*

Ї́ГА (Ї́ГГА, ЇГАГА́) – *виг.*, ужив. для вираж. радості: *Йі́г:а / зигрі́ймосе / ва́терку ту́теч’ки роскладемо́*; *Йі́га / а́л:е до́бре / л'укс.*

ЇГИДНЍК, -а́ – 1) місце, де ростуть у лісі “єгоди” (суниці): *Зна́йу два йігиднико́ / уздр΄і́ў йіх / йік у а́фини їшоў*; 2) вино домашнього приготування з “їгит” (полуниць): *То ў бу́тли йігидни́к форм’інту́йі.*

ЇГЍДОЧЬКА, -и – ягідочка: *Ад΄і́ найшла́ одну́ йігидоч'ку / ско́ро присти́гнут и́н΄ч'і / це ў му́р'і ко́ло Штефана́*.

ЇҐЍТКА, -и – 1) ягідка: *Даї́ йіму́ поку́ш'іти йігитку / даї́ / Ви хо́ч'іте / шобі́ йіго́ зноў опки́нуло*?; 2) *перен*., дівчинка: *Рокі́ пройшли́ / а йа памн'іта́йу / йек ву́їна Ґр'і́цкова пита́ласе / Йігитко / ти ч'ійа́ / ану́ наї поди́ўйусе / ў ко́го йіс уда́ласе / ти / в'ід'і́ / Петри́шина*.

ЇГНЕ́ТА, -не́т – ягнята; одн. Е́ГНІ: *Ни зна́йу / хто тепе́рен΄ки де́ржи йігн΄е́та? / мо́же / дес маї́ да́л΄і / а сус΄і́ди / н΄і*.

ЇГНЕ́ТИНА, -и – м'ясо ягняти: *Ми йігн'е́тину тикі́ ни йімо́ / шкуду́йімо йе́гн'ітко бра́ти на мн'е́со / таке́ ў рот нам ни л'і́зе*.

ЇГНЕ́ЧІЙ – *прикм*. стос. Е́ГНІ, ЇГНЕ́ТА; *перен*., наївний: *То йігн΄е́ч'ії ро́зум / ўно хо́ч'і так ігра́тисе / йік отото́ йе́гн΄і / де́ на таку́ дити́ну мош над΄іва́тисе? / ду́мати / шо ўно ни пи́де куда́с вит ха́ти / ци шош ни ви́роби?*

ЇГНЍЦЯ, -і – молода вівця: *Йігни́цу мут продава́ти? / ти ни ч'у́ла?*

ЇГНЍЧЬКА, -и – овечка: *Пусти́ двиўц΄ам йігни́ч'ку / наї потро́шки пасе́ / наї се ўч'е́йі ў кумпа́н'ійі*.

ЇГО́ (ЇЇ, КОГО́С**) ЛИШ ПО СМЕРТЬ ДО́БРЕ ПОСЕЛА́ТИ** – про надто повільну, лінькувату людину: *Мої́ / колі́ йіс пишо́ў і колі́ маў бу́ти? / йа би ўже де́с'іт' рас верну́ласе / тебе́ х'іба́ лиш по смерт' посела́ти до́бре / бо ўна тогді́ ни так ско́ро би прийшла́*.

ЇҐБЍ (ІҐБЍ) – якби: *Йіґби́ то го́ден буў ус'і́м догоди́ти / а тако́го нима́ / ти дес ч'у́ла / шо йе*? / *ш'і ни ўроди́ўсе такі́ї*; *О: / йіґби́ то само́ роби́лосе / ти лиш поду́маў / а ўно рас / і се зроби́ло*.

ЇДА́, -и́ – 1) їжа, харч: *На ці́ї йід'і́ слабі́ї ни пот'е́гне / ану́ пиди́ молока́ до ву́їни / ска́жеш / шо на́ш'а коро́ва видби́ла*; *У шпиталі́ йіда́ нива́жна / а́ле туда́ ни найіда́тисе ї́деш*; 2) страва: *Отакі́ї б'і́ґус ві́йшоў / цис'а́ штуч'іна с капу́стоў / до́бра йіда́ / л'укс*.

ЇДА́ ВЍБОРНА – делікатеси; їжа, яка вимагає затрати коштів і/чи зусиль у приготуванні: *У нас йіда́ ни ви́борна / ми шо прост'і́ш:е / розвози́тисе з йідо́ў нима́ колі́ / х'іба́ ік'і́с с΄в'е́та*.

ЇДА́ ДОМА́ШНА – продукти домашнього виробництва , з яких готують страви: *Йіда́ дома́шна / то ни т:о / шо ку́плена / прим'і́ром / хл'іп / ік спеч'е́ш сам / то вин трима́йі / а молоко́? / йе́к уно́ мо́же ни скиса́ти? / гаї / скажи́ м'ін'і́ / йе́к це мо́же бу́ти? / йа ма́йу коро́ву / а́ле тако́го ни*

знáйу / шобú молокó зо дв'і нед΄íли ни скисáло / тудá шош мýс΄ут добаўйéти.

ЇДÉН (ЄДЕН, ОДÉН) – один; може викор. у заперечних конструкціях з ***ні***: *Такá нагóда йідéн рас у жит'ý трафйéйіц:е*; *Та л'убúў ми пóпиў Івáн / та л'убúў ми Тóдир / а тепéрки розл'убúли / ни л'убú н'і óден / цисý с'п'íванку ш'і мойá бáба с'п'івáла / це старов'íцка / т'удиўскá*; *Йідéн рас поцулувáў / а ўна ўже кáже / шо би вид:авáласе / дýже ўдáўсе Паз'ýн'ц'і цес хлóпец / Наї бýде / áле кудá квáпитисе? / то горúт*? / *наї зач'ікáйі / л'íпше вúзнайі йігó / отогдú мош бýде шош говорúти*.

ЇДИНЍЦЯ (ЇДЍНКА), -і (-и) – одиниця: *Ти так написáла / ік кýрка лáбоў / профéсор'ка йідúнку поклáде / Ікá профéсор'ка? / ўч'éтел'ка / нич'ó ни розум'íйіте / бабó*; *Це ни йідúнка / ўна мáйі фóстик*.

ЇДНÉ, -óго – те, що можна їсти, споживати; їжа: *Д'éд'а роскáзуваў / шо йік ходúў с плóтами / то ни рас бýло так / шо нимá шо йíсти / то шо робúли? / ч'ікáли до нóч'і / бо ўноч'é дарáби ни гнáли / йіх ловúли мерц'áми / а сам'í клáли на бéрез'і вáтру / і їшлú за кóўпч'ік м'ін'éти шош йіднé / с порóжними рукáми ни вертáлисе / бо долúў т'éшко за дéрево*; *Це ўс΄о йіднé / áле от':í козар'і л'íпше вúкин' / ік'íс стар'í / бес бúрше так'í ни брáў*.

ЇДÝЧІЙ – дуже яскравий, "ріский" (про колір): *Пасú погáн'і бýдут с такóў бавéнкоў / оц':í йідýч'і ниткú вúборсаї / óзмемо дрýг'і / ў мéне йе ч'ірвóн:а тéмна / поклáдемо отýт / ўсередúнку*.

ЇЄШНИЦЯ (ЄШНИЦЯ), -і – яєчня: *Рáно йійéшницу с кулéшеў йíли / ў полýн:е бýде бóрш'ік / а на веч'éр'у мáйімо пинцáк з молокóм*.

ЇЄШНИЧЬКА (ЄШНИЧЬКА), -и − *емоц.-оцін.*, яєчня: *Бáба дитúн΄і йéшнич'ку зр΄íхтýйі / на мáсел΄ци / з брúнд͡зоч'коў / дóбре*?

Ї́ЖІНІ (ЇДЖІНІ), -я – опредм. дія за значенням *їсти* – споживати їжу: *Сегóн:е писнúї ден΄ / велúкого йíд͡ж'ін΄а ни бýде*.

ЇЗЍК, -á – язик: *Ч'о ў тéбе йізúк б'íлиї? / ци ни заслáп? / то шош / вúтко / ўсередúн΄і нидóбре / бо шó úнче? / йізúк на ц:е покáзуйі.*

ЇЗИКÁТА ФÉСЬКА – *знев.,* дуже балакуча жінка: *Нáш'а Пaрáска / то йізикáта Фéс'ка / ч'ýли йíсте такý бáйку? / то гúр'ішна ўна*.

ЇЗИКÁТИЙ – балакучий: *К'íца задýже йізикáта / вúговори ўс΄о / шо ў хáт΄і се рóби / а нашó цéго дрýгому знáти? / нашó*?

ЇЗИКÁЧЬ, -я́ – 1) людина, яка любить багато говорити, сваритися: *Вúдиш / ікúї Лес'ó йізикáч' / у нéго д΄éд΄а такúї буў / в'íч'но вáдиўсе / вид*

нас ус΄ó бýло ч’ýти; 2) дотепник: *Калúнин мéнчиї / ну т:о йізикáч’ / анý дес поч’інú йігó / шош запитáїсе / шобú вин розговорúўсе / тогдú меш вúд'іти / йа дéколи ўмерáйу з нéго*.

ЇЗИКА́ЧЬКА, -и – жін. від ЇЗИКА́ЧЬ: *Йа би годúни ни держ’éў такý йізикáч’ку ў хáт΄і / тр΄ес би / йік грýшу / молотúў бих / йік гор΄і́х / наўч’éў бих дóбре / тот рот би по пáру ден' ни ўтвор'éўсе / ої шо так / такá ц'іхóн'ка та гладéн'ка стáла би / йік шоўк*.

ЇЗЍК БЕС КІСЬТЬО́К (КИСЬТЬО́К) – 1) про дуже говіркого: *Ў нáшойі нев’і́стки йізúк бес к’іс'т'óк / ц'і́лиї ден' говóри / на поч’іткáх мин'і́ тотó се ўдавáло / дýмайу / вúтко / шо ни лýтава / а говирнá / то дóбре / а тепéрки дéколи се змýч’уйу вит тóго / áле нич’ó ни каў / шобú се ни гн'і́вала / наї говóри / це л'íпше / іґ би мáла гýки дýти*; 2) про обіцянки, які нереально виконати: *Ти ни слýхаї / шó ўна кáже / йізúк бес кис΄т΄óк / кáже / абú казáлосе / н'іч’ó ўна робúти ни бýде*; *У дéкого нимá стрúму / йізúк бес к’іс'т'óк / тої вин телепáйі ним / йек соб’і́ хóч’і / тáк’ік тéл'і фостóм*.

ЇЗЍК БИ ТОБІ́ (КОМУ́С) **УСО́Х** – *лайл*., вираж. гостре несприйняття мовленого кимось, унаслідок цього – прокльон (“щоб ти не міг говорити”): *Ік йіс цисé говорúў / то шóби тоб’і́ йізúк усóх / бúрше н'іч’ó ни каў*.

ЇЗЍК ВЍВАЛИТИ – 1) робити що-небудь до знемоги, на межі фізичних сил: *Та ни вивозú ўже ц:у пос'л'і́н:у тáч’ку / наї стойі́т / лишú / бо вúжу / шо ўже йіс йізúк вúвалиў / наї*; 2) здохнути (про тварину): *А пóрос'і лиш зач’éло пáдати на перéн':і лáби / дúўйусе / а ўно ўже вúвалило йізúк*.

ЇЗЍК ВЍСОЛОПИТИ – те саме, що ЇЗИ́К ВИ́ВАЛИТИ: *Вúсолопиў йізúк / таї т΄éгне кóўбок / моі / ч’олов’і́ч’і / та пидúрвес:е.*

ЇЗЍК ҐЛИҐНУ́ТИ (ЗАВ’ЇЗА́ТИ, ПРИКУСЍТИ) – замовкнути: *Ў тéбе ни бýло йізикá / ти ґлиґнýла йігó? / ти шó / ни моглá хот΄ слóво сказáти? / ої / йа бих сказáла / вúказала бих у óч’і / наї би ўс΄і слýхали.*

ЇЗЍК ЗАПЛІТА́ЇЦЦЕ В КО́ГОС – хтось говорить невиразно, через силу: *Вин байувáў / ни ч’ýйіш / йек говóри? / йізúк запл'ітáйіц:е на кóждому дрýгому слóв’і / бумборосúт / шо гл'áба шош зрозум’і́ти*.

ЇЗЍК ІҐ БИ ЗЛЕ (ПОГА́НО) ПРИШПИЛЕ́НИЙ (ПРИШЍТИЙ) У КО́ГОС – хтось має вади мовлення; про незручності у вимові якихось слів, висловлень: *У нас так ни каўт / бо гýби так се ни складáйут і*

йизико́ви т'е́шко тото́ ви́говорити / ік зач'іна́йіш говори́ти / то вин так се ко́рч'ійі / іґ би буў зле пришиле́ниї; У дити́ни з бе́с'ідоў бу́ло пога́но / йизи́к буў іґ би зле приши́тиї / але́ до́хтор' тото́ попра́виў і тепе́рки ни бо́рзо / але́ гово́ри; Пишла́ смих на пол'ітл'і́н'іку ї мене́ писла́ли до ўс'іх дохто́р'іў / шобі́ се пров'і́рити / а тот / шо вид го́л:а / ка́же / а ви до́бре гово́рите? / вам ни шко́ди йизи́к? / бо вин / ка́же / у вас іґ би тро́хи зле приши́тиї / йиго́ би се зда́ло ле́да пидр'і́зати / скаж'і́т / то це йе рузу́мниї ч'олов'і́к? / рузу́мниї таке́ потра́фиў би се пита́ти? / аґ'і́нацисе.

ЇЗЍК, ЇК (ІК) БРЍТВА – хтось гострий у своїх висловлюваннях: *Свекру́ха / до́бра жи́нка / ш':е́ра / а́ле ма́йі таки́ї йизи́к / ік бри́тву / до то́го тре́ба привикнути / бо ў нас до́ма ўс'і мн'е́кш'і бу́ли / не́н'а ш'і дес шош могла́ / а вид д'е́д'і н'іко́ли ни ч'у́ла о́строго сло́ва*.

ЇЗЍК, ЇК (ІК) ПРА́ННИК – *знев*., про того, хто дуже "їзикатий": *У Мар'і́ки йизи́к / ік пра́н:ик / ота́к пере́ ним бут' шо*.

ЇЗЍК МОЗОЛІ́В НИ МАЇ – *знев*., про занадто балакучу людину; про того, хто пліткує: *Ік се наро́биш / то на рука́х йе мозол'і́ / а йизи́к ме́ле / гово́ри / ї по не́му ни ви́тко / шо се ўтруди́ў / а вин / сара́ку / бога́то бр'іхон'о́к го́ден перете́рти / і н'іч'о́ / того́ так і ка́жут / шо йизи́к мозол'і́ў ни ма́йі / ї́кас бо́л'фа мо́же на не́му ви́штрикнути / а́ле то ни вит тру́ду*.

ЇЗЍК МОШ УЛОМЍТИ – про труднощі при вимові окремих слів, фраз: *Дити́н'і да́ли імн'е́ / да́ли / а́ле таке́ / шо йизи́к мош уломи́ти / абі́ тото́ ви́говориў*.

ЇЗЍК НИ ВИТПА́ДЕ – нічого поганого не станеться: *Йа зна́йу одно́ / шо ш'і н'іко́му йизи́к ни витпа́ў / ік вин пе́ршиї до ко́гос заговори́ў / ни хоч' става́ти у вели́к'і бе́с'іди / ни става́ї / а́ле с сус'і́дами нидо́бре гн'іві́ держ'е́ти / уні́ ни гово́р'ут? / а ти пе́рш'а зач'ні́*.

ЇЗИКО́М ЗАМІТА́ТИ – патякати; намагатися виправдати свої дії; не зовсім коректні, з погляду мовця, вчинки: *Аґ'і́ / ч'о ўна так се стера́йі / йизич'ко́м зам'іта́йі? / це ни спроста́ / ни хо́ч'і / абі́ ми ўзна́ли пра́ўду / а шо с то́го / ік ми ї так ус'о зна́йімо / гет ус'о / н'і ў ко́го се ни витпи́тували / ўно само́ ў ха́ту прийшло́*.

ЇЗИКО́М МАСТЍТИ (ПРИМА́СТЮВАТИ) – лестити комусь; видавати погане за добре; обманювати: *Йо / цес се наўч'е́ў йизико́м масти́ти / кого́ хоч' загово́ри / так забйе́ ба́ки / шо ти стайе́ш дурни́ї /*

моï / соб'і́ ду́майіш / та вин пра́ўду ка́же / ота́к ду́майіш / а пото́му тоб'і́ зач'іна́йі пройе́с'н'уватисе ў голов'і́.

ЇЗИКО́М МОЛО́ТИ (МОЛОТЍТИ, ПЛЕСТЍ, ЛЯ́ПАТИ, ПЛЕСКА́ТИ) – говорити багато зайвого, не контролюючи себе: *Йізико́м л'а́пайі / ік / вибач'е́ї / наї ни ка́жу шо*; *Рука́ми ни ўм'і́йі н'іц н'іч'о́ / а йізико́м моло́ти* / *о: / вин до це́го / це ў не́го фа́їно ї́де*.

ЇЗИКО́М РОБЍТИ – робити що-небудь не на ділі, а лишень на словах: *Поўб'іц'е́йі тоб'і́ золот'і́ го́ри / ш'і ви́ш':і вид П'і́тривого ґрун'а́ / а́ле па́л'цем ни кине́ / аби́ шош помоч'і́ / ўна ў ма́му се ўда́ла / об'і́ фа́їно йізика́ми ро́бйі*; *Йізико́м ле́кше роби́ти / ч'ем де́н'ку гна́ти / кукуруцки́ сапа́ти / оï шо ле́кше.*

ЇЗЍК (У РО́ТІ) ПРИСО́Х (ДО ПИДНЕБІ́НЯ) (ІҐ БИ ПРИСО́Х, ПРИЛЍП) – хтось утратив здатність говорити (від хвилювання, страху та ін.): *Йізи́к присо́х до пиднеб'і́н'а / ру́ки тр'ісу́ц:е / йік у пйін'у́ги / отака́ скуц'у́блена йа сид'і́ла / до́ки ни ви́йшоў до́хтор' і ни сказа́ў / шо́ з ма́моў / ни го́н:а про тото́ зга́дувати*; *А м'ін'і́ йізи́к ч'е́сто присо́х / хо́ч'у шош сказа́ти / ї ни го́н:а* / *шо́ бес на ц:е сказа́ла*? / *тако́го зо мноў ш'і ни бу́ло*.

ЇЗЍК РОЗ'ЇЗА́ВСЕ В КО́ГОС (КОМУ́С) – 1) хтось набув здатності вести невимушену розмову: *Каза́ли / шо н'амло́ / ни ўм'і́йі фа́їно говори́ти / а сего́н:е йа йіго́ ни пизна́ла / Йіму́ йізи́к розйіза́ўсе / бо та́мки Мару́с'а бу́ла / а вин ду́же за неў*; 2) про дитину, яка довго не розмовляла і раптом почала гарно, чітко говорити: *У на́шого тако́ш таке́ бу́ло / ни говори́ў до тр'ох ро́киў / а пото́му / н'іўро́ку / йізи́к йіму́ розйіза́ўсе / ни мош бу́ло перепоч'е́ти вид йіго́ бе́с'іт*; *До тр'ох ро́киў Іва́ниў ме́нчиї н'іц ни говори́ў / а пото́му йізи́к йіму́ розйіза́ўсе / і то так / шо би буў ни спер / а тепе́р гово́ри / йік старе́; Ви зна́йіте / шо то де́коли не тре: гет попуска́ти / роби́ти во́л'у йізико́ви / дава́ти йіму́ се розйе́зувати / де́коли кра́ш:е змоўч'е́ти / а йік у ро́т'і зач'іна́йі сверб'і́ти / то ўкуси́тисе / бо йік заду́же даш во́л'у / то ўна заведе́ ў нево́л'у / так м'ії д'і́до каза́ў / це ў одни́ї ба́їц'і говори́лосе*.

ЇЗЍК РОСПУСКА́ТИ (РОСПУСТЍТИ) – не дотримуватися правил мовного етикету; говорити, не думаючи про наслідки, лихословити; те саме, що ЇЗИКО́М ЛЯ́ПАТИ: *При д'і́тех йізи́к роспуска́йі / це назива́йіц:е розу́мна л'удина́?*; *Ік йізи́к меш роспуска́ти / йа би́рше н'іч'о́ ни ка́жу / н'і сло́ва / н'і пиў сло́ва / лиш бйу по пи́ску / і ўс'о / наї рот витпа́ц'уйі за те́бе / ік ти таки́ї дурни́ї / таже́ му́с'у ї́кос тебе́ ўч'е́ти.*

ЇЗЍК СВЕРБІ́В (СВЕРБЍТ, ЗАСВЕРБІ́В) У КО́ГОС **(СКАЗА́ТИ, СЕ ЗАПИТА́ТИ, НАГАДА́ТИ)** – хтось хотів (хоче) натякнути комусь про щось не дуже приємне; висловитися з приводу чогось; дошкулити: *У ме́не йізи́к сверб'і́ў сказа́ти / шобі́ свойу́ дон'ку́ пантрува́ли / а ні́ ч'ужи́х опсу́д'ували / а́ле ма́йу ш'е́с'т'і / шо йіс мене́ шту́ркнула / бо ма́ла бих ку́пу гн'іви́ў / ўни би до́ўго тото́ сота́ли*; *Йа ледв'і́с'ки се стри́мала / йізи́к сверб'і́ў запита́тисе / а йік / л'у́пч'іку / сторожи́ў йіс у колго́с'п'і / то йе́блуч'ка ни носи́ў бися́гами уноч'е́*? / *та ш'і ї хло́пц'іў бра́ў помоч'і́* / *ц:е ти / сара́ку / забу́ў*?; *Ў ме́не гаш йізи́к засверб'і́ў шош сказа́ти / а́ле до́бре / шо се стри́мала / бо то би ни помогло́ / а мо́же / ш'і ги́рше би ста́ло*; *Ої шо мене́ сверб'і́ў йізи́к нагада́ти Вас'у́т'і / а йе́к уна́ фа́їно д'іво́ч'іла / ої шо сверб'і́ў / сказа́ла бих бу́ла / а́ле поўстида́ласе / бо та́мки ч'уж'і́ бу́ли*.

ЇЗЍК СЕ ЛО́МИ (ВЛО́МИ, УЛОМЍВБИСЕ, БИ СЕ ВЛОМЍВ) – комусь важко щось вимовити; хтось нізащо чогось не сказав би: *Йа тото́ ни скаў / аби́ шо / м'ін'і́ йізи́к се ўло́ми / де́ йа го́н:а ота́к говори́ти? / йої / ни го́н:а / м'ін'і́ гу́би се ни складайут / бо то ни по на́шому*; *Та м'ін'і́ йізи́к би се ўломи́ў / іґ би йа тако́йі пусто́йі зач'е́ў говори́ти / куда́*?

ЇЗЍК СПЕ́РСЕ В КО́ГОС – хтось раптово замовк: *Йізи́к у ме́не спе́рсе / таї до́бре / бо бу́ла бих сказа́ла тото́ / шо се ни гово́ри; Йізи́к спе́рсе / та́к'ік би шош прит':е́ло бе́с'іду / хот'і́ў би шош сказа́ти / а то ни ї́де; То вит тре́ми / йізи́к спе́рсе / ї л'удина́ ди́виц:е / ік бара́н / їйі шош се пита́йут / а ўна ік ни вит це́го с'в'і́ту*.

ЇЗЍК ТАЛАБО́НИ (ТАЛАБО́НИТ) (ШО ХО́ЧІ) – про занадто балакучу людину; про того, хто базікає: *Вигл'іда́йі / шо ни Мар'і́ка к'іру́йі йізико́м / а вин неў / вин талабо́ни / шо хо́ч'і / а ўна ни памн'іта́йі / шо́би таке́ говори́ла / ка́же / шо ни бу́ло це́го / ви́дите / і таке́ трафйе́йіц:е*.

ЇЗЍК УТНУ́ТИ (ВИДРУБА́ТИ) – погроза покарати когось за зайві розмови, використання лайливих, вульгарних слів: *Ік ш'і рас уч'у́йу / шо ти гово́риш блуства́ / то йізи́к утну́ / лиш утну́ / таї ви́кину псо́ви / йа ц:е напра́ўду ка́жу / ни ду́маї / шо пу́ж'ійу* / *утну́ і дам псо́ви*.

ЇЗИЧЬО́К, -чька́ – язичок: *Бабо́ / а пта́шка ма́йі йізич'о́к? / Ма́йі / А ч'о ўна ни гово́ри? / Йе́к ни гово́ри? / ану́ прислу́хаїсе.*

ЇЇ (ЙЇ) – *займ*., вона у Р., З., Д. в. одн.: *Уз'е́ла їйі зли́с'т' / а́ле така́ зли́с'т' / шо ну; Їйі ни тре́ба бу́ло так на́ґро ўстава́ти / того́ закрути́лосе ў голов'і́; Так се ста́ло / бо суди́ла дру́гих / а то гр'іх / йійі́ н'іхто́ ни т'ех за йізи́к*; *Ну та йійі́ ўже йе би́рше / ік с'імдис'е́т'*.

ЇК (ІК) – у знач. *якщо, коли*; у порівняльних конструкціях у знач. *як*: *Йік бу́ду їти ў поса́тку / то дам зна́ти / пі́демо ра́зом; Йік го́ден / то поможи́ ч'олов'і́кови; Йік се ўсма́жи / то йа кри́кну / абе́сте зра́зу ми́ли ру́ки і їшли́ / то бу́де ско́ро*; *Прийду / йік стемн'і́йі / бо за́рас ма́йут приве́сти дрива́; Оцисý ку́ртку меш убера́ти гаш тогди́ / йік постуден'і́йі / бо ўна до́ста те́пла; М'ін'і́ це ўсе ни ўдайе́ц:е / вин хи́трий / йік лис / каў тоб'і́ ге́зде / най спершу́ дош'ки́ привезе́ / а пото́му даш гро́ш'і.*

ЇК (ІК) БИ (БЕС) З НЕ́БА ВПАВ – про необізнаність когось із чимось − тим, що, на думку мовця, він мав би знати: *Бигме́ / ти ік бес з не́ба ўпа́ў / гово́римо за фи́ру / а ти допи́туйіс:е / їку / та зна́йіш шо за т:у / їкоў ти йі́деш / ни за и́нчу / бо поблú́зости кон'а́ н'іхто́ ни ма́йі / Йек ни ма́йі? / а Никола́ї? / А коли́ вин йіго купи́ў? / Та ўже з м'і́с'іц'.*

ЇК (ІК) БИ ВМІ́РІВ (ВМІ́РИВ) – рівно, точно: *Ви́диш / уз'е́ла / смих / на о́ко / а то ікра́с два пагар'і́ / Та ўже так / ік бе́сте ўм'і́р'іли / н'і одна́ фасу́л'ка би́рше би суда́ се ни ўм'істи́ла / д'ікова́т' / За нас'і́н'і се ни д'е́куйі / ни д'е́куї; Ікáс ба́ба ка́же / Та де ту́теч'ки йе к'і́л'а гор'і́хиў? / дава́їте / ву́їку / деше́ўше / А вин лиш борзе́н'ко на вагу́ / а то / ч'у́йіте / йік би ўм'і́риў / Бо то ў ме́не пос'л'і́н':і бу́ли / йа йіх ни ва́жиў / а́ле так подиви́ўсе / шо к'і́л'а бу́де / Дру́г'і на н'у скр'іч'е́ли / ч'о́ го́лу ч'олов'і́кови заверта́йіш? / а́л'бо су́да / а́л'бо ту́да / бо гор'і́хиў би́рше на базари́ ни бу́ло / лиш цис'і́ / то так ч'олов'і́к буў ско́ро ўс'і прода́ў / шо йої / до годи́ни / мих зра́зу верта́тисе тха́т'і / а́ле ч'іка́ў ву́їка / бо йе́блука ў не́го ішли́ ту́го / а т:а ба́ба до́ки торгува́ласе / па́н'а за неў лиш уз'е́ла гор'і́хи / да́ла гро́ш'і ї пишла́ / ота́к / н'іч'о́ ни сказа́ла / лиш покла́ла гро́ш'і ї з гор'і́хами пишла́*.

ЇК (ІК) БИ ГО́ЛУПЦІ СЕ ВАРИ̏ЛИ (КЛЕКОТІ́ЛИ) – про хрипи в грудях; про не зовсім приємний сміх когось: *Ік се за́с'м'ійі / то так / іґ би го́лупц'і клекот'і́ли / ота́к не́н'а кла́ла йіх на гру́бу і ўни ц'ілу́ нич' се вари́ли / йа тото́ до́бре ч'у́йу / а ўна ік зач'іна́йі с'м'ійе́тисе / гру́ди тр'ісу́ц:е / а усереди́н'і шош се дова́р'уйі / Йої / таке́ йіс наговори́ла / шо ў ме́не тако́ш зач'іна́йі шош клекот'і́ти ўсереди́н'і*.

ЇК (ІК) БИ ЗАОРА́ЛО КОМУ́С – хтось забув щось: *Си́д'ма си́жу / таї дни сво́йі забу́ла / ч'у́йіш / так / іґ би заора́ло / ско́ро ўполу́н:е / а йа ї ни зач'іна́ла ку́татисе / н'іўро́ку / фа́їна ґазди́н'а / ши́йу соб'і́ / таї м'ін'і́ до́бре*; *Бигме́ / до ўч'е́ра памн'іта́ла / а сего́н:е / йік заора́ло / зна́йу / шо*

му́с'у шош зроби́ти / а́ле шо / ўбиї / ни могла́ нагада́ти / ти ўже м’ін'і́ вибач’е́ї.

ЇК (ІК) БИ ЗДУРІ́В – те саме, що ЇК (ІК) БИ ШОШ БРАКУВА́ЛО: *Миро́с' іґ би здур'і́ў / ус'і ві́кна жи́н'ч’иниї ма́м’і повибива́ў / То ни вин / то гор'і́ўка ним к’ірува́ла / А́ле ни б’і́їтесе / ў се́бе ни пишо́ў би́ти / ро́зуму на ц:е става́ло / А йа пйе́ному ни диву́йусе / вин го́ден шош до́брого зроби́ти? / де? / дес йіс ч’у́ла / шобі́ пйе́ного фалі́ли / каза́ли / моі / ікі́ї вин рузу́мниї?*

ЇК (ІК) БИК – *знев*., дужий, здоровий: *Цес ду́жиї / йік бик / сиді́т до́ма / а та́то пишо́ў коси́ти / Ві́тко / Пара́ / шо ти ни л´у́биш з´е́т´а / та вин ц´іл´і́с´киї ден´ робі́ў / ш’і на́в’іт´ ни припоч’е́ў / а та́то пишо́ў тро́хи порос´е́т´і ўкоси́ти / вер´і́тку / то шо ту́тки тако́го вели́кого се ста́ло?*

ЇК (ІК) БИ ЛИШЕ́НЬ ПРИВЕЛЛІ̀ – про ситуацію, коли хтось із членів сім’ї (донька, сестра) не орієнтуються добре, *де*, *що* і на *якому* місці в господарстві лежить: *Тебе́ ік би лише́н' привел:і́ / ни го́н:а йіс скоро ўз'е́ти / шо тре́ба / а йек пото́му меш сама́ ґаздува́ти? / шо́ / за ко́жде меш ч’олов’і́ка се пита́ти? / та ікі́ї таке́ ви́тримаї?*

ЇК (ІК) БИ МИХ, ТО Й ТОТО́ БИ ЇВ – *знев*., про дуже скупого: *Ш’і м’ії д'і́до за них каза́ў / шо ўни йіґ би моглі́ / то ї тото́ би йі́ли / а шо́ / колі́ то ни го́ден / Йо / ни ме смакува́ти.*

ЇК (ІК) БИ НАВРО́ЧІВ ХТОС – про раптове погіршення самопочуття людини (головний біль, нудоту): *Здоров’і́с'ка пишла́ с ха́ти / а тха́т'і їшла́ / йік пйе́на / ў по́тич’ / йіґ би наўро́ч’іў хтос / а хто би ц:е мих бу́ти?*

ЇК (ІК) БИ ХТОС ДО́ВБНЕВ (ОБУ́ХОМ) ДАВ ПО ГОЛОВІ́ КОМУ́С – хтось запаморочений, не здатний логічно мислити; оторопіти з несподіванки (від побаченого, почутого): *Йоі / та ў нас страшна́ жар'і́н' / надвор'і́ гаш шкварч’е́йи / дош’:у́ нима́ / земн'а́ зацегл'і́ла / а йік пока́жес:е ўден' с ха́ти / то так / іґ би тоб’і хтос до́ўбнеў даў по голов’і́ / бо́рзо т'іка́йіш / хова́йіс:е / абе́с ни ге́пнуўсе / пе́рет' ха́ти / л'у́де / ви́жу / іду́т двоо́д'і / а́ле йа н'іґде́ ни пока́зуйусе / х’іба́ две́ч’іру зач’іна́йу шош роби́ти понадв’і́р'у / а́бо ране́н'ко ї́ду ў горо́т / а ўден' / Бо́же борони́; А мо́же / шош се ста́ло? / ни спости́гла уна́ ц:е сказа́ти / а м’ін'і́ йіґ би хтос обу́хом даў по голов’і / йа ни спамн'іта́ласе / Го́споди / ду́майу соб’і́ / ч’о́ йа се ни запита́ла / йе́к там у них?*

ЇК (ІК) БИ ШОШ БРАКУВА́ЛО – про неадекватну реакцію на щось, зокрема на дії людини: *Фед΄ó так говóри / іґ би шош йімý бракувáло / годинáми / прáўда / ни ўрас / áле йе такé.*

ЇК (ІК) БО́ВВАН (СТОЄ́ТИ, ДИВЍТИСЕ) – непорушно; не реагуючи ні на що: *Анýко бес шош ти до нéго заговорúла / бо йа говóр'у / а вин стойі́т / ік бóўван / ґýрскиї йіго́ знáйі / шó з ним*.

ЇК (ІК) БО́ГА – дуже сильно: *Мáмко / ч’ікáла смих вас / ік Бóга / бо лишéн' ви отýтеч’и м’ін'і́ гóн':і помоч’і́.*

ЇК (ІК) БО́Х ДАСТ – буде так, як волею Божою складуться обставини: *Шо бýдемо гадáти? / бýде так / ік мáйі бýти / йік Бох даст / інáкше ни бýде / бо ч’олов’і́к планýйі / а Бох к’ірýйі.*

ЇК (ІК) БО́ЧЬКА – дуже повний; про того, хто наситився вдосталь; великий (про живіт): *Ї́ваниха / іґ бóч’ка / йік ідé / то пиў дорóги собóў заступáйі / И:ї / та ўна / сарáка / слабá; Митрúхи з'ет' лéдви нóси свойé ч’éрево / унó ў нéго / іґ бóч’ка / Каўт / шо то вит сáла бурсукóвого ч’олов’і́к мóже так попраўйéтисе / Іке́ сáло? / і вúтки? / наї би мéнче пúва ґл'óхкаў; Найі́ўсе / ік бóч’ка / тепéрки на циї лáвици крúшку полéжу / Та ї́д'іт у хáту / л'ігáйте на лýшку / шо мете́ на твердóму леж’éти? / там холодóк / ход'і́т; Отепéрки ч’ýйу / шо контéтниї / найі́ўсе / ік бóч’ка / даўнó с такúм смáком ни йіў.*

ЇК (ІК) БРЍТВА – гострий: *Цес ниш / ік брúтва / вúтко / шо поострéниї*; *От:óў травóў порубáў соб’і́ пáлец / ўна такá / йік брúтва / аг’і́.*

ЇК (ІК) ВИВЦЯ́ МОТЕЛЍШНА – про когось нерозумного; не здатного адекватно оцінювати щось: *Жúнко бóж’а / каў тоб’і́ / ўберúсе л'і́пше / бо так ме пид:увáти / ни дивúсе / йік виўц'á мотелúшна / а робú / шо йа рáд'у / і то бóрзо*; *Стойý / йік виўц'á мотелúшна / таї ґýрскиї знáйі / ч’іго́ ч’ікáйу*.

ЇК (ІК) ВЍЦЦИ ДОВТА́М – майже нічого (не розуміти, не вміти, не знати, не могти, не хотіти, не робити та ін.): *Де ўна рузум’і́йіц:е на кравéцтв’і / на шит'ý ?/ йік вúц:и доўтáм / ни знáйі; Йік вúц:и доўтáм / отúл'ко зробúла / а фал'бú богáто*.

ЇК (ІК) ВІ́ДЬМА (ВЍДЬМА) – дуже негарна, страшна: *Йо / дýже фáйна / такá зафáйна / йік в’і́д'ма / крáш:ойі н'іґдé нимá / И:ї / жúнка ик жúнка / ни знатú їка фáйна ни йе / áле ї ни такá / ік роскáзуйіш / серéдна / такúх богáто / ци / мóже / ми ни за т:у самý кáжемо*?

ЇК (ІК) ВІ́ТРОМ ЗДУ́ЛО КОГО́С – хтось раптово зник: *Митри́ха з дон'ко́ў хот'і́ли ш'і шош договó́р'увати / а́ле йік уздр'і́ли / шо ї́деш / то йіх ік в'і́тром зду́ло / шмиґну́ли за ста́йн'у і там уже дове́ўкували*; *Йік уздр'і́ла мо́го д'е́д'у / то Васили́ху йiґ би в'і́тром зду́ло / по́рхнула за парка́н і би́рше се ни пока́зувала / ви́тко / пу́ду диста́ла*.

ЇК (ІК) ВОДѝ В РОТ НАБРА́ТИ – мовчати: *Ч'о йiсте́ ўч'е́ра пи́ски ни ўтвор'е́ли / а сид'і́ли ц'іхо́н'ко / ік води́ ў рот набра́ли? / ге? / а сего́н:е м'ін'і́ роска́зуйіте / шо́ тре́ба бу́ло каза́ти*?

ЇК (ІК) ВОДО́В ЗМѝЛО – те саме, що ЇК (ІК) ВІ́ТРОМ ЗДУ́ЛО: *Ко́циха ўздр'і́ла / шо йа бли́жусе / то ї́йі iґ би́ водо́ў зми́ло*.

ЇК (ІК) ВОРО́НА – 1) про когось темноокого, із чорним волоссям; гостроносого, негарного: *Цис'а́ б'іл'е́ва / фа́йна / а т:а / ік воро́на / лиш лу́пайі оч'е́ма*; 2) вертлявий, легкий (здеб. про дитину): *Вигл'іда́ло / шо цес па́рубок шош ма́йі у ваз'і́ / а вин таки́й зат'ішки́й / ік воро́на / Та йiму́ ш'і ро́ку нима́ / шо́ ви з не́го хо́ч'іте? / Та бо ў Ко́ц'а д'і́ўч'іна / верста́ч'ка це́му / а́ле страшно́ пампули́ста / гаш ш'у́пнути се хо́ч'і / Уна́ йiх фам'і́л'ійі / та́мки ўс'і лица́т'і ї по́ўн'і / шо ви хо́ч'іте*?

ЇК (ІК) ВОРО́НА В (ПОРО́ЖНУ) КІ́СЬТЬКУ (КѝСЬТЬКУ) (ЗАЗЕРА́ТИ) – дивитися жадібно: *Зазера́йі ў рот / ік воро́на ў поро́жну к'і́с'т'ку / нима́ ч'ем / а́ле мус д'іли́тисе*.

ЇК (ІК) ВОШ КУЖУХА́ (ЗА КУЖУ́Х) – дуже міцно: *Та ни ч'іпйе́йсе па́рупка / ік вош кужуха́ / ни ви́диш / шо вин ни хо́ч'і с тобо́ў ходи́ти? / хло́пец соб'і́ дру́гу ма́йі / ка́ўт / шо ме бра́ти / Петри́ха сно́ч'і ўпов'і́ла / а ти гет лиц'а́ ни ма́йіш / ік ни йiго́ / то бес л'уди́й поўстида́ласе*.

ЇК (ІК) ГАЙ – дуже гарні (про рослини), пишні, здорові, з міцними стеблами: *Кукуру́дз͡зи / йік гаї / таки́х н'і ў ко́го нима́ / лиш н'іўро́ку*.

ЇК (ІК) ГРИБѝ ПО ДОШШЄ́ВИ – дуже швидко з'являтися, рости: *Д'і́ўки́ росту́т / ік гриби́ по дош':е́ви / бу́ло мале́ / ди́вис:е / а то ўже вид:ани́ц'а; Цих маґази́ниў / ік грибі́ў по дош':е́ви / а шо / ік гро́ш'і так бо́рзо ни кида́йуц:е*.

ЇК (ІК) ГУЛУБІ́НКА (ГОЛУБІ́НКА) – 1) про побиту кимсь людину, в синцях: *Прийшла́ пла́ч'уч'і / си́на / йік голуб'і́нка*; 2) про п'яного, який постійно вживає спиртне, унаслідок чого шкіра набула синюшного відтінку: *Вин уже́ ўтра́тиў л'уцку́ подо́бу / сиди́т ко́ло му́ру / йік голуб'і́нка / л'у́де ни мина́йут / од'н'і́ ўч'е́йут йiго́ / а дру́г'і н'іч'о́ ни ка́жут / а́ле шош дайу́т з':і́сти / гро́ш'і н'і / бо пропйе́*.

ЇК (ІК) ДАМ, ТО УПРЕ́ССЕ (ПОЛЕТЍШ) В (У) ПЛИТ ГОЛОВО́В (ТО ЗАЇДЕШ (ЗАРЍЇШ) НО́СОМ; НИ ПИЗНА́ЇШ РЍДНУ (РЍННУ) МА́МУ; РЍДНА (РЍННА) МА́МА ТІ НИ ПИЗНА́СТ; ТО ЗАБУ́ДЕШ, ЄК СЕ НАЗИВА́ЇШ, ЄК ТВО́Є ІМНЕ́, ЧІЙ ТИ; ТО МЕШ УСЕ́ ЖИТЕ́ МЕНЕ́ ПАМНІТА́ТИ; ТО НИ ВСТА́НЕШ; ТО ЗУ́БИ НИ ПОЗБЕРА́ЇШ; НИ МЕШ РА́ДИЙ, ШО ВРОДЍВСЕ, ШО ЖИЕ́Ш; ТО ДЕ́СІТЬ (СТО) РАС ПЕРЕКО́ТИССЕ, ПЕРЕКИЦНЕ́ССЕ, УКРЍЇССЕ НОГА́МИ; ТО ПЕРЕЛЕТЍШ ПІТРИВ ҐРУНЬ, ТО ГАШ ДО МАЛО́ГО РИЖНА́ ДОЛЕТЍШ; ГАШ НА БУКОВЍНУ ПОЛЕТЍШ; ТО ЛИШ МО́КРЕ МІ́СЦЕ ВИТ ТЕ́БЕ ЛЍШЕЦЦЕ (СЕ ЛЍШЕ)) – *згруб*., викор. у мовленнєвих актах погрози: *Іди́ ви́ц:и / бо йа за се́бе ни витпов'іда́йу / йік дам / то ўпре́с:е ў плит головóў / т'іка́ї / абúх ни гр'ішúў / і то бóрзо / ўже*.

ЇК (ІК) ДІ́ТТЬО – як чорт (брудий, страшний та ін.): *Замастúўсе болóтом / таї хóди / йік д'í́т':о / каў прáўду / йік отáк нáґро се подивúти / то мош се перепу́дити; Питскáкуйі / ік д'í́т':о / ўс'éк'і м'í́н'ти покáзуйі / а сегóн:е дитúну м'ін'í́ напу́диў / так скривúўсе / шо ўна зач'éла плáкати / абéсте знáли / йік малúї ме кидáтисе ўноч'é / то трéба бу́де питку́р'увати.*

ЇК (ІК) ДНУВА́ЛИ (ЄК (ЇК, ІК) ДНУЇТЕ́)? – формула привітання, яка викор. дорослими в середині або під кінець робочого дня; відповідь – “Добре, єк ви?” або “Добрейкви́”: *Йік днуйітé / М'іхá? / Дóбре / йек ви / ку́мо / се мáйіте ? / Та н'іч'ó / д'éкувати Бóгу / абú ни гúрше / І то дóбре*.

ЇК (ІК) ДО ЇДЍ, ТО ТІГЛЍ (ТЄ́ГНУТ) СВИНЮ́ ЗА ВУ́ХА, А ЇК (ІК) ВИД ЇДЍ, ТО ЗА ФИСТ – *ірон*., про того, хто спочатку не дуже хотів (хоче) їсти, а потім його неможливо відірвати від їжі: *Це ду́же дáўне / ш'і мойá мáма так жертувáла / шо йік до йідú / то свин'у́ т'éгнут за ву́ха / ўна кув'í́кайі / ўперáйіц:е / а йік вид йідú / то ўже за фист / бо йíі такóш се ни хóч'і їти / ўна так ни дайéц:е / шо мóжно фист видирвáти*.

ЇК (ІК) ДО ПИТСОКЍЛСКЕ (ДО СОКЍЛСКОГО) – досить далеко (у мовленні жителів Долини – нижнього кінця села, на відміну від тих, хто живе в Царині): *Йо / то делéко / дес так / ік вúц:и до Питсокúлске / дé ўно гóн:о їти? / то д'л'а ч'олов'í́ка йе дóбриї кавáлок дорóги / а ни д'л'а дитúни / шо говорúти?; Ду́маїте сам'í́ / це тáк'ік до Питсокúлске / то йек? / блúско ци делéко? / сам'í видите / шо ни рукóў подáти*.

ЇК (ІК) ДРАБИ́НА (ОСТРИВА́, ОСТРИВ'Є́НКА, ОСТРИВ'ЇНИ́ЦЯ) – *згруб.*, високий і дуже худий: *Жи́нка ма́йі бу́ти / йік жи́нка / а ни́ йік драби́на / торохт'і́ти к'іс'т'ка́ми / пра́ўду йа каў / Васи́?; Бери́ греби́ с'і́но / ни стирч'е́ї / йік острива́ / се́рет пологу́.*

ЇК (ІК) ДРЇ́МБА – *знев., згруб.*, дуже худа: *Коро́ва / йік дри́мба / ви́тки молоко́ о́змец:е? / ў не́йі ре́бра с'в'і́т'уц:е / а ви хо́ч'іте молока́ / нима́ ї ни бу́де; Д'і́ўка штриґани́ста / худа́ / йік дри́мба / лице́ фа́їне / а́ле шо с то́го? / тре́а би суда́ тро́хи набра́ти.*

ЇК (ІК) ДУПЛА́ВА ВЕРБА́ – про старого, немічного: *Ан:и́ц'а така́ / йік дупла́ва верба́ / ле́два ди́ше / то ш'і ї поўнота́ добаўи́е́йі / нога́м т'е́шко носи́ти таку́ куша́рку.*

ЇК (ІК) ДУРНЇ́Й – про не зовсім умотивовані, на думку мовця, дії когось (його велику заклопотаність та ін.): *Хо́жу / йік дурна́ / ни зна́йу / за шо бра́тисе / ш'ч'о́го поч'е́ти / і т:о тре́ба роби́ти / і туда́ б'і́ч'і / і д'іти́ї нагодува́ти / х'іба́ бих розирва́ласе.*

ЇК (ІК) Є ВЕРБО́ВІ ДРИВА́ Й КОЗЄ́ЧІЙ КУЖУ́Х, ТО МОШ ВЇ́ЗИМУВАТИ (ЗИМУВА́ТИ, ПЕРЕБУ́ТИ ЗИМУ́, ПЕРЕЗИМУВА́ТИ) – *ірон., жарт.*, неможливо перебути холоди: *Ік не́н'а кво́лиласе / шо нима́ дроў / то д'е́д'а каза́ў / Ге́нде ў бе́рез'і поўно́ / руба́ї стар'і́ ве́рби / ўни ї так заваж'е́йут / на шо ўна витка́зувала / То пра́ўда / о́зму соки́ру таї наруба́йу / зигр'і́їмосе ра́зом / бо йік йе вербо́в'і дрива́ ї коз'е́ч'ії кужу́х / то мош ви́зимувати / ўни мут фа́їне тепло́ дава́ти.*

ЇК (ІК) ВОРО́НІЧІ Є́ЦЯ – про дуже малі розміри чогось (про курячі яйця, дрібну картоплю та ін.): *По́длук барабу́л' / ік'і́ ўни ма́йут бу́ти / то сего́р'ішн'і / ік воро́н'іч'і йе́ц'а / ўс'о бу́ло загор'і́ло; Ви́диш / оц:е́ йіце́ таке́ / ік йіму́ се нале́жи бу́ти / а гаї подиви́се на оцисе́ / шо ска́жеш? / Ўно ї́кес заду́же дримне́ / Йо / ку́ри верстач'ки́ / ра́зом бу́ли наса́жен'і / т:о саме́ йід'у́т / а́ле одна́ несе́ фа́їн'і йе́ц'а / а дру́га так'і́ / йік воро́н'іч'і.*

ЇК (ІК) Є, ТО Є, А ЇК (ІК) НИМА́, ТО НИМА́ (ТО НАЙ (І) НИ БУ́ДЕ) – будь-який варіант для мовця є прийнятним: *Ік йе / то йе / а йік нима́ / то шо ми ўтрач'е́йімо? / н'іч'о; Ік йе / то йе / а йік нима́ / то нима́ / мо́же / ўно ш'і л'і́пше? / ве́рнемосе соб'і́ тха́т'і таї спок'і́ї голов'і́.*

ЇК (ІК) ЖЄ́БА – 1) негарний: *Така́ зафа́їна / іґ ж'е́ба / і рот / ік у по́рхаўки / ану́ко бес се придиви́ла / гаш до пидву́ха*; 2) надокучливий: *Ти се пита́йіш / ч'о йа сказа́ла / ік ж'е́ба? / а ти ни ви́д'іла / шо́ ж'е́ба ро́би /*

ік йийі́ видгон'éйіш? / дáл'і л'і́зе / йа патикóм видгóн'у / на рускáл' берý таї викидáйу / а ўнá зноў скáч'і / ти ни дýмаї / дáл'і блúжиц:е.

ЇК (ІК) ЖҐРÁБЛА – про пальці, довгі, міцні: *Йік імé рукóў / то ґерентóваниї син'éк меш мáти / пáл'ц'і / йік жґрáбла / іґ би зал'і́з'н'і напéрстки на них понат'ігáў.*

ЇК (ІК) ЖИ́НКА КÁЖЕ ЦЎКРУ, ТО ЦЎКРУ, А ЇК (ІК) КÁЖЕ СÓЛИ, ТО СÓЛИ – про слухняного чоловіка й лідерство жінки: *Отáмки бýла хáта / де жиў соб'і́ одúн ч'олов'і́к ж жúнкоў / вин ни дýже дóбре говорúў / за т:о йигó брáли назбúтки / наперéт' сéбе / Таї шо / М'іхá? / шо йіс купúў / цýкру ци сóли? / Іґ жúнка кáе цýкру / то цýкру / а йік сóли / то сóли / це йа так каў / а вин / трóхи úнак / Іґ жúнка кáже т'ýкру / то т'ýкру / а йік т'óли / то т'óли / йек скáже / вид нéго пишлá оц':á прúпов'ітка.*

ЇК (ІК) ЗАЗЎЛЯ (ЗУЗЎЛЯ, ЗОЗЎЛЯ) – про нетурботливу матір; ірон., про мовчазну, неговірку жінку, яка не проймається (чи вдає, що не проймається) проблемами, які не стосується її особисто, її сім'ї; найчастіше викор. у спол. з дієсловами *сидіти, дивитисе*: *Прийшлá / йік зазýл'а / с'і́ла / та лиш кýкайі с кутикá*; *Н'іч'ó ни говóри / лиш видúўйуйіц:е / йік зузýл'а / а потóму ме судúти*; *Ад'і́ їк'і дв'і зузýли гéнде сид'ýт.*

ЇК (ІК) ЗАЇЦ – боязливий: *Пес / ік зáйіц / маў би гáўкати / а вин у бýду се ховáйі / ік хтос ідé / ч'éсте ч'ýдо.*

ЇК (ІК) ЗАЧЄ́В, ТО ГОЙ, НИ КАЖЍ, ШО ОЙ – якщо почав якусь роботу (справу), то мусиш її завершити: *Ни стогнú м'ін'і́ ї ни кажú / шо се змýч'іла / йа в'і́р'у / áле цес кавáл'ч'ік мус довеснувáти / бо йік лúшемо / то вин загутúт бур'інáми / анý нагадáї / йек нáш'а бáба кáже / Ік зач'éў / то гої / ни кажú шо ої / фáйну пáмн'іт' мáйіш / тогó ни óйкаї / берú одúн р'ідóк / а йа оцис'і́ два женý / ми нач'éс цисé зрóбимо.*

ЇК (ІК) ЗИРНЍЦ НА НÉБІ – багато: *Тúл'ко йіс менé цулýваў / ік зирнúц на нéб'і / ч'éсто / йік у тиї с'п'і́ван'ц'і с'п'івáйіц:е / а потóму шо? / найшóў соб'і́ мúлиї дрýгу / зрáдиў менé / Іванóч'ку / а тепéрки зноў прийшóў йіс і йа мáйу в'і́рити твóйім словáм? / ти бес в'і́риў?*

ЇК (ІК) ЗИРНЍЦЯ (ЗИРНЍЦІ) – дуже гарна (гарні): *Молодúц'і / йік зирнúц'і / д'іўч'éта / ік сóнце / написáў бих на папéри / поклáў на викóнце.*

ЇКЍЙ (ІКЍЙ) – який: *Ікúм кóцом меш се ўкривáти? / оцúм?; Вúбери фýстку / ікý хоч' / на вишнéву бес се подивúла/ унá ме пасувáти.*

ЇКЍЙ (ІКЍЙ) ТА́КИЙ – будь-який, хоч якийсь: *Мус парканéц зробúти / йікúї тáкиї / лиш би буў / бо кýри гр΄іткú розгр΄ібáйут*; *Йоï / лúш би се здаў плáш':ік дитúн'і / йікúї тáкиї / алé наї би буў*.

ЇКЍЙ (ІКЍЙ) ГОВО́РИ, ТАКЍЙ СЛУ́ХАЇ – обидва однакові*: Йікúї говóри / такúї слýхайі / ч'óбит ч'óботови пáра / однаков'íс'к'і.*

ЇКЍЙ-НИБУ́ТЬ (ІКЍЙ-НИБУ́ТЬ) − *Ікúї óбрус брáти? / У скрúни див'íц:е / ікиї óзмете / такúї бýде / ікúї нибýт'.*

ЇКЍЙ (ІКЍЙ) ОДЍН, ТАКЍЙ ДРУ́ГИЙ – обидва однакові: *Ни пíзнашно / шо м'її вид вáшого стáршиї / йікúї одúн / такúї дрýгиї / рóзум однаков'íс'киї / і шо ти зрóбиш? / прóс'у / даї йімý поïгрáтисе тим коч'іл'цéм / вин тоб'í йігó ни з':іст / ни хóч'і / та ни меш йігó за ц:е бúти / áле ї по дóброму ни вихóди.* Див. ЇКИ́Й ГОВО́РИ, ТАКИ́Й СЛУ́ХАЇ.

ЇКИ́ЙС (ІКИ́ЙС) – якийсь: *Йікúїс ч'ес бýло дóбре / а потóму вин зноў зач'éў пúти / И:ї / кúл'ко ў сел'í спúлосе л'удúї / наї Бох борóни / вин ни одéн такúї / а йе / шо ї жинкú пот'ігáйут.*

ЇК (ІК) ІДЕ́ БІДА́, ТО ВТВОРЄ́Й ВОРОТА́ – те саме, що БІДА́ ОДНА́ (САМА́) НИ ХО́ДИ: *Дóбре їкиїс казáў / йік ідé б'ідá / то ўтвор'éї воротá / такé ї тут / мáло тóго / шо бáба заслáбла / ўже дв'і нед'íли леж'éч'а / а то ш'і ї д'íда трéба давáти на реперáц'ійу / ў мéне трóйі малúх д'ітúї на рукáх / а ч'олов'íк ледвúни за тúжден' прúїде / пишóў у посáтку / вúц:и богáто їшло / то ўже рáзом мут вертáтисе*.

ЇК (ІК) ІКЍЙС КАЗА́В – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити якусь важливу думку, не акцентуючи на її джерелі (воно здебільшого справді невідоме): *Йік ікúїс казáў / дóбре там / де нас нимá; Йік ікúїс казáў / жúнка тримáйі хáту за три кутú / а ч'олов'íк / за одúн*.

ЇК (ІК) КА́МІНЬ – 1) твердий: *Хл'іп ч'ірствúї / гризéш / а вин / ік кáм'ін' / іґ бес кáм'ін' кусáў*; 2) важкий: *Шо йістé наклáли ў ʒ͡з΄óбл΄у? / ўна / йік кáм'ін΄ / пасóк урвéц:е / ік нéсти такé*.

ЇК (ІК) КОЛГО́СНИЙ (ПОЛОНЍНЦКИЙ) БУГА́Й – *знев.*, здоровий, дужий: *Наш з'ет' ни дýже до робóти / нú би двéч'іру приб'íх і кúнуўсе шош робúти / н'і / хóди / йік полонúнцкиї бугáї / попойíст і кáже / шо мýси припоч'éти / Шо / л'ýбоч'ко / ви з нéго хóч'іте? / вин на т'ішк'íї робóт'і / мýси крúшку витпич'нýти / а потóму помогáйі / вúд'іла смих / шо ўч'éра трóхи косúў / позаўч'éра плит р'іхтувáў / шó ви з нéго хóч'іте*?

ЇК (ІК) КОЛО́ДА – непорушно: *Йа розум'íйу / шо труднúї / наробúўсе ўч'éра / áле йек мош хúр'іти ц'ілúї дéн' / ік колóда леж'éти*.

ЇК (ІК) КОРО́ВА (РУ́ХЛЯ, РО́ХЛЯ) – *знев.*, про дуже повну, ліниву чи незграбну жінку; часто викор. зі словами *ходити, ківатисе, лежє́ти*: *Уна́ / йік ру́хл'а / йік коро́ва / лє́дви хо́ди*; *Лежи́т / йік коро́ва / йік тели́ц'а ву́їнина / а то шо / сего́н:е їкес с'в'є́то? / нима́*.

ЇК (ІК) КОРО́ВА ЇЗИКО́М ЗЛИЗА́ЛА – те саме, що ЇК (ІК) ВОДО́В ЗМИ́ЛО: *Буў і нима́ / оту́тки клеве́ц стойє́ў / а де вин? / йік коро́ва йізико́м злиза́ла / іґ би пид зе́мн'у провали́ўсе*.

ЇК (ІК) КОШЕ́ЛИК – легкий, дуже худий: *Коли́ ц':а дити́на хот' тро́хи попра́виц:е? / така́ / йік коше́лик; Гру́ди / ік коше́лик / лиш ре́бра випера́йут / шкі́ра гаш се с'в'і́ти / в'і́тер ле́да дихне́ / і ўна полети́т*.

ЇК (ІК) КУ́РКА В БАНТЍНЮ – високо: *Ви́дерсе таї сиди́т / йік ку́рка ў банти́н'у / мої / кил'ко ти меш та́меч'ки набува́тисе? / ци тоб'і́ помоч'і́ гн'іздо́ доробити / абе́с мих та́мки і спа́ти? / ге?*

ЇКРА́С (ІКРА́С) – якраз: *То / Одок'і́ / йікра́с пе́ред' Вели́ц'іним бу́ло*; *А ми йікра́с за вас говори́ли / шо йісте́ фа́йно нам пора́дили*.

ЇК (ІК) ЛИС – хитрий: *Тв'її сус'і́т / йік лис / ма́йі таку́ нату́ру / шо одно́ гово́ри / а дру́ге соб'і́ штудеру́йі*.

ЇК (ІК) ЛЯ́ЛЬКА – 1) дуже гарна: *Ої шо фа́йна / каў тоб'і́ ге́зде / така́ / йік л'а́л'ка / а йе́к уна́ с'п'іва́йі / ни наслу́хаўбисе*; 2) не зовсім гарна: *Ти нагада́ла за т:у Мар'і́ч'ку з до́ўгоў жо́ўтоў ки́скоў / де́ ўна́ фа́йна? / йік л'а́л'ка / лице́ намальо́ване / во́лоси ви́жоўтен'і / лиш к'л'і́пайі оч'є́ма*.

ЇК (ІК) МА́Ї БУ́ТИ – багато, добре, гарно; про велику міру вияву чогось: *Поси́д'іли / йік ма́йі бу́ти / йі́сти ни зва́рено / а́ле за т:о ми се наговори́ли / ік пор'є́дн'і ґаздин'і́; Дош' пишо́ў таки́й / ік ма́йі бу́ти / даўно́ тако́го ни бу́ло; Ви́тко / шо ви́пиў / йік ма́йі бу́ти / бо йізи́к йіму́ се ни ўберта́йі*; *Пишо́ў конте́тниї / йік ма́йі бу́ти*.

ЇК (ІК) (ШОШ) МА́Ї БУ́ТИ (ТВОЄ́), ТО ВНО НІҐДЕ́ СЕ НИ ДІ́НЕ – те, що призначено, обов’язково збудеться; те, що має належати комусь, обов’язково належатиме: *Не́н'а ура́с каза́ла / ік шош ма́йі бу́ти / се ста́ти з ва́ми / то вам тото́ мус перейти́ / уно́ н'іґде́ се ни д'і́не*; *Йік тот хлопч'і́ш'і ма́йі бу́ти тв'її / то вин бу́де / н'іґде́ се ни д'і́не*.

ЇК (ІК) МА́ЇШ НАЙТЍ З ДУРНЍМ, ТО ЛІ́ПШЕ НАЙ НИ КА́ЖУ ШО – *згруб.*, про уникнення контактів з нерозумною людиною: *А ти ч'о ї́шоў туда́? / сам йіс ви́нен / ти шо́ / забу́ў / шо с таки́ми л'уд'ми́ нима́ соб'і́ шо зач'іна́ти? / бо йік ма́йіш найти́ з дурни́м / то л'і́пше наї ни ка́жу шо / ти з ґаздо́ў трима́ї / а ни с таки́м*.

ЇК (ІК) МАЙ – майже, приблизно: *Та м’ін'і́ тогди́ бу́ло йік маї тіл'ко / ік тво́йі дон'ц'і́ / к’і́л'ко ўна ма́йі? / шишна́ц':іт'? / а йа вид:а́ласе ў п’ітна́ц':іт' / Каж’і́т / шо вас вид:а́ли / А хто кого́ тогди́ пита́ўсе? / сказа́ли / таї йа пишла́ / а́ле до́бриї буў ч’олов’і́к / одно́ / шо слабови́тиї; Уну́к Мар'і́ч’:ін ік маї таки́ї / йік оце́с хло́пец*; *Мар'іч’ка пидросла́ / ўже ік маї така́ / йік ти / Но́ц'у / бу́де високч’е́н'ка / у Ї̆ва́на ўда́ласе; То ік маї ведро́ бу́де / тики́ ви́жу / шо бу́де / гаї диви́се / ки́л'ко ш’і це́го йе*.

ЇК (ІК) МА́ЛПА – дуже негарний: *Го́сподеч’ку / прости́ м’ін'і́ / шо за́рас скаў / а́ле вин таки́ї / ік ма́лпа / котра́ за не́го схо́ч’і пити́*?

ЇК (ІК) МЕДВІ́ТЬ – 1) дужий, здоровий: *Лес'о́ страшно́ ду́жиї / таки́ї / ік медв’і́т' / т'е́гне так’і́ ко́ўпки / шо дво́йі л'уди́ї би тото́ ни зру́шили з м’і́с'ц'а / а вин с'п’ва́йуч’і ро́би / н'і́би то лего́н'киї форосте́ц*; 2) грубуватий: *Уз'е́ў за ру́ку / йік медв’і́т' / н'іц ни ма́йі ч’ут':а́ ў рука́х / аш забол'і́ло*.

ЇК (ІК) МЕШ БІ́ЧІ, БІДУ́ ЗДОЖЕНЕ́Ш (НАЗДОЖЕНЕ́Ш), А ЇК (ІК) МЕШ ПОМА́ЛО ЙТИ, БІДА́ ТЕБЕ́ НА́ЙДЕ – про поміркованість у діях людини: *Не́н'а ўрас нага́дувала / Ни ква́псе / ни б’іжи́ стр'імголо́ў / бо йік меш б’і́ч’і / б’іду́ здожене́ш / а йік меш витси́жуватисе ци пома́ло ї̆ти / б’іда́ тебе́ здожене́ / ни гада́ї соб’і́ / шо ўна така́ про́ста / ік тоб’і́ се здайе́ / ўна пантру́йі л'удину́*.

ЇК (ІК) МѝЛЕНЬКИЙ – викор. у висловленнях, коли мовець хоче наголосити на обов’язковості виконання кимось якоїсь дії, впевненості, що вона буде реалізована: *Зро́би / йік ми́лен'ка / куда́ д'і́нец:е? / бо за н'у н'іхто́ ни ме тото́ роби́ти / рас зго́д'уваласе / то наї ш:и́йі / а йік вид:а́ст мате́р'ійу / то дру́гиї би́рше ни при́ї̆де / ш’і зака́же знако́мим / шо́би ни ї̆шли́; Наўч’е́йіц:е / йік ми́лен'ка / ме ўс'о роби́ти / бо ў тиї фам’і́л'ійі ўс'і страшно́ роби́т'н'і / та́мки так ни бу́де / ік у ри́днойі ма́ми / хо́ч’у / ро́бйу / а йік м’ін'і́ шош ни так / то пото́му / н'і / це́го ни бу́де*; *Де ни пи́де? / пи́де / ік ми́лен'киї / бо зна́йі / ч’ем ц:е ўсе мо́же се с'к’ін'ч’е́ти; Зро́би / меш ви́д'іти / ік ми́лен'киї / ус'о́ зро́би / гет ч’е́сто; Уч’е́ра Васили́ха ўпера́ласе / каза́ла / шо ноги́ йі́йі та́мки ни бу́де / а сего́н:е пишла́ / ік ми́лен'ка / ч’у́йіш / ік ми́лен'ка / пишла́*.

ЇК (ІК) МОТЕЛѝЦІ НАЇСТИСЕ (ОБ’ЇСТИСЕ) – *згруб*., з певних причин не зовсім розумно, адекватно реагувати на щось, не могти реально оцінювати щось (когось): *Мої / ти шо́ / моте́лиц'і наї́ўсе / йа тоб’і́ одно́ каў / а ти м’ін'і́ / дру́ге / йа про одно́ се пита́йу / а ти про Васили́ху*

роска́зуйиш; Ти / д'і́ўко / іґ бес мотели́ц'і обйі́ласе / ўкиї́ ґу́рскиї с тобо́ў? / де йіс ужé ма́ла бу́ти о циї пор'і́? / до ко́го йа говóр'у? / ти менé ч'у́йіш ци н'і? / шó с тобóў?

ЇК (ІК) МОТЕЛЙШНИЙ – *згруб*., те саме, що ЇК МОТЕЛЙЦІ НАЇСТИСЕ; часто у сполученні з *бігати, носитисе*: *Но́сиц:е / йік мотели́шниї*; *Хо́д'у / йік мотели́шна / прийшла́ суда́ / а тре́ба бу́ло ї́ти ў обори́х / в'ід'і́ / там гребл'і́ покла́ла / И:ї / ад'і́ де гребл'і́ / пе́ред' ва́ми*.

ЇК (ІК) МУР – *перен*., твердий, впертий, надійний: *То так'і́ хло́пц'і / йік мур / ц'в'іт села́ / наїкра́ш':і з наїкра́ш:их*.

ЇК (ІК) НА ВИДОРШІ (НА РИЗДВÓ, НА РИЗДВІНІ СВЄ́ТА) – дуже міцний (про мороз): *Сего́н:е фиї́ст моро́с / гаш пали́т / Та таки́ї / ік пасу́йі на Риздво́ / ану́ нагада́їсе / та гента́м узим'і́ ўрас бу́ли моро́зи / то лиш у пос'л'і́н':і ч'іси́ пого́да заверешени́ласе / а ўпере́т де́ таке́ бу́ло / та зима́ йік упа́ла / то стойе́ла гаш до весни́ / а де́коли ї ц'ілиї ма́рот / весна́ лиш дес ни́дес нага́дувала за се́бе / Ої шо пра́ўда / бу́ло таке́ / а́ле диви́се / ўкиї уч'е́ра ўде́риў моро́с / ни зна́йу / йек у Ни́жним кинци́ / а ў нас у Ца́рин'і ч'е́рес це ма́ло бу́ло кол'іднику́ў / бува́ли роки́ / шо две́р'і се ни запера́ли / так шч'е́ста тре́ба бу́ло виноси́ти кол'іду́ / а ўч'е́ра ў ме́не зо тро́йі бу́ло / дво́йі Катери́ниних / Іванко́ Паўл'і́нин / і ш'і пото́му два хло́пц'і / ни зна́йу / ч'ійі́ / ни пизна́ла смих / йа ўже ни доч'е́кувала / шо́би докол'ідо́вували / шкудува́ла д'іти́ї / шоби́ ни зме́рзли / н'і / ма́ло бу́ло / То і Пидгоро́ў ни геї / бо страшна́ сту́д'ін' / ни т:о / шо тоги́т*.

ЇК (ІК) НАВІЖЕ́НИЙ – дуже різкий, сердитий, не передбачуваний: *Приб'і́х / ік нав'іже́ниї / і с поро́га зач'е́ў шош теремкот'і́ти / моӥ / та зач'іка́ї / пово́ли / Йа тако́ш ни л'у́бйу нав'і́говач'іў*.

ЇК (ІК) НА ГРАНЙ (СИДІ́ТИ, СТОЄ́ТИ) – дуже неспокійно: *Зна́йу / шо тре́ба б'і́ч'і тха́т'і / а ни мо́жу / бо ш'і ни ви́брала спра́ўку / стойе́ла смих пе́рет' ти́ми двер'ми́ / йік на грани́ / ма́йу ш'е́с'т'і / шо ўкас жи́ноч'ка / шо бу́ла пе́редо мноў / пусти́ла мене́ бо́рше*.

ЇК (ІК) НА ДОЛОНЙ – дуже добре, чітко, виразно: *С П'і́тривого ґрун'а́ ік подиви́тисе / то Т'у́диў ви́тко / йік на долони́*.

ЇК (ІК) НА́ЙДЕНИЙ (ІҐ БЕС НАЙШО́В НА ДОРО́ЗІ) – доречне; те, що дуже пригодиться; те, чого не сподівався, на що не розраховував: *Мару́с'ко / це йа на дити́ну дайу́ / а ни́ тоб'і́ / ни витка́зуїсе / за ўки́їс ч'ес дити́на пидросте́ / і ц':і па́ру рубл'і́ў бу́дут тоб'і́ / йік на́їден'і / бери́*.

ЇК (ІК) НА КУРЕ́ТІ – дуже рідке, м'яке (про волосся): *Ву́їна ка́же / мо́же би йа андул'а́ц'ійу зроби́ла / і йа ўже по́хот'іла бу́ла / а́ле оно́гди бу́ла ў м'і́с'т'і таї ви́д'іла пан'і́ў з андул'а́ц'ійоў / то таке́ / шо з боки́ў ку́ч'ір'і / ш'і куда́ ни їшло́ / а звер́'ха т'і́мн'і ви́тко / во́лоси так'і́ / йік на кур'е́т'і / йік пух / в'і́тер ле́да пуду́йі / а верш'е́к / ік кол'і́но / ота́к смих се надиви́ла на ч'уж'і́ го́лови / таї поду́мала / шо мойа́ наї бу́де бес ку́ч'ір'іў / уни́ йійі́ ни прифаїн'у́т / а зомрази́ти мо́жут / і то ле́хко*.

ЇК (ІК) НАМАЛЬО́ВАНИЙ – про дуже гарну на вроду людину: *Диви́се на от:у́ д'і́ўч'іну / уна́ йік намал'о́вана / па́ру разі́ў йійі́ ви́д'іла / ни зна́йу / ч'ійа́ / а́ле шо фа́їна / то фа́їна / Ўна ни ви́ц:и / до ба́би прийіха́йі*.

ЇК (ІК) НА МЕ́НЕ – на мою думку: *Ік на ме́не / то ту́теч'ки бі́рше пасу́йі Андр'і́йови шош говори́ти / а ни́ тоб'і́ / вин ч'олов'і́к / наї вин ка́же; Йік на ме́не / то ўни одна́к'і / ни ви́жу вели́койі ружни́ц'і; Ік на ме́не / то наї би бу́ло / а́ле ви соб'і́ див'і́ц:е / то ва́ш'а дити́на*.

ЇК (ІК) (ПЕС) НА ПРИСЍЛІ ХТОС – хтось не може, не має змоги відлучатися звідкись: *Абе́сте зна́ли / йа тепе́рки / йік пес на приси́л'і / да́л'ше пити́ вит ха́ти / йік до то́го вугла́ / ни мо́жу / а́ле ї то до́бре / шо ни ўпа́ла ў ле́жу*; *Д'і́ти мал'і́ / таї йа / ік на присил'і / гл'а́ба на па́ру м'іну́т куда́с поб'і́ч'і / х'іба́ з ни́ми*.

ЇК (ІК) НА ШПИЛЬКА́Х (НА І́ГЛАХ, ЍГЛАХ) СИДІ́ТИ – дуже неспокійно, тривожно: *Йа йік на шпил'ка́х / до́ма д'іти́ї сами́х лиши́ла / на ба́бу мала́ над'і́йа / а ту́тки / в'ід'і́ / ш'і з годи́ну тре́ба бу́ти / Ни б'і́йсе / д'і́ти ўже вели́к'і / таки́х мош лиш'е́ти*.

ЇК (ІК) НИ ВЍЦЦИ (ІК НИ ХАТНЍЙ; НИ ДОМА́ШНИЙ) – про члена сім'ї, який не орієнтується, де, що лежить; який іноді виявляє ознаки відчуженості: *О́л'ко / ану́ко борзе́н'ко принеси́ с хач':е́ни кава́лок солони́ни / ў бер'і́ўц'і на́їдеш / А де бер'і́ўка? / Каў тоб'і́ / ў стари́ї ха́т'і / ч'о́ ти се пита́йіш? / так се допи́туйіш / іґ бес ни ви́ц:и / ни на́ш'а / А та́меч'ки пес йе / Та вин приу́йезаниї / ч'о би маў до те́бе рва́тисе? / іди́ бо́рзо*. Див. ЇК (ІК) ПРИВЕ́ДЕНА.

ЇК (ІК) НИ ДАВ БОХ (КОМУ́С) **РО́ЗУМУ, ТО Й НИМА́ (НИ БУ́ДЕ)** – про негативну оцінку чиєсь поведінки, окремих дій чи вчинків когось: *То таке́ / л'у́пко / ік ни даў Бох ро́зуму / тої ни бу́де / ви́тки вин о́змец:е? / кажи́ / ви́тки? / ти гризе́с:е / хо́ч'іш / аби́ ўс'о бу́ло йекнаїл'і́пше / та́к'ік ко́жда ма́ма хо́ч'і сво́йім д'і́тем / а ўни зна́йут свойе́*.

ЇК (ІК) НИМÁ (КОМУ́С) **ШЄ́СТЯ, ТОЙ НИМÁ (ТОЙ НИ БУ́ДЕ) –** комусь дуже не щастить: *Дру́га і ни такá фáїна / ї ни ўч'éна / а вид:айéц:е / а нáшиї н'іч'ó ни бракýїі / áле йік нимá ш'éс'т'а / тої нимá / н'іхтó ни свáтаїі / Гáн'у / йа тоб'íі скáў / áле ни гн'íваїсе / вáш'а задýже гонорóва.*

ЇК (ІК) НИ СВІЙ – як чужий: *Йілýнко / та шо ти стойі́ш коло дверíї / йік ни свойá / та ти прéц'ін' до мáтки прийшлá.*

ЇК (ІК) НИ СТÁНЕ, ТО СЕ ЛИ́ШЕ – *жарт.*, викор. у ситуаціях, коли мовець висловлює сумнів відносно достатньої кількості чогось: *Купи́ў йіс лиш два хл'íби / áле ци то стáне на ўс'íх? / Ік ни стáне / то се ли́ше / Н'іч'ó / н'іч'ó / йік ни стáне / то меш б'íч'і докупóвувати / а йік н'і / то ўже б'іжи́ / абéс ни буў таки́ї розýмниї.*

ЇК (ІК) НИ С ЦЕ́ГО СВІ́ТУ – про хвору чи далеку від буденних (життєвих) проблем людину: *Ўна шош / сарáка / дистáла / отáк говóриш / н'íби н'іч'ó / а дéколи так задýмайіц:е / шо н'іч'ó ни ч'ýїі ї н'ікóго ни ви́ди / тáк'ік ни с цéго с'в'íту / потóму у їкиїс ч'ес тотó перехóди / і ўна зноў нормáл'на / И:ї / би Бох борони́ў кóждого вит такóго / то ўс'éк'і слáбости йе / а ўна такé дистáла / Áле кýтайіц:е / рóби кóло хáти / дбáйі за дити́ну / ускр'íс' пор'éтки / лиш т:о / шо дéколи самá ни свойá.*

ЇК (ІК) НІ, ТО НІ – прийняте рішення не підлягає перегляду: *Ікшó мойé ниўлáт / то йа с:вóйім назáт / йік н'і / то н'і; Йік н'і / то н'і / ни хóч'ут / то наї ни йíдут*; *Ч'о ўни т'éгнут? / наї кáжут / йік н'і / то н'і / ми соб'íі шош дрýге нáїдемо / ки́л'ко мош т'ігнýти кóта за фист*?

ЇК (ІК) О́ГИРЬЧІК (О́ГИРЧІК) – міцний, здоровий: *У Фед'á хлóпец / ік óгир'ч'к / вин у д'íда ўдáўсе / ої шо хлóпец / дó:ста фáїниї.*

ЇК (ІК) ОППЕ́ЧІНИЙ (ОПШПА́РЕНИЙ, ОШПА́РЕНИЙ) – про різку реакцію когось на щось: *Васи́л' поб'íх з бéрега / йік ошпáрениї / ни спод'івáўсе / шо йа за нéго ти́л'ко ўс'éкого знáйу / дáл'і ни слýхаў / ут'íк*; *Штрик / ік оп:éч'іниї / гадáла / шо ме би́ти / ви́тко / мойí словá йігó дýже зач'іпи́ли.*

ЇК (ІК) О́ЧІ НИ ВЇДЮТ (НИ ВЇЖУТ), ТО Й ДУШЯ́ (СЕ́РЦЕ) НИ БОЛЇТ – побачене більшою мірою емоційно впливає на людину, ніж те, що почуте, передане іншими: *Хот' йіс і догáдуваласе / шо ў дон'ки́ ни ўс'о глáтко / áле ни ви́д'іла тóго ўсéго / ни захóпйувала сварóк / таї бýло лéкше / а тепéрки побýла йіс там / таї ви́жу по тоб'і / шо йіс ни гóн:а до сéбе прийти́ / То так йе / шо йік óч'і ни ви́д'ут / то душ'á ни*

болúт / а йа за ц':і два дни навúд'іласе ĭ нач'ýласе такóго / шо м'ін'í надóўго стáне.

ЇК (ІК) ПАВУТЍНА – дуже тонкий: *Дрáнка м'іс'ц'áми стáла таќа / йік павутúна / ч'éрез н'у рéбра с'в'íт'уц:е; Ў д'íўч'іни вóлоси фáйн'і / куч'ір'éв'і / áле так'í / йік павутúна / Та ў кýч'ір'ах тотó ни вúтко / тай дитúна ш'і малá / ўздрúш / ўни мут м'ін'éтисе*.

ЇК (ІК) ПЕНЬ – непорушний, нерозумний: *Говóр'у / а вин / ік пен' / стойíт / óч'і вúлупиў тай дúвиц:е*; *Стойéла / йік пен' / бо мус бýло ўс'о вúслухати / гадáла / шо ў земн'у потáну*.

ЇК (ІК) ПЕС – 1) ненадійний, небезпечний: *Ни в'íр йімý / йік псóви / меш вúд'іти / вин ш'і покáже себé*; 2) відданий: *Видгóн'у / каў / шо ни хóч'у вúд'іти ĭ знáти / а вин / ік пес / йік ототó пс'е / хóди за мноў / божúц:е / шо ни ме пúти / Парá / а мóже / ни ме*?

ЇК (ІК) ПИД ЗÉМНЮ ЗАПÁСТИ – зникнути безслідно: *Де окол'áр'і? / пропáли / ік пид зéмн'у запáли / отýтеч'ки ч'ітáла ґазéту / ĭ нимá / комý ўни се здáли*? / *Ад'í на печ'é / дúўйуц:е на вас*.

ЇК (ІК) ПО ВÓЙНІ – про безлад, руйнацію чогось: *Кóло хáти / йік по вóйн'і / грат буў такúй / шо ўс'о збиў у спýзу / однá градúна моглá би ўбúти / такá / ік кýр'іч'е йіцé / дáла би ў гóлу / і л'удинú нимá*.

ЇК (ІК) ПОДАРÓВАНИЙ – як неочікуваний, приємний, доречний подарунок: *Фýстка йíсти ни прóси / покладú ў скрúн'у / най соб'í там стойíт / згадáйіш мойé слóво / навес'н'í бýде / йік подарóвана / ўна тоб'í дýже пасýйі / понóсиш / а потóму / йік схоч' / то даш Гáни / áле тепéрки / йéк бес вид:авáла? / та ў нéйі фустóк у дéс'іт' рас бúрше / йік у тéбе / об'íйдуц:е / Дóбре рáдите / д'іковáт'*.

ЇК (ІК) ПОЖМÁКАНИЙ – дуже втомлений, знесилений: *Йа йік пожмáканий сегóн:е / усé болúт / н'ійéкий*; *Лицé йік пожмáкане / вúтко / шо гризéц:е / А шо хот'íти / ўна ўже рик опхóди слабý дон'кý / той так ш'і дóбре / шо ĭкос дéржиц:е*.

ЇК (ІК) ПО МÁСЛІ (МÁСЛУ) – легко, вдало, без перешкод: *Пишлó / йік по мáсл'і / завóзу ни бýло / ĭ за два дни ўс'о попрóдали / а ўже ік йíхали назáт / базáр' буў забúтий йéблуками / виберáй / ік'í хоч'*; *Ўс'о пишлó / йік по мáслу / самá смих ни дýмала / за три дни ўс'і докýменти вúробила*.

ЇК (ІК) ПОРÓБЛЕНО (ІҐ БИ ХТОС НАВОРОЖЍВ, ПОРОБЍВ ШОШ) – схоже на те, що хтось (щось) зазнав (зазнало) впливу ворожби: *Та де йа тотó гóн:а с'к'ін'ч'éти? / вúдиш / у такý м'інýту пофалúласе*

Митри́с'і паса́ми / бо ўна се запита́ла / шо́ йа ші́йу / ну таї йа показа́ла / а ўна гаш застогна́ла / так ї́йі се ўда́ло шит'е́ / і ўс'о / би́рше йа до то́го ни бра́ласе / а йік зач'іна́ла / то м'ін'і́ ни ї́шло́ / розбо́рсувала / бо то зле бу́ло / гет зле / ч'у́йіш / ік поро́блено / вигл'іда́йі / шо д Вели́кон'у Васи́л' ни ме ма́ти ново́йі соро́ч'ки / х'іба́ пи́ду таї ку́пйу.

ЇК (ІК) ПОТЄ́ЧІ Є́ЦЯ – великі (дуже великі) (про зерна граду): *Йої / шо т:о бу́ло / та грат так ге́паў по бл'е́с'і / іґ би сто клеўц'і́ў зара́с / надвор'і́ ўс'о поб'іл'і́ло / буў таки́ї завели́киї / ік пот'е́ч'і йе́ц'а / йік ку́р'іч'і жоўтки́ / то зна́йіш /шо таке́ могло́ би ї го́лу провали́ти / Бо́же бороні́ / лиш би да́ло ў пул'с / і ўс'о / і фе́ртик.*

ЇК (ІК) ПРИБЙ̀ТИЙ (МІШКО́М ПРИБЙ̀ТИЙ) – дуже заклопотаний; який погано почуває себе: *Сно́ч'і допи́зна ік'і́с коше́лики роби́ли / а сего́н:е / ік прибйи́тиї / хо́жу / ци нидоспа́ў / ци ї́ка́ б'ід́а*?

ЇК (ІК) ПРИВЕ́ДЕНА – про члена сім'ї (особу жін. статі), яка не знає, де, що вдома лежить. Те саме, що ЇК (ІК) БИ ЛИШЕ́НЬ ПРИВЕЛЛИ́: *Мар'і́ / ти йік приведе́на / бери́ бараба́л' / ти зна́йіш / де / таї лупи́ / ч'о сиди́ш*?

ЇК (ІК) ПРОРВА́ЛО – те саме, що ЇЗИ́К РОЗ'ЇЗА́ВСЕ; про людину (здеб. мовчазну), яка "схотіла се виговорити": *Мала́ ни говори́ла до тр'ох ро́киў / а ц:е / йік прорва́ло; Уна́ ниговирна́ / а тут сва́ху йік прорва́ло / ви́говориласе ї пото́му два дни рот ни ўтвор'е́ла.*

ЇК (ІК) ПУСТО́МУ ШОШ ДА́ТИ, ТО ЛІ́ПШЕ ХУДОБЙ̀НІ ВЙ̀СИПАТИ − "пустий" не оцінить підтримки: *Де пусто́му го́ден догоди́ти? / шо́ бес ни даў / то́го бу́де ма́ло / х'іба́ бес уз'е́ў йіго́ на утри́ман'і / того́ ву́йна так сказа́ла / йік пусто́му шош да́ти / то л'і́пше худоби́н'і ви́сипати / с то́го би́рш'а бу́де ко́рис'т'.*

ЇК (ІК) РЙ̀БА В ВОДІ́ – дуже добре; прекрасно: *Шо хто йіму́ зро́би? / н'іхто́ н'іч'о́ / вин ч'у́йіц:е / йік ри́ба ў вод'і́.*

ЇК (ІК) РИП'Є́Х – надоїдливий: *Уч'іпи́ўсе д'і́ўч'іни / йік рипйе́х / гл'а́ба бу́ло Йіле́н'і с ки́мос у да́нец пити́ / ік вин уже́ видбива́йі д'і́ўку / се́ред' да́н'ц'іў / сам хо́ч'і з неў гул'а́ти / а шо би було / іґ би за тако́го вид:а́ўсе? / То / ву́йно / л'уба́ така́ / ви́тко / ваш'а дон'ка́ ду́же йіму́ се ўда́ла.*

ЇК (ІК) РЙ̀ПКА – дуже чистий (про тіло дитини): *С'іда́ї у кори́то / йа ум:и́йу тебе́ / бу́деш ч'істе́н'ка / йік ри́пка / така́ / шо гаш ме рип'і́ти.*

ЇК (ІК) РОБЙТИ, ТО МОШ СЕ ДОРОБЙТИ – лише працюючи, можна домогтися успіху й матеріального благополуччя: *Ік робúти / то мош до ч'óгос се доробúти / а йік л'інувáтисе / то вúтки добрó óзмец:е*?

ЇК (ІК) САМ НИ СВІЙ – хтось пригнічений, у клопотах, переживаннях: *Унýфр'ії / хóди / йік сам ни с´в'ії / аш поч'орн´íў / шó / верé / йігó так гризé? / так висóтуйі сúли*; *Прийшóў / áле сид'íў / йік сам ни с'в'ії / н'іч'ó йігó ни моглó розвеселúти / крúшку побýў таї пишóў / Вúдиш / шó д'íўка з ним зробúла*.

ЇК (ІК) СВИНЯ́ – *лайл.*, неохайний, брудний, грубий, який своїми діями втрачає людську гідність: *Бо то / Йілé / ни мош бýти такóў / йік свин´á / Л´óн´а до тéбе по дóброму / а ти лиш гар та гар / збóку то дýже нифáйно вигл´ідáйі / И:ї / ви ўсéго ни знáйіте / таї ни м'іш'éйтесе.*

ЇК (ІК) СВИНЯ́ (ЦЬÓНЯ), ШО ВЙЛІЗЛА З БОЛÓТА (ВЙТАЧІЛАСЕ В ГРУЗЙ) – дуже брудний: *Моï / л'ýпч'іку / де йіс тач'éўсе? / ти дивúўсе на сéбе? / А ч'о м'ін'í дивúтисе / ви ўрас кáжете / шо йа фáїниї / шо йа бáбин м'ізúн'ч'ік / Абéс здорóў буў / йéк ти ўс'о фáїно знáйіш / ікúї ти пáмн'ітливиї / áле зáрас каў тоб'í / шо ти йік томá теркáта вýїнина ц'óн'а / шо вúл'ізла з болóта / мóже / йіс тáмки з неў іграўсе? / ге? / Бабó / та ў мéне трóхи бúрше рóзуму / йік у вáшойі р'ібóйі кýрки / йа / прéц'ін' / ваш унýк / то йек у такóйі розýмнойі бáби мих би бýти мотелúшниї унýк? / Йої / шó м'ін'í с тобóў робúти? / бигмé ни знáйу / ў кóго ти такúї удáўсе? / Та ўс'і кáжут / шо йа гúр'ішна Лесúха*.

ЇК (ІК) СЕ МА́ЇШ (МА́ЇТЕ)? – формула привітання, використовувана дорослими протягом дня; відповідь − "Добре, їк (ік) ви?" ("Добрейкви́"). Таке ж привітання може викор. дорослий, звертаючись до дитини: *Йік се мáйіш / пáрупч'і? / тáто дóма? / анý заклúч' м'ін'í*; *Йік се мáйіте / Мúтрику / ци дýж'і? / Добреїквú / ад'í снóч'і буў з однóў / а сегóн:е з дрýгоў бол'еч'коў / так / абú ни наўт'імн'éлосе / абú жит'é весел'íш:е бýло*.

ЇК (ІК) СЕ НИ ДИВЙТИ В ДЗЕ́РЬКАЛО, ТО (ДУ́ЖЕ) ФА́ЙНО ВИГЛІДА́ЇШ (А ЇК (ІК) ПОДИВЙТИСЕ, ТО ЛІ́ПШЕ НИ ДИВЙТИСЕ; ТО ВТІ́ШНОГО МА́ЛО; ТО НА ДУШЙ ГЙРЬКО СТАЄ́; ТО НАЙ НИ КА́ЖУ, ШО; ТО ВЕ́СЕЛОСТИ МА́ЛО; ТО ДЕ́КОЛИ ГАШ ПЛА́КАТИ СЕ ХО́ЧІ) – про можливу невідповідність зовнішності і внутрішнього світу людини: *То кóждиї стáр'íйіц:е по свóйіму / йа ш'і ни ч'ýйу свóйіх рокúў / хот' йіх дóста / каў гéзде / іґ би*

мих / то ни́ми би ви́клаў дори́шку ви́ц:и гаш доўта́м / шо́ хот'і́ти? / йік ни ди́вис:е ў ӡзе́р'кало / то здайе́ц:е / шо фа́йно вигл'іда́йіш / а йік поди́вис:е / то на души́ ги́р'ко стайе́ / бо ни пизнайе́ш / ци то ти / ци то їкас стара́ лица́та ба́ба на те́бе ви́т:и се ди́ви / пото́му ни го́ден до се́бе прийти́ / до́ки тоб'і́ ў робо́т'і ц:е ни пере́йде / отаке́ с цим усі́м.

ЇК (ІК) СКІ́ПКА (ТРІ́СКА) – дуже худий, виснажений: *Тота́ сла́б'іс'т' так йиго́ з':і́ла / шо стаў / ік с'к'і́пка; Паўл'і́на ма́йі вели́ку гризо́ту / ўже така́ / йік с'к'і́пка / н'іч'о́ з не́йі се ни лиши́ло / н'іч'ог'і́с'ко.*

ЇК (ІК) СО́НЦЕ – дуже гарний (здеб. про хліб, калач, паску): *Паски́ сего́року / лиш н'іўро́ку / так'і́ / йік со́нце / гаш с'м'ійу́ц:е.*

ЇК (ІК) СОРО́КА (НА ГНОЮ́, НА КУ́ПІ ГНОЮ; НАЙ НИ КА́ЖУ, НА ЧЬО́МУ) – *знев*., про балакучу людину: *Тарато́ри / йік соро́ка / сло́во при ний ни го́ден сказа́ти; Така говирна́ / йік соро́ка на гнойу́; Така́ розмайі́та / йік соро́ка на ку́п'і гно́йу.*

ЇК (ІК) СПА́ЛИ? – формула привітаня, викор. дорослими вранці; відповідь – "Добре, їк (ік) ви?" ("Добрейкви́"), "Гараст, ік ви?": *Йік спа́ли / ку́мо? / Гара́ст / ік ви́; Йік спа́ли / Ми́тре ? / Добреїкви́ / До́бре*; *Йік спа́ла / Но́ц'у? / Добреїкви́ / А шо / ўже гр'ідоч'ки́ ро́биш? / Та хо́ч'у цибу́л'і ўко́йіс покла́сти / мо́же / ни ме студен'і́ти / ни ч'у́ли йісте́? / Ч'у́ла / каўт / шо сту́д'ін' гор'і́ ўтекла́ і ўже се ни ве́рне / тепло́ їде / Но́ц'ко / тепло́.*

ЇК (ІК) С ПЕ́ЧІ (С ПО́ДУ; С ПО́ДРІ) ВПА́СТИ (ЗВАЛЇТИСЕ) – *згруб*., не бути обізнаним із тим, що відоме всім, що для багатьох не є новим: *Васи́ / ти шо / йіґ бес с пе́ч'і ўпа́ў? / слу́хаї / шо л'у́де гово́р'ут / ци ти спиш? / ми ўже договори́лисе / шо кашйцу поза́ўтр'у зач'іна́йімо роби́ти / да́л'і нима́ шо ч'іка́ти / бо доро́гу ўрива́йі*; *Ти йік с по́др'і звали́ласе / ўс'і тото́ зна́йут / ўже наўт'е́милосе за ц:е говори́ти / а ти о́ч'і вели́к'і ро́биш*; 2) не бути здатним логічно мислити, реально оцінювати ситуацію: *Ни к'іва́ї йиго́ / бо вин ш'і ни видийшо́ў вид уч'іра́шного / таки́ї / іґ би с пе́ч'і го́пнуўсе*; *Кажи́ / ти белени́ обйі́ўсе / ци с:по́ду йіс ўпаў? / ци / мо́же / докн'у́с'уйіш? / бо смих по шийу се наговори́ла / а ти ни ч'у́йіш / до те́бе н'іц ни дохо́ди.*

ЇК (ІК) СПОРОХНІВІ́ЛА БО́ЧЬКА (ЇК СПОРОХНІВІ́ЛИЙ ПЕНЬ) – дуже старий, немічний: *Йа ўже / Йіле́нко / виджи́ла свойе́ / з ме́не ко́ристи ма́ло / така́ смих ста́ла / ік спорохн'ів'і́ла бо́ч'ка / таї шо зроби́ти*?

ЇК (ІК) СТАРÓМУ ЗÁРІТЬ – як ведеться; як і повинно бути (відповідно до віку): *Йек ви / вýйку / жийітé? / Так / Марýс'ко / йік мáйі бýти / ік старóму зáр'іт' / сегóн:е пидл'іч'éў однó / а зáўтра дрýге прóсиц:е / то дес мýс'у і йігó послýхати / а дес ч'éн'усе / шо ни ч'ýйу*.

ЇК (ІК) СХÓЧІШ – НА ГОРУ́ СКÓЧІШ (СКÁКНЕШ, ШТРЍКНЕШ), А ЇК (ІК) НИ СХÓЧІШ – З ГОРЍ НИ ЗЛІ́ЗЕШ – бажання і наполегливість – головна умова досягнення чогось: *Це д'іт Івáн'ч'ік казáў / ік схóч'іш / то на горý скóч'іш / а йік ни схóч'іш / з горú ни зл'íзеш / ўс'о вид ч'олов'íка залéжи / пéўно / йік сид'íти / н'іч'ó ни робúти / ї ни хот'íти / то нáв'іт' на отóї горбич'óк / шо кóло возни́ц'і / ни вúл'ізеш*.

ЇК (ІК) ТАКÉ ГОВОРЍТИ, ТО ЛІ́ПШЕ (КРÁШШЕ) НАЙ НИ КÁЖУ, ШО – *згруб., знев.*, говорити дурниці: *М'іхá / йік такé говорúти / то л'íпше / наї ни кáжу / шо / ўстидáлибестесе / вúпили / таї вам йізúк розйізáўсе? / ід'í л'íпше спáти / ни заваж'éйте л'ýдем набувáтисе*.

ЇК (ІК) ТЕЛЍЦЯ – *знев., згруб.*, міцна, здорова (про дівчину чи жінку): *Д'іўкú / ік телúц'і / ад'í йек хóд'ут берегáми / л'уфтýйуц:е та ч'огóс видиýўйуйуц:е / ч'огó / се питáйі / ви хóдите / ік корóва без воловóда? / шó / дóма нимá робóти? / Та ўже дóста вáдитисе / а мóже / ўни се наробúли ўднúну / а тепéрки се зибрáли на прохúт? / уні́ вам заваж'éйут? / ци толóч'ут вáшу травý? / н'і? / а йік н'і / то лиш'íт йіх у спокóйі / наї соб'í ідут / то кóждому вóл'но їти двóд'і*.

ЇК (ІК) ТЍЧЬКА (ТИЧЄ́НА) – про високого і худого: *Ік тúч'ка / хóди / гаш рéбра с'в'íт'уц:е; Ўна страшнó нервóва / тогó такá / йік тúч'ка; Вúрис / ік тич'éна / а рóзуму се ни додáло; Пóдлук йігó рóсту / здáлобисе трóхи ў т'íл'і набрáти / бо такúй / йік тúч'ка / І:ї / та вин попрáвиц:е / де н'і / йімý лишéн' штирнáц':іт' / метé вúд'іти*.

ЇК (ІК) ТОТ ПЕС, ШО МУ́ХУ ЛÓВИ – виконувати якусь дію дуже різко, швидко, несподівано: *Ти так бúеш комар'á / ік тот пес / шо мýху лóви / клáнцнуў / і їмиў / Ад'í вúдиш / вин імúў / а йа ни гóн:а / видуч'éра йігó сокóт'у / гóпайу по с'т'ін'í / а кóристи мáло / сейíноч'і зноў ме п'ін'кот'íти м'ін'í над вýхом / ни даст се вúнуч'увати*.

ЇК (ІК) У БÓГА ЗА ДВЕРЬМЍ (ЇК (ІК) У РАЮ́) – спокійно, гарно, добре: *Гóсподи / у вас тýтен'ки / йік у райý / тíхо / машинú ни гýркайут / сат у ц'в'íт'і / лиш н'іўрóку / ни набýўбисе*.

ЇК (ІК) У ВО́ДУ ДИВИ́ТИСЕ – передбачати, догадуватися: *Мої / ти йік у во́ду диви́ўсе / ўни гада́ли / шо ни виткý́пйут коро́ву / а д'і́ти заду́рно Лису́н'у йім даду́т / а́ле хто таке́ ро́би і йек на таке́ мош над'іва́тисе? / та́же коро́ва / це ни ґа́рнец молока́ ци к'і́л'а брі́ндз͡зи*.

ЇК (ІК) УКО́ПАНИЙ (У ЗЕ́МНЮ ВКО́ПАНИЙ) – непорушно збайдужілий, заціпенілий: *Вин / сара́ку / стойе́ў / йік уко́паниї / ни мих пов'і́рити шо д'е́дика ўже нима́ / ни пла́каў / н'і / лише́н' ота́к стойе́ў / таки́ї / ік закамен'і́лиї.*

ЇК (ІК) УМЕ́ЛЛЍЙ (УБЍТИЙ) – нерухомий, знесилений, сонний (або той, що прикидається таким): *Та вин леж'е́ў / йік уме́л:иї / йа гаш се перепу́диў / гаш мене́ др'іш' уз'е́ла / корн'е́йу / а то н'іч'о́ / Та бо трудни́ї буў / того́ ни ч'уў / шо хтос кли́ч'і / Ну а́ле йек так мо́цно спа́ти? / та йа ч'у́йу / ік кит заб'іжи́т у ха́ту / ік пес га́ўкне / пробу́д'уйусе / ік дз͡зиґа́рок у дру́гиї ха́т'і бо́мкне / То / Пе / ў ко́ждого с'в'іі сон / у вас таки́ї / а ў не́го и́нчиї / до́бре / шо ч'олов'і́к го́ден фа́їно припоч'е́ти.*

ЇК (ІК) У НЕВІСТКА́Х – 1) те саме, що ЇК (ІК) ПРИВЕ́ДЕ́НА: *Ни сиди́ / йік у нев'істка́х / коли́ ш'і ни зна́йіш / де́ шо́ йе / б'іжи́ принеси́ с комо́ри муки́ / а́ле бо́рзо*; 2) почуватися не зовсім комфортно: *Се пита́йіте / йек м'ін'і́ / а йа каў / Йік у нев'істка́х / ота́к*.

ЇК (ІК) У ТУМА́НІ (У МРА́ЦІ) – дуже погано; невиразно, нечітко: *М'ін'і́ ў голов'і́ ўс'о / йік у мра́ц'і / бу́ло / де́ йа би го́н:а то́ч'но сказа́ти / йе́к то се зач'е́ло; Ў голов'і́ / йік у тума́н'і / іде́ш у ч'вал' / і ни ду́майіш / куда́*; *На пра́ве о́ко ви́жу / йік у мра́ц'і / а на л'і́ве наї би бу́ло*.

ЇК (ІК) У ЧІДУ́ – про того, хто позбавлений можливості логічно мислити, сприймати щось: *Гово́р'у / а ви / йік у ч'іду́ / шо́ з ва́ми? / Коро́ва се ўду́ла / оц:е́ зо мноў / найі́ласе мо́кройі кон'уши́ни / А ч'о йісте́ дава́ли? / Йа дава́ла*?

ЇК (ІК) ХМА́РА (ТУ́ЧЯ) – сердитий, похмурий: *Сид'і́ў за столо́м таки́ї / ік хма́ра / н'і до ко́го ни пиў і н'і с ким ни говори́ў / мої / ч'олов'і́ч'і / то йік ти таки́ї л'у́тиї / то ч'о їдеш ми́жи л'у́де? / до́ма сиди́ / а йік уже прийшо́ў / то роби́ так / абе́с даў л'у́дем набу́тисе*.

ЇК (ІК) ХОЧЬ УДЕ́РИТИ (ПСА, ЖЄ́РВУ, КУТЮ́ГУ), ТО БУК НА́ЙДЕЦЦЕ − те саме, що НА КО́ЖДОГО ПСА БУК НА́ЙДЕЦЦЕ: *І:ї / ви сам'і́ ка́жете / шо йік хоч' уде́рити криго́с / то бук на́їдец:е / а то шо / т'е́шко / йік дити́на шош забу́дец:е / покла́сти ги́ршу о́ц'інку? / ска́жут / ти оту́тки се забу́ла / а оце́го до́бре ни зна́ла / того́ пйіт'о́рки нима́*.

ЇК (ІК) ЦИБУ́ЛЯ (ЦИБУ́ЛІ) – про щось велике, кругле (зокрема про годинник – наручний чи кишеньковий, про очі): *А дз͡иґа́рок у не́го / таки́й / ік цибу́л'а / ру́ч'ка тоне́н'ка / а дз͡иґар' / вели́киї / де таке́ дити́н'і пасу́йі? / Та то мо́да така́ / наї но́си / ви ни див'і́ц:е / йік вам шко́ди; Гу́би тоне́н'к'і / нис до́ўгиї / а о́ч'і / йік цибу́л'і / таке́ ўздр'і́ти / то мош перестра́ш':ітисе / А де́кому ўдайе́ц:е / і йа скаў / шо д'і́ўч'іна нипога́на / ў не́йі фа́їн'і вели́к'і о́ч'і / а по ва́шому фа́їно / йік мале́н'к'і / свин'е́ч'і ? / Ну а нис? / шо з ним роби́ти? / Ужé н'іч'о́ / а́ле ў вас / Катери́ / бигме́ / таки́ї сами́ї / то шо? / вин кому́с заваж'е́йі*? / *к'і́л'ко йісте́ з ним прожи́ли*?

ЇК (ІК) ЧЬОРТ ЗА СУХО́В ВЕРБО́В – *згруб*., *іpон*., дуже сильно: *Лес'о́ так за неў / ік ч'орт за сухо́ў вербо́ў / ч'е́сте ч'у́до / моі́ / та д'іво́к поўно́ / а вин б'ілобри́су наї́шо́ў / о́ч'і ма́йі лупа́т'і / йік у ри́би / ў го́ловач'а поди́бн'і ви́д'іла / Ви́дите / Паз'у́ / л'у́де до́бре ка́ўт / шо л'уба́ так ч'олов'і́ка несе́ / зат'іга́йі ў крут'іж'і́ / йік оцис'а́ вода́ / а́ле вам хо́ч'у сказа́ти / шо д'і́ўч'іна до́ста нипога́на / дримне́н'ка / спри́тишна / ни штриґани́ста / а ш'і до ўсе́го роби́тна / кра́ш:ойі ни на́їдете / абе́сте де шука́ли / фа́їну мете́ ма́ти нев'і́стку / А́ле б'ілобри́са / Та де: / ўна рус'е́ва / така́ / йік ви / ану́ бе́сте се придиви́ли.*

ЇК (ІК) (ТА́КІК) ЧЮЖІ́ – 1) про рідних, близьких людей, які віддалилися, відчужилися: *Уни́ окро́ме жийу́т / в'ід'і́ / на́в'іт' ни гово́р'ут / та́к'ік ч'уж'і́ / шо́ ти на ц:е ска́жеш? / Наї жийу́т так / ік йім до́бре / он:о́ фал'у́ / шо мир ни поруга́йут / ни опсу́д'уйут одн'і́ о́дних / бр'і́хн'і ни зво́д'ут / ч'ес пока́же / йек да́л'і бу́де*; 2) не підвладні кому-небудь, які втратили чутливість (про руки, ноги): *Них ни ч'у́йу / уни́ м'ін'і́ / йік ч'уж'і́.*

ЇК (ІК) ШѝЛО – про щось довге, тонке, гостре; *перен*., хтось дуже вертлявий, швидкий, рухливий, непосидючий: *Цис'а́ дити́на / йік ши́ло / хто йіго́ го́ден усокоти́ти*?; *Ад'і́ ки́с'т'ка ў циї ри́б'і / йік ши́ло / а ти каза́ла / шо ўна ма́їже ни ма́йі кис'т'о́к / гаї диви́се / та таки́м йізи́к мош пробі́ти; Мали́ї таки́ї / ік ши́ло / ўде́рж'іти ни го́ден / на́в'іт' пиў м'іну́ти ни поси́ди на одно́му м'і́сци / То дити́на / ўна ни ме сид'і́ти / йік дунду́к*.

ЇК (ІК) ШОВКО́ВИЙ – дуже покірний, слухняний *У ме́не йе ба́т'ко на с'т'ін'і́ / прут / хто ни ме слу́хати / вин помо́же / тогди́ бу́дете / йік шоўко́в'і / ни тре́ба бу́де сто рас поўто́р'увати / оде́н рас / і до́ста.*

ЇКШÓ (ІКШÓ) ШО – в разі чого: *Йікшó шó / то ви знáйіте / де ми жийімó / приб'іж'і́т ци дáйте знáти / і ми прúйдемо помоч'і́ / ми свойі́ / йек інáкше*?; *Йікшó шó / то кр'іч'éї / йа гéзде*.

ЇК (ІК) ШУКÁЇШ НА ЧЮЖÓМУ, ТО Й НА ТÓБІ (НА ТВÓМУ) НÁЙДУТ (НÁЙДЕЦЦЕ) – вислів наголошує: будьте толерантними, доброзичливими, поблажливими до чужих недоліків і критичнішими до себе: *Йа бýду шукáти на ч'ужúї дитúн'і? / н'і / бо то ї на мóйі мóжно найтú*.

ЇЛА БИ ТЕБÉ ТОТÁ – прокльон: *Йі́ла би тебé тотá та би тебé йі́ла / ти на такý малéн'ку дитúну рýку пидоймáйіш? / та йа пооблóмн'уйу тот'і́ рýки / ни меш моч'і́ кавáлок хл'і́ба ўз'éти / йа тебé наўч'éйу*.

ЇЛÁК (ЇЛИК, ЇЛЬО), -á (-а, -я) – Ілля: *Йілáк хот´ і сус´і́т буў / áле ни памн´ітáйу / шóби до нас колúс приўшóў / ци ми до нéго / н´ікóли*.

ЇЛАЧЄ́ХА, -и – дружина ЇЛАКÁ: *Йілач'éха бýла побóжна / м'ізéрна / гет сúва / і мáла зал'і́з'н'і зýби / оц:é запамн'ітáлосе.*

ЇЛÁЧЬКÓВИЙ (ЇЛÁЧЬКѝВ) – прикм. від ЇЛÁЧЬКО (ЇЛАЧЬÓК): *Се здúбали кóло Йілáч'кових / ік до Фед´á повертáти / у суткáх.*

ЇЛАЧЬÓК (ЇЛÁЧЬКО), -чькá (-а) – *зменш.-пестл.* до ЇЛÁК: *Iґ бýли мал'і́ / то пишлú бýли на бóхан'ц'і до вýїка Йілач'кá / áле вин н'іч'ó ни даў / сказáў / шо бóхан'ц'і се с'к'ін'ч'éли / отáк нас вúпроваднў*.

ЇЛИВÉЦ (ЇЛОВÉЦ), -вцý – ялівець: *Ў ран'і́ш':і ч'ісú заготоўйéли йіловéц / шкóла ходúла / пéрет' Сокúлским / ік у Грéб'ін' ітú / тáмки зберáли / вúтко / на шош тотó трéба бýло / то л'ік; Д'і́до наберáў дгóр'і йілиўцý / дóма запáр'уваў таї клаў у т:о нóги / так л'іч'éўсе / казáў / шо ўно йімý помич'нé / Йа такóш ч'уў / шо тим се л'іч'éйут*.

ЇЛѝВКА, -и – ялова домашня тварина, найчастіше – корова: *За йілúўку ш'і кáжут перехиднúц´а / це так бáба казáла*.

ЇЛИВНѝК, -á – місце, де росте ялівець: *На Погарц´áх йе йілиўникú*; *Делéко ни ходúў / у йілиўникý оц:é найшóў / пйет' грибúў*.

ЇЛИВЦÉВИЙ (ЇЛОВЦÉВИЙ) – *прикм*. від ЇЛИВÉЦ (ЇЛОВÉЦ): *Це йілиўцéва гарбáта? / йа просúла з румн'éнцу*; *Робúли йілиўцéвиї настúї / áле вит ч'óго вин / дóбре ни знáйу / нам / д'і́тем / т:о ни давáли / старин'á пúла / а ми н'і.*

ЇЛѝНКА, -и – ялинка (“їличька”) чи смерічка, прикрашені до Різдвяних свят: *Даўн´і́ш:е д'і́ти сам'і́ ўс´ó р´іхтувáли на йілúнку*; *Йілúнка у велúкиї хáт´і до Видорш'і́ў стойéла*; *Сегóроку ни ўберáли йілúнку*.

ЇЛИННѝК, -а – місце, де ростуть молоді ялини, смерічки: *Зрáзу за йілин:икóм / зрýби / тáмки назберáйімо трóхи йігидóк*.

ЇЛЍТИ – 1) личити, “пасувати”: *Абéс знáла / цис'á фýстка ў син'í ĭ оц':í голубéн'к'і і ц'іточ'кú йіл'ýт тебé*; 2) прикрашати: *Сус'íди хáту йіл'ýт до вес'іл'á / понадв'íр'у пор'éтки доробúйут*; *Хáта ўб'ілéна / áле бес цих рушник'úў ни так би вигл'ідáла / унú дýже йіл'ýт хач':éну*; *Ан:ú / ĭ дáл'і так роб'íт / оц':í рушникú / верéта ĭ терéл'і на с'т'íнах дýже йіл'ýт хáту / тýтки ни гóден набýтисе / ад'í с'íла смих / таĭ отáк би сид'íла*.

ЇЛЍЦЯ, -і – вид ялини: *На бéрез'і д'íти посадúли йілúцу / наĭ ростé / ўна н'ікóму ни заваж'éйі / ходúли дгóр'і таĭ принéсли*.

ЇЛЍЧІ, -я – *зб*., хвойні дерева; гілля хвойних дерев, передусім їлиці: *Ік вес'іл'é / то з йілúч'а плетýт в'інóк / ним двéр'і звéр'ха ўберáйут / воротá; Поблúску йілúч'і ростé / а берéза ни геĭ*.

ЇЛЍЧЬКА, -и – *зменш.-пестл*. до ЇЛЍЦЯ: *Івáн смер'íч'ку ўрубáў / фаĭних йілич'óк тут поблúзости нимá / трéба ĭтú ў Костевú*.

ЇЛÓВИЙ – ялиновий: *У суткáх дýже хóўско / вартýйі прорубáти тот л'іт / áбо глúноў посúпати / йік йе / унú кúнули пáру жменúĭ трáку / áле шо тóго ? / бóле / йе парканéц / новúĭ / йілóвиĭ / збóку вит хáти / отáк за нéго держ'éласе тих пáру крóкиў / ни знáйу / йек Йілáк з Йілач'éхоў доберáйуц:е тхáт'і / вúт:и дóбре на санкáх спускáтисе / а тудá?; То йілóвиĭ л'іс / а за крúнтоў на Буковúн'і / бýковиĭ*.

ЇМКУВÁТИ – робити у ґрунті заглиблення для посіву чи садіння чогось – картоплі, кукурудзи та ін.: *Сегóн:е йімкувáли / а зáўтра бýдемо садúти / А ч'о ни зáрас? / хто так рóби*?

ЇМОСТЬ, -і – дружина священика: *У нас кс'óнц молодúĭ / вúд'іла рас / шо йігó жúнка з малóў дитúноў приĭшлá бýла до цéр'кви / бо вин дойіж':éйі / тýтки ни жийé / За н'у йíмос'т' кáжут? / Тепéрки н'і / кáўт кс'óнд͡зова жинка / отáк*.

ЇМÝ (ЇЇ, ЇМ; ЦÉМУ, ЦИЙ, ЦИМ ТА ІН.**) ХОТЬ БИ ШО** – про людину (людей), яка (які) вміє (вміють) абстрагуватися від будь-яких неприємностей, виходити (не докладаючи особливих зусиль) із будь-яких ситуацій: *Т':і репетýйут / úн'ч'і б'íткайуц:е / а йімý хот' би шо / це трéба ўм'íти так; Цéму хот' би шо / нáв'іт' ни др'áпнуло йігó / а дрýг'і побúт'і*.

ЇРИНÁ, -ú – городина: *Пишлá смих у горóт / та ад'í ĭкóйі йіринú набрáла*; *А т:о шо на Гáниному зелен'íйі? / То йіринá / ўже с тúжден' / ік се показáла*; *Меш йíсти йіринú / ни б'íйсе / ни ўмрéш / мн'ісúў дóста йіс се*

найі́ла / у нас тро́хи попо́стиш / Це т:о / шо ікра́с хо́ч'у / йа л'у́бйу таку́ йіду́ / Ну то нам таки́й гис'т' питхо́ди.

ЇРОВИНА́, -и́ – те саме, що ЇРИНА́: *Йіровина́ / це тото́ / шо ў горо́д'і зелене́ росте́ / петру́шка / окри́п / ус'о́ таке́*.

ЇРУ́ГА, -и – яр: *Та́же йіру́га ко́ло Штеф'і́нкових / а де ш':е йе йіру́га? / поблúску нима́ / ура́с по́при йіру́гу хо́димо*; *Ад'і́ ко́ло д'і́довойі присади́би се ро́би йіру́га / ўпере́т ни бу́ло / а по тиї́ вели́киї по́вени / ви́жу / шо се ро́би / заберáйі кава́лок горба́*.

ЇРЧЮ́К, -а́ – баранчик; іноді в порівн.: *Іки́й / іки́й / се пита́йу / а Васили́на ка́же / Таки́й / йік йірч'у́к / ска́ч'і / хо́ч'і ігра́тисе / Це ўна так за ўну́ка сво́го / рик і пиў йіму́ на Видорш'і́ / ўс'і дома́ш'н'і рошч'іха́йуц:е нат тоў дити́ноў*.

ЇСЕ́ЛЬЦЯ, -ец – ясельця: *Зроби́ў йіс те́л'ітковию йісе́л'ц'а? / а́ле ўно ш'і ни йіст траву́ / Ско́ро ме йі́сти / бо́рзо се наўч'е́йі*.

ЇСЕНЍНА, -и – деревина ясеня: *Прийшли́ с Ко́сова ї́к'іс / пита́йуц:е йісени́ни / ци нима́ ў ко́гос таки́х дош'о́к / бабо́ / їд'іт говор'і́т з ни́ми / ўни ш'і за ч'ере́шн'у допи́туйуц:е / ци би ми ни прода́ли тоту́ / шо росте́ за ха́тоў / скаж'і́т / шо ўна се ни продайе́*.

ЇСЕНО́ВИЙ – ясеновий: *Да́ўна коли́ска / йісено́ва / ни зна́йу / ци тепе́рки так'і́ ро́бйут; Йе дош'ки́ йісено́в'і / вам ни тре́ба*?

ЇСНІ́ТИ – ясніти: *Ди́ўйусе / що зач'е́ло йіс'н'і́ти / випого́д'уйіц:е*.

ЇСТ (ЇДЮ́Т), АШ (ГАШ) ЗА ВУХА́МИ ТРІСКОТЍТ – з великим апетитом їсть (їдять) щось: *Ви́голодн'ілисе / то так йід'у́т / шо аш за вуха́ми тр'іскоти́т / прине́сли кош'і́л' грибі́ў / тро́хи а́фин / ў Тата́рскому бу́ли / каўт / шо ўже ки́нулисе грибі́*.

ЇСТИ ЖИВЦЕ́М (ЖИВЦЕ́М ЇСТИ) КОГО́С – робити чиєсь життя нестерпним: *Уна́ жиўце́м нев'і́стку йіст / хто тоту́ ба́бу го́ден ви́тримати? / іта́к / шо молод'і́ ш'і жийу́т з неў / Му́с'ут терп'і́ти / куда́ д'і́нуц:е*?

ЇСТИ (ЗЗІ́СТИ), ЇК (ІК) ДО́БРИЙ КОСА́РЬ – багато спожити: *Лиш н'іўро́ку / хло́пец ви́здоров'іў таї зач'е́ў фа́йно йі́сти / сего́н:е да́ла йіму́ барабул'о́к с:мета́нкоў / і ўс'о пишло́ / з:іў / та́к'ік до́брий коса́р'*.

ЇСТИ (ГРЍСТИ), ЇК (ІК) ІРЖЯ́ ЗАЛІ́ЗО – прискіпуючись до когось, ображаючи, створювати йому важкі умови життя: *Гризете́ мене́ / ік ірж'а́ зал'і́ло / кобе́сте так наўку гри́зли / оц:е́ / йа бих тогди́ се ўра́дувала*.

ЇСТИ (ПАКУВА́ТИ), ЇК (ІК) КУЛЕ́ШУ (ІК ХЛІП) – споживати великими шматками те, що, на думку мовця, “їсце потрошки”: *Моĭ / ни ўвихáĭсе так / мн'éса богáто нимá / оц:é на ўс'іх / а ти йігó йіш / ік кулéшу / по отúц'ко кусáĭ / а ни так по бóгату; Мойá мáма роскáзувала / шо йік унá бýла малá / то йійі́ мáма ходúла дéколи ў м’і́ну / а д'íти се лиш’éли з бáбоў / мóйоў прéбабоў / за н'у ми казáли бáпка старéн'ка / то бýли голóн':і рокú / йі́сти мáло шо бýло / тогó кулéш’і бáба давáла по кóпан'ч’íкови / і ц:е бýла ўс'а йідá / áле дéколи / вúтко / ĭ бáб’і хот'і́лосе засолодúти дýшу / то ўна тогдú котрúйіс з д'íўч’éт казáла / анýко пол'і́с на пит і принесú кóпан'ч’ік мармул'áди / áле бес с'п’івáла / пóки тáмеч’ки бýдеш / а йа нидáўно / пáру рóкиў тóму / се питáйу мáму / а ч’о ўна так застаўйéла вас? / Йек ч’о? / шобú ми ни ўз'éли ў рот мармул'áди / отогó мáли с'п’івáти / А потóму шо? / Бáба брáла тотý мармул'áду / то лúшка йійі́ бýла / мáлен'ко / розводúла водóў / і ми тудá моч’éли кулéшку / і так йі́ли / і це бýло шош дýже велúкого / бо ни самá кулéш’а / а солоткáва ĭ пáхла слиўкáми / то йік дес тепéрки ч’ýйу / шо кáжут / потрóшки / ни йіш / ік кулéшу ци ік хл'і́п / то нагáдуйу за тот'і́ ч’ісú / шо ч’ýла смих вид мáми / колú ĭ кулéшки ни бýло по бóгату / а потрóшки / отúц'ко / йік дитин'éч’ії кулач’óк*.

ЇСТИ, ЇК НАЙ НИ КА́ЖУ, ХТО – те саме, що ЇСТИ, ЇК (ІК) СВИНЯ́: *Берú потрóшки ў рот / тогдú ни ме хл'áпатисе / ўч’éĭсе / хлóпч’і / ни йіш / ік наĭ ни кáжу / хто / бо с тобóў н'іхтó ни схóч’і с'і́сти за стиў / і ни дуĭ на йéшницу так / шóби гаш на дрýгих шквар'кú лет'і́ли*.

ЇСТИ, ЇК (ІК) НИ СВО́ЇМ РО́ТОМ – *згруб*., без апетиту: *Йа вúд'іла / шо то шош ни т:о / рáн'че звар'ý кулéшу / дóбру цóнту дайý т'іц́:і / лопатóк зар'іжéних / унá л'убúла цисé / а тепéрки по͡дз'óбайі ікýс лúшку / кáже / шо ни хóч’і / вúжу / шо йі́ст / йік ни свóйім рóтом / áле дé йа моглá здýмати про слáб’іс'т'?/ дýмайу / та стáрш’і л'ýде ни мáйут такóго апетúту / ік молод'і́*.

ЇСТИ, ЇК (ІК) ПО́ТІТКО (ІК ВОРО́ПЧІК) – дуже мало: *Наш гет пустúĭ на йідý / йіст / ік пóт'ітко / тогó такúĭ худúĭ / рéбра мош порахувáти / а ваш / лиш н'іўрóку / Н'і / вин лиш на лицé пампулúстиĭ / а судá худ'éк.*

ЇСТИ, ЇК (ІК) СВИНЯ́ – *згруб*., їсти багато, неакуратно: *Йіш / ік свин'á / гаш с хорúм ч’ýйу / йек ч’áўкайіш / х’ібá бих тоб’і́ корúто зробúла.*

ЇСТИ НИ ПРО́СИ (НИ ПРО́СИТ) – про те, що зараз не використовується, але колись може знадобитися: *Лиш'і́т к'іпта́р' / наї стойі́т / вин йі́сти ни про́си / стойе́ў би́рше / то наї ш':е побу́де; Бу́ло ти́л'ко пач'о́к пе́рцу ї ли́с'т'а бипко́вого / шо ста́ло би на па́ру ро́киў / а ўна пороздава́ла / так / іґ би то йі́сти проси́ло / а ўно н'іўко́го йі́сти ни про́си / ти купи́ла / та наї і ўни ї́ду́т у Вижни́цу / гада́йіш / шо здогада́йуц:е вид:а́ти? / та д:е / ўни страшно́ скуп'і́; Цес спинд͡за́р' йі́сти ни про́сит / покладу́ / ви́тки ўз'е́ла / вин шо / заваж'е́йі тоб'і́?*

ЇСТИ ОЧЄ́МА – дивитися на кого-, що-небудь дуже пильно: *Зм'ізерн'і́ла Одок'і́йа / бо йійі́ бу́ло обв'і́йіло / ма́ла гор'е́ч'ку / а́ле суда́ мус бу́ло прийти́ / бо ўни ри́д'н'і / то / ч'у́йіш / шо Мар'і́ка йійі́ оч'е́ма йі́ла / сверли́ла / йік све́рликом / то бу́ло ви́тко за столо́м / каўт / шо ў них зда́ўна шош ни скла́лосе / ш'і з д'іво́цтва.*

ЇСТИ ПО БО́ГАТУ – споживати їжу жадібно чи у великій кількості: *Кал'уха́т'і / бо йід'у́т по бо́гату / то ме́нче тре́ба кал'ухи́ набива́ти; Кубаси́ ни бери́ по бо́гату / та́тови се ни ли́ше / оц:е́ ўз'еў йіс / і до́ста.*

ЇСТИ ПО́ЇДОМ – створювати комусь нестерпні умови життя; те саме, що ЇСТИ ЖИВЦЕ́М: *Жи́нка ч'е́сто здур'і́ла / по́йідом йіст ч'олов'і́ка / шо́ би вин ни зробі́ў / ус'о нидого́да / Бо вин замн'іки́й / ни припера́йі тоту́ ру́хл'у.*

ЇСТИ ПРО́СИ (ПРО́СЮТ) – *жарт.*, порваний; потребує ремонту (про взуття, одяг): *Цис'і́ ч'ереви́ки ўже йі́сти про́с'ут / ад'і́ / па́лец ви́тко.*

ЇСТИСЕ – 1) сваритися: *Ни йі́штесе так / бо їки́й при́м'ір д'і́тем бу́де?; Наї йід'у́ц:е / рас йім так до́бре / дру́гий пропа́ў би ў тий ха́т'і / а йім до́бре / не́рви соб'і́ трен'іру́йут;* 2) журитися: *Ни йі́с:е / бо то нич'о́ ни даст / йек Бох дайе́ / так ма́йі бу́ти.* Див. ЖЕ́РТИСЕ.

ЇСТИ ЧЮЖЙЙ ХЛІП – бути на чиїх-небудь харчах: *Жи́йте ў нас / ки́л'ко хо́ч'іте / йе свойе́ молоко́ / ўроди́ли / н'іўро́ку / барабу́л'і / Д'ікова́т' фа́їно / а́ле ми йі́сти ч'ужи́й хл'іп ни хо́ч'імо / до́ста / зроби́ли с'аки́й таки́й ремо́нт / таї поза́ўтр'у перебера́їмосе ў стару́ ха́ту / доробйе́ти ме́ц:е пото́му / таї вам л'і́пше бу́де / би́рше спо́койу.*

ЇСТОВЙТИЙ – той, що має великий апетит: *По́рос'і йістови́те / фа́їно попраўйе́йіц:е / нима́ шо каза́ти / ба́ба рижн'е́нцка ўм'і́йі вибера́ти.*

ЇХАТИ (ПОЇХАТИ, БІ́ЧІ, ПОБІ́ЧІ), (ТАК), ІҐ БИ ЗА НИМ ГНА́ЛИСЕ (ХТОС ГНА́ВСЕ; НИ ЗНАТЙ, ХТО ГНА́ВСЕ; МЕДМІ́ТЬ ГНА́ВСЕ, БІХ; ЇГО́ ЛОВЙВ) – дуже швидко бігти, їхати: *Ва́тик на кони́*

йі́хаў / але́ так / іґ би за ним гна́лисе / а ми на фі́р'і пово́ли соб'і́ / хто йек; Вў́їко двох ко́н'іў маў / а́ле бі́рше йі́хаў на одно́му / ч'о́рному / бо дру́гий мих удéрити / ўкуси́ти / норови́стий буў / мих таке́ пока́зувати / шо на не́го б'і́йно бу́ло с'іда́ти / оде́н рас сус'і́т спро́буваў / мої / ка́же / ти бойі́с:е це́го кон'а́ / а йа се ни бо́йу / то йік с'іў / то так пойі́хаў ч'ужи́ми присадиба́ми / іґ би за ним хтос гна́ўсе / йо́ї / гаш стра́шно бу́ло; Тепе́р шо / купи́ў іку́с тарада́йку / таї йі́де / жене́ / іґ би за ним гна́лисе; Уваж'е́й / си́нку / бо ў нас де́котр'і так йі́дут / іґ би за ни́ми гна́лисе / йік оч'ман'і́л'і.

Ї́ХАТИ (ВИЇХА́ТИ) НА КО́МУС – цілком підкорювати (підкорити) когось своїй волі: *Тої Іва́с' / сара́ку / слу́хайі Мар'і́ку / а ўна́ йі́хайі на не́му / йе́к соб'і́ хо́ч'і / ниўч'о́му ни ма́йі ч'олов'і́ка / мої / б'і́йсе Бо́га / жи́нко / маї усти́т вид л'удиї.*

Ї́ХАТИСЕ – їхати, “гостити” в дорозі (про певні обставини їзди, досягнення мети, результату поїздки): *Ви з йе́блуч'ками бу́ли? / йек йі́халосе? / Д'е́кувати Бо́гу / дибра́лисе ї там гости́ли до́бре / ус'о́ бо́рзо пишло́.*

ЇЦЕ́ ХО́ЧІ ВЧЄ́ТИ КУ́РКУ (МУДРІ́ШШЕ ВИТ КУ́РКИ) – про ситуацію, коли: 1) *знев.*, хтось молодий, недосвідчений намагається повчати старших: *То / вў́їно / так се ни ро́би / на борш' барабу́л'і дримн'і́ш:е тре́ба руба́ти / Ад'і́ / йіце́ хо́ч'і ўч'е́ти ку́рку / пока́зуйі / шо ўно мудр'і́ш:е / та ки́л'ко ти звари́ла борш'і́ў / а ки́л'ко йа*?; 2) *ірон.*, зауваження чи репліки дитини є доречними, розумними: *Бигме́ / Но́ц'ко / мали́ї до́бре ра́ди / ви́диш / йіце́ мудр'і́ш:е вит ку́рки / н'іўро́ку йіму́.*

ЇЧЬМІ́НЬ[1], -е́ню – ячмінь, вид злакових: *Це йіч'м'і́н' / а жи́то ни таке́ / див'і́ц:е на коло́с'і / цес д'і́дух ма́йі і пшени́цу / ї жи́то / і йіч'м'і́н'.*

ЇЧЬМІ́НЬ[2], -е́ню – ячмінь (гнійне запалення волосяного мішечка вії і сальної залози краю повіки): *Йіч'м'і́н' се зроби́ў / та так боли́т / шо ну́ / каўт / шо до́бре ўз'е́ти на ва́тку с'і́рки з ву́ха ї до не́го приклада́ти / шо то помо́же бо́рше / ік іке́с дру́ге л'іка́рство.*

ЇШТЕ, ПЇЙТЕ І МОЧЄ́ЙТЕ, А ЗА РЕ́ШТУ ВИБАЧЄ́ЙТЕ – *жарт.*, вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: пригощайтеся і вибачайте, якщо щось не так, як би вам хотілося: *Дорог'і́ го́с'т'і / йі́ште / пі́йте і моч'е́йте / а за ре́шту вибач'е́йте / Бра́ч':іку Васи́ / та ту́тки ти́л'ко ўс'е́кого / шо ми мо́жемо ти́жден' набува́тисе / бу́дете нас буч'ко́м проси́ти / а ми ни схо́ч'імо і́ти / бо ту́теч'ки ду́же ўда́лосе / д'іковат' вам / шо йісте́ нас заклика́ли.*

Й

ЙДЕ (ПИШЛÓ) НИ ТАК (ЇК (ІК) БИ СЕ ХОТÍЛО; ІҐ БИ МÁЛО БÝТИ) – комусь не щастить, не реалізується бажане, відсутнє те, що, на думку мовця, є нормою, що вмотивоване чиїмись попередніми діями: *Ч'о т:о / верé / ў жит'ý так йе / шо ч'олов'íк стерáйіц:е / рóби / а то ни ĭде йімý / ĭде ни так / іґ би се хот'íло / ш'і крúшку і ўже мáло би бýти / а то нимá / таĭ фéртик; Ўс'о ĭде ни так / і шо тепéрки робúти? / тáже ни меш се в'íш'ити / ґýрскиĭ йігó берú / ўже йек йе / так наĭ бýде; Шо тоб'í скаў? / зле / ни так / іґ би се хот'íло / з однóго вúдр'апалисе / а дрýге наĭшлó*.

ЙМЍТИСЕ (ІМЍТИСЕ, ЛОВЍТИСЕ) РÝНОМ – зарости травою, бур'яном; дуже тісно переплестися (переплітатися) корінням (про рослини): *У горóд'і ўс'о ĭмúлосе рýном / так позаростáло / шо бóйусе тудá ĭти / ни знáйу / шо бих дáла / áби тáмеч'ки р'ет хтос зробúў / хот' вид гúршого*; *От:á с'л'ýшка пóвид р'ікú імúласе рýном / бýде робóти кóло нéйі*.

ЙО – 1) так: *Йо / йíду у Велúкиĭ Рожéн' і вертáйусе / мáйу шош уз'éти вúт:и*; 2) вжив. у висловл. із семантикою заперечення: *Йо / ўже б'іжý / наĭшлú дурнóго / сам'í ни хóч'іте кинýтисе*?

ЙОЙ – *виг.*, 1) ой (сприяє вираженню страху): *Йоĭ / а шо ц:е такé пит корч'éм? / мáт'інко бóж'а*; 2) ой (сприяє вираженню радості, захоплення): *Йоĭ / Марýс'ко / фáйного мáйіш ч'олов'íка*; 3) викор. у висловл. для вираження незадоволення, обурення: *Йоĭ / ви знóў зач'інáйіте? / йа т'ікáйу / бо ни гóн:а слýхати тóйі самóйі*; 4) викор. у висновкових формулах (після розповідей про щось) або у початкових висловл., коли мовець, пригадуючи різні ситуації, випадки зі свого життя, вибирає щось для оповіді: *Йоĭ / Гóсподи / іке ўс'éке бýло / ни гóден росказáти / гентáм інáкше бýло / памн'ітáйу / йік ми / мал'í / ĭшли кол'ідувáти / кúл'ко рáдости бýло*.

ЙÓЙКАТИ – стогнати від болю (чи імітувати його), повторюючи вигук "йой": *Ни йóĭкаĭ / ни показýĭ / ікúĭ йіс слабúĭ / бо йа знáйу / шо проштрáфиўсе / і свойé дистáнеш / тебé н'іхтó ни застаўйéў ловúти кон'á*.

ЙО́ЙКАТИСЕ – йойкати; жалітися, висловлювати свою стурбованість чимось: *Ни йо́їкаїсе / бо ш'і нима́ вели́койі б'іди́ / ну таї шо / шо з и́нчоў д'і́ўкоў пишо́ў ?/ уна́ йіго́ ни з':і́ла*.

ЙО́ЙКНУТИ – однораз. до ЙО́ЙКАТИ: *Пара́н'а йо́їкнула / в'іде́ў / за др'іт' зач'іпи́ласе / Пара́ / шо́ се ста́ло?*

ЙО́КАТИ – підтакувати, погоджуватися, кажучи "йо": *Наўч'е́ўсе йо́кати / абе́с так робúў ско́ро / буў оги́н:иї таки́ї до робо́ти / йік до си́ж'ін'а*; *Ма́ма страшно́ ни л'ýби / йік Іванко́ йо́кайі / а вин наўми́сне ро́би / де́коли ко́жде дру́ге сло́во у не́го йо*.

ЙО́ЛУП, -а – *знев.*, *лайл.*, йолоп: *Оц':і́ йо́лупи хот'і́ли ста́їн'у питпали́ти / ка́жут / шо гр'і́тисе ма́ли / а́ле хто ч'уў ко́ло с'і́на ва́тру кла́сти ?/ ви́тки с'ірники́ ўз'е́ли?/ йа хова́йу; Д'і́ч':ії йо́луп ад'і́ шо зроби́ў с перебо́йем / усиї роси́ў ви́лиў*.

ЙО́НА, -и – сорт яблук, поширених у Тюдові; джонатан: *Йо́ни до весни́ ў пиўни́ци стойу́т / ни гнийу́т / х'іба́ дес по́дес / а́ле тре́ба диви́тисе / шо́би л'уфт буў; Ў це́му сад'і́ би́ршис'т' / то йо́ни*.

ЙО́НКА, -и – *зменш.-пестл.* до ЙО́НА: *Мар'і́ч'ко / йа тоб'і́ йоно́к зр'іхтува́ў / так'і́ йе́блуч'ка / шо ни мих нара́дуватисе / йік рва́ў*.

ЙОРДА́Н, -у – Богоявлення Господнє (Водохреща – 19.01): *На Йорда́н у р'іц'і́ с'в'е́т'ут во́ду / ї л'у́де соб'і́ набера́йут / хто ки́л'ко хо́ч'і*; 2) ріка Йордан: *Ісу́с у Йордан'і́ хрести́ўсе*.

ЙОРДА́НЦКА ВОДА́ – вода, освячена на Йордан: *Йорда́нцка вода́ рока́ми стойі́т / і нич'о́ ни стайе́ц:е / нич'о́ їйі нима́*.

К

КАБА́ЧЬ, -я́ – вибоїна (з водою чи без неї), здеб. – на дорозі: *Ни ўс'і́ памн'іта́йут / іка́ доро́га бу́ла ў Т'у́дев'і / каба́ч' на кабач'е́ви / шу́тром засипа́ли / а йімú ўсе одно́ роби́лисе*.

КАБЗУВА́ТИ – псувати: *Йік ни ўм'і́йіш ши́ти / то ни бери́се / лиш мате́р'ійу кабзу́йіш / Мамо́ / а йек ви пора́дите наўч'е́тисе / ікшо́ ни бу́ду про́бувати ши́ти? / йек? / ік йісте́ го́н':і пора́дити / то каж'і́т*.

КАБЗУВА́ТИ ДНЍНУ (ДНЍНКУ) – розтринькувати час на дрібниці; легковажити при плануванні дня: *Ни ї́ду / бо ни хо́ч'у кабзува́ти*

дни́ну / йа сего́н:е му́с'у довеснува́ти / каўт / шо за́ўтра дош' бу́де / то ïкрас би до́бре цес ку́снич'ок досади́ти.

КАВАЛЕ́Р (КАВА́ЛІР), -а − 1) парубок: *Гаї / кажи́ / ма́йіш у Ч'ірниўц'а́х кавал'е́ра? / признава́їсе / ік н'і / то ми ту́тки на́їдемо / Ни жур'і́ц:е пусти́м / йа ї сама́ го́н:а да́ти соб'і́ ра́ду; Куда́ тот кава́л'ір мих пити́? / лиш до д'і́ўки*; 2) *ірон*., про немолодого чоловіка, який залицяється до дівчини, жінки: *І:ї / та то кава́л'ір букови́нцкиї / пу́т'н'у лиш'е́ў / пита́ўсе / ци шош помоч'і́ ни тре́ба / а йа ду́майу / д'і́ду / д'і́ду / поро́хн'ів'ійіш / а ш'і їк'і́с гатки́ ма́йіш*; 3) *ірон*., *жарт*. про дитину чи підлітка: *Ш:и́йімо штани́ і бу́де фа́їниї кава́л'ір; Мої / ану́ диви́се / то тв'ії ужé кава́л'ір / ад'і́ йек зали́зуйі во́лоси / йік па́рубок / Йої / да́їте спо́к'ії / то ш'і дити́на*;

КАВАЛЕ́РКА, -и – 1) побачення, прогулянка з дівчиною: *Сно́ч'і буў на кавал'е́р'ц'і / а́ле с ким / ни ска́ў*; 2) танці в клубі, молодіжна вечірка: *То кавал'е́рка ўрас бу́ла / лиш т:о / шо ни ў це́му клу́б'і данцува́ли / бо йіго́ тогди́ ш'і ни бу́ло / аш пото́му / к'і́но пуска́ли ї да́н'ц'і бу́ли ў старо́му клу́б'і / ко́ло це́р'кви / а гаш у їк'іс роки́ побудува́ли оце́с клуп / шо тепе́рки йе*; 3) парубкування: *Кавал'е́рка му́си бу́ти / на т:о йе па́рубок / молод'і́ роки́.*

КАВАЛЕ́РСКИЙ (КАВА́ЛІРСКИЙ) – парубоцький: *У вас / ву́їку / спо́н':і кавал'е́рск'і / Іки́ї з ме́не кава́л'ір? / то ш'і аўстри́їск'і / Ву́їку / ікра́с ду́же мо́д'н'і / йа би сам у так'і́ ўбра́ўсе.*

КАВАЛЕ́РСТВО (КАВА́ЛІРСТВО), -а – парубкування: *То ш'і заско́ре кавал'е́рство / ўч'е́тисе тре́ба / шко́лу с'к'ін'ч'е́ти.*

КАВАЛЕРУВА́ТИ (КАВАЛІРУВА́ТИ) – парубкувати: *Зле / йік ни накавал'ірува́ўсе па́рубок / але́ї дру́ге зле / йік ста́р'ійіц:е ў кава́л'ірах / таки́х к'іл'ка́ бу́ло / і шо до́брого? / Н'іч'о́ / До́ц'ко / ад'і́ Іва́н / дотепе́р кавал'іру́йі / а вин м'ії верста́к / Ну то там и́нче / там ро́дич'і се ўм'іш'е́ли / ни позвол'е́ли ўз'е́ти тоту́ / шо вин хот'і́ў / то того́.*

КАВА́ЛОК, -лка – 1) кусень, шмат чого-небудь (хліба, солонини, буженици, присадиби): *У них ко́ло ха́ти нибога́то бу́ло со́тикиў / кава́лок присади́би да́ли ш'і ко́ло Круч':ако́вих*; 2) відрізок часу, шляху: *Кава́лок дни́ни сплиў / шо йа ни спости́х о́ком кл'і́пнути; То ш'і йе кава́лок доро́ги ў горп.*

КАВА́ЛОК (КУ́СНИК) ХЛІ́БА НИ ДА́ВИ В РО́ТІ (НИ ЗАСТРІГА́Ї В ГО́ЛЛІ) – оцінка байдужої людини стосовно ближніх: *Та*

мене́ би даві́ў кава́лок хл'і́ба / йа бих ни го́н:а бу́ла йіго́ проґлиґну́ти / іґ би ві́д'іла / шо дру́гиї стойі́т ко́ло ме́не ї прожера́йі слин'; Та́мки се ни д'і́л'ут / н'і пос'л'і́н:им / н'і н'ійе́ким / і н'іко́го ни да́ви кава́лок хл'і́ба / ни стайе́ ў го́л':і / хот' ві́ди / шо ў ко́гос на́в'іт' на куле́шу нима́ / нима́ / то нима́.

КАВАЛЬЦУВА́ТИ – поділяти що-небудь на дрібні шматки: *Йа зна́йу одно́ / цисе́ поконе́ч'і ни тре́ба кавал'цува́ти / ік меш продава́ти / то ўс'о́.*

КАВА́ЛЬЧІК (КАВА́ЛОЧЬОК), **-**чіка (**-**чька**)** – зменш. до КАВА́ЛОК, шматок чогось: *Даї кава́л'ч'ік бужени́ч'ки / ото́ї ме́нчиї*; *З΄:іў бих кава́л΄ч'ік мн΄іс΄ц΄а́ / ш ч'існич'ко́м / ої шо до́бре.*

КАВ (КА́ЖУ), ІК (ЇК) Є (ТА́КІК Є) – говорю про істинний стан речей, нічого не приховуючи: *Каў / та́к'ік йе / ни їшли́ на вес'іл'е́ / бо ни ма́ли шч'ем / шо́ бу́ду каза́ти?*; *Каў тоб'і́ / та́к'ік йе / з'ет' м'ін'і́ ни ду́же се ўдайе́ / а́ле куда́ д'і́тисе? / шо́ дон'ка́ ві́брала / т:о ма́йі / і йа с цим му́с'у мири́тисе; Каў вам так / ік йе / д'і́ўч'іна ни ду́же до́бре се ўч'е́ла / нау́ка їйі ни їшла́ / того́ ўни наїшли́ їйі таку́ робо́ту / шоби́ ўна го́н:а бу́ла дава́ти соб'і́ ра́ду / ўна л'уди́ї ни ме л'іч'е́ти / ўни сам'і́ цисе́ ві́д'іли і / йа раху́йу / му́дро зроби́ли / ни шука́ли соб'і́ вели́ких гонори́ў / об'ііїшли́се ме́нчим / наїшли́ ікра́с т:о / шо тре́ба / До́бре ка́жете / ікра́с т:о / шо тре́ба; Каў / та́к'ік йе / тогди́ ў нас бу́ла скру́та / і ми ни могли́ соб'і́ позво́лити т:о / шо дру́г'і; Каў / та́к'ік йе / уна́ т'ішка́ / того́ ква́пимо з вес'іл'е́м; Йа ни ма́йу ў ч'о́му пити́ / каў тоб'і́ / та́к'ік йе / н'і на но́ги / н'і суда́ / Йої / та озми́ шош з мо́го / Ни хо́ч'у / шоби́ хтос уздр'і́ў / таї пото́му мене́ суди́ў / м'ін'і́ лиш це́го браку́йі*; *Ка́жу / ік йе / там нима́ добра́.*

КА́ВКАТИ – *знев.*, говорити*: Ни ка́ўкаї м'ін'і́ над ву́хом / йа ч'у́йу / ану́ зач'ни́ сама́ лупи́ти барабу́л'і / так бо́рше бу́де йіда́.*

КАВО́ВИЙ – коричневий: *Ма́ма ў зелен'і́ фустки́ л'уби́ла / а каво́ву ма́ла лиш одну́ / воўн'е́нку / ўзим'і́ ўбера́ла.*

КАВ (КА́ЖУ) ТОБІ́ (ВАМ) ГЕ́ЗДЕ – викор. як підкреслення правдивості сказаного мовцем, впевненості в реалізації ним передбачуваного: *Каў вам ге́зде / з ва́шого пл'а́ну н'іч'о́ ни ві́їде / спимнете́ мойе́ сло́во; Каў вам ге́зде / ни зач'іна́їте сего́року з будо́воў / доч'іка́їтесе тих маїстри́ў / шо до́бр'і / шо роби́ли ў Николайа́ / а ни бер'і́т тих / шо за них н'іч'о́ н'іхто́ ни ч'уў; Каў тоб'і́ ге́зде / поклади́*

паркáн / наї ч’уж’і́ кýри ни л'і́зут тоб’і́ ў гр'ітки́ / бо сус'і́ди ни поклáдут / йім ус'ó однó / а ти ўрас меш мáти доч’ін'і́н'і / урáс меш се нервувáти.

КАВЎЛЯ, -і – 1) палиця із загнутим верхом: *Цеў кавýлеў дóбре питперáтисе / це так / іґ би трéта ногá / áле ї пот'ігнýти неў мóжно / ік стрéбиц:е*; 2) *знев., згруб.,* корова: *Ти / кавýле / гиї́*; 3) *знев., перен*., жінка: *Цис'á старá кавýл'а ш’і ме м’ін'і́ ўкáзувати? / долаз'éти? / нáпас'т' ікáс*.

КАВЎЛЬКА, -и – 1) зменш. від КАВЎЛЯ[1]: *Бабó / йа соб’і́ зробúў такý кавýл΄ку / йік у д’і́да / Нашó тоб’і́ кавýл΄а? / меш питперáтисе неў?;* 2) *знев., згруб*., про нечітко, некрасиво написану букву*: Ўч’éїсе / хлóпч’і / писáти / бо твоїі́ кавул΄кú н΄іхтó ни розберé / Цисé хот΄і́ло рикáти / тогó такé сердúте / такúї рот утворúло / ік двéрц'і ў грýб’і / йа домал΄увáў йігó*.

КАВУЛЬЧЄ́ТИ – незграбно, некрасиво писати: *Тоб’і́ рýки ни слýжут / шо так кавул'ч’éйіш? / хто ц:е гóден проч’ітáти ?/ А д'іт ш’і гúрше пúше*.

КАГÁЛ, -у (á) – гурт, натовп: *Ни два / ни три / кагáл сýне / дé ўс΄і тýтки ўм’і́с΄т΄уц:е?*; 2) про велику кількість дітей у сім’ї: *Ни знáйу / к’і́л'ко там д'ітúї / кагáл / йéк с тим рáду дáти*? / *А гентáм у кóждиї с'імн'і́ д'ітúї по бóгату бýло / і н'іч’ó*.

КÁГЛА, -и – 1) сажа: *Ти ч’о кáглоў замастúласе? / шош йіс робúла? / вúтри отýтки на ч’ол'і́*; 2) отвір, через який із печі виходить дим (раніше – у сіни (“хороми”)): *Йа ни м’іш’éласе / то лиш тáто ци мáма нáнич’кáглу закривáли* / *мене́ ни застаўйéли / вúтко / бойéлисе / шо ни так зрóбйу*.

КÁГЛА ВТЄ́ЛА (УБ’Є́, МÓЖЕ ВБЍТИ, УТТЄ́ТИ) КОГÓС – 1) учадів (вчадить, може вчадіти) хтось: *Шýбер ш’і ни вóл΄но заперáти / бо мóже кáгла ўбúти / отáк мош уснýти таї ни ўстáти / Бóже боронú вит такóго*; 2) *ірон., згруб*., викор. у ситуаціях, коли хочуть підкреслити чиюсь нетямущість: *Тебé шо? / кáгла ўбúла / шо ни рузум’і́йіш л’ýцкого слóва?*; *Аг’і́ на б’ідý / тебé кáгла ў гóлу ўтéла / шо такé виробúйеш*? / *рóзум мáйіш*?

КАГЛЄ́НИЙ – забруднений “каглов”: *Хлóпч’і / ти шо? / кáглу вим’ітáў / шо такúї кагл'éниї ?/ ідúко судá / роскáзуї / шо йіс робúў?*

КАГЛЄ́НКА, -и – 1) ганчір’я, яким затикали каглу: *Шýбера ўперéт ни бýло / то ікúмос дрáнт'ім / шмáтоў закривáли тотý дúрку / кагл'éнкоў затикáли / таї нич’ó / опходúлисе так*; 2) *знев., лайл., перен*., неохайна

жінка: *Ти / кагл'е́нко/ шл'ах би тебе́ тра́фиў / ти ч'о прийшла́ м'ін'і л'і́сти ў о́ч'і ?/ ану́ забера́йсе*.

КАГЛЕ́РЬ, -іря́ – сажотрус: *Шош ни зна́йу кагл'ір'і́ў / ĭ ми / ĭ сус'і́ди сам'і́ тото́ робі́ли / мо́же / ў сел'і́ кого́с і наїма́ли / ни ч'у́ла смих*.

КА́ГЛОВ ПРИБЍТИЙ (ПРИШЍБЛЕНИЙ) – *згруб*., 1) не зовсім розумний: *Н'іч'о́ ни каў / а́ле вин / сара́ку / іґ би ка́глоў приби́тиĭ*; 2) про людину, не здатну швидко реагувати, оцінювати ситуацію: *Ти шо? / ка́глоў приби́тиĭ ?/ йа ўже три ра́зи се пита́йу / ци замоўйе́ти на за́ўтра роби́тникиў*? / *а ти іґ бес воді́ ў рот набра́ў / іґ бес з не́ба звали́ўсе*.

КАДЍТИ – 1) *перен., згруб*., курити: *Ву́ĭко Ми́тро кади́т / ік тра́хтор΄ / ўден΄ по па́ц΄:і викур'уйі*; 2) спалювати щось, чадити, диміти: *Ни кади́ ту́тки / бо нима́ ч'ем ди́хати / надві́р іди́ / ти ўсен:о́ ни привари́ш так / аби́ тото трима́лосе / лиш нач'іди́ш.*

КАДІ́ЛНИЦЯ, -і – кадило: *Шо т:о за дими́ ў ха́т'і? / нима́ ч'ем ди́хати / моĭ / ти кад'і́лницу ма́йіш / шо так кади́ш? / Ага́ йо / спец'іййа́л'но кад'у́ / хо́ч'у / шоби́ кра́ш:е ди́халосе*.

КА́ЗАНІ, -я – проповідь: *Йе́к би ти сказа́ла? / шо́ бу́де ме́нчим гр'іхо́м у пи́ст? / з':і́сти кава́л'ч'ік оти́ц'киĭ кубаси́ / ци от:аку́ ри́бу?/ так пита́ўсе кс'онц на ка́зан'у / гаĭ / сама́ поду́маĭ / де ме́нче гр'іха́?*

КАЗА́ТИ, АБЍ КАЗА́ЛОСЕ – говорити, промовляти щось таке, що в конкретній ситуації спілкування не є вартісним: *Ни слу́хаĭ / шо ўна́ ка́же / ка́же / аби́ каза́лосе / ви́тки ўна мо́же зна́ти / ци д'і́ўка схо́ч'і пити́ ĭ ш'і ци хтос йийі́ хо́ч'і? / та́же хлопч'і́ш'і и́нчу ма́йі / до дру́гойі хо́ди.*

КАЗА́ТИ (СКАЗА́ТИ) В О́ЧІ – відверто висловити комусь своє міркування стосовно чогось, дати оцінку чомусь, не зовсім приємну адресатові: *Васили́ха тако́ш про́бувала ч'олов'і́ка бра́ти на́перет' се́бе / це ш'і на поч'іткáх бу́ло / а́ле вин ни да́ўсе / приструни́ў / припе́р жи́нку / а цес / ви́тко / свойу́ ни змих / бо ўна сего́н:е йиго́ н'і ў ч'ім ни ма́йі / ка́же / шо ниўч'е́ниĭ / а вин наĭ бу́де / шо ни ўч'е́ўсе / а́ле вид д'е́д'і перебра́ў нау́ку і до́ста фа́ĭно ро́би стол'е́р'ку / л'у́де йиго́ кли́ч'ут / уваж'е́йут / а ти шо? / ни зна́ла / за ко́го ідеш? / ци йіс уч'е́на? / аг'і́ на б'іду́ / та ма́йіш ш'е́с'т'і / шо вин схот'і́ў тебе́ ўз'е́ти / бо могла́ бес ш'і дотепе́р д'івува́ти / ч'е́сте ч'у́до / це йа мо́жу на́в'іт' ў о́ч'і Мар'і́ц'і сказа́ти / бо це пра́ўда*. Див. КАЗА́ТИ ПРА́ВДУ В О́ЧІ.

КАЗА́ТИ (ВИТКАЗА́ТИ, ВІДПОВІДА́ТИ, ГОВОРЍТИ, ЗАГОВОРЍТИ, СКАЗА́ТИ) КРИЗ ЗУ́БИ – говорити недоброзичливо,

не хотячи, майже не розкриваючи рота: *Йа кáжу Слáваїсу / наї бýде / шо хóч'і / сегóн:е Йілéна криз зýби витказáла / мýс'іла / бо л'ýде стойéли*.

КАЗÁТИ НАПÓПЕРЕК – говорити наперекір: *Моï / та ни перéч' урáс ч'олов'íкови / ни кажú напóперек / тоï вин бýде ч'ýтисе ґаздóў у своíйі хáт'і*; *Наўмúсне говóри напóперек / таï рóби / шо хóч'і / так / абú м'ін'í гúр'ко бýло*; *Вин ни зи зла кáже напóперек / то жéрти так'í*.

КАЗÁТИ (СКАЗÁТИ) ПО ПРÁВДІ – підкреслювати правдивість мовленого, виголошуваного, того, про що було чи буде повідомлено: *Казáти по прáўд'і / то ми ни йе аш так'í дóбр'і з нúми / там ч'олов'íка мáйут ни ў ч'óму*; *Ік казáти по прáўд'і / то і ми ни с'в'іт'í*.

КАЗÁТИ (СКАЗÁТИ) ПРÁВДУ В ÓЧІ – висловлюватися (висловитися) відверто, прямо: *Каў прáўду ў óч'і / а йік се ни ўдайé / то наї вибач'éйі / наї слýхайі тих / шо ўм'íйут пит:áкувати*; *Позаóч'і ни л'ýбйу / каў прáўду ў óч'і*. Див. КАЗÁТИ (СКАЗÁТИ) В ÓЧІ.

КАЗÁТИ С КИНЬЦЯ́ – *жарт*., казати, розповідати щось із самого початку: *Це такúї бесконéч'ник / д'íти їгрáйуц:е і ўч'éйуц:е дóбре ї скóро говорúти / н'і однúї дитúн'і цисé ни зашкóди знáти / Ішóў зáїч'ік кóло с'іл'ц'á / ўхапúў тр'íш'ки с'ін'ц'á / казáти бáйку с к'ін'ц'á? / а йік хтос скáже Казáти / то зач'інáйіц:е ўс'о споч'éтку / Ішóў зáїч'ік кóло с'іл'ц'á / ўхапúў тр'íш'ки с'ін'ц'á / і зноў тóйі самóйі*.

КАЗÁТИ СОБІ́ – подумки аналізуючи якусь ситуацію, приходити до певного висновку: *Ни рас казáла соб'í / шо ни пúду тудá / áле прóїде трóхи ч'ісý / таї ідý / дитúни шкодá / мýс'у помоч'í*.

КАЗÉТА (ҐАЗÉТА), -и – газета: *Казéти нáв'іт' стáрш'і випúсуйут і ч'ітáйут / прáўда / гентáм цéго бúрше бýло / л'ýде л'íпше ч'ýлисе ў грóшех*.

КАЗИ́ТИ – про стан люті: *Йігó казúт / йік йа се запитáйу / кúл'ко вин вúпиў / бо вид гáл'би пúва такúї весéлиї ни бýдеш*.

КАЗЍТИСЕ – 1) лютувати, бісситися: *Ік ни вúпйі п'ідис'éт' грам / то казúц:е*; 2) пустувати, бешкетувати (про дітей): *Д'íти казúлисе так / шо нап'íрник і д'éдеву ш'éпку пирвáли / оï шо мут бúт'і / оï шо бýдут*.

КАЗЍТИСЕ Ж ЖЍРУ – *знев*., не знаючи труднощів, нестатків, не цінувати те, що маєш; вередувати: *Тотá ч'ревáч'ка ж:úру казúц:е / йійí би ў колгóс та дóбру д'іл'áнку буракúў дáти.*

КÁКА, -и – *дит*., щось погане, брудне, те, чого не можна торкатися: *То кáка / ф:у / ни берú рукáми / ни берú / ходú л'íпше судá*.

КАЛАБАЛЍК, -á – гармидер, безлад: *У такúї калабалúк йа йі́хати ни хóч'у / об'і́їдусе / хóч'у припоч'éўку.*

КАЛАБА́НЯ, -і – калюжа: *Де наїбúрш'а калабáн'а / йа л'ігáйу / йік та пáн'а / траїл'á / л'ал'á / л'ал'á / йе такá с'п'і́ванка ў Т'ýдев'і / це на байý / йік ус'і́ повесел'і́йут / тоі́ таке́ мóжут с'п'івáти / йа ш'і малóў цисé ч'ýла.*

КАЛАМА́РЬ, -я́ – *заст*., чорнильниця: *Улýфко / каламáр' / зошéт / це мýс'іло бýти / йік ідéш до шкóли / тоі́ каламáр' мих розливáтисе / тогó носúли йігó ни ў дз'óбли / а ў м'іш'ýлику / окрóме / нéсли ни ўс'і / áле хто н'іс / то стерáўсе / шобú вин ни розлúўсе / дéхто ў руц'і́ н'іс / памн'ітáйу / шо у Ївáнкá рýки ўрас у ч'орнúл'і бýли / каламáр' перевертáўсе таї дитúна мастúласе / А ў мéне на спин:úч'ку ч'орнúло бýло се розлúло / Таї ци рас таке́ трафйéлосе? / йо / нагадáла йіс / а йа ўже ї забýла за тот б'і́лиї каламáр' іс сúноў полóскоў / ус'і́ д'і́ти такúї мáли.*

КАЛАМИТНА́, ЇК (ІК) ЧЄР (ГРУСЬ) – дуже брудна (про воду): *Йа сегóн:е шош рóбйу / а потóму пишлá л'іч'і́ / а йік припоч'éла / пишлá двóд'і / áле тáмки ни бýло на шо дивúтисе / водá такá каламитнá / йік ч'ер / то гор'іш':áми / вúтко / страшн'і́ плóви били / бо / ч'ýйіте / водá такá / йік грус'* / *То іў Потóц'і ни набогáто л'і́пш'а.*

КАЛАМИТНЍЙ – каламутний, брудний: *Водá ў р'іц'і́ каламúтна / полотнó нимá йек виб'і́л'увати / х'ібá дес за пáру дн'іў*; *Водá каламитнá / вúтко / гор'і́ фиїст пер'іш':іло / а йа хот'і́ла жмакáти.*

КАЛАМОТЍТИ – 1) робити каламутним: *Ни каламотú вóду / наї йа вúполоч'у шмáт'і / нúш:е купáїсе*; 2) *перен*., вносити безлад у щось, сваритися: *То старá тáмки каламóти / де тиї бáб'і гóден хтос догодúти?*

КАЛАМОТЍТИ СВІ́ТОМ (СВІ́ТОМ КАЛАМОТЍТИ) – бути неспокійним, не знаходити собі місця; створювати іншим зайві клопоти, незручності: *Вúтко / дитúну шош болúт / шо ўна так каламóти с'в'і́том / áле кобúбито знáти / шо / а дé ўно роскáже?; И:ї / та ўна лиш каламóти с'в'і́том / самá ни знáйі / ч'ігó хоч'і; Вúпиў / таї каламóти с'в'і́том / а йік тверéзиї / то такúї / ік шоўк / і шó ти зрóбиш*?

КАЛАМО́ЦІЯ, -ї – розбрат, незгода, сварки: *У тиї хáт'і в'і́ч'на каламóц'ійа / ни знáйу / хто тáмечки ни мóже ўм'істúтисе / вúтко / старá з з'éтем мáйут цýрис*; *Де каламóц'ійа / тáмки нимá р'ідý; Наї цисý каламóц'ійу к'ін'ч'éйі тот / хто зач'інáў.*

КАЛАТА́ЛЬЦЕ, -я – брязкальце: *Ч'ійе́ калата́л΄це? / Дитин΄е́ч'е / Йа зна́йу / шо стар΄і́ ним ни їгра́йуц:е / йа пита́йусе / котро́йі дити́ни? / бо їду Пидгору́ / могла́ бих уз΄е́ти / ікшо́ Га́н΄а забу́ла / то вид:а́м*.

КАЛАТУ́РА, -и – частина схилу гори в Тюдові, яку викор. як пасовисько: *Ўпере́т / колі́ йа мало́ў пасту́шила / Калату́ра бу́ла закла́дена вори́н'ім / туда́ пуска́ли худо́бу на па́шу / бо д'і́ти ўна́кше з неў би ни да́ли сам'і́ ра́ду*; *Коро́ву па́сли на Мо́ч'ір'і / вер Ца́рини і ў Калату́р'і; Нидохо́д'і Калату́ри наїшла́ оц':і́ треп'ітники́; С Калату́ри Т'у́диў ви́тко / ік на долоні́ / гаш доў Вижні́цу ви́тко.*

КАЛІКУВА́ТИ – бути калікою: *Погна́ли ми коро́ву ко́ло Ґр'і́цкових / а да́л'і тре́ба їти ў горп / уна́ ви́рваласе / пишла́ корч'а́ми / а йа каў ма́м'і / ви кал'ікуйіте / того́ оту́теч'ки мене́ ч'іка́йте / бо де ви го́н':і вер'ха́ми ходи́ти? / йа сама́ на́їду коро́ву / ї тогді́ пово́лен'ки спусти́мосе на Мо́ч'іру таї ви́т:и додо́му*.

КАЛІНДА́РЬ (КАЛЄ́НДАРЬ), -я́ (-я) – календар: *Ге́нде церко́ўниї кал'інда́р' / подив'і́ц:е / їке сего́н:е с'в'е́то / ци мо́жно шош вели́ке роби́ти*?

КАЛІСО́НИ, -ив – кальсони: *Ви́жмакала кал΄ісо́ни / сороч'кі́ / зр΄іхтува́ла ч'олов'і́кови ру́пцак / ус'о́ / ік се нале́жи.*

КАЛІ́ЧЬКА, -и – те саме, що КАЛІЦУ́Н[1]: *Ўно / сара́ко / кал΄і́ч'ка / тикі́ ўроди́лосе таке́ / б'і́н:а дити́на.*

КАЛІЦУ́Н, -а́ – 1) *співч*., каліка: *Тої хло́пч'ік кал'іцу́н / б'і́н':ітко / шо́ ўно ви́н:о?*; 2) *знев*., *згруб*., незграбна людина: *Тоб'і́ шо? / ру́ки ни слу́жут / услут'і́ли? / трима́йіш пу́т΄н΄у / йік кал'іцу́н / за́рас ус΄о́ ви́сиплец:е*.

КАЛІЦУ́НКА, -и – *ім. жін. р*. стос КАЛІЦУ́Н: *То кал'іцу́нка / дити́ноў бу́ла здоро́ва / а пото́му засла́бла і ўкал'іч'і́ла / отаке́ се ста́ло*.

КАЛЬБУ́КА (КАЛЬБУ́К), -и (-а́) – палиця із загнутим кінцем: *На́ цису́ кал'бу́ку таї дос'ігні́ отих б'і́лих слиў*; *Ти ш'і тут? / доч'е́куйіш б'іді́ ?/ гаї / де ўка́с кал'бу́ка / наї уна́ тебе́ про́си / мо́же / йійі́ послу́хайіш*.

КАЛЬБУКО́М СТОЄ́ТИ (ІТЍ, ХОДЍТИ, СИДІ́ТИ) – стояти (ходити, іти, сидіти) зігнутим, з опущеними плечима: *Ік стойі́ш / то стиї ри́ўно / а ни кал΄буко́м; Ни сиди́ кал'буко́м / бо згорба́т'ійіш*; *Ти шо / йік кал΄бу́к / сиди́ш? / роспра́ўсе.*

КАЛЬБУ́ЧІТИ – згинати: *Ни тре́ба кал'бу́ч'іти ото́ї ўру́баниї сук / йа питпо́ру з не́го зро́бйу / пиди́пру йо́ну / А йа хот'і́ў лук зроби́ти / Та де с тако́го ро́биц:е? / ўно ни гне́ц:е*.

КАЛЬБУ́ЧІТИСЕ – згинатися: *Ни кал'бýч'се ўдвóйі / хóч'іш / йік вўйна / ходúти*? / *але вўйн΄і кúл΄ко рóкиў / а тоб'í кúл'ко*?

КА́ЛЬВИН (КА́ЛЬВІН), -а – *лайл.*, безсердечний, жорстокий чоловік: *И:ї / ни хóч'у згáдувати / вин биў у спýзу жúнку / то кáл'вин / а нú ч'олов'íк*.

КАЛЮ́Х, -á – 1) шлунок тварини; у *мн.* КАЛЮХѝ, -ив – загалом нутрощі: *Шо с цúми кал'ухáми меш робúти? / Псóви дам / Йек псóви? / трéба перебрáти / шо кудá*; 2) *знев.*, живіт: *Цес кал'ýх прúйме ни лиш пиў ґáрц'а гýс΄л΄інки / аї кýлешу бúршу варú* / *шобú ўс΄ім стáло*.

КАЛЮХА́ТИЙ – 1) *знев.*, дуже товстий, черевáтий: *Такúї кал'ухáтиї / шо ни гóден ходúти / ни дýмаї / шо то лéхко отáк колисáтисе / сарáку ч'олов'íк*; 2) *згруб.*, про вагітну жінку: *Та ўнá кал'ухáта / шó / ни пúзнашно? / анý придивúсе*. Див. РЕПУХА́ТИЙ, ТРЕБУХА́ТИЙ.

КАЛЮХА́ЧЬ, -я́ – *згруб.*, *знев.*, дуже товстий, череватий: *Кал΄ухáч' / áле на В'íтрину бóрше вид нас с тобóў виíде / ми бýдемо припоч'éўку шукáти / а вин / н΄і / Йо / то йімý ни завaж'éйі.*

КАЛЮХА́ЧЬКА, -и – ім. жін. р. стос. КАЛЮХА́ЧЬ: *Де ўнá гóн:а робúти / такá кал'ухáч'ка ?/ трéба би от:о ч'éрево їкос припéрти* / *Наї мéнче йіст / тогдú ўно стýхне*.

КАЛЮХѝ ВѝПУСТИТИ (ВѝПУСТИТИ КАЛЮХѝ) КОМУ́С – *вульг.*, погроза сильно набити чи вбити когось: *Йа йімý тот рот скрýт'у / ої шо скрýт'у / йа ни бýду так'í бр'íхн'і терп'íти / абó лиш пúду / вúпуст'у кал'ухú / і фéртик / йа томó тр'íло йімý з йізикá звéржу / Йілá / та Бóже боронú такé говорúти / та ви йігó пáл'цем ни кинетé / то ч'о такé говóрите*?

КАЛЮ́Х, ІК (ЇК) БОЧІ́ВКА (БЕРБЕНѝЦЯ, ТА́СКА) – про товстого (“чєреватого”): *Йóйойої / кажú / Василú / наї мéнче йіст / бо ад'í шо / кал'ýх такúї / ік бóч'ка / йóйойої / Ви м'ін'í прийшлú тýтки се йóїкати / а ч'о ви дóма / кóло дон'кú се ни йóїкайіте? / та ў нéйі з:áду так'í фл'éки / ік пóўн'і бисáги / отáмки йе кóло ч'óго се ўбéдувати / та ўна йік ідé / то кóжда половúна бисáх аж дрижúт / аш хл'áпайіц:е / отáмки йе на шо подивúтисе / а ви м'ін'í прийшлú ч'олов'íка судúти*?

КАЛЮ́ШІННИК, -а – *знев.* іменування жителя Тюдова: *За старокýцких кáжут цибýл'ін:ики / а за нас / кал'ýш'ін:ики / ни дýже фáйно / áле йек уже йе / мóже / збóку вигл'ідáло / шо ми йіх дýже л'ýбимо / а мн'éсо ни ш'інýйімо* / *а томó вид б'ідú йíлосе*.

КАЛЯГУ́ЗИТИ – *знев*., *згруб*., невміло, погано виконувати якусь роботу: *К'і́л'ко мош кал'агу́зити?/ ану́ дава́ї́ цисе́ плет'і́н'і / диви́се / ти кл'уч'кú зле набра́ла / пле́ч'і н'іййе́к ни ви́ї́дут*; 2) *знев*., недбало вести домашнє господарство: *Йек жийу́т / добре ци кал'агу́з'ут / тепе́рки ни зна́йу / з м'і́с'іц' та́мки ни бу́ла / вигл'ідáло / шо мут стерáтисе*.

КАЛЯГУ́ЗНИК, -а – те саме, що КАЛЯГУ́С: *Кал'агу́зник / пореї́бува́ў так / шо ад'і́ ї́к'і с'т'і́ни*. Див. КАПА́РНИК, КИРИ́ННИК.

КАЛЯГУ́ЗНИЦЯ, -і – ім. жін. р. стос. КАЛЯГУ́ЗНИК: *Казáли йісте́ / шо Мар'і́ка кал'агу́зниц'а / а писанкú ад'і́ йек списáла / ду́же фáїно / однá ў о́дну / Йа ни за писанкú казáла / а за и́нче.* Див. КИРИ́ННИЦЯ, КАПА́РНИЦЯ.

КАЛЯГУ́С, -за – поганий, недбалий, неакуратний робітник: *Це ни мáїстер / а кал'агу́с вин / в'ід'і́ / пе́ч'і ни ўм'і́йі клáсти / комý робúў / се ни допитáла / ни сказáў / Ну та на нáшиї ме се ўч'е́ти / мо́же / н'ікóму ї́ ни робúў / але́ шо ўже / поди́вимосе.*

КАЛЯФО́ЦКАТИ (КАЛЯФУ́ЦЬКАТИ, КАТЛЯФО́СИТИ) – 1) *знев*., робити щось абияк: *Ни ро́биш* / а *кал'афо́цкайіш / подивисе / йек б'і́лиш? / ану́ дава́ї́ ш'і́тку ї́ вакно́; Уна́ ў ку́хни шош кал'афо́цкайі / але хто ме тото́ йі́сти?*; 2) *згруб*., швидко і смачно приготувати якусь страву: *Соб'і́ гада́йу / шо́ ўна́ там кал'афу́ц'кайі? / а дивúсе / ї́ке до́бре / ану́ / л'у́боч'ко / шо́ ти судá дáла? / Пизнава́їте / ву́їно / ану́ / шо́ ч'у́йіте*?

КА́МЕНЕМ (МА́КОМ) СИДІ́ТИ (СІ́СТИ) – не заважати, сидіти тихо, спокійно: *Ану́ ка́менем с'ет' / диви́се / ужé ч'урúт с те́бе / зноў хоч' запáлен'і дистáти?*; *С'ет' ужé ка́менем та с'ет' / к'ін'ч'е́йу оцéс розвúт на по́дус'ц'і таї́ ідемо́ / по́ки ви́тко / му́с'у зробúти.*

КАМЕНЕ́Ц, -міньця́ – *зменш*. від КА́МІНЬ: *Див'і́ц:е / наї́шо́ў таки́ї́ камене́ц / шо пи́ше / ч'ірво́н:им мал'у́йі / И:ї / та то це́гла*.

КАМЕНИ́ЦЯ, -і – мурований будинок, кам'яна будівля: *Де камени́ц'і клáли? / ў Ку́тах / Ко́сов'і / у Вижни́ци / аў Т'у́дев'і моглú лиш фудо́менти / мурувáти / ўпере́т хатú дереўйе́н'і клáли.*

КАМІЗЕ́ЛЬКА, -и – жилет: *До це́го кам'ізе́л'ка пасувáла би / йе ш'і кавáлок матéр'ійі*? / *ік йе* / *йа ш:и́йу* / *бу́де до́ста нипогáно*.

КА́МІНЬ (ІҐ БИ КА́МІНЬ) С ПЛЕЧЄ́Й ЗВАЛИ́ВСЕ – хтось позбувся якихось клопотів, тривог, сумнівів: *Вид:áла борх / то м'ін'і́ іґ би кáм'ін' с плеч'е́ї́ звали́ўсе*; *Казáла / шо кáм'ін' с плеч'е́ї́ звали́ўсе / бо мáла три д'і́ўц'і / ї́ ко́ждиї́ зроби́ла вес'іл'е́ / ко́жда пишлá ў до́бру доро́гу / одни́ї́

бес ч’олов’і́ка / то йе вели́киї трут / шо каза́ти? / то нилéхко / Йо / дé н'і / áле важнé т:о / шо кóжда дóбре жийé / Васили́ха ни нарáдуйіц:е / Ну та цисé трéба ў Бóга заслужи́ти / ў такóму вин помогáйі / І ни лиш у цéму / у ўсéму.

КАМНІНÉ (КАМÍННÉ, ТВЕРДÉ) СÉРЦЕ – про бездушну людину: *У нéго камн'інé сéрце / дýже т'ішкá натýра / а д'і́ти гет и́н'ч’і / таки́х пошукáти* / *Йо / ш’:éр'і і зич’ли́в’і*.

КАНДЍЧІТИ – надокучливо випрошувати щось: *Канди́ч’іў / таї ви́кандич’іў у д'і́да вой́ацку ш’éпку*; *Ни канди́ч’ / бо с'ірники́ ни дам / меш тогди́ клáсти вáтру / ік йа с тобóў бýду*.

КАНÓНА, -и – 1) гармата: *Йік зач’éли канóни бут'і́ти / то так / шо ни гóден росказáти / шо тýтки твори́лосе*; *Канóни / в’ідéї / з Рости́к би́ли по Т'ýдеву / то йік гаратнýли / то поц'і́лили бýли ў цéр'кву / і ўна згор'і́ла / ўна дереўйінá бýла / лиш сфалахкот'і́ла / ї нимá*; 2) *перен*., *знев*., висока огрядна жінка, іноді в порівн.: *Йійі́ так і пр'іж’іч’кувáлисе / канóна / ч’олов’і́к / сарáку / прóтиў нéйі / йік ск’і́пка* буў / *і мéнчиї на дв’і голов’і́*; *Йої / та то грим бáба / такá / йік канóна* / *напрáўду*.

КАНОНЄ́Р, -а – воїн-артилерист: *Д΄і́до у вóйну ни канон΄éром буў / а ходи́ў кóло кóниї / помогáў старшóму*; *Йік зач’éли бýли канон'éри стр'іл'éти / то йа ч’ут' ни ўглýхла / ми за ґрунéм переч’éкували / áле ї тáмки бýло фиїст ч’ýти / бáхкало / ік наїби́рш’і громи́ / гаш земн'á дриж’і́ла / гадáла смих / шо ґрун' звали́ц:е і нас с собóў пот'éгне*.

КÁНТ, -а – край, ребро якогось предмета: *Ни клади́ тер΄і́л΄ на кант столá / бо ўпáде таї ўбйéц:е; Ч’ут' ни ўдéриўсе ў оцéс кант.*

КАНТÁРЬ, -я́ – вид ручної ваги: *Даї кантáр' / поди́вимосе / ци йе к'і́л'а / в’ід'і́ / бракувáти бýде*; *Кантáр' наш у Дóц'і / забери́* / *йік ідéш тудá*.

КАНТЍВКА, -и – вишита жіноча сорочка з квадратним вирізом: *Мáма мáла канти́ўку / урáс на с'в’éта йійі́ ўберáла* / *і сорóч’ку з вýстоўками л΄убúла / ў жоўт΄і́ ўни бýли / а до тóго допасувáла зелéну ў кли́ни спин:и́цу / ї фýстку ў зелен'і́ / то так бýло фáйно / шо оч’éї ни гóден буў видирвáти.*

КАНТЍВОЧЬКА, -и – *пестл., зменш.* від КАНТЍВКА: *М’ін΄і́ д Вели́кон΄у ш:и́ла нéн΄а рукави́ўку / йа хот΄і́ла канти́воч’ку / такý / йік у Парáсоч’ки / áле ўна сказáла / шо м’ін΄і́ нифáйно бýде / шо то ни дитин΄éч’а сорóч’ка* / *мут кис'т'кú виперáти*.

КА́НЬКАТИ – 1) видавати неприємні звуки (передусім про каню): *Шо́ т:о так ка́н'кайі? / ка́н'а ци шош и́нче? / мо́же / на дош'? / дош':у́ про́си*; 2) *згруб*., надокучливо просити: *Цес лиш кан' та кан' / ка́н'кайі видуч'е́ра / шо хо́ч'і мотоци́кел' / а йа се бо́йу / машини́ так фуґу́йут на ву́лици / шо наї Бох боро́ни / іди́ видговори́ йіго́ / ти та́то*; *Ка́н'кайі ц'іли́й ден' / хо́ч'і ї́ти з вели́кими ў Мала́нку / їди сама́ говори́ з ни́ми / а́ле йік пуска́йіш / то диви́се / аби́ дити́ну ни перепу́дили / узна́ї / ци бу́де хтос та́мки з верстаки́ў? / таї коли́ ўни мут ходи́ти? / йік ду́же пи́зно / то ни пуска́ї*.

КА́НЯ, -і – хижий птах, схожий на шуліку: *То ка́н´а ка́н´кайі*.

КА́ПА, -и – покривало: *Ка́пу іў по́ўницу мош кида́ти / це ни ўсти́т*.

КАПАРА́, -и́ – 1) безладдя, бруд: *Ш'і тако́йі капари́ смих ни ви́д´іла / мої / ма́йіте ру́ки / здоро́в'і / йік наї ни ка́жу хто / то ви ни го́н´:і пор´е́тки зроби́ти?*; 2) болото, "гру́зи", дощ зі снігом: *Мої / хто мих сказа́ти / шо по Вели́ц'іни надвор'і́ бу́де така́ капара́? / ус'і́ ч'іка́ли тепла́ / а то ад'і́ ї́ке се з'в'і́йіло / зима́ зноў верну́ласе / обду́маласе т'іка́ти гор'і́ / пока́зуйі свойе́ / ка́же / шо ш'і ни набу́ласе з на́ми*; 3) нужда, бідність: *Ў ха́т´і капара́ / та́мки нима́ кому́ роби́ти / д´і́ти мал´і́ / а ўна ни ду́же ду́ж'а / стера́йіц:е / а́ле по́моч'і н´іви́тки нима́* / *Ну та ми́ шош помож'і́м / ад'і́ по с'в'е́тах приї́д'і́м ї́йі завеснува́ти / ік ни ма́йі ч'ем / то сво́го додамо́*.

КАПАРЍТИ – *знев*., 1) повільно, недбало, неакуратно виконувати якусь роботу: *Фед´о́ добуркува́ў / а́ле пиў л´і́та капари́ў*; 2) не зовсім належним чином (через невміння, лінивство чи бідність) вести домашнє господарство: *Там одно́ з дру́гим / і пйа́нство / і злидо́та / того́ ї капар'у́т*.

КАПАРЍТИСЕ – *згруб*., довго щось робити: *К'і́л'ко меш с тим капари́тисе? / пиди́ до бл'іха́рика / вин тото́ ско́ро зро́би*.

КАПАРІ́Я, -ї – те саме, що КАПА́РСТВО: *Розвел:и́ ко́ло ха́ти страшну́ капар'і́йу / То / Йіле́нко / ік ремо́нти / іна́кше ни бу́де / п'ісо́к / гли́на / пли́тка / кам'і́н'і / це́го ўсе́го тре́ба / ўно му́си бу́ти ко́ло ха́ти*.

КАПА́РНИЙ – 1) невмілий; незграбний; неохайний; нужденний: *Шо сказа́ти? / капа́рна робо́та / тот / шо се розум'і́йі / возни́цу н'іко́ли так ни покла́де*; *Куда́ тако́му капа́рному ї́ти? / уми́їсе / ўбери́се ў ч'е́сте*.

КАПА́РНИК, -а – те саме, що КАЛЯГУ́С: *Капа́рник / кал´агу́зи с тоў стол´е́р'коў страшно́ до́ўго / дру́гиї би даўно́ тото́ с´к'ін´ч'е́ў / Ни*

каж’і́т так / мо́же би ĭ с΄к’ін΄ч’е́ў / а́ле йек? / наї бу́де / шо цес пово́ли ро́би / а́ле до́бре / а ви би хот΄і́ли / би две́р΄і ни штимува́ли ци викно́ до́бре се ни запера́ло? / м’ін΄і́ ўдайе́ц:е йіго́ робо́та.

КАПА́РНИЦЯ, -і – 1) неакуратна, неохайна жінка: *Ви ш’і ни ви́д'іли / йек у не́йі ў ха́т'і / ги́ршойі капа́рниц'і нима́*; 2) погана, недбала робітниця: *Капа́рниц'а / бо ни хо́ч’і се ўч’е́ти / то ўсе́му мош се наўч’е́ти / а́ле йік хо́ч’іш / ік ма́йіш до то́го охо́ту*.

КАПА́РНО – *присл.* від КАПА́РНИЙ: *Капа́рно / Васи́ / зроби́ў йіс цис'і́ ра́мц'а / йе́к на с'т'іну́ таки́ĭ о́брас в’і́ш’іти?*; *Робо́та капа́рно ĭшла́ / бо дош’:і́ сего́л'іта / ле́дви фудо́мент убили*; *Ў ха́т΄і капа́рно / пл΄і́с΄н΄іўкоў ч’у́ти / бо́йусе / шоби́ грип ни ки́нуўсе.*

КАПАРНЯ́, -і́ – те саме, що КАПАРА́[1]: *Там в’і́ч’но бу́ла капарн΄а́ / а́ле д΄і́ўч’іна пидросла́ / за ўси́м ди́виц:е / шо́би ч’е́сто / спу́ску н΄іко́му ни дайе́ / з не́йі фа́їна бу́де ґазди́н΄а / до́ста фа́їна / це ўже ви́тко*.

КАПА́РСТВО, -а – 1) безладдя, неохайність: *Йа бих і д'н'а ни прожи́ла ў тако́му капа́рств’і / н'і д'н'а / а ч’олов’і́к? / йої / та мене́ би ч’олов’і́к з до́му ви́гнаў / лиш би сказа́ў забера́їсе / і ўс'о / м’ін'і́ тако́йі жи́нки ни тре́ба / та д:е / д:е*; 2) нужденність, бідність: *У Га́н΄і капа́рство / на д΄іти́ĭ дайу́т ік’і́с гро́ш’і / а́ле то́го ма́ло / шо́ то́го?*; *Подив’і́ц':е / ĭки́ĭ срач’ у ха́т'і / іке́ капа́рство / ік ба́ба при́ĭде / шо́ тогди́ бу́де? / ану́ бо́рзо поскладаймо ўс΄о на м’і́сце / але́ бо́рзо*.

КАПАРУВА́ТИ – те саме, що КАПАРЍТИ[2]: *Тро́хи капару́йут / бо ш’і ни наўч’е́лисе ґаздува́ти / а хо́ч’ут ус'о́ сам’і́ / каўт / шо мут опходи́тисе с тим / шо ма́йут / і н'ійе́койі по́моч’і ни потребу́йут / Ну то це йе до́бре / М’іха́ / наї опхо́д'уц:е / ік го́н':і / пото́му би́рше мут ц'інува́ти ва́шу пи́т:римку; Ік ка́жут / шо хтос капару́йі / то це знач’е́йі / шо вин зле веде́ жит'е́ / шо ў не́го се ни склада́йі так / іґ би се хот'і́ло / іґ би ма́ло бу́ти*.

КА́ПАТИ – діставатися, перепадати (про гроші): *Ма́йі ко́н'і / л'у́дем о́ре / т'е́шко ро́би / а́ле йіму́ ка́пайі потро́хи / тоги́т хати́ ви́к’ін΄ч’іў*.

КАПЕ́ЙСТРА, -и – упряж на голову коня: *Йек с цеў капе́їстроў се опходи́ти / ни зна́йу / а ба́ба ўс΄о ўм’і́йі*.

КАПЕЛЮ́Х ЗАЛОМЍТИ (ЗАЛО́МНЮВАТИ; ЗАЛО́МНЮВАТИ КАПЕЛЮ́Х) – надати (надавати) цьому головному убору певної форми: *Ви́д'іў йіс / іки́ĭ у д'е́д'і капел'у́х? / ви́д'іў / ік’і́ ў не́го кри́си? / н'і ? / ад'і́ вин ге́н:е / то подиви́се / нови́ĭ капел'у́х / ік лиш йіго́ се купи́ло / ни йе ви́гл'ідниĭ*

/ такúї н'іхтó ни ўберáйі / вин такúї / ік кúтлик / ч'олов'ік у нéму вигл'ідáў би / йік нич'вáлиї / а йік фáїно йігó заломúти / о: / тогдú дрýге д'íло / ч'олов'íка вин так зйéл'уйі / ік фáїна фýстка / жúнку / áле мáйі бýти залóмнениї / і крúси / і звéр'ха.

КАПЕЛЮШЍНА, -и – зменш. до КАПЕЛЮ́Х; старий капелюх, викор. у висл. зі знач. співчуття: *Сарáку / мáйі от:ý капел'ушúну / куфáїку / таї хóди отáк іў л'íт'і / іў зим'í*; *Убрáў капел'ушúну / к'іптáрик / таї ужé пáрубок*.

КА́ПЕЦ, -пця – *згруб*., здеб. у *мн*., КА́ПЦІ, -ів – недороге взуття – туфлі, кімнатні тапочки, сандалі тощо: *У цих кáпц'ах нóги ни бол'ýт / вúстойіла смих ц'ілý Слýжбу ї ш'і ў Долúну пишлá; Де м'ії кáпец с цéйі ногú*?; *М'ін'í се здайé / шо даўнó казáли тáпц'і / а за дитин'éч'е / тáпч'іки / а кáпц'і / то ўже бúрше тепер'íшне / так кáжут у Т'ýдев'і / áле т:о ни йе дýже дáўне / анý нагадáїсе / шó тоб'í мáма купувáла / ік йіс бýла малóў? / тáпч'іки / áбо се питáла / а де ш':е одúн тáпец? / ікшó вин буў ни на м'íсци / так бýло*?

КАПЍНКУ (КА́ПІЧЬКУ, КА́ПОЧЬКУ, КАПЍНОЧЬКУ) – трішечки, дуже-дуже мало: *Йік лúйіте / то капúнку / пиў лúшки / бо то мóцне / вúжу / гаї / за вáше здорóўйі*; *Олúви ў ц:е ни трéба / х'ібá кáпоч'ку; Додайéц:е сóли ї кáпоч'ку óциту / тогдú бýде смашнé / алé трóшки / капúноч'ку*.

КА́ПКА, -и – 1) краплина: *Ікáс кáпка ўпáла на свúдер / вит ч'óго т:о? / шо йіс йíла*?; 2) ополонка: *Вúрубаў кáпку / ї вúт:и нач'ірáли водú*.

КАПКАНЍ ЗАКЛАДА́ТИ НА КО́ГОС – пакостити комусь: *Хто капканú на кóгос закладáйі / тоï сам у них попадáйі / такúї у жит'ý закóн*.

КА́ПКУ – *присл*., дуже мало: *Вúпиў лиш кáпку / ў пагарú бýло на пиў пáл'ц'а / ни бúрше*; *М'ін'í лиш кáпку тóго вишникý / так / абú рахувáлосе*; *Бабó / йа налúйу вам кáпку кóн'аку / дóбре? / тúски ни мут пáдати.*

КАПЛУ́Н, -á – 1) курій: *Каплýн / це н'і кýрка / н'і кугýт / мóже п'íйіти / а потóму кóкати / йец ни несé*; 2) *перен*., *знев*., про особу чоловічої статі (здеб. – підлітка, якого мовець з певних причин сприймає негативно): *Ти / каплýне / марш вúц:и / шó йіс тýтки забýў*?

КАПРА́ВИЙ – той, що має капрі; прикм. від КА́ПРІ: *Ц':а кúтка ікáс нáзна / капрáва / абú ш'і ми ни набрáлисе ч'ігóс*; *Пес капрáвиї / мóже / слабúї / ни глат' йігó / наї се подúўйу блúш:е на нéго*; *Кит капрáвиї /*

заморений / наї дитина ни ї́де днему; *То ї л'удина може бути каправа / ў мене ўперет були се зробили капр'і*.

КАПРАВ’ЄК, -їка – *знев*., *згруб*., каправий: *Приблудниї капраўйеку / ану ходи суда / їкиї ти худиї / голон:иї / зарас дам молока / наї витходи / це хтос ўноч’е питкинуў / ци може / сам приїшоў? / постели ікиїс катран коло груби / наї гр΄ійіц:е / бо ад'і йек дрижит*.

КАПРІ, -ів – *тільки мн*., гнійне виділення з очей при їх захворюванні: *Ў дитини капр΄і / рано око ни могла ўтворити / ї́ду на пол΄ітл΄ін΄іку / наї припишут / шо робити*.

КАПСЛЬОВАНИЙ – прикрашений блискітками, капслями: *Карабушка капсл΄ована / то ни ход΄іка робота / витко / добриї маїстер робиў*.

КАПСЛЯ, -і – металева прикраса (блискітка) на одязі, дерев’яному виробі: *Це ш’і д'і́диў топирец / с капсл'ами / купиў буў даўно ў Косов’і / мама на под'і́ наїшла / але такиї / ік новиї / видиш ікиї*?

КАПТУР, -а – 1) капюшон: *Плаш’ с каптуром купили*; 2) накидка на голову від дощу: *Даўно / памн'ітаїу / копали барабул'і / пишоў дош’ / таї ус'і́ вуїни соб’і понат'ігали каптури на голу / ни ўгадаїіш / ш ч’ого / з м’ішкиў зробили / а барабул'і мокли / Ґаздин'і́ ни пошкудували працу*.

КАПУВАТИСЕ – орієнтуватися в чомусь: *Ни б’і́їсе / ўна стара / але капуйіц:е добре / знаїі / де можно надурн'іка попоїі́сти / хто їиїі́ визнаў / то ўже ни пускаїі ў хату / бо ў них така сама пен'ц'іїа / їік у нейі / але своїі́ грошики баба складаїі / н'іч’о дома ни р'іхтуїі / а ходи хатами / і ўже зран'а пукаїі ў ч’уж’і́ шиби коштурем*; *Йа ни капуйусе / кажи ти / куда ї́ти / бо ік ми дос'в’іта ї́шли / шош ни памн'ітаїу / аби буў отутки ч’уплак*.

КАПУСТИНІ, -я – відходи (передусім – пошкоджене листя), що утворюється під час підготовки капусти до квашення чи приготування страви: *Капустин'і поскладаї на оц:у верету ї понеси коров’і*.

КАПУСТІНИЙ (КАПУСТЕНИЙ) – прикм. від КАПУСТА: *Саморин:ойі ни треба / лис'т'а капус'т'іного би се здало / даїте зо дв’і криж’еўц'і / скорт'і́ло голупц'іў / крупиў ужe ўжорнила*.

КАПУШЯ, -і – овеча блошиця: *Капуш’а / ш’і смих ни ч’ула такого / бо ў нас нима овец / у Т'удев’і р'і́тко хто тримаїі / гентам бирше держ’ели*.

КА́ПЧІКИ -ив, – *зменш.* до КА́ПЦІ: *За оц΄:і́ дитин΄е́ч'і ка́пч'іки да́ла смих п'ідис΄е́т΄ гри́ўн΄іў / і то дес΄е́тку жи́нка спусти́ла*.

КАПЧЮ́Р, **-**а́ – 1) здеб. у *мн.*, те саме, що КА́ПЕЦ: *Йіле́нко / скин' тот'і́ капч'ури́ / ни ви́диш / шо ўни се хл'а́мбайут / ў Паз'у́н'ки бі́рш'а нога́*; 2) взуття, схоже за фактурою й формою на постоли: *Мало́му на Вижни́ци отак'і́ капч'ури́ купи́ла / фист мн'іко́н'к'і / ану́ посмотри́ / ну йек? / пра́ўду ка́ў?*

КАПЧЮ́РИК, -а – здеб. у мн., *зменш.* до КАПЧЮ́Р: *Най ди́байі ў цих капч'у́риках / най зна́йі / шо ба́ба л'у́би цису́ дити́ну / і уп'і́стуйі*.

КАПШУ́К, -а́ – 1) сечовий міхур тварини: *О́л'ко / ході́ суда́ / уздри́ш / ікі́й капшу́к / хот'і́ла йіс ви́д'іти / то диви́се*; 2) кисет для тютюну: *Та́то маў капшу́к с т'ут'уно́м / пап'і́рки або на́в'іт' ґазе́ту браў / і робі́ў ѕ̆зиґа́рки / т'ут'у́н купува́ў гото́вий а́бо ли́с'т'і сам руба́ў*.

КАПШУЧЬО́К, -чька́ – *зменш.* від КАПШУ́К: *Капшуч'о́к у вас пусті́й / ву́йку / ану́ озм'і́т цего т'ут'унцу́ / вин мо́цний / тако́го ш'і йісте́ ни про́бували*.

КА́РА БО́ЖЯ НА КО́ГОС **–** нещастя, якого хтось зазнав (зазнає): *То ікас ка́ра Бо́ж'а на ме́не / а́ле / пита́йіц:е / за шо? / та́же йа оти́ц'ко н'іко́му зло́го ни зробі́ў? / А ви ви́тки зна́йіте? / мо́же / нихот'іч'е́? / ци мо́же / хтос з ро́дич'іў маў ікі́йс гр'іх / а вам запи́сано тото́ витпа́ц'увати / ми цего ни го́н':і зна́ти; С ти́ми жу́ками ч'е́сто ка́ра Бо́ж'а / збера́йу / а то да́л'і пло́диц:е / ги́ч'ку на барабу́л'ах гет з':і́ли*.

КАРАБУ́ШЕЧЬКА, -и – коробочка: *У зеле́ний карабу́шец΄:і Насту́н΄а коўтки́ де́ржи / а ў си́ний / ўс'е́ку дримнич'і́йу.*

КАРАБУ́ШКА, -и – коробка: *Карабу́шка пі́рвана / пок'іма́ч'іна / с папе́р΄іў зро́блена / ц΄ітки́ ви́т:и повисипа́йуц:е / шош и́нче до них озми́.*

КАРАКА́ТИ, -ив – здеб. *мн.*, *знев*., 1) старе зношене взуття: *Де йа ў таки́х карака́тах пі́ду? / з ме́не с'м'іі́е́тисе бу́дут*; 2) взуття великого розміру: *Карака́ти ни на мою но́гу / на бі́ршу / то ч'олов'і́ч'і шкарбуни́ / йа йіх би на́в'іт΄ заду́рно ни ўз΄е́ла; У цих д'е́девих карака́тах смих ви́зимувала*.

КАРАКА́ТИЦЯ, -иці – *знев*., *згруб*., нога: *Посу́н' свойі́ карака́тиц'і / бо за́рас ста́ну на ни́х / ти цего хо́ч'іш?*

КАРА́ПКАТИСЕ – 1) підніматися на гору чи загалом якесь підвищення, долаючи труднощі: *Абі́ ви́йти на ґрун' / зна́йіш / к'і́л'ко ш'і тре́ба кара́пкатисе? / д'в'і годи́н'і / ни ме́нче; Це на ч'іве́ртому*

пл'óнтр'і / ви гóн':і карáпкатисе ци зач'ікáйіте тýтки / на лáўц'і?; 2) долати життєві труднощі, досягаючи мети: *Отáк карáпкалисе / дóки д'íти бýли мал'í / і / д'éкувати Бóгу / вúкарапкалисе / тепéрки мош жúти.*

КАРÁФКА, -и – графин: *Д'іт вишникý налúў у карáфку / бо с'в'ітцé / хот'íў поч'істувáти нас / йа вúпила крúшку / на пáлец / áле ч'ýйу ў голов'í / дóбре / шо ни бúрше / бо то солóтке / давáлосе пúти.*

КАРÁФОЧЬКА, -и – графинчик: *Отáм у полúци йе карáфоч'ка / озмú ї подáї м'ін'í / А шо ў ниї / Пóки шо н'іч'ó.*

КАРДІÓН, -а – акардеон: *Тáто грáў на цúмбал'і / на трамбóн'і / на цéму / бо ўперéт у сел'í н'іхтó ни маў кард'іóна*.

КАРКАНЍЧІТИ – недок до НАКАРКАНЍЧІТИ: *Карканúч' / ік хоч' б'ідú / то карканúч' / кáркаї / áле бес потóму ни нар'íкáла; Карканúч'іла таї докарканúч'іласе / молод'í ўже з м'íс'іц' ни жийýт.*

КАРКОТÍТИ – 1) каркати: *В'ід'í / дош' бýде / ад'í йек каркот'ýт ворóни / лиш би ни зáўтра / ў пологú*; 2) *знев*., говорити, розмовляти: *Ни каркот'íт м'ін'í над вýхом / бо зле скройý бл'ýзу*.

КАРЛЮ́ЖИТИ (КАРЛЮ́ЧІТИ) – 1) криво, негарно писати: *Моï / а ти ч'о так карл'ýжиш / іґ би тебé др'іш' уз'éла / іґ би тоб'í рýки ни служúли? / та хто такé гóден проч'ітáти? / та за цисé йідúнку профéсор'ка поклáде / і т:о ш'і бýде забогáто / йа бих зéро клáла / і фéртик*; *Ад'í йек карл'ýч'і ў зошéт'і*; 2) корчити, скручувати, судомити: *То такá слáб'іс'т' / шо л'удинý карл'ýжи / і йік ужé скóрч'ійі / то гет напрáвитисе ни гóден / абú ни знáти йек л'ікувáўсе / то ўже ўс'о / л'ікóван'і мóже лиш лéда застановúти слáб'іс'т' / шобú ўна дáл'ше ни рослá / ни набувáла сúли / áле збýтисе ййі ї стáти на поперéдне м'íсце / їкоў л'удинá бýла / ни гóден / так і дохтóр'і кáжут / алé шо м'ін'í дохтóр'і / йік йа самá вúжу / мáйу ў хáт'і на кóго се дивúти; Мене сейíноч'і так карл'ýжило ўсередúн'і / шо до рáн'а ни моглá ўтал'увáтисе / найтú такé полóжен'і / шобúх моглá уснýти.*

КАРЛЮ́ЧІТИ (СКАРЛЮ́ЧІТИ) ЖИТЄ́ – псувати; жити (прожити) не так, як, на думку мовця, повинно би бути: *Йік отáк карл'ýч'іти жит'é / то л'íпше ни знáйу / шо / л'удинá самá себé загóни ў грип; Карл'ýч'іў жит'é / дóки ни ўз'еў себé ў рýки / йо / бýло такé; Л'ýде / сарáк'і / ни хот'íли карл'ýч'іти свойé жит'é / алé ўно самó йіх тéл:о / так се складáло / шо вúратуватисе з б'ідú ни кóждиї мих; Вúдиш / йе рúўне п'іс'мó / а йе покарл'ýч'іне / отáк і жит'é / хтос фáйно йігó провáди / а хтос карл'ýч'і.*

КА́РОК, -рка – задня частина шиї: *Кво́лиц:е / шо ка́рок болúт / Бо зі́гнутиї шош робі́ў вид ра́нку / ві́тко / вит то́го / а́бо заспа́ў / це тако́ш мо́же бу́ти / па́ру рас гостúла смих таке́.*

КА́РОК ГНУ́ТИ – тяжко працювати; запобігати перед кимсь, принижуватися, намагатися вплинути (впливати) на когось, підпорядкувати когось собі: *Нам до́ста це́го кава́лка / це ўже / Йіла́ / ни т':і рокú / шобú ка́рок гну́ти; З неў н'іхто́ до́бриї бу́ти ни го́ден / бо до́бриї / це їти помога́ти / а хто хо́ч'і сего́н:е на дру́гого ка́рок гну́ти? / таї ш'і заду́рно; Йо / приходúлосе ка́рок гну́ти / бо вин мих дес жо́му питкúнути / дриве́ц приве́сти / а трафйе́лосе / шо ї м'іх мукú / то бу́ло за шо; Сего́н:е вин сам соб'і́ пан / унú йіму́ ка́рок гну́ли / до́ўг'і ч'ісú гну́ли / але́ вин ни да́ўсе / ўни йіго́ ни зломúли / ни покла́ли ў кише́н'у / ві́дите / Іва́н до́бриї / ж'е́л'ісливиї / але́ йік уздр'і́ў / шо йіго́ запр'іга́йут / то ни да́ўсе.*

КА́РТКА, -и – сторінка зошита, чистий листок: *Ма́йіш ч'е́сту ка́ртку ? / йа напúшу ўс'і́х на́ших / дам за здоро́ўйі сего́н:е / ко́жде імн'е́ ота́к тре́ба писа́ти / риўне́н'ко / шо́би до́бре ч'іта́ти / ік хоч' / то сама́ напишú / а йа се збера́йу / ус'і́х / шобе́с кого́с ни забу́ла.*

КАТАПУ́ЛЬКА, -и – рогатка: *Дивúсе / абе́с с це́йі катапу́л'ки ў ко́гос ни поц'і́лиў / бо так мош о́ко ві́бити / А ў ко́та мо́жно? / Н'і / х'іба́ ў тот слу́п ц'іл'е́ї / н'і ў ко́та / н'і ў пса / н'і ў ко́го / Бо́же боронú.*

КА́ТЕР, -у – нежить, "шмирдавка": *Та д:е / ни пишо́ў до шко́ли / ў М'іхас'а́ ка́тер / гор'е́ч'ка / лежúт / л'іч'е́йіц:е / бо́рше / Іва́нку / ік за тúжден' / вин с це́го ни ві́їде / ти за́рас ни їди дне́му / абе́с сам ни набра́ўсе сла́бости / пото́му прúїдеш / за па́ру ден'.*

КАТЛЯФА́ЧІТИ (КАТЛЯФО́ЧІТИ) – розбити щось не зовсім акуратно; не остерігатися того, що можна насмітити, забруднити щось: *Ў ха́т'і му́с'іў би уваж'е́ти / а надвор'і́ мо́жно катл'афа́ч'іти / йа позвол'е́йу д'і́тем / того́ їду / поч'е́ст'у ўс'о / замету́ / таї спо́к'ії / ни прúїдец:е пидлогú шурува́ти / а ўни му́с'ут ігра́тисе / ма́ти тро́хи во́л'у / ад'і́ їко́го п'іску́ наносúли / їк'і мурú з глúни наробúли / ў ха́т'і таке́ ни позво́лиш.*

КАТРА́Н, -á – 1) ганчірка: *Трима́ї оту́т катра́н ко́ло гру́би / лиш би ч'е́стиї бу́ў*; *Ч'ем стиў сте́рти? / йе їкúїс катра́н?*; 2) *знев.*, *згруб.*, стара хустка чи якийсь предмет одягу загалом, що втратили первісний вигляд: *Куда́ ви так се ві́ўберали? / нич'о́ л'і́пшого / йік оце́с катра́н ни найшлú ?/*

ни ма́йіте би́рше фусто́к? / два́ц':іт' у ша́ф'і м'іл' йі́ст / а ви ў старо́му / ік ста́риц΄а / хо́дите; *Це фу́стка? / та це катра́н / йа бих у це́му ўстида́ласе ў ста́йн'у ї́ти / а ні́ ми́жи л'у́де*.

КАТРА́НІ, -я – зб., 1) ганчір'я: *Упере́т м'ін'а́йлик браў катра́н'і / а тепе́р шо с тим роби́ти?*; *Гента́м м'ін'а́йлик ходи́ў та приі́ма́ў катра́н'і / мош було ви́м'ін'іти на шош*; 2) *знев*., *згруб*., одяг: *То́го ка́тран'а поўно́ / а ўбера́ти нима́ шо / вере́ / ў ус'і́х так*?; *Катра́н'а ку́па / а мижи́ л'у́ди ви́йти нима́ ў ч'о́му / і шо бе́сте сказа́ли? / ж'е́луйу викида́ти / х'іба́ ў Роже́н вид:а́м*.

КАТРА́НЬЧІК (КАТРАНЕ́Ц), -а (-нця́) – *зменш*. до КАТРА́Н: *Даї ч'е́стий катра́н΄ч'ік / наї кришки́ змету́*.

КАТРАФУ́СА (КАТРАФУ́ЦА) ЗАДРА́ТИ (ДЕ́РТИ) – швидко побігти (бігти), піднявши хвіст: *Ад'і́ ї́кого кит задра́ў катрафу́са / йе́к вин борзе́н'ко поб'і́х / та́к'ік ку́л'а*. Див. ЗАДЕ́РТИ КАТРАФУ́СА.

КАФЛЬО́ВИЙ – облицьований кафлями: *Ў цис'і́ї хач':е́н'і ад'і́ ї́киї пі́єц / кафл'о́виї / дес йіс ви́д'іла / аби́ тепе́рки так роби́ли? / проси́ли ї́к'іс л΄у́де оце́с пі́єц здо́му прода́ти / а йек ха́та без не́го*?

КА́ФЛЯ, -і – керамічна плитка, якою облицьовують печі, "п'єци": *Ко́жда ка́фл΄а така́ / шо ни надиви́ўбисе / це ш'і з:а Пол'ш'і́ зро́блене.*

КАЦЮ́БА, -и – залізний прут із загнутим кінцем для перемішування палива у "грубі" ("ци в п'єці") і вигрібання звідти жару, попелу; іноді викор. у порівн., у контекстах жартівливого характеру: *Кац'у́ба бу́ла ў ко́ждиї ха́т'і / стойе́ла ко́ло гру́би / а коч'е́ргу бра́ли лише́н' тогди́ / йік напа́л'ували ў печ'е́ / пеклі́ колач'і́ / хл'іп ци шош таке́ / моглі́ туда́ студене́ц а́бо го́лупц'і засува́ти*; *Кац'у́ба ўрас му́си ко́ло гру́би стойе́ти / так са́мо / ік в'і́ник / вин тако́ш ма́йі свойе́ м'і́сце; Стара́ ўже / ік кац'у́ба / хо́ди / ура́с схи́лена / а́ле / ни б'і́йсе / клине́ так / ік з:а́молоду; С'іда́їте / та́ту / на лопа́ту / таї пойі́т'те по́за ха́ту / а ви / ма́мо / на кац'у́бу / таї пойі́дете до с'л'у́бу.*

КАЦЮ́НЯ (КАЦЯ́НЯ), -і – *дит*., *зменш.-пестл*. до КОЗА́: *Ма́йімо кац'у́н'у / с таки́ми фаі́ними коўто́ч'ками / шо ну / ме ба́б'і молоч'ко́ / мо́н'ку дава́ти* / *А ц'о ў не́йі ло́ги*?

КАЦЮ́НЬКА (КАЦЯ́НЬКА), -и – *дит*., те саме, що КАЦЮ́НЯ: *Купи́ла бих цису́ кац΄у́н΄ку / ду́же м'ін΄і́ ўда́ласе* / *але́ ўже йе одна́*.

КАЦЯ́-КАЦЯ́ – *виг*., ужив. для приклик.ання кіз: *Ану́ клич' / кац'а́ / кац'а́ / уна́ ота́м за корч'а́ми / ад'і́ / лі́с'т'і дос'іга́йі*; *Го́споди Бо́же /*

кíл'ко йа наказáласе кац'á кац'á / йік пáсла кóзиї у бéрез'і / ої / шо наказáласе / корóви ни бýло / держ'éли дв'і коз'і́.

КАШЕВÓК, -вкá – звір, схожий на білочку, темно-бурого кольору з білим на грудях: *То кашевóк / подíбниї до б'ілíч'ки*.

КАШЍЦЯ, -і – дамба з колод і каміння, плетене дротом укріплення берега, який руйнує вода: *Пид нáми ў бéрез'і тáто сам робíў кашíцу / садíў деревинý / абí мéнче підмивáло*.

КÁШІЛЬ (КÁШЕЛЬ), -шлю – кашель: *Ў бáби кáш'іл' / наї ни їде до малóго*.

КÁШЛАТИ – кашляти: *Хрíпи ў грýдех / ўноч'é страшнó кáшлайі / ўден' маї лéкше; І шо / дáл'і кáшлайіш? / йа казáла питú се пров'і́рити / наї дóхтор' послýхайі / а ти їкóйі нéмоч'і доч'éкуйіш*?

КАШТÝЛКА, -и – шкатулка, коробочка; мішечок: *Ми ни знáйімо / шó д'іт держ'éў у каштýл'ц'і / вин ни позвол'éў д'і́тем тотó к'івáти / а потóму ўна дес се зад'і́ла / мóже бýти / шо хтос украў / бо д'іт хáту ни замикáў / лиш нáнич' / а йік буў кóло хáти / то н'і.*

КВАК (ЦВАК), -á – грудка чогось (землі, каші та ін.): *Йа просíла м'ішéти / би тотó фáйно ўварíлосе / а то ад'і́ їк'і квакú; Земн'á мóкра / таї сапáї ни сапáї / лиш квакú перекладáйіш з однóго м'і́с'ц'а на дрýге / а кóристи н'іц нимá*; *Ти / Мар'і / кáжеш квак / а ў нас дóма ўс'і кáжут і здáўна казáли цвак / це шош такé вúмн'іцкане дóбре / йа малóў брáла ў рýку кулéш'і / цвак такúї / а нéн'а дúвиц:е / йéк йа йігó дéржу / таї кáже / ни тиснú так отóї цвак / бо ни вúдиш / шо вин гаш ч'éрес пáл'ц'і вихóди / ни мн'éцкаї тúл'ко*.

КВÁКАТИ – *знев*., надокучливо повторювати щось, просити: *Ни квáкаї / бо сам дгóр'і ни пúдеш / зáўтра меш мáму ци тáта просúти*.

КВÁКАТИ, ІК (ЇК) ЖЄ́БА В БОЛÓТІ – *знев*., говорити; базікати: *Квáкайі / іґ ж'éба ў болóт'і / áле наї квáкайі / то н'ікóму ни шкóди / поквáкайі таї перестáне / Кобú лиш так бýло*.

КВÁНДРАС, -а – 1) чверть години: *За квáндрас пйéта / пускáї корóву / вýїко М'і́ликиў вúгнаў ужé*; 2) *жарт*., елемент відповіді на запитання "Котра година?": *Котрá годúна? / А тоб'і́ їкóйі трéба? / за квáндрас шéстойі ци квáндрас по сéмиї? / їкóйі трéба / тотá бýде*.

КВАНЬЧЄ́ТИ (КВÁНЬКАТИ, КÁНЬКАТИ, ПІ́НЬКАТИ, ПІНЬКОТÍТИ ТА ІН.**) НАД ВÝХОМ (КÓЛО ВУХ)** – надокучати комусь якимись проханнями, пустопорожніми розмовами: *Кван'ч'éйі над*

вýхом / ік зголожéниї комáр' / мої / та йа ни глухá / абéс м'ін'і́ трубíў тóйі самóйі.

КВÁПИТИ – спонукати когось швидко виконати якусь дію: *Квáпйу Вáс'ка / абú до Риздвá ш:иў футéрко*; *Квáпйу з громáж'ін'ім / бо вигл'ідáйі на дош' / шкодá би цисé змóкло*; *Квáпйу йіхати / бо йéблука гнийýт / унú до веснú ни достóйут*.

КВÁПИТИСЕ – поспішати: *Квáпйусе на стáц'ійу / ї нимá ч'ісý богáто говорúти / ік вéрнусе / то тогдú ус'ó пороскáзуйіш / а зáрас вибач'éї*.

КВÁП'ЇЧІСЕ – кваплячись: *То нимá шо їти квáпйіч'ісе / то тре: так ітú / йік ідéц:е / фáйно се зибрáти / зр'іхтувáти / шо ўз'éти / шóби ни с порóжними рукáми / і тогдú їти.*

КВАПНЙЙ – спішний, який вимагає швидкого виконання: *Це квапнá робóта / бо ад'і́ / знóў у Глúн'іному сúн'іўка / а ўкóшено богáто / ік ни хапнемó / то дош' змоч'éйі.*

КВÁПНО – *присл.*, спішно, швидко: *То ўс'ó ґел'óпом / квáпно се робúло / áле вúйшло дóбре / ми нáв'іт' се ни спод'івáли на такé*.

КВÁРТА, -и – великий кухоль: *Шо ў квáрт'і? / Покýш'ії таї скáжеш*.

КВАС – щавель: *Прéбаба Парáска квас у Тереб'іж'áх зберáла / борш' варúла с квáсом абó с:лúвами зелéними*.

КВÁСИТИСЕ В ЧЬÓМУС – 1) постійно перебувати в полоні якихось думок, тверджень, оцінок, не чути (чи не хотіти чути) інші аргументи: *Ўни квáс'уц:е у тиї свóйі п'і́з'м'і / слухáйут однó / лиш т:о / шо йім скáже Йилéна*; 2) постійно займатися домашніми справами, "ни йти мижи люде", вести закритий спосіб життя: *Шо бýдете квáситисе ў хáт'і? / ход'і́т на прохúт / подúвимосе кóло клýбу / шо там йе / мóже / їкес к'і́но фáйне?*

КВАСНÉ МОЛОКÓ – те саме, що ГЎСЛІНКА: *Хóч'у кваснóго молокá до цéго бáнужу / і брúнѕи хот' лúшку; Кулéшка і кваснé молокó гентáм бýла пéрш'а йідá ў Т'ýдев'і / мн'ісúў тúл'ко / ік тепéр / ни йíли / вúтки? / борш' варúли / смáшку смáжили / áле кулéш'а мáла бýти кóждиї ден'.*

КВАСНÉНИЙ – заправлений (насамперед про борщ) чимсь кислим – "квасом", яблуками, сливами; в теперішні часи – томатом, оцтом тощо, або (про молоко) "квасницею": *Бабó / цисé молокó ўже кваснéне ци трéба кваснúти? / бо тýтки вúхолодилосе / унó лет' тéпле / йéк імéц:е*?

КВАСНЍЙ – 1) кислий: *Йа цисе́ ни бу́ду йі́сти / ч'ос квасне́ ви́йшло*; 2) недозрілий, зелений (про плід): *Йе́блуко ш'і квасне́ / аш т Прибраже́н'ійу ди́йде*; 3) квашений: *Тоб'і́ да́ти соло́тких ци кваснúх / бре́склих огир'ки́ў?*

КВАСНЍЙ ЛИСТ – один із видів лікарських рослин: *Мо́же / цис'і́ ли́стики ш':е ĭкос назива́йуц:е / а́ле ў нас за ц:е каўт квасни́ĭ лист / вин пом'іч'ни́ĭ / ік шош хо́ч'і нарива́ти ци ўже нарва́ло / у ме́не ік буў ч'ір'е́к / то йа бра́ла цес лист / помн'е́цкайу / помн'е́цкайу йіго́ / тогди́ прикладайу до ч'ір'іка́ / зве́р'ха кладу́ подори́жник / замо́туйу / ĭ ч'іка́йу / шоби́ пропусти́ўсе гниĭ / ура́с помога́ло / а ш'і бу́ло так / шо ўде́р'усе / кроў ч'ури́т / а ба́ба ка́же / обитри́ таĭ приклади́ квасни́ĭ лист / абе́с зака́жен'і ни диста́ла / йа прикладу́ / і д'е́кувати Бо́гу / мина́лосе*.

КВАСНЍЦЯ, -і – невелика кількість кислого молока (“гуслінки”), яке додається в кип'ячене тепле молоко, щоб воно загусло (“ймилосе”): *Мар΄і́ / озми́ ў ба́би квасни́ц΄і / наси́племо на гу́с΄л΄інку / і ґа́рнец ни забу́т΄*.

КВАСНІ́ТИ – ставати “квасним”: *Оце́с сир / ви́жу / квасн'і́йі / абе́с д'і́тем ни дава́ла / лего́н'ко ў молоц΄і́ провари́ йіго́*; *Вогир'ки́ квасн'і́йут / бре́скл'іўут*.

КВА́СНО – *незм*., кисло: *Шош м'ін'і́ ква́сно ў ро́т'і / шо́ би йа ўз'е́ў?*; *Ква́сно ди́виц:е на сво́го ч'олов'і́ка тота́ молоди́ц'а / ни ўда́лосе ĭйі / шо вин ф'і́ўкайі та тропо́ч'і забога́то / ме ма́тисе до́ма / оĭ шо ме / Ч'олов'і́к того́ прийшо́ў на вес΄іл΄е́ / шоби́ набува́тисе / а ни́ ма́ком сид΄і́ти / наĭ данцу́йі / весели́ц:е / а́ле / ви́дите / жи́н'ц'і нидого́да.*

КВАСНОТА́, -и́ – кислість: *Ану́ поку́ш'іĭ / вигл'іда́йі / шо це́му си́лосови квасноти́ тре́ба / бура́к соло́ткиĭ / перебива́йі / уси́п о́циту ли́шку / а́ле ни би́рше / а ш':е л'і́пше зо два бре́скл'і вогир'ки́ / отогди́ му́си бу́ти до́бре*; *Самори́н:а капу́ста дайе́ квасноту́ / того́ ўно таке́ до́бре*.

КВАСНУВА́ТИЙ (КВАСНО́ВАТИЙ) – кислуватий: *Борш' кваснува́тиĭ / то так і ма́йі бу́ти / бо туда́ квасо́к дайе́ц:е.*

КВАСО́К, -ску́ – зменш. від КВАС; те саме, що КВАС: *По́вид Івану́шки на поконе́ч'у росте́ квасо́к / ота́мки соб'і́ нарви́.*

КВАТИРУВА́ТИ – квартирувати: *Кватирува́ли ў одно́йі жи́нки / Пара́ска се назива́ла / уна с Сн'е́тина бу́ла ро́дом.*

КВАТЍРЯ, -і – квартира: *Ма́йімо квати́р΄у / ро́бимо ш ч'олов'і́ком / ш'і ни на пе́н'ц΄ійі / роско́ш'іў нима́ / а́ле нам стайе́.*

КВА́ЦАТИ – *згруб*., м’яти, мнути; товкти; змішувати щось із чимось; вмокати щось у що-небудь; робити щось абияк чи дуже довго: *Шо вит:огди́ ква́цайіш у тиї́ ми́с'ц'і? / соб’і́ шош р΄іхту́йіш ци кур'е́там*? Див. ЦВА́КАТИ.

КВА́ЦАТИСЕ – бути неспокійним; товктися; мнутися: *Ц'ілу́ нич’ смих ни спа́ла / ква́цаласе на лу́шку / ни могла́ соб’і́ м’і́с'ц'а найті́*.

КВАЦУВА́ТИ – те саме, що КВА́ЦАТИ: *Куле́шу ў бри́нд͡зу мош квацува́ти / йі́ла йіс таке́*? / *ік йіла / то йек? / ви́жу / шо квацува́ла* / *бра́ла цвак куле́ш’і таї моч’е́ла йіс у бри́нд͡зу / так? / з ма́слом а́бо ў саму́ бри́нд͡зу / то таке́ / шо йа гаш слин' ґлиґа́йу* / *а тоб’і́ йек*?

КВА́ЦЯТИ – те саме, що КВА́ЦАТИ: *Подиви́се / шо дити́на ро́би / ўна шош ква́ц'айі там у шафлику́;К’іл΄ко ти бу́деш т:о ква́ц'ати? / к’ін΄ч’е́ї і неси́ суда́*.

КВІК – виг., кувік (про порося): *Кв’ік та кв’ік / порос΄е́та ско́ро ку́ч’у розибйу́т / йа сего́н:е припизни́ласе с ку́тан΄ім* / *аг’і́на цисе́*.

КВІ́КАТИ – 1) пищати (про птаха, якусь тварину): *Пе́ред ра́н'а шош кв’і́кало за оборо́гом / ану́ подиви́се / мо́же / пес догараздйу́ кого́с?*; 2) КУВІ́КАТИ (про порося): *У бися́гах по́рос΄ітко кв’і́кайі / сего́н:е на базари́ купи́ли / ход'і́т / се поди́вите / їкиї гуч’о́к.*

КВІ́ЛИТИ – те саме, що КВІ́КАТИ[1]: *Шо т:о кв’і́лит? / Ви́тко / шо на дош’ / так’і́ знаки́ подайу́ц:е / ўже спрахтикува́ла даўно́ / йік у бе́рез΄у ч’у́ти пи́ски / на дру́гиї ден΄ бу́де дош / Йек дош? / та́же тепло́ / су́хо / За́ўтра ўздри́ш / аби́ їкиї / але́ му́си бу́ти.*

КВО́ЛИТИСЕ – жалітися, скаржитися: *Кво́лиласе ва́ш’а сус'і́да / шо ви доро́гу загороди́ли / це пра́ўда ?*; *Ба́ба кво́лиласе / шо неў н'іхто́ ни пита́йі*.

КЕ́ВКАТИ – 1) видавати звуки, схожі за звуковим образом до “кев” чи загалом якісь звуки (про птахів, тварин): *Шош ке́ўкайі ко́ло ста́їн'і / мо́же / по́т'ітко ви́пало з гн'ізда́*?; 2) *знев*., говорити: *Петри́ха зач’іна́йі ке́ўкати / а йа ни го́н:а тото́ вислухо́вувати / бо одно́йі і то́йі само́йі*.

КЕ́ЛЬБУХ (ТЕ́ЛЬБУХ), -а – 1) *згруб*., здеб у *мн*., КЕЛЬБУХѝ (ТЕЛЬБУХѝ), -и́в – нутрощі тварини: *Забери́ / бо йа ни го́ден на т':і кел'бухи́ се диви́ти*; 2) здеб. в *одн*., *знев*., живіт; внутрішні органи людини: *Посу́н' с'в’ії ке́л'бух маї да́л'і / бо ш’і ўло́миш цисе́ кр'і́сло* / *на ла́вицу с΄іда́ї*; *Йоі / мене́ так кел'бухи́ забол'і́ли / шо ни зна́йу / А шо ви сего́н:е йі́ли*?

КЕЛЬБУШО́К (ТЕЛЬБУШО́К), -шка́ – здеб. у мн., *зменш.* від КЕ́ЛЬБУХ (ТЕ́ЛЬБУХ): *Забери́ скоре́н'ко цис'і́ кел'бушки́ / сара́ку куґу́тик / де́ тої пога́ниї кит? / Ад'і́ ге́н:е / облі́зуйуц:е / б'іда́ би йіго́ бра́ла / та би бра́ла / та вин йік уна́диц:е / то ўс'і кур'е́та догараздй́т / ко́ждиї ден' ме се ўблі́зувати*; *Йі́л'ку / ме́нче йіш / ни набива́ї с'в'її кел'бушо́к / бо розі́бйіш йіго́ / таї шо тогди́*?

КЕ́НДЮХ, -а – 1) шлунок домашньої тварини: *Та́мки такі́ї ке́нд'ух / шо на ведро́ / по́ўне з':іда́йі*; 2) *знев*., живіт: *Де с таки́м ке́нд'ухом хтос го́ден зигну́тисе / барабул'ки́ ви́сапати? / ци гр'ітки́ ви́полоти*?

КАРЕ́ВИШНЯ, -і – сорт ранньої вишні: *Каре́вишн'і соло́тк'і / даї мало́му оцис'і́ / а йа ш':е урву́ / вин тото́ л'у́би*.

КЕ́ВКНУТИ – *докон. в* стос. КЕ́ВКАТИ: *Пес ла́боў імі́ў ку́р'і / і ўно́ на́в'іт' ни ке́ўкнуло / ни спости́гло / Та вин ни хот'іч'е́ / вин іґра́ўсе / А кур'е́т'і вит то́го ле́кше? / ад'і́ йек наїгра́лосе*.

КЕРМУВА́ТИ (КИРМУВА́ТИ) – "кірувати" чим-небудь, зокрема дарабою, вміло спрямовувати її рух по Черемошу: *Р΄іка́ ни ри́ўно їде / а с крути́ми поворо́тами / кирмува́ти т΄е́шко / тре́ба ду́жому бу́ти ї до́бре зна́ти берегі́ / зна́ти р΄іку́ / ус'і́ скру́ти / де пле́со / а де кри́нти / йе шо гл΄ібо́ко / а йе / шо на́в'іт΄ у по́в'ін΄ плот΄ скреготи́т по кам'і́н΄у / ти ік йі́деш ро́вером / то́же к'іру́йіш / а́ле то набога́то ле́кше*.

КѝБАВКА, -и – *згруб*., потилиця: *Імі́ў за ки́баўку таї ви́гнаў с ха́ти / н'і́ м'ін'і́ суда́ би́рше ходи́ти / і запе́р две́р'і; Йо / імі́ў за ки́баўку і тро́хи потр'е́с / а би́рше нич'о́ / Ну та то ї це́го до́ста.*

КИВ, -ола́ – кіл: *Поможі́ забй́ти оце́с киў / земн΄а́ камн΄іни́ста / вин т΄е́шко їде; Наї несе́ / ни пере́ч' / киў ни т'ішкі́ї.*

КѝДАТИ – складати (про сіно) у великі "копиці", що формуються наколо "остриви", "острив'єнки": *Ми ўс'і́ на с'іна́х / ки́дали т:о / шо с Треб'іж'і́ў звє́зли / ма́ма подава́ла / а мал'і́ утрамбо́вували.*

КИДА́ТИ В ПО́ВНИЦУ – обдаровувати молодих під час обрядодії "повниця": *Ми ки́нули ў по́ўницу лі́жник і по́душку / а л'у́де хто шо / а́ле накида́ли таку́ гу́ру / шо з:а не́йі молоду́ ни ви́тко бу́ло; Йа Мару́си / ік уна́ се вид:ава́ла / ки́нула ў по́ўницу фа́їну фу́стку / б'і́лу / с то́рками / то хот' на го́лу ме завива́ти / а хот' на ши́йу заўйе́зувати / та́к'ік ша́л'ок*.

КИДА́ТИ (КѝНУТИ, ПУСТѝТИ) ГРО́ШІ НА ВІ́ТЕР – марно витрачати (витратити) кошти: *Два ра́зи ўбраў ч'ереви́ки / а ўни розиїшли́се / йі́сти про́с΄ут / гро́ш'і на в'і́тер ки́нуў / сто гри́ўн΄іў за них даў / Ву́їку /*

за так'і́ гро́ш'і до́бройі о́буви ни ку́пиш / а ви ш'і до то́го ў болот'є́ ўбра́ли / тре́ба бу́ло сокоти́ти / носи́ти / ік су́хо / Сто гри́ўн'іў пишло́ / йе́к йа тепе́рен'ки йіх ве́рну?

КИДА́ТИ (КѝНУТИ) НА СА́БАШ – давата (дати) певну грошову винагороду музикантам, які зустрічають весільних гостей: *Озми́ ш':е тро́хи гро́шиї / бо тр:е на са́баш ки́нути / ї по́ўницу / дивíсе ни забу́т'*.

КИДА́ТИСЕ – з'являтися (про гриби); здригатися, перелякавшись: *То таке́ йе / ікшо́ дош':і́ў нима́ / то грип кида́йіц:е згори́ ў доли́ну / а йік дош':і́ / то спе́ршу́ ў доли́н'і / ў потока́х / а пото́му дго́р'і*; *Вес'н'ін'і́ грибі́ росту́т по́пид л'іс / пони́ску / а пото́му стайе́ тепл'і́ш:е / то ўни кида́йуц:е ви́ш:е ў л'і́с'і*; *Ни кида́їсе / л'у́пко / ни пу́ж'іїсе так / Бро́ўко ни ўку́си*.

КИДА́ТИСЕ (РОСКИДА́ТИСЕ) СЛОВА́МИ – безвідповідально, необдумано говорити; базікати: *Йе́к мош так кида́тисе слова́ми? / гаї / кажи́ м'ін'і́ / тебе́ хтос т'е́гне за йізи́к ци ти хоч' / шо́би за те́бе каза́ли бр'іхоно́ш'а? / ци би каза́ли / шо така́ / ік соро́ка на гнойу́*?

КИДА́ТИ (КѝНУТИ) СЛОВА́ НА ВІ́ТЕР – не відчувати відповідальності за сказане: *Ни кида́ї слиў на в'і́тер / ду́маї / ци го́ден тото́ зроби́ти / шо об'іц'е́йіш; То муро́вий хлопч'і́ш'і / слиў на в'і́тер ни ки́не / уни́ ў не́го бога́то варту́йут / о / Йо / цес гово́ри зр'і́тка / а́ле думка́м у бе́с'ід'і гу́сто*.

КИЗЛѝ, -и́в – дерев'яні конструкції, які викор. при будівництві хати: *Кладу́т кизли́ / на кизли́ бйут ла́ти / а ўже пото́му накрива́йут дах* / *це таки́й пор'е́док у робо́т'і*.

КѝЗЛИК, -а – цапок: *Шо ва́ш'а коза́ ма́йі / ки́злика ци кизли́ч'ку?*

КИЗЛѝЧЬКА, -и – зменш.-пестл. від КИЗЛИЦЯ: *Па́сла стару́ рога́ту козу́ / а за неў ш'і б'і́гала б'і́ла кизли́ч'ка*.

КИЗЛѝЦЯ, -і – молода коза: *Це ў ме́не кизли́ц'а / молока́ ни йе бога́то / а́ле м'ін'і́ стайе́; Кизли́ц'а ад'і́ йек натслуха́йі.*

КѝЗОЧЬКА, -и – кізонька, *зменш.-пестл.* від КОЗА́: *Фа́йна ки́зоч'ка / цису́ ли́шу соб'і́ / а ц:у́ М'і́ц'а хо́ч'і ўз'е́ти / наї бере́*.

КИЛА́, -и́ – центнер (100 кг): *Л'у́де ў сел'і́ / йік заро́дит / по де́с'іт' кил йе́блук ма́йут / ми оден рик ма́ли штирна́ц':іт'*; *Зароби́ла смих шти́ри кил'і́ барабу́л'*; *О: / та ту́теч'ки зо дв'і ки́л'і бу́де*.

КѝЛА, -и – кила́, здеб. у *мн.*, КѝЛИ (-и́ї): *У не́го ки́ли / ни ви́диш / йек гир'ко хо́ди? / а де́хто ш'і питс'м'і́йуйіц:е / жерту́йі / бо ни зна́йі / ч'о ў*

нéго такúї хит; И:ї / та вин слабúї буў / кúли маў і / в'ідéў / кроў ікáс ни дýже дóбра бýла; *Іґ хтос повóли їде ци ни гóден шош т'éш:е пидоїмúти / то жертýйут / Мої / та ти кúли мáйіш / шо ни гóден такé лéхке ўз'éти*?

КЍЛАВИЙ – 1) особа, що має килý: *Мúтро кúлавиї / їимý ни вóл'но т'ішкé носúти*; 2) *ірон*., *згруб*., повільний, неповороткий, лінькуватий; іноді в порівн. конструкціях: *Хóдиш / йік кúлавиї / борзéн'ко переберáї ногáми / ус'í оц':í пáки мáйімо у пиўнúцу знéсти*; *Кúлавиї Йось один дýжиї / А ч'о? / Бо ў нéго лиш кúли / бúрше нимá слáбости / а кóждиї нахóди ў сéбе богáто ўс'éкого / лиш би ни робúти / то так і вихóди / шо Йос' дýжиї / а ўс'і слаб'í.*

КЍЛАВІТИ – хворіти на "кили" (мати грижу): *Ти ни хоч' кúлав'іти? / н'і? / áле т´éгайіш так'í м'ішкú / шо вит тóго мош укúлав'іти / прáўду кáў?*

КИЛИМÁРЬКА, -и – невелике підприємство в Кутах, де виготовляли килими: *Богáто нижнокúнцких на килимáр'ц'і робúли / а царинцк'í / н'і / шош ни бýло / ни памн'ітáйу цéго / килимáр'ка ў Кýтах бýла / то з Долúни тудá блúш:е / ік цим згорú.*

КЍЛЬКО (КІ́ЛЬКО) – скільки: *Кúл'ко ўни натраджˆ'увáлисе отúх кóўпкиў / абú цисý хáту поклáсти / одéн Бох знáйі; К'íл'ко прúїду судá / тúл'ко плáкати се хóч'і / ад'í / нимá нич'ó / лиш п'іч' / áле зáпах бáбинойі хáти се лишúў / хáти нимá / а зáпах йе*.

КЍЛЬКО (КІ́ЛЬКО) БОГÁТО – досить багато; більше, ніж хтось сподівався: *Йýрч'іку / анý дивúсе / кúл'ко богáто тут машинóк / вúбери соб'í / котрá тоб'í наїбúрше ўдайéц:е / ад'í їка фáїна на тéбе се дúви; Кúл'ко богáто вýїна принéсла ўс'éкого / тúл'ко цукúркиў / шо бúрше / йік у Фр'із'ір'á*; *Кúл'ко меш ходúти? / женúсе.*

КЍЛЬКО (КІ́ЛЬКО) ХОЧЬ – багато: *Берú / кúл'ко хоч' / ў мéне ч'óрнойі мул'íнки дóста / берú / вид:áш / ік меш мáти / йа се ни бóйу / а ни вид:áш / то наї і так бýде / йа на цéму на збагат'íйу; Рáн'ч'е маў грóш'і / алé ни бýло шо купúти / а тепéрки купúў бих / алé нимá за шо / ус'éка ўс'éч'іна йе / берú / кúл'ко хоч' / і до кол'óру / і до вибóру / а нимá грóшиї / таї ідéш н'ішч'éм / лиш т:о / шо на ўс'éке се подивúў / блáго / за цисé грóш'і ни прáўйут; Йої / та ў нас йéблук / к'íл'ко хоч' / пид йіблонáми полúх / а зберáти нимá комý / йа се згинáти ни гóн:а / д'íти на робóт'і / а то пропадáйі / кобéсте прийшлú / шó бих бýла рáда / а йік н'і / то пишл'íт хлóпц'іў / наї тотó позберáйут / таї здадýт / мут мáти ікус коп'íку / то*

лиш у м'ішóк позберáў / на рóвер / таї ужé / то ниделéко вéсти / и:ї / шó би дóбре бýло.

КЍНУЛО В ДРІШЬ (ДРИШЬ) КОГÓС – хтось почав тремтіти: *То ни вит слáбости / вин се перепýдиў / тогó йігó кúнуло ў др'іш' / а йек то бýло? / бик се зирвáў і з ланцóм зач'éў б'íч'і ї розм'íтувати купинú / то ўс'і се перепýдили / ўс'і / хто цисé вúд'іў / ну а цес наїмéнчиї / вин і так бикá бойéўсе / нáв'іт' приўйéзаного / а тýтки ік уздр'íў / йéк тот рогáми фур'éйі зéмн'у / мотáйі головóў / то йек такóго се ни напýдити*?

КИНÝТИ – докон. до КІВÁТИ: *Йа нáв'іт' ни кúнуў ц'іл'íндер / вин сам упáў / Йек упáў ?/ л'áмпа самá йіго розбúла*?; *Дивúсе / М'íс'ку / абéс ни кинýў т:о / шо форм'інтýйі / кóло бýтл'і ни їграíсе; Божúўсе / шо і пáл'цем Йуц'кá ни кинýў / і йа в'íр'у / бо ч'о йімý з ним рóзум накладáти*?

КЍНУТИ В ЗÝБИ ШОШ – *згруб.*, частково задовольнити чиєсь прохання з тим, щоб змусити замовкнути, не пред'являти претензій, не вимагати більшого: *Мáч'уха прис'íла ґрунтá / а цúм д'íтем кúнула ў зýби по штúри сóтики с тóйі млáки / наї рóбйут / а де т:о гóден вúробити*?

КЍНУТИ В РОТ – з'їсти щось: *Дáйте шош кúнути ў рот / бо голóн':і / йік вóўк / видрáн΄а пóстили / Вúтко по вас / шо кáжете ч'éсту прáўду.*

КЍНУТИ НА ЗÝП – те саме, що КЍНУТИ В РÓТ: *Йік мáйіте / дáйте наї шош кúну на зуп / бо ш'і смих крúшки ни маў у рóт'і*.

КЍНУТИСЕ – докон. до КИДÁТИСЕ: *Потепл΄íло / покропúло / тогó ї кúнулисе грибú; Так йіс тихóн'ко пидиїшóў / шо йа гаш кúнуласе / Ну та попл'ýї три рáзи ў пáзуху / абéс потóму ни заикáласе / И:ї / пус'т'éку / ти ш'і жертýйіш?/ А шо робúти / ік йіс такá пужлúва?*

КЍНУТИ (ЛИШЍТИ) СÉРЕД (СÉРЕДЬ) ДОРÓГИ (НА ПИВДОРÓГИ, НА ДОРÓЗІ, НА ПИВДОРÓЗІ, ІК СÉРЕД (СÉРЕДЬ) ВОДЍ) – залишити напризволяще: *Кúнули сéред дорóги / а ти дýмаї / йéк с цим мотлóш'ім рáду дáти; Кúнула / ік сéред' водú / і пишлá соб'í / бо йíйі трéба? / бо ў нéйі ч'олов'íк / аў мéне шо / нимá ч'олов'íка ї д'ітúї? / áле ц:е мýсиц:е доробúти / бо так ни годúц:е лиш'éти*.

КИНÝТИ (КІВÁТИ) СОБÓВ – *згруб.*, почати працювати; виконувати чи виконати якусь роботу: *Моглá би самá кинýти собóў / а нú поселáти ч'олов'íка / шó вин у шит'ý розум'íйіц:е?; Вúдиш / ни хóч'і кинýти собóў / кáже / шо труднá / а хто ни труднúї? / áле йік трéба / то ўс'і мáйімо брáтисе до робóти; Моглú бéсте бúрше к'івáти собóў / таї /*

мóже тогдú бур'íнú бýли би мéн'ч'і; Анý / кинú трóхи собóў / т'íтка гúб'ійі ў горóд'і / а ти ни гóн:а ўз'éти сáпку?

КЍНЦКИЙ – кінський: *Вин дúвиц:е / мої̆ / шó т:о такé?/ а то кúнцка головá / обернýласе днéму таї̆ кáже / Йої̆ / Івáнку / дáл'і ни роскáзуї̆ так'í страшн'í баї̆кú / бо йа се бóйу / И:ї̆ / д'íўко / та то кин' йігó буў / тот / ікóго вин л'убúў і з малúх рокúў памн'ітáў / то це йе шош страшнé? / к'ін' зáрас фáї̆но йімý порáди / дýрна д'íўко / ни б'íйсе / слýхаї̆ / шо бýло дáл'і / то н'іц ни страшнé; Гадáйі / шо ў мéне кúнцке здорóўйі.*

КИПЍТ УСЕРЕДЍНІ В КÓГОС – хтось дуже сердитий: *Ў мéне ўс'о кип'íло ўсередúн'і / ч'éсто перевертáлосе / áле смих се стрúмала / шóби йіх ни вúшл'ахувати / ни вúказати ўс'о / шо йа про них знáйу і дýмайу / ої̆ шо мóгла сказáти / ої̆ шо моглá.*

КЍПІНЬ, -і – окріп; *перен.*, дуже (занадто) тепло; гаряче: *Кудá лúйіш? / це ч'éстиї̆ окрúп / кип'íн' / анý помáцаї̆*; *З грýби бан'éк витсýнули / áле бес йігó ни к'івáла / бо там кúп'ін' / то ш'і ни вúстудилосе / ік мáйі бýти / наї̆ ш'і з годúну постóйі; Надвор'í такá кúп'ін' / шо йік у печ'é / м'інýту постóйіш / і ўже дúхати ни дайé / так / іґ би гор'éч'у бл'éху до головú приклáў / гóр'іч' страшнá.*

КИПÍТИ (ГОРÍТИ) В РУКÁХ – виконувати щось дуже швидко, вправно: *Гáн'а такá скóра / такá огúдна / шо робóта ў нéйі кипúт у рукáх*; *У Ўлáдз'а ўс'о кипúт у рукáх / за шо би ни ўз'éўсе / каў тоб'í / так тотó зрóби / шо л'íпше ни бувáйі / і то бóрзо / дóўго ни роздúўйуйіц:е / оц:é котрúйс д'íўц'і ч'олов'íк бýде.*

КИРЍННИЙ – неохайний, брудний: *Такúї̆ кирúн:иї̆ меш ітú до вýйни? / ходú / бáба ум:úйі тебé / і штан'ц'í ч'éс'т'і ўберé / отепéр фáїно / ш'і пр'іч'ісáтисе трéба / на гребенéц і фаї̆нéн'ко зач'ішú своїí кýч'ір'і / наї̆ ни л'íзут ў óч'і; Ў такúх кирúн:их бан'íкáх х'íбá лиш свúн'ам варúти.*

КИРЍННИТИ – забруднювати, смітити: *Н'і м'ін'í тýтки кирúн:ити / надвúр ід'íт / тáмеч'ки ў кош'íл' лушпúн'і вúкинете.*

КИРЍННИЦЯ – 1) неохайна жінка, яка не здатна належним чином доглянути ні себе, ні дітей, ні хату: *Шо тоб'í скаў? / унá жúнка низлá / áле однó / шо кирúн:иц'а / с пор'éтками ў нéйі н'ійéк се ни складáйі / таї̆ за собóў ни дúвиц:е*; 2) викор. як *лайл.*, *образл.* стос. особи жін. статі: *Ти кирúн:ице / помúйнице / марш м'ін'í с присадúби / шó йіс тýтки загубúла?*

КИРЍННО – *присл.*, брудно, неохайно: *У них урáс кирúн:о / д'в'і д'і́ўц'і ў хáті / наї це шл'ах трáфи; Кирúн:о зрóблено / іґ би ни свóйіми рукáми.*

КИРЍННЯ, -і – 1) бруд, нечистота, розгардіяш: *У хáт'і кирúн':а / ї́кóйі с'в'іт ни вúд'іў / а ўнú намал'ýйуц:е л'ýбриком таї пишлú*; 2) *перен.*, погана погода: *Такá хл'áпаўка / грýс' / болóто / гет кирúн':а / хл'áпаўка понадв'і́р'у*.

КЍРКА, -и – шкорина (здеб. хліба), скибка черствого хліба: *Розмоч'éї киркú і даї кýрем / унú ш'і нич'ó ни йі́ли; Йоï / йек фáйно пáхне хл'іп / анý урубáї кúрку / м'ін'і́ гаш слин' се зґл'éдз͡ж'іла.*

КЍРМА, -и – кермо на дарабі: *Ни кóжен гóден кúрму ў рукáх держ'éти ї вестú плот' / трéба сúлу мáти / знáти кóждиї закýток бéрега / а ти рахýї / шо пóв'ін' йіх зм'і́н'уйі / кринтú / крут'іж'і́ трафйéйуц:е / ідéш і ни знáйіш / йéк меш гостúти і ци здорóў вéрнес:е.*

КИРМÁНИЧЬ, -я – робітник, що керує дарабою: *Абú ни натсадúтисе / кирмáнич' упер'і́зуваўсе паскóм ширóким / гаш до пидгрýди / маў ґумакú висóк'і / áле т:о ни ўрáс ратувáло / ўс'éк'і б'і́ди трафйéлисе / а малóў йа вúд'іла / йек плот' у фл'ýдер штрикáйі / ми звéр'ха дивúлисе / з гамóванки / то йік пéрш'а тáлба пáдала / то кирмáнич'і мóкр'і бýли / так брúскало / шум'і́ло / дýже стрáшно.*

КИРНЍЦЯ, -і – криниця: *До кýтан'а вóду з р'ікú нéсли / а на йідý с ч'ýркала / вид Дроцúхи áбо вит Тóми; Кирнúцу пáру рас докóпували / бо ўна висихáла / ведрó по д'н'і ч'éркало.*

КИРНЍЧЬКА –и – 1) невелике заглиблення в землі, заповнене джерельною водою: *На поконéч'у бýла кирнúч'ка / вúтко / норá дес виходúла / бо водá нáв'іт' ул'і́т'і бýла студéна*; 2) *перен.*, невелика яма в землі, заповнена дощовою водою; калюжа: *Мáмко / йа ш':е он:ý кирнúч'ку отýт вúкопайу таї пúдемо / Та нашó бáб'і тúл'ко кирнúц ?/ ш'і схоўзнéц:е кóло них / лиш'éї тотó.*

КЍРОЧЬКА, -и – шкоринка: *Урубáйте м'ін'і́ / мáтко / цéго хл'і́пц'а вáшого / с кúроч'коў / оі / шо смашнúї / та смашнúї / так н'іхтó ни ўдаў би спеч'і́ / Та ч'о / печ'ýт / хто ўм'і́йі.*

КЍРСТКА, -и – гроно або невелика гілка з дрібними плодами, що ростуть на ній: *М'і́с'ку / анý кин' ч'ерешéн' / ш':е зо дв'і кúрстц'і / д'і́ти дýже хóч'ут / фáйно д'іковáт' тоб'і́ / абéс здорóў буў.*

КЍРСТОЧЬКА, -и – *зменш.* до КЍРСТКА: *Урви́ м’ін'і́ цису́ ки́рсточ’ку ї ш’і отуту́ / ко́ло драби́ни дос΄ігни́ / на ниї си́ўно*.

КИРТЍНА, -и – кріт: *Ку́па на ку́п’і / сейі́ноч’і кирти́на поробúла / з гр'е́тки н'іч’о́ се ни лишúло; Каўт / шо ік кирти́на ме́ч’і ку́пини / то на дош’*.

КИРТИНЄ́, -я́ – кротовиння: *Подиви́се / іке́ киртин'е́ по горо́д'і / а́ле бúрше ни бу́де / йа зна́йу / шо робúти*.

КЍСКА, -и – 1) жіноча коса: *Н'іўро́ку / ки́ска ў не́йі / йік кула́к / ік мойі́ два кулакú*; *Ки́ска ў Мар΄і́ч’ки така́ гру́ба / ік мойа́ рука́ / а до́ўга / така́ / шо до пйет*; 2) рід узору вишивки, плетіння чи прикраса з тіста на хлібному виробі: *У нас кола́ч’ тако́ў ки́скоў ро́бйут / а йек іна́кше? / тако́ш на хл'іба́х вес'і́ўних ви́д'іла / а́ле ни ў нас / ў Т'у́дев’і н'і / ў Ку́тах ви́д'іла*.

КИСЛЄ́ТИНА, -и – кислятина: *Така́ кисл'е́тина / і ти ц:е йіш? / ни бойі́с:е оско́ми? / ци їко́йіс фри́бри? / моў / та ў ме́не попериўкú присти́гли / ходú йа тоб’і́ дам / ни йіш зеленце́.*

КИСЛЄ́ЧІТИСЕ (КІСЛЄ́ЧІТИСЕ) – ставати “кисліком” (про молоко): *Молоко́ ўзим’і́ ни ду́же кис'л'е́ч’ійіц:е / х’іба́ би йіго́ ко́ло пе́ч’і а́бо на печ’е́ держ’е́ў / то ўл'і́т'і ўно бо́рзо се к’іс'л'е́ч’ійі / а ў сту́д'ін' / н'і / а де́коли бува́йі так / шо на не́му гаш л'іт се ло́ви / таї ік таке́ ўз'е́ти ў рот / то на зуба́х л'іт кру́нцкайі*.

КИСНЍЦЯ, -і – здеб. у мн. – декілька вовняних ниток, які вплітали в волосся, викор. їх для подовження і потовщення коси: *Уна́ ш’і ни го́н:а сама́ заплестú кисни́ц'і / му́с'у помога́ти / до́бре / шо ни хо́ч’і пит:ина́тисе / оц:е́ до́бре / йа опстри́жених ни л'у́бйу / ни ўдайе́ц:е м’ін'і́ тото́ / і робú / шо хоч’ / ки́ска ко́жду д'і́ўч’іну йілúт / І:ї / ни ко́жду / йілúт тогдú / ік фа́їна / а йік мúшиї фист на голов’і́ / то л'і́пше без не́го*.

КЍСНУТИ – 1) *перен.*, плакати без причини: *Малúї н'і́би здоро́виї / а́ле шош ки́сне / шош йіму́ ни так / І:ї / л'у́пко / та ўно́ само́ ни зна́йі / шо хо́ч’і*; 2) мокнути: *Ви́жмакала / а то ўс'о́ ки́сне / нима́ пого́ди / х’іба́ би на под'і́ шма́т'і розв’і́сиў / А йа ўрас так ро́бйу*.

КЍСОЧЬКА, -и – мала чи/і тонка дівоча (жіноча) коса: *Ву́їно / ма́ма му́с'іла мене́ пит':е́ти / бо ма́ла таку́ ки́соч’ку / йік у мúши фист*; *Д'і́воц':і два ро́ки / мош уже́ ки́соч’ку запл'іта́ти / лиш н'іўро́ку / їк’і фа́їн'і во́лоси / Та д:е / там ш’і до ки́ски деле́ко*.

КЍСТКА (КІ́СЬТЬКА, КЍСЬТЬКА), -и – кістка: *Ри́ба смашна́ / а́ле к'іс'т'о́к бога́то / Ну та шо йа зро́бйу? / бес кис'т'о́к ри́би нима́ / ци ти дес ч'у́ла / шо йе*?; *Боли́т мене́ оц':а́ ки́с'т'ка / ої боли́т таї боли́т / О: / та ви ўже с'п'іва́ти зач'е́ли*.

КЍСТОЧЬКА, -и – кісточка: *Бери́ оц:е́ / тут нима́ кисточ'о́к / саме́ мн'іко́н'ке / ш':е́ на кава́л'ч'ік*; *Абе́с вишен'ки́ ни йі́ў с кисточ'ка́ми / бо ме ч'е́рево бол'і́ти / ї черешен'ки́ тако́ш*.

КИТ, -а – кіт: *На́шого ко́та шош укуси́ло бу́ло / слабува́ў / по не́му бу́ло ви́тко / шо йіму́ зле / Мо́же / тота́ до́ўга / бо шо и́нче? / йа йійі́ ў горо́д'і ви́д'іла; Айе́ґже / йе кит / пес / ку́ри / на́в'іт' и́ндик / а ш'і за крил'і́ў ни сказа́ла / крил'і́ йе*.

КЍТИЦЯ[1], - і – 1) суцвіття рослини: *У тво́йіму гори́ц:и ни ви́жу тих ч'іч'о́к / уни́ ки́тиц'ами цвиту́т / корч'і́ так'і́ розло́г'і / а йік витцвиту́т / йігитки́ лиш'е́йуц:е на тим м'і́сци / та́мки / де ц'в'іт буў*; 2) прикраса з кольорових ниток на одязі: *На ш'е́пц'і зве́р'ха ки́тиц'а / бомбо́н зеле́ний / наї бу́де / то фа́їно*; *Серда́к ма́йі ки́тиц'і / на по́йіс'і / іки́м за́паску ци о́пинку запер'і́зуйут / тако́ш йе ки́тиц'а / о / а йік ішли́ гента́м кли́кати на вес'іл'е́ / то до парасо́л'і ч'іпйе́ли ки́тицу / а́ле то ни з нито́к / то с пап'і́ркиў ус'е́ких / ўдоли́н'і пап'і́рки розв'іва́лисе / а ўгор'і́ зи́бран'і бу́ли ў ки́тицу*.

КЍТИЦЯ[2], -і – частина весільного обряду, який відбувається у перший день святкового дійства: *Проси́ли та́то ї ма́ма / і йа вас про́с'у / абе́сте прийшли́ ў пйе́тницу на ки́тицу; Даўно́ у ч'ітве́р' кли́кали на ки́тицу / а ўже з друшка́ми молода́ у пйе́тницу кли́кала на вес'іл'е́ / гента́м у субо́ту вес'і́л'а роби́ли*.

КЍТИЧЬКА, -и – 1) *зменш.* до КИ́ТИЦЯ[1]: *Ни зна́йу / йек тот'і́ ч'іч'ки́ се назива́йут / шо ми ви́д'іли ў Ан:и́ц'і ў Доли́н'і / б'і́л'і ї ружє́в'і китич'ки́ на них / цвиту́т ц'іле́ л'і́то / гаш допи́зна / то таке́ весе́ле / шо ни зна́йу*; 2) *зменш.-пестл., перен.*, дитяча ручка чи ніжка: *Даї м'ін'і́ свойі́ китич'ки́ / йа загр'і́йу / похо́хайу поц'о́майу*.

КЍТЛИК, -а – малий казанок або горщик: *Ў тако́му ки́тлику пшени́цу тс'в'е́там варимо́ / вин у нас лиш до це́го; Ш'е́пка така́ / ік ки́тлик / бигме́ / ч'е́сто така́ / мої / куда́ ў це́му їти? / йік убере́ / то ўс'і мут се ўбзера́ти.*

КИТ ЛОВУ́ЧІЙ – про кота, що ловить мишей: *Цес кит лову́ч'ії / ра́но склада́йі р'ідо́ч'ком на схо́ди нич'не́ пол'о́ван'і.*

КИ́ТКА, -и – кішка: *Де йа виш’:а́ зна́ти / шо ц':а ки́тка таке́ мо́же зроби́ти ?/ ни ду́маї соб’і́ / шо ўна ни розум’і́йи / ви́пантрувала / колі́ ми пі́демо с ха́ти / ї тогді́ зач’е́ла ґаздува́ти / а йік ми се верну́ли / лиш утвори́ли две́р'і / то ўна йік ку́л'а надви́р ви́скакла*.

КИТНА́ – про кішку, яка готується народити кошенят: *Цис'а́ ки́тка китна́ / диви́се / їка ўна́ / ви́тко / голо́н:а / даї їйі тро́хи молока́ / а́ле ду́же ни прина́д'уї / бо шо йа пото́му с кот'е́тами бу́ду роби́ти? / кому́ роздава́ти*?

КѝТОЧЬКА, -и – кішечька, зменш. до КИ́ТКА: *Молода́ ки́точ’ка / хо́ч’і їгра́тисе / а кит сиди́т / ік дунду́к / Вин ужé стари́ї / нидов’іж’е́йі / де́ йіму́ до це́го*? / *ўна йіго́ зач’іпа́йі / а вин вит:ру́т'уйі*.

КИТ ПЕРЕЙШО́В ДОРО́ГУ – *вірув*., знак невдачі: *Йе таке́ ў нас / ка́ўт / шо ік кит пере́їде доро́гу / меш зле гости́ти / а́ле йа ни в’і́р'у / шо кит в’іш’:у́н ци мудр'і́ш:иї вит те́бе / так ка́жут / абі́ каза́лосе.*

КѝЦКА, -и – груда землі з травою: *Ни лиш’е́ї так’і́ кицкі́ за собо́ў / гребл'а́ми потереби́ би́рше / бо гр'е́тка ни ви́їде / ану́ диви́се / йек йа ро́бйу*; *Так’і́ кицкі́ / шо йе шо са́поў гарата́ти / тверд'і́ / йік ка́м’ін'*.

КѝЦОЧЬКА, -и – *зменш*. від КѝЦКА: *Це ни кицоч’кі́ / а до́бр΄і кицкі́ / ростр΄іси́ йіх / Бабо́ / йа л'і́пше копа́ти бу́ду.*

КИЦЮ́НЬКА, -и – те саме, що КИЦЮ́НЯ: *Бабо́ / йа хо́ч’у ви́д'іти / йек киц'у́н'ка йіст / наси́пте суда́ молоч’ка́*.

КИЦЮ́НЯ, -і – *пестл*. до КИ́ЦЯ: *Ни т΄ігни́ киц΄у́н΄у за фо́стик / бо др΄а́пне / бу́де бу́ба / Ў ки́ц΄і бу́ба?/ Н'і / л'у́пч’іку солоде́н'киї / у те́бе / і то така́ / шо бо́рзо ни зат'іга́йіц:е*.

КИШЕНІ́ ВѝТРІСТИ (ВИТРІСА́ТИ, ПОВИТРІСА́ТИ; ВѝВЕРНУТИ, ВИВЕРТА́ТИ) – втратити (витрачати) всі чи багато грошей: *Кишен'і́ фиїст ви́тр'ісли / бо ў оде́н рик дво́йі вес'і́л' роби́ли*.

КИШЕНІ́ НАБИВА́ТИ – *знев*., збагачуватися за рахунок нетрудових доходів: *Уні́ кишен'і́ наби́ли на де́рев’і / а пото́му тото́ йім урва́лосе*.

КИШЕНІ́ СПОРОЖНІ́ЛИ (ПОРОЖНІ́ЮТ, СПЛАСА́ЮТ, ДИРА́ВІЮТ; ХУ́ДНУТ, МАЦІЦЬКА́ЮЦЦЕ) В КО́ГОС – хтось зовсім не має грошей чи в когось їх дуже мало: *Ма́йі три д'і́ўц'і / таї шо хот'і́ти? / кишен'і́ спорожн'і́ли / бо д'і́ўка / то грошова́ смерт' / абе́с соб’і́ знаў / ў те́бе ш’і мала́ / а́ле і ўна / ік ви́росте / ме помога́ти д'е́деви ўле́кшувати кишен'і́ / абі́ йіму́ ни так т'е́шко бу́ло / ме се пита́ти / д'е́дику / а шо вам ш’:е помоч’і́ / ми ц:у кише́н'у ўже рев’ізува́ли / а ў ш’і*

котру́ се подиви́ти / йа ви́д'іла пул'а́рец у ва́шому футе́рку / шо ў ша́ф'і / тої / шо ви витхова́ли.

КЍШКА ЗАТОНКА́ В КО́ГОС – *згруб*., комусь бракує сил чи коштів, щоб досягти чогось: *Хо́ч'і риўна́тисе з ґа́здами / а́ле б'іда́ / шо ки́шка затонка́*.

КИШНЍЦЯ, -і – частина сіножаті, призначена для косіння: *Кишни́цу ш'і ўч'е́ра скоси́ли / Лес΄о́ поми́х; То ни кишни́ц'а / то на па́шу / а йік тре́ба дес укоси́ти коро́в'і / то ĭдемо́ до д'і́да / та́меч'и йе ота́ва.*

КИШНЯ́ (КІШНЯ́), -і – косіння та збирання трави; косовиця: *У кишн'у́ гор'е́ч'ії ч'ес / то наĭпе́рш'а робо́та / ĭ т'ішка́ / шо́ лиш варту́йі зве́сти с'і́но с П'і́тривого ґрун'а́*?; *Йої / де за́рас до набу́ткиў? / за́рас кишн'а́ / ле́да ви́бралосе на пого́ду / ўс'і зач'е́ли коси́ти.*

КІВА́ТИ – 1) торкатися чогось, брати щось: *Ў креде́нци н'іч'о́ ни к'іва́ĭ;* 2) зачіпати когось: *Абе́с ни к'іва́ў це́го хло́пц'а / бо тод'і́ зу́би повибива́йу / ти / лаіда́ку / ти ч'о йіго́ бие́ш*?

КІ́ЗІЙ – козячий: *Каўт / шо к'із'і́ї лиĭ / то до́бриĭ л'ік / це пра́ўда?; К'і́з'і бебешки́ ко́ло схо́диў / йе́к коза́ туда́ могла́ пити́? / ти забу́ў присили́ти*?

КІЗЬЛЄ́ (КИЗЬЛЄ́, КІ́ЗЬЛІ, КІЗЬЛЄ́ТКО, КІ́ЗЬЛІТКО), -є́ти (-а) – козеня (козенятко): *Це мо́йе бу́де к'і́з'л'ітко / йіго́ ни дам н'іко́му; Таки́ĭ зарозу́мниĭ / ік к'із'л'е́; Гаї ід'і́т подив'і́ц:е на к'із'л'е́тко ĭ бара́н'ч'ка / ўни по́ки шо ў ха́т'і / бо ў ста́ĭни д'л'а них засту́д'ін'*.

КІ́ЗЯ ГОЛО́ВКА – *рідко, знев*., про жителів Тюдова: *К'і́з'і голоўки́ / це ўпере́т / ду́же даўно́ / за тих / шо с Т'у́дева / так каза́ли / йа це́го ни ч'у́ла / хот' м'ін'і́ ўже с'імдис'е́т' ро́киў / а́ле ба́ба роска́зувала / шо на́ш'і л'у́де ĭшли́ ў Ку́ти / ĭ купува́ли та́мки / шо бу́ло та́н'ч'е / а де́хто в'ірме́нам в'іс йу́ґи / а за ц:е мих ма́ти к'і́з'і голоўки́ / вит це́го пишло́ / царинцк'і́ ни зна́йу / ци ходи́ли / а́ле і йім се хот'і́ло ни ўрас писне́ йі́сти / то мо́же / і ўни ĭшли́ по та́не / А йа ч'у́ла / шо нам се пр'іж'іч'кува́ли кал'у́ш'ін:ики / А то одно́ дру́гому ни заваж'е́йі*.

КІ́ЛІ, -я – *зб*., кілля: *К'іл'і ў дрив'і́тни скла́дено / ану́ диви́се / ци ста́не на парканє́ц / мус загороди́ти вид доро́ги / до не́го ш'і лапшу́т΄і йе*.

КІЛІ́М (КИЛІ́М), -а – килим: *Оту́т к'іл'і́м варто би покла́сти / а на пидло́гу доришки́ гуцу́лск'і*.

КІ́ЛЬКО (КЍЛЬКО) БИ НИ КУШТУВА́ЛО – придбати щось, досягти чогось, незважаючи на ціну: *Озми́ / к'і́л'ко би ни куштува́ло / йа*

ўс'о заплат'ý; Івáнови дýже се ўдайé нáше гуцýлске ўбран'é / то йа зберýсе з грúшми ĭ кýпйу тотó / шо вин л'ýби / кúл'ко би ўно ни куштувáло; Мýсимо ĭкос дотруч'éти цисé / вúўч'іти д'ітúĭ / к'íл'ко би нам унó ни куштувáло.

КІ́ЛЬКО (КЍЛЬКО) ГОЛЍВ, ТЍЛЬКО ГАДÓК – кожний міркує по-своєму: *Ти / Пе / дрýгих ни слýхаї / бо то к'íл'ко голúў / тúл'ко гадóк / тúл'ко порáт / ти сам л'íпше ч'ýйіш / шó ў тéбе ўсередúн'і.*

КІ́ЛЬКО (КЍЛЬКО) КУШТЎЇ С ТВÓЇ (ЇГÓ, ЇЇ) РУКЍ? – скільки коштує твоя робота?; те, що зробив ти (він, вона)?: *Ўна / мамó / вúбрала вúборного мáїстра / дорогóго / рокáми ме зúч'ін'і грóш'і видробйéти комýс / áле то ни мойé д'íло / А кúл'ко куштýйі тотó / шо с твóйі рукú? / Йа ни браў за свойý робóту грóш'і / наї ідé на Бóже / сам'í знáйіте / шо ни сто і ни дв'íста грúўн'іў / áле к'íл'ко / ни скаў / Ну та наї бýде.*

КІ́ЛЬКО (КЍЛЬКО) ТАМ ТÓГО? – дуже мало: *Та к'íл'ко такм тóго? / на одúн рас / нимá ч'ем д'ілúтисе; Кúл'ко там тóго? / поўвихáтисе / таї за годúну зрóбиц:е; К'íл'ко там тóго? / нáв'іт' нимá за шо заикáтисе.*

КІ́ЛЬЧІНИЙ (КЍЛЬЧІНИЙ) – пророслий (про зерно, овочі): *Покладú барабýл'í / наї к'íл'ч'ійуц:е / у тиї пáц'і гет ни к'íл'ч'ін'і / вúклади на верéн'у.*

КІ́ЛЬЧІТИСЕ (КЍЛЬЧІТИСЕ) – проростати: *У пиўнúци ни йе студенó / ĭ барабýл'і зач'éли к'íл'ч'ітисе / Моï / áле то ш'і зарáно.*

КІМУВÁТИ – догадуватися: *К'імувáла / шо то шош ни т:о / по йúйí бéс'ід'і бýло пúзнашно / áле йа ни мáла йек заговорúти / бо приїшóў ікúїс ч'олов'íк мижибрúцкиї / рóвер лиш'éў / ік ййхаў у Кóсиў / то ўжé ни до бéс'іди бýло / перервáласе.*

КІНЬ (КИНЬ), -я́ – рідко, Зн. в. КОНЄ́: *За спан'é ни кýпиш кон'é*; *То Ĭвáниў кин' / а Йілáк йимý помогáйі.*

КІ́НЬЧІК (КЍНЬЧІК), -а – кінчик: *Держú оц':í к'íн'ч'іки нитóк / йа бýду сукáти / лиш ни пустú / Бабó / л'íпше йа бýду сукáти / то весел'íш:е / А ти хот' знáйіш / йек? / гаї йа покáжу / а потóму меш ти.*

КІНЬЦІ́ (КИНЬЦІ́) НАЙТЍ (НАЙТЍ (ВИТШУКÁТИ; ВИДНАЙТЍ) КІНЬЦІ́) – розплутати якусь складну справу: *Ти дýмайіш / лéхко к'ін'ц'í наїтú / йік ужé пиў рóку т'éгнуц:е звóди? / би Бох боронúў вит такóго / кóждого би боронúў; Ўни гадáйут / шо замел:ú с'л'ідú і*

с'л'ідóч'ки / áле йа знáйу / де к'ін'ц'í схóван'і і йек йіх найтú / а потóму ік пот'éгну за одúн к'íн'ч'ік / то ўс'о / шо ўни говóр'і / рос:úплец:е на пóрох.

КІНЬЦÍ (КИНЬЦÍ) С КІНЬЦЯ́МИ (КЍНЬЦЯМИ) ЗВЕСТЍ (ЗВОДИ́ТИ, ПОЗВОДИ́ТИ) – прожити (жити), долаючи матеріальні труднощі: *Лéдви к'ін'ц'í с'к'ін'ц'áми звел:ú / мáма помоглá йéблуками / трóхи ўторгувáли і ўжé мáли на стол'éр'ку / інáкше перенеслóбисе до веснú.*

КІНЬЦÍ (КИНЬЦÍ) (В ВО́ДУ) СХОВА́ТИ (СПРЄ́ТАТИ, ХОВА́ТИ) – не залишити (не залишати) слідів від якоїсь дії, негативних вчинків: *К'ін'ц'í ў вóду сховáли / таї по ўс'óму / а ти ідú тепéрки докáзуї шош / хто тóго хóч'і слýхати? / скáжут / а ти ч'о / бáбо/ судá припéл:асе?*

КІНЬЧЄ́ТИСЕ (КИНЬЧЄ́ТИСЕ) – дуже переживати, гризтися: *Ч'éсто к'ін'ч'éйусе / пишóў дгóр'і / ужé нич' / а йіго́ нимá / ци ни заслáп / Бóже боронú ?/ мóже / заблудúўсе? / аг'í / Вўíно / тажé мих ч'олов'íк повернýти кудáс / тудá на горбáх / там кýпа хатúй / кýпа купéзна.*

КІПТА́РИК, -а – *зменш.-пестл.* від КІПТА́РЬ: *Постиўц'í / к'іптáрик / вúшита сорóч'ка / то гуцýлске ўбран'é / ў дéкотрих сéлах д'ітúй і тепéр так зберáйут на с'в'éта / аў нас про с'в'éта такóш вúшита сорóч'ка / це мýси бýти / жинкú зáпаску ци óпинку ўберáйут / за к'іптáр' уже казáла.*

КІПТА́РЬ, -я́ – гуцульська безрукавка з овечої "виправленої" шкіри, здебільшого оздоблена вишивкою: *Ў Т'ýдев'і нóс'ут к'іптар'í / áле молод'í н'і / бúрше стáрш'і / хто прóстий мáйі / а хто соч'éўский / áле йе*; *Настýн'а Сеўч'укóва шúла к'іптар'í / ї ш'інкú / спритúшно ўс'о робúла / ч'ісáн:о.*

КІПТА́РЬ СОЧЄ́ВСКИЙ – кептар святковий, оздоблений вишиттям та іншими прикрасами: *К'іптáр' соч'éўский / зáпаска ци óпинка / вúшита сорóч'ка / це с'в'ітóшне ўбран'é т'удиўскóйі жúнки / áле то ўперéт*; *На оцúй фудуґрáф'ійі бáб'і бýло штирнáц:ит' рóкиў / вúдите / йек унá ўбрáна? / соч'éўский к'іптáр' / зáпаска / тогдú так ус'í на с'в'éта се ўберáли / а прéбаба тикú ўрас у зáпас'ц'і ходúла / Дроцúха так се ўберáла / вўíна М'íликова / вúтко / шо стáрш'і жинкú тогдú мéнче спин:иц'í носúли / йа соб'í розгáдуйу / а ўно так і бýло.*

КІРЗА́К, -á – 1) *знев.*, кирзовий чобіт: *Йа / д'íўка / малóў у к'ірзакáх до шкóли ходúла / ни вид дóброго жит'á / тудá ш'і ўнуч'кú їшли.*

КІ́РЗОВИЙ – кирзовий (про чобіт): *К'íрзов'і ч'óботи на под'í / ш'і дотепéрки йе / ми се с'м'ійéли / бо рас м'ії малúї убрáў буў тот'і ч'óботи*

таї пишóў шош купúти / а вýлицеў ішлú стáрш'і хлóпц'і / уздр'íли ч'óботи / таї хот'íли ў нéго виткупúти / вúтко / йім се ўдáли / одéн з них сказáў буў / дивúсе / їк'і ў малóго клáс'н'і ч'óботи / це йа передáйу / йек мáлиї потúм роскáзуваў / і шó ти бес на ц:е сказáла?

КІРУВАТИ – керувати: *Мáтко / к'ірýїте ви / бо ми ни знáйімо / йек цисé фастриґувáти / Йéк ни знáйіте? / ви ўч'éра виберáли фастрúґи / а сегóн:е метé клáсти / ш:ивáти полехкú / лиш так / абú прим'íрку зробúти.*

КІРУ́НОК, -нку – напрям, напрямок: *Федýц'у / а мóже / ї ви ў тóму к'ірýнку їдетé? / бо м'ін'í трéба ў Малúї Рожéн'; Ід'íт сам'í / бо ми ни тудá / ў нас úнчиї к'ірýнок / ми до К'íци їдемó*; *Йа ни ў тóму к'ірýнку жийý / м'ін'í ў Цáрину трéба / Йа би з вáми пишóў / А шо ви там забýли / вýїку? / ш'і заблýдитесе / шó тогдú метé робúти?*

КІРЬ – кір: *Пиў кл'áси на к'ір' переслабувáло бýло / це ўперéт / їік йа се ўч'éла / тепéрен'ки ни ч'ýла / абú хтос на ц:е слабувáў / Вúтко / шо ви ни слýхайіте рáд'ійо*.

КІСЄ́ (КІ́СІ), -сє́ти (-я) – держак коси: *К'іс'é сеўломúло / йек меш косúти*?; *То вýїц'ове к'íс'і / ни к'івáї*.

КІСЛЄ́К (КИСЛЄ́К), -ý (-ікá) – кисле загусле молоко, схоже на кефір, отримане без додавання спеціальної підкваски: *Ік теплó / то к'ісл'éк скóро се зрóби / а ў студенú молокó так бóрзо ни брéскне*.

КІСЛІЧЬО́К (КИСЛІЧЬО́К), -чькý – пестл. стос. КІСЛЄ́К (КИСЛЄ́К): *К'ісл'іч'óк / оі шо дóбриї / анý берú / цес л'íпшиї / ніш купóваниї*.

КІ́СТЕ́ЧЬКО, -а – печиво, тістечко: *К'істéч'ка пеклú д Риздв'інúм с'в'éтам / мáли ўс'éк'і формоч'кú / грушкú / грибóч'ки / шишкú / серц'á / мин'í поклáла бýла мáма / з'в'íздý ў рýч'ку / рокú рокéн':і проішлú вит:огдú / ми надвор'í с сестрóў спускáлисе / а йа приб'íгла бýла се подивúти / ци спеклúсе к'істéч'ка / таї мáма дáла однó*.

КІ́СТО, -а – 1) тісто: *Зам'íсимо к'íсто ї зваримó пирогúў з брúнд͡зоў / ц'ілý милнúцу / бо с цéр'кви ус'í повéрнут*; 2) домашня лапша: *Д'íти л'ýбйут к'íсто / вар'ý / бо молокó свойé / а кóло тóго кúл'ко робóти? / рас / рас / нарубáла таї йе / а мош затéрти мукý з водóў / зáтерку зварúти*.

КІСЬТЬКЍ (КИСЬТЬКЍ, КИСТОЧЬКЍ) ПЕРЕМИВА́ТИ – *згруб*., детально, з негативними коментарями обговорювати чиюсь поведінку, пліткувати: *Наї би се подивúли на сéбе / їка ў них д'íўка*

запор'éдна / а то ўм'і́йут ч'ужи́м к'іс΄т΄ки́ перемивáти / а свóго ни ви́жут / а там мош би богáто сказáти / ої шо мош / То / Кали́ / на дру́гому урáс л'і́пше ви́тко.

КІСЬТЬКЍ (КИСЬТЬКЍ) СТИРЧЮ́Т (СТИРЧЄ́ЮТ, ВИПЕРА́ЮТ) – про дуже худу людину: *І пóўному зле бу́ти / áле ї худóму / шó дóброго / йік к'іс'т'ки́ стирч'éйут? / ти бес хот'і́ла отáк ходи́ти ї торохт'і́ти ни́ми? / то ш'і здéлеку бу́ло би ч'у́ти / шо ти ї́деш*.

КІСЬТЬКО́ВА́ТИЙ (КИСЬТЬКО́ВА́ТИЙ) – 1) про приготовлену для споживання рибу, яка має багато дрібних кісточок: *Йа ни ўм'і́йу цисé йі́сти / шó ц:е за ри́ба / такá к'іс΄т΄кóвата? / Та ў ри́б'і ўни му́с'ут бу́ти / ти дес ви́д'іла ри́бу бес к'іс'т'óк?*; 2) про горіх з твердою шкарлупою, з якого важко вийняти плід (“зерні”): *Це пус'т'і́ гор'і́хи / к'іс΄т΄ковáт'і / йа ц:е до вéч'іра ни потóўч'у*.

КІ́СЬТЬКОВ (КЍСЬТЬКОВ) У ГО́РЛІ (ГО́ЛЛІ) СТА́ТИ (СТОЄ́ТИ) (КІ́СЬТЬКОВ СТА́ТИ ПО́ПЕРЕК ГО́ЛЛА) – перешкоджати, заважати комусь, стати на заваді: *Тоï кли́н'ч'ік йім к'і́с'т'коў у гóл':і стойі́т*.

КІ́ЦЬКО (КЍЦЬКО, ОТЍЦЬКО, ТЍЦЬКО) – ось стільки, зовсім мало: *А диви́се / к'і́ц'ко йа тоб'і́ цéго вин'ц'á нали́ла / ви́пиї / це сами́ї сик / то здóрово / Йа винá ў рот ни беру́ / н'ійéкого*.

КЛА́НЦАТИ (КЛА́НЦКАТИ, КЛАНЦКОТІ́ТИ) – клацати зубами: *Змерс так / шо аш зубáми кланцкоти́т*; *Ни клáнцаї мин'і́ свóйіми клонцач'áми / бо йа се ни бóйу*.

КЛАНЦНУТИ – клацнути; вкусити (вдарити): *Ни маї в'і́ри на цéго пса / вин ласти́ц:е / áле мóже ї клáнцнути*.

КЛА́НЯ, -и – одиниця міри – тридцять штук (тільки стосовно яєць, писанок): *Списáла дв'і клáни писанóк / ус'і́м стáне / і тоб'і́ кошéлик дам*; *То Насту́н'а ме писáти / йа ўже понéсла клáн'у йец / гадáйу / шо дóста.*

КЛА́ПЦАТИ – *згруб*., робити щось, майструвати; виконувати якусь роботу за допомогою молотка, сокири та ін.: *Пóки здорóўйі позвол'éйі / то клáпцайу шош; Клáпцайу потрóшки / аби́ заду́рно ни сид'і́ти / бо то наўт'éмн'уйіц:е.*

КЛА́СТИ – 1) садити (про овочі): *Рáну капу́сту ни сад'у́ / лиш пи́зну / áле кладу́ два р'ітки́ йігу́т / аби́ ўну́ки оскóму зигнáли*; 2) ставити: *Гаї / клади́ гóлупц'і / а йа пристаўйéйу студенéц;* 3) вити (гніздо): *Ікéс пóт'ітко оту́т гн'іздó поклáло / ої / та кит нáйде йігó*; 4) солити, квасити:

Капу́сту кладу́ ў дв’і бо́ц':і / ў переб’і́ї кр'іж’іўки́ / і ў бо́ч’іч’ку саморі́н:у; 5) розпалювати (про вогонь): *Кладі́ ва́тру / нагр΄і́йімо води / таї бу́демо купа́тисе*; 6) будувати: *Фа́їні хати́ кладе́ / мої́ / ви́гут'іли за одно́ л'і́то*.

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) ВИСТА́ВУ – підготувати і реалізувати показ драми (драматургійного дійства): *І гента́м кла́ли виста́ви / це ш’і ў старо́му клу́б’і / набива́лосе ти́л'ко л'уди́ї / шо / хот'і́ўше іглу́ ўпусти́ти / ни мих би / ни бу́ло йек / две́р'і ломи́лисе.*

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) ЗА СТИВ – 1) садовити (посадовити) когось за стіл, пригощаючи: *Свати́ прі́йдут / то йек ни кла́сти за стиў?*; 2) важливий етап святкового дійства (наприклад, весілля), коли гостей пригощають за святковим столом: *Фа́їно бу́ло / три ра́зи кла́ли за стиў / ус'о́ ви́борне / зр'іхтува́лисе / йік ма́йі бу́ти*.

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) ЗА́ШІНКИ (ВИЛО́ГИ, ҐУ́ДЗИКИ ТА ІН.**)** **–** завершуючи (готуючи) кравецький виріб, робити (зробити) в ньому застібки, зав’язки (пришити ґудзики, комір): *Лиши́лосе зарубі́ти / ви́фрасувати / ї соро́ч’ка гото́ва / А за́ш’інки? / Ўже кладу́ / ни квап / Бо йа ду́мала / мо́же / йі́сте забу́ли? / Ўс'о памн'іта́йу / лиш ни стиї над головоў / робі́ шош / ад'і́ розбо́рсуї от:о́ / шо на стол'і́*.

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) ЗУ́БИ НА КЛИНО́К (НА ПОЛЍЦУ) – *знев., згруб., ірон.,* голодувати: *У нас йе ш’і кила́ барабу́л' / два кава́лки солони́ни / ік се с'к’ін'ч’е́йут / тогді́ зу́би на клино́к / бо то ни тре́ба бу́ло так гро́шики роскида́ти* / *А хто роскида́ў? / уні́ сам’і́ т'іка́ли*.

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) ЛІ́НІЮ – проводити (провести) лінію: *Мо́жу ї на о́ко кройі́ти / а ти се ўч’е́йіш / то спершу́ роскладе́ш мате́р΄ійу / а пото́му кре́їдоў ци ми́лом кладе́ш л΄і́н΄ійу / знач’е́йіш / де меш руба́ти / а йік йе ви́кроїка / то ш’:е л΄і́нше.*

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) СВІ́ТКИВ – запрошувати (запросити) когось бути свідками: *Іва́н клаў двох с΄в’і́ткиў / а ўни се зробі́ли слаб’і́ / таї ни прийшли́ / ї того́ вин приїгра́ў* / *а мих ви́їграти*.

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ, СХОВА́ТИ, ЗАПАКУВА́ТИ) СОБІ́ В КИШЕ́НЮ – покращувати (покращити) своє матеріальне становище за рахунок нетрудових доходів: *То таке́ / вин і дру́гим даў шош заробі́ти / і себе́ ни обмину́ў / клаў дес і соб’і́ ў кише́н'у / ни бес то́го; Н'і / вин і л'у́дем дава́ў заробі́ти / тут нима́ шо каза́ти / дава́ў л'у́дем / а шо лиш’е́лосе / клаў соб’і́ ў кише́н'у / Ну та низле́ робі́ў ч’олов’і́к.*

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) СПА́ТИ – поміщати (помістити, вкласти) когось у ліжко, в колиску (про дитину) тощо для сну: *Йек у тако́му горго́н΄і кла́сти дити́ну спа́ти? / де ўно ўсне?; Ік хоч' / то клади́ мало́го спа́ти / а́ле то ш'і ни йіго́ ч'ес / Та бо ді́ўйусе / шо тре о́ч'і.*

КЛА́СТИ (ПОКЛА́СТИ) ФАСТРЍҐИ – фастриґувати (сфастриґувати): *Зра́зу абе́с н'іко́ли ни ш:ива́ла / клади́ фастри́ґи / прим'і́р'ії / ци до́бре / а пото́му шиї́ / ота́к бес роби́ла.*

КЛЕВЕ́Ц, -вця́ – молоток: *Даї́ клеве́ц / а цо́нґл'і ў д'і́да пошука́ї.*

КЛЕВЦУ́Н, -а́ – *згруб.*, низька, присадкувата людина або товста дитина: *До́бриї́ клеўцу́н / лиш н΄іўро́ку / йе шо ўз΄е́ти / мош натсади́тисе / ік йіго́ шч'е́ста бра́ти на ру́ки / Васи́ / скажи́ жин΄ц΄і наї́ ни перегудо́вуйі мало́го / вин у вас і так до́ста наби́тиї́.*

КЛЕ́ВЧІК, -іка – *зменш.* стос. КЛЕВЕ́Ц: *Ку́пйу цес кле́ўч'ік / ї васирва́ґу би се зда́ло / але шош ни ви́жу йійі́ на цих роскла́дах.*

КЛЕ́НЬ[1]**, -**я – вид річкової риби: *Отако́го іми́ў кле́н'а*; *Ї́миў кле́н΄а ї к'іл΄ко́х мересни́ц / ма́ло сего́н:е / ни лови́лосе / а Сла́ўко нида́ўно голо́вач'а буў ви́т΄іх; Кле́н'а лови́ли ни ви́шн'у вели́коў ву́ткоў.*

КЛЕ́НЬ[2]**, -**я – клен: *Т΄у́диў усиї́ у сада́х / с тако́йі деревини́ / граби́н΄і / бу́ч'і / йе ве́рби ко́ло р΄ікú / сме́реч'і дго́р΄і / гор΄і́хи л΄іско́в'і / в'іл΄ш'е́на / а кле́н΄? / ў Треб΄іж'а́х ви́д΄іла / ік гор΄і́х молоти́ли / то таке́ ди́во ди́вне бу́ло / одна́ полови́на де́рева зеле́на / а дру́га / так / іґ би в'ідм'і́р΄іў / жо́ўта / дес по́дес ч'ірво́н:е / таке́ / шо ни надиви́ўбисе.*

КЛЕПА́НЯ, -і – 1) вид чоловічої шапки: *Йа зна́йу / йек вигл΄іда́йі клепа́н΄а / іґ бу́ла мало́ў / ви́д΄іла / коли́ ба́ба ши́ла кому́с / ота́к зажму́р΄у о́ч'і / ї ви́жу*; 2) *знев.*, головний убір: *А шо ц:е за така́ клепа́н'а? / де йіс т:о ви́копаў?*; *Йої́ / а це шо за клепа́н'а на голов'і́?/ на под'і́ наї́шо́ў ци ў м'ін΄а́їлика ви́м'ін'іў*? / *ш'і смих ни ви́д΄іла тако́йі / йо́йойої́.*

КЛЕПА́ТИ БАНІКА́МИ – шукати чогось їстівного в "горшьках": *На р'іц'і́ профишт'і́ўсе / приб'і́х таї́ клепа́йі бан'іка́ми / ш'і н'іко́ли так ри́н:о ни ґаздува́ў у ку́хни / Ну та то так / бо вода́ вит'іга́йі.*

КЛЕПА́ТИЙ – клаповухий: *Наш хло́пец тро́хи клепа́тиї́ / а́ле то н΄іч'о́ / ги́рше / ік д΄і́ўка така́ / ч'олов'і́кови вели́койі фа́їности ни тре́ба.*

КЛЕПА́ТИ ЛЍШКОВ (У МЍСЦІ) – *згруб.*, їсти: *Цес дармоїі́т лиш би клепа́ў ли́шкоў у ми́с'ц'і / ки́л'ко мош верта́тисе і зноў йі́сти? / до робо́ти нима́ коли́ дийти́ / бо ви́йде с ха́ти / ї нагада́йіц:е / шо ш':е би шош з':іў.*

КЛЕПА́ЧЬ, -я́ – клаповухий чоловік (хлопець): *Ад'і́ клепа́ч' зноў ідé судá / ме хот'і́ти с тобóў говори́ти*.

КЛЕ́ПКИ БРАКУ́Є – *знев., лайл*., про людину, яка, на думку мовця, не є адекватною, розумною: *Розу́мн΄і / ни скáжеш / шо йім шош браку́йі / клéпки ĭкóйіс / розвáжлив'і / а диви́се / і йім гóлу задури́ли / ўни дáли грóш'і на лапшу́т΄і / а тепéр н΄і грóшиĭ / н΄і дроў / питáйіц:е / ч'о ўс΄о давáти? / даĭ заўдáток / а л΄і́пше н΄іч'ó ни давáĭ / скажи́ / шо потóму / І:ĭ / вам дóбре говори́ти / а де д΄éдиў спиндз͡áр΄? / кому́ сте пожи́ч'іли? / де вин?*

КЛЕ́ПКИ ПОЗЍЧІТИ (ПОЖЍЧІТИ) КОМУ́С – *згруб*., комусь бракує розуму: *Та йек? / дé йа виткáжу? / ік йіму́ браку́йі / то йа мих би пози́ч'іти клéпки / одну́ йа дéржу пронади́бйі / Вам / Йілá / лиш би жертувáти / а м'ін'і́ гет ни до тóго / шó тепéрки порáдити? / і йек узнáти / котрá рáда бу́де л'і́пш'а*? / *Тотá / шо на вас се ди́ви*.

КЛЕПТА́ТИ – надокучливо говорити те саме: *Ік отáк урáс клептáти ч'олов'і́кови / то вин áбо ўтеч'éт с хáти / абó зрóби / йік кáже жи́нка / бо то ни гóден ви́тримати / тóйі самóйі слу́хати.*

КЛЕ́ПЦАТИ – те саме, що КЛА́ПЦАТИ: *А де д'іт? / Ад'і́ гéнде / ўз'еў соки́ру таĭ шош клéпцайі* / *мáйі ĭкес зан'áт'і*.

КЛЕ́ЦОК, -цка – 1) *згруб*., товста дитина: *Ад'і́ ĭкиĭ клéцок / н'іўрóку / йе шо тримáти / áле би́рше ни напихáĭ / то ни здóрово / наĭ се ни розйідáйі*; 2) *зниж*., кусок лайна: *Ўсти́ду ў дéкого нимá / клéцки на дорóз'і лиш'éйут*.

КЛЄ́НЬЧІТИ (КЛЯ́НЬЧІТИ) – випрошувати щось, надокучати проханням: *Дóти кл'éн'ч'іў / голови́ завертáў / дóки прут ни ўз'éла / рас ни розум'і́йі / шо ни вóл'но* / *то му́с΄у нарозу́мити*; *Моĭ / шош кл'áнцнуло / шо т:о / верé*? / *Іванкó* / *цес ум'і́йі кл΄áн΄ч'іти / наўч'éўсе випрóс΄ува ти / лиш скáже д΄і́дику / сокóлику / таĭ д΄іт обмн΄ікáйі / зрóби / шо ўнук прóси.*

КЛЄ́СТИ – клясти: *Н΄ікóли смих ни ч'у́ла / шоби́ бáба р΄іжн΄éнцка хот' рас когóс кл΄éла / і вид мáми таки́х слиў ни ч'у́ла / за ўсе жит'é цéго ни бу́ло; Кл'éсти / Бóже борони́ / то вели́киĭ гр'іх.*

КЛЄ́СТИ (ОБЗИВА́ТИ), НА ЧІМ СВІТ (СТОЇТ) – сваритися, викор. лайливі слова; дуже клясти: *Кл'éсти гр'іх / таĭ ш'і так / ік Митри́ха / а ўна клинé / на ч'ім с'в'іт стойі́т / ци то ку́р'і / ци корóву / ци бут' когó / Бóже борони́ таки́й на йізи́к попáстисе*; *Бáба ўм'і́ла кл'éсти / оĭ шо ўм'і́ла / унá ў цéму бу́ла вели́киĭ спец'ійал'і́ст / зач'інáла на ри́ўниĭ*

доро́з'і / ни́ би фа́йно сказа́ти / ану́ ци бес ни заўда́ла м'ін'і́ биса́ги? / ци ота́к / мо́же / бес помогла́ м'ін'і́? / а пото́му фа́йно под'є́кувала за по́мич' / уна́ н'і / уна́ зра́зу напада́ла ĭ ота́к ла́кома бу́ла проси́ти / Д'і́ўко / су́ко / ану́ поможи́ м'ін'і́ цисе́ заўда́ти / ну а йік так про́си / то ко́му се хо́ч'і ĭти ба́б'і помога́ти? / а йік зра́зу ни поб'і́ч'і / то до тих слиў ш':е добаўйе́йіц:е і зач'іна́йіц:е шл'ахо́ван'і / і то ўже ĭде / ік ш ч'у́ркала.

КЛЄ́СТИСЕ – клястися: *Кл΄е́стисе Бо́же бороні́ / то гр΄іх / йізи́к мо́же ўсо́хнути; Абе́сти н'іко́го ни кл'е́ли ĭ сам'і́ ни кл'е́лисе / абе́сте ни гр'іши́ли / постанов'і́т соб'і́ таке́.*

КЛИК, -а́ – ікло: *Йоĭ / та ди́ка свин'а́ так'і́ клики́ ма́йі / шо йіґ би ўде́рила / то ни зна́йу / шо́ би бу́ло / гаж бо́йусе поду́мати.*

КЛЍКАТИ В СВІ́ТКИ – те саме, що КЛА́СТИ СВІ́ТКИВ: *Кли́кати ў с΄в'і́тки тре́ба ч'е́сного / со́в'існого ч'олов'і́ка / ĭкиĭ ни бу́де бойе́тисе пра́ўду каза́ти / ĭко́му мо́жно в'і́рити.*

КЛЍКНУТИ – покликати: *Кли́кни ба́бу / ўна ў горо́д'і / кажи́ / шо вуĭна Б'іл'у́ч':іна прийшла́; Кли́кни / наĭ Йіле́на веде́ роби́ткиў на об'і́т / ми ĭ так тро́хи припизни́лисе / але́ бо́рзо / ўже б΄іжи́.*

КЛИМА́К, -а́ – те саме, що ҐЛОБА́К: *Абе́сте се ни бойе́ли / йіх клима́к хл'і́ба ни да́ви ў го́л':і / ўни ни мут се роз:ера́ти / с ким би се под'іли́ти; Оту́тки / де йа жийу́ / би́рше каўт ґлоба́к / а та́мки / де ба́ба / ў то́му заку́тку / ч'у́ла клима́к.*

КЛИН, -а – кілок: 1) *Забі́ĭ оту́т клин / по́ци на́ше*; 2) невелика частина городу чи пасовища (часто – видовженої чи трикутної форми) між двома ділянками: *Тот клин ш'і по́вид Макс΄і́мкових н΄іч'е́м ни зас΄і́йіли*; 3) трикутний кусок тканини (деталь одягу): *Пит пахо́ў клин дамо́ / бо се ни зашп'ін'ка́йі*; *Йа тики́ ў кли́ни спин:и́цу хо́ч'у / маĭ до́ўшу / наĭ цису́ ли́тку прикри́йі / ви́диш / іка́ уна́ ў ме́не.*

КЛИНЕ́НИЙ – той, кого кляли: *То ўже́ клине́на т:а д'і́ўч'іна / фиĭст клине́на / ба́ба за наĭме́нче кл'е́ла / обзива́ла пога́ними слова́ми.*

КЛЍНІ, -я – *збірн*. стос. КЛИН: *Кли́н'і ни лиш'е́ĭ на поконе́ч'у / заса́д΄уĭ ус΄о́ / до по́пит гор΄і́хи / там ско́пано*; *Су́кн΄а ў кли́н΄і / до кол΄і́н / з б'і́лим ко́ўн΄іром / а рука́ў трич'верко́виĭ.*

КЛЍН КЛЍНОМ ВИБИВА́ТИ – знищувати результат якої-небудь дії або якого-небудь стану тими самими засобами, які викликали цю дію чи стан: *Го́л:о боли́т / а вин л΄о́диў хо́ч'і / ка́же / шо клин кли́ном бу́де вибива́ти / так ма́йі бо́рше ви́здоров'іти.*

КЛИНО́К, -нка́ – вішалка, забитий у стіну кілок для вішання одягу: *Спиндз͡ар' на клинку́ / а ч'о́боти з уну́ч'ами шу́шуц:е*; *Кли́нок гл'е́пше забі́й / потужі́ / шо́би вин ни ви́т'іхсе / ік ме́ц:е шош т'ішке́ на не́го в'і́ш'іти*.

КЛИНО́ЧЬОК, -чька – 1) те саме, що КЛИНО́К: *Васи́ / ану́ко ході́ суда́ / забі́й оту́тки клино́ч'ок / абі́ малі́й мих дос'ігну́ти / ме на не́го в'і́ш'іти свойу́ ку́рточ'ку / а ни скида́ти буд'де́ / ме приу́ч'уватисе до пор'е́тку*; 2) викор. у дражнилці: *Іва́нку / талаба́нку / твойа́ жі́нка ў зба́нку / ви́си соб'і́ на клино́ч'ку / таї ші́йі соро́ч'ку*.

КЛЍНЬЧІК, -а – *зменш.* від КЛИН – 1) площа землі клиноподібної форми: *Завеснува́лисе / сла́ва Бо́гу / оде́н клі́н'ч'ік ш'і лиши́ўсе ў ба́би / а́ле то зро́бимо по Вели́ц'іни*; 2) вставка клиноподібної форми в одязі: *У гру́дех заву́ско / х'іба́ би клі́н'ч'ік да́ти / лі́ствоч'ку / таку́ / ік на три па́л'ц'і*.

КЛЍЧЬКА, -и – квочка: *Цис'а́ клі́ч'ка ад'і́ йек дба́йі за кур'е́т / ану́ придиви́се / а ш'і ка́жут / шо ў ку́рки розу́му ма́ло / йек ма́ло*?

КЛІДЬБА́, -и – прокльон: *Ї само́му кл'е́стисе ни во́л'но / і дру́гому зла ж'іда́ти / ўс'е́к'і кл'ід'бі́ каза́ти / гр'іх / то мо́же верну́тисе до те́бе / ўпа́сти на д'іті́й; Де мош дити́н'і таку́ кл'ід'бу́ каза́ти / абе́с ни доч'іка́ў? / а йік у таку́ м'іну́ту пишло́ ?/ то шо тогді́ ?/ кажі́ / кобе́с здоро́ў буў / а ни таке́ страшне́ / добра́ ж'іда́ї.*

КЛІНЬЧЕ́ТИ – те саме, шо КОЛІНКУВА́ТИ: *Гаї к'ін'ч'е́ймо / до́ста кл'ін'ч'е́ти ко́ло це́йі гр'е́тки / ўна варту́йі це́го*?

КЛІ́НЬЧІТИ – те саме, що КЛІНЬЧЕ́ТИ: *Скаў по пра́ўд'і / йа дес ч'у́ла / шо хтос каза́ў кл'і́н'ч'іти / а ни кл'ін'ч'е́ти / а́ле м'ін'і́ се здайе́ / шо то ни по т'удиўско́му / то вигл'іда́йі / шо їкес гор'і́ске / прийшло́ ви́т:иў / з гор'і́ш':а*.

КЛІ́ПАТИ ОЧЕ́МА – 1) розгубитися: *Уна́ мене́ се запита́ла за Їва́на / а йа ни зна́ла / шо каза́ти / бо ми се догово́р'ували / шо за вес'іл'е́ н'іч'о́ напере́т ни ка́жемо / гаш по сло́в'і / того́ мноў умкну́ло / а ўна се допи́туйі / кажі́ / ни кл'і́паї оч'е́ма / а йа тикі́ / в'іде́ў / кл'і́пала / ї ч'у́ла / шо ч'ірво́н:а / ік гран'*; 2) не орієнтуватися в тому, про що запитують; не бути обізнаним з чимось: *Шо ни запита́їсе / а ўно́ лиш оч'е́ма кл'і́пайі / йек так? / тре́ба ўч'е́ти дити́ну / бо ўна н'іч'о́ ни зна́йі*.

КЛО, -а – край, частина ребристої поверхні чого-небудь (ребро дошки, дверей, шафи, бруса, стола): *Диви́се / абі́ дити́на го́лу ни розбі́ла ў цисе́ кло / мої / ад'і́ їке пас'ку́дне / Бо́же бороні́ / абі́ ў пул'с уде́рило*;

Уваж'ēї / бо малúї мóже ўдéритисе ў кло / ад'і́ їке óстре / іґ би головóў удéриўсе / то ўс'ó / сокотú / абéс потóму ни банувáла.

КЛОНЦА́К, -á – *знев., згруб.*, зуб: *Вúбери кулéшу с клонцакúў / вúтко / шо йіс йіў / мúжи зубáми цóнта кулéш'і се лишúла*.

КЛОНЦА́ТИЙ – *знев., згруб.*, зубатий: *Вин клонцáтиї / ни хóч'у з ним гул΄áти / д΄івóк поўнó / наї берé дрýгих / ў пúтскоки пúдут / Видмоўўéтисе ни мóжно / ік клúч'ут у дáнец / ідú / хтó би ни буў / кóждому ч'ес΄т΄ трéба вид:áти / бо ік хлóпц΄і зговóр΄уц:е / йік лиш узнáйут / шó ти соб'і́ позвол΄éйіш / то лúшес:е / йік на ц΄ідúл΄і / ўс΄іх / кóло тéбе мут брáти / а тебé обминáти / а на цéго хлóпц΄а ни наговóр΄уї / вин фáїний / аг'і́ / на сéбе подивúсе / ў тéбе ш'і бúрш'і клонцакú*.

КЛОНЦА́ЧЬ, -я́ – *знев., згруб.*, зубань: *Клонцáч' / йе трóхи / áле робúтниї / дóброго вúхован΄а / ш'і пошукáти трéба такóго*.

КЛО́ПИТ МА́ТИ – мати зайву турботу, неспокій: *Ни мáла клóпоту / та купúла ш':е однó пóрос΄і / а ўно ни йіст; Мáйу клóпит / кýри зач'éли здихáти; То клóпит мóжно мáти хот' ш ч'ем / ти дивúсе / шо бýло дóста тепло́ / вишн'і́ росцвúли / коркодýш'і / мерéл'і / а потóму / і це ўже по Велúц'іни / ўдéриў морóс / а зимá ў Т'ýдев'і по кóтики ўпáла / то шо с тих деревéц бýде? / йéк унú тотó пережийýт*?

КЛО́ПОТУ ЗАВДАВА́ТИ – тривожити когось, створювати для когось труднощі: *Твоі́ д΄і́ти ч'éмн΄і / клóпоту ни заўдайýт / ік йім дóбре / наї сид΄ýт / к'і́л΄ко хóч'ут / м'ін'і́ з нúми дóбре.*

КЛО́ЧІ, -я – клоччя: *Ш ч'óго ц:е клóч'і? / с пов'і́сма ци с ч'óгос úнчого?; Вóлоси пус'т'і́ / на голов'і́ такé / іґ би клóч'а поклáў / і з нéго ґýл'у зробúў.*

КЛО́ЧІНИЙ – зроблений з клоччя: *Та то їкас клóч'іна вер'і́тка / ни йе фáїна / х'ібá бих на пидлóгу поклáў*?

КЛО́ЧІЧЬКО, -а – зменш. до КЛО́ЧІ: *Клóч'іч'ко вúси с куфáїки / а ви по хл΄іп вúштрамувалисе їти / ўбер΄іт к'іптáр΄ ци сукн΄éну кýртку / ўбран΄á дóста / А хто на мéне ме се дивúти?*

КЛУБО́К (КЛУБО́ЧЬОК) РОЗМОТА́ТИ (РОЗМО́ТУВАТИ) – поступово дізнаватися про те, що було невідомим для мовця: *Цес клубóч'ок ни так т'éшко розмотáти / йік йіс подýмала / йа ўже знáйу / ч'о ўнú тудá б'і́гли / ни до нас / а лиш тудá / знáйу / кудá нúточ'ка ведé.*

КЛУМА́К, -á – клунок: *Шо с цúми клумакáми робúти? / хто зноў поклáў? / бабó / зноў з Буковúни*? / *та ўни склат тýтки зробúли / аг'іна*

цисé / нимá де стáти / ни позвол'éйте йім бíрше отáк ґáн'ч'ік запрýд'увати / наї дес íнде м'íсце шукáйут.

КЛУ́НТІ, -я – *збірн., згруб.*, 1) одяг: *Переберý ў шáф'і / бо с клýн'т'ім нимá пор'éтку*; 2) лахміття: *Усé с пóду позбирáла / ад'í / ікóго клýн'т'а / кобéс бáб'і шош уз'éла / вúбери с цéго / котрé л'íпше / ме кóло хáти ходúти / ў стáйни пор'ітковáти*; 3) клунки: *Шо за клýнт'і ў ґáнку? / кудá то зúбрано*? / *То / Мúтрику / ни нáше*.

КЛУ́НТІЧЬКО, -а – *згруб., ірон.*, зменш. від КЛУ́НТІ: *Клýн'т'іч'ко свойé заберáї вúц:и / То ни клýн'т'і / Тогó ї кáжу / заберú / бо ш'і кáпнеш ч'éмос на нéго; А йа лиш тотó клýнт'іч'ко / шо ни ў пор'éтку / зберáйу і викидáйу кудáс / бут' кудá / йа кирúн':і ни хóч'у ў хáт'і / отáк*.

КЛУП, -ба – бедро: *Клýби бол'ýт / уч'éра гор'íўкоў се натéл:а / а ўни дáл'і / Вýїно/ шкодá гор'íўки на такé / мас' куп'íт у Кýтах*.

КЛУПКО́М СТА́ТИ (КЛУБО́К СТА́В) У ГО́РЛІ (ГО́ЛЛІ) – стискати горло (про біль, образу): *М'ін'í се ни хот'íло плáкати / áле так / íґ би шош зац'іпúло / клупкóм стáло ў гóл':і / дихнýти ни дáло*.

КЛЬО́ЦАТИ – ідучи, стукати взуттям: *Ік'íйісте дóбр'і / абéсте прожúли / шо так фáйно кл'óцайіте / м'ін'í головá пýкайі / а ўни гýпайут / íґ би дóўбнеў биў / гéпаў у т'íмн'і*.

КЛЬО́ЦОК, -цка – 1) *перев. мн.*, КЛЬО́ЦКИ; вид галушок із тіста, з домішкою вареної картоплі: *Метé йíсти кл'óцки ш:квар'кáми*? / *ци íнчого хóч'іте?;* 2) *перен.*, "набита" мала дитина: *Та цéго кл'óцка йе шо нéсти*.

КЛЬО́ЧІНІ, -я – квоктання: *Ш':е оц:ý мóжемо насáжувати / ч'ýйіш кл'óч'ін'і / це ототá хромá / А ўна вúсиди кур'éта*?

КЛЬО́ЧІТИ – квоктати: *Ни дýмала сейíвесни насáжувати / áле от:á р'ібéн'ка зач'éла бýла кл'óч'іти / то кудá ўжé? / наї бýде / однó кýр'і половúк убíйў / а штирнáц':іт' се лишúло*.

КЛЮ́КА, -и – 1) жердина з природним чи штучно загнутим кінцем, яку викор. для притягування гілок під час збирання урожаю (яблук, черешень тощо): *Озмú цисý кл'ýку і ш'і с тóго кóнар'а шош урвемó*; 2) *перен., знев.*, худа "зигнута" людина: *Старá / худá / зúгнута / ч'éсто кл'ýка / зубíў ни мáйі / се перепýдиў би ўвéч'ір / а йек клинé / ш'і ни ч'ýла такóго / виткóли жийý*; *Постáви н'іц нимá / хóди / ік кл'ýка*. Див. КЛЮ́ЧЬКА.

КЛЮ́МПУ ТРИМА́ТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) – дружити, підтримувати стосунки з кимось: *Унú кл'ýмпу тримáйут / бо то фам'íл'íйа по мáм'і*.

КЛЮ́ЦОК, -цка – *здеб.* у *мн.*, лінивий вареник: *Йе сир / мука́ / зваримо́ кл'ўцкиў / с пирога́ми тре: до́ўше вози́тисе / а цисе́ бо́рзо*.

КЛЮ́ЧЬКА, -и – 1) жердина з гачком (або з природним округленням) для притягання гілок під час збирання урожаю яблук, черешень тощо: *Наїди́ ї̆кус кл'ўч'ку / бо тоі̆ сук ни дос'е́гнеш / ви́ломаі̆ с форосту́ / пе́рет΄ ха́ти йе*; 2) петля: *Йік хоч' куру́нку сплести́ / ўч'е́ї̆се з наі̆прост'і́ш:их кл'уч'о́к / наперет ц:е се ви́ўч'ії̆*; 3) *перен.*, зачіпка: *Ни шука́ї̆ соб'і́ / жи́нко / кл'ўч'ки зо мноў / бо йа ни ви́н:а / шо ма́йіш тако́го ч'олов'і́ка*.

КЛЮЧЬКУВА́ТИ – робити петлі (у процесі плетіння): *Ти зле кл'уч'ку́йіш / о́лен'і ў циі̆ касе́ц':і ни виі̆дут / аби́ ти шо да́ла / пишло́ ни туда́ / гет кри́во / А йа ни о́лен'і / йа шош и́нче*.

КЛЯ́МБРА, -и – металева скоба, яка скріплює щось, напр., колоди: *Йек розибра́ти цис΄і́ ко́ўпки / ік ту́тки кл΄а́мбра? / мус видва́жувати / аби́ в'і́т΄ігнути йійі́ / а тогди́ витко́т΄уйімо ко́ждиі̆ окро́ме / таі̆ ус΄о́*.

КЛЯМБРУВА́ТИ – скріплювати скобами ("клямбрами"): *Вўі̆но / йа ни вит це́го / ни ўм'і́йу кл΄амбрува́ти / ў Іва́на рука́ на ц:е наби́та / кли́ч'те йіго́*.

КЛЯ́МКА, -и – ручка від дверей: *Запри́ две́р΄і / а́ле ду́же ни т΄ігни́ за кл΄а́мку / бо ўна в'іт΄іга́йіц:е / д΄і́ти Митри́шин΄і ўч'е́ра дор΄іхтува́ли / х'і́танку на ниі̆ роби́ли; Кл'а́мка ни йе ч'е́ста / ум:иі̆; Йуц'о́ держ'е́ў за кл'а́мку / таі̆ две́р'і ни ўтвор'е́лисе*.

КЛЯ́МОЧЬКА, -и – зменш. від КЛЯ́МКА: *Ту́тки кл΄а́моч'ки браку́йі / дверц΄е́та се ни запера́йут / таі̆ з зав'і́сами шош йе*.

КЛЯ́НЦАТИ (КЛЯНЦКОТІ́ТИ) − стукати, грюкати: *Убери́ и́н'ч'і ч'ереви́ки / ни кл'а́нцаі̆ ту́тки; Шо ти кл'а́нцайіш / шука́йіш у гор΄шка́х*?; *Ад'і́ / кл'а́нцкайі кл'а́мкоў / ік ни зна́йу шо / ви́тко / хо́ч'і ўломи́ти / аг'і́на цисе́*.

КЛЯ́НЦНУТИ – *докон.* в стос. КЛЯ́НЦАТИ: *Шош кл'а́нцнуло / мо́же / фи́ртка се ўтвори́ла?*; *А то ки́л'ко тре́ба? / кл΄а́нцнуў ч'е́мос / і кур'е́ти нима́ / ци крил'а́*.

КЛЯ́ПЦАТИ – неакуратно робити щось: *То хот' шо мо́жно кл'а́пцати / йік ход'іко́йі зроби́ти / то ска́жут / шо накл'а́пцано*.

КМІ́ТИТИ – догадуватися про щось, відчувати щось за певними ознаками; те саме, що КІМУВА́ТИ: *Йа шош км'і́тила ш'і дв'і нед΄і́ли то́му / Га́н΄а ни попра́виласе / а́ле йійі́ на бре́скл'і огир'кі́ пот΄ігло́ / каза́ла / шо млойі́т / квасно́го хо́ч'іц:е / ну то ўс'о м'ін'і́ розйісни́лосе.*

КНЄ́СЬ, -є́зя (-ізя́) – князь (рідко про нареченого): *Та ти ни кн΄ес΄ / шобі́ йа ма́ла тебе́ опходи́ти / ўста́н΄ таї сам озмі́ / шо тре́ба*.

КНИГЍНЯ (КНІГЍНЯ), -і – княгиня: *А ў нас так ни ка́жут за молоду́ на вес'іл'у́ / шо ўна́ книги́н'а / н'і / ту́тки молода́ йе молода́ / мо́же / ў кол'ітка́х дес цисе́ йе / ік се кол'іду́йі / тогді́*.

КНЍҐИЛЬ (КНЍҐЕЛЬ), -ґля – здеб. *мн*., КНИҐЛІ, -ів; вид галушок, основа яких – терта сира картопля: *Зваримо́ сего́н:е кни́ґл'іў / ум'і́йіш? / ану́ натри́ барабул'о́к / виц':і́диш ʣз'е́му / даш туда́ муки́ / йіце́ / зваримо́ / а поти́м зар'ідимо́ шквар'ка́ми / лу́н'ч'іна ў мене ĭкас лиши́ласе / а́ле така́ / шо мош йі́сти.*

КНЍҐЛИК, -а – здеб. у мн., КНЍҐЛИКИ, -ив; *зменш.-пестл*. від КНЍҐЛІ: *Признава́йтесе / колú йісте́ кни́ґликиў йі́ли? / к'і́л'ко ро́киў то́му*? / *ге? / дес ік ш'і малúми бу́ли*.

КНУ́РЬ (КНУР), -я́ (-а́) – 1) кнур: *Кнур' ч'ут' ни розбúў ку́ч'у / гаш тр'іслáсе / А ви ч'о бо́рзо ни да́ли йі́сти? / ч'о йісте́ с цим полехкова́жили*?; 2) *знев., лайл*., особа чол. статі: *Д'і́ч':ії кнур к'і́с'і ў ме́не ўкраў / бо хто и́нчиї? / Ни нагово́р'уї / бо йіс н'іко́го ни ĭмиў*.

КНЮ́СИТИ – 1) дрімати: *Л'іга́ї на лу́шко / ни кн'у́с' ота́к / йа збу́д'у за ква́ндрас пйе́та*; *Шо ти кн'у́сиш / накри́йсе спинʣаре́м / мо́же / усне́ш тро́хи*; 2) капризувати (про дитину): *Кн΄у́си / мо́же / слабе́? / посмотри́ / ци нима́ гор΄е́ч'ки?*; *Нима́ гор'е́ч'ки? / ану́ зм'і́р'ії / бо шош кн'у́си / везе́ц:е дити́на*; 3) набридати, докучати проханням; те саме, що КЛЯ́НЬЧІТИ: *Ни кн΄ус΄ / бо с то́го н΄іч'о́ ни ви́йде / йа ни л'у́бйу / ік ти скúглиш*; *Ни кн'ус' / пе́рше до шко́ли тре́ба зр'іхтува́тисе / це ґва́ўт / а за ро́вер бу́де ви́тко потому́*.

КНЮ́СИТИ, ІК (ЇК) ПАРА́ШШІНЕ ПО́РОСІ – весь час дрімати: *Моĭ / та ден' / іґ бик / надвор'і́ / а вин кн'у́си / ік Пара́ш':іне по́рос'і / а́ле по́рос'і слабови́те бу́ло / а цес кон'а́ пидо́йме / то ч'о ў таку́ б'і́лу дни́ну вин хо́ч'і хи́р'іти? / аг'і́на цисе́ / кажи́ йіму́ шош / Ви каж'і́т / ви м'ін'і́ ту́тки ви́ч'італи / оц:е́ ўс'о сво́му з'е́теви роскаж'і́т / мете́ ви́д'іти / йек вин се ўт'і́ши / шо йісте́ гаш з Доли́ни приб'і́гли / абú з ним поговори́ти.*

КНЮ́ЦАТИ – дрімати; сидіти без діла: *Ки́л'ко меш кн'у́цати? / бо́рзо унеси́ дроў; Ни кн'у́цаї / бери́ шош ч'іта́ї / ни сиди́ / ік поби́тиĭ; Кн'у́цайі / бо ўч'е́ра на заво́динах набува́ўсе*.

КО – частка, ужив. при наказовій формі дієслова: *Да́йко м’ін'і́ / Паз'ўн'ко / ото́ї зба́н'ч’ік; Да́йте ко / вўйно / наї заўда́м вам / бо де ви го́н':і так’і́ бинса́ги пидоїми́ти ?/ ш’і ўпа́дете / йої / йе́к цисе́ не́сти*?

КОБЕ́С (КОБЍХ, КОБЕ́СТЕ) – коли б я, ти (ви); якби я, ти (ви): *Кобе́с го́ден ви́косити ўло́гу / бу́ло би ду́же до́бре; Йої / кобе́сте прийшли́ ви́орати цису́ сл'у́шку / йа ни зна́йу / йеґ би йа вам д'е́кувала; Кобих го́ден / то ш’і бе́рех ви́корч’уйу / страшно́ загут'і́ло / нима́ ґазди́ таї шо поро́биш.*

КОБЍ (КОБЍБИ, КОБЍТО, КОБЍБИТО) – 1) коли б, якби: *Коби́ ч’олов’і́к мих ни гри́стисе*; *Коби́то наперет мош бу́ло ўгада́ти / ї́ке жит'е́ бу́де*; *Коби́би л'у́де би́рше ш’інува́ли од'н'і́ о́дних / то бу́ло би ме́нче п’і́з'ми / гризо́ти*; 2) щоб тільки: *Коби́ лиш дош’:у́ ни бу́ло / ви́б’ілимо тот'і́ поло́тна / ш’і м’і́с´іц´ ч’ісу́*; *Коби́бито знаў / де ўпа́деш / то мо́же / би ї́кос уваж’е́ў; Коби́бито ч’олов’і́к мих так пок’ірува́ти / шо робі́ў би лиш тото́ / шо хо́ч’і / шо йіму́ се удайе́ / Ог:о́ / ви / Ле́с'у / забога́то хо́ч’іте / де́ таке́ мо́же бу́ти? / Тако́го нима́ / а́ле ч’о ўрас йе так / шо ро́биш лиш т:о / шо тре́ба / ви м’ін'і́ / Ми́трику / оц:е́ скаж’і́т / лише́н' т:о / шо тре́ба.*

КОБЍЛА, -и – *знев., лайл.*, про особу жін. статі; часто – в порівн.: *Уна́ ду́ж’а / йік коби́ла / наї ро́би / кине́ собо́ў*; *Цис'а́ коби́ла го́н:а шош помоч’і́ / а́ле ни хо́ч’і; Обзива́ў коби́лоў / а то йі́йі ўштри́кло / ўна того́ так се ўзло́стила / лиш того́.*

КОБИЛЍЦЯ, -і – те саме, що КОБЍЛА: *Дв’і кобили́ци на спа́ц´ір пишли́ / а ба́ба с коро́воў / с ку́тан´ім / з нога́ми / шо ле́дви хо́д´ут / ни́ / аби́ помоч’і́ / сказа́ти / припоч’е́н´те / ба́пко / ми ўс´о зро́бимо.*

КОБІ́К, -а – один кубометр: *Ту́тки / на ха́ту / ни оди́н коб’і́к пи́де / а ти ш’і ста́їн'у хоч’ кла́сти / та д:е? / ни ста́не / йа ґеренту́йу.*

КОБІКО́ВАНІ, -я – обмірювання спиляного дерева, визначення кількості “кобіків”: *Коб’іко́ван'і ни йе трудне́ / аби́ бу́ло шо коб’ікува́ти / Ва́с'ко на це́му розум’і́йіц:е / таї М’іха́йло даст ра́ду.*

КОБІКУВА́ТИ – міряти на кубометри складену деревину: *Ква́пиўсе коб’ікува́ти / гада́ў / шо і йіму́ шош ви́гори / а то ни стайе́ двох коб’і́киў.*

КО́БЛЕ – словоформа, яка є складником усталеної формули, що викор. дитина під час гри “хованки”; починаючи шукати інших, дитина голосно промовляє: *Ко́бле / ко́бле / хова́їсе до́бре / бо йік іму / то гет*

роздеру́ / а́бо так ка́же / бо кого́ ї́му́ / то́го роздеру́ / бо йік іму́ / то шкі́ру здеру́ / ота́к по ўс'е́кому ка́же / а́ле го́лосно / бо дру́г'і ни мут ч'у́ти.

КО́ВБЕР, -а – місце на потоці, де відносно глибока вода, – результат перекриття русла: *На малорожéнцкому Пото́ц'і пацанí загатúли такúї ко́ўбер / шо мош на́в'іт' плúвати / м'ін'і́ по гру́ди / Та так / дл'а д'ітúї до́бре / шо́би на р'іку́ ни просúлисе.*

КОВБЕРЕ́Ц, -рця́ – *зменш.* від КО́ВБЕР: *На р'іку́ ни хо́димо / деле́ко / д'і́ти коўбере́ц загатúли / тикú ко́ло нас / у пото́ц'і / туда́ ни б'і́йно пуска́ти мало́го / хл'упот'у́т / ік кач'е́та.*

КО́ВБЛИК, -а – вид дрібної річкової риби: *Імúў па́ру ко́ўбликиў / кит тото́ зра́зу конф'іскува́ў; То ко́ўблики / нима́ шо сма́жити.*

КО́ВБОК, -пка – відрізаний кусок стовбура дерева; колода: *Йа ни на ка́мени сúжу / а на ко́ўпку; Уде́риласе ў тот ко́ўбок / хто́ йіго́ кúнуў се́ред' доро́ги?; Ко́ўпки т'ішк'і́ / х'іба́ бих котúли.*

КО́ВДЕРЬКА, -и – *зменш.* від КО́ВДРЯ: *Дитúна ма́йі і ко́цик / і ко́ўде'р'ку / йе ч'ем се ўкрива́ти.*

КО́ВДРЯ, -і – ковдра: *Ў по́ўницу гента́м бу́ло гоноро́во ко́ўдр'у кúнути / лúжник / по́душку / а тепе́рки бúрше гро́ш'і кида́йут / а молод'і́ ўже сам'і́ соб'і́ ку́пйут / шо йім тре́ба.*

КОВІ́НЬКА, -и – 1) те саме, що ҐО́ВЕНЬКА: *Ідú назбера́ї тр'ісо́к ко́ло р'ікú / там вúкинуло бога́то ўс'е́кого / цису́ ков'і́н'ку такош озмú / згорúт*; 2) невелика палиця із загнутим кінцем: *Цисе́ў ков'і́н'коў іґ би ко́ўтнуў / то фист би бол'і́ло; Ков'і́н'ка т'ішка́ / моï / йек д'іт йі́йі пидоїма́йі? / та́же вин слабúї / Це тоб'і́ т'ішка́ / а йіму́ ікра́с до́бра.*

КО́ВНІР, -а – комір: *Ша́л'ком ни стиска́ї / бо ко́ўн'ір се помн'е́цкайі; Ко́ўн'ір з вило́гами / фа́їниї / зйе́л'уйі бл'у́зу.*

КОВНІ́РЧІК, -а – комірець: *Су́кон'ку з б'і́лим коўн'і́рч'іком т'і́тка м'ін'і́ ш:úла д Велúкод'н'у / на оцúї фудуґра́ф'ійі вúтко / на голов'і́ пол'ітúка заўйе́зана / отаке́ д'і́уч'е́ бу́ло / пампулúсте / з вúхором; Коўн'і́рч'ік покла́ду с такúми ву́шками / доўге́н'киї / до це́йі бл'у́ски ме пасува́ти / йа н'іўко́го тако́го ни вúд'іла.*

КОВПКУВА́ТИЙ (КОВПЧІКУВА́ТИЙ) – про людину, схильну до повноти: *То і́кúйс коўпч'ікува́тиї хлопч'і́ш'і / в'іде́ў / слабúї / у не́го д'е́д'а такúї буў; Ў лице́ д'і́ўка нипога́на / а́ле коўпч'ікува́та / йе́к таку́ оберта́ти ў данцú? / Але́ подивúсе / ікúї у не́йі ле́хкиї хит / та ўна ш'і ї тебе́ передацу́йі.*

КО́ВПЧІК, -а – *зменш.* від КО́ВБОК: *Вўйку / ки́н'те ко́ўпч'ік / на́в'іт' ми ота́к кр'іч'е́ли / йік плили дара́би / вўйко кида́ў / а́ле б'і́йно бу́ло пли́сти за ним / аби́ дос'ігну́ти / а йік ни ї́миў / то маї ни́ш:е хтос и́нчий вило́ўйуваў тото́*; *Вели́кий ко́ўбок мош пор'і́зати на с'н'і́ти / мал'і́ ко́ўпч'іки / ік'і ко́л'ут на дрива́; С'е́т'мо на ко́ўпч'ік таї припоч'е́н'мо.*

КО́ВТАТИ – 1) стукати: *Та́мки / ви́тко / ік'іс ремо́нти / бо ад'і́ йек ко́ўтайут*; 2) *перен., згруб.*, надокучливо повторювати комусь те саме, нав'язуючи свою думку: *Ко́ўтала ч'олов'і́ка / а вин / дурни́й / уз'е́ў таї послу́хаў / мої / та припри́ жи́нку / покажи́ / хто ґазда́*; *Так коўта́йі бе́с'ідоў у ч'оло́ / шо ни го́ден ви́тримати.*

КОВТА́ЧЬ, -я́ – дятел: *У то́му гор'і́с'і / в'ід'і́ / коўта́ч' жийе́ / си́вий / тро́хи зеле́ний с ч'ірво́н:им / йа ви́д'іў / йік вин дес зал'іта́ў туда́.*

КО́ВТНУТИ – стукнути чимось об щось; вдарити: *Абе́с ни ко́ўтнуў / бо цес пага́р' серозу́бйі / д'іт з':іст тебе́ / бери́ го́рш'ітко / ў поли́ци стойі́т.*

КО́ВТНУТИСЕ – вдаритися: *Так ко́ўтнуласе ў цису́ остриву́ / шо плеч'а́ ни ч'у́йу / ад'і́ / йек ц'у́кнуло / хто ту́тки їйі припе́р*?

КОВТО́К, -тка́ – здеб. *множ.*, КОВТКИ́, -и́в; 1) сережка: *Цис'і́ коўтки́ м'ін'і́ Андр'і́й купи́ў у Вижни́ци / купи́ў і забу́ў / де покла́ў / йа найшла́ йіх / ік вин уме́р / ад'і́ но́с'у*; 2) *перен.*, висячі залози у тварин, птахів: *Бабо́ / а на́ш'а коза́ тако́ш ма́йі коўтки́ / так'і́ / йік у вўйни? / Вўйна ма́йі свойі́ / а коза́ свойі́ / и́н'ч'і / ти шо / ни ви́диш*?

КОГО́ НИ НА О́ЧІ, ТОЙ ПЕ́РЕД (ПЕ́РЕДЬ) О́ЧІ – кого не хочеш бачити, той завжди перед тобою: *Коби́бито так бу́ло / шо ви́дис:е лише́н' с ти́ми / кого́ л'у́биш / с ким корти́т поговори́ти / а то йік на зло / кого́ ни на о́ч'і / тої пе́ред' о́ч'і / таї шо / і с таки́м му́сиш заговори́ти / шош се запита́ти / ни бу́деш н'імако́м / а́ле це ўже ни ду́же ш':е́ре*.

КОГО́ ХОЧЬ – будь-кого, кожного: *Ц':а кого́ хоч' загово́ри / до́брий ма́йі йізи́к / так ним масти́т / шо ти дни свойі́ забува́йіш / от:о́ д'і́ўка*.

КОГУ́Т (КУГУ́Т), -а́ – 1) півень: *Л'ігли́ спа́ти гаш тогди́ / ік кугути́ ўже зач'е́ли бу́ли п'і́йіти*; 2) вирізана з бляхи прикраса на даху хати або криниці: *То так'і́ з бл'е́хи кугути́ на на́ший кирни́ци / уни́ ни п'і́йут / а́ле оде́н во́ден / фа́йн'і / так / Васи́л'ку? / Бабо́ / йек уни́ бу́дут п'і́йіти / ік ѕ͡з'у́бок закри́тий?*; 3) один із видів стилізованого узору: *У Т'у́дев'і и́нч'і узо́ри / ни так'і́ / йік оце́с / кугути́ ни зна́йу / ци хтос вишива́йі на рушника́х / окро́ме бут'шо́ мош ви́шити / ч'іч'ки́ / анге́лика / каў / шо хоч'*

/ а на т'удиўских рушниках ад'ӥ ӥк'і узори / оцес ч'орнобривий / оцес у жоўт'ӥ / ус'ӥ дивисе; 4) *перен*., *згруб*., забіякувата самовпевнена особа чоловічої статі: *Дивисе / ікиӥ кугут / лиш ч'іпни ӥиго / уздриш / шо буде*.

КОГУ́ТИК (КУГУ́ТИК), -а (а) – *зменш*. до КОГУ́Т (КУГУ́Т): *Цес рушник фабрич'ниӥ / с кугутиками йа купила / буде до рук / у нас тутки ин'ч'і ўзори*; *Ану ци гон:а йіс пизнати / де кугутик / а де куроч'ка? / гезде дес'ітеро кур'ет / ни знаӥіш? / а йа знаӥу / кугутики биршен'к'і / то ўже витко / котре ӥке*; 2) очищене від шкарлупи зерно горіха: *Ік ц'іл'иӥ гор'ӥшок / такиӥ / шо ўс'о держиц:е купи / то се називаӥі кугутик / а йік ц'ілен'ка половинка / то куроч'ка / гентам так казали*.

КОГУ́ТИКИ (КУГУ́ТИКИ), -ив – тільки *мн*., вид квітів: *Оц':ӥ ч'іч'кй називаӥуц:е кугутики / ўни подибн'і до греб'ін'а кугутового / іґ би отак по к'іл'ка нас'іл'еў на стебло;У горіц:и йе ф'іӥаўки / кугутики / ч'обиткй / отот'ӥ син'і / висок'і / так називаӥуц:е по нашому*.

КОГУТО́ВЕ (КУГУТО́ВЕ, КОГУ́ТІЧЕ, КУГУ́ТІЧЕ) ЇЦЕ́ – найч. у мн., запліднене яйце, з якого виводяться курчата: *Оцих пйетеро / то кугутов'і йец'а / а за тот'ӥ ни знаӥу*; *Кур'ета вивод'уц:е лиш с кугутових йец / а ни с колотуниў*; *Оц:е кугутов'і йец'а / йа ў Федихи вим'ін'іла*.

КОГУТО́ВИЙ (КУГУТО́ВИЙ, КОГУ́ТІЧІЙ, КУГУ́ТІЧІЙ) – прикм. від КОГУ́Т (КУГУ́Т): *На шо оцисе подибне? / Ануко даӥ блиш:е / наӥ се подиўйу / на кугут'іч'іӥ фист / ч'есто такиӥ / ік у Митришиного кугута / Вуӥно / та йа ӥ мал'уваў кугута / але голова ў него завелика / така / йік у кота / Та ч'о? / йе греб'ін' / лиш т:о / шо йіс вуха йіму намал'уваў / Це того / аби вин ч'уў / ік мут друг'і кугути п'ӥйіти*; *На цему мал'ўнку витко / йек зач'інати мал'увати кугута / ікиӥ маӥі бути кугут'іч'іӥ фист / крила / греб'ін' / і ӥк'і олуфка до цего / уч'ейсе отак.*

КО́ЖДА ЖЕ́БА СВОЄ́ БОЛО́ТО ФАЛЇТ – те саме, що КО́ЖДИЙ ЦИ́ГАН СВОЮ́ ДИТИ́НУ ФАЛИ́Т: *Кожда ж'еба своӥе болото фалит / А шо / ме ч'уже? / н'і / л'іпше своӥе / ч'ужим мут ч'уж'ӥ оп'ӥс'т'уватисе*.

КО́ЖДЕ У СВОЮ́ (У СВОЄ́) – окремо, відособлено: *То зле / Васи / ік отак кожде у своӥу / то лиш лекше зач'ети / а потому т'ешко направити; Ни допускаӥтесе того / аби кожде ӥшло у своӥу / бо йек зач'нете жит'е / так уно вам поведец:е дал'і*.

КО́ЖДИЙ – кожний: *Кождиӥ шукаӥі краш:ого / хоч'і / де л'ӥпше*; *Кождиӥ викроӥуӥі на своӥу руку; Кождого бирше своӥе болит / а ни*

ч'ужé; Кóждиї хот'í́ў би пош'інúўку; У кóждого свóйé на ум'í́; Кóждому ни гóден догодúти / цéго нимá.

КÓЖДИЙ ВѝДИ СВОЄ́ – людина зором фіксує насамперед те, що більшою мірою її цікавить, вражає чимось: *Лес'ó кáже / шо вúд'іў ік'í́с машинú / в'ід'í́ / три / а малúї росказáў / ік'í́ ўни / йек се називáйут / і к'í́л'ко берýт бинд͡зúни / То / Йілé / кóждиї вúди свóйé / хлóпец цим інтересýйіц:е / тогó так прúкладно росказáў / а Лес'ó шо / вин рóвером йíде áбо на свóйіх двох / дé вин знáйі за машинú*?

КÓЖДИЙ ВИТПА́ЦЮЇ СВОЄ́ – у кожного свій життєвий шлях, своя доля, і кожний мусить пройти через призначені йому випробування: *Кóждиї витпáц'уйі свóйé / хтос бúрше / а хтос мéнче / хтос сам мáйі витпáцити / а хтос д'í́тем лиш'éйі / хтос ни вилáзи з б'ідú / а комýс трóхи попускáйіц:е / йік вин ни дýже гр'íшйт*.

КÓЖДИЙ ЗНА́Ї СВОЄ́ – окрема людина дбає про свої інтереси: *То / Йілá / такé / кóждиї знáйі свóйé і пантрýйі свóйé / і ви цисé ни зм'í́ните / абéсте йек хот'í́ли / каў вам гéзде / ни зм'í́ните*.

КÓЖДИЙ ІДЕ́ СВÓЙОВ ДОРÓГОВ - 1) у кожної людини свій життєвий шлях: *Кóждиї ідé свóйоў дорóгоў і мáйі витпацúти тотó / шо на ниї*; 2) про ситуацію, коли не складається спільне життя: *И:ї / шо тут сказáти? / Бох йімý / Бох йíі / таї кóждиї ідé свóйоў дорóгоў / ік ни склáлосе жит'é / то ч'о се мýч'іти*? / *комý вит тóго лéкше*?

КÓЖДИЙ-КОЖДІ́СЬКИЙ – те саме, що КÓЖДИЙ, однак підсилене значення: *Кóждиї кожд'í́с'киї рас / ік прихóжу / вúжу т:о самé / кожд'í́с'киї рас / колú би ни прийшлá / то кúл'ко цéму гóден терп'í́ти?*

КÓЖДИЙ МАЇ ЗНА́ТИ (МА́ТИ) (В КÓЖДОГО МАЇ БУ́ТИ) ПРИПѝР – про важливість для людини не виходити за межі допустимого: *Марýс'ко / то кóждиї мáйі знáти припúр / ци ч'олов'í́к / ци жúнка / ци дитúна / і це у ўсéму / бо йік л'удинá ни мáйі пропóру / то ў нéйі ци з неў ни бýде дóброго жит'á* / *Та так / вúтки óзмец:е*?

КÓЖДИЙ МАЇ (НЕСЕ́) СВІЙ ГОРП – у кожного свої клопоти, проблеми, біди: *Кóждиї мáйі с'в'іï горп / ў однóго йігó зрáзу ўздрúш / лиш се подúвиш / і ўже вúтко / а ў дрýгого вин прикрúтиї / áле йе / і л'удинá дéколи нóси йігó ўсе жит'é / абéс знаў / до смéрти*.

КÓЖДИЙ МА́Ї СВОЄ́ – у кожного свої проблеми і свої клопоти: *Кóждиї мáйі свóйé / і наїбúрше л'удинý нúш':іїі гризóта і слáб'іс'т';*

Ко́ждиї ма́йі свойе́ і витпа́ц'уйі свойе́ / і ти ни го́ден на се́бе ўз'е́ти ч'ужé / вин ма́йі сам с тим дава́ти ра́ду і їкос традж'ува́ти жит'е́.

КО́ЖДИЙ НА СЕ́БЕ ТЄ́ГНЕ (ВЕРЕ́ТУ, КО́ВДРЮ, КУЖУ́Х, ЛІ̀ЖНИК) – кожний передусім думає про себе, шукаючи для себе вигоди: *Такиї ч'ес / шо ко́ждиї за се́бе ду́майі / на се́бе т'е́гне / ди́виц:е / шоби́ л'і́пше бу́ло / Ну та дру́гиї ни ме за те́бе.*

КО́ЖДИЙ ПЛИЄ́ СВО́ЇМ ЧЬО́ВНИКОМ (СВО́ЙОВ ДАРА́ПКОВ) – у кожного свої інтереси і свій стиль життя: *Та́мен'ки жит'а́ ни бу́ло / то лиш се рахува́ло / шо ўни ра́зом / а ко́ждиї плиў сво́йім ч'о́ўником / і шо хот'і́ти?; Шкода́ Ми́тра / а́ле вин сам тото́ ви́браў / там / Йіле́нко / ко́жде у свойу́ / ко́жде плийе́ сво́йім ч'о́ўником / і одно́ о́дним ни інтересу́йіц:е; Каў / та́к'ік йе / ўни пога́но жийу́т / ко́жде ма́йі свойу́ дара́пку і неў плийе́ / аби́ ра́зом / уку́п'і / це́го нима́ / таї / в'ід'і́ / і ни ду́же бу́ло / мо́же / х'іба́ дес на поч'ітка́х / або́ ї то ни бу́ло.*

КО́ЖДИЙ СТРІ́ЧЬНИЙ – будь-хто, перший-ліпший: *Ни бу́деш ко́ждому стр'і́ч'ному роска́зувати за свойі́ б'і́ди / бо ко́жен ма́йі свойі́ / йіму́ ш':е ї кі́хос ни тре: / до́ста сво́го.*

КО́ЖДИЙ ЦІ̀ГАН СВО́Ю ДИТІ̀НУ ФАЛІ̀Т – про завищену оцінку свого: *Сво́йіх д'іти́ї дес фал'у́ / а́ле ни перефа́л'уйу / аў пе́рвого бра́та по и́нчому / вин ўра́с сво́йіх хло́пц'іў питфа́л'уйі / хто за шо / ік дес бе́с'іда захо́ди / а вин за одно́ / їк'і ў не́го д'і́ти / їка жи́нка роби́тна / вит ч'ужи́х йа ни ч'у́ла за них до́брого сло́ва / а́ле шо? / ік ікиї́с каза́ў / ко́ждиї ці́ган свойу́ дити́ну фали́т / мо́же / ї до́бре так? / Ву́їно / шо́ тут до́брого? / а́ле наї бу́де / ко́жда ж'е́ба свойе́ боло́то фали́т / ота́к кр'ікоти́т таї т'і́шиц:е / ни ч'іка́ї фал'би́ вид дру́гих.*

КО́ЖДИЙ ЧЮ́Ї СВОЄ́ – люди по-різному сприймають інформацію: *Йа дру́гому ни ўкладу́ ў ву́ха ўс'о / шо говори́ў / ко́ждиї ч'у́йі свойе́ / А мо́же таке́ ўч'у́ти / шо і сном йіс ни ви́д'іў і ду́хом ни ч'уў / Ўс'е́ке го́н:о бу́ти / де н'і / л'у́де ни одна́к'і.*

КО́ЖДИЙ ШУКА́Ї (ХО́ЧІ) ЛІ́ПШОГО (ДЕ ЛІ́ПШЕ) – кожен прагне добробуту, стабільності, можливості реалізувати себе: *Ч'о ўна пишла́ за це́го? / бо ко́ждиї шука́йі л'і́пшого / так і Мар'і́ка.*

КО́ЖДОМУ БОЛІ̀Т СВОЄ́ – те саме, що КО́ЖДИЙ ЗНА́Ї СВОЄ́: *Насту́ / ти зна́йіш / шо ко́ждому боли́т свойе́ / і вин за тото́ хо́ч'і говори́ти / вибач'е́ї / ік йа тоб'і́ забога́то наска́ржиласе / зна́йу / шо ў те́бе і сво́го до́ста / а йа прийшла́ таї ш'і с пусти́м / лиш аби́*

вúговоритисе / на твойý гóлу додáти свóго / бо тоб'і́ лиш цéго бракувáло / áле до кóго йа пúду / ік ни до сестрú? / нимá до кóго / д'іковáт' тоб'і́ фáйно / шо йіс вúслухала ĭ трóхи розрáдила / м'ін'í ўже лéкше стáло / ікóс обм'інúлосе ўсередúн'і.

КÓЖДОМУ СВОЄ́ – кожен має свої життєві принципи, можливості реалізувати себе: *Кóждому свойé / тоï так жийé / йімý дóбре / а дрýгиĭ бíршого хóч'і / шо комý / а нáшиĭ Гáни отáк дóбре*.

КОЖУШЍНА (КУЖУШЍНА), -и – 1) те саме, що КОЖУ́Х: *Берý кожушúну / таĭ бýду помáло шн΄áпати*; 2) старий поношений кожух: *Оцис'á кожушúна на ўс'í́х / отáк*; 3) гарний кожушок, яким господар дорожить: *Мáйу кужýх / áле шо вáрта оц':á кожушúна / на ўсý Цáрину*.

КОЖУШЍНКА (КУЖУШЍНКА), -и – *зменш.-пестл.* до КОЖУШИ́НА (КУЖУШЍНА): *Кожушúнко мóйа л΄ýба / де ти се сховáла? / Вýĭку / ви ў хорóмах се розберáли / отáм ваш кужýх*.

КОЗА́РИК, -ика – зменш. від КОЗА́РЬ: *Нимá грибúў / лиш пáру козáрикиў наĭшóў; Ад'í́ ĭкиĭ хлóпч'ік / такúĭ / ік козáрик / Йо / лиш би ш'éпоч'ку такý се здáло*.

КОЗА́РЬ, -я́ – підберезовик: *Ти кáжеш пидберéзовик / тикú дипрáўд'і праўдúве імн'é / бо вин у березникý ростé / пид берéзоў / а ў Т'ýдев'і козáр' се назиwáйі*; *Вúд'іў / шо ў кошелú дримнич'íйа / лисич'кú / голуб'інкú / козар'í́*.

КОЗЕ́В, -кизлá – *здеб. мн.*, КИЗЛЍ, -úв – крокви: *Сегóн:е маĭстрú кизлú кладýт / потрóхи ĭде робóта / áле ми ўже ни гóн΄:і прич'ікáтисе / колú свойá хáта бýде / Ш'і крúшку / таĭ бýде.*

КОЗЄ́ЧЄ МОЛОКО́ – молоко від кози: *Бáбу тримáло коз'éч'е молокó ĭ кулéш'а / ш'і капýсту саморúн:у л΄убúла*; *Ни л΄ýбйу коз΄éч'е молокó / ўно гир'кóвате / таĭ пáхне ĭнáкше / ік корóўйіч'е / хот΄íла бýла сир з нéго зробúти / áле ни ўдáўсе / А йігó хто на сир берé*?

КОЗЄ́ЧІЙ – козиний: *Такé зафáйне / ік коз'éч'ій фист / вúд'іў йіс / ікúĭ у козú фист?; Де т:о фáйне? / то такé / ік коз'éч'і коўткú / А тепéрки мóда такá / коўткú з ус'éкого рóбйі*.

КОЗЄ́ЧІ РИШКЍ – вид їстивного гриба, який зовні – як кораловий риф: *Гулуб'інкú / коз'éч'і ришкú / сиройíшки / н'і / ми тотó ни беремó / ни хóч'імо б'ідú / ми тотó / шо звúкли / козар΄í́ / треп'ітникú / пúтпен΄ки / бо ік ни знáйіш / то мош тр΄íла набрáти / гад΄ікúў*.

КО́ЗИРЬ, -я – важливий аргумент, речовий доказ, що комусь дають перевагу в чомусь: *Мару́с΄ко / то ни ко́зир΄ / то пуста́ ши́стка*.

КО́ЗИРЬ МА́ТИ (В РУКА́Х) – мати перевагу в чомусь: *Ма́йу ко́зир΄ / ни йа зач'іна́ў цису́ катава́с΄ійу / мене́ ту́тки ни бу́ло.*

КОЗУ́ЛЬКА (КУЗУ́ЛЬКА), -и – зменш., стос. КОЗУ́ЛЯ (КУЗУ́ЛЯ): *Йа л'у́бйу цису́ кузу́л'ку ч'ірво́н:у ў крапоч'кú / йа се ни бо́йу йійі́ / ік ска́жеш / Йіле́нко / Йіле́нко / по́лети до не́ба / ўна слу́хайі / ї лети́т / За н'у ш'і со́неч'ко ка́жут / таке́ смих ч'у́ла*.

КОЗУ́ЛЯ (КУЗУ́ЛЯ), -і – будь-який жук: *Т'іка́ї / ад'і́ їка кузу́л'а л'і́зе / мої / ш'і ни ви́д'іла тако́йі*; *А козу́л'а мо́же ўкуси́ти? / ге? / бо мура́л' мали́ї / але́ ад'і́ йек мене́ штри́кнуў / а ўна набога́то би́рш'а*.

КОКЛЄ́ТА, -и – котлета: *Ў шко́л΄і на па́ўз΄і з΄:іш кокл΄е́ту / і цисе́ йе́блуч'ко; Бабо́ / йе́к кокл'е́ти се ро́бйут? / ви го́н':і йіх спеч'і́? / Наї тоб'і́ ма́ма зро́би / йі́йі ска́жеш / ўна зме́ле мн'іс'ц'а́ / таї усма́жи*.

КО́КО, -а – *дит.*, яйце: *Ко́ко да́ти дити́н'і / до́бре*?; *То миш ко́ко ўби́ла / то ни д'іт і ни ба́ба / миш фо́стиком махну́ла / і ўно се ўби́ло / ўпа́ло / бух / і нима́*.

КО́КОЧЬКО, -а – *дит.*, зменш.-пестл. від КО́КО: *Ку́роч'ка / ко ко ко / зне́сла дити́н΄і йіч'ко́ / ко́коч'ко / дити́на ме фа́їно га́мати ї ви́росте вели́ка вели́ка / так*?/ *Така́ / шо гаш до не́ба? / Н'і / така́ / ік та́тко / до́бре? / а́ле ік фаїне́н'ко меш га́мати / ус'о́ / шо ба́пка зр'іхтува́ла*.

КОКОШЍТИСЕ – пишатися, зазнаватися; привертати до себе увагу (про жінку): *Нима́ ч'іго́ кокоши́тисе / то ш'і ўс'о го́н:о поломи́тисе / ї ли́шемосе / йік се́ред' води́*; *Роспусти́ла п'і́р'і / ік кли́ч'ка / ї кокоши́ц:е пе́рет Сла́ўком / а в'і́ўкайі так / шо гаш усти́т / гаш суда́ ч'у́ти; Стара́ ба́ба / а кокоши́ц:е / йік де́котра молода́ молоди́ц'а / А де ўна стара́? / йі́йі / в'іде́ў / лише́н' сорокі́ўка мину́ла / то молода́ фа́їна жи́нка / наї кокоши́ц:е / до́ки молода́ ї до́ки йі́йі се хо́ч'і.*

КОЛА́ЧІНИ, -ив – *тільки мн*., останній етап весільного обряду: *Кола́ч'іни пи́с'л'а вес'іл'а́ / по вес΄іл΄у́ / на дру́гиї ден΄ / на кола́ч'іни ни ўс'і́х вес'і́ўних кли́ч'ут*; *На кола́ч'інах молода́ вид:айе́ колач'і́ вес'і́ўним бат'ка́м і матка́м / бо то йе два бат'кú і дв'і ма́ц':і / і ш':е таке́ / шо на кола́ч'інах уже́ молод'і́ ґазду́йут / уни́ хо́д'ут поми́жи столи́ / припро́с'уйут го́с'т'іў*.

КОЛА́ЧЬ, -я́ – 1) обрядовий калач, який печуть на весілля, поминки або на Різдво: *Гента́м лиш с колач'а́ми їшли́ на вес'іл'е́ / два колач'і́ / гор΄і́ўка / ўс΄о заўйе́зане ў плати́ну / ота́к ішли́ / а тепе́рки ц:е ни ду́же*

пантру́йут / ни печ’у́т колач’і́; 2) заплетена й закручена на голові жіноча коса: *Ў Л΄о́н΄і гру́б’і киски́ / так’і́ / йік мойа́ рука́ / уна́ де́коли збера́йі во́лоси ў одну́ ї ро́би кола́ч’ / то вин таки́й / ік пиў голови́.*

КОЛГО́С, -пу – колгосп: *Два́ц΄:іт΄ пйет΄ ро́киў ви́була смих у колго́с΄п’і / наї тото́ щл΄ах тра́фи.*

КОЛГО́СНИК, -а – 1) колгоспник, член колгоспу: *Колго́сники т'е́шко робі́ли / а шо за т:о ма́ли? / коп’ікі́ / ду́же т'е́шко гарува́ли / тра́тили здоро́ўйі / а зароби́ти н'іч’о́ ни могли́*; 2) *перен.,* людина без належної освіти: *Ми / колго́сники / шо / Мар΄і́ч’ко / ви́д΄іли? / нич’о́ / лиш оцису́ скалу́ / уна́ ўрас пе́ред΄ оч’е́ма / и́нде нима́ куда́ диви́тисе / а за́молоду йек? / с΄к’ін΄ч’е́ла ў Т΄у́дев’і с΄ім кл΄ас / да́л΄і ни ї́шла́ / бо тре́а бу́ло до́ма помога́ти / а пото́му за́м’іс΄ ма́ми сапа́ла д΄іл΄анкі́ / шо каза́ли / т:о роби́ла / до самойі́ пе́н'ц΄ійі.*

КОЛГО́СНИЦЯ, -і – 1) *жін. р*. від КОЛГО́СНИК: *Ўч’е́йсе / Мар'і́ч’ко / мо́же / ни бу́деш колго́сницеў / меш би́рше ви́д'іти / ни так / ік ми*; 2) без смаку одягнена жінка: *Йої / та ўна́ ўч’е́ласе ў Коломи́йі / а подиви́се / ч’е́сто колго́сниц'а / йа л΄і́пше ўбра́на / Йо / ў не́йі с цим ни йе гла́тко / ни ум’і́йі се зибра́ти / мойа́ ба́ба / ік іде́ до це́р'кви / то л'і́пше се ўбера́йі / ў не́йі ўс'о допасо́вано / ви́тко / шо ста́рш’а жи́нка / шо с села́ / а́ле завети́т молоди́цу / бо ік фу́стка ў син'і́ / то таке́ шит'е́ на соро́ц':і / така́ спин:и́ц'а / на́в’іт' коўткі́ м’ін'е́йі / шо́би ўс'о штимува́ло / о*.

КО́ЛЕСО, -а – спеціальна ручка у формі кола, за допомогою якої “крутют кибель” − опускають відро в криницю і витягують його з водою: *У Ме́н:ика / Мар'і́ч’ки Йурич’ко́вовйі / йа де́коли т'ігла́ во́ду с кирни́ц'і / то ву́ўна ура́с нага́дувала / Трима́ї ко́лесо / уно́ т'ішке́ / пово́ли спуска́ї / потр'і́ш’ки / уваж’е́ї / абе́с ўіго́ ни пусти́ла*.

КО́ЛЕ У ПЛЕ́ЧЯХ – у когось запалення легень, проблеми з диханням, неврит та ін.: *Паз'у́н'а кво́лиц:е / шо ї́йі ко́ле ў пле́ч’ах / шо ўноч’е́ ди́хати ни дайе́ / а йа каў / ли́ш на пол'ітл'і́н'іку / бо с цим же́рти пога́н'і.*

КОЛЕ́ШНЯ, -і – 1) *згруб*., будівля господарського призначення; хатчина, схожа на стайню: *Коле́шн'у с'а́ку та́ку покла́ў / рик пожийімо́ ї́кос / бо ч’ужи́ми хата́ми ни хо́ч’у ї́ти*; 2) *перен*., *згруб*., товста присадкувата жінка: *Ад'і́ / така́ / йік коле́шн'а / ле́дви хо́ди / ни ду́маї / шо то ле́хко*; *Га́н΄а / в’іде́ў / т'ішка́ / бо хо́ди / йік коле́шн'а / Уна́ ї так /*

сарáка / дóста грýба / а ви шо / дес нидáўно здибáлисе? / Позаўч’éра смих вúд'іла.

КОЛЄ́ТКА, -и – колядка: *Йе дýже дáўн'і кол'іткú / ік’і ў Т'ýдев’і кол'ідýўут / оц:ý / шо йа зáрас закол'ідýўу / то кол'ідá ґаз'д'í / се називáйі / Оĭ брáте Ĭвáне / ци Пéтре / імн'é ґаздú се кáже / ми ў вáшим двор'í / гоĭ даĭ / Бóже / слýхаĭ / бýду Ĭвáнови кол'ідувáти / Брáте Ĭвáне / ми ў вáшим двор'í / гоĭ даĭ / Бóже / Ми ў вáшим двор'í / два три корол'í / Пéршиĭ корóл'у / ч’ем се пофалúш? / Оĭ йа мáйу ч’ем пофалúтисе / Йік виĭду соб’í йа рáно ўрáн'ц'і / То ўрáдуĭіц:е лáст'іўка ў стр'іс'í / Лáст'іўка ў стр'іс'í / Ўс'а зв’ір' у л'іс'í / Другиĭ корол'ý / ч’ем се пофалúш? / Оĭ йа мáйу ч’ем пофалúтисе / Йік виĭду соб’í йа ранó ўран'ц'í / То ўрадýйуц:е цер'квú / кос'т'олú / Цер'квú / кост'олú / ў цер'квáх престолú / Трéтиĭ корол'ý / ч’ем се пофалúш? / Оĭ йа мáйу ч’ем пофалúтисе / Пос'íйу соб’í два ланú житá / Два ланú житá / а трéтиĭ виўсá / А трéтиĭ виўсá / ц':а кол'éтка ўс'а / Ни забýти / йік пúшеш / шо ўрас Гоĭ даĭ / Бóже / а йік закол'ідувáли / то дáл'і ĭде в’ін'ч’óван'і / Таĭ по цим слóв’і бýт'те здорóв’і / Гоĭ даĭ / Бóже / Бýт'те здорóв’і / брáте Івáне / Гоĭ даĭ / Бóже / В’ін'ч’ýйімо вас с ш’éс'т'ім / здорóўйім / Гоĭ даĭ / Бóже / тýтеч’ки такóш / йік кол'ідýйіш / то мýсиш казáти ў кóждим р'ітký / Гоĭ даĭ / Бóже / С ш’éс'т'ім / здорóўйім / с С'в’ітúм Вéч’іром / с С'в’ітúм Вéч’іром / ш’іĭ с С'в’ітúм Риздвóм / ш’іĭ с С'в’ітúм Риздвóм / Збóром / Штéфаном / Збóром / Штéфаном / ш’іĭ з Васúл'іĭем / із Васúл'іĭем / ш’іĭ з Видорш’áми / ш’іĭ з Видорш’áми / ўс'імá с'в’іткáми / Ўс'імá с'в’іткáми / таĭ з роковúми / Із роковúми / ўс'імá малúми / Гоĭ даĭ / Бóже / Ц':а кол'éтка вид Наст'ýн'і Калúн'ч’інойі / ік’íĭ в’іс'імдис'éт' рóкиў*; *Богáто знáла кол΄ідóк / Оĭ у пóли / пóли сам’ітнá стайéнка / там Ісýсик народúўсе / малéн΄ка дитúнка / Новá рáд΄іс΄т΄ стáла / Дóбриĭ вéч’ір тóб’і / пáне господáр΄у / А ў нáшим двор΄і та три корол΄í / оĭ даĭ / Бóже / ĭ úнч’і йе / áле ти нáґро се запитáла / тогó зрáзу трýдно бúрше нагадáти.*

КОЛЄ́ТКА ДЛЯ ХЛОПЧÍШЯ – колядка, яку колядують юнакові, синові ґазди: *Абéс написáла / шó комý кол'ідýўут / тотó імн'é се кáже / і трéба ўрас казáти Гоĭ даĭ / Бóже / йа наўч’éласе цисý кол'ідувáти вид Мар'íки Войач’éхи / тогó бýду кол'ідувáти так / ік унá / Гоĭ даĭ / Божéĭ / се називáйі кол'éтка Оĭ брáте Іванé / шош ти соб’í так? / Оĭ братé Ĭванé / шош ти соб’í так? / Гоĭ даĭ / Божéĭ / Шош ти соб’í так згóрда поч’інáш? / Згóрда поч’інáш / кóником іграш? / Кóником іграш пóпит*

хотинéц / Хотинéц кáже / шо то пан ідé / А мáмка кáже / шо то син ідé / По ч'ім пизнáйіш? / По сорóч'іц':і / Ў нéго сорóч'ка напíў б'ілéн'ка / Напíў б'ілéн'ка / йік лист / тонéн'ка / Де ж уна перéна? / Ў крайáх Дунáйах / Де ж ўна круч'і́на? / Ў кон'á ў копúт'і / Де ж ўна сушéна? / Ў тýрка на рóз'і / Де ж унá тач'і́на? / Ў Бóга на стóл'і / Де ж ўна ўберáна? / Ў Бóга за двéр'ми /Де ж ўна зношéна? / У нóвих двóрах / Таї по цим слóв'і в'ін'ч'ýйімо вас / Івáне / Йа ўже ни каў / йек в'ін'ч'ýйімо / бо йа тотó говорúла / Це такá дáўна кол'éтка / шо йійі́ ў сел'і́ мáло хто знáйі / тикú ни ч'ýла / шóби хтос кол'ідуваў / і йа ни знáла / вид Войач'éхи ўч'ýла.

КОЛЙБА, -и – 1) житло лісорубів, пастухів: *Брáч':іку Васú / а де йістé жúли? / Ў колúб'і / úнде ни бýло би де*; 2) *перен.*, відпочинковий будиночок, виконаний у гуцульському стилі: *Іван соб'і́ колúбу зробúў пéрет΄ хáти / ни гóден се нат'і́шити.*

КОЛЙ, ЇК (ІК) НИ ТЕПÉРКИ (ТЕПÉРЕЧЬКИ, ТЕПÉРЕНЬКИ)? – про теперішній час, який найбільшою мірою, на думку мовця, сприятливий для виконання чогось: *Колú / йік ни тепéрки? / колú ти меш ўч'éти дитúну / колú? / ік унá вúросте? / тогдú зач'нéш*?

КÓЛИК, -ика – кілок; *перен., жарт.*, одиниця: *Плит се ўгнýў / здáлобисе ўсередúн΄і кóлик забúти / Ну та наї Улац'кó цисé зрóби; Прин΄і́с кóлик у зóшит΄і? / ої шо дистáнеш / То ў мéне рýч'ка такá / ч'орнúло зач'éло л΄áпати / йа ни вúден.*

КОЛЙ ПОПÁЛО – будь-коли: *Мих прийтú / колú попáло / ї передрáн'а / а ч'о ?/ бо такá жúнка / грúзла йігó / с тóго ўс'о ї зайшлó.*

КОЛЙС – *присл.*, колись: *Колúс і йа бýла молодóў / йік ўч'éра / бýло / а ўже в'іс'імдис'éтка / так пройшлó жит΄é / ік пáру ден'; Мої / та колúс стáрших бúрше ш'інувáли / ік зáрас; Колúс зимá / то бýла зимá / а зáрас шо? / хл'áпаўка / та колúс зимá бýла такá / шо по вúкна / Вúдите / а сегóроку по Велúкон'у ўже / богáто шо зацвúло / скóро маї / а ўна по кóтики.*

КОЛЙСАНІ, -а – колисання: *Дитúна ўже велúч'ка / наї так се приýч'уйі спáти / дóста тóго колúсан'а / бо скóро ў сáдик / а хто тáмеч'ки ме йійі́ колисáти*? / *А шо йа зрóбйу / ік вин цéго хóч'і*?

КОЛЙТКА, -и – висячий замок: *На оборúх трéба колúтку поклáсти / такá зáсуўка н'іч'ó ни дайé / бут' хто утвóри.*

КО́ЛИ-ТО́ГДИ – *присл.*, коли-небудь, як вийде: *Пе / то ни гори́т / ко́ли то́гди прии́деете / йік мете́ ма́ти ч'ес / ік ни тепе́р / то пото́му*; *Зро́биц:е ко́ли то́гди / то ни пере́дна робо́та*.

КОЛЍТОЧЬКА, -и – *зменш.* від КОЛЍТКА: *На це́му ку́фрику йе колі́точ'ка / ви́д'іли йісте́*? / *до не́йі кл΄у́ч'ік маў би бу́ти / ану́ подив'іц:е.*

КО́ЛИЧЬОК, -чька – кілочок: *Цис΄і́ ко́лич'ки склади́ ко́ло драв'і́т΄н΄і*; *Ог:о́ / це ни ко́лич'ок / а до́брий киў.*

КОЛІДА́, -и́ – 1) коляда: *Кол'ідá / це йік кол'іду́йут / де́хто ка́же / йа до́бре ни зна́йу це́йі кол'іди́ / кол'іду́ймо оц:у́ / і дру́г'і зго́д'уйуц:е*; 2) винагорода колядникам: *Шо на кол΄іду́ дамо́ ф'ін΄і́*?; *Зр'іхту́й кол'іду́ і отут поклади́*; 3) час Різдвяних свят, коли колядують: *С΄в'е́та / кол΄ідá / ік іде́ш две́ч'іру по сел΄і́ / ў хата́х с΄в'ітла́ / л΄у́де кол΄іду́йут / с'в'ітку́йут і ра́дуйуц:е; Це ў кол'іду́ бу́ло / в'іде́ў / на саме́ Риздво́*.

КОЛІДНЍК, -а́ – колядник: *Ско́ро ўже кол'ідники́ мут ходи́ти / Ми́триў малі́й ш':і завітка при́йде / це вин пе́рший рас іде́ кол'ідува́ти.*

КОЛІДНИЧЬО́К, -чька́ – зменш.-пестл. до КОЛІДНЍК: *Абе́сте зна́ли / оц':і́ два кол'іднич'кі́ мут у вас кол'ідува́ти / Йоі́ / та наі́ прихо́д'ут / ми йіх у ха́ту пу́стимо / а ни лиш дамо́ на кол'іду́*.

КОЛІДУВА́ТИ – колядувати: *Зач'іна́ўсе пист таі́ ба́ба каза́ла / Гаі́ уч'е́йтесе кол'ідува́ти / абе́сте фа́йно могли́ пид ві́кнами на С'в'іті́й Ве́ч'ір ґа́здам закол'ідува́ти*.

КОЛІЙО́ВИЙ – залізничний: *Ш'і кри́шку / то ўже кол΄ійо́ва ву́лиц΄а / за́рас бу́де скрут / і ми на м'і́сци.*

КОЛІЙО́ВИЙ ХЛІП – спечений на дровах хліб, який продавався у спеціалізованому магазині біля вокзалу: *Абе́сти зна́ли / де́коли і́ кол'ійо́вий хл'іп ни ду́же до́брий / ни зна́йу / вит ч'о́го то зале́жи*.

КОЛІНДРУВА́ТИ – посипати щось коріандром (*коле́ндров*): *Бужени́ч'ку мус кол'індрува́ти і ўсего́ і́нчого додава́ти / пе́рцу / со́ли / голоўне́ пото́му / фа́йно забуди́ти / а́ле бес кол'е́ндри / то би ни бу́ла т'удиўска́ бужени́ц'а.*

КОЛІНКУВА́ТИ – 1) стояти на колінах: *Ми сто́йіч'і се моли́ли / а ўна кол'інкува́ла*; 2) *перен.*, виконувати якусь роботу, іноді для зручності стаючи на коліна: *Ни кол'інку́й ко́ло це́йі гр'е́тки / ўже нима́ бур'іни́ў / ш'і но́ги збавиш.*

КО́ЛІЯ, -ії – 1) поїзд: *Лиш би се ни забари́ти на ко́л΄ійу / тре́а ўста́ти ра́но / ў пйе́тий годи́н΄і*; 2) залізнична колія: *По ко́л'ійи ни во́л'но*

йти / а де́хто л'іну́йіц:е йти на мист і перехо́ди ко́л'ійу / де соб'і́ хо́ч'і; 3) заїжджене заглиблення від коліс на землі (на дорозі): *Ік фи́ра йі́де на доро́з'і / то це́го мо́же бу́ти і ни ви́тко / а йік по земли́ / по маї мн'е́кшому / то лиш'е́йі ко́л'ійу / бо на ву́лици так ни го́н:о се ўтисну́ти / а йік мн'іка́ земн'а́ а́бо гру́с'ко / то тогди́ ви́тко с'л'іди́ вит кол'і́с / то це се назива́йі ко́л'ійа / ну таї на с'н'ігу́ фа́їно ви́тко ко́л'ійу / ад'і́ ік лижвоу́ / на́ртами йі́дут / копани́ц'ами / вит сано́к такош се лиш'е́йі*.

КО́ЛО ГОТО́ВОГО КО́ЖДИЙ ДАСТ РА́ДУ – легко розпоряджатися тим, що до тебе зробили інші: *Йа / ка́же / ґазди́н'а / ў ме́не ўс'о доцо́тно зро́блено / та б'і́їсе Бо́га / кажи́ пра́ўду / ти прийшла́ на ўс'о гото́ве / ўс'о до шпи́л:ика / а ко́ло гото́вого ко́ждиї даст ра́ду / ти ш'і ни зроби́ла ту́теч'ки н'іч'о́ / ти́л'ко / ік за ни́хтем ч'о́рне / а фали́с:е / шо ґазди́н'а*.

КО́ЛОДІ, -я – *зб*., колоддя: *Ко́лод'і пит паркано́м рик стойі́т / ски́нуў / таї пропа́ў / а ўно заваж'е́йі / і шо т:и зро́биш?*

КОЛОКЙРЕЦ, -рця – дзвіночок, який зав'язують худобі на шию, щоб знати її місце перебування: *Колоки́рц'і прахтику́йут / йік худо́ба дес у л'і́с'і пасе́ / ў корч'а́х / а ту́тки ў нас ко́ло р'іки́ / ни тре́ба / х'іба́ бих сам ним забаўйе́ўсе / А ч'о н'і? / бу́ло би весел'і́ш:е*.

КОЛОМЙЙКА, -и – 1) назва танцю: *Зна́йу / шо йе таки́ї да́нец / а́ле то ни на́ше / ни т'удиўске́ / у нас гу́цулку гул'а́йут*; 2) *перен*., клопіт, гризота: *Ву́їко напи́ўсе / таї ма́ли ми фа́їну ўч'е́ра коломи́йку / до́ки йіго́ ўтихоми́рили*.

КОЛОП'Є́НИЙ (КОЛОПНЄ́НИЙ) – конопляний: *Шо мо́же бу́ти колопйе́не? / пов'і́смо / полотно́ гру́бе / ікас вере́н'а / за́рас колопн'і́ ни с'і́йут / то ўпере́т бу́ло*.

КОЛОПНІ́, -і́в – *тільки мн*., коноплі: *Оди́н рас ви́д'іла / йек росли́ ў Довгани́шиних колопн'і́ / ко́ло ч'у́ркала То́миного / іду́ соб'і́ води́ / ви́жу / шо ву́їна шош у горо́д'і ро́би / йа уздрі́ла / шо та́мки таке́ росте́ / шо смих н'іко́ли тако́го ни ви́д'іла / таї се запита́ла / ка́ў / а йек т:о сеназива́йі / ву́їно / шо ге́нде у вас росте́? / а ўна́ / Колопн'і́ / д'і́ўч'інко / А шо ви с то́го мете́ роби́ти? / а́ле ву́їна ўже бу́ла пишла́ / ни обизва́ласе / то гента́м бу́ло / тепе́рки н'іґде́ ни ч'у́ла / аби́ хтос тото́ с'і́йіў*.

КОЛОСА́ТИЙ – колосистий: *А шо т:о таке́ колоса́те? / жи́то? / Н'і / то йіч'м'і́н' / вин гет и́нчиї / ану́ придиви́се / оц:е́ жи́то / пшени́ц'а / а оту́тки росте́ йічм'і́н' / ви́диш ружни́цу?*

КОЛО́ТИ О́ЧІ – викликати негативні емоції, бути неприємним комусь: *Ма́ли би ра́дуватисе за д'іти́ї / а то нидого́да / ўс'о ко́ле о́ч'і / ка́е / шо шма́т'а ти́л'ко ни тре́ба / шо дити́н'і забога́то купу́йімо / шо ни ш'іну́йімо коп'і́ку / а́ле ми н'і ў ко́го ни про́симо гро́шиї / сам'і́ заробйе́ймо / то ч'о ура́с дж͡вин'д'і́ти?*

КОЛОТЍТИСЕ – 1) бовтатися: *Заўйіж'і́т л'і́пше / би н'іч'о́ ни ви́сипалосе / таї смета́на ў ба́н'ц'і ад'і́ йек коло́тиц:е / до́ки довезу́ / ш'і ма́сло се зро́би*; 2) бути зіпсованим (про яйце): *Йіце́ страшно́ коло́тиц:е / а ви хо́ч'іте йіго́ ў колач'і́ би́ти*? / *хо́ч'іте / аби́ ми ни ма́ли с'в'ет*?

КОЛОТУ́Н, -а́ – незапліднене яйце (не "кугутове"): *Трафйе́йуц:е колотуни́ / того́ / йік кл'о́ч'ка закл'о́кала / то йа ви́м'ін'іла ў Л'о́н'і йе́ц'а на кугуто́в'і / уна́ до́бр'і ви́брала / кур'е́та с ко́ждого ви́лупилисе.*

КОЛО́ТЬКАТИСЕ – 1) колотитися: *Шо т:о таке́ коло́т'кайіц:е ў ба́н'ц'і?*; 2) бурчати (в животі): *З':іла йіс шош таке́ / шо ад'і́ йек коло́т'кайіц:е ў ч'е́рев'і / йа гаш ви́ц:и ч'у́йу / ану́ко припри́ тоту́ му́зику / озми́ бу́лки кава́лок / ге́нде пид рушнико́м.*

КО́ЛЬКА, -и – гострий біль, який відчуває людина: *Поможи́ / Йіле́ / ви́ц:и ўста́ти / наї л'е́жу / бо мене́ ко́л'ка ко́ле.*

КОЛЬКЍ БИ ТЕБЕ́ (ЇГО́, ЇЇ, ЇХ; ТТІ, ТІ) ВЗЄ́ЛИ (НАЙШЛЍ, СТЄ́ЛИ, СКОЛО́ЛИ) – *лайл*., побажання комусь зла: *Кол'ки́ би тебе́ ўз'е́ли та би тебе́ ўз'е́ли / йа ки́л'ко ма́йу кр'іч'е́ти / абе́с коро́ву ви́гнаў с кон'уши́ни ?/ ш'і ўду́йіц:е*; *Кол'ки́ би тебе́ наїшли́ / ти ч'о ву́їн'і видга́ўкуйіш / шо ўна м'ін'і́ ў о́ч'і л'і́зла?*; *Кол'ки́ би тебе́ ўз'е́ли та би тебе́ ўз'е́ли / йек йіс зав'і́йіўсе на ц'іли́ї ден'?/ а каза́ў / шо на годи́ну ї́деш; Кол'ки́ би тебе́ наїшли́ / та би тебе́ наїшли́ / де́ тебе́ но́си / шо йа ни го́н:а доч'іка́тисе? / пишо́ў йіс і дни своі́ї забу́ў*?

КОЛЬКЍ В КИШКА́Х – те саме, що ЗА́ВОРОТ КИШО́К: *Ад'і́ наїшла́ б'іда́ Ї́ва́ниху / дон'ка́ засла́бла / у шпитали́ / а ў з'е́т'а кол'ки́ ў кишка́х / ўч'е́ра то́же видве́зли ў Ко́сиў / а до́ма ку́тан'і ї дво́йі мали́х д'іти́ї.*

КОЛЬКЍ СТИНА́ЮТ ПО́ПИД ГРУ́ДИ – те саме, що СТИНА́Ї ПО́ПИД ГРУ́ДИ: *Даї шош / бо ги́ну / кол'ки́ стина́йут по́пид гру́ди так / іґ би р'і́заў по живо́му* / *о́йойої / ги́ну / дава́ї бо́рзо*.

КОЛЬО́К ХОТІ́ТИ – шукати зайвих клопотів: *Кол'о́к шука́йіш? / йа помо́жу наїти́ / ік хо́ч'іш / меш ма́ти на свойу́ го́лу.*

КОЛЬО́НЦКА ВОДА́ – одеколон: *Фиїст ч’ӳти сíлусом / то н΄ійéка кол΄óнцка водá ни помóже / ш’і гíрше бýде / ме се хот'íти регáти.*

КОЛЯ́НДРА (КОЛЄ́НДРА), -и – коріандр: *Т'удиӳскóйі буженúч’ки бес кол'áндри ни бýде / бес ч’існич’кý ї пéрцу / колú мн'éсо ӳ цéму ӳсéму замаринýйіц:е / кладемó у возніцу будúтисе.*

КОМЕ́ДІЇ (КУМЕ́ДІЇ) ПОКА́ЗУВАТИ – 1) удавати з себе когось, прикидатися, вводячи в оману когось: *Ти лиш подивúсе на нéго / їк’і вин кумéд'ійі покáзуйі / вин гадáйі / шо йа сегóн'ішна / а ӳ мéне йе трóхи лóйу ӳ голов’í / йа ни задýрно йійí на плéч’ах нóс'у*; 2) робити комусь на зло, виконувати дії, які можуть роздратувати когось: *Берý прут / наї вин с тобóӳ поговóри / ни меш м’ін'í тут кумéд'ійі покáзувати / мóже / вúн наӳч’éйі тебé / йік мáма ни гóн:а.*

КО́МИН, -а – димар: *Зимá ӳпáла / таї кóмин забúло / Того шо вáтру даӳнó н΄іхтó ни клаӳ / іґ би вúт:и їшоӳ дим / цéго би ни бýло / То / Парá / ни лиш вид вáтри залéжи / шобú кóмин с'н'іх ни забиваӳ / трéба зробúти йімý капел'ýх з бл'éхи / такúї дашóк / тогдú ни ме забивáти / анý подúвис:е / йек д'íдо тотó зробúӳ.*

КОМОСЍТИСЕ (КОМОЗЍТИСЕ) – крутитися, вертітися; бути неспокійним; те саме, що ГНІЗДЍТИСЕ: *Шош комосúц:е корóва / таї мáло йíла*; *Ни спáла смих пиӳ нóч’і / малúї комозúӳсе / плáкаӳ / рýки з ним соб’í ч’ут' ни урвáла*; *Мóже / шош йігó болúт / шо вин так комосúц:е? / анý поцулýї йігó ӳ ч’олó / ци ни гор'éч’ії.*

КОМПАНУВА́ТИСЕ (КУМПАНУВА́ТИСЕ) – 1) товаришувати: *Вин компанýйіц:е ни с тúми / с ким би йа хот'íла*; 2) утворювати тимчасове товариство (компанію) для виконання чогось: *Йілéна ӳрас йíде з йéблуками / йа з неӳ компанýйусе / бо то дорóга / ш’і н'ікóли так делéко ни йíхала.*

КОМПЕТА́ТИСЕ – задовольнятися: *Л'ýде компетáлисе малúм / áле ӳм’íли набувáтисе / ни т:ó / шо тепéрки / кóждиї за велúкими парканáми сидúт / ӳ хáту бойíц:е когóс пустúти / шо / ни так*?

КОМПЕТА́ТИСЕ МЕ́НЧИМ – задовольнятися тим, що є: *Хот'íӳ бес отóго та ш’і онтóго / ӳс'éкого би се здáло / а то трéба компетáтисе мéнчим / ни дивúтисе / шо ӳ дрýгих / а виходúти с свóго зáӳт'іку / а йік спромóжес:е на бúрше / тогдú ӳже меш ним компетáтисе ї новóго вигáдувати / бо то ӳрас ч’ігóс трéба.*

КОМПЕТУВА́ТИ – годити, догоджати комусь, робити когось “контетним”: *Компетува́ла ко́ждого го́с΄т΄а / і старо́го / ǐ мало́го / хот΄і́ла / шо́би до́бре бу́ло / йікнайл΄і́пше / аби́ ко́ждий пишо́ў тха́т΄і конте́тний.*

КОМУ́ ЄК (ЄК КОМУ́) – по-різному: *То ǐка до́л'а ў ко́го / йек кому́ напи́сано / то так ма́йі бу́ти / це́му так / а то́му гет іна́кше / і шо бес робі́ў / тото́ н'ійе́к ни зм'і́ниш.*

КОМУ́ СМІХ, А КОМУ́ ПЛАЧЬ – не всім однаково в житті: *Кому́ с'м'іх / а кому́ плач' / у цих вес'іл'е́ / а ў тих поза́ўтр'у по́хоронок / і шо ти зро́биш? / таке́ жит'е́; Ви́диш / йек то йе / кому́ с'м'іх / а кому́ плач'/ од'н'і́ пла́ч'ут / а дру́г'і ска́ч'ут / И:ǐ / йа ўже тако́го се надиви́ла / шо н'іч'о́му ни диву́йусе / і н'іч'о́ мене́ ни переǐма́йі.*

КО́МУ ХОЧЬ – будь-кому, кожному: *Дити́на ко́му хоч' роска́же / шо ў ха́т΄і д΄і́йіц:е / ци свар΄у́ц:е / шо йі́ли / ци йе гро́ш'і / де ўни́ схо́ван΄і ? / ка́жу ге́зде тоб'і́ / ўс΄о роска́же / того́ сокоти́се / дити́на ни ма́йі ўс'о зна́ти / а лиш т:о / шо ǐйі се нале́жи.*

КОМУ́ ШО (ШО КОМУ́), А ЇМУ́ (ТОБІ́ ТА ІН.**)**… − частина висловлення, яка викор. при вказівці на виділення кимось чого-небудь з ряду важливого, бажаного: *Шо кому́ / а йіму́ фист попойі́сти ǐ ви́пити п'ідис'е́т' грам; Кому́ шо / а йіму́ кни́шка ў голов'і́ / на́в'іт' ўноч'е́ ч'іта́йі / про́с'у / шо́би о́ч'і ни зба́виў / а вин тогди́ кра́т'ки свойе́ да́л'і ро́би.*

КОМУ́ ШО ДОГО́ДА – що кому подобається: *То / Васили́ / кому́ шо дого́да / м'ін'і́ таке́ се ни ўдайе́ / ни пишла́ бих туда́ / аби́ м'ін'і сто рубл'і́ў дава́ли / а молод'і́ ги́нут тако́го / Йо / до́бре ка́жете / ми ўже свойе́ видгул'а́ли / то пра́ўда / а́ле даўно́ тебе́ ни би́ло клеўц'а́ми ў го́лу / йік заǐгра́йі му́зика / а вит отаки́х ре́ǐвахиў голова́ лупа́йі / А йім корти́т це́го / таǐ шо зро́биш? / каўт / Ви / бабо́ / ік ни рузум'і́йтесе на це́му / то ǐ ни говор'і́т.*

КОНАРЍСТИЙ – гіллястий, з міцними “конарями”: *Гру́ш'а конари́ста / але́ йек ш'іпа́ти на верш'іку́?/ то тре́ба кого́с ле́хкого.*

КО́НАРЬ, -я – міцна груба гілка листяного дерева: *Прит'ігни́ кл'у́коў ш'і тоǐ ко́нар' / там фа́йн'і черешн'і́ / а на цеǐ гру́пший стан' / вин се ни ўло́ми; Ко́нар' на гру́ши ўже буў таки́ǐ / ік мойа́ рука́ / і се ўломи́ў / Бо то фунтиўки́ / т'ішк'і́ гру́ш'і / ч'о йіс ни покла́ў питпо́ру*?

КОНҐРЕ́СИ, -и́в – те саме, що КОНҐРЕСО́ВІ: *Ў д'і́да йе дв'і пасто́р'і / конґре́си / одна́ куцуфо́ста / тота́ / шо за ста́ǐнеў росте́.*

КОНҐРЕСЍВКА, -и – те саме, що КОНҐРЕСО́ВІ: *То і так / і так ка́жут / д'і́до ік приш’:е́пўуваў / то каза́ў / шо конґресі́ўку / а вид богат'о́х ч’у́йу конґресо́в’і*.

КОНҐРЕСО́ВІ, -их – назва сорту груш: *Конґресо́в’і / то йе конґресо́в’і / ни зна́йу / шо би ш’:е за ц':і гру́ш’і сказа́ти? / ўни до́ста вели́к’і / смашн'і́ / ад'і́ ге́нде росте́ цис'а́ гру́ш’а / сама́ подиви́се / йка ўна*; *Конґресо́в’і / то пе́рш’а кл'а́са гру́ш’і*.

КОНЕ́ВИ НО́ГУ КУЮ́Т (КОНЯ́ КУЮ́Т), А ЖЕ́БА ЛА́БУ ПИТКЛАДА́Ї (І СВОЮ́ ЛА́БУ СУ́НЕ) – *знев*., вислів викор. у ситуаціях, коли хочуть підкреслити: хтось своїми невартісними порадами, міркуваннями, недоречними діями намагається бути причетним до розв’язання серйозних проблем; хтось у будь-який спосіб хоче заявити про себе, акцентуючи на своїй вагомості, обізнаності з чимось, здатності вирішити щось: *Шо ти себе́ риўна́йіш з Мар'і́ч’коў? / коне́ви но́гу куйу́т / а ж’е́ба ла́бу питклада́йі / хо́ч’і / шо́би і йійі́ питкува́ли / ота́к і ту́теч’ки / А йік бе́сте ни говори́ли за ж’е́бу / то ни об’іїшло́бисе? / ге? / ви ле́кше говори́ти ни го́н':і / а лиш так*?; *Шо тота́ жі́нка варту́йі? / нич’о́ / а́ле кон'а́ куйу́т / а ж’е́ба ла́бу питклада́йі / де йійі іти́ на ви́бори*? / *але́ н'і / хо́ч’і ур'ідува́ти*.

КОНЕ́М НИ ЗДОГНА́ТИ – дуже швидко, поспішаючи: *Пишли́ / аш за ни́ми пов’і́йіло / ік ку́л΄а / коне́м би ни здогна́ў*.

КОНЕ́Ц (КИНЕ́Ц), -киньця́ – кінець: *Уни́ жи́ли / жи́ли / до́ки ни пирва́лисе йім жи́ли / таї́ циї ба́йц'і коне́ц*; *То кине́ц / нима́ шо доч’е́кувати / пишли́; Ік йе поч’іто́к / то ма́йі бу́ти ї коне́ц / це у ўсе́му / абе́с соб’і́ знаў / а то ўже дру́ге / іки́ї вин; Коне́ц / д'і́лу вине́ц; Фа́їно держи́ за кине́ц / бо йе́к йа цису́ ни́тку ўсу́ч’у*?

КОНЄ́К, -іка́ – кінський послід: *Каўт / шо ўпере́т збера́ли кон'іки́ ў кошел'і́ таї свин'а́м у кори́то до йіди́ додава́ли / ве́ре / таке́ могло́ бу́ти? / ци йа шош ви́гадала? / Н'і / тики́ бу́ло / ко́ло Ўла́скових збера́ли / ко́ло стаїни́ї / а́ле могло́ бу́ти / шо ї у и́нчому м’і́сци*.

КОНЄ́ЧІ, -я – збірн. стос. КОНЄ́К: *Ви́тки кон΄е́ч’і ? / ту́тки шо? / ї ко́н΄і йе?; Ко́н'і во́з'ут л'ітники́ў / того́ на ву́лици кон'е́ч’і / а збера́ти тото́ нима́ кому́ / вулиц'і́ н'іхто́ ни зам’іта́йі / ґазда́ лиш пе́рет' ха́ти пантру́йі / ко́ло фи́ртки / опко́с'уйі тото́ / шо ко́ло йіго́ ха́ти ци присади́би / а́ле за ўсу доро́гу ни витпов’іда́йі / отаке́ с цим усі́м*.

КÓНИК, -а – *здеб. у мн.*, КÓНИКИ, -ив; один із видів перших весняних квітів синього кольору: *Ў горúц:и кóники зацвúли ї ф’їйаўкú*.

КÓНИКИ ВИКИДÁТИ (ПОКÁЗУВАТИ) – робити щось непередбачуване, несподіване, у такий спосіб виявляючи свій характер, негативне ставлення до когось, чогось: *Йік ходúў до д'і́ўки / то нич’ó / а йік уженúўсе / то ўнá зач’éла кóники покáзувати / вин мýс'їў т':і рóги обломúти трóхи / нич’ó / тепéрки ўс'о дóбре*; *Малúї вúв’ідаў / шо бáба мн'ікá / ни ме се сварúти / і пáл'цем н'ікóли йигó ни кинé / таї роспустúўсе / зач’éў кóники покáзувати*.

КÓНИК ІС СЍРУ – виріб із сиру, дитяча іграшка і водночас ласощі; виготовляється за спеціальною технологією: *Ў Т'ýдев’і ни рóбйут кóники с:úру / áле кóжда дитúна ў сел'і́ ци стáрш’а л'удинá знáйі / шо ц:е такé / бо ўно дýже дáўне / гуцýлске / йа ш’і малóў бýла / ік нéн'а с Кóсова приносúла м’ін'і́ такúх кóникиў*.

КОНÓВКА, -и – дерев’яна посудина видовженої форми з одним вухом, викор. для води, молока, сипучих продуктів: *У пýтни нóс΄у вóду / а ни ў конóўц΄і / ўс΄і с пут'н΄áми хóд΄ут / ци ў рукáх нóс΄ут / ци на корóмис΄л΄і*.

КОНОВЧЄ́НА, -и – зменш. від КОНÓВКА; те саме, що КОНÓВКА: *Фáїна коноўч’éна / купú / ік ни мáйиш / у мéне дв’і / подúбн΄і до цéйі йе.*

КОНТÉТНИЙ – 1) задоволений: *Слáва Бóгу / ўс'і гóс'т'і контéтн'і*; *І:ї / та де ўни бýдут ни контéт'н'і / ік столú ломúлисе? / то тепéрки тúл'ко ни р'іхтýйут / нáв’іт' на с'в’éта / бо ў л'удúї нимá грóшиї / ус'і́ опхóд'уц:е на мéнчому*; 2) *ірон.*, про людину, яка вчинила щось таке, чого, на думку мовця, не повинна була робити: *Ни спостúгли ми вúйти с хáти / йік вýїко ужé контéтний / лéдви йізикóм обертáйі / ў м’інýту / л'ýпко / напúўсе / дé вин / верé / т:о тримáў*?

КОНТРОФÁЛДА (КОНТРАФÁЛДА), -и – *здеб. у мн.*, КОНТРОФÁЛДИ, -ив; вид складок на спідниці чи платті: *Уберéш спин:úцу ў контрафáлди і бл'ýску / йа до нед'і́л'і ш:úйу с тóго б’і́лого шóўку / шо тогúт йіс купúла; Вúдите / мóда се вернýла / а йа ш’і дес с п’ідис'éт' рóкиў тóму шúла смих отак’і́ сукн'і́ с контрофáлдами / а сегóн:е мойá прéўнука ў такóму самóму прийшлá / таї фалúц:е / їке то фáїне / гадáйі / шо йа цисé пéршиї рас уздр'і́ла*.

КОНФІТУ́РИ, -ив (-□) – варення: *Гентáм ни дýже брáлисе конф’ітýри варúти / х’ібá дес хтос / варúли мармул'áду / оц:é бúрше*.

КО́НЬЧІ ТРЕ́БА – обов'язково, дуже необхідно: *Му́с'у ї́ти ў Ку́ти / бо ко́н'ч'і тре́ба купи́ти б'ілі́ла / хо́ч'у две́р'і помал'ува́ти; Іва́н схо́ч'і за́ўтра ўбра́ти соро́ч'ку / а то нима́ / ко́н'ч'і тре́ба доши́ти; Ко́н'ч'і тре́ба с цим да́хом шош роби́ти / бо вин ч'ури́т / т:о / шо ў вере́н'д'і ўч'е́ра се зроби́ло / йа одж͡'ізхну́ласе / йік уздр'і́ла*.

КО́ПАНЕЦ[1], -ньця – опредметнена дія від КО́ПАТИ (КО́ПНУТИ); те саме, що КОПНЯ́К: *Диста́ў два ко́пан'ц'і / бо ч'о дол'іза́йі? / ни б'і́йтесе / йа лего́н'ко ко́пнуў / йіго́ ма́ма ни при́йде суда́*.

КО́ПАНЕЦ[2], -ньця – опредм. дія від КОПА́ТИ, КОПНУ́ТИ; та частина ґрунту, що вміщається на лопаті при копанні (чи одноразово відкидається лопатою при розпушуванні землі): *Ад'і́ ї́к'і риўне́н'к'і ко́пан'ц'і / це ўс'о Штефа́н скопа́ў / ус'о́ гаш до то́йі йібли́нки / шо на бе́рез'і; Іва́ / шо́ ц:е за ко́пан'ц'і на горо́д'і? / та́мки пос'і́йіно / а ц:е шо? / хтос переко́пуваў? / ікиї ґу́рскиї таке́ наробі́ў? / та йік у ко́гос сверб'і́ли ру́ки / наї би ота́мки / де ц'ілина́ / копа́ў*; 2) *перен*., та частина густої страви (кулеші, банужу та ін.), що вміщається в ложці, якою її беруть: *Ч'о мене́ де́ржи? / бо з':іў до́бр'і два ко́пан'ц'і куле́ш'і з бри́ндз͡оў / то йек ни ме держ'е́ти*?

КОПАНѝЦІ, -□ – *тільки мн*., вид саней: *С'і́но копани́ц'ами звеземо́*; *То вит копани́ц така́ ко́л'іййа се зроби́ла / фа́йно ви́тко / куда́ ўни йі́хали*.

КОПАНИЧЬКѝ, -чьо́к – 1) *зменш*. від КОПАНИ́ЦІ: *Ту́теч'ки ни накла́дено бога́то / цис'і́ копанич'ки́ ї оде́н к'ін' пот'е́гне*; 2) вид санчат: *Ле́хк'і копанич'ки́ / дити́на ме сама́ ўгору́ вит'іга́ти / ік пи́де спуска́тисе / це Іва́ц'іў Ми́трик прин'і́с / ў них уже́ н'іхто́ ни́ми се ни спуска́йі.*

КО́ПАНКА, -и – неглибока криничка: *На поконе́ч'у ко́панка йе / вода́ ду́же до́бра / з нори́ набера́йіц:е / ў кирни́ци ни йе л'і́пш'а.*

КО́ПАНЬЧІК, -а – здеб. частина густої страви (кулеші, бриндзи), яку набирають ("копают") ложкою: *М'ін'і́ ни тре́ба ко́пан'ч'іка / йа соб'і́ ни́ткоў урубайу куле́ш'і; Іва́ниха роска́зувала / шо прийшла́ до одни́х / прине́сла рос:а́ди / бо ўб'іц'е́ла / шо даст / прийшла́ / а ч'олов'і́к ж:и́нкоў сид'у́т за столо́м / соб'і́ ўс'е́кого йіду́т / а д'і́ти / йік си́роти / сид'у́т на ла́вици / таї то́же йі́д'ут / а́ле шо? / да́ли йім по ко́пан'ч'ікови куле́ш'і / по пу́с'ц'і бри́ндз͡и / ўни / сара́к'і / тото́ оп'і́стуйут / роздиу́йуйуц:е / йід'у́т пово́лен'ки / шоби́ на до́ўше ста́ло / ота́к ма́йуц:е д'і́ти / йік ма́ч'уха скупа́ / а ч'олов'і́к? / шо ч'олов'і́к? / йек ікиї / оце́с так дба́йі за д'іти́ї / таї шо на ц:е ска́жеш? ; У Т'у́дев'і йік звар'у́т куле́шу / то пе́ршиї ко́пан'ч'ік*

дайýт д'і́ўч'ін'і / абú ййиі́ хлóпц'і л'убúли / здáўна так видéц:е. Див. КО́ПАНЕЦ[2].

КО́ПАТИ – бити ногами (їх передньою частиною): *Ни кóпаї / бо ік тебé кóпну / то перевéрнес:е*; *Кóпаў пúўку / таї ч'еревúки се розл'і́зли*.

КО́ПИЛ, -а – *знев*., те саме, що БАЙСТРЮ́К: *Йік уродúла жúнка / áле ни вид:áна / ни мáйі с'л'ýбу / то гентáм моглú за дитúну казáти кóпил / а тепéрки по úнчому / на ц:е ни дýже дúўйуц:е / і смих ни ч'ýла / шóби так когóс обзивáли*.

КОПЍЛИТИ (ЗАКОПЍЛИТИ, ЗАКОПИ́ЛЮВАТИ) ГУ́БИ (ГУ́БУ, ГУ́КИ) – *згруб*., сердитися, виявляти невдоволення чимось або кимось: *Ни копúл΄ гýки / бо ік постолú / вúс΄ут*. Див. ГУ́КИ ДУ́ТИ.

КОПЍЦЯ, -і – невеликий стіг; *перен*., *згруб*., присадкувата повна жінка; іноді в порівн.: *Ч'о / верé / копúц΄а розмéтана? / мóже / хтос с΄і́на мúкаў?/ А мóже / припоч'іваў у копúци; Хóди / йік копúц'а / мої / та тотó би се здáло стесáти трóхи*.

КОПЍЧІННИК, -а – кіт, який народився у серпні (копні), коли є копиці сіна: *Копúч'ін:ики / ловýч'і котú / а йік с'і́но ўже скóшене / нимá копúц / то с такúх котúў кóристи мáло / ни лóўйут мишúй.*

КОПЍЧЬКА, -и – зменш. від КОПИЙЦЯ*: То копúч'ка / там нимá богáто травú / корóв'і на рас дáти / а трéба ўкосúти на штúри рáзи / хот΄і́ўше на с΄в'éта ни їти пáсти; Д'і́ўка фáйна / áле такá / йік копúч'ка / а то ни ўс'ім коўбеч'кувáт'і се ўдайýт*.

КОПІ́ЇЧЬКА, -и – копієчка: *А́н'і коп'і́йич'ки / бр'іхтáшка пустá; Вид них і однóйі коп'і́йич'ки се ни доч'ікáйиш*.

КОПІ́КА, -и – копійка: *Йі́ду / вўі́но / у с'в'іт / хóч'у ікус коп'і́ку заробúти / сúж'ін'і дóма кóристи ни дайé*.

КОПІ́КА ДО КОПІ́КИ – ТАЙ БУ́ДЕ РУБЕ́ЛЬ – бережливість починається з малого: *Коп'і́ка до коп'і́ки / таї бýде рубéл' / а йек йіс гадáў? / дé ч'олов'і́к гóден бýде шош склáсти / йік отáк н'і ў ч'óму ни мáти коп'і́ку? / наї бýде / шо то двáц:ит' коп'і́йок / áле пйет' рас по двáц:ит' таї ужé йе рубéл' / та гентáм за шишнáц:ит' коп'і́йок мош бýло хл'іп купúти / а ти кáжеш / А шо йа казáў? / йа ц'і́хо сид'і́ў*.

(ІКА́С) КОПІ́КА ПЕРЕПАДА́Ї (ПЕРЕПА́ДЕ) КОМУ́С – хтось час від часу (іноді) отримує (отримає) якісь кошти: *Вáс'киў стáршиї дéржи кóн'і / прáўда / шо кóло тóго тре: ходúти / áле на жит'é ни скáржиц:е / Мар'і́ка Вáс'кова казáла / шо і йім ікáс коп'і́ка перепадáйі / ўни з д'ітмú*

помогáйут сид'і́ти / а молод'і́ дúўйуц:е / абú такóш рóдич'ам помоч'і́ / шош у хáту принéсти / а йік д'éд'а буў у шпиталú / то ўни ўс'о на сéбе ўз'éли / усúї опхúт / ус'ó / шо слабóму тре: бýло.

КОПІ́КА РУБÉЛЬ ШІНЎЇ – те саме, ЩО КОПІ́КА ДО КОПІ́КИ ТА Й БЎДЕ РУБÉЛЬ: *Коп'і́ка рубéл΄ ш'інýйі / так казáў колúс д΄і́до / і то прáўда / пош'інýї коп'і́ку / то ўна тебé ни рас пош'інýйі.*

КОПІ́КА ТЄ́ШКО ПРИХÓДИ – добробут людини досягається важкою працею: *Коп'і́ка т'éшко прихóди / хто ч'éсно жийé / т'éгне ўс'о на свóму горб'і́ / тóму нилéхко / бо з нéба н'іч'ó ни пáдайі / Дóбре кáжете / брáч':іку Івáнку / ої шо дóбре / лéхкого н'іч'ó нимá.*

КОПНЄ́К, -іка́ – удар передньою частиною ноги: *Дистáў копн΄іка́? / ш':е хóч'іш? / мої / а ти ч'о малúх перес΄ідáйіш?; Абúх бúрше за н'іййéк'і копн'ікú йа ни ч'уў / абú н'іхтó м'ін'і́ ў óч'і ни л'іс.*

КОПНІКУВÁТИ – бити "копніками": *Мої / цес уже ўпаў / а ўни дáл'і копн'ікýйут / йа берý ломáґу / таї нач'éс там р'ет зрóбйу.*

КОПНІЧЬÓК, -чька́ – *зменш.* до КОПНЄ́К: *А шо / дистáў пáру копн'іч'кúў? / ни меш пр'іж'іч'кувáтисе? / Бýду / ти кулéш'ін:ик / кулéш'ін:ик / кулéш'а / кулéшка / м'іш'éйу кулéшку.*

КÓПНУТИ – *докон.* до КÓПАТИ, вираж. однораз. дію: *Кóпнуў пáру рас пúўку / таї фáрба зл΄і́зла на ч'еревúц΄і / Ни викрýт΄уїсе / абú такý óбуў знúш':іти / маў сто рас кóпнути / тáже нов'і́ ч'еревúки / прéц΄ін΄ / ни до кóпан΄а / ў них до шкóли маў бес ходúти.*

КОПНЯ́К, á – те саме, що КОПНЄ́К (ШПІЦÁК): *Ни скúгли / ни заводú м'ін'і́ тýтки / бо дистáнеш копн'акá.*

КОПНЯКУВÁТИ – бити когось копняками: *Напúўсе / таї хот'і́ў Йілакá копн'акувáти / л'ýде лéдви ўтрúмали / би Бох боронúў вид дурнóго пйéного / гор'і́ўка ни додайé ч'олов'і́кови рóзуму / а заберáйі пос'л'і́н:иї / так шо тої вивáл'уйі óч'і ї дúвиц:е / йік барáн.*

КОПНЯЧЬÓК, -чька́ – *іррон.;* те саме, що КОПНЯ́К: *Ни хоч' пáру копн'ач'кúў / абéс весел'і́ш:е їшоў тхáт'і? / ге? / ци згóд'уйіс:е на одúн позáвушнич'ок*? / *А хто комý мáйі дáти*?

КÓРАВИЙ – шорсткий, зашкарублий: *Вит тóго вакнá ад'і́ їк'і рýки кóрав'і; С цéго ўнýч'і ни бýдут / то кóраве / мн'ікóн'ке нáїдемо.*

КÓРАВІТИ – ставати шорстким, твердим: *Цис'і́ спóн':і трéба бýло роспрáвити / йік вúжмакала / а ти лишúла кóрав'іти / ўни лýбом стáли.*

КО́РБА, -и – спеціальна металева ручка, за допомогою якої “крутют кибель”, витягуючи з криниці води: *Шо́ ў вас ко́ло кирни́ц΄і / ко́лесо ци ко́рба? / Ко́рба / О / а ў ме́не ко́лесо / бо гл΄ібо́ко.*

КОРЕ́Ц[1], -рця́ – *заст.*, центнер: *На под'і́ йе коре́ц пшени́ц'і ĭ в’іно́к кукуру́д͡зиў / тре́ба се подиви́ти / йек уни́ там.*

КОРЕ́Ц[2], -кирця́ – вид комах (“щєпавка”): *Ад'і́ ĭкиĭ коре́ц л'і́зе по фу́с'ц':і / ви шо? / на́нич’ на паркан'і́ ĭйі́ лиши́ли? / хо́ч’іте / шоби́ вин у ву́хо зал'і́с? / Аг'і́на те́бе / ти шо таке́ ка́ркайіш?*

КОРЍТО, -а – 1) ночви: *Ў кори́т΄і прич’іни́ла на хл΄іп / а ў тиĭ ми́с΄ц΄і / на пампушки́*; 2) довгаста дерев’яна посудина для годування або напування тварин: *Порос'е́там у кори́то за́рас ви́сипйу оц:е́ / таĭ ни мут так в’і́ўкати.*

КОРЍЦЦЕ, -я – *зменш.* від КОРЍТО: *Мойі́ л΄ал΄ки́ ў кори́ц:и спйут / йа йім та́меч’ки лу́шко зроби́ла / ўс'і се пом’і́с'т'уйут.*

КОРІ́ННА МО́ВА – мова корінного населення: *Ота́к / ік ми ў Т'у́дев’і гово́римо / це на́ш’а кор'і́н:а мо́ва / так мойа́ пре́баба говори́ла / мойі́ верстаки́ / ĭких ужé ма́ĭже ни лиши́лосе / х’іба́ Іва́н / шо на Млино́вици / а́ле вин тро́хи моло́ч:иĭ / оц:е́ йа каў / шо це гуцу́лска праўди́ва мо́ва.*

КО́РІЧІ – докоряючи: *Ота́к ко́р'іч’і / ба́ба накла́ла на стиў ти́л'ко ўс'е́кого / шо йа гаш штри́к / ік лош’е́к / і поб’і́х ба́бу цулува́ти ў ру́ку ĭ каза́ти / шо йа бу́ду ч’е́мниĭ / а йік ви́росту / то ку́пйу маши́ну ĭ бу́ду ĭйі́ вози́ти / шоби́ ўна се ни зму́ч’увала / і ш’і нов’і́ окол'а́р'і / шоби́ фа́ĭно бу́ло ч’іта́ти ґазе́ту / бо кво́лиласе / шо зле ви́ди.*

КОРКОДУ́ШІ (КУРКУДУ́ШІ), -□ – сорт дрібних слив круглої форми; алича: *Коркоду́ш’і ўже присти́гли / а́ле шуши́ти ўни ни до́бр'і / про́с'т'і а́бо уго́рки на ц:е пи́дут*; *Коркоду́ш по кисточ’ки́ напа́дало.*

КОРКО́ШІ, -ів – тільки мн., плечі: *Ўз΄е́ў мало́го на корко́ш’і таĭ пон΄і́с / Та йіґби́ пон'і́с / а вин поб’і́х з ним.*

КОРНЄ́ТИ – будити: *Ни корн'е́ĭ мене́ / аби́ шош успа́ў*; *Лише́н' шо ўсну́ли / а ти ўже корн'е́йіш? / наĭ спйут.*

КОРНЄ́ТИСЕ – прокидатися: *Корн'е́ўсе зо пйе́т' разі́ў / натслуха́ў / ци надвор'і́ ни сти́хло / то страшна́ бу́ла бу́р'а*; *Та д:е / корн'е́йусе / бува́йі / шо ĭ по пиў но́ч’і ни спйу / то / Мару́с'ко / так ста́р'іс'т' се ма́йі / шо́ хот'і́ти? / ста́р'іс'т' / це таке́ / ік сла́б’іс'т'.*

КОРОВ’Є́К, -їка́ – коров’ячий послід: *Ни стан΄ у короўйікú / старá дрúскаўка ад΄í шо наробúла / гл'áба заітú ў стáйн'у.*

КОРОВЍНА, -и – корівчина: *Д΄éкувати Бóгу / мáйімо дробйéта / коровúна се ўположúла / гр΄íх би бýло квóлитисе.*

КОРОВЍНКА (КОРИВЧЄ́НКА), -и – корівчинка: *Коровúнку мáйімо / нимá шо нар'íкáти / йе свойé молокó / а це богáто вартýйі / сметáна такá грýба стайé / шо на пáлец / йа нáв’іт' цисé ни роскáзуйу комýс / шобú ни наўрóч’іли / банужéц малóму кóждиї дрýгиї ден' вар'ý / і йіч’кó ў сметáнку ўбйу / вин такý йéшнич’ку хóч’і / і ч’éмна корúўка / ч’істотý л'ýби / ни л'ігáйі ў брун:é / Та бо ви вич’éс'т'уйіте / тогó ни л'ігáйі.*

КОРО́В’ЇЧІ РУПЦІ́ – шлунок корови: *Йа зáрас такé скаў / шо мóже тоб’í се ни ўдаст / ч’ýла йіс за корóўйіч’і рупц'í? / знáйіш / шó ц:е такé? / се догáдуйіш? / н'і / то ни т:о / шо ти дýмайіш / це йа ч’ýла / ік ш’і малóў бýла / це нам так се пр'іж’іч’кувáли / хто? / тот'í / шо ни с Т'ýдева / ад'í пéрш’і куч’:акú / ми йім цибýл'ін:ии / а ўни за нас кал'ýш’ін:ики ци корóўйіч’і рупц'í казáли.*

КОРО́ВКА (КОРЍВКА), -и – корівка: *Йек корóўка кáже? / анý скажú бáпц'і*; *Корúўку Івáн купúў / ўна малéн'ка / спрúтишна / áле на молокó дýже дóбра / ус'íм стайé / ни гóн:а нат'íшитисе неў.*

КО́РОК, -рка – каблук: *С'в’ітóшн'і ч’еревúки на кóрках / а ш’і бúта спин:úц'а / кантúўка / то ўжé дýже дóбре жúнка зúбрана / л'укс*; *Данцувáла / таї кóрок се ўломúў*; *Нóги бол'ýт / тогó ни до кóркиў.*

КОРО́ТКІ (ЗАКОРО́ТКІ) РУ́КИ – хтось не має можливості зробити те, що хотілося б*: Іґ би моглú / то ў лúс'ц'і водú ўтопúли би / áле ни гóн':і / корóтк’і рýки / маї дóўших се здáлоби / ц':і ни дос'ігáйут.*

КОРПАНЍЧІТИ – нагромаджувати якийсь негатив: *Корпанúч’іш соб’í вид:аўнó / йа к’íл'ко тоб’í казáла / шо дивúсе накорпанúч’іш і меш бúта / нич’ó ни ўратýйі / але де? / ни слýхала йіс / а тепéрки ідú давáї прут / Йа бýду слýхати / л'ýпко / мáмко / сóколко / ўрас бýду слýхати.*

КО́РПАТИ – збирати, заощаджувати, нагромаджувати: *Потрóхи кóрпали таї шош укóрпали / йе хл΄íп і до хл΄íба / хатú поклáли*; *Е:ї / та то ўже забогáто кóрпайут / комý тотó лúшут? / тáже с собóў ни заберýт.*

КО́РПАТИСЕ – порпатися: *І хóч’іц:е тоб’í ў тóму кóрпатисе? / мої / анýко лиш’éї тотó / берú ґрáл'і ї пишлú.*

КО́РПІТИ – дуже старанно, докладаючи багато зусиль, виконувати якусь роботу: *Мáма шúла ў арт'íл' скатерт'í / кóрп’іла над нúми / бо*

тúл'ко ĭ тúл'ко мус бýло зробúти / а потóму / д'іл'áнкú / буракú сапáти / т'ішкé бýло жит'é / оĭ шо нилéхке.

КОРТЄ́ЧІЙ – охочий до чогось: *О / до бáнужу йа корт΄éч'а; Йа ни корт'éч'іі до зýпи / до солóткого / до молокá / м'ін'í кобú мн'éсо / гаĭ зварú м'ін'í оцéс кавáлок / алé ўсиĭ / ни д'ілú йігó.*

КОРТЄ́ЧЬКА, -и – *знев., згруб.*, бажання, охота: *Шо за корт'éч'ка? / дáĭсе на стрúман'і / хлóпе; Ўгамýĭ своĭý корт΄éч'ку; Ни догóд'уĭ свóĭі корт'éц':і / бо ўна мóже завестú ў блут.*

КОРТЄ́ЧЬКА НАЙШЛА́ (ЙМѝЛА) – дуже забажалося: *Ґвáўт хóч'у брéсклих огир'кúў / Мар'í / шо ц:е за такá корт'éч'ка тебé наĭшлá ?/ ч'о так на квасне т'éгне?/ ге? / то / в'ід΄í / ниспростá; Бýдеш се с'м'ійéти / áле менé корт'éчка наĭшлá / йік малá дитúна / хóч'у цукúркиў / берú ĭ ти / бо ўс'í з':íм / оцис'í / шо йіс привéзла; То йе б'ідá / ік корт'éч'ка ĭме / ік ни ч'олов'ік ĭйі берé ў рýки / а ўна йігó.*

КОРТІ́ТИ – дуже хотіти, прагнути чогось: *Менé кортúт доч'ікáти / йік уна ўрóди / хот'íў бих дожúти до тóго ч'ісý / моĭ / áле / в'ідéў / ни дот'éгну / бо то дес за пáру рóкиў; Ни вúдиш / йек йігó кортúт ітú тудá*? / *пустú / наĭ ідé / ч'о заборон'éйіш?*

КОРУ́НКА (КУРУ́НКА), -и – мереживо: *На рукавáх корýнка / гач'кóм вúплетена; Тепéрки йе / ĭка хоч' / курýнка; Курýнка бýла на скáтерти / ми йійí витпорóли / таĭ поклáли на ман'д͡жéти / то такé вúĭшло фаĭн'ýц'ке / шо н'іґдé такóго нимá / оĭ шо фáĭне / а Йілéнка придýмала / абú курýнка бýла на тóму м'íсци на рукавáх / де вýстоўки ў сорóц':і / а потóму дúвимосе / моĭ / то ш'і мóжно на штúри пáл'ц'і дáти кóло шúйі / ікрáс стáло / ну та такý бл'ýску мош на вúстаўку витселáти.*

КОРУНКО́ВАНИЙ (КУРУНКО́ВАНИЙ) – прикрашений мереживом у декількох місцях: *Фустúнка бýла корункóвана / отáк скрýч'іна / на н'у колáч'ік нат'éгнениĭ / ус'о ц·е на руц'í заўйéзане / отáк йа запамн'ітáла / йік нáш'а т'íтка вид:авáласе / унá с цéр'кви с тим колáч'іком приĭшлá / а потóму на úнчих вес'íл'ах йа ни вúд'іла / абú хтос такé ў сел'í робúў / вúтко / дýже дáўниĭ звич'áĭ.*

КОРУНКУВА́ТИ (КУРУНКУВА́ТИ) – прикрашати мереживом якийсь предмет, передусім – деталь одягу: *Мáтка сорóч'ку курункýйі / кóло шúйі і на рукавáх / а йа такóш се ўч'éйу ц:е робúти / абúх моглá так соб'í вúкурункувати бл'ýску / наĭ нибогáто / áле ўна ме вигл'ідáти по с'в'ітóшному; Орúс'а курункýйі накиткú на подушкú / до йáсикиў*

пришивáйі курýнку / на рушникú дайé курýнку / а нú тóрки / ў сел'í так рóбйут / ў нéйі нáв'іт'у кредéн'ц'і на полич'кáх курýнка.

КОРЎНОЧЬКА (КУРЎНОЧЬКА), -и – пох. від КОРЎНКА (КУРЎНКА): *На бл'ýс':і мáла такý курýноч'ку / ік пáлец / заширóку*; *Пришийте цисý корýноч'ку на коўн'ірéц і кишен'кú / бýде попáнцки.*

КÓРЧІК[1], -іка – кущик: *Кóрч'ік малúй / а позúч'киў / пóўниї кошéлик / ни дýмала / шо тúл'ко вийде / тогúт з двох корч'íў мéнче бýла зибрáла*.

КÓРЧІК[2], -іка – малий корок: *Де кóрч'ік вит цéго лікáрства*?

КÓРЧІТИ С СÉБЕ – удавати з себе кого-небудь, видавати себе за того, ким насправді не є: *Кóрч'ійі с сéбе велúку пáн'у / геї / Вас'ý / ус'í знáйут / ч'ійá ти / йéк йіс се уч'éла / де жийéш / йек говорúла / дóки ни пишлá се ўч'éти / а ти лиш рик се проўч'éла / одéн рик / а ўже ни ўм'íйіш по т'удиўскóму / ужé шчос' / дес' / колúс' / моï / та хто ў нас так говóри? / ти соб'í тáмеч'ки так говорú / а зо мноў по нáшому*.

КÓРЧІЧЬОК[1], -чька – те саме, що КÓРЧІК[1]: *Ґорд'íн'а одúн кóрч'іч'ок мáйу / пелехáтих / ч'ірвóн:их тéмних / на дрýгиї рик / ік доч'ікáйімо / рос:ад'ý / под'íл'у на три*.

КÓРЧІЧЬОК[2], -чька – те саме, що КÓРЧІК[2]: *Íкá фл'éшеч'ка / такúї кóрч'іч'ок / анý се подивú / ўна такá / ік м'ізúн:иї пáлец / ш'і / мóже / ї мéн'ч'а*.

КÓРЧЬ[1], -я́ – кущ: *Посадúли корч' розмáйу / це пéрет' хáти / і два корч'í бéзу / маї дáл'і / збóку стáїн'і / ш'і дýже бих хот'íла дистáти ч'ірвóн:ойі рýж'і; Йік увосенú воропц'í ч'ір'íкайут у корч'áх / то на зм'íну погóди; Оц':і грибú з отúх корч'íў.*

КÓРЧЬ[2], -я́ – *здеб. мн*., КОРЧÍ, -ів – *мед*., набряки на ногах, захворювання вен; мимовільне скорочення м'язів (від болю, холоду та ін.): *Нóги ў пан'ч'óхах / бо ў Ан:úц'і корч'í*; *Корч' імúў / та такúї / шо ни гóн:а ногóў кинýти; Ни скач'é ў р'ікý / ни бут' беспéшна / корч'í мóжут у вод'í ïмúти / ни їдú ў гл'ібóке / ти цéйі р'ікú ни знáйіш*.

КОРЧЬÓВАНІ – *опредм. дія* стос. КОРЧЮВÁТИ: *Корч'óван'і мáло шо даст / земн'á писнá / áле це мус зробúти / шóби кóло д'íдовойі хáти ни зробúласе пýстка / ад'í травá зач'éла ростú на порóз'і.*

КОРЧЮВÁТИ – корчувати; викорчовувати: *Оц:é ўс'о гет зар'íдóм трéба корч'увáти / рýки ни дохóд'і / дивúсе / íке забúте / йек загуч'éло корч'áми*; *Корч'ýйут улóгу / бо тре: пáш'і*.

КОРЧЮВА́ТИСЕ – 1) кущитисе: *Фа́їно цибу́л΄ка корч’у́ўіц:е*; 2) пас. до КОРЧЮВА́ТИ: *Кобі́ то само́ корч’ува́лосе / зна́йіш / ікі́ї буў би пл'ац / а тут корч’о́ван'а / на два дни робо́ти / і то ни одно́му / двох л΄удíї тре́ба би наїми́ти*.

КОСА́ НА КА́МІНЬ ЗАЙШЛА́ (НАЙШЛА́, ПИШЛА́, ТРА́ФИЛА) – гостра суперечка не може бути розв’язаною, оскільки опоненти не бажають іти на компроміс: *То тра́фила коса́ на ка́м’ін΄ / н΄іхто́ ни хо́ч’і попусти́ти / ди́виц:е / би йіго́ зве́р΄ха бу́ло; Розийшли́се / бо коса́ на ка́м’ін' найшла́ / н'іхто́ ни хот'і́ў цур'ікну́ти наза́т / хот' на пиў кро́ку / хот' на пйе́ду / ко́ждий соб’і́ ўклаў у го́лу / шо ц:е ма́йі зроби́ти дру́гий / того́ і ни скла́лосе жит'е́ / а йек уно́ могло́ ви́риўнатисе / йік отаке́*?

КОСА́РИК, -а – *зменш.-пестл*. від КОСА́РЬ: *Бо́же помога́ї / ви́жу / шо цес коса́рик вам тако́ш помога́йі / ка́же / шо оц΄:а́ па́лиц΄а / то йіго́ коса́ / Пра́ўда / шо помога́йі / от:о́ поконе́ч’і / де вин сиди́т ко́ло копи́ц΄і / сам скоси́ў / за ц:е д΄і́до ма́йі ро́вер купи́ти / ка́е / шо ме вози́ти д΄і́да*.

КОСА́РЬ, -я́ – косар: *Мар΄і́ка ма́йі пйет΄ косар΄і́ў / ко́с΄ут на ўло́з΄і*.

КО́СИ, -ив (-ий) – *бот*., викор. у множ., іриси: *Ў гори́ц:и ко́си росту́т / п’іво́н'іїі / нев’істки́ / ґорд'і́н'і / хаўкала́ / ў́с'е́к’і ч’іч’ки́ / йа т:о л'у́бйу*.

КО́СИВСКЍЙ – косівський: *Гово́р΄у за косиу́ско́го ба́т΄ка Ўла́дз͡΄а / а ни за ку́цкого; То косиўскі́ї аўто́бус / вин ту́теч’ки ни ме става́ти / на горб’і́ ч’іка́їте / а ни се́ред' горба́*.

КО́СИМ (КО́СЕМ, КО́ЦИМ, КО́ЦЕМ; КО́СМА), -сма (-ий) – пасмо волосся: *Ти так зле заплел:а́се / шо ко́сма ви́с΄ут / переч’і́шисе; Фу́стка ў ву́їни залупи́ласе / таї ад'і́ ї́кий си́вий ко́сим ви́си*; *Ад'і́ ї́кий ко́сим визера́йі спит фу́стки / ви шо / се ни запл'іта́ли сего́н:е? / ци ч’о так’і́ куч’ір'е́в’і ідете́?; У ме́не така́ загру́ба ки́ска / йік оде́н тв’ії ко́цим / нима́ / Га́н'ко / шо ў ру́ку ўз'е́ти / а ш’і йік оц:е́ ли́шец:е на гребени́ / то голова́ ста́не / ік кол'і́но*.

КОСІ́ННИК, -а – “роби́тник”, що найнявся косити траву: *Ма́йу кос'і́н:ика сего́н:е / М’і́с'о Рошаки́ў прийшо́ў*.

КО́СКА, -и – *пестл*., коса: *Кос'і́н:ики / ану́ / гаї / бер'і́т свойі́ ко́ски таї ход'і́т йі́сти*; *Цис'а́ ко́ска ікра́с дл'а мо́йі руки́ / цеў ч’олов’і́к ни схо́ч’і коси́ти / а йа бе́рех неў ви́косила / ото́ї лужо́к / шо тоб’і́ се ўдайе́*.

КОСМА́К (КОЦМА́К), -а́ – те саме, що КО́СИМ (КО́СЕМ; КО́ЦИМ, КО́ЦЕМ): *Тот д'і́до з го́риў / космаки́ ў не́го ви́с'ут так’і́ / шо гаш по пле́ч’і / ви́тко / шо даўно́ ни буў у фр'із'ір'а́; Йе́к ви дити́ну питстрига́ли /*

шо так'і́ коцмакú се лишúли? / ви зажмýр'іч'і цисé робúли?; То ни космакú / то пух / ік подýйіш / гаш т'і́мн'і вúтко / вóлоси гет пус'т'і́ / х'íбá би йіх опстрúч'і / каўт / шо тогдú гус'т'і́ш':і вúростут / шó ви би порáдили? / ўз'éти машúнку ї гóлу зробúти / ік бýбон'?

КОСМАКЍ (КОЦМАКЍ) ТАКÍ, ІК (ЇК) БИ ЇХ КÓТИ ЗИССÁЛИ – про брудне, неохайне волосся: *Анý заплетúсе / ни ходú с такúми кóсмами / іґ би йіх кóти зис:áли; Кóсми так'і́ зафáйн'і / іґ би йіх кóти зис:áли / а ти гадáйіш / шо ўни тебé йіл'ýт; Мáма дéколи лáкома бýла покрúкувати / кóсми тáк'ік би кóти зис:áли / анý пр'іч'ішúсе / і то бóрзо / ни казáла за тéл'і / корóву / пса / а лиш за кóта / мóже / тогó / шо вин урáс се лúже / умивáйіц:е / áле бо тéл'і такóш л'ýби шош с:áти / жмакáти / гентáм м'ін'і́ буў рукáў у сýкни пожмакáў / і вин стаў зúс:аний / áле тéл'і ни к'івáйут / аў бéс'ід'і згáдуйут лиш за кóта / отакá примудрéнц'ійа.*

КÓСМА (КÓСМИ, КОСМАКЍ, КÓЦМА, КОЦМАКЍ) СТІГÁЮЦЦЕ В КÓГОС – хтось втрачає волосся на голові (через хворобу, надмірне переживання та ін.): *Сплáсла так / шо йій́і половúна се лишúла / кáже / шо на п'ітнáц:ит' к'іл' / і шо / це йе дóбре? / скаж'і́т м'ін'і́ / шó тýтки дóброго? / та де до такóго мош допускáтисе? / а потóму дивýйіц:е / шо лúс'ійі / шо кóсма так зач'éли с'т'ігáтисе / ік наї ни кáжу / с кóго.*

КОСТЕВЍ, -úв (-ий)– назва частини лісового масиву: *Костевú делéко вит Т'ýдева / це ни скрáйу / так / ік Грéб'ін' / Калатýра / дéколи за Костевú кáжут Велúке Кам'і́н'і / бо тáмеч'ки такé кам'і́н'і / шо йе на шо подивúтисе / страшнó велúке / тудá вóд'ут тих / хто прийіхáйі у Т'ýдиў вид:ихáти / у Костевú їдут / бо тáмки мош набрáти áфиниў / грибúў / вúт:и с порóжними рукáми н'іхтó ни вертáйіц:е / м'ії онýк сегóн:е ходúў тудá / вернýўсе / а йа се питáйу / Таї де йіс буў / шо так тоб'і́ пишлó? / а вин кáже / Гаш у Костевú ходúў / ч'ýйіте куда? / а то ниблúский с'в'іт.*

КОСТРОМÁХА, -и – костомаха: *Оц:ý костромáху кúнеш псóви / наї гризé*; *Йе ікáс костромáха / таї с'áке тáке на ниї звар'ý.*

КОСТРЮБÁТИТИСЕ (КУСТРЮБÁТИТИСЕ) – ставати кострубатим: *Це їкас пустá матéр'ійа / ад'і́ йек сýкн'а костр'убáтиц:е; Рукавú ўдолúн'і ўже зач'éли се кустр'убáтити / лиш м'і́с'іц' походúў / а так вигл'ідáйі / йіґ би рик с сéбе цисé ни скидáў.*

КО́СЬКАТИ – пестити (про дитину), догоджати: *Дити́ну ни тре́ба ко́с´кати / заду́же с´ус´у́кати / у ўсе́му тре́ба ма́ти м'і́ру.*

КОСЬ-КОСЬ – *виг.*, за допомогою якого кличуть коня: *Ко́ниї ту́тки поблі́ску н'і ў ко́го нима́ / а́ле ч'у́ла смих / шо йік клі́ч'ут / то ка́жут кос' кос' / йа н'іко́ли сама́ ни клі́кала / бо ми йіх ни держ'е́ли / ми коро́ву ї дробйе́та ма́ли / а ко́ниї і ко́зиї ни трима́ли / тикі́ це́го ни бу́ло.*

КОТЕ́В, -итла́ – котел: *У це́му китл'і́ студене́ц ме се вари́ти / а цес коте́ў наї з окро́пом бу́де / бога́то мит´а́ ўс´е́кого йе.*

КОТЄ́НКА, -и – вид цибулі*: Купи́ла ў Ку́тах сло́йік кот´е́нки / це така́ цибу́л´а / шо ў одни́ї ку́пц´і росте́ бога́то цибул´о́к / уна́ фа́їно па́хне / ану́ бес закриши́ла цеў цибу́леў і дру́гоў / то зра́зу меш ч'у́ти.*

КОТЄ́РНИК, -а – *знев.*, кіт: *Оце́с кот'е́рник ви́с'л'ідиў / де кубасу́ покла́ли / ни ду́маї соб'і́ / прийшли́ / а вин лиш се облі́зуйі.*

КОТЄ́ЧІЙ – котячий: *Ф:е / за́пах кот´е́ч'ії / ту́теч'и дес коточ'ікі́ йе / А вин шо / пе́рший рас тут йіх лиш'е́йі*?

КОТЄ́ЧІЙ КОНЦЕ́РТ – *жарт.*, нявчання котів: *Ни спа́ли смо пиў но́ч'і / кот'е́ч'ії конце́рт слу́хали / наш кит го́с'т'і маў / набува́ўсе з ни́ми.*

КО́ТИК, -а – суглоб, що з'єднує ступню з гомілкою: *Ни ў кол´і́нах / аў ко́тиках мене́ болі́т; Вода́ по ко́тики найшла́ / бо дах пирва́ло / драни́ц´і́ стар´і́ ўже бу́ли / а злі́ви / бу́р´а страшн´і́ на ўч'е́ра / ра́но пишла́ ў д´і́дову ха́ту / а пидло́га / ўс´а ў вод´і́.*

КОТЍТИСЕ – 1) народжувати (про вівцю): *Зач'е́ли коти́тисе ви́ўц'і / ўже ма́йімо тро́йі йігн'е́т*; *Дру́гиї рас ко́тиц:е / тогі́т йігни́ч'ка бу́ла*; Н*'і / виўц'а́ ш'і ни коті́ласе / а коро́ва ўже ўположи́ласе*; 2) *перен.*, розмножуватися, виростати, розростатися (про картоплю): *Сва́ха роска́зувала / шо наїми́ла посади́ти барабу́л'і / бо сама́ ни го́н:а / таї шо? / дру́гиї прийшо́ў / посади́ў / а́ле так гл'ібо́ко / шо ўни ни росту́т / сус'і́ди ўже сапа́йут / хот' ў оди́н ч'ес сади́ли / а ў ме́не дес ни́дес зач'іна́йут пока́зуватисе / ўни ни мут до́бре коти́тисе / бо загл'ібо́ко / в'іде́ў / ко́ристи з них бу́де ма́ло; Ти сади́ш нас'і́н'і / одну́ барабу́л'у / а з не́йі ў ку́пц'і вироста́йі бога́то / це се назива́йі / шо барабу́л'а ко́тиц:е / бура́к / мо́рква ни ко́т'уц:е / а барабу́л'а ко́тиц:е.*

КО́ТИЦЦЕ (ПОКОТЍЛАСЕ) СЛИНЬ (СЛЍНА, СЛЍНКА) В КО́ГОС – хтось дуже хоче їсти: *Йоі / йек па́хне / сли́н' ко́тиц:е / ги́ну йі́сти; У нас ужє́ слин' ко́тиц:е / ґл'е́дж'ійіц:е ў ро́т'і / а ўни ш'і шош догово́р'уйут / жерту́йут / ни ква́пйуц:е кла́сти за стиў.*

КО́ТІ, -є́ти – маленький котик, кошеня; іноді в порівн.: *Ікéс кóт'і приблуди́лосе / занéсли / пéўно / ўноч'é / си́ве / з б'і́лоў пл'áмкоў на голов'і́*; *Вин з неў іграйіц:е / ік с кóт'ім / кудá стебел'цéм поведé / тудá ўна се ди́ви / то стари́ї / би́тиї пáрубок / таки́ї лéгко мóже гóлу задури́ти*.

КО́ТІТКО, -а – 1) кошенятко: *Лиш'і́м оцисé кóт'ітко соб'і́ / оц:é сивéн'ке*; 2) *пестл.*, про дитину: *Мáмине кóт'ітко / ворóпч'ік / Гóсподи / йéк йа йігó л'ýбйу / Л'убú / áле ни дýже покáзуї / шо ўмерáйіш за ним / бо дити́на ік цисé ви́в'ідайі / то унá ме стáрш'а / а ни́ ти*.

КОТКОДА́К – *виг.*, куткудак: *Мóже / цисé ни дýже до р'ідý / мóже / ўно тоб'і́ н'і до ч'óго / áле гентáм йа ч'ýла таки́ї вéршик ци то кавáлок с'п'і́ванки ўкóйіс / ни знáйу / Кукур'і́ку коткодáк / л'ýде рóбйут / а йа так / л'ýде рóбйут уноч'é / а йа с кóтом на печ'é / Нéн'а свари́ласе / ік йа цисé с'п'івáла / казáла / шо йа пустóго дес се наўч'éла / а йа ў вýйка на вес'іл'ý ч'ýла / таї унó мин'і́ се запамн'ітáло*.

КОТКОДА́КАТИ – куткудакати: *Ч'ýйу / шо кýрка коткодáч'і / пи́ду / поди́ўйусе / де ўна се знéсла? / бо котрáс іс цих пйіт'óх на гн'із'д'і́ ни несéц:е*.

КО́ТОВИ ПИТ ФЍСТ ПОКЛА́СТИ (КЍНУТИ, ПИТЍ) – *знев.*, *згруб.*, про щось маловартісне; те, що втратило значущість, актуальність: *Ус'ó / шо ми роби́ли / кóтови пит фи́ст пи́де / би́рше сувен'і́ри ни бýдут приўмáти / отáк / бýдемо сам'і́ на них диви́тисе.*

КОТОЧЄ́К, -іќá – котячий послід: *Жени́ цéго кóта с хáти / бо йа йігó ўбйу / ўнáдиўсе за подушкáми коточ'іќú клáсти / а йа соб'і́ дýмайу / шó т:о / вéре / такé / шо ў хáт'і нимá ч'ем дихнýти?*

КОТОЧЄ́РЬ, -ірá – *згруб.*, дорослий кіт: *Це ни кит / а дóбриї коточ'éр' / ад'і́ шо вин сейі́ноч'і налови́ў і поскладáў м'ін'і́ на схóдах*.

КОТРЕ́НЬКИЙ – *пестл.*, *дит.*, котрий: *То котрéн'ка рýц'а бáб'і йéблуч'ко дáла? / ўкá? / оцис'á ?/ даї йа поц'óмайу totý рýч'ку*.

КОТРЍЙ ХОЧЬ (ХОТЬ КОТРЍЙ) – кожний, будь-який: *Таки́ї хлопч'і́ш'і / шо за нéго котрá хоч' пи́де / і то ў пи́тскоки*.

КОТРУ́ РУ́КУ НА МА́МУ ПИДО́ЙМЕШ, ТОТА́ ВСЛУТІ́Ї (УСО́ХНЕ) – на маму руку підняти – тяжкий гріх: *Каўт / шо котрý рýку на мáму пидóймеш / тотá ўслут'і́йі / буў тýтки оди́н / ни хóч'у казáти / котри́ї / нáв'іт' нáш'а делéка фам'і́л'ійа / ўкиї мих / ік напйéц:е / жи́н'ч'іну мáму ўдéрити / свóйі ни маў / то шо гадáйіте? / ни ўслут'і́ў буў*?

КОТУ́СИК (КУТУ́СИК), -ика – 1) *дит*., котик: *Дивúсе / л'ýпч'ку / бо цес тв'її котýсик ум'і́йі дýже фáйно др'áпати / абéс потóму ни плáкаў / вин тéрпи / áле ік меш дáл'і йигó мн'éцкати / то дистáнеш / Бабó / йа йигó лиш глáд'у / ад'і́ йек йімý дóбре*; 2) *перен*., емоц. забарвл. слово у формулах звертання до особи (насамперед чол. статі) з якимось проханням: *Котýсику / прóс'у тебé / абéс ни йіў с'н'іх*; *Брач':іку / л'ýпч'іку / кутýсику / пустú двóд'і / йа на бéрез'і бýду / покú жúти бýду / цéго тоб'і́ не забýду / Ти хоч' / шобú нас обóх сварúли?*; 3) *перен*., викор. у звертанні до дитини: *Ни спи / котýсику / зáрас мáмка йі́сточ'ки даст*.

КОТУ́СЬКА (КУТУ́СЬКА), -и – емоц. забарвл. слово у формулах звертання до особи (насамперед жін. статі) з якимось проханням: *Йілéнко / котýс'ко / озмú вóзик та трóхи повозú дитúну / дóки йа се ўберý;* 2) перен., викор. у звертанні до дитини: *Котýс'ко мойá / анý ходú судá / подúвис:е / де тоб'і́ лý́жеч'ко поклáсти / отýт бýде дóбре*?

КОТЮ́ГА (КУТЮ́ГА), -и – 1) *знев*., собака (здеб. бродячий): *Берú бýч'ок / бо кóло потóку на Мóч'ір'і ĭкúйс кут'ýга хóди / бес се ни напýдила / ік ме б'і́ч'і т:óб'і*; 2) *лайл*., людина: *Кут'ýга остéклиĭ / абú твóйі лáби тýтки бúрше ни бýло / марш вúц:и / йа до тéбе / іґ до л'удинú / а ти шо соб'і́ позвол'éйіш? / прийшóў йіс до ґаздú / і шо рóбиш?*

КОТЮ́ШКА (КУТЮ́ШКА), -и – собачка: *Ни б'і́йсе / цис'á кут'ýшка ни ўкýси / уна самá бойі́ц:е / ни плáч' / ад'і́ йек унá дрижúт.*

КО́ФЕЛЬКА, -и – невеликий черпак: *Кóфел'ку бóрш'іку з':іш / ч'о бес ни з':і́ла? / дýже смашнúї / йа шушéних грибúў тудá дáла*.

КО́ФЛЯ, -і – черпак: *Шош ни хóч'у / х'ібá однý кóфл'у даĭ р'ітькóго / ни пáнит м'ін'і́ сегóн:е / нимá апетúту / н'іч'ó се ни хóч'і*.

КОХА́ТИ – 1) виховувати, ростити (про дитину): *Кохáйіш / оп'і́стуйіш / а ўно виростáйі / таĭ дéколи забувáйі за мáму*; 2) доглядати, турбуватися (про тварин): *Оцисý Красýл'ку с тел'éти кохáйу / с пúпки гудувáла / іґ дитúну / ад'і́ ĭка ўна стáла*.

КОХА́ТИСЕ (В ЧЬО́МУС) – з великим бажанням займатися улюбленою справою, виконувати якусь роботу: *Йа ни вит ч'іч'óк / то трéба кохáтисе ў тóму / йе так'і́ жинкú ў сел'і́ / шо цисé дýже л'ýбйут / ік ідéш вýлицеў / то вúтко / ік'і́ ў кóго горúц:і.*

КОЦ, -а – вид покривала: *Ўкрúйсе кóцом / áбо кóўдр'у ци лúжник озмú / йік хоч' спáти на с'і́н'і; Цес коц хот' і набúтиĭ / áле лéхкиĭ / м'ін'і́ йигó ў пóўницу кúнули / вин лéкшиĭ / ік верéта.*

КОЦАНІ́ТИ (КОЧІНІ́ТИ) – дуже мерзнути: *У циї̆ пиўн́ици коч'ін'і́їіш за пиў годи́ни / а тре́ба ш'і барабу́л'і ви́нести / переб'і́ї ум:и́ти / хот' іки́їс пор'е́док зроби́ти / надвор'і́ споло́ч'у сло́їіки / шо вит перет:оги́т з огир'ка́ми там стоїе́ли / Йа вам помо́жу переб'і́ї ви́нести.*

КО́ЦИК, -а – *зменш.* до КОЦ; те саме, що КОЦ: *Це дитин'е́ч'ії ко́цик / а ваш ото́ї на ла́вици / ік зме́рзнете / то та́мки ш':е оде́н ӥе; До́бре / шо при пого́д'і поква́пиласе ӥіс ви́прати дитин'е́ч'ії ко́цик / ад'і́ ўже ви́сох*; *Ко́цик мн'іко́н'киї / лего́сен'киї / ӥа купу́їу / беру́ ӥіго́ то́му мало́му опри́шкови / наї ӥіму́ фа́їно спи́ц:е / наї здоро́ў бу́де / а́ле му́с'у ш'і ровере́ц подиви́тисе / нака́зуваў / шо́би без не́го ба́ба тха́т'і ни верта́ласе / то мус слу́хати / ни хо́ч'у ў м'і́с'т'і ноч'ува́ти / ану́ш ни пу́сти ў ха́ту / Йо / ска́же верта́їсе за ро́вером.*

КО́ЦИЧЬОК, -чька – похідне від КО́ЦИК: *Цес ко́цич'ок лего́н'киї / ура́с ним накрива́ї дити́ну / ік спи́т / а́бо пел'і́нкоў то́ўшоў.*

КО́ЦЬКАНИЙ – пещений: *Ну / це ўже́ ко́ц'кана дити́на / пе́ш':іна / нима́ шо каза́ти / хат'н'і́ рош':іба́їуц:е над неў.*

КОЦЮ́БИТИСЕ – корчитися; сидіти, сильно зігнувшись: *Ни коц'у́псе / ри́ўно сиди́ / бо так згорба́т'іїіш / меш ік д'іт / ходи́ти.*

КОЧЄ́Н, -іна́ – 1) качан кукурудзи без зерна: *Тереби́ кукуру́дз͡и ў цисе́ кори́то / а коч'іни́ склада́ї ў кош'і́л'*; 2) середина яблука чи груші, яка залишається після того, як з'їли плід: *Лупи́ну / коч'іни́ з ӥе́блук даӥу́ порос'е́там*; 3) стрижень капусти (без листя): *Коч'іни́ порубаї́імо ї коро́в'і дамо́ / ц'іл'і́ ни тре́ба / бо ш'і ўда́виц:е.*

КОЧЄ́НІ, -я – *зб.* стос. КОЧЄ́Н: *Д'і́ти ўс'о схру́мкали / саме́ коч'е́н'і се лиши́ло / це ӥа Мару́си ка́ў за ӥе́блука / шо ўч'е́ра / на Прибраже́н'іїе / ходи́ла с'в'іти́ти; А ч'о на стол'і́ вал'е́їіц:е коч'е́н'і?*

КОЧЄ́НЬЧІК, -а – *зменш.* від КОЧЄ́Н: *А ти с коч'е́н'ч'іком ӥе́блуч'ко з':іў ци де ӥіс ӥіго́ покла́ў*? / *Йа з Броўко́м се под'ілú ў / Та де вин тото́ ӥіст? / вин куба́ски би зга́маў / А ӥа ӥіму́ ўже тоту́ вид:а́ў / шо ӥісте́ прине́сли / ӥіму́ ўна ду́же посмакува́ла / а ӥе́блуч'ко на т:о / шо́би лиш заӥі́сти / ӥа до́бре зроби́ў? / Го́сподu / коли́ ц':а дити́на ви́росте ї се нарозу́ми*?

КОЧЄ́ТИ – котити: *Ході́м з горба́ ко́лесо коч'е́ти / а́ле бо́рзо.*

КОЧЄ́ТИСЕ – 1) котитися: *Д'іт роска́зуваў / шо ік буў у полонин'і́ / то рас ви́д'іў іке́с с'в'і́тел'це / шо коч'е́лосе згори́ / ӥіму́ се здава́ло / шо ікра́с на не́го лети́т / д'іт се спу́диў / гада́ў / шо ўпа́де ко́ло ста́ӥі /*

перехрестúўсе / а ўно рас / і знúкло / се зв'і́йіли в'ітрú / і потóму так / іґ би н΄іч'ó ни бýло / то / в'ідéї / уна́ приходúла / зна́йіш хто; 2) качатися: *На І́вáна / кáжут / трéба дýже рáно ўстáти / розибрáтисе / лиш абú н'іхтó ни вúд'іў / ї коч'éтисе ў трав'і́ / ў рос'і́ / хот' пáру рас покоч'éтисе / тогдú меш здорóвиї увéс рик / це спрахтикóвано / нич'ó ни ме бол'і́ти*.

КОЧЄ́ТИСЕ (ВМЕРА́ТИ, ВМЕ́РТИ, ПА́ДАТИ, ПУ́КАТИ) ЗО́ СМІ́ХУ – дуже сміятися: *Вýїко вúпиў / і такé вис΄п'і́вувуў / шо ми коч'éлисе зо с΄м'і́ху / виткол́и жийý / ш'і смих такóго ни ч'ýла*; *Так роскáзуваў / шо ми коч'éлисе зó с'м'іху / даўнó такóго ни бýло / ад'і́ хот' трóхи видиїшлú вит клóпотиў / ус'éкого пережит'á / а тýтки соб'і́ дáли вóл'у / такé р'і́тко бувáйі / ўже ї ни скáжу / колú пос'л'і́н:иї рас йа с'м'ійéласе / хóжу ў свóйіх думкáх / ік тої бóўван / мої / де се д'і́ла мойá вéсел'іс'т'? / де йа ййі́ порозгýбйувала? / ни знáйу / ўтеклá вид мéне*.

КОЧЄ́ТИСЕ ПО ЗЕМНЍ (ЗЕМЛЍ, ПО ПИДЛО́ЗІ) – страждати: *Так бол'і́ло / шо коч'éўсе бих буў по земнú / Мар'і́ка дáла зáшч'ік / таї гаш тогдú прийшóў до сéбе; Ч'ут' по земнú ни коч'éўсе / казáў / шо н'іч'ó ни мúле / ік зач'інáйіц:е прúступ*.

КОЧЄ́ТИСЕ У ТРАВІ́ (КУПА́ТИСЕ В РОСІ́) (НА ІВА́НА) – дія пов'язана з вірув. у те, що роса в цей день (7 липня) цілюща: *То / Марýс'ко / трéба ўстáти дýже рáно / питú тудá / де фáїна травá / розибрáтисе / áле гет / і тогдú коч'éтисе ў трав'і́ / такá росá дýже помич'нá / ўна прибаўйéйі здорóўйа / на ўсиї рик стáне / áле ш':е однó / цисé н'іхтó ни мáйі вúд'іти / тогó ік схоч' ц:е робúти / то шукáї видл'ýдне м'і́сце / дес тудá / ік ідéц:е дгóр'і / áбо úнче / меш ужé самá вúд'іти*.

КО́ЧІЛО, -а – колесо, круг: *Шо ц:е за кóч'іло / припéрте до шал'ýнку? / ч'ййé ўно*? / *А ч'о ўно тебé заінтересувáло*?

КОЧІЛЬЦЕ́, -я́ – маленьке колесо: *Отýтки мáло бýти малéн'ке коч'іл'цé / шукáї / мóже / покотúлосе пит стиў ци пид лýшко*; *Вит цéго дзиґáрка коч΄іл'цé се загубúло / отýтки кóло лýшка / тото / шо ним накрýт'уйут дзиґáрок / вúпала тотá шрýпка*.

КОЧІНЕ́Ц, -ньця́ – 1) те саме, що КОЧЕ́Н: *Коч'інéц у тотý мúску поклáдеш / бес йігó на зéмн΄у ни кидáў*; 2) *зменш.*від КОЧЄ́Н; те саме, що КОЧЄ́НЬЧІК: *Вид грýшки нáв'іт΄ коч'інéц ни лишúўсе / одúн фóстик / і нас΄ін΄і пишлó / Бабó / ц΄:а грýшка бýла бес коч'інá / нáв'іт΄ мац΄іц΄кого*.

КОША́РЬКА (КОША́РКА), -и – спеціально складене у стіжок кукурудзиння – “кушут”, іноді в порівн.: *Йа ў це́му плаш’:е́ / йік коша́р'ка / ота́м на горо́д'і мош кла́сти*.

КОШЕ́ЛИК, -а – невеликий кошик: *Ба́ба зр΄іхту́йі дити́н΄і коше́лик / і ўна тако́ш пи́де на Вели́ґден΄ с΄в’іти́ти*; *У Костева́х набра́ли оце́с коше́лик йігидо́к / найшли́ бу́ли йігидни́к*.

КОШЕ́ЛИЧЬОК, -чька – зовсім малий кошик: *Де покла́демо йігиткú ?/ ў цес коше́лич’ок / дити́на ме не́сти д'і́дови / а вин ої шо ме ра́диї / ни ме моч’і́ нат'і́шитисе ўну́ком*.

КОШЄ́РА, -и – кошара, тимчасово загороджене місце для овець: *На́ш’і ви́ўц'і ў кош’е́р'і / там / де л'у́цк’і / то ко́жда познач’е́на / се ни зм’іш’е́йут*.

КОШІ́ЛЬ, -еля́ – великий кошик: *Наї барабу́л΄і тро́хи опсо́хнут / протр΄е́хнут / а пото́му складемо́ ў кош’і́л΄ / до́ма зноў рос:и́племо пе́рет΄ ха́ти / а ўже аш тогди́ занесемо́ ў пиўни́цу*.

КОШІ́ЛЬ З ДВОМА́ ВУ́ХАМИ − вид великого кошика, у якому є дві ручки: *Та ў цес кош’і́л' з двома́ ву́хами пи́де м’іх барабу́л' / ік маї пи́де*; *Позагр΄іба́ла / йек могла́ / а за́рас тот΄і́ купоч’кú тре́а поскла́дати ў кош’і́л΄ з двома́ ву́хами / вин ко́ло ста́йн΄і с це́го бо́ку / ко́ло драби́ни.*

КОШІ́ЛЬ (КОШЕ́ЛИК) НА ДОРУ́ – кошик, який викор. лишень для того, щоб у ньому на Великдень “світити дору”: *Тепе́рен'ки йік іду́т с'в’іти́ти / то беру́т ус'е́к’і коше́лики / і висо́к’і / ї ме́н'ч’і / широ́к’і ї вуск’і́ / а́ле йік ота́к поди́вис:е ко́ло це́р'кви / то пизна́йіш праўди́виї т'удиўскúї коше́лик / вин зро́блениї с тонко́го пру́т'а / на бе́рез'і жи́ли тот'і́ л'у́де / шо збера́ли пру́т'і / вива́р'ували йіго́ / облу́пйували кору́ і тогди́ плел:и́ кошел'і́ / а йік зроби́ли / то ме́ч’ут йіго́ ў фа́рбу / таку́ / ік до писано́к / мал'ува́ли ў жо́ўте і роби́ли на не́му узи́р / ч’ірво́н:им / зеле́ним і б’і́лим / де́котр'і кошел'і́ ма́йут таку́ ки́ску ўдоли́н'і по́при дно / йа сама́ ї́шла́ до одно́го ч’олов’і́ка / ти ни меш йіго́ зна́ти / шо́би купи́ти ў не́го таки́ї кош’і́л' / це да́ўниї т'удиўскúї коше́лик / а ш’:е плету́т і мале́н'к’і коше́лики / д'і́ти с таки́ми хо́д'ут на бо́хан'ц'і а́бо ї с'в’іти́ти / кладу́т туда́ па́соч’ку / писанкú / шо хто хо́ч’і / таки́ї коше́лик тако́ш ма́йі узи́р / ни зна́йу / ци йіс ни забу́ла / шо дору́ кри́ше ґазда́ / а ни́ ґазди́н'а / д'е́д'а бере́ па́ску / хре́сти йі́йі́ здоли́ни ноже́м / кавалку́йі ї уклада́йі дору́ / ўдоли́н'і ў коше́лику покри́шена па́ска / а да́л'і ўс'о / шо ма́йі бу́ти / а пото́му зве́р'ха писанкú*.

КО́ШТИ КОШТЕ́ННІ – великі кошти; про щось дуже витратне: *Тепе́р ле́д'а шош зробúти / прúм'іром / веч'іро́к / то ко́шти коште́н':і / йа ўже́ ни каў за будо́ву; Шо́би виўч'іти дитúну / сего́н:е ма́йіш ма́ти велúк'і ко́шти / Йо / ко́шти коште́н':і на ц:е пúдут / таї ш'і ци робо́та пото́му бу́де.*

КО́ШТУР, -а – 1) палиця, здеб. на кінці загнута: *Ву́їко Мúтро с ко́штуром ходúў / мих і пот'ігну́ти / йік сеўсе́рди*; 2) милиця: *М'і́с'ко уломúў но́гу / і то пога́но / ўже па́ру м'і́с'іц'іў с ко́штуром хо́ди / мо́же / ўже ї хромúї бу́ти / ота́к се лúше / таї шо ти зро́биш*?

КОШУ́Т (КУШУ́Т), -у́ – кукурудзяне стебло: *Кушу́т іде́ на с'і́ч'ку / коро́ва тото́ йіст*; *Усúї кушу́т у кушерка́х*.

КОШУТЍНІ (КУШУТЍНІ), -я – *зб*. стос. КОШУ́Т (КУШУ́Т): *Фа́їно дес склад'і́т кошутúн'і / наї ни мо́кне; Йе с'і́но / кон'ушúна ї кошутúн'а до́ста / йе ч'ем ві́зимувати коро́ву / с'і́на ш'і се лúше / мете́ вúд'іти / третúна по́др'і се лúше*; *До кошутúн'а йе с'іч'ка́рн'а*.

КРА́ЄМ (КРА́ЇМ) ВУ́ХА ЧЮ́ТИ (ЗАЧЮ́ТИ) – випадково почути щось; чути не всю розмову когось, а її фрагмент: *В'іде́ў / вес'іл'е́ у вас у сус'і́цтв'і бу́де / кра́йем ву́ха ч'у́ла / шо сло́во ўже бу́ло / Ну та пúдемо / ік мут клúкати / нам ш'і н'іхто́ н'іч'о́ ни каза́ў / таї за котро́го д'і́ўч'іна іде? / ни ч'у́ли йісте́? / Мо́же / за гор'і́ского / йа до́бре ни зна́йу / ўна тогúт з ним ходúла.*

КРА́ЄМ (КРА́ЇМ) О́КА ВЍДІТИ (УЗДРІ́ТИ, ЗАВЍДІТИ, СЕ ПОДИВЍТИ) – побіжно бачити (побачити) щось: *Ни мо́жу сказа́ти / йек скройе́на су́кн'а / йа лиш кра́йем о́ка вúд'іла молодúх / ми ни вес'і́ўн'і / а́ле фа́їно вигл'іда́ло / Га́н'а дес фалúласе / шо то ву́їко с Кана́ди присла́ў / і фу́стку / у їку молоду́ мут завива́ти / Та ч'о / мо́же бу́ти.*

КРАЇЧЬО́К, -чька́ – *зменш*. від КРАЙ: *Дошúї оце́с крайіч'о́к рукавúўки; Ш'і цес крайіч'о́к пропо́л'у таї пúдемо; Ідú крайіч'ко́м / бо там да́л'і гру́с' / уваж'е́йко / абе́с ч'еревúки ў ниї ни лишúла / бо м'ін'і́ гента́м таке́ ўже тра́филосе бу́ло / шо тха́т'і бо́са добера́ласе / ч'еревúки се с'т'іглú / пота́ли / а то те́мно / йа н'іч'о́ ни вúжу / ої шо ве́село бу́ло*.

КРА́ЙНА НОВИНА́ – *здеб. у множ*., повідомлення про останні (на момент мовлення) події: *Ўла́дз'о ц':і два дни ме їти на пол'о́ван'і / Га́н'а хо́ди на робо́ту / М'і́с'о пйец кладе́ / Мар'і́ка ў а́финах / с Ку́тиў н'іч'о́ смих ни ч'у́ла / а йа бúрше ў ха́т'і сúжу / отак'і́ кра́їн'і новúни / бúрше*

н'іч'ó / агá / ш'і забýла сказáти / шо ў вýїка корóва се ўположúла / а ў мéне р'ібá кýрка зач'éла кл'óч'іти / отепéрки ўс'о.

КРÁЙНА ТРÉБА – перша необхідність; крайній випадок: *На крáїну трéбу мáйімо пáру грúўн'іў / áле то мáло / абú с'в'éта провáдити / прáўда / зб'íж'а трóхи йе / так шо мош продáти / таї мóже / Вас'ýта борх вид:áст / кобúби ўна се здогадáла / И:і / де се здогадáйі? / х'ібá бес самá нагадáла / йа би пишлá / а ч'о ўстидáтисе? / наї їйі ўстúт бýде / шо рик ни вид:айé / ік лицé мáйі / то вид:áст / йа знáйу / шо ўни гор'íхи продáли / грóш'і йе / Мої / а ч'о ни вид:айýт?*

КРÁЙНЕ ВИТ КРÁЙНОГО – про те, що вимагає першочергового розв'язання; про дуже важкі, нестерпні умови життя когось: *Д'íти бóс'і бос'íс'к'і / а зимá блúжиц:е / ўже на нóс'і / ўна сегóроку бóрше бýде / томý йім лиш трéба ікýс óбуў купúти / шош на нóги / це крáїне вит крáїного / то наїперш'íш:е; Тáмеч'ки такá б'ідá / шо крáїне вит крáїного / йа нáв'іт' ни знáйу / ци шош гóден помоч'í / напрáўду; Ви се квóлили / шо ў Калúни крáїне вит крáїного / хл'íба ў хáт'і нимá / а то / бабó / ни так / ў них ни гúрше / йік у нас / йа ходúў тудá сегóн:е / бо йістé такúї рéївах зробúли / шо йа мýс'іў б'íч'і / там ни знáти ч'огó нимá / велúк'і роскóш'і ни ноч'ýйут / áле ї нимá такóго / шобú хтос хл'íба ж'ідáў / йа ни знáйу / вúтки ви тотó ўз'éли*.

КРÁЙНЕ ЗАРОБ'ЄТИ (ЗАРОБЍТИ) – працювати на низькооплачуваній роботі, знаходити можливість заробити хоч мізерні кошти: *За пóплатну робóту т'éшко / áле л'ýде / сарáк'і / ікóс дайýт рáду / крáїне заробйéти дéхто дýже дóбре ўм'íйі / ад'í Йілач'éха продайé коркодýш'і / наї бýде / шо то тáно / пйет' грúўн'іў / áле пйет' і доклáсти ш':е пйет' / то ўже дéс'іт' / ужé мош ітú по хл'іп / а ў мéне полúх тих коркодýш / áле йа знáйу / ци гóн:а смих сид'íти на вýлици і тотó робúти? / таї ш'і т:о / шо гор'іч'é / а дрýг'і їдут / бо мус ікýс коп'íку кúнути мúжи д'íти; М'ін'í крáїне трéба заробúти / шобú хот' с'áко тáко спровáдити малóго до шкóли / бýду ў áфини ходúти / ў грибú / а шо робúти?; Крáїне заробйéти йа ни ўм'íйу / опхóд'усе пéн'ц'íйоў таї тим / шо йе ў горóд'і / нимá страхý / з гóлоду н'іхтó ни ўмерáйі.*

КРАЙНÉ МУС – дуже необхідно; про останній термін виконання чогось: *Ш'і йік цисé зáрас ни зрóбимо / то ўс'ó / кон'ушúна зогнийé / то крáїне мус скúдати / А йа шо / прóтиў*?

КРАЙОВЍТ (КРАЇВЍТ), -ду – краєвид: *Де ш’і йе такѝї крайовѝт / йік оцѐс? / мо́же / того́ / шо р'іка́ / го́ри / а́ле / Мару́с'ко / іґбѝ ш’і бу́ло колѝ се дивѝти на ўсе́ ц:е / де́коли нима́ колѝ го́лу пидоїмѝти.*

КРА́ЙЧІК, -а – крайчик: *Йа се подивѝла / то ўздр'і́ла / шо ўдолѝн'і соро́ч’ки лиш кра́їч’к бу́ло вѝтко / ни бѝрше / ік на два па́л'ц'і / саме́ вишит'е́.*

КРАК, -а́ – 1) розгалужена, з багатьма “конарями” частина дерева: *Оце́с с'н'іх / шо нида́ўно ўпаў буў / наробѝў бога́то шко́ди / у ме́не на йо́н'і ўломѝло крак / йа се дѝўйу / а ко́нар' вѝси / і ша́вору рошч’іхну́ло*; *Пишо́ў дош’ / зв’і́йілисе в’ітрѝ / таї м’ін'і́ крак на йе́блуни уч’іхну́ўсе / ни ко́нар' / а тикѝ / гру́биї крак / такѝї / йік дв’і мо́йі руц'і́*; 2) розгалужена, з багатьма “конарями” частина колоди: *Ото́ї крак тре́ба ч’е́мос зач’іпѝти / тогдѝ вин в’і́т'ігнец:е з водѝ / ту́тки лиш тра́хтор' зда́ўбисе / бѝрше н'іч’о́.*

КРА́КАТИ – 1) крякати: *Кра́кайут воро́ни / ка́ўт / шо ї́де на ниго́ду*; 2) квакати: *Ж’ебѝ так кра́кайут на Ж’інч’іна́х / шо ни го́ден вѝтримати.*

КРАПКА́ТИЙ – крапчастий: *Крапка́та бл'у́ска з вило́гами ї б’і́ла спин:ѝц'а / ў це́му у клуп фа́їно ітѝ; На ку́хни крапка́т'і ф’іра́нки / ўни весе́л'і / а́ле м’ін'і́ бѝрше б’і́л'і се ўдайу́т.*

КРА́ПЛЯ (КА́ПЛЯ) В МО́РИ – дуже мало: *Шо це́го? / ка́пл'а ў мо́ри / хот'і́ўше будува́тисе / тре́ба до́бре / фист пул'а́рец набѝти*; *Іва́нку / та цих гро́шиї / кра́пл'а ў мо́ри / то нима́ ш ч’ем за́ходитисе; Ба́бина пе́н'ц'ійа / то кра́пл'а ў мо́ри по́длук то́го / шо пишло́ ў шпиталѝ.*

КРА́ПЛЯ ПО КРА́ПЛИ – потроху, поступово: *Кра́пл'а по кра́пли / таї назбера́лосе / вѝт:и коп’і́ка / вѝт:и / таї ма́йімо на де́рево / а тепе́рки тре́ба на бл'е́ху стера́ти; Кра́пл'а по кра́пли / таї доко́ўтала ч’олов’і́ка / вин ут'і́к / наїшо́ў соб’і́ ї́кус гор'і́ску / таку́ / шо йіму́ на ви ка́же.*

КРАПНЍСТИЙ – 1) краплистий: *Дош’ те́плиї / а́ле крапнѝстиї / тха́т'і сухѝї ни доб’іжѝш / змо́кнеш / того́ переч’іка́їмо пит цеў гру́шеў / вин ни надо́ўго*; 2) крапчастий: *Оц':а́ ку́роч’ка р'іба́ / крапнѝста / така́ іґ би хтос намал'ува́ў / а ї́ка́ рузу́мна / лише́н' подивѝўсе на н'у / а ўна ўже б’іжѝт дмѝн'і / ч’іка́йі / би шош да́ти.*

КРАПЧЄ́ТИ – крапати: *Та то ўже крапч’е́йі надвор'і́ / бо́рзо се ўбера́їте; Тро́хи крапч’е́ло / але́ покрапч’е́ло таї переста́ло; Дош’:у́ лѝш тре́ба / а то дес нѝ дес крапч’е́йі / а́ле ў на́шому кутику́ су́хо / ї кра́пл'і ни ўпа́ло / каўт / шо у Долѝн'і буў / ко́ло стаїнѝї тро́хи побрѝскало / і ўс'о.*

КРАСÁ ВИТ КРАСЍ – про когось чи щось, хто (що) є дуже гарним: *Мал'і́ д'і́ти ус'і́ фáйн'і / áле оц':á д'і́ўч'інка / то красá вит краси́ / лиш би йийí н'іхтó ни зурóч'іў / наї мáма ч'існóк поклáде дити́н'і ў пáзуху*.

КРÁСНИЙ – рідко, дуже гарний: *Іки́ крáсна дни́нка Бóж'а / ни нал'убувáўбисе цим с'в'і́том / та ни набýўсе*.

КРÁТКА, -и – кольоровий олівець: *Гóри дóбре би зелéними краткáми замал'увáти / а си́ноў крáткоў / р'іку́ / а ти ч'ірвóн:у ўз'еў до р'іки́ / Ни до р'іки́ / то сóнце с'ідáйі / йа за нéго забýў буў / а се нагадáў / таї хóч'у шоби́ вéсело бýло*.

КРАТКÁТИЙ – картатий: *На краткáту матéр'ійу нáв'іт' ни ди́ўйусе / ни л'ýбйу / вид нéйі м'ін'і́ аш ў оч'éх р'іби́т*.

КРÁТЬКИ – *присл*., нишком, крадькома: *Ішóў крáт'ки ў стáрости / кóло Йýз'ових / шоби́ н'іхтó ни ви́д'іў / а ч'о крáт'ки? / бо бойéўсе / шо виткáжут / а вин ґаздá*; *Ўни крáт'ки се здибáли / бо старин'á проти́виласе / то шош ми́жи фам'і́л'ійами здáўна заїшлó*.

КРÁЧІ, -я – зб. стос. КРАК: *Цисé крáч'і ни бýду ў грýб'і пали́ти / бо ни ўл'і́зец:е / крáш:е наї згори́т у возни́ци*.

КРÉВНИЙ – рідний: *Уни́ крéўн'і / то фам'і́л'ійа*.

КРÉВНИЙ ВÓРИХ – непримиренний, лютий ворог: *Мар'і́ / тáже йа тоб'і́ ни йе крéўниї вóрих / шо ти ни витпов'ідáйіш на Слáваїсу / йа ї дáл'і бýду се здорóвати с тобóў / бо пóдлук тéбе н'іч'ó погáного ни зроби́ла / а ікшó тоб'і́ хтос шош наговори́ў / то ти ў óч'і скажи́ / гаї / отýтеч'ки / де ми стоймó / ни носи́ ў сóб'і гн'іви́*.

КРÉВНО – дуже, щиро, міцно: *Крéўно проси́ў / перепрóс'уваў / нáв'іт' хот'і́ў на кол'і́на ставáти / áле м'ін'і́ дóста слиў*.

КРЕДÉНЦ, -а – буфет: *Тáто сам оцéс кредéнц роби́ў / хот' н'іґдé ни ўч'éўсе / і шáфу / ї стиў / і буркувáў кóло хáти / ўс'і роботи́ йигó*; *У кредéн'ц'і богáто шуфл'áт / йе де поклáсти оц:ý дримнич'і́йу*.

КРÉЙДІНИЙ (КРЕЙДЄ́НИЙ) – крейдяний: *Ви́три / спóн':і ад'і́ ї́к'і крéїд'ін'і ци вакн'éн'і / ви́тко / с'іў йис у шош*.

КРЕМЕНЍЦЯ, -і – кремінь, кремениста скала: *С кремени́ц'і ўперéт хто ни бойéўсе / штрикáли ў вóду ї тáмки се купáли / А тепéр? / Тóже штрикáйут / áле йа двóд'і рокі́ рокéн':і ни хóжу / тогó так сказáла*.

КРЕМПУВÁТИСЕ (КРИМПУВÁТИСЕ) – соромитися, ніяковіти: *Рáн'че ўна так ни кремпувáласе / а сегóн:е вýїко шош се запитáў / а ўна ўже поч'ірвон'і́ла; Кали́ / ни кремпýїсе / дос'ігáї / шо йе*.

КРЕНЦКОТІ́ТИ (КЛЕНЦКОТІ́ТИ, КРЕГІ́НЦАТИ) – те саме, що КРІ́НЦАТИ: *Ни кренцкоти́ зуба́ми / бо то н'іч'о́ ни помо́же*; *Крег'і́нцаў зуба́ми / де н'і / а́ле ми се ўступи́ли вид на́пасти / і на це́му се с'к'ін'ч'е́ло*. Див. СКРЕГОТІ́ТИ, СКРЕГІ́НЦАТИ.

КРЕ́САНА ВА́ТРА – те саме, що ЖИВА́ ВА́ТРА: *Тепе́рен΄ки йе с΄ірники́ / нашо́ се му́ч'іти та креса́ти? / це коли́ шош зайшла́ бу́ла бе́с΄іда / то д΄і́до д΄і́тем пока́зуваў / йек вого́н΄ добува́ти / кла́сти ва́тру / ти ка́жеш кре́сану / то ўно так і йе / іт дес би заблуди́ўсе ў л΄і́с΄і / а с΄ірники́ видволо́гли / то тре́ба ўм'і́ти ва́терку роскла́сти.*

КРЕСА́НЯ (КРИСА́НЯ), -і – різновид чоловічого капелюха, часто прикрашеного: *Оно́гди прийшо́ў ікиї́с ч'ужи́й ч'олов'і́к найма́тисе / ци шош ни тре́ба помоч'і́ / ў криса́ни / ў кал'о́ш'ах на бо́су но́гу / ви́тко / голо́н:ий / ж'ел' м'ін'і́ ста́ло йіго́ / найми́ла ї оти́ц'ко ни пошкудува́ла.*

КРЕСА́ТИ ОЧЄ́МА (БУЛЬКАЧЯ́МИ) – гнівно дивитися: *Ни кр'іч'е́ў / н'і / а́ле так креса́ў оч'е́ма / шо ми одӡ͡ж'іхну́лисе / ш'і ни ви́д'іли йіго́ тако́го серди́того / каў вам ге́зде / перестра́ш':ілисе.*

КРИВА́ВИМ ПО́ТОМ СЕ ВМИВА́ТИ (СЕ ОБЛИВА́ТИ) – дуже тяжко працювати: *Ої шо бу́ло / л'у́де так се наро́бйували / шо с'в'і́та Бо́жого ни ви́д'іли / крива́вим по́том се ўмива́ли / гаш стра́шно згада́ти.*

КРЍВДНИЙ – ображений, сердитий: *Васи́л΄ кри́ўдний на не́го / бо йек? / договори́лисе за толоку́ / а тут жи́нка се ўм'і́ш'уйі / то шо? / ўна ма́йі тобо́ў к'ірува́ти? / та́же маї сло́во / поўб'іц΄е́ў / то прийди́.*

КРЍВДНО – сердито, ображено: *Ти́хо ни сид΄і́ў / говори́ў / ік йіго́ шош се пита́ли / а́ле кри́ўдно / ви́тко / шо о́мхний буў.*

КРИВДУВА́ТИСЕ (КРИ́ВДИТИСЕ) – скаржитися, жалітися; ображатися: *Іка́ ни бу́ла ма́ма ч'олов'і́кова / а́ле йа н'іко́ли ни криўдува́ласе на н'у / і ўна́ уваж'е́ла мене́ / Андр'і́й тако́ш за ц:е уваж'е́ў мене́ ї ш'інува́ў; Мали́ї / ти ни ду́маї / пишо́ў криўдува́тисе ба́б'і / шо ма́ма свари́ла / но но́ / пока́зуваў па́л'ч'іком.*

КРЍВДУ МА́ТИ – ображатися: *Ви зна́йіте / ма́йу кри́ўду на ва́шого з'е́т'а / за шо? / се запита́йіте / за драни́ц'і / Йоі / а то шо м'ії з'ет' мих ма́ти до ва́ших драни́ц? / каж'і́т / л'у́боч'ко / шо?*

КРЍВДУ РОБЍТИ (РОБЍТИ КРЍВДУ) КОМУ́С – кривдити, ображати когось: *Кри́ўду н'іко́му ни ро́бйу і бих ни зроби́ў / каў тоб'і́ ге́зде / на це́му м'і́сци / бо то йе вели́кий гр'іх; Ни роби́ дру́гому кри́ўду / то /*

мо́же / ўна ї тебе́ обмине́; То лиш кри́ўдники кри́ўду ро́бйі / отот'і́ / шо ни бойу́ц:е Бо́га / а ў на́шиї фам'і́л'ійі це́го ни бу́ло.

КРИВѝТИ ГУ́БИ (ГУ́КИ) – те саме, що КОПИ́ЛИТИ ГУ́БИ: *Кри́ви гу́ки / так'і́ / ік постоли́ / наду́ла / се́рдиц:е / шо зра́зу за стиў ни закли́кали / а то нима́ ч'о / м'і́с'ц'а ма́ло / кла́ли сторонцки́х / а свойі́ ўс'і ч'іка́ли на дру́гиї захи́т / так годи́ц:е / а йек би то вигл'іда́ло / іґ би свойі́ поўс'іда́лисе / а го́с'т'і маї да́л'ш'і / ни фам'і́л'ійа / стойу́т? / ко́ждиї тогди́ лиш би стисну́ў плеч'е́ма / оберну́ўсе таї пишо́ў*.

КРИВѝТИ ПѝСКОМ – *згруб*., бути незадоволеним: *Нидого́да Паз'у́н'ц'і / кри́ви пи́ском / мо́же / би́рше присади́би хот'і́ла ў сироти́ прикупи́ти? / ма́їже заду́рно ўз'е́ти.*

КРИВѝТИСЕ – робити гримаси, жартуючи або виявляючи зневагу комусь: *Ву́їно / ваш Іванко́ м'ін'і́ кри́виц:е ї пр'іж'іч'ку́йіц:е / ад'і́ ад'і́ пока́зуйі ўс'е́ке / А ти йіму́ роби́ / то́йі само́йі*.

КРИВІ́ТИ – ставити кривим: *Тут питпо́ри тре́ба / тогди́ йо́на ни бу́де крив'і́ти / бо ви́диш / шо то ша́вора йійі́ гне / уна́ би́рш'а*.

КРЍВО ДИВѝТИСЕ (СЕ ДИВѝТИ, ЛУ́ПАТИ) НА КО́ГОС – неприязно дивитися на когось, ставитися до когось: *Вихо́ди / шо ми шош завини́ли Петри́с'і / бо ад'і́ йек кри́во ди́виц:е / а бул'кач'і так'і / йік цибу́л'і*.

КРИВОЛА́БИЙ – *згруб*., *знев*., *лайл*., кривоногий, кривий: *Таї шо / шо́ криволя́биї? / ти на се́бе подиви́се / нис ік ру́ч'ка вит контраба́са / а зу́би так'і́ жо́ўт'і / йік бес куле́ш'і у рот набра́ў.*

КРИВУЛЄ́ТИ – 1) іти, хитаючись, нерівною ходою, шкутильгати: *Моі / а ти шо так кривул'е́йіш? / аґ'і на б'іду́ / се ўде́риў*?; *Кривул'е́йі а́бо слабі́ї / а́бо пйе́ниї / цес ду́жиї / але́ шо гор'і́ўка ш ч'олов'і́ком ро́би*; 2) нерівно писати, креслити, писати писанку тощо: *Бере́ш писач'о́к і риўне́н'ко кладе́ш л'ін'ійу / а пото́му ш':е одну́ / ад'і́ йек вихо́ди / лиш ни кривул'е́ї / ви́жу / шо рука́ дрижи́т*; 3) намагатися вийти з неприємної ситуації, не кажучи всю правду: *А́ле ни кривул'е́ї / гаї / кажи́ / йек бу́ло / поду́маиімо / шо ш'і мош зроби́ти / бо йік меш бреха́ти / то н'іч'о́ ни помо́жец:е*.

КРИВУ́ЛЬКА, -и – 1) *зменш*. від КРИВУ́ЛЯ[1]: *Ік пи́шеш / то ч'о так кривул'е́йіш? / гаї диви́се / шо́ ц:е за криву́л'ка? / шо́ йіс ота́к загну́ў убик? / Бабо́ / так фаїн'і́ш:е / сам'і́ див'і́ц:е / о ста́ло весел'і́ш:е / а ни таке́ перепу́жене*; 2) один із елементів узору на вишивці: *Йа лиш розвел:а́ /*

оц':і́ кривул'кú бýдут у зелен'і́ / а тут жóўтойі мýл'інки трéба; 3) хвиляста лінія (“бесконечьник”) на писанці: *Гаї / дивúсе / шо тýтеч’ки йе / бéч’ка / рúба / отакá кривá л'і́н'ійа / кривýл'ка / áле пúсанка / ни т΄удиўскá / у нас по úнчому пúшут / вúтки цис'á*?

КРИВУ́ЛЯ, -і – 1) закрут, зигзаг: *Рúўно гр'іткú робú / ад'і́ / ĭка кривýл'а се зробúла / ўс΄о н'і ў шо пишлó*; 2) крива палка, дерево: *Цис'á п’іп’і́на страшнó дáўна / йа ш’і малóў бýла / йік унá родúла / áле сóхне / вúдите / йек крив’і́йі / тýтеч’ки ў сад΄і́ отакá однá кривýл'а / а то ўс'ó молодé*; 3) *знев*., *лайл*., про недостатньо струнку людину, яка має якісь вади ходи, постави: *Ни йе кривýл΄а / áле ĭ ни рúўна / правóн΄ка / плеч’é трóхи ўперéт виперáйі / оц:é одúн такúĭ ґан'ч’.*

КРИЖЄ́ВКА (КРІЖЄ́ВКА), -и – 1) головка свіжої чи квашеної капусти: *Криж’іўкú у перебóйі квáс'у / абú сеўм’істúли* / *берý велúкиĭ переб’і́ĭ*; *Ни берú ц:у кр'іж’éўку на гóлопц'і / ўна попýкала / берú оцис'і́ дв’і мéн'ч’і; Бабó / к’і́л'ко у цес переб’і́ĭ ідé криж’івóк? / вин дóста велúкиĭ*; 2) *знев*., голова людини: *Ў тéбе головá ци кр'іж’éўка? / ци дóўбн'а / от:á / шо на дрив’і́тни? / кúл'ко йа мáйу тебé ўч’éти*? / *кажú / кúл'ко*?

КРИЖЄ́ВОЧЬКА (КРІЖЄ́ВОЧЬКА), -и – *зменш*. від КРИЖЄ́ВКА (КРІЖЄ́ВКА): *На цес дзвúн гóлупц΄іў трéба штúри áбо пйет΄ такúх кр΄іж’івоч’óк / áбо три маĭ бúрш’і / це ўже ĭка попáде капýста.*

КРЍЖМА, -и – дарунок, до якого входить полотно, що його дарують новонародженому хрещені батьки: *Крúжма готóва / йе полотнá фáĭного пáру мúтр΄іў / с΄р΄і́блиĭ хрéстик з ланцушкóм таĭ úнче / шо трéба*.

КРИЗ НЕ́ГО (НЮ) КУЛЕ́ШУ ВЍТКО (МОШ УЗДРІ́ТИ) – хтось дуже худий: *Моĭ / давáĭ ĭімý молокá с'в’і́жого / ш:ýмом / бо криз нéго кулéшу вúтк*о / *И:ĭ / та то дитúна / нашó розгудóвувати*?

КРЍКИ ПИДОЙМА́ТИ (ПИДОЙМЍТИ, РОЗВОДЍТИ, РОЗВЕ́СТИ, ПОРОЗВОДЍТИ, ПОРОЗВО́ДЮВАТИ) – голосно дорікати, виявляти невдоволення; сваритися: *Так’і́ крúки пидоĭмúли за тот кош’і́л' / шо з бéрега бýло ч’ýти / так / іґ би ни знáти / шó се стáло / аг’і́ на йіх гóлу*.

КРЍКОМ КРИЧЄ́ТИ (КРІЧЄ́ТИ) – дуже сильно кричати: *А то ч’о / верé / ў Парáски так хтос крич’éйі? / тикú крúком крич’éйі / аг’і́ / шо се стáло*?; *Йа тотó ни допýс'т'у / йа бýду крúком крич’éти / алé тóго ни бýде / А вас хто ме слýхати? / кр'іч’éĭте соб’і́ / кúл'ко хóч’іте*.

КРИЛЍЦЯ, -і – кролиця: *У крил´éтнику йе крилúц´а с кр´іл´éтами / їди дивúсе / мóжеш травúч’ки кúнути / меш вúд´іти / йек йід´ýт*.

КРИЛЬНЍК (КРІЛЬНЍК), -á – кролятник: *Тáн'о зробúў крил'нúк / бо мáйі богáто крил'ї́ў / хóди кóло тóго / мн'éсо продайé / а шкиркú йек колú / ікóсто брáли по три рубл'ї́ за однý / алé ни с кóждого крил'á ўна бýла дóбра / йік отáк пот'ігнýти рукóў наўстр'ї́т' і шéрс'т' вертáйіц:е назáт / то йе дóбра шкúрка / а йік костр'убáтиц:е / то це пустá / таї унá ни мáйі бýти дýже тонкá / бо йік затонкá / то ни дайéц:е виробйéти / и:ї / то дóбре мáти їкус жúўн'іс'т' / алé колó тóго трéба се наробúти / ус'ó хóч’і рук / Івáнку / ус'ó*.

КРИМІНА́Л (КРЕМІНА́Л, КРІ́МІНАЛ), -у – в’язниця: *Бóйусе кр´ім’інáлу / Бóже боронú кóждого вит тóго / Та вид нáпасти / Пе / н'іхтó ни ўсокóтиц:е вит цéго*.

КРИМКУВА́ТИСЕ (ВСТИДА́ТИСЕ) – те саме, що КРЕМПУВА́ТИСЕ: *Ни кримкýїсе / берú дос´ігáї шош / ми такóго вúд´іли / йік ти; Кримкýйіц:е д'іўч’é / бо ўно ш’і молодé / ни розум’ї́йі / ік жертýйут*.

КРИС (КРИЗ) – крізь: *Тáже ни мих злóд'ії крис ст'інý проїтú / ви / вúтко / вúкна ни запéл:и ци двéр'і лишúли ўтворéн'і; Йік кл'уч’ї́ йістé загубúли / то шо йа мóжу сказáти? / л'ї́сте криз викнó / áле б’ідá / шо ї викнó запéрте / А йа зал'ї́зу у викнó / йа ўже знáйу / йек ц:е зробúти*.

КРЍСКА, -и – 1) риска, лінія: *Цис'á бýква ш’і такý крúску мáйі / подив’ї́ц:е судá / Мóже / л'ї́пше фóстик їйі́ намал'ýвати? / Н'і / то ўже úн'ч’а бýде бýква*; 2) позначка: *У к’ітл'ї́ йе крúска / меш знáти / к’ї́л'ко ч’огó клáсти / ўно покáзуйі / анý се подивú*.

КРЍСОЧЬКА, -и – *зменш*. від КРИ́СКА: *Пишú фáйно цис´ї́ крисоч’кú / шобú тебé профéсор'ка пофалúла / моï / скáже / йек йіс фáйно написáў / їке ч’істéн'ке твойé п’іс'мó*.

КРИС ПА́ЛЬЦІ ДИВЍТИСЕ (СЕ ДИВЍТИ) – не звертати уваги на що-небудь недозволене, із певних міркувань бути поблажливим до когось: *Унú попустúли дитúн'і / крис пáл'ц'і дивúлисе / шо вин ни дýже кóло кнúшки сидúт / абú попойі́ў / абú здорóвиї / а то трéба дис´ц´іпл'ї́ни / тáта з мáмоў / а ни д'ї́да з бáбоў / шо лéдви хóд'і*.

КРИХКЍЙ (ТОНКЍЙ), ІК (ЇК) ШКАРАЛУ́ШЯ – такий, що легко б’ється, трощиться: *Оцис'á пóрц'ійа крихкá / ік шкаралýш’а / шис'т' бýло /*

а лишúласе цис'á однá / анý посмотрú / ĭка ўна зат'ішкá / берéш / і ни ч'ýйіш у рукáх / а йіґ би легóн'ко ў шош цóкнуласе / то ўже нимá.

КРИЧЄ́ТИ (СКРІЧЄ́ТИ) НИ СВÓЇМИ ГОЛОСÁМИ – дуже голосно кричати (закричати): *Д'íти се перепýдили пса / таĭ ни свóйіми голосáми кр'іч'éли / мýс'іли потóму йіх питкýр'увати.*

КРЍШЕНИЙ – дієпр. від КРИШЍТИ: *Огир'кú ĭ пом'ідóри ўже крúшен'і / потóму лиш зм'іш'éйімо / берú кубасý порубáĭ / ік хоч'помоч'íі.*

КРЍШЕЧЬКА, -и – *зменш.* від КРЙШКА: *Ўс'і кришеч'кú зберú ĭ кин' ворóпч'ікам; Йе ш'і крúшеч'ка ч'ісý / йа пáру м'інýт посúжу / а ви ĭд'іт.*

КРЍШЕЧЬКУ (КРЍШЕЧЬКИ) – те саме, що КРИЙШКУ: *Ш'і крúшеч'ку постíĭ / наĭ зм'íр'ійу / ĭка задóўга мáйі бýти сýкн'а.*

КРИШЍТИ – різати, подрібнювати: *Наперéт кр'іш'íм солонúну / рубáĭ хл'іп / а потóму тотó / шо ў салáт / то ў кинцú*; *Йа ц:е ўс'о бóрзо крúшу / а ти варú кулéшу / Ви вар'íт / а йа покрúшу.*

КРИШÍНКА, -и – тоненька пластинка чогось їстівного; "плястерко": *Урубáĭко ĭ м'ін'íі криш'íнку тóйі солонúни / наĭ йа з':ім с хл'íпцем / бо так смáшно запáхло / шо м'ін'íі ў рóт'і гаш слин' зач'éла бýл'кати; Найíткиў бýло дóста / алé ўни ни голóн':і прийшлú / ўз'éли пáру криш'інóк ч'ігóс / і ўс'о / Митýн'ко / прáўда / схот'íў буў йýшки / то йа дáла / а так / на йідý се ни дивúли / ўни ўч'éра допúзна на колáч'інах бýли / йім ни до йідú.*

КРЍШКА, -и – 1) крихта: *Наĭ ни пáдайут кришкú на цес лúжник / с'ет' за стíў*; 2) *перен.*, дуже мало чогось: *Тáмен'ки крúшка шит'á / ўна зрóби / абú ни знáти шо / а йіґ би н'і / то йа помóжу*; *То крúшка тóйі жúнки / де ўнá гóн:а такý орáву опходúти*? / *Ан:úц'а ни йе дýж'а.*

КРЍШКА В ЗÁДНИЦИ ЗАСТЍЛА (ЗАСТРЄ́ГЛА) КОМÝС – *згруб.*, хтось дуже налякався: *Ік вин уздр'íў / йек медв'íт' вит'ігáйі смéреч'і / то ў нéго крúшка ў зáдници застúла / так легóн'ко вит'ігáў / ік бур'інú / Лес'ó с пýшкоў пишóў буў на медвéд'а / алé йік цисé ўздр'íў / то сид'íў у свóйім с'íдал'і на смерéц'і так / шо ни дúхаў / страшнó се збойéў; И:ĭ / пес ш'і нáв'іт' ни гáўкнуў / а ў цéго герóйа крúшка ўже застр'éгла ў зáдници.*

КРИШКУ – *присл.*, трохи: *Крúшку зач'ікáĭ / наĭ пересúпйу оцисý цибýл'у ў кош'íл'; Та к'íл'ко вин вúпиў? / крúшку / бýло на д'н'і ў пагарú*; *Посúт' ш'і крúшку / ми ĭ так р'íтко се вúдимо; Ш'і іґ би крúшку ч'ісý / то мих домал'увáти / а так здаў / іке бýло.*

КРІ́КАТИ – 1) квакати (про жаб): *Ж'ебú на дош' кр΄і́кайут*; 2) *знев.*, говорити; просити: *Кр'і́кайі таї кр'і́кайі / пиў днúни сегóн:е / гадáйі / шо йа глухá і шо йігó кр'і́кан'і шош помóже*.

КРІЛЄ́ТНИК (КРИЛЄ́ТНИК), -а – приміщення для кролів: *Кр΄іл΄éтник такóш трéбуйі опхóду / ни лиш стáїн'а.*

КРІ́НЦАТИ (КРЍНЦАТИ, КРЍНЦИТИ, КРИНЦКОТІ́ТИ, КРІНЦКОТІ́ТИ) – скреготіти зубами: *Ни кривúсе / ни кр΄і́нцаї зубáми / бо тоб'і́ см'і́шно / а дитúна бойі́ц:е / úнчим ч'éмос барú йійі́; Крúнцайі клонцакáми / шо гаш і́скри лет'ýт / аг'і́на б'ідý.*

КРІПЍТИСЕ – бути здоровим, дбати про здоров'я, не хворіти: *Кр'іп'і́ц:е / абú ми моглú ш'і ни рас здибáтисе / наговорúтисе / набýтисе / бо м'ін'і́ н'і с кúм так ни дóбре / йік з вáми / абéсте знáли / н'і с ким.*

КРІ́ПІЦЬКУ – *присл.*, трошки, дуже мало: *М'ін'і́ кр'і́п'іц'ку / отúц'ко налúйте / пйет' крáпел' ў оцéс напéрсток; Тут лиш трéба кр΄і́п'іц΄ку сóли / крúшеч'ку / а так / дýже смáшно.*

КРІ́ПОСТЬ, -и **–** фортеця: *У ц:у нед'і́л'у ми бýли ў Хотин'і́ / тáмки йа свóйіми оч'éма пéршиї рас уздр'і́ў кр'і́пос'т' / і шо бéсте сказáли? / ік'і́ рокú проїшлú / а йек унá мóцно стойі́т / йої / то бýло шо вúд'іти / то такé / вýїку / лиш у к'і́н'і мош уздр'і́ти; Лес'ó такúї ч'олов'і́к / ік кр'і́пос'т' / ік мур / за ним се ховáйіш / і н'ійéк'і б'і́ди тебé ни наздогóн'ут / а тáк'ік оцéї / то шо? / с такúм н'ійéкойі пéўности ни меш мáти / х'ібá ўс'о óзмеш на сéбе / таї меш традж'увáти за двох*.

КРІС, -а – вид рушниці: *Кр΄іс / це такá пýшка / бúрше тоб'і́ д'éд'а за нéго роскáже / б'іжú днéму.*

КРІ́СЛО, -а – стілець: *На таóрику зле с΄ід΄і́ти / а кр΄і́сло хот΄ і твердé / áле плеч'éма мош спéртисе*.

КРІЧЄ́ТИ (КРИЧЄ́ТИ) В ОДИ́Н (ОДЕ́Н) ГАЙТА́Ш – одночасно кричати: *Ўс'і кр'іч'éйут ў одúн гаїтáш / т'éшко шош зрозум'і́ти / мої / анý ц΄і́хо*.

КРІЧЄ́ТИ (КРИЧЄ́ТИ) ҐВАВТ (ҐВА́ВТУ) – лементувати, сильно кричати, кликати когось на допомогу (при бійках, трагічних ситуаціях): *Д'і́ти се перепýдили / зач'éли ґвáўту кр'іч'éти / гадáли / шо д'éд'і ўже нимá*; *У тиї хáт'і ўрас рéївахи / л'ýде ни дивýйуц:е / шо тáмки ґвáўту кр'іч'éйут / йек кр'іч'éйут / так і перестайýт / такé ў них жит'é*.

КРІЧЄ́ТИ (КРИЧЄ́ТИ, ВЕРЕШШЄ́ТИ), ЇҐ (ІҐ) БИ ЇГО́ РІ́ЗАЛИ (ЇҐ (ІҐ) БИ З НЕ́ГО ШКЍРУ (ПАСЍ) ДЕ́РЛИ (ДЕЛЛИ)) – те саме, що

й КРІЧЕ́ТИ НА ВСУ́ ХА́ТУ (НА ВСЕ (ВСЬО) ГО́РЛО (ГО́ЛЛО): *З΄іл΄о́нкоў мас΄т΄у́ йіму́ кол΄і́на / а ба́хур кр΄іч΄е́йі / іт́ би йіго́ р΄і́зали / мир поруга́йі / то ч'о ти ни пла́каў тогди́ / йік на ро́вер΄і йі́хаў? / а тепе́р м'ін΄і́ ко́ники пока́зуйіш?; Мої / та с те́бе пасú ни деру́т / шо ти так кр΄іч'е́йіш / ану́ ўгомони́се / закрі́ї пи́сок*.

КРІЧЕ́ТИ (КРИЧЕ́ТИ, ВЕРЕШШЕ́ТИ, РЕПЕТУВА́ТИ), ЇК (ІК) НАВІЖЕ́НИЙ (ЇК САМ НИ СВІ́Й, ЇК ХОЛЄРА, ІК НИ ЗНАЮ, ШО) – дуже кричати: *Шо Сла́ўка ўкуси́ло? / кр΄іч'е́йі / йік нав'іже́ниї / ни с то́йі ноги́ ўста́ў?; Крич'е́йі / ік хол'е́ра / іт́ би йіго́ шл'ах трафйе́ў / аг'і́на го́лу.*

КРІЧЕ́ТИ (КРИЧЕ́ТИ), ЇК (ІК) НА ОСТА́ТНОГО (ЛЄ́СТОГО, ОСТА́ТНОГО ОСТА́ТНИКА) – дуже кричати, сваритися: *За пу́сто ду́рно / ви́зв'іриласе / ік ж'е́рва / гаш зап'і́ниласе / кр'іч'е́ла / ік на оста́тного / бигме́ / ба́ба здур'і́ла / ви́тко / шош ї́йі у голов'і́ се перемкну́ло / бо ч'о на нивúн:ого напада́ти*?

КРІЧЕ́ТИ, КЍЛЬКО (КІ́ЛЬКО) ГО́ДЕН – дуже голосно кричати: *Наї кр΄іч'е́йі / ки́л΄ко го́ден / йа с то́го н΄іч'о́ ни ро́бйу / бо вин ги́не двод΄і́ / наду́ў ка́меру / і ўже голо́си / ба́н:о / шо дру́г'і пишли́ / а вин ш'і / сара́ку / ту́тки / а́ле дру́г'і вели́к'і / а ти / пи́тпен΄ок.*

КРІЧЕ́ТИ (КРИЧЕ́ТИ) НА ВСЕ́ (ВСЬО) ГО́РЛО (ГО́ЛЛО) (НА ВСИЙ РОТ, НА ВСУ ХА́ВКУ) – дуже голосно кричати: *Мої / а ти ч'о кр΄іч'е́йіш на ўс΄о го́л:о? / ба́ба ни глуха́ / Це м'ін΄і́ д΄і́до нара́диў / каза́ў / шо ба́ба де́коли ни ч'у́йі д΄і́да / абе́с ду́же кр΄іч'е́ў над ву́хом / ўна ра́да бу́де / І шо? / Йа ни ви́д΄іў ра́дости / ба́ба напу́диласе / аш ки́нуласе / а йа ўт΄ік / бойе́ўсе / аби́ ни би́ла.*

КРІЧЕ́ТИ НА ВСУ́ ХА́ТУ (НА ВСЕ́ СЕЛО́, НА ВСІ ЖІПЧІНЍ, НА ВСУ ПИДГОРУ́, НА ВСУ МО́ЧІРУ, НА ВСІ ЗАЇЗДЍ, НА ВСУ ЦА́РИНУ ТА ІН.**)** – дуже голосно, надривно кричати: *На ўсе село́ кр΄іч'е́ў та обзива́ў / д'і́т':о напйе́ц:е таї вар΄і́йу́йі / а гор΄і́ўка ш'і н΄іко́го до добра́ ни довел:а́.*

КРІЧЕ́ТИ (КРИЧЕ́ТИ) ТАК (ТЍЛЬКО), ШО АШ (ГАШ) ПУП ВЍЛІС – дуже голосно кричати, тривалий час плакати (про дитину): *Ни позвол΄е́ї / шоби́ дити́на ти́л΄ко кр΄іч'е́ла / бо мо́же пуп ви́л΄істи / і шо тогди́?*

КРІШІНКЍ (КРИШІНКЍ) НАРОБЍТИ (РОБЍТИ) – дрібно порізати (різати) яблука, груші для сушіння: *З ото́го / шо ў кошели́ /*

наробú кр'іш'інкú / наї шýшуц:е; Кр'іш'інóк ад'í к'íл'ко наробúла / а сóн'ц'а дрýгиї ден' нимá.

КРОВ ГРÁЇ (ШУМЍТ, КИПЍТ) У КÓГОС – хтось відчуває приплив енергії, пристрасті: *Молодúї / у нéго кроў грáйі / а ми шо? / мéрзнемо*.

КРÓВИ, -ив − *мн.* від КРОВ: *Йої / шó робúти ?/ ад'í їк'і крóви ч'ур'ýт*.

КРОВЍЦЯ, -і – те, що зароблене тяжкою працею: *Ч'о ти меш т:о попускáти? / мáма кúл'ко там се наробúла? / то кровúц'а / здорóўйі йійí*.

КРОВ УДÉРИЛА (ВДЕРЄ́Ї, ГУ́ПАЇ, Б'Є, БУ́ХКАЇ) В ГÓЛУ (ГÓЛОВУ, В ЛИЦÉ, У ТВАРЬ) – кров припливає комусь до голови, обличчя внаслідок хвороби, сильного збудження: *Ік уздр'íла / шо на цéму скрýт'і зáрас бýде авáр'ійа / то м'ін'í лиш кроў удéрила ў гóлу / нóги стáли вáт'ін'і / йа остоўп'íла / Гóсподеч'ку / дóбре шо минýлосе / шо ти ўратуваў тотý жúнку з дитúноў / от:ó грабúн'і спéл:о машúну*; *То ўс'о вит тúскиў / абéс знаў / ад'í їкиї йіс стаў ч'ел:éниї / ти ни ч'ýйіш? / бо йік м'ін'í кроў удер'éйі ў гóлу / то йа знáйу / шо трéба б'íч'і пúти п'іґýлку / анýко ходú / у мéне йе тотó / шо м'íр'ійі тиск / меш вúд'іти / шо ўно покáже*.

КРОЇ́ТИ – різати*: Кр'ії хл'íба / солонúни / огир'кúў укришú / наї йід'ýт / а йа пристаўйéйу шош бúршого / áле мáхом*.

КРОК, -а (-у) – 1) крок: *Мáйі такúї скóриї крок / шо за ним мус б'íч'і*; 2) одиниця міри довжини, що дорівнює одному крокові: *К'íл'ко тих буракúў? / на три крóки бúрше / йік бýло тогúт / вúїде отóї кош'íл'*.

КРÓКАМИ ХÁТУ (ПОДВІ́РІ) МІ́РІТИ – розмірено ходити вперед – назад: *С'ет' таї успокóїсе / ни м'íр'ії крóками хáту / бо то н'іч'ó ни помóже*.

КРОК ЗА КРÓКОМ – 1) дуже повільно: *Мáїстер ни квáпиц:е / отáк крок за крóком рóби / таї кудá меш квáпити? / робóта дóбра / лиш т:о / шо повóли їде / дрýгиї тúжден' на тóму мурóван'у сидúт*; 2) поступово: *Отáк потрóшки / крок за крóком / таї хáту вúт'ігли / ш'і крúшку / ї дереўцé поклáдемо / Кобúби ўже до цéго дийшлó / кобú скóрше*.

КРÓКИС, -у – нагідка: *Л'ýбйу крóкис / ш'і нéн'а мойá садúла / веселúт подв'íр'і / ч'іч'кú зберáйу / заливáйу гор'íўкоў / так сáмо / йік л'íл'ійу / такúї нарóдниї л'ік / вид ус'éкого дóбриї*.

КРО́КУ (І КРО́КУ) НИ СТУ́ПИ (НИ ЗРО́БИ; НИ ГО́ДЕН СТУПЙТИ, ЗРОБЙТИ) БЕС КО́ГОС – хтось нічого не зробить (не здатний зробити) без чиєїсь допомоги; зі своєї ініціативи: *Та йік ни ска́жеш / то вин сам / по сво́йі во́ли і кро́ку ни зро́би; Куда́? / та Паз'у́н'а кро́ку ни зро́би / абú ў ма́ми се ни запита́ти; Каў тоб'і ге́зде / М'іха́йлиха така́ / шо кро́ку ни сту́пи бес ч'олов'íка / лишéн' з ним / ра́зом соб'í / файне́н'ко / попидру́ч'ку*.

КРОМСА́ТИ – *згруб*., обрубувати, обрізати щось, тим самим позбавляючи предмет належної якості, відповідного вигляду; псувати: *Ч'о ти кромса́йіш цису́ матéр'ійу? / та тут бу́ло на д'в'і су́кни*; *Ни кромса́ї хл'íп / дивúсе / шо йіс з нéго зробúў*.

КРО́ПЕЦ, -пця – *зменш*. до КРІП; те саме, що КРІП: *Фа́йниї кро́пец с'іїну́ўсе / а петру́шка ч'ос ни схо́ди / мо́же / нас'íн'і пусте́*?

КРОПЙВ'ЇНИЙ МІХ – матерчатий мішок: *Ге́зде йе кропúўйіниї м'іх / а́ле спидру́ч'н'іш:е бур'іні́ на вер'íтку склада́ти.*

КРО́ПКА, -и – крапка: *Тут кро́пка ма́йі бу́ти / а ти ни покла́ў / а цису́ бу́кву переверну́ў йіс / Наї бу́де / бабо́ / ўна вид:иха́йі*.

КРО́ПЛІ, -ів – 1) м'ятні краплі: *Купú кро́пл'і / тот'í / шо дúхати дайу́т / і пид йізúк п'іґу́лки*; 2) краплі, рідинні ліки: *Йа дава́ла дитúн'і отот'í кро́пл'і / ў нис ка́пала / тепе́рки дúхайі до́бре*.

КРО́ПНУТИ – 1) випити спиртного: *Ми соб'í кро́пнули по два́ц':іт' грам / до́ста;* 2) вдарити прутом (паском) когось: *Ти / пус'т'éку / кро́пну тебé за́рас поў дно́му м'íсци / бес ц'íхо сид'íў; Ч'у́йіш / так кро́пнуў пру́том / шо гаш запекло́ / одéн рас / а́ле ад'í ́киї прух се лишúў.*

КРОХКЙЙ (КРИХКЙЙ) ПЛЯ́ЦОК – пиріг із пісочного тіста: *Спеч'імо́ тс'в'éтам крохкúї пл'а́цок і мед'íўнúк / зда́лобисе ї к'істéч'ка / д'íти ду́же л'у́бйут / рипкú / зв'іздоч'кú / ус'éк'і фо́рми ма́йу; Твойа́ ма́ма вид ко́го се наўч'éла печ'í крохкúї пл'а́цок?/ Вид Ну́с'і с Ко́сова.*

КРУГЙ ЛІТА́ЛИ (ЛІТА́ЮТ, СКА́ЧЮТ) ПО́ПЕРЕД (ПЕ́РЕД, ПЕ́РЕДЬ) ОЧЄ́МА (ОЧЄ́Й) – в очах потемніло: *Ка́же / шо кругú л'іта́йут пе́ред' оч'éма / вúпила кро́пл'і / таї лежúт / мо́же / то вит со́н'ц'а?*

КРУГЙ (СИНІКЙ, СИНЬЦІ́; ЧЬО́РНО́) ПИД ОЧЄ́МА В КО́ГОС – хтось має синці під очима: *Ни спа́ли / того́ кругú пид оч'éма / а́ле н'іч'о́ / то про́їде / ў ко́ждого так / бо робúти вес'іл'é / то велúкиї трут / д'л'а*

го́с΄т΄іў набу́ток / а д΄л΄а хатни́х / нич'ко́ван΄і / роботи́ / кло́поти / Ку́мо / а́ле прийе́мн΄і / Та так / даї Бо́же йім ш'ісли́вого жит΄а́ / даї Бо́жеч'ку.

КРУГЛЄ́ВИЙ – круглуватий: *Фа́йна д'і́ўч'іна / кругл'е́ва на лице́ / о́ч'і ч'е́сто / йік у Андр'і́йа / ви́капаниї та́то*; *Во́лоси жо́ўт'і / так'і́ / ік лен / а сама́ кругл'е́ва / дримне́н'ка / весе́ла*.

КРУГЛЄ́К, -іка́ – колода, кругле "дерево": *Пйет' отаки́х кругл'ікі́ў прив'і́с уч'е́ра / тра́хторем ч'іпну́ў / сам би тото́ ни ви́т'іх*.

КРУ́ГЛИЙ (КРУ́ГЛА) СИРОТА́ – дитина, що не має ні батька, ні матері: *Ли́ш тре́ба помоч'і́ / бо то кру́гла сирота́ / мус.*

КРУГЛІЧЬО́К, -чька́ – *зменш.* до КРУГЛЄ́К: *На таки́х кругл΄іч'ка́х до́бре сид΄і́ти / ту́тки / пид гор΄і́хом / покла́сти оди́н кругл΄е́к за́м'іс΄ стола́ / цис΄і́ ко́ло не́го / таї набува́їсе / дру́г'і за таке гро́ш'і плат΄у́т / а ти ма́йіш ко́ло ха́ти / р΄іка́ / с΄в'і́жиї во́здух / го́ри / бигме́ / тако́го пошука́ти / ни тре́ба н΄ійе́ких куро́ртиў.*

КРУГО́М (КРУГ, НАВКРУ́Х) ПА́ЛЬЦЯ ОБВЕ́СТИ (ОПКРУТЍТИ) – обманути, ошукати когось: *Уваж'е́ї / бо це́му опкрути́ти тебе́ круго́м па́л΄ц΄а / рас пл΄у́нути / сокоти́се.*

КРУЖО́К, -шка́ – зменш. від КРУХ; те саме, що КРУХ: *Куле́шу виверта́йут на кружо́к ї тоў ни́ткоў / шо приу́йе́зана до ру́ч'ки / руба́йут*.

КРУ́НЦКАТИ – хрумкати: *Ни кру́нцкаї так / йік з голо́н:ого кра́йу.*

КРУ́НЦКАТИ (КРИ́НЦКАТИ, КРИНЦКОТІ́ТИ, КРУНЦКОТІ́ТИ) ЗУБА́МИ – скреготіти зубами, виявляючи злість, бути дуже сердитим: *Наї кру́нцкайі зуба́ми / к'і́л'ко соб'і́ хо́ч'і / йа се ни бо́йу / ни на т:у напа́ў.*

КРУПКЍЙ – грубого помолу (про муку): *Фа́йна крупка́ мука́ кукуру́дз͡'іна / ўз΄е́ла смих пйет΄ к'іл΄ / би́рше ни ста́ло / л'у́де м'і́хами бра́ли.*

КРУПО́НЬКИЙ – крупчастий: *Крупо́н'ка мука́ / це така́ / шо ма́йі крупи́ни / ни ду́же мн'іка́ / ни така́ / ік питл'о́вана / с тако́йі ми варимо́ куле́шу / а́ле крупц'і́ нивели́к'і / бо то ўс'е́к'і бува́йут / а йа каў за кру́пч'іки.*

КРУ́ПЧІК, -а – крупинка: *Ч'у́йу / шо к'і́стеч'ко ўсереди́н'і ма́йі кру́пч'іки / шо т:о? / па́хне цитри́ноў і гор'і́хами / мо́же / гор'і́хи так дримне́н'ко пору́бан'і? / о́змеш на йізи́к / і зра́зу ч'у́ти.*

КРУТАНЍНА, -и – морока, біганина: *То таќа крутанúна бýла с тоў пéнц'ійоў / шо ну / бо пропустúли / дáли / а потóму наїшлú / шо рокúў бракýйі / і шо гадáйіш / ни доробúéла смих рик? / а шо було робúти?*

КРУТÁРЬ, -я́ – шахрай, крутій: *Гúршого крутар'á / йік тв'íї вýїко / нимá / Ви / в'ід'í / на нéго зуп мáйіте / шо так йістé сказáли.*

КРУТÁРЬКА, -и – крутійка: *Вас'ýта крутáр'ка / ме тоб'í однó казáти / а потóму шош передýмайі / таї скáже / шо ви інáкше се договóр'ували / ш'і меш вúн:а / йа з неў ужé мáла / зговорúлисе / шо берý йéблука на гурт / прихóжу ў договóрениї ч'ес / а ўс'о опш'éпано / ікúїс з Рижнá Малóго ўз'еў / унá óч'і закóт'уйі / кáе / шо ни ч'ýла н'і за йéк'і йóни / А мóже / тої дорóш:е даў? / Мóже / áле ни робú з мéне нич'вáлу / скажú так і так.*

КРУТЍТИ, ЇК (ІК) ФЍРМАН БАТÓГОМ – те саме, що КРУТЍТИ, ЇК (ІК) ЦЍГАН СÓНЦЕМ: *Крýти / йік фúрман батóгом / моï / та ўваж'éї ч'олов'íка / ни покáзуї / шо ти н'і ў ч'ім йігó ни мáйіш.*

КРУТЍТИ, ЇК (ІК) ЦЍГАН СÓНЦЕМ – не дотримуватися слова, обіцяного; змінювати рішення, не беручи до уваги думки співрозмовників: *Наї би сказáў так ци так / а то крýти / йік цúган сóнцем / йек соб'í хóч'і / так рóби / йéк с такúм шош договóр'уватисе?*

КРУТЍТИ НÓСОМ – виявляти невдоволення: *Нимá ч'о крутúти нóсом / ти дес шош л'íпше наïдеш? / та такóйі сорóч'ки н'íўкóго нимá; Подýмаї / рóбйу дóбре / а їйі нидогóда/ фóскайі / нóсом крýти.*

КРУТЍТИ (ПОКРУТЍТИ, ПОКÁЗУВАТИ) ПÁЛЬЦЕМ КÓЛО ЧЬОЛÁ – натякати (натякнути), що хтось нерозумний: *Та йа полóмн'у тот'í рýки / ч'ó вин мáйі крутúти пáл'цем кóло ч'олá? / вин шо / гадáйі / шо йа ни розум'íйу? / шó вин покáзуйі / та ш'і ї питс'м'íйуйіц:е? / йа йімý покáжу с'м'íшки / ме мéне памн'ітáти / шмар'кáч' / а такé потрафúéйі покáзувати.*

КРУТЍТИ ФОСТÓМ – хитрувати: *Унú крýт'ут фостóм / меш вúд'іти / шо дéрева ни бýде / ї однóйі дóш'ки ни дадýт.*

КРУТЍТИСЕ – бути постійно зайнятим, багато працювати: *Абú шош мáти / трéба крутúтисе / і то ш'і ни йек нибýт' / а дóбре*; *Наї крýт'уц:е / ўни молод'í / нимá шо ч'ікáти готóвого / бо ўно ни гóн:о прийтú.* Див. КРЎТЬКАТИСЕ (КРЎЧЬКАТИСЕ).

КРУТЍТИСЕ В ГОЛОВІ́ – паморочитися: *Мин΄і́ ў голов’і́ кру́тиц:е / та так / шо с΄в’і́та Бо́жого ни ви́жу*; *Йік ді́ўйусе ў бул'бо́ну / то м’ін'і́ зач’іна́йі крути́тисе ў голов’і́ / того́ се бо́йу пид ли́пу їти*.

КРУТЍТИСЕ, ЇК (ІК) ВЕРЕТЕ́НО – дуже багато працювати: *Нима́ шо каза́ти / жи́нка огі́дна / кру́тиц:е / йік веретéно*.

КРУТЍТИСЕ, ЇК (ІК) МУ́ХА В ЧЄ́РІ (В ОКРО́ПІ) – *згруб*., занадто метушитися: *Ми з Га́неў прийшли́ / с'і́ли на ла́вицу / а ўна ни́ би з на́ми шош заговори́ти / а зач’е́ла крути́тисе / ік му́ха ў ч’е́р'і / то су́да / то ту́да / то каланцкоти́т бан'іка́ми / то ўтера́йі горш’е́та / а ми сидимо́ таї ди́вимосе / коли́ цисе́ ма́йі се с'к’ін'ч’е́ти*.

КРУТЍТИСЕ НА ЇЗИЦІ́ – 1) про сильне бажання дізнатися про щось у когось; дорікнути комусь: *М’ін'і́ крути́лосе на йізиц'і́ сказа́ти / а ч’о ви / л'у́пч’іки / так’і́ розу́мн'і тепе́рки / а ни́ тогди́ / а шо ви рик то́му каза́ли / їко́йі йісте́ с'п’іва́ли? / а тепе́р йо́їкаїтесе?*; 2) про намагання пригадати щось добре відоме, але в момент мовлення забуте: *Ви́диш / то ўже́ па́мн'іт' ни т:а / кру́тиц:е на йізиц'і́ / йек назива́йіце тото́ м’і́сто / куда́ з йе́блуками йі́хали / а́ле шош ни го́н:а нагада́ти / в’ідéў / Ку́л'баш / ду́же деле́ко / йе таке́? / Ік ка́жете / то / напе́ўно / йе.*

КРУТЍТИСЕ ПЕ́РЕД (ПЕ́РЕДЬ) ОЧЄ́МА В КО́ГОС – бути постійно на виду, своєю присутністю нагадувати комусь про себе: *Та вин видуч’е́ра кру́тиц:е пе́ред' оч’е́ма / а́ле йа ўдайу́ / шо ни ви́жу йіго́ / то нипе́ўниї ч’олов’і́к / Йо / таки́х тре: сокоти́тисе*.

КРУ́ТИЦЦЕ ПЕ́РЕД (ПЕ́РЕДЬ) ОЧЄ́МА КОМУ́С – паморочиться: *Ма́ма тро́хи л΄ігла́ / ка́же / шо кру́тиц:е пе́ред' оч’е́ма / аш рега́ти се хо́ч’і / голова́ страшна́ напа́сна / Ну та наї припоч’е́не.*

КРУ́ТИЦЦЕ СВІТ (СВІТ КРУ́ТИЦЦЕ) – те саме, що КРУТИ́ТИСЕ В ГОЛОВІ́: *Йіму́ с'в’і́т кру́тиц:е / на́їко / л'е́же / мо́же / с ти́сками то?*; *Ви́диш / йек хо́д΄у / ік стара́ коби́ла / кру́тиц:е с΄в’іт / іґ би зо три гу́цул΄ц΄і ви́гул΄ала / одну́ п’і́л΄і дру́гойі / в одно́му к’іру́нку.*

КРУТІ́Ш, -іжя́ – вир: *Л'у́де заду́же беспе́шн'і / хот' зна́йут / де крут'іж’і́ / у Ґри́д͡ж’ін'і / пит Соки́лским / а ўс'о́ одно́ пли́вайут там / а вод'і́ нима́ шо в’і́рити / бо ни одно́го згуби́ла*.

КРУ́ТЬКАТИСЕ (КРУ́ЧЬКАТИСЕ) – дуже багато працювати: *Шо́би до ч’о́гос дороби́тисе / молоди́ї ма́йі до́бре кру́ч’катисе / А стари́ї? / Ула́ц'ку / а шо с старо́го о́змеш? / вин ужé се накрути́ў / свойе́ видроби́ў.*

КРУ́ТЮЦЦЕ (ЗАКРУТЍЛИСЕ) СЛИЗЍ В ОЧЄ́Х – про того, хто з певних причин готовий заплакати: *Ді́ўйусе / а ў не́йі кру́т΄уц:е слизі́ ў оч’е́х / ви́тко / нагада́ла за ма́му / йа ўже ц΄і́хо ста́ла / на і́нче перевел:а́.*

КРУХ, -га – дощечка з ручкою у формі круга, на яку викладають зварену кулешу: *Бо́рзо несі́ крух / куле́ш’а гото́ва*; *Оце́с крух д'л'а вели́койі куле́ш’і / д'л'а не́йі йе вели́киї куле́ш’ін:ик.*

КРУЧЄ́ХА, -и − “подруга” крука: *Крук с круч’е́хоў жийу́т у то́му л'і́с'і / шо нат Ко́ц'ом Ба́бинцким / ўни соб’і́ ра́зом ви́т:и вил'іта́йут ї пово́лен'ки обдійу́йуйуц:е Т'у́диў / ік воропл'а́ни / на́в’іт' ни мигот'у́т крі́лами.*

КРУ́ЧІНЕЦ, -ньця – в особливий спосіб скручений валик тіста, яким прикрашають паску; здеб. у мн., оскільки на пасці мають бути чотири кручінці, що утворюють хрест і символізують сонце: *Ў Т'у́дев’і паскі́ печ’у́т у Ч’ітве́р' / зам’і́с'уйут к’і́сто / і йік уно́ ўже гото́ве / то виробйе́йут паскі́ / к’і́ста дес на трети́ну та́си кладе́ц:е / а йік уно́ пидійі́де / то зве́р'ху доклада́йут кру́ч’ін'ц'і ї зазул'кі́ / це так’і́ зро́блен'і с к’і́ста пташкі́ / йіх ма́йі бу́ти шти́ри / йік ота́к подиви́тисе на па́ску / то шти́ри кру́ч’ін'ц'і / а ми́жи ни́ми шти́ри зазу́л'ц'і / ўни му́с'ут бу́ти на па́с'ц'і / то знач’е́йі / шо весна́ прийшла́ ї таке́ вели́ке с'в’е́то*; *Ма́ма наўч’е́ла мене́ і кру́ч’ін'ц'і на па́ску роби́ти / ї зозул'кі́ / к’і́сто ма́йі тро́хи гу́ш:е бу́ти / ік на па́ску / абі́ т:о фа́йно трима́лосе*.

КРУЧЧЯ́К, -а́ – крутій: *Ба́ба зна́йі / шо то мижибрі́цк’і круч’:акі́ / а́ле про́с΄ут бу́тори лиши́ти / то ўже позвол΄е́йі / куда́ д΄і́нец:е?*

КСЬОНЦ ДВА РА́ЗИ КА́ЗАНІ НИ КА́ЖЕ – *згруб.*, викор. при перепитуванні, коли мовець не хоче повторювати сказане: *То шо́ / шо́ Леси́ха каза́ла? / А ви ч’о ни слу́хайіте? / кс'онц два ра́зи ка́зан'і ни ка́же / таї йа ни бу́ду / А́ле ти ни кс'онц / мих би ба́б’і сказа́ти / Ка́е / шо ни ме вам кушу́т продава́ти / бо їкі́йс рижн'е́нцкиї ч’олов’і́к бі́рше за не́го дайе́.*

КУБАСА́, -і́ – ковбаса: *Кубаса́ дома́шна / маса́р΄ передуч’е́ра зробі́ў.*

КУБА́СКА, -и – ковбаска: *Говорі́ў у шти́ри доро́з΄і / а́ле / ни б’і́їсе / пофалі́ў куба́ску / каза́ў / шо тако́йі до́бройі н΄ігде́ ни йіў / ві́диш / хот΄ пйе́ниї / а ўсмакува́ў / Мамо́ / та вин притвор΄е́ўсе / ви шо? / Фед΄а́ ни зна́йіте? / вин у рот пит'а́ ни бере́.*

КУБЕ́ЛЬЦЕ ЗВЍТИ (ЗВИВА́ТИ) – розпочати (розпочинати) сімейне життя, влаштовувати свою скромну затишну оселю: *Наї*

будýйуц:е / каўт / шо хóч'ут соб'í кубéл'це звúти / шош нивелúке / áле свойé / Настý / та це ўни дóбре хóч'ут / молод'í ґáзди / таї наї бýде.

КУВÉКАТИ – *згруб.*, плакати (про дитину): *Наї трóхи кувéкайі / ни б'íйсе / ти приўч'éла до рук / унó лиш гóлос подáст / а ти ўже б'іжúш / йік оч'ман'íла* / *ни квáпсе так.*

КУДÁ – куди : *Кудá ïдеш? / озмúко малóго / наї вáтру питкладý*; *Кудá / верé / Мúтро с пилóў пишóў? / м'ін'í лúш йігó трéба; Кудá бес ни пишóў / л'ýде ўскр'іс' однáк'і; Таї кудá / Мар'íч'ко / йіс се зибрáла? / бáпку видизнáти*? / *дóбре / фáїно / шо ни забувáйіш.*

КУДÁ ВИН (УНÁ ТА ІН.**) ДÍНЕЦЦЕ (СЕ ДÍНЕ)?** – не варто турбуватися, бо з кимось нічого поганого не трапиться; хтось не уникне відповідальності за щось: *Ни б'íйсе / л'ýпко / твóго ч'олов'íка н'іхтó ни ўкрадé / кудá вин д'íнец:е? / ад'í повернýў / таї шо? / наї з л'уд'мú крúшку посúди таї прúїде / н'іхтó йігó ни óзме; Кудá вин д'íнец:е? / н'ікýда / вид:áст / ік мúлен'киї / ўс'о / шо назúч'іў / меш вúд'іти / і то наїблúш:ими ч'ісáми.*

КУДÁ ЙДЕШ, АБÉС НИ СКОРИСТÁВ (АБÉС НИ ВЕРНÝВСЕ) – прокльони: *Це так вýїна Парáска кл'éла / кудá ïдеш / абéс ни вернýўсе / абú тоб'í рýки ї нóги повикрýт'увало / абéс забýў / йек се називáйіш / ї такóго ўс'éкого казáла / шо наї Бох борóни / у нéйі на ц:е йізúк буў дóбре вúтрен'іруваўсе* / *Вúдите / і ни бойéласе гр'іхá.*

КУДÁ ЙДÉШ? – КУДÁС – *згруб.*, викор. у ситуаціях, коли мовець з певних міркувань не бажає давати конкретну відповідь: *Бабó / менé Мар'íч':іна сестрá ўрас се питáйі / кудá ïдéш? / а йа ч'о мáйу кóждому роскáзувати? / ідý / кудá трéба / кудáс / іке твойé д'íло? / йа тебé се ни питáйу / шó ти тýтеч'ки рóбиш? / такá вúшк'ір'іна?*

КУДÁ НИ ПИДЍ (НИ КИНЍСЕ) – з усіх боків: *Кудá ни кинúсе / ў кóждого свойí клóпоти / свойí б'íди / і кóждиї хот'íў би йіх се збýти*; *Куда ни пидú / с ким ни поговорú / кóждиї мáйі свойý б'ідý; Кудá ни пидú / дóброго мáло уздрúш / р'íтко хто весéлиї / і колú ц:е се с'к'ін'ч'éйі*?

КУДÁ НИ ПОДИВЍСЕ (НИ ПОДЍВИССЕ) – всюди, скрізь: *Кудá ни подивúсе / т:о самé; Кудá ни подúвис:е / ускр'íс' трéба рук / кóжда робóта хóч'і / шобú йійí оц':í руч'кú пош'інувáли.*

КУДÁ НИ ТРÉБА (ЛÍСТИ, МІШЄ́ТИСЕ, ВМÍШЮВАТИСЕ) – де не дозволено, не можна діяти: *Нашó тоб'í / д'íду / л'íсти / кудá ни трéба? / йе маї молóч':і / Йе / алé ўни ц'íхо сид'ýт.*

КУДА́ ПОПА́ЛО – 1) будь-де: *Кладú / кудá попáло / потóму ўс'о поскладáйімо*; 2) всюди, без вибору: *Йік зач'éў пúти / то ĭшóў / кудá попáло і йек попáло / дé лиш налúйут; Биў / кудá попáло*.

КУДА ТРЕБА – 1) скрізь, усюди, куди є (була) необхідність: *Іванкá мош бýло пислáти / кудá трéба / вин ус'ó кýпи / ус'ó принесé / йік старúĭ*; 2) *згруб*., не зовсім коректна відповідь на запитання "Куда йдеш?" у випадку, коли мовець з певних причин не бажає відповідати: *Ти кудá ĭдéш? / трéба барабýл'і копáти / Кудá трéба / іќé твойé д'і́ло? / копáĭ соб'і́*.

КУДА́ УНО́ (ВСЬО́) ЙДЕ́? – у якому напрямку розвиваються події, щó чекає в майбутньому: *Ти ўч'éна / гаĭ / скажú м'ін'і́ / кудá ўно ĭде?*; *І кудá унó ўс'о ĭде? / с'в'іт стаў такúĭ / шо ни знáйіш / кудá і до ч'óго / та ўперéт такóго ни бýло / хáту лиш'éли ўтворéну ĭ соб'і́ шош у горóд'і робúли / ци соб'і́ дес ниделéко моглú питú і ни бойéлисе злóд'ійа / а сегóн:е анý лишú двéр'і ўтворéн'і*; *Ни знáйу / кудá ўно ідé / і шо с цéго бýде / Та добрá / Настý / ни бýде / це ўжé вúтко*.

КУДА́С – *присл*., кудись: *Вибач'éĭте / йа лúш мýс'у кудáс ітú / ш'і зибрáтисе мáйу / договóримо úнчим рáзом*; *Цóнґл'і кудáс се д'і́ли / а без них йéк йа цис'і́ цвúки повит'ігáйу?; Кудáс мойі́ молод'і́ рокú се пов'і́йіли / таĭ ни прихóд'ут бúрше / нáв'іт' у гóс'т'і ни ĭдут; А кудá йіс ходúла / шо такá ч'ел:éна ĭдеш? / Кудáс / áле йа ни скаў / бо ви такóш тудá поб'іжетé*.

КУДА́ ХОЧЬ – будь-куди: *Ідú соб'і́ / кудá хоч' / тепéрки ўно мене́ ни інтересýйі; Цес мóже питú / кудá хоч' / вин ни дúвиц:е пид нóги / отáк у ч'вал' ідé; Сегóн:е йа тебé пускáйу на ц'ілúĭ ден' / ідú / кудá хоч' / йа побýду з малúм / а йік н'і / то л'ігáĭ і вúсписе*.

КУДЕ́ЛЬКА, -и – *зменш*. від КУДЕ́ЛЯ[1]: *Гаĭ / ік хóч'іш / то меш се ўч'éти / йа зрóбйу тоб'і́ кудéл'ку / А йек ви прич'éпите кудéл'у? / тýтки дúрки ў лáвици нимá / То нич'ó / йа знáйу ĭ без дúрки йек зробúти / Бабó / ни заход'і́ц:е / йа ўже передýмала пр'éсти / л'і́пше шúти се наўч'éйу*.

КУДЕ́ЛЯ, -і́ – 1) кужіль: *На лáвици до кудéл'і йе дúрка*; 2) *ірон*., *згруб*., дуже кучеряве або непричесане волосся: *Це шо? / андул'áц'ійа? / меш тепéр с такóў кудéлеў ходúти*? / *та йа тебé лéдви ледв'і́с'ки пизнáла / аг'і́ на цисé / та ти соб'і́ дéс'іт' рóкиў бúрше на плéч'і заўдáла / йоí / та йа такý старý пáн'у ў Ч'ірниўц'áх на базарú вúд'іла / гúр'ішна ти / лиш*

ш’і л'ýбриком ч’ірвóн:им бýла гýби намал'увáла / роспрáў вóлоси / бо наї ни кáжу / на кóго йіс стáла подíбна / йоï.

КУДЛÁТИЙ – скуйовджений, патлатий; кучерявий: *Тв’її такíї кудлáтиї / ік барáн΄ч’ік; Убитнú своїí пáтли* / *ни ходú кудлáтиї*; *Йоï / а це шо за такé ш’éс'т'і їде / чійé ўно? / йек такóму кудлáтому ходúти? / скажú мáм’і / наї трóхи обúтне кýч’ір'і / бо то гор'іч’é*.

КУДЛÁТИЙ, ІК (ЇК) БАРÁН (ПЕС, МЕДВÍТЬ ТА ІН.**)** – дуже кудлатий: *Головá у Їванц'á такá кудлáта / ік вóўна ў Митрúшиного баранá; Слáўко перевернýў д'éдиў кужýх таї ішóў такíї кудлáтиї / ік медв’íт' / вин цисé наўмúсне зробúў / хот'íў малúх пýж’іти*.

КУДЛÁТИТИ – куйовдити, робити кудлатим; кошлатити, кучерявити: *Ни кудлáт' гóлу / нашó тих кýч’ір'іў? / тоб’í фáїно / йік гладéн'ко йіс зач’éсана; Оцéў ʤз'óблеў ти кудлáтиш сýкн'у збóку / То х’ібá ни ўберáти / а дивúтисе на н'у / бо йéк книшкú носúти? / ў рукáх*?

КУДЛÁТИТИСЕ – куйовдитися; кошлатитися: *Цес свúдер кудлáтиц:е / зацóфайіц:е скóро* / *йігó ни мóжно пит шош уберáти* / *нáв’іт' пид легóн'ку кýртку; Пит фýсткоў вóлоси кудлáт'уц:е / н'ійéк’і стайýт / гаї подив’íц:е / вúтко / шо йа тúл'ко рáно се прич’éсувала? / А ч’о ни вúтко? / ўни трóхи сплáсли / áле ўс'о фáїно*.

КУДЛÁЧЬ, -ý – *згруб*., про того, в кого пишне (кучеряве чи не завжди акуратно укладене) волосся; про тварину з густою довгою шерстю: *А на нéму кýч’ірики / йік на баранóч’ку / Йо / фáїниї кудлáч’ / ш’і рик два / і д'іўкú мут страшнó за ним б’íгати*; *Мар΄í / то котрúї тв’її хлóпец? / отóї кудлáч’ / с котрúм йіс данцувáла? / то ў нéго своїí кýч’ір'і ци хтос йімý позакрýт'уваў? / Вýїно / йа се ни питáла / а йік вас кортúт знáти / то сам’í запитáїтесе / йа мóжу йігó заклúкати*.

КУДЛÁЧЬКА, -и – пох. від КУДЛÁЧЬ (про особу жін. статі): *І шо / такá кудлáч’ка / меш ходúти? / прич’ішúсе / Та йа тúл'ко сид'íла кóло тóго / шобú так зробúти / а ви кáжете причішúсе / та головá тогдú бýде такá / йік макогúн / ўно ї так стр'éхне / дóки прóїдусе*.

КУЙ ЗАЛÍЗО, ПÓКИ (ДÓКИ) ГОРЄ́ЧЄ – поспішай використати сприятливі обставини для реалізації своєї мети: *Ад'í дóбре їкиїс казáў / куї зал'íзо / пóки гор'éч’е / так і тут / іґ бес буў зрáзу / ў тот ден' / згодúўсе / то сегóн:е маў бес фáїну пóплатну робóту / Та йек йа мих згóд'уватисе / ік н'іхтó ни ґерентувáў / ци ўна тóч’но бýде? / то ни штýка бýло вúц:и питú ї ни знáти / ци шош л'íпшого меш мáти*.

КУКА́РДА, -и – 1) кокарда, вид банта (на голові, на платті, блузці тощо): *Заплел:á кíску с ч'ірвóн:оў пол΄ітíкоў ĭ заўйізáла з:áду на голов'і́ велúку кукáрду / фáйно / бо то такá самá кукáрда / йік т:а / шо на бл΄ýс΄ц΄і*; 2) метелик як предмет чоловічого одягу: *Дитúну ўбрáли ў б'і́лу сорóч'ку с кукáрдоў / такé / шо йа ни пизнáла / хто т:о*.

КУКУРІ́ЧЬКА, -и – рослина, корінь якої викор. з косметичною метою – досягненням на щоках рум'янців: *Унá худá / а лицé здорóве / ч'ірвóн:е / фáйне / Тáже мастúц:е кукур'і́ч'коў / у горúц:и ў нéйі ростé / самá смих вúд'іла / рас прийшлá таї се питáйу / кáжу / л'ýпко / а шо т:о такé?/ Е: / то пустé / то ĭк'і́с бур'інú / ни хóч'і ўпов'ідáти / і бесч'ісý менé вúпровадила / а йа пизнáла тот бур'інéц*.

КУКУРУ́ДЗИК (КУКУРУДЗО́К), -а (-цкá) – *зменш*. від КУКУРУ́Ц: *Фáйно сегóроку ўродúли кукуруцкú / ул'і́т'і стойéли / ік гаї*.

КУКУРУДЗЍНІ, -я – *збірн*., стебла кукурудзи: *Кин' корóв'і ў полýн:е оц:é кукуруд͡зúн'і / ĭ ш'і бур'інцý с тóйі кýпини*.

КУКУРУ́ДЗІНА БА́БА – вид здобного печива: *То ни ўс'і ўм'і́йут печ'і́ кукурýд͡з'іну бáбу / а йа ўм'і́йу / бо дéхто на муц'і́ зам'і́с'уйі / а то ни так се рóби / трéба споч'éтку запáрити мукý / зварúти такé / ік кулéшу / а ўже потóму додавáти ўс'éких дóкладиў / тогдú ўна бýде дýже смашнá*.

КУКУРУ́ДЗІНА МУКА́ – борошно з кукурудзи, широко використовуване в Тюдові для приготування кулеші: *Ни памн'ітáйу / абú ў хáт'і ни бýло кукурýд͡з'інойі мукú / úнчого моглó ни бýти / а кулéш'а кóждиĭ Бóжиĭ ден' / л'ýде м'і́хами цисý мукý берýт / кулéшка / це т'удиўскúĭ хл'іп / наĭпéрш'а ĭідá / а до нéйі ўже / шо йе ў хáт'і*.

КУКУРУ́ДЗІНИЙ – кольору стиглих зерен кукурудзи: *До цéго шит'á трéба кукурýд͡з'інойі бавéн:и / унó бýде такé / ік космáцка пúсанка*.

КУКУРУ́ДЗІННИК, -а – хліб із самого кукурудзяного борошна чи з домішками іншого: *Ік печ'ý кукурýд͡з'ін:ик / то мукú берý на пиў / кукурýд͡з'інойі ĭ такóйі / тогдú вин дóбриĭ / а с самóйі кукурýд͡з'інойі ни дýже.* Див. МАЛА́Й.

КУКУРУ́Ц, -дза – 1) качан кукурудзи: *Уломú ш':е зо пйет' кукурýд͡зиў / абú ўс'ім стáло*; 2) *перен., жарт*., товстенький малюк: *Це дóбриĭ кукурýц / йе шо пидоїмáти / лиш н'іўрóку / вигл'ідáйі / шо лéхкиĭ / а óзмеш / і ч'ýйіш / шо йе шо держ'éти / абéс здорóў буў / пáрупч'і*.

КУКУ́ЦИК, -а – грудка чогось: *Нúткоў урубáў кулéш'і / змн'éцкаў / зробúў кукýцик / умоч'éў ĭігó ў брúнд͡зу таї зач'éў прицмóкувати / а м'ін'і́*

гаш слин' зач’éла викóт'уватисе ў рóт'і / се збýрила ĭ зач’інáла се обертáти.

КУЛÁЙСТРА, -и – тільки *одн*., молозиво корови, змішане з водою і доведене до кипіння: *Кулáĭстра м’ін'í се ни ўдайé / а д'íти прóбували / таĭ н'іч’ó се ни стáло / хот' йа бойéласе / шобú йіх ни прот':éло*.

КУЛАКÁ ДÁТИ – вдарити кого-небудь кулаком: *Моглá / моглá ĭ дес кулакá дáти мúжи плéч’і / а шо ўжé шл'ахувáла / то ни гóден росказáти / áле це ни зо злá / а так / с привúч’ки / це йа за бáбу кáў*.

КУЛАКÁМИ МАХÁТИ (РОЗМÁХУВАТИ) – погрожувати кому-небудь: *Грозúўсе / кулакáми розмáхуваў / дóки жúнка ни приĭшлá / а йік приĭшлá / подивúласе / вин обмн'éк / шоўкóвиĭ стаў*.

КУЛАКÁМИ МÍРІТИСЕ – битися: *Ўни йік кугутú / лéда шо / б’іжýт м’íр'ітисе кулакáми / стáршиĭ хот' уваж’éйі / а мéнчиĭ лупáси / кудá вúди*.

КУЛАКЍ КУСÁТИ (ГРЍСТИ) – виявляти свою злість, лють, тим самим погрожуючи комусь: *Кулакú грис та биў одéн вóден / покáзуваў / ікúĭ вин л'ýтиĭ і шо вин би зáрас зробúў*.

КУЛАКЍ ПОКÁЗУВАТИ – погрожувати кому-небудь: *Аг’í / ш’і кулакú покáзуйі / а тóго ч’олов’íка пиў мúтр'а*; *Такé мáли / миршáве / а ўно кулакú покáзуйі / та йік йа бих цисé сказáла Ївáнови / то з нéго лиш би мóкре м’íсце се лишúло / омрáза такá / хóч’і менé пýж’іти / гадáйі / шо йа с пужлúвих; Ни покáзуĭ кулакú / бо ў мéне такóш йе.*

КУЛАКЍ СВЕРБ’ЮТ (СВЕРБÍЛИ) – натяк на бажання провчити (побити) когось: *Кулакú сверб’íли ўм’іш’éтисе / áле шо / то хат'н'í / наĭ соб’í мас'т'ýт гóлу / шо одúн / а шо дрýгиĭ.*

КУЛАКУВÁТИ (КУЛАЧЬКУВÁТИ) – бити кулаками: *Вин нав’іжéниĭ / кулач’кýйі і жúнку / ĭ хлóпц'іў / ни б’íйсе / дýш:их ни зач’інáйі / То до порú / хлóпц'і вúростут і томó йімý нагадáйут / оĭ шо нагадáйут*.

КУЛÁК У ПЛÉЧІ – стусан: *С'імсóт грúўн'іў / це ни кулáк у плéч’і / це / прéц'ін' / грóш’і / це пиў мóйі пéн'ц'íйі; Нич’ó ни каў / áле то бýла ни дýже дóбра жúнка / у нéйі бéс'іда бýла корóтка / кулáк у плéч’і / ĭ пишлá робúти / ци гóн:а / ци ни гóн:а / пишлá / а то дитúна / дé ўно гóн:о робúти? / Ну бо то ни рúн:е / ўна свóйіх д'ітúĭ ни мáла / таĭ ни розум’íла / ни мáла такóго ч’ут':á / ік мáйі мáма / отогó / а мóже / колúс з неў так опходúлисе? / таĭ уна гадáла / шо отакé мáйі бýти вúхован'і*?

КУ́ЛЕВ ВѝЛЕТІТИ (ПОБІ́ЧІ, ШМИҐНУ́ТИ) – дуже швидко піти (побігти, вийти): *Йа так з неў поговори́ла / шо ўна́ ку́леў ви́лет'іла с присади́би / ч’во́рсла за паркани́ / а ўжé ви́т:и шош блéйіла.*

КУЛЕ́ШІННИК, -а – горщик, казанок, у якому варять кулешу: *У сел'і́ кулéш’ін:ик йе ў ко́ждиї хáт'і / і кур'іш’і́л' / м’іш’éти кулéшу*.

КУЛЕ́ШКА, -и – *зменш.-пестл*. від КУЛЕ́ШЯ: *Йе кулéшка / шту́ч’іна с капу́стоў / ў полу́н:е вáтру ни кладимо́*; *Кулéшка з мáсел'цем і бри́нʒ͡зоч’коў / йоі́ / ікé то до́бре / Ни каж’і́т / а ǐка здоро́ва йідá*.

КУЛЕ́ШЯ БАРАБУ́ЛІНА – кулеша, приготовлена на картопляному відварі і потовченій звареній картоплі, яку засипають кукурудзяною мукою і, безперервно помішуючи, варять до готовності: *Йік нимá колú / то вар'у́т про́сту кулéшу / а йік йе тро́хи би́рше ч’ісу́ / то барабу́л'іну / ў Т'у́дев’і нимá тако́йі хáти / де би ни вари́ли кулéшу / ўна ǐде бут' ш’ч’ем*.

КУЛЕ́ШЯ (КУЛЕ́ШКА), ПРИГЍСНА НИКО́ЛЬЦЬОВИ (ТАКА́, АБЍ (ШОБЍ) НИКО́ЛЬЦЬОВИ УГОДЍТИ (ДОГОДЍТИ) – рідкувата, не занадто густа кулеша: *Д'і́до роскáзуваў / ви́тки цисé пишло́ / отáмки / де зáрас Василúха жийé / жиў Нико́л'ц'о з Нико́л'ч’іхоў / уни́ ўже даўно́ поўмерáли / áле л'у́де памн'ітáйут за них / йéк уни́ жи́ли ў и́нчому / ми ни знáйімо / áле йік Нико́л'ч’іха вари́ла ни таку́ кулéшку / йік удавáласе ч’олов’і́кови / то за ц:е моглá ǐ стусанá мижи́ плéч’і дистáти / то так / шо вин лиш утвор'éў двéр'і ǐ дивúўсе / ǐка кулéшка / а то по ўс'éкому трафйéйіц:е / пиў жмéн'ки мукú кúнеш би́рше / таї пропáло / тогó мус до́бре пантрувáти / шобú ни бу́ло квáкиў і шобú ўна давáласе йі́сти / то йік дéколи д'іт ци д'éд'а с'ідáйут йі́сти / мáма вивертáйі кулéшу / а ўни фал'у́т / каўт / моǐ / до́бру йіс звари́ла кулéшку / оǐ шо до́бру / таку́ / шо нáв’іт' Нико́л'ц'ови би ўгоди́ла / а йік кулéш’а гус'т'і́ш’:а / то д'іт жертувáў / ог:о́ / цис'á кулéш’а Нико́л'ц'ови ни бу́ла би пригúсна / отакé с цим усúм / ви́диш / л'уди́ї даўно́ нимá / а йіх бéс'іда ǐ томо́ / шо ўни л'уби́ли / се лиши́ло / лиш т:о / шо р'і́тко хто ў сел'і́ знáйі / ви́тки цисé пишло́ і за ǐко́го Нико́л'ц'а се гово́ри*.

КУ́ЛКО, -а – 1) кільце: *То шо ў бугайá? / Ку́лко*?; 2) складова частина ланцюга: *Ро́бимо так’і́ ку́лка / пото́му склéйімо ǐ бу́де ланцужо́к на йілúнку / а с цих пап’і́ркиў до́ш’:ік / моро́с нарубáйімо*.

КУ́ЛЬЧІК, -а – *здеб. мн*., КУ́ЛЬЧІКИ, -ив; сережка: *Свáха хот΄і́ла отак’і́ ку́л΄ч’іки / алé такúх сам’і́с΄ких нимá / йе подúбн΄і / бес оцéйі*

с'і́точ'ки; *Дес одéн кýл'ч'ік се загубúў / мóже / ік с'і́но кúдали / отогдú дес зад'і́ўсе*.

КУ́ЛЯ, -і – ялинкова прикраса будь-якої форми, зокрема й кулястої: *Рас пéрет' с'в'éтами мáма прийшлá з м'і́ста таї кáже / Анýко їди принесú карабýшку с хорúм / кóло дверúї / подúвимосе / шо тáмеч'ки йе / Йа йік пишлá / се подивúла / то м'ін'і́ гаш дúхати ни дáло / рáдости бýла пóўна хáта / бо до тóго ч'ісý ми н'ікóли ни ўберáли йілúнку / а тýтки бýло тотó / за шо йа ўрас дýмала / шо м'ін'і́ се снúло / Йої / кýл'і / мáмко / л'упко / ви кýл'і купúли? / шишкú / йéгода / з'в'іздá / оцис'á тикú кýл'а ч'ірвóн:а / отáк йа т'і́шиласе малóў / дипрáўд'і / йілúнка ўрас нагáдуйі мáму ї отóї вéч'ір / ік унá прийшлá с Кýтиў / дáл'ше ми ўс'о робúли сам'і́ / с'н'іх / дóш':ік / пайáци з йец / колú т:о бýло*? / *геї геї*?

КУНДО́СИТИ – *згруб*., бурчати, виявляючи невдоволення: *Шо ти там кундóсиш? / йа ни ч'ýйу / Йа ни кундóс'у / йа се питáйу*.

КУ́НІШІТИ – 1) бути млявим, мало рухатися, дрімати: *Кýр'і кýн'іш'ійі / в'ідéї / бýде здихáти;* 2) дуже повільно виконувати якусь роботу: *Ни рóби / а кýн'іш'ійі кóло тих схóдиў / шош ни їдé йімý бóрше*.

КУ́НІШІТИ, ЇК (ІК) ВИВЦЯ́ (МОТЕЛЍШНА) – не спати, а дрімати, час від чау прокидаючись: *Дýмала / смих / шо ўсну / áле д:е / кýн'іш'іла / йік виўц'á мотелúшна; Спан'á ни бýло / їке спан'é / йік ус'ó болúт? / кýн'іш'іла до днúни / йік виўц'á / шо се ни гóн:а вúнуч'увати*.

КУ́ПА КУПЕ́ЗНА (КУПЕ́ННА) – велика купа (кількість), дуже багато чогось: *І:ї / та де ни стáне? / тóго лúсту / кýпа купéзна; С'і́на кýпа купéзна / ним би дв'і корóв'і нагодувáў / а ни т:о / шо уднý / і то би ш'і лишúлосе*; *Тих лáхиў кýпа купéн:а / нашó бúрше? / та ти тотó і за п'ідис'éт' рóкиў ни знóсиш / шáфа пýкайі / ўже дверц'éта ў ний се ни заперáйут / а ўна дáл'і т'éгне ус'éке дрáн'т'і*.

КУ́ПАЛО, -а – ямка, яку вигребла курка: *Кýри наробúли кýпала / зал'і́зли ў них по шúйу таї сид'ýт / бо надвор'і́ стрáшно прáжи / а йік спáде духотá / мут у них купáтисе / ўни цисé л'ýбйут*.

КУ́ПАНІ, -я – купання: *Ў р'іц'і́ до Іл':і́ кýпан'і / а потóму / ўс'о / по тепл'і́ / то так і кáжут / по Іл':і́ / таї по тепл'і́*.

КУПА́ТИ – обряд., вітати іменинника, бризкаючи на нього водою чи (в теперішні часи) парфумами: *Мáйу двох Іванúў / мýс'у їти купáти / бо так годúц:е на Ївáна*.

КУПА́ТИСЕ (ЖЍТИ) В РОСКО́ШЯХ – бути заможним, багатим: *Гента́м н΄іхто́ ни купа́ўсе ў роско́ш’ах / бу́ло так / шо на ўс΄іх хатни́х узим’і́ оде́н кужу́х у ха́т΄і / а хл΄і́ба дв’і три нед΄і́ли могло́ ни бу́ти / л΄у́де викру́т΄увалисе / пеклú / шч’о́го виходи́ло / а тепе́рки и́нче жит'е́ / а́ле ни ў ко́ждиї ха́т'і вели́к’і гаразди́.*

КУ́ПИНА, -и – 1) кротовиння; купка землі, вигорнута кротом із нори на поверхню: *Ік хтос роска́зуйі за лист / шо вин йіго́ згр'іба́ў і склада́ў / то ў нас до́ма ка́жут / шо склада́ў у ку́пу / а ни́ ку́пину / а за киртин'е́ / шо йе на горо́д'і / то ли́ш купини́ / і мурале́ва ку́пина / а ни ку́па / так і мойа́ ба́ба каза́ла / ї не́н'а / мо́же / у вас пид Горо́ў іна́кше ка́жут / а ў нас так / ану́ се нагада́ї / ти ни ка́жеш ку́пина барабу́л' ци бураки́ў / а ли́ш ку́па / так ци н'і? / і с'і́на копи́ц'а / а ни ку́пина / отака́ ружни́ц'а ми́жи ци́ми слова́ми*; *Н'іч’о́ с це́йі гр'е́тки нима́ / ад'і́ їк’і купини́ киртúна поробúла*; 2) мурашник: *Йої / ки́л'ко тут мурал'і́ў / ви́тко / с то́йі ку́пини поналаз'е́ли / гл'а́ба с'і́сти / ход'і́м ви́ц:и*.

КУ́ПИ НИ ТРИМА́ЇЩЕ (НИ ДЕ́РЖИЩЕ, НИ В’Є́ЖЕЩЕ) – про те, що не має логічного зв’язку, умотивованості: *Ану́ на́їко / ўна прі́їде / а ти послу́хаї тоту́ бе́с'іду / то ку́пи ни трима́йіц:е / ўч’е́ра одно́ каза́ла / а сего́н:е гет и́нче бу́де / зач’іна́йі за одно́ / а к’ін΄ч’е́йі дру́гим.*

КУПЍТИ НА ПНИ (САДОВЍНУ) – домовитися про купівлю ще не зібраних плодів саду: *Оце́с з горба́ ус'о́ купи́ў на пни / мо́же / йа ї пріїгра́ла / але́ йек стари́ї ба́б’і с тим дава́ти ра́ду? / вин молоди́ї / наї бере́ / соб’і́ лиши́ла лиш так / аби́ ни ж’іда́ти ўзим’і́ йе́блуч’ка / лиш оти́л'ко.*

КУ́ПИТИСЕ – те саме, що ГЛОТИ́ТИСЕ – купчитися, тиснутися: *Л΄у́де ку́пйуц:е / гада́йут / шо ни с΄е́дут у аўто́бус / та́же за два́ц΄:іт΄ м’іну́т ш’:е оди́н бу́де / великороже́нцкиї / ч’о так шту́ркатисе?*

КУ́ПІЛЬ, -елю – 1) тепла вода для купання дитини: *Зр'іхту́ї ку́п’іл' / ус'о́ / шо тре́ба / бу́демо купа́ти мало́го*; 2) лікувальна ванна: *Д'іт Іва́н у ку́п’іл' добаўйе́ў ус'е́кого з'і́л'а / зна́ўсе на то́му ї ду́же пантрува́ў себе́*.

КУ́ПЛЯ, -і – пряжка на ремені: *Диви́се / абе́с тоў ку́плеў ни ўде́риў дити́ну / Бо́же борони́; Фа́їна спин:и́ц'а / і цис'а́ ку́пл'а ту́тки пасу́йі*.

КУПУВА́ТИ КО́ТА В МІШКУ́ – намагатися придбати що-небудь, не бачачи його, отже, не маючи змоги належним чином оцінити його якість: *Ко́та ў м’ішку́ ни ра́диў бих купува́ти / п’ід΄і́т з М’і́с΄ом обдив’і́ц:е шо куда́ / їк’і ц΄і́ни / тогди́ мете́ зна́ти / йек говори́ти / а так шо*?

КУПУВА́ТИ (СКУПО́ВУВАТИ) МОЛОДУ́ – *обряд*., давати гроші братові молодої чи (якщо його нема) комусь із рідних, але обов’язково хлопчикові, який “продає” молоду; це дійство – обов’язковий елемент весільного обряду: *Зач’ікáї з годúнку / подúвимосе / йек бýдут купувáти молодý / то інтерéсно / ти ш’і ни вúд'іў / ік меш женúтисе / абéс знаў / йек то се рóби; Д'і́ўч’інка ни продайé молодý / мáйі бýти хлóпч’ік / і стáрш’і цисé ни рóбйут / унú се ни ум’і́ш’уйут / áле стойýт збóку / таї дúўйуц:е / йек ідé торх / мóжут шош питказáти дитúн'і / ік унá замáло ци забогáто заправила / а йе так / шо малúї дýже фáїно торгýйіц:е ї ни потребýйі пóмоч’і / сам знáйі / шо казáти.*

КУПЧЄ́СТИЙ – повний, пишний (про квітку): *Хóч’у / абéс подивúласе на оц':і́ нев’істкú / ад'і́ їк’і фáїн'і / купч’éс'т'і / а тот'і́ / йік вúрожен'і / а нас'і́н'і кýплене рáзом / ў однóйі жúнки / шó би ти на ц:е сказáла*?

КУРДУ́ПЕЛЬ (КОРДУ́ПЕЛЬ), -пля – *знев*., низький і товстий чоловік чи присадкувата жінка (або товста дитина): *Йімý так се пр´іж’іч’кýйут / курдýпел´ / бо вин такúї і йе / то два братú / áле ўни ни с Т´ýдева / а пúлск’і.*

КУРДУ́ПЛИК (КОРДУ́ПЛИК), -а – *зменш*. від КУРДУ́ПЕЛЬ (КОРДУ́ПЕЛЬ): *Оцéс курдýплик ужé говорúти наўч’éўсе / а ш’:е цúцки прóси.*

КУРДУПЛОВА́ТИЙ (КОРДУПЛОВА́ТИЙ) – пох. від КУРДУ́ПЕЛЬ (КОРДУ́ПЕЛЬ): *Мар´і́ка се ўбéдувáла / шо хлопч’і́ш’і ї́кус курдупловáту прив’і́ў / то такý / шо несé вóду корóмислом / а пут´н´і́ по землú ч’éсто т´éгнуц:е.*

КУ́РЕМ НА СМІ́Х – про щось безглузде, не варте уваги: *Фалúлисе / шо сватú мáйут прийтú ў гóс´т´і / а шо зр´íхтувалú? / солонúни ўрубáли / і то лýн´ч’іна / ш’:е шош / в’ід´і́ / бýло / кýрем на см’іх / м’ін´і́ лицé лупúлосе / шо йа ч’уж’á / Вас´ý / йа бýла тáмеч’ки / помогáла / унú свин´ý держ’éли до цéго д´н´а / кúшку нач’інúли / зáйіц удáўсе / буженúц´а ч’ігó вартýйі / ти / мóже / на поч’іткáх трóхи побýла / ї тоб’і́ так вигл'ідáло / а йа / до самого кин´ц´á / то кáў / йек бýло / по ґаздиўскóму / гонорóво.*

КУРИ́ТИ В НО́СІ – пекти (про неприємні відчуття в носовій порожнині): *М’ін'і́ ў нóс'і кýри / ч’éхати се хóч’і / бóйусе / абúх ни заслáбла*; *Вид б’і́лойі цибýл'і кýрит у нóс'і / а ч’ірвóн:а маї благ’і́ш’:а / ни такá л´ýта*.

КУРЍТИ ЛЮ́ЛЬКУ – при курінні використовувати люльку: *У го́рах / маї ́ да́л'і / і жинки́ ку́р'ут л'у́л'ку / так па́хкайут / шо ну́ / а ў Т'у́дев'і тики́ ни ви́д'іла це́го / йе жинки́ / шо ку́р'ут / і д'іўч'е́та / а́ле шо́би з л'у́л'коў / н'і одну́ сміх ни ви́д'іла / мо́же / ўстида́йуц:е? / але́ ни ду́майу.*

КУ́РІ, -е́ти – курча: *Кли́ч'ка ік шош найшла́ / то скликáйі кур'е́т / ота́к кугу́т кли́ч'і куро́к / а́ле ди́ўно / ўни зб'і́глисе / а вин / зна́йіш / кому́ дайе́ тото́ / шо найшо́ў? / клі́ц':і / йа цисе́ ви́д'іла на своїй ́ о́ч'і / а ўрас ͡дз'о́бали тих двох / шо ни несу́ц:е / ма́їже ус'о п'і́р'і йім з голови́ та ш:и́йі повит'іга́ў / ни гада́ї / шо ни розум'і́йіц:е.*

КУ́РІ-ПИТКІ́ПЧІТО (ПИТКЍПЧІТО) – здеб. у мн., КУРЕ́ТА-ПИТКІ́ПЧІТА; курчата, виведені в серпні: *Ку́ри с кур'е́т питк'і́пч'іт фа́йно несу́ц:е / л'і́пше вид майови́х.*

КУ́РІТИ – тліти, диміти, чадіти: *Дес ку́р'ійі / ци то вит то́йі голо́ўн'і шош ни запали́лосе? / мо́же / тр'іски́ ї́мили́се / шо пид гру́боў*?; *П'іч' зле зробле́на / ад'і́ йек ку́р'ійі / уси́ї дим іде́ на ха́ту / йе́к ту́тки ви́ноч'уватисе*?

КУ́РІТИНА, -и – курятина: *Ўже йік на́ш'а пре́баба бу́ла ў вели́ких рока́х / то ўс'ім зач'е́ла пра́вити ба́ба / старе́н'ка ба́пка лиш сид'і́ла на печ'е́ і р'і́тко коли́ ви́т:и злаз'е́ла / но́ги з'в'і́си над гру́боў і так сиди́т / а це бу́ло за н'і́мц'іў / гро́ш'і так бу́ли ўпа́ли / шо одно́ йіце́ зач'е́ло куштува́ти ти́л'ко / ік ра́н'ч'е ц'іла́ ку́рка / ну таї за ц:е говори́ли ў ха́т'і / а старе́н'ка ба́пка ўже так видийшла́ бу́ла вид ус'о́го / шо зийшла́ на дитин'е́ч'ії ро́зум / ўна ч'у́ла за йіце́ ї поду́мала соб'і́ / шо ку́ри ста́ли ду́же та́н'і / бо кушту́йут / ік йіце́ / того́ ўт'і́шиласе так'і́ї новин'і́ ї сказа́ла / шо гаш тепе́рки ку́р'ітини найі́сце / ви́дите / ба́пка ўже ни капува́ласе ў ц'і́нах і ў то́му / шо се д'і́йі*.

КУ́РІТКО, -а – *зменш.-пестл.* від КУ́РІ; іноді – в порівн.: *Йіх ме́н'чен'киї / ік ку́р'ітко / ч'е́сто так'і́ во́лоси ма́йі / ўни пото́му ви́б'іл'уц:е / ни бу́де жо́ўтого / але за́рас / ік жоўто́ч'ок / йіго́ ма́ма мало́ў така́ бу́ла.*

КУ́РІЧІЙ ДОШЬ – дрібний короткочасний дощ у сонячний, яскравий день: *Ку́р'іч'ії дош' отаки́ї / йік оц:е́ / ни йе до́бриї на йе́блука / то руда́ / ру́да бийе йе́блука*. Див. СЛІПИ́Й ДОШЬ, ЦИГА́НЦКЕ ВЕ́РЕМНІ.

КУ́РІЧІЙ РО́ЗУМ У КО́ГОС – *знев.*, хтось нерозумний: *Де́ ўна шош му́дрого ска́же? / та́мки ку́р'іч'ії ро́зум / з ним деле́ко ни зайі́деш*.

КУ́РІЧЯ (БАРА́НІЧЯ) ГОЛОВА́ – *знев.*, *лайл.*, про розумово обмежену, на думку мовця, людину: *Та ў тéбе ни мац′íц′ка кýр′іч'а головá / абéс ни гóн:а неў дýмати / Бабó / ў мéне велúка / барáн′іч'а*.

КУ́РІЧЯ СЛІПОТА́ – жовтець їдкий: *Д′íдо богáто знáйі про зáр′ку / дерев'íї / кýр′іч'у с′л′іпотý / йур′іч'кú / шó вит ч'óго / ус'ó знáйі*.

КУРІШІ́ЛЬ (КУРИШІ́ЛЬ), -я́ – дерев'яний предмет видовженої (на кінці округлої) форми, яким мішають кулешу при її приготуванні: *Засипáйіш мукý і легóн'ко м'іш'éйіш кур'іш'ілéм / абú ґудз͡ûў ни бýло ў кулéши / йік зварúц:е / дúвис:е / колú ўна ме витставáти вит кулéш'ін:ика / тогдú вивертáйіш на кружóк / ог:ó / вúтко / шо йіс забýла / ни ўм'íйіш варúти кулéшу / мýс′у тебé застáвити / абéс хот′ рас зварúла / добре?*

КУРМЕ́ДАТИ – 1) швидко зав'язувати щось, робити вузол; намотувати щось на якийсь предмет, у такий спосіб закріплюючи його: *Шо ти тýтки курмéдайіш?/ так дивúсе / абú потóму мош розйізáти цес м'ішóк*; *Малúй іграўсе / а потóму ўз'еў вуч'кýр і зач'éў шош курмéдати / дé ми бýли вúш':і тóго / шó вин мóже зробúти? / а вин шо? / так закурмéдаў на рóвер'і колéса / шо д'éд'а до рóвера / а тот / ни рýшиц:е / ми ножéм поперет:инáли мотýз'і / таї ус'ó*; 2) нашвидку причісуючись, закладати волосся у вузол: *Тоб'í так фáїно / це шош нове́ / І:ї / рáно курмéдала бут' йек / нимá колú висúжувати кóло волúс / закурмéдала / таї дóбре*.

КУ́РМЕЙ, -я́ – 1) те саме, що ВОЛОВИ́Т: *Приўйіжú корóву / áле ни ланц берú / а курмéї / тот / шо кóло стáїн′і на паркан′í*; 2) мотузка: *Наїдú їкúїс курмéї / бо трéба цес м'ішóк заўйізáти*.

КУРМЕ́ЙЧІК, -а – *зменш.* до КУРМЕ́Й[2]: *Наїшóў отакúї курмéїч'ік / приўйéжу кош'íл' / абú ни упáў з рóвера / То моцн'íш:ого тре*:

КУС (КУ́СЕНЬ, КУ́СИНЬ, КУ́СІНЬ), -кусня – кусень: *У бóц':і мáйімо ш'і дóбриї кус солонúни / і йе бáн'ка смáл'цу / стáне до с'в'éт*; *Сус′íди с′в'іжиний принéсли / кýс'ін′ сáла ї кавáлок мн′éса.*

КУСА́ТИ – свербіти: *Шо ти ч'ýхайіс:е / тебé шош кусáйі? / ходú / йа се подúўйу / мóже / свúдер кус′ýч'ії ? / бо вин ни з вулúч'ки*; *Ік таќа матéр'íйа / то ўс'о ме кусáти / шó би ни ш:иў*.

КУСА́ТИ (СОБІ́) ЛІ̀КТІ – шкодувати за чим-небудь, каратися, каятися: *Продáли зáшо зáт:о дéрево / а тепéрки лúкт′і кусáйут*; *Видигнáли хлóпц'а / а зáрас лúкт'і соб'í кусáйут / ни б'íйсе / н'іхтó ни*

б’іжи́т д'і́ўку бра́ти / н'іхто́ ни поза́риўсе на майе́тки / а то буў фа́йниї хло́пец / ни бага́ч’ / тоі̆ шо? / а́ле тепе́р ікóў л'удинóў стаў.

КУ́СЕНЬ (КУС, КУ́СИНЬ, КУ́СІНЬ) УРВА́ТИ – поживитися: *Ко́жен хо́ч’і соб’і́ ку́сен' урва́ти / ік ни ку́сен' / то хот' кава́л′ч’ік / кри́шеч’ку*; *Ўни до́бриї кус урва́ли / ни б’і́їсе / н'ух ма́йут таки́ї / ік наі̆ ни ка́жу / ў ко́го*.

КУСТРЮБА́ТИЙ (КОСТРЮБА́ТИЙ) – 1) непричесаний, розпатланий (про людину): *Меш таки́ї кустр'уба́тиї іти́ ми́жи л'у́де? / то ўже́ і̆ до фр'із'ір'а́ ни ўсти́т поверну́ти*; *Йа н'іґде́ ни пока́жусе с таки́м кустр'уба́тим / даі̆ / йа пидриўна́йу / а пото́му ум:и́йіш го́лу*; 2) кошлатий (про тканину, нитки, старий, зношний одяг): *Цис'і́ нитки́ ни до шит'а́ / і̆к’і́с кустр'уба́т'і / ни шти́ўн'і*; *Ни нос'і́т до це́р'кви цес сви́дер / див’і́ц:е / іки́ї костр'уба́тиї / поку́цаниї / куда́ ў тако́му і̆ти*?

КУСТРЮБА́ТИТИ (КОСТРЮБА́ТИТИ) – робити “кустрюбатим” (“кострюба́тим”): *То так спец'ійа́л'но стри́гли / кустр'уба́тили / то голова́ така́ ма́йі бу́ти / бабо́ / ви се ни розум’і́йіте на це́му*; *Ни кустр'уба́т' футе́рко / ад'і́ і̆к’і стр'а́мки ви́с'ут ко́ло кишени́ї / ни клади́ ру́ки ўрас у кишен'і́*; *Ни костр'уба́т' так во́лоси / бо ш’і перепу́диш кого́с / де́ т:о фа́йно? / Йа ў к’ін'і́ таке́ ви́д'іў / то фа́йно / Такиї̆ йіс / ік йіж’е́к / іґ бес ч’ого́с се перепу́диў / таі̆ во́лоси ўста́ли.*

КУСТРЮБА́ТИТИСЕ (КОСТРЮБА́ТИТИСЕ) – ставати “кустрюбатим”: *Ви пр'іт':е́ли соро́ч’ку / а́ле ни сфастриґува́ли з доли́ни / ад'і́ / йек кустр'уба́тиц:е / ўже стр'а́мки ви́с'ут*; *Мате́р'ійа пуста́ / ду́же кустр'уба́тиц:е і т'е́гнец:е / то так / оди́н рас убра́ти*.

КУСТРЮБА́ТО (КОСТРЮБА́ТО) – *присл*. від КУСТРЮБА́ТИЙ (КОСТРЮБА́ТИЙ): *Зле дити́ну п’іт':е́ли / кустр'уба́то вигл'іда́йі; Су́кн'а поколохма́ч’іласе / от':і́ ґуʒ͡зи́ зда́лобисе прит':е́ти / ни ўбера́їсе так кустр'уба́то / шош и́нче / ч’іса́н:е озми́*.

КУСЬ-КУСЬ – *виг*., який викор. у розмові з маленькими дітьми, вказуючи на небезпеку, яка може чекати на малюка, якщо необачно поводитися з домашніми тваринами: *Ни т'ігни́ ки́ц'у за фо́стик / бо бу́де бу́ба / кус' / кус' / меш пла́кати / бу́де бу́ба / ме ру́ц'а бол'і́ти*.

КУ́ТАНІ, -я – опредм. дія від КУ́ТАТИ: *Трима́йімо коро́ву / те́л'і / дво́йі порос'е́т / ку́ри йе / бога́то ку́тан'а*; *То́го ку́тан'а зра́н'а до само́йі но́ч’і / бо шош і звари́ти тре́ба / і ви́жмакати / а худо́ба? / ни ч’у́йіш / йек сви́н'і в’і́ўкайут? / розі́бйут ку́ч’у / йік ско́ро ни дам йі́сти / страшне́*

хо́ч’ут; *Но́ц'ко / ану́ко припоч’е́н' / ку́тан'і ни ўтеч’е́т / ўс'о ўже вид гру́пшого зро́блено*.

КУ́ТАТИ – 1) доглядати дітей: *Помога́йу і ме́нчого ку́тати / бо ўна́ йкас ни ду́же ду́ж’а*; 2) доглядати домашніх тварин, птицю; загалом поратися по господарству: *Ку́тайусе бо́рзо / до деўйе́тойі ў ста́йни ўс'о ўку́тано / а пото́му б’іжу́ дма́м’і / там тако́ш йе шо ку́тати / бо уни́ з д'е́дем шош сейі́весни присла́бли; Сам’і́ зна́йіте / к’і́л'ко то́го ку́тан'а / іґ би дни́на ш’:е на дв’і годи́н'і посу́нуласе / ста́ла до́ўш’а / то ĭ то би ни става́ло ч’ісу́ / аби́ фа́йно ўку́татисе і ўс'о доцо́тно зроби́ти / раху́йте / шо дво́йі близн'е́т / ік’і́ ш’і ни хо́д'ут / то лиш це́го до́ста / а про и́нче ĭ ни каў / ма́йу ш’е́с'т'і на ма́му / ўна помога́йі ку́тати мали́х; Йа ни спйу ўже / ўста́ла ў се́м’ійі годи́н'і / йа кур'е́т ку́тала / кузу́ об’і́йшла́ / псо́ви да́ла.*

КУ́ТАТИСЕ – поратися по господарству: *Ку́тайусе / шош ро́бйу / до́ки ўку́тайусе ўзим’і́ / а д'н'а ўже ни́ма́ / таĭ йа зноў зач’іна́йу*.

КУТА́С, -а́ – *здеб. мн.*, прикраса із пучка ниток на одязі, зокрема гуцульському: *На це́му сардаку́ ад'і́ ĭк’і кута́си / а на ле́йбику ото́му поди́бн'і до за́ш’інкиў / ба́ба таке́ приду́мала*.

КУТА́СИК, -а – зменш. від КУТА́С: *На ш’е́пц΄і кута́сик видирва́ўсе* / з *ним фаĭн'і́ш:е / йе́ґ би йіго́ пришити? / йе́ ў нас си́в’і нитки́*?

КУТО́РА, -и – клопіт, морока: *Ма́йу куто́ру / бо тре́ба п’іч’ перекла́сти / у вели́киĭ ха́т'і пйец / а до́брого ма́йстра ни́ма́ / каза́ли / шо ў Риж’н'і́ йе оде́н / а́ле ду́же зави́зниĭ / прийі́деш:е ч’іка́ти.*

КУТО́РІНИЙ – клопітний: *Усиĭ ден' куто́р'іниĭ / і т:о ш’і ни ўс'о́ / до ўпи́ўноч’і бу́дец:е питпр'е́тувати / бо с'в’е́та*.

КУТЮ́ГА[1], -и – 1) собака, *перев*. бродячий: *Кут΄у́га прибиу́се / даĭ йіму́ шош / а́ле ни ко́ло само́йі ха́ти / шо́би ни прина́д΄увати / виднеси́ маĭ да́л΄і / тре́того пса нам ни тре́ба*; *А ч’ійа́ то ха́та? / дв’і кут'у́з'і на моту́з'і ĭ ба́ба пелеха́та*; 2) *лайл*., у порівн. про людину: *Хо́ди / ік кут'у́га / ни ма́йі припо́ру; От:о́ ч’олов’і́к? / та вин б’і́гайі / ік кут'у́га*.

КУТЮ́ГА[2], -и – відповідне з’єднання у конструкціях димоходу: *На под΄і́ ви́клали кут΄у́гу до ко́мина / аби́ з ви́шнойі ха́ти ни кла́сти ш’:е оди́н ко́мин / так ро́бйут*.

КУТЮ́ЖИЙ – собачий: *Ў кут΄у́ги кут΄у́же жит΄е́*; *Б’іда́ / йік ч’олов’і́к хо́ди кут'у́жими доро́гами*.

КУТЮ́ШКА, -и – *зменш*. до КУТЮ́ГА[1]: *Кут΄у́шка хо́ч’і хл΄і́пц΄а? / ўломи́ йіму́ кава́л΄ч’ік / а ге́нде ш’:е одна́ / даĭ і тиĭ*.

КУФА́ЇЧЬКА, -и – *зменш.-пестл*. від КУФА́ЙКА: *Ану́ дивúсе / вúдиш / ни споганúла тебé цис΄á куфáйіч'ка / тáк'ік на тéбе ш:úта / л'укс.*

КУФА́ЙКА, -и – ватник: *Куфаї́кú ни нóс'ут тепéр / х'ібá дес нú дес / áле ў горóт / йік стýд'ін' / ци с корóвоў / трéба ї ґумакúў / і куфáйку*.

КУФАЙЧЄ́НА, -и – стара, зношена куфайка: *На гóлиї кáм'ін нáв'іт΄ ул΄і́т΄і ни вóл'но с΄ідáти / кúн΄те куфаїч'éну / на н'у с'ідáйте.*

КУ́ФЕР, -фра – скриня: *У кýфр'і і зáпаска / ї сороч'кú / вúбери ікус / мóже / тотý ў ч'ірвон΄і́ / с ц΄іткáми; Тúл'ко йісте́ наклáли / шо кýфер се ни закривáйі.*

КУ́ФРИК, -а – *зменш*. до КУ́ФЕР: *Ў цéму кýфрику тепéрки н΄іч'ó нимá / вин пустúї / ік хоч' / то складáї дитин'éч'е.*

КУХА́РИТИ – куховарити: *Кухáрити ўперéт брáли вýїну Костинóву / тепéрки унá ни гóн:а / старá ўже*; *Д'і́ўч'іна берéц:е кухáрити / кáе / шо л'ýби такý робóту / на Зелéн'і с'в'éта ус'ó самá зр'іхтувáла / і то так фáйно / так ус'ó вúклала ў терел'і́ / шо гаш шкодá бýло тотó порýшувати*.

КУ́ХАРЬ, -я – кухар: *Ікúї з мéне кýхар΄? / Ни каж'і́т / Пе / ни кóжда жúнка так ўм'і́йі зварúти / йік ви / То / Настý / б'ідá застáвила / ік мойá заслáбла / то жúн'ч'іна робóта навернýласе дмúн΄і*.

КУ́ХАРЬКА, -и – кухарка: *Кýцка кýхар΄ка / дóбра / богáто вес΄і́л΄ видр΄іхтувáла*; *Ўже нáв'іт' с кýхар'коў се договорúли / вес'іл'é по Велúц'іни бýде / Митрúха фалúласе / шо дв'і бýдут / однá ме печ'і́ / а дрýга / варúти.*

КУ́ЦКИЙ – кутський: *Вин засвáтаў кýцку д'і́ўку / с Старúх Кут*; *Кýцкиї Івáн / то м'ії пéрвиї брат; Йа ни знáйу / ци то кýцкиї / ци розниўскúї ч'олов'і́к*.

КУЦОФО́СТІ – 1) сорт груш майже круглої форми: *Тикú пéрет΄ хáти ростýт куцофóс'т'і / дóбр'і / солóтк'і грушкú / А фóстики кýц'і ци лиш так називáйуц:е? / Се ни придиўйéла / áле вигл'ідáйи / шо ни йе дóўг'і / н'і / ни йе*; 2) *згруб., жарт*.: *Ідýт гóс΄т΄і куцофóс΄т΄і / так у нас жертýйут / алé за повáжних гóстиї так се ни кáже*.

КУ́ЦЮ-КУ́ЦЮ (КУЦЬ-КУЦЬ) – *виг*, яким кличуть собак: *Клич' гáву / кýц΄у кýц΄у / ўна приб'іжúт / ад'і́ йек махáйі фостóм.*

КУ́ЦЯ, -і – *дит*., собака: *Йек кýц'а кáже? / гаў / гаў / так*?; *Ходú / дамó кýц΄і гáмати / шó кýц'а ме йі́сти? / шо*?; *То ч'уж'á кýц'а / ўна мóже ўкусúти / ни їди дниї́*.

КУЧІРЄ́ВИЙ, ІК (ЇК) ГЍЧЬКА – дуже кучерявий: *Каўт / куч'ір'є́виї / ік бара́н / а йа ш'і ч'у́ла куч'ір'є́виї / ік ги́ч'ка / ви́тко / того́ / шо ги́ч'ка ни йе пласка́ / риўне́н'ка / а ўна се закру́т'уйі / а ву́їна каза́ла / шо ў на́шого Іва́н'ч'іка во́лоси так'і́ / йік сму́шок на ву́їковим футе́рку*.

КУЧІРЄ́ВКА, -и – дівчина з кучерявим волоссям: *Фа́їна у Ї́ва́на дон'ка́ / куч'ір'є́ўка / уна́ мало́ў ни ду́же бу́ла / а́ле ад'і́ йек ви́робиласе / н'іўро́ку*.

КУЧЧЯ́К (КУТЧЯ́К; КУЧЧЄ́К), -а́ (-іка́) – житель Кут: *За куч':іки́ў у Т'у́дев'і ка́жут цибу́л'ін:ики / а за нас зна́йіш йек?; Ни в'ір' куч':іко́ви / ви́тки ў не́го мо́же бу́ти де́рево*?

КУЧЧЯ́ЧЬКА (КУТЧЯ́ЧЬКА, КУТЧЯ́НКА), -и – жителька Кут: *Уз'є́ў куч':а́ч'ку / жийе́ тепе́рки ў Стари́х Ку́тах / таї н'іч'о́ / наї бу́де; То куч':а́ч'ка / ўна ўрас ту́тки торгу́йі.*

КУЧЬКУВА́ТИСЕ – недок. в. до СКУЧЬКУВА́ТИСЕ: *Кур'е́та куч'ку́йуц:е / та́к'ік л'у́де / кому́ с ким інтере́сно / це ўни ік мал'і́ / то ко́ло кли́ч'ки / а тепе́рки йійі́ ни витшу́куйут / хо́д'ут ку́пками / ота́к по горо́ду / ни́кайут шош у трав'і́ / во́л'а йім і роздо́л'і / йе ми́жи ни́ми бойов'і́ / уни́ пе́рш'і ускр'і́с' / а оц:е́ ч'о́рне так усе́го бойі́ц:е / шо на́в'іт' до ми́ски їде / ік ус'і́ видйі́дут / отогди́ йіст тото́ / шо селиши́ло*.

КУ́ЧЬМА, -и – 1) розпатлане волосся: *Хо́ди з ниприч'е́саноў ку́ч'моў / мої / гре́б'ін'а ни ма́йіш? / уваж'е́ї / шоби́ там шош ни завел:о́се*; 2) *згруб*., про густе (часто кучеряве) волосся: *Н'іўро́ку / фа́їну ку́ч'му ма́йіш / ти ў ч'о́му ми́йіш го́лу?; Ку́ч'ма така́ / шо гре́б'ін' до само́йі голови́ ни дохо́ди.*

КУЧЬО́ВАНІ – дія за знач. КУЧЮВА́ТИ (КУЧЮВА́ТИ ПЕ́РЕТЬ (ПЕ́РЕТ) СЕ́БЕ): *Таї шо ўна до́брого зроби́ла с тим куч'о́ван'ім? / уна́ ўде́рж'іла ч'олов'і́ка? / заста́вила йіго́ держ'е́тисе ха́ти? / н'і / само́го н'іґде́ ни пуска́ла / Бо́же борони́ / лише́н' з неў / бере́ на́перет' се́бе і так іду́т / рас / дру́гиї / дес'е́тиї / і ч'олов'і́к пл'у́нуў / пишо́ў туда́ / де йіго́ ма́йут за ч'олов'і́ка / а Пара́соч'ка лиши́ласе / ік се́ред' води́ / ота́к*.

КУЧЮВА́ТИ – 1) переганяти худобу з місця на місце: *Куч'у́ймо маржи́ну на ўло́гу / бо ту́тки нима́ шо па́сти*; 2) переміщати щось з одного місця в інше: *І:ї / йа цису́ скри́н'у куч'у́йу по ха́т'і / ї ни зна́йу / де прим'істи́ти / х'іба́ вере́ч'і з бе́рега? / У хоро́мах поклад'і́т*; 3) змінювати місце проживання: *Жи́ли ў ба́би тро́хи / а тепе́р верну́лисе суда́ / ота́к куч'у́йімо / йе́к да́л'ше бу́де / ни зна́йу / жит'е́ пока́же*; *Помал'ува́ли ў се́бе*

пидлогú / таї куч'ýйімо / сейі́ноч'і ў бáби спимó / а на зáўтра з Нóцеў се договорúла / то ўже ї так питсóхло / áле наї бýде / йа би ў ґáн'ч'іку / де наїбúрше хóдиц:е / ш':е рас помал'увáла / кóло ўхиднúх дверúї / отáмки би се здáло.

КУЧЮВÁТИ ЖИТЄ́ – *згруб*., жити, весь час долаючи труднощі: *Та ї̆кóс жийімó / куч'ýйімо жит'é / шó сказáти? / пóўно клóпотиў*; *Йек се мáйімо? / отáк куч'ýйімо жит'é / самá вúдиш*. Див. ТРУЧЕ́ТИ ЖИТЄ́.

КУЧЮВÁТИ ПЕ́РЕТЬ (ПЕ́РЕТ, НÁПЕРЕТЬ, ПÓПЕРЕТЬ) СЕ́БЕ КОГÓС – примушувати когось іти перед собою, підкоряючи його своїй волі: *Ад'і́ йек фáїно Петрúха куч'ýйі ч'олов'і́ка пéрет' сéбе / ни лиш'éйі йігó дóма / бо знáйі / кудá тот лáким питú; Йа знáйу / йек то бýло / Парáсоч'ка лиш кáже / гаї Іванýц'ку / бóрзо ўставáї і пишлú / і тот слýхайі / а потóму ўна йігó лиш зúспила пéрет' сéбе ї куч'ýйі / кáже / Іванýц'ку / кудá йа / тудá ї ти / сам се ни лиш'éйіш і без мéне / н'і на крок / отáк / л'ýпч'іку / мáйі бýти; Бýли звóдини / Івáниха ўз'éла хлопч'і́ш'а до з'іц'éрки ї куч'увáла нáперет' сéбе до д'і́ўки / наї би при ниї сказáў / шó ў нéго з неў бýло*.

КУ́ЧЯ, -і – 1) приміщення для свиней або таке, що викор. як тимчасове для зберігання чогось: *Даї свúн'ам ї́і́сти / бо скóро кýч'у рознесýт; Йéк нимá ч'ем постелúти? / лист у кýч'і / наберú ў кош'і́л' таї постелú корóв'і*; 2) *знев*., *згруб*., хата: *Поклáў ікýс кýч'у / лиш таќé / лéда / абú ни просúтисе до ч'ужúх / не пáдати комýс у лáску*.

КУШЕ́РКА, -и – те саме, що КОШÁРЬКА (КОШÁРКА): *Гéнде три кушéрц'і / то нáш'і / бо Макс'і́мков'і ў сéбе ш'і ни ж'éли / а йа подýмала / а ч'о ч'ікáти? / пóки вéремн'і / трéба увихáтисе / за сегóн:е т:о зробúла*; *За от:ó / шо ти кáжеш кошáр'ка / ў нас дóма казáли кушéрка / мóже / ў Цáрин'і у вас так говóр'ут / йа ни знáйу; У циї шýб'і такá йіс зафáїна / йік кушéрка / ік пúдеш / то пиў вýлиц'і собóў заслóниш*.

КУ́ШІТИ – 1) пробувати на смак страву: *Кýш'ії / ци ни трéба досолúти студенéц?*; 2) куштувати, споживати страву чи страви: *Анýко бер'і́т / л'ýпко / ш'і оцúх гóлупч'ікиў / кýш'іїте ўс'о / шо йе*; *Кýш'іїте здорóв'і / ў мéне ш'і налúсники йе / зáрас дам*.

КУ́ШКА, -и – 1) дерев'яна посудина, в якій косар носить брусок: *Кóсу ўз'еў / а кýшку забýў*; 2) *перен*., *згруб*., здеб. у порівн.: *Нис / йік кýшка / а йік зáс'м'іїиц:е / то хóч'іц:е плáкати*.

КУШМЕЛИ́НІ, -я – висохле лушпиння плодів рослин, зокрема городних культур: *Мамо́ / шо с цим кумели́н'ім роби́ти? / куда́ йіго́ скла́сти?; Полупи́ла цибу́л'і / ч'існок / таї лиши́ла с'м'іт'е́ / а ма́ма прийшла́ таї се пита́йі / А шо цисе́ кушмели́н'і ту́теч'ки ро́би?; Ік барабу́л'і лу́пиш / то лупи́н'і / а йік кукуру́дзи / цибу́л'і / то се назива́йі кушмели́н'і; Ік ви́ж'іти кукуру́дзи / то вихо́ди куш́ут / а йік облупи́ти шу́л'ки / то ма́йімо кушмели́н'і / даўно́ с це́го кушмели́н'а роби́ли с'ін:ики́.*

КУШНІ́РЬ (КУШНЄ́РЬ), -я́ – кушнір: *Де ту́тки кушн΄і́р΄ жийе́? / ў котрі́ї ха́т΄і? / каза́ли / шо ў Доли́н'і / дес оту́т.*

КУШНІРЮВА́ТИ (КУШНІРУВА́ТИ) – займатися кушнірством: *Ба́ба кушн΄ір΄ува́ла / так са́мо / ік ото́ї кушн΄і́р΄ з Доли́ни / бо лиши́ласе одови́цеў с тр΄ома́ д΄ітми́ / а ли́ш тре́ба бу́ло заробйе́ти / то ўна роби́ла ўс΄е́к'і роботи́ / і так ч'іса́н:о / шо н'іхто́ ни пов'і́риў би / йек одна́ жи́нка так ум'і́йі зроби́ти і ч'олов'і́ч'у / ї жино́ч'у робо́ту / ка́жу ге́зде / ни пов'і́риў би.*

КУШТУВА́ТИ – коштувати: *Ки́л'ко кушту́йі от:а́ ба́н'ка з ру́ч'коў / отота́ си́на?/ Вели́ка ци мала́? / Ну та за дв'і скаж'і́т; То к'і́л'ко хо́ч'іте / ву́йку / за ц':і грибі́? / шо́ ўни ў вас кушту́йут? / Сто гри́ўн'іў / ад'і́ ік'і фа́йн'і / оде́н ў оде́н / і подив'і́ц:е / ки́л'ко йіх йе / до́ста бога́то / И:ї / хто ч'уў ти́л'ко пра́вити? / дайу́ п'іди́с'е́т' / За п'іди́с'е́т' йа сам йіх з':ім / а йік вам задо́рого / то ї́д'іт дго́р'і / назбера́йіте / таї мете́ заду́рно ма́ти.*

Л

ЛА́БА, -и – 1) нога (стопа, лапа, кінцівка) тварини, птаха: *С це́йі ла́би фа́йниї студене́ц ви́йде / а́ле ш'і кугута́ покла́деш*; 2) *знев.*, нога людини: *Пусу́н' сво́йі ла́би / наї ни ви́с'ут / ік копани́ц'і*; 3) ніжка стільця, стола: *Йо / цис'і́ ла́би на пилора́м'і сам ви́точ'іў.*

ЛАБА́ТИЙ – 1) *згруб.*, про людину з довгими ногами: *Вин сере́дного ро́сту / а ўна лаба́та / на пиў або́ ї на ц'ілу́ го́лу ви́ш':а / І:ї / придиу́йе́йтесе до пусто́го / аби́ ти́л'ко б'іди́ бу́ло*; 2) про малюнок (на тканині), візерунок та ін.: *Це ї́ке́с лаба́те шит'е́ / соро́ч'ка бу́де ни до ч'о́го / хто цисе́ ме ўбера́ти*?

ЛАБА́ТО – *присл.* від ЛАБА́ТИЙ[2]: *Ц':а пáпорот' лабáто вигл'ідáйі на канти́ўц'і / дити́н'і трéба дримн'і́ш:е шит'é ўз'éти / таĭ нашó д'і́ўч'ін'ц'і канти́ўка се здáла? / шóби к'іс'т'кú виперáли? / то ни д'ітóч'а сорóч'ка / йій ме фáйна рукави́воч'ка пасувáти.*

ЛАБА́ЧЬ, -я́ – *згруб.*, про особу чол. статі з довгими ногами: *Ад'і́ йкиĭ лабáч' / ужé тáта перегнáў / за л'і́то ви́гут'іў.*

ЛАБА́ЧЬКА, -и – ім. жін. р. від ЛАБА́ЧЬ: *То н'іч'ó / шо лабáч'ка / і на такý наĭдец:е / ўна фáйна / постáўна / ўм'і́йі заговори́ти / наĭде соб'і́ пáру / ни жури́се / фáйну дон'кý мáйіш / лиш н'іўрóку.*

ЛА́БИ ВИТКЍНУТИ (ВИТКЍНУТИ ЛА́БИ) – *згруб.*, здохнути: *Ди́ўйусе / а кýр'і зач'éло спотикáтисе / а потóму лиш гéпнулосе ĭ виткúнуло лáби / лишéн' шо бýло / а за м'інýту / нимá кур'éти.*

ЛА́БИ (НОГЍ) ТВО́Ї (ЇГО́ ТА ІН.**) ТУ́ТКИ (В МО́Ї ХА́ТІ** ТА ІН.**) НИ БУ́ДЕ (АБЍХ НИ ВЍДІВ)** – *згруб.*, вислів виявляє категоричну настроєність мовця не бачити когось десь: *Йа ўже се навúд'іў такóго / оĭ шо се навúд'іў / бúрше ни хóч'у йігó вúд'іти ĭ знáти / і лáби йігó тýтки бúрше ни бýде / оĭ шо ни бýде / а йік прúйде / то увал'ý / ме так лáбу т'ігнýти / йік Митрúшин пес / тот / шо на нéго машúна бýла наĭі́хала / отáк ме ĭти / а лáба за ним ме т'ігнýтисе; Каў вам гéзде / лáби йігó ў мóйі хáт'і бúрше ни бýде / ўч'éра то буў пос'л'і́н:иĭ рас; Марш м'ін'і́ с хáти / абúх лáби твóйі тýтеч'ки бúрше ни вúд'іў / абúх твóго дýху ни ч'уў.*

ЛАБЍШШІ, -я – *згруб., емоц.-оцін.* від ЛА́БА[1, 2]: *Озмú своĭі́ лабúш':а / трóхи пусýн' копúта / лáвиц'а ни дл'а них.*

ЛАБУДЗЍНІ, -я – *збірн.* стос. ЛАБУ́ДЗ: *Лабуд͡зúн'і корóва ме йі́сти / складú на вер'і́тку таĭ понесú; Там йе дóста лабуд͡зúн'а / ў полýн:е кúнеш корóв'і / а тотó / шо ў кошелú / свúн'ам.*

ЛАБУ́Ц (ЛАБУ́ДЗ), -á – соковите листя, стебло, відходи городини: *Голóўка капýсти малá / а ад'і́ ў ĭкóму велúкому лабуд͡з'і́ ростé.*

ЛА́ВИЦЯ, -і – 1) довгий (від стіни до стіни) ослін, що не переноситься: *Даўнó ў кóждиĭ хáт'і бýла лáвиц'а; Лáвиц'а ни йе дýже вускá / на ниĭ мош і спáти*; 2) переносний ослін: *Поклад'і́м отýт / на сóнеч'ку / лáвицу таĭ ш'і поговóримо крúшку.*

ЛА́ВИЧЬКА, -и – 1) *зменш.* до ЛА́ВИЦЯ: *То / Парá / іка хач':éна / такá лáвич'ка / тýтки велúка се ни пом'і́сти*; 2) ослінчик із закріпленими

(вбитими в землю) опорами-ніжками: *Тáто поклáў на бéрез'і лáвич'ку / там дивúўбисе ї ни надивúўбисе / такá красотá / н'іґдé такóго нимá*.

ЛÁВКА, -и – 1) те саме, що ЛÁВИЦЯ: *С'ідáйте кóло нас / лáўка велúка*; 2) *заст*., шкільна парта: *Два рóки сид'ı́ў на пос'л'ı́н:иї лáўц'і / дурнúї буў / йік штуп / áле ни пишú / за кóго йа каў*.

ЛАВУ́ТА, -и – нероба: *Мóї / то такóго лавýту пошукáти / корóва по вúмн'і ў гнойý / а вин ни берéц:е до шýфл'і / і ни дýмайі*.

ЛÁГОДИТИ – 1) усувати пошкодження; ремонтувати: *Ми лáгодили паркáн з Василéм / йек йа маў питú? / тажé ч'олов'ı́ка самóго ни лúшеш*; 2) ліквідовувати непорозуміння: *Лáгодили жит'é / алé шо с тóго*?; 3) готувати щось: *Лáгожу ўс'о / тáк'ік до с'в'ет се лáгоди*.

ЛÁГОДИТИСЕ – 1) готуватися до чогось: *Лáгодимосе до с'в'ет*; 2) ремонтуватися: *Цес дзиґáрок лáгодиўсе ни рас / а тепéр шош йімý зноў ни так / бо назáт ходú / ни ўперéт б'іжúт / а назáт годинú покáзуйі.*

ЛÁГОЖЕНИЙ – ремонтований: *Рóвер лáгожений / áле ч'о йı́хати ни хóч'і? / оц:é би хот'ı́ў знáти / зáдне кóлесо тормозúт / у шош зач'іпáйі / ланц спадáйі / йек на такúм йı́хати?*

ЛÁГОЖІНІ, -я – опредм. дія стос. ЛÁГОДИТИ: *Ни гадáї соб'ı́ / шо веч'ірóк / то мáло лáгож'ін'а / мáло захóду / то так се р'іхтýйі / ік на вес'іл'é / áле ўсéго набогáто мéнче / И:ї / йа знáйу / шо опхóд'уц:е тикú гет на маломý / Та ўс'éке йе / áле йіс се запитáла ни за наїґúрше / а таке́ / шóби фáйно бýло / тогó йа так сказáла*; *Шо йіс гадáў? / с лáгож'ін'ім твóго мотоцúкл'а йа два дни провозúўсе / а ти дýмаў / шо то ў м'інýту се рóби / склепáў судá тудá / і готóво / нимá цéго*.

ЛАДÓВАНИЙ – навантажений: *Машúна пáками ладóвана аж до вер'хá / бúрше нáв'іт' к'ı́л'а йéблук се ни ўм'ı́сти*.

ЛАДУВÁТИ – 1) вантажити: *Анýко поможú М'іхáйлови с цúми дош'кáми / дес поскладáйте / а дранúц'і мéте ладувáти на сáни / бáб'і хáту потóму трéба бýде побúти;* 2) їсти з апетитом: *Йілéнка пустá на йідý / а цес лиш ладýйі / шó бес ни дáла / ўс'о пúде.*

ЛАДУВÁТИСЕ – збиратися, лаштуватися: *Трéба ладувáтисе / їти зберáти манáтки / бо ў цисý пйéтницу йı́демо / ни забýли йістé?*

ЛАДУ́НОК, -нку – вантаж; клунок: *Прим'істú дес цис'ı́ ладýнки / абú не заваж'éли / пóки се купáйімо*; *А це ч'ійı́ ладýнки у верéнд'і? / зноў йісте́ мáли гóс't'іў? / тепéрки ўс'і мижибрúцк'і мут у вас клýнки лиш'éти / абéсте йім сокотúли / Наї бýде / то м'ін'ı́ хáту ни перестóйі*.

ЛА́ЖІНІ (ЛА́ЗІНІ), -я – лазіння: *Шо дайе́ цисе́ ла́ж'ін'і по пидло́з'і? / йа ўден' се поди́ўўу / куда́ тото́ кол'ісце́ д'і́лосе / ни ла́с'те*.

ЛА́ЗИТИ (ВАЛЄ́ТИСЕ) В НОГА́Х У КО́ГОС **(ПЕ́РЕТ (ПЕ́РЕТЬ)** КЍМОС – принижуватися перед ким-небудь: *Ўни би хот'і́ли / шо́би хтос ла́зиў йім у нога́х / ги́нут це́го / а́ле шо роби́ти / йік це́го нима́ ї ни бу́де / наї шука́йут дру́гих / шо мут йіх пит:ера́ти*.

ЛА́ЗИТИ РА́ЧЬКИ – пересуватися на чотирьох кінцівках (про людей): *Ла́з'у ра́ч'ки / бо так м'ін'і́ спидру́ч'н'іш:е поло́ти / ни го́н:а прич'іка́ти / кида́йу м'іх / таї на не́го стайу́ кол'ін'ми́; Ла́з'у ра́ч'ки / бо шпу́л'ко покоти́лосе гаш пид лу́шко / хо́ч'у дос'ігну́ти / бо м'ін'і́ йіго́ лиш тре́ба*.

ЛАЙДА́К, -а́ – 1) *знев*., ледар: *То пусти́ї хло́пец / лаїда́к / нич'о́ ни хо́ч'і роби́ти*; 2) витівник, бешкетник; людина, здатна на вчинки, які сприймаються негативно: *То таки́ї лаїда́к / вид не́го ўс'е́кого мош спод'іва́тисе / оногди́ ни вер бу́ў ву́їкову ш'е́пку на дах? / а ву́їну запе́р буў у ста́їни / А́ле вин ни зо́зла / пото́му сам л'іс за тоў ш'е́пкоў / а ву́їну ч'о? / бо Мар'і́ку ўна ни пуска́ла з ним на да́н'ц'і / отого́*; 3) ужив. як лайл.: *Ти / лаїда́ку / марш ви́ц:и / до́ки йа тоб'і́ но́ги ни пидвали́ў*.

ЛАЙДА́КА, -и – ледащо: *Ни пуска́ї туда́ сво́го хло́пц'а / то лаїда́ка / пус'т'е́к / до́брого ни наўч'е́йі / наї ба́виц:е з Іванко́м / с Паз'у́нкоў*.

ЛАЙДАКО́ВАНІ, -я – ледарювання: *Лаїдаку́йу / Ште́фко / лежу́ таї лаїдаку́йу / Е: / ни каж'і́т так / ву́їноч'ко / іке́ це лаїдако́ван'і? / та тако́го н'іко́му ни пож'іда́йіш / а́ле ш'і кри́шку / таї ви́здоров'ійіте / Хто йіго́ зна́йі? / в'іде́ў / мойе́ напра́вилосе ў и́нчиї бик*.

ЛАЙДАКУВА́ТИ – ледарювати, байдикувати: *Нима́ коли́ лайдакува́ти / ўже припоч'е́ли / таї бер'і́мсе за сапи́*; *Наї лаїдаку́йут / то вака́ц'ійі / ш'і наро́бйуц:е / ті́л'ко йіх*.

ЛАЙДАКУВА́ТИЙ – такий, що має риси ледаря, гульвіси, волоцюги: *Мо́жете йіго́ наїма́ти / а́ле абе́сте зна́ли / шо вин лаїдакува́тиї і х'іба́ мете́ з ним на па́ру роби́ти / х'іба́ так / само́го ни мете́ лиш'е́ти*.

ЛАЙДА́ЦКИЙ – прикм. від ЛАЙДА́К: *То лаїда́цкиї хло́пч'ік / наї ни прихо́ди суда́ / і на́шого ни пуска́ї дне́му / Йек ни пуска́ї / ік то сус'і́т*.

ЛАЙДА́ЦТВО, -а – 1) *зб*. до ЛАЙДА́К: *Даўно́ тако́го ни бу́ло / а тепе́рен'ки таке́ лаїда́цтво хо́ди вулиц'а́ми / шо ну́ / кумпа́н'ійами*; 2) *знев*., хуліганство: *На Андре́йа цис'і́ хло́пч'іки ву́їкови две́р'і забили ў ста́їни / отаке́н:ими цви́ками / а це ўже велике́ лаїда́цтво / так се ни*

жертӯйі / А вйтки ви знáйіте / шо то ўни? / ци ймили йістé за рýку? / А хто дрýгиї би до такóго додýмаўсе / ік ни ц':і два ш'áтани.

ЛАЙДАЦЮ́ГА (ЛАЙДАЦУ́ГА), -и – *знев.*, те саме, що ЛАЙДА́К[1]: *Бóже боронй / то пос'л'ін:иї лаїдац'ýга / такóго ш':е однóго поблйзости нимá / А ваш Кóц'о л'їпшиї? / ч'ем вин крáш:иї?*

ЛАЙДАЧЕ́НА, -и – *знев.*, те саме, що ЛАЙДА́К: *Лаїдач'éна / áле нáш'а / таї ми ц'їхо сидимó / дóбре / шо дрýг'і ни вйжут.*

ЛАЙДА́ЧІТИ – те саме, що ЛАЙДАКУВА́ТИ: *Шош рóби / áле бйрше лаїдáч'і / Лаїдáч'і / бо йімý задýже дóбре / отáк йа скаў.*

ЛАЙДА́ЧЬКА, -и – *знев.*, ледарка: *То лаїдáч'а / ікóйі с'в'іт ни вйд'іў / ўнá лиш говорйти ўм'їйі; То лаїдáч'ка / ни берй йійі брáти йéгоди / робóти ни бýде / і дрýг'і кóло нéйі ни дýже мут увихáтисе; Йа вит тéбе цисé тепéрки ч'ýйу / а йа даўнó знáйу за н'у / шо то лаїдáч'ка / ўна ў мéне перет:огйт робйла / ўже смих вйд'іла / íка унá заогйдна.*

ЛАЙДАЧЬКУВА́ТИЙ – лінькуватий: *З'ет' дóбриї / хлóпцем буў трóхи лаїдач'ковáтиї / а тепéр вйди / шо трéба крутйтисе / таї увихáйіц:е.*

ЛАЙДАЧЬО́К, -чькá – *знев.*, те саме, що ЛАЙДА́К: *То дóбриї лаїдач'óк / йа йігó ш'і з дитйни знáйу / А ў кóго ўдáўсе / ни знáйіте?*

ЛА́КОМИЙ (ЛА́КИМ) – 1) про людину, яка має (мала) певне уподобання, звичку робити щось: *Вин лáким буў с цéр'кви повернýти ў гóс'т'і / з д'їдом поговорйти; Іван лáким шош назбйтки сказáти; Унá лáкома бýла ўз'éти кавáл'ч'ік кул'éш'і з брйнӡ͡оў / ни ч'ікáла йнчого / дóки зваримó / то пáнило бáб'і / áбо кис'л'ікý гóрш'ітко*; 2) спокусливий, ласий: *Тоі клйн'ч'ік лáкомиї дл'а багат'óх / на нéму мош побудувáтисе / ік схóч'іш / то вáрто торгувáтисе*; 3) дуже смачний: *Оцéс кýсник такйї лáкомиї шо ну / анý берй / бо хтос óзме / гаї на / йа ўже кладý.*

ЛА́КОМИЙ КАВА́ЛОК (КАВА́ЛЬЧІК, КУС, КУ́СЕНЬ, КУ́СНИК, КУ́СНИЧЬОК; КЛИН, КЛЍНЬЧІК ТА ІН.**)** – дуже смачна їжа; що-небудь принадне, гарне, спокусливе; таке, що, на думку мовця, відповідає високим стандартам: *Тóйі земн'ї ни йе ни знáти к'їл'ко / áле то лáкомиї кавáлок / ус'їм мозóли óч'і; Хáта старá / ўна сегóн:е н'іч'ó ни вартýйі / áле пл'ац / от:ó лáкомиї кýснич'ок / от:ó богáто вартýйі.*

ЛА́КОМО – *присл.*, спокусливо, смачно, ласо: *То так лáкомо пáхне / шо слйни ўже пóвен рот; Лес'ó так лáкомо дивйўсе на стиў / мóже / голóн:иї буў? / А ч'о йіс се ни запитáла / áбо ї бес запйтан'а ни прийміла*

ч’олов’і́ка / та зна́йіш / шо вин сам н'іч’о́ ни ска́же / Йа зна́йу ч’о? / Бо нидога́длива / бо йіс заду́же скупа́ / отого́.

ЛА́КОМО БУ́ТИ – може (часто) траплятися; буває: *Ла́комо бу́ти / шо ти ни хо́ч’іш куда́с іти́ / ни хо́ч’іш / а́ле ĭкос уно́ тоб’і́ на голов’і́ / ти пишо́ў / і ду́же скориста́ў / ви́диш / та́к’ік ве́л:о шош; То ўс'е́ке ла́комо бу́ти / на́в’іт' таке́ / шо бес ки́л'ко ду́маў / розга́дуваў / а га́тка ў тот бик і бли́ско ни захо́ди; Ла́комо ўс'е́ке бу́ти / ўс'е́к’і трафу́нки трафйе́йуц:е*.

ЛА́НДАТИ (ВАЛА́НДАТИ) – *знев*., волочитися: *Де ти ла́ндайіш / шо ни го́ден тебе́ прич’іка́тисе? / коли́ йіс маў бу́ти?*

ЛА́НДАТИСЕ (ВАЛА́НДАТИСЕ) – *знев*., те саме, що ЛА́НДАТИ: *Ви́тки йа зна́йу / де вин / дес ла́ндайіц:е / Вака́ц'ійі се кин'ч’е́йут / і бери́ йіго́ до з'іц'е́рки* / *бо пото́му ра́ду ни дамо́*.

ЛАНТУ́Х, -а́ – 1) великий мішок, який заповнюють чимось, чи велика хустка, верета, у яких зав’язують щось; міра, що дорівнює вмісту лантуха: *Ма́йіте по́ўниĭ ланту́х с'в'іже́н'ких огир'ки́ў / ква́с'те / там ус'о́ йе / лиш ква́с'те / і ч’існо́к / і окри́п / ус'о́*; 2) *перен*., неповоротка людина; іноді в порівн.: *Де вин до да́н'ц'іў? / вин таки́ĭ / ік ланту́х / де покла́деш / та́мки ĭ о́змеш* / *ў не́го т'ішка́ ходá / вин ни до це́го*.

ЛА́НЦ, -а – ланцюг: *Приўйіжи́ коро́ву за ланц / наĭ пасе́ / а пото́му переси́лиш на поконе́ч’і / там ота́ва йе*.

ЛАНЦО́К, -цка́ – *зменш*. до ЛА́НЦ: *Розирва́ўсе / а то буў до́бриĭ ланцо́к / ікра́с таки́ĭ би згоди́ўсе за́рас / ви́диш / а то нима́*.

ЛАНЦУЖО́К, -шка́ – ланцюжок: *Уна́ дити́н'і купи́ла коўтки́ і ланцужо́к / ни ĭк’і́с там / а золот'і́ / скажи́ м’ін'і́ / нашо́ ц:е роби́ти? / т:а мала́ ш’і ни хо́ди / йі́і це́го тре́ба? / без золото́го ланцушка́ ни ме йі́сти ци ни с'е́де на ри́н'ч’ік? / йа цего ни розум’і́йу / Ву́йно / ўна на рик / на ро́ч’ок дити́н'і тото́ купи́ла / то па́мн'ітка вид ма́ми / ч’о ви таке́ гово́рите?*

ЛАНЦУШКО́ВИЙ – *прикм*. від ЛАНЦУЖО́К: *Ану́ко диви́се / це ланцушко́ва за́шч’іпка? / ти каза́ла / шо ўна дес бу́ла се загуби́ла / в’ід'і́ / оц:е́* / *йа пид оти́м табо́риком наĭшла́* / *Йо / вигл'іда́йі / шо ўна*.

ЛА́ПАТИ – *знев*., *згруб*., брутально чи загалом торкатися когось, якщо така дія неприємна комусь: *Ни ла́паĭ мене́ / ни хо́ч’у с тобо́ў говори́ти / Та йа лиш за ру́ку ўз'еў / де йа ла́пайу?; Та вин ла́паў йійі́ при ўс'і́х / д'і́ўка ма́ла би се ўстида́ти / да́ти по рука́х* / *а ўна / н'і*.

ЛАПА́ТИ – хапати, ловити: *Ка́же лапа́ĭ / а йе́к йа ĭму / ік ни ви́жу / куда́ вин кида́йі*; *Лапа́ли ко́т'і / а́ле ўно так се заби́ло ў кути́к пит*

кредéнцом / шо ми ни моглú вúгулити; *Ни лапáї менé за рýки / бо йа сегóн:е тебé ни наўч'éйу плúвати.*

ЛАПÁТИСЕ – 1) торкатися руками чого-небудь: *Ни лапáїсе за двéр'і / ўни помал'óван'і*; 2) брати за руки, триматися за що-небудь: *Лапáїсе за сýч'і / абéс ни ўпáла; Лапáїмосе за рýки / бо тут хóўско*; 3) мати намір, починати що-небудь: *Вúпиўш'і / таї лапáлисе бúтисе / дрýжба тотó розборонúў*.

ЛÁПНУТИ – *докон.* до ЛАПÁТИ і ЛÁПАТИ: *На / на / б'іжú / анý лáпни / ци гóден*; *Іґ би ни Йилéнка / ни лáпнула менé за рýку / то йа ўже пáдала с тóйі крúнти / ч'ос у голов'í се закрутúло.*

ЛÁПОВИЦЯ, -і – про те, що розташоване (росте) не на близькій відстані одне від одного, а рідко: *Йéблука ўс'і подз'óбан'і / ч'іркач'í дýже увихáйуц:е / ў нас йóни рвут по дрýг'ії Богорóдиц'і / áле йа ни доч'éкуйу / а ўже потрóхи ш'іпáйу / отáк за днúну кошéлик гóн:а урвáти / з однóйі йіблúнки кош'íл' / це мáло / áле то лáповиц'а / там лáпнеш йéблуч'ко / там / там урвéш / нимá / шóби гýсто прикýп'і рослú / отáк стойý на драбúн'і таї лáпайу / нóги бол'ýт / áле шо робúти.*

ЛАС, -зу – 1) сіножать: *На лазáх с'íно робúли / вúт:и потóму к'íн'ми звозúли*; 2) пасовище: *Н'і / ў нас ни на лазáх / нáш'а корóўка пасé на бéрез'і / де бýла глúн:иц'а / а с'íно рóбимо ў Тереб'іж'áх.*

ЛÁСИЙ КАВÁЛОК (КАВÁЛЬЧІК, КÝСЕНЬ ТА ІН.**)** – те саме, що ЛÁКОМИЙ КАВÁЛОК: *Отýтки / кóло нас / земн'á такá соб'í / а т:а / де ўни накúнули óком / лáсиї кавáлок / бут' хто би хот'íў тотó дистáти.*

ЛÁСИТИСЕ – прагнути отримати щось бажане: *Ни трéба лáситисе на сирúцке добрó / на стáтки ўдовúц'і; Мої / мáйіш свóго дóста / а лáсис:е на ч'ужé / тоб'í мáло?*

ЛÁСКИ ПРОСЍТИ (ШУКАТИ) – запобігати перед кимось, намагаючись отримати чиюсь прихильність: *Н'і ў кóго лáски просúти ни бýду / ни хóч'ут / то наї ни їдут / І шо ти дóброго зрóбиш? / меш с:вóйіми гн'івú держ'éти?; Вин н'і ў кóго ни бýде лáски просúти / такúї херéктор'.*

ЛАСТЍТИСЕ – реститися, вимагаючи чиєїсь уваги, підлещуватися: *Ад'í йек ластúц:е до тáта / де вин так'í словá ч'уў? / ў кóго се наўч'éў просúти?*; *Ад'í йек малúї ластúц:е / хóч'і / абú вýїко на рýки ўз'еў*; *То ни лиш л'удинá мóже ластúтисе до кóгос / то і пес / і кит.*

ЛАСТІ́ВКА, -и – ла́стівка: *Ік ласт'іўкú ніско л'ітáйут / то на дош’ / таї ад'і́ йек потемн'і́ло / тикú захмáр'уйіц:е / дош’ ґерентóвано бýде; Гентáм / ік у кóгос бýли вес'н'інкú / то вин / ік увúд'іў лас'т'і́ўку / просúў йіі / Лас'т'і́ўко / ласт'і́ўко / заберú мойі́ вес'н'інкú / в’і́рилосе / шо ік дóўго просúти / то ўни знúкнут / лас'т'іўкú заберýт йіх с собóў / ік мут видл'ітáти / Ну то такé / хтос в’і́ри / хтос н'і / áле нагадáї / ïк’і вес'н'інкú бýли ў Мар'íч’ки М’і́с'ковойі / ус'ó лицé бýло гет рудé / а тепéрки? / дес пóдес / кáже / шо цим вúвел:а / А йа ч’ýла / шо то се прóси / ік пéршиї рас йіх уздр'і́ў / отогдú пом’іч’нé.*

ЛÁТА, -и – поперечна жердина, що з’єднує крокви: *Сегóн:е лáти з дóку привезýт / зр'іхтýї шош / абú приїмúти л'удúї.*

ЛÁТАНІ, -я – латання: *Зач’éла з лáтан'ім / то даўнó трéба бýло / áле рýки ни доходúли*; *Їке лáтан'і? / лишú тотó / то свойé витслужúло*.

ЛАТÁТИ – 1) зашивати: *Зáрас с'éду латáти цис'і́ споден'кú / ус'ó горúт на хлóпцеви*; 2) накривати хату (ремонтувати дах): *Скажú д'éдеви / шо метé дах латáти / дранúц'і йе / то ч’о ч’ікáти*; 3) ремонтувати металеве кухонне начиння: *Вúдиш / цес с'п’іжач’óк здáлобисе латáти / мóже / бл'іхáрик би подивúўсе / ў нéму дýже дóбре варúти / таї шош ни продайýт такúх / це ш’і прéбаби / ш’і за Пол'ш’і́ кýплениї.*

ЛÁТКА НА ЛÁЦЦІ – 1) дуже зношений, полатаний одяг: *Ў цéму н'ігдé ни пúдеш / тут лáтка на лáц':і / м’і́с'ц'а живóго ни вúтко*; 2) про бідність: *Там нимá добрá / там лáтка на лáц':і / ч’істéн'ко / áле ч’ýйіш / йек.*

ЛАТКÁТИЙ – 1) про того, що весь у ЛАТКÁХ: *Цес кужýх ужé / лáтка на лáц':і / ї спóн':і латкáт'і / абéсте мúжи л'ýди ни їшлú ў цéму / скáжут / шо нев’і́стка ни дúвиц:е за д'і́дом / Наї кáжут / шо хóч’ут / йа се ни жéн'у*; 2) строкатий (про тканину): *М’ін'і́ ц:е се ни ўдайé / лáткати матéр'ійа / вигл'ідáйі / шо то ни намал'óвано / а тикú пришúт'і латкú / бúрш’і ї мéн'ч’і / анýко забирáї цисé / вид:áї комýс.*

ЛАТРÁТИ – *згруб.*, вештатися, ходити без діла: *Латрáти вулиц'áми йе колú / а позносúти с'íно / помоч’і́ скúнути на пóдр'у нимá / ни допрóсис:е.*

ЛАТУВÁТИ – прибивати лати до “кизлив”: *Йа лиш вúд'іў / йек латýйут / áле сам такé ни робúў / трéа знáтисе на тóму.*

ЛАХ, -а − здеб. у мн., ЛÁХИ**, -**ив; *зб., згруб.*, старий зношений одяг: *То лáхи / пустé / áле шкодá викидáти / анýш пригодúц:е*; 2) *знев.*, новий

чи незношений одяг: *Тих ла́хиў ку́па / д'і́ти росту́т / а с тим мус дава́ти ра́ду / роздайімо́ / де́ш:о ш'і запеч'е́тане стойе́ло / до́ки ш'інува́ли / трима́ли на с'в'е́то / а дити́на ви́росла / таї̆ отаке́.*

ЛАХМА́ТІ, -я – *знев.*, 1) одяг: *Ни бойі́с:е / шо ша́фа пу́кне вид лахма́т'а*?; 2) барахло; те саме, що ЛА́ХИ: *Гаї̆ зроб'і́м р'ет с тим лахма́т'ім / шо йа ви́клала ў зап'і́ч'ок / котре́ ш'і мош носи́ти / а котре́ х'іба́ би м'ін'а́їликови заду́рно вид:а́ў? / бо йе ї̆ таке́ / шо ї̆ вин ни приї̆ми́ў би.*

ЛАХМІ́ТІ, -я – лахміття: *Це ни ўбран'е́ / це т:о / шо се назива́йі лахм'і́т'і / о / шо тото́ йе / пусте́ пусте́цке лахм'і́т'і.*

ЛА́ШІ, -я – *зб., знев.,* те саме, що ЛА́ХИ: *Бери́ свойе́ ла́ш'і таї̆ шуру́ї̆ ви́ц:и / аби́х тебе́ ни ви́д'іла би́рше*; *То ў́с'о ла́ш'і / але́ ік хоч' / то пербери́ / мо́же / шош о́змеш.*

ЛАШКЍ, -о́к – *зб.*, *знев.*, те саме, що ЛА́ХИ; зменш. від ЛА́ХИ: *Івану́ц'ку / абе́с свойі́ лашки́ ота́к ни роскида́ў / бо руч'ки́ поло́мн'у.*

ЛА́Я, -ї – 1) зграя собак, вовків: *Жени́ тоту́ ла́йу / наї̆ ни бли́жиц:е дна́шому псо́ви*; 2) *знев*., гурт, юрба: *Де цес хо́ч'і се ў́ч'е́ти / вин лиш ла́йу пантру́йі / ік го́луп / у викно́ визера́йі.*

ЛА́Ю (ЛАЇ́) ВОДЍТИ – *знев., згруб*., запрошувати компанію, що має сумнівну репутацію: *Ти ни меш м'ін'і́ тха́т'і лайі́ води́ти / у них шо / робо́ти нима́?/ ска́жеш / шо ма́ма ни позвол'е́йі / наї̆ ни ї̆ду́т суда́ / бо ви́трашп'ірую̆ тото́ с ха́ти / ш'і бук о́зму.*

ЛЕ́ГІНЬ (ЛЕ́ҐІНЬ), -я – парубок: *Фа́їний ле́г'ін' у Ї̆ва́на / ўда́ўсе ў Лес'а́ / таки́ї̆ ї̆іго́ д'іт бу́ў; А ч'ії́ ото́ї̆ ч'орнобри́виї̆ ле́ґін' / шо з Мар'і́коў Ва́с'ковоў гул'а́йі? / шо́ за ўдин*? / *то рости́цкиї̆ / з го́риў.*

ЛЕГІ́НИК (ЛЕҐІ́НИК, ЛЕҐІ́НЬЧІК, ЛЕҐІ́НИЧЬОК), -а́ (-чька) – *зменш.-пестл.* від ЛЕ́ГІНЬ (ЛЕ́ҐІНЬ): *Ої̆ шо бу́де с це́йі дити́ни фа́їниї̆ леґі́ник / ої̆ шо бу́де / на́ї̆ко / ш'і ї̆кии́с рик*; *А це шо за леґ'і́ник приї̆шо́ў до ба́би / ў к'іпта́рику / ў так'і́ї ч'і́ч'іниї̆ соро́ч'иц':і шо ну / хто т:о шиў? / хто так фа́їно зибра́ў дити́ну? / Ї̆а ўже вели́киї̆ / ма́йу топире́ц / бабо́.*

ЛЕГІ́НЦКИЙ (ЛЕҐІ́НЦКИЙ) – рідко, парубоцький: *То леґ'і́нцке хо́ж'ін'і / хто ўже́нениї̆ / наї̆ до́ма сиди́т / вин свойе́ видбу́ў.*

ЛЕГО́ВИШШІ, -я – лігво: *А то зна́йіте / шо бу́ло? / лего́виш':і медве́д'а / аби́х так жиў / ік хот' оти́ц'ко збреха́ў.*

ЛЕГО́НЬКИЙ – легенький: *Цес пла́ш':ік ду́же лего́н'киї̆*; *Пов'і́йіў в'іте́рец / а́ле таки́ї̆ лего́н'киї̆ / шо ну / таки́ї̆ / шо гаш об'ії́ма́йі.*

ЛЕГО́НЬКИЙ ДО РОБО́ТИ – ледачий, ліньквуватий, неквапливий: *Лего́н'киї до робо́ти / йа ви́д'їў / йек уни два у Ї̆ва́на би́ли пидло́гу / та тої̆ хот' тро́хи стера́ўсе / а Ми́триў н'іц н'іч'о́ / де́н'ку видбува́ў*; *Цис'а́ жі́нка ўм'і́йі себе́ ш'інува́ти / лего́н'ка до робо́ти / циї̆ о́ч'і ни вилаз'е́йут у города́х / Ну а́ле дайе́ ра́ду / ў не́йі ни доцо́тно / а́ле ї̆ ни гі́рше / йік у дру́гих / А́ле дру́г'і ма́йут ш'і і́нчу робо́ту / а ц':а лиш т:о / шо ко́ло ха́ти / Уна́ / Йіле́ / до́бре ро́би / бигме́ / до́бре / ўна рузу́мна / а ми с тобо́ў / зату́ркан'і баби́ / шо лиш робо́ту пилну́йут*.

ЛЕГО́НЬКО – *присл*., легенько: *Ба́ба лего́н'ко / то ни ме бол'і́ти / лиш так / іґ би шош ц'у́кнуло / Ага́ йо / йа зна́йу / йек ви ўм'і́йіте штри́кнути*.

ЛЕ́ДА (ЛЕ́ДЯ) – 1) трохи: *Вин ни пиў бога́то / ле́да / кри́шку*; 2) ледь: *Вода́ ле́да те́пла / йа зроби́ў гор'іч'і́ш:у ку́п'іл'*; 3) тільки, як тільки: *Ле́да шош ни т:о сказа́ў / ўна ўже до ма́ми / та жі́нко Бо́ж'а / ма́йіш ч'олов'і́ка сл'у́бного / з ним соб'і́ поговори́ / шо тоб'і́ ни ўда́лосе / а ни́ б'і́ч'і дма́м'і*; *Ле́да куда́с пи́де / йік до́ма ўже гу́ки ду́йут / а куда́ ходи́ла? / с ким говори́ла?*; *Ле́д'а дес шош у ко́гос ни так / уна́ пе́рш'а зна́йі / ви́тко / ни го́н:а без бр'і́хн'іў*; *Ле́д'а шош ни так / а вин ужé руйе́ / мої̆ / се стри́муї̆*.

ЛЕ́ДА (ЛЕ́ДЯ) ДЕ́НЬ – скоро, ось-ось: *Ле́да ден' / таї̆ зима́ ўпа́де*; *Ле́д'а ден' / таї̆ тре́ба зач'іна́ти барабу́л'і копа́ти; Диви́се / бо ле́да ден' / таї̆ уна́ схо́ч'і д'іво́ч'іти / то ўже ни дити́на / ад'і́ йек уна́ коло́ дз͡е́р'кала се види́ўйуйі / тоги́т це́го ни бу́ло*.

ЛЕ́ДА (ЛЕ́ДЯ) ЙКИЙ – незначний; якийсь; хоч який: *Ле́да ї̆ка коп'і́ка завал'е́йіц:е / а вин тото́ бере́ ї̆ пропива́йі / то це́му маў бу́ти ї̆киїс кине́ц?; Д'і́ўка ста́рш'а / і ни вид:айе́ц:е / бо ле́да ї̆киї̆ кава́л'ір се пока́же / а ўни зач'іна́йут йіго́ гани́ти*; *Озми́ ле́ї̆бик / ота́м ни кли́нку се подиви́ / ле́да ї̆киї̆ / лиш би шош ки́нути на пле́ч'і / бо то постуден'і́ло / іко́с на́ґро зв'і́йілосе / таї̆ ад'і́ ї̆ка ч'о́рн'іва до нас се напра́вила*.

ЛЕДАЦУ́ГА, -и – ледарюга: *Ледацу́га пусті́ї̆ / лиш йіго́ шош застаўйе́йіш / а вин ка́же / шо йі́сти хо́ч'і / таї̆ тогди́ ўже н'і́хто н'іч'о́ ни ка́же / бо йік голо́н:иї / то йек роби́ти? / робо́та ни ме бра́тисе / а йіґ би про́буваў сказа́ти / шо ви́неси води́ / бо м'ін'і́ гори́т / а тогди́ меш се нач'ін'е́ти / то вин ро́би ре́ї̆вах / йої̆ / йі́сти ни дайу́т / йої̆ / у циї̆ ха́т'і голо́н:иї му́си роби́ти / таї̆ отаке́ с цим уси́м*.

ЛЕ́ДВИ – *присл.*, ледве: *А шо ви гада́ли? / ле́дви смих ви́йшла у цес горп / то ни на мойі́ но́ги / ої шо ни на мойі́; Ле́дви се допроси́ла / шобі́ ўз'еў пут'н'і́ з йе́годами / йа ўз'е́ла кошел'і́ / а хот'і́ла / шобі́ вин отот'і́ дв'і пу́тни пон'і́с*; *Уні́ спа́ли / ле́дви се допу́каў у викно́*.

ЛЕДВѝ – навряд: *Ледві́ ц:е го́ден сего́н:е ск'ін'ч'е́ти; Ледві́ уні́ шош поўру́дуйут / пі́зно зибра́лисе ў Ко́сиў / мо́же ї по базаре́ви бу́ти*; *Насту́ / с то́го ледві́ шош ви́йде / ни клопоч'е́се.*

ЛЕ́ДВИ-ЗАЛЕ́ДВИ – *присл.*, ледве-ледве: *Ле́дви зале́дви ўпроси́ли / абі́ ї на́ш'і йе́блука ўз'еў / бо ў нас ма́ло / ни випла́т'уйіц:е йі́хати*.

ЛЕ́ДВИ-ЛЕ́ДВИ – ледве-ледве: *Ле́дви ле́дви / а́ле дот'іглі́ па́ку / хл'а́паўка / таї санкі́ ни йі́хали / йек мут? / того́ ўпр'іглі́се / таї з М'і́с'ком т'іглі́ / а то бу́ло ко́ло ч'о́го ўпр'і́ти*.

ЛЕ́ДВИ-ЛЕДВІ́СЬКИ (ЛЕДВѝСЬКИ) – ледве-ледве: *Ле́дви лед'в'і́с'ки ми тото́ потра́дж'ува́ли / ду́мали / шо фі́ра розвалі́ц:е*.

ЛЕДВѝНИ (ЛЕДВѝ НИ) – *незм.*, можливо, здається: *За тим л'іка́рством уні́ ледві́ни у Л'виў йі́хали / ту́теч'ки н'іґде́ ни бу́ло; Сва́ха ўпов'і́ла / шо то ледві́ ни сто рубл'і́ў кушту́йі / А ви шо гада́ли*?

ЛЕ́ДВИ НО́ГИ НЕ́СТИ (СУ́НУТИ, ТІГНУ́ТИ, ПЕРЕСУВА́ТИ) – дуже повільно, втомлено йти: *Іва́н'ч'ік ле́дви но́ги су́не / ви́тко / шо рокі́ ни да́йут б'і́ч'і / Йо / голова́ б'іжи́т / а но́ги се лиш'е́йут*.

ЛЕДѝВКА, -и – дуже холодна вода; вода впереміш з льодом: *З р'ікі́ вода́ / леді́ўка / а ге́н:е у пу́тни йе л'і́пша*; *Мої / ни пиї леді́ўку*.

ЛЕДО́ВАТИЙ – 1) дуже холодний, замерзлий: *Мар'і́ч'ко / а ч'о ў те́бе ру́ки так'і́ студе́н'і / ледо́ват'і?*; 2) про рідину (передусім воду), яка містить шматочки льоду: *Ви́тки л'іт у молоц'і́?/ Ледо́вате / бо ў хоро́мах бу́ло заме́рзло / то моро́с на сего́н:е*.

ЛЕДОВА́ТІТИ – замерзати: *Но́ги зач'е́ли ледова́т'іти / аў ру́ки за́пар'і зайшлі́ / А ч'о йіс рукаві́ц'і ни ўз'е́ла*?

ЛЕДО́ВНЯ, -і – *згруб.*, холодна кімната: *Ви шо / ва́тру ни кла́ли тут? / пйе́ц гет студе́ний / йек спа́ти ў такі́й ледо́ўни*?

ЛЕДЬ (ЛЕ́ДВИ) НИ – трохи не; майже: *Та д:е / ни вид:ава́ла / йа лед' ни си́лоў забра́ла ў не́йі с'в'ії к'пта́р'; За тот бушла́к ле́дви ни би́лисе / йої / шо смих з ні́ми ма́ла.*

ЛЕ́ДЯ (ЛЕ́ДА) КІМУВА́ТИ – важко пригадувати; погано пам'ятати: *То ду́же даўно́ бу́ло / йа тото́ ле́д'а к'іму́йу / кобі́бито ни така́ голова́ дира́ва / таї к'і́л'ко м'ін'і́ було́ ро́киў / ік прийшлі́ сов'і́ти? / дес зо пйет' /*

ни бѝрше / а дитѝн'і хто шо казáў?; К’імувáти / це шош розгáдувати / ловѝтисе гáткоў за шош таї тотó розмóтувати / дóки унó ни пѝрвец:е / ік нѝтка / їку пр'ідéш / а ўна ўрвáласе / таї нимá / йийі́ шош ѝнче перебѝло / а ти потóму лéд'а к’імýйіш / шо тоб’і́ мантѝлосе і кудá унó напраўйéлосе / вѝдиш / йа договорѝла / таї забýла / ш’ч’óго зач’інáла / Лéда к’імýйіте / Йо / оц:é йіс дóбре сказáла / гет по т'удиўскóму / тикѝ ни к’імýйу / нич’вáла стáла.

ЛЕ́ЖЯ, -і – 1) хвороба: *Шо скаў? / мýс'у цисý лéжу витпацѝти*; 2) лежання: *Б’іл'і́с'ін'киї ден' / а ви ўпáли ў лéжу? / б’і́їтесе Бóга / анý зáрас бýду вас зводѝти по однóму*; *Сегóн:е ни с'в’éто / шо ви ў лéжу ўпáли / и:ї / студéна водá зáрас вас здóїме з лýшка / анý / дé ўна*?

ЛЕЖЄ́К, -ікá – лежак: *Вигр'івáїсе на леж’ікý / ни їди двóд'і / бо хот' сóнце / áле т'éгне студéним / абéс се ни застудѝла*.

ЛЕЖЄ́ТИ – лежати: *Де йа хóч’у леж’éти / йік скóро ме музѝка їгрáти*?; *Мош л'іч’і́ / áле ни залéжуватисе / ни леж’éти пиў дн'а / та це прéц'ін' / бýтден'*; *Лежѝт / бо слабѝї / наї йигó*.

ЛЕЖЄ́ТИ В ГЛЍНІ (В ЗЕМНЍ) – померти: *Складáла на пáмн'ітники / шобѝ ч’олов’і́кови ї мáм’і зробѝти / алé стáласе таќá б’ідá / то соб’і́ смих подýмала / тот'і́ / шо ўже лежýт ў глѝн'і / шо на цвѝнтари / зач’ікáйут / ч’ікáли бѝрше таї зач’ікáйут мéнче / а грóш’і наї ідýт на ѝнче / живóму се стрéбили / таї йек се зробѝло / так наї ужé бýде*; *Нимá ўже Ма'рі́ч’ки / пишлá Мар'і́ч’ка вид нас / лежѝт у земнѝ / отáм твойá верстáч’ка*.

ЛЕЖЄ́ТИ В СЛА́БОСТИ – тяжко, тривалий час хворіти: *Н'і / вин нидóўго слабувáў / ни так / ік то бувáйі / шо л'ýде м’іс'іц'áми лежýт у слáбости / у нéго ўс'о нáґро бýло / таї молодѝм пишóў / маў ш’ідис'éт' рóкиў / Йо / мих ш’і жѝти / áле то йек комý напѝсано / то ни ўс'ім однáко*.

ЛЕЖЄ́ТИ В ШПИТАЛЍ – бути на лікуванні (в лікарні): *Ни знáйу / шо ў нéйі / áле кáже / шо пиў рóку / нипóўних пиў рóку леж’éла ў шпиталѝ*.

ЛЕЖЄ́ТИ, ІК (ЇК) КОЛО́ДА (ПОЛІ́НО; ТРУП; ЇК (ІК) УМЕЛЛЍЙ) – бути нерухомим: *Снóч’і дистáў такý гор'éч’ку / шо лежѝт / ік колóда / вѝтко / шош йімý се пр'ів’іж’éло / бо кр'іч’éў уноч’é / от'ік видгон'éў шош вит сéбе / ховáўсе вит ч’óгос / И:ї / Гóсподи мѝлий*.

ЛЕЖЄ́ТИ (РОЗЛІХТЍСЕ, РОЗЛІЧІ́СЕ), ІК (ЇК) КОРО́ВА (ТЕЛЍЦЯ) – *лайл.*, *образл.*, про жінку, яка повинна працювати, займатися іншими, корисними, на думку мовця, справами: *Лежи́ш / йік коро́ва / а хто гр'ітки́ ви́поле*?; *Лежи́т / ік угодо́вана тели́ц'а / аў горо́д'і таки́ї бур'іне́ц / ік мак / зас'і́йіўсе / і хто тото́ ви́дз'обайі*?

ЛЕЖЄ́ТИ, ІК (ЇК) ХОЛЄ́РА – *знев.*, спати, відпочивати вдень, ледарюючи: *Лежи́т / ік хол'е́ра / тормо́с'у / а вин ни ўстайе́ / ни зна́йу / шо с тим д'і́т':ом / іди́ сама́ диви́се / Ви́тко / забога́то ўч'е́ра звол'е́ў / того́ вид:иха́йі*; *Гваўт робо́ти / а ўна лежи́т / ік хол'е́ра*.

ЛЕЖЄ́ТИ ПЛА́ЗОМ (ПЛАСТО́М) – бути знесиленим, хворим; лежати нерухомо: *Ми́тро ду́же слаби́ї / лежи́т пла́зом / ка́же / шо ко́жда ки́сточ'ка боли́т / на́в'іт' рот ни го́ден говори́ти*.

ЛЕЖЄ́ТИ ПУ́ПОМ ДОГОРЍ – *знев.*, *ірон.*, ледарювати: *Стара́ ро́би / а вин лежи́т пу́пом догори́ / ка́е / шо ду́майі / шо так йіму́ раху́нки л'і́пше ї́дут у го́лу / мої / та ти йіх заста́ў / шоби́ ўни ї́шли́ і тогди́ / ік ти шош ро́биш.*

ЛЕЖЄ́ТИ (ЛІЧІ́, ВПА́СТИ) ШТАБЕЛЯ́МИ – непорушно лежати один біля одного: *Три дни йі́хали / до́ки добра́лисе / прийшла́ / а то н'іхто́ ни рухне́ц:е / лежу́т штабел'а́ми / зр'іхтува́ла йі́сти / шо́би ма́ли / йік уста́нут / а сама́ пишла́ / х'іба́ шо видизна́йу ш'і дв'еч'іру.*

ЛЕЖЄ́ЧІЙ – лежачий: *Ў пала́т'і ўс'і леж'е́ч'і / іґ би тре́ба бу́ло сестри́ч'ку закли́кати / то нима́ кому́ / Йе / ото́т ч'олови́к / шо ко́ло викна́ / хо́ди / вин ура́с кли́ч'і / ік тре́ба / на́в'іт' ік ни про́симо*.

ЛЕ́ЖНЕМ ЛЕЖЄ́ТИ – *знев.*, нічого не робити; лежати; ледарювати: *Та ти / д'е́кувати Бо́гу / здоро́виї / ни слабу́йіш / а ч'о ў таку́ золоту́ дни́нку ле́жнем лежи́ш*? / *д'е́д'а с пйе́тойі годи́ни ўже ко́си / а ти хи́р'іјіш? / ану́ко ўстава́ї*.

ЛЕ́ЖІНІ, -я – лежання: *Ўстава́ймо / бо за ле́ж'ін'і н'іхто́ ни плати́т*.

ЛЕ́ЖІЧІ – лежачи: *К'і́л'ко / Йу́ц'ку / тебе́ проси́ти / абе́с ни ч'іта́ў ле́ж'іч'і; Хто ле́ж'іч'і йі́ст? / та так / Бо́же борони́ / се ўдави́ти мош / ни туда́ пи́де / і ўс'о / до б'іди́ бога́то ни тре*.

ЛЕ́ЙБИК, -а – 1) суконний або з іншої тканини короткий верхній одяг: *Озми́ іки́йс ле́йбик / бо сту́д'ін' / ра́но т'е́гне вид р'іки́*; 2) *ірон.*, верхній одяг: *Шо ц:е за ле́йбик таки́ї? / ви́тко / йіс у д'е́д'і пози́ч'іў / ци тепе́рен'ки но́с'ут таке́? / ге?; А хто з молоди́х ка́же ле́йбик? / дес йіс ч'у́ла / бо йа н'і.*

ЛЕ́ЙБИЧЬОК, -чька – *зменш.*; *оцін.* стос. ЛЕ́ЙБИК: *Хло́пч’і / кин' на пле́ч’і оце́с ле́їбич’ок / бо меш ка́шлати / ци ти да́л'і хоч’ ни ї́ти до шко́ли*?

ЛЕ́КШЕ – *присл*., вищ. ступінь від ЛЕ́ХКО; краще: *Ба́б’і ўже ле́кше / ўстайе́*; *Ле́кше ни бу́де / бо ї́де до ґі́ршого*; *Ле́кше там / де нас нима́*.

ЛЕ́КШЕ СКАЗА́ТИ, ЇК (ІК) ЗРОБЍТИ (СКАЗА́ТИ ЛЕ́ХКО, АНУ́ ЗРОБЍ; ЛЕ́ХКО СКАЗА́ТИ – ЗРОБЍТИ ТРУ́ННО) – про важливість кореляції між словом і ділом: *Нико́л'ц'о н'іко́ли ни видмо́ви / а́ле ци зро́би? / Йо / бо сказа́ти ле́кше / йік зроби́ти / рот сказа́ў таї забу́ў / шо́ вин говори́ў / а робити мош і дни́ну / ї дв’і / а́бо ї би́рше / ота́к*.

ЛЕКШЄ́ТИ (ЛЕ́КШІТИ) – ставати “лекшим” (“лекше”): *Йек цис'і́ биса́ґи мо́жут ле́кш’іти / йік з них н'іч’о́ се ни видбера́йі / а лиш туда́ се докладайі?; Таї шо / вуї́ку / ви́жу / шо вам потро́хи лекш’е́йі / рас гаш на бе́рех се ви́брали? / дес зо дв’і нед'і́ли йа вас ту́тки ни ви́д'іў / йек се ма́йіте? / Витпов’і́дно до сво́йіх роки́ў / Ва́с'ку / то ўни м’ін'і́ роска́зуйут / йек йа ма́йу се ч’у́ти / сего́н:е позво́лили пити́ гаш суда́ / каўт / ід'і́т проїд'і́ц:е / бо ни зна́ти колі́ дру́гиї рас ви́їде така́ наго́да / таї йа му́с'у слу́хати / куда́ се д'і́ну? / Ну та сам’і́ ви́дите / шо до́бре ра́д'ут.*

ЛЕМШІ́ТИ – дуже швидко йти: *А то куда́ / вере́ / Митри́ха так лемши́т / шо биса́ґи ад'і́ йек гу́пайут у попе́рек? / ви́тко / поро́жн'і ґа́рц'і так хо́д'ут по пле́ч’ах / бо йа ни зна́йу / шо и́нче*.

ЛЕН, -у – льон: *У нас тепе́рки н'іхто́ лен ни с'і́йі / гента́м то ш’і так / і то р'і́тко / за колопн'і́ ч’у́ла / а за лен / н'і*; *Йої / де ни с'і́йіли? / с'і́йіли / пото́му ж’е́ли / вимо́ч’ували / шуши́ли / т'іпа́ли / шо́би стебел'це́ се роско́л'увало / фа́їно вич’і́сували / і гаш тогді́ пр'е́ли ї роби́ли з ле́ну полотно́ / то ба́ба таке́ риўне́н'ке полотно́ роби́ла / шо н'іхто́ побли́зости ни ўм’іў таке́ зроби́ти / ої шо фа́їне / кра́ш:ого ни бува́йі / а д'іт Фед'о́ браў йіго́ ї продава́ў / шобі́ ви́купити ґрунт / ото́т / де До́йар пото́му побудува́ўсе / це ўже ік колго́с се заўйіза́ў / то вин буў головоў / тот пл'ац йіму́ ду́же се ўдаў / і вин соб’і́ забра́ў / ни пита́ў / шо то ч’ужé / то так / шо д'іт на́в’іт' н'і ра́зу йе́блуч’ка ни ш’:іпа́ў с тих йіблини́ў / шо сади́ў / ба́ба роска́зувала / шо йо́ни бу́ли так’і́ вели́к’і / йік поч’кі́ / і т:о ўс'о ўни зирва́ли / ї До́йариха ў Ку́л'биш’ів’і продава́ла / так’і́ / йік поч’кі́*.

ЛЕП, -у – бруд: *Ви́тки таки́ї леп се ўз'еў? / ти шо / ни ми́йіс:е ци ї́ка б’іда́*? / *ци води́ ў р'іц'і́ зама́ло? / та за вуха́ми ў те́бе ско́ро бу́де / йік де́коли ў порос'е́ти / ви́д'іў / йек то фа́їно? / Бабо́ / ни ва́т'тесе / бо йа*

ми́йусе / Ти лиш ру́ки моч’е́йіш / протера́йіш о́ч’і ї ко́ло но́са / а сму́ган'ц'і йіґ бу́ли на лици́ ї ко́ло вух / так і се лиши́ли / бойі́с:е да́л'і пот'ігну́ти.

ЛЕП’Є́НИЙ – брудний: *Меш се ми́ти сего́н:е / лепи́ сво́йі видмива́ти? / бо таки́ї йіс / іґ бес з бу́тину прийшо́ў / куда́ таки́ї лепйе́ний пи́деш*?; *До Митри́хи ма́ли прийі́хати с Франки́ўска / то ўна ік узд'р'і́ла / шо ўже ї́дут / то пл'ува́ла ў ру́ки ї затера́ла зач’у́р'ін'ц'і / аби́ но́ги ни бу́ли лепйе́н'і / бо ўстит / а ми́ти ўже ни бу́ло коли́*.

ЛЕП’Є́НКА, -и – *знев*., неохайна, брудна жінка: *За́рас у сел'і́ йа ни ви́д'іла тако́йі жи́нки / шоби́ за н'у хтос мих сказа́ти лепйе́нка / ї ни ч’у́ла за таку́ / ко́жда йек мо́же / так ди́виц:е за собо́ў / котра́с би́рше / а котра́с / ме́нче / а́ле лиш оц:е́ / таї з да́ўного ни гет таке́ памн'іта́йу / обзива́тисе / ік свар'у́ц:е / могли́ ўс'е́ке одна́ о́дниї вика́зувати / таї цисе́ сказа́ти / а́ле лиш ота́к*; 2) *лайл*., викор. у висловленнях, мета яких – образити когось: *Шо ўже ни виговор'ювала Митри́ха / ўс'е́ке Вас'у́т'і каза́ла / і лепйе́нка / і гони́ц'а / ї таке́ / шо ўстит поўто́р'увати*.

ЛЕП’Є́ННИК, -а – *знев*., неохайний, брудний чоловік: *Б’і́н:иї / а́ле мих би пити́ дво́д'і ї ви́мокнути / то л'і́то / нима́ ч’о таки́м вон'е́ч’ім лепйе́н:иком ходи́ти* / *И:ї / би Бох борони́ў ко́ждого вит тако́го / вин / сара́ку / тро́хи нич’ва́лиї*.

ЛЕПКЙЙ, ІК (ЇК) СЛЙМБУШ – дуже липучий, липкий: *Гу́би лепк’і́ і тоўс'т'і́ / ік сли́мбуш’і / так’і́ / іґ би вин йіх шма́л'цем масти́ў / а йік зач’іна́йі говори́ти / то слин' така́ / іґ бри́нд͡за / ў кутика́х ро́та се збера́йі / вин ік се за́с'м’ійі до ме́не / іґ зач’не́ на скри́поц':і їгра́ти / то йа т'іка́йу / куда́ ви́жу / вин дес каза́ў / шо йа ду́же ўстидли́ва / а йа ни го́н:а на не́го се диви́ти.*

ЛЕТІ́ТИ – 1) *літ*., летіти: *Туда́ ко́л'ійі нима́ / туда́ воропл'а́ном лет'у́т*; 2) швидко іти, бігти: *Ка́ўт / шо д'іт засла́п / ми летимо́ / а д'іт соб’і́ ко́ло ву́ликиў ґазду́йі* / *і пита́йіц:е / ч’о ми так б’і́гли*.

ЛЕТІ́ТИ (ЛІ́ТАТИ), ІК (ЇК) БУ́РЯ – дуже швидко ходити, бігти, мчати: *Ваш Йуц'ко́ ни ўм’і́йі фа́йно ходи́ти / вин лети́т / ік бу́р'а / ік ви́хор; То ши́беник / вин л'і́тайі / іґ бу́р'а / іґ би йіго́ ч’е́мос д͡ж’е́ґнуў ў он:о́ м’і́сце; Та де ўна ўсто́йі ко́ло вас? / ви мете́ ї́ти пово́лен'ки / а уна́ ме л'і́тати / ік бу́р'а / су́да ту́да / ўбик / угору́ / бо́рзо туда́ / ви́т:и / і ме вам роска́зувати / шо́ ви́д'іла / і ци ўже йе пиў доро́ги до ву́їка / ци йік поти́к пере́йдете / гаш тогди́ йіго́ ха́та на вер'ху́ се пока́же / то ни д'і́ўка / а хлопч’у́р / ви заўва́жили / шо ўна ў спин:иц'а́х / ік д'іўч’е́та / ни хо́ди / ўна*

спóн':і л'ýби ўберáти і ĭґрáйіц:е лиш с хлóпц'ами / так шо такé / ви ни припʼічʼнетé з неў / каў вам гéзде.

ЛЕТÍТИ СТРІМГОЛÓВ – 1) падати вниз головою: *Вигл'ідáйі / шо то ни дýже стрúмко / дорúшка ни хоўскá / áле йа пáру рас лет'íла отýтки стрімголóў / таĭ шʼі с пут'н'áми / бáбʼі водú хот'íла вúнести*; 2) дуже поспішати, не бачачи нічого перед собою: *Йік учʼýла / шо мáма слабá / то лет'íла стр'імголóў тхáт'і / н'ічʼó ни вúд'іла / нáвʼіт' ни моглá потóму сказáти / кóго здибáла*.

ЛÉХКА КОПÍКА – гроші, здобуті нечесним шляхом: *Шʼі смих ни чʼуў / шóби такʼí грóшʼі додáли комýс здорóўйа ци шʼéс'т'а / абéсте знáли / лéхка копʼíка / то пустé / ўна йек прихóди / так витхóди / і дóбре бýде / ік чʼоловʼíк ни ме мáти бʼідú / оц:é / бо то так лéхко се ни кʼін'чʼéйі*.

ЛÉХКИЙ, ІК (ЇК) ПÍРІЧЬКО (ПІРЦÉ) – дуже легкий: *Кʼíл'ко там тóйі жúнки? / унá лéхка / легóн'ка / ік пʼірцé / подýйіш / а ўна ўпáде / дé тáмки / йе на кóго рýку пидоĭмáти? / Áле вúдите / наĭшóўсе такúĭ бугáĭ / нажéрсе таĭ пишóў бúтисе / і ни шукáў такúх бугаĭíў / ік вин сам / бойéўсе / а пишóў кл'ýчʼки з бабáми шукáти / То ўс'о / Танá / гор'íўка / то ўна рóзум видберáйі / чʼоловʼíк тогдú стайé / ік чʼіп / то ўна вúн:а*.

ЛÉХКИЙ НА БÉСІДУ (У БÉСІДІ) – комунікабельний, говірливий: *С ким мʼін'í дóбре / так це с Парáшʼ:іноў Йілéнкоў / ўна дýже лéхка на бéс'іду / з неў мош про ўс'éку ўс'éчʼіну говорúти / ўна весéла / говирнá / ўмʼíйі пожертувáти / з неў йа вид:ихáйу / а дéхто йе / шо т'ішкúĭ у бéс'ід'і / йе ĭ такʼí / бер'íм Йілачʼéху / та йа ўпр'íйу / дóки з неў перéĭду вит цéр'кви до цéго скрýту; Йе шо лéхкиĭ на бéсіду / алé видгóнистиĭ / жéрти ни ў тот кʼірýнок ідýт / шо се налéжи / а йе / шо такý мáйі бéс'іду / шо з ним ни наговорúўбисе / словá самʼí ідýт з грудúĭ / ни трéба йіх витискáти ци витшукóвувати / ўни самʼí на йізиц'í*.

ЛÉХКИСТЬ, -ости – легкість: *Вúкупаласе / таĭ чʼýйу лéхкис'т' у т'íл'і / тáкʼік би на с'вʼіт уродúласе / Йо / то на здорóўйі.*

ЛÉХКІ, -их – легені: *Нýс'а на лéхкʼі слабá бýла / реперáц'ійу мáла / он:ó лéхке бýли забрáли таĭ унá шʼі ĭкиĭс чʼес прожúла*.

ЛЕХКОВÁЖИТИ – бути легковажним у ставленні до кого-, чого-небудь: *Ік запáлен'і / то с цим ни мош лехковáжити / кажú д'éдеви / А вин менé слýхайі? / кáже / шо здорóвиĭ / шо йігó зле збáдали*.

ЛÉХКОГО НИЧЬÓ НИМÁ – життя сповнене труднощів: *Улáску / лéхкого ничʼó нимá / у стаĭн'áх т'éшко робúти / а д'іл'áнку ц'ýкати лéхко*?

ЛЕ́ХКО ЗБА́ВИТИ, ТЄ́ШКО НАПРА́ВИТИ – про важливість уміння передбачати результати своїх дій, вчинків: *О: / йек би то бу́ло фа́йно / іґ би ўс'о бу́ло так / йек ти хо́ч'іш / а це́го нима́ / ти гада́йіш / шо то об'і́йдец:е / напра́виц:е / а ўно ни хо́ч'і / зба́вити ле́хко / а напра́вити оі̆ йек т'е́шко / к'і́л'ко на це́му погор'і́ло*.

ЛЕ́ХКО, ІК (ЇК) ПО КУ́ПЕЛИ (ІК ДИТѝНІ ПО КУ́ПЕЛИ) – про гарне самопочуття когось: *Ус'о́ цвите́ / а йа ле́жу соб'і́ ў саду́ / ǐ м'ін'і́ ле́хко / йік дити́н'і по ку́пели / та́к'ік у райу́ / Го́споди / та кра́ш:ого на с'в'і́т'і н'іґде́ нима́; Каўт / ле́хко / йіґ дити́н'і по ку́пели / ота́к і м'ін'і́ сего́н:е / А ч'о / Йіле́ / Та бо гризо́та попусти́ласе / ви зна́йіте / шо йа паци́ла / ч'у́ли йісте́*.

ЛЕ́ХКО НА ДУШѝ – про зняття напруги, відчуття заспокоєння, радості: *Ви́диш / да́ла йіс си́ротам / помогла́ / ш':е́ре це роби́ла / таі̆ ста́ло ле́хко на души́ / ўт'і́шена йіс / йіґ би тоб'і́ да́ли / а ни ти́ кому́с / то так ура́с йе / де́коли даш ме́нче / а тоб'і́ ве́рнец:е би́ршим*.

ЛЕ́ХКО СКАЗА́ТИ – заперечення на відповідь зробити те, що, на думку мовця, є важким, занадто складним: *Ле́хко сказа́ти буду́ўсе / а йек / с ч'ем зач'іна́ти*? / *ви́тки пот'ігну́ти*?; *Ле́хко сказа́ти ви́кин' тото́ з голови́ / а йек? / йек / ік уно́ туда́ клеўц'а́ми ўби́лосе? / х'іба́ ра́зом з головоу́*.

ЛЕХЧЄ́ТИ – 1) ставати легшим: *Га́н'ко / то ни ме лехч'е́ти / бо к'і́л'ко йіс видибра́ла йе́блук / ти́л'ко ву́їна докладе́ гор'і́хиў / то іґ би се ни доклада́ло / отогди́ но́ш'а бу́ла би ле́кш'а / а так*; 2) ставати легше (про самопочуття): *Го́споди / ч'о м'ін'і́ так т'е́шко? / ви каза́ли / шо бу́де пото́му ле́кше / ужé рик по ма́м'і / а то ни лехч'е́йі / ік ус'о́ порозга́дуйу / то пла́кати се хо́ч'і*.

ЛЄК, -у – страх, переляк: *Дити́на л'ек диста́ла / Заморе́н'ука пйе́ного се напу́дила бу́ла / То / Но́ц'ко / питкури́ти тре́ба*.

ЛЄ́РВА, -и – 1) *згруб*., злий собака: *От:а́ мирш'е́ва л'е́рва ч'ут' мене́ ни ўкуси́ла / мале́ / а таке́ л'у́те / Ву́їку / а́ле то ни ш'е́н'і / ви сам'і́ ви́дите / то ч'о зач'іпа́ли пса?*; 2) *лайл*., собака (про людину): *Це ни ч'олов'і́к / це д'і́ч':а л'е́рва / ласти́ц:е / ди́виц:е ў о́ч'і / ти гада́йіш / шо ш':е́ре / а вин хо́ч'і ўкуси́ти*; 3) *лайл*., повія: *То л'е́рва вид л'е́рви / би́рше тако́йі нима́*; 4) смілива, спритна, гостра на язик жінка (дівчина): *Ну т:о л'е́рва / на робо́т'і ўс'і ч'олов'ікú йі́йі́ бойу́ц:е / бигме́ / дру́гих зач'іпа́йут / а ц:у / н'і*.

ЛЄ́РВОЧЬКА, -и – емоц. стос. ЛЄ́РВА; те саме, що ЛЄ́РВА: *Ни хо́ч'у шош пога́не за н'у каза́ти / де́хто обзива́йі / ка́же / шо л'е́рвоч'ка / а́ле йім йізикі́ ни позаўйе́зуйіш / л'у́де йе ўс'е́к'і.*

ЛЄ́СТИЙ – *лайл.*, дуже поганий, найгірший: *То страшні́йі пусті́йі хло́пец / л'е́сте таке́ / шо пошука́ти.*

ЛЄ́ТРИКА, -и – електричне світло: *Ў сел'і́ ш'і ни бу́ло л'е́трики / аў Сеўч'уко́вих уна́ ї̆шла́ вит стаї̆ні́йі / ус'і́ соб'і́ провел:и́.*

ЛЍГВО, -а – лігво: *Шо йіс на лу́шку лі́гво зробі́ў*?

ЛЍГМА – *присл.*, лежачи; горизонтально: *Ц':і ко́ўпки лі́гма покла́демо / абі́ ўни ни ўпа́ли / таї̆ ш'і ни ўде́рили кого́с.*

ЛИҐ, -а – ковток: *Мо́жно каза́ти і лиґ / і ґлиґ / це т:о саме́; Зробі́ў лиш оден лиґ / лиш поку́ш'іў / а ўни ка́жут / шо ти ўже найі́ўсе / годи́ну сиди́ш за столо́м / та ї̆ка годи́на? / б'і́йтесе Бо́га.*

ЛИҐ–ЛИҐ (ЛИҐ ТА ҐЛИҐ, ҐЛИҐ ТА ҐЛИҐ) – про швидке (ковтками) споживання їжі чи напою: *Мал'і́ так увиха́лисе / іґ би тото́ / шо ў мі́с'ц'і / хтос хот'і́ў у них видибра́ти / лиш лиґ та лиґ / а лі́шка ў мі́с'ц'і / шурх та шурх / д͡зин' та д͡зин'.*

ЛИҐА́ТИ (ҐЛИҐА́ТИ) – 1) ковтати: *Ни го́дна лиґа́ти / го́л:о болі́т / сно́ч'і / ві́тко / се застуді́ла;* 2) пожадливо їсти або пити: *Лиш лиґ та ґлиґ / лиґа́ли / іґбі́ з голо́дного кра́йу / терелє́ц спорожн'і́ў у моме́нт / д'і́ти се наплі́вали / а вода в'іт'іга́йі / абі́ лиш шош ни пошко́дило йім; Д'іт роска́зуваў / шо йіго́ сус'і́да Йуц'ка́ заклі́кали бу́ли на вес'іл'е́ / а вин ни маў зубі́ў / то ї̆ ни мих жмака́ти / шобі́ фа́їно найі́стисе / вин ві́пиў оде́н пага́р' вина́ / дру́гиї̆ / опі́ін'і́ў / таї̆ йіго́ зач'е́ли назбі́тки бра́ти / оді́н бо́рзо налива́йі / а дру́гиї̆ дайе́ го́лубец / а́ле ква́пи / шобі́ тот лиґа́ў ц'і́лі́й / дурне́ таке́ / то тої̆ так наґлиґа́ўсе буў / шо йіму́ гаш о́ч'і посолов'і́ли / а цим абі́ т'і́шитисе / то пото́му іґ дес шош заході́ло за йіду́ ци за ї̆кес вес'іл'е́ / д'іт с'м'ійе́ўсе ї̆ каза́ў / уваж'е́їте / ік ідете́ / абе́сте так ни ґлиґа́ли / ік Йуц'ко́ го́лупц'і / йа цисе́ ї̆ вид дру́гих ч'у́ла.*

ЛИҐНУ́ТИ (ҐЛИҐНУ́ТИ) – докон. до ЛИҐА́ТИ (ҐЛИҐА́ТИ): *То терпке́ вино́ / лиґну́ла оді́н рас / таї̆ се витхот'і́ло; М'і́с'ку / п'іґу́лку ни рож:ма́куї̆ / а так лиґні́ / борзе́н'ко / лиш уз'е́ў / ґлиґ / і нима́ / ге́зде водіч'ка запи́ти / лиш ґлиґ / і ўс'о / бо йік рож:ма́ч'іш / то ни прожре́ш.*

ЛИЖВА́, -и́ – лижі: *Уз'е́ў лижву́ таї̆ пішо́ў спуска́тисе*; *У нас каўт і лижва́ / і на́рти / аў вас*?

ЛЍЖЕЧЬКА, -и – ложечка: *Дитúна зач’éла ўже потрóшки йі́сти / з лúжеч’ки дайý / т:о / шо ми / т:о і ўна*; *Це дитин'éч’а ср'і́бла лúжеч’ка / бáпка подарувáла / це малéн'ка / а йе ї бúрш’а.*

ЛЍЖНИК, -а – ліжник, домотканий ворсистий вовняний виріб, який передусім викор. як покривало, хоча можна і як ковдру: *Ік меш на базарí купувáти лúжники / то подивúсе на сúв’і / то вáрт у пóўницу кúнути / ўнú ни гет сúв’і / дес пóдес б’і́лого мóже бýти / ч’óрного / йа вúд'іла сúве ш ч’ірвóн:им тéмним / нибогáто / лéда / і то дóста фáйне.*

ЛЍЖНИЧЬОК, -чька – те саме, що ЛЍЖНИК; пестл. стос. ЛЍЖНИК: *Ад'і́ їкиї фáйниї лúжнич’ок / хóч’у ў пóўницу кúнути / шóби бýла ўнýц'і пáмн'ітка* / *бо грóш’і се розúйдут / а ц:е се лúше*.

ЛЍЗАНІ, -я – 1) лизання: *Агá йо / лизáў / ад'і́ їкиїс с'л'іт вит тóго лúзан'а се лишúў / так др'áпнуў / шо гаш кроў поч’ур'і́ла / А ти ч’о т'ех кóтика за фист*? 2) *згруб*., цілування: *Лúзан'і бóрзо се с'к’ін'ч’éло / а вид велúкойі л'ýби і с'л'і́ду се ни лишúло / йéк зиїшлúсе / так і розиїшлúсе / то шо т:о бýло? / і ч’о бýло квáпитисе / вес'іл'á хот'і́ти? / лиж’і́ц:е соб’і́ так / випробóвуїтé / а йік уч’ýйіте / шо готóв’і / тогдú до с'л'ýбу / гаш тогдú*.

ЛИЗÁТИ ЗÁДНИЦУ (ОДНÓ (ОННÓ) МÍСЦЕ) КОМÝС – *знев*., принижуючи власну гідність, підлабузнюватися до кого-небудь: *Шо йіс хот'і́ла / т:о мáйіш / ідú дáл'і лижú йім однó м’і́сце / мóже / тогдú спамн'ітáйіс:е*.

ЛИЗÁТИ П’ЄТИ (НÓГИ, ЧЬÓБОТИ) КОМÝС – дуже догоджати комусь, плазувати перед ким-небудь; підлещуватися: *Докор'éйі / шо лúжу пйéти Івáнис'і / а йа хóч’у йекнаїкрáш:е їйі зробúти / бо ўна колúс м’ін'і́ дýже помоглá / н'іхтó ни б’іх помоч’і́ / а ўна самá приїшлá / і йа цисé н'ікóли ни забýду* / *Марý / дóбре рóбиш / н'ікóго ни слýхаї.*

ЛИЗÁТИСЕ – *знев*., *згруб*., цілуватися: *Ни л'ýбйу лизáтисе / / ідú вúц:и*; *Лúжуц:е / йік кот'éта / кáўт / шо то л'ýба / а йа рáс ни розум’і́йу / йек такé на л'ýдех робúти / і шо т:о за л'ýба такá / шо при ўс'іх хóч’і лúзан'а?*

ЛИЗÝН, -á – *знев*., підлабузник: *Цес лизýн ум’і́йі бáбу просúти / знáйі / шо ўна йімý ни виткáже*; *Лизунúў ни л'ýбйу / н'і старúх / н'і малúх / Малúї ш’і кудá ни їшлó / а старúї / то нифáйно / Ну áле дéхто цéго хóч’і / а рас йе так’і́ / шо ц:е йім се ўдайé / то йе ї тот'і́ / шо такé рóбйут*.

ЛИЇ, ЇҐ (ІҐ) З ВЕДРÁ (ІК З РЍНВИ, ІК С КОНÓВКИ) – про зливу: *Лúйі / іґ з ведрá / іґ бес тепéрки пишóў / то за м’інýту промóкнеш до*

нúтки / н'ійéка парасóл'а ни ўратýйі / в'íтер йійі́ залýпи / таї лúшес:е н'і ш ч'ем / ік сéред водú / Оĭ шо прáўда / ад'і́ ĭк'і вóди.

ЛИЙ, -лóю – жир рогатої худоби: *Ік хтос застýжениĭ / то дóбре пúти лиĭ з молокóм / то ни дýже смашнé / áле помич'нé.*

ЛЙЙ У ГОЛОВÍ МÁТИ (МÁТИ ЛЙЙ У ГОЛОВÍ) – *згруб.*, бути розумним: *Йа однó скаў / ік йе лиĭ у голов'і́ / то ĭ жит'é бýде дóбре.*

ЛИ́КАВИЙ – такий, що важко подрібнюється, ділиться на частини: *Солонúна ни кришнá / а лúкава / ўна ни надайéц:е до жмáкан'а / х'ібá бих рубáў на мал'і́ кавал'ч'ікú / таĭ так ґлиґáў / úнак ни зажене́ш у дýшу.*

ЛЙКОТЬ, -ктя – 1) лікоть: *Одок'і́йа мáла такý слáбис'т' / шо на лúкт'ах бол'фоч'кú ч'ірвóн':і викидáло / це йік унá се згризé ч'éмос áбо застýдиц:е*; 2) міра довжини, приблизно 60 см: *Памн'ітáйу / йéк пок'і́йна мáма м'і́р'іла полотнó / отáк тикú лúктем / а тепéр за такé ў Т'ýдев'і / в'ід'і́ / н'іхтó ĭ ни ч'ýў / таĭ полотнó сам'і́ ни рóбйі / ни б'і́л'ут йігó.*

ЛЙКТІ КУСÁТИ – бути в розпачі, шукаючи виходу зі складної ситуації: *Ни слýхала рóдич'іў / а тепéр лúкт'і кусáйі*; *Лúкт'і кусáйут / наĭ кусáйут / бо ўни хот'і́ли ўс'іх перехитрúти / а Бóжен'ка покарáла / сказáла нонó / так ни вóл'но робúти.*

ЛИЛЙК, -á – 1) кажан: *Абéс / М'і́ц'ко / се ни бойéла / то лиликú / ўни тоб'і́ н'іч'ó ни зрóбйут / ни б'і́йсе*; 2) рукав "кльош" на платті чи блузці, волан: *С цéго кребдáшину сýкн'у з лиликáми ш:úйімо / Наĭ бýде*; 3) здеб. у мн. ЛИЛИКЙ, -úв – щось дуже легке: *Шо йіс се ўбрáла ў лиликú? / сегóн:е ни йе тепло́*; *Кур'éта так'і́ / йік лиликú / однúм пáл'цем пидóймеш.*

ЛЙНВА, -и – канат, міцна мотузка: *Це заслабá лúнва / шукáĭмо л'і́пшу / заўйізáти ни штýка / áле ўна скóро ўрвéц:е.*

ЛЙНДИК, -а – *знев.*, якийсь шнур, пояс чи будь-яка інша деталь одягу, яка висить, порушуючи, на думку мовця, загальну форму вбрання, нормальний вигляд людини: *Йéк ви зибрáлисе до цéр'кви? / дивúлисе на сéбе? / шо ц:е за лúндик вúси збóку*?; *А до ч'óго цес лúндик? / То такá кукáрда з дóўгими к'ін'ц'áми*; *Сховáĭ тот лúндик / шо т:о йе? / то ґýмка вúси пóвер'х спóн':іў*? / *йо: / анý л'ýпч'іку / запр'éч' тотó / наĭ йа ни вúжу / наĭ м'ін'і́ ни мозóли óч'і.*

ЛЙНДИЧЬОК, -чька – *зменш.* до ЛИ́НДИК: *На рукавáх лúндич'ки / по однóму на кóждому / мóже / йіх витпорóти? / шó ви порáдите*?

ЛЙПЕЦ, -пця – рідко, липень: *Тогúт ул'і́т'і бýло страшнó гор'іч'é / нáĭко / шо сегóроку? / áле лúпец урáс наĭтепл'і́ш:иĭ / жýр'усе / шо бýде / бо*

дош’:і́ў мáло / кирниц'і́ висихáйут / у р'іц'і́ водá гет обм’іл'і́ла / то йік ш’і бýде посýшливе л'і́то / то ни знáйу / ч’ем ус'ó се с'к’ін'ч’éйі.

ЛЍПНУТИ, ЇК (ІК) МУ́ХИ ДО МЕ́ДУ – *знев., згруб.*, про надокучливе нав’язування чиєїсь участі у якійсь справі: *Ч’ікáйте / йік уч’ýйут / шо вýйко прислáў дв’і посúл'ц'і / зрáзу приб’іжýт / мут лúпнути до тéбе / йік мýхи до мéду / ўни ни знáйут / шо йім мáло шо перепáде / а йік мут шош допоминáтисе / а йа скаў / а ви хот' одно́ п’іс'мó йімý написáли? / а йік вин буў слабúї / ви йігó видизнáли? / то ч’о ви тогдú ни пишлú на стáц'ійу ї ни пойі́хали днéму? / ч’о вас тогдú вýйко ни інтересувáў*?

ЛИС, -а – 1) лисиця і лис: *Хóжу с тáтом на лúса*; 2) хитра людина: *Е:ї / та це дóбриї лис / цес ниспростá зач’éў судá заб’ігáти / шош йімý се стрéбило / і то кóн'ч’і / áле пóки шо ц'і́хо сидúт.*

ЛИСЍЧЬКА, -и – *здеб. мн.*, ЛИСИЧЬКЍ, -óк; вид грибів: *Беремó ї лисич’кú / ї козар'і́ / áле то ўжé такé / ни пéрш’а кл'áса.*

ЛИСНЍЦЯ –і – 1) дике фруктове дерево: *Цисý лиснúцу тре: ш’:іпúти*; 2) плоди цього дерева: *Ни йіш / то лиснúц'і / берú золотанóк.*

ЛИСНЍЧЬКА, -и – *зменш.* від ЛИСНИ́ЦЯ: *Це лиснúч’ка / áле йа ни бýду прóбувати / бо ў мéне оскóмина / а ўна квасна́.*

ЛЍСТВА, -и – дерев’яна планка: *Цис'і листвú ни так мáйут ітú / шó ўни ц:е зробúли? / йек так? / моï / та ни бер'і́ц:е / ік ни ўм’і́йіте робúти / хто ч’уў так маïструвáти? / йа жúнка / і то бúрше знáйу.*

ЛИСУ́НЯ (ЛЕСУ́НЯ), -і – корова; поширена кличка корів: *Ў нас бýла Лисýн'а / дýже спрúтишна корúўка / малéн'ка / бо то йе велúк’і корóви / с тонéн'кими ришкáми / ч’éмна бýла / послýшна / ни фóскала і ни бúла рúт'оў / тáк’ік д'і́дова / н'і / ц':а бýла ч’éмна.*

ЛИСУ́НЬКА (ЛЕСУ́НЬКА), -и – *зменш.* від ЛИСУ́НЯ: *Йа ўм’і́йу клúкати лисýн'ку / Не / не / не / лисýн'ко / А́ле ўна ч’ос ни ї́шлá / лиш се подивúла ї махнýла головóў / сказáла / шо ни пúде / нимá колú.*

ЛЍФА, -и – *заст.*, відсоток, прибуток; викор. у порівн.: *Д'іўкú ростýт / йік жидúўска лúфа / це йа вид д'і́да Їва́на ч’ýла / вин так казáў.*

ЛЍХО – *присл.*, тяжко, зле, погано: *Шош йімý лúхо / прийшóў н'іéкиї / в’ідéў / гор'éч’ку мáйі / зáрас з'м’і́р'ійу; То так лúхо бýде / пасú смут'н'і́ вúўдут / покладú дес пóдес жóўтойі палéнойі / по хрéстику / бúрше ни трéба; Ус'ó пишлó лúхо / ни так / йеґ би мáло бýти.*

ЛИЦА́ТИЙ – повнощокий: *Ви йигó пизна́йіте / вин уда́ўсе ў Мару́с'у / таки́ї лица́тиӣ / йік уна́*; *Ста́рш'і хлóпц'і м'ізе́рн'і / а цес лица́тиӣ / так'і́ ли́ц'а видиі́ў / шо гаш до плеч' / ви́с'ут / ік гру́ш'і.*

ЛИЦА́ЧЬ, -я́ – повнощока особа чол. статі: *Лица́ч' / ад'і́ ік'і́ ли́ц'а видгудува́ў / йік ожени́ўсе / лиш н'іўрóку.*

ЛИЦА́ЧЬКА, -и – *ім. жін. р.* від ЛИЦА́ЧЬ: *Най бу́де / шо лица́ч'ка / а́ле фа́йна / ги́р'ішниӣ Іва́н / на́в'іт' ви́хор таки́ӣ / ік у не́го.*

ЛИЦЕ́, -я́ – 1) обличчя: *Йа пизна́м / зна́йу тоту́ жи́нку в лице́; Лице́ змóрш'іне / ік шушени́ц'а; На лице́ / ік се подиви́ти / то ни ска́жеш / шо ўна слаба́*; 2) лицьовий бік тканини: *Де тут лице́ / а де ви́ворит / в'іде́ў / оц:е́*; 3) совість, чесність, порядність: *Вин безли́шниӣ / ни ма́йі лиц'а́ / та дру́гиӣ би ўстида́ўсе пока́зуватисе ми́жи л'у́де / а цес ни ма́йі ўсти́ду / іде*; 4) викор. у висловл. "Агі́й на лице́ се", "Агі́ на лице́", "Агі́й на лице́ твоє́", "Агіна твоє́ лице́", які вираж. обурення, роздратування, розпач, здивування: *Шош му́ч'іло мене́ ц'і́лу нич' / аг'і́ на лице́ се; Аг'і́на лице́ / пос'л'і́н:им се д'і́л'у / а ўни ка́жут / шо ма́ло; Аг'і́на лице́ се / т'іка́йіш вид на́пасти / а ўна тебе́ дóма найшла́; Л'у́пч'іки л'у́б'і / а йа шо с цим ма́йу роби́ти? / аг'і́на лице́ / та йа зи́ч'іла таке́ / ік се нале́жи / а ўни шó вид:айу́т?; Аг'і́на твойе́ лице́ / жи́нко Бóж'а / нашó м'ін'і́ твóйіх фасу́л' / ік у ме́не йіх ти́л'ко йе? / на кóждому кава́лку присади́би / та йа ш'і дру́гому дам / а ни́ би ч'ужé бра́ти; Аг'і́ на лице́се / с тóго / шо сади́ла / н'іч'о́ ни зийшлó / і шо тепе́рен'ки роби́ти? / Насту́ / питса́жувати / питса́жувати / а шо роби́ти? / то і ў ме́не окри́п ни зийшóў.*

ЛИЦЕ́ ГОРЙ́Т – 1) про рум'янець на щоках як результат хвилювання, свідчення підвищення температури тіла та ін.: *Ану́ко поцулу́ї дити́ну ў ч'олó / ци нима́ гор'е́ч'ки / бо ад'і́ йек рошч'ірвон'і́ўсе / то ни спроста́ / шош йе / шо лице́ гори́т / ли́ц'а н'і с тóго н'і с:е́го ни мут гор'і́ти*; 2) *вірув.*, свідчення розмови когось про особу, у якої "горит лице": *Ви́тко / хтос ду́же говóри за те́бе / ад'і́ йек лице́ гори́т / іке́ ч'ірвóн:е; Ік у ме́не зач'іна́йі гор'і́ти лице́ / то йа тóч'но зна́йу / шо хтос мене́ опсу́д'уйі / ци ду́майі за ме́не / посела́йі ік'і́с знаки́ / ци скóро пока́жец:е ў две́р'ах / це ўрас спра́ўд'уйіц:е / ни зна́йу / йек / а́ле йа цисе́ витч'ува́йу.*

ЛИЦЕ́, ІК (ЇК) ПЕРЕВЕ́РТАННИК – про занадто кругле обличчя: *Ану́ко подиви́се на цису́ фудуґра́ф'ійу / оц:е́ брат і сестра́ / і хто би сказа́ў? / уни́ гет ниподи́бн'і / ўна у Їва́на / ў свóго та́та се ўда́ла / а брат*

/ в’ідúў / мáйі такý твар' / ік Йýр'іха / йігó бáба мáла / то і ў нéйі бýло такé лицé / ік перевéртан:ик / тогó ўна ўрас напускáла з бокúў вóлоси / заўйéжец:е по молодúцки / а з бокúў так / іґ би нéўмн'іки / лиш’éйі трóхи волúс / ни ховáйі ўс'і пит фýстку; Фáйну мáйу нев’і́стку / лиш т:о / шо залицáта / лицé / йік перевéртан:ик / И:ĭ / та ч’о ви так гáните молодúцу? / ў вас дóста ўна фáйна / А йа йек сказáла ? / йа ни казáла / шо погáна / алé подивúсе / ĭке лицé / тикú заширóке трóхи / таĭ нис такúĭ / ік п’і́пкало / мих би бýти риўн'і́ш:иĭ / а так / н'іч’ó / мóже бýти.

ЛИЦÉ ЛУПЙТИ (ЛУПЙТИ ЛИЦÉ) – робити сором комусь: *Моĭ / дóма скажú / шо мáйіш / а нú мúжи л'уд'мú жúн'ц'і лицé лупúти.*

ЛИЦÉ ЛУ́ПИЦЦЕ (СЕ ЛУ́ПИ) – стає соромно кому-небудь: *На вес'іл'ý напúўсе / зач’іпáўсе до Вас'ýти / а м’ін'і́ лицé лýпиц:е зи ўстúду.*

ЛИЦÉ МÁТИ (МÁТИ ЛИЦÉ) – добре орієнтуватися в тому, що є “добре”, а що − “погано”, а отже, уникати дій, які можуть принизити, скомпрометувати в очах рідних, сусідів, знайомих: *Ўни ґáзди / лицé мáйут / ўни ни мут хот' шó говорúти*; *Мар'і́ка мáйі лицé / ўна с порóжними рукáми ни пúде ў гóс'т'і*; *Кóждиĭ ґаздá хóч’і мáти лицé.*

ЛИЦÉМ ОБЕРНУ́ТИСЕ (СТÁТИ) ДО КÓГОС (Т КÓМУС) – не виявляти ворожість, намагатися налагодити з кимось стосунки: *Одúн ч’ес Йілéна с Паз'ýнеў мáли п’і́з'му / наĭшлú бýли за ĭк’іс дривá ци дош’кú / áле то такé / бúрше стáрш’а заводúла / а потóму ч’ос обмн'éкла / пéрш’а обернýласе лицéм до братовóйі / таĭ унú зноў стáли соб’і́ дýже дóбр'і; Гáн'а ч’ос йійі́ зрáзу бýла низл'убúла / áле йік потóму заслáбла / то ц':а так йійі́ опходúла / шо ш’і л'і́пше / іґ би рúн:а дон'кá / каўт / шо тогдú / гаш тогдú ўна дниĭ лицéм обернýласе / каўт / шо нáв’іт' дес вибач’éласе / просúла прóшч’і / і ўсиĭ майéток записáла ни на сúна / бо вин пиў / а на н'у / отáк Василúха зробúла / на ч’ужý дитúну / а нú на свóго / А шо тут такóго? / то ч’олов’і́к і жúнка / ўни соб’і́ рáзом / а Василúха ўзд'р'і́ла / шо нев’і́стка л'і́пше пок’ірýйі і за сúна так ме дбáти / ік унá самá би цисé зробúла.*

ЛИЦÉ ПАЛЙТ (ПАЛЙЛО) З УСТЙДУ В КÓГОС – комусь соромно: *Цéму турш'ікóви шо? / а м’ін'і́ лицé палúло з устúду / гадáла смих / шо провал'ýсе пид зéмн'у / отáк земн'á би лиш се рос:тупúла / ĭ менé тудá / шобú н'іхтó менé ни вúд'іў; Мóже / то і ни гет погáно вигл'ідáло / алé м’ін'і́ тогдú лицé лупúлосе з устúду / палúло / йік хол'éра / бýла смих такá ч’ірвонéцка / йік гран' / ни вúд'іла / алé так се ч’ýла.*

ЛИЦЕ́ (ТВАРЬ) ТАКЕ́ (ТАКА́), ЇҐ (ІҐ) БИ ДВА ПА́ЛЬЦІ ПОКЛА́В (СКЛАВ) ПОЗДО́ВШ, А ДВА – ВПО́ПЕРЕК – про занадто худого, "марного", його витягнуте обличчя: *Ану́ се подиви́ на ото́го ч'олов'і́ка / вин доўгобра́зиї / а́ле таки́х бога́то / а цеї / сара́ку / ма́йі таке́ лице́ / іґ би два па́л'ц'і покла́ў поздо́ўш / а два / ўпо́перек / лиш нис стирч'е́йі*.

ЛИЦЯ́ НИ БУ́ЛО НА КО́МУС – хтось дуже блідий від надмірного хвилювання, переживань: *Та на ниї / б'і́н:иї / лиц'а́ ни бу́ло / ўна страшно́ се згри́зла / ти бес бу́ла ни пизна́ла йійі́*.

ЛИЦЯ́ НИ МА́ТИ – про ситуацію, коли особа виконує дію, яка (згідно із "приписами" села) принижує її, викликає неповагу: *Одок'і́йа ни ма́йі лиц'а́ / бо іґби́ ма́ла / ў цису́ ха́ту би́рше би ноги́ ни пока́зувала*. Див. ЛИЦЕ́ МА́ТИ.

ЛИЧЬКО́, -а́ – личко: *Ум:и́ї лич'ко́ / ад'і́ йек зайі́усе*; *Во́лоси жо́ўт'і / а лич'ко́ б'і́ле / ік пап'і́рч'ік / така́ дити́на / ік анге́лик.*

ЛИШ ДНЍНА (ДНЍНКА) ЗАЧІНА́Ї (ЗАЧЄ́ЛА, ЗАЧЬНЕ́) СЕ РОБЍТИ – світає (світало, буде світати): *Ўстава́ї / Феду́ц'у / ўже Бо́ж'а дни́нка зач'іна́йі се роби́ти / ўстава́ї / абе́с ни забари́ўсе на ко́л'ійу*; *Лиш дни́нка се зач'іна́йі роби́ти / а ву́їна ўже на нога́х; Ш'і те́мно / дни́ни нима́ / ўна лиш хо́ч'і се роби́ти / лиш ду́майі / йек се поч'е́ти / а д'е́дик ужé ўстайе́ / бо сего́н:е ме зач'іна́ти коси́ти*.

ЛИШЄ́ТИ – 1) залишати: *Та вин лиши́ў жи́нку / дес у Ро́с'ійу пишо́ў*; 2) переставати щось робити: *Лиш'е́йко бат'арува́ти / жени́се*; *М'іха́їло лиши́ў буў пи́ти / а ўна́ н'і / таї тому́ таки́ї коне́ц*.

ЛИШЄ́ТИ (ЛИШЍТИ) БЕ́СІДУ – припиняти розмову: *Гаї / лиш'е́їмо цису́ бе́с'іду / бо сего́н:е / в'ід'і́ / до ч'о́гос до́брого ни догово́римосе*.

ЛИШЍ (ЛИШІ́Т, ЛИШІ́М) ПУСТЕ́ – прохання перестати говорити про те, що, на думку мовця, є недоречним, неприємним, не вартим уваги: *Іва́ / лиш'і́м пусте́ / шо бу́ло / то мину́ло; И:ї / Вас'у́ / шо старе́ зга́дувати? / лиш'і́м пусте́ / йа тако́ш ни с'в'іта́ / мо́же / коли́с ни хот'іч'е́ і тоб'і́ при́кр'іс'т' зроби́ла; Йіла́ч'ку / бра́ч':іку / лиш'і́т пусте́ / та тако́го ґазди́ / ік ви / на ўсу Ца́рину нима́ / шо ви на се́бе наговор'уйіте*?; *Е: / лиш'і́м пусте́ / т:о проїшло́ / таї наї ни верта́йіц:е / а ми соб'і́ до́бр'і / шоби́ ї нада́л'і так'і́ бу́ли; Гаї / Кали́ / лиш'і́м пусте́ / бо шо нам тепе́рки д'іли́ти?; И:ї / та де вин варту́йі / аби́ ти́л'ко за не́го*

говори́ти? / лиш'і́м пусте́ / кажи́ / роска́зуї / йек твойа́ дон'ка́; Йіле́нко / лиши́ пусте́ / ота́к пл'ун' і забу́т' / бо то лаі̆да́к / нима́ за ким банува́ти.

ЛИШѝТИ (ЛИШЄ́ТИ) КОГО́С **БЕС КОПІ́КИ** – спричинити втрату кимсь усіх заощаджень: *Забра́ли ў́с'о / лиши́ли ч'олов'і́ка бес коп'і́ки / і йек йім́у жи́ти? / ходи́ти про́с'іч'і? / Фед'о́ тверди́й / вин ви́карапкайіц:е / до це́го ни дій́де / ни б'і́йсе / Йіла́ / Йа се ни бо́йу / але́ ч'о так йе*?

ЛИШѝТИ (ЛИШЄ́ТИ) В ДАНЦѝ – залишити (залишати) дівчину в танці, тим самим зробивши їй "великий встит": *Бо́же борони́ / аби́ хло́пец лиши́ў д'і́ўку у данци́*; *Ўже йік хлопч'і́ш'і лиш'е́йі д'і́ўку ў данци́ / то мо́же се ста́ти / шо ї дру́гиї ни схо́ч'і з неў загул'а́ти*.

ЛИШѝТИ (ЛИШЄ́ТИ) В СПОКО́Ю КОГО́С– не турбувати: *Ід'і́т виц:и / лиш'і́т мене́ у споко́йу / хот' на де́с'іт' м'іну́т / а пото́му прий́дете і йа вам шош зр'іхту́йу / т:о / шо ви л'у́бите / до́бре? / а за́рас ід'і́т подив'і́ц:е / ци кр'і́лики з':і́ли траву́ / Ми ви́д'іли / шо з':і́ли*.

ЛИШѝТИ (ЛИШЄ́ТИ) НА ДРУ́ГИЙ РИК КОГО́С – залишити (залишати) учня в тому самому класі, не переводити в наступний: *Лиш'е́ти уч'іника́ на дру́гиї рик бес н'іко́му ни ра́дила / бо то ко́ристи ни дайе́ / йе́к вин се ўч'еў / так і да́л'і ме ўч'е́тисе / а ме́нч'і мут йім́у д'ід'е́ каза́ти.*

ЛИШѝТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) БЕС КОПІ́КИ – втратити (витратити, витрачати) усі заощадження: *Ми ста́рш'і / лиш'е́тисе бес коп'і́ки ни мо́жно / а йік ни даї Бо́же / шош ста́нец:е / шо тогди́*?

ЛИШѝТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) БЕС НІЧЬО́ГО – втратити все або багато чого: *Лиши́лисе без н'іч'о́го / во́йна ус'о́ забра́ла*.

ЛИШИ́ТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) В СТОРОНІ́ (ЗБО́КУ) – 1) не втручатися (не втрутитися): *Мош бу́ло ї так / лиш'е́тисе ў сторон'і́ / збо́ку / а́ле ік так ко́ждиї зро́би / то шо с то́го вий́де*? / *хтос му́си пе́рший зач'іна́ти рух роби́ти / термоси́ти тих / шо др'іма́йут*; 2) бути (стати) поза увагою інших; не діяти в унісон з кимось: *Га́н'ч'іна д'і́ўка до́ўго вибера́ла таї лиши́ласе ў сторон'і́ / д'іво́цкиї в'ік коро́ткиї / ско́ро мина́йі; Ус'і́ ідут таї йа пи́ду / ни бу́ду лиш'е́тисе збо́ку / на́в'іт' іґ би хот'і́ў / то ни пасу́йі / пи́ду куда́ д'і́нусе*? / *Ну то так / до́бре ка́ете*.

ЛИШѝТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) ЗЗА́ДУ – відставати (відстати) від кого-, чого-небудь: *Ви́д'іла / шо вин опч'е́куваў / а пото́му тики́ лиши́ўсе з:а́ду вид ус'і́х / шо́би з Мар'і́ч'коў поговори́ти*.

ЛИШЍТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) НА ДРУ́ГИЙ РИК – залишитися (залишатися) в тому самому класі ще на один навчальний рік: *С'у́та два ра́зи лиш'е́ўсе ў тиї сам'і́ї кл'а́с'і / оде́н рас у дру́гиї / а пото́му / в'ід'і́ / ў пйе́тиї / то так / шо шко́лу к'ін'ч'е́ў пид ву́сом*.

ЛИШЍТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ), ЇК (ІК) (ТОТО́) НА ЦІДЍЛІ – *згруб.*, *знев.*, зазнати невдачі; залишитися ні з чим; залишитися сам на сам з труднощами: *Сего́н:е шош ро́бйу ко́ло ха́ти / таї соб'і́ поду́мала / шо йа лиши́ласе с цеў робо́тоў / йік тото́ на ц'іди́л'і / н'і вит ко́го ни над'іва́йусе по́моч'і; Н'і с ким ни хот'і́ў спи́ўки / таї лиши́ўсе / йік на ц'іди́л'і*; *Ад'і́ лиши́лисе с сво́йоў одина́ч'коў / ік тото́ на ц'іди́л'і / хот'і́ли бога́цтва / таї ма́йут / тепе́р набива́йуц:е д'і́ўкоў*.

ЛИШЍТИСЕ (МА́ТИ) НА ПА́МНІТКУ – мати щось як згадку про що-небудь: *У ба́би Йіле́ни буў пе́рстен' / де бу́ло напи́сано Дод'а́к / ўна д'і́ўкоў с то́йі фам'і́л'ійі бу́ла / а йік йа мало́ў се пита́ла / шо т:о за пе́рстен' / то ўна каза́ла / Це м'ін'і́ лиши́лосе на па́мн'ітку / ни зна́йу / шо́ з ним пото́му се ста́ло / кора́л'і ба́бин'і йе / а пе́рстен' / ви́тко / дес се загуби́ў / бо ўскр'іс' шука́ла / ї нима́*.

ЛИШЍТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) НА РУКА́Х У КО́ГОС – бути на чиєму-небудь утриманні: *Насту́н'а ра́но ста́ла ўдови́цеў / на рука́х у не́йі лиши́ласе не́н'а і тро́йі д'іўч'е́т / то зна́йіш / шо бу́лониле́хко*.

ЛИШЍТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) НІШЧЕ́М – не отримати (не отримувати) бажаного; витратити все чи багато чого; втратити щось: *Ўб'іц'е́ли / шо о́змут мене́ ў поса́тку / йа се над'іва́ла / шо шош заро́бйу / а то ад'і́ шо / лиши́ласе н'ішч'е́м / сам'і́ пойі́хали / ї на́в'іт' сло́ва ни сказа́ли / таї в'ір' кому́с; Оц:е́ пос'л'і́н':і гро́ш'і / вид:айімо́ ї лиш'е́ймосе н'ішч'е́м / тогди́ зу́би на кли́нок / таї пор'е́док*.

ЛИШЍТИСЕ (ЛИШЄ́ТИСЕ) ПУСТО́ГО – 1) позбутися (позбуватися) шкідливих звичок: *Іва́ / кур'і́нка / то пусте́ / лиши́се пусто́го*; 2) не думати про те, що (з погляду оцінки реальної ситуації) не варте уваги, є другорядним, дріб'язковим: *Е:ї / лиш'і́ц:е пусто́го / к'і́л'а би́рше / к'і́л'а ме́нче / де́ йа хо́ч'у за ц:е говори́ти? / А́ле браку́йі к'і́л'і бри́ндз͡зи / ўна полови́ну нидода́ла / а ўз'е́ла / йік за дв'і / То ч'о йісте́ зра́зу се ни подиви́ли / шо купу́йіте ї к'і́л'ко ўно кушту́йі / а тепе́р шо говори́ти? / ўна могла́ загу́татисе / Могла́ / а́ле на свойу́ ко́рис'т' / ни на мойу́ / а на свойу́ / Гаї лиш'і́м / за́ўтра у Вижни́ци йа вам ку́пйу к'і́л'у бри́ндз͡зи*; 3) не підтримувати стосунки із тими, хто веде, на думку мовця, не зовсім

правильний спосіб життя: *Ївáнку / йа тоб'í дóбре рáд'у / лишúсе пустóго / наїдú соб'і úнчу д'íўч'іну / Та ви ї за úнчу так скáжете / ч'éм вам цис'á ни догодúла? / Йóї / ййí тáто колúс лишúў буў мене́ у данцú / Вýїно / то тепéр на вес'іл'ý йігó лúшете / вид:астé йімý*.

ЛИШИ́ТИ (ЛИШЄ́ТИ) СЛІТ – залишити (залишати) знаки присутності когось, якихось його дій: *По сóб'і трéба лиш'éти дóбрий сл'іт / і за жит'á про ц:е дýмати / мої / а шо йа дóброго лúшу? / ч'ем мене́ згадáйі рид'н'á / сус'íди*?

ЛИШ (БИ) ЇСТИ І СПА́ТИ (І ПЍТИ) – про лінивого: *Де Федус'кó до робóти? / йімý лиш би йíсти і спáти / І ш'і телев'íзор се дивúти / Йо / оц:é вин л'ýби; Хтос рóби / йік к'ін' / а комýс лиш би йíсти і спáти / і на т:о нимá рáди / О: / та такúх йе / дé нимá*.

ЛЍШКА, -и – ложка; дуже мало: *На С'в'ітúї вéч'ір йімó дереўйенúми лишкáми / тáк'ік уперéт бýло; Гаї / кин' м'ін'í ш':е однý лúшку сметáни / бо сир засухúї; Лиш покýш'іў / з':іў лúшку / ї бúрше ни хот'íў; Та кúл'ко там тóго? / лúшка се лишúла / ўс'о дойідáйте*.

ЛИШКА́РЬ, -я́ – людина, яка робить дерев'яні ложки: *Та д:е / ў нас ни рóбйут лишкú / на базарú вúжу лишкар'íў / ци ўнú сам'í тотó рóбйут / ци лиш продайýт / áле йе / мóже / ўни так і се ни називáйут / бо ї úнчим торгýйут / ни самúми лишкáмии*.

ЛИШ ПЛЕЧЄ́МА СТИСКА́ТИ (СТИСНУ́ТИ, ЗДВИГА́ТИ, ЗДВИГНУ́ТИ) – порухом плечей показати своє небажання коментувати щось, давати оцінку чомусь (комусь); з певних міркувань не промовляти (не промовити) жодного слова: *А дрýгиї шо? / ме м'іш'éтисе ў вáшу свáрку? / н'і / вин дóбре зробúў / узд'р'íў / шó до ч'óго / лиш стиснýў плеч'éма / сказáў даїбóже / таї у двéр'і; А Мар'íка шо мáла на ц:е сказáти? / ўна стиснýла плеч'éма / таї сид'íла ц'íхо / бо то ййí брат / йа би самá так зробúла / йіґ би до такóго дийшлó / бо йек інáкше*?

ЛИШ ПОПРО́БУЙ (МЕНЕ́, ЇГО́ ТА ІН.**) КИНУ́ТИ (ЗРОБИ́ТИ, СКАЗА́ТИ** ШОШ**, РОТ УТВОРЍТИ)** – погроза покарати, якщо хтось не прореагує на попередження: *Лиш попрóбуї йігó кинýти / хот' одéн рас / хот' пúўрас / меш вúд'іти / шо бýде; Лиш попрóбуї шош Мар'íц'і сказáти / йа тоб'í ус'í кóсми повимикáйу / ййі дóста тóго переживáн'а / шо мáйі*.

ЛИШ ПО́РОХ (ПОРОХЍ) ЗИГНА́ТИ (ЗБЍТИ) – про зовсім невеликий дощ: *Цес дош' лиш порохú збиў / лиш лéда покропúў / йа дúўйусе по цéму кам'ін'у пéрет' хáти / ад'í йек р'íтко кропúў / там нúтам*

крáпл'а; Дош' прийшóў з Буковúни / з Малинéшного / áле такúй / шо лиш пóрох зигнáти; Дош' пустúўсе з Бáбина / áле шо / йік вин такúй / шо лиш пóрох зигнáў / пид йіблонáми гет сýхо; Дош':ý ґваўт трéба / а вин лиш покрáпаў / бíрше нич'ó / такúй / шо лиш порохú зигнáў; Дош':ý лиш би се здáло / ўс'о сóхне / а вин покропúў / ік назбúтки / так / шо лиш порохú зигнáў / і то вúбирно / ў д'íда пéрет' хáти сýхо / вин нáв'іт' тудá ни повертáў / вúтко / кудáс íнде се квáпиў; Де ц:е дош'? / то лиш порохú зигнáло.

ЛИШ СЕ ЗДИВЍТИ (ЗДИВЍТИСЕ) – дуже здивуватися, бути враженим: *Отáк іґ би йа вас послýхала / пишлá пид Горý / то ўни лиш би здивúлисе / подýмали би / аґ'í / а шо ц':а жíнка тýтеч'ки загубúла?; Н'іхтó ни над'івáўсе / шо йа з Івáном прúйду / гадáли / шо мúжи нáми ўже н'іч'ó нимá / то ік ми ўтворúли двéр'і / ус'í лиш здивúлисе / йім гаш бéс'іду замкнýло*; *На такý бéс'іду мош лиш се здивúти / о / шо йа скаў / бо мýдрий тот / у кóго йе шош у голов'í / рот ни ме ўтвор'éти; Вáс'ко пидийшóў днам / зач'éў шош жертувáти / а йігó жíнка йік цисé ўзд'р'íла / лиш пидийшлá / хапнýла йігó за рýку ї пот'ігла / кáже / тоб'í задýже вéсело / дóма довеселúс:е / отáк / а ми лиш се здивúли / ни гóн':і бýли до сéбе прийтú; Мúтро налúў буў Слáўкови пагáрч'ік винá / бо вин напúўсе до нéго / лúш хот'íў дáти / а ц':а / йік тýч'а / приб'íгла / штрúкла днéму ї тотó винó вúлила / кáже / ви ч'о м'ін'í ч'олов'íка спóйуйіте? / а то хто спóйуваў? / л'ýде соб'í набувáлисе / храмувáли / йої / ус'í лиш се здивúли / бо ш'і ни вúд'іли такóго; Та іґ бих у такóму ўбран'ý пишлá мижú л'ýде / то ўс'і би лиш се здивúли / н'іхтó би н'іч'ó ни казáў / алé бýло би шо потóму говорúти.*

ЛІВÁК, -á – лівша: *То богáто йе л'івакúў / у котрúх голоўнá рукá ни прáва / а л'íва; Наш малúй / л'івáк / л'íвоў пúше / ми видýч'ували / áле то н'іч'ó ни помогló / А ўч'éн'і л'ýде каўт / шо то і ни трéба / по рáд'ійу роскáзували / шо наї дитúна пúше / їкоў хóч'і*.

ЛІВÁЧЬКА, -и – жінка-лівша: *М'íц'а л'івáч'ка / áле див'íц:е / йек унá ўс'о спрúтишно рóби / та йа прáвоў так ни гóн:а / напрáўду*.

ЛІГÁТИ – лягати: *Л'ігáйте таї сп'іт / а хто вам ни дайé? / ік се змýч'іли / то ч'о ч'ікáти до вéч'іра? / припоч'éн'те ўднúну / то на здорóўйі пом'іч'нé / ц:е / йік л'ýби казáти наш д'іт / дóбрий л'ік дл'а орган'íзму / вин цисé пантрýйі / на сóб'і спрахтикувáў*.

ЛІГА́ТИ (ЛІЧІ́, ПИТѝ) В ЗЕ́МНЮ (В ГЛѝНУ) – помирати (померти): *Нима́ Ǐва́на / пишо́ў вид нас / л'ех у зе́мн'у / нима́ ǐ бі́рше н'іко́ли ни бу́де*; *Йіла́ч'ку / а хто хо́ч'і л'іга́ти ў зе́мн'у? / та л'удина́ жи́ти хо́ч'і*.

ЛІГА́ТИ (КОЧЕ́ТИСЕ) ЗО́ СМІХУ – дуже сміятися: *Сно́ч'і так се с'м'ійе́ли / шо гаш л'іга́ли / коч'е́лисе зо́ с'м'іху / мене́ гаш пони́ску бу́ло забол'і́ло / Шо́ / зноў Іванко́ вў́йкиў приходи́ў? / Йо / роска́зуваў ус'е́ку ўс'е́ч'іну / та так / шо ми ч'е́сто ўмера́ли*.

ЛІ́ҐАРІ ВКЛА́СТИ (ВКЛАДА́ТИ) – закріпити (закріплювати) бруси, на які "б'ют пидлогу": *Л'і́ґар'і ўклада́йут на кам'і́н'і / а́ле ўно ма́йі бу́ти ни таке́ крихке́ / шо розбива́йіц:е / бо пидло́га ни ме держ'е́тисе / це ни ма́йі бу́ти ка́м'ін' п'ісков́ик / бо вин ме т'ігну́ти во́ду / ǐ вит це́го мо́же грип ки́нутисе / це йа каў за тверде́ кам'і́н'і / фа́йно питпл'і́шене / і тогди́ ік так зроби́ти / то ўбйіте́ пидло́гу / і ўна бу́де риўне́н'ка / ни ме хо́дора ходи́ти / таǐ дош'ки́ ма́йут бу́ти сух'і́ / це тако́ш важне́ / ми йік ма́ли би́ти пидло́гу / то кам'і́н'і ве́зли с Покри́ўского / це ў Стари́х Ку́тах / та́мки добува́йут кремени́цу / таку́ тверду́ / гаш си́ну / нам ви́т:и нара́дили бра́ти*.

ЛІ́ҐАРІ ХО́ЖУТ (ХО́ДЮТ) – про нестійку підлогу – результат неміцно закріплених "ліґарів": *Ік л'і́ґар'і хо́д'ут / то йек пидло́га мо́же бу́ти до́бра? / ви́тко / кам'і́н'і пога́не / а́бо йіго́ зле позапл'і́шували / ота́к ўрас ме рип'і́ти / а да́л'і ш'і ги́рше бу́де / ч'іка́йте ги́ршого*.

ЛІ́ҐАРЬ, -я – дерев'яний брус, до якого прикріплюється підлога: *Ду́мала / шо бу́ду жи́ти ў циǐ ха́т'і / а́ле шо / п'іч' хтос розвали́ў / л'і́ґар'і зигни́ли / пидло́гу тре́ба рва́ти / йа л'уби́ла ц:у ха́ту / хот' ўс'е́ке бу́ло / а́ле ш'ісли́ва ч'у́ласе тут / мо́же / того́ / шо молода́ бу́ла.*

ЛІКАТО́РЬ, -я – те саме, що ЛІТНѝК, викор. здеб у мн.: *До д'і́да зи Л'во́ва прийі́хали л'ікато́р'і / вид:иха́ли ту́тки ц'іле́ л'і́то / ўни напере́т д'і́дови присела́ли гро́ш'і / шо́би ўб'іли́ти ха́ту / ўпор'ітку ва́ти фа́йно / шо тре́ба / а пото́му сам'і́ прийіха́ли / ма́ли свойу́ ку́хар'ку / Йусти́на се назива́ла / ўс'о купува́ли ў д'і́да ци ў ко́гос у сел'і́ / йік тре́ба бу́ло / гоноро́в'і пани́ бу́ли / то це́му ўже бі́рше / ік ш'іздис'е́т' ро́киў / йа ш'і мала́ бу́ла*.

ЛІК ЗНА́ТИ (ДИСТА́ТИ, МА́ТИ, НАЙТѝ) – володіти знаннями стосовно засобів оздоровлення когось: *Ка́е / шо ни го́ден себе́ ў ру́ки ўз'е́ти / шо то л'уба́ така́ / а йа / л'у́пко / ни зна́йу / шо бих да́ла / аби́*

найти́ вит то́го л'ік / йек тото́ видвернýти вит хло́пц'а / аг’і́на б’іду́; Уна́ ни ўме́л:а бу́ла / бо диста́ли п’ін'іц'іл'і́н / л'ік на́йшли́ / ш’і н'іхто́ тогди́ за не́го ни ч’у́ў / і ц:е ўратува́ло твойу́ ма́му.

ЛІКЍР, -у – лікер: *Но́ц'а л'уби́ла л'іки́р / ми шош де́коли и́нче беремо́ / а ўна ни хот'і́ла з на́ми / а́ле іґ буў л'іки́р / то каза́ла / гаї / наї бу́де / да́йте кри́шку / ц'а́поч’ку ўли́йте*.

ЛІКО́ВАНИЙ СТО РАС УМЕРА́Ї, А НИЛІКО́ВАНИЙ – РАС – про важливість для людини лікування й постійної турботи про здоров’я: *Йої / ма́ма ц'ілу́ зи́му слабува́ла / у Франки́ўску леж’е́ла / а́ле найгі́ршого / сла́ва Бо́гу / нима́ / а так / то до́ма се л'іч’е́йі / ура́с пйе тото́ / шо дохто́р'і сказа́ли / то Мару́с'ко / л'іко́ваний сто рас умера́йі / а нил'іко́ваний / рас / того́ ни тре́ба запуска́ти сла́б’іс'т' / л'удина́ ма́йі ч’у́тисе / шо́ з неў / шо́ йі́йі браку́йі / ї сокоти́тисе / абе́с і ти ц:е зна́ла.*

ЛІКО́ВАНІ, -я – лікування: *Л'іко́ван'і лиш ви́т'ігло гро́ш’і / а ко́ристи ма́ло*; *Шо т:о за л'іко́ван'і / ік д'е́д'а ни лежи́т / а хо́ди понадв’і́р'у / та то пре́ц'ін' / ґри́па / ўна хо́ч’і тепла́ і ле́ж’ін'а*.

ЛІ́КУ НИМА́ (НИМА́ ЛІ́КУ) – про неможливість врятувати хворого через відсутність дієвих засобів лікування: *На т:о л'і́ку нима́; Вит то́го нима́ л'і́ку / прихо́ди т'в’ії ч’ес / таї му́сиш іти́ / лиш’е́ти цес с'в’іт*; *Ву́йку / та вит ста́рости л'і́ку нима́ / абе́сте шо да́ли / ш'і смих ни ч’у́ў / аби́ котри́йс тако́го л'і́ку дистаў / то лиш х’іба́ ў байка́х*; *Кобы́бито бу́ли так’і́ п’іґулки́ / шо ўз'еў он:у́ / і ти здоро́вий / а́бо ўз'еў / і молоди́й се зроби́ў / а то б’іда́ / шо цьо́го нима́ / це́го нима́ / а сла́бости хитр'і́ш’:і стайу́т / так се ўберта́йут / шо дохто́р'і ни зна́йут / йек з ни́ми да́ти ра́ду / ота́к / а ц:е / шо бу́ло ў ма́ми / то вит то́го л'і́ку нима́ / і йік хтос ка́же / шо маў таке́ ї се ви́л'іч’іў / то йе нипра́ўда / ў не́го и́нче бу́ло / бо таке́ се ни л'і́ч’і / ни дайе́ц:е л'іко́ван'у / таї ш’і т:о / шо сла́б’іс'т' бу́ла зада́ўнена / ўна ўже соб’і́ до́бре ўжи́ласе ўсереди́н'і.*

ЛІК УТРА́ТИТИ (ВТРАЧЕ́ТИ; ЗАГУБЍТИ) – збитися (збиватися) в підрахунках: *Ўже смих л'ік утра́тила / ки́л'ко рас йа бу́ла ў полонин'і́ і ў котри́м ро́ц'і / з:а колго́спу ко́жде л'і́то та́меч’ки л'і́тувала / ти / в’іде́ў / тогди́ лиш зач’е́ла бу́ла до шко́ли ходи́ти / ану́ нагада́йсе / коли́ т:о бу́ло / і озми́ зо пйет' ро́киў наза́т*.

ЛІЛІ́ТКА (ЛЕЛІ́ТКА), -и – *здеб. мн.*, ЛЕЛІТКЍ (ЛІЛІТКЍ), -о́к; круглі блискучі бляшечки з діркою посередині, якими прикрашували і прикрашують орнамент на одязі, головних уборах: *Ў ме́не йе ви́шитий*

к’іпта́р' / а́ле бес лел'іто́к / то ў Рижн'і́ Вели́кому йа ви́д'іла, ў Йіворо́в’і / ота́м цисе́ л'у́бйут.

ЛІНѝВИЙ ДВА РА́ЗИ ХО́ДИ (ХО́ДИТ), А СКУПѝЙ ДВА РА́ЗИ ДАЄ́ – про важливість раціонально оцінювати ситуацію, а отже, свої дії: *Ду́мала / шо ви́йграйу / купи́ла дешев’і́ ч’ереви́ки / таї́ шо? / за м’і́с'іц' розл'і́злисе / бо ни скупи́се / ба́бо / памн'іта́ї / шо л'іни́виї два ра́зи хо́ди / а скупи́ї два ра́зи дайе́ / так зда́ўна ка́жут.*

ЛІНѝВИЙ ДО РОБО́ТИ, А́ЛЕ (ЗАТТО́) РОБѝТНИЙ (ОГѝДНИЙ) ДО ЇДѝ – висловлення, яке в іронічній формі виражає ставлення мовців до ледарів, лінивців: *Лес'о́ л'іни́виї до робо́ти / ни рошч’іха́йиц:е б’і́ч’і шош помоч’і́ / Таї наш таки́ї / л'іни́виї / ік пес / до робо́ти ни ква́пиц:е / а́ле до йіди́ роби́тниї / о: / цес / іґ би мих / ни ўстава́ў би з:а стола́.*

ЛІНѝВИЙ, ЇК (ІК) ПЕС – дуже лінивий: *Фед'о́ л'іни́виї / ік пес / ік у тиї ба́йц'і / де ч’олов’і́к сиди́т пид гру́шеў / утвори́ў рот / а гру́ш’і сам’і́ туда́ па́дайут / А́ле / диви́се / шо ікра́с поц'іл'е́йут у рот.*

ЛІНѝТИСЕ[1] – лінуватися: *Гаї / скажи́ м’ін'і́ / шо мош ма́ти / йік ота́к л'іни́тисе?; Ни л'іни́се / замети́ ў ха́т'і / а пото́му дроў унеси́; Л'ін'у́се їти туда́ / пі́ду / ік тро́хи питсо́хне / а ні́ болот'е́м ч’ал'а́пати.*

ЛІНѝТИСЕ[2] – линяти: *Ку́ри ўже л'і́н'уц:е / ни ма́ли би ш’і.*

ЛІ́НІЮ (ОДНУ́ (ОННУ́), СВОЮ́) ВИТРѝМУВАТИ (ДЕРЖЄ́ТИ) – бути послідовними, одностайними в чомусь: *Ро́дич’і му́с'ут іку́с одну́ л'і́н'ійу витри́мувати / а ни так / шо оди́н ка́же одно́ / а дру́гиї / дру́ге / ц:е йе зле / таке́ ви́хован'і ко́ристи дити́н'і ни принесе́; До́бре / шо ўни ма́йут л'і́н'ійу і витри́муйут йійі́ / так ґа́зди ма́йут роби́ти.*

ЛІННѝЙ – лляний: *Л'ін:е́ полотно́ купи́ла ў нас у копарати́в’і / ни їшла ў м’і́сто; Л'ін:е́ до́бре до т'і́ла / ни па́ри.*

ЛІНО́ВИШШІ, -я – шкіра змії, яку вона скидає навесні: *Л'іно́виш’:і ў бе́рез'і ви́д'іда / ко́ло скали́ / страшно́ се перепу́дила.*

ЛІ́НЬ НАПА́ЛА (НАЙШЛА́) НА КО́ГОС – хтось розлінувався: *Бабо́ / на ме́не / ви́тко / л'ін' напа́ла / бо хо́ч’у леж’е́ти / К’і́л'ко хоч’ / ти́л'ко лежи́ / вид:иха́ї / бо рик т'ішки́ї таї до́ўгиї / ш’і наро́бис:е / лиш хо́ч’у або́с л'і́пше йі́ла / би тоб’і́ смакува́ло / то йа ни зна́ти їка бих бу́ла ра́да / ану́ нагада́ї / ч’іго́ бес йі́ла? / мо́же / ба́нуш звари́ти? / йі́ла бес? / ге? / з гу́с'л'інкоў? / до́бре? / йа нач’іси́нку звар'у́; Ік л'ін' напа́ла / то мус їйі догоди́ти.*

ЛІНЮ́Х, -á – ледащо: *Признáйсе / шо ти тикú л'ін'ýх / бо ўжé даўнó збиў би тих пйéт' пак / áле ў тéбе перекýри важн'і́ш’:і*.

ЛІНЮШÓК, -шкá – *зменш*., *пестл*. стос. ЛІНЮ́Х: *То де тот л'ін'ушóк / шо споден'кú з земн'і́ ни пидоймúў? / де вин? / ни вúд'іў йіс йігó*?

ЛІ́ПШЕ (КРÁШШЕ) БУ́ТИ НИ МÓЖЕ (НИ БУВÁЇ) – про те, що, на думку мовця, заслуговує найвищої оцінки, найкращої похвали: *Ну так ужé зрóблено / шо л'і́пше бýти ни мóже / сам’і́ див’і́ц:е; Л'і́пше ни бувáйі ĭ бýти ни мóже / це йа ґерентýйу / гаї / подив’і́ц:е на шит'é*.

ЛІ́ПШЕ З ҐАЗДÓВ ЗАГУБЙ̀ТИ, ЇК (ІК) С ПУСТЙ̀М НАЙТЙ̀ – про необхідність уникнення, співпраці, спілкування з лінивими, п’яницями та ін.: *То такé / Одок’і́ / хлóпец маў би знáти / с ким вестúсе / а вин / вúдиш / пов’і́ўсе на т:о / шо йімý наўб’іц'éли / вин забýў / шо л'і́пше з ґаздóў загубúти / ік с пустúм найтú / áле н'іч’ó / дóбре / шо йіс розбúла томó / шо ни дийшлó до гúршого / оц:é дóбре*.

ЛІ́ПШЕ З РОЗУ́МНИМ ЗАГУБЙ̀ТИ, ЇК (ІК) З ДУРНЙ̀М НАЙТЙ̀ – про важливість для мовця уміння оцінювати “хто є хто”: *Каў вам гéзде / ни хóч’у йігó вúд'іти / бо л'і́пше з розýмним загубúти / йік з дурнúм найтú / тот / хто ц:е сказáў / буў дóста розýмниĭ / вúтко / ни рас на сóб’і спрахтикувáў / шо т:о знач’éйі мáти шош с такúм / ік Лес'ó / ци хот' би ваш Федýн'ц'о / делéко ни трéба шукáти / такóго добрá ускр'і́с' нáĭдец:е*.

ЛІ́ПШЕ МÁТИ СТО ДÓБРИХ, ЇК (ІК) ОДНÓГО ЗЛÓГО – злі люди деструктивні, тому треба їх уникати: *Йа тебé дóбре ўч’éйу / ни шукáї з неў н'іч’ó / ўна шош такé скáже / шо тоб’і́ се ни ўдáло / а ти ни обзивáйсе / бо л'і́пше мáти сто дóбрих / ік однóго злóго / л'і́пше погáниĭ мир / ік дóбра вóйна / ви жийіте на однóму подв’і́р'у / то йек по úнчому*?

ЛІ́ПШОГО (КРÁШШОГО) НИ НÁЙДЕШ (НИ НÁЙДЕТЕ) – те саме, що ЛІ́ПШЕ (КРÁШШЕ) БУ́ТИ НИ МÓЖЕ: *Вýйку / та л'і́пшого к’і́с'а ни нáĭдете / анý / наўмúсне / об’іїд'і́т усúĭ базáр' / подив’і́ц:е / метé вúд'іти / шо зноў прúĭдете до мéне*; *Ан:ú / л'і́пшого ни нáĭдеш / ік свáтайі / то ĭди / ідú і ни розгáдуĭ*.

ЛІ́СА, -и – сплетена з пруття решітка (у “возници”) для сушіння фруктів, копчення м’яса: *Йік шушúти / на л'і́су кладемó слúви / грýш’і / йéблуч’ка / мóжно ĭ на сóнци / порубáти на кавал'ч’ікú / ĭ так ушýшиц:е*.

ЛІ́СКА, -и – 1) ліщина: *Трéба ўрубáти л'і́ски на тич’éн'і*; 2) планки (“лапшуті”), що прибивають до стін перед штукатуренням: *Ч’ем хáту л'іскýйут? / Л'і́скоў / лапшýт'ім / запитáйсе ў д'éд'і / йек вин томó рóби /*

наї покáже тоб'í́; 3) плетиво, своєрідне пристосування, за допомогою якого сушать "шушениці", коптять м'ясо; те саме, що ЛІ́СА: *У нас у возни́ци йе л'íска / тáто спл'іў / на н'у мáма кладé сли́ви / ўдоли́н'і питпáл'уйі вáтерку / таї так уни́ шу́шуц:е / вáтерка такá / шо лиш лéда*.

ЛІСКО́ВИЙ – ліщиновий: *Мали́ми ходи́ли ў л'íсков'і гор'í́хи / ў йéгоди / а ў гриби́ сам'í́ н'íкóли ни їшли́ / бо могли́ се заблуди́ти / нас сами́х ни пускáли*; *Оц:é тич'éн'і л'íскóве / ў бéрез'і нарубáў а оти́х пáру тич'óк / то з граби́н'а; Тудá кóло Ф'í́липових л'íсков'і корч'í́ ростýт / а тýтки самá в'іл'ш'éна*.

ЛІСКО́ВИЙ ГОРІ́Х – 1) ліщина (ліска): *Анý диви́се / шо ц:е за кóрч'ік / в'ід'í́ / л'íскóвиї гор'í́х / áле на горóд'і йігó н'íхтó ни сади́ў / ви́тки вин тýтки се ўз'éў*?; 2) плід ліщини: *Пи́демо дгóр'і / назберáйімо л'íскóвих гор'í́шкиў / йа знáйу / де ўни рустýт / А д'í́до ўч'éра пóўниї кошéлик прин'í́с*.

ЛІСКУВА́ТИ – прибивати до стін дерев'яної хати планки ("лапшуті") перед тим, як мастити їх глиною: *Лиш трéба хáту л'íскувáти / аби́ Бох поми́х хот' вид ги́ршого до холоди́ў зроби́ти / Зрóбиц:е / ни переживáї.*

ЛІСНА́, -óї – відьма; мавка: *Вýйко ў полонин'í́ ўс'éкого наслýхаўсе за л'íснý / сам ни ви́д'іў / áле ч'уў / шо то дýже фáйна д'í́ўч'іна / нивисóка / мáйі мал'éн'ку ни́шку / а гóлос таки́ї / шо йік заговóри / то ч'олов'í́к ци пáрубок за ўс'о забувáйі / ўна йігó кли́ч'і / таї вин ідé / а йіґ би ўна стáла трóхи бóком ци обернýласе назáт / то з:áду утрóба ви́си / т'éгнец:е за неў*.

ЛІСНЍЙ ЧЬОЛОВІ́К – *міфол*., істота, схожа на чоловіка, яка живе в лісі: *Л'íсни́ї ч'олов'í́к дес йе / алé делéко ў гóрах / каўт / шо дýже вели́киї / волосáтиї усúї / мáйі вели́к'і рýки ї нóги / ногá такá / іґ дес пиў ми́тр'а / роскáзували / шо у вóйну Вас'ýта з д'ітми́ спáла ў коли́б'і кóло вáтри / бо бýло стýд'ін' / нарáс ч'ýйі / шо шош гýпнуло / двéр'і се ўтвори́ли / і хтос ув'іїшóў / уна́ ўдáла / шо спит / бо се перепýдила / áле прижмýреними оч'éма ўзд'р'í́ла / шо то шош дýже вели́ке / волосáте / таке́ / ік медв'í́т' / прийшлó гр'í́тисе кóло вáтри / ўна ни моглá би́рше роздиўйéтисе / бо то бýло б'í́йно / лиш здогадáласе / шо то л'íсни́ї ч'олов'í́к / отáк ц'í́хо леж'éла / дóки тот гр'í́ўсе / і лиш бойéласе / шоби́ мал'í́ ни зач'éли плáкати / шоби́ ни скорн'éлисе / бо ни знáти / йек би т:о бýло дáл'і / в вин побýў ш'і їкиїс ч'ес і пишóў / н'íч'ó ни кинýў*.

ЛІСОВІ́ ХЛО́ПЦІ – бійці УПА: *Це ўже бу́ло ў тепер'і́шн'і ч'ісú / ч'олов'і́к роска́зуваў / шо рас уни ї́шли на пол'о́ван'і / йіх к'іл'ка́ бу́ло / ма́ли при со́б'і збро́йу / бо йім уна́ позво́лена бу́ла / ну тай ідý́т л'іса́ми / ї́кúмис присло́пами / вúтко бу́ло / шо та́мки л'у́де ходúли / велúких дорúх нима́ / тай ни могло́ бу́ти / а́ле дорúшка ї́кас йе / ну тай ідý́т унú / дúўйуц:е / а про́тиў них іде́ ікáс стара́ жúнка / та лиш ік йіх узд'р'і́ла / бо́рзо загну́ла го́лу і бúрше ни пидоїма́ла / а з нúми буў оде́н / шо знаў йійі́ / тай ка́же / Пара́ / а ти ч'о так се загну́ла? / а́ле ўна н'іч'о́ ни сказа́ла / і лиш борзе́н'ко пишла́ / тикú ма́їже поб'і́гла / то цес ч'олов'і́к / шо буў до не́йі заговорúў / ка́же / Вúдите / ўже к'і́л'ко ч'ісý проїшло́ / а л'у́де за л'ісовúх хло́пц'іў пам'н'іта́йут / л'у́де на́ўч'ін'і / жúнка узд'р'і́ла / шо ї́дут стр'іл'ц'і́ / загну́ла го́лу / шобú н'іко́го ни вúд'іти / бо йік н'іко́го ни вúд'іў / то ї н'іко́го ни пизна́йіш; Ч'у́ла йіс за л'ісовúх хло́пц'іў / му́с'іла ч'у́ти / тепе́рки за них зач'е́ли роска́зувати / а ўпере́т / Бо́же боронú за таке́ сло́во сказа́ти / йоï / іке́ ўс'е́ке л'у́де пережúли / оï шо пережúли.*

ЛІ́СТИ В БІ́ЙКУ – розпочинати бійку; втручатися в неї: *Лиш шо / а вин л'і́зе ў б'і́їку / таке́ мале́ / а хо́ч'і бúтисе с ста́ршими / та ўни дес ік даду́т / то ни ўста́не / шо́ вин соб'і́ гада́йі? / ўни ни мут ура́с ув аж'е́ти / шо малúй / накажú йімý / л'у́пко / най се стрúмуйі / Тай шо йа зро́бйу / ік цес н'іч'о́ ни бойі́ц:е / Ї́ван так йіго́ наўч'е́ў / Йа сказа́ла / а ви соб'і́ див'і́ц:е / ви ро́дич'і / л'і́пше ма́йіте зна́ти / але́ шобе́сте пото́му ни банува́ли.*

ЛІ́СТИ В ДУ́ШУ – втручатися у чужий внутрішній світ: *Йек дру́гому л'і́сти ў ду́шу / допúтуватисе / колú вúдиш / шо йімý ни до те́бе / а́ле йе так'і́ / шо це́го ни розум'і́йут / у них голова́ / йік кулач'о́к.*

ЛІ́СТИ В О́ЧІ – доказувати щось, вияснюючи стосунки, дорікати, робити зауваження комусь: *Уна́ ч'о м'ін'і́ ма́йі л'і́сти ў о́ч'і / шо мойа́ дитúна / йік н'іма́к / ї́де / Сла́ваїсу ни ка́же ста́ршим / йа ц:е ма́йу вислухо́вувати? / ге? / йа тебе́ та́к уч'е́ла? / ци ў те́бе йізúк прирúс у ро́т'і / ни хо́ч'і ўберта́тисе?*

ЛІ́СТИ В ПЕ́КЛО – піддавати себе великій небезпеці: *Молúла і просúла / ни л'іс' у пе́кло / сидú до́ма / по́ки тебе́ н'іхто́ ни клúч'і / а́ле де вин послу́хаў? / пишо́ў / а йа м'і́с'ц'а соб'і́ ни нахо́жу.*

ЛІ́СТИ (МІШЄ́ТИСЕ) В ТТО, ШО НИ ТРЕ́БА (НИ ВО́ЛЬНО) – втручатися в справи, які тебе не стосуються: *Ти / М'іха́ / в'і́ч'но л'і́зеш у т:о / шо ни во́л'но / ікúй ґу́рский тебе́ пот'е́х робúти пра́во у ч'ужúй ха́т'і?*

/ наї бу́де / шо то пе́рва сестра́ / а́ле ў не́йі свойе́ жит'е́ / ўна сама́ розбере́ц:е / шо до ч'о́го / а ти тепе́рки ста́неш йім пе́ршим во́рогом / на те́бе спихну́т / ска́жут / шо то ти ви́ден у йіх нигара́здах / а дру́г'і поду́майут / мої / та тики́ пра́ўда / бо ч'о вин л'і́зе у ч'ужу́ с'імн'у́ / ік йіго́ ни про́с'ут? / наї сту́ли пи́сок і пантру́йі свойу́ ха́ту.

ЛІ́СТИ (ЗАЛІ́СТИ) КОМУ́С У ЗА́ДНИЦУ (В ОДНО́ (ОННО́) МІ́СЦЕ; НАЙ НИ КА́ЖУ, КУДА́) – *вульг.*, занадто принижуватися; запобігати перед кимось; те саме, що ЛИЗА́ТИ ЗА́ДНИЦУ: *О: / цес таки́й / шо зал'і́зе наї ни ка́жу / куда́ / ік йіму́ шош се стре́би / цес ум'і́йі л'і́сти; Наї дес и́нде шука́йут таки́х / шо мут йім л'і́сти ў одно́ м'і́сце / І на́їдут / А йа шо / боро́н'у? / наї йім помога́йі / а́ле з на́ми це́го ни бу́де.*

ЛІ́СТИ (ЗАЛІ́СТИ) В ЧЮЖУ́ КИШЕ́НЮ – намагатися заволодіти чужими коштами: *Йе так'і́ спец'іийал'і́сти / шо ўм'і́йут л'і́сти ў ч'ужу́ кише́н'у / йім хот' шо / лиш би пот'ігну́ти.*

ЛІ́СТИ (МІШЄ́ТИСЕ) НИ В СВОЄ́ – безцеремонно втручатися не в свої справи: *Жи́нко / ти зноў л'і́зеш ни ў свойе́? / ч'олов'ікі́ гово́р'ут / а ти м'іш'е́йіс:е / роска́зуйіш / йек тре́ба ха́ту зводи́ти / та йік ти така́ рузу́мна / то ч'о йіх наїма́ла? / буду́йсе сама́ / це ш'і до́бре / шо ўни се стри́мали / бо йа ви́д'іў / йек Лес'о́ поч'ірвон'і́ў / ти хо́ч'іш / аби́ ми лиши́лисе / йік се́ред' води́?*

ЛІ́СТИ (ПХА́ТИСЕ) ПИД МАШЍНУ – бути необережним на вулиці, не дотримуватися правил пішохода: *Мої / та ч'о цес л'і́зе пид маши́ну / пит сам'і́ коле́са / вин здур'і́ў? / Вин / ба́т'ку / ни ч'у́йі / це Ко́ц'о.*

ЛІ́СТИ ПИД НО́ГИ (ЛА́ЗИТИ ПИД НОГА́МИ) – заважати комусь: *Забер'і́т мало́го / наї ни л'і́зе пид но́ги / бо тут окри́п.*

ЛІ́СТИ (ВИЛАЗЍТИ, ВИЛІЗА́ТИ) Ш ШКИ́РИ – докладати великих зусиль для досягнення чогось: *Л'і́зут ш:ки́ри / шо́би ни ги́рше бу́ло / йік у богач'і́ў / а куда́ тоб'і́ / Пара́ / т'є́гатисе з ни́ми? / у них ус'о́ вид ли́шку / аў те́бе / с пос'л'і́дного / хо́ч'іте с торба́ми пити́?*

ЛІ́ТАВИЦЯ, -і – 1) *міф.*, істота, що "літає"; ходить, майже не торкаючись землі: *Л'і́тавиц'а / це шош таке́ / шо ни ўси́ди на м'і́сци / а йік когóс іме́ц:е / то ї тої зач'іна́йі л'і́тати*; 2) один із видів психічного захворювання: *Каўт / шо Фед'о́ диста́ў л'і́тавицу / а́ле шо ц:е таке́ / йа до́бре ни зна́йу*; 3) *перен.*, надмірне збудження, що спричинює неможливість людини бути у спокої, перебувати на одному місці, виконуючи щось; часто в порівн.: *С'ет' / вид:и́хаїсе / ни носи́се / йік*

л'і́тавиц'а; *Приб'і́гла / йік л'і́тавиц'а / суда́ / пото́му ў стару́ ха́ту / зноў суда́ / аг'і́на б'іду́ / шо се ста́ло / Мар'і́? / А ўна / в'іде́ў / ч'олов'і́ка шука́ла / так? / А йек йіс угада́ла*?; *Л'і́тайі / но́сиц:е / йік л'і́тавиц'а / ў ко́ждим заку́тку йійі́ поўно́; Ік ка́жут / шо хтос л'і́тайі / ік л'і́тавиц'а / то розум'і́йут / шо вин вели́киї не́рвус / та́к'ік би буў слаби́ї на шош нерво́ве*.

ЛІ́ТАТИ – *знев*., *згруб*., швидко ходити, шукаючи чогось, метушитися; швидко поратися по господарству, виконуючи різні види робіт: *Шо ти л'і́тайіш по ха́т'і / йік перепу́жена? / дес йіс сама́ покла́ла пул'а́рец / бо хто мих ўз'е́ти?*; *Ни л'і́таї по ха́т'і / йік ни знайу хто / бо так р'іду́ ни бу́де / потро́шки / одно́ за о́дним роби́*; *Л'і́тайу / бо та́то ў шпитали́ / а до́ма д'і́ти / ку́тан'і*; *Пе́рет' с'в'е́тами мус до́бре увиха́тисе / ни та́к соб'і́ / а л'і́тати / Йо / то ни до припоч'е́ўку.*

ЛІ́ТАТИ (БІ́ГАТИ, НОСЙТИСЕ), ЇК (ІК) ОШПА́РЕНИЙ (ОПШПА́РЕНИЙ) – метушитися, бути дуже збудженим, сердитим: *На́ш'а нев'і́стка сего́н:е л'і́тайі / йік ошпа́рена / іґ би йійі́ шош укуси́ло ў одно́ м'і́сце / ви́тко / шо серди́та*.

ЛІ́ТАТИ, ІК (ЇК) ЧІРКАЧІ́ – швидко бігати, літати (про курей): *Ку́ри л'і́тайут м'ін'і́ по гр'ітка́х / ік ч'іркач'і́ / кол'ки́ би йіх наўшли́ та би йіх наўшли́ / йім са́ду ма́ло / то уни́ ш'і гр'ідо́к витшу́куйут і ч'іч'ки́ питпо́рпуйут.*

ЛІ́ТЕР (ЛІ́ТРА), -а (-и) – літр: *З л'і́тер ме́ду до́ста бу́де? / ста́не? / Ш'і забога́то / гора́ пиўл'і́тер*; *Ту́тен'ки л'і́три нима́ / пага́р' браку́йі / а́бо ї ш'і би́рше / Та ни мо́же бу́ти / Ану́ див'і́ц:е.*

ЛІТНЍК, -а́ – особа, яка винаймає в господаря кімнату (чи й хату) для літнього відпочинку: *Д'іт Іва́н ура́с маў л'ітники́ў / наўби́рше / в'іде́ў / зи Л'во́ва / а́ле на́в'іт' з Ро́с'ійі бу́ли*; *Л'ітники́ ї тепе́р прийіха́йут у Т'у́диў / але́ де́котр'і ни ў л'уди́ї се зостаноўйе́йут / а на ба́з'і / ота́м угор'і́ / пит сами́м л'і́сом*.

ЛІТНИКУВА́ТИ – бути літником: *Л'ітнику́йте / ки́л'ко вам се схо́ч'і / сам'і́ ви́дите / шо м'і́с'ц'а до́ста / ї на пого́ду ви́бралосе*.

ЛІТНИЧЬО́К, -а́ – *зменш-пестл*. до ЛІТНЍК (про дітей): *У нас і л'ітнич'ки́ йе мал'і́ / зде́леку прийі́хали.*

ЛІТРЍВКА, -и – пляшка чи інша посудина, місткість яких – один літр: *Спорожни́ л'ітри́ўку / а малин:и́к перели́ї у шош и́нче*; *Ік ма́йіте л'ітри́ўку / то йа дам молока́ / с собо́ў о́змете / ікра́с здойі́ла*.

ЛІ́ТУВАНІ, -я – *ім*. від ЛІ́ТУВАТИ: *Л'і́туван'і ни бýло лéхке / отáк прийтú ў полонинý на два три дни / дýже дóбре / а ш'і йік погóда / то крáш:ого нимá / а йік ц'ілé л'і́то крýтис:е / ни мáти колú на вер'хú подивúтисе / пол'убувáтисе нúми / то т'éшко / хóч'іц:е тхáт'і / Áле знáйіш / шо мáйіш видбýти / таї ус'ó / свойé хот'і́н'і дéржиш при сóб'і / Лиш так / дóбре кáжете*.

ЛІ́ТУВАТИ – перебувати на полонині, працюючи там, протягом літнього періоду: *Нáш'а бáба богáто рас л'і́тувала ў полонин'і́ / ік маї молóч':а бýла / вúт:и брúнѕи передавáла / вýрди / а ми вúц:и / лопатóк / огир'кúў / зеленинú / цéго йіи́ корт'і́ло / Цéго тáмки ўс'і хóч'ут*.

ЛІХТА́РЬ, -я́ – ліхтар: *Нич' темéн:а / бер'і́м л'іхтáр'*.

ЛІ́ЦИ (ЛІ́ЦА), -ив – 1) *тільки мн.,* віжки: *Ік йі́деш фúроў / то мýс'ут бýти л'і́ци*; 2) *ірон., перен*., спец. пристосування, яке викор., коли дитина вчиться ходити: *Мої / дóбре придумáли так'і́ л'і́ци / абú ни ўпáла дитúна*; 2) *перен*., бретелі у бюстгальтері: *Ч'ікáї / наї оц':і́ л'і́ца ў стáн'іку попрáўйу / бо мут тиснýти / йа мýс'у фáйно ўпр'ігнýтисе*.

ЛІЧЄ́ТИ – лікувати: *Л'іч'éти ни штýка / áле трéба ўм'і́ти / знáти йек / ти богáто вúд'іла дóбрих дохтóр'іў*? / *отóто*.

ЛІЧЄ́ТИСЕ – лікуватися: *Трéба л'іч'éтисе / áле йа се бóйу іти ў шпитáл' / м'ін'і́ ўже тúл'ко рóкиў / шо ни знáйу / ци хтос помóже / х'ібá би йіх видобрáли трóхи / ход' би двáц:ит' / ти ни ч'ýла / де ц:е рóбйут?*

ЛІЧІ́ – лягти: *Хот'і́ла бих л'іч'і́ / хот' на пáру м'інýт / áле нимá колú / мýс'у корóву пускáти; Отáк би л'іч'і́ на оцéс мох / таї н'іґдé ни іти*; *Йа вам фáйно постелúла / мóжете л'іч'і́ / колú соб'і́ схóч'іте / і сп'іт соб'і́ зáўтра / кúл'ко ме се хот'і́ти / тýтки н'іхтó ни ме дýпати / а пса йа пересúл'у / шóби ни гáўкаў пид викнóм / Бабó / та ми цéго се ни боймó / ми до ўс'óго звúкл'і / ми ни напáс'н'і / наї гáўкайі / сам'і́ йістé казáли / шо с псом весел'і́ш:е / Це мин'і́ / а вам нашó такóйі вéселости? / ви мáйіте úнче / ч'ем веселúтисе; На циї лáвици йа ни мóжу л'іч'і́ / бо м'ін'і́ завýско / йа соб'і́ ў зап'і́ч'ку постéл'у*.

ЛІЧІ́ (ЛІГА́ТИ, ПИТЍ) В ЗЕ́МНЮ – *евф*., померти: *А хто / Паўл'і́ / ни хóч'і жúти? / вам трафйéлисе так'і́ / бо йа за свóйе жит'é такúх ни здибáў / н'іхтó ни хóч'і л'ігáти ў зéмн'у / кóждиї гадáйі / шо ш'і ни ч'ес / шо йігó ч'ес дес делéко / наї бýде / шо ч'олов'і́кови тýтки ни сóлотко / áле і тудá сам ітú ни квáпиц:е / Дóбре кáете / а ч'о б'і́ч'і? / кóждиї знáйі / шо*

йигó тáмеч'ки прúймут / лиш ни ўс'іх зарáс / Ої шо так / лиш ни ўс'іх зарáс. Див. ЛЕЖЄ́ТИ В ГЛИ́НІ (В ЗЕМНИ́).

ЛІЧІ́ І НИ ВСТА́ТИ – померти: *Н'іхтó ни знáйі / ікúї у кóго кинéц / од'н'і́ ўпадáйут у лéжу / дрýг'і ни так се мýч'ійут / йек хто / а то би дóбре ўкýтатисе / фáїно се зибрáти / л'іч'і́ соб'і́ і ни ўстáти / шобú с тобóў ридн'á ни мáла велúких клóпотиў / И:ї / вýїно / такé йістé заговорúли / шо ўно н'і до ч'óго / вам ш'і заскóро за ц:е дýмати / Е: / ни скажú / говорúти / мóже / і ни трéба / áле дýмати ни зашкóди*.

ЛІ́ЧІНИЙ (ЛІЧЕ́НИЙ) – лікований: *Вин л'і́ч'іниї / леж'éў у Кýтах / áле зноў йимý шош ни так / пúде ў шпитáл' / сарáку ч'олов'і́к.*

ЛІЧІ́ ТАЙ НИ ВСТАВА́ТИ – про прагнення відпочинку; ознака перевтоми: *Дéколи се хóч'і л'іч'і́ таї ни ўставáти / áле нагадáйіш / шо с кóждого кутикá на тéбе робóта дúвиц:е / таї ідéш / зач'інáйіш повóли переберáти ногáми / таї унó перехóди*.

ЛО́ВАНКА, -и – назва дитячої гри: *Д'і́ти л'ýбйут ловúти однó óдного / а йік хтос когóс імúў / то ўже тот зач'інáйі ловúти / нáв'іт' ік лиш пáл'цем йигó кинýў / то ўже рахýйіц:е / шо ї́миў / ни трéба держ'éти / а лиш докинýтисе до нéго / лóванки ї хóванки ўс'і д'і́ти ї́грáйуц:е / йім так'і́ úгри се ўдайýт / Ну та то ї ми / іґ бýли мал'і́ / цéго хот'і́ли*.

ЛО́ВИ (ЛО́ВИТ, ІМЍЛО, ЙМЍЛО) РОЗВЍЛНЕНІ КОГО́С – у когось діарея, пронос: *Ік лóви розвúлнен'і / то трéба дóма сид'і́ти / нимá ч'о хатáми ходúти; Розвúлнен'і і л'удинý лóви / ї худóбу / шош ни так пишлó з йідóў / ци заслáп / таї ужé йе / ў мéне вит п'іґулóк бýло*.

ЛОВЍТИ – давати відчути себе (про мороз): *Сейі́ноч'і фáїниї бýде морóс / ужé лóви / дóбре ч'ýти / Йо / фиїст притискáйі.*

ЛОВЍТИ (ХАПА́ТИ) ЗА ПО́ЛИ КОГО́С **–** просити когось про щось; перешкоджати комусь щось зробити: *Йа ни бýду н'ікóго ловúти за пóли / хóч'і / наї ідé; Ловúла за пóли / шобú ни йі́хаў / áле де т:о помоглó / ік Федýц' ужé буў навáжиўсе / Бо вин з л'уд'мú зговорúўсе / це тогó / буў ужé зговóрениї / йигó ч'ікáли*.

ЛОВЍТИ (ЗАПАМНІТО́ВУВАТИ, СЛУ́ХАТИ) КО́ЖДЕ СЛО́ВО КОГО́С **–** дуже уважно слухати когось: *Л'ýпко л'ýба / ти судá прийшлá се ўч'éти / ловú кóжде слóво / шо мут уч'ітел'і́ казáти / ни л'інýїсе*.

ЛОВЍТИ (ЙМЍТИ) НА БРЕХНІ̀ – виявляти (виявити) невідповідність почутого й реального: *И:ї / та йа йійі́ сто рас ловúла на*

брехнú / а ўна дúвиц:е ў óч’і ĭ кáже / шо такóго ни памн'ітáйи / отáк дúвиц:е ĭ кáже / шо з неў такóго ни моглó бýти.

ЛОВЍТИ (ЙМЍТИ) НА ГОРЄ́ЧЬОМУ – заставати (застати) когось на місці злочину: *Краў у горóд'і барабýл'і / ўже два рáзи ловúў йигó на гор'éч’ому / кóждиĭ рас просúўсе і кл'éўсе / шо бúрше ни бýде / шо то б’ідá йигó гнáла отакé робúти.*

ЛОВЍТИ (ЙМЍТИ) НА ЗЛОДІ́ЙСТВІ – бути свідком крадіжки: *І шо гадáйіте? / ĭмúла йигó на злод'і́ĭст'в’і / приĭшóў бес к’íптар'á / а йік ужé вертáўсе / т'éгне ж:éртки ч’олов’і́киў / узд'р'і́ла смих таĭ видибрáла / каў / та ти йек приĭшóў? / ни памн'ітáйіш? / дни своĭі́ забýў? / пáмн'іт' стрáтиў? / ти шо / ў ч’ужúĭ хáт'і в’і́ш’ійіш к’іптáр' на жéртку? / та ти йигó ни здоĭмáйіш с плеч’éĭ / спамн'ітáĭсе / чолов’і́ч’і / аг’і́ на б’ідý.*

ЛОВЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) – 1) намагатися схопити, піймати того, хто віддаляється; хапатися, братися, триматися за щось: *Ік хóч’ут б’і́гати / наĭ б’і́гайут / наĭ лóўйуц:е / ни вúдиш / йек йім дóбре / Та йа н'іч’ó / лиш се бóйу / шобú ни ўпр'і́ли; Ік ходúла до шкóли / то ми на пáўзах ігрáлисе завóданки / д'іўч’éта лóўйуц:е за рýки ĭ б’іжýт / а однá / т:а / шо перéт ведé / завóди йіх у котрúĭ соб’і́ хóч’і бик / то так трéба мóцно держ’éтисе за рýки / шóби ни видирвáтисе / шóби р'ет буў ц'ілúĭ / це такá рýханка бýла / шóби д'і́ти моглú трóхи продр'ýхатисе*; 2) густнути (загуснути) (про заправлене квасницею молоко; про холодець): *Студенéц / н'іўрóку / л'укс лóвиц:е / такúĭ бýде / йік рем’і́н'; Бáба Лесúха дóбру дáла кваснúцу / молокó фáĭно ĭмúлосе / а йік уз'éли бýли вит Парáски / то ни ловúлосе дóбре*; 3) займатися (про вогонь): *Вáтерка ўже лóвиц:е / нач’éс зваримó кулéшу.*

ЛОВЍТИСЕ ГОЛОВЍ – запам’ятовувати; часто в запереч. конструкціях: *М’ін'і́ / Паз'ýн'ко / так’і́ рахýнки ўже ни лóўйуц:е головú / ў мéне головá úнчим забúта; Вúдиш / пустé тоб’і́ роскáзуйу / ч’уж’і́ б’і́ди / бо пустé скóрше лóвиц:е головú / ік дóбре / А мóже / тогó / шо сегóн:е за дóбре ни дýже ч’ýти / а бúрше отакóго / отакé ў кóждиĭ дрýгиĭ хáт'і йе / тогó лóвиц:е / Мóже / ĭ тогó / цéго ускр'і́с' дóста.*

ЛОВЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) ГУЛЯ́ТИ (ДАНЦУВА́ТИ) – почати танцювати: *Зач’éласе гýцулка / таĭ ус'і́ ĭмúлисе данцувáти / нáв’іт' стáрш’і устáли з:а столá / питкр'іплéн'і / ох’і́ч’н'і / а молодúц поўнó / таĭ бóрзо лóўйуц:е / до цéго ни трéба припрóс'увати / Та так / на т:о ĭгрáйут / абú гул'áти / набувáтисе / тúл'ко йіх; Ад'і́ молод'і́ лóўйуц:е гул'áти / ідú ĭ*

ти з ни́ми / ни сиди́ ч’і̇́пом / ни роби́се стари́м па́рупком / шо ўже свойе́ видгул'а́ў.

ЛОВЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) ДО́БРОГО − почати займатися тим, що, з погляду народної моралі, оцінюється як позитивне: *Ма́йу ш’е́с'т'і / шо дити́на ни хо́ди ў ла́йу / а ло́виц:е до́брого / дба́йі за нау́ку / ч’іта́йі / ди́виц:е да́л'і се ўч’е́ти / ка́е / шо хо́ч’і / ік ви́росте / аби́ ми гонорува́лисе ним / Ма́рус'ко / та даї Бо́же / аби́ так бу́ло / наї се ўч’е́йі / ўс'і бу́демо йіму́ помога́ти / йоі́ / йек йа т'і̇́шусе / ік таке́ ч’у́йу / гаш ду́ш’:а́ стайу́.*

ЛОВЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) ЗА ГО́ЛУ – хвилюватися, тривожитися, усвідомлюючи складність якоїсь ситуації і її наслідки: *Ско́ро л'у́де мут се сходи́ти / а то ма́ло шо зро́блено / м’ін'і̇́ ди́хати ни да́ло / йа за го́лу ї̆ми́ласе / шо роби́ти? / аў две́р'ах ікра́с показа́ласе Насту́н'а з дон'ко́ў / ка́же / шо прийшла́ помоч’і̇́ / то так Бох даў / бо ни зна́йу / шо́ би то бу́ло / а так / ус'о́ зроби́ли / йік се нале́жи / і м’іну́та ў м’іну́ту*; *Нима́ ч’о тепе́рки лови́тисе за го́лу / тре́ба бу́ло ўч’е́ра ду́мати / куда́ твойі̇́ бе́с'іди заведу́т / кому́ т'в’ії йізич’о́к се прислу́жи / напере́т тре́ба ду́мати.*

ЛОВЍТИСЕ (ІМЍТИСЕ, ХАПА́ТИСЕ) ЗА СЕ́РЦЕ – відчувати (відчути) сердечний біль; бути у відчаї, дуже переживати: *І сло́ва ни ка́жу / бо ле́да шош скажи́ / а ма́ма ужé ло́виц:е за се́рце / ўна страшно́ пережива́йі за ўну́ка* / *Ну та то йе за ким.*

ЛОВЍТИСЕ ЗА СТАРЕ́ – 1) повертатися до того, що відійшло, втратило свою вартість: *То б’іда́ / Насту́ / ўна ни ма́йі н'ійе́койі ра́дости ў жит'у́ / того́ ло́виц:е за старе́ / та́мки шука́йі розра́ди і ї̆ко́гос ви́д:иху дл'а душ’і̇́ / і ми н'іч’е́м ни зара́димо / х’іба́ лиш тим / шо бу́демо зноў вислухо́вувати / іко́ў уна́ бу́ла фа́їноў ді̇́ўкоў і йек йійі̇́ ўс'і хот'і̇́ли*; 2) повертатися до старих звичок: *Бу́ло до́бре / а тепе́р зноў зач’не́ пи́ти / лови́тисе за старе́ / і ви́жу / шо б’іда́ / ко́ждиї ден' звол'е́йі.*

ЛОВЍТИСЕ ДО РОБО́ТИ – те саме, що ІМЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) ДО РОБО́ТИ: *Гаї / бо́рзо ло́вимосе до робо́ти / а пото́му / дес по полу́н':у / ско́рше ни ви́їде / пи́демо дво́д'і / каўт / шо вода́ страшно́ те́пла / ўс'і мо́кнут / н'іхто́ ни вигр'іва́йіц:е на бе́рез'і / та́к’ік гус'е́та / пли́вайут.*

ЛОВЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) ПУСТО́ГО – почати займатися тим, що, з погляду народної моралі, оцінюється як негативне; набувати (набути) поганих звичок: *Дити́на / ік ни ма́йі до́брого ви́школу / бо́рзо ло́виц:е пусто́го; Шо бу́ду каза́ти? / ро́дич’і ни пита́ли хло́пцем / таї вин іми́ўсе*

пусто́го / пишо́ў / Йіле́нко / у гет пусте́; Сама́ розум'і́йіш / ч'олов'і́к / ік ни л'у́би свойу́ жи́нку / мо́же лови́тисе пусто́го / шука́ти ўт'і́хи дес и́нде.

ЛОВУ́ЧІЙ КИТ – кіт, що ловить мишей: *Коти́ / абе́сте зна́ли / йе лову́ч'і ї нилову́ч'і / оце́с ло́ви ми́ши ї склада́йі м'ін'і́ на пори́х*.

ЛОМА́ҐА, -и – палка, будь-яка велика суха гілка: *Іди́ ви́ц:и / бо йік о́зму лома́ґу / то ни спамн'іта́йіс:е; С то́йі лома́ґи нипога́на питпо́ра бу́де*.

ЛОМА́ДЖІ, -я – *зб*., сухе гілля, хворост: *Ану́ / Йа́с'ку / от:о́ лома́дж͡'і ўс'о позбера́ї / надвор'і́ ў ку́хни ва́тру накладемо́ / таї зваримо́ порос'е́там.*

ЛОМА́ДЖІЧЬКО, -а – *емоц.-забарвл*., те саме, що ЛОМА́ДЖІ: *Ўс'о лома́дж͡'іч'ко тре́ба поскляда́ти на ку́пу / а дес пото́му ї спеч'імо́ на горо́д'і барабу́л' / ш'і йіс тако́го смашно́го ни йіў / бо ў м'і́с'т'і це́го нима́ / а ў нас ўс'е́кого се наўч'е́йіш*; *Спали́ў лома́дж͡'іч'ко / а мин'і́ йіго́ тре: бу́ло / ч'о йіс се ни запита́ў*.

ЛОМАКУВА́ТИЙ – не зовсім рівний, прямий; “сучькуватий”: *Це їка́с пога́на тич'е́на / ломакува́та / х'іба́ би до огир'ки́ў йійі́ ўз'е́ти / а до фасу́л' наїди́ и́нчу / подиви́се / М'і́с'ку / за ста́їнеў.*

ЛО́МИ (КРУ́ТИ, ВИКРУ́ТЮЇ) КІСЬТЬКЍ (КИСЬТЬКЍ) КОМУ́С – у когось артрит чи ревматоїдний артрит (поліартрит): *Одно́ / шо Га́н'а Василе́ва слаба́ / ў не́йі ш'і з:а́молоду б'іда́ з рука́ми / а позатоги́т на́в'іт' ходи́ти ни могла́ / так йійі́ бу́ло скрути́ло / а дру́ге т:о / шо ї на пого́ду мо́же ломи́ти к'іс'т'ки́ / ма́ма кво́лиц:е / шо наперé́т зна́йі / шо бу́де с пого́доў / л'і́пше / йік ра́д'ійо / а́ле то таке́ / у ста́рших бува́йі / поболи́т / і перехо́ди / а ўже йік йе ц':а сла́б'іс'т' / то лиш проси́ти Бо́га / аби́ да́л'і ни їшла́ / отаке́ то с цим уси́м*.

ЛОМЍТИ ГО́ЛУ – 1) прагнути осмислити щось: *Ло́мйу го́лу / ви́тки ўз'е́ти гро́шиї / йе́к зароби́ти / шо́би хот' хач':е́ну ви́к'ін'ч'іти ї жи́ти окро́ме*; 2) мати інтимні стосунки з кимось: *Каўт / шо ўна з ним го́лу ломи́ла / а ви шо / с'в'і́ч'ку держ'е́ли ци вам ба́н:о се зроби́ло? / Ви́дите / л'у́дем пи́ски ни позакрива́йіш / хот' шо ви́гадайут*.

ЛОМЍТИ (ВЛОМЍТИ, ВЛО́МИЦЦЕ; МОШ УЛОМЍТИ) ЇЗИК – про вимову важких чи незрозумілих слів: *Таке́ да́ли імн'е́ / шо ш'і смих тако́го ни ч'у́ла / ў Т'у́дев'і тако́го ни бу́ло / витколи́ йа / йізи́к се ло́ми / до́ки йіго́ вигово́р'уйіш*.

ЛОМЍТИ КАПЕЛЮ́Х – просити вибачення: *Ломи́ти капел'у́х / це переступи́ти ч’е́рес с'в’ії го́нир і вибач’е́тисе / це колú ни ду́же хо́ч’іш / а́ле зна́йіш / шо тре́ба / мус / ота́к загла́д'уйіш шош.*

ЛОМЍТИ (ВЛОМЍТИ, ПОЛОМЍТИ) СЛО́ВО – не дотримуватися (не дотриматися) обіцяного: *Йек йе / так уже́ наї бу́де / ми ни бу́демо сло́во ломи́ти; Слі́ўного ч’олов’і́ка уваж’е́йут мижú л'уд'мú / а то́го / шо ло́ми сло́во / н'і ў ч’о́му ни ма́йут; До́ста рас / дру́гиї уломи́ти сло́во / ік ти ўже ни меш рахува́тисе ґаздо́ў; Уломи́ти сло́во ле́хко / а напра́вити пото́му т'е́шко; Ік сло́во тверде́ / то ўно се ни ло́ми.*

ЛОМЍТИ (ЗАЛО́МНЮВАТИ) ЦІНУ́ – продаючи, занадто дорого оцінювати щось: *Хот'і́ла терно́митер' виткупи́ти ў ч’олов’і́ка / бо ў не́го гаш три бу́ло / а́ле вин таке́ загну́ў / шо йа поду́мала / ци вин ду́жиї / ци ў не́го само́го нима́ гор'е́ч’ки? / каў йіму́ / ву́їку / а ви ни слаб’і́ / шо ў б’і́лиї ден' таку́ ц'іну́ зало́мн'уйіте? / а вин зна́йіш / шо сказа́ў? / Ходú суда́ блú ш:е / йа скаў на ву́хо / бо ту́тки л'у́де / Ста́ршиї / а таке́ потра́фиў сказа́ти / Е: / то бува́йі / де́хто ло́ми таку́ ц'іну́ / шо л'у́де гаш пу́ж’ійуц:е / а́ле ту́тки с тобо́ў / то и́нче / А́ле / дивú се / шо старú ї / а таке́ гово́ри.*

ЛОПА́ТКА, -и – *здеб. мн.,* ЛОПАТКЍ, -то́к; спаржева квасоля: *Ти ўм’і́йіш рва́ти лопаткú?/ дивú се / абе́с фасулú н'і ни с'т'іглá с тич’е́ни; Лопаткú с ч’існич’ко́м / усма́женоў солонú нкоў / куле́шка / то ў л'і́т'і наїста́рш’а йідá / у нас ус'і́ цисе́ л'у́бйут; С кошел'á лопа́тка ўпа́ла / ану́ко пидоїмú / шкода́ би добро́ пропада́ло.*

ЛОПОТА́ЙЛО, -а – *згруб.*, базікало: *То лопота́їло / а нú Мар'і́ка / кобú би ўна така́ до робо́ти бу́ла / ік до говор'і́н'а / И:ї / наї гово́ри.*

ЛОПОТІ́ТИ – 1) дуже швидко говорити: *Ни лопотú так / ік Пара́ска / нич’о́ ни мош зрузум’і́ти*; 2) видавати якісь звуки, “говорити” (про немовля): *Мале́ ў колú с':і шош соб’і́ лопотú т / ба́виц:е так*; 3) ударяючись об щось, видавати глухі звуки: *Мо́кра спин:ú ц'а так бу́ла заме́рзла / шо лиш лопот'і́ла по нога́х / а До́ц'а / сара́ка / помога́ла ч’олов’і́кови т'ігну́ти ко́ўпч’іки.*

ЛОПТА́ТИ – лоскотати, “кусати” (про одяг); спричинювати неприємні відчуття на шкірі, свербіти: *Ўбра́ла вохке́ / а то так ло́пч’і / шо лиш ч’у́хайусе*; *Дитú ну ло́пч’і / бо / мо́же / штан'ц'і́ мо́кр'і*; *Се пож’ілú ла кропú воў / таї ло́пч’і / Це ни кропú ва / то шош и́нче / таї йек кропú ва / ік йіс бу́ла ўбра́на / з до́ўгими рукава́ми? / каў тоб’і́ / то шош и́нче.*

ЛОПУ́Х (ЛУПУ́Х), -á – 1) лопух: *Кóр'ін' лопухá помичʼнúй / ў кóго вóлоси р'іт'кʼі́ ĭ погáно ростýт*; 2) *перен., знев*., некмітлива, наївна, на думку мовця, людина: *Шо хот'і́ти? / то лопýх / лопушʼéтко*; *Лопýх лопухóм / моĭ / та ни ўс'о дрýгому роскáзуĭ / шо мáйіш на дýмц'і / бо ти ни знáйіш / ци вин с тóго ни скористáйі / кажú / áле шош і собʼі́ лишʼéĭ*.

ЛОПУХА́ТИЙ – великий, схожий на листя лопуха: *У цéму свúдр'і вúлоги кóло шúйі ĭкʼіс лопухáт'і / мéн'чʼі зробú / росплетú на два пáл'ц'і*; *Вúд'іла йіс / ікúĭ кóр'ін' йа гéнде кúнула ў ведрó? / з лопухá / ним дóбре вóлоси л'ічʼéти / ік пус'т'і́ / у тиĭ кнúс'ц'і / шо у верéнд'і напúсано / йек цисé се рóби / йа вúкопала / бо мʼін'і́ тýтечʼки ни тре: лопухúў / а ти подивúсе / то би ни пошкóдило / нáвʼіт' у аптúц'і такé до волúс продайýт / такé / ік олúва / ним се мастúт гóлу / А оц:é шо за лúс'т'і такé лопухáте? / То úнчиĭ бур'éн / то ни лопýх / а йа за кóр'ін' каў; Фáĭний пацáн / лиш т:о / шо вýха лопухáт'і / А хто на цисé дúвиц:е? / то і ў тéбе ни йе малéн'кʼі / а такʼі́ / йік богáцкʼі пирогú; Де дитúн'і такʼі́ лопухáт'і коўн'і́ри шúти? / це такé / йік порос'éчʼі вýха*.

ЛОПУШЍНІ, -я – листя, зарості лопуха: *У дʼі́да на горóд'і такé лопушúн'і кúнулосе / такá шʼ:івá / шо чʼéсто дичʼ / на сегóн:е ўс'ім стáне робóти / бо то ни рвáти / то вит'ігáти / викóпувати мус / а наĭгúршʼа шʼ:івá / оц:é*.

ЛОПУ́ШІ, -я – *зб*. стос. ЛОПУ́Х (ЛУПУ́Х)[1]: *Адʼі́ ĭке лопýшʼі вúросло ў горúц:е / бáба іґ би жúла / то одж͡ʼіхнýлабисе*.

ЛОТО́ЧІНА, -и – *здеб. мн*., шкварки, отримані із внутрішнього жиру: *Гéнде пóўна мúска лотóчʼін / шош робú з нúми / А шо йа зрóбйу? / хʼібá псóви кúну / ми тотó ни йімó / Агʼі́ / йек псóви? / то шкодá*.

ЛОШЕ́ЧІЙ – *прикм*. від ЛО́ШІ (ЛОШЕ́): *Лúш вин ц:е росказáў / ми ўже сидимó перепýжʼін'і / а тут покáзуйіц:е лошʼéчʼа головá / такá самá / ік т:а / шо вин за н'у говорúў / а то ўни з Дýц'ом договорúлисе / шо так зрóбйут / абú вéсело бýло / а то ĭке вéсело / ўс'і одж͡ʼіхнýлисе*.

ЛО́ШІ (ЛОШЕ́), -éти – лоша; іноді в порівн.: *Напúўсе молочʼкá з мéдом / таĭ скáчʼі / йік лóшʼі / так ни скакáў би / іґ би йімý бýло зле*; *Дивʼі́ц:е / гéнде бʼі́ле лóшʼе і за кóником бʼіжúт*.

ЛО́ШІТКО (ЛОШЕ́ТКО), -а – *зменш*., *пестл*. стос. ЛО́ШІ (ЛОШЕ́): *Йа хот'і́ў абú тáто менé питсадúў на лóшʼітко / áле ўнó ўтеклó тсвóйі мáмʼі / вúтко / се забойéло*.

ЛО́Ю (ОЛЍВИ) БРАКУ́Ї (В ГОЛОВІ́) КОМУ́С – *знев., згруб.*, хтось не зовсім розумний, розважливий, поміркований: *Твойа́ голова́ шош тро́хи ду́майі / ци ї́йі браку́йі ло́йу / шо ти дримн'ї́ барабу́л'і лишиу́ / а вели́к'і порубау́ / шобі́ сви́н'ам вари́лисе? / пролупи́ свойі́ с'л'іпаки́ / ге́зде по́уний кош'ї́л' брако́ваного / а вин з м'ішка́ ви́т'іх вели́к'і / Де йа мих узд'р'ї́ти / ік ви кош'ї́л' накри́ли вере́тоу / а зве́р'ха ш'і дв'і голо́уц'і капу́сти покла́ли? / за́м'іс' то́го / шобі́ под'е́кувати / зач'іна́йіте ва́дитисе? / дру́гий рас мете́ ус'о сам'ї́ роби́ти / йік вам така́ нидого́да / то шо / за при́горш'і барабу́л' с'в'іт переверну́усе ци ми з го́лоду умремо́*?; *Зна́йу / Пара́ / шо тоб'ї́ ло́йу у голов'ї́ ни браку́йі / шо йіс розу́мна бу́ла дотепе́р / то шо с тобо́у се ста́ло / шо позвол'е́йіш / аби́ дру́гий так с тобо́у опходи́усе? / кажи́ м'н'ї́ / шо*?

ЛУ́БІТИ – ставати твердим: *Цис'а́ мате́р'ійа / ік йійі́ ви́жмакати / ни ме лу́б'іти / йа уже ви́жу*; *Споден'ки́ мут лу́б'іти / ік йіх отаки́м к'імако́м / замаш':е́н'і / мо́кр'і лиши́ти на паркан'ї́ / тай за нич' ш'і кирц'ї́у туда́ нал'ї́зе / фа́йну йіс схо́ванку йім зр'іхтува́у*.

ЛУ́Б'Ї, -я – *зб.* до ЛУП: *Тре́ба бу́ло фа́йно розпра́вити кус'т'у́мч'ік / а ви забу́ли / ки́нули к'імако́м / і вин стау / йік лу́бйі / дити́на у це́му ни ме ходи́ти*; *Лу́бйім натерузни́лосе / му́с'у замести́*.

ЛУБО́ВА́ТИЙ – твердий, зашкарублий: *Ми́трови ни тре́ба лубова́те купува́ти / а мн'ікон'ке / таке́ / йік оцис'ї́ постил'ц'ї́ / ч'у́йіте? / абе́сте би́рше пусте́ ни несли́ у ха́ту.*

ЛУ́БОМ ІМЍТИСЕ (ЙМЍТИСЕ) – те саме, що ЛУ́БІТИ: *Спинд͡за́р' змок бу́у / а тепе́рки лу́бом іми́усе / і шо ти зро́биш?*

ЛУ́БОМ СТА́ТИ (СТА́ТИ ЛУ́БОМ) – затвердіти, втратити попередню якість: *Спо́н':і у боло́т'і / у грузи́ / у фа́рб'і / ви́сохли й лу́бом ста́ли / йек допра́тисе тепе́р? / йек / шобі́ зноу зробити йіх ви́гл'ідними?*

ЛУ́БОМ СТИРЧЄ́ТИ (СТОЄ́ТИ) – те саме, що ЛУ́БОМ СТА́ТИ; не спадати складками, не бути м'якою, податливою (про тканину чи виріб із неї): *Див'ї́ц:е / йек йі́сте ш:и́ли / спин:и́ц'а на ч'е́рев'і лу́бом стирч'е́йі / То ни йа ви́н:а / а твойе́ ч'е́рево / ме́нче йіш тай ни ме вид:ува́тисе*; *Фу́стка зле се завива́йі / йек ни пот'ігни́ / а уна лу́бом стирч'е́йі*.

ЛУБУВА́ТІТИ – твердіти: *Шки́ра на ш'е́пц'і / ви́тко / зач'е́ла лубува́т'іти / бо ти таке́ / ік горш'о́к но́сиш / ану́ фа́йно заломи́ / ни ходи́ / йік нич'ва́лий / А шо йа зро́бйу? / Да́йко / йа пока́жу*.

ЛУГОВЍНА – 1) місцина в лузі, поросла травою: *Дроціха на лугови́н'і пасе́ коро́ву / ви́д'іла / шо де́коли ĭ ко́ло доро́ги*; 2) лугова трава: *Ў Т'у́деви нима́ вели́ких лугі́ў / с'і́но там ни ро́бйут / а па́сти дес потро́хи мош*.

ЛУ́ДИНІ, -я – 1) одяг, вбрання: *Йе то́го лу́дин'а / йе шо ўбера́ти / аби́ здоро́ўйі / аби́смо ду́ж'і бу́ли*; 2) старий одяг, дрантя: *Шо с тим лу́дин'ім роби́ти? / х'іба́ бих спали́ла; Таке́ лу́дин'і на́в'іт' ко́ло ха́ти ўстит носи́ти.*

ЛУ́ЖЕЧЬКО, -а – ліжечко: *То ба́т'ко Ĭва́н'ч'ікови лу́жеч'ко зробі́ў / а ма́тка подарува́ла візо́к / ў не́му йіго́ во́з'у*.

ЛУ́МЕР (ЛУ́МЕРО), -а – номер, цифра, розмір (здеб. про взуття): *Кал'о́ш'і ĭкиї лу́мер подиви́тисе / абе́с бу́рки ўбера́ла; Ану́ проч'іта́ĭ / іке́ та́мки лу́меро ха́ти написано? / п'іс'мо́ смих уч'е́ра дистала / і кватир'у подиви́се / Ту́тки / ву́їно / сама́ ха́та / тре́та / Та ў них йе кватир'а / му́си бу́ти напи́сано лу́мер.*

ЛУМЕРО́К, -рка́ – шматок картону і т. ін. з позначеною на цьому цифрою, іноді з записаною датою, що виступає певним документом, свідченням чогось: *Ви до це́го до́хтор'а? / ма́йіте лумеро́к? / на котру́ годи́ну?*

ЛУМЕРУВА́ТИ – нумерувати: *Покаж'і́т / йа ни зна́йу / йек лумерува́ти / ви́тки зач'іна́ти*? / *С котро́го ко́ўпка хоч' / с то́го зач'іна́ĭ / мо́жно з оце́го / шо скра́йу*.

ЛУ́НЬЧІНА, -и – стара солонина: *У бо́ц':і ш'і йе тро́хи лу́н'ч'іни; То ни тогі́дна / то ш':е даўн'і́ш':а солони́на / гет пожоўт'і́ла / лу́н'ч'іна / тики́ до́бре ч'у́ти лу́н'ч'іноў*; *И:ĭ / де цисе́ йі́сти / то лу́н'ч'іна / ни заженеш у рот*.

ЛУП, -ба – кора; щось тверде (про тканину, шкіру та ін.): *Опч'ў́хали соки́роў луп іс ко́ўпкиў / таĭ тре́ба би тото́ спид них забра́ти*.

ЛУПАКЍ, -и́в – *знев*., очі: *Ви́лупиў свої́ лупаки́ таĭ ди́виц:е / ход' би шош сказа́ў*; *Лупаки́ зач'е́ў перевертати / гада́ў / шо йа се напу́д'у / а то б'іда́ / шо йа н'іц се ни бо́йу / н'ікри́шки*.

ЛУПА́СИТИ (ЛУПАКУВА́ТИ) – *згруб.,* сильно бити: *Ву́їно / н'іхто́ н'іко́го ни лупа́сиў / це вам шош ни т:о соро́ка прине́сла / вит се́бе наскрегот'і́ла / поме́нче слу́хаіте таки́х*.

ЛУПА́СИТИСЕ – *згруб*., битися: *Ĭгра́лисе / а поти́м шош наĭшли́ / таĭ зач'е́ли лупа́ситисе / ле́дви тих кугутіў утрица́ла*.

ЛУПА́ТИ – 1) відбивати окремі частини від цілого: *Ни лупáйте с'т'ін́у / лишéн' пореїбувáли / а ви ўжé ўз'éлисе за н'у / нимá ч’ем ігрáтисе? / бигмé / метé бúт'і / оӥ шо метé*; 2) сильно боліти (про голову): *Головá лупáйі / х’ібá бих обрýч’ нат'ігнýў; Ў голов’і́ лупáйі / іґ би хтос клеўц'áми биў*; *Головá так лупáйі / йік би хтос кам’і́н'ч’іками ц'ýкаў / видуч’éра такé найшлó*; 3) підмивати (про берег): *Водá пид вúвозом урáс лупáла бéрех / робúли кашúцу / áле то ни дýже помогáло / Такé самé кóло Дроцúхи / кóло Кóз'мових / вúд'іли йістé / їкиї пид нúми бéрех*?; 4) стукати чимось об щось: *Лишú т:у бл'éху / ни лупáї так у н'у / машúнкоў ігрáїсе.*

ЛУ́ПАТИ – *знев*., дивитися скоса, недружелюбно, виявляючи негативну оцінку чомусь: *Митрúха лýпала на нас / н'і́би ми шош ўйі вúн':і / т'éшко завинúли пéред неў*; *Ни лýпаї на мéне / ни перевертáї óч’і*.

ЛУ́ПАТИ ОЧЄ́МА – 1) те саме, що ДИВЙТИСЕ БІ́ЛИМ: *Йік л'удинá дóбра / ўна ни ме так лýпати оч’éма / нáв’іт' іґ би хот'і́ла / то ни змóже*; 2) витріщатися: *Лýпати оч’éма / це зло роз:ерáтисе; Йа до нéго говóр'у / а вин стойі́т / йік барáн / лиш лýпайі оч’éма*.

ЛУПЙНА – лушпина: *Лупúну ни тре викидáти / покладú ў кош’і́л' / порос'éтам зваримó; Так йіс грýбо полупúла / шо барабýл' н'іч’ó се ни лишúло / самá лупúна; Дивúсе / їка ў тéбе грýба лупúна / бо ти ни лýпиш / а тесакýйіш барабýл'і*.

ЛУПЙНІ, -я – зб. стос. ЛУПИ́НА: *Подивúсе на ц:е лупúн'і / хто так грýбо лýпи барабýл'і? / трéба тонéн'ко / йік так робúти*? / *та ми нáв’іт' до веснú ни дот'éгнемо / ік меш так с'т'і́сувати.*

ЛУПЙТИ – 1) обчищати щось від шкарлупи, лушпини: *Ти лýпиш йéц'а / а Йілéнка ўтóўч’і ч’існику́; Вýїна М’і́ликова йéблука лупúла ў корúц:е; Дéхто толокý наїмáў / абú лупúти кукурýдз͡и;* 2) знімати шкіру із забитої тварини: *Ни лупúў / ус'ó закопáў / таї фéртик*; 3) *згруб*., сильно бити: *Пустúї буў хлóпец / лупúли йігó / йек моглú / áле ни задýрно / л'ýде з нéго вúйшли*; 4) *знев*., встановлювати непомірно високу платню: *Лупúў такý ц'ін́у / шо н'іхтó нáв’іт' ни хот'і́ў годúтисе*; 5) отримувати гарний прибуток, удало продаючи щось: *За йéблуч’ка с кóждойі йáзди ўни фáїн'і грóшики лупúли / А́ле то ї бýло за шо / у них вúборн'і йéблука / однó ў óдне.*

ЛУПЙТИСЕ – 1) чиститися (про “лупину”, “шкаралуші” та ін.): *Йéц'а ад'і́ йек погáно лýпиуц:е / вúтко / шо с'в’і́ж’і*; 2) сильно битися: *Лупúлисе так / шо ни мош бýло розборонúти.*

ЛУПКЍЙ – твердий, цупкий: *Ікáс лупкá матéр'ійа / до т'і́ла ни дýже дóбра / таї́ стирч’éти бýде ў спин:íци / х’ібá ти хоч’ такý / йік бóч’іч’ка*?

ЛУ́ПНУТИ – неприязно подивитися (“лупнути очєма”); вдарити (когось, чимось об щось): *Так лýпнула на мéне / шо м’ін'і́ гаш нидóбре се зробíло*; *Лýпнуў оч’éма ї пишóў / ни їшóў у хáту / вíтко / хот'і́ў знáти / ци тут жíнки нимá*; *Лýпнуў рас / бíрше н'і / ни биў; Лýпнуў кáм’ін'ч’іком у викнó / таї́ ужé йе д'éдикови с'в’і́ж’а робóта / наї́ бýде / шо ни хот'іч’é / áле вит цéго лéкше се ни рóби*.

ЛУ́ПНУТИСЕ – сильно вдаритися: *Лýпнуласе ў слуп / шо гаш у оч’éх потемн'і́ло / то в’і́тер / с'в’íчка загáсла / таї́ мáйіш / бáба побíта ме ходíти / скáўт / шо д'і́до биў.*

ЛУ́СКАНІ, -я – опредм. дія стос. ЛУ́СКАТИ: *Йа бíрше ни бýду ч’ýти лýскан'а / руч’кí поспухáйут тóму / хто ц:е лáким робíти / ч’ýйіте? / йа ни хóч’у бíрше ч’ýти ў хáт'і такóго лýскан'а / цéго ни бýде.*

ЛУ́СКАТИ – 1) сильно грюкати: *Ни лýскаї двер'мí / притрíмуї трóхи / бо вíкна дрижýт*; *Мої́ / пáрупч’і / ни лýскаї так / тáже ти ни ў стаї́н'áх*; 2) гриміти (про грім): *Лýснуло так / шо ми се перепýдили / даўнó ни бýло такíх громíў серéд л'іта / Йо / лýскало / áле ни так т'éшко*.

ЛУ́СКАТИ ВИД ЗЛО́СТИ (ЗА́ЗДРОСТИ) – дуже сердитися (заздрити): *Федíшина д'і́ўка лýсне вид злóсти / ік уч’ýйі / шо ни ўна пéрш’а; Наї́ лýсне вид зáздрости / м’ін'і́ то шо? / йа н'ікóму дорóгу ни переї́шлá / трéба бýло се ўч’éти / а ні́ вýлиц'ами валáндати*.

ЛУ́СНУТИ – 1) докон. до ЛУ́СКАТИ: *Лýснуў двер'мí таї́ пишóў / а йа шо / бýду б’і́ч’і за ним / просíти / йоі́ / ни ї́ди? / н'і / йа цисé робíти ни бýду*; *Цес хлóпец ни гóден полегóн'ки запéрти дверц'éта / а мýси лýснути / прóс'у / уваж’éї / і ни гóн:а допросíтисе*; *Моі́ / а це шо так лýснуло? / такé / ік грим / áле на дош’ ни зберáлосе / аг’і́на б’ідý / змóкне наш полижóк*; 2) *згруб*., вдарити: *Лýснуў / шобí бíрше ни долаз'éў / наї́ знáйі / шо мóжно / а шо / ни вóл'но*; *Мош і рукóў фиї́ст лýснути / ш’і гíрше / ік прýтом*.

ЛУТАВ’Є́К, -іќá – *згруб*., те саме, що ЛУ́ТАВИЙ: *Ти / лутаўйéку / абó йіш / або йа зáрас тебé нагудýйу / ти ни меш м’ін'і́ кóники покáзувати; О: / то ни такíї соб’і́ лутаўйéк / у нас крáш:иї / закрем’і́нцкиї / ц:у ни допрóсис:е / ік уна́ сказáла н'і / то ўже н'і / і крáїне / íнчого нимá*.

ЛУ́ТАВИЙ – впертий: *Ти малóў такá бýла лýтава / шо ни допросúўбисе / йік сказáла н'і / то ўс'ó / хот' добúй*; *Марýс'а лýтава / у Ївáна ўдáласе / ни ў Нóц'у / аў тáта*.

ЛУ́ТАВИТИСЕ – противитися чомусь, відмовлятися виконувати щось, виявляючи впертість: *На / йе брúнд͡за / кулéш'а / берú йіш / ни лýтаўсе / гаї ходú; Йа ни ўм'íйу лýтавитисе / а сестрá тáк / іґ би úнчого нас'íн'а бýла / фийст лýтава* / *Ну та то т'éшко такóму ў жит'ý*.

ЛУ́ТАВКА, -и – про вперту ("лутаву") особу жін. статі: *Малóў йа бýла страшнá лýтаўка / ц:е мýс'у вúзнати / таї тепéрки трóхи йе / лишúлосе / шош уштрикáйі / таї тогдú ни попýстиш / абú ни знáти шо / рóбиш по свóму* / *йа ўже ч'ýйу / ік лýтавис'т' питступáйі / ік унá лиш хóч'і мноў к'ірувáти*.

ЛУ́ШКО, -а – ліжко: *Див'íц:е / їке ў мéне лýшко / на нéму ни с'ін:úк / а матрáц / Та с'ін:икú даўнó н'іхтó ни рóби / ў кóждого матрáц / ґерентýйу / шо ў Т'ýдев'і úнчого ни нáйдеш / áле на с'ін:икý здóрово спáти / бо с'íно дúхайі / Ви шо / банýйіте за дáўним? / Та йа ік схóч'у вúспатисе на с'íн'і / їду на пóдр'у і соб'í спúу / к'íл'ко хóч'у / хто заваж'éйі*?

ЛУ́ШШІТИ – лущити: *Снóч'і кукурýд͡зи лýш':іла / а сегóн:е рýки бол'ýт* / *пáл'ц'іў на прáв'ій ни ч'ýйу*; *Долýш':ійу оц:ý кýпку фасýл' таї пúдемо / зач'ікáї крúшку / áбо поможú лýш':іти / бóрше пúде.*

ЛЬО́ДИ, -ив – *тільки у мн.*, морозиво: *Йоі / та тепéрки такúх ус'éких л'óдиў / шо óч'і твойí ни вúд'іли / ікúх хоч' / ўнýки купýйут / то йа знáйу / áле гéзде вам кáжу / такúх / ік бýли гентáм / нимá / от:ó бýли л'óди / то так'í дóбр'і / шо ну* / *водá свидóва і л'óди / оі шо бýли дóбр'і*.

ЛЬО́КИ, -ив – *здеб. мн.*, кучері, "хвилі" на волоссі ("габи"): *Л'óки зробúла / накрутúла таї т'íшиц:е / кáже / шо то тикú йійí вóлоси так куч'ір'éўйуц:е / шо то тикú змáлку / н'íби ми ни вúд'іли йійí рáн'че / малóў* / *та ўни ў нéйі так'í / ік дрит' / вúтки л'óки сам'í се óзмут*?; *Ік мúйіш гóлу / то пáл'ц'ами рóбиш так'í габú / ўни засихáйут / ї тогдú хóдиш з л'óками / áле ни рошч'éсуйіш / шобú ни збáвити / то од'н'í жинкú гентáм кýч'ір'і робúли / отáк кóло лиц'á збокúў спит фýстки випускáли / а дрýг'і / л'óки / йе пáру такúх / шо ї сегóн:е з л'óками хóд'ут*.

ЛЬО́ЛЕЧЬКА, -и – *дит.*, сорочечка: *Моі ікá ч'íч'іна л'óлеч'ка / вúтки ўна ў дитúни? / бáпка ш:úла*? / *моі / а їка мн'ікóн'ка*.

ЛЬО́ЛЯ, -і – *дит.*, сорочка: *Дитúн'і л'óл'у ўберемó і пúдемо папá*.

ЛЬО́НТРАТИ – *знев.*, вештатися, ходити без діла: *Л'óнтрайі вулиц'áми / а д'і́ти голóн':і дóма / хто ч'уў такé робúти*?

ЛЬО́НТРА ХОДЍТИ (ХОДЍТИ ЛЬО́НТРА) – те саме, що ЛЬО́НТРАТИ: *Нимá ч'о л'óнтра ходúти / ў бýґден' робóта йе*.

ЛЬОНТРА́ЧЬ, -я́ – той, хто "ходи льонтра": *Паз'ý / то л'онтрáч' / пустéн'киї хлóпец / вин ни до жит'á / абéс д'і́ўч'іну за нéго ни давáла*.

ЛЬОНТРА́ЧЬКА, -и – пох. жін. р. від ЛЬОНТРА́ЧЬ: *Наї це шл'ах трáфи / ïка ўна фáïна / і ïка ґаздúн'а / це ни пустá л'онтрáч'ка / То ї дрýга бýла би такá фáïна / іґ би ўм'і́ла так се зибрáти / ни так богáто там тóйі фáïности / анý бес се придивúла / ўна пул'кáта*.

ЛЬО́НЦБЕРА, -и – сорт яблук: *Кóло хáти йе л'óнцбера ї шáвора / áле ўс'о рéшта / йóни / м'ін'і́ ўни наїл'і́пш'і*.

ЛЬО́ПАВКА, -и – *знев.*, курка, корова, що всюди залишають після себе послід; про корову, яка часто "залежуїцце": *Анý зач'éсти / ш:о цис'á л'óпаўка на схóдах наробúла? / хто йійі́ вúпустиў с курникá?; Нáш'а пéрш'а корóва ў ч'éсте л'ігáла / де трáком посúплено / лúстом / а цис'á пустá л'óпаўка / ад'і́ ïка залéж'іна / ўстúт гнáти на пáшу / Ў нéйі розвúлнен'і / бо ўна лиш вúїшла на пáшу / то так йе / ік корóва по зим'і́ вихóди на пéршу пáшу*.

ЛЬО́ПАТИ – 1) хлюпати, бризкати: *Ни л'óпаïте / бо м'ін'і́ ї так стýд'ін'*; 2) базікати: *Йік так ход'ікóйі л'óпати / то л'і́пше наї ни кáжу шо*; 3) випорожнюватися рідким: *Цис'á корóва на кóждим крóц'і л'óпайі; Л'óпайі / гаш вúц:и ч'ýйу / А шо хот'і́ти? / розвúлнен'і так се мáйі*.

ЛЬО́ПАТИСЕ – хлюпатися: *Зробúли кóўбер таї л'óпалисе тáмки / кúл'ко соб'і́ хот'іли / то ни р'ікá / шо бойі́с:е / абú водá ни забрáла.*

ЛЬО́ПНУТИ – *докон.* до ЛЬО́ПАТИ[1,3]: *Уваж'éї / абéс ни л'óпнула ситóў на пидлóгу / потрóшки зач'ірáї; Кýрка л'óпнула пéрет' самúми двер'мú / úнчого м'і́с'ц'а ў нéйі ни бýло / То вáш'а р'ібýшеч'ка / ви сам'і́ йійі́ судá принáдили*.

ЛЬО́ПНУТИСЕ – упасти в калюжу, болото та ін.: *Л'óпнуласе кóло М'іс'áнтикових у грýс' / то ïшлá тхáт'і мóкра / йік кýрка / дóбре / шо стемн'і́ло / н'іхтó ни вúд'іў / А йіґ би ї вúд'іли / то шо?*

ЛЬОРНЕ́Т, -а – бінокль: *Ід'і́м дгóр'і таї вúт:и бýдемо дивúтисе ў л'орнéт / з ґрун'á усúї Т'ýдиў фáïно вúтко / А йа гадáла / шо ти хоч' / абú ми так грибúў шукáли / А шо? / мош і грибúў*.

ЛЬОРНЕ́ТКА, -и – те саме, що ЛЬОРНЕ́Т: *Цис'а́ л'орне́тка ни ду́же збли́жуйі шош / а́ле букови́нцкий бе́рех / уло́гу мош до́бре роздиви́тисе*.

ЛЬОС, -а – жеребок: *Ви́т'ігла таки́й л'ос / шо ма́ла поцулува́ти пе́ршого / хто ме іти́ по́при ха́ту / ци мали́й / ци стари́й / ота́к забаўйе́лисе*; 2) доля: *То ўже́ таке́ / ко́му ікий л'ос ви́паде / ко́мус щ'ісли́вий / а ко́мус ни ду́же / йік оц:а́ фу́стка ў ч'орн'і́*.

ЛЬО́С ВИТІГА́ТИ (ВЍТІГНУТИ) – мати (отримати) те, що призначено: *То таке́ / хто ікий л'ос у жит'ў ви́т'ігне / так ме се ма́ти*; *Дити́на лиш се ўроди́ла / аў не́йі ужé йе л'ос / уна́ йіго́ ужé ви́т'ігла*.

ЛЬО́ХА, -и – 1) великих розмірів свиня: *Трима́йімо л'о́ху / йе коро́ва / коза́ / нима́ шо гр'іши́ти / д'е́кувати Бо́гу / ма́йімо*; 2) *лайл.*, товста лінькувата неакуратна жінка; часто в порівн.: *Хо́ди / ік л'о́ха / ни ду́же пантру́йі робо́ту / а йік тро́хи зач'іна́йу ўстида́ти / то ўна ка́же / зро́биц:е / а ўно шо? / само́ зро́биц:е*? / *Уна́ / Йіле́ / пантру́йі здоро́ўйі / іїі так до́бре / ўна ни хо́ч'і натса́жуватисе / ік ти*.

ЛЬОХКА́НИТИ – 1) *згруб.*, жадібно пити: *Ни л'охка́н' ти́л'ко / бо і дру́г'і хо́ч'ут пи́ти / і йім лиши́*; 2) *знев.*, пиячити: *Іди́ / забера́й сво́го / л'охка́нит ота́м / або́ д'іти́й пишли́ / най про́с'ут / Та́тку / ход'і́т тха́т'і / ход'і́т / А де вин ме криго́с слу́хати?*

ЛЬО́ШКА, -и – *зменш.* від ЛЬО́ХА[1]: *Це ни л'о́ха / а л'о́шка / ад'і́ ік а*.

ЛЮБА́, -и́ – любов, кохання: *Га́й / скажи́ м'ін'і́ / шо таке́ л'уба́ / йек ч'е́рез н'у мош го́лу ўтрач'е́ти? / це́го йа ни розум'і́йу / йе́к таке́ мо́же бу́ти? / то ўс'о́ / абе́с зна́ла / ви́гадали*; *Каўт / шо л'уба́ мо́же зба́вити л'удину́; Ік йе л'уба́ / то ч'олов'і́к ме б'і́ч'і тха́т'і*.

ЛЮБА́ ГЍРШЕ НАЙ НИ КА́ЖУ, ВИТ ЧЬО́ГО – про складність переживання кимось почуття любові: *Л'уба́ / абе́сте зна́ли / ги́рше най ни ка́жу / вит ч'о́го / бо ни ти неў / а ўна тобо́ў к'іру́йі / то і б'і́гайіш по де́с'іт' рас на ден' / шо́би д'і́ўку ўзд'р'і́ти / а там нима́ на ко́го диви́тисе / бигме́ / нима́ / таке́ / йік пати́к / гаш с'в'і́тиц:е / Одок'і́ / то вам нима́ / а йіму́ йе / тай д'і́ўч'іна до́ста фа́йна / ни пере́ч'те хло́пцеви / йік хо́ч'і / най бере́ / а́ле йа би хот'і́ла / абе́сте нагада́лисе / по ки́л'ко рас на ден' ви ви́д'ілисе з Ми́тром / ік вин до вас ходи́ў? / ге? / ік йі́сте д'івува́ли ? / тай ни бу́ли йісте́ моцн'і́ш':і / йік цис'а́ д'і́ўч'іна / оц:е́ йа хо́ч'у нагада́ти*.

ЛЮБА́С, -а́ – коханець: *Йа ни соко́т'у ч'ужи́х л'убаси́ў / ік'і́с хо́д'ут ота́мки на бе́рез'і / сид'у́т / х'іба́ бих се запита́ла ў них / а ви ч'ійі́ л'убаси́? / от:о́ би се с'м'ійе́ли / каза́ли би / шо ций ба́б'і шош браку́йі*.

ЛЮБА́СКА, -и – коханка: *До́ўбуш маў л'уба́ску / а про Т'у́диў ни хо́ч’у говори́ти / іке́с пусте́ се пита́йіш / ўпов’і́м / а пото́му мут м’ін'і́ ў о́ч’і л'і́сти / ска́жут / ву́їна ч’е́сто здур'і́ла.*

ЛЮБА́ – ТО (ВЕЛѝКА) ЗГУ́БА – глибока сердечна прив’язаність до особи іншої статі може згубно впливати на когось, приносити страждання: *Кали́нко / абе́сте зна́ли / л'уба́ / то згу́ба / вели́ка згу́ба / каж’і́т йіму́ / наї ни бере́ соб’і́ пусте́ до голови́ / бо то ни приведе́ до до́брого / ка́жу вам ге́зде / ўже ни оде́н попа́циў соб’і́ с цим / та́же с'в’іт ни зийшо́ўсе лиш на циї д'і́ўц'і; Каўт / л'у́ба / л'уба́ / йої / то згу́ба / ўна мо́же зве́сти л'удину́ / а йа ни розум’і́йу / йек таке́ мо́же кому́с шош пошко́дити? / мої / а ў ме́не нашо́ голова́ / та́же ўна д'л'а ду́ман'а / йа йійі́ ч’ос но́с'у на ўйе́зах / ми́йу / запл'іта́йу / а ўна му́си / хот' кри́шку ни л'інува́тисе ї ду́мати / ни допуска́ти то́го / шо м’ін'і́ зашко́ди / ота́к йа розум’і́йу л'убу́ / ус'е́ка л'уба́ ў голов’і́ / ви́кинуў / і нима́ / ус'о́ з голови́ се зач’іна́йі.*

ЛЮБѝЙ – будь-який: *Ў л'уби́й ден' прийди́ / йа тоб’і́ виткопа́йу ч’іч’о́к / дам нас'і́н'а нев’істо́к / коли́ тоб’і́ лиш ме виходи́ти / йа ўрас кру́т'усе ко́ло ха́ти; Бери́ л'убе́ ведро́ / уни́ ўс'і поро́жн'і.*

ЛЮБѝТИ, ЇК ІК) ДУ́ШУ – дуже сильно любити: *Ни пока́зуйу / а́ле л'у́бйу йіго́ / йік ду́шу / ц:у дити́ну ни мош ни л'уби́ти.*

ЛЮБѝТИ, ЇК (ІК) ДУ́ШУ, А ТРІСТѝ, ЇК (ІК) ГРУ́ШУ – бути люблячим і справедливим “суддею” стосовно когось, передусім дітей: *Йа за жи́нку таке́ ч’у́ла / л'уби́ / йік ду́шу / а тр'іси́ / йік гру́шу.*

ЛЮБѝТИ, ЇК (ІК) СІЛЬ В О́ЦІ – *ірон., жарт.*, зовсім не любити: *Йо / ўгада́ли йісте́ / так л'у́бйу Паз'у́н'у / йік с'іл' ў о́ц'і / ги́ну йійі́ ви́д'іти.*

ЛЮБО́ВАНІ (ЛЮБО́ВАНІ І МИЛО́ВАНІ), -я – велика приязнь; любов; любування; здеб. у контекстах іронічного х-ру: *Ад'і́ йек ско́ро л'убо́ван'і се с'к’ін'ч’е́ло / пиўро́ку / іки́хос пиўро́ку ш’і ни проїшло́ / а ўже нима́ н'і л'убо́ван'а / н'і мило́ван'а; Ори́с'ко / ти диви́се / аби́ хло́пец тоб’і́ до жит'а́ буў до́бриї / бо л'убо́ван'і мило́ван'і бо́рзо мина́йі / а ти ма́йіш диви́тисе / або́с ма́ла с ким жи́ти.*

ЛЮ́БО-МѝЛО – *присл.*, обов’язково; негайно, без зволікань: *Йек ни пі́де? / пі́де / л'у́бо мі́ло пі́де і зро́би / шо ска́жеш / бо йа йіму́ одно́ слиўце́ шепну́ла / і вин обмн'е́к / стаў / ік шоўко́виї; Зро́би / і то ни так / а л'у́бо мі́ло ме роби́ти / уздрите́ / Ни зна́йу / то х’іба́ шош вели́кого ма́ло би ў полонин'і́ здо́хнути / шоби́ цисе́ се ста́ло.*

ЛЮ́БО (ЛЮ́БО-ДО́РОГО, ЛЮ́БО-МЍЛО) СЕ ПОДИВЍТИ – приємно; про те, що, на думку мовця, є дуже гарне, привабливе, миле, красиве: *Так жийу́т / шо л'у́бо се подиви́ти / шо ўна́ за ним / а шо ви́н за неў; Ко́ло ха́ти так / шо л'у́бо се подиви́ти / ти́л'ко ч'іч'о́к / шо ни зна́йу / де ш':е йе ти́л'ко; Іва́нова дон'ка́ так ум'і́йі се ўбра́ти / шо л'у́бо до́рого се подиви́ти / ўна ни йе гаш ни зна́ти ї́ка фа́їна / а́ле йік ота́к збере́ц:е / а ш'і до то́го фа́їно загово́ри / то йа о́ч'і свої́ забува́йу / бигме́*.

ЛЮ́БОЧЬКО (ЛЮ́БОЧЬКО ЛЮ́БА) – те саме, що ЛЮ́ПКО (ЛЮ́ПКО ЛЮ́БА): *Гаш оце́го / л'у́боч'ко / ни бу́де / йа ўрас тоб'і́ потака́йу / а́ле сего́н:е бу́де так / ік йа скаў*; *Л'у́боч'ко л'у́ба / ки́л'ко тоб'і́ ро́киў? / та цисе́ ти ўже би ма́ла зна́ти; Л'у́пко л'у́ба / хто сего́н:е заду́рно хо́ч'і ї́ти роби́ти? / колго́спиў даўно́ нима́*; *Ході́ / л'у́боч'ко / ў ха́ту / посиди́ кри́шку*; *Ти / л'у́боч'ко / спершу́ на се́бе подиви́се / а пото́му меш дру́гих суди́ти; А ти / л'у́боч'ко / забу́ла / йік йіс д'і́ўкоў бу́ла? / іку́ куто́ру ми ма́ли с тобо́ў / забу́ла? / ану́ нагада́йсе.*

ЛЮ́БРИК, -а – помада: *Ни ма́ла ї ни ма́йу л'у́брика / куда́ м'ін'і́? / а́л:е де́котр'і жинки́ / д'іўч'е́та / к'іму́йу / ч'е́мос таки́м се ба́ўйут / то пи́знашно; Наї бу́де / шо хо́ч'і / ку́пйу соб'і́ л'у́брик / і бу́ду така́ ч'і́ч'іна / йік Ори́с'а / ў не́йі так'і́ ли́ц'а / іґ би ўна ни зна́ти йек се розгор'іч'і́ла / хтос гу́би ним мал'у́йі / а ўна / лице́ / ї хо́ди ч'ірво́н:а / ік гран'*.

ЛЮ́БРИЧЬОК, -чька – *зменш.* від ЛЮ́БРИК; те саме, що ЛЮ́БРИК: *Ад'і́ ї́киї л'у́брич'ок / ік пиў па́л'ц'а / ў Вижни́ци таке́ продайу́т*.

ЛЮ́ДЕ, -и́й – 1) тільки чоловіки: *Там ни бу́ло жино́к / сам'і́ л'у́де; Ўтра́тили на во́їн'і набога́то моло́ч:их вид ме́не л'уди́ї*; 2) чоловіки й жінки: *Ти поруга́н'ійе ко́ло ха́ти ро́биш? / би л'у́де с'м'ійе́лисе з нас?*

ЛЮ́ДЕ ВЧЄ́ЮЦЦЕ (НА́ВЧІНІ) НА МАЛО́МУ, А НАМ (ТОБІ́ ТА ІН.**) ТРЕ́БА НА БЍРШОМУ (НА ВЕЛЍКОМУ) –** навіть малі помилки дають досвід їх уникати: *І шо ти зро́биш / ік нас н'іч'о́ ни го́н:о наўч'е́ти / л'у́де ўч'е́йуц:е на мало́му / а нам тре́ба на би́ршому / ми ги́немо вели́кого / ужє́ тогди́ / ік б'іда́ / йік да́ло до́бре по ч'ол'і́ / тогди́ до нас дохо́ди; Л'у́де ўч'е́йуц:е на мало́му / шош дес змили́ў / ни так пишло́ / ї ч'олов'і́к ви́ди / йек дру́гиї рас тото́ об'ії́ти́ / а так'і́ штубаки́ / йік ми / сто рас стайімо́ на т':і сам'і́ гребл'і́ / му́симо цисе́ ви́знати / на мале́ ми се ни ди́вимо / ми вели́кого хо́ч'імо / тако́го / шо йік уно́ се зроби́ло / то ўже напра́вити ни го́ден / оц:е́ йа скаў / напра́вити на до́бре т'е́шко*.

ЛЮ́ДЕ (ЛЮ́ДОЧЬКИ) ДО́БРІ (ЖЍНКО ДО́БРА, ЧЬОЛОВІ́ЧІ ДО́БРИЙ) – звертання в емоційно навантажених висловленнях, коли мовець виявляє схвильованість (обурення, тривогу, докір), дає негативну оцінку чомусь та ін.: *Л'у́де до́бр'і / та хто таке́ ви́д'іў / шо́би таки́ї шма́р'ок та так пискува́ло ста́ршому?; Жи́нко до́бра / ти го́н:а хот' рас поду́мати сво́йоў головоў / а ни ч'іка́ти / шо́ тоб'і́ ска́жут дру́г'і?; Ч'олов'і́ч'і до́бриї / ти ду́майіш / шо ти гово́риш / ци н'і? / ци ти гет дурни́ї*?; *Л'у́де до́бр'і / та к'і́л'ко ц:е мош терп'і́ти? / к'і́л'ко мош так н'іўч'о́му себе́ ни ма́ти*?

ЛЮ́ДЕМ ЇЗИКЍ НИ ЗАВ'Є́ЖЕШ (НИ ПОЗАВ'Є́ЗУЇШ, НИ ПРИТНЕ́Ш) – людям говорити не заборониш: *Наї гово́р'і / л'у́дем йізики́ ни позаўйе́зуйіш і роти́ ни позакрива́йіш.*

ЛЮ́ДЕМ (КУ́РЕМ) НА СМІХ – погано; не так, як годиться: *Ви́дите / каўт л'у́дем на с'м'іх / ку́рем на с'м'іх / а ни каўт кугута́м на с'м'іх ци коне́ви / Того́ / шо кугу́т розумн'і́ш:иї вит ку́рки / і к'ін' до́ста розу́мниї / Ну а́ле ї ни каўт барана́м на с'м'іх / Бо то до́ўше говори́ти / а дл'а до́бройі спри́тишнойі бе́с'іди л'і́пше сказа́ти ку́рем / гу́би так ле́кше се склада́йут.*

ЛЮ́ДЕ (ВСІ) МУТ СЕ СМІЄ́ТИ (ПА́ЛЬЦЯМИ ПОКА́ЗУВАТИ) – про щось, зроблене необдумано, собі на шкоду; те, що не вписується в загальноприйняті норми: *Та ік йа так та́но пу́с'т'у цес ґру́нтик / то л'у́де мут се с'м'ійе́ти / мут стиска́ти плеч'е́ма ї ду́мати / аг'і́ / вин шо? / здур'і́ў / ци шо́ з ним се ста́ло? / розу́мниї ч'олов'і́к н'іко́ли таке́ ни зро́би / вин ме ду́мати / с ки́мос се пора́ди / ви́ч'ікайі / до́ки ни узна́йі / ік'і сего́н:е ц'і́ни хо́д'ут / та́же / пре́ц'ін' / то йіго́ пра́ц'а / і ни лиш йіго́ / та́мки мозил'і́ д'і́да Лес'а́ йе / йе́к таки́ї фа́їниї кава́л'ч'ік за́ш:о за́т:о вид:ава́ти*?

ЛЮ́ДЕ РАХУ́ЮТ, ШО ВНИ СУ́ДДІ (ХТОС РАХУ́Ї, ШО ВИН СУДДЯ́), ШО ВНИ МО́ЖУТ (ВИН МО́ЖЕ, ЇМ ПОЗВО́ЛЕНО) СУДЍТИ – вислів акцентує на необхідності дотримання припису "не суди": *Л'у́де раху́йут / шо ўни ма́йут пра́во суди́ти / шо ўни су́д':і / ї забува́йут / Ни суди́ і ни меш суди́миї; То йе бога́то таки́х / шо раху́йут / шо ўни мо́жут дру́гого суди́ти / а́ле боро́н' Бо́же йіх зач'іпи́ти / страшни́ї ґваўт здоїма́йут; Хтос раху́йі / шо вин вели́киї суд':а́ / шо ма́йі таке́ пра́во / а́ле забува́йі / шо ш'і ї на не́го на́їдуц:е тот'і́ / шо пока́жут йіму́ йіго́ гр'іхи́.*

ЛЮДИНА́, -и́ – людина: *Л'удина́ хо́ди пид Бо́гом*; *Ото́т к’ін' / йік і л'удина́ / хо́ч’і припоч’е́ўку*; *Мої́ / та бут' л'удино́ў / держи́ сло́во*.

ЛЮДИНА́ БЕЗ ГО́НОРУ НІЧЬО́ (НИЧЬО́) НИ ВАРТУ́Ї – за будь-яких умов (обставин) людина не повинна втрачати свою гідність: *Йек ни йе де́коли тру́дно / бо ў жит'у́ ўс'е́ке трафйе́йіц:е / а́ле л'удина́ ни пови́н:а ўтрач’е́ти го́нир / бо без не́го ўна н'іч’о́ ни варту́йі; Л'удина́ без го́нору н'іч’о́ ни варту́йі / вигл'іда́йі / шо йіго́ ни ви́тко / шо ўс'і л'у́де одна́к’і / а́ле прихо́ди така́ м’іну́та / ікі́йс моме́нт / шо ти зра́зу ви́диш / оце́с ч’олов’і́к ма́йі го́нир / а цес на́в’іт' ни розум’і́йі / шо ц:е таке́ / ота́к.*

ЛЮДИНО́В РОБЍТИСЕ (ЗРОБЍТИСЕ, СТАВА́ТИ, СТА́ТИ) – 1) домагатися (домогтися) певного становища в суспільстві: *Н'іхто́ це́го се ни над'іва́ў / а ви́диш / йек Іва́н вў́ікиў ви́биўсе / л'удино́ў стаў / вели́ким ч’олов’і́ком*; 2) ставати (стати) “людіним”: *Цес хло́пец ви́л'уд'н'іў / уже́ ни таки́ї / йік бу́ў / люди́ноў ро́биц:е / оно́гди ї́ду / несу́ пі́шву / а вин наздоган'е́йі таї ка́же / Ану́ дава́їте / вў́іно / йа вам помо́жу / бо ви́жу / шо йісте́ ти́л'ко наби́ли ў пі́шву / шо гаш ни го́н':і не́сти / і шо? / бога́то мене́ мина́ло / а́ле н'іхто́ так ни сказа́ў / даї йіму́ / Бо́же / здоро́ўйі*.

ЛЮДИНО́В СЕ ЧЮ́ТИ – відчувати свою людську гідність; почуватися задоволеним від свого становища: *Гаш отепе́р мо́жу сказа́ти попра́ўд'і / шо ч’у́йусе л'удино́ў / гаш отепе́р / бра́ч’:іку Васи́ / йе робо́та / а сего́року ш’і ї сат уроди́ў / того́ йа ни раху́йу коп’іки́ / ік хо́ч’у шош до́брого купи́ти з':і́сти / ци д'і́тем цуки́ркиў / ци га́л'бу пі́ва / ўже нат тобо́ў ни стойі́т / мої́ / а ци ста́не на хл'іп? / це́го нима́ / таї т с'в’е́там се ни с'т'іга́ли / велико́го ни бу́ло / ус'о́ ў м’і́ру / а́ле ч’у́йусе смих / шо йа ґазда́*.

ЛЮДИНУ́ ЗРОБЍТИ С КО́ГОС – допомогти комусь досягти чогось у житті, реалізувати себе: *Хот'і́ла / вў́іц'у / з не́йі л'удину́ зроби́ти / ви́ўч’іти / да́ти кава́лок хл'і́ба / аби́ ма́ла / а то ни геї ус'о́ ви́йшло / таї шо зро́биш*?

ЛЮДИНУ́ РОКЍ (РОКЍ ЛЮДИНУ́) НИ ФАЙНЮ́Т – з роками людина не гарнішає: *Л'удина́ се з'м’і́н'уйі / ад'і́ шо пиўсо́тка зроби́ла ш ч’олов’і́ка / Та так / л'удину́ роки́ ни фаїн'у́т / а́ле / скаў йа вам / ни ўрас / хто́ ска́же / шо М’іха́їло тоги́т в’іс'імдес'е́тку розм'ін'е́ў? / та вин за́рас набога́то кра́ш:е трима́йіц:е / ік де́с'іт' ро́киў наза́т / бигме́ / то фа́їниї ч’олов’і́к / а ни д'іт / Бо вин / сара́ку / слабува́ў тогди́ / а поти́м видиї́шо́ў; Л'удину́ роки́ ни фаїн'у́т / молоде́ йе молоде́ / йіму́ красоту́ мо́лод'іс'т'*

дару́йі / а ста́р'іс'т' цисе́ ни хо́ч'і роби́ти / ни дба́йі за ч'олов'і́ка / Бо ўна хо́ч'і / шоби́ за н'у́ дба́ли / уваж'е́ли / прислуха́лисе / шо́ ўна хо́ч'і / дого́д'ували / отогди́ ї уна мо́же витпусти́ти л'удин'і́ па́ру фа́їних ро́киў.

ЛЮ́ДІНИЙ – увічливий, привітний, комунікабельний: *Нич'о́ / вигл'іда́йі / шо низли́ї ч'олов'і́к / а́ле їкиї ни ду́же л'у́д'іниї / ни загово́ри пе́рши / ни за́с'м'ійіц:е / йіго́ розговори́ти тре́ба*; *Ду́же л'у́д'іна дон'ка́ / дол'у́дна / фа́їна / таку́ пошука́ти тре:.*

ЛЮ́ДІНІСТЬ, -ости – людяність: *Л'у́д'ін'іс'т' / то ц:е таке́ / шо ў ко́ждого ма́йі бу́ти / бо ч'ос се назива́йі / шо вин л'удина́*.

ЛЮ́ЗОМ ПУСКА́ТИ (ІТИ́) – пускати щось на самоплив, не турбуючись про наслідки: *Би́рше ни го́н:а пережива́ти / усе́ л'у́зом пуска́йу; Наї бу́де шо бу́де / наї ўс'о́ л'у́зом іде́ / а шо́ йа зро́бйу*?

ЛЮ́КЕР (ЛЮ́КИР), -а – білок, збитий з цукром: *У Стари́х Ку́тах на Долина́х па́ску л'у́кером убера́йут / уно́ так засиха́йі / а ў Т'у́дев'і пода́ўному*.

ЛЮ́КС – дуже добре, прекрасно; викор. у висловл., які виражають найвищу оцінку когось чи чогось: *Л'у́кс бо́рш'ік / пе́рш'а кл'а́са; Л'у́кс ч'ереви́ки / уже́ ма́йу д Вели́кон'у; Робо́та л'укс / кра́ш':а вит кра́ш:ого; Л'укс вигл'іда́йіш / Мар'і́ / пра́ўду каў.*

ЛЮКСЍЧЬНИЙ (ЛЮКСО́ВИЙ, ЛЮКСУСО́ВИЙ) – прекрасний, найвищого ґатунку: *То л'укси́ч'н'і ч'о́боти / ни ти́снут / мн'ік'і́ / а зол'а́ їка*.

ЛЮКСЍЧЬНО (ЛЮКСО́ВО, ЛЮКСУСО́ВО) – *присл*. від ЛЮКСЍЧЬНИЙ (ЛЮКСО́ВИЙ, ЛЮКСУСО́ВИЙ): *Л'укси́ч'но ко́ло ха́ти зроби́ла йіс / ду́же м'ін'і́ се ўда́ли ч'іч'ік'ки́.*

ЛЮ́ЛЯ, -і – *дит*., колиска: *Дити́на хо́ч'і ў л'у́л'у / ме се колиса́ти?*

ЛЮ́ПКО (ЛЮ́ПКО ЛЮ́БА), –и – 1) мила, дорога, люба (при звертанні): *Мар'і́ч'ко / л'у́пко / ану́ с'іда́ї ко́ло ме́не / роскажи́ м'ін'і́ / ч'о йіс така́ смутна́?; Ни зна́йу / л'у́пко / ш ч'о́го зач'е́ти; Лу́пко мо́йа л'у́ба / засп'іва́ї шош / тото́ / шо даўно́ с'п'іва́ла; Ни ви́д'іў смо тебе́ / л'у́пко / вид Видорш'і́ў / шош йіс змарн'і́ла*; 2) *знев*., *ірон*., викор. у висловл., коли мовець не схвалює дій того, до кого звернене мовлення: *Ти / л'у́пко / гада́ла / шо хтос ме б'іч'і тебе́ перепро́с'увати / ф'і́гу ни хоч'? / хло́пец до́бре зроби́ў / ої шо рузу́мниї / сама́ йіс ви́н:а / то ї ма́йіш.*

ЛЮ́ПКО СОЛОДЕ́НЬКА – те саме, що ЛЮ́ПКО ЛЮ́БА (ЛЮ́БОЧЬКО ЛЮ́БА); часто зі знач. іронії: *Л'у́пко солоде́н'ка / за ц:у*

порáду фáйно тоб’і́ д'ікoвáт' / держú ййи́і соб’і́; Л'ýпко солодéн'ка / а ти би ни хот'і́ла пидоїмúти свойý пáн'у ї соб’і́ ўз'éти тотó / шо хóч’іш / а ни ч’ікáти / би хтос подáў?

ЛЮ́ПЧІК, -а – любий, милий (при звертанні); іноді зі знач. іронії: *Ходú судá / л'ýпч’іку / наї тебé поўб’іймáйу трóшки / ходú до бáби*; *Л'ýпч’іку солодéн'киї / а ти ч’о дривéц ни ўрубáў? / рýч’ка бол'і́ла ци ч’ікáў / абú жúнка самá ц:е робúла / ге?*

ЛЮ́ПЧІКИ (ЛЮ́ПЧІКИ ЛЮ́БІ (ЛЮ́БІ ТА МЍЛІ)) – люди, добрі люди; викор. як апеляція у висловл., які містять негативну оцінку чогось або когось чи розкривають те, що дуже вразило мовця: *Та ўнá / л'ýпч’іки / такé виробйéла / шо ни гóден роскaзáти; Оногдú їдý / ужé ўноч’é / а спид мостá на Млинóвици шош переб’і́гло дорóгу / л'ýпч’ки л'ýб’і / ш’і смих ни вúд'іў такóго / бигмé / ни вúд'іў; Шо ц:е / л'ýпч’іки / за нáпас'т' такá? / аг’і́нацисе; Л'ýпч’іки л'ýб’і / а це шо се рóби?*

ЛЮСТЕ́РКО, -а – дзеркальце: *Нóс'у с:обóў / і л'устéрко / ї гребенéц*; *Мáмине л'устéрко хот'і́ў вúм’ін'іти на ф’і́ўкало*.

ЛЮ́СТРО, -а – дзеркало: *У нас нáв’іт' у хорóмах йе л'ýстро / абúх моглá подивúтисе / ік кудáс б’іжý / шóби ни бýла ростелéпана*.

ЛЮТЕ́ЗНИЙ – дуже лютий: *Л'ýтиї л'утéзниї цес пéрец / ў рóт'і горúт / аш йізúк дерев’і́йі / хóч’і витпáсти*.

ЛЮ́ТИЙ – 1) гострий на смак: *Хр'ін' такúї л'ýтиї / шо óч’і вилáз'ут*; 2) міцний (про тютюн): *Купúў т'ут'унý / казáли / шо серéдниї / ни дýже л'ýтиї*; 3) сильний (про мороз): *Сегóн:е л'ýтиї морóс / дес трúц':іт' бýде / у хорóмах водá гет замéрзла;* 4) дуже сердитий (про людину): *Абéс н'іч’ó ни дор'ікáла / бо Петрó ї так л'ýтиї / а ме ш’і бúрше питштрúкувати*; 5) злий (про собаку): *Бýрик ни вúгл'ідниї / áле такúї л'ýтиї / шо наї Бох борóни / іґбú зирвáўсе / то ўс'ó*; 6) швидкий до роботи: *О: / цис'á мóже вúпити / áле ї л'ýта до робóти / у нéйі ўс'о горúт / за неў н'іхтó би ни ўгнáўсе / нáв’іт' йа / шо ўм’і́йу робúти / і то м’ін'і́ делéко до Василúхи*.

ЛЮ́ТИЙ, ІК (ЇК) МІ́ЛИКИВ ПЕС (БУ́РИК) – *знев., згруб.,* дуже сердитий: *Йої / та вин такúї л'ýтиї / ік М’і́ликиў пес / зáрас ни їди тудá / Мої / а шо се стáло? / Тáмен'ки / в’ідéў / тéш’:а забогáто каламóти*.

ЛЮ́ТИЙ, ЇК (ІК) ОСА́ – дуже сердитий: *Ви ни знáйіте ййи́і / Митрúха л'ýта / йік осá / ўна так фаїнéн'ко говóри з вáми / áле йік се ўл'ýти / то Бóже боронú*; *Парáска поч’ел:ен'і́ла / пишлá вúц:и л'ýта / йік осá / гаш вúтко бýло / йік ж’ілó се покáзуйі*.

ЛЮ́ТИТИСЕ – злитися: *Нима́ за шо л'у́титисе / тре: бу́ло ч'іка́ти тако́го / уни́ н'іко́ли сло́ва ни держ'е́ли*.

ЛЮ́ТІНИЙ – дуже холодний: *Цес м'і́с'іц' л'у́т'іниї / а да́л'і ш'і гі́рше мо́же бу́ти / зима́ лиш се зач'е́ла / ч'іка́ї ус'е́кого*.

ЛЮТІ́ТИ – ставати лютішим; лютішати: *Надвор'і́ л'ут'і́йі / моро́с фиїст бере́ц:е / гаш потр'і́скуйі / ш'і тако́го сейі́зими ни бу́ло; То ї л'удина́ мо́же л'ут'і́ти / ки́л'ко йе тако́го / ї пес / ік ду́же л'у́тиї / то до не́го б'і́йно се бли́жити / зна́йіш / шо приўйе́заниї / а́ле ўс'о одно́ б'і́йно / бо вин і сво́го мо́же ни пошкудува́ти / кла́нцнути / оногди́ ни ца́пнуў буў Йиле́ну за ру́ку? / ўна йіму́ йі́сти дава́ла / а вин штрик / і до руки́ / то ма́йі ш'е́с'т'і на ч'олов'і́ка / шо ікра́с нагоди́ўсе*.

ЛЮ́ТО – *присл*. від ЛЮТИЙ: *Л'у́то ў ро́т'і / даї шош запи́ти*; *Вин ни крич'е́ў / а́ле так л'у́то се подиви́ў / шо моро́с пишо́ў по́за шки́роў*; *Кицки́ так л'у́то скида́ў / шо страшне́ / н'і́би ўни́ шош ви́н':і*.

ЛЮ́ТОМУ (І ЛЮ́ТОМУ) ВО́РОГОВИ НИ ПОЖІДА́ЇШ (НИ ПОЖІДА́В БИХ) ТАКО́ГО (ОТАКО́ГО, ЦЕ́ГО) – про оцінку якоїсь великої біди, горя: *Шо каза́ти / бра́ч':іку Йу́ц'ку? / слиў нима́ / ўни дес се позагу́бйували / ни хо́ч'ут говори́ти / бо таке́ се ста́ло / шо л'у́тому во́рогови нормал'на л'удина́ це́го ни пож'іда́йі*.

ЛЮ́ФА, -и – дуло вогнепальної зброї: *Ни зна́йу / йек ти туда́ мо́жеш зазера́ти? / та йа ік ви́жу л'у́фу / м'ін'і́ гаш нидо́бре се ро́би / бо йа зна́йу / на шо ро́биц:е збро́йа / Ік іду́ на стр'іле́цтво / то му́с'у ўс'о перев'і́рити / ускр'і́с' се подиви́ти*.

ЛЮ́ФТ, -у – 1) свіже повітря: *Ї́дете́ на л'у́фт / на прохи́т?*; 2) тяга в печі, вентиляційний отвір у підвалі: *У пиўни́ци мус л'уфт роби́ти / без не́го йе́блуч'ка би зогни́ли / а́ле тре: уваж'е́ти / коли́ моро́с*; 3) протяг: *Ви́тко / две́р'і се ўтвори́ли / бо ад'і́ ікиї л'уфт; Ни стиї / д'і́воч'ко / на л'у́фт'і / бо ти розгор'іч'і́ла / а ту́тки страшно́ т'е́гне*.

ЛЮ́ФТ РОБЙ̀ТИ (ЗРОБЙ̀ТИ) – те саме, що ЛЮФТУВА́ТИ: *Ни роби́ так'і́ л'уфти́ ў ха́т'і / бо зно́ў запа́лен'і меш ма́ти*; *Ану́ко зроби́ л'у́фт / бо нима́ ч'ем ди́хати; Ра́но ўстайу́ і ро́бйу у ха́т'і л'уфти́*.

ЛЮФТУВА́ТИ – провітрювати; робити протяг: *Л'уфту́ї / йік у ха́т'і нима́ д'іти́ї / а ни тогди́ / йік уни́ ту́теч'ки ї́гра́йуц:е*; *Ан:и́ц'а на́в'іт' узим'і́ л'уфту́йі ха́ту / на па́ру м'іну́т / але́ ўтвор'е́йі*.

ЛЮЦЙ̀ПЕР, -а – 1) чорт: *Ви́ди л'уци́пер / шо ни го́ден це́го ч'олов'і́ка поверну́ти на свиї бик / таї поду́маў пидийти́ до йіго́ жи́нки / ви́ц:и до*

нéго зайтú / бо ни мóже такóго бýти / шóби ч'олов'і́к ни согр'ішúў / ци сам / ци з намóви; 2) *лайл.*, дуже погана людина: *Тот / шо вóйну зач'éў / то л'уцúпер / úнчих слиў дл'а нéго у мéне нимá*.

ЛЮ́ЦКА ДИТЙНА (ЛЮ́ЦКІ ДІ́ТИ) – чиясь (чужа) дитина (чужі діти): *Най бýде / шо ўно ч'ужé / ни твойé / áле пош'інýї йігó / поможú / то л'ýцка дитúна / мóже / твóйі хтос колúс так помóже; К'і́л'ко л'ýцких д'ітúй отáк пишлó ї се ни вернýло / рóдич'і ч'ікáйут / се над'іва́йут / а йіх нимá; Шо ўже бýде з л'ýцкими д'ітмú / тоі́ з мóйім / най ідé / йа ни сперáйу*.

ЛЮ́ЦКА ЗА́ЗДРІСТЬ (ЗА́ЗДРИСТЬ) ДО́ВГІ РУ́КИ МА́Ї – від чужої заздрості важко вберегтися: *То такé / Йілá / шо л'ýцка зáздр'іс'т' дóўг'і рýки мáйі / ўна тебé нáйде нáв'іт' тáмеч'ки / де бес ни спод'івáўсе / ад'і́ Івáн / к'іл'кóм вин помúх / к'іл'кóм робúў дóбре / áле ц:е йігó ни ўратувáло / óч'і л'ýцк'і / абéс соб'і́ знаў / нинасúт'н'і / мої / а то ч'о ў нéго йе / а ў мéне нимá? / ч'о йімý д'éд'а ґрунтéц пристерáў / а ў мéне лиш дéс'іт' сóтикиў? / ч'о ў нéго д'і́ти се ўч'éйут / а ў мéне пус'т'íкú? / ч'о ў нéго ўже ўс'о посходúло / а ў мéне ш'і ни óрано? / а ти би йігó се запитáў / а ти ч'о собóў ни кинéш? / ни рýхнеш? / та ти ўже завонúўсе вит тóго / шо се л'інýйіш / ти на ч'ужý прáцу скóса дúвис:е? / шл'ах би тебé трáфиў та би тебé трáфиў*.

ЛЮ́ЦКА НАТУ́РА СЕ НИ ЗМІ́НЮЇ (СЕ НИ МІНЄ́Ї) – природа людська незмінна: *Такúх мáло л'удúй / шобú до дрýгого бýли добр'і́ш':і / ік до сéбе / кóждиї за сéбе дýмайі / такá л'ýцка натýра / витколú с'в'іт / ўна се ни з'м'і́н'уйі; Л'ýцка натýра се ни зм'і́н'уйі / зáздр'іс'т' / зажéрлив'іс'т' / шобú бúрше урвáти / н'ікýда се ни д'івáйут / то лиш залéжи / ци гóн:а л'удинá ў сóб'і тотó хот' трóхи приструнúти / йе так'і́ / шо гóн':і / а дéкотр'і і ни дýмайут за ц:е / вит цéго / абéсте знáли / велúк'і б'і́ди на с'в'і́т'і се стайýт*.

ЛЮ́ЦКА ПРА́ВДА УСЄ́КА (ТА НИВДНА́КА) – про різноаспектне трактування поняття “правда”: *Л'ýцка прáўда такá / шо вúйграйі тої / у кóго бúрше грóшиї; Л'ýцка прáўда йе ўс'éка / йе ї такá / шо на н'у велúкойі в'і́ри ни мош мáти; Ікá л'удинá / такá ї л'ýцка прáўда; Сегóн:е бúрше крúўди / а л'ýцка прáўда дес по закýтках ховáйіц:е / А́ле ўна йе / брáч':іку Ї́ва / йе / це лиш до ч'ісý / а потóму прáўда стáршоў стáне / і ўс'і крúўдники мут Бóга просúти / шобú за крúўду йім мéнчу витплáту присудúў; Прáўда ус'éка / у кóждого свойá*.

ЛЮ́ЦКИЙ – 1) людський: *Та ўку́с л'у́цку бе́с'іду прова́т' / а ні́ таку́; Л'у́цк'і б'і́ди ўс'е́к'і йе*; *Л'у́цк'і д'і́ти тре: так ш'інува́ти / ўік свої́*; 2) те саме, що й ЛЮДІНИЙ: *Л'у́цкиї ч'олов'і́к / і загово́ри / і шош помо́же / ни боку́йі / ўік оце́с.*

ЛЮ́ЦКИЙ МОЗІ̀ЛЬ – велика праця, вкладена в щось: *Ад'і́ хо́ч'ут зибра́ти ў сироті́ присаді́бу / а то л'у́цкиї мозі́л' / хто ч'уў на се́бе такі́ї гр'іх наклика́ти? / А́ле див'і́ц:е / Василі́ / шо ни бойу́ц:е.*

ЛЯ́ДА, -и – 1) прилавок: *Ў ко́ждиї копараті́в'і йе л'а́да*; 2) рухома верхня частина скрині: *Утворі́ў л'а́ду таї пот'е́х фу́стку / т:о / шо ве́рхне бу́ло / т:о вин уз'е́ў.*

ЛЯЛЯ́КАТИ – 1) *знев.*, говорити: *Наї л'ал'а́кайі / то нима́ шо слу́хати*; 2) компонентом "ля-ля-ля" "наспівувати" якусь мелодію; 3) "говорити" (про немовлят): *Ва́ш'а дити́нка уже́ ма́йі шош говорі́ти / ўже / в'ід'і́ / л'ал'а́кайі / гугу́кайі / шош роска́зуйі / а за́рас ад'і́ ўка запі́шнена / ді́виц:е / шо́ ц:е за ву́їна прийшла́ / т'фу на те́бе / т'фу / ўке йіс нифа́їне.*

ЛЯМІ̀ВКА, -и – вузька смужка тканини, якою підшивають внизу одяг чи рукави для подовження: *Тут лиш л'амі́ўку да́ти / і фе́ртик / ус'і́ поду́майут / шо так ма́ло бу́ти.*

ЛЯ́МПА, -и – лампа: *Запалі́ л'а́мпу / бо те́мно*; *Гента́м ік ни бу́ло на́хти / то л'а́мпа ни гор'і́ла / л'е́трики ни бу́ло / ў Долі́н'і бу́ла копараті́ва / та́меч'ки продава́ли на́хту / ми с Ца́рини тако́ш туда́ ўшли.*

ЛЯ́МПОЧЬКА, -и – лампочка: *Л'а́мпоч'ка така́ / шо ві́тко / ўік удні́ну; Л'а́мпоч'ка / в'іде́ў / перегор'і́ла / ни с'в'і́ти ў хоро́мах.*

ЛЯ́ПАВКА (ЛЯ́ПОВИЦЯ, ХЛЯ́ПАВКА), -и – болото зі снігом на дорозі: *Таке́ їде / шо ни зна́йу / іка́с л'а́паўка / наї би ўже зима́ ўпа́ла / то би бу́ло л'і́пше / ўік отака́ кирі́н':а.*

ЛЯПАНІ̀НА, -и – *знев.*, неохайно, погано виконана робота: *Це такі́ї нака́т уні́ зробі́ли? / та це л'апані́на / йа зажму́р'іч'і таке́ ро́бйу.*

ЛЯПАСУВА́ТИ (ТАЛЯПАСУВА́ТИ, ЧЯЛЯ́ПАТИ) – 1) *згруб.*, іти по мокрій брудній дорозі (вулиці) чи загалом поверхні, покритій водою, "болотом", мокрим снігом: *Бері́ віц:и дити́ну / наї ни л'апасу́йі надвор'і́ / ни ві́диш / іка́ хл'а́паўка; Ле́дви дийшлі́ / л'апасува́ли таки́ми болота́ми / шо ну / ад'і́ / ўк'і фа́їн'і*; 2) іти (ходити) по чистій підлозі, залишаючи сліди від брудного взуття: *Ни л'апасу́ї оту́т / йа лише́н' шо ум:и́ла пидло́гу / а ти шо м'ін'і́ прин'і́с знадво́ру*? / *гаї диви́се.*

ЛЯ́ПАТИ – 1) хлюпати: *Вŷ́їно / каж’і́т Ми́трикови / наї̆ ни л'а́пай̆і на ме́не боло́том*; 2) *знев*., говорити, вести беззмістовні розмови: *Голова́ ни дŷ́май̆і / шо рот л'а́пай̆і*; 3) зводити наклеп на когось: *Л'а́пай̆і ўс'е́ке на й̆іго́ жи́нку / бр'і́хн'і склада́й̆і / Бо зави́дуй̆і / ли́ш того́*.

ЛЯ́ПАТИ ЇЗИКО́М – *знев*., *згруб*., говорити щось недоречне, нерозумне: *Л'а́пай̆і й̆ізико́м про ўс'е́ке пусте́ / ка́е / шо ік л'і́туваў у полонин'і́ / то ви́д'іў л'існŷ́ / кли́кала й̆іго́ / мо́же / ї̆кас і кли́кала / а́ле нашо́ за ц:е дити́н'і роска́зувати? / шо́би тої̆ бой̆е́ўсе ўноч’е́ надви́р ви́й̆ти? / стари́й̆ / а ро́зуму ти́л'ко / й̆ік у кŷ́рки*; *Л'а́пати й̆ізико́м ле́хко / а зроби́ти шош / маї̆ ни так / так бо́рзо ни ї̆де*.

ЛЯ́ПНУТИ – докон. до ЛЯ́ПАТИ: *Гента́м ік роби́ласе зага́та / то ч’ісо́м вид гамо́ванки аж до Соки́лского / того́ наї̆ма́ли сторож’і́ў / шо́би ўни за тим диви́лисе / а оди́н рас уноч’е́ сид'ŷ́т уни́ / ч’ŷ́й̆ут / а то лиш шош л'а́пнуло / ди́ўй̆уц:е / а Васи́л' поб’іл'і́ў / це тот / шо бли́ш:е до води́ буў / мої̆ / шо́ с тобо́ў? / Тŷ́тки ко́ло нас гр'і́ўсе потоплен'е́к / ко́ло нас гр'іў зŷ́би / уздр'і́ў / шо й̆а й̆іго́ ви́жу / помаха́ў м’ін'і́ па́л'цем / таї̆ да́л'і пишо́ў у во́ду / ледв’і́с'ки розговори́ли ч’олов’і́ка / а́ле вин ш’і до́ўго ни мих до се́бе прий̆ти́*; *Ота́к л'а́пнеш / а пото́му банŷ́й̆іш / нашо́ бŷ́ло тото́ каза́ти?; Се зач’е́ло з мало́го / Ан:и́ц'а шош бŷ́ла л'а́пнула за Леси́шину нев’і́стку / а т:о ї̆й̆і донеслосе / таї̆ зач’е́лисе зво́ди / ўни ўже рик вит:огди́ ни гово́р'і*.

ЛЯ́ПНУТИ ПО ПЍСКУ (ПО ОДНО́МУ МІ́СЦИ) – вдарити по роті ("по гудзици"): *И:ї̆ / та ї̆ке то бит'е́? / л'а́пнула рас по одно́му м’і́сци / бо рва́ўсе ў гл'ібо́ку во́ду / а сло́во до не́го ни доходи́ло / та́же ни спŷ́с'т'усе й̆а на дитин'е́ч’ій̆ ро́зум / мŷ́с'іла так й̆імŷ́ помоч’і́ / тро́хи ўрузŷ́мити*.

М

МАҐЛЍВКА, -и – те саме, що МАҐЛИВНЍЦЯ: *Гаї̆ диви́се / оц:е́ й̆е маґли́ўка / ік скаў прине́сти / абе́с зна́ла / шо*; *Маґли́ўка ад'і́ й̆ек фа́йно маґл'ŷ́й̆і т:о / шо з ле́ну / залі́ском так би ни дофрасува́ўсе*.

МАҐЛИВНЍЦЯ, -і – спеціальна ребриста дошка, призначена для прання і качання ("прасування") білизни: *Гента́м по́с'т'іл' маґлиўни́цеў маґл'ува́ли / бл'ŷ́ску / сукн'і́ / и́нче шош таке́ зал'і́ском фрасува́ли*; *У мо́й̆і*

ба́би маґлиўни́ц'а і тепе́рки ў ру́с'і / ка́же / шо йік отак ві́маґл'увати по́с'т'іл' / то на ниї ле́кше і здоров'і́ш:е спа́ти / бо полотно́ кра́ш:е ди́хайі.

МАҐЛИВНЍЧЬКА, -и – зменш. до МАҐЛИВНИ́ЦЯ: *Д'іт зробі́ў маґлиўни́ч'ку / абі́ ўну́ка ўч'е́ласе неў уру́дувати*.

МАҐЛЮВА́ТИ – качати білизну "маґливницев": *Ти зал'і́ском фрасу́ї / а йа маґл'у́йу / уздри́ш / шо ў ме́не бу́де ни гі́рше*; *Упере́т ус'о́ шили з дома́шного полотна́ / ві́жмач'ут так'і́ сороч'кі́ / ўни ві́сохнут / а́ле шобі́ ни пересо́хли / а тогді́ маґл'у́йут / н'іхто́ у ві́к'імач'іному ни ході́ў / у тако́му ї до це́р'кви / куда́ хоч' / ходи́ли / таке́ ўно бу́ло ві́гл'ідне / а тепе́р шо? / куупи́ла смих на бл'у́ску / а ўна тр'і́скайі / бли́скайі / ік л'е́трика / і́скри ска́ч'ут / ік ко́н'і / то це йе до́бра мате́р'ійа? / А́ле за т:о таку́ ни тре́ба маґл'ува́ти / ві́жмакаў / вода́ з не́йі стр'е́хла / і за пиў годи́ни убера́ї / А нашо́ м'ін'і́ за пиў годи́ни? / йа н'іґде́ се ни ква́пйу*.

МА́ҐНЕС, -а – магніт: *За магн'і́т д'і́до ка́же ма́ґнес / йа так буў сказа́ў у шко́л'і / і з ме́не с'м'ійе́лисе / Диви́се / би ш'і д'і́ти ни зач'е́ли тоб'і́ так пр'іж'іч'кува́тисе*.

МА́ҐУРА, -и – далека важкодоступна гора; мряка, яка охоплює вершини гір: *Дес носи́ло йіго́ / іки́мис ма́ґурами / пі́рваниї вернуу́се*; *То надо́ўго зат'ігло́ / диви́се / іка́ ма́ґура / це дес на ти́жден' / ни бо́рше*.

МАДРИҐА́Н (МАТРИҐА́Н), -у́ – белладонна: *Мадриґа́н н'іко́ли смих ни шука́ла / йа румн'е́нец / за́р'ку / дерев'і́ї / оц:е́ ди́ўйусе / би ў ха́т'і бу́ло*; *У нас ка́жут і мадриґа́н / і матриґа́н / оц:е́ запиши́*.

МАДРИҐАНУ́ НАПЍТИСЕ – втратити розум; часто викор. у порівн.: *Вин н'іч'о́ ни памн'іта́йі / так / іґ би мадриґану́ напи́ўсе / ус'кр'і́с' ма́їже го́лиї б'і́гаў / би́ўсе / с ким попа́ло*; *Таке́ гово́риш / іґ бес мадриґану́ напи́ўсе; Та йа ни напи́ўсе мадриґану́ / йа ш'і при сво́му ро́зум'і*.

МАЄ́НІ, -я – 1) зелені гілки, якими на Зелені свята прикрашають хату, а також ворота, криницю, інші споруди (стайню, оборіг): *Пиди́ дго́р'і таї принеси́ майе́н'а; Уруба́ї майе́н'а ў бе́рез'і а́бо с то́йі ли́пи / шо ў д'і́да ко́ло вори́т / і позама́йуї ус'о́*; *Майе́н'а по бо́гату ни тре́ба кла́сти / потро́хи / а́ле так / шо́би ус'кр'і́с' бу́ло зама́йіно / йа ік майу́ ха́ту / то на́в'іт' на стол'і́ кладу́ зба́н'ч'ік / налива́йу туда́ воді́ таї кладу́ ў не́го бу́кит з майе́н'а / ш ч'іч'о́к / то фа́їно па́хне / бо́рзо ни засиха́йі ї весели́т ха́ту / приво́ди у н'у с'в'е́то / дру́г'і цисе́ ни ро́бйут / йа сама́ таке́ приду́мала / а́ле ік хтос до нас прихо́ди / то ка́же / мої / йек то фа́їно /*

ви́тко / шо ї дру́гим ц:е се ўдайе́ / а ўже гет по с'в'є́тах ни викида́йу буд'де́ майе́н'і / а спа́л'уйу на горо́д'і / ота́к йа ро́бйу.

МА́ЖУ КУЧЮВА́ТИ – *ірон*., виконувати якусь важку роботу, яка може бути непосильною для когось: *Йа тебе ни застаўйе́йу ма́жу куч'ува́ти / а́ле бур'іне́ц у гори́ц:и ви́полоти мош*; *Йа тебе́ ни застаўйе́ла пиў но́ч'і данцува́ти / ма́жу йіс м'ін'ї́ ни куч'ува́ла / тому́ ўстава́ї / ужє́ даўно́ / без розгово́риў тре: бу́ло коро́ву ви́гнати / л'у́де ско́ро загон'е́ти мут / а ми лиш на па́шу се збера́йімо*; *Та́же ти м'ін'ї́ / л'у́пч'ку / ма́жу ни куч'ува́ў / шо ни го́ден йіс копа́ти / бери́ руска́л' таї іди́ / бо йа хо́ч'у та́мки ч'існо́к посади́ти; Ма́жу куч'ува́ти / це шош вели́кого і т'ішко́го роби́ти / вит ч'о́го ду́же се зму́ч'уйіш*.

МА́ЖЯ, -і – великий віз: *Ни ду́маї / шо ма́жу куч'ува́ти бу́ло ле́хко / до це́го тре́ба бу́ло бу́ти мо́цним і спри́тишним*; *Ў нас н'і ма́ж'і / н'і кон'а́ ни бу́ло / ми коро́ву держ'е́ли / дробйе́та / оди́н ч'ес / це ш'і до коро́ви / коза́ бу́ла*.

МАЇТИ – прикрашати хату, надвірні будівлі, ворота зеленими гілками на Зелені свята: *Ми ли́поў майімо́ ха́ту / тут тики́ / ў на́шому заку́тку н'іко́ли ни ви́д'іла / аби́ хтос руба́ў верби́н'а за́д'л'і це́го / ци в'іл'ши́ни / а́бо граби́н'а / зама́йуйут ду́бом / бере́зоў / це мо́жно / ли́поў / а тим н'і*.

МА́ЇТКИ, -ок – труси: *То це на ко́го так'ї́ ма́йітки? / хто ц:е ме ўбера́ти*?; *Ўбери́ до́ўшу су́кн'у / бо ад'ї́ ма́йітки ви́тко / меш с'в'іти́ти тим / шо ни тре́ба*.

МА́ЇШ ТОБІ́ – те саме, що А НА МА́ЇШ: *Лиши́ла смих остриўйе́нку на бе́рез'і / бо хот'ї́ла с'інце́ ски́нути / а́ле до́ки ку́таласе ў полу́н:е / прихо́жу / а остриви́ нима́ / хтос пози́ч'іў / Ма́йіш тоб'ї́ / тепе́рки при́їдец:е ў копи́ц'і скида́ти / хот' то н'іч'о́ / то́го ни йе бога́то / дес на шти́ри копи́ци / а́ле хто ко́ло доро́ги лиш'е́йі? / так тоги́т тич'е́н'і позабера́ли / ви ш'і ни на́ўч'ін'і?; Ма́йіш тоб'ї́ / кли́кали на пйе́ту / а то ўже се́ма / а ру́ху нима́*.

МАЙ[1], -я́ **–** травень: *У майу́ ни тре́ба роби́ти вис'іл'е́ / бо меш ма́йітисе усі́й в'ік; Ужє́ маї м'ї́с'іц' / а диви́се / йек сту́д'ін'*; *Каўт / шо ік на Стр'ї́тен'і кугу́т води́ напйе́ц:е / то ў майу́ виў трави́ напасе́ц:е; То і ў майу́ мош веснува́ти / а́ле ми стера́їмосе до Вели́кон'а ус'о́ би́рше зроби́ти*.

МАЙ² – викор. у ролі присл. *трохи* або у формах вищого ступеня прикметників та прислівників: *Маї̆ к'іва́йсе / шо́ з ногí на нóгу переступáйіш?*; *Маї̆ рáн'че ї̆шла / а рас у пологú бýло / здибáлисе кóло Митýневих / áле ў̆на нич'ó тогдú ни казáла / вúтко / ни хот'і́ла ў̆пов'ідáти;Уні́ ни верстакú / вý̆їко маї̆ стáршиї̆*; *Питкотú маї̆ бúрше / бо се намоч'éйіш*; *Анý на ш':е / маї̆ бúрше озмú нас'і́н'а / посадúш на мúтер' дóвшу гр'éтку*; *Цес м'ішóк маї̆ т'éш:иї̆*; *Мамó / ни сад'і́т барабýл'і пит самúми схóдами / посýн'тесе маї̆ дáл'і / ход' би на два крóки / йа тут ч'іч'кú посад'ý / А шо с тих ч'іч'óк? / з барабýл' хот' кóрис'т' ікáс / ад'і́ мáйіш горúдец / тóго дóста / А йа хóч'у / шóби отýтки хот'і́лосе сид'і́ти / поклáдемо лáвич'ку / Колú вид:ихáти / ік тúл'ко робóти? / Йа вас прóс'у / на два крóки / Гаї̆ дивúсе / оцéго стáне*?

МАЙОВЍЙ – травневий: *Лиш ц'в'і́тен' се зач'éў̆ / а днúна такá / ік у маӣý / Дóбре кáете / иї̆ би ни знаў̆ / то сказáў̆ бих / шо майовá / áле / Калú / то ш'і делéко до теплá / зимá ш'і два рáзи мáйі ў̆пáсти / рас до Велúкон'а / і ш'і рас у маӣý / а ў̆же отогдú ў̆теч'éт у полонинý*.

МАЙОВЍЙ МІТ – мед, зібраний у травні, у "маю": *Майовúї̆ м'іт дýже дóбриї̆ д'л'а здорóў̆йа*; *Оцéс м'іт майовúї̆ / по нéму вúтко / а маї̆ темн'і́ш:иї̆ / то гор'і́скиї̆ / ужé ў̆л'і́т'і йігó брáли*.

МАЙ ПОБЍРШЕ – *присл.*, більше; значно більше; якнайбільше: *Берú маї̆ побúрше / к'і́л'ко судá ў̆л'і́зе / досипáї̆ ш':е на два пáл'ц'і*; *Тýтеч'ки мáло ў̆л'і́зе / озмú бúрше ведрó / гаї̆ / нá оц:ý пýт'н'у / а тепéрки накладáї̆ у н'у маї̆ бúрше / йігúт поў̆нó / самá вúдиш / а ц':і / он:á ў̆ óн:у*; *Кáждиї̆ хот'і́ў̆ би маї̆ побúрше соб'і́ пот'ігнýти / а то нимá / на ў̆с'і́х ни стáне*.

МА́ЙСТЕР, -тра – особа, яка щось будує, передусім дерев'яні хати; фахівець з якого-небудь ремесла: *Мáйу маї̆стрúў̆ / од'н'і́ ў̆же ў̆ середúн'і рóбйут / а Вáс'ко з М'іхáї̆лом понадв'і́р'у доробйéйут*; *Мýс'у мáйстра шукáти / бо п'іч' зач'éла дим'і́ти*; *Зáў̆тра / позáў̆тр'у мут пидлóгу бúти*.

МАЙСТРУВА́ТИ – столярувати, теслювати; виготовляти що-небудь ручним способом: *Парá / ваш ч'олов'і́к дýже завúзниї̆ / майстрýйі ў̆ кóгос? / Стол'éр'ку у Ї̆вáна рóби / йік с'к'ін'ч'éйі / то мих би ї̆ до вас питú*; *Д'éд'а ў̆ оборóз'і / шош тáмки маї̆стрýйі*.

МА́ЙТОЧЬКИ, -чьок – трусики: *Дивúсе / ік'і́ йа тоб'і́ мáї̆точ'ки ў̆ м'і́с'т'і купúла / с курýнкоў̆ / б'і́л'і ї̆ ружéв'і*.

МАКИВНЍК, -á – завиваний пиріг з маком (“роґальок”): *На макиўнúк тре: богáто мáку / тогó йа бúрше з йéблуками / з мармул'áдоў печ’ý роґáл'ки / до йéблук гор'ı́хиў додайý / кúл'ко ўже вихóди / йіх н'ікóли ни йе забогáто*.

МАКИВНИЧЬÓК, -чьќá – зменш.-пестл. до МАКИВНЍК: *Макиўнич’óк дáли м’ін'ı́ за простúбих / Іванúха ўч’éра / оцéс тер'ı́л' / йéблуч’ка / пáру гор'ı́хиў / отáк / ік дайéц:е.*

МАКІ́ТЕРЬКА (МАКЍТЕРЬКА), -и – *зменш.* до МАКІ́ТРЯ (МАКЍТРЯ); те саме, що МАКІ́ТРЯ (МАКЍТРЯ): *Йа купúла би цисý мак’ı́тер'ку / к’ı́л'ко ви за н'у хóч’іте?*; *Ми тикú ў мак’ı́тер'ц'і кладемó на стиў пшенúцу на С'в’ітúй Вéч’ір*; *Це дáўна макúтер'ка / ш’і з:а Пол'ш’ı́ кýплена*.

МАКІ́ТРЯ (МАКЍТРЯ), -і – 1) вид глиняного посуду з широким отвором: *Це шо / такá макúтр'а? / а ч’о ўна ўсередúн'і полúвана? / йéк у ний тéрти?; Вýйку / а мéнчойі мак’ı́тр'і ни мáйіте? / Прийд'ı́т нáрик / йа вам продáм / бо ўс'і ўже роспрóдаў*; 2) *знев.*, *перен.*, голова; іноді в порівн.: *Нич’ó ц':а мак’ı́тр'а ни хóч’і дýмати / н'іц нич’ó; Лúш би се здáло цисé покройı́ти / а мойá головá / ік макúтр'а / ни хóч’і мин'ı́ помоч’ı́.*

МАКОВÉЯ – церковне свято, яке відзначають 14 серпня: *На Маковéйа с'в’éт'ут мак / ч’іч’кú / а бúрше до Прибражéн'ійа трéба р'іхтувáтисе*.

МАКОВЍНІ, -я – маковиння: *Мáтко / це маковúн'і? / То бур'éн / молоч’áй / йа ни сад'ý мак / пагáр' кýпиу / тай дóста*.

МÁКОВИЦЯ, -і – баня церкви: *На цéр'кву ўс'і складáлисе / одúн ч’олов’ı́к помúх нам мáковицу вер'х цéр'кви ўстановúти / заплатúў усý робóту / ми молúлисе за нéго*.

МАКОГЍН, -гóна – макогін: *А йек отакý кулéшку барабýл'іну зварúти без макогóна*? / *барабул'кú трéба потоўч’ı́; До бáнужу йе кур'іш’ı́л' / а макогúн тогдú / ік шош тре: тоўч’ı́*.

МАКЎХ, -á – макуха: *Макýх у стайн'ı́ бýли завéзли / вúтко / корóвам додавáли / йіх фáйно тогдú годувáли / а ми пóпри них тотó кýш’іли*.

МАЛÁ БІДÁ ВЕЛЍКУ ПРИВЕЛЛÁ (НАЙШЛÁ) – за дрібними неприємностями, невдачами, клопотами прийшло справжнє горе: *Ўс'о зач’éлосе з малóго / ловúў рúбу ї на др'іт' пробúў нóгу / тай н'іч’ó / пробúў та пробúў / áле вин лéхко повáжиў / а то зач’éло наривáти / гнойı́тисе / і шо гадáйіте? / до м’ı́с'іц'а тот пробúтий пáлец видрубáли / отáк / малá*

б’ідá велúку привел:á / іґ би буў зрáзу кúнуўсе / то цéго моглó ни бýти / мих уратувáти пáлец / То ш’і т:о / шо ў нéго д'ійабéт буў.

МАЛА́Й, -ю́ – 1) глід: *Малáї б’íлим цвитé / а йігиткú ч’ірвóн':і*; 2) корж із кукурудзяної муки: *Малáї ни йе смашнúї / у сел'í д'íти моглú дражнúти ікóгос Николайá / Николáї / Николáї / продáў жúнку за малáї / а дитúну за торбúну / а сам хóди / йік бугáї.*

МАЛА́НКА, -и – *церк.*, 13 січня – свято Меланії Преподобної: *По Риздв’í / тринáц'ітого / Малáнка / а потóму / штирнáц'ітого / Васúл'ійа*; 2) гурт переодягнених щедрувальників відповідно до ролі, яку кожен з учасників виконує: *Сегóн:е маланкú хóд'ут / абéс допúзна ни засúжуваўсе ў бáби / бо ш’і перепýд'ут; Йа се бойéла маланóк.*

МАЛАНКО́ВАНІ, -я – дія за знач. МАЛАНКУВА́ТИ: *Таї шо / Вáс'ку / íке маланкóван'і бýло сегóроку? / богáто ходúли*?

МАЛАНКУВА́ТИ – щедрувати 13 січня – напередодні старого Нового року; “ходити в маланку”: *У Т'ýдев’і дотепéр маланкýйут / áле пускáти малáнку ў хáту ни дýже богáто йе охóч’іх / бо ўнá ўс'éке витвор'éйі.*

МАЛЕ́ Й СТАРЕ́ – усі, багато хто: *Та даўнó ік у клýб’і бýло к’íно / то ўс'і їшли / малé ї старé / дóма н'іхтó се ни лиш’éў / áбо вистáву давáли / ци ікиїс концéрт / а тепéрки к’íно ў кóждиї хáт'і йе / Та ш’і дéколи праўдúв’іш:е / ік бýло ў клýб’і / Е:/ та ви ўже шош за úнче зач’éли.*

МА́ЛЕНЬКО - трохи, “трошечьки”: *Унú мáлен'ко сид'íли / крúшку / нáв’іт' у хáту ни їшлú*; *Та шо йа тоб’í помúх? / мáлен'ко; То прáўда / шо йа вúпиў / áле мáлен'ко / отúц'ко / А то / вýїку / вúтко / бо вам ййзúк у рóт'і ни хóч’і се ўбертáти / ни слýхаїі вас / Йа за нéго ни витпов’ідáйу / йа за пит'é каў / кáпоч’ку вúпиў / ták’ік на оцéс пáлец.*

МАЛЍЙ – 1) невисокого росту, низький: *Настýн'а висóка / а вин дýже малúї / дес попидгрýди бýде жúн'ц'і*; 2) дуже молодий: *Вин ш’і малúї женúтисе / к’íл'ко йімý / с'імнáц':іт'*? 3) неглибокий (про сніг): *Дóс'в’іта зимá ўпáла / áле малá ш’і / нáв’іт' по кóтики ни бýде.*

МАЛИ́Й БЕСКОНЕ́ЧЬНИК – писанка, на якій зображено лише фрагмент спіралеподібної лінії – “бесконечьника”: *Вúдиш самá / шо це ни такá л'ін'ійа / íка би їшлá звéр'ха ўдолúну з двох бокúў / тýтеч’ки лиш покáзано кавáл'ч’к йійí / тогó / вúтко / ї кáжут / шо то малúї бесконéч’ник / áле ци малúї / ци велúкиї / вин на Велúґден' мýси бýти.*

МАЛЍЙ, ІК (ЇК) ПУ́ГОЛОВОК – *знев*., дуже малий:*Семе́н малі́ї / ік пу́головок / Ко́ц'ови по гру́ди / а́ле такі́ї жи́лавиї / шо фі́ру рас ра́зом с коне́м т'ех у ві́воз'і / і то ни зна́ти / хто бі́рше се напру́жуваў; Оц:е́ ві́тко / шо рі́ба / а оц:е́ шо йіс таке́ прин'і́с / ік пу́голоўки? / ўно н'іц ни поді́бне на рипкі́ / И:ї / бабо́ / таке́ гово́рите / йік бе́сте три дни ни йі́ли / це д'і́ти плі́вайут ра́зом с тоў рі́боў / гаш усті́т таке́ слу́хати.*

МАЛИННЍК, -а́ – 1) вино домашнього приготування з ягід малини: *Л'укс малин:и́к / ану́ пон'у́хаї / йек па́хне / ві́пиї хот' пиў по́рц'ійі*; 2) зб., зарості малини: *Тре́ба зна́ти / де йе малин:ики́ / йе́к ота́к іти́ дго́р'ї*? / *та це ни йігидо́к шука́ти на оти́х мура́х / коро́ва соб'і́ пасе́ / а ти збера́йіш / туда́ до́ста деле́ко / сама́ ни потра́фиш.*

МА́ЛІ ДІ́ТИ – МА́ЛИЙ КЛО́ПИТ, А ВЕЛЍКІ – ВЕЛЍКИЙ – батьки завжди турбуються про дітей, переживають за них, незалежно від їхнього віку: *Жу́р'усе / мамо́ / ци вин посту́пи сего́року / а йікшо́ н'і / то шо тогді́? / в'і́рите / ўсну́ти ўноч'е́ ни го́н:а / ўс'е́ке л'і́зе ў го́лу / Ч'о ни в'і́р'у? / то так йе / мал'і́ д'і́ти / малі́ї кло́пит / а вели́к'і / вели́киї.*

МАЛІ́ ДІ́ТИ НИ ДАЮ́Т ЖЍТИ, А ВЕЛЍКІ – ВМЕ́РТИ – про складність розв'язання проблеми "батьки і діти": *А ви шо гада́ли? / ік ві́ростут / то мете́ ма́ти спо́к'ії? / н'і / це́го нима́ / то бу́де бі́рше ш'і гризо́ти / бо мал'і́ д'і́ти ни дайу́т жи́ти / а вели́к'і / ўме́рти.*

МА́ЛІ ДІ́ТИ НИ ДАЮ́Т СПА́ТИ, А ВЕЛЍКІ – ЖЍТИ – те саме, що й МАЛІ́ ДІІ́ТИ НИ ДАЮ́Т ЖИ́ТИ, А ВЕЛИ́КІ – ВМЕ́РТИ: *За се́бе ни ду́майу / а лиш за д'іті́ї / про́с'у Бо́га / шобі́ до́бре жи́ли / шобі́ ма́ли робо́ту / бу́ли здоро́в'і / ра́н'че де́ за ц:е се ду́мало? / диві́ласе / ци ўбра́н'і / найі́ден'і / оц:е́ бу́ло наїважн'і́ш:е / а тепе́рки / абі́ ў них у с'і́мн'ах бу́ли гаразді́ / А шо тут диўно́го? / ў ме́не само́йі таке́ на га́ц':і / ста́ршиї хот'і́ў розлуч'е́тисе / то гада́ла смих / шо мину́се / До́бре ї́киїс каза́ў / мал'і́ д'і́ти ни дайу́т спа́ти / а вели́к'і / жи́ти / Йо / жит'е́ ни ми́ле / йік у д'іті́ї зле / а́ле ї помоч'і́ ни ўрас го́ден.*

МА́ЛІР, -я – маляр: *Йуц'ко́ ў Ч'і́рниўц'а́х ма́л'ірем робі́ў / а́ле вин і за и́нче бра́ўсе / то брига́да така́ / куда́ пі́шл'ут / туда́ вин іде́ ї ро́би ўс'е́ку робо́ту / Ну але́ ї заробі́е́ў шош.*

МАЛОВА́ЖНИЙ – не головний; другорядний: *То малова́жне / шо Йіле́на ка́же / уна́ та́меч'ки ни бу́ла*; *Мар'і́ / така́ бе́с'іда / малова́жна / тре́а бу́ло за голоўне́ / наїважн'і́ш:е / се запита́ти / колі́ вин вид:а́ст гро́ш'і? / а за йіго́ те́ш':у бе́сте бу́ли и́нчим ра́зом поговори́ли / кво́лиц:е*

тоб'і́ / шо те́ш':а слаба́? / а ў нас шо / ус'і́ ду́ж'і? / у нас тако́ш йе слаб'і́ / а на сла́б'іс'т' тре́ба гро́шиј.

МАЛОВА́ЖНО – присл. від МАЛОВА́ЖНИЙ: *То / Йу́ц'ку / малова́жно / голоўне́ / шо ўс'о напра́вилосе і ўни жийу́т ра́зом / оц:е́ вартне́*; *На́в'іт' пйін'у́ги сам'і́ ни пйут / ўни шука́йут кумпа́н'ійу / йім малова́жно / шо пи́ти / а́ле / ви́дите / за ц:е дба́йут / сам'і́ ни пйут / а Васи́л' К'і́цин буў ґазда́ / вин н'іко́го ни шука́ў / а́ле ік хот'і́ў пот'ігну́ти / то клаў пе́рет' собо́ў дзе́р'кало / налива́ў вин'ц'а́ / ци шо бу́ло / каза́ў то́му ў дзе́р'кал'і даї Бо́же / і так набува́ўсе / к'і́л'ко душ'а́ хот'і́ла*.

МА́ЛО В КО́ГО БУ́ЛО (МА́ЛО ХТО МАВ) – майже ні в кого не було (ніхто не мав): *То бу́ли т'ішк'і́ ч'ісú / ви ни заста́ли йіх / таї д'е́кувати Бо́гу / шо ни зазна́ли то́го / ма́ло ў ко́го бу́ло шо йі́сти / л'у́де наїма́лисе на де́н'ку за ко́панец куле́ш'і / шобú хот' шош ма́ти ў ро́т'і / отаке́ бу́ло*.

МА́ЛО ДЕ – всюди, в багатьох місцях: *Ма́ло де таке́ могло́ бу́ти? / та ўскр'і́с' / де хоч' / шахраї́і ускр'і́с' йе.*

МА́ЛО КОЛЍ – будь-коли; в будь-який час: *Ма́ло колú ц:е могло́ се ста́ти / колú хоч' і де хоч' / М'іха́їло ў Роже́н' йі́хаў / буў на Вижнúци / йіму́ шош у Путúлу тре: бу́ло / ко́лесо бут' де могло́ видлет'і́ти / до́бре / шо ни ў доро́з'і / а ко́ло ха́ти / оц:е́ до́бре*.

МА́ЛО С КИМ – з кожним, будь з ким: *Іва́нку / а то ма́ло тако́го? / ма́ло с ким трафйе́йіц:е? / к'і́л'ко йе тако́го / шо схо́д'уц:е / а пото́му росхо́д'уц:е / до́бре / шобú ў них фа́їно се скла́ло ў жит'у́ / а́ле йік ма́йут се му́ч'іти / грúсти одно́ о́дного / то ш'і ни зна́ти / шо л'і́пше / ни берú соб'і́ ў го́лу цисе́ / бо то ни твойе́ жит'е́ / а йіх / і йек унú соб'і́ посте́л'ут / так мут ма́ти / а ти го́ден шош тут помоч'і́? / кобúбес го́ден / а то н'іц н'іч'о́*.

МА́ЛО ХТО – невелика кількість, небагато; майже ніхто: *Ма́ло хто зна́ў / шо то сейі́но́ч'і тре́ба би йі́хати*; *Йа ма́ло кого́ вú д'іла / бо то страшна́ глота́ бу́ла*; 2) велика кількість, багато: *Ма́ло хто хот'і́ў би прийтú / а́ле ми ни го́н':і тúл'ко приймúти / ми ни ро́бимо велúке вес'іл'е́*; *Ма́ло с котро́ў хлопч'і́ш'і говорúў / то шо́ / гл'а́ба заговорúти? / ци ўже́ му́си женúтисе*? / *ік заговорúў сло́во*?; *Йа вúтки зна́йу? / ма́ло хто мих ч'у́ти / л'удúї бу́ло поўно́ / бо ікра́с вúйшли с це́р'кви.*

МА́ЛО ШО НИ ВСИЙ (ВСЯ, ВСЕ, ВСІ) – майже весь (вся, все, всі): *Зибра́ласе ма́ло шо ни ўс'а фам'і́л'ійа / лиш Йу́ц'о сам прийшо́ў / бо жінка*

заслáбла; Грóш’і здавáло мáло шо ни ўсе селó / х’ібá ўже гет б’і́н':і / тот'і́ / шо на хл'іп ни мáйут / ў них н'іч’ó ни брáли / а так л'ўде сам’і́ нéсли / хто к’і́л'ко мих / і то ш’:éре нéсли.

МÁЛПА, -и – мавпа: *Намал'увáласе / таї́ хóди / йік мáлпа / перестрáш’:ітисе мош*; *Мáлпа мáлпоў / дé тот'і́ ц'ітки́ йійі́ прийіл'ўт*?

МАЛПЕНЄ́, -є́ти – мавпеня: *Лáзи / йік малпен'é / бигмé / і ни бойі́ц:е.*

МАЛЯ́КАТИ (МАЗЮ́КАТИ) – невміло писати, малювати, білити: *Шо йіс намаз'ўкала тўтеч’ки / шо ни гóден проч’ітáти? / кудá ч мáйі бўти обéрнене? / мал'áкайіш / йік кўрка лáбоў / за таке́ йідúнку дистáнеш*; *Так маз'ўкайіш / шо на с'т'ін'і́ ш’ітки́ вúтко.*

МАЛЯ́ЦКАТИ – невміло фарбувати, білити: *Йек ти мал'áцкайіш? / фáйно ростерáї́ / цéйі фáрби мáйі на ўс'ó викнó стáти.*

МÁМКА (МÁМОЧЬКА), -и – *пестл.*, матуся, інод. і при звертанні у мовленнєвих актах прохання викор. разом із словоформами ЛЮ́ПКО, ЛЮ́БОЧЬКО, СО́КОЛКО: *Мáмко / л'ўбочко / сóколко / ни видгон'éйте цих двох пéсикиў / наї́ у нас жийўт; Мáмоч’ко / л'ўпко / ни свар'і́т Іванкá / це йа вúн:а*; *Мáмко / л'ўпко / пўстите мене́ трóхи поб’і́гати?*; *Мáмко / л'ўпко / сóколко / озм’і́т і мене́ с собóў / йа бўду на камени́ стойéти ї́ се дивúти на вóду.*

МАНÁ, -ú – привид, злий дух; хтось невідомий, ворожий; той, який лякає, викликає тривогу; іноді в порівн.; щось незбагненне, незрозуміле: *Хóди / ік манá / та такóго і ўден' мош се перепўдити; Моḯ / ни нúпаї́ / ік манá / ти ни дов’іж’éйіш ци ї́киї́ ґўрскиї́ с тобóў*?; *Шо за манá хóди пóпит вúкна? / моḯ / ти шо тўтки загубúў? / Дивúсе / пишлó соб’і́ / посўнуло ў бéрех / аг’і́ на б’ідў*; *Íкá манá? / отўтки поклáў буў капшўк / а йігó нимá / ікúї́ д'і́т:о ўз'еў?; Шо за манá мене́ вóди? / йéк йа на ц:е самé м’і́сце прийшóў? / аг’і́ / та йа ї́шоў плáйім угорў / а вúтки ўз'éлосе оц:é самé кам’і́н'і? / каў вам / ус'ó м’ін'і́ бўло ў голов’і́ се перевернўло / і ўже ни знаў смих / ци ш’і хот' рас уздр'ў вас / ци то ї́ дáл'і ме мене́ водúти?; Манá / це т:о / шо вóди ч’олов’і́ка / затумáн'уйі йімў гóлу / шош нич’éсте / ўно ни говóри / зблúска се ни покáзуйі / л'ўби темнотў / безл'ўд'н'і м’іс'ц'á / мóже ї́грáтисе з л'удинóў / ік старúї́ кит з мúшеў.*

МАНÁ БИ ТТІ (ТЕБЕ́) ВЗЄ́ЛА – *лайл.*, прокльон: *Манá би т':і ўз'éла / ї́киї́ йіс дóбриї́ / к’і́л'ко ти м’ін'і́ печ’інóк найі́ўсе.*

МАНÁТКИ, -ив – тільки *мн.*, пожитки; *знев.*, *ірон.*, одяг; дрібні речі : *Берú свойі́ манáтки та ї́ шурўї́ вúц:и; У циї́ тáс':і ўс'о ўм’істúлосе / ус'і́*

мана́тки / *Та к'і́л'ко там то́го бу́ло?; Ни к'іва́ї / то М'і́с'ков'і мана́тки / улуфка́ / но́жик / пи́воч'ка / ку́пл'а / то йиго́*.

МА́НДЛЯ, -і – сорт яблук: *У нас йон наїби́рше / а́ле дес по́дес йе боїки́н'а / боско́па / ма́ндл'а*; *Ма́ндл'а / а́бо ма́ндел' рене́та / ма́ма так і так за ц':і йе́блука каза́ла / то бу́ли колго́с'н'і йіблинки́ / а нам цес р'ет уд'іли́ли / ік дава́ли присади́бу*.

МА́НКА, -и – 1) манна крупа: *Ад'і́ йек на ма́н'ц'і розгудува́ли дити́ну / таки́ї кле́цок / шо ни го́ден пидоїми́ти*; 2) нестача при ревізії: *Наробúў ма́нки таї ви́гнали з робо́ти / уже́ н'іґде́ ни ро́би крамаре́м*;

МА́ННА, -и – 1) *заст.*, солодкувата роса на листках деяких дерев, кущів: *Запам'н'іта́лосе / йек ми злú́зували ма́н:у з лúс'т'а ви́шн'і / клеї здера́ли с кори́ / таї йі́ли / вин золота́виї буў / таки́ї / ік м'іт / а́бо гет те́мниї*; 2) сметана: *В'і́д'ма ма́н:у ў кори́ў ла́кома забера́ти / тогди́ моло́ко́ стайе́ р'ітке́ ї смета́на ни стайе́ц:е / ну таї молока́ мо́же обме́нч'ітисе / йе таке́; Оде́н рас бу́ло / шо в'і́д'ма забра́ла ма́н:у / не́н'а роска́зувала / шо це на́ґро се ста́ло / ш ч'ітвер'га́ на пйе́тницу*.

МА́ННА НЕБЕ́СНА – щось незвичайне, здатне виступати відчутною підмогою у чомусь; те, що дається без зусиль; здеб. викор. у висловл. зі знач. іронії: *Ч'іка́йі ма́н:и небе́сної / гада́йі / шо мош ни роби́ти / а ўс'о само́ зро́биц:е / ч'іка́ї / ч'іка́ї / мо́же / прич'іка́йіс:е / уже́ лети́т*.

МАННЍСТИЙ – *заст.*, жирний (про молоко, сметану; про корову, яка дає жирне молоко): *Молоко́ фа́їне / ман:и́сте / а смета́на жо́ўта / йік куле́ш'а*; *Пе́рш'а бу́ла ни така́ / а цис'а́ ман:и́ста / смета́на вид не́йі така́ / шо на два па́л'ц'і*.

МАНТА́ЧІТИ КОСУ́ – гострити косу, готуючи до косіння: *Ба́ба так мanта́ч'іла косу́ / шо ш'і л'і́пше / йік ч'олов'і́к / р'і́тко котри́ї так би мих*.

МАНТА́ЧЬКА, -и – те, чим "мантачют" косу; вузький плоский брусок, яким її гострять: *У Їва́нихи на́ш'а манта́ч'ка / іди́ озми́ / таї ґа́рч'ік молока́ понеси́ / йа йім наси́пала*.

МАНТЍТИСЕ – 1) снитися: *Зле спа́ў / манти́лосе ўс'е́ке / шо дес ми їшли́ ў Гребени́ / а то нич' се зроби́ла / а д'е́д'а пок'і́йниї ка́же / шо ми на́їдемо доро́гу / абе́с ни бойе́ўсе*; 2) увижатися, марити: *Д'іт маў ґел'опо́ве запа́лен'і / ч'е́сто гор'і́ў / ўс'е́ке йіму́ манти́лосе / гада́ў / шо вин на фро́нт'і / стр'іл'е́йут / а ко́н'і приўйе́зан'і / вин хо́ч'і йіх пусти́ти / а бо́рзо видйіза́ти ни го́ден / кр'іч'е́йі / а побли́зости н'іко́го нима́*; 3) про те, що ледве пригадується (про щось давнє, майже забуте): *М'ін'і́ шош манти́ц:е́*

/ áле тóч’но ни скаў / колú то бýло / знáйу / шо ти ш’і до шкóли ни ходúў / а бáба тел'éтницеў робúла; Дéколи шош мантúц:е тоб’і́ / ікáс гáтка сверлúт гóлу / ти видгон'éйіш / а ўна дáл'і / і до ч’óго ўно плетéц:е / ни знáйіш.

МАНТЍТИСЕ В ГОЛОВІ́ – те саме, що МАНТЍТИСЕ[3]; про стан, коли людина думає, розмірковує над чимсь, пригадує щось: *Йа / Паз'ý / ш’і ни знáйу / шо сказáти / ўно м’ін'і́ мантúц:е ў голов’і́ і ни гóн:о ўтихомúритисе / нáĭко / прúĭде Кóц'о таĭ бýдемо рáдитисе; Мантúц:е ў голов’і́ / брúн'кайі на йізиц'і́ / а нагадáти ни гóн:а.*

МАНЬДЖЄ́ТИ – *заст.*, 1) іти, прямувати: *Пáне Лéс'у / кудá ман'дж͡’éйіте / кудá се напрáвили?*; 2) поспішати, ідучи кудись: *Так ман'дж͡’éйі царинáми / шо лиш спин:úц'а лопотúт.*

МАНЯ́К, -á – прізвисько жителя села; цю власну назву викор. при означенні невеликої частини Тюдова: *Ч’омý н'і? / йа знáла і Ман'акá / ĭ Ман'ач’éху / ўни жúли за мостóм / кóло Потóку / ниделéко вид р'ікú / дéколи бýла загáта / це тогдú / ік ходúли дарáби / то йік се зрóби загáта / а л'ýде ни знáйут / дé ўна / то дрýгиĭ / ік ужé знáйі / кáже / пит Сокúлским / ци у Ґр'éдж͡’ін'і / ци кóло Ман'акá / бо вин хот' і ни жиў кóло самóйі р'ікú / áле ниделéко кóло них урáс бýло поўнó кóўпкиў / ік розберáли загáту / тоĭ тепéр л'ýде знáйут / де ц:е / кóло Ман'акá / áле / в’дéў / ужé бúрше кáжут кóло мостá / за мостóм / кóло шкóли / кóло цвúнтар'а / а йік каўт кóло цéр'кви / то питáйуц:е / кóло ікóйі / бо ў нас д'в’і цéр'кв’і / це йа за дáўне роскáзуйу / за т:о / ік сплаўúели сплавú / і ч’о за т:о м’і́сце так казáли.*

МА́ПА, -и – географічна карта: *Гаĭ / див’і́ц:е / гéзде мáпа Еўрóпи / а отýтки йа буў*; *Йіх нев’і́стка ўч’éтел'коў робúла / тогó мáпу мáйут / ўна д'íтем по ниĭ ус'éке роскáзувала.*

МАРА́, -ú – *міф.*, примара, нечиста сила; іноді в порівн.: *Йік бáба бýла ў полонин'і́ / то кáе / шо рас вúд'іла / йік ікáс марá доберáласе ў стáйу / áле ўздр'і́ла вáтру таĭ утеклá / так зареготáласе / шо бáб’і гаш морóс пишóў по шкúр'і*; *Ік марá хóди / лиш óч’і блиш’:éйут / Бóже / Бóже / шо слáб’іс'т' зробúла*; *Д'éдеви вер Цáрини ĭкас марá бýла се привúд'іла / ік вин се зибрáў буў у грибú ĭ дýже дóс'в’іта пишóў / кáже / шо се напýдиў буў / нóги ч’éсто задуб’і́ли / вин ни мих розказáти / ĭке ўно / лиш казáў / шо страшнé / шо вин ш’і такóго н'ікóли ни вúд'іў / це нидóўго бýло / бо*

вин бóрзо вернýўсе / áле тот'í страхú йіґó дóўго держ'éли / дгóр'і сам ужé н'ікóли ни ĭшоў.

МАРÁ БИ ТТІ (ТЕБÉ) ВЗЄ́ЛА – *прокл*., те саме, що й АБЍ ТЕБÉ ДІ́ТТЬО ВЗЄ́В; ДО ДІ́ТТЯ ЙДЍ: *Марá би тт'і ўз'éла / йек ти м'ін'í надойíў с:вóйоў брехнéў / ни в'íр'у тоб'í / йік тóму псóви*; *Марá би т':і ўз'éла / д'íч':ії вúлупку*; *Марá би т':і ўз'éла / шó йіс за л'удинá*.

МАРЖЍНА, -и – велика рогата худоба; худоба: *Д'éкувати Бóгу / дéржимо маржúну / пáсти йе де / таĭ ч'о ни держ'éти*?; *Йе маржúна / йе / дв'і корúўц'і / мáйімо телúцу / йе кóло ч'óго ходúти / де нимá*?

МАРЖЍНКА, -и – *пестл*. стос. МАРЖЍНА: *Д'éкувати Бóгу / мáйімо маржúнку / кýтайімо тотó / і м'ін'í ни наўт'імн'éйіц:е / йа з неў говóр'у / шош роскáзуйу / і ўна рузум'íйі / а корóўка так се звúкла / шо без мéне ни пасé / урáс дúвиц:е / де йа / а йік ни ўздрúт / то б'ін'ч'éйі / клúч'і / а лиш йа се покáжу / унá так рúдно зач'інáйі пáсти / шо ну / ус'ó рузум'íйі / ік л'удинá / нáв'іт' ни кóжда л'удинá такé ч'ут':é мáйі*.

МАРИНУВÁТИ – томити, мучити: *Пус'т'íт л'удúĭ тхáт'і / ни маринýĭте / скаж'íт на колú / то ўни зáўтра прúĭдут*; *Ни маринýĭ тúл'ко хлóпц'а с тоў наýкоў / наĭ ідé б'íгати*.

МАРИНУВÁТИСЕ – томитися, нудитися, мучитися: *Розговорú К'íцу / наĭ ни маринýйіц:е у свóйіх думкáх*; *Трéба жúти ў велúкиĭ хáт'і / ч':о йійí тримáти лиш про с'в'éто / а мýч'ітисе / маринувáтисе у циĭ хач':éн'і? / ми ўжé нажúлисе ў такóму*; *Йа хóч'у ў м'íсто / шó маринувáтисе ў сел'í? / шó тут інтерéсного? / пожúти пáру дн'íў дóбре / мош і тúжден' / два / і то / ік нимá дош':íў / а дáл'і так скýшно / шо вúти се хоч'í / Н'íч'ó / йіт' у м'íсто / тáмки у штир'óх с'т'íнах ни меш вúти / меш се набувáти / а за барабул'кáми меш на базáр' / ік пáн'а / ходúти / оĭ шо вéсело бýде / дрýґ'і з м'íста т'ікáйут / áле то мýдр'і / а ц':а гадáйі / шо тáмеч'ки мáн:а небéсна / шо тáмки сам'í набýтки ĭ велúк'і грóш'і фасýйуц:е / аґ'íнацисе*.

МÁРИТИСЕ – ввижатися, снитися: *Йімý мáриц:е / бо гор'éч'ка / ч'ýйіш / шо говóри*?; *Уснýў буў / а потóму / вúтко / зач'éло шош мáритисе / бо скр'íч'éў і зач'éў когóс видгон'éти / йа йіґó прокорн'éла / вин л'ех на бик і ўже спаў дóбре*; *Ікéс пустé на пйéтницу мáрилосе*.

МАРКЍТНИЙ (МАРКÓТНИЙ) – сумний, незадоволений, важкий: *Маркúтниĭ ден' сегóн:е / абú хот' ужé с'к'ін'ч'éўсе бóрше*; *Сид'íў за столóм маркúтниĭ / ни такúĭ / йік урáс*.

МАРКЍТНО (МАРКО́ТНО) – сумно, важко, погано: *Ікóс н'ійéко на душú / маркúтно*; *Нимá ч'о / а м'ін'ı́ ікос маркóтно / бóйусе / абú шош се ни стáло / аг'ı́ / шó зо мноў*? / *мóже / душ'á шош в'іш':ýйі*?

МАРМУЛЯ́ДА, -и – повидло: *Мармул'áду дéколи усý нич' варúли / надвор'ı́ клáли вáтру / брáли велúкиї бан'éк / складáли тудá слúви / йéблука / шо йе / і так легóн'ко м'іш'éли / абú ни пригор'ı́ло*.

МАРНЍЙ – худий, втомлений (про людину): *Йоі / Івáнку / ікúї ти марнúї / гаш ч'óрниї / шó с тобóў? / а жúнка ў тéбе / лиш н'іўрóку / ўна дбáйі за тéбе* / *ци лиш соб'ı́ догож'éї? / бо по ниї ни скáжеш / абú ïйі шош грúзло / ге? / ч'ем би йа помоглá? / Мамó / ни м'іш'éїтесе ў нáше жит'é*.

МАРНОТРА́ВИЦЯ, -і – особа жін. статі, яка нераціонально, марно витрачає кошти: *То ни жúнка/ а марнотрáвиц'а / грошовá смерт'* / *Йо / грóш'і ўже ййі́ зач'інáйут се бойéти*.

МАРНОТРА́ВСТВО, -а – марнотратство: *Ік такé марнотрáўство / то де тýтки гóден достáч'іти*?; *Івá / кажú шош / ти тáто / ти вúдиш / йек унú ґаздýйут / ікé марнотрáўство розвел:ú? / Йа ни вúжу / мáйут грóш'і / то наї купýйут / Йек наї купýйут? / гаї дивúсе / к'ı́л'ко тýтеч'ки ч'еревúкиў / та ми за жит'é тúл'ко ни зносúли / Наї нóс'ут / абú лиш здорóв'і бýли / ўни своïé трáт'ут*.

МА́РОТ, -ртá (-рта) – березень: *Унá ўродúласе на Одок'ı́йі / штирнáц'ітого мáрта*; *У мáрт'і ш'і ни рас зимá ўпáде*; *Мáрот нинад'ı́йниї / ййімý ни мош в'ı́рити*; *Тоï сéред' л'удúї йе так'ı́ годиновáт'і / ік мáрот*.

МАРТЍВКА, -и – здеб. у *множ*., МАРТИВКЍ, -óк; вид первоцвіту: *Йа так л'ýбйу цис'ı́ мартиўкú / страшнó л'ýбйу*; *Ік мартиўкú се пойіўйéйут / то зимá мýси се зберáти ў дорóгу*.

МАРТОВЍЙ – березневий: *То мартов'ı́ ч'іч'кú / ф'ійаўкú се називáйут / урáс весел'ýт подв'ı́р'і у мáрт'і*; *Цисé тéл'ітко мартовé*.

МАРУ́НЬКА, -и, – здеб. у мн., МАРУНЬКЍ, -óк; вид квітів: *Марун'кú сам'ı́ с'ı́йуц:е / і ш'і до тóго фáйно пáхнут*.

МАРШ – 1) *виг*., "іди геть", яким проганяють собаку: *Кажú марш / видгон'éї / наї ідé вúц:и / ни принáд'уї приблýдних псиў*; 2) *згруб., знев.*; *виг*., яким проганяють людину: *Марш м'ін'ı́ с хáти / абú ногú твóйі тýтки бúрше ни бýло*; *Марш вúц:и / ни дúхаї на мéне мéршеў; Анý марш вúц:и / заберáї своïý тóрбу таї ґарáўс*.

МАСАРУВА́ТИ (МАСАРЮВА́ТИ) – виконувати обов'язки масаря, професійного чи як любителя: *Штефáн ни масар'ýйі / áле ў Т'ýдев'і йе*

масар'і́ / шо фа́йно ро́бйі паштети́ўку / кубасу́ / сал'тисо́н / ус'о́ / шо тре́ба; *Та́то сам з усі́м ўм'і́йі р'ет да́ти / вин вид ву́йка наўч'е́ўсе / тот гента́м масарува́ў / а тепе́рки та́та про́си / ік шош тре́ба помоч'і́*.

МАСА́РЬ, -я́ – м'ясник: *Маса́р' ус'о́ ро́би / і кубасу́ / сал'тисо́н / і кишки́ нач'е́н'уйі / ус'о́ / шо зака́жеш; Іґ бу́ло ў Ко́ц'а вес'іл'е́ / то масар'а́ кли́кали / л'у́де так ро́бйі*.

МАСКА́ЛЬ, -я́ – росіянин: *Це бу́ло тогди́ / йік суда́ маскал'і́ прийшли́ / а́ле йа за ц:е ни хо́ч'у говори́ти*; *Маска́л' йе маска́л'*.

МАСКА́ЛЬКА, -и – росіянка: *Ўна маска́л'ка ци ч'о так гово́ри? / ни ўм'і́йі по на́шому*? / *Ум'і́йі / бабо́ / а́ле ни хо́ч'і / така́ нату́ра*.

МАСКА́ЛЬСКИЙ – російський: *То маска́л'ска бе́с'іда / йа зра́зу ч'у́йу / ану́ слу́хаїте / Мо́же / до ко́гос л'ітники́ прийі́хали? / Ка́же харашо́ зд'ес' / ка́же / шо йіму́ ў Т'у́дев'і се ўдайе́ / А́ле ї нам се ўдайе́ / ни ли́ш йіму́ / ко́ждому / хто ни прийі́де / ўс'і каўт / шо фа́йно / И:ї / нашо́ каза́ти? / ми ї сам'і́ / без них зна́йімо / шо по́нат Т'у́диў / нима́ / ге́зде вам каў / нима́ і ни бу́де / Ба́ба Лесúха сказа́ла би / шо доў Сахал'і́н нима́ / Н'і / ўна цисе́ держ'е́ла лише́н' на т:о / шоби́ пофали́ти дон'ку́ / би́рше н'іхто́ тако́го пова́ж'ін'а ў не́йі ни маў.*

МАСЛЄ́НКА, -и – масничка; спеціальна дерев'яна посудина для збивання масла: *Йік ма́сло зи́бйіш / то лиш'е́йуц:е сколо́тини / т:о до́бре пи́ти пото́му / ўс'о з масл'е́нки вибера́йіш / ми́йіш / шу́шиш / і ўна ч'іка́йі на дру́гиї рас; Масл'е́нки ни бу́ло / ми ў сло́йіку збива́ли.*

МАСЛЍВКА, -и – сорт груш: *Масли́ўки́ / або ш'і ка́жут масло́в'і / то ду́же до́бр'і гру́ш'і / мо́жете приш':е́пйувати*.

МАСЛО́ВА, -ої – те саме, що МАСЛЍВКА: *У нас росли́ фунтиўки́ / пасто́р'і / ко́ло возни́ц'і бу́ла масло́ва / ду́же соло́тка гру́ш'а / така́ / ік м'іт*.

МА́СНО ГОВОРЍТИ – підлещуватися: *Ни ду́же прислуха́їсе / ік хтос ма́сно гово́ри / уваж'е́ї*; *О: / Одок'і́йа така́ / ўна ма́сно гово́ри / а́ле бес подиви́ласе / йе́к уна́ пи́сно ди́виц:е; Котри́ї па́рубок ма́сно гово́ри / т'іка́ї вид не́го / по́ки ни затума́ниў тоб'і́ го́лу / скажи́ йіму́ / шо зама́сно / шо ў не́го гаш слин' зач'е́ла ч'ур'і́ти / наї обúтре / до́ки и́н'ч'а цисе́ ни ўздр'і́ла*.

МАСТЍ (МАСТІ́Т) СОБІ́ (ЛО́ЇМ) ГО́ЛУ – роби (робіть), як хочеш (хочете), мене (нас) це не цікавить: *Ни хот'і́ли слу́хати / то тепе́рки наї мас'т'у́т соб'і́ го́лу / нас тото́ ни опхо́ди / ота́к; Ог:о́ / де́ би йа так се*

грúзла? / н'і / ў мéне бéс'іда корóтка / йа би лиш сказáла / мас'т'і́т соб'і́ лóйім гóлу / обернýласе бих і пишлá / бíрше н'іч'ó / оц:é сказáла / і по ўс'óму / Марý / збóку лéхко говорúти / а м'ін'і́ йек на т:о дивúтисе / ік йа вúжу / шо ўни зле рóбйут? / Йілé / та ў них ужé свойі́ д'і́ти / наї дýмайут / шо рóбйут / а мóже / то ї на дóбре вúїде? / ти гóн:а знáти?

МАСТЍТИ СЛОВÁМИ – підлещуватися, кокетувати: *Йік зач'éла говорúти / словáми мастúти / то йа мýс'іў с кон'á ўстáти / гор'і́ўки купúти*; *Йек файнéн'ко мáсти словáми / абú ш'і так робúла / от:ó би бýла пéрш'а кл'áса*; *Мáсти словáми / ік д'і́т':о*.

МАСТЍТИ ХЛІП МÁСЛОМ З ДВОХ БОКЍВ − жити заможно: *Бáба ікúїс ч'ес жúла у ўнýки / то потóму ік у нéйі се питáли / йек унýка жийé / то ўна ўс'ім казáла / так дóбре жийé / шо мастúт хл'іп мáслом з двох бокúў / ни лúш звéр'ха / áле ш'і ї здолúни домáс'т'уйі / хтос цисé рузум'і́ў / лиш головóў похúтуваў / ад'і́ йек л'ýде жийýт / а хтос соб'і́ дýмаў / мої / а ч'о ўна / верé / бíрше ни мастúт звéр'ха / а рóби мас'т'і́н'і ў два тýри? / це тот'і́ / шо ни рузум'і́ли бáбинойі бéс'іди*.

МАСТЬ, -и – мазь: *То такá мас'т' / шо йік натрéш попéрек / зрáзу попускáйі / отакý м'ін'і́ кýпи / Анý покаж'і́т пудéлко*.

МАТЕРЗУВÁТИ – гноїтися, наривати: *Пáлец матерзýйі / д'óхкайі*; *Рáна кóло лúкт'а матерзýйі / нáїко / шо дóхтор' скáже*; *Ногá матерзýйі / болúт / д'óхкайі / прикладáла солонúну / áле то мáло шо помоглó / лúтка гет спýхла / бóйусе / би ш'і закáжен'а ни бýло*.

МАТЕРЍЗНИНА, -и – спадщина після смерті матері: *То матерúзнина / Марýси по мáм'і лишúлосе / а потóму ўна тим под'ілúласе с ф'інóў; М'ін'і́ ў голов'і́ мантúц:е / шо тáмеч'ки / де зáрас вáш'а хáта / тáмки бýла старá хáта / дранúц'ами ўкрúта / старов'і́цка / у нúї родúўсе тв'ії д'і́до Лес'ó / а потóму тот пл'ац переїшóў тáтови / бо Йілéна ї Васúл' / йігó брат і сестрá / пишлú набúк / то абéс знáла / шо то ни матерúзнина / то йе спáдок по тáтовиї л'і́н'іїі / отáк бýло / Та де йа цéго ни знáйу? / йа малóў нáв'іт' бýла ў тиї хáт'і / на такúї дóўгиї лáвици сид'і́ла / а напрóтиў п'іч' бýла / зап'і́ч'ок / кóло нéго лýшко / йа ік зажмýр'у óч'і / цисé вúжу / хáта їкас ч'óрна бýла / задýже тéмна / мóже / тогó / шо вúкна ни геї велúк'і / а мóже / закýр'іна / даўнó ни б'і́лена*.

МАТÉРІЯ, -ї – тканина: *Ў коперативу'і купувáли прóсту матéр'ійу / вушúве полотнó / мих штáпел' бýти / л':інé / шоўкúў тогдú ни носúли*.

МАТЕРКУВА́ТИ – лаяти, клясти: *Матеркува́ти / то прі́йшле сло́во / то вид маскал'і́ў / уно́ з ні́ми прийшло́ / а ў нас шл'аху́йут / каўт шл'ах би тебе́ тра́фиў / або́ наї це шл'ах тра́фи / ц:е ти запиши́ / наї зна́йут / кому́ тре: / ви́тки ўно ў нас се ўз'є́ло / вид маскал'і́ў*; *Вин вид ма́ми сво́йі наўч'е́ўсе матеркува́ти / пок'і́йна Петри́ха до́бре шл'ахува́ла / фист ма́ла дар до це́го / гаш б'і́йно тото́ поўто́р'увати*.

МА́ТИ БІДУ́ – відчувати неприємності, горе: *Андр'і́ї ма́йі б'іду́ / дити́н'і три ро́ки / а ўна ни бере́ц:е говори́ти; Ма́йу вели́ку б'іду́ / Мару́с'ко / ма́му кладу́т на реперá ц'ійу / а́ле над'і́йі ма́ло; Ўни ма́йут б'іду́ / йіх д'е́д'а / в'іде́ї / ме ўмера́ти / і то тики́ / в'ід'і́ / скоро́*.

МА́ТИ БО́ГА В ДУШІ̀ – завжди діяти, дотримуючись моральних принципів, Божих Заповідей: *Тот / хто ма́йі Бо́га ў душі́ / ни ме так т'е́шко дру́гого кл'е́сти*; *Івано́ч'ко маў Бо́га ў душі́ / того́ зла н'іко́му ни роби́ў / мо́же / ї вели́кими до́брами ни розкида́ўсе / а́ле ї н'іко́му ни пас'ку́диў / р'і́тко коли́ мих пе́ршиї бе́с'іду зач'е́ти / отаке́ про́сте маў жит'е́ / це йа по́длук сус'і́диў каў / а шо ў ха́т'і бу́ло / мо́жу лиш се здога́дувати*.

МА́ТИ БОГА́ТО (КУ́ПУ) РОБО́ТИ – бути дуже зайнятим: *Йої / у ме́не ку́па робо́ти / ни зна́йу / коли́ ўс'о зро́бйу*; *Ско́ро вака́ц'ійі / д'і́ти поприйіха́йут / а ту́тки ку́па робо́ти / му́с'у хоч' вид гру́пшого зроби́ти*; *Ў сел'і́ ура́с йе ку́па робо́ти / і то ни одна́*.

МА́ТИ ВАГУ́ – бути важливим, значущим; користуватися повагою: *Де́коли сло́во ма́йі ду́же вели́ку вагу́ / бува́йі / шош ска́жеш / а пото́му ду́майіш / мої̈ / а ч'о йа цисе́ каза́ла? / тре́ба бу́ло змовч'е́ти; Д'іт Іва́н маў у сел'і́ вагу́ / і то нималу́ / отуда́ пид гор'і́х / на́в'іт' уч'е́н'і л'у́де приходи́ли з ним поси́д'іти; Ба́ба Насту́н'а ма́ла до́ста вели́ку вагу́ ми́жи л'уд'ми́ / бо одно́ / шо бу́ла розу́мна / а дру́ге / шо ду́же роби́тна / за шо ни о́змец:е / то зро́би так / шо кра́ш:е бу́ти ни мо́же / а л'у́де цисе́ ви́жут і ц'іну́йут*.

МА́ТИ ВАКА́ЦІЇ – бути на канікулах: *Йурко́ ма́йі вака́ц'ійі / таї прийі́хаў до ба́би*; *Насту́ / ми ура́с / ко́жду Бо́жу дни́нку ко́ло ку́тан'а / і вака́ц'ійі нам н'іхто́ ни дайе́ / ч'о то так йе / шо од'н'і́ ма́йут / а нам ни нале́жиц:е*? / *ге? / у ко́го допомина́тисе*?

МА́ТИ ВГАДАЧІ́ – *жарт*., здогадуватися про чиїсь наміри, бажання; про те, що є прихованим: *Кали́ / ти зна́йіш / шо йа ни ма́йу ўгадач'і́ў / аби́ зна́ти / шо ў ко́го на га́ц':і / того́ се пита́йу / ци ни тре́а тоб'і́ шош*

помоч'і? / ік тре́ба / то ни ўнима́їсе / кажи́; Ма́йу так'і́ ўгадач'і́ / шо м'ін'і́ ўс'о ска́жут / де буў / с ким говори́ў / йек набува́ўсе / на́в'іт' зна́йу / шо сто грам так нагр'і́лосе бу́ло / шо ледви́ ни бу́л'кало.

МА́ТИ ВЕРЕМІ́Ю – бути неспокійним через сварки, непорозуміння з кимось; відчувати великий дискомфорт через негативні дії когось: *О: / то ни буў пере́р'ік / то ре́ўкан'і зач'е́лосе / оĭ / шо ми ма́ли сего́н:е / шо ма́ли / то так ни роска́жеш / верем'і́йа / бу́р'а поч'е́ласе / ік сва́ха ге́пнула тереле́м у стиў і зач'е́ла п'іўкот'і́ти / ік нидор'і́зана ку́рка; Ма́ла смих верем'і́йу ч'е́рес тот'і́ цо́нґл'і / гаш голова́ зач'е́ла лупа́ти; Н'і / верем'і́йі ни ма́ли / об'іїшло́се на ме́нчому / а́ле і добра́ вели́кого ни бу́ло / Штефани́ха без буд' здоро́ў ви́скакла с ха́ти / так / іґ би йійі́ шош укуси́ло.*

МА́ТИ ВИБАЧІ́НІ – мати відчуття міри, такту: *Ік ти прийшо́ў до ко́гос у го́с'т'і / ци тики́ так ч'ого́с прийшо́ў / і ви́диш / шо вин ку́тайіц:е / ни ма́йі коли́ до́ўго с тобо́ў говори́ти / то тре́ба ма́ти вибач'і́н'і / ти шош се запита́ў таї ідеш соб'і́ / на́в'іт' іґ би дру́гий каза́ў / Та ш'і сид'і́т / вин так му́си каза́ти / дл'а годи́ц:е / а ти зна́йіш / шо нима́ ч'о рос:и́жуватисе.*

МА́ТИ (ЙКЙЙС, ЛЮ́ЦКИЙ ТА ІН.**) ВЙГЛІТ** – виглядати належним чином: *Йа бу́ла та́мки у ч'ітве́р' / і ўна́ ни бу́ла пйе́на / ку́таласе / го́лу ум:и́ла / шош пра́ла / гет норма́л'на жи́нка / ма́ла ви́гл'іт ґазди́н'і; Ад'і́ ба́бу обнови́ли / купи́ли нов'і́ пиўч'ереви́ки / фу́стку / таї уна́ ма́йі ікиїс ви́гл'іт / а ни т:о / шо бу́ло / Йо / до́ста до́бре вигл'іда́йі / ни йік ба́ба / а та́к'ік ста́рш'а жи́нка; Ўна хо́ч'і ма́ти їкиїс ви́гл'іт / бо ч'олов'і́к моло́ч:ий / таї тре́ба штрамува́тисе; Гаш отепе́р мо́жу сказа́ти / шо ма́йіш таки́й ви́гл'іт / ік се нале́жи / гаш отепе́реч'ки.*

МА́ТИ ВИДДУ́ШИНУ – займатися чимось таким, що приносить задоволення, знімає психологічну напругу: *Побу́ду з уну́ком / таї ма́йу вид:у́шину / і йіму́ до́бре / ка́же / шо жиў би з д'і́дом і ба́боў / ту́теч'ки н'іхто́ йіго́ ни тормоси́т / ни кр'іч'е́йі / н'іхто́ н'іку́да ни ква́пиц:е.*

МА́ТИ ВЙШКИЛ – бути навченим, дисциплінованим: *Твоїі́ хло́пц'і / Мару́с'ко / ма́йут ви́шкил / уни́ у вели́ких школа́х се ўч'е́ли; О: / цес па́рубок ма́йі фа́їний ви́шкил у д'і́да / ро́дич'і дес попуска́ли / а д'іт де́ржи д'ісц'іпл'і́ну; Ік ма́йіш ви́шкил / то л'удино́ў бу́деш; Ік ма́йі дити́на до́брий ви́шкил / а́ле ни заду́же / а́ле таки́й / ік се нале́жи / то ц:е їйі пидмо́га ў жит'у́ / ўна ни пропа́де.*

МА́ТИ ВІ́НЬЧІНІ – бути в церковному шлюбі: *Уни́ ма́йут в’і́н'ч’ін'і / н'і шобú жúти на в’і́ру / ўни ўс'о зробúли / йік се нале́жи / списа́лисе / а пото́му зв’ін'ч’е́лисе / а́ле ц:е ни ўс'і зна́йут / того́ се пита́йут / інтересу́йуц:е / вúтко / ни зна́йут / ч’ем заїмúтисе ў се́бе / того́ допúтуйуц:е за ч’ужúх / Ну та бабú ускр'і́с' нис су́нут*.

МА́ТИ (ДИСТА́ТИ) ВО́ВКА – бути хворим на проктит: *Зач’е́лосе с то́го / шо Катерúна ма́ла во́ўка і се ни л'іч’е́ла / а це пас'ку́дна сла́б’іс'т'*.

МА́ТИ (ВЕЛЍКИЙ) ВСТИТ (ВЕЛЍКІ ВСТИДЍ) – відчувати (великий) сором за когось чи щось; попасти в ситуацію, коли відчуваєш сором: *Ма́ла би ма́ти ўстúт за таке́ вúхован'і д'ітúї / а ўна́ нич’о́ с то́го ни ро́би; Йа за сво́йіх д'ітúї / сла́ва Бо́гу / ни ма́йу ўстúду мúжи л'уд'мú*; *Смутна́ / бо ма́йу ўстит за хло́пц'а / дру́гих фалúли / шо ўч’е́йуц:е / а за це́го н'іхто́ н'іч’о́ до́брого ни сказа́ў / н'і сло́ва / н'і пиў сло́ва; Іґ бих бу́ла пишла́ ў циї бл'у́с'ц'і / то могла́ ма́ти ўстит / бо ни вúд'іла / шо ўна пит пахо́ў розде́рта / дру́г’і би їшли вúштрамуван'і / а йа така́ шн'апа́та / То ни вúтко / а та́мки ти бес ни розма́хувала рука́ми / С'м’і́йсе / с'м’і́йсе / ходúла бих / ік с примо́таними / дру́г’і би гада́ли / шо ру́ки ў ме́не ни гну́ц:е; Йої / та йік хтос ма́йі велúк’і ўстиди / то гет б’іда́ / це так / іґ би заголе́ний пишо́ў мúжи л'у́де / а́бо ш’:е гúрше / И:ї / наї Бох мúлуйі*.

МА́ТИ ВСТУП – бути здатним домовитися з кимось про щось там, де інші не мають такої можливості: *Де ни хоч’ / вин ускр'і́с' договоро́риц:е / ма́йі ўступ поч’е́рес те́с'т'а*; *Бабо́ / ми н'іґде́ н'ійе́кого ни ма́йімо ўсту́пу / того́ розрахо́вуйу лиш на свойі́ сúли / а́ле бе́сте ни грúзлисе / бо йа ч’у́йу / шо до́бре се пригото́вила; Ч’у́йіш / на́ш’а Ан:úц'а ускр'і́с' ма́йі такúї ўступ / шо йіс тако́го ш’і ни вúд'іла / уна́ ўхо́ди ў бут' котр'і́ две́р'і / ота́к іде́ ї добива́йіц:е / ч’іго́ їйі тре́ба / йа рас пишла́ бу́ла з неў / бо м’ін'і́ шош тре́ба бу́ло / і то ў велúкому помоч’і́ / гада́ла смих / шо ўна зна́йі то́го / куда́ ми се напра́вили / а ўна мене́ се пита́йі / йек тот ч’олов’і́к се назива́йі / а́ле пишлú / таї уна́ за ўс'о се договорúла / ўм’і́йі так с ко́ждим заговорúти / шо йійі́ слу́хайут / ч’е́сте ч’у́до / ма́йі такúї дар до бе́с'іди.*

МА́ТИ ВУ́РІЮ – перебувати з кимось у гнівах, сварках: *Ни гада́ла / смих / шо с Паз'у́неў бу́ду ма́ти ву́р'ійу / а то ад'і́ йек вúйшло / за стар'і́ дранúц'і на рúўниї доро́з'і б’іда́ наїшла́ / на рúўниї риўн'і́с'к’ії.*

МА́ТИ ВУ́ХА ТАЙ СЛУ́ХАТИ – про вміння аналізувати почуте, дошукуватися в ньому глибинного змісту: *А ву́ха нашо́? / ма́йіш ву́ха таї слу́хаї / ти розу́мниї / йа нич’о́ ни хо́ч’у каза́ти / абе́с пото́му на ме́не ни*

нар'іка́ў / а лиш каў / прислуха́їсе і бога́то ч’ігó узна́йіш; Хто ма́йі ву́ха / наї слу́хайі / уни́ на т:о дайу́ц:е і л'удин'і́ / ї худоби́н'і; Ну та ік уна́ ни ма́йі вух / то йа свойі́ ни прикладу́ / н'і ву́ха / н'і о́ч’і / н'і го́лу свойу́ ни дам.

МА́ТИ (НИ МА́ТИ) В ЧЬО́МУС КОГО́С – шанувати (не шанувати), поважати (не поважати) когось: *Цес лиш себе́ зна́йі / де́ вин дру́гого ў ч’о́мус ма́йі?; Уна́ йіго́ н'іўч’о́му ни ма́йі / йе́к так? / та то / пре́ц'ін' / тв’іі̇ ч’олов’і́к.*

МА́ТИ ГА́ТКУ – думати, пам’ятати про когось, щось: *Ма́ла га́тку оту́теч’ки пидб’ілúти / таї у кло́потах забу́ла*.

МА́ТИ ГЛУСТ (У ГОЛОВІ́) – *згруб*., бути розумним: *Гаї / скажи́ м’ін'і́ / ч’олов’і́к ма́йі глуст / ік отак’і́ фа́їн'і дош’кú пусти́ў за́ш:о за́т:о? / ўни йіму́ зава́ж’е́ли / шо ота́мки накри́т'і стойе́ли? / ци вин йіх на пле́ч’ах носи́ў?; Д'і́ўка ма́йі ґлуст / ік у ч’вал' іде́ за па́рупком? / вин лиш сви́сне / а ўна так б’іжи́т / шо гаш спин:и́ц'а лопоти́т? / И:ї / Йіле́ / та тако́го нима́ / ўна пишла́ / бо ўни бу́ли се договори́ли / того́ / А́ле ч’о ўна ма́ла се догово́р'увати з ним іти́ дго́р'і? / ту́теч’ки м’і́с'ц'а ма́ло?; Йа зна́йу одно́ / то тре́ба н'іч’о́ ни ма́ти ў голов’і́ / аби́ таке́ каза́ти / бо ік хтос ма́йі глуст / ік вин го́лу ни лиши́ў до́ма / а но́си с собо́ў / то вин таке́ ни ска́же / на́в’іт' ік поду́маў / то рот ни ўтво́ри*.

МА́ТИ (НОСЍТИ) ГО́ЛУ НА ПЛЕ́ЧЯХ (НА В’Є́ЗАХ) – реально оцінювати ситуацію, контролювати свої дії; бути розумним, кмітливим, здатним логічно мислити: *То пра́ўда / Ми́тро ма́йі добру го́лу*; *Ни б’і́їсе за не́го / хлопч’і́ш’і ма́йі го́лу на ўйе́зах / абе́с ни ду́мала*; *Одно́ йа ска́ў / д'і́ўка ма́йі ма́ти го́лу на ўйе́зах / уна́ ма́йі ду́мати / шо ро́би / аби́ пото́му ни куса́ла соб’і́ ли́кт'і*; *Ви́тко / шо ў хло́пц'а йе голова́ / ікшо́ вин так ско́ро ро́би раху́нки / тики́ ни заду́рно но́си йійі́ на пле́ч’ах / Йо / то йе ду́же рузу́мна дити́на / на ба́т'киўских збо́рах за не́го говори́ли / вин з мо́йім ў одни́ї кл'а́с'і се ўч’е́йі*.

МА́ТИ ГО́НИР (ГОНОРЍ) – мати почуття власної гідності, гордитися кимось або чимось: *Ни їду туда́ / йа / мо́же / ма́йу їкиїс го́нир? / ци йек ти ду́майіш?; За свойу́ д'і́ўч’іну ма́йу таки́ї го́нор / іґ би ц:е буў ни зна́йу хто*.

МА́ТИ ГОНОРО́ВІ (ГРУ́БІ) ГРО́ШІ – володіти великою кількістю грошей: *Так’і́ су́ми / шо йіс росказа́ў / то гоноро́в’і гро́ш’і / а́ле йіх у с'в’іта́х заду́рно ни плат'у́т / вин хо́ч’і тебе́ заохо́тити пойі́хати на зари́пки / а́ле де йа пу́с'т'у? / об’і́ідемосе на ме́нчому*.

МА́ТИ ГОРЄ́ЧЬКУ – температурити; про температуру тіла, вищу від норми: *Дити́на / в'ід'і́ / ма́йі гор'е́ч'ку / ану́ роби́ шош / ди́ўйусе / шо ўна заду́же ўбра́на / поскида́ї ве́рхне / переберри́ ў простéн'ке і зм'і́р'ії / ки́л'ко нат'е́гне / мо́же / йіму́ гор'і́ч'е́ се зроби́ло / того́ росч'ірвон'і́ўсе / меш уже́ ви́д'іти.*

МА́ТИ ГОСПОДА́РЬКУ (ҐАЗДИВСТВО́) – господарювати: *Ну / та ти шо / ўни ма́йут фа́їне ґаздиўствo / ану́ наўми́сне бес дес пишла́ до них / меш іти́ ў Доли́ну / то поверни́ / там йе шо ви́д'іти.*

МА́ТИ ГРИЗО́ТУ – бути пригніченим, стривоженим через фізичні чи моральні випробування: *Ма́йу / До́ц'ко / гризо́ту / вели́ку б'іду́ / н'іч'о́ м'ін'і́ ни ми́ле / ни зна́йу / шо бих да́ла / аби́ ма́ма ви́л'іч'іласе / а́ле над'і́йі ма́ло / дохто́р'і н'іч'о́ ни об'іц'е́йут / каўт / шо ўс'о ў Бо́жих рука́х.*

МА́ТИ ГРІХ (НА ДУШІ̀) – бути грішним: *Вин вели́ких гр'іхі́ў ни ма́йі / йіму́ нима́ ч'о бойе́тисе / наї бойу́ц:е тот'і́ / шо би́ут покло́ни / а́ле добра́ кому́с оти́ц'ко ни зроби́ли / каў вам / шо́ за ни́хтем ч'о́рне / оти́ц'ко ни зроби́ли*; Та *то ко́ждий ма́йі ікі́с гр'іх / безгр'і́шних нима́ / лиш ў одни́х ме́нчий / а ў ко́гос би́рший / а́ле шо ми бу́демо пилнува́ти ч'уж'і́ гр'іхи́? / див'і́мсе на се́бе / таї наї ко́ждий вит'іга́йі з:аку́ткиў т:о / шо вин зле зроби́ў.*

МА́ТИ ГРІШО́К – не завжди діяти чесно і справедливо: *Паз'у́н'а ма́йі гр'ішо́к / така́ побо́жна / а ш ч'ужо́йі б'і́ди ла́кома скориста́тис'а.*

МА́ТИ ҐА́НЬЧЬ – про наявність у когось якихось недоліків характеру чи зовнішності: *Тако́йі л'удини́ / шоби́ ни ма́ла ї́ко́гос ґа́н'ч'у / нима́ / наї би наїме́нчий / а́ле вин йе / оди́н лу́тавий / у дру́гого в'і́тер ў голов'і́ / а хтос до́бре ни ви́ди / ўс'е́ке трафи́е́йиц:е / л'і́пше би ни бу́ло / а́ле шо зро́биш / ік уно́ йе; Ка́е / шо ма́йі ґан'ч' / та ним ни ўстит і пофали́тисе / бо і́кий то ґан'ч'*?

МА́ТИ ҐВАВТ (ҐВАВТІ̀) (В ХА́ТІ) – про постійні сварки, чвари в сім'ї: *Йо / хо́ч'у споко́йу / м'ін'і́ ни тре́ба ґваўти́ў у ха́т'і / наї забера́йуц:е.*

МА́ТИ ҐЕРЕНТА́ЦІЮ (ҐЕРЕ́НТІЮ) – мати гарантію: *Васили́ха ни ма́йі ґерента́ц'ійі / шо хло́пец ме се ўч'е́ти / вин пусте́н'кий до нау́ки / того́ хо́ч'і да́ти йіго́ на шош прос'т'і́ш:е ви́ўч'итисе / а ни у вели́к'і школи́; Сего́н:е хтос го́ден ма́ти ґерента́ц'ійу / шо за́ўтра бу́де ле́кше*?

МА́ТИ ҐУСТ НА ШОШ – про велике бажання споживати певні страви чи загалом виконувати дії , які завжди є бажаними, ніколи не набридають: *Йа ма́йу ґуст на куле́шку ї молоко́ квасне́ / цисе́ ўрас мо́жу*

йі́сти; *Уна́ ма́йі ґуст на данцо́ван'і / йік дес уч'у́йі / шо бубни́т / уже́ би данцува́ла*; *А ба́ба Йіле́на роска́зувала / шо таки́ї ма́ла ґуст на ґу́л'ан'і / шо ік лиш дес на вес'іл'у́ заїгра́йі му́зика / лиш зач'не́ їгра́ти / то ў не́йі гаш у пйе́тах шош скоби́ч'і; Ма́йу ґуст на бре́скл'і огир'кі́ / ік нагада́йу за них / то м'ін'і́ гаш слин' у ро́т'і се ґл'е́дж'і.*

МА́ТИ, ДЕ ГО́ЛУ ПРИСЛОНЍТИ – антонім до НИ МА́ТИ (НИМА́), ДЕ ГО́ЛУ ПРИСЛОНИ́ТИ: *Шо т:и гово́риш? / та ў не́го хаті́ / вин ма́йі / де го́лу прислони́ти / н'і ў ко́го ла́ски ни ме шука́ти і н'іко́му ў зу́би ни ме зазера́ти / Та йа лиш за т:о / шо д'і́ти деле́ко / а старо́му т'е́шко само́му на́в'іт' у наїби́рших хата́х / йа за оц:е́ / Ни б'і́се / мут прийіха́ти*.

МА́ТИ ДИТИНЄ́ЧІЙ РО́ЗУМ (ЗИЙТЍ НА ДИТИНЄ́ЧІЙ РО́ЗУМ) – про дорослу людину, яка міркує, діє не по-дорослому: *Ти жі́нка / а ч'е́сто дитин'е́ч'ії ро́зум ма́йіш / йе́к мо́жно бу́ло мало́го двод'і́ само́го пуска́ти? / хто таке́ ч'уў? / аг'і́ / ш'і ни вид'і́ла тако́го*.

МА́ТИ ДО́БРУ ҐЕ́МБУ (ПЍСОК, ХА́ВКУ) – *знев*., *згруб*., про людину, яка, не контролюючи своє мовлення, здатна образити інших: *К'і́ца ма́йі до́бру ґе́мбу / ої шо до́бру / таку́ / йік ве́рш'а / йі́йі х'іба́ би двома́ го́лупц'ами заткá́ў / оде́н ни помо́же*.

МА́ТИ ДО́БРУ РУ́КУ – те саме, що що МА́ТИ ЛЕ́ГКУ РУ́КУ: *Гаї / вибера́йте нас'і́н'і / ви ма́йіте до́бру ру́ку / шо ни ви́берете / ўс'о схо́ди*.

МА́ТИ ДО́ВТІК – не відчувати матеріальної скрути: *Петри́шин'і / ґа́зди / а́ле ї уні́ ни ўра́с ма́ли до́ўт'ік у ха́т'і*.

МА́ТИ ДО́ВГИЙ (ЗАДО́ВГИЙ) ЇЗЍК – бути занадто балакучим, говорити зайве: *Гада́ла смих / шо ў на́шиї фам'і́л'ійі йе лиш одна́ йізика́та Фе́с'ка / а́ле ди́ўйусе / шо йа нидов'іж'е́ла / йе така́ / шо ма́йі ш'і до́ўшиї йізи́к / таки́ї / ік пиў д'е́девого паска́; Іва́ / за будо́ву при Га́ни н'іч'о́ ни зач'іна́ї / бо ўна ма́йі задо́ўгиї йізи́к / бо йік ота́к сказа́ти / то за́ўтра ус'і́ мут се пита́ти / таї шо / уже́ зач'е́ли йісте́ з будо́воў? / нашо́ нам це́го? / А де йа стайу́ з баба́ми ў бе́с'іди*?

МА́ТИ ДО РІ́ЧІ (ШОШ) – у якийсь спосіб бути причетним до чогось: *Шо Івани́ха ту́тки мо́же ма́ти до р'і́ч'і? / то ни йі́йі присади́ба / Ш'і йек мо́же / ўни фам'і́л'ійа / наї бу́де / шо деле́ка / а́ле ни ч'уж'і́ / ўни по д'і́дови свої́і; Йек це мо́же ма́ти шош до р'і́ч'і? / ми гово́римо за т:о / шо бу́де / а ни за да́ўне / до ч'о́го це тут? / ви де́коли таке́ шош гово́рите*

/ *таке́ зач'іна́йіте / шо л'і́пше / бе́сте ц'і́хо сид'і́ли / А ти йік бес ме́нче теремкот'і́ла / то тако́ш би бу́ло низле́*.

МА́ТИ ДОЧІНІ́НІ – мати якусь мороку, клопіт: *Ма́йу доч'ін'і́н'і / в'іде́ї / прі́йдец:е пйе́ц переробйе́ти / на́йко / ш':е оди́н ма́йстер за́ўтра се поди́ви*; *Ма́йу доч'ін'і́н'і / так попра́виласе / шо н'і́ўшо́ се ни ўла́з'у*; *Іґ бес знаў / де ўпа́деш / то буў бес уваж'е́ў / пово́лен'ки переступа́ў тот'і́ болот'а́ / а рас йіс ква́пиўсе / ни диви́ўсе пид но́ги ї ни гада́ў / шо мо́жеш скупа́тисе / ну то ма́йіш доч'ін'і́н'і / с'в'і́жу куто́ру.*

МА́ТИ ДУ́ШУ ДО КО́ГОС – шанувати, любити когось: *Ни зна́йу / ч'о / а́ле ма́йу ду́шу до середу́ш:ойі Насту́нинойі дон'ки́; Ни ма́йімо душ'і́ до не́го / бо вин тоги́т пидоїми́ў буў ру́ч'ку на ма́му / сам'і́ смих ви́д'іли*.

МА́ТИ ЖИДЍВСКУ НАТУ́РУ (ЖЍЛКУ) – бути хитрим, передбачливим, уміти все вирішувати на свою користь чи з найменшою втратою для себе: *Дов'ір'е́ї / а́ле перепров'ір'е́ї / бо М'іха́йло ма́йі жиди́ўску нату́ру* / *оц:е́ йа скаў*.

МА́ТИ ЖУРУ́ (ТУСК) – те саме, що МА́ТИ ГРИЗО́ТУ: *Ма́йу журу́ / Іва́н'ч'іку / вели́ку журу́ / таку́ / шо ни го́ден росказа́ти*.

МА́ТИ ЗА ВСТИТ – соромитися: *Ма́ла бих за ўстит отаке́ вислухо́вувати / лиш би ўста́ла / сказа́ла Даїбо́же і пишла́ соб'і́ / а ўни наї сид'у́т / йік йім так до́бре; Ма́ла бих за ўстит проси́ти кого́с / шоби́ м'ін'і́ пор'е́тки ў шафа́х зробиу́ў / хто таке́ ч'уў*? / *Йек хто / йе так'і́ / шо і ў це́му потребу́йут по́моч'і.*

МА́ТИ ЗА́ВТІК – те саме, що МА́ТИ ДО́ВТІК: *Побудува́лисе / бо ма́ли за́ўт'ік / стар'і́ фийст питпера́ли / ану́ бес ти будува́ласе / ік хтос ни пиди́пре хот' одни́м па́л'цем / то н'іч'о́ с то́го ни вийде*; *Йік нима́ за́ўт'іку / то тру́дно шош пок'ірува́ти / а йік ма́йіш йіго́ / то лиш про́сиц:е здоро́ўйа / лиш це́го / і д'е́куйіш Бо́гови / шо вин йіго́ дайе́ / бо мош ус'о́ ма́ти / а йік ни ма́йіш це́го / то ре́шта / ко́тови пит фист*.

МА́ТИ ЗАДРИМНЍЙ РО́ЗУМ – не осягати складні питання: *Н'іч'о́ ни каў / а́ле вин ни до не́йі / ў не́го задримни́ї ро́зум; Йа / Ва́с'ку / ма́йу задримни́ї ро́зум до таки́х вели́ких раху́нкиў / йа с'к'ін'ч'е́ла лиш дв'і кл'а́с'і / ти ў та́тка се запита́ї* / *вин на то́му се розум'і́йі*.

МА́ТИ ЗА ДУ́РНЯ (ЗА ДУРНО́ГО) КОГО́С – не вважати когось розумним, а отже, не брати до уваги його міркування, цілі та ін.: *Ти / Васи́ / ма́йіш мене́ за ду́рн'а і да́л'і хо́ч'іш спи́ўки / аби́ шош вит то́го ўштудерува́ти / так / л'у́пч'іку / ни бу́де / йа тебе́ роскуси́ў*.

МÁТИ ЗА ЛЮДИНУ́ (ЗА ЛЮДЍЙ, ЗА ЧЬОЛОВÍКА, ҐАЗДУ́ ТА ІН.**)** КОГО́С – поважати кого-небудь: *Каў пос'л'ı́н:иї рас / або́ ти меш ма́ти мене́ за ч'олов'ı́ка ї вести́се / ік ґазди́н'а / а́бо розб'іга́ймосе / до́ки ни дийшло́ до гı́ршого* / *бо то ду́же скóро мо́же дийти́.*

МÁТИ ЗА РЍДНОГО (РИННОГО, ХАТНО́ГО, СВО́ГО) – ставитися до когось так, як до рідних, найближчих людей: *Ми цéго хло́пц'а ма́йімо за ри́н:ого / а де́коли хатни́ї ни таки́ї / йік вин.*

МÁТИ ЗА ЧЄСТЬ – бути гордим щось виконувати; про сприймання чогось як вияв довіри: *Бра́ч':іку Йила́ / та де ни пı́ду? / та йа ма́йу за ч'ес'т' / шо ви мене́ кли́ч'іте і прийшли́ до ме́не ў ха́ту / фа́їно д'ікова́т' вам / шо йісте́ нагада́ли за ме́не.*

МÁТИ ЗÁЧІПКУ – знайти привід: *Ни зна́ла / йек пидийти́ до Кали́ни / бо ч'у́йусе ви́н:оў / а́ле майу за́ч'іпку / ўна ти́жден' то́му се пита́ла / ци ни ма́йу йец кугуто́вих / бо дв'і кли́ц':і зач'е́ли кл'о́ч'іти / таї йа зибра́ла таки́х йец і несу́ / шо бу́де то бу́де / та́же ни ви́жене мене́ / пı́ду таї бу́ду се вибач'е́ти / бо смих заду́рно бу́ла на н'у напа́ла / то ху́хнава ви́н:а / а ни ўна; У не́го пря́кра жı́нка / ура́с ма́йі за́ч'іпку / аби́ га́ўкнути / вигл'іда́йі / шо ўже забу́ла / йек ма́ла би жı́нка вести́се / бо вин з усı́х сил стера́йіц:е / а ўна о́ч'і зажму́ри таї пı́ли / йа йік уздр'ı́ў цисе́ / то соб'ı́ поду́маў / наї таке́ жит'е́ шл'ах тра́фи.*

МÁТИ ЗА ЧЮЖО́ГО – ставитися до когось близького, як до чужого: *Таї шо с то́го / шо вин пе́рвиї брат / йа ма́йу йіго́ за ч'ужо́го / бо м'ін'ı́ ч'ужи́ї зробı́ў добро́ / а цес ни хот'ı́ў оти́ц'ко помоч'ı́.*

МÁТИ ЗВО́ДИ (ЗВО́ДИНИ) – іти для вияснення стосунків із кимось: *Ч'е́рес Паз'у́н'у йа ма́ла зво́дини*; *Сокоти́се зво́диў / то така́ фам'ı́л'ійа / шо ти з нı́ми приїгра́йіш / скаўт / шо йіс сама́ ус'о́ ви́гадала / на́в'іт' мут кл'е́стисе / того́ наї ка́жут / шо хо́ч'ут / а ти на́в'іт' на доро́з'і з нı́ми ни говори́ шош би́рше / лиш Сла́ваїсу / бо ч'у́йіш / ма́ти з нı́ми зво́ди / це так / іґ бес зач'іпı́ла ос'е́ч'ії риї / ти го́н:а вид не́го ўтеч'ı́ нипоку́саноў*?

МÁТИ З'ЄЗАНІ РУ́КИ – з певних причин не могти діяти: *Ў не́го бу́ли зйе́зан'і ру́ки / бо то сват / с'в'ії / вин ни пı́де на не́го каза́ти; Га́н'а ма́ла зйе́зан'і ру́ки / бо шо ўна / сара́ка / могла́ зроби́ти / ік до́ма ку́па д'іти́ї? / ни лı́ше йіх / А́ле ї с таки́м бугайе́м ни тре: бу́ло тı́л'ко му́ч'ітисе.*

МÁТИ ЗИСК – отримувати користь із чогось; користати: *Дрон' ка́же / шо н'ійе́кого зı́ску с це́го ни ма́йі / то шо / вин заду́рно помога́йі ко́ўпки*

пили́ти? / та вин буду́йіц:е / йіму́ де́рева ни тре:? / шо́ вин дурни́ц'і гово́ри? / а ти розв’і́сиў ву́ха таї̆ слу́хайіш / в’і́риш / шо ден' при дни хтос заду́рно ме кому́с роби́ти / До́бре ка́ете / н'іхто́ ни ме.

МА́ТИ ЗЛОДІ́ЙСКУ ЖЍЛКУ – бути злодійкуватим: *Ус'і́ зна́йут / шо тв’і́і ву́ї̆ко ма́йі злод'і́іску жи́лку / Ву́ї̆но / а ваш наї̆доро́ш:иї̆ сино́к ч’е́стиї̆ / ік слиза́? / та ў не́го ни жи́лка / а жила́ / і то така́ гру́ба / ік вели́киї̆ па́лец / ану́ бе́сте се придиви́ли / Мої̆ / а ти ўм’і́йіш пискува́ти / фа́ї̆но йіс се наўч’е́ла / Це ни писко́ван'і / це пра́ўда.*

МА́ТИ ЗНАЧІ́НІ – бути важливим для кого-небуть: *То ма́йі знач’і́н'і / ци л'у́би д'іти́ї̆ / ци н'і*; *Ма́йі знач’і́н'і / ци вин оде́н рас уз'е́ў д'і́ўку ў да́нец / ци пйет' / а цес тики́ ни попуска́ўсе /за ру́ку йійі́ держ’е́ў; Дл'а ме́не ма́йі знач’і́н'і / ци вин хо́ди суда́ / лиш би ходи́лосе / ци вин ме жени́тисе.*

МА́ТИ ЗУП НА КО́ГОС **–** гніватися: *Йо / Лес'о́ ма́йі зуп на шваґра́ / то да́ўне / ї̆кес де́рево ни так под'іли́ли / йек се догово́р'ували*; *Нико́л'ц'о ма́йі зуп на Фед'а́ / бо тот йіму́ переби́ў / бо́рше пишо́ў у ста́рости до Мар'і́ч’ки / Ну а йіму́ хто ни дава́ў? / Вич’і́куваў / бойе́ўсе / шо д'і́ўка за не́го ни пи́де / Ну та ік вин цисе́ знаў / то до ч’о́го ту́тки Фед'о́? / уна́ йіму́ сама́ ма́ла цисе́ сказа́ти / ни пи́ду / того́ ни ква́пиусе.*

МА́ТИ ІМНЄ́ – називатися: *Ко́ждиї̆ ма́йі імн'е́ / дити́на се ўроди́ла / таї̆ му́си ї̆кос се назива́ти / ўпере́т бу́ли тро́хи и́н'ч’і і́мн'а / Васили́на / Пара́ска / Одок’і́йа / Кали́на / Ори́с'а / Паўл'і́на / а тепе́рки молоди́м цисе́ се ни ўдайе́ / ўни гада́йут / шо йе кра́ш:е / и:ї / шо каза́ти?*

МА́ТИ ІНТЕ́РЕС – бути зацікавленим у чомусь: *Ма́йу оди́н інте́рес / хо́ч’у / мо́же бес м’ін'і́ помогла́ / а́ле ни б’і́їсе / то ни йе шош страшне́ / бо ви́жу / шо ти ўже перестра́ш’:іласе / про́с'у / ци бес ни пойі́хала зо мноў гор'і́ / ди́ўйусе / коро́ву купи́ти / а ти розум’і́йіс:е на це́му / ўч’е́ра на базари́ се зговори́ла ш ч’олов’і́ком / іки́ї̆ продайе́ одну́ / ўни ж:и́нкоў хот'і́ли розузна́ти / шо по ч’о́му / а йа тако́ш це́го приї̆шла́ / ота́к розговори́лисе / таї̆ хо́ч’у ране́н'ко пойі́хати туда́*; *Ма́йу оде́н інте́рес у Ца́рин'і / іґ бу́ду верта́тисе / то пове́рну до вас*; *Іки́ї̆ інтере́с? / нима́ / йа ўже до гу́л'ан'а застари́ї̆ / Паз'у́н'ко.*

МА́ТИ КАВА́ЛОК ХЛІ́БА – бути влаштованим у житті, забезпеченим: *То ни шту́ка сид'і́ти / аби́ ма́ти кава́лок хл'і́ба / тре́ба увиха́тисе*; *Хло́пц'і ви́ўч’ілисе / ко́ждиї̆ ужє́ ма́йі ў рука́х кава́лок хл'і́ба / а́ле жийу́т ни ў Т'у́дев’і / а дес на сторон'і́ / ч’у́ла / шо оде́н у Хотин'і́.*

МА́ТИ КАЛАМО́ЦІЮ – бути втягнутим у якусь неприємну ситуацію, зазнати негативного впливу когось: *Наї ни бли́жуц:е суда́ / ми ни хо́ч'імо ма́ти каламо́ц'ійу*; *Прийшо́ў Іва́н Фед'і́ў / проси́ў паға́р' вина́ / йа каў / шо ўно с фу́сом / нидо́бре / а вин ка́же / то н'іч'о́ / таї ма́ла каламо́ц'ійу / бо вин ни ўступа́ўсе / до́ки ни да́ла / А ви ч'о за фус зач'іна́ли? / тре́а бу́ло сказа́ти / шо нима́ / бо за ни́ми ї ка́ри нима́ / а тепе́рки зноў ч'іка́йте го́стиї / вин ни забари́ц:е / тики́ сегове́ч'іра приб'іжи́т*.

МА́ТИ КАЛЮ́Х – *знев*., бути занадто товстим (про людину): *Та Бо́же борони́ ма́ти таки́ї кал'у́х / йе́к тото́ носи́ти пе́рет' се́бе*?

МА́ТИ КѝЛИ – бути хворим, "слабим на кили": *Вин / сара́ку / ма́йі ки́ли / де́ вин го́ден т'ішке́ пидоїма́ти? / таї но́ги йіму́ до́бре ни слу́ж'і / ни ви́д'іли / йек вин ни́ми перебера́йі*?; *Іва́н тако́ш ма́йі ки́ли / а́ле се ни признайе́ / ка́же / ни хо́ч'у / шо́би баби́ йо́їкали та шкудували́ йіго́*.

МА́ТИ КѝНЦКЕ ЗДОРО́В'Ї – бути фізично дуже здоровим: *Каза́ли / шо вин ма́йі ки́нцке здоро́ўйі / таї шо с то́го? / іке́ здоро́ўйі ў не́го сего́н:е*?; *Шоби́ роби́ти пит Соки́лским ко́ло кам'і́н'а / тре́ба бу́ло ма́ти ки́нцке здоро́ўйі / А ви́дите / Гаїл'ука́ ўно ни ўратува́ло / Е: / та то и́нче / то до́л'а така́ / до́л'а / Пара́соч'ко*.

МА́ТИ (ВЕЛѝКИЙ) КЛО́ПИТ (КЛО́ПОТИ) – пройматися чимось, турбуватися про щось; те саме, що МА́ТИ ДОЧІНІ́НІ: *Ма́йімо кло́пит / дах зач'е́ў прот'іка́ти; Йої / ма́йу кло́пит / мали́ї н'іц ни хо́ч'і се ўч'е́ти; Бабо́ / мете́ ма́ти кло́пит / йа вам тро́хи грибі́ў прин'і́с / ану́ див'і́ц:е / ік'і́ гри́бики / бу́де на фа́їну сма́шку / Ну та за так'і́ кло́поти тоб'і́ д'іков́ат' / йа звар'у́ куле́шку / а ти / ік меш се верта́ти / абе́с поверну́ў / це пе́рш'і грибі́ / ш'і смих сего́року ни ку́ш'іла / і ни ви́д'іла / аби́ хтос н'іс / А ви куда́ хо́дите? / х'іба́ лиш на бе́рех; Ма́йу таки́ї кло́пит / шо вин би се ни ўл'іс у цис'і́ две́р'і.*

МА́ТИ КОГО́С В ОДНО́МУ (ОННО́МУ) МІ́СЦИ – *згруб*., зовсім не поважати когось: *Та д:е / куда́? / н'і / вин ў он:о́му м'і́сци ма́йі Ко́ц'а / то таки́ї ч'олов'і́к / шо до́бриї с тобо́ў / до́ки йіму́ шош тре́ба / а пото́му переступа́йі / ік отото́ боло́то / Ви́дите / а йа гада́ла / шо ўни ш'іну́йуц:е / За Ко́ц'а нич'о́ ни каў / йа за то́го бул'кач'а́*.

МА́ТИ КОГО́С ЗА ШОШ – шанувати когось, виявляти комусь повагу: *Гента́м уч'е́ного за шош ма́ли / а ниўч'е́ного ни ґратул'ува́ли / а сего́н:е ни ўрас так йе / де́коли ґратул'у́йут наї ни каў / кого́*.

МА́ТИ КОГО́С НАЙ НИ КА́ЖУ (НИ КАВ), ДЕ – *згруб*., зовсім не поважати когось: *Ста́ршиӣ ч’олов’і́к маў би бу́ти хот' тро́хи розва́жливиӣ / л'у́д'ін иӣ / таки́ӣ / шо ўм’і́йі дру́гому ч’ес'т' зроби́ти / наӣ би ӥкиӣ про́стиӣ тот ни буў / а́ле ў не́го тако́ш йе душ’а́ / сумл'і́н'і / вин тако́ш хо́ч’і до́брого сло́ва / йа за Ӥван'ц'а́ каў / тот / сара́ку / так запоб’іга́йі пе́рет' цим / так запоб’іга́йі / бо сус'і́ди / а цес йіго́ наӣ ни ка́жу / де ма́йі / моӣ / гука́ч’у / та худобина́ ма́йі би́рше ч’ут':а́ / ік хтос з неў до́бре се опхо́ди / худобина́ / а ти йек з ґаздо́ў гово́риш*? / *Лиш’і́м пусте́ / то нима́ за ко́го говори́ти / шкода́ рот утвор'е́ти*.

МА́ТИ (НИ МА́ТИ) КОГО́С У ЧЬО́МУС – виявляти (не виявляти) комусь повагу, шанобливість: *Вин жи́нку ни ў ч’о́му ни ма́йі / таӣ д'ітми́ ни пита́йі*; *А Ўла́дѕ'о ма́йі кого́с у ч’о́мус? / бу́ло таке́? / та вин лиш себе́ па́зи ї гада́йі / шо по́над не́го нима́* / *вин оде́н наӣрозумн'і́ш:иӣ*.

МА́ТИ КУМѝ – бути запрошеним кумувати “батьком” або “маткою”; бути хрещеним: *Ма́йу куми́ / пе́рва сестра́ кли́ч’і / ўна бере́ ш’і ри́н:ого бра́та / вин бу́де ба́т'ком* / *Ну та це фа́ӣно / це го́нир*.

МА́ТИ КУТО́РУ – бути заклопотаним чимось: *Ан:и́ / вибач’е́ї / а́ле сего́н:е йа ни пи́ду с тобо́ў / бо ма́йу куто́ру / коро́ва рих уломи́ла / йа му́с'у за неў диви́тисе*; *Ма́йу куто́ру / а́ле то прийе́мне*.

МА́ТИ ЛЕ́ХКУ РУ́КУ – уміти легко, вправно і якісно виконати якусь роботу; про чиїсь дії, що завжди мають позитивні наслідки: *Мар'і́ч’ка мене́ пит':е́ла / заплел:а́ / а́ле так лего́н'ко / шо йа ни ч’у́ла / шо́ ўна ро́би / др'іма́ла соб’і́ / ле́хку ру́ку ма́йі / лиш н'іўро́ку*; *Мойа́ ма́ма ма́ла ду́же ле́хку ру́ку / то так / шо ік Паси́л' ішо́ў у м’і́сто купува́ти свин'у́ ци тики́ шош вели́ке / важне́ / то приб’іга́ў до нас / аби́ ма́ма пожи́ч’іла йіму́ дв’і три гри́ўни / а гента́м / па́ру рубл'і́ў / аби́ йіму́ до́бре повел:о́се / вин тот'і́ гро́ш’і доклада́ў до сво́йіх / таӣ рахува́лосе / шо то ма́ма йіму́ вибера́йі по́рос'і / ота́к*.

МА́ТИ ЛИЦЕ́ (МА́ТИ ТРО́ХИ (ТЍЛЬКО) ЛИЦЯ́) – виявляти гідність, не робити того, що може скомпрометувати, осоромити: *Уна́ ш’і ти́л'ко лиц'а́ ма́йі / шо се ўстида́йі с ч’ужи́м ч’олов’і́ком попидру́ч’ку ходи́ти*; *Тажé / пре́ц'ін' / Га́н'а ма́йі лице́ / де́ ўна на сво́го би шош кому́с сказа́ла? / то ўстит; Ни бли́жиц:е / бо ш’і ма́йі тро́хи лиц'а́*.

МА́ТИ ЛИШ ТО (ТТО, ТОТО́), ШО НА СО́БІ (НА НЕ́МУ, НА НИЙ ТА ІН.**)** – майже (зовсім) нічого не мати: *Таки́ӣ бога́ч’ / шо ма́йі лиш т:о / шо на не́му*; *Каза́ла / шо з л'і́пшого ма́йі лиш т:о / шо на ниӣ / а*

ви́дите / шафи́ пу́кали вид убра́н'а; У ви́селен'і ни бу́ло колі́ до́ўго се збера́ти / ба́ба ма́ла лиш т:о / шо на ниї̆ бу́ло / хапну́ла д'і́тем / шо могла́ / с'а́ке та́ке ї̆і́сти / і ў́с'о / Йо / гада́ли / шо на ден' два / а то ад'і́ ї̆ек зат'ігло́се / хто буў це́го ви́ш:иї̆?

МА́ТИ МАСНЙЙ ЇЗЙК – підлещуватися, хвалити когось, видаючи бажане за дійсне: *Абе́с ни в'і́риў н'і одно́му сло́ву / то́му / шо гово́ри цес ч'олов'і́к / у не́го масни́ї̆ ї̆ізи́к / але́ з'л'і / брехли́в'і о́ч'і / ану́ бес се придиви́ў / ї̆ек уни́ б'і́гайут / так / іґ би вин шош у ко́гос укра́ў і ї̆іго́ ї̆ми́ли на гор'е́ч'ому*; *Ма́ї̆і масни́ї̆ ї̆ізи́к таї̆ пидма́с'т'уї̆і*.

МА́ТИ НАБУ́ТОК – 1) бути запрошеним на свято, застілля: *Сего́н:е / ч'у́ла / шо набу́ток мете́ ма́ти / ї̆дете́ на ўхо́дини?*; 2) приймати гостей з нагоди якогось свята, урочистої події: *Д'е́кувати Бо́гу / доч'іка́ли / ма́ї̆імо набу́ток / ў цису́ нед'і́л'у ірш'е́н'і ро́бимо*; 3) *ірон.*, *перен.*, не мати спокою через сварки, бійку: *Бо́же борони́ вит тако́го набу́тку / іки́ї̆ ми ма́ли сейі́ноч'і / М'іха́ї̆ло приї̆шо́ў пї̆е́ниї̆ та таке́ виробї̆е́ў / шо ми з д'ітми́ нуч'ува́ли на по́дри / на во́лос ни ўсну́ли / до́ки тої̆ го́ї̆каў / таї̆ ш'і бої̆е́лисе / би з б'ідо́ў шош се ни ста́ло / бо заско́ро стих / Йо / се зму́ч'іў / натруди́ўсе / сара́ку*.

МА́ТИ НА ГА́ЦЦІ – думати про щось, мати намір виконати щось: *Ма́ла на га́ц':і сказа́ти / аби́ са́пу ви́остриў / таї̆ забу́ла*; *Ма́ла на га́ц':і забра́ти гребел'ки́ / таї̆ пишла́ соб'і́ / дни свої̆і́ забу́ла / до́бре / шо н'іхто́ ни ўкра́ў*; *Ш'і зра́нку ма́ла на га́ц':і наї̆ти́ тоб'і́ тото́ полотно́ / шо ї̆іс проси́ла / а́ле одно́ / дру́ге / приї̆шли́ ўну́ки / таї̆ так заверну́ли ба́б'і голови́ / шо ї̆а ч'е́сто забу́ла / ви́в'ітрилосе м'ін'і́ / а́ле с'ет' оту́тки / зач'іка́ї̆ / ї̆а ўже б'іжу́ тото́ тоб'і не́сти*.

МА́ТИ НАДІ́Ю – надіятися на що-небудь: *Ма́йу над'і́йу / шо оброзу́миц:е*; *Ма́ла над'і́йу на сат / а то ад'і́ ї̆ка весна́ / ли́шимосе сего́року без ї̆е́блуч'ок; Ік нич'о́ ни роби́ти / а лиш ма́ти над'і́йу на дру́гого / шо вин тоб'і́ ў́с'о зала́годи / то шо тут ска́жеш? / над'іва́ї̆се і да́л'і*.

МА́ТИ НАМІ́РЕНІ (НА́МІР, ГА́ТКУ, ДУ́МКУ) – хотіти, прагнути, намірятися щось зробити: *Ма́ла нам'і́рен'і видизна́ти ву́ї̆ну / каўт / шо присла́бла / а́ле / в'ід'і́ / сего́н:е ни ви́ї̆де / пи́ду ўже за́ўтра / ік ви́ї̆ду с це́р'кви; Ма́ла нам'і́рен'і пити́ до Їва́нихи і л'і́сти ў о́ч'і / а́ле до́бре / шо ї̆іс приї̆шла́ і м'ії̆ хит переби́ла / ду́же до́бре*.

МА́ТИ НА СО́БІ – про місячні, менструацію: *Ік жи́нка ма́йі на со́б’і / то ўна ни ї́де до це́р'кви / ни годи́ц:е тако́ш іти́ ў ха́ту / де йе пок’і́їник / спрахтикува́ла / шо ї печ’і́ шош ни тре́ба бра́тисе / бо ни ўда́сце*.

МАТИ НЕ́РВИ – те саме, що БУ́ТИ В НЕ́РВАХ: *А ў ме́не шо / нима́ не́рвиї? / уни́ лиш у вас йе? / так? / а йа кам’ін:а́? / та йіґ би йа йіх вам показа́ла / то стр'імголо́ў бе́сте ви́ц:и лет'і́ли / але́ йа йіх де́ржу при со́б’і / утри́цуйу / ік уни́ заду́же бушу́йут / ік про́буйут мноў к’ірува́ти / йа тогди́ соб’і́ каў / мої / та хто ту́теч’ки ста́ршиї ? / йа ци ўни? / ота́к йіх загон'е́йу / і тогди́ н'іхто́ ни ма́йі доч’ін'і́н'а ч’е́рес мойі́ пус'т'і́ не́рви / ота́к і ви / пану́н'ц'і / дава́йтесе на стри́ман'і*.

МА́ТИ НУЖДУ́ – відчувати матеріальну скруту: *Нужди́ ни ма́йут / а́ле ї ни ска́жеш / шо йе вели́к’і ста́тки / сере́дно жийу́т*; *Ма́йут нужду́ / бо ч’олов’і́к ни ро́би / а д'і́ти шко́лу к’ін'ч’е́йут*.

МА́ТИ (ДО́БРИЙ) НЮХ – 1) орієнтуватися в життєвих обставинах, у можливих змінах ситуацій: *Уни́ ма́йут до́бриї н'ух / нач’е́с подобра́халисе с ти́ми / котр'і́ мо́жут би́рше голоси́ў набра́ти*; 2) орієнтуватися в умовах життя і побуту когось, їхніх звичках: *Ад'і́ / зра́зу найшо́ў гор'і́ўку / до́бриї н'ух ма́йі*; *Ни б’і́се / вин ма́йі н'ух / зна́йі / ў ко́го мо́жно се́ред' но́ч’і вина́ проси́ти / бо ли́ш се стре́било / Йо / сон ни бере́ц:е / слаби́ї му́си л'і́ку шука́ти / рас кол'ки́ ко́л'ут / ни дайу́т усну́ти / то мус*.

МА́ТИ ОПІ́КУ НАТ КЍМОС – опікуватися кимось: *Бо́жен'ка ма́йі оп’і́ку над на́ми / ни ўс'і йійі́ слу́хайут / а ўна ко́ждому хо́ч’і помоч’і́ / напра́вити на кра́ш:у доро́гу / бо ўна зна́йі / шо кому́ найби́рше тре́ба*.

МА́ТИ НА ОПХЍТ – володіти коштами, призначеними для щоденного користування: *Оцис'і́ гро́ш’і меш ма́ти на опхи́т / а п’ідис'е́т' витхова́ймо тс'в’е́там / то ўже́ тре́ба потро́шки стера́ти.*

МА́ТИ ОХІ́ТЬ ДО ЧЬО́ГОС – мати велике бажання виконувати щось, займатися чимось:*Ста́рш’а н'і / а моло́ч’:а ма́йі ох’і́т' до нау́ки / до ч’е́тан'а*; *Ми ш ч’олов’і́ком гада́ли / шо мемо́ ма́ти до́хтор'а / а то / в’ід'і́ / так ни бу́де / Ўла́дз͡о л'у́би машини́ р'іхтува́ти / ма́йі тако́ш ох’і́т' до с'п’і́ван'а / Ну а́ле с'п’і́ван'і / то таке́ / то ни зари́бок / наї с'п’іва́йі / ік при́їде вид машини́ї / або́ наї р'іхту́йі таї с'п’іва́йі*.

МА́ТИ О́ЧІ ТАЙ ДИВЍТИСЕ (ВЍДІТИ) – про важливість уміння аналізувати побачене: *Каўт / шо л'і́пше рас уздр'і́ти / ік сто рас уч’у́ти / а ви ни мале́н'к’і д'і́ти / шо заїгра́лисе / таї н'іч’о́ ни ви́жут / ма́йіте о́ч’і*

таї див’і́ц:е / збо́ку ус'о́ ду́же фа́їно ви́тко / де́коли гаш зафа́їно; Сама́ диви́се / ма́йіш о́ч’і / фа́їно йіх протри́ / шоби́ кра́ш:е ви́д'іти / шоби́ ни двойі́лосе ў оч’е́х / таї бога́то інтере́сного уздри́ш / мо́же / на́в’іт' / таке́ / шо ї ни ду́же ва́рто тото́ ви́д'іти / а́ле шо / л'і́пше зна́ти / ік ни зна́ти / отака́ мойа́ ра́да.

МА́ТИ ПИД РУКО́В (РУКА́МИ) – у постійному користуванні; на виду: *Йа ни зра́зу пот'е́мила / шо ч’іго́с craку́йі / бо колі́тка ни бу́ла м’ін'і́ пид руко́ў / уна́ ко́ло цви́киў стойе́ла / а пид руко́ў ма́йу лиш т:о / шо до краве́цтва / а́ле ви́диш / наїшо́ўсе хтос / шо йіму́ се стре́било і колі́тки / і цви́киў / бо ї уни́ пропа́ли / Ву́їно / то ад'і́ ге́нде пид ла́ўкоў надвор'і́ ва́ш’а пропа́ж’а / і колі́тка позера́йі на вас / ад'і́ йек.*

МА́ТИ (ВЗЄ́ТИ) ПІ́ЗЬМУ НА КО́ГОС – гніватися, бути у гнівах з кимось: *Мар'і́ка ни йе пога́на / а́ле ву́їна за шош ма́йі на не́йі п’і́з'му / таї уже с три нед'і́ли ни ду́же гово́р'ут*; *Уни́ ма́йут п’і́з'му мі́жи собо́ў / то вит перет:оги́т заїшло́ / йік на барабу́л'ах ра́зом бу́ли*.

МА́ТИ ПО́ВЕР ВУХ – дуже багато: *Ог:о́ / тото́ даўно́ мину́лосе / це тогди́ ўни ма́ли по́вер вух / би́рше / іґ бут' хто / а тепе́рки б’ідач’і́йа / ану́ / наўми́сне / пид'і́т по́при йіх ха́ту / мете́ ви́д'іти / ни ї́д'іт вулиц'а́ми / а пид'і́т напраўц'і́ / уздрите́ / йек уни́ ґазду́йут*.

МА́ТИ ПОВЕРТЍНОК (ПОВЕРТУ́НОК) – ідучи кудись чи звідкись, по дорозі повернути до когось: *Ви / Йу́ц'ку / ї́д'іт / бо йа ма́йу ш’і оде́н поверти́нок / брат проси́ў / шоби́ йа приїшо́ў; Лес'о́ ни каза́ў / шо маў два поверту́нки / а ни́ оди́н / вин лиш сказа́ў / шо буў у М’і́с'а / а т:о / шо ш’:е куда́с ходи́ў / ни ўпов’і́ў / Мо́же / забу́ў? / ч’о́ йіму́ с цим хова́тисе? / Каў вам / йек бу́ло / а ч’о хова́тисе / зата́йувати / йа ни зна́йу / И:ї / та ч’о ти так с при́тиском гово́риш? / мих ч’олов’і́к забу́ти / шо́ тут тако́го*?

МА́ТИ ПОВЍШЕНІ (ПОВИШЕ́НІЄ) – бути підвищеним у певному статусі: *Мар'і́ч’ка ма́йі пови́шен'і / ўна с'к’ін'ч’е́ла ку́рси ї тепе́рки раху́йіц:е та́к’ік дере́хтор' / голоўна́ мі́жи ўс'іма́ дохто́р'ами / це Л'о́н'а ба́б’і фали́ласе.*

МА́ТИ ПО́ВНІ КИШЕНІ́ (ГРО́ШИЙ) – бути заможним: *Де ў не́го по́ўн'і кишен'і́ гро́шиї? / де? / коби́бито так бу́ло / н'і / та́меч’ки по́рожно / в’і́тер сви́ш’:і / мо́же / ра́н'че бу́ли наби́т'і / а тепе́реч’ки н'і / позаўч’е́ра зи́ч’іў у ме́не на га́л'бу пи́ва*.

МА́ТИ ПО́МИЧЬ – відчувати чиюсь допомогу: *Ік ста́рш'а л'удина́ слаба́ / то му́си ма́ти їкус по́мич' / ш'е́с'т'і / йік д'і́ти жийу́т ниделе́ко / оц:е́ важне́*; *Гаї / скажи́ м'ін'і́ / Йіле́ / вит ко́го ти се над'іва́йіш / шо меш ма́ти по́мич'? / шо ў скрутну́ м'іну́ту вин приб'іжи́т*?

МА́ТИ ПРА́ВО – мати здатність робити що-небудь, реагувати на щось, домагатися чогось: *Йік витпи́шеш ха́ту / абе́с зна́ла / ти ни ма́йіш пра́ва туда́ їти / шош там роби́ти / бо то ни твойе́ / сего́н:е ў вас усе́ до́бре / а за́ўтра з'ет' мо́же сказа́ти / а ви шо ту́теч'ки забу́ли*?; *То і Мару́с'а ма́йі пра́во на т:у ха́ту / і присади́ба / ї ха́та ма́йут іти́ пополови́н'і*.

МА́ТИ ПРИПЍР – бути стриманим, зважувати "хочу" і "можна": *Мар'і́ка ни ма́йі припо́ру / хо́ди Рижна́ми та лиш го́с'т'ію скилика́йі / шобі́ ма́ти ў нед'і́л'у с ким го́їкати / а ч'олов'і́кови ка́же / шо ўни сам'і́ прийшли́ / ну а рас так / то хот' ч'ем / а́ле мус прийми́ти / отаке́ жит'е́ / Йо / с пйін'у́гами добра́ ни на́йдеш / шкода́ лиш дити́ни / шо отаке́ ви́ди.*

МА́ТИ ПРОГРІ́ШЕНІ (ПРОГРІШЕ́НІЄ) – *церк*., бути грішним: *Ко́ждиї ма́йі іке́с прогр'іше́н'ійе / на т:о йе спо́в'іт' / лиш ч'у́йіш / шо т'е́шко / ви́спов'ідаїсе / і ста́не ле́кше / тогди́ о́змеш заки́н / і ти ўже бли́ш:е до Бо́га / наї би на оти́ц'ко / а́ле бли́ш:е*.

МА́ТИ (ТРИМА́ТИ, ДЕРЖЕ́ТИ, СХОВА́ТИ) ПРО НАДЍБ'ї (ПРОНАДЍБ'Ї) – мати якісь відкладені кошти на випадок матеріальної скрути: *Оцис'і́ гро́шики кладу́ ў скри́н'ку / пронади́бйі / аш оту́т у кутич'ку́*.

МА́ТИ РО́ЗУМ – за будь-якої ситуації знаходити правильний вихід, бути розумним, "діяти" не емоціями, а розумом: *То ти ма́йіш ікиї́с ро́зум / глуст у голов'і́ ци н'і? / го́н:а йіс поду́мати / а пото́му роби́ти? / кажи́ / бо мо́же / та́мки по́рожно / йік у це́му бан'іку́*?; *Ну та то на ўсе тре́ба ма́ти ро́зум / а йік його́ нима́ / то ма́йімо т:о / шо ма́йімо; Ік д'і́ўка ма́йі шош у голов'і́ / ік ма́йі ро́зум / то ўна ни пи́де с хло́пцем сид'і́ти без в'і́н'ч'ін'а / бо йік уна́ йіму́ се ўдайе́ / то наї же́ниц:е / а йік н'і / наї шука́йі тоту́ / шо ме за ним б'і́ч'і ї роби́ти / шо вин ска́же*.

МА́ТИ РОКЍ – вислів акцентує на запитальності про вік, здеб. поважний: *Та Штефани́ха верста́ч'ка мо́йі ма́м'і / ўна ма́йі роки́ / а́ле н'іч'о́ / с кал'бу́коў тогит на́в'іт' до це́р'кви ходи́ла; Ік меш / л'у́боч'ко / ма́ти так'і́ роки́ / то ї ти так меш вигл'іда́ти / ти шо / гада́йіш / шо в'і́ч'но молодо́ў бу́деш? / ої н'і / сара́ка / мо́лод'іс'т' / це та́к'ік фа́їниї сон*

/ а ста́р'іс'т' / це ік ти пробуди́ўсе / подиви́ўсе ў дзе̑р'кало і ни пизна́ў себе́.

МА́ТИ РОСХЇТ – витрачати кошти на щось, іноді непередбачуване: *Ма́йімо / До́ц'ко / росхи́т / а́ле то прийе́мниї / ста́ршиї син ірш'е́н'і ро́би; А ти шо / розрахо́вувала / шо меш ма́ти таки́ї росхи́т? / ти зна́ла наперет / шо меш купува́ти дрива́? / ў те́бе пе́н'ц'ійа на и́нче бу́ла / а тра́филосе / і до́бре / тепе́рки спо́к'ії голов'і́ / и́нче витсу́нулосе / а дрива́ до́бре / шо йе / М'іха́йло ўже на́в'іт' наймиў ч'олов'і́ка / шо попи́ле ї поко́ле.*

МА́ТИ РУ́КИ ДО ЧЬО́ГОС – бути вмілим, здатним якнайкраще виконати руками якусь роботу: *Ба́ба Насту́н'а ма́ла ру́ки до ўс'о́го / усу́ руч'ну́ робо́ту так ч'іса́н:о роби́ла / шо кра́ш:е н'іхто́ ни мих / ік ш:и́ла бу́ла та́тови м'із'е́нку / то знави́ротка шит'е́ так риўне́н'ко вигл'іда́ло / ік на лице́; Ни с'м'іш'і́т мене́ / де́ вин до пйе́циў? / вин ма́йі ру́ки до стол'е́р'ки / тут йа н'іч'о́ ни каў / а до пйе́ца / гру́би / пе́ч'і тре́а кли́кати то́го / хто вит це́го / а Їванко́ наї ву́їн'і вере́ндоч'ку доро́би.*

МА́ТИ РУ́КУ – мати підтримку від когось: *Ви́тко / до́бру ру́ку ма́йі / шо так ско́ро ўс'о зала́годиў*; *Каўт / шо ма́йі ў Ко́сов'і ру́ку / того́ йіго́ де́ржут на циї робо́т'і / дру́гиї би даўно́ полет'і́ў стр'імголо́ў / а це́му / нич'о́ / А йа на́в'іт' зна́йу / ви́тки ўна росте́.*

МА́ТИ СВЄ́ТО КО́ЖДИЙ (БО́ЖИЙ) ДЕНЬ – *ірон.*, не мати спокою, бути в тривозі, у клопотах: *М'ін'і́ / Ан:и́ч'ко / нима́ шо ч'іка́ти вели́ких с'в'ет / шо р'і́тко прихо́д'ут / шо до них р'іхту́йіс:е / т'і́шис:е / шо натхо́д'ут / йа ма́йу ў ха́т'і с'в'е́то ко́ждиї ден' / бо пйін'у́гу ни го́ден видуч'е́ти вит с'в'ітко́ван'а*; 2) *ірон., знев.*, про лінивого: *Слаўко́ ма́йі с'в'е́то ко́ждиї ден' / сиди́т пид гру́шкоў і лиш ч'іка́йі / коли́ гро́ш'і на дити́ну принесу́т / бо ка́е / шо ўни йіму́ ду́же се стре́били / Ну а зароби́ти? / наї би прийшо́ў до ме́не садови́ну поч'е́стити / йа йіму́ фа́йно заплат'у́ / За ц:е / л'у́боч'ко / ни зна́йу / бо йік с'в'е́то / то гр'іх роби́ти.*

МА́ТИ СВОЇ́ ЗУ́БИ – бути молодим: *Іка́ ти бу́ла д'і́ўка / хол'е́ра би тебе́ ўз'е́ла / таї тепе́рки нипога́на / мо́лодо вигл'іда́йіш / ви́жу / шо ма́йіш свойі́ зу́би; Ти ш'і молода́ / Паз'у́н'ко / ма́йіш свойі́ зу́би / И:ї / де свойі́? / то лиш пере́н':і мойі́ / а тот'і́ кладе́н'і / Ви́диш / а йа дума́ў / шо ти ш'і молода́ / а то роки́ свойе́ беру́т / у ме́не тако́ш сам'і́ пн'і се лиши́ли.*

МА́ТИ СВОЇ РОСКЛА́ДИ – по-своєму планувати щось, виходячи із власних інтересів, можливостей і свого розуміння дійсності: *То нима́ шо дивува́тисе / бо молоди́ї ма́йі свойі́ роскла́ди / а стари́ї / свойі́; Так ни ма́йі бу́ти / шо ч'олов'і́к ма́йі свойі́ роскла́ди / а жи́нка / свойі́ / йа ни каў / ко́жде на робо́т'і / і по робо́т'і му́сиц:е зроби́ти / шо тре́ба / йа про и́нче / ік ви с'імн'а́ / то узго́д'уїтесе / догово́р'уїтесе / оц:е́ ро́бимо / оц:е́ / ота́к зро́бимо / а ни ко́жде ў свойу́; Вин ни мих пози́ч'іти гро́ш'і / бо ко́ждиї ма́йі свойі́ роскла́ди / ўни будува́тисе хо́ч'ут / а дру́гиї гада́йі / шо прийшо́ў / і тоб'і́ ўже му́с'ут да́ти / бо тоб'і́ лиш тре́ба / так нима́.*

МА́ТИ (ДО́БРЕ) СЕ́РЦЕ – бути людяним, чуйним, відгукуватися на чужі біди: *Тако́йі / ік мойа́ свекру́ха / н'іґде́ нима́ / йа ўже з багат'ма́ говори́ла / і ўс'е́кого нач'у́ласе / уна́ ма́йі ду́же до́бре се́рце / ни ко́жда ри́н:а ма́ма така́ / м'ін'і́ гаш ди́ўно / шо йе так'і́ л'у́де / бо йа ги́рш'а / каў пра́ўду / ўна добр'і́ш':а вид ме́не.*

МА́ТИ СЍЛУ – бути сильним фізично; мати вплив на когось, щось робити через знання, розум, зв'язки у суспільстві: *Уч'е́ниї ч'олов'і́к ма́йі си́лу*; *До́ўбуш маў таку́ си́лу / шо мих медве́д'а пидоїми́ти; Ч'у́йусе / шо ма́йу си́лу ў рука́х / л'іко́ван'і тики́ помогло́ / а то дийшло́ бу́ло до то́го / шо го́рш'і ни могла́ ўде́рж'іти ў рука́х / ноже́м барабу́л'у облупи́ти*; *То ни шту́ка ма́ти си́лу / тре́ба / шоби́ до це́го ш'і шош у голов'і́ вари́лосе.*

МА́ТИ СКЕРО́ВАНІ – 1) бути цілеспрямованим: *Ч'о ву́їкиў Ми́трик так деле́ко пишо́ў? / бо вин маў скеро́ван'і / фа́йно се ўч'еў / знаў / ч'іго́ хо́ч'і / і пово́ли / пово́ли таї стаў вели́ким ч'олов'і́ком / і ўс'о сам / йіго́ н'іхто́ ни застаўйе́ў до нау́ки / а́ле ро́дич'і ви́д'іли / шо́ вин хо́ч'і / то ни заваж'е́ли*; 2) про направлення на роботу: *Сестра́ ма́ла скеро́ван'і у Л'ви́ўску о́блас'т' / у їкес гирске́ село́ / ни памн'іта́йу / у їке.*

МА́ТИ СЛА́БІСТЬ – хворіти: *Та таке́ / шо л'і́пше / аби́ ч'олов'і́к ни маў сла́бости / аби́ буў ду́жиї і жиў / ки́л'ко йіму́ се хо́ч'і / а́ле шо / бра́ч':іку / зро́биш / ік це́го нима́? / а йік нима́ / то вин му́си витпа́ц'увати ўс'о / шо йіму́ напи́сано / і ни кво́литисе / ни тре́бувати би́ршого / ік тото́ / шо вин заслужи́ў / Йоі / де н'і / му́си витпа́ц'увати.*

МА́ТИ (ТВЕРДЕ́) СЛО́ВО – 1) дотримуватися обіцяного: *Вин ма́йі сло́во / тверде́ сло́во / ік сказа́ў / то зро́би / аби́ шо*; 2) отримувати право виступити десь, на якомусь зібранні: *За ба́боў прийіха́ў ф'ійа́кор' / ни ду́маї / шо то так соб'і́ / уна́ ма́ла сло́во / де сам'і́ л'у́де бу́ли.*

МА́ТИ (ЧЄ́СТИЙ) СПО́КІЙ – нічим не турбуватися: *Йа ўже ни тримáйу по двóйі / трóйі порос'éт / ми солонúну ни йімó / ĭ мáйу ч'éстиĭ спóк'ії / старúм дóста / а шо с тúми шмал'ц'áми робúти*?

МА́ТИ СПРЍТИШНІСТЬ У РУКА́Х – бути вмілим, акуратним: *Ік мáйіш спрúтишн'іс'т' у рукáх / то ĭ зац'ірýйіш фáйно / і шит'é ме вигл'ідáти ч'ісáн:е / а йік рýки ни складáйуц:е до ч'óгос / тоĭ такá робóта*; *Ік л'ýбиш тотó / шо рóбиш / то ў рукáх виробйéйіц:е ч'ут':é до тóйі робóти / а потúм ужé мáйіш такý спрúтишн'іс'т' / шо зрóбиш / шо хоч' / нáв'іт' з заўйéзаними оч'éма / óзмемо плет'íн'і / йа ўноч'é мóжу плестú і ни змúл'у*. Див. ВТРА́ТИТИ (ВТРА́ТЮВАТИ, ВТРАЧЄ́ТИ) СПРЍТИШНІСТЬ (У РУКА́Х).

МА́ТИ СТРАХ – боятися: *У цих стáрших курúĭ страх йе / ад'í йек переступáйут з лáби на лáбу / ни знáйут / йек тудá ступúти / а мал'í н'іч'ó се ни бóйут / н'іц ни мáйут страхý*.

МА́ТИ СТРЍМАНІ – бути стриманим; уміти при необхідності себе обмежувати в чомусь: *Та шо говорúти? / кóждиĭ мýси мáти стрúман'і ĭ у ўсéму знáти м'íру / це з малúх рокúў дитúн'і ўкладáйіц:е ў гóлу / бо йік попустúти соб'í / рас / дрýгиĭ / то ўже потóму захóди на т:о / шо ти сам с собóў ни гóден дáти рáду / тебé кортúт / і ти їдеш на поводý свóйіх корт'іч'óк / забувáйіш за м'íру*.

МА́ТИ СУМЛІ́НІ – бути совісним, турботливим, щирим, співчутливим: *То вúтко / шо ўна мáйі сумл'íн'і / бо так хóди кóло тóйі дитúни / іґ рúн:а мáма / Йо / прáўду кáжете / ни кóжда мáма так дúвиц:е за свóйоў дитúноў / нимá шо казáти*; О*: / ікрáс хот'íла сказáти / трéба мáти сумл'íн'і / тогдú такóго би ни бýло / А́ле бо йігó ни кýпиш н'і за йéк'і грóш'і / ўно áбо йе / áбо йігó нимá / у них нимá / бо іґ би бýло / то д'íти за слабúм тáтом крáш:е би се дивúли / а нú зач'íнáли сваркú / шобú шош бúрше соб'í урвáти / Моĭ / та ўс'о вам лúшец:е / áле зач'ікáĭте / ни квáптесе так*.

МА́ТИ ТЍСКИ – хворіти гіпертонією: *Молодá / а мáйі так'í тúски / моĭ / та роб'íт шош / ви дохтóр'і*; *Мáйі і тúски / ĭ гостéц*.

МА́ТИ ТІШКУ́ РУ́КУ – про людину, яка, караючи когось, не здатна контролювати свою фізичну силу: *Вин мáйі страшнý т'ішкý рýку / кáже / шо биў лиш двомá пáл'ц'ами / а т':і пáл'ц'і тúжден' ни сходúли з лиц'á ў Лес'á / сúниĭ ходúў*; *Андр'íї н'íколи н'íкóго ни ўдéриў / бо / кáже / мáйу т'ішкý рýку / се бóйу / Ну та бо то ч'олов'íк рóзум мáйі*.

МА́ТИ ТРЕ́БУ − потребувати: *Іґ бих зач’е́ў розга́дувати / ї́ка мо́же бу́ти тре́ба / то то́го листка́ / на ї́ко́му йіс писа́ла / ни ста́ло би / х’іба́ би з двох боки́ў дримне́н'ко списа́ти / а м’ін'і́ до́бре / шо йа вели́ких треп ни ма́йу / одна́ тре́ба / це здоро́ўйі / оцего́ би се зда́ло / а́ле шо / ік йіго́ н'і за йе́к’і гро́ш’і ни ку́пиш / того́ запиши́ / шо наї́ста́рш’а тре́ба л'удині́ / це здоро́ўйі.*

МА́ТИ УРЛЬО́П – 1) бути у відпустці (про військових): *Ви́дите / ни пуска́йут / наш даўно́ маў ма́ти у́рл'оп / а ни пуска́йут / нима́ кого́с на зам’і́ну*; *Таї́ шо / Ва́с'ку / у́рл'оп ма́йіш? / ш’і до́ўго? / колі́ меш се верта́ти? / мо́же / бес до нас поверну́ў*?; 2) *жарт.*, бути у відпустці: *Ви́жу / шо ма́йіте у́рл'оп / тро́хи витпич’нете́ ў Т'у́дев’і / то / Мару́с'ко / і ч’олов’і́к прийі́хаў*?

МА́ТИ ФА́ЙНЕ (ПОГА́НЕ) ПОВО́ЖІНІ – дотримуватися таких правил поведінки, які, на думку мовця, є позитивними чи негативними: *Ма́ти фа́їне пово́ж’ін'і бога́то варту́йі / л'у́де ў́с'о ви́жут / і йік шош ни так зро́биш / то дру́гиї́ / мо́же / н'іч’о́ ў о́ч’і ни ска́же / а́ле по́за о́ч’і / ти ни зна́йіш / ци йіму́ дес ни схо́ч’іц:е за те́бе шош сказа́ти / а́бо ї́ на́в’іт' ни хот'іч’е́ / ї́ таке́ мо́же бу́ти / ч’олов’і́к ни хот'і́ў / а ўно прохопи́лосе*.

МА́ТИ ХИТ – мати на меті провідати чи відвідати когось, кудись піти: *Гаї́ / даї́ Бо́же / ву́їно / ви соб’і́ ї́д'іт / бо йа ш’і ма́йу оде́н хит*; *Це́йі нед'і́л'і пи́ду до це́р'кви / а пото́му ш’:е ма́йу хит / му́с'у на роди́ни пити́*.

МА́ТИ ХЛІП І ДО ХЛІ́БА – бути матеріально забезпеченим: *К’і́ца ўже ста́ршоў вид:а́ласе / а́ле до́бре пишла́ / то ґа́зди / ма́йут хл'іп і до хл'і́ба / то гори́ск’і л'у́де / де́ржут худо́бу / таї́ с то́го жийу́т / нида́ўно хлопч’і́ш’ови хаті́ покла́ли / так шо д'і́ўка ма́ла ш’е́с'т'і / на до́бре тра́фила / а жит'е́ пото́му пока́же / шо до ч’о́го*.

МА́ТИ ХОТІ́НІ − хотіти: *Ни хо́ч’у / це ш’і ги́рше / ік ни мо́жу / бо йік ма́йіш хот'і́н'і / то тебе́ н'іч’о́ ни спре / абе́с ни зна́ти йек ни мих / а зро́биш / а йік ни хо́ч’іш / то тебе́ ї́ воло́м ни пот'е́гнут*.

МА́ТИ ЦУ́РИС – бути втягнутим у якісь неприємні ситуації: *До ч’о́го кому́с ро́биш добро́ / до того́ ш’і мо́жеш ма́ти з ним цу́рис / бо то т'е́шко дру́гому догоди́ти; Ма́йу цу́рис / пози́ч’или М’і́ц'і гро́ш’і / ўже дес с пиўро́ку / ік уні́ ма́ли би вид:а́ти / йа сего́н:е поде́леку каў / шо нам ду́же ўни се стре́били / а ўна ка́же / шо даўно́ вид:а́ла / шо це на́пас'т' / і шо ви на ц:е ска́жете*? / *Та шо скаў? / т:о / шо ї́ ви*.

МА́ТИ ЧЄС – розпоряджатися часом на свій розсуд: *Ни їшла́ смих на де́н'ку / бо сего́н:е с'в’е́то / таї до́бре / ма́йу ч’ес шош у ха́т'і тро́хи зроби́ти / таке́ / маї ле́кше*; *Дл'а те́бе ў ме́не ўрас йе ч’ес / колú бес ни приїшла́ / х’іба́ би ни зна́йу / шо се ста́ло*.

МА́ТИ ЧЄ́СТИ МІНУ́ТУ (ПИВ МІНУ́ТИ ТА ІН.**)** – відчути увагу, шанобливе ставлення до себе, однак у невеликому часовому проміжку: *Шо йа тоб’і́ скаў? / нас заклúкали / але́ ми та́мки ни бу́ли голоўн'і́ го́с'т'і / то йа ма́ла м’іну́ту ч’е́сти / ік мене́ заклúкали до сло́ва / і би́рше н'іч’о́ / н'іхто́ ко́ло нас ни запоб’іга́ў; Поч’е́тували ўс'іх д'іти́ї / шо фа́їно се ўч’е́йут / і за мойу́ каза́ли / так шо йа пиў м’іну́ти ма́ла ч’е́сти / але́ м’ін'і́ ї це́го до́ста; Йіле́на роска́зувала / шо на робо́т'і дон'ц'і́ да́ли бу́ли гра́моту / гро́шиї н'іко́му ни дава́ли / то до́ки ўна їшла тото́ бра́ти / ма́ла па́ру м’іну́т ч’е́сти / ус'і́ на н'у се диви́ли ї плеска́ли*.

МА́ТИ ЧЄ́СТЬ МИЖѝ ЛЮДЬМѝ – відчувати пошану: *Тв’і́ї д'іт маў ч’е́с'т' мижú л'уд'мú / з ним хот'і́ли заговори́ти ўч’е́н'і / а нú лиш про́с'т'і л'у́де / за не́го ў ґазе́т'і писа́ли / ду́же пова́жниї буў ч’олов’і́к*.

МА́ТИ (ІКУ́С) ЧІСЍНКУ – мати трохи часу: *Ік меш ма́ти їкус ч’іси́нку / перебери́ ў шча́ф’і / прол'уфту́ї / бо дес м’іл' / завел:а́се*.

МА́ТИ ЧІСЍНКУ, ДРУ́ГУ – те саме, що МА́ТИ (ІКУ́С) ЧІСЍНКУ: *Йік мете́ ма́ти ч’іси́нку / дру́гу / то приїд'іт / ку́ме / озм’іт жи́нку / д'іти́ї таї до нас / бо ў пос'л'і́н':і ч’ісú ми шош р'і́тко се ви́димо*.

МА́ТИ ЧЮТТЄ́ – відчувати щось (когось); бути прихильним до кого-небудь, любити когось; бути співчутливим, чуйним, лагідним: *Вин ни ма́йі ч’ут':а́ ў рука́х / так потиснуў за плеч’е́ / шо гаш син'е́к се зроби́ў*; *Цис'а́ нога́ ма́йі ч’ут':е́ / а оц':а́ / йік задерев’і́ла / ти́сну на н'у / ї ни ч’у́йу / ўна ни боли́т; М’іха́йло ма́йі ду́же вели́ке ч’ут':е́ до дити́ни / так вигл'іда́йі / шо ш’і би́рше / ік Мар'і́ка / вин ік переповива́йі хло́пц'а / то ў ко́жду ни́шку цулу́йі / бигме́ / йа сама́ ви́д'іла / ў ко́жду ни́шку по два ра́зи*; *Наї бу́де / шо ма́ч’уха / але́ тикú ма́йі ч'ут':е́ до дити́ни / ди́виц:е за неў / ік за сво́йоў*.

МА́ТИ ШЄ́СТІ – комусь поталанило, хтось досяг стану, який можна кваліфікувати як щастя: *Ма́ла ш’е́с'т'і д'і́ўка / до́бре вид:а́ласе / Ву́їно / х’іба́ ш’е́с'т'і ў ста́тках? / абú жит'е́ скла́лосе / оц:е́ голоўне́*; *Ма́йу ш’е́с'т'і на ма́му / ўна м’ін'і́ цис'і́ д'і́ти ви́кутала / без не́йі йа би пропа́ла*; *Ма́ли ш’е́с'т'і / шо тра́филасе маши́на / бо дотепе́р моглú гиб’і́ти на моро́з'і; Йік хтос розу́мниї заприм’і́тиў / шо ма́ти ш’е́с'т'і / це до́бре / а́ле*

до цего ш'і трéба мáти дóбру дóл'у; Гáн'ко / мáйіш ш'éс'т'і / шо йіс се вíўч'іла / бо шó бес тýтеч'ки робíла?; Мáйіш ш'éс'т'і / шо ни попáла йіс до скупíх / завíсливих / а шо ж'éлуйут тебé / ік свойý дитíну / і ш'інýйут / йік нев'íстку.

МÁТИ ШІЦ – бути дуже завантаженим, оскільки за короткий час треба виконати багато різних видів робіт: *Дóки ни ўкýтайусе / то мáйу ш'іц / а йік худóба ї порос'éта об'íіден'і / хат'н'í поросхóд'уйуц:е / тогдí мóжно передихнýти / аў полýн:е / зноў / тáк'ік би н'іч'ó ни робíла.*

МÁТИ ШО ДÁТИ КОМУ́С **(ЧЄМ СЕ ПОДІЛЍТИ)** – бути здатним підтримати когось матеріально: *Ч'ýла йіс такé? / уч'éра прийшóў до мéне М'íлик / таї прóси / шобí йа витпустíла йімý тот кавáл'ч'ік присадíби / шо пóвид нéго / бо кáже / шо жéни хлоп'íш'а і ни мáйі шо йімý дáти / йа сказáла / шо дáла бих / ч'о ни помоч'í / ік у ґаздí такá б'ідá? / áле йа ўже тотó записáла ўнýц'і / а самá соб'í дýмайу / мої / та ти мáйіш лицé їти до ўдовíц'і просíти присадíби / ік сам мáйіш набогáто бíрше? / ти мáйіш сóв'іс'т'? / аг'íна цисé / ни дýмаї соб'í / вин прийшóў / абí йа йігó пошкудувáла / абí м'ін'í бáн:о се зробíло / і шо ти на ц:е бес сказáла? / л'ýпч'іки л'ýб'і / та ш'і такóго смих ни ч'ýла.*

МÁТИ (НАЙТЍ) ШОШ (МИЖЍ СОБÓВ) – посваритися: *Ўни шош мáйут мижí собóў / то ш'і з веснí т'éгнец:е; Склес' говóр'ут / бо шош мáйут мíжи собóў / їкес нас'íн'і ни так под'ілíли / ў однóйі зийшлó / аў Йилéни н'іц ни посходíло / то за ц:е ў них перéр'ік.*

МÁТИ ШОШ ДО КÓГОС (ЧЬÓГОС) – мати претензії до когось; перебувати з кимось у певних стосунках; бути причетним до чогось: *А шо ўна мóже мáти до нéго? / вин ни ўб'іц'éў женíтисе / зрáзу д'íўц'і за ц:е сказáў; Гаї / скажí м'ін'í / ти розýмна жíнка / шо йа мóжу мáти до цéго? / йа тогдí тáмеч'ки нáв'іт' ни бýла / прийшлá по ўс'óму / йік ус'í розийшлíсе / н'іч'ó смих ни ч'ýла ї ни вíд'іла / Митрíха терел'í мíла / бíрше н'ікóго у хáт'і ни бýло / таї шо йа мóжу знáти? / лиш т:о / шо ти м'ін'í зáрас росказáла / оц:é.*

МÁТИ ШОШ ЗА ДУШÉВ – бути чесним, щирим, справедливим: *Ік ч'олов'ік мáйі шош за душéў / то вин ме дбáти за свойí д'íти / нáв'іт' ік ж жíнкоў у нéго ни склáлосе / áле д'íти йе д'íти / шó ўни вíн':і?*

МÁТИ ШТУДЕРУ́НОК – бути зацікавленим у розв'язанні якогось питання з найбільшою вигодою для себе: *Ти їди / а йа ш'і побýду тýтки*

ікиїс ч’ес / бо мáйу одúн штудерýнок / мýс'у доч’ікáтисе / шó с тóго вúйшло / ш’і с пиўгодúни / бо ў них об’і́т.

МÁТКА, -и – 1) хрещена мати: *Настýн'а Калúн'ч’іна / то мойá мáтка*; *Ти / Івáн'ч’іку / до матки ў гос'т'і прийшоў? / так?; Мáтка жийé ниделéко / отáмки на бéрез'і; До мáтки мýс'у прийтú кол'ідувáти / і до вýїц'а такóш / до фам’і́л'іїі їду / до сус'і́диў / а до ч’ужúх / н'і / м’ін'і́ ї цéго дóста*; 2) з означенням БÓЖЯ; те саме, що БОГОРÓДИЦЯ: *Ў Т'ýдев’і кáжут Богорóдиц'а / а самé лиш Мáтка / н'і / і то здáўна так / а Мáтка Бóж’а / це кáжут урáс / Мáтка Бóж’а ї Богорóдиц'а / т:о самé / мóже / у úнчих сéлах по úнчому / аў нас так / ік йа сказáла*; 3) бджола, що відкладає яйця: *У вýлийу мýси бýти мáтка / ік се ни бойі́ш / то йа мóжу тоб’і́ показáти / шо ў нéму се рóби / і мáтку ўздрúш*.

МÁТКА БÓЖЯ – Богородиця: *У циї велúк’ії хáт'і йе два óбрази / Мáтка Бóж’а ї Ісýс Христóс / а ў кýхни нимá н'ійéких образі́ў / бáб’і цисé ни дýже се ўдайé / ўна кáже / шо наї би малéн'киї / áле мáйі бýти*.

МÁТОЧЬКА, -и – *пестл.* до МÁТКА[1]: *Мáточ’ко / ш:úйте м’ін'і́ на нед'і́л'у сýкон'ку с цéйі матéр'іїі / дýже вас прóс'у / хóч’у їкóйіс обнóви / а йа за ц:е шош вам помóжу кóло хáти / ад'і́ / позам’ітáйу понадв’і́р'у / водú принесý вид Лéс'кових / шо скáжете*.

МАТРИҐАНЎ (МАДРИҐАНЎ) НАПЙТИСЕ – стати не адекватним; іноді в порівн.: *Такé говóри / іґ би матриґанý напúўсе / моï / та тоб’і́ хтос шош на вýхо нашептáў / а ти пустóму в’і́риш? / та спамн'ітáїсе / ци ти ўже гет дурнúї стаў*?

МАТУЛЬКÁТИ – 1) ходити; мигтіти; швидко рухатися: *Ни матул'кáї простоволóса м’ін'і́ пéред' оч’éма*; 2) гребти: *Кýр'і ад'і́ йек увихáйіц:е / матул'кáйі / найшлó шош у ч’іч’кáх / йімý / вúтко / мáло горóду / ї тýтен'ки м’ін'і́ кирúн':у рóби*; 3) їсти, жувати, перекидаючи в роті їжу з одного боку в інший: *Матул'кáйу / бо ўз'éла ў рот гор'éч’е / ч’ýйу / шо йізúк упáрила; Матул'кáйі / бо барабýл'і загор'éч’і; Шо ти тáмки матул'кáйіш? / лишú м’ін'і́ хот' трóхи / ни квáпсе так*.

МАХÁТИ ГОЛОВÓВ, ІК (ЇК) КІНЬ (КИНЬ) – *знев.*, порухом голови виявляти свою незгоду з чимось, заеречувати щось: *Шо махáйіш головóў / йік кин' / шó йіс неў так розмахáўсе? / ік цисé / шо йа каў / тоб’і́ се ни ўдайé / то скажú л'і́пше / такé / шобú на дóбре вúйшло / тажé трéба шош робúти / а нú лиш телепáти свóйіми пáтлами*.

МАХЛЮВА́ТИ – обманювати: *Ни граї з ним у ка́рти / вин махл'у́йі*; *Ва́ш'а вага́ зле ва́жи / махл'у́йі / ту́тки до к'і́л'і з де́с'іт' дек браку́йі*.

МАХНУ́ТИ – 1) украсти: *То на паркан'і́ пі́шва бу́ла / а де ўна за́рас / ни зна́йу / мо́же / хтос пожи́ч'іў бес пи́тан'а? / Йо / махну́ў / бо йіму́ лиш тре́ба пусто́го / А де ц:е пусте́? / ік ни розум'і́йіш / то ни говори́; У нас ка́жут махл'ува́ти / а́ле ста́рш'і л'у́де бо́рше би сказа́ли шахрува́ти / ушахрува́ти / шахру́йі / о*; 2) швидко побігти, поїхати: *Йа ро́вером махну́ по ру́пцак / а по доро́з'і ку́пйу оли́ви / хл'і́ба / ви ни ме́те ўти*.

МАХНУ́ТИ РУКО́В НА КО́ГОС (ШОШ) – перестати звертати увагу на кого-, що-небудь: *То / Йіле́нко / ле́хко сказа́ти / махни́ руко́ў / а йік уно́ тебе́ ни пуска́йі / то йек махне́ш? / х'іба́ ра́зом з голово́ў / бо ўно там се ўс'іло*; *Ік ш'і рас ўч'у́йу / шо ти м'ін'і́ вицв'і́н'куйіш / то махну́ на ўс'о руко́ў / і меш сама́ роби́ти / бо йа стера́йусе / а то нидого́да / ўрас ни так; Йа ўже махну́ла руко́ў / н'іч'о́ ни каў / на́в'іт' ни бли́жусе туда́ / бо йік о́ч'і ни ви́д'ут / то се́рце ни боли́т / Ої шо до́бре ка́ете*.

МА́ХОМ – *присл*., дуже швидко, те саме, що ВМАХ: *Йа ма́хом / с'іда́йу на ровере́ц / і за пйет' м'іну́т ве́рнусе / шо ш':е купи́ти? / ўс'о йе? / Озми́ ш'і зо дв'і конд͡зе́рв'і / таї дити́н'і печ'е́н'ко*; *Упусти́ нам вина́ / на шл'а́ўф / а́ле ма́хом; Йа ма́хом / одна́ нога́ тут / дру́га / там / ў м'іну́ту*; *Таке́ ма́хом се ни ро́би / абе́сте зна́ли / це ни так / шо видруба́ў кава́лок мо́туза / і ўже йе / це пре́ц'ін' / кро́йін'і / йа ма́йу зм'і́р'іти / ки́л'ко тут йе / роскла́сти на стол'і́ / обду́мати / йек уно́ л'і́пше хо́ч'і і бу́ти / і гаш тогди́ кройі́ти / ма́хом цисе́ се ни ро́би / Та ми н'іч'о́ / ми лиш се запита́ли*.

МАХТА́ЛИК (МОХТА́ЛИК), -а – фабричний моток ниток для шиття: *Зам'ін'е́ї м'ін'і́ / ікшо́ мо́жеш / оце́с махта́лик мул'і́нки на жо́ўтий або́ си́ний*; *Ки́л'ко там то́го? / пиў мохта́лика*.

МАЦІЦЬКА́ТИСЕ – зменшуватисе: *То тики́ ста́рш'і л'у́де мац'іц'ка́йуц:е / хто би шо ни каза́ў / ану́ ба́бу на́шу озми́ / уна́ молодо́ў до́ста висо́ка бу́ла / а тепе́р змац'іц'ка́ласе / ме́н'ч'а ста́ла / Йіле́ / зна́йіш / ч'о то так? / бо ти ви́росла / ужі́ би́рш'а / йік ба́ба*; *Уве́ч'ір / ужі́ гет пи́зно бу́ло / йа ви́д'іла пу́ндело / с'в'і́тел'це таке́ / ўно дийшло́ до ста́їн'і Ївана / сус'і́да мо́го / таї зач'е́ло мац'іц'ка́тисе / змац'іц'ка́лосе ї закоти́лосе ў ста́їн'у / ви́тко / в'і́д'ма по молоко́ заверну́ла / Йої / та то Іва́ниха з батрил'а́мкоў коро́ву так пи́зно ўшла дойі́ти / а ви зра́зу / в'і́д'ма*.

МАЦІ́ЦЬКИЙ – маленький, малесенький: *Дити́нка ш’і мац'і́ц'ка / лиш м’і́с'іц' минýў; Ч’іńі́ ц:е так’і́ мац'і́ц'к’і кáпч’ки?; Мац'і́ц'ка сорóч’іч’ка / ікрáс на нáшу л'áл'у*.

МАЦІ́ЦЬКО – *присл.*, трошечки: *То дримнé нас'і́н'іч’ко / йигó так мац'і́ц'ко бýло / шо дити́на би ў кулач’кý сховáла / пýшка / а Петри́ха кáже / шо пиў пагар'á / де? / ви́тки? / шó ї́йі такé се приви́д'іло*?

МА́ЦЬКАТИ – 1) бруднити: *Ни мáц'каї с'т'інý / диви́се / шó на ниї лиш’éйиш*; 2) невміло виконувати якусь роботу: *Ни мáц'каї м’ін'і́ тут рукáми / йа ўс'ó самá зр'іхтýйу / х’ібá шо кóлесо перéдне питкач’áї*.

МАЦЬО́ПКИЙ (МАЦЬО́НЬКИЙ, МАЦЮПО́НЬКИЙ, МАЦЬО́ПЕНЬКИЙ, МАЦЮ́НЬКИЙ, МАЦЬО́ЦЬКИЙ, МАЦЮ́ПЕНЬКИЙ, МАЦЮ́ПІНЬКИЙ, МАЦЮПО́СЬКИЙ, МАЦЮПО́ЦЬКИЙ, МАЦЮПУ́СЬКИЙ, МАЦЮ́СІНЬКИЙ) – те саме, що МАЦІ́ЦЬКИЙ: *Такé мац'óпке / ш’і рóку нимá / а ўжé самó берéц:е ходи́ти / помогáйі м’ін'і́ / ік йигó купáйу / гýкайі / ік хóч’і ікýс зáбаўку / покáзуйі пáл'ч’іком на н'у / л'ýби ли́шкоў клáнцати ў ми́с'ц'і / ў бан'іч’кý*; *То ч’ійá такá мац'ýп’ін'ка дити́на / мáмина*? / *наї здорóва бýде*.

МА́ЧЧІН – *прикм.* від МА́ТКА: *То мáч’:іна фýстка*; *Ч’іши́ д'і́т'ка зр'і́тка / таї дóбре бýде / це мáч’:іна рáда*.

МА́ЧЬКА, -и – відходи, отримані у процесі переробки яблук на сік, з якого потім виготовляють вино: *Мáч’ку мóжно ш’:е рас замоч’éти / так рóбйут / бо винó ни с самóго сóку.*

МАШИНО́ВАНИЙ – перегнаний через сепаратор (про молоко): *То машинóване / перéгнане / с сепарáтор'а молокó / ви ўнýкови шкудýйіте дóброго дáти? / усти́т бéсте мáли* / *ўно гаш си́не*.

МАШКАРЕ́НИЙ – *згруб.*, лаяний: *Ви́машкарила на ч’ім с'в'іт стойі́т / ни трéба бýло / áле догри́с менé / тепéр шкудýйу / а вин аш се спýдиў / ни буў у жит'ý таки́ї машкарéниї*.

МАШКАРЍТИ – *згруб.*, лаяти: *Шо ти машкари́ш ч’олов’і́ка? / на сéбе подиви́се* / *долáзиш до ґазди́ / йік мýха ў пи́дос'ін' / аг’і́ на тéбе / роз':іви́ласе йис за пýсто дýрно / то ш’і дóбриї ч’олов’і́к / шо змóўч’іў / соб’і́ дáл'і кóле дри́ўц'а / та вин мих так пол'і́нцем пот'ігнýти / шо бес зрáзу бýла спамн'ітáласе / оі̆ шо мих*.

МАШКА́РНИЙ – *згруб.*, поганий, брудний, неохайний: *Кудá такóму машкáрному ї́ти́ / ум:и́йсе ї гет переберíсе ў ч’éсте*; *А то хто / л'ýпко? / с ким йис говори́ла? / Та то ї́киїс д'і́т з гóриў / áле таки́ї ниш’íсли́виї / шо ну*

/ Машка́рниї? / Н'і / каў тоб'і́ / ниш'іслúвиї / пита́ўсе / йек перейтú на Буковúну / йіму́ шош туда́ тре́ба бу́ло / таї йа росказа́ла / де кла́тка.

МАШКА́РНИК, -а – *знев., лайл.*, неохайна, брудна, погана людина (особа чоловічої статі): *Де йа хо́ч'у тако́го машка́рника? / йа бих і д'н'а з ним ни прожúла / абú лиш йа і вин буў / і то бих ни поза́риласе на тако́го ґазду́.*

МАШКА́РНИЦЯ, -і – *знев., лайл.*, неохайна, брудна, погана жінка: *Аг'і́ на те́бе / машка́рнице / лепйе́нко / ти шо соб'і́ позвол'е́йіш?*

МАШКА́РНО – погано, брудно, неохайно: *Ў ха́т'і машка́рно / надвор'і́ ш'і би́рше ме́нче / шош ди́ўйуц:е / бо то ко́ло доро́ги / л'ýде хо́д'ут / аў ха́т'і / Бо́же боронú; Скаў так / велúких пор'е́ткиў нима́ / а́ле ни машка́рно / ў ха́т'і поб'і́лено / пидло́га / вú́д'іла / шо ч'е́ста.*

МЕДВЕДЄ́, -е́ти – ведмежа: *Д'і́до / йік буў у полонин'і́ / то каза́ў / шо вú́д'іў у малин:ику́ двох медве́д'іў / а з нúми медвед'е́.*

МЕДВЕДЄ́ТКО, -а – ведмежатко: *Йа гра́йусе двома́ медве́диками / оцúм велúким і мале́н'ким / цисе́ медвед'е́тко В'ін':іпу́х се назива́йі.*

МЕДВЕДЄ́ЧІЙ (МЕДВЕ́ДІЧІЙ) – ведмежий: *Оц:е́ медвед'е́ч'ії с'л'і́т / вúтко / дес нида́ўно тýтки ĭшоў / т'іка́ĭмо / бра́ч':іку / вúц:и ў долинú / і то бо́рзо / бо з ним л'і́пше се ни здиба́ти.*

МЕДВЕДЍЦЯ,-і – ведмедиця: *Тýтки ў нас медве́д'іў нима́ / а́ле гор'і́ мош уздр'і́ти / па́ру ро́киў то́му / ік ужé ма́ли верта́тисе с полонинú / вú́д'іў смих медве́дúцу / ішла́ з малúм / би́рше н'іґде́ ни вú́д'іў / так са́мо о́лен'а оде́н рас зблúска буўуздр'і́ў / а за́йц'а / лúса / бога́то разúў / і дúк'і порос'е́та гаш суда́ ў горо́т захо́д'ут / ц:е йе / і воўк перейшо́ў буў по леду́ з Буковúни і стаў пе́рет' ха́ти / на сам'і́ Видорш'і́ цисе́ бýло.*

МЕДВІ́ТЬ, -е́дя – ведмідь: *У нас тýтен'ки йе воўкú / за́йц'і́ / лúса мош ўпул'ува́ти / а медве́д'і маї да́л'і ў го́рах / хто ў полонин'і́ л'і́туйі / то вúди йіго́ / вýйко де́коли прихо́ди ў го́с'т'і до полонúн:икиў.*

МЕДІВНЍК, -á – медовий пиріг: *Мед'іўникú мед'е́н'і / ў них м'іт йе / того́ так се назива́йут / ми йіх лиш на с'в'е́та печ'імо́ / на Риздво́ / а́бо колú вес'іл'е́ / колú шош велúке; Мед'іўникú ў Т'ýдев'і зач'е́ли печ'і́ ни так даўно́ / дес с п'ідис'е́т' ро́киў то́му / йа на́в'іт' зна́йу / вит ко́го ма́ма ўз'е́ла бýла пе́репис / то ни йе на́ше / т'удиўске́ / ўно прийшло́ с Стрийа́ / а на́ше / це роґа́л'ки ĭ кукурýдз'іна ба́ба / ни зна́йу / ци хтос тепе́рки тото́ печ'е́т / а́ле гента́м пеклú / ма́ма мало́ў таке́ йі́ла / туда́ дайе́ц:е кукурýдз'іну мукý / смета́ну / па́ру йец / мо́же / ш':е шош / к'і́сто р'ітке́*

вихóди / т:о висипáйіц:е ў тáсу і так печ’éц:е / оц:é йа знáйу вит свóйі мáми / áле самá такóго ни кýш’іла / а тоб’í роскáзуйу / бо ц:е йе нашé / старов’íцке.

МÉДІНИЙ (МЕДЄ́НИЙ) – медовий: *Даї йа тебé пуцулýйу ў тот рóтик мед'éниї*; *Óси налет'íли / бо лишúли сте мéд'іну лúшку на стол'í; Оц':í ч’іч’кú мéд'ін'і / анý бес попрóбувала / стебрó дóста солóтке і лепкé* / *А йа се ни ўтройý*? / *Ни б’íйсе / кýш’ії / а йіґ би шош / то йа тебé ўратýйу / на*.

МЕДУНЍЦЯ, -і – вид польової рослини, медунка: *Медунúц'а так се назúвáйі тогó / шо стебрó ў ч’íц':і лепкé / йік м’іт*.

МÉЛНИК (МÉННИК), -а – мірошник: *Мéлник так і се пúше / вин дóўгиї ч’ес у млин'í робúў / це Мар'íч’ки Йур'іч’кóвойі тáто*.

МЕНÉ (ЇГÓ ТА ІН.**) ДИЙШЛÓ** – хтось дуже розсердився, комусь несила терпіти щось: *Менé ц:е ўсе ужé диїшлó / йа бúрше ни тéрпйу цéму ўсéму; Менé диїшлó / бо кúл'ко мош сотáти т:о самé? / йа ўс'о ўже ч’ýла / по сто рас поўтóр'уйіте / йек ви нам се напомогáли / а вид нас нимá н'íйéкойі вид':éки / ад'í трéа сапáти / а то нимá комý / та то ни лиш сáпан'і / то горúт косúти / корóву обиїтú / свúн'ам дáти / ми цисé рóбимо / кúл'ко гóн':і / áле ни вишýкуїте нам кóждиї ден' новóго і ни йóїкаїтесе / шо ни помогáли / повóли се зрóби / ус'ó се зрóби / áле ни жен'íт*.

МЕНÉ (ЇГÓ ТА ІН.**) ІК (ЇК) БИ ШОШ ПРОШЍЛО (ПРОШЍБЛО)** **–** про стан, коли хтось раптово розхвилювався, змерз, захворів, здогадався про щось: *Вин ш’і шош договóр'уйі / а менé іґ би шош прошúло / моï / а йа ч’о с цим ч’олов’íком стáла до бéс'іди / та це брéха вид брéхи; То ш’і дес зо дв’і три нед'íли тóму буў пéршиї знак / ми сид'íли с К’íцоў / ч’éстили буракú / а менé іґ би шош прошúло / вид лопáтки до грудúї / і стáло / витпустúло / ў одúн момéнт / а ўже дес у два дни / зноў / áле держ’éло / трóхи бúрше / с цéго зач’éлосе.*

МЕНÉ (ЇГÓ ТА ІН.) **НИ СТÁНЕ (НА ТТО, ШОБЍ)** – у мене (в когось) не вистачить сил (на те, щоб): *Менé ни стáне на т:о / шобú кóждиї ден' так т'éшко робúти; Менé ни стáне на т:о / шóби вислухóвувати / шо хто кáже і шо комý се здайé*; *Менé ни стáне на такé жит'é*.

МЕНÉ (ЇГÓ ТА ІН.**) РОЗВАЛЍЛО** – про погане самопочуття когось, велику втому: *Ўч’éра так смих се наробúла / шо сегóн:е н'і рук / н'і них ни*

ч’ўйу / так мене́ розвали́ло / шо лежу́ на лу́шку ї ни го́н:а на бик се переверну́ти / ўс'о боли́т / ко́жду ки́сточ’ку ч’ўйу / аг’і́на цисе́.

МЕНЕ́ (ЇГО́ ТА ІН.**) РОЗВАРЍЛО** – у мене чи в когось проблеми зі шлунком: *Мене́ розвари́ло / ч’е́рево ни го́н:а ўтихоми́рити*; *Мене́ ш’і сно́ч’і розвари́ло / лиш ни здога́дуйусе / вит ч’о́го розви́лнен'і.*

МЕНЕ́ (ЇГО́ ТА ІН.**) РОЗМОРЍЛО (НА ДОШЬ) –** мені чи комусь дуже хочеться спати: *То на дош’ / бо мене́ ад'і́ йек розмори́ло / ни хо́жу / а ни́пайу; А йа соб’і́ ду́майу / мої / а то ч’о мене́ так розмори́ло? / шо́ зо мноў? / ч’о йа така́ ни ви́спана? / а то дош’ ма́йі бу́ти / бо ад'і́ йек у Митри́хи росп’і́йіўсе кугу́т.*

МЕНЕ́ (ЇГО́ ТА ІН.**) ЦЕ (ЦЦЕ, ЦИСЕ́) НИ ОПХО́ДИ** – мені (йому та ін.) байдуже: *Мене́ / Васи́л'ку / ц:е ни опхо́ди / бо ч’о мене́ ма́йі опходи́ти тото́ / де йа н'іч’е́м н'іко́му ни го́ден помоч’і́? / гаї йа прийшо́ў туда́ / а дру́гиї лиш ви́дивиц:е / ска́же / а це́му д'і́дови шо ту́тки тре́ба? / ч’о вин ни на печ’е́ сиди́т*? / *а хо́ди хата́ми ра́ди дава́ти*?

МЕ́НЧЕ – *незм.*, менше: *Вин ме́нче ўкопа́ў / йік уч’е́ра / мо́же / того́ / шо на це́му кли́н'ч’іку земн'а́ тверд'і́ш’:а / ни ви́роблена*; *Ад'і́ / сего́н:е ме́нче зроби́ли / ік позаўч’е́ра; Ме́нче прис'іка́їсе до ч’олов’і́ка / таї л'і́пше пого́стиш; Оц:е́ йа бих пора́диў / ме́нче слу́хаї дурни́х баби́ў і йіх пусто́йі ра́ди / тогди́ меш кра́ш:е спа́ти.*

МЕ́НЧИЙ – менший: *Вин ме́нчиї / йік вигл'іда́ло / а́ле фа́їниї зба́н'ч’к / до́бре / шо купи́ли; Наси́п молока́ у вели́киї ґа́рнец / а шо ли́шец:е / т:о ў цес ме́нчиї / ки́л'ко бу́де / ми йіго́ соб’і́ ли́шемо; Бери́ / Паз'у́ / ме́н'ч’і биса́ги / наї ни бйу́ц:е тоб’і́ по сра́ц'і.*

МЕНЬЧЄ́ТИ (МЕ́НЬЧІТИ) – те саме, що. МЕНЬЧЄ́ТИСЕ (МЕ́НЬЧІТИСЕ): *Солони́ни ў бер'і́ўц'і мен'ч’е́йі / а йек іна́кше? / туда́ н'іхто́ ни доклада́йі / а ви́т:и ко́ждиї по кава́л'ч’іку т'е́гне.*

МЕНЬЧЄ́ТИСЕ (МЕ́НЬЧІТИСЕ) – ставати “менчим”; зменшуватися: *Сам’і́ ви́дите / шо барабу́л' мен'ч’е́йіц:е / тоги́т у цес ч’ес ми ма́ли ш’і два вели́к’і кошел'і́ / а сего́року ад'і́ шо се лиши́ло; Ден' аби́ на оти́ц'ко / а мен'ч’е́йіц:е / за м’і́с'іц' цисе́ до́бре бу́де ви́тко; Ста́рш’а л'удина́ мен'ч’е́йіц:е / ўна н'іко́ли ни ї́де ў рист / ни випраўйе́йіц:е / ни стайе́ поста́ўн'іш:оў / а с:иха́йіц:е / мац'іц'ка́йі / то така́ йійі́ приро́да.*

МЕ́НЬЧЯ ДРУ́ШКА – серед дружок одна з наймолодших: *Пе́рший рас пишла́ бу́ла ў дру́шки ри́дниї т'і́ц':і / ма́ла дес зо три ро́ки / і ни т:о /*

шо ме́н'ч’а / а наймéн'ч’а бу́ла дру́шка / йе фудуґрáф’ійа / а так / тої ни памн'ітáйу / йек м’ін'і́ там вел:óсе / лиш т:о / шо зни́мка йе.

МЕ́РВА, -и – терте, зопріле листя, трава, солома, які викор. здеб. як підстилку; те, що ще не стало гноєм, не перегнило; свіжий гній: *Бери́ тоги́дного гнóйу / а цисé / мéрва*; *То мéрва / де корóва такé хóч’і йі́сти? / але ми пидм’і́ш’уйімо кушу́т / таку́ н'і́би с'і́ч’ку рóбимо / кун'уши́ни добаўйéйімо / таї поволи ї́де / отáк рату́ймосе / дóки ўже мош бу́де пускáти на пáшу; Мáма ги́бла кори́ўки / áле шоби́ малá / бо нáш’а пéрш’а дóста вели́ка бу́ла / таї шо / йа пойі́хала гор'і́ / дес гаш за Пути́лу / бо м’ін'і́ сказáли / шо тáмки ч’олов’і́к продайé дóбру корóву / прийіхáйу / таї ґаздá покáзуйі м’ін'і́ / котру́ хóч’ут продáти / а ў нéго бу́ло три / йа се подиви́ла / таї каў йіму́ / А оц:у́ бéсте ни продáли? / Н'і / кáже / ми ц:у дон'ц'і́ лиш’éйімо / Ну н'і / то ї н'і / мáма хóч’і малéн'ку / спри́тишну / таку́ / ік томá / шо ни продайéц:е / йа под'éкувала ґáздам / таї каў / Ік бéсте наду́мали оц:у́ продавáти / то дáйте знáти / йа ку́пйу / і ў скóрим ч’іс'і́ кори́ўка ўже бу́ла ў нас / дóста фáйна / áле зголожéна / гор'і́ ўна йі́ла мéрву / пáпорот' с'іч’éну / пáсла у ї́кóмус глиж’у́ / а ту́теч’ки кори́ўка розвéзласе / дийшлó бу́ло до тóго / шо нáв’іт' отáву с сáду ни ду́же хот'і́ла йі́сти / ї́йі се ўдавáло пáсти / áле кóло нéйі му́с'іла бу́ти мáма / би́рше н'ікóго ни визнавáла / отакé смих погóстила с кори́ўкоў.*

МЕ́РВІТИ – дрімати: *Мої / ни розбуди́ў вас? / Йа ни спáў / йа лиш мéрв’іў / перему́ч’іўсе ўч’éра / таї ни мих уснýти*; *Спан'á ни бу́ло / мéрв’іў / бо попéрек ни перестайé бол'і́ти / сегóн:е жи́нка натрé ч’éмос.*

МЕРЕЛЬО́ВИЙ – про сорт черешень: *На бéрез'і тáто посади́ў буў мерел'óву ч’ерéшн'у / áле йійі́ ўрубáли / Мар'і́ка продáла комýс на деревину́ / з нéйі мут сувен'і́ри роби́ти*; *Мерел'óва ч’ерéшн'а / то ду́же фáйниї сорт / áле ўна нидóўго рóди / скóро ўсихáйі.*

МЕРЕ́НА, -и – марена (вид річкової риби): *Гентáм йо / лови́ли ў р'іц'і́ мерéну / а тепéрки шош ни ч’уў / шоби́ бу́ла / Та ч’о? / лóўйут / áле р'і́тко.*

МЕРЕНЬЧЮ́К -á – те саме, що МЕРЕ́НА: *Ў нас і тепéрки лóўйут мерен'ч’уки́ў / уни́ фáйно на рач’ки́ лóўйуц:е / а йа соб’і́ нагадáла / шо гентáм д'іт Івáн йіх урáс лови́ў / м’ійі брат буў мали́ї / дес маў зо шти́ри рóки / таї шош буў ул'у́тиўсе на д'і́да / ї́миў йігó за нóгу / та так / шо тої ч’ут' ни ўпаў у вóду / бо нáґро / д'іт ни ч’ікáў такóго / а брат кри́кнуў*

йімý / Ти старúї мерен'ч'ýку / Ік нагáдуйу соб'і́ оц:é / то дотепéр м'ін'і́ с'м'і́шно / вúдиш / малúї / а такé придýмаў.

МЕРЕСНЍЦЯ, -і – вид дрібної річкової риби: *Мереснúц йе дóста / áле шо с тим робúти*? / *х'ібá кóтови давáти*?

МЕРЕСНЍЧЬКА, -и – *зменш.* до МЕРЕСНЍЦЯ: *Імúў дв'і мереснúц':і / д'і́дова вéршка такóш пустá*; *Дивúсе ў пýтни / так'і́ мереснич'кú / ік пýголоўки / кажú наї малúї назáт вúпусти тотý дримнич'і́йу*.

МЕРЗÁ, -ú – *лайл.*, мерзотник чи мерзотниця: *Та то страшнá мерзá / Бóже боронú з неў шош мáти*; *Ти мéрзо д'і́ч':а / ти ч'о судá припéл:асе? / ти ч'о м'ін'і́ на хáту нападáйіш*?

МЕРЗÁ МЕРЗÉННА – *лайл.*, підсилене знач. стос. МЕРЗÁ: *Мерзá мерзéн:а каўт тогдú / ік фиїст свар'ýц:е / мóжут і тогдú сказáти / ік хтос комýс велúке зло зробúў / за брехач'á / злóд'ійа / це ўже колú хтос наї́гíрш иї / а йік лéд'а ікиїс перéр'ік / то ни позвол'éйут / абú рот брудню́йусе ї такé говорúў* / *бо це ўже велúке обзúван'і*.

МЕРЗÉННИЙ – *лайл.*, дуже поганий, підлий: *Ни мóжу нар'ікáти на сус'і́диў / унú ік'і́ тáк'і / áле цес / пóч'ерес дорóгу / мерзéн:иї / злóд'ії / ікóго с'в'і́т ни вúд'іў* / *За нéго ї дрýг'і каўт / шо мерзéн:иї*.

МЕРЗЄ́ТИНА, -и – *згруб., лайл.*, те саме, що МЕРЗÁ: *Гíршоўі мерз'éтини / йік оц':á мáлпа / йа за жит'é ни вúд'іла / то страшнá жúнка*.

МЕРЗЍТИ – паплюжити когось, висміюючи окремі риси характеру чи зовнішності: *Ти ўжé однóго змерзúла м'ін'і́ / а тýтеч'ки ни мерзú / бо йа ни слýхайу / в'ід'і́ / вин тоб'і́ фиїст ўдайéц:е / рас так стерáйіс:е*.

МЕРЗЍТИСЕ – *згруб.*, остогидити, бридитися: *Вам ни мерзúц:е тотó йі́сти*?; *М'ін'і́ мерзúц:е на цис'і́ дрáґл'і дивúтисе / а ни т:о / шо кýш'іти; Йа мерз'ýсе / ік с кúмос говóр'у / а вин ч'існич'éниї*.

МЕРЗЛЍВИЙ – мерзлякуватий: *Мар'і́ч'ко / шош йіс задýже мерзлúва ў мéне*; *Д'і́до буў мерзлúвиї / слабовúтиї / нáв'іт' ул'і́т'і / ік велúка гóр'іч' / ўберáў к'іптáр' / а тепéрки йа самá ў тих рокáх / таї се ни дивýйу / бо ў старóго úнче тепло́ / ік у молодóго*.

МÉРСКО – *незм.*, бридко, неприємно: *На тотó мéрско дивúтис'а / а ни т:о / шобú там жúти*; *Дéхто берé ж'éбу / а м'ін'і́ мéрско / йа би рукáми ни ўз'éла / абú шо / витсувáйу рускалéм / йік дес уздр'ý понадв'і́р'у*;

На́в’іт' слу́хати ме́рско т:о / ч’ем вин фалі́ц:е / мої̆ / та хо́диш з д'і̆́укоў / ході́ соб’і̆ / а́ле ни говорі́ пусте́.

МЕРЧЄ́ТИ – накрапати (про дощ): *Ўже мерч’е́йі / ш’і дош’ мо́же пусті́тисе / бер'і̆́т оце́с м’ішо́к / накрі́йтесе / іґ би шо*; *Тро́хи мерч’е́ло / а́ле померч’е́ло таї̆ сті́хло / а ік уже́ ішлі́ до с'л'у́бу / то гет прої̆снı́лосе ї̆ зач’е́ло со́нце с'в’іті́ти / а веселі́ц'а така́ / ік рушни́к / се показа́ла / Ік веселі́ц'а пйе во́ду / то каўт / шо молоди́м ду́же до́бриї̆ знак / це ш’і мойа́ пре́баба каза́ла; То лиш по́хот'іло бу́ло мерч’е́ти / а́ле дош’:у́ ни бу́ло / йа на́в’іт' парасо́л'у ни вит'іга́ла*; *Уже́ зач’е́ло мерч’е́ти / ки́н'те шош на се́бе ї̆ озм’і̆т д'е́диў дош’:ови́к / вин у хоро́мах на клинку́.*

МЕРШЄ́К, -іка́ – те саме, що МЕ́РШЯ; викор. як *лайл.* стосовно людини: *Д'і̆́ч’:ії мерш’е́ку / ану́ марш ви́ц:и / ти зноў прийшо́ў кра́сти*?; *Абе́с ни ї̆шла пит скалу́ / бо та́меч’ки мерш’ікі́ / здохл'е́тина мо́же бу́ти.*

МЕ́РШЯ, -і – здохла тварина: *Ви́тко / хтос уноч’е́ ки́нуў шош у скалу́ / бо ме́ршеў зат'іга́йі / уч’е́ра нич’о́ ни бу́ло ч’у́ти*; *Ад'і̆́ пси ї̆кус ме́ршу ви́т'ігли таї̆ т'е́гайут.*

МЕ́ТАНКА, -и – дитяча гра: хто дальше кине палку, камінець: *Ми ў ме́танку ї̆гра́ї̆мосе / йа гаш на букови́нцкиї̆ бе́рех доки́нуў / а ву́ї̆киў Іва́н / лиш до кри́нти / да́л'ше ни мих / Та бо ти би́ршиї̆.*

МЕТА́ТИ КУПИНѝ – риючи землю, утворювати (викидати) купи землі (про кротів): *Ік киртин'е́ ме́ч’і купині́ / то бу́де дош’ / це ш’і мо́йім д'е́дем спрахтико́вано.*

МЕТА́ТИСЕ – кидатися: *Іва́н'ч’іку / коч’іні́ ме́ч’іц:е осуда́ / воц:е́ корі́ц:е / н'і м’ін'і̆́ кида́ти на схо́ди / з':ію̆ йе́блуч’ко / ї̆ осуда́; Рот / ік при́рва / ме́ч’іц:е таки́ми слова́ми / ік боло́то; Напу́диўсе пса таї̆ ме́ч’іц:е / тре́ба мало́го питкури́ти / бо ш’і зач’не́ заіка́тисе.*

МЕТРѝВКА, -и – якась річ, насамперед, подушка, довжина і ширина якої один метр: *Одок’і̆́йі ў по́ўницу ки́нули бу́ли дв’і метри́ўц'і / ў ме́не тако́ш йе па́ру таки́х подушо́к / ви́д'іла йіс / а́ле йа спйу на малі́ї̆ / бо то даўно́ гоноро́во бу́ло ки́нути таку́ по́душку / ли́жник а́бо ко́ўдр'у / це бу́ло шош вели́кого / а тепе́рки на таке́ ї̆на́кше ди́ўйуц:е / таї̆ спа́ти на ниї̆ ни йе здо́рово*; *То ї̆ фу́стка мо́же бу́ти метри́ўка / а ни ли́ш по́душка / ба́ба так за си́ну с то́рками каза́ла / бо бу́ла ш’:е одна́ / би́рш’а вит це́йі / лиш уже́ ў темн'і̆́*; *Ўну́ка ма́йі метри́ўку за́м’іс' ша́л'ка.*

МЕ́ЦЩЕ ВѝДІТИ (ЗНА́ТИ, РОБѝТИ, ХОТІ́ТИ ТА ІН.**)** – буде видно (будемо знати, дізнаємося, будемо робити; захочеться та ін.): *Ме́ц:е*

ви́д'іти / шо с то́го ви́йде / на́йко / шо ска́же Ми́тро; Ме́ц:е ви́д'іти / ўке бу́де к'і́сто / йік о́бр'ітке / то дамо́ муки́ / це ни стра́шно; Ме́ц:е ви́д'іти / шо́ ўни ўра́д'ут / мо́же так бу́ти / шо ни при́йдец:е ўс'ім йі́хати / а пи́де хтос оди́н / і ўс'о розизна́йі; *Ік ме́ц:е роби́ти / тай шош бу́де; Ан:и́ч'ко / ік ме́ц:е хот'і́ти пити́ / то роб'і́т розви́т; А йік ме́ц:е хот'і́ти спа́ти / то де́ ў вас мо́жно л'іч'і́? / Йек де? / у вели́к'ій ха́т'і / вибера́й соб'і́ ўке хо́ч'іш лу́шко / тай л'іга́й / подушки́ на стиў поскладайіш / бо йіх бога́то / а соб'і́ о́змеш / іку́ схо́ч'іш*.

МЕЧЄ́ (МЕ́ЧЮ, МЕ́ЧІШ, МЕ́ЧІ; МЕ́ЧІМО, МЕ́ЧІТЕ, МЕ́ЧЮТ, НАЙ МЕ́ЧІ; МЕЧІ́М, МЕЧІ́Т, НАЙ МЕ́ЧЮТ) – кидай (метати у різних формах): *Ану́ меч'і́м / бери отаки́й камене́ц тай хто да́л'ше / до то́го ч'уплака́ кида́ймо*; *Гай / меч'е́ ш'е́пку / йа йму́*; *Ни меч'е́ суда́ / а дай у ру́ки*; *Скажи́ Га́ни най ни ме́ч'і ў бе́рех с'м'іт'е́ / бо йік уздр'у́т / то мут штрафува́ти; Ад'і́ ўке ви́хован'і / шош у маґази́н'і купи́ли / бо́рзо роспакува́ли тай ме́ч'ут папе́р'і / селофа́ни / ў ша́н'ц'і / а хто тото́ ме збера́ти / ану́ би ўни так до́ма пит поро́гом розм'і́тували*. Див. ВЕРЕ́ЧІ (ВЕ́РЧІ).

МЕШ (МЕ, МЕМО́, МЕТЕ́, МУТ) – будеш (буде, будемо, будете, будуть): *Йік мете́ то́локу роби́ти / то кли́ч'те / при́йдемо помоч'і́*; *Ік меш дойі́ти коро́ву / то би́ршу пу́т'н'у озми́*; *Де ўно́ го́н:о ч'іка́ти? / ўже йди / меш ви́д'іти / шо до ч'о́го*; *Уно́ ме пото́му до́бре с:а́ти*; *Кали́н'ч'ін'і ни мут се́рдитисе / шо ми ни прийшли́ / та́же ўни свойі́*; *Меш ви́д'іти / йік оту́тки ўс'о зацвите́ / отогди́ бу́де на шо подиви́тисе*.

МЍГОМ – *присл*., дуже швидко: *Йа ми́гом / царина́ми пи́ду / то ни йе деле́ко*; *Гай іди́ / а́ле ми́гом / одна́ нога́ тут / дру́га там / абе́с н'іку́да ни поверта́ў*; *То ўс'о ми́гом се зроби́ло*.

МЍҐЛА, -и – акуратно складені й скріплені між собою колоди, приготовані для сплаву; хаотична купа колод, утворена під час загати: *Ни рас йіс ви́д'іла зага́ту / ко́ўпки аш на бе́рех ви́труч'ін'і / од'н'і́ на о́дних / а йік ма́ли сплаўйе́тисе / то бу́ли фа́йно припасо́ван'і / ми́ґла по и́нчому вигл'іда́ла*.

МИҐЛУВА́ТИ – складати деревину в “миґли”: *У Т'у́дев'і ц:е ни роби́ли / то гор'і́ / ви́тки пуска́ли дара́бу / та́меч'ки миґлува́ли*.

МЍЖИ НЍМИ СТА́ЛО (ШОШ) – через когось (щось) виникли непорозуміння між кимось: *Ми́жи ни́ми ста́ло т:о / шо ко́ждий з них хот'і́ў сва́тати т:у саму́ д'і́ўку / та пре́ц'ін' / д'іво́к ку́па купе́н:а / ік ли́сту*

/ ч’о бо́рзо ни р'іши́ти / шо роби́ти? / а вич’е́кувати / до́ки на сва́рку се назбера́йі? / Та тре́ба бу́ло ш’і з д'і́ўкоў поговори́ти / шо ўна́ ду́майі? / А ўна бо́рзо борзе́н'ко показа́ла / пишла́ за ĭко́гос ку́цкого / ви́тко / вин даўно́ буў на прим’і́т'і; Ми́жи ни́ми ста́ло т:о / шо ўни ни под'іли́ли ба́бину присади́бу / спа́док по Митри́с'і; Гн'іви́ ма́йут / мижи́ ни́ми шош ста́ло / і то ўже дес спи́ўрик.

МЍЇЧЬКА, -и – ганчірка для миття посуду: *А тепе́р / ік йіс ум:и́ла миски́ / ми́йіч’ку фа́ĭно прополоч’е́ / до́бре би з ми́л'цем / і поклади́ / наĭ шу́шиц:е / бо йік так покла́деш / то зле*.

МЍЙКА, -и – 1) ганчірка для миття чогось, зокрема підлоги: *Хто тако́ў ми́ĭкоў ви́кна ми́йі? / ч’е́стиĭ руп озми́*; 2) *згруб*., у порівн. РОТ, ЇК (ІК) МИ́ЙКА: *У не́йі рот / йік ми́ĭка / ни запера́йіц:е / л'а́пайі / шо хо́ч’і*.

МЍКАНИЙ – скубаний: *Не́н'а ни т'ішку́ ру́ку ма́ла / а́ле ни рас йа ми́кана бу́ла вид не́йі / ни би́ла / а́ле йік ота́к то́нен'ко пот'е́гне за во́лоси / то пла́кати се хот'і́ло / бу́ло / бу́ло таке́*.

МЍКАНІ, -я – *опредм. дія* стос. МИ́КАТИ: *Шо ц:е за ми́кан'і / йік усі́ĭ ч’існо́к у земни́ се лиш’е́йі? / То ни вит'іга́йіц:е / земн'а́ суха́ / ĭ вин пририва́йіц:е / Ну то вико́пуĭ.*

МЍКАТИ – 1) виривати, витягувати щось із землі з корінням: *Мич’ бураки́ таĭ склада́ĭ оту́т у ку́пу*; 2) скубти: *Ни мич’ мене́ за во́лоси / ч’іши́ лего́н'ко*; *Мамо́ / ви́ мене́ заплет'і́т / бо Мару́нка ми́ч’і / ў не́йі ру́ки ни до це́го / Потерпи́ / ўна фа́ĭно зро́би*.

МИКЍТИНКА, -и – про жінку, яка “микитит”: *Гор'і́ска Пара́соч’ка ду́же говирна́ / ўс'е́ке зна́йі / і ўс'е́ке но́си / так гово́ри / шо ч’е́рес фи́рточ’ку ў зу́бах гаш слин' по́рскайі / за н'у позао́ч’і мики́тинка каза́ли / а́ле Бо́же борони́ бу́ло би цисе́ ў о́ч’і сказа́ти / так за жи́нку ка́жут / а за ч’олов’і́ка ни зна́йу / оди́н рас бу́ла ч’у́ла вид не́н'і шош поди́бне / а́ле би́рше н'і вит ко́го*; *Та ци одна́ мики́тинка? / йіх до́ста*.

МИКЍТИТИ – хитрувати: *Вин шош мики́тит / тут ни́ма дес'т' к’іл' / ану́ ваш*; *Мики́тити / це так роби́ти / шоби́ тоб’і́ на до́бре ви́йшло; То / Мар'і́ / і ў бе́с'ід'і мош мики́тити / говори́ти / а́ле ни догово́р'увати / так вести́ / оберта́ти / шоби́ тоб’і́ до́бре ви́йшло / а дру́гиĭ ме слу́хати таĭ поду́майі / моĭ / до́бре ка́же / Ни ўрас де́котрого зра́зу пи́знашно / с пе́ршого сло́ва / ік лиш утвори́ў рот / а ти ўже по не́му ви́диш / куда́ вин се напраўйе́йі / куда́ хи́ли / Та ч’о / йе ĭ таке́ / йе*.

МИКО́ЛИНІ (НИКО́ЛИНІ) О́ПСЮКИ (О́ПСІВКИ) – *церк*., свято Миколая Чарнецького (27 червня): *Йе с'в'е́то л'і́тного Никола́йа / то ш'і йе зимо́виї / а це л'і́тниї / ў Т'ýдев'і за не́го ка́жут Мико́лин'і / а́бо Нико́лин'і о́пс'іўки / а ч'о? / бо до це́го с'в'е́та тре́ба ўс'о зроби́ти ў горо́д'і / пото́му ўже н'іч'о́ ни с'і́йут і ни сад'ýт*; *До Нико́линих о́пс'укиў ш'і мо́жно шош с'і́йіти / а поти́м ни году́ц:е / бо с то́го ко́ристи ни бу́де*; *Хо́ч'у сказа́ти / шо ў Т'ýдев'і би́рше ка́жут Нико́лин'і о́пс'уки / це йа ўже ч'іта́ла / шо о́пс'іўки того́ / шо тре: опс'і́йітисе до це́го дн'а / а ста́рш'і л'ýде / ї мойа́ ма́ма / ка́жут о́пс'уки*.

МИЛДО́ВАНІ (МИНДО́ВАНІ), -я – опредм. дія від МИЛДУВА́ТИ (МИНДУВА́ТИ): *Отаке́ бу́ло милдо́ван'і / йік йа росказа́ў / І шо? / Уздримо́ пото́му / каза́ли / шо за ти́жден' ви́клич'ут*.

МИЛДУ́НОК, -а – те саме, що МИЛДО́ВАНІ: *Пи́ду ўзна́ти / за ї́киї милду́нок Пара́ска До́ци говори́ла / шо се ста́ло / А тоб'і́ тре: пусто́го? / ў те́бе нима́ ч'ем бес заї́ми́ласе? / ад'і́ фасул'ки́ зиїшли́ / зда́лабисе йім са́пка / аби́ хтос поуру́дуваў / йе́к ти на ц:е ди́вис:е? / Запита́їтесе ў са́пки / ци ўна сего́н:е ме шош роби́ти / бо йа ч'ýла / шо ўна ўже хо́ч'і припоч'е́ти / а за́ўтра о́змец:е за са́пан'і*.

МЍЛЕНІ, -я – опредм. дія від МИЛЍТИ, МИЛЍТИСЕ (помилятися): *Іке́ ми́лен'і / бабо́? / йа н'і одно́го блу́ду ни зроби́ў / А́ле ї́ди покажи́ ма́м'і / наї уна́ поди́виц:е / абе́с за́ўтра ко́лик ни прин'і́с*.

МИЛЍНІ, -я – мильна вода: *У це́му мили́н'у ш'і ко́цик замоч'е́йімо / наї видмока́йі / а по полу́н':у ви́жмач'імо*; *Абе́с буд'де́ мили́н'і ни вилива́ла / ти ла́кома пид йіблі́нку ли́ти / а вит це́го ўна би ўсо́хла*.

МИЛЍТИ[1] – натирати що-небудь милом: *Гаї сама́ / мили́ руч'ки́ / ши́йу / лич'ко́ ни забу́т' / л'а́л'ка ўс'а ма́йі бу́ти ч'е́ста*.

МИЛЍТИ[2] – помилятися: *Ігра́йу / а дохо́д'у до це́го м'і́с'ц'а / ї ми́л'у / ни ї́де м'ін'і́ / меш ви́д'іти; Ве́ршик ни го́ден буў розказа́ти / мили́ў у ко́ждому р'ітку́; Тро́хи ми́л'у / ни бес це́го / а́ле ўч'е́йусе / д'і́дови касе́тку сплел:а́*.

МИЛЍТИСЕ[1] – намилюватися: *Гет мили́се / фа́їно / сам се ўч'е́ї ми́тисе / ти ўже вели́киї па́рубок / лиш ни пла́ч' / бо йік хтос уч'у́йі / то ме се с'м'ійе́ти / ска́же / таки́ї вели́киї / а бойі́ц:е ми́тисе / мої / та ік ни меш ми́тисе / то за ву́хами кропи́ва ви́росте / ти це́го хоч'? / ану́ мили́ ї за вуха́ми / ни шкуду́ї бру́ду*.

МИЛЍТИСЕ² – помилятися: *Ко́ждиї се ми́ли ў ч'о́мус / а́ле випраўйе́йіц:е; Йіле́нко / ни б'і́їсе / ту́тки ни меш мили́тисе / бо полотно́ р'ітке́ / хре́стики ле́хко мут ши́тисе / клади́ на па́л'ч'ік полотно́ / отако́ / і шиї.*

МИЛНЍЦЯ, -і – велика (здеб. "поливана") миска: *Збери́ смета́ну ў тиї зеле́ниї милни́ци / уже́ їми́ласе / с'в'і́ж'а*; *Ма́йу гаш пйет' милни́ц / дв'і вели́к'і і три маї ме́н'ч'і.*

МИЛНЍЧЬКА, -и – 1) зменш. від МИЛНЍЦЯ: *Ік ма́ма де́коли каза́ла / Принеси́ милни́ч'ку / то йа ма́ла зна́ти / шо ни вели́ку бра́ти / ни милни́цу / а ме́нчу ми́ску / хот' уна́ би́рш'а / ік тота́ / с котро́йі йа борш' йім*; 2) те, в чому зберігають мило: *Ми́лнич'ка з ми́лом на фудо́мен'т'і / збо́ку ха́ти / ўч'е́ра ми́ли ру́ки таї там / в'ід'і́ / забу́ли.*

МИНА́ТИ (БО́РЗО), ІК (ЇК) ПОЛУ́ННЕ (ІК ДНЍНКА В ВЕСНО́ВАНІ, ІК МОЛОДІ́ РОКЍ, ІК ДІВО́ЧІНІ) – дуже швидко минати: *Мар'і́ч'ко / жит'е́ так мина́йі / ік полу́н:е / кі́л'ко там то́го ч'ісу́? / ўку́таўсе / шош ки́нуў у рот / і ўс'о; То наўт'імн'е́йіц:е / ік л'удина́ слаба́ / а йік у робо́т'і / то нима́ колі́ за ц:е ду́мати / ўс'о так бо́рзо перехо́ди / так мина́йі / ік дни́нка ў весно́ван'і / кл'і́пнуў / і нима́.*

МИНА́ТИСЕ – 1) минати, проходити: *Мар'і́ч'ко / ус'о́ мина́йіц':е / жит'е́ на́ше / мо́лод'іс'т' / лиш оцис'і́ го́ри стойу́т таї р'іка́ шуми́т / йек шум'і́ла*; 2) дуже переживати, хвилюватися; гинути: *Йа ч'е́сто мина́йусе / соб'і́ м'і́с'ц'а ни го́н:а наїти́ / аби́ Бох поми́х цеї ден' пережи́ти*; *Ни дз͡во́н'ут / а ми ч'е́сто мина́їмосе / бо йек так пити́ ї ни сказа́ти / йек дойі́хали*; *Нагада́йу / шо ско́ро ренера́ц'ійа / таї мина́йусе; Старин'а́ до́ма се мина́йі / а ц:і д'іт'кі́ ад'і́ шо ро́бйут / Йо / де́ ўни ду́майут за ро́дич'іў?*

МИНДО́ВАНИЙ (МИЛДО́ВАНИЙ) – оскаржений, той, на кого заявили офіційним органам: *Дрон' миндо́ваниї за присади́бу / за т:о / шо па́ру ш':еп соб'і́ ўз'еў і загородиў / а то сус'і́цк'і / ч'олов'і́к уме́р / туда́ н'іхто́ ни бли́жиўсе / таї вин поти́хон'ко посу́нуў х'і́тар' / а пото́му загородиў ус'о́ дро́теў / н'і́би так ура́с бу́ло.*

МИНДУВА́ТИ (МИЛДУВА́ТИ) – повідомляти про щось офіційним органам: *Ми ни пі́демо миндува́ти / тре́ба / шо́би по до́брому се договори́ли / наї уни́ го́лу шу́шут / йе́к це кра́ш:е зроби́ти.*

МИНДУВА́ТИСЕ (МИЛДУВА́ТИСЕ) – повідомляти щось про себе офіційним органам: *Йік цисе́ ста́лосе / ч'олов'і́к зра́зу пишо́ў миндува́тисе / ка́же / сам іду́ / наї розбера́йуц:е / бо йа н'іч'о́ ни завини́ў.*

МИНЕ́ЦЦЕ (МИНА́Ї) ВСЬО, І ЦЕ (ЩЕ, ЦИСЕ́) МИНЕ́ЦЦЕ – про плинність людського життя і пов'язаних із ним проблем: *Калú / в'í̆ч'ного н'іч'ó нимá / минáйі ўс'о / і це минéц:е / це / Бóже боронú / ни йе ікáс страшнá слáб'іс'т' / це перехиднé / с цéго вихóд'ут / а вин молодúй / вúйде / дé н'і / та на жоўтýху богáто л'удúй слабýйут / ни лúш вин одúн*.

МИНТРО́ЖИТИ – хвилювати, не давати спокою: *Шош минтрóжит менé / гризé / т'éшко на душú / бо мáло бýти п'іс'мó ш'і позаўч'éра / а то нимá*; *Хóди смутнá / шош Йілýну минтрóжи / ўже дрýгий ден'*.

МИНТРО́ЖИТИСЕ – тривожитися, хвилюватися: *Минтрóжусе / недóбре ікóс / лиш би ўнú гостúли* / *бо тепéрки ўс'éке се стайé*.

МѴ̀НЬКА (МІ́НЬКА), -и – *дит*., корівка, телятко: *Анý / йéк м'í̆н'ка кáже? / му: / так кáже?; Пúдемо з Івáн'ч'іком пáсти мúн'ку? / так? / А вýйкиў Мúтлик пúде з нáми*? / *пúде*?

МѴ̀НЯ (МІ́НЯ), -і – *дит*., корова, теля: *Мúн'а гáмайі / молоч'кó / мóн'ку стерáйі дитúн'і* / *ч'éмна нáш'а мúн'а*.

МИР[1], -у – люди, народ: *Усé селó / ўсúй мир зибрáўсе* / *бýли нáв'іт' так'í̆ / шо йа йіх по пáру рóкиў ни вúд' іла / ус'í̆ прийшлú*.

МИР[2], **-**у – спокій, благодать: *На С'в'ітúй Вéч'ір с'м'іт'é трéба вúкинути делéко за вýгол / тогдú ў хáт'і усúй рик бýде мир* / *так каўт / а дé йа знáйу / ци то спрáўжуйіц:е*.

МИРКОТІ́ТИ (МИРКОТА́ТИ) – *згруб*., бурмотіти (бурмотати): *Ни миркотú / бо йа ĭ так ни ч'ýйу / р'íкá шумúт*; *Л'ýбйу йти дгóр'і / йду соб'í̆ / шош миркот'ý / гимкот'ý / і м'ін'í̆ страшнó дóбре*.

МИР МИРЕ́ННИЙ – дуже багато народу: *У телев'í̆зор'і покáзували / шо мирú мирéн':і на Маїдáн прийшлú / ш'і смих ни вúд'іла тúл'ко л'удúй*.

МИРО́ВАНІ, -я – *церк*., опредм. дія стос. МИРУВА́ТИ: *Сегóн:е ў цéр'кв'і бýло мирóван'і* / *то перенéсли с'в'éто на нед'í̆л'у / бо ўно сегóроку на ч'ітвéр' припадáло* / *а л'ýде ў ч'ітвéр' по роботáх*.

МИРО́М – *присл*., благополучно, добре: *Слáва Бóгу / шо ўс'ó мирóм се ск'ін'ч'éло*; *Ус'ó мирóм допровáдили* / *Та то велúкий трут*.

МИР ПОРУГА́ТИ – виявляти свою недостойну поведінку перед "чюжими" – сусідами, жителями села загалом: *Нажéрсе йіс та бýдеш м'ін'í̆ мир поругáти? / ўстидú робúти?*; *Лиш ік лéд'а вúпйі / то зрáзу берéц:е за сокúру / вúкна бйе / рéўкайі на пиў селá / мир поругáйі*.

МИРУВА́ТИ – *церк*., помазувати миром: *Ік велúк'і с'в'éта / то ў цéр'к'в'і йе мирóван'і / по Слýжб'і кс'онц мирýйі л'удúй*.

МѝТЕРЬ, -тря – 1) метр: *Йа кро́ками м’і́р'ійу / мин'і́ ми́тр'а ни тре́ба / ви́ц:и до Івано́ч’кового парка́на бу́де п’ітна́ц:ит' ми́тр'іў*; 2) лінійка або стрічка із нанесеними поділками, що означують довжину в метрах, сантиметрах, міліметрах: *Гаї / на ми́тер' / поди́вимосе / к’і́л'ко ту́тки лиши́лосе мате́р'ійі / дес ми́тер' і пиў*; *За оце́с ми́тер' / іки́м ма́ма здоїма́ла м’і́рки / ўна каза́ла цинтоми́тер'*.

МѝТИСЕ ГАЛУ́НКОВ – звичай на Великдень мити обличчя водою, у якій є галунка: *Так ми́йуц:е того́ / шоби́ бу́ти фа́їноў / у го́рш’і кладу́т галу́нку / налива́йут туда́ води́ / і тоў водо́ў тре́ба фа́їно ум:и́ти лице́ / ік це ро́бйут / то ка́жут / Шо́би йа бу́ла така́ фа́їна / ік ц':а галу́нка / так три ра́зи / набра́ли води́ / обми́лисе і цисе́ сказа́ли / а пото́му зноў / ма́ма м’ін'і́ ко́ждого Ве́ликод'н'а за ц:е нага́дувала*; *А ми тако́ш на Вели́ґден' ми́лисе галу́нкоў / це шо́би фа́їноў бу́ти / а́ле нич’о́ ни каза́ли / лиш ум:ива́лисе*.

МѝТРИКА, -и – те саме, що МЕ́ТРИКА; свідоцтво про народження: *Ми́трика дес се загуби́ла бу́ла / а йа йік б’іли́ла / виноси́ла ўс'о с ха́ти / то наїшла́ / а́ле ад'і́ йек ми́ши обгри́зли / усти́т таке́ дес пока́зувати / а́ле їкиї ни йе / то доку́мент / до́бре / шо наїшо́ўсе*; *У ми́триц'і записа́ли / шо йа ўроди́ласе ў с'і́ч’ни / а ма́ма ка́же / шо ў гру́дни за дв’і нед'і́ли до с'в’ет*; *Йе д'е́дева ми́трика / а́ле н'іййе́ка / бо ми́ши ґаздува́ли ў тиї ха́т'і*.

МѝТУСЬ – навскіс; не так, як повинно бути; мимо: *Диви́се / йек пере́т зле зро́блено / ґу́дз͡ики ми́тус' пишли́*; *Уно́ ми́тус' пишло́ / а ма́ло би пристава́ти*; *То ї жит'є́ мо́же ми́тус' пити́ / ни так / ік се нале́жи / бо ч’олов’і́к / мо́же / ї л'і́пшого варту́йі / а ўно їде / йек йіму́ тре́ба*.

МѝЦЬКА, -и – *дит*., *зменш*. стос. МИ́ЦЯ; те саме, що МИ́ЦЯ: *Ми́ц'ку абе́с ни т'ех за фо́стик / бо ўна ме се́рдитисе*; *Ми́ц'ка приїшла́ / га́мати хо́ч’і / мо́н'ки дамо́ ми́ц'і*; *Ми́ц'ка мале́н'ка / їгра́тисе хо́ч’і*.

МѝЦЬКАТИ – повтор. *вигук*, яким кличуть кота: *Ни ми́ц'каї / вин пид креде́нц ут'і́к / ни ско́ро пока́жец:е / зна́йі / шо провини́ўсе*.

МИЦЬ-МИЦЬ – *виг*., ужив для підкликання котів: *Гаї / кли́ч’мо ми́ц'у / миц' / миц' / ад'і́ приїшла́ / ласти́ц:е / ч’іка́йі / абе́с шош їйі даў / так? / шо́ ми дамо́ ми́ц'і? / шо́ ўна л'у́би*?

МѝЦЯ, -і – *дит*., киця: *Ми́ц'а дити́ну др'а́пнула? / йе бу́ба? / де? / ану́ покажи́ / ба́пка поду́йі / ноно́ / ноно́ / абе́с би́рше дити́нку ни др'а́пала / ноно́*; *Ад'і́ йек ми́ц'а се ўмива́йі*.

МИШ, -и – миша: *С тóйі дз҄ýрки миш вúб’ігла*; *Мúтрик трóхи дистáў / таї сидúт ц'і́хо / ік миш под в’і́ником*.

МИШЄ́К, -ікá – здеб. у *мн*., мишачий послід: *Дé тоï кит? / ч’ó вин н'іч’ó ни рóби? / ад'і́ їк’і миш’ікú / вúтко / вин мúши бойі́ц:е*; *І ни здýмаў би / миш’ікú ў старóму футéрку ў кишéни / А шо дýмати? / ў д'і́довиї хáт'і н'іхтó ни жийé / ўзим’і́ стýд'ін' / таї унú шукáли / де би се загр'і́ти*.

МЍШИЙ – мишачий: *Отýт мúш’а норá / анý подивúсе / л'ýпко / де ўнú зимувáли / гет потрош’:éли ўс'о / ад'і́ їк’і ходú поробúли / н'іч’ó з горúц':а нимá; Заплел:á бих кúсоч’ку / áле ўна такá бýде / ік мúшиї фист / тонéн'ка / ік шúло / то менé споганúт / ци шó ти скáжеш? / Скаў / шо ни ме файнúти / от:ó скаў / ни ме*.

МИШШЄ́НА, -и – мисочка: *Ни їіў / бо ч’ос ни хот'і́ў / ни пл'аўдувáло м’ін'і́ / з':і́ў миш’:éну борш’ý ї цéго дóста*; *Ни мóжно мúску ци миш’:éну обертáти кудáс середúноў / бо кудá ўна обéрнена / там бýдут сваркú*.

МІВКЍЙ (МИВКЍЙ) – мілкий, неглибокий: *Потúк м’іўкúї / мáїже вúсох / áле кóло мóсту вúд'іла / йе кóўбер / таї бахурú хл'áпайуц:е*; *То ї штанú мóжут бýти миўк’і́ / рас на поч’іткáх / ік лиш се ўч’éла кравéцтва / йа ш:úла бýла так’і́ Андр'і́йіви / потóму лéдви тотó переробúла / хот'і́ла пофалúтисе / а наїшлá клóпит*.

МІ́ВКО (МЍВКО) – *присл*., мілко: *Уперéт кóло кашúц'і бýли так’і́ габú / шо на два мúтр'і / а сегóн:е бес ни пизнáў / ускр'íс' при бéрез'і м’і́ўко / р'ікá пишлá пóвид Буковúни / а тýтки маї бúрше лиш тогдú / ік гор'іш’:áми плóви зúбйут; То мúўко / по кóтики / наї ч’ал'áпайі / ік їимý се хóч’і / лиш питкотú споден'кú / би се ни намоч’éли*.

МЍҐАТИ – блискати, блимати, мигтіти: *Мúґайі тúми оч’éма / шо / бигмé / стрáшно*; *Ад'і́ їк’і блискавúц'і блúскайут / мúґайут / ік у вóїну стр'іл'éло / з нóч’і ден' рóбйі*.

МІҐИ, -ив – миги: *Показáў на м’і́ґах / шо ч’ес ітú*; *Де йа дúўйусе на ч’уж’і́ м’і́ґи? / кáже / шо покáзувала / шобú йа се ни ўбертáла / а йа вúтки знáла / шó ўна кáже? / гадáла / шо їйі припéл:о / мус вúїти*.

МІ́ДИЦЯ, -і – вид змії (мідянка): *Ўб’ер'і́т ч’óботи / бо ў бéрез'і м’і́дицу позаўч’éра вúд'іла / а ш’:е л'і́пше / н'іґдé ни ї́д'іт*.

МІ́ДІВНИЦЯ, -і – руда “не хатна миш”: *То м’і́д'іўниц'а п’і́ўкайі / ци їкиї ґýрскиї?; Миш йе миш / вúтки йа знáйу / йек унá се називаáйі? / за м’і́д'іўницу нáв’іт' ни ч’уў*.

МІЗЕРІ́Я, -ї – 1) біда, бідність: *То м'ізер'і́йа / б'іднóта*; *Там страшнá м'ізер'і́йа ў хáт'і / л'ýде ч'ем мóжут / помогáйут*; 2) дрібний, малосильний: *Де ўни́ гóн':і шош богáто помоч'і́? / то м'ізер'і́йа / оди́н мáйі три рóки / а стáрш'і / по пйéт' / і то берýц:е полóти*; *То м'ізéрниї ч'олов'і́к / слаби́ї Іванóч'ко / дé вин / такá м'ізер'і́йа / гóден хрест нéсти? / дáйте и́нчому / дýжому / вин / сарáку / ни гóден*.

МІЗЕ́РНИЙ – дуже худий: *Ти / Ǐвáнку / м'ізéрниї / аш ч'óрниї / ч'ó так зм'ізерн'і́ў? / ци ни заслáп?; Ви́д'іла Мар'і́ч'ку / прийіхáла ў йéгоди / нипогáно вигл'ідáйі / áле задýже м'ізéрна / д'і́ўкоў наби́та бýла / а тепéр змарн'і́ла / гаш змац'іц'кáласе / за д'іти́ї се ни питáла / бо знáйу / шо ни мáйі*.

МІЗЕРНІ́ТИ – ставати мізерним: *Пиї / Марýс'ко / молокá оцéго / лишéн' здóйіного / бо ти шош м'ізерн'і́йіш*; *Ч'о / верé / нáш'а бáба м'ізерн'і́йі? / се бóйу / аби́ ǐкóйіс б'іди́ ни бýло / Та стáрш'і л'ýде так се мáйут / Мóже / ǐ так / áле ўперéт унá цóнту кулéш'і ш ч'éмос з':ідáла / а тепéр / малéн'киї кóпан'ч'ік / і то ни ўрас*.

МІЗЕ́РНО – *присл.* від МІЗЕ́РНИЙ: *М'ізéрно вигл'ідáйі / гíрше / ік тоги́т / áле мóже / тут / на вóздус'і / трóхи видúйде*.

МІЗЄ́НКА, -и – сорочка, вишита низинкою: *М'із'éнка такá / шо крáш:ойі на ўсиї Т'ýдиў нимá*; *Бáпки даўнó нимá / а пáмн'ітка вид нéйі ўнýкови се лиши́ла / ад'і́ ǐку мáйі м'із'éнку*.

МІЗЙЛНИЙ – мізинний: *М'ізи́лниї пáлец забол'і́ў / бо йігó пилóў ч'іпнýло*; *Пáл'ц'і тоўс'т'і́ / таї пéрстен' на м'ізи́лному нóси / И:ї / до таки́х рук лиш перстéн'іў бракýйі / Ну ік йе / то ч'о ни носи́ти? / корти́т*.

МІЗЙЛНИМ ПА́ЛЬЦЕМ НИ КИНУ́ТИ – не заподіяти комусь ніякої шкоди: *Шó ти такé говóриш? / та йа так йігó л'ýбйу / шо м'ізи́лним пáл'цем бих ни кинýў / а ни т:о / шо прýтом лупáсиў*.

МІЗЙНЕЦ, -ньця – мізинець: *То ни лиш м'ізи́нец / то ўс'а пýшка тéрпне / би́рше на прáвиї руц'і́ / ǐ то би́рше ўноч'é*.

МІЗЙНЬЧІК, -а – 1) *зменш.-пестл.* до МІЗЙНЕЦ: *Анý / йа хóч'у поцулувáти цисý рýч'ку / шо бáб'і води́ дáла / і ш'і оцéс м'ізи́н'ч'ік / шо притри́мувау гóрш'ітко / Бабó / а цис'á рýч'ка такóш мáйі м'ізи́н'ч'ік / Ну та і йігó м'ін'і́ даї*; 2) *зменш.-пестл.* стос дитини: *Йо / Вáс'ко у вас м'ізи́н'ч'ік / а йа мáйу кошел'і́ т'éгати / наї оцéс мали́ї кошéлик ви́н несé / Та то кош'і́л' би́рший вид нéго / дé вин йігó пидóйме*?

МІЗЍНЬЦЯ НИ ВАРТУВА́ТИ – бути недостойним кого-небудь: *Вин м’ізи́н'ц'а йийі́ ни варту́йі / то ґазди́н'а на ўсе́ се́ло* / *а вин хто*? / *хто вин*?

МІЗІНЍЙ – той, що означує спеціальну техніку вишиття – низинку: *Ўбера́ў ре́йітки / соро́ч’ку м’із'іну́ / таї ду́же фа́їно вигл'іда́ў*.

МІ́НА, -и – угода обміну чимсь: *Іґ бу́ли голо́н':і роки́ / та́то ў м’і́ну ходи́ў / доли́ў / йиў т:о / шо порос'е́там у ґазди́ давáли / т'е́шко роби́ў / а́ле приноси́ў муки́ / кукуру́дз͡зиў / дес коли́с і хл'і́ба*.

МІНЄ́ТИ – міняти; змінювати: *То рас соро́ч’ка ви́шита / то рас б’і́ла / то рас бл'у́ска / а ш’:е їкиї́с рас су́кн'а / кс'о́нц м’ін'е́йі фало́ни / таї йа / йік іду́ до це́р'кви / то ўбера́йусе ко́ждиї рас іна́кше*.

МІНЄ́ТИ ШЍЛО НА МЍЛО – невигідно обмінювати що-небудь на щось: *Ти / хло́пч’і / н'іц ни ду́майіш / м’ін'е́йіш ши́ло на ми́ло / тот но́жик буў фа́їниї / о́стриї / а цес / и́грашка / вин на́в’іт' пап’і́рок ни ўруба́йі / пиди́ ї розм’ін'е́їсе* / *А йік вин ни вид:а́ст*?

МІНЍТИ – обіцяти: *Ни тре́ба м’іни́ти / йік ни го́ден зроби́ти / а вин пом’іни́ў / шо ви́оре / а сам пишо́ў до дру́гого*.

МІНИ́ТИ БЕ́СІДУ – різко змінювати погляд на щось; говорити протилежне до того, що було висловлено мовцем недавно (раніше): *Ч’олов’і́к уч’е́ра говори́ў одно́ / жи́нка послу́хала / наї бу́де / а́ле сего́н:е пишо́ў до сво́йі ма́ми / і ўже м’іни́т бе́с'іду / гет и́нче гово́ри*.

МІНЍТИСЕ НА ЛИЦЍ (В ЛИЦЕ́, В ТВАРЍ, У ТВАРЬ) – набувати іншого виразу обличчя: *До́ки поч’е́тували / М’іха́с' три ра́зи м’іни́ўсе в лици́ / страшно́ пережива́ў; Йа ўже наўч’е́ласе / пизна́йу / ік свекру́с'і шош ни так / ўна зра́зу м’і́ниц:е в лици́ / гово́ри ри́ўно / а́ле на лици́ ўже нима́ пого́ди / на не́му та́к’ік би хма́рка се зач’і́піла / то лиш моме́нт / пото́му перехо́ди / а́ле йа ви́жу; Се перепу́дила ї зач’е́ла м’іни́тисе на лици́*.

МІНІ́ (МИНІ́; ЇМУ́ ТА ІН.**) ВСЬО (УСЬО́) НИДОЧЬО́ГО –** мені (йому та ін.) байдуже; ніщо не є милим: *Таже́ зна́йіш / ік стайе́ц:е ї́кас б’ідá / тогди́ л'удин'і́ ўс'о нидоч’о́го; Так диї́шло́ / шо м’ін'і́ ўс'о ста́ло нидоч’о́го / наї ро́биц:е / шо соб’і́ хо́ч’і; Іва́н ду́же за неў банува́ў / йіму́ / ви́тко / ус'о́ бу́ло нидоч’о́го / ус'о́ ними́ле / ми про́бували йіго́ розгово́р'увати / а́ле вин ни дава́ўсе / ота́к дес із рик бу́ло / а ни жени́ўсе / сам’і́ ви́дите / ки́л'ко ро́киў / таки́ї сму́ток буў йіму́ на ду́шу нас'і́ў / шо ми гаш бойе́лисе*.

МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.) **ІҐ (ЇҐ) БИ ЗАМКНУ́ЛОСЕ (СЕ ЗАМКНУ́ЛО) В ГО́ЛЛІ** – хтось із певних причин утратив голос, не міг (не може) вимовити й слова: *М'ін'і́ іґ би замкну́лосе ў го́л':і / зна́йу / шо тре́ба когóс клі́кати / кр'іч'е́ти / а го́лосу нима́ / лиш ік'і́с хри́пи / отаке́ м'ін'і́ сейі́ноч'і се сни́ло / пога́ниї сон / а́ле до́бре / шо ни на пйе́тницу; Ўна мало́ў бу́ла ду́же се перепу́дила / і того́ ўтра́тила мо́ву / йі́йі шош іґ би замкну́лосе ў го́л':і / м'і́с'іц' дити́на ни говори́ла / шо́ ўже ни роби́ли / с ки́м лиш ни ра́дилисе / н'іч'о́ ни помога́ло / гаш пото́му ў Ч'ірниўц'а́х оде́н стари́ї до́хтор' поми́х / То / Мар'і́ / Бох поми́х / ни сам до́хтор' / ви́тко / уч'у́ў йі́х молитви́ таї поми́х.*

МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.) **ІҐ (ЇҐ) (БИ) ПЕРЕЇ́ХАЛО (ІҐ БИ ТРА́ХНУЛО ЧЄ́МОС)** – у когось депресія; хтось хворий, байдужий до всього; не здатний логічно мислити, пам'ятати про щось: *М'ін'і́ ік перейі́хало / де́ йа го́н:а за таке́ ду́мати?; За́рас н'іч'о́ / а навес'н'і́ м'ін'і́ ік перейі́хало бу́ло / хтос шош гово́ри / а йа ни розум'і́йу / шо́ вин з ме́не хо́ч'і і ч'о прийшо́ў у ха́ту / зажму́р'усе ї ле́жу / ле́дви с то́го ви́йшла / і зна́йіте / ік ле́жу / н'і́би н'іч'о́ ни боли́т / а ўста́ти ни го́н:а.*

МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.)**, ІҐ (ЇҐ) БИ ШОШ ЗАЦІПЙЛО ВСЕРЕДЙНІ** – хтось дуже сердитий, хвилюється: *Вам до́бре тепе́рки ра́дити / роска́зувати / шо і йек тре: бу́ло зроби́ти / за́рас йа ї сам рузум'і́йу / а тогди́ м'ін'і бу́ло так / іґ би шош зац'іпи́ло ўсереди́н'і / замкну́лосе ї се ни розмика́йі / а ви ка́жете / та́к'ік би цо́нґл'ами стисну́ў.*

МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.) **ЇҐ (ІҐ) БИ ЗАОРА́ЛО** − я (хтось) геть усе забув, що повинен був пам'ятати: *Вибач'е́йте / Паўл'і́ / шо йісте́ ти́л'ко ч'іка́ли / бигме́ / м'ін'і́ йіґ би заора́ло / йіґ би тра́хторем перейі́хало / зна́ла до пос'л'і́н:ого / шо ма́йіте прийти́ / а пото́му загу́таласе / бо їк'і́с долиўск'і́ прийшли́ се пита́ти / ци би йа тот гор'і́х / шо на бе́рез'і / ни прода́ла / Таї шо йісте́ сказа́ли? / Де́ йа продайу́? / то ки́л'ко вин маў би рости́ / шоби́ таки́ї ви́гут'іти? / каў / приход'і́т іґ бу́ду молоти́ти / то йа вам гор'і́хиў прода́м / а́ле / ви́жу / шо то їк'і́с нипе́ўн'і л'у́де.*

МІНІ́ (ЇМУ ТА ІН.) **НИ СМАКУ́Ї** – мені (комусь) скучно, нецікаво: *Приб'і́гла / бо м'ін'і ни смаку́йі сам'і́ї до́ма сид'і́ти; Вин ускр'і́с' з неў хо́ди / ка́же / шо йіму́ ни смаку́йі без Йіле́ни; Мар'і́ / то йік ни смаку́йі тоб'і́ з ни́ми говори́ти / то се ни пока́зуйіш туда́ / по молоко́ пишли́ д'і́ўч'іну / наї уна́ їде / даї ба́неч'ку / таї наї принесе́.*

МІНІ́ ТАК ДОХО́ДЮТ СВІТА́, ІК (ЇК) ДІ́ДОВИ З БА́БОВ – про несприйняття старшою людиною тривалих застіль, занадто довгих розмов: *Уч'е́ра бу́ло Ї̆ва́на / а́ле м'ін'і́ на души́ бу́ло ги́р'ко / бо ў̆с'і Ї̆вани́ ужé вид мéне пишли́ / а́ле ік ішла́ с цéр'кви / то смих нагада́ла / й̆éк уперéт ми ходи́ли д'і́да Іва́на здоро́вити / нас бога́то прий̆шло́ / ма́ма нанéсла свої́ йі̆ди́ / тот'і́ / шо с Ко́сова / привéзли пом'ідо́р / огир'ки́ў̆ / ус'éкого / прий̆шо́ў̆ буў̆ Васи́л' з Васили́хоў̆ / жинки́ бо́рзо ў̆с'о накриши́ли / с'і́ли за стиў̆ / тай̆ зач'éли набува́тисе / ни зна́йу / ки́л'ко поси́д'іли / а́ле ли́ш розговори́лисе / а д'іт з ба́боў̆ лиш уста́ли ї̆ пишли́ соб'і́ на бéрех спац'ірува́ти / то йа ч'у́й̆у / шо м'ін'і́ за́рас так дохо́д'ут с'в'іта́ / іґ д'і́дови з ба́боў̆; А ти / л'у́боч'ко / л'у́биш байува́ти? / ци тоб'і́ тако́ш так дохо́д'ут с'в'іта́ / ік д'і́дови з ба́боў̆ / ік ста́рший̆ л'удин'і́ / а рас так / то нима́ ч'о пéртисе ми́жи молод'і́ і та́мки йі̆м заваж'éти / а́ле голоў̆нé / шо ни хо́ч'іц:е / н'і говори́ти / н'і сид'і́ти / н'і ра́дуватисе / хо́ч'іц:е припоч'éти.*

МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.) **ТО (ТТО, ТОТО́; ЦЕ, ЦЦЕ, ЦИСЕ́) НИ В ГОЛОВІ́** – висловл. викор. у ситуаціях, коли мовець хоче підкреслити: у нього (чи в когось) є інші пріоритети, важливіші справи, ніж те, про що мовиться: *М'ін'і́ / ма́тко / т:о ни ў̆ голов'і́ / йа ма́йу свої́ д'і́ти / йе ч'ем жури́тисе; Зноў̆ пов'і́йі̆ў̆се куда́с / йі̆му́ ни ў̆ голов'і́ н'і жи́нка / н'і д'і́ти.*

МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.**) ТО (ТТО, ТОТО́; ЦЕ, ЦЦЕ, ЦИСЕ́) НИ ГОРЙ̀Т** – шось не вимагає негайного виконання: *Насту́ / мо́же / бес / помогла́ бл'у́ску скрой̆і́ти? / м'ін'і́ т:о за́рас ни гори́т / аби́ тс'в'éтам ш:и́ти / йе ч'ес.*

МІНІ́ (ЇМУ́ ТА ІН.**) ЦЕ́ГО (ТО́ГО) ТРЕ́БА?** – вислів викор. у ситуаціях, коли мовець хоче наголосити: це для мене зайві клопоти; мені цього абсолютно не потрібно: *Йі̆к йа ни ви́й̆штрамувана / то вин уздри́т / шо йа ги́р'ш'а / ік тота́ / с котро́ў̆ ходи́ў̆ / і шо? / м'ін'і́ цéго трéба?; Шош скаў̆ / а ў̆ни зач'ну́т ги́ркатисе / шука́ти ми́жи собо́ў̆ / м'ін'і́ то́го трéба / а йі̆к н'і / то сиди́ / ба́бо / ц'і́хо; А м'ін'і́ цéго трéба? / опходи́ти старо́го д'і́да? / м'ін'і́ лиш цéго бракува́ло / м'ін'і́ ї̆ сам'і́й̆ низлé / йа пусти́х кло́потиў̆ на здоро́ву го́лу ни хо́ч'у; Івану́с'ц'і цéго трéба? / ни трéба / так ко́ждий̆ ска́е / йі̆му́ л'і́пше жи́ти окро́ме / бо ў̆ молоди́х свої́ роскла́ди / а ў̆ нéго свої́ / о / ста́рш'а л'удина́ хо́ч'і споко́йу; А м'ін'і́ шо трéба / зари́пкиў̆? / м'ін'і́ цéго ни трéба / йа опхо́д'усе мéнчим / йе пéн'ц'і́йа / присади́ба / цéго ота́к стай̆é.*

МІНÍ ТРÉЕ (ТРÉА, ТРÉБА) ЛÉДУ ТУЛЄ́ТИ ДО ГОЛОВЍ? – мені треба зайвих клопотив?: *А м’ін'і́ нашó цéго? / м’ін'і́ тре: лéду тул'éти до головú? / опходúти старóго д'і́да? / та пóки шо мойá головá шош трóхи дýмайі / йа ни задýрно йійі́ нóс'у; Йілé / м’ін'і́ пустóго ни трéба / то пус'т'éк / пус'т'éк вит пус'т'іќа / с такúм н'і однá жúнка ни ме жúти / а м’ін'і́ шо / трéба лéду тул'éти до головú? / м’н'і́ ни дóста тóго / шо йа ўже мáла*?

МІ́НТА, -и – здеб. у *мн*., безглузда витівка, непоміркованість у словах чи діях: *Унá мáйі ўс'éк’і м’і́нти ў голов’і́ / наперéт ни гóден знáти / шо зрóби*; *О: / ў цéго дóста ўс'éких м’і́нтиў*.

МІ́НТИ МÁТИ (МÁТИ МІ́НТИ) – бути непередбачуваним, здатним на вчинки, які сприймаються як негативні, позбавлені глузду: *Знáйу твóйу натýру / л'ýпч’іку солодéн'киї / мáйіш дóбр'і м’і́нти / оі шо дóбр'і / ни кóжда жúнка такé би вúдерж’ іла / оі шо ни кóжда / знáйу тебé / йік облýпленого / а ти ш’і шош перéч’іш / комý перéч’іш? / мин'і́?*

МІ́НТИ ПОКÁЗУВАТИ – 1) робити гримаси, імітуючи когось: *Вин гóден говорúти ўс'éкими голосáми / так’і́ м’і́нти покáзуйе / шо ми пýкайімо зóс'м’іху*; 2) виявляти погані риси характеру, виконувати дії, які мовець сприймає як негативні: *Унá шоўкóва стáне / ни бýде м’ін'і́ свойі́ м’і́нти покáзувати*; 3) вести себе неадекватно, не так, як нормальна людина: *Йа се бойéла Мар'і́нти / стрáшно бýло дивúтисе / ік’і́ ўна м’і́нти покáзуйі*.

МІНÝТА, -и – 1) хвилина: *К’і́л'ко ш’і м’інýт до тóго к’і́на?*; *Пйет' м’інýт ч’ікáйімо / це ни богáто*; 2) мить: *Це стáлосе ў м’інýту / н'іхтó ни спостúх і слóва сказáти*; *У такý м’інýту бýло скáзане слóво / і ўс'ó збýлосе / вúдите / трéба уваж’éти / шо кáжеш*.

МІНÝТНИЙ – хвилинний, миттєвий: *То м’інýтне д'і́ло / ни б’і́йсе / ни ме бол'і́ти* / *зáшч’ік малéн'киї / то так / іґ би стебел'цéм ц'ýкнуў / А ч’о Їванкó так п’і́вориў*? / *Бо вин малúї / бойі́ц:е / а ти ўже велúка / скóро до шкóли меш ітú*.

МІНУТÓВИЙ – те саме, що МІНÝТНИЙ: *То м’інутóве д'і́ло / окрúп бóйі / і йа кидáйу пирогú / ни ї́д'іт* / *то з дóброў брúндз͡зоў / даўнó йістé ни кýш’іли такúх* / *роскладáї / Марýс'ко / от':і́ мисоч’кú*.

МІНУТÓВО – миттєво: *То м’інутóво стáлосе / мáйімо ш’éс'т'і / шо малúї плúвати ўм’і́йі*; *Казáла йіс / шо м’інутóво / а то ад'і́ ïка óч’ір'іт' / Бо ўс'ім л'óдиў се схот'і́ло / ни лиш нам*.

МІНЯ́ЙЛИК, -а – той, хто раніше обмінював старий одяг на якісь речі побутового призначення: *Гента́м ході́ў м’ін'а́йлик у Т'у́диў / тикі́ ду́же даўно́ / йа ш’і до шко́ли ни ході́ла / за стар'ї́ ла́хи / мош бу́ло шош ви́м’ін'іти / памн'іта́йу / шо на во́з'і йі́хаў / ус'о́ тото́ в’іс / йі́хаў і го́лосно викри́куваў / шо́ м’ін'е́йі / жинкі́ се зб’іга́ли ї м’ін'е́ли*.

МІ́РІҐИ В ГОЛОВІ́ КОМУ́С – хтось хоче гратися, розважатися; жартувати та ін., що, на думку мовця, не завжди є доречним: *Йа каў серйо́зно / а вам м’і́р'іґи ў голов’і́; Де́ ўни хо́ч’ут се ўч’е́ти? / йім лиш м’і́р'іґи ў голов’і́ / ўни лиш ч’іка́йут / йек би ви́рватисе с пі́ўкоў надви́р / а ти шо гада́ла / шо ўни гі́нут за кні́шкоў / шо ўни мут так се ўч’е́ти / ік ти? / та д:е / куда́ / цим лиш би б’і́гати; Ста́рший ч’олов’і́к / а так’і́ же́рти зач’іна́йі / шо йа гаш ни розум’і́йу / куда́ вин гне / аг’і́ на б’іду́ / а мене́ шо за на́пас'т' се ї́ми́ла*?

МІ́РІНІ, -я – опредм. дія стос. МІ́РІТИ: *То їке таке́ м’і́р'ін'і? / тут ми́тр'а тре*: / *А йа пйе́дами / ану́ див’і́ц:е*.

МІ́РІНКА,-и – *згруб*., опредм. дія стос. МІ́РІТИ: *Шо ц:е за м’і́р'інка? / такі́й грип с таки́м пі́тпен'ком м’і́р'ійуц:е си́лоў / хто таке́ ч’уў*?

МІ́РІТИ – міряти; вимірювати: *Хот'і́ла йіс / то м’і́р'ії / на / поди́вимосе / кі́л'ко тут це́го йе*.

МІ́РІТИ ГРО́ШІ БИСА́ГАМИ – мати дуже багато грошей: *Де нам до них? / та́мки гро́ш’і м’і́р'ійут биса́гами / аў нас бр'іхта́шка / таї та пуста́ / коп’ікі́ ѕ͡зелен'кот'у́т / Мо́же / ни пуста́ / а́ле ті́л'ко нима́ / це пра́ўда / та шо бу́демо ч’уж’і́ гро́ш’і рахува́ти*? / *нам до́ста то́го / шо йе*.

МІ́РІТИ НОГА́МИ – *жарт*., *ірон*., іти пішки: *Наї бу́де / шо до Ку́тиў ни йе деле́ко / а́ле йа ни збера́йусе болота́ м’і́р'іти нога́ми / ўни ў ме́не гоноро́в’і / видви́кли ўже вит це́йі робо́ти / ад'і́ / йік ни бу́де ч’ем йі́хати / то верта́йусе / за́ўтра пі́ду / м’ін'і́ ни гори́т / Та ч’у́ла / шо роже́нцкиї ма́йі надйі́хати / а́ле ви / Насту́н'ко / до́бре ка́жете / то ни на на́ш’і но́ги / уні́ ўже гет спус'т'і́ли / ни ду́же хо́ч’ут нас слу́хати / про́сиш / а ўни ни ї́дут / н'іч’о́ с то́го ни ро́бйут / каўт іді́ без нас / ік тебе́ ду́же корти́т.*

МІ́РІТИ ОЧЄ́МА – зневажливо, недоброзичливо дивитися на когось, оцінюючи з ніг до голови: *Уздри́ш / йек уна́ ме м’і́р'іти ус'і́х оч’е́ма / сло́ва ни ска́же / а ме лиш сво́йіми бул'кач’а́ми обма́цувати.*

МІ́РІТИ ПО СО́БІ (СВО́ЙОВ МІ́РКОВ) − оцінювати щось, когонебудь тільки зі свого погляду, орієнтуючись лише на власну шкалу оцінки: *Пе / ни м’і́р'ійте дру́гого сво́йоў м’і́ркоў / бо ни ўс'і так ду́майут /*

ік ви; Б’ідá / шо Калúна м’íр'іјі / сýди ўс'іх по сóб’і / ни ўрахóвуйі / шо ў кóждиї хáт'і свойé жит'é і свойé розум’íн'і тóго / шо йе дóбре; Унá по сóб’і м’íр'іјі / гадáйі / шо ўс'í так’í лáс'і до грóшиї; *Йілá / ви м’íр'іјіте по сóб’і / дúвитесе / йек би вú зробúли / абú ї дрýгому бýло дóбре / і вам низлé / áле хто сегóн:е хóч’і такóго? / кóждиї дýмайі за сéбе*.

МІ́РІТИСЕ СЍЛОВ – змагатися з кимось, випробовуючи свою фізичну підготовку: *Абéс ни прóбуваў м’íр'ітисе з ним сúлоў / йік ти л'ýбиш / бо вин дýш:иї вит тéбе*; *М’íр'ілисе сúлоў / і с цéго зач’éласе б’íйка*.

МІ́РІТИСЕ СТА́ТКАМИ С КЍМОС – *знев*., прагнути бути таким матеріально забезпеченим, як хтось: *Ми з нúми ни мóжемо т'éгатисе ї м’íр'ітисе стáтками / бо ў нас і половúни тóго нимá / шо йе ў них / оц:é бес соб’í зарубáла / і йа бúрше ни хóч’у ч’ýти / хто шо мáйі / та наї мáйут хот' д'íт':а рогáтого / шó м’ін'í до тóго*?

МІ́РНА ВЕСНА́ – весна, яка в Тюдові відповідає усім нормам цієї пори: *М’íрна веснá / такá / йік мáйі бýти / ни заскóра і ни запíзна*.

МІ́РНИЙ – помірний: *М’íрниї дош’ / ни йе велúкиї / áле дóбре / шо пишóў / бо ўс'ó позасихáло / сегóроку / в’ідéў / барабýл' ни бýде*.

МІ́РУ ЗНА́ТИ (ЗНА́ТИ МІ́РУ) – розуміти належну межу в яких-небудь діях: *Л'удинá у ўсéму мáйі знáти м’íру*; *Мáйіш знáти свойý м’íру / бо хтос богáто вúпйі і ни вигл'ідáйі / шо вин пйéниї / а дл'а кóгос і п’ідис'éт' грам горá / вин ни йе до пит'á*; *У йід'í такóш тре: знáти м’íру / ни розбивáти кал'ýх*.

МІ́РЧІК, -а – землемір: *М’íрч’іком гентáм буў Паўл'ýк / йігó ўсиї Т'ýдиў знаў*; *У колгóсп’і м’íр'ч’іком буў з'ет' Лесúхи Петрúшинойі*; *Йа самá соб’í м’íрч’ік / берý кл'ýку таї м’íр'ійу / ци нáв’іт' на óко скаў / к’íл'ко сóтикиў мáйі цес кавáл'ч’ік.*

МІСЍТИ БОЛО́ТО (БОЛОТЄ́, БОЛОТА́) – іти по “груський” дорозі: *Хот'íўше тудá добрáтисе / мус м’ісúти болóто / úнчого нимá*; *Вóди пишлú / ўс'о роскúсло / таї сúжу дóма / ниїду н'іґдé / ни хóч’у м’ісúти болотá*.

МІ́СІЩЬ, -я – місяць: *М’íс'іц' такúї / ік кóлесо вид вóза / йéк мóже бýти тéмно? / вúтко / йік удéн'*; *Ікúм йіс óком уздр'íла м’íс'іц'? / ік прáвим / то меш дóбре мáтисе / це так се ўгáдуйі на новúї м’íс'іц' / колú вин такúї / ік сéрпик / áле це нáґро / трéба ни спец'ійáл'но зажмýр'увати однó*

óко / це йек уно самó вúйде; Ад'í йек м'íс'іц' бóрзо минýў / скóро ўже дрýге сáпан'і.

МІ́СІЦЬ У ГÓРОДІ – про червонуватий відсвіт навколо місяця – свідчення зміни погоди: *Заўтра двóд'і ни пúдете / бо м'íс'іц' у гóрод'і / в'ідéї / кýпан'а ни бýде; Ад'í м'íс'іц' у гóрод'і / це зм'íна погóди / метé вúд'іти.*

МІ́СІЧЬКА, -и – менструація: *Марýнка сегóн:е ни прúйде робúти / бо ў нéйі м'íс'іч'ка / кáже / шо мáйі видлéж'іти одúн ден' / а потóму н'іч'ó / то йек у кóго / Ну то такé / ік слабá / то шо*?

МІ́СІШНЕ МОЛОКÓ – свіже молоко, яке купують у господаря щоденно (чи через день) протягом місяця, попередньо домовляючись про ціну і кількість: *Сестрá ў Моїсакóвих берé м'íс'ішне молокó / бо свойý корóву продáла*; *Ми м'íс'ішне беремó д'л'а дитúни / по л'íтр'і*.

МІ́СТО, -а – *заст*., *рідк*., базар: *Іду ў м'íсто / хóч'у вúд'іти / по ч'óму свúн'і / бо йік купувáти / то ўжé би се здáло*.

МІСТÝЧІТИСЕ – шукаючи зручності для себе, заважати комусь чи робити якусь шкоду: *К'íл'ко бýдеш м'істýч'ітисе? / с'ет' ужé мáком*; *Кóристи с тóго пол'íн'а ни бýде / йік меш так м'істýч'ітисе / бо ус'í йіс вýса з йігúт потолóч'іў*; *М'істýч'іўсе доўпúўноч'і / н'іхтó óка ни стулúў*.

МІ́СЦЕ, -я – простір земної поверхні, на якій розміщено батьківське господарство: *Тáто буў побудувáўсе на старóму пл'ацý / а потóму цисé м'íсце нам з брáтом лишúлосе*; 2) плацента: *Корóва / сарáка / т'éшко положúласе / м'íсце ни витходúло*.

МІ́СЦЯ НИ БÝЛО (НИ ЛИШЙЛОСЕ) ЖИВÓГО НА КÓМУС – про сильне побиття когось: *Йек вýйко вúжиў / ни гóден сказáти / на нéму м'íс'ц'а ни бýло живóго / це ш'і ў т':і ч'ісú / у вóйну*.

МІТ, -éду – мед, іноді в порівн.: *Майовúй м'іт дýже помич'нúй / пúти рáно молокá ш:умкóм / йíсти оцéго мéду / ї бýти на вóздус'і / кóло р'ікú / ў садý / ў л'íс'і / крáш:ого оздорóўлен'а ни трéба / меш самá ч'ýти / йек сúли прибувáйут*; *Зárас унú тверд'í ї квас'н'í / а т Прибражéн'ійу стайýт так'í / йік м'іт*.

МІТЛÓВ (ВІ́НИКОМ) ГНÁТИ (ВИГОНЄ́ТИ) КОГÓС (ШОШ) – рішуче звільнитися (звільнятися) від кого-, чого-небудь: *М'ітлóў женú пустéч'і с хáти / наї тоб'í ни плéнтайіц:е пид ногáми / ни мусóли óч'і*; *Марýс'ко / женú в'íником пустý пустéч'у з
головú / то тр'íло / А йек? /*

би́ти в'і́ником свойу́ дурну́ го́лу? / ви гада́йіте / шо ўна ста́не розумн'і́ш':а? / та ў ниї ік шош зас'іда́йі / то надо́ўго.

МІ́ХОМ ДА́Тѝ КОМУ́С **(ПРИБѝТИ** КОГО́С**) ПО ГОЛОВІ́ –** хтось заморочений, не адекватний: *Мої / шо́ се ста́ло / шо йіс таки́ї йік пришиблє́ниї? / хтос м'і́хом даў по голов'і́ ци йіс перепи́ў уч'е́ра? / гаї продр'у́хаїсе тро́хи / бо тре́ба їти*.

МІ́ЦКА, -и – вовна з першої стрижки вівці: *С це́йі м'і́цки сви́дрик ни ме куса́ти*; *То м'і́цка / ану́ див'і́ц:е / їка / така́ / ік шо́ўк / ік пух*.

МІ́ЦОЧЬКА, -и – *пестл.* стос. МІ́ЦКА: *Оц':і́ два клупки́ з м'і́цоч'ки / ану́ посмотри́ / їк'і ўни*; *М'і́цоч'ку жи́нка з Мало́го Рижна́ прино́си / ўни де́ржут в'і́ўц'і / ге́нде ў биса́гах / ану́ вит'іга́ї.*

МІЧЬ, -і́ – те саме, що МОЧЯ́ (МОЧЬ): *У нас де́хто ка́же / шо вин вид:а́ў м'іч' / а ни гово́ри / шо ви́с':іўсе / мойа́ ба́ба так каза́ла / д'і́до / а Васили́ха і дотепе́р по и́нчому ни ка́же / а́ле би́ршис'т' ік іду́т ц:е роби́ти / то каўт / М'ін'і тре: надви́р / а́бо Йа за́рас се ве́рну / ус'і́ рузум'і́йут / шо до ч'о́го / і н'хто́ се ни допи́туйі; Ч'іка́ї / бо му́с'у м'іч' вид:а́ти.*

МІЧЬНѝК, -а́ – сечовий міхур: *Йа на м'іч'ни́к слаба́ / м'ін'і́ гл'а́ба деле́ко вит ха́ти пити́*; *Ба́бу так л'іч'е́ли / шо м'іч'ни́к зал'іч'е́ли / ўна ўсе жит'е́ с цим му́ч'іласе / шо́ бу́ду каза́ти? / пропали́ли йіго́*.

МІЧЬ СПЕ́ЛЛО КОМУ́С – про хворобу сечового міхура, аденому простати та ін.: *Ўз'е́ли ву́ўка ў шпита́л' / бо йіму́ м'ч' спе́л:о / та́меч'ки ка́пали ї каза́ли / шо му́си бу́ти реперáц'ійа / а хто це́го хо́ч'і? / вин до́бре ни л'іч'е́ўсе / сла́б'іс'т' задаўни́ласе / і с це́го тепе́рен'ки т'е́шко ви́їти / а́ле іґ би лиш ц:е / а то б'іда́ / Йу́ц'ку*.

МІШЄ́ТИ – мішати, розмішувати, заважати: *Гаї / іди ви́ц:и / ни м'іш'е́ї / наї доква́с'у цис'і́ огир'ки́*; *Йу́ц'ку / ни м'іш'е́ї йіму́ / наї се ўч'е́йі*; *Ба́ба вари́ла йе́шнич'ку на смета́н'і / а ўну́ка ўже ни могла́ прич'іка́тисе / коли́ ўна бу́де зва́рена ї ни така́ гор'е́ч'а / то кр'іч'е́ла ба́б'і ў два ту́ри / споч'е́тку м'іш'е́ї / м'іш'е́ї / м'іш'е́ї / бо гада́ла / шо то бо́рше се звари́т / а пото́му / йік йе́шниц'а ўже бу́ла ў терели́ / наду́ї / наду́ї / наду́ї / а́ле Бо́же борони́ / аби́ ба́ба ўз'е́ла поку́ш'іти / ц:е тре́ба бу́ло ви́д'іти / ми ўмера́ли зо́с'м'іху / ік на ц:е се диви́ли / мала́ ш'і зле гово́ри / а́ле так'і́ слова́ фа́їно наўч'е́ласе; Мамо́ / йа хо́ч'у се ўч'е́ти / а цес м'ін'і́ м'іш'е́йі / каж'і́т йіму́*.

МІШЄ́ТИСЕ – мішатися, втручатися: *Ка́шу так се ни м'іш'е́йі*; *Старина́ мо́же шош питказа́ти / а́ле у ўс'о́ м'іш'е́тисе ни тре́ба / наї*

сам'і́ ўч'ýц:е ґаздувáти; *Отáк / Паз'ý / іґ бес бýла ни м'іш'éласе / то ўни би жúли / а так мáйіш шо мáйіш*.

МІШЄ́ТИСЕ В ЧЮЖÉ (ЇГÓ ТА ІН.**) ЖИТЄ́** – втручатися в особисте життя когось: *Н'і / ми з Лес'óм ни м'іш'éймосе ў ч'ужé жит'é / бо збóку ни напрáвиш / а пошкóдити мош богáто*; *Ўни ўже п'ідис'éтку розм'ін'éли / а старá дáл'і м'іш'éйіц:е ў йіх жит'é / забýла / шо ўни ч'éрез н'у ўже пáру рас хот'і́ли росходúтисе.*

МІ́ШІНІ, -я – опредм. дія стос. МІШЄ́ТИ; МІШАНЍНА: *То м'і́ш'ін'і / тáмки нимá фасýл' однóго сóрту; Йек ти м'іш'éйіш? / шó ц:е за м'і́ш'ін'і? / та ў тéбе рýки ни слут'і́ / шо ни гóн:а йіс / ік с'л'іт / лúшку держ'éти*.

МІШЮ́Л, -á − полотняна торбина: *Тúл'ко ўс'éкого бýло / шо ў м'іш'ýл се не ўм'істúло*; *Васú / озмú ш'і оцéс м'іш'ýл / анýш бúршого трáфиш*.

МІШЮ́ЛИК, -а – полотняна або целофанова торбинка : *Николáї м'ін'і́ ў м'іш'ýлик до цукúркиў і паланич'óк поклáў / каўт / шо то мáма пит пóдушку кладé / áле йа ни в'і́р'у / бо за л'áл'ку йа мáм'і нич'ó ни казáла / лиш Николáйа просúла / а вин уч'ýў*.

МІШЮ́ЛИЧЬОК, -чька – те саме, що МІШЮ́ЛИК: *Кобúбито мáти такúй м'іш'ýлич'ок з грúшми / от:ó би бýло вéсело / лиш би вит'ігáў соб'і́ по сóц':і*; *Цес м'іш'ýлич'ок Николáї прин'і́с / і ш'і оц':і́ ч'обиткú*.

МЛА, -и – імла: *Мла се ни розв'і́йіла / ўлóги ни вúтко / гаї див'і́ц:е.*

МЛÁВА БÉСІДА – повільна розмова: *Млáва бéс'іда мóже бýти тогдú / ік ни дýже хóч'ут говорúти / сéрд'уц:е / а випадáйі про л'ýцке óко ни бýти тумакóм / áбо колú хтос слабúй / і ни гóден говорúти / а ш':е мóже бýти / шо хтос ни йе говирнúй / з нéго мус вит'ігáти кóжде слóво / ік л'ýде труд'н'і́ / то такóш ни геї ідé бéс'іда / то рýжн'і випáтки / ік л'удин'і́ с'в'іт ни мúлий / то йíі такóш мóже се ни хот'і́ти говорúти; Вúдиш / у нас бéс'іда вúйшла ни млáва / ни розлóга / ни такá / шо розливáйіц:е / а скóра ї дóста óстра / А йа млаўйікúў ни л'ýбйу / таї ти за слóвом ни т'éгнес:е ў кишéн'у / тогó бéс'іда ікрáс по нас*.

МЛАВ'Є́К, -їкá – *згруб.*, про дуже повільну людину: *Ни б'і́йсе / вин лиш у робóт'і млаўйéк / а до данцóван'а фиїст ох'і́ч'ний / молодóго переданцýйі / Ан:ú / та бо там рýки рóбйут / а тýтки нóги ідут трóпота / ўни йігó скобúч'ут / таї вин мýси нúми переберáти.*

МЛÁВИЙ – повільний, ослаблений, утомлений; нечіткий; не активний; який відрізняється від свого звичного стилю поведінки; з

явними ознаками хворобливості: *Ану́ подив'і́ц:е / мамо́ / на коро́ву / уна́ ікас мла́ва / ужé дру́гиї ден' така́ / ч'о верé*?; *Дити́на мла́ва / шоби́ / Бóже борони́ / ни засла́бла; Гнаў дара́би таї верну́ўсе ікиі́с мла́виї; Со́нце сегóн:е мла́ве / ни так печ'é; Мла́ва / це н'ійéка / така́ ік йа сегóн:е.*

МЛАВКИ́Й – приторний: *Йіда́ ни смаку́йі / бо ікáс млаўка́ / гаш м'ін'і́ згамути́лосе; Ми такé млаўкé ни йімó / то ї ни здóрово / Та ї шо / ік мойі́ гі́нут за цим / Наї гі́нут / а ти ни досолóд'уї.*

МЛА́КА, -и – заболочена місцевість: *Вин ни диста́ў дóбру присади́бу / то мла́ка / тре: дóбре увиха́тисе / аби́ тотó ви́робити / Йо / то мла́ка / ґлéвот' / а́ле кра́ш:ого ниму́ / таї шо зрóбиш.*

МЛАКОВЍНІ, -я – те саме, що МЛА́КА: *Там па́ш'а ни ду́же / то млакови́н'і / а на́ш'а корóва звíкла до дóброго.*

МЛАКУВА́ТИЙ (МЛАКОВА́ТИЙ) – частково заболочений: *Тота́ с'л'у́шка / шо пови́т Пара́н'ки / млакува́та / дóброго ўрожаю́ вид нéйі ни ч'іка́йте і будува́тисе на ниї ни ра́д'у.*

МЛАКУВА́ТО (МЛАКОВА́ТО) – *присл.* від МЛАКУВА́ТИЙ (МЛАКОВА́ТИЙ): *Ту́тен'ки млакува́то / зле дл'а будóви / прос'і́т / наї ба́ба обм'ін'éйі / на поконéч'у даст таки́ї сами́ї кава́л'ч'ік / а тут с'і́но ме роби́ти*; *Шó йа скаў? / млакува́то / земн'а́ ни ви́роблена / алé це ни наїгі́рше.*

МЛА́ЧЬКА, -и – здеб. *множ.*, МЛАЧЬКЍ, -óк; те саме, що МЛА́КА: *Уни́ на млач'ка́х с'і́но роби́ли*; *Кóц'о с Фед'óм млач'ка́ми пишли́ / наўскоси́ / а ми дорóгоў / бо з дитин'éч'ім вóзиком / мали́ї ікра́с буў уснуў*; *Йа зна́йу / шо в'ід'і́ / ў Малóму Рижн'і́ йе Млач'ки́ / так се назива́йі пидл'і́с'і.*

МЛИНЍВКА, -и – назва струмка, завдяки якому колись працював млин: *Ти сама́ розум'і́йіш / ч'о цес потич'óк се назива́йі Млини́ўка / ту́тки нима́ шо дóўго дошу́куватисе / гента́м буў млин / тогó так назва́ли / а сегóн:е ў Т'у́дев'і нима́ млина́ / а́ле поти́к нага́дуйі за нéго.*

МЛИНКО́ВАНИЙ – змелений “на млинку”: *Мн'éсо ўже млинкóване / роб'і́т шош з ним / наї ни стойі́т /мали́ї кокл'éт хóч'і.*

МЛИНКО́ВАНІ, -я – опредм. дія стос. МЛИНКУВА́ТИ: *Ікé бу́де млинкóван'і / йік нидóбре йіс скла́ла млинóк / нож'і́ ни так ма́йут іти́ / йіх трéба оберну́ти / ану́ ци ўни кру́т'уц:е*?

МЛИНКУВА́ТИ – перемелювати (здеб. про м'ясо): *Йéк ти млинку́йіш? / порубáї на мéн'ч'і кавал'ч'іки́ / тогди́ бóрше пі́де / так'і́ вели́к'і кава́лки мус фиї́ст притиска́ти / і то ни ду́же хóч'і се молóти.*

МЛИНО́ВИЦЯ, -і – назва частини села: *Млино́виц'а ў Ца́рин'і / долинцк’і́ мо́жут і ни зна́ти до́бре / Соки́лске / Ца́рину ус'і́ зна́йут / а ц:е ни ўс'і*; *На Вели́ґден' на Млино́вици се вибива́йут*.

МЛИНО́К, -нка́ – м’ясорубка: *Гор'і́хи на млинку́ зме́лемо / а йік роґа́л'ки печ’і́ / то йіх дримне́н'ко пос'іч’і́ / перем’іш’е́ти з йе́блуч’ками / таї ни тре: моло́ти / ну а йе́блука поруба́ти на пл'асте́рка / поцукри́ти / ўси́пати туда́ гор'і́хи таї ус'о́ / на оцис'і́ та́си два пагар'і́ гор'і́хиў ста́не*.

МЛИНЦКЍЙ – іменування особи, господарство якої розташоване недалеко від місця, де раніше був млин: *Ти се пита́йіш / ци тепе́р ро́би млин / за́ўтра пи́демо ў Мали́ї Роже́н' / таї се поди́вимо / йек там / це ко́ло Ўла́скових / за стаї̆н'а́ми / ко́ло Млинцки́х*; *Іва́н се ўч’е́ў з Йурко́м Млинцки́м*; *За тих л'уди́ї / шо ў оци́ї ха́т'і / ка́жут Млинцк’і́ / бо ўни ко́ло млина́ жи́ли / та́мки млин буў / таї так вит то́го пишло́*.

МЛИНЦУВА́ТИ – те саме, що КАРЛЮ́ЖИТИ[2]; про погане самопочуття когось, відчуття болю: *Йіле́ў / де ти? / ану́ко ходи́ суда́ / бо мене́ так млинцу́йі ўсереди́н'і / шо йа мина́йусе / аг’і́ї / шо́ ц:е за на́пас'т' така́ на ме́не*? / *даї шош / л'у́пко / бо ўмера́йу*.

МЛИНЦУВА́ТИ – 1) подрібнювати м’ясо на фарш; те саме, що МЛИНКУВА́ТИ: *І гента́м млинцува́ли мн'е́со / але́ лиш на кубасу́ / кокл'е́ти ни роби́ли*; 2) *перен*., бити: *Ни т:о / шоби́ млинцува́ў / але́ шту́ркнути мо́же; Каўт / шо Йуц'ко́ млинцу́йі жи́нку / бо ч’о би ўна така́ си́на / йік голуб’і́нка / ходи́ла? / А то нипра́ўда / н'і / вин йійі́ за жит'е́ па́л'цем ни кину́ў*.

МЛЍСНИЙ – млосний: *За́пах таки́ї мли́сниї / шо гаш зле се ро́би.*

МЛЍСНО – млосно, *присл*. до МЛЍСНИЙ: *Лиш ста́ло мли́сно / гор'іч’е́ / ч’у́йу / шо но́ги ни слу́жут*; *Мли́сно ста́ло / бо там страшна́ голота́ / а ш’і ду́шно йек / нима́ ч’ем дихну́ти / Бо́же борони́*.

МЛЍСТЬ, -и – млість: *Млис'т' питступи́ла і ўс'о́*; *Та ў ци́ї спарнот'і́ млис'т' ко́ждого мо́же наїти́ / а та́к’ік йа с се́рцем / то лиш ке́ўкну / шо́ тогди́ меш зо мноў роби́ти*? / *Гаї пишли́ на во́здух*.

МЛОЇ́ТИ – спричинювати погане самопочуття, нудити: *Шош мене́ млойі́т / мо́же / ї̆кус п’іґу́лку ма́йіш*; *Вит тих гриби́ў мене́ зач’е́ло млойі́ти / аг’і́ї / туда́ ї̆киї̆с гад'іч’о́к се ни ўм’іш’е́ў? / на́в’іт' оти́ц'киї / Н'і / л'у́пч’іку / то праўди́в’і грибі́ / нагада́ї̆се / шо́ ти ў Ко́ц'а переку́с'уваў / ота́меч’ки дошу́куї; Млойі́т видуч’е́ра / шо́ м’ін'і́ ўз'е́ти?*

МНЄ (ІМНЄ́), -я́ – ім’я: *Іке́ мн'е да́ли д'і́ўч’ін'і? / Ни на́ше / в’ід'і́ / каза́ли / шо Л'у́де / Бабо́ / тако́го імн'а́ нима́ / Л'у́да йе / Йа ч’ула / шо Л'у́де*; *Йек ти се назива́йіш? / мн'е скажи́ / а пи́шес:е? / ти шо́ / н'імі́ї? / к’і́л'ко тоб’і́ ро́киў? / Тли / Йої / такі́ї вели́киї па́рубок / а забу́ў імн'е́*.

МНЄ́КИСТЬ, -ости – м’якість: *Йа сказа́ла мн'е́кис'т'? / ви́диш / а йа ни памн'іта́йу / бо ла́кома бо́рше сказа́ти мн'ікота́ / це йік шош до́ста мн'іке́*.

МНЄ́КНУТИ – м’якшати: *Земн'а́ мн'е́кне / до́ш’:ік тро́хи помі́х / то ш’і ни геї / а́ле ї ни т:о / шо бу́ло ўч’е́ра / О́ї шо фа́їниї буў дош’ /а́ле і йіго́ ма́ло / Йо / пиў л'і́та шуши́ло / таї ви́тки земн'а́ о́зме мн'е́кис'т'*?

МНЄ́КО – *незм*., м’яко: *Ту́тки мн'е́ко / ік на с'ін:ику́ / ота́к би ї усну́ла*; *Мн'е́ко сид'і́ти і ни тр'ісе́ / мош йі́хати*.

МНЄ́НТУС, -а – вид річкової риби: *Ка́ўт / шо ў р'іц'і́ йе мн'е́нтус / така́ ри́ба / а́ле йа ни зна́йу / ни ви́д'іла н'іко́ли / лиш ч’у́ла*.

МНЄ́СО, -а – м’ясо: *То і с кр'і́лика мн'е́со низле́ / а́ле Їван ни ду́же йіго́ ш’іну́йі / і ку́р'іч’е ни л'у́би / це ўже йек хто / ка́же / шо ўно йіму́ нидо́брим видго́ни / А йа каў / затка́ї нис таї так йіш / ви́д'іла / шо буў усе́рдиўсе / ну а́ле ч’о так перебера́ти з йідо́ў*?

МНЄ́ТА, -и − м’ята: *Мн'е́та ў гори́ц:и росте́ / бери́ / ки́л'ко хоч’; Ми нашуши́ли мн'е́ти / ге́нде на печ’е́ / ко́ло горш’е́ти / ад'і́ йек ч’у́ти / шо па́хне / так / ік у д'і́да ў саду́; Йа би́рше каў мн'е́тка / а ни́ мн'е́та.*

МНЄ́ТКА, -и – те саме, що МНЄ́ТА: *Ота́м за йе́блунеў росте́ мн'е́тка / ч’е́брик / румн'е́нец се нас'іва́йі / д'іт пилну́йі / шо́би ўс'о бу́ло / а и́нче / ч’іго́ бракуйі / дозбе́руйі на ўло́з'і / ў Череб’іж’а́х / а́бо ї за ґрун' іде́ / ка́же / шо зна́йі / де шо росте́; А ти бес пиў гарба́ти з мн'е́тки?*

МНЄ́ТНИЙ – м’тний: *Купи́ў ба́б’і цуки́ркиў мн'е́тних / А кро́пл'і? / ўна кро́пл'і тот'і́ / шо холод'у́т? / проси́ла / І кро́пл'і / то ўс'о ме холоди́ти.*

МНЄ́ЦКАНЕЦ, -ньця – результат “мнєцканя” чогось: *Лиши́ т:у куле́шу / ни роби́ з не́йі мн'е́цкан'ц'і / ни хоч’ / то поклади́ / йа ни застаўйе́йу йі́сти / ни му́ч’іїсе / ни нат'іга́їсе ко́ло йіди́*.

МНЄ́ЦКАНІ, -я – опредм. дія від МНЄ́ЦКАТИ: *Лиш уздр'у́ / шо ти м’ін'і́ мн'е́цкайіш капел'у́х / бйу по рука́х / бо то ни до мн'е́цкан'а / Д'і́ду / йа ни мн'е́цкайу / то вин у ме́не та́к’ік ш’і́фа буў / То ни и́грашка / абе́с йіго́ ни к’іва́ў / Ни бу́ду / а́ле йіго́ тре: ви́шушити*.

МНЕ́ЦКАТИ – м’яти, товкти *Ни мн'е́цкаї су́кн'у / бо зал'і́ско студе́не / йа ни ви́фрасуйу*; *Д'і́ти / абе́сте ни ўто́птували / ни мн'е́цкали огирч’е́н'і*; *Ану́ко мн'е́цкаї оцис'і́ барабул'ки́ / сви́н'ам зр'іхту́йімо / фа́йно помн'е́цкаї*.

МНЕ́ЦКАТИСЕ – м’ятися, ставати зім’ятим: *Мн'е́цкатисе ни бу́де / бо то лоса́н / це се ни м’н'е́цкайі / Кримпл'і́н tако́ш се ни к’іма́ч’ійі*.

МНІКЍЙ – м’який: *Хл'іп ш’і до́ста мн'іки́й / йіго́ ни тре: роспа́р'увати; Ону́фр'ії мн'іки́й / де́ вин кому́с шош ска́же? / вин замн'іки́й до о́стройі бе́с'іди; Гру́шка мн'іка́ / мош губа́ми йі́сти.*

МНІКЍЙ, ІК (ЇК) ВО́ВНА (МІ́ЦОЧЬКА) – дуже м’який, приємний на дотик, легкий: *Це купо́ваниї сви́дрик / а́ле таки́ї мн'іки́ї / ік во́ўна / а́бо ї ш’:е мн'е́кшиї; Цис'а́ ко́ўдер'ка мн'іка́ / ік во́ўна.*

МНІКО́НЬКИЙ – м’якенький: *Ш ч’о́го цес коўн'іре́ц? / мн'іко́н'киї / ік пух; Сли́ўка ду́же мн'іко́н'ка / бер'і́т / то сами́ми губа́ми мош йі́сти / ні́ шоби́ так / цис'і́ б’і́л'і сли́ви вид Одок’і́йі*.

МНІКО́НЬКО – м’якенько: *Мару́н'ко / на лу́жеч’ку мн'іко́н'ко / а́ле ік хоч’ / йа ш’і ли́жнич’ок тоб’і́ посте́л'у / хоч’*?

МНІКО́СЕНЬКИЙ (МНІКУ́СЕНЬКИЙ, МНІКУ́СЬКИЙ, МНІКУ́ЦЬКИЙ) – те саме, що МНІКО́НЬКИЙ: *Шки́роч’ку ни йіш / бери́ середи́нку / ўна мн'іко́н'ка; Оце́с кава́л'ч’к мн'іс'ц'а́ наї бу́де мало́му / вин мн'іко́н'киї / поруба́йіш дримне́н'ко таї ме йі́сти; Йіч’ко́ мн'іку́с'ке / йа на́мн'іко зва́рила / ану́ бери́ / моч’е́ї у смета́нку с ч’існич’ко́м / Бабо́ / йа ни хо́ч’у таки́м ди́хати / И:ї де́ т:о ме ч’у́ти? / а йік бойі́с:е / то зайі́ш петру́шкоў.*

МНІКО́СЕНЬКО (МНІКУ́СЕНЬКО, МНІКУ́СЬКО, МНІКО́ЦЬКО, МНІКУ́ЦЬКО) – дуже м’яко: *Йа л'а́л'ц'і сте́л'у / шо́би мн'іко́сен'ко бу́ло спа́тки*; *Ану́ посмотри́ / йек ту́теч’ки мн'іко́ц'ко*.

МНІКОТА́, -и – про щось м’яке, соковите, призначене для споживання; про м’ясо без кісток: *Бери́ / ку́ш’ії оц:е́ мн'ісце́ / то сама́ мн'ікота́; За присти́глу гру́шку мош сказа́ти / шо то мн'ікота́ / а за йе́блуч’ко ужє́ так ни ска́жеш / бо ўно тверде́ / а йік змн'е́кне / то ўже нидо́бре; А йік хтос купи́ў на базари́ мн'е́со бес к’іс'т'о́к / то вин ка́же / шо купи́ў саму́ мн'ікоту́*.

МНІКУ́ШЕЧЬКА – *зменш.-пестл.* до МНІКУ́ШКА: *Йа тоб’і́ ўруба́йу з м’н'іку́шеч’коў і збо́ку тро́хи присма́глого / т:о / шо ти л'у́биш.*

МНІКУ́ШКА, -и – м’якушка: *Уруба́ї м’ін'і́ хл'і́ба / а́ле ни скра́йу / а би́рше мн'іку́шки / бо тверде́ ни го́н:а йі́сти / нима́ зуби́ў*.

МНІСА́, -и́в – велика кількість м’яса чи виробів з нього: *Мн'іси́ў бу́ло ті́л'ко / шо столи́ ломи́лисе / таке́ ўс'е́ке маса́р' наробі́ў / шо йа ш’і тако́го ни йі́ла / то лиш поку́ш’іти ко́ждого / і ўже найі́ўсе.*

МНІСНЍЙ – м’ясний: *Ус'е́ких йі́диў бу́ло / ду́же бога́то мн'існи́х / йа ўже ї ни памн'іта́йу ўсе́го; Сего́н:е ў нас ви́йшоў мн'існи́ї ден' / Ну та бо ми ж’іда́ли це́го.*

МНІСНЍЦІ, -ни́ц – м’ясниці: *Сло́во ўже бу́ло / а вес'іл'е́ мут роби́ти / в’ід'і́/ ў ц':і м’н'існи́ц'і*; *Мої / та то мн'існи́ц'і ско́ро / Ва́с'ко ста́ршого ме жени́ти*;*Сего́році мн'існи́ц'і їк’іс коро́тк’і*.

МНІСЦЕ́, -я́ – м’ясце: *Наїл'і́пш’а свини́нка / оц:е́ мн'ісце́ / по́над н'у ў ме́не нима́ / йійі́ з':іў і ч’у́йіс:е ч’олов’і́ком / а с крил'а́ / н'і.*

МНО́ГА РУКА́ БИ СЕ СВІТЍЛА, МНО́ГИЙ РОТ БИ СЕ ЗАПА́В – вислів викор. у ситуаціях, коли хочуть воздати хвалу щедрій, милостивій людині й висловити осуд скупому, загребущому: *Мару́с'ко / до́бре шо ти дайе́ш на це́р'кву / шо йіс сирот'і́ помогла́ / шо слабу́ жи́нку видознайе́ш / це ду́же до́бре / абе́с зна́ла / то тоб’і́ ў ч’о́мус и́нчому ве́рнец:е / ци тоб’і́ / ци тво́йім д'і́тем / бо мно́га рука́ би се с'в’іти́ла / а мно́гиї рот би се запа́ў / наї с'в’іти́ц:е тота́ рука́ / шо дайе́ / і наї н'іко́ли уна́ ни зб’ід'н'і́йі.*

МОВЧІ́НІ, -я – мовчання: *Уни́ ш ч’олов’і́ком ужé три дни ни говó́р'і / а таке́ моўч’і́н'і веде́ до зло́го / бо вин пи́де соб’і́ туда́ / де з ним мут говори́ти / де мут ра́д'і йіго́ прийми́ти.*

МОВЧЄ́ТИ – мовчати: *Гово́р'у / а вин моўч’е́йі / ч’е́ниц:е / шо ни ч’у́йі / Наї моўч’е́йі / а ти говори́ / йіму́ пото́му пере́йде / таї ме обзива́тисе / шо зро́биш / ік ма́йіш тако́го ўперт'іка́ / тако́го лутаўйіка́ / флу́та.*

МОГЍЛА, -и – купа: *Ус'і́ бур'іни́ на моги́лу клademó / ота́м ко́ло са́пи*; *Ад'і́ ки́л'ко назгр'іба́лосе / їка моги́ла ви́йшла*.

МОГЍЛА ВЍПРАВИТ (ВЍПРАВИ) – *знев., згруб.*, про безнадійність впливу на когось: *Йоï / та д:е? / тако́го х’іба́ моги́ла ви́правит*; *До́ц'ко / до́бре ка́ете / дити́ну мош ви́правити / наверну́ти на до́бре / а старо́го / н'і / йіго́ х’іба́ моги́ла ви́прави / и́нче н'іч’о́ ни помо́же*.

МОГОРЄ́ЧЬ, -ічя́ – 1) віддяка чи додаткова плата комусь за послугу: *Н'ійе́к’і могорич’і́ йа ни бу́ду дава́ти / лиш т:о / шо поло́жено*; 2) частування з приводу успішного завершення якоїсь справи: *Йік звезу́т с'і́но / тре: ікі́йіс могор'е́ч’ зр'іхтува́ти / прийми́ти л'удйі́*.

МО́ДА, -и – звичка: *Мали́й уз'е́ў соб'і́ за мо́ду бари́тисе ўноч'е́*; *Шо ц:е за така́ дурна́ мо́да їти двод'і ўноч'е́ ?/ Вас'у́ / а мо́же / то ї́ка́с з Букови́ни йіго́ вич'і́куйі та́меч'ки? / бо ч'о би вин таки́ї ви́штрамуваний ішо́ў?*

МОЄ́ (НА́ШЕ) ДІ́ЛО МАЛЕ́ – від мене (нас) нічого не залежить: *Мойе́ д'і́ло мале́ / мене́ просили переда́ти / таї йа переда́ў / а ўни наї ма́с'т'ут соб'і́ го́лу / йа би́рше н'іч'о́ ни зна́йу / лиш от:о́ / шо сказа́ў.*

МОЄ́ (ЇГО́ ТА ІН.**) ДІ́ЛО СКАЗА́ТИ** – мене (його та ін.) це не стосується, важливо лиш повідомити: *Мойе́ д'і́ло бу́ло сказа́ти / шо на йе́блука йе купе́ц / а ви ўже сам'і́ див'і́ц:е / шо мете́ роби́ти.*

МОЄ́ (ЇГО́ ТА ІН.**) НАПРА́ВИЛОСЕ (СЕ НАПРА́ВИЛО) В ЙНЧИЙ БИК** – я передумав (не можу, не хочу) щось робити: *Мойе́ / Васи́ / напра́вилосе ў и́нчиї бик / сего́року ни бу́ду купува́ти коро́ву / ў ме́не дах зач'е́ў ч'ур'і́ти / отуда́ гро́шики пи́дут; Мойе́ / Ми́трику / напра́вилосе ў и́нчиї бик / м'ін'і́ ни до набу́ткиў / а́ле д'ікова́т' / шо кли́ч'іш на вес'іл'е́ / шо ни погордува́ў старо́ў ба́боў; Мойе́ се напра́вило ў и́нчиї бик / ни туда́ / куда́ мин'і́ се хот'і́ло.*

МОЖЛЍВИЙ – добрий: *Це можли́в'і ко́ўпки / фа́їн'і дош'ки́ бу́дут*; *В'ітри́ўка можли́ва / йа ду́мала / шо ги́р'ш'а бу́де / а то н'іч'о́.*

МОЗЙЛЬ, -оля́ – 1) мозоля (мозоль): *Заўйіжи́ ру́ку / бо ад'і́ ї́киї мози́л' вид рускал'а́*; 2) важка праця, укладена в щось: *Йа ви́ц:и н'іґде́ ни пи́ду / ту́тен'ки умера́ти ма́йу / тут м'ії мози́л' / а дру́га прийшла́ би на ўс'о́ гото́ве / лиш ч'іка́йі це́го / о: н'і / ви́ц:и мене́ мут хова́ти / с сво́йі ха́ти.*

МОЗО́ЛИТИ – 1) через незручне взуття натирати мозолі: *Т':і ч'о́рн'і пиўч'ереви́ки ад'і́ шо наробили / ї́ік м'і́р'іла / то ш'і бу́ла соб'і́ поду́мала / шо мо́жут мозо́лити / бо по́т'іс'н'і / а́ле ни гада́ла / шо так / ду́мала смих / шо росхо́д'у / а то ма́йіш тоб'і́ / того́ ї́ік хоч' / бери́ / ўни фа́їн'і / а ў те́бе нога́ на лу́меро ме́н'ч'а;* 2) боліти, унаслідок чого людина відчуває дискомфорт: *Усереди́н'і шош мозо́лит / ўже дру́гиї ден' / шо́ ц:е мо́гло би бу́ти? / вит ч'о́го?*

МОЗО́ЛИТИ О́ЧІ – набридати, докучати комусь своєю присутністю: *Ни клич' ї́іх / ни хо́ч'у / аби́ стара́ м'ін'і́ о́ч'і мозо́лила*; *Оце́с молод'е́к м'ін'і́ шко́ди / ки́л'ко вин ш'і збера́йіц:е оту́тки крути́тисе / мозо́лити нам о́ч'і? / Х'іба́ бес йіго́ се запита́ла / бо вин соб'і́ прийшо́ў двод'і / та́к'ік ми / таке́ саме́ ма́йі пра́во / але́ ї́ік хоч' / то посу́н'мосе да́л'і / ци мо́жемо гаш туда́ / пит Ко́з'мов'і пити́.*

МОЙ – 1) у знач. “агов”, “гей”: *Моĭ / йе хтос у хáт'і?*; 2) у висл. із загальною семантикою схвалення: *Моĭ / дóбриĭ вишнúк / оĭ шо дóбриĭ*; 3) у висл., що виражають здивування, неочікування чогось: *Моĭ / а це шо?*; *Моĭ / де йа мих здýмати / шо ўс'ó так обéрнец:е?*; 4) при звертанні у ситуації, коли мовець не знає імені адресата: *Моĭ / а ти ч'іĭ бýдеш / де жийéш?*; 5) у висл. із загальною семантикою прохання, поради: *Моĭ / анýко поможúй м'ін'í оцéс кóўбок отудá покотúти*; *Моĭ / шо / вéре / йа мáйу робúти з усúм цим?*; *Моĭ / анý ц'íхо / ни ч'ýти / шо вýĭко кáже*; 6) викор. у висл. зі значенням осуду: *Моĭ / та бýт' л'удинóў / ни робú д'íтем устúду*; *Моĭ / лиш пúўрик / ік жúнка ўмéл:а / вúч'ікаĭ хот' до рóку / а тогдú робú / шо хоч' / áле вúч'ікаĭ*.

МОЙ-МОЙ – викор. в окремих мовленнєвих ситуаціях як підсилення “мой”: *Моĭ моĭ / б'íдоч'ко мойá гир'кá / шó йа мáйу тепéр робúти?*; *Моĭ моĭ / с'інцé пидогнúло здолúни / замóкло; Моĭ моĭ / а шо тепéр робúти? / к'íсто гет перекúсло / ч'о ми бóрше се ни подивúли*?

МОЙ, ШО (ЄК) ТО (ТТО) БЎЛО КОЛЍС – вислів виражає ностальгію, жаль за чимось дорогим, що проминуло: *Моĭ / шо т:о бýло вéсело колúс / тепéр такóйі вéселости нимá / Паўл'í / нимá / бо ми стар'í / а т:о бýли молод'í рокú; Моĭ / йек то бýло фáĭно колúс / нед'íл'а / ми ўберáĭмосе ў вúшит'і сороч'кú / ў к'інтар'í / ідемó до цéр'кви / а потóму прúĭдемо / трóхи побýли і ĭдемó з д'іўч'éтами на шпáц'ір / с'м'ійімóсе / с'п'івáйімо / тепéрки лиш пйéн'і мóжут галасувáти / ік ідýт вýлицеў / а тогдú мáло хто ў рот шош браў / нáв'іт' на набýтках / фáĭно бýло; Моĭ / шо т:о бýло колúс / такóго ўже нимá рокú рокéн':і / йік нагадáйу / то гаш плáкати се хóч'і / йек то бýло фáĭно / А ви забýли / шо йістé роскáзували за вóĭну / за т:о / шо ни бýло шо йíсти / л'ýде натúну йíли / то ĭ за цим банýйіте? / Йа тотó ни хóч'у нагáдувати / ўно видиĭшлó / таĭ наĭ ідé соб'í / йа за úнче*.

МОКРÉЦ, -ý – *бот.*, зірочник середній (вид бур'яну): *Мокрéц гет забúў цибýл'у*; *Де мокрéц / там мокрó / вин мóкре л'ýби / тогó так се називáйі*; *Мокрéц т'éшко се виберáйі*.

МÓКРИЙ (ЗМОК ТА ІН.**), ЇК (ІК) ШЮР** – дуже мокрий, спітнілий: *Ж'éўко переберáĭсе / абéс ни заслáп / бо йіс мóкриĭ / ік ш'ур / ч'о ти ĭшóў по дош':éви?; Так наб'íгаўсе / шо приĭшóў мóкриĭ / ік ш'ур.*

МÓКРОГО МÍСЦЯ СЕ НИ ЛЍШЕ ВИТ КÓГОС – погроза набити когось: *Передáĭте йімý / шо пóки шо йа тéрпйу / дóбриĭ / áле ік вин ш'і*

рас хáўку ўтвóри / то мóкрого м’ı́с'ц'а вид нéго се ни лúши / йа знáйу / йек ц:е зробúти / *Та де йа бýду такé пустé казáти*?

МОЛОДÁ МОЛОДÍНКА – *ірон., жарт*., молодиця: *Йа ўже / Вас'ýтко / ог:ó / а ти ш’і огогóї / ти ш’і молодá молод'ı́нка; Ус'ı́ зýби ў нéйі кладéн'і / а ўна дýмайі / шо ш’і молодá молод'ı́нка / И:ї / тажé ў рот / ік кобúл'і / н'іхтó ни зазерáйі / дúўйуц:е на úнче*.

МОЛОДÉ ВИНÓ – свіже, недавно виготовлене вино: *Оц:é молодé винó / лишéн' витформ’інтувáло / а ви пúли позич’нúк / тогúдне*.

МОЛОДЄ́К, -іќа – здеб. ірон., парубок: *Ви би соб’ı́ / вýїно / їкóгос молод'іќа найшлú / весел'ı́ш:е би бýло / Нашó молод'іќа ?/ йа д'ı́да мáйу / з д'ı́дом пеўн'ı́ш:е*; *Ад'ı́ їкий молод'éк прислúпский / с п’ı́р'іч’ком у капел'ýс'і / Мої / би се запитáли йігó / вúтки такé п’ı́р'і? / ци йе ў них дóма кугýт? / Йо / а йік унó кугýт'іч’е / то хто ловúў кугутá? / і ци кугýт се ни дз҇óбаў*?

МОЛОДЄ́ТА, -є́т – молодята: *Та їк’і то молод'éта? / то ўже стáрш’і / д'ı́ўка ї пáрубок / áле стáрш’і / ми з неў верстач’кú / лиш т:о / шо ўна пишлá се ўч’éти / а йа вид:авáтисе; То / Йілéнко / ни молод'éта / вин одовéц / мáйі д'ı́ти / а ўна такóш бýла вид:áна / то ни д'ı́ўка / алé зийшлúсе / таї наї йім Бох помогáйі.*

МОЛОДЄ́Ц – *незм*., викор. у висл. із загальним значенням похвали: *За ц:е молод'éц / дóбре шо сказáла / наї знáйут / шо ми ни п’із'мýйімо*; *Ти у мéне / Марýс'ко / молод'éц / м’ін'ı́ гóнир за тéбе / л'ýде за синúў ни мáйут такóйі ч’éсти / йік йа за дон'кý; Молод'éц / фáїно йіс пром’ı́ў.*

МОЛОДЙ̀М БРАКЎЇ (БИ СЕ ЗДÁЛО) ЧІСЎ, А СТАРЙ̀М – ЗДОРÓВ’Я – кожна вікова категорія людей має свої пріоритети і по-своєму відчуває брак чогось: *Дóбре д'іт Івáн казáў / шо молодúм бракýйі ч’ісý / а старúм / здорóўйа / то тикú так йе / ад'ı́ мáйу дóста ч’ісý / бо ни б’іжý на робóту / áле ци бúрше шош гóн:а зробúти кóло хáти? / ни гóн:а / бо нимá здорóўйа / ўже ни т':і рокú / шо мих гóри перевернýти / ни т':і / шош зрóбйу / таї припоч’івáйу / óч’і вúд'ут кýпу роботúў / а рýки ни слýж’і / каўт / шо ни мут за тотó брáтисе / а нóги соб’ı́ ўпéл:исе і ни руш’éйут з м’ı́с'ц'а / отакé старóму* / *Ну та то мус догóд'увати соб’ı́.*

МОЛОДЙ̀ТИСЕ – *ірон*., часто – *знев*., намагатися виглядати молодшим, ніж є насправді: *Йек ни молодúц:е / а то тикú вúтко / шо бáба*; *Мар'іка геї задýже молодúц:е / стáрш’а жúнка / а ўберáйі такé / ік молод'ı́ / то ни йе фáїно / А м’ін'ı́ ўдайéц:е / ўна м’ı́ру знáйі і ўберáйіц:е ў*

т:о / шо їйі пасу́йі; Мус молоди́тисе / бо ў не́йі ч'олов'і́к молоди́ї / в'іде́ў / на пйет' ро́киў моло́ч:иї.

МО́ЛОДІЖ, -і – *зб.*, молодь: *К'і́л'ко мо́лод'іж'і пол'ігло́ ў т'і роки́ / наїкра́ш':і пишли́ / ц'в'іт села́*; *Мо́лод'іш тепе́р и́н'ч'а / ік гента́м / би́рше ўсе́го зна́йі*.

МОЛОДІКУВА́ТИЙ – про того, який має зовнішність молодої людини, який видається молодшим за свої роки: *По́длук не́йі то застари́ї па́рубок / але́ молод'ікува́тиї / хто ни зна́йі / ни ска́же / шо вин набога́то ста́ршиї; Йіму́ ўже с'імдис'е́тка / але́ подиви́се / йек вин се ўбера́йі і йек се молоди́т / Йо / молод'ікува́тиї д'ідо́к / ш'е́поч'коў прикри́ў ли́сину / ч'е́рево с'т'ігну́ў паско́м / а ўно ўс'о одно́ вила́зи / ік к'і́сто с кори́та / ви́ч'ісаў ву́са / таї гада́йі / шо молоди́ц'і мут о́ч'і свойі́ забува́ти / а то ко́жда се поди́ви / ш'і обзирне́ц:е / таї сти́сне плеч'е́ма / аг'і́мої / а це́му ч'олов'і́кови ч'іго́ браку́йі / шо вин с се́бе таке́ ро́би? / пе́рет' ким вин так се вимоло́д'уйі*?

МОЛОДІ́НКА, -и – *ірон*., про старшу жінку, яка "молоди́цце": *Васили́ха / н'іўро́ку / ад'і́ іка молод'і́нка / тропо́ч'і / йік д'і́ўка / фу́стка збиласе / а́ле ўна ни пита́йі / гул'а́йі соб'і́ / ану́ / л'у́пко / к'і́л'ко ўна́ ро́киў ма́йі / п'идис'е́т' ци би́рше? / Ви́ўберайіц:е / йіґ би ма́ла с'імна́ц':ітку / таї хо́ди ота́к / усти́т / йа ни л'у́бйу таки́х молод'іно́к*.

МОЛОДІ́ТИ (ВИДМОЛО́ДНУТИ) ДУШЕ́В – відчувати (відчути) себе молодшим, ніж є насправді: *Коли́ л'удина́ молод'і́йі душе́ў? / тогди́ / ік у ста́рости ўна ма́йі т:о / шо се нале́жи / аби́ ма́ла / тогди́ / ік д'і́ти до́бре ма́йуц:е / а ш'і тогди́ / ік на́рит ни б'іду́йі / тогди́ ста́рш'а л'удина́ ра́дуйіц:е ї хо́ч'і ш'і побу́ти на це́му с'в'і́т'і*.

МОЛОДІЧЬО́К, -чька́ – *пестл., ірон*. стос. МОЛОДЕ́К: *Ад'і́ ікиї фа́йниї молод'іч'о́к / вин у дружби́ М'і́с'кови іде; Вас'у́та / йік бу́ла ў поса́ц':і / наїшла́ соб'і́ молод'іч'ка́ / зроби́ли вес'іл'е́ таї жийу́т / вин Никола́ї се назива́йі / а ўна йіму́ зач'е́ла каза́ти Ко́л'а / а вин їйі слу́хайі / ўна дба́йі за не́го / таї йім до́бре / Ну та це йісте́ фа́йне сказа́ли*.

МОЛОКО́ НА ГУБА́Х НИ ОПСО́ХЛО В КО́ГОС – *знев*., про молоду, недосвідчену людину: *Ш'і молоко́ на губа́х ни опсо́хло / а ўно ўже хо́ч'і ўч'е́ти ґазду́ / ви таке́ ч'у́ли*?; *Ш'і молоко́ на губа́х ни опсо́хло / ч'ури́т по бород'і́ / а ўно ўже бере́ц:е покри́кувати на ста́рших*.

МОЛО́ТИ ЇЗИКО́М – *знев.*, вести пусті балачки: *Ік когóс йізи́к ни боли́т / то наї ме́ле ним / а́ле муки́ с то́го ни бу́де*; *Ме́ле йізико́м / аби́ моло́ти / лиш на т:о / шоби́ вин треп'і́цкаўсе ў ро́т'і*.

МОЛОТІ́ННИК (МОЛОТІ́ЛНИК), -а – молотник: *Прийшо́ў молот'і́лник / се пита́йі / ци ни тре́ба гор'і́хи молоти́ти*; *Іки́й с те́бе молот'і́н:ик? / та ти ц'іп ни пидо́ймеш / л'і́пше дам тоб'і́ з ми́ски молоти́ти / т:о / шо ти го́ден; Де́ нам тре: молот'і́н:икиў? / до ч'о́го / шо́ молоти́ти?*

МОЛОЧІ́Й, -ю́ – молочай: *Рва́ла йіс с'л'іпаки́ / молоч'і́й / таї того́ так'і́ ру́ки / а ти шо ду́мала? / х'іба́ бес до бур'іни́ў рукави́ц'і ўбера́ла*.

МОЛО́ЧЧИЙ ВІВЧЄ́РЬ (ВИВЧЄ́РЬ) – помічник старшого пастуха (на полонині): *Ужé йіс ч'у́ла / шо за виўч'ер'і́ / ци то моло́ч:иї / ци ікиї / се ни гово́ри / бо ў нас нима́ ове́ц / л'у́де ни де́ржут / це би́рше гор'і́ / туда́ / де полони́ни / таї коли́ колго́спи бу́ли / аў нас це́го нима́ / ота́к і напиши́ / шо нима́ / Бабо́ / а ви ви́тки за ўс'іх зна́йіте*?

МОЛОЧЬКО́, -а́ – сік білого кольору деяких рослин: *Вит це́го молоч'ка́ пото́му ру́ки ч'орн'і́йут / так / іґ бес гор'і́хи зеле́н'і лу́ш':іў*.

МОЛО́ЧЬНИЙ – про корову, яка дає багато молока: *Цис'а́ кори́ўка моло́ч'на / н'іўро́ку / мо́жете бра́ти / ни забану́йіте / шо ўз'е́ли*.

МОЛЬФА́РИТИ – ворожити: *Н'і / у нас н'іхто́ ни мол'фа́ри / х'іба́ хтос так соко́тиц:е / шо за т:о н'іхто́ ни зна́йі / а ви ч'о се допи́туйіте? / в'і́рите ў пусте́? / аг'і́ / гада́ла смих / шо ўч'е́н'і ў таке́ ни в'і́р'ут / шо то лиш стар'і баби́ цим мо́жут інтересува́тисе / а то ад'і́*.

МОЛЬФА́РСТВО, -а – ворожбитство: *Кому́ за́рас мол'фа́рство ў голов'і́? / ус'і́ ўч'е́н'і / ма́йут школи́ / ў пусте́ ни в'і́р'ут*.

МОЛЬФА́РЬ, -я́ – чарівник, ворожбит: *Ту́тки у нас нима́ мол'фар'а́ / х'іба́ маї да́л'і ў го́рах / у нас в'ід'ми́ йе / так уже́ ўм'і́йут допеч'і́ ч'олов'і́кови / шо жит'а́ нима́ / Де́ йіс буў? / шо́ пиў? / с ки́м говори́ў? / ч'о́ забари́ўсе? / бере́ ч'олов'і́ка ў таку́ обло́гу / шо хо́ч'іц:е т'іка́ти*.

МОЛЬФА́РЬКА, -и – чарівниця: *Іка́ ўна мол'фа́р'ка? / ўна збера́йі тот'і́ тра́ви / шо л'іч'е́йут / а ш':е йе одна́ / шо ўм'і́йі примоўу́йети / ха́та ота́м за городáми / ік хо́ч'іте / йа пока́ў / куда́ їти / а́ле абе́сте ни каза́ли / шо йа вас туда́ напра́вила / бо м'ін'і́ на́пасти ни тре:*.

МО́НЯ, -і – *дит.*, молоко: *Хто дайе́ дити́н'ц'і мо́н'у? / коро́ўка? / а йек коро́ўка ка́же? / йек*? / *коро́ўка му: ка́же? / так*? / *му: / му:*.

МÓНЬКА, -и – *дит.*, молочко: *Дитúна ни хóч’і пúпку / а хóч’і мóн'ки? / так? / ўна знáйі / шо мóн'ка л'і́пше*; *Пиї мóн'ку / таї от :акúї вúростеш / такúї / йік тв’іі тáтко / велúкиї велúкиї / гаї пиї / Гаш до нéба?*

МÓРВА, -и – шовковиця: *На Млинóвици ростé мóр'ва* / *то йе б’і́ла і ч’óрна мóрва / ўна йістúўна / дýже солóтка.*

МОРВ’ЄНИЙ – *прикм.* до МÓРВА: *Де так’і́ морўйéн'і рýки гóн':і скóро се видмúти*? / *і рот ч’óрниї / і сорóч’ка замаш’:éна / ог:ó / дé цисé гóден витшурувáти*? / *то таké / ік вид áфин*.

МОРҐ, -а – міра земельної площі: *Ви кáете / шо мáли тúл'ко мóрґиў пóл'а / в’ідéў / банýйіте за нúми? / áле скаж’і́т / ци бéсте гóн':і йіх обробúйети*? / *ци йе за ч’ем банувáти? / ге*?

МÓРЕ ПО КОЛІ́НА КÓМУС – байдуже, нічого не лякає, ні на що не звертає уваги хтось: *Пйéному мóре по кол'і́на / це ўс'і́ знáйут і вúд'ут*; *Вúпиў / таї мóре стайé по кол'і́на / ч’олов’і́к дурнúї се рóби.*

МОРКВЙНІ, -я – морквиння: *Забер'і́т морквúн'і / бо ме гнúти ў кошелú / кош’і́л' м’ін'і́ зипсуйé / шкодá йігó*.

МОРОСЙТИ – те саме, що МЕРЧЄТИ: *То ни дош’ моросúт / ікéс дримнé пáдайі / áле м’і́хом укрúйсе / бо мóже пýститисе / а то кавáлок дорóги; Йо / зач’інáйі моросúти / бóрзо зберáї т:о / шо вúжмакане / ўно ўже вúсохло.*

МОРÓС ІДÉ (ПИШÓВ, ПРОБІ́Х) ПÓЗА (ПÓПИТ) ШКЙРУ (ПЛÉЧІ) – відчувати страх; боятися; хвилюватися: *Ч’ýйіш / ік с'п’івáйут за Кáч’у / то м’ін'і́ гаш морóс ідé пóпит шкúру / нагáдуйу соб’і́ Маїдáн*.

МОРÓЧІТИ ГÓЛУ КОМÝС – завдавати клопоту комусь; міркувати над чимсь: *И:ї / Васú / ни морóч’ м’ін'і́ гóлу / ў мéне робóта / а нú пустé вислухóвувати*; *С цúми двер'мú ужé дрýгу годúну морóч’у гóлу / ўнú витсúр'іли і ни заперáйуц:е / ни пристайýт* / *ік се налéжи*.

МÓРСКАТИ – *недок.* стос. МÓРСНУТИ: *Дитúна наўч’éласе бут' когó мóрскати по лицú / йéк йа мáйу видуч’éти? / Самá наўч’éласе? / наўч’éли йістé так / унá вúд'іла / ік хтос робúў* / *таї самá зач’éла / а ч’ужúї ни пишóў цисé вáшиї дитúн'і покáзувати.*

МÓРСНУТИ – *згруб.*, вдарити по обличчю: *Мóрснуў рас / наї закрúйі хáўку* / *А ти мих би рýки ни роспускáти*? / *ци ти нúми ни к’ірýйіш? / йéк так се ни здéржувати? / тажé ти ни нав’і́говач*’.

МÓРСНУТИ ПО ПИ́СКУ – вдарити по обличчю, по роті: *Мóрснуў по пи́ску / бо хлóпец видгáўкуваў / мýс'у ўч'éти / йік до нéго дóбре слóво ни дохóди / то мóже / дыйде / ік рот заболи́т.*

МÓРШІНІ, -я – опредм. дія від МÓРШІТИ; дрібні складки на сорочці чи на якомусь кравецькому виробі: *Цéго мóрш'ін'а забогáто / бл'ýска ме здувáтисе*; *Сорóч'ка с таки́м мóрш'ін'ім ни кóждий ме пасувáти / иґ жи́нка мáйі пóўну пáзуху / то нашó мóрш'ін'а*? / *мóрш'ін'і тиї / ў котрóйі пáзуха порóжна*.

МÓРШІНКА, -и – 1) сорочка, зібрана у дрібні складки біля горловини: *Це дáўна мóрш'інка / бáба ў ниї в'ін'ч'éласе / áле подив'і́ц:е / їке шит'é*; 2) спідниця, зібрана у дрібні складки біля пояса: *Мáйу дв'і спин:и́ци / про с'в'éто / мóрш'інку ї би́ту / аў бýґден' старé донóс'уйу*.

МÓРШІТИ – морщити; збирати в дрібні складки (про сорочку, спідницю та ін.): *Ни морш' ч'олó / бо скóро се постáр'ійіш*; *Мáтко / богáто ни мóр'ш'іїте / бо бýду ши́рш'а / йік дóўш'а / м'ін'і́ такé ни пасýйі*.

МÓРЬШЬКА, -и – 1) зморшка; перев. *мн*.: *Ни мóр'ш'ії ч'олó / бо ад'і́ їк'і мóр'ш'ки мáйіш / кі́л'ко тоб'і́ / д'і́ўко / рóкиў?*; 2) складка на одязі: *Тýтки ни мáйі мóрш'ітисе / цéйі мóр'ш'ки на плéч'ах ни трéба / ви́жу / шо зле скройéно / и:ї / та то ї рукáў т'éгне.*

МОТАНЍНА, -и – тяганина: *Комý такá мотани́на би се ўдáла? / н'ікóму / áле л'ýде ік ни ш'інýйуц:е ў бéс'ід'і / то бóрзо нахóд'ут соб'і́ ґýдз͡а*.

МОТÁШКА, -и – моток пряжі: *Оцис'і́ моташки́ склади́ ў кош'і́л' таї поклади́ за пйец / дес у полýн:е зач'немó плести́*.

МОТЕЛЍЦЯ, -і – назва хвороби тварин (овець, кіз): *Моï / та ти шó / мотéлиц'і найі́ўсе / шо н'іч'ó ни памн'ітáйіш*?; *Йа ўперéт се питáла ў тáта / шó ц:е за мотели́ц'а / їкóйі мош се найі́сти? / а вин сказáў / шо це так'і́ павуки́ / їк'і йе на трав'і́ / ў них тр'і́ло йе / то йік тóго виўц'á найі́сце / то стайé мотели́шна / би́рше н'і вит кóго йа такóго за мотели́цу ни ч'ýла*; *Виўц'á / ви́тко / шош з':і́ла / ікýс мотели́цу / шó тепéр бýде? / А ви́тки ти знáйіш? / ви́д'іла йіс?*

МОТЕЛЍШНА ВИВЦЯ́ – про хворобливий стан тварини (вівці); прикм. від МОТЕЛЍЦЯ; викор. і в порівн. ІК (ЇК) ВИВЦЯ́ МОТЕЛИ́ШНА: *Шо ти се ди́виш / йік виўц'á мотели́шна*?; *Се ни ви́спала /*

слабá / таї вигл'ідáйу / ік виўц'á мотели́шна; *Ік ти замотели́ч'іниї / головá задурмáнена / то каўт / шо такúї йіс / ік мотели́шна виўц'á*.

МОТЕЛЍШНИЙ – *прикм*. від МОТЕЛЍЦЯ; *перен*., про людину, яка позбавлена здатності логічно мислити, реально оцінювати ситуацію; очманілий: *Мотели́шниї / це йік м'íхом прибúтиї / дúвис:е / áле н'іч'ó ни розум'íйіш / слýхайіш / áле н'іч'ó ни ч'ýйіш*; *Хóдиш / йік мотели́шниї*; *Отáк стойý / йік виўц'á мотели́шна / анý убíї / ци йа шош мýдре гóн:а зáрас сказáти*.

МОТЍЛЬ, -я́ – метелик: *Жúйут уні́ на ч'ітвéртому пл'óнтр'і / кáже / шо ч'іч'óк Мар'íка насадúла на балкóн'і / шо виногрáт гаш до вúкон дот'ігáйіц:е / здолúни їде / шо гор'íх такúї велúкиї стаў / так розрúс:е / шо гаш до пидвúкна / шо пот'éта ниделéко мáйут гн'іздó ї прихóд'і на балкóн йíсти нас'íн'і / дéколи ї мотил'í зал'ітáйут / хтó би подýмаў? / дóста вúсоко / м'íсто / а ўни лет'ýт / отакé Йілéнка роскáзувала / такé вúд'іла / бо жúла тáмки три дни*; *Ўже веснá / мотил'í се пробудúли*.

МОТИЛЬКА́ТИ – 1) мигтіти: *Бýдеш м'ін'í пéред оч'éма мотил'кáти / анý заберáїсе вúц:и*; *М'íс'ку / а шо т:о мотил'кáйі? / ци то ўже м'ін'í се пр'ів'іж'éйі? / То / бабó / ч'іркач'í / ўни нáшу спасúўку обл'убувáли / Аг'í мої / та йіх мус видгон'éти / А йек? / йа ни гóден на ч'ерéшн'у вúл'істи / а так кáжеш по дóброму / а ўни ни слýхайут / йа нáв'іт' тúч'коў грозúўсе / áле до них ни дохóди*; 2) виднітися, висіти: *Ўберú фýстку / йек ідéш до цéр'кви / ни мотил'кáї фостóм*.

МОТЛО́ШЕНИЙ – *згруб*., битий: *О: / цес ужé дóбре мотлóшениї / áле ци с тóго бýде кóрис'т'*? / *пус'т'éк пустéн:иї*.

МОТЛО́ШИТИ – *згруб*., бити: *Мотлóшиў / йек мих / áле йіх трóйі бýло / а вин одéн / ўс'éким могló се с'к'ін'ч'éти / дóбре / шо Мúтро К'íцин надиїшóў / таї уні́ ўтеклú / на нéго мáйі ш'éс'т'і*.

МОТЛО́ШИТИСЕ – *згруб*., битися: *Наї мотлóшуц:е / йік нимá розýму / мóже / дúїдут колúс дóбр'і порáди ї до них*.

МОТОЦЍКОЛЬ, -кля – мотоцикл: *С'іў на мотоцúкол' тáї поїíхаў гор'í*; *А ти гадáйіш / шо мотоцúкол' беспéшниї? / шо ним ни мош заробúти б'ідý*? / *то ш'і ни знáти / шо гúрше*.

МОТУ́ЗІ (МУТУ́ЗІ), -я – мотуззя: *Нашó тúл'ко мотýз'а? / шó ви зберáїтесе з ним робúти? / А зáрас уздрúш / і ш'і помóжеш*.

МО́ХОМ УЗЄ́ТИСЕ – 1) змарніти: *Йоі / Івáнку / та ти ч'éсто мóхом уз'éўсе колó цéйі жúнки / ч'ó ти так поч'орн'íў*?; 2) сплíснявіти (про хліб,

сир та ін.): *Ви́верш цес сир ку́рем а́бо псо́ви / бо гет зач’е́ў се збаўйе́ти / м’іс'ц'а́ми мо́хом уз'е́ўсе / йиго́ б’і́йно йі́сти / ди́ўйусе / шо на́в’іт' псо́ви ни дава́й / аби́ ни засла́п / ви́кин' / тай ус'о́.*

МОЦА́К, -а́ – дуже сильний, міцний (“моцний”): *Лес'о́ хот' ни йе ни зна́ти їкий висо́кий / а́л:е то моца́к / вели́кий моца́к / йа з ним л'і́туваў у полонин'і́ / йа зна́йу*; *Ікӣй вин моца́к? / то здохл'е́к.*

МО́ЦНИЙ – 1) фізично сильний, дужий, здоровий: *Гаїл'у́к мо́цний буў ч’олов’і́к / ко́ло кам’і́н'а / пит Соки́лским робі́ў*; 2) міцний, з високим вмістом чого-небудь, напр., алкоголю (про вино): *То позич’ни́к / мо́цний / зра́зу бйе ў го́лу*; *Мо́цний т'ут'у́н*; 3) звучний, сильний (про голос): *Мо́цний го́лос / ік с'п’іва́ў / то аш л'а́мпа дриж’і́ла*; 4) дошкульний (про мороз) *Мо́цний моро́с / вода́ ў хоро́мах заме́рзла / а шо́ ўже каза́ти надвор'і́ / до́бре / шо пса пусти́ли / шо ни ч’іп’і́ў у бу́д'і.*

МО́ЦНИЙ-МОЦНЕ́ННИЙ – дуже міцний: *Шоби́ таке́ кам’і́н'і накида́ти / то тре́а бу́ти мо́цним моцне́н:им / то ў ч’олов’і́ка ма́йі бу́ти до́бра си́ла; Поди́вис:е на ч’олов’і́ка / тай зра́зу ви́диш / ци йе ў не́го здоро́ўйі / ци ўно пусте́ / То / Пара́ / ни ўрас на о́ко мош так сказа́ти / йа ў шпитали́ на ўс'е́ке се надиви́ла / приходи́ли так’і́ ч’ел:е́н'і / мо́цн'і моцне́н':і / вигл'іда́ло / шо страшно́ ду́ж’і / а к’ін'ч’е́лосе гет ниўт'і́шним / того́ каў / то ни ўрас так йе / тот / шо ви́гл'ідний / ни ўрас ду́жий.*

МО́ЦНИЙ, ЇК (ІК) ДУП (МЕДВІ́ТЬ) – міцний, сильний: *Ой шо то буў за ч’олов’і́к / мо́цний / йік дуп / ік отото́ кам’і́н'і / ко́ло їко́го вин роби́ў / а ви́дите / і йиго́ найшло́*; *Хлоп мо́цний / ік медв’і́т' / с таки́м н'іїде́ ни б’і́йно ходи́ти / на́в’іт' упи́ўноч’і ў О́блас мош с'м’і́ло їти.*

МО́ЦНО – *присл.* від МО́ЦНИЙ: *Мо́цно закру́ч’іно / ану́ко да́й м’ін'і́ цо́нґл'і / мо́же / ни́ми виткру́т'у / хтос ду́же потруди́ўсе.*

МОЦО́ВАНІ, -я – опредм. дія стос. МОЦУВА́ТИСЯ: *Шо с тво́го моцо́ван'а / йік ко́рок ш’і гл'е́пше пишо́ў*? / *зле йіс т'ех / Ну та т'ігни́ сам / йа шо / ни дава́ў? / бери́ тай покажи́ / йек тре́ба.*

МОЦУВА́ТИСЕ – міряти силою; битися; виконувати якусь роботу, прикладаючи багато зусиль: *И:й / лиши́ / ни моцу́йсе / Їва́нку / ко́ло то́го / йа за́ўтра пі́ду до бл'іха́рика / най вин поди́виц:е / шо мош зроби́ти*; *Моцува́ўсе ко́ло бу́ч’ка / аш ру́ки задуб’і́ли*; *Н'і / ни би́лисе / тро́хи моцува́лисе / д'і́ти йе д'і́ти / ла́ком’і до тако́го*; *Нима́ на шо се диви́ти / пйе́н'і моцу́йуц:е.*

МОЧЄ́ТИ – мочати, вмокати; занурювати щось у що-небудь: *Моч'є́ї кулє́шу у бри́ндӡу з ма́слом*; *Озми́ шош на но́ги / ни моч'є́ї ййіх / бо роса́ студе́на; Моч'є́йу т:о / шо жмака́ти; Питкоти́ / ни моч'є́ї рукави́*.

МОЧЄ́ТИ ПА́ЛЬЦІ – рідко, бути спільником комусь у якійсь поганій справі: *Наї ц'і́хо сиди́т / та наї сиди́т / вин ни рас моч'є́ў па́л'ц'і ў тако́му*.

МОЧІ́ –могти: *Бо ми ни го́н':і моч'і́ пидоїми́ти цес м'іх / в'ід'і́ / с то́го нич'о́ ни ві́їде* / *клич' когос* / *А кого́? / х'іба́ Уну́фр'іййа*.

МОЧІ́ ВЇЗНАТИ – могти знати (дізнатися): *Іґ би то ї́кос моч'і́ ві́знати / шо́ ў них на га́ц':і / то ми би зна́ли / на шо над'іва́тисе / А йа вам напере́т скаў / шо́ ўни мут роби́ти / ґеренту́йу / шо бу́де так / а ни и́нак*.

МО́ЧІНКА (МА́ЧІНКА), -и – топлене масло з бринзою або посмажена солонина зі сметаною та бринзою, що виступає своєрідною підливою до кулеші: *Йі́ли мо́ч'інку / і то йе нисоги́р'ш'а йіда́* / *До́ста нисоги́рш'а*.

МО́ЧІРА́, -и́ (-и) – заболочена місцевість; назва поля в Царині: *Ко́ло вас / на горб'і́ Моч'іра́ / то ўс'о так се назива́йі / хот' та́мки йе і до́бройі земн'і́ / у колго́сп'і на ниї так'і́ кукуруцки́ росли́ / йік гаї / а ти шо́ / забу́ла? / коро́ву йіс па́сла на Мо́ч'ір'і*.

МОЧІРЇСТИЙ – надміру вологий, багнистий: *Тот кава́л'ч'ік моч'іри́стиї / мо́же / би хот' тро́хи п'іску́ да́ти*?

МОЧЬНЇК (МІЧЬНЇК), -а́ – сечовий міхур: *У не́йі моч'ни́к слаби́ї / того́ йійі́ го́ни надви́р / а йік го́ни моч'е́тисе / то мус іти́*.

МОЧЮ́Л, -а́ – те саме, що МО́ЧІРА́: *Та́же та́мки моч'у́л / шо́ т:о бу́де за присади́ба і йек там будува́тисе*? / *Ву́йно / до́бре / шо ї т:о да́ли / поро́бйу ша́н'ц'і / зро́бйу висо́киї фудо́мент / таї бу́де / до́бре / шо йе / ў Т'у́дев'і ўже ўс'о розибра́ли / роспайува́ли маси́виў / іґ даўно́ ў колго́с'п'і / тако́го нима́*.

МОЧЯ́ (МОЧЬ), -і́ – сеча: *Уз'е́ли моч' і кро́ў на ана́л'іс*; *Це ни того́ / шо вин броц'ка́ниў / то моч'а́ / мали́ї ўп'і́с'аўс'е і на́в'іт' ни ч'уў / коли́*.

МОШ ДО РА́НИ ТУЛЄ́ТИ (ХОТЬ ДО РА́НИ ТУЛЄ́Й, ПРИКЛАДА́Й) – дуже добрий: *Йої / та то така́ жи́нка / шо мош до ра́ни тул'е́ти / ї тебе́ ни заболи́т; Т'в'ії д'е́д'а ни буў таки́ї / шоби́ йіго́ мош до ра́ни тул'е́ти* / *Іва́н буў муро́виї ч'олов'і́к / а́ле н'іко́го ни лиш'е́ў у б'ід'і́ / ко́ждому мих помоч'і́ / ци сло́вом / ци коп'і́коў / ци на́в'іт' ві́пити с*

кíмос гáл'бу пíва і тим ни понíзити / а пидоїмúти йігó / бо дру́гиї рáдиї / шо пиў з ґаздóў / і тот йімý пíво поклáў.

МОШÉНКА, -и – гаманець: *Пошукáї у мошéн'ц'і / л'íпше подивúсе / тáмки йе і грýпш'і грóш'і / ни скупúсе*; *Ік ч'оло'íк пишóў на базáр' і шош пустé купúў / такé / шо ўно ни вартýйі тих грóшиї / шо вин заплатúў / то кáжут / Ни ўтвор'éў óч'і / за т:ó мýс'іў утвор'éти мошéнку / Такé мош гостúти хот' ш'ч'éм / ни тре: базар'áми ходúти*. Див. ПУЛЯ́РЕЦ.

МОЯ́ ХÁТА СКРÁЮ – про людину, яка керується правилом: "Це мене не стосується": *Йік кóждиї подýмаїі мойá хáта скрáйу / м'ін'í ни трéба клóпотиў / м'ін'í ї так дóбре / то н'іч'ó с цéго ни виїде / то áбо ўс'і / áбо н'іхтó / бо нáрит / ік схóч'і / вин гóри перевéрне / áле н'і казáти / шо хáта скрáйу / н'і спихáти на кóгос / наї дрýг'і їдут і трéбуйут / ік ідемó / то ўс'і / рáзом / отогдú ч'ігóс добйімóсе*.

МРÁКА, -и – туман: *Такá мрáка / шо П'íтривого ґрун'á ни вúтко*; *То ў момéнт мрáки наб'íгли / а потóму так лýпнуло / шо гаш вíкна задриж'íли / рас / дрýгиї / ї зач'éлосе такé / шо лúло / ік с конóўки / а грат / ік пот'éч'і йéц'а / ад'í шо з горóдом се зробúло; Мрáки опс'íли гóри / і Т'ýдиў гаш потемн'íў / ў полýн:е ч'орнó се зробúло; Ік мрáки їдут з Бáбина / то на дош' / і то тикú зáрас / вин н'ікóли ни барúц:е; Ік мрáки опс'ідáйут кругóм селá / це на слотý; Н'і / тумáн ни кáжут / а мрáки.*

МРЕЦ, -мерця́ – спеціально закопана колода ("ковбок"), до якої прив'язували товстий дріт ("швару") з гаком, за допомогою якого в разі необхідності (наприклад, коли "спала" вода) можна зупинити дарабу: *Мрец / то пáл'а / а ни т:о / шо йіс подýмала / кóло вас так'í пал'í ни бúли / бо там габú / плот' стрúмко їде / а тут / маї нúш:е / ни рас мерц'íў закóпували*.

МРІ́ҐАТИ – *згруб*., моргати: *Ни мр'íґаї оч'éма / ни покáзуї / шо ти нич'ó ни знáйіш*; *Ни мр'íґаї так / бо мут óч'і бол'íти / Йа се трен'ірýйу / м'ýс'у се наўч'éти / іґ би дес прийшлóсе комýс мр'íґнути / абúх ум'íў / ви сам'í казáли / шо трéба ўм'íти ўс'éке робúти / Говорú / говорú / абéс такúї говирнúї до робóти буў / ік до пустóго.*

МРІҐОТІ́ТИ – мерехтіти: *Анý див'íц:е / шó ц:е / верé / над улóгоў так мр'іґотúт? / Бабó / то ни т:о / шо ви дýмайіте / н'ійéка б'ідá ни прúїде видберáти молокó ў вáшойі корóви / ни б'íїтесе.*

МУ́ДО, -а – *анат*., *згруб*., яйця (самця); *згруб*., чоловічі статеві органи: *У цих шв'íн'ках ни купáїсе / бо ўс'ó мýдо вúл'ізе / меш у габáх*

ловúти; *Моĭ / а ти ч’о / пáрупч’і / бес сподéн' хóдиш? / скажú мáм’і наĭ уберé тоб’і́ / бо мýдо змéрзне / і ĭкиĭ тогдú пáрубок бýде?*

МУДРАҐÉЛИТИ – хитрувати: *Цес кýцкиĭ л'ýби мудраґéлити / а хто такóму хóч’і терп’і́ти*?; *Ни мудраґéл' / Пе / бо йа ни такúĭ дурнúĭ / ік тоб’і́ вигл'ідáйі; Мудраґéлили / а тепéр лúкт'і кусáйут.*

МУДРАҐÉЛЬ, -я – *знев*., хитрун: *Наĭшóўсе мудраґéл' / гадáйі / шо ўс'і́ дурн'і́ / а ў нéго однóго головá на ўйéзах; То мудраґéл' / говóри однó / дýмайі úнче / а рóби ш’:е по úнчому.*

МУ́ДРИЙ – 1) розумний: *Нáш’а бáба мáйі ч’олов’і́ч’ій рóзум / такá мýдра жúнка р'і́тко трафйéйіц:е / йек унá подýмала / так і стайéц:е / то ч’олов’і́к ни гóден так вúвершено ўс'о уздр'і́ти;* 2) *знев*., *ірон*., зарозумілий: *Дýже мýдриĭ наĭшóўсе / дýмайі / шо ўс'і́ розумú з':і́ў*.

МУДРУВÁТИ – 1) обдумувати щось, міркувати над чимсь: *Мудрýйу / шó с цúми двер'мú робúти / гет видвúсли*; 2) хитрувати: *Абéс знáў / шо по тóб’і вúтко / йік брéшеш / томý ни мудрýĭ / ни вигáдуĭ тóго / шо ни моглó бýти / скажú прáўду / на шó тоб’і́ грóш’і / і ми пожúч’імо*.

МУЛÁВІТИ – починати псуватися: *М’н'éсо мулáв’ійі / бо ти ни поклáла йігó ў студéне*; *Сир хóч’і мулáв’іти / то ч’о це так? / ік вам забогáто / то йа нáĭду / комý давáти*.

МУЛІ́НКА, -и – муліне: *У Вижнúци йе ўс'éка мул'і́нка / йа соб’і́ кýпйу / а сегóн:е м’ін'і́ ч’óрнойі би се здáло на розвúт / ік мáйіш / то даĭ / йа тоб’і́ виткýпйу / ни хóч’у сегóн:е б’і́ч’і / трáтити днúну / а зáўтра с'в’ітцé / то пойі́ду; Це шпýл'ко / а йа каў за мул'і́нку.*

МУ́ЛІРЬ, -я – муляр: *Наĭмúли мул'ір'і́ў / шобú с'т'і́ни мурувáли / бо то ни дереўйéна бýде хáта / а це дóбр'і маĭстрú / фáĭно мурýйут*.

МУ́НДИР (МУ́НДУР), -а – мундир; костюм: *Іванкó ваш фудуґрáф’ійу ў п’іс'м’і́ прислáў / у мýндир'і стойі́т / дýже фáĭниĭ / вин у Нóц'у ўдáўсе*; *Д'і́до фалúў Улáдз͡ґа / казáў / ад'і́ ĭкиĭ фáĭниĭ мýндур соб’і́ Улац'кó ш:иў / а ў т'і ч’ісú це бýло дýже велúке / ў кус'т'ýмах у сел'і́ н'іхтó ни ходúў / лиш у м’і́с'т'і панú мáли такé ўбран'é / а хлóпец наўч’éўсе шúти / купúў фáĭнý матéр'ійу і ўбрáўсе по пáнцки*.

МУНДÓХАТИСЕ – робити щось дуже повільно: *Торх йімý ни ĭшóў / мундóхаўсе с тоў брúндз͡оў два дни / а Паўл'і́на приĭшлá ĭ до об’і́ду ўс'о попрóдала / Та бо то жúнка до цéго / а нú ч’олов’і́к; Штефáн с тим*

тич’е́н'ім ш’і до́ўго мундо́хаўсе / а́ле ўсиї горо́т потич’е́ў; Роби́ бо́рше / ч’олов’і́ч’і / ни мундо́хаїсе ко́ло то́го / Ік ти така́ ско́ра і так ус'о́ зна́йіш / то ч’о ни зро́биш сама́ / а мене́ вит стол'е́р'ки кли́ч’іш? / сама́ бери́се / гаї ж’е́ўко / Та бо де йа го́н:а тич’ки́ набива́ти? / А рот утвор'е́ти йе си́ли?; *К’і́л'ко меш с тим мундо́хатисе? / ану́ бо́рше* / *Ву́їно / ни бо́ршкаїте / бо за́рас цисе́ ки́ну*.

МУ́НЯВИЙ – 1) тихий, неговіркий: *З'ет' ікиї́с му́н'авиї у них / нич’о́ ў не́го ни го́ден се допита́ти*; 2) зажурений: *Насту́н'а сиди́т гет му́н'ава / і ўс'і́ / на́в’іт' д'і́ти / зна́йут ч’о / бо ўч’е́ра коро́ву прода́ли*; 3) те саме, що МЛА́ВИЙ: *Зач’е́ла нидовиж’е́ти / ўс'о наўко́ло вигл'іда́йі му́н'аве* / *розве́зене*.

МУ́НЯВО – *присл*., пох. від МУ́НЯВИЙ: *Так му́н'аво подиви́лас'а / шо м’ін'і́ аш ў оч’е́х слизи́ закрути́лисе*.

МУР, -у – огорожа з каменю; будинок з каменю чи цегли: *Йек мош се́рет таки́х мури́ў жи́ти? / йа би ни ви́тримала ў м’і́с'т'і*; *То ўже і ў сел'і́ мури́ буду́йут / пл'о́нтри кладу́т*; *Оц:у́ сни́ску ўігидо́к ко́ло то́го му́ру набра́ла*.

МУРА́ЛИК, -а – *зменш*. до МУРА́ЛЬ: *Пас'ку́дниї мура́лик / ч’ірво́н:иї* / *л'у́тиї / ад'і́ шо дити́н'і зроби́ў* / *ад'і́ йек покуса́ў*.

МУРА́ЛЬ, -я – мурашка, здеб. у *мн*.: *Мура́л' укуси́ў за ли́тку / таї ад'і́ ўка бо́л'фа се зроби́ла / ї нога́ допиткол'і́на поч’ірвон'і́ла*; *Ни стели́ / ту́тки мурал'і́ ла́з'ут / ви́тко / дес ниделе́ко ку́пина йе.*

МУРАШКЍ ЙДУ́Т (БІ́ГАЮТ, ПИШЛЍ, ПОЛІ́ЗЛИ ТА ІН.**) ПО ШКЍРІ (ПО́ПИТ ШКЍРУ, ПО ТІ́ЛІ, ПО ПЛЕ́ЧЯХ, ПО РУКА́Х)** – холодно; страшно; зворушливо, хвилююче: *Йік ўздр'і́ла смих ус'і́х / хто приїшо́ў до ме́не / то пла́кати се схот'і́ло / мурашки́ пишли́ по т'і́л'і / ў го́л':і стисну́ло / шо сло́во ни могла́ сказа́ти* / *ў жит'у́ лиш па́ру рас таке́ ма́ла; Мурашки́ по рука́х заб’і́гали / бо се спу́диў / шо ни при́їмут*.

МУ́РКНУТИ – *знев*., *згруб*., заговорити; сказати щось: *Наї лиш му́ркне / ме ви́д'іти / шо бу́де; І ни му́ркнут / аш тепе́р мут ц'і́хо сид'і́ти / гаш тепе́р мут се бойе́ти / на́в’іт' ни пи́снут / згада́йіш мойе́ сло́во / і ни пи́снут.*

МУРКОТІ́ТИ – *знев.*, *згруб.*, говорити; видавати якісь звуки (про немовля): *Ад'і́ / н'іўро́ку / ўже муркоти́т / шош соб'і́ гово́ри Іванко́*; *Йа ўже ни дослуха́ласе / шо Га́н'а там муркот'і́ла / йа свойе́ сказа́ла ї пишла́*.

МУРО́ВАНІ, -я – мурування: *Це ш'і ни ўс'о́ / тепе́рки нас ч'іка́йі муро́ван'і / а то до́ўго / кобі́бито найти́ двох л'уди́ї / шо о́змуц:е роби́ти / а ни́ одно́го / поговори́ з Николайе́м / кого́ би вин у по́мич' уз'е́ў*?

МУРО́ВАНКА, -и – те саме, що й МУРО́ВАНІ: *Муро́ванки ш'і на три дни / а́ле фудо́мент ма́йі се ўсто́йіти / то ни так / шо зра́зу кла́сти це́глу*.

МУРО́ВИЙ – 1) сильний, відважний: *Муро́в'і хло́пц'і / ус'і́ / йік оде́н*; 2) твердий характером; той, який не виявляє співчуття, лагідності, доброти, ніжності: *То ни мн'іки́ї / то муро́виї ч'олов'і́к / але́ ї вин пла́каў / ни мих се здє́рж'іти*; *Ви́дите / би́рше ка́жут за ч'олов'і́ка / шо муро́виї / а́ле дес бува́йі / шо і ў жи́нки таки́ї хере́ктор'*.

МУРО́ВО – *присл.*, відважно, твердо: *Стойе́ли муро́во / а́ле шо с то́го? / це́го бу́ло зама́ло / про́тиў них бу́ло вели́ке во́їско*.

МУС, -у – 1) необхідність, обов'язок, примус: *Мус заста́виў пити́*; *Роби́ла за мус / бо хто ме роби́ти? / д'і́ти ш'і мал'і́ / а ч'олов'і́к слаби́ї*; 2) треба, необхідно: *Мус іти́ / бо муки́ за́ўтра ўже мо́же ни бу́ти*; *То мус роби́ти йекнаїско́рше / бо ш'і ле́да / таї сан'ми́ туда́ ни пойі́деш*; *Хоч' ни хоч' / а мус; Ік се ўпр'е́х / то мус т'ігну́ти.*

МУС Є СТА́РШИЙ І МОЛО́ЧЧИЙ (МЕ́НЧИЙ) – про важливість уміти визначати пріоритети; про головні, першочергові і менш важливі справи: *Ти ка́жеш мус зроби́ти / до́бре / наї бу́де / возни́ц'а у ґазди́ ма́йі бу́ти / а́ле / ч'олов'і́ч'ку ми́лиї / йек твойа́ ма́мка ка́же? / нагада́ти? / шо мус йе ста́ршиї і моло́ч:иї / то тої / шо моло́ч:иї наї кри́шку зач'іка́йі / наї ста́ршого пу́сти напере́т / бо на т:о вин йе ста́ршиї / шобі́ йіго́ би́рше уваж'е́ли / так ци н'і?*

МУ́СІТИ – мусити: *Му́с'у се ква́пити / бо іна́кше ўс'о ўтра́т'у*; *Му́с'іли прода́ти / бо ма́ма засла́бла таї ни бу́ло кому́ коро́ву опходи́ти; Му́с'у / Мар'і́ч'ко / йі́хати на зари́пки ў с'в'іти́ / бо д'іти́ї тре́ба ви́ўч'іти; То ўже таке́ / вин му́с'іў се жени́ти / куда́ д'і́нец:е*?

МУС НАД (ПО́НАД) МУ́СОМ (МУ́САМИ) – про щось найголовніше, першочергове: *За́рас шо наїпе́рше? / пологи́ / це мус по́над*

му́сами / бо ўс'о го́н:о зач'іка́ти / і бур'іни́ / ĭ пор'е́тки / а цисе́ / по́ки пого́да / мус зроби́ти / а йік с'інце́ ски́дайімо / тогди́ мош і до се́бе прислуха́тисе / ĭ тро́хи пол'інува́тисе / гаш отогди́.

МУСО́ВИЙ – примусовий; обов'язковий, необхідний: *То мусо́ве бу́ло йі́хан'і / зве́зли ўс'і́х ко́ло Л'во́ва / а ви́т:и ўже ма́ли ве́сти ў Н'іме́ч':іну / але́ д'іт диста́ў ґел'опо́ве запа́лен'і / того́ пусти́ли / прийшо́ў тха́т'і ĭ за па́ру ден' уме́р*; *Йе така́ / а йе мусо́ва робо́та*.

МУСО́ВО – 1) примусово: *Мусо́во бра́ли / то ни так / шо ĭду́ або н'і*; 2) обов'язково, неодмінно: *Мусо́во маў бу́ти на таку́ ĭ таку́ годи́ну / іку́ там ска́жут / а вин засла́п таĭ того́ ўс'о перене́слосе*.

МУС МАЇ ДВА КІНЬЦІ́ (КИНЬЦІ́) – про вміння людини бачити пріоритети, здійснювати вибір на користь найважливішого: *Вид:аўно́ ка́жут / шо мус ма́йі два к'ін'ці́ / за́ўтра пиди́ до до́хтор'а / бо це мус / а дру́гиĭ мус / тоĭ / шо ти ка́жеш / наĭ вибач'е́йі / так йіму́ і скажи́ / ти зач'іка́ĭ / бо ў ме́не йе пере́дн'іш:е / мойе́ здоро́ўйі / а ти маĭ зач'іка́ĭ.*

МУС, ХОТЬ ЛУ́СНИ (ХОТЬ РОБЙ̀, ШО ХОЧЬ) – *згруб.*, про необхідність, обов'язковість виконання чогось: *Ота́к де́коли прихо́диц:е ў жит'у́ / мус / хот' лу́сни / хот' роби́ / шо хоч' / це н'іко́го ни інтересу́йі / ти ма́йіш пити́ куда́с ци шош зроби́ти / або́с умера́ў.*

МУСТ, -у – рідина, яка виділяється з гною: *Муст пут'н'а́ми вино́симо / а гниĭ / мус та́ч'коў / мо́жно би ĭ на но́ш'ах / а́ле це гі́рше / а та́ч'коў пово́лен'ки соб'і́ / таĭ зро́биц:е / а поти́м ш'і роски́нути тре́ба / а́ле то ўже таке́*; *У них мус'т'е́нка ота́м / того́ му́стом т'е́гне*.

МУСТЄ́НКА, -и – місце для мусту: *То* мус'т'е́нка *вон'е́йі / лиш уна́ / и́нчого та́мки нима́ / шо́би так зат'іга́ло / шо ни го́ден дихну́ти.*

МУ́ХА ВКУСЙ̀ЛА КОГО́С – хтось не в настрої, сердитий: *Лиш'і́т Мар'і́ку / бо йі́йі сего́н:е ĭкас л'у́та му́ха ўкуси́ла / така́ вели́ка / йік б'ін'д'е́к.*

МУЦО́ВАНІ, -я – опредм. дія від МУЦУВА́ТИСЕ: *Каў тоб'і́ / муцо́ван'і / це ік вино́ бро́ди / форм'інту́йі / ота́к пристига́йі / шоби́ бу́ло до́бре / а моцо́ван'і / це ми́жи змагуна́ми / котр'і́ бо́р'уц:е / а́бо ік ч'олов'і́к шош ро́би рука́ми / і ўно йіму́ до́бре ни ĭде / отака́ ружни́ц'а / муцо́ван'і / це колі́ шош насто́йуйіц:е.*

МУЦУВА́ТИСЕ – набувати необхідної кондиції: *Винó муцу́йіц:е / дес за м’і́с'іц' бу́де готóве; Росúў мóже муцувáтисе / кáва / ус'éке / бóрзо ни нагадáйу; Йа бúрше за винó каў / шо ўно муцу́йіц:е.*

МУ́ЧІНИЙ – 1) мучений: *Вин му́ч’иниї / нидойідáў / а робúў ду́же т'éшко / вуїко роскáзуваў / шо дéколи свинúї л'і́пше гудувáли / ік їих / вин дúўним дúвом вúжиў / áле за т:о / Мару́с'ко / нáв’іт' згáдувати се ни хóч’і / Гóсподи / ч’ó л'у́де так му́ч’илисе*?; 2) той, що його з певних причин важко реалізувати: *Вúд'илисе ми з неў / áле бéс'іда вúйшла н'ійéка / му́ч’іна / кóжда хот'і́ла бóрше ск’ін'ч’éти*; 3) тяжко зароблений: *То му́ч’іна коп’і́ка / т'ішкúм горбóм зарóблена* / *абéсте соб’і́ знáли* / *ўна т'éшко прийшлá*.

МУ́ЧІНИК, -а – *жарт.*, *ірон.*, про школяра, який не дуже прагне навчатися: *Та ти ни уч’інúк / ти му́ч’іник / му́ч’ійіш тоту́ нау́ку* / *Бабó / а мóже / ўна мене́ му́ч’ійі? / йа се ўперáйу / ни дайу́се / а ўна сúлоў мене́ застаўйéйі сид'і́ти кóло кнúшки / Йо / кóло кнúшки / ти соб’і́ окрóме / а ўна соб’і́* / *таї так днúна блаву́ч’іц:е*.

МУ́ЧІТ (МУ́ЧІЇ) УСЕРЕДЍНІ ШОШ – хтось хворий; страждає від докорів сумління: *Тебé / Йилу́нко / н'іч’ó ни мáйі му́ч’іти ўсередúн'і / бо йіс н'ікóму зла ни зробúла / сóв’іс'т' у тéбе ч’éста / наї тих му́ч’ійі / шо бр'і́хн'і пускáйут по селу́ / ўно тоб’і так мáйі шкóдити / ік без:у́биї пес / к’і́л'ко би ни скáлиўсе / а ўкусúти ни гóден*; *Шош мене́ болúт / му́ч’ійі ўсередúн'і; Лес'ó хот'і́ў вúпити / алé ўстидáўсе признáтисе / таї приб’ігáў дмóйі мáм’і і квóлиўсе / Йої / вуїно / мене́ так шош му́ч’ійі ўсередúн'і / ци ни дастé гор'і́ўки з л'і́л'ійоў / ни просúў гор'і́ўки / пит'á / а л'і́ку / таї мáма давáла тóго покуш’іти*.

МУША́К, -á – те саме, що МУ́ХА, МУ́ШКА: *Ад'і́ ку́рка їкóгос мушакá їмúла ї обзерáйі / Вúтко / се ўдаў / шо так роздиуйéйіц:е*.

МУШНЯ́, -і́ – *зб*. стос. МУ́ХА: *Тут муш’н'á / х’ібá стúў пид гор'і́хом поклáдемо* / *тáмки цéго добрá нимá / вúтко / зáпах їих видгон'éйі.*

МУ́ШТРА, -и – пред’явлення комусь занадто суворих правил поведінки, життя: *Нагадáла йіс за му́штру / а йа роскáў прáўду / Митрúха вид:áласе бу́ла молодóў за одиўц'á / ў нéго бу́ло трóйі д'ітúї / і ў нéйі свóйіх двóйі / вит пéршого ч’олов’і́ка / таї шо? / Мúтро ўз'еў буў йійі́ у таку́ му́штру / шо ни давáў йі́сти / н'і їйі / н'і д'і́тем / йіду́ на колúтку вид*

них замика́ў / т:о йї надойі́ло / ўна ўсе́рдиласе ĭ оде́н рас ўз'е́ла клеве́ц / розби́ла коли́тку / нагудува́ла д'іти́ĭ / і фе́ртик / йе́к та́мки да́л'і бу́ло / шо́ ўна йіму́ каза́ла / ми ни зна́йімо / лиш зна́йімо т:о / шо му́штри ў ха́т'і би́рше ни бу́ло / ўна се с'к'ін'ч'е́ла і колитки́ н'іхто́ ни клаў.

МУШТРУВА́ТИ – навчати і виховувати когось, вимагаючи строгої дисципліни, дотримання занадто суворих правил і вимог: *Даĭ мали́м спо́к'іĭ / ни муштру́ĭ / де́ ўни́ го́н':і тото́ ви́тримати? / ти кома́ндуйіш / йік у во́ĭс'ку / пусти́ йіх / наĭ ігра́йуц:е; Вин про́буваў жи́нку муштрува́ти / а ўна пожи́ла з ним дв'і нед'і́ли / таĭ лиши́ла йіго́ / пишла́ соб'і́ назát гор'і́.*

ДОДАТКИ

Ну та наї ка́жут / шо хто хо́ч’і / а кра́ш:их крайіви́диў / йік у Т'у́дев’і / нима́ / тики́ нима́ / таї ус'о́ / на циї зни́мц'і Соки́лска скала́ / то йік іде́ш пид неў / то ни ви́диш / іка́ ўна / а йік ста́ти маї збо́ку / ци з букови́нцкого бе́рега / то ўна ота́к вигл'іда́йі / пра́ўда / шо хо́ч’іц:е диви́тисе? / хо́ч’іц:е / бо йе на шо́ / ої шо йе / ў мо́го д'і́да Іва́на бу́ла виткри́тка / на їкиї бу́ло написано Видо́к на Соки́лске / то пол'а́ки ш’і за Пол'ш’і́ йійі́ ви́пустили / бо ўздр'і́ли / шо Соки́лске варту́йі це́го / і суда́ / ў Т'у́диў / з:а Пол'ш’і́ прийіха́ли л'ікато́р'і / шоби́ подиви́тисе на цес крайіви́т.

Оц:é ўс'о йе пит Сокúлским / стáрш'і л'ўде нáв'іт' дéколи кáжут / шо то Питсокúлске / тýтки дóбре ни вúтко / алé по прáву рýку дóўг'і рокú добувáли кáм'ін' / а ўгор'í / на самúм вер'хý / Пúсаниї кáм'ін' / каўт / шо на нéму нáв'іт' Дóўбуш буў / ус'éке могló бýти / і шо дес тáмеч'ки соб'í схóвок зробúў буў / у їкúм тобúўка з грúшми схóвана йе дотепéр / алé це такé / н'іхтó тотó ни вúд'іў і ни найшóў / а йа дáл'і каў / шо йік стáти лицéм до Велúкого Рижнá / то по л'íву рýку р'ікá / вúдите сам'í / їка ўна кременúста / іке ў ниї і кóло нéйі кам'íн'і / о / а на знúмц'і р'ікá лáгидна / ік малá дитúна / іґ бувáйі прóстиї ч'олов'íк / шо йігó хот' до рáни тул'éї / алé йік велúка пóв'ін' / то дниї гл'áба на крок питступúти / габú так'í / шо стрáшно нáв'іт' здéлеку се дивúти / а ни т:о / шо блúско стáти / отáк унó йе / ну а на тúм бóц'і ўже Буковúна / гентáм то буў румýнцкиї бéрех / тудá ни вóл'но бýло їти.

Ужé даўнó смих ни бýла пит Сокúлским / алé скаў вам / шо йістé дýже фáйно зазнимкувáли Сúкаўку / це йа за оцéс потúк / так за нéго кáжут / Сúкаўка / вин пáдайі згорú / брúскайі / уперéт то так брúскаў / сúкаў / іт з густóго ц'ідúла / шо пóпри нéго мус бýло бóрзо переходúти / шобú се ни намоч'éти / ни змóкнути / а тепéрки / вúжу / Сúкаўка мéн'ч'а / ікóс утон'ч'íла / скаў йа вам / ни такá напóриста / ік рáн'че / то вúтко зрáзу / шо водá ужé ни пáдайі с такúм шýмом / іт гентáм / ни такá п'íниста / ікóў йа йíйí знáйу / таї отакé / Ну алé імн'é за неў се лишúло / хот' ік ви роскáзуйіте / тóго гóнору ї сúли ўже нимá / Йо / цисé ви дóбре сказáли / йек дáли імн'é / так унó ї се лишúло / Сúкаўка / úнак н'íхтó ни кáже.

Н'і / це се знимáло ни с П’і́тривого ґрун'á / а с Сумáрин:а / алé вúш:е над ним / йа вúжу по тóму / йек вигл'ідáйі Т'ýдиў і шо захопúлосе ї пишлó ў фудуґрáф’ійу / мýс'у вúзнати / шо селó вúтко дóста фáїно ї дýже дóбре вигл'ідáйі р'ікá / ви знáйіте / шо нáш’а р'ікá се називáйі Ч’éремош / алé с сил'скúх л'удúї так н'іхтó н'ікóли за н'у ни кáже / а лиш / р'ікá / ўна тýтен'ки такá / ік скло / іґ би ўрубáў доўгéн'ку шмáту полотнá ї приклáў удолúн'і пóпит скалý / дýже дел'ікáтно вигл'ідáйі / і цéр'кву вúтко / це дóбре / шо ї цéр'ква йе.

Ріка́ тепе́рки ни така́ / ік гента́м / гор'і́ л'ісú повиру́бували / таї водú ў ниї ста́ло ме́нче / так шо ни ўскр'і́с' / але́ мош і ў брит перейтú / але́ це ік зна́ти / де́ / ну а наїл'і́пше їти ч'е́рес кла́тку / шо ко́ло Ко́з'мових / оц:е́ ўна і йе / буковúнцк'і л'у́де неў перехо́д'ут суда́ / а на́ш'і / туда́ / але́ це ік нима́ велúкоїі по́вени / а йік по́в'ін' / то неў б'і́йно їти / бо ўна х'іта́йіц:е / ни стоі́т мо́цно / а габú гаш по́нат кла́тку захлúстуйут / і хто сла́пшиї / то йіму́ мо́же с'в'іт се закрутúти / оц:е́ бе́сте зна́ли / того́ йа каў / шо ни їд'іт неў / ік велúка по́в'ін'.

Зиўшли́ с'н'іѓи́ / дес по́дес ужé ўми́лосе зеле́ним / але́ Букови́на ш'і гет смутна́ / ни зат'ігла́се ли́стом / пита́йітесе / ви́тки ц:е се знима́ло? / з За́йізду / ви́т:и до́бре ви́тко букови́нцкиї бе́рех ї пі́знашно / шо весна́ ўже бли́жиц:е / хо́ч'і се зач'е́ти / але́ до тепла́ ш'і деле́ко.

Ужé йістé се питáли / ік’і́ м’іс'ц'á на р'іц'і́ наїспосúбн'іш’і до кýпан'а / і йа роскáзувала / алé йік отáк уз'éти ї розгадáти / котрé з них обл'убóване наїбúрше / то це отýтки / кóло цéйі крúнти / с котрóйі скáч’ут у вóду / а нúш:е пид неў се купáйут / то так / шо ўл'íт'і / ік гор'іч’é / судá страшнó богáто л'удúї се схóди / і велúк’і / ї мал'í / ўс'і лиш судá хóч’ут / і то ни сам’і́ сил'с'к’і́ / а прийіхáйут с Кýтиў / с Кóсова / вúтки хоч’ / ў так’і́ дни тáмки нимá де стáти / і хто хóч’і спóкойу / то їде вúш:е / де р'íкá м’іўкá / ни до велúкого плúван'а / алé зат:ó нимá галасúў / а ц:е / шо на фудуґрáф’ійі / знимáлосе з Зáйізду / с тóго м’і́с'ц'а / де берéза / отáк м’ін'і се вúди / а мóже / ч’ут' нúш:е.

Отóт ґрун' / то Тáрноч'ка / пид ним / за Потóком / крáйн'і т'удиўск'і хатú / а дáл'і цес ґрýник т'éгнец:е ў Малúї Рожéн' / алé йек у них вин се називаáйі / цéго йа ни скаў.

У нас ш'і цисé ни зрóблено / а ў кóгос ад'í йек фáйно скúдан'і с'íнá.

Гаї див'і́ц:е / йек Т'у́диў вигл'іда́йі / вин гет удоли́н'і / ви́дите? / того́ так се назива́йі / це вит то́го / шо дил / доли́на / а де́хто ка́же / шо то ни так / це тот'і́ каўт / шо ни бу́ли ў нас і ни ви́д'іли / ї́ке поло́жен'і ма́йі Т'у́диў / а ту́тки до́бре ви́тко / шо вин ми́жи го́рами / але́ ни на горба́х / а на ри́ўному / то ли́ш вит це́го / шо ў доли́н'і / це йа гента́м вид д'і́да ч'у́ла а йіму́ ў шко́л'і Ти́с'ак і Тис'ако́ва так роска́зували.

Ви́жу по вас / шо ўже йісте́ ї без ме́не пизна́ли / шо то Ґри́дж͡'ін / д'і́до ш'і каза́ў за ц:у скалу́ / шо то Пи́сок / і то так йе / бо ўна до́ста захо́ди ў во́ду / бе́рех лиш'е́йі за собо́ў / а сама́ так / іт би пишла́ ўбрит / ступи́ла па́ру кро́киў у р'іку́ / вода́ пид неў гл'ібо́ка / але́ то м'і́сце ни до ку́пан'а / бо ни лиш т:о / шо гл'ібо́ка / та́мки крут'і́ш / Бо́же борони́ ў не́му се купа́ти.

Шо говори́ти / такі́х хати́й / йік оцис'á / тепéрки ўже мáйже нимá / а йік дес і йе / то ў них мáло хтó жийé / ви́дите сам'і́ / селó ў пос'л'і́н':і ч'ісú дóста ви́будувалосе / бо кóждий хóч'і фáйнойі хáти ĭ фáйного жит'á.

Оц:é пáмн'ітник Тарасóви Шеўч'éнкови пит Сокúлским / вин буў поклáдений бúрше ік сто рóкиў тóму ўзат / тепéрки йе новúй пáмн'ітник / алé вин ни на тóму м'і́сци / шо цес / вин май дáл'і / а цес буў нидохóд'іч'і скалú / алé ўс'о однó то рахýйіц:е / шо пит Сокúлским / каўт / шо на нéму бýло напúсано Бор'ітесе / побóрете.

Тепер'їшниї пáмн'їтник Шеўч'éнкови / вин пит Сокúлским / алé ни на тим м'їсци / де буў уперéт.

Оц:é йе т'удиўскúї кошéлик з доро́ў / отáк вин вигл'ідáйі.

На паскú / на колач'í / на хл'іп зам'íс'уйут у такóму корúт'і.

Це праўди́в'і на́ш'і писанки́ / йіх і с'в'е́т'ут / дайу́т за прости́бих / і ни́ми се вибива́йут у Велико́н':і с'в'е́та / гента́м де́хто ї по дв'і кла́ни писа́ў.

Отýт ікрáс йе клáн'а т'удиўскúх писанóк.

1921 р.

На ций знúмц'і нáш'а бáба Настýн'а Сеўч'укóва / ш'і молодá / нивид:áна / на ний рукавúўка / к'іптáр' / óпинка / а на шúйі ўна мáйі ґердáн і ср'і́бл'і сорокúўц'і / унá с свóйоў нéнеў і молóч:им брáтом / Іванýшкоў / а ш':е тýтки йе одéн хлопч'і́ш'і / то наш д'і́до / Фед'ó Хр'і́никиў / подив'і́ц:е / йек вин стаў до знúмки / у б'і́лих порт'інúц'ах / сорóч'ка повéр'ха / питперéзаний іў к'іптарú / а нéн'а / то ўже нáш'а прéбаба / гонорóво сидúт / унá такóш мáйі фáйну óпинку / óпинка пит:úкана і вúтко / шо сорóч'ка на ний ц'іркóвана / і ўдолúн'і / ї на рукавáх / самá заўйéзана по молодúцки / так і тепéрки жинкú се завивáйут / а ў рукáх прéбаба Парáска дéржи д͡з'óбел'ку.

1939 р.

Гаї / шо бéсте сказáли / котрá с цих штир'óх наїкрáш:е ўбрáна? / ни гóн':і йістé пизнáти? / а йа скаў / Мар'íка / бо ўна ў óпин'ц'і ї мáйі ср'íбл'і дукáти на шúйі / то лиш богáцка молодúц'а моглá так вигл'ідáти / Йо / алé мус сказáти / шо ї дрýг'і дóста фáїно ўбрáн'і / і тýтки ўже їдéц:е / йік ікúїс казáў / ни о красý / а о богáцке плеч'é / богáцку пúт:римку.

1930 р.

Подив’і́ц:е оту́тки на соч’е́ўск’і к’іптар'і́ / мої̆ / йек уни́ ч’іса́н:о зро́блен'і / маї̆ прос'т'і́ш:иї̆ у дити́ни / але́ ї̆ вин до́ста фа́ї̆ниї̆ / ну а ў йиі́ ро́дич’іў / то так’і́ / шо кра́ш:их ни бува́йі / уни́ ўс'і три ви́шит'і / але́ ш’і до то́го йіх йіли́т т:о / шо ўзир дове́ршениї̆ фа́ї̆но пришитимо́ваними кавал'ч’іка́ми шки́ри / ви́димо / шо сестра́ ба́би Йіле́ни заўйе́зана по молоди́цки / а на ши́йі ма́йі ср'і́бл'і дука́ти / ни зна́йу / де́ ўни потому́ се д'і́ли.

Оце́с к'ipта́р' кому́ хоч' ме пасува́ти.

1933 р.

Отакóў бýла колúс мойá свекрýха / на циї знúмц'і ўна с свóйоў сестрóў / об'í ў т'удиўскúх стройáх / і фáйн'і / йік веселúц'і.

1939 р.

Йа вам за́рас унесу́ ї пока́жу за́паску / у вели́к'і с'в'е́та де́коли їду ў ниї до це́р'кви / ад'і́ на Прибраже́н'ійе бу́ла / а ви до́ти роздиўйе́йтесе оц:у́ зни́мку / подив'і́ц:е / йек на жи́н'ц'і вигл'іда́ла за́паска / питпере́зана Ан:и́ц'а по́йісом / так питпер'і́зували і за́паску / ї о́пинку / то ра́зом се ўбера́йі / таки́й компл'е́кт / пра́ўда / сего́н:е за́паску ў Т'у́дев'і р'і́тко ўбера́йут.

1951 р.

Ік жúнка ўбрáна ў бúту спин:úцу ї рукавúўку / а ч’олов’і́к у м’із'е̣́нку ци ў полтáўку / то ўни йе дýже фáйно зúбран'і / отáк / ік цис'і́ молод'і́ ґáзди

1947 р.

Оц':á рукавúўка ў зелен'í / шо йа вúт'ігла с скрúн'і / то мóйі мáми / унá ў ниї ішлá до в'íн'ч'ін'а / на циї фудуґрáф'ійі мáма ў н'у ўбрáна іў бúту спин:úцу / отакúми бýли мойí рóдич'і пéред вес'іл'éм / Гóсподи / йек то ўс'о бóрзо минáйі.

1950 р.

Ч’ісú се м’ін'éйут / на циї фудуґрáф’іїі Óл'ка з Нóцеў / унú ўже по úнчому зúбран'і / тогдú бúрше зач’éли носúти кус'т'ýми / ї дýже гонорóво бýло мáти в’ітрúўку / йіх шúли / алé так / шо комб’інувáли / ўдолúну клáли тéмну матéр'ійу / а на вер'х йіс'н'íш:у / тáк’ік отýт / ўни мáли пасувáти / а до в’ітрúўки / спин:úц'а шотлáнка ї пиўч’еревúки / обúдв’і сестр'í ў такúх ч’еревúках і заўйéзан'і пид бóроду / тогдú і д'іўкú так се завивáли / а тепéрки х’ібá лиш жинкú / і то ни ўс'і / богáто хóд'і бес фустóк.

1960 р.

Ви́шиту соро́ч'ку ўбера́йут іў бу́ґден' / оту́тки Но́ц'а шош ку́тайіц:е ко́ло ха́ти / а на ниї / ву́стоўки.

1980 р.

Ста́рш'і л'у́де ў Т'у́дев'і гента́м ота́к се ўбера́ли / таї сего́н:е де́котр'і / а́ле ме́нче / бо за́рас кужухи́ ни ши́йут / цисе́ шош видийшло́ / але́ шо сказа́ти? / дл'а зими́ то йе л'укс убран'е́ / і фа́їне / і т:о / шо те́пле / це ш'і би́рше вартне́ / на ций зни́мц'і ко́ўн'ір і обл'ами́ўка на д'і́довому кожус'і́ с тако́го само́го сму́шку / з іко́го зро́блена ш'е́пка / ота́к се ўбра́ти / то ч'у́йіс:е ґаздо́ў.

1953 р.

А ту́тен'ки ад'і́ ікиї закити́ч'іниї молод'е́к з друшка́ми / ад'і́ ікиї дру́жба / то Ва́с'ко / Івану́шкиў хлопч'і́ш'і / а т:о / Л'о́н'ка Сеўч'уко́ва і Йіле́на Петри́шина / у Т'у́дев'і ї тепе́р ота́к се збера́йут / ік іду́т у друшки́ / ко́жда му́си ма́ти зеле́ниї в'іно́к / з м'і́рти / бу́шпану або́ берв'і́нку / і два про́с'т'і в'інки́ / оде́н би́ршиї / гру́пшиї / а дру́гиї тоне́н'киї / затич'ки́ і пол'іти́ки / ну таї ш'і за ку́ч'ір'і смих ни сказа́ла / без них дру́шка ни дру́шка / у ко́го ни бу́ло сво́йіх / праўди́вих / то йіх роби́ли кац'у́боў / нагр'іва́ли йіі на грани́ і на н'у накру́т'ували во́лоси / то на́в'іт' ік во́лоси бу́ли гет пра́в'і / то ўни се куч'ір'е́в'іли / на циї зни́мц'і цисе́ ви́тко.

1954 р.

Ни го́н:а смих то́ч’но сказа́ти / кі́л'ко ўпере́т ма́ло бу́ти дружо́к / тако́го при́пису нима́ / скаў лиш / шо ті́л'ко / іґ дружбі́ў / а клі́калосе бога́то / бо йік з наўбли́ш:ойі фам’і́л'ійі іку́с д'і́ўку пропусти́ти / ни ўз'е́ти ў друшкі́ / то Бо́же борони́ / моглі́ бу́ти гн'іві́ / того́ за цим диви́лисе / на́в’іт' з оце́йі фудуґра́ф’ійі мош уздр'і́ти / ĭк’і пова́жн'і моглі́ бу́ти друшкі́ і дружбі́.

1949 р.

В’ідéў / це вес'іл'é середýш:ойі Настýниной і дон'кú / м’ін'і́ ўже богáто вúвитр'іло з головú / алé йа пизнайý дéкотрúх л'удúй і Настýнину хáту / то тикú йіх хáта / лиш т:о / шо ґáн'ч’іка ш’і нимá / ўни йігó потóму прибудувáли / а за цеў хáтоў Іванýшкова / йоï / ужé даўнó нимá цих л'удúй / таї шо ти зрóбиш.

1950 р.

Це зноў т'удиўске́ вес'іл'е́ / ї фа́їно ви́тко / іка́ му́зика ўпере́т ігра́ла на не́му / му́с'іла бу́ти скри́пка / ци́мбал / трамбо́н / бу́бон' / пра́ўда / йа шош ту́теч'ки бубн'і́ста ни ви́жу / але́ на ко́ждим вес'іл'у́ вин йе / а за от:о́ вели́ке каза́ли / в'ід'і́ / контраба́с / але́ ци то так се назива́ло / йа до́бре ни зна́йу / то ї́кес нове́ бу́ло дл'а Т'у́дева / би́рше / смих / на вес'і́л'ах тако́го ни ви́д'іла / йої / мете́ за́рас страшно́ се с'м'ійе́ти / мойа́ ма́ма ік хот'і́ла сказа́ти / шо ў ме́не задо́ўгиї нис / то каза́ла / шо вин таки́ї / ік ру́ч'ка вит контраба́са / а йа ни зна́ла / йек вин вигл'іда́йі / шо́ т:о за інстру́мент / а тепе́рки ди́ўйусе на зни́мку ї нагада́ласе / але́ йа за т:о каза́ла / шо на вес'і́л'ах гента́м йіго́ ни бу́ло / за оц:е́.

1941 р.

А на циї фудутра́ф'іїі ма́йімо с'в'ітко́ван'і уроди́н Тараса́ Шеўч'е́нка у Т'удиўски́ї шко́л'і.

1965 р.

Ц:е л'ін'і́їка ў шко́л'і / випуска́йут о́сму кл'а́су / тогди́ ў Т'у́дев'і лиш ти́л'ко ходи́ли / би́рше ни бу́ло / а хот'і́ўше се ўч'е́ти да́л'ше / то тре: бу́ло і́ти ў Ку́ти ци ў Вижни́цу.

1938 р.

Ти бес н'іко́ли ни пизна́ла / хто тото́ ї́гра́йі на соп'ї́ўц'і / то тв'ії ба́т'ко Андр'і́й / йіму́ ту́тки пйітна́ц:ит' ро́киў / вин ви́йшоў на П'і́триў ґрун' і там соб'і́ заї́гра́ў / йіґ би ота́к се ўберну́ти / то ви́ц:и ви́тко усі́й Т'у́диў / вин та́к'ік на доло́ни́ буў би / таї́ ни лиш Т'у́диў / ви́ц:и ш'і ї Вижни́цу захо́пйуйі.